Tho: Hobb Sadlers Hale
London

MATTHÆI PARISIENSIS OPERA.

Digitized by Google

Matthæi Parisiensis historici (qui obijt 1259)
vera effigies ex Libro ejus Chrônicorum MS.
olim sui ipsius, nunc Regio, desumpta.

T. Cecill sculpt.

Digitized by Google

MATTHÆI PARIS
Monachi Albanensis
ANGLI,
HISTORIA MAJOR.

Juxta Exemplar *Londinense* 1571, verbatìm recusa.

ET CUM

ROGERI WENDOVERI, WILLIELMI RISHANGERI,
AUTHORISQUE Majori Minorique Historiis
Chronicisque MSS,

In Bibliotheca Regia, Collegii *Corporis Christi Cantabrigiæ*,
Cottoniáque, fidelitèr collata.

Huic primùm Editioni accesserunt, duorum OFFARUM *Merciorum*
Regum; & viginti trium Abbatum *S. Albani*
VITÆ:
Unà cum Libro ADDITAMENTORUM.

Per eundem Authorem.

Editore WILLIELMO WATS *S.T.D.*

Qui & *Variantes Lectiones*, *Adversaria*, vocúmque barbararum
Glossarium, adjecit: simul cum *Rerum*, *Nomi-
númque*, *Indicibus* locupletissimis.

BIBLIOTECA NAZIONALE DI NAPOLI
R.B.B. NAPOLI

LONDINI,
Excudebat *Richardus Hodgkinson*, 1640.
Sumptibus *Cornelii Bee* & *Laurentii Sadler*, in Vico vulgaritèr
dicto *Little Britaine*.

Digitized by Google

Digitized by Google

Fiat altera editio MATTHÆI PARIS, juxta Exemplar *Londini* excusum 1571. Huic adjungantur vitæ duorum *Offarum* Regum&c. Cœnobii S. *Albani* Fundatorum, & viginti trium Abbatum ejusdem Cœnobii: nec non liber Additamentorum, per eundem Authorem.

Ex Ædibus Lambethanis April. 20. 1638.

R^mo^. in Christo Patri, & Domino, D. Arch. CANT. *Sacellanus Domesticus:*

GUIL. BRAY.

Digitized by Google

Digitized by Google

AUGUSTISSIMO,
POTENTISSIMO, SERENISSIMOQUE PRINCIPI

CAROLO:

DEI GRATIA

MAGNÆ BRITANNIÆ, FRANCIÆ ET HIBERNIÆ REGI:

QUATUOR MARIUM UNDIQUAQUE CIRCUMFUSORUM, INTER LITTORA CIS, ULTRA,

DOMINO:

ANTIQUO, JUSTO, SOLI.

FIDEI DEFENSORI, PATRI PATRIÆ, ECCLESIÆ PATRONO, ACADEMIARUM NUTRITIO.

OB

RELIGIONEM AUTHORITATE CUSTODITAM, NUPERISQUE SANCTIONIBUS AUCTAM:
MONARCHIAM SIMUL CUM SALUTE PUBLICA CONSERVATAM;
MAIESTATEM CLEMENTIA TEMPERATAM;
PIETATEM, EXEMPLO CULTAM;
TORI CASTITUDINEM, CŒLITUS FŒCUNDATAM:

HANC

OCTO ANTECESSORUM SUORUM
HISTORIÆ EDITIONEM:
GAUDENTER, GRATANTER, HUMILITER;
VOVIT, INSCRIPSIT, CONSECRAVIT,

WILLIELMUS WATSIUS,
SACELLANUS DOMESTICUS.

JUNII XI. M.DC.XL.

Digitized by Google

NOVI EDITORIS
PRÆFATIO
AD
LECTOREM.

EN *tibi, Lector amice (quisquis aut cujas es)* Mathæum Parisiensem *nostrum, hic denuo recusum damus: Et non recusum modò, sed & correctum, adauctum, adornatúmq;* Adornatum *(si fortè) Indicibus,* Adversariis; Glossarióque *nostris.* Adauctum *verò,* Vitarum, Additamentorúmque *accessione.* Correctum, *insuper; sed non ex ingenio sive conjectura nostra; ast secundùm Manuscriptorum fidem.* Recusum *denique, juxta veteris editionis* Londinensis *prototypum. Immò & verbatim, aliquantillum enim vel ibi temerè demutasse, religiosum duximus. Scilicet, si manifestissima excipias orthographiæ errata typographica, quibus prior editio non rarò scatebat. Exempli causa, pro* Andegravius, *restituimus* Landegravius, *pro* Aldemarus, *reposuimus* Waldemarus: *& si plura ejusdem generis levinscula occurrebant, quæ manifestissima emendatione indigere videbantur. Correctiones autem majoris momenti alias, nos Textui Authoris, in hac impressione non inseruimus: sed in* Variantes Lectiones *ad calcem* Libri *rejecimus.* Anno 1571.

Si jusseris deinceps, ut particulariùs tecum (Lector) ageremus; Bibliopolas, scias, Librum typis mandare incæpisse, & usque ad initium Henrici *secundi operas progressas esse, antequam opellam nostram (qualem qualem) implorarunt. Nihil, interim, aut nobis aut illis suspicantibus, quin liber impressus, accuratè satis cum codicibus manuscriptis, per omnia concordaret. Nos verò editionem adornare in nos suscipientes, consultiùs, omninò duximus, ut folia*

illa Sybillina, Manuscriptorum, scilicet, codicum exemplaria originalia, à nobis etiam inspicerentur. Rogeri *igitur* Wendoveri Chronica, *cum* Parisiensis *nostri* Historia Majore *MSS: ex instructissima, nimirum, illa Domini* Thomæ Cottoni *Baronetti Bibliotheca, humanissimè accomodatis; ad collationem earundem cum* priore editione; *me totum cum Amanuensi meo jam accingo. Accessit nobis in adjutorium, Transcriptum illud idemmet papyraceum, quod pro exemplari suo anterioris editionis Typographi habuerunt. Exemplificatum ut pote ex codicibus* Aglionbeiano Cecilianoq; [a] *qui jam adhuc in Archivis Collegii* S. Benedicti; *sive* Corporis Christi *celeberrimi, reconduntur. His etiam adjungo, pulcherimum illud & egregium sane* Chronicorum Mathæi *nostri volumen MS. in Bibliotheca Regia ad Santi* Jacobi *reservatum: unà cum* Historiæ Minoris *exemplari papyraceo.*

[a] Vide Præfationem editionis prioris.

Sed priusquam de editione ipsa, verba ulteriùs faciam, ordo naturæ à me videtur flagitare, ut de Authoribus *ipsis aliquid præfarer. A* Wendovero, *igitur, decet ut incipiam, utpote non solùm antiquiore, sed & qui facem* Mathæo *nostro prætulerit, in hac ipsa* Historia *conscribenda.*

Omittens igitur, quæ de eo scripserunt alii, ea duntaxat impræsentiarum commemorabo, quæ in his ipsis Manuscriptis inventa, ab aliis fuisse prætermissa observavi. Nomen illi, Rogerus Wendovre *de* Wendovre: *ut in MS.* Cottoniano *disertè reperii. Quod arguit illum generosa familia fuisse procreatum. Quia, scilicet, agnomen traxerat gentilitium (ut moris est nostratibus) ab agro sive oppido rurali, progenitoribus suis ab olim hæreditario. Alios, insuper, hoc cognomento gavisos fuisse; hæc ipsa indicat Historia. Memoratur enim* Richardus *de* Wendovre, *Episcopus* Roffensis [b]. Rogerus *autem noster, Monachus primò* Ordinis nigri *sive* Benedictini *in Coenobio* Sanct-Albanensi *attonsus, exigentibus postea meritis, non solùm sacerdotio censebatur dignus, sed & ad Prioratum* Cellæ *de* Bealvair *in districtu* Lincolniensi, *est promotus. Ita enim in MS. prædicto inscribitur,* Rogerus Wendovre *de* Wendovre, Prior de Bealvair.

[b] Historiæ p. 468 l. 52.

Nescio, sanè, an inimicitiæ aliquæ inter eum Mattheumq; *nostrum*

noſtrum, aliquando ſint exortæ : & an æmuli odio, vel amore veritatis, & pro nativa ſua increpandi libertate, iſta de eo ſic commemoraverit. Nimirum, quòd Willielmus *Sanct*-Albanenſis *Abbas,* cum viſitâſſet Cellam de Bealvair, audivit arcanas querelas de Priore illius domus Domino *Rogero* de *Wendovra*; . quaſi diſſipaſſet bona Eccleſiæ in prodigalitate incircumſpecta. Correptus igitur ſuper hoc ab Abbate Prior, ſe promiſit talia profectò emendaturum. Tamen Abbas ad horam diſſimulans, obſervabat omnia hæc reponens in corde ſuo[b]. *Immò diſſimulavit Abbas, reverà : nam non multò pòſt,* Rogerum *noſtrum Prioratu exuit; & loco* Rogeri *de Wendovra Prioris de Bealvero,* Martinum *de Boderſham* Cellararium ſubſtituit[c]. *Atque hæc triennio ferè vel quadriennio, ante mortem,* Rogero *noſtro contigerunt : non multum, ſcilicet, ante perſecutoris ejus, Abbatis* Willielmi *finem. Obiit autem Abbas, ſexto Kalendas Martii, ſive 24 Februarii, Anno Domini* 1235. *Cui non ultra biennium ſuperſtes* Rogerus, ſecundò nonas, *ſive die ſexto Maii, anno* 1237 Sacerdos demoritur. *Ita enim de utriſque propria manu ſua ſcriptum reliquit* Mathæus *noſter, in* Additamentorum *ſuorum libro : ubi dies* Obitus, *ſingulorum Monachorum S.* Albani, *nominatim commemorantur. Hinc apparebit, quod præſulatu licèt* Wendoverus *ſit exutus, & Ex-prior factus, non tamen ab Hiſtoria conſcribenda ſeipſum omnino continuerit : illam enim uſq; deceſſum perſecutoris ſui (vel circiter) continuans, ſub medium anni* 1235, *manum de tabula retraxit.*

[b] Vitę Abbatū p. 119. l. 44.

[c] Ibid. p 112, 12.

Huic autem in opere Hiſtoriographo ſuccenturiatus eſt Author Mathæus, *inquam, ſive* Paris, *de* Paris, *Pariſius, de* Pariſio, *de* Pariſiis, *vel* Pariſienſis, *agnominetur. Omnibus autem hiſce cognominibus, aut ille ſemetipſum aliquando nuncupavit, aut ab aliis nuncupatum obſervavi. Ubi, verò, aut unde ortus, neſcitur.* Anglus *utcunque erat; & ab extero nemine, pro populari vel compatriota ſuo vendicatus. Hoc primum certi de eo reperi, utpote quod propria manu ſua inter* Obitus *Monachorum prænotatos, de ſeipſo ſub his verbis memoriæ commendavit.* Hoc anno (1217) ego Frater

ter *Mathæus Parisiensis*, habitum suscepi religionis, die Sanctæ *Agnetis* (*Januarii* 21): Qui hæc scripsi, ut vivant Fratrum nomina in æternum.

Quàm canonicè in Monasterio conversatus, & quantam sanctitatis famam sit indè consecutus; vel hinc est conjiciendum. Quòd, scilicet, cum Monasticæ severitas disciplinæ, in Norwegiæ Regni Monasteriis jam ferè in desuetudinem abiisset: nominatim à Norwegis Mathæus *postulatus, & nominatim à Papa* Innocentio *eò demandatus; pristinum rigorem ordinis cum laude resuscitavit* (a).

Fama autem eruditionis integritatisq; ejus adeò per Angliam *inclarescebat; ut ad continuandam* Anglicarum *rerum Historiam, mandato sumptibusq; Regiis, ut creditur* (b), *accerseretur. Quàm verò familiariter à Rege* Henrico III *sit* interpellatus, juxtaq; eum sedere jussus: *& quomodo* ea quæ tunc vidit, Historiæ commendaret, *à Rege sit edoctus* (c): *quomodo, insuper,* cum Rege continuè erat in mensa, in palatio, & in thalamo: *& ut* Rex scribentis calamum satis diligenter & amicabiliter direxerit; *ipse est sibi testis* (d). *Quanta, verò, eum Rex dignatus est gratia, ut pro* Oxoniensi *Universitate intercedentem exaudierit* (e): *immò, & quanta apud eundem Regem utebatur libertate, cùm* illum *in faciem* imperterritus *aliquando redarguerit, ipse sibi ferat testimonium* (f).

Ast non Angliæ *duntaxat notus, verùm ad exteros etiam Principes & fama ejus pervolavit. Tantæ enim æstimationis apud* Francorum *Regem* Ludovicum *extitit: ut ei, quasi Legato suo, Literas* Norwegorum *Regi* Haconi *deferendas, commiserit* (g). *Quàm charus denique & ipsi* Haconi *Regi, & quid* pro amore ejus fecerat; *ille ipse vos edocebit* (h).

Quot et qualia scripserit, Lelandus, Balæus, Pitsæúsque *nostrates, exteros edocuerunt. Plurium, sanè, non ille ipse meminit, quàm* Vitæ Sancti Ædmundi, inter Historiales libros Sancti Albani (i). *Illam* S. Ædmundi Vitam *jam olim deperiisse conjicio: & nisi per* Historiales *illos* libros Sancti Albani, *has ipsas* Majorem Minoremque *Historias; cæterisque quas scripsisse dicitur* Vitis, *significarit; non mihi licet augurari.*

(a) Historiæ p. 756. l. 32. & 42.
(b) Vide prioris Editionis Præfationem.
(c) Hist. p. 736. l. 52. & p. 737 l. 1. & 3.
(d) Ibid. p. 945. l. 8.
(e) Hist. p. 945. l. 24.
(f) Hist. p. 783. l. 43.
(g) Hist. p. 741. l. 12. & 26.
(h) Hist. p. 753. l. 51.
(i) Hist. p. 869. l. 29.

Quòd

Digitized by Google

Quòd verò & additamenta conscripserit, palam de se ipso in eorum libro MS. profitetur. Ita enim [k]*ibi inveni Auctenticum Papale, quo dominus* Mathæus Parisiensis, qui & hæc scripsit, destinatus est & constitutus (licèt invitus) reformator ordinis *Sancti* Benedicti, *&* Visitator nigrorum Abbatum & Monachorum eorundem in Regno *Norwegiæ*[l]. *Et alibi etiam, in eodemmet ipso MS.* [m]Hoc privilegium insigne impetratum tempore *Mathæi Parisiensis* horum scriptoris. Absit quod in futurum Abbates illo temerè abutantur, sicut plerúmq; contingit. *Atq; hæc verba propriissima* Matthæi *manuscripta fuisse conjicio.*

[k] p. 100 b. col. 1

[l] Vide Hist. p. 756.

[m] p. 121. b. col. 2.

Stilus utcunque, & in pluribus, Wendoverum *imitatur; sed comptior plærùnque incedit & Latinior: & si* Willielmos, Malmesburiensem Neubrigensémque *atque* Eadmerum *excipias; omnium Historiographorum nostratium antiquiorum, latinissimus (immo Coryphæus facilèque princeps) meritò est censendus. Quod, verò, turgidiùs aliquottes intumescat, & post unam alterámve periodum, languidulè & sibi jam factus inequalis, stylum demittat: immò, & quòd dictio ejus stribiliginem ætatis semibarbaræ aliquoties oleat; non illi, sed illius ævo imputabunt Criticastri. Atque hæc jam prælibavi, ut delicatulorum aut arcerem, aut inbiberem nauseam magistellorum: qui ut aliquantillum delibarunt minùs* Ciceronianum, *ambabus protinus horrent auribus, tumidisque expuere buccis moliuntur. Ast utcúnque erat hic noster in sententiis, in sensu tamen non adeò hebetem fuisse observabis: immo potiùs aciebus cuspidéque trucem satis atque præacutum in omni ferè pagina experti sunt alii. Omnes enim secat, universos pungit; ac si nulli omninò mortalium aut parcere, aut condonare, rigidissimè sibi proposuisset. Non Episcopis, scilicet, non Magnatibus; non Regibus, non Imperatoribus; immò nec ipsi Papæ, aut Abbati proprio. Ast tanquam furiosus quispiam in quadrivio, ex quacúnque plaga viator supervenerit,* Tros *sit* Tyriúsve, *hospes an hostis; si illi non placuerit, flagris misellum adoritur, lorisque malè multatum procul arcet abigitque.*

Atque hinc est, quòd hominem tam acriter sugillarint Scriptores

Digitized by Google

res Pontificii: doctissimi nimirum, Cardinales Baronius *&* Bellarminus; *uti &* Possevinus, Coeffeteaus,[a] *aliique, quasi in Pontificem* Romanum *iniquiorem. Ast pace tantorum virorum dico, quòd* Romanæ *rapacitates Curiæ, tam frequenter, tantáque cum declamandi libertate,* Matthæus *redarguerit: id sanè patriæ suæ zelatæ miseratorique, omninò est condonandum. Non sannas enim calumniasque immeritas, quasi Papæ gravìs destomachatus eructavit; sed* Angliæ *planctus, suspiria gemitusque; nec eos atramento depingendos, sed sanguine lacbrymisque. Liberiùs, fateor, avaritiam* Romanæ *Curiæ venalitatémque carpit* Matthæus; *sed non è nostris is solus:* Eadmerum[b], *testor,* Malmesburiensem,[c] *atque* Neubrigensem[d]. *Immo, si Pontificii in* Wendoverum *incidissent, non uni* Matthæo *inimicarentur. Audacter dico, quia expertus dico; vix unam aut alteram ejus generis querelam, apud* Matthæum *inveniri, quæ non etiam apud* Wendoverum *reperiatur. Immò &* Westmonasteriensis *illas ipsas ferè retinuit: pluréque post illum* Walsinghamus *addidit. Adjicio, non* Angli *duntaxat, sed &* Galli, *sed &* Germani, *sed &* Alii, *adversus* Romanam *Curiam gutture sanè non rauco, sed stentoreo; immò plenis, quod aiunt, buccis, rictibusque patulis non semel eboârunt. Non nos* Angli, *sed* Exteri *profectò,* Planctus *illos,* Onera, Gravamina *&* Deplorationes Ecclesiæ *vel* Imperii *ediderunt. Quæ non ideo nunc inculco, ut vulnera quæ (Deo gratias) nec sentimus nec timemus, recrudescere faciam, aut* Romanos *ut irritem; sed ut* Matthæum *excusarem: utpote de oppressionibus quas est perpessus, sibi patriæque humanitùs condolentem.*

In istis autem, quicquid à prioris Editionis Evulgatore mutatum suspicantur Pontificii, à me, bona fide, in variantibus *meis* lectionibus *invenient restitutum. Tu, Lector, si placet, earum consule* Præfationem. *Scias enim, me dolo malo nihil omnino vel mutavisse vel substituisse. Quod & sanctè dico. Si quid igitur ullibi in his peccatum animadvertes, illud omne aut oscitantia aut ignorantia mea (Coadjutorem enim omnino non habui) fuisse præterlapsum, non erubesco profiteri. Ex Theologorum enim, sive Confessionis* Anglicanæ *Sacerdotum Collegio sum: nec partibus studeo sed veritati. Licèt enim occasione Schismatis (quod doleo)*

Vide Notas *D. Seldeni.*

b Papæ, *inquiunt*; quid dicemus? si aurum & argentum *Roma* præponit justitiæ; quid subventionis, quid consilii, quid solaminis ibi deinceps in sua oppressione reperient, qui pro adipiscenda causæ suæ rectitudine, non habent quod dent? *Eadmer.* l. 2 p. 32. l. *ult.*

c Romani sanctitatis & ordinatiùs censent, ut Ecclesiarum omnium sumptibus suis potiùs serviant marsupiis &c. *Malmesb.* de gestis pontificum, l. 2 p. 136. a. lin. 21.

d *Romanum* Pontificem adierunt, & quæstionem tantò gratiorem, quantò ponderosiorem *Romanis* auribus intulerunt, Et alter quidem in causa præstantior, neuter verò nisi exhausto sacculo reversus est. *Neubrigens.* l. 1. c. 10. p. 35.

Digitized by Google

doleo) lites non rarò de dogmatibus inter partes oriantur: & cum conscius mihi sim multa in Matthæo *nostro inveniri (utpote qui sub indocto vixerit seculo) pro* Romanis *potiùs quàm pro nostris facientia; sprevi tamen vel unicam lineam literámve, aut delevisse aut demutasse. Immo, etiamsi pro certo confidissem, me unico dolo (eoque ab omnibus celato) vicisse potuisse: & non tantùm partes nostras egregiè defensisse, sed & in æternum Adversariis ora obturasse. Turpissima Theologo aut victoria est aut gloria, quæ cum fraude mala, & non sine sacræ præjudicio veritatis, non est acquisita sed surrepta.*

Habes ingenuitatem meam Lector, & opellam: utrisque cum bono Deo, in otio & sanitate tua fruare; mihique jam votis faveas, juvésque orationibus.

Digitized by Google

PRIORIS EDITIONIS
ANNI 1571.
Præfatio ad LECTOREM.

QUUM necessariò non sit faciendum, libenter nolui, nec debui præfari pluribus, amice Lector, de summo studio, de fideli diligentia, de aperta & simplici veritatis narratione, quas hic Author (quem in manibus habemus) *Mathæus Paris* exhibuit. Certò spondere & polliceri audeo, teipsum studiosum hujus historiæ & assiduum Lectorem, hunc Authorem satis laudaturum, cùm ipsum per se opus laudatissimum sit. Author verò ipse singularis fidei testimonium reliquit, quod temporibus illis iniquis, cùm omnia mendaciis & fabulis depravata essent, tam æquabile tamen & temperatum judicium servaverit, ut quod gestum fuisse ipse audiverit, simpliciter enarraverit: apud hunc causæ & veritati omnia deferuntur: personis, affectui, tempori omnia denegantur. Illud verò est admirandum, quod in hoc opere ausus sit tam sæpè, tam manifestè, tam vehementer & intrepidè notare, & simul detestari arrogantem superbiam, insatiabilem divitiarum cupiditatem, tyrannidem, & injustum imperium *Romani Pontificis*, quod in omnes hujus celeberrimi Regni Principes, Nobiles, plebeios exercuit. Hic mirari satis non possumus hujus temporis stuporem & cæcitatem, aut si mirari desinamus, justum & gravissimum Dei judicium, quòd hujus florentis Regni tam nobiles & sapientes Principes, tam doctus & eruditus Clerus, aut noluerint videre, aut non potuerint cernere tam iniquam dominationem. Homines enim Angli, honorati, prudentes, & (quod maximè repugnat) magno & elato animo fortissimi, nullum servitutis jugum recusarunt, Papæ mancipia, & verè Romani asini effecti sunt, qui omnia illius onera quantumvis dura, cum applausu etiam portarent & sustinerent. Hoc illud irati Dei severissimum judicium in nationem hanc nostram existebat, quòd ab oculis & mentibus illorum absconditus erat homo iste peccati, filius perditionis, adversarius, qui effertur adversus omne quod dicitur Deus aut Numen; adeò ut in templo Dei sedeat, ostentans semetipsum quasi sit Deus. Hic tamen (ut prædixerat *Paulus*) aliquando tempore suo detegendus fuit & revelandus: qui illis temporibus operabatur mysterium iniquitatis. At *Paulus*, ut prænovit, sic præmonuit, Iniquum hunc manifestandum esse: quem (inquit ille) Dominus conficiet spiritu oris sui, & abolebit claritate adventus sui per Evangelium,

quan-

Digitized by Google

quantumvis astutè & callidè omnia perfecerit secundum operationem Satanæ in omni potentia & signis, ac prodigiis mendacibus, & in omni deceptione injustitiæ. *Paulus* etiam causam aperit: Quoniam (inquit ille) dilectionem veritatis non sunt amplexi, ut salvi fierent, propterea misit illis Deus efficaciam illusionis, ut crederent mendacio, qui non crediderunt veritati, sed oblectati sunt in injustitia. At nos, qui hodie vivimus, nos, inquam, Angli (quos ad hæc fœlicia tempora reservavit Deus, ut essemus, si non impiè ingrati in Deum, & amplissimi accepti beneficii immemores) studiosi & assidui simus in hoc nostro Christiano officio Deo persolvendo, nimirum in gratiarum actione, & divinorum erga nos benefactorum perpetua celebratione: quoniam elegit nos Deus in salutem per sanctificationem spiritus, ac fidem veritatis, ad quam vocavit nos per Evangelium. Quare per excellentem & egregiam hanc vocationem, ego vos hortor, Lectores charissimi, (ut Apostolus *Paulus*, Thessalonicenses suos) stare, & tenere institutiones, quas didicistis, & permanere in illis. Pudeat, pudeat hujus nostri sæculi homines mente corruptos, non solùm plebeios, sed quosdam primarios, qui de Evangelica veritate, oh, gloriantur in primis, ut istud divinum lumen religionis Evangelicæ tam palàm dedecorosis moribus contaminent, tam petulantibus linguis in suis publicis cœtibus, in mensis communibus, absentium hominum famam, nihil malè de illis commerentium, lædere & conspurcare pro ludo habeant, homines quos suis colòribus graphicè depingit *Judas* Apostolus. Sed hic cesso, & precor, ut Dominus noster JESUS CHRISTUS, & Deus & Pater, qui dilexit nos, & dedit consolationem æternam, consoletur corda nostra, & stabiliat nos in omni sermone & opere bono, usque dum venerit Dominus, qui judicabit occulta cordium, & tunc laus erit unique à Deo. Amen. Nunc ut plenius & interius Authorem hunc nostrum recognoscamus, sciendum est hunc *Matthæum* professum Monachum fuisse in Monasterio Albanensi, qui ob egregium virtutum comitatum, ob eruditionem, & sapiens judicium, magno in precio & honore habebatur in primis ab *Henrico* ejus nominis Tertio, quo tempore vixerat: hoc manifestè & liquidius apparebit, si studiosè expendantur, quæ legis in anno Domini. 1247. & huic operi inserta, pagina 736. linea. 43. Sed sicut hic *Matthæus* in satis amplam & optatam gratiam ascriptus fuit, & approbatus à Principe suo *Henrico*, à reliqua Nobilitate hujus Regni, & ab omnibus subditis, qui Deum purè castéq; coluerunt, & sacrosanctam ipsius veritatem suspiciebant: ita pro nuda & simplici veritatis descriptione, qua usus est, pro styli ac orationis suæ nimia (ut putabatur) severitate, (in primis contra Papam, & illius sedis usurpatum & tyrannicum imperium) à Romanensibus non satis pro dignitate probatus erat, sed illum malitiosè calumniabantur, in suspicionem, vel potius in odium adduxerunt, neque volebant permittere hanc historiam per ora & manus hominum volitare, & liberè pervulgari: quod vel ex eo satis constat & comprobatur, quòd rara sint & paucissima hujus historiæ exemplaria quæ hodie extant, quum passim plura sint & numerosa exemplaria *Gaulfridi* Monumetensis, *Henrici* Huntingdunensis

Digitized by Google

nensis, *Guilielmi Parvis*, *Guilielmi* de Malmesbery, *Ranulphi Cestrensis*, *Florilegi*, & similium, quamvis manca, mutilata, & in multis locis miserè & turpiter depravata, quod ex variis collatis codicibus manifestè deprahenditur. Hic *Matthæus Paris* non solum singulari scientia & cognitione præditus fuit in antiquitatis monumentis eruendis, & historica rerum gestarum serie continuanda, simpliciter & cum summa libertate memoriæ committens, quæ ad illum à Rege & Senatu Nobilium deferebantur: Sed etiam bene exercitatus & expertissimus fuit in pluribus ingenuis & docto ac libero homine dignis virtutibus, (& justam habet venerationem quicquid excellit, ut inquit ille) ut in pulcherrima & aptissima scriptione Textuali (ut vocant) manu, in exquisita pictura, & descriptione rerum gestarum, in sua propria forma, & membrorum ac partium omnium justa proportione, peritissimus fuit, ut quidam Author ejusdem Cœnobij testatur, in Registro Benefactorum ejusdem Cœnobij, fol. 50. cujus artis suæ egregium experimentum reliquit in primo exemplari hujus historiæ sua manu scripto: in quo sæpè historiam quā verbis explicaverat, viva etiam & concinna rerum ipsarum delineatione ob oculos posuit: simul etiam in eodem opere in margine adjunxerat variorum Principum ac Nobilium stemmata & honoris insignia, propriis suis coloribus & imaginibus expressa: quæ omnia adhuc diligentissimè reservabuntur, pro majori authoritate & confirmatione universorum & singulorum quæ in hoc opere imprimuntur. Jam verò, quodcunque tandem judicium perhibuerunt de hoc nostro Authore quidam recentiores, ut quos libros ediderat, quorum verus esset & indubitatus Author, ubi exorsus sit historiam suam, & quousque eandem continuaverat, quos imprimis fidos, & vetustiores Historicos sequutus sit, quando à scribendo cessaverat: illud tamen, ut singulæ hæ dubitationes terminentur, firmissimum putare debemus, (ut ex omnibus verisimilioribus conjecturis colligi potest, quæ passim in libris suis inveniuntur) quòd planè eodem modo & ordine scripserit omnia, ut in præfatione *Matthæi Westmonasteriensis* latius exprimitur. Quos Annales iterum in unam historiam reduximus, auxilio videlicet manuscripti codicis clarissimi viri D. *Guilielmi Cecill*, Militis, & primarii Secretarii illustriss. Principis *Dominæ Elizabethæ* Angliæ Reginæ. Cujus exemplar exorditur ab anno Domini 1066. & usque ad annum Domini 1208. progreditur, annum scilicet Regis *Johannis* decimum. Nonnulla etiam petita sunt è vetusto quodam codice *Edovardi Aglionby* de Balsal Temple Armigeri, quantum ad priorem partem hujus integræ historiæ Magnæ, quæ continuatur ab exordio mundi usque ad annum Domini. 1189. Deinceps verò ab anno prædicto usque ad annum Domini. 1254. usi sumus manu scripto codice præclari viri *Henrici Sidnæi*, Garterii ordinis Equitis aurati, Præfecti Hyberniæ, & Walliæ Præsidis. Cujus quidem codex manu ipsius *Matthæi* scriptus, etiamsi per fraterculum aliquem turpiter admodùm in aliquot foliis mutilatus, & in plurimis

Digitized by Google

locis erasus sit, per aliud tamen honesti cujusdam hominis exemplar in integrum restitutus est. Postremò, adjuti sumus per posteriorem partem cujusdam Minoris historiæ exemplaris prænobilis viri D. *Henrici Comitis Harundellii*, ab anno Domini prædicto 1254, ad annum ultimum Regis *Henrici tertii*. Et quomodocunque hujus *Matthæi* libri à seipsis divisi & discerpti, simúlque perperam colligati fuerunt, at putandum est illum Authorem fuisse hujus ingentis ac amplæ historiæ continuatæ ab *Adamo* usque ad Regnum *Guilielmi* Ducis Normanniæ Conquæstoris: quæ tamen non rectè (ni fallor) cum titulo & nomine *Matthæi Westmonasteriensis* inscribitur. Inde scilicet à tempore *Guiliemi Victoris*, hic *Matthæus Paris* continuo ordine succedentibus temporibus historiam hanc contexuit, & produxit ad annum Domini 1250, ubi apud seipsum constituerat consistere. Et hujus propositi rationes plures eo anno adduxit, & sibi ipsi his versibus eodem anno scriptis locutus est:

Siste tui metas studii, Matthæe, quietas
Nec ventura petas, quæ posteà proferet ætas, &c.

Attamen post illud tempus plures annos literis mandavit, ante tempus illud quo ex hac vita & luce migraverat, quod fuit anno Domini 1259. Quæ reliqua est & altera pars historiæ hujus, quæ orditur pauló ante annum 1260. & distenditur ad finem & terminum regni *Henrici* tertii, scilicet in annno 1273, à quibusdam asscribitur *Guilielmo Rishanger*, in eadem æde Albanensi Monacho. Atque hic, quamvis hoc testimonium ferat Florilegus (quem sequutus est *Balæus*) *Rogerum de Windeleshor*, pauló ante hujus ætatem scriptorem, in Monasterio Albanensi absolvisse suam historiam in anno Domini 1235, & *Matthæum Paris* in anno tum proximè sequenti incœpisse: tamen certum est, *Matthæum* non solùm instituisse, sed produxisse & ampliàsse hanc Majorem historiam ab initio rerum & mundi creatione, ad annum Domini ferè. 1260. Sanè studiosius eum hanc provinciam in se suscepisse credibile est, quòd lege & communi decreto cautum erat apud nos Monasteria & Collegia ecclesiastica, in primis verò & præ cæteris Albanense Cœnobiũ, quasi communem thesaurum & receptaculum debere esse, ubi reponerentur ac fidelissimè reservarentur omnia historica gesta hujus Regni, & quæcunque memoria ac fama digna essent: quod & notavit *Ponticus Virunius*, in historia sua Britannica, in qua hoc testatum relinquitur, morem & consuetudinem Occidentalium Principum fuisse, semper apud se domi habere tales eruditos & doctos viros, qui sua & suorum dicta & facta egregia, verè possent & memoriter statim expedire: nolebant tamen hæc sua magnifica & heroica gesta in publicũ prodire & evulgari, quam diu aut ipsi aut ipsorum filii viverent. Semper vero hæc illustria & nobilia exempla in Principum regestis diligentius custodiebantur, ut hinc insequens posteritas ad majorum suorum excellentes virtutes, & imitationem faciliùs informarentur. Pro graviori testimonio hujus antiqui & perveteris moris in hac Anglia nostra, (quod his nostris diebus valde optabile esset, ut servaretur accuratius) memo-

riæ mandatum est ab illo qui scripsit *Scotichronicon*, libro. 16. cap. 39. *Statutum est* (inquit) *convenienter in Anglia* (*ut audivi*) *quòd unumquodque Monasterium à Regibus fundatum haberet de ipso loco suum certū scribam, vel scriptorem, quò omnia notabilia tempore Regis, saltem in Regno, vel è viciniis contingentia, secundum quod veritas facti se haberet, cum data annotarentur: ad proximum generale Concilium, post obitum Regis, omnes illi Chronographi convenirent, & sua verè dicta, sive scripta, in medium producerent, & dilectis à Concilio sagacioribus, & in talibus peritis & expertis, scripta examinarent, & diligenti habita collatione, de congestis summarium extraherent, & Chronicam compingerent, ac in Cœnobicis Archivis librariorum, pro authenticis Chronicis, quibus fides daretur, scripta reponerent, ne temporum labilitate memoriæ gestorum in Regno deperirent.* Hæc ille. Hic mos continuabatur, & studiose observabatur à pluribus Cœnobitis, sed maximè ab illo Monacho Albanensi, *Thoma Walsingham*, qui in summam & compendium congesserat omnia memoratu digna, quæ gerebantur ab ultimo anno *Henrici* tertii, ad annum primum *Henrici* sexti: cujus historia (si hic labor noster quod speramus, satis tibi probabitur, amice Lector) à nobis posthac fortasse in ordinem rectius composita adducetur, & prelo etiam in tuum commodum comittetur. Interim in hoc opere habes octo Regum à conquestu res gestas celebriores, videlicet *Gulielmi* primi, qui in anno 1067. incœpit, ut in pagina 5. *Gulielmi Rufi*, in anno Domini 1088. pag. 14. *Henrici primi*, in anno 1100. pag. 55. *Stephani* in anno 1135. pag. 99. *Henrici secundi*, in anno 1154. pag. 121. *Richardi primi*, in anno 1189. pag. 153. *Johannis*, in anno 1199. pag. 197. *Henrici tertii*, in anno 1216. pag. 289. Tandem, ut de hoc opere statuamus, sicut hic *Matthæus* hujus Majoris historiæ author fuit, sic etiam & breviorem ipse historiam scripserat, quæ à Regno *Gulielmi* Ducis Normanniæ Victoris, ad annum Domini 1250 perducitur: (ut reliquos tres annos sub eodem compendio descripsit) hanc multò pressius & brevius contraxerat, quàm in hac Majori & fusiori historia fecit: quamvis multa singularia, quæ in hac Majori historia non habentur, scripta sunt. Illam autem Minorem collegisse scribit ipse *Matthæus Paris*, quemadmodum in Prologo suo illi operi præfixo testatur, sic incipiente: *Considerans prolixitatem chronicorum Angliæ, hæc sub succincta brevitate ac compendiosa, &c.* & hæc historia fortassis posthac prelo committetur, nisi ipsemet D. *Harundellius* apud semetipsum constituerit suum exemplar in manus hominum emittere. Jam si horum breviorum annalium flores quosdam decerpere desideras (studiose Lector) comparato tibi librum illū Argentini impressum, anno Domini 1562, cui titulus est, *Catalogus testium veritatis contra Papam:* qui ab anno 1094, ad annum 1259. gustum illius scripti tibi præbebit, hæc in illo invenies pagina 366. Hic codex scriptus Minoris historiæ quomodocunque ad eum Scriptorem ex Anglia transferebatur, quondam mutuatus fuit, ut opinor, è pūblica Bibliotheca Ecclesiæ Cathedralis

dralis *Divi Pauli Londini.* Si hæc de Authore & opere, tanquam levis armaturæ prima excursio nostra, desiderio tuo satisfecerit (amice Lector) ipse tum quoque abundè mihi ipsi satisfacio in istis meis verisimilibus conjecturis, quas in hoc brevi discursu meo in medium adduxi. Et (ut finis sit) si tu alia magis exquisita & perfectiora habeas exemplaria, quæ ad fidem faciendam his annalibus accommodatiora fuerint, si hoc nobis perutile adjumentum impertiri volueris, cum nobis imprimis acceptum & pergratum officium feceris, tùm ab omnibus (idque summo merito tuo) debitam & maximam gratiam inibis.

Vale.

Digitized by Google

DE

MATTHÆO PARISIENSE,

uti & de

ROGERO de WENDOVER

(cujus Annales eisdem fermè verbis escripsit MATTHÆUS)

& de

GUILIELMO RISHANGERO

(cui *Matthæi* continuatio seu excusorum pars postrema tribui solet) Insigniora, tum è *Protestantium* tum è *Pontificiorum* Scriptis TESTIMONIA.

PROTESTANTIUM Testimonia.

JOHANNES LELANDUS; in Collectaneorum tomo quarto, autographo, qui est de Angliæ Scriptoribus illustribus; In publica Bibliotheca Oxoniensi pag. 207.

MATHEUS PARISIUS *Albanensis cœnobii Monachus, meo quidem videre dignus est, qui inter nostræ gentis scriptoris numeretur. Nostratem autem fuisse, quamvis Parisius dictus sit, mihi quidem constat. Nam Parisiorum cognomen, olim apud Anglos erat, quemadmodum & nunc celebre. Nisi quis sentiat illum à vulgo Parisiensem nominatum, quòd aliquando Lutesiæ Parisiorum studuerit, Sed in hac re utpote incerta nihil volo statuere, multò rectiùs auspicaturus à re perinde memorabili ac certa, quæ præsens negotium bellè ornet ac illustret.* Canutus *magnus Danorum, simul & Anglorum, Princeps duo præclarissima monachorum cœnobia à fundamentis erexit: Quorum unum apud Fennicolas, octo aut eo amplius passuum millibus à Nordovico principe, non modò Nordovolgiæ verumetiam, excepto Londino, totius Britanniæ civitate distans, hodie floret, & à vulgo Fanum Benedicti*

dicti appellatur; Quanquam antiquitus Holmus, *quòd inſulæ ſitum refer-ret, dicebatur: Cui Cœnobio nunc præeſt* Repſius *Epiſcopus Nordovi-cenſis, vir profectò candidiſſimus, & mihi familiariter cognitus, tum præ-terea Theologus ad unguem doctus. Alterum verò ejuſdem nominis in Nor-wegia conſtruxit.* Holmus *Britannicus Religionis normam quam diligen-tiſſime obſervabat, Norwegiano paulatim ad luxum declinante: id quod cum* Innocentio *Pontifici Romano innotuiſſet, ſtudebat morbo quotidiè in-valeſcenti opem ferre. Jamque de medico cœpit ſollicitè agere. Quo tem-pore* Mathæus Pariſius, *tum literarum, tum præcipuè virtutis calculo ei commendatus eſt. Scripſit igitur ad Albanenſis cœnobii præſidem, ut* Mat-thæum *in Nordovegiam ad* Holmenſes *Monachos tranſmitteret, quo illhic Religio conſpurcata, priſtinæ reſtitueretur puritati. Ille verò Romani mandata facere, &* Matthæum *honeſto inſtructum viatico, mari ac ventis commendare. Nolo hic longa oratione lectori brevitatis forſan amatori mo-leſtiam adferre. Pervenit ille quidem ad* Holmenſes *ſalvus, & incolumis, Religionis puritatem ad priſtinum ſtatum revocavit, magnamque meritò gra-tiam apud Monachos inivit. Poſteaque patriam repetiit, exceptus magno cum Albanenſium applauſu. His modis primus illi ad immortalitatem gra-dus adcrevit. Reſtat modò ut de ſecundo gradu, qui totus ex literis conſur-rexit, aliquid dicam. Domum reverſus aſſiduè, quemadmodum & ante fe-cit, ſtudiis vacabat, ac doctos viros, quotquot tunc temporis in Britannia claruerunt, impenſiſſimè coluit, unde variam ſibi multarum rerum cognitio-nem pariebat. Quid dixi ſibi pariebat? Immò patriæ potiùs & poſteritati. Nam cum prudens vidiſſet Hiſtoriam rem eſſe cordatis hominibus in primis neceſſariam, auſpicatus ab ultimo anno¹ imperii* Henrici *ſecundi Anglorum Regis, acta noſtræ gentis uſque ad* xxxvii Henrici *tertii maxima cum dili-gentia juxta ac fide perſcripſit; cui & poſtea multarum rerum ſcientia au-ctus Appendicem, titulo Additamentorum, annexuit. Simili quoque diligentià in illuſtrandis memorabilibus viginti duorum Abbatum Albanenſium factis uſus eſt: Incipiens videlicet à* Vilogodo *primo Albanenſis Cœnobii Abbate, & in* Gulielmo, *cujus tempore calamum non ſegniter exercuit, operi ſum-mam manum imponens. Atque adeò hinc fateor me didiciſſe bonam partem antiquitatis Verolamienſis municipii. Scripſit etiam vitam* Edmundi Richii *Cantiorum Archiepiſcopi, omnia tamen à* Richardo Vicario & Rogero Bacone *prius edoctus. Hic plura conantem dicere de* Matthæo Pariſio *materia deſerit.*

JOANNES

Joannes Balæus De Scriptoribus Britanniæ, Cent. 4. Script. 26.

Matthæus Parys, *seu Parisius, ad Fanum divi Albani, quod olim Verolamium dicebatur,* Benedictini *Monachus instituti, liberalibus literis ab infantia eruditus, studiis continuis vacabat, ac viros doctos impensissimè coluit. Et cum prudens vidisset, historiam rem esse cordatis hominibus in primis necessariam : auspicatus à Conquestu, ut vocant,* Guilhelmi *Normannorum ducis, per octo regum tempora, acta nostræ gentis, usque ad annum* 35 Henrici *tertii Anglorum Regis, annum scilicet Domini* 1251. *maxima cum diligentia juxta ac fide perscripsit. Cui & posteà multarum rerum scientia auctus, continuationes novem ferè annorum, & appendices Additamentorum titulo annexuit. Simili quoque diligentia in illustrandis memorabilibus* 22. *Albanensium factis, usus est, incipiens à* Vilogodo *primo, usque ad* Guilhelmum *perduxit, cujus tempore calamum exercuit. Ob eximias corporis, & animi dotes multis erat acceptus, Regi* Henrico *præcipuè, qui jussit ut sui temporis gesta conscriberet, quod & fecit. In quibus quorundam Romanorum Pontificum avaritias, fraudes, mendacia, dolos, pompas, impudentias, tyrannides, & artes pessimas ita depinxit, ut nullus unquam* Apelles *melius. Fœditates & turpitudines Antichristi, pedum osculis non honoravit, sed vivis reprehensionibus detexit, derisit ac damnavit, ut & illas detestaretur posteritas. Congessit* Matthæus

Historias à Conquestu [2]	*Lib.* 8.	*De Chronographia locuturi primò*
Continuationes historiarum [3]	*Lib.* 1.	*Dominus Rex fuit apud Winton*
Descriptionem mundi [4]	*Lib.* 1.	*Câstrum Dovorense in ipsa rupe.*
Historias Hibernensium [5]	*Lib.* 1.	*Magnus* Patricius *Hibernorum.*
Historiam à mundi origine	*Lib.* 1.	
Gesta 22 Abbatum	*Lib.* 1.	
Additamenta Chronicorum [6]	*Lib.* 1.	
Vitam divi *Guthlaci*	*Lib.* 1.	
Vitam *Wolstani* Episcopi	*Lib.* 1.	
Vitam *Eadmundi* Archiepiscopi	*Lib.* 1.	
De passione D. *Amphibali*	*Lib.* 1.	
Chronica majora D. *Albani*	*Lib.* 1.	

Et alia nonnulla. Ab Innocentio *quarto Romano Pontifice jussus, ut* Lelandus *habet, in Nordovicensi diœcesi conspurcatum monachismum à multis inquinamentis olim purgavit. Obiit eo anno, quo Chronica finiebat, Anno scilicet nostri Servatoris* 1259. *ad fanum Albani sepultus,* Henrico *tertio regnante.*

Idem

Idem JOHANNES BALÆUS in Catalogo quodam scriptorum *Anglicanorum* manu ipsius exarato, *quem ex diversis autoribus, ut operi suo de scriptoribus *Angliæ* sibi prævius esset, summâ contexuit industriâ.

* In bibliotheca *Jo. Seldeni.*

MATTHÆUS PARISIUS *Monachus ad fanum Albani, scripsit Historiam seu opus Chronicorum lib. 1. atque alia quædam. Claruit anno domini.* 1248.

Ex BOSTONI BURIENSIS * catalogo.

* De eo videsis *Baleum* Cent. 7. script. 48. & *Jo. Pitseum* Ætat. 15. script. 760.

MATTHÆUS PARIS *scripsit in magno volumine tempora trium Regum*, Ricardi, Johannis *&* Henrici *tertii, lib.* 1. *anno Dominicæ nativitatis* 1189. *Rex* Henricus *&c.*
Durat hoc Chronicon ab anno, &c. 1189. *usque ad* 1251.
Supplementum sui Chronici lib. 1.
Chronicon Regum ab Alphredo *lib.* 1.
Atque alia nonnulla. Claruit sub Henrico *prædicto.*

Ex TALBOTO * Sacerdote, antiquario.

*Vide *J. Baleum* Cent. 9. script. 49. & Jo. *Pitseum* ætatis script. 975.

MATTHÆUS PARIS *jussu Romani Pontificis Monachos nigros in Norwegia reformat atque in Anglia ad Fanum divi Albani & ad fanum* Edmundi Martyris *in* Bury. 1248.

Ex Chronico Reginaldi Mohun.

MATTHÆUS PARIS, *suum auxit Chronicon ad annum fere* 1260. *& tandem obiit ad fanum divi Albani anno domini* 1259.

Ex eodem Chronico Reginaldi fol. 217.

MATTHÆUS PARIS *Monachus ad fanum divi Albani scripsit Historiam Anglorum à conquisitione per* Guilielmum Normannorum *ducem complectentem octo Regum tempora usque ad annum domini* 1250. *libros* viii. de Chronographia id est temporum descriptione locuturi primo detractoribus invidis *liber incipit*, Anno Dominicæ incarnationis 1067. Interempto. *Descriptionem mundi lib.* 1 Castrum Dovorense in ipsa rupe. *Continuationem Historiæ lib.* 1. Dominus Rex fuit apud Wintoniam ad natale anno domini 1251 qui est annus regni.

Ex bibliotheca Domini Regis.

IN *alio volumine habetur Historia ab origine mundi usque ad annum domini* 1189. *in quo sequitur continuatio ab eo anno.*

Ex scriptis

Digitized by Google

Ex scriptis marginalibus ejusdem.

MATTÆUS PARIS eò fideliùs hæc scripsit quo ex præcepto Regis accepit *fol.* 129.

Composuit vitam Eadmundi *Cantuariensis Archiepiscopi, anno Domini* 1253. *ut erat edoctus à* Richardo Wyche *Episcopo Cicestrensi & à Magistro* Roberto Bacon * *Dominicano. lib.* 1.

Gesta Abbatum Divi Albani	*Lib.* 1.	
Vitam *Wulstani* Episcopi	*Lib.* 1.	
Historias Hibernensium	*Lib.* 1.	*Magnus Patricius &c.*
Chronica D. Albani Majora	*Lib.* 1.	
Additamenta Chronicorum	*Lib.* 1.	
De Passione S. *Amphibali*	*Lib.* 1.	
Vitam Sancti *Guthlaci*	*Lib.* 1.	

Ex Chronico ejusdem Matthæi.

* Vide *Balæum* Cent.4.script. 4. & *Jo.Pitsæum* Ætat. 13. script. 343. unde legendum *Roberto Bacone* in leland. Testimonio superiùs allato.

Huc usque ex Catalogo illo M. S. *Johannis Balæi.*

MAGDEBURGENSES CENTURIATORES

Æt. 13. c. 10.

MATTHÆUS PARISIUS, *Monachus ordinis Benedicti in cœnobio D. Albani quod aliàs Verolamium olim dictum est, vir imprimis eruditus fuit qui & singulari fide & dexteritate historiam Anglorum conscripsit. Vidit in eo* Rex Henricus *tertius insignes virtutes, quam ob causam ipsum dilexit plurimùm. Romanensium avaritias, fraudes, mendacia, dolos, pompas, libidines, tyrannides, blasphemias graviter depinxit. In Nordovicensi diœcesi jussu Pontificis* Innocentii *quarti Monachos reformavit.*

Scripsit Historias à conquestu, & cætera quæ in Balæo. *Et alia nonnulla. Obiit anno* 1259. *& in Monasterio S. Albani sepultus est.*

Conradus Gesnerus in bibliotheca à *Josia Simlero* aucta.

MATTHÆUS PARISIUS *Anglus ad fanum D. Albani Benedictinus Monachus, scripsit de Albani fani antiquitatibus & de rebus Gestis Anglorum lib.*1. *Claruit anno* [7] 1240.

Adjicitur paulò post

Matthæus Parisiensis *Anglicus Historicus in Compendium redegit Historias Angliæ seu flores inde decerpsit. Illyricus*[8] *duos integros terniones ex ejus libro inseruit Catalogo testium veritatis. Vixit circa annum* 1259.

Matthias

Digitized by Google

MATTHIAS FLACCIUS ILLYRICUS in Catalogo Testium Veritatis, *lib.* 16.

MAtthæus Parisiensis *Anglicus Historicus floruit ante annos* 350. *& redegit in compendium historias Angliæ seu præcipuos flores inde decerpsit. In eo opere valde multa narrat de gravissima* Papæ *tyrannide, qui miris artibus omnia Ecclesiarũ jura, electiones, Investituras, seu confirmationes ad se rapuerit; imò & quam miris ac multiplicibus artibus Angliam penitus sit deprædatus, expilaverit & exuxerit.* Narrat *idem multa & de certaminibus Scholæ Parisiensis cum Monachis quæ ordine adscribam, sepositis minùs ad scopum nostrum pertinentibus. Adscribam verò etiam ipsa verba prædicti historici, majoris fidei gratiâ, &c.*

Isaacus Casaubonus in Epistolarum Appendice Ad *Benjamin Carierum*, seu Epist. 1.

QUis nescit sanctissimam Paparum autoritatem dudũ versam esse in horribilem tyrannidem? Jam elapsa sunt multa secula cum omnes boni hoc vident & gemunt. Unus Matthæus Paris *probationi ejus rei satis superque fuerit.* Londini x. Kal. Sept. CIϽDCXIII.

Idem ibidem Epist. 99.

V*Idi his diebus* Coifetelli *vastum opus; laudo diligentiam, fidem desidero. Eò videlicet totum opus spectat ut jugum* R. P. *imponatur Regibus. Tuetur facta Paparum tam mala quam Bona. Rapinas eorum quæ omnem fidẽ, omnia exempla superant, aut dissimulat aut excusat. In uno Grego*rio ix. *quam multa pervertit!* Matthæum Parisiensem *accusat. Esto. Sed quod ait corruptum ab hæreticis qui ediderunt, mihi constat ipsum & ante ipsum* Baronium *&* Bellarminum *imprudentissimè mentitos esse. Habeo nunc in Musæo meo ipsum exemplar quod ille Monachus suæ Abbatiæ dederat quodque nunc servatur in Regis Bibliotheca. Legi etiam in bibliotheca Cottoniana ejusdem libros de vita Abbatum S. Albani. Ibi quoque eadem querelæ de Fraudibus, Sceleribus & Rapinis inexplicabilibus Paparum. Idem* Cottonus *habet brevem Historiam ejusdem* Matthæi *ubi acrius invehitur in Romanam tyrranidem quam in editis. Atque hæc omnia in membranis scripta ejus ætatis qua ipse vixit aut circiter. Quæ igitur impudentia est, aut flagitia Paparum excusare aut Protestantes falsi accusare? Hæc non tacebuntur in Prolegomenis. Si veritas odium paritura est, agnosco fatum illius.* xvii. *Febr.* CIϽDCXIV.

Idem

Idem in Prolegomenis ad exercitationes suas Baronianas.

IN *Anno.* C.MXCVI. *facta* (*à* Baronio) *mentione* Matthæi Parisiensis, *quo nemo vixit unquam neque Papismi superstitionibus addictior, neque rapinarum horribilium, quas Papæ in Anglia exercuerunt, fidelior testis & expositor : affert* Baronius *conjecturam suam, nisi, inquit, probra illa fuerint additamenta potiùs ejus qui edidit Novatoris hæretici hominis, quum peculiare sit illis libros quos potuerint depravare. Sed si libros veteres depravare certa est hæreseos nota ; quis tam impudens erit qui negare audeat, certissimos illos esse hæreticos qui tot hodie artibus veteres patres mutilant, depravant, expurgant ? res omnibus nota : de qua si Deus volet, plura alibi dicentur à nobis. Neque verò difficile erit probare, consarcinatores indicum expurgatoriorum bellum cum auctore scripturarum, cum Patribus, cum omnibus bonis, cum ipsa denique veritate nefarium quotidiè gerere. Quid ipse discipulus Nerii ? an ille penitus ab hoc crimine integer ? an difficile est loca veterum autorum observare in eis Annalibus depravata in gratiam Papæ contra fidem veterum exemplarium ? sed eo omisso, de* Matthæo Parisiensi *breviter respondeo. Conjectura* Baronii *quæ à* Bellarmino *nuper est allata, vana, falsa, ridicula est. Extant in hoc regno* (*scripsit* Is. Casaubonus *in Anglia, sub* Jacobo Rege) *vetera exemplaria ejus scriptoris quæ vanissimæ vanitatis eam conjecturam arguant. Omnia enim illa habent, propter quæ fides editorum hodie in dubium vocatur. Habeo ipse jam in meo Musæo codicem* Matthæi *in membranis descriptum eleganter è Regia serenissimi bibliotheca promptum : Ejus vetustatis ut credatur ille ipse liber*[1] *esse qui ab auctore in Bibliotheca S. Albani fuerat dedicatus. In eo codice nullam nos adhuc diversitatem observavimus, quod ad illa attinet quæ de Paparum rapinis scribuntur. Extant etiam in Bibliothecis Anglicanis alia ejusdem Auctoris scripta nondum edita, ut Historia Minor, De vitis Abbatum S. Albani ; à quibus similia etiam graviora de rapacitate Romanorum lamentabiliter describuntur. Legi ipse nonnulla ejus generis in vetusto libro vitam Abbatum illorum continente, quem mihi in sua libraria ostendit inter plurimos alios scriptos manu libros præstantissimus eximiæ vir probitatis & eruditionis,* Robertus Cotton, Bruceus, Baronettus. *Non igitur illa sunt à Protestantibus* Matthæi *libris inserta, sed justissimas illas querelas rei veritas extorsit ab homine alioquin, ut dicebamus, superstitiosissimo. Quare falsissima est* Baronii & Bellarmini *conjectura.*

Digitized by Google

MELCHIOR GOLDASTUS de Bohemiæ Regni, &c. juribus & privilegiis, lib. 3. cap. 5. p. 287.

MATTHÆUS PARIS *in historia majori differens de electione* Richardi Cornubiæ *Comitis in Regem Romanorum, scribit in hunc modum;* *Hi sunt maximi in Alemania* ad quorum nutum pendet electio ipsius Regni, &c. Rex Bohemiæ, Comes Palatinus de Rheno, Dux Austriæ, Dux Sueviæ, qui & Comes Bavariæ, Dux Poloniæ, Marchisius de Miele, &c. *In hoc tantum fallit homo externus & arcanorum Imperii nostri Imperitus, quod putat omnes eos quos viderat ad electionem vocari & conventui electorio interesse simul, etiam suffragium definitivum habuisse, quod solis septemviris officialibus imperii competebat. Cæteri, ut Duces Austriæ, Sueviæ, Brabantiæ, Poloniæ sive Silesiæ, &c. jus nominandi vel (ut tum loquebantur)* prætaxandi *seu præsentandi habebant, non autem eligendi.*

Degoreus Whear Prælector Camdenianus, in Methodo legendi Historias Civiles, Sect. 29.

HIS *etiam* [Eadmero & superioris ævi historicis, historiarum studiosus] *adnectat veram illam & fidelem* Matthæi Parisiensis *Historiam quæ anno Christi* 1067. [*quo inaugurabatur* Guilielmus I. *Conquestor dictus*] *auspicata in mortem* Henrici III. *continuatur, h. e. in annum* 1273.

GERARDUS JOANNES VOSSIUS de Historicis Latinis lib. 2. ca. 51

MATTHÆUS PARIS *sive Parisius, (familiæ id cognomentum est) patriâ Anglus, cœnobii Albanensis monachus, congregationis Cluniacensis, cum aliquantò ante, tum imprimis in pretio erat post annum* CIƆCCXLV. *usque ad annum* CIƆCCLIX. *quo migravit è vita. Hic ab oblivione nomen suum abundè vindicavit historia majori: quam fere omnes censent fuisse olim bipartitam. Prior pars, ut ajunt, ab* Adamo *erat, usque ad* Guilielmum, *Normanniæ ducem, Angliæ Regem, cognomine Conquestorem. Addunt, eandem extare in bibliotheca Sidneiana; verum pars ista utrum fuerit* Matthæi Paris, *an alterius, viderint qui viderunt. Altera autem pars, quam hujus esse* Matthæi *certò constat,*

Digitized by Google

ſtat, Cantabrigiæ adſervatur in collegio S. Benedicti: uti & in bibliotheca Baronis de Lumleio: *ac primum Londini, pòſt Tiguri typis divulgata fuit atque id fide bonâ, ut* M. S. *quos dixi, codices cuivis fidem fecerint. De hoc auctore tale eſt judicium Baronii ad annum* IↃCCCCXCVI. Quam fuerit animo infenſiſſimo in Apoſtolicam ſedem quivis facilè poterit intelligere: niſi probra illa fuerint additamenta, ejus qui edidit. Quæ ſi quis demat, aureum ſanè dixeris commentarium; utpote quod ex publicis monumentis, totidem verbis redditis, egregiè contextum, & coagmentatum inveniatur. *Incipit hic ſcriptor à conquiſitione Angliæ per* Guilielmum *Normanniæ Ducem: definit autem in anno Chriſti* CIƆCCL: *ubi hæc legas;* Hic terminantur fratris *Matthæi Pariſienſis*, Monachi S. Albani, Chronica. *Subjicit autem verſus hoſce:*

Virginis à partu jam mille volumina Phœbus
Cum bis Centenis & quinquaginta peregit, &c.

Cæterùm, quia annus iſte jubilæus eſſet & tali anno Iſraelitæ ab agricultura quieſcerent, Deoque agerent annum ſanctum: *verſiculis iſtis opus ſuum concluſit:*

Terminantur hîc *Matthæi*
Chronica. Jam jubilæi
Anni diſpenſatio
Tempus ſpondet requiei
Detur ergo quies ei
Hic & cœli ſolio.

Item hiſce

Siſte tui metas ſtudii, *Matthæe*, quietas:
Nec ventura petas, quæ poſtera proferet ætas.

Sed etſi hic priùs Chronicis ſuis finem feciſſet: nihilominus illa poſtea continuavit, uſque ad annum ultimum CIƆCLIX. *quo vivere deſiit, ut ex* Balæo *diximus. Quæ igitur exinde conſequuntur uſque ad annum ultimum* Henrici III. *hoc eſt annum gratiæ* CIƆCCLXXIII. *ea ab alio addita fuerunt: quem plærique arbitrantur fuiſſe* Guiliemum Riſhanger, *in eodem fano Albanenenſi monachum. Hoc ſi vidiſſet* Arnoldus Wion, *non ſcripſiſſet,* Matthæum *vixiſſe uſque ad annum* CIƆCCLXX. *Præterea compoſuit hiſtoriam minorem: quâ preſſe, & ſuccinctè, omnia eſt perſecutus, quæ fuſiùs prodiderat in hiſtoria majori: ſic tamen ut nonnulla inſerat haut aſpernanda, quæ præterierat in hiſtoriâ fuſiùs ſcriptâ. Hujus minoris hiſtoriæ exemplû, antiquo charactere exaratum extat in bibliotheca Comitis* Arundelii. *Item Cantabrigiæ in Collegio S. Benedicti. Ac luculentum inde locum* Flaccius *adducit in opere, quod Veritatis Teſtes inſcripſit. Compoſuit quoque* Paris

hic opus Additamentorum: ad quæ ſæpiùs provocat Matthæus *Weſtmonaſterienſis in florilegio ſuo: imò & ipſe lectorem eò relegat in hiſtoria ſua ad annum* CIƆCCXIX. *atque ea ad S. Albani repoſita eſſe, teſtatur ad annum* CIƆCCLII. *Sed neque liber ille hactenus lucem adſpexit. Etiam deſcribendi orbis laborem ſuſcepit. Tum autem nomen exornavit ſuum hiſtoriâ rerum Hibernienſium, ac Chronicis majoribus cœnobii Albani, & geſtis* xxii. *Albanenſium Abbatum, à* Viligodo *primo uſque ad* Guilhelmum, *ſui temporis Abbatem. Illuſtrior etiam redditus eſt, ſcriptis mandando vitas* B. B. Guthlaci, Wolſtani *epiſcopi, &* Eadmundi *Archiepiſcopi. Ad hæc gloriâ eum auxere, quæ de* B. B. *Albani, atque* Amphibali *paſſione edolavit & alia nonnulla.*

D. *Rogero de Wendover* de *Wendoure, Wyndore* & interdum etiam perperam de *Windleſhora*, dicto.

JOANNES BALÆUS Centuria 12 Script. 57.

ROGERUS WYNDORE [11] *Monachus ad Albani fanum Benedictinus ac præcentor, inter alios ejus loci & ordinis homines à teneris annis bonarum artium vel ſtudioſiſſimus fuit. Illud Catyeuchlanorum oppidum in Hartfordienſi patria celebre, quod nunc ab Albano cognominatur, civitas olim erat,* Ptolemæo *teſte, primaria, Verolamium dicta & Romanis ſcriptoribus nota. In eo Monachi erant qui ſucceſſione quadam conducti Regum geſtâ conſcripſerunt. Quorum unus hic* Rogerus *extitit, & in ſua ſorte* [11] *ante* Matthæum Pariſium *concinnavit.*

Chronicon quoddam lib. 1.

Ejus Chronici mentionem facit Catalogus vetuſſimus doctorum ac librorum, quorum nomina alphabetico ponuntur ordine.

Idem BALÆUS in catalogo M. S. [a] quem prævium Centuriis ſuis fecit.

[a] In bibliotheca *Jo. Seldeni.*

ROGERUS *de Wyndore, monachus ad fanum Albani ſcripſit Chronicon lib.* 1.
Ex Catalogo Nordovicenſi.

CON-

Digitized by Google

Conradus Gesnerus in Bibliotheca.

Rogerus de Windore, *Anglus, Monachus ad fanum D. Albani ſcripſit Chronic. lib.* Boſconus *Burienſis.

* Boſtonus.

Gerardus Joannis Vossius de Hiſtoricis Latinis lib. 2. cap. 58.

Rogerius *de* Windeshora, *Anglus, Monachus Fani ejus, quod S. Albani erat, vivebat ſub* Henrico *tertio anno* CIↃ.CC.XXXV. *quo uſque & contextum à ſe Angliæ Chronicon perduxit. Meminit* Matthæus *Weſtmonaſterienſis. Item vetus catalogus ſcriptorum ſecundum ſeriem literarum & ex hoc* Balæus *centuria* 12 *atque ex illo* Jo. Pitſeus: *Diligentiam ejus in indagandis rebus geſtis commendat Stoïs ſive Stowus; qui in pretio erat tempore Concilii* Baſileenſis *eidemque interfuit ſed huic vocatur* Rogerus *Windoverus. Quo deceptus* Pitſeus *pro diverſis habet,* Rogerum *de Windover &* Rogerum *de Winleſhora. Nonnullis &* Rogerus *de Windleſher aut de Windore appellatur.*

De Guilielmo Riſhanger.

Jo: Balæus Cent. 4. ſcript. 94.

Guilhelmus Rishanger, *Benedictiorum inſtituti ad fanum Albani Monachus & Chronographus, regis* Henrici *tertii ſtipendio, poſt* Matthæi Pariſii *mortem conductus, eidem in eo ſucceſſit officio. Mos enim & conſuetudo occidentalium mundi regum ſemper erat ſecum habere eos qui geſta eorum veritate præcipua notarent: Sed nec viventibus ipſis nec filiis aperire. Et deinde in regalibus archivis ad poſteros cuſtodiebant: ut in Britanniarum hiſtoria Ponticus* Virunnius *habet. Hoc certe officium annis multis Albanenſis hujus Cœnobii Monachis in Anglia delegatum fuit qui regum facta per annos ſingulos ſcripſerunt. In ea functione præſens hic* Guilhelmus, *ad* Johannem *ejus loci Abbatem ab anno Domini* 1259. *ad ſuam ætatem uſque inſigni labore compoſuit,*

Digitized by Google

Chronicorum opus Lib. 1. Sunt quædam vetustatis indicia.
De BellisLewes & Evesham *Lib.* 1. Quam plurimorũ prava inolevit con.
Super electione Scotorum Regis Lib. 1. Ad Regiæ Celsitudinis Angliæ.
De Joanne Balliolo *Rege Lib.* 1. Convenientibus apud Norham Du.
De jure regis Anglorũ ad scotiam Lib. 1. Sanctissimo in *Christo* Patri *Bon.*
Continuationes Matthæi Parisii *Lib.* 1. Rex *Henricus* componit cum rege.
Annales Edwardi *primi Lib.* 1. Anno domini 1300. septimo nonas.

Sed & alia plurima edidisse dicitur quorum non novi titulos. Claruit anno à Christi Jesu *natalitio* 1312. *annos ætatis habens* 62. *in monachatu verò* 41. *sub* Edwardo *secundo, in suo tandem Cœnobio sepultus.*

Conradus Gesnerus in Bibliotheca, idem de *Risbangerii* operibus habet.

GERARDUS JOANNES VOSSIUS de Historicis latinis lib. 3. cap. 9.

GUILIELMUS RISHANGER, *Anglus, monachus Benedictinus, in honore habebatur, tum temporibus* Henrici III. *Regis Anglorum, cujus & Chronographus fuit, tum & Edvardi* II *ac* III. *Condidit historiam Anglorum ab anno* CIϽCCXXXIX. *usque ad sua tempora; inscripsit autem opus Chronicorum: atque id* Joanni Abbati *suo dedicavit. Ac censet* Pitseus *esse collectionem eam quæ* M. S. *Cantabrigiæ adservatur in collegio S. Benedicti. Quod opus* Thomas Walsinghamus *annotavit ad annum* CIϽCCCXXII: *suo tempore extitisse in Monasterio Sancti Albani. Præterea ut superiùs quoque dictum, continuavit* Matthæum Parisium *ab anno* CIϽCCLX. *usque ad annum ultimum Regis* Henrici III. *Ea appendix unà cum* Matthæo *prodiit: at M. S. extat in bibliotheca Baronis* Lumleiani. *Ad hæc reliquit Annales* Edvardi I. *item opus de bellis* Lewes & Eusham. *Ad hæc de* Joanne Bailleolo *Rege. Librum insuper de electione Regis Scotorum. Item aliud de jure Regis Angliæ in regno Scotiæ. Historicum satis bonum meritò appellat* Brianus Twinus *lib.* 11. *de Antiq. Acad. Oxon. Obiit temporibus* Edwardi *secundi circa annum* CIϽCCCXII.

PON-

PONTIFICIORUM TESTIMONIA.

CÆSAR BARONIUS Annal. Ecclesiastic. tom. 10. ann. 996. num. 63.

MATTHÆUS PARISIENSIS, *Monachus S. Albani in Anglia, Anglicam historiam aggressus est scribere ab anno Redemptoris millesimo sexagesimo sexto, perduxitque eam usque ad annum ducentesimum quinquagesimum ut in fine ipse testatur his verbis.* Hic terminantur fratris *Matthæi Parisiensis* monachi S. Albani Chronica quæ pro utilitate posteritatis subsecuturæ Dei pro amore & S. Albani Anglorum protomartyris honore, ne memoriam eventuum modernorum vetustas aut oblivio deleat, literis commendavit. *His vero mox subjicit versus istos*

Virginis à partu jam mille volumina *Phœbus*
Cum bis Centenis & quinquaginta peregit
Annua; sed visum non est [13] sub tempore tanto,
Aprilis sexto fuerit quòd Pascha Calendas,
Dum qninquagenus orbem percurreret annus:
Hoc tamen evenit anno, cui terminus hic est.

Addit verò. fluxerunt usque ab incarnatione Domini viginti & quinque annorum quinquagenæ *&c. hæc ad tempora autoris cognoscenda quibus vixit & scripsit, dicta sunto. Qui suis scriptis quam fuerit animo infensissimo*[a] *in Apostolicam sedem (juxta illud* [b] loquela tua manifestum te facit) *quivis facile poterit intelligere, (nisi probra illa fuerint additamenta potiùs ejus qui edidit Novatoris, hæretici hominis, cum peculiare sit illis libros quos potuerint depravare) dum nulla in eo libro prætermittitur occasio carpendi Romanos Pontifices, imò & sine occasione, omnia ipsorum facta in deteriorem accipiens partem, cordis secreta rimans, & in malum sensum semper interpretans, in eos eorumque ministros acerbissimè invehitur semper, nec parcit unquam, ut planè de illo sit jure meritoque dicendum;* Malus homo de thesauro suo profert multa. *Cum & secundum illud dictum Salvatoris acciderit ipsi* [a] si oculus nequam fuerit totum corpus tenebrosum erit. *Dum etiam quæque sancta quæque justa ac pia in pravum sensum accipiens*

[a] Adde Severi & Binium Concil. tom. 3. part. 2. p. 470. edit. Colon. 1618.

[b] Math. 26.

[a] Math. 12.

Digitized by Google

piens, sugillat pariter & infamat. Sed quid accidit? Cum liber iste indignus luce à majoribus judicatus, occultatus lateret in angulo, his ipsis temporibus nostris magno præconio, tanquam prævia face, emersit in lucem, Novatoris opera editus Londini in Anglia, anno Redemptoris millesimo quingentesimo septuagesimo primo. A quo libro si quis demat calumnias, invectivas, dicacitates & blasphemias in apostolicam sedem frequenter iteratas, aureum sanè dixerit commentarium, utpote quod ex publicis monumentis totidem verbis redditis (ut dictum est) egregie contextum & coagmentatum invenitur.

Idem Tom. 12. an. 1197. num. 16, & 17.

MOnachos à Cœlestino Papæ diplomate, quod integrũ exhibet, suæ ecclesiæ Coventrensi redditos ait, quã in rem etiã *Rogerium (Hoveden* citat) & dein: *hæc* Rogerius *ejus temporis scriptor: ex quibus atq; imprimis ex Cœlestini recitato diplomate mendacii redarguas* Matthæum Paris, *qui carpendi tantùm causâ Romanos Pontifices, scribendi historiam visus est suscepisse provinciam, more suo* Innocentium *Papam Cœlestini successorem suo ipsius pontificatus exordio perstringens, quod primò negaverit ejusmodi monachorum restitutionem, deinde metu prænunciatæ mortis coactus tandem indulserit. Sed audite fabulam.*

Morabatur ea tempestate Curia Romana monachus quidam Coventrensis cœnobii *Thomas* nomine, *&c. (usque ad 5. Kl. Februarii* monachos introduxit, *in hac editione, pag.* 258.) *Vidisti lector, cum legisti,* Paris *ingenium, animique male compositi malam sententiam; res fingere, verbaque formare indigna Romano Pontifice: ut ab hoc uno tam patenti mendacio cætera discas videasque; qua tunc sit homo fide dignus, cum totus est in carpendis Romanæ Ecclesiæ Pontificibus.*

ABRAHAM BZOVIUS ex ord. prædicatorum tom. 13. an. 1239. num. 5.

PETRUS de Vineis Frederici Cancellarius, & Matthæus Paris, *Anglus, parùm Ecclesiæ æquus, ac nonnulli Germanorum* Frederico *turpissimè servierunt; ut æthiopem illum candidarent, &c.*

ROBERTUS BELLARMINUS Cardinalis libro de scriptoribus ecclesiasticis, an. 1245.

MATTHÆUS PARIS, *sive potiùs* Parisiensis *(sic enim vocatur in ipso ejus libro & in indice libri) fuit monachus Albanensis in Anglia tempore Regis* Henrici *tertii, Regis Anglorum. Scripsit historiam Anglicanam à* Willielmo. 1. *usque ad annum tricesimum quintum* Henrici *tertii, id est ab anno Dom.* 1067. *usq;*

Matthæi

ad an. 1250. *& hoc ipso anno habentur hæc verba (Hic terminantur fratris* Parisiensis *Monachi S. Albani Chronica.) & ibidem insinuatur ejus mors. Continuavit autem aliquis alius* [13] *usque ad obitum* Henrici *tertii, id est, ad annum Dom.* 1273.

OBSERVATIO.

HÆC *Historia multa habet scitu digna, præsertim de rebus Ecclesiasticis, de Concilio Lugdunensi, de dissidio inter Ecclesiam & Imperium. Sed quoniam edita est ab hæreticis Tigurinis, cautè legenda est. Non pauca enim leguntur tum in ipso libro, cum in notis marginalibus, quæ videntur addita ab hæreticis ad invidiam conflandam Ecclesiæ Romanæ.* Hactenus Bellarminus.

ANTONIUS POSSEVINUS in Apparatu sacro.

MATTHÆUS PARIS *Anglus, monachus Monasterii* S. *Albani in Anglia, Congregationis Cluniacensis, scripsit de antiquitatibus Templi S. Albani ac de rebus gestis Anglorum. Floruit anno* 1340. Arnoldo *autem Wioni* 1270. (Sed uterque palam fallitur ut mox liquebit.) *Videndum autem ne is qui Londini editus est,* 1579. (lege 1571.) *fuerit ab hæreticis corruptus, cum & quos inde Terniones Flaccus Illyricus damnatæ memoriæ cuidam suo Catalogo Testium non Veritatis sed Mendacii, idipsum ut suspicer, faciunt.*

JOANNES PITSEUS Relationum Historicarum de rebus Anglicis Æt. 13. Script. 367.

MATTHÆUS PARIS, *Parisius, vel Parisiensis, sic enim cognominatum lego à familia, non à patria, uti &* Joannes Paris, *de quo in appendice, fuit enim uterque natione Anglus. Et hic quidem* Matthæus *ordinis S. Benedicti Monachus ad S. Albanum congregationis Cluniacensis, ab ipsa, uti videtur, adolescentia quasi Deo dicatus, & monasticæ disciplinæ traditus, egregiam, quam natura dederat indolé, omni laudabiliori eruditione perpolivit, omni virtute ornavit. Manuarius, scriptor, pictor non vulgaris, omnes denique mechanicas artes, quantum & qua parte liberale ingenium decere possunt, sufficienter didicit. Artes autem liberales accuratè calluit. Poeta*

elegans

Digitized by Google

elegans, orator facundus, dialecticus acutus, Philosophus subtilis, Mathematicus non contemnendus, Historicus percelebris, Theologus solidus, & quod omnium caput est, morum integritate purus, vitæ innocentia clarus, simplex, candidus. Innocentii *Papæ quarti jussu Nordowicensis diœcesis monachos nonnihil in observantia regularis disciplinæ claudicantes reformavit.* Ex *mandato etiam ejusdem Papæ Anno Domini* 1248. *missus est in Norvegiam, ut monasticam disciplinam in cœnobio de Holm labefactam restauraret, uti fecit. Acerrimus vitiorum reprehensor patriorum privilegiorum strenuus propugnator, & defensor. Ita zelatus zelum suæ gentis, & Ecclesiæ Anglicanæ, ut nimias summi Pontificis exactiones redargueret nimis, & durum ejus jugum in clerum Angliæ scripto confidenter taxaret. Anno etiam Domini* 1250, *cum* Rex Henricus *tertius fratres suos uterinos, & multos alios exteros in favorem dictorum fratrum, postpositis Anglis, in Anglia ad maximas dignitates tum Ecclesiasticas, tum sæculares eveheret, hic* Matthæus *suæ gentis deplorans in hac parte miseriam graviter conquestus est, quòd vix Anglus aliquis, vel in aliis exteris regionibus aliquod officium, vel beneficium possideret, cum tamen in Anglia tum Itali, tum alii multi externi maximis in utroque genere ditarentur reditibus, & subjungit in hæc verba:* profectò peccata nostra nobis gravamina meritò talia præpararunt. *Hæc tamen & similia utrùm ab ipso sic scripta, an ab aliis illi falsò ascripta fuerint, nihil ausim certò affirmare, maximè cum quorundam sit opinio, multa ejus scripta recentiùs edita, incorrecta, imò corrupta, & nonnihil depravata in lucem prodiisse. Virtutis & doctrinæ titulis Principibus & proceribus regni, ipsique Regi* Henrico *tertio mirè charus erat. Rex eum ad maximas quasque solennitates, quæ in Aula frequenter habebantur, advocavit, ut omnia præsens oculis contemplaretur, & postea securiùs, atque fideliùs scriptis mandaret singula. Erat enim ad historias scribendas ingenio satis accommodato. Quo nomine à suis multùm laudatur, & inter sui cœnobii benefactores non ultimo loco numeratur. Sanè in ejus scriptis immensos labores & incredibilem sedulitatem videre est, quibus etiam accedunt ingenium & judicium. Antiquorum enim scripta diligenter perlegit, quæ ad suum propositum faciebant, sagaciter selegit, omnia in bonum methodum compendio redegit, deduxitque ingenti historiarum volumine res gestas ab* Adamo *mundique exordio, usque ad ingressum* Guilielmi *Normanni in Angliam. Deinde scripsit historiam, quam vocat Majorem, incipiens ab* Haraldo, *& præfato* Guilielmo, *hoc est, ab anno* Christi 1066. *& perseverans usque ad annum domini* 1250. *ubi subsistere constituerat, propter quasdam rationes, quas ipse non obscurè versibus his sequentibus insinuavit in hæc verba:*

Siste tui metas studii, *Matthæe*, quietas,
Nec ventura petas, quæ postera proferet ætas.

Nihilominus tamen vel sua sponte vel ex majorum præscripto, mutatâ, sententiâ, penè decem alios adjunxit annos. Nam non nisi anno gratiæ 1259. *scribendi simul & vivendi finem fecit. Sed interea multa alia* edidit

Digitized by Google

edidit opera, & hanc ipsam Majorem Historiam presse in breve redegit compendium, & Minorem vocavit, habetque in hac singularia non pauca, quæ apud alios vix, aut ne vix quidem reperias. Sed jam titulos scriptorum ejus subjiciamus. Scripsit

Historiam ab initio mundi, *lib.* 1. M. S. in bibliotheca Sidneiana.

Descriptionem mundi, *lib.* 1. Castrum Doverense in ipsa rupe

Historiam Majorem à Guilhelmo Normanno *usque ad finem regni* H. *tertii; libros sex reges octo. De Chronographiâ, id est, temporum descriptione locuturi. M. S. Cantabrigiæ in Collegio S. Benedicti, item in privatâ Baronis de* Lumleio. *Extat anno* 1606.

Additamenta Chronicorum, *lib.* 1. Considerans prolixitatem *Chronicorum Angliæ. M. S. Cantibrigiæ in collegio S. Benedicti. Item in privatâ bibliotheca Comitis Arundelii.*

Chronica majora cœnobii S. Albani *Lib.* 1.

Gesta viginti duorum Abbatum S. Albani *Lib.* 1.

Vitas & martyria sanctorum Albani & Amphibali *Lib. duos.*

Vitam S. *Edmundi* Archiepiscopi *Lib.* 1.

Vitam S. *Guthlaci Lib.* 1.

Vitam S. *Wolstani* Episcopi *Lib.* 1. & alia quædam.

Obiit anno Dominicæ incarnationis 1259. Henrico *tertio regni Anglicani clavum tenente.*

SEVERNIUS BINIUS in Concil. Tom. 3. part. 2. pag. 733. edit Col. 1618.

VErba faciens de epistolis *Alexandri* Papæ IV. *plures* inquit, *reperiuntur apud additamentum* Matthæi Paris; *quod cum apud me suspectæ fidei sit ex eo quod* Matthæus Paris *fateatur anno* 1250. *in fine se ultra illud tempus nil scripturum, parum curo quæ ibidem recensentur.*

NICO-

NICOLAUS COEFFETEAU ex ordine Prædicatorum, Theologus Parisiensis; Parte 2 pro sacra monarchia Ecclesiæ Catholicæ, Apostolicæ & Romanæ adversus Rempublicam Antonii de Dominis quondam Archiepiscopi Spalatensis pag. 433.

Mirè illi placent fabulæ quas fecit Matthæus Paris: *fabulas dico verè sannionis ac irrisoris monachi commenta, quibus maledicam historiam ferè totam fœdavit odio Pontificum, penes quos esse pinguiorum quorumcunque beneficiorum in Anglia dispositionem homini illi doleret. Verùm ut hæc acriùs Anglos urgerent molestiasque facesserent, sannis, irrisionibus, & probris agendum non fuit, multò minùs calumniis oneranda summa potestas, cum tamen id unum constitutum fuisset* Matthæo *illi, ut Pontificem dehonestaret, ac ejus ministros illi invisos redderet, quod illis perspectum est qui illum triverunt, quod etiam monuimus. Certè ipsi Angli Pontificiæ autoritatis hostes, multa in annalibus illis esse defendunt, quæ videntur ad speciem esse composita, ut quæ de* Roberto *illo Lincolniensi sanctissimo Antistite inducuntur, &c.*

AUBERTUS MIRÆUS Bruxellensis S.R.E. Protonotarius, Decanus Antuerpiensis in Auctario de scriptoribus Ecclesiasticis cap. 403.

MATTHÆUS PARIS *seu Parisius, monachus ad S. Albanum in Anglia, scripsit Historiam Anglicanam ab anno millesimo sexagesimo septimo usque ad millesimum ducentesimum sexagesimum. Alius quispiam addidit Appendicem usque ad annum ducentesimum septuagesimum tertium. Bellarminus in catalogo monet historiam istam cautè legendam, utpote à Tigurinis hæreticis vitiatam. Scripsit insuper* Matthæus *res gestas Abbatum S. Albani, & alia.*

FA-

Digitized by Google

FABIANUS JUSTINIANUS Genuensis in Indice universali, Romæ 1612. pag. 23.

DE *Anglica Historia* Matthæus Paris, *qui cautè legendus. Scripsit à* Guilielmo *Conquestore, usque ad ultimum annum* Henrici *tertii.*

CLEMENS REYNERUS in Apostolatu Benedictinorum in Angliam: tract. 2. pag. 119.

C*Ertè* Matthæus Paris *diligentissimus rerum nostrarum scriptor, &c.*

De Rogero *de* Wendover.

Jo: Pitseus Æt. 13. script. 313.

ROGERUS WINDOVERUS *seu de* Windover *Historicus Anglus & ut autor est* Joannes Stoüs, *diligens earum rerum, quæ sua ætate gestæ sunt, indagator. Omnia namque sui temporis illustriora facinora quæ vel ipse vidit, vel à fide dignis relata accepit, fideliter scriptis mandavit & integrè posteritati tradidit. Et inter cætera scripsit accuratiùs aliis tanquam oculatus multarum rerum testis*

Chronica sui temporis, libros plures.

D*E aliis ejus scriptis nihil habeo comperti. Claruit anno Domini* 1217. *dum in Anglia rerum potiretur* Joannes.

Idem Ætate 13. script. 332.

R*Ogerus* *Windesorus seu de* Windeshora *natione Anglus, ordinis sancti Benedicti monachus & præcentor in Cœnobio* S. *Albani,* *Con-*

Digitized by Google

Congregationis Cluniacensis. Vir pius & eruditus, utpote qui ab ipsa penè pueritiâ in observantiâ regulari & bonarum literarum studiis semper fuerit educatus. Tandem eo pervenit doctrinæ ut vix cuiquam commilitonum ibidem cesserit. Argumento est, quod cum Angliæ Reges semper in illo & quibusdam aliis monasteriis habere soliti fuerint ex Monachis doctissimum aliquem qui patrias Historias & Regum gesta scriberet, hic tanquam isti muneri aptissimus, electus fuerit historicus regius. Unde & in hoc genere laboris desudans, erudita confecit gentis nostræ Chronica, & seriem rerum in Anglia gestarum optimè deduxit usque ad annum Christi 1235. *Atque hæc pleraque decerpsi ex* Matthæo *Westmonasteriensi & ex fragmento cujusdam Catalogi veteris Alphabetico ordine scripti, cujus initium est Abbas* Joachim. *Porro titulum operi quod edidit indidit.*

Chronicon Angliæ, lib. 1.

De aliis nihil habeo comperti. Claruit anno Domini 1235. *sub Angliæ* Rege Henrico *tertio.*

ANTONIUS POSSEVINUS in apparatu sacro.

ROGERUS *de Windlesher* (Wendoverium planè innuit) *Anglus Monachus S. Albani scripsit Historiarum lib.* 1. *usque ad annum* 1235. *quo vixit.*

De Guiliemo Rishanger.

Jo: PITSEUS Ætate 14. Script. 458.

GUILIELMUS RISHANGERUS, *natione Anglus à teneris annis in bonarum literarum studiis & timore Dei enutritus anno ætatis suæ vicesimo primo apud S. Albanum Divi Benedicti Regulam amplexus in illorum fratrum contubernium admissus est. Hic cum esset Doctus & studiis maximè historiarum & antiquitatis delectatus factus est pro eo Monasterio Regius Chronographus sub* Henrico *tertio* Edwardo *primo & secundo. Nam id in nostra Britannia semper moris erat ut in quolibet ex majoribus monasteriis unus ex Monachis esset Regis Historicus qui res in Regno gestas fideliter & diligenter per singulos annos scriberet. Compilavit igitur hic* Guilielmus *Historiam Anglorum ab anno*

Digitized by Google

anno Domini 1359. *Usque ad suum tempus, quam* Joanni Abbati *suo nuncupavit, cui titulum hunc præfixit*

Chronicorum opus *Lib.* 1. Sunt quædam vetustatis indicia.

Quod opus puto esse illam collectionem Historicorum tractatuum quæ habetur MS. Cantabrigiæ in Collegio S. Benedicti. Quod opus scribit Thomas Walsinghamus *ad annum* 1322. *suo tempore asservatum fuisse in Monasterio S. Albani. Scripsit etiam* appendicem seu continuationem Matthæi Parisiensis ab an. 1260 usque ad ultimum annum *Henrici* Regis tertii, *lib.* 1. Rex *Henricus* componit cum Rege. *MS. in* bibliotheca Lumleiana.

Annales *Edwardi* primi *Lib.* 1. Anno Domini 1300 septimo nonas
De bellis *Lewis* & *Euesham* *Lib.* 1. Quam plurimùm prava inolevit cons.
De *Joanne Baileolo* Rege *Lib.* 1. Convenientibus apud Norham Dn.
Super electione Scotorum *Lib.* 1. Ad Regiæ Celsitudinis Angliæ
De jure Regis Anglorũ ad Scotiam, *Lib.* 1. Sanctissimo in Christo patri.

Scripsit etiam alia plura quorum ne titulos quidem jam invenimus. Grandævus tandem & plenus dierum necnon abundans bonorum operum in suo cœnobio ex hoc corporis ergastulo evolavit ad cœleste præmiũ, licet corpus ibidem quiescens expectet extremæ sonitum tubæ. Mortuus est autem circa annum à plenitudine temporis 1312 *dum* Edwardus *secundus in Anglia rerum potiretur.*

ANTTONIUS POSSEVINUS in Apparatu sacro.

I*Dem ille de operibus* Rishangeri, *quod habet suprà* Joannes Balæus.

Digitized by Google

Digitized by Google

NOTÆ.

[1] AB ultimo anno Imperii HENRICI secundi] *Nondum igitur viderat* Joannes Lelandus, *initia aut finem; nedum corpus* Historiæ, Annalium, *aut* Chronicorum Matthæi Parisiensis; *ut, tum ex scriptis ejus, tum ex eis quæ insequuntur, manifestum est.*

[2] Historias à Conquestu] *Triplices, quantum video, conscripsit Annales, Historias vulgò dictas,* Matthæus *hic. Primi, ab origine rerum in posteriora* Henrici *tertii tempora deducti sunt. Unde & meminit* Balæus *paulò post,* Historiæ ejus ab origine mundi. *Secundi, & Tertii, ab initiis* Normannorum in Anglia (*Conquestum appellitamus*) *in eundem terminum. Prior pars Primorum, totidem fermè verbis exscripta habetur in priore parte Florilegii* Matthæi Westmonasteriensis, *non semel typis editi.* Flores Historiarum *opera sua hæc, vocavit monachus uterque. Generis primi pars posterior, est ea ipsa, quæ jam tertiùm prodit nomine* Historiæ Parisiensis Majoris, *quæ potiùs ejus quæ Major est, pars fuerit dicenda. Sanè & Majoris nomine insignita est Historia illa* [c] *antequam typis edita est. Secundum genus & Tertium (quorum neutrum hactenus typis editum) compendiosiora plerunque sunt multò; sed quam plurima tamen habent subinde inserta, quæ editis desunt, etiam interdum explicatiora ea quæ illis insunt. Secundum genus appello Codicem M.S. bibliothecæ Regiæ ad D.* Jacobi, *qui non immeritò creditur ipsius fuisse* Matth. Parisiensis *codex quem cœnobio suo dicavit: quantum scilicet ipsius* Matthæi *est. Nam compinguntur etiam idque seculis putò proximè* Matthæum *hunc insequentibus, Annales qui* Guilielmo Rishangero, *ut successori ejus, tribui solent. Codex perpulcher est, octo Regum quorum res gestas tradit, figuras habens præmissas, etiam scutis procerum gentilitiis non raro in margine ornatus, idque* Matthæi *ævo, quo procul dubio exaratus, est. Seorsim item præfigitur Calendarium in quo charactere ejusdem ævi miniato legitur;* Hunc librum dedit *Matthæus Parisiensis* ....

Anima *Matthæi* & animæ omnium fidelium requiescant in pace, Amen. *Et in parte folii, in quo leguntur hæc, anteriori, sedens sanctissima Virgo* Maria *splendidè vestita & coronata, Filiolum velut à papillis jam se erigentem osculo excipit; ad cujus pedes prostratus jacet autor hic habitu monachali indutus cui adscribitur, ex parte altera* Frater Matthias Parisiensis

[c] *Jo. Balæi* Cent. 13. script. 33.

Parisiensis: *ita tamen ut supra literam penultimam τ8* Matthias *ponatur* u, *quasi dubitandum foret utrum* Matthias *an* Matthius *dicendus esset. Nec sanè in loco illo altero, unde* Matthæus *jam ante descripsimus, nomen sic habetur integrum. Sed tantum ad hunc modum* Maths, *trajectâ ut mos est, ubi literæ omittuntur, per* h *virgulâ. Ad alteram autem prostrati figuræ partem legitur velut ex ore ejus adclamatio*; O felicia oscula lactentis labris impressa, cum inter crebra indicia reptantis infantiæ, utpote verus ex te filius, matri alluderet, cum verus ex patre Deus dei genitus imperaret. *Diu ante monasteriorum apud nos, adeoque S. Albani cœnobii, excidium erasa sunt verba quæ lacunam, quam suprà vides occuparunt. Sed crediderunt proculdubio monachi Albanenses, erasa verba fuisse* Abbati & monachis, *seu* monasterio S. Albani *seu* Deo & S. Albano. *Inde enim sibi asserere voluère Codicis hujus dominium, de quo controversia inter eos &* Joannem Russellium, *regnante* Richardo *tertio, Episcopum Lincolniensem & Angliæ Cancellarium* [a] *orta est. Rem elicere potes ex scripto hoc ea de re quod codici sua manu præposuit ipse Episcopus, dum ejusdem possessor erat. Sic se habet. Si* is liber probari possit pertinuisse & pertinere debere ad proprietatem monasterii S. Albani Lincolniensis diocesis jurisdictionis tamen exemptæ, declaro hanc fore mentem meam, ut in eo casu ego hoc libro tanquam ex precario sub eis utor qui monachi ipsius loci pro tempore fuerint. Alioquin juxta conditionem sub quâ is liber in possessionem meam venerat, volo ut pertineat Collegio Beatæ *Mariæ Winton* in Oxonia de fundatione *Willielmi VVykham* quondam Wintoniensis Episcopi.

[a] *Thomas Morus in Richardo 3. & Jo Pitseus* in Appendice Cent. 4. script. 30.

Scriptum per manum meam propriam apud Bukdene x. die Junii, an. 1488.

Jo. Lincoln.

Qui deleverit seu corruperit hoc scriptum anathema sit. *Sic Episcopus ille. Perductis autem in hoc codice Annalibus ad finem ipsum quem in editis his habes pag.* 988. *seu in annum* 1259; *post illud quod sic ibi incipit*, Sciendum est quod hucusque &c. *totidem verbis sive à* G. Rishangero *sive alio qui in Chronographi regii munus Parisiensi successit, minio subscriptum, non inelegantèr depingitur item ipse in lecto moribundus, capiti superscripto,* Hic obit Matthæus Parisiensis; *cubito innitente codici cui inscribitur,* Liber Cronicorum Matthæi Parisiensis; *atque hisce ex ore verbis exeuntibus,* In manus tuas commendo spiritum meum, redemisti me Domine Deus veritatis. *Hinc Genus hoc Annalium ejus Secundum (cui & in codice hoc Regio præfigitur prologus qui in editorum seu Majoris Historiæ, id est generis primi, partis posterioris frontem ab editore inde translatus est) meritissimò Chronica ejus vocamus & aliquoties in sequentibus vocabimus. Nec puto alia fuere Chronica Majora* D. *Albani, ei à*

Balæo

Digitized by Google

Balæo aliisque tributa. Tertium genus est, quod Historiam ejus Minorem nuncupant scriptores. Præfationis ejusdem initium est Considerans prolixitatem &c. vide calcem præfationis primæ, Majoris hujus Historiæ, editioni præfixæ.

3 Continuationes historiarum] Eæ sunt quæ incipiunt anno 1251. pagina hujus editionis 707. Scilicet anno 1250, ut Rogeri Wendoverii non secutor solùm sed & imitator, terminum annalibus ponere quidem sibi statuerat; quod & memorat Matthæus Westmonasteriensis anno 1250. Sed dein in 1259. nihilominus, propositum immutans, continuavit. Quod tam in Chronicis quam in editis manifestum est. Unde & anni qui sequuntur Auctarii nomine Joanni Balæo, aliis indigitantur. Initium autem quod adscribitur in Balæo nempe Dominus Rex fuit apud Wintoniam est ipse titulus quo sectio prima ejusdem continuationis in M. S. insignitur. Neque omnino erat cur Severino Binio aliisve ejus sequacibus, Annales Matthæi annum 1250. sequentes suspectæ haberentur fidei.

4 Descriptionem mundi] Tabula quidem Geographica hæc seu chorographica est, sed immane quantum rudis. Depingitur in columnis ac paginis aliquot quæ præfiguntur Chronicis ejus M. S. jam memoratis. Primum occupat locum Castrum Dorobernense seu ipsa Dorovernia; cui subscribitur. Le Chastel de doure, l' entree e la clef de la riche isle de engleterre, quod ipsum est initium heic latinè versum. Nam & cetera ferè quæ adscribuntur omnia Gallica sunt.

5 Historias Hibernensium] Has non alias omnino existimo præter illam de S. Patritii spelunca seu Purgatorio in editis insertam, pag. 87. l. 5. ex Historiis seu fabulis Hibernicis à Rogero VVendoverio, aliis, ante haustam. De qua videsis etiam vitam [9] Henrici Saltereynsis monachi & Tundali Magi.

[9] *J. Balens* Cent. 2 script. 77. & Cent. 14. script. 87. *J. Pitseus* æt. 12. script. 199.

6 Additamenta Chronicorum] qualia hæc fuerint, rectè ita dicta (nam continuatio Annalium ab anno 1250. hoc nomine, heic non venit) & quæ eorum lectu digna primùm exhibet hæc editio.

7 Anno 1340.] Planè Matthæus ille Parisius & Parisiensis idem esse debuit Gesnero. Neque locus heic huic anno. Nam certissimum est eum obiisse 1259. ut & de Parisiensi hoc rectè ait ipse Gesnerus. Occurrit quidem etiam Matthias Parisiensis, apud Gesnerum. Cujus item opusculum de Periculis Ecclesiæ Basileæ primo ante annos 80 aut circiter prodiit. Sed is Bohemus erat, non noster. Et ævi recentioris.

8 Inde Illyricus] verba illa usque ad vixit, &c. deleri è Gesnero voluit Index expurgatorius inquisitorum Hispanicorum Madriti 1612. vide notam proximam.

9 Ipsa verba] Atque inde tunc sequuntur Terniones, illi de quibus tum Gesnerus tum Possevinus; & quorùm velut inde revera non exscriptorum, saltem non exscribendorum, memoriam è Gesnero deleri voluerunt Patres Hispanici. Verba quidem ipsa nec in Majori Parisiensis Historia nec in Chronicis habentur, sed in Minori ejus Historia de qua consulas calcem præfationis

tionis primæ editionis Annalium quæ jam eduntur. Sensum autem tum in aliis ejus scriptis tum apud alios veterum obviam legere licet.

10 Ille ipse liber] *Non alius is ab eo ipso codice de quo supra monuimus, Chronicorum nomine insignito. Nam veteres Paparum in Anglia rapinæ singulis in* Matthæi *hujus annalibus graphicè, fusiùs, & expressissimè depinguntur.*

11 Rogerus Wyndore] *Windore & Windelesbore, & Windesore, & quæ similia alibi* Rogero *huic sunt cognomina, propagines sunt ex incuria librariorum degeneres à* Wendover *Nomen scilicet illud oppidi est non incelebris in argo Buckinghamiensi, ubi videtur natus hic scriptor. Certè illud verum esse cognomen ejus scimus ex Annalibus ejus MS. in bibliotheca Cottonianâ. Prior erat ille Cænobii* Belvair [a] *seu* Beauvoir *dicti, quod in agro Lincolniensi, Monasterio S. Albani subjacuit.*

[a] Cod. M. S. hist. Majoris *Matthæi Paris* fol. 19. Margine in biblioth. Cotton.

12 Et in sua sorte ante MATTHÆUM PARISIUM] *Annales suos* Rogerus *de Wendover in Christi natalibus inceptos continuavit in annum* 1235. *seu* 19. Henrici *tertii. Ibi in M.S.* Hucusque scripsit Chronica dominus *Rogerus* de Wendover; *quibus subjicitur hoc distichon*

Cernis completas hic nostro tempore metas;
Si plus forte petas, tibi postera nunciet ætas.

Quod & imitatus est Parisiensis cum annum 1250. *postremum annalibus suis facere frustra decreverat; ut videre est, hujus editionis pagina* 707. *Atque hinc natū est quod legitur in editis* Matthæi Westmonasteriensis *ad finem anni* 1235. Hucusque *Rogerus* de Windleshore (*pro* Wendover) Cronica sua digessit. *Sed glossema est atque è margine illuc irrepsit. Neque enim habetur in codicibus ejus manuscriptis vetustissimis, quorum alterum in bibliotheca Westmonasteriensi, alterum in Arundelliana consuluimus. Chronica digessit sua* Rogerus *in capita. Et passim fermè eadem habet ipsa quæ* Matthæi Parisiensis & Westmonasteriensis *in intervallo illo quod* Guilielmi *Normanni initia anteverit. Caput autem* Rogeri 86 *ad hunc modum incipit;* Anno domini MLXVII Dux Normanniæ Willielmus urbem London. adiens &c, *Quæ sequuntur ipsissima habentur apud Parisiensem ferè universa verba usque in annū quem diximus* 1235, *id est in editione hac pag.* 417. *l.* 27. Imperialibus nuptiis omnibus in dignissima judicatur, *quæ postrema sunt Wendoverii vocabula. Ferè dixi. Nam nec desunt quæ prætermisit Parisiensis, maximè de fanatica Astrologorum Toletanorum quadam prædictione in anno apud Wendoverium* 1229. *collocata. Sed paucissima sunt quæ prætermisit aut mutavit, tametsi subinde occurrunt quæ interseruit. Adeo etiam retinuit Wendoverii verba Parisiensis ut non solùm in Annalium contextu quo tertia persona usurpatur, illius adhibeat syllabas passim fermè transcribendo ipsissimas; verùm etiam, ubi prima persona usus est Wendoverius, eàdem ipsâ velut Wendoverii personam induens per intervallum illud utatur. Verbi gratia,* Matthæus *heic in editione*

Digitized by Google

tione hujus pag. 98. *lin.* 48, Hæc *inquit* de beato *Thoma* qualis ante promotionem extiterit prælibavimus, &c. *quæ ipsa sunt Wendoverii. Sic pag.* 136. *lin.* 51. Et nos ad alia festinantes à lectore veniam postulamus, *& pag.* 152. *lin.* 4. Leges autem quas idem Rex ad utilitatem regni statuit, hoc in loco scriberem, si lectorem offendere, &c. non dubitarem, *atque illud pag.* 173. *lin.* 8. aliis narrandum relinquo, *ejusmodi alia, verba primò fuere Wendoverii, & à Parisiense retenta. Quod cum intuemur, necesse est ut statuamus, Parisiensem Wendoverio in munere Chronographico succedentem illius primò sibi sumpsisse Annales, maximè qui Normannorum initia sequuntur, totidemque verbis descripsisse, ut deinceps continuaret. Ita tamen ut heic illic prout aliunde de illo intervallo alia ediscere potuit, diligenter postea (ut florum fasciculo flosculos alios) intersereret; vocabula tamen pristina, velut superstitione intereà quadam plerunque retinens. Exemplum est manifestum & illustre in narratione illa de legatione* Joannis *Regis ad* Amir Elmummenin (*quem corruptè, ut fieri amat, ille Admiralium Murmelium vocat*) *seu in Mahumedismo Principem Orthodoxorum apud Africanos; quæ in editione hac habetur pag.* 243. *Ex eis qui munus illud obierant, unus erat* Robertus *quidam Clericus, qui Cœnobii Albanensis alumnis & ministris aliquot* gemmas suas & alia secreta revelavit sibi à dicto Admirallio collata & dicta, audiente *Matthæo* qui & hæc scripsit & enarravit. *pag.* 245. *lin.* 11. *Ubi palàm est, Parisiensem autorem esse. Neque enim ejusdem rei vestigium reperitur in Wendoverio, quemadmodum nec aliarum aliquot subinde insertarum, retentis passim ferme, ut diximus, VVendoverii aliàs syllabis.*

12 Sed visum non est sub tempore tanto] *Iidem versiculi & totidem quæ circumstant verba leguntur etiam in* Matthæo *VVestmonasteriensi & in Chronicis Parisiensis seu codice quem diximus regio pag.* 278. *ubi & in margine*; Pascha in suo loco, anno quinquagesimo evenit, hoc nunquam antè. *Hisce autem, formula illa confutationis brevissimâ,* mentiris, *ibi subscribitur manu, ut palàm est,* Joannes Russellii *Episcopi Lincolniensis de quo supra, not.* 1. *Et paulò inferiùs ad hæc verba* sed visum non est &c. *adjicitur satis magistralitèr eàdem manu*, Erras *Matthæe* erras nimis; quia is idem casus accidit anno domini CLXXXVI, & anno domini DCCXVIII, & anno domini CCCLXV. & anno dom. DCCCXCVII, & multis aliis annis. Mirum est quod *Matthæus* ita voluit scribere, quia inspecto Kalendario in mense martii patet quod quotiescunque B. est litera dominicalis & luna currit per XVI. per V. per XIII. aut II. oportet ut Pascha cadat VI. Kalendas Aprilis ubi scribitur resurrectio domini; per hanc regulam

Post nonas Martis, ubi sit nova luna requiras
Inde dies Domini tertia Pascha tenet.

Jo: Lincoln.

Cæterùm

Digitized by Google

Cæterùm non erravit nimis, nec omnino heic erravit Matthæus, *sed inclementer quidem nimis cum eo agit Episcopus, & palàm immerentem calumniatur. Neque enim simpliciter dicit ille nondum visum esse Pascha in sexto Kalendas Aprilis, sed nondum visum esse dum quinquagenus orbem percurreret annus. Nimirùm nullo in anno qui quinquagenus erat seu Jubilæi veteris imitator, in periodis annorum à Christi natalibus, Pascha in* VI. *Kl. Aprilis id est* XXVII. *Martii seu ipsam Resurrectionem (ut vulgo creditur) Domini incidisse. Et exempla ab Episcopo allata eam ad rem sic nihil attinere vident qui computo Ecclesiastico non planè alieni. Certè in eundem ipsum diem inciderat Pascha anno ante undecimo quod nec ignorare quibat aut non meminisse* Matthæus. *Id est anno Christi* 1239. *Tunc enim Terminus Paschalis erat* XXII. *martii D. litera Dominicalis* B, *Cyclus Lunæ* V *& solis* XVI. *Nec, si bene calculum ineo, ante annum Christi* MDCCCCL. *reperietur ab ipsius natalibus annus quinquagenarius quo Pascha* VI. *Kl. Aprilis occupabit. Eo autem anno Terminus Paschalis erit Martii* XXIV. F, *litera Dominicalis* B, *Cyclus Lunæ* XIII. *solis* XXVII. *Unde necesse est ut in* XXVII. *Martii incidat Pascha.*

13 Aliquis alius] *hallucinatio manifesta est; quod ex jam ostensis liquet.*

Digitized by Google

MATTHÆI PARIS, IN MAJOREM HISTORIAM ANGLORUM POST CONQUISITIONEM ANGLIÆ, *A Duce Normannorum* WILLIELMO.

PROLOGUS.

DE CHRONOGRAPHIA, ID EST, TEMPORUM descriptione loquuturi, primò quidem detractatoribus invidis, & nostrum laborem deputantibus inanem, respondebimus: deinde benevolis & id expectantibus, imò depostulantibus, rerum causam præsenti Prologo describemus, ac breviter aperiemus. Delatores enim dicunt: Quid necesse est vitas vel mortes hominum, diversosq; mundi casus literis commendare, prodigia rerum diversarum scriptis impressa perpetuare? Noverint quid dicat Philosophus: Omnis siquidem homo naturaliter scire desiderat: &, Homo sine literis, & præteritorum reminiscentia, in bestialem dilabitur stoliditatem, & ejus vita, vivi hominis reputanda est sepultura. Et si tu mortuorum antiquorum & præteritorum contemnendo oblivisceris, quis tui reminiscetur? Hæc est imprecatio Psalmistæ dicentis: Dispereat de terra memoria illius. Et ejusdem adoptiva benedictio: In memoria æterna erit justus, & cum benedictione evehet nomen ejus in æternum: Injustus autem cum maledictione & ignominia recitabitur. Ut igitur perversorum devitentur gressus, bonorum (quorum gesta describimus) vestigia sequamur pedetentim, ecce fructus scripturarum, ecce speculum humanæ conditionis! Hac de causa (licet aliæ non desint) *Moyses* legislator in Veteri Testamento innocentiam *Abel*, invidiam *Cain*, dolositatem *Jacob*, negligentiam *Esau*, simplicitatem *Job*, malitiam undecim filiorum Israel, bonitatem duodecimi, scilicet *Joseph*, pœnam quinque civitatum, pœnitentiam Ninivitarum manifestat, & scripturis commendando nititur perpetuare. Ut sic scilicet bonos imitemur, malorum autem esse pedissequos, abhorreamus. Ad hoc anhelantes sancti Evangelistæ, Theologi, *Josephus* historiographus Hebræus, *Cyprianus* Carthaginensis Episcopus & Martyr, *Eusebius* Cæsariensis, *Hieronymus* sacerdos, *Sulpitius Severus*, *Fortunatus*, *Beda* præsbyter venerabilis, & *Prosper* Aquitanicus, gesta Dei scripserunt & antiquorum. Et ut ad modernos veniam, *Marianus Scotus* Fuldensis Monachus, & *Sigisbertus* Gemblacensis Monachus, & quidam alij pectoris profundi, chronica veraciter ediderunt. Et hîc nos incipimus Anglorum Chronica, à Duce Normannorum *Willielmo*, qui ab *Haraldo* Anglorum Rege perfido & perjuro lacessitus, ipsum à Regni solio depulit diffiduciatum: cujus facti causam lectoribus breviter intimabo.

Quibus de causis historia humanæ vitæ necessaria est.

Psal. {33. 111.

Marianus Scotus, Sigisbertus Gemblacensis, *chronicorum scriptores.*

NAvigans autem idem *Haraldus*, dum adhuc juvenis esset, aspirans ad Regnum Angliæ, & sponte spaciatus, navigando raptus est invitus vi ventorum, & dum Flandriam credidit se attigisse, compulsus venit in Pontinam provinciam: quem captum Consul Ponticus *Willielmo* Normannorum Duci præsentavit. At *Haraldus* asserebat se hæc omnia sponte fecisse, ut clàm veniens in Normanniam confœderaretur Duci, filiam ejus in sponsam accepturus. Quod & juravit super Sanctorum multorum reliquias se fideliter ad quendam terminum completurum. Tantò igitur majori honore susceptus est, quantò secretiùs advenisset. fuerant enim antè inimici ad invicem. Juravit insuper se post mortem Regis *Edwardi*, qui jam senuit sine liberis, Regnum Angliæ, Duci, qui in Regnum jus habuit, fideliter conservaturum. Consummatis igitur aliquot diebus cum summa lætitia, amplis muneribus ditatus, in Angliam reversus est *Haraldus*. Sed cùm in tuto consisteretur, jactitabat se laqueos evasisse hostiles, perjurii crimen elegendo. Adveniente igitur termino, quo cuncta compleri deberent promissa, & jam elapso, nihil fecit. Misit igitur *Dux* ad eum nuncios solennes, causam quærens: sed *Haraldus* mendax & superbus,

Haroldus *in Pontinā provinciam navi delatus appulit.*

Perfidia Haroldi.

omnia prælocuta procaciter denegando, nuncios turpiter lacessitos, jumentis mutilatis, remisit. Dux igitur meritò provocatus, Regem Francorum, & omnes vicinos, parentes, & amicos suos ad ultionem tantæ injuriæ excitavit. Sed Dux *Willielmus*, Domino ultionem juvante, Angliam, ipso contrito, (sicut subsequens narrat historia) sibi conquisivit.

Edward the Confessor

Edwardus ultimus ex genere Anglorum Rex, moritur.

ANno gratiæ M. LXVI. pacificus Rex *Edwardus*, Anglorum decus, Regis *Ethelredi* filius, postquam viginti quatuor annis regnasset, in vigilia *Epiphaniæ* Domini, feria quinta, pro regno temporali commutavit æternum. Defunctus autem Rex beatissimus, in crastino sepultus est Londini, in ecclesia, quam ipse novo compositionis genere construxerat, à qua pòst multi ecclesias construentes, exemplum adepti, opus illud expensis æmulabantur sumptuosis. In hoc deniq; Rege, linea Regum Angliæ defecit, quæ à Cerdicio primo Westsaxonum Rege, ex Anglis, quingentis & septuaginta uno annis, non legitur interrupta, præter paucos Danos, qui peccatis exigentibus gentis Anglorum, aliquandiu regnaverunt. Defuncto itaq; *Edwardo* Anglorum Rege sanctissimo, in quo linea Regum Angliæ defecit, fluctuabant Proceres Regni, quem in Regem præficerent & Rectorem. Quidam enim *Willielmo* Normannorum Duci, quidam Comiti *Haraldo Godwini* filio, alij autem favebant *Eadgaro* filio *Edwardi*. *Edmundus* autem Latus ferreum Rex naturalis de stirpe Regum, genuit *Edwardum*: *Edwardus Eadgarum*, cui de jure debebatur Regnum Anglorum: sed *Haraldus*, vir callidus & astutus, intelligens quòd nocuit semper differre paratis, in die *Epiphaniæ*, qua Rex *Edwardus* sepultus est, extorta fide à majoribus, sibi Regnum (ut injurias suas cumularet ampliores) diadema, sine ecclesiastica authoritate imponendo, asseruit: unde Papam *Alexandrum* & omnes Angliæ Prælatos sibi creavit inimicos. *Haroldum* quoq; regem Norwagiæ cum mille navibus adversarium sibi occurrentem, rex *Haroldus* devicit, unde superbia elatus, suos oppressit. Jam factus de rege tyrannus, nihil de pacto inter se & ducem *Willielmum* Normannum olim sacramentis firmato, cogitabat. Auxit autem securitatem ejus mors filiæ *Willielmi*, quam infra nubiles annos desponderat. Audito præterea eo quod idem *Willielmus* Ducum conterminorum bellis fuerat implicatus, minas ejus nunquam ad factum erupturas spectabat. Sacramentum verò quod in necessitate fecerat, asseruit non esse tenendum, cum regnum non posset (*Edwardo* adhuc rege vivente) nec dare, nec ipso illud cuiquam concedere inconsulto. Sed aliud *Haroldus*, & *Willielmus* aliud cogitavit. Nam protinus cùm *Haroldum* cognovit Diademate redimitum, per nuntios illum leniter de rupto fœdere increpavit, affirmans comminando, ante annum sese debitum exacturum: contrà *Haroldus* per eosdem legatos prædictos *Willielmo* duci remisit excusationes. Legati autem inaniter revertentes ad propria, ducem Normannicum conveniunt in hæc verba: Nuntiat vobis rex Anglorum *Haroldus*, quod veraciter necessitate compulsus, (quando filiam vestram desponsaverat in Normannia) regnum tibi juravit Anglicanum: Sed contra hoc asserit, coactum juramentum non esse observandum. Nam si votum vel jusjurandum quod in domo patris parentibus inconsultis, puella de corpore suo scienter fecit, revocatur in irritum, multò magis juramentum quod ipse sub virga regis positus, ipso nesciente coactus fecerat, debet (ut asserit) irritari. Affirmat præterea nimis præsumptuosum fuisse, quod absq; generali consensu, regni hæreditatem vobis juraverat alienam. Addidit etiam injustum esse petere, ut à regno discedat, quod tanto principum favore susceperat gubernandum. 2

Angliâ Rege destituta, à multis, ut Haroldo, Willielmo Conquæstore, & aliis ambitur.

vid: Hales History of Common Law p: 86

Dux Normãnorum, Haroldum de pacto redarguit.

Adventus ducis Normannorum Willielmi in Angliam.

HIs *Willielmus* Dux Normannicus assertionibus auditis, vehementer cœpit indignari, & ne justam bellandi causam temeritas deformaret, ad Papam *Alexandrum* nuntios destinavit, ut susceptum negotium auctoritate Apostolica firmaretur. Unde Papa, consideratis utrinq; litigantium causis, vexillum *Willielmo* in omen regni transmisit. Quo ille accepto, apud Lissebonam conventum procerum congregans, super dicto negotio singulorum sententias requisivit. Cumq; omnes progressum ejus magnis promissionibus animassent, ita ab invicem discesserunt, ut mense augusti ad portum sancti *Walerici* cum equis & armis convenirent, mare illico transituri. Congregatis igitur ad terminum præfixum universis, fœlix aura quæ illos in Angliam transferret defecit. Dux itaq; corpus sancti *Walerici* pro vento deprecando foras portari jussit, & sub dio reponi, & sine mora ventus optatus vela sinuavit. Tunc omnes naves ingressi, post prandium, cursu rapido *Hastingas* appulerunt. Dux verò *Willielmus* in egressu navis pede lapsus est, Casum in melius commutavit miles qui prope stabat, dicens: O dux inquit, Angliam tenes, Rex futurus. Qui mox ut applicuit, omnem exercitum à præda cohibuit dicens: 3

rebus,

rebus, quæ sibi erant in brevi futuræ, esse parcendi. Adeò sese per dies quindecim continuos quietè agebat, ut nihil minus quàm bellum cogitare videretur, sed castellulum protinus ibidem construxit.

4. HAroldus interea de pugna Noricorum reversus, cum adventum *Willielmi*, cognovisset, rarissimo stipatus milite, *Hastingas* pertendit. Nam præter stipendiarios milites & conductitios, ex provincialibus admodum habebat paucos, ut levi negotio bello possent à supervenientibus superari. Præmisit tamen nuntios *Haroldus*, qui vires hostium & numerum æstimarent. Quos inter castra dux *Willielmus* deprehensos, circumduci ut acies viderent, & largis dapibus refectos, incolumes domino jubebat remitti. Reversos autem illos percunctatur *Haroldus*, quid rerum reportent. At illi magnificam ducis confidentiam distinctè prosecuti, seriò affirmabant, omnes exercitus illius milites presbyteros videri, eò quod faciem totam cum utroq; labio rasam haberent. Rex fatuitatem referentium irridens nuntiorum, dixit non esse presbyteros sed milites, animis validos, & armis invictos. Ad hæc frater regis *Gurth* nomine, vir ultra ætatem ingentis scientiæ & virtutis, rapuit sermonem ex ore ejus dicens: Cum inquit tantam Normannorum prædices fortitudinem, inconsultum existimo cum ipsis confligere, quibus inferior merito & robore habearis: nec enim contradicere vales, quin Duci *Willielmo* sacramentum feceris voluntariè, vel invitus, unde consultius ages, si in instanti necessitate te subtrahas, ne perjurus decertans, vel fugam vel mortem incurras. Sed nos omnino à juramento expediti, justum suscipiemus bellum, pro patria pugnaturi: Nobis enim pugnantibus solis, causa tua melius succedet, dum nos fugientes restituere, vel mortuos valeas vindicare. Noluit autem *Haroldi* temeritas aurem placidam præbere monenti, inglorium existimans, & vitæ præteritæ opprobrium, cuiquam hosti terga denudare.

Haroldus venit contra Willielmum

5. CUm hæc dicti fratres ad invicem sermocinarentur, supervenit monachus quidam à Duce *Willielmo* transmissus, qui ex parte *Willielmi Haroldo* tria proponebat, ut vel à regno juxta suum sacramentum decederet, vel sub eo regnaturus, regnum teneret, vel deniq; spectante amborum exercitu, soli rem gladijs ventilarent. Hæc audiens *Haroldus*, legatum *Willielmi* nec bono vultu respicere, nec placido sermone voluit admittere, sed illum indignanter abigens, hoc solum precabatur, ut inter se & *Willielmum* Dominus judicaret. Ad hæc monachus audacter respondens postulavit: quod si jus *Willielmi* negare velit, judicio sedis Apostolicæ, vel prælio si maluerit, *Willielmum* probare paratum. *Haroldus* quoq; contra has omnes assertiones, solo quod suprà dictum est, responso contentus, Normannorum animos exacuit ad pugnandum.

Monachus à Duce Willielmo *missus*, Haroldo *tria proponebat.*

6. DEinde partes adversæ, acies disponunt. Sed Angli, qui noctem totam insomnem cum cantibus & potationibus consumpserant, mane adhuc ebrij, contra hostes incunctanter procedunt, pedites omnes cum bipennibus, conserta ante se scutorum testudine, cuneum impenetrabilem ordinantes. Quod profectò illis ea die salutari fuisset, nisi Normanni more suo fuga simulata, confertas acies dissolvissent. Rex *Haroldus* pedes juxta vexillum stabat cum fratribus suis, ut in communi & æquato periculo, nemo de fuga cogitaret: è contra Normanni nocte tota confessioni peccatorum intendentes, mane dominici corporis & sanguinis munimine signati, audacter hostes supervenientes expectabant. Primam aciem, quæ ex peditibus erat, *Willielmus* cum arcubus & sagittis munivit, equites retro divisis alis constituit. Dux vultu sereno & clara voce suæ parti utpote justiori Deum affuturum pronuncians, arma deposcit, moxque ministrorum tumultu, inversam induens loricam, casum risu correxit; vertetur inquiens fortitudo ducatus mei in regnum. Tunc Rolandi cantu inchoato, ut animos bellatorum accenderet, Deique auxilio inclamato, prælium commiserunt. Bellatum est acriter hinc & inde, neutris cedentibus in multam horam diei. Quo comperto, *Willielmus* innuit suis, ut ficta fuga se campo subtraherent. Quo commento exercitus Anglorum dissolutus quasi à tergo hostes cæsurus fugientes, sibi exitium maturavit. Normanni conversis agminibus adoriuntur Anglos, eos illico in fugam cogentes. Angli demum cumulo quodam occupato, Normannos calore succensos acriter ad superiora nitentes, in vallem dejiciunt, & levi negotio in hostes tela retorquentes, & lapides in eos rotantes, multos ex eis prosternunt. Item Angli fossam quandam præruptam ex voto sibi vi occupantes, tot ibi Normannos contriverunt, ut cadavera campi planiciem cumulo coæquarent. Valuit hæc vicissitudo, modo istis, modo illis vincentibus, quamdiu *Haroldi* spiritus corpori jungebatur. Qui non contentus alios adhortari, sed & militis officium sedulus exequebatur;

Prælium apud Hastingas *committitur.*

 batur;

batur: sæpe hostes comminus venientes feriendo, ut nullus impunè accederet, quem non statim uno ictu, sive peditem sive equitem, trucidaret. E contra *Willielmus* clamore suos exhortans, inter primos discurrebat, & consertos hostes invadere non sinebat. Dum autem ubique sævit & ubique frendet, tres equos electissimos eodem die sub se confossos, amisit. Et quamvis familiari susurro à custodibus sui corporis increparetur, perstitit tamen magnanimi Ducis vigor indefessus, Donec *Haroldus* ictu sagittæ cerebro perforato, occubuit, & moriens victoriam Normannis concessit. Jacentis autem fœmur regis, unus militum gladio præcidit. Unde à *Willielmo* turpitudine notatus, quod rem pudendam fecisset, militia pulsus fuit. Fuga autem Anglorum usque ad noctem duravit, quousque plenum ab hostibus triumphum (ut prædictum est) Normannis, nox superveniens, donavit. In hac procul dubio pugna, ducem *Willielmum* divina manus protexit: dum tot jaculis illa die percussus, hostes de corpore nihil sanguinis elicere potuerunt. Dux igitur *Willielmus* omnibus benè completis, suos sepelire honestè curavit, atque hostibus absque calumnia, si qui vellent, idem præbuit licentiam exequendi. Corpus regis *Haroldi*, matri petenti, sine pretio misit, licet illa multum per nuncios obtulisset. Quod acceptum apud Waltham, sepelivit in Ecclesia, quam ipse ex proprio construxerat in honorem sanctæ crucis, & Canonicis secularibus deputaverat. Hanc quoque regni subversionem, & sanguinis effusionem cometa ingens sanguineus & crinitus in exordio illius anni apparens præsignavit, ut quidam dixit:

Anno milleno sexageno, quoque seno.
Anglorum metæ flammas sensere cometæ.

Actum est autem hoc bellum apud Hastingas, in die sancti Calixti papæ, pridie Idus Octobris.

WILLIELMUS CONQUÆSTOR.

1\. ANno Domini M. LXVII. Dux Normanniæ *Willielmus*, urbem Londinarum adiens, in magna exultatione à clero & populo susceptus, & ab omnibus rex acclamatus, Dominicæ nativitatis die ab *Aldredo Eboracensi* Archiepiscopo regni diadema suscepit. Timuit enim hoc munus consecrationis à Stigando Cantuariensi Archiepiscopo suscipere, eo quòd non legitimè occupaverat illius excellentiam dignitatis. Deinde homagiis à magnatibus, cum fidelitatis juramento, obsidibusque acceptis, in regno confirmatus, omnibus qui ad regnum aspiraverant, factus est terrori. Civitatibus quoque dispositis & castellis, proprijsque ministris impositis, ad Normanniam cum obsidibus Angliæ & thesauris innumeris navigavit. Quibus incarceratis & sub salva custodia deputatis, ad Angliam denuo properavit, ut commilitonibus Normannis, qui in bello Hastingensi patriam secum subjugaverant, terras Anglorum & possessiones, ipsis expulsis, manu distribueret affluenti: & modicum illud quod eis remaneret, sub jugo poneret perpetuæ servitutis. Unde nobiliores regni indignati, partim ad regem Scotorum *Malcolmum* confugerunt, partim loca deserta & nemorosa petentes, ibique diu feralem ducentes vitam, Normannis sæpe infesti fuerunt. Recesserunt ab Anglia comites *Edwinus* & *Morcardus* fratres, *Mertherus* & *Welthersus*, nobiles, cum episcopis, clericis, & alijs multis, quos longum esset exprimere nominatim, qui omnes ad regem Scotorum *Malcolmum* fugientes, ab ipso honorificè sunt recepti. Tunc etenim *Eadgarus Etheling* regni Anglorum hæres legitimus, cernens res patriæ undique perturbari, ascensa navi, cum *Agatha* matre sua & sororibus *Margareta* & *Christina*, in Hungariam, ubi natus fuerat, conabatur reverti: sed tempestate suborta, compulsus est in Scotiam applicare. Hac quoque occasione actum est, ut Margareta regi *Malcolmo* nupta traderetur, cujus vitam laudabilem & mortem preciosam liber inde æditus insinuat evidenter. Soror autem ejus *Christina* sanctimonialis benedicitur, & cœlesti sponso copulatur. Nati sunt denique Reginæ Margaretæ sex filij & duæ filiæ, quorum tres *Eadgarus* scilicet, *Alexander*, & *David*, juxta generis sui nobilitatem, reges fuerunt, ex quibus regum Angliæ nobilitas à proprijs per Normannos expulsa finibus, ad reges est devoluta Scotorum. Sed hoc infra.

Willielmus regno inauguratur.

Nobilitas & clerus Angliæ deserit.

2\. ECce regni Angliæ dulcis patriæ excidium dolendum, cujus olim regis primo sui adventus tempore, vultu & gestu barbarico, usu bellico, situ prophano incitati, omnes ad omnia provocabant, omnes armis & astutia edomabant. Sed postmodum Christi fide suscepta, paulatim religioni operam dantes, armorum exercitium neglexerunt: siquidem reges tunc habitu mutato, quidam Romæ, quidam in patria, cœleste regnum lucrati, pro temporali commutabant æternum. Multi tota vita sua mundum amplectentes, ecclesias & cœnobia fundabant, thesauros pauperibus erogabant, & ut breviter dicatur, misericordiæ opera adimplebant. Martyribus, confessoribus, & sacris virginibus, insula adeò plena refulget, ut vix aliquem vicum famosum prætereas, ubi alicujus novi sancti nomen insigne non audias. Sed postmodum, refrigescente charitate, & aureo sæculo in luteum mutato, religionis studia obsolverunt: sicut prius in adventu Danorum, & nunc in expulsione Anglorum à Normannis, peccatis exigentibus, exterminium accessit incolarum. Nam optimates gulæ & Veneri servientes, more christiano ecclesiam mane non petebant, sed in cubiculis & inter uxorios amplexus, matutinarum solemnia, ac missarum à presbytero festinante, auribus tantummodo prælibabant. Clerici quoque & ordinati adeò literatura carebant, ut cæteris esset stupori, qui grammaticam didicisset. Potabatur ab omnibus in commune, & tam dies quàm noctes in hoc studio productæ sunt. In cibis urgebant crapulam, in potibus vomicam irritabant. Veruntamen hæc mala

Angli primo Christi nomine, usum armorum intermittentes, deinde impietati studentes, à Normannis superantur.

Luxus Anglorum.

1068. la non de omnibus dicta intelligas, cùm multos cujuslibet conditionis homines & dignitatis, in eadem gente constet Domino placuisse.

Oxonia obsessa & capta.

Eboracum deletum Malcolmus Rex Scotorum Angliam invadit.

EOdem tempore Rex *Willielmus* urbem Oxoniam sibi rebellem obsidione vallavit. 3
Super cujus murum quidam stans nudato inguine sonitu partis inferioris auras turbavit, in contemptum videlicet Normannorum. Unde *Willielmus* in iram conversus, civitatem levi negotio subjugavit. Deinde Eboracum petens, eam penitus delevit, civibus flamma ferroque necatis. Qui autem ab hac clade evadere potuerunt, ad regem *Malcolmum* in Scotiam confugerunt, qui omnes Anglos profugas libenter recipiebat, & singulis tutamentum, in quantum poterat, impendebat, propter sororem *Eadgari Margaretam*, quam sibi fecerat conjugalem: Cujus causa conterminas Angliæ provincias rapinis & incendiis infestabat. Quapropter rex *Willielmus* coacta militum & peditum multitudine copiosa, aquilonares Angliæ partes petens, totius regionis urbes, vicos, agros & oppida conteri, & fruges jubet igne consumi, maritima maximè cùm propter recentem iram, tum quia Cnutonem Danorum regem adventare rumor asserebat: ut nihil circa maris crepidinem vitalis subsidij prædo piraticus inveniret. *Malcolmus* quoque Rex ad manus veniens, deditionem fecit. Deinde rex *Willielmus* compositis in Anglia civitatibus & castellis, propriisque ministris impositis, ad Normanniam transfretavit, obsides Angliæ cum immensa pecunia secum ducens. Sed non multo post ad Angliam rediens, commilitonibus suis qui bello *Hastingensi* Regionem secum subjugaverant, terras Anglorum & possessiones affluentiori manu contulit, illudque parum, quod remanserat, sub jugo posuit perpetuæ servitutis. Unde recesserunt à regno *Eadgarus Etheling* filius *Edwardi*, legitimus hæres regni, *Morcardus*, & *Eadwinus* fratres, *Mertherus* & *Weltbersus* Northanhumbrorum comites, exceptis Episcopis & Clericis, aliisque nobilibus multis, quos longum esset exprimere sigillatim.

Willielmus post reditum ex Normannia Anglorum possessiones commilitonibus suis distribuit.

Super Papatu contentio.

HOc igitur tempore, duobus Romæ, *Alexandro* & *Cadelo* de papatu contendentibus, 4
Mantuæ synodus colligitur, & mediante *Annone Coloniensi* Archiepiscopo, *Alexander*, (cum se de symonia purgasset) in sede apostolica statuitur, & *Cadelus* expellitur, symoniacus comprobatus. Eodem tempore ad septem millia hominum orandi gratia *Hierosolymam* petentium ab Arabibus in Parasceve obsessa sunt in quodam castello, & tot ex eis vulnerati vel occisi, ut de omnibus vix duo millia sint elapsa.

Peregrinorum Hierosolymitanorum deletio.

Henricus tertius, filius Willielmi in Anglia nascitur.

ANno Domini M.LXVIII. natus est regi *Willielmo* filius in Anglia, & vocatus est 5
Henricus. Nam primogenitus *Willielmus Rufus* & *Robertus*, in Normannia nati fuerunt, antequam pater eorum Angliam subjugaret. Eodem anno Rex *VVillielmus Roberto* comiti dedit Northanhumbriæ comitatum, cui statim homines illius reigonis adversantes, ipsum cum nongentis viris peremerunt. Sed Rex *VVillielmus* superveniens, omnes hujus rei actores usque ad unum delevit.

Dunelmensis episcopus in carcerem truditur.

ANno Domini M.LXIX. venerunt quidam ad Regem *VVillielmum*, *Dunelmensem* 6
Episcopum Agelricum, de ejus proditione accusantes. Qui in villa quæ Burgum dicitur, à ministris regis captus, ad Westmonasterium adductus est, sub carcerali custodia detinendus. Et postea *Augusto* mense, frater ejus *Egelwinus*, ejusdem loci factus episcopus, fuit in exterminium relegatus. Eodem verò tempore inter duo festa beatæ *Mariæ* in Autumno, venerunt filij *Swani* & frater ejus *Osbernus* de regno Danorum, cum navibus trecentis in Angliam, ut Regem *VVillielmum* ab Anglia exturbarent. Quorum adventus cum divulgatus fuisset, exierunt illis obviam *Eadgarus Etheling* filius *Edwardi*, & *VValtheofus* comes, cum multis millibus armatorum, cupientes suo auxilio Regem *VVillielmum* capere, & carceri illum perpetuo mancipare. Tunc fœdere confirmato, junctis viribus ad Eboracum venientes, urbem cum castello ilicò occupârunt, & multa ibidem hominum millia peremerunt. Deinde majores urbis & provinciæ vinculis constringentes, tam diu eos crudeliter torquebant, quousque omnes facultates eorum ab eis extorsissent. Tunc ibi inter duo flumina Vasam & Trentam hyemantes, omnes regionis incolas immisericorditer affligebant. Sed *VVillielmus* hyeme transacta, cum maxima armatorum copia superveniens, fortiores hostium fugavit, & minores usque ad unum, in ore gladij trucidavit. Veruntamen *VValtheofus* amplæ prosapiæ comes, in eadem pugna, plures Normannorum solus detruncaverat: singulos per Castelli portas decapitans gradientes. Sed *VVillielmus* tandem victoriam adeptus est, adversarijs penitus profligatis. Tunc *Eadgarus Etheling* ad Regem *Willielum* veniens, pacem ab eo & misericordiam postulans, impetravit, & ei fidelitatem fecit.

Dani veniunt in Angliam.

Eboracum expugnatur.

Eadgarus Etheling recipitur à Willielmo.

Anno

7 ANno Domini M.LXX. Rex *Willielmus* pessimo usus consilio, omnia Anglorum monasteria auro spolians & argento, insatiabiliter appropriavit, & ad majora sanctæ ecclesiæ opprobria calicibus & feretris non pepercit. Episcopatus quoq; & Abbatias omnes quæ baronias tenebant, & eatenus ab omni servitute sæculari libertatem habuerant, sub servitute statuit militari, inrotulans singulos Episcopatus & Abbatias pro voluntate sua, quot milites sibi & successoribus suis, hostilitatis tempore, voluit à singulis exhiberi. Et rotulas hujus ecclesiasticæ servitutis ponens in thesauris, multos viros ecclesiasticos huic constitutioni pessimæ reluctantes, à regno fugavit. Sub hac tempestate *Stigandus* Cantuariensis Archiepiscopus, & *Alexander* Lincolniensis, facto ad *Scotos* diffugio, moram ad tempus fecerunt ibidem. Solus inter omnes Angliæ prælatos, *Egelwinus* Dunelmensis Episcopus exul & proscriptus, zelum dei habens, excommunicavit universos ecclesiæ invasores, & rerum ecclesiasticarum raptores. 1070.

Ecclesia Anglicana in servitutem redigitur.

Episcopi fugiunt in Scotiam.

8 EOdem anno deposito apostata Archiepiscopo *Stigando*, qui prius (data pecunia) fuerat Episcopus *Helmhamensis*, ac deinceps *Wintoniensis*, & novissimè Cantuariensis (ut superius dictum est) quos honores non intuitu religionis, sed cupiditatis simul tenebat: successit ei electus *Lanfrancus*, prius Monachus *Beccensis*, & postmodum Abbas *Cadonensis*, in Archipræsulatū Cantuariensem, qui in Episcopatu annis octodecim laudabiliter conversatus, successoribus suis præbuit bonæ conversationis exemplum. Eodem tempore *Eadgarus Etheling*, regis *Willielmi* dedititius, facto ad *Scotos* transfugio, jusiurandum maculavit. Sed ibi cum aliquot annos degisset, Regis *Willielmi* liberalitatē experiri volens, ad eum in Normanniam navigavit, à quo satis honorificè receptus, & donativo non modico honoratus, libram argenti, pro quotidiano stipendio à Rege suscepit.

Stigandus *Archiepiscopus Cantuariensis deponitur, cui successit* Lanfrancus.

Etheling *fugit ad Scotos.*

9 ANno Domini M.LXXI. *Eadwinus*, *Mercherus*, & *Siwardus* comites, cum *Egelwino Dunelmensi* Episcopo, & multis millibus clericorum & laicorum, deserta regionis loca & nemorosa petierunt, regis *Willielmi* indignationē ferre non valentes. Cumq; multa mala ad injuriam Regis in locis diversis perpetrassent, ad *Eliensem* insulam tandem venientes, locum mansionis illuc & refugij elegērunt. Qui sæpius inde hostiliter exeuntes, duce *Herewardo*, de gente Anglorum, viro nobilissimo ac strenuo, regionem illam, in Regis dispendium, non mediocriter affligebant. Castrum quoq; ligneum in ipsis paludibus construxērunt, quod usq; in hodiernum diem, castellum Herewardi à conprovincialibus nuncupatur. Quo divulgato, Rex *Willielmus*, cum universa suæ ditionis fortitudine veniens ad Insulam, navali, pedestri, & equestri exercitu eam circumcinxit. Deinde vias immensæ longitudinis in ipsis paludibus, & pontes valde sumptuosos construens, voragines profundas & aquosas, bestiis & hominibus reddidit permeabiles, & castellum, in loco qui *Wisebecum* dicitur, à fundamentis erexit. Quod cùm adversarii ejus cognovissent, omnes, præter solum Herewardū, qui socios suos ab insula potenter eduxit, ad manum venientes, *Willielmo* sese præsentārunt, quodlibet supplicium subituri. Tunc rex, *Egelwinum* Episcopum sub custodia tradens, aliorum quosdam interfecit, quosdam redemit, & nonnullos perpetuo carceri mancipavit. Herewardus verò quam diu superfuit, regi *Willielmo* paravit insidias exquisitas.

Multi nobiles Angliæ loca deserta petierunt.

10 ANno Domini M.LXXII. Rex *Willielmus Scotiam* hostiliter adiens, speravit aliquos ibi ex suis hostibus invenire. Sed cum regionem illam perlustrasset, & nullum penitus invenisset, accepto tandem regis Scotorum cum obsidibus homagio, ad Angliam remeavit. Hoc etiam anno *Egelwinus* Episcopus *Dunelmensis*, apud Westmonasterium sub custodia regis detentus, obiit, & ibidem in porticu Sancti *Nicolai* sepultus est.

Rex Willielmus, *regis Scotorum homagium cepit.*

11 CIrca eosdem quoq; dies, in civitate Britanniæ *Mannetis* nomine, duo clerici degebant, qui ab ipsis pueritiæ rudimentis adeò erant amicitiæ fœderibus constricti, ut si necessitas ingrueret, etiam mortis periculum pro invicem sustinerent. Unde die quadam in hoc pariter consenserunt, ut quisquis illorum prius obiret, vivo dormienti vel vigilanti, infra dies triginta appareret, socium certificaturus, qualis sit futuri sæculi status, quæ animarum de corpore egressarum foret conditio, ut inde sufficienter instructus, agnosceret, quæ ex diversis de anima philosophorum opinionibus esset imitanda. Tradunt enim *Platonici*, quod mors corporis animam non extinguat, sed eam, ad Deum principium suum, tanquam è carcere, remittat. Astruunt è contra Epicuræi, animam de corpore solutam, in aërem evanescere, & in auras effluere & dissolvi. Theologi quoq; de anima aliter sentientes, tres asserunt esse animarum post mortem corporis mansiones, unam in Cœlo, alteram in purgatorio, tertiam in inferno. Sed sicut animæ quæ in inferno sunt non salvabuntur,

De duobus clericis confœderatis narratio importuna.

1073. buntur, ita illæ quæ in purgatorio existunt misericordiam cõsequentur. Itaq; data fide inter socios, & accepta cum juramento, non multum tempus præteriit, & ecce unus eorum, subito absq; confessione & viatico expiravit. Remansit alter in sæculo, & de fide data sedulo cogitans, terminum præfixum, per dies triginta, inaniter expectabat. Quibus evolutis, dum desperatus aliis animum negotiis applicasset, ecce mortuus, sodali apparens viventi, ipsum prius in hunc modum affatur: Agnoscis me inquit? Et socius, Agnosco, respondit: Et alius, Adventus meus amice inquit, valde tibi erit (si volueris) necessarius, mihi omnino autem infructuosus. Nam prolata contra me à Deo sententia, deputatus sum miser suppliciis sempiternis. Cumq; vivus ad ereptionem mortui, omnia sua monasteriis se daturum, & egenis promisisset, seq; dies & noctes jejuniis & orationibus continuaturum spopondisset: fixum est inquit mortuus quod dixi. Nam quia è vita sine pœnitentia decessi, justa sunt judicia Dei, quibus in sulphuream voraginem inferni sum demersus, ubi dum rotat astra polus, & pulsat littora pontus, pro criminibus meis torquebor. Et ut aliquam ex pœnis meis innumerabilibus experiaris, protende manum tuam ut guttam saltem unam stillantem de sudore meo sanioso recipias. Quæ à vivo recepta, cutem & carnem, sicut ignito cauterio perforavit, foramen nucis avellanæ capax efficiens. Socio doloris magnitudinem clamore testante, Hoc, inquit mortuus, erit tibi quàm diu vixeris, & pœnarum mearum grave documentum. Et nihil neglexeris salutis tuæ singulare remedium. Quapropter dum potes muta habitum, muta & animum, quò possis iram effugere tui conditoris. Ad hæc verba vivo respondere nolente, mortuus eum oculo severiore perstrinxit, dicens: Si dubitas miser, converte, lege literas istas. Et simul cum verbo manum expandit tetris literis inscriptam, in quibus Sathanas & omne contubernium infernorum omni ecclesiastico cœtui gratias emittit, quod cum in nullo suis voluptatibus deessent, tantum numerum subditarum sibi animarum suæ prædicationis incuria, paterentur ad inferna descendere, quantum sæcula nunquam retro acta vidêrunt. Et his dictis, imago defuncti disparuit. Tunc vivens, bonis suis omnibus per ecclesias & egenos distributis, sanctum *Melanum* adiit, & habitum mutavit: omnes audientes admonens. Videntes autem subitam conversionem suam, dixêrunt: hæc est mutatio dexteræ excelsi.

Ventilatio causæ inter ecclesias Cantuariensem & Eboracensem.

EOdem anno apud Windleshoram ex præcepto *Alexandri* Papæ, Rege etiam *Willielmo* annuente, in præsentia *Huberti* Romanæ ecclesiæ legati, ventilata est causa de primatu ecclesiæ Cantuariensis, super ecclesiam Eboracensem. Ubi tandem antiquarum auctoritatibus scripturarum probatum est, & ostensum, quod Eboracensis ecclesia debeat subjacere ecclesiæ Cantuariensi, & ipsius Archiepiscopi, ut Primaris totius Britanniæ dispositionibus, in omnibus quæ ad Christianam pertinent religionem, fideliter obedire: Ita quod si Archiepiscopus Cantuariensis concilium tenere voluerit, ubicunq; sibi utile visum fuerit, *Eboracensis* Archiepiscopus, cum omnibus suis suffraganeis & subjectis clericis, sui præsentiam exhibeat, ejusq; canonicis dispositionibus obediens existat. Benedictionem etiam Episcopalem ab ipso debet accipere, & ei Canonicam professionem, addito juramento, præstare. Huic igitur constitutioni consenserunt Rex præfatus & *Lanfrancus* Archiepiscopus Cantuariensis, & *Thomas* Archiepiscopus Eboracensis, cum prædicto Cardinali, & omnibus Episcopis & Abbatibus regni.

Rex Willielmus *Normannos rebelles domuit.*

ANno Domini M.LXXIII. Rex *Willielmus* in Normanniam (factam jam sibi rebellem) transiens in manu potenti, eam subjugavit. Sed Angli in hac expeditione, urbes, vicos & vineas cum frugibus depopulantes, omnem provinciam debiliorem simul & pauperiorem, multò post tempore reliquerunt. Deinde benè omnibus ibi dispositis, ad Angliam transfretavit. In hoc siquidem anno, duobus annis magnis revolutis, à quinto decimo anno *Tyberij Cæsaris*, omnia secundum cursum Solis & Lunæ concordant, illi anno, quo baptizatus est Christus Jêsus, id est, octavo Idus Januarij, die *Epiphaniæ* & die Dominica, initium jejunij ejus in secunda feria, tentatio ejus, decimo quinto Kalendas Martij feria sexta. Habet autẽ magnus annus cycli Paschalis, decies nonies annos viginti octo, qui simul juncti, faciunt annos quingentos triginta duos. Eodẽ anno invaserũt Monachi sancti Audoeni *Johannem* Archiepiscopum Rothomagensem, Missam celebrantem in festivitate ejusdem sancti, cum armata manu virorum: unde judicatum est in Concilio in eadem civitate congregato, præsidente Rege Anglorum *Willielmo*, Monachos hujus criminis reos, per Abbatias carceribus retrudi, & perpetuam agere pœnitentiam, super tam gravi delicto.

Monachi sancti Audoeni Johannem *Archiepiscopum Rothomagensem occidunt.*

Anno

14 ANno Domini M.LXXIIII. *Gregorius* sedit in cathedra Romana annis duodecim, mense uno, & tribus diebus, qui *Hildebrandus* vocatus anteà fuerat. Iste Papa in Synodo generali symoniacos excommunicavit, uxoratos sacerdotes à divino removit officio, & laicis Missas eorum audire interdixit, novo exemplo, & (ut multis visum est) inconsiderato judicio, contra sanctorum patrum sententiam, qui scripserunt, quòd sacramenta, quæ in ecclesia fiunt, Baptisma, Chrisma, Corpus Christi & Sanguis, spiritu invisibiliter cooperante, eorundem sacramentorum effectum habeant, seu per bonos, seu per malos intra Dei ecclesiam dispensentur: tum quia spiritus sanctus mysticè illa vivificat, nec bonorum meritis amplificantur, nec peccatis malorum attenuantur. Ex qua re, tam grave oritur scandalum, ut nullius hæresis tempore, sancta ecclesia graviori sit schismate discissa: his pro justitia, illis contra justitiam agentibus. Porrò paucis continentiam observantibus, aliquibus eam causa lucri ac jactantiæ simulantibus, multis incontinentiam perjurio multipliciori adulterio cumulantibus: ad hæc, hac opportunitate laicis insurgentibus contra sacros ordines, & se ab omni ecclesiastica subjectione excutientibus, laici sacra mysteria temerant, & de his disputant, infantes baptizant, sordido aurium humore pro sacro chrismate utentes & oleo, in extremo vitæ viaticum Dominicum, & usitatum ecclesiæ obsequium sepulturæ, à presbyteris uxoratis accipere parvipendunt. Decimas etiam presbyteris debitas, igne cremant, corpus Domini à presbyteris uxoratis consecratum, pedibus sæpè conculcant, & sanguinem Domini voluntariè frequenter in terram effundunt. 1074.

> *Papa* Hildebrandus *malorum in ecclesia seminarium.*

15 EOdem anno, Comes *Rodulphus*, cui Rex *Willielmus* dederat Angliæ Consulatum, consilio *Weltheofi* & *Rogeri* Comitum, Regem *Willielmum* à regno expellere moliuntur. Duxit enim *Rodulphus* sororem præfati *Rogeri* comitis, in cujus nuptiis hanc proditionem facere conspirabant. Erat autem *Rodulphus* ex matre *Wallensi*, & patre Anglico generatus, & (sicut diximus) instante die nuptiarum, utriusq; partis amici in villa Norwicensi cùm congregati fuissent, & post refectionem lautissimam vino inebriati essent, cœperunt unanimiter in Regem proditionem voce clamosa conspirare: asserentes hominem in adulterio natum, tanto regno talibusq; viris præesse, rationi minimè convenire. Erant enim hujus factionis complices *Rogerus*, *Weltheofus*, & *Rodulphus* Comites, plures Episcopi & Abbates, cum Baronibus & bellatoribus multis, qui communiter ad Regem Danorum nuncios dirigentes, auxilium ejus instantiùs flagitabant. Deinde *Wallensibus* sibi confœderatis unusquisq; in sua potestate, igne accumulato, in villis Regiis, rapinis indulgebat. Sed castellani, qui castra Regis custodiebant, cum populis provincialibus eis obviam venientes, ipsorum irritare propositum laborabant. Tunc Rex *Willielmus* subitò de Normannia rediens, *Rogerum* Comitem cognatum suum, & *Weltheofum* cepit, & vinculis constrictos, sub carcerali custodia deputavit. Quod Comes *Rodulphus* cùm cognovisset, ab Anglia tremebundus recessit: Deinde Rex *VVillielmus* ad Norwicum exercitum mittens, tam diu uxorem *Rodulphi* Comitis obsedit in castello cum familia sua, quousq; (deficientibus sibi alimentis) præstita cautione juratoria, quòd ab Anglia recederet, non dennò reversura, recepisset. *VVallensium* verò, qui præfatis interfuerant nuptiis, Rex *VVillielmus* quosdam luminibus jussit privari, quosdam in exilium cogi, nonnullos verò fecit patibulo suspendi. Et his ita gestis, venerunt ex Dacia, *Cnuto* filius *Swani*, & *Hacon* Comes, cum navibus ducentis, armata manu repletis: sed audientes, quæ fautoribus suis acciderant, retortis velis, ad Flandriam navigarunt, cum *VVillielmo* congredi non audentes. Eodem anno *Editha* Regina, decimo quinto Kalendas Januarij apud Wintoniam migravit ad Dominum, & jubente Rege, apud Westmonasterium sepulta est, juxta virum suum Regem *Edwardum*.

> *Conspiratio in Regem* Willielmum.
>
> Rogerus *comes, &* Weltheofus *capti.*
>
> Cnuto *filius* Swani *Angliam accedere metuens, in Flandriam contendit.*

16 ANno Domini M.LXXV. Rex *VVillielmus* præcepit *VVeltheofum* Comitem, in Wintonia pœna capitis puniri, & extra civitatem in bivio sepeliri. Sed processu temporis, corpus ejus effossum, ad sepeliendum cum magno honore Crollandiam deportatur. Ac deinde Rex ad Armoricanam Britanniam transiens, Dolense castrum obsedit. Sed Rex Francorum hostiliter superveniens, omnem commeatum eis subtraxit. Unde Rex obsidione dimissa, in recessu suo, milites multos & equos cum opibus ibidem amisit. Nec multò pòst Reges præfati (licet brevi tempore duraverit) concordiam inierunt. Eodem anno, idem *VVillielmus*, die sancto Paschæ, in ecclesia Fiscanni, filiam suam Ceciliam obtulit Deo consecrandam. Per idem tempus *Robertus*, *VVillielmi* Regis filius, Normanniam hostiliter invadit, quam Rex antequam Angliam subjugaret, coram *Philippo*

> Weltheofus *capitis pœna punitur.*
>
> *Bellum inter Regem Francorũ &* Willielmum *conquæstorem.*

Rege

1077. Rege Francorum ei dederat. Quia verò pater filio eam possidere non permittebat, *Robertus Franciam* adijt, & auxilio ejusdem Regis magnam frequenter ex Normannia prædam agebat, villas comburebat, homines perimebat, & patri suo non modicam anxietatem & molestiam inferebat. Unde Rex *VVillielmus*, contra *Robertum* filium suum bellum agens, apud Gerberai castrum Galliæ, equo pulsus est, & *VVillielmus* filius ejus vulneratus, & multi de sua familia interfecti: quapropter Rex maledixit *Roberto* filio suo, quam maledictionem, antequam obiret, expertus est evidenter.

Robertus *filius* Willielmi *in patrem bellum movit.*

EOdem quoque tempore, *Walterus Dunelmensis* Antistes, contra dignitatem pontificalem, curis se immiscens secularibus, à *VVillielmo* emit Northanhumbriæ Comitatum. Et Vicecomitis agens vices, laicali se foro immiscuit, atq; ab omnibus provincialibus, tam nobilibus quàm servis, insolenter extorsit pecuniam infinitam. Populus tandem assiduis Episcopi ac ministrorum ejus exactionibus ad extremam perductus inopiam, indignabatur valde, sese ad tam gravem solutionem sine intermissione compelli. Unde provinciales communiter omnes ad secretum convenientes colloquium, decreverunt unanimiter, singuli & universi, ut occultè armati venirent ad Placita Comitatus, ad propellendas injurias, si necessitas immineret. Cumq; paulò post ad Placita consueta omnes comprovinciales (ut præloquutum fuerat) satis animosè advenissent, & de diversis injuriis sibi justitiam fieri exegissent: Episcopus nimis crudeliter respondit, quod de nulla injuria vel calumnia ipsis justitiam exhiberet, nisi antea sibi libras quadringentas, monetæ optimæ, numerâssent. Tunc unus eorum pro omnibus loquens, licentiam postulavit ab Episcopo, ut super exactione præmissa, posset cum alijs conferre, quò habita deliberatione, ipsi possit consultiùs responderi. Quare accepta licentia conferendi, cum paulisper sese subtraxissent, unus ex illis, cujus arbitrium omnes expectabant, præcipitanter patria lingua dixit: Short red, good red, slea ye the byshoppe. Alii verò unanimiter, verbo prolato, ad arma convolantes, Episcopum crudeliter peremerunt, & centum homines cum eo, juxta flumen Tine, ubi * placita lœtifera ab episcopo tenebantur. 17

Walteri Dunelmensis *episcopi mores.*

Episcopus Dunelmensis *interfectus.*

ANno Domini M.LXXVI. erat annus decimus tertius primi decemnovenalis cycli, in repetito anno magno *Dionysii*, duobus magnis annis à passione Domini revolutis, in quo omnia, quæ ad cursum solis & lunæ spectabant, cum anno dominicæ incarnationis concordabant. Unde manifestum est, quòd *Dionysius* non rectè annos Domini cyclo suo annexuit. Quia enim ab anno Domini quingentesimo trigesimo secundo, cyclum suum ordinavit: intendit nimirum Christum fuisse natum, anno secundo prioris magni anni: & per hoc, hic annus, anno dominicæ passionis concordans, debuit esse magni cycli annus, non decimus tertius, sed trigesimus tertius: quia is fuit annus passionis Domini. Et per hanc consequentiam (cum videlicet solaris cursus & lunaris concordent euangelicæ veritati) *Dionysius* posuit nativitatem Christi, viginti & uno anno tardiùs quàm debebat. 18

** Placita, sunt loca in quibus judicia exercentur: capitur etiam pro actionibus.*

Annus magnus Dionysii *corrigitur.*

ANno Domini M.LXXVII. *Paulus* Monachus Cadomensis, quarto Kalendas Julij, ecclesiam beati Anglorum Protomartyris Albani, regendam suscepit: qui eam in brevi, consilio *Lanfranci* Cantuariensis Archiepiscopi & auxilio, multipliciter ampliavit. Novam ecclesiam cum claustro & omnibus regularibus officinis eleganter construxit, ordinem in ea monachorum jam pene collapsum reformavit, cœnobiumq; in honorem beati martyris Albani constructum, libris divinis & ornamentis multipliciter adornavit. Eodem anno *Herlewinus* Abbas *Becci* primus, vita decedens, fœlicem animam suo reddidit creatori. Quo etiam anno, in die palmarum, circa horam sextam, sereno cœlo, stella ingens apparuit, prope solem. 19

Paulus *monachus Cadomiensis, ecclesiam beati Albani condecoravit.*

Herlewinus *Abbas* Becci, *moritur.*

EOdem anno, *Henricus* imperator, collecto Wormaciæ viginti quatuor episcoporum & multorum concilio principum, decerni jubet, omnia decreta & facta *Gregorij* Papæ (qui prius *Hildebrandus* dicebatur) debere irritari: ibiq; omne concilium, præter paucos, *Hildebrandum* abjuravit. *Hildebrandus* è contra excommunicavit Imperatorem, sub hoc obtentu, ut primates regni, quasi ex causa, Imperatori excommunicato contradicant. Postea *Hildebrandus* (à sententia excommunicationis principibus relaxatis) ipsum etiam Imperatorem in Longobardia sub falsa pace absolvit. Quo facto, omnes, qui priùs *Hildebrandum* abjuraverant, Imperatorem abjuraverunt, & *Rodolphum* Burgundiæ ducem super se Regem statuêrunt, missa ei corona à Papa, cui erat inscriptum: 20

Dissidium inter Imperatorem & Papam.

Petra dedit Petro, Petrus diadema Rodolpho.

Rodolphum, Sigifredus Maguntiæ Archiepiscopus, in regem benedixit. Facta verò à Maguntinis

1078.

guntinis contra eos seditione, *Rodolphus* cum Archiepiscopo noctu aufugit. *Hildebrandus* omnes Imperatori adversantes absolvit. Imperator autem *Alpium* aditibus contra se munitis, ubiq; omnibus eorum frustratis insidiis, per Aquileiam Ratisponam contendit, & ibi *Rodolphum* hostiliter adorsus, compulit in fugam : & iterata expeditione, Suaviam devastat.

21 ANno domini. M.LXXVIII. ecclesia Becci, decimo kalendas decembris, in honorem beatæ Mariæ dedicata est, ab Archiepiscopo Cantuariensi Lanfranco: cujus operis, ipse, post abbatem *Herlewinum*, primum in fundamento lapidem projecit.

Dedicatio ecclesiæ Becci.

22 ANno domini. M.LXXIX. Rex Anglorum *VVillielmus* in Walliam duxit exercitum copiosum, & eam sibi subjugavit, & à Regulis illius ditionis, homagia & fidelitates accepit. Odonem fratrem suum de proditione in se accusatum, cepit, & incarcerari præcepit. Eodem anno *Turstinus* Abbas Glastoniensis turpe scelus commisit : Tres enim monachos sub altari positos, occidi fecit, & octodecim viros ita vulneravit, quòd sanguis eorum ab altari super gradus, & à gradibus in pauimentum profusus, cucurrit. Eodem anno imperator *Henricus*, in die Pentecostes, in concilio Maguntiæ habito *VVibertum Ravennæ* urbis episcopum, Papam fore designat. Eodem anno Antiochia caput Syriæ capitur à Paganis, cum tota provincia adjacenti, & alijs regionibus multis.

Turstini *Abbatis immane scelus.*

23 ANno Domini M.LXXX. *Hildebrandus* Papa (qui & *Gregorius*) quasi sibi divinitùs revelatum, prædixit, falsum Regem hoc anno esse moriturum. Et verum quidem prædixit, sed fefellit eum de falso rege conjectura, secundum velle suum interpretata super Imperatore *Henrico*. Imperator enim *Henricus* contra Saxones gravi prælio decertans, regem falsum, scilicet *Rodolphum*, cum multis Saxoniæ principibus interfecit.

Vaticinium Hildebrandi.

Rodolphus *ab* Hildebrando *constitutus Imperator interficitur.*

24 ANno Domini. M.LXXXI. *VVillielmus Rothomagensis* Archiepiscopus, tenuit concilium apud Lissebonam, præsente Rege *VVillielmo*, cum principibus & Episcopis multis. Eodem anno factus est terræ motus magnus cum gravi terræ mugitu, prima noctis hora, sexto Kalendas Aprilis.

Terræ motus.

25 ANno Domini M.LXXXII. *Marianus Scotus*, à nativitate Christi chronica sua incipiens, usque ad hunc annum perduxit, multum laborans, ut errorem de annis domini corrigeret, qui in cyclo *Dionysij* invenitur, sicut visu clarum est. Hinc posuit annos Domini, secundum cyclum *Dionysij* altrinsecus, juxta veritatem evangelij.

26 ANno Domini M.LXXXIII. *Matildis* Regina *Baldwini* comitis Flandrensis filia, & uxor *VVillielmi* Regis Anglorum, diem clausit supremum, & apud Cadomum, in monasterio sanctimonialium, quod ipsa construxerat, honorificè traditur sepulturæ : matrona admodum nobilis & religiosa, de cujus largiflua liberalitate, sancta lætatur ecclesia. Eodem tempore, Rex *VVillielmus* misit justiciarios per omnes Angliæ comitatus, & inquirere fecit, quot agri vel Jugera terræ uni Aratro sufficerent per annum in singulis villis, & quot animalia possent sufficere ad unius hydæ culturam. Fecit etiam inquiri, quem censum urbes, castella, villæ, vici, flumina, paludes, sylvæ redderent per annum, & quot milites essent in unoquoque comitatu regni. Quæ omnia in scriptum redacta, & ad Westmonasterium delata, in thesauris regum usque hodie reservantur. Deinde de unoquoque aratro, id est, hyda terræ, totius regni, sex solidos cepit argenti.

Matildis *uxor* Willielmi *moritur.*

Gravissima pecuniarum exactio.

27 ANno Domini M.LXXXIIII. Romani imperatorem *Henricum* receperunt, & à Papatu abjudicatur eorum judicio, *Hildebrandus*. In cujus sedem, *VVibertus Ravennensis* urbis Archiepiscopus inthronizatur, & *Clemens* nominatur, ac justè omnes *Hildebrandum* fuisse depositum conclamant, tanquam læsæ majestatis reum, qui contra Imperatorem alium ordinaverat. Illi autem qui contra sentiebant, reclamantes, asserebant paucorum & laicorum judicio Papam amoveri non posse : & quod gravius est, in loco viventis episcopi, non debere alium ordinari. *Henricus* tamen in Imperio restitutus est, & à Papa *Clemente* benedicitur patricius Romanorum. Eodem quoque anno *Cassinensium* abbas *Desiderius*, contra *Clementem*, Papa efficitur, sed citò post moritur morbo dysenterico dissolutus.

Hildebrandus *à Papatu abdicatus.*

Desiderius *Papa moritur.*

Eodem anno Rex Anglorum *VVillielmus*, in Pentecostes festo, apud Westmonasterium, Henricum filium juniorem cingulo militari donavit. Deinde cepit homagia hominum totius Angliæ, & juramentum fidelitatis, cujuscunque essent feudi vel

1085. vel tenementi, & exortis magnæ pecuniæ copiis, ab omnibus promiscuè, sive per fas sive per nefas, in Normanniam transfretavit.

Pullulatio teloniorum in Anglia.

ANno Domini M.LXXXV, cùm jam Dei voluntatem super Anglorum gentem Normanni complevissent, nec vix aliquis princips de genere Anglorum superesset in regno, omnesque, in merorem & servitutem redacti fuissent, ita ut Anglum vocari foret opprobrio, pullulaverunt in Anglia telonia iniqua & consuetudines pessimæ: & quanto magis principes decernebant de recto & justitia, tanto major fiebat injuria. Qui justitiarij vocabantur, omnis injustitiæ fuerunt authores. Cervum vel capreolum capienti, oculi eruebantur: nec fuit qui his se opponerit legibus. Amabat enim ferus rex, feras, quasi pater ferarum. Denique nefando prorsus usus consilio, hoc egit, ut ubi aut vel humana erat in villis conversatio, vel ecclesiis divina fervebat veneratio, ibi cervi & id genus ferarum petulanter discurrerent. Unde proverbio asseritur, quod per triginta & eo amplius miliaria, terra frugifera in saltus sit redacta, & lustra ferarum. Ad castra quoque construenda, Rex antecessores suos omnes superabat. Normannia sibi, hæreditario jure provenerat, Cenomanniam armis adquisierat, Brittanniam Armoricanam acclivem sibi fecerat, in Anglia solus regnabat, Scotiam & Walliam subjugabat, pacis autem tantus amator erat, quod puella auro onusta, impunè posset totam pertransire Angliam.

Anglorum terra hominibus deserta.

Remigius Fiscamnij Dorkecestriæ præsulatum a Willielmo obtinet.

REx *VVillielmus* paulo ante, *Remigio Fiscamni* monacho, dederat Dorkecestriæ præsulatum: sed episcopo valde displicuit, quod urbs illa modica illi data esset: cùm in eodem episcopatu civitas Lincolniæ, sede episcopali dignior videretur. Mercatis igitur in ipso montis vertice prædiis, ecclesiam ibidem construxit. Et licet *Eboracensis* Archiepiscopus, locum & Civitatem ad suam diocesim assereret pertinere, assertiones tamen ejus *Remigius* parvi pendens, opus inchoatum non segniter peregit, peractumque, clericis, doctrina & moribus probatissimis decoravit. Erat quidem *Remigius* statura paruus, sed animo magnus, colore fuscus, sed non operibus, de Regia quoque proditione aliquando accusatus, sed famulus suus igniti judicio ferri dominum purgans, regio amori restituit, & maculam dedecoris pontificalis detersit. Hoc autem authore, hoc tempore, & his de causis incepta est, ecclesia moderna Lincolniensis.

Ecclesia Lincolniensis ædificatur.

Inundatio aquarum.

Battell abbaye.

ANno Domini M.LXXXVI. Nimia aquarum inundatio, multis in locis periculosa fuit & damnosa: ita quod Rupes multæ liquefactæ, plures obruerunt sua ruina villas. Circa eosdem dies, Rex *VVillielmus* duo *Cænobia* fundavit unum in Anglia in honorem sancti *Martini* apud *Hastingas*, quod de Bello nuncupatur, quia ibi consertum legitur prælium inter ipsum & *Haroldum*. Quo in loco monachos instituit, ut pro anima Regis *Haroldi* & aliorum ibidem occisorum, divina celebrarent. Cœnobiumque illud congruis possessionibus ampliavit. Alind Monasterium in Normannia apud *Cadomum* construxit, quod in honorem sancti *Stephani* prothomartyris consecratum, prædiis opportunis & donariis magnificis insignivit. Ex regina *Matilda* liberos multos procreavit *Robertum*, scilicet, *Ricardum*, *VVillielmum*, & *Henricum*: quorum primogenitus *Robertus*, adhuc patre vivente Normanniam negari molestè ferens, in Italiam abiit ira succensus, ut filia *Bonefacij Marchionis* in uxorem ducta, patri, affinibus adjutus, bellum moveret. Sed hac petitione frustratus, *Philippum Francorum* Regem, contra patrem suum excitavit. Quare benedictione & hereditate paterna orbatus, in Angliæ regnum, post mortem patris sui, non successit, ducatum Normanniæ autem vix retinuit. Rex magnificus & bonæ indolis adolescens, primævæ florem juventutis acerba morte prævenit. Tradunt enim ipsum in Nova sylva cervos insequentem, morbum lethalem incurrisse, in loco videlicet, quem Rex pater ejus, destructis villis (ut suprà dictum est) & ecclesiis subversis, in sylvam redegerat densissimam, & habitaculum bestiarum. Filiæ verò illi quinque erant, quarum *Cecilia Cadomi* abbatissa fuit: *Constantia* comiti Britanniæ *Alano* erat in conjugium data: tertia nomine *Adala*, *Stephani Beccensis* comitis uxor, viro tandem defuncto apud *Mercenniacum*, sanctimonialis habitum suscepit: quartæ & quintæ, *Alfonso Galaciæ* regi desponsatæ, nomina pœnitus non audivi. Rex præterea *VVillielmus* in adolescentia prima castitatem adeò respuit, ut publicè diceretur, ipsum in fœminas quidvis posse. Veruntamen ex procerum sententia, Matrimonio addictus ita se habuit, ut pluribus annis nullius probri suspitione notaretur. Subjectis humilis apparebat & facilis, inexorabilis erat rebellibus. Diebus singulis Missæ assistebat, *Matutinos* hymnos & *Vespertinos* diligenter cum horis regularibus audiebat. Et hæc de moribus

Proles quas Willielmus Conquestor ex Matilda uxore suscepit.

Ricardus

VVillielmi conquæstoris mores.

1087.

moribus ejus dicta sufficiant. Eodem Anno *Gregorius* Papa (qui & *Hildebrandus* dicitur) apud *Salernum* moritur, & moriens, cardinalibus advocatis, confessus est, se valde peccasse in cura pastorali, & suadente diabolo, contra humanum genus, iram Dei & odium concitasse. Successit ei in cathedra Romana, *Clemens*, cui post paucos dies defuncto, *Cassinensium* abbas *Desiderius* successit, & Victor nuncupatus fuit.

Hildebrandus Papa moritur.

31. ANno Domini M.LXXXVII. Rex Anglorum *Willielmus* in natali Domini curiam suam apud Gloverniam tenens, tribus capellanis suis *Mauritio* scilicet Londoniensem, *VVillielmo Norwicensem*, *Roberto Cestrensem* dedit præsulatum. Eodem anno obiit *Wiscardus* dux Apuliæ, & successerunt ei duo filii ejus, *Rogerus* & *Boamundus*. Hoc etiam anno dum Veneti meditabantur auferre corpus sancti *Nicolai* à *Myrrea Lyciæ* civitate à Turcis desolata, præoccupaverunt idem corpus cives *Barenses* numero quadraginta septem, ab Antiochia *Myrream* venientes: qui à quatuor monachis tandem ibidem inventis, ostendi sibi sancti tumbam extorserunt. Qua confracta, ossa sancti *Nicolai* in olei liquore natantia, numero integro extraxerunt, & Barum cum gloria detulerunt. Facta est autem hæc translatio anno septingentessimo, quadragessimo sexto, post obitum ejusdem sancti pontificis *Nicolai*.

Wiscardus dux Apuliæ moritur.

32. EOdem tempore *Berengarius Turonensis* Archiepiscopus prolabitur in hæreticam pravitatem. Hic panem & vinum in altari posita, post consecrationem sacerdotis, verum & substantiale corpus Domini esse, sicut sancta & universalis ecclesia prædicat, denegabat. Imprimis autem afficiebatur omnis Gallia ejus doctrina: siquidem per egenos scholares, quos quotidianis stipendiis sustentabat, eandem passim divulgabat. Unde Papa *Leo*, qui Victori successerat, soliditati ecclesiæ catholicæ providens, *Vercellis* consilium statuit contra ipsum, ubi tenebras nebulosi erroris ejus, evangeliorũ testimoniorum fulgore detexit. Sed licet primum juventutis calorem, aliquarum hæresium defensione infamaverit, ævo maturiore, tamen ita resipuit, ut citra controversiam à quibusdam sanctus habeatur, utpote in multis operibus bonis, & maximè humilitate & eleemosynarum largitionibus approbatus.

Berengarij *de sacramento altaris sententia, ejusque vita.*

33. HOc tempore in provincia Walliarum quæ Rôs vocatur, inventum est apud ripam maris *Walweij* sepulchrum, qui fuit *Arturi* magni Regis Britonum ex sorore nepos, longitudinem habens quatuordecim pedum. Regnavit autem *VValweius* in ea parte Britanniæ quæ hucusque *VValwethai* vocitata est. Vir militia & omni civilitate nobilissimus, sicut superiùs (ubi de gestis Britonum tractatum est) luculenter expressum est.

Walweij sepulchrum inventum.

34. EOdem anno Rex Anglorum *Willielmus* in Normannia moram faciens, aliquantisper se continuit à bello, quod in regem Francorum cogitabat. Rex autem Francorum *Philippus* abutens ipsius patientia, opprobriosè fertur dixisse. Rex (inquiens) Anglorum jacet *Rothomagi*, cubile fovens instar parturientium fœminarum: Sed cum post partum sese purificaturus exierit, centum millia candelarum cum eo veniam in ecclesiam oblaturus. His igitur, & his similibus convitiis Rex irritatus, adveniente mense *Augusto*, quando segetes in agris, botri in vineis, & poma in viridariis copiam sui ostendebant, coacto exercitu copioso, Franciam infestis armis aggrediens, omnia conterit, & omnia depopulatur. Nihil erat quod animum commoti regis placaret, sed injuriam contumeliosè acceptam, multorum dispendio solari nitebatur. Postremo Mediantum civitatem, injectis ignibus, concremavit, succensa simul sanctæ *Mariæ* ecclesia cum duabus reclusis vestalibus, quæ nec in tali necessitate putarunt suas fore ædiculas deserendas. Quo actu exhilaratus rex, suos invitavit, ut igni adjicerent pabula: sed dum nimium flammis appropinquat, ignis calore, & imprimis autumnalis æstus inæqualitate, morbum incurrit. Auxit præterea ægritudinis ejus molestiam, quod præruptam fossam equus Regis transiliens, interiora disrupit insidentis. Quo dolore acriter afflictus, *Rothomagum* remeavit. Cumque languor per dies ingravesceret, decumbit lecto, morbi necessitate compulsus. Consulti autem medici, ex urinæ inspectione, mortem citissimam prædixerunt. Resumpto tamen paulisper spiritu, officio Christiani in confessione & viatico perfunctus, Normanniam filio suo *Roberto*: Angliam, possessiones maternas cum thesauris, *VVillielmo Rufo* legavit. Vinctos omnes liberari carceribus & solvi, thesauros efferri, & ecclesiis dispertiri præcepit. Pecuniam sufficientem ad reparationem basilicæ sanctæ *Mariæ* nuper crematæ, assignavit. Ordinatis igitur ritè rebus omnibus, octavo idus septembris decessit, anno regni sui vigesimo secundo, ducatus verò quinquagesimo

Regis Francorum Philippi in Willielmum contumeliosa quæstorem scomma.

Willielmus *Franciam invadit.*

Willielmi *morbus, mors & ejus causa.*

1088. mo secundo, vitæ suæ, quinquagesimo nono, Dominicæ incarnationis, Millesimo octuagesimo octavo. Corpus defunctum Cadonum per Sequanam delatum, magna Prælatorum frequentia traditur sepulturæ. *Robertus* filius ejus primogenitus, tempore quo pater defunctus est, contra patrem ex Francia bellum gerebat. *Willielmus Rufus*, antequam pater expirasset, in Angliam trajecit, utiliorem sibi eam profectionem fore ducens in posterum, quàm paternis exequiis interesse. Solus *Henricus* ex liberis exequiis intererat, qui & militi cuidam, ad cujus patrimonium, locus ille in quo corpus regis sepultum fuerat, avito jure spectabat, quò ejusdem calumniam compesceret, centum contulit libras argenti. Porro *Willielmus* in Anglia in pecunia dispergenda, neq; segnis neq; parcus, omnem thesaurum patris Wintoniæ accumulatum, in lucem proferens, monasteriis aurum, ecclesiis parochianis argenti solidos quinq;, unicuiq; provinciæ libras centum, egenis dividendas misericorditer assignavit. Patris etiam sepulturam processu temporis, ingenti congerie auri & argenti, cum splendore gemmarum, perspicuè adornavit. Et his ita gestis, mox *Willielmus* volentibus omnium provincialium animis, in regem acceptus, totam Angliam pro suo libitu subjugavit, & claves thesaurorum ubiq; locorū obtinuit. Ad quod non paruum adminiculum *Lanfrancus* attulit, eo quòd illum nutriverat & militem fecerat, patre adhuc vivente. Hoc igitur authore, in die sanctorum martyrum *Cosmæ* & *Damiani*, Angliæ diadema adeptus, reliquum hyemis tempus pacatè transegit. Veruntamen postea nobiles regni, fere omnes (non sine perjurio) in *Willielmum*, in regem jam coronatum bella moventes, & *Robertum* fratrem ejus primogenitum in regnum adoptantes, in suis quisque provinciis debacchantur. Eodem anno Saraceni Hispani, Christianos invadentes, & ab *Alfonso* rege Galaciæ, ad sua redire compulsi, quasdam urbes, quas olim tenuerant, amiserunt. Hoc denique tempore rex Danorum *Cnuto*, à suis interemptus est.

Henrici *tertij filij* Willielmi *conquestoris pietas, aliorumque liberorum erga patrem defunctum impietas.*

Willielmus *secundus in regem inauguratur.*

Nobilitatis in Regem Willielmum *conspiratio.*

Canutus *interfectus.*

ANno Domini M.LXXXVIII. Cum Rex *Willielmus* ad Natalem domini curiam suam Londini tenuisset, postea in initio veris bellum contra *Odonem* patruum suum episcopum *Bajocensem* movit. Nam ille cum solutus à vinculis (*Roberto* nepote suo in ducatu Normanniæ confirmato) in Angliam venisset, accepissetq; ex dono Regis Cantiæ comitatum, & omnia non pro suo arbitratu, ut olim, in regno geri vidisset, livore percussus, à rege descivit, & multos in suam sententiam pertraxit. *Roberto* fratri regnum competere dixit: siquidem eum juvenilem stultitiam multis jam laboribus refrenasse: *Willielmum* delicatè nutritum, tam animo quàm vultu esse ferocem, pectore timidum, omnia contra jus & fas temere fore moliturū, hinc brevi futurū, ut honores jam dudum multis sudoribus adquisitos, amittant. Hæc idem *Odo*, hæc *Rogerus* de monte Gomerico, hæc dixerunt *Gaufridus* Constantiniensis Præsul, cum comite Northumbrensium *Roberto*, & aliis pluribus, qui omnes primò clam, & post palam, missis epistolis, eadem pro virili promovebant. *Willielmus* etiam *Dunelmensis* Episcopus, quem Rex *Willielmus* justiciarium fecerat, horum perfidiæ suffragabatur. *Odo* inprimis prædam ingentem ad Rovense Castrum cogebat, dum regios in Cancia fiscos devastabat. Et maximè agrum Archiepiscopi *Lanfranci*, quòd à *Willielmo* primo, consilio hujus se conjectum in vincula suspicabatur. Nam cum olim *Willielmus* rex senior, coram *Lanfranco* conquereretur, se ab *Odone* fratre suo episcopo deseri, tum *Lanfrancus*: cur (inquit) apprehensum vinculis non coërces? Rege autem respondente: quod clericus & Episcopus esset, respondit Archiepiscopus: Non Episcopum *Baiocensem* apprehendes, sed Cantiæ comitem. Hujus itaq; consilio *Odo* custodiæ est. *Gaufridus* verò Constantiniensis antistes cum nepote *Roberto*, *Bathoniam* & *Berkeleiam* depopulans, in pagum Wiltensem manubias apud Bristollum comportabat. *Rogerus* de monte Gomerico, armata manu cum *Wallis* à Scrobesberia discedens, Wigorniensem pagum deprædabatur. Sed cum Wigorniam infestiùs hostes venissent, regii milites pauci numero, benedictione beati *Vlstani* Episcopi, cui castri custodia commissa fuerat, freti, multis eorum captis & interfectis, eos fugârunt. *Hugo* autem *Bigod* apud Norwicum, & *Hugo* de Grauntemenil apud Leircestram, in suis quisq; regionibus, rapinis indulgebant. 1

Conjuratoris perfidia.

VIdens igitur Rex *Willielmus*, omnes pene regni proceres una rabie conspiratos, Anglos fortitudine & probitate insignes: faciles leges & tributorum levamen, liberasq; illis venationes promittendo, sibi primo devinxit: deinde, non minori astutia, *Rogerum* de monte Gomerico secum equitantem circumvenit, dicens: se libenter regno cessurum, si illi & aliis, quos pater tutores sibi reliquerat, utile videretur. Pecunias autem 2

Willielmi *fecundi astutia.*

1089.

tem vel possessiones, pro suo arbitrio accipere, & prorsus quæcunq; voluerint, in regno pro voluntate statuere (dummodo notam proditionis non incurrant) illis se concedere. Idem autem illis eventurum quod sibi, si secus quàm ratio postulaverit secum agant, præcipuè cum idem se regem, qui illos comites constituerit. His verbis comes *Rogerus*, qui primum post *Odonem* hujus factionis caput fuit, convictus & commotus, primus omnium pœnitentia ductus, à suis defecit. Postea rex in desertores suos profectus, duo castella patrui sui *Odonis* episcopi, *Tunebrigge* scilicet & *Pevenesel*, confregit. Episcopum verò in posteriori castello interceptum, vinculis mancipavit. Milites autem regij ad castrum Roffense illum ducentes, ab illis qui castro præerant, ingressum postulant: hoc enim domini sui velle, hoc regem absentem jubere, dicunt. Erant autem tunc in Castro illo omnis fere juventutis Angliæ & Normanniæ nobilitas, tres scilicet filij comitis *Rogeri*, & *Eustachius* comes *Bononiæ* junior, cum aliis multis, quos prætermitto. Illi verò qui in castro erant, ex muro prospicientes, vultum episcopi cum militum verbis non convenire percipientes, ocyùs apertis valvis exeuntes, omnes cum Episcopo milites regios in Castellum vinctos reducunt. Cum autem rumor facti hujus ad Regias aures pervenisset, Rex ira inflammatus, stipendiarios milites suos Anglos congregat, & absq; mora ut ad obsidionem veniant, jubet: nisi velint sub nomine Nithing, quod Latinè nequam sonat, recenseri. Angli (qui nihil contumeliosius & vilius æstimant quàm hujusmodi ignominioso vocabulo notari) catervatim ad regem confluentes, ingentes copias conficiunt. Obsessi autem longiorem obsidionem ferre non valentes, castellum regi reddiderunt. *Odo* itaq; Episcopus secundò captus, Angliam perpetuò abjuravit. Episcopus *Dunelmensis* à rege prætentæ amicitiæ verecūdia ducto, liber abire permissus, illico in Normanniam transfretavit. Cæteri fide data, dimissi sunt. Sed inter has obsidionis moras, ministri regis mare custodientes, quosdam (quos dux *Robertus* in auxilium prædictis miserat desertoribus) partim cæde, partim naufragio, oppresserunt. Quorum quidam fugam meditantes, ne vivi caperentur, ultro sese fluctibus submerserunt.

Odonis *& aliorum conjuratorum deditio.*

3 ANno Domini M.LXXXIX. *Odo* ex monacho *Cluniacensi*, Episcopus Hòstiensis effectus, contra *Clementem* Papam & *Henricum* Imperatorem constituitur Papa, & *Urbanus* vocatur. Hujus temporibus *Alemannicus* comes quidam *Henrici* Imperatoris persecutor gravissimus, cum quodam die, tristis ad mensam resideret, ministrantium stipatus catervis, ita repente à muribus est circumvallatus, ut nusquam sibi diffugium appareret. Tantus enim erat illarum numerus bestiolarum, ut in Regione nulla tantam copiam esse credideris. Itaq; famuli fustibus & baculis arreptis, quum muribus occurrissent, diu in illos sævientes, nihil pœnitus profecerunt. Quin dominum solum dentibus, terribili quodam corrosu laniarunt. Et quamvis à ministris magno conatu baculis & fustibus percuterentur, nulli tamen damnum inferebant, quia ministri nec ipsas tangere bestiolas aut lædere potuerunt. Quamvis autem cum ministris longiùs in pelagum navi delatus esset, tamen murium violentiam non evasit. Nam illico tanta bestiolarum multitudo inundavit in pelago, quæ navis tabulata corrodens, perforavit, ut certum naufragium, aqua per rimas ingrediens, minaretur. Sed famuli hæc videntes, puppem ad littus celeriter retorquebant: mures autem ante navem ad terram venientes, miserum illum in aridam devectum invaserunt. Qui mox totus à bestiolis illis dilaceratus, horrendam earum famem in momento refecit.

Odo *monachus Papa per* Henricū *Imperatorem constitus.*

Quidam Alemannicus *comes à muribus perfidiæ causa devoratus.*

4 EOdem anno obiit *Lanfrancus* Cantuariensis Archiepiscopus. Qui inter cætera quæ fecit pietatis opera, majorem ecclesiam Christi Cantuariensis renovavit, officinas monachorum fabricavit, dignitates ecclesiæ, quæ antecessorum suorum incuria interciderant, restauravit, terras multas quæ ablatæ fuerant, revocavit, viginti quinq; maneria eidem monasterio restituit, xenodochia vel xenotrophia duo extra Civitatem, construxit, quibus de suo sufficientes annuatim redditus assignavit. Ecclesiam Roffensem restauravit, & in ea monachum *Becci*, *Hernostum*, Episcopum ordinavit. In cujus consecratione versus iste inventus est super altare: Cito proferte stolam primam &c. Quem cum vidisset Archiepiscopus, prædixit eum cito moriturum. Nam ei anno nondum completo decedenti, successit *Gundulphus Beccensis* monachus, qui perseveravit usq; in tempora *Henrici*
5 Regis. Abbatiam beati Albani, Anglorum prothomartyris, ad pristinum statum reduxit. Angliam Rege absente custodivit, lectioni assiduè vacavit, libros Veteris ac Novi testamenti, scriptorum vitio corruptos, corrigere studuit, cujus emendationis luce, tam Anglorum ecclesia quam Gallorum se gaudet illustrari. Defuncto itaq; venerabili patre

Lanfranci *mores & benefacta.*

1090. *Lanfranco*, Rex *Willielmus* ecclesias & monasteria, fere totius Angliæ, in manu sua pastoribus defunctis retinens, gravi omnia depopulatione vastabat, & instar firmarum laicis commendabat.

Willielmi secundi in ecclesiasticos deprædatio.

ANno Domini M.XC. Rex *Willielmus*, contra *Robertum* fratrem suum Normannorum ducem arma movens, castella sancti *Walerici* & *Albemarliæ* cepit, & milites suos immittens, comburere terram fraternam & deprædari incepit. Sed Anno ferè elapso, solertia amicorum, concordiam inierunt, eo scilicet pacto, ut castra illa quæ Rex sibi bello comparaverat, penes eum permanerent: Rex verò Ducem, ad omnia quæ pater ejus habuerat, præter Angliam, repetenda adjuvaret. Statuerunt prætereà, ut si alter eorum ante alterum obiret absq; hærede, superstes, hæres illius esset. Quod pactum juramento confirmarunt duodecim principes nomine Regis, & duodecim Barones nomine ducis. Rex interea Scotorum *Malcolmus* nimio terrore percussus, homagium regi fecit Anglorum, & fidelitatem juravit. *Robertus* autem Dux post longas moras in Anglia, tandem in Normanniam trajecit.

Rex Scotiæ facit Homagium regi Angliæ.

Malcolmi Regis Scotorum mores & ingenium.

QUoniam Regis *Malcolmi* fecimus mentionem, cujus erat animi & modestiæ, paucis expedire curabo. Cùm forte quendam summorum Procerum suorum, de nece sua cum suis hostibus convenisse, per delatorem cognovisset, accusatorem quidem silere imperabat, ipse verò tacitus proditoris, qui tunc fortè aberat, adventum expectabat. Cum autem proditor ad curiam cum magno apparatu regi insidiaturus venisset, jubet rex summo mane, cum canibus omnes venatores adesse. Et cum jam aurora illuxisset, rex cunctis proceribus & militibus advocatis, venatum ire festinat. Veniensq; ad quandam latam planiciem, quam in modum coronæ, sylva densissima cingebat, rex secum in ea suum retinuit proditorem, seorsumq; aliis canes & feras insequentibus, solus cum solo permansit. Ab omni deniq; remotus aspectu, substitit rex, & respiciens in proditorem, dixit: Ecce ego & tu mecum, solus cum solo, similibus tecti armis, equis similibus vecti, non est qui videat, non est qui audiat, nec qui alteri nostrum subsidium ferat: Si igitur animus tibi sit, si valeas, si audeas, absolve quod proposuisti, redde hostibus meis & sociis tuis quod promisisti. Si me occidere stat animus, quando rectiùs, quando secretius, quando virilius? venenum parasti? mulierculis id relinquito: Lectulo insidiaris? hoc & adulteræ possunt: ferro ex insidiis me aggredi decrevisti? hoc sicarii & non militis esse officium, nemo est qui dubitet. Age ergo quod viri est, quod militis officium est, solus cum solo congredere, ut saltem proditio tua turpitudine careat, quæ perfidia carere non potest. Miles autem hæc audiens, mox verbis Regis quasi gravi percussus fulmine, ex equo in terram corruens, armisq; projectis, ad pedes regios cum lachrymis & tremore cucurrit. Cui Rex, noli timere inquit, quia nihil mali à me patieris. Cumq; ei de cætero se fidelem & amicum, præstito juramento obsidibusq; datis, futurum promisisset, tempore opportuno revertuntur ad socios, quæ fecerant, vel quæ dixerant, nulli pœnitus referentes. 6

Malcolmi magnanimitas.

Malcolmi clementia.

Roberti de Molbraio in ecclesiasticos Liberalitas.

CIrca hos deniq; dies, *Robertus* de Molbraio Northumbrensis comes, divina inspiratione tactus, volens ecclesiam beati *Oswini* de Tenemutha jamdudum desolatam restaurare, atq; ibi Deo & sancto martyri *Oswino* monachos servituros constituere, consilio amicorum suorum, *Paulum* ecclesiæ sancti Albani abbatem convenit, petens obnixiùs & devotè, ut ex monachis suis aliquos, illuc transmittere, dignaretur: promittens omnia quæ ad victum, & vestitum necessaria sunt, se eis affatim suppeditaturum. Petitioni quidem Abbas prædictus non defuit: nam quosdam illuc ex sancti Albani monachis mitti procuravit: quos cùm Comes præfatus maneriis, ecclesiis, redditibus, piscariis, molendinis, & rebus omnibus locupletasset, & literis suis prædicta omnia ab omni sæculari servitio exempta, & pœnitus libera confirmasset, dedit prædicto Abbati *Paulo*, ejusq; successoribus, & ecclesiæ beati Albani Anglorum prothomartyris, ecclesiam Tinemuthanam, cum omnibus appendicibus suis, pro salute propria & omnium antecessorum suorum, sive successorum, in perpetuum possidendam: ita quidem ut Abbates sancti Albani (qui pro tempore fuerint) cum consilio ejusdem loci conventus, liberam habeant dispositionem Priorum & monachorum, tam in illis constituendis quàm removendis, prout viderint expedire. 7

Controversia inter Lincolniensem episcopum & Archiepiscopum Eboracensem.

ANno Domini M.XCI. *Remigius* Lincolniensis antistes, cum Ecclesiam suam jam perfectam, dedicare constitueret, Rege præsente & Episcopis multis, *Thomas* Eboracensis Archiepiscopus contra dicebat, affirmans eam in sua parochia esse constructam. Unde per appellationem ab Archiepiscopo interpositam, & per mortem *Remigii*, quæ 8

illico

illico est secura, dedicatio remansit imperfecta. Eodem anno Methis corpus sancti *Clementis* Episcopi primi, ab Apostolis illic ordinati, inventum est, & in feretro collocatum. 1092.

9 SUb eisdem diebus in Fuldensi Coenobio, lues exitialis adeò grassata est, quæ primo Abbatem, & post multos Monachorum extinxit. Fratres autem qui superstites remanserant, luem metuentes præfatam, ceperunt largas eleemosynas facere, & orationes, tam pro animabus fratrum defunctorum, quàm pro salute vivorum. Sed processu temporis (ut fieri solet) cœpit devotio fratrum paulatim deficere: Cellario sive promo constanter affirmante, facultates Ecclesiæ non sufficere ad tantarum expensarum profusionem. Addidit etiam stultum videri, mortuos illud consumere, quo vivos necesse est sustentari. Itaque cum nocte quadam, idem Cellarius pro rebus necessariis, noctis soporem aliquantulum distulisset, completisque tandem negotiis, dormitum ire festinaret: ecce cum ante ostium capituli transitum faceret, vidit Abbatem & fratres, qui illo anno obierant omnes, juxta consuetudinem, in capitulo considere. Cellarius autem tali visione perterritus, fugere cœpit: sed Abbate jubente, à fratribus captus & in capitulum adductus est. Reprehenso primò de avaritiæ vitio, & deinde graviter flagellis cæso, dixit Abbas vultu severo: nimis esse præsumptuosum de morte alterius quempiam lucrum quærere, præcipuè cum mori omnibus sit commune. Addidit etiam impium esse cum monachus omnem vitam in ecclesiastico transegerit officio, illum saltem post mortem unius anni vitali defraudari subsidio. Postmodum inquit Abbas: vade, & cito morieris, & fratres alios tuo corrige exemplo, quos avaritiæ corrupisti documento. Abiit ergo frater ille ad socios suos, & nihil vanitatis se vidisse tam recentibus plagis, quam vicino suo obitu demonstravit.

Pestis in Monasterium Fuldense grassatur.

10 ANno Dom. M. XCII. Rex *Willielmus* junior, apud Gloverniam decumbebat ægrotus, quadragesimali tempore. Promisit itaque timore mortis & cruciatibus morbi, sese pravas leges emendaturum, & in domo domini pacem effecturum. Qua de causa dedit Archiepiscopatum Cantuariensem, *Anselmo* Abbati Beccensi, viro venerabili, atque *Roberto* cognomento *Bloet* Cancellario suo, dedit Episcopatum Lincolniensem. Sed Rex postquam sanitati restitutus fuit, ostendit se solito deteriorem. Doluit enim supra modum, quod Episcopatum Lincolniensem non vendiderat, præcipuè ob id, quod *Thomas* Eboracensis Archiepiscopus assereret contra *Robertum* Episcopum, urbem Lincolniensem & provinciam Lindisse totam spectare ad suam diocesim. Nec potuit causa inter eos terminari, donec *Robertus* Episcopus Regi quingentas libras pepigerat, pro suæ ecclesiæ libertate. Sed hoc primò Regi pro Symonia, post verò pro justitia deputatum est. Eodem anno Rex Scotorum *Malcolmus* in Angliam prædatum veniens cum filio suo, qui & hæres (si supervixisset) futurus erat, interceptus est, & subito interfectus. Quod audivit Regina ejus *Margarita*, incredibili dolore corporis & animæ affecta est. In ecclesia enim confessione & communione peracta, & precibus sese Domino commendans, spiritum exhalavit. Tunc Scoti elegerunt *Duvenal*, fratrem *Malcolmi* in Regem. Sed *Dunecannus* filius *Malcolmi*, qui obses erat in curia Regis *Willielmi*, auxilio superveniens, avunculum fugavit, & post patrem regnavit. Eodem anno, *Johannes*, Wellensis præsul, natione Turonicus, consensu *Willielmi* Regis, albo unguento manibus ejus delibatis, transtulit in Bathoniam, sui cathedram præsulatus.

Willielmus *ægrotus vitā se emendaturum promittit, sed valetudini restitutus, hoc facere neglexit.*

Controversia inter Lincolniensem et Eboracensem decisa.

Rex Malcolmus *cum filio interficitur* Margarita *Regina Scotorū moritur.*

11 ANno Domini M. XCIII. Rex Anglorum *Willielmus* restauravit Civitatem Cardolii, jam per annos ducentos devastatione Danica desolatam, & ex Australibus Angliæ finibus illuc colonos transmisit. Eodem anno tanta erat inundatio pluviarum, quanta post hominum memoriam acciderat. Deinde superveniente tempore hyemali, flumina ita sunt congelata, ut equitantibus transmeabilia essent: sed tandem gelu resoluto, confracti sunt pontes, glacialium impetu crustorum. Hoc quoque anno Ivo, Beluacensis præpositus, à Papa *Urbano* consecratus est Episcopus Carnotensis. Eodem anno baculus ignitus à meridie ad aquilonem per cœlum ferri visus est, Kalendis Augusti, & secuta est fames valida, famemque tanta internecio & strages hominum, ut vix vivi sufficerent mortuos sepelire. Per idem tempus Rex *Willielmus* a fratre *Roberto* incusatus, quod jus-jurandum non observasset, quod illi præstiterat, in Normanniam trajecit. Et cùm fratres convenirent ad colloquium, qui utriusque nomine utrinque juraverant, culpam omnem Regi ascripserunt. Rex verò eos negligens & iracunde discedens, castellum Burense invasit & cepit. Econtra, dux castrum Argentonum cepit, & in eo consulem Regis *Rogerum* Pictavensem, & cum eo milites septingentos, & deinde Hulmense castellum. Rex interim

Restauratio Cardoliensis civitatis.

Inundatio magna & hyemis asperitas.

Fames & hominum strages, prius per signum cœleste portenta.

Dissidium inter Regem Willielmū *& fratrem* Robertum.

1094 interim conscribi procurat viginti millia peditum in Anglia, ut in Normanniam convenirent. Hi autem cum ad mare venissent transituri, Rex a singulis eorum pecuniam victualem decem scilicet solidos accipiens, omnes domum remisit. Dux verò *Robertus* adduxit in Normanniam *Philippum* Regem Francorum, & exercitum copiosum, ut obsideret apud castrum de Auco, Regem *Willielmũ*: sed Rex Francorum cum suis copiis, pecuniæ tenebris excæcatus, rediit in Franciam. Quo viso, Dux *Robertus* expeditionem dimisit, & Rex *VVillielmus* in Angliam rediens, ecclesias & monasteria totius regni gravi exactione afflixit. Eodem anno, Abbas *Paulus*, ecclesiæ sancti Albani, facta apud Tynemutham visitatione pastorali, dum rediret ad ecclesiam suam, in villa quæ Colewich dicitur, gravi ægritudine correptus, ex qua ibidem lecto decumbebat, & invalescente morbo, tertio idus Novembris diem clausit extremum. Corpus vero ejus apud sanctum Albanum delatum, ibidem est honorificè tumulatum.

Paulus Abbas sancti Albani moritur.

12 EOdem anno, convenientibus totius Angliæ Episcopis, inter quos *Thomas* Eboracensis Archiepiscopus erat, à quo *Anselmus* Cantuariensis electus, consecratur antistes, pridie Nonas Decembris. Verùm cùm ante ordinandi pontificis examinationem, *Walkelinus* Wintoniensis Episcopus, ecclesiastico more, electionem scriptam legeret, *Thomas* Archiepiscopus Eboracensis questus est, scriptum ritè non esse factum. Nam cum diceretur: fratres coëpiscopi mei, vobis est cognitum, quantum temporis elapsum est, ex quo sancta Dorobornensis ecclesia, totius Britanniæ Metropolitana, pastore caruerit. Respondit *Thomas* & dixit, Si totius Britanniæ ecclesia Dorobornensis metropolitana est, ecclesia Eboracensis, quæ Metropolitana esse scitur, Metropolitana non est: & quidem ecclesiam Cantuariensem primatem esse scimus non Metropolitanam. Quibus verbis sanæ rationi consentire perceptis, immutato scripto, pro totius Britanniæ ecclesia metropolitana, totius Britanniæ primas scriptum est; & controversia tota cessavit: itaque consecravit illum ut primatem totius Britanniæ. Inter sacrandum, pro ritu ecclesiæ, codex evangelij ab Episcopis super eum apertus tenebatur: consecratione autem peracta, cum codex inspiceretur, in paginæ summitate hæc sententia est reperta: Vocavit multos, & misit servum suum, & cœperunt omnes se excusare.

Anselmus Cantuariensis antistes consecratur. Controversia inter Dorobornensem & Eboracensem ecclesiam. Eboracensis ecclesia Metropolitana, Cantuariensis primas nuncupata.

13 ANno Domini M.XCIV. Idus Aprilis, Episcopatus de Theodford translatus est Norwicum, ab Hereberto Losinga. Obiit *Alwinus* fundator Bermundshe. Herebertus quoque cognomento Losinga Abbas Ramesiensis, empto præsulatu, factus est Episcopus ecclesiæ Theodfordensis: sed postmodum pœnitentia ductus, Romam profectus est, symoniacum baculum & annulum Papæ resignavit. Quibus iteratò, clementissimæ sedis indulgentia receptis, domum reversus, sedem Episcopalem transtulit ad Norwicum, atque ibi congregationem instituit monachorum. Eodem anno Rex *VVillielmus*, misit *Henricum* fratrem suum in Northanhumbriam cum pecunia multa, ut eam deprædationibus passim devastaret: quem ipse mox sequutus est. Nam *Robertus* comes Northanhumbrorum superbia elatus, quòd Regem Scotorum vicerat (ut prædictum est) curiam Regis repudiabat adire. Promovit ergo exercitum in Northanhumbriam contra *Robertum*: in Novo castello, potentissimos quosque familiæ Comitis cepit, & vinculis tradidit. Et inde ad castellum Tinemutham profectus, fratrem consulis *Roberti* cepit, & usque ad castellum Baanburgum illum ducens, comitem *Robertum* ibidem obsedit. Sed cùm castellum inexpugnabile adverteret, ante illud, castellum aliud ligneum cõstruxit, quod Malvoisin appellavit. In quo, parte exercitus sui relicta, inde recessit. Cumque quadam nocte Comes ab eo clam recessisset, sequutus est eum exercitus Regis usque ad Tinemutham: ubi cum defendere se conaretur, sine vulnere captus est, & Windleshoræ incarceratus. Postea regi castellum Baanburgum redditum est, omnes verò Comitis fautores malè accepti sunt. Nam *VVillielmus* de Auco oculis privatus est, & Odo consul Campaniensis & cæteri plures, exhæredati. Eodem anno, Rex *VVillielmus* in Walliam exercitum ducere festinavit, quod anno præterito, Wallenses, multis Normannorum occisis, Procerum confractis firmitatibus, castello montis Gomerii direpto, & habitantibus in eo interfectis, igne & ferro finitimos depopulati fuerant. Rex autem *Willielmus* omnes fines Walliæ hostiliter ingressus, cum per montium diverticula & sylvarum densitates ipsos persequi non valeret, parum proficiens, constructis in confinio castris, ad propria remeavit. Eodem tempore tot stellæ de cœlo cadere visæ sunt, quòd non poterant numerari. Inter quas, cum unam magnam quidem labi in Gallia gens stuperet, notatoque loco aquam ibi fudisset, fumum cum stridoris sono de terra exire, obstupuit vehementer.

Herebertus Theodfordanus transfert sedem Episcopalem de Theodford ad Norwicum. Expeditio Willielmi in Robertũ Northanhumbrorum Comitem.

Expeditio Willielmi in Walliam.

Prodigia.

Hoc

1095.

Diſſidium inter Regem Wilielmum *&* Anſelmum.

14 HOc igitur tempore, Rex Anglorum *VVillielmus*, *Anſelmum* Cantuarienſem Archiepiſcopum circumvenire affectans, mille libras argenti ſibi dari ab eo vehementer poſtulabat. Ad hoc allegabat (ut ſibi videbatur) cauſam juſtiſsimam, quod gratis promoti oni ſuæ Epiſcopali annuiſſet. Archiepiſcopus verò nihil intereſſe ducens, ante promotionem vel poſt, talem ob cauſam numerare pecuniam: pari pœna dignum arbitrabatur utrunque. Cum autem ſaccos Regis (niſi læſa conſcientia) implere non poterat, elegit potiùs Regis indignationem quàm diſpendium famæ, & periculum in præſens animæ incurrere, & inpoſterum confuſionem & ſcandalum in Dei eccleſia ſeminare. Sed ad ſuum officium, juxta præſcriptum eccleſiæ, pleniùs exequendum, à Rege licentiam petiit adeundi pro pallio Papam *Urbanum*. Rex itaque, Papa nominato, ira ſtatim vehementi incanduit: quia tunc temporis eccleſia *Romana* ſchiſmate laborabat: *VViberto Ravennenſi* Archiepiſcopo per violentiam Imperatoris, *Henrici*, in Papatum nimis impudenter intruſo. Dicebat enim Imperator ſui officij eſſe, quem vellet Papam eligere, nec erat alterius Apoſtolicum etiam nominare. Rex *Willielmus* allegavit eandem rationem, quòd nullus Archiepiſcopus, vel epiſcopus regni ſui, curiæ Romanæ vel Papæ ſubeſſet; præcipuè cùm ipſe omnes libertates haberet in Regno ſuo, quas Imperator vendicabat in Imperio. *Anſelmus* itaque hanc ob rem, à Rege ut læſæ majeſtatis reus poſtulatur. Huic accuſationi & plurimi epiſcopi, præter *Gundulphum Roffenſem* epiſcopum, ſuum calculum adjiciebant: & facti ſunt ut canes latrare non audentes. Inimicitiis igitur à Rege Archiepiſcopo denuntiatis, per internuncios ei denunciatum eſt, non alia ratione pacem cum Rege illum redintegraturum, niſi proteſtaretur cum juramento, quòd *Urbani* Papæ non amplecteretur mandatum. Sed paucis poſtmodum elapſis diebus, venit in Angliam *VValterius Albanenſis* epiſcopus, Archiepiſcopo pallium ferens, qui Papam *Urbanum* regi *VVillielmo* reconciliavit. *Anſelmus* itaque accepto pallio, rurſus à Rege Papam *Urbanum* viſitandi licentiam exigens, tale fertur accepiſſe reſponſum: Quòd ſi cœptis deſiſteret, ſi propoſitis evangeliis promitteret, ſe nec Apoſtolorum limina viſitaturum, nec pro quovis negotio Romanæ ſedis audientiam appellaturum, tunc & ſuis & rebus ſuorum, cum omni tranquillitate poſſe uti & frui, & regni majoribus in omni donatione præeſſe: ſin ſecus ei viſum eſſet, trajicere quidem liberum eſſe, ſed inconſultè id facturum, ſiquidem nullam revertendi ſpem impoſterum ei futuram.

Anſelmus *Papam* Urbanum *appellat.*

15 HIs auditis, recedens Archiepiſcopus ex Concilio, venit Cantuariam, quid reportaret ex curia, publicè manifeſtans. Aſcenſuro autem navem apud Doveram, *VVillielmus* de *VVarenaſſ* Regis familiaris irreverenter accurrit, & pecuniam, non ſolùm in ore ſaccorum, ſed in ipſius Archiepiſcopi manicis & clitellis improbus perſcrutator quæſivit, ſed quæſitam non invenit. Sed nec ſic Archiepiſcopus vel verbum retulit amaritudinis, vel notam perturbati animi, aut offenſionis ſignum oſtendit. Sed ilicò cum Archiepiſcopus transfretaſſet, publicæ poteſtatis apparitores, omnia ejus & eccleſiæ bona, fiſcalibus commodis addixêrunt, in irritum revocantes quicquid utilitatis vel honeſtatis, in eccleſia ſtatuerat Archipræſul *Anſelmus*. Viſitans ergò limina Apoſtolorum, à Papa *Urbano*, maximo cum honore receptus eſt Laterani, cum quo poſtmodum in Barenſi concilio, Græcorum à fide catholica diſſidentium confutavit errorem. Coacto deinde Concilio Romæ, cui idem Papa præſedit *Urbanus*, interfuit, in quo *Anſelmi* conſilio, laicos inveſtituras eccleſiarum more priſtino conferentes, & eas à laicis accipientes, & taliter poſt adeptum honorem, munus conſecrationis impendere præſumentes, à communione fidelium, ſynodalis auctoritas decrevit exortes. A Concilio igitur rediens Archiepiſcopus, apud *Lugdunum* æquanimiter ſubiit exilium, uſque ad finem vitæ Regis *VVllielmi*.

Anſelmus ex *Anglia diſcedens, Romam pervenit.*

Concilium Barenſe celebratur.

16 ANno Domini M. XCV. Vir vitæ venerabilis *Ulſtanus* Wigornienſis epiſcopus migravit ad Dominum, cujus nimirum Pietas, & vitæ exigit ſanctitas, ut de ejus in hoc mundo converſatione laudabili, vel pauca ad legentium uſum, huic hiſtoriæ inſeramus. *Ulſtanus* igitur Deo gratus, in provincia Warwycenſi religioſis & piis parentibus oriundus, patre *Eſtano* & *Ulgena* matre; in literis & diſciplinis ſacris, quas in nobili monaſterio, quod Burgum nuncupatur, didicerat, mirum in modum verſatus erat. Ejus autem parentes adeò religioni ſtudebant, ut multò ante vitæ finem, caſtitatem profeſſi, ſe ab invicem ſeperantes, in ſanctæ profeſſionis habitu, quod reliquum vitæ erat, tranſigere gauderent. Quorum exemplo, & ipſe adoleſcens incitatus (matre id maximè perſuadente) mundum reliquit, atque in Wigornenſi monaſterio, in quo & antea pater Deo ſervive-

Ulſtanus.

Vlſtani *Parentes & educatio.*

1095. serviveret, Monachali habitu à venerabili episcopo ejusdem ecclesiæ Brithego, à quo etiam in gradum Diaconatus & Presbyteratus postea promotus est, indutus, statim in ipso initio, arduam vitam, & omni pietate plenam amplectens, in vigiliis, jejuniis, & orationibus indefessus, & in omni genere virtutum apparuit subitò suspiciendus. Hinc ob morum disciplinam, custos novitiorum, & pòst, ob solertiam, ecclesiastici officij thesaurarius assignatur. Deinde nactus occasionem Deo serviendi, ex custodia ecclesiæ sibi commissa, totum se contemplativæ dedidit vitæ, die nocteque orationibus, bidui triduive jejunio, membra imbecillia macerabat. Sacris quoque vigiliis adeò deditus erat, ut non modò noctem, sed etiam persæpe diem cum nocte, &(sicut ab ipsius ore audivimus) quatuor dies cum noctibus sine somno transegerit. Unde exsiccato cerebro, periculum præsens imminere videbatur, nisi vicissim sopore quasi prælibato, naturæ satisfacere maturasset. Denique cum vi naturæ dormire compelleretur, non lecto autem lectisternio membra reponebat, sed lectione divina fatigatus, caputque sustentans, paulisper sese reclinabat. Tandem post Priorem *Egelwinum*, *Ulstanus* Prior & Pater congregationis ab episcopo ejusdem loci *Aldredo* efficitur. Quo officio ut piè cum laude perfungeretur, prioris vitæ austeritatem non reliquit, quin ut cæteris exemplum religionis præberet, eam variis modis auxit. Processu autem temporis *Ulstanus* (electo ad Archiepiscopatum Eboracensem *Aldredo*) unanimi consensu, tam cleri, quàm totius plebis, Rege insuper ut quem vellent sibi eligerent præsulem & animarum pastorem annuente, in Episcopum ejusdem loci eligitur. Contigit autem hujus electionis tempore, legatos sedis Apostolicæ electioni interesse, qui summopere ejus electionem confirmare præoptantes. *Ulstanū* electum non mediocriter offenderunt. Nam obstinatissimè electioni factæ renitens, juramento affirmavit, se multo libentiùs periculum capitis subiturum, quàm tam altæ ordinationi & dignitati consensurum. Cumque sæpe vir Dei *Ulstanus*, à pluribus piis viris & venerandis hominibus, frequenter hac de causa interpellaretur, neque ad hoc induci ab his potuisset, tandem à viro Dei Wlsio recluso, qui tunc plus quàm quadraginta annis solitariam egerat vitam, acriter de inobedientia reprehensus, & oraculo divino terribiliter admonitus, cum maximo animi dolore compulsus est consentire, atque in die Decollationis beati *Johannis Baptistæ* electione confirmata, in die Nativitatis beatæ matris Dei Episcopus consecratur Wigorniensis, vita præclarus & meritis, ab *Aldredo* Eboracensi Archiepiscopo venerando. Erat autem eo tempore *Stigandus* Cantuariensis Archiepiscopus à Papa suspensus à divinis, propter multas quas fecerat transgressiones, sicut alibi dictum est: sed *Ulstanus* tamen professionem fecit ecclesiæ Cantuariensi, & ejus Archiepiscopis Catholicè institutis. Facta est autem hæc consecratio, anno Regis sancti *Eadwardi* vigesimo, indictione decima quinta, die Dominica.

Ulstanus *in Episcopū Wigorniensem eligitur.*

Ulstanus *consecratus in episcopum professionem facit Cantuarien. ecclesiæ, episcopo à divinis suspenso*

Claruit igitur beatus *Ulstanus* in Episcopatu Wigorniensi annis tredecim, simpliciter ac piè vivendo, unicuique quod suum erat tribuens, usque in tempora Regis *Willielmi*, qui Anglia subjugata (ut prædictum est) rebelles sibi quosque, vel à regno proscripsit, vel vinculis mancipavit, vel in servitutem & extremam miseriam induxit. Rex tandem *Willielmus* de negotiis agere constituens ecclesiasticis, anno Domini millesimo septuagesimo quinto, apud Westmonasteriū synodū coëgit: cui præsidens *Lanfrancus* Cantuariensis Archiepiscopus, cum suis suffraganeis cœpit corrigenda corrigere, clericis etiam & monachis honestiorem vivendi formam præbere, cumq; apud hunc Archiepiscopum, beatus *Ulstanus*, simplicitatis & illiteraturæ accusatus esset, & quasi homo idiota, qui linguam Gallicanam non noverat, nec Regiis consiliis interesse poterat, ipso Rege consentiente, & hoc dictante, decernitur deponendus. *Lanfrancus* igitur inter cætera consilii statuta, viro Dei *Ulstano* jubet, ut baculum cum annulo resignaret. At *Ulstanus* nec vultu nec animo mutatus, virgam pastoralem manu tenens, respondit; Verè inquit Domine mi Archiepiscope, verè scio, quia nec hoc honore dignus sum, nec oneri, nec huic par labori: sed non æquum est, ut tu pastoralem exigas virgam, quam non tradidisti: tuæ sententiæ tamen cedens, baculum resignabo. Rectiùs verò me facturum arbitror, si illum sancto reddam *Eadwardo*, cujus baculum auctoritate suscepi. Et his dictis, cum suis accessit ad tumbam Marmoream, qua gloriosi Regis reliquiæ claudebantur, & stans ante sepulchrum ait: Tu scis inquit sanctissime Rex *Eadwarde*, quàm invitus hoc onus susceperim, quoties me, cum quærerer absentaverim, nec diffiteor quin insipiens factus sum, sed tu me coëgisti. Nam licet fratrum non deesset electio, plebis petitio, voluntas Episcoporum, & gratia procerum, his tamen omnibus tua præponderabat auctoritas,

Synodus celebratur Westmonasterij.

Ulstan. *privatur suo Episcopatu.*

1095.

ritas, tua voluntas. Sed ecce nunc, novus Rex, nova lex: novus pontifex, novas sententias promulgat. Te erroris arguunt, qui me pontificem fecisti: me arrogantiæ & confidentiæ, qui consensi. Non tamen illis, qui exigunt, quod non dederunt, sed tibi baculum resigno, qui dedisti, tibi curam eorum dimitto, quos mihi commendasti. Et cum hæc dixisset, elevata paululum manu, in lapidem, quo corpus sanctum tegebatur, impressit baculum: Accipe inquiens Domine mi Rex, & cui placuerit trade illum. Et sic descendens ab altari, pontificalibus exutus, inter monachos ipse jam monachus simplex resedit. Quid plura? admirabantur omnes, intuentes virgam pastoralem silici impressam, quasiq; in marmore radices habentem: nec enim declinabat ad dexteram, neque ad sinistram. Tentabant illam quidam evellere, sed illa immobilis permanebat. Cumq; res deferretur in synodum, *Lanfrancus* dictis fidē non adhibens, accersito *Roffensi* episcopo *Gundulpho*, jubet, ut accedens ad tumbam, baculum quem deposuerat *Ulstanus* in synodum reportet. Paret dictis *Gundulphus*, baculum tentat evellere, sed virtus *Ulstani* baculum silici facit immobiliter adhærere. Tunc *Lanfrancus* novitatem rei admirans, Rege comite, ad tumulum properabat, facta oratione manus apponit, baculum trahit, sed optato caret effectu. Exclamat Rex, luget pontifex, & beatum *Eadwardum* in promotione *Ulstani* non errasse advertunt: at *Lanfrancus* ad sanctum accedens *Ulstanum*, Verè inquit, cum simplicibus graditur Deus, & in humilibus requiescit: derisa est à nobis frater tua sancta simplicitas, sed væ tenebris nostris, quibus excæcati, dicimus malum bonum, & bonum malum. Auctoritate igitur qua fungimur, imo Dei judicio quo convincimur, curam qua te inconsultiùs exuimus, iterum tibi committimus, scientes prævalere simplicitatem, quæ cum fide & dilectione operatur, sapientiæ seculari, qua multi per avaritiam abutuntur. Accede nunc frater mi, accede ad baculum: credimus enim quòd sancta Regis dextera, quæ illum nobis negavit, tibi facile resignabit. His auditis, sanctus pontifex *Ulstanus*, sua simplicitate usus, paruit humiliter imperanti, & accedens ad tumbam sancti dixit: Jam Domine mi Rex, cujus me commisi judicio, & cui baculum, quem commiseras resignavi, quid nunc tibi placet ostende. Servasti dignitatem tuam, purgasti innocentiam meam, & si adhuc de me tua stat antiqua sententia, redde baculum, vel si mutata est, cui tradatur ostende. His quoque dictis, levi tactu tentat sanctus virgam accipere, quæ mox manum ejus sequuta exiliit, ac si in molli luto fuisset impressa. Accurrunt rex & pontifex, prostrati veniam *Ulstanum* deposcunt, atque sancti precibus se commendant. At ille, qui didicerat à Domino mitis esse & humilis corde, ipsis æquè prostratus, à tanto Archipræsule benedictionē precatur. Tunc Rex *VVillielmus* amore cognati sui sancti *Edwardi* inflammatus, sanctissimū ejus sepulchrū, auro & argento fabrè factū, miro studio decoravit.

Ulstanus *iterum suo Episcopatui restituitur.*

Humilitas Ulstani.

ALio autem tempore *Ulstanus* in concilio Wintoniæ coacto, Rege *VVillielmo* jubente, & *Alexandro* Papa consentiente, possessiones plurimas sui Episcopatus, restitui sibi magnopere petiit, nuper ab *Aldredo* Eboracensi Archiepiscopo violenter retentas: dum ab ecclesia Wigornensi, ad Eboracensem commigrat, quæ *Aldredo* Archiepiscopo defuncto, in regiam devenerant potestatem. Et cum super hoc justitiam sibi fieri flagitaret, pronuntiatum est tandem, ut ipsa querela in eodem statu remaneret, donec Eboracensis ecclesia, Episcopum, qui pro eadem intercederet, haberet. Et non multo pòst, *Thoma* Regis capellano ad Eboracensem ecclesiam Archiepiscopo consecrato, mota est iterum querela reverendi *Ulstani* Wigornensis Episcopi, in concilio apud Pedredam celebrato, coram Rege & Archiepiscopo Dorobornensi, atque primatibus totius regni adjudicantibus terminata est: cunctis tamen allegationibus falsis, quibus *Thomas* ejusque fautores, Wigorniensem ecclesiam deprimere, & eam ecclesiam Eboracensi subjicere satagebant, justo Dei judicio refutatis, & in nihilum evanescentibus per scripta evidentissima. *Ulstanus* non solùm possessiones revocavit peritas, sed & ecclesiæ suæ, rege concedente, eam libertatem comparavit, quā fundatores illius Rex *Alfredus* & filius ejus *Eadwardus* & successores ejus, ipsi quondam concesserant. Tunc *Thomas* Archiepiscopus, beato *Ulstano*, omnibus possessionibus & libertatibus restitutis, virum Dei sanctissimum multis precibus sollicitabat, ut non solùm suam ecclesiam pacificè possideret, sed & parochiam Eboracensem visitare, & suos subjectos piis informare moribus dignaretur. Vixit autem postea beatissimus Antistes *Ulstanus*, omni genere virtutum plenus, usque ad annum præteritum, id est, divinæ incarnationis, Millesimum nonagesimū quintum, quo utique (ut prædictum est) anno decimo tertiò Kalendas Februarij, ex hac vita transiens, pro rebus transitoriis commutavit æternas. Cujus mortis hora *Roberto* Herefor-

Controversia inter Ulstanum *nomine ecclesiæ Wigornensis & Ecclesiam Eboracensem mota, & à Proceribus regni decisa.*

Mors sancti Ulstani.

1095. Herefordensi Episcopo, in oppido quod Crikkela dicitur, in visione apparuit, & illi ut ad se tumulandum Wigorniam properaret mandavit. Annulum quoque cum quo pontificalem susceperat consecrationem, nemini à digito extrahere permisit, ne post mortem suam suos fallere videretur, quibus prædixerat sæpissimè, illum nec vita comite se perdere velle, nec etiam die suæ sepulturæ.

EOdem anno, id est, Dominicæ incarnationis M. XCV. Dominus Papa *Urbanus* apud *Clarummontem* civitate Arverniæ concilium tenens, hæc quæ sequuntur capitula constituit, & universali ecclesiæ tradidit observanda. Quòd ecclesia Catholica sit in fide casta, & ab omni sæculari servitute libera. Ut episcopi vel Abbates, vel aliquis de clero, aliquam ecclesiasticam dignitatem de manu Principum vel quorumlibet laicorum, non recipiat. Quod clerici in duabus ecclesiis, vel Civitatibus, præbendas non habeant. Quòd aliquis, simul Episcopus & Abbas esse non possit. Quod ecclesiasticæ dignitates à nullo emantur vel vendantur. Quod nullus cujuslibet sacri ordinis, carnali commercio utatur. Quod eis, qui ignorantes Canonum prohibitionem, beneficia emerint, ignoscatur. Quod eis, qui scienter emptas à se, vel à parentibus suis, præbendas possiderunt, auferantur. Quòd nemo Laicorum à capite jejunij, nemo Clericorum à quinquagesima usq; in pascha, carnes comedat. Quòd omni tempore, primum jejunium quatuor temporum, prima hebdomada quadragesimæ fiat. Quòd ordines, omni tempore, vel in vespere sabbati, vel perseverante jejunio in Dominica celebrentur. Ut in sabbato Paschæ, nisi post horam nonam, officium celebretur. Et jejunium secundum, in hebdomada Pentecostes celebretur. Ab adventu Domini usq; ad octavas *Epiphaniæ*, & à quadragesima usq; ad octavas Paschæ, & à prima die Rogationum usq; ad octavas Pentecostes, & à quarta feria occidente sole, omni tempore, usq; ad secundam feriam oriente sole, induciæ custodiantur. Quòd qui apprehenderit Episcopum, omnino exlex fiat. Quòd qui sacri ordinis viros, vel eorum famulos apprehenderit, anathema sit. Quòd qui Episcoporum vel clericorum morientium bona rapuerit, anathema sit. Quòd qui usq; ad septimam generationem, consanguinitati se copulaverit, anathema sit. Quod nemo in Episcopum eligatur, nisi Presbyter, vel Diaconus, vel Subdiaconus, & cui natalium dignitas suffragatur, nisi maxima necessitate & licentia Papæ. Quòd filij Presbyterorum, vel Concubinarum, ad presbyteratum non promoveantur, nisi priùs ad vitam religiosam transierint. Quòd qui ad ecclesiam, vel ad crucem confugerint, data membrorum impunitate, Justitiæ tradantur, vel innocentes liberentur. Quòd unaquæq; ecclesia, decimas suas habeat, nec ad aliam transferantur. Quòd laicus, decimas non emat nec vendat. Quòd pro sepultura mortuorum, precium non recipiatur. In hoc concilio Papa *Urbanus*, *Hildebrandi* decreta renovat: *Philippum* regem Francorum, qui vivente Regina sua, superduxerat alterius viventis, *Fulconis* scilicet *Andegavensium* comitis uxorem, excommunicavit.

Oratio exhortatoria Papæ ad cruce signatos habita.

IN fine autem concilij, quod mense Novembri actum est, Papa memoratus, de negotio crucis, sermonem ad Populum faciens (qualem tantum decebat sacerdotem) exorsus est in hunc modum. Fratres mei (inquit) & filij charissimi, Reges dico, Principes, Duces, *Marchiones*, Comites, Barones, & Milites, cum ordinatis & populis universis, qui redempti estis corporali passione & sanguinis effusione Domini nostri Jesu Christi, audite querelas ipsius Dei, vobis omnibus lachrymabiliter fusas, super ejus injuriis & ineffabilibus detrimentis. Post lapsum Angelorum, Deus terram in tres partes, scilicet Asiam, Europam, & Africam distinxit, & homines ad reparationem damnorum supercœlestium in eis constituit, ut sibi famulantes, dictas mundi partes, cum creaturis universis (dum viverent) possiderent, & post mortem, cœlestia sine fine regnaturi, conscenderent regna. Sed, heu (ut paucis dicam) cùm temporis decursu omne genus humanum, à præceptis divinis per inobedientiam & delictorum abundantiam à deo descivit, ut inter homines non inveniretur qui faciat bonum: nec saltem usque ad unum. Ecce enim mundi latitudo Paganis infidelibus Dominum blasphemantibus, & ligna lapidesque colentibus plena scatet & abundat, qui nec citra pudorem paucorum, qui adhuc supersunt, Christianorum, Syriam Armeniamque, ac postremò Asiam minorem (cujus provinciæ sunt Bithinia, Phrygia, Galatia, Lydia, Caria, Pamphilia, Ysauria, Lycia & Cilicia) occuparunt. Illi insuper alteram Asiam, id est, tertiam mundi partem, quasi nidum inhabitant hæreditarium, quæ à majoribus nostris, duabus residuis partibus, & tractuum longitudine, & provinciarum magnitudine, non immeritò, par esse æstimata est,

1095.

eſt, ubi olim Apoſtoli omnes, præter duos, mortes ſuas Domino conſecrarunt: ubi jam Chriſtiani (ſi qui ſuperſunt) ſceleſtis illis vectigal ſolvunt. Præterea Aphricam, alteram orbis partem, ducentis jam annis & eo amplius, armis poſſeſſam detinent, quæ dudum terra præclarorum fuit nutrix ingeniorum, quæ in literis divinis omnem à ſe infidelitatis errorem deterſit, ut conſtat cunctis, qui literas norunt latinas. Tertium mundi clima eſt Europa, cujus quantulamcunque partem nos Chriſtiani inhabitamus, quam & Turci & Saraceni bellis premunt continuis, & jam ab annis trecentis Hiſpania & inſulis Balearibus ſubjugatis, quod reliquum eſt, ſpe devorarunt, Illyricumque & terras omnes inferiores incurſitant inſolentes, uſque ad mare quod brachium ſancti *Gregorij* nuncupatur. Quid? quod Dominicum monumentum, ſuæ vendicant ditioni, & ſanctæ Urbis introitum, peregrinis noſtris vendunt, qui ſolis Chriſtianis patere deberet, ſi aliquid divinæ virtutis veſtigium ineſſet. Accingimini ergo viri potentes, & aggredimini memorandam in crucis inimicos expeditionem, & Chriſtianitatem propagaturi, ſignaculum crucis humeris veſtris inſuite, in teſtimonium fidei, ardorem foris prætendentes. Arma, quæ cæde mutua in bellis illicitè, & torneamentis cruentaſtis, in hoſtes convertite fidei & nominis Chriſtiani. Rapinas, furta, homicidia, fornicationes, adulteria, incendia, quibus Dominum ad iracundiam provocaſtis, in hac expeditione redimite, & fratribus veſtris, qui in Hieroſolymis & finibus ejus habitant condolentes: Barbarorum inſolentias compeſcite, quibus propoſitum eſt nomen deprimere Chriſtianorum. Nos autem de omnipotentis Dei maximè, & beatorum Apoſtolorum ejus *Petri* & *Pauli* auctoritate confiſi, ex illa quam nobis (licet indignis) Deus ligandi atque ſolvendi contulit poteſtatem, omnibus qui laborem iſtum in propriis perſonis ſubierint, & expenſis, plenam ſuorum peccatorum, ſi veraciter fuerint corde contriti, & ore confeſſi, veniam indulgemus, & in retributione juſtorum, ſalutis æternæ pollicemur augmentum. Hujus quoq; remiſſionis concedimus eſſe participes, qui ad ſubventionem iſtius itineris, de bonis ſuis congruè miniſtrabunt, aut circa prædicta conſilium & auxilium impendent opportunum. Ite ergo ſtrenui per orbem, Chriſti milites, timorem mortis pœnitus omittentes: non enim ſunt condignæ paſſiones hujus temporis, ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. Hæc præſentibus præcipimus, abſentibus mandamus, terminumq; proximum ver figimus. Aderit enim Deus euntibus, ut bonus eis arrideat annus, tum in copia frugum, tum in ſerenitate elementorum. Morituri cœlorum intrabunt triclinium, victuri, Dominicum videbunt ſepulchrum. Fœlices ſunt qui ad hanc expeditionem vocantur, ut videant loca ſancta, in quibus cœlorum Dominus cum hominibus converſatus eſt, & pro hominibus natus, crucifixus, mortuus, ſepultus, & reſuſcitatus eſt. Et his dictis, præcepit his qui aderant eccleſiarum Prælatis, ut ad propria reverſi, cum omni inſtantia & ſollicitudine, plebem ſibi ſubjectam, ad expeditionẽ præmiſſam exhortarentur.

Cumq; clerus & populus hujus orationis tenorem auribus percepiſſent, conſenſu mutuo, (fauentes ſermocinanti) clamore proteſtantur peregrinationem. Et protinus in concilio, proceres nonnulli, Papæ genibus advoluti, ſe & ſua Chriſti militiæ conſecrarunt: quorum primus fuit *Aimerus Podienſis* epiſcopus, qui crucis ſignaculo de manibus Papæ accepto, *Willielmum Auraſienſem* præſulem habuit illico ſectatorem, cum aliis fidelibus innumeris, diverſæ conditionis & ætatis. Finito igitur concilio, ſinguli in ſua diſceſſerunt, & negotium efficaciter expeditum eſt. Hujus facti fama totum diſperſa per orbem, non ſolum mediterraneas provincias ad hanc peregrinationem commovit, ſed & omnes, qui vel in ultimis inſulis vel inter barbaras nationes audiverant nomen Chriſti. Suſceperunt itaq; crucis ſignaculum, *Hugo* magnus, *Philippi* Francorum regis frater, Dux *Lotharingorum Godefridus*, Comes *Tholoſanus Reimundus*, Dux Normannorum *Robertus*, *Boamundus* loco *Apulus*, & gente Normannus, Comes Flandrenſis *Robertus*, *Carnotenſis* comes *Stephanus*, Fratres ducis *Godefridi Baldewinus* & *Euſtachius*, item alius *Baldewinus de Burgo*, item *Garnerus* comes *Degres*, *Baldewinus Hanaucorum* Comes, *Podienſis Hiſoardus*, Comes de Foreis *Willielmus*, Comes de *Albamarlia Stephanus*, Comes *Perticenſis Rotrodus*, Comes *Hugo de ſancto Paulo*, *Henricus de Aſca*, *Rodolphus de Baugentiaco*, *Hebrandus de Puſaco*, *Willielmus Amanen*, *Gentonius de Bar*, *Gaſtus de Beders*, *Willielmus de Monte Peſſulano*, *Girardus de Roſſeillon*, *Geraldus de Cereſiaco*, *Rogerus de Barnevilla*, *Guido de Poſſeſſa*, *Guido de Garlandia*, *Thomas de Sprea*, *Galo de Calvo monte*, *Stephanus* comes *Bleſenſis*, hi omnes quaſi capitanei & principes militum, cæterorumq; fidelium,

Nomina magnatum cruce ſignatorum.

1096. fidelium, expectantes tempus opportunum, cum ingentibus armatorum copiis, ad militiam Christi præparati erant, & se tantæ peregrinationis laboribus, devotè, pro Christiano nomine manciparant.

INflammabat animos non mediocriter ad hanc Christi militiam, & ad obsequium crucifixi, prædicatio *Petri Heremitæ:* de quo ut arbitror non erit inutile, si divinam revelationem ei factam, super hoc negotio, ignorantibus, inthimavero, ad historiæ claritatem. 22 Sacerdos quidam *Petrus* nomine & Heremita professione, de regno Francorum, paululo ante hos dies peregrinationis voto tractus, Hierosolymam pervenit. Hic juxta legem Christianis, civitatem sanctam ingredi volentibus, à Saracenis propositam, dato tributo, urbem ingressus, in hospitio cujusdam Christiani susceptus est. A quo de misera conditione credentium sub potestate Paganorum conversantium, ad plenum edoctus, quicquid calamitatis audivit, fide postmodum oculata conspexit. Audiens verò quòd *Symeon*, Patriarcha civitatis, vir esset religiosus, ac timens Deum, accessit ad ipsum, & mutuis sunt confabulationibus recreati. At Patriarcha, ex verbis *Petri* colligens, quòd vir esset circumspectus, familiariùs cœpit exponere universa, quæ populum Dei in civitate commorantem acriùs affligebant. *Petrus* autem fraternis commotus miseriis, cum lachrymas cohibere non posset, Patriarchæ respondit: Noveris pater sancte, quòd ego, ecclesia Romana & Principes Occidentis, pro remedio animarum nostrarum (auctoritate Dei) parati sumus ærumnarum vestrarum immensitati succurrere, & ad remedium procurandum universos & singulos invitare. Placuit sermo oculis tam Patriarchæ, quàm astantium populorum: & habitis gratiarum actionibus, viro Dei scriptum porrigunt postulatum. Accidit autem Die quadam, cùm prædictus Dei famulus, de reditu ad propria, pro implenda legatione assumpta, ampliùs solito esset sollicitus, quòd ecclesiam Dominicæ resurrectionis ingressus, ad fontem cum tota devotione, recurrit, ubi pernoctans vigiliis & orationibus fatigatus, in pavimento decubuit, ut somno satisfaceret irruenti. Sopore autem interceptus, vidit sibi astare, Dominum Jesum Christum, qui injungens ei legationem præmissam dixit: Surge *Petre*, & propera, & intrepidus perage quæ tibi sunt injuncta, ego enim tecum ero. Tempus est enim, ut purgentur sancta, & meis subveniatur servis. Experrectus *Petrus*, & visione inflammatus, atq; admonitionem divinam amplectens intrepidus, impiger, moras rumpit: & facta oratione, ad mare festinus viator descendit. Ubi navem ascendens, prospera navigatione ad Barum pervenit, & inde Romam profectus, Papam *Urbanum* reperit, & Patriarchæ literas, fideliumq;, qui Hierosolymis erant, porrigens, eorum miserias, & terræ sanctæ calamitates, tam fideliter, quàm prudenter exposuit. Quem Papa memoratus, benignè suscipiens, suam operam ei rei, congruo tempore, addixit. At *Petrus* omnem perlustrans Italiam, alpes tandem transcendit, & omnes Principes occidentales, cum maxima sollicitabat diligentia, ne loca sancta, quæ Dominus propria dignatus est illustrare præsentia, infidelium permitterent spurcitiis diutiùs prophanari. Nec visum est sibi hoc sufficere, nisi etiam plebem, & inferioris conditionis homines, ad ipsum, piis exhortationibus animaret. Sic deniq; Heremita *Petrus*, cum ingenti armatorum multitudine, quam tum ex regno Francorum, tum ex Imperio multo labore contraxerat, prædictæ se jungens militiæ, opus crucis instantissimè studuit promovere.

Revelatio Petro heremitæ facta.

Petrus Heremita *per Italiam in Patriam revertitur.*

ANno Domini M. XCVI. Mensis Martij octavo die, *Walterus* cognomento Sensavior, vir nobilis & strenuus, cum ingenti multitudine pedestrium armatorum (ut qui paucos habebat equites) primus omnium cruce signatorum, iter peregrinationis arripiens, & regna pertransiens, Theutonicorum & Hungarorum, usq; ad fluvium Maroc pervenit. 23 Quibus superatis, cùm ad Bulgarorum fines ingrediens, ad locum venit qui Bellogravia nuncupatur: quidam suorum sociorum apud Malam villam, (ipso ignorante) ut cibos emerent, remanentes, à Bulgaris comprehensi, nudati & verberibus afflicti, ablatis omnibus, ad socios sunt remissi. *Walterus* igitur à Duce Bulgarorum emendi necessaria licentiam postulans, & impetrare non valens, ante urbem Bellograviam castrametatus est. Ibiq; exercitum, ciborum inopia laborantem, cohibere non valens, grave nimis populi sui ibidem sustinuit detrimentum. Nam cum nihil à gente nefanda vœnale obtinere potuissent, in greges Bulgarorum, & armenta irruentes, cœperunt ea in castra sua deferre. Quod *Bulgari* audientes, arreptis armis, prædam excutere decreverunt. Et bellum raptoribus inferentes & victores existentes, centum & quadraginta ex eis, à Sociis sejunctos in oratorio quodam, quò se gratia consequendæ pacis intulerant, igne apposito combusserunt:

Prima expeditio cruce signatorum per Walterum virum *nobilem suscepta.*

1096.

combusserunt: cæteris in fugam coactis. At verò *Walterus* cum reliquis agminibus suis, Stralicium Daciæ Mediterraneæ metropolim perveniens, Præsidi civitatis de injuria sibi & suis à *Bulgaris* illata, conquestus, plenam est justitiam consequutus. Inde igitur ad urbem Regiam profectus, & in conspectum Alexij Imperatoris adductus, postulavit, ut usq; ad adventum *Petri Heremitæ*, de cujus mãdato iter arripuerat, exercitum suum in locis urbi vicinis, indulta sibi emendi vendendiq; licentia, permitteretur habere. Quod ei Imperator benignè concessit.

Walterus aliquibus sociis in Bulgaria amissis, per Stralicium Constantinopolim pervenit.

Expeditio secunda per Petrum Heremitam.

24 POst *Walterum*, *Petrus Heremita*, primus viam peregrinationis expediens, transcursa Lotharingia, Franconia, Bavaria, & Austria, cum quadraginta millibus bellatorum fines attigit Hungarorum. Qui tandem ad Malam villam pervenientes, audierunt Christianos, qui *Walterum* sequuti, præcesserant, stragem ibi non modicam pertulisse. Et videntes spolia & arma eorum in muro civitatis, quasi pro trophæo pendentia, justa succensi ira, ad arma prosiliunt, & urbem violenter confringentes, incolas pene omnes aut gladio interimunt, aut in flumine vicino demergunt. Sic urbe subacta, quinq; diebus manserunt in ea. *Petrus* verò audiens, quod Rex Hungariæ ad vindictam suorum, militares copias convocaret, legiones suas omni celeritate ultra flumen, quod vicinum erat, transferri præcepit, cum armentis & manubiis civitatis. Et inde octo dierum itinere transcurso, ante urbem Niz, turribus & muro fortissimam pervenit, & ponte fluminis transito, castra fixit ibidem. Indeq; iter expediens, cum pars major exercitus transisset, quidam turbati capitis de regione Teutonicorum, aliquantulum ab agminibus præcedentibus remoti, septem molendina juxta pontem memoratum igne concremarunt. Erant autem viri quasi centum, qui ut suo furori satisfacerent, quorundam domicilia in suburbio posita, igne similiter succendentes, commisso scelere, exercitui præcedenti sese jungere properabant. At verò regionis illius Dominus, quod factum fuerat indignè ferens, cives evocat, & arma arripere monet, & ipse cum ingenti tumultu hostes insequutus, antequam ad præcedentem exercitum attigissent, atrociter illos invadens, omnes morte dignissima peremit. At *Petrus* hæc omnia pœnitus ignorans, ut qui præeuntem ducebat exercitum, dum ex referentibus casum per quendam equo invectum velocissimo, cognovisset, consilio suorum illico reversus, fratrum interemptorum funera, non sine lachrymis conspexit, scire sollicitè cupiens, quæ causa extiterit tantæ transgressionis. Missi itaq; legati ad majores civitatis, retulerunt mortuos justa de causa & indignatione ab incolis esse occisos. Sed quorundam peregrinorum ausu temerario, legio tota concitata est, ut injuriam quam pertulerant, vindicarent. Erant autem viri quasi mille, qui ad hanc proruerant temeritatem. Contra quos quidam ex urbanis egressi, prælium ingens cum nostratibus commiserunt. Deinde cives reseratis valvis, egressi, quingentos ex nostris super pontem peremerunt, reliquis penè omnibus dum fluminis vada nescirent, submersis. Exercitus autem *Petri*, tantam suorum non ferens injuriam, ad arma convolat, & confligentibus inter se agminibus, ceciderunt ex peregrinis quasi decem millia virorum, & *Petri Heremitæ* pecunia tota à *Bulgaris* capta est, retento ejus curru cum omnibus quæ habebat. Die autem quarta, recollectis viris, qui dispersi erant per fugam, quasi ad triginta millia, rursus se ad iter accingentes, viam, licet cum magna difficultate, continuant, & maturato itinere, Constantinopolim pervenerunt. Ubi *Petrus* Imperatoris colloquio fretus, cum per dies aliquot exercitum ibidem recreasset, ex Imperatoris mandato, transito Hellesponto, in Bithyniam, quæ prima est Asiæ provincia, descenderunt. Deinde ad locum supra idem mare situm, cui nomine *Cinitoth*, venientes, castrametati sunt ibidem.

Petrus Heremita, *militibus insolenter agentibus, decem millia suorum, & omnem pecuniã in Bulgaria amisit.*

25 ERat autem locus ille in confinio Turcorum positus, rerum omnium & præcipuè victualium opulentus. Cumq; ibidem quasi duobus mensibus consedisset exercitus, cœperunt Latini ad decem millia virorum regionem perlustrare, & greges pariter contrahere & armenta, atq; versus Nicæam urbem, ordinatis agminibus profecti, cum præda maxima, sine suorum dispendio sunt reversi. Porro Teutonici videntes quod illud negotium Latinis prosperè accidisset, decreverunt & ipsi simile aliquid attentare. Unde ad decem millia peditum cum equitibus ducentis, versus Nicæam tendentes, ad oppidum quoddam, quatuor milliariis à Nicæa distans, venerunt, & facto impetu vehementissimo, repugnantibus acriter oppidanis, sed nihil proficientibus, Teutonici oppidum occupant violenter. Tandem habitatoribus omnibus interemptis, & manubiis cunctis occupatis, castrũ muniunt, & loci opulentia simul & amœnitate delectati, usq; ad prin-

Exercitus Petri Heremitæ et Walteri Sensavior *Nicæam properans, interemptus.*

D cipium

1096. cipum adventum ibi commanere proponunt. Sed *Solymannus* regionis illius dominus, audiens quòd Teutonicorum gens, oppidum suum expugnatum, præsumeret detinere, cum omni festinatione illuc cõtendit, & castrum obsidens, violenter expugnat, omnesq; quos in eo repperit, gladio interemit. Venit interea rumor in castris, Teutonicorum cohortes, in manibus *Solymanni* incidisse. Unde veritate comperta, reluctãtibus majoribus, exercitus ad arma prosiliunt universi, & peditum triginta quinq; millia cum equitibus quingentis, ordinatis agminibus, ad partes Nicæas contendunt, & in quodam campo *Solymannum* cum innumera Turcorũ multitudine invenientes, irruunt potenter in hostes: sed Turci scientes, quod res pro capitibus ageretur, gravissimum peregrinis reddidêre conflictum, & nostri tandem oppressi, dum pondus prælii ferre diutiùs non valerent, fugam ineunt, agminibus dissolutis. Turci autem gladiis insequentes, stragem non modicam nostratibus intulerunt. Ceciderunt ibi de exercitu *Petri*, nobiles, *Walterus Sensavior*, cum *Reginaldo de Breis*, & *Fulchero Aurelianensi*, & de triginta millibus peditum, qui de castris egressi fuerant, simul & equitibus quingẽtis, vix vel unus superfuit, qui carcerem evaderet vel mortem. Ecce prælium inobedientiæ quem finem habuit, dum contra præceptum Imperatoris, populus cervicosus, arma moverat temeraria, qui consuluit indoctũ vulgus, ut pacificè apud Constantinopolim expectaret, usq; ad adventum Principum illos subsequentium, qui prudentiores ipsis erant, & ad plenum in militia eruditi. *Solymannus* verò, non sufficiente, quod factũ fuerat, in castra irruit violenter, & senes valetudinarios, monachos, & ordinatos, matronas, puellas, & pueros in ore gladii interemit multos. Quosdam tamen, ætas, pro quibus ipsa intercedebat, & facies: ad hoc reservabat illæsos, ut perpetuæ subjiceret servituti. Erat autem prope castra fideliũ, secus littus maris, vetus quoddam præsidiũ habitatoribus vacuum, in quo necessitate compulsi, ad tria millia peregrinorum se contulerant, salutem se ibi posse consequi arbitrantium. Cumq; eos *Solymannus* obsideret, illi vero se viriliter defenderent: *Petrus* ad Imperatorem veniens, fusis humiliter precibus, obtinuit, ut misso illuc milite, reliquias populi incolumes reduceret. Quod cum factum fuisset, remansit *Petrus* apud Constantinopolim cum reliquiis exercitus, Principum expectans adventum.

Adors Walteri Sensavior *& aliorũ.*

SEquutus est autem hos cruce signatos, peregrinationis voto obstrictus, sacerdos quidam nomine *Godescallus*, & natione Teutonicus, qui gratiam habens exhortationis, ad quindecim millia de regno Teutonicorũ ad opus crucis in Hungariæ fines conduxit. Ubi cum exercitu suo vœnalia, mandato Regis, bonis cõditionibus ab Hungaris accepissent, alimentorũ opulentia abutentes & ebrietati vacantes, ad enormes prorupperunt injurias, prædas agentes, & stragem in populum cõmittentes, necnon cum uxoribus Hungarorum & filiabus, rem illicitam violenter perpetrantes. Unde Rex ira succensus dignissima, populũ ad arma concitat, in ultionem tantæ transgressionis. Tandem apud Belegraviam prædictorum multitudinem furiosorum reperientes, & ad resistendum se præparare videntes (erant quippe viri fortes & usum armorum habentes) tentant dolo vincere, quos viribus nequiverunt. Missa igitur legatione ad *Godescallum* & primates exercitus, convenerunt eos verbis pacificis dolo dicentes: Pervenit ad dominum nostrum Regẽ gravis querimonia, quòd populo suo enormes nimis intuleritis injurias, mala pro bonis nequiter rependendo. Novit præterea Rex, quod sunt inter vos viri prudentes & timentes Deum, quibus invitis & renitentibus commissa sunt enormia, quæ Regem merito ad iracundiam provocârunt: unde crimen quorundam in omnes refundere verens, decrevit peregrinis parcere in præsenti, sed unum vobis denuntiat (ut ejus omnino quiescat indignatio) ut & personas vestras & substantiam cum armis omnibus, in manibus ejus, sine conditione tradatis, alioquin nec unus ex vobis mortem evadet, cùm potestatem non habeat populus fugiendi. *Godescallus* igitur & Principes legionum, regiæ benignitati nimis confidentes, populum totis viribus renitentem induxerunt, ut armis & bonis suis in Regias manus traditis, satisfacerent conquerenti. Quo facto, veniam expectantes, mortem incurrerunt. Irruerunt enim in populum proditores illi, armorum solatio destitutum, non distinguentes justum ab impio, & stragem immanissimam inferentes, locum polluerunt universum, ex cruore interemptorum, & funeribus occisorum. Evaserunt tamen aliqui, hoc commune periculum, & ad propria reversi, suorum stragem, aliis, qui peregrinationis voto astricti fuerant, referentes: quos sollicitè admonuerunt, ut perfidiam prædicti populi nequam præ oculis semper habentes, prudentiùs incederent, & cautiùs iter expedirent. 26

Tertia expeditio cruce signatorum per Godescalcum Teutonicum.

Peregrinorũ insolentia.

Hungarorum doli in Peregrinos.

Exercitus Godescalci *casus.*

27 PEr idem tempus convenerunt ex finibus occidentis, ad ducenta peditum millia, & equitum quasi tria millia, inter quos erant viri nobiles *Thomas* de Feria, *Clarenbaldus* de Vendolio, Comes Hermannus, & Carpentarius *Willielmus*. Hi omnes furiis incitati, populum Judæorum in oppidis & civitatibus, per quas eis erat transitus, quærentes multa ex eis millia, obtruncabant. Et hoc præcipuè factum est in Maguntia & Colonia civitatibus, ubi etiam comes *Emico* nomine, vir potens, & in eadem regione præclarus, eorum cœtibus conjunctus, maleficiorum erat particeps, & flagitiorum author. Tandem omnes, superata Franconia & Bavaria, cùm fines Hungariæ attigissent, arbitrati sunt quod liceret eis regnum liberè introire, sed apud Meezeburc clausum reperientes aditum, circa pontem substiterunt. Porrò Rex, terræ ingressum, transire volentibus, prohiberi mandaverat: verens ne admissi, injuriarum, quas Godescalci legionibus intulerat, memores, in ultionem arma movere inciperent. Unde petita à Rege licentia transeundi pacifice, eáque sibi jam pœnitus denegata, proponunt terras, quas circa fluvios & paludes Rex possidebat, depopulari, suburbana succendere, & in bona regia hostiliter desævire. Accidit ergo die quadam, quòd septingenti ex Regiis militibus navigio transeuntes (ut occultò à peregrinorum injuriis, regionem tuerentur) casu hostibus subitò obviarent, à quibus pene omnes interfecti sunt, exceptis paucis, qui in carectis & paludibus incolumes remanebant. Hac freti victoria Peregrini, accingunt se etiam, ut pontibus fabricatis, præsidium quoddam expugnent, & iter gladiis præparantes, regnum intrent violenter. Deinde pontibus ad hoc constructis & mœnibus admotis, sedula eorum opera ad id perventum est, ut jam pateret ipsis introitus. Sed ecce subitò cœlitus incusso victoribus timore, versi sunt in fugam, causam pœnitus ignorantes: deinde peccatis exigentibus, terga hostibus ostendentes, contulerunt audaciam civibus desperatis, qui illos fugientes viriliter insequuti, mortem eis inevitabilem intulerunt. Ex quibus comes *Emico*, legionibus fugiens dissolutis, in suam vix patriam est reversus. Alii vero nobiles, quos prænominavimus, per Thariciam exitium declinantes, ad Italiam pervenerunt. Unde & quidam ex Principibus, idem iter agentibus, cùm Dyrrachium navigare proposuerant, se in Græciam contulerunt. 1096.

Peregrini Judæos persequuntur, & interficiunt.

28 ANno supradicto, qui est annus Domini M. X C V I. mensis Augusti decima quinta die, Lotharingiæ Dux *Godefridus*, vir illustris, post *Petri* Heremitæ, *Godescalci*, aliorumque progressum infortunatum (ut prædictum est) convocatis itineris sociis, iter aggressus est. Erant autem qui se illi conjunxerunt viri nobiles: *Baldewinus* Ducis frater uterinus, *Baldewinus* Hamnacorum Comes, Comes *Hugo* de sancto *Paulo*, & *Engerannus* filius ejus, Comes de gres Garnerus, *Reginaldus* comes Tullensis, & frater ejus *Petrus*, *Baldewinus* de Burgo, *Henricus* de Hascha, cum *Godefrido* fratre suo, *Dodo* de Cons, *Cono* vel *Conanus* de Monteacuto: quos sequebantur Frisones, Lotharingi, & quicquid gentium jacet inter fluvios Rhenum & Garumnam. Hi omnes individuo comitatu incedentes, per Austriæ provinciam & Hungariam, Regi datis obsidibus, ad Belligraviam Bulgariæ oppidum, & inde ad Niz & Straliciam pervenerunt: inde ad Daciam mediterraneam, quæ alio nomine Mesia dicitur, & ad claustra Sancti *Basilii* descendentes, Philippolim, urbem nobilem & divitem, attigerunt. Cumque ibi cognovissent, quòd *Hugo* magnus, *Philippi* regis Francorum frater, cum aliis quibusdam ab Imperatore *Alexio*, in vinculis teneretur, dux magnificus *Godefridus*, missis legatis, rogat ut viros prædictos & cruce signatos, solutos abire permittat. Erat autē *Hugo* vir illustris, qui & quasi ex primis iter aggressus, Alpibus transcensis, in Apuliam per Italiam descenderat, & cū exiguo comitatu, Dyrrachii, mare transiens, substiterat, peregrinos qui sequebantur expectans. Quem Præses regionis captum & vinctum Imperatori transmisit: Rex tanquam prædonem & homicidii reum, detinebat cum in carcere. Sed cum nunciis Ducis præcisè hoc negaretur, communi consilio, per octo dies, regionem totam cùm legionibus suis depopulantes, affligunt. Hoc audiens Imperator, nuncios ad ducem dirigit, rogans ut à præda se cohibens, nobiles recipiat expeditos. Dux igitur pacatis legionibus, Constantinopolim pervenit, ubi etiam prædictos nobiles incolumes suscepit. Erant autem cum *Hugone* magno, *Drogo de Neella*, *Clarenbaldus de Vendolio*, *Willielmus Carpentarius*, qui omnes Duci de sua liberatione gratias exolverunt. Eodem anno stellæ visæ sunt labi de cœlo in partibus occidentalibus, in signum dictæ stragis & confusionis.

Expeditio cruce signatorum, Duce Godefrido *suscepta.*

Catalogus comitum Godefridi.

Hugo *magnus cum aliis nobilibus ab Imperatore* Alexio *captivus detinebatur.*

Hugo *Magnus cum suis, intercessione* Godefridi, *carcere liberati.*

29 ALexius autem imperator Græcorum vir nequam & subdolus, cum esset in palatio Nicofordi prædecessoris sui summus & princeps militiæ, contra Dominum suum maliciosè

1096. maliciosè recalcitrans, quinto vel sexto ante hanc expeditionem anno, domino depulso, imperium invaserat, & invasum nequiter detinebat. Hic semper propositum habens fallendi sæpe cum peregrinis verba pacifica loquebatur in dolo, suspectam jugiter habens multitudinem cruce signatorum, & militiæ probitatem. Unde si quandoque nocere cessavit, non hoc virtutis extitit, sed timoris. Nam cùm dux *Godefridus* ante urbem Constantinopolitanam tentoria fixisset, advenerant nuntii Imperatoris, ipsum Ducem invitantes, ut ad Imperatorem cum paucis introire festinaret. Dux verò habito concilio, illuc ire distulit: unde indignans Imperator, forum rerum vœnalium Ducis legionibus interdixit. Porrò principes alimentorum metuentes defectum, per suburbana longè latéque hostiliter discurrentes, greges undique contrahunt & armenta: & tantam in castra alimentorum deferunt opulentiam, ut usq; ad sacietatem etiam minores abundarent. Unde imperator compulsus, commercium restitui iteratò præcepit.

Expeditio Domini Boamundi.

INterea dum hæc apud Constantinopolim geruntur, dominus *Boamundus*, *Roberti Gulscardi* filius, princeps Tarentinus, qui ante hyemem, cum suo exercitu Adriaticum mare transiens, Dyrrhachium usque pervenerat, per deserta Bulgariæ ad suos qui ejus sequebantur castra, pedetentim appropians accedebat. 30 Aderant autem ei viri nobiles & potentes, quorum hic in parte nomina subponemus; *Tancredus VVillielmi* Marchionis filius, *Richardus* de principatu, & *Rainulphus* frater ejus, *Robertus* de Anxa, *Hermannus* de Karvi, *Robertus* de surda valle, *Robertus Turstani* filius, *Humfridus* filius *Radulphi*, *Richardus* filius Comitis *Ranulphi*, Comes de Russillo, & fratres ejus, *Boeleis Carnotensis*, *Alberedus* de Cognano, *Humfridus* filius ejus. Hos autem sequebantur populi Italici, & quicunque Thyrreno & mari Adriatico includebantur. Hi omnes usque ad urbem Castoream, *Boamundi* vexilla sequuti: cum à civibus vœnalia populo non exhibebantur, contrahere greges & armenta compulsi sunt violenter. Indeque progressi, in regione Pelagonia castra statuerunt. Ubi audientes quod in vicino erat municipium solis hæreticis habitatoribus refertum, illuc sub celeritate contendunt, & castrum violenter occupantes, & ædificia igne conflagrantes, prædam immensam & opima inde spolia abstulerunt.

Socii Boamundi.

Expeditio Comitis Tholosani.

SUbsequuti sunt peregrinos prædictos Comes *Tholosanus Ramundus*, & episcopus Podiensis Aimerus, in negotium crucifixi. 31 Erant autem cum eis in gente sua viri generis præclari: *Willielmus* Auratiensis episcopus, & Comes *Rainbaldus*, *Gaustus* de Bediers, *Girardus* de Rossillo, *Willielmus* de monte Pessulano, *Willielmus* Comes Forensis, *Reimundus Pelez*, *Gentonius* de Barr, *Willielmus Amanen.* Hos sequuti sunt Gothi, & Wascones, & quicunque cruce signati inter Pyrenæum & Alpes diffunduntur. Hi omnes præfatos subsequentes cruce signatos, per Italiam & Longobardiam & per regionem, quæ forum Julij dicitur, in Histriam, & tandem in Dalmatiam descenderunt. Cumque per dies quasi quadraginta, omnem Dalmatiam multò pertransissent periculo, demum Dyrrachium pervenerunt. Ubi & Comes literis Imperatoris exhilaratus, iter arripuit, & penetratis montibus, sylvis & universa Epyrotorum regione, demum in pagum cui Pelogania nomen est, copiis omnibus redundantem, tentoria statuerunt. Cumque ibi venerabilis Podiensis Episcopus longiùs à castris tentoria fixisset, hospitandi commoditate ductus, à Bulgaris irruentibus captus est. Sed dum unus ex prædonibus aurum quæreret, ipsum contra cæteros tuebatur. Inter quos excito tumultu per voces decertantium, exercitus commotus est universus, & armis arreptis, irruentes in maleficos prædictos, ex eorum manibus Episcopum eruerunt. Denique resumpto itinere, peregrini Thessalonicam transeuntes, & omnem Macedoniam, continuatis laboribus apud Rodestum urbem maritimam, super Hellespontum sitam, itinere dierum quatuor distantem à Constantinopoli pervenerunt. Ubi Legati principum, qui præcesserant, Comiti occurrentes, monuerunt instantiùs, obnixè cohortantes, ut peractis apud Imperatorem negotiis, ipsos subsequi maturaret. Victus igitur comes tam Imperialium quàm Principum petitione, relicto exercitu sub custodia episcoporum & virorum nobilium qui in castris erant, ipse cum paucis Constantinopolim properans, ad Imperatorem ingressus est. Cum autem ipsum Imperator cum omni reverentia suscepisset, & plurimùm exhortaretur, ut sibi fidelitatis juramentum, secundum formam aliorum Principum, qui eum præcesserant exhiberet, negavit planè: unde indignatus Imperator, insidiabatur illi, & ejus exercitui. Præcepit itaque militibus suis, ut repente in legiones Comitis irruentes, omnes pœnitus delerent. Centuriones autem Imperatoris & quinquagenarii, agminibus militaribus præfecti, domini jussionem exequentes, clam & de nocte in Comitis irruunt

Socii Comitis Tholosani.

Episcopus Podiensis à Bulgaris captus, & postea liberatur.

Comes Tholosanus juramentum Imperatori præstare recusat.

1097.

irruunt castra, aliquosque non præmunitos invenientes, peremerunt. Comes verò hæc audiens, Imperatori proditionis objecit infamiam. Imperator facti pœnitens, Boamundum, qui ad huc in ulteriore maris littore cum suis residebat, ad se facit evocari, ut per ejus & principum suorum interventum, Comitis sibi animum reconciliare possit. Qui ad ejus vocationem venientes (licet multùm displiceret quod factum fuerat) cùm viderent quòd non esset ultionis locus, cùm ad majora properarent, controversiam, quæ inter ipsos erat, composuerunt. Comes verò juxta formam fidelitatis, ab aliis factam, juramentum exhibens, in plenam gratiam reversus, donis ingentibus est honoratus. Forma autem fidelitatis hæc est, in quam omnes consenserunt totius occidentis principes: quod civitates & castella cum possessionibus aliis, quæ ad jus Imperatoris spectare videbantur, si ea possent subjugare, sibi redderent statim, reservatis principibus, manubiis omnibus in eisdem inventis. Quod quibusdam ex nobilibus nimis videbatur iniquum, ut sui sanguinis effusione, mercarentur commodum alienum. Imperator autem quò satisfaceret peregrinis, juravit quòd ipsis auxilium fidele impenderet & consilium, quibus possent inimicos fidei debellare. Venit interea Constantinopoli comitis exercitus, qui statim mandato ipsius ad eos qui se præcesserant transiens, cæteris legionibus est conjunctus.

Inimicitia intra comitem Tholosanum & imperatorem, intercessione Principum, composita.

32 HOc denique tempore *Robertus* Dux Normanniæ cruce signatus, iter Hierosolymitanum, omnium peregrinorum novissimus arripiens, posuit Normanniam in vadimonium fratri suo Regi Willielmo, acceptis ab eo decies mille libris argenti. Junxerunt autem se ejus agminibus, *Robertus* Comes Flandrensis, *Eustachius* Comes Boloniensis, *Stephanus* Comes Blesensis, Comes Carnotensis, comes *Stephanus* Albemarlensis, *Bothrodus* comes Perticensis, *Rogerus* de Barnevilla, de Britannia viri magni, *Fergandus* & *Conanus*. Hos quoque sequebantur Angli, Normanni, Flandrenses, Britones, Andegavenses, Galli occidentales, & omnes populorum cunei, qui ab oceano Britannico usque ad Alpes mediterraneo tractu degebant. Isti omnes in negotium crucis profecti, in Apulia & Calabria, circa hyemis ingruentis initium, nivium & glacierum vitantes incommoda, expectabant, donec aura fœlicior arrideret. Circa idem tempus fundata est ecclesia Norwicensis, & in ea pro clericis, monachi surrogati sunt.

Expeditio Roberti *Normannici.*

Socii Roberti *Normannici.*

Ecclesia Norwicensis fundata.

ANno Domini M. XCVII. Dux *Godefridus* cum suis legionibus apud Constantinopolim, dux *Boamundus* cum suis apud urbem Castoream, comes Tholosanus cum
33 suis apud Pelagoniam, celebres Dominicæ nativitatis dies transigentes, decreverunt, unusquisque in loco suo, intuitu religionis, manus à præda & qualibet injuria cohibere. Postea omnes in vere sequenti, compositis sarcinis, vehiculis & clitellis iter aggredientes, versus Nicæam urbem pedetentim incedunt. Qui tandem ad Nicomediam, quæ Bithyniæ metropolis est venientes, habuerunt obvium venerabilem sacerdotem *Petrum* Heremitam, qui cum paucis, qui sibi superfuerunt, venientibus legionibus occurrens, eorum cœtibus conjunctus est. Deinde principibus salutatis, ab iis benignè susceptus est, qui & de suorum amissione plurimùm condolebant, & multa ei donaria conferebant. Multiplicatis igitur armatorum copiis, & moderamine congruo iter expedientes, Nicæam per Dei gratiam attigerunt. Ubi castris in gyrum dispositis, loca tamen venturis reservantes, urbem mensis Maij decima quinta die, in die videlicet dominicæ Ascensionis, obsiderunt. Comes verò Tholosanus negotiis pertractatis, sumpta ab Imperatore licentia, ad urbem prædictam velox pervenit, & cæteris se principibus Nicæam obsidentibus, cum legionibus conjunxit.

Pietas cruce signatorum.

Petrus Heremita *Principibus occurrit*

Comes Tholosanus *ad Nicææ obsidionem venit.*

34 AUdiens autem Dux Normannorum *Robertus*, Nicæam urbem à principibus, qui ipsum præcesserant, jam esse obsidione vallatam, convocatis itineris sociis, sarcinisque compositis, ad mare descendit. Et moram, quam fecerat in Apulia sarcire cupiens, cum omni tranquillitate, Illirico, Macedonia, & utraque Thracia trànscursis, Constantinopolim pervenit. Ubi ab Imperatore vocatus, more aliorum principum, fidelitatem tam ipse quàm comites qui cum eo venerant, fecerunt: unde & majorem consequuti favorem, aurum, vestes preciosas, vasa tam artificio quàm materia admiratione dignis, holosericum quoque inauditæ æstimationis, cum plurimis aliis donis susceperunt, qualia prius non viderant: & quæ ipsis etiam receptoribus stuporem inferrent: siquidem rerum antea visarum excederent dignitatem. Deinde sumpta ab Imperatore licentia, trajectoque Hellesponto, cum suis legionibus Nicæam pervenientes, à principibus, qui eos prævenerant, magnæ devotionis amplexu suscepti sunt. Hi verò locum sibi in obsidione reserva-

Robertus *dux Normannorum præstito Imperatori Constantinopoli juramento, ad obsidionem Nicææ festinat.*

1097. reservatum obtinentes, castra magnificè statuerunt. Hîc igitur primum ex diversis agminibus factus Dei viventis exercitus, ubi legionibus numeratis, inventa sunt peditum sexcenta millia, equitum verò loricatorum centum millia. Hi itaque in gyrum urbem obsidentes, laborum suorum propositum, cum omni devotione Domino consecrarunt.

Christianorũ numerus & exercitus conjunctus.

Antecessores Solymanni *regiones multas Imperatori Constantinopolitano eripuerunt.*

NIcæa urbs magna, & rerum omnium opulentissima, una est ex civitatibus Bithyniæ, 35 cujus civitatis & totius Regionis dominus erat quidam Turcorum potentissimus, nomine *Solymannus*, quod lingua Persarum Rex interpretatur. Hujus autem antecessores ab Imperatore Constantinopolitano, Romano nomine, qui ante hunc *Alexium* erat tertius, has bello obtinuerant regiones, quas ut successori huic tradiderant *Solymanno*. Possidebat autem *Solymannus* & provincias reliquas omnes à Tharso Ciliciæ, usque ad Hellespontum: ita ut in confinio Constantinopolitanæ civitatis procuratores suos haberet, qui tributa & vectigalia totius regionis in commodum domini sui colligerent, & collecta confiscarent. Ipse autem cum multitudine copiosa armatorum ex montibus vicinis, vix ab obsidione decem milliaribus distantibus, opportunitatem quærebat, qua urbem posset cruce signatorum molestiis liberare. *Solymannus* itaque ut cives obsessos consolaretur, duos ad illos misit nuncios, qui navigio per lacum ad urbem descenderent, & mandata sibi injuncta, ad cives obsessos occultè perferrent: ex quibus unus à nostris captus est, alter vero gladio confossus. Principes autem nuncium, qui vivus captus fuerat, in carcerem detrudentes, didicerunt ab eo, quòd *Solymannus* sequenti die veniret, ut obsidionem solveret, & obsessos instanti periculo liberaret. *Solymannus* igitur statuto die circa horam tertiam (ut nuncius prædixerat) cum quingentis armatorum millibus, ex montibus ad plana descendens, præmisit decem millia equitum ad portam meridianam, quæ Comiti Tholosano commissa fuerat, ut cum impetu maximo in eas irruerent legiones. Quibus invadentibus, nostrisque viriliter resistentibus, conatus inimicorum mirabiliter confracti sunt: ut aciebus dissolutis, jam se in pedes conjicere cogerentur. Sed *Solymannus* cum majoribus superveniens copiis, illos, qui dissoluti erant, iterum reducens, in nostros redire compellit. At verò Dux *Godefridus* & dominus *Boamundus*, comesque Flandrensis cum suis ad unguem armati, videntes comitis exercitum supra vires fatigari, irruunt constanter in hostium legiones, & interfectis ex eis ad quatuor millia, & nonnullis captis, in fugam reliquos compulerunt. Nostri quoque hac prima potiti victoria, obsidionem continuant, dispositis in gyrum militaribus catervis in hunc modum. Ad portam orientalem sedit dux *Godefridus*, cum duobus fratribus suis, & eorum catervis: ad portam Septentrionalem dominus *Boamundus* cum *Tancredo* & aliis principibus suis: ad portam Australem comes *Raimundus* & Episcopus Podiensis: ad portam occidentalem dux Normannorum *Robertus*, & comes Flandrensis cum suis armatis. Ex omni itaque parte urbs cincta est militibus strenuis: ita quidem quòd antea non perlustrarunt radii solares milites præclariores. Deinde principes nostri ad terrorem civium obsessorum, capitibus occisorum amputatis, ex iis mille capita machinis immensis in urbem projecerunt, quosdam autem captivorum ad Imperatorem miserunt.

Christianorũ victoria & Turcorũ post quatuor millium internecionem fuga.

Castrorum Christianorum situs.

Oppugnatio Nicææ.

Solertia Teutonicorum.

36

HIs ita gestis, placuit principibus, ut petrarias aliasque machinas, ad muros urbis applicarent. Dumque in hoc attentiùs artifices laborarent, & urbem frequentibus impugnarent congressionibus, curriculo septem hebdomodarum, quadam die condicto de more insultu, duos nobiles *Baldewinum* videlicet Calderon, & *Baldewinum* de Gant, unum jactu lapidum, alterum jactu sagittæ (dum animosius in urbis expugnatione decertarent) nostri misero infortunio amiserunt. In alio quoque similiter conflictu, principum consilio iterato, comes *VVillielmus* de Foreis, & *Galo* de insula, sagittis confixi ceciderunt. *Guido* præterea de Possessa vir nobilis, ibidem carne solutus est, gravi infirmitate prius correptus. Quadam iterum die, dum principes universi machinas suas certatim ad murum applicarent, comes *Hermannus* & *Henricus* de Ascha Theutonici, instrumentum quoddam satis artificiosè composuerunt, in quo equites viginti componentes, ad murum applicuerunt. Quæ tandem, instantibus ad defensionem civibus, magnorum impulsu lapidum, ita contrita est, ut eos qui infra erant comprimeret universos. Fervebant autem alij nihilominus in opus inceptum, & assiduis insultibus requiem civibus subtrahebant. Lacus tamen civitati adjacens, nostrorum præcipuè impediebat opus: nam cives per eum liberiùs navigantes, victum & alimentorum copiam, in nocumentum nostrorum principum, inferebant in urbem. At principes, adhibitis ad lacum navibus, & armatis impositis, commeatum civibus subtraxerunt. Ad turrim quoque quan-

dam,

dam (quæ erat in parte Australi civitatis, cæteris omnibus eminentior & fortior) expugnandam, cùm omnia deficerent media, tandem adhibuerunt suffossores, qui eam cum multo labore suffodientes, pòst ligneis materiis adimplerunt, & cum supposito igne (quò ligna consumerentur) materia in cineres redacta esset, turris cum tanto fragore corruit, ut instar terræmotus, audientium corda perturbans, non modicum ingereret sua ruina terrorem. Ad sonitum igitur tantæ ruinæ, excitatæ legiones ad arma convolant, animos acuunt, quasi urbem protinus ingressuri. 1091.

Vehemens cujusdam turris ruina.

37 SOlymanni verò uxor, ex turris ruina desperatione concepta, navibus cum suis per lacum devecta, ab urbe clam egreditur, sed nostri, qui in lacu erant navibus ad explorandum dimissi, fugientem capiunt, & captam principibus præsentant: capta quoque cum duobus filiis suis adhuc tenellis, sub arcta custodia deputatur. Dux magnificus *Godefridus*, Turcum quendam, qui multos ex nostris telis confoderat, & insuper principes verbis probrosis afficiebat, visa opportunitate, sagitta cerebro perforato, extra murum in fossam præcipitem dedit. Unde undique omnes ad insultum animati, lituis perstrepentibus & tubis, aggrediuntur urbem: repletur aër clamoribus, non prosunt obsessis sagittæ, non tela ignita, non lapides aut ligna, non vires, non arma, non missilia congesta. Quare ad deditionem compulsi, dederunt urbem Tatino cuidam Imperatoris ministro: quod nostris principibus, ad majora properantibus, satis placuit, secundum initas cum Imperatore conditiones. Receperunt tamen peregrini sclavos suos omnes, tum illos qui durante obsidione capti erant à civibus, tum illos qui de exercitu *Petri* à *Solymanno* capti fuerant, ut superiùs est relatum. Principes igitur nuncios ad Imperatorem mittentes, adhortati sunt magnopere, ut ad partes illas, tot ex suis principibus mittat, qui sufficiant ad custodiam civitatis: præsentaveruntque ei uxorem *Solymanni* & filios, quos gratanter acceptavit. Imperator autem lætabundus & gaudens, ex familiaribus suis quosdam misit, qui urbem cum omni captivorum substantia auro & argento, & omni genere supellectilis susciperent, per quos etiam singulis peregrinis donaria transmittens ingentia, tam literis, quam viva voce, benevolentiam singulorũ captabat, & pro tam laborioso servitio, & imperij sui tanto incremento, gratias referebat copiosas. Capta est autem urbs Nicæa anno Domini millesimo nonagesimo septimo, mensis Julij vigesimo die.

Solymanni uxor cũ duobus filiis capti

Deditio Nicæa civitatis.

38 SOluta igitur obsidione, iterum mandato Principum cruce signatorum ad proficiscendum invitatur exercitus, & compositis sarcinis, tertio Kalendas Julij iter arripuit: & pontem quendam transeuntes, in duo exercitum diviserunt: Dominus *Boamundus* & Dux Normannorum *Robertus*, comes Blesensis *Stephanus*, *Hugo* de Sancto Paulo, & *Tancredus*, cum suis cohortibus lævam sequuti in vallem, cui nomen est *Gorgoni*, pervenerunt: reliqui verò omnes dextram versus proficiscentes, castris illorum duobus distantes milliaribus, diem produxerunt. *Solymannus* verò illatæ memor injuriæ, sequenti die circa horam diei secundam, adest, cum Turcorum agminibus infinitis, quorum numerus ducentorum millium summam excedere dicebatur. Nostri verò, per exploratores, eorum adventu præcognito, sarcinas & Turcos captivos, cum debilibus suis, secus arundinetũ in vicino positum, collocarunt, & ipsi ad arma convolantes, equos præparant, quasi cominus pugnaturi. Et missis nunciis ad alium exercitum, à quo temerè recesserant, hortantur magnopere, ut auxilium conferant suis legionibus desperatis: sed interim nostris invitis, prælium committitur horribile & damnosum, in quo Christiana contrita sunt agmina vehementer. Nam equi eorum insolitum non ferentes clamorem Turcorum, buccinarum clangorem, ictusque taburcinorum, calcaribus non parebant. Dum igitur Christiani fugam inire cogerentur, supervenit magnificus Dux Normannorum *Robertus*, clamans & dicens, Quò fugitis milites? quo fugitis? equi Turcorum nostris velociores sunt: unde fuga præsidio non est. Melius est autem bene mori, quam turpiter vivere: mecum sentite, me sequimini. Hæc cum dixisset, in quendam Turcorum Regem lanceæ direxit aciem, quæ scutum illico & loricam cum corpore perforavit. Secundum quoque, & tertium similiter, in momento confossos, prostravit. Tunc animus rediit Christianis, pugnaq; gravissima committitur & horrenda. Ceciderunt in illo conflictu ex nostris duo principes: quia *Willielmus Tancredi* frater, dum regem quendam Turcorum lancea transfigit, ejusdem regis lancea perforatur. *Godefridus* quoque de Monte, dum caput cujusdam Pagani amputat, sagitta perforatur. Tertius Parisiensis *Robertus*, eodẽ mortis genere vitam finivit. Ceciderunt autem in

Cruce signatorum progressus.

Willielmus Tancredi *frater*, Godefridus, *de monte*, Robertus *Parisiensis casi.*

1097. in hoc conflictu ad duo millia peregrinorum, deficientibus agminibus & in fugam compulsis. Sed cùm sic afficeretur populus Christianus, ecce alius exercitus, quem ducebat Dux *Godefridus*, cum quadraginta millibus armatorum supervenit. Qui omnes acriter in acies irruunt inimicorum, & atrociter satis & animosè, decertantes, Turcos infideles (qui tot hostes supervenisse conspicientes, quasi cœlum super se ruiturum verebantur) cùm duce suo *Solymanno* terga dare coëgerunt. Quos fugientes, Christiani tanta persequuntur diligentia, ut per quatuor milliaria ultra eorum castra continuam operarentur ex eis stragem. Et captivos omnes, quos Turci ceperant, reducentes, ad castra eorum sunt reversi: ubi reperientes copiam auri, argenti, jumentorum, cum gregibus, armentis, & victualibus, collectis & papilionibus & tentoriis, cum equis pariter & camelis, in castris à propriis sunt recepti. Cecidisse autem dicuntur ea die de numero hostium, & apud suos virorum potentium ad tria millia. Actum est itaque hoc prælium die Kalendarum Juliarum, pugna multum dissimili: cùm Turcorum centum quinquaginta millia, contra Christianorum quinquaginta millia decertarent.

POstquam autem per triduum moram, sibi & equis necessariam, in loco certaminis protraxissent, lituis monentibus, se iterum ad iter accingunt. Et transcursa Bithynia universa, Pisidiam sunt ingressi. Ubi casu in provinciam arentem, & inaquosam descendentes, ibidem fixis castris, importunitate ardoris & molestia, cœpit populus ita deficere, ut plusquam quingenti spiritum exhalarent. Tandem his erepti periculis, descenderunt in regionem uberrimam, juxta Antiochiam minorem, quæ Pisidiæ metropolis est. Dehinc quoque turmas quasdam miserunt in diversas provincias, ut eas explorarent, possentque ad principes suos earum conditiones perferre. Turmæ a castris divisæ, Heracleam Lycaoniæ urbem prætereuntes, ad Iconium ejusdem regionis metropolim, pervenerunt, quam omni habitatore vacuam, invenerunt. Turci enim civitates & castella deserentes, cognito peregrinorum adventu, non habebant fiduciam resistendi. Indeque Marasiam urbem transeuntes, Ciliciam sunt ingressi. Habet autem Cilicia ab oriente Cœlosyriam, ab occidente Ysauriam, à Septentrione juga montis Tauri, ab Austro Cypricum mare. Habet etiam duas urbes metropolitanas, Ananarzan & Tharsum, doctoris gentium *Pauli* natale solum, quæ civitas subdita est *Baldwino fratri* ducis *Godefridi*. *Robertus* Normannorum dux quandam cœpit urbem Azena vocatam, & dedit eam suo militi *Simeoni*. Dux *Boamundus* & comes *Reimundus* ceperunt aliam urbem, quam *Petro* de Alpibus contulerunt. Inde ad Oxan profecti, urbem obtinuerunt, & *Petrus* de Russillo, cepit Rufam, & plurima castella subegit. *Guelfus* quidam, natione Burgundus, Adana urbem subjugavit, & *Tancredum* supervenientem, in ea benignè suscepit. *Tancredus* inde profectus, Maunstram venit, & Turcis interfectis, urbem subjugavit. Inde ad minorem Alexandriam descendens, urbem obtinuit, & provinciam sibi totam subegit. *Baldewinus* frater ducis *Godefridi*, ad majorem reversum exercitum (assumpta militia) in partes Septentrionales descendit, & regionem totam usque ad Eufratem, in sua jura recepit. Exiit ergo fama ejus ad cives Edessanos, qui trans flumen habitabant, quòd tantus princeps de gente occidentis advenerat, qui vocantes eum humiliter rogabant, ut sibi & suæ civitati præesse dignaretur. Est autem Edissa nobilis Mesopotamiæ civitas, quæ alio nomine Rages appellatur, ad quam *Tobias* senior, *Tobiam* filium suum misit, ut à *Gabelo* cognato suo, reposceret decem talenta. Ad hanc veniens *Baldewinus*, à Duce urbis & populo universo, cum gloria suscipitur & honore. Inde urbem Samosatum accedens, cùm vidisset eam quasi inexpugnabilem, datis aureorum decem millibus, emit eam à duce civitatis, & in sua jura recepit. Et inde ad Sororgiam transiens, obsedit illam, & cepit. Quod cum factum fuerat, liber commeatus ab Edissa usque ad Antiochiam, transire volentibus, patebat. Major interea exercitus ad urbem Mareseam profectus (quam Turci præ timore, vacuam reliquerant) Christianos in ea solummodò invenerunt. Inde miserunt *Robertum* Ducem Normannicum ad urbem Artasiam, cum Comite Flandrensi, quorum adventum, cùm cives cognoverunt, Turcos omnes, qui eos multo jam elapso tempore oppresserant, occiderunt, & extra urbem omnium capita projecerunt. Distat autem hæc civitas ab Antiochia milliaribus quindecim, quæ etiam Calquis alio nomine nuncupatur.

Tharsum captum.

Oxa civitas capta.

Adana urbs capta.

Maunstra capta.

Edissa deditio.

Sororgia capta.

HIs ita gestis revocatæ sunt omnes legiones dispersæ per diversas provincias, & exercitu redintegrato, generale fit interdictum, ut nullus de cætero nisi jussus, præsumat ab exercitu se separare. Mane autẽ facto, acies versus Antiochiã dirigunt, sed quoniã fluvius

Transitus cujusdam pontis & Antiochiæ obsidio.

fluvius Orontes, qui & vulgari appellatione Fer dicitur, in via medius erat, super quem pontem audientes validissimum esse, miserunt *Robertum* ducem Normannicum, cum sociis expeditis, qui itinera priùs explorarent, & si quid difficultatis emergeret, Principes sequentes, super eo redderent certiores. Præcedebat ergo Dux majores legiones, donec ad prædictum pontem pervenit. Erat autem pons lapideus, in utraque fronte turres habens validissimas, in quibus centum viri armis strenui, balistarum usum habentes, erant collocati, qui pontem, vel fluminis vadum, volentes transire violenter arcerent. Advenerant præterea ab Antiochis equites septingenti, qui in ulteriori fluminis ripa constituti, transitum nostris impedire pro viribus decertabant. Cùm hunc pontem transire non poterat Dux *Robertus*, ab hostibus prædictis impeditus, ibidem cum ipsis certamen init, quod usque ad adventum majoris exercitus, non cessabat. Postquam ergò universæ convenerant legiones, lituis perstrepentibus & tubis, pontem invadunt, viribus totis hostes repellunt, & alij interim vado reperto, flumen potenter transeunt, & ripam ulteriorem hostibus fugatis, attingunt. Deinde trajecto exercitu universo, castra statuerunt, & die sequenti inter montes & fluvium, viam regiam sequentes, ante urbem infra milliare unum, castra fixerunt. Est autem Antiochia civitas præclara, ab Antiocho filio *Alexandri Macedonis* dicta, eò quòd illam caput statuerat regni sui. In hac postmodum apostolorum princeps, cathedram tenuit pontificalem, sub *Theophilo* viro venerabili, qui erat in civitate potentissimus, à quo etiam fuit *Theophilis* nuncupata. Hæc quoque priscis temporibus dicta est Reblata, ad quam *Sedechias* rex Judæ ad *Nabuchodonosor* regem ductus, oculis privatus est. Sita est autem in provincia Cœlosyria, quæ majoris Syriæ pars esse dignoscitur, habens agros uberrimos, rivis ac fontibus delectabiles, & amœnitate singulares. Erat autem dominus civitatis quidam *Auxianus*, natione Turcus, ex familia magni Soldani Persarum, nomine *Belfecho*, qui provincias illas omnes, suo expulsis Christianis, subjugavit imperio. Placuit itaque principibus occidentis, ut ad urbem accedentes, eam obsidione vallarent: unde urbi appropinquantes, decimo quinto Calendas Movembris, acies in gyrum in hunc modum disponunt. Cùm quinque essent portæ civitatis, quarum duæ, propter fluminis vicinitatem non poterant obsideri, dimisit illas exercitus inobsessas, reliquis tribus obsidione vallatis. Superiorem igitur portam obsedit *Boamundus*, cum his qui ab initio fuerant ejus castra sequuti. Juxta eum sed it dux Normannorum *Robertus*, & Comes Flandrensis cum sociis suis, qui à castris *Boamundi* usque ad portam Canis agmina conjunxerunt. Juxta illos considebat Comes *Tholosanus*, & episcopus Podiensis *Aimerus*, cum aliis nobilibus, qui eorum fuerant vexilla sequuti. Juxta eos consedit Dux *Godefridus*, cum fratribus suis *Eustachio* & *Baldewino*, & aliis legionibus multis, quæ ipsum quasi rectorem fuerant subsequutæ. 1097.

Cruce signati Antiochiam obsidione cinxerunt.

CIvitate itaque in hunc modum obsessa, collocarunt machinas in locis opportunis, petrarias scilicet, trubuculos & mangovellos, ex quibus crebros lapides emittebant, & damna, quæ civibus inclusis terrorem non minimum incusserunt. Castellum etiam ligneum latum componentes, in altum Balistinarios in eo locaverunt, qui in insidiis constituti, telis igneis & venenatis, multos neci ex hostibus tradiderunt. *Turci* è contrario machinas pro machinis construentes, tela pro telis, & lapides pro lapidibus, in peregrinorum perniciem remiserunt. Tandem innumeris hinc & inde interfectis, & maximè ex eis qui victualia quærebant, deficientibus alimentis, dominus *Boamundus*, & Comes *Flandrensis*, & *Robertus*, de communi consilio, ut pabula quærerent, exierunt. Audientes autem Turcos esse in quodam castello & villa magna, in regione hostium, bonis omnibus referta, profecti sunt illuc cum legionibus suis, ubi multis (Deo volente) à paucis trucidatis, spolia multa in suos usus receperunt. Cognoverunt autem prædicti principes, per exploratores suos, Turcorum multitudinem in proximo constitutam, contra quam comitem Flandrensem direxit *Boamundus* cum viris armatis, ipse majoribus copiis stipatus sequuturus. Comes autem in opere Martio vir strenuus, in hostes acriter irruens, centum ex eis gladio peremit. Dumque victor ad socios rediret, ecce alii exploratores multò fortiores, nunciant adventare ex alio latere inimicos. Contra quos viribus multiplicatis incedentes, prævia dei gratia, omnes in fugam compulerunt, & quasi per duo milliaria insequentes eos, stragem non modicam hostibus intulerunt. Indeque cum triumpho ad castra revertentes, cum equis, mulis, camelis, asinis, armentis & spoliis uberrimis quæ contraxerant, agros repleverunt circumpositos, & prin-

Boamundus cum suis victualia quærens, multis Turcis interfectis, in castra rediit.

Strenuitas Comitis Flandrensis.

1097. & principes, victus penuria laborantes, immensa lætitia perfuderunt. Sed quoniam tantæ multitudini vix per dies paucos præda sufficere potuit præfata, prævaluit in brevi adeò fames in populo, quòd innumera hominum multitudo, ab obsidione recedens, juramentorum, voti, & professionis immemores, clam ad patriam repedarent. Inter quos etiam & *Tatinus* quidam homo subdolus, & Imperatori *Alexio* familiarissimus, peregrinorum oppressionem metuens, ut quocunque modo fraudem palliaret, relicta in obsidione familia cum tentoriis, recessit non denuo reversurus. Hoc quo tempore *Swanus* Danorum regis filius, & cruce signatus, cum viris mille quingentis optimè armatis, ad obsidionem properans Antiochenam, non longè ab urbe *Nicæa* Turcorum perpessus insidias, cum suis omnibus interfectus est. Sed tamen diu & viriliter hostibus resistentes, ne inulti animas effundere viderentur, cruentam post se proditoribus victoriam reliquerunt.

Swanus Danorum Regis filius, ex insidijs à Turcis cum suis cæsus.

Fames & lues in Castris Christianorũ.

42 PEr idem tempus in obsidione, cùm fames de die in diem invalesceret, & ex fame lues sequeretur, de mandato Domini *Podiensis*, qui legatione sedis apostolicæ in exercitu fungebatur, statutum est: ut triduanum indiceretur jejunium in populo: videbatur enim prudentioribus viris & literatis, quòd peccatis exigentibus, prædicta incommoda acciderant. Decreverunt pariter, meretrices omnes ab exercitu sequestrari, adulteria, fornicationes, ebrietates, comessationes, aleas, fallaces jurationes, simul & omnes fraudes interdicere universis: ut omni spurcitia eliminata, adesse sibi divinam misericordiam humiliter implorarent. Factum est autem, ut per gratiam dei superabundantem, populo ad frugem vitæ melioris revocato, ex parte quiesceret sævior ira dei. Movebantur autem supra modum ex hoc peregrini, quòd sciebant exploratores esse in exercitu, ex omnibus orientis Regionibus in quibus conversabantur increduli: dum unusquisque eorum, de proprio statu solicitus scire volebat, qualiter se, contra tantam expeditionem defendere posset. Nec enim erat difficile hos exploratores inter nostros latere, cùm mercatores in exercitu victualium, alij Græcos, alij Syrianos, alij Armenios, se esse affirmarent. Timuerunt autem peregrini, quòd hujusmodi exploratores, famem invalescere simul, & luem conspicientes in exercitu, tantam calamitatem passim disseminarent, & Gentiles collectis militaribus copiis, supervenientes, peregrinos obruerent universos. Cumq; principes contra hoc nullum potuissent remedium invenire, *Boamundus* vir perspicacis ingenij, circa primam noctis sequentis vesperam (cùm alij sodales per castra, pro apparatu cœnæ de more essent solliciti) adduci præcepit Turcos aliquot, quos habebat in vinculis, & tradens eos carnificibus, mandat jugulari, & copioso igne supposito, quasi ad opus cœnæ assari. Jussit etiam suis, quod si ab aliquibus essent interrogati, quid sibi vellet talis cœnæ apparatus, dicere sic esse decretum, ut quotquot ex hostibus deinceps exploratores caperentur, omnes in prandijs principum & populi, modo simili consumerentur. Audientes autem qui in expeditione erant, tam admirabile factum, & quòd in castris domini *Boamundi* talia agerentur, accurerunt universi, & rei novitatem admirantes, qui affuerunt exploratores, totum seriò fuisse factum, & absque simulatione credebant. Timentes itaque ne quid sibi simile accideret, de castris furtim egressi, ad propria sunt reversi: illis qui eos miserant dicentes, quòd populus iste omnium ferarum silvestrium excedat sævitiam: cui non sufficit sibi urbes & castella subjugare, vel omnimodam hostium substantiam diripere, vel homines captivos inclementiùs torquere & occidere, nisi insuper & de carnibus eorum ventrem suum impleant, & inimicorum sanguine saginentur. Perveniens ergò rumor iste ad partes orientis remotiores & longè positas, perterruit nationes. Civitas quoque Antiochena tota contremuit, hujus facti perterrita novitate. Hæc autem contulit deus populo suo per studium & operam domini *Boamundi*, & per hoc exploratorum pestis in parte quievit.

Stratagema Boamundi.

43 AT tulit præterea exercitui ingentem lætitiam, convalescentia Ducis *Godefridi*, qui ex valida ægritudinis molestia plenè restitutus est sanitati. Receperat namq; apud Antiochiam minorem vulnus fere letiferum, ab urso quodam sibi inflictum: dum ibi animi recreationis gratia, silvam quandam ingressus, pauperem peregrinum invenit ligna arida comportantem: quem cùm ursus ingente & horrendo corpore fugientem insequeretur ut devoraret, periculum imminens, pauper clamore indicabat. Dux vero pauperem clamantem, & rapido cursu fugientem animadvertens, condolet peregrino jam à bellua devorando, & velociter educto gladio ut opem ferat patienti, ad ursum festinat. Videns ergo ursus Ducem gladio instantem, spreto peregrino, quem prius persequebatur,

Dux Godefridus, ursum magnum post longam cum eo luctam occidit, unde & gravissimè læsus est.

1098.

tur, dentibus armatis & unguibus in hostem se contulit fortiorem. Tandem dux equo crudeliter vulnerato, pedes effectus, gladio rem agebat. Ursus autem patulo oris rictu & murmure occurrens horrido, Ducis constantiam parvipendens, contempto gladio, nititur se ingerere comminus repugnanti. Porrò Dux irruentem à se bellu am propellere gladio totis nisibus instans, mucrone eam perfodere laborabat: sed ursus gladium declinans, & ducem brachiis amplexum constringens, in solum dejicere conabatur, ut sub se positum dente posset faciliùs & unguibus laniare. Verùm miles strenuus & in armis egregius, læva belluam complectente, dextra impingit aciem, & capulo tenus immerso gladio mortem ingerit reluctanti. Saucius itaque Dux & cruore respersus, periculosissimè quoque vulneratus, cruentam nimis victoriam reportavit. Unde nimia sanguinis effusione debilitatus, ad sodales non potuit remeare. Tandem verò, prædicto paupere, qui ejus beneficio mortem evaserat, proclamante & casum indicante, accurrunt legiones universæ, & lectica impositum cum gemitu omnium & lachrymis detulerunt ad castra, & chyrurgicorum sollicitudini illum commiserunt, quò convenientibus remediis pristinam posset consequi sanitatem. Nunc igitur (ut prædictum est) pristinæ sanitati restitutus, gaudium contulit legionibus universis.

Dux Godefridus restitus sanitati.

44 EOdem anno, *Anselmus* Cantuariensis Archiepiscopus, consecravit *Sampsonem* in Episcopum Wigorniensem Londoniis, in ecclesia sancti Pauli die Dominica, decimo septimo Kalendas Julii.

Sampson *Episcopus Wigorniensis.*

45 EOdem anno, *Richardus* de Exaquio, Abbas ecclesiæ sancti Albani Anglorum protomartyris creatus, rexit eam magnificè, annis viginti duobus interiùs religionem reformando: & exteriùs, in cellis, plurimis terris, possessionibus & rebus multimodis ampliando.

Richardus *de Exaquio, Abbas sancti Albani.*

46 ANno Dominicæ Nativitatis M. XCVII. peregrini, qui erant in obsidione Antiochiæ dies Natalicios in obsequiis divinis, & eleemosynarum exhibitionibus, magnificè celebrarunt: quo tempore etiam cives Antiocheni, de suo statu satis solliciti, principes infideles tam vicinos quàm longè semotos, in sui subsidium evocarunt. Factum est autem per eorum instantiam diligentem, quòd a Damasco, Hierusalem, Cæsarea, Alapia, Hamam Emissa, Hierapoli, & conterminis regionibus multis, congregati referuntur circa castrum, cui nomen est Hareg (quod ab Antiochia vix quatuordecim milliaribus distat) ad viginti octo millia bellatorum. Omnes autem ejus animi erant & sententiæ, ut ex improviso in peregrinos irruerent, dùm circa urbis insultum essent occupati. Sed principes nostri, quos eorum doli non latebant, pedites omnes exercitus in obsidione relinquentes, equites in primo noctis initio, armis instructos, sine tumultu, & cum silentio castris eduxerunt, & inter lacum quendam & Orontem fluvium (qui quasi unius milliaris spacio à se distant) nocte illa quieverunt. Mane autem facto, cum festinatione ad arma convolantes, in sex acies suum disponunt exercitum, singulis earum certis ducibus assignatis. Turci verò non longè constituti, scientes quòd nostri in vicino essent, de suis copiis duas acies præmiserunt, reliqua turba comminus subsequente. Accidit autem ut nostri, qui vix septingenti erant, suscepto cœlitùs incremento, infinita millia viderentur. Appropinquantibus itaque paulatim sibi invicem legionibus, cœperunt primæ acies hostium in nostros, cum magno impetu irruere, & immissa sagittarum grandine, ad suos recurrere. Nostri autem comminus accedentes, vibratis more solito lanceis & gladiis incumbentes, eos omnes in unam turbam cogunt. Constringentibus quoque illos, hinc lacu, illinc fluvio, se recipiendi licentiam non habebant. Unde Christianorum ferre non valentes vires, in sola fuga constituunt spem salutis. Dantibus ergò tergis infidelibus, nostri eos certatim insequuntur usque ad castrum supradictum, quod à loco certaminis milliaribus decem distabat. Videntes autem oppidani suorum fugam, & gladiis multos suorum cecidisse, succenso Hareg castro, & ipsi fugam capessunt. At vero Armenii & alii fideles regionis, prædictum occupantes municipium, illud nostris principibus reddiderunt. Ceciderunt autem die illa ex hostibus ad duo millia, ex quibus quingenta capita reportantes, cum mille equis optimis & manubiis copiosis ad castra reversi sunt, multas gratiarum actiones Domino persolventes. Cives quoque interea per portam civitatis certatim egredientes, ferè tota die nostris gravissima intulerunt certamina, donec nostrorum audientes adventum, in civitate sese receperunt. Principes itaque victores ad obsidionem reversi, ducentes capita Turcorum in signum triumphi, & doloris hostium incrementum, machinis jaculatoriis in urbem præcipitari fecerunt:

Turci cæsi à Christianis.

fecerunt:

1098.

fecerunt: cætera verò ante urbem palis confixa statuerunt, ut tam hæc quàm illa eorum molestias adaugerent.

Peregrini trecenti à Turcis prosternuntur.

47 CUmque principes omnes ad obsidionem reversi fuissent, invadunt acriter universi mœnia civitatis. Contra quos cives acerrimè rebellantes, signiferum Podiensis episcopi & multos alios peremerunt. Tandem cum in mensem quintum se protraheret obsidio, venerunt naves Januensium, Peregrinos & victualia ferentes, & frequentibus nunciis exigentes, ut missis aliquot de principibus, securè eos ad castra conducerent. Quod audientes Peregrini, qui in obsidione erant, & victus penuria vexabantur, infinitus eorum numerus ad mare descendit: ubi peractis negociis, ad castra redire proponunt. Eliguntur itaque de principibus dominus *Boamundus*, Comes *Tholosanus*, *Everardus de pusato*, & Comes *Garnerus de Gres*, ut peregrinos, qui in portu erant, tam eos, qui nuper advenerant, quàm alios, qui ad mare descenderant, incolumes ad castra reducerent. Audientes autem Antiocheni, quòd prædicti principes ad mare descenderant, Missis quatuor millibus expeditorum militum, illis obviam processerunt, ut parantes peregrinis insidias, eos interficere laborarent. Factum est autem, cum plebei peregrini cum victualibus & jumentis onustis inermes redirent ad castra, Turci ab insidiis erumpentes in ipsos non segniter irruperunt. Contra quos cùm Principes præfati diu decertassent, videntes tandem imparem nimis conflictum contra tantam Turcorum multitudinem, cum illis, qui eos sequi poterant recedentes, ad castra de loco certaminis redierunt, Ceciderunt autem ibi ex pauperibus peregrinis, quasi trecenti promiscui sexus & ætatis.

48 VEnit interea rumor in castra, quòd peregrini, qui de mari advenerant, per hostium insidias omnes repentino impetu corruissent. Sed dum hæc inter se principes condolentes ruminarent, ecce Boamundus, & pòst paululum comes *Tholosanus* ad castra revertuntur, casum, qui acciderat, principibus exponentes. Auxianus itaque dominus civitatis cognoscens, quòd sui victores erant, præcepit portas urbis aperire, ut cives revertentes, liberum haberent ingressum. Sed principes nostri confratrum sanguinem ulcisci cogitantes, ad arma convolarunt, & dispositis aciebus, hostibus occurrunt, & solita gladiis incumbentes constantia, in Turcos irruunt, qui præ timore agminibus dissolutis, pontem civitatis certatim obtinere contendunt. Sed dux Lotharingiæ *Godefridus*, cum suis pontem occupans, aut intrare volentes, gladiis obtruncat, aut in principes, illos insequentes redire perituros compellit. Sic ergò cùm nec hîc nec alibi principum impetus & armorum instantiam, ictusque importabiles sustinere diutiùs valerent, salutis unicum remedium fuga erat, quo frustrati pœnitus, gladiis passim cæduntur & pereunt. Auxianus autem populum suum pœnitus deficere videns, portas præcipit omni celeritate aperiri, ut eorum saltem reliquias sub tuto permitteret collocari. Reserato igitur aditu, tanta super pontem fugientium conglobata est turba, tantusque factus tumultus, ut se invicem comprimendo, in fluvium præcipitaretur eorum numerus infinitus. Dux quoque *Godefridus* postquam in hoc conflictu multorum capita loricatorum sine ictus repetitione, solita fultus virtute amputaverat, unum ex Turcis in nostros proterviùs instantem, licet lorica indutum, per medium gladio divisit, ita ut pars ab umbilico superior ad terram caderet, reliqua parte super equum, cui insiderat, in urbem cursu rapido introducta. Equus autem hinniens inter Turcos huc illucque, ac si diabolica esset invectus furia, discurrens sessoris corpus ab umbiculo deorsum gerens, omnes, qui viderunt illius rei perterruit novitate. Dux etiam Normannorum *Robertus*, alium sibi nimis infestum in capite percutiens, galeam & clypeum, caput, dentes & collum (ut solet ovicula à carnifice) usque in pectus deorsum diffidit. Quo ruente in terram, ait *Robertus*: Omnibus tartareis ministris per omnia tuam cruentam animam commendo. Ceciderunt quoq; illa die ex hostibus quasi ad duo millia Turcorum, & nisi nox superveniens bellum dirupisset, finem procul dubio illa die Antiochenum negotium habuisset. Compertum est fideliter à nostris per captivos Turcos, quòd duodecim ex majoribus eorum cum aliis corruerunt. Cives de nocte suorum corpora defunctorum sepulturæ tradiderunt, sed nostri funera eorum effodientes, aurum, argentum, & vestes preciosas ex sepultis canibus extraxerunt, quæ omnia in usus pauperum peregrinorum cesserunt.

Strenuitas ducis Godefridi & ducis Roberti Normannicl.

Duo millia Turcorum cæsa.

49 POst hanc autem victoriam divinitùs Peregrinis concessam, ut castra nova quædam & machinas ad expugnationem urbis construxissent, audierunt quòd cives defectu pabuli, ad locum quendam pascualem, equos suos consueverant destinare, qui vix ab

urbe

1098.

urbe quatuor milliaribus distare videbatur. Quod nostri cognoscentes, & ad locum pascualem properantes, occisis qui armentis præerant, exceptis mulis & mulabus, duo millia equorum nobilium ad castra deduxerunt. Per idem quoque tempus *Baldewinus*, ducis *Godefridi* frater, qui (ut prædictum est) *Edessam* subjugaverat civitatem, audiens quòd peregrini magna rerum laborarent inopia, missis donis ingentibus, auro, argento, sericis & equis pretiosis, res Principum singulorum reddidit ampliores. Insuper autem & Duci fratri suo de terra, quam circa Eufratem possidebat, omnes redditus in frumento, vino, hordeo & oleo, nec non & aureorum quinquaginta millia destinavit. Eodem tempore nunciatum est principibus, quòd Sultanus Persarum dominus, Antiochenorum instantia, & suorum postulationibus assiduis, innumerabiles armatorum copias in Syriam transmiserat, quæ jam imminere, quasi præ foribus, dicebantur. Hujus quoque famæ disseminatio, adeò principes nostros perterruit, ut *Stephanus Carnotensium* Comes, ægritudine simulata, & sumpta à fratribus licentia, cum quatuor armatorum millibus, ab obsidione, non rediturus abcessit. Quo facto tam notabili, tamque funesto, principes, qui in castris erant, consternati, cœperunt anxiè deliberare, quomodo huic morbo possent occurrere, ne hoc exemplo pernicioso alii simile aliquid attentarent. Placuit ergò omnibus, ut quicunque se à castris, sine Principum licentia subtraheret, tanquam sacrilegus aut homicida in exercitu haberetur. Unde factum est, ut omnes pariter, tanquam viri claustrales, principibus suis obedientiam, voluntate spontanea, exhiberent.

Duo millia equorū prater mulas & reliqua à cruce signatis capta

Stephanus *Carnotensiū Comes cum summa ignominia ab exercitu se subtraxit.*

Interdictū ne quis de cætero sine licentia ab exercitu se separaret.

Solet autem divina clementia servis suis, deficientibus aliis mediis, subvenire, nec etiam suos ultra quàm sustinere possunt, tentari permittere. Ut in urbe Antiochena contigit, quòd vir quidam genere præclarus, & Christiana professione insignitus, *Emyfer* nuncupatus, homo potens nimis, & *Ansciano* urbis domino multa familiaritate conjunctus, ita quidem, ut in ejus palatio notarii officio fungeretur, vir prudens & industrius, audiens quòd *Boamundus* princeps esset illustris & magnificus, statim post obsidionem urbis per internuntios fideles, ejus sibi gratiam concilians, civium & urbis statum diebus singulis denudabat, & nimis (licet occultè) amicum in omnibus agendis diligentiùs instruebat. *Boamundus* quoque versa vice, amici sui occultabat arcanum, ita ut nullus internuntiorum hinc inde missorum, alicujus secreti posset colligere suspitionem. Cumque jam quasi mensibus septem, hæc se inter eos continuasset amicitia: plærumque habitus est sermo inter eos, quomodo Christianæ religioni civitas redderetur. Et cùm super hoc à *Boamundo Emyfer* sæpiùs esset conventus, semel ei per filium suum, qui secretorum erat lator, dicitur respondisse: Si patriam pristinæ restituere libertati, & exclusis canibus immundis, quorum violenta dominatione premimur, populum Christianum possem introducere, certus sum, quòd cū sanctis animabus æternæ beatitudinis præmia possidebo. Si verò rem inceptam consummare nequivero, procul dubio domus mea & præclaræ nomen familiæ meæ delebitur, ita ut non memoretur nomen illius ultrà. Sed si tu hoc posses apud tuos socios obtinere, quòd civitatem, meo tibi studio traditam, tuam facere, & in tuos usus convertere possis, ego tui gratia ad opus prædictum me accingam, & turrim meam munitissimam hanc (ut vides) tibi tradam: unde Principibus vestris, liber in civitatem patère poterit ingressus. Ad hæc, noveris, quòd nisi hoc in proximo fiat, in perpetuum differetur: veniunt enim in subsidium civitatis, ex omni oriente, equitum ducenta millia, qui jam circa Eufratrem castra statuerunt. Hæc audiens *Boamundus* venit in castra, & majores principes à turba seorsim vocans, ita alloquitur dicens: Video vos fratres dilectissimi, adventu illius multitudinis armatorum, & illorum ducis *Corborrami* nimia sollicitudine macerari, qui jam obsidionem Obesse civitatis, ubi per tres septimanas consederunt, ad hoc reliquerunt, ut civibus Antiochenis subsidium ferant. Videtur mihi, quòd ad hoc deberet omnis nostra festinare intentio, ut ante hujus adventum multitudinis, civitas in nostram traderetur potestatem. Quòd si modum quæritis, quo id perfici valeat, in promptu est nobis via, qua facilè ad finem perveniamus optatum. Habeo enim in civitate amicum fidelem, qui turrim habet in sua potestate firmissimam, quam certis promissionibus, si illam ab eo exegero, fide mediante resignare tenetur. Si ergò vobis id utile videatur, ut civitas mea sollicitudine subjugata, in meam perpetuò & successorum meorum transeat potestatem, paratus sum pacta complere: Sin autem secus, elaboret vestrum aliquis ad idem præstandum facere, ego illi meam concedo partem, & renuntio juri meo.

Emyfer vir nobilis et prudens amicitiā cum Boamūdo *init.*

1098.

Principes omnes præter comitem Tholosanũ, Boamundo Antiochiam *addicunt.*

His itaque dictis, gavisi sunt Principes gaudio magno, & petitioni factæ omnes, 51 præter Comitem *Tholosanum*, grato concurrentes assensu, datis dextris compromiserunt, quòd sibi creditum nemini revelarent arcanum. *Boamundum* autem attentiùs monent, quatenus ad rei consummationem viribus totis intendat. Soluto igitur conventu, *Boamundus* propositum urgens amico significavit, quòd apud Principes pro voto cuncta impetraverat, ipsumque per fidem amicum invitat, ut nocte proxima sequente, res effectui tradatur. *Emyfer* è contrario *Boamundo* denuntiat, ut circa horam nonam, principes omnes egrediantur, tanquam hostibus obviam profecturi ex castris, & circa primam noctis vigiliam cum silentio revertentes, parati sint hora noctis media, juxta ejus monita se habere. Quod cum ita factum fuisset, jam nocte media adveniente, cum se civitas universa quieti dedisset, *Boamundus* interpretem domesticum ad prædictum dirigit amicum, ut ab ipso inquirat, utrum sibi adhuc Domini sui familiam adesse velit. Cum autem nuntius ille, ei verba Domini sui exposuisset, respondit ei *Emyfer:* Sede hic quietus, & tace donec revertar ad te. Ipse verò paululum expectans, quousque magister vigilum, qui ter vel quater in nocte muros cum lucernis circuire consueverat, si quos ex ministris inveniret somnolentos exploraturus, protinus visa opportunitate, ad nuncium reversus ait: Vade citò & dic Domino tuo, ut festinus adveniat cum viris electis. Qui citiùs ad Dominum recurrens, invenit eum cum principibus paratum, & illico sicut instructi erant, ante turrim prædictam, quasi vir unus cum maximo silentio astiterunt. *Emyfer* interea turrim ingressus, fratrem reperit somno gravatum. Cujus mentem à suo proposito sciens alienam, timens ne per eum inceptæ rei impedimentum eveniret, gladio transverberabat ipsum, facto eodem, pius & sceleratus existens. Post hæc autem rediens & principes paratos conspiciens, funem demittit inferiùs, quò scalam ad se pertrahat sublevatam. Erecta igitur scala, nemo repertus est, qui ad vocem superioris vel ad vocem *Boamundi* præsumeret ascendere, proditionem omnes verentes. Quod videns *Boamundus*, ascendit illico scalam intrepidus. At *Emyfer* tenens manum ejus in turrim traxit, dicens: vivat hæc manus: Et ducens eum interiùs, ostendit ei fratrem, quem pro opere tam sancto occiderat, amico causam exponens. *Boamundus* constantiam ejus admirans, ruit in oscula viri, & reversus ad scalam, hortatur suos ut ascendant. Sed nullus ascendere ausus est, donec *Boamundus* per scalam ad suos rediens, incolumitatis dedit evidens argumentum. Deinde certatim ascendentes, in momento turrim repleverunt, & non solum turrim illam, sed & de collateralibus, nonnullas occuparunt, quæ fuerunt numero decem, earum cum silentio, interfectis custodibus. Et deinceps portam unam, quæ adulterina erat aperientes, principes, qui erant præ foribus introducunt. Crevit eorum numerus, qui intus erant ita, ut ad portam quæ Pontis dicitur, concurrentes, cæsis ejus custodibus, eam aperirent violenter. Cumque auroram percepissent, cornibus & lituis cœperunt perstrepere, ad urbis ingressum illos, qui in castris erant animantes. Vexillum quoque Domini *Boamundi* in una Turri eminentiore ejusdem ministri collocantes, captam esse denuntiant civitatem. Cives autem ex tanto tumultu expergefacti, dubitabant, quid sibi velit clamor ille insolitus. Qui tandem videntes armatorum discursus, & plateas occisorum scatere funeribus, domibus relictis, cum uxoribus & liberis effugere tentabant, sed fugientes imprudenter, stragem undique incurrerunt. Qui autem in urbe habitabant Christiani diversarum regionum, arreptis armis, nostrorum cœtibus se adjungunt, & stragem civibus non minimam intulerunt. Ædificiis igitur omnibus cum penetralibus & apothecis ubique confractis, aurum, argentum, vestes preciosas, gemmas, vasa impreciabilia, cum tapetis & holosericis inter se æqua sorte distribuerunt: & qui priùs esurientes in exercitu mendicabant, tunc bonis omnibus abundabant. Cæsi referuntur in civitate plusquam decem millia Turcorum, quorum corpora per plateas civitatis miserabiliter insepulta jacebant. Equi inventi sunt in civitate qui ad arma facerent quingenti, omnes macie confecti & inedia tabescentes, quia nec etiam vel equis vel hominibus in urbe fuerat aliquid alimenti repertum. Ipso eodem anno *Cisterciense Cœnobium* incœptum est.

Amicitia & fides Emyferi.

Cruce signati Antiochiam occupant.

Initium Cisterciensis *ordinis.*

Auxianus Antiochiæ dominus, videns urbem subjugatam, solus absque comite 52 per posticum egressus, & præ doloris angustia amens effectus, errabundus aufugit. Qui casu Armenios quosdam obvios habens, cum cognitus esset, ab eis violenter in terram dejicitur, & proprio educto gladio, caput præcidentes, in urbem intulerunt,

intulerunt, principibus illud coram populo offerentes. Quidam verò civium nobiles in tanto rerum diſcrimine, quid agerent ignorantes, in præſidium ſuperius ſe recipere decreverunt. Dumque illuc tota intentione properarent, caſu contigit, quòd noſtros à parte ſuperiori haberent obviam, à quibus, inter locorum intercepti anguſtias, ut néque aſcendere neque propter montis devexitatem deſcendere valerent, (noſtris deſuper inſtantibus) dum fugere nituntur, præcipitati ſunt cum equis & armis, confractis cervicibus, numero trecenti. Alii autem ad montana fugere decreverunt, quos noſtri cominus inſequentes, partim ceperunt, vinculis eos mancipantes: alii quoque equorum beneficio ad montana elapſi, vitæ conſuluerunt & ſaluti. Capta eſt itaque Antiochia, anno ex quo ſubacta eſt à Paganis, decimo quarto: ab incarnatione Domini Milleſimo nonageſimo octavo, menſis Junii tertia die. 1098.

53 POſt captam autem Antiochiam, cùm civitatis tumultus, jam ſedatis omnibus, quieviſſet, convenerunt principes in unum, communi decreto ſtatuentes, ut montem, qui urbi imminebat aſcenderent, & ſitum in eo præſidium expugnarent. Quo pervenientes, cum illud conſtaret omninò eſſe inexpugnabile, niſi fame premeretur, ad alia ſe argumenta converterunt. Erat autem in illo præſidio dominus & magiſter *Senſabolus*, *Auxiani* ſive *Garſiani* ſupradicti filius, cum copiis Turcorum multis, qui in Corboranni & Perſarum multitudinis adventu ſpem ponens (cùm ipſum ad partes Antiochenas adventare cognovit) fugit ad eum cum lachrymis de morte patris & Antiochiæ deſolatione querelam deponens. Cui Corborannus inquit. Si volueris ut totis viribus pro te contendam, caſtellum tuum in manu noſtra committe, & cùm ego de te ſecurus fuero, plebeculam illam totis niſibus impugnabo. *Senſabolus Corboranni* petitionibus adquieſcens, caſtellum in ipſius poteſtatem tradidit. *Corborannus* itaque accepto caſtello, ſuos impoſuit, & *Senſabolo* auxilium fidele promiſit. Audientes itaque principes quòd *Corborannus* finibus Antiochenis appropinquaſſet, die altera poſt captam urbem, cùm circa ejus cuſtodiam, & pro alimentis inferendis nimis eſſent ſolliciti, ecce equites trecenti, de exercitu *Corboranni*, venientes ante urbem ſatis laſcivè, noſtros ad exitum provocabant. Quod videns *Rogerus* de Barnevilla, miles in armis ſtrenuus de gente *Roberti* ducis Normannici, quindecim ſumptis conſociis, in prædictos irruit animoſius: ſed dum illi doloſè fugerent, uſque ad ſocios, quos habebant in inſidiis conſtitutos, & *Rogerus* illos inſequeretur emerſerunt: alii qui inſidiis latebant, & in noſtros ardenter irruentes, eos compulerunt in fugam. Noſtri quoque numero impares & viribus, dum ad urbem fugere contendebant, equorum hoſtilium velocitate præventi ſunt: Ubi *Rogerus* ſagitta confoſſus interiit, cæteris in urbem reverſis. At pagani, viri memorabilis capite amputato, ad ſuos venerunt indemnes.

Senſabolus Auxiani *filius præſidium quoddam cū ſuis reſervavit contra Antiochenos.*

Senſabolus Corboranno *præſidium ſuum tradit.*

54 DIe autem tertia, ex qua capta eſt Antiochia, *Corborannus* princeps Perſarum, cum militaribus copiis infinitis, ante urbem caſtrametatus, à porta orientali uſque ad occidentalem, univerſum auſtrale latus obſidione vallavit. Erat autem ſecus portam orientalem præſidium quoddam, quod *Boamundo* traditum fuerat ad cuſtodiendum. Circa illud, cùm hoſtes caſtra locaſſent, & aſſultus creberrimos ibi facerent, *Boamundus* non ferens eorum inſolentiam, egreſſus eſt contra eos. Sed egredienti Duci, occurrit Turcorum multitudo, cujus impetum dux perferre non valens, inita fuga, ſe recepit in urbem. Ubi hoſtibus protervè inſtantibus, dum plebs in introitu præſidii comprimeretur, ducenti ex ea ceciderunt. Altera verò vice, Turci in quoddam præſidium, noviter conſtructum, acriter irruentes, niſi ab aliis, qui in urbe erant citiùs ſubventum fuiſſet, illud expugnaſſent. Sed adveniens *Robertus* Normannorum dux, cum ſuis agminibus, pluribus ex hoſtibus interemptis & captivis, reſiduos terga dare coëgit. Alio die, cùm Turci quidam noſtros ad conflictum provocarent, contigit, ut ex equis deſcendentes, iis qui in muro ſtabant, armis inſtantes, ad vindictam excitarent: quamobrem *Tancredus* per portam orientalem egreſſus, antequam hoſtes ad equos poſſent habere recurſum, multos ex eis interemit, aliis per fugam elapſis.

Corborannus *Antiochiam obſidet.*

55 CRevit interea in civitate fames miſerabilis, & populus gravi ſupra modum inedia fatigatus eſt. Factum eſt autem hoc, exigentibus peccatis multorum, qui in deſperationem lapſi, juramentorum & voti immemores, clàm, funibus & ſportis per murum demiſſi, relictis in periculo fratribus, aufugerunt ad mare. Erant autem qui ſic receſſerunt, deſperantes de Dei bonitate & miſericordia, non ſolum

1098.

Plurimi cruce signatorum desperantes de incolumitate sociorum clam aufugiunt.

plebei & pauperes, sed etiam viri nobiles & multa generositate insignes: *Willielmus* videlicet *de Grantemenil Apulus*, & *Albericus* frater ejus, *Willielmus Carpentarius* & *Guido* frater ejus, *Lambertus* & alii multi cum eis. Alii de subventione desperantes, ad hostes crucis se contulerunt, Christi fidem, facti impii, denegantes. Erant & alii multi, qui fugam meditabantur sollicitè, sed per Episcopum Podiensem & ducem *Boamundum* fuerunt revocati, & quòd de negotio Christi non recederent, per juramentum constricti, quousque bellum futurum sperabatur esse completum. Fames præterea adeò in civitate omnes afflixit, ut præ alimentorum defectu, plebs ad turpia nimis incommoda declinaret. Gallina solidis quindecim vendebatur, ovum solidis duobus, nux denario, arborum

Gravissima fames Antiochiæ.

folia, cardui, equorum & asinorum coria, passim devorabantur. Morticina quoque & carnes mulorum, equorum, asinorum, canum, immundáque absorbentes, pro summis deliciis reputabant. Erat autem miserabile visu, viros priùs robustos & generis nobilitate præclaros, præ nimia tunc debilitate, baculis innixos, & arma movere non valentes. *Willielmus* interea *Grantemeisnus*, & *Stephanus Carnotensium* Comes, & alii, qui cum ipsis aufugerunt, miserias, quas apud Antiochiam patiebantur Christiani, omnibus exponunt, & ne ipsi ob levem causam & tanquam timidi socios deseruisse viderentur, afflictionem eorum, licet incomparabilis esset, studiosa tamen relatione efficiunt majorem:

Imperator suppetias cruce signatis ferre volens a fugitivis interpellatur.

cum de magnis majora loquuntur. Præterea venientes ad Imperatorem (qui cum quadraginta millibus Latinorum, exceptis copiis, quas ex nationibus universis contraxerat) Antiochiam proficiscentem, quò nostris subsidium ferret, illi dissuaserunt ne procederet, per hæc verba: Fideles tui principes Imperator potentissime, capta Antiochia, rem esse credebant consummatam; sed urbe jam recepta, factus est error novissimus pejor priore. Vix enim ab urbe capta dies elapsa fuerat, cum ecce *Corbaranus* Persarum Princeps potentissimus, cum orientalium copiis infinitis, quarum multitudo omnem numerum excedere videtur, eandem urbem obsidione vallavit. Noster autem populus fame, frigore, æstu, cædibus & clade plurimùm succubuit, in civitate autem nec tantum esse dicitur alimentorum, quo unius diei necessitati valeant subvenire. Unde nos qui hîc sumus viri nobiles, videntes fratrum negotia corrigi non posse, eos monuimus sæpius, ut sibi consulerent, & rem impossibilem deserentes, sibi per fugam, absque contamine providerent. Sed cùm eos à suo non possemus revocare proposito, nostræ curavimus prospicere saluti: & nunc si placeat, si ita tuis consiliariis utile visum fuerit, procedere desiste, ne turmæ, quas tecum trahis expeditiones, paribus periculis involvantur. Testis est eorum, quæ loquimur vir prudens *Tatinus*, tuæ celsitudini fidelis, quem nobiscum direxisti, qui nostrorum cognoscens defectum, ab eorum se subtraxit collegio, ut hæc tuæ nota faceret majestati. His auditis Imperator de consilio suorum, retortis umbonibus, ad propria, legionibus dimissis, cum lachrymis remeavit. Rumor autem de recessu Imperatoris cùm Antiochenis divulgatus fuisset, spem & lætitiam Paganis, & desperationem attulit Christianis.

Fames in castris cruce signatorum.

Erat enim in populo Dei tantus alimentorum defectus, tantus famis afflictio, talis tam exteriùs quàm interiùs hostium importunitas, ut nusquam solatium appareret. Majores & minores paribus involuti miseriis, nullam sibi consolationis lætitiam ad invicem impendebant. Et memores uxorum, nobilium & liberorum, quos domi reliquerant, & amplissimorum, quæ ob Christi charitatem dimiserant, patrimoniorum, quasi de divina conquerebantur ingratitudine: qui labores eorum & devotionis sinceritatem non respiciebat, sed quasi alienum populum, tradi in manus hostium patiebatur.

CUm ergò sic affligeretur Dei populus, respexit illum Dominus, & gemitus eorum audivit, mittens eis consolationem de sede majestatis suæ. Venit enim sacerdos quidam peregrinus & pauper, de exercitu, ad principes & peregrinos occidentis, ita dicens:

Ecstasis cujusdam sacerdotis peregrini.

Audite fratres mei, audite & amici charissimi, visionem, quam vidi. Cùm in ecclesia Dei genetricis pernoctare decrevissem, pro nostris calamitatibus dominum rogaturus, vigilans vel semisopitus nescio, Deus scit, vidi Dominum nostrum Jesum Christum, nec tamen agnovi eum, aderat etiam sanctissima ejus genetrix, & princeps Apostolorum *Petrus*, quos aspiciebam, nec tamen eos cognoscebam. Dixit autem mihi Dominus, Agnoscis me ne? Cui statim ego, nequaquam Domine mi. Interim crux splendida super caput ejus resplenduit apposita. Iterum interrogavit me ut priùs: & ego, Domine mi, si bene percipio ex signo crucis capiti tuo imposito, crucifixum & redemptorem nostrum te esse intelligo: qui respondit, ita est planè, ut dicis. Et ego perfusus genas lachrymis,

ad

1098.

ad pedes ejus singultiens, cecidi inquiens: Domine, Domine miserere nostri, Domine memor esto populi tui, Domine adjuva nos. Et Dominus ad me, Ego hucusque vos juvi, nam & Nicæam vos obtinere permisi, & in multis vos præliis contexi, meque duce vicistis, & Antiochiæ prævaluistis, & in obsidione ipsa multa pro voto vestro vobis indulsi: vos autem beneficiis meis ingrati, contra me intumuistis, & tanquam ex adipe iniquitas vestra prodiit, méque gens injuriosa gentiliter exacerbasti, dum cum mulieribus vel alienis vel vestræ professionis, sed illicitis fornicati estis. Iste quidem singularis fœtor cœlos ascendit, & oculos meos à vobis avertit: retribuam igitur ego vestræ ingratitudini, nec parcam prostitutæ & lupananti multitudini. Tunc mater misericordiæ, *Petrusq;* beatus, ad pedes misericordis ceciderunt redemptoris, & suis supplicationibus iram mitigabant minitantis dicentes: Domine tot annis gens pagana domum istam, quæ domus erat orationis, obtinuit, suisque spurcitiis eam (proh dolor) maculavit, & ecce paucorum exigentibus culpis, omni Christianitati tuæ, quæ domum istam exinde sanguine suo liberare nititur, jam deleturus irasceris: Parce Domine, parce populo tuo, & ne des hæreditatem tuam in perditionem, ut dominentur eis nationes. Adquievit igitur sanctus sanctorum Deus supplicantis matris & apostoli precibus, jamque vultu factus jucundior, dixit mihi: Vade & dic populo meo, lupanar & prostibulum, & omnem à vobis removete abusum, & vestra fletibus abluite facinora, & ad me revertimini, & ego revertar ad vos: & infra quinque dies opportunum vobis providebo auxilium: quia Deus nihil habens immisericordiæ ego sum: decantent quotidie interim: Congregati sunt inimici nostri & gloriantur in virtute sua, contere fortitudinem illorum Domine & disperge illos, ut cognoscant quia non est alius, qui pugnet pro nobis, nisi tu Deus noster. Hæc & alia cùm dixisset, populus omnis statim ad lamentum convertitur, & de reatus sui confessione alius alium cohortatur. Videres profusas lachrymis Christianorum genas, capitibusque cineratis, & nudis pedibus passim orationis gratia omnis ætas, iter per ecclesias maturabat. Petunt consilium, rogant auxilium de superius. Tum dixit *Boamundus* vir in consilio quasi singularis: Optimates judici juremus omnes ad invicem, quòd nullus nostrum de isto sancto, quòad vixerit, subterfugiet collegio: nisi sepulchro Domini, pro quo viam hanc aggressi sumus, deosculato. Placuit consilium universis, & expleto juramento, animata est tota fidelium fortitudo, & magnificè confirmata.

57 EAdem quoq; hora clericus quidam nomine *Petrus*, de regione, quæ Provincia nuncupatur, accedens ad Episcopum *Podiensem* & comitem Tholosanum, asserens, quòd beatus Apostolus *Andreas* sibi in somnis apparuerat, & eum ter vel quater commonuerat attentiùs, quatenus ad principes occidentis loquens nunciaret, ut lanceam, qua Domini nostri Jesu Christi latus fuerat perforatum, in ecclesia principis apostolorum occultè repositam, perquirerent, locum certissimis indiciis manifestans. Accedens ergò ad viros prædictos, verbum sicut ei injunctum fuerat, ex ordine revelavit: asserens se ab eodem apostolo multis terroribus ad hoc fuisse compulsum, nec id posse absque mortis periculo declinare. Hi autem cùm id cæteris principibus communicassent, ad locum, quem eis in ecclesia designaverat, convenerunt, & effossa aliquantulum terra in altum, lanceam, sicuti prædixerat, reperiunt. Quod audiens populus, ad ecclesiam concurrit, oblationibus & osculis tam pretiosum venerantes inventum: cœperunt à suis angustiis respirare, & fortiores in divinis obsequiis apparere. *Alia ecstasis.*

58 COnvenientes itaque in unum principes & populi inter se convenerunt, immisso divinitùs fervore, de communi decernunt consilio bellum indicere *Corbaranno* in crastino futurum: quod cùm ei per ministerium *Petri Heremitæ* fuisset indictum, summo diluculo omnes per ecclesias divinis interfuerunt obsequiis. Quibus cum summa devotione peractis, sacerdotes peregrinos admonent, ut facta omnium peccatorum confessione purissima, Dominici corporis & sanguinis perceptione se communiant, & sic audacter contra hostes crucis ad pugnam procedere non formident. Quarto igitur Kalendas Julii, invocato de superius auxilio, acies instruunt, & procedendi ordinem instructis assignant. *Cruce signati Coboranno prælium indicunt.*

In prima acie *Hugonem* magnum ductorem constituunt, & eidem *Anselmum* de riburgis monte, cum aliis nobilibus multis, quorum nec numerum nec nomina tenemus, conjungunt. Secundam moderabantur Comes Flandrensis, & *Robertus Friso* cum aliis, qui ab initio ejus fuerant castra sequuti. Tertiam rexit dux Normannorũ *Robertus*, cum *Stephano* comite Albamarlensi, & potentiores qui in ejus adhærebant comitatu. Quartæ præerant *Almerus* Episcopus Podiensis, & comes *Tholosanus* cum suis familiis, dominicam secũ *Acies cruce signatorum.*

lanceam

1098. lanceam deferentes. Quintam duxit *Reinardus* comes Tullensis cum *Petro* de *Stadeneis*, *Garnero* de *Greis*, *Henrico* de *Hascha*, *Galterius* de *Domedart*, & aliis multis. Sextæ aciei præfecti fuerunt *Reinbaldus* Comes de *Oringis*, *Lodowicus* de *Mascoris*, *Lambertus* filius *Conis* de monte acuto. Septimam rexit dux magnificus *Godefridus* cum fratre suo *Eustachio* venerabili viro. Octavæ præfuit miles insignis *Tancredus*. Nonam duxit Comes *Hugo* de sancto *Paulo* cum *Egelrando* filio suo & *Thoma* de *Feria*, *Baldewino* de *Burgo*, *Roberto* filio *Gerardi*, *Reginaldo Beluacensi* & *Galone* de *Calvo* monte. Decimæ præfuerant *Rotrodus* Comes *Perticensis*, *Everardus* de *Pusato*, *Drogo* de *Monti*, *Radulphus* filius *Godefridi*, & *Conanus* de *Brito*. Undecimam rexerunt *Hyscardus* Comes *Diensis*, *Reimundus Piletus*, *Gastus Biternensis*, *Girardus* de *Rosillone*, *Willielmus* de monte *Pessulano*, & *Willielmus Amane*. In acie duodecima, quæ novissima erat, & cæteris fortior, moderator fuit *Boamundus*, ut iis, qui fortiùs ab hostibus gravarentur, auxilium impenderet opportunum. Comitem Thosolanum, qui valida ægritudine gravabatur, in urbe reliquerunt ad ejus custodiam, ne iis, qui erant in præsidio superiori adhuc rebelles, in absentia principum urbem invenientes vacuam, indebiles & infirmos, & populum imbecillem irruptiones facisse molirentur. Erant autem permixti præcedentibus turmis sacerdotes & levitæ amicti stolis albis, signum crucis mirabile in manibus bajulantes, & qui in urbe remanserant, sacris induti vestibus, in lachrymis & oratione perseverantes, muros urbis ascenderunt, pro salute populi Domino supplicantes. Accidit nimirum in exitu nostrorum ab urbe, quod ros quidam suavissimus, de superius super exercitum ita placidus descendit, ut quasi in eo benedictionem suam & gratiam videretur Dominus infudisse. Nec solùm hominibus sed & equis vigor insolitus ita infusus est, ut qui antea per dies multos non nisi folia & cortices arborum habuerant pro pabulo, tota die illa, equos hostium celeritate vincerent & labore.

Comes Tholosanus *cum suis præsidio urbi Antiochenæ propter ægritudinem relinquitur, reliqui vero egrediuntur.*

Acies & Ducis Corborani.

Corbaranus interea intellecto nostrorum egressu, disponit acies, agmina instruit, præficiens eis amiralios & Regis viginti novem, quorum nomina hæc fuerunt, *Meleduchac*, *Amirsolyman*, *Amirsolendais*, *Amirlegible*, *Amirinatoanc*, *Amirmahumet*, *Camyath*, *Cotolosenias*, *Magulgo Telon*, *Batulius*, *Boesach*, *Amirbiach*, *Axian*, *Sansodole*, *Amirgoian*, *Ginabudole*, *Amirtidinguin*, *Amirnathap*, *Sogueman*, *Boldagis*, *Amirilias*, *Gelisassam*, *Gigremis*, *Amygogens*, *Artabeth*, *Amirdalis*, *Ami tacaor*, *Amirmosse*. His omnibus *Corbaranus* ad pugnam animatis, districtè præcepit sub obtentu gratiæ suæ, quatenus solitæ virtutis memores, frivolum reputent quicquid inermis populus, vulgus famelicum, plebs imbellis & indocta moliri conatur. *Solymannus* præterea Nicænorum princeps studiosè disponit agmina, & qui præcedere debeant sive subsequi, diligenter distinguit. Occupaverunt interim principes nostri universa ante urbem & montes campestria, quæ à civitate distare videbantur quasi milliaribus duobus, & monentibus lituis, & tubis, buccinisque perstrepentibus, gradatim in hostes procedunt, & facto impetu, in se primæ acies in eos potenter irruunt, lanceis & gladiis cominus instantes. Sed & nostri pedites, qui arcubus utebantur & balistis, equitum manipulos præcedentes, vocibus ardentibus hostes arcere studebant, quos sequentes equitum turmæ viriliter in agone defidabant. Tandem cum omnes legiones, excepta novissima, cui præerat *Boamundus*, cum hostibus fortiter decertarent, ita ut jam pluribus interfectis, pene agminibus dissolutis, Turci in fugam verterentur, ecce *Solymannus* cum duobus millibus ex locis maritimis adveniens, in aciem *Boamundi* cum multo impetu à tergo irruit, & tantam sagittarum grandinem immisit, ut totam fere aciem operiret. Moxque arcubus relictis, malleis instabant & gladiis ita ardenter, ut *Boamundus* eorum vix impetum sustinere valuisset, nisi Dux *Godefridus*, & cum eo *Tancredus* advolassent, quorum adventus & admiranda instantia necem hostibus & vulnera letifera intulerunt. Tunc *Solymannus* ad alia se convertens argumenta, fœnum multum & stipulam, quæ ad artem nocendi ex adverso congregaverat, jussit succendi: & licet flammam darent modicam, tetram tamen atque densam fumi caliginem ministrarunt. In hac quoque fumi caligine, hostes de peditibus nostris occiderunt nonnullos: sed tandem ventorum moderator Deus, ventum in Paganos retorquens, excæcavit eos fumo illo, quo & in fugam præcipites sunt conversi. Quos principes militiæ Christi acriter insequentes, ad sua agmina priùs dissoluta, violenter recurrere compulerunt, cædentes eos absque pietate, usque ad eorum tentoria, ubi majorem suorum fortitudinem esse sciebant. Obstabant Turci, ibidem omni qua poterant virtute: fit ibi hinc & inde gravissimus conflictus, resonabant

Cruce signati Turcos gravissimo vicerunt prælio.

Stratagema Solymanni.

bant

1098.

bant æneæ cassides tanquam percussæ incudes, scintillæ ex ictuum collisione prorumpebant, enses velut tonitrua mugiebant, homines eliso cerebro, humi procumbebant. Loricæ rumpebantur: exta fundebantur, equi fatigati sudabant, nulla equitibus requies præstabatur. Agmina conferta tenui armorum discrimine, vix à seipsis jam distabant, alij alios cominus impetebant, & manus manibus, pedes pedibus, corpora corporibus repellebant. Tandem cum utrinque victoria fluctuaret incerta, ecce ab ipsis montibus visus est exercitus descendere invincibilis, cujus bellatores equis albis insidentes, vexilla in manibus candida præferebant. Cognoverunt ergò principes ex inspectione vexillorum, sanctum *Georgium*, sanctum *Demetrium*, & sanctum *Mercurium* sua signa sequentes præcedere: quæ visio sicut Saracenis incussit terrorem, ita Christianis spem contulit ampliorem. Hoc non omnes videre potuerunt, sed quibus Deus suum arcanum voluit revelare. Revelavit autem Turcis ad confusionem, aliis ad instantis triumphi ostentionem. Cognito enim (ut diximus) signo, Turci velociter aufugiebant tremuli, supellectilem nimis preciosam relinquentes. Visæ sunt etiam à nonnullis Angeli in aëre volitantes, & super Turcos fugientes, ignem flammineum jaculantes. *Corboranus* autem ab initio certaminis turbam declinans, in colle quodam constitutus, cùm repente dissipatas conspicit legiones, relictis suis, trans Eufratem fugit: & ut sibi consuleret, & liberiùs fugere posset, equos fatigatos deserens, novem alternatim mutavit. Nostri verò principes equorum metuentes defectum, non multùm insequuti sunt fugientes, excepto *Tancredo* & aliis paucis, qui usque ad solis occasum sternendo eos persequuntur. Tantum enim pavorem eis virtus divina immiserat, ut nec resistere, nec à se insectantium possent injurias propulsare. Decem enim ex nostris, decem millia videbantur eis.

Corboranus fugit.

60 CONsummato itaque glorioso tanto certamine, reversi sunt principes nostri ad castra hostium, ubi tantam rerum omnium in auro, argento, gemmis, holosericis, vestibus preciosis & vasis inpreciabilibus invenerunt opulentiam, ut neque numerus esset neque mensura. Equorum etiam, armentorum, gregum, annonæ, victualium, servorum, ancillarum & puerorum cum tentoriis & papilionibus nimiam invenerunt abundantiam, & secum in urbem omnia detulerunt. Inter cætera verò admirabile tabernaculum repererunt in modum civitatis, turribus & mœnibus cum propugnaculis ex optimo serico variis coloribus contextum: à cujus medio, quasi à triclinio principali, in partes diversas dependebant diversoria, quasi per vicos distincta, in quibus commodè possent duo millia hominum considere. Turci autem, qui erant in præsidio superiori, videntes quod sui omnes defecerant, principibus nostris illud tali conditione resignant, ut liberè liceat sibi recedere cum salute. Acta autem sunt hæc anno Domini Millesimo nonagessimo octavo, mensis Junij vigesima die.

Spolia in castris Turcorũ inventa.

Deditio præsidij vicini Antiochiæ.

61 PRincipibus itaque de prælio reversis, & urbe in omni tranquillitate composita, placuit omnibus, & præcipuè episcopo Podiensi, ut majorem ecclesiam, olim in honorem principis apostolorum dedicatam, cum aliis civitatis ecclesiis, in pristinum reformarent decorem, & ministri in eis instruerentur, qui diebus & noctibus Domino militarent. Dominum quoque Patriarcham nomine *Johannem*, in pristina cum honore maximo restituerunt: per urbes finitimas, quæ Cathedralem habere consueverant dignitatem, episcopos statuebant. Urbis autem dominium *Boamundo* omnes concesserunt, qui & apud suos nomine & dignitate princeps dictus erat: hinc obtinuit consuetudo, ut de cætero Antiochiæ dominus, Princeps vocaretur. Est enim civitas pulcherrima & munitissima, habens intra se quatuor montes satis altos, in quorum uno castellum est, quod omni præeminet civitati: deorsum verò civitas est decenter ædificata, & muro duplici circumcincta. Murus autem interior amplus & in aëra porrectus est, in quo turres quadringentæ & quinquaginta formosis mœnibus & propugnaculis munitæ. Murus exterior non tantæ est celsitudinis, sed tamen admirandæ venustatis. Continet in se trecentas & quadraginta ecclesias, cujus Patriarcha centum quinquaginta tres episcopos habet subjectos: quatuor montibus ab oriente clauditur. Ab occidente habet flumen, quod quidam Farfar, quidam Orontem esse contendunt. Octoginta & quinque Reges eam construxerunt, quorum primus Antiochus fuit, à quo extat Antiochia nuncupata. Obsederant eam Christiani antequam caperetur per octo menses & diem unum: captam autem obsederunt iterum gentiles per tres septimanas, priusquam exierunt ex ea ad prælium Christiani. Requieverunt igitur in illa mensibus quinque & novem diebus: quo

Johannes Patriarcha Antiochenus.

Descriptio civitatis Antiochenæ.

Strages Antiochiæ.

1099. quo tempore ex causis occultis, tanta clades populum afflixit, quòd intra dies paucos ad quinquaginta millia hominum utriusque sexus deperirent. Inter quos & dominus *Aimerus* Podiensis antistes, qui quasi pater plebis erat et moderator defunctus, cum lachrymis omnium in basilica principis apostolorum, in loco quo inventa fuerat lancea Salvatoris, sepelitur. Ceciderunt in illius cladis acerbitate *Henricus* de Ascha, *Reginaldus* de Armesbach, viri generis nobilitate præclari, inde principes cæteri, ut instantis cladis declinarent periculum, ab invicem ea conditione divisi sunt, ut in Kalendis octobris iterum convenientes, hominibus recreatis et equis, votum peregrinationis communiter expedirent. Reimundus cognomento Piletus, cum suis legionibus equitationem faciens, cepit castrum, quod Thalamania est vocatum. Inde Marram veniens, ad urbem Saracenis repletam, pugnavit contra cives, qui obviam ei cum impetu exierunt: qui primò à nostris in fugam compulsi, tandem in fine vicerunt, et magnam fidelibus stragem intulerunt.

Hugo *magnus missus ad Imperatorem non revertitur.*

CUm hæc ibidem agerentur, *Hugo* Magnus à principibus ad Imperatorem Alexium 62
missus, non mediocriter famam præteritam denigravit; dum expleto negotio, ad eos qui eum miserant nec responsa detulit, nec redire curavit, illud Juvenalis ad memoriam non reducens:

Omne animi vitium tantò conspectius in se
Crimen habet, quantò major qui peccat habetur.

Abbara *capta.*

Comes *Tholosanus* interea Abbaram urbem ditissimam obsedit & cepit, atque in ea *Petrum* quendam genere Narbonensem episcopum ordinari fecit. Deinde Kalendis Novembris, cùm jam omnes principes ex condicto essent congregati, accingunt se ad iter Hierosolymitanum, & quarto Kalendas Octobris ad Marram venientes, obsederunt eam. Distabat autem ab Antiochia quasi trium dierum itinere, habens cives, præ multitudine divitiarum suarum, nimis arrogantes. Nam cruces super turres & mœnia civitatis figentes, sputis & aliis modis probrosis, in contumeliam nostrorum, afficiebant. Unde majorem nostri indignationem concipientes, urbem aggrediuntur, & post multorum dierum infestationes, applicatis ad murum scalis, mœnia violenter ascendunt, urbemque sine omni obstaculo ingressi, vacuam invenerunt, cujus & obtinuerunt clàm & absque tumultu spolia universa. Cives autem ad speluncas se subterraneas cõferentes, suæ saluti ad tempus providerunt: sed mane facto, nostri ad speluncas ignibus applicatis, eos ad deditionem compulerunt, & quibusdam capitibus amputatis, reliquos vinculis manciparunt. Undecimo die Decembris, moritur ibidem Aurasiensis antistes, vir religiosus & justus, ac timens Deum. Manserunt autem in urbe illa peregrini per mensem unum, & dies quatuor.

Marra capta.

Aurasiensis *Episcopus moritur.*

EOdem anno Rex Anglorum *Willielmus* cognomento *Rufus*, fuit in Normannia cu- 63
ris deditus hostilibus, populos interim Anglorum exactionibus & tributis non abradens modo, sed potius excorians, omnibus infestus & molestus. Eodem tempore obiit *Walkellinus* episcopus Wintoniensis, & *Hugo* Salopesberiensis, ab Hyberniensibus occisus est, cui frater suus *Robertus* Debeleasmo successit.

Anglia exactionibus vexata.

ANno Domini. M. XCIX. Principes occidentis & peregrini crucifixi, dies natalitii- 64
os apud Marram solenniter celebrarunt. Ubi inter *Boamundum* & Comitem *Tholosanum* orta est dissensio: sed quia non pertinet ad hoc negotium, ad cætera transeamus. Populus itaque nimis molestè tulit, quòd principes moras facerent inutiles, & pro singulis civitatibus captis, jurgia inter se excitarent: principali interim proposito omnino neglecto. Comes igitur *Tholosanus* ut populo satisfaceret, assumptis decem millibus armatorum, & equitibus trecentis & quinquaginta, arripuit iter Hierosolymitanum, sequentibus eum duce Normannorum *Roberto*, & *Tancredo*, cum quater viginti equitibus & peditum multitudine numerosa. Post dies autem aliquot, media regione transcursa, in campestria urbis, non longe à mari sitæ Archis, nuncupatæ, descendentes, juxta eandem castra statuerunt. Est autem una ex urbibus Phœniciæ regionis, ad radices Libani sita, quam (ut habent veterum traditiones) Aracheus septimus filiorum Chanaan fundasse dicitur, et eam de suo nomine Archis appellasse, et postmodum per corruptionem nominis Anchis dictam fuisse. Hanc nostri longa obsidione prementes, nihil omnino profecerunt. Renovata est ibi quæstio de lancea, qua Dominicum latus fuerat perforatum: aliis dicentibus, quòd ipsa erat in veritate, et per divinam inspirationem revelata, ad consolationem plebis, aliis contendentibus malitiosè, quòd versutia

Dissidium inter comitem Tholosanum *&* Boamundum.

Quæstio de lancea dominici.

1099.

sutia esset Comitis *Tholosani*, & gratia quæstus inventio esset ficta. Accenso igitur rogo copioso, cujus incendii magnitudo etiam circumstantes terrere poterat, & conveniente populo universo in sexta feria, quæ sanctum Domini Pascha præcedit, clericus quidam nomine *Petrus*, cui inventio illius lanceæ fuerat revelata, examen subiit periculosum. Nam facta oratione, assumpta secum lancea, per medium ignem transivit illæsus. Sed quoniam post dies paucos idem clericus vita decessit, non plenè suis æmulis satisfecit. Per idem tempus dux *Godefridus* & principes alii, qui apud Antiochiam remanserant, ad instantiam plebis se ad iter expedientes, in Kalendis martiis ad Laodiceam Syriæ cum viginti quinque millibus armatorum virorum fortium pervenerunt. Ubi dux *Godefridus* à Præside civitatis, quæ Christianos habebat habitatores, Guenemerum Boloniensem, quem tenebat in vinculis, sibi petiit restitui: cum autem verbis Ducis non ausus esset contraire, reddidit eum illi cum sociis universis, & classem ejus totam duci tradidit. Nam idem Guenemerus cruce signatus, cum armatorum classe valida illuc applicans, imprudenter captus ibi fuerat à civibus, & vinculis mancipatus. Illum Dux suæ classi præficiens, alios per terram gradientes, sequi præcepit.

Guenemerus *Boloniensis captus à Laodicensibus intercessione ducis* Godefridi *liberatur.*

65 PRincipes inde maritima legentes, ad urbem Gabulensam (quæ alio nomine Gibellum dicitur) pervenerunt. Distabat autem à Laodicea milliaribus quasi duodecim. Cùm castris in Gyrum locatis, urbem aliquamdiu obsedissent, qui urbi præerat Sultani Ægyptiorum domini procurator, aureorum sex millia Duci obtulit, cum aliis donariis multis, ita ut obsidionem amoveret. Quem cùm flectere nequivisset, ad Comitem *Tholosanum* dirigens internuntios, dictam pecuniam pollicetur, si eam à ducis posset manibus expedire. Ille oblata clàm suscepta pecunia, misit ad Ducem Albariensem Episcopum, anxiè sollicitans eum, ut dimissa obsidione ad se non differat properare, propterea quòd hostium multitudo à tractu adveniret Persico, ut injurias ultum iret, quas apud Antiochiam perpessa fuerat sub præside Corboranno. Hæc confirmabat, omnibus dicens se recepisse fide dignos nuntios. Dux & principes cæteri, dictis ejus fidem adhibentes, soluta protinus obsidione, urbem Valentiā transeuntes & Maracleam, quæ prima est ex urbibus Phœniciæ provinciæ similiter relinquentes, Tortosam pervenerunt, & inde ad urbem Archensem progredientes, castra ibidem locaverunt. Quibus occurrens Tancredus, fraudem comitis *Tholosani* detexit. Unde & ipsi longè à tentoriis ejus seorsum sua tabernacula statuerunt. Videns autem comes animos Principum à se alienatos, missis muneribus, omnes præter Tancredum sibi reconciliavit. Deinde Principes relicto in obsidione Archensi, *Albariensi* Episcopo, aliisque viris nonnullis, versus Tripolim agmina direxerunt. Quò pervenientes, præsidem loci illius cum universa multitudine civitatis, ordinatis agminibus repererunt: unde indignantes nostri, irruerunt in eos acriter, & in primo impetu dissolutis catervis, eos ad urbem redire compellunt, septingentis ex eis gladio interfectis. Ibique ante Tripolim celebraverunt Pascha peregrini, quarto Idus Aprilis. Tunc præses Tripolitanus cognoscens, quòd non possit cum nostris pari vi contendere, missa legatione, à principibus obtinuit, ut datis quindecim aureorum millibus, cum equis, mulis, sericis & vasis preciosis, greges, & armenta etiam conferens plurima, ut eorum fines pacificè pertransirent. Tunc nostri maritima sequentes, juga montis Libani à sinistris habentes, Biblumque percurrentes, super ripam maris, in loco cui nomen est Emaus castra statuerunt. Inde die tertia ante urbem Britensium castrametati, sequenti die Sydonem attigerunt. Et in crastino percussa Sarepta, prophetæ Heliæ nutricia, ad illius regionis metropolim Tyrum pervenerunt, & dehinc profecti Achon, & ab Achon progressi Galilæam à læva deserentes, inter Carmelum & mare, Cæsaream Palestinæ metropolim, quæ & Turris Stratonis alio nomine appellatur. Quidam autem principes per castrum Bethelon transeuntes, applicuerunt ad urbem Baruthe, in die Dominicæ ascensionis. Inde ad sagittæ jactum distantem Aream & Caipham transeuntes, diem Pentecostes omnes pariter congregati, apud Cæsaream quarto Kalendas Julii solemniter celebrarunt.

Comitis Tholosani *fraus.*

Tripolitani à cruce signatis prælio superantur. Præses Tripolitanus muneribus, cruce signatorum animos placat.

66 PEracta itaque ibi trium mora dierum, relictis à dextra locis maritimis Antipatride & Joppe, Eleutherium transeuntes, Liddam, quæ Diospolis dicitur, ubi *Georgii* martyris egregii corpus requiescit, pervenerunt. Cujus ecclesiam hostes fidei paulò ante adventum peregrinorum dejecerant, metuentes ne trabes basilicæ, quæ multæ proceritatis erant, in machinas vellent convertere, & urbis inde mœnia expugnare. Profecti

Basilica sancti Georgii *ab infidelibus destructa.*

inde

1099. inde Comes Flandrensis & *Robertus*, Ramulam perveniunt, & portas quas patentes inveniunt, ingredientes, urbem vacuam reppererunt. Nocte enim præterita, Turci nostrorum cognoscentes adventum, abeuntes, sibi consulere procurabant. Principes verò alij in crastino illuc venientes, omnem abundantiam frumenti, vini & olei reppererunt, atque per triduum ibi moram facientes, Robertum quendam genere Normannicum ejusdem civitatis episcopum consecrarunt, & ei Liddam, Ramulamque urbes, cum suburbanis adjacentibus possidendas jure perpetuo contulerunt. Inde iter prosequentes nostri, Nicopolim pervenerunt. Est autem Nicopolis civitas Palestinæ, quæ olim dum vicus esset, Emaus dicebatur. Ante hanc urbem, ubi Christus cum *Cleopha* ambulasse post resurrectionem cognoscitur, fons quidam est salutaris, in quo homines infirmi simul & jumenta abluta, à diversis languoribus emundantur. Nam Christus tempore quodam, cum discipulis suis per fontem transiens, dicitur in eo pedes suos lavasse, ex quo facta est aqua diversarum medicamen passionum.

TUrci interim qui in Hierusalem habitabant, peregrinorum cognoscentes adventum, urbem communire cum omni sollicitudine satagebant. A fidelibus quoque cunctis, qui in urbe habitabant, universa quam habebant extorta pecunia, & quicquid habere videbantur, tam à Patriarcha qui urbi præerat, quàm à populo toto quatuordecim aureorum millia abstulerunt. Quibus bonis omnibus spoliatis, universos ab urbe, exceptis senibus & infirmis mulieribus & parvulis, depulerunt. Peregrini interea quibus mora procedendi periculosa videbatur, summo diluculo cum fervore piæ devotionis iter aggredientes, & è vicino urbem sanctam Hierusalem contemplantes, cum gemitu & lachrymis præ gaudio fusis, nudis vestigiis cœpto itineri ferventiùs institerunt, atque subitò ante urbem convenientes, octavo Idus Junij eam obsidione vallaverunt. Dicitur autem fuisse numerus obsidentium, quasi millia quadraginta peditum, equites verò mille quingenti præter senes & valetudinarios inermeque vulgus. In urbe autem dicebantur esse Turcorum fortium & optimè armatorum quadraginta millia, tam ut urbem Regiam ab instantibus tuerentur periculis, quàm ut propriæ consulerent & suorum saluti. Principes itaque perspicuè considerantes, quod neque ab oriente, neq; ab occidente, neque ab austro, propter quarundam vallium profunditatem proficerent, à septentrione eam obsidere decernunt. Ab ea ergò porta, quæ sancti Stephani dicitur, & ad aquilonē respicit, usque ad illam quæ turris David dicitur, & in parte civitatis occidentali sita est, castra nostri principes locaverunt. In quorum ordine dux *Godefridus* primus sedit, & juxta eum dux Normannorum *Robertus*, & Consul Flandrensis. Circa turrim quæ ab angulo quodam dicitur Angularis, Dominus *Tancredus* & alij quidam cum eo nobiles consederunt. Ab alia autem turri usque ad portam occidentalem, comes Tholosanus cum suis legionibus urbem obsedit, partem suorum agminum super montem, in quo civitas ædificata est, inter urbem & ecclesiam quæ dicitur Syon, & ab urbe distat quantum arcus semel jacere potest, in plaga septentrionali locavit. Is enim locus erat in quo salvator cum discipulis cœnasse asseritur, & eorum pedes lavisse. Ibi etiam spiritus sanctus super discipulos descendit in igneis linguis: ibi Dei genitrix humanæ naturæ debitum solvit, & beati *Stephani* protomartyris sepulchrum usque hodie ibidem veneratur. 67

Obsessa Hierosolymitana.

LOcatis igitur in gyrum castris, die quinta post adventum eorum, lituis, buccinis & tubis perstrepentibus, omnes ut urbis invadant mœnia, invitantur. Qui armis omnibus instructi, à majore usque ad minimum convolantes ad murum, tanta instantia & virtute continuabant congressum, ut civibus invitis, antemuralibus confractis, cogerent defensores intra muros interiores se recipere, & de resistendo desperare. Etsi in illo pugnandi fervore scalas aut machinas habuissent, procul dubio die illo negotium consummassent. Videntes tandem quòd per septem diei horas in ipso ardore perstetissent, & quod absque machinis non multum proficere possint, distulerunt opus ad tempus, & cum immenso labore ligna ad hoc idonea & artifices invenerunt. Quibus cum sumptu gravissimo ad urbem delatis, & subjecta materia castella, petrarias, tribunculos & arietes, cum scrophis ad murum suffodiendum, construxerunt. Pro nihilo enim reputabant quicquid antea actum fuerat, si in hoc negotio, pro quo tam laboriosam peregrinationem assumpserant, deficere cogerentur. Cum igitur circa machinas construendas, cratesque & scalas connectendas totus noster desudaret exercitus, protrahitur obsidio, & cum locus civitati adjacens aridus esset, & inaquosus, rivos & fontes ac puteos non haberet nisi remotos, ab urbe quinque vel sex milliaribus distantes, intolerabiliter populus fatigaba- 68

Prima oppugnatione cruce signati obtinuerunt antemuralia.

1099.

fatigabatur. Turci autem Christianorum audientes adventum, si quæ fuerunt aquæ, jactu pulveris & aliis modis eas oppilaverant, ut obsidio molestior redderetur. Sed & Sisternas & pluvialium aquarum receptacula aut dissipaverant, ut aquas non valerent retinere, aut occultaverant, ut remedium subtraherent populo sitienti. Dispersus itaque populus per loca diversa, ut aquas quæreret: dum exierunt cum paucis & latices reportarent, alij idem habentes propositum multò plures supervenerunt, & inventis fontibus litem adeò contestati sunt, ut nonnunquam inter eos seditio oriretur. Equi præterea & muli, asini, greges & armenta siti ariditateque consumpta, moriebantur, interius liquefacta. Unde in castris fœtor erat intolerabilis & pestilens nimis aëris corruptela. Venit interea nuncius ad castra, qui classem Janensium in portu Joppensi applicuisse nuntians, petiit à principibus, ut militia dirigeretur ad eos, sub cujus conductu accedere possent ad urbem. Mittitur igitur à domino Tholosano, Galdemarus quidam, in armis strenuus, cum triginta equitibus & peditibus quinquaginta, conjungens eis ne deficerent, *Reimundum Piletum* & *Willielmum* de Sabulo, cum equitibus quinquaginta. Qui venientes ad Campestria Liddæ & Ramulæ civitatum, habuerunt obviam Turcos sexcentos, qui protinus in nostros irruentes, quatuor equites & pedites plures nostrorum peremerunt. Sed nostri demum prævalentes, cæsis ducentis ex numero Turcorum, reliquos in fugam compulerunt. Ceciderunt tamen ex nostris viri nobiles, *Gilibertus* de Crena, & *Aicardus* de monte Merla. Alij autem qui apud Joppen erant incolumes evaserunt, & sic inde cum omni substantia sua Hierosolymam sunt conducti. Ubi à legionibus cum gaudio excepti, consolationem castris non modicam attulerunt.

Defectus aquarum in castris cruce signatorum.

Januensis classis Joppæ applicat.

Ducenti Turci cæsi.

67 CUmque per mensem unū circa machinas laborantes, ad negotij consummationem pervenissent, placuit Episcopis & sapientibus exercitus, ut inter omnes pax reformaretur q; jejunia fierent & processiones etiam cum orationibus devotis. Die verò statuto his omnibus ritè peractis, affuit peregrinorum armis instructa ad urbem oppugnandam copiosa multitudo, unum omnes habentes propositum, ut animas pro Christo ponere, aut urbem Christianæ restituere libertati. Accedentes igitur ad pugnam universi, muro nitebantur machinas applicare, ut ipsos Turcos, qui in Turribus & propugnaculis resistebant, possent liberius impugnare. At cives viriliter resistentes, telorum jactu, sagittarum imbre, lapidum contorsione ex machinis jaculatoriis cum horrendo impetu utebantur. Nostri è contrario protecti clypeis, & cratibus objectis, tam arcubus quàm balistis tela remittebant, frequentia & pugillaria contorquentes saxa, ad murum accedere nitebantur, iis qui in turribus erant requiem subtrahentes & audaciam resistendi. Alij verò infra machinas & castella constituti, cum petrariis & tribunculis molares maximos, & lapides damnosos ad mœnia dirigentes, ipsa collisione assidua & ictibus ingeminatis debilitare, & ad casum impellere satagebant. Alij cum minoribus machinis lapides leviores ad illos, qui in propugnaculis stabant, contorquentes, à nostrorum infestatione compescere nitebantur, sed nec sic multùm proficere comprobantur. Nam Turci, qui intus erant, à propugnaculis saccos stramine & palea plenos, restes & capetia, trabes ingentes, culcitras bombice refertas, à turribus & muro aliquantulum demiserant, ut per eorum molliciem & mobilitatem, contonorum molarium ictus eluderent & nostrorum laborem inanirent. Lapides etiam ex machinis damnosos, & tela ex arcubus non segniter retorquentes, nostros ab opere deterrebant incepto. Nostris verò, ut vallum jactu ruderum, lapidum fructicum & terræ implerent, & ad mœnia pararent accessum, cura erat propensior: sed obsessi econverso, ut eorum propositum irritarent, in ipsas machinas torres incensos, tela ignita, sulphure & oleo pasta, ut eos exurerent, jaculabantur certatim. Principes autem nostri injectis ignibus occurrentes, sabulum desuper et aquas copiosè fundebant, ut incendiorum reprimerent actionem. Erat quidem nostris par labor et idem periculum in tribus partibus civitatis, sub duce videlicet *Godefrido*, sub duce Normannorum *Roberto*, ac demum sub comite Tholosano. Continuabant quoque conflictum à mane usque ad vesperam, atque ancipitem utriusque partis laborem, superveniens nox diremit.

Hierusalem oppugnatur secundo.

Opugnatio Hierosolymitana nocte dirimitur.

70 MAne autem facto, cum jam diei aspirantis aurora nuntiaret exortum, cum omni aviditate exivit populus ad conflictum, revertentibus ad officium singulis, cui hesterna die fuerant deputati. Quidam enim ex machinis molas asinarias ad mœnia contorquebant, quidam castella ad murum dirigere satagebant, alij arcubus et balistis,

Turcos

1099. Turcos qui in turribus erant, ne manum possent exerere, trajicientes, indefesso studio operam dabant, alii sagittis & jactu lapidum cives à propugnaculis repellebant. Cives æquipollenter tela remittebant, & lapides, atque ignem in ollis fragilibus cum sulphure, pice, aruina, adipe, stuppa, cera, lignis aridis & stipula impositis, ut nostras machinas incenderent, & alia instrumenta bellica retorquebant. Fiebat itaque ex utroque populo strages non modica, dum alij lapidum jactu conterebantur in frusta, alij trans loricas & clypeos confodiebantur telis, alij funda & lapide sternebantur: nec erat facile discernere, uter cum majore studio populus decertaret. Erat tamen una ex machinis nostris, quæ saxa miri ponderis in urbem, multa violentia remittebat, contra quam cum nulla arte possent proficere, duas adduxerunt maleficas, ut eam fascinarent, & arcubus magicis redderent impotentem. Quæ dum suis instarent præstigiis, super murum, & incantationibus ex eadem machina, molaris emissus, utramque illarum cum tribus ancillis quæ cum illis fuerant egressæ civitatem, repente contrivit, & ex muro inferiùs exanimes *Signa futuræ victoriæ.* in fossatum dejecit. Unde in castris factus est plausus ingens, exultatio, & econtrario civibus mœstitia ingens accrevit. Cum igitur usque in horam diei septimam sine certa victoria protractum esset negotium, desperantes nostri & supra vires fatigati, habuerunt propositum, & castella machinas alias jam igne recepto fumantes, longius à muris arcere, & usque in diem crastinum conflictum differre: cum ecce virtus divina affuit, & rebus desperatis solamen donavit. Nam de monte Oliveti miles quidam splendidum & satis refulgentem ventilando clypeum, signum dedit nostris legionibus, ut redirent ad conflictum, & congressionem iterarent. Hoc signo dux *Godefridus* exhilaratus, magnis clamoribus populum revocavit, tanto fervore ad pugnam reversus est, ut de novo prælium incipere videretur. Auxit præterea vires omnium & læticiam, solitarius quidam, qui in monte Oliveti habitabat, qui confidenter promiserat peregrinis, illa die urbem fore capiendam. Hæc quoque signa omnes accenderant fideles vehementer & securiores reddiderant de victoria obtinenda. Ducis igitur *Godefridi* & comitum legiones prævia Dei gratia eo usque profecerant, ut vallo repente complanato ad murum haberent, civibus defatigatis, accessum. Hortante itaque duce, in culcitras bombice plenas, & saccos stra- *Stratagema ducis Godefridi.* mine refertas, quæ in castello erant, ignem injecerunt, quæ flante Borea accensa fumum infra urbem caliginosum retorserunt. Quo protervius instante, qui murum intus tenebantur defendere, ora vel oculos non valentes aperire, muri custodiam reliquerunt. Quo comperto, dux sub omni celeritate trabes, quas hostes in muris ad nostrum appenderant nocumentum, assumpsit; & caput unum cum machina positum & firmiter clavatum, aliud super civitatis murum locavit. Deinde pontem, qui in machina erat, super ipsas trabes demittens, ipse dux primus omnium ut miles strenuus urbem audacter in- *Expugnatio urbis Hierosolymitanæ.* travit. Quem frater ejus *Eustachius*, dux Normannorum *Robertus*, & comes Flandrensis, cum *Litolfo* & *Gilberto* fratribus sunt sequuti, & consequenter infinita multitudo tam equitum quàm peditum, ita ut pons sustinere eos non posset. Videntes autem quòd nostri jam murum occupaverant, & Dux etiam suum introduxerat vexillum, turres deserentes & mœnia, ad vicorum sese angustias contulerunt. Porrò alij cognoscentes, quòd maxima pars nobilium turres occupaverāt civitatis, scalas ad murum certatim applicant, per quas ascendentes murum, cæteris se conjungunt. Tunc Dux *Godefridus* quosdam ad portam septentrionalem, quæ hodie sancti Pauli dicitur, direxit, ut eam aperientes, populum introducerent præ foribus expectantem. Qua sub omni celeritate reserata, ingressus est exercitus universus, sexta feria, hora nona, mensis Julij decima die. Capta est igitur civitas Hierusalem, anno gratiæ millesimo nonagesimo nono, mensis Julij decima die, sexta feria circa horam nonam, anno tertio ex quo fidelis populus tantæ peregrinationis sibi onus assumpsit: præsidente sanctæ Romanæ ecclesiæ domino *Urbano* secundo, Romanorum Imperium administrante *Henrico*, Græcorum verò Imperatore *Alexio*; in Francia regnante *Philippo*, in Anglia *Willielmo Rufo*, regnante in perpetuum in omnes & super omnia domino nostro Jesu Christo, cui honor & gloria per sæcula infinita.

Strages interfectorum in Hierosolymis. CApta igitur civitate sanctissima, Dux *Godefridus* & fideles omnes, qui cum eo erant, per plateas strictis gladiis discurrentes, quotquot de hostibus reperiunt, gladio indifferenter prosternunt. Tanta quoque interemptorum strages erat, & præcisorum acervus capitum, ut jam nemini via pateret aut transitus, nisi per corpora peremptorum. Latebant autem adhuc hæc omnia comitem Tholosanum & principes alios, qui circa montem Syon

1099.

Syon viriliter decertabant: sed audito nostrorum & Turcorum clamore, & civium strage, cognoverunt urbem violenter effractam, & nostrarum victoriam legionum. Qui statim scalas ad murum aptantes, nemine obstante, urbis mœnia transierunt, stragem in illa parte non modicam operantes, & cum impetu populum universum velocissimè introducunt. Factum est autem, quòd Turci, qui à Duce & suis agminibus aufugerant, ad partes illas declinantes, hos obviam haberent, & Scyllam evitantes Charybdim multò periculosiorem inciderent. Nam tanta exinde per urbem strages facta est, ut etiam ipsis victoribus tam horrenda sanguinis effusio, tædium ingereret & horrorem. Audiens autem *Tancredus*, quòd intra septa templi Turcorum se incluserat multitudo, contulit se illuc cum ingentibus copiis armatorum, & templum violenter ingressus, post stragem multiplicem, infinitam auri & argenti copiam inde secum dicitur abstulisse. Quod reliqui principes audientes, intromisso equitum & peditum multitudine, quotquot ibi reperiunt, gladiis trucidantes, universa sanguine repleverunt. Cecidisse referuntur intra templi ambitum ad decem millia Turcorum, exceptis aliis, qui passim per urbem truncabantur, quorum minor non fuisse numerus ferebatur. Nam nostri per vicos & diverticula discurrentes, occulta perlustrantes universa, patremfamilias cum uxore & liberis & familia tota, ex secretis domiciliis & cœnaculis occultis extrahentes, in publicum, aut gladiis transverberabant, aut præcipitio dabant, ita ut confractis cervicibus interirent. Et quicunque domum vel palatium confringere vel primus intrare poterat, eam sibi cum universa substantia jure perpetuo vendicabat. Sic enim inter Principes convenerat, ut urbe expugnata, id, quod quilibet adquireret, jure hæreditario possideret. Unde quicunque primus domum vel ædificium quodcunque occupaverat, vexillum vel clypeum, vel aliud armorum genus in introitu configebat, ut esset signum accedentibus, ne gressum ibi figerent, sed domum præterirent, quasi ab aliis occupatam.

Pactum initum inter cruce signatos.

72 Civitate itaque subjugata, & spoliis à peregrinis victoribus collectis, sedatoque tumultu, cœperunt depositis armis, in spiritu humilitatis cum gemitu & lachrymis, nudis pedibus, loca venerabilia (quæ Servator propria erat dignatus sanctificare præsentia) cum omni devotione circumire, & specialiter ecclesiam sanctæ resurrectionis & dominicæ passionis. Intueri erat sanè jucundissimũ, fideles utriusq; sexus tanta devotione tantâ mentis exultatione & dulcedine spirituali, fusis ubertim lachrymis, ad loca sancta accedere, tantas gratias Deo agere, qui tantæ eis peregrinationis consummationem ad effectum perducere concesserat, & ex fructu laborum suorum, & exhibitæ militiæ, dignatus erat illis supra merita stipendia numerare. Fuit autem omnibus una mira futuræ retributionis fiducia, & per collationem donorum præsentium, firma erat eis expectatio futurorum, ut per eam, quæ hic peregrinatur Hierusalem, ad eam perveniant, cujus extat participatio in id ipsum. Porro Episcopi & sacerdotes, ecclesias civitatis & præcipuè templi ambitum, à cadaveribus occisorum & sordibus universis mundantes, & loca venerabilia Domino consecrantes, & sacra missarum solemnia populo celebrantes pro collato sibi beneficio, omnibus gratias exhibebant. Visus est autem ea die, in sancta civitate à multis, vir in omnibus commendabilis *Aimerus* Podiensis Episcopus, qui apud Antiochiam (ut prælibavimus) obierat, ita ut viri plurimi de exercitu fide dignissimi, eum super murum primum omnium referrent ascendisse civitatis, & cæteros ad ingressum animasse. Qui etiam oculis corporeis se ipsum vidisse asserebant, cum Principibus loca sancta circumeuntem manifestissimè. Alii autem plures, qui in peregrinatione, piam in Christo dormitionem acceperant, in eadem civitate apparuerunt multis, loca sancta cum aliis devotissimè requirentes. *Petrus* quoque heremita venerabilis, qui quinto antea anno à Patriarcha civitatis & clero populoque fideli visus fuerat, & per cujus sollicitudinem principes occidentis ad hanc peregrinationem inducti extiterant, cum esset jam à cunctis recognitus, flexis genibus & cum lachrymis illum venerabantur, gratias ei multiplices exolventes, quòd tam sedulò & fideliter eorum legationem fuerat executus, quodque Principes & Reges induxerat ad tantos labores pro Christi nomine tolerandos. His igitur omnibus ritè peractis, Principes ad domos & hospitia, quæ interim eis sua familia præparaverat, reversi urbem reperiunt omnibus bonis refertam, unde à majore usque ad minimum cœperunt copiosiùs abundare. Reperiebantur enim in ædificiis & domibus confractis, auri & argenti, gemmarum & preciosarum vestium complurium, frumenti, vini, & olei, & aquarum, quarum in obsidione maximam fuerant penuriam perpessi, ingens copia, unde & ipsi qui sibi domos vendicaverant,

Princeps loca sancta invisunt.

Spolia & bona in Hierusalem inventa.

F poterant

1099. poterant indigentibus ad sufficientiam fratribus ministrare. Factum est autem secundo post victoriam die & deinceps, ut in foro publico rerum vænalium, optimis conditionibus exhiberentur commercia, ita quidem, ut plebs inferior necessariis omnibus abundaret.

CUmque per dies septem principes in sancta civitate in quiete læticiaque spirituale 73
tempus exegissent, convenerunt Principes octava die, tractaturi per gratiam sancti spiritus, ut aliquem de suo eligerent collegio, qui præsit regioni, & in sancta civitate regiam obtineat dignitatem. Qui omnes unanimiter post multas hinc & inde disceptationes, in ducem *Godefridum* consonantes, ipsum elegerunt, & electum sepulchro Domini, cum laudibus, hymnis & canticis repræsentant. De Patriarcha quoque constituendo in sancta civitate principes tractatum habentes, favore ducis Normannorum *Roberti*, episcopus quidam *Maturanensis* de *Calabria*, *Arnulphum* sibi familiarem quendam sacerdotis filium, & inter peregrinos incontinentia & nimia levitate notatum, in sedem Patriarchalem contrusit. Sed idem *Arnulphus* cita morte interveniente, temerè susceptam coactus est deponere dignitatem. Post illum autem, vacante sede per menses quinque, principes, qui præsentes fuerunt, post multam deliberationem, virum venerabilem *Daibertum* in throno Patriarchali, & in cura collocant pastorali. Fuit autem antea episcopus *Pisanæ* ecclesiæ, vir ad plenum eruditus, & in agendis ecclesiasticis à puero enutritus.

Godefridus *in regem* Hierosolymitanum *eligitur.*

Arnulphus *Patriarcha* Hierosolymitanus, *& ejus mors.*

Daibertus *Patriarcha* Hierosolymitanus.

VRbe autem sancta recenter adhuc fidelibus subjugata, *Sultanus* Ægyptiorum &
Damascenorum Princeps, inter omnes orientales potentissimus, cùm civitatem 74
sanctam Hierusalem à fidelibus captam cognovisset, vocato ad se principe militiæ suæ *Elafdalio*, præcepit ut universum robur Ægypti, & omnes imperij sui vires colligens, in Syriam ascendat, & populum temerarium de superficie terræ deleat, ut non memoretur nomen ejus ultrà. Erat quidem *Elafdalius* iste, natione *Armenius*, à Christianis parentibus originem habens, sed præ immensitate divitiarum apostataverat à fide: & qui in fonte regenerationis *Emyrcius* dicebatur, factus apostata, *Elafdalius* nuncupabatur. Assumptis igitur, hic crucis inimicus, universis viribus Ægypti, Arabiæ, & Damasci, venit Ascalonem, & ibi cum copiis suis universis castra locavit, inde *Hierosolymam* profecturus. Proposuit enim ut fideles in Hierusalem obsideret, & post victoriam, dominicum funditùs dilapidaret sepulchrum. Tunc peregrini crucis, qui nihil minus optabant quàm obsidionis ærumnas denuo experiri, convenerunt ad invicem clerus & populus universus ad arma spiritualia, priùs ad sepulchrum Domini corde contrito & cum fletibus humiliter profecti & orantes in terram prostrati, à Domino postulabant, ut populum suum misericorditer ab imminentibus periculis liberaret. Deinde sumpta ex Dei parte audacia, ab urbe versus Ascalonem procedunt, audacter hostibus occurrentes. Portabant autem secum partem ligni Dominicæ crucis, quam civis quidam *Hierosolymitanus* nomine *Syrus*, principibus nuper propalaverat, ab antiquis à se temporibus custoditam. Dux verò qui & Rex erat *Hierosolymitanus*, cum cæteris principibus peregrinis, *Ramulam* perveniens, edoctus est ibi pleniùs, quòd prædictus *Emircius* apud *Ascalonem* cum suis copiis consedisset. Præmisit itaque dux equites ducentos, qui viam & statum hostium explorarent: sed cum aliquantulum processissent, invenerunt armenta boum, equorum, & camelorum, cum pastoribus animalibus curam præstantibus. Ad quos cum noster pervenisset exercitus, fugerunt tam pastores quàm qui pastoribus præerant, equites, gregibus & armentis sine custode relictis. Capti sunt tamen quidam ex eis, quorum relatione de hostium proposito edocti, cognoverunt, quòd princeps prædictus, qui juxta eos ad septem milliaria castra statuerat, post biduum & nostrum delere exercitum cogitabat. Erant autem ex nostris numero quasi mille equites & ducenti, pedites verò quasi sex mille numerati, qui omnes de prelio certi, novem acies instruunt, quarum tres præponunt, tres locant in medio, & tres sequi præcipiunt, ut undequaque ad eos hostium fiat accessus, triplicem ibi reperiant ordinem acierum objectum. Sic itaque obtenta sine contradictione præda memorata, quæ præ nimia multitudine numerum excedebat, noctem illam ibi transegerunt gaudentes. Mane autem facto, lituis & tubis bellum indicitur, & instructis ordinibus, Domino rei exitum commendantes, in hostes quasi vir unus procedunt, spem in eo victoriæ collocantes. Procedentibus igitur legionibus, juxta militaris ordinis disciplinam, lento gradu ad pugnam, visa sunt superno (ut creditur) instinctu, pecora cornibus erectis & caudis, acierum lateribus à dextris & à sini-

Sultanus Ægyptiorum Elafdalium *cum copijs contra cruce signatos mittit.*

Copiæ cruce signatorum inimicis obviam procedunt.

Cruce signati ingenti præda potiuntur.

à sinistris comitari, nec ulla posse violentia præpediri. Quod hostes eminus intuentes, solaribus radijs hebetatis luminibus, ante prælium, animis conciderunt, credentes innumeram esse multitudinem armatorum, quamvis & ipsis magna militaris copia non deesset. Comes quoque Normannorum *Robertus*, qui Dux erat & signifer acierum (pro re bene gesta sæpe dicendus) Admiravisi standardum eminus considerans, quod in summitate hastæ pomum habebat aureum, hasta verò argento cooperta albicabat, ipsum deprehendens ibi esse, audacter per medias acies in eum irruens, ad mortem graviter vulneravit. Quod factum non mediocrem Gentilibus incussit timorem. 1099.

Fortitudo ducis Roberti.

75 ADmiravisus autem vix palpitans, lethaliter vulneratus, altè ingemuit, & hujusmodi planctum emisit: O omnium creator, quid hoc est? Quid accidit? Quod fatum nobis infestum nocuit? Heu mihi quàm ineffabile dedecus, quàm diuturnum improperium genti nostræ prævaluit. Unde hæc? Conventione (proh dolor) facta, adduxi huc militum ducenta millia, & peditum quorum multitudo numerum excedit: quos toti mundo prævalituros credebam, nunc autem, ut non mentiar, à minus quam mille equitibus & paucis peditum millibus, tam indecenter sunt superati. Aut procul dubio illorum Deus omnipotens est, & pro eis pugnat, aut noster nobis iratus est, & nos nimis austero furore redarguit. Quicquid continget, hoc erit, quod me non erigam, sed ad Patriam meam ignominiosus, donec vixero, revertar. His dictis luctuosè conquerebatur, & lamentabatur suspiriis lachrymosis. Turcis autem fugam meditantibus, eques quidam *Lotharingus*, qui in agmine extremo cum Duce erat *Godefrido*, à lateribus equitans, libertatem fugæ & campos abstulit omnes. Unde ipsi à duce Normannorum (qui in prima acie erat) cum equitibus & sagittariis penetrati, & ab extremis inclusi, cæsi sunt ad fideliũ voluntatem. Admiravisus autem dromedario impositus, rapido cursu ejus evasit. Collata igitur fidelibus supernè victoria, in hostium castra noster pervenit exercitus: ubi tantam auri, argenti, variæ supellectilis, gemmarum, divitiarumque peregrinarum, quarum cognitio nostris regionibus est ignota, copiam invenit, ut usque ad nauseam saciati, mella fastidirent & placentas, & minimus dicere possit: Inopem me copia facit. Dux autem *Robertus* emit standardum ab iis, qui illud retinuerunt, dum ille hostes insequeretur, viginti marcis argenti, & dux illud juxta sepulchrum Domini in monumentum tam memorandi triumphi posuit. Aliusque ensem ejusdem emit Admiravisi, bizantiis quadraginta. Sic igitur fugientibus adversariis, palma nostris cœlitùs concessa, cum ingenti gaudio reversi sunt in Hierusalem, manibus onerati prædam inauditam secum trahentes.

Admiravisi querela.

Turcorum exercitus cæsus.

76 HIs ita benè gestis, dux Normannorum *Robertus* & comes Flandrensis, consummato fœliciter peregrinationis voto, ad propria sunt reversi. Tradunt autem quidam, quòd duci *Roberto* eo quod regnum *Hierosolymitanum* sibi oblatum recipere noluerit, offenso in eum Deo, nihil deinceps prosperum dum vixit, accidisse, sicut sequens historia declarabit. Principibus igitur ad propria revertentibus, Rex *Godefridus* detento secum viro nobili *Tancredo*, & de *Gres* comite Garnero, & aliis quibusdam viris occidentis, commissum sibi à Deo regnum, administrabat strenuè & prudenter. Concessit autem jure hæreditario possidendam urbem *Tyberiadensem*, super lacum Genesar sitam, cum comitatu toto Galileæ & Caypham, quæ alio nomine Porphyria dicitur, urbem maritimam Domino *Tancredo*, in quo principatu ita Deo placere studuit, quòd usque in præsentem diem ecclesiæ regionis illius, de ejus patrocinio gloriantur. Qui infra biennium pòst, multis exigentibus, ad principatum vocatus Antiochenum, illam nobilitavit ecclesiam à temporibus gloriosam, plurima largiendo. Sed & principatum pluribus subjugatis urbibus & castellis, longè latéque finibus dilatatis amplivit.

Robertus *Normannorũ Dux & Comes Flandrensis in patriam revertuntur.*

Tancredus *Tyberiadem & alia oppida à* Godefrido *accipit dono.*

77 CIvitatem sanctam Hierusalem in sublimibus esse montibus sitam, & in sorte *Benjamin* novimus constitutam. Habet autem ab occidente tribum *Syméonis*, terram Philisthinorum, & mare mediterraneum, ubi Joppe oppidum situm est, à quo viginti quatuor milliaribus distat, inter se & prædictum mare habens castellum Emaus. *Modin* etiam sanctorum Machabæorum præsidium, & *Nobem* viculum sacerdotum, & Diospolim quæ est *Lidda*, ubi *Petrus Æneam* paralyticum saluti restituit, & ubi apud *Symonem* coriarium hospitatus, *Cornelij* nuntium suscepit, sicut apud Ioppen discipulam *Tabitam* nomine suscitavit. Ab oriente quoq; Jordanis habet fluenta, & solitudinem filiorum prophetarum quasi ad milliaria quatuordecim, & vallem sylvestrem, & mare mortuum. Circa

Hierosolymarum *descriptio.*

1099. Jordanem verò Jericho habet, & Galgala domicilium *Helisei*. Ultra verò Jordanem Galaad, Basan, *Amon*, & *Moab*, quod postmodum *Ruben*, *Gad*, & dimidia tribus *Manasse* susceperunt in sortem, quæ hodie regio, generali appellatione Arabia nuncupatur. Ab austro verò habet sortem Judæ, in qua est Bethleem, fœlix Dominicæ nativitatis locus, & Thecua urbs prophetarum *Abacuc* & *Amos*, & Hebron quæ est Cariatharbe, sanctorum patriarcharum sepulchrum. A septentrione quoque habet Gabaon, *Josue* filii Nun victoriam insignem, & tribû Effraim, et Sylo: Sichar quoque et Samariæ regionem et Bethel peccati *Jeroboam* testem, sed et *Sebasteam*, Helisei et Abdiæ sepulchrum, et baptistæ *Johannis* martyrium, quæ olim à monte Somer dicta est Samaria, sicut et regio tota, quæ et thronus fuit regum Israel. Habet etiam Neapolin vel Nicopolim, ubi filii *Jacob*, *Symeon* & *Levi* in ultionem stupri, quod *Sichem* filius *Emor* sorori eorum *Dinæ* intulerat, ipsum & filios ejus in ore gladii percusserunt, urbem eorum igne succendentes. est autem Hierusalem Judeæ metropolis, quæ juxta veteres historias primum dicta est *Salem*, à *Sem* filio *Noe* primogenito, qui eam fundavit, & in ea regnavit. Hic postmodum dictus est *Melchisedech*, qui revertenti *Abrahæ* à cæde quatuor regum obtulit panem & vinum. *Melchisedech* autem rex justitiæ interpretatur, quem Deus à diluvio reservavit, ut Christus ex ejus semine nasceretur. Erat quidem eo tempore alia civitas, juxta Hieronymum *Salem* appellata, in qua idem *Melchisedech* sicut & alia regnavit, cujus ruinæ usque hodie juxta fluenta Jordanis cernuntur. Deinceps regnante in ea Jebusæo, dicta Jebus, & sic ex Jebus et Salem dicta est Jebussalem. Unde post dempta b littera et addita r, dicta est Hierusalem: postea expulso Jebus à *David*, dicta est civitas *David*. Deinde verò *Salomone* filio ejus, vocata est Hierosolyma, quasi Hierusalem *Salomonis*. Hanc postea quadraginta duobus annis post passionem Domini, Judæorum exigentibus peccatis, *Titus Vespasiani* filius, Romanorum princeps magnificus, obsedit, et expugnatam dejecit: ita ut juxta verbum Domini, non remaneret in ea lapis super lapidem. Illam verò postea Elius Adrianus, quartus ab ipso Romanorum augustus, reparavit, et de suo Eliam nuncupavit. Et cum priùs in clivo præcipiti montis esset sita, ita ut partem in orientem, et in Austrum tota devexa respiceret in latere tam montis Syon quàm Moriæ montis constituta, et solum templum et castellum cui nomen erat Antonia, in sui haberet fastigio, ab eodem Imperatore in montis verticem tota translata est, ita ut dominicæ passionis et resurrectionis locus, qui priùs extra urbem fuerat, urbe reædificata, intra murorum ambitum clauderetur.

Egregia sanè nominis Hierusalem etymologia.

Loci venerabiles circa Hierusalem.

HÆc autem sancta & Deo dilecta civitas, & minor maximis est & mediocribus major, forma quidem oblonga, & parte altera longiore tetragona, vallibus profundis in tribus partibus circumsepta. Nam ab oriente vallem habet *Josephat*, in cujus imo sita est ecclesia sanctæ Dei genitricis, ubi sepulta creditur, & gloriosum ejus monstratur sepulchrum. Sub qua est torrens Cedron, ex aquis pluvialibus ortus, de quo dicitur: Egressus ejus trans torrentem Cedron, & cætera. Ab austro habet vallem Ennon, prædictæ valli contiguam, quæ sortis *Benjamin* & *Juda* fuit in funiculo distributionis. Et inde se erigens ad verticem montis, qui est contra Beennon ad occidentem, in qua est Acheldemach, hoc est ager sanguinis, emptus de pretio Domini, in sepulturam peregrinorum. Ab occidente verò ejusdem vallis habet partem, in qua sita est vetus piscina, quæ celebris fuit temporibus regum Juda, & inde protenditur ad piscinam superiorem, quæ Patriarchæ dicitur, juxta cœmiterium, quod est in spelunca quæ cognominatur Leonis. A septentrione verò plano itinere ad urbem acceditur, in quo locus est ubi Protomartyr *Stephanus* dicitur lapidatus. Patriarcha quoque hujus sanctæ civitatis quatuor habet Archiepiscopos, unum Cæsariensem, alium Tyrensem, tertium Nazarensem, quartum Petracensem, id est montis regalis. Primus est in regione Palestinæ, alius in regione Phœnicis, tertius Galileæ, quartus in provincia Moabitarum. Cæsariensis suffraganeum habet episcopum *Sebastenum*: Tyrensis suffraganeos habet episcopos Ancenensem, Sydonensem, Bericensem, & Bellinacensem, quæ est Cæsarea Philippi. Nazarenus habet suffraganeum, Tiberiadensem. Petracensis unum habet suffraganeum, Græcum in monte Synai. Habet præterea Patriarcha nullo mediante episcopos suffraganeos, Bethleemitanum, Liddensem, & illum de Ebron, ubi sepulti fuerunt *Adam* & *Eva*, cum *Abraham*, *Isaac* & *Jacob*. Sunt autem in urbe loca venerabilia, ut ecclesia Dominicæ resurrectionis in Calvaria sive in Golgota, ubi sunt canonici nigri sub Priore, templum Domini, in quo sunt milites, aliud templum in quo sunt clerici. In ecclesia montis Syon sunt

sunt Canonici regulares sub abbate. In ecclesia montis Oliveti sunt Canonici regulares sub abbate. In ecclesia vallis *Josaphat*, monachi nigri sunt sub abbate. In ecclesia Latina, sunt monachi nigri sub abbate. Isti omnes mitrati sunt, & cum episcopis prædictis in ministerio Patriarchæ assistunt. Sunt præterea aliæ civitates, quæ non habent episcopos, ut Ascalon, quæ est sub episcopo Bethleem, Joppe, quæ est sub Canonicis Dominici sepulchri, Neapolis, quæ est sub clericis templi, *Cayphas*, quæ est sub Archiepiscopo Cæsariensi. Nazareth locus est, in quo *Maria* mater Domini nata est, & in quo filius altissimi in uterum virginis descendit. Bethleem in quo natus est panis cœlestis. Jordanis fluvius est, in quo *Jesus Christus* baptizatus apparuit. Locus alius, in quo *Christus* jejunavit, & à Diabolo tentatus est. Stagnum Genesareth, ubi *Christus* discipulos vocavit, & multa miracula fecit. Mons Thabor, in quo idem Christus transfiguratus apparuit. Intra sanctam civitatem templum est, in quo *Christus* extitit præsentatus. Mons Syon, in quo salvator cum discipulis cœnavit, & spiritus sanctus super discipulos venit, materque Domini ex hoc mundo migravit. Calvaria, ubi crucem & mortem sustinuit, Sepulchrum, in quo quievit, & ibidem tertia die surrexit. Mons Oliveti, ubi in asina sedens, à pueris honoratur, & unde in cœlum ascendit. Bethania, ubi Lazarum resuscitavit. Siloe, ubi cæco nato visum restituit. Gethsemani, id est, vallis *Josaphat*, ubi *Christus* à Judæis captus, & *Maria* sepulta fuit. Ecclesia sancti *Stephani*, ubi lapidatus occubuit. *Sebastea*, ubi *Johannes Baptista* sepultus fuit, cum Prophetis *Helysæo* & *Abdia*. Et hæc de terra Hierosolymitana & civitate sancta dicta sufficiant. 1099.

79 EOdem anno, id est, Dominicæ nativitatis. M.XCIX. Rex Anglorum *Willielmus* à Normannia in Angliam rediens, tenuit primò curiam suam apud Westmonasterium in nova aula. Quam cùm inspecturus cum multa militia introisset, cùm alii eam dixissent magnam nimis esse, & æquo majorem: dixit Rex eam debitæ magnitudinis dimidia parte carere, nec eam esse nisi thalamum ad palatium quod erat facturus. Deinde paulo post cùm venaretur in Nova foresta, venit ei nuntius à Cænomannia dicens suam ibi familiam obsideri. Qui protinus ad mare veniens, navem festinus introivit: cui nautæ, cur Regum maxime in tanta tempestate maris alta penetras? & mortis periculum non formidas? Quibus Rex: de Rege fluctibus submerso loqui non audivi. Mare itaque transiens, nihil dum viveret egit, unde tantam famam tantumque gloriæ decus haberet. Cænomanniam enim petens, Heliam consulem inde fugavit, & obtenta civitate, ad Angliam transfretavit. Eodem anno Rex *Willielmus* dedit episcopatum Dunelmensem pacitatori *Ranulpho* viro pessimo, & *Osmundus* Saresberiensis antistes diem clausit extremum. Hoc quoque anno in æstate visus est sanguis ebullire de terra apud Fischamstedam in pago Bercensi, & post hæc apparuit cœlum tota nocte rubeum, tanquam arderet.

Curia Westmonasteriensis constructa.

Rex Willielmus *Cenomanniam petiit.*

Epist. l. 45.

Ranulpho *datur Episcopatus Dunelmensis.*

80 ANno Domini. M.C. Rex Anglorum *Willielmus*, cognomento *Rufus*, cùm gloriosè curiam suam ad natale apud Gloverniam, ad Pascha apud Wintoniam, et apud Londonias ad Pentecosten tenuisset, in crastino sancti *Petri* ad vincula perrexit venatum in novam forestam: ubi *Walterus Tyrell* cum sagitta cervo intendens, insciius Regem percussit. Rex autem in corde percussus, corruit in terram, nec verbum edidit, sed vitam crudelem, fine misero, terminavit. Ejus quoque mortem signa plurima prævenerunt. Nam idem Rex pridie ante necem suam, vidit per somnum sese fleubotomiæ ictu sanguinem emittere, & radium cruoris in cœlum usque extentum, lucem obnubilare, & Dei interpellare claritatem. Rex autem sancta *Maria* invocata & somno excussus, lumen inferri præcepit, & cubicularios à se discedere non permittens, residuum noctis insomne peregit. Mane verò cùm aurora illuxisset, Monachus quidam transmarinus, qui pro ecclesiæ suæ negotiis Regis curiam sequebatur, *Roberto* filio Hamonis viro potenti & Regi familiari somnium retulit, quod nocte eadem viderat mirificum & horrendum. Vidit enim per somnum Regem in quandam venire ecclesiam, gestuque superbo & insolenti (ut solebat) cœpit despicere circumstantes, ubi crucifixum dentibus apprehendens, brachia illius corrosit, & crura pene detruncavit. Quod crucifixus cùm diu tolerasset, Regem demum dextro pede ita depulit, ut caderet in pavimentum supinus: & ex ore jacentis tantam exire flammam conspexit, & ita diffusam, ut fumorū nebula quasi chaos magnum usque ad sydera volitaret. Hanc visionem cùm *Robertus* Regi retulisset, cachinnos ingeminans ait: Monachus est, & lucri causa monachiliter somniavit: da ei centum solidos, ne videatur inaniter somniasse. Item videbatur Regi per somnium

Willielmus Rufus *a* Waltero Tyrel *sagitta occiditur.*

Prodigia & insomnia quæ ante obitum Regis Willielmi *acciderunt.*

1100. somnium nocte proxima ante diem mortis suæ, quòd vidit unum infantem pulcherrimum super altare quoddam, & cupiens & esuriens supra modum, adiit & corrosit de carne infantis, & videbatur ei prædulce, quod gustaverat: & volens plus auvidiùs sumere, infans torvo aspectu et voce minaci ait: desiste, nimis accepisti. Expergefactus à somno Rex, consuluit mane super hæc quendam episcopum. Episcopus autem suspicans judicium vindictæ, ait: desine Rex bone à persecutione ecclesiæ, præmonitio enim hæc Dei est, & benigna castigatio: nec ut proposuisti, venatum eas. Rex contemnens salutaria monita, in sylvas venatum ivit. Et ecce casu, cervus magnus cùm ante eum transiret, ait Rex cuidam militi, scilicet *Waltero Tyrell*: trahe diabole. Exiit ergò telum volatile, de quo bene & verè potuit dici, & vaticinio denotari:

Et semel emissum volat irrevocabile telum.

Et obstante arbore, in obliquum reflexum faciens, per medium cordis Regem sauciavit, qui subito mortuus corruit. Sui autem, & præcipuè miles ille, in partes fugerunt. Aliqui tum redeuntes, corpus in sanguine suo circumvolutum & tabefactum, supra bigam cujusdam carbonatoris imposuerunt fragilem, & macilentissimo jumento vno tractam. Rusticulus igitur coactus corpus ad civitatem transportare, dum transiret per quandam profundam & lutosam viam, fracta biga sua debili, corpus, immo cadaver rigidum & fœtens, in luto circumvolutum, volentibus asportare, dereliquit. Eadem hora comes Cornubiæ, in sylva, ab illa in qua hæc acciderant per duas dietas distante, dum venatum iret, & solus casu à suis sodalibus relinqueretur, obviavit magno piloso & nigro hirco, ferenti Regem nigrum & nudum per medium pectoris sauciatum. Et adjuratus hircus per Deum trinum & unum quid hoc esset, respondit: fero ad judicium suum Regem vestrum, immo tyrannum *Willielmum Rufum*. Malignus enim spiritus sum, & ultor maliciæ suæ, qua desævit in ecclesiam *Christi*, & hanc suam necem procuravi, imperante promartyre Angliæ beato *Albano*, qui questus est Domino, quòd in insula Britanniæ, cujus ipse fuit primus sacrator, supra modum grassaretur. Comes igitur hæc sociis statim narravit. Infra triduum autem hæc omnia vera reperit, per mediatores oculata fide expertus. Ejus præterea mortem miseram ut prædictum est, sanguis de terra ebulliens præsignavit: licet experimenta alia non deessent. Nam *Anselmus* Cantuariensis Archiepiscopus ob illius tyrannidem per triennium trans mare pulsus, à Roma Marcenniacum venit circa Kalendas Augusti, ut sancti *Hugonis Cluniacensis* abbatis colloquio frueretur. Ubi cùm de Rege *Willielmo* inter eos sermo haberetur, Abbas ille venerabilis Archiepiscopo respondens, sub testimonio intulit veritatis: Proxima nocte præterita, vidi Regem illum ante thronum Dei adductum & accusatum, & à justo Judice damnationis in illum sententiam promulgatam. Sed quomodo illud sciret, nec ipse tunc exposuit, nec Archiepiscopus propter illius eminentiam sanctitatis, nec alius audientium quilibet percontatus est. Item sequenti die, cùm Archiepiscopus, inde progressus Lugdunum venisset, & nocte sequenti, monachi, qui cum *Anselmo* erant, matutinos ipso præsente decantassent, ecce juvenis quidam ornatu serenus ac vultu, clerico cuidam ipsius Archiepiscopi, qui prope ostium thalami in lecto jacebat, & necdum dormiens, oculos tamen clausos tenebat, astitit, & vocans eum nomine suo dixit: *Adam* inquit, dormis? cui cùm clericus responderet, non, ait: Vis audire nova? Libenter respondit. Et ille: Pro certo (inquit) noveris, quòd totum dissidium inter Archiepiscopum & Regem *Willielmum* exortum, jam pœnitus est sopitum. Ad hoc clericus alacrior factus, caput erexit: sed oculis apertis neminem vidit. Item cùm nocte proximè sequente, unus ex monachis ejusdem Archiepiscopi ad matutinos staret & cantaret, ecce quidam illi chartulam admodum parvam exhibuit ad legendum, quam intuens monachus: obiit Rex *Willielmus* in ea scriptum invenit. Qui confestim oculos aperiens, præter socios nullum vidit. Nec multò pòst elapso termino, duo ex monachis ejus ad ipsum venientes, & Regis mortem nunciantes, hortati sunt attentiùs, ut illico sedem suam repetere dignaretur.

Videtur Mattheus *has futiles confirmationes quaestias gratia adducere.*

Vitia Willielmi *secundi.*

JUre autem Rex in medio totius injustitiæ suæ præreptus occubuit, qui supra hominem erat, & consilio perversorum, quicquid mali poterat, id semper agebat. Et suis nequam, alienis nequior, sibi nequissimus, subjectos omnes continuis geldis & & talagiis vexabat, vicinos werris & exactionibus assiduis provocabat, nec respirare poterat Anglia, sub ipso miserabiliter suffocata. Ipse namque, & qui ei famulabantur, omnia rapiebant, omnia conterebant, & subvertebant, adulteria violenter & impunè

punè committebant, quicquid fraudis & nequitiæ antea non erat, his temporibus pullulavit. 1100. Invisus namque Rex nequissimus Deo & populo, die qua obiit, in proprio tenebat Archiepiscopatum Cantuariensem, episcopatus Wintoniensem & Sarisberiensem, cum duodecim Abbatiis, quas aut vendebat, aut in firmam dabat, aut in manu sua tenebat. Nec luxuriæ scelus exercebat occultè, sed ex impudentia coram sole. Quid plura? Quicquid Deo, Deumque diligentibus placebat, hoc Regi Regemque diligentibus displicebat. Sepultus est autem in crastino perditionis suæ, apud Wintoniam, in cujus sepultura lachrymæ locum præ gaudio non habebant, cum regnâsset annis tredecim.

DE CORONATIONE REGIS HENRICI *primi*.

1\. DEfuncto itaque Rege *Willielmo*, cùm magnates Angliæ ignorarent quid actum esset de *Roberto* duce Normannorum, Regis defuncti fratre primo genito, qui jam per quinquennium in expeditione Hierosolymitana moram pertraxerat, timuerunt diu sine regimine vacillare. Quod *Henricus* fratrum ultimus & juvenis sapientissimus, cùm callidè cognovisset, congregato Londoniis clero Angliæ & populo universo, promisit emendationem legum, quibus oppressa fuerat Anglia tempore patris sui & fratris nuper defuncti, ut animos omnium in sui promotionem accenderet & amorem, & ut illum in Regem susciperent & patronum. Ad hæc clero respondente & magnatibus cunctis: quòd si animo volente ipsis vellet concedere, & charta sua communire illas libertates & consuetudines antiquas, quæ floruerunt in regno tempore sancti regis *Edwardi*, in ipsum consentirent & in Regem unanimiter consecrarent. *Henrico* autem hoc libenter annuente, & se id facturum cum juramento affirmante, consecratus est in Regem apud Westmonasterium, in die Assumptionis beatæ *Mariæ*, favente clero & populo, cui continuò à *Mauritio* Londinensi Episcopo, & à *Thoma Eboracensi* Archiepiscopo corona capiti imponitur. Cùm fuerat diademate insignitus, has libertates subscriptas in regno, ad exaltationem sanctæ ecclesiæ & pacem populi tenendam concessit. Hoc tempore apud Berksyre in quodam pago, in villa Humestede, sanguis emanavit de terra, continuis quindecim diebus, tam copiosè, ut amplum stagnum tingeret & inficeret.

Absente Roberto Normannorum duce, & in crucis expeditione impedito, Rex Henricus in Regem eligitur & coronatur.

2\. HEnricus Dei gratia Rex Angliæ, *Hugoni de Boclande* vicecomiti, & omnibus fidelibus suis, tam *Francis* quàm Anglicis in Herefordsyre salutem. Sciatis me Dei misericordia & communi consilio Baronum regni Angliæ Regem esse coronatum. Et quia regnum oppressum erat injustis exactionibus, ego respectu Dei & amore, quem erga vos omnes habeo, sanctam Dei ecclesiam liberam facio, ita quòd nec eam vendam, nec ad firmam ponam, nec mortuo Archiepiscopo, vel episcopo, vel abbate, aliquid accipiam de dominio ecclesiæ, vel de hominibus, donec successor in eam ingrediatur. Et omnes malas consuetudines, quibus regnum Angliæ injustè opprimebatur, inde aufero, quas malas consuetudines in parte hîc pono.

Si quis Baronum meorum, comitum vel aliorum, qui de me tenent, mortuus fuerit, hæres suus non redimet terram suam, sicut facere consueverat tempore patris mei, sed justa & legitima relevatione relevabit eam. Similiter et homines Baronum meorum, legitima et justa relevatione relevabunt terras suas de dominis suis. Et si quis Baronū vel aliorum hominum meorū, filiam suā tradere voluerit, sive sororē, sive neptē, sive cognatam, mecum inde loquatur, sed neq; ego aliquid de suo pro hac licentia accipiā, neq; defendā ei, quin eam det, excepto si eam dare voluerit inimico meo. Et si mortuo Barone vel alio homine meo, filia hæres remanserit, dabo illam cum consilio Baronū meorū cū terra sua. Et si mortuo marito, uxor ejus remanserit, & sine liberis fuerit, dotem suam, & maritagium

Emendatio legum consuetudinum Anglicarum.

1100. tagium habebit, & eam non dabo marito, nisi secundum velle suum. Si verò uxor cum liberis remanserit, dotem suam & maritagium habebit, dum corpus suum legitimè servabit, & eam non dabo nisi secundum velle suum, & terræ liberorum custos erit, sive uxor sive alius propinquior, qui justus esse debet. Et præcipio, ut homines mei similiter se contineant erga filios & filias, & uxores hominum suorum. Monetagium commune, quod capiebatur per civitates vel comitatus, quod non fuit tempore *Edwardi* Regis, hoc ne amodo fiat, omninò defendo. Si quis captus fuerit sive monetarius sive alius cum falsa moneta, justitia recta inde fiat. Omnia Placita & omnia debita, quæ Regi fratri meo debebantur, condono, exceptis firmis meis, & exceptis illis, quæ pacta erant pro aliorum hæreditatibus, vel pro illis rebus, quæ justiùs alios cõtingebant. Et si quis aliquid pro hæreditate sua pepigerat, illud condono, & omnes relevationes, quæ pro rectis hæreditatibus pactæ erant. Et si quis Baronum vel hominum meorum infirmabitur, sicut ipse dabit vel dare disposuerit, pecuniam suam: ita datam esse concedo. Quòd si ipse præventus vel armis, vel infirmitate, pecuniam suam nec dederit, nec dare disposuerit, uxor sua sive liberi aut parentes & legitimi homines sui pro anima ejus eam dividant: sicut eis meliùs visum fuerit. Si quis Baronum vel hominum meorum foris fecerit, non dabit vadium in misericordia pecuniæ suæ, sicut faciebat tempore patris vel fratris mei: sed secundum foris facturæ modum: nec ita emendabit sicut emandasset retro tempore patris mei, vel fratris. Quòd si perfidiæ vel sceleris convictus fuerit, sicut culpa, sic emendet. Murdra etiam retrò ab illa die, qua in Regem coronatus fui, omnia condono, & ea quæ amodo facta fuerint, justè emendentur, secundum lagam Regis *Edwardi*. Forestas communi consilio Baronum meorum in manu mea ita retinui, sicut pater meus eas habuit. Militibus qui per loricas terras suas defendunt, terras dominicarum carucarum suarum quietas ab omnibus geldis & omni proprio dono meo concedo: ut sicut tam magno gravamine alleviati sunt, ita equis & armis benè se instruant, ut apti & parati sint ad servitium meum, & ad defensionem regni mei. Pacem firmam pono in toto regno meo, & teneri amodo præcipio. Lagam Regis *Edwardi* vobis reddo, cum illis emendationibus, quibus pater meus eam emendavit, consilio Baronum suorum. Si quis aliquid de meo, vel de rebus alicujus, post obitum Regis *Willielmi* fratris mei cepit, totum citò reddatur absque emendatione: & si quis inde aliquid retinuerit, ille super quem inventum fuerit, graviter mihi emendabit. His testibus, *Mauricio* Londoniensi episcopo, *Willielmo* Wintoniensi electo, *Girardo* Herfordensi episcopo, *Henrico* comite, *Simone* comite, *Waltero Giffard* comite, *Roberto* de Monte forti, *Rogero Bigod*, & aliis multis. Factæ sunt tot chartæ quot sunt comitatus in Anglia, & Rege jubente, positæ in abbatiis singulorum Comitatuum ad monumentum.

Rex itaque *Henricus* in Regem (ut dictum est) coronatus, dedit episcopatum Win- 3
toniensem *Willielmo Giffard*, & continuò de possessionibus cunctis ad episcopatum pertinentibus, illum, contra novi statuta concilii, de quo superiùs mentionem fecimus, v. p. 22
investivit. Deinde de consilio totius ecclesiæ Anglicanæ, misit ad partes transmarinas nuncios solemnes, ad *Anselmum* Cantuariensem Archiepiscopum, summopere illum sollicitans, ut cum festinatione ab exilio rediens, sedem suam repetere non moraretur. Re- 5
diit interea dux *Robertus* frater Regis, expleta magnificè peregrinatione Hierosolymitana, in Normanniam, in qua jam per quinquennium ferè fuerat demoratus, ubi cum lætitiâ & honore susceptus est ab universo populo regionis, præcipuè à Normannis. Tenuit autem eo tempore Rex in custodia *Ranulphum Dunelmensem* episcopum, hominem perversum, & ad omne scelus paratum, quem frater ejus Rex *Willielmus* episcopum fecerat *Dunelmensem*, & regni Anglorum subversorem. Qui cùm Regi jam dicto nimiùm esset familiaris, constituerat eum Rex procuratorem suum in regno, ut evelleret, destrueret, raperet, & disperderet, & omnia omnium bona ad Fisci commodum comportaret. Sed mortuo Rege iniquo, & *Henrico* coronato, de communi consilio gentis Anglorum, posuit eum Rex in vinculis, à quibus cum custodibus suis pecunia corruptis, evasisset, transfretavit clàm in Normanniam, & sua exhortatione Ducem *Robertum* commovit in Regem fratrem suum. At dux *Robertus* literas occultè ad Angliæ magnates transmittens, allegavit, quòd esset primogenitus filiorum Regis *Willielmi* primi, qui Angliam armis subjugaverat, & hac ratione de jure sibi regnum competere affirmabat. His auditis, multi nobiles de regno Angliæ causæ illius favorem præbentes, fidele consilium ei pariter & auxilium promiserunt. *Robertus* verò interim paravit viam, ut jus suum prosequeretur:

Dux Robertus in Normanniam reversus.

Episcopus Dunelmēsis Ranulphus, Robertum *Normannorū ducem in Regem* Henricū *concitavit.*

1101.

queretur: sed quia nuper de peregrinatione terræ sanctæ pauper redierat, distulit ad tempus negotium mente conceptum, ut tempore congruo illud effectui manciparet. Eodem tempore defuncto *Thoma* Eboracensi Archiepiscopo, *Gerardus* successit: & *Sigisbertus Gemblacensis* monachus, hucusque chronica sua satis eleganter digessit.

Sigisbertus Gemblacensis chronicorum scriptor.

4 EOdem anno defuncto Papa *Urbano*, Paschalis sedit in cathedra Romana post eum, annis decem & octo. Eodem anno Rex Hierosolymarum *Godefridus*, ad instantiam quorundam Baronum suorum, Jordanis flumine transito, in regione Ammonitarum, quam tunc Arabes inhabitabant, ingentem gregum & armentorum contrahens prædam, cum manubiis infinitis fœliciter remeavit. Quo audito, Princeps quidam de gente Arabum præclarus & potens, atque in disciplina militari ferventissimus, per internuntios pace impetrata, ad Regem *Godefridum* cum ejusdem gentis nobili comitatu accessit. Audierat enim multorum relatione de Regis & populi occidentis viribus & magnificentia, qui per tot terrarum spatia universum sibi subegerant orientem. Unde studio eum ferventissimo videre gestiens, ad Regis præsentiam adductus, reverenter illum salutavit. Et cùm diu Regem intuitus, corporis ejus dispositionem admiraretur, cœpit eum multa precum instantia rogitare, ut in conspectu ejus gladio suo camelum maximum, quem ad illum usum adduxerat, percutere dignaretur. Rex verò non ad jactantiam, sed ut barbaris nationibus timorem incuteret, evaginato gladio camelum percussit, & caput belluæ tanquam res esset perfragilis, gladio amputavit. Quo viso Arabs, obstupuit: sed in mente sua, id ensis acumini adscribebat. Unde impetrata licentia, ut confidentiùs loqueretur, quæsivit propensius, si id possit cum alterius gladio operari. At Rex subridens Arabis gladium sibi dare præcepit. Quo arrepto, alium camelum sibi præsentatum percussit, & caput illius sine difficultate præcidit. Sicque Arabs, quod de Regis virtute audierat, verum esse comperiens, multis in auro, argento, equis, ac rebus preciosis muneribus collatis, ejus sibi gratiam comparavit, & reversus ad propria, Regis fortitudinem omnibus prædicavit. Deinde idem Rex Hierosolymarum magnificus mense Julio incurabili morbo correptus, ægrotare cœpit, & assumpto humanæ salutis viatico, confessor Christi diem clausit extremum, cum beatis spiritibus vitam possessurus æternam. Obiit autem decima quinta Kalendas Augusti anni præsentis, & sepultus est in ecclesia Dominici sepulchri, sub loco Calvariæ, ubi & successoribus ejus usque in præsentem diem, pro sepultura locus est deputatus. Tandem cùm per tres menses regnum vacasset Hierosolymitanum, judicio principum universorum, & cleri citatus est Dominus *Baldewinus*, frater ex utroque parente defuncti Regis, ut post eum cum festinatione accederet (sicut jus dictaret) regnaturus.

Papa Urbano *Paschalis succedit.*

Rex Godefridus *regionem Ammonitarum invadit.*

Fortitudo ducis Godefridi.

Rex Godefridus *moritur.*

5 ANno Domini M. C. primo, *Baldewinus* comes *Edessanus* & frater Regis *Godefridi* uterinus Hierosolymam veniens, in die sancto Nativitatis dominicæ, per manum Patriarchæ *Dieberti*, in Regem Hierosolymarum inunctus est, & Regio diademate laureatus. *Tancredus* autem vir nobilis & omni laude dignissimus, veteris injuriæ (de qua superiùs dictum est) à *Baldewino* nondum in Regem coronato sibi illatæ non immemor, sumpta ab eo recedendi licentia, reddidit ei urbes Tyberiadensem, & *Caipham*, quas ex dono Regis *Godefridi* susceperat, & Antiochiam veniens, à populo civitatis benignè susceptus est: fuerat enim paulò ante, *Boamundus* princeps civitatis, apud Meletemiam Mesopotamiæ urbem, à Damiiva Turco quodam captus, & nondum à vinculis deliberatus: unde & *Tancredus* à principibus Antiochenis sæpe vocatus, ut præesset eis, donec *Boamundus* à vinculis solveretur, adquievit petitionibus eorum, & tam urbis quàm regionis administrationem suscepit. Contigit autem eo tempore Regem *Baldewinum* Jordanem transire, & ut regionum finitimarum exploraret infirma, descendere in Arabiam ejusdemque provinciæ intima hostiliter perlustrare. Ubi de nocte subitò super Turcos rueus non præmunitos, in ipsorum tabernaculis, viros multos, mulieres cum parvulis universis, & omnem eorum substantiam sibi fecit in prædam, trahens secum spolia infinita, camelorum quoque & asinorum multitudinem inauditam. Viri autem velocitate equorum fugientes, uxores & liberos cum manubiis impreciabilibus, nostris reliquerunt in prædam. Rex autem rediens cum spoliis, fœminam quandam, uxorem cujusdam principis potentis prægnantem & in partu jacentem invenit. Quod videns Rex, fecit de spoliis lectum parari, pro tempore idoneum, duosque cibos & utribus aqua plenis, lactisque copia, & ancillis ad ejus custodiam assignatis, mantello, quo erat

Baldewinus fratri Godefrido *in regnum Hierosolymitanum succedit.*

Expeditio Baldewini *in Arabiam.*

Humanitas Baldewini.

1102. Rex indutus, involvit eam,& exercitu inde transivit. Die verò sequenti, magnus ille Arabum princeps de uxore admodum tristis, de more nostrorum sequens exercitum, in uxorem casu incidit, sic jacentem. Videns ergò princeps ille & stupens humanitatem, quam Rex erga eam exhibuerat, cœpit nomen Regis usque ad sydera extollere, & eidem spopondit omnibus diebus vitæ suæ obligatum.

Henricus ducit Matildam filiam Regis Scotorum.

EOdem anno, *Anselmus* Cantuariensis Archiepiscopus in Angliam veniens, desponsavit *Matildam* filiam *Malcolmi* Regis Scotorum, & Sanctæ Margaretæ Reginæ, novo 6
Regi Angliæ *Henrico*. Ipsa verò invita nupsit ei, sed parentum & amicorum consiliis vix adquiescens; tandem tædio affecta, adquievit. Instantes enim importunè, dicebant: O mulierum generosissima ac gratissima, per te reparabitur Anglorum genialis Nobilitas, quæ diu degeneravit, & fœdus magnorum principum redintegrabitur, si matrimonio prælocuto consentias. Quod si non feceris, causa eris perennis inimicitiæ gentium diversarum, & sanguinis humani effusionis irrestaurabilis. Videns igitur virgo clementissima, quòd tot & tantorum consiliis urgentibus adquiescere oportuit, quæ cum Christiana matertera sancta sanctissimè in claustro religionis educata fuerat, & votum virginitatis Deo sposponderat,& ut multi perhibent, velum susceperat professæ religionis: irata in mentis dixit amaritudine: Ex quo sic oportet fieri, utcunque consentio, sed fructum ventris mei, quod est horribile dictu, diabolo commendo. Me enim Deo vovi, quod non finistis, immo sponsum meum, quem elegi, ausu temerario, immemores causæ sancti *Matthei* Apostoli, *Zelotipatir*.

Turbatum regnum per fœdus pacificatur.

SIc igitur nuptiæ magnificæ (ut decuit) celebrantur: & tantò ardentius exarsit Rex 7
in ipsius amorem, quantò scelestius adamavit. Secundum illud poëticum: nitimur in vetitum semper. Peccato igitur exigente, facta est commotio subitò in regno, causa *Roberti* ducis Normanniæ, non modica. Qui (ut rumor afferebat ventilatus) ad hoc venit cum exercitu copioso, ut sibi Angliam subjugaret. Quo cognito, Rex *Henricus* conscientiam habens multipliciter cauteriatam, misit navalem expeditionem contra fratrem venientem, sed pars major exercitus, quia Rex jam tyrannizaverat, *Roberto* adhæsit venienti. Cùm ergo apud Portesmothã ante Kalendas Augusti applicuisset, & Rex obviaret ei hostiliter, principes utrinque fratrum non ferentes dissidium, colloquium inierunt, cum pio & circumspecto consilio, mutuum ac generale: & concordiæ fœdus inter eos tali pacto firmaverunt, quòd Rex *Roberto* annis singulis, tria millia marcarum argenti daret ex Anglia, & qui eorum diutiùs viveret, hæres esset alterius si absque filio moreretur. Hoc autem cùm per duodecim magnates juratum esset utrinque, Dux *Robertus* perendinavit cum fratre usque ad festum sancti *Michaelis*, & postea ad propria transfretavit. Eodem anno, *Henricus* Romanum adeptus Imperium, imperavit annis triginta quinque. Eodemque tempore Rex *Henricus* dedit Episcopatum Herfordensem *Reinelmo* cuidam, v. p. 22.
sine electione facta, & contra novi decreta concilii, ipsum publicè investivit.

Consilium habitū Londoni.

ANno Domini M. CII. Rex Anglorum *Henricus* obsedit castellum Arundel, quod 8
erat juris *Roberti* de Beliasmo contra Regem illud retinentis. Sed cum difficile esset expugnatu, castellum aliud ligneum contra illud construxit, & interim castellum de Bruges obsedit & cepit, donec redditum erat ei castellum Arundel; et capto municipio, Rex *Robertum* de Beleasmo ex Anglia proscripsit. Eodem anno *Anselmus* Cantuariensis Archiepiscopus concilium tenuit Londoniis in ecclesia sancti *Pauli*, præsente Rege, & suffraganeis Episcopis circa festum sancti *Michaelis*. In hoc concilio sacerdotes concubinarios excommunicavit, nisi eas de cætero amoverent. Hoc autem bonum quibusdam visum est, & quibusdam periculosum: ne dum mundicias viribus majores expeterent, in immunditias laberentur deteriores. Deinde Regi, quæ Romæ decreta in concilio generali acceperat de investituris ecclesiarum plano sermone descripsit: quòd videlicet nullus ecclesiarum Prælatus, Episcopus, vel abbas, vel clericus, investituras alicujus ecclesiasticæ dignitatis de manu suscipiat laicorum. Unde idem Archiepiscopus degradavit Abbates quosdam, qui de manu laicorum, & data pecunia, Abbatias obtinuerant: inter quos fuerunt *Richardus* Eliensis, *Aldewinus* Ramesiensis, Burgensis, Tamstokensis, Cernelensis, et Middletunensis, quorum nomina non tenemus. Et quoniam ad jussionem Regis quosdam Episcopos, qui institutiones à Rege susceperant, consecrare noluit, vel eis communicare, Rex vehementer iratus præcepit *Girardo* Eboracensi Archiepiscopo, ut eos consecraret: sed *Willielmus Giffardus* Wintoniensis electus, qui consecrari debuit, *Girardi* sprevit consecrationem: quare Regis judicio eliminatur à regno.

Reinulmus

Reinelmus verò Herefordensis antistes, eo quòd à Rege institutionem acceperat, ei suum reddidit præsulatum. 1103.

9 ANno Domini M.CIII. *Anselmus* Cantuariensis Archiepiscopus, post multas tribulationes & injurias, quas à Rege perpessus fuerat, Romam perrexit, sicut inter ipsum & Regem convenerat, ducens secum degradatos Abbates, & *Willielmum Wintoniensis* electum. Qui Romam veniens, à Papa Paschali susceptus est reverenter. Dehinc die pro Regis constituto negotiis, *Willielmus* de Warenast clericus & procurator Regis Anglorum causam ipsius in medium tulit, ac inter alia constanter allegavit, quòd nec ipse pro regni amissione investituras ecclesiarum amittere velit: & hoc verbis minacibus affirmavit. Ad hæc Papa: si quemadmodum dicis, Rex tuus nec pro regni amissione donationes ecclesiarum amittere pateretur, scias præcisè, coram Deo dico, quia nec pro mei capitis redemptione eas illi impunè permitterem obtinere. In his ergò Regis negotio terminato, *Anselmus* Archiepiscopus pro episcopis & Abbatibus degradatis multa precum instantia, dominum Papam rogare cœpit, ut cum illis misericorditer dispensaret, ut possent amissas recipere dignitates. Tunc sedes clementissima, quæ nulli deesse consuevit (dummodo albi aliquid vel rubei intercedat) præscriptos pontifices & abbates ad pristinas dignitates misericorditer revocavit, & cum gaudio ad proprias sedes remisit. Eodem anno *Robertus* dux Normannorum, causâ fratris sui & Regis versutia, tria millia marcarū argenti, quas Rex illi singulis annis reddiderat, condonavit. In Anglia pestifera mortalitas animalium, maxima quoque hominum hoc tempore fuit.

Anselmus Romam secū duxit degradatos.

Romæ omnia auro & argento etiam tunc temporis erant venalia.

10 CIrca dies istos, multi nobiles de finibus occidentis cruce signati ad iter se accingentes, Duces habuerunt nobiles viros & potentes, *VVillielmum* Aquitaniæ ducem, *Hugonem* magnum comitem Viromadensem, qui nuper ab eadem peregrinatione redierat, *Stephanus* Carnotensis & Blesensis comes, cum *Stephano* comite Burgundensi. Hi omnes uno eodemque desiderio accensi, cum turba non modica Constantinopolim pervenerunt. Ubi ab Imperatore Alexio reverenter, sed dolosè suscepti, invenerunt ibi comitem *Tholosanum*, qui semel peregrinatione incepta nunquam ad propria redire proposuit. Qui omnes sumpta ab Imperatore licentia, comitem *Tholosanum* quasi productorem habentes, transito Hellesponto, Nicæam Bithiniæ urbem attigerunt. Tunc Imperator Alexius & proditor nequissimus nostrorum invidens successibus, Turcis infidelibus per quorum terras peregrini transituri erant, crebras transmisit epistolas, exhortans attentiùs ne tantum Christianorum populum liberè transire in suam perniciem paterentur. Nostri autem nimis inconsultè agentes, & nihil sinistri suspicantes, divisis agminibus incedebant, vinculum charitatis non habentes: unde dati sunt in manus insidiantium Turcorum, ita quod ex eis una die ceciderunt in ore gladii plus quàm quingenta millia peremptorum. Quibus autem concessum est hostium manus effugere, amissis omnibus, apud Tharsum Ciliciæ convenerunt, & defuncto ibi *Hugone* magno, & in ecclesia doctoris gentium sepulto, Antiochiam profecti sunt, indeque Hierosolymam festinantes Tortosam pervenerunt, urbemque obsidione vallantes, infra dies paucos obtinuerunt eam, civibus interemptis, aut mancipatis perpetuæ servituti.

Nobiles multi Imperatoris dolo perierunt.

Tortosa expugnatur.

11 SUb his quoque diebus in portu Joppensi magna Januensium classe appulsa, & in Paschali solemnitate Hierosolymam ascenderunt. Horum Rex Hierusalem *Baldewinus* fultus auxilio, Asur oppidum maritimum obsedit, & illud potenter subjugavit, & in eo custodibus relictis, Cæsaream usque pervenit. Quam Rex cum magno labore suorum effractam ingressus interfectis civibus, spolia ibidem impreciabilia obtinuit, quæ suis auxiliariis largiter erogavit. Erat autem in una parte hujus civitatis templum deorum, ad quod populus causa obtinendæ salutis confugerat, sed illo confracto, tanta ibi strages facta est, ut horror esset occisorum multitudinem intueri. In illo autem oratorio vas viridissimi coloris repertum est, in modum paropsidis formatum, quod Januenses smaragdinum reputantes, pro magna pecuniæ summa receperunt, & pro ornatu precioso suæ illud ecclesiæ obtulerunt. Adducti sunt autem coram Rege procurator civitatis, qui lingua eorum Emyr dicebatur, & Juridicus qui Cadmus appellabatur, qui ob spem maximæ redemptionis sunt compedibus mancipati. Rex verò constituit ibi Archiepiscopum *Baldewinum* quendam, qui cum duce *Godefrido* illuc advenerat, & relicto ad custodiam civitatis præsidio militari, ad Ramulam festinavit. Misit eo tempore Calyphus Ægypti principem militiæ suæ contra Regem *Baldewinum*, cum undecim millibus equitum, & viginti millibus peditum, præcipiens, ut populum inopem & mendicum à suis

Rex Hierosolymarum tres civitates subegit.

Asur oppidū expugnatum.

1103. suis (ut dicebant) finibus propulsarent. Quos cùm Rex advenire cognovisset, obviavit illis intrepidus cum equitibus ducentis & sexaginta, & peditibus nongentis: & invocato de supernis auxilio, viriliter irruerunt in hostes, quibus in fugam compulsis, insequuti sunt eos fideles usque Ascalonem, stragem operantes non modicam, per octo milliaria: & nocte illa victores in campestribus quieverunt. Ceciderunt quoque ex hostibus quinque millia virorum, & ex nostris equites septuaginta, pedites autem plures, quorum tamen certus numerus non habetur. Principibus interim occidentis, de quibus suprà retulimus Hierosolymam festinantibus, Rex Hierusalem obviam eis adveniens in sanctam Civitatem cum gaudio introduxit.

Baldewinus Aegyptios praelio superat.

ANno Domini M. C. IIII. Surrexit inter Regem *Henricum* & *Robertum* Normanniae ducem fratres, causis intercedentibus, discordia, unde Rex missa in Normanniam expeditione militari, eaque à quibusdam proditoribus Ducis recepta, praedis & combustionibus non modicam cladem rebus Ducis subitò intulit. Sed *Willielmus* comes Moretonij causa perfidiae nuper à Rege proscriptus ab Anglia, animo perfecto, ut vir strenuus, regalibus turmis audacter bellum indixit. Sed dux *Robertus* fratris sui divitias metuens, castella sua, & terrae infirmiora in quantum potuit communivit. Eodem anno apparuerunt in meridie circa solem quatuor circuli albi coloris. 12

Dissidium inter Henricum primum & Ducem Robertum.

HOc quoque tempore, Anselmus Cantuariensis Archiepiscopus à Roma rediens, cum Lugduno appropinquasset, *Willielmus* de Warenast Regis Anglorum procurator, de quo superiùs mentionem fecimus, interdixit ex parte domini sui, ne rediret in Angliam, nisi omnes patris ac fratris ipsius consuetudines se ei fideliter promitteret servaturum. Quod ille audiens admiratus est, sciens se alia conditione ab Anglia recessisse. Perveniens autem Lugdunum resedit cum Hugone Archiepiscopo civitatis, omnibus quae Dei sunt diligenter intendens. Rex autem *Henricus*, ut comperit tam Papam quàm Archiepiscopum in sua perstare sententia, mox Archiepiscopatum in dominium suum redegit, & Anselmum bonis omnibus spoliavit. 13

Anselmus Angliam adire cogitans per Regium procuratorem impeditur.

CIrca dies istos Arabitae cum Ægyptiis fines Christianorum apud Lyddam, Sauranam, & Ramulam ingressi, ad numerum viginti millium, praedis ibi instabant & rapinis. Quod ut Regi Hierusalem *Baldewino* nuntiatum fuisset, praeter morem nimis inconsultè agens, non convocatis ex urbibus finitimis militaribus copiis, sed de sua virtute praesumens, vix ducentos secum habens equites, contra hostes prorupit. Sed nostrorum paucitas à tanta infidelium multitudine oppressa, caesis pluribus, in fugam est compulsa. Qui autem evadere potuerunt, ad Ramulam oppidum confugerunt. Ceciderunt ibidem uterque comes *Stephanus*, qui nuper advenerant, & alii nobiles multi, quorum nomina scripta habentur in libro vitae. Rex vero licet de oppidi securitate non multum confideret, tamen ut mortis dispendium declinaret, illud ingreditur, spem non habens aliam evadendi. Cumque de vita desperans, in crastino metueret ab hostibus obsideri, ecce intempestae noctis silentio affuit supradictus ille princeps nobilis de Arabia, cujus uxori (ut praemisimus) Rex tantam exhibuerat humanitatem, dum in partu laboraret: & voce suppressa iis qui in muro erant, hoc modo loquebatur: Verba habeo (inquit) ad Regem secretiora, quae perfero, facite ut introducar ad ipsum. Qui coram Rege adductus, instruit eum, ut de oppido egrediatur, promittens securè, quòd ipsum sub tuto constituet, si sine tumultu exeat & cum paucis. Consilium enim inierant Arabes (ut testabatur) quòd summo diluculo castrum obsiderent. Tandemque egressus Rex cum paucis, amicum sequens, ad montana conscendit. At vir nobilis ille ab eo digrediens, opportunum Regi tempore congruo promisit obsequium. Rex verò duobus sociis comitatus, per medias hostium insidias *Assur* usque pervenit: ubi à suis cum gaudio exceptus est, & sumpto cibario confortatus. Hostes autem victoria potiti, in crastino Ramulam obsederunt: quam violenter subjugantes, fideles qui in praesidio erant, partim neci, partim tradiderunt perpetuae servituti. Venit interea *Hugo* de sancto Aldemaro, cui Rex dederat urbem Tiberiadensem, apud Assur ad Regem cum equitibus octaginta. Quorum Rex fretus auxilio, assumptis secum Joppitis cum equitibus nonaginta, in spem bonam erectus, decrevit hostibus occurrere, & injurias eis refundere cum usuris. Erant autem prope Hostes quasi ad tria milliaria, & ecce Rex cum suis, infusa de supernis virtute & divina gratia praeeunte, in hostes potenter irruens, eorum agmina dissolvit, & interfectis ex eis non paucis, caeteros compulit fugam inire. Deinde in castra hostium reversi fideles 14

Temerarium praelium Baldewini regis.

Baldewinus beneficio Arabis cujusdam hostes evadit.

Ramula ab hostibus fidei capitur.

Victoria Baldewini.

1104.

fideles, spolia cum asinis, camelis, papilionibus, & tentoriis, alimentorumq; copiis colligentes, quasi per menses septem imbelles, postea quieverunt. Eodem tempore dominus *Tancredus*, Appamiam Cœlesyriæ metropolim obsedit & cœpit. Inde Laodiciam transiens, illam recepit in suam. His autem urbibus ampla nimis cum oppidis, suburbanis multis territoria adjacebant. Eodem etiam tempore *Boamundus*, Antiochenorum princeps, post annos quatuor suæ captionis, pretio interveniente redemptus, Antiochiam est reversus.

Boamundus *postquam quadriennio vinculis detentus fuisset, liberatur.*

15 EOdem anno Rex Hierusalem *Baldewinus*, Ptolomaidam civitatem maritimam, provinciæ Phœnicis, obsidione vallavit. Hæc autem urbs portum habens infra mœnia & extra, tranquillam præbere potest navibus stationem. Hanc gemini fratres *Ptolomeus* fundasse & *Achon* perhibentur, quam inter se dividentes, & muris eam solidis per gyrum vallantes, à *Ptolomæo*, Ptolomaidam, & ab *Achone*, Achon sive Acharon vocabulum indiderunt. Obsessa igitur civitate per terram à Rege suisque principibus, & à classe Januensi navibusque rostratis, quas galeias appellant, per mare, introitum civibus & exitum auferebant. Machinis tandem circumpositis, crebris assultibus, tàm à Rege per terram, quàm à classe, per oram maritimam, multos excivibus, variis eventibus peremerunt. Cumque per dies viginti continuos, nostri oppugnando, illique injurias à se propulsando desudassent, hac conditione Regi civitatem tradiderunt, ut qui egredi vellent, cum uxoribus, liberis & rebus omnibus, liberum haberent exitum : & qui in domibus manere eligerent, data Regi singulis annis bonis conditionibus pecunia, sub illius protectione manerent securi. Hic primùm per mare accedentibus ad terram sanctam, patuit secura tranquillitas, littore ab hostibus aliquantulum expedito. Eodem anno *Boamundus*, & *Baldewinus* comes, cum *Tancredo* & *Jocelino* eorumque legionibus universis, Euphratem transeuntes, Carram civitatem, de qua in gestis *Abrahæ* legitur, obsederunt. Cives autem de subventione diffidentes, nostris civitatem obtulerunt : sed stimulante invidia, effusa est contentio inter *Boamundum* & *Baldewinum*, quis eorum urbem obtineret in suam. Et differentes usque mane, urbem oblatam occupare, donec de illa quæstione frivola pleniùs discuteretur, antequam dies illucesceret, tanta hostium adfuit multitudo, ut nostri de vita etiam desperarent. Patriarchæ autem qui affuerunt, verbis exhortatoriis nostris animos addere nituntur : sed gratia destituti divina, nec verbis nec admonitionibus adjuvantur. Nam statim in primo conflictu, nostri ignominiosè terga ostendentes, castraque cum sarcinis deserentes, fuga salutem quærebant, quam non poterant invenire. Capti sunt ibi comes Edessanus *Baldewinus*, & consanguineus ejus *Jocelinus*, fugientibus *Boamundo* & *Tancredo* cum duobus Patriarchis, donec ad urbem Edessam incolumes pervenerunt. Tunc tradita est civitas Edessana & provincia tota sub custodia Domini *Tancredi*, donec *Baldewinus* à carcere solveretur.

Ptolomaide *obsessa.*

Deditio Ptolomaidæ.

Cruce signati Carram obsidentes, supervenientis intestina dissidio & externis hostibus in fugam compelluntur.

16 ANno Domini M. C. V. Rex Anglorum *Henricus*, transfretavit in Normanniam, contra fratrem suum ducem Normannicum certaturus. Conquæsivit igitur *Cadomum* & *Bajocum* consulis auxilio Andegavensis, cum aliis castellis multis : & omnes ferè sese Regi Normanniæ principes subdiderunt. Eodem tempore *David* frater Reginæ Anglorum *Mathildis*, venit in Angliam, ut sororem suam visitaret. Qui cùm nocte quadam in Thalamum ejus ab ipsa vocatus venisset, domum invenit leprosis plenam : & Reginam in media stans, deposito pallio, linteo se utrisque manibus præcinxit, & aqua imposita, cœpit lavare pedes eorum, & extergere linteo, & utrisque manibus constrictos, cœpit devotissimè osculari. Cui frater : Quid est quod agis? ô Domina mea! Certè si Rex sciret ista, nunquam dignaretur os tuum leprosorum pedum tabe pollutum, suis labiis osculari. Et illa subridens ait : Pedes Regis æterni, quis nescit labiis Regis morituri, esse præferendos? Ecce, ego idcirco vocavi te fratre charissime, ut exemplo meo talia discas operari : fac rogo quod me facere intueris. Cui cum frater respondisset, se nullo modo talia facturum, illa cœptis insistente, *David* subridens remeavit. Eodem anno Rex *Henricus* dispositis in Normannia rebus necessariis ad Angliam transfretavit, ut multiplicatis viribus, fortior remearet.

Rex Henricus *in Normanniā trajecit.*

Pietas Reginæ Matildis.

Rex Henricus reversus in Angliam majoribus comparatis copiis in Normanniam rediit.

17 ANno Domini M. C. VI. dux Normannorum *Robertus* venit ad fratrem suum apud Northamptonā, amicabiliter petens ab eo, ut ablatam sibi fraternā redderet gratiam : sed Deus eorum concordiæ non consensit. Rex itaque *Henricus* sentiens consci-

1105. entiam suam in obtentu regni cauteriatam, erat quippe eleganter literatus, utpotè à primæva ætate præcepto patris addictus literis & jam in jure, quod audierat secretò expeditus, cœpit in semetipso impetus insurgentium formidare, & Dei judicium in ipsum fulminare, eo quòd fratri suo primogenito, cui jus regni manifestè competebat, temerè usurpando, injustè nimis abstulerat. Sed plus timens homines quàm Deum, regni nobiles primo subdolis pollicitis inclinando conciliavit, cogitans posteà per fundationem Abbatiæ, quam construere proposuerat, de tanta injuria Deo satisfacere.

Oratio Regis Henrici ad Anglos.

Magnatibus igitur regni ob hoc Londonium edicto Regio convocatis, Rex talibus alloquiis super mel & favum, oleumque mellitis & mollitis blandiens, dixit: Amici & fideles mei indigenæ ac naturales, nostis veraci fama referente, qualiter frater meus *Robertus*, electus, & per Deum vocatus est, ad regnum *Hierosolymitanum* fœliciter gubernandum, & quàm frontosè illud infœliciter refutaverit, meritò propterea à Deo reprobandus. Nostis etiam in multis aliis superbiam & ferocitatem illius: quia vir bellicosus, pacis impatiens est, vosque scienter quasi contemptibiles, & quos desides vocat & glutones, conculcare desiderat. Ego verò Rex humilis & pacificus, vos in pace in antiquis vestris libertatibus, prout crebriùs jurejurando promisi, gestio confovere, & vestris inclinando consiliis, consultiùs ac mitiùs, more mansueti principis, sapienter gubernare, & super his (si provideritis) scripta subarata roborare, & iteratis juramentis prædicta certissimè confirmare, omnia videlicet, quæ sanctus Rex *Edwardus*, Deo inspirante, providè sancivit, inviolabiliter jubeo observari. Ut mecum fideliter stantes, fratres mei, immò & mei & totius regni Angliæ hostis cruentissimi injurias potenter, animosè ac voluntariè propulsetis. Si enim fortitudine Anglorum roborer, inanes Normannorum minas nequaquam censeo formidandas. Talibus igitur promissis, quæ tamen in fine impudenter violavit, omnium corda sibi inclinavit, ut pro ipso contra quemlibet usq; ad capitis expositionem dimicarent. Dux autem in Normanniam iratus perrexit, & Rex ipsum secutus est usque in Herchebrai castellum, trahens secum omnes ferè proceres Normanniæ & Andegaviæ, robur Angliæ & Britanniæ, ut fratrem debellaret.

Robertus dux Normannorum victus & captus.

Venit itaque dux *Robertus* Normannicus & cum eo *Robertus* de Beleasmo, & consul *Moretonij*, & alij fautores ejus, ut obsidionem solverent inchoatam: ubi fautores Ducis in castellum munitissimum sese receperunt. Duce verò declinante, milites ipsius obsidionem Regis imperterritè expectârunt, se viriliter defendentes. Tandem *Robertus* buccinis perstrepentibus, cum paucis multos audacter invasit. Erat enim expertus in *Hierosolymitanis* congressionibus, unde regales aggressus acies, fortiter eas repulit & horrendè. *Willielmus* nihilominùs Comes Moretonij, aciem Anglorum de loco in locum perturbans, promovit, & ferè in fugam compulit: sed Rex H*enricus* cum suis aciebus equestribus, & aliis infinitis, qui pedites erant, ut constantiùs pugnarent, fugam prohibuit omnium, & eos ad pugnam animavit. Tandem acies equestris Britonum in aciem Ducis ex adverso irruens, eam potenter diffidit, & quasi mole magnitudinis oppressa, gens Ducis dissoluta est & victa. In hoc opere potissimè, potentissimus laudandus fuit *Willielmus* de Albenejo Brito, qui gladio discurrens inter acies extracto, belli negotium consummavit. Capti sunt itaque dux Normannorum fortissimus, & consul Moretonij *Willielmus*: *Robertus* verò de Beleasmo fuga sibi consuluit, cùm complices suos retentos conspexit, octavo Kalendas Maij. In hoc quoque facto reddidit Deus vicem *Roberto*, quem cùm in actibus H*ierosolymitanis* gloriosum reddidisset: oblatum sibi respuit regnum, magis eligens quieti & desidiæ in Normannia deservire, quàm Domino regum omnium in sancta civitate famulari.

Prodigia ante captivitatem ducis Willielmi visa.

In hujus rei signum eodem anno cometa apparuerat, à sole distans quasi cubito uno, ab hora tertia usq; ad horam nonam, radium ex se longum emittens. Visæ sunt etiam in cœna Domini lunæ binæ & plenæ, una in oriente, & altera in occidente.

Vaticinium Willielmi conquæstoris.

Sicque impletum est, quod Rex *Willielmus Henrico* filio suo moriens dixit. Nam cùm *Roberto* Normanniam & *Willielmo* Angliam legaret, cum lachrymis ad patrem ait: Et mihi pater quid tribuis? Cui pater. Quinque millio librarum argenti de thesauris meis tibi dabo. Ad hæc H*enricus*: Quid faciam de thesauro, si locum habitationis non habuero? Cui Rex: æquanimis esto fili, & confortare in Domino, pacificè sustine, ut fratres tui majores te præcedant, tu autem tempore tuo honorem totum, quem adquisivi, habebis, & fratribus tuis divitiis & potestate præcelles. Hic constitutus est ordo Canonicorum Saresbiriæ.

Anno

18 ANno Domini. M.C.VII. Cùm Rex *Henricus*, deletis vel subjectis hostibus, pro voluntate Normannium disposuisset, venit apud Beccum ad *Anselmum* Cantuariensim Archiepiscopum: ubi intervenientibus utrorumque amicis, in pacem & concordiam convenerunt. Et Archiepiscopus rogatu Regis in Angliam rediens, pristinam ab eo obtinuit dignitatem. Rex autem Archiepiscopum sequutus in Angliam, *Robertum* fratrem suum & *Willielmum Moretonij* consulem perpetuo carceri mancipavit. Eodem tempore dux *Robertus* immemor illius boni consilij, Humiliamini sub potenti manu, in ampullosa verba & minas prorupit, falsis pollicitis & præcipuè comitis Cestren. animatus. Deceptis igitur custodibus, conatus est evadere: sed fugiens ab eisdem captus est, incidens suo manno in Bitumen profundum. Fuerat autem reverenter in libera custodia detentus. Quod cum Regi nunciaretur, jussit eum arctiari carceri & custodiæ mancipatum, fulgenti obstaculo oculorum luce privari. Mutatoria autem quasi sua, ei non subtraxit. Dux verò ex illa hora usque ad mortem, mente & corpore inconsolabili dolore contabuit. Rex verò ex omni suspicione liberatas, dedignabatur, quæ promiserat magnatibus suis adimplere, minas minis accumelando, qui omnes conquesti sunt coram Deo ultionem Domino. Dedit autem Deus Rex omnipotens Regi *Henrico* tria munera, sapientiam scilicet, victoriam & divitias, quibus ad omnia prosperans, omnes suos prædecessores præcessit, sed in his omnibus factus est Deo ingratissimus. Eodem anno factus est conventus episcoporum & Abbatum pariter & magnatum Londoniis in Palatio Regis, præsidente Archiepiscopo *Anselmo*, cui innuit Rex *Henricus* & statuit, ut ab eo tempore in reliquum nunquam per donationem baculi pastoralis vel annuli, quisquam de episcopatu vel Abbatia per Regem vel quamlibet laicam manum investiretur in Anglia: consedente Archiepiscopo, ut nullus ad Prælationem electus, pro homagio, quod regi faceret, consecratione suscepti honoris privaretur. Eodem anno consecrati sunt episcopi, *Willielmus* Wintoniensis, *Rogerus* Sarisberiensis, *Reinelmus* Herefordensis, *Willielmus* Oxoniensis, & *Urbanus* Clammorganensis, ab *Anselmo* Cantuariensi Archiepiscopo apud Doroberniam, die Dominica, tertio Idus Augusti. Obiit etiam eodem tempore *Mauritius* episcopus Londoniensis ecclesiæ sancti *Pauli* fundator, & Rex Scotorum *Eadgarus*, cui successit frater ejus *Alexander*. Normannus Prior, fundavit ecclesiam Christi Londonensis, sub ordineque sancti *Augustini* Canonicos collocavit.

1107.

Anselmus *in Angliam redit.*

Dux Robertus *luminibus privatur.*

Pallum inter Regem Henricum *&* Anselmum *Archiepiscopum.*

Mauritius *episcopus Londoniensis ecclesiæ sancti* Pauli *fundator &* Eadgarus *Rex Scotorum moriuntur.*

19 ANno Domini. M. C. VIII. defuncto *Girardo Eboracensi* Archiepiscopo, *Thomas* Regis capellanus, ad illius ecclesiæ eligitur præsulatum. Sed continuò facta electione, *Anselmus* Cantuariensis Archiepiscopus interdixit ei, ne curam pastoralem in aliquo exerceret, donec sibi & ecclesiæ Cantuariensi subjectionem faceret, & obedientiam canonicam, quam sibi fecerant prædecessores ejus, *Thomas* & *Girardus*, ex consuetudine debita & antiqua: Quod si hæc inquit facere nolueris, omnibus Britanniæ episcopis sub anathemate interdicam, ne ullus eorum tibi manus ad promotionem imponat, nec, si ab exteris promotus fueris, pro episcopo te suscipiant, vel pro episcopo communicando te habeant. Eodem anno *Richardus* de Beaumeis Londoniensis electus, consecratur ab *Anselmo* Cantuariensi Archiepiscopo apud *Pagebam*, presentibus suffraganeis multis. Eodem tempore Regi francorum *Philippo* defuncto, *Lodowicus* successit.

Authoritas Archiepiscopi Cantuariensis.

21 ANno Domini. M.C.IX. *Anselmus* Cantuariensis Archiepiscopus & Christi philosophus, in Quadragesima octavo Kalendas Maij, scilicet die sancti Marci, diem clausit supremum: cujus vitam laudabilem, cujus actus eximios, cujus transitum ab hac luce cœlestem ad patriam, crebra ejus miraculorum insignia persequuntur. Anno quoque eodem celebris habebatur epistola, quæ dicebatur cœlitùs missa in manus cujusdam Prælati, dum missam celebraret, ad temperandas Romanorum enormitates, quæ indies succreverunt. Excitabitur Roma contra Romanum, & Romanus substitutos, Roman Romano imminuet. Alleviabuntur vires pastorum, & solatium eorum erit in otio. Turbabuntur seduli & orabunt, & in lachrymis multorum erit requies, humilis alludet furibundo, & furor extinguens palpabitur. Novus grex speret ad cumulum, & qui intitulantur, tenui cibo cibabuntur. Frustrata est spes sperantium, & requiescit solatium. in quo parat fiduciam. Qui in tenebris ambulant, ad lucem redibunt: quæ erant divisa & dispersa, consolidabun-

Anselmus *archiepiscopus Cantuariensis moritur.*

Epistola cœlitùs mittitur.

1110.

dabuntur. Non modica nubes incipiet pluere, quia natus immutator sæculi, leoni substituitur agnus, & agni in leones deprædabuntur. Surget furor contra simplicem, & simplicitas attenuata, spirabit. Decor convertetur in dedecus, & gaudium multorum erit luctus. Eodem anno missi sunt nuntij solemnes, ab Imperatore Romanorum *Henrico*, in Angliam, filiam *Matildem* in domini sui conjugium postulantes. Tenuit itaq; Rex apud Westmonasterium in Pentecostes, curiam suam, qua nunquam tenuerat splendidiorem, & sacramenta de conjugio filiæ suæ, ab Imperatoris legatis petiit & accepit. Data est igitur filia Regis Imperatori, sicut decuit: ut breviter dicatur, Rex cepit ab unaquaq; hyda terræ totius Angliæ, tres solidos. Eodem anno convenerunt, Rege jubente, Londini in ecclesia beati *Pauli*, *Richardus* Londoniensis, *Willielmus* Wintoniensis, *Radulphus* Roffensis, *Herebertus* Norwicensis, *Radulphus* Cicestrensis, *Ranulphus* Dunelmensis, & *Herveus* Bagornensis episcopi, quinto Kalendas Julij, die Dominica, ad consecrationem *Thomæ* Eboracensis electi: ubi ecclesiæ Cantuariensi & episcopis ejus catholicè ordinatis, facta canonica obedientia, consecratus est à *Richardo* Londoniensi. Eodem anno, Rex *Henricus Heliensem* abbatiam ad episcopalem transtulit sedem, & *Herveum* ibi fecit episcopum ordinari. Nam defuncto *Richardo*, qui ultimus fuit Abbas in insula & comitatu de Cantabregge, episcopo Lincolniensi subtracto, huic novo pontifici lege diocesanâ, subjicitur comitatus.

Matildis *Regis* Henrici *filia Imperatori* Henrico *desponsatur.*

Thomas Eboracensis *canonicam obedientiam ecclesiæ Cantuariensi præstat.*

Expeditio Boamundi *in Imperatorem Constantinopolitanum.*

CIrca hos deniq; dies, *Boamundus* Antiochenorum princeps memor injuriarum, quas *Alexius* Imperator, vir maliciosus & nequam, peregrinis *Hierosolymam* transire volentibus, sine intermissione irrogabat, communem volens ulcisci querimoniam, equitum quinque millia & peditum quadraginta millia virorum fortium congregavit, & terram dicti Imperatoris hostiliter ingressus, universas penè maritimas urbes in direptionem dedit: deinde Epirum depopulatus est, tam primam quàm secundam. Et tandem Brachium obsidens Epiri primæ Metropolim, regionem undique incendiis consumpsit, & rapinis. Quod audiens Imperator, cum ingenti militia in succursum venit: sed intervenientibus amicis, Imperator fœdus iniit cum eo, interpositis juramentis, quòd ultra Christi fidelibus in Orientem transire volentibus, sine fraude consilium ad iter peragendum ministraret. Et sic fœdere confirmato, idem *Boamundus* in Apuliam descendit, familiaribus negotiis evocatus. Sequente verò æstate dum Antiochiam redire disponeret, copiis militaribus undiq; collectis, valida ægritudine correptus, in fata concessit, relicto filio nomine *Boamundo*, quem ex *Constantia* genuerat, filia Regis *Philippi* Francorum. Obiit autem eodem tempore, idem Rex Francorum *Philippus* vir illustris, & successit ei filius ejus *Lodowicus*, viginti octo annis. Per idem tempus *Baldewinus* comes Edessanus & *Jocelinus* consanguineus ejus datis pro redemptione obsidibus, à Turcorum vinculis liberantur: & post dies paucos iidem obsides ad propria sunt reversi, custodibus interfectis. Eodem anno *Bertrannus* comes *Tholosanus*, comitis *Reimundi* filius, apud urbem Tripolitanam cum classe Januensium applicans, Biblum urbem maritimam Phœnicis regionis obsedit & cepit, & Christianæ restituit unitati. Deinde post dies paucos, Rex *Hierusalem Baldewinus*, auxilio ejusdem comitis & classis prædictæ Tripolim subjugavit, & eam Comiti Bartranno donavit. 21

Boamundus *in Apuliam redijt.*

Boamundus *moritur, cui succedit* Boamundus *filius.*

Philippus Rex *Francorum moritur, cui* Lodowicus *succedit.*

Biblum à Comite Tholosano, *& Tripolis à* Baldewino *Rege capta.*

ANno Domini M.C.X. Rex Anglorum *Henricus* exhæredavit *Philippum* de Brausa, *Willielmum* quoque Malet, & *Willielmum Binard*, & alios proditores suos, atque *Heliam* Cœnomanniæ Comitem, qui comitatum illum de Rege tenebat, vita privavit. Quod audiens comes *Andegavensis Ganfridus*, suscepit filiam ejusdem *Heliæ* cum comitatu illo, & tenuit illum contra Regem *Henricum*. Luna quoque quasi extincta facta est. Eodem anno *Richardus* Abbas sancti Albani, preciosas beatissimi Regis & martyris *Oswini* reliquias, cum magno cleri & populi tripudio, in novam Dei genetricis *Mariæ* transtulit basilicam apud *Tinemutham*, ab antiquo ejusdem Dei genetricis oratorio, in quo corpus ejus sanctissimum fuerat prius inventum, & in novo feretro collocatum. Facta est autem hæc translatio in die passionis ejusdem martyris, decimo Kalendas Septembris, secundum Rotulam Cancellarij. Rex *Henricus* dedit filiam suam *Matildem* Imperatori *Alemanniæ*, anno eodem. Eodem etiam anno sanctus *Godricus* apud *Finchale* vitam heremeticam inchoavit, quam per annos sexaginta laudabiliter complevit, carne tandem solutus, coeli palatium conscendit, æternalibus deliciis ibidem fruiturus cum sanctis. Hoc etiam anno Cometa apparuit more insolito: nam cum ab Oriente surgens, in firma- 22

Filia Regis Henrici, *Imperatori nubit.*

1112.

firmamentum ascédisset, non progredi, sed regredi videbatur. Eodem verò tempore Rex Hierusalem *Baldewinus*, Beritum civitatem Phœnicis regionis maritimam potenter subjugatam, catholicæ restituit unitati. Est autem sita inter Biblum & Sydonem civitates.

Beritum civitas subjugata.

23 ANno Domini M.C.XI. Rex Anglorum *Henricus* pergens in Normanniam contra comitem Andegavensem, qui Cœnomanniam eo tenebat invito, werræ leges contra eum ferro simul & incendio constanter exercuit, ipsumque & terram ejus totam gravi depopulatione contrivit. Mortalitas tunc erat animalium maxima, fames valida in Normannia. *Henricus* Rex *Teutonicus*, *Paschalem* Papam in custodiam posuit.

Paschalis *Papa ab Imperatore carceribus traditur.*

24 EOdem tempore *Rogerus* Sarisberiensis episcopus dedit locum in Oxonia, in quo corpus beatæ *Fredeswithæ* virginis requiescit, cuidam canonico nomine *Wimundo*, qui multos ibi Canonicos regulariter viventes, deoque famulantes devotissimè instituens, super illos vices gerebat Prioris. Fuerat autem antiquitùs pro reverentia beatæ virginis sanctimonialibus deputata, quæ sponsi cœlestis amore, sponsum contempsit terrenum. Nam cùm Regis cujusdam filius, ad virginis nuptias animum applicuisset, precibus tandem & blanditiis inaniter consumptis, violenter contendit rem agere cum puella. Quo comperto, *Fretheswitha* in sylvam quandam latenter confugit: nec tamen latibulum latere potuit amatorem, quia desidia non defuit, quin diligentiùs quæreret fugientem. Virgo igitur iteratò juvenis furore comperto, per occultos tramites, Deo comitante, Oxoniam, de nocte fugiens, pervenit. Cumque mane illuc curiosus amator advolasset, puella de fuga jam desperans, simulque de lassitudine nusquam progredi valens, Dei tutelam sibi, & persecutori pœnam, anxia imprecatur: Jamque juvenis ille, cum comitibus portas urbis subibat, cum cœlesti plaga irruente, cœcitatem incurrit. Intellecto igitur pertinaciæ suæ delicto, juvenis luce privatus, & *Frethesfwitha* ut misereretur per nuntios exortata, eadem facilitate lumen recepit, qua imprecante puella, incurrerat cœcitatem. Hinc Regibus Angliæ timor inolevit, illius urbis ingressum, & hospitium cavere, quòd feratur pestifera esse illis, cum non velint rei veritatem suo damno & periculo experiri. Tunc virgo beata constructa ibidem monasterio, virginibus congregatis, usque ad exitum vitæ suæ Deo placens, illis præfuit nomine Abbatissæ. Hoc autem monasterium, tempore Anglorum Regis *Ethelredi*, Danis neci adjudicatis, & causa salutis in illud confugientibus, discurrentibus flammis, cum eis consumptum est: sed non multò pòst ab eodem Rege constructum, & competentibus est prædiis ampliatum. Obiit hoc anno *Robertus* Comes Flandrensis, qui itineri *Hierosolymitano* præclarissimo interfuit: unde memoria non transiet in æternum: factus est autem Consul post eum filius ejus *Baldewinus*. Eodem anno, Sydon civitas in maris margine posita, obsidetur & capitur à Rege Hierusalem magnifico *Baldewino*.

Castitas Frethesfwithæ.

Robertus *Comes Flandrensis moritur, cui succedit* Baldewinus *filius.*

25 ANno Domini M.C.XII. facta est contentio Romæ, inter Papam *Paschalem* & *Henricum* Imperatorem, hac de causa: Imperator uti voluit privilegio antecessorum, habito annis trecentis sub Romanis pontificibus sexaginta, qui licitè dederant episcopatus & abbatias per annulum & baculum pastoralem. Econtra censebant Romani pontifices, nec posse nec debere dari per virgam, vel annulum, episcopatum, vel aliquam institutionem ecclesiasticam à manu recipere laicali. Facta est pax inter Imperatorem *Henricum* & Papam *Paschalem*, ita ut episcopi deinceps & Abbates institutionem accipiant ab Imperatore & suis successoribus per virgam & annulum, & priùs faciant episcopo, ad quem pertinent, canonicam obedientiam, & consecrationem accipiant consuetam. Acta verò sunt hæc ante altare Apostolorum *Petri* & *Pauli*, in oculis omnium, & sic Papa corpus Christi dedit Imperatori. Obiit eodem anno *Tancredus* vir illustris, & in actibus *Hierosolymitanis* magnificus, qui Princeps erat Antiochiæ & comes Edessanus: cui successit *Rogerus* filius *Richardi*, vir nobilis, ea conditione, ut quandocunque *Boamundus* junior Antiochiam reposceret, illi sine contradictione resignaret. Hoc anno facta est hominum mortalitas maxima.

Controversia inter Henricum *Imperatorem & Papam* Paschalem *sopitur.*

Tancredi *mors.*

26 ANno Domini. M.C.XIII. Rex *Henricus* dedit Archiepiscopatum Cantuariensem *Rodulpho* Lōdoniensi episcopo, & illum per annulum & pastoralem baculum investivit. Obiit eodem anno *Thomas Eboracensis* Archiepiscopus, & ei *Thurstanus* successit. Orta est autem inter *Rodulphum* Cantuariensem & *Thurstanum Eboracensem* Archiepiscopos magna dissensio, eo quòd *Eboracensis* subjici noluit Archiepiscopo Cantuariensi de more, sicut ejus antecessores facere solebant. Causa autem sæpe coram Rege & Domino Papa ventilata est, sed nondum fine debito terminata. Eodem anno Rex *Henricus* exercitum ducens

Dissensio inter Cantuariensem & Eboracensem.

Wallenses à Rege Henrico *Domiti.*

1114. ducens in Walliam, subdidit sibi Wallenses pro arbitrio Regiæ voluntatis. Eodem anno mense Maio Cometa ingens apparuit: & post paululum, terræ motus partem urbis Mamistræ prostravit, non longè ab Antiochia, cum duobus castellis, Triphalege scilicet, & Mariscum. Ipso etiam anno Menduc Persarum princeps, fines Christianorum ingressus, tantam secum traxit armatorum copiam, ut nequirent sub numero comprehendi. Qui regionibus multis transcursis, circa pontem, sub quo Jordanis effluit, castra composuit. Quod audiens Rex Hierusalem *Baldewinus*, *Rogerum* principem Antiochenum in suum subsidium evocavit: sed Rex temerarius, antequam ejus auxilia convenissent, impetuosè nimis, & de sua virtute præsumptuosè confidens, hostibus obviam cum paucis processit. Et insidiis, quas ei paraverant, nescienter intrusus, ex hostium multitudine repente oppressus, in fugam compellitur, & necessitate compulsus, in loco certaminis relicto vexillo, aufugit. *Arnulphus* quoque Patriarcha & alii principes, qui cum illo erant, relictis castris ac rebus omnibus, turpiter quoque aufugerunt. Ceciderunt ibi ex nostris equites triginta, & pedites mille quingenti. Turci verò scientes reliquas regni partes militia carere, missis copiis suorum, cœperunt in variis partibus universam terram perlustrare, cædes passim & incendia operari, effringere suburbana, captivare colonos, ex villis & oppidis prædas secum & manubia contrahentes. Rex autem *Baldewinus* castellum quoddam, quod sui juris erat, fugiens ingressus, tam diu in eo ab hostibus obsidione vallatus est, quousque eo pacto redderet eis, ut cum suis ad propria liber sineretur abire.

Cometa & Terræmotus.

Rex Baldewinus primus cum suis à Menduc Persarum principe devictus.

ANno Domini M.C.XIV. Rex Anglorum *Henricus*, fecit omnes suæ potestatis magnates, fidelitatem jurare *Willielmo* filio suo, quem pepererat ei *Matildis* Regina sua. Eodem anno, mense Decembris, cœlum repente rubens apparuit, ac si arderet, & luna eclipsim passa est. Quarto Kalendis Aprilis Tamesis exiccatus est, & mare ad duodecim milliaria, per duos dies. *Rodulphus* episcopus Roffensis eligitur ad Archiepiscopatum Cantuariensem, sexto Kalendas Maii. Eodem quoque tempore tempestates multæ personuerunt, Cometa apparuit mense Maij, dedicatur ecclesia Cantuariensis.

Prodigia.

Ecclesia Cantuariensis dedicata.

ANno Domini M.C.XV. Consecratus est *Rodulphus* Cantuariensis Archiepiscopus Cantuariæ, ab *Anselmo* domini Papæ legato, quinto Kalendas Julij, & pallium ab eo suscepit. Et eodem die, idem Archiepiscopus *Theophilum* Wigorniensem, & *Bernardum* Menevensem, antistites consecravit. Deinde post dies paucos, cum *Turstanus* Eboracensis electus, ab Archiepiscopo Cantuariensi moneretur, ut more solito, benedictionem ab eo susciperet, & sibi obedientiam faceret & ecclesiæ Cantuariensi: respondit, se benedictionem ab ipso suscepturum libenter: sed professionem, quam exigebat, se nullo modo facturum. Quod audiens Rex *Henricus*, potestatus est manifestè, quòd nisi ecclesiæ Cantuariensi, juxta morem antecessorum suorum, faceret quod debebat, ipsum Eboracensi episcopatu cum benedictione funditùs cariturum. Sicque ab Archiepiscopo Cantuariensi interposita appellatione, ne ab alio quam à se consecrationem acciperet, ab invicem recesserunt.

Dissidium inter Archiepiscopum Cantuariensem & Eboracensem.

ANno Domini M.C.XVI. in contermino præteriti & subsequentis anni, Rex *Henricus* cum regina sua ad natale Domini, die scilicet Innocentium interfuit dedicationi ecclesiæ S. Albani, quam dedicavit Archiepiscopus *Rothom*, *Gaufridus*. Sed cum præ magnitudine ecclesiæ fatigaretur, subiit onus *Robertus* Lincolniensis, sub Abbate ejusdem loci *Richardo* viro venerabili requisitus. Interfuerunt autem huic dedicationi cum Rege & Regina ejus *Matilde*, Rothomagensis Archiepiscopus *Gaufridus*, Londoniensis episcopus *Richardus*, Sarisberiensis *Rogerus*, Dunelmensis *Ranulphus*, cum comitibus Angliæ & Normanniæ multis, *Richardo* Abbate ipsi Regi & aliis omnibus, necessaria largiter procurante. Et Rex *Henricus* dedit ecclesiæ præfatæ, Bissopescote in dotem perpetuam, & charta sua solemniter confirmavit. Eodem anno surrexit discordia magna inter Reges Francorum & Anglorum, & hac de causa *Theobaldus* comes Blesensis nepos *Henrici* Regis, contra Regem Francorum arma promoverat. In cujus auxilium Rex *Henricus* militiam suam misit, & Regem *Lodowicum* non mediocriter afflixit. Turbatus ergò Rex Francorum, convocavit in suum auxilium comites Andegavensem & Flandrensem, qui pariter juraverunt se Regi *Henrico* Normanniam ablaturos, & eam *Willielmo* filio ducis *Roberti* fratris *Henrici* Regis daturos, cui justiùs competebat. Rex autem Anglorum, ut vir sapiens & providus, adscivit in suum præsidium comitem Britanniæ & *Theobaldum* prædictum, cum Anglis, Normannis, & Britannis, & adversariorum suorum præ-

Dissidium inter Reges Anglorum & Francorum. Comes Flandrensis & Andegavensis Regis Gallorum, comes Britanniæ Anglorum partes tenent.

præstolabatur adventum. Rex verò Francorum cum præfatis comminatoribus & exercitu copioso Normanniam ingressus, cum in ea vix pernoctasset, Regis Anglorum formidans adventum, imbellis ad propria remeavit. Eodem anno, pro necessitate Regia, Anglia fuit variis exactionibus depressa. 1117.

30 ANno Domini M. C. XVII. Tonitrua, grandines, & terræ motus in Longobardia ecclesias, turres, arbores, ædificia, & homines contriverunt. Luna facta est quasi sanguinea, tertio Idus decembris. *Robertus* prior cum paucis fratribus, Meretonam primò habitare cœpit. Eodem anno venerabilis vir vitæ *Ivo*, Carnotensis antistes, & in scripturis sacris ad plenum eruditus, diem clausit extremum.

Tempestas.

31 ANno Domini M. C. XVIII. Defuncto Papa *Paschali*, *Gelasius* antipapa, anno uno successit, cui successit orthodoxè *Calixtus*. Obiit etiam eodem anno *Matildis* Regina Anglorum, cujus corpus apud Westmonasterium, quietem sepulturæ accepit, & anima ejus se cœlum possidere evidentibus signis & miraculis crebris ostendit. Hæc autem Regina beatissima, apud urbem Londoniarum domum ædificavit leprosorum, cum oratorio & ædificio competenti, quod usque hodie hospitale *Matildis* nuncupatur.

Papa Gelasius moritur. Matildis Regina moritur.

32 CIrca dies istos viri quidam nobiles de equestri ordine, religiosi ac Deum timentes, in manus Patriarchæ Hierosolymitani, Christi se servitio mancipantes, more Canonicorum regularium in castitate & obedientia propriæque voluntati renuntiantes, perpetuò vivere sunt professi. Quorum primi fuerunt viri venerabiles, *Hugo* de Paganis, & *Godefridus* de sancto Audemaro. Qui cùm certè non haberent domicilium, Rex *Baldewinus* in palatio suo, quod secus templum Domini ad australem habebat plagam, eis habitaculum concessit. Canonici verò templi Domini, platæam, quam circa prædictum habebant palatium, ad officinas construendas concesserunt. Patriarcha quoque & Rex cum suis proceribus & aliis ecclesiarum Prælatis, de propriis dominicis suis pro victu & vestitu certa eis beneficia contulerunt. Prima eorum professio erat, ut in remissionem peccatorum suorum, vias & itinera ad salutem peregrinorum, contra latronum insidias pro viribus conservarent. Tandem post novem annos in concilio Trecis celebrato, instituta est eis regula & habitus albus, à Papa *Honorio* assignatus, & decursis ferè novem annis (qui priùs novem fuerunt tantummodo) cœpit eorum numerus augeri, & possessiones invalescere. Postmodum verò tempore *Eugenii* Papæ, cruces de panno rubeo suis assuerunt mantellis, ut à cæteris possent hoc signo discerni. Numerus autem eorum in brevi ita multiplicatus est, ut in conventu plusquam trecentos habeant equites, exceptis fratribus aliis, quorum fere numerus cernitur infinitus. Possessiones verò tam citra quàm ultra mare adeò immensas habere dicuntur, ut jam non sit in orbe Christiano provincia, quæ eis bonorum suorum portionem non contulerit, & regiis hodie divitiis præstantiores existant. Qui quoniam juxta templum Domini mansionem habent, fratres militiæ Templi dicuntur, & cùm diu in honesto starent proposito, nunc adeò professionis suæ humilitate neglecta, domino patriarchæ, à quo ordinis institutionem, & prima beneficia susceperant, se subtraxerunt, obedientiam & ecclesiis Dei decimas subtrahentes, facti sunt cunctis valde molesti. Eodem anno obiit rex Hierusalem *Baldewinus* primus, vir magnificus, qui urbes Achon, Cæsaream, Hesitum, Sydonem, Tripolim, Arsuthe, cum terris Arabum usque ad mare rubrum, suo Imperio potenter adjecit. Successit ei alius *Baldewinus* comes *Edessanus*, & coronatus est in Regem, mensis Aprilis secunda die.

Ordo militiæ Templi.

Divitiæ Templariorum.

Baldewinus *Rex Hierosolymitanus moritur, cui* Baldewinus *comes* Edessanus *succedit.*

33 ANno Domini M. C. XIX. Defuncto Papa *Gelasio*, successit ei *Calixtus* annis decem, mensibus totidem & diebus tredecim. Fuerat autem episcopus Viennensis *Wido* priùs vocatus, & in Papam consecratus, vocatus est *Calixtus*. Hic *Remis* concilium tenuit, ad quod Rex *Henricus* quosdam Angliæ & Normanniæ episcopos destinavit. *Turstanus* quoque Eboracensis electus, illuc veniendi à Rege licentiam impetravit, interposita fide, quòd benedictionem ab eo non reciperet. Qui ad concilium veniens, Romanos (sicut mos est) in suum favorem largitatis beneficio transtulit, & per eos, ut à Papa consecraretur, impetravit. Quod ut Regi Anglorum innotuit, omnem ei locum suæ dominationis interdixit. In hoc cōcilio idem Papa errorem magistri *Gilberti Poretæ*, qui in capitulis quatuor errasse dicitur, cōdēnavit. Primò dixit, quòd divina natura, quæ divinitas dicitur, Deus non sit, sed forma, qua Deus est: sicut humanitas, non est homo, sed forma, quæ est homo. Concilium: Credimus simplicem naturam divinitatis esse Deum, nec a-

1119. liquo sensu catholico posse negari, quin divinitas sit Deus. Sic verò ubi dicitur Deum sapientia sapientem, magnitudine magnum, æternitate æternum, unitate unum, divinitate esse Deum: credimus non nisi ea sapientia, quæ est ipse Deus, sapientem esse, non nisi ea magnitudine quæ est ipse Deus, magnum esse, non nisi ea æternitate, quæ est ipse Deus, æternum esse, non nisi ea unitate, quæ est ipse, esse unum, non nisi ea divinitate Deum, quæ in ipso est, id est, in se ipso sapientem, magnum, æternum, unum, Deum. Secundò dixit, quòd non unus Deus, vel una substantia, aut unum aliquid sit personæ, id est, pater, & filius, & spiritus sanctus: Ipsæ verò tres personæ tria sunt differentia, & numero, ac si tres homines humanitatem unam numero habere invenirentur. Concilium: Cùm de tribus personis loquimur, patre, filio, & spiritu sancto, ipsas unum Deum, unam divinam substantiam esse fatemur, & e converso. Cùm enim de uno Deo, una divina substantia loquimur, ipsum unum Deum, & unam divinam substantiam esse tres personas profitemur. Tertiò dixit *Gilbertus*, quòd ad proprietates personarum, relationes quædam æternæ sunt, quæ non sunt quidem, quod ipsæ personæ, sed divisæ numero, & divisa substantia, & habeant tres unitates, & sic multa æterna sunt, quorum nullum sit Deus. Concilium: Credimus solum Deum Patrem, & filium, & spiritum sanctum æternum esse, nec aliquas omnino res (sive relationes, sive proprietates vel unitates dicantur) adesse Deo, quæ sunt ab æterno, quæ non sint Deus. Quartò dixit, quòd divina natura non sit incarnata. Concilium: Credimus ipsam divinitatem sive substantiam divinam, sive naturam divinam dicas, incarnatam esse, sed in filio.

Heresis Gilberti Poretani concilio condemnata.

EOdem anno, actum est campestre prælium, inter *Lodowicum* Regem Francorum, & *Henricum* Regem Anglorum, in hunc modum. Rex autem Francorum duabus aciebus ordinatis, posuit in prima acie *Willielmum* filium ducis *Roberti* fratris Regis *Henrici*, ipse verò Rex cum viribus maximis erat in sequenti agmine constitutus: Rex verò Anglorum *Henricus*, tribus aciebus dispositis, in prima proceres Normanniæ collocavit, in secunda, ipse Rex cum propria residens familia, in tertia, filios suos cum summis viribus pedites ordinavit. Concurrentibus igitur hinc inde catervis, prima Francorum acies proceres Normannorum penetrans, ab equis eos depellens, dispersit. Deinde in aciem, cui Rex *Henricus* præerat, erumpens, ipsam etiam potenter dissipavit. Sed Rex Anglorum agminibus suis potenter resarcitis, respiravit: fit conflictus gravissimus, concurrentibus, hinc inde regalibus turmis: hastæ confringuntur, mutuo gladiis res agitur. *Willielmus Crispinus* consul Ebroicensis, quem culpis suis exigentibus, paulò ante Rex *Henricus* proscripserat, caput ejusdem Regis gladio bis percussit. Et licet lorica & galea essent impenetrabiles, ictuum tamen pondere lorica ipsa capiti Regis inserta est, ita ut sanguis erumperet abundanter. Rex verò læsum se sentiens, ira incanduit vehementi, & percussorem suum ita repercussit, quòd equum & equitem uno ictu in terram prostravit, & mox ante pedes Regios captus est, & vinculis mancipatus. Tunc acies pedestris, in qua filii Regis erant, quæ intacta adhuc fuerat, lanceis inclinatis, ex adverso prorupit in hostes, cum impetu adeò ponderoso, quòd *Galligenas* acies omnes coëgit in fugam. At illi subitò liquefacti, terga ostendentes, Regi *Henrico* victoriam concesserunt. Qui potenter in campo perstitit, donec optimates hostium, Rege Francorum fugiente, capti sunt, & Regi victori præsentati. Comes verò Flandrensis lethaliter vulneratus, ad sua est in lectica adductus. Rex verò *Henricus* Rothomagum reversus, in signorum sonitu & cleri concentu receptus, devotissimè Dominum exercituum benedixit. 34

Prælium inter Reges Francorum & Anglorum.

Franci in fugam compulsi.

Comes Flandrensis vulneratus.

EOdem anno, *Richardus* de Albenelo, Abbas ecclesiæ sancti Albani, diem clausit extremum. Cui successit *Gaufridus* de Gorham Prior, ejusdem ecclesiæ Abbas decimus sextus. Eodem anno obiit *Herebertus* Norwicensis antistes, & Comes Flandrensis *Baldewinus*, per vulnus, quòd cepit apud Aucum in Normannia, cui successit *Karolus*, *Cnutonis* filius Regis Danorum. Eodem tempore Papa *Calixtus* venit in Normanniam ad Regem *Henricum*, & collocati sunt apud Gisortium, magnus Rex & summus sacerdos. 35

Comes Flandrensis ex vulnere moritur.

PEr idem tempus *Rogerus* Princeps Antiochenus, cum equitibus trecentis & peditum tribus millibus, contra tres Principes, Turcorum scilicet, Damascenorum, & Arabum, qui secum trahebant armatorum sexaginta millia, prælium nimis inæquale committens, interfectus est cum suis omnibus, ita quod nec unus evasit, qui casum fidelibus nunciaret. Indeque progredientes, Turci oppida *Cerepum* & *Sardonas* potenter ceperunt. 36

Rogerus Antiochenus *Princeps cum suis à Turcis cæsus.*

Hoc

Hoc quoque factum cùm fuisset à *Baldewino* Hierosolymarum Rege compertum, hostibus obviam audacter processit, atque in loco qui Mons *David* dicitur contra multos cum paucis decertans, ex hostibus quatuor millia peremit, & tres Principes prædictos in fugam compellens, oppida *Cerepum* & *Sardonas* in suis usibus revocavit. Hostesque fugientes insequutus, usque ad noctis initium prosternere non cessavit.

1120.

Rex Baldewinus secundus Turcos fudit.

37 ANno Domini M.CXX. Rex *Henricus*, omnibus in Gallia domitis, & cunctis in Normannia pacificatis, cum gaudio ad Angliam transfretavit. Sed filii ejus *Willielmus* & *Richardus*, ac filia ejus ac neptis, *Richardus* quoque consul Cestrensis, Dapiferi, Camerarii, Pincernæ Regis, ac multi proceres cum eis, in mare naufragium pertulerunt, septimo Kalendas Decembris, qui omnes vel ferè omnes Sodomitana labe impliciti dicebantur. Ita igitur miserabiliter, cuncti perierunt, quod communi fidelium sepultura caruerunt, atque mors improvida immundos absorbuit, mari tranquillo existente.

Naufragium quorundam Aulicorum.

38 ANno Domini M.CXXI. Rex *Henricus* duxit Adelicium, vel Adelisam, Ducis Lovaniæ filiam, causa pulchritudinis & excellentis decoris, quæ à *Radulfo* Cantuariensi Archiepiscopo, Regina consecrata, in Pentecoste apud Londonias cum Rege ad mensam resedit, magnificè coronata. Inde autem cùm Rex ad Walliam tenderet cum exercitu copioso, Wallenses ei suppliciter obviantes, concordati sunt cum ipso juxta suam magnificentiam voluntatis. Eodem anno Papa *Calixtus*, Mauricium quendam, quem *Henricus* Imperator Antipapam constituerat, cepit, & eum monachum ordinavit. Luna hoc anno obtenebrata est. Apud Radingum monachi ordinem inceperunt observare Monasticum, & ecclesia constructa est.

Rex Henricus secundam duxit uxorem, Ducis Lovanii filiam. Walli componunt cum rege Henrico.

39 ANno Domini M.CXXII. *Radulphus* Cantuariensis Archiepiscopus, & *Johannes* Bathoniensis antistes, humanæ naturæ debita persolverunt. Et eodem tempore, *Balac Amiraldus* cœpit *Jocelinum* comitem *Edessanum* & ejus consanguineum *Galeranum*.

40 ANno Domini M.CXXIII. Rex Anglorum *Henricus* ad Natale Domini apud Dunestapliam, festo celebrato apud Berechamestude, inde perrexit. Erat autem ibi cum Rege quidam Cancellarius ejus, nomine *Ranulfus*, per annos jam viginti, gravi infirmitate decoctus: sed tamen ad omnia scelera promptus, qui innocentes libenter opprimens, terras multorum diripiens, occupabat. Erat ei pro magno, quod dum corpore languit, animo desæviret. Cùm igitur Regem duceret ad secum hospitandum, & in ipso montis vertice, unde castellum Regis prospiciebatur, elatus mente, ex equo corruit, & Monachus quidam de sancto Albano, cujus possessiones malè occupaverat, improvidè equitavit super eum, ita quòd miser ille post dies paucos vitam flagitiosam terminavit. Eodem anno *Richardus* Lincolniensis episcopus obiit, & *Alexander* successit. Eodem anno Rex *Henricus* dedit Archiepiscopatum Cantuariensem, *Willielmo* de Corbolio Priori de Chiche, & episcopatum Bathoniensem *Godefrido*, Reginæ capellano. Quo etiam tempore *Robertus* de Medlent comes recessit à Rege, & Rex obsedit & cœpit castellum ejus, quod Pontaudemer appellatur. Et tempore eodem Rex circa turrim Rothomagensem murum latum & altum, cum propugnaculis construxit, turrim castri Cadomensis firmavit. Castra etiam de Archis, de Gifortio, de Falesia, de Argentomo, de Dausfronte, de Oximo, de Ambreras, de Waverii, de Vira, & turrem Veruonis inexpugnabiliter communivit.

Castellum Pontaudemer obsessum à rege.

41 EOdem anno, Rex Hierosolymarum *Baldewinus* cùm exercitu in terram comitis Edessani descendens, dum nocte quadam incautus & agmine incederet dissoluto, *Balac* princeps Turcorum in insidiis constitutus, in eum subitò irruit & ipsum cepit, & in castro, cui Quartapi nomen erat, vinculis mancipavit. Detinebatur etiam in eodem præsidio comes *Jocelinus* Edessæ civitatis, & ejus consanguineus *Galerannus*, pro quorum liberatione ad partes illas, Rex descendit. Principes autem Regni Hierosolymitani, audito casu miserabili capti Regis, constituerunt regni procuratorem quendam *Eustachium Grenet*, virum providum & discretum, qui in Regis absentia regni negotia ordinaret. *Balac* interea Princeps prædictus, cum sexdecim armatorum millibus, Joppen obsidione vallavit. Quo audito Patriarcha Hierosolymitanus & regni procurator *Eustachius* cum aliis Principibus, prævia Domini misericordia, cum septem millibus armatorum supervenientes, hostes omnes in fugam coëgerunt, & ex eis septem millia peremerunt, atque spolia inappreciabilia ibidem obtinentes, inter se æqualiter diviserunt. Eodem anno *Willielmus* Cantuariensis electus, Romam profectus, pallium suscepit, & reversus in Angliam,

Baldewinus secundus Hierosolymarum Rex captus.

Eustachius procurator regni Hierosolymitani & ejus victoria.

1124. Angliam, consecratus apud Cantuariam à VVillielmo Wintoniensi episcopo: quia paulò ante obierat *Richardus* Londoniensis antistes, ad quem illa consecratio de jure spectabat.

Robertus de Medlent cum suis captus.

ANno Domini. M.C.XXIIII. *Robertus* de Medlent comes, associatis sibi *Hugone* de Mountfort, sororio suo, & *Hugone Gervasii* filio, hostiliter Normanniam intravit: *VVillielmus* verò de Tankervilla Regis camerarius, aciebus dispositis, contra illos decertans, cepit eos, & Regi *Henrico*, & Rex carceri præsentavit. Eodem anno, defuncti sunt, *Theophilus* Wigorniensis, & *Ernulfus* Roffensis episcopi. Eodem anno, Tyrus Syriæ metropolis, á *Michaele* Duce Venetiæ obsidione vallata est per mare, atque per terram à principibus Regni Hyerosolymarum, quinto Kalendas Martii, & tertio Kalendas Julii capta est, Christianitati fœliciter restituta. Eodem anno Rex Hierusalem *Balduinus*, datis obsidibus, à vinculis Turcorum liberatus est, & incolumis ad propria remeavit. Calixto Papæ successit Honorius. Justitia de monetariis fit Wintonii. 42

Tyrus expugnata.

ANno Domini. M.C.XXV. *Johannes* Cremensis, Apostolicæ sedis Cardinalis, de licentia Regis Anglorum veniens in Angliam, perendinavit per episcopatus & Abbatias, & non sine magnis donariis, ad Nativitatem beatæ *Mariæ* apud Londonias solemne Concilium celebravit. Ubi igitur de concubinis sacerdotum severissimè tractasset, dicens summum esse scelus de latere surgere meretricis, ad corpus Christi conficiendum: ipse cùm die illa corpus *Christi* consecrasset, post vesperam fuit in meretricio interceptus: res notissima negari non potuit, dum magnum decus in summum dedecus commutavit. Eodem anno, Rex *Henricus* dedit *Simoni* clerico Reginæ, Wigornensem, *Johanni* Archidiacono Cantuariensi, Roffensem, *Sifredo* Abbati Glastoniensi, Cicestriæ præsulatus. Quo utique anno disceptarunt *Willielmus* Cantuariensis, & Turstanus Eboracensis archipræsules, de primatu, quis eorum esse dignior videretur. Obiit eodem anno Rex Scotorum *Alexander*, & successit ei *David* frater ejus, vir magnæ sanctitatis, & mirificæ largitatis. Illo præterea anno Rex *Henricus* omnes Angliæ monetarios, eo quòd monetam furtivè corruperant, fecit turpiter ementulari, & manus dextras præcidi. 43

Controversia inter archiepiscopum Cantuariensem & Eboracensem.

Alexander *Rex Scotorũ moritur.*

CIrca eosdem dies, Borsequinus Princeps quidam Orientis potentissimus, adjuncto sibi Damascenorum Rege Doldequino, transito Euphrate fluvio, partes depopulans Antiochenas, Caphardan castrum obsedit & cepit. Indeque progressus, Harsad oppidum obsidione vallavit. Quo audito Rex *Balduinus*, qui tam regni Hierosolymitani quàm Antiochiæ principatus curam gerebat, cum copiis militaribus illuc cum festinatione descendit. Repertisque in obsidione præfata hostibus memoratis, dispositis aciebus in ipsos irruit vehementer, & divina annuente clementia, omnibus in fugam compulsis, fœliciter triumphavit. Ceciderunt ibi ex hostibus, ad duo millia virorum, & sepulti sunt in inferno. Rex autem pecunia illic viribus obtenta, filiam suam quinquennem, quam pro sua liberatione priùs obsidem posuerat, à Turcorum vinculis liberavit: & inde reversus, circa Ascalonem prædas egit: ubi Turcos non paucos, quos obviam habuit, interfecit, & victor ad propria remeavit. 44

Rex Baldewinus duo millia hostiũ cæcidit, reliquis fugatis.

ANno Domini. M.C.XXVI. *Henricus* Romanorum Imperator, diem clausit extremum. Cui succedens *Lotharius*, qui annis duodecim imperavit. Tunc Imperatrix *Matildis* ad patrem suum Regem *Henricum* reversa, habitavit in thalamo ejus cum Regina. Diligebat enim eam Rex valde: quia unicam illam habebat hæredem. Et circa festum sancti *Michaelis*, rediens in Angliam, duxit secum filiam suam, tanto viro (ut prædictum est) viduatam. Et continuò, jussu Regis, omnes Angliæ & Normanniæ optimates, tam Regni Angliæ quam ducatus Normanniæ, juraverunt ei fidelitatem, & primus omnium Comes Blesensis *Stephanus*, ex *Adala* sorore Regis *Henrici* & *Blesensia* comite generatus. 45

Henricus *Romanorum Imperator moritur.* Matildis *Imperatrix in Angliam revertitur.*

ANno Domini. M.C.XXVII. Rex *Henricus* ad Natale tenuit curiam suam apud Windleshoram: Ubi cum Turstannus Eboracensis Archiepiscopus, in præjudicium *Willielmi* Cantuariensis Archiepiscopi Regem vellet coronare, judicio omnium repulsus est, & lator crucis ejus, quam in capellam Regis ante se fecit deferri, extra capellam cum cruce ejectus est. Venerunt autem ibi ad regem legati dicentes: Carolus comes Flandrensis tibi dilectissimus, à proceribus suis, proditione nefanda, est occisus, in templo apud Brugas. Et Rex Francorum dedit comitatum *Willielmo* filio fratris tui, nepoti tuo & inimico, in quo jam valdè roboratus, diversis cruciatibus omnes proditores 46

Dissidium inter Eboracensem & Cantuariensem Archiepiscopum.

1128.

tores *Caroli* interfecit. Super his itaque Rex *Henricus*, nimis anxius erat, eò quòd esset juvenis ille strenuus satis & animosus, & comminaretur se Regi *Henrico*, tam Angliam quàm Normanniam ablaturum, quæ sibi (ut dicebat) jure hæreditario debebantur. Eodem tempore defuncto *Richardo* Londoniensi episcopo, *Gilebertus* universalis successit & à *Willielmo* Cantuariensi Archiepiscopo, munus consecrationis suscepit.

Rex Francorum Willielmo Roberti *Normannorum Ducis filio Flandriam* Carolo *Comite à suis interfecto, concedit.*

47 EOdem anno, *Fulco* comes Andegavensis, Hierosolymam sine animo revertendi profecturus, dedit comitatum suum *Gaufrido* filio, cognomento Plantagenest, adolescenti elegantissimo: & peregrè profectus, Hierosolymam cum prosperitate pervenit. De cujus adventu Rex Hierusalem valdè lætus, dedit ei filiam suam primogenitam, cum spe regni post mortem suam. Quod cùm a Rege Anglorum *Henrico* compertum fuisset, transfretavit in Normanniam, & filiam suam Imperatricem, præfato *Gaufrido* Andegavensium comiti, matrimonio copulavit. Tunc obiit *Richardus* Herfordensis antistes. Eodem tempore *Boamundus* magni *Boamundi* filius, in Syriam transiens, à Rege Hierosolymarum *Baldewino* Antiochiam paternam hæreditatem suscepit, & Rex dedit ei filiam suam secundam matrimonio copulatam. Deinde idem *Boamundus* Caphardan castrum obsidens, cepit, & Turcos omnes in illo inventos trucidavit. Circa eadem annorum tempora, die sancti *Johannis* Evangelistæ scilicet in natali, exierant ab Abbatia sanctæ *Mariæ* Eboraci, licentia Abbatis, Prior & Supprior ejusdem domus, cum plurimis obedientiariis, ita quòd tredecim erant, quærentes sibi mansionum idoneam, volentes vitam arctare, & habitum mutare, sicut fecerunt illi nigri monachi, qui Cisterciensem ordinem inchoaverunt, quibus dictum est desuper, Ciestanus (quod est dictum) hîc manete: & cùm dicti tredecim venissent ad quendam locum horroris & vastæ solitudinis, scilicet in convallem profundam & opacam, quæ ferè tribus milliaribus distat à Ripun cœperunt ibidem habitare in summa paupertate, & ecclesiam fabricare, & propter quosdam fontes quos repererunt, nomen imposuerunt. De fontibus, & indies numero & possessionibus mirabiliter creverunt.

Imperatrix Matildis Gaufrido *Andegavensium Duci nubit.*

48 ANno Domini. M. C. XXVIII. Rex Anglorum *Henricus* hostiliter perrexit in Franciam, eo quòd Rex Francorum *Lodowicus* tuebatur Comitem Flandrensem nepotem Regis hostem. Perendinánsque apud Hespardum octo diebus, tam securè ac si in regno proprio fuisset, Regem Francorum Comiti Flandrensium auxilia negare coëgit. Ubi cùm à quodam clerico de gente Francorum perito, originem & procursum Regis *Lodowici* quæreret, respondit: Regum potentissime inquiens, sicut pleræque gentes Europæ, ita Franci à Trojanis originem duxerunt. Et cùm à gemino ovo omnem Regum Franciæ genealogiam texendo replicasset, ad ultimum subjunxit: *Philippus* Rex Francorum genuit *Lodowicum*, qui regnat in præsenti, qui si probitatis antecessorum suorum vestigia teneret, tam securè in regno ejus non quiesceres: tunc Rex subridens, in Normanniam remeavit. Advenit autem eodem tempore, à partibus Germaniæ, dux quidam *Theodoricus*, Rege *Henrico* procurante, hostiliter in Flandriam, quosdam proceres Flandrenses secum trahens. Sed comes *Willielmus* obviam venit cum paucis agminibus ordinatis. Pugnatum est utrinque viriliter: sed Consul Flandrensis numerum suorum, cùm pauci essent, invincibili probitate supplebat. Cruentus enim in armis, ense fulmineo cuneos hostium findebat, nec potuerunt hostes perferre terribile pondus brachii juvenis, fuge dediti, & horribiliter dissipati. Victoriosus igitur comes *Willielmus*, dum castrum Angi contra Regem *Henricum* obsedisset, & in crastino reddi debuisset, hostibus jam penè subjugatis, parvo vulnere idem juvenis in manu telo percussus, interiit: sed tamen mortuus, famam promeruit æternam. Eodem anno *Ranulphus* Dunelmensis, & *Willielmus* Wintoniensis episcopi objerunt, & Magister *Hugo* de sancto Victore, chronica sua huc usque digessit.

Henricus *Anglorum Rex Francum Flandro suppetias negare cogit.*

Victoria Comitis Flandrensis.

Willielmus *Comes Flandrensis moritur.*

49 ANno Domini. M. C. XXIX. *Honorius* sedit in cathedra Romana, annis quinque & mensibus duobus. Eodem anno Rex Anglorum *Henricus* tenuit Concilium magnum apud Londonias, in Kalendis Augusti, de sacerdotum focariis prohibendis. Affuerunt Concilio illi, *Willielmus* Cantuariensis, & *Turstanus* Eboracensis Archiepiscopi, cum suis suffraganeis, quos omnes, simplicitate Cantuariensis Archiepiscopi, Rex *Henricus* decepit. Concesserunt namque Regi Justitiam de focariis sacerdotum, quæ res postea cum summo dedecore terminabatur. Accepit enim Rex pecuniam infinitam de presbyteris pro suis focariis redimendis. Tunc, sed tardè, pœnituit episcopos de concessa licentia, cum pateret in oculis omniū deceptio prælatorum, & depressio subjectorum.

Concilium Londini celebratum ab Henrico *Rege.*

Eodem

1130.

Philippus Francorum Rex moritur.

Eodem anno *Henricus* Abbas Glastoniensis, nepos *Henrici* Regis, creatus est episcopus Wintoniensis, *Robertus* Herefordensis, & *Robertus* Lincolniensis. Eodem anno *Philippus* filius Regis Francorum, qui nuper patre defuncto, diademate fuerat insignitus, dum equum ludens agitaret, obvium habuit porcum, qui cùm pedes equi currentis offenderet, cecidit Rex novus in terram, & fractis cervicibus, expiravit. Eodem anno, venit in Normanniam avium innumerabilis multitudo, quæ gregatim volantes, & longissima aëris spacia occupantes, horribiliter sese deplumantes pugnabant, portendentes fortasse schisma futurum, inter duos paulò pòst Apostolicos, de papatu contendentes.

Honorio defuncto Schisma oritur propter Papatum, hinc Anacleto, inde Innocentio contendente.

ANno Domini M. C. XXX. Defuncto Papa *Honorio*, Romani in duo divisi, duos 50
elegerunt: quidam *Innocentium*, & alii *Anacletum*. Sed *Anacletus* propter fratres suos, qui erant viri potentes, & castri *Crescentionis* habebant principatum, in urbe remansit. *Innocentius* verò ad *Cisalpinos* transivit, expulsis à Romanis. Qui veniens in Galliam, apud Carnotum à Rege Anglorum *Henrico*, honorificè receptus est. Et pòst Pascha iterum recepit Papam eundem apud Rothomagum, & auxilio ejus per totam Galliam admissus est, & Papa ab omnibus acclamatus. Et sic Rege Anglorum procurante, *Lodowicum* fratrem *Philippi* Francorum Regis defuncti, *Remis* coronavit in Regem. Dedicata est ecclesia Christi Cantuariensis, *Hugo* Abbas Redingensis in Archiepiscopum Rothomagensem eligitur. Deinde in Nativitate beatæ *Mariæ*, reddidit Rex filiam suam Imperatricem, viro suo comiti Andegavensi *Gaufrido*.

Boamundus Junior interficitur.

EOdem anno, *Rodoam Halapiæ* princeps, fines Antiochenos hostiliter ingressus, *Boamundum* Antiochiæ Principem sibi occurrentem, ut ipsum reprimeret, gladio confossum peremit. Rex Hierusalem ab Antiochenis vocatus, ut tantæ calamitati ferat auxilium, festinato itinere illuc pervenit, & Rodoam potenter fugato, dedit filiæ suæ pro dote Laodiceam & Gabulum civitates, filiæ vero *Boamundi* paruulæ post mortem suam fecit jurare Antiochiæ principatum, & sic Hierosolymam remeavit. 51

Innocentius primus Papa moritur, cui succedit Innocentius secundus. Baldewinus secundus moritur, cui succedit Fulco.

ANno Domini M. C. XXXI. Synodus generalis habita est Remis. Obiit *Innocentius* 52
Papa, successit *Innocentius* Papa secundus: dedicatur ab eodem ecclesia Cluniacensis. Rex Hierusalem *Baldewinus* miles egregius, & in gravem ægritudinem prolapsus, cùm sensisset sibi diem mortis imminere, vocatis ad se genero suo, & filia cum filio eorum jam bimulo, nomine *Baldewino*, regni curam & plenam eis tradidit potestatem. Ipse verò executis omnibus quæ Christiani sunt, tradidit spiritum, cum piis prædecessoribus suis præmia percepturus æterna. Coronatus est autem in Regem Fulco, gener ejus, miles magnificus, & in die exaltationis sanctæ Crucis regni diadema suscepit.

Henricus secundus nascitur.

ANno Domini M. C. XXXII. Rex *Henricus*, novum fecit episcopatum, apud Carleolum in limbo Angliæ & Galwalliæ, & posuit ibi primum episcopum nomine *Athelulfum*, sancti *Oswaldi* Priorem, cui peccata erat solitus confiteri. Hic autem creatus antistes, in ecclesia sedis suæ canonicos posuit regulares, & jam multis honoribus ampliavit. Eodem anno, natus est *Gaufrido*, cognomento Plantagenest, Comiti Andegavensi, ex filia Regis *Henrici*, filius, & vocatus est *Henricus*. Quod cùm Rex cognovisset, convocatis regni Principibus, filiam suam & hæredes ex ea nascituros, sibi constituit successores. Eodem anno defunctus est *Robertus* Cestrensis episcopus cognomento Peccatum, qui Rege *Henrico* concedente, sedem cathedralem transtulit ad Coventreiam, & locum illum caput constituit Merciorum: successit ei *Rogerus* Archidiaconus Lincolniensis. Habet autem episcopatus ille usque hodie tres sedes, Cestrensem, Lichilfeldensem, & Coventrensem. 53

Victoria Fulconis Regis Hierosolymitanum.

Bersabea urbs reædificatur.

EOdem anno, infinita Turcorum copia, transito Euphrate fluvio, castra statuerunt in partibus Antiochenis. Contra quos *Fulco* Rex Hierusalem, ab Antiochenis vocatus, exercitum ducens, subitò impetu in hostes facto, tria ex eis millia interfecit, & qui vivi evaserant, in fugam sunt compulsi. Nostri igitur victores, ex hostium spoliis usque ad nauseam sunt onusti, Antiochiam remeantes. Patriarcha verò Hierosolymitanus, interea cum civibus suis juxta Nobe, quæ vulgari appellatione Betonoble dicitur, castrum *Bernardi* construxit. Per idem tempus *Reimundus* Pictavensium comes, *Constantiam Boamundi* junioris filiam ducens, effectus est Princeps Antiochenus. Et eodem tempore reædificatur à *Fulcone* Rege Hierusalem, Bersabea urbs antiqua, quæ ab Ascalona duodecim milliaribus distare videtur. 54

ANno Domini M. C. XXXIII. Tenebræ factæ sunt in Anglia, & terra mota est, Sol 55
similis factus est lunæ tertiæ. Rex *Henricus* extremò transfretavit, & manum sancti

Jacobi misit Radingum. Eodem anno scholaris quidam gravi ægritudine afflictus diebus ac noctibus, ut mulier parturiens, flens & ejulans, beatam Dei genitricem anxius jugiter invocavit. Qui nocte dum quadam graviter angeretur, vidit sibi assistere beatam virginem Dei matrem: quæ invocata, affuit ei albis induta vestimentis, & manum porrigens laboranti, tetigit membra paventis, & pristinæ eum restituit sanitati. Eodem anno interfecti sunt omnes milites Templi Domini. Eodem anno, defuncto *Harveo* Eliensi episcopo, dedit Rex episcopatum *Nigello*, & Dunelmensem *Gaufrido* cancellario. 1134.

Templarij omnes interfecti.

56 ANno Domini M. C. XXXIV. *Matildis* Imperatrix peperit filium, quem vocavit *Gaufridum*. Unde Rex *Henricus* primus in Normanniam transiens, moratus est ibi præ gaudio nepotis sui. Eodem tempore defuncti sunt in itinere Romano, episcopus Landavensis, & *Gilebertus* episcopus Londinensis. Et eodem anno, cùm Dominus noster Jesus Christus, qui neminem perire desiderat, jam Duci *Roberto* satis amplum spatium pœnitentiæ & humiliationis concesserat, videlicet jam ferè triginta annorum in orbitate transactorum & carcere, abusus est illo Dei beneficio, intumuit enim superbia nimis & detractionibus, maledictionibus & querimoniis, cùm potiùs divinis jugiter obsequiis & precibus assiduis incubuisse teneretur, utpote diu afflictus & jam senex, quem frequenter cum lachrymis dicere potiùs decuisset: Meritò hæc patior, immo graviora promerui, qui procaciter jugum Domini quod est suave, & onus ejus quod est leve, de collo meo, in terra sancta excussi, & oblatum cœlitùs honorem refutavi. Sed nil horum in ore arrogantis personuit. Contigit igitur una dierum festivorum, cùm Rex novam robam de scarleto sumens (assuetus de eodem panno quoties & ille sumpserat, fratri suo reverenter transmittere) capam conaretur induere, quòd invenit introitum capucij, qui gulerum vulgariter gallicè appellatur, nimis arctum: inde contigit, quod unam suturæ puncturam tantum confringens, eam deposuit, & ait: hæc capa deferatur danda fratri meo duci, qui argutius me caput habet. Quæ cum ipsi delata fuisset induenda, invenit illam jam dictam puncturam, quæ per incuriam incisoris, quia minima erat, relinquebatur non resuta. Ait dux: Unde hæc, quam sentio, fractura? Et nuntius quæ contigerant seriatim Duci referebat. Et dux quasi alto vulnere saucius, irrugiit dicens: Heu heu nunc nimis vivo, quid adhuc infœlicem vitam pertraho? Ecce frater meus, immò proditor meus, & supplantator, minor natu, & ignavus clericulus, ac injuriosus regni mei possessor, qui me incarceravit, & incarceratum excæcavit, qui tot armorum titulis clarui, jam adeò me spernit & vilem habet, ut mihi tanquam præbendario suo, pro eleemosyna suos veteres transmittat, & dissutos panniculos. Flens igitur & ejulans devovit manducare, nec unquam postea voluit manducare vel bibere, in semetipso desæviens & deficiens. Quod cùm Rex audisset, non multùm condolens, jussit corpus in ecclesia conventuali Gloverniæ reverenter sepeliri. Jacuit autem eo tempore Imperatrix filia Regis, graviter infirmata, propter difficultatem partus filii sui, quem nuper genuerat, sed matrona prudens, thesauros suos, viduis, orphanis, ecclesiis, ac monasteriis, larga manu distribuens, periculum mortis evasit.

Causa mortis Ducis Roberti.

Mors Roberti *Ducis Normanniæ.*

ANno Domini, M. C. XXXV. Rex moratus in Normannia, cùm die quadam à venatu redisset, apud sanctum *Dionysium* in sylva Leonum, carnes comedit murenarum,
57 quæ ei semper nocebant, & eas semper supra modum amabat. Et cùm medici eas comedere prohiberent, non acquievit Rex consilio salutari. Hæc igitur comestio pessimi humoris illatrix, & consimilium vehemens excitatrix, senile corpus lethaliter refrigidans, subitam & summam pertubationem effecit. Contra quam natura retinens, febrem excitavit acutam, ad impetum materiei gravissimæ dissolvendum. Cùm autem resistere vi nullâ potuisset, decessit Rex magnus, cùm regnasset triginta quinque annis ac tribus mensibus, prima die Decembris. Illius autem obitum ventus vehemens præsignavit, qui in vigilia Apostolorum *Simonis* & *Judæ*, turres & ædificia dejecit, & arbores usquequaque subvertit, ita ut mundus solvi putaretur. Luna etiam eclipsim passa est eodem anno, quarto Kalendas Augusti. Cœnobia fecit Rex, de Radingis, de Cirencestre, de Prato ante Rothomagum, & de Mortuo mari. Municipia verò, præter turres & Castella, vigintiquinque, opere sumptuoso construxit. Corpus autem Regis apud Rothomagum diu jacebat insepultum, ubi viscera ejus, cerebrum & oculi sunt humata. Reliquum verò corpus cultellis incisum, & multo sale respersum, causa fœtoris qui magnus erat & circumstantes inficiebat, in coriis reconditum est taurinis: unde & medicus ille, qui magno pretio conductus, & caput ejus securi diffiderat, ut cerebrum extraheret, ni-

Mors Regis Henrici *primi.*

1135. mlo jam fœtore corruptum, quamvis lintheaminibus multis involutum esset caput ejus, causâ tamen fœtoris extinctus est, pretio sibi pacto malè gavisus. Hic autem ultimus fuit ex multis, quos Rex *Henricus* occidit. Inde quoque corpus Regium deportatum est apud Cadomum, ubi pater ejus requiescit. Cum autem esset in ecclesia positum ante patris tumbam, cepit continuò humor niger & horribilis coria tauri penetrare, qui in vasis sub feretro à ministris susceptus, magnum intuentibus inculcavit horrorem. Tandem cadaver Regis in Angliam allatum, in diebus Natalitiis, apud Radingum, in ecclesia, quam ipse fundaverat, regaliter est sepultum, præsentibus Archiepiscopis, episcopis, & magnatibus regni.

DE CORONATIONE REGIS STEPHANI, *filii Theobaldi Comitis Blesensis.*

Defuncto, ut dictum est, Rege *Henrico* primo, antequàm corpus ejus sepulturæ traderetur, *Stephanus* nepos ejusdem Regis ex sorore *Adala*, uxore scilicet *Theobaldi* comitis Bononiæ, & frater *Theobaldi* junioris comitis Blesensis, vir magnæ strenuitatis & audaciæ, quamvis sacramentum fidelitatis Imperatrici de regno Angliæ jurasset, diadema tamen, Deum tentans, invasit. Congregatis enim Londoniis regni magnatibus, meliorationem legum promisit, juxta voluntatem & arbitrium singulorum. *Willielmus* quoque Cantuariensis Archiepiscopus, qui primus sacramentum ex omnibus Imperatrici fecerat de regno Angliæ, *Stephanum* in regem consecravit, vigesimo secundo die post mortem avunculi sui. Quid ergò? Omnes (ut breviter dicatur) tam præsules quàm Comites & Barones, qui filiæ Regis & suis hæredibus juraverant fidelitatem, consensum *Stephano* præbuerunt: dicentes fore nimis turpe, si tot nobiles, fœminæ subderentur. *Hugo* præterea *Bigot*, *Henrici* senescallus Regis, præstito juramento, probavit coram Archiepiscopo Cantuariensi, quòd dum Rex ageret in extremis, Imperatricem exhæredavit; & *Stephanum* igitur constituit successorem. Igitur in die sancti *Stephani*, omnium favore, *Stephanus* sæpè dictus, per ministerium *Willielmi* Cantuariensis Archiepiscopi apud Westmonasterium diadema suscepit, & Rex ab omnibus acclamatus, & regale festum splendidè celebravit. Coronatione itaque magnificè completâ, homagiis receptis, perrexit Rex *Stephanus* ad Oxoniam, ibi confirmavit pacta, quæ Deo & populo, atque ecclesiæ sanctæ, in die coronationis suæ concesserat, quæ hæc fuerunt: Primò, enim juramento vovit, quòd defunctis episcopis, non retineret ecclesias in manu sua, sed statim electioni canonicæ consentiens, electos continuò investiret. Secundò vovit, quòd nullius clerici vel laici sylvas in manu sua retineret, sicut Rex *Henricus* fecerit, qui singulis annis eos implacitaverat, si vel venationem cepissent in sylvis propriis, vel si eas ad proprias necessitates distraherent, vel minuerent, quod nefandi genus Placiti adeò fuerat execrabile, quòd si visores, alicujus sylvam, quem esse pecuniosum sciebant, à longè conspicerent, statim vastum in ea prohiberent, sive esset, sive non, ut eum sine merito redimere possissent. Tertiò vovit, quòd antecessores ejus accipere consueverant, in æternum annis singulis condonaret. Hæc autem specialiter, & alia multa generaliter, se servaturum juravit: sed nihil horum, quæ Deo promiserat, observavit. Eodem anno combusta est ecclesia sancti *Pauli* Londonensis, ab igne qui accensus est ad pontem, qui perrexit usque ad ecclesiam Danorum. Die quo applicuit idem *Stephanus*, contra naturam hyemis, horrendum intonuit super omnem terram tonitruum, cum fulgure horribili, ita ut mundus in antiquum Chaos redigi videretur. *Stephanus* quoque Rex, præsentibus Archiepiscopo cum duobus episcopis, scilicet, Wintoniensi & Sarisberiensi, totum thesaurum, quem Avunculus suus congesserat, occupavit; scilicet centum libras, exceptis vasis aureis & Argenteis, & gemmis.

Juramentum Regis Stephani.

3 ANno Domini, M.C.XXXVI. Corpus Regis *Henrici* Mausoleo regali conditum, reponitur, præsente Rege *Stephano*, *Willielmus* Cantuariensis Archiepiscopus, *Henricus* Wintoniensis episcopus, abstulit manum sancti *Jacobi* de Redinge. Eodem anno, post pascha, Comes Glovern iæ *Robertus* nomine, venit in Angliam, cujus prudentiam & potentiam Rex *Stephanus* verebatur: post cujus adventum, episcopi juraverunt fidelitatem Regi, & Rex juravit libertates ecclesiasticas & bonas leges se observaturum, & inde chartam suam fecit, & Comes *Robertus* sibi homagium fecit sub conditione, scilicet, si dignitatem suam sibi servaret illibatam, secundùm illud antiquum proverbium: Quàm diu habebis me pro senatore, & ego te pro Imperatore. 1136.

PEr idem tempus, *David* Rex Scotorum, qui Imperatrici fidelitatem fecerat, in Angliam hostiliter veniens, Carleolum & Novum castellum super Tynam cepit, & suos imposuit. Promovit igitur Rex *Stephanus* contra eum exercitum copiosum, & Regi Scotorum apud Dunelmum occurrens, concordatus est cum eo, quia reddidit ei Rex *David* Novum castellum, & Carleolum retinuit Regis *Stephani* voluntate. Rex tamen Scotorum homagium Regi *Stephano* non fecit, quia fidelitatem fecerat filiæ Regis *Henrici* & nepti suæ. Filius autem Regis *David*, homo Regis *Stephani* effectus est, & dedit ei Rex jure perpetuo Huntendonam de se tenendam. Rediens verò Rex ad propria, tenuit curiam suam apud Londonias in solemnitate Paschali, qua nunquam in Anglia fuerat splendidior, tam in auro & argento, quàm in gemmis & vestibus preciosis. Deinde in festo Dominicæ ascensionis, divulgatum fuit per Angliam, Regem esse mortuum: unde maxima perturbatio surrexit in regno. Nam *Hugh Bigod* castellum Norwicense ingressus, noluit reddere illud, nisi Regi, & hoc invitus. Cepit ergò deinceps Normannorum proditio pullulare, sed Rex eis viriliter resistens, cepit primò castellum de Batintona cujusdam *Roberti* proditoris sui. Indeque Oxoniam obsidens, quam tenebat *Baldewinus* de Redvers contra eum, sed serò tamen, & cum difficultate redditum est castellum cum civitate. Rex autem pravo usus concilio, non exercuit vindictam in proditores suos: unde posteà restiterunt ei, & plurima contra eum nequiter firmaverunt. Perrexit inde ad Wectam insulam, & abstulit eam *Baldewino* de Redvers prædicto, & ipsum ab Anglia proscripsit. Rex igitur his prosperè gestis, venit venatum apud Brantonam, non longè ab Huntendona, & ibi de forestis procerum suorum & venationibus plantavit, & votum, quod Deo & populo fecerat, violavit.

4 EOdem tempore, *Gaufridus* Comes Andegavensis & uxor ejus *Matildis*, sine difficultate aliqua, castella Normanniæ obtinuerunt cum firmitatibus cunctis *Willielmi Talevaz*, quas Rex habuerat in manu sua, proscripto *Willielmo*. Eodem mense Augusto, cùm apud Rothomagum pervenissent, peperit *Matildis* ibi comiti *Gaufrido* filium suum tertium, quem vocavit *Willielmum*. Proceres verò Normanniæ super hoc indignantes, miserunt pro *Theobaldo* comite Blesense fratre Regis *Stephani* seniori, ut veniret ad eos, Normanniam recepturus. Qui veniens Luxonias, in jejunio decimi mensis, audivit ibi *Stephanum* fratrem suum jam in regem Angliæ coronatum: unde comes Glovern iæ *Robertus* reddidit *Theobaldo* Falesiam, asportata priùs pecunia non modica de thesauro Regis *Henrici*. Eodem anno *Willielmus* Cantuariensis Archiepiscopus, *Willielmus* Exoniensis, & *Johannes* Roffensis episcopi obierunt.

5 ANno Domini M.C.XXXVII. Rex Anglorum *Stephanus* transfretavit in Normanniam, fugiente à facie ejus comite Andegavensi: ubi Martiis actibus indulgens, omnia, quæ incœpit fœliciter consummavit: hostium cuneos depulit, hostilia castella subruit, & egregiè resplenduit inter summos. Concordiam cum Rege Francorum composuit, & filius ejus *Eustachius*, homagium ei de Normannia fecit. Hoc videns consul Andegavensis *Gaufridus*, cujus uxori idem Rex sacramentum fecerat, Angliam ab eo requirebat. Sed tum cùm vidisset se vires Regias ad præsens non posse superare, cepit inducias, acceptis ab ipso Rege pro bono pacis, quinque millibus marcarum singulis annis. *Theobaldo* etiam fratri suo comiti Blesensi conquerenti quòd injustè Angliam invaserat, cum esset ætate minor, duo millia marcarum pepigit annuatim: & sic fratres pacificati, ab invicem recesserunt. Cunctis igitur ibidem prosperè gestis, ad Angliam transfretavit. Eodem anno, obiit Rex Francorum *Lodowicus*, & successit ei filius ejus *Lodowicus*: hic duxit uxorem *Alienor*, filiam ducis Aquitanniæ, ex qua duas filias generavit, quas, duo filij magni comitis *Theobaldi* Flandrensis, *Henricus* & *Theobaldus* duxerunt uxores: primogenitus primogenitam, & minor natu juniorem.

Henricus *primus sepelitur.*

Comitis Glovern iæ prudentia.

Rex Scotorũ David *Imperatrici, filius verò ejus Regi* Stephano *homagium fecit.*

Comes Andegavensis castella Normãniæ occupat.

Filius Regis Stephani *Regi Francorum homagium fecit Normanniæ causa.*

1138.

Conrardus Imperator.

ANno Domini M.C.XXXVIII. *Conradus*, Romanum adeptus Imperium, annis quindecim imperavit. Eodem anno Rex Anglorum *Stephanus*, in ipsis diebus Natalitiis, Bedefordense castrum obsedit, dicens nulla hora pacem esse hostibus concedendam. Sed antequam ei castrum redderetur, Rex *David*, Scotorum in Northanhumbriam exercitum ducens, tam ipse, quàm sui, rem nimis execrabilem peregerunt. In ultionem enim Imperatricis, cui idem Rex fidelitatem juraverat, mulieres gravidas findebant, & foetus anticipatos ab uteris extrahebant: parvulos super lancearum acumina projiciebant, presbyteros super altaria trucidabant, Crucifixorum capita præcidebant, & fracta cæsorum corpora reponebant, capita occisorum mutuantes, super crucifixos collocabant. Quæcunque igitur Scoti contingebant, plena horroris & inhumanitatis erant. Aderat clamor mulierum, ejulatus senum, desperatio vivorum. Rex igitur *Stephanus*, exercitum grandem promovit in Scotiam: sed antequam illuc perveniret, Rex Scotorum sese in sua recepit, & inexpugnabilia loca petivit: sed Rex Anglorum australes Scotiæ partes igne cremavit, & sic in Angliam remeavit. Exarserat namque rabies tanta procerum contra eum, ut ferè ab omnibus quateretur: *Willielmus* enim Talebot, Herefordense castrum tenuit contra Regem, *Robertus* consul Gloverniæ, Ledes & Bristollum (hic erat filius nothus Regis *Henrici*) *Willielmus Luvell* tenuit contra castrum de Cari, *Pagavellus Ludeblawe*, *Willielmus* de Moiun, castellum de Dunestor, *Robertus* de Lincolnia, castra de Warham, *Eustachius* filius *Johannis*, castellum de Meltona, *Willielmus* filius *Alani*, *Salopesberi*, quod Rex per vim cepit, & captorum in eo nonnullos suspendit. Quod audiens Walkelinus, qui castrum Dovorense tenebat, illud Reginæ reddidit obsidenti. 6

Crudelitas Scotorum.

Qui à Rege Stephano desciverunt.

OCcupato itaque Rege *Stephano* circa partes Australes Angliæ, rex Scotorum innumerabilem exercitum in Northanhumbriam promovit, contra quem proceres regni Boreales, jussu & admonitione *Turstanni* Eboracensis Archiepiscopi, fixo apud Alvertonam standardo Regio insigni, viriliter restiterunt. Huius autem pugnæ principes fuerunt, consul *Willielmus* Albemarliæ, *Willielmus* de Noringeham, *Walterus Espec*, & *Gilebertus* de Lasci. Archiepiscopus verò, cùm ægritudinis causa huic pugnæ interesse non posset, misit loco suo *Rodulphum* Dunelmensem episcopum, ad populum exhortandum. Qui stans in acie media, in loco eminenti, usus est hujusmodi incentivo: Proceres Angliæ clarissimi Normannigenæ, contra quos audax Francia contremiscit, ferox Anglia à vobis capta succumbit, dives *Apulia* vos sortita refloruit, Hierusalem famosa, & insignis Antiochia, utraque se vobis supposuit, nunc Scotia, vobis ritè subjecta, repellere vos conatur, inermem præferens temeritatem, aptior rixæ quàm pugnæ. Nullus igitur sit verendi locus, sed potius verecundiæ, quòd illi, quos semper in patria sua petivimus & vicimus, nunc in patriam nostram, ritu transverso, dementes & ebrii convolârunt. Quod tamen ego præsul vobis divina factum providentia denuntio: ut hi qui in hac patria templa Dei violârunt, altaria polluerunt, presbyteros occiderunt, nec pueris nec prægnantibus pepercerunt, in eadem, condignas sui facinoris luant pœnas. Attollite igitur animos viri elegantes, hostes nequissimos patria virtute, immò Dei præscientia conterite, qui sciunt in bello armari, nec casus belli dubios suspicemini. Tegitur vobis loricâ pectus, galeâ caput, ocreis crura, & clypeo totum corpus, ubi feriat hostis, non reperit, quem septum armis undique cernit. Quid igitur inermes dubitatis & inertes? Sed jam finem loquendi conferunt hostes inordinatè proruentes, dispersi confluentes, quod animo meo satis placet. Si quis deniq; vestrum pro Deo pugnans & patria occubuerit, absolvimus eum ab omni pœna peccati, in nomine Patris, cujus creaturas fide, horribiliter peremerunt: & Filii, cujus altaria polluerunt: & Spiritus sancti, cuius gratiam immania perpetrantes & enormia, contempserunt. Ad hæc autem respondit omnis populus gentis Anglorum, & resonuerunt montes & colles: Amen. 7

Expeditio in Scotos.

Exhortatio Rodulphi Dunelmensis ad suos.

TUnc clamorem audientes Scoti, vociferati sunt omnes in modum muliercularum insigne patrium Albani: sed extinctus est clamor, ictuum immanitate & horrore concurrentium acierum. Turma Loeventium, qui gloriam primi ictus à Rege vix impetraverant, augmentatis missilibus & lanceis longissimis, super aciem equitum Anglorum loricatorum potenter irruunt, ad quos quasi murũ ferreum offendentes, impenetrabiles invenerunt. Viri autem sagittarii gentis Anglorum, equitibus permixti, imbre sagittarũ Scotos obnubilantes, penetrabant eos, quos repererunt inermes. Tota namq; gens Anglorũ, & decus Normannorum, circum standardum conglobata, manebat immobilis, quasi 8

Prælium inter Anglos & Scotos, quo Scoti superati sunt.

1139.

quasi in acie, uno percussoque casu sagitta summo Loevenctium Duce corruit ipse, & gens ejus tota est in fugam conversa. Offensus namque Deus excelsus erat in eis, unde omnis virtus eorum, tanquam aranearum tela confracta periit & defecit. Quod videns acies Scotorum major, quæ ex parte altera acerrimè confligebat, animo defecit, & fugæ incunctanter indulsit. Regalis autem acies, quam ex diversis gentibus constituerat, simul ut hæc vidit, cœperũt primò sigillatim, deindè verò catervatim fugere, rege solo adhuc persistente. Quod amici regis intuentes, coëgerunt eum equo ascenso fugere, cujus filius in armis strenuus, aliorũ fugã non attendens, sed soli gloriæ virtuti inhians, acies hostiũ impetu ardenti percussit: licet illius agmina, contra equites loricatos resistere non valerent. Sed tandem armatorum violentia, potenter in fugam nimis damnosam sunt compulsi & turpiter in diversa dispersi. Undecim Scotorum millia fama refert occisa, exceptis illis, qui in segetibus & sylvis inventi sunt lethaliter vulnerati. Nostri verò sanguine vix fuso, fœliciter triumpharunt, licet ex omnibus equitibus, frater *Gilleberti* de Lasci, solus inveniebatur occisus. Actum est autem bellum hoc mense Augusto, ex comprovincialibus transhumbranæ gentis. Eodem anno mense Octobris, *Gaufridus* comes Andegavensis, Oximenses subjugavit, & Baiocenses & Falesiam obsidione vallavit.

9 EOdem anno, *Albericus* Hostiensis Episcopus, & Ecclesiæ Romanæ Legatus, in Angliam veniens, in adventu Domini, Londoniis Concilium celebravit in Ecclesia sancti *Pauli*. Ubi ipso jubente legato, *Henricus* Wintoniensis episcopus, *Richardum* de Beaumeis diaconum ordinavit. Et ipsa die dum ordines celebrarentur, *Theobaldus* abbas Beccensis in Archiepiscopum Cantuariensem ab Episcopis electus est, Priore ecclesiæ Cantuariensis *Hieremia* præsente: qui ab episcopo consecratus, cum legato Romam profectus est, ubi à Papa *Innocentio* pallium suscepit.

Theobaldus *Abbas Beccensis in Archiepiscopum Cantuariensem eligitur.*

10 ANno Domini M.CXXXIX. Rex Anglorum *Stephanus*, post natale Domini, castello de Lidles capto, perrexit in Scotiam, & cum rem ibi ageret, ducibus *Marte* & *Vulcano*, Rex Scotorum coactus est concordare cum ipso. *Henricum* igitur filium Regis obsidem secum ducens in Angliam, Ludehlawe castellum obsedit. Ubi idem *Henricus*, ab inclusis unco ferreo equo abstractus, penè intra muros projectus est. Sed Rex ipse ab hostibus eum, ut miles egregius, laudabiliter retraxit. Inde ad Oxoniam, subjugato castello, profectus, cepit ibi in curia sua nimis perniciosè *Rogerum* Sarisberiensem episcopum, & *Alexandrum* Lincolniensem ipsius nepotem violenter, nihil rectitudinis recusantes. Ponens igitur ibi in carcerem antistitẽ *Alexandrum*, Sarisberiensem secum duxit ad castellum ejus, quod Divise vocatur, quo non erat splendidius intra fines Europæ. Afflictoigitur fame, & collo filij ejus, qui Cancellarius fuerat, laqueo annectens ut suspenderetur, hac arte castellum obtinuit, atque arte eadem Sireburnense oppidum in sua potestate recepit. Accipiensque thesauros pontificis, comparavit inde *Eustachio* filio suo, *Constantiam* sororem *Lodowici* Regis Francorum, matrimonio copulandam. Inde quoq; recedens Rex, similiter egit de *Alexandro* Lincolniensi Episcopo, donec reddidit ei castella de Neowere & Latforda.

Pax inter Scotos & Anglos.

11 EOdem verò tempore, *Matildis* filia Regis *Henrici*, quæ fuit Imperatrix, cui Anglia erat, cum comite *Roberto* fratre suo in Angliam venit, & ad portum Arundel applicans, à *Willielmo* de Albeneto, qui Reginam duxerat Adelizam, quæ castellum de Arundel & comitatum à Rege *Henrico* pro dote habebat, recepta est cum lætitia & exultatione. Comes autem Glovermiæ *Robertus* cum decem militibus & totidem sagittariis equestribus, per mediam terram Regis *Stephani* transiens, Wallingefordiam pervenit, & inde Glovermiam, nuntians adventum Imperatricis, *Brieno* filio comitis, & *Miloni* de Glovernia, & quòd eam apud Arundel reliquerat, cum uxore sua & aliis impedimentis. Qui lætati sunt valdè de adventu illius, & sese solerter præparaverunt ad pugnam. Eodem anno Wintoniensis Episcopus, invitatos ad prandium quosdam nobiles coëgit ad deditionem aliquorum castrorum indignans. Cum *Theobaldo* Archiepiscopo & aliis Episcopis & Prælatis Angliæ, Concilium apud Wintoniensem celebravit, tertio Kalendas Septembris, ad quod Regem fratrem suum vocari fecit, qui comitem *Albericum* de Ver, in causarum varietatibus exercitatum misit ad concilium de captione dictorum episcoporum: super qua erat imperitus, se sic de jure facere posse allegantem, & factum Regis defendentem, & licet aliter visum esset Concilio super querelis in episcopos motis, & verbis hinc inde propositis, Kalendis Septembris solutum est concilium. Eodem anno obiit *Rogerus* Sarisberiensis antistes, tam senio quàm mœrore confectus: post mortem cujus,

Matildis *in Angliam revertitur.*

1140. Rex *Stephanus* proscripsit *Nigellum* Eliensem Episcopum, quia nepos erat *Rogeri* Sarisberiensis episcopi, à quo, in ejus perniciem traxerat incentivum. Cessaverunt autem ab hoc tempore in Anglia, curiæ regis festivitates solemnes, pax nulla erat, cædibus & incendiis omnia exterminabantur, clamor, luctus, & horror undique resonabant. Tunc defuncto *Turstano* Eboracensi Archiepiscopo, *Willielmus* ejusdem ecclesiæ thesaurarius successit.

ANno Domini M. C. XL. Rex Anglorum *Stephanus* inter dies Natalitios, urbem Lincolniæ obsedit, cujus firmitates, *Ranulphus* Cestrensis comes receperat paulò ante: qui regem *Stephanum* arcuit à civitatis ingressu, usque ad purificationem sanctæ *Mariæ*. Tunc comes præfatus cum *Roberto* filio Regis *Henrici*, & comite Glovernensi socero suo, & militia magna nimis Lincolniam venit, ut obsidione solveret, atque paludem ferè intransmeabilem audacter transivit, & ipsa die, aciebus dispositis, Regi bellum indixit. Ipse autem cum suis, ut vir admirandæ probitatis, aciem primam conduxit, secundam illi, quos rex *Stephanus* exulaverat, tertiam comes Glovernensis *Robertus* cum suis regebat. Rex interea *Stephanus*, missam in tanta solemnitate devotus audivit: ubi cùm de more cereum, regio honore dignum, Deo offerens, manibus *Alexandri* episcopi imponeret, subitò confractus est, & extinctus, quod regi contritionis signum fuit. Cecidit etiam super altare Eucharistia, cum corpore Christi, rupto filo, præsente episcopo, quod regi ruinæ pronosticum erat. Porrò rex magnificus, cum sollicitudine summa, acies disponit, ipse pedes omnem loricatorum multitudinem circa se, abductis equis, instructissimè collocavit. Consules omnes, cum suis, in duabus aciebus equis instituit pugnaturos: sed acies eorum admodum parvæ existentes, paucos secum fictos & factiosos comites habuerunt. Acies tamen regalis maxima erat, unico vexillo solummodo insignita. In principio autem pugnæ, acies exhæredatorum, quæ præibat, aciem percussit regalem, in qua erant comes *Alanus*, comes *Robertus Demeslent*, *Hugo Bigod* comes Eastanglorum, comes *Symon* cum illo de Warenna, tanto impetu, quòd alij eorum occisi, alij capti, alij sunt per fugam elapsi. Acies quoque, cui præerat comes Albemarlensis, & *Willielmus* Yprensis, percussit Wallenses, qui à latere procedebant, & eos abegit in fugam. Sed & acies comitis Cestrensis irruit in cohortem prædictam, & sicut acies prior dissipata est in momento. Fugerunt igitur omnes equites Regis, & *Willielmus* Yprensis vir consularis, atque alij qui fugere non potuerunt, omnes capti sunt & vinculis mancipati. Accidit autem res mira, & præ omnibus admiranda, dum Rex *Stephanus*, ut leo rugiens, solus in campo persisteret, & nullus ad eum accedere auderet, stridens dentibus, & apri sylvestris more spumans, turmas in se irruentes, cum bipenni, quam tenebat repellens, ac hostium præcipuos potenter consternens, laudem sibi perpetuam comparavit. O si centum ei similes adessent, non captionis jacturam rex incurrisset, cùm ipse solus, vix potuit à tot hostibus superari. Capitur autem Rex Anglorum *Stephanus*, in die purificationis beatæ *Mariæ*, & ad Imperatricem ducitur, atque in turri de Bristollo, custodiæ mancipatur. Eclipsis solis facta est per totam Angliam horribilis & tenebrosa. 12

Proscripti regem Stepha*num bello petunt.*

Prælium.

Rex Stepha*nus captus.*

HIs itaque gestis, Imperatrix penè ab omni Anglorum gente suscipitur in dominam, exceptis Kentensibus, ubi Regina regis *Stephani*, & *Willielmus* Yprensis, qui contra eam pro viribus decertabant, suscepta est, priùs ab *Alberico* legato Romano, & post à *Willielmo* Wintoniensi Episcopo, & Londoniensium civitate: sed mox sive subdolorum instinctu, sive Dei nutu, à Londoniensibus expulsa, Regem *Stephanum* in compedibus poni præcepit. Et sic post dies paucos, cum avunculo suo Rege Scotorum, & fratre suo comite *Roberto*, & aliis armatorum copiis, turrem Wintoniensis episcopi obsedit: sed episcopus mittens pro Regina & *Willielmo* Yprensi, ac cæteris Angliæ, qui *Stephano* Regi favebant, proceribus, eos in suum auxilium evocavit. Et facto gravi impetu in exercitum Imperatricis, compulerunt omnes, qui in obsidione erant, in fugam, & fugientes viriliter insecuti, ceperunt inter cæteros *Robertum* comitem & fratrem Imperatricis, in cujus custodia rex *Stephanus* tenebatur: cujus sola captione, rex poterat à carcere liberari. Captus est autem in die exaltationis sanctæ Crucis, sed incontinenti datus est rex pro eo, & sic ambo sunt à vinculis absoluti. Per idem tempus *Weleranus* comes de Meslent, qui omnibus Normanniæ præerat proceribus, cum comite concordiam fecit Andegavensi *Gaufrido*, & dedit ei castellum Montis fortis, & castellum Falesiæ, & sic subdiderunt se ei omnes viri potentes circa flumen Sequanæ, usque ad ripam Risle, & fidelitatem ei fecerunt. Eodem anno *Gileberto* Londoniensi episcopo, qui Universalis dicebatur 13

Imperatrix, Matildis *ab Anglis recepta.*

Imperatricis exercitus dissipatur.
Rex Stepha*nus à vinculis liberatus.*

cebatur

cebatur, *Robertus* de sigillo successit. Eodem anno *Galfridus* de Mandevilla firmavit Turrim Londoniensem. Idibus Maij *Albericus* de Ver Londonensis, occiditur, *Aldewinus* fundator fuit Malverniæ. 1141.

14 ANno Domini M.CXLI. *Robertus* comes Glovernensis transfretavit in Normanniam, ducens secum quosdam obsides magnatum Angliæ, qui Imperatrici favebant, ut comes Andagavensis eos custodiret, & insuper ad subjugandum regnum Angliæ transfretaret. Sed comes ad tempus facere renuit, propter rebellionem Andagavensium, & aliorũ hominũ suorũ, qui illum infestabant: sed tamen tradidit ei *Henricum* primogenitũ filium suum, ut cum ipso ad Angliam transfretaret. Ipse verò, præsente adhuc *Roberto* comite, cepit Alnei & Moritonium, Tenerchebrai, & Cerenches, castella comitis Moretonij & Abrincacensis: & Constantinienses sese subdiderunt ei. Eodẽ anno, cùm Rex Anglorum *Stephanus* apud Wintoniam castellum quoddã firmaret, supervenit hostium suorũ innumerabilis multitudo, & impetũ facientes in eum, coëgerunt illum in fugam. In hac autem pugna captus est *Willielmus Martel* dapifer Regis *Stephani*, & apud Wallingeford adductus, sub custodia *Brieni* filij comitis fuit deputatus: qui sibi carcerem fecit specialem, & vocavit *Cloere Brien*. Qui antequam exiret de carcere, reddidit Imperatrici Sireburniense castellum pro liberatione sua.

Rex Stephanus in fugam compellitur.

15 AUdiente autẽ eodẽ tempore rege *Stephano* Imperatricẽ esse apud Oxoniã, in castello cum parvo comitatu, collegit exercitũ copiosum, & post festũ sancti *Michaelis* illuc profectus, dictã Imperatricẽ, usque ad adventũ Domini, continua obsidione vallavit. In tanto autẽ termino cùm vidisset Imperatrix ab amicis se fuisse neglectam, & omni succursu alienã, exploratores regis castrũ obsidentes arte fœminea deludens, nocte per Thamẽsem fluvium, glacie constrictũ ac nive dealbatum, albis circumamicta vestibus, cum quibusdã sodalibus, de castello exivit, atq; reverberatione niviũ, & similitudine vestiũ oculos se intuentiũ fefellit. Abiit ergò nocte illa ad castellũ de Wallingeford, ad *Brienum* filium comitis, ut se salvaret ab hostibus: & sic castellum Oxoniense regi redditum est.

Imperatrix obsessa fuga dilabitur.

16 ANno Domini M.CXLII. *Willielmus* Wintoniensis episcopus, & sedis Apostolicæ legatus, in media Quadragesima apud Londoniã Concilium Rege præsente & episcopis, celebravit. Nullus enim honor vel reverentia ferebatur Dei ecclesiæ vel ejus ordinatis, à prædoniis sceleratis, sed æquè clerici & laici capiebantur, redimebantur, & in vinculis tenebantur. Sancitum est ergò ibi, & generaliter constitutum, ne aliquis, qui ecclesiam, cæmiteriùmque violaverit, vel in clerico aut viro religioso manus injecerit violentas, ab alio, quàm ipso Papa possit absolvi. Statutum est etiam, ut aratra in campis cum ipsis agricolis, talem pacem habeant in agris, qualem haberent in cæmiterio si extitissent. Excommunicaverunt autem omnes, qui contra hoc decretum venirent, candelis accensis, & sic milvorum rapacitas aliquantulum conquievit. Eodem tempore, Rex *Stephanus* cepit *Willielmum* de Mandevilla apud sanctum *Albanum*, unde reddidit regi turrem Londoniarum, cum castellis de Waledene & de Plessiz, antequam à vinculis solveretur. Qui carens possessionibus paternis, invasit Abbatiam Ramesiensem, atque monachis expulsis, raptores immisit. Erat autem vir magnæ strenuitatis, sed maximæ in Deum obstinationis.

Concilium Wintoniensis episcopi.

17 EOdem tempore, cum *Fulco* rex Hierosolymitanus campos pertransiret Acconenses, contigit ut leporem excitaret sedentem. Quem cum clamor omnium insequeretur fugientem, Rex arrepta lancea, ut leporem insectaret, equum calcaribus inconsultè urgebat; qui præceps corruens in terram, Regem ita contrivit, ut cerebrum ejus, tam per aures, quàm per nares terribiliter emanaret. Universi autem qui aderant, opem ferre volentes accedunt, sed Regem exanimem invenerunt. Obiit igitur idibus Novembris, corpusque ejus Hierosolymas delatum, sepultum est in ecclesia dominici sepulchri, cum lachrymis astantium populorum, per ministerium patriarchæ *Willielmi*. Cùm autem Regis obitus in finibus infidelium disseminatus fuisset, *Sanguineus* Turcorum vir potentissimus, cum innumera armatorum copia, Edessam obsidens civitatem, diuturno eam labore subegit, atque Christianos omnes in ea inventos, sine misericordia trucidavit, non parcens sexui vel ætati. Sic itaque urbs antiquissima, & Christiano nomine insignita, ac *Thadei* Apostoli prædicatione conversa, nunc (proh dolor) sub infidelium est potestate redacta. In hac enim dicitur corpus beati *Thomæ* Apostoli, unà cum corporibus sancti *Thadei* supradicti, & beati Regis *Abgari* sepultum. Hic autem est *Abgarus* ille Toparcha illustris, cujus Epistolam ad Dominum missam, *Eusebius* Cæsariensis commemorat,

Fulco Rex Hierosolymitanus moritur.

Edessa civitas à Turcis capta.

1143.

in historia Ecclesiastica, quem & Domini dignum rescripto docet, utriusque ponens Epistolam, & in fine ita subjungens. Hæc in archivis publicis Edissæ urbis, in qua tunc prædictus *Abgarus* regnavit, ita descripta reperimus, in his chartis, quæ gesta Regis *Abgari* servata antiquitùs continebant. Hæc prætereà civitas sæpe legitur postmodùm à Christianis subacta, & iterum à Saracenis possessa.

Cælestinus Innocentio Papæ succedit.

EOdem anno, defuncto Papa *Innocentio*, *Cælestinus* successit; qui cum sedisset in Cathedra Romana mensibus quinque, diem clausit extremum. Cui succedens *Lucius*, Romanam rexit ecclesiam mensibus undecim, & diebus tredecim. Eodem anno obiit *Willielmus* Wintoniensis præsul, & *Henricus* successit. Huic verò *Henrico*, *Lucius* Papa pallium misit, volens apud Wintoniam novum Archiepiscopum constituere, & septem ei episcopos assignare. Hoc quoque anno magister *Willielmus* Malmesberiensis monachus, Anglorum historiam terminavit.

Lucius Papa moritur, cui succedit Eugenius.

ANno Domini M.CXLIII. defuncto Papa *Lucio*, *Eugenius* sedit in cathedra Romana annis octo, mensibus quatuor, & diebus viginti uno. Eodem anno, Rex Anglorum *Stephanus*, Lincolniam obsedit, & cùm construeret municipium contra castellum, quod tenebat comes Cestrensis *Ranulphus*, operarij ejus ferè octoginta à comite præfato interfecti sunt, & sic re imperfecta recessit. Eodem anno, *Robertus* Marmimi vir bellicosus, qui monachos Coventrenses à suo monasterio expulerat, & de ecclesia illa castellum fecerat, dum contra hostes decertaret, inter prædones suos, ante ipsum monasterium, solus peremptus est, & excommunicatus morte depascitur sempiterna. Eodem verò tempore *Gaufridus* consul de Mandevilla, qui idem scelus patraverat in monasterio Ramesiensi, ante ipsam ecclesiam inter consortes suorum acies, à pedite quodam vilissimo solus sagitta percussus, occubuit interfectus. Ecclesia autem illa, dum pro castello teneretur, à suis parietibus sanguinem ubertim emisit, indignationem divinam manifestè declarans. *Arnulphus* etiam ejusdem comitis filius, qui post mortem patris ecclesiam illam pro castello tenebat, à Rege captus est, & proscriptus. Princeps quoque militiæ ejus ab equo corruens, fuso cerebro expiravit. Magister peditum *Reinerius*, qui monasteria incendere solebat & frangere, cùm proscriptus mare transiret, navis inter undas immobilis permanebat. Qui tertio sorte data, & sibi sortita, missus est in scapham cum uxore & liberis, & pecunia sua tota, sed navicula statim fluctibus submersa est, & miseri perierunt. Magna verò navis, mari pacato, æquora sine impedimento sulcavit. Eodem anno *Gaufridus* comes Andegavensis, à civibus Rothomagensibus solemniter susceptus est, & exinde dux Normanniæ appellatus est.

Prodigium.

Comes Andegavensis dux Normanniæ appellatus.

Comes Gloverniæ fugatus.

ANno Domini M.CXLIIII. Rex Anglorum *Stephanus*, comitem Gloverniæ cum multis aliis inimicorum suorum, à constructione Farendunensis castri fugavit, & municipium illud in sua potestate recepit.

ANno Domini M.CXLV. Rex Anglorum *Stephanus*, cepit *Arnulphum* Cestriæ Comitem, ad se pacificè venientem apud Northamptonam, & eum in carcere tenuit, quousque reddidit ei castellum Lincolniense cum cæteris, quæ suæ fuerant ditionis: & sic Rex apud Lincolniam solemniter coronam portavit.

ANno Domini M.C.XLVI. *Henricus* ducis Andegaviæ filius & Imperatricis *Matildis*, in Normanniam transiens, in die Dominicæ Ascensionis, apud Beccum honorificè receptus est à conventu. Quo utique anno *Willielmus* de sancta Barbara, decanus Eboracensis, factus est episcopus Dunelmensis. Eodem anno obiit, reverendæ memoriæ *Gaufridus* Abbas ecclesiæ sancti *Albani* protomartyris Anglorum, postquam annis viginti sex laudabiliter rexerat monasterium præfatum. Vacavit autem ecclesia à pio pastore viduata, à quinto Kalendis Martij, usque ad rogationes proximè sequentes, quo tempore monachi elegerunt *Radulphum Gubium* monachum de Gremio ecclesiæ suæ, virum literatum, & bonis moribus adornatum. Facta igitur electione, Rex *Stephanus* in die dominicæ Ascensionis apud sanctum *Albanum* veniens, assensum præbuit, & gratanter *Radulphum* memoratum in Abbatem suscepit. Eodem anno defuncti sunt, pontifices, *Ascelinus* Roffensis, *Rogerus* Cestrensis, & *Robertus* Herefordensis. *Ascelino* autem successit *Walterus* Archidiaconus Cantuariensis, *Rogero*, *Walterus* Prior Dorobornensis, *Roberto*, *Gilebertus* Abbas Glovernensis. Eodem anno, post *Turstanum* Eboracensem Archiepiscopum, *Henricus* Cisterciensis monachus illum obtinuit præsulatum. Circa idem tempus, Cometa multis diebus apparuit in occidente, vicinum aërem spaciis circumquaque diffusis coruscantibus radiis illuminans immensum.

Cometa visus

Eodem

1146.

Rex Francorum Lodowicus *à Papa* Eugenio *excommunicatus.*

23 EOdem anno, Papa *Eugenius* Parisiis veniens, consecravit *Petrum* quendam Americi ecclesiæ Romanæ cancellarii nepotem, in Archiepiscopum Bituricensem, contra *Lodowici* Regis Franciæ voluntatem. Quod Rex in injuriam suæ dignitatis factum, vehementer indignans, propositis publicè sacrosanctis reliquiis, in præsentia multorum juravit, quòd Archiepiscopus præfatus, quamdiu ipse viveret, civitatem Bituricam non intraret. Sic per triennium Regis persona subjacuit interdicto. In quamcunque civitatem, vicum vel castellum intrabat, suspendebatur celebratio divinorum. Tandem *Bernardo* Abbate Clarevallensi persuadente ad hoc, est cor Regis inclinatum, ut Archiepiscopum reciperet, & pro transgressione perjurii, Hierosolymam se promitteret profecturum. Igitur per totam Galliam fit exactio generalis, nec sexus, vel ordo, aut dignitas, quempiam excusavit, quin auxilium Regi conferret. Unde factum est, ut ejus peregrinatio, multis imprecationibus persequeretur, sicut sequens relatio declarabit.

Imperator Conradus *cum Rege Francorum cruce signatus ad terram sanctam proficiscitur.*

24 EOdem tempore, in majore Letana, cùm Papa *Eugenius* apud sanctam Genovefam solemni fuisset processione receptus, servientes clericos ecclesiæ Domini Papæ ac ministros fustigaverunt, & intra parietes ecclesiæ eorum sanguinem effuderunt. In ultionem igitur illius excessus, servientium ecclesiæ ædificia sunt subversa, & expulsis canonicis sæcularibus, loco eorum regulares sunt canonici introducti. Papa verò inde Remos profectus, tenuit ibi Concilium, in quo damnata est hæresis Eudonis pseudoprophetæ, de cujus incantationibus & phantasiis, melius est silere quàm loqui. In hoc quoque Concilio constituit prædicatores de negotio terræ sanctæ, quæ eo tempore adeò erat à Saracenis oppressa, quòd liberis discursibus & sine contradictione, eam ubilibet pervagarentur. Igitur ad prædicationem *Bernardi* Abbatis Clarevallensis, *Conradus* Romanorum Imperator cruce signatus est, & cum eo innumera hominum multitudo. Mense autem Maio proximo sequente, dictus Imperator iter peregrinationis arripiens, duxit secum ad septuaginta millia equitum loricatorum, exceptis peditibus & parvulis mulieribus equitibusque levis armaturæ. Sequutus est illum quoque *Lodowicus* Rex Francorum cum non minori numero armatorum, qui propositum habentes segregatim incedere, ut commodiùs sibi vitæ necessaria & jumentis pabula non deessent, profecti sunt. Transcursâ itaque Bavariâ & Danubio Flumine, Austriâ, Hungaria & utraque Pannonia, Bulgarorum etiam provinciis, Mesiâ & Daciâ, tandem in Thraciam descenderunt. Inde Constantinopolim pervenientes, cum Imperatore Manuele colloquium habuerunt. Inde transito Hellesponto Europæ termino, in Bithyniam, quæ prima est ex Asianis provinciis, in pago Calcedonensi castra statuerunt. Tunc Imperator *Conradus* transfectis Bosphorum legionibus suis, & relinquens à læva Galatiam & Paphlagoniam & utrumque Pontum, à dextris autem Phrygiam, Lydiam, & Asiam minorem, per mediam Bithyniam iter agens, Nicæamque à dextris deserens, Lycaoniam pervenit.

Conradi Imperatoris exercitus cæsus à Turcis.

25 SOldanus autem Yconensis, audito tantorum principum adventu, à multo retrò tempore ex ultimis Orientis finibus, militaria convocaverat auxilia, & quomodo ab imminentibus hostium periculis se possit eximere, curam propensiorem gerit. Congregatis igitur copiis militaribus, in finibus Lycaoniæ expectabat, ut loco & tempore hostibus transeuntibus, impedimentum ne procederent, procuraret. Tradiderat quoque Constantinopolitanus Imperator, Imperatori Romanorum viæ duces, propter locorum abusum, & itineris difficultatem, qui ipsum præcederent: sed illi consuetâ Græcorum usi malitiâ, de mandato (ut dictum est) Imperatoris, qui semper Latinorum successibus invidebat, cœperunt ex industria trahere legiones, in quibus locus esset hostibus, regionis ignaros & simplices populos opprimendi. At Soldanus vidês Christianos in angusta solitudinis loca demersos, irruit in eos, scilicet non præmeditatos, quum tam ipse quàm sui acriùs instantes in equis velocibus, quibus pabula non defuerant, Romanos lentos & armis onustos equos habentes, fatigatos & afflictos fame, nec hostibus resistere, nec cum eis congredi valentes, vicerunt, & stragem ex eis miserabilem confecerunt. Factum est autem occulto, sed justo tamen Dei judicio, quod de septuaginta millibus equitum loricatorum, & de tanta peditum manu, quorum erat quasi numerus infinitus, ut vix decima pars evaderet, aliis fame, aliis gladio, nonnullis etiam vinculis mancipatis. Evasit tamen Imperator cum paucis principibus suis, & cum difficultate nimia Nicæam usque pervenit. Indeq; Constantinopolim profectus, ibi usque ad sequentis initium veris perendinavit.

26 ANno Domini M.C.XLVII. Imperator *Conradus*, hyeme transcursâ, navibus devectus cum suis, portum attigit Achonensem, & inde Hierosolymam profectus

a Rege

1147. a Rege *Baldewino*, clero civitatis ac populo cum hymnis & laudum canticis, in sanctam perducitur civitatem. Quo utique tempore, *Lodowicus* Rex Francorum Imperatorem secutus, post longos viæ labores ad vada Menandri cum septuagintamillibus loricatorum militum præter classem quæ eum sequebatur, pervenit. Ubi Francis accedere ad aquas volentibus, ex adversa fluminis ripa hostes inveniunt infideles, qui aquæ usum eis & transitum interdicere satagebant. Sed vadis demum inventis, hostibus invitis & pluribus neci traditis, ac vinculis quibusdam mancipatis, omnes in fugam compellunt, & eorum spolia rapientes, facti sunt de victoria lætiores. Inde Laodiceam transeuntes, montem quendam arduum & ascensu difficilem, in itinere repererunt. Erat autem consuetudo Francorum, ut quosdam de illustribus viris assignarent, qui agmina præirent, & qui à tergo sequerentur, ad custodiam imbellis populi sarcinarum, qui etiam cum principibus de modo viæ & diætæ tractarent. Præibat autem illa die, vir nobilis *Gaufridus* de Raucona, qui cum agminibus montem ascendens, ad ejus fastigium pervenit. Quod Turci cognoscentes, qui exercitum illum à latere insidiantes sequebantur, in Francos non præmeditatos potenter irruunt, & eorum legiones dissolvunt. Cecidit autem die illa, casu miserabili, gloria Francorum & virtus, qui fortè peccatorum tenebris involuti, mystica secum Domino munera non ferebant. Nec tamen Rex propter casum adeò sinistrum à proposito potuit revocari, quin peregrinationem prosequeretur incœptam, sed ardenti desiderio cum Regina sua Alienor, ad iter se accingens, Hierosolymam tandem pervenit. Ubi à Rege honorificè susceptus & populo, de casu, qui acciderat ei, non mediocriter condolebant.

Francorum clades.

COmpletis tandem de more orationibus, convenerunt ad colloquium Imperator Romanus, cum Regibus Hierosolymorum & Francorum, ut de fructu tantæ peregrinationis, & terræ sanctæ agerent incremento. Tandem omnes in hoc communiter consenserunt, ut Damascum urbem, fidelibus nimis damnosam, obsiderent: & sicut fuerat prælocutum, ad urbem accedentes, pomeria occupant suburbana, quibusdam ibi ex hostibus interfectis. Inde ad flumen, quod urbem lambebat accedentes, ut sitis angustias relevarent, invenerunt secus ripam tantam hostium multitudinem, quæ eis aquæ usum auferre volebant, quòd nec Regem Hierosolymarum vel Francorum cum eorum legionibus accedere permiserunt. Quo cognito, Imperator *Conradus* ira vehementi succensus, per medias Francorum acies cum suis principibus ad certaminis locum pervenit, & cuidam ex Turcis fidelibus viriliter resistenti & strenuè dimicanti, caput galeatum collum & humerum loricatum, brachium sinistrum cum subjecto latere, à reliquo corpore, educto gladio separavit. Quod factum hostes ita deterruit, quod versus urbem, flumine relicto, fugere decertarent. Obtento itaque flumine, fideles ad urbem liberiùs accedentes, eam obsidione cinxerunt: unde cives post longam obsidionem fidelium virtutem, metuentes & numerum, compositis sarcinis, clàm & de nocte de civitate fugere decreverunt. Sed priùs nostrorum animos, quorum corpora vincere nequibant, corrumpere tentantes, dederunt quibusdam principibus ex nostris de partibus orientis pecuniâ infinitâ, qui inde proditoris vicem gerentes, obsidionem solvere conarentur. Instantibus autem ad hoc proditoribus memoratis, loquebantur cum Imperatore & Rege Francorũ in dolo, inceptæ obsidionis difficultatem allegantes, & ob hoc aliis erant de proditione suspecti. Unde eorundem principum malitiam manifestam attendentes, & fraudem Orientalium detestantes, omnes quotquot erant de partibus Occidentis, prævio Imperatore & Francorum Rege, ad regna sua, eâdem viâ qua venerant, sunt reversi. Qui deinceps non solùm illos qui huic proditioni interfuerunt, sed & omnium Orientalium Principum abominabantur consortia, & alios ad hujus peregrinationis amorem minùs efficiebant ferventes. Eodem anno *Robertus* de Chaisueio Archidiaconus Legecestrensis, post *Alexandrum* creatus est Lincolniensis antistes, per manum *Theodbaldi* Archiepiscopi Cantuariensis, post jejunium mensis septimi episcopus consecratus. 27

Damasci obsessio.

Conradus *Imperator, & Rex Francorum perfidia cruce signatorum Orientalium principum, ad sua revertuntur.*

ANno Domini. M.C.XLVIII. Post decessum Imperatoris & Francorum Regis de partibus terræ sanctæ, *Norandinus Sanguinii* filius, princeps Turcorum potentissimus, fines Antiochenos ingressus, Nepam castrum obsidione vallavit. Contra quem *Reimundus* Antiochenus princeps exercitum ducens, inconsultè nimis, & prælio inæquali decertavit: unde contigit, quòd ipse cum aliis quibusdam viris nobilibus occubuit interfectus. *Norandinus* autem, nullo obstante, progressus, Harenge castrum obsidens, occupavit, & sic liberè in partibus illis universa depopulando percurrit, donec Rex Hierosolymarum 28

Norandinus Sanguinii *filius*, Reimundum *Antiochenum principem occidit.*

lymarum ſeperveniens, ipſum hoſtiliter recedere, & ſua repetere potenter coëgit. Tranſlatio ſancti *Erkenwaldi* epiſcopi, decimo octavo Kalendas Decembris. Eodem anno in ſolemnitate Pentecoſtes, *David* Rex Scotorum militaribus decoravit armis *Henricum*, filium primogenitum *Gaufridi Plantagineſt*, nunc ducem Normannorum, & neptis ſuæ olim Imperatricis *Matildis*. 1149.

29 ANno Domini. M. C. XLIX. *Gaufridus* dux Normanniæ, reddidit *Henrico* filio ſuo Normanniam hæreditatem ſuam ex parte matris ſuæ, contra prohibitionem Regis Francorum, unde diſcordia inter ipſum regem & ducem orta eſt. Réverſio Imperatoris Alemanni, & regis Galliæ de Hieroſolymis. Lexebona capta eſt à Chriſtianis, *Gilebertus Foliot* efficitur epiſcopus Herefordenſis.

30 ANno Domini. M. C. L. Rex Francorum *Lodowicus*, & *Euſtachius* filius regis *Stephani*, cum militia copioſa venerunt ante turrem de Archis, ob diſcordiam memoratam, ubi etiam adfuit dux Normanniæ *Henricus*, & pater ejus comes Andegavenſis *Gaufridus*, cum ingenti exercitu Andegavenſium, Britonum, & Normannorum. Sed videntes utriuſque partis Principes, quòd legiones illûc nequibant ſine magna effuſione ſanguinis hoſtiliter convenire, cœperunt de pace tractare, & intervenientibus utrorumque amicis, rex Francorum cepit homagium ducis *Henrici* de Normannia, & ſic pacifici receſſerunt. Dux igitur *Henricus*, dum tractaret cum optimatibus ſuis de itinere ſuo in Angliam, pater ejus apud caſtrum Leri graviter infirmatus, ſeptimo Idus Septembris ab hac vita migravit, & ſic *Henricus* filius ejus factus eſt comes Andegavenſium, & dux Normannorm. Hoc anno, gelu cœpit à quarto Idus Decembris, durans uſque ad undecimum Kalendas Martii, & Tamiſia ſic gelata eſt, ut pede & equo tranſiretur. Rex *Stephanus* firmavit caſtellum apud Radingum. Eodem anno *Radulphus* Abbas eccleſiæ ſancti *Albani* decidens in languorem, *Robertum* de Goreham Prioremeccleſiæ ſuæ, ſuum procuratorem conſtituit, per concilium conventus, & totius Abbatiæ rectorem.

Bellum inter Regem Gallorum & ducem Normannorum Henricum.
Mors ducis Henrici.
Graviſſima Hyems.

31 EOdem anno, *Reimundus* comes Tripolitanus, vir potens & in armis ſtrenuus, ab Aſſiſinis interfectus eſt. Planxerunt autem eum rex Hieruſalem *Baldewinus* & terræ promiſſionis populus, ut qui erat valdè formidabilis infidelibus & principibus Saracenis. Eſt autem in provincia Tyrenſi, & Phœnicis regionis quidam populus circa epiſcopatum Antaradenſem in montibus habitans, & decem caſtella habens cum ſuburbanis multis, quorum numerus ad quadraginta millia virorum, vel eo amplius excrevit. Hi non hæreditaria ſucceſſione, ſed meritorum prærogativa, ſibi ſolent magiſtrum præficere, & eligere præceptorē, quem ſpretis aliis dignitatū nominibus, Veterem de monte, ſive Senem appellant. Cui tantæ ſubjectionis ſolent & obedientiæ vinculo obligari, ut nihil ſit tam durum, tam difficile, támve periculoſum, quod ad magiſtri imperium, ardentibus animis non aggrediantur implere. Nam inter cætera, ſi quos habent principes odioſos, aut genti ſuæ ſuſpectos, data uni de ſuis ſicha, vel pluribus, non conſiderato rei exitu, vel quæ eis pœna ſequatur, illûc contendunt, quibus mandatum eſt: & tam diu pro complendo Imperio anxii circumeunt & laborant, quouſqe peragant ſibi homicidium imperatum. Hos tam Saraceni quàm Chiſtiani Aſſiſinos appellant, etymologiam nominis penitus ignorantes. Hii etiam quaſi annis quadringentis Saracenorum legem, & eorum traditiones tanto zelo coluerunt, ut reſpectu eorum, prævaricatores omnes alii viderentur. Habuerunt autem his modernis temporibus magiſtrum, virum facundum valdè, ſubtilem & diſcretum, qui præter morem majorum ſuorum, cœpit penes ſe evangeliorum libros habere, & codicem apoſtolicum, quibus continuato incumbens ſtudio, miraculorum Chriſti & præceptorum ſeriem, ſed & Apoſtolicam doctrinam multo labore fuerat conſecutus; Indeque conferens ſe ad honeſtam Chriſti, & doctrinam ſuavem, receſſit ab his quæ ſeductor *Mahumetus* ac miſer ſuis complicibus tradiderat, & cœpit abominari illius immundicias ſeductoris. Oratoria etiam, quibus ejus ſubjecti priùs uſi fuerant dejiciens juxta morem Chriſtianorum fecit eos vivere & orare, ad fidem Chriſti ſe conferre ſuſpirans. Miſit ergò unum ex fratribus ſuis, virum providum & diſcretum ad Regem Hieroſolymorum *Baldewinum*, ut per ejus conſilium Baptiſmatis ſuſciperet ſacramentum: ſed diabolus eccleſiæ ſemper invidens incrementis, hoc fieri non permiſit. Nam legatus populi memorati, antequam ad Regem perveniret, à fratre quodam de militia Templi, in magnum ſuit eccleſiæ ſcandalum interemptus: per quod negotium piè inchoatum, uſque in diem hodiernum dilationem accepit. Eodem anno celebratum eſt divortium inter *Lodowicum* Regem

Reimundus *Comes Tripolitanus interfectus.*
Aſſiſinorum conditio.

Fran-

bernia, quatuor ibi constituit Archiepiscopos: qui dum per Angliam transitum habuisset, Regi *Stephano* fidelitatem juravit. 1152.

34 Circa dies istos, pullulante perversâ doctrina *Henrici* cujusdam hæretici, & maximè in Wasconia: suscitavit Dominus spiritum puellæ junioris in illa provincia ad illam heresin confutandam, quam contra articulos fidei prædicabat. Jacebat enim puella in unaquaque septimana per triduum absque voce, sensu, atque flatu, & postmodùm ad se reversa, dicebat beatam *Mariam* orare pro populo Christiano, & beatum *Petrum* docuisse se fidem orthodoxam. Et sic de fide catholica sapienter disputabat, & præcipuè heresin *Henrici* convincens, plures ab eo seductos, ad sinum sanctæ matris ecclesiæ revocavit.

Henricus hæreticus.

35 Eodem anno, *Conradus* Imperator vir prudens & discretus, diem clausit extremum, de quo legitur, quòd dum in sancto Pentecostes præsentibus Archiepiscopis, episcopis, & Imperij magnatibus in urbe quadam divinis interesset obsequiis, diabolo instigante, surrexit contentio inter prælatos memoratos, quis deberet esse dignior in primatu cathedrali, ut Imperatori propiùs consideret. Altercantibus autem episcopis, circa hoc, aliisque Prælatis, accurrunt eorundem prælatorum ministri cum gladiis & fustibus, & sic plagis impositis, istos de suis sedibus extrahentes, in eisdem alios intruserunt. Et lite contestata, mitras hinc inde, & pastorales baculos confregerunt, sanguinem in ecclesia non minimum effundentes. Quod videns Imperator contristatus est vehementer, & jussit ministris suis, ut expulsis ab ecclesia scismaticis illis, sedarent tumultum. Quod cùm factum fuisset, Imperator prælatos illos graviter increpans, jussit ut violatam reconciliarent ecclesiam, ne in tanta solemnitate à Missarum obsequiis defraudati, Spiritus sancti præpedirent adventum. Sedato itaque tumultu, & ecclesiâ utcunq; reconciliatâ, inchoatum est Missæ officium & licet temerè fuisset attentatum, sicut rerum exitus evidenter ostendit, tamen usque ad Evangelij pronunciationem est perductum. Sed cùm chorus novissimum Sequentiæ versum percantasset: Hunc diem gloriosum fecisti, levavit vocem suam diabolus in excelsis, & distinctè ad intelligendum, cunctis audientibus cantare cepit: Hunc diem bellicosum ego feci. Hanc itaq; vocem adeò terribilem, cùm omnes intellexissent, contuebantur sese ad invicem singuli, admirantes quid hoc esset. Tunc Imperator, qui vir erat prudens & devotus Dei cultor, animadvertit vocem esse Sathanæ subsannantis & improperantis tam enorme dissidium prælatorum. Et præcepit continuò, ut Archiepiscopus, qui missam erat celebraturus, casulam deponeret, donec super tanta injuria Spiritui sancto foret satisfactum, qui ea die solet, donis suis mysticis corda fidelium illustrare. Deinde famulos suos mittens per plateas & vicos civitatis, fecit convenire pauperes omnes & debiles infra ecclesiam violatam & extra: esurientes pavit, sitientes potavit, nudos vestivit, calceamenta necessitatem habentibus erogavit. De senibus & valetudinariis, qui in grabatis jacebant, per urbem idem fecit, Aureum singulis donavit, injungens cunctis, ut divinam implorarent misericordiam, ne populo suo imputaret prælatorum superbiam Deus, quo minùs Spiritus sui præstolarentur adventum. Purpuram prætereà deposuit, saccum & cilicium induit, vestigiis nudis per pavimentum incedens, pauperibus ministravit, exemplumq; aliis præbens, omnes ad eleemosynas & lachrymarum effusionem commovit. Tunc magnificus Imperator videns ecclesiæ pavimentum lachrymis ubertim perfusum, quod priùs sanguine fuerat tabefactum, jussit fiducialiter Missæ inchoare officium, & cum summa devotione inceptum obsequium compleverunt. Tandem cùm perventum erat ad versum supradictum: Hunc diem gloriosum tu fecisti, præcepit Imperator, ut versus à choro tertio repeteretur, in contumeliam Sathanæ: & demùm finito versu, jussit omnes aliquamdiu silere, ut audirent, si hostis antiquus, ut priùs fecerat, aliquid subsannando proferret. Sed cum aliquantulum expectassent, & nihil audissent: Noveritis ait Imperator, quod inimicus noster confusus recessit. Tunc omnes congaudentes in Domino & exultantes, residuum missæ fœliciter peregerunt, glorificantes Spiritum sanctum, qui Imperatori tale consilium inspiravit. Successit ei in Imperium Romanum *Fredericus* nepos ejus.

Mors Imperatoris Conradi.

Altercatio inter Prælatos.

Fredericus *Imperator.*

36 Anno Domini. M. C. LIII. *Eugenius* Papa diem clausit extremum, mense Julio, cui succedens *Anastasius*, sedit in cathedra Romana, anno uno, mensibus quatuor, & diebus viginti quatuor. Eodem anno, *Richardus* de *Bemmeis*, Archidiaconus Middelsexensis, consecratus est episcopus Londoniensis. Eodem anno *Bernardus Clarevallensis* migravit ad Dominum, & *Henricus Murdac* Archiepiscopus Eboracensis.

Eugenius *Papa moritur cui succedit* Anastasius.

Bernardus *Clarevallensis moritur.*

1153.

Eustachius filius Regis Stephani moritur.

EOdem anno, cùm *Eustachius* filius Regis *Stephani*, in die sancti *Laurentij* terram beati *Edmundi* martyris prædatum iret, subita morte præreptus est, & apud Feversham in Abbatia, quam Rex *Stephanus* pater ejus fundaverat, est sepultus. Obijt eodem anno *David* Rex Scotorum, & successit ei *Malcolmus* nepos ejus. 37

Dux Normannorum Henricus in Angliam trajicit.

EOdem anno, Dux Normannorum *Henricus*, & Aquitanorum, comes Pictavensis & Andegavensis, cum navibus triginta duabus, & militia magna nimis, in Angliam transfretavit, & infra octavas Epiphaniæ, Malmesberiense castellum obsedit & cepit: indéque profectus, castellum de Crammerse obsidione vallavit. Sed intercurrentibus viris, inter Ducem & Regem ita convenit, quòd Rex *Stephanus* castrum illud propriis sumptibus complanaret. Sicque soluta est obsidio, quæ circa castellum de Wallingforde fuerat, Rege *Stephano Crammerse* subvertente. Castella etiam de Radingis & de Bretewelle, Dux *Henricus* in sua jura recepit. *Gimdreda* etiam Warewick comitissa, Regis *Stephani* militibus de castello ejusdem urbis ejectis, tradidit municipium *Henrico* Duci, & sic prosperatum est negotium ejus. Eodem anno natus est Duci *Henrico* filius ex *Alienore* uxore sua, & vocatus est *Willielmus*, quod proprium nomen est Ducibus Aquitanorum & Comitibus Andegavensium. 38

Henrico Duci filius Willielmus nascitur.

Pax inter Regem Stephanum & Ducem Henricum.

ANno Domini. M.C.LIII. Justicia de cœlo prospiciente, & diligentia *Theobaldi* Cantuariensis Archiepiscopi, & episcoporum regni intercedente, Rex Anglorum *Stephanus*, & dux Normannorum *Henricus*, apud *Walingeford* in talem concordiam convenerunt: Rex *Stephanus* omni hærede viduatus, præter solummodò ducem *Henricum*, recognovit in conventu episcoporum, & aliorum regni optimatum, quòd jus hæreditarium dux *Henricus* in regnum Angliæ habebat: & Dux benignè concessit, ut Rex *Stephanus*, tota vita sua, si vellet, regnum pacificè possideret. Ita tamen confirmata est pax, quòd ipse Rex & episcopi tunc præsentes, cum cæteris optimatibus regni jurarent, quòd Dux post mortem Regis, si illum superviveret, regnum sine contradictione aliqua obtineret. Et sic illud propheticum *Merlini* attendatur, quod dicit: Nocebit possidenti, ex impiis pietas, donec sese genitore induerit: manifestum est Regem *Stephanum*, *Henricum* instituisse hæredem, quem non genuit, dum ipsum adoptavit in filium & regni participem; & postmodùm successorem. In Rege quoq; Ducem, & in Duce omnes venerabuntur Regem. Regalia passim à proceribus usurpata, Rex in sua recipiet. Possessiones, quæ ab invasoribus direptæ erant, ad legitimos possessores, quorum fuerant, Regis *Henrici* tempore revertentur. Castella adulterina, quæ tempore Regis à quocunq; constructa sint, diruentur, quorum numerus ad undecies centum & quindecim excrevit. Rex colonos prædiis assignabit, ædificia combusta renovabit, replebit pascua armentis decorabit ovibus montana. Clericus debitam tranquillitatem se habere gaudebit, exactionibus indebitis non gravabitur. Vicecomites in locis ponentur consuetis, & neminem ex odio persequentur. Non gratificabuntur amicis, non indulgentiis crimina sublevabunt, suum cuiq; ex integro reservabunt. Metu pœnarum afficient nocentes, fures & prædones terrebuntur in furca & sententia capitali. Milites (juxta *Isaiam*) gladios convertent in vomeres, & lanceas & ligones, à castris ad aratra, à tentoriis ad ergasteria redibunt clientes ab excubiis fatigata, in communi læticia respirabunt. Relevabitur rusticitas otio innocens & quieta: negotiatores cōmercium ditabit celebrius, & publica moneta una & eadem erit in regno ex argento percussa. Werra igitur, quæ septendecim annis sævierat, hoc fine quievit. 39

Prophetia Merlini.

COncordia itaque inter Regem *Stephanum* & ducem *Henricum*, ut dictum est, confirmata est. Miles quidam *Oënus* nomine qui multis annis sub Rege *Stephano* militaverat, licentiâ à Rege impetratâ, profectus est in Hyberniam ad natale solum, ut parentes visitaret. Qui cùm aliquamdiu in regione illa demoratus fuisset, cæpit ad mentem reducere vitam suam adeò flagitiosam: quòd ab ipsis cunabulis, incendiis semper vacaverat & rapinis, & quod magis dolebat, se ecclesiarum fuisse violatorem, & rerum ecclesiasticarum invasorem, præter multa ėnormia, quæ intrinsecùs latebant peccata. Miles igitur pœnitentiâ ductus, ad episcopum quendam illius regionis accessit: cui cùm peccata sua devotus per ordinem detulisset, increpavit eum graviter episcopus, asserens illum nimis divinam clementiam offendisse: unde miles multùm contristatus, Deo condignam facere pœnitentiam cogitavit. Cum autem episcopus, ut justum sibi videbatur, vellet ei injungere pœnitentiam, miles respondit: Dum igitur, ut asseris, factorem 40

rem

rem meum tam graviter offendi, pœnitentiam assumam, omnibus pœnitentiis graviorem: & ut peccatorum meorum merear remissionem accipere, Purgatorium sancti *Patricij* volo intrare. De hoc quoque purgatorio & ejus origine, quod sequitur tradunt veteres historiæ Hybernenses. 1153.

41 MAgnus *Patricius*, dum in Hybernia verbum Dei prædicaret, & multis ibi miraculorum signis coruscaret, bestiales illius patriæ homines, terrore Infernalium tormentorum, ac Paradysi amore gaudiorum, à mortuis studuit revocare. Sed ipsi plano sermone affirmabant, se non conversuros ad Christum, nisi oculata fide prius conspicerent quæ promisit. Unde dum beatus *Patricius* pro salute populi in jejunijs, vigiliis, & orationibus positus, Dominum precaretur propensiùs, pius Dei filius apparens ei, duxit eum in locum desertum, & ostendit illi speluncam rotundam & obscuram intrinsecùs, & dixit: Quisquis veraciter pœnitens, & in fide constans, hanc speluncam ingressus fuerit, spatio unius diei ac noctis, ab omnibus in ea purgabitur peccatis, quibus in tota vita sua Deum offendit: atque eam ingrediens, non solùm tormenta malorum, sed in Dei dilectione constanter perseveraverit, videbit & gaudia beatorum. Sic Domino disparente, sanctus *Patricius*, tum pro Domini apparitione, quàm pro speluncæ ostensione lætus, sperabat miserum Hyberniæ populum se ad fidem catholicam conversurum, & in loco illo confestim oratorium construens, speluncam, quæ in cæmiterio est, ante frontem ecclesiæ circumdedit, & januam cum seris apposuit, nequis eam sine ejus licentia introiret. Canonicos regulares loco illo introduxit, & Priori ecclesiæ clavem custodiendam commisit, statuens, ut quicunque Purgatorium ingredi voluerit, ab episcopo loci licentiam habeat, & cum literis episcopi accedat ad Priorem, & ab eo instructus, Purgatorium intret. Multi autem in diebus *Patricij* Purgatorium intraverunt, qui reversi, testati sunt se tormenta gravia pertulisse, & gaudia magna ibidem & inenarrabilia conspexisse.

Spelunca sancti Patricij.

42 MIlite itaque supradicto, angustiosè nimis ab episcopo memorato licentiam postulante purgatorium experiendi, cùm illum cognovisset episcopus inflexibilem, tradidit ei literas suas ad Priorem loci, mandans ut cum illo ageret, sicut fieri solet cum illis qui purgatorium ingredi deposcunt. Prior autem visis literis, militem in ecclesiam perduxit, ubi per dies quindecim orationibus devotus instabat, & illis sic diebus elapsis, manè Missâ à Priore celebratâ, sacra communione militem communivit, adductumque speluncæ introitum, aqua eum benedicta aspersit. Et aperto ostio, dixit: Ecce nunc intrabis in nomine Jesu Christi, & per concavitatem speluncæ tamdiu ambulabis, donec in campum exiens, aulam invenies artificiosissimè fabricatam. Quam cùm ingressus fueris, statim ex parte Dei nuntios habebis, qui tibi piè, quid facies indicabunt. Vir autem ille virilem gerens animum, ad pugnam dæmonum audacter prorupit, atque omnium se orationibus commendans, frontem suam vivificæ Crucis signo munivit, & intrepidus portam intravit: & ostio post eum obserato, Prior cum processione ecclesiam repetivit.

43 MIles itaq; per speluncam audacter progrediens, lumen paulatim totius claritatis amisit. Sed tandem parvo lumine apparente, ad campum prædictum pervenit & aulam. Lux ibi non erat, nisi qualis in vespera hîc habetur. Aula parietes non habebat, sed columnis erat per gyrum subnixa, ut Claustrum solet monachorum. Ingressúsque eam, & intus sedens, oculos studiosè huc illucq; convertit, admirans illius pulchritudinem & structuram. Ubi cùm paululùm solus sedisset, ecce quindecim viri quasi religiosi, & nuper rasi, albisq; vestibus induti, regiam intraverunt: & salutantes eum in nomine Domini, consederunt. Tunc aliis tacentibus, unus loquebatur cum ipso, dicens: Benedictus sit Deus omnipotens, qui bonum tibi propositum inspiravit, ut pro peccatis tuis Purgatorium hoc intrares: sed nisi te viriliter habeas, corpore & animâ simul peribis. Mox enim, ut hanc domum fuerimus egressi, multitudo aderit Spirituum immundorum, qui tibi gravia inferentes tormenta, minabuntur inferre graviora. Promittent se ducturos te ad portam qua intrâsti; si te decipere possint ut revertaris: sed si tormentorum afflictione victus, vel minis territus, seu promissione deceptus, assensum eis præbueris, in corpore pariter & anima peribis. Si verò fortis in fide, spem totam in Domino posueris, ut nec tormentis, nec minis, nec promissionibus eorum adquieveris, sed corde integro eos contempseris, ab omnibus purgaberis delictis, & tormenta malorum videbis, & requiem similiter bonorum. Et quotiescunque te cruciaverint, invoca Dominum

Miles intra speluncam Patricij.

Miles instruitur.

1153 Jesum Christum, & per invocationem hujus nominis, statim liberaberis à quocunque tormento, in quo eris. Tecum hic amplius esse non possumus, sed Deo te omnipotenti commendamus.

MIles itaque à viris solus relictus, ad novi generis militiam se instruere cœpit. Cumque intrepidus pugnam dæmonum expectaret, subitò cœpit circa domum tumultus audire, ac si omnes homines, qui in mundo sunt, cum animalibus ac bestiis strepuissent. Et post horridum sonum, sequitur terribilior visus dæmonum. Cœpit enim undique dæmonum deformium innumera multitudo in aulam irruere, & militem deridendo salutare. Alij homines (inquiunt) qui nobis serviunt, non nisi post mortem ad nos veniunt, sed tu nostram societatem, cui studiosè deservisti in tantum honorare desideras, quòd vivens corpus tuum decernis & animam commendare. Huc venisti ut pro peccatis tormenta sustineres? habebis nobiscum pressuras & dolores. Veruntamen pro eo, quod nobis curiosè ministrasti, si reverti volueris ad portam quam intrasti, te ducemus illæsum, ut gaudens in mundo vivas, & omne quod corpori tuo suave est, penitùs non amittas. Hæc ideò dæmones dixerunt, quia terrore eum & blandiciis decipere voluerunt. Sed miles Christi nec terrore concutitur, nec blandimento seducitur, dum æquo animo ita eos contempsit, quod tacitè sedens, nec unum verbum respondit. At dæmones se contemni indignantes, rogum in aula ingentis incendij succenderunt. Et manus militis pedesque colligantes, in ignem eum projecerunt, uncis ferreis, huc illucque per incendium detrahentes. Et ille in ignem missus, cùm priùs grave tormentum sensisset, nomen Jesu Christi invocavit, dicens: Jesu Christe miserere mei. Ad hoc quoque nomen incendium rogi ita extinctum est, ut nec totius rogi scintilla unica appareret. Quod cernens miles, in animo proposuit, ut eos de cætero non formidaret, quos invocato Christi auxilio, vinci conspexit. 44

Miles à Demonibus vexatus.

REliquentes verò aulam dæmones, militem diutiùs per vastam regionem quandam detraxerunt: Nigra erat terra, & regio tenebrosa. Traxerunt eum dæmones illuc recto tramite, quò sol oritur in æstate. Quò convertentes, cœpit miles quasi vulgi totius orbis miseros ejulatus audire. Tandem à dæmonibus tractus, in campum pervenit longum & latum, miseriis ac dolore perplenum, cujus longitudo non potuit transvideri. Campus ille hominibus utriusque sexus & ætatis diversæ, nudis & in terra jacentibus ventribus deorsum versis, plenus erat, quorum corpora simul & membra clavis ferreis & ignitis in terram usque transfixis, miserabiliter torquebantur. Aliquando autem præ doloris angustiâ terram comedebant, clamantes & ejulantes: Parce parce, miserere miserere: cum qui sui miseretur, penitùs non adesset. Dæmones etiam super miseros currentes, gravibus eos flagris cædebant, & militi dicebant: Hæc tormenta, quæ vides, sentiendo patieris, nisi nobis adquiescas, ut ad portam, per quam intrasti, revertaris, ad quam si volueris, pacificè deduceris. Sed ille ad mentem revocans, qualiter ipsum Deus alibi liberavit, credere eis omninò contemsit. Tunc Dæmones eum in terram prosternentes, ad modum aliorum configere conati sunt: sed invocato nomine Jesu Christi, nihil ampliùs in loco illo, illi facere potuerunt. In alium campum militem trahentes dæmones, hanc ibi differentiam conspexit, quòd sicut in campo superiori, homines afflicti ventres habuerunt deorsum versos, ita in hoc campo dorsa solo hærebant. Dracones autem ignei super quosdam sedentes, & dentibus eos igneis corrodentes, modo miserabili affligebant. Aliorum quoque colla, brachia, & corpora serpentes igniti circumcingentes, aculeos oris sui igneos eorum cordibus infixerunt. Bufones etiam miræ magnitudinis & horroris, super quorundam pectora incumbentes, deformibus rostris suis, eorum corda extrahere conabantur. Dæmones prætereà super singulos cursitantes, & flagris asperrimis cædentes, miseros graviter cruciabant, nec unquam à fletu & ejulatu afflicti, cessabant. Inde trahentes militem dæmones, in alium pœnalem campum, invenit ibi tantam utriusque sexus & ætatis diversæ multitudinem, ut totius orbis plenitudinem vincere crederetur. Alij ibi pendebant in flammis sulphureis, igneis cathenis per pedes & tibias immissis, & capitibus ad ima demissis, alij per manus & brachia, alij per capillos & capita. Alij pendebant in flammis igneis in uncis ferreis & ignitis, per oculos & nares, alij per aures & fauces, alij per testiculos & mammillas. Nec inter fletus miseros universorum & ejulatus, flagella dæmonum defuerunt. Cumque militem hîc sicut in alijs pœnis, inimici torquere voluissent, nomen Christi invocavit, & illæsus evasit. 45

Secundus pœnalis locus.

Ab illo

46 AB illo pœnali loco, Dæmones militem impellentes, venerunt ad rotam quandam 1145.
ferream & ignitam, cujus radij & canthi, uncis ferreis & igneis erant undique circumfixi. In quibus homines pendentes, à flamma tetri ſulphureique incendij, quæ à terra ſurgebat, graviter urebantur. Hanc enim rotam dæmones tanta agilitate impingebant vectibus quibuſdam ferreis, ut nullum omninò hominem, ab alio poſſis diſcernere: quia præ nimia curſus celeritate nihil niſi ignis incendium apparebat. Nec minori tormento vexabantur hi, qui verubus transfixi, ad ignem aſſati deguttabantur a dæmonibus, ex metallis liquefactis, vel fornacibus cremabantur, ſeu illi, qui in ſartaginibus frigebantur. Vidit prætereà miles, trahentibus eum miniſtris tartareis, domum innumeris caldariis, plenumque piceis ſulphureiſque liquaminibus, ac diverſis repleram bullientibus metallis, homines conditionis & utriuſque ætatis continentem. Quorum quidam ex toto, quidam uſque ſupercilia & oculos, alij uſque ad labia & colla, alij ad pectus uſque & fœmora, alij ad genua uſque & crura, alij manum unam vel pedem, alij ambas manus & pedes in caldariis tenebant, & omnes præ doloris anguſtia vociferabant, ac miſerabiliter ejulabant. Et cum cœpiſſent dæmones militem cum aliis ſubmergere, liberatus eſt Chriſti nomine invocato.

47 UNde dæmones militem in montem excelſum impellentes, oſtenderunt ei utriuſq; ſexus homines & ætatis diverſæ multitudinem copioſam, qui omnes nudi ſedebant, & ſuper digitos pedum curvati, & ad aquilonem verſi, quaſi mortem perterriti, expectabant. Et ecce ſubitò ventus turbinis vehementis, ab aquilone veniens, ipſos omnes & cum eis militem arripuit, & in aliam montis partem, in flumen frigidum & fœtidum, flentes & vociferantes, projecit. Et cum de aqua frigidiſſima ſurgere conarentur, dæmones ſuper aquam currentes, in ipſo omnes flumine ſubmerſerunt. At miles Chriſti nomen invocavit, & confeſtim in alia ſe ripa invenit. Tunc dæmones illum contra Auſtrum trahentes, & oſtendentes flammam teterrimam, & fœtore ſulphureo plenam, de puteo quodam aſcendentem, & homines nudos & quaſi igneos, velut ſcintillas igneas in aërem ſurſum compellentem, & flammarum vi deficiente, iterum in ignem & puteum relabi. At dæmones militi dixerunt: Puteus iſte flammivomus, introitus eſt inferni, ubi noſtrũ habitaculũ eſt: & quoniã nobis hucuſq; ſtudiosè ſerviſti, hîc nobiſcũ ſine fine manebis: & ſi hunc puteũ ingreſſus fueris, in anima paritr & corpore peribis. Sed tamen ſi adhuc nobis conſentire volueris, & revertaris ad portam qua intraſti, illæſus redibis. Ille autem de Dei adjutorio confiſus, qui eum toties liberaverat, eorum exhortationes contempſit. Tunc dæmones indignati, projecerunt ſe in ignem putei, & ſecum militem intruſerunt: & quò miles in eo profundiùs deſcendit, eò latiorem puteum conſpexit, & pœnam in illo graviorem ſenſit. In puteo quoque illo miles tantam anguſtiam ſenſit & miſeriam, ut diu oblitus ſit ſui adjutoris. Sed Deo tandem illum reſpiciente, nomen Jeſu Chriſti invocavit, & protinus vis flammæ eum in aërem ſurſum levavit, ubi in deſcenſione putei aliquamdiu attonitus ſtetit. Sed ecce novi dæmones ex ore putei prorumpentes, dixerunt: Et tu qui hîc ſtas, cui ſocij noſtri dixerunt, hunc eſſe infernum, non ita fore ſcias: nam conſuetudinis noſtræ eſt ſemper mentiri, ut quos decipere non poſſumus per verum, decipiamus per falſum: hic non eſt infernus, ſed nunc te ad infernum ducimus.

48 TRahentes igitur militem, hoſtes novi, cum tumultu horriſono, ad flumen quoddam fœtidũ, latiſſimum, ac totũ flamma ſulphureo incẽdio coopertũ, dæmonumq; multitudine repletum, dicentiũ ei, quòd ſub flumine illo eſſet infernus. Pons verò protendebatur ultra flumen, in quo tria quaſi impoſſibilia videbantur: unũ, quòd ita lubricus erat, ut etiamſi latus eſſet, nullus vel vix aliquis, in eo pedẽ figere poſſet. Aliud quòd adeò ſtrictus erat, quòd nullus in eo ſtare vel ambulare valebat. Tertiũ quòd ita altus eſt, & à flumine remotus, quòd horrendũ erat deorſum aſpicere. Oportet te inquiunt dæmones, ſuper pontẽ hunc ambulare, & ventus ille qui te projecit aliàs, flumen proficiet in iſtud. Et confeſtim à ſociis noſtris, qui in flumine ſunt, capieris, & in profundũ Inferni demergeris. Sed miles invocato nomine Jeſu Chriſti, pontẽ audacter ingreſſus, cœpit pedetentim ſuper pontẽ incedere, & quo ampliùs proceſſit in eo, tanto viã largiorẽ invenit: unde pontis latitudo in brevi ita crevit, ut viæ publicæ amplitudinẽ præferret. Porrò dæmones conſpicantes militẽ tam liberè ſuper pontẽ incedere, vocibus ſuis prophanis ita horridè aërẽ concuſſerunt, quòd ſtridore illo magis erat attonitus, quàm illatione tormentorum, quæ priùs fuerat à dæmonibus perpeſſus. Alij hoſtes, qui ſub ponte in flumine erant, uncos

1154. suos ferreos & ignitos projecerunt ad illum, sed militem tangere nequiverunt. Et sic demum securè processit, quia nihil sibi contrarium invenit.

Miles itaque invictus jam liber factus à vexatione Spirituum immundorum, vidit ante se murum altum, & in aërem evectum, mirabilis & structuræ impreciabilis, in quo portam unam, sed tamen clausam cernebat. Hæc metallis ac pretiosis exornata lapidibus, splendore admirabili radiabat. Ad quam cùm miles appropinquaret, contra ipsum aquæ tantæ suavitatis odor ei occurrens exivit, ut viribus corporis resumptis, tormenta quæ pertulerat, sibi in refrigerium verterentur. Egressa est autem contra eum venientem, cum crucibus, cereis & vexillis, ac velut palmarum aurearum ramis, tam ordinata processio, quòd nunquam talis visa fuerat in hoc mundo. Sequebantur prædicta de omnibus ordinibus utriusque sexus homines, quorum Archiepiscopi alij, & Episcopi, & Abbates, Monachi & Presbyteri, ac singulorum ecclesiæ graduum ministri, qui omnes sacris vestibus & suis ordinibus congruis induti, militem cum jucunda veneratione susceperunt, atque cum concentu harmoniæ inauditæ infra portam secum fœliciter conduxerunt. Finito itaque concentu, duo Archiepiscopi cum eo loquentes, benedixerunt Deum, qui tanta constantia in tormentis, per quæ transiit et quæ pertulit, ejus animam confirmavit. Illis igitur militem per patriam conducentibus, invenerunt & illi ostenderunt prata amœnissima diversis floribus, fructibusque & herbarum arborumque multiformium decorata, ex quorum suavitatis odore, ut sibi visum est, vivere potuisset. Nox illam aliquando non obnubilat, quia semper cœlesti quadam claritate & ineffabili splendore coruscat. Tantam ibi hominum utriusque sexus vidit multitudinem, quantam residuum sæculi credidit continere non posse. Chori choris per loca astiterunt, ac dulcis harmoniæ concentu, creatorem omnium lauderaverunt. Alij quasi Reges corona incedebant, alij amictu aureo induti videbantur, nonnulli variis indumentis erant decorati, juxta quod unusquisque in sæculo utebatur. Singuli de propria fœlicitate gaudebant, singuli de aliorum liberatione & gaudio exultabant. Omnes qui militem intuebantur, de ejus adventu Dominum benedicebant, & de ejus ereptione à mortuis congaudebant. Non æstum, non frigus ibi aliquis sentiebat, nec quicquam quod offendere posset vel nocere, videbat.

Tunc sancti pontifices, qui militi patriam tam præclaram ostenderant, dixerunt ei: quoniam misericordia Dei ad nos illæsus pervenisti, rationem à nobis audire debes, de singulis quæ vidisti. Patria hæc terrestris est paradisus, unde pro peccatis suis ejectus est homo primus, hinc verò expulsus in miseriam illam projectus est, in qua homines moriuntur, ex cujus carne nos omnes propagati, & in peccato originali omnes nati, per fidem Domini nostri Jesu Christi, quam in baptismate suscepimus, ad hunc paradisum reversi sumus. Et quoniam post fidei susceptionem, innumeris actualibus sumus implicati peccatis, non nisi per purgationem peccatorum & afflictionem pœnarum huc potuimus pervenire. Pœnitentiam enim, quam ante mortem vel morientes suscepimus, & in sæculo non peregimus, in locis quæ vidisti pœnalibus, juxta modum & quantitatem culparum per tormenta restant luenda. Omnes enim qui hìc sumus, in locis illis pœnalibus fuimus pro peccatis. Et omnes, quos in pœnis vidisti, præter eos, qui infra os putei Infernalis existunt, ad hanc requiem pervenient, & tandem salvi fient. Omni namq; die inde aliqui purgati ad nos veniunt, quos in hanc requiem sicut & fecimus te introducimus venientes, nec nostrum aliquis novit, quàmdiu hic moraturus sit. Per missas verò, Psalmos, eleemosynas & orationes ecclesiæ generalis, & per specialia amicorum auxilia, aut purgandorum tormenta mitigantur, aut de ipsis suppliciis ad minora transferuntur, donec pœnitùs liberentur. Ecce ut vides, hic in magna quiete sumus, sed nondum tamē ad supernam cœli lætitiam ascendere sumus digni. Transibimus hinc post spatium à Deo singulis constitutum, in paradisum cœlestem, sicut Deus providerit.

Deinde præsules venerandi, militem in montem declivem ducentes, jusserunt ut aspiceret sursum. Quo cùm aspiceret, interrogabant, cujusmodi coloris cœlum esset, respectu loci in quo stetit. Qui respondit: colori simile esse auri in fornace ardentis. Hoc inquiunt, quod nunc vides, introitus est cœli & cœlestis Paradisi. Quando enim aliqui à nobis recedunt, hinc in cœlum ascendunt. Et quàm diu hic manemus, quotidiè semel pascit nos cibo cœlesti Deus. Et quali hic pascamur cibo, nobiscum senties jam gustando. Vix sermone finito, & ecce quasi radius flammæ ignis de cœlo descendens, patriam totam cooperuit, & quasi per radios super capita singulorum subsidens, flamma

demum

1154

demum tota in eis intravit. Unde miles tantam dulcedinis in corde simul & corpore sensit suavitatem, quòd vix intellexit, utrum vivus an mortuus fuisset: sed hora illa in momẽto transivit. Sed miles libenter ibi mansisset, si ibi hiis deliciis frui licuisset. Sed post talia tantáq; jucunda, ei tristia referuntur. Quoniam inquiunt sancti præsules, & requiem beatorum, ut desiderasti, & tormenta malorum nunc pro parte conspexisti, oportet te jam, ut per eam viam, qua veneras, revertaris. Si autem, quod absit, malè vixeris, amodò ad sæculum reversus, vidisti quanta te expectant tormenta. Si verò benè vixeris & religiosè, securus esto: quia huc ad nos pervenies, quando de corpore exibis. In isto quoque reditu quo nunc reverteris, nec dæmonum tormenta formidabis, quia dæmones ad te non audebunt accedere, nec tormẽta tibi poterunt, quæ vidisti, nocere. Tunc miles flens & ejulans ait, Hinc discedere non valeo, quia valdè timeo, ne per fragilitatem humanæ miseriæ aliquid delinquam, quod me impediat huc redire. Non inquiunt, sicut tu vis, erit, sed sicut ille, qui & nos & te fecit voluerit, ita fiet. Mœrens igitur & lugens miles ab eis reducitur ad portam, & eo contra voluntatem suam egresso, clauditur porta post ipsum.

52 Miles igitur *Oenus*, via qua venerat, reversus ad aulam præfatam pervenit. Sed dæmones quos in ipso reditu suo vidit, quasi timentes eum fugerunt, & tormenta per quæ transiit, ei nocere nequiverunt. Et confestim cùm aulam intrasset, occurrunt ei quindecim viri supradicti, glorificantes Deum, qui tantam illi contulerat constantiam in tormentis. Oportet te (inquiunt militi) ut quantocies hinc ascendas, jam enim in patria tua clarescit aurora, & nisi portam, Prior aperiens, te invenerit, de reditu tuo desperans, obserata porta, ad ecclesiam revertetur. Sicque miles benedictione percepta, ab eis ascendere festinavit, & hora eadem, qua portam Prior aperuit, miles ei festinus veniens, obviavit. Quem cum Christi laudibus Prior suscipiens, in ecclesiam perduxit, ubi cùm per dies quindecim in oratione permansisset, signaculum crucis accepit, & in terrã sanctam devotus proficiscens, sepulchrum Domini cum locis aliis venerabilibus, in sancta contemplatione petivit. Et inde expleto laudabiliter peregrinationis voto, reversus, Regem *Stephanum* dominum suum adiit, consulturus, ut ejus consilio, in sanctæ religionis ordine reliquum vitæ suæ expleret, ac Regi Regum omnium de cætero militaret. Contigit autem eo tempore, quòd *Gervasius* Ludensis cœnobij Abbas, Rege Anglorum *Stephano* donante, locum ad Abbatiam construendam in Hybernia obtineret. Qui monachum suum nomine *Gilebertum* ad Regem direxit, ut ab eo locum susciperet, & ibi construeret Abbatiam. At *Gilebertus* ad Regem veniens, conquestus est nimis, quòd patriæ illius linguam non novit. Sed inquit Rex, bonum tibi interpretem Deo auxiliante, inveniam. Et vocato milite *Oeno*, jussit Rex ut cum *Gileberto* iret, & cum ipso in Hybernia remaneret. Quod miles gratanter annuens, cum dicto *Gileberto* remansit, & satis ei devotus ministrans, monachalem habitum suscipere voluit: quia servus esset, quem Dominus præelegit. Transeuntes autem in Hyberniam, Abbatiam construxerunt: Ubi miles Oenus, interpres monachi, devotus extitit, & in omnibus agendis minister fidelis. Quandocunque verò monachus solus alicubi cum milite fuit, de statu purgatorij & pœnis mirabilibus, quas viderat & experto didicerat, curiosè ab eo quæsivit. At ille qui nunquam audire potuit de purgatorio loqui, quin prorumperet in fletum amarissimum, cœpit sub sigillo secreti, amico pro ædificatione, eà quæ audierat, viderat, & experimentis didicerat, enarrare: affirmans sese omnia corporeis oculis conspexisse. Hujus autem monachi industria & diligentia, hujus militis experientia redacta est in scripturam, simul cum relatione episcoporum regionis, & aliorum religiosorum, qui causa justitiæ perhibuerunt testimonium veritati.

53 ANno Domini M. C.LIIII. *Anastasius* Papa defuncto, ut supradictum est, *Henricum* Eboracensem Archiepiscopum restituit in sedem suam Cathedralem, quem priùs Papa *Eugenius* degradaverat, donans ei pallium Romæ, & in præsentia ipsius consecravit *Hugonem* de Pusat Regis *Stephani* nepotem, Episcopum Dunelmensem. Sed paulò pòst, cùm idem Archiepiscopus in sua reversus, divina celebraret mysteria, Hausto in ipso calice (ut aiunt) veneno, obiit, & successit ei *Rogerus* Cantuariensis Archidiaconus. Eodem anno, dux Normannorum *Henricus* transfretavit in Normanniam, & revocavit paulatim in jus proprium dominia sua, quæ pater ejus dederat, & inde profectus in Aquitaniam, rebellionem quorundam Baronum suorum potenter repressit. Eodem anno, defuncto Papa *Anastasio*, successit ei *Nicolaus* Albanensis episcopus, & vocatus est

Henricus Eboracensis archiepiscopus veneno ex calice hausto obiit.

1154 est *Adrianus*, vir quidem religiosus, & natione Anglicus, de territorio scilicet sancti *Albani* procreatus. Eodem tempore facta est concordia inter Regem Francorum *Lodovicum* & ducem Normannorum *Henricum*, hoc modo. Rex reddidit duci Vernolium & novum mercatum, & dux dedit ei duo millia marcarum argenti, pro resarciendis damnis, quæ Rex perpessus fuerat, in capiendis ac tenendis, & in eisdem firmitatibus muniendis.

Adrianus *Papa* Anglus.

Pax inter regem Francorum *et ducem* Normannorum.

EOdem anno Rex *Anglorum Stephanus*, miles egregius & mente piissimus octavo kalendas Novembris diem clausit extremum. 54 Cujus corpus in monasterio de *Feversham*, quod ipse à fundamentis construxerat, traditur sepulturæ. Ubi paulò antè *Matildis* uxor ejus, & *Eustachius* eorum filius, sunt sepulti.

DE CORONATIONE REGIS HENRICI *Secundi*.

DUx verò *Normannorum Henricus*, audito de morte Regis veridico 1
nuntio: venit *Barbe* fluvium, & ibi per mensem unum ad transfretandum ventum congruum expectavit. Erat interim in *Anglia* pax summa, quòd rarò contingit regibus defunctis, ob amorem & timorem ducis *Henrici*, quem omnes venturum, & Regem futurum sperabant. Dux igitur *Henricus*, septimo Idus Decembris in *Angliam* veniens, cum magno cleri & populi tripudio exceptus est; & decimo quarto Kalendas Januarij die Dominica ante nativitatem Domini: apud Westmonasterium ab omnibus Rex acclamatus, à *Theobaldo Cantuariensi* Archiepiscopo in Regem consecratur: præsentibus Archiepiscopis, Episcopis, & Baronibus regni *Anglorum* & ducatus *Normannorum*. Qui continuò in Regem promotus, cœpit in jus proprium revocare urbes, castella & villas quæ ad coronam spectabant; castra adulterina destruendo; Alienigenas, & maximè *Flandrenses* de regno expellendo; & quosdam pseudocomites quibus Rex *Stephanus* penè omnia ad fiscum pertinentia minùs cautè contulerat; deponendo. Eodem anno, Rex *Hierosolymorum Baldewinus*, copioso nimis exercitu congregato, *Ascalonam* obsidione vallavit: & diuturna urbem afflictione opprimens; tali eam conditione obtinuit: Ut *Turci, qui in ipsa erant, cum uxoribus, liberis & suis omnibus, liberum inde haberent recessum*. Civitate igitur Regi resignatâ, concessit eam fratri suo *Joppensi* comiti, de se tenendam.

Rex Baldewinus Ascalonam *expugnat*.

EOdem anno sanctus Anachorita & solitarius *Ulfricus* de *Heselberga* migravit ad dominum, 2
postquam viginti & novem annis, contra hostes humani generis confligens, fœlici marte victoriam reportavit: de cujus vita & virtutibus ad historiæ decorem, vel parvam utile duximus facere mentionem. Beatus vir *Ulfricus* ex mediocri *Anglorum* gente oriundus, in *Contona* villa à *Bristollo* octo milliaribus distante, natus, nutritus est & conversatus, ibi etiam per annos aliquot sacerdotis officium exercuit, quod in ætate juvenili, levitate potiùs mentis quàm rationis desiderio creditur accepisse. Quippe nondum cognoscebat Dominum, unde carne magis quàm spiritu ducebatur. Nam canum simul & avium curis sollicitus incumbens, dum die quadam in hujus generis exercitio non segniter instaret, affuit vir subitò, vultum pauperis gerens & habitum, nummum novum ab eo supplex in eleemosynam postulans. Habebat autem tunc temporis *Anglia* novam monetam in diebus Regis *Henrici* primi, sed adhuc raram, præ nummismatis novitate. Cui cum *Ulfricus* se nescire diceret, si novum nummum haberet: Respice ait, loculũ tuum, & invenies in eo duos nummos & semiss. Quo ille responso obstupescens, inspexit, & ita, ut dictum sibi fuerat reperiens, quod petebatur devotus donavit. Homo

Vita Ulfrici *Anachoritæ*.

Homo autem ille, cùm denarium accepisset, ait: Retribuat tibi is, pro cujus amore hoc fecisti. Et ego tibi in nomine ejus denuntio, quia ex hoc loco in brevi ad alium migraturus es, & inde ad alium transiens requiem tandem invenies, ibi usque in finem in Dei servitio perseverans, & novissimè eris ad sanctorum collegium evocandus. 1154.

3 DE inde pòst paululùm ut inops sacerdos *Willielmo* domino villæ in qua natus fuerat, adhærens, panem quotidiè in mensa ejus comedit. Ubi & in fortitudine multa lumbos suos accingens, usui penitùs carnium se abdicavit. At vir Dei toto jam desiderio solitudinem suspirans, à domino suo milite supradicto, ad aliam directus est villam, nomine *Haselbergam*, quæ ab *Oxonia* versus Orientem triginta milliaribus distare videtur, Spiritu sancto, ut creditur, hoc dictante, ubi in cellula ecclesiæ contigua, Christo se consepeliens, multo labore multáque carnis ac spiritus afflictione, Christi sibi gratiam comparavit. Nam tanto jejunio & abstinentia, tantáque vigiliarum instantia, membra sua mortificabat super terram, ut pellis in brevi ossibus adhærens, non jam carnalem virum, sed spiritualem in humano corpore intuentibus, exhiberet. Vestitu simplici cilicio intus inhærente contentus erat, quod cùm ex consuetudine infra dies paucos induraverat, usum loricæ incœpit affectare. Quod dominus ejus miles præfatus, cum cognovisset, loricam unam contulit viro Dei, & vas bellicum cœlesti militiæ consecravit. Noctibus in vas quoddam cum frigore nudus aqua plenum frigida descendere solebat, in quo psalmos *Davidicos* Domino offerebat, & sic aliquamdiu perseverans, carnis incentiva, cujus acerrimos patiebatur stimulos, mortificabat in aquis. Humilis erat cunctis in eloquio & jucundus, cujus sermones cœlestem quandam harmoniam audientibus redolebant, licèt hominibus semper clausa fenestra, loqueretur.

4 INter hæc vir Dei *Ulfricus* soli Deo cognitus, in notitiam hominum ad eorum salutem quasi mane novum prorupit. Nam lorica, qua induebatur, cùm se genibus ejus allideret, & genuflexionum ejus instantiam præpediret, militem sui conscium secreti advocat, & apud eum de nimia longitudine loricæ causatur. Ad quem Miles: Mittatur inquit *Londonias*, & sicut ipse designaveris, incidatur. Respondens vir Dei dixit: Nimiam moram haberet istud, nec posset ostentationis nota carere. Sed tu inquit has forfices coram Deo apprehende, & manu propria hoc opus absolve. Deditque in manibus ejus forfices, de ipsius militis domo allatas, & militi hæsitanti, & ipsum delirare existimanti ait: Constans esto, & vide ne trepides, ego vado pro hac re orare Dominum meum, & interim huic operi fiducialiter incumbe. Instat uterque miles, unus orationi, & alter incisioni, & est opus meorum manibus prosperatum. Putabat enim miles non se ferrum incidere, sed pannum, dum tanta facilitate in ferro forfices cucurrerunt. Sed viro Dei ante operis consummationem ab oratione cessante, coactus est ab incisione cessare. Astitit *Ulfricus* militi, & qualiter res profecerit, percunctatur: Benè inquit hactenus, sed nunc, te adveniente, ruptæ forfices substiterunt. Et ille: Non te moveat hoc inquit, sed cum eisdem forficibus perfice quod cœpisti. Miles itaque resumptâ fiduciâ, facilitate quâ priùs rem fœliciter consummavit, & quicquid inæquale erat, sine difficultate aliqua coæquavit. Ex tunc verò vir Dei absque forficibus, cum digitis suis debilibus, non minori fide, annulos loricæ, ad varia sanitatum remedia cunctis charitativè petentibus dividens, ministrabat. Hanc autem miles virtutem videns, admiratione ineffabili stupefactus, corruit ad pedes viri Dei: quo facto *Ulfricus* confusus, erectum militem adjuravit, ne dum viveret, alicui revelaret. Sed rei fama celebris celari non potuit, cùm plures viri religiosi de eadem lorica annulos se habere gauderent, & fama celebris viri Dei totius regni fines circumquáque perlustravit.

5 IN Aquilonaribus *Angliæ* partibus, homo quidam erat valdè miserabilis, qui fortunam paupertatis non æquè ferens, diabolo manus dedit, & homagium ei fecit. Diabolus autem, cùm captæ prædæ suæ, aliquamdiu incubuisset, miser ille intelligens, reatum suum pœnitere cœpit, circumspiciens & deliberans, cui se patrono committeret, qui illum à morte animæ liberaret. Postremò beatum *Ulfricum* adire deliberavit, in cujus manu salus quiescere dicebatur. Et de progressu suo valdè sollicitus, cùm cuidã suorum id ipsum revelasset, astitit ei diabolus in effigie consueta & nota, illum proditionis arguens, & castigatione crudeli se ipsum punire minatur, si quid tale de cætero attentaret. At homo ille sibi silentium imponens, vidit manifestè, quòd inimicus ejus cogitationes cordis sui non cognovisset, nisi eas priùs per verbum prodidisset vel signum. Dissimulato itaque aliquamdiu pœnitentiæ suæ proposito, iter tandem præmeditatum arripuit, ut ad *Ulfricum*

1155. *eum* Dei amicum veniret, & transacto longo viæ spatio, ad vadum quidem illius fluminis, quod extra *Heselbergam* situm est, accessit, iter suum Domino prosperante. Vir autem ille, cùm vadum fuisset ingressus, & de beati *Ulfrici* subventione spem certam concepisset, supervenit diabolus ira gravi succensus, & manus in hominem violentas immittens, infremuit & ait: Quid est inquit proditor, quod facere voluisti? Moliris pactum nostrum dissolvere, sed frustrà, quia proditionis, qua olim Deo renuntiasti, & qua nunc mihi renuntiare cogitas, solvere pœnas mox debes: quia jam miserabiliter submergêris. Et tenens eum diabolus, ita immobilem fecit, quod nec procedere, nec in latus aliquod valuit declinare. Dum hæc agerentur in flumine, vir Dei *Ulfricus*, rebus quæ fiebant, à Deo sibi per Spiritum prophetiæ revelatis, vocavit presbyterum suum ad se *Brithricum* & ait: Accelera inquiens, & assumptà cruce cum aqua benedicta, occurre homini, quem diabolus in vado, quod extra villam est, captivum tenet, & aspergens eum aquâ benedictâ, adduces ad me. At ille cum summa celeritate ad imperata iter arripiens, invenit sicut ei dictum fuerat, hominem in vado equo insidentem, ita & in aqua immobiliter fixum, quòd de loco non potuit se movere. Quem ut vidit *Brithricus*, protinus in virtutem magistri sui aquâ benedictâ hominem profundens, in nomine *Jesu Christi* prædam excussit, & prædonem fugavit. Sicque captivum de aquis assumens, cum lætitia duxit ad virum Dei, qui interim pro miseria ejus orans, manus habebat ad Deum. Sequebatur à tergo dæmon quondam hominem suum, quem videns stantem ante virum Dei, apprehendit eum clamantem & dicentem: Serve Dei, succurre mihi, ecce invadit me inimicus meus. Sanctus autem apprehendit manum hominis dextram, & diabolus sinistram tenens, cum virtute trahebat. Et sic trahentibus illis, vir domini *Ulfricus* una manu captivum tenuit, & alterâ aquâ quam benedixerat, contra faciem inimici aspergens, ipsum valdè confusum ab ædibus effugavit. At vir Dei hominem tremendum de faucibus mortis ereptum, in interiorem cellam suam duxit, tenens eum ibi, donec per confessionem pœnitens, ille virus quod dæmon infuderat ei, ad pedes sancti evomuit. Tunc homo viribus resumptis, corpus Domini à sancto *Ulfrico* sibi oblatum in specie carnis: & interrogatus si ex toto crederet: credo Domine inquit, quia corpus & sanguinem Domini mei in manibus tuis sub specie carnis, video ego miser & peccator. Cui vir sanctus, Deo gratias inquit: Nunc simul oremus, ut in specie consueta illud percipere merearis. Sicque communicatum hominem & in fide confirmatum, dimisit in pace. Obiit autem amicus Dei sanctus *Ulfricus* decimo Kalendas Martij, & in oratorio suo sepultus est apud *Heselbergam*, quo in loco, ad laudem Dei, & gloriam sancti, innumera fuerit miracula usque in diem hodiernum videre.

Genealogia Henrici *secundi ex parte materna.*

ANno Domini, M. C. LV. Natus est *Londoniis* pridie Kalendas Martij, *Henrico* novo *Anglorum* Regi, ex Regina *Alienor* filius legitimus, & vocatus est *Henricus*. 6 Fuit autem magnificus Rex *Henricus*, filius *Matildis*, quæ priùs fuerat Imperatrix *Romanorum*, & postea Comitissa *Andegavensium*. Cujus mater fuit *Matildis* Regina *Anglorum*, uxor Regis *Henrici* primi, & filia Sanctæ *Margaretæ Scotorum* Reginæ. *Margareta* filia fuit *Eadwardi*, quam genuit ex *Agatha* sorore *Henrici* Imperatoris *Romani*. *Eadwardus* fuit filius Regis *Eadmundi*, qui *Latus ferreum* dicebatur, cujus pater Rex *Etheldredus*, cujus pater *Eadgarus* pacificus, cujus pater *Eadmundus*, cujus pater *Eadwardus* senior, cujus pater nobilis Rex *Alfredus*, qui fuit Regis *Athulfi*, qui fuit Regis *Egbrighti*, qui fuit *Alcimundi*, qui fuit *Offa*, qui fuit *Coppa*, qui fuit *Ingels*, cujus frater *Ine* famosissimus Rex *Anglorum*, quorum pater fuit Rex *Kenredus*, qui fuit Regis *Ceolwaldi*, qui fuit *Cutha*, qui fuit *Cuthwini*, qui fuit *Ceaulini*, qui fuit *Cuthrici*, qui fuit *Creodda*, qui fuit *Certic*, qui fuit *Elesa*, qui fuit *Egla*, qui fuit *Wig*, qui fuit *Frewine*, qui fuit *Frithegar*, qui fuit *Broand*, qui fuit *Beldai*, qui fuit *Woden*, qui fuit *Frethewalde*, qui fuit *Frealater*, qui fuit *Frethewlf*, qui fuit *Fringoldulf*, qui fuit *Getha*, qui fuit *Tatwa*, qui fuit *Beau*, qui fuit *Seldwa*, qui fuit *Heremod*, qui fuit *Itermod*, qui fuit *Hatra*, qui fuit *Wala*, qui fuit *Bedwi*, qui fuit *Sem*, qui fuit *Noe*. Eodem anno Rex *Anglorum* *Henricus* exhæredavit *Willielmum Peverell* causâ veneficij, quod *Ranulpho* comiti *Cestriæ* fuerat propinatum: in cujus pestis consortio, plures conscii extitisse dicuntur. Eodem tempore Rex *Henricus* fecit jurare filiis suis de regno *Angliæ Willielmo* & *Henrico*. Eodem temporè defuncto *Roberto Oxoniensi* episcopo, *Robertus Sarisberiensis* decanus successit. Per idem tempus *Henricus Wintoniensis* antistes, præmisso thesauro suo per Abbatem *Cluniacensem*, atque licentiâ Regis, ab *Anglia* clàm recessit, quapropter Rex tria

1156.

tria ejus complanari fecit castella. Circa eosdem dies *Hugo* de *Mortuo* mari, vir arrogantissimus, castella sua contra Regem munivit, turrim scilicet *Gloverniæ*, *VViggemor* & *Bregges*: sed rex superveniens, omnia usque ad novissimum cepit & subvertit. Sed postea cum Rege pacificatus est. Sub eisdem diebus, *Lodowicus* Rex *Francorum* duxit filiam *Alfonsi* regis *Hispaniæ*, cujus regni caput civitas est *Toletum*: Quem, quia principatur regulis *Arragonum* & *Galatiæ*, Imperatorem *Hispaniarum* appellant. *Fredericus* consecratus est in Imperatorem ab *Adriano* Papa: manus sancti *Jacobi* restituta est *Redingo*. Eodem tempore *Thomas* Cantuariensis, Archidiaconus, *Beverlacensis* præpositus, & Canonicus in diversis per Angliam ecclesiis ascriptus, factus est Regis Cancellarius.

Filia Hispaniarum Regis nubit Regi Gallorum. Thomas Cancellarius Regis.

7 PEr idem tempus, Rex Anglorum *Henricus*, nuncios solemnes *Romam* mittens, rogavit Papam *Adrianum*, ut sibi liceret *Hyberniæ* insulam hostiliter intrare, & terram subjugare, atque homines illos bestiales ad fidem & viam reducere veritatis, extirpatis ibi plantariis vitiorum. Quod Papa Regi gratanter annuens, hoc sequens ei privilegium destinavit. *Adrianus episcopus servus servorum Dei, charissimo in Christo filio, illustri Anglorum Regi salutem, & Apostolicam benedictionem. Laudabiliter & satis fructuosè de glorioso nomine tuo propagando in terris, & æternæ fœlicitatis præmio cumulando in cœlis tua magnificentia cogitat, dum ad dilatandos ecclesiæ terminos, ad declarandum indoctis & rudibus populis* Christianæ *fidei veritatem, & vitiorum plantaria de agro Dominico extirpanda, sicut catholicus Princeps intendis, & ad id convenientius exequendum, consilium sedis Apostolicæ exigis & favorem. In quo facto, quanto altiori consilio & majori discretione procedis, tanto in eo fœliciorem progressum te, parante Domino, confidimus habiturum. Significasti siquidem nobis, fili in* Christo *charissime, te* Hyberniæ *insulam, ad subdendum populum legibus* Christianis, *& vitiorum inde plantaria extirpanda velle intrare, & de singulis domibus, annuam unius denarii beato* Petro *velle solvere pensionem: ita & jura ecclesiarum illius terræ illibata & integra conservare. Nos autem autem pium & laudabile desiderium tuum favore congruo prosequentes, & petitioni tuæ benignum impendentes assensum, gratum & acceptum habemus, ut pro dilatandis ecclesiæ terminis, vitiorum restringendo discursu, pro corrigendis moribus & virtutibus inserendis, pro* Christianæ *religionis augmento, insulam illam ingrediaris, & quæ ad honorem Dei & salutem illius terræ spectaverint, exequaris: & illius terræ populus te recipiat, & sicut Dominum veneretur, jure ecclesiarum illibato & integro permanente, & salva beato* Petro *de singulis domibus annua unius denarii pensione. Sanè omnes insulas, quibus sol justitiæ* Christus *illuxit, & quæ documenta fidei* Christianæ *susceperunt, ad jus sancti* Petri, *& sacrosanctæ* Romanæ *ecclesiæ (quod tua etiam nobilitas recognoscit) non est dubium pertinere. Si ergò quod animo concepisti effectu duxeris prosequente complendum, stude gentem illam bonis moribus informare, & agas tam per te, quàm per illos, quos ad hoc, fide, verbo & vita idoneos esse, perspexeris, ut decoretur ibi ecclesia, plantetur & crescat fidei* Christianæ *religio, & quæ ad honorem Dei & salutem pertinent animarum, taliter ordinentur: ut & à Deo sempiternæ mercedis cumulum consequi merearis, & in terris gloriosum nomen valeas in seculis obtinere.*

Tenor privilegij quod Papa Regi Anglorum *ad* Hyberniam *occupandam concessit.*

8 ANno Domini, M. C. LVI. in pago *Parisiacensi*, monasterio *Argentoilo*, revelatione divina, tunica Salvatoris inconsutilis & subconfusi coloris reperta est, quam sicut literæ cum ea repertæ indicabant, gloriosa mater ejus fecerat ei, dum adhuc puer esset. Eodem anno Rex *Henricus* in *Normanniam* transiens, cepit longâ obsidione castella *Mirebellum* & *Chinonem*, *Losdunum* verò antea in jus suum receperat. Nam & paulò ante cùm frater ejus *Gaufridus*, qui expulso comite *Britanniæ*, *Hoelo Nanneticam*, civibus consentientibus, ceperat civitatem, hac conditione cum Rege pacificatus est: ut Rex daret ei singulis annis mille libras *Anglicæ* monetæ & *Andegavensium* duo millia: & sic inter eos discordia est sopita, mense Julio. Eodem anno Rex *Siciliæ Willielmus*, civitatem *Barum* funditùs evertit, *Græcos* superavit, civitates & castella sibi priùs ablata, in jus suum revocavit, cum Papa *Adriano* pacem fecit, consecrationes episcoporum regni sui ei concedendo. Tunc *Alienor* Regina *Anglorum* peperit Regi filiam, quam *Matildem* nuncupavit.

9 CIrca dies istos, heremita quidam vir modestus & sanctus, in *Hybernia* non longè à purgatorio, de quo supradictum est, in loco deserto degebat, in cujus horto omni ferè nocte dæmones visibiliter convenerunt. Et statim post solis occasum congregati,

1157. Placitum ibi tenuerunt, ante solis inde ortum recedentes. Rationem ibi quoque reddebant dæmones principi dæmoniorum, quid mali fecerint in hominibus decipiendis, quorum confabulationes audivit vir sanctus manifestè, & eorum figuras deformes visibiliter conspexit. Ad ostium cellulæ ejus conveniunt, sed quoniam intrare non possunt, nudas illi sæpè mulieres ostendunt. Sicque fit ut Heremita ille, per confabulationes eorum, vitam illius regionis multorum hominum cognoscat. Erat autem in patria illa, sacerdos quidam sanctæ vitæ & honestæ, qui parochiam regebat, cujus consuetudo talis, ut quotidiè manè surgens, cæmiterium circuiret, & pro animabus omnium, quorum ibi corpora quiescebant, septem psalmos devotus cantaret. Castè præterea vixit, & bonis operibus atque sanctæ doctrinæ sollicitè studium impendit. Dæmones verò in concilio suo multotiens conquesti sunt de eo, quòd nullus eorum à proposito ipsum flectere potuisset. Increpabat autem satellites suos princeps dæmonum, quòd tam diu presbyter inflexibilis perstitisset. Tunc accedens unus eorum: Ego inquit decipiam eum, quia paravi ei mulierem, per cujus pulchritudinem subjicietur nobis: sed hoc facere non potero, nisi infra quindecim annos. Si infra hunc terminum, ait magister, illum deceperis, magnam rem faceres. Contigit autem eo tempore, ut sacerdos juxta consuetudinem, manè cæmiterium circumiens, infantulam juxta crucem in cæmiterio positam, inveniret. Quam accipiens presbyter, pietate motus, nutrici eam commendavit, & illam in filiam adoptavit. Et quia sanctimonialem eam facere proposuit, literas discere fecit. Quæ cùm annos pubertatis attigisset, erat puella nimis speciosa: unde presbyter cœpit tentari in concupiscentia ejus. Et quo secretiùs, eo frequentiùs presbyter tentatus, nuper consensum petiit & invenit, nec tamen adhuc de carnis immunditia aliquid agebatur. Nocte itaque sequenti, postquam puella actionem presbytero concessisset, dæmones, qui in horto heremitæ ex more convenerant, magnum de consensu facto, gaudium conceperunt. Dæmon autem, qui sacerdotem decipere promiserat, magistro suo dicebat: Ecce, presbyter quem per mulierem me decepturum dixeram, jam feci quòd à virgine, quam in filiam adoptaverat, & sanctimonialem facere decreverat, consensum stupri petens, impetravit, & cras horâ meridianâ opus nefarium ad effectum perducam. Gratias ergò ei magister egit, & viriliter ipsum fecisse dicebat. Die itaque crastina, presbyter puellam vocans, introduxit illam in cubiculum suum, & eam in lecto collocavit: & stans ante lectum in tentatione positus, cogitavit, quid esset facturus. Et tandem ad se reversus, jussit ut puella expectaret, donec ad illam rediret. Et sic ad ostium cubiculi divertens, cultrum arripuit, & propria membra virilia abscindens, foras projecit. Quid (inquit) putastis dæmones, quòd non intellexerim tentationes vestras? de perditione mea vel filiæ meæ non gaudebitis, quia nec me nec ipsam habebitis. Sequente quoque nocte, cùm diabolus interrogaret discipulum, quid de presbytero actum fuisset: respondit se omnem laborem amisisse, & qualiter sacerdos seipsum castraverat, cunctis audientibus, enarravit. Jussit ergò magister, ut dæmon ille graviter flagellaretur, & sic conventus solvitur spirituum immundorum. Sacerdos autem puellam, quam nutriverat, Deo servituram sanctimonialibus commendavit. Eodemque anno *Willielmus* primogenitus Regis *Henrici* obiit, & sepultus est apud *Radingum*.

ANno Domini, M. C. LVIII. Rex *Anglorum Henricus* transfretavit in *Angliam*, & Rex *Scotorum Malcolmus* reddidit ei civitatem *Karleolum*, *Bamburgi* 10 castrum, & *Novum castellum* super *Tynam*, & totum comitatum *Lodonensem*. Et Rex reddidit ei *Huntendoniæ* comitatum. *Willielmus* similiter filius Regis *Stephani* nothus, qui erat comes *Moretonii* & de *Warrenna*, reddidit Regi *Pennevesel* & *Norwicum*, & omnes munitiones suas in *Anglia* & *Normannia*, quas ex dono Regis *Stephani* possidebat. Et Rex *Henricus* dedit ei quicquid pater ejus Rex *Stephanus* habuit, die qua Rex *Henricus* mortuus fuit & vivus. Et eo tempore, *Hugo Bigod* castella sua Regi resignavit. Eodem anno Rex *Henricus* magnam paravit expeditionem, ita ut duo milites de tota *Anglia* tertium invenirent, ad expugnandum *Wallenses* per terram & per mare. Intrans ergò *Walliam* Rex, extirpatis sylvis, nemoribusque succisis, atque viis patefactis, castrum *Roelent* firmavit, alias munitiones antecessoribus suis surreptas, potenter revocavit, castellum etiam *Basingewerc* restauravit, & *Wallensibus* ad libitum subjectis, cum triumpho *Angliam* repetivit. Apud *Snandunum* multorum cepit homagia, scilicet nobiliorum. Eodem anno natus est *Henrico* Regi ex *Alienor* Regina, filius apud *Oxoniam*, & vocatus est *Richardus*. Et hucusque *Robertus Abbas* de *Monte sancti Michaelis* chronica sua digessit.

Expeditio Regis Henrici *in* Wallos.

1159.

11 ANno Domini. M. C. LVIII. Rex *Anglorum Henricus*, in dominicæ Nativitatis die, apud *Wigorniam* coronatus est: ubi post celebrationem divinorum sacramentorum, coronam super altare posuit, nec ultrà coronam portavit. Eodem anno *Alienor* Regina filium peperit, quem *Gaufridum* vocavit. Et eodem anno nova moneta fuit in *Anglia* fabricata. Eodem anno *Thomas* Regis Cancellarius, in apparatu magno *Parisios* venit, *Margaretam* Regis *Francorum* filiam, *Henrico* filio Regis *Anglorum*, in conjugem accepturus. Eodem anno, *Gaufrido* fratre Regis *Anglorum* defuncto, idem Rex transiens *Namneticam* civitatem in jus suum recepit. Quo etiam tempore, Rex *Henricus* à Rege *Francorum* invitatus, venit *Parisios*, & receptus est in Palatium Regis, Rege *Francorum* cum Regina sua, in claustro canonicorum beatæ *Mariæ* virginis hospitante.

Rex Henricus *à Rege* Francorum *magnificè* Parisiis *suscipitur.*

12 ANno Domini. M. C. LIX. Rex *Anglorum Henricus*, duxit exercitum versus *Tholosam*, & cepit castella fortia vicina ejus, Rege *Francorum* interim in urbe jugiter commorante. Sed Rex *Anglorum* ipsam civitatem non assiluit, ob reverentiam Regis *Francorum*, cujus sororem *Constantiam*, comes *Tholosanus* duxerat in uxorem, & ex ea liberos susceperat, qua de causa Reges inimici facti sunt, sicut exitus rerum postmodùm declaravit. Eodem anno, defuncto Papa *Adriano*, schisma oritur inter duos, *Alexandrum* scilicet, & *Octavianum*. Nam Imperator cum clero suo receperat *Octavianum*, sed à regibus *Francorum* & *Anglorum* consensum est in *Alexandrum*. Imperator autem ad dictos reges literas direxit, ut *Octavianum* reciperent, sed ipsis contradicentibus, Papatum obtinuit *Alexander*.

Schisma de Papatu.

13 ANno Domini. M. C. LX. Rex *Anglorum Henricus* à *Tholosa* reversus, *Margaretam* regis *Francorum* filiam, quam in sua custodia habebat, *Henrico* filio suo desponsari fecit, & castellum de *Gisors* diu desideratum, recepit. Propter quod Rex *Francorum* quia præproperè factum fuerat, indignatus est valdè: unde cum auxilio *Theobaldi* Comitis *Flandrensis*, ad dedecus Regis *Anglorum*, *Calvum montem* firmavit. Sed Rex *Anglorum* festinus adveniens, Rege *Francorum* & comite fugatis, castrum obsedit, & infra dies paucos ad deditionem inclusos coëgit. Capti sunt autem intus milites quinquaginta quinque, & sic celebratum est matrimonium inter filium regis *Anglorum* septennem, & filiam Regis *Francorum* triennem, autoritate scilicet *Henrici Pisani*, & *Willielmi Papiensis*, presbyterorum Cardinalium, & sedis Apostolicæ legatorum, quarto Nonas Novembris apud *Burgum*. Eodem anno *Maria* Abbatissa de *Ramesia*, filia Regis *Stephani*, nupsit *Matthæo* Comiti *Bononiæ*, ex qua sustulit duas filias, propter quod peccatum, *Thomas* Regis Cancellarius, qui contrarius fuit huic contractui illicito, ad instar beati *Johannis Baptistæ*, multas passus est Comitis insidias. Eodem anno *Theobaldus Cantuariensis* Archiepiscopus diem clausit extremum.

Matrimonium inter filium Regis Anglorum *& filiam Regis* Francorum.

14 ANno Domini. M. C. LXI. *Bartholomæus* vir religiosus, & in Theologicis disciplinis ad sufficientiam eruditus, a *Waltero Roffensi* episcopo consecratus est Antistes *Exoniensis*. De hoc *Bartholomæo* venerabili viro fama refert notissima, quod cum lucris animarum devotus intendens parochiam visitaret, in villa quadam campestri, cum suis clericis pernoctavit. Dormiens igitur de nocte in solario quodam, quòd ecclesiæ villæ ac cœmiterio imminebat, cùm circa noctis medium, ad nocturnam sinaxim Deo persolvendam evigilasset, lumen quod coram illo ardere consueverat, apparebat extinctum. Episcopus autem cubicularium objurgans, quòd in tenebris dormiret, præcepit ut velociter lumen quæreret, & inferret. Intereà verò Antistes, dum luminis adventum vigilans expectaret, audivit voces quasi infantum innumerabilium de cœmiterio exeuntes, plangentium & dicentium manifestè: Veh nobis, veh nobis, quis amodò pro nobis orabit, & eleemosynas dabit, vel pro nostra salute missas celebrabit? Audiens autem has voces Episcopus, obstupuit vehementer, supra modum quid signarent admirans. Cubicularius quoque ejus lumen interim quærens, cùm neque in aula neque in coquina ignem reperisset, exivit in villam anxius, & multis jam ædibus perlustratis, lumen optatum non invenit. Tandem cùm quærendo huc illicque diu discurrisset, vidit lumen quasi in ultima domo villæ, & illuc se cum festinatione conferens, invenit in domo cujusdam, hominis corpus exanime, & cum presbytero villæ multos utriusque sexus homines circumstantes, & præ dolore defuncti flentes, & capillos sui capitis detrahentes. At cubicularius Episcopi, super his quæ vidit non multùm sollicitus, lumen posuit in laterna sua, & cum festinatione ad Episcopum reversus, quæ sibi acciderant per ordinem enarravit. Cantatis igitur matutinis, cùm crastina dies illuxisset, fecit Episcopus

1162. convenire presbyterum cum quibusdam hominibus villæ, & sciscitatus ab eis diligenter, quis homo ille nuper defunctus esset, & qualis vitæ ante obitum in sæculo extitisset. Qui omnes fatebantur de eo, quòd esset vir justus ac timens Deum, pater orphanorum & consolatio miserorum: ut qui omnem substantiam suam in pauperibus, dum viveret, & hospitibus erogavit. Tenuit præterea in domo sua presbyterum, cui de proprio omnia necessaria ministravit, qui commendationes animarum & Missarum suffragia, diebus singulis pro fidelibus defunctis celebravit. Hæc autem cùm audisset Episcopus, intellexit, continuò voces quas audierat de cæmiterio emissas, nihil aliud esse, quàm voces animarum illorum corporum, qui in cæmiterio quiescebant, plangentes de morte hominis & gementes, per quem dū vixerant eleemosynarum & Missarum habere suffragia meruerunt. Tunc Episcopus, vocato ad se presbytero, qui sub viro defuncto Missas pro defunctis celebraverat, dedit ei portionem in ecclesia villæ statuens & illi injungens, ut quàm diu viveret, Missam & obsequia defunctorum diebus singulis celebraret. Eodem tempore *Cantuaria* ferè omnis comburitur.

ANno Domini. M. CLXII. *Lodowicus* Rex *Francorum* & *Henricus* Rex *Anglorum*, 15
armatorum copiis undique congregatis, cùm jam campestre prælium inter eos imminere putaretur, prope *Ferte vallem*, amici subitò sunt effecti. Eodem anno *Alienor Anglorum* Regina apud *Rothomagum* filium peperit, & ei nomen suum imposuit. Hoc etiam anno *Richardus Londoniensis* episcopus viam universæ carnis ingressus est. Per idem verò tempus Rex *Henricus* fecit jurare fidelitatem *Henrico* filio suo, de hæreditate sua, & inter omnes magnates regni, *Thomas* Cancellarius, primus fidelitatem juravit, salvâ fide Regis patris quamdiu viveret & regno præesse vellet.

Pax inter Regem Francorum & Gallorum.

EOdem anno, congregato clero & populo totius provinciæ *Cantuariensis* apud *West-* 16
monasterium, *Thomas* Regis cancellarius electus est in Archiepiscopum *Cantuariensem* solemniter, nemine reclamante. Facta itaque electione, sabbato in pentecostes, presbyter ordinatus est à *Waltero Roffensi* episcopo, in ecclesia *Cantuariensi*. Et sequente die, dictus consecratus est, ab *Henrico Wintoniensi* episcopo solemniter & inthronizatus. Nuncii igitur ad Papam directi, quem citra *Alpes* invenerunt ad *Gallias* descendentem, cum pallio sunt reversi. Quod *Thomas* Archiepiscopus, solitis constrictus sacramentis, ab altari suscipiens, reverenter summi sacerdotis vestes induit, & habitum sic mutavit, ut & animum permutaret. Nam curiæ curis interesse renuncians, ecclesiæ suæ negotiis & lucris spiritualibus intendebat. Siquidem nuncios ad Regem in *Normanniam* direxit, Cancellariæ renuncians & sigillum resignans. Quod in cor Regis altiùs ascendit, in se solum causam resignationis tam subitæ retorquens. Hæc prima fuit regalis animi perturbatio adversus *Thomam* Archipræsulem *Cantuariensem*. Erat autem *Thomas* iste *Londoniensis* urbis indigena, à primis adolescentiæ annis gratiâ multiplici decoratus. Ab ineunte enim ætate, beatam Dei genitricem, tanquam Ducem viarum suarum, dulciùs invocare, in illam post *Christum*, totam spem ponere consuevit. Liberalium quoque disciplinarum scholas tandem egrediens, ad *Theobaldum Cantuariensem* Archiepiscopum se contulit, & industria promerente, in brevi dignus fuit, ut ei familiarissimus haberetur. Quot autem & quantos ibi labores, pro ecclesia Dei pertulerit, quoties pro expediendis negotiis Apostolorum lumina visitaverit, quàm fœlici exitu, quæ sibi injuncta fuerant, expedierit, non est facile dictu: præsertim cùm in causis perorandis & decidendis, ac populis instruendis tota ejus intentio versaretur. Primò igitur à præfato Archiepiscopo in Archidiaconum *Cantuariensem* promotus, post modici temporis intervallum, Cancellarius efficitur, ejus industriâ promerente. Cancellarii autem fungens officio, audaciam milvorum sapienter depressit, qui Regi adulantes, diripere conspiraverant, tam Provincialium quàm Ecclesiæ facultates. Hæc de beato *Thoma*, qualis ante promotionem in Archiepiscopum, exiterit, prælibavimus, quatenus ea, quæ de ipso sequuntur lectori clariùs elucescant.

Thomas Regis Cancellarius, eligitur in Episcopum Cantuariensem.

Vita sancti Thomæ.

HOc anno sopita est discordia, & amicabili fine terminata, inter ecclesiam *Lincol-* 17
niensem & cœnobium beati *Albani* protomartyris *Anglorum*, *Roberto* de *Cheisneto* Episcopo agente, & *Roberto* de *Gorham* Abbate de sancto *Albano* defendente, in præsentia Regis *Henrici* secundi, & Archiepiscoporum, *Thomæ Cantuariensis*, & *Rogeri Eboracensis*, & Episcoporum *Henrici Wintoniensis*, *Willielmi Norwicensis*, *Jocelini Saresberiensis*, *Bartholomæi Oxoniensis*, *Hilarii Cicestrensis*, *Hugonis Dunelmensis*, *Richardi Coventrensis*, *Gilleberti Herefordensis*, & *Godefridi* de sancto

Asaph

Asaph, præsente etiam *Roberto* comite *Legecestrensi* Justiciari *Angliæ*, cum Comitibus, Baronibus, Abbatibus, Archidiaconis, & innumera turba regni, apud *Westmonasterium*, feria quinta proxima ante *passionem Domini*, in hunc modum. *Robertus Dei gratia Lincolniensis episcopus, omnibus sanctæ matris ecclesiæ filiis salutem. Notum sit universitati vestræ, quod ego controversiæ illi, quam adversus* Robertum *Abbatem sancti* Albani *& fratres ejus moveram, qua monasterium ipsum sancti* Albani, *& quindecim ecclesias illas quas in territorio suo privilegiatas habuit*, Lincolniensi *ecclesiæ & mihi, ut ipsius episcopo, in subjectionem & obedientiam petebam, in præsentia testium prædictorum, assensu Capituli mei in perpetuum renunciavi. Et ut ab ea in perpetuum conquiescam, de manu ipsius Abbatis & fratrum ejus, villam quæ dicitur* Tinghurst, *cum ecclesia & omnibus pertinentiis ejusdem, pro decem libratis terræ, liberè & quietè* Lincolniensis *in perpetuum, de cætero possidendam assensu Domini mei Regis, & fratrum nostrorum episcoporum jam dictorum consilio, Capitulo meo in hoc assensum præbente, recepi: & jus quod jam dicta Abbatia, & in persona* Roberti *Abbatis & successorum ejus, & jam dictis quindecim ecclesiis, ecclesiæ meæ & meis successoribus meis vendicabam, in manu Domini mei Regis, pro me & successoribus meis in perpetuum resignavi. Sit itaque de cætero liberum, monasterio beati* Albani *& quindecim jam dictis ecclesiis chrisma sibi & oleum & benedictionem & cætera omnia sine ecclesiæ nostræ reclamatione accipere, & de cætero in manu Regis, sicut sua Dominica ecclesia, libera remanebit. Reliquæ verò ejusdem ecclesiæ monasterii passim per episcopatum* Lincolniensem *constitutæ, obedientiam & subjectionem, quam cæteræ debent ecclesiæ, episcopo* Lincolniensi *& Archidiacono exhibebunt. Quod ne de cætero possit in litem revocari, scripti præsentis attestatione, & sigilli mei & Capituli appositione confirmavi testibus supradictis.* Hanc pacem & concordiam, cum Rex *Henricus*, & *Thomas Cantuariensis* Archiepiscopus suis confirmaverant, munimentis, Papa *Alexander* eorum vestigia sequutus, eam privilegio ecclesiæ *Romanæ* & subscriptione omnium Cardinalium communivit. Eodem anno Rex *Hierosolymorum Baldewinus* humanæ naturæ debitum soluit, cui successit frater ejus *Amalricus*. 1163.

Tenor transactionis litis quæ erat inter ecclesiam Lincolniensem & Monasterii sancti Albani.

18 ANno Domini. M.CLXIII. Rex Anglorum *Henricus*, finibus transmarinis pro voluntate dispositis, in *Angliam* rediit, & *Thomas Cantuariensis* Archiepiscopus illi obvians, in osculo receptus est: sed non in gratiæ plenitudinem; sicut ipsius Regis vultus statim aversus, omnibus qui aderant patenter ostendit. Eodem anno translatum est corpus sancti Regis & confessoris *Edwardi* apud *Westmonasterium*, à beato *Thoma Cantuariensi* Archiepiscopo: præsente Rege *Henrico*, qui hæc procuraverat.

Thomas osculo à Rege suscipitur.

19 EOdem anno, Rege *Anglorum* ad hoc instante, & *Alexandro* Papa id concedente; *Gilebertus Herfordensis* episcopus, ad sedem ecclesiæ *Londoniensis* translatus est: & quarto Kalendas Maii, in illa cathedra solemniter introductus. Eodem anno *Robertus* de *Montforde*, cum *Henrico* de *Essexia*; de proditione Regis, singulari certamine congrediens: victoriam reportavit. Qua de causa, *Henricus* notam infamiæ simul, & exhæreditationis jacturam incurrens; indulgentia pii Regis, apud *Radingum*, habitum monachalem suscepit. Hoc etiam anno *Thomas Cantuariensis* Archiepiscopus, ad instantissimam Regis petitionem, Archidiaconatum *Cantuariensem* dedit *Gaufrido Ridel*, clerico suo: sed gratiam Regis sibi priùs subtractam, non plenè redintegratam cognovit. Apparuit enim prima Regis perturbatio, contra *Thomam* Archiepiscopum; cùm sigillum Regis resignavit. Secunda, cum Regi de partibus transmarinis venienti occurrens; receptus est in osculum, & non in gratiæ plenitudinem. Tertia in hoc loco, cùm Archidiaconatum ad ejus petitionem contulit; nec tamen gratiam ejus sibi redintegratam, cognovit. Eodem anno *Clarembaldus* sancti *Augustini* electus; benedictionem à *Thoma Cantuariensi* Archiepiscopò accipere quærebat: sed in sua ecclesia & sine processione; ut suspicio subjectionis, in posterum prorsus adempta esset. Consensit autē electus in consuetudines antiquas in regno; eásque conservans, Archiepiscopo prædicta exigenti, adversabatur. Et in hoc loco quarto, apparuit perturbatio Regis contra ipsum. Eodē anno, facta est inquisitio generalis per *Angliā*; cui quis in servitio sæculari de jure obnoxius teneretur. Inventū est in *Cantiæ* provincia, quod *Willielmus* de *Ros* in munere quolibet subeundo, Regem deberet agnoscere; & non Archiepiscopū: & sic odium personæ, in damnum ecclesiæ redundavit. Et hic quinto loco, apparuit perturbatio Regis contra illum.

Causa indignationis Regiæ in Archiepiscopum Thomam.

1164. contra illum. Sextò apparuit, cùm Archiepiscopus vacantem ecclesiam de *Ainesford*, cuidam *Laurentio* contulisset; *Willielmus* villæ dominus & sibi jus vendicans patronatus, *Laurentium* expulit: pro quo facto, Archiepiscopus *Willielmum* excommunicavit. Sed quia Rege minimè certiorato fecisset, maximam ejus indignationem incurrit. Asserit enim Rex, juxta dignitatem regni sui; quòd nullus, qui de Rege teneat in capite, vel minister, citra illius scientiam sit excommunicandus ab aliquo: ne si hoc Regem lateat lapsus ignorantiâ communicet excommunicato; comitem vel baronem ad se venientem, in osculo, vel concilio, admittens. Septimò apparuit, cum idem Rex nuncios ad curiam *Romanam* misisset, ut consuetudines regni confirmaret: sed in nullo proficientes, nuncii reversi animum Regis contra Archiepiscopum & alios exasperatum, non poterat mitigare.

Concilium Turonis celebratum.

EOdem anno Papa *Alexander Turonis* Concilium congregavit in ecclesia sancti *Mauricii*, duodecimo Kalendas Junii: ad cujus vocationem, permissione Regis *Angliæ*, venerunt Archiepiscopi, episcopi, & alii *Angliæ* Prælati, *Thomas Cantuariensis* Archiepiscopus cum suis suffraganeis, & ad dexteram Papæ in Concilio sedit: Archiepiscopus *Eboracensis Rogerus*, ad sinistram cum solo episcopo *Dunelmensi*. Eodem anno *Rex Malcolmus Scotorum*; & *Resus* princeps Demetiæ, id est *Australium Wallensium*, cum aliis Regibus & majoribus *Cambriæ*; Kalendis Julii apud *Woodestocke* fecerunt homagium Regi *Anglorum*; & *Henrico* filio ejus. Ipso etiam anno *Rogerus* comes *Clarensis*, à *Thoma Cantuariensi* Archiepiscopo, apud *Westmonasterium* vocatus ad faciendum sibi homagium de castello *Tunebredge* & pertinentiis suis; contradixit ei comes instinctu Regis; dicens, feudum illud totum in servicio Laicali ad Regem, potiùs, quàm ad Archiepiscopum pertinere. Et hic loco octavo apparuit Regis perturbatio, adversus Archiepiscopum *Cantuariensem*.

vide Hales History of the Common Law fo. 137

Sexdecim capitula consuetudinum sive libertatum.

ANno Domini. M.C.LXIIII. In præsentia Regis *Henrici* apud *Clarendonam*, octavo Kalendis Februarii; præsidente *Johanne* de *Oxonia*, de mandato ipsius Regis: præsentibus etiam Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Prioribus, Comitibus, Baronibus & proceribus regni; facta est recognitio sive recordatio cujusdam partis consuetudinum & libertatum antecessorum suorum: Regis, videlicet, *Henrici* avi sui, & aliorum; quæ observari debebant in regno, & ab omnibus teneri; propter dissensiones & discordias sæpe emergentes, inter clerum & Justiciarios domini Regis, & magnatum regni. Harum verò consuetudinum recognitarum, quædam pars in sex decim capitulis subsequentibus continetur. De advocatione, & præsentatione ecclesiarum, si controversia emerserit inter laicos; vel inter laicos & clericos; vel inter clericos: in curia domini Regis tractetur & terminetur. Ecclesiæ de feudo domini Regis, non possunt in perpetuum dari, absque concessione ipsius. Cleri accusati de quacunque re, summoniti à Judiciario Regis; veniant in curiam ipsis responsuri ibidem de hoc, unde videbitur curiæ Regis, quòd ibi sit respondendum: & in curia ecclesiastica, unde videbitur quòd ibi sit respondendum: ita quòd Regis Justiciarius mittet in curiam sanctæ ecclesiæ, ad videndum quomodo res ibi tractabitur. Et si clericus convictus vel confessus fuerit; non debet eum de cætero ecclesia tueri. Archiepiscopis, Episcopis, & personis regni, non licet exire regnum absque licentia domini Regis: & si exierint, si Regi placuerit, securum eum facient, quòd nec in eundo nec in redeundo vel moram faciendo; perquirent malum sive damnum domino Regi, vel regno. Excommunicati non debent dare vadium ad remanentiam; nec præstare juramentum: sed tantum vadium & plegium standi judicio ecclesiæ, ubi absolvuntur. Laici non debent accusari, nisi per certos & legitimos accusatores & testes in præsentia episcopi: ita quòd Archidiaconus non perdat jus suum, nec quicquam quod inde habere debeat. Et si tales fuerint qui culpantur, quòd non velit, vel non audeat aliquis accusare: eos vicecomes requisitus ab Episcopo, faciat jurare duodecim legales de Insuero sive de villa, coram Episcopo; quod veritatem secundùm conscientiam suam manifestabunt. Nullus qui de Rege tenet in capite, nec aliquis Dominicorum ministrorum ejus excommunicetur; nec alicujus eorum terræ sub interdicto ponantur, nisi priùs dominus Rex, si in regno fuerit, conveniatur. Vel Justiciarius ejus, si fuerit extra regimen; ut rectum de eo faciat: & ita, ut quod pertinebat ad Regis curiam, ibi terminetur, & de eo quod spectat ad curiam ecclesiasticam, ad eandem mittatur, ut ibidem terminetur: De appellationibus, si emerserint, ab Archidiacono debebit procedi ad Episcopum, ab episcopo ad Archiepiscopum: & si

Archie-

Archiepiscopus defuerit in justicia exhibēda, ad dominū Regē perveniēdum est postremò; ut præcepto ipsius, in curia Archiepiscopi cōtroversia terminetur; ita quòd nō debeat ultrà procedi absque assensu domini Regis. Si calūnia emerserit inter clericū & laicum, vel e cōverso; de ullo tenemēto quod clericus velit ad eleemosynā trahere, vel laicus ad laicū feudū; per recognitionem duodecim legalium hominum, juxta capitalis Justiciarij Regis considerationē terminabitur; utrùm tenementum sit pertinens ad eleemosynam, sive ad laicum feudum, coram Justiciario Regis. Et si recognitum fuerit ad eleemosynam pertinere, placitum erit in curia ecclesiastica. Si verò ad laicum feudum, nisi ambo tenemētum de episcopo eodem vel Barone, advocaverint de feudo illo eundem episcopum vel Baronem; erit placitum in curia ipsius; ita quòd propter factam recognitionem saisinam non amittat, qui priùs fuerat saisitus de civitate vel castello vel burgo, vel dominico manerio Regis. Si ab Archidiacono, vel episcopo super aliquo delicto citatus fuerit, unde debeat eis respondere; & ad citationes eorum noluerit satisfacere, benè licet eis sub interdicto ponere eum; sed non debent ipsum excommunicare, priusquàm capitalis minister Regis villæ illius conveniatur, ut justiciet eum ad satisfactionem venire. Et si minister Regis inde defecerit, erit in misericordia Regis; & inde poterit episcopum ipsum accusatum ecclesiastica Justicia coërcere. Archiepiscopi, episcopi, & universæ personæ regni, qui de Rege tenent in capite, habeant possessiones suas de Rege sicut Baroniam; & inde respondeant Justiciariis & ministris Regis, & sequantur & faciant omnes cōsuetudines Regias: & sicut cæteri Barones, debent interesse judiciis curiæ Regis cum Baronibus, quousq; perveniatur ad diminutionē membrorum, vel ad mortem. Cum vacaverit Archiepiscopatus, vel episcopatus, vel Abbatia, vel Prioratus in dominio Regis; esse debet in manu ipsius, & inde percipiet omnes reditus & exitus, sicut Dominicos reditus suos. Et cùm ventum fuerit ad consulendum ecclesiam, debet Dominus Rex mandare potiores personas ecclesiæ; & in capella ipsius Regis debet fieri electio, assensu ipsius Regis, & concilio personarum regni, quas ad hæc faciendum advocaverit; & ibidem faciet electus homagiū & fidelitatem Regi, sicut Ligio Domino suo de vita sua & de membris, & de honore terreno, salvo ordine suo, priusquam consecretur. Si quisquam de proceribus regni disfortiaverit Archiepiscopo, vel episcopo, vel Archidiacono de se suisve justitiam exhibere; dominus Rex debet eos Justiciare. Et si fortè aliquis disforciaret domino Regi rectitudinem suam; Archiepiscopi, episcopi, & Archidiaconi, debent eum justiciare ut Regi satisfaciat. Catella eorum, qui sunt in Forisfacto Regis; non detineat ecclesia vel cæmiterium, contra Justiciarios Regis; quia ipsius Regis sunt, sive in ecclesiis, sive extra fuerint inventa. Placita de debitis, quæ fide interposita debentur vel absque interpositione fidei; sint in justitia Regis. Filij rusticorum non debent ordinari absque assensu Domini, de cujus terra nati dignoscuntur. Hanc recognitionem sive recordationem de consuetudinibus & libertatibus iniquis, & dignitatibus deo detestabilibus; Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, Priores, Clerus cum comitibus & Baronibus ac Proceribus cunctis, juraverunt; & firmiter in verbo veritatis promiserunt viva voce tenendas & observandas domino Regi & hæredibus suis, bona fide & absque malo ingenio in perpetuum. 1164.

22 HIs itaque gestis potestas Laica in res & personas ecclesiasticas, omnia pro libitu, ecclesiastico jure contempto, tacentibus aut vix murmurantibus episcopis potiùs quàm resistentibus, usurpabat. *Thomas* igitur *Cantuariensis* Archiepiscopus in se reversus; cùm leges iniquas & omnibus Christi fidelibus detestandas concessisset, & eas observare juramento firmasset; rem temerè perpetratam diligenter examinans; seipsum graviter afflixit alimentis austerioribus, & indumentis corpus humiliavit; suspendens se ab altaris officio, donec per confessionem & condignos pœnitentiæ fructus, à summo Pontifice meruit devotus absolvi. Nam illicò nuncios ad *Romanam* dirigens curiam, dum causam ecclesiæ, & suam, ad summi Pontificis in schedula conscriptam transmisisset cognitionem; ab obligatione, quam inconsultè injerat, absolutionem petiit; & eam per has sequentes literas impetravit.

Thomā pœnitet se in leges Regis consensisse.

23 ALexander *episcopus, & cætera. Ad aures nostras, fraternitas tua noverit fuisse perlatum; quòd occasione cujusdam excessus, à Missarum proposueris celebratione cessare, & à consecratione corporis & sanguinis Domini abstinere. Quod utique quàm grave sit, præcipuè in tanta persona, & quantum inde possit scandalum provenire, sollicita meditatione consideres; & hoc ipsum vigilantia tuæ discretionis attendat. Debet autem pruden-*

Epistola Alexandri Papæ ad Thomam Archiepiscopum.

1164. *prudentia tua diligenter advertere: quòd plurimùm interest, quando ex deliberatione et propria voluntate, et quando ignorantia vel necessitate aliqua committuntur.* Nam (*sicut legitur*) usque adeò voluntarium est peccatum, quod nisi sit voluntarium non sit peccatum. *Si igitur aliquid recolis te commisisse, de quo te debeat propria conscientia remordere: quicquid sit, sacerdoti, qui discretus et providus habetur, tibi consulimus per pœnitentiam confiteri: quo facto miserator et misericors Dominus, qui multò plus ad cor respicit quàm ad actus, tibi, consueta pietate sua misericordia dimittet. Et nos de beatorum* Petri *et* Pauli *Apostolorum ejúsque meritis confidentes; te ab eo quod est commissum, absolvimus: et id ipsum fraternitati tuæ auctoritate Apostolica relaxamus; consulentes utique et mandantes, ut postea à Missarum celebratione, propter hoc non debeas abstinere.*

EOdem anno Rex *Henricus* volens in singulis (ut dicebat) maleficia debeta cum severitate punire: & cujuscumque ordinis dignitatem ad iniquum trahi dispendium: incongruum esse asseruit; Clericos à suis Justiciariis in publico flagitio deprehensos, episcopo tradere impunitos. Decrevit enim, ut post episcopi invenirent obnoxios; præsente Regis Justiciario, exautorarent: & pòst, curiæ Regis traderent puniendos. In contrarium sentiebat Archiepiscopus, ut quos exauctorarent episcopi, à manu laicali postmodùm non punirentur, quia bis in id ipsum punire viderentur. Huic controversiæ præstitit occasionem *Philippus* de *Broc*, Canonicus *Bedefordensis*; qui tractus in causam, propter homicidium; in Regis Justiciarium verbum protulit contumeliosum. Quod cùm negare coram Archiepiscopo non posset; præbendæ suæ beneficio mulctatus est, & per biennium á regno pulsus. Et hic nono loco apparuit perturbatio Regis contra Archiepiscopum. Defuncto *Octaviano*, *Frethericum* alium ei substituit. Hoc anno dedicata est priùs ecclesia de *Radinge* ab eodem Archiepiscopo *Thoma*; præsente Rege & episcopis decem. 24

VIdens igitur Archiepiscopus libertates ecclesiæ jam funditùs expirasse; inscio Rege, apud *Rumene* navem ascendit, *Romam* profecturus: sed vento in contrarium flante, in *Angliam* rejectus est, ex quo facto decimo Regis offensam incurrit. Qua propter illicò tractus in causam, *Johanne* Mareschallo Regis deferente querelam pro manerio quodam, quod à multis temporibus, ut dicebatur, Archiepiscopus inconcussè possiderat; tandem post graves vexationes contrariam reportavit sententiam, & Regi judicatum solvi sufficienter cavit; habita taxatione in quingentis libris. Et hic loco undecimo apparuit perturbatio Regis adversus Archiepiscopum; puram conscientiam habentem. Item apud *Northamtonam* tractus in causam super actu, quem in Cancellaria egerat; præsentiam suam exhibuit tertio Idus Octobris. Et quoniam Castellaniam de *Rya*, & de *Berchamstede* pluribus annis liberè possedisset; multùm consentaneum rationi videbatur, ut à capite incipiens, perceptorum redderet rationem. Sed quoniam ante consecrationem suam, Archiepiscopus ab *Henrico* filio Regis & hærede atque Justiciario Regni; liber & absolutus ab omni ratiocinio fuit assignatus episcopus: & ne injusto condemnaretur judicio, sedem Apostolicam appellavit; & sub pœna anathematis, tam suis suffraganeis episcopis, quàm laicis universis, ne in patrem suum & judicem sententiam proferrent iniquam, præcepit. Proceres verò & episcopi qui ad hoc vocati erant à Rege: in eum nihilominus non convictum neque confessum, sed privilegium ecclesiæ suæ & suam protestantem, sententiam intorserunt. Et sic Archiepiscopus in arcto positus, & opprobriis lacessitus, omniumque episcoporum solatio destitutus: crucem, quam manu tenebat, in altum erexit, & à curia palàm recessit. Sicque sequenti nocte, villam latenter egrediens, & ab aspectibus hominum se diebus subtrahens, & de noctibus iter expediens, post dies aliquot ad *Samwicí* pervenit portum, ubi in navicula fragili, in *Flandriam* est transvectus. Actus ergò in exilium Christi Confessor: à domino Papa *Alexandro Senonis* receptus est, & in *Pontiniacensi* monasterio commendatus. 25

Thomas ex Anglia discedit.

Oratio Legatorum Regis Angliæ coram Papa. 26

MIssi sunt eodem tempore nuncij à Rege *Anglorum* ad Papam *Senonas*, qui in consistorio coram eo talia allegabant. Inter *Thomam Cantuariensem* Archiepiscopum, & Regem *Anglorum* controversia versabatur; de utriusque voluntate dies præfixa est, ut in ea, justicia mediante, illa controversia terminetur. Ad eandem diem ex præcepto regio, Archiepiscopi, Episcopi, & cæteri ecclesiarum Prælati convocantur: ut quanto generalior esset concilij celebratio: tantò manifestior fieret fraudis & malitiæ denudatio. Die constituta, catholici principis conspectui se præsentavit regni turbator in ecclesia: qui de suorum meritorum qualitate non securus, Dominicæ crucis armat se signacu-

1164.

ſignaculo, tanquam ad tyranni præſentiam acceſſurus. Nec tamen Regia majeſtas offenditur; ſed cauſæ ſuæ judicium, epiſcoporum fidei committit, ut ſic ab omni ſuſpitione liberaretur. Reſtabat ut judicio epiſcopi cauſam terminarent; ut ſic diſſidentes in gratiam fœderarent, & diſſenſionis eorum materiam ſepelirent. At obviat adverſarius & objicit, quoniam coram Rege ſtare judicio, eſſet Apoſtolicæ ſedis & dignitatis diminutio: ac ſi neſciat, quòd & ſi in illo judicio aliquantulùm derogaretur eccleſiæ dignitati, diſſimulandum eſſe pro tempore, ut pax eccleſiæ redderetur. Objicit iterum patris ſibi nomen aſſcribens, quòd arrogantiam redolere videtur, quòd filij in patris damnationem minimè debuerant convenire. Sed neceſſarium erat, ut patris ſuperbiam, filiorum humilitas temperaret, ne poſt patrem in filiis, patris odium parentaret. Inſtabant autem ad hoc nuncij ſtudioſè, ut duo Legati mitterentur à Papa, qui cauſam Cantuarienſis archiepiſcopi ac Regis, omni appellatione remota, diffinirent. Demum multis promiſſionibus Papam flectere curabant, ut conſuetudines regni *Angliæ*, & libertates, quas Rex ab avo ſuo Rege *Henrico* avitas appellabat dignitates; confirmare & clementer concedere dignaretur. Sed cum reverſis Legatis, Rex in hac petitione, ſeſe cognoviſſet fuiſſe repulſum, ira vehementi incanduit; & has ſequentes literas ſingulis Angliæ vicecomitibus in hac forma direxit.

27 *PRæcipio tibi, quòd ſi aliquis clericus vel laicus in ballivа tua,* Romanam *curiam appellaverit, eum capias & firmiter teneas, donec voluntatem meam præcipiam. Et omnes reditus clericorum Archiepiſcopi & poſſeſſiones ſaiſias in manum meam, & omnium clericorum qui cum Archiepiſcopo ſunt, patres, matres, fratres, & ſorores, nepotes & neptes, pones per ſalvos plegios, & catalla eorum, donec voluntatem meam inde præcipiam, & hoc Breve tecum afferas, cùm ſummonitus fueris.* *Gileberto* quoque *Londonenſi* Epiſcopo ſcripſit in hæc verba: *Noſti quàm malè* Thomas Cantuarienſis *Archiepiſcopus operatus eſt adverſum me & regnum meum; & quàm malè receſſerit. Et ideò mando tibi, quòd clerici ſui, qui detraxerunt honori meo, & regni, qui circà ipſum fuerunt: poſt fugam ſuam non percipiant aliquid de reditibus ſuis, quos habuerunt in Epiſcopatu tuo; niſi per me; nec habeant aliquod auxilium vel conſilium à te.* Item Juſticiariis ſuis ſignificavit per literas ſub hac forma: *Si quis inventus fuerit ferens literas Domini Papæ vel mandatum, aut* Thomæ *Archiepiſcopi, continens interdictum Chriſtianitatis in* Anglia; *capiatur & retineatur, donec inde voluntatem meam præcipiam.* Item, *Nullus Clericus, Monachus, Canonicus, vel Converſus, vel alicujus religionis transfretare permittatur: niſi habeat literas de reditu ſuo, Juſticiarij vel noſtras. Si quis aliter inventus fuerit, capiatur & retineatur. Nullus appellet ad Papam neque ad* Thomam *Archiepiſcopum, neque aliquod placitum ex eorum mandato teneatur, neque aliquod mandatum eorum in* Anglia *recipiatur: & ſi quis tenuerit, vel receperit, vel tractaverit, capiatur & retineatur. Si Epiſcopi, Abbates, Clerici, vel Laici ſententiam interdicti tenuerint, ſine dilatione à terra ejiciantur, & tota eorum cognatio, ita quòd nihil de catallis ſuis ſecum ferant, ſed catalla eorum & poſſeſſiones in manu noſtra ſaiſiantur. Omnes Clerici, qui reditus habent in* Anglia, *ſunt ſummoniti per omnes comitatus, ut infra tres menſes præciſè ad reditus ſuos, ſicut diligunt eos & amant, in* Angliam *redeant: & ſi ad terminum præfixum non venerint, reditus eorum in noſtra ſaiſiantur. Epiſcopi* Londonienſis & Norwicenſis *ſummoneantur, quòd ſint coram Juſticiariis noſtris, ad rectum faciendum, quod contra ſtatuta regni, interdixerunt terram* Hugonis *Comitis, & in ipſum ſententiam anathematis intulerunt. Denarij beati* Petri *colligantur, & ſerventur quouſque inde vobis Dominus Rex voluntatem ſuam præceperit.* Eccleſiam præterea *Cantuarienſem*, & omnia bona Archiepiſcopi, Rex & ſuorum confiſcari præcepit. Et quod in nullius hiſtoriæ legitur ſerie, totam ejus cognationem exilio aſſcriptam addixit, ſine delectu conditionis, ſexus aut ætatis. Et cùm eccleſia Catholica, oret pro hæreticis, ſchiſmaticis, & perfidis Judæis, prohibitum eſt à Rege, ne quis Archiepiſcopum, orationum ſuffragiis adjuvaret.

Litera Regis ad Vicecomites Angliæ.

Litera ad Epiſcopū Londonenſem.

Litera ad omnes Juſticiarios.

28 *BEatus* Thomas Cantuarienſis *Archiepiſcopus, Suffraganeorum ſuorum, inter tot injurias, omnium ſolatio deſtitutus: profectus eſt ad curiam Romanam, & in præſentia Domini Papæ ſic loqui exorſus eſt. Ad audientiam veſtram, Pater ſanctiſſime, confugio; dolens ſtatum eccleſiæ, & jura ejus in avaritiam principum diſſipari. Quapropter occurrendum credidi morbo venienti. Vocatus autem ſum coram Rege, ut de quibuſdam cuſtodiis, quas olim Cancellarius Regis exiſtens, diſpoſueram in ratiocinium, tanquam*

Oratio Thomæ *coram Papa.*

1165. *laicus computarem, qui in promotione mea ad Archiepiscopatum à filio Regis primogenito & Justiciario regni, ab omni ratiocinio & obligatione liber fui episcopus assignatus. Et nunc unde mihi resistendi suffragia speraveram, destitutus sum. Animadverti enim dominos confratres meos episcopos, pro aulicorum arbitrio, in me animadvertere paratos, & cunctis incursantibus contra me, ferè suffocatus, ad tuæ pietatis audientiam, quæ nec in extremis negligit, respiravi. Sub qua demonstraturus asto, me nec ibi fuisse judicandum, nec ab illis. Nam quid aliud hoc esset, nisi jura Ecclesiæ sibi subtrahere? Quid aliud quàm spiritualia temporalibus submittere? Semel hoc natum, exemplum esset ad multa. Sed dicunt episcopi: Reddenda sunt* Cæsari, *quæ ejus sunt. Sed si in pluribus obtemperandum est regi, in illis tamen obtemperandum non est, quibus efficitur ut sit Rex. Non enim essent illa* Cæsaris *sed tyranni. In quibus, & si non pro me, pro seipsis episcopi ei resistere deberent. Quæ enim hæc causa tanta fuit odii, ut pro me extinguendo seipsos extinguerent? Itaque dum spiritualia pro temporalibus negligunt, deficiunt in utrisque. Condescende ergò pater sanctissime, in fugam meam & persecutionem, & me aliquando tempore tuo reminiscere magnum fuisse, & propter te injuriis lacessitum. Utere igitur rigore tuo, coërce illos, quorum instinctu, nomen hujusmodi persecutionis obrepsit. Nec domino Regi horum aliquid imputetur, qui hujus machinationis minister est, potiùs quàm repertor.*

Responsio Papæ.

HIs auditis allegationibus, dominus Papa habita cum Cardinalibus deliberatione, *Thomæ Cantuariensi* Archiepiscopo tale fertur dedisse responsum. *Quòd minor majorem judicare non possit, & præsertim eum, cui jure prælationis subesse dignoscitur, & obedientiæ vinculo tenetur astrictus, tam divinæ quàm humanæ leges demonstrant, & sanctorum patrum statutis id manifestiùs declaratur. Hanc siquidem nos, quorum interest errata corrigere, sententiam ab episcopis & Baronibus præsumptuosè in te latam, in qua tibi jam episcopi dicti ac Barones, omnia mobilia tua, tam contra juris ordinem, quàm contra ecclesiasticam consuetudinem, abjudicârunt, præsertim cùm nulla mobilia, præterquàm de bonis ecclesiæ tuæ habueris, irritam penitùs esse censemus, & eam auctoritate Apostolica cassamus: statuentes, ut nullas in posterum vires obtineat, vel tibi aut successoribus tuis, seu ecclesiæ tuæ gubernationi commissæ, aliquod in posterum valeat præjudicium generare. Cæterùm si hii, qui in possessionibus & bonis ecclesiæ tuæ, tibi aut tuis vel violentiam vel injuriam intulerunt, legitimè commoniti vobis ablata restituere, & satisfactionem congruam exhibere noluerint, tu in eos, si opportunum esse videris, ecclesiasticam justiciam non differas exercere. Et nos quid inde rationabiliter feceris, ratum habebimus atque firmum. Verùm de persona Regis speciale tibi mandatum non damus, nec tamen in aliquo tibi jus pontificale, quod in consecratione tua suscepisti, adimimus, sed ipsum illæsum volumus conservare.* Et his ita gestis, *Thomas* Archiepiscopus ad Pontiniacense cœnobium remeavit.

Reginaldus *Archiepiscopus* Coloniensis *in* Angliam *venit.*

ANno Domini. M.C.LXV. *Reginaldus Coloniensis* Archiepiscopus, qui schisma *Octaviani* contra Papam foverat *Alexandrum*; venit apud *Westmonasterium* ad Regem *Henricum*: accepturus in conjugem *Matildem* filiam Regis primogenitam *Henrico* duci *Saxoniæ*. Cui cum magnates *Angliæ* solemniter occurrissent, *Robertus* Comes *Legecestriæ* & Justiciarius Regis, illum in osculum non recepit. Excommunicatus enim erat à Papa, & non absolutus, unde altaria super quem ille schismaticus celebravit, passim sunt subversa. Eodem anno *Alienor* Regina, Regi *Anglorum Henrico* peperit filiam; quam vocavit *Johannam*. Eodem anno etiam *Godefridus* de sancto *Asaph*, in Basilica sancti *Albani* protomartyris *Anglorum* ad majus altare in cœna Domini chrisma confecit; & oleum sanctum, fultus auctoritate privilegiorum loci, in præsentia Abbatis *Roberti*. Eodem denique anno *Noradinus* quidam *Turcorum* Princeps potentissimus, in finibus *Antiochenis*, *Hareng* castrum obsedit. Quo audito, *Boamundus Antiochenus* Princeps; *Reimundus* comes *Tripolitanus*; *Salamannus Ciliciæ* præsul; & *Thoros Armeniorum* Princeps, obsidionem solvere cupientes; ad locum accedunt; & *Noradinum* in fugam propellunt. Quem cùm temerè fugientem insequerentur, reversus contra nostros ipsum insequentes, & facta irruptione in ipsos: nobiles cepit memoratos, & eos vinculis constrictos, apud *Halapiam* custodiæ mancipavit: castrum etiam quod priùs obsederat, militaribus copiis circumcingens, levi negotio subjugavit. Eodemque anno, terræ-motus factus est octavo Kalendas Februarii, in *Ely* & *Northfolc* & *Suffolc*: ita quod stantes prostravit, & campanas pulsavit.

Strages Christianorum in Antiochenis *finibus.*

Anno

31 ANno Domini, M. C. LXVI. Rex *Henricus* in initio Quadragesimæ in *Normanniam* transfretavit. Quod andiens *Thomas* Cantuariensis Archiepiscopus, de *Pontiniaco* venit *Niceliacum*: & in die Dominicæ ascensionis, videntibus cunctis, qui ad diem festum convenerant & populo civitatis, repentè in pulpitum ascendens, consuetudinum, quas in regno *Anglorum* avitas appellant, observatores, defensores & incentores candelis excommunicavit accensis. Et inter cæteros nominatim *Richardum* de *Luci*, *Richardum Pictavensem*, *Jocelinum* de *Bailul*, *Alanum* de *Nevilla*; & alios quamplures. Sed ipsi absentes & non vocati nec convicti, ut dicebant, excommunicati; missis ad Archiepiscopum Legatis, appellaverunt, & ecclesiam intraverunt. Sed non multò pòst *Willielmus Papiensis* & *Johannes Neapolitanus* Cardinales à latere summi Pontificis destinati; apud *Muntmiral* Regem *Henricum* & *Thomam* Cantuariensem Archiepiscopum convocârunt. Et licèt eos in partem Regis, Archiepiscopus inclinatores sensisset; rem tamen in judicium deduci ea ratione concessit, residentibus illis in consistorio; ut secundùm ecclesiæ formam, tam sibi quàm suis, priùs fieret plena restitutio ablatorum. Nec enim spoliatus judicium subire voluit, nec cogi potuit ratione. Quod cùm illi nec facere vellent nec possent; infecto negotio, prædictis excommunicatis priùs absolutis, ad curiam sunt reversi. *Alanum* verò de *Nevilla* absolvit *Gilebertus* episcopus *Londoniensis*; accepto ab eo sacramento, quod in eundo *Hierosolymam*, transiret per dominum Papam, & ejus pareret mandato. Eodem tempore *Lodowicus* Rex *Francorum* venit *Pontiniacum*; & ne quid à Rege *Anglorum* fieret in perniciem *Cisterciensis* ordinis; *Thomam* Cantuariensem Archiepiscopum, cui jam per biennium *Pontiniacenses* monachi omnes exhibuerant humanitatem, *Senonas* secum duxit; & apud sanctam *Columbam* ei per annos quatuor sufficientiam in expensis dedit. Per idem tempus ad subventionem terræ sanctæ, de unaquáque carucata terræ totius *Angliæ*; quatuor denarij concessi sunt, & collecti. Sub eisdem diebus, quidam pravi dogmatis disseminatores apud *Oxoniam* tracti sunt in judicium; præsente Rege & episcopis regni; quos à fide catholica devios, & in examine superatos; facies cauteriata notabiles cunctis exposuit, qui expulsi sunt à regno. Eodem anno *Alienor* Anglorum Regina peperit filium, & vocatus est *Johannes*. Eodem anno *Robertus* Abbas ecclesiæ sancti *Albani*, diem clausit extremum, in festo Apostolorum *Simonis* & *Judæ*, postquam ecclesiam præfatam annis quatuordecim magnificè gubernasset. Obiit *Robertus* Lincolniensis episcopus. 1166.

Thomas excommunicavit plurimos dissidij autores.

32 EOdem tempore, *Thomas* Cantuariensis Archiepiscopus, sperans se posse Regem *Henricum* humilitate vincere, hanc quæ sequitur epistolam inter cæteras direxit. *Desiderio desideravi videre faciem vestram, & vobiscum loqui, multùm quidem propter me, sed maximè propter vos, ut visa facie mea, reduceretis ad memoriam, servitia, quæ dum essem in obsequio vestro, exhibui vobis devotè, juxta animi mei conscientiam: sic me Deus adjuvet in examine ultimo, quando omnes astabunt ante tribunal ipsius, recepturi prout gesserunt in corpore, sive bonum sive malum: & ut moveremini super me, quem oportet inter alienos vivere mendicando. Propter vos utique tribus de causis, tum quia Dominus meus estis, tum quia Rex meus, tum quia filius meus spiritualis. In eo quòd Dominus, debeo & offero vobis consilium meum: eo quòd Rex, teneor vobis ad reverentiam & commonitionem: eo quòd filius, ratione officij, ad castigationem & cohortationem. Inunguntur Reges in capite, etiam pectore & brachiis, quod significat gloriam, sanctitatem, & fortitudinem. Regibus, qui temporibus antiquis justificationes Dei non observabant, & prævaricati sunt mandata ejus, his sublata est gloria, sanctitas & fortitudo, exemplo* Saulis *&* Salomonis. *Qui verò post delictum humiliaverunt se Domino, his Dei gratia accessit, sicut* Davidi, Ezechiæ, *& aliis quàmpluribus. Audiat, si placeat, Dominus meus, consilium servi sui, commonitionem episcopi sui, castigationem patris sui, ne cum schismaticis habeat de cætero aliquam familiaritatem vel communionem, nec contrahat aliquid cum eis. Memorésque sitis professionis, quam fecistis & posuistis scriptam super altare, de servanda ecclesiæ Dei libertate, quando in Regem consecrati fuistis. Ecclesiam etiam* Cantuariensem, *à qua promotionem accepistis, in suum statum restituas & dignitatem, in quibus fuit temporibus prædecessorum vestrorum & nostrorum. Alioquin pro certo sciatis, quòd divinam severitatem & ultionem sentietis.*

Literæ Thomæ *Archiepiscopi ad Regem.*

33 EOdem anno, Suffraganei *Cantuariensis* ecclesiæ episcopi, cùm audissent beatum *Thomam* Cantuariensem Archiepiscopum, consuetudinum regni *Angliæ* iniquarum observatores ac defensores, excommunicationis sententia innodasse, in qua tam

ipsos

1166. ipsos generaliter, quàm dominum Regem involverat, metuentes ne omnes illos, quos in genere per sententiam ligaverat, nominatim iteratò specificaret, per has sequentes literas in vicem appellationis contra juris ordinem, proruperunt.

Appellatio Suffraganeorum.

V*Enerabili patri & domino* Thomæ *Cantuariensi Archiepiscopo, suffraganei ejusdem* 34
ecclesiæ episcopi, & personæ per eorundem dioceses constitutæ, debitam subjectionem & obedientiam. Quoniam quorundam relatione dicimus, quod ad memoriam anxiè revocamus, vos in Dominum comminationes emisisse, quum salutationem omittitis, quum non ad obtentum gratiæ, consilium precésve porrigitis, quum non amicum quid sentitis, asscribitis, sed intentatis minis interdictum, aut præcisionis elogium in eum jam dicendum fore proponitis multa severitate. Quod si quàm durè dictum est, tam fuerit severè completum, quæ turbata sunt, non jam speramus ad pacem redigi, sed in perenne quoddam odium pertimescimus inflammari. Insedit altè quorundam mentibus, quòd dominus Rex vobis tam benignus extiterit, támque mente susceperit, & cuncta potestati vestræ adeò subjecerit, ut hos solùm beatos reputaret opinio, qui in vestris oculis poterant complacere. Et ne gloriam vestram mobilitas mundana posset concutere, vos in eis, quæ Dei sunt voluit immobiliter radicare, sperans se de cætero regnare fœliciter, & de consilio vestro summa securitate gaudere. Ne verò in dominum Regem & regnum ejus, ne in nos & commissas nobis ecclesias & parochias manum vestram aggravare tentetis, remedium appellationis vobis opponimus, & qui contra metum gravaminum in facie ecclesiæ appellavimus, iteratò nunc ad Papam appellamus, per scriptum, & appellationis terminum, diem ascensionis Dominicæ assignamus.

Responsio Thomæ *Archiepiscopi ad suorū suffraganeorum appellationem.*

T*Homas Cantuariensis Archiepiscopus, suffraganeis suis. Fraternitatis vestræ scrip-* 35
tum, quod tamen de communi consilio vestro non credimus emanasse, nuper suscepimus, cujus continentia plus habet mordacitatis quàm solatij: & utinam magis emissum esset de charitatis effectu, quàm de obedientiæ voluntatis. Dico vobis, salva pace vestra, quòd multo tempore silui, expectans si fortè inspiraret vobis Deus ut resumeretis vires, qui conversi estis retrorsum in die belli, si saltem aliquis ex vobis ascenderet exadversò, & opponere se murum pro domo Israel, & certamen iniret contra eos, qui non cessant quotidiè exprobrare agnini Dei: sed non est qui ascendit. Judicet ergò Deus inter me & vos, & requirat ecclesiæ confusionem de manibus vestris, quam, velit nolit mundus, necesse est in verbo Dei stare, in quo fundata est, donec venit hora eius ut transeat ex hoc mundo ad patrem. Exciditne à memoria vestra quid ageretur mecum & cum ecclesia Dei apud Northamptonam, *cùm iterum judicaretur Christus in persona mea ante tribunal præsidis, cum arctaretur præsul* Cantuariensis *ob injurias sibi & ecclesiæ Dei passim illatas, & cogeretur* Romana *audientia? Quis unquam vidit vel audivit* Cantuariensem *Archiepiscopum judicari, condemnari ad fidejussionem in curia Regis, & à suis præcipuè suffraganeis? Sed nobis recedentibus, ut dicitis, turbata sunt omnia, sibi imputet qui occasionem dedit: quia facientis procul dubio culpa est & non recedentis, persequentis & non injurias declinantis. Nobis adhuc in curia expectantibus, si nobis aliquid fortè opponeretur, interdictum est Officialibus nostris, ne nobis in temporalibus vel in modico obedirent, vel citra mandatum Regis, vel nobis vel nostris aliquid ministrarent. Proscripti sunt clerici nostri cum Laicis, viri cum mulieribus, mulieres cum parvulis lactantibus. Addicta sunt fisco bona ecclesiæ, & patrimonium Crucifixi. Pars pecuniæ conversa est in usus Regios, pars in usus episcopi* Londoniensis. *Appellatis, ut dicitis, sed hac appellatione auctoritatem nostram suspendere non potestis, ne in vos aut ecclesias vestras animadvertamus, si delicti enormitas id requirat. Scimus enim quod omnis appellans, aut suo nomine appellat, aut alieno. Si suo, aut à gravamine quod ei infertur vel quod sibi timet inferri. Certum tenemus per gratiam Dei, quòd nullum gravamen adhuc vobis per nos illatum est, unde debeatis ad appellationis remedium convolare. Si contra metum gravaminum appellastis, ne quid de cætero contra vos statuam, vel ecclesias vestras, non est ista talis appellatio, quod possit vel debeat suspendere auctoritatem meam aut potestatem, quam in vos habemus & ecclesias vestras. Si domini Regis nomine appellastis, nosse debuerat discretio vestra, quod introductæ sunt appellationes ad propulsandam injuriam & non ad inferendam, ad sublevandos oppressos, & non amplius opprimendos. Si verò qui subvertit ecclesiæ libertates, qui bona ejus occupat & invadit, appellans non auditur, multò minùs pro eo appellantes. Non ideò hoc dicimus, quod circa domini Regis personam vel regnum ejus, vel*

circa

1167.

circa personas & ecclesias vestras quicquam inordinatè fecerimus, vel facturi sumus. Unde credebamus nos pro longa patientia magis debere culpari, quàm de severitatis rigore condemnari. Inde est, quod breviter vobis dicimus, & constanter affirmamus, Dominum nostrum Regem nullatenùs injustè fore gravatum, si adversus eum utpotè à domino Papa & à nobis sæpissimè ac legitimè conventum & satisfacere volentem, processerit severitas & censura. In eisdem sanè literis *Gileberto* Londoniensi episcopo, in virtute obedientiæ præcepit Archiepiscopus, *Quatenus infra dies quadraginta post literarum susceptionem, de ecclesiis ac beneficiis clericorum ejus, qui cum eo & pro eo proscripti fuerunt à regno, & quæ in custodia ejusdem episcopi sunt per mandatum Regis, quicquid inde percepit, vel in usus ecclesiæ suæ conversum est, remotà omni occasione & dilatione, infrà tempus prænominatum in integrum sibi restituere non omittat.* Episcopus autem cùm hujus literas suscepisset, Regi *Anglorum* scripsit sub hac forma.

Epistola episcopi Londonensis *ad Regem.*

36 P*Lacuit excellentiæ vestræ, quòd ecclesiæ clericorum Archiepiscopi, qui in episcopatu* Londoniensi, *sive in* Cantuariensi *existunt, sub nostra essent custodia constitutæ, quod onus nos merà (Deus scit) charitate suscepimus: ut si fortè eosdem clericos contingeret ad gratiam vestram redire, indemnes eis conservaremus. Archiepiscopus autem in insidiis sedens, adversus meam specialiter personam, occasiones quærit & maximè mihi nocere nititur, unde aliis prodesse studebam. Qui directis literis, in virtute obedientiæ præcepit, ut quicquid ex eis suscepissem, sibi suisque clericis restituere non omitterem. Hinc est quòd vestræ sublimitati supplico, ut custodiam ecclesiarum prædictarum alij, prout expedire videritis, committatis. Pecunia verò, quam inde recepi ad summam centum & octo librarum, & quatuordecim solidorum, sexque denariorum se extendit, quam peto liceat mihi penes aliquem sub tuto reponere, donec Dominus judicaverit, ad quem res ista exitum debeat pervenire.*

Litera Papæ ad Thomam *Archiepiscopum.*

37 ANno Domini, M.C.LXVII. *Alexander* Papa, *Thomæ* Cantuariensi Archiepiscopo scripsit in hæc verba. *Prædecessorum nostrorum felicis memoriæ* Paschalis *&* Eugenij Romanorum *pontificum vestigiis inhærentes, tam tibi, quàm tuis legitimis successoribus* Cantuariensis *ecclesiæ Primatum ita plenè concedimus, sicut à* Lanfranco *&* Anselmo *aliisque ipsorum prædecessoribus, constat fuisse possessum. Quicquid etiam dignitatis sive potestatis eidem sanctæ* Cantuariensi *ecclesiæ pertinere dignoscitur, præsentis scripti paginà confirmamus, sicut à temporibus beati* Augustini *prædecessores tuos habuisse Apostolicæ sedis authoritate, constat.* Eodem anno *Robertus Lincolniensis* episcopus, vir magnæ humilitatis, migravit ad Dominum, septimo Kalendas Februarij mensis. Eodem anno *Simon* Prior ecclesiæ sancti *Albani*, die Dominicæ ascensionis in Abbatem ejusdem ecclesiæ electus, a *Gileberto Londoniensi* episcopo, ante majus altare illius cœnobij est solemniter consecratus. Eodem itaque tempore effecti sunt discordes Reges *Francorum* & *Anglorum*: unde *Calvus mons Gizortio* vicinus, succensus est à *Normannis*, capti sunt milites multi & cives: sed in illius rei ultionem Rex *Francorum* villam *Andeliaci* combussit. Et ipsa die reversus in *Franciam*, plusquam mille de suis in itinere amisit. Et non multò pòst in pago *Perticensi* milites multi de gente *Francorum* capti sunt à *Normannis*.

Discordia inter Reges Francorum *&* Anglorũ.

38. ANno Domini, M.C.LXVIII. Rex *Anglorum Henricus* motus contra Papam *Alexandrum* ex hoc quòd *Thomæ* Cantuariensi Archiepiscopo primatum regni *Angliæ* concessisset, *Reginaldo* schismatico *Coloniensi* Archiepiscopo, & hosti Papæ publico, literas in hæc verba direxit. *Diu desideravi justam habere occasionem recedendi à Papa* Alexandro, *& à perfidis Cardinalibus ejus, qui proditorem meum* Thomam *Cantuariensem Archiepiscopum contra me manutenere præsumunt. Unde cum consilio Baronum meorum & cleri, magnos viros de regno meo, Archiepiscopum scilicet* Eboracensem, *episcopum* Londonensem, *Archidiaconum* Pictavensem, Richardum *de* Luci, Johannem *de* Oxonia Romam *missurus sum: qui publicè denuntiabunt, & manifestè ex parte mea, & totius regni* Angliæ *& omnium aliarum terrarum quas habeo, proponent Papæ* Alexandro *& Cardinalibus ejus, ne ulteriùs proditorem meum manuteneant, sed liberent me ab eo, ut alium possim cum consilio cleri instituere in ecclesia* Cantuariensi. *Denuntiabunt etiam, quòd quicquid* Thomas *fecit, in irritum revocent. Hoc etiam postulabunt, ut coram eis Papa jurari faciat publicè, quòd ipse & successores sui, & mihi & omnibus meis Regias consuetudines* Henrici *Regis avi mei, inconcussas & inviolatas, quantum ad se, in perpetuum conservabunt. Quòd si fortè alicui petitionum mearum contradicere voluerint, neque ego, neque Ba-*

Epistola Henrici *Regis ad Archiepiscopum* Coloniensem.

rones

1168. roni mei, neque clerus meus, aliquam ei ulteriùs servabimus obedientiam; immò ipsum, Papam & omnes suos manifestè impugnabimus, & quicunque in terra mea inventus fuerit qui Papæ post hæc adhærere voluerit, expelletur à regno. Ea propter rogamus vos, ut charissimum amicum, quatenus fratrem Ernaldum hospitaliarium, omni occasione remota, citò ad nos mittatis, qui ex parte Imperatoris & vestra prædictis nunciis meis ducatum præbeat, eundo & redeundo per terram Imperatoris. Valete. Dictum est autem à clericis & notariis domini Regis, quòd ad ejus petitionem has literas dictaverat Gilebertus Londonensis episcopus in perniciem domini Papæ & Thomæ Cantuariensis Archiepiscopi & ecclesiæ Anglicanæ: unde contigit, quòd nocte quadam, dum idem Gilebertus jaceret in strato suo, & studeret circa confusionem Archiepiscopi, puram conscientiam habentis, & tenorem literarum nihil præter iniquitatem continentium, audivit vocem valde terribilem desuper emissam, sibi apertè dicentem: O Gileberte Foliot, dum revolvis tot & tot, Deus tuus est Astaroth.

Literæ ad Episcopum Londonensem Gilebertum.

EOdem tempore, Dominus Papa Alexander scripsit Gileberto Londoniensi episcopo pro negotio Cantuariensis ecclesiæ, in hæc verba. *A memoria tua non credimus excidisse, qualiter charissimus in Christo filius vester* Henricus *illustris Rex* Anglorum, *multa à nobis olim precum instantia requisivit, ut ab* Herefordensi *ecclesia, cui præminebas, de te in* Londoniensem *ecclesiam translationem fieri pateremur. Ut autem suæ petitioni nostrum impertiremur assensum, necessitatem imminentem pariter & utilitatem proponebat, asserens quod civitas illa quasi regia sedes existeret: & quia te religionis & discretionis virtute crederet præminere, consilio tuo, super his quæ saluti animarum expedirent, & ad regni augmentum pariter & conservationem spectarent, temporaliter & spiritualiter uti volebat, & ideò magis proximum te desiderabat habere. Unde attendentes quàm utiliter prudentia & religio tua saluti ejusdem regni & Regis posset consulere, & quanta inde valeat commoditas provenire, libenter suis precibus adquievimus, & te concessimus in* Londoniensi *Ecclesia promoveri. Unde quantò benigniùs ejus beneplacitum, & voluntatem complevimus & tuæ pariter exaltationi intendimus et honori, tantò probitas tua circa incrementum & conservationem Ecclesiæ ampliùs deberet eniti, & attentiùs circa hoc laborare, ut fructum, quem idem Rex nobis proposuit, & nos speramus, exhibitione operis & ipsa rerum experientia cognoscamus. Quomodo autem Rex prædictus à devotione Ecclesiæ animum avertit, & jam in multis sicut appellationibus & visitationibus vestris communicando etiam excommunicatis nominatim & schismaticis, & confœderando se eis, & in eo etiam, quòd venerabilem fratrem nostrum* Thomam Cantuariensem *Archiepiscopum de regno suo exire coëgit, quasi persequi et impugnare videtur, te non credimus ignorare. Quapropter sollicitudinem tuam rogamus, monemus, atque mandamus, quatenus adjuncto tibi venerabili fratri nostro.* R. Herefordensi *episcopo, eundem Regem sollicitè commoneas, et studiosa exhortatione inducas, ut hujus proposito prorsus relicto, in eo quod excessit, sicut dignum est, satisfaciat, à pravis actibus omninò desistat, Creatorem suum puro corde diligat, matrem suam* Romanam *ecclesiam solita veneratione respiciat, nec eam visitare volentibus inhibeat, appellationes ad eam factas nullo modo impediat, et prædictum nostrum* Thomam Cantuariensem *Archiepiscopum, ad sedem suam benigniùs revocans et reducens in beati* Petri *et nostra reverentia firmus immobilisque consistat, et ad opera misericordiæ ac pietatis intendat, ut ille, per quem Reges regnant, temporale sibi regnum conservet in terris, et sempiternum largiatur in cælis. Et nisi ista maturiùs correxerit, timendum sibi erit, ne et Deus ei pro hiis omnibus graviter irascatur, & in eum & in suos debeat graviùs vindicare, & nos ipsi id non poterimus diutiùs in patientia sustinere. Nec ista pro nobis, quantum pro eo proponimus, cujus gloriam & honorem totis affectibus exoptamus.*

Relatio Episcopi Londonensis.

M*Andatum vestrum pater in* Christo *charissime debita veneratione suscipientes, illicò filium vestrum charissimum illustrem Anglorum Regem adivimus, & adjuncto nobis venerabili fratre nostro* R. Herefordensi *Episcopo, juxta vestri formam mandati, diligenter convenimus: cui singula, quæ vestris nobis expressa sunt literis ante oculos ponentes, ipsum obsecrando, & quantum Regiam decebat majestatem, arguendo, constanter & instanter hortati sumus, ut sibi satisfaceret, & si à rationis tramite deviaverat, ad viam veritatis & justitiæ redire, nostra per nos revocatus admonitione non tardaret, & ut à patre piè commonitus, à pravis actibus omninò desisteret, Deum puro corde diligeret, matrem suam sanctam* Romanam *Ecclesiam solita veneratione respiceret, nec eam visitare volentibus inhiberet. Appellationes ad eam factas non impediret, & patrem nostrum dominum* Cantuari-

tuariensem Archiepiscopum benignè revocans & reducens in beati Petri & vestra reverentia firmus immobilisque persisteret, & pietatis intendens operibus, Ecclesias & ecclesiasticas personas non gravaret, nec per se, nec per alium gravari permitteret; ut ille, per quem Reges regnant, temporale sibi regnum conservaret in terris, & æternum sibi largiretur in cœlis. Alioquin si monitis salubribus non adquiesceret, sanctitas vestra, quæ huc usque patienter sustinuit, ulteriùs in patientia sustinere non posset. Ipse verò correctionem vestram multa gratiarum actione suscipiens, multâque animi modestia consequenter ad singula respondit. In primis asserens, mente sua à vobis se nullatenùs avertisse, nec id unquam mentis proposito concepisse, quin dum paternam sibi gratiam exhibueritis, vos ut patrem diligat, & sanctam Romanam ecclesiam veneretur & foveat, & sacris jussionibus vestris (salva sibi sua regnique sui dignitate) humiliter attendat & obediat. Quòd si vos aliquandiu non respexit solita reverentia, hanc hujus rei causam asserit esse, quòd cùm vobis in necessitate, toto corde, tota mente, totis viribus astiterit, sibi postmodùm in necessitate, per nuncios recurrenti ad vos, dignè pro meritis, vestra sanctitas non respondit: sed in omni ferè petitione sua se repulsam sustinuisse conqueritur & erubescit. De paterna confisus gratia, qui filium dolentem exaudit, vultus sperans & expectans lætiores, in beati Petri & vestra (ut dictum est) fidelitate, immobili constantia perseverat. Id est quod Sanctitatem vestram visitare volentem, nullum prorsus impediet, sed nec (ut asserit) hactenus impedivit. In appellationibus, ex antiqua regni sui consuetudine, id sibi juris vendicat & honores, ut ob civilem causam nullus clericorum regni sui, nisi anteà sua auctoritate & mandato jus suum obtinere nequeat ad te appellare queat. Quod si nec sic obtinuerit, excellentiam vestram, ipso in nullo reclamante, cum volet quilibet appellabit. In quo, si juri vestro vel honori præjudicatur in aliquo, id se totius ecclesiæ regni sui Concilio correcturum in proximo, juvante Domino, pollicetur. Imperatorem illum, & si schismaticum noverit, à vobis tamen excommunicatum esse, usque hodiè non rescivit. Quod si denunciatione vestra resciverit, si fœdus illicitum cum ipso vel quolibet alio inijt, & hoc ecclesiæ regni sui judicio, simul in Concilio se correcturum promittit. Patrem nostrum Cantuariensem Archiepiscopum à regno suo se nequaquam expulisse asserit: unde sicut ultroneus recessit, sic ad ecclesiam suam, cum sibi sederit animo, plena pace reverti sibi liberum erit; dum tamen in satisfaciendo sibi super hijs unde conqueritur, Regias sibi in quas juratus est, dignitates, velit integrè conservare. Siqua verò ecclesiastica persona, vel ecclesia ab ipso vel à suis se gravatam ostenderit, satisfactioni plenæ totius ecclesiæ judicio paratus erit. Hæc à domino nostro Rege in responsis accepimus, qui causam suam plurimùm sibi justificare videretur, cùm in omnibus, quæ dicta sunt, ecclesiæ regni sui judicio, se pariturum promittat. Unde vestræ supplicandum existimamus excellentiæ, quatenus illud præ oculis habentes, Calamum quassatum non conteres, linum fumigans non extingues, zelum illum sanctum, qui ad ulciscendam omnem ecclesiæ Dei injuriam succensus est, si placet, ad tempus intra fines modestiæ cohibeatis, ne vel interdicti sententiam, vel ultimum illud præcisionis elogium proferendo, ecclesias innumeras subverti miserè doleatis, & tam Regem ipsum, quàm innumeros cum eo populos, à vestra (quod absit) obedientia irrevocabiliter avertatis. Sanguis Regius tum se demum permittit vinci, cum vicerit, nec verecundatur cedere cum superavit. Insipienter, attamen in charitate non ficta sic loquimur: si hujus rei finis extiterit, ut amissis omnibus, dominus Cantuariensis exilium jugè sustineat, & vestris (quod absit) mandatis ulteriùs Anglia non obediat, fuisset satiùs patienter ad tempus sustinuisse, quàm tanto severitatis zelo destruxisse. Quid enim quod pluris est nobis, si ab obedientia vestra persecutio separare non poterit? non deerit tamen qui genua curvet ante Baal, & de manu Idoli pallium Cantuariense, non habito religionis delectu, suscipiat: nec deerunt qui sedes nostras occupantes, & cathedris nostris insidentes, ipsi tota mentis devotione obediant. Jam multi prognosticant ad talia, optantes ut veniant scandala, & directa ponantur in curva. Unde pater sanctissime, non propria plangimus aut ploramus incommoda: nisi enim his malis celeriùs occurratis, secundam ecclesiæ Dei subversionem pertimescimus: ita ut ob vitæ tædium, optemus perijsse diem in qua nati sumus. Eodem anno Thomas Cantuariensis Archiepiscopus, Alanum de Nevilla excommunicavit, quia Willielmum capellanum suum vinculis tenuit irretitum. Eodem utique tempore Conanus minoris Britanniæ Comes, dum in fata concederet, ex sorore Regis

L Scoto-

1169. *Scotorum Constantia* nomine, filiam reliquit hæredem, quam Rex *Anglorum Henricus Gaufrido* filio suo uxorem accepit, & pacis statuendæ passim per *Britanniam* studiosus fuit, animo cleri terræ illius sibi conciliato & populi.

Litera Papæ ad Regem Henricum.

ANno Domini. M.C.LXIX. Papa *Alexander* Regi *Anglorum* pro negotio *Cantuariensis* ecclesiæ scripsit in hæc verba. *Quàm paternè & quàm benignè Regiam sæpiùs excellentiam convenerimus, & per literas ac nuncios frequentiùs exhortati fuerimus, ut venerabilem fratrem nostrum* Thomam Cantuariensem *Archiepiscopum tibi reconciliare deberes, & sibi & suis ecclesias cum cæteris ablatis restituere, sublimitatis tuæ prudentia non ignorat, cùm id toti ferè Christianitati publicum & manifestum existat. Unde quoniam in hoc hucusque minimè proficere potuimus, nec animi tui motum blandis ac lenibus emollire, tristes efficimur & dolentes, & nos sæpè hac fiducia nostra frustrari dolemus: præsertim cum te, sicut charissimum filium, sinceriùs in Domino diligamus, cui in hoc grave periculum imminere videtur. Et quoniam scriptum est:* Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam, & annuncia populo meo scelera eorum: *duritiam tuam, sicut hactenus, contra justitiam & salutem vestram non duximus ulteriùs supportandam, nec præfato Archiepiscopo os de cætero aliqua ratione claudemus, quin officii sui debitum liberè exequatur: & suam & ecclesiæ sibi commissæ injuriam ecclesiasticæ severitatis gladio, ulciscatur.* Item Archiepiscopo *Cantuariensi* idem Papa literas direxit sub hac forma. *Regem Anglorum diutiùs in patientia & benignitate expectavimus, & blandis dulcibúsque verbis, & interdum duris & asperrimis, ut ad semetipsum rediret sæpè monuimus. Sed si tibi & ecclesiæ tuæ possessiones & honores ablatos non restituerit, tibi plenam auctoritatem concedimus, ut in personas & ecclesias, quæ ad tuam pertinent jurisdictionem, excepta Regis persona, uxorisque ejus, & filiorum suorum, ecclesiasticam justiciam exerceatis, nullius appellationis obstaculo prohibente: providentia tamen & circumspectione adhibita, quam modestia sacerdotalis requirit.* Eodem tempore *Gilebertus Londoniensis* episcopus, dominica prima Quadragesimæ, ad declinandam sententiam *Thomæ Cantuariensis* Archiepiscopi, convocato clero civitatis & populo, in ecclesia sancti *Pauli*, *Romanæ* sedis audientiam appellavit. Fuerat enim sæpè ab eodem Archiepiscopo commonitus, ut clericis suis ecclesias & beneficia, quæ in manu sua, ex traditione Regis tenebat, restitueret cum bonis inde perceptis: sed quoniam in his & in aliis præceptis canonicis inobediens perseveravit, Archiepiscopus super appellatione sua minimè certioratus, in die Palmarum, ipsum ut Regiis iniquis consuetudinibus faventem, apud Claramvallem solenniter excommunicavit, & literas ei sequentes direxit. 41

Literæ Papæ ad Thomam *Archiepiscopum.*

Excommunicatur Episcopus Londonensis.

THomas *Dei gratia Cantuariensis Archiepiscopus, & Apostolicæ sedis legatus,* Gileberto Londonensi *episcopo, utinàm vero fratri, declinare à malo & facere bonum. Excessus vestros dum licuit supportavimus, & utinam mansuetudo patientiæ nostræ, quæ nobis supra modum damnosa extitit, in totius ecclesiæ provinciam non redundet. Sed quoniam patientia nostra semper abusi estis, neque dominum Papam, neque nos in verbo salutis vestræ voluistis audire: sed obduratio vestra semper in deteriora excrevit, vos, urgente necessitate, officio, ratione & jure id persuadente, ex justis & manifestis causis anathematis sententiam percellentes, excommunicavimus, & à corpore Christi, quod est ecclesia, donec condignè satisfaciatis, amputavimus. Præcipimus ergò in virtute obedientiæ & in periculo salutis, dignitatis & ordinis, quatenus prout ecclesiæ forma præscribit, ab omnium communione fidelium abstineatis, ne vestra participatio Dominicum gregem contaminet ad ruinam, qui vestra doctrina erudiendus, & exemplis reformandus erat ad vitam.* Episcopus verò *Londonensis*, post appellationem, sententiam in ipsum latam, & mandatum Archiepiscopi humiliter perferens, ab ingressu ecclesiæ abstinuit patienter. Archiepiscopus verò Decano & clero *Londonensi* ecclesiæ literas dirigens, præcepit in virtute obedientiæ, ut à communione sui episcopi penitùs abstinerent. Eodem anno *Alienor* filia Regis *Angliæ* nupsit *Aldefonso* Regi *Castellæ*. 42

Litera Regis ad Episcopum Londonensem.

PEr idem tempus, cum rumor de excommunicatione *Gileberti Londonensis* episcopi, ad aures Regis *Anglorum*, eodem episcopo illi significante, pervenisset, scripsit ei literas consolatorias in hæc verba. *Audivi gravamen quod ille* Thomas *proditor & adversarius meus intulit in te & in alias personas regni mei, quod non minùs ægrè fero de persona tua, quàm si in meam propriam personam virus suum evomuisset. Et ideò pro certo scias, quòd ego omnem operam dabo per dominum Papam & per Regem* Francorum, *& per omnes amicos meos, quod de cætero non poterit nobis, nec regno nostro nocere.* 43

nocere. Unde volo & consulo, quòd tu interim nullo modo in animo tuo turberis, pro certo sciens, quòd si Romam *adire volueris, omnia necessaria ad viam de meo tibi honorabiliter & sufficienter te inventurum.* 1169.

44 EOdem anno, missi sunt duo Legati à latere summi pontificis, *Vivianus* & *Gratianus*, ut pacem inter Regem *Angliæ* & Archiepiscopum *Cantuariensem* reformarent: sed quorum erat potestas æqualis, eos varius disjungebat affectus, nec finis potuit invenire concordes, qui ab initio vota susceperant tam diversa. Sed sicut penes Regem *Gratianus* gratiam non invenit, sic nec apud Archiepiscopum *Vivianus*. Cum igitur de pace tractaturi, in *Normannia* apud *Bajocas* se Regis & Archiepiscopi conspectibus præsentarent, & post tractatus immensos pacem esse initam ab omnibus crederetur, literas illis direxit *Willielmus Senonensis* Archiepiscopus, in quibus continebatur, ne sine ipsius conscientia, sicut à D. Papa in mandatis acceperant, in reconciliatione procederent facienda. Sic duo legati, infecto negotio, à Regis curia recesserunt. Noluit enim Rex cum Archiepiscopo aliqua ratione componere, nisi salvis sibi consuetudinibus iniquis regni sui & dignitatibus, quod etiam ipsis legatis quasi nefas videbatur.

Duo Legati dissidij quod erat inter Regem & Archiepiscopum, componendi causa à Papa mittuntur.

45 EOdem anno, *Gilebertus Londonensis* episcopus transfretavit, suam domino Papæ exhibiturus præsentiam, & causas appellationis redditurus. Quo veniente ad Regem *Anglorum* in *Normanniam*, tractare cœperunt communiter, quomodo beatum *Thomam Cantuariensem* Archiepiscopum dolo circumvenirent, & causam ejus justissimam in conspectu summi pontificis denigrarent. Tandem in hoc consenserint, ut Rex *Romam* mitteret solennes nuncios cum literis ipsius, in quibus expressè Domino Papæ denunciaret, quod nisi superbiam *Thomæ Cantuariensis* Archiepiscopi severitatis pede contereret, ipse & omnes barones *Angliæ* cum viris ecclesiasticis, ab ejus obedientia recederent. Literarum autem tenor hic erat, quas domino Papæ transmisit. *Vestræ Pater satis innotescit serenitati, quanta me & terram meam affligit molestia, quantis me venoverit injuriis,* Thomas *ille adversarius meus, cùm, teste conscientia, nihil meruerim, nil gesserim tanta contumelia dignum. Nunc autem innumeris præcedentibus, novam adjecit injuriam, quum affligere non desinit innocentem. Vestra siquidem fultus auctoritate (ut asserit) devotos & fideles ecclesiæ* Romanæ *filios* Londoniensem, & Saresberiensem *episcopos, cum quibusdam familiaribus meis, anathematis sententia innodavit, nullam adversus hos habens rationabilem causam. Hoc autem quàm sit mihi intolerabile, quámque fama mea & vestra generet læsionem, vestræ credo non incognitum prudentiæ. Videtur mihi etiam, quòd me quasi derelictum projecerit paternitas vestra, cùm ad ignominiæ meæ augmentum, flagitiosum in me grassari permittit inimicum, nec reprimit injuriarum vehementiam paternæ correctionis moderatio. Vestram igitur obsecro, suppliciter & adjuro (ut justum est) celsitudinem, ut quem filio debetis, operum exhibitione monstretis affectum, & illatam mihi & personis meis & terræ meæ injuriam, absque tardatione emendare dignemini, & quicquid adversarius meus contra juris ordinem contra me & personas regni, clericos & laicos statuit, irritum habeatis & vacuum. Petitionibus enim, quas paternitati vestræ porrigimus, assensum de jure præbere tenemini; maximè cum petitionibus vestris, quas mihi nuncij vestri* Vivianus *scilicet &* Gratianus *proponebant, quatenus sæpè fato Archiepiscopo* Cantuariensi *Archiepiscopatum suum & amorem nostrum redderemus, nos postposito honore nostro, concessimus coram ipsis legatis & octo Archiepiscopis & episcopis & Abbatibus multis, licèt ille absque conscientia nostra, & coactione aliqua, à regno exierit, ut benè & in pace rediret, & omnes possessiones suas haberet, sicut habuit quando à regno exivit, & omnes qui cum eo vel pro eo exiêrunt, salvis dignitatibus regni nostri. Serenitatem igitur vestram obnixè rogamus, quatenus attentè consideretis honorem & utilitatem, quam vobis & curia vestra contulimus, & in futurum, nisi per vos steterit, conferemus, & sic rem hanc ita temperare velitis, ne illius perfidi proditoris nostri malitiosa blanditiæ, simplicitatem nostram circumveniant: sed juxta petitionem nostram eos, qui excommunicati sunt absolvatis, & ne in alios venenum excommunicationis effundere valeat, provideatis. Ne si minùs in hac justa petitione exauditi fuerimus, tanquam de benevolentia vestra desperantes, aliter securitati nostræ prospicere compellamur. Et quoniam singula negotia nostra difficilè sub scripto comprehenduntur mittimus ad pedes paternitatis vestræ clericos nostros familiares* R. *Archidiaconum* Salesberiensem, & R. Barre, *qui pleniùs vobis cuncta quæ gesta sunt, & alia negotia nostra, exponant.*

Litera Henrici *Regis ad Papam.*

1169.

Papæ Litera ad Thomam *Archiepiscopum.*

NUncij igitur Regis ad *Romanam* pervenientes curiam, literas ejus domino Papæ cum alijs negociis sibi impositis ostenderunt, donariis simul & blandis sermonibus summoperè studentes ad favorem Regium illius animum inclinare. Sed quid ibi egerint nuncij, literis Apostolicis, quas vicissim beato *Thomæ Cantuariensi* Archiepiscopo direxit, continetur expressum. In primis literis Papa eidem ita scribit. *Novit industria tua, quàm ferventem dispositionem circa regni sui gubernationem, charissimus in Christo filius noster* Henricus, *illustris Rex* Anglorum *impendat, & eandem ut firmior habeatur, vult auctoritate* Romanæ *ecclesiæ roborari, petens ut antiquas regni sui consuetudines, & dignitates conservemus illæsas. Item cum legationis officium totius* Angliæ *postulasset instantiùs,* Eboracensi *Archiepiscopo indulgeri, pensantes tempora periculosa, legationis literas præfato Archiepiscopo concedendas eidem Regi concessimus, licèt antequàm inclinaremur ad consensum, nuncij ejus nobis in verbo veritatis promiserunt, & super hoc juramentum obtulerunt, quòd nunquam sine voluntate vestra literæ* Eboracensi *Archiepiscopo redderentur.* In alijs autem literis suis idem Papa dedit in mandatis Archiepiscopo memorato, in virtute præcipiens obedientiæ, ne in ipsum Regem aut regnum ejus, vel personas regni, interdicti seu excommunicationis vel suspensionis sententiam promulgaret, nisi idem Rex in sua pertinacia perseverans, ante initium Quadragesimæ sibi gratiam suam non redderet, & bona omnia sibi & suis restitueret, pro animæ suæ salute & regni sui, similiter & hæredum suorum perpetua tranquillitate. 46

Literæ Papæ ad Soldanum Yconij.

DIebus autem sub eisdem, dominus Papa hanc elegantem epistolam misit Soldano *Yconij*, proponenti Baptismi sacramentum suscipere, & in lege Christiana instrui cupienti. *Alexander episcopus servus servorum Dei* Soldano Yconij, *veritatem agnoscere, & agnitam custodire. Ex literis tuis & nunciorum fideli relatione cognovimus, quòd in votis habeas ad* Christum *converti. Cùmque jam receperis, ut audivimus, Penthateucum* Moysis, *prophetiam* Esaiæ *&* Hieremiæ, Pauli *epistolas, atque* Johannis *Evangelium &* Matthæi, *postulas tibi mitti virum aliquem orthodoxum, per quem in lege* Christi, *quasi vice nostra pleniùs instruaris. Nos autem petitioni tuæ plurimùm in Deo commendabili grato occurrentes assensu, tales excellentiæ tuæ procurabimus destinare, qui apud te in doctrina sana, & salutaribus monitis vices Apostolicæ auctoritatis suppleant. Quorum etiam mores & merita ab honestate & mundicia eruditionis evangelicæ, non discordent. Quandam verò nostræ fidei seriem & tenorem literis tibi supplicas aperiri: nos tuis congratulantes desideriis, illam sub quodam compendio & quasi digito tenus intimamus. Illud igitur piè credas & fideliter teneas, quia unus Deus est, sic tamen ut in assignatione deitatis, sit unitas in substantia, & trinitas in personis. Est enim Deus pater, Deus filius, Deus spiritus sanctus. Sed Pater & Filius & Spiritus sanctus unum sunt. Est autem ea discretio in personis, ut nec Pater sit Filius, nec Filius sit Spiritus sanctus, nec Pater sit Filius, nec Filius sit Spiritus sanctus, nec Spiritus sanctus sit Pater aut Filius. Res quidem difficilis est intellectu, & aciem rationis humanæ transcendit: sed tantò elegantiùs habet fidei meritum, quantò difficilior est ad credendum. Porrò licet nihil inveniatur, quod expressam habeat unitatis, quæ in Deo est summæ trinitatis imaginem, nec verba etiam inveniantur, quibus, possimus de illa essentia dignè loqui, quod possumus tamen faciemus. Et quasi balbutientes per verba rebus accommodata transitoriis, rem tibi ineffabilem aperiemus.* Paulus *Apostolus dicit, quia* invisibilia Dei, per ea quæ facta sunt, intellectu conspiciuntur, sempiterna quoq; virtus ejus & divinitas. *Vide ergò mentem hominis, corpus etiam Solare considera, & videbis qualitercunq; licèt tenuiter & quasi oculo conniventi quandam similitudinem Trinitatis. Est in mente hominis intelligentia, memoria, & voluntas. Mentem autem vocamus memoriam, mentem dicimus intelligentiam, mentem dicimus voluntatem. Memoria intelligentia & voluntas, sunt una mens. Sed nec memoria est intelligentia vel voluntas. In eodem corpore Solis radium video, sentio calorem, & agnosco splendorem: hæc tria unius sunt essentiæ, & nullum tamen illorum est alterum. Sic in illa ineffabili & incircumscriptibili gloria deitatis est Filius à Patre, & Spiritus sanctus ab utroque. Cùmque Pater & Filius & Spiritus sanctus, ejusdem substantiæ, ejusdem potentiæ & gloriæ sunt, non sunt tamen tres dij: sed in tribus personis sunt una substantia, & unius potentia, & in una substantia, tres personæ. Hæc fidei nostræ professio non tantùm à* Christo *& ejus sequacibus traxit exordi-* 47

1169.

exordium, sed à Moyse *& Patriarchis & Prophetis, suum habuit fundamentum. In libro* Moysis *divinæ essentiæ unitas declaratur, ubi dicitur :* Audi Israel, Dominus Deus tuus unus est : *& iterum :* Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, non erunt tibi Dii alieni præter me. *Pluritatem personarum ibi patenter insinuat, ubi dicit : Faciamus hominem ad imaginem nostram & similitudinem. Cùm enim verbum Dei sit filius Dei, sicut* Johannes *testatur dicens :* In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil. *Vides quòd ad Filium & Spiritum sanctum, sermo patris dirigitur, cum hæc duo pluraliter dicat,* Faciamus, *&* Nostram. *Per Verbum enim & Spiritum sanctum Dominus Deus universa operatus est, sicut* David *Propheta commemorat :* Verbo Domini cœli firmati sunt, & spiritu oris ejus, &c. *Idem etiam Propheta ministerium Trinitatis eleganter insinuat, ubi ter hoc unum, Deus, in eodem versiculi repetit & inculcat dicens :* Benedicat nos Deus, Deus noster, benedicat nos Deus, & metuant eum omnes fines terræ. *Prænominatus* Johannes *in epistola sua canonica dicit :* Tres sunt qui testimonium dant in cœlo, Pater, & Filius, & Spiritus sanctus : & hii tres unum sunt. Esaias *autem Propheta, quem recipis, se audivisse testatur* Seraphin clamantia : Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus sabbaoth. *Quare tertiò replicat* sanctus ? *nisi ut in Domino Deo exercituum trinitatem insinuet personarum. Est itaque in summa & beatissima Trinitate, Pater, qui filium genuit, Filius, qui genitus est à Patre, Spiritus sanctus, qui progreditur ab utroque. Nec in illa genitura vel processione damnum defectionis vel minutionis passa est in Patre vel Filio, divina substantia. Sicut enim lumen à lumine sumitur sine imminutione luminis à quo sumitur, sic æqualis à Patre filius, & utriq; coæqualis procedit ab utroq; Spiritus sanctus. Modum tamen genituræ aut processionis istius, humana ratio non attingit. Unde cùm* Esaiæ *de filii generatione constaret, modum generationis inenarrabilem esse sciens,* Generationem ejus *inquit,* quis enarrabit ? *David Propheta in persona Filii de hac generatione sic loquitur :* Dominus dixit ad me : filius meus es tu, ego hodiè genui te. *Filius etiam* David Salomon, *qui dicta, scientia & intellectu mirabiliter illustravit, in persona* Christi, *qui est, sicut* Paulus *dicit,* Dei virtus, & Dei sapientia, *in libro Sapientiæ, si tu eum recipias, ita dixit :* Dominus possedit me in initio viarum suarum, antequàm faceret ab æterno, ordinata sum, antequàm terra fieret, nec dum erant abyssi, & ego jam concepta eram, quando præparabat cœlos aderam, quando appendebat fundamenta, cum eo eram, cuncta disponens. *Apostolus etiam* Paulus *Spiritui sancto, immò toti Trinitati testem perhibet dicens :* Misit spiritum filii sui in corda nostra, &c. *& alibi :* Si spiritus ejus qui Jesum suscitavit, habitat in vobis, vivificabit & mortalia corpora vestra per inhabitantem spiritum ejus in vobis. *Si Christi testimonium de unitate essentiæ & personarum trinitate desideras, ipse in evangelio dicit :* Ego & Pater unum sumus. Christus *discipulis suis dixit :* Ite, baptizate omnes gentes in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. *Cùm igitur homo perdidisset propter inobedientiam paradysum, & Infernales miserias perpetuò meruisset, missus est à Patre Filius : dignúmque fuit ut mitteretur Filius & non Pater. Cum enim à nullo esset Pater, Filius ab aliquo, convenientius erat, ut haberet in tempore matrem qui ab æterno habuerat patrem. Cùm autem scriptum esset in psalmo* David : *Non est qui te redimat, non est qui salvum faciat, non est qui faciat bonum, non est usque ad unum : non est qui det placationem pro anima sua, ne dum pro anima aliena, missus est à Deo Patre Filius, ut homo pro homine moreretur, pro homine captivo tributum mortis tanquam homo exolveret, eúmque tanquam Deus cœlestis potestate redimeret. Hujus adventum desideraverant Patriarchæ, prædixerunt Prophetæ, atque illius dilationem impatienter sustinentes querelâ continuatâ dicebant : Quando veniet? quando videbimus ? Da Domine mercedem sustinentibus te, ut Prophetæ tui fideles inveniantur.* Utinam, dicit Esaias, dirumperes cœlos & venires. *Et* David, Domine inclina cœlos & descende. *Sed & teste* Esaia, *Angeli pacis pro dilatione nostræ salutis amarè flebant. Idem verò* Esaias *de* Christi *nativitate manifestiùs loquens ait :* Ecce virgo concipiet & pariet Filium, & vocabitur nomen ejus Emanuel. *Cum autem* Maria *de* Jesse *originem traxerit, idem Propheta Nativitatem* Mariæ, *& per* Mariam Christi, *atque plenitudinem gratiæ spiritualis in* Christo *manifestè declarat dicens :* Egredietur virga de radice Jesse, & flos de radice ejus ascendet, & requiescit super eum spiritus Domini, spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus consilii & fortitudinis, spiritus

1169. ritus scientiæ & timoris Domini, & replevit eum spiritu timoris Domini. Natus est itaque Filius Dei de virgine incorrupta, sicut plasmatus est primus Adam de terra virgine & inviolata, Spiritu sancto in ea operante, nostréque salutis negotium ineffabiliter procurante. Abyssus enim inscrutabilis est incarnationis Dominicæ sacramentum: plurima tamen antiquis Patribus acciderunt, in quibus hujus nativitatis figura præcessit. Quòd enim vellus Gedeonis rore cælesti completum est, cùm area circumquáque arida remaneret: Rore Spiritus sanctus designatur in virgine, quæ ad hæc, propter humilitatem suam specialiter & singulariter à Domino est electa, cui Psalmista concordat dicens: Descendit sicut pluvia in vellus. Quòd Moysi ignis in rubo apparuit, & non est rubus igne corruptus, virginitatis integritas in Maria demonstratur. Quòd virgis aliarum tribuum remanentibus siccis, virga Aaron, de cujus stirpe virgo beatissima traxit originem, fronduit & floruit, florémque de virga Iesse edidit, quam vaticinaverat Esaias, partum scilicet incorruptæ Virginis indicavit. Cùm inimici Dei essemus, per adventum Christi reconciliati sumus, sicut Propheta prædixerat: Et pax (inquit) orietur in terra dum venerit. Ideóque Angeli in ipsius nativitate gloriosè pacis canticum cecinerunt: Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Nova etiam stella Magis apparuit. Atque historiarum testimonio, Romæ fons olei de terra fluxit in Tyberim. Templum etiam, quod Idola non ruiturum prædixerant, donec virgo pareret, eadem nocte funditùs corruit dissipatum. Probatica quoque piscina, quæ Hierosolymis erat, ad adventum Angeli moveri & sanitatis conferri cœpit. Vehementissimè nobis nocuit vetus Adam, sed plus profuit nobis novus. Ampliùs nobis contulit hujus humilitas, quàm superbia illius abstulerit. Nam Paulo Apostolo teste, non sicut delictum, ita & Donum: damni enim æstimationem, beneficij magnitudo transcendit. Quem priùs habuimus terribilem Deum & Dominum, nunc habemus humilem fratrem & proximum. Christus itaque cursum mortalitatis nostræ transigens in fame & siti, in lassitudine & dolore, & in universis hujus miseriis vitæ, traditus à discipulo, & tanquam vile mancipium venditus, flagellatus, consputus, spinis coronatus, illusus, clavis affixus stipiti, & morte turpissima condemnatus, quæ non rapuit, solvit. Sponte autem morti se obtulit, quia in humilitate sustinuit, sicut Esaias commemorat: In humilitate (inquit) judicium ejus sublatum est. Sicut Agnus ad occisionem ductus est, & sicut ovis coram tondente se, sic non aperuit os suum. Qui ergò puerulus à justo Simeone semel oblatus in templo fuerat in tempore legis, & ceremoniarum redemptione, pro nostra liberatione in cruce manus suas ad Patrem levavit, juxta illud Davidicum: Elevatio manuum mearum sacrificium vespertinum. Sic reatus, quem Adam per superbiam ligni delectatione contraxerat, mortis amaritudine & humilitate Christi sublatus est, fusóque sanguine sine culpa, omnium culpæ à servitutis chyrographo sunt deletæ. Alium siquidem redemptionis modum poterat dominus procurasse, sed nullus suæ bonitati nostræque saluti congruentior occurrebat. Cùm enim homo juxta suæ prævaricationis exigentiam captus à Diabolo teneretur, postulabat justitia, ut non eriperetur per violentiã. Sed quia per superbiam lapsus est, sua si posset, sed quià sua non poterat aliena salhumilitate resurgeret. Ita Christus innocens, quem agnus Pascalis in lege significaverat, se pro nobis hostiam obtulit salutarem. Cúmque lex Moysis capram vel ovem constituisset pretium ad redemptionem hominis à peccato, Christus per quem gratia & veritas facta est, attendens umbratiles legis ceremonias non sufficere ad salutem, hominisque æstimationem pluris faciens, quam sanguinem alicujus hirci, aut vituli sanguinem, & mortem suam pro nostra salute contulit. Et sic semel introivit in sancta, summus & verus pontifex, æterna redemptione inventa. Aperuit itaque librum, & solvit signacula ejus leo de tribu Juda. Et quòd hostiæ legales non potuerunt, gladium amovit versatilem, & Paradisi, qui omnibus antiquis clausus fuerat, reseravit ingressum. Sic olim in morte summi pontificis, solet illi qui ad civitates refugii confugeret, securus ad propria reditus indulgeri. Olim consueverat homo causari & dicere: Cur exigit à me Dominus amplius quàm à cæteris creaturis? Quid pro me fecit? Quid pro me laboravit? Dixit & factus sum sicut jumenta & arbores, & cætera universa, sic suæ potentiæ nutu solóque jussionis arbitrio, me creavit. Sed jam obstructum est os loquentium iniqua, & jam homini dissimulare non licet, quanta pro eo Dominus fecerit, qui ut servum redimeret, proprio filio non pepercit. Porrò in hac nostræ salutis dispensatione, dilectio Christi nobis medullitùs intimata est, qui cum in lege Mosayca, dilectionem Dei & proximi

proximi dederit in mandatis, eandem in schola evangelicæ disciplinæ, frequentiùs 1169. & fortiùs verbis, & tandem exhibitione operis inculcavit. Majorem enim charitatem nemo habet, quàm ut animam suam ponet quis pro amicis. Dedit itaque materiam diligendi se, qui in suis dilectionibus nos prævenit, nec aliud à nobis exigit, nisi ut ipsum diligamus ex corde. Sanè inhumanus est & crudelis, qui ejus misericordiam non recolit, qui Dominum tam clementem ex affectu non diligit, qui se pro eo si opus est, mortis periculo desiderabiliter non exponit. Christus autem mortuus & sepultus, tertia die resurgens à mortuis, sicut discipulis vivus prædixerat, eisdem posteà frequenter apparuit, & cum ipsis loquens & comedens, ostensis vulneribus manuum, pedum, ac lateris, in cordibus quorundum, qui adhuc hæsitabant in fide, ostensione vulnerum, vulnus dubitationis amovit. Quadraginta itaque diebus cum eis visibiliter conversatus, eisdem comitantibus venit in montem Oliveti, & videntibus illis, in cœlum elevatus est: ascendit ad Patrem, ubi eum esse in Patris coëqualitate credimus, atque in communi resurrectione, ipsum vivorum & mortuorum judicem expectamus. Ut igitur Dominus noster Jesus Christus voluit & debuit ad horam mori: quia homo, potuit & debuit post mortem resurgere: ut qui hominem superaverat Diabolus, ab homine superaretur, & superatus confunderetur. Erubescant infideles & prævaricatores, qui inordinatè in hæc prorumpunt deliramenta: Si Christus Deus fuit, quomodo potuit mori? Si homo, quomodo resurgere? Fuit nempe Deus & homo: quia homo, debuit mori: quia Deus, potuit resurgere. Utile quoque nobis fuit, quod sub iniquo judice sponte mori dignabatur, valuit & voluit resurgendo mortem superare. Et sicut Diabolus per suos ministros in Dominum suum manus ausu temerario injecit violentas, ita justè ac judicialiter Dominium & tyrannidem quam in hominem exercuerat, amisit in æternum. Et hoc modo competenti, qui hominem vicerat, ab homine vincebatur: & qui in ligno superaverat, in ligno scilicet crucis potenter & prudenter superatus fuit à Deo & homine Christo Jesu: ut quasi frater ab homine amaretur, & quasi Deus timeretur. Cæterùm necessarium fuit, ut ille idem qui nos creavit, & nos recrearet: qui nos fecit, redimendo reficeret, ac perditos repararet: ne unum Deum tanquam creatorem obligaremur adorare, & alium veluti redemptorem venerari teneremur, & ita duobus Dominis famulari. Et quòd Filius, non Pater, non Spiritus sanctus incarnaretur, necesse fuit & conveniens: quia filio assimiliari præsumpsit homo scilicet Adam, aspirans & volens scire bonum & malum ut Deus. Videbatur igitur filius esse in causa, sicut sanctitas Abel invidiæ Cain, & sic mortis ipsius. Dixit igitur filius quasi noster Jonas (cum ait) Ego sum qui peccavi, projicite me in mare. Non sufficit exile sacrificium & holocaustum, ad tanti sceleris quod patraverat homo, expiationem. Ecce venio: ego ipse venio quia in capite libri scriptum est de me, ut facerem voluntatem tuam: ecce adsum immolandus. Iterum, si tantum negotium, scilicet hominis redemptio, Angelo committeretur, non esset tutum: quia in Lucifero, superbia Angelum reddidit infamem & suspectum. Si homini, non foret similiter securum: cùm primum hominem, scilicet Adam inobedientia culpabilem meritò condemnavit. Angelus insufficiens, homo deficiens, unus imbellis, alter imbecillis. Convenienter igitur procuratum est, ut homo hominem, adjutus numinis adminiculo, à Diaboli faucibus liberaret: ne tam arduum, tam nobile commercium vacillaret, immò potiùs irrefragabiliùs finem prosperum sortiretur, & ordo Angelicus, qui per lapsum Luciferi, & suorum complicum fuerat mutilatus, fœliciter restauraretur. Magna igitur & omni laude dignissima fuit, mater & virgo Maria beatissima, quæ tantum Dei & hominis mundo edidit mediatorem, & nostrum parere meruit salvatorem. Quæ inter omnes, quas mundus habuit mulieres, nec primam nec similem meruit, nec sequentem habere. Concepit nempe sine pudore, peperit sine dolore, & hinc migravit sine corruptione, juxta verbum Angeli, immò Dei per Angelum, ut plena non semiplena esse gratiæ probaretur, & Deus Filius ejus, antiquum quod pridem docuit mandatum, fideliter adimpleret, videlicet patrem & matrem honore prævenire. Et ne caro Christi virginea, quæ de carne matris virginis assumpta fuerat, à tota discreparet. A prædictis igitur Christianæ fidei, venerabile surgit in celsa culmina fundamentum: hæc est catholicæ religionis scala, per quam homini datur ascendere ad æternæ patriam claritatis. Si ergo habes in desiderio, de tenebris prodire in lucem, & amplecti saluberrimam legem Christi, relictis Machometi spurcitiis, ad ecclesiæ quoque quæ sinum pandit omnibus refugij asylum, confugere: tuæ conversationis primitias necesse est Baptismali lavacro consecrare. Quatenùs deposita in aquis regenera-

1169. *regenerationis vetustate peccati, in novam animæ innocentiam & vitæ infantiam renascaris: ut illius gloriæ cœlestis particeps efficiaris, quam auris non audivit, nec oculus vidit, nec in cor hominis ascendit, tam copiosa, ut non possit annullari, magna, ut non possit comprehendi, multa, ut non possit numerari, pretiosa, ut non possit æstimari, diuturna, ut non possit terminari: quam repromisit Deus diligentibus se, & sua sequentibus vestigia pedetentim.* Soldanus igitur hiis informatus salubribus admonitionibus, baptismi suscepit clanculò sacramentum. Primates enim sui, quia *Romæ* tot scaturiunt enormitates, dicebant: Quomodo ex uno fonte, aqua dulcis & salsa poterit emanare? Ubi *Christiani* fontem justitiæ haurire tenerentur, inveniunt laticem toxicatum.

Soldanus *clàm baptizatur.*

Quæ die martis Thomæ *acciderant.*

NEscitur quomodo rerum præsagio vel eventu contigerit, quòd multa beato *Thomæ* die martis mirabilia contigerunt. Die enim martis, scilicet die *Thomæ* Apostoli natus extitit, propter quod *Thomas* ex voto matris in baptismo appellabatur. Benè in mundum intravit die Martis tanquam contra Diabolum præliaturus: Mars enim secundùm Poëtas, Deus belli nuncupatur. Vita namque beati *Thomæ*, secundùm illud *Job*: *Vita hominis militia est super terram:* tota fuit contra hostem bellicosa. Passus quoque fuit die Martis, & translatus die Martis: ut talis dies ei gloriosè deserviret, qualis ejus passioni tormentum impendet. Die martis sederunt Principes apud *Northamptonam*, & adversus eum loquebantur. Actus est etiam die Martis in exilium. Die martis apparuit ei Dominus apud Pontiniacum dicens: *Thoma Thoma*, ecclesia mea glorificabitur in sanguine tuo. Die insuper Martis, reversus est ab exilio. Martyrij quoque palmam die martis est adeptus. Præter etiam humanam providentiam accidit, Dei gratia procurante, quòd anno quinquagesimo passionis ipsius, qui etiam annus remissionis est, annus videlicet Domini Millesimus ducentesimus vigesimus, venerabile corpus ejus die Martis gloriam Translationis suscepit, & eodem die *Henricum* Regem, sub quo passus est, sinus terræ suscepit, sed hæc in sequentibus locis suis declarabuntur.

HÆc beato martyre *Thoma* prædicta cogitante, & arrham passionis præaccipiente, antequàm adhuc esset passione confossus, *Thomas* confessor invictus martyrium, quod nondum suscepit in corpore, servavit in mente. Videns enim illum, qui caput esse debuit ecclesiæ militantis, quòd se non opposuit murum, ut staret pro ea in die prælii: sed conversus est retrorsùm, velut aries cornua non habens, omni humano destitutus solatio, ad divinum confugit auxilium, incessanter pro statu ecclesiæ orans, corpus suum in vigiliis & jejuniis macerans, pro se persequentibus & odio habentibus preces fundens, lachrymosis suspiriis Deum sollicitare studuit, ut ecclesiam conservare dignaretur quam redemit,& proprio sanguine consecravit. Quis enim hujus viri Dei angustias & mentis poterit exprimere passiones? cujus pater & mater, fratres & sorores, nepotes & neptes, clerici & ministri pro eo sunt in exilium pulsi, & ipse qui tam reverenda erat in ecclesia Dei persona, panem suum in terra aliena cum dolore compulsus est mendicare. Sed fortassè, quia nemo repentè fit summus, hæc ejus fuerunt tormenta præcurrentia ad illius animum solidandum & perferendas injurias, quousque strictis ensibus ad martyrij gloriam pertingere mereretur, cui nondum certus fuerat locus martyrij deputatus.

Rex Francorum *dissidium quod erat inter Regem & Archiepiscopum, componere conatur.*

EOdem anno, infra octavas beati *Martini*, procurante summo pontifice, habitum est colloquium prope *Parisios* inter Reges *Francorum* & *Anglorum*, ubi præsens fuit Archiepiscopus *Cantuariensis*, sed se conspectui Regis *Anglorum* minimè præsentavit. Ubi cùm diu tractatum fuisset de pace reformanda inter Regem *Anglorum* & Archiepiscopum *Cantuariensem*, idem Archiepiscopus per concilium Regis *Francorum* & episcoporum & procerum, qui affuerunt, petitionem suam in schedula redactam Regi *Anglorum* transmisit hæc verba continentem. *Hæc petimus à Domino nostro Rege, juxta consilium & mandatum Domini Papæ quatenus pro amore Dei & Domini Papæ, & honore sanctæ ecclesiæ & salute sua & hæredum suorum, recipiat nos in gratiam suam, & concedat nobis & omnibus, qui pro nobis & nobiscum exierunt de regno suo, pacem suam & plenam securitatem de se & suis, sine malo ingenio. Et reddat nobis ecclesiam* Cantuariensem *in ea plenitudine & libertate, in qua eam meliùs habuimus postquàm facti sumus Archiepiscopus. Et omnes possessiones, quas habuimus ad habendum & tenendum, ita liberè & quietè & honorificè, sicut ecclesia & nos ea*

liberius

1170

liber iùs habuimus & tenuimus, postquàm in Archiepiscopum promoti sumus; & similiter omnibus nostris, cum ecclesiis omnibus & præbendis ad Archiepiscopum pertinentibus, quæ vacaverunt postquàm exivimus de terra, ut faciamus de eis, sicut de rebus nostris, prout nobis placuerit & nostris. Rex autem *Anglorum* duobus articulis non plenum præbuit assensum: non enim nomine restitutionis, cùm Archiepiscopum non expulerit, juxta dignitatem regni sui quicquam solvere tenebatur, nec vacantium ecclesiarum possessiones, quas jam certis dederat personis, in irritum revocare: sed coram Rege *Francorum* (ut asserebat) Archiepiscopo satisfacere paratus erat, vel si contendere vellet, judicium in palatio *Parisiensi* subire, *Gallicana* Ecclesia ponente partes suas, seu scholaribus diversarum provinciarum æqua lance negotium examinantibus. Et ita rex *Angliæ*, qui priùs odium in se plurimorum conflaverat, per hæc verba plurimum adeptus est favorem. Itaque mediantibus amicis, in qualemcunque concordiam convenissent Rex & Archiepiscopus, nisi quòd Rex osculum pacis dare Archiepiscopo negavit, paratus omnem aliam securitatem præstare. Archiepiscopus autem pacem inire noluit, nisi firma posset stabilitate gaudere.

51 ANno Domini. M.C.LXX. Rex *Anglorum Henricus* in Natali tenuit curiam suam apud urbem *Navecensem*, præsentibus episcopis & baronibus *Britanniæ* minoris: ubi fidelitatem omnes juraverunt sibi & filio suo *Gaufrido*, & in Quadragesima sequenti ad *Angliam* transfretavit, cum omnibus suis in mari ferè submersis.

52 QUo etiam anno *Gilebertus Londoniensis* antistes, dum alpibus transcensis *Romam* tenderet, apud *Mediolanum* veniens, literas domini Papæ in hæc verba suscepit. *Rothomagensi Archiepiscopo & episcopo Exoniensi dedimus in mandatis, ut recepto abs te sacramento, quo nostro stares judicio super his pro quibus in te lata erat sententia, nostrate vice absolvat.* Ita quidam, ut pro eo quòd excommunicatus fueras, nullum ordinis aut dignitatis periculum aut infamiæ notam debes sustinere. Episcopus igitur ad absolutionem aspirans, apud *Rothomagum* in die Paschæ est solemniter absolutus.

53 EOdem quoque anno, venerabilis heremita *Godricus* ex hac luce transiens, pro vita temporali commutavit æternam. De cujus vita & actibus admirandis ac fine glorioso, huic historiæ vel pauca referre lubet: quoniam injuriam hoc esset facere sancto, ejus opera tam præclara sub silentio præterire. Amicus Dei *Godricus* in pago *Norfolkensi*, patre *Ailwardo*, matre verò *Radwenna* generatus, villa quæ *Walmpol* nuncupatur, à prædictis parentibus educatus est, & ibidem cum eis aliquamdiu conversatus. Ubi puerilibus annis innocenter transactis, mercator efficitur, & primò minoris pretij merces exercens, tandem cum socijs mercatoribus nundinas cœpit publicas exercere. Hic die quadam, cùm in maritimis solus ambularet, tres in sicco delphines invenit, quorum duobus adhuc palpitantibus, tertius mortuus apparebat. Ille motus pietate, viventes reliquit intactos, & de mortuo partem sumens, onustus recessit. Sed fluctibus maris de more revertentibus, primò pedes & tibias & demum abyssus caput ejus vallavit. *Godricus* autem fortis in fide, & sub aquis diutiùs incedens, Domino ducente, ad siccum pervenit, & parentibus pisce dato, cuncta quæ sibi acciderant enarravit. Solebat autem interdum solus agens, de cœlestibus meditari, & orationem Dominicam cum symbolo frequentiùs ruminare. Sanctum *Andream* in *Scotia* orationis gratia devotus petivit, nec minori devotione ductus *Romam* perrexit. Inde demùm reversus, quibusdam negotiatoribus adjunctus est, & cum eis navigio aggressus est mercaturam. Et divitias congerens, unius navis dimidium, & alterius quartam habebat. Erat autem corpore robustus & animo strenuus: unde per regiones diversas navigando, loca sanctorum multa vi-
54 sitabat, & eorum se patrocinio commendabat.

Vita Godrici.

GOdricus itaque cùm jam navalibus lucris sedecim annorum tempus compleverat, divitias, quas multis laboribus congregaverat, in obsequiis divinis expendere disponebat. Signum itaque vivificæ Crucis *Hierosolymam* petiturus, accepit, & Dominicum Sepulchrum devotissimè visitavit, & inde per sanctum *Jacobum* in *Angliam* remeavit. Qui iterùm post aliquod temporis spacium, pia devotione succendebatur, ut Apostolorum lumina visitaret, & propositum suum parentibus indicavit. Mater verò cùm se itineris comitem futuram assereret, si liceret, filius gratanter annuit, & genetrici humiliter obsequens, humeris eam portabat, quotiens asperitas id itineris exige-

1170 exigebat. Illis autem urbem *Londoniensium* prætergressis, accessit subitò mulier quædam magni decoris, & hujus peregrinationis comitem fieri humiliter supplicavit: quod illi alacriter annuerunt. Erat quidem eis comes individua, & in eorum obsequiis diligens & devota. Nam pedes eorum lavabat, oscula pedibus imprimebat, & aliis cunctis obsequentior habebatur. Ita per totum iter in eundo se gerebat, nec ab aliquo interrogata fuit quæ esset, vel unde, nec illa id ipsum aliquando indicabat. Cùm autem repatriantes *Londoniis* appropinquabant, impetravit licentiam recedendi, & in suo recessu hæc verba dixit: Tempus est ut illuc redeam, unde sum digressa, vos autem benedicite Deum, qui sperantes in se non deserit, scientes quoniam illud eveniet, quod *Romæ* ab Apostolis postulastis. Hanc autem mulierem de comitatu nemo vidit, nisi *Godricus*, & mater ejus.

Cumque patri suo matrem restituisset incolumem, omnia vendidit quæ habebat, & 55
eorum benedictione percepta, profectus est ab eis, vitam hereniticam præ omnibus concupiscens. Venit tandem in extremis *Angliæ* finibus, ad civitatem quæ *Karleolum* nuncupatur, ubi quosdam homines sibi consanguinitate conjunctos inveniens, ab uno eorum Psalterio sancti *Hieronymi* ipso donante suscepit, quod in brevi didicit, & memoriter recitavit. Tunc sylvas, ignorantibus amicis, petens, sylvestribus herbis ibi & fructibus aliquandiu victitavit. Ad quem serpentes & feræ accedentes, ipsum diu intuebantur, sed mox cum omni mansuetudine recedebant. Ille solus in heremo diebus multis conversatus, nunc genuum flexionibus, nunc manibus in cœlum elevatis, nunc humi prostratus, dominum assiduè precabatur. Tandem solitarium quendam inveniens, & speluncam senis ingrediens, ab ipso confestim audiunt, Benè venias frater *Godrice*: & tu benè valeas pater *Ailrici*, cum anteà prorsus essent ignoti. Tu inquit senex, ad hoc missus es à Deo, ut corpus senile sepulturæ tradas. Itaque soli per biennium commanserunt, nullam omninò substantiam possidentes. Sene tandem graviter infirmato, *Godericus* debilem sublevat & transportat, cibos ori ejus applicat, presbyterum adducit, qui ei facta confessione, eucharistiam subministraret. Videns ergò *Godricus* quòd morbus invalesceret, dixit: O spiritus, qui ad imaginem Dei creatus es, adjuro te per Deum omnipotentem, ut me nesciente, ex hoc corpusculo non recedas. Sene autem sine mora animam exhalante, vidit in similitudinem venti urentis & fervidi formam quasi sphæricam, quæ instar viri lucidissimi, tota resplenduit, & illam undique incomparabilis candor obduxit: licèt modum qualitatis animæ nemo valeat explicare. Audito autem obitu viri sancti, socij ejus, qui erant in curia beati *Cuthberti*, inter quos fuerat juvenis conversatus, sepelierunt eum in cœmiterio *Dunelmensi*.

Ailricius moritur.

Sepulto itaque fratre jam dicto, *Godricus* revertitur ad desertum, hæsitans quid de se 56
divinæ sit placitum voluntati. Dum igitur super hoc attentiùs Deum oraret, vox lapsa de cœlo dixit ei: Expedit tibi ire *Hierosolymam* & reverti. Sed & sanctus confessor Christi *Cuthbertus* ei apparuit dicens: Vade *Hierosolymam* cum domino crucifigi, & ego tibi sum futurus adjutor in omnibus, & patronus. Et itineris hujus labore consummato, sub mea protectione apud *Finchale* Domino militabis. *Godricus* autem *Dunelmum* reversus, signum crucis cum presbyteri benedictione suscepit. In hoc itinere erat ei cibus panis hordeaceus, & aqua potus, non vestes mutavit nec abluit, non calceamenta deposuit vel mutavit aut emendavit, antequàm ad loca sancta veniret. Ad sepulchrum Domini, & ad alia loca sancta veniens, devotè oravit, lachrymas fudit, solo adhæsit, oscula fixit, ita devotus existens ut vix cuilibet credibile videretur. Ad *Jordanis* fluenta procedens, cum cilicio & cypho quem in pera portabat, & cruce modica quam semper in manibus ferebat, aquas fluminis introivit, quæ omni pòst tempore quo vixit habuit chariora. Tunc primò vestes exuit, de qua lotus ascendit, calceamenta deposuit & dixit: Deus omnipotens, qui in hac terra nudis pedibus ambulâsti, & eos pro me in patibulo clavis transfigi permisisti, ego deinceps calceamenta pedibus non apponam. Exacto igitur peregrinationis voto, in *Angliam* repedavit.

Reversus autem in Aquilonares *Angliæ* partes, locum in sylva tenuit secretum *Es-* 57
chedale nuncupatum, & hunc sibi competere judicabat. Hic de lignis casulam construxit, & cespitibus eam texit, ibiq; per annum & menses aliquot habitavit. Sed cùm ibi à dominis fundi molestias sustinuisset, discessit, & *Dunelmum* pervenit: ubi psalterium ex integro discens, tantum in brevi profecit, quòd in psalmis, hymnis & orationibus eruditus est, quantum sibi sufficere videbatur. Igitur divina admonitione inspi-

ratus

ratus, die quadam ad vicinum nemus processit, ubi audivit pastorem quendam sic dicentem: Eamus in *Finchale*, greges adaquare. Hæc audiens *Godricus*, dedit ei solum quem habuit obulum, ut illum duceret ad hunc locum: ubi ad interiorem sylvæ densitatem progrediens, occurrit lupo miræ magnitudinis sævienti, qui in illum irruit, ac si vellet dilaniare frustatim. Intelligens autem *Godricus* versutiam fore hostis antiqui, crucis ei opposuit signum dicens: Adjuro te in nomine sanctæ Trinitatis, ut festinanter recedas, si meæ servitutis obsequium, quod in hoc loco exhibere Domino proposui, sit acceptum: & his dictis, fera se impiis pedibus prostravit, quasi veniam precaretur. 1170.

ADvertens igitur mente quòd ibidem esset domino serviturus, de licentia *Ranulphi Dunelmensis* episcopi, juxta ripam *Weri* fluminis casulam composuit in terra defossam, quam cespite contexit, & cœpit ibi habitare, serpentum socius & ferarum. Magna quidem & horribilis aderat serpentium multitudo, mitissimas se tamen viro Dei, palpabilesque & sanctis obtemperantes jussionibus exhibebant. Nonnunquam verò eo sedente ad ignem, se inter ipsius tibias extendebant, & quandoq; in disco aliquo vel scypho rotundo, se schemate componebant. Cumq; hæc annis aliquibus pertulisset, visum est sibi, quòd ejus orationes impediebant, & die quadam illos solito more reperiens, jussit ne ampliùs domum suam intrarent, & mox totum illud vermium genus ita discessit, quòd nec ultra limen transire præsumpsit. Munera quoq; sibi oblata, planè respuit, & cibaria. De laboribus manuum vivere disponens, ramos & radices herbarum in cineres redegit, quos cum farina hordei ita commiscuit, ut partem tertiam cinères continerent. Insultus libidinis lachrymis, vigiliis, arcebat & jejuniis, ita quòd plerúmq; per sex dies abstinuerit à cibo. Post fortia luxuriæ tentamenta, conatus est eum diabolus, nunc apparens in urso vel leone, nunc in tauro vel lupo, nunc in vulpe vel bufone, terrere: sed ille fortis in fide, omnia contemnebat. Ut autem carnis incendia superaret, cilicio carnem edomabat asperrimo, & lorica per quinquaginta annorum curricula utebatur. Lapidem latum habuit pro mensa, super quem panem collocabat prædictum, quem nunquam comedit, nisi gravi necessitate compulsus. Potus illi fuit gustus aquæ permodicus, nec hunc sumebat, nisi valida siti coactus. Nunquam jacebat in lecto, sed in humo nuda super cilicio fatigatus decubuit, capite supposito lapide, quem pro mensa habebat. Luna lucente, operibus insistebat, & somno ita discusso, orationibus incumbebat. Hyeme gelu & nive rigenti, nudus flumen ingressus, nocte ibi tota, vivam semetipsum domino hostiam immolabat, & usq; ad collum submersus, orationes & psalmos, cum lachrymis profundebat. Dum vir sanctus staret in aquis, apparuit ei sæpè diabolus, membrorum universitate distortus, & cum in eum vellet irruere, signo sanctæ crucis illum confusum fugavit. Vestes ejus quas in ripa reliquerat asportavit, quem *Godricus* ita clamore deterruit, quòd cuncta relinquens, effugit.

DIe quadam, dum vir Domini *Godricus*, in oratorio suo sedens, psalterium ruminaret, vidit ex ore imaginis crucifixi puerulum exire, qui ad imaginem beatæ virginis, quæ in parte Aquilonis stabat in eadem trabe descendit, & gremio ipsius insedit. Illa verò manus contra venientem extendens, amplexum ferè per tres horas brachiis confovebat. Puer quoq; quàm diu sedebat in gremio matris, ut vivens in corpore se movebat, & ad ejus adventum pariter & discessum tota sacræ virginis imago ita contremuit, ut in trabe ruinam minari videretur. Putabat autem amicus Dei *Godricus* imaginis membra vitali spiritu compleri, & puerum non aliud esse, quàm *Jesum* credidit *Nazarenum*. Deinde puer eodem modo quo venerat in os rediit crucifixi.

ALtera vice, cùm vir sanctus, coram altari beatæ virginis & Dei genetricis oraret, vidit duas puellas quasi ætate teneras stantes ad duo cornua ipsius altaris specie pulcherrimas, quarum vestes erant niveo splendore fulgentes. Quibus diu invicem se contemplantibus, tacuit *Godricus* non ausus se movere, sed sæpiùs in eas oculos convertebat, & quandoque tremulus orabat. Tunc virgines ad *Godricum* accedentes, illa quæ à dextris erat altaris, illum taliter est affata: Nunquid me *Godrice* cognoscis? Et ille, Domina hoc nemo potest, nisi cui tu volueris revelare: & illa: Verè dixisti, quia mater *Christi* sum, & per me ipsius gratiam obtinebis. Ista est autem Apostolorum Apostola *Maria Magdalene*. Et *Godricus* pedibus Dei genetricis advolutus, tibi me Domina mea (inquit) committo, ut me perpetuò custodire digneris. Tunc utraque manus super caput ejus imposuit, & cæsariem complanantes domum odore dulcifluo comple-

1170. compleverunt. Post hæc autem Dei genitrix canticum quoddam coram illo musica modulatione præcinuit, & ipsum cantare edocuit, quod frequenter repetens *Godricus*, memoriæ firmiter commendavit, Est autem canticum illud *Anglico* idiomate compositum sic. Seinte Marie clane virgine Moder Jesu Christes Nazarene onfo scild thin Godrich on fang bring heali widh the in Godes rich. Seinte Marie Christes bur, Meidenes clenhad, Moderes flur, dilie mine sennen, rixe in min mod, bringe me to winne widh selfe God. Hoc canticum potest hoc modo in *Latinum* transferri. *Sancta Maria Christi thalamus, virginalis puritas, matris flos, dele mea crimina, regna in me; duc me ad fœlicitatem cum solo Deo.* Præcepit itaq; mater *Christi Godrico*, ut quotiens dolori, tædio vel tentationi subcumbere formidaret, hoc se cantico solaretur. Nam me (inquit) sic invocans, meum senties constanter auxilium. Deinde signum crucis capite ejus imprimens, ipso cernente, in cœlum ascendunt, odorem ei suavissimum relinquentes.

Canticum beatæ Mariæ Anglicum.

FUerunt die quadam apud hominem dei, vir cum uxore sua, ipsum misericorditer ob- 61
secrantes, ut resuscitare filiam suam mortuam dignaretur. Et corpus exanime de sacco excutientes, coram ipso illud projecerunt. Vir autem Domini, qui ad tantæ virtutis opus se judicabat indignum, nihil respondit, sed in agrum processit, ut consuetum exerceret laborem. Illi autem commoti recesserunt, corpus relinquentes in oratorio, & dicentes: Habeat cadaver & infodiat, vel illud vitæ restituat, quia posset suscitare si velit. *Godricus* vesperi domum rediens in angulo oratorij corpus invenit. Ad Deum igitur tota cordis intentione conversus, orationibus cœpit instare, ut Deus omnipotens, qui vita omnium est & salus, puellam ad vitam revocare dignaretur. Tribus autem diebus & binis noctibus hoc agere non cessavit: sed die tertia, cùm adhuc esset in lachrymis, ante altare procumbens, vidit puellam ad altare venientem, & vocatis cum festinatione parentibus, reddidit eis puellam incolumem, jurantibus illis priùs, quòd secretum hoc, dum *Godricus* viveret, nemini revelarent. Alio quoque tempore viro Dei puer mortuus à parentibus clàm oblatus est, quem jussit super altare in oratorio beatæ virginis ponere, & parentes consolans lachrymantes ait: Ne putetis (inquit) puerum esse mortuum, sed mecum flexis genibus divinam pro puero clementiam exorate. Oratione igitur completa, præcepit ut eum tollerent de altari, & accedentes, viventem reperiunt & ridentem. Moxque illos sacramentis constrinxit, ne hoc opus ante ipsius obitum propalarent.

HAbuit autem vir sanctus Monachos *Dunelmenses* valdè familiares, sed tamen inter 62
cæteros, monachum quendam nomine *Nicolaum* specialiùs diligebat. Hic autem, cùm à multis rogatus fuisset, ut vitam & virtutes sancti *Godrici* posteris profuturas, literis commendaret, ipse pro rerum veritate certiùs inquirenda, accessit ad virum Dei, volens ab eo quid scribere deberet, familiariùs erudiri. Residens autem ad pedes sancti dixit, quòd libenter scriberet vitam ipsius si annueret, protestans quàm utile fore, si actuum ejus notitia ad posteros deveniret. Ille verò quasi commotus, vultum convertens ait: Vitam *Godrici*, amice talem esse cognoscas. *Godricus* primò rusticus pinguis, fornicator, immundus, fœnerator, falsarius, deceptor, perjurus, adulator, discurrens, petulans, & gulosus, modò pulex mortuus, canis fœtidus, vilis vermiculus, non heremita, sed hypocrita, non solitarius, sed mente diffusus, devorator eleemosynarum, fastidiosus, deliciarum cupidus, & negligens, ociosus & stertens, prodigus & ambitiosus, & qui non esset dignus alij servire, quotidiè sibi ministrantes verberat & objurgat. Hæc autem & his pejora scribere poteris de *Godrico*. Et his dictis obticuit: & monachus cum nonnulla confusione discessit. Interjectis autem deinceps aliquot annis, nihil de ipsius vita monachus ausus fuit inquirere, donec ipse quasi misertus ejus, & velut de prædicta pœnitens injuria, ultrò cœpit dicere quod volebat. Adjuravit tamen Monachum per dilectionem qua ei conjunctus erat, ut eo vivente, nemini libellum ostenderet.

ALtera vice cùm idem Monachus propter festum sancti *Johannis Baptistæ* illuc veni- 63
ret, ut viro Dei Missam celebraret, sedens extra limen oratorij, illum intùs canentem audivit. Deinde post vesperas interrogavit eum frater, qualis esset exitus animarum ex hoc mundo: ad quod tale fertur accepisse responsum. Sancta (inquit) anima leniter exit à corpore: sed peccatrix anima velut immatura, multis flagris ad exitum perurgetur. Egressa verò ad aëris fastigium sine mora conscendit, & ibi moram quandoque facit, expectans quid Deus de illa facere velit. Est autem ibi quasi quædam porta

ta terrea & angusta, hinc inde spirituum bonorum & malorum custodiis circumcincta, 1170.
per quam animæ justorum levi transitu admittuntur, injustorum verò graviter angustantur & cruciantur, & ad inferiora miserabiliter deprimuntur. Hodiè verò conspexi animam cujusdam justi liberam transvolare per eam, & ideò cum Angelis eam deferentibus, cœpi præ gaudio cantare, quod & tu admirans audisti.

64 MOnachus idem iterum illuc reversus, quæsivit ab homine Dei, si unam Missam vellet audire: qui respondit: Hodiè de sancta Trinitate Missam audivi, & communionem de manu viri cujusdam candidati suscepi: qui de cœlo descendens, iterum in cœlum ascendit, & ut peccata confiterer admonuit, & de meis excessibus dixi ei quicquid mihi occurrit, sic autem absolutus, ab illo eucharistiam de manu ipsius reverenter percepi. Officio quoque peracto, elevatis manibus est elevatus in cœlum. Laudas ne fili ut post hæc à te modo disciplinam vel communionem accipiam? Et ille respondit, quod hoc facere non auderet: sed quæsivit ab eo, quis sanctorum ille fuisset: & vir Dei dixit: hunc fuisse *Petrum* Apostolum, qui missus fuerat à Domino, ut ipsum absolveret à peccatis. Tu Missam (inquit) in honorem beatæ virginis celebrato, ut ejus interventu, filium ipsius habere propitium mereamur. Et Monachus Dominum laudans, lætus paruit imperanti.

65 SAnctus Heremita & amicus Dei *Godricus*, cùm annos sexaginta in Heremo apud *Finchale* strenuè peregisset, morbo confectus & senio, ad transitum propinquabat. Nam per octo ferè annos in lecto languidus decubuerat, nec unquam nisi alienæ manus auxilio se in latus aliquod declinabat. Quo utique tempore tot sustinuit ægritudinum tentationúmque molestias, quot nec lingua possent vel calamo comprehendi. Venerunt ad eum duo Dæmones, deferentes lecticam & dicentes: Huc venimus ut te ad Inferos deportemus, quia senex delirus es, & de sapientia factus insipiens: ille crucis signaculo se munivit, & orans, protinus Dæmones effugavit.

66 POsteà verò, cùm vir Dei vice quadam in lecto solus jaceret, ministri, qui foris erant, vocem illos vocantem audierunt, & accurrens unus eorum festinanter, invenit eum corpore nudum jacentem in oratorij pavimento, & illum in lecto reponens, quæsivit ab eo, quare sic jaceret. Et ille: Diabolus, inquit, mihi astitit, & videns me post quietem somni tepidiùs agentem, subitò de lecto me pepulit improvisum, & scamno caput meum allisit. Et ostendens gibbum in capite, hæc verba subjunxit: Ita subitò me prævenit inimicus, ut signo crucis me non potui præmunire, & ait: En *Godrice* rustice, de quo non valui hactenus per meos satellites triumphare, dum lecti mollia quæris, & sica à me modò occideris. Cogitet ergò unusquisque quàm periculosum corpori adhibere, & mollitie delectari, cùm non possit Deus in finibus suaviter viventium inveniri. Obiit autem venerabilis pater *Godricus*, duodecimo Kalendas Junij, in octavis scilicet Dominicæ Ascensionis, cujus vita & virtutes, supra homines esse, & impossiblia relatu videntur. Sepultus est autem in oratorio suo, ad plagam Septentrionalem, ante gradus altaris sancti *Johannis Baptistæ*, cujus sepulchrum usque in diem hodiernum coruscat miraculis gloriosum.

DE CORONATIONE REGIS HENRICI *Tertij*.

67 EOdem tempore, id est anno Domini, M.C.LXX. Idibus Julij, convenerunt ad mandatum Regis Anglorum *Henrici*, apud *Westmonasterium*, *Rogerus Eboracensis* Archiepiscopus, & omnes suffraganei *Cantuariensis* ecclesiæ episcopi, ad coronationem *Henrici* filij Regis primogeniti, qui patre jubente, coronatus est solemniter à *Rogero Eboracensi* Archiepiscopo, quarto decimo Kalendas Julij, contra prohibitionem domini Papæ, qui literas ipsi Archiepiscopo, & aliis episcopis regni in hæc verba direxit.

Coronatio Henrici *tertij.*

1170. *Universitati vestræ auctoritate Apostolica penitùs inhibemus, ne quisquam vestrum novo Regi coronando, si fortè casus emerserit, absque assensu* Cantuariensis *Archiepiscopi & ecclesiæ* Cantuariensis *conniventia, contra antiquam ejus consuetudinem & dignitatem, manum apponere qualibet occasione præsumat, aut id aliquatenùs attentare.* Sed hæc frustra, quia antequàm literæ essent promulgatæ, negotium fuerat consummatum. Et Rex statim post coronationem filij sui mare transiens, convenit ad colloquium Archiepiscopi *Cantuariensis* apud *Muntmirail*, ubi præsens erat Rex *Francorum:* & post diurinum de pace tractatum inter eos, cum perventum fuisset ad osculum, quia Archiepiscopus dixit ad Regem: *In honore Dei vos osculor*, Rex recessit ab osculo, quasi conditionaliter involutus. Nam Rex semper in verbis Archiepiscopi conscientiam habentis purissimam, quasdam clausulas causabatur: videlicet nunc *salvo honore Dei*, nunc *salvo ordine meo*, nunc *salva fide Dei:* Archiepiscopus verò Regis cautelas habuit semper suspectas, ne si concordiam absolutè iniret, iniquas *Angliæ* consuetudines Regi concedere videretur.

Pax inter Regem & Archiepiscopum Cantuariensem.

CONvenerunt iterum Rex *Francorum* cum Rege *Anglorum*, & *Willielmo Senonensi* Archiepiscopo & episcopo *Nivercensi*, apud *Fractam vallem*. Cum autem Rex & Archiepiscopus in partem secessissent, bisque descendissent, & bis equos ascendissent, bis habenam Archiepiscopi Rex tenuit, cum equum ascendisset: sed tandem apud *Ambazium* procurante *Rotudo Rothomagensi* Archiepiscopo, Rex & *Thomas* Archiepiscopus *Cantuariensis* concordiam injerunt. Et pace confirmata, Rex *Henricus* scripsit *Henrico* filio suo novo Regi literas in hæc verba. *Sciatis quod* Thomas *Cantuariensis Archiepiscopus pacem mecum fecit ad voluntatem meam, & ideò præcipio, ut ipse & omnes sui pacem habeant, & faciatis ei habere & suis qui pro eo exierunt ab* Anglia, *omnes res suas benè & in pace & honorificè, sicut habuerunt tribus mensibus antequam exirent ab* Anglia. *Et faciatis venire coram vobis de melioribus & antiquioribus militibus de* Saltunde, *& eorum juramento faciatis recognosci quid ibi habetur de feudo Archiepiscopatus* Cantuariensis: *& quod recognitum fuerit esse de feudo ejus, ipsi faciatis habere. Valete.* His ita gestis, *Thomas* venerabilis *Cantuariensis* Archiepiscopus, antequàm ad *Angliam* transfretaret, *Romam* misit, domino Papæ denuncians, quòd cum Rege *Anglorum* pacificè convenisset. Papa autem Deum glorificans, literas ei rescripsit, quæ sequuntur. *Anxietate cordis & amaritudine premimur, cùm angustias, onera, & gravamina, quæ zelo justitiæ & pro libertate ecclesiæ manutenenda, æquo animo & invicta fortitudine tolerasti, ad memoriam reducimus, & meditatione sedula cogitamus: verumtamen ut in te virtutis perfectionem adimpleres, non potuisti frangi adversis, nec à tua constantiæ proposito amoveri, tuam super hoc admirandam commendamus virtutem, & tibi super tanta patientia in Domino plurimùm congaudemus. Cæterùm quoniam Regem* Anglorum *diutiùs in patientia & benignitate portavimus, & blandis dulcibúsque verbis, & interdum duris & asperis, ut ad se rediret sæpè monuimus, si pacem, quam tecum fecit, executione operis non impleverit, & tibi ac tuis & ecclesiæ tuæ possessiones & honores ablatos non restituerit, tibi plenam auctoritatem concedimus, in personas & in loca quæ ad tuam legationem pertinent, ecclesiasticam justitiam exercere, nullius obstaculo appellationis obstante.* 68

HAc igitur securitate tam à Papa quàm à Rege accepta, in *Angliam* rediit, & in Kalendis Decembris ad portum applicuit *Sandwicensem*. Qui statim, ut nihil de contingentibus omitteret, quibus martyrii gloriam, quam ardenter sitiebat, impediret, misit literas domini Papæ *Eboracensi* Archiepiscopo, hæc verba continentes. *Cùm filium suum Rex vester coronari voluerit, contempto* Thoma Cantuariensi *Archiepiscopo, ad cujus officium de antiquo jure dignoscitur pertinere, per manum tuam frater Archiepiscope, in aliena provincia diadema regni ei fecit imponi. In coronatione verò illius, nulla ex more de conservanda ecclesiæ libertate, cautio juratoria est præstita, nec (sicut ajunt) à vobis exacta: sed potiùs juramento asseritur confirmatum, ut regni consuetudines iniquas, sub quibus dignitas periclitatur ecclesiæ, illibatæ debeant omni tempore conservari. In quo & si multùm prænominati Regis vehementia nos conturbat, ampliùs tamen de vestra & aliorum coëpiscoporum vestrorum possumus infirmitate moveri, qui, quod dolentes dicimus, facti sicut arietes non habentes cornua, abistis absque fortitudine ante faciem subsequentis. Et si fortè hoc licere tibi, frater* Archiepiscope, *in propria potuisset provincia, quomodo tamen in aliena & illius præcipuè,* 69

Literæ Papæ quibus Archiepiscopum Eboracēsem *à divinis suspendit.*

qui

qui exulare pro justicia & solus exire voluit, & dare gloriam Deo, tibi licuerit, nec de ratione possumus, nec de sanctorum patrum constitutionibus invenire. Unde & post tam iniquas consuetudines juramento firmatas, non adjecistis sumere scutum fidei, ut staretis pro domo domini in die prælii. Ne autem, si diutiùs tacuerimus, unà vobiscum in die judicii damnationis sententia involvamur, authoritate sacrosanctæ Romanæ *ecclesiæ, cui authore Deo ministramus, ab omni vos officio episcopali suspendimus dignitatis.* Item sanè *Thomas Cantuariensis* Archiepiscopus per alias Domini Papæ literas, episcopos *Londonensem, Sarisberiensem, Oxoniensem, Cestrensem, Roffensem*, de sancto *Asaph*, & *Landavensem*, cum alii qui præfatæ coronationi ministerium præbuerunt, ab omni episcopali dignitate, per has literas subscriptas suspendit. *Quæ causa venerabilem fratrem nostrum* Thomam Cantuariensem *Archiepiscopum, & sedis Apostolicæ legatum, à sua sede exulare compulerit, non oportet præsentibus annotare: quoniam & vos præsentialiter aspexistis, & id per totam ferè Occidentalem ecclesiam fama celebris divulgavit. Cùm autem piæ memoriæ* Theodbaldus Cantuariensis *Archiepiscopus prædecessor hujus Archiepiscopi Anglorum Regi coronam imposuerit, ac per hoc* Cantuariensis *ecclesia quasi possessionem hujus dignitatis habuerit, vos nunc novi Regis coronationi, Archiepiscopo non præmonito, in ejus provincia ministerium præbere (literis Apostolicis id prohibentibus) præsumpsistis. Et qui relevare ejus exilium qualibuscunque solatiis debuistis, aggravastis potiùs causam ejus, & super dolorem vulnerum ejus (quod mærentes dicimus) addidistis. In quo facto, si contra personas vestras, non quantum culpa exigit, moveamur, pertransire tamen hoc sub silentio non debemus, ne fortè, quod Dominus avertat, & nos & vos sententiæ divinæ severitatis addicat, si ea, quæ in ecclesiis omnium perperam acta sunt, neglexerimus vindicare. Noveritis itaque vos, tam diu ab episcopali officio, commissa nobis à Deo authoritate suspensos, donec ad sedem Apostolicam, de tanto excessu satisfacturi, accedatis, nisi præfato Archiepiscopo ita satisfacere curaveritis, ut pœnam istam ipse judicet relaxandam.* 1170.

Literæ quibus Episcopus Londonensis *cum suis à divinis suspenditur.*

POstquam autem *Thomas* venerabilis, *Cantuariensis* Archiepiscopus, ad ecclesiam suam cum magna cleri & populi devotione susceptus pervenit, illum incontinenter adierunt Regis Officiales, denunciantes ex parte ipsius Regis, ut suspensos episcopos & excommunicatos absolveret: quià quicquid contra eos factum fuerat, ut ajebant, in Regis redundabat injuriam, & eversionem consuetudinum regni. Quibus respondit Archiepiscopus, quòd episcopi excommunicati, si jurare vellent in formâ ecclesiæ se mandato domini Papæ parituros, ipse pro pace ecclesiæ, & reverentia domini Regis eos absolveret. Quod cùm episcopis referretur, responderunt: juramentum hujusmodi, nisi ex voluntate Regis, se non præstare debere. Et cum paulò pòst Archiepiscopus tenderet ad videndum faciem novi Regis, qui tunc apud *Woodstocke* morabatur, venerunt ad eum nuncii ipsius Regis, interdicentes ex parte ejus, ne ultrà procederet, sed ad suam ecclesiam rediret. Quibus cùm comminationes multiplicarent, obtemperavit: nondum enim venit hora ejus. Moram igitur faciens aliquot diebus apud *Harwes* manerium suum, quod distat à cœnobio beati *Albani* circiter septem milliaribus, ibi pausavit faciens festum. O sapientia, nec ullam faciem turbidam ostendit ipse athleta Dei! Cui cùm Abbas sancti *Albani* in esculentis & poculentis nobile misisset xenium, regratians Archiepiscopus dixit satis civiliter: Accipio ejus præsentias, id est xenia, mallem tamen præsentiam. Cui minister ejus, Domine ecce apparet veniens in foribus. Cui occurrit Archiepiscopus usque ad ostium. Venit enim dictus Abbas *Simon* nomine, & recepto eo in osculo, habuerunt multas diu confabulationes. Deinde petiit Archiepiscopus Abbatem, ut iret ad *Woodstocke* ad juvenem Regem, admoneretque dulcibus, quibus abundaverat efficacibus sermonibus, ut rigorem conceptum leniret. Obtemperans igitur Abbas ipsum adiit festinanter: sed cum nihil nisi superbiam & indignationem inveniret, redit, infecto negotio. Quod cùm cuncta rediens Archiepiscopo renunciaret, vultu demisso ac tristi, respondit Archiepiscopus suspirans: *Sine modò, sine modò*: & movens caput, addidit quasi spiritu prophetico: *Siccine, Siccine adesse festinant tempora consummationis?* Abbas autem non intellexit verbum, sed posteà omnia patuerunt. Et intuens ipsum Abbatem oculo piissimo, & ferè lachrymanti ait: Domine Abbas, grates tibi refero acuberes de labore tuo licèt inutili:

Thomas ad filium Regis amicitia recuperandæ causa properans, non admittitur.

Non est in medico semper relevetur ut æger:
Interdum valida plus valet arte malum.

1171. Et subjunxit: sed & ipse portabit sine dilatione judicium, & respiciens clericos circumsedentes addidit dicens: Ecce amici mei quid contigit, plus fecit mihi nunc obsequii & civilitatis iste Abbas, qui in nullo mihi tenetur obligatus, quàm omnes confratres & suffraganei mei episcopi: præceperat enim Abbas recedens apud *Woodstocke* cellario suo, ut quotidiè ipsum Archiepiscopum, qui propè erat munificè visitaret. Cum igitur Abbas domum rediturus, peteret Archiepiscopum, obnoxiùs, junctis manibus, ut dignaretur charitatis intuitu, domum sancti *Albani*, ad Natale quod imminebat, sua desideratissima præsentia illustrare, & tenere ibidem festum *Christi* Nativitatis, & *Angliæ* protomartyris: respondit, obortis lachrymis Archipræsul: O quàm libenter vellem, sed multò aliter definitum est: vade in pace pater charissime, vade ad ecclesiam tuam, quam Dominus conservet: vado autem ad meam sufficientem excusationem, quare tecum non venio. Sed tu potiùs, si fieri potest, mecum veni, ut meus sis conviva, & in tribulationibus, quibus abundo, consolator. Quod cùm renuisset (quia oportuit eum solemniis suæ interesse ecclesiæ in tanta festivitate, accepta benedictione Abbas recessit. O quantis lamentis, quantisque suspiriis Abbas postea cor suum cruentavit: quia non datum fuerat ei desuper, in tanti martyris consortio gloriam suscepisse. Archiepiscopus autem ad ecclesiam suam iter maturavit, dies Natalicios celebraturus, & infra octo dies illos ad Dominum migraturus.

ANno Domini. M.C.LXXI. Beatus *Thomas Cantuariensis* Archiepiscopus, sermonem 71 habiturus ad populum in die Dominicæ Nativitatis, pulpitum ascendit, & sermone completo, *Nigellum* de *Sackevilla*, ecclesiæ de *Herges* violentum incubatorem, & ejusdem vicarium ecclesiæ, *Robertum* quoque de *Broc*, qui equum quendam ipsius Archiepiscopi victualia deferentem, ad dedecus & ignominiam ejus decurtaverat, solemniter excommunicavit. Quibus ita gestis, quinta die Dominicæ Nativitatis, circa horam vespertinam, cùm Archiepiscopus cum clericis suis in thalamo resideret, *Willielmus* de *Traci*, *Reginaldus* filius *Ursi*, *Hugo* de *Marvilla*, & *Richardus Brito*, de *Normannia* venientes, tanquam furia injecti, subitò in thalamum irruperunt, denunciantes ex parte Regis, ut Episcopos *Angliæ* suspensos officio suo restitueret, & excommunicatos absolveret. Quibus respondit Archiepiscopus, non esse judicis inferioris, ut à sententia superioris absolvat: & quod nulli hominum infirmare licet, quod sedes Apostolica decreverit statuendum. Attamen si *Londoniensis* & *Sarisburiensis* episcopi, & alii excommunicati suo mandato se parituros jurare vellent, eos pro pace ecclesiæ, & reverentia domini Regis absolveret. Illi verò ira incandescentes, & scelus nefarium, quod in mente conceperant, ad effectum perducere properantes, cum impetu recesserunt. Archiepiscopus verò, monentibus clericis suis, & hora diei vespertina urgente, in majorem intravit ecclesiam, vesperas cantaturus. Quatuor itaque satellites nefandi supradicti, armis interim induti militaribus, Archiepiscopum evestigiò sunt sequuti. Qui cum ad ecclesiam pervenissent, ostia ejus, ut præceperat Archiepiscopus, invenerunt aperta. Neque enim (ait) *Christi* ecclesiam, quæ cunctis debet esse refugium, ordine turbato commutabimus in castellum. Turbis quoque undique confluentibus, præfati quatuor milites ecclesiam irreverenter ingressi, clamare cœperunt: *Ubi est proditor Regis, ubi est proditor Regis, ubi est Archiepiscopus?* Ille autem cùm audisset nomen Archiepiscopi, à tertio vel quarto presbyterii gradu quem jam ascenderat, eis obviàm regressus est, dicens: Si quæritis Archiepiscopum, ecce me in promptu habetis. Quibus acerba proponentibus ei, ac mortem comminantibus, ait: Ego mori paratus sum, vitæ præferens assertionem justiciæ & ecclesiæ libertatem. Rogo tamen ut mei non sint obnoxii pœnæ, sicut non fuerunt incentores causæ. Dum autem nefandi carnifices strictis ei insurgerent ensibus, ait: Deo & beatæ *Mariæ* & sanctis hujus ecclesiæ patronis, & beato *Dionysio* meipsum & ecclesiæ causam commendo. Immolatus itaq; martyr gloriosus ante altare beati *Benedicti*, lœtale vulnus recepit, in illa corporis parte, qua olei sacri perfusio specialiùs illum Domino consecraverat. Nec satis fuit eis sanguine sacerdotis, & nece ecclesiam prophanare, & diem sacratissimum incœstare, nisi corona capitis amputata, funestis gladiis jam defuncti ejicerent cerebrum, & pavimentum crudelissimè spargerent cruore.

Archiepiscopus Thomas *interficitur.*

TRanslato ad cœlestia martyre glorioso, nefandi lictores cum suis complicibus su- 72 pellectilem martyris & clericorum ejus vestes & ministrorum officinarum omnium utensilia pœnitùs rapuerunt. Corpus autem sanctissimum, quod in ecclesiæ decubuit pavimento, ante majus altare est sub ipsius diei crepusculo deportatũ. Ubi quod priùs ad notitiam

notitiam solius cubicularij devenerat, astantibus tunc cunctis, venit in lucem. Licèt enim Archiepiscopus habitum monachalem, quem à tempore suæ promotionis occultè portaverat, habitu canonicali suppressisset, carnem tamen cilicio attritam cum fœmoralibus cilicinis, quod fuerat à sæculis inauditum, carnem curaverat edomare. Et ut aliqua breviter perstringamus, quæ concurrunt: die martis Archiepiscopus apud *Northamptonam* à curia Regis recessit, die Martis recessit ab *Anglia* exilium subiturus, die Martis præcepto domini Papæ revertens in *Angliam* est appulsus, & die Martis martyrio consummatus. Sequente verò die Mercurij summo diluculo rumor increbuit, quòd nefandi carnifices corpus Archiepiscopi abstrahere ab ecclesia condixerant, & extra muros civitatis illud projicere, avibus & canibus discerpendum. Sed Abbas de *Boxleia* cum Priore & conventu ecclesiæ *Cantuariensis* illud maturiùs tradiderunt sepulturæ: nec abluendum fore illis videbatur, præsertim cùm longanimi abstinentia fuerat maceratum, cilicio abstersum, & proprio sanguine consecratum. In hoc sanè multa notabilia occurrunt martyrio. Primò, quòd passus est pro assertione justiciæ & ecclesiæ libertate. Secundò, quòd in ecclesia non qualicunque, sed in illa quæ mater est omnium ecclesiarum gentis *Anglicanæ*. Tertiò, quòd non in quolibet tempore, sed in diebus Natalitiis, in quibus homicidæ & rei lesæ majestatis habent pacem & gaudium. Quartò, non simplicem sacerdotem peremerunt, sed utique talem, qui in regno *Angliæ* erat summus in populo, & pater omnium sacerdotum. Quintò, quòd non passus est in quolibet membro, sed in eo corporis loco, quo tonsuram acceperat, ut in sortem Dei admitteretur, & quem sacri perfusio olei Domino consecravit.

1171.

Thomas *sepelitur.*

73 REx Anglorum *Henricus* tunc temporis in *Normannia* morabatur, apud *Argentonium*, quando rumor infaustus ad eum, quibusdam perferentibus, penetravit. Qui in primis ad omnia lamentationum se convertens genera, Regiam majestatem prorsus in cinere & cilicio commutavit, omnipotentem Deum testem invocans, quòd opus nefarium, nec sua voluntate vel conscientia commissum est, nec suo artificio perquisitum, nisi fortè ex hoc reus sit, quòd Archiepiscopum minùs diligere videretur. Super hoc quoque se judicio ecclesiæ prorsus exposuit, & humiliter se suscepturum, quicquid in eum foret statuendum, salubriter compromisit. Misit ergò nuncios ad summum pontificem, qui eum excusarent, & ejus innocentiam allegarent, quos nec dominus Papa videre voluit, nec ad pedes, vel ad osculum admittere dignabatur. Sed nuncios qui secundò missi fuerunt, aliqui Cardinalium susceperunt, sed verbis tantum. Instante tandem quinta feria ante Pascha, in qua de consuetudine *Romanæ* ecclesiæ, solet Papa publicè vel absolvere vel excommunicare, quibusdam domini Papæ Silentiariis ad aures nunciorum Regis perferentibus, devenit, quòd Papa eadem die decreverat in Regem *Angliæ* nominatim, & in omnes terras suas de communi fratrũ suorum consilio interdicti ferre sententiam, & eam, quæ lata fuerat in Archiepiscopum *Eboracensem* & alios *Angliæ* episcopos, confirmare. Sic nuncij Regis in arcto positi, quibusdam Cardinalibus domino Papæ suggerentibus, quòd ijdem nuncij à Rege *Anglorum* acceperant in mandatis, ut jurarent Regem *Anglorum*, ejus & Cardinalium judicio staturum, & per omnia pariturum. Sicut etiam nuncij Regis petierunt, ita juraverunt & interdicti sententiam declinarunt. Nuncij verò *Eboracensis* Archiepiscopi & aliorum episcoporum *Angliæ* idem fecerunt. Eodem tum die Papa excõmunicavit sceleratissimos interfectores beati *Thomæ* Cantuariensis Archiepiscopi & martyris, & omnes qui consilium, auxilium vel consensum præbuerunt, & omnes qui eos in terra sua reciperent, aut faverent. Ipsi tamen moram fecerunt in Castello Regis apud *Cnaresburc* per annum.

Legati ab Anglorum *Rege Romam mittũtur, quò Regem de morte* Thomæ *Archiepiscopi purgent.*

74 EOdem anno circa Paschalem solemnitatem, Dominus Jesus Christus, qui in sanctis suis semper est & ubique mirabilis, gloriosissimi martyris sui *Thomæ* Cantuariensis Archiepiscopi, vitam laudabilem & insuperabilem, in morte constantiam, crebris cœpit irradiare miraculis: ut qui pro tuenda libertate periclitantis ecclesiæ, suam suorumque proscriptionem tot annis sustinuit patienter, dignum pro meritis cognoscatur ab omnibus reportasse triumphum. De sepulchro quoque martyris gloriosi, nullus in fide accedens, recedit vacuus, quacunque sit infirmitate gravatus. Nam restituitur ibi claudis gressus, surdis auditus, cœcis visus, loquela mutis, sanitas leprosis, vita mortuis, & non solùm utriusque sexus homines, verùm etiam aves & animalia de morte reparantur ad vitam. Eodem quoque anno Rex Anglorum *Henricus*, octavo Idus Augusti in *Angliam* rediens, visitavit *Henricum* Wintoniensem episcopum, jam in extremis agentem. Qui

1172. pro morte *Thomæ* martyris gloriosi durissimè ipsum increpans, multa ipsum prædixit adversa passurum. Episcopus autem plenus dierum, octavo Idus Augusti migravit ad Dominum.

Rex Anglorum Hyberniam hostiliter intrat.

PEr idem tempus Rex Anglorum *Henricus* decimo quinto Kalendas Novembris hostiliter *Hyberniam* intravit, ubi Archiepiscopi & episcopi ipsum in Regem & Dominum receperunt, & ei fidelitatem juraverunt. Regulus de *Limekric*, Regulus de *Chore*, & Regulus qui Monoculus dicebatur, ei homagium juraverunt. *Rodericus* autem Regulus de *Conact*, quia regio quam inhabitabat, inaccessibilis est, paludibus nimiis interjacentibus, in quibus nec vada commoda, nec pontes pervij, nec navigatio tuta habetur, Regi occurrere supersedit. Eodem anno in festo sancti *Nicolai*, apud *Albemarliam*, *Rogerus* Eboracensis Archiepiscopus, præstito juramento, quòd ante coronationem novi Regis literas prohibitionis à domino Papa nequaquàm susceperat, & quòd se Regi de consuetudinibus regni observandis non obligaverat, quódque mortem *Thomæ* gloriosi martyris, nec verbo, nec scripto, nec facto scienter procuraverat, ad officij sui est plenitudinem restitutus. 75

POst mortem beati *Thomæ* martyris ferè anno integro, ecclesia *Cantuariensis* à divinis cessans obsequiis, continuis perstitit in lamentis, subversum est ecclesiæ pavimentum, sonus est campanarum suspensus, nudati sunt parietes ornamentis, & sic quasi in cinere & cilicio exequias in tristitia & mœrore persolvit. Sed tandem ad matris suæ *Doroberuensis* ecclesiæ vocationem, in festo sancti *Thomæ* Apostoli, suffraganei convenerunt episcopi, ut ecclesiam, longa suspensione consternatam, juxta mandatum domini Papæ, in statum pristinum reformarent. *Bartholomæus* igitur *Exoniensis* episcopus, ad petitionem conventus, Missam celebraturus solennem, & sermonem ad populum habiturus, sic exorsus est. *Secundùm multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ lætificant animam meam.* 76

ANno Domini, M. C. LXXII. in nocte Natalis Domini, tonitrua audita sunt generalia, in *Anglia* scilicet, *Hybernia* & *Gallia*, subita & horribilia, orbem fortassè ad nova beati *Thomæ* martyris miracula, ex diversis partibus invitantia, ut sicut sanguinem suum pro universali perfudit ecclesia, ita ejus passio sit generaliter ab omnibus piis desideriis recolenda. Eodem tempore, Rege *Anglorum* moram faciente in *Hybernia*, *Hugo Desentemore*, & *Radulphus* de *Faie* avunculus *Alienor* Reginæ, consilio ipsius (ut dicitur) Regis *Henrici* junioris animum cœperunt avertere à patre suo: asserentes incongruum videri, Regem quemlibet esse, & dominationem in regno debitam non habere. Sed Rex pater antequàm ab *Hybernia* rediret, apud *Lissemor* Concilium congregavit, ubi leges *Angliæ* ab omnibus sunt gratanter receptæ, & juratoria cautione præstita, confirmatæ. Urbes & castella, quæ Rex in sua receperat, sub fideli custodia deputavit. Et quoniam varia ipsum trahebant negotia, in die Paschæ sub ipsius diei crepusculo navem ascendens, in crastino applicuit in *Walliam*. Et inde *Porcestriam* veniens, navigatione fœlice in *Normanniam* est transvectus. Et confestim ad Cardinales à Papa missos, *Albertum* & *Theodinum* accedens, post longos tractatus, in præsentia eorundem Legatorum juravit, mortem *Thomæ* martyris gloriosi, nec voluntate sua vel conscientia perpetratam fuisse, nec suo artificio perquisitam. Sed quoniam malefactores, ex verbis, quæ Rex iracundiæ calore succensus, minùs cautè protulerat, & quoniam videlicet nequissimos commilitones educaverat & clientes, qui ipsum in proditorem suum Archiepiscopum voluerunt vindicare, occasionem virum Dei sumpserant perimendi: Rex cum summa humilitate absolutionem postulans, impetravit. Promisit igitur Rex ad mandatum Legatorum, quòd tantum daret de pecunia sua, unde ducenti milites ad defensionem terræ sanctæ possent sustentari per annum. Promisit insuper, quòd permitteret deinceps appellationes liberè fieri, & quòd consuetudines, quæ suis erant introductæ temporibus contra libertates ecclesiæ, in irritum revocaret, & quòd possessiones *Cantuariensis* ecclesiæ, quæ post recessum Archiepiscopi ablatæ fuerant, integræ redderentur. Promisit prætereà, quòd clericis & laicis utriusque sexus, qui pro beato martyre de regno exierant, cum pace sua recipere bona omnia, & liberè redire licebit. Et hoc totum promittere & jurare ac facere ex parte domini Papæ Regi injunctum est, in remissioné omnium peccatorum. Rex verò juvenis, quicquid Rex pater juraverat & promiserat, ipse juravit & promisit. Et his ita gestis, Rex juvenis cum sponsa sua *Margareta*, mense Augusti in *Angliam* transfretavit, & duodecimo Kalendas Septembris apud *Wintoniam*, præfatam *Margaretam Rothrodus* 77

Qui Regem Henricum juniorem adversus Patrem inflammârunt.

Quibus conditionibus absolutionem Rex Henricus impetravit.

dus Rothomagenſis Archiepiſcopus, in Reginam *Angliæ*, miniſtrantibus ſibi quibuſdam ſuffraganeis *Cantuarienſis* eccleſiæ, conſecravit. Eodem anno *Gilebertus* Londonienſis epiſcopus, præſtito juramento quòd mortem beati *Thomæ* martyris nec verbo, nec facto, nec ſcripto ſcienter procuravit, ſuo eſt officio reſtitutus. 1173.

78 ANno Domini, M.C.LXXIII. Rex Anglorum *Henricus*, *Johanni* filio ſuo, cognomento *Sine terra*, vix ſeptennem filiam *Huberti* comitis de *Moriana* primogenitam, quam ex relicta *Henrici* ducis ſuſtulerat, in ſponſam accepit. Eodem etiam anno *Robertus* Abbas *Beccenſis*, pridiè Nonas Martij apud *Lamehitham*, præſentibus ſuffraganeis eccleſiæ *Cantuarienſis*, in Archiepiſcopum præfatæ eccleſiæ eſt electus. Sed Abbas ille electioni factæ penitùs contradixit, utrùm puſillanimitatis intuitu, an religionis, incertum eſt.

79 EOdem anno, Rex *Henricus* juvenis in conſilio abiens impiorum, animum ſuum à patre divertit, & ad ſocerum ſuum Regem *Francorum* ſeceſſit. Quo facto, *Richardus* dux *Aquitanniæ* & *Gaufridus* comes *Britanniæ*, conſilio matris ſuæ (ut dicebatur) *Alienor* Reginæ, fratrem potiùs elegêrunt ſequi, quàm patrem. Fiunt undique conjurationes, fiunt rapinæ & incendia, & ſic ut creditur, in ultionem beati *Thomæ* martyris ſuſcitavit Deus viſcera Regis *Henrici* contra eum, videlicet filios ſuos, qui ipſum uſque ad mortem perſequuti ſunt, ſicut ſequens hiſtoria declarabit. Eodem anno *Radulphus* de *Warnevilla*, ſacriſta *Rothomagenſis* & theſaurarius *Eboracenſis*, conſtitutus eſt Angliæ *Cancellarius*. Per idem tempus, ad inſtantiam Cardinalium *Alberti* & *Theodivi*, Rex Anglorum *Henricus* liberas fieri electiones vacantium eccleſiarum conceſſit. Porrò *Richardus* Pictavienſis Archidiaconus ad *Wintonienſem*, *Gaufridus* Archidiaconus ad *Helienſem*, *Gaufridus Lincolnienſis* Archidiaconus ad *Lincolnienſem*, *Reginaldus Sariſberienſis* Archidiaconus ad *Bathonienſem*, *Robertus Oxonienſis* Archidiaconus ad *Herefordenſem*, & *Johannes Ciceſtrenſis* Decanus ad *Ciceſtrenſem* eccleſias ſunt electi; Regis Juſtitiario aſſenſum præbente.

Rex Henricus juvenis, à Patre deficit.

80 EOdem anno, pridiè nonas Julij, ſuffraganei *Cantuarienſis* eccleſiæ, & ejuſdem loci ſenior pars conventus de electione Archiepiſcopi tractantes, elegerunt *Richardum* Priorem *Dovernenſem*. Igitur electione facta, electus ille, Regi fidelitatem juravit, ſalvo ordine ſuo, nulla prorſus habita mentione de regni conſuetudinibus conſervandis. Acta autem ſunt hæc, apud *Weſtmonaſterium* in capella ſanctæ *Katherinæ*; juſtitiario aſſenſum præbente. In hoc quoq; Concilio, recitatæ fuerunt literæ domini Papæ: in audientia epiſcoporum omniū ac Baronum, hæc inter cætera continentes. *Univerſitatem veſtram monemus, & authoritate qua fungimur diſtrictè præcipimus, ut natalem* Thomæ *martyris glorioſi* Cantuarienſis *olim Archiepiſcopi, diem videlicet paſſionis ejus ſolemniter ſub annis ſingulis celebretis, & apud eum, votivis orationibus ſatagatis peccatorum veniam promereri: ut qui pro* Chriſto *in vita exilium, & in morte virtutis conſtantia martyrium pertulit paſſionis, fidelium jugi ſupplicatione interpellatus, apud Deum pro nobis intercedat.* Apicibus autem vix perlectis, levaverunt vocem omnes in ſublime dicentes: *Te Deum laudamus.* Et quoniam ſuffraganei ejus debitam patri reverentiam aut exulanti, aut ab exilio revertenti, vel etiam reverſo non exhibuerant, ſed potiùs fuerāt perſecuti, ut ſuum publicè omnibus confiterentur errorem, & iniquitatē, ex ore unius epiſcopi, c[illegible]iū epiſcoporum eſt expreſſa confeſſio dicentis: *Adeſto Domine ſupplicationibus noſtris, ut qui ex iniquitate noſtra reos nos eſſe cognoſcimus, beati* Thomæ *martyris tui atque pontificis interceſſione liberemur.* Eodem anno *Maria* ſoror ejuſdem martyris, Rege jubente, facta eſt abbatiſſa *Berkingenſis*. Per idem tempus Rex *Henricus* juvenis, caſtrum *Gornaci* obſedit, & cepit in eo *Hugonem* dominum caſtri, & filium ejus, cum viginti quatuor militibus, caſtrum ſuccendit, & burgenſes ad redemptionem coëgit. Quo etiam tempore *Robertus* comes *Legeceſtrenſis*, & cum eo *Willielmus* de *Tankervilla*, cum multis Comitibus & Baronibus, Regem patrem relinquentes, ad Regem filium transfugium fecerunt. Ipſo anno quoque vir prudens & religioſus *Willielmus* Abbas *Redingiæ* aſſumptus eſt in Archiepiſcopum *Burdegalenſem*.

Richardus *Prior* Doverānēſis *in Archiepiſcopum* Cantuarienſem *eligitur.*

81 EOdem anno, Rex *Francorum Lodowicus* ad *Normanniam* penitùs devaſtandum, innumerabilem exercitum congregavit. Qui quantocius *Normanniam* ingreſſus, caſtrum *Albaremalenſe* cepit, & *Willielmum* ejus dominum cum comite *Simone* & pluribus aliis ad deditionem coëgit. Demùm cepit caſtrum *Driencourt*, & cuſtodiæ deputavit. Indéque ad caſtrū de *Archis* progrediens, amiſit in itinere *Benoniæ* comitem: unde comes

Rex Francorū Normanniam depopulans monitus à Rege Anglorum repetit Galliam.

1173.

comes *Flandrensis* de morte comitis fratris sui animo nimis consternatus, ad propria remeavit.

Patientia Regis Henrici.

REx *Henricus* senior, inter hæc omnia *Rothomagi* morabatur, æquo animo, ut populo visum est, ferens ea quæ fiebant, & solito frequentiùs venatui indulgens, ad se venientibus vultum hilariorem prætendit. Dilabebantur autem ab eo hi, quos ab annis puerilibus educaverat: credentes dominationem filij illicò imminere. Sedente quoque Rege *Francorum* cum Rege filio Regis, in obsidione *Vernolij*, Rex pater nuncios direxit ad Regem *Francorum*, mandans ut cum festinatione à *Normannia* recederet, alioquin ipsum eo die hostiliter visitaret. Quod audiens Rex *Francorum*, cum sciret Regem *Anglorum* esse potentissimum, & animo amarum, fugam inire potiùs quàm pugnare decrevit, & sic à facie Regis *Anglorum* fugiens, intra *Galliam* se cum festinatione recepit. 82

Legecestria capitur.

EOdem anno, quinto Nonas Julij, Rege jubente, obsessa *Legecestria* dicitur, eo quòd comes dominus urbis, Rege patre relicto, ad Regem filium confugit. Sed urbe tandem pro maxima parte combusta, cives de pace tractaverunt, datis Regis trecentis libris, ut haberent, quò vellent, licentiam abeundi. Concessa est ergò eis tali conditione licentia, ut in urbibus Regiis vel Castellis locum susciperent habitandi. Dispersi sunt nobiles civitatis: & quia Regem nimis in defensione suæ civitatis offenderant, locum tuti refugij quærebant, ut minas & gravamen Regis evaderent. Tunc igitur ad terram sancti *Albani* Anglorum protomartyris, & sancti *Eadmundi* Regis & martyris, quasi ad sinum protectionis confugerunt. Quia tunc temporis tanta fuit eorum reverentia, ut eorum Burgi, omnibus transfugis, asylum & tutam protectionem ab hostibus præbuerint. Illis autem abeuntibus, subversæ sunt portæ civitatis, pars murorum destructa est, militibus castello inclusis dantur induciæ usque ad festum sancti *Michaelis*, & sic quinto Kalendas Augusti obsidio est soluta. Quo facto, Rex *Scotorum Willielmus*, provinciam *Northanhumbrorum*, quæ *David* Regi avo suo data fuerat, & longo tempore possessa, à Rege repetens, repulsam invenit. Qui exercitum congregans tam *Wallensium* quàm *Scotorum*, per fines episcopi *Dunelmensis* securum habuit transitum, donec villis quàm pluribus succensis, mulieribus & parvulis interfectis, prædam inpreciabilem congregavit. Ad propulsandam ergò tantam injuriam, magnates *Angliæ* occurrentes, Regem *Scotorum* ad sua redire compulerunt. Qui ejus vestigia insequentes, totum *Lodonesium* incendio tradiderunt. Quicquid extra muros reperiunt, *Anglis* cessit in prædam, & sic ad instantiam Regis *Scotorum*, datis usque ad festum sancti *Hilarij* induciis, magnates *Angliæ* cum victoria remeârunt. 83

Asyla Angliæ.

Scoti Angliam *depopulantes ad sua redire coguntur.*

Comes Legecestrẽsis *cum copiis suis in* Angliam *trajicit.*

AUdiens autem *Robertus* comes *Legecestrensis*, quæ de civitate sua facta fuerant, tractus dolore cordis intrinsecùs, cum uxore in *Angliam* reversurus, per *Flandriam* transitum fecit. Ubi *Normannorum* & *Flandrensium*, tam equitum quàm peditum, plurima sibi suffragante caterva, naves ascendit, & velis in altum expansis, applicuit in *Suthfolca* apud *Waletunam*, tertio Kalendas Octobris. Qui navibus cum festinatione egressus, castrum ejusdem villæ obsedit, sed nihil omninò profecit. Indéque progrediens, tertio Idus Octobris castellum de *Hagenet* invasit, cepit & succendit, & milites triginta intus captos ad redemptionem coëgit. Regrediens inde ad *Framingham*, cùm mora ejus onerosa *Hugoni Bigoti* castelli Domino videretur, necessitate ductus, animum direxit, & gressum ad *Legecestriam* visitandum. Iter igitur arripiens, proposuit *Burgum* sancti *Eadmundi* ex industria itinerans, sinistrare. Quod exercitum Regis *Angliæ*, qui ad patriæ illius custodiam fuerat assignatus, non latebat. Stipatus ergò comes *Legecestrensis* milite copioso, qui paratus ad pugnam erat in tribus millibus *Flandrensium*, quos viæ participes tunc habuit, non minimùm confidebat. Inito itaque certamine, & ictibus ictuum assiduitate compressis, post belli varios eventus, Comes & Comitissa, *Flandrenses*, *Normanni*, & *Franci*, & qui cum eis venerant omnes capiuntur, decimo sexto Kalendas Novẽbris, & vinculis mancipantur. Comitissa verò superba nimis annulum habens in digito cum gemma pretiosissima, in amnem propè fluentem præ indignatione projecit, nolens hostes suos de sua captione tantum habere proventum. Tandem pars major *Flandrensium* occiditur, pars quædam submergitur, pars minima ad vincula trahitur subeunda, quò carcerali custodiæ deputetur. 84

Comes cum suis superatus & captus.

REge *Anglorum* patre apud *Rothomagum* commorante, nunciatum est ei, electam Regis filij sui militiam apud *Dolensem* urbem à suis à *Brebanciis* & ruptariis circumclusam. Qui continuò equos ascendens, sequenti mane ad urbem pervenit memoratam, 85

&

&militiam filij sui, sibi repugnantem per dies paucos comprehendit. Sed priusquam veniret, hostium suorum maxima multitudo à suis ruptariis fuerat interempta. Captus est ibidem comes *Cestrensis Ranulphus*, qui nuper transfugium fecit ad filium suum dominum Regem juniorem. *Radulphus* quoque de *Fulgeriis*, *Willielmus Patricius*, *Radulphus* de la *Haie*, *Hasculphus* de *sancto Hilario*, & cum istis milites viginti quatuor. Eodemque tempore magnates *Angliæ* cum exercitu infinito ad *Hugonis Bigod* superbiam reprimendam, contra ipsum profecti sunt, & cùm de facili posset expugnari, sicut omnibus videbatur, interventu pecuniæ, datis & acceptis induciis usque ad Pentecosten, quatuordecim millia *Flandrensium* armatorum stipendiariorum stipato agminibus, per *Essexiam* & *Cantiam* securum episcopi præbuerunt conductum, & apud *Doveram* naves ad transfretandum paraverunt. Sed nunquam ultra illud tempus comes ad plenum respiravit. Eodem anno electus *Cantuariensis Romam* proficiscens, habuit in comitatu *Bathoniensem* electum.

1174.

86 ANno Domini, M. C. LXXIV. *Rogerus* de *Molbraio* à fidelitate Regis senioris recedens, in insula *Axiholm* castellum ab antiquo dirutum reparavit. Ad quem multitudo *Lincolniensium* navigio transvecta, castellum obsedit, Constabularum & milites omnes ad deditionem coëgit, & castellum subvertit. Eodem tempore, pridiè Kalendas Maij, Rex *Anglorum* senior, cùm audisset militiam *Richardi* filii sui urbem *Xantonicam* occupasse, sumptis secum *Pictaviensibus*, ad ejus liberationem processit. Milites illi nec Deo nec sanctæ ecclesiæ reverentiam exhibentes, majorem ingressi ecclesiam ipsamque in castellum redigentes, armis & victualibus impleverunt. Cùm autem Rex hostes in tribus munitionibus considère edoctus fuisset, ad eos invadendum operam impendit. Duobus igitur munitionibus illicò subjugatis, ad majorem ecclesiam militibus armatis & latrocinatoribus refertam, accessit, ita ut non eam impugnaret, sed à sordibus liberaret. Capti sunt autem tam in ecclesia, quàm in aliis locis milites sexaginta, cum balistariis quadringentis. Positis igitur in securitate finibus illis, Rex in *Normanniam* reversus est, necessitate compulsus. *Philippus* enim Comes *Flandrensis*, præsente Rege *Francorum Lodowico* & majoribus regni illius; tactis sacrosanctis reliquiis, juraverat, quòd infra dies quindecim, post instans festum sancti *Johannis*, in manu robusta *Angliam* intraret, & Regis eam juvenis subjiceret potestati. Qua fiducia Rex junior tractus, pridiè Idus Julij apud *Witsant* venit, *Radulphum* de la *Haie* in *Angliam* cum multa militia transmissurus. Comes *Flandrensis* trecentos & octodecim milites probatissimos ad transfretandum præmisit: sed postquàm apud *Arewellam* in *Angliam* sunt appulsi, decimo octavo Kalendas Julij, sociis eorum maxima ex parte periclitatis, *Hugonem Bigod* comitem secum illicò assumpserunt. *Norwicum* invadentes ceperunt, & infinitam inde pecuniam sustulerunt, multos abduxerunt captivos decimo quarto Kalendas Julij, & ad redemptionem gravissimam compulerunt. Quod videntes Justiciarij Regis, de consilio communi miserunt ad Regem, *Richardum Wintoniensem* electum, qui pericula, quæ *Angliæ* imminebant, fideliter intimaret. Qui celeriter in *Normanniam* transvectus, omnia quæ fiebant in *Anglia*, remota falsitate, narravit.

Norwicum *captum*.

87 REx autem talem nuncium debita cum veneratione suscipiens & se ad transfretandum præparans, Reginam *Alienor*, Reginámque *Margaretam*, filium & filiam *Johannem* & *Johannam*, secum adduxit. Comitem quoque *Legecestrensem*, & comitissam, aliósque quàm plures, quos habebat in vinculis, ante faciem suam *Barbeflavium* præmisit. Ubi navibus congregatis, cum innumera armatorum copia impiger naves conscendit, sed ventus in contrarium veniens, transitum ea die nautis reddebat suspectum. Cùm autem mare Rex turbulentum cognovisset, erectis in cœlum luminibus, palam cunctis audientibus ait: *Si ea quæ ad pacem sunt cleri & populi habeam in proposito, si pacem in adventu meo dare Rex cœlorum disposuerit, tunc pro sua misericordia indulgeat mihi portum salutis. Si autem adversus fuerit, & regnum Angliæ in virga furoris visitare decreverit, nunquam mihi concedat fines attingere regionis.* Oratione itaque completa, ipsa die tranquilla navigatione cum rerum indemnitate, ad portum *Hamonis* applicuit. Deinde in pane jejunans & aqua, ab ingressu civitatum abstinuit, quousque vota orationum persolveret mente concepta beato *Thomæ* Cantuariensi Archiepiscopo, ac martyri glorioso. Cùm autem *Cantuariæ* appropinquasset, equo desiliens, & Regiam majestatem prorsùs deponens, nudus pedes, faciem peregrinantis, pœnitentis & supplicantis assumens, tertio Idus Junij feria sexta, ad ecclesiam majorem pervenit, & cum gemitibus & suspiriis alter *Ezechias*

Rex Hēricus *in* Angliam *trajicit*.

1174. *chias* lachrymarúmque affluentia, petiit sepulchrum martyris gloriosi. Ubi toto corpore prostratus, manibúsque in cœlum expansis, diutiùs in oratione permansit. Interim per os episcopi *Londonensis* sermonem ad populum habentis, Rex Deum & martyrem beatum in animam suam invocans, publicè protestatus est, quod mortem martyris nec mandavit, nec voluit, nec suo artificio perquisivit. Sed quoniam interfectores martyris gloriosi, ex verbis ejus non satis circumspectè prolatis, occasionem sumpserant Archiepiscopum perimendi, ab episcopis, qui tunc præsentes erant, absolutionem petiit, carnémque suam nudam disciplinæ virgarum supponens, à singulis viris religiosis, quorum multitudo magna convenerat, ictus ternos vel quinos excepit. Vestibus igitur resumptis, muneribus pretiosis martyrem honoravit, assignans insuper annui census quadraginta libras, ad luminaria circa sepulchrum martyris continuanda, reliquúmque diei ac noctis sequentis, in amaritudine mentis transegit. Orationibus igitur, vigiliis & jejuniis deditus, usque in diem tertium ab alimentis abstinuit. Unde beatum martyrem sibi reddens placabilem, ipsa die sabbathi, quia sibi ab eo indulgentiam dari postulabat, tradidit Deus Regem *Scotiæ Willielmum* in manus suas, apud *Richemont* Castellum, custodiæ mancipatum. Ipsa etiam die Sabbathi Rex filius ejus, navibus, quas congregaverat ad transfretandum in *Angliam*, ut eum subjugaret, dissipatis penitùs, & ferè submersis, coactus est ad *Galliam* redire.

Disciplina Henrici *secundi.*

DE captione Regis *Scotorum*, ut breviter dicatur, dum *Northanhumbriam* intraret, 88
sicut in anno præterito, ut eam subjugaret, & suo regno hostiliter copularet, occurrerunt ei magnates regionis, & commisso campestri prælio, ipsum ceperunt, & vinculis arctioribus constrinxerunt. De formicis autem *Scoticis* tot interfectæ referuntur, quòd numerum omnem excedere dicebantur. Rege autem apud *Richemont* castellum carcerali custodiæ deputato, videtur impleta *Merlini* prophetia dicentis: *Dabitur Maxillis ejus frænum, quod in Armorico sinu fabricabitur.* Sinum *Armoricum* vocans castellum de *Richemont*, ab *Armoricis* principibus, & tunc ab antiquis temporibus hæreditario jure possessum. Ut autem veraciter perstringamus beneficia, quæ Regi *Henrico* Deus post satisfactionem, quam sibi exhibuit & beato martyri, & in articulo temporis præstitit per ejusdem sancti intercessionem, intelligamus ea quæ sequuntur. Rex autem *Henricus* votis orationum completis, à *Londoniensibus* susceptus est reverenter. Inde ad *Huntendonam* progrediens, castellum obsedit & subjugavit, decimo quarto Kalendas Augusti. Ubi milites *Legecestriæ* ad Regem accedentes, reddiderunt Castella de *Grobi* & *Muntsorell*, ut cum Domino suo mitiùs se haberet. Undecimo Kalendas Augusti, proceres *Norensses*, ducem habentes electum *Lincolniensem*, Regis videlicet filium, *Malessart* Castellum *Rogeri* de *Molbraio*, viribus subjugârunt. Rex *Henricus*, turmis militaribus undique ad eum confluentibus, cùm apud sanctum *Eadmundum* copiosum congregasset exercitum, duo castella *Hugonis Bigod*, *Bungeie* & *Framingham* obsidere decrevit. Comes autem non habens fiduciam resistendi, datis mille marcis cum obsidibus, pacem Regis obtinuit, octavo Kalendas Augusti. Tunc multitudo *Flandrensium*, quam *Philippus* comes in *Angliam* miserat, ut præmissum est, præstito juramento, quòd fines *Angliæ* ampliùs hostiliter non intrarent, cum licentia Regis ad propria remeavit. Militia etiam Regis juvenis, cui præerat *Radulphus* de la *Haie*, absque impedimento ab *Anglia* recessit. *Robertus* comes de *Ferrariis*, & *Rogerus* de *Molbraio*, quorum Castella *Trese* & *Stutebiri*, tunc obsidebantur à Rege, missis ad Regem legatis, pacem ejus impetrârunt. *Willielmus* comes *Gloverniæ*, & *Richardus* comes de *Clare*, Regi occurrêrunt, suo mandato in omnibus parituri. Sic Rex magnificus per intercessionem martyris gloriosi, hostibus superatis, & rebus *Angliæ* pacificatis, septimo Idus Augusti in *Normanniam* transfretavit, ducens secum Regem *Scotorum*, Comitem *Legecestrensem*, & *Hugonem* de *Castello*, quos in vinculis retinebat. 89

Rex Scotorum *capitur.*

Prophetia Merlini.

CUm autem Rex *Henricus* tertio Idus Augusti applicuisset, invenit *Rothomagensem* civitatem obsessam. *Lodowicus* enim Rex *Francorum* & *Henricus* Rex juvenis, cum comite *Flandrensi Philippo*, in absentia Regis *Anglorum*, cum exercitu copioso supervenerant, & requiem non dederant civibus obsessis. Sed Rex *Francorum*, cùm *Anglorum* Regem supervenire didicisset, succensis machinis, non sine famæ dispendio recessit; atque in ejus fuga milites *Anglorum* arma plurima & instrumenta bellica rapuerunt. Eodem anno Archiepiscopus *Cantuariensis* à *Roma* rediens, pallium & primatum *Angliæ* reportavit. Veniens apud *Londonias* tertio Kalendas Septembris, vacantium ecclesiarum

Rothomagi *obsessum.*

personas principales quæ sibi pastores elegerant, convocavit. Ubi electionibus confirmatis, *Wintoniensem*, *Heliensem*, *Herefordensem* & *Cicestrensem* electos pariter consecravit: *Gaufridus* verò *Lincolniensis* electus, quia nondum electio ejus fuerat confirmata, transfretavit in propria persona, *Romam* iturus, vel ad ipsam nuncios transmissurus. 1175.

90 ANno Domini M. C. LXXV. *Lodowicus* Rex *Francorum* & comes *Flandrensium*, sumptibus tædiosis affecti, quos pro Rege *Anglorum* juvene impenderant, & damna sibi ac suis illata, & interfectiones ad memoriam revocantes, promiserunt se velle ab infestatione *Normannorum* animum revocare. Unde filios Regis *Angliæ*, quos paternam maledictionem, odium cleri, populorum imprecationem noverant incurrisse, ut ad patris gratiam redire possent, summoperè satagebant. Rex *Angliæ* igitur per internuncios omnes adversarios suos ad pœnitentiam revocatos intelligens, ipsos apud *Cenomanniam* ad suum venire colloquium procuravit: ubi à *Gaufrido* primitùs, & *Richardo* filiis suis homagium & fidelitatem accepit. Post dies autem paucos, apud *Burum* in *Normannia* venit ad eum Rex filius ejus, cum Archiepiscopo *Rothomagensi*, & alijs episcopis & baronibus multis, & cum multa lachrymarum effusione ad pedes patris prostratus, misericordiam precabatur. Rex autem formam induens patrisfamilias, rèdeunte filio suo prodigo, motus pietate super filio, quem totis visceribus diligebat, intelligens eum ex corde loqui, iram & omnem ei indignationem remisit, atque ejus homagium, addito juramento, suscepit. Omnibus igitur benè pacificatis, & osculis undique ex corde collatis, Rex pater milites nongentos & sexaginta novem, quos tempore belli ceperat, sine redemtione à vinculis soluit, paucos verò, quorum facinus enorme principem mansuetissimum ad iracundiam provocaverat, arctiori custodiæ tradidit mancipandos. Rex verò filius, eodem modo milites quos jure belli ceperat, quorum numerus ad centum & eo ampliùs excreuerat, sine pecunia relaxavit. Tunc Rex pater, literas in omnes fines suæ dominationis formam hujus pacis continentes direxit, ut omnes quos generale discrimen belli afflixerat, communis læticia recrearet. Continebant insuper literæ, quòd omnia castella quæ munita fuerant tempore belli contra ipsum, ad illum redigerentur statum in quo erant, quando guerra incepit. Eodem anno Concilium generale habitum est apud *Westmonasterium*, quinto decimo Kalendas Julij; præsidente *Richardo Cantuariensi* Archiepiscopo & Apostolicæ sedis legato. *Rogerus* verò *Eboracensis* Archiepiscopus, Concilio noluit interesse. Obijt quoque *Reginaldus* Comes *Cornubiæ*. *Hugo Petroleonis* diaconus Cardinalis, venit Legatus in *Angliam*; & præstitit authoritatem tradendi clericos ante judicem sæcularem, pro forisfacto forestæ & laico feudo in favorem Regis.

Pax inter Henricum tertium & Patrem.

91 EOdem anno, *Willielmus* Rex *Scotorum* apud *Falesiam* tentus in vinculis, cum Rege *Anglorum* pacem fecit in hunc modum, sexto idus Decembris. *Rex Scotorum devenit homo ligius Regis Anglorum, de regno Scotiæ & omnibus terris suis, & homagium fecit ei & ligantiam ut Domino suo speciali, &* Henrico *filio ejus, salva fide patris sui.* Et similiter omnes episcopi cum Comitibus ac Baronibus de regno *Scotiæ*, de quibus Rex *Anglorum* homagium voluit & fidelitatem habere. Et non solùm sibi, sed & successoribus Regis, ipse & successores sui in perpetuum, sine malo ingenio, caverunt. Hæc est forma chartæ vera, quæ est in thesauro, ubi appensa sunt omnia sigilla episcoporum & Baronum *Scotiæ*. *Rex præterea Scotorum & omnes homines sui, nullum amodò fugitivum de regno* Angliæ *recepiabunt in* Scotia, *nec in alia terra sua: sed Rex* Scotiæ *& homines ejus eum capient, & illum Regi* Anglorum *vel suis Justiciarijs reddent.* Pro hac autem conventione & fine firmiter observando, dedit Rex *Scotorum* Regi *Anglorum* & successoribus suis Castella de *Berwicke*, de *Rokesburc* in perpetuum possidenda. Et si Rex *Scotorum* aliquo tempore contra hoc venire tentaverit, episcopi *Scotiæ* cum Comitibus & Baronibus contra Regem suum tenebunt, & episcopi terram ejus sub interdicto ponent; donec ad Regis *Anglorum* obsequium revertatur. Igitur Rex *Scotorum* datis obsidibus, redijt in *Angliam*, sub libera deputatus custodia, donec Castella quæ Regi pepigerat, pro illius arbitrio redderentur. Castella verò per *Angliam* & *Normanniam* multorum, quæ tempore discriminis inter patrem & filium constructa fuerant, passim eversa sunt; Rege jubente, filióque non contradicente.

Conditiones quibus Rex Scotorum carcere liberatus, pacem obtinuit.

92 ANno Domini M. C. LXXVI. Reges *Anglorum*, pater & filius, in *Angliam* venientes, per dies singulos in eadem mensa sunt refecti, & idem thalamus fomenta quietis eisdem de noctibus ministravit. Et properantes simul, ut beatum *Thomam* martyrem egregium

1176. egregium visitarent, cum omni humilitate orationum & mansuetudine vota peregerunt. Indéque per *Angliam* pariter profecti, pacem singulis, & justiciam tam clericis quàm laicis promiserunt, & id opere compleverunt. Eodem anno, *Willielmus* de *Brausia* multitudine *Wallensium* in Castello de *Bergamini* callidè convocata, prohibuit, ne quis gladium ferret viator, vel arcum. Sed illis hujusmodi decreto contradicentibus, capitali omnes sententia condemnavit. Qui (ut proditionis suæ nequitiam quasi sub velamine honestatis palliatam intelligas) hoc fecit in ultionem avunculi sui *Henrici* de *Hereford*, quem ipsi in sancto sabbato Paschæ anteà peremerunt. Eodem anno, *Richardus* Cantuariensis Archiepiscopus in diocesi sua, quæ ab antiquis temporibus uno tantum fuerat Archidiacono contenta, ultimis his diebus, tres Archidiaconos constituit, *Savaricum* scilicet, *Nicolaum*, & *Herebertum*. Eodem anno *Johannes* Decanus *Sarisberiensis* consecratus est antistes *Norwicensi*. Nec multò pòst Rex *Anglorum* fecit complanari castella de *Legecestria*, *Hunteudonia*, *Waletonia* de *Grobi*, & *Stutesberie*, de *Haie* & de *Trec*, & alia quàm plurima; in ultionem injuriam, quas ipsi frequenter intulerant dominis castellorum. Deinde idem Rex per consilium filij sui & episcoporum, constituit Justiciarios per sex partes regni, in qualibet parte tres, qui juraverunt, quòd cuilibet jus suum conservarent illæsum.

Tres Archidiaconi per diocesim Cantuariensem constituuntur.

Rex Legato Papæ concessit quatuor capitula.

93 VEniente eodem tempore in Angliam *Petro Leone* legato sedis Apostolicæ, quatuor ei Rex concessit capitula, quæ sequuntur in regno *Angliæ* observanda. Primò, quod de cætero clericus non trahatur ante judicem sæcularem personaliter pro aliquo crimine vel transgressione; nisi pro foresta & laico feudo, unde Regi vel alii domino sæculari laicum debetur servitium. Secundò ut Archiepiscopatus, episcopatus, vel Abbatiæ, non teneantur in manu Regis ultra annum, nisi pro causa evidenti vel necessitate urgente. Tertiò concessit, ut interfectores clericorum convicti vel confessi, coram Justiciario regni, præsente episcopo puniantur. Quartò quòd clerici duellum facere non cogantur. Eodem anno *Johanna* filia Regis *Siculo* Regi nuptura, quinto Idus Novembris apud sanctum *Ægidium*, in conspectu virorum illustrium, tradita est marito. Quo utique tempore, universæ *Angliæ* castella sunt ad imperium Regis custodiæ deputata. Hoc quoque tempore *Willielmus* comes *Gloverniæ*, cùm filium non haberet, ægrè ferens hæreditatem inter filias dividendam, *Johannem* sine terra Regis filium sibi constituit successorem. *Hugo Petro Leonis* legationis suæ cursu cancellato, transfretavit. Rex *Henricus* dedit filiam suam juniorem Regi *Apuliæ*, & sexto Kalendas Septembris transfretavit. Obiit *Richardus* comes de *Strigoil*, comes etiam *Willielmus* de *Arundell* obiit quarto Idus Octobris apud *Waverle*, & sepultus est apud *Wimundham*; cellam scilicet ecclesiæ sancti *Albani*, cujus cellæ patronus fuisse dignoscitur. *Walterus* quoque Prior *Wintoniensis* factus est Abbas *Westmonasteriensis*.

A. defonsus Castellæ, & Santius Navarræ, *intercessione Regis* Anglorum *pacem ineunt.*

94 CIrca dies istos, *Aldefonsus* Rex *Castellæ*, gener Regis *Angliæ*, & *Sanctius* Rex *Navarorum* avunculus ejus; discordes ad invicem, missis ad Regem *Angliæ* Legatis, se staturos illius arbitrio juraverunt. Nunciis quoque apud *Westmonasterium* in præsentia Regis, episcoporum, Comitum, Baronum constitutis; illi qui causam *Aldefonsi* Regis tuebantur, proponebant: *Santium* Regem *Navarorum* memorato Regi *Castellæ*, dum adhuc pupillus esset & orphanus, castella & terras *Legionum*, videlicet *Navarret*, *Authlena*, *Aptol*, & *Agosen*; cum pertinentiis suis, quæ pater suus, die qua decessit, & ipse post aliquot annos quietè possederat, injustè & violenter abstulisse: unde domino suo restitutionem fieri postulabant. Illi autem quibus causa *Santij* Regis commissa fuerat, nihil eorum quæ ab aliis proposita fuerant, contradicentes; asserebant *Aldefonsum* præfatum, *Santio* prænominato castella *Legiu* scilicet, *Portel*, & castellum quod tenet *Godin*, per guerram & injustè abstulisse. Parte altera in nullo sibi contradicente eorum domino suo restitutionem fieri pari instantia flagitabant. Nuncij prætereà in jure confessi sunt palam, inter Regis præfatos, treugas usque in septennium fide interposita, fuisse firmatas. Rex igitur *Anglorum*, habito cum episcopis, Comitibus & Baronibus Concilio super querelis pretaxatis, hinc inde violenter & injustè ablatis, cùm nihil contra violentiam utrinque propositam à parte alterutra responderetur alterutri, nec quicquam quo minùs restitutiones quas petebant, faciendæ essent, allegaretur; plenariam utrique parti supradictorum, quæ in jure petita erant, restitutionem judicavit. Adjunxit etiam treugas præfatas inter eos fide firmatas, usque ad constitutum terminum esse inviolabiliter observandas. Judicavit etiam pro bono pacis, ut Rex *Aldefonsus* donet liberaliter *Santio* Regi

gi singulis annis usque ad decennium, tria millia *Marabotinorum*; & sic pacem haberent ad invicem, & perpetuam amicitiæ firmitatem. In eisdem sanè diebus, nuncij *Manuelis Constantinopolitani* Imperatoris, nuncij Romani Imperatoris *Frederici*, nuncij *Willielmi Treverensis* Archiepiscopi, nuncij Ducis *Saxonici*, nuncij *Flandrensis* comitis *Philippi*, quos varia trahebant negotia, tanquam ex condicto, pridiè Idus Novembris in curia Regis *Anglorum*, simul apud *Westmonasterium* convenerunt. Hæc ideò dicimus, ut notum sit omnibus, quantæ Rex *Henricus* sapientiæ fuerit, quantæque magnificentiæ, ad cujus audientiam totius ferè orbis consilia, & dubia principum discutienda, judicio pervenerunt. 1177.

Sapientia Regis Henrici.

95 ANno Domini, M.C.LXXVII. amotis ab ecclesia *Walthambensi* canonicis, quos seculares vocant, introducti sunt regulares, authoritate summi pontificis, in vigilia Pentecostes, Rege procurante *Henrico* & præsente. Et eadem die *Radulphus* Cicestrensis canonicus, de manu *Londoniensis* episcopi curam ecclesiæ prædictæ suscipiens, ipsi tanquam Diocesano de canonica subjectione servanda, verbis se obligavit expressè. Ex fratribus cum eo introductis, Prior est ab eodem episcopo assignatus, & in sua sede solemniter collocatus.

96 EOdem quoque anno, *Philippus* Comes *Flandrensis*, & *Willielmus* de *Magna villa*, profecti sunt *Hierosolymam*. *Fredericus* Imperator venit ad pedes *Alexandri* Papæ: audivit enim & certificatus est super hoc, quòd cùm fugeret à persecutione Imperiali, & non erat ei tutus transitus per terram, immò per mare, exorta tempestate, assumpsit omnia ornamenta Papalia in navi, quasi celebraturus, & stans imperavit mari & ventus vice *Jesu Christi*, cujus vicarius erat, ut ait; & statim facta est tranquillitas magna. Quo audito, Imperator stupefactus, humiliatus satisfecit illi per omnia, timens tamen plùs Deum quàm hominem, & sic cessavit schisma. Quo etiam tempore Rex *Anglorum*, regno pro sua voluntate disposito, decimo quinto Kalendas Septembris in *Normanniam* transfretavit. Et confestim inter Regem *Francorum* & ipsum habito colloquio, hoc modo concordiam ineunt. *Ego* Lodowicus *Rex* Francorum, *& ego Rex* Anglorum *volumus ad omnium notitiam pervenire, nos, Deo inspirante, promisisse, & juramento confirmasse, quòd simul ibimus in servitium crucifixi, & ituri* Hierosolymam, *suscipiemus signaculum sanctæ crucis: & amodò volumus esse amici ad invicem, ita quòd uterque nostrûm alteri conservabit vitam, & membra & honorem terrenum, contra omnes homines. Et si quæcunque persona alteri nostrum malum facere præsumpserit, ego* Henricus *juvabo* Lodowicum *Regem* Francorum *dominum meum contra omnes homines: & ego* Lodowicus *juvabo Regem Anglorum* Henricum *contra omnes homines, sicut fidelem meum, salva fide, quam debemus hominibus nostris quamdiu nobis fidelitatem servabunt.* Acta autem sunt hæc apud Minantcourt, septimo Kalendis Octobris.

Pax inter Imperatorem Fredericum *& Papam.*

Forma pacti inter Anglorum *&* Gallorum *Reges initi.*

97 ANno Domini, M.C.LXXVIII. *Richardus* de *Luci*, *Angliæ* justiciarius, tertio Idus Junij, fundamenta jecit ad cõstruendam ecclesiam conventualem in honorem beati *Thomæ* martyris in loco qui vocatur *Westwode*, in territorio *Roffensi*. Eodem anno, Rex Anglorum *Henricus*, cùm per omnes provincias suæ potestatis, quæ vel *Francorum* liminibus vel montibus *Pyreneis*, vel *Britannico* vicinantur Oceano, munitiones obtinuisset, & omnia pro velle disposuisset, Idibus Junij, beatæ *Thomæ* martyris visitavit sepulchrum. Et paucis inde diebus evolutis, *Gaufridum* filium suum, octavo Idus Augusti, apud *Woodstocke*, cingulo militari donavit. Nix maxima & diuturna: animalia maritima involuta sunt fluctibus: Sol passus est eclipsim sexto Idus Januarij.

98 EOdem anno, vir quidam beati *Albani* martyris Burgum inhabitans, & loci illius indigena, inter convicaneos suos sine querela vixit. Hic ab ineunte ætate, quantum substantiæ mediocritas permittebat, honestè vivens, devotus ecclesiæ extitit frequentator. Dum igitur una noctium in strato jaceret, circa gallicinium intravit quidam decorus vultu & eleganti, statura procerus, thalamum suum interiorem: qui vestibus indutus candidis, virgam in dextra pulcherrimam bajulabat. In cujus ingressu domus confestim tota resplenduit, & quasi claritas solaris, interiora cubiculi perlustravit. Qui lecto appropinquans jacentem vocavit, & si dormiret, leniter requisivit: *Roberte* (inquit) dormis? Expavescentem *Robertum* timore vehementi, & supra modum admirans, ait: Quis es domine? Et ille: Ego sum martyr *Albanus*, qui ad hoc venio, ut annunciem tibi Domini voluntatem, de magistro meo (inquit) clerico, videlicet illo, per quem fidem Christi suscepi, de quo inter homines sermo frequens habetur, & spes fidelium sit, quòd futuris temporibus

1178. debeat revelari, licèt locus jam sepulturæ ab omnibus ignoretur. Surgens ergò velociter, circunda tibi vestimentum tuum, & sequere me, & ostendam tibi sepulchrum pretiosis ejus reliquiis insignitum. Surgens ergò *Robertus*, velociter vestitus & calceatus, sequutus est eum, & versus Aquilonem in strata publica gradientes perrexerunt pariter, donec ad planiciem quandam ab antiquo incultam, quæ sita est juxta viam Regiam, pervenerunt. Obiter colloquebantur, ut solet amicus cum amico coitinerante, tum de mœniis dirutæ civitatis, tum de amne diminuto, tum de strata communi adjacente civitati, tum de adventu beati *Amphibali* magistri sui in civitatem, tum de recessu ab invicem lamentabili, tum de utriusque passione. Et quæcunque *Robertus* interrogare volebat, martyr prompta responsione disserebat. Contigit autem, ut inter loquendum, quosdam mercatores de *Dunstaple* haberent obvios, qui manè interesse foro in pago sancti *Albani*, pro negotiis festinabant. Quorum adventum prædicens, ait martyr: Divertamus paulisper, donec pertransierint adventantes, ne fortè iter nostrum impediant percuntando, iter enim ab eo coruscavit. Quod & factum est. Cum autem pervenissent ad medium circiter itineris, ubi duæ arbores in medio stratæ fuerant, ait martyr: Hucusque duxi magistrum meum beatum *Amphibalum*, cùm ultimò in hac vita mundali lachrymabiliter colloquebamur, tunc ab invicem recessuri. Et nisi splendor, qui à martyre procedebat, obtutus *Roberti* reverberasset, & timor cum simplicitate refrænasset ipsum *Robertum*, de multis tam futuris quàm præteritis sanctus certificasset. Habebat autem locus ille grâtam planiciem, tam pascuis quàm fossis, in via hominibus ad pausandum aptam, in villa quæ *Redburnia* nuncupatur, tribus fermè milliaribus à sancto distans *Albano*. In hac sanè planitie duo colliculi eminebant, qui Colles vexillorum dicebantur, eò quòd circa illos populares fiebant concursus, quando populus fidelis, ex antiqua traditione, solemnem annuatim processionem ecclesiæ sancti *Albani* debita cum veneratione persolvere consuevit. Tunc sanctus *Albanus* à via paululùm declinavit, & apprehensa manu viri, duxit eum ad unum de colliculis, qui sepulchrum beati martyris continebat. Deinde converso ad eum vultu: hic (inquit) locus magistri mei reliquias tenet, hic ejus ossa contegit, & conservat. Et sic fatus, pollice viri terram adinstar crucis aperuit, & eversa cespitis modica portione, quoddam scrinium reseravit. Ex quo splendor nimius exiens, orbem Occiduum illustravit, & primò lucis suæ radios in mundi latitudinem copiosè diffudit. Quo facto, capsula recluditur, & loci planicies in statum pristinum reformatur. Stupet vir ille, & quid sibi super his sit agendum, à sancto postulat edoceri. Ad quem beatus *Albanus*: Signa locum diligenter, ut quæ in eo tibi sunt revelata mysterio, firmiùs adhæreant menti tuæ: veniet enim è proximo tempus, quandò hæc instructio tua specialis, generali profectui militabit, multísque proderit ad salutem. *Robertus* verò aëris & planiciei visum dimetiens, lapides quosdam, qui ibi jacebant, collegit, & ibidem quodam schemate locavit dicens: His metis de hoc sancto loco cras pleniùs edocebor. Et his dictis, surge, eamus hinc, & ad locum unde recessimus, revertamur. Illis autem per viam, qua venerant, revertentibus, cùm venirent ante portam ecclesiæ, erat domus *Roberti* remotior, sanctus suam intravit ecclesiam, & homo ille domum suam ingressus, proprio sese lecto recepit. Istud, non ut quidam fingunt detrahentes veritati, non ut somnium evenit, sed in veritate. Cui testimonium perhibet finalis rei eventus, & cujusdam fratris videlicet Monachi ecclesiæ sancti *Albani Gileberti* de *Sisseverne* testimonialis assertio, qui frequenter à prædicto *Roberto* rei seriem sciscitabatur, & diligenter veritatem sub attestatione tremendi judicij, ut potè vir prudens & literatus, medullitùs exploravit.

Amphibalus

VIr autem manè expergefactus, in ancipiti positus, fluctuabat, utrùm sub silentio 99 præteriret, an aliis, quæ non visu sed re, sine aliqua hæsitatione corporaliter gesta didicerat, revelaret. Si enim sileret, peccare metuebat in Deum: si rem publicaret, sannas hominum verebatur. Ista tandem animo sæpè revoluens homo, timore Dei timorem humanum absorbuit: & licèt adhuc verbum hoc communibus esset auribus absconditum, domesticos tamen suorum & privatos effecit conscios secretorum. Illi autem quod dicebatur in tenebris, in lumine proferebant: & quod in aure audierant, super tecta prædicabant. Factum est autem, ut hoc anno verbum istud per totam dissen inaretur provinciam, adeò quidem, ut ipsius frequentia monasterij beati martyris *Albani* claustrum intraret. Denique fama desiderata, quibusdam perferentibus, ad Abbatem *Simonem* ascenderat, cujus post Deum authoritate negotium illud robur erat specialiter habiturum.

Qui

Qui protinus gratiæ Dei laudes persolvit, & communicato consilio, electos de conventu fratres aliquot, ad locum quem vir ille ostensurus erat, eodem viro prævio, destinavit. 1178. Conventus domi devotis orationibus incumbebat, & fratres ductorem suum sequentes, videre martyrum reliquias properabant. Quò demùm pervenientes, invenerunt ibidem fidelium multitudinem, quos spiritus sanctus, de diversis provinciis in unum prospero prognostico collegerat, ut inventioni martyris interessent. Illis eventum rei præstolantibus, sæpè dictus homo præcedebat, fratribus planiciem ostendens sanctorum corpora continentem. Erat autem feria sexta ante solemnitatem beati *Albani*, quando hæc facta sunt: qua ejusdem sancti passio celebratur. Ab illo ergò die, usque quo elevati fuerunt sancti, loco illi custodia non defuit, sed fratres jugiter cum laicis affuerunt. Conventus interim abstinentiam vitæ suscepit arctioris, & statuto cum processione orationum suffragio, solenne jejunium populo prædicatur. Jam locus ille futuræ inventionis, nundinarum similitudinem præferebat, & recedentibus aliis, quos fervor devotionis adduxerat, alii quotidiè succedebant.

100 PORrò signorum initia, quæ adhuc sancti martyres in corde terræ latentes in auspicium spei melioris patrabant, multorum poterunt testimonio confirmari. Mulier namque quædam de *Gatesdene*, scapularum & renum debilitate per decem annos detenta, jam propter ægritudinis turpitudinem marito despectui habebatur: quæ proprios egressa fines, & per *Redburniam* transitum faciens, juxta sanctorum martyrum decubuit sepulturam; nec de loco surrexit, donec sanitati pristinæ redderetur. Altera de *Dunestaplia*, nomine *Cecilia*, in hydropisis ægritudine annis sedecim transactis, habentis in utero similitudinem præferebat. Hæc ad loca prædicta suæ salutis avida perveniens, illicò optatam recepit sanitatem. Item puella quinquennalis, quæ nunquam à nativitate pedes incesserat, semper parentum ministerio portabatur: hæc, quod multi fidelium conspexerunt, juxta locum prætaxatum collocata, cùm paululùm obdormisset, exiliit & incessit, parentúmque suspiria in lætitiam commutavit.

Duabus mulieribus ibi curatis, dum sanctus quæritur.

101 ILluxit interea sancta solemnitas beati *Albani* martyris consecrata, quam in se claram, istorum publicatio miraculorum reddidit clariorem. Admonentur fideles ad eleemosynas largiores, singulis usus parcior alimentorum indicitur, & iterata in crastinum processio instauratur. Sed interpositi quoque dies nequaquam ocioso transière discursu, sed usque in horam inventionis sanctorum, miraculis evidentibus coruscabat. Nempe vir quidam de *Kyngesberia*, fodientes & sanctos quærentes irridens, nocte cum aliis venit ad locum, pari quidem via, sed voluntate diversa. Qui confestim arreptus à Dæmonio, furiosum evidenter expressit, & vestes dirumpens, abjecit: & qui alios deridens, spectatum venerat fodientes, spectaculum omnibus est effectus. Cúmque cunctis videntibus, diutiùs torqueretur, corripientis Dei manus cessavit, & demùm castigatus, incolumis ad propria repedavit. Alius autem sanctos quærentes verbis subsannatoriis illudens, statim divinæ subjacuit ultioni. Nam inter loquendum gravi correptus incommodo, in brevi blasphemum spiritum exhalavit. *Algarus* de *Dunestaplia*, cùm ad locum eundem dolium cervisia plenum, ad vendendum rheda portari fecisset, accessit ad eum æger quidam & pauper, rogans simpliciter ob martyris amorem, cujus inventionem populus expectabat, ut sitim, qua premebatur, potu modico relevaret. Incanduit *Algarus* ad verba ægroti ira vehementi, asserens se illuc non causa martyris advenisse, sed ut lucrum quocumque modo augeret. Adhuc illo pauperem in hunc modum convitiante, & ecce utroque fundo dolii impetuosè evulso, in platea cervisia fundebatur, sicque factum est, ut cujus portiunculam, martyris nomine spreto, negaverat, procurante sancto, non solum pauper ille, sed & alii multi cum eo, fixis in terram genibus, sufficienter, nullo prohibente, potarent. Repressa igitur, martyre procurante, perversorum nequitia, devotio fidelium recepit, quod meretur. Nam tribus continuis, quæ sequebantur diebus, decem utriusque sexus homines, à diversis infirmitatibus, ad laudem Dei & beati martyris, receperunt pristinam sanitatem.

Miraculo dolii, & diligentia quærendi.

102 CLarescente interim die, quam sanctorum inventio consecrabat, venerabilis pater Simon Abbas locum adiit sanctissimum, & celebratis in capella sancti *Jacobi*, loco illi contiguo, in venerationem beati martyris *Albani*, nostræ redemptionis mysteriis, monachis, qui aderant, ut diligenter quærerent, & pluribus adhibitis fossoribus, ut corporis insisterent, imperavit. Fuerat autem capella illa antiquitus in honorem martyris fabricata, propter frequentes cœlestis radios lucis, qui pastoribus vigilias noctis super

Inventio sancti Amphibali cum sociis suis.

1178. per gregem suum agentibus ibidem apparuerant. Quæ in honorem sancti *Jacobi* principaliter, & sanctorum, pro quorum veneratione fulgor cœlestis apparuit, ibidem fabricata, venerabatur. Unde dictus Abbas in eodem loco divina celebrans sacramenta, super instanti negotio beati martyris auxilium imploravit. Reverso itaque domum Abbate, & jam cum conventu ad prandium sedente; legebatur passio beati martyris, quem quærebant & sociorum ejus, per quam carnis ergastulo soluti, promeruerunt gloriam sempiternam. Dum igitur sævitia judicis, lictorum immanitas, martyrum patientia, & mors prolixius recitata, pias mentes conventus in fletus & suspiria commovisset, beatum *Amphibalum* cum tribus sociis suis repertum, accurrens aliquis nuntiavit. Quid ergò? Suspiria mutantur in laudes, & tristitiæ successit lætitiæ magnitudo. Exurgens à mensa congregatio, ad ecclesiam festinanter procedit, & lætitiam corde conceptam, elevatis laudibus protestatur. Inventus est autem beatus martyr *Amphibalus*, inter duos socios medius, & collateralis ambobus, tertio socio quasi ex transverso & ab opposito locum solitarium occupante. Inventi sunt autem prope locum illum numero sex ex sociis martyrum prædictorum, ita quòd beatus martyr *Amphibalus* decimus habebatur. Inter reliquias athletæ *Christi Amphibali*, cultelli duo magni inventi fuerunt, unus in testa capitis, & alter circa præcordia: ut verum esse insinuent, quod in libello passionis ejus scripto antiquis temporibus continetur apud sanctum *Albanum*. Ut enim habet passionis illius textus, alij occubuerunt gladiis cæsi, ipse vero visceribus primo patefactis, & intestinis ejectis, & post lanceis confossus & cultellis, occubuit, tandem lapidibus conquassatus: unde nullum ferè ex ossibus ejus integrum apparebat, cum sociorum ipsius ossa illæsa penitùs extitissent.

Reliquiæ sancti Amphibali *apud sanctū* Albanum *translata.*

ABbas autem, ut diximus, audito nuntio desiderato, adjuncto sibi Priore cum aliquot fratribus de conventu, sanctorum celeriter adiit sepulturas, & effossas reliquias erigens, in linteaminibus idoneis collocavit. Metuénsque supra modum fraudem plebis & vim turbæ undique confluentis, quam à compressione inventi thesauri arcere non poterat, placuit Abbati, ut martyres sancti in beati *Albani* basilicam portarentur, ubi custodia diligenter & securitas amplior poterat adhiberi. Quid multa? Redeunt cum Abbate fratres separatim, sanctorum pignora processionaliter deferentes. Procedit martyribus obviàm cum processione conventus, corpus secum beati *Albani* martyris deportantes. Quod cum aliquoties consuevit, prout ejus portatoribus constat, satis existere ponderosum, tantam sui facilitatem illa hora exhibuit, ut volare potiùs, quàm humeris ferentium incumbere videretur. Occurrit ergò martyr martyribus, magistro discipulus, & jam palàm magistrum recepit revertentem, quem habebat olim clàm fidei doctorem in tugurio latitantem. Sed miraculum quod in elementis suis Dominus ostendere dignatus est, cùm obviantes sibi penitùs reliquiæ pariter convenêrunt, non debet sub silentio præteriri. Cum enim siccitas prolixior, exustis herbis & fructibus, diutiùs perdurasset, & agricolas desperatos reddidisset, eodem momento, cum in aëre nec minima appareret nubecula, tanta pluviarum inundatio prorupit, ut & copiosè descendentes imbres terram decorarent, & desperatæ messis spem promitterent lætiorem. Inventus est autem pretiosus martyr *Amphibalus* cum sociis suis, & in ecclesiam beati *Albani*, cum canticis & laudum præconiis solenniter delatus est; anno à passione sua trecentesimo octuagesimo sexto, ab incarnatione domini, Millesimo centesimo septuagesimo septimo, die sabbati, septimo Kalendas Julij. In præsentia autem sanctarum reliquiarum ipsius, nec non & in loco sepulturæ ejus, ad laudem Dei & gloriam martyris, à diversis infirmitaribus sanantur ægroti, membra paralytica solidantur, multorum ora ad loquendum laxantur, cæcis tribuitur visus, surdis auditus, claudis firmatur gressus, & quod magis magnificum est, arrepti à dæmonio liberantur, epileptici sanantur, leprosi mundantur, & ad vitam mortui revocantur. Si quis autem miraculorum, quæ per sanctos suos divina operatur clementia, notitiam habere desiderat, libellum legat, qui de signis ejus & virtutibus clarus habetur, & nos ad alia festinantes, à lectore veniam postulamus. 103

Juvenis Rex Hēricus *Torneamenta exercuit.*

ANno Domini, M. C. LXXIX. *Henricus* Rex *Anglorum* junior, mare transiens, in conflictibus *Galliciæ* & profusioribus expensis, triennium peregit, regiáque majestate prorsus deposita, totus est de Rege translatus in militem, & flexis in gyrum frænis, in variis congressibus triumphū reportans, sui nominis famam circumquáq; respersit. Sic igitur cùm nil ei deesset ad gloriam, rediit ad patrem, & ab eo honore debito est receptus. 104

Eodem

1179.

Eodem anno, *Lodowicus* Rex *Francorum*, beatum *Thomam* martyrem orationis gratia visitare decernens, *Angliam*, quam nec ipse nec suorum aliquis antecessorum, aliquo tempore visitaverat, devotus intravit. Rex autem *Anglorum*, navem apud *Doveram*, egredienti *Francorum* Regi, undecimo Kalendas Septembris festinanter occurrit. Cui quicquid honoris ab aliquo excogitari potuit vel impendi, tam ipsi quàm suis comitibus est impensum. Concurrentibus enim Archiepiscopo cum suis suffraganeis episcopis, cum Comitibus & Baronibus, cum clero & populo solennis processio in tanti adventû Principis, majorem ecclesiam illustravit. Quantum auri vel argenti *Gallicanæ* nobilitati Rex *Henricus* contulerit, quantúmque in vasis & lapidibus pretiosis omnes honoravit, cùm non sit qui hoc sciat, desit qui scribat. Centum vini Modios Rex *Francorum* annuatim in perpetuum *Parisiis* solvendos, ob reverentiam martyris gloriosi, in usus Collegij *Cantuariensis* convertit. Rex autem *Henricus* gazas totius regni sui, & quicquid ipse & antecessores ejus in divitiis congesserant, Regi *Francorum* & suis exposuit: sed ne *Franci* aliud, quàm martyrem quæsisse viderentur, manum à munere cohibentes, martyrem forsitan oblatis præferentes inventum. Sic Rex *Francorum*, cum in vigiliis, jejuniis & orationibus *Cantuariæ* triduum complevisset, & xeniola quædam parva à Rege *Anglorum* in signum dilectionis accepisset, septimo Kalendas Septembris, ad *Galliam* transfretavit. Eodem anno *Rogerus Wigorniensis* episcopus obiit, quinto Idus Augusti. *Richardus* de *Lici Wintoniensis* episcopus. Puer quidam martyrizatus est apud *Woodstocke*.

105 EOdem anno, habitum est Concilium generale trecentorum & decem episcoporum, decimo quarto Kalendas Aprilis, in Patriarchio *Lateranensi*, cui præsedit dominus Papa *Alexander* tertius; cujus statuta omni laude dignissima, sub viginti octo, quæ sequuntur, capitulis continentur. De electione summi pontificis. De hæreticis *Albegensibus*, & diversis eorum appellationibus. De ruptariis & brabantiis prædonibus, qui fideles affligunt. Quòd nullus promoveatur in episcopum vel ad aliquem ordinis gradum, nisi legitimæ sit ætatis, & de legitimo matrimonio susceptus. De viventibus personis ecclesiæ conferantur, nec illis defunctis, ultra sex menses vacent. De appellationibus. Ne intra sacros ordines constituti, vel qui ecclesiasticis sustentantur stipendiis, rebus se immisceant sæcularibus. De treugis statuendis, & temporibus treugarum. Quòd clerici unam habeant tantùm ecclesiam, & quòd episcopus, si aliquem sine certo ordinaverit titulo, tam diu necessaria inveniat, donec ei in aliqua ecclesia stipendia assignet. Ne patroni vel quilibet laici ecclesias opprimant, aut ecclesiasticas personas. Ne *Judei* vel *Saraceni Christiana* mancipia permittantur habere; sed ad fidem *Christi*, si converti voluerint, à possessoribus suis nullatenus excludantur. Ut leprosi, si excluduntur à cohabitatione hominum, oratorium habeant & proprium sacerdotem. Ne bona ecclesiastica in usus alios convertantur, nec Decani pro certa pecuniæ quantitate, jurisdictionem exerceant episcopalem. Et in electionibus vel ecclesiasticis ordinationibus consequatur effectum, quod à majoris & senioris Concilij parte fuerit constitutum. Quòd usurarij manifesti ad communionem altaris non admittantur, nec Christianam habeant sepulturam. Et Agricolæ & viatores, & omnia quæ sua sunt, plena ubique pace & securitate lætentur. Ut ordinationes schismaticis factæ, irritæ habeantur & inanes, & beneficia ab eis collata revocentur. Ne pro ecclesiasticis instituendis personis, seu mortuis sepeliendis, aut nubentibus benedicendis, vel aliis ecclesiæ sacramentis, aliquid exigatur. Ne viri religiosi vel quilibet alii, ecclesias vel decimas præsumant de manu suscipere laicorũ, sine authoritate episcoporum, & non semel in anno Templarij sive hospitarij ecclesias sub interdicto positas, aperiant, nec corpora sepelire tunc præsumant. Ne quis interventu pecuniæ habitum religionis usurpare præsumat, nec conversus peculium habeat, nec facti Prælati, non nisi pro dilapidatione vel incõtinentia degradentur. Ne *Christiani*, *Saracenis* arma vendant, nec patientes naufragium, quisquam spoliare præsumat. Ut clerici intra sacros ordines constituti, cõtinenter vivant, & si in illa continentia, quæ contra naturã fit, deprehensi fuerint laborare, excommunicentur & à clero abijciantur. Ut Archiepiscopi parochias vel ecclesias visitantes, quadraginta vel quinquaginta equorum numero sint contenti, episcopi viginti vel triginta. Legati, viginti quinque, Archidiaconi, quinque vel septem, Decani, duarum evectionum numerum non excedant. Ut nullus Torneamenta exercere præsumat, & mortui in torneamentis *Christiani* careant sepultura. Quòd unaquæq; cathedralis ecclesia magistrũ habeat, qui pauperes scholares & alios docet, nec pro licentia do-

Concilium Romæ habitum præsidente Papa Alexandro.

cendi

1179. cendi aliquis pretium exigat. Ut Prælati unam tantùm regant ecclesiam, & quòd patroni ab ecclesiis in suo fundo constitutis, exactiones non faciant. Ne episcopi seu viri ecclesiastici stare compellantur judicio laicorum; nec laici laicis decimas conferre præsumant. Si quis ab aliquo, commodata pecunia, possessiones in pignus acceperit, si deductis expensis, sortem suam receperit ex fructibus possessionis, pignus restituat debitori.

Epistola Papæ Alexandri *contra hæresim* Petri Lombardi.

Relatum fuit præterea ejusdem Papæ Apostolatui, quòd magister *Petrus Lombardus*, in quibusdam scriptis suis, ab articulis fidei deviavit. Unde *Willielmo Senonensi* Archiepiscopo literas sub hac forma direxit. *Alexander* episcopus, servus servorum Dei, *Willielmo Senonensi Archiepiscopo salutem. Cùm in nostra olim esses præsentia constitutus, tibi viva voce injunximus, ut suffraganeis tuis* Parisiis *tibi ascitis, ad abrogationem pravæ doctrinæ* Petri *quondam* Parisiensis *episcopi, qua dicitur: quòd* Christus, *secundùm quod est homo, non est aliquid, omninò intenderes, & efficacem operam adhiberes. Inde siquidem est, quòd fraternitati tuæ per Apostolica scripta mandamus, quatenus, quod tibi cum præsens esses præcipimus, suffraganeos tuos* Parisios *convoces, & unà cum illis & aliis viris religiosis & prudentibus, præscriptam doctrinam studeas penitùs abrogare, & à magistris scholaribus ibidem in Theologia studentibus,* Christum *sicut perfectum Deum, sic & perfectum hominem, ac verum hominem ex anima & corpore consistentem, præcipias edoceri: universis firmiter & districtè injungens, quòd doctrinam illam de cætero nequaquam docere præsumant, sed ipsam penitùs detestentur.* 106

Libellus Abbatis, quem scripsit contra Petrum Lombardũ.

Scripsit etiam eisdem diebus, contra eundem *Petrum Lombardum*, Abbas *Joachim Florensis* cænobii, libellum, vocans eum hæreticum & insanum: eo quòd in libro sententiarum, quem composuerat, idem *Petrus* de unitate sive essentia Trinitatis dixit: quoniam quædam summa res est, Pater & Filius & Spiritus sanctus, & illa non est generans neque genita, neque procedens. Contra hanc assertionem opposuit Abbas præfatus, quòd non tam Trinitatem astruebat in Deo, quàm quaternitatem, tres videlicet personas & illam communem essentiam quasi quartam manifestè protestans; quòd nulla res est quæ sit Pater & Filius & Spiritus sanctus, nec essentia, nec substantia, nec natura. Quamvis concedat, quòd Pater & Filius & Spiritus sanctus sunt una essentia, una substantia, & una natura. Et hanc suam assertionem idem *Joachim* his quæ sequuntur authoritatibus affirmat. *Tres sunt qui testimonium dant in cælo, Pater, verbum & Spiritus sanctus, & hi tres unum sunt.* Et *tres sunt qui testimonium dant in terra, Spiritus, aqua & sanguis: & hi tres unum sunt.* Item: *volo Pater ut sint unum in nobis, sicut & nos unum sumus.* Unde videtur, quòd sæpe dictus *Joachim* hujusmodi unitatem non veram & propriam, sed quasi collectivam & similitudinariam esse fateatur: quemadmodum multi homines dicuntur unus populus, & multi fideles una ecclesia. 107

Papa Innocentius *libellum* Joachim *damnavit.*

Stetit autem hæc indeterminata altercatio à diebus *Alexandri* Papæ, usq; in tempora *Innocentii* Papæ per annos multos, sedentibus inter eos in cathedra *Romana, Lucio, Gregorio, Clemente, & Celestino* pontificibus *Romanis*. Quibus succedens *Innocentius* tertius, anno Domini Millesimo, ducentesimo, decimo quinto, *Romæ* generale Concilium celebrans, libellum *Abbatis Joachim*, quem contra *Petrum* & articulum ediderat prædictum, his verbis damnavit. *Nos (inquit) sacro & universali approbante Concilio, credimus & confitemur cum* Petro, *quòd una quædam summa res est incomprehensibilis quidem & ineffabilis, quæ veraciter est Pater & Filius, & Spiritus sanctus, tres simul personæ, ac singillatim quælibet earundem. Et ideò in Deo solummodò Trinitas est, & non quaternitas. quia qualibet trium personarum est illa res, substantia, videlicet essentia seu divina natura: quæ sola est universorum principium, præterquam quòd aliud inveniri non potest. Et illa res non est generans, neque genita, neque procedens sed est pater qui generat, & Filius qui gignitur, & spiritus sanctus qui procedit: ut distinctiones sint in personis, & unitas in natura. Licèt enim alius sit pater, alius filius, alius Spiritus sanctus, non tamen aliud: Pater enim ab æterno filium generando, suam substantiam ei dedit, juxta quod ipse testatur:* Pater quod dedit mihi, majus omnibus est. *Et dici non potest, quòd partem suæ substantiæ illi dederit, & partem retinuerit ipse sibi: cùm substantia patris indivisibilis sit, utpotè simplex omninò. Sed nec dici potest, quòd pater in filium transtulerit suam substantiam generando illum, quasi sic dederit eam filio, quòd non retinuerit ipsam sibi, alioquin desiisset esse. Substantiam patris integram nascendo accepit, & ita pater & filius eandem habuit substantiam, & eadem res est pater & filius, nec non & spiritus sanctus ab utroq; procedens, & in utroq; manens. Non enim (ut ait* Abbas Joachim) *fideles Christi sunt unum, id est, una quædam res, quæ communis sit*

omnibus 108

omnibus, sed sunt unum in unione charitatis, in gratia: pro personis verò divinis, ut attendatur identitas & unitas in natura. Damnamus igitur, & reprobamus libellum Joachim, *sive doctrinam, ita ut si quis ejus sententiam in hac parte defendere vel approbare præsumpserit, tanquam hæreticus ab omnibus habeatur.* De hoc Papa, & Concilio memorato, latiùs suo loco dicetur. 1180.

Philippus consecratur in Regem *Francorum*.

109 EOdem anno, *Philippus* filius *Lodowici* Regis *Francorum*, in solemnitate omnium Sanctorum, per manum *Willielmi Remensis* Archiepiscopi, in eadem civitate consecratur in Regem, Patre adhuc vivente, & tantæ coronationi omnia necessaria ministrante. Eodem tempore, *Caldwallanus* princeps *Wallensium*, coram Rege *Anglorum* tractus in causam, & multorum querelis impetitus; dum sub Regis conductu remeasset, in itinere hostium perpessus insidias, interfectus est, decimo Kalendas Octobris. Quod plurimùm in Regis redundavit scandalum, licèt non deliquerit: unde authores cædis graviter puniri præcepit.

110 ANno Domini. M.C.LXXX. habito inter *Francorum Philippum* nuper coronatum, & Regem *Anglorum Henricum*, colloquio, inter *Gisortium* & *Triam*; sic convenit inter eos. *Ego Philippus Dei gratia Rex Francorum, & ego* Henricus *eadem gratia Rex* Anglorum, *ad omnium volumus pervenire notitiam, quòd fœdus & amicitiam, fide media innovavimus, & sacramento: & ut omnis amodò inter nos auferatur occasio discordiæ, concessimus ad invicem, ut de terris nostris & possessionibus, & de omnibus aliis rebus, quas habemus modò alter adversus alterum, nihil amodò petit, excepto de* Arvernia, *de qua inter nos est contentio: & excepto feudo de castro* Radulphi, *& exceptis minutis feudis nostris, & divisis terrarum nostrarum de* Berri. *Si autem super his, quæ excepta sunt, per nosmet ipsos convenire non poterimus, ego* Philippus *tres elegi episcopos & Barones, & ego* Henricus *totidem, qui inter nos dicent, & nos eorum judicio stabimus firmiter & bona fide.* Eodem tempore *Lodowicus* Rex *Francorum*, *Parisiis* diem exclusit extremum, decimo quarto Kalendas Octobris, & sepultus est in monasterio *Cisterciensis* ordinis; *Barbellum* quod nuncupatum est, quod etiam propriis sumptibus inchoatum, idem Rex laudabiliter consummavit.

Fœdus inter Regem Francorum *&* Anglorum.

111 PEr idem tempus, *Aquitannorum* dux *Richardus*, & *Henrici* Regis filius, per superbiam *Gaufridi* de *Rancona*, multis sæpè lacessitus injuriis, collectis undique militaribus copiis, *Tailleburum* castellum ejusdem *Gaufridi* obsidione vallavit: opus desperatissimum, & quòd suorum nullus antecessorum attentare præsumpsit. Castrum enim illud ante dies illos hostium cuneis prorsùs incognitum, triplici fossato, totidemque mœniis vestitum, seris, armis & repagulis sufficienter instructum, turribus per intervalla dispositis insignitum, comportato lapide in propugnaculis munitum, abundans in victualibus, refertum militibus, & hominum millibus ad pugnam idoneis, ducis *Richardi* non expavit adventum. Sed postquam dux ipse leonibus audacior, regionem hostiliter introivit; fructus prædiorum abduxit, vites succidit, villas succendit, omnia demoliendo contrivit, prope castellum tentoria fixit, machinas prope murum erexit, oppidanósque nil tale suspicantes, exercuit vehementer. Inclusis autem (quia res ignominiæ plena videbatur, tot elatæ mentis, tot probatæ virtutis milites, intra muros sine reclamatione valida circumcingi) placuit de consilio communi, ut foras erumperent & impeterent ducis exercitum improvisè. Quod cùm animosè satis attentassent, dux suos in armis ruere docuit, & retrorsùm cedere compulit oppidanos. Sed in illo portarum ingressu, cùm dux insequeretur terga dantes, fit gravissimus hinc inde conflictus, dum ibi quid equus, quid lancea, quid ensis, quid arcus, quid galea, quid balista, quid umbo, quid lorica, quid sudes, quid clava certantibus conferant experitur. Oppidanis itaque assultus ducis acerrimos ultra ferre non valentibus, sed intra mœnia se recipientibus, dux impiger certatim se pariter intra villam immiscet cum hostibus, & cum ipsis nusquam locus pateret diffugii, per plateas hinc inde discurritur, rapinis insistitur & incendiis, & ab iis oppidanis, quos à mortis discrimine fœlix fortuna eruit, ad Castellum confugitur principale. Castelli dominus ad deditionem compellitur, facies murorum pulcherrima complanatur; alia passim castella rebellionis conscia, par infra mensem subière discrimen. Omnibus igitur ad votum completis, dux transfretavit in *Angliam*, maximo cùm honore receptus à patre. Nova moneta in *Anglia* facta est. *Johannes* episcopus *Glocestrensis* obiit.

Castellum Tailleburum *obsessum*.

 Anno

1181.

Rex Francorum Philippus *regnum suum sub dispositione Regis* Angliæ *commisit.*

ANno Domini. M. C. LXXXI. cùm Rex *Francorum Philippus* cum quibusdam de 112
suis sibi ad memoriam reducentibus, cognovisset qualiter Rex *Anglorum* regnum suum tam latè diffusum, à tam barbaris nationibus, *Scotis* scilicet & *Wallensibus* pacificè protegeret; de communi consilio domesticorum suorum, prædicti Regis dispositioni, omne regnum suum & se ipsum commisit. Hoc etiam exemplo Rex *Anglorum* ductus, cùm totam *Normanniam* filii sui Regis dispositioni supponeret, octavo Kalendas Augusti in *Angliam* transiens, beatum *Thomam* martyrem orationis gratia visitavit. Eodem anno, *Rogerus Eboracensis* Archiepiscopus diem clausit supremum, duodecimo Kalendas Decembris: qui adhuc vivens, à Papa *Alexandro* privilegium impetraverat; ut si clericus suæ jurisdictioni suppositus, agens in extremis, testamentum conficeret, & propriis manibus bona sua moriens non distribueret; Archiepiscopus haberet facultatem injiciendi manus in bona defuncti. Et quoniam, quod quisque juris in alterum statuerit, uti debet eodem: post mortem Archiepiscopi, quæcunque reperta sunt in thesauris ejus, justo sunt Dei judicio confiscata. Quorum summa undecim millia librarum argenti, & aurei trecenti, cuppa aurea, & argenteæ septem, cyphi argentei novem, tria salsaria argentea, tres cuppæ murtinæ, cochlearia quadraginta, octo scutellæ argenteæ, pelvis argentea, & discus magnus argenteus.

Rogerus Eboracensis *Archiepiscopus moritur.*

Epistola Alexandri *Papæ ad* Johannē *presbyterum Regem* Indorum.

CIrca eosdem dies, Papa *Alexander* scripsit *Presbytero Johanni Indorum* Regi, in hæc 113
verba, *Alexander episcopus, charissimo in Christo filio salutem & Apostolicam benedictionem. Audieramus jampridem, referentibus multis, quomodo cùm sis* Christianam *religionem professus, piis velis operibus incumbere diligenter. Sed dilectus Filius noster* Philippus *medicus, qui de intentione propria & proposito tuo, cum magnis & honorabilibus viris tui regni se in partibus illis verbum habuisse proponit, sicut vir providus, constanter nobis retulit: se manifestiùs ab his audivisse, quòd tuæ voluntatis sit & propositi, erudiri in catholica & Apostolica disciplina, & ut ad hoc ferventer intendas, ut tu & cuncta plebs tuæ sublimitati commissa, nihil unquam videatur in fide vestra tenere, quod à doctrina sedis Apostolicæ dissentiat. Illud etiam ad commendationem tuæ virtutis accedit, quòd sicut prædictus* Philippus *se à tuis asserit audivisse, ferventi desiderio cuperes in urbe habere ecclesiam &* Hierusalem *altare aliquod, ubi viri religiosi de regno tuo, & prudentes manere possent, & Apostolica pleniùs instrui disciplina: per quos tu & homines tui doctrinam ipsam faciliùs reciperent & tenerent. Nos autem vos ab hiis articulis, in quibus erratis à* Christiana *& catholica fide, revocare volentes, præfatum* Philippum *ad tuam mittimus magnitudinem: per quem de articulis fidei* Christianæ, *in quibus tu & tui à nobis discordare videmini, in proximo, per fidei gratiam eruditi, nihil prorsus timere poteritis, quòd de errore tuam vel tuorum salutem præpediat, vel in vobis nomen* Christianitatis *offuscet.*

Papæ Alexandro Lucius *successit.*

EOdem anno, obiit Papa *Alexander*, postquam sedisset in Cathedra *Romana* annis 114
duodecim. Successit ei *Humbaldus Hostiensis* episcopus, & vocatus est *Lucius* tertius sedens in ecclesia Apostolica annis quatuor. Eodem tempore, *Philippus* Rex *Francorum* duxit uxorem *Margaretam* filiam *Baldewini* Comitis *Hanaucensium*, ex *Margareta* sorore *Philippi* Comitis *Flandrensis* susceptam.

Nova Moneta.

EOdem anno, Monetâ veteri in *Anglia* reprobatâ; nova successit in festo sancti *Mar-* 115
tini. Eodem anno, *Baldewinus Fordensis Cisterciensis* ordinis successit *Rogero* episcopo, ad ecclesiam *Wigornensem.*

Gaufridus Lincolniensis *electus, renuntiavit electioni.*

ANno Domini. M. C. LXXXII. *Gaufridus Lincolniensis* electus & Regis *Anglorum* 116
Filius, cùm ejus electio esset à domino Papa confirmata; postquam per septennium eidem ecclesiæ pacificè præfuisset, præsente Rege & episcopis regni, in Epiphania Domini apud *Marlebergiam* electioni renuntiavit, nemine compellente. Eodem tempore, Rex *Henricus* apud *Waltham*, in præsentia procerum regni, ad subventionem *Terræ sanctæ*, quadraginta duo millia marcarum argenti, & quingentas marcas auri liberaliter assignavit, & sic in *Normanniam* transfretavit. Quibus utique diebus, Dux *Saxonum Henricus* & gener Regis, ab Imperatore in exilium pulsus, in *Normanniam* venit ad Regem, ducens secum Ducissam & duos filios ejus, *Henricum* & *Othonem*; & per tres annos exhibitus est à regali munificentia in omnibus vitæ necessariis abundanter. Eodem anno, *Walterus* de *Constantiis* Archidiaconus *Oxoniensis*, consecratus est episcopus *Lincolniensis*, à *Richardo Cantuariensi* Archiepiscopo, *Andegavis*, in ecclesia sancti *Laudi.* Eodem anno obiit *Walterus Roffensis* episcopus.

Anno

117 ANno Domini M.C.LXXXIII. defuncto *Simone* Abbate de sancto *Albano Warinus* ejusdem ecclesiæ Prior, successit, & in die Nativitatis Dei genetricis, Abbatis benedictionem suscepit. 1183.

Simon Abbas moritur cui successit Warinus.

118 CIrca dies istos, Rex *Henricus*, diligentem operam impendit, ut filij ejus *Gaufridus*, de *Britannia*, & *Richardus* de ducatu *Aquitanniæ* homagium facerent filio suo primogenito Regi *Henrico*. Quod quidem pater petijt, *Gaufridus* de comitatu *Britanniæ* gratanter complevit. *Richardus* verò cùm rogatus à patre id ipsum facere debuisset, ira incanduit vehementi: incongruum esse dicens, cùm eodem patre & ex eadem matre ducerent originem, si patre vivente, fratrem primogenitum aliqua subjectionis specie superiorem agnoscerent. Sed sicut fratri primogenito bona debentur paterna, sic in bonis maternis *Richardus* successionem legitimam vendicabat. Hæc audiens Rex Pater, iracundiæ calore succensus, adversus *Richardum* dura proposuit, & ut Rex junior, ad edomandam fratris superbiam, totus insurgeret, constante rinduxit. Habitis inter se colloquiis frequenter, cùm nulla spes de pace haberetur, Rex juvenis undiquè copiosum congregavit exercitum, & dum congredi cum fratre suo decrevisset, præcisa est, velut à texente, vita ejus, qui spem multorum deficiens, præcidit. Siquidem in flore juventutis suæ, cùm annum ætatis vigesimum octavum complevisset, intra *Gasconiam*, in illo tractu terræ quæ *Torrelana* dicitur, apud Castellum *Martel*, in festo sancti *Barnabæ* Apostoli, Rex junior è medio est subtractus. Corpus autem in lineis vestibus, quas habuit in consecratione sacro chrismate delibutas, regaliter involutum, apud *Rothomagum* delatum est: & in ecclesia cathedrali, prope majus altare, cum honore tanto principi congruo, tumulatur. Eodem anno, *Girardus* cognomento *Puella*, consecratus episcopus *Coventrensis*, qui, cùm decem septimanis sedisset, in fata concessit. Eodem tempore *Walterus* de *Constantijs*, *Lincolniensis* antistes, in *Angliam* veniens, in sua sede est solenniter collocatus.

Mors Henrici Regis junioris.

119 ANno Domini C.LXXXIIII. *Richardus Cantuariensis* Archiepiscopus, apud *Halingum* villam *Roffensis* episcopi, diem clausit extremum. Eodem anno, Rex *Henricus* duxit in *Angliam Saxoniæ* ducem cum familia sua, & infra dies paucos, ducissa apud *Wintoniam*, peperit filium, quem vocavit *Willielmum*. Eodem anno, *Baldewinus* episcopus *Wigorniensis*, electus est Archiepiscopus *Cantuariensis*, & *Walterus Lincolniensis* electus est Archiepiscopus *Rothomagensis*. Qui susceptis Pallijs, in suis sunt sedibus solemniter collocati. Eodem tempore *Philippus* Archiepiscopus *Coloniensis*, & *Philippus* Comes *Flandrensis* venerunt in *Angliam*; vota orationum beato *Thomæ* martyri soluturi. Quibus Rex *Anglorum* occurens, petiit ut *Londonias* venirent, visuri Regiam civitatem. In quorum adventu (quod ante non erat visum) civitas coronata resplenduit, gaudium & tripudium per omnes plateas civitatis introivit. Archiepiscopus verò Coloniensis, & cum eo Comes *Flandrensis* in ecclesia sancti *Pauli* suscepti sunt processione solemni; & die eodem simili honore sibi exhibito, tandem per quinque dies in Palatio Regis expensis sunt effusissimis hospitati. Sed an multis muneribus donati recesserunt, quærere superfluum videretur. Eodem anno, obiit *Jocelinus Saresburiensis* episcopus.

Richardus Cantuariensis Archiepiscopus.

120 HIs denique diebus, circa festum beati *Johannis* Baptistæ, Rex *Saracenorum* qui sunt in *Hispania*, *Gamius*, duxit Regem Regum *Saracenorum* nomine *Macemunt* intra fines *Christianorum* cum Regibus triginta septem. Qui inprimis obsederunt sanctum *Hirenæum*, & tribus diebus cum totidem noctibus pugnaverunt, & tandem, dejectis mœnijs, intraverunt. Qui autem interiùs muros defendebant, se intra Turrim receperunt, ut protegerentur ibidem. Nocte verò sequenti, venit antistes *Portugalensis* cum filio Regis, & quindecim millia peremerunt *Saracenorum* & Regem *Gamium*: & posuerunt corpora defunctorum ubi murus dejectus erat, ut per ea loco muri defenderentur. In crastino autem, in die scilicet sanctorum *Johannis* & *Pauli*; Archiepiscopus sancti *Jacobi*, viginti millia conduxit armatorum, & in aurora diei, ex *Saracenis* triginta millia interfecit. In die posteà beatæ *Margaretæ* apud *Alcubaz*, peremerunt *Saraceni* decem millia mulierum & infantium: sed illi qui fuerunt in oppido *Alcubaz* exeuntes, tres Reges cum omni eorum exercitu percusserunt. Posteà in vigilia beati *Jacobi*, Rex *Macemunt* audivit, quòd Rex *Galiciæ* venerat, ut solus cum solo dimicaret. *Macemunt*, cum præpararet se ad pugnam, dum equum vellet ascendere, ter ab eo lapsus, interiit. Quo mortuo, totus ejus exercitus fugit, omni pecunia relicta. Rex verò *Portugalensis*,

Saraceni Hispaniæ Christianos invadentes, cum ignominia recesserunt.

1185.

tugalensis, ex captivis Saracenis dedit servos, qui cementariis ministrarent ad ecclesias reparandas; & de pecunia sancto Vincentio auream fecit thecam. Venerunt postmodùm galeiæ infinitæ Saracenorum apud Ulixebonam, ducentes Dromundum, in quo talis erat machina; quod per ipsam Saraceni poterant ire & redire ultra muros civitatis armati: sed Deo disponente, quidam in aqua se Dromundo supposuit, & eo perforato, submersit. Saraceni autem, se delusos esse cognoscentes, fugerunt, omnia quæ sua fuerant, relinquentes.

Baldewinus Amalrici rex Hierosolymitanus.

Regnavit sub iis diebus in Hierusalem, Baldewinus Amalrici quondam Regis filius, 121 qui ab initio regni elephantino laborans incommodo; jam lumen amiserat; & putrecentibus membrorum extremitatibus, pedes ei & manus suum officium denegabant. Regiam tamen administrationem, licet corpore debilis esset, animo fortis, supra vires nitebatur implere. Convocatis itaque principibus, matre præsente & Patriarcha; Guidonem de Lisiniaco comitem Joppensem & Ascalonitanum, regni constituit provisorem. Habuit idem Guido sororem Regis uxorem nomine Sibillam; quæ priùs Marchiso de Monte Ferrato matrimonio copulata; filium ex illo susceperat nomine Baldewinum: sed cùm aliquanto tempore, Guidone procuratore existente, Hierosolymitanum non prosperaretur regnum; Rex, amoto eo, Reimundo comiti Tripolitano, regni curam commisit.

Salaadinus Soldanus Babylonis, *plures civitates* Christianorum *destruxit.*

Contigit hac tempestate, ut Salaadinus Soldanus Damasci, subjugatis omnibus Re- 122 gibus Saracenis in finibus totius Orientis, diceretur Rex Regum & dominus dominantium: cum ei obedirent omnium gentium nationes. Adjiciens ergò ut universam sibi Christianitatem subjugaret, initio Julij mensis, Jordanem transivit, terram circa castrum Crach, quod antiqua appellatione Petra deserti dicebatur, devastavit, cibaria collegit. Deinde Neapolim transiens, villam spoliavit, & postea concremavit. Inde progrediens, ad urbem Sebasteam pervenit, ubi episcopus civitatis villam & ecclesiam suam octoginta captivis redemit. In Arabiam veniens, eam destruxit, viris & mulieribus captivatis. Ad magnum inde Gerinum transiens, castrum diruit, & quibusdam captivatis, mulieres & parvulos interfecit. Inde ad parvum Gerinum, quæ villa est templi, eam vastavit. Et recedens per castrum quoddam hospitale, quod Belverium dicitur, quibusdam captis & quibusdam interfectis, recessit.

Mortuo interea Baldewino Rege Hierosolymorum leproso, regnavit pro eo Balde- 123 winus, puer quinque annorum, nepos ejus ex sorore Sybilla, & Willielmo Marchione Montis Ferrati genitus; qui statim coronatus in Regem, Reimundo comiti Tripolitano committitur nutriendus. Videntes igitur clerus & populus, regnum in eum devenisse statum, in quem non posset diu subsistere, quid facto opus sit, diligenter pertractant.

Rex Anglorū eligitur in Regem Hierosolymorū.

Et cùm pax Salaadini haberetur suspecta, & de Rege puero nihil remedij speraretur, tandem unum erat omnibus consilium, ut ad Henricum Regem Anglorum Legatos mitterent; qui ei ex parte universitatis, Hierosolymitanum regnum & claves sanctæ civitatis & Sepulchri domini sanctæque resurrectionis solenniter deportarent. Heraclius Patriarcha, officium legationis rogatus suscepit, qui adjuncto sibi magistro hospitalis & quibusdam aliis, mediterraneum mare transivit, & Romam usque perveniens, ad Regem Anglorum literas à Papa Lucio precatorias impetravit.

Heraclius *Patriarcha in* Angliam *veniens Regi electionem factam publicavit.*

Anno Domini, M.C.LXXXV. Heraclius Patriarcha sanctæ resurrectionis, & domi- 124 nus Rogerus magister Hospitalis domus Hierusalem; venerunt ad Regem Angliæ Henricum apud Redingum. Qui, cùm sui itineris causas, cum literis Apostolicis exposuissent, sanctæ civitatis Hierusalem & terræ promissionis desolationem per ordinem enarrassent; Regem & omnem multitudinem, quæ convenerat, in lachrymas & suspiria provocarunt. Deferebant enim ad Regem memorabilia suæ petitionis signa, Nativitatis Jesu Christi, passionis, resurrectionis, Turris David, sanctique Sepulchri claves; & vexillum regni: quæ omnia Rex non mediocriter honoravit. Literæ verò domini Papæ, hæc inter cætera continebant.

Epistola Lucij *Papæ ad* Regem Anglorum.

Lucius, *episcopus servus servorum Dei, &c. Cùm cuncti prædecessores tui, præ cæteris* 125 *terræ principibus armorum gloria & animi nobilitate longè retrò claruerunt, eósque fidelium populus habere in sua didicerit adversitate patronos; meritò ad te, non tantum regni, sed paternarum hæredem virtutum, quadam securitate præsumpta, recurritur; ubi populo* Christiano *imminere periculum, imò exterminium formidatur, ut per brachium Regiæ magnitudinis, ejus membris impendatur præsidium; qui te ad tanta gloriæ apicem pervenire sua pietate concessit; & te contra sui nominis impugnatores nefarios, murum inexpugnabilem*

bilem

bilem ordinavit. Porrò noverit vestra serenitas, quòd Saladinus *ille, sancti nominis crucifixi immanissimus persecutor, ita nunc in spiritu furoris contra* Christi *fideles terræ sanctæ adeò invaluit, quòd nisi immanitatis ejus impetus, objectis obicibus reprimantur, habet fiduciam, quòd influet* Jordanis *in os ejus, &c.* 1185.

126 HIs auditis, convocato clero regni ac populo, convenerunt *Londoniis* apud *Fontem clericorum*, decimo Kalendas Aprilis, Rex cùm universa nobilitate regni, ubi dictus Rex, Audientibus Patriarcha & magistro domus hospitalis, omnes fideles suos multis adjurationibus astrinxit, quatenus proferrent in medium, quid super his saluti animæ suæ viderint expedire. Ad hoc, asserit animum suum inclinatum, ut quod ex eorum consilio acciperet, modis omnibus observaret. Tunc concilio universo super præmissis colloquenti, sanius visum est, & animæ Regis multò salubrius, ut regnum suum debita moderatione gubernet, & illud à barbarorum irruptione tueatur; quàm Orientalium consulat in propria persona saluti. De filiis Regis quidem, quorum petiit aliquem Patriarcha, si Rex venire recusaret, quicquam statuere, cum essent absentes, incongruum videbatur. Eodem anno *Johannes* filius Regis à patre militaribus accinctus armis, apud *Wyndlesboram* pridiè Kalendas Aprilis, in *Hyberniam* transfretavit. Quo facto, Rex *Henricus* cum Patriarcha mari transito, diem Paschæ apud *Rothomagum* celebravit. Rex *Francorum*, audito Regis *Anglorum* adventu, cum festinatione venit apud *Vallem Ruil* castellum: ubi Reges in colloquiis familiaribus triduo persistenunt, & in eorum præsentia multi nobiles cruce signati sunt. Sed ipsi Reges Patriarchæ nihil aliud in responsis dederunt, nisi quòd uterque terræ sanctæ festinum promitterent auxilium: non enim leve eis videbatur, ab extremis finibus Occidentis, rem tam arduam attentare. Patriarcha verò, cujus negotium in arcto erat positum; spe frustratus, ad propria remeavit. Eodem anno *Hugo* de *Lacio*, dominus provinciæ, quæ *Media* dicitur, interfectus est, octavo Kalendas *Augusti*. Eodem tempore, comite *Huntedon* absque liberis decedente; Rex *Anglorum* dedit comitatum illum Regi *Scotorum Willielmo*, cum pertinentiis suis. Eodem anno, *Gilbertus* de *Glanvilla* Archidiaconus *Luxoviensis*, consecratus est Episcopus *Roffensis*, tertio Kalendas Octobris. Eodem tempore, obiit *Lucius* Papa, successit *Urbanus* secundùm quandam historiam. In eodem tempore, dux *Saxonum Henricus* licentia Imperatoris redijt ad propria, suo tantùm patrimonio contentus.

Rex Henricus regnum Hierosolymorum recusavit.

127 ANno Domini M.C.LXXXVI. *Baldewinus Cantuariensis* Archiepiscopus, pallium cum Legatione in provincia sibi subdita, accepit. Eodem anno *Willielmus* de *Ver* in festo beati *Laurentii*, *Herefordensis* est consecratus antistes. Eodem anno *Gaufridus* comes *Britanniæ* & Regis filius *Angliæ*, diem clausit supremum, decimo quarto Kalendas *Septembris*, & sepultus est *Parisiis*, in Ecclesia beatæ *Mariæ*, in Choro Canonicorum. Reliquit autem duas filias, quas genuerat ex *Constantia* uxore sua, filia scilicet *Conani* comitis *Britanniæ*, quæ etiam tempore, quo vir ejus obiit, gravida fuit, quæ posteà filium pariens, *Arturum* illum vocavit. Eodem anno *Hugo* genere *Burgundus*, & Prior *Carthusiensis* ordinis in *Anglia*, consecratus est episcopus *Lincolniensis* in festo sancti *Mathei*. Et eodem die, *Willielmus* de *Norchale* consecratus est *Wigorniensis* episcopus. Eodem anno scilicet in confinio temporis quo annus anno continuatur, scilimet diebus nataliciis Domini, defuncto Papa *Lucio*, *Urbanus* successit. Per idem tempus, *Johannes* præcentor *Exoniensis*, ejusdem ecclesiæ consecratus est antistes.

Baldewinus Cantuariensis *Archiepiscopus Pallium & legatiam suscepit.*

128 EOdem tempore, Papa *Urbanus Baldewino* Archiepiscopo *Cantuariensi* scripsit in hæc verba. *Præsentium tibi authoritate mandamus, ut liceat tibi ecclesiam in honorem beatorum martyrum* Stephani *&* Thomæ *construere, & de idoneis jam ornare personis, quibus beneficia, quæ ad eorum sustentationem constitureis, canonicè debeas assignare. Item fraternitati tuæ mandamus, ut quarta parte oblationum, quæ ad reliquias beati* Thomæ *martyris offeruntur, monachorum usibus concessa; quarta fabricis ecclesiæ deputata, quarta pauperibus erogata, quartam portionem liceat tibi in alios usus bonos, pro tua voluntatis arbitrio, erogare.* Circa eadem tempora, obiit maxima mulierum, venerabilis domina *Matildis*, filia Regis *Anglorum Henrici* primi, Imperatrix & uxor *Henrici Romanorum* Imperatoris: & mater *Henrici* secundi *Anglorum* Regis maximi. Unde ejusdem *Matildis* epitaphium.

Papa Urbanus Baldewino Cantuariensi *Archiepiscopo concessit ut construeret ecclesiam apud* Akintonam.

Matildis *Imperatrix moritur.*

Ortu magna, viro major, sed maxima partu,
Hic jacet Henrici, *filia, sponsa, parens.*

Circa

1187.

Sybilla in Reginam Hierosolymorum coronatur.

CIrca dies istos, *Baldewino* puero Rege *Hierosolymorum* defuncto, non erat qui ei in reg- 129
num succederet, præter *Sybillam* uxorem *Guidonis* comitis *Joppensis*, quæ soror e-
rat Regis leprosi, & Regis pueri nuper defuncti mater. Sed tempus instabat, ut treugæ
inter *Salaadinum* & populum *Christianum* constitutæ solverentur; regni provisio jam
in in arcto posita erat; nec differri potuit, quin de illius ordinatione illicò tractaretur.
Convocato igitur procerum Concilio, in hoc pariter consenserunt, ut *Sybilla Guidonis* ux-
or tanquam hæres justissima Regum prædictorum, coronaretur in Reginam, & *Guidonem*,
qui regno insufficiens erat regendo, solemniter repudiaret. Respuit *Sybilla* regnum sibi
sub tali conditione oblatum, donec proceres id generaliter illi concesserunt, & juramen-
to firmaverunt, ut quem ipsa maritum eligeret, omnes ipsi sicut Regi obedirent. *Guido*
etiam vir ejus suppliciter postulabat ne pro suo damno, regni provisio differretur. Ita tan-
dem cum lachrymis adquiescens, coronata est solemniter in Reginam, & omnium fide-
litatem, adhibito juramento, suscepit: & *Guido* vir ejus, sine spe conjugis & regni, ad
sua divertit. Nunciatur interea *Salaadini* hostilis adventus, quod nec à verò distabat:
unde Regina convocatis edicto Regio viris ecclesiasticis & sæcularibus, de Rege habuit
eligendo tractatum. Et quum id sibi prius ab omnibus concessum fuerat, ut quem vel-
let maritum eligeret, expectantibus rei exitum universis, Regina *Guidoni*, qui inter alios
astabat, voce clara dixit: domine mi *Guido*, ego te in maritum eligo, & me simul cum
regno tibi tradens, te Regem futurum publicè protestor. Ad hanc vocem omnes stupe-
facti, admirabantur valdè, quòd tot viros prudentes una mulier ita simplex delusit. Lau-
dabilis planè fœmina, & tã pudicitiæ quam prudentiæ præconiis extollenda: sic enim ne-
gotium temperavit, ut regnum viro, & sibi virum obtineret. Factus est his diebus, per
orbem universum, terræmotus magnus & horribilis, ita ut etiam in *Anglia* ubi raro con-
tigit, multa ædificia subverterentur. Contigit autem his diebus matrem *Salaadini*, ab
Ægypto in partes transire *Damascenas*, in apparatu magno & divitiis copiosis. Quæ de
fide treugarum præsumens, per fines regionis quæ trans *Jordanem* sunt, securè perrexit.
In cujus comitatum *Reginaldus* de *Castellione* temerè irrumpens, divitias diripuit univer-
sas: veruntamen mater *Salaadini* fuga periculum declinavit. Commotus inde *Salaadi-
nus*, restitutionem ablatorum, & super injuriis satisfactionem, sub pactione fœderis po-
stulavit. Conventus autem super hijs, *Reginaldus de Castellione* à *Salaadino* durè nimis
& contumeliosè respondit. *Salaadinus* verò supra modum lætus, quòd in parte *Christia-
norum* diruptæ erant treugæ, ad vindictam provocatus, accingitur ad certamen. Imago
pueri *Jesu* lapidea fracta, sanguine manavit. Reges *Angliæ* & *Franciæ* susceperunt
Crucem decimo tertio Kalendas Februarij. Mater ecclesia *Cicestrensis*, & tota ci-
vitas comburuntur, decimo quarto Kalendas Novembris. *Hugo* de *Nunant Ce-
strensis*.

Salaadinus terram sanctã depopulatur.

ANno Domini. M.C.LXXXVII. *Salaadinus* contra *Christianos* indignatione suc- 130
census, Parthos, *Bedewinos*, *Turcos*, *Saracenos*, *Arabes*, *Medos*, convocat & *Cordinos*,
& his omnibus cum *Aegyptijs* stipatus, fines *Christianorum* conterit & conturbat. Et jam
non contentus parvis quibusdam in *Galilea* præsidijs, *Calvariam* obsidere proponit. Cum
omnium igitur machinarum genere illuc properaret, magistrum militiæ templi cum fra-
tribus LX. & *Christianorum* multitudine itinerando peremit, & cum palma martyrij
ad cœlestia regna transmisit. Hac igitur *Salaadinus* victoria exhilaratus, ad obsidionem
Calvariæ festinans contendit. Rex autem *Hierusalem*, ut urbem audivit obsidione val-
latam, & inclusos vehementer affligi, edicto Regio, omne regni robur convocavit; illis 131
solummodo in castrorum præsidio relictis, quos ætatis & sexus infirmitas armorum prors-
sus habebat immunes. Castra igitur moventes à fonte *Sephoritano*, ubi convenerant,
stipati militum viginti millibus incesserunt. Præfecto itaque exercitui *Reimundo* comite
Trypolitano, versus *Tiberiam* sunt profecti. Cumque funesta dies certaminis instaret, ca-
merario Regis visio tremenda contigit: videlicet quòd aquila quædam *Christianum*
transvolaret exercitum, quæ missilia septem gerens in pedibus, voce terribili personaret:
Væ vobis *Hierusalem*, væ vobis *Hierusalem* inhabitantibus. Ad hujus visionis exposi-
tionem sufficere nimirùm credimus, quod Spiritus sanctus de reprobis loquitur per Pro-
phetam: *Tetendit Dominus arcum suum, & in eo paravit vasa mortis.*

Captis sanctæ crucis & Regis Hierusalem à Salaadino.

AUdiens autem *Salaadinus*, quòd Rex in succursum veniret obsessorum, venienti- 132
bus audacter occurrit, & cum eos scopulis angustis & præruptis inclusos cogno-
visset non longè à *Tiberia*, in loco qui *Mariscallia* dicitur, in Regis exercitum irruit
con-

1188.

confidenter. Igiter *Christiani* hostes viriliter exceperunt, quantum locorum angustiæ permittebant. Pugnatum est acriter hinc & inde, & corruerunt interfecti: tamen exigentibus *Christianorum* peccatis, prævaluit tandem pars adversa. Nam (ut aiunt) comes *Tripolitanus* militiæ princeps, vexillum Regis in terram proditiosè demittens, *Christianos* fecit fugam meditari. Sed quo fugerent? nisi in hostes, non habentes quo se conferrent. Rex *Guido* captus est cum cruce sancta, & omnis multitudo eorum capta fuit vel gladiis interfecta. Evaserunt tamen ab hac clade, comes *Tripolitanus* licèt omnibus suspectus, dominus *Reginaldus Sydonis* patronus, atque dominus *Balianus* cum paucis fratribus militiæ templi. Facta est autem hæc misera belli congressio, quinto & quarto Nonas Julij, infra octavas Apostolorum *Petri* & *Pauli*. Evasit etiam ab hac clade, *Theodoricus* magister militiæ templi: qui tamen ipsa die, ducentos & triginta de fratribus amisit. Comes *Tripolitanus* quod sine sanguinis effusione evaserunt, in argumentum sumebatur contra ipsum quòd in Regem & populum Dei proditiosè egisset. Capti sunt etiam cum cruce, ejus bajulatores episcopus *Aconensis* & præcentor Dominici sepulchri: illi cæsus, & iste captus pariter cum ipsa succumbunt. Sicque capitur crux sancta propter peccata hominum, & quæ nos à veteri captivitatis jugo absolvit, pro nobis captiva ducitur, & prophanis *Gentilium* manibus contrectatur

133 SAlaadinus itaque victoria potitus, *Tiberiam* revertitur & solo præsidio quod supererat capto Regem cum cœteris quos ceperat, *Damascum* transmisit. Deinde *Galilæam* invadens, universa pro libitu occupavit. Et veniens *Ptolomaidam*, sine sanguinis eam effusione suscepit: Inde *Hierosolymam* festinans, urbem obsidet, machinas in gyrum locat. Cives quas possunt defensiones objiciunt sed, arcus balistæ, petrariæ effectu carent, & inutiliter contrectantur. Vulgus verò pavidum, ad Patriarcham & Reginam, qui tunc urbi præerant flebiliter supplicans instat, ut cum *Salaadino* de urbe tradenda conveniant. pactio tandem intercedit magis dolenda quàm memoranda. Nam singuli capitis sui censum statuentes, vir bisantios decem, mulier quinque, infans unum persolveret, & quisquis qui ad hæc non sufficit, teneretur captivus. Erant autem in civitate quatuordecim millia utriusque sexus hominum, qui ad hoc non sufficientes, jugum subierunt perpetuæ servitutis. Reddita est civitas sancta inimicis *Christi*, & Sepulchrum possident qui persequuntur Sepulchrum: crucem tenent, qui Crucifixum blasphemant. Ingressus itaque civitatem cum strepitu tympanorum & tubicinum, ad templum properabat, & cruce quæ in eo erecta stabat disposita, ejectisque quæ *Christiani* venerabantur; templum intùs & extrà aqua lustrabat rosacea, & sic erroris sui superstitiones per quatuor angulos templi magno fecit strepitu conclamari. Ecclesiam sanctæ resurrectionis & Sepulchrum Dominicum cum locis aliis venerabilibus quibusdam *Syrianis*, sub certo constituit tributo. Et inde festinanter progressus urbes omnes circumquaque positas & oppida subjugavit; præter *Ascalonem* & *Tyrum*, & *Crach* ultra *Jordanem*, quod alio nomine dicitur *Mons regalis*.

Sancta civitas cum tota ferè terra Hierosolymitana à Salaadi- *subjugatur.*

134 EOdem anno, Papa *Urbanus* scripsit *Baldewino Cantuariensi* Archiepiscopo, pro negotio conventus Ecclesiæ ejusdem, in hæc verba, *Dilecti filii nostri Prior & Conventus Ecclesiæ tibi commissæ, ad nostram præsentiam literas & nuntios destinantes, proposuerunt de Ecclesia quam ædificare cœpisti, sibi & Ecclesiæ dispendium proventurum, & nisi fuerit ab ejus constructione cessatum, præscripta Ecclesia suæ honestatis & status miserabile suscipiet detrimentum. Nos autem solicitè providere volentes, ne inter te & fratres tuos materia remaneat jurgiorum (cùm non possunt convenienter intendere divinis obsequiis, qui sunt in contentionibus) de consilio fratrum nostrorum, monemus fraternitatem & districtè præcipimus, quatenus (donec causa cognita, statuamus quid de ipsa fieri debeat) omni occasione & appellatione postposita, ab illius ecclesiæ constructione desistas: literis aliis non obstantibus à sede Apostolica impetratis.* Eodem anno, mortuo Papa *Urbano*, *Gregorius* successit: qui cum sedisset duobus mensibus, defunctus est, & *Clemens* tertius, decimo tertio Kalendas Januarij surrogatur. Eodem anno *Gilebertus Londoniensis* episcopus naturæ debitum soluit. Eodem anno, *Richardus* comes *Pictaviensis* cùm audisset calamitatem terræ sanctæ & de capta cruce; non expectata alicujus prædicatiõe, vel patris sui cõsilio aut volũtate primus inter proceres trãsmarinos signaculũ crucis suscepit de manu Archiepiscopi *Turonensis*. Eodẽq; anno *Hugo de Minant*, factus est episcopus *Cestrensis*.

*Prohibito Papa ne ecclesia A-*kintona *construatur.*

135 ANno Domini, M.C.LXXXVIII. *Fredericus Romanorum* Imperator ad prædicationem *Henrici Albanensis* episcopi & Apostolicæ sedis Legati, qui a Papa *Clemente*

Prædicatione crucis, multi cruce signantur.

1188. *mente* missus fuerat; crucem Christi suscepit. Et eodem tempore, Rex *Francorum Philippus* & Rex *Anglorum Henricus* in *Normannia*, pro subventione terræ sanctæ, ad colloquium venientes; inter *Triam* & *Gisortium*, post longos tractatus, præsente comite *Flandrensi philippo*, in hoc pariter consenserunt; ut sumpto crucis signaculo, iter *Hierosolymitanum* socialiter expedirent. Rex igitur *Anglorum* primò crucis signaculum suscepit de manibus Archiepiscoporum *Remensis*, & *Willielmi Tyrensis*; quorum ultimus à domino Papa, super negotio crucis officium legationis susceperat in partibus Occidentis. Deinde Rex *Francorum* & *Philippus* comes *Flandrensis* crucem sumentes; exemplum alijs potissimum præbuerunt. Unde tam in imperio, quàm de utroque regno Regum prædictorum, Archiepiscopi, Episcopi, Duces, Marchiones, Barones, milites & mediæ manus homines vulgúsque promiscuum, Crucem animosiùs susceperunt. Provisum est etiam inter eos, ut omnes de regno *Francorum* cruces rubeas, de terris Regis *Anglorum* albas; de terra comitis *Flandrensis* virides haberent cruces. De terris autem, catallis & rebus omnibus usque ad peractam peregrinationem; & quilibet eorum in terra sua quadraginta diebus moram fecisset; omnia essent in eo statu, quo fuerunt in die qua crucem susceperunt.

Quare Richardus *comes* Pictavensis *animum suum à patre alienaverit.*

CIrca dies istos, *Gaufridus* de *Lintziaco*, quendam *Richardo* Comiti *Pictaviensi* familiarem; structis insidijs interfecit. In tanti verò ultionem delicti, comes ad arma provocatur: sed acceptæ crucis non immemor, omnibus hominibus *Gaufridi* crucis signaculo insigniri volentibus pepercit; alios in ore gladij interfecit; & in deditionem plura castella suscepit. Sed *Gaufridus* Regis *Anglorum* fultus pecunia & auxilio (ut dicebatur) *Richardo* comiti restitit, & parùm profecit: unde idem comes animum suum à patre alienavit. *Gaufrido* itaque superato, comes terram comitis *Tholosani* hostiliter ingressus, injuriatus ab ipso, intra breve temporis spatium, castella ejus septendecim subjugavit. Rex autem *Francorum* indignè ferens, quòd comes *Richardus* terram comitis *Tholosani* ingressus fuisset; eo non certiorato, castellum *Radulphi* latenter ingressus est, & omnes in illo repertos ad fidelitatem sibi faciendum coëgit. Quod factum tanto principi ignominiosum videbatur: cum præsertim Rex *Anglorum*, post crucem susceptam, transiturus in *Angliam*; Regi *Francorum* totius terræ suæ custodiam tradidisset. Deinde Rex *Francorum* castellanos quosdam Regi *Anglorum* subjectos; in suum favorem tam minis quàm promissis attraxit: & sic instinctu diabolico, post crucem susceptam Reges discordes effecti, mutuis sese damnis ad invicem affixerunt. Unde Rex *Anglorum Francorum* ingressus regnum, à *Vernolio* usque *Medoanam* universa contrivit. Eodem anno *Richardus Wintoniensis* episcopus obijt undecimo Kalendas Januarij; & *Wintoniæ* sepultus est. 136

Epistola Frederici *imperatoris* Romani *ad* Saladinum.

EOdem anno *Fredericus Romanorum* Imperator *Salaadino* scripsit pro negotio terræ sanctæ, sub hac forma. Fredericus *Dei gratia Romanorum Imperator, semper augustus, & hostium Imperij magnificus triumphator*; Salaadino Saracenorum *præsidi*, Hierusalem *fugere exemplo* Pharaonis. *Quoniam terram sanctam nuper prophanasti, cui æterni Regis Imperio imperamus, in tanti sceleris præsumptuosam plectibilemque audaciam, debita animadversione decernere, Imperialis celsitudo & officij solicitudo nos admonet. Quapropter, nisi occupatam terram & omnia restituas, adjuncta satisfactione sacris constitutionibus pro tam nefandis excessibus taxata (ne legitimum minimè videamur indicere bellum) à capite Kalendarum Novembrium, evoluto anni spacio, terminum constituimus, ad experiendam belli fortunam in Campo* Thaneos, *in virtute mirifica Crucis & in nomine veri* Joseph. *Vix enim credere possumus hæc te latere, quod ex scriptis veterum & in historiis nostri temporis factum redolet. Numquid scire dissimulas, ambas* Æthiopias, Mauritaniam, Persiam, Syriam, Parthiam, Judæam, Samariam, *maritimam* Arabiam, Chaldæam, Ægyptum & Armeniam, *cum innumerabilibus terris nostræ ditioni esse subjectas? Norunt hæc Reges, qui cruore gladii* Romani *sunt crebriùs inebriati. Et tu quidem, authore Deo, intelliges, quid nostræ victrices aquilæ, quid cohortes diversarum nationum, quid furor* Theutonicus *etiam in pace arma movens, quid caput indomitum* Rheni; *cujus juventus nunquam novit fugam; quid procerus* Bavarus, *quid* Suevus *astutus, quid* Franconia *circumspecta, quid in gladio ludens Saxonia, quid* Thuringia, *quid* Westphalia, *quid agilis* Brabantia, *quid nescia pacis* Lotharingia, *quid inquieta* Burgundia, *quid* Alpinæ *salices, quid* Frisonia *in momento prævolans, quid* Bohemia *ultra morem gaudens, quid* Polonia *suis feris ferior, quid* Austira, *quid* Stiria, *quid* Burgesia, *quid partes* Illyricæ, *quid* 137

Leonardia,

Leonardia, quid Tuscia, quid Archaritana, quid vetus Proretha, quid Spinacius nauclerus. 1188.
Denique dextram nostram, quam senio arguis, qualiter gladium vibrare didicerit, dies illa lætitiæ plena & jucunditate triumpho Christi præfixa te docebit.

138 Illi Regi sincero amico, magno, excelso Frederico Regi Alimanniæ, in nomine Dei miserentis, per gratiam Dei unius potentis, exuperantis, victoris perennis, cujus non est finis. Gratias ei agimus perennes, cujus gratia est super omnem mundum, deprecamur eum, ut infundat orationem suam super Prophetas suos, & maximè super instructorem nostrum nuncium suum Mahumet Prophetam, quem misit pro correctione rectæ legis, quam faciet apparere super cunctas leges. Notum facimus Regi sincero, potenti, magno amico, amicabili Regi Alemanniæ, quòd homo quidam Henricus nomine, venit ad nos dicens, se esse nuntium vestrũ, & detulit nobis quandam chartam, quam esse dixit vestram. Nos legi fecimus chartã, & audivimus eum viva voce loquentem, & verbis, quæ ore dixit, verbis respondimus, & hoc est responsum chartæ. Quod computatis qui vobiscum concordant, veniendi super nos, & nominatis & dicitis: Rex talis terræ, & Rex alterius terræ: & comes talis, & tales: & tales Archiepiscopi, & Marchiones & milites: sed si nos vellemus dinumerare eos, qui sunt in nostro servitio, & qui sunt intendentes nostro præcepto & prompti nostro sermoni, & qui dimicarent coram nostris manibus, non possent in scriptum redigi. Et si Christianorum computatis nomina, Saracenorum sunt plura & abundantiora, quàm Christianorum. Et si inter vos & eos, quos nominastis Christianos; mare est, inter Saracenos, qui non possunt æstimari, non est inter eos & nos mare, vel ullum impedimentum veniendi ad nos. Et nobiscum habentur Bedewini, quos si opponeremus inimicis nostris, sufficerent. Habemus & Turkemannos, quos si effunderemus super inimicos nostros, destruerent eos. Habemus rusticos, qui dimicarent strenuè, si juberemus, contra gentes quæ venturæ sunt super terram nostram, & ditarentur de eis & exterminarent eas. Habemus soldarios bellicosos, per quos terram apertam habemus & adquisitam & expugnatos inimicos: & hi & omnes Reges paganismi, non tardabunt, cùm eos summonuerimus & vocaverimus. Et vos, cùm fueritis congregati, sicut charta vestra dicit, & ducetis multitudinem vestram, ut narrat nuntius vester, obviabimus vobis per potentiam Dei, & obtinebimus terras fortitudine Dei. Nam si veneritis, cum toto posse vestro venietis, & præsentes eritis cum omni gente vestra. Et scimus quod nullus remanebit in terra vestra, qui se defendere possit vel terram tueri: & quando Deus victoriam nobis sua fortitudine donaverit, nihil amplius erit, quàm ut terras vestras liberè capiamus fortitudine sua & voluntate. Adunatio enim legis Christianorum bis venit super nos, in Babylone; una vice apud Damietam, & altera apud Alexandriam; & nostis qualiter Christiani utraque vice redierint, & ad qualem exitum venerint. Et Deus adunavit nobis regiones affluentiùs, & adunavit eos longè latéque sub potestate nostra, Babyloniam cum pertinentiis suis, terram Damasci & maritimam, Hierusalem, terram Gethsure & castella ejus, terram Roasiæ cum pertinentiis, regionem Indiæ cum pertinentiis. Et per gratiam Dei, hoc totum est in manibus nostris. Et residuum Regum Saracenorum nostro est imperio subjectum. Nam si mandaremus excellentissimis Regibus Saracenorum; non retrahent se à nobis. Et si summoneremus Calipham de Baldac, quem Deus salvet, de sede excelsi imperii sui exurgeret, & veniret in auxilium excellentiæ nostræ. Et nos per virtutem Dei obtinuimus Hierusalem & terras ejus, & remanent adhuc in manibus Christianorum, tres civitates, Tyrus, Tripolis & Antiochia; & de his non est aliud, nisi ut capiantur. Attamen si bellum vultis, & si Deus voluerit, ut fit per voluntatem suam, & quòd totam terram Christianorum adquiramus, obviabimus sicut scriptum est in charta vestra. Verùm si nos de bono pacis requisiveritis, mandabitis procuratoribus istorum trium locorum prædictorum, ut ea nobis sine contradictione resignent, & vobis sanctam Crucem reddemus, & liberabimus omnes captivos Christianos qui sunt in tota terra nostra, & permittemus vobis ad Sepulchrum unum sacerdotem, & reddemus Abbatias quæ solebant esse in tempore Paganismi; & bonum eis faciemus, & permittemus venire peregrinos in tota vita nostra, & habebimus vobiscum pacem. Charta hæc scripta fuit, anno adventus Prophetæ nostri Mahumet, Quincentesimo octuagesimo quarto, gratia Dei solius.

Responsio Saladini.

139 Eodem anno, Guido Rex Hierosolymorum, cùm apud Damascum per annum detentus fuisset in vinculis, Salaadinus sub tali illum pactione absolvit: ut abjurato regno, mare quàm citiùs proscriptus transiret. Hanc pactionem cassandam clerus regni deliberat, nec ibi fidem esse servandam, ubi periclitatur religio, dum terra promissionis

Guido Rex Hierosolymorum à carcere liberatur.

1188. promissionis omni solatio destituta, caput non habeat nec rectorem, nec peregrini venturi ductorem, nec populus defensorem. Rege itaque à vinculis soluto, confluxerunt ad eum multi peregrini, qui nuper advenerant cum populo regionis, & copiosum exercitum confecerunt. Qui *Tyrum* ingredi volentes, à *Marchiso* admittuntur: licet eo pacto civitas ei commissa fuisset, ut Regi repetenti & regni hæredibus redderetur. Sed post dies paucos, eodem *Marchiso* defuncto, hæc pestis cessavit. Mortuus est etiam eodem tempore, *Reimundus* comes *Tripolitanus*; cui imputabatur totus sinister eventus terræ promissionis, quò minùs *Christianè* (ut dicitur ex mentis alienatione) in extremis viaticum non percepit. Et his ita gestis, Rex cum exercitu Baronum regni, qui sibi adhæserant, sociatis sibi Templariis & Hospitalariis; *Venetianis* etiam qui nuper advenerant & *Januensibus* peregrinis, iter versus *Ptolemaidam*, quæ alio nomine *Achon* dicitur, arripuit; cujus robur veraciter innumeratum, ad novem millia armatorum excrevit. Rex itaque *Hierosolymitanus* cùm *Ptolemaidam* pervenisset, fecit omnes suos in collem ascendere civitati vicinum, quem eò quòd instar *Turris* erectus sit in sublime & rotundus, *Turonum* à vulgo nuncupatur. Mons autem iste à parte urbis Orientali consurgit æditior, & in circuitu longè prospectum in plana diffundit. Die igitur tertia post suum adventum, urbis à *Christianis* obsessio facta fuit, quæ postea non defecit usque ad tempus quo capta fuit à Regibus *Francorum* & *Anglorum*, *Philippo* & *Richardo*. Adeò quidem peregrini simplices & mediæ manus homines bellatores, concepto devotionis fervore; ducuntur, quòd suis Regibus vel Dominis non expectatis, ab extremis mundi partibus confluunt Domino servituri.

REx autem *Hierosolymorum*, peregrinorum multitudine vallatus; fecit suos omnes de *Turono* descendere; & unà cum peregrinis, qui nuper advenerant, ante civitatem castra locavit. Post dies autem paucos, superveniens *Salaadinus* in manu robusta, impetum in *Christianos* fecit acerrimum, ut qui putabat eos insultu primo vincendos. At fideles in unum conglobati, quasi pro animabus decertantes, viriliter restiterunt: quos *Salaadinus* circumcingi jubens, pro impossibili, quod ex omnibus pes unus evaderet, judicabat. Sed aliter visum est ei qui dissipat consilia reproborum. Nam cùm per triduum insultus Infidelium undique venientium pertulissent, & jam quasi debilitati ab hostibus deficere cœpissent, ecce aspiciunt classem cum duodecim millibus *Dacorum* & *Frisonum* velis sinuantibus accedere ad portum: quem Deo opitulante, cum prosperitate optata intraverunt. His & hujusmodi, quæ fiebant assiduè, visionibus permotus *Salaadinus* confusus ad terræ suæ inferiora descendit. 140

Salaadinus ab Achon *cum ignominia recessit.*

ACcessit autem his diebus, ad terræ sanctæ magnum impedimentum discordia; quæ nuper & post Crucem susceptam, inter Regem *Francorum* & Comitem *Pictaviensem Richardum* ex una parte; & *Henricum* Regem *Anglorum* surrexit, ex altera: adeò quidem, ut mutua adinvicem castella surriperent, & multa mala in homicidiis & spoliis perpetrarent. Qui tandem pro bono pacis in *Normanniam* ad colloquium convenientes; Diabolo superseminante zizania in medio tritici, discordes ab invicem recesserunt, &c. 141

Magnum impedimentũ terræ sanctæ.

REx *Henricus* in partibus transmarinis moram faciens, infestationes, quas sibi Rex *Francorum Philippus* & comes *Pictavorum Richardus* filius ejus faciebant; graviter nimis & molestè ferebat. Fuit autem ad Natale Domini, in *Andegavia* apud *Saumur*; & solemne festum ibi tenuit: licet quàm plures de Comitibus & Baronibus suis ab eo recessissent, & *Richardo* filio suo adhæsissent. Post festum sancti *Hilarii* ruptis treugis quæ erant inter Reges: *Philippus* Rex *Francorum* & comes *Richardus*, congregatis copiis militaribus, intraverunt terras Regis *Anglorum*, & ea feraliter devastare cœperunt. *Britones* etiam, relicto eo, *Richardo* comiti adhæserunt. Sed Papa *Clemens* admirans nondum pacem inter Reges fuisse reformatam; misit *Johannem* de *Agnanio* Cardinalem cum plena potestate, ad lites Regias dirimendas. Qui cùm ad eos venisset, & ipsos nunc asperis, nunc blandis sermonibus, ad pacem commovisset; ipsi tandem Reges, præstita cautione, juraverunt, quòd starent judicio *Bituricensis*, *Rothomagensis*, & *Cantuariensis* Archiepiscoporum: ita scilicet, ut si quis eorum deficeret, quò minùs inter eos pax solida firmaretur, & iter *Hierosolymitanum* expediretur: in eum tanquam in dominicæ crucis, & totius *Christianæ* religionis subversorem; domini Papæ sententiam excommunicationis promulgarent. Satimque Cardinalis sententiam tulit, in omnes tam clericos quàm laicos; per quos staret 142

ftaret, quò minùs pax fieret inter Reges; salvis tantummodò regum personis eorundem. 1188.

143 EOdémque tempore, transmissa est hujusmodi epistola *Cantuariensi* Archiepiscopo. *Cantuariensi Archiepiscopo* Baldewino, Conradus *filius* Marchionis *de* Monte ferrato, *salutem. Turbantur elementa, & catholicæ fidei derogatur, cùm sedes* Hierosolymitana *Apostolicæ sedi subtrahitur. Periit enim* Hierosolyma, *& inertia* Christianorum à Saracenis *vilissimè pertractatur. Fædant namque Dominicum Sepulchrum, destruunt* Calvariæ *locum, nativitatem* Christi *contemnunt, & beatæ Virginis eradicant sepulchrum. Sedes* Constantinopolitana, Romanæ *sedi nullam exhibet reverentiam*; Antiochena *quidem laborare dignoscitur in extremis. Hæc autem omnia* Christianorum *constat desidia contigisse. Lugenda est civitas* Hierusalem *atque lugubriter lamentanda; quæ suis cultoribus spoliata, qui* Christo *per horas diei ac noctis constituti, Deo cantando & orando, famulabantur: nunc (proh dolor)*, Mahometh *excelsa voce laudatur, ritibus polluta* Saracenicis. *Vestræ igitur celsitudini preces cum lachrymis porrigo commixtas, quatenùs calamitatum terræ sanctæ misereri dignemini, ut confortetis Reges, commoneatis fideles, ut canibus expulsis à patrimonio* Jesu Christi, *misericorditer subveniant, vincula solvant, prophanata mundent, ut terra sanctis* Christi *pedibus calcata, de potestate Infidelium potenter liberetur.*

Epistola filij Marchionis de oppressione terræ sanctæ.

144 ACcedit etiam ad cumulum iniquitatis, ad opprobrium & desolationem *Christianitatis*; familiaritas quæ viget inter *Saladinum* & Imperatorem *Constantinopolitanum*; cui idem *Saladinus* tradidit omnes ecclesias terræ promissionis, ut in eisdem serviatur secundùm ritum *Græcorum*. Insuper etiam & idem *Saladinus* misit Idolum suum *Constantinopolim* Imperatoris assensu, ut ibi publicè coleretur: sed per gratiam Dei, captum est in mari à *Januensibus*, & cum ipsa navi perductum est *Tyrum*. Nuper etiam exercitus constructus est copiosus ante urbem *Antiochiæ*, & dictus Imperator promisit centum Galeias *Saladino*. *Saladinus* quoque dedit ei totam terram Promissionis, ita scilicet, ut impediat viam *Christianorum*; maximè autem *Francorum*, ad succursum terræ sanctæ properantium. Nec est aliquis apud *Constantinopolim*, qui crucem accipiat, quin statim capiatur & incarceretur. Hoc autem nobis solatium est, quòd nuper frater *Saladini* & filius ante *Antiochiam* capti sunt, & sub salva custodia deputati.

Conspiratio Imperatoris Constantinopolitani *&* Saladini *contra* Christianitatem.

145 EOdem quoque anno, post Paschalem solemnitatem inter Reges *Francorum* & *Anglorum* habitum est colloquium prope *Feritatem Bernardi*: sed ad ultimum in hebdomada Pentecostes, ibidem convenientes, tractatum diligentem habuerunt: super hoc postulavit utique Rex *Francorum Alesiam* sororem suam, quam Rex *Angliæ* habuit sub custodia sua, donari *Richardo Pictaviensium* comiti in uxorem, & aliquam securitatem sibi fieri de regno *Angliæ*, post decessum suum. Petiit insuper, ut *Johannes* filius ejus crucem susciperet, *Hierosolymam* profecturus. Nam *Richardus* frater ejus, iter illud nullatenùs sine ipso arriperet. Sed quia Rex *Angliæ* huic petitioni assensum præbere noluit; discordes ab invicem recesserunt.

Quibus de causis Richardus *comes* Pictavensis *à fidelitate patris recesserit.*

146 HOc utique colloquio Cardinalis memoratus, constanter asserebat; quòd nisi Rex *Franciæ* & comes *Richardus* cum Rege *Anglorum* ad plenum componerent; omnes terras eorundem, sub interdicto concluderet. Cui Rex *Francorum* respondit, se ipsius sententiam nullatenùs formidare: cùm nulla æquitate fulciretur. Addidit etiam, ad ecclesiam *Romanam* minimè pertinere, in Regem aliquem, maximè *Francorum* per sententiam animadvertere: si Rex idem in homines suos demeritos, indomitos & regno suo rebelles ulciscendi causa, insurgere disposuerit. Adjunxit insuper, quòd Cardinalis prænominatus, jam desiderabiles Esterlingos Regis *Angliæ* olfecerat; quorum odore attractus, ipsi plùs æquo (*Romanorum* more) extitit favorabilis: unde ipsum judicem suspectum habebat. Comes etiam *Richardus* vix se continuit, vixque magnatum manibus retentus est, quin extracto gladio, in ipsum Cardinalem furibundus irruisset. Unde Cardinalis retrocedens, latuit tremulus, & verba continuit ampullosa. Archiepiscopi verò aliique magnates impetum comitis refrenantes, asseruerunt Cardinalem de negotio crucis & *Christianitatis* honore sollicitare. Et sic, reposito gladio, spiritus commoti comitis, fœlicior conquievit. Datum est igitur Regi *Angliæ* consilium, ut petitionibus filii sui præberet assensum. Dignum enim esse, consilarij sui dicebant, ut filio suo & hæredi legitimo, militique tam strenuo, aliquam securitatem faceret gaudenter de hæreditate sua habenda; si ipsi, Deo ordinante, supervixisset. Quibus respondit Rex incontinenti, se nullatenùs hoc in tali statu facturum; quia id coactus potiùs quàm spontaneus fecisse videretur.

Comminatio Cardinalis & responsio Regis Francorum.

1188. videretur. Comes igitur *Richardus* commotus vehementer, cùm talia cognovisset; vi-
dentibus cunctis, fecit homagium Regi *Francorum* de toto tenemento patris sui, quod
ad regnum *Franciæ* pertinebat; salvo patri tenemento, quamdiu viveret; & salva fide,
quam patri debebat. Sicque soluto colloquio, reges & tota recessit multitudo.

Rex Francorum *quatuor castella Regis* Angliæ *cepit ipsumque à* Cænomània *fugavit.*

Rex igitur *Francorum*, cum Comite *Richardo* in hunc modum recedens, cepit *Ferita-* 147
tem Bernardi, *Montem fortem*, *Baalvérque* castella Regis *Angliæ*, ope & opera comi-
tis. Et post captionem illam, moram trium dierum fecit ibidem. Deinde *Cænomanniam*
veniens, fingens se *Turonum* iturum, proxima die lunæ, cùm Rex *Angliæ* suique viderentur
tur ibidem esse securi; Rex *Francorum* acies suas disposuit, in civitatem *Cænomanniæ* in-
sultum facturus. Quod videns *Stephanus* de *Turnham*, tunc *Andegaviæ* Regis *Anglorum*
Seneschallus; in suburbio ignem conjecit: sed ignis accensus muros transcendens, ferè
civitatem totam in flammas redegit. Hoc autem *Franci* cognoscentes, ad quendam pon-
tem lapideum pervenerunt: ubi *Gaufridus* de *Broilim* & multi cum eo, ex parte Regis
Angliæ, eis occurrerunt, pontem diripere cupientes: factóque conflictu maximo, multi
hinc & inde gladio corruerunt. In quo cruentissimo certamine, captus est *Gaufridus*
memoratus, in cervice graviter vulneratus; cum aliis quàm plurimis. Cæteri autem
volentes in civitatem fugere, cùm catervatim ruerent, *Franci* unà cum illis ingressi
sunt civitatem. Quod videns Rex *Anglorum*, de se desperans, cum militibus septingen-
tis illicò aufugit. Rex verò *Francorum* & *Richardus* comes *Pictavorum*, per tria illum
milliaria raptim insequuti sunt. Et nisi vadum, per quod transitum fecerunt, altum fu-
isset & immensum, omnes de familia Regis *Angliæ*, qui tunc fortè per ducem peritum
impunè transierant, milites capti fuissent. In illa verò fuga multi sunt *Wallensium* inter-
fecti. Rex autem *Anglorum* *Turonum* cum paucis veniens; ibi se in munitionem recepit:
residui verò qui manserant de suis, in Turrim sese *Cænomanniæ* receperunt. Rex *Fran-
ciæ* illicò Turrim obsedit. Et per effossores suos & machinarum insultus, infra diem
tertium reddita est ei Turris cum militibus triginta, & servientibus quadraginta: in-
déque recedens, cepit Montem duplicem per deditionem. Deinde reddita sunt ei
castella *de Troia*, de *Rupibus*, *Mentarium*, *Castrum Carceris* & de *Leir*, *Calvimontis*,
Ambaciæ.

Captio Sylviæ *civitatis.*

Eodémque anno, multæ naves à partibus Aquilonis *Britannicum* mare sulcantes; 148
cum peregrinis *Angliæ* fœdus injerunt. Itaque de consilio communi, decimo quin-
to Kalendas Junij de *Dorcesmuthe* exeuntes, naves videlicet multùm oneriferæ numero
triginta septem, sese pelago commiserunt. Rex autem *Portugalensis* intelligens, quod
naves præmunitæ essent, cum post varios rerum eventus, *Ulixebonam* pervenissent, tam
armis quàm hominibus roboratæ, supplicavit ut ei venirent in auxilium, ad sibi subjugan-
dam civitatem nomine *Sylviam*. Promisit etiam eis in adjutorium galeas triginta sep-
tem, & alias naves plurimas; & pactum cum eis iniit, præstito sacramento, quod quic-
quid auri vel argenti, vel cujuscunque generis lucri, civitate subacta, possent adquirere,
in usus suos redigentes, urbem tantum Regi concederent. Igitur ab *Ulixibona* rece-
dentes, velis prosperis in brevi portum *Sylviæ* intraverunt: impulsique ad terram navi-
bus, tentoriisque fixis, urbem obsidione vallarunt. Erat autem numerus *Christianorum*
ad pugnam præparatorū tria millia & quingenti. Deinde die tertia muris appropinquan-
tes, insultum fecerunt acerrimum, suburbium irruperunt, fontem etiam duplici muro cir-
cumdatum, habentem barbecanum novem turribus circumseptum, à quo cives haurire
solebant aquæ abundantiam, terra, fimo & lapidibus obstruxerunt. Gentiles verò aquæ
penuria laborantes, animo sunt consternati. Princeps verò civitatis *Alchad* nomine, Re-
gem adiit *Portugalensem*, reddiditque ei civitatem, ignorantibus *Christianis*.

Tria millia Christianorum, *sexaginta millia paganorum perierunt.*

Subacta igitur mirabiliter urbe à peregrinis Crucifixi, inventa sunt in illa Paganorum 149
plusquàm sexaginta millia; qui omnes in ore gladij, præter solummodò tredecim mil-
lia utriúsque sexus, perierunt. Sicque omnipotentis virtute, sine damno *Christianorum*
triumphatum est de Paganis gloriosè; & civitate sordibus Idolatriæ emundata, *Portuga-
lensis* episcopus *Mahomariam* magnam in honorem Dei Genetricis dedicavit: præficiens
ibidem episcopum quendam de partibus *Flandriæ*, qui gratia peregrinationis illuc ad-
venerat.

Héricus *Rex cum filio suo* Richardo *pacem coactus iniit.*

Eodémque anno, in crastino Apostolorum *Petri* & *Pauli*, Comes *Flandriæ Philippus*, 150
& *Willielmus Remensis* Archiepiscopus, & *Hugo* dux *Burgundiæ*, venerunt apud *Sau-
murum* ad Regem *Anglorum*; ad componendum inter eum & Regem *Francorum* & *Richar-
dum*

dum Comitem *Pictavorum*. Habuit autem comes *Richardus Britones* confœderatos, cum *Pictaviensibus*: qui à Rege *Francorum* literas patentes acceperant; quòd ipse nullatenùs cum Rege *Anglorum* componeret: nisi & ipsi in pace fuissent comprehensi. 1188.

151 INtereà verò Rex *Francorum* & *Richardus* comes *Pictavorum*; civitatem *Turonicam* obsidione vallarunt, proxima die lunæ post festum præfatum. Et ex parte *Ligeris* fluminis, præ modicitate aquæ, scalis muro applicatis, violenter civitatem ceperunt, in eáque milites sexaginta novem, & centum servientes. Tunc Rex *Anglorum* in arcto constitutus, pacem sibi turpissimam facere compulsus est in hunc modum. Rex *Anglorum* se posuit ex toto in consilio Regis *Francorum*; ita ut quicquid idem Rex provideret vel fieri judicaret, Rex *Angliæ* sine contradictione compleret. Tunc Rex *Anglorum* Regi *Francorum* fecit homagium: quia in principio hujus guerræ homagium suum reddiderat Regi *Franciæ*. Provisum est insuper ut *Alesia* soror Regis *Franciæ*, redderetur in custodia comitis *Richardi*, usque ad reditum suum de peregrinatione terræ sanctæ, ut tunc ipsam duceret in uxorem. Provisum est etiam, quòd comes *Richardus* acciperet homagia hominum de omnibus terris patris sui, citra mare, & ultra; & nullus Baronum sive militum qui in guerra adhæsit comiti *Richardo*, redibit ad Regem *Angliæ*; nisi in ultimo mense, ante motionem Regum versùs terram sanctam, cujus terminus in media Quadragesima erit. Dabit prætereà Regi *Francorum* pro laboribus suis in obsequio comitis *Richardi* impensis; viginti millia marcarum argenti. Et Rex *Francorum* & comes *Richardus* tenebunt civitates *Cenomannicam* & *Turonicam*; cum castellis de *Troia*, *de Leir*; donec omnia fiant, quæ sunt prælocuta.

Turonis capitur a Rege Francorum.

152 IN hoc autem eventu, videtur prophetia (vel prognosticum dici debeat) *Merlini* completa, quæ dicit: *Dabitur maxillis ejus frenum, quod in Armorico sinu fabricabitur*: frenum maxillis ejus videlicet Regis *Angliæ Henrici* est datum: dum quod prædecessores hæreditario jure tenuerant, Dominio subjecit alterius, dúmque transfugas suos *Ganfridum*, scilicet de *Meduana*, *Guidonem* de *valle*, *Radulphum* de *Fulgeriis* intra sinum habitantes *Armoricum*, id est *Britannicum* (qui sinus transitum facientibus à *Britannia* versùs *Franciam*, se pacificum & commeabilem offerebat, vitatis finibus *Normannorum*) in ligantiam & potestatem filij sui *Richardi*, vellet nollet, transire concessit. Sed ut veriùs dicatur, potiùs creditur divina fuisse ultio, & sanguinis beati *Thomæ* martyris reclamatio: quia quòd Deo & sanctæ ecclesiæ Rex palàm promisit, præcipuè contra libertatem ecclesiæ bona vacantium ecclesiarum infiscando, minimè adimplevit. Circa dies istos, in festo sancti *Georgij*, *Fredericus Romanorum* Imperator loca Dominicæ passionis visitaturus, peregrinationis suæ iter arripuit apud *Reinesburgh*, transitum per *Hungariam* & *Bulgariam*, ut proposuerat, habiturus.

Prophetia Merlini.

153 REx autem *Henricus* de colloquio mœstus valdè ad *Chinonem* veniens: gravi tactus incommodo, maledixit diei in qua natus fuerat. Et sic in angaria positus, infra triduum post concordiam factam, diem clausit extremum. Obiit autem postquam regnaverat annis triginta quatuor, mensibus septem & diebus quinque; in octavis Apostolorum *Petri* & *Pauli*. In crastino autem dum portaretur ad sepeliendum, regio indutus apparatu, coronam in capite habens auream, & chirothecas in manibus, calceamenta auro texta in pedibus & calcaria, annulũ magnum in digito, & in manu sceptrum, accinctúsque gladio, discooperto vultu jacebat. Quod cùm *Richardo* filio suo nunciaretur, festinaliter ei venit obviàm, malè sibi conscius. Quo superveniente, confestim erupit sanguis ex naribus Regis mortui; ac si indignaretur spiritus in adventu ejus, qui ejusdem mortis causa esse credebatur, ut videretur sanguis clamare ad Deum. Quod videns comes abhorruit, & amarissimè flere cœpit, & inæstimabili perturbatus angustia, usque ad fontem feretrum sequens, corpus patris sui ab Archiepiscopis *Turonensi*, & *Treverensi*; Divinis solemniter (ut decuit) celebratis, fecit honorificè tumulari.

De morte Regis Henrici.

154 ET quoniam idem Rex adhuc vivens dicere consueverat, ex animi magnificentia orbem universum uni non debere pro voto Principi magnifico sufficere, inscriptio, tumuli talis extitit.

> *Rex* Henricus *eram, mihi plurima regna subegi,*
> *Multiplicique modo, Dúxque Coméſque fui.*
> *Cui satis ad votum non essent omnia terræ*
> *Climata; terra modo sufficit octo pedum.*

Epitaphium Regis Henrici *secundi*.

Qui

1188.

Qui legis hæc pensa, discrimina mortis, & in me
Humanæ speculum conditionis habe.
Sufficit hic tumulus, cui non suffecerat orbis.

Leges autem quas idem Rex ad utilitatem regni statuit, hoc in loco scriberem, si lectorem offendere pro prolixitate non dubitarem. Per idem tempus, *Matildis* uxor ducis *Saxoniæ*, & ejusdem Regis filia; præ dolore hujus dicti infortunij (ut dicitur) defuncta est.

Comes Richardus *ducatum* Normanniæ *accepit.*

DEfuncto itaque Rege *Henrico* secundo, *Richardus* filius ejus statim injecit manus in *Stephanum* de *Thurnham* Senescallum *Andegaviæ*; & mittens eundem in custodia, exigit ab eo castella & thesauros patris sui, quos habebat. Deinde omnes servientes patri suo, quos fideles noverat, honorificè secum retinuit, & unicuique servitium, quod patri suo longo transacto tempore fecerat, secundùm cujusque meritum recompensavit. *Johannem* verò fratrem suum ad ipsum venientem, honorificè suscepit. Tunc pergens in *Normanniam*, *Rothomagum* venit; atque decimo tertio Kalendas Augusti, præsentibus episcopis, Comitibus, Baronibus, ac militibus per ministerium Archiepiscopi, de altari beatæ Virginis *Mariæ*, ducatus *Normanniæ* gladium suscepit. Receptáque fidelitate tam cleri quàm populi; *Johanni* fratri suo omnes terras, quas pater suus ei dederat in *Angliâ*, terram videlicet quatuor millium marcarum cúmque Comitatu toto *Moretonij*, liberaliter confirmavit. Concessit etiam *Gaufrido* fratri suo ecclesiæ *Lincolniensis* electo, Archiepiscopatum *Eboracensem*: qui continuò, missis clericis suis cum literis ducis, accepit Archiepiscopatum in manu sua, expulsis custodibus Regis, & *Huberti Walteri*, ejusdem ecclesiæ *Decani*. Dux igitur tertia sui ducatus die, habuit colloquium cum Rege *Francorum*, inter *Calvum Montem* & *Trie*: in quo colloquio Rex *Francorum* postulavit *Gisortium* castellum, & totam provinciam adjacentem: sed quoniam dux accepturus erat *Alesiam* sororem Regis in conjugem, sustinuit ad tempus, promissis à duce quatuor millibus marcarum, præter supradictam pecuniam, quam promiserat pater suus. 155

Rex Richardus *matrem suam à longo carcere liberavit.*

INterea mater ejus Regina *Alienora*, quæ per annos sexdecim à thoro patris separata, sub arcta custodia tenebatur; statuendi quæ vellet à filio potestatem accepit. Datúmque est regni principibus in mandatis, ut omnia disponerentur ad votum Reginæ. Quæ continuò accepta potestate, omnes captivos per *Angliam* à carceribus liberavit, sicútque experimento didicerat, carcerales custodias hominibus nimis esse molestas. Hiis profectò diebus, venit in lucem Prophetia *Merlini*, ubi dicitur: *Aquila*: siquidem Regina illa est appellata: quia duas alas super duo regna, *Francorum* videlicet & *Anglorum* expandit: & prætereà propter rapacitatem, quia tam animas quàm corpora sua rapuit speciositate. Hæc à Rege *Francorum* disjuncta fuit propter consanguinitatem, per divortium à Rege *Anglorum* propter suspitionem & custodiæ carcerali deputata. Sic igitur *Aquila* rupti fœderis utrobíque fuit. Quod autem addidit, & tertia nidificatione gaudebit, sic intelligi potest: Primogenitus Reginæ filius nomine *Willielmus*, in puerili ætate decessit: *Henricus* secundus in Regem sublimatus, hostiliter cum patre congressus, naturæ debitum persolvit: *Richardus* filius ejus tertius, tertia nidificatione denotatus, matri gaudium fuit, qui eam (ut dictum est) à carceris squalore liberatam, reverenter ut matrem honoravit. 156

Dux Richardus *in* Angliam *coronandus venit.*

HIis ita dispositis, dux *Richardus* singulis hominum suorum jura sua reddens, usque ad *Barbe* fluvium venit: Ibíque naves ascendens, apud *Portesmuthes*, Idibus Augusti applicuit. Cujus adventus, cùm esset per *Angliam* divulgatus, gavisi sunt clerus & populus de adventu ipsius. Et licèt quidam molestè tulissent mortem patris illius, solatium tamen illis fuit, quod quidam ait: 157

Mira canam, Sol occubuit, nox nulla sequuta est.

Statim autem dux ut applicuit, *Wintoniam* veniens; fecit ponderare & in scriptum redigere omnes thesauros patris sui. Et inventa sunt plura quàm nongenta millia librarum in auro & argento, præter utensilia & jocalia, & lapides pretiosos. Deinde apud *Sarisburi* veniens; & inde de loco ad locum pergens; unicuíque jus petitum reddidit; & multis terras non habentibus, liberaliter concessit & dedit. Dedit prætereà *Johanni* fratri suo, filiam *Roberti* comitis *Glouerniæ*, cum comitatu illo, & castellis de *Marleburgh*, de *Lutegaresbale*, de *Pec*, de *Bolesoveres*, de *Notingham*, & de *Lancastre* cum honoribus ad ea pertinentibus cum onere *Willielmi Peverel*; & ei omnia confirmavit. Quo facto,

Digitized by Google

cto, Comes *Johannes* desponsavit præfatam comitis filiam, contra prohibitionem *Baldewini* Cantuariensis Archiepiscopi: eò quòd parentes erant in tertio gradu consanguinitatis. 1188. Eodem tempore, *Gaufridus* Eliensis episcopus, duodecimo Kalendas Septembris, intestatus decessit: unde ex reliquiis ejus confiscata sunt tria millia marcarum argenti, cum ducentis marcis auri, excepto thesauro suo in vasis, jocalibus, & auro.

CORONATIO REGIS RICHARDI *Primi.*

1. DUx RICHARDUS, omnibus necessariis ad coronationem suam præparatis, *Londonias* venit: ubi congregatis Archiepiscopis *Cantuariensi*, *Rothomagensi*, & *Treverensi*, à quibus absolutus fuerat in partibus transmarinis, eò quòd arma moverat contra patrem suum, post susceptam crucem. Affuit etiam & Archiepiscopus *Dublinensis*, cum omnibus episcopis, Comitibus, Baronibus & regni magnatibus. Congregatis igitur omnibus, ordine subscripto, diadema suscepit. In primis venerunt Archiepiscopi, episcopi, Abbates & clerici, cappis choralibus induti, prævia cruce, aqua benedicta, & thuribulis, usque ad ostium thalami interioris, & duxerunt ipsum Ducem in ecclesiam *Westmonasteriensem*, usque ad majus altare, cum processione solemni. In medio autem episcoporum & clericorum procedebant quatuor Barones, portantes candelabra cum cereis accensis, post quos veniebant duo Comites, quorum primus portabat sceptrum regale, in cujus summitate signum erat aureum, & alter portabat virgam regalem, habentem in summitate columbam. Et post illos veniebant duo Comites, & tertius in medio eorum, portantes gladios in vaginis aureis, de thesauro Regis supradicto. Sequebantur autem illos sex Comites & Barones, portantes scacarium unum, supra quod posita erant regalia insignia & vestes, sequente eos Comite *Cestriæ*, in excelso coronam auream mirificè gemmatam portante. Ad ultimum autem venit dux *Richardus*, habens episcopum à dextris, & alium à sinistris, & supra illos portabant quatuor Barones umbraculum de serico, super quatuor hastas auro pictas: & ad altare pervenientes, coram clero & populo, propositis sacrosanctis evangeliis cum plurimorum sanctorum reliquiis, juravit; quòd pacem, honorem ac reverentiam, omnibus diebus vitæ suæ, portabit Deo & sanctæ ecclesiæ & ejus ordinatis. Juravit etiam, quòd populo sibi commisso rectam justiciam exercebit, & quòd malas leges & iniquas consuetudines, si aliquæ fuerint in regno suo, delebit; & bonas observabit. Deinde exuerunt eum omnibus indumentis suis, præter braccas, & camisiam quæ in scapulis dissuta erat, propter unctionem. *Baldewinus* Cantuariensis Archiepiscopus, sandaliis calceatum, auro textis, in tribus locis eum in Regem unxit, videlicet in capite, in scapulis, & in brachio dextro, cum orationibus ad hoc constitutis. Posito deinde super caput ejus panno lineo sacrato, pileum desuper posuit. Et regalibus indutum vestimentis, cum tunica & dalmatica, tradidit ei Archiepiscopus gladium ad malefactores ecclesiæ reprimendos. Quo facto, duo Comites calceaverunt ei calcaria, indutúsque mantea, conjuratus est ab Archiepisco ex parte Dei, & prohibitus ne hunc honorem accipere præsumat, nisi in mente habeat sacramenta tenere, quæ fecit. Et ipse respondit, se per auxilium Dei, bona fide observaturum omnia supradicta. Deinde coronam de altari accipiens, Rex tradidit Archiepiscopo, quam ipse capiti Regis imposuit, sceptrum in manu dextera, & virgam regalem in sinistra bajulantem: & sic coronatus, ductus est ab episcopis & Baronibus, præcedentibus candelabris, cruce & tribus gladiis supradictis, ad sedem suam. Et incepta est illicò solemnis festivitas Missæ celebrandæ. Et cum perventum fuisset ad offertorium missæ, præfati duo episcopi, duxerunt eum ad offerendum, & iterum reduxerunt, similiter ad Pacem. Tandem Missa gaudenter cantata & omnibus ritè peractis; sæpè dicti duo episcopi reduxerunt

1188. duxerunt coronatum, sceptrum in dextra, regalem verò virgam in sinistra bajulantem: & ordinata processione, in chorum reversi sunt. Quo cùm pervenisset Rex, depositis regalibus indumentis, leviores, coronam & vestes resumens, perrexit ad prandium: Ubi Archiepiscopus *Cantuariensis* in eminentiori loco scilicet à dextris Regis, & posteà alii Archiepiscopi, & Episcopi, Comites & Barones, secundùm suum ordinem & dignitatem, cum clero & populo ad mensam collocati, epulabantur splendidè, Baccho per pavimentum & parietes palatij discurrente. Acta autem sunt hæc die Dominica, tertio Nonas *Septembris*. Officia Prælatorum & magnatum, quæ ab antiquo jure & consuetudine in Regum coronationibus sibi vendicant, & facere debent, in rotulis Scaccarij poterunt reperiri.

Strages Judæorum.

HUic coronationi multi *Judæorum* interfuerunt, contra Regis prohibitionem. 2
Die itaque præcedenti, communi interdictum est edicto, ne *Judæi* aut mulieres interessent propter magicas artes, quæ solent in Regum coronationibus exerceri: de quibus *Judæi* & aliquæ mulieres sunt infames. Curiales autem quamvis occultè aliqui *Judæorum* (quorum proprium est prohibita perpetrare atque facere) illuc infœliciter venissent; injectis manibus, spoliaverunt eos. Regales egregiè baculatos, & ab Ecclesia illos ejicientes, semivivos reliquerunt. Audiens autem vulgus civitatis, quòd curiales ita sæviebant in *Judæos*, irruerunt in illos communiter qui in civitate remanserant: multísque utriusque sexus ex eis interfectis, & domibus subversis, & succensis, aurum eorum & argentum, chartas & vestes preciosas rapuerunt. Qui autem evaserunt, fugerunt ad Turrim *Londonij*, & domos amicorum suorum, in locis tutioribus latitantes. Hæc persecutio in ortu Jubilæi sui, quem *annum Remissionis* appellant antiqui, vix per annum conquiescere potuit, & factus est *Judæis* annus confusionis. In crastino autem cùm Rex talem cognovisset eis illatam injuriam, quam propriam reputabat: tres culpabiles, & alios proterviores fecit comprehendi & suspendi: unum verò, quia furtum fecerat de re cujusdam *Christiani*, duos, quia incendium fecerunt in Civitate, unde domus *Christianorum* fuit combustæ. Audientes autem *Christiani* per *Angliam* in locis diversis constituti quod apud *Londinum* actum est de *Judæis*; irruerunt in eos ubique: maximámque ex eis stragem facientes, & eorum spolia diripientes, multos immisericorditer peremerunt. Sed Rex in crastino coronationis suæ, cum homagia & fidelitates à regni magnatibus suscepisset, prohibuit eis forisfaceret. Sed pacem suam habeant per omnes *Angliæ* civitates. Omnia verò commercia rerum vænalium, per totum regnum constituta sunt legaliter & irrefragabiliter, unius ponderis & mensuræ. Magnificus autem Rex *Richardus* ac munificus; monachis *Cisterciensibus* ad Capitulum generale, de diversis terris & longinquis venientibus & convenientibus; centum marcas argenti annuatim percipiendas contulit. Quod & charta sua eisdem confirmavit: & hoc de Ecclesia, quam habent in *Scardeburga*.

Quos Pastores concessit Ecclesiis vacantibus.

REx *Richardus* in crastino exaltationis sanctæ Crucis apud *Pipwelle*, Archiepiscoporum, Episcoporum & aliorum magnatum suorum fretus consilio; benignè concessit *Gaufrido* fratri suo Archiepiscopatum *Eboracensem*, *Godefrido* de *Lucy* Episcopatum *Wintoniensem*, *Richardo Eliensi* Archidiacono *Londoniensem*, *Huberto Waltero Saresburiensem*, *Willielmo* de *Longo campo Eliensem*: qui ritè electi, in Episcopos consecrantur. Notandum tamen, quod *Baldewinus* Archiepiscopus *Cantuariensis* factis electionibus; prohibuit *Gaufrido Eboracensi* electo, ne ab aliquo alio quàm à se ordinem susciperet sacerdotalem vel consecrationem Episcopalem, & super hoc sedem Apostolicam appellavit. 3

Hugo Dunelmensis Episcopus, data pecunia, nomen Comitis obtinuit.

EOdem tempore, Rex *Richardus* deposuit à Balivis suis *Ranulphum* de *Glanvilla* Justiciarium, & ferè omnes vicecomites *Angliæ* & ministros eorum, quos omnes ad gravem coëgit redemptionem. Et ut terram promissionis ab infidelium dominatione eriperet, omnia eis jam vænalia exposuerat: donationes videlicet, castella, villas, sylvas, prædia, vicecomitatus, & hiis similia. Unde factum est, quòd *Hugo* de *Pusaz Dunelmensis* episcopus, vir pomposus & sæcularis; emit sibi & Ecclesiæ suæ villam Regis quæ *Seggesfeld* appellatur, cum vapintakio & omnibus pertinenciis suis, ac *Northumbriæ* comitatum, in vita sua. Qui à Rege gladio comitatus accinctus, nomen sibi comitis usurpavit. Quo gladio accincto, Rex cum cachinno astantibus dixit: Juvenem feci comitem, de episcopo veterano. Tandem verò ad cumulum subsannationis dedit episcopus eidem Regi, mille marcas argenti, ut esset Justiciarius *Angliæ*; & ut ab itinere 4

terræ

terræ ſanctæ reman eret. Et ne à quoquam redargui poſſet, data pecunia infinita, à ſede Apoſtolica, quæ n ulli deeſt pecuniam largienti; licentiam impetravit remanendi: qui tamen priùs votum ſpontaneus fecerat peregrinandi. Sicque Crucem Dominicam terrenarum ambitu rerum, Epiſcopus ſeductus depoſuit. In hoc quoque epiſcopi facto, prodiit in lucem ſancti *Godrici* heremitæ Prophetia, qui eidem epiſcopo in ſuæ promiſſionis initio ad ſe venienti, de ſtatu ſuo futuro, & vitæ ſuæ longævitate quærenti, tale fertur dediſſe reſponſum. De ſtatu veſtro futuro, & de vitæ veſtræ diuturnitate diffinire, Dei eſt & ſanctorum Apoſtolorum, & eorum conſimilium & non meum: quia pro peccatis meis hic ago pœnitentiam, & adhuc me miſerum & peccatorem eſſe doleo. Sed illud vobis dico, quòd ante mortem veſtram, per ſeptennium dolendam incurres cœcitatem. Epiſcopus autem à viro Dei recedens, ſæpiùs in animo revolvit ea quæ audivit: & quaſi ſecurus de dictis ſancti effectus, cum maxima ſollicitudine medicorum, oculis medicinas conſervativas adhibuit, ut tam vita quàm viſu diuturniore frueretur. Sed tamen cùm multorum annorum curricula invaletudine qua & mortuus eſt, preſſus jaceret, & à medicis quid ſibi eſſet agendum curioſè requireret; unanimi omnes conſenſu epiſcopo dederunt conſilium, ut animæ ſuæ ſalubriter provideret, & eò diligentiùs, quò ſe ſciret feſtinanter moriturum. Quod audiens epiſcopus, ait: Decepit me *Godricus*, qui ſeptennem mihi cæcitatem ante mortem promiſit. Cui ſapientes ejus amici reſponderunt: Meritò cœcus & dicebaris & fuiſti; qui exiſtens pontifex & animarum paſtor, data pecunia Comitis & Juſticiarii, vanus ac ſuperbus tibi nomen comparaſti: curis ſæcularibus te immiſcens, peregrinationem tuam temerè poſtponendo. Et ſic verum tibi dixit ſanctus, ut cæcus fieres; imò totus factus es tenebroſus, mente ſcilicet potiùs quàm corpore, quæ cæcitas damnoſior eſſe meritò comprobatur. Eodem anno, obiit in multorum dolorem, *Willielmus* de *Mandevilla*: Noniſque *Martij* factus eſt tonitrus horribilis nimis, cum damnoſis coruſcationibus. 1188.

5 EOdem anno, quarta die menſis *Octobris*, bellum inter *Christianos* & *Saracenos* commiſſum eſt in hunc modum. Rex *Hieruſalem*, *Templarii*, *Hoſpitalarii*, Marchio de *monte Ferrario*, *Francigena*, *Theobaldus* præfectus & *Petrus Leonis*, *Landegravius* cum *Theutonicis* & *Piſanis*; ſimul omnes collecti quatuor millia militum & centum peditum in exercitu *Chriſti* fuerunt: *Salaadinus* autem habebat è contrario centum millia militum, & peditum multitudinem numeroſam. *Chriſtiani* verò ſigno ſanctæ crucis armati, circa horam diei tertiam, bellum inchoantes; Deo parti illorum favente, Paganos uſque ad tentoria fugaverunt: & in ore gladij eos inſequuti, ſeptem acies Infidelium turpiter confringendo, diſſipaverunt, *Baldewinum Salaadini* filium interfecerunt, *Thacaldinum* fratrem ejus lethaliter vulneraverunt; quingentos præter eos *Salaadini* milites peremerunt. Dum in hunc modum laudabiliter pugnaverunt, quinque millia militum ex improviſo exeuntes, inſultum in *Chriſtianos* fecerunt: *Salaadinus* verò hoc viſo, vires ſuas vehementer exacuit: *Chriſtiani* verò ex utroque latere angariati à *Paganis*, vellent nollent, ſeſe in tentoriis viriliter receperunt: magiſter tamen *Templi*, & plures *Chriſtianorum* eodem die perempti ſunt.

Pugna inter Chriſtianos *&* Paganos.

6 TEmpore quoque ſub eodem, Rex *Scotorum Willielmus* fecit homagium Regi *Anglorum Richardo* de jure ſuo in *Anglia*. Et Rex reddidit ei Caſtella de *Berewick*, & *Rokeſburg*. Et pro hac redemptione caſtrorum, & quieta clamatione; fidelitatis & ligianciæ de regno Scotiæ, & chartæ ſuæ confirmatione; dedit Regi *Anglorum* memoratus Rex *Scotorum*, decem millia marcarum argenti. Eodem tempore, Rex *Richardus* dedit fratri ſuo *Johanni*, Comitatum de *Sumerſete* & de *Dorceſtre*: dedit etiam *Alienoræ* matri ſuæ, dotem ſuam conſuetam, & in augmentum, terras multas & honores.

Willielmus *Rex Scotorum fecit homagium Regi* Richardo.

7 MEnſe *Octobris Rotrodus* Comes *Perticenſis*, ex parte Regis *Francorum* venit in *Angliam*, ad Regem *Richardum* nuncians ei & Baronibus *Angliæ*, ipſum & proceres regni *Franciæ* in generali conventu *Pariſiis* juraſſe; quòd idem Rex cum ſuis Baronibus immutabiliter, Deo volente, erit apud *Nizeliacum* ad clauſum Paſcha: inde *Hieroſolymam* profecturus. Et in teſtimonium hujus ſacramenti, idem Rex miſit chartam ſuam Regi *Anglorum*; petens ut ipſe ſimiliter cum ſuis magnatibus faciat eum ſecurum, ad illum terminum de ſuo itinere proſequendo. Unde Rex *Angliæ*, convocatis epiſcopis & regni proceribus, apud *Weſtmonaſterium*, à nunciis prædictis, accepto ſacramento; in animam Regis *Francorum*, quòd immutabiliter iter ſuum expediret, fecit jurare *Willielmum*

Nuncii ex parte Regis Franciæ *venerunt ad Regem* Richardum, *poſtulantes ut peregrinationem* terræ ſanctæ *ſimul expedirent.*

1188. *mum* comitem & Mareschallum suum in animam suam, quòd ipse, Deo volente, ad terminum præfixum erit apud *Nigiliacum* contra Regem *Francorum*, ut inde simul peterent terram promissionis. Quo facto, nuncij ad propria sunt reversi.

Rex Richardus in Normanniam transfretavit

EOdem tempore, quinta die Decembris, Rex *Richardus* à civitate *Cantuariensi*, ubi 8
vigiliam faciens, jejunia, orationes, & oblationes, certissimè promisit omnia (pro quibus dimicavit usque ad mortem Sanctus martyr) ad honorem ecclesiæ, secundùm martyris desiderium adimplere. Profectus est autem *Doveram* ad transfretandum, in vigilia sanctæ *Luciæ* virginis; & in vigilia sanctæ *Luciæ* transfretavit in *Flandriam*. Et in mari promisit votum, martyri faciendo unam capellam fabricare in honorem ipsius in terra sancta, ubi ei dux esset & tutor in terra & mari: quod adimplevit posteà apud *Achon*, prout dicetur: & receptus est in *Flandria* cum gaudio & lætitia à comite *Philippo*, quem etiam Rex in *Normanniam* secum duxit. Rex autem divisit custodes regni *Angliæ*; *Hugonem Dunelmensem* episcopum & *Willielmum Eliensem* Cancellarium suum; *Hugonem Bardulphum*, *Willielmum Brywere*, qui tenerent Leges *Angliæ* & consuetudines rectas; unicuique conquerenti rectam justitiam exhiberent. Sed inter cæteros præminebant *Hugo Dunelmensis* & *Willielmus Eliensis* episcopi: quorum episcopus *Dunelmensis* habuit justiciariam à magno flumine usque ad *Scotorum* mare: *Willielmus* verò *Eliensis* obtinuit justiciariam à flumine prædicto, ad plagam Australem; usque ad mare *Gallicanum*, cum sigillo Regis & Turris *Londonensis*. Quod *Hugo Dunelmensis* episcopus nimis molestè ferebat tunc primò intelligens, quòd Rex illum Justiciarium fecerat, non zelo justitiæ; sed ut pecuniam (ut prædictum est) ab eo extorqueret: unde ipse & Cancellarius in paucis erant unanimes, Secundum illud.

Omnisque potestas impatiens consortis erit.

Eodem anno Kalendis Novembris *Godefridus* de *Lucy Wintoniensis*, & *Hubertus Walteri, Sarisburiensis* electi, apud *Westmonasterium* in capella sanctæ *Katherinæ*, per manum 9
Baldewini Cantuariensis Archiepiscopi, munus consecrationis susceperunt.

Archiepiscopus Cantuariensis terram Johannis fratris interdixit.

PEr idem tempus, *Johannes* frater Regis, coram Legato & episcopis, gravem deposuit querimoniam; quòd Archiepiscopus post appellationem ad sedem Apostolicam factam, totam terram suam posuerat sub interdicto, quia filiam comitis *Gloverniæ*, in tertio gradu consanguineam suam, duxerat in uxorem. Quod audiens Legatus, appellationem suam confirmavit, & terram suam ab interdicto relaxavit. Eodem tempore, decima pars rerum mobilium generalis, concessa per *Angliam* (ut collecta ad subventionē *terræ sanctæ* impenderetur) tam clerum quàm populū exactione violenta perterruit, quæ sub eleemosynæ titulo, vitium rapacitatis inclusit. Præter illud autem gravamen, quod *Anglia* tunc pertulit; Rex avidus ad pecuniam acquirendam, fingit se amisisse sigillum suum, & novum fecit fabricari. Quad publicari fecit, & in quolibet comitatu acclamari; & quicumque ea, quæ priùs in charta verat, securiùs tenere desideraret, ad novum sigillum venire non pigritaret. Unde oportuit multos, qui ipsum in *Anglia* non invenire poterante, ad ipsum transfretare, & ad ejus voluntatem finem facere; ut scripta priùs signata, novo sigillo signarentur. Eodem tempore, *Richardus Londoniensis* & *Willielmus Eliensis* electi; pridiè Kalendas Januarij, apud *Lambeatham* munus consecrationis acceperunt.

Rex Anglorum & Francorum confœderati sunt ad transfretandum.

ANno Dominicæ Nativitatis M.C.XC. Rex *Anglorum Richardus* ad Natale Do- 10
mini fuit in *Normannia* apud *Burum*; & ibi tenuit solemne festum cum primatibus terræ illius. Et post natale, habitum est colloquium inter Reges *Anglorum* & *Francorum*, ad vadum sancti *Remigij*, ubi inter eos convenit, quòd iter *Hierosolymitanum* simul, ducente Domino, expedirent. Forma autem pacis, in festo sancti *Hilarij*, præsentibus episcopis & magnatibus, utriusque regni, cautione juratoria firmata est, & in scriptum in hunc modum redacta. *Ego* Philippus *Rex* Francorum, Richardo *Regi* Anglorum *bonam fidem servabo, ut fideli meo & amico, de vita & membris & honore terreno. Et ego Rex* Anglorum Richardus, *idipsum Regi* Francorum *facere promitto, de vita & membris, ut domino meo & amico. Statuimus etiam, quod uterque nostrum alteri auxilium faciet, si necesse fuerit, ad terram suam defendendam, sicut alter nostrûm propriam defenderet & illibatam servaret.* Comites & Barones utriusque regni juraverunt, quòd à fidelitate Regum non discederent, nec guerram moverent; donec de peregrinatione redierint: & per dies quadraginta in terris suis cum pace moram fecerint. Et idem uterque Regum pro se ipso juravit. Archiepiscopi, & episcopi utriusque regni juraverunt,

quòd

Digitized by Google

1190.

quod in transgressores hujus pacti, excommunicationis sententiam promulgarent. Statuium est prætereà, quòd si alter Regum in itinere decessisset, alter qui supervixerit, pecuniam defuncti & gentes haberet, ad Dei servitium faciendum. Hæc constitutio inter Reges habita, quia ad terminum præfixum robur firmitatis habere non potuit, distulerunt negotium usque ad festum Nativitatis sancti *Johannis* baptistæ; ut iter tam Reges quàm universi cruce signati, immutabiliter apud *Nizeliacum* conveniant, peregrinationem *terræ sanctæ* expleturi. Si qui autem contra hanc constitutionem nostram venire attentaverint, terræ eorum ecclesiastico subjicientur interdicto, & personæ pœna excommunicationis punientur. Hiis itaque gestis, à colloquio recesserunt. Tempore quoque sub eodem, *Baldewinus* Archiepiscopus *Cantuariensis* celebravit Concilium apud *Westmonasterium*: ibique valedicens fratribus, iter arripuit, *Hierosolymitanum* magnificè præparatus.

11 REx *Anglorum Richardus*, cum nunciis *Willielmum Eliensem* episcopum ad Papam *Clementem* destinavit; à quo rescriptum hujusmodi impetravit. *Clemens* episcopus &c. *Juxta commendabile desiderium charissimi in Domino filij nostri* Richardi *illustris* Anglorum *Regis*, *fraternitati tuæ legationis officium in tota* Anglia *&* Wallia, *tam per* Cantuariensem, *quàm per* Eboracensem *Archiepiscopatum: & in illis Hiberniæ partibus, in quibus nobilis vir* Johannes *Comes* Moretonij, *frater ipsius Regis potestatem habet & dominium: authoritate Apostolica duximus committendum. Datum nonis* Junij, *pontificatus nostri anno tertio.*

Willielmus Eliensis *episcopus Legatiam* Angliæ *impetravit.*

12 EOdem anno, multi per *Angliam Hierosolymam* properantes; priùs in *Judeos* insurgere decreverunt. *Judæi* igitur, quotquot inventi sunt, in domibus propriis apud *Northwicum* trucidati sunt: quidam verò habuerunt refugium ad castellum. Deinde Nonis *Martij* apud *Stanford*, tempore nundinarum multi perierunt. Item quinto decimo Kalendas *Aprilis*, apud sanctum *Edmundum*, quinquaginta septem jugulati dicuntur. Itaque ubicunque reperti sunt *Judei*, manibus cruce signatorum percussi sunt, præter illos, qui municipalium præsidio tuebantur. Sed necem *Judæorum* tam exitiabilem, viris prudentibus placuisse credendum non est: cùm scriptum sit. Ne occidas eos nequando obliviscantur populi mei.

De interitu Judæorum *diversis in locis.*

13 EOdem anno tempore Quadragesimali, decimo septimo Kalendas Aprilis, *Judæi Eboracensis* civitatis, numero quingenti, exceptis parvulis & mulieribus; timentes impetum civitatis, assensu vicecomitis & castellani ipsius turri sese incluserunt. Quam cum custodes repetissent, *Judæi* eam reddere noluerunt. At illis insultum in Turrim facientibus diebus & noctibus, *Judæi* in se reversi, obtulerunt pecuniam magnam pro vita habenda, sed populus eam recipere recusavit. Tunc surgens quidam legis peritus ait: *Viri Israelitæ, audite consilium meum. Melius est nobis mori pro lege nostra, quàm incidere in manus inimicorum nostrorum, sicut lex nostra præcepit.* Omnes itaque assensum illi præbuerunt, & accedens unusquisque paterfamilias cum novacula acuta, inprimis inciderunt guttura uxorum & filiorum & filiarum suarum, & inde totius familiæ suæ. Projeceruntque mortuos suos, quos sacrificaverunt Dæmoniis, super *Christianos* extra murum. Cæteros autem interfectos, & seipsos incluserunt in domo Regia, & apposito igne, seipsos cum domibus Regis combusserunt. Quo facto cives & milites ædificia *Judæorum* concremantes; cum chartis debitorum, thesaurum eorum sibi retinuerunt.

Judæi *apud* Eboracum *mirabiliter interfecti.*

14 CIrca dies illos, *Willielmus* episcopus *Eliensis*, Regis Cancellarius, & *Angliæ* justiciarius; cepit ad opus Regis de singulis civitatibus *Angliæ* duos palefridos, & totidem summarios, & de Abbaciis singulis unum Palefridum & summarium unum. Eodem tempore *Johannes* episcopus *Canelide casa Eboracensis* ecclesiæ suffraganeus; *Gaufridum Eboracensem* electum in presbyterum ordinavit. Per idem tempus, electus prædictus *Gaufridus*, à Papa *Clemente* confirmatur; qui inter cætera, quæ Capitulo *Eboracensi* scripsit, in fine subjunxit: *Monemus igitur universitatem vestram, & per Apostolica scripta mandamus, quatenus ipsi eon prælato vestro reverentiam & honorem præbere studeatis, ut propterea valeatis apud Deum & homines meritò commendabiles apparere. Datum nonis* Martij, *pontificatus nostri anno tertio.*

Gaufridus Eboracensis *electus presbyter est ordinatus.*

15 EOdem tempore, exercitus *Christianorum* ante *Achon* in hunc modum locatus est. Ante montem *Musarcli* supra mare *Genuenses*, post illos *Hospitalarij*; post quos Marchio *montis Ferrarij*. Deinde comes *Campaniæ Henricus*, post illum *Guido Duinpere*, post

De dispositione exercitus Christianorum *in obsidione urbis* Achon.

1191. post illum Comes *Brenensis*, deinde Comes, de *Barro*, post illum comes *Calunsis*, post quem *Robertus* de *Drius* & episcopus *Beluacensis*, post illos episcopus *Besenceue*. Iuxta quem versus planum Comes *Theobaldus*, & Comes de *Claro monte*, & *Hugo* de *Gornai* & *Otho* de *Tresoni*, *Florentius* de *Haugi*, & *Walkelinus* de *Ferrarijs*. Deinde *Florentini*, post eos episcopus *Cambracensis* juxta quem episcopus *Sarisberiensis*, & cum eo omnes *Angli*. Deinde Dapifer *Flandriæ* cum *Johanne* de *Neele*, & *Odone* de *Hame*, & *Flandrensibus*. Post eos Dominus *Hissoldone* & vicecomes *Turoniæ*, juxta eos Rex *Hierusalem*, & *Hugo* de *Tabari* cum fratribus, eorum; deinde *Templarij*, *Jakes* de *Avennes*, præter eos *Landegravus* & comes *Gelres* cum *Alemannis*, *Dacis*, *Theutonicis* & *Frisonibus*. Inter quos ad *Mahumeriam* posuit tentoria sua, Dux *Sueviæ* post, super Turrem Patriarcha & episcopus *Acharon* & episcopus *Bedleem* & vice comes de castello *Erand*, & Regi de sagitta, *Amfridus* de *Turona* Escambiatores. Ad extremum, super portum Archiepiscopus *Pisanus* cum *Pisanis*; tandem *Lombardi*. Circa dies istos, cum primùm obsessa fuisset *Achon*, Capellanus quidam nomine *Willielmus* natione *Anglicus*, *Radulphi* de *Cliseto Londonensis* Decani familiaris; dum tenderet *Hierosolymam* votum vovit: quod si prospero cursu portum *Achon* intraret, beato Martyri *Thomæ* sumptibus suis capellam construeret, & procuraret ibidem ad honorem martyris, cæmiterium consecrari, quod ita factum est. Multis igitur ad capellæ servitium undique concurrentibus judicio *Christianitatis* idem *Willielmus* Prioris nomen accepit. Qui ut se militem *Christi* devotum ostenderet; pauperum præcipuè curã gerebat, & sepeliendis corporibus, tam fataliter discumbentibus quàm gladio interfectis, operâ diligenter impendere satagebat.

De principibus exercitus Saladini.

IN *Achon* civitate, sub *Salaadino* hi principes fuerunt. *Caracos*, quem *Corbaran* in obsidione *Antiochiæ* militem fecerat; qui etiam *Salaadinum* nutrivit, & cum eo *Gemaladin*, *Gurgi*, *Suchar*, *Simcordoedar*, *Belphagessemin*, *Fecardincerus*, & *Cerantegadin*. In exercitu autem ejus hij principes fuerunt: quatuor fratres ejus *Saphaclin*, *Felkedin*, *Sefelselem*, *Melcallade*: tres filij *Salaadini*, *Melealet Miralis*, *Melcalethis*: duo nepotes ejus, *Necbaedin*, *Benesemedin*, *Conlin*, *Elaisar*, *Bederim*, *Mustop Hazadinnersel*. Hij omnes sunt in sua potestate, has provincias, *Joramenses*, *Rotasienses*, *Birenses*, *Persas*, *Turcos*, *Hemsienses*, *Alexandriam*, *Damietam*, *Halapitos*, *Damascenos*; totam terram ultra *Euphratem*, usque Mare rubrum & ultra. Versus *Barbariam*, *Methalech*, sub se habet *Babyloniam*, & quatuor fratres *Saladini* habent sub se *Abesiam*, *Leemen*, & *Mauros*, & *Nubiam*, *Caisar*, *Ascalonie*, *Amiras*, *Bedredin*, *Amiras*, & *Nazared*, & *Neopolim*, & *Ramele*, *Mustoplice*, & *Manith*: *Hazadinnersel* Montem Regalem & *Gracci*, *Corisin*; cujusdam partis *Armeniæ*. Et hiis omnibus præ est & dominatur *Salaadinus*. 16

Ut machinæ Christianorum à Saracenis *sunt combustæ & de proditoribus* Christianitatis.

EOdem anno, ignis Græcus à *Saracenis* intra *Achon* civitatem obsessis, extra projectus tres machinas quas *Christiani* magnis sumptibus construxerant, ad urbem subjugandum; in momento temporis brevissimi, funditùs concremavit; & omnia tertio Nonas Maij, in cinerem redegit. Eodem tempore *Anserius* de *Monte Regali*, proditionem fecerat ipse & episcopus *Beluasensis*, Comes Robertus frater ejus, *Guido Dunpere*, *Landegravius*, & Comes de *Geldres*: unde cœperant à *Salaadino*, triginta millia *Bizantiorum*, & centum *Marcas* auri. Et prætereà *Landegravius* habuit quatuor Camelos, duos Leopardos, & quatuor accipitres: hiis & aliis donis corrupti; distulerunt insultum, & Castella sua comburi permiserunt. Eodem tempore *Richardus* Rex *Angliæ* omnibus fidelibus suis per *Angliam* constitutis, literas in hæc verba direxit. Richardus *Dei gratia*, *&c. Mandamus vobis & præcipimus, quod sicut nos & regnum nostrum diligitis & vos ipsos, & omnia quæ possidetis, sitis omninò intendentes dilecto & fideli Cancellario nostro* Elyensi *episcopo*, *super omnibus quæ ad nos spectant*, *& pro ipso faciatis*, *sicut pro nobis faceretis*, *si essemus in regno*, *de omnibus quæ vobis ex parte nostra dixerit. Teste me ipso apud* Bajonam. 17

De rectoribus Navigij Regis Richardi *& legibus in transgressores statutis*

CIrca dies istos, *Richardus* Rex *Anglorum* per consilium magnatum suorum elegit *Girardum* Archiepiscopum *Auxisem*, *Bernardum* episcopum de *Barvia*, & *Robertum* de *Sabulis*, *Richardum* de *Camvilla*, *Willielmum* de *Forei*; & constitui eos justiciarios super totum navigium *Angliæ*, *Normanniæ*, *Britanniæ*, & *Pictaviæ*, quod iturum erat ad teram sanctã, & tradidit illis chartam suam in hac forma. Richardus *Dei gratia*, *Rex* Anglorum, *omnibus hominibus suis per mare ad terram sanctam ituris, salutem. Sciatis nos de proborum consilio virorum, has justicias statuisse. Qui hominem in navi interfecerit, cum mortuo ligatus projiciatur in mare: si in terra interfecerit quemquam,* 18

cum

cum mortuo legatus confodiatur. Si quis convictus fuerit, quòd cultellum ad alium percutiendum extraxerit, aut quòd alium ad sanguinem percusserit, pugnum perdat. Si autem palma percusserit, tribus vicibus mergatur in mari. Si quis in socio opprobrium, convitium, aut odium Dei objecerit, quot vicibus ei convitiatus fuerit, tot uncias argenti reddat. Delato & convicto de furto, pix bulliens super caput excutiatur ad cognoscendum eum, & in primam terram cui naves applicuerint, projiciatur. Has autem constitutiones ab omnibus fore observandas, & quòd singuli præfatis Justiciariis obedirent, fecit sacramento confirmari. Quo facto, præcepit rectoribus navigii sui, ut protinus mare sulcantes, apud *Marsiliam* venirent ad eum. 1190.

19 EOdem tempore, duos Reges, *Francorum* videlicet & *Anglorum*; convenerunt apud *Nizeliacum*, ubi corpus beatæ *Mariæ Magdalenæ* requiescit, in octavis sancti *Johannis Baptistæ:* & per duos dies ibi moram fecerunt. Et Rex *Anglorum* ibi peram recepit & baculum, in ecclesia sancti *Dionysii*. Deinde Reges cum tota multitudine profecti, venerunt ad *Lugdunum* ad *Rhodanum :* ubi cum ipsi & maxima pars exercitus sui pontem *Rhodani* pertransissent, pons ille corruit, & multos utriusque sexus submersit. Posteà verò Reges divisi sunt ab invicem propter nimium hominam multitudinem: non poterant enim loco uno contineri. Unde Rex *Francorum* versus *Gennensem* civitatem iter arripuit; & Rex *Anglorum* versus *Messanam*. Quò cum pervenisset, invenit ibi multos peregrinos, qui jam propter diuturnam moram quam ibi fecerant, totum æs suum expenderant, quorum multos Rex *Richardus* retinuit, & illos exercitui suo conjunxit. Cúmque Rex ibidem per dies octo moram fecisset, sperans quotidiè adventum navigii sui, fraudatus à desiderio suo, buccas decem magnas, novem *Galeias* benè armatas conduxit; quas propter moram navigii anxius intravit. Et ne otiosus interim esse videretur, transivit cum manu armata & robusta per insulam sancti *Stephani*, & per *Aquileiam*, & per *Montem nigrum*, per insulam sancti *Honorati*, per civitatem de *Meis*, & per civitatem quæ dicitur *Wintilmuie*. Deinde transitum fecit per castellum, quod *Senic* nuncupatur; & eodem die locutus est cum Rege *Francorum*, qui ibi infirmabatur. Quarta decima die mensis Augusti, venit Rex *Anglorum* ad portum *Delphini*, & ibi per dies quinque moram fecit. Et ibi misit ad eum Rex *Francorum*, rogans ut accommodaret ei quinque *Galeias*, & Rex *Anglorum* obtulit ei tres; quas Rex *Francorum* recusavit. Deinde vigesima quarta die Augusti, venit Rex ad portum, qui *Portisvere* vocatur, qui media via est inter *Marsiliam* & *Messanam*: sicque loca pertransiens diversa, intravit *Tyberim*, ad cujus introitum turris pulcherrima sita est. Et ibi venit ad Regem *Octavianus Hostiensis* episcopus; rogans eum ex parte domini Papæ, ut illum visitaret: quod facere renuens Rex improperavit illi turpia de *Symonia*, & concupiscentia *Romana* & alia convitia multa; dicens quod acceperant septies centum marcas pro consecratione episcopi *Canomanniæ*, & pro legatione *Willielmi Eliensis* episcopi, Mille & quingentas marcas argenti; nec non ab Archiepiscopo *Burdegalensi*, qui à clericis suis accusabatur de crimine, pecuniam infinitam. Sicque *Romam* visitare renuens, prope *Capuam Apuliam* intravit.

Rex Richardus *apud* Nizeliam *peram & baculum suscepit.*

20 PEr idem tempus, Rex *Siciliæ Tancredus*, qui *Willielmo* Regi successerat; ut Regi *Richardo* pacificaretur; dedit eidem Regi pro relaxatione omnium rerum quas petebat, viginti millia unciarum argenti, & totidem uncias auri, pro quieta clamantia testamenti, quod Rex *Willielmus* fecerat *Henrico* Regi patri suo: & pro matrimonio, quod erat contrahendum inter *Arthurum* ducem *Britanniæ*, & filiam Regis *Tancredi*. Ubi etiam Rex constituit eundem *Arthurum* hæredem suum legitimum si sine hærede moreretur. Quo facto, Rex viam suæ peregrinationis explere maturavit. Eodem tempore, Regina *Alienora* filij sui Regis iter prosecutura, & transitum faciens per montem *Jani*, & per *Italiæ* plana; tandem ad filium pervenit. Cum quo quatuor dierum moram faciens, licentia versus *Angliam* recessit, relinquens ibi *Beringariam* filiam Regis *Navarræ*; quam idem Rex ducturus erat in uxorem. Dederat namq; Rex *Richardus* decem millia librarum Regi *Francorum*, pro quieta clamantia de sorore sua ducenda. Quo etiam pacto Rex *Francorum*, calumniam quam habebat in castello de *Gisorz* & de toto *Vegesin*, in perpetuum relaxavit. Eodem anno, *Fredericus Romanorum* Imperator annum agens Imperii quadragesimum, dum per *Bulgariam Hierosolymam* tenderet: & ab *Yconio* versus *Antiochiam* transitum faceret: in fluvio qui *Saphet* appellatur, exercitu suo salubriter transeunte, solus equo decidens, submersus est.

Rex Richardus Arthurum *nepotem suum hæredem sibi constituit.*

1160.

Beatus martyr Thomas *Rectoribus navigii Regis* Richardi *apparuit.*

EOdem anno, navigium Regis *Angliæ*, per mare multis fatigatum periculis, cùm versus *Ulixebonam* velificarent; & præterissent *Britanniam*, habentes sanctum *Matthæum* de finibus terræ in sinistra parte, & mare magnum quo itur *Hierosolymam* in dextera; dimiserunt *Pictaviam* & *Wasconiam* in sinistra parte navigii. Et cum venissent in mare *Hispanicum*, die Dominicæ Ascensionis; invasit navigium tempestas valida & horribilis, & separatum est ab invicem in momento. Et dum tempestas sæviret, & omnes, dum tribularent, clamarent ad Dominum, beatus martyr *Thomas Cantuariensis* Archiepiscopus per tres vices, tribus personis, quæ erant in nave *Londoniensium*, visibiliter apparuit, dicens eis: Nolite terreri: Ego enim & beatus martyr *Edmundus*, & sanctus confessor *Nicolaus* constituti sumus à Domino hujus navigii Regis *Angliæ* defensores. Et si homines & hujus navigii rectores, à pravis operibus se custodierint, de præteritis pœnitentiam egerint; dabit illis Dominus prosperum iter, & in semitis suis gressus eorum dirigerentur. His itaque sub trina repetitione auditis, beatus *Thomas* evanuit, & protinus tempestas cessavit. Fuerunt autem in hac navi, *Willielmus* filius *Osberti*, & *Gaufridus* aurifaber, & cum eis cives *Londonienses* multi: qui jam præterierant *Ulixebonam*, & caput sancti *Vincentii*; & pervenerant prope civitatem *Sylviæ*, quæ tunc temporis ultima erat *Cristianitatis* in *Hispania*; & erat ibi adhuc *Christiana* fides novella, utpotè quæ in anno proximo præterito facta est Christicola, & de manibus *Paganorum* erepta. Cúmque prope civitatem navigassent; cognoverunt per indicia notissima, quod *Christiani* ibi habitarent; navis *Londonensis* illò se contulit, & cum magno honore ab episcopo & aliis omnibus recepti sunt. Erant autem in navi illa plus quàm quater viginti juvenes bene armati, quos retinuit in servitio suo præ timore Imperatoris de *Maroch*, populus civitatis & Rex *Portingalensis*, facientes eis omnimodam securitatem de stipendio pro voto competenti, & insuper quod ex abundanti magnam eis munificentiam providerunt. Decem præterea naves Regis *Angliæ* nimis cum suis rectoribus huc atque illuc dissipatæ, tandem, Domino ducente, ad civitatem *Ulixebonam* pervenerunt, ascendentes per fluvium, qui *Tagus* nuncupatur. Deinde Archiepiscopus *Anxiensis*, *Roberto* de *Sabulis*, *Richardus* de *Canvilla*, & *Willielmus* de *Forz*, transeuntes cum navigio, inter *Aphricam* & *Hispaniam*; post tempestates plurimas, in octavis sanctæ *Mariæ*, ad *Marsiliam* pervenerunt, cum toto navigio sibi commisso; ubi *Anglorum* Rege invento, moram fecerunt propter quosdam navium necessarios apparatus.

Baldewinus *Archiepiscopus & quidam alii apud* Tyrum *applicuerunt.*

EOdem tempore, *Baldewinus Cantuariensis* Archiepiscopus, *Hubertus Saresburiensis*, & *Ranulphus* de *Glanvilla*, quondam *Angliæ* justiciarius, qui venerant ad Regem *Angliæ* versus *Hierosolymam*: itinere recto tendentes, à sinistro *Siciliam* reliquerunt, & post pericula multa, tandem circa festum sancti *Michaelis*, apud *Tyrum* applicuerunt. *Johannes* verò *Norwicensis* episcopus Papam adiit; pecuniam obtulit, quam dominus Papa, aperto sinu accepit. Et sic de facili impetrata licentia, evacuatis clitellis, ne nimis ponderarent, in *Angliam* rediit, absolutus: fœda relinquens vestigia, & perniciosum exemplum populo militari.

De conflictu inter Regum milites apud Messanam.

EOdem tempore, Rex *Francorum Philippus*, decimo sexto Kalendas Octobris, apud *Messanam* applicuit; & hospitatus est in palatio Regis *Tancredi*. Rex verò *Richardus* superveniens nono Kalendis ejusdem mensis, ingressum civitatis habere non potuit: *Franci* enim metuebant, ne victualia duobus Regibus sufficerent, quos multitudo copiosa sequebatur exercituum. Quod cùm Rex *Richardus* cognovisset, misit Marescallos suos ad majores civitates, petens ut exercitui suo victualia venderent foro legitimo, ne inedia deficeret. Cives autem tanto principi portas suas aperire, & ipsum honorificè recipere voluerunt. At *Franci* superbi (quia omnis superbus impatiens consortis erit) contradicentes, non permiserunt, sed armati muros ascenderunt, & omnes aditus defendere conabantur. Rex autem *Richardus* ad iram nec immeritò provocatus, jussit exercitui suo, ad arma convolari, & sibi suisque, hostibus invitis, violenter aditum præparare. Qui illicò Regiis præceptis obtemperantes, valvas viriliter invaserunt, multisque ex *Francigenis* interfectis, violenter intraverunt: atque prævio Rege *Richardo*, omnes in fugam compulerunt. Hujus autem facti, cum ad aures per querulos Regis *Francorum* rumor pervenisset; maximam contra Regem *Richardum* indignationem concipiens & occultans, nunquam eam in vita sua mitigavit vel deposuit: sed inimico humani generis fomitem cum flamma ministrante, semper, licèt dissimularet, infœlix suscepit incrementum.

Tempore

1190.

Rex Richardus quasdam munitiones sibi subjugavit.

TEmpore quoque sub eodem, octavo scilicet Kalendas Octobris, Rex *Francorum* naves ascendit: sed quoniam ventus ei erat contrarius, ipsa die *Messanam* rediit. Et Rex *Richardus* pridiè Kalendas Octobris transiit fluvium qui *Far* dicitur: & cepit in *Calabria* locum munitissimum qui *Lemba* maris appellatur. Posuit in eo sororem suam *Johannam* quondam *Siciliæ* Reginam. In crastino autem cepit Castellum inter *Calabriam* & *Messanam*, quod Monasterium *Gryfonum* appellatur: ubi *Gryfones* insultum facientes in *Hugonem Brunum* comitem *Marchiæ*, à Rege *Richardo* repulsi sunt. Qui januis clausis civitatis, ad propugnacula murorum se conferentes, homines & equos Regis multos occiderunt, & quàm plures vulneraverunt. Tunc Rex iratus, portas Civitatis confregit, & Civitatem violenter cepit, hominésque suos in ea posuit quarto Nonas Octobris; & tertio Nonas ejusdem obsides dederunt ei de pace observanda, majores Civitatis. Quo facto, firmavit ibidem castrum, quod *Mategrifonem* appellavit. Tunc quoque temporis habitum est Concilium provinciale apud *Westmonasterium*, præsidente *Willielmo Elyensi* episcopo, & Apostolicæ sedis legato, Idibus Octobris, in quo pauca vel nulla provisa sunt de ædificatione ecclesiæ *Anglicanæ*.

Quomodo ecclesia Normannica a servitutis jugo fuerit liberata.

CIrca dies istos, ecclesia Dei in *Normannia*, de longo servitutis jugo liberata est; glorioso Rege *Richardo* annuente, & omnia disponente. In primis terminatum est, & à Rege concessum; de clericis, quod nulla occasione à secularibus capientur potestatibus, sicut fieri consueverat; nisi pro homicidio, furto, incendio, & hujusmodi enormi flagitio. Qui continuò, cum requisiti fuerint à judicibus ecclesiasticis, quietè & sine mora reddentur in curia ecclesiastica judicandi. Item generaliter omnes de fidei læsione vel juramenti transgressione quæstiones, in foro ecclesiastico tractabuntur. Item quæstiones de dote vel donatione propter nuptias, quando mobilia vel se moventia petuntur, ad ecclesiam referuntur. Item in ecclesiis conventualibus, Abbates vel Priores aut Abbatissæ, cum assensu sui episcopi eligantur. Item nulla fiet recognitio in foro sæculari, si charta vel alio modo, eleemosynatam esse possessionem viri ecclesiastici probare poterunt, sed ad ecclesiasticos judices remittuntur. Item distributio rerum quæ in testamento relinquuntur, authoritate ecclesiæ fiet; nec decima pars, ut olim, subtrahetur. Item de bonis clericorum, & si dicantur fuisse usurarii, vel quocunque mortis genere præventi; nihil pertinet ad sæcularem potestatem; sed episcopali authoritate in opera pietatis distribuentur. Item quicquid laici in vita sua donaverint, vel quocunque titulo à se alienaverint, & si usurarii fuisse dicantur; post mortem non revocabitur. Quæ verò post mortem non alienata invenientur, si cognitum fuerit ipsos tempore mortis fuisse usurarios, confiscabuntur. Item si mortuus habuerit aliquod vadium, unde sortem suam percepit; portio ipsius libera ad eum qui invadiavit, vel ad hæredes ipsius, revertetur. Idem fiet de portionibus uxoris & filiorum ejus post mortem ipsorum. Si quis enim subitanea morte, vel quolibet casu præoccupatus fuerit, ut de rebus suis disponere non possit, distributio bonorum ejus ecclesiastica authoritate fiet.

De morte Baldewini *Archiepiscopi* Cantuariensis.

DIebus etiam sub eisdem, *Baldewinus Cantuariensis* Archiepiscopus, dum apud *Achon* in extremis laboraret, omnia sua ad subventionem *terræ sanctæ* legavit. Post cujus decessum *Hubertus Saresburiensis* episcopus, ab eo executor constitutus, fideliter bona ipsius pia erogatione distribuit. Et de castrorum excubiis summoperè sollicitus; militibus *Christi* viginti, servientibus quinquaginta, sicut decreverat idem Archiepiscopus adhuc vivens, per dies plurimos persolvit. Civitas verò *Achon Christianis*, post multos & varios insultus, fortiter restitit: quia muris, gentibus, & victualibus, satis erat communita: *Salaadino* circa obsidentem exercitum, cum exercitu copioso semper insidiante, & ut potuit, damnificante. Unde *Christi* exercitus dispendium toleravit. Ibi, si credi dignum est, suscepit Rex *Richardus* xenia & arcana dona à *Salaadino*; videlicet gemmas pretiosissimas, aurum non modicum, obrizum primum & purissimum, & quod erat charissimum: unum *Alcattonem* satis levem, nulli spiculo penetrabilem. Veruntamen Rex *Richardus* suam in hoc excusans avaritiam; suis dixit domesticis: *Sinite ipsum, quæ sua sunt, prodigaliter consumere.*

Superbia Willielmi *Eliensis episcopi &* Angliæ *Cancellarij.*

SUb hiis diebus *Willielmus Eliensis* episcopus, Angliæ justiciarius & Apostolicæ sedis legatus; fecit Turrim *Londoniarum* fossato profundissimo circumcingi, sperans se posse *Tamisiæ* fluenta in urbem ducere: sed post multos de fisco sumptus se laborasse inutiliter comprobavit. Erat idem Cancellarius maximus inter omnes occidentales, Rex & sacerdos in *Anglia*; qui omnia pro nihilo ducebat: cum episcopali

1191. tantùm dignitate non contentus, nimis alta se sperare denotavit. In prima namque literarum suarum fronte, vanitatem & elationem expressit, cum dixit: *Willielmus Dei gratia Eliensis episcopus, domini Regis Cancellarius, totius* Angliæ *Justiciarius, & Apostolicæ sedis legatus, salutem, &c.* Has autem dignitates, quas pretio obtinuerat, immoderato excessu exercuit: volens locellos, quos in earum impetratione evacuaverat, reficere. Pecuniam suam distribuit ad mensam, ut iterum rediens, cum usuris utique extorqueret illam. Nam legationis officium, quod mille fusis argenti libris adquisierat, adeò immoderatè peregit; ut omnibus *Angliæ* ecclesiis tam conventualibus, quàm cathedralibus fieret onerosus. Siquidem mille & quingentis per *Angliam* evectus equitaturis, clericorum stipatus catervis, militúmque vallatus agminibus; omnia ferè, quæ episcopali reverentiæ congruunt, prætermisit. Illi omnes filij nobilium astabant in mensa, quos suis neptibus & consanguineis puellis copulavit per matrimonia: fælices se æstimantes, quos familiares habebat. Non fuit terra vænalis, quam non emeret: ecclesia vel Abbatia vacans, quam non daret, aut retineret: custodia castellorum aut villarum, quam vel metu vel pretio non obtineret. Hiis autem, & hiis similibus multis terrorem incussit. Siluit regnum *Angliæ* à facie ejus, nec fuit qui obmurmuraret: cum sibi in *Anglia* nihil ad expugnandum restaret. Sequebantur illum

Ambubajarum collegia, Pharmacopolæ
Mendici, mimæ, balatrones, hoc genus omne:

Ut illi omni musicorum genere & modulationibus vocum obsequeretur in terris: sicut *Angeli* sancti, omnipotenti Deo obsequuntur in cælis. Hoc autem totum fecit, ut cum Domino à pari contendere videretur. Sed hæc omnia quem finem sint habitura, sequens relatio, cum id tempus obtulerit, non tacebit. A Papa *Angliæ* legationem adeptus, *Londini* apud *Westmonasterium* Concilium celebravit. Obiit *W. Wigorniensis* episcopus, & *W.* Abbas *Westmonasterij*, quinto Kalendas Aprilis.

Mors multorum magnatum apud Achon.

ANno Dominicæ Nativitatis, M.C.XCI. Post mortem venerabilis viri *Baldewini* Cantuariensis Archiepiscopi, in obsidione *Achon* defuncti sunt nobiles strenuissimi: *Randulphus* de *Fulgeres*, Comes *Robertus Perticensis*, *Theobaldus Blecensis*, Comes *Stephanus* frater ejus, Comes & filius Imperatoris *Frederici*, comes de *Ferrariis*, comes *Robertus Leycestrensis*, *Radulphus* de *alta ripa*, & alij innumerabiles. Eodem anno, *Clemens* Papa, cum sedisset anno uno, & mensibus duobus, diem clausit extremum: cui successit, *Celestinus*, qui anteà *Hyacinthus* vocabatur.

Rex Francorum Philippus, *&* *Rex* Anglorum Richardus *apud* Messanam *naves ascendunt.*

EOdem anno, quarto Kalendas Aprilis, Rex *Francorum* apud *Messanam* naves ascendit, atque versus *Hierosolymam* via recta vela direxit. Rex verò *Richardus*, quarto Idus Aprilis, in magna gloria illum sequutus; habuit in comitatu suo tredecim buccas, triplici velorum expansione velificatas: habuit præterea centum naves onerarias & L. galeias triremes. Qui circa diem vigesimam *Rhodon* insulam subintrans, decursis decem diebus, apud *Cyprum* applicuit. *Cursac* autem Dominus insulæ, qui se Imperatorem nominavit, in manu forti & armata, Regi portum prohibiturus, occurrit; & homines naufragos Regis quàm plurimos cepit, spoliavit, & in carcerem fame perituros reclusit. Unde Rex *Anglorũ* magnificus ira succensus, iniit cum hoste jam dicto congressum; à quo festinam adeptus victoriam, ipsum victum & vinctũ retinuit, & filiam ejus unicam, totámq; *Cypri* insulam cum universis munitionibus suæ subdidit ditioni. *Cursac* cum Rege pactum iniit, ne ferreis detineretur in vinculis; quod Rex pactum observans, eum compedibus fecit arctari argenteis, & in castello propè *Tripolim*, quod *Margeth* appellatur, retrudi præcepit: filiam autem ejus retinuit, cum duabus Reginis in thalamo suo, honorificè custoditam. Rex autem sapientissimus, ob sui suorúmq; recreationem, ac victualium aggregationem recentium, post tædiosam maris vexationem, ibi sine alicujus dispendio pausare decreverat. Sed præfatus *Cursac* videlicet interdixit, ne fines suos ingredi attentaret. Interdixit insuper, ne quis suorum exercitui Regis *Anglorum* victualia venderet, aut exponeret res vænales. Unde Regis animum ad iracundiam provocans, compulit illum, ut præfatam ei injuriam irrogaret. Tandem verò cùm totius insulæ thesaurum obtinuit, & ibidem omnia pro voto disposuisset, desponsavit ibi filiam Regis *Navarræ*, nomine *Beringariam*; quam Regina *Alienor* ad eundem Regem adduxerat in *Sicilia* commorantem. Eodem tempore, Papa *Cælestinus* consecravit Imperatorem *Henricum*, filium *Frederici* Imperatoris, in Paschali solemnitate, feria quarta. Eodem tempore, Comes *Flandrensis Philippus* cum Rege *Francorum* in terram sanctam proficiscens, absque liberis obiit.

Per

1191.

Gaufridus Eboracensis Archiepiscopus apud Doveram incarceratus fuit.

PEr idem tempus, ex mandato summi pontificis, *Bartholomæus Turonorum* Archiepiscopus, *Gaufridum Eboracensem* electum consecravit. Qui post consecrationem suam, ad *Angliam* tendens, apud *Doveram* cum suis applicuit. *Matthæus* de *Clere* vicarius illius comitatus paulò antè literas *Willielmi Eliensis* episcopi Cancellarij susceperat in hæc verba. *Præcipimus tibi, quòd si* Eboracensis *electus ad aliquem portum in baliva tua applicuerit, aut aliquis nuntiorum ejus; eum retineri facias, donec mandatum nostrum inde receperis. Et similiter præcipimus, quòd omnes literas domini Papæ, aut alicujus magni viri, qui illùc venerint, facias retineri. Matthæus* igitur, cùm Archiepiscopi adventum cognovisset, non segniter sibi injuncta cum consilio sororis episcopi *Eliensis*, quæ tunc castellum custodiebat, peragens, per sex dies cum armatorum multitudine venerat ad ecclesiam præfatam, cum fustibus & armis irruens in Archiepiscopum, indicénsque ut de regno sine mora in *Flandriam* navigaturus, exiret. Et tandem captus & tractus est in castellum, & detrusus in carcerem; & per octo dies sub arcta custodia servatus. Quod audiens episcopus *Londoniensis*, cum festinatione venit ad Cancellariũ; à quo post multas supplicationes, vix tandem obtinuit liberationẽ Archiepiscopi, episcopatu suo toto quasi pignore obligato. Carcerẽ egrediens Archiepiscopus, *Londonias* venit, ubi ab episcopo *Lõdoniensi* & clero & populo honorificè susceptus est cum processione solemni. Excõmunicavit igitur Archiepiscopus omnes illos injuriatores, qui jam manus violẽtas in ipsum injecerãt, turpiter cõtrectantes.

Eclipsis Solis

EOdem anno, mense Junij, in vigilia sancti *Johannis Baptistæ*, die Dominica, eclipsis Solis apparuit circa diei horam septimam, & perduravit usque ad octavam. Luna vigesima septima, Sol in signo Cancri existente.

Rex Richardus *navem quam Dromundam appellant, cepit.*

CIrca dies istos, Rex *Francorum Philippus*, duodecimo Kalendas Aprilis, apud *Achon* applicuit: quem Rex *Richardus* sequutus cum magna victualium copia, apud *Cyprũ* naves ascendit. Audiens autem exercitũ Domini magna fame & inedia laborare apud *Achon*; ita ut sextarius frumenti sexaginta marcis vẽderetur; onustis navibus multis alimentorum copiis, tantæ calamitati miseriæque succurrere maturavit. Quúmq; prosperè versus *Achon* velificaret, octavo Idus Junij apparuit ei navis quædam permaxima, quam Dromũdam appellant, missa à *Salahadino* fratre *Saladini Soldani Babyloniæ* de civitate *Baruch* immensis referta divitiis; quæ obsessis infra urbem *Achon* paganis, opem erat allatura. Erat námq; in illa ignis *Græcus*, serpentúmq; ignotorum plurima vasa plena; & bellatores mille quingenti. Instructis igitur in momento temporis Regis *Richardi* ad bellum agminibus, Galearum concursu undique fit insultus acerrimus: sed navis adversatrix ventorum destituta solatio, immobilis permanebat. Tandem à quibusdam Regis *Richardi* mersoribus, ipsam subtus aquam invadentibus, locis quàm plurimis terebratur. Aqua autem ebulliente, repletur *Dromunda*, non tantum carina & sentina; sed & limbus ejus propugnaculatus & area. Spe igitur perdita evadendi, mille trecentos præcepit Rex in mari submergi; & ducentos vivos ad cautelam reservavit.

Rex Richardus *apud Achon applicuit, & de captione ejusdem urbis.*

REx *Richardus* cùm spolia navis omnia collegisset, prospero cursu ad portum *Achon*; quo tendebat, appropinquavit. Deniq; sexto Idus Junii, Rege portum intrante, lituorum stridor, clangor tubarum, strepitus cornicinum horribilis, littora replẽverunt, terra per circuitum resonabat. Quod factum *Christianos* animavit ad pugnam; & *Saracenis* obsessis terrorem incussit, magnum principem advenisse declarans. Tunc Rex *Richardus* animi sui generositatem omnibus exponens; famelico exercitui victualia ministravit. Duo igitur Reges, militaribus catervis ac populari stipati, circa urbem petrarias & machinas alias locaverunt. Qui cum lapidum ponderositate & usu assiduo, diebus videlicet & noctibus muros civitatis attrivissent; in stuporẽ conversi sunt infideles, nullam deinceps habentes fiduciam resistendi. Unde tandem inito consilio, de pace tractare cœperunt; talibus initis pactionibus, quòd *Saladinus* pro redemptione eorum, veram crucem quam in bello cœperat, restitueret; & captivos *Christianos* mille quingentos, quos eligere vellent, redderet; & insuper septemmillia Bisantiorũ ad pactionem præfatam augerent. Sic civitas cum armis & omnibus quæ in ea erant, salvis tantummodò corporibus *Saracenorum*; duobus Regibus reddita est, quarto Idus Julij. Veniente autem die solutionis statuto, *Saladinus* nihil horum quæ debuerat, adimplevit. In tanti igitur ultionem excessus circa duo millia & sexcenta *Saracenorum* capitis animadversione mulctata sunt; paucis de nobilioribus retentis, pro dispositione Regum, vinculorum pondere coarctatis.

SUbjugata itaque civitate, Rex *Francorum* ad propria redire disposuit, quasi toto negotio consummato. Anhelabatur enim supra modum, eò quòd universa, quæ in exercitu

Christianorum

1191. *Christianorum* fiebant, Regi *Richardo* ascribebantur. Prætendens igitur Rex æris inopiam & paupertatem; dixit se ibi diutiùs immorari non posse. Quod cum magnificus Rex *Anglorum Richardus*, cui ardens inerat desiderium, negotium Crucifixi promovere, cognovisset; promisit se Regi *Francorum*, communicaturum omnium quæ in auro, & argento, victualiúmque congregatione, atque in equis, armis, navibus possideret, medietatem: ita videlicet ut inimicos *Christi* simul de terra sancta disperdere laborarent. Sed quoniam idem Rex *Franciæ* reditum suum juraverat & immutabiliter ordinaverat; suis constanter reclamantibus, totóque exercitu graviter consternato, cum paucis suorum repatriaturus; naves ascendit. Suborta fuit insuper inter Reges occulta dissentio: ita quod Rex *Franciæ* urbem *Achon* & reliquas quas capturi erant urbes, castra & terras; tradere Marchisio de *Monte Ferrato* voluerat ac firmiter proposuerat; & Regem eum constituere *Terræ sanctæ*. Habuit námque idem Marchisius uxorem filiam Regis *Almarici*; sororem scilicet Reginæ *Hierusalem*, quæ jam defuncta fuerat. Cujus voluntati Rex *Richardus* prorsùs obstitit; ostendens rationabiliter justius fore Regi *Guidoni* regno jam pridem spoliato, regnum suum restituere, quàm illo vivente, alium subrogare: cum constaret, illum non per ignaviam regnum amisisse; sed potiùs per strenuitatem in gravi belli certamine, ob hostium numerositatem & exercitus sui paucitatem, simul cum cruce à *Saracenis* captum fuisse. Hoc nimirùm inter prædictos Principes discordiæ seminarium dignoscitur extitisse: cum tamen hæc discordia primò apud *Messanam Siciliæ* primitiva, sed occulta, pullulaverit; & postea per *Cannarum* hastiludium infœlix susceperit paulatim incrementum. Dimisit tamen ibi ducem *Burgundiæ* cum mille armatis, quasi in adjutorium Regis *Richardi*, proditorem nequissimum: quem & instruxit de proditione. Hiis omnibus stimulum addidit, mors Comitis *Flandriæ*; cujus terram Rex *Franciæ* plurimùm concupivit, ut reditum maturaret. Juratoria igitur præstita cautione, ne terram Regis *Angliæ* vel Principum qui cum eo remanebant, violenter invaderet; recessit. Quo recedente, Rex *Richardus* fecit fossata *Achon*, & murorum scissuras optimè reparari; & hominibus & armis communire.

Rex Francorum invidia ductus, ad propria remeavit.

HIis ita gestis, gloriosus Rex *Richardus*, in vigilia Assumptionis beatæ *Mariæ*; ad obsidendum & expugnandum maritimas civitates, de portis *Achon* primus cum suis commilitonibus audacter progreditur; figíque tentoria jussit, spectante è vicino exercitu *Salaadini*: ubi duo millia & ducenta *Saracenorum* damnaverat sententia capitali, ex hiis quos in *Ptolomaida* ceperant Reges, ut superiùs est relatum. Quod ubi *Saracenis* innotuit, qui urbes maritimas occupaverant; metuentes ne simili rabie in eos sicut in *Ptolomaidenses* debaccharet, diffidentésque de subventione *Salaadini*, qui pro redemptione cæterorum postulata negaverat; relicta urbe vacua, diffugerunt statim, cum Regis adventum audierunt. Hoc idem illi, qui in *Caypha* & in *Cæsarea*, in *Assis*, & *Jope* & *Gaza* & *Aschalonia* habitabant, egerunt. Sícque Deo volente, actum est, ut omnis illa Regio maritima versus plagam illam caperetur; & capta à *Christicolis* inhabitaretur, licèt non sine gravi certamine belli: cum exercitus *Salaadini* semper à latere exercitum *Christianorum* subsequeretur; atque acies extremas in locis angustioribus graviter infestaret: unde & de utroque exercitu plurimi sæpius corruerunt. Munitis igitur civitatibus jam dictis, Rex magnificus *Richardus Achon* rediit cum triumpho.

Progressus Regis Richardi.

SEd hæc quæ diximus clariùs elucescent, si epistolam Regis quam *W. Rothomagensi* Archiepiscopo direxit; pro eodem negotio, hic ponamus. Richardus *Dei gratia Rex* Angliæ, *&c. Noveritis dominum Regem* Francorum *ad propria remeasse; & ruinis scissurisque* Achon *civitatis reparatis, ad promovendum* Christianitatis *negotium, & prosequendi voti nostri propositum, apud* Jopen *iter arripuimus, & nobiscum dux* Burgundiæ *cum* Francigenis; *comes* Henricus *cum suis, & multi alij Comites & Barones. Cúmque inter* Achon, *&* Jopen *plurimum esset spatium, & tractus viarum prolixior; apud* Cæsaream *tandem, cum multo sudore gravique labore nostrorum descendimus; & ipse* Salaadinus *in eodem itinere, de suis quàm plurimos amisit. Cum populus Dei ibidem aliquantulùm repausaret apud* Jopen; *sumus iter propositum prosequuti. Et nostra custodia præeunte, & castra apud* Assuram *metante;* Salaadinus *cum vehementi* Paganorum *incursu super ultimam custodiam nostram impetum faciens, divinæ miserationis gratia favente, à quatuor solummodò aciebus, quæ in fronte ei oppositæ erant, compulsus est in fugam: ipsúmque fugientem per leucam unã sunt prosequutæ; tantámque stragem de nobilioribus* Saracenis *illa die, in vigilia beatæ* Mariæ, *prope* Assuram *fecerunt; quantam* Salaadinus *quadraginta annis. transactis,*

transactis, non sustinuit una die. Deinde Jopen, *Deo ducente, pervenientes; villam fossatis & muris firmavimus; in proposito habentes, ubicúnque poterimus attingere,* Christianitatis *negotium pro posse nostro promovere. Post diem verò prædictæ confusionis, non est ausus* Salaadinus *cum* Christianis *cominùs congredi; sed ad trucidandos crucis amicos, sicut oves occisionis insidiatur occultè; quasi Leo in spelunca sua. Audito autem quòd nos ad* Ascalon *maturo gressu tenderemus; ipsam evertit, & ad terram funditùs prostravit: totámque* Syriam, *quasi totius consilij & auxilij beneficio destitutus; jam deserit & contemnit: unde bonæ spei sumimus argumentum, quod in brevi, Domino annuente, pleniùs recuperabitur hæreditas Domini. Valete, valete.* 1191.

REverso igitur (ut prædictum est) apud *Ptolemaidam* Rege *Richardo*; dedit *Henrico* nepoti suo regnum *Hierosolymitanum* cum uxore Marchisii de *Monte Ferrario*; utpotè hærede totius regni, sorore ejus Regina *Hierusalem* jam defuncta. Huic quoque libenter annuit *Guido* de *Lezinant*, olim Rex ejusdem regni; pro stabilitate pacis, collata sibi insula *Cypri*, quam à Rege insulæ ejusdem, nuper guerra Rex *Anglorum* obtinuerat, ejus homagio inde recepto. Marchisius autem nuper ab Assesinis *Saracenis* interfectus est apud *Tyrum*; unde regnum *Hierosolymitanum* uxori suæ (ut jam dictum est) jure hæreditario debebatur.

Ut Rex Richardus Hẽrico nepoti suo, regnum Hierusalem *dederit.*

GUidone Rege *Hierosolymorum* in bello cum cruce Dominica olim capto; mox *Salaadinus* urbem *Hierusalem* obsidione vallavit. Cives verò, qui in ea remanserant, ex infortunio animo consternati; séque *Salaadino* posse resistere desperantes, urbem ei protinùs tradiderunt: at ipse neminem ex urbe egredi permisit, nisi se priùs quilibet decem bisanciis redemisset. Divitibus autem se continuò redimentibus, inventa sunt quatuordecim millia hominum in urbe, qui unde se redimerent non habebant: quorum calamitati cæteri compatientes, unanimi consilio acceperunt cruces aureas, & argenteas, calices, & philaterna, & Dominicum decrustaverunt Sepulchrum; ac cætera quæ in ecclesiis ornamenta reperiebantur, & pauperes redemerunt. Collegerunt & jam omnes reliquias sanctorum, quas in locis sacrosanctis poterant invenire; & posuerunt eas in quatuor magnis eburneis capsellis, quas *Salaadinus* inter cætera, quæ civitate subacta occupaverat, intuens; & quid in eis contineretur, diligenter inquirens; jussit deferri apud *Baldach*, & tradere *Chaliphe*; ne *Christiani* de ossibus mortuorum gloriarentur ulteriùs, & crederent eos habere intercessores in cœlis, quorum ossa venerabantur in terris. Princeps autem *Antiochenus*, & Patriarcha, cæterísque fideles, tanto thesauro nullo modo defraudari volentes; promiserunt sub juramento, se easdem reliquias redempturos quinquaginta duobus millibus bisanciorum, & si pecuniam præfatam tempore constituto persolvere nequirent, easdem ei reliquias resignarent; unde factum est, ut Princeps *Antiochenus* prædictas reliquias secum tolleret sigillatas, & idcirco cuncti fideles *Christianitis* magno dolore & animi mærore consternati sunt: quia terminus à *Salaadino* præfixus jam instabat princépsque præfatus reliquias sanctas secum detulerat, ut eidem, sicut eas receperat, redderet sigillatas. Quod gloriosus Rex *Anglorum Richardus* cum esset apud *Furbie*, intelligens; & rem gestam ex ordine recognoscens; mox pecuniam prænominatam, pro sanctis reliquiis *Salaadino* persolvit, & sanctorum pignora devotus retinuit, quatenùs sancti Dei, quorum ossa de manibus impiorum redemit in terris, ipsi suis intercessionibus animæ ejus subvenirent in cœlis. Erat autem capsella tantæ capacitatis, tantæque erat ponderositatis, ut vix à quatuor viris diutiùs portaretur.

Quomodo Rex Richardus *omnes terræ sanctæ reliquias redemit.*

EOdem anno, inventa sunt apud *Glasconiam* ossa famosissimi Regis *Britanniæ Arthuri*, in quodam vetustissimo recondita sarcophago, circa quod duæ antiquissimæ pyramides stabant erectæ, in quibus literæ erant exaratæ: sed ob nimiam barbariem & deformitatem, legi minimè potuerunt. Inventa sunt autem hâc occasione. Dum enim ibidem effoderent, ut monachum quendam sepelirent, qui hunc locum sepulturæ, vehementi desiderio in vita sua præoptaverat; quoddam reperiunt sarcophagum, cui crux plumbea superposita fuerat, in qua exaratum erat: *Hic jacet inclytus Britonum Rex* Arthurus, *in insula* Avalonis *sepultus*. Locus autem ille paludibus undique inclusus, olim insula *Avalonis*, id est pomorum insula est vocatus. Anno quoque sub eodem, *Robertus* Lincolniensis ecclesiæ canonicus, & *Willielmi Normanniæ* Senescalli filius; *Cantuariæ* consecratus est *Wigorniensis* episcopus, à *Willielmo* Apostolicæ sedis Legato.

Invento Arthuri *Regis* Britum *famosissimi.*

CIrca dies illos, multiplicatæ sunt querimoniæ gravissimè coram Rege, de superbia Cancellarij; & de injuriis quas multis irrogavit. Scripsit igitur Rex magnatibus *Angliæ*

Rex Richardus *Cancellarium suum suspectum habuit.*

1191. *Angliæ* in hæc verba: *Rex* Angliæ Richardus Willielmo *Marescallo*, G. filio Petri, H. Bardolf, & W. Briwere *patribus salutem. Si fortè Cancellarius noster cui negotia regni nostri curanda commisimus, fideliter non tractaverit; præcipimus, ut secundùm dispositionem vestram de omnibus agendis regni, tam de eschaetis quam de alijs disponatis.* Per idem tempus, *Willielmus Rothomagensis* Archiepiscopus, in *Angliam* veniens literas Regis tulit, ista continentes: Richardus *Dei gratia Rex* Angliæ, Willielmo *Marescallo*, & *alijs* Angliæ *patribus salutem. Sciatis quòd nos venerabilem patrem nostrum*, Willielmum Rothomagensem *Archiepiscopum diligimus quem de peregrinatione sua de consensu summi pontificis revocatum, propter defensionem & consilium regni nostri, ad vos duximus transmittendum. Unde vobis mandamus, & firmiter præcipimus quatenus in procurandis negotiis nostris, ejus consilio omnia operemini; volentes & præcipientes, quòd quàm diu in peregrinatione erimus, ipse cum consilio vestro, & vos cum suo, omnia disponatis.* Hoc anno, obijt *Clemens* Papa, cui successit *Celestinus*; à quo *Henricus* Imperator coronatus est in vigilia sancti *Johannis Baptistæ*.

Deturpissima Cancellarij dejectione

Hugo itaque de *Nonannt*, expulit Monachos de ecclesia *Coventrensi*, instituens ibidem clericos seculares. Eodem tempore, ad instantiam Comitis *Johannis* fratris Regis *Angliæ*, convenerunt apud pontem de *Loedone* inter *Radingum*, & *Windleshores*, die sabbati proxima, post festum sancti Michaelis ad colloquium magnates *Angliæ*; de magnis & arduis Regis & regni negotijs tractaturi. In crastino autem, tam Archiepiscopus *Rothomagensis* quàm *Eboracensis*, & episcopi omnes qui apud *Radingum* convenerant ut colloquio interessent: omnes illos qui consilium, vel auxilium aut mandatum dederant, ut Archiepiscopus *Eboracensis* ab ecclesia extraheretur, indignè tractaretur, in carcerem trederetur: tirribiliter candelis accensis excommunicaverunt, & nominatim *Albertum* de *Marines*, & *Alexandrum Puintil*. Deinde die Lunæ proxima, comes præfatus, quia Cancellarius ejus impetum metuebat, ad omnem suspitionem tollendam, in loco tutissimo prope castellum de *Windleshores*, sicut idem Cancellarius petierat; ad colloquium venire proposuit; facta ei priùs securitate per manum episcopi *Lodonensis*. Sed Cancellarius hac securitate non contentus, confestim fugiens; intra turrim *Londoniarum* sese recepit. Audiens autem Comes quòd fugerat Cancellarius; venit & ipse *Londonias*. Sed cum ingredi vellet civitatem, obvios habuit plures de familia Cancellarij milites armatos: qui gladijs exertis, ipsum & suos acriter invadentes; *Rogerum* de *Planes*, virum nobilem, peremerunt. Sequenti verò die Martis, idem Comes cum Archiepiscopis, episcopis, Comitibus & Baronibus in capitulo sancti *Pauli* convenerũt; ac præsente Cancellario: post longos tractatus, *Richardo* Regi fidelitatem juraverunt. In primis Comes *Johannes*, ac deinde duo Archiepiscopi, & omnes episcopi; & quotquot convenerant, Comites & Barones. Deinde die Jovis proxima, habitum est colloquium ab Orientali parte Turris *Londoniensis*, præsentibus magnatibus præfatis; ubi assensu communium diffinitum est: ut talis de cætero in regno *Angliæ* non dominaretur, per quem ecclesia Dei ad ignominiam, & populus ad inopiam trahebatur. Ipse enim Cancellarius, & satellites ejus, omnes regni divitias ita exhauserant; ut nec viro baltheum argento redimitum, nec fœminæ monile, nec viro nobili annulum, vel *Judæo* relinquerent thesaurum; vel quidlibet pretiosi. Thesaurum quoque domini Regis adeò evacuaverant; ut in scriniis ipsius aut clitellis, nihil præter claves & vasa vacua possent, de elapso biennio inveniri. Provisum est etiam, ut omnia castella, quæ pro libitu suo idem Cancellarius custodiæ satellitum suorum commiserat, redderentur; & in primis ipsa Turris *Londoniensis*. Hæc autem omnia Cancellarius se facturum juravit. Hijs itaque gestis, die *Jovis* proxima sequente, cum omni suppellectile sua, Turrim egrediens, apud *Bermundeseiam* per *Thamesin* fluvium transivit: dati sunt obsides, *Henricus* & *Osbertus* fratres ejus, quousque castella redderentur. Nam & ipse juravit, quòd ante castrorum redditionem, non exiret à regno. Deinde *Cantuariam* veniens, & crucem sanctæ peregrinationis suscipiens, crucem legationis deposuit; quam per annum & dimidium post mortem Papæ *Clementis* portaverat, in præjudicium tam *Romanæ* quàm ecclesiæ *Anglicanæ*. Quo facto, *Doveriam* perrexit, habens in comitatu *Gilebertum Roffensem* episcopum & vicecomitem *Cantiæ Henricum de Cornbelle*; ubi latenter excæcare nautarum oculos se posse existimans, novum fraudis genus invenit, virum in fœminam convertit: dum vestem sacerdotis in meretricis habitum commutavit. Tunica viridi fœminea indutus: capam habens ejusdem coloris, peplum in capite muliebre portans, pannum lineum

1192.

lineum quasi ad vendendum gerens, ad mare descendit. Talibus deformatis Autistes, cum sederet in littore super petram, auram expectans fœliciorem: nauta quidem cum muliere ludere volens, in fœmina stupens, braccas invenit. Et vociferare incipiens dixit: *Venite omnes, venite* inquit, *& virum in fœmina mecum admiramini.* Accurrunt mulierculæ multæ, & pretium panni quem ferebat vænalem, solerter inquirunt. Cumq; nihil responderet, ut qui *Anglicanam* non noverat linguam: cœperunt inter se contabulari, & dolum suspicantes, manus injecerunt in peplum, quo fauces tegebantur. Et summittentes à naso usque deorsum, faciem hominis viderunt nigram, & nuper rasam. Clamorem utique ad sydera tollentes adinvicem: *venite* inquiunt, *& lapidemus hoc monstrum, quod sexum utrumque deformavit.* Et factus est illicò concursus virorum ac mulierum; extrahentium de capite peplum, & trahentium eum prostratum, ignominiosè per manicas & capicium, per arenam & saxa, non sine pontificis læsione. Servientes ejus tandem occurunt, ut Dominum liberarent, sed non potuerunt. Nam populus cum insatiabili corde illum persequens; verbis, alapis & sputis dehonestatum: per plateas distractum in quodam cellario sub carcerali custodia includunt. Sic utique factus est in derisum omni populo; qui utinam se solum & non sacerdotum inquinasset. Tractus est, qui Archiepiscopum *Eboracensem* traxerat, captus qui ceperat; lignatus qui lignaverat; incarceratus qui incarceraverat: ut secundum quanitatem culpæ, quantitas pœnæ commensurabilis fieretur. Tandem spretis obsidibus atque juramento quod fecerat, se non recessurum à regno *Angliæ*, antequàm castella redderentur: idem Cancellarius, quarto Kalendas Novembris, in *Normanniam* transfretavit.

EOdem anno, juvenis quidam de domo episcopi *Londoniarum*, Nisum quem habuit, docuit cercellas propensiùs affectare; itaque ad sonitum illius instrumenti, quod à ripatoribus *Thabur* nominatur, subitò Cercella quodam alarum perniciter remigio evolavit. Nisus autem illusus, Lupum quendam & Lucium in undis natantem intercepit, invasit, & arripuit; & super aridam, per spatium, sicut videbatur, quadraginta pedum, sese cum nova præda recepit. Episcopus autem insoliti casus novitate stupefactus Nisum & lupum futuris sæculis memorabilem, undecimo Kalendas Novembris, *Johanni* Comiti transmisit. *Nota rem inauditam.*

ANno Dominicæ Incarnationis. M. C. XCII. *Reginaldus Bathoniensis* episcopus, à Monachis *Cantuariensibus* in Archiepiscopum electus: de cursis à die denominationis ejus quadraginta novem diebus, Nativitatis Domini die, diem clausit extremum. Sepultus est autem *Bathoniæ* in ecclesia sua, prope majus altare. *De morte Reginaldi Cantuariensis electi.*

PEr idem tempus, Rex *Francorum* à peregrinatione rediens, sexto Kalendas Januarij, *Parisiis* solemni processione receptus est. *Ut Rex Francorum de peregrinatione Parisios venerit.*

EOdem anno, post paschalem solemnitatem, Rex *Richardus Darum* adiit Castellum *Christianitatis* ultimum versus *Babyloniam*: quod diebus quinque obsidens; armata manu cœpit; atque obsessos gravi pretio redemptionis abire permisit. *Quomodo Rex Richardus Darum ceperit.*

POst hanc victoriam, venit ad Regem *Anglorum* Dux *Burgundiæ* cum *Francorum* militia: cui authoritate Regis *Francorum* præerat, quasi dux & custos summus. Cui etiam in præcedenti solemnitate dederat Rex *Richardus* triginta millia *Bisantiorum*; ut fideliter staret cum eo, ad expugnandum hostes *Christi*, & consilio inito, statuerunt irrefragabiliter *Hierosolymam* adire. Cúmque Rex *Richardus* cum universo exercitu suo pervenisset ad Castrum *Ernaldi* & *Bethonople* juxta *Emaus*; ecce quidam Bedewini, qui se Regi obligaverant, nunciant maximam multitudinem negotiatorum ex *Babylonia* versus *Hierosolymam* tendere cum septem millibus camelorum diversis opibus onustis: & hanc numerositatem viri quinque strenuissimi *Saladini* exercitus electi, conducebant. Quibus cum Rex obviam processisset cum paucis armatis, juxta *Turbatam* cisternam omnes occupavit: camelósque cum suis oneribus diripiens, exercitui suo cum magna liberalitate distribuit; maximè tamen *Normannis*, quos præ cæteris dilexit nationibus. Deinde ad præfatum castrum regrediens, præsidium armatorum in singulis civitatibus & castris prudenter collocavit. *Ut Rex Richardus septem millia camelos opibus onustos ceperit.*

CIrca idem tempus, venit dux *Austriæ*, ut in *Terra sancta* votum suæ peregrinationis perficiendo, in exercitu *Christiano* Deo fideliter militaret; & salvatoris vestigia ibidem adoraret. Cúmque prævii ejus Marescalli sibi hospitium accepissent & necessaria præpararent; supervenit præcipitanter quidam miles de familia Regis *Richardi*, natione *Noster*, & more suæ gentis ebulliens stultitia cum jactantia, *Causa captivitatis Regis Richardi.*

1192. jactantia, asserebat se majus jus in illo hospitio habere, quàm aliquis alius: cum priùs illuc adveniens, sibi suisque sociis illud assignasset. Multiplicatis convitiis utrobique clamor ad aures Regis pervenit. Rex autem nimis causæ *Normanni* favorabilis & credulus, in iram excanduit contra familiam Ducis; & non pependens civiliter moderamen Dominicum, scilicet; *Descendam & videbo*, præcepit præcipitanter & secùs quàm deceret, ut vexillum Ducis in eodem hospitio pro signo affixum, in cloacam dejiceretur. Quod factum, cùm dux hospitio privatus & turpiter à *Normannis* garrulis lacessitus, cognovisset; Regem querulus adijt: sed nihil nisi sannas reportavit. Vnde dux à Rege spretus, ad Regem Regum se convertens, dominum Deum invocavit in ultionem cum lachrymis, ut quemque superbum frangens, tantam passim injuriam consolaretur, qui ait: *Mihi vindictam, & ego retribuam*. Dux autem citò post reditum ad propria, confusus & verecundus maturavit. Hoc facto, Rex *Richardus* posteà non mediocriter exprobratus, erubuit.

REx autem *Richardus*, cum præda universa ad castellum *Ernaldi* victor lætus reversus; quod ab *Hierusalem* tribus tantum distat milliaribus, singulos potentes diligenter adhortatur, ut *Hierosolymam* adeant & obsideant: dum tanta rerum omnium copia victualium scilicet & animalium, ad subuehenda onera, eis suppetit: memorando quanta beneficia illis in sua peregrinatione clementia divina contulerit. Prætereà non mediocriter Regem animabat mulier quædam religiosa, natione *Syra*, in civitate *Hierosolymitana* degens; quæ Regi omnia civitatis secreta mandaverat; qualiterque omnes *Saraceni* timidi effecti sint, propter ejus adventum & animo consternati & quomodo omnes civitatis portæ terratæ erant, præter portam sancti *Stephani* ad portam Aquilonarem, contra quam exercitum suum collocare consuluit & suadebat, mittens quandam Regi clavem, qua valvas posset reserare. Cùmque universi *Hierusalem* obsidere decrevissent, Dux *Burgundiæ* cum fratribus Templi & cum *Francigenis* consilium iniens; à proposito revocatus est: qui asserebant ducem cum omnibus *Francigenis*, maximam domini sui Regis *Francorum* offensam incursurum; si per eorum subventionem de tanta & tam famosa civitate, Rex *Richardus* triumphasset, nec aliqua laudis victoria ipsi duci vel *Francigenis* adscriberetur, si ab eis tanta civitas caperetur.

De quadam muliere quæ favit Christianis *præcipuè Regi* Richardo.

NUncij interim à Duce ad *Saladinum* diriguntur: sed quid egerint, acta & quæ sequuntur opera, manifestant. Nam nocte quadam Rege *Anglorum* apud castrum præfatum commorante, & duce cum suis apud *Bethonoble* existente; explorator Regis *Richardi Jumans* nomine, audivit sonitum gradientium camelorum & hominum, de monte descendentium. Quos latenter subsequutus, comperit eosdem à *Saladino* transmissos usque ad castra Ducis, cum quinque Camelis, auro & argento & opibus onustis, pannisque sericis & aliis donariis multis. Explorator autem ad Regem concito gressu regrediens, hæc illi omnia nuntiavit, accipiensque quosdam de familia Regis, ad viam per quam nuntij illi reversuri erant, cautè insidiando progreditur; revertentes nuntios comprehendit, comprehensos Regi præsentavit. Quorum unum Rex in arcto ponens, & diutius torquens, omnia quæ Duci *Saladinus* transmiserat vel mandaverat, invitus confitetur. Amotis autem nuntiis, ac aurora illucescente, fecit Rex accersi ducem & Patriarcham, atque Priorem de *Bethleem*. Quibus in loco secreto adunatis, protinùs in eorum præsentia super sanctas reliquias juravit, se paratum existere cum exercitu suo adire; & *Hierosolymam* expugnare, ac civitatem *Baruch*, sine qua Rex *Hierosolymitanus* coronari non potest: sicut inter eos jam facere decreverant, & juramento fuerat confirmatum. Cumque Rex jurasset, hortatur ut dux simile juramentum præstaret, quo abnuente, confestim Rex nimio furore succensus, traditorem eum appellat, exprobrando ei varia munera, quæ à *Saladino* susceperat: & de occultis nuntiis quos ad invicem miserant, & mandatis. Duce autem hæc omnia abnuente & defendente, præcepit Rex, ut nuntii illi quos in via explorator ceperat; in eorum præsentiam ducerentur: cùmque introducti fuissent, & omnia illis secreta denudassent; præcepit Rex servis suis, ut in conspectu totius exercitus sagittarent eos, utroque exercitu causam tantæ crudelitatis ignorante, aut quid egissent viri illi, vel unde venissent. Dux autem proditor deprehensus, nimioque pudore confusus, & furore succensus; cum exercitu *Francorum* quantocyùs iter versus *Achon* arripuit. Sed hoc cernens Rex *Richardus*, custodibus civitatis mandavit, ut neminem eorum intrare permitterent: at illi tentoria sua extra urbem posuerunt.

Quomodo dux Burgundiæ *donariis* Saladini *corruptus à* Terra sancta *recesserit*.

Duce

1192.

De quodam heremita qui Regi Richardo prædixit Hierusalem non esse subjugandam.

DUce igitur in hunc modum regresso, venit nocte sequenti religiosus quidam ad Regem, & mandatum cujusdam sancti heremitæ ad eum detulit: qui Regi significavit, ut ad eum visendum properaret. Rex autem de nocte consurgens, assumptis secum sociis quingentis, ad virum Dei pervenit. Hic verò per longum tempus apud sanctum *Samuelem* in monte manserat; qui & spiritu prophetiæ pollebat. Hic à die illa, qua crux Dominica capta est, & terra amissa, nihil nisi herbas comederat & radices: nec ullo utebatur tegumento, capillis tantummodò operiebatur, barbâque prolixa: quem Rex diutiùs admirando intuens, sciscitabatur, quid vellet. Ille verò de Regis adventu gavisus, ipsum in oratorium suum adduxit, eruensque de muro lapidem quendam, crucem ligneam & cubitalem extraxit de muro, & Regi devotè porrexit: affirmans procul dubio hanc crucem de ligno domini fuisse. Regi etiam inter alia dixit, quod nequaquàm hac vice terram illam obtineret, quamvis strenuissimè ubique egisset. Et ut Rex certiùs dictis ejus fidem accommodaret, asserebat seipsum ab hoc sæculo die septima migraturum. Quem Rex secum ad castra perduxit, ut dictorum ejus comprobaret eventum: qui sicut prædixerat, die septima ab hac luce migravit.

De morte turpissima ducis Burgundiæ.

HIs ita gestis, die sequenti castra movit; ac ducem sequutus extra urbem *Achon* prope ducem tentoria fixit. Ubi cum fesso exercitu vix per triduum quievisset, adsunt flebiles nuntij à *Jope* usque ad Regem directi, nuntiantes, *Salaadinum* cum universo exercitu suo *Jopen* obsedisse, civitatémque celeriter fore capiendam, omnésque milites & servientes, quos ob custodiam ibi collocaverat, trucidandos: nisi celeri subventione præsidium ferat obsessis. Quo audito, omnis *Christianorum* exercitus valdè perterritus est, graviter ingemiscens. Rex autem *Richardus*, cum aliis consternatus animo, ducem *Burgundiæ* offensum, tum per se, tum per alios, ad concordiam & pacem revocare studuit: obnixiùs rogans, ut tantæ calamitati aliquod ferat subsidium. Quorum preces dux audire dedignans, eorumque postulatione inquietari nolens: nocte illa cum suis, versus *Tyrum* iter arripuit. Quò dum venisset, confestim divino terribiliter percussus judicio, mentéque alienatus, morte miserabili vitam terminavit.

Rex Richardus Salaadinum ab obsidione Jope fugavit.

REx autem *Richardus*, post mortem Ducis turpissimam, cum pauco comitatu, naves rostratas citus advolator conscendens, obsessis apud *Jopen* subvenire maturavit: sed naves vi ventorum ac sævitia fluctuum in contrarium retortæ, versus *Cyprum* diutiùs impelluntur. Quod videntes qui apud *Achon* remanserant, repatriare suspicabantur. Rex verò & qui cum illo erant, contra rabiem ventorum remigio violento æquora ex obliquo sulcantes; cum tribus tantum navibus tertia die, aurora jam rutilante, in portu *Jope* appulerunt. *Salaadinus* interim crebris assultibus urbem jam ceperat; atque omnes infirmos ac vulneratos, qui ibidem præ lassitudine substiterant, milites peremerat; & audaciores quinque quos Rex ibidem ob civitatis custodiam posuerat, urbem deserentes, in castellum sese receperunt, ac inter se de reddendo castello tractaverunt, antequàm violenter per assultum caperentur. Quod & celeriter fecissent, nisi à Patriarcha qui inter utrumque exercitum liberè progrediebatur, præmoniti fuissent, exercitum *Saladini* devovisse omnes fore occidendos (ob vindictam amicorum & parentum suorum, quos Rex *Anglorum*, pluribus jam in locis, immisericorditer detruncaverat) & si liberum à *Saladino* abeundi licentiam accepissent. Ob hoc in magno mortis discrimine constituti, quid agerent hæsitabant; hostium numerositatem ac ferocitatem, suorumque paucitatem, nec non & de subventione Regis diffidentes. Sed cum Regem appulisse cognoverunt, audaciores effecti, sese viriliter defendebant. Rex autem, ut ex gravi conflictu obsidentium pariter & obsessorum castellum civitatis nondum fuisse captum cognovisset, protinus cum suis de navi armatus, agili saltu prosilivit: atque inter medias hostium catervas, velut Leo furibundus à dextris & sinistris prosternens, se audacter ingessit. Cujus subitaneum impetum *Turci* non ferentes, reputantes & illum numerosiorem adduxisse exercitum, ab obsidione concito gradu diffugiunt: mutuò se ad fugam cohortantes, & adventum inimici Regis inopinatum adinvicem nunciantes. Unde factum est quod à fuga cohiberi non poterant, donec ingrederentur *Ramulam* civitatem: *Saladino* in curru suo, cursu rapido præcurrente. Rex autem, hostibus fugatis, audacter tentoria figi præcepit, extra urbem in quadam planitie, ad inopinatam lætitiam obsessorum.

SEquenti verò die, cùm nunciatum est *Salaadino* Regem cum paucissimo advenisse exercitu; nec amplius quàm octoginta milites, exceptis balistariis suis quadringentis

1192.

Rex Richardus *cum paucis sexaginta duo millia* Paganorum *superavit.*

gentis in comitatu habere: nimio furore succenditur, multáque indignatione erga exercitum suum promovetur; quòd tot millia hominum à tam paucis fugari ac fugere debuissent. Unde ad suorum confusionem ibidem exercitum dinumerans, sexaginta duo millia, Imperiali edicto præcepit, ut ad *Jopen* quantociùs redirent, ipsumque Regem vivum captum sibi in crastino præsentarent. Rege autem in tentoriis nocte illa cum suis quiescente, nihilque sinistri suspicante, ecce summo diluculo tota gens nefanda adveniens, castra Regis in circuitu vallavit. Et ne ullus subterfugendi in civitatem pateret aditus, maxima multitudo sese intra urbem & Regis tentoria opposuit. Ex quorum Rex magnificus strepitu & clamoribus, omnésque *Christiani* expergefacti & attoniti, nimia admiratione concutiuntur: cum se undique cernunt ab inimicis *Christi* præclusos. Rex autem subitum & inopinatum cernens periculum, loricam confestim induit, ac velut pennigero volatu equum conscendit, omniq; horrore mortis deposito, atq; ex hostium numerositate factus audacior, suos ad pugnam verbis excitatoriis animabat: sinéque mora ipse cum undecim equitibus (qui soli ex omnibus equos habebant) in hostiles acies prorupit intrepidus, ensem ociùs de vagina extraxit, lancea confracta, atque circa galeæ capita ictuum collisione tinniendo, fulminat: equósque *Arabicos* propriis sessoribus evacuans, militibus suis qui pedites erant, largiter erogavit. Quos illi agili saltu ascendentes, Rege semper prævio hostium catervas à dextris & à sinistris prosternendo dissipant, & sibi quosque obvios immisericorditer trucidant. *Pagani* verò corruentes miserandis clamoribus mugiunt, animásque cum sanguine ad tartara remittunt. Præibant semper balistarii in hac congressione potissimùm laudandi: quorum incomparabili virtute hostilis præcipuè pellebatur impetus, audacia ac ferocia paulatim sternebatur. Nam dum eorum spicula quisque cautiùs præcavebat, assilientis hostis congressionem circumspectiùs poterat evitare. In hoc autem belli certamine, quantum virtus Regis enituerit, quantúmque suorum probitas claruerit, quótque hostium millia de prælio fugaverit, incredibile relatu videtur, nisi virtus divina attendatur. Quis enim unquam crederet octoginta milites, contra sexaginta duo millia, ferè per totum diei spatium, ita insuperabiliter potuisse congredi, tot missilium ictibus impeti, tot jaculis lanceari, ut non solùm illæsi evaderent, sed nec à prima statione sua per unius pedis spatium retrocederent; quin & adversarios undiq; profligarent, lætam & inopinatam victoriam, fugatis hostibus, reportarent, nisi divina virtute subnixi crederentur, cœlestique protectione suffulti. Denique illi qui in urbe *Jopen* ob custodiam remanserant, Regis suorúmque fortitudinem invincibilem attendentes, de urbe audacter prorumpunt, & hostes à tergo invadunt subita invasione: Regisque ac suorum indefessa congressione hostes compulsi, cum magna sui confusione suorúmque amissione, fugiendo terga dederunt, & in antris delituerunt & cavernis.

Exercitus Christianorum *Regi* Richardo *suppetias tulit.*

IN tereà nunciatur exercitui, quem apud *Ptolemaidam* Rex reliquerat, apud *Jopen* Regem ab inimicis undique vallatum, & nisi celeriùs ei subveniatur, in periculo esse constitutum: unde timor & mœror omnes invasit, ita ut fugam meditarentur universi. Convenerunt tamen viri strenuissimi exercitus, simul colloquentes: si fortè Regi aliquid subsidii ereptione conferrent. *Cæsaream* itaque unanimiter proficiscuntur, præ timore hostium ulteriùs progredi non audentes. Sed cum eis ibidem inopinata Regis victoria nunciaretur, immensa perfusi lætitia, erepsori omniū Deo præconia exolvebant. Facta est autem hæc belli congressio, in festo sancti *Petri*, quod ad vincula nuncupatur. Eadem hora *Saladinus*, quasi in ultionem, jussit sibi quendam *Christianum* captivum, longo carcere maceratum, Principem scilicet quondam *Antiochiæ* in propatulo præsentari. Quem torvo oculo intuens, sic est affatus: Sic te juvet Deus, quid ageres, si me ut ego te vinctum haberes? Et cum paulisper subticuisset vinctus, iterum adjuravit illum *Saladinus*, ut veritatem non diffiteretur. Tunc vinctus palàm in hunc sermonem prorupit dicens: Ecce sententia capitali punireris: quia Domino inimicissimus, nullo auro redimendus: & quia in lege tua canina persistis, quanquam Rex & non inferior me, tamen caput tuum amputarem. At *Saladinus*: Nunquam te talem habiturum potestatem arbitror, ore tuo autem te judico, & ego ipse incontinenti caput tuum amputabo. Jussit ergò adferri sibi gladiū evaginatum. At vinctus alacriter prosiliendo, & læto vultu ipsi appropinquādo, extēdit ei collum, dicens: hoc est quod optavi, Ecce caput, nihil amplius asportabis: gaudeo de causa mortis & de ferientis authoritate. *Saladinus* autem statim caput ipsum, manibus à tergo vinctis, decollavit. Quis autem ipsum martyrem esse gloriosum dubitaverit?

Post

1192.

POſt hanc Regis victoriam inauditam, cum idem Rex apud *Joppen* per ſeptem hebdomadas moraretur, quidam morbus peſtifer ex aëris corruptione proveniens, ipſum Regem & omnes ferè ſuos perniciosè invaſit: & quotquot ex hac morbi contagione percuſſi ſunt, citiùs interierunt, excepto Rege, Domino illi ſoſpitatem conferente. Cernens itaque Rex theſaurum ſuum, quem larga nimis manu inconſultè militibus diſtribuerat, paulatim deficere, exercitúmq; *Francorum* & aliorum, quem multis ſumptibus datis jam per annum conduxerat, ſecúmq; retinuerat, mortuo Duce *Burgundiæ*, velle ab eo recedere, nec non & proprium exercitum peſtifera ægritudine atq; hoſtili congreſſione minui: hoſtilem quoque numerum indies augmentari, Fratrum *Templi* & hoſpitalitatis ac principum qui cum eo erant conſilio, ad horam repatriare diſpoſuit: ut iterùm numero multiplicato & militum & pecuniarum, fortiùs & inſtructiùs ad ſanctam Civitatem obſidendam regrederetur: juratoria ſuper hoc præſtita cautione. Hiis autem potiſſimè omnibus illud prævaluit, quod intimabatur ei, quòd Comes frater ejus, quem in *Anglia* reliquerat, moliebatur *Angliam* ſibi ſubjugare; quod ipſum velle facere, rei poſtmodùm comprobavit eventus. Et quia tanti principis tantiq; exercitus diſceſſio, non abſq; ibidem remanentium gravi periculo, terræq; ſubjugatæ diſpendio fieri non potuit; treugæ inter *Chriſtianos* & *Paganos*, utriuſq; exercitus petitione & conſilio, ſunt conſtitutæ; à Paſcha videlicet ſubſequenti, uſq; ad terminum trium annorum: quod multùm Deo diſplicuit, eò quòd ſchiſma *Chriſtianorum* erat in cauſa.

Rex Richardus *de repetenda patria conſulit.*

TEmpore igitur Autumnali, navibus præparatis, omnibúſq; ritè diſpoſitis; Rex *Richardus* & Regina ſua, cum Regina *Siciliæ* ſorore ſua *Johanna*, cæteriſq; proceribus ſuis mare Mediterraneum tranſierunt. Quibus mare ſulcantibus, illicò ſubortæ ſunt inſolitæ tempeſtates, & in terram applicantibus illatæ perſecutiones: nonnulli naufragium ſunt perpeſſi, quidam in littore, navibus confractis, vix nudi, amiſſis opibus, evaſerunt; pauci verò ad deſtinatum ſalutis portum appulerunt. Qui autem maris evaſerant periculum, hoſtiles acies contra eos in terra ubique conſurgere reperiunt: à quibus immiſericorditer capiuntur, ſpoliantur, & nonnulli gravi redemptionis debito affliguntur. Nullus ſubterfugiendi erat locus; quaſi tellus & mare contra fugitivos crucis conſpiraſſent. Unde ſatis manifeſtum eſt ipſorum receſſum, nequaquàm Domino fuiſſe acceptum, nondum expleta peregrinatione; qui ipſos poſt modicum tempus in terra illa magnificare decreverat, omnes inimicos eis ſubjiciendo, & terram pro qua tam laborioſam peregrinationem aſſumpſerant, contribuendo. Nam illis abſentibus, in ſequenti Quadrageſima *Chriſtianitatis Terræque ſanctæ* invaſor *Saladinus* vitam flagitioſam morte miſerabili terminavit. Qui ſi tunc præſentes fuiſſent, facillimè *Terram ſanctam* obtinuiſſent: filijs ejuſdem *Saladini* ac propinquis inter ſe diſſidentibus & decertantibus pro regno paterno.

Rex Richardus *de Peregrinatione redit.*

REx *Richardus* cum nonnullis ſuorum nimia maris tempeſtate vexatus, per ſex ſeptimanas, cùm deveniſſet verſus *Barbariam*, trium velificatione dierum à *Marſilia* diſtans; & fama crebreſcente jam cognoviſſet Comitem ſancti *Ægidij*, nec non & cunctos principes, per quos tranſiturus erat, contra eum unanimiter conſpiraſſe, ſeque ei ubique inſidias tetendiſſe, diſpoſuit per *Germaniam* latenter repatriare: veliſque retortis, cum paucis ſuorum, *Baldewino* videlicet de *Bethun*, & magiſtro *Philippo* clerico ſuo, *Anſelmóque* Capellano ejus, cum quibuſdam fratribus *Templi* in partibus *Slavoniæ* ad villam quandam nomine *Gazaram*, appulerunt. Qui ſtatim nuncium ad proximum dirigentes caſtellum, pacem & conductum à Domino provinciæ illius (qui nepos extitit *Marchiſij*) expetierunt. Rex autem in reditu ſuo tres lapides pretioſos, carbunculos ſcilicet, quos vulgus *Rubin* appellat, à quodam *Piſano Bizantiis* comparaverat nongentis. Quorum unum, dum eſſet in navi in annulo aureo incluſum, Domino caſtelli per dictum nuncium tranſmiſit. Percunctatus verò nuncius à Domino loci, quinam eſſent, qui conductum petebant, reſpondit, Peregrinos eſſe ab *Hieroſolyma* redeuntes. Deinde nomina eorum inquirens, nuncius, reſpondit: unus eorum *Baldewinus* de *Betun* appellatur, alter vero *Hugo* mercator, qui & vobis annulum tranſmiſit. At dominus ille diutiùs annulum intuitus: non inquit *Hugo*, ſed Rex *Richardus* appellatur. Et adjecit: licèt ipſe juraverim me omnes Peregrinos de partibus illis venientes comprehenſurum, nec munus aliquod ab eis accepturum; tamen pro dignitate muneris & mittentis, illi qui me ignotum ita honoravit, & munuſculum remitto, & liberam abeundi licentiam concedo. Reverſus itaque nuncius omnia hæc Regi intimavit. At illi valdè trementes,

Rex Richardus *multorum inimicorum ſuorum inſidijs liberatus fuit.*

1192. media nocte, equis comparatis, de villa prædicta occultè exierunt, & per terram illam diutiùs liberè processerunt. Sed dominus ille latenter post eos ad fratrem suum exploratorem transmisit, ut Regem in terram suam comprehenderet venientem. Ubi cum Rex advenisset, & urbem in qua frater domini prædicti morabatur, ingressus fuisset; confestim ille, accersito ad se quodam homini suo fidissimo, *Rogero* nomine, *Normannico* genere, de *Argentonio*, qui cum eo per annos viginti extiterat; & neptem suam ei maritaverat: precepit, ut domos ubi peregrini hospitarentur, diligenter perscrutaretur si fortè Regem per loquelam vel aliud signum explorare posset, promittens se ei medietatem urbis daturum, si Regem intercipere potuisset. Quo singulorum hospitia peregrinorum inquirente, tandem Regem reperit: sed eo diutiùs dissimulante quòd ipse erat; demùm importunitate precum & lachrymarum pij inquisitoris compulsus, confitetur quòd erat. Qui statim cum lachrymis fugam accipere adhortans, equum peroptimum Regi tradidit. Posteà verò ad Dominum reversus, dicit frivolum esse, quod audierat de adventu Regis: sed esse *Baldewinum* de *Betun*, & Comites ejus qui de peregrinatione redibant. At ille furibundus jussit omnes comprehendi: sed Rex latenter cum *Willielmo* de *Stagno* & puero quodam, qui linguam *Theutonicam* intelligebat, de urbe egrediens, per tres dies & noctes sine cibo in via permansit. Deinde fame urgente, ad quandam villam nomine *Gynatiam* in *Austria*, prope *Danubium* divertit: ubi tunc temporis, ad cumulum omnium malorum Dux *Austriæ* morabatur.

Rex Richardus *à Duce* Austriæ *capitur, & incarceratur.*

APpulso itaque in *Austria* Rege *Richardo*, misit puerum suum ad escambium in civitatem *Gynatiam*, ut cibos famelicis compararet. Ille autem ad escambium veniens, cum plures Bizantios proferret, nimisque, curialiter ac pompaticè se haberet, à civibus illicò comprehensus est: ac requisitus quisnam esset: servum cujusdam ditissimi mercatoris se esse respondit, qui post triduum, ad urbem illam erat venturus. Sicque tunc ab eis dimissus, ad secretum Regis hospitium clanculò divertit, fugamq; quantocyùs hortatur: denuncians Regi quæ sibi acciderant: sed Rex post nimiam maris vexationem, in urbe prædicta per dies aliquot requiescere cupivit. Dum autem puer præfatus sæpiùs necessariis emendis ad forum publicum regreditur, accidit quod die sancti *Thomæ* Apostoli, chirothecas domini Regis sub zona incautiùs secum gestaret: quas urbis magistratus intuentes, puerúmq; iterum apprehendentes, dirissimè torquent, variis cruciatibus afficiunt, vulnera infligunt, linguam amputare minantur, nisi confiteatur quantocyus veritatem. Puer autem intolerabili cruciatu compulsus, eisdem, ut res se habebat intimavit. At illi continuò hæc omnia Duci intimantes; hospitium Regis circumvallant; & ut spontè se reddat, acriter insistunt. Rex autem ad tumultuantium barbariem vocum imperterritus manens, suam probitatem non prævalere contra tot Barbaros sentiens; jussit adesse Ducem, ipsi soli se redditurum, promittens. Duci autem illicò adventanti Rex obviàm processit, seq; ei cum gladio tradidit. Dux autem hilaris effectus, Regem secum honorificè adduxit, quem deinde strenuis militibus custodiendum tradidit; qui die noctuq; strictis ensibus eum ubiq; arctissimè custodierunt. Quod miserabile infortunium non absq; Omnipotentis Domini judicio, licèt nobis occulto, evenisse arbitrandum est; sive pro ipsius Regis lubricæ ætatis erratis castigandis, sive pro subditorum suorum culpis feriendis; vel ut idem rex ad pœnitentiam & satisfactionem congruam revocaretur, super excessu, quo patrem suum carnalem *Henricum* Regem lecto decumbentem, tam auxilio quàm consilio Regis *Francorum*, apud urbem *Cenomannicam*, obsidione vallavit. Et licèt eum corporaliter ferro non mactaverat; tamen crebris eum assultibus inde recedere coëgit: quæ omnia mortis ejus causam ingessisse non est ambigendum. Eodem anno, *Savaricus* *Northamptoniensis* Archidiaconus electus est in episcopum *Bathoniensem*: qui *Romam* profectus, ibidem est presbyter ordinatus; & decimo tertio Kalendas Octobris, ab *Albano Albanensi* Episcopo munus consecrationis suscepit.

Dux Austriæ *Regem Angliæ Imperatori vendidit.*

ANno Dominicæ Nativitatis. M.C.XCIII. Rex *Richardus* remansit in custodia ducis *Austriæ*, donec ipsum vendidit Imperatori *Romanorum Henrico*, pro sexaginta millibus librarum Argenti ad pondus *Coloniensium*. Quem feria tertia, post Ramos palmarum adducens; diligentissimè custodiri fecit. Et ut Regem ad immoderatam redemptionis pecuniæ impelleret quantitatem, retrudi eum præcepit in Triballis, à quo carcere nullus ante dies istos exiuit, qui ibidem intravit: de quo *Aristoteles* libro quinto: Bonum est mactare Patrem in Triballis: Et alibi

Sunt loca, sunt gentes, quibus est mactare parentes.

Ubi

Ubi sub copiosa militum & servientum multitudine, quievit in locis omnibus nec defuere qui etiam die noctéque strictis comitarentur gladiis. Lectum autem Regis ambiebant deputati, neminémque suorum cum eo pernoctare permiserunt. Hæc omnia serenissimi principis nunquam obfuscare vultum potuerunt; quin hilaris & jucundus in verbis, quin ferox & audacissimus in factis; prout tempus, locus, causa, persona exigebat, semper appareret. Quoties autem custodes suos joculando deturpavit; quoties eos inebriando ludificavit, quoties tam immanium vires corporum quasi ludendo aggressus fuerit, aliis narrandum relinquo. 1193.

Rex Richardus variis ab Imperatore objectis prudentissimè respondit.

Imperator autem iratum animum ac ferocem contra Regem diutiùs præferens, nullatenus eum in præsentia sua convocare vel alloqui dignabatur: sed ipsum in pluribus contra eum & suos graviter accusans; calumnias multas eidem Regi prætendit. Tandem hinc inde mediantibus amicis, & præcipuè *H. Cluniacensi* Abbate & *Willielmo* Regis Cancellario; Imperator, convocatis Episcopis, Ducibus & Comitibus suis, Regem in præsentia sua accersiri jussit, eúmque in pluribus articulis, coram omnibus, accusavit. In primis scilicet, quod per ejus consilium & auxilium, regnum *Siciliæ* & *Appuliæ*, quod sibi jure hæreditario debebatur, defuncto Rege *Willielmo*, amiserit. Pro quo adipiscendo exercitum permaximum, data pecunia infinita, conduxerat: cum idem Rex sibi auxilium præstiturum fideliter spopondisset, ut à *Tancredo* regnum illud obtineret. Deinde causabatur de Rege *Cypri*, qui ei affinitate conjunctus fuerat; quod eum injustè ab imperio ejecerit, & carcerali custodiæ deputaverit; & terram ejus cum thesauris violenter invaserit, & insulam cuidam alieno vendiderit. Postmodùm verò accusavit ipsum de morte *Marchisii* de *Monte Ferrato* hæredis sui: quòd videlicet per ejus proditionem & machinationem ab *Arsacidis* peremptus sit. Quòd & miserat ad perimendum Regem *Francorum* Dominum suum; cui nullam fidelitatem, ut debuerat, servavit in communi eorum peregrinatione, sicut juramenti sacramento inter utrosque fuerat confirmatum. Deinde conqueritur, quod signum ducis *Austriæ* consanguinei sui, ob ejus contemptum apud *Joppen*, in cloacam projici jusserit; & *Theutonicos* suos in *Terra sancta*, verbis probrosis & factis ubique dehonestaverit. Super hiis & hujusmodi calumniis Rex *Anglorum* ab Imperatore conventus; protinus, in medio stans, contra singulas objectiones ita luculenter & argumentosè respondens, peroravit; ut omnibus admirationi & venerationi haberetur, ita ut nulla suspicio de hiis, in quibus accusabatur in cordibus audientium ulteriùs remaneret. Nam dictorum veritatem & ordinem veridicis quibusdam assertionibus & argumentatione probabili, ita in lucem propalavit; ut omnes suspiciones falsas, quibus impetebatur, omnimodis allegationibus cassaret, & gestorum veritatem non taceret: Proditionem quoque omnimodam, vel alicujus principis necis machinationem, constanter depellebat, offerens se semper fore paratū, ad suam innocentiam purgandam, super talibus objectionibus, prout Imperatoris Curia rationabiliter judicaret. Cúmque diutiùs coram Imperatore & Principibus ejus disertissimè (ut erat facundissimus) allegasset; Imperator admirans tantam Regis facundiam, surrexit, & accersito ad se Rege, ejus in oscula ruit: ac deinceps blandè lenitérque cum eo agebat. Ab illo denique die cepit Imperator mitiùs agere, & Regem familiariter honorare.

Rex Richardus pro redemptione sua centum & quadraginta millia marcarum argenti persolvit.

His ita gestis, amicis hinc inde mediantibus, pro redemptione Regis diutiùs tractatū est. Tandem ad hoc est perventum, ut pro redemptione ejus, Imperatori darentur centum & quadraginta millia marcarum argenti ad pondus *Coloniensium*; quæ omnia ante liberationem suam solveret, absque expensis tam ipsius quàm aliorum, ob illam causam, antequam convenirent factis. Præstitum est autem ab Episcopis, Ducibus & Baronibus juramentum die Apostolorum *Petri* & *Pauli*; ut quum prænominatam pecuniam Rex persolvisset, continuò liber propria regrederetur ad regnum. Perlata autem in *Angliam* hujus concordiæ sententia à Regis Cancellario *Willielmo Eliensi* episcopo; qui literas domini Regis, & Bullam auream Imperatoris secum detulit; continuò exiit edictum à Justitiariis Regis, ut omnes Episcopi, Clerici, Comites & Barones, Abbatiæ & Prioratus, quartam partem redituum suorum, ad redemptionem Regis conferrent. Et insuper ad illud pietatis opus, calices aureos, & argenteos sustulerunt. *Johannes* verò *Norwicensis* Episcopus per totam Diocesim suam, dimidium precij de calicibus sumpsit, & dimidium de rebus habitis, Regi donavit. Ordo *Cisterciensis*, qui hactenus liber ab omni exactione exstiterat, lanam suam universam, ad Regis redemptionem dedit. Nulla denique ecclesia, nullus ordo, nullus gradus vel sexus est prætermissus, qui non cogeretur ad liberationem

1193. nem Regis. Hujus autem calamitatis præsagia extiterant, insolitæ tempestates, aquarum inundationes, tonitrua horrenda & hyemalia ter vel quater in quolibet mense, cum coruscationibus terribilibus, per totum anni istius circulum: unde sequuta est infœlicitas fructuum atque frugum.

Cestrensis episcopus bonis omnibus spoliatur.

EOdem tempore, *Hugo Cestrensis* Episcopus cum magnis xeniis, quæ summo præparaverat studio, Regem videre maturavit: sed prope *Cantuariam*, de nocte quiescens, comprehensus est, & bonis omnibus spoliatus. *Matthæus* de *Clera*, municeps *Dovernensis*, prædonibus favorem præstitit: unde ab Archiepiscopo excommunicatus est, si autem satisfecerit, ignoratur.

Mors Salaadini *cui successit* Saphadinus.

PEr idem tempus, *Salaadinus* veritatis & Crucis publicus inimicus, divina animadversione percussus; apud *Nazareth* inter epulas subitò expiravit: cujus regnum *Saphadinus* frater ejus illicò usurpavit. Fuerunt autem cum eo septem filij *Salaadini*; contra quos filij *Noradini*, quos *Salaadinus* de regno paterno expulerat, cum multitudine *Persarum* ascenderunt. De istis autem fratribus *Salaadino* videlicet & *Saphadino* & eorum progenie & filiorum successione, ad historiæ claritatem, pauca dicenda sunt; qui in omni versutia, in Paganismo, omnibus præminebant. Mortuo, ut dictum est, *Salaadino*, qui novem reliquit filios regni sui hæredes; *Saphadinus* minor natu, omnes nepotes suos interfecit, præter unum qui *Noradinus* vocabatur. Hic tenet terram *Halape*; cum omnibus vicinis civitatibus & castris & villis & aliis munitionibus, quæ sunt plusquàm ducentæ. *Saphadinus* autem fraterno potitus regno & nepotibus interfectis; quindecim filios habuit: ex quibus septem, in regnis homicidio acquisitis, hæreditavit. Primus filiorum ejus *Melealim* vocabatur: cui dedit in hæreditatem dè se tenendam *Alexandriam*, *Babyloniam*, *Kayram*, *Damjetam* & *Canisiam* cum terra *Ægypti*: sed filius ejus nomine *Coradinus*, tenet *Damascum*, *Hierusalem* & totam terram *Christianorum* inter civitates & munitiones & castra, plusquàm trecenta, præter villas. Tertius filius ejus *Melchiphais* tenet terram quæ dicitur *Gemella* cum tota provincia; ubi sunt plusquàm quadringentæ inter civitates & munitiones, præter villas plusquàm sexcentas. Quartus filius *Mahemodeim*, tenet regnum *Asiæ*; quod habet munitiones plusquàm quingentas. Quintus filius ejus nomine *Methisemaphat*; tenet terram de *Sarcho*, ubi *Abel* mortuus fuit; in quo regno sunt inter civitates & munitiones & castra, præter villas, nongenta vel amplius. Sextus filius ejus nomine *Machinoth*, tenet terram de *Baldach*; ubi habitat Papa *Saracenorum*, qui *Calyphus* appellatur; & timetur in lege eorum & adoratur, sicut Pontifex *Romanus* apud nos. Hic non potest videri nisi bis in mense. Progreditur autem cum discipulis suis, quos habet, sicut Papa & Cardinales, ad *Mahumeriam*: ubi est *Machometus* Deus *Agarenorum*; & inclinato capite & facta oratione, secundùm legem eorum, antequàm exeunt de templo, comedunt & bibunt, & posteà ad Palatium revertitur coronatus. Iste *Machumetus* visitatur & adoratur, sicut à populo *Christiano Christus* Crucifixus. Est autem civitas de *Baldach* (ubi est *Mahumetus* & *Calyphus*) caput gentis *Agarenorum*, ut *Roma* in populo *Christiano*. Septimus filius *Saphadini* nomine *Salaphat*; non habet terram hæreditalem; sed est cum fratre suo *Melcalin*, & portat vexillum suum; cui unusquisque fratrûm suorum annis singulis mille *Saracenos* transmittit & centum Bizantios & duos Dextrarios benè paratos. *Saphadinus* pater eorum, quando visitabat filios suos; velato capite incedebat, cum uno serico rubeo, cui omnes filij quatuor vicibus capite ad terram inclinato & pede osculato occurrunt: & recipit eos ad osculum & ad manum, & cum unoquoque eorum moram facit per triduum semel in anno: & quilibet eorum, habet annulum in digito, in quo patris imago sculpta est. Et quando equitat, non ostendit faciem suam; nisi decies in anno. Quando recipit nuncios ab aliquo principe, primo die recipit eos in palatio suo; per servos suos armatos; secunda die dicitur eis responsum secundùm causam; & ante diem tertiam non datur licentia accedendi ad eum. Octo autem filij ejus, de patris sui constitutione, vivunt in hunc modum. Duo ex eis custodiunt Sepulchrum Domini; & eis datur quicquid ad Sepulchrum offertur; & ipsi hoc dividunt inter se. Valet autem reditus eorum viginti millia *Saracenorum*. Quatuor filij habent reditus de *Nilo*: & reditus illorum valet plusquàm quadraginta millia *Saracenorum*. Alij duo fratres minores sunt quotidiè ante *Mahumetum* pro castitate; & eis datur quicquid ad pedes ejus offertur; quod valet triginta millia *Saracenorum*. *Saphadinus* quindecim habet uxores & totidem hæredes, cum uxoribus singulis dormit: cui cum aliqua filium parit, cum illa cunctis videntibus dormit; & cum aliqua illarum

1194.

rum quindecim mortua fuerit, de legis suæ consuetudine, statim aliam introducit. Habent enim legem scriptam à *Mahumeto* sibi traditam, & hic liber dicitur *Alcoranus*: nam, *al*, *Arabicè* est totum, *choran* autem *lex* dicitur. Cujus libri præcepta illa gens nefaria ita inviolabiliter observat; sicut nos *Christiani* textum Evangelij observamus.

Johānes *frater Regis regnum sibi occupare nititur.*

REge autem *Richardo*, ut dictum est, ab Imperatore detento; Comes *Johannes* frater ejus, audito Regis infortunio, atque de ejus regressu diffidens, fœdus amicitiæ cum *Philippo Francorum* Rege iniit: sinistróque usus consilio, in *Anglia* pro fratre disposuit coronari; sed *Anglorum* virtute laudabili fuit impeditus.

Rex Francorū Normanniam *occupare tentavit.*

REx *Francorum Philippus* in illius diebus, inimicitias ubique contra Regem *Anglorum* exercens; *Normanniam* maximo exercitu aggreditur; nec ordini, nec sexui, nec ætati parcens. *Gilebertus* de *Vascuil*, accersito ad se Rege prædicto; *Gisortium* ei per traditionem tradit: sicut priùs convenerat inter eos. Deinde idem Rex totum *Vegesinum Normannicum* & Comitatum *Albemarle* usque ad *Diepe* & *Vallem* de *Rull* cum castellis præcipuis; partim proditione, partim expugnatione, sibi subegit. Terram etiam *Hugonis* de *Gurnai*, qui se cum quibusdam aliis Regi *Francorum* subdiderat, subjugavit. *Rothomagum* militariter obsidione vallavit: sed Comitis *Leicestriæ* magnifica virtute ac civium probitate; cum suorum amissione & confusione ab Urbe recessit. Civitatem *Eboracensem* idem Rex cepit; & eam Comiti ad custodiendum commisit.

Rex Francorum *sororem Regis* Daciæ *duxit, quam illico repudiavit.*

PEr idem tempus, Rex *Francorum* sororem Regis *Daciæ Ingelburgam* nomine, puellam mirabili decore præditam, accepit in uxorem: quam post nuptias repudians, inter sanctimoniales apud *Suessionem* collocavit: Dacósque omnes, qui cum illa venerant, repatriare præcepit. Eodem anno, *Hubertus Walteri Saresberiensis* episcopus, in Archiepiscopum *Cantuariensem* canonicè electus est; & in crastino sancti *Leonardi* in sua sede est collocatus. Cujus industriæ, ex præcepto Regis *Richardi*, regnum *Angliæ* & ejus administratio commissa est; amoto *Waltero Rothomagensi* Archiepiscopo: qui vocatus à Rege transiit in *Alemanniam*; cum quo & Regina *Alienor* mater Regis proficiscens, filium videre maturavit.

Rex Richardus *à carcere liberatus, in* Angliam *venit.*

ANno Dominicæ Nativitatis, M.C.XCIV. Rex *Richardus*, maxima jam parte suæ redemptionis persoluta, obsidibúsque datis pro parte restabat solvenda; die Purificationis beatæ *Mariæ*, ab omni custodia Imperatoris liber effectus, permissus est redire ad regnum. Qui cum matre sua & Cancellario per terram Comitis *Lovaniæ* ad mare *Britannicum* perveniens; in die Dominica post festum sancti *Georgij* proximi, in *Angliam*, cum ingenti omnium gaudio ad portum applicuit *Sandwicensem*. Hora autem qua Rex cum suis applicuit, hora scilicet diei secunda, sole clariùs rutilante; apparuit splendor quidam serenissimus & insolitus, non longiùs à Sole remotus, quàm ad longitudinem & latitudinem humani corporis, candorem perfulgidum, atque rubedinem, quasi species Iris, habens: quem splendorem plures intuentes, pronunciabant Regem in *Angliam* forè appulsum. Rex autem confestim *Cantuariam* profectus, beatum *Thomam* devotus petivit; deinde *Londonias* veniens, cum maxima lætitiæ pompa exceptus est; universa civitate contra Regis adventum, innumerabilium varietate opum decorata ac multipliciter adornata. Audito autem adventu Regis; nobiles pariter & ignobiles Regi venienti cum ingenti alacritate occurrunt: cernere plurimùm cupientes à captivitate regressum, quem nunquam timuerant reversurum. Cui adventanti occurrit apud *Westmonasterium* ex parte abbatis sancti *Albani Warini*, quidam ex ejus servientibus *Gaufridus* cognomento *Hakesalt*: adferens eidem Regi ex parte dicti Abbatis munera non modica ex auro & argento: quæ meritò regalem non tantùm pacare, sed & exhilarare poterant magnificentiam. Ipse autem Rex, pensans affectum cum muneribus; eidem Abbati gratias retulit aduberes, veluti amico indefesso, & patri, qui filii sui immemor esse non sustinet: ipsum enim Abbatem de consuetudine, quia amicissimus erat ei; patrem appellavit charissimum. Ex tunc igitur de amico amicior factus Rex; Abbati in omnibus agendis extitit favorabilis auxiliator. Rex verò cum vix per diem unum apud *Westmonasterium* commoratus esset; ad sanctum *Eadmundum* gratia orationis progreditur, indéque *Notingeham* properavit; obsessurus eos & expugnaturus, qui contra eum conspiraverant, & se *Johanni* Comiti obligaverant. Exercitus *Angliæ* omnia nimirùm castella præfati Comitis jam ceperat; isto se solo tenente & adhuc viriliter defendente & semel assiliente. Ut certiùs cognoverunt obsessi insperatum Regis adventum; castellum ei reddide-

1194 reddiderunt; seipsos cum suis omnibus voluntati Regis, & miserationi supponentes. Quorum quosdam in carcerem detrusit; quosdam digno pretio redemit; in tali necessitate, avidè concupiscens pecuniam singulorum. Duæ quidem præcipuè eum causæ vehementer urgebant; ut, scilicet, obsides pro se traditos, erga Imperatorem liberaret; & ut exercitum copiosum contra Regem *Francorum* statim conduceret; qui terram suam incendiis & rapinis undique devastabat. Quapropter si avidiùs, quàm Regiam deceret majestatem, in tanta necessitate à subditis pecuniam exquirebat; ignoscendum potiùs erat, quàm necessitati Regiæ derogandum.

Rex Richardus *coronam portavit, & statim in Normanniam trajecit.*

SUbactis igitur in brevi omnibus adversariis suis in *Anglia*, Rex *Richardus* consilio procerum suorum, in octavis Paschæ, licèt aliquantulùm renitens, apud *Wintoniam* coronatus est; *H.* Archiepiscopo *Cantuariensi* missam celebrante; & *Willielmo* Rege *Scotorum* præsente. Deinde in festo sanctorum *Nerei* & *Achillei*, apud *Portesmuthe* navem ascendens, in *Normanniam* appulit, & apud *Bruis* nocte illa quievit. Ubi Comes *Johannes*, frater ejus optimo usus consilio, Regi occurrit supplex; & se ad pedes ejus humiliter cum militibus multis prosternens, miserationem fratris sui, profusis lachrymis, imploravit: séque in multis accusans insipientiam suam & consilium malum non malitiam; & sic necesse factum fuisse, quò irrevocabilis foret Rex, confitetur. At Rex, ut erat pius, fraternæ calamitati compassus, non se potuit à lachrymis cohibere: sed fratrem in terra prostratum erigens, in pristinam gratiam recepit: veruntamen terras suas ei ablatas non continuò illi restituit.

Rex Richardus *Regem* Francorum à Vernolio *fugavit.*

AUdiens autem Rex *Richardus*, Regem *Francorum Vernolium* obsidione vallasse; nec in petrariis erigendis, vel magnis lapidibus comportandis, vel murorum subfossionibus excavandis, vel in corporibus obsessorum affligendis, per dies octo cessasse; illùc cum festinatione pertendit. Instabat enim magnus ille dies Pentecostes; sed ne die sancto, *Galligenæ* se victoriam reportasse jactarent; audierunt sub noctis ipsius crepusculo, quod Rex *Anglorum* accinctus esset ad pugnam; & summo diluculo adventurus. Quo *Francigenæ* rumore perterriti, ut qui audaciam ejus sæpiùs experti fuerant; elegerunt potiùs fugere, quàm pugnare; cum suorum magno damno & opprobrio, recedentes à castris.

Herebertus Pauper *Episcopatum* Sarisberiensem *accepit.*

PEr idem tempus, *Herebertus* cognomento *Pauper*, *Cantuariensis* Archidiaconus in episcopum *Saresberiensem* canonicè electus; sabbatho in Pentecoste presbyter est ordinatus; & in crastino ab Archiepiscopo *Cantuariensi H.* apud *Westmonasterium* episcopus est consecratus. Eodem tempore, Rex *Francorum* à *Vernolio* recedens; ne nil agere videretur, castellulum quod *Fontes* appellatur, furibundus subvertit; & sic cum qualiquali victoria ad propria remeavit.

Rex Richardus Castrum *de* Luches *cepit.*

HIs ita gestis, Rex *Richardus Turonem* veniens; à *Novi castelli* Burgensibus, ubi beatus requiescit *Martinus*; duo millia marcarum argenti nomine xeniorum suscepit. Tendens inde inter fines *Turoniæ*; castellum de *Luches*, quod Rex *Francorum* nomine obsidatus à Balivis Regis *Angliæ* receperat, dum in vinculis teneretur, ne conventionem ejus infringerent, & sexaginta quinque militibus, servientibus quater viginti, cum victualium sufficientia custodiendum commiserat: Rex *Anglorum* obsedit, & intra dies paucos viriliter expugnavit. Tunc venit in auxilium Regis *Anglorum* filius Regis *Navarræ*; copiosum ducens exercitum; & quinquaginta balistarios additis, centum, habens in comitatu: & terram *Gaufridi* de *Ravenna*, terrámque Comitis *Engolismi* penitùs devastavit.

Rex Richardus *Regem* Francorum *de finibus* Turoniæ *fugavit.*

HIs prætereà diebus, Rex *Francorum Philippus*, fines *Turoniæ* intrans, prope *Undecimum* tẽtoria fixit. Quo cum Regem *Anglorum* per exploratores supervenire cognovisset; summo mane tentoriis evulsis, *Fractam Vallem* cum festinatione petivit. Rex autem *Anglorum* illum insequutus; quadrigas ejus, nec non Comitum & Baronum sub eo militantium, sarcinásque omnes sub captione conclusit. Aurum & argentum, balistas & tentoria, aliásque res innumeras cepit & secum reduxit. Sicque in *Pictaviam* transiens, intra dies paucos, *Taileburg* castellum terrámque omnium adversariorum suorum, Comitis videlicet *Engolismi* & *Gaufridi* de *Ravenna*, sua sub potestate recepit; ita ut à Castello *Vernolii*, usque ad *Crucem Caroli* nullus ei rebellis existeret.

Rex Francorum *Regem* Richardum *circumvenire tentavit.*

CIrca hos denique dies, Rex *Francorum* nuntios quatuor misit ad Regem *Anglorum*, verbis utens pacificis in dolo: petens ut populis utriusque Regis potestati subjectis (quorũ ipsi Reges tam aurũ quàm argentũ, bellicis cladibus loculos hauriendo evacuaverant,

rant, & sanguinem nobilium utriusque regni profuderant) salubriter parentes; sub examine quinque virorum, hinc inde dirimerentur quæstiones amborum; confidentibus regni utriusque principibus, & rei eventum expectantibus, donec conflictu terminato, adjudicarent, quid utrique Regum cedere de jure deberet. Placuit supra modum provisio ista *Anglorum* Regi dummodò Rex *Francorum* quintus inter suos, & Rex *Anglorum* itidem inter suos quintus appareat: ut paritate servata, corporum & armorum æqua lance confligant: quod Rex *Francorum* in subsannationem multorum agere recusavit. Hoc quoque anno, captus est *Robertus* Comes *Legecestrensis* à Rege *Francorum* & Comite *Partlense*. Eodem anno *Henricus Marescallus* frater *Willielmi Marescalli* senioris, fit episcopus *Exonensis*. Tandem mediantibus viris religiosis; treugæ statutæ sunt inter Reges *Francorum* & *Anglorum*: sed commeatui negotiatorum hinc inde interdictum est. 1195.

EOdem tempore, Rex *Richardus* in *Angliam* transiens; statuit per loca certa torneamenta fieri, hac fortassis inductus ratione: ut milites regni utriusque concurrentes, vires suas flexis in gyrum frenis, experirentur: ut si bellum adversus Crucis inimicos vel etiam finitimos movere decreverint, agiliores ad prælium & exercitatiores redderentur. His etiam diebus, *Alexius* quidam, *Manuelis* quondam *Constantinopolitani* Imperatoris filius, multitudine armatorum congregata; *Cursac* tunc Imperatorem *Constantinopolitanum* hostiliter aggressum, cepit & excoecavit: atque tandem ementulatum perpetuo carcere damnavit, ejusque imperium occupavit.

Rex Richardus per Angliam Torneamenta fieri statuit.

ANno Dominicæ Nativitatis, M.C.XCV. Rex *Richardus* ad sedem Apostolicam nuntios direxit: qui in præsentia domini Papæ constituti; talem deposuerunt querelam. *Pater sancte, salutat excellentiam vestram dominus noster Rex* Anglorum Richardus, *& postulat sibi justitiam exhiberi de duce* Austriæ, *qui ipsum de peregrinatione sua tam laboriosa revertentem cepit, & aliter quàm tantum Principem decuit, afflixit, Imperatori, ac si bos esset vel asinus, vendidit: qui postmodùm ambo regnum ejus intolerabili redemptionis debito contriverunt. Ipsi insuper à* Christianæ *fidei legibus non alleni, in tali casu Regi detento; graviora exercuerunt judicia, quàm ipse* Saladinus *faceret, si in manibus ipsius per simile infortunium incidisset: contra quem ipse Rex à finibus terræ, relicto regno nuper adepto, relicta patria, parentibus & amicis dimicaturus ascendit. Sciret forsitan Regis generositati simul & probitati, sive majestati nimirùm deferre: cui illa gens Barbara & cervicosa deferre nescivit. Sed fortasse hoc fecerunt, ut sibi tanti Regis captio, pro laudabili victoria imputaretur: cum nunquam ipsum bello appetere præsumpsissent, si bellicoso suo exercitu vallatus fuisset. Nec sibi Regis dejectionem existiment imputari, sed divinæ potius dispensationi, ad cujus nutum rota etiam fortunæ hunc humiliat & hunc exaltat, hunc dijicit & hunc attollit. Movet prætereà non mediocriter Dominum nostrum Regem, quod sub pace & protectione vestra; omnibus peregrinis usque ad triennium concessa & in pœnam excommunicationis inflicta & firmata, ipsum à Peregrinatione venientem, & iterum redire disponentem, ceperunt; atque sub custodia carcerali detrudentes, ad gravissimam redemptionis summam coegerunt. Jubeat ergò excellentia vestra, ut obsides domini nostri Regis, qui adhuc pro parte redemptionis, quæ solvenda restat, detinentur in vinculis liberos exire Dux ille permittat; & pecuniam illam quam à domino nostro excommunicatus recepit, ex integro restituat; nec non sibi suisque illatam injuriam digna satisfactione emendet.*

Rex Anglorum de captivitate sua de Duce Austriæ Domino Papæ querelam deposuit.

CUmque hæc & alia multa, coram summo Pontifice Regij nuncij allegassent; dominus Papa illicò, post trinam admonitionem quam Dux exaudire recusavit; surgens cum suis Cardinalibus, ipsum Ducem nominatim excommunicavit; & in genere omnes qui in Regem & suos manus injecerant violentas. Terrámque Ducis totam ecclesiastico supponens interdicto; *Veronensi* Episcopo dedit in mandatis, quatenus hanc interdicti & excommunicationis sententiam, singulis diebus Dominicis & festivis, per totum *Austriæ* Ducatum, faceret publicari. Quod si idem dux mandatis nostris parère decreverit, in virtute Dei eidem præcipias, ut obsides Regis *Anglorum* universos absoluat; pactiones omnes relaxet, & ablata sibi per eum & suos, & quæ de ipsius Regis iniqua redemptione percepit, universa restituens; eosdem obsides faciat cum securitate ad propria remeare. Et amodò talia non attentans, nihilominùs etiam de injuria & damnis congruè satisfaciat irrogatis.

Excommunicatur Dux Austriæ instante Rege Richardo.

His

1195. *Miserabilis mors Ducis* Austriæ.

HIs omnibus præfato Duci ab episcopo *Veronensi* ritè denunciatis; dum idem Dux mandati Apostolici aspernator existeret: percussa est terra illius sterilitate inaudita fame nihil ominùs & peste grassante. *Danubius* etiam fluvius, in parte quadam terræ ipsius plùs solito inundans, inopinato eventu, hominum decem millia submersit. Sed cum in his omnibus non sit aversus furor Ducis, imò in deterius aggravatus: ipse divino judicio terribiliter percussus est. Die siquidem sancti *Stephani*, cùm equitando lusum pergeret, socijs comitantibus, equus, cui Dux insidebat, violenter pedem offendens, tibiam sedentis cum pede insanabiliter contrivit. Nam tibia cum pede protinùs conjuncta nigredine quadam intumescens, nullo medicorum potuit cataplasmate sedari; quin igni, quem Infernalem vocant, tumori admixto, intolerabiliter cruciaretur. Quem Dux cruciatum ferre non valens, pedem à crure fecit detruncari: ipso interim dolabrum tenente, cæteris omnibus præ nimio horrore hoc facere renuentibus. Sed non sic doloris cruciatus evasit: nam illicò fœmur cum corpore reliquo igne illo execrabiliter depascebatur. Tandem verò culpam recognoscens iniquam, quam in Regem & suos malitiosè exercuerat; suadentibus episcopis qui aderant, obsides absolvit; & residuum pecuniæ de redemptione Regis & quod receperat se redditurum spopondit; atque ecclesiasticæ censuræ se deinceps pariturum promisit. Tunc episcopi qui aderant, videntes eum in tanta miseria & calamitate constitutum, à sententia excommunicationis absolventes; ad communionem fidelium admiserunt: & sic cum intolerabili cruciatu spiritum exhalavit. Cujus corpus diutiùs jacuit inhumatum, donec horribilibus scateret vermibus: eò quòd filius ejus mandatum exequi nollet: sed tandem ab amicis compulsus, obsides absolvit, & repatriandi licentiam concessit.

Henricus *Imperator regnū* Apuliæ *sibi subjugavit.*

IMperator *Henricus* hijs diebus subjugavit scilicet regnum *Apuliæ* & *Siciliæ*: mortuo *Tancredo*, qui *Willielmo* injustè successerat. Duxerat enim in uxorem sororem Regis *Willielmi*; cui regnum istud justiùs debebatur.

De horribili adventu Paganorum *in* Hispaniam.

CIrca dies istos, Rex de *Maroch* potentissimus, quem *Mirabilem mundi* vulgus, vel quod melius *Admiralium Mumelin*, id est *Admiralium Bellicosum* & victoriosum nominavit: cum triginta Regulis & innumerabili exercitu, in *Hispaniam* applicuit; terràmque Regis dictæ petens *Hispaniæ* vastavit. Alias quoque provincias plures incendijs depopulans & rapinis; sexui, ordini vel ætati non pepercit: nisi eis tantummodò, qui se ipsius vesaniæ subdiderunt. Habebat enim in exercitu suo sexdecies centum pugnatorum millia. Ex quorum inopinato adventu, tota *Christianitas* contremuit conturbata. Istam autem Dei iram aquarum diluvium præsignavit; quæ segetes suffocans, validam famem generavit.

Gurinus *Abbas sancti* Albani *succedit* Johannes.

EOdem anno, magister *Guarinus* scientia & moribus præditus, Abbas ecclesiæ beati *Albani* cum sedisset annis undecim, mensibus octo, totidémque diebus, tertio Kalendas Maij diem clausit extremum: cui successit magister *Johannes* dictus de *Cella*, vir maximæ religionis & scientiæ, monachus ejusdem ecclesiæ & Prior *Cellæ* de *Walingeford*, decimo tertio Kalendas Augusti in Abbatem electus: qui tertio Kalendas ejusdem, à *Richardo Londoniensi* Episcopo munus benedictionis accepit. Sub eodem tempore, Prior Hospitalis *Hierusalem*, factus est Episcopus de *Bangor*. Eodémque anno obijt *Hugo* de *Pusaz* Episcopus *Dunelmensis*, & *Henricus* Episcopus *Wigorniensis*.

Legatio Huberti Cantuariensis *Archiepiscopi.*

PEr idem tempus, Papa *Cælestinus* omnibus *Angliæ* Prælatis scripsit in hæc verba. Cœlestinus *episcopus, venerabilibus fratribus* Eboracēsi *Archiepiscopo & universis Episcopis, Abbatibus, Prioribus & alijs ecclesiarum Prælatis, per regnum* Angliæ, *constitutis, salutem &c. Cùm omnibus Ecclesiis ex commisso nobis pastoralis sollicitudinis officio, providere teneamur: specialiter tamen ad præsens* Anglicanam *Ecclesiam paternæ considerationis acie intuentes, ad salutem ipsius communi fratrum nostrorum consilio, decrevimus; ut venerabilis frater noster* Hubertus Cantuariensis *Archiepiscopus (de cujus meritis & virtute, sapientia pariter & doctrina ecclesia congaudet universalis) ministerio legationis accepto; vices nostras ad honorem ecclesiæ, totius regni salutem & pacem per totum regnum* Angliæ, *non obstante privilegio vel exceptione, tibi aut ecclesiæ tuæ frater Archiepiscope vel alijs facto, liberè exequatur. Præsentium igitur authoritate universitati vestræ per Apostolica scripta præcipiendo, mandamus, quatenùs eidem, tanquam Apostolicæ sedis Legato reverentiam impendatis debitam & honorem.*

Admonetur à Papa Rex Francorum *nomine repudiata uxoris.*

EAdem quoque tempestate, Papa *Cælestinus Senonensi* Archiepiscopo, inter cætera scripsit in hæc verba. *Nos itaque, qui ipsum Regem* Francorum *specialiter in visceribus*

bus nostris charitatis diligimus, per dilectum filium nostrum C. *Subdiaconum Apostolicæ sedis Legatum, ad hoc specialiter missum, rogavimus eundem, ut Reginam suam, quam à se consilio iniquo amoverat, affectu maritali tractaret: nec illis aures accommodaret, qui pro lucro reputant, si possunt inter aliquos odium & discordiam seminare. Inde est, quod illam divortii sententiam, contra Juris ordinem prolatam, de fratrum nostrorum consilio, penitùs irritantes, fraternitati tuæ per Apostolica scripta mandamus firmiter & præcipimus; quatenùs si prædictus Rex, ista vivente, aliam superducere voluerit, vos authoritate Apostolica, id eidem inhibere curetis.* 1195.

Admonentur Episcopi Anglicani *super negotio* Terræ sanctæ *à Papa.*

CIrca dies istos, Papa *Cælestinus Huberto* Cantuariensi Archiepiscopo ejúsque Suffraganeis pro negotio *Terræ sanctæ*, scripsit inter cætera in hunc modum. *Vos autem fratres Archiepiscope & episcopi, quibus cura animarum & sollicitudo commissa est, precibus instantes ad Dominum incessanter subditos vobis populos inducatis; ut assumpto Crucis signaculo, ad confutandos fidei* Christianæ *persecutores accingantur. Speramus siquidem, & vos sperare debetis, quòd Dominus in verbo prædicationis & orationis vestræ, rete laxabit in capturam. Et tales ad defensionem Orientalis Provinciæ, propitius excitabit, quorum potiùs exigentia meritorum quàm armorum fiducia exurget Deus, & inimici ejus dissipabuntur, & fugient à facie ejus qui oderunt eum. Nos autem in illis, qui pro divinitatis amore, hujus peregrinationis laborem assumere, & quantum in se fuerit, implere studuerint; de indulto nobis à Domino authoritatis officio, illam remissionem impositæ pœnitentiæ per sacerdotale ministerium facimus, quam prædecessores nostri suis noscuntur temporibus statuisse: ut videlicet qui corde contrito & humiliato spiritu laborem hujus peregrinationis assumpserint, & in pœnitentiam peccatorum hoc iter expedierint; si in fide decesserint, plenam suorum criminum indulgentiam & vitam consequentur æternam. Bona quoque ipsorum, ex quo Crucem acceperint cum familiis suis sub* Romanæ *ecclesiæ; nec non & Archiepiscoporum aliorúmque ecclesiæ Prælatorum protectione consistant. Et nullam de his, quæ in susceptione Crucis quietè possederunt (donec de ipsorum reditu vel obitu certissimè cognoscatur) jacturam vel perturbationem sustineant vel quæstionem: sed bona ipsorum integra remaneant interim & quieta. Illi autem qui in subsidium* terræ *illius de bonis suis illùc transmiserint; de peccatis suis veniam consequentur, juxta sua moderamina Prælatorum. Hæc tibi frater Archiepiscope oneris hujus laborem duximus injungendum: mandantes ut apud charissimum in* Christo *filium nostrum illustrem* Anglorum *Regem, qui* Terram sanctam *sub trium statuit treugis annorum; ut ad defensionem illius* Terræ *milites & pedites benè instructos transmittat. Assiduisque exhortationibus elabores, provinciam circumiens* Anglicanam; *opportunis & importunis prædicationibus instes, ut pro defensione* Christianitatis, *assumpto Crucis signaculo*, terram *visitent Transmarinam.* Cum hæc autem ad Regis notitiam pervenissent, ipse prompta devotione animatus, alios strenuos ad opus Crucis, maximè quos multipliciter exaltaverat, alacriter animabat. Persuadens ut tam pro ipsius Regis salute, quàm ecclesiæ promotione, & propriarum animarum salute; ad laborem prædictum accingi non pigritarent. Et ut quosdam huic salubri admonitioni rebelles, civiliùs reprehenderet, Prædicatoris formam induens, hanc frequenter parabolam circumsidentibus replicavit.

TUnc verò temporis contigit de quodam cive *Veneto*, divite scilicet & avaro, quiddam relatu dignissimum: quod propter ingratorum multitudinem, huic paginæ duximus inserendum. Civis igitur memoratus nomine *Vitalis*, cum daturus esset filiam suam nuptui, ut mensam præpararet lautiorem, venatum ivit in quandam forestam vastissimam & desertam, mari conterminam. Et cum per devia erêmi solus vagaretur, arcum extentum bajulans cum sagittis, cupiditate ferinæ ductus, incidit fortè in foveam, & pedicam, Leonibus, ursis & lupis subtiliter præparatam. A qua, cum os strictum esset, & pavimentum profundum & amplum, nullo modo potuit ascendere vel evadere. Invenit autem in ea, quæ eodem casu in ipsam inciderant, duo crudelia animalia, Leonem & unum magnum serpentem: sed ipsum *Vitalem*, qui se signo crucis præmunivit, nequaquàm invaserunt; licèt famelici nimis & protervi. Morabatur ergò illic tota illa nocte & die sequenti, clamans & ejulans; & mortem suam tam probrosam lamentando deplorans. Accidit autem, ut quidam pauperculus carbonatorum sylvicola, dum pergeret, quisquilias ibidem lignorum colligendo; audiret clamorem & planctum quasi subterraneum: & vocem sequens, pervenit ad os putei, & introspiciens ait: Quis es? quem au-

dio?

1195. dio? Et *Vitalis* expergefactus & gavisus supra id quod dici potest, respondit alacriter dicens: Ego quidem miser *Vitalis* cognomento, *Venetus*; qui ignarus pedicarum & muscipularum harum, in foveam istam feris nocivis incidi devorandus, qui fame & timore contabesco. Sunt enim hîc duo, quæ nimiùm pertimesco, animalia, Leo scilicet quidam & anguis: sed adhuc, Domino protegente, cujus signo me communivi, me non invaserunt; tibi reservatus sum, ut tibi benefaciam. Erue me, & benè tibi erit: ecce tibi dimidium bonorum meorum concedo, videlicet quingenta talenta: sunt enim mihi mille. At pauper: si dictis facta compenses: faciam quod desideras & hortaris. At *Vitalis* dicta sua multis & magnis juramentis, Domino interposito pro fidejussore, & fide media, confirmavit. Et cum colloquerentur Leo, motu caudæ saltúque jucundo, & similiter Anguis blando sibilo & totius corporis volubilitate eidem pauperi applauserunt: quasi liberationem suam cum *Vitale* postulantes. Et statim pauper domum suam festinus abiit, scalámque quandam cum funiculis quos noverat necessarios, cum summa festinatione præparavit, & rediens dimisit eam in puteum solus. Et statim, imò raptim & certatim Leo & Anguis per gradus scalæ ascendentes, ipsi pauperi applauserunt; & circumeuntes pedes ejus, volutabantur coram eo lætabundi, quasi gratiarum actiones, pro liberatione sua, referentes eidem. Postea verò pauper ipsius *Vitalis* ascendentis manum apprehendit, & deosculans ei dixit: Vivat manus hæc, eia eia gaudeo planè, quia voti compos effici merui: & duxit eum donec ad notitiam itineris perveniret: Et *Vitali* recedenti ait *Sylvanus* pauperculus: Quando & ubi persolves mihi debita? Et *Vitalis*: Intra diem quartum in *Venetia*, videlicet in palatio meo; quod quidem famosum est & reperire non est difficile. Redit *Sylvanus* ad domunculam suam, ut pranderet. Quo sedente ad mensam, ecce Leo quem liberaverat, apportans hinnulum intravit, & apposuit mensæ prandentis blandus & mansuetus; quasi offerens illud pro præmio beneficii & liberationis, & applaudens, mitissimus sine rugitu & ira aut alicujus læsione recessit. Et sequebatur eum *Sylvanus* ludentem coram eo & lingentem pedes ejus, ut sciret ubinam foret cubile ejus (admirabatur enim vehementer Leonis tantā mansuetudinem) & posteà rediit ut pranderet. Et cum cibum sumeret, ecce serpens liberatus adfuit, gemmam pretiosam in ore deferens, apposuitque eidem *Sylvano*, tanquam liberatori suo; & illam in disco suo reposuit, seséque spiris volubilibus ante ipsum volutans & ludens applausit, quasi grates referens ei pro impenso sibi beneficio: & blando emisso sibilo, nullum lædens recessit. Quem similiter sequebatur Sylvanus, pro admiratione ut de caverna ejus certificaretur. Elapsis igitur duobus vel tribus diebus, Sylvanus deferens secum gemmam suam pretiosam, quam videlicet serpens suus sibi attulerat, *Venetiam* adiit: ut à *Vitali* promissa reciperet. Et invenit eum cum concivibus vicinis suis, præ gaudio liberationis suæ, convivantem. Quem Sylvanus seorsùm evocans, & secretiùs alloquens (quia ignotum se simulavit) dixit: Amice, redde quod debes. At ipse torvo vultu respondit: Quis tu? Quid exigis? At ille: quingenta talenta mihi à te pro beneficio tibi facto, ex pacto promissa. At *Vitalis*: Ita tam leniter velles lucrari, quæ ego per longa tempora laboriosè acquisivi? & præcepit familiæ suæ ut caperetur quasi delyrans, pro tanta temeritate incarcerandus. Quod Sylvanus intelligens, repentino saltu à domo exilivit; & veniens ad Prætorium, hæc omnia judicibus civitatis seriatim intimavit. Qui cùm non planè crederent, narravit incredibile, ostendens gemmam sibi à serpente gratiarum loco datam: & illicò unus civium, quem virtus lapidis non latebat, ipsum magno pretio comparavit. Ut autem omnes inde redderet certiores, Sylvanus aliquos de civibus duxit ad latibula Leonis & Serpentis: qui adhuc ipsi Sylvano tanquam liberatori, applauserunt. Certificati igitur judices civitatis de rei veritate, compulerunt *Vitalem* reddere quæ promisit, & satisfacere pro injuria. Hæc referebat Rex *Richardus* munificus, ingratos redarguendo.

Pactio inter Regem Francorū *&* Anglorum.

ANno Dominicæ Nativitatis, M. C. XCVI. Rex *Anglorum Richardus* ad Natale Domini, fuit apud *Pictaviensium* civitatem. Et deinde post festum sancti *Hilarii*, convenerunt ad colloquium *Philippus* Rex *Francorum* & *Richardus* Rex *Anglorum* apud *Loviers*: ubi inter eos convenit in hunc modum. Rex *Francorum* quietum clamavit Regi *Richardo* & heredibus suis *Yssoudun* cum pertinentiis suis; & totum jus quod habuit in *Berri* & *Alvernia* & *Guasconia*. Et reddidit ei quietè castellum de *Archis*, & Comitatum de *Aubemarle*; aliáque castella multa, quæ occupaverat, post reditum suum de peregrinatione *Terræ sanctæ*, ad quam adhuc redire proposuerat. Et Rex *Anglorum* quietum

rum clamavit Regi *Francorum* castellum de *Gisortio*, ad totum *Normannicum Vigesimum*. Et hæc omnia ut rata haberentur & firma, fidejussoribus adinvicem munierunt, & pœnam quindecim millium marcarum argenti inter se statuerunt. Procedente vero tempore, cum Rex *Richardus* prædicta omnia possideret, pœnituit Regem *Francorum* tale fecisse commercium: & magnum congerens exercitum *Albamarliam* obsidione vallavit. Quo facto, Rex *Anglorum* præcepit saisiari in manu sua, omnes res & possessiones Abbatum majoris monasterii de *Cluniaco*, de sancto *Dionysio*, & Prioris de *Charitate*: qui fidejussores extiterant Regis *Francorum* super pactione memorata, & sic proloquuta: quod si Rex *Francorum* conventionem non servaret, ipsi darent Regi *Anglorum* pecuniam: graviter Regem *Francorum* de enormi fidelitatis læsione redarguentes. Cepit interim Rex *Francorum* castellum de *Albamarlia*; & subvertit illud. Rex *Anglorum* autē dedit ei triginta millia Marcarum argenti de pecunia præfata, pro redemptione militum & servientium suorum: ut salvis equis & armis, liberi sinerentur abire. Deinde Rex *Francorum* nimis elatus & gloriosus, cepit illicò *Nunantcurt*: & Rex *Richardus* cepit Castellum de *Gymmeges*. Et sic indies crevit, seminante humani generis inimico odij lolium, & discordiæ zizania, inter Reges & Regna, bellum cruentissimum. 1196.

Circa dies istos, surrexit contradictio & rixa in civitate *Londoniarum* inter pauperes & divites, ob conturbationem tallagij, quod à Regijs ministris exigebatur ad Fisci commodum: voluerunt enim excellentiores civium (quos Majores & Aldermannos dicimus) facta communicatione, in suo *Hustingo*, seipsos servare indemnes; aut saltem sine gravamine, & pauperiores vehementer exagitare. *Willielmo* itaque filio *Roberti*, cognomento cum *Barba* (cujus genus avitum ob indignationem *Normannorum* radere barbam contempsit) recalcitrante, & Majores civitatis, pro jam dicta causa, Proditores domini Regis vocitante: orta est seditio gravis in civitate usque ad arma capessenda. *Willielmus* autem infinitos de pauperioribus & mediocribus contra Majorem & Aldermannos exacuit & excitavit. Sed per pusillanimes & degeneres, dissipatum est consilium civium *Willielmo* confœderatorum, ad resistendum ipsorum injuriæ. Enervatis igitur civibus mediocribus & pauperioribus, totum refuderunt Rex & Regij ministri & excellentiores civitatis crimen in *Willielmum*. Cúmque circundarent eum Regales, ut ipsum caperent armati (erat enim *Willielmus* generosus & clarissimus in civitate, & corpore magnus, & viribus integer & strenuus) elapsus est invitis omnibus, sola sica se defendens. Et fugiens in ecclesiam sanctæ *Mariæ de Arcubus*, sese, ut ibidem ab imminente morte & captione liberaretur recepit, postulans pacem & protectionem Domini & *Beatæ Mariæ* & sanctæ ecclesiæ: asserens se non propter aliud iniquo judicio potentum restitisse, nisi ut omnes pari pondere premerentur, & singuli juxta suas facultates contribuerent. Sed cùm non exaudiretur, & prævaleret pars majorum; præcepit Archiepiscopus, non sine multorum admiratione, ut ab ecclesia violenter extraheretur, judicium subiturus, qui seditionem movit in civitate, & tantum populum perturbaverat. Quod cum *Willielmo* nunciaretur, se festinus in Turrim ecclesiæ recepit: noverat enim jam quòd Majores, quibus contradixerat, animam ejus quærebant. Protervi autem instantes, supposito igne, magnam ecclesiæ partem conbusserunt, sacrilegium tantum non abhorrentes. Coactus est igitur *Willielmus* à Turri descendere, calore & fumo penè suffocatus. Captus est igitur & ab ecclesia violenter extractus, expoliatus, & vinctis manibus post tergum & pedibus, ad caudam equi trahitur ad Turrim *Londoniensem* incarcerandus. Et citò pòst sic volente Archiepiscopo & ad id eum stimulantibus eminentioribus civibus & ministris Regiis, iterum rapitur à Turri, & ligatus ad caudam equinam, ad Ulmetum per medium *Londini* trahitur, miserum concivibus suis præbens spectaculum, & generi suo, quod præclarum habuit in Civitate; & suspensus est per catenam in patibulo. Et sic *Willielmus* dictus *Barbatus* vel *Barba*; pro assertione veritatis, & pro causa pauperum tuenda morti traditur à concivibus suis ignominiosè. Unde cùm constet causam Martyrem facere; inter Martyres videtur meritò computandus. Suspensi autem sunt cum eo novem ejus vicini vel de ejus familia, causam ejusdem *Willielmi* confoventes. Anno sub eodem, *Johannes* decanus *Rothomagensis*, in episcopatum *Wigorniensem* sublimatur: qui munus consecrationis decimo tertio Kalendas Novembris à *Cantuariensi* Archiepiscopo suscepit.

Mors Willielmi *civis Londoniensis*.

Eodem quoque anno, Rex *Anglorum Richardus* firmavit castellum novum in Insula de Andelii, contra voluntatem *Walteri Rothomagensis* Archiepiscopi: & quoniam

Normannia interdicitur.

1196. niam sæpiùs admonitus, noluit ab inceptis desistere, stimulante *Francorum* Rege; Archiepiscopus præfatus *Normanniam* totam sub interdicto conclusit, & sic curiam adiit *Romanam*.

Abbates renuerunt recipere donum Imperatoris quia turpiter adquisitum.

TEmpore sub eodem, Imperator legavit Capitulo *Cisterciensium* tria millia marcarum argenti, de redemptione Regis *Richardi*, ad Thuribula per totum ordinem facienda argentea. Sed Abbates tam ipsum Imperatorem quàm donum ejus detestantes, renuerunt de turpi quæstu adquisitum donum ejus recipere. Quod cum Rex *Richardus* audivisset: dictum & factum Abbatum, quod solita caruit avaritia, commendavit.

Captio Hugonis de Calvo monte.

EOdem quoque anno, facta congressione inter phalanges Regum *Francorum* & *Anglorum*, captus est *Hugo* de *Calvo monte*, Regi *Francorum* valdè charus & familiaris, & Regi *Anglorum* est præsentatus. Quem *Roberto* de *Ros* custodiendum committens, præcepit, ut quasi vitam custodiret. *Robertus* autem ipsum custodiendum *Willielmo* de *Spineto*, servo suo, confidenter commisit. *Hugo* autem *Willielmum* corrumpens muneribus & promissionibus amplioribus, de nocte per murum dimissus, in magnum Regis damnum prudenter evasit: castellúmque de *Bona* villa supra *Tuke*, ubi custodiebatur, lætus & ridens suas custodes, à tergo salutavit. Unde Rex *Anglorum* versus *Robertum* de *Ros* meritò nimis iratus, cepit ab illo mille & ducentas Marcas, videlicet quantum ipse *Hugo* captivus pro sua erat liberatione redditurus, pro sua negligentia & præcepti Regii transgressione: & *Willielmum* de *Spineto* jussit patibulo præsentari.

Captio Belvacensis episcopi & Willielmi de Merlo.

DIebus quoque sub eisdem, Comes *Johannes*, frater Regis *Richardi*, quem Rex ad arma licèt non desidem animarat, & cruentissimi ruptarii, quibus sanguis humanus pro nullo reputabatur vel præda vel incendium, *Markadeus Algais* & *Lupescarus*, natione *Provinciales*, terras Regis *Francorum*, Rege jubente *Richardo*, exterminio lethali vastaverunt, ecclesiæ, ætati vel conditioni minimè parcentes. Insidiabantur autem maximè episcopo *Belvacensi Philippo* & ejusdem Archidiacono, qui metas ordinis sui impudenter trangredientes, bellicis negotiis vigilanter indulserunt: unde non mediocriter Regem *Richardum* damnificarant. Trahentes enim exercitū copiosum, castra nonnulla Regis *Richardi* violenter occupaverant, milites ac servientes interceperant, & multos eisdem resistentes trucidaverant, nec cessarunt die vel nocte, talibus jugiter indulgere: erant namque strenui, generosi & potentes. Una igitur dierum dum dicti *Marcadeus* & *Lupescarus*, qui duces fuerunt catervæ (quam *Ruttam* vocamus) militante sub Comite *Johanne* fratre Regis *Richardi*, equitationem facerent impetuosam ante civitatem *Belvacensem*, prædæ intendentes & captionibus, indignantes vehementer super hoc, Civitatis ipsius episcopus *Philippus* & ejusdem Archidiaconus, cum plebe multa ipsius civitatis eleganter ad unguem armati, exierunt contra eos, ut tantam injuriam repellerent & potenter vindicarent. *Willielmus* quoque de *Merlo*, Regi *Francorum* meritò propter suam charissimus probitatem, cum militia strenua ac numerosa, additus est illis in auxiliū, licèt non indigere viderentur, militia & manu pedestri ordinata & benè armata: & facto impetu cruentissimo, ceciderunt multi utrinque. In quo tandem certamine *Franci* calculum deteriorem reportarunt: capti sunt enim universi nobiliores, & ex catervis pedestribus pars maxima est interfecta: quidam spiculis, quidam lanceis vulnerati vel gladiis, quidam autem equinis pedibus interierunt conculcati. Capti sunt autem in illo conflictu à *Markadeo*, Episcopus *Belvacensis* & ejus Archidiaconus, & armatos præsentavit eos idem *Markadeus* dicens: *Cepi & do tibi ô Rex cantorem & responsorem, repone eos & conserva, si scis.* Dominus autem Papa, cui proposita fuit super hæc per Capitulum *Belvacensem* gravis querimonia, amicabiliter scripsit Regi *Richardo* pro episcopi liberatione, quem in epistola sua charissimum vocavit fratrem, & filium suum & Ecclesiæ, ut sic protinus flecteret Regem ad parendum. Præcepit igitur Rex ob reverentiam Papæ, ut lorica episcopi exuta, ipsi Papæ præsentaretur & diceretur: *Vide an tunica filii tui sit an non?* Cui Papa: non filius meus est vel ecclesiæ, ad Regis autem voluntatē redimatur: quia potiùs *Martis* quàm *Christi* miles judicatur. Sequana eodem anno, metas solitas transgressa, adeò *Parisienses* exterruit, ut Rex palatium relinquens, cum filio *Ludowico* apud Sanctam *Genovefam* hospitaretur, & Episcopus *Mauritius* apud sanctum Victorem.

Quadam visio mirabilis.

CIrca dies illos Monachus quidam de *Evesham* in languorem decidens per annum & tres menses, vehementi corporis molestia vexabatur. Qui cibi potúsque alimen-

alimentorum adeò abstinebatur, ut per novem aliquando dies, nil præter modicam aquæ tepidæ portionem susceperit. Nulla ei medicorum industria poterat subvenire; solo spiritu vivebat, mortisque simulachrum videbatur: medicinæ contraria vel nihil operabantur. Languebat igitur lecto decubans, & viribus corporis penitus destitutus, loco moveri non potuit, nisi labore vectus ministrantium. Imminente denique Dominicæ Resurrectionis die, leviùs se habere incipiens, per cellam infirmorum, innixus baculo, incedebat. Cúmque nox adesset, cui Dominicæ Cœnæ dies proximè succedit, ad majorem Basilicam, nesciens sive in corpore sive extra corpus, magnæ devotionis instinctu, baculo juvante, perrexit. Ubi dum Conventus nocturnales consuetas laudes Domino persolveret, tantam divinæ miserationis & gratiæ cœlestis compunctionem percepit, ut ipsius sancta devotio modum excedere videretur: unde nec à fletibus, nec à Domini laudibus à media noctis hora usque ad sextam diei sequentis horam, sese potuit continere. Tunc accersiri ad se fecit duos de fratribus, unum post alterum (quos viri religiosi Confessores vocant) & utrique eorum, omnium culparum etiam minimarum & quarumlibet transgressionum Ordinis sive præceptorum Domini confessionem purè & in summa cordis contritione & lachrymarum effusione fecit, & absolutionem vehementi desiderio quæsitam percepit: sicque in sancta devotione & Domini laudibus, totum diem exegit. 1196.

Ut idem Monachus inventus sit ut mortuus.

Sequenti verò nocte, modico prælibato sopore, cum ad *Matutinas* tabula convocarentur, lecto se excutiens, iter ad Ecclesiam arripuit: sed quid fecit, sequens sermo declarabit. Mane autem facto sequentis diei, id est, Parasceven, cum fratres ad primam consurgerent, & versus ecclesiam ante Capitulum transitum facerent, conspiciunt fratrem eundem ante sedem Abbatis, ubi fratres veniam petere solent, nudis pedibus jacere prostratum, vultu solo tenus defixo, quasi à quolibet Præsidente veniam postularet. Quo viso, omnes stupefacti fratres accurrerunt: & volentes eum erigere, velut exanimum & sine aliquo membrorum motu reperiunt, oculisque in profundiora subversis & ipsis luminum sedibus ac naso multo sanguine madescentibus. Expirasse eum proclamant universi, dum motus venarum, multo intercurrente spatio, penitùs amisisset. Sed cum tandem anhelitum, licet perexilem in eo deprehendissent, cervicem, pectus & manus aqua frigida diluerunt. Primò autem eum corpore toto trementem viderunt, sed mox quiescens, omninò immobilis permanebat. Diutiùs quid agerent hæsitabant; dum nec penitùs exanimatum, nec reconvalescentem in aliquo cernebant. Inito demùm consilio, in Infirmariam illum deferunt, in lecto suo collocantes: ubi adhibitis custodibus, pervigili diligentia servabatur. Pectora denique ejus emplastro alligarunt, acubus plantas pedum punxerunt: sed nihil in eo quod animati hominis esse videretur, invenire potuerunt. In hunc igitur modum per biduum. i. à media noctis hora Parasceves, usq; ad horam Completorii sequentis Sabbathi lecto decumbens, immobilis omninò permansit. In hora autem magni Sabbathi, qua Conventus ad Completorium esset conventurus, cilia oculorum prædicti fratris cœperunt paululùm agitari, ac demùm humor quidam lachrymarum more in genas leniter defluebat, & quemadmodum dormiens quis plorat, crebra ab imo pectoris visus est ingeminare suspiria, & post modicum, de profundo sono vix audibili in gutture verba quædam revolvere videbatur. Deinde sensim redeunte spiritu, invocare cœpit sanctam *Mariam* dicens: O sancta *Maria*, ô Domina sancta *Maria*, pro quo peccato perdo gaudium tam immensum? Hæc & alia sæpiùs in hunc modum repetens, privationem alicujus magni gaudij astantibus indicabat. Deinde quasi de gravi evigilans somno, caput excussit, & nimis amarè flens, defluentibus jugiter lachrymis, singultire cœpit. Manibusque complosis ac consertis digitis, erexit se subitò, & resedit: & caput in manibus & super genua deponens, lamentabilem nimis planctum diutiùs continuare, sicut cœperat, non cessabat. Tunc à fratribus multùm rogatus, ut post tam prolixum jejunium & laborem aliquid sumeret, exigua panis portione potitus, pervigil in oratione permansit. Requisitus autem si se de infirmitate speraret evasurum, respondit: Satis vivam, quia de infirmitate jam plenè convalui. Deinde nocte sequenti, id est Dominicæ Resurrectionis, cum ad Matutinas signa pulsarentur, ipse nullo usus sustentamine, ecclesiam adiit, & quod undecim mensium spatio anteà non fecerat, Chorum ingressus est. In crastino autem, divinis ritè celebratis obsequiis, sacræ communionis participatione meruit saginari.

1196.

Monachus prædictus visionem quam viderat, exponit.

HIs ita gestis, idem frater, religiosa Monachorum solicitudine propensiùs convenitur; obnixiùs postulatur, ut quæ sibi dormienti acciderant, & quæ viderat, ædificationis gratia intimaret: multa enim sibi ostensa fuisse ex signis evidentibus, quæ viderant, intelligentes; qui verba ejus expergiscentis pridiè audierant, & lachrymas ejus indesinentes videbant. Quo aliquand diù se facturum dissimulante, cum illi petendo vehementer instarent: quæ inferiùs digesta sunt, influentibus jugiter lachrymis, & gemitu vocem crebriùs absorbente, narravit. Cum, inquit gravi & prolixa, sicut vidistis, corporis infirmitate deficerem, & Dominum ore ac mente benedicerem, gratiásque illi referrem, quòd me indignum famulum, paterno verbere castigare dignaretur; postposita omni spe sospitatis recuperandæ, cœpi, pro ut potui, meipsum præparare, quo citiùs futuri sæculi calamitates evaderem, dum essem è corpore evocandus. Dum hæc mecum sedulus agerem, incidi in tentationem, ut Dominum postularem, quatenus mihi quocunque modo revelare dignaretur, qualis esset futuri sæculi status; quæ animarum de corpore exemptarum post hanc vitam foret conditio: quatenùs his cognitis liquidiùs dignoscerem, quid mihi in brevi, ut putabam, migraturo sperandum, quid metuendum existeret; ut perinde in amore divino proficerem, dum in hac vita ancipiti fluctuarem. Continuis itaque votis meis satisfieri cupiens, nunc Domini mundi salvatorem, nunc Matrem ejus virginem gloriosam, nunc simul omnes electos Dei invocabam, licet specialiter per intercessionem pijssimi sanctique Confessoris *Nicolai*, sperarem consequi piæ petitionis effectum. Et ecce nocte quadam, imminente Quadragesimæ initio quam proximè transegimus mihi dormienti astitit quædam reverenda persona & omninò decora; quæ me verbis dulcissimis in hunc modum aggreditur: O fili inquiens charissime, multa tibi est precandi devotio, magnaque intentionis tuæ perseverantia; nec poterit apud clementiam Redemptoris inefficax esse tam continuus orationis tuæ conatus. Veruntamen amodò animo quietiori esto, & orationi devotus insiste: quia procul dubio piæ petitionis celerem consequeris effectum. Et his dictis, alloquentis imago cum ipso est ablata sopore.

Ut idem Monachus Crucem Domini adorans eam sanguinolentam conspexit

EVigilans autem, visionem fixo servavi animo; decursoque jam sex hebdomadarum spatio, cum in nocte Dominicam Cœnam præcedente, ad Matutinas surrexissem, & à vobis diciplinas, sicut meministis, accepissem: tantam inter hæc mentis dulcedinem mihi sensi infusam, quòd die sequenti flere jugiter dulcissimum habui: sicut vos proprijs oculis conspexistis. Deinde nocte proxima, Parasceve, instante jam hora, qua ad Matutinas surgendum erat, placidum fui resolutus in somnum. Tunc vocem hanc nescio cujus ministerio delatam audivi: *Surge, & ingressus Oratorium, accede ad altare, quod in venerationem sancti Laurentij consecratum est; & retrò aram ipsam invenies crucem, quæ in die Parasceves à Conventu adorare solet: quia nisi hoc modo feceris, à te die crastino nil poterit adimpleri: grandis enim tibi restat via; Crucémque ipsam in memoriam Salvatoris adorans, cordis contriti & humiliati sacrificium offer; sciturus certissimè acceptum Domino fore tuæ devotionis holocaustum: cujus ibidem pinguedine donaberis affluenter.* Sic discusso sopore, evigilavi; & cum fratribus, ut mihi videbatur, Matutinas auditurus perrexi. Quibus à Conventu initiatis, seniorem quendam vestibus albis indutum, in vestibulo ecclesiæ obvium habui; qui unus ex illis erat, à quo nocte præcedenti disciplinas accepi: qui nutu solito ad dandam mihi disciplinam me invitavit, Capitulum ingredimur, & voti compotes effecti, ad Oratorium redimus. Tunc solus ad altare mihi in somnis demonstratum progrediens, calceamenta deposui, genibúsque in pavimentum flexis, ad locum tetendi, ubi inveniendam audieram Crucem Salvatoris. Inveni eam, sicut prædictum mihi fuerat, & mox totus in lachrymas resolutus, corporéque toto in terram prostratus, ipsam devotissimè adoravi. Denuò genibus impressis ad vultum imaginis, oréque & oculos eam deosculans; in frontem mihi sentio guttas quasdam suaviter instillari: & digitos admovens, ex rubore sanguinem deprehendi. Vidi præterea ex Crucifixo tantum cruoris emanare; ut solet vivi hominis vena phlebotomia incisa. Suscepta autem manu mea, quot nescio, guttas distillantes, & ijs oculos, aures & nares devotè linivi. Postremò, an in hoc peccaverim ignorans, unam ejusdem sanguinis guttam, ex nimio cordis desiderio deglutivi; reliquas verò, quas pugillo receperam, servare decrevi.

CRuce Dominica in hunc modum adorata, mox retrò me sonitum audivi à sene venerando, à quo nocte præcedenti disciplinas accepi. Tunc relictis juxta altare calceamentis,

mentis, & baculo, quo ordine nescio, in Capitulum deveni; & post disciplinas sex vicibus, ut priùs, iteratas, absolutionem percepi. Ipso itaque in sede Abbatis denuò residente; prostravi me coram eo, & accedens ad me hoc solùm dixit: Sequere me. Cúmque me erexisset ut starem, tenebat manum meam dexteram tam firmiter quàm leniter: habuimúsque manus consertas omni tempore, quo sensibus corporis & mente absens fui. Incedebamus igitur per viam planam, recto Orientes tramite, quousque pervenimus in Regionem quandam nimis spatiosam; visu horrendam, palustri situ & luto in duritiem inspissato deformem. Erat ibi hominum sive animarum tanta multitudo, quantam nemo sufficeret æstimare; variis & inenarrabilibus exposita immanitatibus tormentorum. Ibi erat utriusque sexus, universæ conditionis, professionis & ordinis turba innumerabilis, omniumque peccatorum admissores diversis addicti suppliciis pro varietate professionum & generibus delictorum. Vidi & audivi per lata illius campi spatia, cujus metas nulla circumspiceret acies oculorum; miserorum choros miserabiliter nimis turmatim collectos, & gregatim criminum parilitate, & professionum similitudine constrictos; pariter & æstuare & dissimiliter sub pœnarum cumulis ejulare. Quoscumque vidi pro quibuscumque peccatis afflictos, liquidò advertebam & peccati eorum genus & modum & satisfactionis qualitatem; qua vel de reatu suo pœnitendo, vel aliorum remediis meruissent in illo pœnali exilio, ad ingressum cœlestis patriæ præparari. Universi itaque ibi constituti, capessendæ salutis aliquando spem habebant. Quosdam verò graviora cernebam æquo animo perferre supplicia, & quasi de conscientia sibi repositæ mercedis; horenda quæ perferebant tormenta, levia reputare. Nonnullos conspiciebam de loco, quo torquebantur, subitò exilire; & viam ad ulteriora tendentem, ociùs festinando carpere: Quos repentè emergens ab imis flamma, durissimè conflagratos cum tridentibus & flagris & apparatu vario tormentorum (accurrentibus denuò tortoribus) pœnis restituebant, in eos sævitiam omnem iterum exacturi. Nihilominùs sic cæsi, sic usti, & cædendo præcordialiter discerpti; denuò evadente, simili semper conditione ulteriùs tendebant & de gravissimis ad tolerabilia jugiter succedebant. Quibusdã verò de atrocissimis ad crudeliora non profectis, miserabilis restabat defectus. singuli tractabantur secundùm quod pristinis juvabantur vel impediebantur meritis; vel bonorum operum beneficijs amicorum. Infinitæ erant, quas vidi, species pœnarum. Hi ad ignem torrebantur; hi in sartagine frigebantur; hos ungues ignei ad ossa usque & compagum dissolutionem radendo sulcabant; hos balnea pice & sulphure cum fœtore horrifico & liquaminibus æris & plumbi, cum alijs metallorum generibus, extorquebant. Istos monstruosi vermes venenosis rodebant dentibus; illos denso ordine substrati sudes, flammatis aculeis recipiebant. Tortores unguibus distrahebant; flagellis horribilibus cædebant; diroque cruciatu laniabant. Multos pridem agnitos mihique in sæculo familiares, ibidem exitu vario afflictos conspexi: quorum alii episcopi, alii Abbates fuerunt, alii in dignitatibus diversis, quidam in clero, quidam in sæculari foro; quidam in Claustro: quos omnes quantum in vita priori minoribus fuerant honorum suffulti privilegiis, tantùm illos pœnis levioribus visebam, addictos. In veritate dico, quod speciali quadam acerbitate pœnarum, præ cæteris universos angi perspiciebam; quos judices aliorum vel Prælatos nostra ætate noveram extitisse. Longum nimis esset, quid singuli meruissent, quidve paterentur, licèt hoc mihi de omnibus foret conspicuum. Sed testis mihi Deus est, quòd si quempiam, qui omnes charos meos & carnaliter amicos occidisset, talibus viderem suppliciis deputatum; millies, si fieri posset, pro ejus ereptione, mortem susciperem temporalem; præcipuè cum omnia, quæ ibi pœnalia sunt, doloris & angustiæ, amaritudinis & miseriæ modum excedant & mensuram.

1196.

Ut idem Monachus de corpore eductus, primũ locum pœnalem intraverat.

POstquàm hoc pœnale transivimus exercitium, ego & dux meus ex transverso prætermeavimus illæsi; sicut & alios fines tormentales quos inferiùs memorabo. Post hunc igitur ad alterum devenimus locum Tormentorum: mons enim nubibus ipsis celsitudine sua penè contiguus, locum disterminabat utrumq;: cujus nos juga tam facili gressu transegimus, quàm veloci. Erat itaque sub remoto montis ipsius latere vallis profundissima & tenebrosa, altrinsecùs rupium jugis eminentissimis cincta; cujus latitudinem nullius superaret aspectus. Ima vallis ipsius (fluvium an stagnum nescio) amplitudine tenebat latissimum, & teterrimo latice horrendum; quod nebulam intolerabilis fœtoris jugiter exhalabat. Imminens verò ex hac parte stagni montis latus, rogum ad

De secundo loco pœnali Purgatorij.

1196. ad ipsos usque cœli cardines emittebat. Ex opposito autem promontorij collis ejusdem, tanta frigoris immanitas, certatim nivis & grandinis sævientibus procellis rigebat; ut illo eatenus algore nihil pœnalius me putaverim conspexisse. Tractus vallis præscriptæ & utriusque montis latera, quæ frigoris ignísque facies horrenda invaserat; tanta multitudine fervebat animarum, ut solent alvearia crebro apum examine referta scatere. Quibus hoc fuit generale hoc supplicium, quòd tunc in amne fœtido mergebantur; tunc inde erumpentes, obviis ignium voluminibus vorabantur; ac demum fluctuantibus flammarum globis, tanquàm fornacis scintillæ in editum sublatæ & alterius ripæ profundæ loca demissæ; turbinibus ventorum frigoribúsque nivium & asperitatibus grandinum reddebantur: inde præcipitatæ & quasi violentia tempestatum refugientes, iterum fœtoribus fluvii, & incremationibus debacchantis incendii, trudebantur. Quosdam flammæ, quosdam frigora diutiùs cruciabant; & quidam in amnis fœtore moram ducebant largiorem; alios, quasi oleas in prælo, in flammis comprimi, (quod dictu horribile est) & indesinenter arctari visebam. Omnium igitur, qui illic cruciabantur, ista fuit conditio; quòd ad perficiendam purgationis suæ plenitudinem, omnia illius laci à principio usque ad finem permeare spatia cogebantur. Maxima tamen & multiformis erat ibi afflictorum distinctio: quia istis levior & ocyor indulgebatur pro meritorum qualitate; & collatorum sibi post funera beneficiorum quantitate, transitus, & majoribus obnoxii reatibus, & restrictoribus adiuti remediis supplicio graviori & diutino tenebantur. Omnibus verò quanto plùs ad finem laci illius accedebant, eò mitior cruciatus restabat. Crudelissimam enim in principio constituti, pœnam sentiebant: licèt non omnes eam æqualiter pertulissent. Levissima loci istius tormenta immaniora fuerunt, quàm loci superiùs inspecti immanissima. In hoc verò pœnali loco, multò plures notorum meorum, quàm in Purgatorio superiori reperi & agnovi. Quibusdam tamen utrobique locutus sum: inter quos aurificem quendam mihi in sœculo notissimum conspiciens, agnovi. Ductor autem meus cernens me illum diligentiùs intueri, sciscitatus est, si ipsum cognoscerem. Audiens quoque illum mihi fuisse notissimum, ait: Si eum nostri, loquere illi. Ipse vero intuens nos & recognoscens; ineffabili gestu lætitiæ applaudebat viro, qui me ducebat; expansísque manibus à crebra totius corporis inclinatione illum veneratus, atque pro impensis sibi beneficiis salutans, inexplicabiles gratiarum retulit actiones. Cúmque tandem frequenter repeteret: *Sancte Nicolài miserere mei*, quem vultum præferre angelicum multoties admirabar; nihil mihi dulcius eatenùs audivi, quàm cum ductoris mei sancti *Nicolài*, quem semper amavi, colui & dilexi, nomen celebre recognovi; à quo salutem tam corporis quàm animæ obtinere sperabam. Tunc à me requisitus aurifex, quomodò tam citò adeò immania pertransisset tormenta, quæ eum transmeasse conspexeram, respondit: Tu charissime & omnes noti mei in sœculo, qui ante mortem temporalem meam, vidistis omnia fidei Christianæ denegata mihi subsidia, velut confessionem & viaticum; pro perdito me habuistis; nescientes præsentis Domini misericordiam, sancti videlicet *Nicolài*, qui me infœlicem servum suum non est passus meritam perpetuæ damnationis mortem subire. Nam modò & semper, ex quo hiis pœnis subactus fui, cum graviori angebar supplicio; ipsius sum visitatione clementissima recreatus. In aurificio autem, quia fraudes in sœculo nonnunquam commisi; nunc atrocissimè luo: dum frequenter in cumulum nummorum ardentium præcipitatus, intolerabiliter exuror; ipsósque denarios ignitos ore vorare hianti frequenter compellor, quæ omnia interiora mea comburunt. Sæpiùs insuper eos numerare coarctor, ex quibus digitos manúsque pessundatas me habere condoleo & combustas. Inquisivi denique ab eo, si homines quovis remedio tam horrendum possint evitare supplicium. Ad quod ille suspirans ait: Si quotidiè scriberent in frontibus & circa locum cordis digito: *Jesus Nazarenus Rex Judæorum*, fideles proculdubiò conservarentur immunes; & post mortem loca ipsa decore clarissimo illustrarent. Hæc & alia multa ab isto audivi, sed ad alia scribenda festinantes, quæ modò dicta sunt, sufficiant.

De tertio loco pœnali & multiplici varietate tormentorum.

RElinquentes, ego scilicet & dux meus, jam dictam verè lachrymarum vallem; quam secundo audivimus loco, pervenimus ad campum maximum in demerso quodam terræ gremio situm: qui ab universis præter tortores dæmones & animas tortas sequestratus videbatur accessu. Tegebat autem superficiem illius, chaos maximum quoddam & horrificum; quo permixti rotabantur fumus sulphureus, & intolerabilis nebula fœtoris, cum flamma picea nigredine permixta; quæ montium instar hinc inde consurgens, per

per inane illud horribiliter spargebatur. Planities loci illius multitudine vermium constrata scatebat; ut junco solent domorum areæ operiri. Et hij super omnem æstimationem horridi, deformes & monstrosi, terribili oris rictu & naribus ignem spirantes execrabilem; turmas miserorum voracitate inexatiabili lacerabant. Quos jam assumptos dæmones ubique discurrentes, insanientium more in miseros sævientes; nunc eos frustatim ignigeris truncabant ferramentis, nunc omnem carnem ad ossa funditùs abradebant, nunc igni injectos, ut solent metalla, liquefaciebant eos, & in modum ignis ardentis eos candentes reddebant. Parùm est, Dominum testor, imò nihil quod refero de pœnis loci illius: novit enim Deus quòd in brevissimo temporis spatio, centum vel ampliùs omnimodis pœnarum diversitatibus annullatos & mox restitutos, iterùmque in nihilum penè redactos ac denuò redintegratos intuebar; quos eo loco vita perdita cruciari cogebat. Quarum vicissitudinum nullus erat finis; nec meta aliqua, nec terminus ullus. Ignis enim illius tam edax fuit incendium, ut quasi tepere crederes in comparatione illius, quicquid comburere solet vel fervere. Vermes autem dirupti & mortui ac in frusta comminuti sub infœlicibus in congeriem glomerabantur; qui putredinis illius fœtore tabéque execranda adeò universa replebant, ut fœculenta illa omnem prædictarum pœnarum excederent cruciatum. Restat adhuc quod hiis omnibus magis exosum, grave pariter ac verecundum; damnati in loco illo, tolerare cogebantur. Omnes enim qui ibi premebantur, sceleris, quod nec nominare licet *Christiano*, sed & nec ab Ethnico quolibet vel Pagano, in sœculo fuerant patratores. Hos itaque monstra quædam ingentia, igneam qualitatem præferentia; visu autem super omnia, quæ excogitari valent horrida & horrendè terribilia, jugiter impetebant; & quamvis renitentes ac multùm refugientes, sibi genere abusionis damnabili, permisceri cogebantur. Ita enim inter nefandos complexus, præ nimio dolore, palpitabant, rugiebant & ejulabant, & deinde velut exanimati & in mortem deficientes collabebantur; excipiendi mox cruciatibus innovatis. Horreo referens & sceleris obscœnitate in memet ipso supra modum confundor: dum mihi eatenùs inauditum fuerat & inopinabile, utrumque sexum talibus immunditiis fuisse aliquatenùs depravatum. Et proh dolor, talium caterva tam innumerabilis quàm miserrimè miserabilis reperiebatur ibidem. Personas multorum illo in loco nec aspexi nec agnovi: quia tormentorum, & obsœnitatis enormitas, ac fœtoris immanitas nimium mihi ingerebat horrorem. Unde mihi supra modum molestum fuit, vel ad breve momentum ibi consistere; vel quæ ibidem fiebant, intueri. Denique inter lamentabiles querimoniarum ululatus, dum clamaret unusquisque eorum væh mihi, quare peccavi, quare pœnitentia peccata non correxi; adeò illos suppliciorum dolores ingeminabant singuli, ut plangentium clamorem vociferatione continua putares in toto mundo audire. 1196.

Verùm licèt quantum potui, quæ ibi fiebant refugerem intueri; unius tamen clerici, quem olim agnoveram, non valebam evitare conspectum. Hic suo tempore, eorum, quos Legistas & Decretistas appellant, peritissimus habebatur: unde in reditibus ecclesiarum ampliatus, affluentioribus indies opibus abundavit. Hunc in pœnis execrabilibus reperiens, multùm calamitatis pondus, quo premebatur, mirabar. Et cum inquirerem, utrùm misericordiam se aliquando consequuturum speraret, respondit: væh mihi, væh mihi, scio quòd ante diem Judicij omninò misericordiam non merebor: an autem vel tunc, incertum habeo: quia semper ex quo in hæc mala devolutus sum, deterioratur pœna mea, trahens me de pessimis ad pejora. Cui ego: & quare in extremis non es confessus peccata tua, nec egisti pœnitentiam? Et ille: quia recuperandæ sanitatis spem habebam, & fallente Diabolo, erubui tam turpia confiteri facinora, ne despectior haberer inter eos, in quibus gloriosus & malè splendidus apparebam. Levia enim quæque peccata confessus sum presbytero; & interroganti, an aliorum essem conscius peccatorum? præcepi ut tunc abiret, ut iterum, si quid memoriæ occurreret, sibi denuò intimarem. Quo recedente & non longiùs progresso, incipiebam mori: ille à ministris meis reaccersitus, jam me invenit hominem exuisse. Nihil igitur de mille generibus pœnarum, quas omni die perfero, sic me excruciat; quàm erroris mei, quo tenebar in sœculo nefanda repræsentatio: quia cogor actualiter turpitudini antiquæ passionis deservire. Præter enim supplicij indicibilis vehementiam, confusione intolerabiliùs premor, dum in conspectu omnium, de tantis flagitiis execrabilis existo. In momento autem, dum hæc diceret, innumeris eum modis excruciari conspexi, & in ipsis cruciatibus velut

De quodam Legulei & ejus cruciatu.

1196. velut in nihilum redigi, & instar plumbi in liquidum per vim caloris dissolvi. Sanctum etiam, qui astabat, *Nicolaum* sciscitatus sum, si possent talia tormenta aliquo remedii genere relevari. Et ille: Cum venerit inquit dies Judicij, tunc *Christi* fiet voluntas: ipse enim novit corda omnium solus, & tunc quod justum viderit, retribuet universis. Cùm autem posteà reversus sum ad corpus, venit ad me Sacerdos ille, cui levia tantum confessus fuerat: Dominum testans coram multis, verissima esse quæ dixi, cum nullus præter ipsum ista cognoverit. De pœnis autem multorum quas vidi, hîc prætermitto inserere: timens nè si plura ponerem, lectoribus ad alia tendentibus, fastidium generarem. Hæc enim pauca de multis breviter excerpta sufficiant.

De Visione quam idem Monachus vidit de æterna gloria beatorum.

EXecutus, pro parte, hæc quæ de pœnis & locis pœnalibus vidimus miserorum; restat nunc ut de solatiis quiescentium & æterna gloria Beatorum, quæ fide oculata perspeximus, proferamus. Postquàm diutiùs per diversorum genera suppliciorum incedentes (ut suprà memoravimus) varios miserorum labores inspeximus; nobis ad interiora tendentibus, lumen cæpit paulatim apparere gratissimum: hinc odoris suavissimi fragrantia, inde campi multimoda florum jucunditate vernantis amœnitas, incredibilem nobis præstitit voluptatem. In hoc campo hominum sive animarum millia reperimus infinita; post excursa supplicia, in fœlici lætantium quiete lætantes. Quos autem in prima illius campi margine invenimus, albis quidam sed non satis nitentibus utebantur vestibus; nigredinis aut cujuslibet maculæ nihil eis videbatur inesse, licèt minoris gratia candoris pollerent. Inter quos plerósque mihi dudùm notos conspexi. Nam Abbatissam quandam de pœnis nuper egressam ibidem recognovi; quæ vestibus immaculatis, parùm tamen candidis utebatur. Priorem quoque ibidem quendam vidi & agnovi; cum spiritibus justorum beata quiete, pœnis omnibus exemptum; certa expectatione divinæ visionis, qua erat remunerandus, incomparabiliter lætiorem. In eisdem locis vidi quendam Sacerdotem; qui cum bonæ vitæ exemplis, ita gratiâ prædicationis habebat conjunctam, ut non solùm in parochiis quos regebat, sed & populum longè positum à criminibus mortiferis revocabat; atque Deo cooperante; aliis per eum multis ac sibi inenarrabilis gloria restabat.

De secundo loco quietis.

HInc autem ad interiora prædictæ amœnitatis loca pergentibus; major semper & lucis claritas, & odoris suavitas, candórque ibidem degentium, & jucunditas arridebat. Omnes verò, quos locus iste tenet, supernæ *Hierusalem* cives sunt adscripti; qui pœnas universas tam facilè transierant, prout vitiis mundanis minùs fuerant irretiti. Et quæ jam progressi vidimus, nec lingua retexere, nec dignè valet humana infirmitas explicare. Quis enim dignè verbis exponat, qualiter in medio Spirituum beatorum, quorum millia infinita ibi circumstabant; velut præsentialiter in hac sacra solemnitate passionis Dominicæ, pius humani generis redemptor, tanquam in Crucis stipite appensus, flagellis toto corpore cruentus, sputis dehonestatus, spinis coronatus, clavis confossus, lancea perforatus, visebatur: per manus & pedes rivi purpurei coloris defluebant, ex sacro latere ejus sanguis stillabat & aqua? Hinc Mater non jam tristis & anxia, sed gaudens in vultu serenissimo, tanto támque ineffabili adstabat spectaculo. Jam verò quis unquam mente conceperit, quanta cum alacritate ad hoc spectaculum undique concurrebatur? quæ intuentium erat devotio? quis adorantium concursus? quantæ pro tantis beneficiis gratiarum actiones? Hæc mihi altiùs revolventi, dolor nescio an devotio animum distrahebant infœlicem; stupor & admiratio me mente quodam modo alienum reddebant & absentem. Quid verò devotionis; quòd his contumeliis Diabolus vincitur; Tartarus debellatur; arma ejus diripiuntur & spolia; homo perditus reparatur, & præda Dæmonum inferni erepta ergastulo, in cœlo choris inseritur Angelorum? Multa quæ hic vidi & audivi, referre pertimesco; eò quòd insolita & multis incredibilia videantur. Denique post moram non modicam in tam beata visione expletam, visio ipsa repentè disparuit; & loco ubi gloria tanti sacramenti steterat, adorato; singuli ad sedes proprias cum lætitia redierunt. Et ego Ducem meum inter mansiones beatorum plenus admiratione, ad interiora sequebar. Hîc jam consistentium candor, hîc odoris fragrantia, hîc erat inestimabilis laudes Deo canentium harmonia.

De tertio amœnitatis loco & visione Dei.

MUlto inter hæc jam emenso viæ spatio, & crescente ante nos locorum jucunditate; vidi eminùs quasi murum crystallinum; cujus altitudo pervideri non potuit, nec meta longitudinis comprehendi. Cui jam appropinquantibus nobis, portam vidi introrsùs lucidissima claritate micantem; apertúmque ejus vidi aditum, sed Crucis unius obice

1196.

obice ſignatum. Accedebat illùc multitudo eorum catervatim, qui viciniores erant ingredi exoptabant. Crux verò in medio portæ ſita, nec ſe attollens ad ſuperiora, latum adventantibus pandebat ingreſſum; ima denuò petens intrare cupientibus negabat inceſſum. Quàm lætanter ingrediebantur admiſſi, vel quàm reverenter ſubſiſtebant excluſi; Crucis elevationem iterum poſtulantes, exprimere non ſufficio. Subſtitit hîc mecum aliquamdiù ductor meus: ſed tandem, accedentibus nobis, crux erigitur, iter ingreſſuris patet: ſocius liberè ingreditur, ſubſequebar & ego. Verùm crux ex improviſo deſcendit ſuper manus noſtras, méque à Ducis mei conſectatu arcebat. Quod cernens ego nimiùm pertimeſcens, iſta ductoris mei monita audivi: Ne paveas, fidem tantùm habeto in dominum, & ſecurus ingredere: & redeunte fiducia, crux ingreſſum conceſſit, & intravi. Quantus verò fulgor inæſtimabilis claritatis, quantáque luminis gratia interiùs univerſa repleverit; à me nemo requirat: hoc enim non ſolùm verbis exprimere, ſed nec mente ſufficio recordari. Splendor ille blandus & coruſcus ſic intuentem in ſe rapiebat; ſic nitoris immenſitate ſuper ſe efferebat; ut nihil in ejus comparatione eſſe crederem, quicquid me contigit eatenùs inſpexiſſe. Nam ſplendor ille quamvis inæſtimabilis eſſet; intuentis tamen non reverberabat, ſed potiùs acuebat obtutum. Inferiùs autem intuenti, nihil aliud occurrebat niſi lux & murus, ut dictum eſt, cryſtallinus. Erant quoque ab imo uſque ad ſummitatem, ejus gradus mira pulchritudine diſpoſiti; per quos aſcendebant lætantium agmina, mox ut erant per januam intromiſſi. Nullus fuit aſcendentiũ labor, difficultas nulla, nec aliqua in aſcenſu mora: quia ſemper ſuperior quàm inferior gradus alacriùs ſcandebatur. Ad altiora verò oculos dirigens, conſpexi in throno gloriæ reſidentem Dominũ & ſervatorem noſtrum in ſpecie humana; & in circuitu aſcendentes, & cum gratiarum actione adorantes eum (ut mihi videbatur) quingentorum vel ſeptingentorum ſpiritus beatorum; qui nuper, itinere, quo prædictum eſt, ad locum throni cõſcenderant. Mihi autem certiſſimè cõſtat, quod locus ille, quem videbam; non erat cœlum cœlorum, ubi videbitur Deus deorum in Sion ſicuti eſt in majeſtate ſua: ſed inde, remota jam omni difficultate & dilatione, aſcenditur ad cœlum illud, æternæ Deitatis viſione beatum. In hac tamen viſione tantum lætitiæ & gaudii, tantum jucunditatis animo concepi & exultationis; ut quicquid humana explicari poteſt induſtria, minus ſit ad exprimendum cordis mei gaudium, quod ibidem percepi.

His igitur & aliis muneribus viſis & auditis, ſanctus *Nicolaus* mihi breviter eſt loquutus: Ecce, inquiens, fili jam pro parte, ut petiſti, ſeculi ſtatum, pericula errantium, ſupplicia malorum, purgatorum quietem, gaudia eorum, qui jam ad cœli curiam perveniunt, paſſionis Dominicæ myſteria, ut tibi fuit poſſibile, conſpexiſti. Jam tibi ad tuas ſæculi redeundum eſt pugnas: percipies autem, ſi perſeveraveris in timore Domini, quæ oculis tuis vidiſti; & multò his majora, ſi corpore immaculato & corde innocenti ultimæ vocationis diem tuæ ſtudueris præſtolari. Dum adhuc mecum talia loqueretur, ſubitò audire cepi claſſicum miræ ſuavitatis, quaſi totius mundi campanæ, vel quicquid ſonorum eſt, una ſimul pulſatione concuteretur. In hoc claſſico mirabilis ſuavitas & varia melodiæ permixtio; magnitudine an dulcedine neſciò plùs ſtupenda fuit. Ad tam inſolitum autem auditum, ſolicitè intentus ac nimiùm animo ſuſpenſus; mox ut deſiit audiri, à ducis mei comitatu deſtitutus ſui. Viribúſque corporis redeuntibus, & oculis in uſum videndi patefactis; priſtinæ ægritudinis moleſtia funditùs deleta ac debilitate penitùs excluſa; validus & fortis licèt mœſtiſſimus & anxius, coram vobis reſedi. Redditus itaque mihi, cum à fratribus audivi jam Paſchalem adeſſe feſtivitatem; res certiùs animadverti, claſſicum illud non ſine ineffabili jucunditate atque feſtiva celebritate recolitur ſalutis humanæ myſterium, quod in ſolemnitate Paſchali operatus eſt in medio terræ; qui eodem momento olim cœlum & terram ex nihilo creavit *Jeſus Chriſtus* Dominus noſter; Cui eſt cum Patre coæterno & Spiritu ſancto, honor & imperium; per infinita ſæcula ſæculorum. Amen.

Ut idem Monachus ad corpus reductus fuerit.

Eodem tempore, *Henricus* de *Campana*, Rex *Hieroſolymorum*, qui Regi *Guidoni* ſucceſſerat; de feneſtra eminentiori cujuſdam cœnaculi in plateæ pavimentum corruens, fracta cervice, expiravit. Erat autem nepos Regum *Francorum* & *Anglorum*; *Philippi* videlicet & *Richardi*, ex filia *Ludowici* Regis *Francorum* patris *Philippi*; quem ſuſceperat ex *Alienora* Regina ſua; quam & Rex *Anglorum Henricus* pater Regis *Richardi* poſtmodùm duxit in uxorem. Defuncto itaque Rege jam dicto, ſtatus *Terræ Sanctæ* neceſſariò Regem exigebat. Unde unanimi cõſenſu cleri & Populi, electus eſt vir

Mors Henrici *Regis* Hieroſolymorũ.

quidam

1197 quidam illustris de regno *Francorum Johannes de Brienne*, in re militari expertissimus; qui & in Regem coronatus est: sub cujus industria regni negotia sunt plurimum prosperata.

Rex Richardus nuncios misit Româ *contra Archiepiscopum* Rothomagensem.

ANno gratiæ M.C.XC.VII. Rex *Anglorum Richardus* fuit in *Normannia* apud *Ebroas* nimia confusus angustia; eo quod Archiepiscopus *Rothomagensis* in *Normanniam* sententiam tulerat interdicti. Jacebant enim corpora defunctorum insepulta, per plateas civitatum & vicos; quæ viventibus fœtorem non minimum incusserunt. Misit ergò Rex *Willielmum Elyensem* Episcopum Cancellarium suum, Episcopósque *Dunelmensem* & *Lixoviensem* ad curiam *Romanam*; ut causam suam defenderent contra Archiepiscopum memoratum. Sed *Willielmus* Episcopus *Elyensis Romam* tendens, apud *Pictaviam* diem clausit extremum. Sepultus est autem in Abbatia de Pinu *Cisterciensis* ordinis, quarto Kalendas Februarii. Socii autem ejus, episcopi videlicet supradicti; iter propositum expedientes, *Romam* perveniunt. Convenientibus autem partibus in præsentia domini Papæ, illisque diligenter auditis; post diutinam deliberationem Domini Papa & Cardinales attendentes damna & importunitates quæ Regi in *Normannia* possent accidere, nisi locus ille *Andeliaci* firmaretur: dederunt Archiepiscopo consilium, ut cum domino suo Rege amicabiliter componeret; & ab eo reciperet sufficientem ablatorum recompensationem, juxta proborum æstimationem virorum. Asserebant enim, benè licere cuilibet potenti, & consequenter Regi *Anglorum* terræ suæ infirmiora munire; ne illi per hoc neglectum, damnum eveniat, aut gravamen. Sub hac autem pacis forma, nuncii tam Regis quàm Archiepiscopi revertentes; impetraverunt interdicti sententiam relaxari.

Forma pacis inita inter Regem Richardum *&* *Archiepiscopum.*

FOrma autem pacis & concordiæ inter dominum Regem *Angliæ* & Ecclesiam *Rothomagensem* & Archiepiscopum sæpè dictum; in hunc modum se habet. *Richardus Dei gratia Rex Angliæ, &c. Cum sacro sancta ecclesia sponsa sit Regis æterni, & unica ipsius dilecta, per quem Reges regnant & Principes gubernacula possident, tantò ampliorem ei volumus devotionem & reverentiam exhibere; quanto citiùs non regiam tantum, sed omnem à domino Deo esse credimus potestatem. Unde sicut venerabilis ecclesia* Rothomagensis, *quæ inter universas terrarum nostrarum plurima celebritate dignoscitur eminere, sic nos ejusdem matris nostræ commodis & augmentis digna compensatione dignè duximus respondere. Sanè villa de* Andeli *& quibusdam aliis adjacentibus locis, quæ erant* Rothomagensis *ecclesiæ minùs sufficienter firmatis; inimicis nostris in terram nostram* Normanniæ *per eadem loca patebat ingressus: per quæ incendiis & rapinis, nec non & aliis hostilitatis sævitiis in eandem terram nonnunquam licentiùs grassabantur. Quocirca venerabili Patri nostro* W. *Archiepiscopo & Capitulo* Rothomagensi, *debitum habentibus ad nostra & prædictæ terræ nostræ damna respectum; facta est permutatio inter ecclesiam* Rothomagensem *& Archiepiscopum* W. *ex una parte; & nos ex altera de manerio de* Andeli *in hac forma. Quòd, videlicèt, idem Archiepiscopus de conscientia & voluntate domini Papæ Cælestini tertii, & de assensu Capituli* Rothomagensis *ecclesiæ, concessit & in perpetuum quietum clamavit, nobis & hæredibus nostris, prædictum Manerium de* Andeli; *cum novo Castello de* Rupe, *& cum foresta, & cum omnibus aliis pertinentiis & libertatibus suis, exceptis ecclesiis & præbendis militum, & excepto Manerio de* Fraxinis *cum pertinentiis suis. Quæ omnia idem Archiepiscopus ecclesiæ* Rothomagensi *& sibi & suis successoribus retinuit cum omnibus libertatibus & liberis consuetudinibus suis; & cum omni integritate sua in perpetuum. In Escambium autem Manerii prædicti de* Andeli *cum pertinentiis, concessimus & in perpetuum quieta clamavimus Ecclesiæ* Rothomagensi *& prædicto Archiepiscopo & successoribus suis; omnia molendina quæ nos habuimus apud* Rothomagum, *quando hæc commutatio facta est, integrè cum omni sequela & molitura sua, sine aliquo retinimento eorum quæ ad molendinum pertinent, vel ad molituram: & cum omnibus libertatibus & liberis consuetudinibus, quas solent & debent habere. Nec alicui licebit ibidem molendinum facere ad detrimentum molendinorum prædictorum. Concessimus eis insuper villam de* Diepe, *& villam de* Buteiles, *cum omnibus pertinentiis & libertatibus, cum manerii de* Loures, *& foresta de* Haliermunt, *cum feris & omnibus aliis pertinentiis & libertatibus suis. Hæc autem omnia in Escambium habebunt prædicti manerii de* Andeli *ecclesia* Rothomagensis *& Archiepiscopus prædictus & successores sui in perpetuum. Factum est autem hoc Escambium apud* Rothomagum, *anno gratiæ Millesimo Centesimo nonagesimo septimo & anno Regni nostri octavo.* Istis diebus,

surrexit

surrexit in *Francia*, quidam Prædicator egregius, per quem Dominus virtutes palàm operari dignatus est; qui usurã in *Francia* maximè conatus est extirpare, quæ usura in *Francia* ab *Italia* transiens, nimis pullulaverat, & nobile regnum *Francorum* jam maculaverat. Nomen Prædicatori *Fulco* fuit; qui in *Angliam* quendam Religiosum ad deponenda tempora commercii diebus Dominicis Abbatem de *Flai* destinavit. Qui veniens, illud inconveniens in multis locis delevit. Eo quoque tempore *Robertus Salopesbiri* consecratus est in Episcopum de *Bangor*. 1197.

Rex Richardus *Corpus sancti* Walerici *in* Normanniam *transtulit, & naves combussit.*

EOdem tempore, suggestum est Regi *Richardo*, quòd naves ex *Anglia* venire consueverant apud sanctum *Walericum*: ad deferendum victualia Regi *Francorum* & aliis inimicis suis. Facta itaque illuc equitatione, villam combussit, Monachos destruxit, feretrum sancti *Walerici* cum reliquiis in *Normanniam* transvexit. In portu autem illo, naves ex *Anglia* invenit frumento & victualibus onustas; quarum nautas suspendi præcepit: navibúsque combustis, victualia suis militibus erogavit.

Rex Richardus *Comitem* Flandrẽsem *& alios sibi obligavit.*

PEr idem tempus, Rex *Richardus*, datis muneribus, omnes de regno *Francorum* potentiores in sui favorem allexit: *Baldewino* Comiti *Flandriæ* pro auxilio quinque millia Marcarum argenti contulit; & ipse Regi obsides tradidit, quod sine ipso non componet cum Rege *Francorum*. *Campani* cum *Britonibus*, relicto Rege *Francorum*; Rege *Richardo* adhæserunt. *Willielmus Crepin* Constabularius de *Angi*, Regi *Anglorum*, vi compulsus, idem castellum reddidit; quod Rex confestim munivit: & Rex *Francorum* exercitu congregato, illud obsedit. Et dùm hæc fierent, Rex *Anglorum* in *Alverniam* hostiliter progrediens; decem castella Regis *Francorum*, & magnam multitudinem hominum suorum cepit: sed antequam Rex *Anglorum* rediret in *Normanniam*, Rex *Francorum* cepit *Dangu* castellum; concessis militibus, qui in ejus præsidio erant, pro quinquaginta marcis argenti, vita & membris, cum equis & armis: & Rex castellum retinuit, illúdque firmavit.

Rex Francorum *in* Flandria *circumventus.*

INtereà Comes *Flandrensis*, castellum *Arras* obsidione vallavit: quo audito Rex *Francorum* illuc venit cũ exercitu copioso; in cujus adventu Comes obsidione relicta, abiit in terram suam, insequente eum Rege *Francorum*. Cum autem Rex longiùs processisset inter paludes & recessus maris, Comes *Flandrensis* fecit confringere ante & post eum Pontes, & aquæductus aperire: ita quidem quòd neque procedere neque redire potuit, nec ad eum poterant victualia deferri. Tunc Rex in arcto positus, Comiti significavit, quòd ea intentione illùc venerat, ut cum eo vel amicabiliter componeret, vel ipsum à fidelitate Regis *Anglorum* revocaret. Nunciavit insuper ei, quod Ligius homo ejus erat: unde nec debuit nec decuit illum coronam suam impugnare. Sed tandem, antequam ei Comes licentiam abeundi concederet, juravit Rex: quod tam ipsi Comiti, quàm Regi *Anglorum* omnia quæ per bellum occupaverat castella, aliáque jura sua eis redderet: & ad hujus pacti executionem statuit diem, ut tam ipse quàm Rex *Anglorum* venirent ad colloquium inter *Wailum* & *Adeliacum*, feria quarta post exaltationem sanctæ Crucis. Et sic liberatus à captione Comitis, idem Rex ad propria remeavit. Reversus autem *Parisios*, consilium habuit à suis, ut à pacto resiliret: nec enim ad observationem juramenti, quod de necessitate atque coactus fecerat, extitit obligatus.

De quibusdã constitutionibus Regis Richardi.

EOdem anno, constitutum est à Rege *Richardo*, ad instantiam *H. Cantuariensis* Archiepiscopi & *Angliæ* Justiciarii, in die sancti *Eadmundi* Regis & Martyris, apud *Westmonasterium*; ut omnes mensuræ per totam *Angliam* in bladis & leguminibus, tam in civitatibus quàm extra, ejusdem sint quantitatis: & maximè mensura olei, vini & ponderum mercatorum. Constitutum est etiam, ut lanei panni ubicunque in regno fiant, duas ulnas habeant latitudinis infra lisuras; & sint in medio ut lateribus ejusdem bonitatis. Statutum est insuper, ne quis mercator prætendat Seldæ suæ rubeos vel nigros pannos, vel aliquid aliud, unde visus intuentium decipiatur ad pannum bonum eligendum. Exiit prætereà edictum, quòd nulla tinctura nisi solummodò nigra fiat alicubi in regno, nisi in capitalibus civitatibus aut burgis: & si quis in aliquo istorum transgressor convictus fuerit, corpus illius capiatur & in carcerem detrudatur, & omnia quæ ipsius sunt, ad Fisci commodum saisiantur. Eodem anno, *Philippus* clericus Regis, natione *Pictaviensis* & *Dunelmensis* electus, à Papa *Cœlestino* apud *Lateranum* munus consecrationis suscepit.

ANno gratiæ M.C.XCVIII. qui est annus regni Regis *Anglorum Richardi* nonus, procurante eodem Rege, *Otho* nepos ejus *Aquisgrani* in Regem *Alemanniæ* sive *Germaniæ* coronatus est. Qui statim filiam Ducis *Lovaniæ* in uxorem ducens; in die

1198. die coronationis suæ sedit simul cum ea in cathedra ad mensam: sed non tunc coronata. Eodem anno, defuncto Papa *Cælestino*, *Innocentius* tertius successit, in die Cathedræ sancti *Petri*, Papa consecratus & in *Petri* cathedra collocatus. Cujus favore exortum est in *Italia* novum genus Prædicatorum, qui *Jacobitæ* voluerunt appellari; eò quòd vitam cœperunt Apostolicam imitari. Isti in victu & vestitu satis tenues, aurum & argentum vel aliud quid proprij non possidentes; ibant per civitates & vicos & castella, verbum Evangelij prædicantes. Multiplicati sunt autem in brevi per orbem universum, propter spontaneam paupertatem: habitantes deni & septeni simul in urbibus capitalibus, nihil de crastino cogitantes, nec quicquam usque mane retinentes. De evangelio quoque juxta regulam Evangelicam vivebant; & si quid sibi in mensa ex eleemosynarum largitione superabundabat; hoc continuò pauperibus erogabant. Ibant autem calceati in præparatione Evangelij, vestiti dormiebant; mattis postratis utebantur; saxeis cervicalibus capitibus subnixis.

Admiranda pœnitentia Hugonis Cestrensis Episcopi.

EOdem anno, *Hugo* de *Nunant Coventrensis* sive *Cestrensis* Episcopus, *Romam* tendens; in *Normannia* cœpit graviter infirmari: cúmque ingravescente ægritudine, mortem sibi vicinam cognovisset, fecit accersiri viros religiosos totius *Normanniæ* quos habere poterat Abbates & Priores: & audientibus cunctis, voce clamosâ confessus est purè, & maxima cordis contritione ac lachrymarum jugiter effusione, omnia peccata, scelera & enormitates omnes, quæ suæ memoriæ occurrebant. Tanta autem contritus erat & commotus pœnitentia, quòd omnes astantes & se intuentes ad lachrymas & singultus commovit. Denique flens & ejulans, manibúsque consertis, Prælatos omnes in virtute Dei adjurabat; quatenùs sibi pœnitenti super tot & tantis flagitiorum excessibus, pœnam infligerent & satisfactionem condignam. Audientes autem viri religiosi, qui lecto astabant, in Episcopo vitam adeò flagitiosam, simul & admirabilem cordis contritionem, ad invicem sese contuentes, obmutuerunt universi, nescientes quid darent consilij, vel quid tam subitò responderent. Quod cernens Episcopus dixit eis: Scio, scio, quod tantis enormitatibus auditis, hæsitatis inter vos, quid mihi pro pœnitentia infligatis: sed obsecro vos in nomine *Jesu Christi* Domini nostri, quatenùs in loco pœnitentiæ & remissionem peccatorum meorum injungatis mihi, ut secundùm voluntatem Dei sim in pœnis Purgatorij usque in diem judicij: ut tunc per misericordiam Redemptoris nostri, qui semper misericordiam exaltat super judicium, salvus fiam. Placuit hoc consilium universis, salva semper sibi clementia divina, quæ *omnes servari desiderat & neminem vult perire.* Tunc Episcopus, audientibus cunctis, cum ingenti mœrore recognovit; qualiter expulsis monachis *Coventrensibus*, ad cumulum omnium malorum in loco eorum irreligiosos clericos introduxit. Ad cujus flagitij satisfactionem aliud genus correctionis non invenit; nisi ut eorum habitu vitam finiret, in quos, diabolico spiritu exagitatus, dum potuit, persequutionem excitavit: mendicare coëgit, quantum in se erat odio mortali afflixit. Sicque cum magno ejulatu Abbatem *Becci*, qui inter cæteros aderat, deprecans adjuravit: quatenùs intuitu charitatis, ad Diaboli confusionem, habitũ sibi concederet monachalẽ, ut illos haberet patronos in sæculo futuro, quos persequutus fuerat in hoc mundo. Quod cum impletum fuisset, omnia quæ possidebat in auro & argento, in gemmis & vasis pretiosis, domibus religiosis & pauperibus erogavit. Et sic in spe bona omnium assistentium, & jugi lachrimarum effusione, fine insperato quievit.

De revocatione Conventus ecclesiæ Conventrensis & expulsione Clericorum.

MOrabatur ea tempestate in curia *Romana*, Monachus quidam *Coventrensis* Cœnobij, *Thomas* nomine; qui ab Episcopo præfato cum cæteris fratribus expulsus (ut superiùs relatum est) Monachos circumquaque dispersos, simul cum cœnobio, authoritate summi Pontificis in statum pristinum studuit reformare. Quidam autem Fratrum ejus obierant; quidam tædio & paupertate affecti, à curia recesserant: ipso solo in negotio perseverante, ac paupertate nimia compellente, panem suum multoties mendicante. Sed cum nuper de morte Episcopi *Coventrensis* nuncios desideratos accepisset; exaltatum est cor ejus in Domino, qui dat in se sperantibus & perseveranter agentibus bonitatem. Quadam verò die, cum *Innocentius* Papa nuper creatus, cum Cardinalibus suis in consistorio sederet, Monachus memoratus audacter prorupit in medium, & petitionem sui negotij indicatione Papæ porrexit. Quam cum ille perlegisset, incontinenti Monacho respondit: Frater, nónne ista petitio à prædecessoribus nostris *Clemente* & *Cælestino* sæpiùs repulsa est, me audiente & vidente? Et tu, qui illos non potuisti, me quoque delirum vis circumvenire? Et iratus adjunxit: Recede

de Frater, recede, certè inaniter hic expectas. : Monachus autem hæc audiens, cum lachrymis amarissimis, respondens ait: Pater sancte, petitio meâ justa est & omninò honesta, & ideò inaniter non expecto. Expecto enim mortem vestram, sicut feci mortem antecessorum vestrorum. Succedit enim vobis, qui petitionem meam exaudiet cum effectu. Papa verò hæc audiens, & suprà quàm dici potest admirans, assidentibus sibi Cardinalibus dixit: Nónne audistis, quid Diabolus iste dixit? Expecto (inquit) mortem vestram, sicut feci mortem antecessorum vestrorum. Et conversus ad Monachum ait: Frater, per sanctum *Petrum*, mortem meam non hic expectabis; exaudita est enim petitio tua. Et continuò antequàm cibum sumeret Papa. *H. Cantuariensi* Archiepiscopo dedit in mandatis, ut continuò, visis literis, ad Ecclesiam *Coventrensem* personaliter accederet; & expulsis clericis, monachos investiret. Sicque Archiepiscopus memoratus, amotis Clericis præfatis; summi Pontificis authoritate roboratus; decimo quinto Kalendas Februarii, Monachos introduxit. Et quoniam Prior illius loci, Monachis exulantibus, defunctus fuerat; præfecit eis Priorem nomine *Joibertum*, natione *Normannum*; qui propter eminentiam prudentiæ secularis, tres Prioratus, de *Davintre* & *Weneloc* & *Bermundeseia* susceperat ad regendum. Qui continuò cum concilio Monachorum de electione Episcopi tractare incipiens; communi deliberatione *Gaufridum* de *Muschamp* elegerunt. Eodem tempore, mortuo Priore de *Bermundeseia*, *H. Cantuariensis* Archiepiscopus, ut *Joiberti* supradicti avaritiæ satisfaceret: tribus Prioratibus suis hunc quartum adjecit. 1198.

De Consecratione quorundam Episcoporum.

PEr idem tempus, Dominica qua cantatur *Letare Hierusalem*, *Eustachius Sarisberiensis* Decanus *Elyensis* Episcopatus munus consecrationis suscepit, per manum *Huberti Cantuariensis* Archiepiscopi apud *Westmonasterium* in Capella sanctæ *Katherinæ*. Deinde *Gaufridus Coventrensis* electus, ab eodem Archiepiscopo *Cantuariæ* consecratus est, undecimo Kalendas Julii; quo tempore & Idibus Maii pluit sanguis undatim, super ædificantes turrim apud *Andeliacum* in *Normannia*: mortem fortassè Regis *Richardi* denuntians in brevi futuram. His denique diebus, *Gaufridus Eboracensis* Archiepiscopus, regi *Richardo* in *Normannia* pacificatus est: erat enim commotus in eum, propter dejectionem *W. Cancellarii* sui; dum idem Rex ab Imperatore in vinculis teneretur.

Hubertus Cantuariensis *Archiepiscopus ab Officio justiciarii amotus est.*

CIrca dies istos, surrexit dissensio & iniquitas inter Episcopum *Cantuariensem* & Monachos sanctæ Trinitatis *Cantuariæ*; propter ecclesiam, quam idem Archiepiscopus apud *Lambeiam* de novo construxerat: timuerunt enim Monachi, ne sedem illùc Cathedralem transferret. Unde *Romam* profecti, *Innocentio* Papæ conquesti sunt, quòd Archiepiscopus contra ordinem dignitatis suæ, gerebat se Justiciarium *Angliæ* & Judicem sanguinis: ita quòd omissis ecclesiasticis negotiis, sæcularibus plùs æquo intendebat, contra consilium Apostoli dicentis: *Nemo militans Domino implicet se negotiis secularibus.* Imposuerunt insuper ei, quòd ex illius mandato fuerat ecclesia sanctæ *Mariæ* de Arcis *Londini* violata: & *Willielmus cum Barba* ab illa extractus, & equorum caudis alligatus, & per plateas civitatis distractus; & tandem patibulo suspensus. Sicque Monachi, multi ibidem ære effuso, famam Archiepiscopi non mediocriter denigrabant. His Papa auditis, Regi *Anglorum* dedit in mandatis; quatenus statim, visis literis, sub pœna interdicti præfatum Archiepiscopum ab officio Justitiarii removeret: præcipuè cùm non liceat Episcopis negotiis sæcularibus se implicare. Amoto igitur Archiepiscopo, Rex *Richardus* loco ipsius *Gaufridum filium Petri* subrogavit.

De Prælio Campestri inter Anglos *&* Wallenses.

EOdem tempore, Rege *Richardo* in partibus transmarinis moram faciente; *Gaufridus filius Petri*, *Angliæ* Protojusticiarius, magno exercitu congregato, profectus est in *Walliam* ad succurrendum hominibus *W.* de *Brause* *VVannemubem*; quos Rex *Walliæ* obsederat in Castello *Matildis*. Quò cum pervenisset, campestre prælium commisit: *Wallenses* verò *Anglis* resistere non valentes, in fugam compulsi sunt: & projicientes arma sua, ut meliùs fugerent, *Angligenis* audaciam præbuerunt. Occisi autem referuntur ex eis plusquàm tria millia & septuaginta armatorum, exceptis retentis & lethaliter vulneratis. Ex *Anglis* verò unus solummodò, ex ictu sagittæ inopinato incautè à quodam socio suo directè, vulneratus interiit.

Rex Richardus *facto congressu cũ Rege* Francorum *cepit milites viginti.*

PEr idem tempus, Rex *Francorum Philippus* & Rex *Anglorum Richardus*, congressi sunt inter *Games* & *Vernonem*. In quo congressu, Rex *Francorum* & sui per fugam sibi consulentes, rapido equorum cursu *Vernonem* pro refugio petierunt. Sed

S antequàm

1198. antequàm castellum ingredi potuerunt, Rex *Richardus* illos in ore gladii insequutus, cepit ex eis viginti milites, & servientes plusquàm sexaginta. Eodem tempore, *Richardus Londonensis* episcopus debitum humanæ naturæ persolvit.

Admiranda Regis Richardi *victoria.*

CIrca hos denique dies, magnificus Rex *Anglorum Richardus*, omnibus viribus congregatis, cepit per insulam tria castella Regis *Francorum*, *Sirefontainam* videlicet, *Burris* & castrum de *Curteles*, laudabili fultus virtute *Anglorum*. Rex autem *Francorum Philippus*, cum militibus quadringentis, & servientibus multis, & omnibus communis bus suis de *Nantua* exiens, profectus est ad succurrendum *Castro* de *Curteles*; quod nondum credebat esse captum. Quod cum audisset per exploratores suos Rex *Richardus*, venit ex adverso ei obviàm: & inter *Curteles* & *Gisortium* campestre cum illis prælium commisit. In hoc autem congressu, Rex *Francorum* pondus prælii ferre non valens, coactus cum suis ad *Gisortii* castellum aufugit: & cùm fugiendo pontem de *Gisors* ascendissent fugientes, confractus est pons ille præ multitudine intrantium cum impetu pontem, & ipse Rex cum equo & armis cecidit in fluvium de *Ecthe* cum aliis innumeris de regno *Francorum*: ubi Rex ille in cœno jacens volutatus, à mortis discrimine vix ereptus est. Sed intereà acies quædam *Francigenarum* electissima, ut dominus eorum liberiùs per fugam sibi consuleret; & regis eum insequentis manus evaderet; reversi de fronte, contra Regem *Richardum*, impetum in eum fecerunt acerrimum; sese pro domini sui ereptione mortis periculo exponentes. Tunc prælium utrobique accenditur, enses fulminant circa capita galeata; ictibus ingeminatis ignes extorquent; lancearum rigor hostes hinc inde prostravit: sed fabulis vacare non est locus, nec furor cessavit accensus; donec Rex *Anglorum* arcem præfatam in se conversam sub captione conclusit. In quo conflictu, Rex *Richardus* tres electos milites, *Matthæum* scilicet de *monte Morencino*, *Alanum* de *Rusci*, & *Fulconem* de *Gileruallis*, ab equis ad terram prostravit; prostratos retinuit; & cum eis nobiliores de regno *Francorum* Barones, quorum hic nomina prænotantur. *Gallis* de *Porta*, *Girardus* de *Chori*, *Philippus* de *Nantiul*, *Petrus* de *Eschans*, *Robertus* de *sancto Dionysio*, *Theobaldus* de *Wallanggardum*, *Cedunal* de *Trie*, *Rogerus* de *Meetlent*, *Aimi Triers*, *Reginaldus* de *Asci*, *Baldewinus* de *Lerith*, *Thomas* de *Assgent*, *Ferrins* de *Parisiis*, *Petrus* de *Latonia*, *Guido* de *Nevers*, *Frumentinus Campanensis*, *Theodoricus* de *Anceis*, *Aufricus* de *Baalim*, *Eborardus* de *Muntini*, *Funcardus* de *Rupe*, *Walterus Rufus*, *Ernulfus* de *Kerni*, *Willielmus* de *Banceto*, *Johannes* de *Bray*, *Petrus* de *Pinci*, *Denebertus* de *Angi*, *Puncardus* de *Castello*, *Willielmus* de *Merlow*, *Johannes* de *Gangiis*, *Theobaldus* de *Breun*, *Rogerus* de *Beaumont*, *Gilbertus* de *Bray*, *Petrus* de *Maidul*, *Johannes* de *Cerni*, *Alardus* de *Leviers*, *Radulphus Walencel*, *Ferri* de *Bonnai*, *Thomas* de *Castele*, *Willielmus* de *Rochmont*, *Theobaldus* de *Misci*. Et præter jam dictos, cepit Rex memoratus milites centum; equósque ferro coopertos numero ducentos; servientes, equites & pedites & balistarios tot ibidem sub captione conclusit, quòd numerus eorum crevit in immensum. His ita gestis, victoriosissimus Rex *Anglorum Richardus*, direxit epistolas ad omnes amicos suos de Regno *Angliæ*; Archiepiscopos videlicet, Episcopos, Abbates, Comites & Barones, implorans attentiùs, & devotione: quatenùs unà cum ipso Dominum glorificarent, qui talem concessit ab hostibus reportare triumphum.

Induciæ inter Reges Francorum *&* Anglorum.

VIdens igitur Rex *Francorum Philippus* vires Regis *Anglorum* indies excrescere, propriásque paulatim deficere: necessitate compulsus, nuncios latanter ad summum Pontificem destinavit; proponens per procuratores suos, se velle libenter cum Rege *Anglorum* componere, vel per inducias belli discrimen ad tempus differre: ut per inducias ipsius authoritate firmatas, Cruce sancta signati utriusque regni, vota suæ peregrinationis Deo persolvere; & *Terram promissionis* ab hostibus Crucifixi liberare, ipsius cooperante gratia, possint. Et hoc securitate & stabili firmitate fieret; postulavit Rex, ut aliquem Cardinalem transmitteret cum potestate plenaria ad partes Occidentis; qui posset, si necessitas cogeret, per sententiam vel interdictum in alterutrum eorum animadvertere, quem ad concordiam & pacem inveniret rebellem. His & aliis multis in hunc modum propositis, *Innocentius* Papa, qui negotium Crucis plurimùm affectabat, plùs precio quam precibus inductus; misit *Petrum* de *Capua* Cardinalem, ut pacem inter Reges memoratos reformaret. Qui cum pervenisset ad Regem *Francorum*; ipsius consilio assumpsit secum quosdam episcopos utriusque regni; veniénsque ad Regem *Anglorum*, exposuit ei quanta sinistra in Regno utriusque Regis acciderant,

quantáque

quantáque ventura erant, nisi inter eos pax maturiùs firmaretur. Rex autem *Richardus* respondit cum indignatione, dicens se de jure non teneri pro ipso Papa quicquam facere: maximè cum ab eo multoties requisitus, ut per censuram Ecclesiasticam Regem *Francorum* compelleret; ad reddendum sibi terras suas & castella quæ idem Rex injustè occupaverat; spreto juramento, dum ipse in Terra Promissionis inimicos Crucis depellere, & loca sancta ad statum debitum studuerat revocare. Quapropter in hæreditate sua adquirenda; pro ipsius Papæ defectu, compulsus est maximam pæcuniæ summam effundere. Unde Rex præfatus, non solùm perjurium, verùm & sententiam excommunicationis incurrit: nec etiam sibi constat, si Rex *Francorum* in induciis voluerit consentire. Tunc Cardinalis, Rege *Anglorum* seorsum advocato, recognovit eidem sub sigillo secreti; quòd ad instantiam ipsius Regis missus fuerat à Papa, ut componeret inter eos. Dedítque Regi consilium, ut hac vice petitioni domini Papæ acquiesceret; sciturus pro certo, quòd dominus Papa, ipsum tam de Rege *Francorum*, quàm de omnibus aliis suis agendis exaudiret. His itaque gestis, Rex *Richardus*, qui promotionem *Othonis* nepotis sui nuper in Regem *Alemannorum* coronari supra modum effectaverat; ut faciliorem haberet à Papa ad Imperialem consecrationem accessum; omnium victus precibus, adquievit. Regésque in unum convenientes, inducias tali pactione juraverunt quinquennes. *Quòd subditis utriusque Regis, & mercatoribus per terras alterius & nundinas pacificè ire & redire: emere simul & vendere liceret.* Quo facto, Rex *Anglorum* Abbatem *Certesheiensem* & *Reimundum* monachum sancti *Albani* (qui eodem tempore pro variis negotiis ecclesiæ suæ ad Regem transmissus fuerat in *Normanniam*) *Romam* misit; ut ibidem negotia prælóquuta perducerent ad effectum. Et ad hæc negotia perficienda, cepit Rex de unaquaque Carucata terræ sive hida totius *Angliæ* quinque solidos. Eodem anno, die sanctæ *Margaretæ*, fuit Tonitrum, coruscatio, & pluvia qualis anteà non visa fuit. Circáque festum sancti *Michaëlis*, etiam mutatæ sunt chartæ, quas priùs fecerat Rex *Richardus* novo sigillo suo.

1199.

ANno gratiæ M.C.XCIX. *Hubertus Cantuariensis* Archiepiscopus ecclesiam de *Lambeia*, quam *Baldewinus* prædecessor suus in honorem beati *Thomæ* Martyris fundaverat; & ipse ferè consummaverat; procurantibus Monachis *Cantuariensibus*, summóque Pontifice imperante; propriis sumptibus, ad sui & multorum ignominiam, complanavit.

H. Cantuariensis *Archiepiscopus ecclesiam de* Lambeia *complanat.*

EOdem tempore, statutis ut dictum est induciis inter Regem *Francorum Philippum*, & Regem *Anglorum Richardum*; idem Rex *Anglorum* in quosdam Barones *Pictaviæ* sibi rebelles, vexilla direxit & arma. In Civitates autem eorum & oppida ignem accumulavit; vineas & pomeria succidit; nonnullos etiam ex adversariis suis, immisericorditer trucidavit. Tandem in *Aquitanicum* perveniens Ducatum, & in territorio *Lemovico*, *Chaluz* castellum obsidione vallavit: ubi septimo Kalendas Aprilis à *Petro Basilii*, telo (ut dicebatur) veneno percussus est; quam percussionem quasi pro nihilo reputaverat. Denique diebus duodecim quibus supervixit, castellum acriter invasit & cepit; militésque & servientes sub arctiori custodia mancipavit: Impositis autem in Castello ministris suis, illud sufficienter munivit. Vulnus autem quod ibidem receperat, malè interim custoditum tumescere incipiens, & nigredo quædam tumori permixta, locum vulneris circumquáque inficiens, Regẽ intolerabiliter torquebat. Tandem Rex sapientissimus, cum periculũ sibi cerneret imminere, exitum suum cordis contritione, oris pura confessione, corporis & sanguinis Domini communione munivit: & necis suæ Authori *Petro* scilicet qui eum percusserat, mortem suam condonavit, atque liberatum à vinculis abire præcepit. Corpus verò suum apud *Fontem Ebraudi*, secus pedes patris sui, cujus proditorem se confitebatur, sepeliri jubens; Ecclesiæ *Rothomagensi* inexpugnabile cor suum legavit. Sicque apud castrum præfatum, viscera sua in Ecclesia recondi præcipiens; hæc pro munere *Pictaviensibus* concessit. Quare, igitur, de corpore suo talem fieri distributionem decreverit; quibusdam familiaribus suis sub sigillo secreti revelavit. Patri autem corpus summ ratione prædicta assignavit: *Rothomagensibus* propter incomparabilem fidelitatem, quam in eis expertus fuerat: cor suum pro xenio transmisit. *Pictaviensibus* quoque, propter notam proditionis; stercora sua reliquit, quos non alia sui corporis portione dignos judicavit. Et his dictis, tumore ad cor ejus subitò perveniente; octavo Idus Aprilis die Martis (vir Martio operi deditus) apud castrum prædictum spiritum exhalavit. Sepultus est autem apud *Fontem Ebraudi*, sicut ipse adhuc vivens

Mors Regis Richardi.

ordinaverat:

1199. ordinaverat: cum quo, multorum judicio, decus & honor militiæ pariter sepulta sunt. De cujus morte simul & sepultura quidam Epitaphium edidit in hunc modum.

Pictavus exta Ducis sepelit tellúsque Chalutis,
Corpus dat Claudi *sub marmore* Fontis Ebraudi,
Neustria *túque tegis cor inexpugnabile Regis*,
Sic loca per trina se sparsit tanta ruina:
Nec fuit hoc funus cui sufficeret locus unus.

Aliúsque super hoc damnoso & irrestaurabili funere, sic satis eleganter ait versificator.

Ad Chalus *cecidit Rex regni cardo* Richardus,
His Ferus, his Humilis, his Agnus, his Leopardus.
Casus erit lucis Chalus *per secula nomen*
Non intellectum fuerat, sed nominis omen
Non patuit, res clausa fuit, sed luce cadente
Prodiit in lucem, pro casu lucis adepta.

Gesta Regis Johannis *& aliorum qui tunc temporis in vivis agebant.*

VIctoriosissimo *Anglorum* Rege *Richardo*, viam universæ carnis, ut dictum est ingresso; *Johannes* frater ejus Comes *Moretonii*, servos fratris sui universos milítésque stipendiarios cum honore retinuit; multa eis dona promittens. Et protinùs *Hubertum Cantuariensem* Archiepiscopum & *Willielmum Mareschallum* in *Angliam* direxit, ad pacem suam ibidem denunciandam & custodiendam: unà cum *G. filio Petri* justitiario & aliis optimatibus Regni. Quò cum pervenissent, fecerunt homines jurare fidelitatem Comiti *Johanni*: atque unà cum *Gaufrido filio Petri* apud *Northamptoniam* convenientes; convocaverunt Proceres universos, de quibus magis dubitabant: & fecerunt illis fidem, quòd Comes *Johannes* jura sua redderet universis. Sub tali igitur conventione Comites & Barones Comiti memorato fidelitatem contra omnes homines juraverunt. *Willielmo* verò Regi *Scotorum* per *Eustachium* de *Vesci* denunciaverunt; quod in reditu suo in *Angliam*, eidem satisfaceret de jure suo in *Anglia*: & ei interim fidem servaret & pacem. Et sic ab omnibus in Regno *Angliæ*, lis & contentio conquievit.

Quidā magnatum Comiti Johanni, *quidam vero* Arturo *adhæserunt.*

COmes vero *Johannes*, dum hæc in *Anglia* agerentur, perrexit ad *Chinonem* ubi thesaurus erat Regis defuncti; quem *Robertus* de *Turnham* in custodia habens, reddidit ei cū castellis de *Chinone* & de *Savim* & aliis castellis sub ipsius custodia deputatis. *Thomas* verò de *Furneis* nepos ipsius *Roberti*, tradidit *Arturo* Comiti *Britanniæ* civitatem *Andegavis* & castellum: & eidem *Arturo* adhæsit. Principes *Andegaviæ*, *Cenomanniæ* & *Turoniæ*; *Arturo* sicut Ligio Domino adhæserunt: dicentes judicium esse & consuetudinem illarum Regionum, ut *Arturus* filius fratris senioris in patrimonio sibi debito & hæreditate avunculo succedat; quem videlicet *Gaufridus* pater ejusdem *Arturi* esset habiturus, si rege *Richardo* defuncto supervixisset. *Constantia* prætereà mater *Arturi* ad Regem *Francorum Turonem* veniens, tradidit ei *Arturum* memoratum; quem Rex continuò misit *Parisios* sub custodia deputatum; & accepit in manu sua civitates omnes & castella, quæ *Arturi* erant. Sed *Johannes* Comes & mater ejus *Alienora*, exercitu copioso stipati; *Cenomanniam* venientes, civitatem & castellum ceperunt, domos in ea lapideas subruerunt: eò quòd *Arturo* adhæserant; & cives captivos educentes, sub carcerali eos custodia incluserunt.

Comes Johannes *Ducatum* Normanniæ *suscepit.*

HIs ita gestis, Comes *Johannes* fuit in die Paschæ in *Andegavia* apud *Baufort*; & in crastino misit *Alienoram* Reginam cum *Marchadeo* ad *Andegavensium* civitatem: quò hostiliter accedentes, devastaverunt eam, & cives captos turpiter abduxerunt. Et interim Comes *Johannes Rothomagum* veniens, in octavis Paschæ gladio ducatus *Normanniæ* accinctus est, in matrice ecclesia, per ministerium *Walteri Rothomagensis* Archiepiscopi: ubi Archiepiscopus memoratus, ante majus Altare in capite ejus posuit circulum aureum; habentem in summitate per gyrum rosulas aureas artificialiter fabricatas. Et Dux coram clero & populo juravit super reliquias sanctorum, & super evangelia sacrosancta; *quòd ipse sanctam Ecclesiam & ejus dignitates bona*

fide

fide & sine malo ingenio defenderet; & ordinatos honoraret. Juravit etiam quòd *leges iniquas, si quæ essent, destrueret, & bonas surrogaret.* Eodem tempore, *Willielmus* genere *Normannus*, & Ecclesiæ sancti *Pauli Londoniarum* Canonicus; apud *Westmonasterium* per manum *Huberti Cantuariensis* Archiepiscopi, in Capella sanctæ *Catharinæ* Episcopus *Londoniensis* consecratus est, decimo Kalendas Junij. 1199.

CORONATIO REGIS JOHANNIS.

PEr idem tempus, Dux *Normanniæ Johannes*, transfretavit in *Angliam*; & apud *Sorham* applicuit octavo Kalendas Junij; & in crastino in vigilia videlicet Dominicæ Ascensionis, *Londonias* venit, ibidem coronandus. Congregatis itaque in adventu ejus, Archiepiscopis, Episcopis, Comitibus & Baronibus atque aliis omnibus, qui ejus coronationi interesse debuerant; Archiepiscopus stans in medio omnium, dixit: *Audite universi. Noverit discretio vestra, quòd nullus prævia ratione alii succedere habet regnum, nisi ab universitate Regni unanimiter, invocatâ Spiritus gratiâ electus, & secundùm morum suorum eminentiam prælectus, ad exemplum & similitudinem* Saul *primi Regis inuncti, quem præposuit Dominus populo suo, non Regis filium, nec de Regali stirpe procreatum. Similiter post eum* David Jessæ *filium: hunc, quia strenuum & aptum dignitati Regiæ; illum quia sanctum & humilem. Ut sic qui cunctos in regno superemineat strenuitate, omnibus præsit & potestate & regimine. Verùm si quis ex stirpe Regis defuncti aliis præpolleret, promtiùs & promptiùs in electionem ejus est consentiendum. Hæc idcirco diximus, pro inclyto Comite* Johanne, *qui præsens est, frater illustrissimi Regis nostri* Richardi *jam defuncti; qui herede caruit ab eo egrediente, qui providus & strenuus & manifestè nobilis, quem nos, invocatâ Spiritus sancti gratiâ, ratione tam meritorum quàm sanguinis Regij unanimiter elegimus universi.* Erat autem Archiepiscopus vir profundi pectoris; & in regno singularis columna stabilitatis & sapientiæ incomparabilis. Nec ausi erant alij super his adhuc ambigere; scientes quòd sine causa hoc non sic diffinivérat. Verum Comes *Johannes* & omnes hoc acceptabant; ipsumque Comitem in Regem eligentes & assumentes, exclamant dicentes: *Vivat* Rex. Interrogatus autem posteà Archiepiscopus *Hubertus*, quare hæc dixisset; respondit se præsaga mente conjecturare, & quibusdam oraculis edoctum & certificatum fuisse, quòd ipse *Johannes* Regnum & coronam *Angliæ* foret aliquando corrupturus, & in magnam confusionem præcipitaturus. Et ne haberet liberas habenas hoc faciendi, ipsum electione non successione hæreditaria, eligi debere affirmabat. Archiepiscopus autem imponens capiti ejus coronam, unxit eum in Regem apud *Westmonasterium*; scilicet in Ecclesia principis Apostolorum, Dominicæ ascensionis die, sexto Kalendas Junii: *Philippo Dunelmensi* Episcopo appellante, sed non obtinente, ne coronatio illa fieret in Absentia *G. Archiepiscopi Eboracensis.* In hac coronatione Rex *Johannes* triplici involutus est sacramento: *Quòd videlicet sanctam Ecclesiam & ejus ordinatos diligeret, & eam ab incursione malignantium indemnem conservaret: & quòd perversis legibus destructis, bonas substitueret, & rectam justitiam in Regno Angliæ exerceret. Deinde adjuratus est* ab eodem Archiepiscopo ex parte Dei, & districtè prohibitus, ne honorem hunc accipere præsumeret, nisi in mente habeat opere, quod juraverat, adimplere. Ad hoc ille respondens, *promisit se per auxilium Dei, bona fide, ea quæ juraverat, servaturum.* In crastino autem, homagiis & fidelitatibus acceptis, beatum *Albanum* Protomartyrem *Angliæ*, orationis gratia, devotus petivit. Et sic brevissimam in *Anglia* moram faciens; ea quæ statuenda erant in regno, cum consilio magnatum ritè peregit.

1199.

Rex Johannes in Normanniam transiens multorum amicitiam sibi conciliat.

INstante verò deinceps festo beati *Johannis Baptistæ*, qua ejus Nativitas celebratur; in *Normanniam* transfretavit. Et cum venisset *Rothomagum*, confluebat ad eum multitudo equestris exercitus & pedestris; quos in servitio suo omnes lætus retinuit. Deinde habitum est colloquium inter Regem *Francorum* & ipsum; in quo statutæ sunt induciæ usque in crastinum Assumptionis beatæ *Mariæ*; ut medio tempore de pace tractarent. Venit intereà ad Regem *Johannem*, Comes *Flandrensis* apud *Rothomagum*, & alii multi nobiles de regno *Francorum*; & pepigerunt fœdus amicitiæ cum eo, sicut fecerant cum Rege *Richardo* contra Regem *Francorum*: factáque securitate ad invicem, unusquisque in propria sese recepit.

Reges ad colloquium venientes, discordes recesserũt.

EOdem tempore, Rex *Francorum Arturum* Comitem *Britanniæ* cingulo militari donavit in crastino Assumptionis beatæ *Mariæ*; & idem *Arturus* continuò fecit homagium Regi *Francorum* de *Andegavia*, *Pictavia*, *Turonica*, *Cœnomannia*, *Britannia*, & *Normannia*: & Rex promisit *Arturo* fidele auxilium suum ad hæc omnia perquirenda. Deinde Reges sæpè dicti die sequenti conveniunt ad colloquium inter *Butavant* castellum, & *Wailim*; ubi segregatis omnibus utriusque regni magnatibus collocuti sunt ore ad os, quasi unius horæ spatio: nemine præter ipsos duos eorum colloquium audiente. In quo colloquio petiit Rex *Francorum*, ad opus suum totum *Vegesinum*, id est quicquid continetur inter Forestam *Leuis* & *Sequanam*, ex una parte; & riveras de *Andeli*, & de *Cethe* ex altera: dicens quod *Gaufridus Plantagenest* Comes *Andegaviæ* avus ejus, dederat illud *Lodowico Crosso*, pro auxilio suo habendo contra Regem *Stephanum* in *Normanniam* acquirendo. Postulavit prætereà ad opus *Arturi*, *Pictaviam*, *Andegaviam*, *Cœnomannicam*, *Turonicam* & *Normanniam*; & alia multa quæ Rex *Johannes* concedere noluit nec debuit: & sic soluto colloquio, discordes ab invicem recesserunt. Requisitus igitur à suis Rex *Francorum*, quare se adeò iratum exhibuit adversus Regem *Johannem*, qui nunquam illi malum fecerat; respondit, quòd sine licentia ejus occupaverat *Normanniam* & cæteras terras supradictas: cum inprimis, mortuo Rege *Richardo*, debuerat ad eum venisse, & de jure suo illi homagium obtulisse. Recedente in hunc modum *Francorum* rege, *Willielmus* de *Rupibus* vir nobilis, *Arturum* callidè de custodia Regis *Francorum* eripiens, pacificavit eum cum Rege *Anglorum*; tradens eidem Regi *Cœnomanniæ* civitatem, quam Rex *Francorum* prædicto *Willielmo* in custodia tradiderat, cum *Arturo*. Sed die eadem dictum fuit *Arturo*, quod Rex *Anglorum* ipsum caperet, & perpetuo carceri manciparet: unde idem *Arturus* denuò ad *Francorum* Regem latenter recessit.

Rex Otho Romam veniens Imperium ibidem obtinuit.

CIrca dies istos, cassata electione ducis *Suaviæ* & aliorum omnium; *Otho* Rex *Alemannorum* ab *Innocentio* Papa & *Romanis* omnibus electus est; & ad *Romanum* Imperium admissus. Confirmata igitur à domino Papa electione, *Philippus* dux *Suaviæ* excommunicatus est & omnes fautores ejus, nisi ab *Othonis* persequutione desistant. In Capitolio autem & per totam urbem declamatum est: *Vivat & valeat Imperator Otho*. Tunc ab omnibus confirmatus, ad memoriam revocans, quòd per Regem *Richardum* ad tantum fuerat promotus honorem; Regi *Johanni* significavit, ut ipse differret cum Rege *Francorum* amicabiliter componere: quia Domino volente, ipse in brevi succursum sibi talem providebit, qualem Imperialem decet Celsitudinem providere.

Regnum Frãcorum interdictum.

PEr idem tempus, *Petrus* de *Capua* Cardinalis & Apostolicæ sedis Legatus, regnum *Francorum* sub interdicto conclusit; propter captionem fratris *Petri* de *Duaii Cambracensis* electi: sed antequàm sententia relaxaretur, Rex *Francorum* præfatum electum ab omni custodia liberavit. Eodem quoque tempore idem Legatus ad Regem *Anglorum* veniens, sub pœna interdicti rogavit, ut episcopum *Belvacensem*, qui jam per biennium sub crudelissima carceris custodia detentus fuerat; liberam concederet licentiam abeundi. Sed quoniam idem episcopus contra ordinis sui dignitatem, captus fuerat in armis ut miles vel ruptarius; non priùs est abire permissus, donec sex millibus argenti marcis ad pondus sterlingorum numeratis, & fisco commendatis; Regiæ concupiscentiæ satisfecit. Quo facto, juravit episcopus memoratus, quòd nunquam in vita sua contra *Christianos* arma gestaret.

Controversia inter Ecclesiam Turonensem & Dolensem decisa.

HOc anno decisa est causa vetustissima inter ecclesias *Turonensem & Dolensem*, Romæ à Papa *Innocentio*: per sententiam diffinitivam Archiepiscopo *Turonensi*, ab Episcopo *Dolensi* subjectionem exigente; & Episcopo *Dolensi* contradicente. Est autem

autem *Dolensis* ecclesia *Minoris Britanniæ* metropolis; cujus pontifices, temporibus sancti *Martini* & antè & multo pòst tempore, sicut alij omnes minoris *Britanniæ* Præsules, *Turonensis* ecclesiæ Suffraganei fuerunt. Sed qualiter postmodùm ab illius ecclesiæ subjectione desciverint, hæc causa est. Tempore quo gens * *Anglorum* in *Majorem* venit *Britanniam*, ut eam subjugaret; & Rex *Britonum Interprendragon* apud *Verolamium* infirmitate gravissima detentus, lecto decumberet; ita ut nec sibi nec regno suo contra Barbarorum rabiem subvenire potuisset: fertur *Anglorum* superstitio in tantum prævaluisse, quod vastata ferè à mari usque ad mare Insula; ecclesiæ sacræ ad solum usque complanarentur. Pontifices verò & ecclesiarum Prælati, cernentes patriæ desolationem, simul & ecclesiæ sanctæ subversionem, recesserunt ad loca tutiora: decernentes communiter sanius esse Barbarorum rabiem ad tempus declinare, quàm inter fidei *Christianæ* rebelles sine fructu residere. Inter quos sanctus *Sampson Eboracensis* Archiepiscopus eximiæ vir sanctitatis, ad suos concives in minorem aufugiens *Britanniam*, qui ex eodem genere erant & gente; pallium quod à Romano susceperat Pontifice, secum portavit. Quò cum pervenisset, & à suis concivibus honorificè susceptus fuisset; ad *Dolensis* ecclesiæ Præsulatum, quæ nuper fuerat pastore viduata, communi omnium deliberatione episcopus electus est: & Rege concedente, licèt multum renitens inthronisatus. In illa autem ecclesia quoad vixit, pallio quod ab *Eboracensi* monasterio detulerat, usus est, & successorum ejus multi post illum. Deinde verò Reges illius provinciæ cùm in regno proprio Archiepiscopum habuerunt; non permiserunt episcopos suos, qui antea semper Suffraganei fuerant ecclesiæ *Turonensis*, præfato Archiepiscopo *Turonensi* debitam impendere obedientiam: statuentes, ut de cætero *minoris Britanniæ* Præsules, alium Metropolitanum quàm *Dolensem* Archiepiscopum non haberent. Postmodùm autem elapsis trecentis vel eo ampliùs annis, Papa *Nicolaus* ad instantiam *Turonensis* Archiepiscopi, hunc volentes revocare errorem: *Salamoni Britonum* Regi scripsit epistolam, quæ in decretis *Gratiani* continetur *Causa* 3. q. 6. sub hac forma.

Hæc quippe est dicti patris tui ordinatio, & hæc est lex ecclesiæ matris tuæ videlicet ut omnes episcopos regni tui ad Turonensem *Archiepiscopum mittere non detractes, ipsiúsque judicium postulare non dedigneris. Ipse enim est Metropolitanus, omnesque episcopi regni tui, ejus suffraganei sunt, sicut conscriptiones prædecessorum meorum evidenter ostendunt: qui prædecessores tuos, quia ab ejus jure se subtraxerunt, forti invectione corripere studuerunt: quamvis nec nostra scripta super hac re missa deesse videantur.* Et infra: *quia verò magna quis sit Metropolitanus apud* Britannos *contentio est, nulliúsque teneat memoria, vos in vestra regione ullam habuisse Metropolim ecclesiam; tamen sibi libet, postquàm Deus omnipotens pacem inter te & dilectum filium nostrum* Carolum *Regem gloriosum constituerit, facilè hoc poteritis advertere. Quòd si adeò contentiosiùs agere creditis, ad Apostolatum destinare contendite; quatenùs nostro libramine, quæ sit apud vos antiquitùs Archiepiscopalis ecclesia, luce clariùs innotescat: & deinceps omni ambiguitate recisa, quam sequi Episcopi vestri debeant incunctanter agnoscant.* Tali itaque Regi præfato facta admonitione, non ideò destitit ab incœptis, sed semper deinceps tam ipse quàm ejus successores perstiterunt rebelles: atque inter Episcopos *Turonensem* & *Dolensem* lis continua & contentio perduravit: donec anno præsenti, ut prædictum est à Papa præfato sententialiter diffinitum est, ut tam *Dolensis* quàm cæteri *Britanniæ* Episcopi, Archiepiscopo *Turonensi* subjaceant; & in perpetuum præceptis ejus Canonicis acquiescant. Unde Papa memoratus in pronuntiatione sententiæ diffinitivæ (ut qui in scientia erat magnus, audax simul Jurisperitus) ita exorsus ait: *Doleat Dolensis, & gaudeat Turonensis.*

ANno gratiæ M.C.C. Rex *Francorum Philippus* & Rex *Anglorum Johannes*; post festum sancti *Hilarij* inter *Wailun* & *Butanant* castella ad colloquium convenerunt. Ubi convenit inter eosdem Reges cum consilio principum utriusque Regni; quod videlicet *Lodowicus* filius Regis *Francorum* & hæres, duceret uxorem filiam *Aldefonsi* Regis *Castellæ* & neptem Regis *Johannis*: & Rex *Anglorum* pro hoc matrimonio contrahendo, daret *Lodowico* cum nepte sua nomine *Blanca*, in maritagio civitatem *Ebroicarum* cum toto comitatu; & insuper triginta millia marcarum argenti. Petiit præterea Rex *Francorum* ab *Anglorum* Rege; ut faceret sibi securitatem, quod nullum *Othoni* nepoti suo faceret auxilium, neque hominibus neque pecunia ad imperium

Margin notes: 1199. — * Uterpendragon. — *Epistola* Nicolai *Papæ de eadem re.* — Alienor *Regina pro* Blãca *puella* Lodowico *mittitur maritanda.*

1200. perium obtinendum. Dictum est enim, quod dux *Suaviæ Philippus*, per convenientiam Regis *Francorum* & auxilium præfatum; *Othonem* persequutione gravissima infestabat; nec propter excommunicationis sententiam, qua fuerat à Papa innodatus, ab ejus impugnatione cessabat. Denique inter Reges, ut præmissum est, fœdere confirmato; terminum ad sequens festum sancti *Johannis Baptistæ* statuerunt; ut tunc ea quæ præloquuta sunt, irrefragabiliter sortiantur effectum. Sicque soluto colloquio, Rex *Johannes* sperans se per hoc matrimonium diutina pace gavisurum; misit matrem suam *Alienor* Reginam propter puellam memoratam; ut salvo conductu cum ipsa ad terminum præfixum rediret. Rex *Anglorum* interim transfretavit in *Angliam*; & cepit de unaquaque carucata terræ totius *Angliæ* tres solidos de auxilio: expletisque aliis negotiis in *Normanniam* iterum transfretavit.

Ut Lodowicus *filiam Regis* Aldefonsi *Regis* Castellæ *duxit.*

HIs ita gestis, rediit *Alienor* Regina cum præfata puella *Lodowico* maritanda; & eam *Anglorum* Regi præsentavit. Deinde Reges conveniunt ad colloquium inter *Gulatune* & *Butunant*. 11. Calendas Julij: ubi Rex *Francorum* reddidit Regi *Anglorum* civitatem *Ebroicarum*; & totum Comitatum atque terras universas quæ bello occupaverat in *Normannia*, & aliis terris Regis *Anglorum*: & Rex *Johannes* incontinenti inde fecit homagium Regi *Francorum*; & sic dedit universa illa *Lodowico* cum nepte sua in maritagio, & homagium inde à *Lodowico* suscepit. Quo facto, puella in crastino desponsata est *Lodowico* apud *Purmor* in *Normannia* ab Archiepiscopo *Burdegalensi*. Erat enim tunc regnum *Francorum* interdictum, propter *Botildam* Reginam, quam Rex *Francorum* dimiserat. Atque protinùs post desponsationem, *Lodowicus* duxit *Parisios* sponsam suam in lætitia & exultatione; tam cleri quàm populi utriusque regni.

Rex Johānes Isabel *Reginā desponsavit.*

EOdem tempore, celebrato divortio inter Regem *Anglorum* & uxorem suam *Hawisam* Comitis *Gloverniæ* filiam; eò quod affines erant in tertio gradu consanguinitatis; duxit idem Rex, consilio Regis *Francorum*, *Isabel* filiam Comitis *Engolismi*; quam priùs susceperat in suam *Hugo* cognomento *Brunus*; Comes *Marchiæ*; & Dominica proxima ante festum sancti *Dionysii*, apud *Westmonasterium* consecratur in Reginam, quæ copula postmodùm Regi & regno *Angliæ*, magno detrimento fuit. Nec multò pòst, convenientibus ad colloquium apud *Vernonem* Regibus; *Arthurus* ibidem fecit homagium Regi *Anglorum* de *Britannia* & aliis terris suis: sed timens proditionem Regis *Johannis*, remansit in custodia Regis *Francorum*.

Mandatum Domini de cœlo super observatione diei Dominicæ.

CIrca dies istos, Epistola de cœlo veniens in *Hierusalem*, appensa est super altare sancti *Simeonis* in *Golgotha*, ubi crucifixus est *Christus* pro redemptione mundi; quam per tres dies & totidem noctes, homines ex alto dependentem aspicientes, corruerunt in terram; rogantes Domini misericordiam, ut ipse eis dignaretur suam ostendere voluntatem. Die verò tertia, post horam diei tertiam, erexit se ab oratione Patriarcha & Archiepiscopus *Zacharias*; & expandentes Infulam super altare sanctum, sanctam Dei epistolam acceperunt. Quam cum inspexissent, istud inveniunt superscriptum. *Ego Dominus, qui præcepi vobis, ut observaretis sanctum diem Dominicū, in quo requievi ab operibus meis, ut esset requies cunctis mortalibus in æternum, & non custodistis eum, & de peccatis vestris non pœnituistis. Sicut dixi per Evangelium meum:* Cœlum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt. *Feci vobis prædicare pœnitentiam vitæ & non credidistis. Misi super vos* Paganos *& gentes, qui effuderunt sanguinem vestrum in terra, nec tamen credidistis. Et quia sanctum diem Dominicum non custodistis, per paucos dies habuistis famem, sed citò dedi vobis saturitatem, & posteà pejùs fecistis. Volo ergo, ut nemo ab hora nona Sabbathi, usque ad Solem surgentem diei Lunæ, aliquid operetur, nisi quod sit bonum, & si quis fecerit, cum pœnitentia emendet. Et si huic mādato meo non obedieritis, amen dico vobis, & juro vobis per sedem meā, & thronum meum, et Cherubin qui custodiunt sedem meam, quia non mandabo vobis aliquid per aliam epistolam: sed aperiam cœlos, & pro pluvia, pluam super vos lapides & ligna & aquam calidam per noctes, ut nemo præcavere possit, quoniam destruā omnes homines malos. Hoc dico vobis morte moriemini, propter diem Dominicū sanctū & alias festivitates sanctorum meorum, quas non custodistis. Mittā vobis bestias habentes capita Leonum, capillos mulierum, & caudas camelorum, et ita famelicæ erunt, quòd carnes vestras devorabunt, & vos desiderabitis fugere ad sepulchra mortuorum, & abscondere vos propter metum bestiarum. Et tollam lumen Solis ab oculis vestris, & mittam super vos tenebras, ut occidatis vos invicem non videntes; et auferam à vobis faciem meam, & non faciam vobiscum misericordiam. Incendam enim corpora vestra & corda illorum, qui non custodiunt diem Dominicum.*

minicum. Audite vocem meam, ne pereatis in terra, propter diem sanctum Dominicum. Recedite à malo & pœnitentiã agite de malis vestris. Quod si non feceritis, quasi Sodoma *&* Gomorrha *peribitis. Nunc scitote, quod salvi estis per orationes sanctissimæ Genetricis meæ* Mariæ *& sanctorum Angelorum meorum abundanter; qui orant pro vobis quotidiè. Dedi vobis frumentũ & vinum abundanter, & inde non obedistis mihi. Nam viduæ & Orphani clamant ad vos quotidiè, quibus nullam facitis misericordiam:* Pagani *habent misericordiam, vos autem non habetis. Arbores quæ fructificant, siccari faciã pro peccatis vestris, flumina & fontes non dabunt aquam. Dedi vobis legem in monte* Sinai, *quam non custodistis: Dedi pòst per me legem, quam non observavistis: pravi homines, diem Dominicum resurrectionis meæ non custodistis. Tollitis res alterius, & de hac nullam considerationem habetis: propter hoc mittam super vos bestias pejores, quæ devorabunt mamillas mulierum vestrarum. Maledicam illis, qui injustè agunt versùs fratres suos, maledicam illis qui pauperes & Orphanos malè judicant. Me autem dereliquistis, & principem hujus sæculi sequimini. Audite vocem meam, & habebitis misericordiam bonam: vos autem non cessatis ab operibus malis, nec ab operibus Diaboli, quia facitis adulteria & perjuria, & ideò circumdabunt vos gentes, & devorabunt ut bestiæ.* 1200.

Prædicatio Eustachij *Abbatis de* Flai *super mandato memorato.*

CUm autem Patriarcha & Clerus omnis *Terræ sanctæ*, hunc epistolæ tenorem diligenter examinassent; communi omnium deliberatione decretum est, ut epistola ad judicium *Romani* Pontificis transmitteretur; quatenùs, quicquid ipse agendum decreverit, placeat universis. Cúmque tandem epistola ad domini Papæ notitiam pervenisset, continuò prædicatores ordinavit; qui per diversas mundi partes profecti, prædicaverunt ubiq; Epistolæ tenorem; Domino cooperante & sermonem eorum confirmante, sequentibus signis. Inter quos Abbas de *Flai* nomine *Eustachius*, vir religiosus & literali scientia eruditus, regnum *Angliæ* aggressus; multis ibidem miraculis coruscavit. Qui non longè à civitate *Dorobornensi* appulsus, in villa quæ *Wi* appellatur, officium prædicationis incepit. Cúmq; fontem quendã ibidem benedixisset, Dominus ipsius meritis tantam in eo infudit gratiam; ut ex solo illius gustu, cœci visum, claudi gressum, muti loquelam, & surdi cœlitùs receperunt auditũ; & quilibet debilis ex fonte cum fiducia bibens, gavisus est se recepisse sanitatem. Venit itaq; ad eum mulier quædam à dæmonibus obsessa, & quasi hydropico morbo inflata; petens ab eo sibi sanitatem. Cui ille: Confide filia, & vade ad natatoria fontis de *Wi*, quem benedixit Dominus, & bibe ex eo; & recipies illicò sanitatẽ. Abiit mulier, & juxta viri dei monita bibit, atq; protinus in vomitum prorupit: ubi cunctis, qui ad fontem gratia curationis venerant, cernentibus, exierunt ex illa duo bufones magni & nigerrimi, qui ut se dæmones ostenderẽt, statim transformati sunt in canes immensos & nigros, & post paululùm in formam conversi sunt asininam. Mulier autem stabat attonita, & post illos cucurrit furibunda, volens eos apprehendere. Sed vir quidam, qui ad fontis custodiam fuerat deputatus; aquam fontis inter mulierem & monstra aspergens, fugavit illa in äerem sursùm: ubi evanescentes, fœda post se vestigia reliquerunt.

Ut prædictus Abbas Fontem dulcis aquæ emanare fecerit.

IN Villam de *Rumesnel* prædicando perveniens idem vir Dei ubi erat aquæ dulcis defectus, ad preces populi in ecclesia ejusdem villæ baculo suo petrã percussit, & fluxerunt latices in abundantia; quarum haustu multi à diversis languoribus curabantur. Deinde à loco ad locum, à provincia in provinciam, de civitate in civitatem transiens; multos ad usurarum relaxationem induxit, Crucem sumere Dominicam admonuit, ad pietatis opera multorum corda, prædicando, permutavit. Nundinas verò & mercata Dominicæ diei adeò interdixit; quòd omnia ferè, quæ diebus Dominicis per *Angliam* fieri consueverant, constituerentur in una hebdomadæ sequentium feriarum: Sicque Dominicis diebus, fidelis populus divinis solummodò vacans obsequiis, omne opus servile penitùs abdicavit: Veruntamen tempore procedente, plerique ut canes ad vomitum, sunt reversi. Rectoribus quoque ecclesiarum & presbyteris cum populis sibi subjectis admonendo indixit, ut in ecclesia ante eucharistiam continua lux arderet: quatenùs ille, qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, pro luce temporali lucem eis concederet sempiternam. Divitibus autem & magnatibus universis & præcipuè civibus & mercatoribus prædicabat, ut semper in mensa discum Christi pro pauperibus haberent; quatenùs assueta superfluitate subtracta, indigentium inopiam sublevarent. Diem verò Sabbathi post nonam, sicut diem Dominicum ab omni opere servili custodiri mandavit; & deinceps diem Dominicum cum nocte sequenti, qui dies dicitur naturalis, & requiem innuit per figuram nostræ perpetuæ quietis.

Eodem

1200. *Miraculum aliud.*

EOdem tempore, mulier quædam de provincia *Norfolcensi* viri Dei monita spernens; una die Sabbathi post nonam, pannos lavare perrexit. Quæ cùm laborioso conatu ad inchoatum jam opus instaret, accessit ad eam vir quidam reverendæ ætatis sibi penitùs ignotus, sciscitans increpando; qua temeritate, post viri Dei prohibitionem, ausa sit post nonam pannos lavare, & sanctum diem Sabbathi opere illicito violare? Addidit insuper, quòd nisi celeriùs ab inceptis desisteret, sciret se profectò iram Dei cum cœli ultione quantociùs incursuram. At illa viro sibi sermocinanti, urgentem prætendens inopiam, dixit se hujusmodi labore vitã miseram eatenùs perduxisse: & si ab opere consueto cessaret, periculum de vitæ subsidio dubitaret. Denique cum subitò vir ille ab oculis ejus evanuisset, propensiùs quàm priùs fecerat, pannos suos lavare, & ad Solem siccare maturavit. Sed hiis omnibus ultio divina non defuit: namque illicò mamillæ mulieris sinistræ, quasi porcellus colore nigerrimus subitò adhærens, nullo conatu potuit avelli: sed assiduè sugendo, sanguinem eliciens, totum ferè corpus miseræ mulieris in brevi consumpsit. Tandem ad summam perducta inopiam, diu panem mendicare ostiatim compulsa est; quousque multis intuentibus, & divinam ultionem admirantibus, vitam miseram miserabiliter terminaret.

Aliud Miraculum.

EAdem tempestate, in provincia *Northanhumbrelrum*, plebejus quidam uxori suæ præcepit, ut quadam die Sabbathi, panem in crastino comedendum pararet. Quæ viri præceptis obtemperans, cùm panem illum viro suo in crastino comedendum obtulisset, & ille panem incidere cœpisset; res mira contigit & sæculis inaudita: siquidem sanguinis recens cultellum viri panem incidentis ita sequutus est, acsi de bestia nuper occisa perfluxisset. Hic autem casus multos ab hujusmodi operibus compescuit, cum ad notitiam hominum pervenisset.

Gaufridus Eboracensis *Archiepiscopus, omnibus bonis spoliatur.*

SUb diebus istis, *Gaufridus Eboracensis* Archiepiscopus, ex mandato Regis *Johannis*; spoliatus est omnibus bonis sui Archiepiscopatus. *Jacobus* autem Vicecomes *Eboracensis* & ministri ejus, maneria illius simul & Clericorum virorúmque religiosorum possessiones violenter aggressi, bona eorum distrahere præsumpserunt. Unde idem Archiepiscopus *Jacobum* præfatum nominatim excommunicavit; & in genere omnes hujus violentiæ authores: quique Regem adversùs eum in iram & indignationem commoverant. Causa enim Regiæ perturbationis contra eum multiplex erat, primò, quòd non permisit præfatum Vicecomitem colligere Carucagium in sua diocesi ad opus Regis; sicut ei fuerat generaliter per *Angliam* concessum. Secundò, quòd noluerit transfretare cum ipso in *Normanniam*, ad faciendum maritagium inter *Lodowicum* & neptem suam, & componendum cum Rege *Francorum*. Tertiò, quòd excommunicaverat Vicecomitem memoratum; & totam provinciam *Eboracensem* ecclesiastico supposuerat interdicto.

PEr idem tempus, Rex *Johannes* post completa negotia in partibus transmarinis; transfretavit in *Angliam*; sponsámque suam secum ducens, applicuit apud *Doveram* octavo Idus Octobris. Venientes autem *Londonias* apud *Westmonasterium*, *Huberto Cantuariensi* Archiepiscopo & magnatibus Regni præsentibus; *Gaufridus Eboracensis* Archiepiscopus cum Rege pacificatus est. Quo & tempore Rex *Johannes* significavit *Willielmo* Regi Scotorum, ut veniret ad eum apud *Lincolniam*; ut ibidem sibi de jure suo satisfaceret, in crastino sancti *Edmundi*.

Vita sancti Hugonis Lincolniensis *episcopi.*

CIrca dies istos, *Hugo* reverendæ memoriæ *Lincolniensis* Episcopus de partibus veniens transmarinis; *Londonias* apud vetus templum quartanis febribus graviter infirmatus; decimo sexto Calendas Decembris laudabilis vitæ cursum glorioso fine complevit. Cujus inter homines conversatio sancta, quæ mortalibus & informatio morum extitit & exemplum piæ actionis; compellit ut de eo vel pauca huic operi inseramus. Hic vir sanctus in remotis *Burgundiæ* partibus ortundus, moribus clarior quàm parentela refulsit: qui ab annis puerilibus, studiis literarum addictus, decennis effectus, Canonicis regularibus traditur disciplinis cœlestibus informandus. Inter quos tam moribus quàm scientia regulariter imbutus; post circulum sedecim annorum, in quadam Cella officium Prioris suscepit. Ubi cum cuncta sibi prosperè successissent, lubricos carnis motus fortiùs cohibere decernens; ad ordinem *Carthusiensem*, Domino disponente, transivit. Cúmque se benignum ibidem cunctis & affabilem, religiosa gravitate servata, exhiberet; modico elapso tempore, totius domus effectus est procurator. Intereà cùm illustris *Anglorum* Rex *Henricus*, domum quandam *Carthusiensis* ordinis

dinis in *Anglia* construxisset; qui viri Dei promotionem ardenti desiderio sitiebat; vix precibus obtinuit, ut ad regimen illius domus animum ejus inclinaret. Cúmque ad Prioratus officium vocatus fuisset; priorem sanctitatem indies studuit ampliare: unde Regis gratiam, qui frequenter ejus colloquio fruebatur, sanctæ conversationis merito non mediocriter obtinebat. Tenuerat autem Rex Ecclesiam *Lincolniensem* in manu sua, per multos annos, pastoris solatio viduatam: quem volens excessum redimere, honestè procuravit, ut per electionem vir prædictus ad illius ecclesiæ regimen vocaretur. Quo facto, cùm viro Dei electio denunciata fuisset, respondit, quod Pontificalis officij non susciperet dignitatem: nisi sibi priùs, de communi *Lincolniensis* ecclesiæ Canonicorum consensu & de licentia *Chartusiensis* Prioris constaret. Cúmque super his sufficienter fuerat satisfactum, Decanus *Lincolniensis* cum majoribus ecclesiæ, ad Dei virum accessit; qui inter prima colloquia sic eorum sibi gratiam conciliavit, ut eum pastorem & Patrem spiritualem sinceræ devotionis optarent effectu. Sed ut illi certiùs eorum consensus innotesceret, ibi eum denuò elegerunt: & tunc primò consensit. Tandem verò, cùm consecrationis munus suscepisset, prima noctis quiete, qua in Episcopatu membra sopori dedisset, pòst devotas orationes, audivit vocem dicentem sibi: *Egressus es in salutem populi tui, & in salutem cum Christo tuo.* 1200.

COnsecratus autem Dei servus *Hugo*, ecclesiam suam adeò meritorum titulis illustravit; ita populum sibi commissum verbis informavit & exemplis; ut episcopi nomen sibi rectè competere declararet. Atque in ecclesia Cathedrali electas collocando personas; vivis ex lapidibus Deo habitaculum construxit. Potestatis autem secularis in rebus Ecclesiæ sævientis impetus adeò constanter elidere consuevit; ut & rerum & corporis sui periculum contemnere videretur. In quo & adeò profecit, quòd & jura revocavit amissa; & ecclesiam suam à servitute gravissima liberavit. Præterea vir sanctus domos Leprosorum, per quas transitum faciebat, ingredi consuevit; & viros omnes leprosos, quantumcúmque deformes, osculari, & largas eleemosynas conferre solebat. Unde bonæ memoriæ *Willielmus* ejusdem ecclesiæ Cancellarius, volens experiri, utrùm propter hoc elatio tangeret animum viri, dixit ad eum: *Martinus* leprosum osculando sanavit, vos leprosos, quos osculamini, non sanatis. Cui Episcopus incontinenti respondit: Osculum *Martini* carnem Leprosi sanavit: osculum verò Leprosi animam meam sanat. In mortuis sanè sepeliendis tam diligens humanitatis obsequium exhibere consueverat, ut nullum mortuum præteriret, cujus sepulturæ ministerium sibi competens videretur. Accidit autem quodam tempore, dum vir sanctus circa gregis sui curam vigilans, Parochias visitaret; & ad villam quandam *Alcmundeberi* nominatam perveniret; parentes cujusdam Infantis, ipsum parvum penè exanimem deferentes, auxilium pontificis lachrymabiliter postulabant. Episcopo vero requirenti quid vellent, mater pueri respondit: Iste parvulus filius noster, partem cujusdam laminæ ferreæ habentem in longitudine & latitudine plusquàm pollicem unum, manu recepit, & more parvuli ad os mittens, deglutivit: quæ gutturi ejus firmiter adhærens, puerum mori compellit. Misit itaque te Dominus, Pater sancte, ut filium nostrum nobis restituas in ultimo vitæ articulo palpitantem. Quem respiciens Episcopus, guttur ejus tangens, benedixit, insufflavit, & crucis charactere signavit ac dimisit. Cúmque parentes parùm ab Episcopo recepissent, ferrum continuò sanguinolentum de gutture ejus exilivit: & sanatus est puer ex illa hora. Alio quoque tempore, dum vir sanctus per villam quæ *Cestrehunte* appellatur, transitum faceret; supplicaverunt eum parentes cujusdam furiosi, qui per tres hebdomadas sine vinculis detineri non potuit, ut eum visitare, & ei benedicere dignaretur. Quo audito, vir sanctus ex equo desiliens, ad furiosum accessit. Erat autem caput ejus ligatum ad postem, manus verò ejus & pedes hinc inde ad paxillos. Episcopus aqua benedicta à se facta, infirmum linguam emittentem & quasi ipsum deridentem, aspersit; & Evangelium, *In principio erat verbum*, super furiosum legit; benedictionem dedit & recessit. Quo recedente, cæpit ægrotus dormitare, & evigilans illicò restitutus est pristinæ sanitati. Circa illud tempus Pius pontifex in die Parasceves, cum esset *Lincolniæ*, & ad fabricam Matricis ecclesiæ, quam nobiliter à fundamentis extruxerat, lapides & cœmentum humeris suis in quodam cophino (sicut sæpiùs consueverat) ferret; claudus quidam ex utraque parte, duobus innixus baculis, totis visceribus desiderare cæpit eundem cophinum deferre: sperans quòd per merita beati viri sanitatem esset recepturus. Tandem à magistro operis dari sibi cophinum impetravit, in quo lapides & cœmentum cum suis baculis ferre cæpit. Elapsis verò

Virtutes sancti Hugonis.

rò

1200. rò paucis diebus, unum dimisit baculum, ac deinde reliquum; & post modicum temporis, sanus & erectus, nullo suffultus baculi adminiculo, eundem cophinum, ad opus ecclesiæ deportabat. Quem cophinum cum esset sanus adeò dilexit, ut à se separari nulla ratione sustineret. Alio quoque tempore accidit in eadem civitate, quod civis quidam in tantam incidit amentiam; quòd octo viri fuerunt ad ipsius custodiam deputati. Qui in vinculis detentus, tanto agebatur furore; quòd uxorem & liberos proprios minabatur dentibus laniare. Tandem in biga ligatus, ad virum Dei adductus est. Quem cum inspexisset Episcopus, statim aqua benedicta illum aspersit; & spiritum malignum adjuravit, ut ab eò exiret, ipsumque ulteriùs non vexaret. Æger verò incontinenti, morienti similis corruit in terram; super quem vir sanctus aquam benedictã in magna quantitate effudit; statimque furiosus surrexit, & manus ligatas ad cœlum erigens, Deo & beato Pontifici gratias egit; & illicò vinculis solutis, sanus recessit. Quædam matrona *Lincolniæ* duos habuit filios; quorum alter dum adhuc puer esset, in dexero latere tumorem habuit grandem; de cujus salute mater desperans, sanctum Episcopum adiit, & ut ei benediceret, impetravit. Ille verò super locum morbi manus posuit, & dimisit. Quo facto, ita tumor subitò sedatus est; ut ab illa hora parvum non ampliùs vexaverit; nec ulteriùs mater tumorem viderit. Alio tempore contigit, ut alius ejusdem Matronæ filius Ictericiam desperabiliter pateretur; illa autem prioris memor refugij, & hunc benedicendum sancto Episcopo præsentavit: qui accepta benedictione, infra triduum est pristinæ restitutus saluti.

Mors sancti Hugonis.

SAnctus *Hugo* Episcopus, completo in Episcopatu anno decimo quarto; à *Chartusia* principali ejusdem ordinis domo (visitatis ex longo desiderio Priore & fratribus ejusdem domus) in *Angliam* rediens, in urbe *Londinensi* apud Vetus templum, quartanis febribus cæpit graviter ægrotare. Venit ergò ad eum Rex *Johannes*, ut eum visitaret: sed antequàm recederet, ad viri Dei prædicationem testamentum ipsius confirmavit; & in Domino promisit, quòd de cætero rata haberet testamenta rationabilia Prælatorum. Cúmque indies languor ingravesceret, nunquam alicujus consilio, cilicium quo jugiter utebatur, ad horam permodicam deponere voluit: sed usque ad mortem magis *Chartusiensis* ordinis rigorem observare decernens; tandem, vocante Domino, fœliciter ab hac vita migravit ad Dominum. Cúmque viri sancti corpus à civibus *Londinensibus* deferretur apud *Lincolniam* tumulandum; mirabile dictu, accidit, quòd cum cerei in exitu Civitatis ante corpus fuissent accensi, per quatuor dies jugiter arserunt, ita quòd non fuit hora in qua lux in aliquo cereorum non fuisset: licèt tempus, ex aëris intemperie, multoties esset vento & pluvia turbulentum. Unde dubium non est, quin Dominus animæ ipsius lucem præparaverit perpetuam: qui pro corporis veneratione non permisit temporale lumen extingui. Obiit autem servus Dei *Hugo Lincolniensis* Episcopus, anno verbi incarnati Millesimo, Ducentesimo; decimo quinto Kalendas Decembris.

Ut corpus sancti Hugonis *delatum sit* Lincolniam *ad tumulandum.*

COnvenerunt intereà ad colloquium apud *Lincolniam*, Rex *Anglorum Johannes* & Rex *Scotorum Willielmus*; cum universa nobilitate tam cleri quàm populi utriusque regni, undecimo Kalendas Decembris. Ubi Rex *Johannes*, contra consilium multorum intravit Civitatem intrepidus, quòd nullus antecessorum suorum attentare ausus fuerat: perveniénsque ad Ecclesiam Cathedralem, obtulit calicem aureum super altare sancti *Johannis Baptistæ*, quod est in novo opere, à sancto præfato à fundamentis mirabiliter fabricato. Et eodem die, convenerunt ipse & Rex *Scotorum* extra civitatem in montem arduum; & ibi in conspectu omnis populi, *Willielmus* Rex *Scotiæ* fecit homagium Regi *Johanni*, de omni jure suo; & posteà juravit ei fidelitatem, super Crucem *Huberti Cantuariensis* Archiepiscopi; de vita & membris & honore terreno, contra omnes homines; coram cunctis magnatibus Regni. Et eodem die, perlatum est ibidem, corpus sanctissimi *Hugonis* Episcopi tumulandum: cui occurrentes Reges memorati & tres Archiepiscopi, *Hubertus* videlicet *Cantuariensis*, *Gaufridus Eboracensis*, & *Bernardus Raguensis*, cum tredecim Episcopis, Comitibus & Baronibus, & clericis infinitis; corpus sanctissimum susceperunt. Quod ipsi Reges cum Comitibus & cæteris principibus portaverunt in humeris suis, usque ad atrium Cathedralis ecclesiæ. Ad ostium autem Ecclesiæ susceperunt illud Archiepiscopi præfati & Episcopi: & sic per ministerium Prælatorum perlatum est usque in Chorum, ubi est honorificè pernoctatum. Solebat autem Pontifex sanctus, dum viveret, in mortuis sepeliendis tam diligens humanitatis officium exhibere; ut nullum mortuum præteriret, cujus sepulturæ ministerium sibi competens videretur. Unde Dominus qui novit retributione condigna justorũ merita remunerare; tam honorabilem

rabilem ei exhibuit sepulturam, ut honorem illum retribuisse supradicto merito videatur. 1200.
Ante sanè viri Dei sepulturam, dum pro eo exequiæ mortuorum agerentur; & ipse more Pontificum discooperta facie jaceret, mitram habens in capite, chirothecas in manibus, annulum in digito, cum cæteris pontificalibus ornamentis; miles quidam Canonicis Ecclesiæ notissimus, cujus brachium cancer adeò corroserat, quòd jam os carne nudatum apparebat, idem miles brachium suum super corpus Episcopi posuit, & faciem ejus gratia curationis frequenter cum lacrymis tetigit: statimque ei à Domino, meritis sancti sui, restituta est miserabiliter brachij sui tam caro quàm cutis. Unde miles Deo & sancto Præsuli gratias agens se sanum Decano Ecclesiæ aliisque viris fide dignis sæpiùs præsentavit. Eadem hora, mulier quædam quæ per septennium ex uno oculo cæca fuerat; videntibus cunctis & admirantibus, visum recepit. Eadem hora, quidam bursarum incisor, in compressione illa & tumultu populari, qui circa dei famulum concurrebat, crumenam cujusdam mulieris incidit: sed cum per merita beati pontificis, qui se non mortuum sed vivum ostendit, ambæ manus ejus cohiberentur, & digiti furis nefandi, volis manuum illius firmiter constringerentur; projecit furtivam rem, quam retinere non potuit, in pavimentum ecclesiæ, & hominis furiosi similitudinem assumens, omni populo factus est in derisum. Sicque postquàm à spiritu maligno diutiùs agitaretur, tandem ad se reversus, stetit immobilis, & acriter flere cœpit; cunctisque audientibus, turpissimam sui sceleris offensam audire volentibus denudavit. Tandem cum aliud non haberet refugium, conversus ad Clerum dixit: Misereminі mei, miseremini mei, saltem vos amici Dei. Abrenuncio enim Sathanæ & operibus ejus, quibus huc usque deservivi; & orate pro me ad Dominum, ne me pœnitentem confundat, sed mecum potiùs misericorditer agat. Et continuò facta oratione ad Dominum pro eo; soluta sunt vincula Sathanæ, quibus manus ejus constrictæ fuerant: & sanus effectus, Deo & sancto præsuli gratias egit.

Sepultura sancti Hugonis.

VIgiliis autem circa corpus Pontificis ritè celebratis, cùm dies crastinus illuxisset; Archiepiscopi cum episcopis memoratis, corpus sanctissimũ post missarum solemnia, in Ecclesia nova, quam ipse à fundamentis construxerat in honorem Dei genetricis *Mariæ*, juxta altare sancti *Johannis Baptistæ* decenter tradiderunt. Illud verò officium tam diligenter exequi studuerunt; ut videretur divinitùs ordinatum, quòd propter hoc specialiter convenissent. Sepultus est autem octavo Kalendas Decembris; ad cujus tumbam divina non desinunt celebrari miracula; si cum fiducia à quoquam requiratur. Nam post gloriosam viri Dei sepulturam, puer quidam de partibus *Lincolniæ* per quindecim dies ægrotans, invalescente morbo, pervenit ad mortem; cujus corpus adeò repentè diriguit, ac si per dies multos mortuum extitisset. Quo visu, mulier quædam accedens, oculos clausit; & membra mortuorum more disposuit. Cúmque sub hoc schemate, à tempore Gallicantus usque ad diluculum jacuisset; mater, cujus fides inter lachrymas cum filio extincta non fuerat, cum multa fiducia ad corpus accessit, acceptis candelis faciendis idoneè, puerum in omni dimensione mensurare cæpit. Quo facto, fiducialiter cum lachrymis dixit: Etiam si sepultus esset filius meus, posset illum Dominus restituere per merita sancti *Hugonis*. Crescente verò die, fecerunt orationes & eleemosynas pro anima parvi; & miserunt ad vocandum sacerdotem ad funus, matre jugiter reclamante. Sed antequàm presbyter vocatus venisset, mater circa filii salutem sedula, parvum vivum repperit; Deúmque & beatum Præsulem, cujus meritis hoc miraculum adscribebat, magnificare non cessavit. Hæc pauca de multis de vita viri Dei expressa, ad alia tendentibus sufficiant. Hac tempestate, *Gilo* de *Branse* consecratur in Episcopum *Herefordensem*, octavo Kalendas Octobris, apud *Westmonasterium*. *Maugerus* factus est Episcopus *Wigorniensis*, *Johannes* de *Grim*, *Norwicensis*.

De quinque Lunarum apparitione.

EOdem mense, paulò ante Nativitatem Dominicam, apparuerunt de nocte quinque lunæ in cœlo, circa primam Vigiliam noctis: Prima apparuit in Aquilone, secunda in Meridie, tertia in Occidente, quarta in Oriente, quinta apparuit in medio illarum quatuor Lunarum, habens secum stellas multas; quæ cum stellis suis circuibat quinquies vel ampliùs, præfatas quatuor Lunas. Hæc autem apparitio multis videntibus & admirantibus, quasi per spacium unius horæ facta est.

Ut Rex Anglorum & Regina apud Cantuariam coronam portaverint.

ANno gratiæ, M. C C. I. Rex *Anglorum Johannes*, celebravit Natale Domini apud *Guildeford*; ubi multa militibus suis festiva distribuit indumenta. *Hubertus* verò *Cantuariensis* Archiepiscopus, quasi cum Rege à pari cõtendens, eodem modo fecit apud

1201. *Cantuariam*; unde Regis animum non mediocriter ad indignationem commovit. Deinde in *Northanhumbriam* Rex profectus, maximam pecuniæ summam à comprovincialibus Regionis illius extorsit. Reversus itaque *Cantuariam* Rex cum Regina sua, die Paschæ proximè sequenti, coronati sunt ambo ibidem; ubi Archiepiscopus *Cantuariensis* copiosas eis, ne dicam superfluas, ministravit expensas. Sequenti posteà Dominicæ Ascensionis die, apud *Theokesberi* generale proposuit edictum; ut Comites & Barones & omnes qui militare servitium ei debebant, parati essent ad *Portesmuthe*, cum equis & armis, ad transfretandum cum eo ad partes transmarinas in die Pentecostes jam instante. Veniente autem die statuto, multi impetratâ licentiâ remanserunt, dantes Regi de quolibet scuto duas Marcas argenti.

Magister Simō *de* Churnai.

IPsis quoque diebus, quidam magister *Parisiensis* natione *Francus*, nomine *Simon*, cognomento *Churnai*; ingenio capacissimus & memoria tenacissimus, cum per decennium scholas Artium nobilissimè rexisset, utpote in trivio & quadrivio, id est in septem liberalibus artibus peritissimus, se contulit ad Theologiam; in qua cum paucos annos desudasset, adeò profecit, quòd dignissimè cathedram ascendit magistralem. Legit igitur subtiliter valdè, & subtiliùs disputavit; quæstiones difficillimas & inauditas solvendo, & eleganter dilucidando: Tot habuit auditores, quot amplissimum palatium potuit continere: una igitur dierum cùm nimis profundis rationibus in medium propositis, de Trinitate, subtilissimè disputasset, & dilata fuisset determinatio usque in crastinum; omnes Theologi scholares in civitate præmuniti ad audiendum tot quæstionum inexplicabilium solutiones, ad ipsius famosam scholam certatim ac catervatim confluxerunt. Determinavit igitur magister omnes prætactas quæstiones; & quæ videbantur omnibus inenodabiles, tam dilucidè, tam eleganter, tam catholicè, ut omnes auditores redderet stupefactos. Et post determinationem accesserunt quidam ipsius familiariores, & ad discendum avidiores, postulantes à magistro, ut eò dictante, quæstiones literis commendarent: dixerunt namque indignum esse & jacturam irrestaurabilem, si memoria tantæ scientiæ deperiret. Quibus ipse elatus, & maior sibi se, ait oculis sublevatis, & temerè solutus in cachinnum, *O Jesule, Jesule, quantum in hac quæstione confirmavi legem tuam & exaltavi: profectò si malignando & adversando vellem, fortioribus rationibus & argumentis scirem illam infirmare, & deprimendo improbare.* Et hoc dicto, elinguis penitùs obmutuit, non tantùm mutus, sed idiota & ridiculosè infatuatus, nec posteà legit vel determinavit, & factus est in sibilum & derisum omnibus, qui hoc audierant. Vir igitur intra biennium didicit literas cognoscere, & ultione aliquantulum mitigata; à filio suo quodam diligenter edocente, vix potuit *Pater noster* & *Symbolum* discere, retinere & balbutiendo pronunciare. Hoc igitur miraculum multorum scholarium suppressit arrogantiam; & jactantiam refrænavit. Hæc vidit magister *Nicolaus* de *Fulij*, vir magnæ authoritatis; qui posteà Episcopus *Dunelmensis* factus fuit; ex cujus relatu & certo testimonio hæc literis commendavi, ne vetustas tantùm miraculum aboleret, eodem Episcopo suadente. Et est sermo omni acceptione dignissimus.

Rex Johānes *cum Regina in* Normanniam *transfretavit.*

CElebrata igitur apud *Portesmuthe* solemnitate Pentecostes, Rex cum Regina sua in crastino naves ascenderunt; & licèt cum labore, in *Normanniam* tandem applicuerunt. Deinde conveniunt ad colloquium Reges *Anglorum* & *Francorum* prope insulam *Andeliaci*; & pacificè convenit inter eos. Et post triduum, Rex *Johannes* ad petitionem Regis *Francorum* venit *Parisios*; & ibi in Palatio Regis hospitatus est; Rege *Francorum* se aliò recipiente. Et cùm ibi honorificè, & ut Regem decebat, esset receptus; inde recedens venit ad *Chinonem*. Eodem tempore, ut pax inter Reges firmior haberetur; statutum est & scriptis confirmatum, quòd si Rex *Francorum* pacem in aliquo violaverit prælocutam, Barones de Regno *Francorum*, quos Rex fidejussores invenerat, soluti essent à fidelitate ejus; & venirent ad Regem *Anglorum* ad impugnandum Regem *Francorum*, & compellendum eum ad pacem prælocutam. Eodem modo factum est in parte Regis *Anglorum*. Hoc anno horrendæ tempestates, tonitrua, coruscationes, grandines & pluviarum inundationes, mentes hominum concusserunt; & damna multa in locis plurimis intulerunt. Circa dies istos, ad instantiam *Innocentij* Papæ, data est quadragesima pars redditúum omnium ecclesiarum, ad subveniendum *Terræ Promissionis*; & tam magnates quàm plebeii, qui Crucis signaculum deposuerant, districtione Apostolica resumere sunt compulsi.

Anno

1202.

ANno gratiæ M.CC.II. Rex *Anglorum Johannes*, celebravit Natale Domini apud *Argentonium* in *Normannia*; & in quadragesima sequente habitum est colloquium inter Reges *Francorum* & *Anglorum* juxta Castellum de *Guletune*; ubi Rex *Francorum* contra Regem *Anglorum* mortali armatus odio, præcepit indignanter, quatenùs incontinenti redderet *Arthuro* comiti *Britanniæ*, universas terras quas tenebat in partibus transmarinis; *Normanniam* videlicet, *Turonicam*, *Andegaviam* & *Pictaviam*; multáque alia exegit ab eo, quæ Rex *Anglorum* se minimè facturum respondit. Itaque colloquium cùm successus non haberet; die sequenti Rex *Francorum* subitò irruit in Castellum de *Butavant*, cum impetu militari; & illud solo tenùs subvertit. Inde progrediens, cepit in manu forti villam de *Augi*, cum Castello de *Limis*; & alia Castella quàm plurima. Castellum de *Radepunt*, per dies octo obsedit; sed Rege *Anglorum* superveniente, confusus recessit. Post dies paucos acies suas ad *Gurnai* convertit; & fracto stagno per impetum aquarum, maximam murorum partem, qua villa cingebatur, prostravit: unde fugientibus cunctis, qui in villæ præsidio erant constituti, sine omni contradictione Rex *Francorum* villam intravit, & eam subjugavit. Reversúsque *Parisios*, *Arthurum* sub tutoribus deputavit; tradens ei milites ducentos de Regno *Francorum*; qui cum illo hostiliter irent in *Pictaviam*, ut bellicis incursionibus Regiones illas *Arthuro* subjugarent. Illis autem pomposo tumultu progredientibus, nunciatum est eis, Reginam *Alienor* in castello quod *Mirebellum* dicitur, paucorum stipatam præsidio commorari. Qui communi omnium deliberatione furoris sui impetum illùc convertentes, castellum obsidione vallaverunt. Quod nullo defensorum munimine resistente, ad deditionem compulerunt. Turrem verò in qua *Alienor* Regina cum paucis armatis sese receperat, non poterant obtinere. Obsidione igitur in orbem Turris disposita; venerunt ibi in auxilium *Arthuri* omnes *Pictaviæ* primates & nobiliores milites; & præcipuè Comes de *Marchia Hugo*, cognomento *Brunus* (qui Regi *Anglorum* publicus erat inimicus, propter *Isabel* Reginam; quam idem Comes per verba de præsenti in suam receperat, antequam Regi *Anglorum* desponsaretur) & sic grandem exercitum confecerunt nec cessaverunt insultus acerrimos facere, ut quantociùs desiderata victoria potirentur.

Discordia inter Reges Francorum *&* Anglorum.

REgina verò in arcto posita, nuncios ad Regem, qui tunc temporis in *Normannia* erat, sub celeritate direxit; rogans obnixiùs & obtestans, ut pietatis obtentu, matri succurreret desolatæ. Quo audito, Rex cum festinatione in manu potenti die noctúque spatium prætervolans itineris longioris; citiùs quàm credi fas est, ad *Mirebellum* castrum pervenit. Quod cùm *Francigenæ* cum *Pictaviensibus* cognovissent, exierunt obviàm Regi, pomposo congressu cum ipso pugnaturi. Sed cum dispositis aciebus, hinc inde concurrissent; Rex superbis eorum conatibus viriliter resistens, omnes in fugam coëgit. Atque tam pernici cursu equorum fugientibus institit inimicis, ut unà cum illis Castellum intraret. Factus est autem intra præfati ambitum castri conflictus durissimus; sed virtute *Anglorum* laudabili in brevi finitus. Nam in illo conflictu capti sunt ducenti milites Regni *Franciæ*; & cum ipso *Arthuro* omnes nobiles *Pictavienses* & *Andegavenses*; ita quòd nec unus pes ex omnibus evasit, qui possit redire & casum aliis indicare. Ligatos igitur captivos in compedibus & manicis ferreis, vehiculisque bigarum impositos; novo genere equitandi & invisitato, Rex partim transmisit in *Normanniam*, partim in *Angliam*; ut castris fortioribus detrusi, absque metu evasionis servarentur. *Arthurus* verò apud *Falesiam* sub custodia vigilanti remansit.

Admiranda victoria Regis Johannis *apud* Mirebellum.

CUm hæc apud castrum *Mirebellum* agerentur, Rex *Francorum* cum exercitu copioso ad Turrem de *Archis* se contulit; illámque obsidione vallavit. Dispositis igitur in gyrum Rex machinis suis, per dies quindecim Petrariarum usu & Balistarum, muros dissolvere laboravit. Obsessi è contrario viriliter resistentes; crebra lapidum & telorum emissione hostes longiùs arcere institerunt. Sed cum tandem de captione *Arthuri* sociorúmque ipsius rumor ad aures Regis *Francorum* pervolasset; sub maxima celeritate ab obsidione furibundus recessit. In quo recessu sibi obvia quæque conterendo simul & igne comburendo consumpsit; virorum religiosorum monasteria flammis discurrentibus, in favillas redegit. Deinde *Parisios* veniens residuum anni illius imbellis peregit.

Rex Francorum *obsidionem castri de* Archis *cum dedecore reliquit.*

ELapso deinde aliquo tempore, Rex *Johannes* ad castrum *Falesiæ* veniens; fecit sibi *Arthurum* nepotem suum præsentari. Qui cum esset coram eo adductus, cæpit eum Rex blandis alloqui verbis, & multos honores promittere; exhortans ut à Rege *Francorum* recederet, & sibi ut Domino & avunculo fideliter adhæreret. *Arthurus* verò

Arthurus *comes Britanniæ moritur.*

1203. stulto usus consilio, Regi cum indignatione & comminatione respondens; exegit ut redderet sibi regnum *Angliæ*, cum terris omnibus, quas Rex *Richardus* habuit in possessione sua, die qua decessit. Et quia hæc omnia sibi jure hæreditario debebantur; affirmavit cum juramento, quòd nisi celeriùs sibi jam dicta omnia restitueret, nunquam diutina pace frueretur. Audiens autem hæc Rex *Johannes*, perturbatus est valdè; præcepitque ut *Arthurus* apud *Rothomagum* mitteretur; & ibi in arce nova retrusus, sub arctiori custodia servaretur. Sed non multò pòst, idem *Arthurus* subitò evanuit; modo ferè omnibus ignorato; utinam non ut fama refert invida. Eodem anno, cum *Innocentius* Papa ad expeditionem *Terræ sanctæ*, ut dixit ad occultandam suam avaritiam; infinitam pecuniam ab ordine *Cisterciensi* proposuisset extorquere; à beata Virgine correptus, ab exactione cessavit, timore percussus. Generaliter verò per *Angliam*, quadragesimam partem pecuniarum redituum mandaverat erogari, ad iter Cruce signatorum. His temporibus obiit vir nobilis *Willielmus* de *Stutevilla*. Eodem anno *Johannes* veniens in *Angliam*, apud *Cantuariam* coronatus est, per manum *Huberti Cantuariensis* Archiepiscopi; decimo octavo Kalendas Maij, & illicò in *Normanniam* transfretavit. Quò cum pervenisset, increbuit opinio per totum Regnum *Francorum* de morte *Arthuri*, & per omnes regiones transmarinas: adeò quidem ut Rex *Johannes* suspectus haberetur ab omnibus, quòd illum manu propria peremisset. Unde multi animos avertentes à Rege; semper deinceps, ut ausi sunt, nigerrimo ipsum odio perstrinxerunt.

De Assisa panis secundum diversum pretium frumenti.

EOdem anno, Rex fecit generaliter acclamari, ut legalis assisa panis inviolabiliter sub pœna Collistrigiali observaretur. Quæ probata fuit per pistorem *Gaufridi* filij *P.* Justiciarij *Angliæ*, & pistorem *R.* de *Thurnam*; ita quòd pistores poterint sic vendere, & in quolibet quarterio lucrari tres denarios; exceptis brennio & duobus panibus ad furnarium, & quatuor servientibus, quatuor obolos, duobus garcionibus, unum quadrantem, & in sale obolum, & in gesta obulum, & in candela quadrantem, & in busca tres denarios, & in buletello obolum. Quando frumentum venditur pro sex solidis, tunc ponderabit panis de quadrante, albus & benè coctus, sex decim solidos de viginti lora: & panis de toto blado, debet esse bonus & benè coctus, ita quòd nihil subtrahatur, & ponderabit viginti quatuor solidos. Quando frumentum venditur pro quinque solidis & sex denariis, albus panis ponderabit viginti solidos, & de toto blado viginti octo solidos. Quando frumentum venditur pro quinque solidis, albus panis ponderabit viginti quatuor solidos; & panis de toto blado triginta duos solidos. Quando frumentum venditur pro quatuor solidis & sex denariis; albus panis ponderabit triginta duos solidos, de toto blado quadraginta duos solidos. Quando frumentum venditur pro quatuor solidis, albus panis ponderabit triginta sex solidos, de toto blado quadraginta sex solidos. Quando frumentum venditur pro tribus solidis & sex denariis, albus panis ponderabit quadraginta duos solidos, de toto blado quinquaginta quatuor solidos. Quando frumentum venditur pro tribus solidis, albus panis ponderabit quadraginta octo solidos, de toto blado sexaginta quatuor solidos. Quando frumentum venditur pro duobus solidis & sex denariis, albus panis ponderabit quinquaginta quatuor solidos, de toto blado sexaginta & duodecim solidos. Quando frumentum venditur pro duobus solidis, albus panis ponderabit sexaginta solidos, de toto blado quatuor libras. Quando frumentum venditur pro octodecim denariis, albus panis ponderabit sexaginta & septendecim solidos, de toto blado quatuor libras & octo solidos. Et hoc per totum regnum est proclamatum.

ANno gratiæ M.CC.III. *Johannes* Rex *Angliæ* celebravit Natale Domini apud *Cadomum* in *Normannia*: ubi postpositis incursionibus bellicis, cum Regina epulabatur quotidiè splendidè; somnósque matutinales usque ad prandēdi horam protraxit. Peracta deinde solemnitate Paschali, Rex *Francorum* magno exercitu congregato, cepit plurima Castella Regis *Anglorum*: quorum quædam solo tenùs complanavit, fortiora autem integra reservavit. Venientibus denique ad Regem nunciis, & dicentibus: Rex *Francorum* terram vestram hostiliter ingressus, cepit jam illa & illa Castella, & Castellanos vestros caudis equorum turpiter alligatos abducit, atque de rebus vestris pro libitu suo sine contradictione disponit. Rex *Johannes* tale dedit responsum: *Sinite illum facere, ego quicquid modò rapit, unâ die recuperabo.* Sic nec isti nec alij sibi similia denunciantes, aliud habere potuerunt responsum. Comites verò & Barones

Magnates Angliæ *Regē* Johannem *in* Normannia *deseruerunt.*

&

1203.

& alij de Regno *Angliæ* nobiles, qui ei eatenùs fideliter adhæserant, talia audientes, ejúsque desidiam incorrigibilem intelligentes; impetrata licentia, quasi illicò reversuri, remearunt ad propria; Rege cum paucis admodum militibus in *Normannia* derelicto. *Hugo* de *Gurnai* castellum de *Monte forti* (quod Rex *Johannes* cum toto honore illi præfato *Hugoni* contulerat) Regi *Francorum* reddidit; & clàm de nocte ipsius milites introduxit: sicque Domini sui ligij fidelitate spreta, ad Regem *Franciæ* convolavit. Rex *Anglorum* intereà apud *Rothomagum* morabatur securus: ita quòd ab omnibus diceretur ipsum fore sortilegiis vel maleficiis infatuatum; hilarem cunctis inter tot damna & opprobria, exhibebat vultum, ac si nihil sibi deperiisset. Intereà Rex *Francorum* ingentibus copiis collectis, venit ad villam de *Ruil* nobile castellum; & illud cuneis militaribus circumcinxit. Sed machinis in orbem dispositis, antequàm insultum aliquem inciperet, *Robertus* filius *Walteri* & *Saerus* de *Quinci* nobiles, in quibus castri illius custodia commissa fuerat; ipsum castrum Regi integrum reddiderunt: & sicut de castro illo non erat contritus minimus lapillus, ita de capitibus defendentium non periit minimus capillus. Unde Rex *Francorum* contra eos graviter iratus, jussit vinculis arctissimis illos constringi; & apud *Compendium* sub arcta custodia deputari: ubi turpiter usque ad gravissimam redemptionē sunt detenti. Deficiente igitur in *Normannia* & in aliis terris transmarinis, omnimoda defensione; Rex *Francorum* per diversas regiones liberè & sine contradictione discurrens, castella plurima sub sua potestate recepit. Obsedit etiam eò tempore, castellum optimum de *Rupe Andeliaci*, quod Rex *Richardus* à fundamentis construxerat; sed probitate *Rogeri* de *Lasci* & fidelitate incomparabili, cui castri illius tutela commissa fuerat; in illa obsidione parùm profecit; nisi quòd obsessis egressum denegans, subsidium vitale illis subtraxit. Dum hæc sic agerentur, *Normannigenæ* quidam à Rege *Anglorum* penitùs recesserunt; quidam ei fictè adhæserunt.

Rex Johānes à magnatibus maximam pecuniam vi extorsit.

VIdens tandem Rex *Johannes* defectum suum, seséque omni militari subsidio destitutum; naves sub celeritate conscendit, & in die Sancti *Nicolāi* apud *Portesmuthe* applicuit. Deinde in Comites & Barones occasiones prætendens, quòd ipsum inter hostes reliquerant in partibus transmarinis; unde Castella & terras suas pro eorum defectu amiserat; cepit ab eis septimam partem omnem mobilium suorum: nec etiam ab hac rapina in ecclesiis Conventualibus vel parochialibus manus coërcuit violentas. Siquidem habuit hujus rapinæ executores in rebus Ecclesiasticis scilicet *Hubertum Cantuariensem* Archiepiscopum: in rebus autem laicis, *Gaufridum* filium *Petri Angliæ* Justiciarium; qui in executione jam dicta, nulli pepercerunt. Rex verò *Francorum*, cùm Regem *Anglorum* à partibus transmarinis recessisse cognovisset; venit in fortitudine gravi ad singulas Civitates & Castella terrarum prædictarum, ostendens Civibus & Castellanis se à domino suo fore derelictos. Proposuit etiam se principalem esse dominum illarum Regionum: quas si jam Rex *Anglorum* per ignaviam deseruerit; ipse quod suum erat, videlicet principale dominium, sibi indemne voluit reservari. Unde amicabiliter supplicavit, ut ipsum in Dominum reciperent, dum alium non haberent: Quòd si hoc gratanter facere voluissent, affirmavit cum juramento, quòd si contra eum certamen inirent, & ipse eos hostiliter subjugaret; omnes patibulo suspenderet, aut illos vivos decoriaret. Tandem pòst multas hinc inde disceptationes consenserunt unanimiter, ut darent obsides Regi *Francorum* pro unius anni induciis: quibus evolutis, si à Rege *Anglorum* succursum non haberent; ipsum deinceps ut Dominum recognoscerent, Civitatésque ei redderent & Castella. Et his ita gestis Rex *Francorum* ad propria remeavit.

Promotio Willielmi Lincolniēsis *Episcopi.*

EOdem anno, magister *Willielmus* ecclesiæ *Lincolniensis* Præcentor & Canonicus; ejusdem Ecclesiæ consecratus est Episcopus, in die Sancti *Bartholomæi* Apostoli apud *Westmonasterium*, à *Willielmo Londoniensi* Episcopo, *Gileberto Roffensi* Episcopo appellante, sed non opponente: Archiepiscopus enim *Cantuariensis Hubertus*, jacebat tunc gravi infirmitate detentus.

Militaria auxilia Regi Anglorum *generaliter concessa.*

ANno gratiæ, M. CC. IV. Rex *Johannes* Natale Domini celebravit apud *Cantuariam*, *Huberto Cantuariensi* Archiepiscopo omnia necessaria festivitati Regiæ ministrante. Deinde in crastino Circumcisionis covenerunt ad colloquium apud *Oxoniam* Rex & magnates *Angliæ*: ubi concessa sunt Regi auxilia militaria, de quolibet scuto scilicet duæ marcæ & dimidia. Nec etiam Episcopi & Abbates, sive ecclesiasticæ personæ, sine promissione recesserunt.

1204.

De oleo imaginis Genetricis mirabiliter incarnato.

EOdem anno, feria tertia ante Paschalem solemnitatem, contigit miraculum omni laude dignissimum, de oleo imaginis matris Dei apud *Sardenai* in hunc modum. Accidit in carcere militum *Christianorum* in Castro *Damasceno*; quòd miles quidam extraheret de armario suo fiolam unam, in qua posuerat de oleo illo quod de iconia Dei Genetricis apud *Sardenai* distillat. Sed cùm diligenter fiolam illam inspexit, in qua oleum resposuerat lucidissimum & velut aquæ fontis perspicuum; apparuit in ea oleum incarnatum, sed in duas partes divisum. Hærebat namque jam pars olei in inferiori parte fiolæ, & altera superiori. Miles autem accipiens cultellum suum, voluit conjungere partem superiorem cum inferiori: sed continuò ut acies cultelli oleum illud incarnatum tetigit, videntibus capellanis militibúsque captivis & cæteris universis, guttæ sanguinis inde cunctis admirantibus effluxerunt. Et quoniam plerique de hac matris Dei imagine veritatem ignorant; dignissimum est ut quam habuit originem, ad laudem ejusdem matris Dei nescientibus referamus.

De initio memoratæ imaginis & quibusdam miraculis ejusdem.

FUit apud *Damascum* metropolim *Syriæ* civitatem venerabilis quædam matrona; quæ sanctimonialis habitum suscipiens, Deo devotissimè servire studebat. Et ut liberiùs divinis vacaret obsequiis, civilem declinans tumultum; sex ab urbe prædicta milliariis, ad locum *Sardenai* appellatum recessit. Ibique domum sibi & oratorium in honorem sanctæ Dei genetricis *Mariæ* ædificans; hospitalitatis officium devotè peregrinis & pauperibus exhibebat. Contigit autem monachum quendam de urbe *Constantinopolitana* orationis gratia & sacra *Hierusalem* loca visitandi venire: qui à Sanctimoniali præfata in hospitium est charitativè receptus. Quem cum cognovisset ad sanctam tendere Civitatem; rogavit eum humiliter & devotè, ut rediens adferret secum de sancta civitate *Hierusalem* iconiam quandam, id est quandam tabulam depictam, quam in *Oratorio* suo poneret, & quæ sibi oranti Dei genetricis imaginem repræsentaret. Ille verò fideliter promisit se iconiam illi delaturum. Qui cùm *Hierosolymam* pervenisset, expletis, orationibus suis, sui immemor promissi, redire disposuit. Cúmque iter arripiens, à Civitate fuisset egressus, ecce vox emissa de cœlo dixit ad eum: *Quomodò sictine redis? ubi est iconia quam te Sanctimoniali delaturum promisisti?* & tunc promissi memor monachus effectus, in Civitatem reversus est. Et veniens ad locum ubi iconiæ vendebantur, unam quæ sibi placuit, comparavit; & secum rediens portavit. Et cùm venisset ad locum qui *Gith* appellatur, ubi *Leo* ferox & hominum devorator in spelunca latebat; monacho venienti occurrens, humiliter cœpit lambere pedes ejus: & sic divina cum protegente gratia illæsus evasit. Deinde latronum perpessus insidias, cùm manus in eum violentas extendere decrevissent; angelica eos voce increpante, adeò perterriti sunt, quòd nec loqui nec se movere aliquàtenùs potuerunt. Tunc monachus iconiam quam tenebat diligenter inspiciens, aliquid divinæ virtutis in ea latere cognovit. Et secum deliberans, ut iconiam ad suam deferret patriam Sanctimonialem defraudando, inaniter laborabat. Tunc veniens ad *Achon* civitatem, navem intravit, volens repatriare, si posset. Cúmque dies aliquot velis cucurrissent patentibus, ecce subitò tempestate suborta, adeò periclitari cœperunt, ut singuli, quæ sua erant, in mare projicerent. Monachus autem cùm suum sacculum inter alios vellet undis committere, dixit ad eum Angelus Domini: Vide ne feceris: sed leva iconiam manibus tuis vehementer ad Dominum. Qui Angeli obtemperans jussionibus, iconiam in altum levavit, & continuò tempestas quievit. Ignorantibus autem illis quò pergerent, ad *Achon* civitatem reversi sunt. Tunc monachus de imagine Dei intelligens voluntatem, suisque promissionibus satisfacere cupiens, ad Sanctimonialem rediit, & ab ea beneficium hospitalitatis suscepit. Ignotus tamen ei erat propter frequentiam, & ideo iconiam ab eo non requisivit. Monachus verò hoc ipsum advertens, cogitavit cum iconia ad propria remeare. Mane autem facto, cùm abeundi licentiam impetrasset, gratia orationis Oratorium intravit; & cùm facta oratione exire voluit, ostium invenire non potuit. Ponens ergò quam tenebat imaginem super altare Oratorii, ostium vidit apertum: & cùm iterum assumpta iconia ab Oratorio exire moliretur, quà egrederetur non invenit. Videns tandem monachus circa iconiam divinam virtutem, posuit eam in Oratorio super Altare; & rediens ad Sanctimonialem fœminam, omnia per ordinem retulit, quæ de iconia mirabiliter, ut superiùs relatum est gesta sunt. Dixit ergò divinam esse voluntatem, ut iconia ibi remaneret; & debito ibidem veneraretur obsequio. Accepit ergo imaginem Sanctimonialis, benedicens

benedicens Dominum ejusque Genetricem, de omnibus quæ sibi monachus revelavit. Monachus quoque in eodem loco residuum vitæ suæ peragere decrevit, propter virtutes, quas Dominum fecisse cognoverat per imaginem suæ sanctæ Genetricis. Cœpit iconia deinceps valdè ab omnibus venerari, & cœperunt omnes in ea die magnalia admirari. 1204.

Imago Dei.

HIs ita gestis, fœmina Sanctimonialis locum præparans, ut sibi videbatur, honestiorem, in quo imaginem poneret, rogavit presbyterum quendam tanquàm se digniorem & morum honestate præditum (ut credebat) ut vestibus sacris indutus, ad imaginem accederet, & eam ad locum prænominatum transferret. Ille autem verebatur nimis eam tangere: quia à tempore illo, quo super Altare posita fuerat, sudare cœpit, & liquorem olei lucidissimum emittere non cessavit. Quam desudationem fœmina Sanctimonialis priùs cum sindone munda detergens; posteà vasculum paravit æneum, & liquorem recepit. Quem cum in nomine Domini ejusque Genetricis infirmis tribuisset, à variis languoribus illicò sanabantur; & hucusque sanantur. Presbyter autem prædictus ad imaginem temerè accedens, & ut eam transferret, protinùs cùm liquorem ex ea manantem tetigit, arefactæ sunt ejus manus; & post triduum migravit ad Dominum. Posteà verò nullus præsumpsit imaginem, præter solam Sanctimonialem, tangere, vel eam de loco movere. Tunc fœmina religiosa subter imaginem vasculum præparavit vitreum; in quo liquor ab imagine reciperetur, & infirmorum necessitatibus servaretur.

Imago mammillas carnis produxit.

PRocedente denique tempore, res dictu mirabilis contigit & hactenus inaudita: nam imago præfata, admirantibus cunctis, cœpit paulatim mammillas carnis emittere, & mirabiliter carne vestiri. Unde hucusque à mammillis deorsùm carne videretur induta, à quo liquor ille incessanter distillat. Quem liquorem fratres *Templi* ad domos suas deferunt, cum inducias habent à *Paganis*; ut Peregrinis orationis gratiâ adventantibus inde distribuant, qui honorem Dei Genetricis in diversis mundi partibus reverenter attollant. Sunt autem monachi in quadam monasterii parte, divinum agentes officium; sed dignitas & magisterium Sanctimonialium est, propter reverentiam prædictæ mulieris, quæ locum illum priùs inhabitavit; & in honorem sanctæ *Mariæ* Dei Genetricis oratorium fabricavit.

Soldanus per imaginem visum recipit.

COntigit in illis diebus, *Soldanum Damascenorum*, qui monoculus fuerat, oculo qui restabat, infirmari, ut visum penitùs amittens, cœcus effectus sit. Qui audiens de imagine memorata, per quam Deus tanta operabatur miracula, venit ad locum, & Oratorium intravit: & licet paganus esset, fidem in Domino habuit, quòd per imaginem suæ Genetricis sibi sanitas redderetur, & procidens in terram, diu prostratus oravit. Surgens autem ab oratione, vidit ignem in lampade ardentem, quæ ante imaginem Dei Genetricis *Mariæ* pendebat; & visum se recepisse gavissus est. Glorificavit ergò Dominum, & omnes qui hoc cùm ipso viderunt; & quia primò lucem viderat in lampade coruscantem, vovit Domino votum, quod annuatim deinceps daret sexaginta metretas olei ad luminaria ejusdem Oratorii, in quo per merita beatæ Dei genetricis visum receperat. Hoc anno Eclipsis Lunæ facta est post mediam noctem, per longum tempus, decimosexto Calendas Maii. *Simon* de *Welles* factus est episcopus *Cicestrensis*: *Baldewinus* Comes *Flandriæ* factus est Imperator *Constantinopolitanus*: & Abbatia *Belli loci* Regis fundata est: Civitas *Rothomagensis* quæ data pecunia, anteà sub induciis pendebat, tunc penitùs in ditionem cessit *Francorum*. Circa dies istos, exercitus Regis *Francorum*, qui jam ferè per annum castellum de *Rupe Andeliaci* obsederat; per subfossores, magnam murorum straverat portionem. *Rogerus* verò *Cestrensis* Constabularius, vir magnificus & bellicosus, *Francigenis* castrum intrare volentibus ingressum fortiter denegabat. Sed tandem victu sibi deficiente, cùm ad tantam fuisset perductus inopiam, quòd nec unicam haberet alicujus pabuli refectionem; maluit armis quam fame mori unde ipse & commilitones sui armati ad equos convolantes, de castro exierunt, multisque ex obstantibus interfectis, cum magna demùm difficultate capti sunt. Cessit ergo castellum de *Rupe Andeliaci* in usus Regis *Francorum*, pridiè Nonas Martij: & *Rogerus* de *Lasci* cum suis omnibus in *Franciam* adductus, Rege *Francorum* jubente, propter probitatem suam quam in castri custodia fecerat, sub libera custodia detentus est. Quo facto Castellani omnes de regionibus transmarinis cum civibus & aliis Regi *Anglorum* subjectis, nuncios direxerunt in *Angliam*: Regi denuntiantes sub qua erant angaria constituti, & quòd tempus instabat induciarum, quo oportebat eos civitates & castella Regi

Francorum

1204. *Francorum* reddere; vel obsides quos illi dederant ad perdendum tradere. Quibus Rex *Johannes* respondit, & per nuncios significavit omnibus, ut nullum ab ipso expectarent auxilium, sed facerent singuli quod sibi melius videbatur. Sic omnimodò deficiente consolatione cum succursu, tota *Normannia*, *Turonica*, *Andegavia* & *Pictavia*, cum Civitatibus, Castellis & rebus aliis, præter *Rupellam*, *Toarz* & *Niorz* castella, sunt in Regis *Francorum* dominium devoluta. Quod cum Regi *Anglorum* nunciatum fuisset, omnimodis cum regina sua vivebat deliciis; cum qua simul se credidit omnia possidere. Habebat prætereà spem in immensitate pecuniæ, quam collegerat; quòd per ipsam posset, terras quas amiserat, revocare.

Mors Godefridi Wintoniensis *Episcopi & successio* Petri *de* Rupibus.

EOdem anno, calendis Aprilis, in prima noctis vigilia, tantus rubor in cœlo apparuit in parte aquilonari & orientali, ut verus ignis ab omnibus crederetur. Et quod mirandum est, in ipso rubore vehementissimo stellæ micantes apparuerunt. Duravit autem hæc visio usque ad noctis medium. Eodem temore *Godefridus Wintoniensis* Episcopus diem clausit extremum: cui successit *Petrus* de *Rupibus* vir equestris ordinis, & in rebus bellicis eruditus; qui procurante Rege *Johanne*, ad Episcopatum electus, *Romam* profectus est: ubi magnis xeniis liberaliter collatis ad ecclesiam *Wintoniensem* maturavit Episcopus consecrari. Eodem etiam anno fuit ultimum Paschæ, in die videlicet sancti *Marci* Evangelistæ.

Quædam digna notatu.

ANno gratiæ M.CCV. Rex *Johannes* celebravit Natale Domini apud *Theokesberi*, vix per spatium unius diei. Et eodem mense Januarii terra vehementissime congelata, à decimo nono Calendas Februarii, usque ad undecimum Calendas Aprilis agriculturam suspendit: unde in æstate sequenti, Suma frumenti duodecim solidis vendebatur. Eodem anno circa Pentecosten, Rex *Johannes* congregavit exercitum grandem, quasi mare transiturum: & prohibente sibi *Cantuariensi* Archiepiscopo & aliis multis, apud *Portesmue* navium multitudinem copiosam coadunari fecit. Deinde Rex cum parvo comitatu, idibus Julij naves ascendit; & velis patentibus Neptuno se committens, mutato consilio, die tertia apud *Stodlandt* juxta *Warrham* applicuit. Reversus autem Rex, cepit de Comitibus, Baronibus, militibus, & viris religiosis pecuniam infinitam; occasiones prætendens, quòd noluerunt ipsum sequi ad partes transmarinas, ut hæreditatem amissam recuperaret. Eodem tempore redditum est Castellum de *Chinun*, in vigilia sancti *Johannis Baptistæ*.

Mors Huberti Cantuariensis *Archiepiscopi & successio Supprioris* Cantuariensis *ecclesiæ*.

EOdem tempore, *Hubertus Cantuariensis* Archiepiscopus apud *Tenham* diem clausit extremum; tertiò Idus Julii: Rege admodùm gaudente, quia de Regis *Francorum* nimia familiaritate suspectus habebatur. Defuncto itaque Archiepiscop, antequàm corpus ejus sepulturæ traderetur; adolescentes quidam de conventu *Cantuariensis* ecclesiæ, Regis consensu requisito, *Reginaldum* Suppriorem suum in Archiepiscopum elegerunt; & media de nocte, post factam electionem, Hymno *Te Deum laudamus*, cantato, priùs super majus altare, ac deinde in Archiepiscopali cathedra posuerunt. Verebantur enim, quòd si electio sine Regis consensu ad ipsius aures pervenisset, ipse processum negotii impedire loboraret. Unde nocte eadem idem Supprior, præstita cautione iuratoria, quod sine licentia & literis specialibus Conventus se electum non gereret, vel literas Conventus de rato quas habebat, alicui promulgaret; assumptis secum de Conventu quibusdam monachis, curiam *Romanam* adivit. Hoc autem totum factum est, ut electio illa Regem lateret, donec probarent si rem inchoatam in curia *Romana*, possent perducere ad effectum. Sed electus præfatus, statim ut in *Flandriam* applicuisset, spreto quod fecerat juramento, se *Cantuariensem* esse electum clara voce confitetur; & ad hoc *Romanam* se adire curiam, ut factam electionem confirmaret. Literas insuper Conventus, quas de rato habebat, quibuslibet ostendit: credens in hoc causæ suæ meritum non mediocriter promovere. Tandem verò *Romam* perveniens, electionem suam Domino Papæ & ejus Cardinalibus illicò publicavit, literásque suas de rato palàm omnibus ostendens, constanter à Domino Papa exegit, ut electionem factam, benignitate Apostolica confirmaret. Papa verò cum festinatione respondens, dixit se velle deliberare, donec majorem haberet certitudinem de præmissis.

PEr idem tempus ad monachos Ecclesiæ *Cantuariensis* contuendos, Papa *Innocentius* ejusdem ecclesiæ Suffraganeis scripsit sub hac forma. *Innocentius Episcopus, servus servorum Dei, Venerabilibus fratribus universis Suffraganeis* Cantuariensis E*cclesiæ salutem & Apostolicam benedictionem. Cum tempore legis* Mosaicæ,

quæ

quæ legitur ad perfectum neminem adduxisse, carnales, parentes apud carnalem populum tanta reverentia fuerant & honore, ut qui eis malediceret, morte mori de mandato Domini juberetur: multò magis sub lege gratiæ constitutos, quæ pretiosissimo Christi *sanguine rubricata portas aperit paradisi, ne legi transgrediendo mandata mortis damnationem incurrant, tanto convenit diligentiùs præcavere, quanto noscitur ampliùs formidandum animæ quàm corporis incurrere detrimentum. Si ergò carnales parentes tanta sunt reverentia prosequendi quid est de spiritualibus præsumendum? nisi ut sicut corpus spiritus superat dignitate, sic reverentia & honore spirituales parentes carnalibus præferantur. Hæc autem nos Fratres præmisisse noveritis, quia cùm vestram debeamus desiderare salutem, veremur ne præsens tribulatio, quæ vobis (ut dicitur) procurantibus suscitata est; matrem* Cantuariensem *Ecclesiam, quam utique velut matrem tenemini revereri, vobis periculum generet animarum: & eidem ecclesiæ tantum pariat detrimentum, ut quod dispendiosa contentio generabit, vix possit prolixiori temporum spatio restaurari. Quocirca universitatem vestram monemus attentiùs & hortamur in Domino, & per Apstolica scripta mandamus; quatenùs diligentiùs attendentes, quid super his honori vestro expediat & saluti, non molestetis indebitè* Cantuariensem *Ecclesiam matrem vestram: cujus honores & jura fidelitatis debito tenemini defensare, ne de vobis meritò conqueratur & dicat:* Filios enutrivi & exaltavi, ipsi verò me non solummodò non cognoscunt, sed & severissimè persequuntur. *Non autem per ea quæ præmisimus, vos à vestra prosequenda justitia dehortamur; sed pia nos facit affectio trepidare, ne terminis statutis à patribus non contenti, alij faciatis injuriam ea occasione reperta, quòd velitis prosequi jura vestra. De cætero fratres, omnipotens Dominus illuminet mentes vestras, ut remota omni contentionis materia, debitam matri vestræ non negetis obedientiam vel honorem: nec contra divinum nec naturale mandatum aliis faciatis, quod vobis fieri non velitis. Datum* Romæ *apud sanctum* Petrum, *sexto Idus Decembris: Pontificatus nostri anno octavo.* 1205.

MOnachi intereà *Cantuarienses*, cum de Suppriose suo cognovissent, quòd violato Juramento quod fecerat, statim ut in *Flandriam* applicuisset se electum gesserat, eorum detegendo secretum, commoti sunt vehementer contra eum; & continuò quosdam de conventu monachos miserunt ad Regem, requirentes ab eo licentiam, pastorem sibi idoneum eligendi. Quibus Rex protinùs, absque omni conditione, benignè annuit quod petebant; & secretius eis alloquens ostendit eis Episcopum *Norwicensem* magna sibi familiaritate conjunctum fore; ipsúmque solum ex omnibus *Angliæ* Prælatis secretorum suorum esse conscium. Unde sibi & regno suo magnum asserebat provenire commodum, si eum ad Archiepiscopatum *Cantuariensem* transferre potuissent. Rogavit igitur monachos, ut unà cum clericis suis, quos missurus erat ad Conventum; hanc petitionem suam exponerent illis, multos Conventui promittens honores, si ipsum exaudire decrevissent. Monachi verò ad propria reversi, Conventui per ordinem retulerunt, ea quæ sibi à Rege fuerant imperata. Conventus autem ut Regem quem offenderant, sibi reconciliarent, convenientes in Capitulo, *Johannem Norwicensem* Episcopum unanimiter elegerunt; & illicò quosdam de Conventu monachos ad electum dirigentes (qui tunc pro agendis rebus Regis, apud *Eboracum* erat) mandantes ei, ut *Cantuariam* cum festinatione veniret. Nuntij quoque præpositum iter expedientes, Episcopum jam dictum apud *Notingham* invenerunt. Qui Regis expletis negotijs, ad partes Australes properabat; veniénsque ad Regem, *Cantuariam* simul profecti sunt: atque die sequenti, maxima multitudine in Ecclesia Metropolitana concurrente, Prior *Cantuariensis*, Rege præsente, electionem factam de *Johanne* de *Grai* Episcopo *Norwicensi*, palàm cunctis pronunciavit: & assumentes eum monachi, cum hymno *Te Deum laudamus*, portaverunt ad majus altare, tandem in Cathedra Archiepiscopali illum collocantes, & hoc fuit seminarium totius sequentis discordiæ, quæ per secula detrimentum *Angliæ* generavit, & damnum irrestaurabile. Quo facto, Rex videntibus cunctis, misit electum illum in possessionem rerum omnium ad Archiepiscopatum pertinentium: & sic singuli ad propria sunt reversi. Sicque in hac electione factus est novissimus error pejor priore, sicut rerum exitus evidenter ostendit.

Electio Johannis Norwicensis *Episcopi in Archiepiscopum* Cantuariensem.

De controversia inter Episcopos Cantuariensis *ecclesia Suffraganeos, & monachos ejusdem ecclesiæ de Archiepiscopo eligendo.*

ANno gratiæ M. CC. VI. Rex *Johannes* celebravit diem Dominicæ Nativitatis apud *Oxoniam*; quo etiam tempore idem Rex misit ad curiam *Romanam* quosdam *Cantuariensis* Ecclesiæ monachos, inter quos præcipuus erat magister *Helias* de *Brantefeld*:

1206. *feld*: quibus de fisco copiosas Rex ministravit expensas; ut electionem de episcopo *Norwicensi* factam, impetrarent à domino Papa confirmari. Miserunt autem eodem tempore, episcopi *Cantuariensis* ecclesiæ Suffraganei procuratores *Romam*, gravem coram domino Papa querelam proponentes. Quòd videlicet monachi *Cantuarienses* sine illis electionem temerè Archiepiscopi præsumpsissent celebrare: cùm ipsi unà cum illis de jure communi & consuetudine antiqua electioni interesse debuissent. Allegârunt etiam procuratores memorati super præmissis, decreta & exempla; quosdam testes producentes, & literas testimoniales exhibentes: quibus ostendere nitebantur, quod ipsi Suffraganei unà cum monachis tres, Metropolitanos elegerunt. Monachi verò è contrario asserebant, quòd privilegio speciali *Romanorum* Pontificum, & de consuetudine approbata & antiqua; sine Episcopis electiones facere consueverant: quod etiam per testes idoneos docere promiserunt. Auditis hinc inde allegationibus, testibúsque admissis & diligenter examinatis; præfixus est dies à domino Papa, partibus duodecimo scilicet Calendas Januarij ad pronunciandum, ut tunc venirent, quod Jus dictaverit, recepturi.

Rex Johannes Pictavis *transiens, castrum* montis Albani *subegit*.

EOdem anno Rex *Anglorum Johannes* in hebdomada Pentecostes exercitum grandem apud *Portesmue* congregavit: & septimo Calendas Julij naves conscendens, septimo Idus Julij ad *Rupellam* applicuit. Quo audito, congratulabantur incolæ terræ illius, & quantociùs ad Regem convolantes, opem ei & auxilium certis assertionibus promiserunt. Securiùs ergò inde progrediens, partem sibi non modicam terræ illius subjugavit. Veniens tandem ad *Montem Albani*, castellum nobilissimum, in quo tota militaris nobilitas illius regionis, & præcipuè ipsius regni inimici tenebantur inclusi; illud protinùs militaribus cuneis circumcinxit. Cum igitur per dies quindecim, castellum continuò Petrariarum insultu & Balistarum fundarúmque jactu in maxima jam parte contrivissent; militia *Angliæ* in hoc potissimùm opere laudabilis, muros ascendere, ictúsque importabiles dare & recipere festinabat. Prævalentibus tandem *Angligenis*, & inclusis deficientibus; captum est castellum munitissimum de *Monte Albani*: quod obsidione septenni *Carolus* magnus olim subjugare non potuit. Nomina autem magnatum & virorum illustrium, qui in castello cum equis & armis & spoliis innumeris capti sunt, Rex *Anglorum* Justiciariis & Episcopis *Angliæ*, cæterisque nobilibus per literas significavit. Captum est autem Castellum in die scilicet sancti *Petri*, quod dicitur ad vincula.

De Legatione Johannis Ferentini in Angliam.

EOdem anno, *Johannes Ferentinus*, Apostolicæ sedis Legatus, veniens in *Angliam*, eámque perlustrans; magnam pecuniæ summam congessit: & tandem apud *Radingum* in crastino sancti *Lucæ* Evangelistæ concilium celebravit. Quo facto, sarcinulis cum magna cautela dispositis & prudenter commendatis, festinus viator ad mare perveniens, *Angliam* à tergo salutavit. Eodem tempore, viri religiosi de partibus transmarinis, inter Reges pro pace reformanda sollicitè discurrentes, in festivitate omnium Sanctorum, biennales indicias impetrarunt. Rex igitur *Johannes* reversus in *Angliam*, apud *Portesmue* applicuit pridiè Idus Decembris. Eodem anno *Willielmus Lincolniensis* Episcopus, vigilia Ascensionis, viam universæ carnis ingressus est. Quo etiam anno *Jocelinus Wellensis* creatus est apud *Radingum* episcopus *Bathoniensis*; & per ministerium *Willielmi Londonensis* Episcopi munus consecrationis suscepit.

Sententia definitiva Innocentij *Papæ pro monachis* Cantuariensis *ecclesiæ*.

CIrca dies istos, Papa *Innocentius*, Suffraganeis *Cantuariensis* Ecclesiæ Episcopis sententiam definitivam sub hac forma direxit. *Majores ecclesiæ causas ad sedem Apostolicam referendas; & Canonica tradit authoritas, & approbata consuetudo declarat. Cùm igitur inter vos & dilectos filios nostros Priorem & monachos* Cantuariensis *ecclesiæ, super jure illius Archiepiscopi eligendi controversia verteretur: proponentibus vobis quòd tum ex jure communi, tum ex antiqua consuetudine, unà cum illis debetis ipsius Archiepiscopi electionem celebrare. Illis autem è contrario respondentibus, quòd de jure communi & privilegio speciali, & de consuetudine approbata & antiqua;* Cantuariensem *Archiepiscopum eligere deberent sine vobis: lite coram nobis per procuratores idoneos super hoc legitimè contestata, diligenter audivimus, quæ partes in præsentia nostra proponere curaverunt. Pars siquidem vestra & decreta pariter & exempla studuit allegare; quosdam testes producens, & testimoniales literas exhibens, quibus ostendere nitebatur, quod vos tres, Metropolitanos elegeratis unà cum illis: cùm per literas & attestationes sit probatum, vos & alio loco & alio tempore non sine illis, electiones*

nes hujusmodi celebrasse. Testes autem producti ex parte monachorum, legitimè probaverunt, quod Prior & Conventus Cantuariensis *ecclesiæ, à longis retrò temporibus electiones Episcoporum in Capitulo suo, sine vobis usque ad hac tempora celebrarunt: & easdem obtinuerunt à Sede Apostolica confirmari. A nobis etiam & prædecessoribus nostris, per privilegii paginam est statutum; ut decedente Archiepiscopo* Cantuariensi, *nullus ibi qualibet surreptionis astutia seu violentia præponatur: nisi quem communi consilio major pars monachorum consilii senioris, secundum dominum & sacrorum Canonum sanctiones providerit eligendum. Nos igitur his & aliis, quæ coram nobis allegata sunt, auditis & perspicaciter intellectis; quia constat evidenter, quod vos sine illis secundum assertionem vestram eligere non debetis, monachis exclusis, vestra non valet electio: & electio monachorum sine vobis celebrata, quia à Sede Apostolica meruit confirmari, valebat. Cúmque necessarium fuerit alterutrum confirmare; de communi Fratrum nostrorum consilio, vobis & successoribus vestris super jure* Cantuariensem *Archiepiscopum eligendi, silentium perpetuum imponimus; & monachos* Cantuarienses *ab impetitione ac molestatione vestra & successorum vestrorum per sententiam diffinitivam absolvimus. Authoritate apostolica decernentes, ut monachi* Cantuariensis *ecclesiæ & successores, eorum de cætero Archiepiscopum eligant sine vobis. Datum* Romæ *apud Sanctum* Petrum, *duodecimo Kalendas Januarii; Pontificatus nostri anno nono.* 1206.

De quadam visione Purgatorii et pœnis malorum & gaudiis beatorum.

HOc anno, vir quidam in Episcopatu *Londoniensi* in villa quæ *Tidstude* dicitur degens, simplex operique assuetus rurali, & juxta facultatum mediocritatem hospitalitati deditus; dum post horam vespertinam in Vigilia Apostolorum *Simonis* & *Judæ*, agellum suum, quem eadem die seminaverat, ab aquarum inundatione per rivulos laticem deducendo, evacuaret; oculos subitò sursum erigens, videt hominem quendam ad se eminùs properantem. Quem cum aspexisset, & orationem Dominicam inchoasset; acce procinùs ei assistens, hortatus est, ut finita quam inchoaverat oratione, secum loqueretur. Completa autem oratione, se invicem salutârunt. Tunc ille qui supervenerat percunctatur, ubi nocte illa, inter vicinos possit congruentiùs hospitari. Cúmque requisitus quorundam vicinorum sedulitatem in hospitalitate collaudasse, requisitor nominatorum quorundam hospitalitatem reprobavit. At ille intelligens virum qui advenerat, vicinorum suorum habere notitiam, rogavit instantiùs, ut secum hospitari dignaretur. Cui ille: Conjux tua duas mulieres pauperculas hospitalitatis gratia jam recepit, & ego hac nocte ad domum tuam divertam: ut te ad dominum tuum, sanctum videlicet *Jacobum* perducam, quem nunc devotè adorasti. Ego enim sum *Julianus* hospitator; qui missus sum propter te, ut secreta quædam, quæ homines in carne degentes latent, tibi divinitus ostendantur. Perge ergò domum quantocius; & ad iter te præparare stude. Quo dicto, disparuit illicò vir, qui cum illo loquebatur. *Thurcillus* autem (hoc erat enim viro nomen) concito gradu domum pergens, caput & pedes lavit; duásque mulierculas hospitio receptas comperit, sicut sibi sanctus prædixerat *Julianus*. Deinde in stratu suo, quem seorsum ab uxore, ob continentiam præparaverat in domo, extra thalamum se collocans obdormivit. Cúmque omnes de familia sopori membra dedissent, sanctus adfuit *Julianus*, virúmque somno excutiens ait: Ecce adsum sicut promiseram; tempus enim est ut eamus. Quiescat in stratu corpus tuum: sola enim anima tua mecum est itura. Et ne corpus videatur extinctum, vitalem in te flatum dimittam. Sicque ambo à domo recedentes, *Thurcillus* sanctum *Julianum* præeuntem sequebatur.

Ut Thurcillus *ad quandam Basilicam in qua erat cœtus animarum pervenerit.*

CUmque ad mundi medium (sicut ductor viri fatebatur) contra Orientem præpararent; intraverunt quandam basilicam miræ structuræ, quæ tribus tantùm columnis, in tecti fastigio nitebatur. Erátque basilica grandis nimis & spaciosa: sed absque parietibus per gyrum dependens ut claustrum monachorum. Verum à parte Aquilonari murus erat non nimis altus, sed quasi sex pedum basilicæ à fastigio per tres columnas dependenti continuctus. In medio Basilicæ erat quasi ingens quoddam Baptisterium, de quo maxima flamma non comburens; sed totam Basilicam & loca vicina per circuitum, mirabiliter quasi splendor meridianus indesinenter illustrans consurgebat. Hic autem splendor de decimatione justorum proveniebat, sicut à sancto edoctus est *Juliano*. Intrantibus autem illis Basilicam, sanctus *Jacobus* quasi infulatus occurrit. Qui videns Peregrinum suum, pro quo miserat; ait sancto *Juliano* & sancto *Domino*, qui custodes illius erant loci; ut ostenderent Peregrino suo, loca pœnalia malorum, simul & mansiones justorum. Et his dictis pertransiit. Tunc sanctus *Julianus* intimavit educto illi, hanc

HIs igitur inspectis, redeunt denuò per medium flammæ sanctus *Julianus* & vir ille eductus, ad basilicam beatæ *Mariæ*: ibique cum candidis animabus, quæ nuper advenerant substiterunt: animæque illæ à sancto *Juliano* & sancto *Domnio* aqua benedicta asperguntur, ut candidiores fierent. Ecce circa horam primam illucescentis Sabbathi, sanctus *Michael* archangelus & Apostoli *Petrus* & *Paulus*; ut animabus quæ intùs & extra ecclesiam erant congregatæ, loca sibi divinitùs ordinata, pro meritis largirentur. Sanctus enim *Michael*, omnes animas candidas per medias ignis flammas purgatorii, & per cætera loca pœnalia illæsos transire fecit, usque ad introitum illius magnæ basilicæ, quæ est in monte gaudij, habens portam in parte occidentali semper patentem. Animas verò maculis albis & nigris respersas, extra Basilicam muro septentrionali innitentes; sine aliqua operum discussione, per portam quandam, quæ erat in orientali parte Basilicæ, beatus *Petrus* introduci fecit in ignem purgatorium; ut à maculis quas à contagione peccatorum contraxerant, per adustionem possent debacchantis incendij emundari. 1206.

Sanctus Michael *& Apostoli* Petrus *&* Paulus *loca animabus largiuntur.*

BEatus quoque *Paulus* Apostolus, ad finem muri septentrionalis residere cæpit, intra Basilicam; & extra murum ex opposito Apostoli, diabolus cum suis satellitibus residebat. Puteus autem flammivomus, qui os erat putei gehennalis; secus pedes diaboli erumpebant. Quædam verò libra æqua lance dependens, affixa erat super murum inter Apostolum & diabolum; cujus pars media dependebat ante conspectum diaboli exteriùs. Habebat itaque Apostolus duo pondera, majus & minus, omninò nitida & quasi aurea; & diabolus similiter duo fuliginea & obscura. Accesserunt ergò animæ ex toto nigræ, cum magno timore & trepidatione una post alteram; singulæ ponderationem operum suorum ibidem visuræ bonorum & malorum. Nam pondera prædicta ponderabant singularum opera animarum; secundùm quod fecerant bonum sive malum. Cum ergò statera se versùs Apostolum inclinaret, per suorum librationem ponderum, tollebat Apostolus animam illam, & introduxit eam per portam orientalem, quæ conjuncta erat Basilicæ, in ignem Purgatorium; ut illic crimina expiaret. Cùm verò pars stateræ se ad diabolum inclinaret & præponderaret; mox ille cum satellitibus suis animam miseram nimis ejulantem, patrémque suum ac matrem, qui eam ad æterna genuerant tormenta maledicentem, rapientes: cum multo cachinno, præcipitabant in foveam profundam & flammivomam, quæ secus pedes diaboli librantis erat. De hujusmodi libratione bonorum & malorum, in sanctorum Patrum scriptis sæpiùs reperitur.

Ponderatio Bonorum & malorum.

DIe verò Sabbathi circa horam vespertinam, dum esset sanctus *Domnius* cum sancto *Juliano* in basilica præfata; ecce à parte aquilonari dæmon quidam venit, equum nigerrimum præcipiti cursu obequitans; ipsúmque per multos anfractus, cum multo subsannationis plausu deducendo perurgens. Cui multi spirituum malignorum, deducta præda ad invicem cachinnantes, cum magno tripudio obviàm processerunt. Sanctus quoque *Domnius* dæmoni mandat equitanti, ut ad se quantociùs veniat; & cujus sit anima quam adduxerat edicat. Quo diutiùs dissimulante præ immenso gaudio, quod de misera anima habebat; Sanctus confestim flagellum arripiens, dæmonem graviter verberavit; sicque sanctum sequutus est usque ad murum aquilonarem, ubi libratio extiterat animarum. Deinde sanctus interrogat dæmonem, cujus sit illa anima quam sic equitando torserat. Qui ait, hunc unum fuisse ex proceribus Regni *Angliæ*, qui nocte præcedenti absque confessione & Dominici corporis perceptione objerat. Et inter cætera flagitia quæ commiserat, præcipuè erga homines suos crudelis existens, ad extremam inopiam multos perduxit: quod maximè instinctu uxoris suæ fecerat, quæ eum semper ad sæviriam incitavit. In equinam formam illam transformavi, quia damnatorum animas licet nobis in formas quaslibet transformare. Et nunc descendissem cum ea in supplicium æternum, nisi nox Dominica instaret; in qua ludis nostris theatralibus vacare nos oportet, & vehementiores cruciatus animabus miseris adaugere. Cúmque hæc dixisset, defixit aspectum propensiùs in virum eductum, & Sancto dixit: Quis est agrestis iste qui stat tecum? Cui sanctus: Nonne cognoscis illum? Et dæmon, hunc hominem vidi in *Essexia* in Ecclesia de *Tidstude*, in festo dedicationis ejusdem. Ait Sanctus: In quali habitu ecclesiam ingressus es? In habitu inquit muliebri: sed cum processissem usque ad Baptisterium; volens intrare cancellum, obvius mihi fuit Diaconus cum aspersorio aquæ benedi-

De quadam anima quam Diabolus in equinam formam transformavit.

1208. ctæ; qui me illius aquæ aspergine ita præcipitanter effugavit, ut clamorem emittens, saltum fecerim ab ecclesia usque ad pratum; quod ferè per duo stadia ab eadem ecclesia est separatum. Affirmabat autem vir ille eductus, sed & plerique parochianorum idipsum testabantur; se clamorem illum audisse, sed causam penitus ignorasse.

De ludis theatralibus dæmonum.

HIs ita gestis, sanctus *Dominicus* ad dæmonem ait: volumus tecum ire ut ludos vestros videamus. Cui dæmon: si mecum vultis ire, cavete ne agrestem hunc vobiscum adducatis: qui cum suis redditus esset, actus nostros ac secreta pœnarum genera apud viventes detegeret, & multos à nostris operibus revocaret. Cui sanctus: festinanter procede, nam ego & sanctus *Julianus* te sequimur. Præcedente itaque dæmone sequebantur sancti; virum illum eductum secum latenter deducentes. Perrexerunt ergò ad plagam aquilonarem, quasi montem ascendendo; & ecce in descensu montis domus erat amplissima & fuliginosa, muris veternis circumdata: eràntque in ea quasi multæ plateæ, innumeris sudibus ferreis & ignitis circumquáque repletæ. Sedes autem candentibus circulis ferreis & ex omni parte clavatis; superiùs & inferiùs, à dextris & à sinistris extructæ erant: atque homines in eis diversæ conditionis & sexus, miserabiliter residebant. Ex omni namque parte candentibus clavis perforabantur; atque ex circulis ignitis undique constringebantur & exurebantur. Tanta erat sedium illarum multitudo, & hominum in eis residentium; quòd lingua nulla eas dinumerare sufficeret. Erant muri ferrei & nigerrimi in circuitu Platearum, & sedes aliæ juxta muros, in quibus residebant dæmones per circuitum; quasi ad lætum spectaculum, de cruciatibus miserorum ad invicem cachinnantes, & peccata pristina illis retractantes. Juxta introitum hujus detestandi spectaculi, in descensu montis, sicut diximus; erat murus quidam altitudine quinque pedum; ex quo perspicuè videri poterat quicquid in illo pœnali loco agebatur. Ad hunc igitur murum, sancti prædicti de foris stabant; cernentes quicquid intùs miseri perferebant. At vir ille eductus inter sanctos delitescens, clarè prospexit omnia quæ interiùs agebantur.

De superbo, & ejus cruciatu.

REsidentibus ad ludibriosum spectaculum ministris tartareis, Princeps illius nefandæ cohortis, satellitibus suis ait: Abstrahatur de sedili suo superbus violenter, & ludat coram nobis. Abstractus autem à Dæmonibus & veste nigra indutus; omnem gestum hominis supra modum superbientis, coram Dæmonibus ad invicem applaudentibus recitavit. Cervix erigitur, vultus attollitur, oculi cum arcuatis superciliis surgunt in obliquum, imperiosè tumidis intonat verbis, ludunt humeri, vix brachia ferre præ fastu non valentes, in pectus extenditur, collum supinat, vultu candet, ignitis oculis iram prognosticat, nasúmque digito percutiens, magna minatur. Sic ventosa superbia de facili turgens; risum præbebat spiritibus monstruosis. Et cùm de vestibus gloriaretur, manicásque consuendo constringeret, subitò in igneam formam vestes conversæ, totum corpus miseri hominis exurebant. Dæmones denique ira incandescentes, tridentibus, uncísque ferreis & ignitis, miserum membratim discerpunt. Unus autem ex eis adipem cum pice & aliis liquaminibus in sartagine ferventi torrens; singula membra discerpta respersit cum illo unguine bullienti; & ad singulas dæmonis respersiones, membra stridorem immittebant; velut in aqua frigida ponitur in sanguine bullienti. Cúmque membra sic torrefacta, denuò simul fuissent compaginata; superbus ille rediit in statum priorem. Móxque ad miserum accesserunt malleatores herebi, cum malleis & tribus laminis ignitis, triplici ordine clavatis: duásque laminas in anteriori parte corporis ad dextram & ad sinistram applicuerunt, & cum clavis candentibus crudeliter cum malleis affixerunt. Hæ autem laminæ à pedibus incipientes, deducebantur per tibias & fœmora usque ad humeros; & ita recurvabantur in collo. Tertia verò lamina à genitalibus incipiens, per ventrem usque ad verticem attingebat. Cúmque miser ille præscriptis diutissimè affligeretur tormentis; truculenter in sedem pristinam trudebatur. In qua repositus, undique clavis candentibus, quinque digitorum in longitudinem protensis; crudeliter ex omni parte torquebatur. Illóque sic ab hoc loco pœnali sublato; in sede propria, quam sibi vivens fabricaverat, repositus est denuò cruciandus.

De quodam Sacerdote.

SAcerdos quidam ex cathedra sua ignita, à ministris iniquitatis in hoc ludibrium crudeliter extractus; coram larvis sistitur monstruosis. Cujus linguam protinùs per medium

medium secti gutturis violenter extrahendo, radicitùs amputarunt. Hic populum sibi commissum, nec sermone sanctæ exhortationis, nec exemplo piæ actionis pro bonis temporalibus ab eo receptis; orationum aut missarum suffragia, dum potuit, rependebat. Posteà sicut de superbo jam diximus, membratim illum discerpentes, & iterum redintegrantes, in tormentali cathedra locaverunt. 1206.

De quodam milite.

POst hunc adductus est miles quidam, qui vitam suam in cædibus innocentium & torneamentis peregerat & rapinis. Hic omnibus armis militibus armatus, equo nigerrimo insidebat; qui piceam flammam cum fœtore & fumo per os & nares, cum urgeretur calcaribus, in supplicium sui sessoris efflabat. Sella equi clavis igneis & prælongis erat undique præfixa; lorica & galea, scutum & ocreæ, ex toto flammantia nimio sui pondere militem graviter onerabant: sed non minori cruciatu eum medullitùs exurebant. Miles autem postquam equum cursu præcipiti agitaverat, hastámque contra dæmones sibi obviantes eique illudentes vibraverat; priores militiæ suæ gestus replicando, ab ipsis equo dejectus, membratim discerpitur, membráque execrabili liquore supradicto torretur; torrefacta verò & ad invicem compaginata, modo quo superiores, tribus laminis constringuntur. Sicque redivivus in sedem propriam violenter retruditur.

De quodam Legista.

POst militem verò adducitur in medium quidam Legum mundanarum peritissimus, à suo sedili cum cruciatu magno abstractus; quod sibi per longum tempus malè vivendo fabricaverat, & judicia. Hæc autem per totius *Angliæ* fines inter summos famosissimus habebatur: sed anno quo hæc visio contigit, vitam miserabiliter terminavit. Nam sine omni testamenti executione subitò decedens; ab alienis quicquid rapaci ingluvie acquisierat, distracta sunt penitùs & consumpta. Ad scacarium enim Regis residere consueverat, ubi ab utraque litigantium parte dona frequenter acceperat. Hic quoque cum in ludibrium theatrale coram spiritibus nefandis adduceretur; insultantibus larvis, coactus est actus vitæ pristinæ replicare. Nam modò à dextris, modò à sinistris se divertens, illos de causâ proponenda, istósque in causis contradictoriis instruebat; nec inter hæc manus à munere cohibens, nunc ab hiis, nunc verò ab illis acceptam pecuniam numerabat; numeratámque in loculis reponebat. Cúmque diutiùs dæmones miseri hominis gestum ludificando conspexissent; nummi subitò velut ardentes effecti, miserum miserabiliter exurebant; quos in os suum ardentes projicere, atque in ore receptos, compulsus est deglutire. Quibus absorptis, accesserunt duo dæmones, cum rota plaustri ferrea, veruibus & clavis in orbem confixa; & super dorsum peccatoris eam truculenter revolventes, dorsum totum crebro & flammanti rotatu contriverunt; nummósque quos ore hianti angustiosè deglutiverat, angustiosiùs per vomitum rejicere compulerunt. Quos cùm evomisset, jussit eos colligere dæmon, ut de illis simili modo iterum cibaretur: posteà vero ministri tartarei in furorem versi, omnia quæ supradicta sunt tormenta in eum expenderunt. Uxor verò ejus in sede quadam ignita & aculeata compressa sedebat; eò quòd in pluribus ecclesiis, pro quodam annulo excommunicari fecerat, quem in scrinio suo ignoranter posuerat, & furatum esse dicebat. Ab quo transgressionis piaculo nunquam fuerat absoluta, à diræ mortis subita necessitate præventa.

De Adultero & Adultera.

ADductus est post illum ad spectaculum furiosorum dæmonum, adulter cum adultera; qui fœda pariter conjuncti copula, turpissimos motus venereos, gestúsque impudicos; cum multa sui confusione ac dæmonum exprobratione, palàm omnibus replicarunt. Deinde quasi in insaniam versi, alternatim se corrodendo lacerabant: illúmque superficialem amorem quem priùs habere videbantur, in crudelitatem commutarunt & odium. Postmodùm verò membris omnibus à turba furiosa dissectis; pœnam sortiti sunt similem prædictorum. Similibus autem omnes qui aderant fornicatores, affligebantur tormentis; quæ pro sui suppliciorum immanitate, scriptori silentium imponunt.

De detractoribus.

INter alios quoque miseros, duo de collegio detractorum, in medium sunt adducti. Quorum ora ad auriculas usque distorquendo dehiscentes, versis ad invicem vultibus, torvis se oculis perstringebant. Apposita autem sunt duo capita cujusdam hastæ ardentis in ore utriusque; quam commasticantes ac ore distorto corrodentes, celeriter ad medietatem hastæ appropinquantes, pervenerunt; sicque sese mutuò laniantes, vultum suum totum masticando cruentabant.

1206.

De Furibus & incendiariis.

ADducti sunt inter cæteros, fures incendiarij, & sacrorum violatores locorum; qui à ministris tartareis positi sunt super rotas ferreas & ignitas, aculeis sudibúsque affixas; quæ ex nimia succensione imbrem igneum scintillabant. Super has itaque miseri volutati, cruciatum horrificum perferebant.

De puteo gehennali, et caldariis pœnalibus.

VIdit prætereà eductus ille, secus introitum Inferni inferioris, quasi quatuor plateas; quarum prima innumeras fornaces habebat & caldarias amplas & latas; pice ferventi & aliis liquaminibus, ad summum usque repletas. In singulis, autem, animæ congestæ acriter bulliebant; quarum capita velut nigrorum piscium in ferventi liquamine, ex vi ebullitionis, nunc sursùm præminebant, nunc deorsùm ruebant. Secunda platea similiter caldarias habebat, sed nive & gelida glacie refertas; in quibus animæ horrido frigore & cruciatu intolerabili torquebantur. Caldariæ verò quæ in platea tertia erant, aqua sulphurea bullienti, & cæteris rebus quæ fœtorem emittere solent cum fumo fœtido, repletæ erant; in quibus animæ in fœtore libidinis vitam finientes, specialiter torquebantur. Quarta verò platea habebat caldarias aqua salsissima & nigerrima plenas; cujus aquæ austeritas, ex sua salsedine quodlibet lignum in illa demersum, confestim decoriaret. In his autem caldariis multitudo peccatorum, homicidarum, furum, raptorum, veneficarum mulierum, & divitum, qui homines suos injustis exactionibus opprimebant, indesinenter bulliebant; quos ministri iniquitatis undique astantes, cum furcis ferreis candentibus, ne liquaminum ardorem effugerent, introrsùm comprimebant. Illi autem qui in ferventi loquore per dies septem bullierant, die octava in frigus illud horridum, quod in secunda platea erat deponebantur: & è converso, illi qui afflicti fuerant in frigore, ponebantur in laquamine bullienti. Similiter, qui in aqua salsa bullierant, in fœtoribus torquebantur. Has verò mutationum vicissitudines, per octo dies semper observabant.

De Basilica in monte gaudii & de suffragiis animarū.

HIis itaque inspectis, illucescente jam Dominicæ diei aurora; sancti memorati, cum viro educto perrexerunt ad montem gaudij per ignem Purgatorij, & per stagnum ac pontem aculeatum; donec pervenerunt ad atrium quod erat in parte occidentali templi prædicti, quod situm erat in monte. Erátque ibi porta quædam speciosa & ampla semper patens; per quam inducebantur à sancto *Michaële* animæ ex toto candidatæ. In hoc enim atrio, congregabantur animæ expiatæ; sub magno expectationis desiderio, fœlicem illius introitum postulantes. In australi quoque plaga templi exteriùs, perspexit eductus ille animas infinitas; quæ omnes versis vultibus ad Basilicam, cum magnæ fatigationis expectatione suffragia viventium desiderabant amicorum; per quæ Basilicæ illius ei introitum mererentur. Et quantò specialiùs juvabantur, tantò Basilicæ viciniùs adhærebat. In hoc loco, multos de notis suis recognovit; nec non & omnes illos, quorum notitiam in sæculo habuerat vel exilem. Sanctus verò *Michaël* de singulis animabus, quas ibi cernebat vir ille eductus, intimabat quod Missis unaquæque anima potuit liberari, & ad templi ingressum admitti. Animæ quoque quæ ibidem expectabant ingressum, nulla pœnalitate afficiebantur; nisi quòd præstolabantur aliquod speciale suffragium amicorum. Veruntamen omnes animæ quæ ibi subsistebant, per generalia universalis Ecclesiæ suffragia, de die in diem ad Basilicæ introitum appropinquant.

De diversis mansionibus Basilicæ memoratæ.

VIr autem ille à sancto *Michaële* introductus in templum, conspexit ibi multos utriusque sexus, quos in sæculo viderat candidos; qui omnes templum conscendebant, & magnæ fœlicitatis gaudio fruebantur. Et quantò magis per gradus templi versus orientem animæ conscenderant; tantò candidiores & nitidiores fiebant. Multæ mansiones præclarissimæ in illa magna visebantur Basilica; in quibus justorum animæ, nive candidiores mansitabant; quorum vultus & corona, velut lux aurea rutilabant. Singulis diebus certis horis, cantica de cœlis audiunt; velut si concordi melodia omnia musicorum genera concrepârunt. Quæ ita omnes templum inhabitantes, suavi quadam dulcedine demulcet ac refovet; velut si omnium reficerentur delitiis ferculorum. Illæ verò quæ exteriùs, in atriis Basilicæ consistebant; nullum de hoc cœlesti concentu sonum merebantur audire. Hic autem, plerique sanctorum quasi propria habebant domicilia; qui specialiter sibi post Dominum in aliquo famulantes fœliciter recipiebant, eos postmodùm præsentaturi ante conspectum Dei.

Divertentes

1207.

De paradiso & Adam primo parente.

Divertentes autem ad plagam templi prædicti orientalem, pervenerunt ad locum amœnissimum herbarum florúmque varietate splendidum, arborum fructuúmque fragrantia refertum; ubi conspexit eductus ille fontem lucidissimum, qui ex se quatuor rivulos diversi liquoris & coloris emittebat. Super hunc fontem erat arbor pulcherrima, miræ magnitudinis & immensæ proceritatis; quæ omnigenûm abundantia fructuum ac specierum redolentia affluebat. Sub hac arbore propè fontem, requiescebat homo quidam venustæ formæ, ac gigantæi corporis; qui à pedibus usque ad pectus, indutus erat quodam vestimento varij coloris, & mira pulchritudine contexto. Ex uno oculo autem ridere, ex altero verò lugere videbatur. Hic, inquit sanctus *Michaël*, est primus parens generis humani *Adam*; qui per oculum ridentem innuit lætitiam, quam habet de filiorum suorum salvandorum ineffabili glorificatione; & per alium lachrymantem, denunciat tristitiam, quàm habet de quorundam filiorum suorum reprobatione, & justo Dei judicio damnandorum. Vestimentum quo tegitur, sed nondum ex tota stola; est immortalitatis & vestis gloriæ, qua in primaria prævaricatione fuerat spoliatus. Nam ab *Abel* justo filio suo, usque nunc; cœpit hanc vestem recuperare, per totam filiorum suorum justorum successionem. Et sicut variis virtutibus enituerunt electi, ita hæc vestis colore vario picturatur. Cùm verò completus fuerit electorum numerus filiorum; tunc *Adam* ex toto stola immortalitatis & gloriæ vestietur; & sic mundus finem sortietur.

Ut vir ille eductus, ad corpus redierit.

Ex hoc tandem loco paululùm progredientes, pervenerunt ad portam quandam speciosissimam; gemmis ornatam & lapidibus preciosis. Murus per gyrum quasi aureus rutilabat. Statim ut portam intraverunt, apparuit templum quoddam aureum multò magnificentius priori; in omni pulchritudine, suavitatis dulcedine, & luminis coruscantis splendore; ita ut loca priùs visa, nullius amœnitatis reputarentur ad istius loci respectum. Cúmque templum hoc introijssent, conspexit à latere ædiculam quandam mirabili decore refulgentem; in qua residebant tres virgines inedicibili pulchritudine coruscantes. Hæ autem erant, sicut ab Archangelo edoctus est, sancta *Catherina*, sancta *Margareta*, & sancta *Ositha*. Quarum pulchritudinem cùm admirando contemplaretur, sanctus *Michael* ait sancto *Juliano*: Reduc festinanter ad corpus suum virum hunc; quia nisi citiùs reductus fuerit, aqua frigida quam in os ejus astantes injicere moliuntur, ipsum ex toto suffocabit. Et his dictis continuò, quo ordine nesciens, ad corpus reductus, in stratu suo resedit. Jacuerat autem in stratu suo, quasi in excessu mentis, duobus diebus cum totidem noctibus; id est ab hora vespertina sextæ feriæ, usque ad vesperam Dominicæ diei sequentis, velut gravi sopore depressus. Mane siquidem facto, ad ecclesiam properabat; & post missæ celebrationem, sollicitabat eum presbyter cum aliis Parochianis, qui illum velut exanimem paulò antè viderant; ut ea quæ sibi revelata fuerant, illis intimaret. Ille verò præ nimia simplicitate visionem referre dissimulabat; donec nocte sequenti sanctus *Julianus* apparens ei præcepit, ut omnia quæ viderat, revelet; quia ad hoc eductus fuerat, ut ea quæ audierat & viderat, publicaret. Qui jussis Sancti obtemperans, in die omnium Sanctorum & deinceps, visionem constanter & apertè lingua *Anglica*, cunctis audientibus & admirantibus insolitam viri eloquentiam; cùm anteà præ nimia simplicitate rusticanus semper extiterit & elinguis. Nec priùs destitit ab inspectæ visionis narratione, donec multos ad lamenta & gravia suspiria commovit.

Gaufridus Eboracensis *Archiepiscopus exulat.*

Anno gratiæ M. CC. VII. Rex *Johannes* celebravit Natale Domini apud *Wintoniam*, præsentibus magnatibus Regni. Deinde in Purificatione beatæ *Mariæ*, cœpit per totam *Angliam*, tertiam decimam partem ex omnibus mobilibus & rebus aliis, tam de laicis quàm de viris ecclesiasticis & prælatis; cunctis murmurantibus, sed contradicere non audentibus. Solus *Gaufridus* Archiepiscopus *Eboracensis* non consentiens, sed planè contradicens; clanculò recessit ab *Anglia*; & in recessu suo omnes, specialiter qui in Archiepiscopatu *Eboracensi* hanc rapinam facerent; & in genere universis ecclesiæ sive rerum ecclesiasticarum invasores, anathematis sententia innodavit. Eadem tempestate circa noctem mediam, ventus vehemens & repentinus superveniens, ædificia diruit, arbores prostravit, oves & armenta exaggeratis nivibus, sexto Kalendas Februarij interire coëgit. Eodem anno Imperator *Otho* venit in *Angliam*; & habito colloquio cum

Rege

1207. Rege avunculo suo, rediit in terram suam; acceptis à Rege prædicto quinque millibus marcarum argenti.

De ordine Minorum.

SUb his diebus Prædicatores, qui appellati sunt *Minores*, favente Papa *Innocentio*, subitò emergentes; terram repleverunt; habitantes in urbibus & civitatibus deni & septeni, nihil omninò possidentes, de evangelio viventes, in victu & vestitu paupertatem nimiam præferentes, nudis pedibus incedentes; maximum humilitatis exemplum omnibus præbuerunt. Diebus autem Dominicis & festivis, de suis habitaculis exeuntes, prædicaverunt in ecclesiis parochialibus Evangelium verbi; edentes & bibentes quæ apud illos erant, quibus officium prædicationis impendebat. Qui in rerum cœlestium contemplatione tantò perspicaciores sunt inventi, quantò à rebus præsentis sæculi & carnalibus deliciis comprobatur alieni. Nullum genus alimenti penès eos usque in crastinum reservatur; ut paupertas spiritus qui viget in mente, actu sicut & habitu omnibus innotescat.

De cassatione electionem Episcopi Norwicensis *&* *Supprioris* Cantuariensis.

CIrca dies istos, steterunt *Romæ* coram domino Papa, monachi *Cantuariensis* ecclesiæ; turpem admodum causam ad invicem agitantes. Nam quædam pars eorum, per literas Conventus de rato præsentaverunt *Reginaldum* Suppriorem *Cantuariensem*, sicut multoties fecerant electum ad Archiepiscopatum; instantiùs postulantes, ut ejus electio confirmaretur. Altera verò pars eorundem Monachorum, per literas similiter de rato, præsentaverunt *Johannem* Episcopum *Norwicensem*; multis rationibus ostendentes, electionem de Suppriore nullam esse; tum quia facta erat de nocte, & sine solemnitate & assensu Regio; tum quia à majori & saniori parte conventus, non fuerat celebrata. Sicque his rationibus propositis, petierunt ut illa electio confirmaretur; quæ clara luce diei, Rege præsente & consentiente, cum testibus idoneis extitit celebrata. His auditis, & perspicaciter intellectis; procurator Supprioris allegavit secundam electionem irritam esse & inanem; quia qualiscunque esset prima electio, sive justa sive injusta; debuerat prima cassari, antequam secunda celebraretur electio. Unde constanter postulabat, ut prima electio rata haberetur. Denique post longas hinc & inde disceptationes; cum dominus Papa intellexisset partes in unicam personam non posse convenire, atque utrámque electionem vitiosè & non secundum sacrorum Canonum sanctiones celebratam fuisse; de consilio Cardinalium suorum ambas cassavit; partibus definitione apostolica interdicens, & per sententiam definitivam statuens; ne de cætero ad Archiepiscopatus honores, alteruter electorum aspiret. Summatim, hæc fuit causa & seminarium erroris. Rex posuerat verbum suum in ore duodecim monachorum *Cantuariensium*; ut quemcunque eligerent, ipse acceptaret. Convenerat autem inter Regem & eos, præstito juramento & fidei interpositione; quòd nullo modo alium, quàm *Johannem* Episcopum *Norwicensem* eligerent. Habebant & similiter Regis literas. Sed ipsi Monachi, postquàm intellexerunt electionem dicti *Johannis*, Papæ nimis displicere & cassari; suggerentibus Cardinalibus & Domino Papa, & affirmantibus licere eis eligere quemcunque vellent, ut secretè electionem celebrarent, si strenuum & præcipuè *Anglicum* eligerent; elegerunt per consilium Papæ magistrum *Stephanum* de *Langeton* Cardinalem; quo non erat major in Curia, imò nec ei par in moribus & scientia. Ex tunc, igitur, non potuit ei Papa in multiformi tribulatione deesse.

De promotione & consecratione magistri Stephani *de* Langeton.

CAssatis itaque electionibus memoratis, Dominus Papa nolens diutiùs sustinere, ut gregi Dominico cura deesset pastoralis; persuasit monachis *Cantuariensis*, qui Procuratores coram eo constituti fuerant pro negotio ecclesiæ *Cantuariensis*, ut eligerent magistrum *Stephanum* de *Langeton* presbyterum Cardinalem; virum (ut diximus) in literali scientia eruditum, discretum, & moribus ornatum; asserens ipsius promotionem, tam ipsi Regi quàm universæ Ecclesiæ *Anglicanæ*, plurimùm profuturam. Monachi verò ad hæc respondentes, asserebant sibi non licere præter consensum Regium & sui Conventus; Canonicam electionem celebrare. At Papa, quasi rapiens verbum ex ore ipsorum dixit: Sciatis vos plenariam habere in ecclesia *Cantuariensi* potestatem; nec & super electionibus apud sedem Apostolicam celebratis, solet assensus principum expectari. Unde vobis qui tot & tales estis, quòd plenè sufficitis ad electionem; in virtute obedientiæ, & sub pœna anathematis præcipimus; ut illum in Archiepiscopum eligatis, quem nos damus vobis in Patrem & pastorem animarum vestrarum. Monachi, quoque, excommunicationis sententiam incurrere metuentes; licèt inviti & cum murmuratione, assensum tamen præbuerunt. Solus ex omnibus monachis, Magister *Helias* de *Brantefeld*,

qui pro parte Regis & Episcopi *Norwicensis* advenerat, noluit consentire. Cæteri autem 1207.
omnes cum hymno *Te Deum laudam*, electum memoratum ad altare detulerunt. Deinde decimo quinto Kalendas Julij, in Civitate *Viterbij*, à Papa præfato, munus consecrationis suscepit.

SUb eisdem diebus, *Innocentius* Papa cupiens in proposito suo Regem *Johannem* habere favorabilem; quia cognoverat eundem *Johannem* cupidum esse & diligentem inquisitorem & acquisitorem gemmarum pretiosarum, misit ei hanc epistolam cum tali xenio, quod in eadem potest perpendi. Innocentius *Papa tertius*, Johanni *Regi* Anglorum *&c. Inter opes terrenas, quas mortalis oculus concupiscit & quasi cariora desiderat, aurum obrizum & lapides pretiosos principatum credimus obtinere. Licet autem his & aliis divitiis, vestra Regalis abundet excellentia; in signum tamen dilectionis & gratiæ, quatuor annulos aureos cum diversis lapidibus pretiosis, tuæ magnitudini destinamus. In quibus te volumus specialiter intelligere formam, numerum, materiam & colorem, ut mysterium potius quàm donum attendas. Rotunditas enim æternitatem significat, quæ initio caret & fine. Habet ergo regalis discretio quod in forma requirat: ut de terrenis transeat ad cœlestia, de temporalibus ad æterna procedat. Quaternarius autem qui numerus est quadratus, constantiam mentis significat; quæ nec deprimi debet in adversis, nec in prosperis elevari: quod tunc laudabiliter adimplebit, cum quatuor virtutibus principalibus fuerit ordinata; videlicet Justitia, Fortudine, Prudentia, Temperantia. Intelligas ergo in primo Justitiam, quam exerceas in judiciis; in secundo Fortitudinem, quam exhibeas in adversis; in tertio Prudentiam, quam observes in dubiis; in quarto Temperantiam, quam in prosperis non demittas. Per aurum verò, sapientia designatur: quia sicut aurum præeminet metallis universis, sic sapientia donis omnibus antecellit, Propheta testante:* Requiescet super eum spiritus sapientiæ, *&c. Nihil est autem quod Regem magis oportet habere. Unde Rex ille pacificus* Salomon, *solam à domino sapientiam postulavit, ut populum sibi commissum perinde sciret gubernare. Porrò* Samaragdi *viriditas, fidem; Saphiri serenitas, spem; Granati rubicunditas, charitatem; Topatij claritas, operationem bonam significat, de qua dominus,* Luceat lux vestra. *Habes igitur in Smaragdo quod credas, in Saphiro quod speres, in Granato quod diligas, in Topatio quod exerceas, ut de virtute in virtutem ascendas, donec Dominum deorum videas in Sion.* Hæc autem cum ad Regis præsentiam pervenissent, primò gratanter ei complacuerunt, sed post non multos dies subsequentes, aurum obrizum in scoriam & derisum, gemmæ in gemitus, amor in rancorem, sicut sequens sermo declarabit, sunt flebiliter commutata, ut ex sequentibus constiterit.

Papa Innocêtius Regem Anglorum *adhortatur ut* Stephanum de Langetune *reciperet in Archiepiscopum consecratum.*

HIs ita gestis, Papa *Innocentius* regi *Anglorum* literas direxit, exhortans humiliter & devotè; *ut magistrum* Stephanum *de* Langetune, *sancti* Chrysogoni *presbyterum cardinalem, ad Archiepiscopatum* Cantuariensem *canonicè electum, benignè susciperet: & qui de regno suo originem ducens, non solum in secularium scientia literarum magistri nomen promeruit; sed & Doctor esse in Theologicis disciplinis. Et cum præcipuè vita ipsius & mores, scientiæ magnitudinem excedant; ejus persona tam animæ suæ quàm corpori, erit, non mediocriter profutura.* Denique cum multis in hunc modum verbis tam blandis quàm persuasoriis Regem ad consensum inducere perstitisset, Priori & Monachis *Cantuariensibus* per literas in virtute sanctæ obedientiæ præcepit, ut Archiepiscopum jam dictum, in pastorem susciperent: eique in temporalibus simul & spiritualibus, humiliter obedirent. Cúmque tandem literæ domini Papæ ad Regis *Anglorum* notitiam pervenissent; iratus est Rex vehementer de promotione magistri *Stephani*, pariter & *Norwicensis* cassatione: crimenque proditionis, in monachos *Cantuarienses* refundere satagebat. Dixit, enim, quod in præjudicium suæ libertatis, sine ipsius licentia Suppriorem suum elegerant & postmodùm, ut quod malè gesserant, quasi sibi satisfaciendo palliarent, elegerunt Episcopum *Norwicensem*: & pecuniam de fisco accipientes ad itineris expensas, ut electionẽ de Episcopo memorato factam apud sedem Apostolicam impetrarent confirmari: in cumulum iniquitatis suæ elegerunt ibi *Stephanum* de *Langetune* inimicum suum publicum; eúmque fecerunt in Archiepiscopum consecrari. Ob hanc quoque causam, idem Rex in furorem versus & indignationem; misit *Fulconem* de *Cantelou*, & *Henricum* de *Cornbelle* milites crudelissimos & humanitatis ignaros, cum ministris armatis ut monachos *Cantuarienses*, sicut criminis læsæ majestatis reos, à regno *Angliæ* expellerent, vel sententia capitali condemnarent. Illi autem mandatum

1207. tum Domini sui non segniter exequentes, *Cantuariam* sunt profecti, & nudatis ensibus monasterium ingressi, voce furiosa Priori & monachis ex parte Regis præceperunt, ut velut Proditores Regiæ majestatis, incontinenti de Regno *Angliæ* exirent. Et si hoc facere noluissent, affirmaverunt cum juramento, quod ipsi injecto igne, tam in ipso monasterio, quàm in aliis officinis; omnes illos cum ipsis ædificiis concremarent.

Monachi Cantuarienses *proscripti*

MOnachi verò nimis inconsultè agentes, sine violentia & omni manuum injectione, recesserunt omnes: præter tredecim valetudinarios, qui in domo infirmorum jacentes, incedere non valebant. Et protinùs trajecti in *Flandriam*; in Abbatia sancti *Bertini* honorificè recepti sunt, & in aliis monasteriis transmarinis. Deinde jubente Rege, substituti sunt in ecclesia *Cantuariensi* monachi quidam de sancto *Augustino*, ad ministrandum ibidem, *Fulcone* præfato procurante, imò omnia bona eorundem monachorum distrahente & confiscante: terris tam Archiepiscopi quàm monachorum remanentibus incultis. Exierunt autem monachi sæpè dicti, de monasterio suo in exilium.

*Rex Anglorum *literas comminatorias Papæ misit.*

EXclusis hoc ordine monachis *Cantuariensibus* Rex *Anglorum Johannes* ad Papam nuncios cum literis direxit, in quibus expressè & quasi comminando ipsum arguebat, *quòd electione* Norwicensis *Episcopi turpiter repulsâ*, Stephanum *quendam de* Langetuna *sibi penitùs ignotum, & in Regno* Francorum *inter hostes suos publicos diutissimè conversatum; fecerat in* Cantuariensem *Archiepiscopum consecrari. Et quod magis in præjudicium & subversionem libertatum ad coronam suam spectantium redundat; ipsius consensu à monachis qui illum postulâsse debuerant, nec ritè requisito, eundem* Stephanum *temerè promovere præsumpsit. Unde asserebat se sufficienter admirari non posse, quòd tam ipse Papa quàm universa Curia* Romana *ad memoriam non reducunt, in quantum ejus dilectio* Romanæ *sedi fuerit hactenùs necessaria; in hoc rationis oculum non figentes, quòd uberiores sibi fructus perveniant de Regno suo* Angliæ, *quàm de omnibus Regionibus citra* Alpes *constitutis. Addit insuper, quòd pro libertatibus coronæ suæ stabit, si necesse fuerit usque ad mortem: immutabiliter affirmans se non posse ab electione simul & promotione* Norwicensis *Episcopi, quam sibi utilem intelligit, revocari.* Tandem negotii summam in hoc conclusit, *Quòd si de præmissis non fuerit exauditus, omnibus Romam petentibus, maris semitas angustabit: ne terra sua divitiis evacuata, ipse minùs ad hostes ab ea depellendos sufficiat. Et cùm Archiepiscopi, Episcopi & alii ecclesiarum Prælati, tam de Regno* Angliæ *quàm aliarum terrarum suarum, in omnium scientiarum plenitudine sufficienter abundent: si necessitas coëgerit, extra terras suas justitiam vel judicium ab alienigenis non emendicabit.*

Rescriptum Papæ ad Regem Anglorum.

CUmque hæc omnia ad domini Papæ audientiam per Regis nuncios pervenissent, Regi *Anglorum* scripsit in hæc verba *Innocentius Episcopus, servus servorum Dei, chariss. in* Christo *filio*, Johanni *illustri* Anglorum *Regi salutem & Apostolicam benedictionem. Cùm super negotio* Cantuariensis *ecclesiæ nos tibi scripserimus, humiliter, diligenter, benignè exhortando ac rogando, tu nobis, (ut salva pace tua loquar) rescripsisti quasi comminando & exprobrando, contumaciter & protervè. Et cùm nos tibi suprà jus deferre curemus, tu nobis secundùm jus deferre non curas; minùs quàm deceret attendens. Quod si tua nobis devotio plurimùm est necessaria, nostra tamen tibi non parùm est opportuna. Cùmque nos in tali casu, tantum honorem nulli Principum detulimus quantum tibi; tu nostro tantum derogare attendis honori, quantum in simili casu nullus Princeps derogare præsumpsit: quasdam frivolas occasiones prætendens, quibus asseris, quòd electioni de dilecto filio nostro magistro* Stephano *titulo sancti* Chrysogoni *presbytero Cardinali, à monachis* Cantuariensibus *celebratæ, non potes portare consensum: quia videlicet inter tuos est conversatus inimicos, & persona ejus est tibi prorsùs ignota. Porrò juxta proverbium* Salomonis: frustra jacitur rete ante oculos pennatorum, *cùm intelligamus illud ei non esse imputandum ad culpam, sed ad gloriam potiùs adscribendum; quòd* Parisiis *diu vacans liberalibus studiis, in tantum profecit, ut meruerit esse Doctor, non solùm in liberalibus facultatibus, verùm & in Theologicis disciplinis. Ac si per hoc cum vita concordet doctrina, dignus est habitus præbendam obtinere* Parisiensem. *Unde mirabile gerimus, si vir tanti nominis de tuo regno ducens originem, tibi potuit esse saltem quoad famam ignotus; præsertim cum ter scripsisses illi, postquàm à nobis extitit in Cardinalem promotus: quòd, licèt disposueris eum ad tuæ familiaritatis obsequium evocare; gaudebis tamen quòd ad majus erat officium sublimatus. Sed illud potiùs te attendere decuisset*

decuisset, quòd in terra tua natus est, de parentibus tibi fidelibus ac devotis, quódque in Eboracensi ecclesia fuerat præbendatus; quæ longè major & dignior quàm Parisiensis existit. Unde non solùm ratione carnis & sanguinis, verùm & obtentu ecclesiastici beneficii & officii, te ac regnum tuum, affectu sincero diligere comprobatur. Nuncii verò tui causam nobis aliam expresserunt, quare non præstitisti ejus electioni consensum: quia videlicet nunquam fuerat requisitus ab illis, qui eum à te debuerunt postulare; asserentes, quòd literæ illæ, quibus mandavimus, ut super hoc negotio procuratores ad nos idoneos destinares, ad te minimè pervenerunt. Et monachi Cantuarienses, quamvis pro aliis negotiis, ad tuam præsentiam accessissent; pro postulando tamen consensu, nec literas nec nuncios direxerunt. Unde iidem nuncii cum multa instantia nobis supplicârunt, quatenùs ex quo nobis complacuit hanc tibi honorificentiam reservare, ut monachi Cantuarienses regium postularent assensum; quoniam hoc factum non erat, dilationem congruam concedere dignaremur; infrà quam posset id fieri, ne juri tuo contingeret derogari. Contra personam electi quiddam ad ultimum proponentes, quod cùm manifestè factum sit, ostium oris claudere debuissent: præsertim cùm si verum esset, promotionem ejus jam impedire non posset. Licèt autem super electionibus apud sedem Apostolicam celebratis, non consueverit assensus Principum expectari; duo tamen monachi fuerunt specialiter deputati, ut ad te pro requirendo assensu venirent, qui apud * Ydivoriam fuerunt retenti, ut injunctum sibi mandatum exequi non valerent; & præfatæ literæ de Procuratoribus ad nostram præsentiam destinandis, tuis fuerunt nunciis assignatæ, ut eas tibi fideliter præsentarent. Nos quoque qui super eandem ecclesiam Cantuariensem plenitudinem potestatis habemus, regium super hoc dignati sumus implorare favorem. Et cursor noster qui Apostolicas tibi literas præsentavit; literas quoque Prioris ac monachorum, qui ex mandato totius capituli Cantuariensis celebraverant electionem memoratam, super assensu petendo Regiæ sublimitati porrexit. Ideóque non vidimus oportere denuò post hæc omnia, regium postulare consensum: sed illud disposuimus, non declinantes ad dextram vel ad sinistram, quod sanctorum Patrum canonicæ sanctiones statuunt faciendum: ut videlicet, nihil moræ vel difficultatis, rectis dispositionibus auferatur; nè gregi dominico diu desit cura pastoralis. Quocircà vel discretioni tuæ vel regali prudentiæ suggeratur à quoquam, quod aliquatenùs valeat à consummatione hujus officii revocari: quoniam absque vi & dolo, canonica sit electio de persona idonea concorditer celebrata; sine damno famæ, & periculo conscientiæ, differre non possemus. Tu ergo fili charissime, cujus honori supra jus deferri curavimus, secundùm jus, nostro studeatis honori deferre; ut gratiam divinam & nostram uberiùs merearis: nè fortè, si secùs egeris, in eam te difficultatem inducas, de qua non facilè valeas expediri: cùm tandem oporteat eum vincere, cui flectitur omne genu cœlestium, terrestrium & infernorum; cujus nos vices in terris, licet immeriti, exercemus. Ne igitur eorum consiliis adquiescas, qui tuam semper turbationem desiderant; ut meliùs possint in aqua turbida piscari; sed nostro beneplacito te committas, quod utique tibi cedet ad laudem, gloriam & honorem. Quia non esset tibi tutum, in hac causa Deo & ecclesiæ repugnare; pro qua beatus martyr & Pontifex gloriosus Thomas, sanguinem suum recenter effudit: præsertim ex quo pater & frater tuus claræ memoriæ, tunc reges Anglorum, in manibus legatorum Apostolicæ sedis illam pravam consuetudinem abjurârunt. Nos autem si nobis humiliter acquieveris, sufficienter tibi & tuis providere curabimus; ne super hoc valeat vobis aliquod præjudicium generari. Data Laterani, Pontificatus nostri anno decimo. Circa dies istos, Simon Cicestrensis episcopus obiit. Confiscatis omnibus bonis monachorum Cantuariensium, die translationis sancti Swithuni.

1208.

* Devoriam.

GAlfridus verò Archiepiscopus Eboracensis, transfugit clam; nolens consentire exactioni tertiæ decimæ. Sol eclipsim passus est, ab hora sexta usque ad nonam; nec non Luna eodem anno similiter.

Eclipsis Solis.

EOdem anno, in die sancti Remigii, Isabel Anglorum Regina peperit Johanni Regi filium suum primogenitum; & vocatus est nomine avi sui, Henricus: litera dominicali existente G. luna verò undecima die lunæ.

Isabel Regina peperit filium.

ANno domini millesimo ducentesimo octavo, Rex Johannes celebravit Natale domini apud Windlesbores; ubi multa militibus suis festiva distribuit indumenta. Ac deinde in crastino Purificationis beatæ Mariæ, luna eclipsim passa est; primò sanguinea, & posteà teterrimi coloris apparens. Eodem tempore Philippus Dunelmensis, & Galfridus Cestrensis episcopi, humanæ naturæ debitū persolventes; esse corporaliter desierunt.

Eclipsis Lunæ.

Eodem

1208. Eodem anno *Isabel Anglorum* regina, peperit *Johanni* regi filium legitimum, quem vocavit *Richardum*.

Admonetur à Papa rex Anglorum.

EOdem anno, *Innocentius* Papa, cum regis *Johannis Anglorum* cor adeò induratum didicerat, quod nec blandis ejus admonitionibus, nec asperis comminationibus adquiesceret, ut *Stephanum Cantuariensem* archiepiscopum recipere vellet; tactus dolore cordis intrinsecùs, *Willielmo Londonensi, Eustachio Elyensi*, & *Malgero Wigorniensi* episcopis, de consilio Cardinalium suorum dedit in mandatis, ut accedentes ad regem memoratum, ipsum pia sollicitudine pro negotio *Cantuariensis* ecclesiæ convenirent. Salubriter exhortantes in domino, quatenùs eo pacto se vinci à Deo permitteret; ut victus domini vinceret; ipsúmque cui servire, regnare est, in sui favorem provocaret. Quòd si fortè ipsum contumacem; sicut hactenùs extitit, invenirent & rebellem; regnum *Angliæ* totum sub interdicto concluderent; authoritate ei apostolica denunciantes: quòd si per hoc pertinaciam suam non duceret corrigendam, ipse manum adhibere curaret graviorem; cum necesse sit, eum vincere, qui pro salute ecclesiæ sanctæ diabolum & Angelos ejus debellans, claustra Tartarea spoliavit. Suffraganeis quoque *Cantuariensis* ecclesiæ episcopis, aliisque illius Diocesis prælatis; in virtute obedientiæ per sedis Apostolicæ literas expressit, ut archiepiscopum præfatum in patrem susciperent & Pastorem, eique charitate debita obedire curarent.

Anglia generali interdicto conclusa.

LOndoniensis, *Elyensis* atque *Wigorniensis* episcopi, ex injuncto sibi delegationis officio, regem *Johannem* adeuntes; mandatúmque sibi apostolicum per ordinem exponentes; humiliter, lachrymísque profusis supplicabant; quatenùs dominum habens præ oculis, archiepiscopum *Cantuariensem* & monachos ad ecclesiam suam revocaret, honoraret & eos charitate perfecta diligeret, scandalum interdicti evitare curaret; ut per hoc retributor meritorum, & potentiam sibi multiplicare dignaretur temporalem, & gloriam post mortem largiretur sine fine mansuram. Cúmque iidem episcopi pro ejus salute vellent protrahere sermonem, Rex quasi in furiam versus, contra dominum Papam & ejus Cardinales in verba blasphemiæ prorupit; jurans per dentes Dei, quod si ipsi vel alij quicunque ausu temerario terras suas supponeret interdicto, ipse incontinenti universos *Angliæ* prælatos, clericos pariter & ordinatos, ad Papam mitteret; & bona eorum omnia confiscaret. Addit etiam quod *Romanos* quoscunque, sive in quibuscunque terris suis reperiri potuissent, erutis oculis naribusque præcisis, *Romam* destinaret: ut his intersignis à cæteris possent nationibus ibidem discerni. Ipsis insuper episcopis expressè præcepit, quatenùs cum summa festinatione à suo conspectu recederent; si suorum corporum vellent scandali discrimina evitare. Recedentes autem episcopi memorati; cùm fructum pœnitentiæ in rege non invenerunt, in Quadragesima sequenti, executionem sibi à summo pontifice demandatam exequi non verentes, prima die Lunæ in passione domini, quæ tunc contigit decimo calendas Aprilis, sub generali interdicto totam *Angliam* incluserunt: quod sicut in authentico domini Papæ, expressum habetur, non obstantibus privilegiis, ab omnibus est inviolabiliter observatum. Cessaverunt itaque in *Anglia* omnia ecclesiastica sacramenta, præter solummodò confessionem & viaticum in ultima necessitate, & baptisma parvulorum. Corpora quoque defunctorum de civitatibus & villis efferebantur, & more canum in biviis & fossatis sine orationibus & sacerdotum ministerio sepeliebantur. Quid plura? Recesserunt latenter ab *Anglia*, *Willielmus Londoniensis, Eustachius Elyensis, Malgerus Wigorniensis, Jozelinus Bathoniensis*, & *Egidius Herefordensis* episcopi: satiùs arbitrantes sævitiam commoti regis ad tempus declinare, quàm in terra interdicta sine fructu residere.

Rex Johannes ob causam interdicti bona clericorum præcepit confiscari.

REx igitur *Anglorum* ob causam interdicti mente nimis confusus, misit Vicecomites suos & alios iniquitatis ministros in omnes fines *Angliæ*; præcipiens, tam Prælatis singulis quam eorum subjectis cum comminatione terrifica, ut incontinenter à Regno exirent; & super hac injuria peterent sibi à Papa justitiam exhiberi. Episcopatus insuper, Abbatias, Prioratus sub Laicorum custodia deputans; universos redditus ecclesiasticos confiscari præcepit. Sed in hoc sibi cautè prospiciebant Prælati generaliter omnes totius regni, quòd de monasteriis suis exire noluerunt, nisi per violentiam expellerentur. Quod cùm à regiis ministris fuisset compertum, noluerunt alicui ingerere violentiam; sicut nec à Rege preceptum habuerunt: sed bona eorum omnia in usus regis convertentes, victum eis & vestitum parcè ex rebus propriis ministrabant. Horrea clericorum, rege jubente, obserata sunt ubique; & ad commodum fisci distracta. Presbyterorum

byterorum & clericorum focariæ, per totam *Angliam* à ministris regis captæ sunt; & graviter ad se redimendum compulsæ. Viri religiosi sive quicunque ordinati, qui itinerantes reperti sunt in via; ab equis suis projiciebantur, spoliabantur; & à Satellitibus regis turpitur tractabanter, nec fuit qui eis justitiam exhiberet. Venerunt ea tempestate in confinio *Wallia* ad regem, ministri cujusdam Vicecomitis; ducentes prædonem unum, manibus à tergo vinctis, qui sacerdotem quendam in via spoliaverat & interfecerat; quærentes à rege quid super tali eventu sibi fieri placeret. Quibus incontinenter respondit, dicens: Inimicum meum interemit, solvite illum & finite abire. Parentes quoque Archiepiscopi & episcoporum, qui *Angliam* sub interdicto posuerunt, jubente rege capiebantur; atque bonis omnibus spoliati, in carcerem trudebantur. Inter hæc omnia mala, perendinabant Pontifices præfati in partibus Transmarinis, omnimodis viventes in deliciis; & sese murum pro domo domini non opponentes, secundùm Redemptoris sententiam, Cum *Lupum viderunt venientem, dimiserunt oves, & fugerunt.* 1208.

Rex Johannes Homagia à magnatibus suis accepit.

INter hæc & consimilia opera impietatis, Rex *Johannes* in se reversus metuebat; ne dominus Papa post interdictum manus in eum extenderet graviores; illum nominatim excommunicando, vel magnates *Angliæ* ab ejus fidelitate absolvendo. Unde ne regni jura amittere videretur, misit manum militarem ad omnes regni potentes, & quos præcipuè suspectos habebat; exigens obsides ab eis, quibus posset eos, si fortè processu temporis ab ejus fidelitate absolverentur, ad debitum revocare obsequium. Adquieverunt multi regiis jussionibus: & alii filios, alii verò nepotes & carnaliter propinquos nunciis tradebant. Venientes tandem ad *Willielmum* de *Brause* virum nobilem, & obsides ab eo, sicut ab aliis fecerant exigentes, repagulum conditionis invenerunt. *Matildis* enim uxor ejusdem *VVillielmi* procacitate muliebri verbum rapiens ex ore viri, nunciis respondit: pueros meos domino vestro regi *Johanni* non tradam, quia *Arthurum* nepotem suum, quem honorificè custodisse debuerat, turpiter interfecit. Quod verbum, cum vir ejus audisset, increpavit eam & dixit: *Quasi una ex stultis mulieribus* contra dominũ nostrum regem locuta es. Nam si ipsum in aliquo offendi, paratus sum & ero, domino meo & sine obsidibus satisfacere, secundùm judicium Curiæ suæ & Baronum parium meorum, certo mihi assignato die & loco. Nuncii autem ad Regem reversi, cum ei quæ audierant, retulissent, Rex graviter perturbatus, misit milites suos & servientes latenter, qui ipsum *VVillielmum* cum tota sua familia comprehenderent; & sibi sub omni festinatione præsentarent. Sed idem *VVillielmus* ab amicis suis præmonitus, cum uxore sua & filiis, & propinquis ad *Hyberniam* aufugit. Eodem anno albi monachi in principo interdicti cessantes, posteà ad mandatum Abbatis sui principalis, divina celebrare præsumpserunt: sed hæc præsumptio, cum ad summi Pontificis notitiam pervenisset, ad majorem sui confusionem denuò sunt suspensi. Eodem anno *Philippus* dux *Suaviæ*, qui contra *Othonem* de Imperio contendebat, occiditur.

Rex Anglorum Othoni Imperatori nepoti suo magnam pecuniam transmisit.

ANno domini millesimo duceutesimo ix. Rex *Anglorum Johannes* ad Natale domini fuit apud *Bristollum*; & ibi capturam avium per totam *Angliam* interdixit. Deinde venit in *Angliam* dux *Suaviæ Henricus*, ex parte *Othonis* regis *Alemannorũ* ad regem *Anglorum*: à quo non modica pecunia ad opus præfati *Othonis* recepta, repatriare maturavit.

EOdem anno, procurante *Stephano Cantuariensi* archiepiscopo, indultum est ecclesiis conventualibus in *Anglia*, semel in hebdomada celebrare divina. Albi autem monachi hac privabantur indulgentia, eò quòd in principio interdicti cessantes, postmodùm ad jussionem sui Abbatis principalis, Papa inconsulto, celebrare præsumpserunt. Per idem tempus, *Lodovicus* filius *Philippi Francorum* regis primogenitus & hæres legitimus, apud *Compendium* à patre cingulo militari donatus est; & centum alii nobiles cum eo. Ad festum quoque sancti *Michaëlis*, amotum est scaccarium à *VVestmonasterio* usq; *Norhamptun*, per regem, in odium *Londinensium*.

Rex Anglorum Johannes cum rege Scotorũ fœdus amicitiæ init.

CIrca dies istos, Rex *Johannes* magno exercitu congregato, versùs *Scotiam* vexilla direxit & arma. Veniens autem in provinciam *Northanhumbrorum* ad castellum quod *Norrham* appellatur, acies ibidem contra regem *Scotorum* instruxit ad pugnam. Quod cum regi præfato nunciatum fuisset; timuit valdè impetum ipsius, quoniam pronum ad omnem sævitiam cognovit, veniénsq; ei obviàm, de pace tractaré disposuit. Sed Rex *Anglorum* in furorem versus, improperavit illi acriter, increpando quod fugitivos suos, & hostes publicos in regno suo receptaverat, eisq; in sui præjudicium auxilium præstiterat, & favorem. Sed cum hæc & alia multa, Rex *Anglorum* præfato regi imposuisset; tandem procuran-

1209. procurantibus utriusque regni amicis, talem concordiam injerunt: Quòd videlicet Rex *Scotorum* daret regi *Anglorum*, pro bono pacis undecim millia marcarum argenti; & insuper ad majorem securitatem, traderet ei duas filias suas in obsidatum: ut per hoc inter eos pax firmior haberetur. Recedente itaque *Anglorum* rege, quarto calendas Julii, à castello memorato, præcepit per forestas totius *Angliæ* sepes comburere, & fossata complanare, datis frugibus circumquaque bestiis ad devorandum. Deinde cepit homagia de omnibus hominibus liberè tenentibus, & etiam duodecim annorum pueris totius regni, quos omnes post fidelitatem factam, in osculum pacis recepit ac dimisit. *Wallenses* verò quod anteactis temporibus fuerat inauditum, apud *Wodstoke* venientes ad regem, homagia fecerunt, ibidem licèt tam divitibus quàm pauperibus esset onerosum. Eodem anno, *Otho* filius ducis *Saxoniæ* & nepos regis *Angliæ*, à Papa *Innocentio* tertio in Imperatorem *Romanum Romæ* est consecratus, quarto nonas Octobris.

Rex Johannes nominatim excommunicatur.

PEr idem tempus, clericus quidam apud *Oxoniam*, liberalibus vacans disciplinis, mulierem quandam casu interfecit: quam cùm mortuam deprehendisset, per fugam sibi consuluit. Præfectus autem urbis & multi alii accurrentes, cùm mulierem exanimem invenerunt, cœperunt quærere homicidam illum in hospitio suo; quod cum tribus sociis suis clericis locaverat: & facti reum non invenientes, cœperunt tres socios ejus clericos memoratos, & de homicidio penitùs nescios; & eos in carcerem retruserunt: Deinde post dies paucos, Rege *Anglorum* jubente, in contemptum ecclesiasticæ libertatis, extra villam educti, suspendio perierunt. Quod cùm factum fuisset, recesserunt ab *Oxonia* ad tria millia clericorum, tam magistri quàm discipuli, ita quòd nec unus ex omni universitate remansit: quorum quidam apud *Cantabrigiam*, quidam verò apud *Radingum* liberalibus studiis vacantes, villam *Oxoniæ* vacuam reliquerunt. Eodem anno, *Hugo* archidiaconus *Wellensis* & regis Cancellarius, ad episcopatum *Lincolniensem*, eodem Rege procurante, electus est: qui continuò post factam electionem, totius episcopatus à Rege liberam dispositionem accepit.

De Consiliis iniquis magistri Alexandri Nequissimi.

SUb his denique diebus, cum Rex *Anglorum Johannes*, jam ferè per biennium ut dictum est, generaliter per totam *Angliam* persecutionem gravissimam ratione Interdicti tam contra viros ecclesiasticos quàm laicos nonnullos infatigabiliter continuasset, & de correctione simul & satisfactione omnibus spem omnimodam ademisset: Papa *Innocentius*, ipsius rebellionem diutiùs inultam dissimulare non potuit. Unde de consilio fratrum suorum Cardinalium, ad extirpandum radicitùs ecclesiæ scandalum, *Londoniensi*, *Helyensi* & *Wigorniensi* episcopis dedit in mandatis, ut regem memoratum nominatim excommunicatum pronunciarent: & sententiam singulis diebus dominicis & festivis, in omnibus ecclesiis Conventualibus per totam *Angliam* solemniter publicantes, ipsum facerent ab omnibus arctiùs evitari. Sed cùm episcopi, jam dicti confratribus suis, qui in *Anglia* remanserant episcopis, aliisque ecclesiarum Prælatis publicationem sententiæ authoritate apostolica commisissent: effecti sunt universi metu regio vel favore canes muti non audentes latrare. Unde injunctum sibi officium exequi dissimulantes, in mandatis Apostolicis secundùm juris ordinem minimè processerunt. Veruntamen sententia in brevi facta omnibus notissima in viis & plateis, nec non in aliis hominum conventiculis, confabulatione licèt secretissima, omnium ora replevit. Inter quos cum die quadam sederet apud *Westmonasterium* ad Scacarium *Gaufridus* archidiaconus *Norwicensis* regiis intendens negotiis, cœpit secretiùs sermocinari cum sociis suis assidentibus de sententia in Regem lata, dicens non esse tutum viris beneficiatis in obsequio regis excommunicati ulteriùs immorari. Et his dictis, ad propria, non licentiatus recessit. Sed cùm post paululum, ea quæ facta fuerant ad Regis notitiam pervenissent, non mediocriter perturbatus, misit *Willielmum Talebot* militem, cum armata manu, qui ipsum Archidiaconum comprehensum, & vinculis asperrimis constrictum, sub carcerali custodia recluserunt; ubi post dies paucos, Rege præfato jubente, capa indutus plumbea, tam victualium penuria, quàm ipsius capæ ponderositate compressus, migravit ad dominum.

INgessit se hac interdicti tempestate consiliis Regiis pseudotheologus quidam, magister *Alexander*, dictus *Cæmentarius*; qui suis iniquis prædicationibus, regem non mediocriter ad crudelitatem commovit. Dixit enim illud generale flagellum *Angliæ* non ex culpa regis, sed ex subditorum flagitiis provenisse. Affirmavit etiam ipsum regem *virgam esse furoris domini*; & ad hoc principem constitutum, ut *regat populos* aliósq; subditos in *virga ferrea*, *& tanquam vas figuli confringat universos. Ad alligandos potentes in compedibus*,

dibus, & nobiles suos in manicis ferreis. Ad Papam quoque non pertinere de regum sive de quorumlibet potentum laica possessione: vel subditorum regimine, verisimilibus quibusdam probavit argumentis. Cùm præcipuè principi Apostolorum *Petro*, nihil à domino, nisi ecclesiæ tantùm ac rerum ecclesiasticarum sit collata potestas. His igitur & his similibus fallacijs, Regis adeò favorem promeruit; ut plurima à viris relegiosis beneficia per ejusdem regis violentiam obtineret. Sed cùm tandem ipsius perversitas ad summi Pontificis aures pervolasset; ipso Papa procurante, bonis ac beneficiis omnibus spoliatus, ad tantam demùm miseriam perductus est, ut in habitu pauperrimo & cultu necessitate cumpulsus sit panem suum cum dolore ostiatim mendicare. Quem videntes multi subsannando dixerunt: *Ecce homo qui non posuit dominum adiutorem suum, dum speravit in multitudine divitiarum suarum, & prævaluit in vanitate sua. Fiat ergo nunc contra dominum semper, & disperead de terra memoria ejus pro eo quod non est recordatus ut faceret misericordiam. Properea Deus destruet eum in finem, & oratio ejus erit in peccatum, ut eradatur habitatio ejus de terra viventium.* 1210.

EOdem tempore, *Hugo Lincolniensis* electus, impetrata à Rege licentia ad partes transfretandi *Gallicanas*; ut ab Archiepiscopo *Rothomagensi* consecrationem acciperet, continuò ut *Normanniam* applicuit, contulit se ad *Stephanum* Archiepiscopum *Cantuariensem*: & facta ei canonica obedientia, decimo tertio calendas Januarij, munus ab eo consecrationis accepit. Sed cùm id à rege compertum fuisset, suscepit in manu sua Episcopatum jam dictum, atque omnia illius emolumenta in usus suos convertit. *Waltero* quoque de *Gray* sigillum suum tradens Rex, fecit eum Cancellarium, qui in omnibus regni agendis, Regis studuit facere voluntatem. *Consecratio* Hugonis Lincolniensis *Episcopi.*

ANno dominicæ Nativitatis millesimo ducentesimo decimo, Rex *Johannes* fuit ad Natale apud *Windleshores*; præsentibus omnibus *Angliæ* magnatibus & communicantibus ei, non obstante sententia qua fuerat innodatus: quæ licèt non publicata, omnium tamen partium *Angliæ* climata pervolavit, & aures subintravit. Omnibus enim sese subtrahentibus rex nocivè insidiabatur. Deinde rege jubente, capti sunt *Judæi* per totam *Angliam* utriusque sexus & incarcerati; pœnisque gravissimis afflicti; ut de pecunia sua Regis facerent voluntatem. Quorum quidam graviter torti, dederunt omnia quæ habebant: & plura promittebant, ut sic possent evadere tot genera tormentorum. Inter quos, unus apud *Bristollum* variis dilaceratus tormentis, cùm se redimere nec finem facere voluisset; jussit Rex tortoribus suis, ut diebus singulis unum ex molaribus excuterent dentibus: donec Regi decem millia marcarum argenti persolvisset. Cùmque tandem per dies septem tot dentes cum intolerabili cruciatu excussissent; & die octavo simile opus agere tortores jam incepissent: Judæus ille utilium tardus provisor, dedit pecuniam memoratam; ut septem dentibus evulsis, octavum sibi salvare liceret. Judæi *ad redemptionem gravissimam compelluntur.*

CIrca dies istos *Otho Romanorum* Imperator, memor sacramenti quod fecerat, cùm à Papa ad imperium fuerat sublimatus; quòd videlicet dignitates imperij conservaret, & jura dispersa pro possibilitate sua revocaret: fecit per sacramentum legalium hominum Imperij, dominica castella sua, & alia jura ad dignitatem imperialem spectantia perquiri; & quæcunque per recognitionem ad jus imperij spectare didicerat, in usus suos convertere laborabat. Hac autem de causa, orta est dissensio gravissima inter Dominum Papam & Imperatorem memoratum; eò quòd tempore quo vacabat Imperium, idem Papa castella plurima cum rebus aliis occupaverat, quæ ad dignitatem Imperij pertinebant. Unde Imperator, quia quod suum erat revocare studuit; ipsum Papam sine merito ad odium provocavit. *Fredericum* quoque regem *Siciliæ*, idem Imperator graviter persequutus est: qui similiter dum vacavit Imperium, quasdam munitiones occupatas detinuit. Unde Papa memoratus ipsum Imperatorem per nuncios & literas frequenter admonere studuit, ut tam à persequutione *Romanæ* ecclesiæ, quàm à regis *Siciliæ* ac tutelæ commissæ sedi Apostolicæ exhæredatione cessaret. Imperator autem nuntijs domini Papæ tale perhibetur dedisse responsum: Si (inquit) summus Pontifex Imperij jura injustè possidere desiderat, à sacramento quod tempore consecrationis meæ ad dignitatem Imperialem me jurare compulit, absolvat: quòd videlicet dispersa imperij jura revocarem. Denique cum Papa ipsum Imperatorem à præstito juramento quod omnes Imperatores in sua consecratione, inspectis sacrosanctis Evangeliis jurare tenen- *De excommunicatione Othonis Imperatoris.*

1211. tur, absolvere noluit; & Imperator è contra, Imperij jura, quæ jam parte maxima in manu potenti revocaverat, reddere contempsit idem Papa in ipsum Imperatorem sententiam excommunicationis tulit; atque universos tam *Alemanniæ* quàm imperij *Romani* magnates, ab ejus fidelitate absolvit. Et hinc odium regis *Johannis*, & iram efficaciter obduravit.

Rex Johãnes in Hiberniã contendit.

EOdem Anno, Rex *Anglorum Johannes* apud *Penbroc* in *Wallia* copioso exercitu congregato; profectus est in *Hyberniam*: & ibi applicuit octavo idus Junij. Cúmque venisset ad *Dublinensem* civitatem, occurrerunt ei ibidem plusquàm viginti reguli illius Regionis: qui omnes timore maximo perterriti, homagium ei & fidelitatem fecerunt. Pauci tamen ex regulis supersederunt, qui ad regem venire contempserunt; eò quòd in locis inexpugnabilibus habitabant. Fecit quoque Rex ibidem construere leges & consuetudines *Anglicanas*: ponens vicecomites aliósque ministros, qui populum regni illius juxta leges *Anglicanas* judicarent. Præfecerat autem ibidem *Johannem* de *Grey* Episcopum *Norwicensem* justitiarium; qui denarium Terræ illius, ad pondus numismatis *Angliæ* fecerat fabricari: & tam obolum quàm quadrantem rotundum fieri præcepit. Jussit quoque Rex, ut illius monetæ usus tam in *Anglia* quàm in *Hybernia* communis ab omnibus haberetur: & utriusque regni denarius, in thesauris suis indifferenter poneretur. De hac autem rotunditate, *Merlinus* vates prophetavit dicens: *Findetur forma commercij, dimidium rotundum erit.* His ita gestis, Rex in manu forti progrediens, cepit plurimas hostium suorum munitiones fugientibus à facie ejus *Waltero* de *Lasci* viro nobili cum aliis multis, qui in manus ejus incidere metuebant. Tandem veniens in provinciam Regionis illius, quæ *Mide* nuncupatur; *Matildem* uxorem *Willielmi* de *Brause*, & *Willielmum* filium ejus, cum uxore sua, in quadam munitione obsedit & cepit: à quo clàm evadentes, & posteà rursus capti in insula de *May*, Regi sunt præsentati, vinculis constrictos asperrimis, misit in *Angliam*, & in castello de *Windleshores*, sub arcta custodia deputavit; qui omnes Rege jubente fame perierunt. Rex denique *Johannes* cùm in parte maxima de tota *Hybernia* pro libitu suo disposuisset: naves cum triumpho ingressus, in *Angliam* applicuit tertio Kalendas Septembris. Deinde *Londonias* cum festinatione properans, fecit omnes *Angliæ* prælatos in sua præsentia convenire. Venerunt autem ad hanc generalem vocationem, Abbates, Priores, Abbatissæ, Templarij, Hospitalarii, Custodes villarum ordinis Cluniacensis, & aliarum regionum transmarinarum, cujuscunque dignitatis & ordinis: qui omnes ad tam gravem cumpulsi sunt redemptionem, ac rerum ecclesiasticarum dilapidationem, quòd summa extortæ pecuniæ excrevisse fertur ad centum millia librarum sterlingorum. Albi quoque monachi de regno *Angliæ*, aliis exceptis, quadraginta millia librarum argenti, in hoc tallagio (vellent nollent) cassatis privilegiis, Regi persoluerunt. Cujus rei seriem si quis plenius prosequeretur; lachrymas excuteret Tyrannorum, & animos audientium perturbaret. Eodem Anno, *Walterus* de *Grai* electus est in Episcopum *Cestrensem*; *Henricus* archidiaconus *Stafford*, in *Exoniensem*. *Judæi* pro nimia eorum afflictione multi à regno aufugerunt.

Merlini vaticinium.

ANno gratiæ millesimo ducentesimo undecimo, Rex *Anglorum Johannes* fuit ad Natale domini apud *Eboracum* præsentibus Comitibus & Baronibus regni. Quo etiam anno idem Rex apud *Album* monasterium, magno exercitu congregato, profectus est in *Walliam*; octavo idus Julij: ubi in fortitudine gravi, *Walliæ* interiora perlustrans, ad *Snaudunam* usque, obvia sibi quæque conterendo penetravit. Reges omnes & nobiles, sine contradictione subjugavit. De subjectione in posterum, obsides viginti octo suscepit; ac inde cum prosperitate in die Assumptionis beatæ *Mariæ*, ad *Album* monasterium remeavit: veniénsque apud *Norhamptonam* nuncios domini Papæ ibidem cum mandatis Apostolicis obvios habuit. *Pandulphum* videlicet subdiaconum, & domini Papæ familiarissimum, ac de militia *Templi*, fratrem *Durandum*. Qui ad hoc venerunt, ut pacem inter regnum & sacerdotium reformarent. Rex autem ad exhortationem nunciorum gratanter concessit, ut Archiepiscopus *Cantuariensis* & monachi, atque omnes episcopi ab *Anglia* proscripti; cum pace sua redirent ad propria. Sed quia de damnis datis, & de bonis eorum confiscatis, Rex Archiepiscopo & Episcopis satisfacere noluit; nuncij infecto negotio ad *Gallias* remeârunt. Quo facto, Rex *Johannes* cœpit à militibus, qui exercitui in *Wallia* non interfuerunt; de quolibet scuto duas marcas argenti. Eodem anno, vir nobilis & miles egregius *Rogerus Cestriæ* Constabularius vitam finivit.

Rex Johãnes Reges Wallenses subjugavit.

Eodem

1212.

Eodem tempore *Reginaldus* comes *Bononiæ*, vir strenuus & in arte militari probatissimus; à *Philippo* Rege *Francorum* de comitatu suo injustè expulsus, & bonis omnibus privatus est. Quo expulso, Rex *Francorum* dedit *Philippo* filio suo comitatum illum, cum filia & hærede legitima Comitis memorati; jure perpetuo possidendum. Comes verò *Reginaldus* in *Angliam* veniens, à Rege *Johanne* honorificè susceptus est. De cujus liberalitate, idem Comes trecentas libratas terræ larga distributione suscipiens; Regi memorato homagium & fidelitatem fecit. *Leolinus* princeps *Nortwalliæ* compellitur ad deditionem. Obiit circa hoc tempus *Robertus* de *Thunam*.

Rex Francorum Reginaldū Boniæ comitem proscripsit.

Per idem tempus *Willielmus* de *Brause* senior, qui à facie Regis *Anglorum Joannis* ab *Hybernia* ad partes fugerat *Gallicanas*; apud *Ebulam* vigilia sancti *Laurentii* obiit; cujus corpus delatum est *Parisios*, in abbatiáque sancti *Victoris* honorificè sepultum. Eodum anno *Innocentius* Papa, cùm Rex *Anglorum Johannes*, nunciis ejus sibi monita prædicantibus salubria, acquiescere contempsisset; multimodam ipsius contumaciam supra modum admirans, *Reges & alios omnes tam pauperes quàm potentes, ad coronam* Angliæ *spectantes, à Regis fidelitate & subjectione absolvit: districtè & sub pœna excommunicationis prohibens universis & singulis, quatenùs ipsum in mensa, consilio & colloquio arctiùs evitarent.* Habuit autem Rex hac interdicti tempestate consiliarios iniquissimos; quorum nomina pro parte hic ponere non omittam. *Willielmus* quoque frater Regis & Comes *Saresburiensis*, *Albericus* de *Ver*, comes *Oxoniensis*, *Gaufridus filius Petri Angliæ* justiciarius. Tres episcopi curiales, *Philippus Dunelmensis*, *Petrus Wintoniensis*, & *Johannes Norvicensis*, *Richardus* de *Marisco* Regis Cancellarius, *Hugo* de *Nevilla* protoforestarius, *Willielmus* de *Wrotham* custos portuum maris, *Robertus* de *veteri Ponte*, & *Yvo* frater ejus, *Briennus* de *insula*, & *Gaufridus* de *Luci*, *Hugo* de *Bailul*, & *Bernardus* frater ejus, *Willielmus* de *Cantelu*, & *Willielmus* filius ejus, *Fulco* de *Cantelu*, & *Reginaldus* de *Cornhelle* vicecomes *Cantiæ*, *Robertus* de *Braibroc*, & *Henricus* filius ejus, *Philippus* de *Uletotes*, & *Johannes* de *Bassingburne*, *Philippus Marci* castellanus de *Notingham*. *Petrus* de *Maulei*, & *Robertus* de *Gaugi*, *Gerardus* de *Atie*, & *Ingelardus* nepos ejus, *Falco* & *Willielmus Brivere*, *Petrus* filius Hereberti, & *Thomas Basset*: & alii multi quos longum esset enumerare: qui Regi in omnibus placere cupientes, consilium non pro ratione, sed pro voluntate dederunt. Tempore quoque sub eodem, migraverunt à sæculo *Gaufridus Eboracensis* Archiepiscopus; cui successit *Walterus*. Obiit quoque Comes de *Alba marla*, & Abbas sancti *Edmundi Sampson*; qui aquæductum, & multa bona fecit ecclesiæ suæ.

Mors Willielmi de Brausia.

Anno domini millesimo ducentesimo duodecimo, Rex *Johannes* fuit ad Natale apud *Windlesfores*; & in Quadragesima sequenti, Dominica qua cantatur, *Lætare Hierusalem*, idem Rex *Alexandrum* filium Regis *Scotorum*, & hæredem legitimum, *Londoniis* apud sanctam *Brigidam*; hospitale de *Clerkewel* tenens festum; in mensa cingulo militari donavit. Eodem anno *Malgerus Wigorniensis* episcopus, ob libertatem ecclesiæ *Anglicanæ*, & executionem justitiæ, exul & proscriptus de Regno *Angliæ*; apud *Pontiniacum* diem clausit extremum.

Rex Anglorum filium Regis Scotiæ Alexandrum cingulo militari donavit.

Eodem tempore, *Wallenses* de latibulis hostiliter prorumpentes, ceperunt quædam castella Regis *Anglorum*; atque omnes quos in eis invenerunt milites & servientes, amputatis capitibus peremerunt; villásque quàm plurimas injecto igne combusserunt, ac demum prædam maximam & spolia congerentes, in sua sese sine sui dispendio receperunt. Quod factum, cùm ad Regis *Anglorum* notitiam pervenisset, indignatus est valdè; & congregans exercitum innumerabilem militum, equitum simul & peditum; omnes fines *Wallensium*, cum ipsis *Wallensibus* exterminare disposuit. Cúmque Rex tandem ad *Notingham* cum multo hominum tumultu pervenisset, antequàm cibum sumeret, fecit viginti octo pueros, quos anno præterito à *Wallensibus* susceperat obsides, in ultionem jam dictæ transgressionis, patibulo suspendi. Deinde cum sedisset ad mensam, cibis intendens & potibus, venit nuncius ad Regem ex parte Regis *Scotiæ*, qui ei literas suæ provisæ proditionis porrexit. Quo facto, venit alius nuncius ex parte filiæ ejusdem Regis uxoris, videlicet *Leolini* Regis *Walliæ*, qui Regi alias literas, prioribus dissimiles tradidit; dicens secretum esse quod literæ continebant. Rex verò post prandium divertens ad locum secretum, jussit sibi tenorem exponere literarum. Literæ verò licèt de regionibus venirent diversis, unam tamen eandémque sententiam continebant. Cúmque adhuc spretis hiis comminationibus, ad *Cestriam* venisset, iterum venerunt ad eum nuncii & literæ:

Rex Anglorum de sua proditione admonetur.

1212. quòd videlicet Rex, si bellum aggrederetur incœptum, aut à suis magnatibus perimeretur, aut hostibus ad perdendum traderetur. Rex autem cùm talia audisset, perturbatus est valdè, & animo consternatus; atque cùm intellexisset magnates *Angliæ* à sua esse fidelitate absolutos, majorem literis sibi destinatis fidem adhibuit. Unde propositum utiliter commutans, jussit omnem exercitum ad propria remeare; veniénsque ad urbem *Londoniarum*, misit nuncios ad magnates universos sibi de fidelitate suspectos, exigens obsides ab eis; ut probaret qui vellent & qui nollent ejus obtemperare præceptis. Illi verò regiis jussionibus resistere non audentes, remiserunt filios, nepotes & cognatos suos ad libitum Regis; & sic indignatio ejus aliquantulùm conquievit. Veruntamen *Eustachius* de *Vesci*, & *Robertus* filius *Walteri*, de proditione memorata accusati; & Regi nimis suspecti, recesserunt ab *Anglia*; *Eustachius* videlicet in *Scotiam*, & *Robertus* ad *Gallias* divertentes.

De Petro heremita & ejus prophetia.

SUb hiis quoque diebus, erat in provincia *Eboracensi*, heremita quidam *Petrus* nomine, qui eo quod multis futura multa prædixerat, sapiens dicebatur. Hic inter alia quæ spiritu prophetiæ tactus viderat de Rege *Johanne*; palàm coram cunctis astantibus & audire volentibus, illud prædicando publicè asserebat, *quod non foret rex in die Dominicæ Ascensionis proximo sequentis nec deinceps; sed die illa, coronam* Angliæ *ad alium transferri prædixit.* Cujus assertio cùm ad regis notitiam devenisset, & ipso jubente, ad ejus præsentiam adductus fuisset: quæsivit ab eo rex, *si die illo esset moriturus, vel quo ordine à regni solio privaretur.* Qui respondit: *Noveritis certissimè quòd die prædicta rex non eris. Et si de mendacio convictus fuero, de me quod placuerit faciatis.* Cui Rex, fiat inquit secundùm verbum tuum. Tunc Rex tradidit illum *Willielmo* de *Harecurt* custodiendum; quem idem *Willielmus* custodibus & arctioribus vinculis constrictum, apud *Corrunum* incarceravit, donec probaret quem exitum res haberet. Quod verbum in brevi per remotas provincias ita disseminatum est, quòd ferè omnes qui hoc audierunt, dictis ejus adeò fidem adhibuerunt, ac si assertio illius de cœlo sonuisset. Erant insuper hac tempestate multi nobiles in regno *Angliæ*, quorum Rex uxores & filias illis murmurantibus oppresserat; alii quos indebitis exactionibus ad extremam inopiam perduxerat; nonnulli quorum parentes & carnales amicos exulaverat, eorum hæreditates in suos usus convertens. Unde factum est, ut idem Rex tot ferè habuit hostes, quot habuit magnates. Unde hoc instanti tempore, cùm se cognovissent ab ejus fidelitate solutos gavisi sunt valdè; ita quòd si famæ creditur, miserunt Regi *Francorum* chartam singulorum eorundem procerum sigillis munitam, ut securè veniret in *Angliam*, regnum illicò recepturus, & cum gloria & honore coronandus.

Rex Anglorum Johannes à regno abjudicatur.

CIrca hos denique dies, *Stephanus* Archiepiscopus *Cantuariensis*, *Willielmus Londiniensis* & *Elyas Elyensis* episcopi, *Romam* profecti; innuerunt domino Papæ multimodas rebelliones & enormitates quas fecerat Rex *Anglorum Johannes*, à tempore interdicti usque in præsentem diem: manus sævitiæ & crudelitatis, contra dominum sanctámque ecclesiam infatigabiliter aggravando. Unde humiliter domino Papæ supplicabant, ut *Anglicanæ* ecclesiæ, jam quasi in extremis laboranti, dignaretur piæ miserationis intuitu subvenire. Tunc Papa gravi mœrore propter desolationem regni *Angliæ* confectus, de consilio Cardinalium, episcoporum, & aliorum virorum prudentium, sententialiter definivit, ut Rex *Anglorum Johannes* à solio regni deponeretur: & alius, Papa procurante, succederet qui dignior haberetur. Ad hujus quoque sententiæ executionem, scripsit dominus Papa potentissimo regi *Francorum Philippo*; quatenùs *remissionem omnium suorum peccaminum, hunc laborem assumeret: & Rege* Anglorum *à solio regni expulso, ipse & successores sui regnum* Angliæ *jure perpetuo possiderent.* Scripsit insuper omnibus magnatibus, militibus, aliisque bellatoribus per diversas nationes constitutis, ut *ad regis* Anglorum *dejectionem, sese cruce signarent; Regémque* Francorum *in hac expeditione ducem sequentes, vindicare injuriam universalis ecclesiæ laborarent.* Statuit prætereà, *ut quicunque ad expugnandum regem illum contumacem opes impenderint vel auxilium; sicut illi qui sepulchrum domini visitant; tam in rebus quàm in personis & animarum suffragiis in pace ecclesiæ securi permaneant.* His ita gestis, misit dominus Papa à latere suo *Pandulphum* subdiaconum, ad partes *Gallicanas*, cum Archiepiscopo & episcopis supradictis: ut in ipsius præsentia, ea quæ superiùs digesta sunt, exequatur. Sed *Pandulphus* à Papa recedens, remotis omnibus, secretissima allocutione sciscitatus est; si fortè in rege *Anglorum* fructum pœnitentiæ inveniret; ita quòd vellet satis-

satisfacere domino & ecclesiæ *Romanæ*, atque aliis omnibus ad illud negotium spectantibus, quid sibi inde fieri placeret. Tunc Papa *Pandulpho* quandam pacis formam evidenter expressit; cui si Rex assentire decreverit, apud sedem Apostolicam poterit gratiam invenire. Hæc autem pacis forma inferiùs descripta continetur. Per idem tempus Rex capi fecit *Galfridum* de *Norwic* clericum suum fidelem, prudentem & elegantem, & in castro de *Notingham* pœna excogitata, usque mortem torqueri. Quod videns magister *Willielmus* de *Neccoto* socius dicti *Galfridi*; vir non minoris valoris, fugit in *Franciam*, & apud *Corbolium* diu latitavit; ne sicut *Galfridus* immeritò necaretur. Ipso eodem tempore, Rex *Johannes* factus de Rege tyrannus, qui quendam armigerum *Falconem* imposuerat custodiæ cuidam in *Marchia Walliæ*; sciens illum nullum facinus abhorrere: vocavit ipsum ut in Barones baccharetur. Erat autem ruptarius nequissimus; *Neuster* natione, & spurius. Sed & ipse multò crudeliùs quàm ei jussum fuit, in ipsos desævit, sicut dicetur inferiùs; propter quod Rex factus ei propitius, dedit ei nobilem dominam *Margaretam* de *Riparüs*, cum omnibus terris eam contingentibus. Hoc anno combusta est ecclesia sanctæ *Mariæ* de *Suwerc Londinensis*; & pons *Londinensis* inter tres columnas: & capella similiter super pontem cum magna parte civitatis & parte villæ de *Suwerc*, igne *Tamisiam* transiliente: perieruntque circiter mille homines cum mulieribus & pueris; in nocte scilicet translationis sancti *Benedicti*. 1213.

ANno domini millesimo ducentesimo decimo tertio, Rex *Johannes* ad Natale domini tenuit Curiam suam apud *Westmonasterium*; cum pauco admodùm militum comitatu. Quo etiam tempore *Galfridus Eboracensis* Archiepiscopus, postquàm per septennium pro libertate ecclesiæ, & executione justitiæ exilium passus est, diem clausit extremum. Eodem anno mense Januario, redierunt à curia *Romana Stephanus Cantuariensis* Archiepiscopus, *Willielmus Londonensis*, & *Eustachius Elyensis* episcopi; & habito in partibus transmarinis concilio, Regi *Francorum* & episcopis *Gallicanis*, cum clero pariter & populo, sententiam, quæ in Regem *Anglorum Romæ* pro contumacia lata fuerat, solemniter promulgârunt. Deinde ex parte domini Papæ, tam Regi *Francorum* quàm cæteris universis, in remissionem suorum peccaminum injunxerunt; ut omnes pariter ad *Angliam* hostiliter accedentes, *Johannem* Regem à regni solio deponerent: & alium qui dignus esset, auctoritate apostolica subrogarent. Tunc Rex *Francorum* rem diu desideratam intelligens, accinxit se ad pugnam; atque omnes suæ ditionis homines, duces videlicet, comites & barones, milites & servientes, cum equis & armis jussit in octavis Paschæ sub nomine *Culvertagii* apud *Rothomagum* ita potenter convenire, ne crimine læsæ Majestatis damnum exhæredationis incurrere viderentur vulgariter sub nomine *Felonis*. Fecit prætereà omnes naves suæ potestatis, & alias multas quas colligere poterat, frumento, vino, carne, & diversis armamentis optimè muniri: ut in omnium copiam rerum, tam numerosus exercitus abundaret. Tunc temporis quoque, Rex vulpina calliditate ab omnibus religiosorum domibus ad excusandum excusationes in peccatis, chartas exegit; quibus testarentur se gratis contulisse, quæcunque ab eis violenter extorsit.

Reditus Cantuariensis Archiepiscopi & episcoporum à sede apostolica: & de morte Galfridi Eboracensis.

REx *Anglorum Johannes*, de omnibus quæ in transmarinis partibus agebantur, per exploratores edoctus; cogitavit qualiter callidè insidiis sibi paratis resistere potuisset. Fecit itaque mense Martio idem Rex, inbreviare omnes naves de universis portubus totius *Angliæ* per hoc breve: quod singulis portuum Bailivis in hæc verba direxit. *Johannes Rex Angliæ, &c. Præcipimus tibi, quatenus statim visis literis istis, eas in propria persona unà cum Bailivis portuum ad singulos portus de Bailiva tua, & facias diligenter inbreviare omnes naves ibi inventas, quæ possint ferre sex equos vel plures, & præcipias ex parte nostra magistris omnium navium illarum, & illis quorum naves sunt, quòd sicut se & naves suas & omnia sua diligunt, habeant illas apud* Portesmuo *in media Quadragesima, benè adornatas bonis & probis Marinellis & benè armatis, ituri in servitium nostrum ad liberationes nostras, & tunc habeas ibi memoriter & distinctè inbreviatum quot naves in singulis portubus inveneris, & quorum ipsæ sint, & quot equos quælibet ferre possit. Et tunc facias nobis scire, quot & quæ naves non fuerint in portubus suis die dominica proxima post cineres, sicut præceperamus. Et habeas ibi hoc breve, teste meipso apud novum Templum, tertia die Martii.* His ita gestis de navibus, misit Rex alias literas, ad omnes Vicecomites Regni sui sub hac forma. *Johannes Rex Angliæ, &c. Summone per bonos summonitores, comites, barones, milites, & omnes liberos homines & servientes, vel quicunque sint, & de quocunque teneant, qui*

Rex Johannes *suis hostibus obviare conatur.*

1213. *arma habere debent, vel arma habere possint, & qui homagium nobis vel ligantiam fecerunt. Quod sicut nos & seipsos & omnia sua diligunt, sint apud* Doveram *ad instans clausum Pascha, benè parati cum equis & armis, & cum toto posse suo ad defendendum caput nostrum, & capita sua, & terram* Angliæ. *Et quod nullus remaneat qui arma portare possit, sub nomine* Culvertagii *& perpetuæ servitutis. Et unusquisque sequatur dominum suum, & qui terram non habent & arma habere possint, illùc veniant ad capiendum Solidatas nostras. Et tu omnem attractum victualium, & omnia mercata Bailivarum tuarum venire facias, ut sequantur exercitum nostrum, ita quòd nullum mercatum de Bailivis tuis alibi teneatur: & tu ipse tunc sis ibi cum prædictis summonitoribus. Et scias quòd scire volumus, quomodo venerint de Bailivis tuis, & qui venerint & qui non. Et videas quod tu ita effortiatè venias cum equis & armis, & hæc ita exequaris, ne inde ad corpus tuum nos capere debeamus. Et tu inde habeas rotulum tuum, ad nos certificandum qui remanserint.* His ergo literis per *Angliam* divulgatis, convenerunt ad maritima in locis diversis, & regi magis suspectis; videlicet apud *Doveram*, *Feveresham*, & *Gipeswicum*, homines diversæ conditionis & ætatis, nihil magis quàm opprobrium *Culvertagii* metuentes. Sed cùm post dies paucos, tantæ multitudini victus defuisset, remiserunt ad propria Principes militiæ ex inermi vulgo multitudinem copiosam, milites solummodò servientes & liberos homines, cum Balistariis & Sagittariis juxta maritima retinentes. Venit prætereà de *Hybernia Johannes* episcopus *Norwicensis*, cum militibus quingentis & equitibus multis ad regem; & ab ipso gratanter susceptus est. Omnibus igitur congregatis ad pugnam, æstimati sunt in exercitu apud *Barhamdonam* inter milites electos & servientes, strenuos & benè armatos, sexaginta millia virorum fortium; quibus si erga regem *Angliæ* & defensionem patriæ, cor fuisset & anima una, non fuisset Princeps sub cœlo, contra quem regnum *Angliæ* se non defenderet. Constituit præterea Rex cum adversariis navale prælium conserere; ut eos pelago submergeret, antequàm terram occuparent. Habebat namque classem uberiorem quàm Rex *Francorum*: unde maximam securitatem concepit hostibus resistendi.

Adventus Pandulphi ad Regem.

DUm autem Rex *Anglorum* cum innumera armatorum copia, circa maritima, Regis *Francorum* præstolaretur adventum; applicuerunt duo fratres de Militia Templi apud *Doveram*; & venientes amicabiliter ad Regem, dixerunt ei. Missi sumus ad te, ô Rex potentissime, ex parte *Pandulphi* subdiaconi, ac domini Papæ familiaris; qui pro utilitate vestra & Regni vestri, vobiscum petit habere colloquium: proponet enim quandam tibi pacis formam, qua poteris Deo & ecclesiæ reconciliari: licèt in Curia *Romana* à jure Regni *Angliæ* abjudicatus fueris, & sententialiter condemnatus. Rex verò cùm *Templariorum* verba intellexisset, misit *Templarios* memoratos propter *Pandulphum* quantociùs transfretare. Venit ergo *Pandulphus* (ut dictum est) invitatus ad Regem; & apud *Doveram* cum ipso loquutus est dicens: Ecce Rex *Francorum* potentissimus, in ostio *Sequanæ* fluminis cum innumera navium multitudine, & maximo militum, equitum, peditúmque stipatus agmine ad hoc expectat; ut majoribus adhuc vallatus catervis, super vos & Regnum vestrum hostiliter veniat, & quasi Domino & summo Pontifici rebellem, à Regno te violenter depellat; atque authoritate sedis Apostolicæ, regnum *Angliæ* perpetuò jure possideat. Veniunt & cum illo omnes Episcopi dudum ab *Anglia* proscripti, cum clericis & Laicis exulantibus: ut ipso duce, sedes Episcopales cum rebus aliis, te invito recipiant, & obsequium vobis olim & antecessoribus vestris exhibitum, ipsi de cætero reverenter impendant. Jactat se præterea idem Rex, chartas habere omnium fere *Angliæ* magnatum de fidelitate & subjectione, unde plenam concipit securitatem, ad finem optimum rem perducere inchoatam. Consule ergò saltem nunc quasi in extremis agenti, utilitati tuæ; ut ad pœnitentiam redeas, & Dominum quem contra te ad vindictam provocasti gravissimam, placare ne differas. Si enim sufficientem volueris præstare cautionem, judicio ecclesiæ parendi, & humiliari pro ipso, qui se pro te humiliavit; poteris ex clementia sedis Apostolicæ regnum recuperare, à quo pro contumacia *Romæ* abjudicatus fuisti. Nunc autem ne supergaudeant de te inimici tui, revertere ad cor tuum; cavens ne te in talem difficultatem inducas, de qua te volens expedire non valeas.

Rex Johannes *ad pœnitentiam revocatur.*

REx denique *Johannes* his auditis ac medullitùs intellectis, confusus est valdè: & mente nimis perturbatus, videns undique sibi periculum imminere. Erant enim quatuor causæ principales, quæ ipsum ad pœnitentiam simul & satisfactionem compulerunt. Prima,

Prima, quod jam per quinquennium excommunicatus permanserat, Deúmque & s. ecclesiam in tantum offenderat, quòd de salute animæ penitùs desperabat. Secunda, quod Regis *Francorum* adventum metuebat; qui circa maris littora cum innumera armatorum copia expectans, insidias suæ dejectionis parabat. Tertia, quòd si forte cum hostibus supervenientibus belli certamen iniret; verebatur ne à magnatibus *Angliæ* & propria gente, solus in campis relinqueretur, aut inimicis ad perdendum traderetur. Quartam verò causam aliis plus omnibus timebat: Instabat enim dies dominicæ ascensionis, in qua juxta prophetiam *P. Heremitæ*, de quo superius relatum est, cum ipsa vita regnum tam temporale quàm æternum amittere verebatur. His autem & consimilibus causis in desperationem prolapsus, persuasionibus *Pandulphi* acquievit; & subscriptā pacis formam non sine dolore concessit. Juravit ergo Rex, tactis sacrosanctis Evangeliis in præsentia *Pandulphi, se judicio Ecclesiæ pariturum; & sexdecim cum eo Comites & Barones ex potentioribus regni in animam ipsius Regis. Quòd si fortè facti pœniteret, ipsi eum pro possibilitate ad satisfactionem compellerent.* 1213.

Convenerunt apud *Doveram* decima tertia die Maij, videlicet die Lunæ proxima ante Ascensionem Domini, Rex & *Pandulphus*, cum Comitibus, Baronibus & turba multa nimis: ubi in subscriptam pacis formam unanimiter consenserunt.

Charta Regis Johānis, *qua Archiepiscopo* Cantuariensi *& Monachis & aliis* Angliæ *Prælatis, satisfacere promittit.*

Johannes *Dei gratia Rex* Angliæ, *omnibus præsentes literas inspecturis, salutem. Per has patentes literas, sigillo nostro munitas, volumus esse notum, quod nobis præsentibus hi quatuor Barones nostri,* Willielmus *scilicet Comes* Sarisberiæ *frater noster, &* Reginaldus *Comes* Bononiæ, Willielmus *Comes* Warenne, *&* Willielmus *Comes de* Ferariis, *juraverunt in animam nostram, quod nos subscriptam pacis formam bona fid: per omnia curabimus observare. Inprimis itaque solenniter & absolutè juravimus stare mandatis Domini Papæ, coram ejus Legato aut nuncio, super omnibus, pro quibus excommunicati sumus ab ipso; & veram pacem & plenam securitatem præstabimus venerabilibus viris,* Stephano *Cantuariensi Archiepiscopo,* Willielmo *Londinensi,* Eustachio *Eliensi,* Ægidio *Herefordensi,* Jocelino *Bathoniensi, &* Huberto *Lincolniensi episcopis, Priori quoque & monachis* Cantuariensibus, *&* Roberto *filio* Walteri, *&* Eustachio *de* Vesci, *nec non & cæteris clericis & laicis ad hoc negotium contingentibus: præstando simul coram eodem Legato vel Delegato publicè juramentum; quòd ipsos cum suis nec lædemus, nec lædi faciemus, vel permittemus in personis vel rebus, illisque dimittemus omnem indignationem, & in gratiam nostram eosdem recipiemus, ac tenebimus bona fide: quòdque præfatos Archiepiscopum & Episcopos non impediemus, nec faciemus, nec permittemus aliquatenùs impediri, quo minùs ipsi liberè suum exequantur officium, & plena jurisdictionis suæ authoritate, prout debent, utantur. Et super his, tam Domino Papæ, quàm ipsi Archiepiscopo & singulis episcopis, nostras patentes literas exhibebimus, facientes ab Episcopis & Comitibus & Baronibus nostris, quot & quos præfati, Archiepiscopus & Episcopi postulant juramenta, & eorum patentes literas exhiberi, quòd ipsi bona fide studebunt, ut hæc pax & securitas firmiter observetur. Et si fortè, quod Deus avertat, per nos ipsos vel alios contra venerimus, ipsi pro Ecclesia, contra violatores securitatis & pacis, mandatis Apostolicis inhærebunt, nósque perpetuò vacantium ecclesiarum custodias amittamus. Quòd si fortè nequiverimus ad hanc ultimam partem juramenti eos inducere, videlicet quod si per nosmet ipsos, vel alios contra venerimus; ipsi pro ecclesia contra violatores pacis & securitatis, mandatis Apostolicis inhærebunt. Nos propter hoc Domino Papæ, ac ecclesiæ* Romanæ *per nostras patentes literas obligavimus omne jus Patronatus, quod habemus in ecclesiis* Anglicanis. *Et sic omnes literas quæ pro securitate prædictorum sunt exhibendæ, præfatis Archiepiscopo & episcopis ante suum ingressum in* Angliam *transmittemus. Si verò nobis placuerit, sæpè fatus Archiepiscopus & episcopi præstabunt, salvo honore Dei & ecclesiæ, juratoriam cautionem & literatoriam, quòd ipsi nec per se nec per alium contra personam nostram vel coronam nostram aliquid attentabunt, nobis prædictam eis pacem & securitatem servantibus illibatam. De ablatis autem plenam restitutionem, & de damnis recompensationem sufficientem omnibus impendemus, tam clericis quàm laicis ad hoc negotium pertingentibus, non solùm rerum, sed etiam libertatum; & restitutas conservabimus libertates. Archiepiscopo quidem & episcopo* Lincolniensi *à tempore suæ consecrationis; aliis autem à tempore discordiæ inchoatæ. Nec obstabit aliqua pactio vel promissio seu concessio, quo minùs & damna recompensentur & restituantur ablata, tam vivorum quàm & defunctorum. Nec aliquid retinebimus prætextu*

servitii,

1213 *servitii, quod nobis debuerat impendi, sed posteà nobis debita pro servitio, recompensatio tribuetur. Statimque omnes quos detinemus Clericos, faciemus absolutos dimitti, ac restitui propriæ libertati, cum laicis qui hujus occasione negotii detinentur. Incontinenti quoque, post adventum illius qui nos debet absolvere, faciemus de parte restitutionis ablatorum octo millia librarum legalium Esterlingorum pro solvendis debitis, & faciendis expensis nunciis prædictorum Archiepiscopi & episcoporum & monachorum* Cantuariensium *assignari; sine impedimento quolibet per potestatem nostram ad eos liberè deferendorum, ut expediti veniant in* Angliam *honorificè revocati; videlicet* Stephano *Cantuariensi Archiepiscopo, duo millia & quingentas libras;* Willielmo *Londinensi septingentas & quinquaginta libras,* Eustachio *Eliensi septingentas & quinquaginta libras,* Joscelino *Bathoniensi septingentas & quinquaginta libras,* Huberto *Lincolniensi septingentas & quinquaginta libras, Priori & monachis* Cantuariensibus *mille libras. Et protinùs postquàm pacem illam duxerimus acceptandam, assignari faciemus absque mora, Archiepiscopo & episcopis, clericis ac ecclesiis universis, in manibus nunciorum vel procuratorum ipsorum, mobilia omnia cum administratione libera eorundem, & in pace dimitti. Interdictum verò utlagatio vulgariter nuncupatum, quod proponi fecimus contra ecclesiasticas personas, publicè revocabimus, protestando per nostras patentes literas Archiepiscopo tribuendas, id ad nos nullatenùs pertinere: quódque illud de cætero contra ecclesiasticas personas, nullatenùs faciemus proponi: revocantes præterea utlagationem laicorum ad hoc negotium pertinentium, & remittentes omnia quæ post interdictum recepimus ab hominibus ecclesiasticis, præter regni consuetudinem & ecclesiæ libertatem. Si verò super damnis vel ablatis, aut eorum quantitate vel æstimatione, quæstio fuerit de facto suborta; per Legatum vel delegatum domini Papæ, receptis probationibus terminetur. Et his omnibus ritè peractis, relaxabitur sententia interdicti. Super cæteris autem capitulis, si quæ fuerint dubitationes subortæ, de quibus meritò debeat dubitari, nisi per Legatum vel delegatum domini Papæ, de partium fuerint voluntate sopitæ, ad ipsius referantur arbitrium, ut super his quæ ipse decreverit, observentur. Teste meipso, apud* Doveram, *decima tertia die Maij. Anno regni nostri decimo quarto.*

PEr idem tempus, Rex *Johannes* arguens *Robertum* filium *Walteri* proditionis & rebellionis; sternere fecit castrum *Baynardi* Londinense in crastino sancti *Hilarij*, per manus *Londoniensium*, scilicet die Lunæ. Die verò Jovis proximè sequenti, *Nicolaus Thusculanus* episcopus, legatus in *Angliam* venit, accedens primò ad *Westmonasterium*; & moram ibidem faciens per octodecim dies, diligentem tractatũ habuit cum Conventu ipsius ecclesiæ, de reformatione spiritualium & temporalium. Idem verò apud *Eoveshom* in festo Sancti *Edmundi* veniens, *Rogerum* ejusdem ecclesiæ Abbatem, manifestis ex causis deposuit; substituens ibi *Radulphum* priorem *Wigorniensem*. Eodem quoque tempore obiit *Gaufridus* filius *Petri*, *Angliæ* Justiciarius.

Rex Johannes *regnum & coronam* Angliæ *Papæ* Innocentio *resignat.*

R*Ebus, ut jam dictum est, expeditis, convenerunt iterum rex* Anglorum, *&* Pandulphus *cum proceribus regni, apud domum militum Templi, juxta* Doveram, *decimo quinto die Maij; in vigilia scilicet dominicæ Ascensionis: ubi idem Rex, juxta quod* Romæ *fuerat sententiatum, resignavit coronam suam, cum regnis* Angliæ *&* Hyberniæ, *in manus domini Papæ; cujus tunc vices gerebat* Pandulphus *memoratus. Facta autem resignatione, dedit Papæ & ejus successoribus regna prædicta; quæ & charta subscripta confirmavit.* Johannes *Dei gratia rex* Angliæ, *& cætera omnibus Christi fidelibus hanc chartam inspecturis, salutem in domino. Universitati vestræ per hanc chartam sigillo nostro munitam, volumus esse notum, quòd cùm Deum & matrem nostram sanctam Ecclesiam offenderimus in multis, & proinde divina misericordia plurimùm indigeamus, nec quid dignè offerre possimus pro satisfactione Deo & ecclesiæ debita facienda, nisi nosmetipsos humiliemus & regna nostra: volentes nosipsos humiliare, pro illo qui se pro nobis humiliavit usque ad mortem, gratia sancti Spiritus inspirante, non vi interdicti, nec timore coacti, sed nostra bona spontaneáque voluntate, ac communi consilio Baronum nostrorum conferrimus, & liberè concedimus Deo & sanctis Apostolis ejus* Petro *&* Paulo *& sanctæ* Romanæ *ecclesiæ matrone nostræ; ac domino Papæ* Innocentio, *ejúsque catholicis successoribus; totum regnum* Angliæ *& totum regnum* Hyberniæ, *cum omni jure & pertinentiis suis, pro remissione omnium peccatorum nostrorum, & totius generis nostri, tam pro vivis quàm pro defunctis; & amodò illa ab eo & ecclesia* Romana, *tanquam secundarius recipientes & tenentes; in præsentia prudentis viri* Pandulphi *domini Papæ subdiaconi & familiaris.*

Exinde

1213.

Exinde prædicto domino Papæ Innocentio, *ejúsque catholicis successoribus, & ecclesiæ* Romanæ, *secundùm subscriptam formam fecimus & juravimus, & homagium ligium in præsentia* Pandulphi *: si coram domino Papa esse poterimus, eidem faciemus : successores nostros & hæredes de uxore nostra in perpetuum obligantes, ut simili modo summo Pontifici qui pro tempore fuerit, & ecclesiæ* Romanæ, *sine contradictione debeant fidelitatem præstare, & homagium recognoscere. Ad indicium autem hujus nostræ perpetuæ obligationis & concessionis, volumus & stabilimus, ut de propriis & specialibus redditibus nostris prædictorum regnorum, pro omni servitio & consuetudine, quæ pro ipsis facere debemus, salvis per omnia denariis beati* Petri, *ecclesia* Romana *mille marcas Esterl ngorum percipiat annuatim : in festo scilicet sancti* Michaëlis *quingentas marcas, & in Pascha quingentas. Septingentas scilicet pro regno* Angliæ, *& trecentas pro regno* Hyberniæ *: salvis nobis & hæredibus nostris, justitiis, libertatibus, & regalibus nostris. Quæ omnia, sicut supra scripta sunt, rata esse volentes atque firma ; obligamus nos & successores nostros contrà non venire ; & si nos vel aliquis successorum nostrorum contra hæc attentare præsumpserit, quicunque ille fuerit, nisi ritè commonitus resipuerit, cadat à jure regni. Et hæc charta obligationis & concessionis nostræ, semper firma permaneat. Teste meipso, apud domum militum Templi juxta* Doveram, *coram* H. Dublinensi *archiepiscopo*, Johanni Norwicensi *episcopo*, Galfrido *filio* Petri, W. *comite* Sarisberie, Willielmo *comite* Penbroc, R. *comite* Bononiæ, W. *comite* Warenne, S. *comite* Winton. W. *comite* Arundel, W. *comite de* Ferrariis, W. Briwere, Petro *filio* Hereberti, Warino *filio* Geroldi, *xv. die Maij, anno regni nostri decimo quarto.*

CHarta itaque regis in scriptum, ut dictum est, redacta, tradidit eam rex *Pandulpho*, *Romam* Papæ *Innocentio* deferendam ; & continuò cunctis videntibus, homagium fecit subscriptum. *Ego* Johannes *Dei gratia Rex* Angliæ, *& dominus* Hyberniæ, *ab hac hora & in anteà, fidelis ero Deo & beato* Petro *& ecclesiæ* Romanæ, *& domino meo Papa domino* Innocentio, *ejúsque successoribus catholicè intrantibus. Non ero in facto, in dicto, consensu vel consilio, ut vitam perdant vel membra, vel mala captione capiantur. Eorum damnum si scivero, impediam, & remanere faciam si potero : alioquin eis quàm citiùs potero intimabo, vel tali personæ dicam, quam eis credam pro certo dicturam. Consilium quod mihi crediderint, per se vel per nuncios suos seu literas suas, secretum tenebo ; & ad eorum damnum nulli pandam me sciente. Patrimonium beati* Petri, *& specialiter regnum* Angliæ, *& regnum* Hyberniæ *adjutor ero ad tenendum & defendendum, contra omnes homines pro posse meo. Sic me adjuvet Deus, & hæc sancta Evangelia, Amen.* Acta autem sunt hæc, ut prædictum est, in vigilia dominicæ Ascensionis, præsentibus episcopis, comitibus & magnatibus supradictis. *Pandulphus* autem pecuniam, quam in arrham subjectionis Rex contulerat, sub pede suo conculcavit ; archiepiscopo dolente & reclamante. Instabat autem dies Ascensionis domini in crastino, futurus non solùm regi, sed & aliis omnibus tam absentibus quàm præsentibus, nimis suspectus propter assertiones *Petri* hæremitæ ; qui, ut prædictum est, eidem regi prophetaverat, quod in die Ascensionis domini, nec deinceps, erat Rex futurus. Sed cum diem præfixum sanus & incolumis prætereisset ; *Petrum* præfatum, qui in castello de *Corf*, in vinculis tenebatur, jussit Rex caudis equorum alligatum, ad villam de *Warrham* per plateas trahi ; & ibidem cum filio ejusdem *Petri* patibulo suspendi. Unde multis videbatur indignum, quòd tam crudeli morte, pro assertione veritatis puniretur. Si enim ea quæ superiùs gesta leguntur, subtiliter perpendantur ; comprobabitur, ipsum mendacium non dixisse.

Homagiū regis Johannis factum Papæ Innocentio, *& ecclesiæ* Romanæ.

Petrus & ejus filius suspenduntur.

HIs ita gestis, *Pandulphus* cum chartis memoratis, transfretavit ad *Gallias*, octo millia librarum Esterlingorum secum gerens : ut archiepiscopo & episcopis, monachisque *Cantuariensibus*, ac cæteris causa interdicti exulantibus in parte restitutionis faceret ablatorum. Cùm autem tenor chartarum & præfatæ pacis forma, illis omnibus placuisset ; persuasit diligenter *Pandulphus*, ut pacificè redirent in *Angliam* episcopi supradicti ; residuum restitutionis illicò percepturi. Deinde regem *Francorum* diligenter admonere cœpit; qui jam paratus fuerat in manu violenta ad *Angliam* hostiliter transfretare ; ut desisteret à proposito, & ad propria pacificè remearet : non enim potuit sine offensione summi Pontificis, terram *Angliæ*, vel ipsum regem infestare ; cum ille paratus sit Deo, & sanctæ ecclesiæ, ejúsque ordinatis satisfacere, atque domini Papæ catholicis jussionibus obedire. Hæc audiens Rex *Francorum*, iratus valdè dixit, se jam in apparatu navium, victualium & armorum plusquàm sexaginta

Pandulphus *cum parte restitutionis damnorum ad* Gallias *transfretavit.*

millia

1213. millia librarum expendisse, & ex præcepto domini Papæ laborem præfatum & in peccatorum remissionem suscepisse. Et ut verum fateamur, idem Rex suggestionibus *Pandulphi* assensum nullatenùs præbuisset, nisi solus comes *Flandrensis Philippus* ipsum sequi contra dixisset. Fuerat enim regi *Anglorum* confœderatus; & ideò contra pactum suum venire noluit. Dixit præterea idem comes, injustum fuisse idem bellum, quod ad debellandum regem *Anglorum* susceperat: cùm nullus antecessorum suorum, jus aliquod sibi hactenus in regno *Angliæ* vendicasset. Adjunxit insuper, quòd rex *Francorum* terras suas & castella injustè occupaverat; & occupatam hæreditatem suam contra justitiam detinebat, quare cum ipso ad *Angliam* venire nolebat.

Rex Francorum Flandriam invadit.

CUmque Rex *Francorum* à comite *Flandrensi* talia audisset, ira vehementi incanduit: ipsúmque diffidens, à curia sua confestim recedere præcepit. Juravitque dicens per sanctos *Franciæ*: *Vel Francia erit Flandria, vel Flandria Francia.* Quo recedente, Rex *Francorum* terram comitis ingressus, igne ac ferro quæque sibi obvia depopulando consumpsit. Nautis præterea & classis suæ custodibus, qui in ostio *Sequanæ* fluminis, ut prædiximus, expectaverant cum victualibus & armis, significavit, quatenus dilatione post posita, versùs *Swine Flanddriæ* portum vela dirigerent; atque in eum illùc venire quantociùs festinarent. Quod ita factum est. Comes verò *Flandrensis* impetum sæpedicti regis plurimùm timens; citissimo volatu regi *Anglorum* nunciavit, quæ circa eum facta fuerant. Implorans diligenter, ut militare illi subsidium mittere dignaretur. Quo audito, Rex *Anglorum* destinavit in succursum comitis memorati; fratrem suum *Willielmum* comitem *Saresberiensem*, *Willielmum* ducem *Houtlandiæ*, & *Reginaldum* comitem *Bononiæ*, bellatores electos, cum navibus quingentis & militibus septingentis & familia multa nimis tam equestris, quàm pedestris ordinis; qui velis prosperis versùs *Flandriam* properantes, per portum *Swine* transitum faciebant. Ubi tantam navium multitudinem stupefacti intuentes, & non mediocriter admirantes; cognoverunt, missis exploratoribus, classem esse regis *Francorum*, quæ illùc nuper advenerat, & in ipsa omni ferè custodia, exceptis paucis Marinellis, carere. Exierant enim ad prædandum milites quibus navigium fuerat commissum, ut terram comitis *Flandrensis* depopulando vastarent. Quod cùm principes militiæ Regis *Anglorum* cognovissent, ad arma prosiliunt, classem acriter invadunt: & in brevi nautis subjugatis funibus navium præscissis, trecentas ex eis, frumento, vino, farina, carne, armis, ac rebus aliis onustas, versùs *Angliam* Neptuno committunt. Naves præterea centum vel eò amplius, quæ in sicco stabant, injecto igne, combusserunt: & earum spolia rapuerunt. In hoc autem casu, Rex *Francorum* & tota ferè transmarina nobilitas amiserunt, quod in rebus humanis dulcius possederunt. Deinde comites animositate quasi superflua incitati, cum equis & armis navibus erumpentes, *Francos* qui ab hac aufugerant clade, viriliter insequuntur. Sed Rex *Francorum* qui ab hoc conflictu non longè aberat misit milites armatos, de quibus plurimùm confidebat: ut hostes supervenientes longiùs arcerent, & qui essent sagaciter explorarent. Qui continuò prosilientes ad arma, adversariis quantociùs occurrerunt. Commissóque ex adversis partibus prælio, comites prædicti, non sine suorum damno, ad naves vix elapsi, fugam capessunt. Illis autem naves ingressis *Francigenæ* ad suos revertuntur. Rege verò *Francorum*, sciscitante à militibus quid actū fuisset, ac illi qui supervenerant unde essent: dixerunt exercitum esse Regis *Anglorum* in auxilium comitis *Flandriæ* destinatum: casúmque suæ clssias ac damnum irreparabile quod acciderat, regi per ordinem referebant. Rex quoque *Philippus*, cùm hujusmodi cognovisset eventum, à *Flandria* cum magno sui suorumque dispendio confusus, recessit.

Absolvitur Rex Anglorum ab excommunicatione.

REx *Anglorum*, cum ea quæ in *Flandria* gesta fuerant, à referentibus didicisset, gavisus est valdè, ac aliquantulùm mente elatus, ob hoc quod adventum regis *Francorum* ad tempus noverat suspensum, præcepit magnatibus & universæ multitudini, quam ad defensionem patriæ circa maritima collocaverat, ut ad propria remearent. Deinde misit militibus suis qui erant in *Flandria*, magnam pecuniæ summam; promittens & eis auxilium Imperatoris: ut terram Regis *Francorum* hostiliter ingressi, incendiis ibidem vacarent & rapinis. Ipse quoque Rex apud *Portesmue* exercitum congregavit immensum, ut ad Pictaviam transfretaret; disponens à parte occidentali, sicut illi qui erant in *Flandria* à parte orientali, regem & regnū *Francorum* inquietare: nec non cum omni nisu, terras amissas ad suum dominium revocare. Sed aliter accidit quàm sperabat: magnates enim

enim *Angliæ* ipsum sequi noluerunt; nisi priùs à sententia excommunicationis absolveretur. Hac ergò districtione Rex compulsus, misit cartas viginti quatuor Comitum & Baronum ad archiepiscopum & episcopos præscriptos, ad majorem securitatem, ut omni metu deposito, venirent in *Angliam*; omnia sua & ablatorum damna; secundum præscriptæ pacis formam, illicò percepturi. *Pandulpho* itaque mediante, necessariis omnibus ad repatriandum paratis, ascenderunt naves, *Stephanus Cantuariensis*, archiepiscopus, *Willielmus Londinensis*, *Eustachius Elyensis*, *Hubertus Lincolniensis*, *Egidius Herefordensis* episcopi, cum cæteris clericis & laicis causa interdicti exulantibus; & apud *Doveram* decimo septimo calendas Augusti applicantes, in die beatæ *Margaretæ* virginis, *Wintoniam* ad regem venerunt. Rex autem cùm eorum adventum cognovisset, venit obviam illis, & viso archiepiscopo & episcopis, cecidit pronus in terram ad pedes eorum, lachrymis profusis, obsecrans ut de se ac regno *Angliæ* misericordiam haberent. Videntes ergo archiepiscopus & episcopi tantam regis humilitatem, cum lachrymis illum de terra levaverunt; ducentes à dextris & à sinistris, ad ostium ecclesiæ cathedralis; ubi cum psalmo quinquagesimo, videntibus magnatibus cunctis, & ubertim præ gaudio flentibus, sicut mos est ecclesiæ, illum absolverunt. Et hæc absolutio facta fuit in capitulo *Wintoniensi*. In hac autem absolutione juravit Rex, tactis sacrosanctis evangeliis, *quòd sanctam ecclesiam ejusque ordinator diligeret, defenderet, & manu teneret, contra omnes adversarios suos pro posse suo: quódque bonas leges antecessorum suorum, & præcipuè leges* Edwardi *regis revocaret, & iniquas destrueret, & omnes homines suos, secundùm justa Curiæ suæ judicia, judicaret: quódque singulis redderet jura sua.* Juravit etiam *quòd omnibus ad interdicti negotium pertingentibus, infra proximum Pascha plenariam restitutionem faceret ablatorum; sin autem, in* pristinam excommunicationis sententiam revocaretur. Juravit præterea *Innocentio Papæ, ejusque catholicis successoribus, fidelitatem & obedientiam, sicut superiùs* in scripto redactum continetur. Deinde archiepiscopus ducens illum in ecclesiam, missam celebravit. Et missa peracta ad mensam cum rege residentes; archiepiscopus cum episcopis & magnatibus universis: epulabantur in lætitia & jocunditate. In crastino autem misit Rex literas ad omnes Vicecomites regni *Angliæ* præcipiens ut de singulis dominicorum suorum villis, quatuor legales homines cum præposito, apud sanctum *Albanum*, pridiè nonas Augusti facerent convenire: ut per illos & alios ministros suos, de damnis singulorum episcoporum & ablatis certitudinem inquireret, & quid singulis deberetur. Inde verò apud *Portesmue* cum festinatione veniens, ut transfretaret in *Pictaviam*, *Galfrido filio Petri*, & episcopo *Winton.* regnum *Angliæ* commisit: præcipiens ut cum consilio *Cantuariensis* archiepiscopi, omnia regni negotia ordinarent. Quo facto, venerunt ibidem ad regem numerosa militum multitudo, conquerentes, quòd in diutina quam ibi fecerant, expectatione; omnem pecuniam suam consumpserant; unde ipsum sequi nequiverant, nisi de fisco illis necessaria ministrarentur. Quod cum Rex facere recusâsset, iratus cum privata familia naves ascendit; & post triduum apud *Gerseæ* insulam applicuit, magnatibus suis domum reversis: ubi cùm Rex sese derelictum cernebat, necessitate compulsus, ad *Angliam* remeavit. 1213.

Dum hæc agerentur, interfuerunt concilio apud sanctum *Albanum Galfridus filius Petri*, & episcopus *VVintoniensis* cum archiepiscopo & episcopis, & magnatibus regni: ubi cunctis pace regis denunciata, ex ejusdem Regis parte firmiter præceptum est, quatenùs leges *Henrici* avi sui ab omnibus in regno custodirentur; & omnes leges iniquæ penitùs enervarentur. Denunciatum est præthereà Vicecomitibus, Forestariis, aliisque ministris regis, sicut vitam & membra sua diligunt, ne à quoquam aliquid violenter extorqueant; vel alicui injuriam irrogare præsumant; aut scotalla alicubi in regno faciant, sicut facere consueverunt. Rex verò *Johannes*, cum se à quibusdam magnatibus (ut prædictum est) quasi derelictum cognovisset; magnum congregavit exercitum, ut rebelles ad consuetum obsequium revocaret. Cúmque arma movere incepisset, venit ad eum archiepiscopus apud *Norhamptonam*, dicens, plurimum in injuriam sui sacramenti, quod in absolutione sua præstiterat, redundare, si absque judicio curiæ suæ contra quempiam bellum moveret. Quod audiens Rex, cum ingenti strepitu dixit se regni negotia propter Archiepiscopum non differre; cùm laica judicia ad ipsum non pertineant. In crastino autem summo diluculo iter furibundus arripiens, versùs *Notingham* properavit. Sequutus est quoque regem Archiepiscopus memoratus; constanter

Legum & libertatum denunciatio.

1213. ter affirmans, quòd nisi ab inceptis celeriùs desisteret, omnes qui versùs quempiam ante relaxationem interdicti, hostiliter arma gestarent; præter ipsum solum, anathematis vinculo innodaret. Sicque ab inceptis regem revocans archiepiscopus; non priùs ab eo recessit, donec diem competentem ad curiam regis veniendi, & ibidem juri parendi Baronibus impetrasset.

Comitum, & Baronum contra regem Johannem conspiratio.

EOdem anno, octavo calendas Septembris, convenerunt in civitate *Londoniarum* apud sanctum *Paulum*, *Stephanus Cantuariensis* archiepiscopus; cum episcopis, Abbatibus, Prioribus, Decanis & Baronibus regni: ubi archiepiscopus indulsit tam ecclesiis conventualibus, quàm præsbyteris sæcularibus, ut horas canonicas in ecclesiis suis, audientibus Parochianis, suppressa voce cantarent. In hoc colloquio (ut fama refert) archiepiscopus memoratus, convocatis seorsum quibusdam regni proceribus, cœpit affari eos secretiùs in hunc modum. Audistis, inquit, quomodo ipse apud *Wintoniam* regem absolvi, & ipsum jurare compulerim; quòd leges iniquas destrueret, & leges bonas, videlicet leges *Edwardi* revocaret, & in regno faceret ab omnibus observari. Inventa est quoque nunc, charta quædam *Henrici* primi regis *Angliæ*; per quam, si volueritis, libertates diu amissas, poteritis ad statum pristinum revocare. Et proferens chartam quandam in medium, fecit eam, audientibus cunctis, in hunc modum recitari; cujus tenor erat talis. *Henricus Dei gratia rex Angliæ, Hugoni de Boclande justitiario Angliæ, & omnibus fidelibus suis, tam* Francigenis *quàm* Anglis *in* Hertfordsire *salutem. Sciatis me Dei misericordia & communi consilio Baronum regni* Angliæ, *ejusdem regni Regem esse coronatum. Et quia regnum oppressum erat injustis exactionibus, ego respectu Dei & amore, quem erga vos omnes habeo, sanctam Dei ecclesiam inprimis liberam facio: ita quòd nec eam vendam nec ad firmam ponam, nec mortuo archiepiscopo vel episcopo sive Abbate aliquid accipiam de dominio ecclesiæ, vel de hominibus: donec successor in eam ingrediatur. Et omnes malas consuetudines, quibus regnum* Angliæ *injustè opprimebatur, inde aufero; quas malas consuetudines, in parte hîc pono. Si quis Baronum meorum, comitum vel aliorum, qui de me tenent, mortuus fuerit, hæres suus non redimet terram suam, sicut facere consueverat tempore patris mei: sed legitima & justa relevatione relevabit eam. Similiter & honores Baronum meorum, legitima & justa relevatione relevabunt terras suas, de dominiis suis. Et si quis Baronum vel aliorum hominum meorum, filiam suam tradere voluerit; sive sororem, sive neptem, sive cognatam, mecum inde loquatur; sed neque ego aliquid de suo pro hac licentia accipiam, neque defendam ei quin eam det: excepto si jam dare vellet inimico meo. Et si mortuo Barone vel alio homine meo, filia hæres remanserit: dabo illam cum consilio Baronum meorum, cum terra sua. Et si mortuo marito, uxor ejus remanserit, & sine liberis fuerit; dotem suam & maritagium habebit, dum corpus suum legitimè servabit: & eam non dabo marito, nisi secundùm velle suum; & terræ liberorum custos erit sive uxor, sive alius propinquior justiùs esse debet. Et præcipio ut Barones mei similiter se contineant erga filios suos & filias, vel uxores hominum suorum. Monetagium commune quod capiebatur per civitates vel comitatus, quod non fuit tempore* Edwardi *Regis: hoc me a modò fiat, omninò defendo. Si quis captus fuerit sive monetarius sive alius cum falsa moneta; justitia recta inde fiat. Omnia placita & omnia debita quæ regi fratri meo debebantur, condono: exceptis firmis meis, & exceptis illis quæ pacta erant pro aliorum hæreditatibus; vel pro illis rebus, quæ justiùs aliis contingebant. Et si quis aliquid pro hæreditate sua pepigerat, illud condono: & omnes relevationes, quæ pro rectis hæreditatibus pactæ errant. Et si quis Baronum vel hominum meorum infirmabitur; sicut ipse dabit vel dare disposuerit pecuniam suam, ita datam esse concedo. Quòd si ipse præventus, vel armis vel infirmitate, pecuniam suam nec dederit nec dare disposuerit: uxor sua sive liberi aut parentes & legitimi homines ejus, pro anima ejus eam dividant, sicut eis melius visum fuerit. Si quis Baronum vel hominum meorum foris fecerit, non dabit vadium in misericordia pecuniæ suæ, sicut faciebat tempore patris & fratris mei; sed secundùm forisfacturæ modum: nec ita emendabit, sicut emendasset retrò tempore patris mei, vel aliorum antecessorum meorum. Quòd si perfidiæ vel sceleris convictus fuerit; sicut erit culpa, sic emendet. Murdra etiam retrò ab illa die, qua in regem coronatus fui, omnia condono: & ea quæ amodo facta fuerunt, justè emendentur secundùm Lagam Regis* Edwardi. *Forestas communi consilio Baronum meorum in manu mea ita retinui; sicut pater meus eas habuit. Militibus qui per Loricas terras suas defendunt, terras dominicarum carucarum suarum quietas ab omnibus*

omnibus geldis, & ab omni opere proprio, dono meo concedo: ut sicut tam magno gravamine alleviati sunt, in equis & armis se benè instruant; ut apti & parati sint ad servitium meum, & ad defensionem regni mei. Pacem firmam pono in toto regno meo, & teneri amodò præcipio. Lagam Regis Edwardi *vobis reddo, cum illis emendationibus, quibus pater meus eam emendavit consilio Baronum suorum. Si quis aliquid de meo vel de rebus alicujus, post obitum regis* Willielmi *fratris mei cepit, totum citò reddatur absque emendatione; & si quis inde aliquid retinuerit, ille super quem inventum fuerit, graviter mihi emendabit. Testibus* Mauritio Londoniensi *episcopo*, Willielmo Wintoniensi *electo*, Gerardo Herfordensi *episcopo*, Henrico *Comite*, Simone *comite*, Waltero Giffard *comite*, Roberto *de* Monte forti, Rogero Bigod, *& aliis multis*. Cùm autem hæc charta perlecta, & Baronibus audientibus intellecta fuisset, gavisi sunt gaudio magno valdè: & juraverunt omnes in præsentia Archiepiscopi sæpè dicti, quòd viso tempore congruo, pro hiis libertatibus, si necesse fuerit, decertabunt usque ad mortem. Archiepiscopus verò promisit eis fidelissimum auxilium suum, pro posse suo: & sic confœderatione facta inter eos, colloquium solutum est. 1214

Hæresis Albigensium.

Circa dies istos, hæreticorum pravitas, qui *Albigenses* appellantur, in *Wasconia, Arumpnia* & *Albegesio*, in partibus *Tholosanis*, & *Arragonum* regno adeò invaluit; ut jam non in occulto, sicut alibi, nequitiam suam exercerent: sed errorem suum publicè proponentes, ad consensum suum simplices attraherent & infirmos. Dicuntur autem *Albigenses* ab *Alba* civitate; ubi error ille dicitur sumpsisse exordium. Cúmque tandem illorum perversitas adeò divinam contempsit severitatem, ut videntibus Episcopis & presbyteris, libros evangeliorum in sentinas projicerent, & calices cum vasis sacris in despectum corporis & sanguinis *Christi*, enormiter dehonestarent: Papa *Innocentius*, his auditis, non mediocriter condoluit. Qui missis prædicatoribus ad omnes Regiones occidentis, principibus, aliisque populis *Christianis* in suorum remissionem peccatorum injunxit, ut se cruce signarent ad hanc pestem extirpandam; atque tantis cladibus se opponentes, viribus & armis tuerentur populum *Christianum*. Addidit etiam authoritate sedis Apostolicæ, ut quicunque ad expugnandum eos, laborem sibi injunctum susceperit; sicut illi qui sepulchrum Domini visitant, tam in rebus quàm in personis, ab omni hostium incursione manerent securi. Ad hanc autem prædicationem, tanta Cruce signatorum multitudo convenit; quanta non creditur in nostro climate aliquando convenisse.

Cruce signati contra Albigenses *decertant.*

Omnibus igitur congregatis, & ad pugnam viriliter accinctis, Archiepiscopus *Narbonensis*, & Apostolicæ sedis in hac expeditione legatus cum principibus militiæ; Duce videlicet *Burgundiæ*, Comite *Nivernensi*, & comite *Montis fortis*, castra moventes, disposuerunt *Bituricensem* adire & expugnare civitatem. Sed antequàm ad illam venirent, domini quorundam castrorum, tanquam malè sibi conscij, ante faciem exercitus aufugerunt. Milites quoque & reliqui fideles eorundem castrorum, ad exercitum tanquam catholici fiducialiter accedentes, se & sua & ipsa castra dederunt in manus Cruce signatorum; & in vigilia beatæ *Mariæ Magdalenæ*, tradiderunt cuidam Monacho nobile castrum *Cervianum*; fugiente Domino, cui plurima castra, & ipsa admodùm fortia, appendebant. Significaverunt autem civibus *Bituricensibus* per Episcopum civitati sub pœna excommunicationis, ut de duobus alterum eligerent, ut traderent scilicet hæreticos & bona eorum in manus Cruce signatorum; & si hoc non possent, facerent ut exirent de medio eorum: alioquin essent excommunicati, & sanguis eorum super capita eorum. Quod ipsi facere contemnentes confœderati cum hæreticis; juraverunt sibi mutuò de civitate defendenda, & fide concepta, speraverunt quòd insultum Cruce signatorum, possent per multum temporis sustinere. Obsessa igitur civitate in festo sanctæ *Mariæ Magdalenæ*, tractaverunt Barones de liberatione eorum, qui erant Catholici inter eos. Sed *Ribaldi* interim & viles personæ, non expectato principum mandato vel ordinatione, fecerunt insultum in civitatem: & mirantibus *Christianis*, dum clamaretur *ad arma*, exilientibus fidelibus undique ad insultum; illi de intùs qui muros defendebant, librum Evangeliorum extra muros projecerunt, blasphemantes nomen Domini, & assilientibus insultantes. Ecce inquiunt, Lex vestra, non curamus de ea: vestra sit. Ad quas blasphemias fideles accensi & contumeliis provocati; quasi sub trium horarum spatio; fossata atque muros tam potenter quàm mirabiliter, duce domino transcenderunt. Capta itaque civitate, ipsa die spoliata & succensa; facta est ultione divina ex infidelibus strages maxima.

1213. ima. De catholicis verò, servante Domino, paucissimi ceciderunt. Exactis itaque ibidem diebus paucis cum rumor tanti miraculi diffunderetur per terram, dissipavit Deus ante faciem Cruce signatorum, quasi sine eis, illos qui blasphemaverant nomen & legem ejus. Usque adeò autem deterriti fuerunt pravitatis hæreticæ sectatores, ut ad montium latibula fugientes, credantur reliquisse plusquàm centum castra vacua inter *Biturum* & *Cairasonam*, referta cum cibariis & varia supellectile; quam fugientes secum nequiverant asportare.

Captio Civitatis & Castri Carcasonæ.

CAstra denique inde moventes Cruce signati, in festo sancti *Petri* ad Vincula, pervenerunt prosperè *Carcasonam*; ad civitatem utique populosam, & in sua perfidia, tam multitudine divitiarum, quam fortitudine loci admodùm munitissima, hactenus gloriantem. In crastino verò Catholici facto insultu, intra duarum aut trium horarum spatium, prima fossata atque muros inæstimabiliter transcenderunt: inter tela balistarum, inter lanceas & gladios defendentium impiorum. Ac postmodùm erectis machinis, octava die captum est suburbium majus; interfectis utrobique quàm plurimis, qui se inter hostes minùs prudenter ingerebant. Demolitum est penitùs suburbium, quod utique majus esse videbatur corpore civitatis. Conclusis itaque hostibus inter angustias civitatis, cum interiùs tam præ multitudine, quàm præ inedia supra quàm crederet quisquam laborarent; obtulerunt se & sua omnia cum civitate Cruce signatis: ut tantummodò vita eis ex misericordia servaretur, & deducerentur saltem una die securè. Habito ergò consiliò, Barones quasi cumpulsi, civitatem sub forma prædicta receperunt; tum quia apud homines inexpugnabilis videbatur, tum quia si civitas penitùs deleretur, non inveniretur de nobilibus viris exercitus, qui regnum terræ illius susciperet: cum non remaneret locus in terra subjugata ubi resideret. Ut igitur terra, quam dedit Dominus in manus servorũ suorũ ad honorem Dei & profectum *Christianitatis* servaretur, de communi consilio Prælatorum ac Baronum electus est in principem terræ illius, vir nobilis *Simon* de *Monte forti*, Comes *Leicestriæ*; in cujus manus traditus est captivus vir nobilis *Rogerus* vicecomes & dominus quondam ipsius terræ, cum tota provincia illa: videlicet plusquàm centum castris quæ infra mensem unum dignatus est Dominus catholicæ, restituere unitati. Inter quæ erant plurima adeò nobilia, ut quemlibet exercitum, juxta æstimationem humanam, modicùm formidarent. His ita peractis, cum Comes *Nivernensis* & plurima pars exercitus ad sua redirent; illustris dux *Burgundiæ* & reliqui magnates cum exercitu residuo, ad extirpandam pravitatem hæreticam, processerunt, & plura castra admodùm fortia, sive amore sive timore, postmodùm tradiderunt in manus *Simonis* comitis *Montis fortis*.

Nuncij Tholosam versus à Cruce signatis mittuntur.

QUoniam civitas *Tholosana*, tanquam graviter polluta hujusmodi peste ex diu pessimè diffamata fuerat; miserunt Barones ad cives illius civitatis solemnes nuncios, cum literis suis, scilicet Archiepiscopum *Santionensem*, episcopum *Forulensem*, vicecomitem *sancti florentij*, & dominum *Accaldum* de *Russillone*, mandantes eis ut traderent hæreticos civitatis exercitui Cruce signatorum, & bona eorum. Quod si fortè dicerent ipsos non esse hæreticos, venient illi qui notati fuerant, & nominatim expressi, coram omni exercitu; fidem suam secundùm *Christianam* consuetudinem purgaturi. Et si hoc facere recusarent, excommunicaverunt per easdem literas Consules & consiliarios eorum, & totam villam *Tholosanam*, cum appendiciis suis, ecclesiastico interdicto.

Portentum.

SUb ejusdem anni curriculo, in æstate sequenti, subortus est in *Francia* error quidam à sæculis inauditus. Quidam enim puer, hoste humani generis procurante, qui verè puer ætate fuit, sed moribus pervilis, per civitates vadens & castella in Regno *Francorum*, quasi à Domino missus, cantillabat Gallicè modulando: *Domine Jesu Christe, crucem sanctam nobis restitue*; additis multis aliis adjectionibus. Et cum ab aliis pueris coëtaneis videretur & audiretur, sequebantur eum infiniti; qui præstigio Diabolico penitùs infatuati, relictis patribus & matribus, nutricibus & amicis universis, cantantes modo consimili, quo eorum cantabat pædagogus: nec eos poterat (quod mirum est dictu) vel sera retinere, vel parentum persuasio revocare, quin suum magistrum memoratum sequerentur versùs mare Mediterraneum, quod trajicientes, processionaliter & turmatim modulando progrediebantur. Non enim poterat aliqua civitas eos præ multitudine jam compræhendere. Magister autem eorum in curru ponebatur pallis adornato, stipatus custodibus circumstrepentibus & armatis. Tantus autem eorum erat numerus, ut se invicem præ nimia numerositate comprimerent. Beatum enim se reputabat,

qui

qui de vestibus suis fila vel pilos discerptos poterat reportare. Sed tandem antiquo impostore Sathana machinante, vel in terra vel in mari perierunt universi. 1213.

De morte Gaufridi filij Petri.

ANno verò sub eodem, *Gaufridus filius Petri* totius *Angliæ* Justiciarius, vir magnæ potestatis & autoritatis; in maximum Regni detrimentum diem clausit extremum, secunda die Octobris. Erat autem firmiss. Regni columna; ut pote vir generosus, legum peritus, thesauris, reditibus, & omnibus bonis instauratus: omnibus *Angliæ* magnatibus sanguine vel amicitia confœderatus. Unde Rex ipsum præ omnibus mortalibus sine dilectione formidabat: ipse enim lora regni gubernabat. Unde post ejus obitum facta est *Anglia* quasi in tempestate navis sine gubernaculo. Cujus tempestatis initium fuit mors *Huberti Cantuariensis* Archiepiscopi, viri magnifici & fidelis: nec post mortem istorum duorum potuit *Anglia* respirare. Cum dicti *Petri* mors, Regi *Johanni* nunciaretur, cachinnando dixit: cum venerit in Infernum, salutet *Hubertum Cantuariensem* Archiepiscopum, quem proculdubiò ibi inveniet. Et conversus ad circumsedentes, subintulit dicens; *Per pedes Domini nunc primò sum Rex & dominus* Angliæ. Habuit igitur ex tunc potestatem liberiorem, juramentis suis & pactis, quæ cum ipso *Gaufrido* dolente fecerat, contraire; & initæ pacis vinculis, quibus se involverat, denodare. Pœnituit igitur ipsum graviter & amarissimè, quòd ad prædictæ pacis consensum inclinaretur.

Rex Johānes desperans misit nuncios ad Admiralium Murmeliū.

MIsit ergò nuncios secretissimos cum festinatione summa, videlicèt *Thomam Herdintonum*, & *Radulphum filium Nicolai* milites, & *Robertum* de *Londino* clericum, ad *Admiralium Murmelium* regem magnum *Aphricæ Marrochiæ* & *Hispaniæ* quem vulgus *Miramumelinum* vocat: significans eidem, *quòd se & regnum suum libenter redderet eidem, & dederet & deditum teneret ab ipso, si placeret ei, sub tributo. Nec non & legem* Christianam *quam vanam censuit, relinquens, legi* Mahometi *fideliter adhæreret.* Quod cum dicti nuncij secretiùs relaturi, ad Curiam dicti Principis pervenissent, invenerunt ad primam portam aliquot milites armatos, introitum arctiùs custodientes, gladiis evaginatis. Ad secundum verò ostium scilicet Palatij, plures invenerunt milites ad unguem armatos, & prioribus elegantiùs, ensibus strictis ingressum diligenter custodientes, ac aliis fortiores & nobiliores. In ostio verò thalami inferioris, multò secundùm apparentiam robustiores & ferociores, & plures prioribus. Cum autem pacificè introducti, ex licentia ipsius Admiralij, quem Regem magnum vocant, ipsi nuncij & vice domini sui Regis scilicet *Angliæ*, reverenter salutassent; exposuerunt causam adventus sui pleniùs, chartam Regiam ei porrigentes: quam quidem interpres, qui præsens, vocatus aderat, evidenter patefecit. Quo intellecto, & Rex librum quem inspexerat, clausit: seditque enim ad pulpitum suum studens: vir ætate & statura mediocris, & gestu maturus & verbis facundus, & circumspectus. Et cùm pauli sper quasi secum deliberans respondisset, modestè dixit. *Modò inspexi librum in græco scriptum cujusdam Græci sapientis &* Christiani, *nomine* Pauli, *cujus actus & verba mihi optimè complacent, & accepto: Unum tamen de ipso mihi displicet, quod in lege sub qua natus erat non stetit, sed ad alia tanquam transfuga & inconstans, avolvit. Et id dico de domino vestro* Anglorum *Rege, qui relicta pijssima & mundissima lege* Christianor, *sub qua nascebatur cereus & instabilis gliscit transmeare.* Et addidit. *Novit qui nihil ignorat Deus omnipotens, si exlex essem; illam præ omnibus eligerem, & acceptans amplexarer.* Posteà verò sciscitabatur, cujus conditionis esset Rex *Angliæ* & regnum ejus: respondit *Thomas*, utpotè nunciorum facundissimus: Egregiè & ingenuè atavis Regibus magnis procreatus, terra ejus opulenta & suis contenta bonis, culturis, pascuis & silvis abundat. Ex ea etiam omne genus metallorum, studio conflatili eliquatur. Gens nostra speciosa & ingeniosa, tribus pollet idiomatibus erudita, scilicet *Latino Gallico* & *Anglico*, & omni arte libreali & mechanica pleniùs erudita. Veruntamen vinearum aut olivarū copiā ex se terra nostra non producit, nec abietē, sed ea ex vicinis Regionibus cōmercio sibi acquirit adundanter. Aër salubris & tēperatus, inter occidentem sita & septentrionem: ab occidente calorem, à septentrione sūens frigiditatē, temperiē sortitur gratissimam. Undiq; mari vallatur, unde Insularū regina meruit appellari. Regnum etiam ab injuncto & coronato gubernatū, ab antiquo liberum esse dignoscitur: & ingenium, ad nullius, præterquàm Dei spectans dominationem. Ecclesia etiam & nostræ cultus religionis, plusquàm in aliqua mundi parte ibidem prosperatur, ac Papalibus & Regiis legibus pacificè gubernatur. Tracto igitur ab alto præcordiali suspirio, respondit Rex: Nunquā legi vel audivi, quod aliquis Rex tam prosperum regnum possidens subjectum & obediens, suum sic vellet sponte pessundare principatum: ut de libero

 faceret

1213. faceret tributarium, de suo alienum, de fœlici, miserum; & se alterius tanquam sine vulnere victum, dedere voluntati. Quinimò de multis legi & audivi, quòd multi sanguinis effusione & profluvio, sibi libertatem (quod laudabile fuit) compararent: modò autem audio, quòd dominus vester miser, deses & imbellis, qui nullo nullior est: de libero servus fieri desiderat, qui omnium mortalium miserrimus est. Posteà verò, sed cum contemptu inquisivit cujus ætatis esset, staturæ ac strenuitatis. Cui responsum est, quòd ætate fuit quinquagenarius, & omninò canus, corpore fortis, nec procerus, sed potius compactus, & formæ ad robora convenientis. Quod cum audisset Rex, respondit: Virtus ejus juvenilis ac virilis tepuit jam & refrigescit. Infra decennium, dato quòd tam diu victurus sit, virtus ejus deficiet, antequàm arduum quid consummaverit, si nunc inciperet in defectum declinaret, nec aliquid valeret. Quinquagenarius enim decidit occultè, sexagenarius manifestè. Pacem de cætero sibi adquirat & quiescat. Colligens ergò omnia inquisita & responsa nunciorum, post parvum silentium, facta subsannatione, in signum magnæ indignationis, sprevit ille Admiralius regem *Johannem* dicens: nullius est Rex ille, sed regulus jam desipiens & senescens, nec curo de eo: Indignus est mihi cōfœderari, & conspiciens *Thomam* & *Radulphum* torvo vultu, ait: Non redeatis iterum ad meam præsentiam, nec videant oculi vestri ampliùs faciem meā. Fama, sed potius infamia domini vestri jam Apostatæ desipientis, fœtorem exhalat in conspectu meo teterrimum. Recedentibus igitur cum rubore nunciis, intuebatur Rex ille *Admiralius Robertum* clericum, qui tertius erat nunciorum; qui parvus erat & niger, unum brachium longius habens reliquo, & digitos inordinatos, scilicet duos sibi cohærentes, & faciem *Judaicam*. Perpendens igitur Rex, quòd tam despicabilis persona, ad tam arduum negotium declarandum non destinaretur, nisi saperet ut callidus & intelligeret; videns ejus coronam & tonsuram, & inde discernens quod esset clericus, jussit eum ad se evocari: quia aliis loquentibus adhuc tacuerat, stans remotus. Ipso igitur retento & spretis aliis, Rex cum eo multa loquebatur secretiùs, quæ posteà ipse *Robertus* amicis suis patefecit. Inquisivit autem dictus Rex ab eodem, si Rex *Angliæ Johannes* aliquibus polleret moribus; & si liberos strenuos procreasset, & si potens esset in vi generativa. Addiditque, quòd si *Robertus* super his interrogatis mentiretur, nunquam, præcipuè clerico, crederet *Christiano*. Tunc *Robertus* sub attestatione legis *Christianæ* se promisit ad omnia interrogata veraciter responsurum. Dixit igitur affirmativè, quod potiùs fuit Tyrannus quàm Rex; potiùs subversor quàm gubernator; oppressor suorum & fautor alienorum. Leo suis subditis, agnus alienigenis & rebellibus, qui per desidiam suam *Normanniæ* ducatū & alias multas terras amiserat; & insuper *Angliæ* regnum amittere vel destruere sitiebat. Pecuniæ extortor insatiabilis; possessionum suorum naturalium invasor & destructor. Paucos vel potius nullos strenuos generavit, sed patrizantes. Sponsam habet sibi exosam & ipsum odientem, incestam, maleficam & adulteram; & super hæc sæpiùs convictam. Unde Rex sponsus ejus, comprehensos laqueo jussit super stratum ejus suffocari. Ipse Rex nihilominùs multos procerum suorum & etiam consanguineos zelotipavit violenter, ac filias corrupit nubiles, & sorores. In cultu autem Christiano, prout audistis fluctuans & diffisus. Hæc cùm audisset Rex *Admiralius*, non tamen sicut priùs, ipsum sprevit, sed detestabatur & in sua lege maledixit & ait: Quare permittunt miseri *Anglici* talem super se regnare & dominari? verè effœminati sunt & serviles. Respondit *Robertus* patientissimi hominum sunt *Anglici*; donec supra modum offendantur & damnificentur. Nunc autem sicut leo vel elephas, cum læsum se senserit vel cruentum, irascuntur, & excutere colla de sub jugo opprimentis, etsi serò, proponunt & conantur. Et cum hæc omnia ipse Rex *Admiralius* audierat, *Anglorum* nimiam redarguit patientiam; quam formidolositatem, recta interpretatione fuisse, interpres asseruit, qui ad omnia præsens extiterat. Multos autem præter hos tractatus & confabulationes habuit idem Rex cum eodem *Roberto*, quæ posteà amicis pleniùs in *Anglia* declaravit. Collatis igitur ipsi *Roberto* muneribus preciosis, in auro & argento, gemmis variis & holosericis; ipsum in pace dimisit. Recedentes autem, nuncios alios nec salutavit, nec aliquibus muneribus honoravit. Cúmque autem ad propria remeassent nuncij, & quæ viderant & audierant domino suo renunciassent; doluit dominus eorum Rex *Johannes* vehementer usque ad spiritus amaritudinem; quòd sic ab ipso Rege *Admiralio* contemnebatur, & quòd in proposito suo impediebatur. *Robertus* autem de extraneis donis sibi collatis, Regem liberaliter respexit; ut saltem sic perciperet, quòd favourabiliùs aliis audiretur, licèt primò repulsus

repulsus tacuisset. Unde ipse Rex ipsum plùs aliis honoravit, & quasi pro præmio custodiam Abbatiæ S. *Albani*, quamvis non vacaret, improbus exactor concessit; ut sic de alieno clericum suum fidei transgressor remuneraret. Ipse igitur *Robertus*, inconsulto, imò potiùs invito Abbate, qui pro tempore fuit, videlicet *Johanne* de *Cella*, viro religiosiss. & literatiss. omnia quæ in ecclesia & curia fuerunt, pro libitu diripuit, & sibi appropriavit. Et in qualibet baliva, quas obedientias appellamus constituit (maximè in janua) janitorem omnium diligentem exploratorem & protervum: unde plusquàm mille marcas ab eadem domo astutè nimis emunxit *Robertus* clericus memoratus. Hic tamē quosdam Abbatis ministros præcipuos cum quodam S. *Albani* monacho, videlicet dominum *Laurentium Seneschallum* militem, & *Laurentium* clericum, & magistrum *Walterum* monachum pictorem dilexit & habuit familiares; quibus gemmas suas & alia secreta revelavit, sibi à dicto *Admiralio* collata & dicta, audiente *Mathæo*, qui & hæc scripsit & enarravit. 1213.

EX tunc igitur Rex *Johannes* præconceptum propositum suum à quo credidit resilire, & suam cœpit conditionem deteriorare; & deterioratam in perniciem regni solidare. Oderat quippe quasi virus vipereum, omnes Regni generosos, præcipuè tamen *Saerum* de *Quency*, *Robertum* filium *Walteri*, & *Cantuariensem* Archiepiscopum *Stephanum*. Noverat autem, & multiplici didicerat experientia, quòd Papa super omnes mortales ambitiosus erat & superbus, pecuniæque sititor insatiabilis; & ad omnia scelera pro præmiis datis vel promissis cereū & proclivum. Missis igitur sub omni festinatione nunciis, magnam thesauri summam ipsi transmisit; & promisit ampliorem, spopondítque suum se esse & semper fore subjectum tributariū; ea conditione, ut nacta subtiliter occasione, *Cantuariensem* archiepiscopum confundere niteretur, & Barones *Angliæ*, quos priùs foverat, excommunicaret. Et hoc sitienter desiderabat, ut in excommunicatos exhæredando, incarcerando & necando posset malignari. Quæ igitur nequiter subarraverat; nequiùs, ut in sequentibus dicetur, solidavit.

Rex Johānes cogitat Angliæ Regnū, Papali ditioni subjicere.

DIebus quoque sub eisdem adeò desipiebat Rex *Johannes*, ut de mortuorum resurrectione futura, & aliis fidem *Christianam* contingentibus, malè sentiret; & quædam irrecitabilia diceret deliramenta, quorum unum duximus memorandum. Contigit, ut venatu capto cervo quodā pinguissimo, in præsentia Regis cum excoriaretur, Rex ridens & deridens diceret: *O quàm prosperè vixit iste, nunquam tamen Missam audivit!*

Rex Johānes de fide malè sentiens.

PEr idem tempus, ipse Rex sive *Admiralius Murmelinus*, de quo supradictum est; cum infinito quem conflaverat exercitu, non sine, ut dicitur, Regis *Johannis* assensu; fines *Hispaniæ* potenter constituit occupare: cui magnā audaciam contulerat, nutans fides Regis *Johannis* supradicti; & regni ejus interdictū. Quod cum cognoverunt regis *Hispaniæ* Christiani, additis quibusdam prælatis, viriliter restiterunt, & universo dissipato exercitu suo, à finibus suis fugaverunt, & primogenitum filium suum capto Regali vexillo interemerunt. Ubi Rex *Arragonum* immortalem laudem promeruisset, si non in superbiam elatus, statim à *Symone* de *Monte forti*, totam terram quam super *Albigenses* acquisierat de se tenendam; contra prohibitionem Papæ; qui id idem postulaverat, procaciter exegisset: unde guerram gravem sibi suscitavit.

Admiralius Murmelinus *victus aufugit.*

HIs quoq; temporibus, post dicti Regis *Arragonum* coronationem ab *Innocentio* Papa factam *Romæ*; & inhibitionem districtam, ne inimicis fidei auxilium vel favorem pararet, spreta patris correptione, post victoriam de Admiralio *Murmelino* obtentam, cæpit recalcitrare, nocens quantū potuit *Simoni* memorato. Hæreticis utique *Albigenēsibus* confœderatus, associatis sibi Comitibus, fugit & convenit cum *Tholosanis*. *R.* quoque de *Beders*, cum suis *Bederanis*, & de conprovincialibus innumeris cōvocatis, exercitu magno congregato, feria iij. post Natale b. *Mariæ*, *Murelli* castrum obsedit. Quo audito, patres venerabiles *Tholosanus*, *Nemausensis*, *Agathensis*, *Biterensis*, *Uticensis*, *Lothevensis*, *Carcasonensis*, & *Elnensis*, nec non *Magalonensis* episcopi; & de *Claraco* & *Magna villa*, & sancti *Egidij* Abbates, & alij multi præclari viri, quos Archiepiscopus *Narbonensis*, Apostolicæ sedis tunc Legatus Papæ, in sanctæ Crucis negotiū fecerat congregari; unà cum *Simonis Montis fortis*, & exercitu Cruce signatorum iter arripiunt ad obsessum castrū viriliter succurrendum. Et cum die martis infra octavas supradictas, venissent ad castrū, quod dicitur *Savardunum*; miserunt nuncios episcopi memorati, ad capitaneos, qui in obsidione castri *Murelli* erant; dicentes se ad hoc venire, ut cum eis de pace tractarent, sibique dari ducatū securum petebant. In crastino autem, quia res sic exigebat, exercitus Cruce signatorum, à *Savarduno* recedens, festinavit ad *Murelli* succursum celeriter advenire. Episcopi verò prædicti,

1214. prædicti, morari proposuerant apud quoddam castrum *Alta ripa* vocatum; quòd medium inter *Savardinum* & *Murellum* distat, ab utróq; duabus leucis, ut ibi missos nuncios expectarent. Qui ibidē ad episcopos redeuntes, dixerunt ex parte Regis *Arragonum*, quòd ducatum non præberet eis; quia cum tanto exercitu advenerant, quòd non indigebant conductu. Verum hæc audientes episcopi, *Murellum* cum exercitu Cruce signatorū intraverunt; die Mercurii intra octavas memoratas. Et sollicitudine non pigri, duos viros religiosos ad Regem & cives *Tholosanos* destinarunt; qui à Rege, cum derisione tale habuerunt responsum: quòd propter quatuor ribaldos, quos episcopi secum adduxerant, petebant habere colloquium cum ipso. *Tholosani* verò prædictis nunciis responderunt, quòd Regi *Arragonum* erant cōfœderati; & nil facerent nisi Regis tantūmodò voluntatē. Quod cùm redeuntes nuncii, episcopis retulissent, idem episcopi cum Abbatibus discalciati ad Regem venire proposuerunt. Sed cum adventus eorum in hunc modū Regi nunciatus fuisset, januis patefactis, cum comes *Mōtis fortis*, ac cruce signati inermes essent, pro eo quod episcopi de pace loquerentur; hostes Dei, fraudulenter & superbè vicum subintrare cum impetu attentarunt: sed per Dei gratiam, à suo fuerunt desiderio defraudati. Quorū superbiam comes & cruce signati videntes; per cordis cōtritionem & oris cōfessionem, salubriter à peccatis mundati, armis se viriliter accinxerunt. Venientésq; ad episcopum *Tholosanum*, qui authoritate domini *Narbonensis* jure legationis hoc officio fungebatur; exeundi licentiam contra hostes fidei, humiliter postularunt. Qua (quoniam negotiū in arcto erat constitutum) concessa, in nomine sanctæ *Trinitatis*, tribus dispositis aciebus, hostes fidei è contrario multas habentes acies jam munita armis tentoria sunt egressi; quos licèt multos nimis respectu Cruce signatorum clientes *Christi* de ipsius auxilio confidentes, armati virtute ex alto, viriliter sunt aggressi. Statímq; virtus altissimi per manus suorum hostes suos confregit; eos cōminuens in momento. Terga enim vertentes, in fugam versi sunt, tanquā pulvis ante faciem venti, contriti: alij mortis discrimen fugientes evaserunt; alij gladios evitantes, aquæ periculo perierunt; nonnulli autem in ore gladij perierunt. De illustri quoq; *Arragonum* Rege, qui cum interfectis occubuit, plurimùm dolendum est: qui hostibus fidei cōjunctus, ecclesiam catholicā improbè perturbavit. Per exploratores noverat Comes *Simon*, quòd Rex *Arragonū* se paravit (tam securus fuit) ut ad mensā sederet pransurus: unde comes jocosè dixit super hoc certificatus cum exiret: certè serviam ei de primo ferculo. Unde primus ipse Rex *Arragonum* gladio transfossus, antequam tres buccellas panis deglutiret, interemptus occubuit. Certus interfectorum numerus, nullatenùs scribi potuit: de militibus, autem Cruce signatis unus solus, cum servientibus paucis, occubuit. Facta est autem hæc belli congressio feria 6. post octavas Nativitatis beatæ *Mariæ*; anno Domini Millesimo, ducentesimo, decimo tertio, mense Septembri.

Nicolaus Thusculanus *Episcopus & Apostolicæ sedis Legatus*, Angliam *ingreditur*.

EOdem anno, circa festum sancti *Michaëlis*, venit in *Angliam Nicolaus Thusculanensis* episcopus & Apostolicæ sedis Legatus; ut dissensiones inter regnum & sacerdotium, authoritate Apostolica reformaret. Et licèt terra interdicta fuisset; ubique tamen cum processione solemni, & cantuum modulatione, & indūmentis festivis, honorificè receptus est. Cúmque ad *Westmonasterium* pervenisset; *Willielmum* Abbatem dilapidatione & incontinentia à Monachis suis accusatum, illicò degradavit. Venerunt autem ad eum *Oxoniæ* burgenses, quorum instinctu & præsumptione, duo clerici (de quibus superiùs fecimus mentionem) suspensi fuerant; absolutionem postulantes. Quibus indicta pœnitentia, inter cætera præcipit; ut ad singulas civitatis ecclesias, depositis indumentis, pedibúsque nudis, flagella portantes in manibus, euntes à presbyteris parochianis absolutionis beneficium cum psalmo quinquagesimo impetrarent. Nec licuit eis nisi diebus singulis, singulas petere ecclesias; ut tam ipsi quàm alij talia præsumere formidarent. Legatus itaque cum septem tantum equitaturis in *Angliam* veniens; quinquaginta in brevi & familia multa stipatus incessit. Conveniente tandem Archiepiscopo *Cantuariensi* cum episcopis & magnatibus regni; *Londonij* in præsentia Regis & Cardinalium tractatum est ibidem per triduum inter regnum & sacerdotium, de damnis Episcoporum & Abbatis, facta ex parte Regis oblatione Episcopis præfatis ad plenariā restitutionem, centum millia marcarum argenti continuò numerandarum. Et si verò post inquisitionem investigari possit, custodes ecclesiarum aliósve Regis ministros ampliùs abstulisse; juratoriam obtulit Rex & fidejussoriam cautionem, quòd pro Episcoporum & ipsius Legati arbitrio, infra sequens Pascha satisfactionem plenam omnibus faceret ablatorum. Ad hoc autem Legatus consensit, volens instanter hoc fieri; indignè ferens quòd non statim suscepta

fuit

1213.

fuit oblatio. Unde protinùs suspicatum est, Legatum plùs æquo parti Regiæ consentire. Episcopi quoque negotium protrahentes, ablatis conditionibus obviabant. Habito consilio ut priùs inquirerent de ablatis & damnis, & summam diligentiùs Regi inquisitam ostenderent; & sic simul acciperent quod quærebant. Audiens itaque Rex dilationem sibi dilectam, præbuit illicò consensum. Et sic eo die, infecto negotio recesserunt.

Rex Johannes coronam Angliæ & Hyberniæ in manus Legati resignavit.

VEniente verò die crastina, convenerunt omnes iterum ad sanctum *Paulum* in Ecclesia Cathedrali: ubi post multos & varios de interdicti relaxatione tractatus, ante majus altare coram clero & populo exacta est à Rege & innovata, illa non formosa sed famosa subjectio; qua in manum domini Papæ diademate cum regno resignato, tam dominium *Hyberniæ* quàm regnum subdidit *Anglicanum*. Charta quoque Regis, de qua superiùs diximus, quæ priùs cera signata fuerat & *Pandulpho* tradita; nunc auro bullata est, & Legato ad opus domini Papæ & *Romanæ* ecclesiæ resignata. Super ablatorum verò restitutione, tertio Nonas Novembris apud *Radingum* diem statuerunt. Cúmque die jam prælibato, omnes ut superiùs, convenissent; Rex die illa non comparuit, sed die tertia apud *Walingeford* iterùm pariter convenerunt. Ubi Rex ut suprà de omnibus ablatis, Episcopis & aliis universis se satisfacturum gratanter spopondit. Sed hoc illis quorum castella diruta, domus subversæ, pomeria cum nemoribus succisa fuerant, parùm videbatur. Unde Rex & Episcopi in hoc pariter consenserunt, ut in arbitrio quatuor Baronum se ponerent, & sic ipsorum judicio satisfaceret vniversis. Convenerunt iterum Rex cum Legato, Archiepiscopus cum episcopis, magnatibus ac omnibus viris religiosis; ad interdicti negotium contingentibus, apud *Radingum*, octavo Idus Decembris: ubi singuli chartam porrexerunt in publicum, omnium ablatorum pariter & damnorum summam continentem. Sed Legato Regi favorem præbente, solutio omnium dilationem accepit; excepto quòd Archiepiscopus & Episcopi dudum ab *Anglia* proscripti, ibidem quindecim millia Marcarum argenti perceperunt.

Qualiter Innocẽtius *Papa* Nicolao Thusculano *pro vacantibus ecclesiis in* Anglia *scripserit.*

EOdem tempore *Innocentius* Papa, *Nicolao* Apostolicæ sedis Legato, literas sub hac forma direxit. *Cùm non possit ecclesiis Domini meliùs provideri, quàm si eis pastores præficiantur idonei, qui non tam præesse cupiant quàm prodesse; fraternitati tuæ, de qua plenam fiduciam obtinemus, per Apostolica scripta mandamus; quatenùs Episcopatus & Abbatias* Angliæ *nunc vacantes, facias cum tuo consilio de personis idoneis per electionem vel postulationem canonicam ordinari; qui non solùm vita, sed & scientia sint præclari, verùm etiam Regi fideles & regno utiles, nec non ad auxilium & consilium efficaces, assensu Regio requisito. Cùm ergò vacantium ecclesiarum Capitulis, nostris literis demus in mandatis, ut tuo consilio adquiescant; tu Dominum habens præ oculis, consulas super his viros providos & honestos, qui plenè norint merita personarum; ne te cujusquam astutia circumveniri contingat. Si qui verò contradictores fuerint vel rebelles, tu eos per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, compellas. Datum* Laterani *Calendis Novembris, Pontificatus nostri anno decimo sexto.* Legatus verò cùm hujusmodi authenticum à domino Papa accepisset, factus de rege tyrannus; spreto Archiepiscopi & episcoporum regni consilio, cum clericis Regis & ministris ad vacantes accedens ecclesias, ordinationes earum, secundùm antiquum *Angliæ* abusum, de personis minùs idoneis celebrare præsumpsit. Nonnullos verò diversi ordinis, pro gravamine manifesto ad audientiam summi Pontificis appellantes, suspensos ad Curiam *Romanam* destinavit. Quibus adeò se inhumanum exhibuit, quòd de rebus propriis, nec quidem denarium unum ad expensas itineris portare permisit. Parochiales insuper ecclesias in locis diversis vacantes, clericis suis distribuit; patronorum consensu minimè requisito. Unde multorum indignationem, & multorum maledictionem pro benedictione promeruit: dum justiciam in injuriam, judicium in præjudicium commutavit.

Appellatio Cantuariensis *Archiepiscopi pro ordinatione vacãtium ecclesiarum.*

ANno Domini Millesimo, ducentesimo, decimo quarto, Rex Anglorum *Johannes* ad Natale curiam suam tenuit apud *Windlesores*; ubi multa magnatum suorum multitudini festiva distribuit indumenta. Deinde post octavas Epiphaniæ convenerunt apud *Dunestapliam Stephanus Cantuariensis* Archiepiscopus, cum suis Suffraganeis; ut de negotiis ecclesiæ *Anglicanæ* tractarent ibidem. Molestè enim supra modũ ferebant, quòd Legatus supradictus, ut prædiximus, illis inconsultis, Regiis favens voluntatibus, in ecclesiis vacantibus prælatos minùs sufficientes posuerat, intrusione magis quàm electione canonica. Tandẽ cùm hinc inde varia sorte tractassent, Archiepiscopus *Cantuariensis* duos Clericos,

1214. Clericos, apud *Burtonam* super flumen *Trente*, ubi tunc Legatus erat, misit, qui eidem ex parte domini *Cantuariensis* interposita appellatione prohibuerunt: ne contra dignitatem suam ad quam ordinatio ecclesiarum suæ diocesis de jure spectabat, prælatos in ecclesiis vacantibus instituere præsumeret. Legatus autem appellationi factæ non deferens, misit assensu regio *Pandulphum* jam sæpè dictum, ad Curiam *Romanam*, ut Archiepiscopi & episcoporum propositum irritaret. Quò cum pervenisset, famam Archiepiscopi *Cantuariensis* in conspectu summi Pontificis non mediocriter denigravit: Regemque *Anglorum* tantis ibidem extulit laudum præconiis, asserens se Regem tam humilem tamque modestum eatenùs non vidisse, ut in oculis domini Papæ idem Rex gratiam admirabilem obtineret. Restitit autem *Pandulpho* ibidem magister *Simon* de *Langetuna*, frater Archiepiscopi *Cantuariensis*. sed quoniam charta Regis auro bullata, domino Papæ de subjectione & tributo Regni *Angliæ* & *Hiberniæ*, à prædicto *Pandulpho* nuper delata fuerat; magister *Simon* in suis contradictionibus non potuit exaudiri. Asserebat prætereà *Pandulphus* memoratus, in præsentia domini Papæ, Archiepiscopum & episcopos in exactione, & ablatorum restitutione tempore interdicti, nimis esse rigidos & avaros: quòdque ipsum Regem & Regni libertates plùs æquo deprimebant. Et sic propositum Archiepiscopi & episcoporum ad tempus accepit dilationem.

Rex Johãnes *in* Pictaviam *trajicit.*

EOdem anno, Rex *Anglorum Johannes*, misit principibus militiæ suæ qui erant in *Flandria*, pecuniam magnam nimis: Regem *Francorum* inquietarent, & terras cum castris incursione bellica devastarent. At illi Regis exhortationibus obtemperantes, terram Comitis de *Gysnes*, ferè totam ferro flammísque discurrentibus contriverunt, castrum de *Bruncham* obsidentes prostràverunt: ubi milites & servientes multos, ad deditionem compulsos, in vinculis abduxerunt. *Arriam* quoque obsidione vallantes, subjugaverunt, & igne combusserunt. Castrum autem de *Lieus* per insultum ceperunt, & multos ibidem peremerunt, & nonnullos captos in carcerem detruserunt. Terrámque *Lodovici* filij Regis *Francorum* in partibus illis, gravi depopulatione afflixerunt. Rex autem *Johannes*, in die Purificationis beatæ *Mariæ* missis *Romam* pro relaxatione interdicti nunciis, apud *Portesmuth* Regina comite, naves ascendit: & infra dies paucos in manu forti & exercitu magno applicuit apud *Rupellam*. Quo audito, venerunt ad eum multi barones *Pictaviæ* & fidelitatem ei juraverunt. Deinde Rex in brachio extento progrediens, plurima castella inimicorum suorum potenter subjugavit. Sed quæ ibi gesta sunt, qui pleniùs nosse desiderat, literas quas Justiciariis suis de Scaccario direxit, legere non omittat.

Epistola Johãnis *de gestis suis in* Pictavia.

IOhannes *Dei gratia, &c. Sciatis quòd cùm instaret terminus treugarum, quas concesseramus Comitibus* Marichiæ, *&* de Augi; *nec invenissemus in eis pacem nobis expedientem; transtulimus in die veneris proxima ante Pentecosten cum exercitu nostro usque* Mierevent *castrum* Gaufridi *de* Lerinan: *& licèt crederemus, quòd capi non posset per insultum, in crastino tamen, in vigilia sanctæ Pentecostis solo insultu à mane usque ad horam primam illud cepimus violenter. Die verò Pentecostes, obsedimus aliud Castrum ipsius* Gaufridi, *quod* Novent *dicitur; incluso in eo ipso* Gaufrido *cum duobus filiis suis: & cum jam per tres dies usi fuissemus continua petrariarum nostrarum verberatione, in tantum ut immineret nobis opportunitas captionis ipsius castri: venit ad nos Comes de Marchia, efficiens quòd dictus* Gaufridus *se reddidit in misericordiam nostram, cum duobus filiis suis, & castro suo, & omnibus quæ in eo erant. Et dum adhuc ibi fuimus, nunciatum fuit nobis quod filius regis* Franciæ Lodowicus, *quoddam castellum ipsius* Gaufridi *obsiderat, quod* Muneuntur *dicitur. Quibus auditis, nos statim versùs partes illas divertimus, ut ei occurreremus: ita quòd in die sanctæ* Trinitatis *fuimus apud* Parthenai; *ubi comes de* Marchia, *comes de* Augi *ad nos venerunt cum dicto* Gaufrido *de* Lerinan, *facientes nobis homagium & fidelitatem. Et quia priùs tractatum erat inter nos & comitem* Marchiæ, *de filia nostra* Johanna, *filio suo danda in uxorem, id ei concessimus; licèt Rex* Francorum *eam ad opus filij sui peteret, sed fraudulenter. Memores enim fuimus neptis nostræ,* Lodovico *filiò* Franciæ *Regis datæ; & illius rei eventus: sed utinam det nobis Deus majorem de hoc maritagio proventum, quàm de illo fuimus consecuti. Nunc autem gratia Dei data est nobis opportunitas, ut extra* Pictaviam *in capitalem inimicum nostrum Regem* Francorum *insurgamus. Et hæc vobis mandamus, ut de successibus nostris gaudeatis. Teste me ipso apud* Parthenai; *anno Regni nostri decimo sexto.* Eodem tempore obijt *Gilbertus Roffensis* Episcopus, octavo Calendas Julij.

Circa

1214.

Literæ Innocentii *Papæ pro relaxatione interdicti.*

CIrca dies istos, Papa *Innocentius*, *Nicolao Thusculanensi* Episcopo, pro relaxatione interdicti, scripsit in hæc verba. Innocentius *Episcopus*, *&c. Venerabilis Frater noster* Johannes Norwicensis *episcopus*, *& dilectus filius noster* Robertus de Marisco *Archidiaconus* Northanhumbriæ, *& nobiles viri* Thomas de Hundintuna *&* Adam, *nuncii nostri charissimi in* Christo *filii nostri* Johannis *Regis* Angliæ *illustris ex una parte*; *magister* Stephanus de Langetuna A. *&* G. *clerici nuncii venerabilis fratris nostri* Stephani Cantuariensis *Archiepiscopi ex altera parte, in præsentia nostrâ constituti, asseruere concorditer & constanter: quòd pro vitando grandi rerum dispendio & gravi periculo animarum, expediebat quàm plurimùm tam Regno quàm sacerdotio, ut sine dilatione relaxetur sententia Interdicti. Unde nos pro affectu paterno, sollicitè inter eos ad salutem & utilitatem super his quæ pacis sunt, cum illis tractavimus diligenter: & tandem ipsis adquiescentibus, formam invenimus & statuimus infrà scriptam. Sanè prædictus Rex tantam pecuniam Archiepiscopo* Cantuariensi, Londoniensi *&* Elyensi *episcopis vel aliis, quos ad hoc assignare voluerint, faciat assignari: computatis his quæ idem Rex noscitur persolvisse, quòd summa impleat quadraginta millia marcarum. Quibus solutis, & cautione præstita inferiùs adnotata; protinùs sublato cujuslibet Appellationis & conditionis obstaculo, relaxes sententiam interdicti. Ac deinde singulis annis duodecim millia marcarum in duobus terminis; in Commemoratione videlicet omnium sanctorum sex millia marcarum, & totidem in festo Dominicæ Ascensionis, apud ecclesiam sancti* Pauli Londinensis, *eisdem faciat exhiberi; donec tota summa fuerit persoluta. Et hoc fideliter exequendum, obligavit seipsum, ipse Rex per proprium juramentum, & per literas patentes, sigillo suo communitas: nec non per fidejussionem* Wintoniensis *&* Norwicensis *Episcoporum*, Cestrensis *&* Wintoniensis, *&* Willielmi Mareschalli *comitum: ita quòd tam hæredes ipsius Regis, quàm successores eorum tenebuntur astricti. Quocirca per Apostolica tibi scripta præcipienda mandamus, quatenùs secundùm formam præscriptam procedere non postponas, nisi de mera & libera voluntate partes aliter duxerint componendum. Datum* Laterani.

De restitutione Ablatorū.

TEmpore verò, quo *Nicolaus Tusculanensis* Episcopus & Apostolicæ sedis Legatus, per nuncios memoratos domini Papæ, authenticum acceperat; Rex *Anglorum* erat in partibus transmarinis. Sed quoniam idem Rex in recessu suo ab *Anglia*, Legato jam dicto, & *Willielmo Mareschallo*, vices suas in hoc negotio commiserat: idem Legatus in urbe *Londinensi* apud sanctum *Paulum*, grande congregavit Concilium: Ubi congregatis Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Prioribus, Comitibus, Baronibus, & aliis ad hoc negotium interdicti spectantibus; proposuit coram omnibus formam restitutionis, super ablatis & damnis, à domino Papa, partibus consentientibus, Romæ provisam: præcipiens constanter, ut certificaretur de quantitate solutæ pecuniæ, episcopis & aliis quibuslibet, à ministris Regis causa interdicti; quatenùs per pecuniam solutam, sciret quantum unicuique ad solvendum restaret. Probatum est igitur ibidem certa computatione, Archiepiscopum, & Monachos *Cantuarienses*, simul cum *Londonensi*, *Elyensi*, *Herefordensi*, *Bathoniensi*, *Lincolniensi*, antequàm ab exilio in *Angliam* redirent, per manum *Pandulphi* duodecim millia marcarum legalium Esterlingorum accepisse. Post adventum quoque eorum in concilio, septimo Idus Decembris, apud *Radingum* celebrato; quindecim millia marcarum: idem episcopi cum monachis supradictis, inter se dividenda perceperunt, ita quòd tota summa simul conjuncta, viginti septem millium marcarum facit complementum. Residua autem tredecim millium marcarum, quæ ad supplementum quadraginta millium marcarum prædictarum solvendæ restant; sub fidejussione *Wintoniensis* & *Norwicensis* Episcoporum remanserunt, additis literis Regis patentibus, ad majorem securitatem, juxta quod in literis domini Papæ continebatur expressum.

Relaxatio interdicti.

HIs ita gestis, *Nicolaus Thusculanensis* Episcopus & Apostolicæ sedis Legatus; in die Apostolorum beati *Petri* & *Pauli*, in ecclesia Cathedrali, relaxavit sententiam solemniter Interdicti, postquàm duraverat annis sex, mensibus tribus, & diebus quatuordecim: ad irrestaurabile damnum ecclesiæ, tam in temporalibus quàm in spiritualibus. Qua relaxatione factâ, gaudium per totam terram pulsando, & hymno *Te Deum laudamus* cantando, exortum est.

Dilatio restitutionis ablatorum per Legatum.

REloxato itaque (ut dictum est) Interdicto, venerunt ad Legatum Abbates, Priores, Templarii, Hospitalarii, Abbatissæ, moniales, Clerici & Laici. s. innumera multitudo: petentes de damnis & injuriis interdicti tempore sibi illatis, fieri restitutionem. Asserebant

1214 Afferebant enim, quòd licet ab *Anglia* non exierint; remanserant tamen in continua Regis & ministrorum ejus persequutione, corporum suorum & rerum non indemni fatigatione. Legatus verò universæ multitudini conquirenti ita respondit, quòd, videlicet, de damnis eorum & injuriis in literis domini Papæ nulla mentio facta fuerat. Unde nec debuit, nec de jure potuit mandati Apostolici fines præterire. Sed tamen consilium dedit, ut de injuriis & damnis coram domino Papa querelam deponerent: & peterent sibi justitiæ plenitudinem exhiberi. His igitur auditis, universitas illa conquerentium Prælatorum, sine spe melioris proventus ad propria sunt reversi. Eodem tempore *Johannes* Abbas ecclesiæ sancti *Albani*, in die beati *Kenelmi* Regis & martyris, decimo nono anno prælationis suæ, plenus dierum, sanctitatis & religione insignis, scientia ad plenum eruditus; in senectute bona, sanctissimè diem clausit extremum. Illis diebus per prædictum legatum depositus est *Radulphus* de *Arundel* Abbas *Westmonasteriensis*, in crastino sancti *Vincentii*; per *N.* Abbatem de *Wastham*, missum ex parte Legati, fracto ipsius sigillo in capitulo; cujus loco substitutus est *Willielmus* de *Humes* Prior *Frontoniæ* monachus *Cadomensis*.

Rex Johannes *exercitū suum in* Britaniam *promovit.*

SUb diebus istis, *Johannes* Rex *Anglorum* promovit exercitum suum à *Pictavia* in minorem *Britanniam*; continuans tribus diebus cum totidem noctibus. Veniens tandem prope civitatem quæ *Nantes* ab incolis nuncupatur; eam debellare disposuit: sed cives & milites, quos in ejus præsidio Rex posuerat *Francorum*, cùm Regis *Anglorum* adventum cognovissent; exierunt obviam ei, & in introitu cujusdam pontis, qui non longè ab urbe distabat, cum exercitu Regis *Anglorum* congressi sunt. Sed Rex *Johannes*, Marte sibi propitio, victoriam tandem adeptus; viginti milites in illo conflictu cepit; & inter cæteros filium & hæredem comitis *Roberti* de *Druis* & avunculi *Francorum* Regis, vinculis constrictum, secum rediens abduxit. Deindè idem Rex ad *Rupem* monachi cum exercitu suo se conferens, castrum obsidione vallavit. Quod audiens *Lodowicus* Regis *Francorum* filius, ad hoc à patre missus, ut Regis *Johannis* refrænaret incursus; cum exercitu non modico illùc properavit, ut subveniret obsessis. Cùmque adventum ipsius Rex *Anglorum* cognovisset, misit exploratores ab exercitu suo, qui numerum, & vires hostium supervenientium sagaciter æstimarent. Nuncij verò injuncto sibi officio celeriter peracto, revertentes dixerunt Regem *Anglorum* multò majorē habere numerum bellatorum. Unde Regi constanter persuaserunt, ut campestre prelium cum hostibus confereret: quia hoc faciens, proculdubiò ab hostibus optatum reportaret triumphum. Animatus autem Rex dictis nunciorum suorum, jussit quantocius milites ad arma convolare; ut occurreret *Lodowico* campestre prælium commissurus. Sed Barones *Pictaviæ* Regem sequi contemnentes, dixerunt se ad campestre prælium non esse paratos. Tunc Rex solitam proditionem *Pictaviensium* habens nimis suspectam, cum captio castri illius immineret; maximo mœrore confectus, ab obsidione recessit. *Lodowicus* itaque cum audisset Regem *Anglorum* castra movere, timens ne ipsum invaderet, fugit à tergo *Johannis* Regis: sicque uterque exercitus ignominiosa dilapsus fuga, alter alterum à tergo salutavit.

Rex Francorum *copias Regis* Anglorum *quæ in* Flandria *erant hostiliter insequitur.*

HIs quoque diebus, exercitus Regis *Anglorum* qui erat in *Flandria*, adeò debacchando invaluit; ut plurimis depopulatis provinciis, jam pagum ingressus *Pontivensem*, crudeli nimis ibidem rabie desæviret. Erant enim in hac expeditione viri bellicosi & in re militari experti; *Willielmus* dux *Hollandiæ*, *Reginaldus* quondam comes *Boloniæ*, *Ferrandus* comes *Flandriæ*, *Hugo* de *Boves* miles strenuus, sed crudelis & superbus; qui tanta in partibus illis rabie sæviebat, ut nec quidem sexui muliebri, nec ætati parceret parvulorum. Rex autem *Johannes* constituerat *Mareschallum* illius exercitus, *Willielmum* comitem *Saresberiensem* cum militia Regni *Anglorum*: ut cum ipsis militaret, atque aliis militantibus de fisco stipendia ministraret. Habuerunt prætereà idem bellatores, *Othonis* Romani Imperatoris auxilium pariter & favorem: cum toto posse Ducis *Lovaniæ* & *Brabantiorum*, qui pari tyrannide in *Francigenas* sæviebant. Cúmque denique hæc omnia ad notitiam *Philippi* Regis *Francorum* devenissent, perturbatus est valdè; timens ne sufficeret ad illius partis defensionem: qui nuper *Lodowicum* filium suum cum exercitu copioso in *Pictaviam* direxerat contra Regem *Anglorum*; ut ejus incursus bellicos refrænaret. Et licèt idem Rex sæpius revolveret vulgare proverbium,

Pluribus intentus minor est ad singula sensus:

Tamen

Tamen exercitu magno congregato, Comitum, Baronum, militum & servientium, peditum & equitum, cum communibus villarum & civitatum, in fortitudine gravi, adversariis occurrere maturavit: præcipiens Episcopis, viris religiosis, clericis & sanctimonialibus eleemosynas dare, preces ad Deum fundere, & pro statu Regni sui divina mysteria celebrare. Quo facto, cum exercitu suo audacter processit in hostes. Audiens autem idem Rex hostes memoratos usque ad Pontem de *Bovines* in territorio *Pontivensi* situm, jam hostiliter pervenisse; illùc vexilla direxit & arma; atq; ad Pontem jam dictum perveniens, illius aquæ fluenta cum exercitu suo toto pertransiens, ibidem castra metatus est. Erat enim ardor solis permaximus, sicut fit in mense Julio: unde prope flumen *Francigenæ* quiescere decreverunt, propter refugiũ tam hominum quàm equorum. Venerunt quoque ad dictum flumen, quadam die Sabbathi circa horam vespertinam: atque ordinatis à dextris & à sinistris bigis & quadrigis & omnibus vehiculis, quibus victualia & arma cum machinis & bellicis instrumentis allata fuerant; totus ille exercitus adhibitis circumquaque custodibus, nocte illa quievit. 1214

Preparatio ad congressum Belli.

Mane autem facto, cum Principes militiæ Regis *Anglorum* de adventu Regis *Francorum* certificati fuissent; habito tractatu diligenti, decreverunt communiter campestre prælium cum hostibus conserere: sed quia dies Dominica erat, visum est sapientioribus de exercitu, & maximè *Reginaldo* quondam Comiti *Bononiæ*, inhonestum esse in tanta solemnitate bellum committere; & tantum diem homicidio & effusione sanguinis humani violare. Placuit consilium Imperatori *Romano*; qui constanter affirmavit, talis diei conflictu se nunquam lætum reportare triumphum. His itaque auditis, *Hugo* de *Boves* in vocem blasphemiæ prorumpens, *Reginaldum* comitem proditorem nequissimum appellavit: improperans ei terras & possessiones largas, quas ex dono Regis *Anglorum* perceperat. Adjiciens etiam, quòd si die illa bellum differatur, in damnum irreparabile Regi *Johannis* redundabit: nocuit enim semper differre paratis. Comes verò *Reginaldus Hugoni* respondens, dixit cum indignatione: Hodierna dies me esse fidelem, & te proditorem comprobabit. Ego enim hac Dominica die stabo pro Rege in prælio, si necessitas coëgerit, usque ad mortem, & tu more solito, hodierna die de prælio fugiendo, te esse proditorem nequissimum, cunctis astantibus, declarabis. His denique verbis blasphemiæ dicti *Hugonis* consimilibus, omnis multitudo ad campestre prælium exacerbati simul & provocati, ad arma prosiliunt, & sese omnes ad pugnam viriliter accingunt. Armatis autem cunctis, tres acies disponunt, in quarum prima Comitem *Flandriæ Ferrandum*, Comitem *Bononiæ Reginaldum*; & Comitem *Saresberiensem Willielmum*, capitaneos præfecerunt. In acie quoque secunda, *Willielmum Hollandiæ* Ducem, & *Hugonem* de *Boves* cum *Brabantiis* suis prærogantes; tertiæ aciei *Othonem Romanum* Imperatorem *Alemannis* pugnatoribus prætulerunt. Sicque moderato gressu in hostes progressi; usque ad *Francorum* agmina pervenerunt. Videns Rex *Francorum* adversarios ad campestre fore prælium paratos, jussit pontem qui à tergo sui exercitus erat confringere: ut si fortè aliqui de exercitu suo fugam inire proponerent, quò nisi in hostes fugerent, non haberent. Remansit idem Rex, dispositis aciebus infra ambitium bigarum & quadrigarum suarum, sicut supradictum est; insultum adversariorum suorum ibidem expectans. Non mora perstrepentibus hinc inde buccinis, acies cui comites supradicti præerant, tanto impetu acies *Francorum* irrupit, ut in momento agminibus eorum divisis, usque ad stationem Regis *Francorum* penetrarent. At Comes *Reginaldus*, qui ipsum exhæredatum à comitatu suo expulerat, cognovisset, lanceam direxit in eum, Regémque in terra prostratum, gladio interficere satagebat. Sed miles quidam, qui cum aliis ad Regis custodiam fuerat deputatus, ictibus dicti Comitis se opponens, pro Rege interfectus est. Videntes autem *Francigenæ* Regem suum prostratum, accesserunt cum impetu ad eum cum numerosa militum multitudine: & licèt cum labore, equo suo restituunt. Quo facto, bellum accenditur utrobique; enses quasi fulmen emicant circa capita galeata. Fit gravissimus hinc inde conflictus. Sed Comites sæpè dicti cum acie cui præerant, à commilitonibus suis nimis remoti essent, præclusa est eis via ad socios redeundi. Unde factum est, quod pars eorum *Francorum* ferre vires non valens, nimis oppressa defecerit. Sicque comites memorati, cum acie tota cui præerant, post maximam probitatem & utrobique cruentam fatigationem capti sunt, & vinculis mancipati.

Magnus conflictus.

Conclusio belli.

Dum hæc circa Regem *Philippum* agerentur, *Campaniensis*, *Perticensis*, & de sancto *Paulo* Comites, cũ aliis multis nobilibus de Regno *Francorum* in acies supradictis impetum

1214. impetum facientes, *Hugonem* de *Boves* cum universo populo ex diversis provinciis collecto, in fugam compulerunt. Quibus improbè nimis fugientibus, insequuti sunt eos in ore gladii *Francigenæ* usq; ad stationem Imperatoris, in quem sine mora omne pondus prælii conversum est. Circumvallantes enim eum Comites supradicti, conati sunt ut interficerent eum aut ad deditionem compellerent. Sed ipse cum gladio quem tenebat, ad modum sicæ ex una parte acutum, hostibus ictus importabiles hinc inde junctis manibus imprimens, quoscunque attingebat, vel attonitos reddebat, vel sessores cum ipsis equis solo tenùs prosternebat. At hostes propiùs accedere metuentes, lanceis sub ipso tres equos peremerunt. Sed commilitonum suorum laudabili probitate novis semper equis restitutus, hostibus acriùs insurgebat. Tandem invictus ab adversariis dimissus, cum suis sine sui suorúmque læsione de bello recessit. Rex autem *Francorum* de tam inopinata victoria lætus, gratias Deo exolvit; qui sibi talem concessit ab adversariis portare triumphum. Tres quoque Comites supradicti, cum militum & aliorum numerosa multitudine, vinculis constricti; abducti sunt carcerali custodiæ mancipandi. In adventu autem Regis tota civitas *Parisiaca* facibus & lanternis, cantibus & plausibus classicis & laudibus die & nocte sequente; sericis & variis ornata pannis, solemniter exultabat. Facta est autem hæc belli congressio mense Julio, sexto Calendas Augusti. In hoc autem casu Rex *Anglorum* quadraginta millia marcarum, quæ tempore interdicti à monachis *Cisterciensibus*, consilio *Richardi* de *Marisco* & consimilium aulicorum impudenter abstulerat; inaniter consumpsit, ut fidem faceret proverbio, quo dicitur:

Non habet eventus sordida præda bonos.

SEd cùm tandem notitia hujus rei ad Regis *Johannis* audientiam pervenisset, animo nimis consternatus, astantibus dixit: "*Postquam Deo reconciliatus, me ac mea Regna, "proh dolor, Romanæ subjeci ecclesiæ, nulla mihi prospera, sed contraria omnia advene"runt.* Eodem tempore, *Johannes Norwicensis* episcopus à Curia *Romana* rediens, in Territorio *Pictaviensi* diem clausit extremum: cujus corpus in *Angliam* delatum, apud *Norwicum* in ecclesia est honorificè sepultum.

Induciæ inter Francorum *&* Anglorum *Reges.*

HIs ita gestis, procurantibus viris Religiosis, statutæ sunt Treugæ in partibus transmarinis, inter *Philippum* Regem *Francorum*, & *Johannem* Regem *Anglorum*; sub hac forma. *Philippus* Dei gratia Rex *Francorum*, omnibus has literas inspecturis salutem. Noveritis nos Regi *Johanni Anglorum* & hominibus suis, qui apertè guerraverunt pro ipso, de hac ultima guerra usq; ad diem Jovis proximum, post exaltationem sanctæ Crucis in Septembri, dedisse veras treugas de nobis & hominibus nostris, qui apertè guerraverunt pro nobis, usque ad instans Pascha, quod erit anno domini Millesimo ducentisimo decimo quinto, & ab eodem Pascha in quinque annos continuos & plenos: salvis tamen nobis personis nostris, quas penes nos habemus, & salvo juramento quod villæ *Flandriæ* & *Henou* nobis fecerunt, & salvis similiter *Johanni* Regi *Anglorum* personis quas penes se habet. Nos autem & hominès nostri erimus in eadem tenura, in qua eramus prædicta die Jovis, usq; ad completos prædictos annos. Isti sunt dictatores & emendatores prædictæ Treugæ inter nos & Regem *Angliæ* datæ; ex parte nostra *P. Savari*, *Guido Turpin* Abbas majoris monasterii, *G. Archidiaconus Turonensis*. Ex parte Regis *Anglorum*, *H.* de *Burgo* seneschallus *Pictaviæ*, *R.* de *Pontibus* abbas sancti *Johannis Angeliaci*, Decanus *Cistatensis*. Et omnes isti juraverunt bona fide, quòd pro diffidiis & querelis omnibus, quæ fortè emergerent in *Pictavia*, *Andegavia*, *Britannia* vel *Turonica*; convenient ad Abbatem de *Fulcirtles*; & pro aliis querelis quæ fortè orirentur in *Bituresio*, *Arvernia*, in comitatu *Marchiæ* & *Lemovico*, convenient in partibus illis ad corrigendum excessus. Eodem tempore, *Richardus Saresberiensis* decanus, ad *Cicestrensem*, *Walterus* de *Grai*, *Angliæ* cancellarius ad *Wigorniam*; Episcopi, consecrati sunt, per manum S. *Cantuariensis* Archiepiscopi. His etiam diebus Rex *Anglorum Johannes*, expletis agendis suis in partibus transmarinis, rediit in *Angliam*, xiiii. Calendas Novembris.

Conventus Baronum.

SUb eadem tempestate convenerunt ad colloquium apud sanctum *Eadmundum* Comites & Barones *Angliæ*, quasi orationis gratia; licèt in causa aliud fuisset. Nam cùm diu simul & secretiùs tractare cœpissent, producta est in medium charta quædam Regis *Henrici* primi: quam idem Barones à *Stephano Cantuariensi* Archiepiscopo, ut prædictum est, in urbe *Londoniarum* acceperant. Continebat autem charta quasdam libertates & Leges Regis *Eadwardi*, sanctæ ecclesiæ *Anglicanæ* pariter & Magnatibus

natibus Regni concessas: exceptis quibusdam libertatibus, quas idem Rex de suo adiecit. Itaque convenerunt universi ad Ecclesiam sancti *Eadmundi*, & incipientibus majoribus juraverunt super majus Altare, *quòd si Rex Leges & Libertates jam dictas concedere diffugeret, ipsi ei guerram tam diu moverent, ut ab ejus fidelitate se subtraherent, donec eis per chartam sigillo suo munitam confirmaret omnia quæ petebant. Atque in hoc tandem communiter consenserunt, ut post Natale Domini simul omnes ad Regem venientes, libertates præscriptas sibi peterent confirmari. Atque interim in equis sibi & armis taliter providerent. Quòd si fortè Rex à proprio vellet juramento (quod benè credebant) resilire propter suam duplicitatem; ipsi protinùs per captionem castrorum suorum, eum ad satisfactionem compellerent.* Et his ita gestis, unusquisque ad propria remeavit. 1215.

EOdem anno, *Johanni* Abbati ecclesiæ sancti *Albani* successit *Willielmus*, monachus de gremio ipsius ecclesiæ sumptus; Beati *Eadmundi* celebri luce, feria quinta solemniter electus, in die sancti *Andreæ* Apostoli; dominica videlicet prima adventus domini, in ecclesia beati *Albani* ante majus Altare, ab *Eustachio Elyensi* episcopo pontificaliter & solemniter munus Benedictionis suscepit. Cujus quoque promotio ante electionem factam, quibusdam de fratribus ipsius monasterii in visione nocturna dicitur præostensa. Primus autem Abbas ecclesiæ sancti *Albani Anglorum* Prothomartyris *Willegodus* fuit; quem *Offa* Rex *Merciorum* potentissimus, anno Dominicæ incarnationis septingentesimo nonagesimo quarto, Calendis Augusti, corpore martyris invento, monachis introductis, ecclesiæ nondum fabricatæ, Abbatem præfecit; & sub vita regulari vivere ordinavit. *Willegodo* successit *Eadricus*; *Eadrico Wulsinus*, *Wulsino*, *Aelfricus*; *Aelfrico Aeldredus*; *Aeldredo Eadmarus*, *Eadmaro Leofricus*; qui propter suas virtutes factus Archiepiscopus *Cantuariensis*, *Leofrico* verò, *Alfricus* frater ipsius *Leofrici* uterinus; *Alfrico* autem successit *Leofstanus*, *Leofstano Fredericus*, *Frederico Paulus*, *Paulo Richardus*, *Richardo Gaufridus*, *Gaufrido Radulphus*, *Radulpho Robertus*, *Roberto Simon*, *Simoni Garinus*, *Garino Johannes*, *Johanni VVillielmus* Abbas vigesimus secundus; anno Regni regis *Johannis* decimo sexto.

Willielmus *Abbas sancti* Albani.

ANno Gratiæ Millesimo, ducentesimo decimo quinto, qui est annus regis *Johannis* decimus septimus; idem Rex tenuit curiam suam ad Natale Domini apud *VVigorniam* vix per spatium unius diei: Deinde cum festinatione *Londonias* veniens, apud Novum *Templum* hospitio sese recepit. Venientésque ad Regem ibi supradicti magnates, in lascivo satis apparatu militari; petierunt quasdam libertates & Leges regis *Eadwardi* cum aliis libertatibus, sibi & Regno *Angliæ* & Ecclesiæ *Anglicanæ* concessis, confirmari; prout in Charta regis *Henrici* primi & Legibus prædictis asscriptæ continentur. Asserebant prætereà, quod tempore suæ absolutionis apud *VVintoniam*, illas leges & libertates antiquas promiserat, & ad observationem earum sit obligatus per proprium juramentum. Audiens autem Rex Baronum in hac exactione constantiam, metuebat quàm plurimùm impetum eorum, quos vidit paratos ad prælium, respondit magnam esse rem & difficilem quam petebant: unde postulabat inducias usque ad clausum Pascha, ut habita deliberatione, & sibi & coronæ suæ possit satisfacere dignitati. Sed tandem multis hinc & inde propositis, Rex licèt invitus, Archiepiscopum *Cantuariensem*, Episcopum *Elyensem*, & *VVillielmum Mareschallum* fidejussores invenit; quòd die præfixa, ratione mediante, satisfaceret universis. Quo facto, magnates ad propria sunt reversi. Rex autem interim volens sibi præcavere inposterùm; fecit sibi soli contra omnes homines fidelitatem per totam *Angliam* jurare, & homagia renovare. Et ut sibi meliùs provideret, in die Purificationis beatæ *Mariæ* Crucem Domini suscepit, timore potiùs quàm devotione (in dubiis pro meliori parte interpretandum est) ut scilicet Crucis protectione tutior efficeretur. Eodem anno *Eustachius Eliensis* Episcopus, vir tam divina quàm humana eruditus scientia; apud *Radingum* viam universæ carnis est ingressus.

Exactio libertatum Angliæ à *Baronibus facta.*

PEr idem tempus, in hebdomada Paschæ, convenerunt apud *Stamford* magnates sæpedicti, cum equis & armis, qui jam in sui favorem universam ferè totius regni nobilitatem attraxerant; & exercitum inæstimabilem confecerunt, eò maximè quòd Rex exosum se omnibus exhibuit. Æstimati autem sunt in exercitu illo duo millia militum; præter equites, servientes & pedites, qui armis erant variis præmu-

Qui Principes fuerunt in exactione libertatum.

1215. præmuniri. Fuerunt autem principes præsumptionis & incentores, *Robertus* filius *Walteri*, *Eustachius* de *Vesci*, *Richardus* de *Parcy*, *Robertus* de *Ros*, *Petrus* de *Bruis*; *Nicolaus* de *Stutevilla*, *Saerus* comes *Wintoniensis*, *Robertus* comes de *Clare*, *Henricus* comes de *Clare*, R. comes *Bigod*, *Willielmus* de *Munbrey*, *Rogerus* de *Creissi*, *Ranulphus* filius *Roberti*, *Robertus* de *Ver*, *Fulco* filius *Warini*, *Willielmus Mallet*, *Willielmus* de *Monte acuto*, *Willielmus* de *bello campo*, S. de Kime, *Willielmus* juvenis *Mareschallus*, *Willielmus Maudut*, *Rogerus* de *Monte Begonis*, *Johannes* filius *Roberti*, *Johannes* filius *Alani*, G. de *Laval*, O. filius *Alani*. W. de *Hobrug*, O. de *Vallibus*, G. de *Gant*, *Mauritius* de *Gant*, R. de *Brackesle*, R. de *Muntfichet*, W. de *Lanvalei*, G. de *Mandeville* Comes *Essexiæ*, *Willielmus* frater ejus, *Willielmus* de *Huntinfeld*, *Robertus* de *Greslei*, G. Constabularius de *Meutum*, *Alexander* de *Pointum*, *Petrus* filius *Johannis*, *Alexander* de *Sutune*, *Osbertus* de *Bobi*, *Johannes* Constabularius *Cestriæ*, *Thomas* de *Mulutune*, *Conanus* filius *Heliæ*, & alij multi. Isti communes conjurati & confœderati, *Stephanum Cantuariensem* Archiepiscopum capitalem consentaneum habuerunt. Erat autem Rex eo tempore apud *Oxoniam*, magnatum expectans adventum. Die Lunæ igitur proxima post octavas Paschæ, Barones memorati, in villa de *Brackeleie* pariter convenerunt. Quod cum esset à Rege compertum, misit ad eos Archiepiscopum *Cantuariensem* & *Willielmum Mareschallum* comitem de *Penbrock*, cum aliis quibusdam viris prudentibus; sciscitans ab eis, quæ essent Leges & libertates quas quærebant. At illi nunciis prælibatis schedulam porrexerunt, quæ ex parte maxima Leges antiquas & regni consuetudines continebat; affirmantes quod nisi Rex illas incontinenti concederet, & sigilli munimine confirmaret; ipsi per captionem Castrorum suorum, terrarum & possessionum ipsum Regem compellerent, donec super præmissis satisfaceret competenter. Tunc Archiepiscopus cum sociis suis schedulam illam ad Regem deferens, capitula singula coram ipso memoriter recitavit. Rex autem cum Capitulorum tenorem intel- "lexisset, cum indignatione maxima subsannans ait: *Et quare cum istis iniquis exa-* "*ctionibus Barones non postulant Regnum? vana sunt inquit, & superstitiosa quæ* "*petunt, nec aliquo rationis titulo fulciuntur.* Affirmavit tandem cum juramento fu- "ribundus, *Quòd nunquam tales illis concederet libertates, unde ipse efficeretur ser-* "*vus.* Capitula quoque legum & libertatum quæ ibi magnates confirmari quærebant, partim in Charta Regis *Henrici* superiùs scripta sunt; partimque ex legibus Regis *Eadwardi* antiquis excerpta; sicut sequens Historia suo tempore declarabit.

Castelli Norhātune à *Baronibus obsidetur.*

CUm itaque Archiepiscopus & *Willielmus Mareschallus* Regem ad consensum inducere nullatenùs potuissent, ad jussionem Regis, ad Barones sunt reversi; omnia quæ à Rege audierant per ordinem referentes. Quæ cum magnates cognovissent, constituerunt *Robertum* filium *Walteri* principem militiæ suæ, appellantes eum *Mareschallum exercitus Dei & Ecclesiæ sanctæ*; & sic singuli ad arma convolantes, versus *Norhantunam* acies direxerunt. Quò cum pervenissent, illicò castrum obsidione vallaverunt. Cúmque per dies quindecim inaniter ibidem moram protraxissent, & parùm, immò nihil perfecissent; castra inde movere decreverunt. Nempe absque petrariis & aliis bellicis instrumentis advenientes non sine confusione, infecto negotio, ad Castrum de *Bedefordt* perrexerunt. Veruntamen vexillifer *Roberti* filij *Walteri* cum quibusdam aliis, capite spiculo balistæ terebrato; non sine multorum dolore interiit miserabiliter.

Civitas Londinēsis *se reddit Baronibus*

CUmque dictus exercitus ad Castrum de *Bedefordt* pervenisset, à *Willielmo* de *Bello campo* reverenter suscepti sunt. Venerunt itaque ad eos ibidem nuncij ab urbe *Londoniarum*, secretiùs eis indicantes; quòd si vellent urbis ingressum habere, cum festinatione illùc venirent. At Barones desiderato exhilarati nuncio; castra protinùs moventes, ad *Wares* usque venerunt. Deinde nocte tota iter agentes, summo diluculo ad civitatem venerunt; atque januas urbis reperientes apertas, nono Calendas Junij, Dominica videlicet ante Ascensionem Domini proxima, dum Cives missarum interessent solemniis; *Londonensium* civitatem sine aliquo tumultu intraverunt. Favebant enim Baronibus divites civitatis; & ideò pauperes obloqui metuebant. At Barones civitatem ingressi per portam de *Alegat*, janitores suos ad singulas urbis portas statuerunt; omnia deinceps in ea pro lubitu suo disponentes. Et à civibus jam dictis accepta securitate, miserunt literas ad Comites, Barones, & milites illos, qui adhuc per

1215.

per *Angliam* (Regi licèt fictè) adhærere videbantur: exhortantes eos cum comminatione, ut sicut omnium rerum suarum & possessionum indemnitatem diligebant, Regem perjurum deserentes, & sibi fideliter adhærentes; simul cum eis pro libertatibus & pace Regi immobiles starent, & efficaciter decertarent. Quòd si hoc facere contempsissent; ipsi in omnes illos, quasi in hostes publicos, arma dirigerent & vexilla, castráque eorum subvertere, domos & ædificia comburere, vivaria, parcas & pomeria destruere non omitterent. Hæc autem in parte nomina eorum sunt, qui nondum juraverunt libertates prædictas, *Willielmus Mareschallus*, Comes de *Penbrock*, *Ranulphus* Comes *Cestrensis*, *Willielmus* Comes *Saresburiensis*, *Willielmus* Comes *Warennæ*, *Willielmus* Comes *Albemarlensis*, *H.* Comes *Cornubie*, *W.* de *Albineto*, *Robertus* de *Veteri Ponte*, *Petrus* filius *Huberti*, *Berienus* de *Insula*, *G.* de *Luci*, *G.* de *Furnival*, *Thomas Basset*, *Henricus* de *Braibrock*, *Johannes* de *Bassingebrane*, *Willielmus* de *Cantelu*, *Henricus* de *Cornhulle*, *Johannes* filius *Hugonis*, *Hugo* de *Nevile*, *Philippus* de *Albineto*, *Johannes Mareschallus*, *Willielmus* Bruwerre. Hi omnes cùm mandatum Baronum accepissent, maxima pars eorum *Londonias* profecti, confœderati sunt magnatibus supradictis, Regem penitùs relinquentes. Temporibus sub eisdem, Rex occultum odium versùs Barones, facie pallians sub serena & ultionis excogitans, fecit adulterari; id est vulgariter contra facere omnia sigilla Episcoporum, & scripsit vice eorum omnibus nationibus, quòd *Anglici* omnes erant Apostatæ, toti mundo detestabiles. Et quicunque vellet eos quasi Apostatas hostiliter impetere, Rex eorum, & Papæ assensu, & authoritate, conferret eis terras & omnes eorum possessiones. Quod cùm audissent exteræ nationes, noluerunt fidem talibus adhibere: quia constabat *Anglos* omnium Christianorum esse præclarissimos; & comperta veritate, talia facinora & commenta detestabantur, & sic cecidit Rex in laqueos quos tetendit.

REx autem *Johannes*, cum se ferè ab omnibus cerneret derelictum, ita quòd vix sibi septem equites ex omni multitudine regia superessent; timuit valdè ne Barones in castra sua impetum facientes, illa sine difficultate sibi subjugarent, cùm præcipuè nullum obstaculum invenirent. Cepit autem adversùs Barones in corde odium inexorabile. Simulavit autem in dolo pacem ad tempus facere cum magnatibus sæpè dictis; ut cum fortior surrexisset, in dissipata agmina acriùs se vindicaret: & qui in omnes non poterat, in singulos desæviret. Mitténsque ad eos *Willielmum Mareschallum*, Comitem de *Penbrock* cum aliis nunciis fide dignis; mandavit quòd pro bono pacis & ad exaltationem regni sui & honorem, gratantur eis concederet leges & libertates quas petebant. Mandavit etiam eisdem magnatibus per nuncios prædictos, ut diem & locum providerent congruum, ubi convenire possent, ad hæc omnia prosequenda. Nuncii verò Regis ad urbem *Londoniarum* cum festinatione venientes; universa quæ sibi imposita dolosè fuerant, sine dolo Baronibus explicârunt. At ipsi immenso gaudio recreati, statuerunt Regi diem, ut veniret contra eos ad colloquium in pratum inter *Stanes* & *Windleshores* situm, decimo quinto die Junii. Convenerunt itaque die & loco præfixo ad colloquium condictum, Rex & magnates: at partibus seorsùm considentibus, cœperunt de pace diutiùs & libertatibus tractare sæpèdictis. Fuerunt autem quasi ex parte Regis, *Stephanus Cantuariensis* & *H. Dublinensis* Archiepiscopi, *W. Londinensis*, *P. Wintoniensis*, *H. Lincolniensis*, *I. Bathoniensis*, *Willielmus Wigorniensis*, *W. Coventrensis*, & *Benedictus Roffensis* Episcopi; Magister *Pandulphus* domini Papæ familiaris, & magister militiæ *Templi* in *Anglia*, Frater *Almaricus*, viri nobiles, *W. Mareschallus*, Comes *Penbrock*, Comes *Saresberiensis*, Comes *Warennæ*, Comes *Arundel*, *Alanus* de *Galeweia*, *W.* filius *Geroldi*, *Petrus* filius *Hereberti*, *Thomas Basset*, *Matthæus* filius *Hereberti*, *Alanus Basset*, *Hugo* de *Nevile*, *Hubertus* de *Burc* seneschallus *Pictaviensis*, *Robertus* de *Roppeleia*, *Johannes Mareschallus*, *Philippus* de *Albineio*. Illos quoque qui ex parte Baronum affuerunt, qui innumerabiles fuere, non est necesse numerare: cùm tota *Angliæ* nobilitas in unum collecta, quasi sub numero non cadebat. Tandem igitur cùm in varia sorte tractassent, Rex *Johannes* vires suas Baronum viribus impares intelligens, sine difficultate leges subscriptas & libertates concessit; & charta sua hunc in modum confirmavit.

Colloquuntur Barones cum Rege apud Runingemund.

JOhannes *Dei gratia* Rex Angliæ, *&c. Sciatis nos intuitu Dei, & pro salute animæ nostræ & antecessorum omnium & heredum meorum, & ad honorem Dei & exaltationem S. ecclesiæ & emendationem regni nostri, per consilium venerabilium*

Charta libertatum à Rege Johanne *concessarum.*

1215. *patrum nostrorum* Stephani Cantuariensis *Archiepiscopi totius* Angliæ *Primatis & sanctæ* Romanæ *ecclesiæ Cardinalis*, Henrici Dublingensis *Archiepiscopi*, Willielmi Londinensis *episcopi*, Petri Wintoniensis, Jocelini Bathonien. & Glastren. Hugonis Lincolnien. Walteri Wigornen. Willielmi Coventrensis, Benedicti Roffensis *episcoporum*, & *magistri* Pandulphi *domini Papæ subdiaconi & familiaris, fratris magistri militiæ* Templi Angliæ, & *nobilium virorum* Willielmi Mareschalli *comitis* Penbroc, W. *comitis* Saresberiensis, Willielmi *comitis* Warrennæ, Willielmi *comitis* Arundel, Alani *de* Leweia *constabularius* Scotiæ, Warin filii Gerardi, Petri filii Hereberti, & Huberti *de* Burgo *seneschalli* Pictaviæ, Hugo *de* Novilla, Matthæi filii Hereberti, Thomæ Basset, Alani Basset, Philippi *de* Albeni, Roberti *de* Ropesle, Johannis Mareschalli, & Johannis filii Hugonis, & *aliorum fidelium nostrorum, in primis concessisse Deo, & hac præsenti charta nostra confirmasse pro nobis & hæredibus nostris in perpetuum. Quòd* Anglicana *ecclesia libera sit, & habeat jura sua integra, suas & libertates illæsas, & ita volumus observari, quod apparet ex eo, quòd libertatem electionum quæ maxima & magis necessaria reputatur ecclesiæ* Anglicanæ, *mera & spontanea voluntate, ante discordiam inter nos & Barones nostros manifestè motam, concessimus, & charta nostra confirmavimus, & eam obtinuimus à domino Papa* Innocentio *Papa tertio, confirmari: quam & nos observabimus, & ab hæredibus nostris in perpetuum bona fide volumus observari. Concessimus etiam & omnib. liberis hominibus nostris Regni* Angliæ, *pro nobis & hæredibus nostris in perpetuum, omnes libertates subscriptas; habendas & tenendas eis & hæredibus suis de nobis & hæredibus nostris. Si quis Comitum vel Baronum nostrorum sive aliorum tenentium de nobis in capite per servitium militare, mortuus fuerit, & cum decesserit, hæres suus plenæ ætatis fuerit & relevium debeat; habeat hæreditatem suam per antiquum relevium; scilicet hæres vel hæredes Comitis de Baronia Comitis integra per centum libras; hæres vel hæredes Baronis de Baronia integrâ centum marcas; hæres vel hæredes militis de feudo militis integro per centum solidos ad plus; & qui minus debuerit minus det, secundum antiquam consuetudinem feudorum. Si autem alicujus hæres talium fuerit infra ætatem, & fuerit in custodia, dominus ejus non habeat custodiam ejus nec terræ suæ antequàm homagium ejus ceperit, & postquam talis hæres fuerit in custodia & ad ætatem pervenerit, scilicet viginti & unius anni, habeat hæreditatem suam sine relevio & sine fine: ita tamen quòd si ipse, dum infra ætatem fuerit, fiat miles, nihilominùs terra remaneat in custodia dominorum suorum usque ad terminum prædictum. Custos terræ hujusmodi hæredis, qui infra ætatem fuerit, non capiat de terra hæredis, nisi rationabiles exitus, & rationabiles consuetudines, & rationabilia servitia: & hæc sine destructione & vasto, hominum vel rerum. Et si nos commiserimus custodiam alicui talis terræ vicecomiti vel alicui alii, qui de exitibus terræ illius nobis debeat respondere, & ille destructionem de custodia fecerit vel vastum: nos ab illo capiemus emendam, & terra committatur duobus Legalibus & discretis hominibus de feudo illo, qui similiter nobis respondeant, sicut prædictum est. Custos autem quam diu custodiam terræ habuerit, sustentet domos, parcos, vivaria, stagna, molendina, & cætera ad illam terram pertinentia, de exitibus terræ ejusdem. Et reddat hæredi, cum ad plenam ætatem pervenerit, terram suam totam instauratam de carucis & omnibus aliis rebus; ad minus secundùm quod illa recepit. Hæc omnia observentur de custodiis Archiepiscopatuum, Episcopatuum, Abbatiarum, Prioratuum, ecclesiarum, & dignitatum vacantium, quæ ad nos pertinent: excepto quod custodiæ hujusmodi vendi non debent. Hæredes maritentur sine disparagatione: ita tamen quòd antequam contrahatur matrimonium, ostendatur propinquis de consanguinitate ipsius hæredis. Vidua post mortem mariti sui, statim & sine difficultate aliqua habeat maritagium suum & hæreditatem suam; nec aliquid det pro dote sua vel pro maritagio suo vel hæreditate sua, quam hæreditatem maritus suus & ipsa tenuerunt, die obitus ipsius mariti. Et maneat in capitali mesuagio mariti sui per quadraginta dies, post obitum ipsius mariti, infra quos assignetur ei dos sua, nisi ei priùs fuerit assignata: vel nisi domus illa fuerit castrum, & si de castro recesserit, statim provideatur ei domus competens, in qua possit honestè morari, quousque ei dos sua assignetur, secundùm quod prædictum est, & habeat rationabile estoverium suum interim de communi. Assignetur autem ei pro dote sua, tertia pars totius terræ mariti sui, quæ sua fuit in vita; nisi de minori dotata fuerit ad ostium ecclesiæ. Nulla vidua destringatur ad se maritandum, dum voluerit vivere sine marito; ita tamen quòd securitatem faciet, quòd se non maritabit sine assensu nostro, si de nobis tenuerit;*

1215.

erit; vel sine assensu domini sui de quo tenuerit, si de alio tenuerit. Nos verò vel Ballivi nostri non scisiemus terram aliquam, nec reditum pro debito aliquo, quamdiu catalla debitoris præsentia sufficiunt ad debitum reddendum: & ipse debitor paratus sit inde satisfacere. Nec plegii ipsius debitoris destringantur, quamdiu ipse capitalis debitor sufficiat ad solutionem debiti. Et si capitalis debitor defecerit in solutione debiti, non habens unde reddat, aut reddere nolit cum possit, plegii respondeant de debito: & si voluerint, habeant terras & reditus debitoris, quousq; sit ei satisfactum de debito, quod antè pro eo solvitur; nisi capitalis debitor monstraverit se inde esse quietum versùs eosdem plegios. Si quis mutuò acceperit aliquid à Judæis, *plus vel minus, & moriatur antequàm debitum illud persolverit; debitum illud non usuret quamdiu hæres fuerit infra ætatem, de quocunque tenet: & si debitum istud incidat in manus nostras; nos non capiemus nisi catallum contentum in charta. Et si quis moriatur, & debitum debet* Judeis, *uxor ejus habeat dotem suam, & nil reddat de debito illo. Et si liberi ipsius defuncti qui fuerunt infra ætatem remanserint, provideantur eis necessaria secundùm tenementum quod fuerit defuncti, & de residuo solvatur debitum; salvo tamen servitio dominorum. Simili modo fiat de debitis, quæ debentur aliis quàm* Judæis. *Nullum scutagium vel auxilium ponam in regno nostro, nisi per commune consilium Regni nostri, nisi ad corpus nostrum redimendum, & ad primogenitum filium nostrum militem faciendum, & ad primogenitam filiam nostram semel maritandam. Et ad hoc non fiet nisi rationabile auxilium. Simili modo fiat de auxiliis de civitate* Londinensi: *& civitas* Londoniensis *habeat omnes antiquas libertates & liberas consuetudines suas, tam per terras quàm per aquas. Prætereà volumus & concedimus, quòd omnes aliæ civitates & burgi & villæ, & Barones de quinque portubus, & omnes portus, habeant omnes libertates & omnes liberas consuetudines suas, & ad habendum commune consilium Regni de auxiliis assidendis aliter quàm in tribus casibus prædictis: & de scutagiis assidendis, submoneri faciemus Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, Comites & majores Barones regni singillatim per literas nostras. Et prætereà faciemus submoneri in generali, per vicecomites & Ballivos nostros, omnes alios qui in capite tenent de nobis, ad certum diem; scilicet ad terminum quadraginta dierum ad minus, & ad certum locum, in omnibus literis submonitionis illius, causam submonitionis illius exponemus; & sic facta submonitione, negotium procedat ad diem assignatum, secundùm consilium eorum qui præsentes fuerint, quamvis non omnes submoniti venerint. Nos non concedimus de cæterò alicui, quòd capiat auxilium de liberis hominibus suis, nisi ad corpus suum redimendum; & ad faciendum primogenitum filium suum militem, & ad primogenitam filiam suam semel maritandam; & ad hoc non fiat nisi rationabile auxilium. Nullus distringatur ad faciendum majus servitium de feudo militis, nec de alio libero tenemento quod inde debetur. Communia placita non sequantur curiam nostram, sed teneantur in aliquo loco certo. Recognitiones de nova disseisina, & de morte antecessoris, & de ultima præsentatione, non capiantur nisi in Civitatibus suis, & hoc modo. Nos (vel si extra regnum fuerimus) capitalis Justiciarius noster, mittet Justiciarios nostros per unumquemque comitatum semel in anno, qui cum militibus Comitatum, capiant in Comitatibus assisas prædictas; & ea quæ in illo adventu suo in Comitatibus per Justiciarios prædictos, ad prædictas assisas capiendas missos, terminari non possunt, per eosdem terminentur alibi in itinere suo; & ea quæ per eosdem propter difficultatem articulorum aliquorum terminari non possunt, referantur ad Justiciarios nostros de Banco. Assisæ de ultima præsentatione ecclesiarum, semper capiantur coram Justiciariis de Banco, & ibi terminentur. Liber homo non amercietur pro parvo delicto, nisi secundùm modum ipsius delicti; & pro magno delicto, secundùm magnitudinem delicti; salvo contenemento suo. Et mercator eodem modo, salva marchandisa sua. Et villanus alterius quàm noster, eodem modo amercietur; salvo Wannagio suo, si inciderit in misericordiam nostram. Et nulla prædictarum misericordiarum ponatur, nisi per sacramentum proborum & legalium hominum de * Visneto comitatus. Comites & Barones non amercientur nisi per pares suos; & non nisi secundùm modum delicti. Nulla ecclesiastica persona amercietur secundùm quantitatem beneficii sui, sed secundùm laicum tenementum suum; & secundùm quantitatem delicti.* Nec *villa nec homo destringatur facere pontes ad riparias; nisi qui de antiquo & jure facere debent. Nulla riparia de cætero defendetur, nisi illa quæ fuerat in defenso tempore* Henrici *Regis avi nostri. Nullus Vicecomes, Constabularius, Coronator, vel alii Balivi nostri, teneant placita Coronæ nostræ. Omnis Comitatus & Hundredi*

* Vicineto.

1215. *dredi & Wapentag & Threthingi, sint ad antiquas firmas absque ullo incremento, exceptis dominicis maneriis nostris. Si aliquis tenens de nobis laicum feudum, moriatur: & vicecomes vel Ballivus noster literas nostras ostendat patentes de submonitione, non de debito quod defunctus nobis debuit: liceat vicecomiti vel Ballivo nostro attachiare & imbreviare catalla defuncti inventa in laico feudo, ad valentiam illius debiti per visum legalium hominum; ita tamen quòd nihil inde amoveatur, donec persolvatur debitum nobis quod clarum fuerit, & residuum relinquatur executoribus ad faciendum testamentum defuncti. Et si nil nobis debeatur ab ipso, omnia catalla cedant defuncto; salvis uxori ejus & pueris suis rationabilibus partibus. Si aliquis liber homo intestatus decessit, catalla sua per manus propinquorum, parentum & amicorum suorum per visum ecclesiæ distribuantur; salvis unicuique debitis, quæ defunctus ei debebat. Nullus Constabularius vel Ballivus noster capiat blada vel alia catalla alicujus, qui non de villa ubi Castrum situm sit, nisi statim inde reddat denarios, aut respectum inde habeat de voluntate venditoris: si autem de villa ipsa fuerit, infra quadraginta dies pretium reddat. Nullus Constabularius destringat militem aliquem ad dandum denarios pro custodia castri, si ipse eam facere voluerit in propria persona sua, vel per alium probum hominem; si ipse eam facere non possit per rationabilem causam. Et si nos duxerimus eum vel miserimus in exercitum, erit quietus de custodia, secundùm quantitatem temporis quo per nos fuerit in exercitu, de feudo pro quo fecit servitium in exercitu. Nullus Ballivus noster vel vicecomes, vel alius, capiat equos vel caretas alicujus pro cariagio faciendo, nisi reddat liberationem antiquitùs statutam; scilicet pro careta ad duos equos, decem denarios per diem: & pro careta ad tres equos, quatuordecim denarios per diem. Nulla careta dominica alicujus ecclesiasticæ personæ vel militis, vel alicujus Dominæ capiatur per Ballivos prædictos; nec nos nec Ballivi nostri nec alii capiemus boscum alienum ad castra vel agenda nostra, nisi per voluntatem illius cujus Boscus ille fuerit. Nos autem non tenebimus terras eorum, qui convicti fuerint de Felonia, nisi super unum annum & unum diem; & tunc reddantur terræ dominis feudorum. Omnes* Kidelli *de cæterò deponantur penitùs per* Tamisiam *& per* Medewesiam *& per totam* Angliam; *nisi per costam maris. Breve quòd vocatur* Præcipe, *de cæterò non fiat alicui de aliquo tenemento, unde liber homo perdat causam suam. Una mensura vini & cervisiæ sit per totum regnum nostrum, & una mensura bladi, scilicet quarterium* Londinense. *Et una latitudo pannorum tinctorum & russeccorum & haubergetorum, scilicet duæ ulnæ infra listas. De ponderibus verò sit ut de mensuris. Nihil detur de cæterò pro brevi inquisitionis, ab eo qui inquisitionem petit de vita vel membris; sed gratis concedatur & non negetur. Si aliquis teneat de nobis per feudi firmam vel socagium vel burgagium, & de alio teneat terram per servitium militis; nos non habebimus custodiam hæredis vel terræ suæ; quæ est de feudo alterius, occasione illius feudi, firmæ, vel socagii vel Burgagii; nec habebimus custodiam illius feudi firmæ vel socagii vel burgagii, nisi ipsa feudi firma debeat servitium militare. Nos non tenebimus custodiam hæredis vel terræ alicujus, quam tenet de alio per servitium militare, occasione alicujus parvæ serganteriæ, quam tenet de nobis per servitium reddendi cultellos vel sagittas vel hujusmodi. Nullus Ballivus ponat aliquem de cæterò ad Legem nec ad juramentum, simplicì loquela sua; sine testibus fidelibus ad hoc inductis. Nullus liber homo capiatur vel imprisonetur aut disseisietur de aliquo libero tenemento suo, vel libertatibus vel liberis consuetudinibus suis, aut utlagetur aut exulet, aut aliquo alio modo destituatur; nec super eum ibimus, nec eum in carcere mittemus, nisi per Legale judicium parium suorum, vel per legem terræ. Nulli vendemus, nulli negabimus, aut differemus rectum vel justitiam. Omnes Mercatores, nisi publicè prohibiti fuerint, habeant salvum & securum exire de* Anglia *& venire in* Angliam, *& morari & ire tam per terram quàm per aquam, ad emendum vel vendendum sine omnibus toltis malis per antiquas & rectas consuetudines, præterquàm in tempore Werræ, & si sint de terra contra nos Werrina: & si tales inveniantur in terra nostra in principio Warræ, attachientur sine damno corporum vel rerum; donec sciatur à nobis vel à capitali Justiciario nostro, quomodo Mercatores terræ nostræ tractentur in terra contra nos Werrina; & si nostri salvi sint ibi, alii salvi sint in terra nostra. Liceat unicuique de cæterò exire de regno nostro, & redire salvò & securè per terram & per aquam, salva fide nostra; nisi in tempore guerræ per aliquod breve tempus propter communem utilitatem regni; exceptis imprisonatis & utlagatis, secundùm Legem regni & gente contra nos guerrina & Mercatoribus, de quibus fiat sicut supradictum est. Si quis tenuerit de aliqua escheeta, sicut de honore* Walingefordiæ, Bononiæ,

1215.

niæ, Lancastriæ, Notingham vel de aliis eschetis, quæ sunt in manu nostra, & sint Baroniæ & objerit; hæres ejus non det aliud relevium, nec faciat nobis aliud servitium quàm faceret Baroni, si illa Baronia esset in manu Baronis: & nos eodem modo eam tenebimus, quo Baro eam tenuit; nec nos occasione talis Baroniæ vel Eschetæ habebimus aliquam Eschetam vel custodiam aliquorum hominum nostrorum, nisi alibi tenuerit de nobis in capite ille qui tenuit Baroniam vel Eschetam. Homines qui manent extra Forestam, non veniant de cæterò coram Justiciariis nostris de Foresta per communes submonitiones; nisi sint in placito, vel plegii alicujus vel aliquorum qui attachiati sunt propter Forestam. Omnes autem bosci qui fuerunt afforestati per Regem Richardum fratrem nostrum, statim deafforestentur; nisi fuerint dominici bosci nostri. Nullus liber homo de cæterò det ampliùs alicui, vel vendat de terra sua, quàm ut de residuo terræ suæ possit sufficienter fieri domino feudi servitium ei debitum, quod pertinet ad feudum illud. Omnes patroni Abbatiarum, qui habent chartas Regum Angliæ de advocatione, vel per aliquam antiquam tenuram vel possessionem, habeant earum custodiam cùm vacaverint; sicut habere debent, & sicut suprà declaratum est. Nullus capiatur vel imprisonetur, propter appellationem fœminæ, de morte alterius quàm viri sui. Nullus comitatus teneatur de cæterò, nisi de mense in mensem; & ubi major terminus esse solebat, major sit: nec vicecomes aliquis vel Ballivus suus faciat terminum suum per Hundredum, nisi bis in anno, & non nisi in loco debito & consueto; videlicet semel post Pascha, & iterum post festum sancti Michaëlis. Et visus similiter de Franco plegio, tunc fiat ad illum terminum sancti Michaëlis sine occasione, ita scilicet quòd quilibet habeat suas libertates, quas habuit & habere consuevit tempore Henrici Regis avi nostri, vel quas posteà adquisivit. Fiat autem visus de Franco plegio sic, ut pax nostra teneatur, & quòd tethinga integra sit sicut esse consuevit; & quòd vicecomes non quærat occasiones; & quòd contentus sit de eo quod vicecomes habere consuevit de visu suo faciendo, tempore Henrici Regis avi nostri. Non liceat de cæterò, alicui dare terram suam domui religionis; ita quòd illam resumat tenendam de eadem domo. Nec liceat alicui domui religionis terram sic accipere, quòd tradat eam illi à quo illam recepit tenendam. Si quis autem de cæterò terram suam sic dederit domui religiosæ, & super hoc convincatur; donum suum penitùs cassetur, & terra illa domino suo illius feudi incurratur. Scutagium de cæterò capiatur, sicut capi tempore Regis Henrici avi nostri consuevit. & quòd vicecomes non quærat occasiones, & quòd contentus sit de eo quod vicecomes habere consuevit. Omnes autem consuetudines prædictas & libertates quas concessimus in regno nostro tenendas, quantum ad nos pertinet erga omnes homines nostros de regno nostro, tam clerici quàm Laici nostri observent, quantum ad se pertinet erga homines suos; salvis Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Prioribus, Templariis, Hospitalariis, Comitibus, Baronibus, militibus, & omnibus aliis tam ecclesiasticis personis quàm sæcularibus, libertatibus & liberis consuetudinibus, quas priùs habuerunt. His testibus, &c. Libertates verò de Foresta & liberæ consuetudines, quæ cum libertatibus præscriptis in una schedula pro sui capacitate contineri nequiverant, in hac charta subscripta continentur sub hac forma.

JOhannes Dei gratia Rex Angliæ, &c. Sciatis quod intuitu Dei, & pro salute animæ nostræ, & animarum antecessorum & successorum, ad exaltationem sanctæ ecclesiæ, & emendationem regni nostri; spontanea & bona voluntate nostra dedimus, concessimus pro nobis & hæredibus nostris has libertates subscriptas, habendas & tenendas in regno nostro Angliæ in perpetuum. In primis omnes forestæ, quas Rex Henricus avus noster afforestavit, videantur per probos & legales homines; & si boscum aliquem alium quàm suum dominicum afforestaverit ad damnum illius, cujus boscus fuerit, statim deafforestetur. Et si boscum suum proprium afforestaverit, remaneat foresta salva communia de herbagio & rebus aliis in eadem foresta, illis qui eam priùs habere consueverunt. Homines qui manent extra Forestam, non veniant de cæterò coram Justiciariis nostris de Foresta per communes submonitiones; nisi sint in placito, vel plegii alicujus vel aliquorum qui attachiati sunt propter Forestam. Omnes autem bosci qui fuerunt afforestati per Regem Richardum fratrem nostrum, statim deafforestentur; nisi fuerint dominici bosci nostri. Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, Priores, Comites, Barones, milites & liberè tenentes, qui boscos habeant in foresta; habeant boscos suos, sicut eos habuerunt tempore primæ coronationis prædicti Regis Henrici avi nostri; ita quòd quieti sint in perpetuum de omnibus, Purpresturis, vastis & assartis factis in illis boscis post illud tempus, usque

Charta de Foresta

1215. usque ad principium secundi anni coronationis nostræ. Et qui de cæterò vastum purpresturam vel essartum facient sine licentia nostra in illis boscis; de vastis purpresturis & assartis respondeant. Regardatores nostri eant per forestas, ad faciendum regardum, sicut fieri consuevit tempore primæ coronationis prædicti Regis Henrici aut nostri; & non aliter. Inquisitio vel visus de expeditione canum existentium in foresta de cæterò fiat, quando fieri debet regardum; scilicet de tertio anno in tertium annum; & tunc fiat per visum & testimonium legalium hominum, & non aliter. Et ille, cujus canis inventus fuerit, tunc non expeditatus de pro misericordia, det tres solidos; & de cæterò nullus bos capiatur pro expeditatione. Talis autem expeditatio fit per assisam communiter, quòd tres ortilli abscindantur de pede anteriori sine poleta. Non expeditentur canes de cæterò, nisi in locis ubi expeditari solent tempore primæ coronationis prædicti Henrici Regis aut nostri. Nullus forestarius vel budelius, faciat de cæterò scotallum, vel colligat garbas, vel avenam, vel bladum aliud, vel agnos vel porcellos, nec aliquam collectam faciat; & per visum & sacramentum duodecim regardatorum quando facient regardum, tot forestarii ponantur ad forestas custodiendas; quot ad illas custodiendas rationabiliter viderint sufficere. Nullum suanimotum de cæterò teneatur in regno nostro, nisi ter in anno; videlicet in principio quindecim dierum ante festum sancti Michaelis, quando Agistatores veniunt ad agistandum dominicos boscos; & circa festum sancti Martini, quando Agistatores nostri debent accipere panagium suum. Et ad ista duo suanimota, convenient forestarij, viridarij & agistatores; & nullus alius per districtionem. Et tertium suanimotum teneatur in initio xv. dierum ante festum sancti Johannis Baptistæ pro fœnatione bestiarum nostrarum; & ad istum suanimotum convenient Forestarij, viridarij, & non alij per districtionem. Et prætereà singulis quadraginta diebus, per totum annum, convenient viridarij & Forestarij ad videndum attachiamenta de Foresta, tam de viridi quàm de venatione per præsentationem ipsorum Forestariorum, & coram ipsis attachientur. Prædicta autem suanimota non teneantur, nisi in Comitatibus in quibus teneri consueverunt. Unusquisque liber homo agistet boscum suum in Foresta pro voluntate sua; & habeant pannagium suum. Concedimus etiam quòd unusquisque liber homo possit ducere porcos suos per dominicum boscum nostrum, liberè & sine impedimento; & ad agistandum eos in boscis suis propriis vel alibi ubi voluerit. Et si porci alicujus liberi hominis una nocte pernoctaverint in Foresta nostra, non inde occasionetur; ita quòd aliquid de suo perdat. Nullus de cæterò amittat vitam vel membra pro venatione nostra; sed si aliquis captus fuerit & convictus de captione venationis, graviter redimatur, si habeat unde redimi possit: & si non unde redimi possit, jaceat in prisona nostra per annum unum & unum diem. Et si post annum unum & diem unum plegios invenire possit, exeat à prisona; sin autem, abjuret regnum nostrum Angliæ. Quicunque Archiepiscopus, Episcopus, Comes vel Baro veniens ad nos per mandatum nostrum transierit per Forestam nostram, licet illi capere unam vel duas bestias per visum Forestarij si præsens fuerit; sin autem, faciat cornari, ne videatur hoc furtive facere. Item licet in redeundo idem eis facere sicut prædictum est. Unusquisque liber homo de cæterò sine occasione faciat in bosco suo vel in terra sua, quàm habet in Foresta, molendinum, vivarium, stagnum, marleram, fossatum vel terram arabilem, extra coopertum in terra arabili; ita quòd non sit ad nocumentum alicujus vicini. Unusquisque liber homo habeat in boscis suis, Ærias accipitrum, spervariorum, falconum, aquilarum & heironum; & habeant similiter mel quod inventum fuerit in boscis suis. Nullus Forestarius de cæterò, qui non sit Forestarius de feudo, reddens firmam nobis pro Balliva sua, capiat cheminagium; scilicet pro careta per dimidium annum, duos denarios; & per alium dimidium annum, duos denarios; & pro equo qui portat summagium, per dimidium annum unum obolum; & per alium dimidium annum, unum obolum; & non nisi de illis qui extra ballivam suam tanquam mercatores veniunt, per licentiam suam in Ballivam suam, ad buscam meiremium corticem vel carbonem emendum, & alias ducendum ad vendendum ubi voluerint. Et de nulla careta alia vel summagio, aliquod cheminagium capiatur; non capiatur cheminagium, nisi in locis illis ubi antiquitùs capi solebat & debuit. Illi autem qui portant super dorsum suum Buscam, corticem vel carbonem ad vendendum, quamvis inde vivant; nullum de cæterò dent cheminagium. De boscis aliorum, nullum detur cheminagium Forestariis nostris, præterquàm de dominicis boscis nostris. Omnes utlagati pro Foresta, à tempore Regis Henrici avi nostri, usque ad primam coronationem nostram, veniant ad pacem sine impedimento; & salvos plegios inveniant, quòd de cæterò non forisfacient nobis de Foresta nostra. Nullus Castellanus vel alius teneat placi-

tum

tum de Foresta, sive de viridi sive de venatione; sed quilibet Forestarius de feudo attachiet placita de Foresta, tam de viridi quàm de venatione, & ea presentet viridariis provinciarum: & cum rotulata fuerint & sub sigillis viridariorum inclusa, præsententur capitali Forestario cùm in partes illas venerit ad tenendum placita Forestæ, & coram eo terminentur. Omnes autem consuetudines prædictas & libertates, quas nos concessimus in regno tenendas, quantum ad nos pertinet erga nostros, omnes de regno nostro tam laici quàm clerici observent, quantum ad se pertinet, erga suos. 1215.

Cum autem pro Deo & ad emendationem regni nostri, & ad meliùs sopiendam discordiam inter nos & Barones nostros, hæc omnia concessimus, volentes ea integra & firma stabilitate gaudere, facimus & concedimus eis securitatem subscriptam: Videlicet, quòd Barones eligant viginti quinque Barones de regno nostro quos voluerint, qui debeant pro totis viribus suis observare, tenere, & facere observari pacem & libertates quas eis concessimus, & hac præsenti charta nostra confirmavimus, ita scilicet, quòd si per nos vel justiciarium nostrum erga aliquem in aliquo deliquerimus, vel aliquem articulorum pacis vel securitatis transgressi fuerimus, & delictum fuerit ostensum quatuor Baronibus de viginti quinque Baronibus; illi quatuor Barones accedent ad nos, & ad Justiciarium nostrum, si fuerimus extra regnum, & proponentes nobis excessum, petent ut sine dilatione faciamus emendari. Et si nos excessum non emendaverimus (vel Justiciarius noster si fuerimus extra regnum) inter tempus quadraginta dierum, computando à tempore quo monstratum fuerit nobis, prædicti quatuor Barones referent causam illam ad residuos de illis viginti quinque Baronib. Et illi Barones cum communa totius terræ, distringent & gravabunt nos modis omnibus quibus poterunt: scilicet per captionem castrorum, terrarum, possessionum, & aliis modis quibus potuerint; donec fuerit emendatum secundùm arbitrium eorum: salva persona nostra, & Reginæ nostræ, & liberorum nostrorum. Et cùm fuerit emendatum, intendent nobis sicut priùs fecerunt. Et quicunque voluerit de terra, juret quòd ad prædicta omnia exequenda parebit mandatis prædictorum viginti quinque Baronum: & quòd gravabit nos pro posse cum ipsis. Et nos publicè & liberè damus licentiam jurandi cuilibet, qui jurare voluerit; & nulli unquam jurare prohibebimus. Omnes autem illos de terra nostra, qui per se & sponte sua voluerint jurare viginti quinque Baronibus de distringendo nos, & gravando nos cum eis; faciemus jurare eosdem de mandato nostro, sicut prædictum est. In omnibus autem istis, quæ viginti quinque Baronibus committuntur exequenda, si fortè in aliquo inter se discordaverint, vel aliqui ex eis submoniti noluerint vel nequiverint interesse; ratum habeatur & firmum, quod major pars eorum providerit vel præceperit, ac si omnes viginti quinque in hoc consensissent. Et viginti quinque Barones jurent, quòd omnia antedicta fideliter observabunt, & pro toto posse suo facient observari. Et nos nihil impetrabimus per nos nec per alium, per quod aliquid istarum concessionum & libertatum revocetur aut minuatur. Et si aliquid tale fuerit impetratum, irritum sit & inane; & nunquam eo utemur per nos vel per alium. Et omnes malas voluntates, & indignationes, & rancores ortos inter nos & homines nostros Clericos & Laicos à tempore discordiæ, plenè omnibus remisimus & condonavimus. Et ad meliùs distringendum nos, quatuor Castellani, de Norhanton scilicet, de Kenillewurche, de Nothingham, & de Scardeburck, erunt jurati viginti quinque Baronibus; quòd facient de Castris prædictis quod ipsi præceperint & mandaverint, vel major pars eorum. Et tales semper Castellani ponantur in illis Castris, qui fideles sint, & nolint transgredi juramentum suum. Et nos amovebimus omnes alienigenas à terra, Parentes omnes Girardi de Athies, Engelardum scilicet, Andream, Petrum, Gyonem de Chanceles, Gyonem de Cigvini, uxorem prædicti Girardi cum omnibus liberis suis, Gaufridum de Martenni, & fratres ejus, Philippum Marc, & fratres ejus, & G. nepotem ejus, Falconem, & Flandrenses omnes & ruptarios, qui sunt ad nocumentum Regni. Præterea omnes transgressiones factas occasione hujus discordiæ à Pascha transacto, qui fuit annus decimus sextus, usque ad hanc pacem reformatam, plenè remisimus omnibus clericis & laicis, & quantum ad nos pertinet, plenè condonavimus. Et insuper fecimus illis fieri literas testimoniales & patentes domini Stephani Cantuariensis Archiepiscopi, domini Henrici Dublinensis Archiepiscopi, domini Pandulphi Subdiaconi & domini Papæ familiaris, & Episcoporum prædictorum, super securitate ista concessionibus præfatis. Quare volumus & firmiter præcipimus, quòd Anglicana Ecclesia libera sit, & quòd omnes homines de regno nostro habeant & teneant omnes libertates præfatas, jura & consuetudines benè & in pace, liberè & quietè,

1215. *quietè, plenè & integrè, sibi & hæredibus suis, de nobis & hæredibus nostris, in omnibus rebus & locis in perpetuum, ut prædictum est. Juratum autem est tam ex parte nostra, quàm ex parte Baronum, quòd hæc omnia supradicta, bona fide & sine malo ingenio, observabimus: testibus supradictis, & multis aliis. Data per manum nostram in prato quod vocatur* Riningemade, *inter* Stanes *&* Windeleshores, *decimo quinto die Junij, Anno regni nostri decimo septimo.* Concessit insuper eodem anno Rex *Johannes*, ut proniùs corda Prælatorum & magnatum sibi conciliaret, liberas in omnibus Ecclesiæ *Angliæ* electiones. Et procuraverunt tam ipse Rex, quàm Magnates & Prælati; ut illa sua similiter hæc charta & concessio, à Papa confirmaretur: unde ad majorem securitatem, Regalis charta in Papali confirmatione inseritur bullata. Hi autem sunt xxv. Barones electi: Comes de *Clare*, Comes *Albemarle*, Comes *Glovernia*, Comes *Wintoniensis*, Comes *Herefordensis*, Comes *Rogerus*, Comes *Robertus*, Comes *Mareschallus* junior, *Robertus* filius *Walteri* senior, *Gilebertus* de *Clare*, *Eustachius* de *Vesci*, *Hugo Bigod*, *Willielmus* de *Munbray* Major de *Londonio*, *Gilebertus* de *Laval*, *Robertus* de *Ros*, Constablius *Cestriæ*, *Richardus* de *Perci*, *Johannes* filius *Roberti*, *Willielmus Malet*, *Gaufridus* de *Say*, *Rogerus* de *Mumbray*, *Willielmus* de *Huntingfilde*, *Richardus* de *Muntfichet*, *Willielmus* de *Albiniaco*. Isti viginti quinque Barones juraverunt in animabus suis, Rege hoc disponente, quòd omni instantia his obsequerentur, & Regem cogerent, si fortè resipisci vellet, hoc tenere. Sequentes autem juraverunt, quòd obsequerentur mandato xxv. Baronum: Comes de *Clare*, Comes de *Arundel*, Comes *Warenniæ*, *Henricus Dolli*, *Hubertus* de *Burg*, *Mattheus* filius *Hereberti*, *Robertus* de *Pinkeni*, *Rogerus Huscarlus*, *Robertus* de *Neuburg*, *Henricus* de *Ponte Audomarli*, *Radulphus* de la *Haie Henricus* de *Brentefeld*, *Garinus* filius *Gerold*, *Thomas Basset*, *Willielmus* de *Rokelant*, *Willielmus* de *Sanctiohan*, *Alanus Basset*, *Richardus* de *Ripariis*, *Hugo* de *Beneval*, *Jordanis* de *Sankvill*, *Ra. Musgard*, *Ri. Sibslewast*, *Robertus* de *Ropele*, *Andr.* de *Beucamp*, *Walterus de Dunestaple*, *Walterus Folioth*, *Faukes*, *Johannes Mareschallus*, *Philippus* de *Ablent*, *Willielmus* de *Parca*, *Radul.* de *Normanville*, *Willielmus* de *Parci*, *Willielmus Agoilun*, *Engerus* de *Pratest*, *Williemus* de *Cirent*, *Rogerus* de *Zucha*, *Rogerus* filius *Bernardi*, *Godefridus* de *Cracumbe*, qui omnes juraverunt quòd obsequerentur mandato viginti quinque Baronum.

Rex Johānes *literis mandat libertates observari.*

HIs ita gestis, Rex *Anglorum Johannes* misit literas suas patentes in omnes fines *Angliæ*, præcipiens firmiter Vicecomitibus universis totius regni; ut facerent jurare de Ballivis suis homines cujuscunque conditionis, quòd leges & libertates prædictas observarent, & quòd ipsum Regem pro posse suo per captionem castrorum suorum distringerent & gravarent ad præ fata omnia exequenda sicut in charta continebatur. Quo facto, venérunt ad Regem multi nobiles de regno, exigentes jura sua terrarum & possessionum, custodiásque castrorum, quæ ut dicebant, sibi jure hæreditario debebantur. Sed Rex negotium illud distulit, donec sacramento legalium hominum probatum fuisset, quid de jure singulis deberetur. Et ad hoc pleniùs exequendum, constituit omnibus diem apud *Westmonasterium* decimo septimo Calendas Augusti. Veruntamen *Stephano Cantuariensi* Archiepiscopo reddidit castrum *Roffense*, cum quibusdam aliis, quæ ad ejus custodiam de jure antiquo spectabant. Et sic soluto colloquio, Barones cum chartis præfatis ad urbem *Londoniarum* reversi sunt.

Litera Papæ confirmantes concessionem Regis Johannis.

VOlens autem Rex *Johannes* ad majorem securitatem & robur diuturnitatis hæc inviolabiliter observari, misit ad dominum Papam *Innocentium*: rogans constanter, ut huic piæ concessioni & confirmationi suæ favorem dignaretur exhibere, & eandem bullæ munimine confirmare. Quæ quia jam factus fuit obsequens Papæ vassallus & Rex Apostolicus; meruit quæ petiit citiùs impetrare sub hac forma. Innocentius *episcopus, &c. Venerabilibus fratribus & dilectis filiis universis ecclesiarum prælatis per* Angliam *constitutis, salutem & Apostolicam benedictionem. Dignis laudibus attollimus magnificentiam creatoris, postquàm idem, qui est mirabilis & terribilis in consiliis super filios hominū, aliquādiu toleravit ut perflando discurreret per *areolam horti sui spem tempestatis quasi ludens, taliter in orbe terrarum, ut sic ostenderet infirmatem & insufficientiam nobis, statim cum voluit, dixit &* Aquiloni, da, & Austro, noli prohibere *imperdusque ventis per mare statuit procellam in auram, ut nautæ portum inveniant præoptatum. Cúmque enim inter regnum & sacerdotium* Anglicanum, *non sine magno periculo atque damno, super electionibus Prælatorum gravis fuerit controversia diutiùs agitata; illo tandem, cui nihil impossibile est, quique* ubi vult spirat *mirabiliter operante, charissimus* Johannes *Rex* Anglorum

* *Areolam.*

1215.

Anglorum *illustris, liberaliter ex mera & spontanea voluntate, de consensu communi Baronum suorum, pro salute animæ suæ & prædecessorum suorum & successorum, nobis concessit, & suis literis confirmavit; ut de cætero in universis & singulis ecclesiis ac monasteriis, cathedralibus & conventualibus totius regni* Angliæ, *in perpetuum liberæ fiant electiones quorumcumque Prælatorum, majorum & etiam minorum. Nos igitur hoc gratum & ratum habentes, concessionem hujusmodi vobis & per vos ecclesiis & successoribus vestris, prout in eisdem literis Regis perspeximus contineri, authoritate Apostolica confirmamus, & præsentis scripti patrocinio communimus.* Ad majorem autem firmitatem & perpetuam memoriam hujus rei, præfatas Regis literas super hoc confectas, præsentibus misceri fecimus, quarum tenor talis est.

Litera Regis.

JOhannes *Dei gratia Rex* Angliæ, *dominus* Hyberniæ, *Dux* Normanniæ & Aquitaniæ, *Comes* Andegavensis, *Archiepiscopis, Episcopis, Comitibus, Baronibus, Militibus, Ballivis & omnibus has literas visuris, salutem. Quoniam inter nos & venerabiles patres nostros,* Stephanum Cantuariensem *totius* Angliæ *Primatem & sanctæ ecclesiæ* Romanæ *Cardinalem,* Willielmum Londoniensem, Eustachium Elyensem, Ægidium Herefordensem, Johannem Bathoniensem & Glastonensem, & Hubertum Lincolniensem *Episcopos, super damnis & ablatis eorum tempore interdicti, per Dei gratiam de mera & libera voluntate utriusque partis plenè convenit; volumus non solùm eis quantùm secundùm Deum possumus satisfacere, verùm etiam toti ecclesiæ* Anglicanæ *salubriter & utiliter in perpetuum providere. Inde est quòd qualiscumque consuetudo temporibus nostris & prædecessorum nostrorum hactenus in ecclesia* Anglicana *fuerit observata, & quidquid Juris nobis hactenus vendicaverimus; de cæterò in universis & singulis ecclesiis, & Monasteriis, Cathedralibus & conventualibus totius Regni* Angliæ, *liberæ sint in perpetuum, electiones quorumcumque Prælatorum, majorum & minorum: salva nobis & hæredibus nostris, custodia Ecclesiarum & Monasteriorum vacantium, quæ ad nos pertinent. Promittimus etiam, quòd nec impediemus nec impedire permittemus per nostros, nec procurabimus, quin in universis & singulis Monasteriis & ecclesiis, postquàm vacaverint prælaturæ, quemcumque voluerint liberè sibi præficient electores pastorem; petita tamen à nobis priùs & hæredibus nostris licentia eligendi; quam non denegabimus nec differemus. Et si fortè accidat quòd denegaremus, vel differremus; nihilominùs procedant electores ad electionem Canonicam faciendam. Et similiter post celebratam electionem, noster requiratur assensus, quem non denegabimus, nisi adversùs eandem rationale proposuerimus & legitimè probaverimus, propter quod non debemus consentire. Quare volumus & firmiter jubemus, ne quis vacantibus ecclesiis vel monasteriis, contra hanc nostram concessionem & constitutionem in aliquo veniat vel venire præsumat. Si quis verò contra hoc aliquo tempore veniat, maledictionem Dei omnipotentis & nostram incurrat. His testibus* Petro Wintoniensi *episcopo,* W. Mareschallo, *Comite* Penbroc, Willielmo *Comite* Warrenniæ, R. *Comite* Cestriæ, S. *Comite* Wintoniensi, G. *de* Mandevilla *Comite* Gloverniæ & Essexiæ, W. *Comite de* Ferrariis, G. Briewere, W. *filio* Geraldi, W. *de* Cantelupo, H. *de* Novilla, Robertus *de* Wer, W. *de* Huntingefeld. *Datum per manum Magistri* Roberti de Marisco *Cancellarii nostri, decimo quinto die Januarij, apud* novum Templum Londini; *anno regni nostri decimo sexto. Nulli ergo omninò homini liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum* Petri & Pauli *Apostolorum ejus, se noverit incursurum. Datum* Laterani, *tertio Calendas Aprilis; Pontificatus nostri anno decimo octavo.*

HIs peractis, & ex utraque parte approbatis, exultaverunt omnes; credentes Deum misericorditer cor Regis tetigisse, cor ab eo lapideum abstulisse, & cor carneum addidisse; & ut in eo fieret optima dexteræ excelsi permutatio. Speraveruntque omnes & singuli, *Angliam* quasi Ægyptiaco jugo, quo diu antè premebatur, per Dei gratiam suis temporibus liberatam, tam per *Romanæ* ecclesiæ protectionem, cujus alis se credebant obumbrari, & sic velut sub clypeo divinæ militiæ, cui servire regnare est, pace & libertate gaudere: tum propter Regis humiliationem desideratam, quam speraverant omni mansuetudini & paci fœliciter inclinatam. Sed longè aliter, proh pudor & proh dolor! & nimis dissimiliter quàm speratum fuit, evenit. Credebatur fortuna arridendo nectar propinasse; cum fellita pocula & venena præparavit. Ecce enim filij *Belial* (diabolo procurante) qui successibus hominum ex antiqua sua consuetudine, videlicet,

1215. videlicet ruptarij nequissimi, qui bella potiùs quàm pacem voluerunt, regiis auribus verba discordiæ susurrando instillarunt. Dixerunt enim grunniendo & derisionibus multiplicatis subsannando: Ecce vigesimus quintus Rex in *Anglia*: ecce jam non Rex, nec etiam regulus, sed Regum opprobrium: malle deberet non Rex, quàm sic Rex esse. Ecce Rex sine regno: Dominus sine dominio: Ecce *Alficus* nauci & angularis, rota quinta in plaustrō: Regum ultimus, & populi abjectio. Heu miser & servus ultimæ conditionis, ad quam servitutis miseriam devolutus es? Fuisti Rex, nunc fæx: fuisti maximus, nunc minimus. Nihil infœlicius quàm fuisse fœlicem. Et sic iram provocantes, addendo flammam vento ab igne sulphureo scintillas excitarunt.

Aversio cordis Regis.

TUnc Rex nimis credulus susurris abominabilium Ruptariorum, quos ex consuetudine in propriam perniciem nimis libenter, abjectis naturalibus suis hominibus, educaverat, animum summutavit; & cor ejus pessimis consiliis inclinavit: leve est enim fluctuantem movere, & proclivum ad mala, ad flagitia præcipitare. Tunc Rex ab alto dūcens suspiria, concepta indignatione maxima, cæpit in se ipso tabescere, & lamentationibus multiplicatis conquerendo dicere: ut quid me genuit mater mea infœlix & impudica? Ut quid genibus exceptus, ut quid uberibus ablactatus, infaustum accepi incrementum? Ferrum mihi potiùs quàm alimentum debuit præparari. Cæpit frendere dentibus, oculis torvis intuitum retorquere, arreptos baculos & stipites more furiosi nunc corrodere, nunc corrosos confringere. Et inordinatorum gestuum plurimis argumentis, conceptum dolorem imò furorem manifestare. Et statim in ipsa nocte clanculò confectis literis, misit ad *Philippum Marc* constabularium castri de *Notingham*, natione *Pictavensem*. Similiter & ad omnes suos alienigenas, in quibus maximè confidebat anima sua; ut castra sua victualibus munirent, fossatis ambirent, servientibus stipendiariis roborarent, balistas & machinas pararent, spicula fabricarent; cautè tamen & sine prorumpentibus comminationibus, ne Barones id fortè comperientes, repagulorum impedimenta, ne furor regius procederet, præpararent. Sed cùm nihil occultum quod non reveletur, per commeantes citò magnatibus hæc mala præmeditatio & periculosa machinatio, innotuit. Et aliqui de prudentioribus eundem adierunt; ut si vera essent quæ dicebantur diligenter explorarent. Et consolationibus salubribúsque consiliis indignationem ejus averterent; & eam ab iniquo proposito, antequàm nequiter inciperetur, revocarent. Sed Rex sereno vultu, virus intrinsecum coram magnatibus palliando, se nihil sinistrum meditari jurando per pedes Dei, constanter affirmavit. Et sic murmur jam exortum, per falsa commenta, & faciendo cachinnos ex adverso sedentes, subdolè pacificavit. Veruntamen quia difficilè se capit furiosus plurimis signis, ipsi magnates antequàm ipsum Concilium solveretur, perceperunt, quod cor Regis aversum esset ab eis, & decidisset vultus ejus, & continua mente præsaga futuros eventus ponderabant; dicentes, væ nobis, immò toti *Angliæ* carenti Rege veraci, & oppressæ tyranno subdolo, & summis conatibus regnum miserabile evertenti. Nos jam *Romæ* subjecit & *Romanæ* Curiæ, ut protectionem ab ea consequeremur; timendum est ne injuriosas suppeditationes in posterùm inveniamus. Nunquam audivimus de aliquo Rege, qui nollet colla servituti subtrahere, iste sponte succumbit. Et sic lamentantes Regem recedendo reliquerunt; ad propria revertentes.

Rex Johānes ad Vectam insulam clàm aufugit.

REcedentibus, ut dictum est, de colloquio Baronibus, Rex *Anglorum Johannes* solus remansit; ut vix sibi septem equites de propria familia superessent. Qui nocte illa in crastino de *Windleshores* sine quiete quiescens; ante lucem confusus & animo nimis consternatus, ad *Vectam* insulam latenter confugit. Ubi in angaria mentis aliquandiu constitutus, exquisitis versutiis excogitavit, quo contra Barones ultionis genere uteretur (ille ira excandescens, de qua dicit sanctus quidam: *Ira est libido ulciscendi*) cupiénsq; dummodò ultus, cum confusis confundi. Tandem post meditationes diversas, in duobus gladiis, cum *Petro* Apostolo, id est in spirituali & materiali, ab hostibus vindictam quærere prælegit: ut si in uno non possit, in altero fiducialiter triumpharet. Ut autem in gladio spirituali percuteret, misit ad curiam *Romanam Pandulphum* domini Papæ subdiaconum, cum aliis quibusdam nunciis; immemor tam profundi jurisjurandi adhuc recentis, ut Baronum propositum authoritate Apostolica irritarent. Misit etiam *Walterum Wigorniensem* episcopum & *Angliæ* Cancellarium, *Johannem* episcopum *Norwicensem*, *Richardum* de *Marisco*, *Willielmum Germun*, & *Hugonem* de *Boves* ad omnia finitima regna transmarina, cum sigillo suo propter militare præsidium; promittens eis terras, possessiones

possessiones amplas cum pecunia non modica; & ad majorem fidem, si necesse esset, facerent omnibus venire volentibus chartas de securitate & stipendio militari; terminúmque eis præfixit, quatenùs cum universis quos attrahere poterant, venirent ad ipsum apud *Doveram* ad festum sancti *Michaëlis*. Misit præterea literas suas, ad majorem sui & totius regni perniciem & confusionem, ad omnes Castellanos de suo regno *Angliæ*; præcipiens singulis, ut castella sua omni victualium & armorum genere, cum præsidio militari ita munirent, ut sufficeret eis ad defensionem, si contingeret illos in crastino obsideri. Ipse autem Rex interim cum paucis ministris, quos de familia *Norwicensis* episcopi emendicatos habebat, piratæ exercens officium; nautarum sibi quinque portuum gratiam reconciliare vacavit. Sicque in insula prædicta & circa maritima, quasi sub dio latens, omni regio tumultu postposito, per tres menses inter undas & nautarum collegia, in contemplatione proditionis vitam agebat solitariam. Veruntamen interim diversa de eo diversorum versabatur sententia; præcipuè cum à quibusdam piscator, ab aliis mercator, & piraticus prædator, à nonnullis verò Apostata diceretur. Et cum propter ejus tam diutinam absentiam quæreretur à multis & non inveniretur, undis eum crediderunt submersum, vel alio quocunque mortis genere, per se vel per alium peremptum. Rex autem omnia hæc conferens in corde suo, tacitè nunciorum suorum, quorum quosdam ad curiam *Romanam*, nonnullos propter militare præsidium destinavit; hostilium amicorum, & amicabilium hostium, præstolabatur adventum. 1215.

Barones ad Torneamenta se preparant.

BArones intereà qui in urbe *Londoniarum*, quasi toto negotio completo; condixerunt inter se, ut apud *Stanford* ad *Hastiludium* convenirent: unde *Willielmo* de *Albineto* viro nobili & per omnia laudabili, sub hac forma literas direxerũt. Robertus *filius* Walteri, *Mareschallus exercitus Dei & sanctæ ecclesiæ, & alij magnates ejusdem exercitus, nobili viro* Waltero *de* Albineto *salutem. Benè scitis, quàm magnum commodum sit vobis & nobis omnibus, servare Civitatem* Londoniarum, *quæ est receptaculum nostrum; & quantum dedecus esset & damnum nobis, si per defectum nostrum eam amitteremus. Sciatis etiam certissimè, quod præmoniti fuerimus, quod quidam sunt, qui nihil aliud expectant, nisi quòd recessissemus à civitate prædicta, ut ita eam subitò possent occupare. Et ideò per commune consilium prolongavimus Torneamentum, quod captum fuit apud* Stanfort, *die Lunæ proxima post festum Apostolorum* Petri *&* Pauli, *usque ad diem Lunæ proximam post octavas prædictas. Erit autem Torneamentum juxta* Londinum *in* Bruera *de* Stanes, *& villam de* Hundeslawe: *& hoc fecimus propter securitatem nostram & civitatis prædictæ. Et ideò mandamus vobis & rogamus diligenter, quod ad Torneamentum prædictum, cum equis & armis ita providè veniatis, quòd honorem inde habeatis. Qui meliùs ibi faciet, habebit ursum, quem domina quædam mittet ad Torneamentum. Valete.* Talibus frivolis & otiosis actibus indulserunt, nescientes laqueos subdolos sibi præparari.

Vocatio ad Concilium generale.

EOdem anno, vocati sunt à Papa *Innocentio Romæ* ad Concilium generale, Prælati universalis ecclesiæ; Patriarchæ scilicet, Archiepiscopi, Episcopi, Primicerij, Archidiaconi, Decani cathedralium ecclesiarum, Abbates, Priores, *Templarij* & *Hospitalarij*; ut comparerent in præsentia domini Papæ in urbe *Roma*, Calendis Novembris, sicut canonicam vitare voluerint ultionem.

Allegationes nunciorũ Regis Angliæ *apud Papam.*

PEr idem tempus steterunt *Romæ* in præsentia domini Papæ, nuncij Regis *Anglorum*; allegantes coram eò rebelliones & injurias, quas Barones *Angliæ* excitaverant adversus Regem memoratum, exigentes ab eo quasdam leges & libertates iniquas, quas dignitatem Regiam non decuit confirmare. Et cùm post motam inter eos discordiam, Rex & Barones de pace tractaturi multoties convenissent; idem Rex publicè protestatus est coram eis, Regnum *Angliæ* ratione dominij ad *Romanam* ecclesiam specialiter pertinere. Unde nec potuit nec debuit præter conscientiam domini Papæ de novo aliquid statuere, vel quicquam in ejus præjudicium in Regno immutare. Quocirca cum interposita appellatione, seipsum & omnia jura regni sui sub protectione sedis Apostolicæ supposuisset; dicti Barones appellationi factæ non deferentes, civitatem *Londoniarum*, quæ caput regni sui est, proditione sibi traditam occupârunt; & adhuc detinent occupatam. Quod cùm factum fuisset, ad equos convolantes & arma, exegerunt à Rege libertates præscriptas sibi confirmari. Ipséque eorum metuens impetum, quod petebant non ausus est denegâre. Porrexerunt ergò nuncij memorati domino Papæ quædam capitula de charta prædicta, in scriptum redacta; quæ causæ Regis magis videbantur congruere.

1215. Quæ cum diligenter inſpexiſſet, cum admiratione reſpondit, rugis contractis indignationem teſtantibus: *Nunquid Barones Angliæ Regem cruce ſignatum, & ſub protectione ſedis Apoſtolicæ conſtitutum, à ſolio regni nituntur expellere, & dominium Romanæ eccleſiæ ad alium transferre? Per ſanctum* Petrum, *hanc injuriam non poterimus præterire impunitam.* °Tunc Papa habita deliberatione cum Cardinalibus, chartam ſæpè dictam de libertatibus Regni *Angliæ* conceſſis, in perpetuum per ſententiam diffinitivam damnatam caſſavit; & in illius rei teſtimonium, Regi *Anglorum* privilegium ſubſcriptum tranſmiſit.

Irrita factæ ſunt à Papa Libertates Angliæ.

INNOCENTIUS *Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, univerſis* Chriſti *fidelibus hanc paginam inſpecturis, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Et ſi chariſſimus in* Chriſto *filius noſter* Johannes *Rex* Anglorum *illuſtris, Deum & eccleſiam vehementer offenderit; unde nos eum vinculo excommunicationis innodavimus, & regnum ejus eccleſiaſtico ſubjecimus interdicto; ipſe tamen (illo miſericorditer inſpirante) qui non vult mortem peccatoris, ſed ut convertatur & vivat, tandem converſus ad cor, Deo & eccleſiæ humiliter ſatisfecit; in tantum, quòd non ſolùm recompenſationem pro damnis, & reſtitutionem exhibuit pro ablatis, verùm etiam plenariam libertatem contulit eccleſiæ* Anglicanæ. *Quinimò utraque ſententia relaxata, regnum ſuum tam* Angliæ *quàm* Hyberniæ, *beato* Petro *& eccleſiæ* Romanæ *conceſſit: recipiens illud à nobis in feudum ſub annuo cenſu mille marcarum, fidelitatis nobis inde præſtito juramento, ſicut per privilegium ejus apparet aurea bulla munitum. Adhuc etiam omnipotenti Deo ampliùs placere deſiderans, ſignum vivificæ Crucis reverenter accepit, profecturus in ſubſidium* Terræ ſanctæ; *ad quod ſe magnificè præparabat. Sed humani generis inimicus, qui ſemper conſuevit bonis actibus invidere; ſuis callidis artibus adverſus eum Barones* Angliæ *concitavit; ita ut ordine perverſo in illum inſurgerent, poſtquàm converſus eccleſiæ ſatisfecit, qui aſſiſtebant eidem quando eccleſiam offendebat. Orta ſiquidem inter eos diſſentionis materia, cum plures dies ſtatuti fuiſſent, ad tractandum de pace; utrumque interim ſolemnes nuncii ad noſtram fuerunt præſentiam deſtinati. Cum quibus habito diligenti tractatu, poſt plenam deliberationem ſcripſimus per eoſdem* Stephano Cantuarienſi *Archiepiſcopo & epiſcopis* Anglicanis; *præcipiendo mandantes, ut ad reformandam inter utroſque veram & plenam concordiam diligens impenderent ſtudium & operam efficacem, omnes conjurationes & conſpirationes, ſi quæ fuerant fortè præſumptæ à tempore ſubortæ diſcordiæ inter Regnum & ſacerdotium, Apoſtolica denunciantes auctoritate caſſatas; & per excommunicationis ſententiam inhibentes, ne talia de cæterò præſumerentur à quoquam. Magnates & nobiles* Angliæ *monendo prudenter, & efficaciter injungendo; ut per manifeſta devotionis & humilitatis indicia, ipſum Regem ſibi placare ſtuderent: ac deinde ſi quid ab eo ducerent poſtulandum, non inſolenter ſed humiliter implorarent; regalem conſervantes ei honorem, & exhibentes ſervitia conſueta, quæ ipſi & prædeceſſores eorum ſibi & prædeceſſoribus ſuis impenderunt: cùm ab eis ipſe Rex non debet abſque judicio ſpoliari, ut ſic quod intenderent, poſſent faciliùs obtinere. Nos enim eundem Regem per literas noſtras rogavimus & monuimus, & per præfatos Archiepiſcopum & epiſcopos nihilominùs rogari & moneri mandavimus, in remiſſionem ſibi peccaminum injungentes; quatenùs prædictos magnates & nobiles benignè tractaret, & juſtas eorum petitiones clementer admitteret; ut & ipſi congaudendo cognoſcerent, eum in meliorem ſtatum divina gratia eſſe mutatum, ac per hoc ipſi & hæredes eorum ſibi & hæredibus ſuis deberent promptiùs & devotiùs familiari: plena eis in veniendo, morando & recedendo ſecuritate conceſſa; ita quòd ſi fortè nequiret inter eos concordia provenire, in curia ſua per partes eorum, ſecundùm leges & conſuetudines regni ſuborta diſſenſio ſopiretur. Verùm antequàm nuncii cum hoc provido & juſto mandato rediiſſent, illi juramento fidelitatis omninò contempto: cùm & ſi Rex eos injuſtè gravaſſet, ipſi tamen non debuiſſent ſic agere contra eum: ut in cauſa ſua iidem judices & executores exiſterent vaſſalli contra dominum, & milites contra Regem publice conjurantes; non ſolùm cum aliis, ſed cum ejus maniſeſtiſſimis inimicis præſumpſerunt contra eum arma movere; occupantes & devaſtantes terras illius; ita quoque, quòd civitatem* Londinenſem, *quæ ſedes eſt regni, proditione ſibi traditam invaſerunt. Interim autem præfatis nunciis revertentibus, Rex obtulit eis ſecundùm formam mandati noſtri juſtitiæ plenitudinem exhibere; quam ipſi omninò ſpernentes, cœperunt manus extendere ad pejora. Unde Rex ipſe ad audientiam noſtram appellans, obtulit eis exhibere juſtitiam coram nobis, ad quem hujus cauſæ judicium ratione dominii pertinebat: quod ipſi ſunt penitùs aſpernati. Deinde obtulit illis ut tam ab ipſo quàm*

1215.

quàm ab illis quatuor viri eligerentur prudentes, qui unà nobiscum subortam inter eos discordiam terminarent; promittens quòd ante omnia revocaret universos abusus, quicunque fuissent in Anglia *suo tempore introducti: sed nec hoc illi dignati sunt acceptare. Tandem illis Rex proposuit, quòd cum regni dominium ad* Romanam *ecclesiam pertineret, ipse non poterat nec debebat, absque nostro speciali mandato, quicquam de illo in nostrum præjudicium immutare. Unde rursus ad nostram audientiam appellavit; seipsum ac regnum cum omni honore ac jure suo Apostolicæ protectioni supponens. Sed cum nullo modo proficeret, postulavit ab Archiepiscopo & episcopis, ut nostrum exequeretur mandatum. Jus ecclesiæ* Romanæ *defenderent; ac tuerentur eundem secundùm formam privilegij Crucesignatis indulti. Porrò cùm ipsi nihil horum facere voluissent, videns se omni auxilio & consilio destitutum; quicquid illi ausi sunt petere, non est ausus ipse negare. Unde compulsus est per vim & metum, qui cadere poterat in virum etiam constantissimum, compositionem inire cum ipsis, non solùm vilem & turpem, verùm etiam illicitam & iniquam; in nimiam derogationem ac diminutionem sui juris pariter & honoris. Quia verò nobis à domino dictum est in Propheta:* Constitui te super gentes & regna, ut evellas & destrues, ædifices & plantes. *Itémque per alium Prophetam:* Dissolve colligationes impietatis, solve fasciculos deprimentes. *Nos tantæ malignitatis audaciam dissimulare nolentes in Apostolicæ sedis contemptum, Regalis juris dispendium,* Anglicanæ *gentis opprobrium, & grave periculum totius negotij Crucifixi; quod utique immineret, nisi per authoritatem nostram revocarentur omnia, quæ à tanto Principe Crucesignato taliter sunt extorta, & ipso volente ea servare, ex parte Dei omnipotentis Patris & filii & Spiritus sancti, authoritate quoque Apostolorum ejus* Petri *&* Pauli *ac nostra, de communi fratrum nostrorum consilio, compositionem hujusmodi reprobamus penitùs & damnamus; sub intimatione anathematis prohibentes, ne dictus Rex eam observare præsumat, aut Barones cum complicibus suis ipsam exigant observari; tam chartam, quàm obligationes seu cautiones quæcunque pro ipsa vel de ipsa sunt factæ, irritantes penitùs & cassantes; ut nullo unquam tempore aliquam habeant firmitatem. Datum* Agnaniæ, *nono Calendas Septembris, Pontificatus nostri decimo octavo.*

CAssatis hunc in modum libertatibus prædictis, idem Papa Baronibus *Angliæ* scripsit in hæc verba. *Innocentius episcopus, servus servorum Dei, nobilibus viris* Angliæ, *spiritum consilij sanioris. Utinam in persequutione quam temerè commovistis adversus dominum vestrum Regem, attendissetis prudentiùs fidelitatis pristinæ juramentum; jus Apostolicæ sedis, nostræ provisionis mandatum, & privilegium Crucesignatis indultum. Quia proculdubiò non sic processissetis ad factum, quin omnes qui illud audiunt, quasi facinus detestantur; presertim cum in causa vestra, vos ipsos judices & executores feceritis; eodem Rege parato in Curia sua, vobis per pares vestros secundùm leges & consuetudines regni, justitiæ plenitudinem exhibere; vel coram nobis, ad quem hujus causæ judicium ratione dominii pertinet, vel etiam coram arbitris eligendis, hinc inde, unà nobiscum in ipso negotio processuris. Unde cum nihil horum dignati fueritis acceptare, ad nostram audientiam appellavit; seipsum ac regnum cum omni honore & jure suo Apostolicæ protectioni supponens; publicè protestando, quòd cùm ejusdem Regni dominium ad* Romanam *ecclesiam pertineret, ipse non poterat nec debebat quicquam de illo in nostrum præjudicium immutare. Cum igitur illa compositio qualisqualis ad quam per vim & metum induxistis eundem, non solùm sit vilis & turpis, verùm etiam illicita & iniqua, ut meritò sit ab omnibus reprobanda, maximè propter modum: nos qui tam Regi quàm regno tenemur & spiritualiter & temporaliter providere, per Apostolica scripta vobis præcipiendo mandamus, & in recta fide consulimus, quatenùs facientes de necessitate virtutem, renuncietis compositioni hujusmodi per vos ipsos, & satisfaciatis eidem Regi ac suis de damnis & injuriis irrogatis; ut idem Rex per manifesta devotionis & humilitatis indicia placatus à vobis, per seipsum emendet quicquid de jure fuerit concedendum. Ad quod etiam & nos ipsum efficaciter inducemus. Quoniam sicut nolumus, quod ipse suo jure privetur; ita volumus ut ipse à vestro gravamine, desistat: ne per consuetudines pravas & exactiones iniquas, sub nostro dominio Regnum* Angliæ *opprimatur. Eritque firmum & stabile in perpetuum, quod tali modo fuit ordinatum. Inspiret igitur vobis ille, qui neminem vult perire, ut adquiescatis humiliter nostris salubribus consiliis & mandatis: ne si secùs egeritis, in eum incidatis articulum necessitatis, quem tandem evadere sine multo gravamine non possitis. Quemadmodum ut de cæteris taceamus, nulla ratione dissimulare possemus grave periculum totius*

Injunctio Papæ in Barones

1215. *totius negotii Crucifixi; quod utique immineret, nisi per authoritatem nostram revocarentur omninò, quæ à tanto Principe Crucesignato taliter sunt extorta, & ipso volente illa observari. Quare dum apud nos Archiepiscopus & episcopi* Angliæ, *præsentes extiterint in concilio generali, quod ad expediendum Crucis negotium principaliùs intendemus celebrare; procuratores idoneos ad nostram præsentiam destinetis, securè vos beneplacito nostro committentes: quia nos ea, favente domino, statuemus per quæ gravaminibus & abusibus de regno* Angliæ *prorsus exclusis, Rex suo sit jure & honore contentus; & tam clerus quàm populus universus debita pace ac libertate lætetur. Datum* Agnaniæ *nono Calendas Septembris Pontificatus nostri anno decimo octavo.* Cúmque tandem, Rege *Anglorum* procurante, magnates *Angliæ* has literas tam commonitorias quàm comminatorias accepissent; noluerunt desistere ab incœptis: sed adhuc insurgentes, eum acriter infestabant, dicendo de Papa illud propheticum: *Væ qui justificatis impium*, &c.

Willielmus de Albineto Roffense *castrum militibus munivit.*

INtereà cum vir nobilis *Willielmus* de *Albineto* literas Magnatum *Londini* commorantium frequenter accepisset, & quòd advenire distulerit, non mediocriter increpatus fuisset; in festo sancti *Michaëlis* castrum de *Bealvero* omni genere victualium & armorum satis supérque munitum, fidelium suorum custodiæ deputavit. Deinde *Londonias* veniens, cum ingenti Baronum lætitia susceptus est; qui statim communicato consilio, viam Regi præcludere cogitantes, ne ex parte aliqua pateret ei aditus *Londonias* obsidendi, manum validam elegerunt; cui præficientes dictum *Willielmum* de *Albineto*, utpotè virum animo strenuum & in rebus bellicis expertum, eos ad occupandum *Roffense* castrum destinaverunt. Erat autem paulò antè Castrum illud à Rege Archiepiscopo fiducialiter commissum: veruntamen qua conscientia nescio, dominus scit, illud regiis tradiderit inimicis. Qui cum fuissent ingressi, invenerunt locum non solùm armis & alimentis, verùm etiam omni genere bonorum, præter illa, quæ secum detulerant, destitutum. Unde multi nobiles pœnitentia ducti, castrum deserere cogitabant. Sed hortante *Willielmo* de *Albineto*, & socios animante; incœpta deserere sordidum esse persuadebantur. Itaque dictis ejus omnes viriliter animati, in castrum illud, sola ea quæ victualia in villa *Roffensi* reperire poterant, abraserunt; importantes quæ poterant. Et cùm essent milites numero septies vigesies cum sequela sua; non suppetebat temporis spatium quò possent vel prædam in provincia agere, vel in aliquo sibi munimine providere.

Rex Johãnes Roffēse *municipium obsidet.*

CÚmque, ut dictum est, *Willielmus* de *Albineto* & socii ejus prædictum castrum fuissent ingressi; Rex *Anglorum Johannes* post trium mensium moram, ex *Vecta* prorumpens insula, *Doveram* usque navigavit: ubi ejus nuncii, quos ad partes miserat transmarinas, ad eum venientes, conduxerunt secum ex partibus diversis militum & armatorum multitudinem, quod omnibus eos intuentibus timorem pariter & horrorem incussit. Venerunt enim ex partibus *Pictavia* & *Wasconiæ* viri nobiles & bellatores: *Savaricus* de *Malolеone*, *Gaufridus* & *Oliverius* de *Butevilla* fratres; cum maximis militum & armatorum copiis comitati, fidele Regi obsequium promiserunt. Venerunt igitur ex regionibus *Lovaniæ* & *Brabantiorum* viri strenuissimi, *Walterus Buck*, *Gerardus Sotingi* & *Godeschallus*; cum tribus armatorum & balistariorum legionibus; qui nil potiùs quàm humanum sanguinem sitiebant. Advenerunt præterea ad dictum Regem, de regione *Flandrensium* & aliarum regionum transmarinarum; omnes qui alienis inhiabant, * *vispiliones* & exules, excommunicati, homicidæ, quibus patria fuit exilium, non refugium; & Regi desperato spem maximam resistendi præbuerunt, eidem adhærentes. Rex autem *Johannes* cùm *Willielmum* de *Albineto* & ejus socios *Roffense* municipium ingressos cognovisset; cum omni multitudine prædicta illùc ociùs avolavit, & die tertia postquàm castrum ingressi sunt, obsessis exeundi facultatem auferens, ipsos obsidione vallavit. Cúmque Rex petrarias & alias machinas circa castrum collocasset, inclusos lapidibus assiduis & crebris telorum jaculis acriter infestabat. Inclusi quoque insultus eorum æquo ferentes animo, sese viriliter defendebant; hostes à muris longiùs repellẽtes. Et si eis sufficerent instrumenta defensionis obsessis, sicut obsidentibus; impetus eorũ pro nihilo habuissent.

*vespertiliones.

Mors Hugonis *de* Boves.

VEnit intereà *Hugo* de *Boves* miles strenuus, sed superbus & iniquus, ad portum *Calesiæ* in *Flandria*, cum innumera multitudine armatorum, in auxilium Regis *Anglorum*: ubi cum tota multitudine sua naves ingressus, versùs *Doveram* vela dirigere satagebat. Sed subita tempestate suborta, antequàm desideratum pervenisset ad portum, naufragium perpessi, omnes in mari submersi sunt. Projectus est in sicco prædictus *Hugo*

non

non longè à portu de *Jermemeve*, cum aliis innumeris militibus & servientibus; atque in locis diversis in illa maris parte in portubus singulis tanta hominum & mulierum multitudo inventa est, quòd etiam aërem ipsum sua putredine inficerent. Inventa est præterea parvulorum innumera multitudo, quæ in suis cunabulis submersa est, & in terram projecta; quod multis in horribile spectaculum præbuit. Dati sunt denique omnes bestiis maris & cœli volatilibus ad devorandum; ita quòd nec unus de quadraginta millibus hominum vivus evaserit. Heu, heu, quot fuit causa ruinæ ille *Johannes* Rex *Angliæ*; bonorum dissipator, & discordiæ seminator? Venit ergo ad hoc omne hominum in *Angliam* cum mulieribus & parvulis; ut expulsis indigenis à regno & penitùs exterminatis, ipsi jure perpetuo terram possiderent. Dederat namque Duci eorum prædictus crudelis Rex, imò cruentus ille Tyrannus, dicto *Hugoni* de *Boves*, seductori, fugitivo, provincias de *Norfolc* & *Suffolc* (ut fama refert) per chartam suam: sed gratia divina eorum consilium in melius commutavit. Eorum autem casus cùm ad Regem pervenisset, ira vehementi succensus, die illa cibum nullum sumpsit; sed usque ad vesperam quasi furia invectus, vix se potens capere, in amaro fremitu seipsum corrodebat. Eadem nocte qua periit *Hugo* de *Boves*, facta est tempestas inaudita, qualis non prævidebatur; scilicet venti, pluviæ, tonitrus, & coruscationes. Contigit ut ex virtute obedientiæ oportuit quendam monachum de Sancto *Albano*, manentem apud *Binham*, *Robertum* nomine de *Westuna*, ut iret ad *Norwicum*, & cùm in medio itineris esset, orta est illa tempestas, & medium noctis erat, & vidit exercitum innumerabilem equitantium, equos maximos & nigros cum candelis sulphureis, quorum non erat numerus, qui & ipsi Monacho adhærebant secundum quendam ordinem. 1215.

EOdem tempore, cùm Barones *Angliæ Willielmum* de *Albineto* & ejus socios in castro *Roffensi* cognoverunt obsessos, perturbati sunt valdè: quia antequàm dictus *Willielmus* castrum ingredi vellet, juraverant dicti Barones, tactis sacrosanctis Evangeliis, quòd si ipsum contingeret obsideri, ipsi omnes obsidionem pro posse dissolverent. Unde ipsi inclusi supra modum angustiati, sæpè cum lamentabilibus suspiriis dicebant: *O perjure, ô perfide* Roberte *fili* Walteri! *ubi sunt fallaces promissiones tuæ, assertiones cum jurejurando?* Ut ergò aliquid agere viderentur propter juramentum & fidei sponsionem, ad arma, sed nimis serò communiter convolarunt: & ad villam de *Dertefort* iter arripientes, quasi obsidionem regiam soluturi. Sed obstante frontibus eorum clementissimo Australi vento, qui nulli molestus esse consuevit; quasi gladiis obviantibus repercussi, expeditionem deserunt inchoatam. Et cùm maximè non sit omni flatui credendum, *Willielmo* tum obsesso ejúsque sociis, terga vertentes, ad nota latibula remearunt. Reversi verò in civitatem *Londinensem*, Epicœnicè prandentes, & bibentes, ad damnosam ludentes aleam, & voluntatibus indulgentes *Roffenses* obsessos reliquerunt discrimini mortis, in omni miseriarum genere constitutos. Nempe cùm fuisset à Rege compertum, quàm pompose Barones ad dissolvendum obsidionem advenerant, & quàm turpiter & ignominiosè redierant, ut quasimus à monte parturiente nascebatur, audacior effectus; misit prædones undique, qui victualia ad sustẽtationẽ exercitus undique cõgregarẽt: nec interim diebus aut noctibus requies ulla dabatur inclusis. Nã inter lapides petrariarum & fundarum flagellantium, inter sagittariorum & balistariorum à militibus & servientibus creberrimi fiebant insultus: ita quòd istis modò lassatis, alij recentes insurgebant ad insultus renovatos, ut inter vicissitudinum mutationes obsessi requiem non haberent. Inclusi verò de Baronum subventione penitùs desperati, imminentem sibi mortem differre satagebant. Timuerunt enim non mediocriter ignobilem Regis tyrannidem, quæ non novit parcere superatis. Unde ne inulti occumberent, imò cruentam de se victoriam relinquerent; animos, quasi leones læsi, ferocissimos nacti, stragem non modicam assilientibus intulerunt. Protrahitur quidem multis diebus obsidio, præ nimia inclusorum probitate & audacia; qui lapides pro lapidibus, tela pro telis alacriter emittentes, hostes à muro & propugnaculis longiùs alacriter repulerunt. Denique cùm innumera turba ex Regis multitudine corruisset, & omnia instrumenta eorum bellica parùm profecissent, Rex suffossores adhibuit, qui tandem magnam murorum portionem prostraverunt. Denique alimentis inclusis deficientibus, equos suos dextrarios & pretiosos de necessitate comedere cogebantur. Tunc Regii milites ad murorum scissuras potenter convolantes, insultus acerrimos agentes & continuos, non tamen sine suorum damno, inclusos castrum deserere coëgerunt.

Captio Castri Roffensis.

Quibus

1215. Quibus turrim ingressis, Regii milites ad scissuras murorum castrum intrantes, hostibus acriter insurgebant. Sed *Willielmus* de *Albineto* cum commilitonibus suis, multis ex eis interfectis, exire de castro audacter coëgit. Deinde Rex adhibitis ad turrim suffossoribus, & muris licèt cum difficultate dissolutis, assilientibus paraverunt ingressum. Et ad hoc cùm Regis exercitus plurimùm niteretur, inclusi eorum laceratis agminibus, retrocedere compulerunt. Demùm cùm *Willielmo* de *Albineto* & aliis viris nobilibus, qui cum illo erant, nec unica refectionis buccella superfuisset: turpe sibi nimis videbatur fame perire, cùm armis superari non possent. Unde communicato consilio omnes ferè illæsi, excepto uno milite solo, qui telo percussus interiit, exeuntes de turri in die beati *Andreæ* Apostoli, sese Regi præsentaverunt. Duraverat autem obsidio tribus ferè mensibus: unde Rex tum propter multitudinem interfectorum, tum propter infinitam pecuniæ summam, quam in obsidione consumpserat, nimio furore succensus, universos nobiles illos, sine misericordiæ consideratione, patibulo suspendi præcepit. Sed vir nobilis *Savaricus* de *Mallo* leone, in faciem Regi resistens, ait: Domine Rex, guerra nostra nondum finita est, unde vobis diligenter considerandum est, quàm varios eventus bella sortiantur. Nempe si nobis istos nunc suspendio tradatis, Barones adversarii nostri, vel me fortè vel alios de exercitu vestro nobiles intercipere potuerunt, & consimili casu in brevi & exemplo vestri suspendio tradere, quod absit à vobis, ne contingat: quia tali conditione nullus in vestro obsequio militaret. Tunc Rex, licèt invitus, consilio ejus & aliorum virorum prudentum adquiescens, *Willielmum* de *Albineto*, *W.* de *Lancastre*, *W.* de *Emeford*, *Thomam* de *Muletun*, *Osbertum Giffard*, *Osbertum* de *Bovbi*, *Odinellum* de *Albineto*, & alios nobiliores misit ad castrum de *Corf* sub arcta custodia deputandos. *Robertum* verò de *Chaurna*, & *Richardum Giffart*, cum *Thoma* de *Lincoln* apud castrum de *Nothingham*; alióſque per loca diversa carcerali custodiæ mancipandos direxit. Servientes vero omnes, præter balistarios, qui multos in obsidione milites & servientes interfecerant; patibulo suspendi præcepit. His ita gestis, pars Baronum non erat mediocriter infirmata.

Una dierum dum obsidio castri *Roffensis* duraret, Rex & *Savaricus* circumibant castrum, ut infirmiora ejus considerarent. Quos cùm cognovisset quidam optimus arcubalistarius *Willielmi* de *Albineto*, ait illi: Placeat tibi, domine mi, ut occidam Regem hostem nostrum cruentissimum spiculo hoc, quod habeo promptum? Cui ille: Non, non, absit gluto pessime ut in sanctum Domini mortem procuremus. Et ille: Non parceret tibi in consimili casu. Tum *Willielmus*: Fiat Domini beneplacitum. Dominus disponet, non ille. In hoc similis erat *David* parcentis *Saul*, cùm occidisse potuit. Hoc posteà non latuit Regem, nec ob hoc voluit parcere capto, quin ipsum suspendisset, si permissum ei fuisset.

Excommunicatio generalis Baronum Angliæ.

EOdem tempore Papa *Innocentius*, videns Baronum rebellionem, quòd videlicet à persequutione Regis desistere contempserunt, excommunicavit eosdem: atque sententiæ executionem Episcopo *Wintoniensi*, Abbati de *Redinge*, & *Pandulpho* Ecclesiæ *Romanæ* Subdiacono, sub hac forma commisit. Innocentius *Episcopus*, *&c.* P. Wintoniensi *Episcopo*, *Abbati de* Redinge *&* Pandulpho *Ecclesiæ* Romanæ *Subdiacono*, *salutem*, *& Apostolicam benedictionem. Miramur plurimùm & movemur, quòd cùm charissimus in* Christo *filius noster* Johannes *illustris Rex* Angliæ, *supra spem Domino & Ecclesiæ satisfecerit; & præsertim fratri nostro* Stephano Cantuariensi *Archiepiscopo*, *& Episcopis ejus*, *quidam eorum minùs quàm oportuerit & decuerit ad sanctæ Crucis negotium*, *Apostolicæ sedis mandatum & fidelitatis præstitæ juramentum debitum*, *imò nullum habentes respectum; ei contra perturbatores Regni*, *quod ad* Romanam *Ecclesiam ratione dominii pertinere dinoscitur*, *auxilium non præstiterint vel favorem*, *quasi conscii*, *ne dicamus socii conjurationis iniquæ: quia non caret scrupulo societatis iniquæ: qui manifesto facinori desinit obviare. Ecce qualiter patrimonium* Romanæ *ecclesiæ Pontifices præfati defendunt? qualiter Crucesignatos tuentur; imò qualiter se opponunt his, qui destruere moliuntur negotium Crucifixi?. Pejores proculdubio* Saracenis *existentes; cùm illum conantur à regno depellere*, *de quo potiùs sperabatur quòd deberet succurrere terræ sanctæ. Unde ne talium insolentia*, *non solùm in periculum Regni* Angliæ, *verùm etiam in perniciem aliorum Regnorum*, *& maximè in subversionem totius negotii Crucifixi valeat prævalere: nos ex parte Dei omnipotentis Patris & Filii & spiritus sancti*, *authoritate quoque Apostolorum ejus* Petri *&* Pauli, *ac nostra; omnes hujusmodi perturbatores Regis ac regni* An-

gliæ

gliæ cum complicibus & fautoribus suis, excommunicationis vinculo innodamus, & terras eorum ecclesiastico subjicimus interdicto: præfato Archiepiscopo & coëpiscopis suis in virtute obedientiæ districtissimè injungentes, quatenùs nostram sententiam singulis diebus Dominicis & festivis, pulsatis campanis, & candelis accensis, solemniter per totam Angliã *publicare procurent; donec satisfecerint Domino Regi de damnis & injuriis irrogatis, & ad ejus obsequium fideliter revertantur. Universis insuper ejusdem Regis Vasallis in remissionem peccatorum ex parte nostra injungentes, ut contra perversores hujusmodi, præfato Regi tribuant consilium & juvamen. Si quis autem Episcoporum hoc nostrum præceptum neglexerit adimplere, sciat se ab Episcopali officio suspensum, & subjectorum obedientiam esse subtractam: quia justum est ut eis inferiores non obediant, qui suo superiori obedire contemnunt. Ne igitur mandatum alicujus tergiversatione valeat impediri, excommunicationis causam prædictorum, cum cæteris quæ ad hoc negotium pertinuerint, vobis duximus committendum: per Apostolica vobis scripta mandantes, quatenùs protinùs omni appellatione postposita, procedatis sicut videretis expedire.* 1215.

Infausta electio magistri Simonis *de* Langetuna *ad nobilem Ecclesiam* Eboracensem.

CIrca dies istos, Canonici *Eboracensis* Ecclesiæ, multo jam tempore pastore viduati, impetrata à Rege licentia, ad electionem faciendam pariter convenerunt. Et licèt à Rege multis precibus fuissent rogati, ut *Walterum* de *Grai Wigorniensem* Episcopum sibi susciperent in pastorem; tamen reclamantes, illiteratum ipsum eligere distulerunt. Veruntamen in electione procedentes, elegerunt magistrum *Simonem* de *Langetona*, fratrem Archiepiscopi *Cantuariensis*: sperantes in eo scientiam, quam appellant sapientiam, scilicet morum aromate conditam scientiam, insuper favorem domini Papæ obtinere. Sed cùm facta electio ad Regis audientiam pervenisset, misit nuncios ad Curiam *Romanam*, qui contra electionem illam in præsentia domini Papæ exceptiones hujusmodi induxerunt. Allegabant enim Archiepiscopum *Cantuariensem* Regis *Angliæ* hostem esse publicum; ut qui Baronibus *Angliæ* incentivum contra Regem eundem præbuit & consensum. Unde si dictus *Simon*, qui frater ejus est Archiepiscopi memorati, ad Archiepiscopatum *Eboracensem* promoveretur; pax Regis & Regni diu stare non poterit. Hæc igitur & similia allegantes incommoda, Papam ad consensum induxerunt: unde Capitulo *Eboracensi* scripsit in hæc verba: Innocentius *Episcopus, servus servorum Dei, &c. Cùm magister* Simon *de* Langetona, *cum quibusdam aliis Canonicis* Eboracensibus, *in nostra nuper esset præsentia constitutus; nos ei viva voce interdiximus, ne ad obtinendum Archiepiscopatum* Eboracensem *intenderet; quia id certis ex causis minimè pateremur, & ipse quidem, quantum verbis expressit, huic annuit reverenter. Unde mirari cogimur & moveri, si ipsum ambitio adeò excæcaverit, ut cùm sciret se post nostram prohibitionem & suam promissionem expressam de jure eligi non posse; si tali præstiterit electioni consensum, quam, nullo alio contradicente, nos irritam haberemus. Sed ne hac occasione fiat in* Anglia *novissimus error pejor priore, vel* Eboracensis *Ecclesia diutiùs maneat pastore viduata, de communi fratrum nostrorum consilio, per Apostolica vobis scripta præcipiendo mandamus, & in virtute obedientiæ districtè præcipimus, quatenùs electione hujusmodi non obstante appellatione, cùm insolentias & machinationes hujusmodi sustinere nolumus, nec debemus, omni occasione ac tergiversatione cessantibus; aliquos ex vobis cum communi omnium potestate ad instans Concilium destinetis; qui saltem usque Kalendas Novembris nostro se conspectui repræsentent, personam idoneam, cum nostro electuri vel postulaturi consilio in pastorem. Alioquin ex tunc nos ipsi curabimus de idoneo vobis Præsule providere; contradictores, si qui fuerint, vel rebelles, per districtionem Canonicam graviter punituri. Si verò præfatus* Simon *electioni de se factæ consensit, nos pœnam, in pœnam suæ præsumptioni statuimus: ut ineligibilis fiat, ne de cætero, absque dispensatione sedis Apostolicæ speciali, ad Pontificalem eligi valeat dignitatem. Datum Idibus Septembris, Pontificatus nostri anno decimo octavo.*

Suspensio Stephani *Archiepiscopi* Cantuariensis.

HAC præterea tempestate, *P. Wintoniensis* Episcopus, & magister *Pandulphus*, ad Archiepiscopum *Cantuariensem* personaliter accedentes; ex parte domini Papæ firmiter præceperunt, ut sententiam sedis Apostolicæ in Barones *Angliæ Romæ* generaliter latam, Suffraganeis *Cantuariensis* Ecclesiæ committeret publicandam: & ipsemet, quantum ad ipsum spectabat, singulis diebus Dominicis & festivis per totam *Cantuariensem* diocesim faceret publicare. Erat autem jam idem naves ingressus, ut *Romam* ad Concilium properaret. Unde postulavit inducias, quousque domini Papæ colloquio frueretur, ad sententiam publicandam constanter affirmans, quòd tacita veritate, senten-

1215. tia fuerat in Barones lata; & ideò nullo modo ſe illam publicaturum reſpondit, donec ſuper præmiſſis, viva voce ſummi Pontificis cognoſceret voluntatem. At memorati hujus rei executores, cùm Archiepiſcopum domini Papæ præceptis inobedientem cognoviſſent, authoritate qua fungebantur uſi, ipſum ab eccleſiæ ingreſſu ac divinorum celebratione ſuſpenderunt. Quam ille ſuſpenſionem humiliter obſervans, ſedem Apoſtolicam ſuſpenſus petivit. Tunc Epiſcopus *Wintonienſis* cum conjudice ſuo *Pandulpho*, Barones *Angliæ* omnes, qui Regem à regno depellere moliebantur, excommunicatos denuncians; ſingulis diebus Dominicis & feſtivis latam ſententiam innovavit. Sed Magnates, quoniam in authentico Domini Papæ nullus eorum fuit nominatim expreſſus, dictam ſententiam non obſervantes, inanem & nullam reputabant.

Concilium generale à Papa Innocentio *celebratum.*

EOdem anno, id eſt, Dominicæ incarnationis milleſimo ducenteſimo decimo quinto, celebrata eſt *Romæ* ſancta & univerſalis Synodus in Eccleſia Sancti Salvatoris, quæ *Conſtantiana* appellatur, menſe Novembri: præſidente Papa domino *Innocentio* tertio, Pontificatus ejus anno xviij. In quo fuerunt Epiſcopi quadringenti & duodecim. Inter quos fuerunt de præcipuis, Patriarchæ duo, *Conſtantinopolitanus*, & *Hieroſolymitanus*. *Antiochenus* verò gravi languore detentus, venire non potuit; ſed miſit pro ſe vicarium ſuum *Antdidenſem* Epiſcopum. *Alexandrinus* verò ſub *Saracenorum* dominio conſtitutus, fecit quod potuit, mittens pro ſe *Germanum* Diaconum ſuum. Primates verò & Metropolitani lxxvij, Abbates & Priores ultra octingentos: Procuratores quoque Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, Abbatum, Priorum, & Capitulorum abſentium, tantus non fuit numerus. Legatorum verò Imperatoris *Conſtantinopolitani*, Regis *Siciliæ* in *Romanorum* Imperatorem electi, Regis *Franciæ*, Regis *Angliæ*, *Hungariæ*, *Hieroſolymitani*, *Cypri*, *Arragonum*; nec non aliorum Principum & magnatum civitatum, & aliorum locorum, ingens adfuit multitudo. His omnibus congregatis in ſuo loco præfato, & juxta morem Conciliorum generalium, in ſuis ordinibus ſingulis collocatis, facto priùs ab ipſo Papa exhortationis ſermone, recitata ſunt in pleno Concilio capitula lx. quæ aliis placabilia, aliis videbantur oneroſa. Tandem de negotio Crucifixi & ſubjectione *Terræ ſanctæ* verbum prædicationis exorſus, ſubjunxit dicens: *Ad hoc ſanè in negotio* Jeſu Chriſti *de contingentibus verò non omittatur. Volumus & mandamus, ut Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates, Priores, & alij, qui curam obtinent animarum, ſtudioſè proponant populis ſibi commiſſis verbum Crucis: obſecrantes per Patrem & filium & Spiritum ſanctum, unum ſolum verum & æternum Deum, Reges, Duces, Principes, Marchiones, Comites, & Barones, aliòſque Magnates, nec non communia civitatum, villarum, & oppidorum; ut ſi perſonaliter non acceſſerint in ſubſidium* Terræ ſanctæ *competentem conferant numerum bellatorum cum expenſis ad triennium neceſſariis, ſecundùm proprias facultates, in remiſſionem peccatorum ſuorum, prout in literis generalib. eſt expreſſum. Sed etiam illos hujus remiſſionis volumus eſſe participes, qui propter hoc opus naves ſtuduerunt fabricare. Renuentibus autem, & ſi qui ingrati fuerint, proteſtentur illos ex parte noſtra, ut ſciant ſe ſuper hoc nobis in tremendo judicio diſtricti Judicis reſponſuros. Conſiderantes tamen priuſquàm qua conſcientia, quâve ſecuritate comparere poterunt coram unigenito Deo & Dei filio, cui Pater omnia dedit in manus, ſi ei pro illo Crucifixo ſervire renuerunt in hoc negotio, quaſi proprio ſibi filio; cujus munere vivunt, cujus beneficio ſuſtentantur, cujus & ſanguine ſunt redempti. Nos verò aliis exemplum præbere volentes, triginta millia librarum in hoc opus concedimus & donamus: præter navigium, quod Cruce ſignatis de hac urbe atque vicinis partibus conferemus. Aſſignantes nihilominùs tria millia marcarum argenti, quæ apud nos de quorundam fidelium eleemoſynis remanſerunt. Cupientes autem alios Eccleſiarum Prælatos, nec non & Clericos univerſos & in merito & in præmio habere participes & conſortes; ſtatuimus, ut omnes, tam ſubditi, quàm Prælati vigeſimam Eccleſiaſticorum proventuum uſque ad trienium conferant in ſubſidium* Terræ ſanctæ, *illis exceptis qui aſſumpto vel aſſumendo Crucis ſignaculo ſunt perſonaliter profecturi. Nos autem & fratres noſtri Sanctæ* Romanæ *Eccleſiæ Cardinales plenariè decimam perſolvemus. Statuimus etiam, ut omnes clerici ſive laici poſt Crucem aſſumptam, ſub Beati* Petri *ac noſtra protectione ſecuri maneant; nec non ſub Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, ac omnium Prælatorum Eccleſiæ Dei defenſione, & eorum bona omnia conſiſtant; ita autem donec de ipſorum obitu vel reditu certiſſimè cognoſcatur, integra maneant ac quieta. Si qui verò proficiſcentium ad præſtandas uſuras juramento tenentur aſtricti, creditores*

eorum

1215.

torum, ut remittant eis præstitum juramentum, ab usurarum exactione desistant, Ecclesiastica districtione compellantur. De Judæis *hoc idem statuentes per secularem potestatem, ut ad hoc faciendum inducantur. Porrò Ecclesiarum Prælati, qui in exhibenda justitia Crucesignatis & eorum procuratoribus aut familiis negligentes extiterint, sciant se graviter puniendos. Cæterùm de virorum prudentum consilio definimus, ut ita se Crucesignati præparent, ut in Calendis Junij sequentis post proximum, & qui disposuerint transire per mare, conveniant in Regnum* Siciliæ; *alij apud* Brundusium, *alij apud* Messanam: *ubi & nos, per Dei gratiam, personaliter adesse disposuimus; quatenus nostro auxilio & concilio exercitus* Christianus *salubriter ordinetur, cum benedictione Dominica & Apostolica profecturus. Nos autem de omnipotentis Dei misericordia, & Beatorum Apostolorum* Petri *&* Pauli *auctoritate confisi, ex illa, quam nobis, licet indignis, Deus ligandi atque solvendi contulit potestatem; omnibus qui laborem istum in propriis personis subjerint & expensis, plenam suorum peccaminum, de quibus veraciter fuerint corde contriti, ore confessi, veniam indulgemus; & in retributione justorum salutis æternæ pollicemur augmentum. Eis autem qui non in propriis personis illùc accesserint, sed in suis expensis, juxta facultatem suam viros idoneos destinaverint; & qui in alienis expensis in propriis personis accesserint; plenam concedimus suorum veniam peccatorum. Hujus quoque remissionis concedimus esse participes, qui ad subventionem ipsius* Terræ *de bonis suis congruè ministrabunt, aut circa prædicta consilium & auxilium impenderunt opportunum. Omnibus etiam proficiscentibus in hoc opere, sancta & universalis Synodus beneficiorum suorum suffragium impartitur, ut eis dignè proficiat ad salutem.* Amen.

IN hoc Concilio steterunt contra *Stephanum* Archiepiscopum *Cantuariensem*, procuratores Regis *Anglorum*; Abbas videlicet de *Bello loco*, *Thomas de Hundintona*, & *Godefridus* de *Croncumbe*, milites; constanter accusantes eum de conniventia Baronum *Angliæ* quódque ipsius favore & consilio ijdem Barones dictum Regem à solio depellere molirentur. Et cùm à sede Apostolica literas accepisset, ut dictos Magnates per censuram Ecclesiasticam à persequutione Regis refrænaret, ipse id facere dissimulans, ab Episcopo *VVintoniensi* & suis conjudicibus à divinorum celebratione & ingressu Ecclesiæ est suspensus: sicque ad Concilium properans, manifestis indiciis se fuisse præceptis Apostolicis rebellem ostendit. His & aliis multis in hunc modum allegatis, Archiepiscopus quasi convictus & non mediocriter confusus, nihil respondit; nisi quòd à suspensione petiit absolvi. Cui Papa cum indignatione tale fertur dedisse responsum: Frater, per Sanctum *Petrum* non ita de facili beneficium absolutionis impetrabis, qui non solùm ipsi *Anglorum* Regi, verùm etiam *Romanæ* Ecclesiæ, tot & tales injurias irrogasti. Volumus quoque cum plena fratrum nostrorum deliberatione decernere, qualiter tam temerarium puniamus excessum. Tandem habito super hoc cum Cardinalibus tractatu, suspensionis sententiam in ipsum Archiepiscopum subscriptis literis confirmavit.

Accusatio Stephani Cantuariensis *Archiepiscopi.*

INnocentius *Episcopus, universis* Cantuariensis *Ecclesiæ Suffraganeis, Salutem. Ad communem volumus notitiam pervenire, quòd nos suspensionis sententiam, quam venerabilis frater noster* P. Wintoniensis *Episcopus, & dilectus filius* P. *Subdiaconus, & familiaris noster* Norwicensis *electus, in* Stephanum Cantuariensem *Archiepiscopum auctoritate Apostolica protulerunt, ratam habemus; & præcipimus inviolabiliter observari, donec idem Archiepiscopus, qui eam humiliter servat mereatur ab ipsa, juxta formam Ecclesiæ Canonicæ præstitam, relaxari, uno vinculo in aliud commutato. Quocirca universitati vestræ per apostolica vobis scripta præcipiendo mandamus quatenùs & vos Episcopi præscriptam sententiam firmiter observetis, cùm interim nullam eidem debeatis obedientiam exhibere. Datum* Laterani, *pridiè Nonas Novembris.* His ita gestis, Canonici *Eboracensis* ecclesiæ præsentaverunt Domino Papæ Magistrum *Simonem* de *Langetona*, postulantes ut ejus electionem confirmaret. Quibus Papa: Noveritis quòd ipsum non habemus pro electo, quia illum ad tantam dignitatem promoveri, certis de causis non patimur. Et cùm præcipuè contra prohibitionem nostram ista sit electio celebrata, nos eam cassamus penitùs, & in perpetuum damnamus; decernentes utique ut ineligibilis fiat, ne absq; dispensatione sedis Apostolicæ ad Pontificalem eligi valeat dignitatem. Cassata igitur electione prædicta, dominus Papa Canonicis præcepit, ut statim in electione procederent; sin minùs, ipse eis pastorem provideret idoneum. Tūc Canonici, sicut priùs provisum

Confirmatio suspensionis.

1215. proviſum fuerat, poſtulaverunt *Walterum* de *Grai*, Epiſcopum *Wigornienſem*, propter carnis munditiam, ut aſſerebant: ut qui ab utero matris virgo permanſerat uſque in præſentem diem. Ad hoc dicitur Papa reſpondiſſe: Per Sanctum *Petrum* virginitas magna virtus eſt, & nos eum damus vobis. Itaque accepto pallio, Epiſcopus memoratus rediit in *Angliam*: obligatus in Curia *Romana* de decem millibus librarum legalium eſterlingorum. In fine autem, ſoluto Concilio, extorſit Papa de unoquoque Prælato infinitam pecuniam: quam cum viaticis cogebantur ab uſurariis ſuis mutuò duris conditionib. ſumere. Quo facto, redierunt in *Angliam Thomas* de *Hundintona*, & *G* de *Craucumbe* milites; venientéſque ad Regem, qui jam *Roffenſe* caſtrum ſubjugaverat, ut prædictum eſt, lætiſſima ei nuncia retulerunt. Audiens autem Rex Barones *Angliæ* eſſe excommunicatos, Archiepiſcopum *Cantuarienſem* ſuſpenſum, *Simonem* fratrem ejus caſſatum, *VValterum* de *Grai* promotum, & quòd de caſtro *Roffenſi* pro lubitu diſpoſuiſſet: elevatum eſt nimis cor ejus: & continuò caſtra movens, apud *S. Albanum* cum feſtinatione perrexit. Quò cùm perveniſſet, præſente Conventu Capitulum intravit, literas de ſuſpenſione *Cantuarienſis* Archiepiſcopi fecit manifeſtè recitari; conſtanter exigens à Conventu, quatenùs ſub teſtimonio ſigilli ſui præfatæ ſuſpenſionis confirmatio ad omnes *Angliæ* eccleſias, tam Cathedrales quàm Conventuales, publicanda mitteretur. Juxta illud Poëticum: *Stricto ſupplicat enſe potens.* Quod cùm ei à Conventu conceſſum fuiſſet, fortè invito, continuò poſt capitulum in clauſtro cum paucis Conſiliarijs ſeorſim recedens, diſpoſuit qualiter inimicos ſuos, Magnates ſcilicet *Angliæ* confunderet; & quemadmodum exteris nationibus, quæ ſub ipſo militabant, ſtipendia provideret. Tandem Rex duos ordinavit exercitus; ut, videlicet, ex uno Baronum irruptiones *Londini* morantium reprimeret; ex altero, ipſe Aquilonares *Angliæ* provincias igne ſimul & ferro, quæque ſibi obvia conterendo, deleret. Acta autẽ ſunt hæc apud Sanctũ *Albanum*, decimo tertio Calendas Januarij. Præerant itaq; exercitui, quem reliquit, viri bellatores, *W.* Comes *Saresberienſis*, frater ipſius Regis, *Falcaſius* ſine viſcerib. miſericordiæ, *Savaricus* de *Mallo leone* belliger & cruentus, cum ſuis *Pictavienſibus*; *Willielmus Briwere*, Martius & expertus, cum toto poſſe ſuo; *Walterus Buck*, ſicarius, & vir ſanguinum, cum *Flandrenſibus* & *Brabantiis* ſuis ſpurciſſimis & ignobilibus, omni genere facinorum commaculatis. Fuerunt & alij cum illis, quos cauſa prolixitatis ad tempus exprimere prætermitto.

Rex Johannes *Aquilonares partes* Angliæ *vaſtavit.*

REx igitur *Johannes*, factus de Rege Tyrannus, imò de homine in beſtialem prorumpens feritatem, à villa Sancti *Albani* receſſit, ducens ſecum verſùs Aquilonem *Willielmum* Comitem *Albemarliæ*, *Philippum* de *Albineto*, *Johannem Mareſchallum*; & ex regionibus tranſmarinis *Girardum* de *Sotini*, *Godeſchallum* cum *Flandrenſib.* & baliſtariis; & aliis nationibus perverſis; qui nec Deum timebant, nec homines reverebantur. Qui cùm nocte illa apud villam de *Duneſtaple* paululùm quieviſſet, ante lucem ſurgens, verſùs *Northantunum* iter arripuit: vaſtando omnes domos, & ædificia Baronum diviſis agminibus hoſtiliter ſuccendebat, ſpolia cum animalibus rapiebat; atque ſibi quæque deſtruens, miſerabile ſpectaculum cunctis hæc intuentibus præbebat. Et ad cumulum deſolationis & maliciæ ſuæ, præcepit Rex incendiariis ſuis ſepes in itinere villáſque injecto igne comburere, ut ex damnis inimicorum ſuorũ (ſi inimici ſui appellandi ſunt, qui eum ad manſuetudinem & juſtitiam manſuetam introducere voluerunt) viſum ſuum reficeret; & de rapina iniquitatis miniſtros quos habebat nequiſſimos ſaginaret. Capti ſunt omnes cujuſcunque eſſent conditionis, ætatis, vel ordinis homines, quicunque extra Eccleſiã vel cæmiterium reperiebantur, & variis cruciatibus afflicti, ad graviſſimam redemptionem cogebantur, ſecundùm illud Poëticum, *Quicquid delirant Reges plectuntur Achivi.* Ira principum in pauperum innocentiam redundabat. Caſtellani, qui in munitionibus Baronum erant, cùm adventum Regis cognoviſſent, caſtra vacua relinquentes, & ſibi ſalutique corporum conſulentes, ad latibula confugerunt: victualia hoſtibus cum ſpoliis & varia ſupellectile deſerentes. Rex autem in caſtris vacuis ſuos imponens modo prædicto; ad *Nothingam* cum ſatellitibus ſuis nefandiſſimis properavit.

Depopulatur Auſtralior Angliæ *pars.*

INterim *Willielmus* Comes *Sareſberienſis* & *Falcaſius* cum bellatorib. ſuis ſupradictis, quos Rex apud Sanctum dimiſerat *Albanum*; aſſignaverunt Caſtellanos de *Windleſhores*, de *Hartford*, de *Berchameſtede*, cum manu valida & armata, qui ad obſervandum intrantes civitatem *Londinenſem* & egredientes operam darent, & Baronibus victualia præcludere curarent. Quo facto ipſi per provincias de *Eſſex* & de *Hertford*, de *Middleſex*

1216.

sex, de *Cantebrige* & de *Huntendune* pervagantes; prædis & rapinis, exemplo *Holofernis* ducis exercitus *Assyriorum*, vacabant, villas tributarias efficiebant, homines capiebant, ædificia Baronum comburebant, parcos & vivaria destruebant, pomæria succidebant: atque tandem usque in suburbio *Londinensi*, injecto igne, prædam inæstimabilem abduxerunt. Cúmque nuncij ex locis diversis venientes hæc omnia retulerunt Baronibus, intuentes se mutuò, dicebant: *Dominus dedit, Dominus abstulit*: forti animo hæc sunt toleranda. Et cùm inter cætera abominabilia à Rege perpetrata & suis spurcissimis complicibus, audierunt etiam uxores & filias suas ludibrio expositas, ingemiscentes dicebant: Hæc facit charissimus in *Christo* filius Papæ, qui suum Vasallum tam liberum & nobile regnum inaudita novitate subjugantem tuetur. Proh dolor! Qui mederi mundo languenti deberet, venenum manifestè in congregatione pauperum, quos debemus Ecclesiam appellare, effundit. *tantò conspectius in se Crimen habet, quantò qui major habetur.* His & aliis verbis lamentabilibus, ponentes os suum; illicito modo conquerebantur. Eodem tempore *Falcasius* cepit municipium *Willielmi Mandut* de *Hamstape*, & prostravit quarto cal. Decem. Eodem die capta est munitio de *Tuneburge* Comitis de *Clare* à *Roffensibus* castellanis. Per idem tempus *Falcasius* ad castellum de *Bedeford* veniens, à custodibus illud exigit: qui tandem septem dierum acceptis induciis, cum domino *Willielmo* de *Bello campo* infra dies memoratos non haberent succursum, reddiderunt castellum *Falcasio* prædicto, quarto Nonas Decem. Rex autem nimis acceptans tyrannidem *Falcasij*, fásq; nefásq; confundentis; dedit eidem castrum *Bedeford* & nobilē mulierē *Margaretam* de *Ripariis* in uxorē, cū omnib. possessionibus eam contingentibus, & terras multorum Baronum *Angliæ* ut omnium iram in se aggravando provocaret. Eodem anno consecrati sunt in episcop. *Willielmus* de *Cornehull* die Conversionis S. *Pauli* in *Cestrensem*: Magister *Benedictus* præcentor S. *Pauli Londinensis*. viij. Calen. Martij in *Roffensem*: Magister *Richardus* Decanus *Saresburiensis*, in *Cicestrensem*.

ANno gratiæ millesimo ducentisimo decimo sexto, qui est annus regni Regis *Johannis* xviij. idem Rex fuit in die Dominicæ nativitatis apud Castrum de *Nothingham*; & in crastino castra movens, ad villam de *Langar* venit, & ibidem pernoctavit. Mane autem facto, misit nuncios solemnes ad castrum de *Belvero*, & ab inclusis sibi reddi, & cum minis exegit. Erant autem custodes castri prædicti, *Nicolaus* Clericus filius *Willielmi* de *Albineto*, *Willielmus* de *Stodham*, & *Hugo* de *Charneles*, milites: qui protinùs à commilitonibus suis consilium quæsiverunt, quid sibi foret agendum. Dictum namque eis erat ex parte Regis, quòd si unicam haberet de castro reddendo conditionem, *W*. de *Albineto* de cæterò non comederet, sed morte turpissima moreretur. Fuerunt itaque inclusis angustiæ undique; & quid agerent, ignorabant. Sed tamen communi omnium deliberatione in hoc consenserunt, ut dominum suum castello reddendo à morte ignominiosa liberarent potiùs, quàm retinendo, dominum suum etiam cum ipso castro amitterent. Tunc *Nicolaus* de *Albineto* & *Hugo* de *Charneles*, assumptis secum castelli clavibus, apud *Langar* venientes ad Regem, tali conditione castellum reddiderunt: ut cum domino suo misericorditer ageret, & ipsi salvis sibi equis & armis sub protectione & pace securi permanerent. Rex autem in crastino, in die scilicet Sancti *Johannis* Evangelistæ, ad castellum veniens, tradidit illud *Gaufrido* de *Buteville* & *Olivero* fratribus, & natione *Pictaviensibus*; accepto ab omnibus, qui in illo erant, fidelitatis juramento de fideli obsequio, literásque patentes de indemnitate omnium rerum suarum & possessionum, fecit omnibus exhiberi.

Castrum de Belvero Regi Johanni traditur.

INtereà quidam de exercitu Regis ad *Duvintonam* municipium *Johannis* de *Lasci* venientes, vacuum illud invenerunt; quod continuò jubente Rege complanatum est. Quo facto, Rex divisis cuneis nefandis, partes Aquilonares penetrantes; ignem in ædificiis Baronū supponēdo, prædas animaliū agendo, spolia rapiendo, omnia ferro vastando, quæq; sibi obvia (dominum & misericordiā de pauperibus postponendo) contrivit. Cooperuerunt enim sicut locustæ satellites Sathanæ, ministri Diaboli; qui ad hoc erant etiam à remotiorib. partibus congregati, faciem terræ. Sufficiebat ad causam mortis simplicibus incolis, si aliquid habere credebantur; & qui nihil habebant, fateri habere cogebantur: & qui non habebat, habere, ut persolveret, pœnis exquisitis distringebatur. Discurrebant sicarij cæde humana cruentati, noctivagi, incendiarij, filij *Belial*, strictis ensib. ut delerent à facie terræ ab homine usque ad pecus, omnia humanis usibus necessaria. Eductísque cultellis, villas, domos, cœmiteria, ecclesias perlustrabant, omnes spoliabant; ita quidem

Tyrannis

1216. dem quòd nec muliebri sexui, nec parvulorum vel decrepitorum parcerent ætati. Et quod consumere non valebant, incendio tradebant; vel dispergentes, inutile humanis usibus reddebant. Et quos nulla nota premebat, inimicos Regis vocantes, ubicunque reperiebantur, raptim trahebantur in carcerem pœnalem, vinculis mancipati; & tandem ad gravissimam coacti redemptionem. Sacerdotes quoque ipsis altaribus astantes, signum sanctæ Crucis manibus bajulantes, vel ipsum Dominicum corpus tractantes, sacris vestimentis venerabiles, altaribus astantes religione deferendi; irreverenter capiebantur, cruciabantur, spoliabantur, vulnerabantur: nec fuit Pontifex, Sacerdos, vel Levita, qui vulneribus inflictis oleum infunderet vel vinum. Milites verò & alios cujuscunque conditionis homines pecuniæ causa pari pœna affligentès; quosdam per renes & membra secretiora, alios per pedes & crura, nonnullos per manus & pollices & brachia suspendentes, expuebant in oculis miserorum salem aceto permixtum, omninò non intelligentes quòd essent ad imaginem Dei creati, & *Christi* charactere insigniti. Alios in tripodibus & craticulis super candentes prunas applicantes, ac demùm in aqua sub glacie assata corpora mergentes; ut quasi infernalibus pœnis transirent de calore nimio ad frigus nivium, animas vel exhalare vel vix trahere compulerunt. Et dum in cruciatu clamarent miserabiliter constituti, & gemerent horribiliter præ nimia pœnarum angustia; non erat qui misericordiam adhiberet; nec tortores aliud quàm pecuniam, quam non habebant patientes, exigebant, nec credebatur afflictis. Alij qui nil habebant, multa promittebant: ut sic saltem per spatium temporis brevissimum experta differrent supplicia. Hæc fuit in *Anglia* persecutio generalis; dum patres à filiis, fratres à fratribus, cives à civibus ad supplicia vendebantur. Nundinæ cum mercimoniis cessabant, res venales in cœmiteriis agebantur: nec tamen hoc sine multis perturbationibus. Agricultura quievit. Inter hæc omnia quæ Baronibus inferebantur convitia, jacebant ipsi *Londinenses* more mulierum puerperarum in puerperio jacentium: solicitè cogitantes de cibariis & poculis, & si quid eis apponeretur insolitum gulæ irritamentum, quod sublato fastidio illis novum generaret appetitum. Sed illis dormientibus, Rex non dormiendo pigritavit; dum terras eorum & possessiones omnes, castra & municipia à mari Australi usque ad mare *Scoticum*, in suam reciperet potestatem. Cúmque Rex, ut dictum est, de rebus Baronum pro libitu disposuisset; totam terram inter flumen *Theise* & *Scotiam* cum rebus & castris tradidit *Hugoni* de *Baillol* & *Philippo* de *Hulecotes*; assignatis illis militib. & armatis, qui ad illius patriæ defensionem sufficerent. In pago *Eboracensi* rerum & castrorum custodes constituit, *Robertum* de *Veteri ponte*, *Brienum* de *Insula*, & *Gaufridum* de *Luci*, cum armatis sibi assignatis. *Willielmo* comiti *Albemarliæ*, tradidit castrum de *Rokingham*, de *Sauveia*, & castellum *Willielmi* de *Colevilla*, quod *Biham* appellatur. *Falcasio* commisit castrum de *Oxonia*, de *Norhantona*, de *Bedeford*, & de *Cantebruge*. *Ranulpho Teuthonico* tradidit castellum de *Barkamestude*: & castrum de *Hertford*, *VVal.* de *Godarville*, militi de familia *Falcasij*. His, itaque, & aliis omnibus totius regni *Angliæ* dedit Rex in mandatis; ut sicut corpora propria & sua omnia diligebant, res omnes Baronum, castra scilicet, ædificia, villas, parcos, vivaria, stagna, molendina, pomeria, quemadmodum ipse jam inceperat, ipsi rem inceptam simili rabie consummarent. At illi Regiis non ausi repugnare mandatis, in rebus sibi injunctis ita sæviebant, quòd de Magnatum ædibus ac bonis aliis, cunctis cernentibus, lamentabile spectaculum præbuerunt; ut qui non pessimus fuit, bonus videbatur; & qui non quantùm potuit nocere non nocuit, prodesse videbatur. Deinde Rex ira succensus vehementi, apud partes *Scotiæ* tendebat cismarinas; & captis castris de *Berewic* & aliis, quæ videbantur inexpugnabilia, improperavit Regi *Alexandro*, & quia erat rufus significavit ei, dicens: *Sic sic fugabimus rubeam vulpeculam latibulis suis*. Multam igitur ibidem stragem & exterminium exercuisset; nisi eundem necessitas magna dilationem non capiens revocasset. Sicque Rex de partibus rediens Aquilonis, ita suæ voluntati omnia disposuit, quòd vix duo municipia, scilicet, *Muntsorel*, & aliud quod fuit *Roberti* de *Ros* in *Eboracensi* provincia, in potestate Baronum remanserunt. His omnibus regionibus miserabili cæde subactis, per confinia *VValliæ*, Australes tendebat ad partes: ubi in cunctis sibi adversantibus crudeliter desæviens, plura inimicorum suorum castra obsedit & cepit; quorum quædam subvertit, quædam impositis armatis, sub sua tenuit potestate.

Excommunicatio specialis in Barones Angliæ

CIrca dies istos, summus Pontifex Barones *Angliæ*, quos priùs excommunicaverat in genere; ad instantiam Regis *Anglorum*, per subscriptas literas excommunicavit nominatim

1216.

nominatim & in specie. Innocentius *Episcopus, &c. Abbati de* Albendune, *Archidiacono* Pictaviensi, *& magistro* Roberto Officiali Norwicensis *Ecclesiæ, salutem. Ad vestram volumus pervenire notitiam, quòd nos nuper in generali Concilio constituti, excommunicavimus & anathematisavimus ex parte omnipotentis Dei Patris & Filii, & Spiritus sancti, authoritate quoque Beatorum* Petri & Pauli *Apostolorum ejus, ac nostra, Barones* Angliæ *cum adjutoribus & fautoribus suis, qui* Johannem *illustrem Regem* Anglorum *Crucesignatum & Vasallum* Romanæ *Ecclesiæ persequuntur; molientes ei regnum auferre, quod ad* Romanam *Ecclesiam dignoscitur pertinere. Insuper excommunicamus & anathematisamus omnes illos, qui ad occupandum vel invadendum regnum ipsum, aut impediendum euntes in ejusdem Regis succursum, operam vel opem impenderunt; & terras eorundem Baronum ecclesiastico subjicimus interdicto. Aggravamus etiam in eosdem fortiùs manus nostras, si nec sic à suo destiterint iniquo proposito, cùm in hac parte pejores sint* Saracenis: *decernentes, ut si quis Clericus cujuscunque dignitatis aut ordinis, prædictas excommunicationis aut interdicti sententias violare præsumpserit, anathematis se sciat mucrone percussum: & ni quantociùs resipuerit, ab omni officio & beneficio deponendum. Quocirca discretioni vestræ per Apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenùs per totam* Angliam *publicare faciatis præscripta: eadémque faciatis authoritate nostra, sublato cujuslibet conditionis & appellationis obstaculo inviolabiliter observari. Volumus etiam nihilominùs & mandamus, ut quosdam Barones* Angliæ, *quos venerabilis frater noster* Wintoniensis *Episcopus, & dilecti filii Abbas de* Reding, *& magister* Pandulphus *Subdiaconus & familiaris noster, delegati à nobis, excommunicatos personaliter nominaverunt, quia ipsos in præscriptis culpabiles invenerunt, videlicet, cives illos* Londinenses, *qui fuerunt principales prænominatæ perversitatis auctores; &* Robertum filium Walteri, S. *Comitem* Wintoniensem, R. *filium ejus*, G. *de* Mandevilla, *&* Willielmum *fratrem ejus, Comitem de* Clare, *&* G. *filium ejus*, H. *Comitem de* Hereford, R. *de* Percy, E. *de* Vesci, I. *Constabularium* Cestriæ, Willielmum *de* Mumbray, Willielmum *de* Albineto, W. *filium ejus*, R. *de* Ros, *&* W. *filium ejus*, P. *de* Brus, R. *de* Cressi, Joannem *filium ejus*, Ranulphum filium Roberti, R. *Comitem* Bigod, H. *filium ejus*, R. *de* Ver, Fulconem filium Warini, W. Malet, W. *de monte acuto*, W. *filium* Mareschalli, W. *de* bello campo, S. *de Kime*, R. *de* monte Begonis, Nicolaum *de* Stutevilla: *necnon & alios in prædictorum præjudicum sententia nominatim expressos, cum complicibus & fautoribus eorundem, authoritate Apostolica excommunicatos per totam* Angliam *publicè denunciare faciatis: & ab omnibus arctiùs evitari, singulis diebus Dominicis & festivis solemniter innovari hujusmodi sententiam facientes ac denunciantes inviolabiliter observari: civitatémque* Londinensem *ecclesiastico suppositam interdicto, contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Magistrum etiam* Gervasium Londinensem *Cancellarium, qui sicut à Judicibus præfatis accepimus, dicti Regis & suorum manifestissimus extitit persecutor, excommunicatum publicè denuncietis: ac suspensum, graviori etiam pœna, nisi congruè satisfecerit, puniendum. Quòd si non omnes, &c. Datum* Laterani. *xvij. Calendas Januarii, Pontificatus nostri anno decimo octavo.*

CUmque omnes Judices prædicti literas memoratas accepissent, scripserunt omnibus *Angliæ* ecclesiis Cathedralibus sive Conventualibus sub hac forma. INNOCENTIUS *Episcopus, &c. Hujus igitur authoritate mandati, vobis districtè præcipiendo mandamus, quatenùs Barones* Angliæ *cum omnibus adjutoribus & fautoribus suis, qui dominum* Johannem *Regem* Angliæ *persequuntur; & omnes illos qui ad occupandum vel invadendum regnum ipsum, vel impediendum euntes in ejusdem Regis succursum operam vel opem impenderunt, excommunicatos denuncietis; & terras eorundem Baronum ecclesiastico interdicto suppositas publicetis. Denuncietis etiam excommunicatos omnes Barones, qui in præmisso domini Papæ rescripto personaliter nominantur; cum aliis omnibus in prædictorum Judicum sententia nominatim expressis. Videlicet*, Walterum *de* Nortuna, Osbertum filium Alani, Oliverium *de* Vallibus, H. *de* Braibrock, R. *de* Ropesle, W. *de* Hobruge, W. *de* Mauduit, Mauritium *de* Gaunt, R. *de* Berkele, Adam *de* Lincolana, R. *de* Mandevilla, W. *de* Lanvalcic, Philippum filum Johannis, Willielmum *de* Tuintuna, W. *de* Huntingfeld, Alexandrum *de* Pointuna, R. *de* Munfichet, R. *de* Gressei, Galfr. *Constabularium de* Meutuna, W. *Archidiaconum de* Hereford, I. *de* Fereby, R. *Capellanum* Roberti *filium*, W. Alexandrum *de* Suttuna, W. *de* Coleville, R. *filium ejus*, Osbertum *de* Bobi, Osbertum Giffard, Nicolaum *de* Stanevile, Tho. *de*

Executio sententiæ prænominatæ.

1216. *Mulctune*, Cives illos *Londinensis*, magistrum *G.* Cancellarium, & civitatem *Londinensem* ecclesiastico suppositam interdicto, publicè denuncietis. *Has verò excommunicationis & interdicti sententias in ecclesiis nostris tam Conventualibus quàm Parochialibus ad nos pertinentibus publicari; ac singulis diebus dominicis & festivis faciatis solemniter innovari, iter diligenter singula capitula mandati Apostolici exequendo & quantum ad vos pertinet firmiter observando, ne in pœnam canonicam & contumacibus debitam incidatis. Valete.* His igitur excommunicationis & interdictum sententiis per totam *Angliam* in brevi publicatis, cùm ad omnium notitiam pervenisset; sola civitas *Londinensis* per contumaciam multiplicem illas adeò contemnendo despexit; quòd nec eas Barones observare, nec Prælati publicare decreverunt. Dicebant enim generaliter, omnes literas falsa suggestione fuisse impetratas, & ideò nullius eas esse momenti; & ex hoc maximè, quòd non pertinet ad Papam ordinatio rerum laicarum: cùm *Petro* Apostolo & ejus successoribus non nisi ecclesiasticarum dispositio rerum à Domino sit collata potestas. Ut quid ad nos se extendit *Romanorum* insatiata cupiditas? Quid Episcopis Apostolicis, & militiæ nostræ? Ecce successores *Constantini*, & non *Petri*: non imitantur *Petrum* in meritis vel operibus, nec assimulandi sunt in potestate: justus enim est Deus in meritorum recompensatione. Proh pudor! marcidi ribaldi, qui de armis vel liberalitate minimè norunt; jam toti mundo propter excommunicationes suas volunt dominari, ignobiles usurarij, & Simoniales. O quantùm dissimiles *Petro*, qui sibi *Petri* usurpant partem? Sic igitur blasphemantes & recalcitrantes; ponentes os in cœlum, ad interdicti sive excommunicationis sententiam nullum penitùs habentes respectum; per totam civitatem celebrarunt divina signa, pulsantes & vocibus altisonis modulantes.

Depopulatio Elyensis *insulæ.*

EOdem tempore *Walterus Buuk* cum *Brabantiis* suis versus *Herebeie Elyensem* intrans insulam; ab omnibus ecclesiis in illa constituris homines rapiens, crudelissimo cruciatu ad gravissimam coëgit redemptionem. Nec patebat refugium, ubi vel substantiam vel corpus porprium à periculo liberaret. Comes namque *Sarisburiensis* & *Falcasius* cum *Savarico* de *Mallo leone* è regione venientes, per pontem de *Stuntenèia*, insulam ingressi, & pontes glacie faciente: omnia depopulando, ecclesias omnes spoliando, prædictorum prædonum reliquias penitùs rapuerunt. Cathedralem denique strictis ensibus ingressi ecclesiam, post gravissimam spoliationem & irreverentem, ne igne concremaretur, Prior loci eam ducentis & novem marcis argenti vix redemit. Dominus etiam *Stephanus*, vir facetus & dapsilis, & per omnia laudabilis, ab ecclesia violenter extractus, nobilis ab ignobilibus, pius ab impiis, omnia perdidit quæ habebat, equos, libros, utensilia, & vasa omnia. Corpus quoque proprium, quod est miserabile relatu, datis centum marcis, ab exquisito pœnarum cruciatu vix liberavit. Milites quoque numero XV. in insula capti sunt: cum aliis hominibus multis diversæ conditionis. Ditiores milites & nobiliores, (licèt cum labore) super glacem evadentes; vel latuerunt, vel *Londinum* aufugerunt. Quidam autem eorum, deficientibus equis, in via præ lassitudine capti sunt, iter peragere non valentes. Et sic omnia, quæ in Insula erant, prædonum rapinis cesserunt, & nobiles & generosæ mulieres lubibrio exponebantur.

Barones Angliæ *in Regem eligunt* Ludovicum *Regem* Galliæ.

CIrca hos dies, cùm denique Barones, qui jam omnia amiserant, quæ propensiùs in hoc mundo diligebant, & spem boni melioris penitùs non habebant; ut per se recuperarent amissa, tacti sunt dolore cordis intrinsecùs, & quid agerent, ignorabant: maledicentes Regis versutiam, tergiversationes & infidelitatem, & dicentes suspiria geminando. Veh tibi *Johannes* Regum ultime, *Anglorum* Principum abominatio, Nobilitatis *Anglicanæ* confusio! Heu *Anglia* jam vastata, & ampliùs vastanda! heu *Anglia*, *Anglia*! omnibur bonis hactenus Princeps provinciarum, facta es sub tributo; non tantùm flammæ, fami & ferro, sed servorum ignobilium & advenarum imperio subjecta & subpeditata: cùm nihil infelicius quàm servorum subjici servituti. Legimus quòd multi alij Reges, imò & Reguli, atque ad mortem pro liberatione terræ suæ subjectæ dimicarunt: sed tu *Johannes* (lugubris memoriæ pro futuris sæculis) ut terra tua ab antiquo libera, ancillaret, excogitasti, & operâ impendisti, & ut alios tecum traheres in servitutem, quasi cauda serpentina medietatẽ stellarũ à firmamento teipsũ primò depressisti. Factus de Rege liberrimo, tributarius, firmarius & vasallus servitutis, terrañ nobilissimam chirographo servitutis æternæ obligasti; nunquam à compede servili liberandâ, nisi miseratus ille, qui nos & totum mundum, quos sub peccati jugo vetusta servitus tenuit, dignetur quandoque liberare. Et quid de te Papa? qui pater sanctitatis, speculum pietatis, tutor

Exclamatio in Regem.

Digitized by Google

tutor justitiæ, & custos veritatis toti mundo deberes lucere in exemplum; tali consentis, talem laudas & tueris? Sed hac causa exhaustorem pecuniæ *Anglicanæ* & exactorem Nobilitatis *Britannicæ* tibi inclinantem defendis, ut in Barathrum *Romanæ* avaritiæ omnia demergantur: sed hæc causa & excusatio est ante Deum, culpa & accusatio. Et sic Barones lachrymantes & lamentantes, Regem & Papam maledixerunt, pecantes inexpiabiliter: cùm scriptum sit: *Principi non maledices.* & veritatem & reverentiam transgredientes, cùm illustrem *Johannem* Regem *Angliæ* servum asseruerunt; cùm Deo servire, regnare sit. Tandem decretum est, ut aliquem potentem in Regem eligerent, per quem possint ad possessiones pristinas revocari; credentes quòd nullus *Johanne* vel durior possit dominari, & tale miserabile statuentes argumentum, 1216. Exclamatio in Papam.

——FOrtuna miserrima tuta,
Nam timor eventus deterioris abest.

Cúmque aliquandiu, quem eligerent hæsitassent, demùm in hoc pariter consenserunt, ut *Lodovicum* filium *Philippi* Regis *Francorum* sibi præficerent; & ipsum in Regem *Angliæ* sublimarent. Ratio autem eorum erat, quòd transmarina multitudo, quibus Rex *Anglorum* vallatus incessit, si per *Lodovicum* & patrem suum, de quorum potestate maxima pars eorum fuit, privatus esset; dum à cismarino dictus Rex privaretur & destitueretur subsidio: ipse quasi solus remaneret imbellis, & faciens de necessitate virtutem, salubrioribus obtemperaret consiliis. Cúmq; omnibus communiter hæc sententia placuisset, miserunt per solemnes nuncios, scilicet, dominum *S.* Comitem *Wintoniensem*, & *Robertum* filium *Walteri*, ad Regem *Philippum* & *Lodovicum* filium ejus, literas, omnium Baronum sigillis munitas: obnixiùs implorantes, patrem, ut filium mitteret in *Anglia* regnaturum; & filium ut veniret illicò coronandus. Nec mora; nuncij cum festinatione ad Regē *Francorū*, & filium ejus *Lodovicum* venientes, literas ei prædictas porrexerūt. Quibus diligenter inspectis, & sagaciter intellectis; Rex nunciis respondit se filium suum non missurum, antequàm à Baronibus ad majorem securitatem optimos haberet obsides, xxiiij ad minus, de nobiliorib. totius regni. Nuncij verò hæc audientes, citissimo volatu Baronibus responsum, quod acceperant, remiserunt. At illi aliud refugium non habentes, Regi *Francorum* pro libitu suo obsides direxerunt numero supradicto. Quibus receptis, & apud *Compendium* salva custodia deputatis; animatus est aliquantulùm *Lodovicus*, iterq; suum disponere cum festinatione vacavit, quod super omnia affectabat. Sed quoniam motio ipsius *Lodovici* ad tam arduum expediendū negotiū fieri præcipitanter non potuit misit quosdam præcursores suos in *Angliam* ante faciem suam; per quos Baronibus spem conferret, & fidelitatem eorum experiretur. Nomina autem eorum hæc sunt: Castellanus de *S. Audomaro*, Castellanus de *Atrebato*, *Hugo Chacun*, *Eustachius* de *Nevilla*, *Baldewinus Bretel*, *W.* de *Wimes*, *Egidius* de *Melun*, *W* de *Bello monte*, *Egidius* de *Hersi*, *Bisec* de *Fersi*. Hi omnes cum sequela magna militum & clientum, per *Thamisiæ* fluvium ascendentes; cum ingenti Baronum lætitia *Londinum* venientes, recepti sunt tertio Cal. Martij. Eodem tēpore, *Stephanus Cantuariensis* Archiepiscopus, *Romæ* data cautione quòd staret judicio domini Papæ de rebus superiùs expressis; à sententia suspensionis absolutus est: ita tamen, quòd ante pacem inter Regem & Barones *Angliæ* plenè reformatam, *Angliam* non intraret.

PEr idem tempus, instante festo Paschali, cum Abbas *Abbendunensis* & conjudices ejus, contumaciam Baronum & *Londinensis* civitatis cognovissent; manus suas in eosdem extendentes, iterato edicto, omnibus *Angliæ* ecclesiis conventualibus dederunt in mandatis, ut latam sententiam sub hac forma publicarent. H *Dei gratia Abbas* Abbendunensis. *&c. Exequentes mandatum Apostolicum nobis sic impositum, sicut tenor literarum nostrarum, quas nuper vobis transmisimus, vobis pleniùs intimavit: Sancti* Pauli, *Sanctiq;* Martini *Capitulis*, G. de Boclande *ejus ecclesiæ Decano, & Conventui sanctæ Trinitatis* Londonensis, *literas nostras domini Papæ, rescripti verba continentes, non solùm semel, sed sæpè misimus: eis authoritate Apostolica districtè præcipientes, ut excommunicationis & interdicti sententias latas in persequentes dominum Regem & civitatem* Londinensem, *diligenter publicantes, inviolabiliter observarent. Qui adeò irreverenter Apostolicum vilipendere mandatum præsumunt, quòd easdem sententias publicare vel etiam observare per contumaciam contempserunt: in divinis obsequijs excommunicatis scienter communicantes, sententiarum domini Papæ violatores, & mandati ejus contemptores manifestos omninò se in omnibus exhibendo.* De *quibus per patentes literas* Capituli Innovatio sententiæ excommunicationis in Barones pro contumacia.

1216. *sancti* Pauli *sanctique* Martini, *Clericos & nuncios ejusdem Decani nobis specialiter destinatas; & per alias sufficientes probationes plenam habentes certitudinem, constiterit. Prætereà de regno* Francorum *quidam nobiles advenerunt, cum armata manu militum & clientum; quos omnes proculdubiò eadem excommunicationis sententia volumus esse ligatos. Nam contra dominum Regem & sanctam* Romanam *ecclesiam invadunt regnum* Angliæ *quotidiè deprædantes illud, & pro parte detinent occupatum; quod est cunctis in* Anglia *& multis alibi manifestum. Quocirca jam dictos nobiles, Castellanum scilicet de* S. Audemaro *cum suis sociis, qui contra Regem ad occupandum vel invadendum regnum* Angliæ *opem vel operam impenderunt. Insuper prædictum Decanum, necnon & omnes Canonicos, & Clericos, cujuscunque dignitatis aut ordinis, de ecclesiis præfatis & civitate, ad quorum notitiam mandatum pervenerit, vel qui se absentaverunt, vel quocunq; modo procuraverunt, quò minùs perveniret ad illos; authoritate Apostolica, qua fungimur in hac parte, denunciamus excõmunicatos: vobis eadem authoritate injungentes, quatenùs omnes prædictos excõmunicatos publicè denuncietis, & faciatis per totam Parochiam vestram publicari, tam Decanum, quàm nobiles supradictos personaliter nominando. Ita & circa hoc & illud quod in primis literis vobis directum continetur mandatum, solliciti existentes, ne penès summum Pontificem quod absit, possitis redargui negligentiæ, sed potiùs de diligentia commendari. Valete.*

Lodovicus *consolatur* Londinenses *literis.*

HAc quoque tempestate, *Lodovicus* Baronibus & civibus *Londini* commorantibus in hæc verba scripsit. Lodovicus *filius* Philippi *Regis primogenitus, universis fidelibus & amicis suis qui sunt* Londini, *salutem & sinceram dilectionem. Sciatis certissimè, quòd ipsa Dominica instantis Paschæ erimus apud* Calesium, *parati per Dei gratiam transfretare. Super eo quòd vos in omnibus negotiis meis strenuè & viriliter habuistis, vobis refero gratias copiosas; vos attentè rogantes, & attentissimè requirentes, quatenùs sicut semper fecistis, adhuc vos fortiter & strenuè teneatis. Volumus enim quòd certi sitis, quòd in brevi habebitis nos in succursum vestrum. Et vos attentè rogamus, ut super his, nullis aliis suggestionibus, vel literis aut nunciis credatis: credimus enim, quòd super his falsas literas habebitis, aut nuncios seductores. Valete.* Eodem tempore exierunt ab urbe *Londinensi* Barones cum militib. qui de regno *Franciæ* nuper advenerant, ad equestrem ludum, quod hastiludium vel Torneamentum dicitur, cum hastis tantùm & lineis armaturis. Cùm que equos cursim agitantes, & se mutuò cum hastis ludendo percutientes, diem aliquantulùm protraxerunt; quidam ex *Francigenis* hastam quam tenebat ludendo, dirigens in *Gaufridum* de *Mandeville*, Comitem ipsum lethaliter vulneravit. At idem Comes mortem suam suo percussori post dies paucos, in dolorem & querimoniam multorum, moriens condonavit.

Walo *legatus ad Regem* Francorum *à Papa mitti-*

SUb his diebus magister *Walo* à domino Papa missus, venit in *Franciam*; ut *Lodovici* progressum in *Angliam* authoritate Apostolica impediret. Qui cùm ad Regem *Philippum* pervenisset, porrexit ei literas ex parte domini Papæ deprecatorias; in quibus continebatur, ne permitteret filium suum *Lodovicum Angliam* hostiliter adire, vel Regem *Anglorum* inquietare in aliquo: sed ipsum, ut *Romanæ* ecclesiæ Vasallum protegeret, defenderet, & diligeret; cujus regnum ad *Romanam* ecclesiam ratione Dominij pertinebat. Rex autem *Francorum*, cùm hæc verba intellexisset, incontinenti respondit: Regnum *Angliæ* patrimonium *Petri* nunquam fuit, nec est, nec erit. Rex enim *Johannes*, multis retroactis diebus, volens fratrem suum Regem *Richardum* à regno *Angliæ* injustè privare, & inde de proditione accusatus, & coram eo convictus; damnatus fuit per judicium in Curia ipsius Regis: quam sententiam pronunciavit *Hugo* de *Pusat*, & Episcopus *Dunelmensis*. Et ita nunquam fuit verus Rex, nec potuit regnum dare. Item si aliquando fuit verus Rex, posteà regnum forisfecit per mortem *Arthuri*; de quo facto damnatus fuit in Curia nostra. Item nullus Rex vel Princeps potest dare regnum suum, sine assensu Baronum suorum; qui regnum illud tenentur defendere: & si Papa hunc errorem tueri decreverit, perniciosissimum regis omnibus dat exemplum. Tunc quoque magnates omnes uno ore clamare cœperunt, quòd pro isto articulo starent usque ad mortem; ne videlicet Rex vel Princeps per solam voluntatem suam posset regnum dare, vel tributarium facere, unde nobiles regni efficerentur servi. Acta sunt hæc apud *Lugdunum* die decimo quinto post Pascha.

Legatus interdicit Regi Lodovico *ne* Angliam *ingret*

IN crastino itaque procurante Rege *Francorum*, supervenit *Lodovicus* ad colloquium, & torvo vultu respiciens Legatum, juxta patrẽ suũ resedit. Quo facto, Legatus multis precibus cœpit rogare *Lodovicũ*, ne iret in *Angliam* ad invadendum vel occupandũ patrimonium

Digitized by Google

monium *Romanæ* ecclesiæ; & patrem ejus, ut priùs fecerat, ne ipsum permitteret ire. 1216.
Rex autem *Francorum* Legato protinus respondit, dicens: Ego domino Papæ & ecclesiæ *Romanæ* devotus semper fui & fidelis, & in omnibus agendis suis negotia sua omnia efficaciter huc usque promovi. Sed nec modò per consilium meum vel auxilium, filius meus *Lodovicus* contra *Romanam* ecclesiam aliquid attentabit. Veruntamen si jus aliquod de regno *Angliæ* sibi vendicat, audiatur: & quod justum fuerit, concedatur eidem. Ad hæc miles quidam, quem *Lodovicus* procuratorem suum constituerat, surgens, audientibus cunctis respondit: Domine Rex, res notissima est omnibus, quòd *Johannes* dictus Rex *Angliæ*, pro *Arthuri* nepotis proditione, quem propriis manibus interemit, in curia vestra per judicium Parium suorum ad mortem sit condemnatus: ac postmodùm à Baronibus *Angliæ* pro multis homicidiis & enormitatibus aliis, quas ibidem fecerat, ne regnaret super eos, reprobatus. Unde Barones contra eum guerram moverunt, ut ipsum à solio regni immutabiliter depellerent. Præterea Rex sæpedictus, præter assensum Magnatum suorum, regnum *Angliæ* domino Papæ contulit & ecclesiæ *Romanæ*; ut iterum illud reciperet ab eis tenendum sub annuo tributo mille marcarum. Et si coronam *Angliæ* sine Baronibus alicui dare non potuit, potuit tamen dimittere eam. Quam statim cùm resignavit, Rex esse desiit, & regnum sine Rege vacavit. Vacans itaque regnum, sine Baronibus ordinari non debuit: unde Barones elegerunt dominum *Lodovicum* ratione uxoris suæ; cujus mater, Regina scilicet *Castellæ*, sola ex omnibus fratribus & sororibus Regis *Angliæ* vivens fuit. Tunc Legatus proposuit, quòd Rex *Johannes* erat Crucesignatus, unde ex constitutione generalis Concilii, pacem habere debuit usque in quatuor annos; & omnia sub protectione sedis Apostolicæ secura permanere: unde medio tempore *Lodovicus* non debuit guerram dicto Regi movere, nec eum à regno privare. Ad hæc procurator *Lodovici* respondit: Rex *Johannes* ante crucem sumptam guerram moverat domino *Lodovico*; & castrum de *Buncham* obsederat & illud destruxerat. *Ariam* similiter ceperat; & ex maxima parte illam combusserat: & inde milites multos & servientes captivos abducens, adhuc detinet incarceratos. Castrum quoque de *Liens* obsedit; & ibi multos interfecit. Comitatum de *Gisnes*, qui de Ligio domini *Lodovici* feudo est, ferro & flamma devastavit. Et adhuc etiam post crucem sumptam, in guerra est contra dominum *Lodovicum*: unde justum bellum potest movere contra ipsum. Legatus itaque his rationibus non contentus; prohibuit, sicut priùs, sub pœna excommunicationis, ne *Lodovicus Angliam* intrare præsumeret: & patrem ejus, ne ipsum ire permitteret. His auditis, *Lodovicus* patri suo dixit: Domine, etsi ego homo vester ligius sum de feudo quod mihi dedisti in partibus cismarinis, de regno *Angliæ* ad vos non pertinet statuere quicquam: unde me subjicio judicio Parium meorum, si debetis cogere me ne prosequar jus meum; & præcipuè tale jus, de quo mihi non potestis justitiam exhibere. Rogo itaque vos ne propositum meum præpediatis, quin prosequar jus meum: quia pro hæreditate uxoris meæ usque ad mortem, si necessitas coëgerit, decertabo. Et his dictis *Lodovicus* cum suis à colloquio recessit. Quod videns Legatus, rogavit Regem *Francorum*, ut salvum sibi conductum præberet usque ad mare. Cui Rex respondit: Per terram nostram propriam conductum libenter præstabo; sed si fortè incideris in manus *Eustachii* monachi, vel aliorum hominum *Lodovici*, qui custodiunt semitas maris; non mihi imputes, si quid sinistri tibi contingat. Hæc audiens Legatus, iratus à Curia recessit.

Lodovicus Angliam intrat.

LODOVICUS posteà in crastino sancti *Marci* Evangelistæ apud *Melun* veniens ad patrem suum; rogavit eum cum lachrymis, ne sui itineris propositum impediret. Addidit etiam, quòd Baronibus *Angliæ* juramentum præstiterat, quòd ipsis veniret in succursum: unde prælegit ad tempus excommunicari à Papa, quàm crimen incurrere falsitatis. Videns autem Rex constantiam filii sui & animi angustiam, mente, voluntate, & adjutorio consensit: sed prævidens futurorum eventuum pericula, palàm assensum non adhibuit; & sic non quasi volendo vel persuadendo, sed quasi permittendo licentiam concessit, & cum benedictione dimisit. Tunc *Lodovicus*, missis ad curiam *Romanam* nunciis, qui ibi jus, quod sibi de regno *Angliæ* vendicabat, coram domino Papa protestarentur: sub omni celeritate cum Comitibus, Baronibus, militibus, & servientibus multis, qui secum iter *Anglicanum* juraverant, festinavit ad mare, ut Legatum in *Angliam* præveniret. Venientes igitur universi ad *Caleis* portum, invenerunt ibi sexcentas naves, & quater viginti coggas bene paratas; quas *Eustachius* monachus contra adventum *Lodovici* ibidem

1216. congregaverat, illásque cum festinatione omnes ingressi, Neptuno sese commiserunt: atque velis patentibus æquora sulcantes, in *Tanet* insulam, in loco qui *Stanhore* dicitur, xij. Calendas Junii appulerunt. Erat tunc Rex *Johannes* apud *Doveram* cum exercitu suo; sed quoniam alienigenis fuit stipendiariis vallatus & militibus transmarinis, *Lodovico* applicanti non est ausus occurrere: ne fortè in necessitate belli ipsum relinquentes ad *Lodovicum* sese transferrent. Unde prælegit ad tempus recedere, quàm dubium certamen inire. Fugit ergo Rex à facie *Lodovici*; relinquens *Doverense* castrum sub custodia *Huberti* de *Burgo*: nec cessavit, donec priùs ad *Guldeford*, ac deinde ad *Wintoniam* usque fugiendo pervenit. At *Lodovicus* cùm neminem sibi resistere cognovisset; apud *Sandwicum* de navibus exiens, provinciam totam, præter *Doverense* castrum, sibi continuò subjugavit: & iter versùs *Londinum* dirigens, castrum *Roffense* in suam recepit potestatem. Deinde *Londonias* veniens, cum ingenti omnium Baronum lætitia susceptus est. Cepit ibíque homagia & fidelitatem ab omnibus Baronibus ac civibus, qui ibidem expectaverant ipsius adventum. Ille verò tactis sacrosanctis Evangeliis juravit, quòd singulis eorum bonas leges redderet, simul & amissas hæreditates: & posteà in brevi, id est, xviij. Cal. Julii, se ad ulteriora terræ transferens, totam circumjacentem provinciam sine difficultate sibi continuò subjugavit. Scripsit etiam Regi *Scotorum*, & cunctis Magnatibus *Angliæ*, qui nondum sibi homagium fecerant, ut ad ejus fidelitatem venirent, vel à regno *Angliæ* cum festinatione recederent. Quid plura? concurrebant ad ejus edictum *Willielmus* Comes *Warrennæ*, *W.* Comes *Arundel*, *W.* Comes *Sarisberiensis*, *W. Mareschallus* juvenis; & alii multi cum illis, Regem *Johannem* deserentes: quasi plena jam securitate concepta, quòd *Lodovicus* regnum *Angliæ* obtineret. Constituit autem dictus *Lodovicus*, magistrum *Simonem* de *Langetuna* Cancellarium suum; cujus prædicatione tam cives *Londinenses*, quàm Barones omnes excommunicati divina celebrare fecerunt; qui etiam ipsum *Lodovicum* ad consensum traxerunt.

Legatus Walo, Lodowicum *sequens, in* Angliam *venit.*

EOdem tempore, cùm *Walo* Legatus de progressu *Lodovici* in *Angliam* certificatus fuisset, ipse ut diligens mandati executor Apostolici, ipsum sequuturus transfretavit atque illæsus inter hostes transiens, apud *Gloverniam* ad Regem *Johannem* pervenit. Quem Rex cum magna alacritate suscipiens, spem suam totam in eo posuit hostibus resistendi. At Legatus, Episcopis, Abbatibus, cum Clericis, quos habere poterat, convocatis; *Lodovicum* nominatim cum complicibus & fautoribus suis, & præcipuè magistrum *Simonem* de *Langetuna*, pulsatis campanis & candelis accensis, excommunicavit præcipiens Episcopis & aliis universis, & singulis Dominicis diebus ac festivis per totam *Angliam* sententiam publicarent. Sed ad hæc magister *Simon* de *Langetuna*, & magister *Gervasius* de *Hobrugge*, ecclesiæ sancti *Pauli Londinensis* Præcentor, cum quibusdam aliis; dixerunt se pro jure & statu *Lodovici* appellasse; unde sententiam illam irritam habuerunt & inanem. Eodem tempore recesserunt à Rege *Johanne*, milites omnes & servientes de regione *Flandrensi* & finibus transmarinis, præter solùm *Pictavienses*; quorum quidam *Lodovico* adhæserunt, nonnulli verò ad propria remearunt.

Lodovicus *Australes* Angliæ *partes subjugat.*

SUB diebus istis, *Lodovicus* ab urbe *Londoniarum* maximo militum exiens tumultu, *Cantiæ* provinciam hostiliter invasit: eámque sibi totam, præter *Doverense* castrum, nemine resistente; subegit. Deinde progrediens, *Suthsexam* cum villis & munitionibus potenter obtinuit. Ubi juvenis quidam *Willielmus* de *Colingeham* nomine, *Lodovico* fidelitatem facere contempsit, & congregatis mille sagittariis, loca deserta & nemorosa, quibus illa abundat regio, petivit: atque toto hostilitatis tempore *Francigenis* nimis infestus, multa ex eis millia interfecit. *Lodovicus* tandem *Wintoniam* veniens, civitatem sibi cum castello civitatis & castro Episcopi & tota provincia subjugavit. *Hugo* de *Nevilla* ad *Lodovicum* veniens, reddidit ei castellum de *Merleberge*, & homagium fecit. Deinde ad *Hodiam* municipium Episcopi *Wintoniensis* veniens *Lodovicus*, turrim obsedit. Erant autem in ea tres tantùm milites, & decem servientes, qui constanter defensioni vacabant. Nam die tertia postquam *Francigenæ* machinas suas in orbem turris collocassent, & insultus acerrimos & crebros fecissent, exierunt de turri dicti tres milites, & tot servientes: atque ex adversa parte totidem occupantes milites & clientes, sine sui læsione in turrim se receperunt. Denique completis xv. diebus, reddiderunt turrim *Lodovico*, & egressi sunt numero tredecim: tantùm salvis sibi equis & armis, in magna admiratione *Francorum*. Cesserunt igitur in protestatem *Lodovici* omnes provinciæ Australes, præter sola castella de *Dovera* & *Windleshores*: quæ optimè militibus munita, ad *Lodovici* se

præparabant

Digitized by Google

1216.

præparabant adventum. Intereà *Willielmus* de *Mandevilla*, *Robertus filius Walteri*, & *Willielmus* de *Huntingefeld*, in multitudine gravi militum & clientum, provincias de *Essex* & de *Suffolch Lodovico* subjugârunt. Inter hæc omnia Rex *Johannes* castella de *Walingeford*, de *Corf*, de *Warham*, de *Bristollo*, de *Divisis*, & alia, quæ longum est dinumerare; militibus, victualibus, & armis optimè communivit.

Quid nuncii Lodovici Romæ egerint.

CIrca dies istos *Lodovici* nuncii, quos ad Curiam *Romanam* miserat, eidem scripserunt sub hac forma. *Excellentissimo Domino suo* Lodovico, *domini Regis* Francorum *primogenito*, D. *de* Corbolio, I. *de* Montevisito, *&* G. Limeth, *nuncii, salutem & fidele servitium. Noverit excellentia vestra, quòd nos die Dominica ad mensem Paschæ venimus ad dominum Papam, salvis personis nostris & rebus: & eodem die intravimus statim ad ipsum. Quem hilarem invenimus, sed vultu tristem se nobis exhibuit. Et præsentatis literis nostris, & proposita salutatione ex parte vestra, ipse nobis respondit: Dominus vester non est dignus salutatione nostra. Ego verò statim respondi: Pater, credo quòd auditis rationibus & excusationibus domini nostri, invenietis eum dignum salutatine vestra; utpotè* Christianum, *Catholicum, vobis &* Romanæ *Ecclesiæ devotum. Et sic illa die à præsentia domini Papæ recessimus. Sed in recessu nostro benignissimè nobis dixit dominus Papa; quòd nos libenter audiret, quando & quoties vellemus. Sequenti die Martis, dominus Papa misit servientem quendam ad hospitium nostrum, ut veniremus ad ipsum, & statim venimus ante eum, & ipse multa dixit contra nos, cùm proposuissemus causam nostram; & quæ videbantur impugnare factum vestrum, & rationes vestras. Et statim finito sermone, percusso pectore suo cum magno gemitu, infremuit spiritu, & dixit: Heu mihi, quia in hoc facto ecclesia Dei non potest evadere confusionem. Si enim Rex* Angliæ *vincitur, in ipsius confusione confundimur: quia Vasallus noster est, & tenemur eum defendere. Si dominus* Lodovicus *vincitur, quòd Deus avertat, in ipsius læsione læditur* Romana *ecclesia; & ipsius læsionem propriam reputamus. Securè enim semper habuimus, & adhuc habemus; quòd ipse in omnibus necessitatibus debeat esse brachium, solatium in oppressionibus, & refugium in persecutionibus ecclesiæ* Romanæ. *Et in fine dixit, quòd melius vellet mori, quàm aliquod malum vobis accideret in hoc facto. Et sic illa die recessimus. Præterea de consilio quorundam Cardinalium expectamus diem Ascensionis, ne quid statuatur contra vos: quoniam illa die solet Papa innovare sententias suas. Dixerat enim nobis Papa, quòd ipse expectaret nuncios domini* Walonis. *Valete.*

Objectiones Lodovici & Baronū Angliæ contra Regem Johannem.

PRima propositio contra Regem *Angliæ* fuit in præsentia domini Papæ à nunciis supradictis quòd *Arthurum* nepotem suum propriis manibus per proditionem interfecit, pessimo mortis genere, quòd *Angli* murdrum appellant. Pro quo facto, idem Rex condemnatus fuit ad mortem in curia Regis *Francorum*, per judicium Parium suorum. Ad hanc objectionem opponit dominus Papa, quòd Barones *Franciæ* non potuerunt judicare eum ad mortem; quia sit Rex inunctus, & ita sit superior: per Barones, tanquam inferiores, non potuit ad mortem condemnari; quia major dignitas quodam modo absorbet minorem. Et prætereà incivile videtur, & contra Canones esse; in hominem absentem, non vocatum, non convictum, nec confessum, mortis ferre sententiam. Ad hoc nuncii supradicti responderunt: Consuetudo est in regno *Francorum*, quòd Rex habet omnimodam Jurisdictionem in homines Ligios suos: & Rex *Angliæ* erat suus homo Ligius, tanquam Comes & Dux: Ergo licèt esset alias Rex inunctus; tamen tanquam Comes & Dux erat de Jurisdictione domini Regis *Francorum*. Sed si Comes & Dux in regno *Francorum* delinqueret; posset & deberet judicari ad mortem per Pares suos. Imò si non esset Dux vel Comes, vel homo Ligius Regis *Franciæ*; & deliquisset in regno *Franciæ*; ratione delicti in regno perpetrati, potuerunt Barones eum judicare ad mortem. Alioquin si Rex *Angliæ*, quia Rex erat inunctus, non posset judicari ad mortem: impunè posset intrare regnum *Franciæ*, & interficere Barones *Franciæ*, sicut interfecerat *Arthurum*.

Hujus autem negotii veritas talis est: Revera non fuit Rex *Johannes* justè vel ritè abjudicatus à *Normannia*: quia idem Rex non judicialiter sed violenter spoliatus, misit propter restitutionem Regi *Francorum Phil.* nuncios solemnes & prudentes. Videlicet, *Eustachium* Episcopum *Elyensem*, & *Hubertum* de *Burgo*, viros disertos & facundos: significans ei quòd libenter veniret ad curiam suam, juri per omnia super illa re pariturus ac responsurus, sed ut provideretur ei salvus conductus. Et respondit Rex *Philippus* sed non sereno vultu vel corde: Libenter. In pace salvus veniat. Et Episcopus: Domine, & redeat.

Et

1216. Et Rex: Ita sit, si Parium suorum judicium hoc permittat. Et cùm supplicassent omnes nuncij Regis *Angliæ*, ut liceret ei salvo venire & redire; Rex *Franciæ* iratus, cum juramento solito respondit: Per Sanctos *Franciæ*, non nisi mediante judicio. Et cùm adderet Episcopus pericula quæ possent contingere per adventum ejus, ait: Domine Rex non posset Dux *Normanniæ* ad curiam vestram venire, nisi veniret Rex *Angliæ*; cùm una persona sint Dux & Rex, quod non permitteret aliquo modo Barnagium *Angliæ*, etsi ipse Rex hoc vellet: imminerent enim pericula, ut nostis capturæ vel cædis. Cui respondens Rex, dixit: Et quid hoc, domine Episcope? Benè scitur, quòd Dux *Normanniæ*, qui tenens meus est, *Angliam* sibi adquisivit violenter. Et si subdito aliquid accrescit in honorem, perdétne per hoc dominus capitalis? absit. Ad quod cùm nuncij nihil poterant rationabiliter respondere; redierunt ad dominum Regem *Angliæ*, quæ audierant & viderant nunciantes. Rex autem noluit se committere dubijs casibus & judiciis *Francorum*, qui eum non diligebant; maximè cùm timeret, ut ei de turpissima morte *Arthuri* objiceretur. Juxta illud *Horatij*:

——quia me vestigia terrent,
Omnia te adversum spectantia, nulla retrorsum.

Magnates autem *Franciæ* nihilominùs processerunt in judicium, quod ritè non debuerunt facere; ex quo judicandus abfuit, qui adesse voluit si posset. Unde si Rex *Johannes* abjudicatus fuerit per adversarios suos, non ritè abjudicabatur. Ad hæc Papa: Multi Imperatores & Principes, & etiam *Francorum* Reges, multos in Annalibus occidisse leguntur innocentes; nec tamen quemquam illorum legimus morti addictum. Et cùm *Arthurus* apud *Mirebel* castrum, non ut innocens, sed quasi nocens & proditor domini & avunculi sui, homagium & ligantiam fecerat, captus fuerit; potuit de jure morte etiam turpissima sine judicio condemnari.

Secunda objectio contra Regem Johannem.

SEcunda objectio contra Regem fuit, quòd sæpè citatus non personaliter juri pariturus comparuit; nec sufficientem responsalem pro se ad curiam *Franciæ* destinavit. Ad hoc dicit Papa, quòd si Rex *Angliæ* fuit tantùm contumax, quia citatus non venit nec misit: sed propter contumaciam non solet quis puniri ad mortem, nec debet. Ergo Barones *Franciæ* non potuerunt judicare eum ad mortem, sed saltem alio modo punire eum; per ablationem scilicet feudi sui. Nuncij responderunt: Consuetudo est in Regno *Franciæ*, quòd ex quo aliquis accusatur coram suo judice, de tam crudeli homicidio quod murdrum appellatur; & ille qui accusatur non venit, verùm modo legitimo se excusat; pro convicto habetur, & tanquam convictus per omnia judicatur, & etiam ad mortem, ac si præsens esset. Ad hæc Papa respondit, quòd pactio potuit esse inter Regem *Franciæ* & Ducem *Normanniæ*, vel antiqua consuetudo, quòd Dux *Normanniæ*, non debet venire ad citationem Regis *Franciæ*, nisi in Marchiam: unde si non venit citatus, nec deliquit, nec propter hoc potuit taliter puniri. Item dicit Papa quòd si sententia lata fuerit contra Regem *Angliæ*, non tamen mandata fuit executioni, quia non fuit occisus: unde proles, quam suscepit posteà, debet ei in Regno succedere: quia Rex *Angliæ* non commisit crimen læsæ Majestatis, nec crimen hæreseos, pro quibus tantùm filius exhæredatur, pro delicto patris. Ad hæc nuncij responderunt: Consuetudo est in Regno *Franciæ*, quòd ex quo aliquis est damnatus ad mortem, quòd proles suscepta post sententiam damnationis, succedere non debet: geniti tamen ante sententiam succedere debent. Sed tamen super hoc, nuncij litigare noluerunt. Item dicit Papa, quòd licet Rex *Anglorum* judicatus esset ad mortem, & etiam filij de carne sua geniti, non ideo *Blanca* deberet ei succedere; sed propinquiores de genere ejus; videlicet proles fratris primogeniti, & ita soror *Arthuri*, vel *Otho*, qui fuit filius sororis primogenitæ. Et si ponatur, quòd Regina *Castellæ* debeat succedere, & ita *Blanca* filia ejus, non est verum: quia masculus debet præferri, Rex scilicet *Castellæ*. Et si nullus esset masculus, præferri deberet Regina *Legionum*, tanquam primogenita. Ad hæc nuncij dixerunt: Filij fratris non debent succedere, ex quo tempore latæ sententiæ frater non vivebat; & ita neptis, soror scilicet *Arthuri*, non debet succedere, quia non est in linea descendenti, cùm sit filia fratris. Similiter tempore latæ sententiæ mater *Othonis* non vivebat, ergo non successit; ergo *Otho* non debet succedere. Sed Regina *Castellæ* vivebat, quæ soror erat, & ideò successit: Ergo mortua Regina *Castellæ*, proles successit, & succedere debuit. Ad hæc dicit Papa, quòd Rex *Castellæ*, succedere debet, quia masculus est; vel Regina *Legionum* tanquam primogenita. Nuncij dixerunt, quòd cùm plures sint hæredes, qui alicui debent succedere, & ille

1216.

ille qui primo loco debet succedere, taceat; vel hæreditatem investiri debet hæreditate illa secundùm consuetudinem approbatam: salvo tamen jure alterius, si reclamaverit. Et ideò dominus *Lodovicus* intrat regnum *Angliæ*, ut suum. Et si quis propinquior velit super hoc reclamare, dominus *Lodovicus* faciet inde quòd debet.

Tertia objectio.

TUnc dixit Papa, quòd regnum *Angliæ* suum proprium est, & est in possessione dominii ratione fidelitatis, quæ super hoc est ei facta per juramentũ; & etiam ratione census, qui jã ei solutus est de regno: unde cùm in nullo delinqueret, nõ deberet sibi guerram movere *Lodovicus*, nec deberet eum spoliare à regno *Angliæ* per guerrã; maximè cùm Rex *Angliæ* multas habeat terras in feudo Regis *Franciæ*, de quibus potest ei movere guerram. Ad hæc nuncii: Mota fuit guerra & justum bellum contra Regem *Angliæ*, antequàm regnum illud esset domini Papæ. Sed de regno *Angliæ* venit *Willielmus* de *Longa spata*, & multi alii cum eo, in manu valida & armata; qui damna multa & injurias intulerunt domino *Lodovico* in terra sua propria: & ideò dominus noster potest movere justum bellum contra Regem *Anglorum*. Ad hæc Papa dixit, quòd licet Rex *Angliæ* tanquam Vasallus ejus *Lodovico*, non ipse tamen deberet ei movere guerram: sed deberet conqueri domino superiori, scilicet Papæ, cui subest Rex *Angliæ*, tanquam Vasallus ejus. Ad hæc nuncii responderunt, quòd consuetudo est, ex quo aliquis Vasallus alterius movet guerram alicui authoritate sua; ille cui mota est guerra, potest ei movere guerram authoritate sua, nec tenetur conqueri domino illius. Et si dominus vult defendere Vasallum suum quamdiu movet talem guerram, ipse dominus dicitur facere guerram. Item dicit Papa, quòd in generali Concilio statutum est, quòd inter omnes discordantes debet esse pax vel treuga usque ad quatuor annos, pro succursu *Terræ sanctæ*: & ideò tempore medio *Lodovicus* non debet Regno *Angliæ* guerram movere. Nuncii dixerunt quòd in recessu suo à *Francia Lodovicus* non fuit requisitus de pace vel treuga: & si requisitus esset, crediderunt tantam esse malitiam Regis *Angliæ*, quòd noluit pace vel treuga gaudere. Item dicit Papa, quòd Rex *Angliæ*, cruce signatus est: unde ex constitutione generalis Concilii, ipse Rex & omnia sua debent esse sub protectione Ecclesiæ. Ad hoc nuncii responderunt, quòd Rex *Angliæ* ante crucem sumptam guerram moverat domino *Lodovico*, & damna multa fecerat, castra sua ceperat: & adhuc milites suos & servientes incarceratos retinet, & hucusque in guerra est contra dominum *Lodovicum*, nec pacem vel treugam cum eo habere voluit, super hoc etiam sæpè requisitus. Item dicit Papa, quòd de communi consilio generalis Concilii excommunicaverat Barones *Angliæ*, & omnes fautores eorum; & ita dominus *Lodovicus* sententiam incurrisse videtur. Nuncii dixerunt, quòd *Lodovicus* non adjuvat Barones *Angliæ*, nec fovet eos, sed jus suum prosequitur: nec etiam credit *Lodovicus*, nec credere debet, quòd dominus Papa, vel tantum Concilium, injustè velit aliquem excommunicare. Nam tempore latæ sententiæ dominus Papa nesciebat, quòd *Lodovicus* haberet jus de regno *Angliæ*; & cùm hoc illi constiterit, non credit dominus *Lodovicus*, quòd Concilium possit ei jus suum auferre. Item dicit Papa, quòd Rex *Francorum* & *Lodovicus* filius ejus, post sententiam à Baronibus *Franciæ* in Regem *Angliæ* latam, ipsum Regem appellaverunt, & pro Rege habuerunt: & cum eo tanquam cum Rege *Angliæ* treugas statuerunt. Ad hæc nuncii responderunt, quòd post latam sententiam à Baronibus in Regem, nunquam illum pro Rege habuerunt: sed ipsum Regem depositum appellaverunt, sicut, Abbas depositus, & quilibet alius dici solet. Novissimè verò dicit Papa, quòd ipse statuet super his antequàm veniant nuncii domini *Walonis*.

Lodovicus *Orientales* Angliæ *provincias devastat.*

SUB diebus istis, *Lodovicus* in fortitudine gravi versùs Orientalem *Angliæ* plagam equitationem faciens, urbes & villas de *Essex*, *Suthfolc*, & de *Nortfolc* miserabiliter spoliavit, & castellum *Norwici* vacuum reperiens, suos imposuit; *Thomámque*, qui in illo fuit Castellanus, de *Burgo*, id est, fratrem *Hugonis* de *Burgo*, fugientem comprehendit; illásque regiones omnes sub tributo constituit. Ad villam quoque de *Len* exercitum grandem mittens, eam subjugavit: civésque captivos inde abducens, ad gravem eos redemptionem coëgit. Quo facto, *Franci* cum præda & spoliis innumeris *Londonias* sunt reversi. Veniente ibidem ad *Lodovicum Gileberto* de *Gant*, Comitatus *Lincolniæ* ipsum gladio donavit. Quem protinus illùc direxit, ut irruptiones castrorum de *Notingham* & de *Newerc* reprimeret; quæ omnes Baronum ædes ac domos incomparabiles in finibus illis succenderant, & terras eorum in sua proprietate receperant. Quo utique tempore, *Robertus* de *Ros*, *Petrus* de *Brus*, & *Richardus* de *Perci*, *Eboracum* cum tota provincia

1216. vincia *Lodovico* subjecerunt. *Gilebertus* de *Gant*, & *Robertus* de *Roppelle*, urbem *Lincolniæ* ceperunt; & provinciam illam, præter castellum, totam sub annuo censu posuerunt. Deinde *Hollandiam* invadentes, spoliabant eam, & sibi tributariam fecerunt. Rex *Scotorum Northanhumbrorum* provinciam *Lodovico* subjugavit totam; præter castella, quæ *Hugo* de *Bailluel* & *Philippus* de *Hulecotes* contra hostium incursiones strenuissimè defendebant. Hæ autem omnes provinciæ, *Lodovico* subjectæ erant, & juratæ. Eodem tempore, *Walo* legatus exegit procurationes per totam *Angliam* ab ecclesiis cathedralibus, & domibus religiosis; pro singulis scilicet procurationib. quinquaginta solidos. Omnia etiam beneficia Clericorum pariter ac virorum Religiosorum, qui *Lodovico* & Baronibus auxilium, consilium, vel favorem impenderant, sequestravit; quæ omnia in suos & Clericorum suorum usus convertit.

Lodovicus *obsidet Castrum* Doverense.

EOdem anno instante nativitate sancti *Johannis Baptistæ*, *Lodovicus* reprehensus à patre, tanquam nescius guerræ, eò quòd relicto castro *Dovere*, progrederetur, in fortitudine gravi militum & clientum; *Doverense* castrum obsidione vallavit; misso priùs ad patrem suum propter petrariam, quæ *Malveisine Gallicè* nuncupatur. Qua cum machinis aliis *Franci* ante castrum locata, muros acriter crebris ictibus verberabant. Sed *Hubertus* de *Burgo* miles strenuus & fidelis, cum aliis septies viginti militibus, & servientibus multis, qui in illo erant defensioni insistentes, multos ex hostibus prostraverunt; donec *Galligenæ* comperto damno, tentoria sua & machinas à castro longiùs retraxerunt. Unde *Lodovicus* nimia succensus ira; pejerando juravit, se non inde recessurum, quousque capto castello, inclusi omnes suspendio traderentur. Construxerunt quoque ibi tabernacula multa, & ædificia, ante introitum castri, ad terrorem inclusorum; ita ut locus ille similitudinem nundinarum præ se ferret. Cogitabant enim eos fame & diuturna obsidione ad deditionem compellere, quos armis subjugare nequibant.

Castri Cantebrugensis *captio.*

PEr idem tempus quædam pars Baronum, qui *Londoniis* remanserant, equitationem facientes, deprædati sunt provinciam de *Cantebruge* totam, & munitionem illam ceperunt. Atque viginti servientes, quos in ea invenerant, vinculis constrinxerunt, & secum abduxerunt. Inde progredientes, provincias de *Northfolck* & *Suthfolck* perlustrantes, spoliabant eas cum ecclesiis universis. Villas quoque *Germemuam*, *Dunewicum*, & *Gipeswicum* ad redemptionem gravissimam compulerunt. Tandem per *Colecestriam* prædam agentes, & ibidem simili rabie sævientes, ad nota *Londoniarum* latibula sunt reversi.

Obsidio castri de Windlesbores.

HIs ita gestis, iidem Barones magno exercitu congregato, castellum de *Windlesbores* cuneis militaribus obsederunt. Erat autem princeps militiæ illius Comes *Nivernia* de *Gueneloniis* genere proditoris. Instabant autem *Franci*, qui machinas ad castrum applicantes, muros acriter invaserunt. Fuit itaque in castro custos summus *Ingelardus* de *Achie*, vir in opere martio probatissimus, cum militibus sexaginta, & eorum sequela; qui constanter defensioni vacantes, hostes à muris longiùs repellere nitebantur. Cúmque Rex *Johannes* castra de *Dovera* & de *Windlesbores* cognovisset obsessa, congregavit exercitum grandem de præsidiis castrorum suorum; quo stipatus, discurrit tempore unius mensis per terras Comitum & Baronum, ædes eorum cum frugibus concremando, damnum non modicum hostibus irrogavit. Tandem provincias de *Northfolc* & *Suthfolc* pervagatus, simili rabie ibidem in rebus Comitis de *Arundel*, *Rogeri Bigot*, *Willielmi* de *Huntingfeld*, *Rogeri* de *Cresi*, & aliorum magnatum desævit. Novissimè autem cùm hæc omnia Baronibus, qui in obsidione castri de *Windlesbores* parùm imò nihil proficiebant, nunciata fuissent, decreverunt obsidionem solvere; ut Regi *Johanni*, qui jam circa maritima in *Suthfolc*, ut dictum est, prædas agebat & rapinas, viam præcluderent revertendi. Sicque per consilium Comitis *Niverniæ*, qui (ut dicebatur) denariis Regis *Angliæ* corruptus fuerat, de nocte ab obsidione recedentes; relictis tentoriis, versùs *Cantebruge* cum festinatione iter arripiunt, ut Regem jam dictum circumstipando concluderent. Sed ille per exploratores suos, quos optimos habuit, præmonitus, antequàm Barones ad *Cantebruge* pervenissent, ipse in villam de *Stamford* callidus sese viator receperat. Deinde cùm festinatione partes penetrans Aquilonis, castrum *Lincolniæ* audivit obsessum, eò summoperè properabat. Sed fugerunt à facie ejus *Gilebertus* de *Gant* cæterique *Norenses*, qui ad obsidionem convenerant; præsentiam ejus ut fulmina metuentes. Barones quoque, qui Regem insequuti fuerant, cùm se cognovissent illusos, prædis vacabant & rapinis, & rerum depopulationi curam adhibebant.

Deinde

1216.

Deinde cum prædis & spoliis *Londinum* sunt reversi: ubi ad custodiam civitatis milites assignantes, apud *Doveram* ad *Lodovicum* profecti sunt. Rex verò *Johannes* intereà versùs *Walliæ* confinia se conferens, castella Baronum ibidem obsedit & cepit; quæ omnia complanari præcepit. In ædificiis autem & pomeriis eorundem Baronum, pari crudelitate exardescens, miserabile spectaculum intuentibus præbuit. Eodem tempore, mense Augusto, *Alexander* Rex *Scotorum* apud *Doveram* ad *Lodovicum* exercitu magno, propter metum Regis *Johannis*, veniens, fecit ei homagium de jure suo, quod de Rege *Anglorum* tenere debuit. Sed veniendo versùs *Lodovicum*, dum transitum faceret per castellum *Bernardi*, quod erat de feudo *Hugonis* de *Baillul*, in provincia de *Haliwercfolc* situm; dictus Rex cum magnatib. illius regionis castellum circumivit, ut videret si ex aliqua parte esset expugnabilis; ubi balistarius quidam, qui in castro erat, telum emittens, *Eustachium* de *Vesci* virum nobilem & potentem in fronte percussit, qui terebrato jam capite, illicò spiritum exhalavit. Habuit autem dictus *Eustachius* sororem Regis *Scotiæ* in uxorem: unde idem Rex & sui magnates, cum universo Baronum collegio, extiterunt nimis animo consternati. Rex quoque, facto homagio, ut prædictum est, ad propria remeavit.

Rex Scotorū facit Lodovico homagiū.

Contigit hac tempestate Vicecomitem de *Melun*, virum nobilem de regno *Francorum*, qui cum *Lodovico* in *Angliam* venerat, in urbe *Londoniarum* graviter infirmari. Qui cùm mortem sibi imminere cognosceret, adscivit ad colloquium suum quosdam Barones *Angliæ*, qui ob custodiam civitatis in urbe remanserant; & confessus est audientibus cunctis, dicens eis. Doleo super desolationem & subversionem vestram, quòd vos, quot vobis imminent pericula, ignoratis. Juravit namque *Lodovicus* & xvi. cum eo de regno *Francorum* Comites & Barones, quòd si contigerit eum *Angliam* subjugare, & in Regem coronari; ipse omnes illos, qui nunc cum ipso militant, & Regem *Johannem* persequuntur ut proditores domini sui perpetuo damnaret exilio, & omne genus deleret de terra. Et ne hoc vobis vertatur in dubium, ego qui hîc continuò moriturus jaceo, in periculo animæ meæ vobis affirmo, me unum esse ex illis qui hoc cum *Lodovico* juraverunt. Unde summoperè nunc consulo, ut utilitati vestræ provideatis in posterum; & ea quæ jam vobis dixi, sub sigillo secreti teneatis. Et his dictis, nobilis ille continuò expiravit. Cùm autem verba hæc inter Barones disseminata fuissent, contristati sunt valdè; dum se perplexos undique cognovissent. *Lodovicus* enim terras eorum & castella, quæ jam in locis diversis subjugaverat, illis murmurantibus, *Francigenis* dedit; & quod magis dolebant, notam eis proditionis imposuit. Auxit prætereà tristitiam eorum, quòd singulis diebus essent excommunicati, simul & omni honore terreno privati; unde in maximam corporis & animæ angustiam inciderunt. Cogitaverunt multi igitur eorum ad fidelitatem Regis *Johannis* redire; sed timuerunt valdè, ne ille, quem tot talibúsque conviciis in odium sui provocaverant, vellet eos admittere pœnitentes.

Proditio Francorum.

Tandem cùm *Lodovicus* apud *Doveram* obsidionem diu & inaniter protraxisset; Rex *Johannes* in fortitudine gravi provincias de *Suthfolc* & *Nortfolc* misera afflictione contrivit. Veniens autem per *Burgum* & *Croilandiam*, ipsam ecclesiam deprædatus est; & per *Savaricum* de *Mallo leone*, & alios nefarios complices suos, ibidem scelera inaudita perpetravit. Deinde per maneria Abbatis de *Croiland* transiens, omnes segetes ejus, sicut erant in fine Autumni congestæ, in favillas redegit. Novissimè per urbem quæ *Len* appellatur, transitum faciens; ab urbanis cum gaudio susceptus est, & magnis donariis honoratus. Deinde versùs Aquilonem iter arripiens, in fluvio qui *Wellestrem* dicitur, carretas omnes, bigas, & summarios, cum thesauris, vasis pretiosis & regalibus omnibus, quæ propensiori cura dilexit, inopinato eventu amisit. Aperta est enim in mediis fluctibus terra, & voragines abyssus, quæ absorbuerunt universa cum hominib. & equis, ita quòd nec pes unus evasit, qui Regi casum nunciaret. Rex tamen cum exercitu suo vix elapsus, nocte sequenti apud Abbatiam quæ *Suenesheved* dicitur, pernoctavit. Ubi, ut putabatur, de rebus à fluctibus devoratis tantam mentis incurrit tristitiam, quòd acutis correptus febribus, cœpit graviter infirmari. Auxit autem ægritudinis molestiam perniciosa ejus ingluvies, qui nocte illa de fructu Persicorum & novi ciceris potatione nimis repletus, febrilem in se calorem acuit fortiter & accendit. Veruntamen summo inde diluculo licèt cum labore recedens; ad castellum de *Lafort* hospitaturus perrexit. Ubi maxima corporis prægravatus molestia, in crastino vix ad castellum

Mors Regis Johannis.

Ægrotatio Regis Johannis.

1216. lum de *Newere* equo vehente pervenit. Quo in loco invalescente morbo, ab Abbate de *Croestune* consilium confessionis & Eucharistiam suscepit. Deinde *Henricum* filium suum primogenitum, regni sui hæredem constituit; regnúmque *Angliæ* illi jurare fecit. Literas etiam sigillo suo munitas, ad omnes Vicecomites regni & Castellanos direxit; præcipiens ut ei essent singuli intendentes. Et his ita gestis, sciscitatus est ab eo Abbas de *Croestune*, si ipsum mori contingeret, ubi vellet eligere sepulturam. Cui Rex respondens, dixit: Deo & sancto *Ulstano* corpus & animam meam commendo. Qui posteà in nocte quæ diem sancti *Lucæ* Evangelistæ proximè sequuta est, ex hac vita migravit. Cujus corpus regio schemate ornatum, ad *Wigorniam* delatum est; & in ecclesia cathedrali ab Episcopo loci honorificè tumulatum. Tempore verò quo apud *Newerc* idem Rex mori incipiebat; venerunt ad eum ibidem nuncii quorundam Baronum *Angliæ* circiter quadraginta cum literis, qui voluerunt ad pacem Regis redire; sed ipse in extremis agens, his tunc operam dare non potuit, vocabant enim eum fata sua. Abbas igitur Canonicorum *Crokestoniæ* peritissimus in medicinis, qui Medicus Regis tunc temporis extiterat, facta anatomia de corpore Regio, ut honestiùs portaretur; viscera copioso sale conspersa, in sua domo transportata, honorificè fecit sepeliri. Cùm autem regnasset Rex *Johannes* annis octodecim, mensibus quinque, diebus autem quatuor, ab hac vita, post hujus sæculi multas perturbationes, & labores inutiles, in multa mentis amaritudine subtractus, transmigravit; nihil terræ, imò nec seipsum possidens. Sperandum est autem, & certissimè confidendum, quòd quædam bona opera, quæ fecit in hac vita, allegabunt pro eo ante tribunal *Jesu Christi*: construxit enim Abbatiam *Cisterciensis* ordinis de *Bello loco*; & moriturus domui de *Crokestune* decem librarum terram contulit opulentam. Epitaphium verò & sepulturæ ejus superscriptionem quidam composuit in hæc verba:

Johannes *Rex moritur.*

Hoc in sarcophago sepelitur Regis imago,
Qui moriens multum sedavit in orbe tumultum,
Et cui connexa dum vixit probra manebant.
Hunc mala post mortem timor est ne fata sequantur.
Qui legis hæc metuens dum cernis te moriturum,
Discite quid rerum pariat tibi meta dierum.

Quidam autem versificator, sed reprobus, de eodem ait:

Anglia sicut adhuc sordet fœtore Johannis,
Sordida fœdatur fœdante Johanne *gehenna.*

Sed quia periculosum est in eum scribere, qui de facili potest proscribere; non est meum, quia non est tutum, ejus infinita reprehensibilia vitia redarguere, prout Poëta ait Juvenalis:

———*experiar quid concedatur in illis,*
Quorum flaminea tegitur cinis atque Latina.

DE

DE PRIMA REGIS HENRICI TERTII Coronatione, quæ per quendam circulum aureum facta fuit.

A qua coronatione computantur anni coronationis ejus.

DEfuncto *Johanne Anglorum* Rege, convenerunt apud *Gloverniam* in vigilia Apostolorum *Simonis* & *Judæ*, in præsentia *Walonis* Apostolicæ sedis Legati; *Petrus Wintoniensis*, *Jocelinus Bathoniensis*, & *Silvester Wigorniensis* Episcopi; *Ranulphus* Comes *Cestrensis*, *Willielmus Mareschallus*, Comes *Penbroc*, *Willielmus* Comes de *Ferrariis*, *Johannes Mareschallus*, *Philippus* de *Albeneio*, cum Abbatibus, Prioribus, & turba multa nimis, ut *Henricum Johannis* Regis filium primogenitum in Regem *Angliæ* exaltarent. In crastino autem, paratis omnibus ad coronationem necessariis, Legatus supradictus associatis sibi Episcopis & Comitibus memoratis, duxerunt eum ad ecclesiam conventualem cum processione solemni, Regem acclamando. Ubi ante majus altare constitutus, juravit coram clero & populo, appositis sibi sacrosanctis Evangeliis & plurimorum sanctorum reliquiis, dictante juramentum *Jocelino Bathoniensi*; quòd honorem, pacem, ac reverentiam portabit Deo & sanctæ ecclesiæ, & ejus ordinatis, omnibus diebus vitæ suæ. Juravit etiam, quòd in populo sibi commisso rectam justitiam tenebit: quódque leges malas & iniquas consuetudines, si quæ sint in regno, delebit, & bonas observabit, & ab omnibus faciet observari. Deinde fecit homagium sanctæ *Romanæ* ecclesiæ & *Innocentio* Papæ de regno *Angliæ* & *Hyberniæ*; & juravit quòd mille marcas, quas pater ejus *Romanæ* contulerat ecclesiæ, fideliter persolveret, quàmdiu prædicta regna teneret. Et his ita gestis, *Petrus Wintoniensis* & *Johannes Bathoniensis* Episcopi, ipsum in Regem ungentes, coronaverunt solemniter cum canticis & modulationibus, quæ in coronationibus Regum solent decantari. Tandem expletis Missarum solemniis, duxerunt Regem cum processione solemni, Episcopi & Comites sæpedicti, regalibus indutum, ad mensam; ubi omnes in ordine suo considentes, epulabantur in lætitia & exultatione. In crastino autem Rex cepit homagia & fidelitates ab omnibus Episcopis, Comitibus, & Baronibus, aliisque omnibus qui aderant; & omnes ei fidelissimum obsequium promiserunt. Coronatus est autem *Henricus* tertius anno ætatis suæ decimo, in die Apostolorum *Simonis* & *Judæ*, scilicet xxviij. die mensis Octobris. Rex autem post coronationem suam remansit in custodia *Willielmi* Comitis *Penbroc*, magni videlicet *Mareschalli*; qui protinùs misit literas ad omnes Vicecomites de regno *Angliæ* & Castellanos, præcipiens singulis, ut Regi nuper coronato essent intendentes; promittens omnibus possessiones pariter ac donaria multa, ita ut dicto Regi fideliter adhærerent. Sicque Nobiles universi & Castellani, qui patri ejus servierant, ei multò fideliùs quàm Regi *Johanni* adhæserunt: quia propria patris iniquitas, ut cunctis videbatur, filio non debuit imputari. Unde omnes sese ad defensionem præparantes, castella sua optimè munire cœperunt. Animabat præterea eos qui partes Regis fovebant quamplurimùm, quòd singulis diebus Dominicis ac festivis *Lodovicum* cum complicibus ejus & fautoribus excommunicari videbant.

Coronatio Henrici tertij.

CUmque *Lodovicus* & Barones, qui apud *Doverense* castrum obsidionem agebant, de morte Regis *Johannis* veridicos nuncios accepissent; invasit omnes fallax lætitia, ut qui se jam confidebant Regnum *Angliæ* sibi subjugasse. At *Lodovicus*, *Huberto* de *Burgo Doverensis* castri Constabulario ad suum colloquium vocato, dixit ei: Rex *Johannes* dominus tuus mortuus est, nec vales tibi castrum hoc contra me diutiùs tenere, cùm non habeas defensorem. Redde ergo castellum mihi, & ad fidelitatem meam veni, & ego magnis honoribus te ditabo, atque inter Consiliarios meos magnus eris. Cui *Hubertus* taliter fertur respondisse: Si dominus meus mortuus est, habet filios & filias, qui ei succedere debent: sed & de castello reddendo, cum militibus sociis meis habere volo

Lodovicus audita morte Regis Johannis, à Dovera recessit.

 colloquium.

1216. colloquium. Sicque in castrum reversus, indicavit sociis verba *Lodovici*. Qui in hoc pariter consenserunt inclusi, ut castellum *Lodovico* negaretur; ne illud turpiter reddendo, notam proditionis incurrerent. Quod cùm *Lodovico* & Baronibus nunciatum fuisset, decreverunt minora per *Angliam* subjugare castella; ut levioribus subactis, confugerent ad majora. Denique obsidione soluta, ad urbem *Londoniarum* sunt reversi. Sed continuò post recessum eorum, milites qui erant in defensione castri memorati, exeuntes, combusserunt domos & ædificia, quæ ante castrum *Lodovicus* construxerat: & sic per provinciam hostiliter discurrentes, castrum suum omnibus rebus necessariis optimè munierunt.

Obsidio & captio castri Herefordensis.

HIs ita gestis, *Lodovicus* in crastino S. *Martini* cum exercitu copioso ad municipium de *Hertford* perveniens, illud obsidione vallavit. Erectisque in gyrum machinis, castelli muros subvertere nitebatur. Sed *Walterus* de *Godardvilla*, miles de familia *Falcasii*, vir strenuus, cum suis commilitonibus defensioni vacans; multam ex *Galligenis* stragem fecit. Tandem cùm à festo S. *Martini* usque ad festum B. *Nicolai* laborioso nimis sumptu ibidem sedissent, concesserunt *Lodovico* municipium, salvis inclusis rebus suis cum equis & armis. Reddito itaque municipio, petiit illud *Robertus* filius *Walteri*; dicens custodiam illius ad eum antiquo jure spectare. At *Lodovicus*, cùm super hæc à *Francigenis* consilium quæsivisset, responsum est ei; quòd *Angli* non erant digni tales habere custodias, qui proprii domini proditores fuerunt. Tunc *Lodovicus* dicto *Roberto* respondit, ut patienter sustineret, donec regno subjugato, singulis redderet jura sua. Eodem tempore in die B. *Catharinæ* virginis & martyris, exivit de carcere nobilis vir *Willielmus* de *Albineto*, facto priùs fine pro redemptione sua, sex millia marcarum numerando. Qui facto homagio Regi *Henrico*, tradidit ei idem Rex castellū de *Ledfort* ad custodiendum, quod ille strenuissimè custodivit.

Captio castelli de Berchamestede.

SUbjugato, ut dictum est, municipio de *Hertfort*, *Lodovicus* in die sancti *Nicolai* apud *Berchamstede* castellum se conferens; illud cuneis militaribus circumcinxit. Barones verò *Angliæ*, qui jubente *Lodovico*, à parte castri Aquilonari sub foresta tentoria sua statuerant, & circa illa ordinanda ministri & servientes essent soliciti; exierunt de castello milites & servientes cum impetu, & sarcinas Baronum *Angliæ* & bigas invadentes, vexillum *Willielmi* de *Mandevilla* rapuerunt, & secum revertentes in castellum detulerunt; pœnitentia ducti, quòd adversariis majora non potuerunt inferre detrimenta. Eadem quoque die, Baronibus ad mensam sedentibus, exierunt denuò milites & servientes prædicti de Castello; & in confusionem Baronum, vexillum, quod paulò antè rapuerant, præferentes, cogitabant dictos Barones occupare inermes: sed aliis præmonitis, compulsi sunt redire, & sese in propria sua receptacula properanter recipere.

Veronica, *& ejus authenticatio.*

DUm verò fortunalis alea statum Regni *Angliæ* talibus turbinibus exagitaret, dominus Papa *Innocentius*, quem vacillantis ecclesiæ cura sollicitabat, effigiem vultus Domini, quæ *Veronica* dicitur, ut moris est, de ecclesia sancti *Petri* versùs hospitale sancti Spiritus reverenter cum processione bajulabat. Qua peracta, ipsa effigies, dum in locum suum apportaretur, se per se gyrabat, ut verso staret ordine; ita scilicet, ut frons inferiùs, barba superiùs locaretur. Quod nimis abhorrens dominus Papa, credidit illud in triste sibi præsagium evenisse, & ut pleniùs Deo reconciliaretur, consilio fratrum, in honorem ipsius effigiei, quæ *Veronica* dicitur, quandam orationem composuit elegantem; cui adiecit quendam Psalmum, cum quibusdam versiculis, & eadem dicentibus, decem dierum concessit indulgentiam, ita scilicet, ut quotiescumque repetatur, toties dicenti tantundem indulgentiæ concedatur.

PRæsentem autem historiam prosequentes, referamus quid *Lodovicenses* tunc temporis, spreto Dei timore & hominum reverentia, egerint. Discurrebant autem per villas vicinas, ab innocentibus pecuniam extorquendo. Sed eisdem debacchantibus, *Waleramnus* genere *Teuthonicus*, miles in opere martio probatus, cum suis commilitonibus viriliter resistentes; multorum animas ex *Galligenis* excommunicatis, ad tartara direxerunt. Sed denique post diutinam obsidionem, ex præcepto Regis, dictus *Waleramnus* & complices ejus, *Lodovico* castellum salvis sibi equis & armis reddiderunt, xiij. Cal. Januarij. In crastino autem impositis suis in castello *Lodovicus*, venit ad S. *Albanum*, in die videlicet B. *Thomæ* Apostoli; exigens ab Abbate ut faceret sibi homagium. Cui cùm Abbas respondisset, se nolle ei homagium facere, nisi priùs absolveretur ab homagio quod

1216.

quod fecerat Regi *Anglorum*: *Lodovicus* vehementer indignatus, juravit se igne ipsam Abbatiam cum villa tota crematurum, nisi faceret quod petebat. Tandem Abbas prædictus, post comminationes terrificas, interveniente *S.* Comite *Wintoniensi*, finem fecit pro se & villa tota; datis *Lodovico* pro induciis usque ad Purificationem Beatæ *Mariæ*, quater viginti marcis argenti. Quo facto *Lodovicus* ad urbem *Londoniarum* reversus est.

De terra promissionis.

EOdem anno expirante treuga inter fideles *Terræ promissionis* & *Saracenos*, in primo passagio generale post Concilium *Lateranense*; congregatus est exercitus Domini copiosus in *Achon*, cum tribus Regibus, *Hierusalem* scilicet, *Hungariæ*, & *Cypri*. Affuerunt etiam Duces *Austriæ* & *Moraviæ*, cum militia magna Regni *Teuthonici*, & Comitibus multis, virisque generosis. Affuerunt etiam Archiepiscopi *Nichossiensis*, *Jovensis*, *Argiensis*, *Hungariæ*, *Baiocensis*, *Bavergensis*, *Cicestensis*, *Monasteriensis*, & *Trajectensis*; & cum eis vir nobilis & potens *Walterus* de *Avenis*, &c. Deinde Patriarcha *Hierosolymitanus* cum magna humilitate Cleri & populi, tollens reverenter vivificæ crucis lignum; feria sexta post festum omnium Sanctorum profectus est ab *Achon* in castra Domini, quæ processerant ad fluvium *Jordanem*. Hoc autem Dominicæ crucis lignum, post *Terram sanctam* perditam reservatum fuit ad hæc tempora, & à fidelibus occultatum. Imminente enim conflictu *Saracenorum* tempore *Saladini* cum *Christianis*, sicut à senioribus accepimus, Crux secta fuit; cujus pars ad prælium delata, & ibidem perdita, pars tempore reservata extitit, quæ nunc exhibetur. Cum tali quoque vexillo à diebus instructis processerunt fideles per planum *Fabæ*, usque ad fontem *Tubanniæ*; eo die multùm laborantes. Et præmissis explorantibus, videntes ab adversariis commutari pulverem; incerti fuerunt, utrùm contra nos, an fugiendo properarent. Sequenti die per montes *Gelboe*, quos habuerunt ad dextram, & paludem ad sinistram, profecti sunt *Bethsanam*; ubi adversarius noster castrametatus est. Sed metuens adventum tam copiosi Dei viventis exercitus, & tam ordinatè procedentis, tentoria tollens & fugiens; terram militibus *Christi* vastandam reliquit. Unde in vigilia S. *Martini Jordanem* transeuntes, corpora sua laverunt in eo fideles; & pacificè quieverunt ibidem per biduum, victualium copiam reperientes. Deinde super littus maris *Galileæ* tres fecerunt mansiones; peragrantes loca in quibus *Salvator* noster mirabilia operari dignatus est, corporali præsentia cum hominibus conversatus. Aspexerunt *Bethsaidam*, civitatem *Andreæ* & *Petri* tunc ad modicum casale redactum. Viderunt etiam loca ubi *Christus* discipulos vocavit, supra mare siccis pedibus ambulavit, in deserto turbas pavit, montem oraturus ascendit; & ubi post resurrectionem cum discipulis manducavit. Et sic per *Capernaum*, *Achon* reversi sunt, infirmos suos reportantes. Deinde aliam equitationem aggressi fideles prædicti, perrexerunt ad montem *Thabor*; ubi primò aquarum inopiam, & postmodùm per defossionem copiam repererunt. Desperabant autem Capitanei exercitus de ascensu montis; donec dictum est eis, castrum fore comprehensibile à puero *Saraceno*. Consilium ergo inierunt, & Dominica prima Adventus, cùm legeretur Evangelium: *Ite in castellum quod contra vos est*, Patriarcha præcessit cum signo Crucis, Episcopis & Clero orantibus & psallentibus dum exercitus clivum montis subiret. Et licèt mons præruptus esset undique, & velut impossibilis in ascensu, & extra semitam tortam; omnes tamen viriliter ascenderunt. *Johannes* verò Rex *Hierusalem* cum militia *Christi*, Castellanum ab equo stravit, & *Admiraldum* unum; qui primo impetu intrepidi extra portas ad montem defendendum hostibus occurrerunt, in stuporem eos convertentes & fugam. Sed Rex quantum meruit ascendendo, tantum demeruit descendendo. Nam *Templarii* multi & *Hospitalarii* & sæculares, quando infideles vires receperant, vulnerati sunt; sed pauci mortui. In hoc autem & in primo die quo duximus equitatum, multitudinem maximam virorum, mulierum, ac parvulorum apud *Achon Christiani* reduxerunt; ubi Episcopus *Achonensis* parvulos quoscunque vel prece vel precio obtinere potuit, baptizavit. Fœminas verò inter sanctimoniales distribuit, & literis applicare fecit. In tertio autem equitatu, cui Patriarcha cum Clero & signo Crucis non interfuit, multa incommoda tum per latrunculos, tum ex hyemis incommodo, perpessi sunt fideles: præsertim in vigilia Nativitatis Dominicæ per viam; in qua illa nocte sacra, tempestatem ventis & pluviis incommodam invenerunt. In finibus etiam *Tyri* & *Sidonis* juxta *Sarepta*, multa perpessi fuerunt incommoda; tam aëris intemperie, quàm molestia corporali.

1217. ANno Domini millesimo ducentesimo decimo septimo, juvenis Rex *Henricus* fuit ad Natale apud *Bristollum*; præsente *Walone* Legato & *Willielmo Mareschallo*, rectore ejusdem Regis & Regni. Erat autem ea tempestate inter optimates *Angliæ* fluctuatio maxima, cui se Regi committerent; juvenine *Henrico*, an domino *Lodovico*. Habebant enim ex *Francigenis* talem tantumque contemptum, quòd multi eorum consolationem non admiserunt. Auxit prætereà hujus perturbationis procellam, quòd *Lodovicus* spreto juramento, terras, possessiones, & castella eorundem optimatum, quæ eorum auxilio subegerat; illis murmurantibus, in suam redegerat potestatem, ponens in eis milites & alienigenas nationes. Ceterùm turpe sibi videbatur, ad Regem, à quo abierant, redire, ne viderentur canes ad vomitum revertentes: sicque hinc inde perplexi, quassatum nequiverunt calamum reparare. Eodem tempore, xiii. Calendas Februarii, exierunt de castello quod *Monsorel* appellatur, milites & servientes, ut prædis instarent & rapinis. Quod cùm per exploratores, milites de *Notingham* cognovissent, venerunt eis obviàm; & facto congressu, ceperunt ex obstantibus decem milites & viginti quatuor servientes. Et sic tribus ex hostibus interfectis, cum læta victoria remearunt.

Barones Angliæ propriam miseriam perpendunt.

PEr idem tempus, *Falcasius* prædo. xi. Calendas Februarii, multitudine gravi congregata de præsidiis castrorum de *Oxonia*, *Norhantona*, & *Bedefordia*, simul & *Windleshores*, militum & ruptariorum; venit ad villam sancti *Albani* in crepusculo vespertino, nocte scilicet sancti *Vincentii*; atque inopinato impetu facto, villam totam spoliavit, homines & infantes cepit, ac vinculis eos arctissimis mancipavit. Ad ostium quoque ecclesiæ beati *Albani* servientem quendam de Curia interfecit; ad ecclesiam fugere cupientem. Et sic opere nefario à ministris Diaboli consummato, Abbati *Willielmo* significavit, ut sub omni festinatione mitteret ei centum libras argenti; alioquin ipse injecto igne, villam totam cum ipso Monasterio & suis ædificiis illicò concremaret. Abbas verò post multas contradictiones, aliud non habens remedium, pecuniam postulatam concessit. Quibus ita gestis, dictus *Falcasius* cum suis prædonibus excommunicatis, & spoliis nimis damnosis, & captivis tractis, turpitérq; vinctis & abductis, ad castellum de *Bedeford* citiùs convolavit. Deinde cum omni multitudine prædicta, ad forestam de *VValbergia* properans, cepit ibi *Rogerum* de *Colbevilla*; & plus quàm lx. cum eo, clericos & laicos de provincia illa, qui prædæ causâ ibi latebant. Posteà verò quadam nocte per visum accepit idem *Falcasius*, quòd de turri sancti *Albani* quoddam immane saxum in modum fulguris in eum irruens, eundem in pulverem contrivit. Qua perterritus visione, & expergefactus, uxori suæ visionem enarravit. Ipsa autem eum hortabatur, persuadens quasi virum dominum & amicum devotissimè quatenùs se Beato *Albano*, quem meritò offenderat, satisfactione congrua reconciliaret; intelligens hoc esse indicium ultionis perpetrati facinoris. Adquievit autem, sed vix, *Falcasius*, juxta illud Apostoli: *Salvabitur vir infidelis per mulierem fidelem*. Posteà ut uxorem suam non offenderet, venit apud sanctum *Albanum*, & intravit Capitulum, & spoliatus, tenens virgam, petiit & obtinuit absolutionem, osculans singulos Monachos, quasi sic omnes placasset; nihil tamen de ablatis restituens, vel de injuria satisfaciens pauperibus *Christi*. Steterunt autem fideles *Christi* ad ostium Capituli, sperantes in aliquo saltem restaurari: quos visos sprevit, & pertransiit expectantes, nescius illius Propheticæ comminationis ultionem, quam reservavit ei, conquerente Beato *Albano*, *Deus ultionum Dominus: Veh qui prædaris, quia prædaberis*. Quod in fine didicit experimento, sicut sequens historia luculenter declarabit.

Falcasius villam S. Albani spoliavit.

CIrca eosdem dies, nuncii *Lodovici*, qui pro eo steterunt in Curia *Romana*, eidem *Lodovico* significaverunt; quòd nisi exiret ab *Anglia*, sententia excommunicationis, quam *Walo* Legatus in eum tulerat, in die Cœnæ cōfirmaretur à Papa. Hac itaq; de causa statutæ sunt Treugæ inter *Lodovicum* & Regem *Henricum* usque ad mensem de Pascha: ita scilicet, ut omnia remaneant in eo statu, quo fuerunt in die qua juratæ fuerunt Treugæ, in castellis & rebus aliis, usque ad terminum constitutum. Transfretavit igitur *Lodovicus* tempore Quadragesimali; eo pacto, quòd nunquam deinceps gratiam Baronum Angliæ habuit, sicut priùs. Nam continuò venerunt ad fidelitatem Regis *Henrici*, Comes *VVillielmus Sarisberiensis*, Comes *Willielmus Arundel*, Comes *VVillielmus Warenna*, & alij multi; dicto Regi deinceps adhærentes. Sed & magnus *Mareschallus*, *VVillielmum* filium suum primogenitum ad Regis fidelitatem revocans, partem *Lodovici* non mediocriter labefactavit.

Treugæ statutæ inter Regem Angliæ & Lodovicum.

Eodem

1217.

Incidentia de terra promissionis.

EOdem tempore, exercitus qui erat in *Achon*, quadrifariè divisus est. Rex enim *Hungariæ* brevi tempore ibidem commoratus, cum magno *Terræ sanctæ* dispendio recessit. Peregrinos enim & Galeias, equos & jumenta cum armis secum traxit, multùm ne recederet à Patriarcha rogatus; qui tandem cum sua sequela excommunicatus recessit. Alia pars pigrorum & timidorum, & eorum qui divitiis affluebant, in *Achone* remansit. Rex verò *Hierusalem* & Dux *Austriæ*, cum Hospitalariis Sancti *Johannis* & Episcopis multis, & aliis fidelibus, castrum in *Cæsarea Palestina* in brevi viriliter firmaverunt; licèt frequenter hostium nunciaretur adventus. Ibi in Basilica principis Apostolorum, festum Purificationis Patriarcha cum sex Episcopis solemniter celebravit. *Templarij* quoque cum domino *Waltero* de *Avenis* & aliis peregrinis, & Hospitali de domo *Teutonicorum*; castrum quod olim *Districtum*, nunc autem castrum *Peregrinorum* dicitur, firmare cœperunt. Hoc autem castrum situm est inter *Caipham* & *Cæsaream*, non longè distans à mari. Quapropter viam strictam ascendentibus, & ad *Hierusalem* per eam descendentibus, *Districtum* dicebatur. Hujus castri prima utilitas est, quòd conventus *Templariorum* eductus à peccatrice & omni spurcitia plena civitate *Achon*, usque ad reparationem murorum *Hierusalem*, in hujus castri præsidio residebit. Territorium ejus piscariis, salinis, sylvis, pascuis, agris, herbis, vineis, hortis, & pomeriis abundat. Inter *Achon* & *Hierusalem* nullum est municipium, quod *Saraceni* teneant: quocircà ex hoc damnificantur multùm infideles. Inter *Hierusalem* & *Jordanem* portum habet naturaliter bonum, sex milliaribus distans à monte *Tabor*; unde *Saraceni* in campo qui interjacet, lato & longo, nec arare possunt, nec seminare, propter hujus castri præsidium & levamen. Firmato itaque tali castro, exercitus Domini reversus est in *Achon*.

Signa cœlestia quibus commota provincia Coloniésis, *ad obsequium crucis properavit.*

SUb his quoque diebus, mense Maio, feria scilicet sexta ante Pentecosten, exercitata fuit provincia *Coloniensis* in obsequium Salvatoris. Nam in villa de *Bebon Frisiæ*, apparuit in aëre triplex forma Crucis: una coloris candidi versùs Aquilonem; altera versùs Meridiem, ejusdem schematis & coloris; tertia medio colore colorata, habens crucis patibulum, & formam hominis in eo suspensi, brachiis elevatis & extensis; cum infixione clavorum in manibus & pedibus, & capite inclinato. Et hæc media fuit inter alias, in quibus corporis humani effigies non apparebat. Alia quoque vice & alio loco, in villa scilicet *Frisiæ* quæ *Fuserhuse* appellatur, Crux apparuit juxta Solem crocærulei coloris, & hanc plures quàm priorem viderunt. Tertia apparuit in villa de *Dockham*, in qua B. *Bonifacius* martyrio coronatus est: ubi in festo ejusdem Martyris, cùm multa hominum millia convenissent, visa est Crux magna & alba; ac si lignum trabis ex transverso alterius trabis artificialiter construeretur. Movebatur autem paulatim ab Aquilone ad Orientem; & hanc plurimi homines conspexerunt.

Obsidio castri de Mountorel.

PEr idem tempus, post Paschalem solemnitatem, procurante *Willielmo Mareschallo* Regis rectore & Regni *Angliæ*; convenerunt ad obsidendum castrum de *Mountsorel*, *Ranulphus* Comes *Cestriæ*, *Willielmus* Comes *Albemarliæ*, *Willielmus* Comes de *Ferrariis*, *Robertus* de *Veteri ponte*, *Briennus* de *insula*, *W.* de *Cantelupo*, *Philippus Marc*, *Robertus* de *Gangi*, *Falcasius* cum Castellanis suis, & alii multi ex præsidiis castrorum. Qui collocatis machinis in locis congruis, dictum castellum acriter invaserunt. Erat summus in Castello *Henricus* de *Braibroc*, & decem milites cum eo strenuissimi, cum servientibus multis; qui hostibus assilientibus lapides pro lapidibus, tela pro telis viriliter remiserunt. Inclusi quoque, cùm per multos dies castrum defendissent, nisi ne fortè longa obsidione deficerent; miserunt ad *Saerum* Comitem *Wintoniensem*, qui tunc *Londoniis* erat, obsecrantes, ut celeriter subveniret obsessis. Tunc Comes præfatus, cujus illud municipium erat, ad *Lodovicum*, qui nuper de partibus transmarinis ad urbem *Londoniarum* redierat, veniens; postulavit eum cum amicis obnixè, ut subsidium mitteret militare, per quod obsidio solveretur. Tandem habito tractatu ad invicem, communiter decreverunt, ut legio militum mitteretur, quæ & obsidionem solveret, & totam *Lodovico* provinciam subjugaret. Exierunt itaque ab urbe *Londoniensi* milites sexcenti, & cum eis plusquàm viginti millia armatorum, qui omnes aspirabant in aliena; habentes principes illius Comitem *Perticensem*, Mareschallum *Franciæ*, Comitem *Wintoniensem Saerum*, *Robertum* filium *Walteri*, cum aliis multis, quos ad expeditionem hanc idoneos judicabant. Moventes autem castra pridiè Calendas Maij, id est, die Lunæ proxima ante Ascensionem Domini; profecti sunt apud S. *Albanum*, quæque obvia deprædantes. Ruptarij verò & prædones nequissimi de regno *Francorum* villas in gyrum perlustrantes,

1217. ecclesiis & cœmiteriis non parcebant; quin omne genus hominum caperent & spoliarent, ac diro & excogitato membrorum cruciatu ad gravissimam redemptionem compellerent. Abbatia quoque sancti *Albani*, quæ paulò antè *Lodovico* satisfecerat, prædonum manus vix evasit: sed eam vacuam omni genere cibariorum & poculorum dimiserunt, quam omni redundantem invenerunt.

Miraculum Dominicæ Crucis.

IN crastino autem versùs villam de *Dunestaple* castra moventes, ecclesiam Beati *Amphiballi*, magistri Beati *Albani*, in villa de *Redberna* sitam, ubi Domino cooperante, innumerabilia miracula celebrantur, Monachos usque ad fœmoralia spoliabant. Sanctorum insuper reliquias super sanctum altare rapientes, funestis eas manibus polluerunt. Inter quos, & quidam ex eis, crucem quandam argenteam & deauratam, in qua portio quædam Dominicæ crucis continebatur, tollens, in sinu suo sociis ignorantibus abscondit. Sed antequàm ab ædibus Oratorij recessisset, à dæmonio arreptus, corruit in terrã; dentibus stridens & ore spumans; surgénsque festinanter à Dæmonio agitatus, in socios ensem vibrare disposuit. At illi ejus miseriæ condolentes, ligatis manibus illius, causam penitùs ignorantes, ad ecclesiam de *Flastude* perduxerunt, in suprema furia constitutum. Intrantes autem ecclesiam prædones, ut eam spoliarent, obviavit Presbyter indutus vestibus albis, ut malitiam comprimeret impiorum. Veruntamen aliquantulùm de socio, quem furiosum ducebant, perterriti, manus cohibuerunt à rapina. Ubi vidente Presbytero, & multis aliis, crux prædicta cecidit in terram, de sinu ex iliens furiosi. Quam reverenter ac stupens presbyter arripiens, & à terra in editum elevans, quid hoc esset à prædonibus requisivit. Tandem in se reversi, cognoverunt per virtutem animadversionis divinæ, quòd à monachis, quos in proxima villa spoliaverant, crucem furtim sustulisset. In summa igitur angustia prædones constituti, timuerunt valdè, ne etiam ipsos spiritus nequam invaderet, & sicut socium suum fecerat, cruciaret. Tunc prædones nequissimi crucem illam cum tremore presbytero tradiderunt, adjurantes per virtutem Dei & in periculo ordinis sui, ut antequàm cibum sumeret ad locum accederet, crucem monachis restitueret. Presbyter verò cum festinatione ad Oratorium B. *Amphibali* veniens, crucem reverenter tradidit, & omnia quæ circa illam mirabiliter acta sunt, Priori & fratribus enarravit.

Solutio obsidionis castri de Montforel, *& de obsidione castri* Lincolniensis.

EXercitus igitur *Lodovici* ac Baronum *Angliæ* apud *Dunestapliam* perveniens, ibidem pernoctavit. Mane autem facto, versus Aquilonem vexilla direxit & arma; ut obsidionem prædictam solvere maturaret. Sed Comes *Cestrensis Ranulphus*, & alii, qui cum illo obsidionem agebant, ab exploratoribus præmoniti, expeditione dimissa, ad castrum sese de *Notingham* conferentes; decreverunt communiter, ut hostium supervenientium ibidem explorarent progressum. Barones itaque, cùm cunctis cœmiteriis & ecclesiis omnibus more solito spoliatis per viam, ad castellum de *Montforel* pervenissent, & obsidionem dissolvissent; communi consilio decreverunt, ut versùs *Lincolniam* properarent: ubi *Gilebertus* de *Gant* cum aliis Baronibus supradictis diutinam obsidionem egerant, sed inanem. Transeuntes igitur Barones per vallem de *Belvero*, omnia ibi in usus prædonum cesserunt; quia pedites de regno *Francorum*, qui quasi spurcitia & spuma superfluens erant illius regionis, nihil omninò reliquerunt intactum. Tanta namque in eis erat paupertas & miseria, quòd in vestibus corporeis, quibus pudenda natésve tegerent, facultas eis minimè administraverit. Denique ad *Lincolniã* pervenientes, Barones insultus acerrimos fecerunt in castellum; quibus resistentes inclusi, lapides & tela mortifera, pro lapidibus & jaculis, pro viribus remiserunt.

Rex Angliæ *castri* Lincolniensis *solvit obsidionem.*

DUm hæc ibidem agerentur *Willielmus Mareschallus* Regis custos & regni, de consilio *Walonis* Legati & *Petri Wintoniensis* Episcopi, & aliorum, quorum consilio regni gerebantur negotia, fecit convocare omnes Castellanos ad Regem spectantes, & milites, qui erant in præsidiis castrorum in partibus diversis; præcipiens ut feria secunda in hebdomada Pentecostes apud *Newerc* ad edictum Regis convenirent, ut pariter cum ipsis obsidionem castri *Lincolniensis* dissolvere laborarent. At illi quibus erat ardens desiderium bellum conserere cum *Franç igenis* excommunicatis, & etiam pro patria pugnare; venerunt gaudenter ad diem præfixum & locum; cum quibus utique & ipse Legatus cum aliis Regni Prælatis, cum equis & viris bellicosis apparuit; ut Regi inobedientes, & domino Papæ rebelles, precibus insequerentur & armis. Habuerunt namque justam, ut sibi videbatur, causam; cùm præcipuè innocens esset, & quasi à peccato alienus, quem adversarii ejus exhæredare per superbiam laborabant. Cúmque omnes in unum essent

ſent congregari, recenſiti ſunt in exercitu milites quadringenti, baliſtarij fermè ducenti quinquaginta. Servientes quoque & equites tot & tales affuerunt innumeri, quòd vices militum poſſent pro neceſſitate implere. Principes autem exercitus fuerunt, *Willielmus Mareſchallus*, & *Willielmus* filius ejus, *Petrus VVintonienſis* Epiſcopus in opere martio eruditus; Comes *Ceſtrenſis Ranulphus*, Comes *Sarisberienſis VVillielmus*, Comes de *Ferrariis VVillielmus*, Comes *Albemarlenſis VVillielmus*. Affuerunt & Barones, *VVillielmus* de *Albineto*, *Johannes Mareſchallus*, *VVillielmus* de *Cantelupo*, & *VVillielmus* filius ejus, *Falcaſius*, *Thomas Baſſet*, *Robertus* de *Veteri Ponte*, *Briennus* de *Inſula*, *Gaufridus* de *Luci*, *Philippus* de *Albineto*, cum Caſtellanis multis in opere militari exercitis. Hi apud *Newerc* triduanam moram facientes, ad reſpirationem hominum & equorum, confeſſioni interim vacabant; corporis & ſanguinis Dominici perceptione ſeſe muniebant; contra hoſtiles incurſiones Dominum protectorem habere quærentes. Sicque univerſi ad omnia parati, pro juſtitia mori vel vincere affectabant. 1217.

TAndem in hebdomada Pentecoſtes, feria ſexta, poſt divinorum celebrationem ſacramentorum, ſurgens Legatus ſæpedictus, oſtendit coram omnibus, quàm iniqua erat *Lodovici* ac Baronum ei adhærentium cauſa; pro qua fuerant excommunicati, & ab unitate Eccleſiæ ſegregati. Et ut denique exercitum illum animaret ad pugnam, albis indutus veſtibus cum clero univerſo, *Lodovicum* nominatim excommunicavit cum complicibus & fautoribus ſuis; & præcipuè omnes illos qui apud *Lincolniam* contra Regem *Angliæ* obſidionem agebant, cum tota civitate; continens ſcilicet & contentum. Eis autem qui negotium hoc in propriis perſonis expediendum ſuſceperunt, de conceſſa ſibi poteſtate ab omnipotente Deo & ſede Apoſtolica, plenam ſuorum veniam peccatorum, de quibus veraciter confeſſi fuerunt, indulſit; & in retributione juſtorum, ſalutis æternæ præmia repromiſit. Deinde collata omnibus abſolutione & Dei benedictione, ad arma convolarunt univerſi; equóſque cum feſtinatione aſcendentes, caſtra moverunt ovantes. Venientes itaque ad villam de *Stowe*, quæ octo milliaribus ab *Lincolnia* diſtat, ibidem intrepidi pernoctarunt. Mane autem facto, belli ſeptem eleganter ordinatis denſis agminibus, proceſſerunt in hoſtes; nihil adeò metuentes, quàm fugam eorum ante adventum ſuum. Baliſtarij quoque eorum exercitum ſemper præibant uno ferè milliari. Sarcinæ bigarum & ſummariorum cum victualibus & rebus neceſſariis, exercitum tantundem ſequebantur à tergo; vexillis undique micantibus & ſcutis, quæ terrorem videntibus non minimum incuſſerunt.

Exhortatur Legatus milites Regis ad pugnam.

BArones verò, qui erant in civitate, & *Francigenæ*, tantam cōceperunt ſecuritatem in cauſa ſua obtinenda; ut referentibus ſibi nunciis de adventu adverſariorum, ſannas redderent & cachinnos, non ceſſantes lapides damnoſos projicere ex mangonellis, ut caſtelli muros diſſolverent. Sanè *Robertus* filius *Walteri*, & *S.* Comes *Wintonienſis*, cùm audiſſent hoſtes appropinquare civitati; exierunt ab urbe, ubi progreſſum eorum inſpicerent, & bellatorum numerum æſtimarent. Qui cùm diligenter hoſtium adventantium ordinem conſpexiſſent, redierunt in urbem ad ſocios, dicentes: Ordinatè procedunt contra nos bellatores iſti, ſed nos tamen multò plures ſumus quàm illi: unde conſilium noſtrum eſt, ut exeamus contra eos obviam illis uſque ad aſcenſum montis, quia ſi ita fecerimus, capiemus omnes ſicut alaudas. Quibus Comes *Perticenſis* & *Mareſchallus* reſpondentes, dixerunt: Vos æſtimaſtis illos juxta ſcientiam veſtram, & nos exibimus modò, ut æſtimemus eos juxta conſuetudinem *Gallicanam*. Exierunt igitur ut æſtimarent exercitum Regis venientem; ſed in æſtimatione decepti fuerunt. Nam cùm primò vidiſſent à tergo exercitus bigas & ſarcinas cum cuſtodibus earum, qui cuneos jam ad bellum diſpoſitos ſequebantur; æſtimaverunt unum eſſe per ſe exercitum: quia ibi multitudinem multam cum vexillis micantibus inſpexerunt. Habuerunt enim ſinguli Magnatum duo vexilla; unum, ut jam diximus, cum ſarcinis, à tergo remotiùs cuneos ſequens; & aliud corpora ſingulorum præcedens, per quod cognoſcerentur prælia conſerentes. Sicque Comes *Perticenſis* cum *Mareſchallo* illuſus, ad ſocios remeavit incertus. Dederúntque igitur conſilium iſti ſodalibus reverſi in civitatem, quorum conſilium præterire nefas erat; ut diviſis optimatibus, cuſtodirentur portæ civitatis ab eis; hoſtéſque ab ingreſſu ejus arcerentur, donec cepiſſent caſtellum, cujus captio jam imminebat. Placuit multis conſilium, veruntamen pluribus diſplicebat. Obſeratis itaque portis & cuſtodibus adhibitis, omnes ſeſe ad defenſionem parabant.

Intereà

1217. *Prælium apud* Lincolniam *commissum inter Regem & Barones.*

INterea exercitus Regis à parte castelli urbi appropinquans, cùm à Castellanis cognitus fuisset, miserunt clàm nuncium per posticum, quod erat à tergo castelli, ad majores exercitus; qui eis omnia quæ fiebant interiùs nunciavit. Dixit etiam, quòd si vellent, potuerunt ingressum habere per posterulam, quæ propter adventum eorum fuerat jam aperta. At illi per eam noluerunt omnes intrare; sed miserunt *Falcasium* cum agmine toto cui præerat, & cum balistariis omnibus, qui portam civitatis, saltem unam, exercitui patefacerent. Deinde omnis multitudo ad portam se Aquilonarem conferens, illam confringere vacavit. Nec propterea Barones cessabant de petrariis ad castellum lapides emittere ponderosos. Sed *Falcasius* interim castrum cum agmine cui præerat ac balistariis omnibus ingressus, statuit eos subitò supra muros domorum & in propugnaculis castri; qui illicò tela mortifera in dexterrimos Baronum dirigentes, equos cum assessorib. suis prostraverunt in terram; ita quòd quasi in ictu oculi, peditum ac militum ac Magnatum prostraverunt multitudinem. Videns autem *Falcasius* ex nobilioribus adversariorum suorum plurimos in terram prostratos, prorupit de castro cum suis audacter in medium hostium: sed ab irruentibus in eum legionibus captus est & abductus; donec per probitatem balistariorum ac militum suorum liberatus est, & ad suos reductus. Intereà moles totius exercitus Regis, januis civitatis, licèt cum difficultate confractis, villam ingrediens audacter prorupit in hostes. Videres igitur ex ictibus gladiorum igneas prosilire scintillas; & ad modum tonitrus vel terræmotus totam terram reboare ex congressu confligentium. Sed tandem per Regales, quorum probitate equi in quibus sedebant Barones telis confossi sunt, & ad instar porcorum jugulati, pars Baronum fuit penitùs infirmata: nempe quando equi corruerunt in terram interfecti, sessores eorum capiebantur, cùm non esset qui eos liberaret. Tandem cùm Regis militia, Baronibus penitùs enervatis, cepisset ex eis militum multitudinem numerosam, ac vinculis omnes mancipasset; irruit densis agminibus in Comitem *Perticensem*; circumvallando eum undique, & versum est in eum pondus belli. Sed demùm cùm impetum irruentium sustinere non potuit, hortati sunt ut se redderet, ut vivus evadere posset. At ille cum juramento horribili affirmavit, quòd se *Anglico* alicui nequaquam redderet; qui proprij Regis proditores fuerunt. Et his auditis, irruit quidam de Regalibus, & per ocularium galeæ, caput ejus perforando, cerebrum effudit, & meritò, quia per cerebrum dictus sæpè pejeravit. Et corruens in terram, nec Deum invocavit, nec etiam verbum unum edidit; sed in summo rancore & superbia ad inferos peregrinavit. Videntes igitur *Galligenæ*, quòd major eorum pars cecidisset; inierunt fugam tam pedites quàm equites, sibi nimis damnosam. Nam flagellum portæ Australis, per quam fugerunt, quod ex transverso fuerat fabricatum; fugientes non mediocriter impedivit. Etenim quotiescunque aliquis adveniens & festinus nimis exire voluisset, oportebat eum ab equo descendere, & portam aperire, quo exeunte, porta statim recludebatur flagello ut priùs posito ex transverso. Sicque porta illa fugientibus nimis molesta fuit & damnosa. Insequuti autem sunt milites Regis Barones fugientes & *Francos*, fracta eorum superbia. Sed licèt plures in fugiendo capti fuerint, fictè insequuti sunt eos. Quia nisi consensus consanguinitatis, qui se manifestat in articulo necessitatis, intervenisset; nec pes unus ex omnibus evasisset, quin per gulas universi caperentur. Quid plura? Capti sunt ex Baronibus Capitaneis, *Saerus*, Comes *Wintoniensis*, *Henricus* de *Boum* Comites *Herefordensis*, Comes *Gilebertus* de *Gant*, quem nuper *Lodovicus* fecerat Comitem *Lincolniensem*: Comes *Perticensis*, pro pertinaci superbia sua, ibi remansit in hodiernum usque diem. Capti sunt etiam Barones, *Robertus* filius *Walteri*, *Richardus* de *Munfichet*, *Willielmus* de *Mumbray*, *Willielmus* de *Bello campo*, *Willelmus Mandut*, *Oliverius* de *Harcourt*, *Rogerus* de *Cressi*, *Willielmus* de *Colevilla*, *Willielmus* de *Ros*, *Robertus* de *Ropesle*, *Radulphus Cheinduit*; & alij multi, quos longum esset enumerare. Capti sunt etiam milites quadringenti; præter servientes, equites, & pedites, qui facilè sub numero non cadebant. Comes *Perticensis*, in pomerio hospitalis extra villam sepultus est. *Reginaldus* etiam cognomento *Crocus*, miles de familia *Falcasii*, vir strenuus, ibi interfectus est; & apud Abbatiam *Cokesdensem* honorificè sepultus. Interfectus est etiam in illo conflictu serviens quidam ex parte Baronum, omnibus ignotus; qui extra civitatem in quadrivio velut excommunicatus, sepultus est. Isti tres tantummodò ex omnibus in tanti discrimine belli occisi referuntur.

De spoliis civitatis & rapinis.

HIs ita gestis, invenerunt Regii bellatores in plateis civitatis bigas Baronum & *Francorum*; cum summariis, & sarcinis, vasis argenteis, & varia supellectili, simul cum utensilibus

1217.

utensilibus onustas: quæ omnia in usus eorum sine contradictione cesserunt. Spoliata itaque civitate universa, usque ad ultimum quadrantem; ecclesias omnes totius urbis consequenter spoliantes, arcas omnes cum almariolis securibus & malleis confregerunt: rapientes in eis aurum & argentum, pannos diversi coloris, ac muliebria ornamenta, annulos aureos, cum scyphis & lapidibus pretiosis. Nec etiam ecclesia Cathedralis hanc pestem evasit, quin subiret judicium aliarum. Datum enim erat militibus in mandatis à Legato, ut & Canonicos omnes tractarent ut excommunicatos: & sicut tales qui hostes fuerunt *Romanæ* ecclesiæ ac Regis vasalli ejus ab initio guerræ motæ. Fuit autem illis pro causa sufficiente, aliquid habere quod auferri possit; sicut consuetudo est *Romanis*, de levi causas adinvenire, ubi materia prædæ subjacet malignantibus. Præcentor autem ecclesiæ illius *Gaufridus* scilicet de *Drepinges*, undecim millia marcarum argenti se inconsolabiliter doluit amisisse. Tandem cùm omnia mercimoniarum genera rapuissent, ita quòd nihil in aliquo domus angulo remansit intactum; reversi sunt singuli ad dominos suos divites effecti; atque ab omnibus pace Regis *Henrici* per civitatem denunciata, epulabantur & bibebant cum jucunditate. Facta est autem ista belli congressio, quam in opprobium *Lodovici* ac Baronum, Nundinas appellant, xiiij. Calendas Junij; Sabbatho scilicet in hebdomada Pentecostes, habens initium hora inter primam & tertiam media; sed ante horam nonam, à bonis negotiatoribus sunt omnia consummata. Verùm ex matronis civitatis, aliquæ submersæ sunt. Quæ ut scandalum & ludibrium evitarent; parvas & fragiles ingressæ naves cum pueris & ancillis & rebus domesticis, defecerunt in via. Sed posteà à quærentibus inventa fuerunt vasa argentea cum rebus aliis multis; quæ suis inventorib. profuerunt. Erāt enim naviculæ nimis oneratæ, & matronæ regere nescientes. Omnibus igitur hunc in modum consummatis, præcepit *Willielmus Mareschallus* Castellanis omnibus, ut cum prisonibus suis redirent ad propria: eósque sub arcta servarent custodia, donec de illis Regis audirent voluntatem. At idem *Mareschallus* eodem die antequàm cibum sumeret ad Regem reversus, retulit coram Legato omnia quæ acciderant; qui gratias Deo cum lachrymis agentes, fletum citiùs converterunt in risum. Mane autem facto, veniunt nuncij ad Regem, qui dixerunt, milites de *Montsorel* castrum reliquisse, & aufugisse: unde Rex Vicecomiti de *Notingham* dedit in mandatis, ut personaliter accedens ad castellum, illud subverteret, & penitùs complanaret.

Fuga Baronū & Francorū à Lincolnia.

INterfecto, ut dictum est, Comite *Perticensi*, inierunt fugam omnes, tam equites quàm pedites, versùs urbem *Londoniensem*. Quorum primus erat *Mareschallus Franciæ* cum Castellano de *Arras* & *Galligenis* innumeris. Veruntamen multi ex illis, & præcipuè pedites ferè omnes interfecti fuerunt; antequàm ad *Lodovicum* suum pervenissent. Exierunt enim eis obviàm homines villarum, per quas fugam fecerunt, cum gladiis & fustibus; & multos plagis impositis peremerunt. Milites quoq; circiter ducenti ad urbem *Londoniensem* venientes, suo *Lodovico* se presentaverunt, luctuosa ei dāna nunciantes. Quibus ipse subsannando ait, quòd per eorum fugam socij eorum capti fuerunt: quia si ipsi in prælio remansissent, & se fortè & socios suos à captione & periculo liberassent. Credendum est itaque confusionem hanc *Lodovico* ac Baronibus *Angliæ*, justo Dei judicio accidisse; qui jam ferè per biennium in sententia excommunicationis inveterati, nisi per divinam plecterentur severitatem, dicerent homines *in cordibus suis*, *Non est Deus*: & sic non inveniretur qui faceret bonum, nec etiam esset usque ad unum.

Mors Innocentij *Papæ*.

EOdem anno, Papa *Innocentius*, postquàm sedisset annos octodecim, menses quinque, & dies quatuor, xvij Calen. Augusti; humanæ naturæ debitum solvit. Cui succedens *Honorius*, qui *Cincius* anteà dicebatur, sedit in cathedra *Romana* annos decem, menses septem, & novendecim dies.

Lodovicus *pro subsidio militum ad patrē mittit.*

EOdem tempore, *Lodovicus* de infortunio quod sibi apud *Lincolniam* acciderat, prolapsus in desperationem, ne propositum suum ad effectum perduceret; exquisito usus consilio, nuncios suos ad patrem suum & uxorem suam dominam *Blancam* destinavit; proponens eis *damna irreparabilia, quæ sibi apud* Lincolniam *&* *Baronibus* Angliæ *contigerant; quæ magis à Deo, quàm hominibus sibi doluit irrogata. Rex namque* Anglorum *adeò jam invaluit, quòd in manu armata omnes provincias circà urbem* Londinensem *perlustrans; exitum civitatis prædictæ sibi & suis complicibus jam præclusit. Deficiunt præterea nobis (ait) & nostris in urbe omnium utensilium genera, quæ etiam si abundarent in civitate, non habemus unde illa emamus. Quocircà vobis significo, quòd nec habeo facultatem resistendi, nec ab* Angliâ *recedendi; nisi mihi provideatis potenter in subsidio militari.*

1217. *tari.* Cúmque ad patrem de filio, & ad uxorem de marito talia pervenissent; doluerunt valdè illum in tali articulo esse constitutum. Rex autem *Franciæ* cùm hæc audisset, ait: Nónne adhuc vivit *Willielmus Mareschallus*? & dictum est, Imò. Et Rex: Non ergo timeo de filio meo. Unde *Willielmus Mareschallus* post hæc semper notatus fuit de proditione. Et quoniam Rex timuit filio excommunicato opem ferre, velut qui multoties de consensu filij fuerat acriter increpatus à Papa summam negotij imposuit uxori *Lodovici*. Quæ non segniter rem sibi impositam exequens, milites trecentos strenuos, & in rebus militaribus benè paratos, in subsidium viri sui, cum multa armatorum manu, transmittit. Sed hæc omnia Regem *Anglorum* latere non poterant, qui jam viribus resumptis, cum ingenti exercitu Australia maris littora occupaverat: & urbem *Londoniensem* jam decreverat obsidione vallare. Assignavit ergo Rex de consilio *Mareschalli*, *Philippum* de *Albeneio*, & *Johannem Mareschallum* simul cum quinque portubus; & aliis armatis multis, qui semitas maris solerter speculantes, *Francorum* explorarent & præpedirent adventum.

Igitur in die Apostoli Sancti *Bartholomæi*, classis *Francorum Eustachio* monacho, viro flagitiosissimo commissa est: ut eam sub salvo conductu ad urbem *Londoniarum* conduceret, & integram *Lodovico* præsentaret. Ingressi itaque mare milites supradicti, habuerunt à tergo flatum turgidum, qui eos versùs *Angliam* vehementer urgebat; sed insidias paratas sibi penitùs ignorabant. Cùm itaq; rapido volatu multã maris viã emensi fuissent, pyratæ Regis *Angliæ* ex obliquo venientes, recensentes in parte adversa naves quater viginti magnas, & plures de minoribus & galeis armatis benè timuerunt bellum conserere navale cum navibus paucis, quæ inter galeias & naves alias numerum quadragenarium non excesserunt, computatis omnibus. Sed tandem de casu, qui apud *Lincolniam* acciderat, in quo pauci de multis triumpharunt, animati, audacter à tergo irruerunt in hostes. Quod cùm *Francigenæ* cognoverunt, ad arma prosiliunt: & hostibus viriliter, licèt non utiliter, restiterunt. *Philippus* quoque de *Albeneio*, & balistarij cum sagittariis, inter *Francos* tela mortifera dirigentes, innumeram ex obstantib. in brevi stragem fecerunt. Habuerunt præterea galejas ferro rostratas; quibus naves adversariorum perforantes, multos in momento submerserunt. Calcem quoque vivam, & in pulverem subtilem redactam, in altum projicientes, vento illam ferente, *Francorum* oculos excæcaverunt. Fit gravissimus inter partes conflictus: sed pars *Francorum*, quorum usus non fuerat prælium navale conserere, in brevi erat funditùs infirmata. Nam ab *Anglis* bellatorib. & in marino prælio eruditis, telis confodiebantur & sagittis, lanceis perfodiebantur, cultellis jugulabantur, gladiis trucidabantur, navibus perforatis mergebantur, calce cæcabantur, spes auxilij & succursus penitùs evacuabatur, fuga non patebat: unde multi, ne caperentur ab hostib. vivi, sese sponte in maris fluctibus projecerunt; eligentes potiùs mori, quàm arbitrio & voluntate adversariorum tractari, secundum illud Senecæ: *Arbitrio inimici mori, est bis mori.* Omnibus igitur subjugatis, qui vivi remanserant ex nobiliorib. *Francigenis*, victores *Angli* naves omnes virib. obtentas, funibus colligabant atque cum lætissima victoria versùs *Doveram* æquora sulcantes, Deum in suis operibus collaudabant. Videntes ergo milites castelli inopinatam Dei virtutem, exierunt obviàm venientibus *Anglis*: atq; *Gallos* infœlices vinculis arctioribus constrinxerunt. Inter cæteros autem, de fundo & sentina cujusdam navis extractus est diu quæsitus, & multùm desideratus *Eustachius* monachus proditor Regis *Angliæ*, & pirata nequissimus. Qui cùm se deprehensum cognovisset, obtulit pro vita sua & membris inæstimabilem pecuniæ quantitatem: & quòd de cæterò sub Rege *Anglorum* fideliter militaret. Quem arripiens *Richardus*, filius Regis *Johannis* nothus, ait: Nunquam de cæterò falsis tuis promissionibus quenquam in hoc sæculo seduces, proditor nequissime; & sic educto gladio, caput ejus amputavit. Spolia itaq; navium in auro, argento, pannis sericis, & armis, collegerunt regales ministri. Atq; prisonibus salvo deputatis, significavit Regi *Philippus* de *Albeneio* quæ gesta fuerant: qui pro victoria sibi cœlitùs concessa, Dominum glorificavit, qui in rebus humanis disponendis, semper est ubique mirabilis. Hujus autem rei eventus, cùm ad *Lodovici* notitiam pervenisset; multò fortiùs doluit, quàm de infortunio sibi apud *Lincolniam* irrogato.

Eustachius *monachus capitur.*

Concordiam Rex Henricus & Lodovicus *ineunt.*

MAreschallus igitur Regis & regni rector, congregavit exercitum grandem militum, pariter & clientum: atque in fortitudine gravi ad urbem *Londoniensem* se conferẽs obsedit eam per gyrum; id est, per terram simul & aquam. Omneq; inclusis victualium genus

1217.

nus subtrahens, ad deditionem eos compellere satagebat. At *Lodovicus* in arcto positus, significavit Legato pariter & Mareschallo, quòd ipse voluit consilio eorum in omnibus obedire: ita tamen, quòd salvo honore suo, & sine suorum scandalo, pacem congruam providerent. At illi, in quibus totum pendebat negotium, & qui *Lodovici* liberationem supra modum desiderabant; pro corona *Franciæ*, quam etiam læsi & irati non possunt odisse, quandam pacis formam in scripto redactam, ei remiserunt. Cui si consentire vellet, ipsi providerent, & ad hoc sese obligarent; quòd liberum sibi ac suis omnibus imprisiis ab *Anglia* facerent habere recessum ac conductum; cùm multi tamen huic misericordiæ essent toto & avido conamine contradictores manifesti: sin minùs, ipsi subversionem ipsius & scandalum omnibus modis ad posse procurarent. Hanc autem pacis formam, cùm *Lodovicus* & ejus consiliarii inspexissent, placuit valdè eis ab *Anglia* recedere; ubi sibi videbatur dulciùs commorari. Mandavit itaque *Lodovicus* Legato & magno Mareschallo, ut diem certum providerent & locum, ubi hæc prætaxata possint celeriter ad effectum perduci. Partibus autem in hoc consentientibus convenerunt ad colloquium prope villam de *Stanes*, juxta flumen *Thamisiæ*, in quadam insula, ad pacem reformandam, Rex *Henricus* cum Legato & magno Mareschallo & aliis multis ex una parte; *Lodovicus* cum Baronibus & aliis imprisiis suis ex altera: ubi divina cooperante gratia, in subscriptam pacis formam communiter consenserunt, tertio Idus Septembris.

Forma pacis inter Regem Henricum *& Lodovicum, & de pœnis excommunicatorum.*

JUravit in primis *Lodovicus* & omnes excommunicati & imprisii ejus cùm eo, tactis sacrosanctis Evangeliis, quòd starent judicio sanctæ Ecclesiæ; & quòd de cæterò fideles erunt domino Papæ & Ecclesiæ *Romanæ*. Juravit etiam, quòd incontinenti recederet cum omnibus suis de regno *Angliæ*; nunquam in vita sua malo animo reversurus. Et quòd pro posse suo patrem suum *Philippum* induceret, ut *Henrico Anglorum* Regi redderet omnia jura sua in partibus transmarinis, & cùm Rex foret, ipse in pace dimitteret. Juravit insuper, quòd omnia castra cum terris omnibus, quas ipse & sui per guerram occupaverant in regno *Angliæ*, Regi & suis redderet incontinenti. Rex autem *Anglorum*, tactis sacrosanctis Evangeliis, juravit cum Legato & Mareschallo, quòd redderent Baronibus *Angliæ* & aliis omnibus de Regno, omnia jura & hæreditates suas, cum omnibus libertatibus antè petitis, pro quibus discordia fuit exorta inter *Johannem* Regem *Anglorum* & Barones. Nec nocumentum vel opprobrium objiceretur hinc vel inde, his qui huic vel alii adhæsissent. Insuper prisones omnes, qui ante hanc pacem provisam se redemerant, & suæ redemptionis jam factæ pecuniæ partem suis creditoribus solverant, quod solutum est non reddatur eis: sed siquid superfuerit ad soluendum, debitori penitùs relaxetur. Prisones universi, qui apud *Lincolniam* capti erant, vel in prælio navali apud *Doveram* sive in parte Regis, sive in parte *Lodovici*, ubicúnque, statim sine omni difficultate & sine omni redemptione & censu liberarentur. Et his ita gestis, absolutus est *Lodovicus* cum omnibus sectatoribus suis, servata ecclesiæ forma. Ac deinde singuli ruentes in pacis osculum, tristem lætitiam sub fraudis prætextu plurimi palliabant. Quo facto, *Lodovicus Londonias* reversus est; ubi præ nimia à civibus paupertate, quinque millia librarum sterlingorum mutuò accipiens, sub conductu magni Mareschalli ad mare cum festinatione pervenit; & cum opprobrio sempiterno ad *Gallias* transfretavit. Ab hoc quoq; absolutionis & pacis beneficio, excepti fuerunt Episcopi, Abbates, Priores, Canonici sæculares, & clerici multi, qui *Lodovico* ac Baronibus consilium præstiterant & favorem; & maximè magister *Simon* de *Langetuna*, cum magistro *Gervasio* de *Hobrugge*: qui in tanta obstinatione diu perstiterant, ut *Lodovico* & Baronibus excommunicatis; divina facerent celebrare mysteria à presbyteris excommunicatis: unde ab omnibus beneficiis spoliati à Legato, *Romam* ire compulsi sunt. Nam illicò post recessum *Lodovici* ab *Anglia*, Legatus misit inquisitores per omnes *Angliæ* provincias, qui quoscunque de consensu etiam levissimo culpabiles invenerunt, cujuscunque essent ordinis vel dignitatis, suspensos miserunt ad Legatum; & ab omni beneficio spoliatos, qui illorum beneficia suis clericis abundanter distribuit, atq; de damnis aliorum suos omnes divites fecit. *Hugo* quoq; *Lincolniensis* Episcopus in *Angliam* veniens, mille marcas pro Episcopatu suo recuperando ad opus domini Papæ, & centum marcas Legato de probata pecunia numeravit. Cujus exemplum multi tam Episcopi quàm viri religiosi insequuti, sumptibus nimis damnosis, gratiam sibi reconciliabant Legati. Clericorum quoque & Canonicorum sæcularium ubique haustu tam immoderato loculos evacuavit; metens quod non seminavit, ut ex multis portionibus unum grandem acervum cumularet.

Circa

1217.

Colonienses & Frisones se ad terram sanctam accingunt.

CIrca dies istos facta est motio maxima ex *Coloniensium* & *Frisonum* provinciis virorum fortium & bellatorum, qui à principio prædicationis crucis, post generale Concilium, trecentas naves magno studio fabricatas ingressi sunt, ut vota suæ peregrinationis exolverent Crucifixo. Qui sulcantes æquora velis patentibus, major pars eorum cum magna bellatorum virtute applicuit *Lissebonam*: ubi inter eos orta est dissensio in obsidione cujusdam castri fortissimi, quod *Alchacia* nuncupatur, quibusdam procedere cupientibus, aliis ibidem volentibus hyemare. Sicque classe divisa, pars apud *Cajetam* & *Tornetum* hyemavit, & pars altera duos habens Capitaneos, *Willielmum* scilicet *Holandiæ* Ducem, & Comitem de *Weiz Georgium*, *Alchaciam* obsedit. Qui cùm adhuc in obsidione essent, congregata est contra eos *Saracenorum* maxima multitudo. Contra quam fideles viriliter decertantes, virtute divina vicerunt illam infidelium multitudinem. Rex ibi unus Paganorum occisus est, & multi trucidati; atque in captivitatem adducti. Castellum verò tandem per *Teuthonicos* captum est, & à *Christianis* possessum.

Obsidio castelli de Newerk.

ANno gratiæ millesimo ducentesimo decimo octavo, Rex *Henricus* ad Natale Domini fuit apud *Norhantonam*; *Falcasio* Regiæ festivitati necessaria omnia administrante. Erant autem his diebus multi in *Anglia*, quibus tempore belli præteriti dulcissimum fuerat de rapinis vixisse: unde post pacem denunciatam, & omnibus concessam, non potuerunt prurientes manus à præda cohibere. Horum autem principales fuerunt incentores *Willielmus* Comes *Albemarliæ*, *Falcasius* cum suis Castellanis, *Robertus* de *Veteri* ponte, *Brihennus* de *Insula*, *Hugo* de *Bailluel*, *Philippus Marc*, & *Robertus* de *Gaugi*, cum aliis multis; qui castella quorundam episcoporum ac magnatum cum terris & possessionibus, contra Regis prohibitionem & illorum voluntatem, detinere præsumpserunt. Inter quos *Robertus* de *Gaugi*, post multas Regis admonitiones, castellum de *Newerk* cum villa tota & pertinentiis multis, quæ ad jus *Hugonis Lincolniensis* Episcopi spectabant, ei reddere contradixit. Ex qua re magnus Mareschallus versus in indignationem; jubente Rege, grandem exercitum congregavit; atq; eodem Rege comitante ad castellum prædictum, hostiliter accessit. Et cùm tandem appropinquassent ad castellum, præmiserunt armatos, ut inclusis exitum præcluderent; ne sicut fieri solet, exeuntes villam, injectis ignibus concremarent. Quos cùm *Robertus* ejusq; commilitones venire cognovissent, exierunt cum impetu de castello; sed ab irruentibus in eos militibus Regis compulsi sunt denuò in castellum redire. Ubi *Willielmus* de *Diva*, miles de familia *Hugonis Lincolniensis* Episcopi dum eis castellum ingredientibus instaret, interfectus est & plures alii vulnerati. Ex quo facto Rex & Mareschallus perturbati, jusserunt machinas collocari in gyrum castelli, ut muros continua petrariarum verberatione dissiparent. Duravit autem obsidio octo ferè diebus, in quibus amici ipsius *Roberti* cum Episcopo *Lincolniensi* de pace tractantes, in hoc Rege annuente, pariter consenserunt; ut Episcopus memoratus daret *Roberto* de *Gaugi* pro victualibus quæ erant in castello, centum libras sterlingorum: & sic obsidione soluta, unusquisq; ad propria remeavit.

Peregrini ab Achon usque ad Damiatam progrediuntur.

EOdem anno confirmatum fuit consilium domini Papæ *Innocentii*, sicut provisum fuerat in Concilio *Lateranensi*, de introducenda *Christi* militia in terram *Ægypti*. Mense enim Maio, præparatis cogonibus, galeis, & aliis navibus onerariis multis; profecti sunt de *Achon*; *Johannes* scilicet Rex *Hierusalem*, Patriarcha, cum Episcopis *Nicholsiensi*, *Achonensi*, *Bethlemitano*, Duce *Austriæ*, Magistris *Templi*, & *Hospitalis* S. *Johannis*, & S. *Mariæ Teuthonicorum* ac *Christianorum* multitudine copiosa. Boreâ itaq; provehente, exercitus Domini prosperis velis die tertia ad portum applicuit *Damiata*. Applicantes autem quidam de exercitu, terram ceperunt hostilem sine sanguinis effusione: sed paucis sibi occurentibus *Saracenis* equitibus, *Friso* quidam fixo in terram genu dextro, & manu sinistra circumducens ancile; dextra lanceam vibrat & ferrum. Intuitus eum quidam *Saracenus*, existimavit eum ludere; sed subitò *Saracenus* à *Frisone* percussus, aliis fugientibus, cum equo eques prostratus est in terram. Et sic absq; omni impedimento, castrametati sunt fideles inter littus maris & ripam *Nili* fluminis; & ibi tentoria fixerunt. Hoc etiam miraculum fecit Deus fidelibus suis, quòd in primo adventu eorum aqua fluminis mari conjuncti, dulcis hauriebatur; quæ postmodùm salsa fuit usque ad *Casale* quod sursum per miliare à *Damiata* distat. Itaq; post adventum *Christianorum* apud *Damiatam* facta est eclipsis Lunæ ferè generalis; quam in defectum *Saracenorum* interpretati sunt *Christiani*, & èconverso.

Circa

1218.

Circa illa tempora, Papa *Honorius* Regi desiderans incrementum in virtutes, scripsit ei in hæc verba: *Honorius Regi Anglorum. Cùm te tanquam ecclesiæ* Romanæ *filium specialem sincero diligentis affectu, cupiamus ut apud Deum & homines proficias sapientia & ætate, libenter salubribus monitis præmunimus; quæ tantò altiùs cordi tuo debent insigi, quantò ex majori nostræ mentis affectione procedunt. Quia igitur timor Domini est fons vitæ, qui se potatos à peccato præservans, erudit salutem, præstánsque fiduciam fortitudinis quos afficit, reddit ab hostibus mentis & corporis tutiores. Serenitatem Regiam monemus & hortamur attentè, quatenùs ab adolescentia tua timori Domini assuescens, in eo teneas te instanter, téque à vitiis continens, virtutibus imbui satagas studiosè, sponsámque Christi ecclesiam, & ministros ipsius, in quibus idem honorari & sperni se asserit, humiliter venereris: ut de gratia in gratiam, & de virtute proficiens in virtutem, subjectum tibi populum in pulchritudine pacis & requie opulenta gubernes; & dies super dies Regis adjiciens, Dominus annos multiplicet vitæ tuæ, Tandémque de terreno & transitorio te ad regnum cæleste provehat & æternum. Et quia mores solent à convictu formari, familiares habere studeas providos & honestos; qui salutem & honorem tuum sincerè zelantes, ea tibi fideliter consulant, quæ Deo & hominibus debeant complacere.*

In tereà temporis viderunt fideles *Christi* turrim quandam altam, & ex structura lapidum fortem nimis & pulcherrimam, non longè ab urbe Damiatæ in medio *Nili* fluminis sitam; à qua catena quædam ferrea & mirabiliter grossa ex transverso fluminis protendebatur, usque ad urbem super aliam ripam *Nili* fluminis constitutam. Hæc autem turris omnium judicio ante obsidionem *Damiatæ* fuerat subjuganda. Sed *Frisones* more solito impatientes, *Nilo* transito, jumenta *Saracenorum* tulerunt. Et volentes in ulteriori ripa castrametari, stabant pugnantes contra *Paganos*, qui eis obviàm processerunt de civitate: sed à Patriarcha per obedientiam revocati sunt; quia inutile videbatur Principibus *Christianis*, quòd terra relinqueretur post tergum eorum *Paganis* repleta. Principes intereà militiæ *Christi* de captione turris nimis solliciti, viderunt eam capi non posse fame, propter civitatis viciniratem; nec suffossione, propter aquæ circumfluenta; neque insultu petrariarum, aut trebuculorum ictibus, quia cùm id esset multis diebus attentatum, parùm vel nihil profecerunt. Sanè in hoc tandem pariter omnes consenserunt fideles, ut navibus simul & cogonibus conjunctis, in malorum summitatibus scalas præpararent; & in eis balistarios statuerent & armatos, ut suum propositum perducerent ad effectum. Igitur Dux *Austriæ* & hospitale sancti *Johannis*, similiter duos cogones & duas scalas fabricarunt; quæ circa festum Sancti *Johannis Baptistæ* contra turrim fuerunt erectæ, illam viriliter defendentibus *Saracenis*. *Hospitaliorum*, proh dolor! scala confracta; suos priùs præcipitavit in flumen bellatores. Secunda verò scala, Ducis videlicet *Austriæ*, simili modo cum malo cecidit. & milites strenuos & alios armatos in *Nilum* demersit; quorum animas pium est credere in cœlum sublevari, victrici martyrio coronatas. Lætati sunt *Ægyptii* vehementer, fidelibus subsannantes; & in opprobrium eorum buccinis perstrepentes; & è converso mœror & luctus *Christianos* invasit. Tunc *Frisones* & *Teutonici*, quorum dux fuit Comes *Adulphus* de *Monte*, vir potens & nobilis, navem quandam cum propugnaculis munierunt; & in summitate mali castellulo ordinato. Ipsa verò navis à bellatoribus civitatis, turris, & pontis, igne *Græco* impetebatur & jaculis vehementer. Quæ tandem igne correpta, cùm timerent *Christiani* ne penitùs consumeretur, defensores ejus ignem viriliter extinxerunt: ac deinceps damna plurima per balistarios, qui intùs erant, *Saracenis* intulerunt. Sed & aliæ fidelium naves propugnaculis munitæ, hujus assultus tēpore anchoris turri adhærebant fixæ; multa sustinuerunt hominum & rerum detrimenta. Tunc etiam obiit Lantgravius *Thuringiæ*, vir scilicet S. *Elizabeth*.

Obsidio turris Damiatæ.

Tandem necessitate industriam docente, providentibus architectoribus *Teutonicorum* sumptibus & *Frisonum*, & labore eorundem; duos cogones conjunxerunt fideles trabibus fortissimè ac funibus cohærentes, quatuor malos & totidē antennas erexerunt; & in illis in summitate castellum firmum asseribus & opere craticulato contextum, contra machinarum insidias coriis cooperuerunt illud. Sub castello autem fabricaverunt scalas fortissimis funibus suspensas, & triginta cubitis ultra proram protensam; opere maximo brevi tempore consummato. Invitati sunt ad illud videndum Principes militiæ *Christi*, ut siquid deesset, quod sumptibus aut humano ingenio indigeret, suppleretur. Et accepto responso, quòd nunquam anteà tale opus ligneum fuerat fabricatum, properandum esse censuerunt fideles, ut hoc ingenium adhiberetur ad turrim;

Captio turris prædictæ.

1218. turrim; quia crebris ictibus machinarum pons pro magna parte distractus fuerat; qui de civitate hostes fidei ducebat ad turrim. Sexta itaque feria ante festum S. *Bartholomæi*, nudis pedibus cum processione solemni devotissimè processerunt ad Crucem sanctam fideles, clero cum psalmis & lataniis præcedente: auxilium humiliter implorantes divinum, ut res omni careret invidia & jactantia vana de omni gente, quæ tunc in exercitu erat. Plures ad hujus negotii executionem invitabantur à majoribus, licet gens *Frisonum* & *Teutonicorum* ad naves implendas sufficeret & regendas. Die tandem *B. Bartholomæi*, quæ tunc feria sexta erat, cùm *Nilus* vehementer inundasset, & aquarum impetus negotium plurimùm impedisset, cum multa licèt difficultate & periculo, instrumentum trahebatur ad turrim. Navis autem hujus machinæ socia velificando processit. Patriarcha & clerus nudis pedibus ambulabant per littora, Domino supplicantes. Cùm verò ad turrim perventum fuisset, duplex illa compositio ad littus Occidentale converti non poterat, sed ascendendo directè ad plagam Aquilonarem applicabatur; funibus tandem & anchoris fixa manebat, licèt vis aquarum inundantium illum repellere moliretur. Quod cùm cognovissent *Saraceni*, machinas sex erexerunt super turres civitatis, ad instrumentum illud concutiendum: sed una cæteris perniciosior, post paucos ictus confracta quievit. Nec tamen cessaverunt, sed sine intermissione emittere cœperunt crebros lapides & damnosos. Nec in minori periculo prior navis, hujus machinæ socia, ad pedem turris substitit collocata. Nam ignis *Græcus* de turri eminùs projectus, fulminis instar veniens, pavorem non minimum fidelibus incussit: sed per liquorem acetosum & sabulum, & cætera extinctoria est subventum. Tunc facto insultu acerrimo ab his qui instrumentum regebant supradictum, jacebat Patriarcha ante lignum Crucis prostratus in terram; stánsq; clerus nudis pedibus clamavit in cœlum. Inimici crucis & turris defensores, extensis lanceis anteriorem scalæ partem asperserunt oleo; ac deinde ignem Græcum adhibentes, scalam accenderunt; sed fideles *Christi*, qui intus erant, ad ignis suffocationem accurrentes, suo pondere caput scalæ depresserunt, ita ut pons tornatilis fronti turris appositus, inclinaretur deorsum. Signifer Ducis *Austriæ* de scala corruit, & *Pagani* vexillum Ducis cum irrisione tulerunt; se vicisse existimantes, vociferati sunt clamore nimio, aërem verberando. *Christiani* verò hoc viso, ad supplicationem se prosternunt; complosísq; manibus, Dominum invocare non cessant. Ad hanc autem populi *Christiani* devotionem & manuum in cœlum elevationem; levavit scalam divina pietas, ignémq; accensum fidelium lachrymæ extinxerunt. Et sicut fideles crucifixi viribus resumptis cum defensoribus turris lanceis, gladiis, clavis, sagittis, aliisque bellicis instrumentis viriliter pugnauerunt: juvenis quidam *Leodiensis* diœcesis, in militia expertus, turrim priùs ascendit. *Friso* quidam juvenculus turrim ascendens, flagellum ferreum tenebat tale, quali granum excuti solet, sed ad pugnandum paratum. Unde fortiter trans murum ad dextram percutiens hostes fidei & ad lævam, quendam *Saracenum* croceum *Soldani* ferentem signum, stravit, & vexillum tulit. Ac deinde alii post alios ascendentes, hostes resistentes senserunt durissimos & crudeles. *Paganis* tandem superatis, post fletum & gemitum, gaudium successit fidelibus ac triumphus. Nam multi *Saracenorum* turris angustiam non valentes perferre, per fenestras præcipites evadere cupiebant; quorum multi submersi perierunt, flumen ebibere non valentes: ad centum quoq; ex eis vivi capti sunt, & ad redemptionem reservati. Tunc *Saraceni*, qui in interioribus sese receperant turribus, igne supposito, superficiem turris combusserunt. Unde *Christiani* victores, calorem sustinere non valentes, regressi sunt super scalam: ac deinde pontem, qui in inferiori operis parte præparatus fuerat, demiserunt *Christi* milites usque ad pedem turris, aquis profundis & undique circumfluentibus angustum. Sed malleis ferreis januam turris aggressi sunt fideles, defendentibus eam intrinsecùs *Saracenis*. Stabat interim opus immobile Turri adhærens: sed asseres scalæ pro parte discussi fuerunt. Ambitus tamen operis machinarum ictibus multis perforatus in locis, ab hora nona sextæ feriæ usque ad horam decimam sequentis immobile perseverabat. Tandem *Saracenis* in defensione turris omninò deficientibus, colloquium de pace petebant; ac sese sub pactione vitæ Duci *Austriæ* reddiderunt. Capta itaque turri, munierunt eam fideles victualibus & armatis; sperantes de cæterò ut similiter civitatem sibi subjugarent.

Mors Saphadini, & destructio murorum Hierusalem.

POst captam itaque turrim in *Nilo* flumine sitam; *Saphadinus* dierum malorum inveteratus, pratruelíúmque suorum exhæredator, ac Regni *Asiæ* usurpator nequissimus; dolore cordis, ut asseritur, tactus intrinsecùs, mortuus est, & sepultus in inferno.

Cui

Cui successit filius ejus *Coradinus*, vir crudelis & sævus, qui ob ultionem obsidionis *Damiatæ*, *Hierusalem* famosissimam civitatem foris & intus destruens; muros ejus & turres omnes, præter templum domini & turrim *David*, in acervos redegit. De sepulchro quoque Domini glorioso destruendo, consilium habuerunt *Saraceni*. Quod per literas comminati sunt, quas civibus *Damiatæ* ad eorum solatium transmiserunt. Veruntamen propter tanti loci reverentiam, nemo eorum manum apponere præsumpsit. Nam in *Alchorano* libro Legis eorum scriptum habetur, *Jesum Christum dominum nostrum de* Maria *virgine fuisse conceptum & natum, quem sine peccato vixisse inter homines, Prophetamque & plusquàm Prophetam esse profitentur. Cæcos enim illuminasse, leprosos mundasse, & mortuos suscitasse astruunt. Verùm quoque asserunt eum ad cœlum ascendisse.* Unde quando tempore treugarum, Sapientes eorum *Hierusalem* ascendebant, & postulabant sibi codices Evangeliorum exhiberi, deosculabantur ac mirabantur eos propter munditiam, quam Christus docuit: Et præcipuè propter Evangelium *Lucæ*, *Missus est Gabriel:* quod sæpiùs retractant & repetunt literati eorum. Lex autem illorum, quam Diabolo dictante, ministerio *Sergii* monachi apostatæ & hæretici, *Mahometus Arabicè* scriptam *Saracenis* dedit & docuit; à gladio cœpit, per gladium tenetur, & in gladio terminatur. Iste *Mahometus* illiteratus fuit, sicut ipse in *Alchorano* suo testatur: qui quæ prænominatus hæreticus dictavit, ipse prædicavit. Et quia potens erat, & *Arabum* Princeps, per comminationes suas legem statuit observari. Luxuriosus autem fuit & bellicosus; & ideò de immunditia & vanitate legem dedit, quam carnaliter viventes in partem voluptatis observant: & sicut legem *Christi* veritas & munditia muniunt; ita errorem ipsorum timor mundanus & humanus, voluptásque carnalis extollunt. 1218.

Subjugata igitur, ut dictum est, turri *Damiatæ*; venerunt ad passagium sanctæ Crucis, quod tunc instabat, de diversis mundi partibus peregrini multi. Inter quos venerunt *Pelagius Albanensis* Episcopus, & Apostolicæ sedis Legatus; cum magistro *Roberto* de *Curcun*, & *Romanis* multis. Venerunt & Episcopi multi cum Comite *Nivernensi*; qui imminente periculo, cum *Christianorum* periculo recessit. Venit etiam tunc temporis vir illustris Comes *Cestrensis Ranulphus* de regno *Angliæ*, cum Comitibus *Saero Wintoniensi* & *Willielmo Arundelensi*, & Baronibus *Roberto filio Walteri*, *Johanne* Constabulario *Cestriæ*, *Willielmo* de *Harecurt* cum sequela multa: & *Oliverio* filio Regis *Angliæ*. Venerunt & Comites de *Marchia* & *Barri* cum filio suo. *Willielmus* de *Carnoto*, *Iterius* de *Tocce*, & *Henricus* de *Ursone*, & aliis multis.

Pelagii & aliorum peregrinorum apud Damiatam *adventus.*

Saraceni postmodùm in festo beati *Dionysii* cum galeiis & viris armatis ex improviso venientes, & principia castrorum ubi *Romani* tentoria fixerant invadentes; modica manu *Christianorum* repulsi sunt, ad galeias suas celeriter recurrentes, sed gladios insequentium, ac fluminis voraginem effugere nequiverunt. Submersi sunt enim in *Nilo* ad viros mille quingentos; sicut fideles posteà à paganis didicerunt. In festo iterum B. *Demetrii* summo diluculo castra *Templariorum* invaserunt hostes; sed modicum fidelibus damnum intulerunt: quia per expeditos eorum equites fugati sunt ad pontem, quem procul construxerant; ubi interempti sunt à fidelibus ad numerum quingentorum.

Quomodo Saraceni Christianos *invadunt.*

His ita gestis, in vigilia B. *Andreæ* Apostoli, nocte media, intumuerunt fluctus maris, crescentes & excursum facientes terribilem usque ad castra fidelium: quos ab alia parte fluvius inundans, occupavit incautos. Natabant tentoria, perierunt cibaria. Pisces fluviales & marini, quasi nihil metuentes, fidelium se cubiculis ingerebant, quos manibus capientes, illis tamen deliciis carere maluissent. Et nisi salubri consilio anteà provisum fuisset de fossato, (quod tamen ad alios usus factum fuerat) mare conjunctum flumini, homines cum jumentis, naves cum victualibus & armis detraxisset ad hostes. Nec tamen hoc periculum evaserunt quatuor cogones, super quos constructa fuerant propugnacula ad turrim capiendam: quæ uno impetu cum quinta navi, quæ inter eas hærebat, ad oppositam ripam vi ventorum præcipitatæ, ante oculos eorum igne *Græco* sunt combustæ. Pepercit siquidem Deus operibus *Frisonum* & *Teutonicorum*, quibus turris capta fuerat. Sed naves oneratæ, quæ in portu maris stabant, ruptis repentè funibus, perierunt.

Inundatione Nili *fluminis* Christiani *damno afficiuntur.*

In vasit ea tempestate multos de exercitu pestis quædam: contra quam Medici nullum ex arte sua poterant invenire remedium. Dolor enim occupavit repentè pedes & crura,

Pestis in exercitu Christianorum *grassatur.*

Digitized by Google

1219. crura, in quibus apparuit caro corrupta & nigra: gingivas & dentes nigredo obdurata, potentiam abstulit masticandi: sicque longo doloris tractu afflicti, multi ad Dominum migraverunt. Quidam verò usque ad tempus Vernale laborantes, caloris beneficio mortis periculum evaserunt. Eodem anno, procurante *Walone* Legato, *Richardus* de *Marisco* clericus, de familia & moribus Regis *Johannis*, factus est *Dunelmensis* Episcopus; qui nono Calendas Augusti munus consecrationis accepit.

Willielmus Mareschallus moritur.

ANno Dominicæ incarnationis millesimo ducentesimo decimo nono, Rex *Henricus*, quarto regni sui anno, fuit ad Natale Domini apud *Wintoniam*; cui *Petrus* Episcopus omnia necessaria ministravit. Quo etiam tempore *Willielmus* senior *Mareschallus* Regis & rector Regni, diem clausit extremum; & *Londini* apud novum templum honorificè tumulatur, scilicet in ecclesia, in Ascensionis die, videlicet xvij. Calendas Aprilis. Post cujus mortem memoratus Rex in custodia *Petri Wintoniensis* Episcopi remansit. Epitaphium autem prædicti *Willielmi* tale fertur.

Sum quem Saturnum sibi sensit Hybernia, Solem
Anglia, Mercurium Normannia, Gallia Martem.

Fuit enim *Hybernorum* nocivus edomitor, *Angliæ* honor & gloria, *Normanniæ* negotiator, qui in ea multa comparavit; *Gallicis* bellicosus & miles invincibilis. Hoc quoque anno facta est amicabilis compositio inter ecclesiam *Lincolniensem* & ecclesiam sancti *Albani*, super vicaria de *Luitona*, tempore *Hugonis Lincolniensis* Episcopi, scilicet secundi, & *Willielmi* Abbatis S. *Albani*. Quæ compositio pleniùs scribitur in libro Additamentorum.

Obsidio civitatis Damiatæ.

EOdem tempore, *Pelagius* Apostolicæ sedis Legatus, ardens, habénsque desiderium civitatem *Damiatam* obsidendi: *Christianos* post turrim captam, hortabatur ad *Nili* fluminis transitum. Illi autem cum magno periculo per flumen sursum cum navibus ascendentes inter civitatem & turrim captam; machinis civitatis & igne *Græco* sunt non mediocriter impediti. Unde accidit, ut una navis *Templariorum*, vi torrentis impulsa, prope ripam civitatis capta fuisset; quæ cùm præcipitaretur ad hostes, barbotis & uncis ferreis eam diutiùs impugnarunt; ignem *Græcum* super eam projicientes, de turribus civitatis. Et cùm prævalere, propter defensorum audaciam, non potuissent; certatim navem ascendentes *increduli*, præcipites in eam ad *Templarios* descenderunt. Ubi cùm diutiùs pugnaretur, navis tandem perforata, sive ab hostibus, sive à fidelibus, ut potiùs creditur, profundum fluminis petiit, submergens *Ægyptios* & *Christianos*; ita ut vix mali summitas appareret: & sicut *Sampson* plures stravit moriens quàm vivens; sic & isti martyres *Christi*, plures secum in aquæ voraginem traxerunt, quàm gladiis perdere potuerunt. Deinde pontem reparantes *Pagani*, aperturam adeò reliquerunt angustam, ut naves fidelium sine periculo fluminis ascendere non valerent. Sed *Frisones* & *Teutonici*, zelo justæ indignationis accincti, cum majori navi, cujus ministerio turris capta fuerat, pontem viriliter invaserunt, auxilium nullum habentes nisi de cœlo, circiter decem viri de gente prædicta, contra omnem fortitudinem Babylonis pontem ascendentes, spectante Christianorum multitudine, & hanc audaciam plurimùm admirante, fregerunt eundem; & sic cum quatuor navibus, super quas erat pons fundatus, reversi sunt cum triumpho; liberam viam & apertam *Christianis* sursùm velificare volentibus, relinquentes. Et his ita gestis, *Saraceni* periculum, quod illis imminebat, attendentes; ripam fluminis fidelibus oppositam, fossatis & argillosa materia cum propugnaculis ligneis & rebus aliis munierunt, machinas cum petrariis locantes ibidem; per locum illum transeundi spem omnimodam fidelibus auferentes. A *Casali* etiam, quod per miliare ferè distabat à civitate, ubi nova hæc munitio terminabatur; per transversùm fluminis navium fecerant submersiones, cum palis gurgiti latenter infixis. Sed *Christi* milites, cogones cum castellulis ac propugnaculis, armatis muniti bellatoribus, cum galeis aliísque navibus subsequẽtibus; præscriptas submersiones, Christo duce, penitùs evaserunt. Hostes verò fidei, omni metu dissimulato, tres ordines armatorum stationi navium *Christianorum* opposuerunt: unam peditum, super ripam fluminis, cum targiis eleganter ordinatam: secundam post tergum eorum, similem priori: tertiam equitum, longam & terribilem, ictibus lapidum & telorum plurimùm vexantes fidelium stationem. Sed fidelis Deus, qui non patitur tentari suos super id quod possunt sustinere, respiciens ad castra servorum suorum; mœrorem fidelium & tristitiam, in gaudium & exultationem convertit. Nam in nocte solemnitatis sanctæ *Agathæ* Martyris, cùm ordinatus esset exercitus *Christi*, qui sequenti die

die fluvium erat transiturus, pluviæ & venti magnam difficultatem Christicolis intulerunt: sed nocte eadem, Deo procurante, tantus pavor *Soldanum Babylonis* & ejus exercitum invasit; ut relictis tentoriis, ignorantibus etiam Paganis, quos ad resistendum fidelibus ordinaverat, in sola fuga spem haberent. Unde quidam Apostata, qui diu *Christianorum* legem transgressus, sub *Soldano* militaverat, stans in ripa fluminis, *Gallica* lingua clamare cœpit: *Quid moramini? quid trepidatis? Soldanus recessit.* Et hoc dicto, se recipi in *Christianorum* naviculam postulavit. Sicque fidelibus fidem faciens, illos ad transitum fluminis animabat. Et summo diluculo, cùm inchoatum esset Missæ officium, *Gaudeamus omnes in Domino*, per oratoria *Christianorum* nunciata sunt hæc Regi & Legato. Itaque fugientibus *Saracenis*, *Christiani* absque sanguinis effusione & omni impedimento flumen transierunt. Sed adeò limosa & aquis profundioribus difficilis fuit ad applicandum terra hostilis, ut vix eam equi ascendere potuissent. *Templarii* autem prævii in ascensu, prospero cursu ad civitatem festinaverunt: sternentes perfidos, qui audacter de portis egressi, *Christicolis* venientibus occurrerunt. Sed illis in civitatem redire compulsis, exercitus *Christi* tentoria *Soldani* occupavit; ac spolia fugientium Paganorum. Targias multas, & galeias, cum barbotis & navibus aliis, quæ infra *Casale* usque ad civitatem inveniebantur, *Christicolæ* rapuerunt. Unde perfidorum multitudo, relictis uxoribus ac parvulis, propter fidelium inopinatum transitum, de *Damiata* fugerunt. Deinde per gyrum *Damiata* obsessa est; exercitu exercitui per pontis compositionem continuato, utramque ripam fluminis contingentem. 1219.

Civitate itaque obsidione vallata, hostes fidei, resumptis viribus, cum *Soldano* & *Alapinis*, ac multitudine copiosa, locum occupant; per quem fideles transitum fecerant insperatum. Et nisi per consilium divinum & auxilium, prima castra, quæ erant inter mare & fluvium, retenta fuissent, & maximè per probitatem *Teutonicorum*; negotium *Christi* magnum periculum incurrisset. Nam pleni anfractibus *Saraceni*, ad tantam proruperunt temeritatem; ut diluculo die Sabbathi ante Dominicam qua cantatur, *Oculi mei semper ad Dominum*; fidelibus ignorantibus, cum multitudine gravi bellatorum, usque ad fossatum suum sese præcipitârunt; sed peditum illorum & equitum fuerunt probitate repulsi. Fecerant enim *Christiani* fossatum à tergo suo latum satis & altum ad cautelam: ut si fortè hostes fidei impetum facere vellent in eos, hujus fossati præsidio munirentur. *Impetus* Saracenorum *in* Christianos.

IN die iterum Palmarum, inimici Crucis, collecto innumerabili exercitu, ac nimis terribili; fossatum undique fidelium invaserunt, & præcipuè pontem *Templariorum* & Ducis *Austriæ*, quem ipsi cum *Teutonicis* viriliter defendere studuerunt. Sed illi cum electis militibus suis, ab equis descendentes; cum *Christianis* atrociter pugnaverunt. Ceciderunt hinc inde mortui & vulnerati multi: sed tandem adeò prævaluerunt increduli, quòd pontem ascendentes, partem ejus combusserunt. Tunc Dux *Austriæ* præcepit suis, ut sese retrahentes, hostibus darent ingressum: sed illi ingredi non audebant. Mulieres quoque bellatoribus *Christianis*, aquam, vinum, panem, & lapides ministrabant. Sacerdotes verò orationi insistebant; Dominum orantes, & sauciatorum vulnera alligantes. In ipso die sancto, non est *Christianis* spatium datum alias gestandi palmas; quàm balistas, arcus, lanceas, gladios, clypeos & sagittas. Adeò enim instabant inimici eorum atrociter, studio liberandæ civitatis; quòd ab ortu solis usque ad horam diei decimam, fidelibus requiem non darent. Sed tandem fatigati, sese cum damno maximo de loco certaminis retraxerunt. In festo iterum Dominicæ ascensionis, more solito, per terram & aquas irruentes perfidi in *Christianos*, ac multoties illos attentantes; prævalere non potuerunt. Sed prope castra eos provocantes, mutuò ad invicem damna pertulerunt. *Alius* Saracenorum *impetus*.

COllegerunt denique hostes fidei pridiè Calendarum Augusti, omnes quas poterant habere copias bellatorum. Qui post diutinos assultus contra fossatum, & contra militiam *Templi*, tandem transeuntes, ac violenter licias dirumpentes; pedites *Christianorum* in fugam verterunt: ita quidem, ut universo exercitui periculum immineret. Milites; equites simul & pedites, ter conati sunt ipsos à fossato repellere; sed nihil profecerunt. Clamor exortus est insultantium *Paganorum*, aucta est timiditas *Christianorum*. Sed spiritus consilii & fortitudinis, *Templarios* animavit. Nam Magister *Templi* cum Mareschallo cæterisque fratribus, per exitum satis angustum impetu facto; viriliter incredulos convertit in fugam. Dominus *Teutonicorum*, & *Frisones*, Comites & Barones, atque ex diversis nationibus milites, videntes *Templi* militiam in periculo; per exitus sibi *Tertius impetus* Saracenorum.

1219. sibi expositos illis in auxilium proruperunt. Tunc pedites perfidorum, projectis clipeis, truncabantur ad centum; præter illos qui in fossato præcipites perierunt. Deinde peditibus *Christianis* egressis, per modicum spatium sese subtraxerunt hostes. Acies hinc inde substiterunt armatæ; donec crepusculum vespertinum certamen diremit. *Saraceni* priùs recesserunt. Occisorum corpora jacebant juxta fossatum multa; præter illos qui sauciati lethaliter ad castra sunt reducti. Pauci de fidelibus per virtutem Dei, & *Templariorum* audaciam, peremptі fuerunt, & captivi. Dum hæc agerentur ibidem, combusta sunt ferè omnia instrumenta fidelium, quæ erecta erant contra civitatem, à defensoribus ejus, præter scalas; in magnum *Christianorum* detrimentum. Post has igitur factas à *Soldano* invasiones, non est ausus congredi cum *Christianis*: sed non longè ab obsidione, fixis tentoriis, in insidiis permanebat.

Prælium campestre inter Christianos *&* Saracenos *commissum.*

EXercitus autem *Christi*, cùm diutiùs usu petrariarum & trebuculorum, aliarúmque machinarum, muros civitatis subvertere laborasset, nec quicquam profecisset, à prudentioribus populi perspicuè deprehensum, & veraciter est intellectum, non nisi sola virtute divina *Damiatam* fore capiendam: unde inter multos surrexit murmuratio in castris, communibus exigentibus peccatis, & discordiæ fomentis. Nam quorundam fuit præsumptio, ut cum *Soldano*, qui non longè à *Christianorum* fixis tentoriis manebat in insidiis, campestre prælium consererent; ut eo subjugato, cum ipso subjugarent & *Damiatam*. E contrario consilium Regis *Hierusalem* erat, & multorum cum eo; ut obsidio tam diu ageretur incœpta, quousque vel virtute divina, vel etiam fame inclusi deficerent. Nam quicunque per posticum, vel de muris civitatis præcipites evadebant, inflati & fame afflicti; concivium suorum evidenter angustiam indicabant. Sed illis tandem prævalentibus, qui decreverant immutabiliter cum *Soldano* certamen inire, in die decollationis sancti *Johannis Baptistæ* ad castra *Babyloniorum* ita, licèt discordes, confluebant; ut vix invenirentur viri, qui in obsidione urbis remanerent. Tandē inter mare & flumen, ubi dulcis aqua reperiri non poterat ad bibendum, proficiscentes; invenerunt hostes fidei in tentoriis commorantes: sed ipsi papilionibus sublatis, fugam simulabant. Et cùm à fidelibus processum fuisset adeò, quòd appareret adversarios nolle directa fronte confligere, Capitanei fidelis populi longum inierunt consiliū, utrùm procederent, an redirent. Discors inter eos fuit sententia, unde inter consilia, sine consilio solutæ sunt acies; præter ordinationem illorum, quos disciplina ligavit & obedientia militaris. Equites *Cypri*, in dextro cornu constituti, *Saracenis* incursum à latere facientibus, timiditatem suam ostenderunt. *Romani* pedites primi fugerunt, & posteà equites ex nationibus diversis, cum quibusdam *Hospitalariis* sancti *Johannis*. Legatus & Patriarcha, qui Crucem portabat, multùm, sed frustrà, ut resisterent, supplicabant. Æstus Solis vehemens erat, unde pedites armorum pondere premebantur; calor auxit laborem viæ, & qui secum detulerant vinum, biberunt illud purum, propter aquæ defectum, in angustia sitis: qui post primos fugientes, anhelo cursu terga dederunt, extinctique sine vulneribus corruerunt. Rex verò *Hierusalem*, cum *Templariis*, & domo *Teutonicorum*, & *Hospitali* sancti *Johannis*, de *Outhlandia*, de *Wiche*, de *Saleberge*, & *Cestria* Comitibus; cùmque *Waltero Bertoldi*, *Reginaldo* de *Ponte*, *Francigenis*, *Pisanis*, & militibus ex nationibus diversis, impetum sustinuerunt *Paganorum*; & pro muro fuerunt fugientibus, quoties illas suas facies ostendebant. Rex verò *Hierusalem* igne *Græco* ferè fuit combustus. Capti sunt autem in illo conflictu ex *Christianis*, Electus *Belvacensis*, & frater ejus *Andreas* de *Nantes*, Vicecomes *Belli montis*, *Walterus* Regis *Francorum* camerarius, ac filius ejus *Johannes* de *Arcis*, *Henricus* de *Ulmo*; *Templariis* triginta tres capti sunt vel interfecti, cum Mareschallo hospitalis S. *Johannis*, & fratribus quibusdam ejusdem domus. Nec domus *Teutonicorum* absque damno evasit. Sunt prætereà alii multi trucidati, & in captivitatem abducti. Militia autem *Templi*, quæ in congressione solet esse prima, in regressu fuit ultima: unde cùm ad fossatum *Christianorum* novissima rediret, tamdiu fortis substitit, quousque anteriores intra mœnia fuissent ingressi. Tunc increduli reversi sunt ad abducendos captivos suos, & spolia colligenda. Et sicut à perfidis postmodùm didicerunt fideles, quingenta capita *Christianorum Soldano* præsentata fuerunt. *Christianis* verò hoc certissimè constat, quòd in præcipua militia sua damna sibi luctuosa sustinuerunt increduli. Unde *Soldanus* unum de captivis suis ad *Christianos* mittens, de treuga vel pace tractare cœpit. In quo tractatu reparaverunt fossatum suum eleganter, & alias machinas *Christiani*.

Nautæ

1219.

NAutæ quidam eo tempore *Christianitatis* proditores, & cum eis *Christiani* multi, ante tempus consueti passagij, exercitum *Christi* in summo periculo reliquerunt. Qui recedentes, *Christicolis* mœstitiam, *Babyloniis* audaciā contulerunt. Unde tractatum pacis intermittentes increduli, in vigilia sanctorum *Cosmæ* & *Damiani*, & proxima die sequenti, cum galeiis & barbotis armatis, per flumen & terram, cum mangonellis, targiis, & fruticib. pro implendo *Christianorum* fossato, petierunt eos impetu consueto, & barbarica feritate; multósq; fideles hoc subito impetu peremerunt. Sed triumphator in *Israel*, omnipotens Dominus, castris suis providit, misso per mare *Savarico* de *Malo leone*, cum galeiis armatis & bellatoribus multis. Tunc *Christiani* hoc viso, in illo necessitatis articulo, clamaverunt in cœlum, Deum laudantes, & non trepidantes: sed in prælio hostibus viriliter resistentes, incredulos recedere compulerunt, illius virtute qui salvat sperantes in se.

Quidam peregrinorum ab obsidione Damiatæ recedunt.

NUnc autem de his quæ in civitate gesta sunt, aliquid referamus. *Damiata* igitur obsidione longa, ferro, fame, & pestilentia graviter, & ultra quàm credi vel scribi possit, afflicta, in spe sola fidem habuit, quam civibus *Soldanus* promisit: ut pro eis, si necessitas instaret cum *Christianis* componeret, ut mortem evadere potuissent. Sed hoc tempore in urbe tanta fames invaluit, ut vitalis refectio deesset inclusis. Durabilis enim non est annona *Ægypti*, propter molles glebas in quibus crescit; nisi superiùs circa partes *Babyloniæ* serveturper annum. Postremò autem portas suas obstruxerūt increduli, ne aliquis exiret, qui calamitatem eorum fidelibus nunciaret; quia dies afflictionis miseros possederunt. Illis etiam qui foris in exercitu *Soldani* fideles obsederunt, copia pabuli decrescere cœpit; & ita quidem, quod cætanum unum xij. bizantiis vendebatur. Inter cætera incommoda, quæ miseri sustinebant diebus ac noctibus, velut Aurisia percussi, oculis apertis nihil videbant. *Nilus* prætereà, qui post festum sancti *Johannis Baptistæ* usque ad exaltationem sanctæ Crucis solet excrescere, & *Ægypti* planitiem irrigare; hoc anno more solito non ascendit: sed magnam terræ partem siccam relinquens, terram illam nec seminari permisit nec arari. Unde *Soldanus* famem timens, amore retinendæ *Damiatæ*, cum *Christianis* pacificè componere cogitavit. Auxit autem propositum ejus ad compositionem, miraculosa turris subjugatio; & *Christianorum* constantia præliandi; qui toties cum admodùm paucis fidelibus, omnem *Paganismi* fortitudinem audacter invadentes, de prælio turpiter fugaverunt; & multa ex eis millia peremerunt.

De calamitate quæ affligebātur Damiatani.

SOldanus igitur, convocatis Magnatibus suis & Consiliariis fidelissimis, dum esset in mentis angustia constitutus, coram eis est loquutus hunc in modum. Deus, inquit, *Christianorum* magnus est, fidelis, & potens in prælio, quod nos comprobavimus omnes; & maximè in hoc instanti articulo, in quo manifestè pugnat contra nos pro inimicis nostris. Et procul dubiò inanis erit actio nostra tota, quamdiu fideles ipsum habebunt placabilem adjutorem. Ecce, imminet captio *Damiatæ*, quæ clavis est totius *Ægypti*: quæ si capta fuerit, in maximum nostrum & legis nostræ proveniet detrimentum. Quia cùm multoties legatur à *Christianis* obsessa, nunquam tamen legitur subjugata. Unde nobis utile reor, ut reddamus Deo *Christianorum* ea quæ sua fuerunt omnia: ne simul cum suis auferat à nobis quæ nostra esse videntur. Sicque cùm justus sit, & aliena non concupiscat (si hanc pacem recusarint & æquitatem *Christiani*, maximè sibi tam honorabilem) provocabunt Deum suum in odium sui per concupiscentiam iniquam; & sic superborum aspernator ab eis recedet, habebúntque impugnatorem, quem habuerunt propitium adjutorem. Et licet hoc consilium multis displiceret, missis tamen nunciis *Christianis* obtulit veram crucem, quæ olim à *Saladino* capta fuerat: cum captivis omnibus, qui per regnum *Babylonis* & *Damasci* vivi poterant reperiri; cum sumptibus necessariis ad reparandos muros *Hierusalem*, & civitatem in statum pristinum reducendam. Obtulit insuper totaliter Regnum *Hierosolymitanum*, præter *Craccum* & montem Regalem; pro quibus retinendis, tributum obtulit, singulis annis videlicet xij. millia bizantiorum, quamdiu illa teneret. Sunt autem duo castra hæc in *Arabia*, septem firmissimas munitiones habentia; per quæ negotiatores *Paganorum* & peregrini *Mecham* tendentes vel ab illa revertentes, transire solent. Et qui hæc tenuerit, *Hierusalem* cum vineis graviter, & agris lædere valebit. Hanc compositionem esse acceptandam, & utilem esse *Christianitati*, rex *Hierusalem*, Comes *Cestrensis*, & omnes *Francigenæ*, cum capitaneis *Teutonicorum* constanter censuerunt. Nec hoc mirandum est, cùm multò minore pace, quæ priùs ablata fuerat, contenti fuissent *Christiani*, nisi in sano consilio eis fuisset obviatum. Legatus autem,

Soldanus Regnum Hierosolymitanum obtulit Christianis ut à Damiata recederent.

1219. autem, concupiscentia retinendæ civitatis ductus, & per eum Patriarcha cum clero universo, huic compositioni sese opponunt; asserentes constanter ante omnia *Damiatam* fore capiendam. Opinio diversa peperit discordiam; unde nuncij *Soldani* læti recesserunt. Cúmque hæc *Soldano* nunciata fuissent, misit clàm multitudinem magnam peditum per palustria ad *Damiatam*, quorum ducenti quadraginta, *Christianis* dormientibus, Dominica nocte post festum omnium Sanctorum, licias eorum intraverunt: sed per clamorem vigilum exercitus, capti sunt, vel interfecti, quos ad centum vel plures numeraverunt ex captivis.

Captio miraculosa urbis Damiatæ.

HIs ita gestis, cùm populus *Christianus* civitatem *Damiatæ* acerrimè invasisset, perspexerunt murorum propugnacula omni carere defensore, unde cum festinatione scalis ad murum applicatis, civitatem certatim intraverunt fideles. Sicque Salvatore mundi procurante, Nonis Novembris capta est *Damiata*, sine defensione, absque tumultu & violenta deprædatione; ut soli filio Dei victoria ascribatur. Et cùm caperetur civitas in oculis Regis *Babylonis*, non fuit ausus more solito *Christianos* aggredi; sed confusus aufugiens, propria castra combussit. *Christo* itaque duce, milites *Christi Damiatam* ingressi, plateas invenerunt stratas cadaveribus mortuorum; ex quibus eis occurrit fœtor intolerabilis, & miserabilis humanitatis aspectus. Mortui vivos interfecerunt. Vir & uxor, pater & filius, dominus & servus mutuis fœtoribus perierunt. Nec solùm plateæ civitatis mortuis erant plenæ, quia in ædificiis & cubiculis jacebant defuncti. Juvenes & parvuli petierunt panem, sed non erant qui frangeret eis. Infantes ad ubera matrum pendentes, inter amplexus morientium oscitabant. Divites delicati inter acervos tritici fame perierunt. Octoginta millia à tempore obsidionis perierunt in urbe: exceptis illis quos sanos vel languidos invenerunt fideles, qui ad tria millia & ampliùs numerabantur. Ex his autem trecenti nobiliores, ad redemptionem captivorum suorũ vivi reservantur à populo *Christiano*: præter baptizatos, qui crediderunt in *Christum*. Hæc civitas primò à *Græcis* obsessa legitur; qui in ejus captiõe defecerũt. Secũdò obsessa fuit à *Latinis*, sub *Amalrico* Rege *Hierosolymorum*; sed minimè profecerunt. Hac tertia vice tradidit eam servis suis, Rex Regum & Dominus dominantium, *Jesus Christus* Dominus noster; qui vivit & regnat in secula seculorum.

Spolia inæstimabilia.

INvenerunt autem in civitate fideles aurum & argentum multum nimis; pannos sericos, vestes pretiosas, cum ornatu sæculari, & varia supellectili in abundantia magna valdè. In commune juraverunt omnes, quòd asportata de civitate spolia redderentur, inter victores æqualiter dividenda. Hoc etiam sub anathemate præceptum fuit à Legato; sed concupiscentia oculorum multos fures fecit. Perceperunt autem ad utilitatem Reipublicæ magnam partem divitiarum *Ægypti*, in auro & argento, perlis, pomis, ambre, filis aureis, philacteriis, & pannis pretiosis; quæ distributa sunt per exercitum Domini cum annona in civitate reperta. Episcopus *Achonensis* parvulos omnes, qui in urbe reperti sunt vivi, baptizavit; solvens ex ea Deo primitias animarum. Legatus quoque de maxima *Mahomeria* civitatis, fecit ecclesiam in honorem Beatæ Virginis *Mariæ* & omnium Apostolorum; ad gloriam & exaltationem fidei *Christianæ*, & sanctæ *Trinitatis*. Civitas autem *Damiata*, præter naturalem loci situm, quo munitur; triplici muro cingitur; habens extrinsecùs murum humilem ad custodiam fossati exterioris, secundum altiorem; ac tertium secundo eminentiorem. Murus medius xxviij. turres habet principales, binas vel ternas testudines continentes, quæ omnes integræ remanserunt, præter unam; quæ crebis ictibus trebuculi Templariorum aliquantulùm concussa fuit. Voluit enim Deus integram tradere eam servis suis, ut clavem & antemurale totius terræ *Ægypti*. Sita est autem civitas inter *Ramasse* & campum *Taphneos* in terra *Gosben*; ut convertere possunt *Christiani*, pascualis est, quam filij *Israel* tempore famis petierunt à *Pharaone*; sicut legitur in veteri Testamento.

Situs & fortitudo civitatis Damiatæ.

Continuatio de Terra sancta.

CApta igitur *Damiata*, missi sunt exploratores, ad virorum mille, in festo sancti *Clementis*, in naviculis per parvum flumen, quod *Taphnis* appellatur: ut de castellulis & villis victualia quærerent, & situs locorum diligentiùs explorarent. Cùm autem appropinquassent ad castrum quoddam de nomine fluminis appellatum, *Saraceni* qui in ejus præsidio erant, visis *Christianis*, existimabant exercitum totum advenire: unde portis obseratis fugerunt, *Christiani* verò *Christum* ibi solùm Capitaneum invenientes, castrum alacriter intraverunt. Testati sunt fideles reversi, se nunquam in plano castellum fortius inspexisse. Habet enim turres septem fortissimas, & desuper testudines per gyrum

Taphnis.

1220.

gyrum; duplici fossato cingitur, & utroque murato, habens antemurale. Lacus se diffundunt in latum per circuitum, unde in hyeme aditus equitibus difficilis est: atque in æstate adeò impossibilis, ut nunquam per obsidionem à quolibet caperetur. Lacus ille valdè piscosus est: nam de piscariis ejus quatuor millia marcarum *Soldano* annis singulis solvebantur. Avibus abundat & salinis. Casalia multa per gyrum serviebant ei. Nam civitas ante castrum olim famosissima fuit, ac major *Damiata*; sed posteà ruinosa. Hæc est *Taphnis*, cujus campi in Psalmo meminit Propheta *David* & *Esaias*, *Stulti Principes Taphneos*. &c. In hac autem urbe *Jeremias* dicitur lapidatus, ut habes in veteri Testamento. Distat autem *Taphnis* à *Damiata* itinere unius diei per mare, versùs terram promissionis: ut facile sit de *Athon* vel de *Damiata* per mare vel per terram præsidium ibidem ponere, & victualia destinare. Damna plurima *Christianis* fecit in obsidione *Damiatæ*; quando naves ad exercitum accedentes, vel ab eo recedentes, delatæ fuerunt illùc. Nam littus maris ante *Taphnis* arenosum est, & sine portu: sinum autem habet latum, in quo naves devolutæ recedere non valent absque vento multùm opportuno.

Eodem tempore, vir nobilis *Ranulphus* Comes *Cestrensis*, postquàm ferè per biennium in servitio Dei militaverat; cum Legati licentia & benedictione, & totius exercitus favore, repatriavit. Obiit autem hoc anno *Hugo* de *Maneport*, Episcopus *Herefordensis*, circa Pascha: cui successit *Hugo Foliot*; & consecratur *Cantuariæ* in festo omnium Sanctorum.

Lodovicus à Tholosa *cum ignominia recedit.*

Circa hæc tempora, *Lodovicus* filius *Philippi* Regis *Francorum* primogenitus; ad instantiam patris sui innumerabilem collegit exercitum, ut hæreticos *Albigenses* impugnaret: veniénsque cum omni multitudine sua ad urbem *Tholosanam*, cujus habitatores ex diu dicebantur hæretica pravitate fœdati, illam obsidione vallavit. Machinísque igitur per gyrum collocatis, insultus acerrimos crebriùs iterabant. Quod cùm cives cognovissent, ad defensionem sese præparabant; machinásque contra machinas erigebant. Ubi cùm *Francorum* exercitus diu & inaniter laborasset, facta est in populo fames valida; quam etiam subsequuta est dira mortalitas, tam hominum quàm equorum. *Simon* quoque Comes *Montis fortis*, qui princeps militiæ erat, ante portam civitatis lapide de petraria emisso, in capite percussus; toto contrito corpore, subitò expiravit. Frater quoque ejusdem *Simonis*, in obsidione cujusdam castri, quod non longè à *Tholosa* distat ad cumulum doloris multorum, lapide similiter ictus, diem clausit extremum. Igitur in exercitu *Lodovici*, ut prædictum est, ingruente fame cum hominum mortalitate & rerum omnium damnosa nimis diminutione: idem *Lodovicus* cum reliquiis populi sui confusus, ad *Gallias* remeavit.

Secunda coronatio Regis Henrici.

Anno Domini millesimo ducentesimo vigesimo, Rex *Henricus* fuit ad Natale Domini apud *Merlebergiam*, adhuc sub custodia *Petri Wintoniensis* Episcopi constitutus. Quo etiam anno, coronatus est idem Rex apud *Westmonasterium*, in die sancto Pentecostes, à *Stephano Cantuariensi* Archiepiscopo, præsente clero & populo totius regni, decimo sexto Calendas Junij, anno regni sui quinto. Deinde in festo sancti *Barnabæ* Apostoli, convenerunt ad colloquium apud *Eboracum* Rex *Anglorum Henricus*, & Rex *Scotorum Alexander*: ubi inter eos tractatum est de matrimonio contrahendo inter Regem *Scotiæ*, & *Johannam* sororem Regis *Angliæ*; atque ibi fœdere confirmato, Rex *Scotorum* ad propria remeavit. Eodem anno consecratus est in *Elyensem* Episcopum, *Johannes* Abbas de *Fontibus*; apud *Westmonasterium*, in crastino sanctarum *Perpetuæ* & *Fœlicitatis*.

Canonizatio sancti Hugonis Lincolniensis *Episcopi.*

Eodem anno & die, sanctus *Hugo Lincolniensis* Episcopus à Papa *Honorio* canonizatus est, & in catalogo sanctorum admissus: facta priùs miraculorum ejus inquisitione à *Stephano Cantuariensi* Archiepiscopo, & Abbate de *Fontibus Johanne*; sicut in hoc sequenti domini Papæ authentico continetur. Honorius *Episcopus*, *servus servorum Dei, dilectis filiis universis* Christi *fidelibus*, *præsentem paginam inspecturis*, *salutem & Apostolicam benedictionem. Divinæ dignatio pietatis, sanctos & electos suos, in cœlestis regni fœlicitate locatos; adhuc in terra miraculorum coruscatione clarificat: ut fidelium per hoc excitata devotio, eorum suffragia digna veneratione deposcant. Cùm igitur sanctæ recordationis* Hugonem Lincolniensem *Episcopum, quem sicut nobis plenariè constat, divini muneris largitas, tam in vita, quàm etiam post vestem mortalitatis exutam, insignium miraculorum multitudine illustravit, Sanctorum catalogo asscripsimus;*

1221. *simus; universitatem vestram monemus, & exhortamur in Domino, quatenùs ejus apud Deum patrocinia devotè imploretis. Ad hæc statuentes, ut die depositionis ipsius, ejusdem festivitas annis singulis devotè de caterò celebretur. Data* Viterbij, xiij. *Calendas Martij, Pontificatus nostri anno quarto.*

Captio castrorum de Sanneia *& de* Rokingehā.

EOdem anno, Rex *Henricus*, *Willielmo* Comite de *Albemarlia* invito, cepit subitò castella de *Rokingeham* & *Sanneia*; in vigilia Apostolorum *Petri* & *Pauli*. Veniente autem præfato Rege ad castella prædicta, invenit illa penitùs omnium victualium genere destituta; ita quidem quòd nec etiam tres panes invenirentur in eis. Sabbatho autem in vigilia Pentecostes, inceptum est novum opus Capellæ Beatæ *Virginis* apud *Westmonasterium*; Rege *Henrico* existente fundatore, & primum lapidem operis in fundamento ponente.

Translatio S. Thomæ *Archiepiscopi* Cantuariensis.

EOdem tempore, levatum est de lapide marmoreo corpus Beati *Thomæ* Archiepiscopi & Martyris; à *Stephano* Cantuariensi Archiepiscopo; præsente Rege, & omnibus ferè Episcopis totius Regni, cum Abbatibus, Prioribus, Comitibus, Baronibus, clero & populo multo, in crastino octavarum Apostolorum *Petri* & *Pauli*. Cujus corpus sanctissimum collocatum est honorificè in pheretro, ex auro & lapidibus pretiosis mirabiliter fabrefacto. Interfuerunt etiam huic translationi, Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, Priores, & alii multi de Regno *Francorum*, aliarúmque diversarum Regionum; qui ob honorem & reverentiam Beati Martyris, ut tantæ adessent solemnitati, alacriter convenerunt. Nam dignissimum omnibus videbatur, ut sanctum Martyrem *Christi* generaliter honorarent & colerent; qui pro universali Ecclesia sanguinem suum fundere, & ad finem usque non timuit fideliter decertare. Hoc anno obierunt, *Henricus* de *Boum* Comes *Hertfordiæ*, *Saerus* de *Quinci* Comes *Wintoniensis*.

Obsidio castri de Biham, *& perturbatio regni.*

ANno Domini millesimo ducentesimo vigesimo primo, Rex *Henricus* ad Natale Domini, apud *Oxoniam* tenuit curiam suam; præsentibus Comitibus & Baronibus Regni. Ubi Regiis obsequiis cum lætitia & pace transactis, singulis quod justum erat, secundùm antiquam Regni consuetudinem, distribuit affluenter. *Willielmus* quoque de *Foret*, volens pacem Regni turbare; sequenti nocte non licentiatus, recedens ad castellum de *Biham*, cum festinatione perrexit. Ubi post dies paucos, collectis viris armatis, ad villam de *Tenham* hostiliter accedens, illam spoliavit: & bladum Canonicorum de *Bridlintona*, ad castellum de *Biham* asportari fecit. Villam etiam de *Depinge*, cum aliis ejusdem provinciæ villis, spoliavit, homines cepit; & post gravissimum membrorum cruciatum, ad redemptionem coëgit. Habuit autem, ut dicebatur, hujus factionis incentores, *Falcasium*, *Philippum Marc*, *Petrum* de *Malo leone*, *Engelargum* de *Athie*, & alios multos; qui clàm miserunt ei viros armatos, ut pacem regni turbaret. Inter hæc quoque homines regionis illius ad ecclesias convolantes, bona sua in cœmiteria detulerunt. Convenerunt interim Magnates *Angliæ* ad Regem apud *Westmonasterium*; ut de negotiis regni tractarent. Comes verò, qui cum cæteris vocatus fuerat, simulavit se illò ire; sed callidus viator propositum mutans, ad castellum de *Fotheringeia* divertit. Erat tunc castellum in custodia *Ranulfi* Comitis *Cestrensis*, à militibus ferè ac servientibus destitutum. Quod cùm Comes prædictus cognovisset, scalas ad murum applicans, armatis suis ingressum paravit. Et sine mora, subjugato castello, paucos quos invenerunt custodes, vinculis constrinxerunt. Deinde impositis in castello armatis, ad municipium de *Biham* celeriter convolavit. Quo facto, cum armatis suis totam adiacentem provinciā spoliavit; castrúmque suum de damnis aliorum munivit. Sed cùm tandem ista præsumptio ad Regem & Concilium ejus pervenisset; exercitu magno celeriter convocato, feria quarta post purificationem Beatæ *Mariæ*, castellum de *Biham* cuneis militaribus circumcinxit. Et, ne diutiùs protrahamus sermonem, locatis in gyrum castelli machinis, muros ejus & ædificia diruerunt in brevi, ita quòd defuit locus inclusis, ubi sub salvo capita reclinarent. Qui aliud refugiū non habentes, exierunt omnes de ruina castelli; & sexto Idus Februarij sese Regi præsentārunt. At Rex jussit eos vinculis mancipari, donec consilium haberet, quid de illis sibi foret agendum. Venit intereà Comes de *Albemarlia*, sub conductu *Walteri Eboracensis* Archiepiscopi, ad Regem; & *Pandulpho* Legato imperante, cum ipso pacificatus est; eò quòd eidem Regi & patri suo, in guerra sua servierat fideliter ac potenter. Milites etiam omnes & servientes sine pœna & redemptione relaxati sunt à Rege: qui pessimum aliis dedit exemplum, ut contra eum hac fiducia in casu consimili rebellarent.

Sub

1221.

Dissentio inter Richardum Dunelmensem Episcopum & monachos exorta.

SUb his diebus, exorta est magna inter *Richardum* de *Marisco* Episcopum *Dunelmensem*, & ejusdem Ecclesiæ monachos, dissensio; pro quibusdam libertatibus antiquis & consuetudinibus, quas iidem monachi se gavisi sunt multis retrò temporibus habuisse. Episcopus autem fraudulenter monachis significavit prædictis, ut venirent ad eum cum privilegiis suis & ecclesiæ suæ instrumentis; ut siquid in eis esset corrigendum ad perfectam eorum libertatem, ipsius arbitrio suppleretur. Prior verò & monachi fraudem Episcopi habentes suspectam, instrumenta sua ei nullatenùs ostendere noluerunt. Episcopus itaque cùm munimentorum inspectionem habere non potuit, juravit, quòd omnia bona eorum in usus suos converteret: adjiciens quòd si aliquem ex monachis extra portas curiæ suæ inveniret; non aliam quàm caput, redemptionem acciperet. Juravit etiam audientibus multis, quòd eo vivente, pacem *Dunelmensis* ecclesia non haberet. Nec multò pòst, cùm servientes Episcopi monachum quendam ab ecclesia quadam violenter extraxissent, & usque ad sanguinis effusionem flagellassent; monacho conquerenti, & super hoc coram Episcopo querelam deponenti, respondit Episcopus, quòd meliùs fecissent ministri, si monachum occidissent. Sicque deinceps ita monachis præfatis idem Episcopus injuriosus extitit & infestus; ut necessitate cogente, ad præsentiam domini Papæ appellantes, sese & sua omnia sub ejus protectione ponerent. Ac deinde *Romam* clericos mittentes & monachos, Episcopum accusaverunt in multis. Contra quam accusationem, hoc sequens rescriptum impetraverunt à Papa. Honorius *Episcopus, &c.* Sarisberiensi & Elyensi, *&c. Episcopis, Salutem, &c. Ita nobis in odore bonæ opinionis fratrum & cooperatorum nostrorum convenit delectari, ut in pestilentibus vitia non palpemus: cùm non deceat pro reverentia ordinis sustinere peccantes, quorum culpa tot eos dignos mortibus facit, quot ad subjectos perditionis exempla transmittunt, qui sola quæ pravitatis exempla conspiciunt, imitantur. Hinc est, quòd cùm de venerabili fratre nostro* Dunelmensi *Episcopo sæpiùs nobis insinuata fuissent, quæ ab Episcopali honestate nimiùm dissonabant; tandem in conculcatis funibus clamoris excitati, ut non pateremur, cum perditione multorum, quiescere ampliùs in suis enormitatibus Episcopum memoratum; de quo insinuatio clamosa processit, quòd postquàm fuit ad officium Pontificale promotus, reus sanguinis, simoniæ, adulterii, sacrilegii, rapinæ, perjurii, ac dilapidationis multiplicis, est effectus; non formidans clericos, orphanos, ac viros religiosos opprimere, testamenta decedentium impedire, Regia jura, contra scientiam dilecti filii nostri* Pandulphi Norwicensis *electi, munire; ac excommunicatione ligatus, ingerere se divinis. Item etiam appellationibus non defert ad* Romanam *ecclesiam interpositis; statuta generalis Concilii non observat; nunquam proponit populo verbum Dei, lingua & exemplo vitæ, pravum subditis præbet exemplum. Coram multis juravit, quòd pacem ipso vivente,* Dunelmensis *ecclesia non habebit. Conquerente sibi monacho quodam* Dunelmensi, *se à servientibus suis ab ecclesia quadam fuisse extractum, & usque ad sanguinis effusionem pulsatum; respondit ei, quòd melius factum fuisset, si servientes Episcopi monachum peremissent. Ipse insuper Apostolicam regulam, continentem qualis debeat esse Episcopus, penitùs calcavit in cunctis. Nos ergo, ne alienæ culpæ simus authores, si clausis oculis tot & tanta prædicti Episcopi transeamus errata, cùm adeò ad nos clamor super his ascenderit, ut dissimulationi ampliùs non sit locus; dignum duximus, ex officii nostri debito, descendere, ut hæc an ita sint, vel aliter, videamus. Quocirca fraternitati vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenùs inquisita super his & cognita sollicitè veritate; quæ inveneritis, vestris fideliter inclusis sigillis, ad nostram præsentiam remittatis: ut authore Deo, quod super hoc faciendum fuerit, statuamus. Datum* Viterbij, *Pontificatus nostri anno quarto.*

Epistola Honorij ad Episcopos Angliæ.

Episcopus Dunelmēsis contra monachos Romam petiit.

CUm autem literæ domini Papæ ad notitiam executorum pervenissent, ex officio sibi injuncto, vocaverunt Episcopum *Dunelmensem*, cum Abbatibus, Prioribus, Archidiaconis, Decanis, apud *Dunelmum*, ad suum consistorium; & alios laicos & clericos illius provinciæ, quoscunque hujus rei esse conscios crediderunt. Illis autem omnibus, die sibi & loco statuto, coram executoribus comparentibus, recitatæ fuerunt literæ domini Papæ; audientibus cunctis, apertè & distinctè ad intelligendum. Quibus perlectis & intellectis, surrexerunt clerici *Dunelmensis* Episcopi, quasdam refutationes frivolas & fallaces allegantes, contra executores prædictos: atque ne procederent in inquisitione prædicta præsentiam domini Papæ appellârunt. Et sic facta appellatione, Episcopus cum clericis suis recessit; diem statuens adversariis, qua contra eum in domini Papæ præsentia comparerent. Interposita itaque appellatione, sæpedictus Episcopus *Romanam* adivit curiam,

1221. curiam, præmissis clericis suis, qui sibi supervenienti domini Papæ gratiam præpararent. Unde contigit, ut antequàm monachi *Dunelmenses Romam* venissent; clerici memorati electionem eorundem monachorum non mediocriter infirmaverant. Unde post multas hinc inde coram Papa altercationes, tam Episcopi quàm monachi, immoderatis profusis expensis, remissi sunt in *Angliam* ad executores supradictos; ut coram eis quod justum fuerit, sententialiter statuatur. Duravit autem hæc diu inter eos semel suborta contentio, donec mors Episcopi litem, sicut ipse prædixerat, terminavit.

Constructio novi castelli *apud montem* Gomericum

EOdem anno, circa nativitatem Beatæ *Mariæ*, *Lodovicus* Rex *Walliæ* cum exercitu copioso castellum quod *Buet* appellatur, obsedit. *Regimaldus* quoque de *Brausia*, cujus illud municipium erat, Regis constanter imploravit auxilium; ut per eum, cùm ipse ad hoc non sufficeret, obsidio solveretur. Rex autem, qui suis magnatibus deesse non debuit, cum exercitu magno illùc tendens, fugientibus, ex more, *Wallensibus*, obsidionem amovit. Tunc versùs montem *Gomericum* tendens cum exercitu suo; quæque sibi obvia de rebus *Wallensium*, in armentis pecorum, cum spoliis damnosis multis, secum ad sustentationem suorum conducere præcepit. Deinde cùm ad montem *Gomericum* pervenisset, & loca illa vagando perlustrasset; deprehenderunt prudentiores exercitus locum idoneum ad castellum extruendum, cujus situs cunctis inexpugnabilis videbatur. Jussit itaque Rex, ad securitatem regionis illius, propter creberrimas *Wallensium* irruptiones, castellum ibidem firmari. Et ita singuli, accepta licentia, ad propria remearunt; concedentibus magnatibus de quolibet scuto duas marcas argenti.

Epistola de captione castris Taphneos.

INter has mundi volubilitates, hos de *Terra sancta* aure patula rumores, à fide dignis occidentales didicerunt. *Fratri in Christo reverendo* N. *Dei gratia* Elimenensi *Episcopo*, *Frater* Petrus *de* Monte acuto, *Magister militum* Templi, *Salutem. Quomodo autem in negotio Domini nostri* Jesu Christi, *post captionem* Damiatæ *&* *castri* Taphneos, *hactenùs sit processum; Paternitati vestræ literis præsentibus declaramus. Noveritis igitur, quòd in primo passagio post captionem prædictam apud* Damiatam, *tot Peregrini applicuerunt, quòd unà cum residuo remanentis exercitus possint sufficere ad munitionem* Damiatæ, *& defensionem castrorum. Dominus quidem Legatus unà cum clero, promotionem exercitus* Jesu Christi *præoptans, populum pluriès ac diligenter admonuit, de faciendo equitatu super infideles: sed Barones exercitus, tam transmarini, quàm cismarini, considerantes quod gentes exercitus ad munitiones dictarum civitatum & castrorum, & ad progressum faciendum ulteriùs ad* Christianitatis *utilitatem, non possent sufficere, in hoc consentire noluerunt.* Soldanus *enim* Babyloniæ *cum infinita perfidorum multitudine non longè à* Damiata *castrametatus; super utrumque fluminis brachium pontes construxit, ad impediendum* Christianorum *progressum. Qui cum tanta multitudine ibidem expectat armatorum; quòd maximum periculum de ulteriùs equitando fidelibus immineret. Veruntamen civitatem prædictam & castra fossatis, & littus undique munivimus; expectantes à Domino consolari per subsidium nobis advenientium in succursum. Sed* Saraceni *nostrum perpendentes defectum, quàm plurimas armaverunt galeias; per aliquod tempus magnum per mare, quæ* Christianis *in subsidium* Terræ sanctæ *adventantibus, damna immania intulerunt. Tantus enim in exercitu nostro erat defectus pecuniæ, quòd galeias nostras per aliquod tempus retinere non potuimus. Comperientes igitur per prædictam* Saracenorum *multitudinem,* Christianis *maximum imminere dispendium; galeias nostras & galiones, aliáque vasa, incontinenti armavimus, ad prædictis galeiis resistendum. Et sciatis, quòd* Coradinus, Soldanus Damasci, *congregata* Saracenorum *multitudine infinita, comperiens civitates* Achon *&* Tyri, *militia & populo sibi resistere valenti penitùs destitutas; damna illis gravissima clàm & palàm frequenter infert. Ante prætereà castrum nostrum quod* Peregrinorum *dicitur, sæpiùs veniens, sua tentoria fixit; dispendia nobis multimoda inferendo. Castrum quoque* Cæsareæ Palestinæ *obsidens, subjugavit; quamvis plures peregrini tunc apud* Achon *morarentur. Ceterùm noveritis, quòd* Seraph, *filius* Saphadini, *frater* Soldanorum Babylonis *&* Damasci, *contra* Saracenos *Orientales in manu forti dimicans; in potentioribus sibi obsistentibus multùm prævaluit; licèt non de omnibus, quia Domino procurante, de facili non omnes poterit superare. Nam si guerram illam posset ad effectum perducere, terra* Antiochiæ, *vel* Tripolis, Achonensis, *sive* Ægyptiaca, *ad quamcunque illarum declinaret, maximo periculo subjaceret. Et si aliquod castrorum nostrorum obsidione vallaret, nullatenùs eum amovere possemus. Veruntamen dicta dissentio gaudium nobis confert & solamen. Expectavimus jam prætereà diu Imperatorem, & nobiles alios, per quos speravimus relevari;*

vari; in quorum adventu opus multorum manibus inchoatum, ad finem sperabamus perducere optatum. Si verò de spe succursus hujus in proxima æstate, quod absit, frustraremur; 1222.
utraque terra Syriæ, *videlicet* Ægypti, *tam illa quæ nuper est adquisita, quàm illa quæ diu possessa est, in casu dubio sunt constitutæ. Nos itaque & aliæ gentes cismarinæ, tot & tantis sumptibus in exequendis* Jesu Christi *negotiis adeò prægravamur; quòd ad consuetas expensas non sufficimus; nisi divina clementia, & fidelium virorum subsidio nobis in proximo succurratur. Data* Achon, xij. *Calendas Octobris.* Ipso quoque anno, *Willielmus* de sanctæ *Mariæ* ecclesia *Londinensis* Episcopus, resignavit sponte Episcopatum suum in crastino conversationis sancti *Pauli. Eustachius* de *Faucumberge*, tunc *Scaccarij* thesaurarius, quinto Calendas Martij, in Episcopum *Londinensem* eligitur; cujus electio à Legato *Pandulpho* confirmatur, & vij. Calendas Maij apud *Westmonasterium* consecratur. Anno eodem cessavit legatio *Pandulphi*, ipso *Romam* revertente. *Henricus* Rex dedit *Alexandro* Regi *Scotiæ Johannam* sororem suam seniorem, in uxorem; quæ desponsata fuit in crastino sancti *Johannis Baptistæ*, apud *Eboracum*; & præsentibus ipsis Regibus, sunt nuptiæ solemniter celebratæ. *Hubertus* quoque de *Burgo*, sororem dicti Regis *Scotiæ*, in ipsa civitate *Eboracensi* duxit in uxorem. Ipso quoque anno obiit *Willielmus* de *Albeneio*, Comes de *Arundel*, in partibus transmarinis, à *Damiata* rediens: cujus corpus per *Thomam* monachum de sancto *Albano* in *Angliam* transportatur, apud *Wimundham* sancti *Albani* Prioratum; cujus ipse Comes patronus fuerat, tumulandus. *Eustachius Londinensis* Episcopus, petiit ab Abbate *Willielmo* & Conventu *Westmonasteriensi* processionem, procurationem, visitationem, & omnimodam jurisdictionem: propter quæ ad Papam fuit appellatum.

Willielmus Londoniensis Episcopus resignat Episcopatum.

Nuptiæ celebratæ.

ANno Domini millesimo ducentesimo vigesimo secundo, Rex *Anglorum Henricus* fuit ad Natale apud *Wintoniam*; Episcopo civitatis *Petro*, omnia sibi necessaria ministrante. Quo etiam tempore, *Philippus* de *Albeneio*, miles strenuus, ac morum honestate commendabilis, Regisque *Anglorum* magister & eruditor fidelissimus; iter *Hierosolymitanum* arripiens; illùc cum prosperitate ac sine rerum diminutione pervenit. Qui protinùs ut statum terræ didicisset, *Ranulpho* Comiti *Cestriæ* literas in hæc verba direxit.

Peregrinatio Philippi *de* Albeneio.

REverendo domino & amico, R. *Comiti* Cestriæ & Lincolniæ, *suus ubique* P. *de* Albeneio, *salutem & veræ dilectionis affectum. Vestræ notifico excellentiæ, quòd in die assumptionis virginis* Mariæ, *extra portum* Marsiliæ *velificavimus; & in die Lunæ ante nativitatem ejusdem virginis, ante* Damiatam *venimus. Ibique invenimus multas naves recedentes de villa; & tantum loquutus fui cum quadam barca, & tantum hominibus dedi, quòd ad nos loqui venerunt, & nobis rumores multùm tristes narraverunt. Quòd videlicet gens nostra de* Damiata *& magnates, qui intus erant; Rex scilicet* Hierusalem, *& Legatus, Dux* Bavariæ, Templum *&* Hospitale, *cum aliis multis, ita quòd benè fuerunt mille milites Cruce signati, & alii equites quinque millia, cum quadraginta millibus peditum; fecerunt unam equitaturam erga terram* Babylonis, *contra voluntatem Regis* Hierusalem, *ut dicitur, & iter arripuerunt ad festum sancti* Petri *ad vincula. Et in illa equitatura per tres septimanas, vel plus, morati fuerunt, & ferè in media via fuerunt* Damiatæ *&* Babylonis. *Tunc* Soldanus Babyloniæ, *&* Coradinus *frater ejus, venerunt cum quanto exercitu habere potuerunt; & sæpiùs gentes nostras appropinquando invaserunt, & sæpiùs de gentibus suis amiserunt. Et quando gentes nostræ ad* Damiatam *redire voluerunt, flumen excrevit; & per dies plurimos exivit. Et gentes nostræ inter duo brachia fluminis erant, & fecerunt* Saraceni *de uno brachio ad aliud foveam quandam retrò exercitum nostrum; fluménque tam magnum excrevit, quòd gentes nostræ in aqua erant usque ad braccarios & cinctoria, ad magnam miseriam & dolorem. Itaque mortui & capti fuissent, si* Soldanus Babyloniæ *voluisset. Treugas sumpserunt gentes nostræ, usque ad octo annos erga* Soldanum, *tali pacto; quòd* gentes nostræ *Damiatam* redderent, & omnes esclavos, quos tenebant in civitate. *Propter hanc pactionem tenendam, Rex* Hierusalem, *& Legatus, & Dux* Bavariæ, *& alii divites, in hostagio remanserunt.* Soldanus verò *pro jam dicta pactione ex parte sua, viginti in hostagio tradidit. Quando verò hos rumores audivimus, magnum dolorem habuimus; sicut omnes* Christiani *habere debent. Ideóque consilium habuimus, quia ad reddendam* Damiatam *esse noluimus; ut versus* Achon *iter arriperemus; ubi in crastino beatæ virginis* Mariæ *nativitatis applicuimus, & in die proximo pòst reddita fuit* Damiata *ad* Soldanum: *& ipse omnes esclavos suos, quos tenebat, deliberavit. Item vobis significo, quòd dominus Rex*

Epistola de amissione Damiatæ.

1222. Hierusalem in partes vestras venturus est: ideóque devotè precor, quòd super promissa ei facta erga Regem & alios Magnates, auxilium præbeatis. Debitum enim ejus tam magnum est, quòd mirum est enarrare. Valete.

Alia epistola de eodem.

FRater P. de Monte acuto, militum Templi Magister humilis, dilecto fratri in Christo, A. Marcel, locum præceptoris tenenti in Anglia, salutem. Etsi quandóque prospera, quæ nobis in negotio Jesu Christi succedebant vobis significavimus: nunc sinistra, peccatis nostris exigentibus, in terra Ægypti nobis inflicta, præsenti vobis scripto, secundùm rei seriem, declaramus. Sanè cùm post captam Damiatam, exercitus Christianus ocio ibidem tempore longo vacaret gens tam cismarina, quam transmarina, super hoc nobis convitia & redargutiones assiduas inferebat. Veniens igitur Dux Bavariæ locum tenens Imperatoris, hominibus patefecit se ad hoc venisse, ut expugnaret inimicos fidei Christianæ, & non segnitie ibidem pigritare. Habito igitur super hoc consilio domini Legati, Ducis Bavariæ, Magistrorum Templi & Hospitalis, ac domus Teutonicorum, Comitum, Baronum, & aliorum omnium, super progressu faciendo; omnes unanimiter consenserunt. Illustris autem Rex Hierosolymitanus vocatus venit cum Baronibus suis & galeis, navibúsque armatis, apud Damiatam; inveniens exercitum Christianorum in tentoriis extra licias habitantem. Post festum verò Apostolorum Petri & Pauli, dominus Rex, & Legatus totúsque exercitus Christianus, tam per fluvium, quàm per terram ordinatè procedentes; invenerunt Soldanum, & cùm eo inimicos Crucis innumeros, sed tamen ante faciem ejus fugientes. Sicq; processum est sine damno, donec perventum fuit ad tentoria Soldani: flumine tamen medio, quod nequivit exercitus pertransire; sed in ripa fluminis fixit tentoria, præparans pontes ad faciendum transitum ad Soldanum. Itaq; flumen Taphneos, à magno flumine Nili se derivans, à castris Soldani nos separavit. Cúmq; ibidem moram faceremus, recesserunt ab exercitu multi non licentiati; ita quòd in decem millibus armatorum, & ampliùs, fuit exercitus diminutus. Soldanus interim per vallum antiquitùs factum, galeias & galiones, Nilo crescente, misit in flumen ad impediendum navigium nostrum: ne nobis victualibus destitutis, à Damiata venirent alimenta; cùm per terram, prohibentibus Saracenis, venire minimè potuissent. Interclusa itaque via tam terræ quàm fluminis, ad necessaria nobis deferenda; habuit consilium exercitus de reditu faciendo: sed fratres Soldani, Seraph & Coradinus, Soldani Alapiæ & Damasci, atque Soldani alij; Camelæ videlicet, & Haman, & Coilanbar, cum Regibus Paganorum quàm plurimis, & multitudine Paganorum, qui in ejus subsidium advenerant; nobis reditum denegabant Exercitus tamen noster de nocte recedens, & per terram, amisit victualia, quæ ferebat in flumine & homines multos; quia excrescente Nilo, Soldanus fecit aquam derivari per meatus occultos, & canales rivulósque antiquitùs constitutos, ad impediendum regressum populi Christiani. Cùm igitur in paludibus sumarios, supellectilia, clitellas, currúsque ac omnia ferè necessaria exercitus Christi amisisset, nec ultra procedere vel reverti, aut alicubi confugere potuisset, victualibus destitutus, nec pugnam facere cum Soldano, propter lacum medium, inter aquas inclusus, sicut piscis reti includitur; fecit invitus, & in angaria positus, pactum de reddenda Damiata Soldano; & esclavis ejus, qui inveniri poterant in Tyro & Achon, pro vera Cruce & pro esclavis Christianis regnorum Babyloniæ & Damasci. Nos igitur cum aliis nunciis, de communi legatione totius exercitus, Damiatam adivimus; populo civitatis pactiones nobis injunctas omnibus ostendentes; quæ Episcopo Achonensi, Cancellario, & Henrico Comiti de Mala, quos ibidem invenimus, plurimùm displicebant. Voluerunt enim civitatem defendere; quòd nos multum approbaremus, si utiliter fieri potuisset. Mallemus quidem in carcere perpetuo detrudi, quàm civitas à nobis ad dedecus Christianitatis incredulis redderetur. Sed habita per civitatem indagatione sagaci rerum & personarum; nec pecuniam, nec gentem, quibus civitatem defendere potuissent, invenerunt. Nos itaque huic pactioni adquiescentes, sacramento & obsidibus eam firmavimus; treugámque; firmam octo annorum statuimus. Soldanus igitur usq; ad compositionem factã, fideliter tenuit quod spopondit; exercitui nostro famelico per dies ferè quindecim panem conferens & polentam. Vos ergo nostris miseriis compatientes, nobis in quantum poteritis, subveniatis. Valete.

Hoc anno comprehensus fuit quidam, paucis diebus ante Concilium celebratum Cantuariæ, à magistro Stephano Cantuariensi Archiepiscopo; habens in corpore & membris, scilicet in latere, manibus, & pedibus, quinque vulnera Crucifixi; & in dicto Concilio simul cum eo, utriusque sexus, scilicet Hermaphroditus; ejusdem erroris quo prior obcæcatus fuit, cum suo complice præsentatus. Super quo convicti, & publicè confessi, judicio Ecclesiæ puniti fuerunt. Similiter & quidam Apostata Judæus, factus ex Christiano

Diaconus;

1222.

Diaconus, qui similiter est judicialiter punitus; quem *Falco* statim arreptum suspendi fecit. Eodémq; anno obiit *Hugo* de *Nevilla* qui in tota juvẽtute sua tempore Regis *Richardi* de familia speciali ejusdem Regis extiterat. Inter cætera suæ probitatis & audaciæ insignia, in *Terra sancta* leonem interfecit; qui priùs sagittatus in pectore, & posteà gladio transverberatus, eliquato sanguine expiravit. Unde versus;

Viribus Hugonis *vires periêre leonis.*

Mors Hugonis *de* Nevilla.

Hujus corpus in Ecclesia de *Wautham* in nobili sarcophago marmoreo & insculpto, traditur sepulturæ.

De luctis, qua dissidium peperit.

EOdem anno in die sancti *Jacobi* Apostoli convenerunt ad luctamen apud hospitale *Matildis* Reginæ extra urbem *Londoniarum* cives urbis prædictæ contra comprovinciales extra urbem positos, ut quis eorum videretur viribus esse major, luctamine decertarent. Illis autẽ diu decertantibus, & hinc inde tumultuantibus, cives, aliis confusis, victoriam reportârunt. Inter alios quoque Seneschallus Abbatis *Westmonasterij* confusus recedens, quomodo se suósq; complices vindicaret, anxius cogitabat. Tandem hunc vindictæ modum excogitans, statuit arietem in die sancti *Petri* ad vincula, denuncians per provinciam, ut omnes ad luctamen venirent ad Westmonasterium & qui melior in luctamine esset, reportaret arietem pro mercede. Prædictus intereà *Seneschallus* congregavit viros robustos, & in luctamine expeditos; ut sic saltem victoria potiretur. Cives verò ex victoria iterata gaudere cupientes, in manu valida convenerunt ad ludum: atque hinc inde certamine inchoato, diu & fortiter se mutuò prosternebant. Seneschallus quoq; sæpedictus, cum suburbanis, & comprovincialibus, potiùs vindictam quàm ludum quærebant; & sine causa ad arma prosiliebant; atque cives, qui inermes advenerant, graviter, & non sine sanguinis effusione pulsaverunt. At cives turpiter vulnerati fugam arripientes cum maxima confusione ingressi sunt civitatem. Quibus ingressis, surrexit tumultus in populo, signóque communi pulsato, cives pariter convenerunt. Et re gesta cunctis per ordinem declarata, diversi diversam vindictæ sententiam protulerunt. *Berlo* tandem Major civitatis, vir prudens & pacificus, consilium dedit, ut Abbas *Westmonasterij* super illa conveniretur injuria; quam si vellet pro se suísque competenter corrigere, hoc sufficeret universis. Ad hæc *Constantinus*, vir quidam magnus in civitate, cum tumultu populi sententiam protulit; ut omnia ædificia Abbatis *Wemonasterij*, & domus Seneschalli prædicti, diruerentur, & solo tenus complanarentur. Et his dictis, exivit edictum, ut quantociùs *Constantini* sententia compleretur. Quid plura? Irrationale vulgus cum aliis de civitate sine ordine procedentes, civile bellum *Constantino* prævio commiserunt. Atq; multis subversis ædibus, damnum non modicum Abbati intulerunt, quasi pro edicto frequenter proclamante alta & reboante voce eodem Constantino *Montis gaudium, Montis gaudium, adjuvet Dominus & dominus noster* Lodovicus. Et hic clamor maximè amicos Regis exasperavit: & ad vindictam, ut inferiùs dicetur, provocavit. Sed res gesta, quæ diu latere non potuit, cùm ad aures *Huberti* de *Burgo*, *Angliæ* Justiciarij, pervenisset, collectis armatorum copiis, ad urbem *Londoniarum* perrexit: ac nuncios mittens in civitatem, præcepit, ut majores natu ad eum cum festinatione venirent. Qui cum essent in ejus præsentia constituti, sciscitabatur ab eis, qui factæ seditionis principales erant authores, ac subversores Regiæ civitatis; & qui pacem Regis infringere præsumpserant. Tunc *Constantinus*, qui constans fuit in seditione, constantior autem in responsione extitit, asserens se illud factum ratum habere; atque audientibus cunctis conqueritur, se minùs fecisse quàm de jure fieri debuisset. Confidebat enim in sacramento tam Regis, quàm *Lodovici*, scilicet quòd utriusque imprisij & amici pacem haberent. Unde sacramenti transgressio posteà objecta fuit Regi primò facta ab eo: unde jure negavit restituere *Lodovicus* jura postulata Regi *Angliæ*. At Justiciarius, audita ejus confessione, retinuit eum absque omni tumultu, & duos alios cum eo. Et facto mane, misit *Falcasium* cum armatis multis, per *Thamensem* fluvium; qui *Constantinum* prædictum ad suspendium perduxerunt. Cùm autem laqueum collo suo appositum, & se omni auxilio destitutum conspexisset, obtulit pro vita habenda quindecim millia marcarũ argenti; sed nihil omninò profecit. Suspensus est autem ille, & *Constantinus* nepos ejus cum quodam *Gaufrido*, qui edictum *Constantini* in civitate proclamaverat: & sic civibus ignorantibus, & sine tumultu, lata in eum sententia executioni extitit demandata. Et his ita gestis, ingressus est in civitatem Justiciarius cum *Falcasio* & aliis armatorum copiis; & quoscunque prædictæ seditionis deprehendit culpabiles, capi fecit, & in carcerem retrudi: quorum truncatis pedibus,

1223. bus, sive manibus, illos abire permisit. Unde multi præ timore ab urbe fugientes nunquam posteà sunt reversi. Rex verò, ad majorem vindictam, omnes urbis Magistratus deponens; novos constituit in civitate Præfectos.

Tempestates. EOdem anno, sexto Idus Februarij, audita sunt tonitrua terribilia; ex quorum collisione, fulmen exiliens, ecclesiam de *Graham* in Comitatu *Lincolniæ* sitam, terribiliter accendit: ubi tantum talémque fœtorem emisit, quòd multi, qui in ecclesia erant, fugientes fœtorem sufferre non valebant. Tandem sacræ candelæ illuminatione, & aquæ benedictæ aspersione, vix ignis extinctus est. Vestigia hujus rei adhuc in illo monasterio manent. In eodem anno, in die exaltationis sanctæ Crucis, per totam *Angliam* mugierunt horrenda tonitrua; & sequuta est inundatio pluviarum, cum turbine & impetu ventorum: quæ tempestas, cum aëris intemperie, usque ad purificationem beatæ *Mariæ* perseverans, multis, & maximè colonis, molesta fuit. In æstate verò sequenti, frumentum duodecim solidis vendebatur. Eodem etiam anno, in festo sancti *Andreæ* Apostoli, audita sunt tonitrua per totam *Angliam* generalia; quæ ecclesias & ecclesiarum turres, domos & ædificia, castrorum muros & propugnacula, subverterunt. In villa quoque quæ *Pilardestuna* dicitur, in pago *Warewicensi* sita irruit tempestas illa in ædificiis cujusdam militis, opprimens uxorem ejus, cum octo hominibus utriusque sexus, in admiratione multorum, qui casum inspexerunt. Deinde tempestas illa debacchando invalescens, turbariam quandam in eadem villa, aquis profundis & palude circundatam, quasi in ictu oculi redidit siccam quòd nec herbam nec lutum in ea relinquens, sicci lapides tantùmmodò remanserunt. Item in vigilia sanctæ *Luciæ* virginis, ventus vehemens & repentinus superveniens, crudeliùs præfata tempestate desævit. Nam generaliter per totam *Angliam*, quasi flatu diabolico agitata, ædificia diruit, ecclesias & earum turres prostravit, arbores silvarum cum pomariis radicitùs evulsit; ita quidem quòd vix aliquis immunis evasit, à cujus se injuria refrænaret.

EOdem anno, magister *Stephanus* de *Langetuna* generale Concilium celelebravit apud *Oxoniam*; in quo multa fuerunt statuta ad reformationem status Ecclesiæ *Anglicanæ*, & monasticæ religionis; sicut in dicto Concilio alias pleniùs continetur. Eodem quoque anno obiit *Willielmus* de *Humeto*, Abbas *Westmonasteriensis* xij. Calendas Maij. Cui successit *Richardus* de *Berking*, ejusdem ecclesiæ Prior; qui eodem anno, xiiij. Cal. Octobris, à domino *Petro Wintoniensi* in ecclesia *Westmonasteriensi* munus benedictionis suscepit. Ipso quoque anno *Ranulphus Cicestrensis* Episcopus, aliquando Officialis, posteà Prior *Norwicensis*; viam universæ carnis est ingressus. Cui successit *Radulphus* de *Novilla*, qui anteà custos & bajulus sigilli Regij extiterat, Regis fidelissimus Cancellarius, assensu totius regni; itaque scilicet, ut non deponeretur ab ejus sigilli custodia nisi totius regni ordinante consensu & consilio: qui post susceptum Præsulatum, mansit Cancellarius. Electus fuit circa festum omnium Sanctorum; sed sequenti anno confirmatus. Anno quoque ipso obiit *Willielmus* de *Ely*, *Angliæ* Thesaurarius. Eodem anno sedata est controversia inter *Eustachium* Episcopum *Londinensem* & Capitulum sancti *Pauli* ex una; & *Willielmum* Abbatem & Conventum *Westmonasteriensem* ex altera parte; per *Stephanum Cantuariensem* Archiepiscopum, *P. Wintoniensem*, *R. Sarisberiensem* Episcopos, & *Thomam* de *Meretona*, & *Richardum* de *Dunestaple* Priores. In quos ambæ partes, tanquam arbitros, & pacis ordinatores, consenserunt: qui monasterium *Westmonasterij* ab omnimoda subjectione & jurisdictione Episcopi *Londinensis* penitùs exemptum declaraverunt, & ordinaverunt; quòd ecclesia de *Stanes*, cum pertinentiis suis, in usus proprios ecclesiæ *Westmonasteriensis* commutaretur: & manerium de *Sunnebus* in proprietates Episcopi *Londoniensis*, & ecclesia ejusdem manerij cedat in usus proprios ecclesiæ sancti *Pauli* in perpetuum.

Stephanum *Archiepiscopus* Cantuariensis *libertates à Rege exigit.* ANno Domini millesimo ducentesimo vigesimo tertio, Rex *Henricus* ad Natale tenuit curiam suam apud *Oxoniam*. Et postmodùm, in octavis Epiphaniæ, apud *Londonias* veniens cum Baronibus ad colloquium; requisitus est ab Archiepiscopo *Cantuariensi*, & Magnatibus aliis: ut libertates, & liberas consuetudines, pro quibus guerra mota fuit contra patrem suum, confirmaret. Et sicut Archiepiscopus ostendit evidenter, idem Rex diffugere non potuit, quin hoc faceret: cùm in recessu *Lodovici* ab *Anglia*, juravit, & tota Nobilitas regni cũ eo; quòd libertates præscriptas omnes observarent, & omnibus traderent observãdas. Quod audiens *Willielmus Briwere*, qui unus erat ex Consiliariis Regis, pro rege respõdens, dixit: Libertates quas petitis, quia violẽter extortæ fuerunt,

runt, non debent de jure observari. Quod verbum Archiepiscopus molestè ferens, increpavit eum, dicens: *Willielme* (inquit) si Regem diligeres, pacem regni non impedires. Videns autem Rex Archiepiscopum in iram commotum, dixit: Omnes libertates illas juravimus, & omnes astricti sumus, ut quod juravimus, observemus. Et Rex protinùs habito super hoc consilio, misit literas suas ad singulos Vicecomites Regni; ut per milites duodecim, vel legales homines, unjuscujusque Comitatus, per sacramentum facerent inquiri, quæ fuerunt libertates in *Anglia*, tempore Regis *Henrici* avi sui: & factam inquisitionem ad *Londonias* mitterent ad Regem, in quindecim diebus post Pascha. 1223.

Altercatio inter Wallenses *&* Willielmũ Mareschallum.

EOdem anno, dum *Willielmus Mareschallus*, Comes *Penbrock*, fuit in *Hybernia*, *Loëlinus* Rex *Wallensium* in manu forti cepit duo castella prædicti *Willielmi*; & omnes quos in eis invenit, capitibus privari fecit: & impositis in eisdem castellis *Wallensibus* suis, recessit. Sed cùm post dies paucos ad notitiam prædicti *Mareschalli* res gesta pervolasset; rediit cum festinatione in *Angliam*; exercitu magno congregato, castella prædicta obsedit, & cepit. Et quia *Loëlinus* priùs omnes homines *Mareschalli*, quos in castellis ceperat, capitibus amputatis interfecerat; *Willielmus Mareschallus Wallensibus* talionem reddens, eorum capita detruncari fecit. Et deinde, ad majorem vindictam, terram *Loelmi* hostiliter ingressus; igne & ferro quæque sibi obvia devastavit. Quod audiens *Loëlinus*, venit contra *Mareschallum* in fortitudine gravi: sed *Mareschallus*, Marte sibi propitio, hostes acriter invadens, multis ex *Wallensibus* interfectis, omnes in fugam coëgit. Quos *Mareschallus* potenter insequutus, immisericorditer trucidavit. Æstimati sunt autem interfecti, & vinculis mancipati, ad novem millia hominum; paucissimis ex omnibus per fugam elapsis. Eodem anno, circa festum dominicæ Ascensionis, *Walterus Malus*, clericus, consecratus est *Carleolensis* Episcopus; per manum *VValteri Eboracensis* Archiepiscopi. Circa idem tempus prorupit oleum lucidissimum in magna ecclesia apud *Eboracum*; de tumba *B. Willielmi*, ejusdem ecclesiæ quondam Archiepiscopi. Eodem anno *Romæ* pluit terra sanguinea per tres dies, admirantibus multis.

Mors Philippi *Regis* Francorum.

EOdem tempore, circa festum sancti *Petri* ad vincula, *Philippus* Rex *Francorum* diem clausit extremum: cujus mortem Cometa ardens & crinita, quæ paulò antè apparuerat, indicavit. Cujus obitu divulgato, *Henricus* Rex *Anglorum* misit Archiepiscopum *Cantuariensem*, cum tribus Episcopis, ad *Lodovicum* filium ejus, jam in Regem coronatum; constanter rogans, ut redderet sibi *Normanniam*, cum aliis terris transmarinis, sicut juraverat in recessu suo de regno *Angliæ*; quando pax fuerat inter ipsum & Regem *Angliæ* facta, consentientibus Magnatibus universis. Ad hæc *Lodovicus* respondens, dixit, se *Normanniam* & terras alias justè possidere; sicut ostendere paratus erit in curia sua, si Rex *Angliæ* ad eam voluerit venire, & ibidem juri parere. Respondit præterea, quòd juramentum in *Anglia* factum, ex parte Regis *Anglorum* fuerat violatum; dum imprisii sui, qui apud *Lincolniam* capti fuerant, ad redemptionem gravissimam sunt compulsi. De libertatibus autem regni *Angliæ*, pro quibus guerra mota fuerat, quæ in recessu suo concessæ erant, & ab omnibus juratæ, ita actum est; quòd non solùm illæ leges pessimæ ad statum pristinum sunt reductæ; sed & illis nequiores per totum regnum *Angliæ* sunt generaliter constitutæ. Quod audientes Archiepiscopus & Episcopi, cùm aliud responsum habere nequiverant, ad propria sunt reversi; Regi *Angliæ* ea quæ audierant referentes.

Antipapa Albigensium.

CIrca dies istos, hæretici *Albigenses* constituerunt sibi Antipapam in finibus *Bulgarorum*, Croatiæ, & Dalmatiæ, nomine *Bartholomæum*. In quibus partibus error ille adeò invaluit, ut etiam Episcopos & alios multos regionum illarum ad suam allexerit pravitatem. Contra quem *C. Portuensis* Episcopus & in partibus illis Apostolicæ sedis Legatus, *Rothomagensi* Archiepiscopo scripsit in hæc verba: *Venerabilibus patribus, Dei gratia* Rothomagensi *Archiepiscopo & ejus suffraganeis Episcopis, salutem in Domino* Jesu Christo. *Dum pro sponsa veri Crucifixi vestrum cogimur auxilium implorare, potiùs compellimur lacerari singultibus, & plorare. Ecce quod vidimus, loquimur: & quod scimus, testificamur. Ille homo perditus, qui extollitur super omne quod colitur, aut dicitur Deus; jam habet perfidiæ suæ præambulum Hæresiarcham, quem hæretici* Albigenses *Papam suum appellant; habitantem in finibus* Bulgarorum, Croatiæ, *&* Dalmatiæ, *juxta* Hungarorum *nationem. Ad eum confluunt hæretici Albigenses, ut ad eorum consulta*

1223. *sulta respondeat. Etenim de* Carcasona *oriundus, vices illius Antipapæ gerens* Bartholomæus *hæreticorum Episcopus, funestam ei exhibendo reverentiam, sedem & locum concessit in villa quæ* Porlos *appellatur, & se ipsum transtulit in partes* Tholosanas. *Iste* Bartholomæus *in literarum suarum undique discurrentium tenore, se in primo salutationis alloquio intitulat in hunc modum:* Bartholomæus servus servorum sanctæ fidei, tali salutem. *Ipse etiam inter alias enormitates creat Episcopos, & ecclesias perfidè ordinare contendit. Rogamus igitur attentiùs, & per aspersionem sanguinis* Jesu Christi, *& propensiùs obsecramus, auctoritate Domini Papæ qua fungimur in hac parte, districtè præcipientes; quatenùs veniatis* Senonis *in octavis apostolorum* Petri *&* Pauli *proximè futuris. Ubi & alii Prælati* Franciæ, *favente Domino, congregabuntur; parati consilium dare in negotio prædicto, & cum aliis, qui ibidem aderunt, providere super negotio* Albigensi. *Alioquin inobedientiam vestram domino Papæ curabimus significari. Data Planium, sexto Nonas Julii.* Sed hunc tandem tumultum mors prædicti Antipapæ celeriter terminavit.

De quibusdam Baronibus schisma excitare volentibus.

EOdem anno surrexit murmuratio non modica à Magnatibus *Angliæ*, contra *Hubertum* de Burgo Justitiarum, qui pacem regni conati sunt perturbare. Dicebant enim ad invicem, quòd animum Regis exasperabat contra illos, & quòd similiter non æquis legibus regnum regebat. Accessit prætereà ad majoris odii incentivum, adventus nunciorum Regis, quos *Romam* miserat; qui bullam domini Papæ Archiepiscopis *Angliæ*, & eorum Suffraganeis deferebant, quæ talem continebat sententiam videlicet, quòd dominus Papa Regem *Angliæ* plenæ ætatis adjudicaverat, quòd ex tunc negotia regni idem Rex principaliter cum suorum domesticorum consilio ordinaret. Significavit etiam executoribus prælibatis dominus Papa in literis supradictis, *quatenùs auctoritate Apostolica denuntiarent Comitibus, Baronibus, militibus, & aliis universis, qui custodias habebant castrorum, honorum, & villarum, quæ ad Regis dominium spectabant, ut continuò visis literis, Regi illas redderent: contradictores autem per censuram ecclesiasticam ad satisfactionem compellerent.* Unde pars maxima Comitum & Baronum, quorum corda concupiscentia possidebat; hujusmodi præcepta indignè ferens, bellúmque suscitare disponens, convenit in unum; & conspiratione absque follibus conflata, supradictas occasiones prætendebat, ut pacem regni perturbaret. Custodias autem jam dictas, per admonitionem Archiepiscoporum & Episcoporum, Regi reddere supersedit, volens potiùs arma movere, quàm Regi satisfacere de præmissis. Sed hæc infrà.

De cruce Dominica apud Bromholm delata.

EOdem anno apud *Bromholm* crebuerunt divina miracula, ad gloriam & honorem salutiferæ Crucis; in qua Salvator mundi pati dignatus est pro redemptione generis humani. Et quoniam tanto thesauro *Britannia* in Oceano constituta divina largitate meruit beatificari, dignum est, imò dignissimum memoriis posterorum imprimere; quo ordine à tam remotis partibus in *Britanniam* sit delata. Verùm Comes *Flandrensis Baldewinus*, ex Comite *Constantinopolitanus* Imperator effectus; ubi per multorum curricula annorum strenuè vixit, contigit illum à perfidis Regibus quodam tempore graviter infestari, contra quos cum impetu, & absq; deliberatione progrediens; lignum dominicum cum aliquibus reliquiis (quæ semper ante illum à Patriarcha & Episcopis deferri consueverant, quotiescunq; adversùm inimicos Crucis prælium commissurus perrexit) hac vice portare neglexit; quod eadem die experimento miserrimo recognovit. Nam dum temerè cum exercitu modico, non habito respectu ad multitudinem Barbarorum, qui in decuplo exercitui suo superabundabant, in hostes prorupit; in momento tam ipse Imperator, quàm totus ejus exercitus ab inimicis crucifixi circumvallati; omnes aut interfecti sunt, aut in captivitatem abducti. Pauci quoq; ex omnibus qui per fugam elapsi sunt, de Imperatore quid actum sit, vel quò devenerit, penitùs ignorabant. Erat autem ea tempestate Capellanus quidam natione *Anglicus*, qui in capella Imperatoris cum suis clericis divina celebravit mysteria; qui unus fuit ex custodibus reliquiarum, & annulorum, aliarúmq; rerum dicti Imperatoris. Hic itaq; cùm casum cognovisset de morte, ut omnes prædicabant, domini sui Imperatoris; ab urbe *Constantinopolitana* cum dictis reliquiis, & annulis, & rebus aliis multis, cum lapidibus pretiosis latenter recedens, ad *Angliam* usq; pervenit. Veniénsq; ad *S. Albanum*, cuidam ibidem monacho quandam crucem argenteam & deauratam, cum duobus digitis de *S. Margareta*, & annulis aureis lapidibúsq; pretiosis vendidit: quæ omnia nunc in monasterio S. *Albani* in magna veneratione habentur. Deinde dictus Capellanus de mantica sua quandam crucem ligneam extrahens, ostendit eam quibusdam monachis; de qua etiam affirmavit cum juramento, quòd indubitanter

Digitized by Google

indubitanter erat ex ligno illo in quo Salvator mundi pro redemptione generis humani pependit. Sed quia non credebatur dictis ejus ibidem, recessit inde; thesaurum inæstimabilem, licet ignotum, secum gerens. Habuit autem dictus Capellanus duos filios parvulos, de quorum sustentatione & cura nimis erat sollicitus; qua curiositate ductus, in pluribus monasteriis tali conditione prædictam obtulit crucem; ut ipse & filii ejus reciperentur ad ordinem monachatus. Qui cùm multis in locis inter divites repulsam passus fuisset, venit tandem ad cellam quandam, quæ *Bromholm* nuncupatur, pauperrimam, & ædificiis commodis destitutam, in territorio *Norfolcensi* sitam; & accersito ad se Priore cum quibusdam de fratribus, ostendit eis crucem suprà dictam, quæ duplici ligno ex transverso fuerat fabricata, habens ferè longitudinem manus humanæ; & rogavit humiliter, quatenùs cum ipsa cruce & aliis reliquiis quas habebat, ipsum & filios suos reciperent ad ordinem monachorum. Prior verò & fratres ejus, de tanto exhilarata thesauro, illicò procurante domino, qui honestam semper amplectitur paupertatem; dictis Capellani adhibuerunt fidem; & lignum dominicum reverenter accipientes, detulerunt illud in oratorium suum; & cum quanta potuerunt devotione, in loco honestissimo servaverunt. Hoc denique anno, ut prædictum est, cœperunt divina celebrari miracula, ad laudem & gloriam vivificæ crucis, in monasterio prædicto; ubi mortuis vita, cæcis visus claudis gressus restituitur; leprosis caro munda donatur, obsessi à dæmonibus liberantur; & quicunque infirmus cum fide ad lignum prædictum accesserit, incolumis & sanus recedit. Frequentatur autem, adoratur, & colitur crux præfata, non solùm à gente *Anglicana*, verùm etiam ab hominibus de regionibus longè positis; & qui de illa divina audierunt miracula, devotissimè venerantur. Tertio autem idus Augusti mortuus est, sicut prætactum est, Rex sapientissimus *Francorum Philippus*; & apud S. *Dionysium* sepultus; Qui suscipiens regnum patre suo *Lodovico* vivente, anno ætatis suæ xv. regnavit annis xliiii. Cui successit *Lodovicus* filius ejus, sed multùm dissimiles: hic vir & ille *Johannes* de *Brennes*, Rex *Hierusalem*, & magister superior *Hospitalis* fratrum *Hierusalem*; venerunt in *Angliam* circa octavas Apostolorum *Petri* & *Pauli*; pro auxilio postulando, ad subsidium terræ sanctæ. Eodem anno magister S. de *Apulia*, Episcopus *Exoniensis*, circa festum exaltationis S. Crucis, & *Willielmus* de *Cornhulle* Episcopus *Cestrensis*, circa idem tempus obierunt. Anno etiam eodem, per singulos menses continuos anni, tanta fuit inundatio pluviarum, & eruptio aquarum, & aëris inæqualitas; ut pro tanta incommoditate temporis, frugum tardissima maturitas fuit; adeò ut in mense Novembri vix fruges in horreis raptim reconderentur. Mense quoque Januarii, turres & maceriæ ecclesiarũ, cum roboribus nemorum, turbine ventorum sibi dissidentium præcipitio quaterentur, & ruerent. Eisdémque temporibus *Leolinus* Princeps *Norwalliæ*, & quidam *Anglici*, scilicet *Hugo* de *Lascy*, & ejus sequaces, in odium Regis sibi cohærentes, & desperantes, ex arbore nequam fructum bonum, id est, ex Rege *Johanne* bonum hæredem proventurum; crebris expeditionibus *Willielmum Mareschallum* in primis, id est, seniorem, posteà autem juniorem; & quosdam alios domini Regis Barones, ad deditionem premere conabantur. Sed tota regio contra ipsos ad arma excitabatur, & sic ipsi irreverenter coacti sunt, & qui facti sunt hostes in capite, corruerunt retrorsùm in manu hostium, de qua non potuerunt deinceps resurgere. 1223.

ANno Domini M.CC.XXIV. Rex *Henricus* ad Natale tenuit curiam suam apud *Northamtonam*; præsente Archiepiscopo *Cantuariensi*, cum suis Suffraganeis, & militia magna nimis. Comes verò *Cestrensis*, cum suis conspiratoribus, apud *Leicestriam* tenuit festum suum; tumens, & minas contra Regem & Justiciarium intendens; pro custodiis castrorum ac terrarum, quas idem Rex exigebat ab illo. In crastino autem post Missarum solennia, Archiepiscopus *Cantuariensis*, cum suis suffraganeis Episcopis, albis induti vestibus, & candelis accensis; excommunicaverunt omnes Regis & regni perturbatores, & S. Ecclesiæ, & rerum ecclesiasticarum invasores. Deinde idem Archiepiscopus misit solennes nuntios apud *Leicestriam* ad Comitem *Cestriæ* & suos complices; firmiter denuntians singulis & universis, quòd nisi in crastino resignarent in manus Regis omnia castella & honores ad coronam spectantia; ipse & omnes Episcopi nominatim excommunicarent illos, sicut à domino Papa fuerat demandatum. Tunc Comes *Cestrensis* & ejus cõplices, cùm per exploratores edocti fuissent, quòd Rex majorem quàm ipsi, habuit numerum armatorũ, consternati sunt valdè: quia si facultas eis suppeteret, in Regem propter Justiciarium potẽter arma moverent. Sed cùm proprium conspexissent defectum, verebantur

Rex Angliæ invitis Baronibus castella sua recipit.

1224. verebantur dubium certamen inire: & prætereà timuerunt Archiepiscopum & Episcopos, ne fortè illos excommunicarent, nisi desisterent ab incœptis. Unde saluberrimo usi consilio, venerunt apud *Norhamtonam* ad Regem universi, & à Comite *Cestrensi* incipientes; reddiderunt singuli castella & municipia, honores & custodias Regi, quæ ad coronam spectare videbantur. Mansit nihilominùs eorundē Magnatum indignatio adversus Regem, quia noluit ad illorum instantiam Justitiarium amovere. Erant autem hujus dissidii incentores, Comes *Cestrensis*, Comes *Albemarlensis*, *Johannes* Constabularius *Cestriæ*, *Falcasius* cum suis castellanis, *Robertus* de *veteri ponte*, *Brienus* de *Insula*, *Petrus* de *Malo leone*, *Philippus Marc*, *Ingelardus* de *Athie*, *Willielmus* de *Cantello*, & *Willielmus* filius ejus; & multi alii: qui pacem regni perturbare summoperè conabantur.

Lodovi. *Rex* Francorum Rupellam *cum residuo* Pictaviæ *sibi subjugat.*

EOdem anno Rex *Francorum Lodovicus* duxit exercitum grandem ad *Rupellam*; ut & illam vel armis vel pretio sibi subjugaret. Quò cùm pervenisset, obtulit civibus non modicam pecuniam, ut villam suam ei reddentes, fidelitatem sibi facerent, essentque illi de cætero intendentes. At cives, cùm à Rege *Anglorum* se quasi derelictos reputassent; tam prece quàm precio inducti, Regi *Francorum Rupellam* tradiderunt. Tunc Rex tam in villa, quàm in castello milites posuit & servientes; ac deinde de tota *Pictavia* securitate recepta, sine sanguinis effusione ad propria pacificè remeavit. Est autem *Rupella* portus in *Pictavia*, ubi Reges *Anglorum* & milites ad defensionem regionum illarum applicare consueverant; quibus nunc via præclusa est, per insidias quæ sibi à suis Baronibus in *Anglia* parabantur. O innata *Pictaviensibus* proditio! Non erat qui opponeret se ad defensionē Regis *Angliæ* domini sui, præter unū civem; qui posteà deprahensus est occultasse signū Regis *Angliæ*; ubi illud proferret aliquando revocato eodem Rege *Angliæ*: qui etiam captus est proditione concivium & suspensus. Unde quia pro justitia obiit, constat ipsum martyrem esse gloriosum. Cujus filius, scilicet *Willielmus*, promotus est apud sanctum *Albanum*; ad regimen ecclesiæ sancti *Juliani*.

De obsidione castri Bedefordensis.

PEr idem tempus convenerunt ad colloquium, in octavis sanctæ Trinitatis, apud *Norhamtonam*; Rex cum Archiepiscopis, Episcopis, Comitibus, Baronibus, & aliis multis, de regni negotiis tractaturi. Voluit enim Rex uti consilio Magnatum suorum de terris transmarinis, quas Rex *Francorum* paulatim occupaverat: sed secùs accidit, quàm sperabat. Nempè fuerunt eo tempore apud *Dunestabliam* Justitiarii Regis, quos Itinerantes appellamus: *Martinus* scilicet de *Pateshulle*, *Thomas* de *Multona*, *Henricus* de *Braibroc*, & alii: qui ibidem tenebant placita Regis de nova dissaisina. Ubi *Falcasius* inter alios, qui multos spoliaverat, cecidit in misericordia Regis de plusquàm triginta paribus literarum; de quibus singulis in centum libris erga Regem debuerat condemnari. Hoc itaque cùm *Falcasio* fuerat intimatum, iratus est valdè. Unde nimis inconsultè agens, jussit militibus, qui in præsidio castri *Bedfordensis* erant, quatenùs in manu armata ad *Dunestabliam* accedentes, Justitiarios præfatos caperent; atque vinculis constrictos, apud castrum de *Bedeford* in obscuritatem detruderent carceralem. Sed Justitiarii talia cognoscentes, recesserunt cum festinatione, quò impetus eos ducebat. Inter quos *Henricus* de *Braibroc*, incautè fugiens; captus à militibus sæpè dictis, & satis inhumanè tractatus, apud castrum prælibatum est carcerali custodiæ mancipatus. Rumore itaque divulgato, venit uxor prædicti *Henrici Norhamtonam* ad Regem; & audiente universo Concilio, de viro suo cum lachrimis querelam deposuit. Quod Rex factum nimis indignè ferens, quæsivit consilium à clero simul & populo; quid sibi super tanta injuria foret agendum. At omnes una voce consilium Regi dederunt; quatenùs sine mora, & omnibus aliis prætermissis negotiis, in manu valida & armata ad castrum prælibatum accedens, tantam temeritatem studeat vindicare. Cúmque domino Regi dicta placuisset sententia, ipso jubente, omnes ad arma quàm citiùs convolantes; ad castellum prædictum de *Bedeford*, tam clerus quàm populus pervenerunt. Missis igitur à Rege nunciis ad magistros Castellanos, petiit ingressum sibi dari; & *Henricum* de *Braibroc* Justitiarium suum reddi mandavit. *Willielmus* quoque de *Brente*, frater *Falcasii*, & alii inclusi, nunciis responderunt; se castellum non reddituros, nisi inde à domino suo *Falcasio* præceptum haberent; & ob hoc præcipuè, quòd Regi de homagio vel fidelitate non tenebantur astricti. Quod responsum cùm Regi renunciatum fuisset, indignatus est valdè; & iratus jussit castellum cuneis militaribus circumcingi. Illi verò, sese ad defensionem præparantes, muros & propugnacula undique defendere vacaverunt. Tunc Archiepiscopus, & Episcopi universi, ipsum *Falcasium*,

sum, & omnes qui in castelli præsidio erant, candelis accensis, excommunicationis mucrone percusserunt. Obsessum est autem castellum xvi. Calendas Julii, die videlicet Jovis proxima post octavas Trinitatis. Et his ita gestis, venerunt ex præcepto Regis bellica instrumenta, petrariæ scilicet, & mangonella: quibus in gyrum locatis, insultus acerrimos assiduè faciebant. Inclusi è contrario defensioni vacantes, tela mortifera viriliter emittebant. Quid plura? vulnerabantur mutuò multi, & occidebantur: inter quos cecidit *Giffard* miles eximius, spiculo balistæ percussus. Intereà Rex misit manum armatam, ut *Falcasium* quæreret, & inventum Regi præsentaret: sed ille per exploratores præmonitus, ad *Walliam* usque confugit. Unde nuntii ad Regem revertentes, se laborasse inaniter fatebantur. At Rex in iram provocatus, juravit per animam patris sui, quòd si per vim caperentur inclusi, patibulo suspenderet universos. Illi verò per minas Regis ad majores provocati injurias, prohibuerunt Regiis nunciis, ne quis eos ulteriùs de reddendo castello sollicitaret. Crevit igitur hinc inde mortale odium ex multitudine peremptorum: it quòd nec fratres fratribus, nec parentes filiis pepercerunt. Tandem verò, post stragem nimiam mutuò illatam, artifices Regis castellum fecerunt ligneum, altum, & architectoria arte fabricatum: in quo balistarios collocaverunt, qui omnem castelli possent circumstantiam perscrutari. Nec deinceps erat aliquis in castello qui ab armis exiret, quin protinùs mortaliter læderetur. Nec idcircò inclusi prosternere adversarios omiserunt: nam in confusionem propriam duos milites de exercitu Regis, qui se nimis temerè morti exposuerunt, cum multis aliis peremerunt; undecunque in se adversariorum suorum animos provocantes.

REX autem interim de maneriis *Falcasii*, & terris ubique per *Angliam* fecit fruges & armenta, cum rebus aliis, distrahi & infiscari, ut inde in obsidione diutina, ex ejus damnis haberet auxilium. Tandem cùm à Regis bellatoribus duæ testudines, quas Gallicè *Bruteschês* appellant, non sine multorum læsione subactæ fuissent, invaserunt castellum undique consequenter, inclusósque vellent nollent ingredi compulerunt. At Regales castellum ingressi, equos, arma, cum victualibus multis, & innumeris rebus aliis, lucrati, hilares revertuntur. Deinde turrim aggredientes Regii victores, magnam murorum partem contriverunt. Et his ita gestis, cùm viderent inclusi se diutiùs resistere non posse, in vigilia assumptionis beatæ *Mariæ*, de castello quidam ex eis exeuntes, misericordiam Regis implorabant. Quos Rex omnes vinculis jussit arctissimis constringi, donec residuos subjugasset. In crastino autem, cùm omnes vulnerati, & plagis lethiferis afflicti exiissent, & ad præsentiam Regis adducti fuissent, addicti sunt ad suspendium universi. Suspensi sunt itaque inter milites & servientes, qui propter superbiam suam, quam Regi ostenderant in obsidione jam finita, non potuerunt misericordiam impetrare viginti quatuor. *Henricus* verò de *Braibroc*, sanus & incolumis ad Regem veniens, multas ei gratiarum retulit actiones. *Falcasius* autem, spe falsa seductus, credidit suos per annum integrum castellum posse à captione defendere: sed tandem, cùm fratres suos & alios omnes suspensos certa relatione cognovisset, sub conductu *Alexandri Coventrensis* Episcopi apud *Bedeford* venit ad Regem, & corruens pronus ad pedes ejus, postulavit, quatenùs pro magnis obsequiis suis & laboribus sumptuosis, sibi ac patri suo tempore hostilitatis impensis, misericordiam adhiberet. Tunc Rex per consilium tradidit illum, castellis, terris, ac rebus omnibus spoliatum, sub custodia *Eustachii Londinensis* Episcopi: donec quid de illo ageret, esset sententialiter definitum. Tunc claruit inflictio vindictæ sancti *Pauli*: *Falcasius* enim proditor cruentus, ecclesiam sancti *Pauli Bedefordensis* diruerat, ad sui castri structuram & munimen: qui jam in beati *Pauli* custodia quasi carcerali tenebatur. Unde Abbatissa de *Helvestue*, audiens *Falcasium* in beatum *Paulum* desævisse, sed inde adhuc impunitum fuisse, auferri jussit à manu imaginis sancti *Pauli* gladium quem tenebat, & post vindictam meritò restitui. Et sic quasi in momento idem *Falcasius* de ditissimo pauperrimus effectus, multis & maximè nocentibus poterit fieri in exemplum. De hoc verò casu fortunæ quidam sic ait:

Perdidit in mense Falco tam fervidus ense,
Omne sub sævo quicquid quæsivit ab ævo.

Uxor quoque sæpedicti *Falcasii*, *Margareta* scilicet de *Riparijs*, conspectui se Regis & Archiepiscopi repræsentans, dixit se in eum nunquam consensisse, ut illi matrimonio jungeretur: unde cùm tempore hostilitatis violenter capta esset, & absque consensu desponsata, divortium fieri postulavit. Tunc Archiepiscopus statuit illi diem, ut interim deliberationem

Margin: 1224.

Margin: *Captio castelli.*

1224. deliberationem haberet, quid agere debuisset. Rex verò concessit ei terras omnes & possessiones suas per totam *Angliam*; & eam sub custodia *Willielmi* Comitis de *Warenna* deputavit. Regi verò, pro maximis laboribus suis & expensis, tam à Prælatis, quàm à laicis, concessum est per totam *Angliam Carucagium*, de qualibet carrica duo solidi argenti. Magnatibus item concessit Rex Scutagium; videlicet de scuto quolibet duas marcas sterlingorum: & sic omnes ad propria recesserunt. Castellum quoque illud fecit Rex complanari, & redigi in acervos; atque domos dedit *Willielmo* de *Bello campo*; & locum cum ædificiis universis. Eodem anno consecrantur in Episcopos, magister *Alexander* de *Stavensby* in *Cestrensem*, *Romæ* à domino Papa *Honorio*; die Paschæ: *Willielmus* nepos *Willielmi Bruere* senioris, in *Exoniensem*: *Radulphus* de *Neville*, in *Cicestrensem*, à domino *S. Cantuariensi* Archiepiscopo. Qui dico *Radulphus Cicestrensis*, Cancellarius domini Regis, in multis posteà periculis fidelis expertus, & singularis in Regiis negotiis; columna stabilis fidelitatis & veritatis fuit. Sub illius temporis curriculo, *Falcasius* de *Brente Neusteriensis*, & spurius ex parte matris, atque bastardus; qui in vili jumento manticato ad Regis paulò antè clientelam descenderat, qui castrum *Bedefordiæ* tempore guerræ motæ inter Regem *Johannem* & Barones suos, pro voluntate ejusdem Regis sibi concessum, in territorio alterius situm, firmavit. De tali munitione & divitiis suis, & de quibusdam Consiliariis Regis sibi confœderatis confisus, & faciens fulcimen de baculis arundineis; terras & possessiones liberorum hominum suorum & vicinorum, injustè auferre non formidavit: præcipuè xxxij. liberos homines in manerio de *Luituna* sine judicio de suis tenementis disseisinavit; & quasdam pasturas communes sibi appropriavit. Super quibus cùm querela ad dominum Regem pervenisset, Rex *Henricum* de *Braibroc* & quosdam alios Justiciarios assignavit: coram quibus fieret recognitio de conquerentium disseisina. Qui receptis secundùm consuetudinem recognitionibus, dictus *Falcasius*, tenementis dictis spoliatis judicialiter restitutis; in damna & jacturam eorum extitit condemnatus. Quod non æquo ferens animo *Falcasius*, contra pacem regni super se levatus, dictum *Henricum* de *Braibroc* violenter cepit; & in castro suo de *Bedeford* incarceravit. Quo audito, Rex apud *Northamtonam* existens, cum Magnatibus suis de subventione *Pictaviæ* tractatum habens; mutato proposito ex casu incidenti, divertit ad castrum *Bedefordiæ*: & illud obsidione vallavit, in quo dictus *Henricus* tenebatur incarceratus. Et facta trina monitione per tres dies continuos, militibus in castro existentibus super deditione castri, Archiepiscopus *S. Cantuariensis*, & alii Episcopi ibi existentes, cum Abbatibus & aliis Prælatis; *Falcasium* & sibi consentientes excommunicaverunt, ipsum utlagari decernentes. Per machinas igitur & varias insultationes, Regales dictum castrum expugnaverunt viriliter: & corruerunt aliqui de Regiis militibus per spicula balistariorum obsessorum. Inter quos, *Giffard* corruit spiculo percussus; miles elegantissimus. Tandem in vigilia Assumptionis, cùm circiter per novem septimanas obsidionem continuassent, captum est castrum, & omnes ministri *Falcasii*, qui in eo inventi sunt: quibus præerat *Willielmus Mantel* de *Brente*, frater *Falcasii*; & multi *Angli* & *Normanni* nobiles, qui omnes suspendio sunt adjudicati. Sicut plenariè in antecedentibus prædictum est.

Baldewinus *Imperator redit Comes in* Flandriam

Male tractatur à filia.

BALdewinus Comes *Flandrensis*, qui & Imperator *Constantinopolitanus*, post annosam & morosam incarcerationem, & pœnitentialem peregrinationem, rediit in *Flandriam*: & cùm à quàm plurimis viris, qui eum anteà cognoverunt, licèt in multis alteratus fuisset, cognosceretur; recepit homagia & fidelitates à multis civitatibus & oppidis *Flandriæ*. Sed filia ipsius invidens, exasperavit Regem contra ipsum; affirmans ipsum non esse patrem suum, nec ipsum esse quem se fecit: procuravítque ut prædictus pater suus ignominiosè suspenderetur, nam hinc & inde fecit duos canes veteres, scilicet mirgos suspendi. Hoc tamen asserunt multi, quibus confessionem fecit, peccatis suis exigentibus præmeruisse, quia à carcere evasit cum sociis suis incarceratis, qui capti fuerunt cum eo in prælio, opitulante quadam puella nobili, eo pacto, ut baptisaretur quàm citò venirent liberati in *Christianitatem*. Sed *Baldewinus* Imperator cum suis sociis, cùm pervenissent cum ipsa puella in loca tutiora *Christianorum*; illam quàm promisit ducere in uxorem, & *Christianam* facere, & moribus *Christianorum* informare; ante lavacrum regenerationis occultè fecit necari. Unde tam diu ad se reversus fecit pœnitentiam, ut vix à familiaribus etiam cognosceretur, Papa injungente pœnitentiam tam gravem, quia nondum baptisatam occidit.

Omnes

Omnes autem qui huic consilio assensum præbuerunt, turpi morte perierunt. Quorum unus, cùm ad uxorem suam pervenisset, & ab eadem, quia jam alium virum habuerat, & filios ab eodem susceperat, benè cognosceretur, præcipitatus est in puteum, hoc uxore clàm procurante: & sic alii, quilibet suo casu, Deo irato, qui non vult mala pro bonis solvi, miserabiliter perierunt. Nec eorum superior, qui pœnitentiam non continuando, in humilitate & contritione sua perpetuò non permansit, nec fecit fructus dignos pœnitentia, scilicet *Baldewinus* prænotatus, pœnas evasit.

Regi Angliæ xv. pars rerum mobiliũ concessa est.

ANno Domini millesimo ducentesimo vigesimo quinto, Rex *Henricus* ad Natale tenuit curiam suam apud *Westmonasterium*; præsentibus clero & populo cum Magnatibus regionis. Solennitate igitur, ut decebat, completa, *Hubertus* de *Burgo*, domini Regis Justitiarius, ex parte ejusdem Regis, proposuit coram Archiepiscopis, Episcopis, Comitibus, Baronibus, & aliis universis, damna & injurias, quæ Regi illata fuerant in partibus transmarinis; ex quibus non solùm Rex, sed & Comites multi ac Barones sunt exhæredati cum ipso. Et cùm multi sunt in causa, multorum subventio erit necessaria. Petiit ergo ab omnibus consilium pariter & auxilium; quibus corona *Angliæ* dignitates amissas ac jura posset pristina revocare. Ad hoc quoque plenè perficiendum, Regi sufficere credidit, si ei quinta decima pars omnium rerum mobilium totius regni *Angliæ*, tam à personis ecclesiasticis quàm à laicis donaretur. His in hunc modum prosecutis, Archiepiscopus & concio tota Episcoporum, Comitum, Baronum, Abbatum & Priorum, habita deliberatione, Regi dedêre responsum; quòd Regis petitionibus gratanter adquiescerent, si illis diu petitas libertates concedere voluisset. Annuit itaque Rex cupiditate ductus, quod petebant Magnates: chartisque protinùs conscriptis, & Regis sigillo munitis, ad singulos *Angliæ* Comitatus chartæ singulæ diriguntur. Et ad provincias illas quæ in forestis sunt constitutæ, duæ chartæ sunt directæ: una scilicet de libertatibus communibus, & altera de libertatibus forestæ. Istarum autem tenor chartarum superiùs habetur expressiùs; ubi historia agitur de Rege *Johanne*: ita quòd chartæ utrorumque Regum in nullo inveniuntur dissimiles. Tunc constitutus est dies certus ad mensem post Pascha, ut de singulis Comitatibus Regni xii. milites & legales homines eligerentur; qui addito juramento, novas à veteribus discernerent forestas: ut omnes illæ quæ inventæ fuerint à forestate post primam coronationem *Henrici* avi istius Regis, statim deafforestentur. Et sic soluto Concilio, delatæ sunt chartæ singulæ ad singulos Comitatus; ubi ex Regis mandato, literatorio interposito juramento ab omnibus observari jubentur. *Richardo* fratre domini Regis, milite, libertates generales tam forestarum, quàm aliarum libertatum, pro quibus tantum cum Rege *Johanne* decertatum fuit, licèt nil stabile vel solidum, vel pollicitũ redderetur, vel observaretur, sunt deceptoriæ acclamatæ.

Ut Rex Angliæ Richardum fratrem suũ in Wasconiam miserit.

EOdem anno, in die Purificationis beatæ *Mariæ*, *Richardus* frater Regis *Angliæ*, ab eodem Rege donatus est cingulo militari; & decem Nobiles cum eo, qui ad ejus sunt obsequium deputati. Qui posteà tempore vernali à Rege cum *Willielmo* Comite *Barisberiensi* & *Philippo* de *Albeneio* militibúsque sexaginta in *Wasconiam* die Palmarum amissus: velis prosperis in civitate *Burdegalensi* omnes fœliciter appulerunt. Quorum adventus cùm Archiepiscopo & civibus divulgatus fuisset, honorificè ab omnibus sunt recepti. Deinde congregatis civibus coram Archiepiscopo & nunciis Regis, *Richardus* frater Regis prædicti, literas fratris sui Archiepiscopo & civibus cunctis porrexit: in quibus Rex humiliter supplicavit, quatenùs omnes homines & fideles sui de regionibus illis, fratrem ejus amicabiliter susciperent; & consilium ei pariter & auxilium præstarent, quibus terras amissas revocare valuisset. At omnes gaudenter ipsum suscipientes, Regi per illum *Angliæ* subjectionem fecerunt. Venerunt igitur ad eum multi de partibus illis milites & servientes; munera sequentes cum retributionibus: quibus cùm stipendia sufficienter ministrasset, in ejus obsequio remanserunt. Dederat ei namque Rex, antequàm illum miserat ad partes transmarinas *Cornubiæ* Comitatum, cum tota *Pictavia*: unde ab omnibus Comes *Pictaviensis* vocabatur. Itaque Comes *Richardus* cum avunculo suo *Willielmo* Comite *Sarisberiensi*, & *Philippo* de *Albeneio*, & militia copiosa, processit per villas & castella *Wasconiæ* regionis: & quoscunque contradictores (qui homagium Regi & fidelitatem facere noluerunt) invenit, castella eorum & villas obsedit, & potenter omnia subjugavit. Nam *Rioleuse* castrum, quod *Regula* nuncupatur, cum

Richardus Comes Pictaviensis.

cum eis debeat dispensari. Item non recipiantur ad osculum pacis, nec panem benedictum percipiant in ecclesia, quàm diu concubinarii eas detinent in domibus suis, vel publicè extra domos. Item si pepererint, non purificentur, nisi priùs sufficientem præstiterint cautionem Archidiacono, vel ejus Officiali, de satisfactione in proximo capitulo, post purificationem earum, facienda. Item sacerdotes, in quorum Parochiis concubinæ talium commorantur, si non hoc ostenderint Archidiacono, vel ejus officiali, suspendantur. Et priusquàm relaxentur, gravi pœnitentiæ subjaceant. Item qui convinci poterit, quòd sacerdos eam carnaliter cognoverit, publicam agat pœnitentiam, & solennem; ac si de adulterio esset convicta, tanquam pro duplici adulterio puniatur; ne tanti reatus impunitas, aliis transeat in materiam delinquendi. 1225.

Ut comes Sarisberiensis à naufragio fuerit liberatus.

PEr idem tempus, *VVillielmus* Comes *Sarisberiensis*, qui cum Comite *Richardo* militaverat in partibus transmarinis, ad *Angliam* transiturus, naves intravit. Sed cùm longo maris periculo, & ventorum turbinibus per dies plurimos & noctes in partes diversas jactaretur, cum ipsis nautis & aliis omnibus, qui in navi erant, de vita desperatus, annulos preciosos & quæcunque in auro vel argento aut preciosis vestibus possidebat, fluctibus pelagi commisit: ut sicut ad vitam nudus intravit temporalem, ita ab omni honore terreno spoliatus, ad patriam transiret æternam. Et cùm in suprema fuisset desperatione constitutus, visus est cereus ingens & magno splendore coruscans, ab omnibus qui in navi periclitabantur, in summitate mali, & juxta cereum stantem viderunt puellam quandam nimia pulchritudine decoratam: quæ lumen cerei, quod nocturnas tenebras illustrabat, à ventorum pluviarúmque irruentium robore conservaret præclarum. Et hac quoque cœlestis visione claritatis, tam Comes ipse, quàm nautæ omnes securitate concepta; divinum sibi adesse auxilium confidebant. Et cùm universi qui in navi erant, quid hæc visio portenderet, ignorarent, solus *VVillielmus* Comes præfatus hujus benignitatis gratiam beatæ *Mariæ* virgini assignavit. Siquidem Comes sæpedictus, die qua primò donatus cingulo fuerat militari, cereum unum ante altare beatissimæ Matris Dei assignavit; ut ad Missam, quæ diebus singulis in honorem ejusdem Dei genitricis cum horis Canonicis devotè solet decantari, jugiter arderet; & pro lumine temporali lucem commutaret æternam.

Qualiter idem Comes hostium insidias evaserit.

HIs ita gestis, cùm crastina dies illuxisset, projectus est Comes cum sociis suis, ventis impellentibus, ad quandam maris insulam, quæ *Re* dicebatur, tribus à *Rupella* distans miliaribus: ubi brevibus ingressi cymbis, ad insulam navigabant. Est autem in insula illa Abbatia quædam ordinis *Cisterciensis* sita; ad quam Comes nuncios dirigens, postulavit, ut tutus posset ibidem latere ab hostibus, donec aura sibi fœlicior arrideret. Quod Abbas loci sibi gratanter annuens, cum honore ipsum & ejus consortes suscepit. Erat autem insula illa in custodia *Savarici* de *Malo leone*, qui tunc temporis cum *Lodovico Francorum* Rege militabat; & maris insulas nonnullas cum armatis non paucis observabat. Cujus duo servientes, qui Comitem plenè noverant, & cum aliis multis ad insularum custodiam fuerant deputati; amicabiliter accedentes ad eum, postquàm per triduum delituerat ibidem, dixerunt; quòd nisi ante lucem crastinàm ab insula recederet, caperetur à suis sodalibus, qui cum illis insulas & maris semitas observabant. Tunc Comes datis servientibus prædictis xx. libris sterlingorum, ad naves celeriter convolavit; & maris sese fluctibus commendans, ferè per tres menses, antequam in *Angliam* applicaret, inter undas sævientes continuè laborabat.

Magister Otto pro negotiis domini Papa in Angliam venit.

EOdem anno, magister *Otto*, domini Papæ nuntius, in *Angliam* veniens; pro magnis ecclesiæ *Romanæ* negotiis Regi literas præsentavit. Sed Rex cognito literarum tenore, respondit, quòd solus non potuit diffinire, nec debuit, negotium quod omnes clericos & laicos generaliter totius regni tangebat. Tunc per consilium *Stephani Cantuariensis* Archiepiscopi, datus est dies à Rege in octavis Epiphaniæ; ut convocatis omnibus clericis & laicis, super præfato negotio tunc tractarent apud *Westmonasterium*; & ibidem fieret, quod justum singulis videretur.

Idem Otto Falcasium Regi pacificare laborat.

EOdem tempore, magister *Otto*, ex parte domini Papæ, Regem *Angliæ* humiliter rogavit, ut *Falcasio* sibi reconciliato, uxorem cum terris & omnibus rebus amissis ad integrum restitueret; & ipsum, qui patri suo & sibi in guerra sua tam fideliter servierat, pura, ut decebat, diligeret charitate. Ad hoc quoque respondit Rex, quòd propter proditionem manifestam ab omni clero & populo regni, per judicium curiæ suæ, ab *Anglia* fuerat in exilium pulsus; & licèt regni cura specialiter ad ipsum spectare videretur,

1225. tur, debet legis quidem & bonas regni consuetudines observare. Hæc autem cùm audisset magister *Otto*, cessavit ulteriùs de *Falcasio* sollicitare Regem. Tunc idem *Otto* cepit ab omnibus ecclesiis *Angliæ* conventualibus, nomine procurationis, duas marcas argenti. Et sciendum est, quòd tempore quo magister *Otto* venit in *Angliam*, dominus Papa misit nuncios per orbem universum; exactiones ubique indebitas exigens, sicut inferiùs dicetur.

Puella quædam ad ordinem Minorū confugit.

CIrca eosdem dies, erat puella quædam in finibus *Burgundiæ*, generis nobilitate præclara; quam parentes de possessionibus non modicis hæredem sibi constituere decernentes, cuidam viro ex illustri prosapia genito, nuptam tradere voluerunt. Sed puella, quæ ab annis puerilibus studiis fuerat liberalibus imbuta, in secreta cordis puritate virginitatem suam Deo dedicaverat; parentum clàm deserens palatium, in habitu peregrino, ut se liberiùs à paternis conspectibus amoveret, contulit se ad contubernium quorundam fratrum, de ordine Minorum: ubi, ipsa exigente, de illius rigore ordinis ad plenum erudita, calciamenta deposuit, saccum & cilicium induit; atque crines (in quibus luxuria regnare solet) despicabiliter præcidit; & quibuscunque modis potuit, naturalem, quam habebat, corporis decorem, in omnem studuit deformitatem transferre. Sed cùm ad hæc nimis inaniter laborasset, dum non potuit, prohibente natura, elegantissimam sui corporis dispositionem, quæ in omni dimensitate videbatur quasi incomparabilis; illam solummodò, quæ intùs erat, carnis munditiam, perenni sponso, qui in cœlis est, consecrare disposuit. Et hoc propositum, ut liberiùs perduceret ad effectum, spontaneam paupertatem elegit; officium sanctæ prædicationis assumpsit; vestium asperitatem induit; in lecto pro stratu mattam; pro cervicali saxum habuit; atque vigiliis continuatis, & jejuniis carnem affligens, orationibus insistens, in rerum supercœlestium contemplatione studuit infatigabiliter conversari. Tandem cùm per multorum curricula annorum, in omni perfectione & vitæ sanctitate Deo placere, & Evangelium pacis per civitates & castella, & præcipuè sexui muliebri prædicare studuerat: invidit ejus perfectioni humani generis inimicus, & per septem menses in tot, puellam, ac talibus rerum sæcularium tentationibus exagitare curavit; quòd nisi ei divinum affuisset auxilium, omnia bona vitæ præcedentis studia amisisset. Reduxit namque ei ad mentem Diabolus diebus simul & noctibus prædia parentum suorum quæ reliquerat fœcundissima, vinearum fertilium emolumenta, spatia pratorum amœnissima, & florum diversorum varietate distincta, fontium scaturientium & rivulorum suaviter murmurantium oblectamenta, lignorum in nemoribus proceritatem, prolis fœcunditatem, viriles amplexus, ac Veneris inter marem & fœminam delectationem, lectorum nobilium mollitiem, adstantium joculatorum jocunditatem, annulorum ac lapidum pretiosorum decorem, piscium & volatilium ferarúmque silvestrium gustum delectabilem & suavem. In his igitur tentationibus & aliis consimilibus, puella ferè desperata, & in diversas meditationes inducta, utrùm derelicta repeteret, an in proposito religionis perseveraret; ineffabili mentis & corporis cruciatu diebus singulis & noctibus torquebatur. Sed miserator & misericors Dominus, qui sperantes in se ultrà quàm possunt pati, non permittit tentari; oculum puellæ restituit rationis, ut cerneret quanta in rebus temporalibus & delectationibus supradictis curiosa sit sollicitudo, in carnali commixtione turpitudo, quanto res temporales sudore acquiruntur, & cum quanto dolore amittuntur, quanta sit coram domino munditia virginalis, qui matrem suam fœcundam esse voluit, & in virginitate permanere disposuit, quæ merces sequitur fructum boni operis, quæ dulcedo sit in studio sanctæ ac divinæ contemplationis, quæ societas civium supernorum, quàm suavis sit & delectabilis sanctarum refectio animarum, & regnare cum Christo. Ubi frigiditas nullum afficit, fames & sitis neminem affligit, ira, rixa, vana gloria, invidia, superbia, accidia, avaritia, cupiditas, & ebrietas nullum premit. Hæc & his similia virgo beata sæpiùs mente revolvens, & inter tentationum turbines virtutum præteritarum custos existens; armis accincta divinis, artes Diaboli fraudulentas omnes fœliciter superavit; & ipsum ad tartara confusum direxit.

Puella liberatur per Dæmonem à quodam viro libidinoso.

TAndem, post dies paucos, cùm puella præfata ab omnibus esset Diabolicis incursionibus penitùs absoluta, Diabolus ad eam reversus, salutavit illam, & dixit: Salve (inquit) domina mea, & Deo cœlorum virgo dilectissima: ego verò sum ille Sathanas, qui te jam per septem menses in tot tentationibus, licèt inaniter induxi, ut à bono te proposito revocarem, & in eis laqueis irretirem. Sed quoniam inanibus meis fraudulentiis

dulentiis à te victus defeci, hoc mihi pro pœna à Domino cœli inflictũ est, ut nunquam de cæterò mihi liceat aliquod hominum genus tentare, vel quempiam à bonis actibus impedire. Habeo præterea mandatum à Domino, cui obedire necesse est, ut quodcunque mihi præceperis, cum festinatione perficiam, & etiam quodcunque supplicium præceperis cum festinatione sine mora subire. Hæc audiens puella, ait ad Dæmonem: Conservet me Deus à vestro consortio & famulatu, novit enim ille quòd talem ministrum nunquam dilexi. Et his ita gestis, contigit puellam civitatem quandam ingredi; & gratia hospitandi domũ cujusdam matronæ ingressa, hospitium postulans, impetravit. Vespere autem facto, juvenis quidam prædictæ matronæ filius, de negotiis cõsuetis domum rediens, cùm vidisset virginem, quam mater ejus charitativè hospitaverat, cœpit admirari in habitu adeò despicabili, & faciei simul pallore & macie, omnium membrorum ejus naturalem dispositionem; in qua opus naturæ in tantum laudavit, quòd à planta pedis usque ad verticem in nullo deliquit; sed & totius corporis sui dispositione etiam generis nobilitatem evidenter expressit. Quid ergo? Exarsit juvenis in concupiscentia virginis. Et accedens ad eam, de consensu carnali puellam convenit. Illa è contrà juveni constanter quod petiit denegans, affirmavit se virginitatem suam ab ætate tenera Domino consecrasse: & præterea, cùm voto suæ religionis & ordinis castitas sit adnexa, votum infringere, esse nefarium asserebat. Et his dictis recessit, ut nocturnam caperet requiem: ubi in quodam domatis angulo mattam sub se, pro stratu, & saxum pro cervicali, juxta sui ordinis rigorem, capiti supponebat. Tunc juvenis ille, libidinis igne succensus, statuit immutabiliter in corde suo, quòd si de liberalitate à puella consensum obtinere nequiret, ipse cum ea rem ageret violenter. Et veniens ad illam, expressit ei quid facere cogitabat. At fœmina religiosa in angaria mentis constituta, metuebat plurimùm ne ejus puritas virginalis per ardorem adolescentis in aliquo læderetur; & reducens ad mentem, quod sibi à diabolo dictum fuerat, quòd videlicet ad nutum ejus, quicquid præciperet, illicò adimpleret, extulit vocem, & dixit: Diabole (inquit) ubi es? Et continuò Dæmon respondit, dicens: Adsum, domina. Quid tibi placet? Et puella: Libera me (inquit) citò à nebulone isto, qui me inquietat, somnum capere non permittens. Et continuò Dæmon juvenem per pedes truculenter arripiens, non sine læsione illum longiùs à puella projecit. Sicque ter nocte illa, Dæmone procurante, dilecta Deo puella ab adolescentis ardore liberata; in crastino recessit ab urbe, salva sibi pudicitia virginali. De hac quoque puella, quem finem habuerit, quoniam nullo tradente cognovi; ea quæ dicta sunt piis auribus, & amatoribus sufficiant castitatis.

1225.

EOdem anno, in urbe *Legre Cestrensi*, obiit puella quædam inclusa religiosa; quæ per septennium ante obitum, nullum omninò gustavit cibum: nisi quòd diebus Dominicis corporis & sanguinis Domini communionem accepit. Quod miraculum, cùm ad audientiam *Hugonis Lincolniensis* Episcopi pervenisset, fidem non adhibuit veritati. Sed incredulus planè, fecit per dies quindecim à presbyteris & clericis inclusam prædictam, arcta nimis observari custodia: quousque compertum fuit illam in toto termino memorato, nullo usam fuisse corporis nutrimento. Faciem quoque semper habuit ut lilium candidissimam, roseóque rubore perfusam, ad indicium pudicitiæ & munditiæ virginalis.

Quædam inclusa per septennium non comedit.

CIrca hos quoque dies relatum est Regi *Anglorum*, *Willielmum* Comitem *Sarisberiensem*, ipsius Regis avunculum, dum de partibus transmarinis rediret in *Angliam*, in mari fuisse submersum. Sed cùm Rex hujus rei eventum nimis molestè tulisset; accessit ad eum *Hubertus*, regni Justitiarius, exigens ab eo, ut uxorem ejusdem *Willielmi* daret *Reimundo* nepoti suo, quem honor Comitatus illius jure hæreditario contingebat, ut eam sibi matrimonio jungeret. Rex autem, cùm petitionem suam annuisset, si posset Comitissam inducere ad consensum, misit illicò Justitiarius *Reimundum* præfatum ad Comitissam in nobili apparatu militari; si posset ad ejus amorem animum mulieris inclinare. Cúmque eam *Reimundus* memoratus, blandis sermonibus & promissionibus magnis, ad consensum trahere conaretur; illa cum indignatione maxima respondit, se nuper literas accepisse & nuncios, qui Comitem virum suum sanum esse & incolumem fatebantur. Respondit præterea, quòd dominus suus Comes si in veritate defunctus fuisset, nullo modo ipsum reciperet sponsum; quia generis ejus nobilitas id fieri prohibebat. Alibi (inquit) tibi quæras matrimonium, quia expertò reperies, te huc inaniter pervenisse. At *Reimundus* hæc audiens, confusus ab illa recessit.

Comitissa Sarisberiensis maritum respuit.

1226.

Quomodo dominus Papa præbendas sibi dari exegerit.

ANno Domini M. CC. XXVI. Rex *Henricus* ad Natale Domini celebravit festum suum apud *Wintoniam*; præsentibus quibusdam Episcopis, & Magnatibus multis. Solennitate itaque peracta, profectus est Rex apud *Merlebergiam*; ubi gravi infirmitate correptus, per multos dies desperatus jacebat. Venit intereà terminus Concilij ad festum sancti *Hilarii* apud *Westmonasterium* præfixus; ubi Rex cum Clero & Magnatibus regni comparere debuerat, ut domini Papæ mandatum audiret. Multis igitur in loco præfato congregatis Episcopis cum aliis Prælatis & laicorum turbis, magister *Otto*, domini Papæ nuntius (de quo habita est mentio superiùs) literas apertè coram omnibus recitavit. In quibus idem Papa allegavit scandalum sanctæ *Romanæ* Ecclesiæ, & opprobrium vetustissimum; notam scilicet concupiscentiæ, quæ radix dicitur omnium malorum; & in hoc præcipuè, quòd nullus potest aliquod negotium in *Romana* curia expedire, nisi cum magna effusione pecuniæ, & donorum exhibitione. Sed quoniam scandali hujus & infamiæ *Romanæ* paupertas causa est; debent matris inopiam sublevare, ut filii naturales. Quia nisi à vobis & aliis viris bonis & honestis dona reciperemus; deficerent nobis necessaria vitæ, quòd esset omninò *Romanæ* incongruum dignitati. Ad istud itaque scandalum penitùs eradicandum, per consilium fratrum nostrorum, sanctæ *Romanæ* ecclesiæ Cardinalium, quandam providimus formam; cui si volueritis consentire, à scandalo matrem vestram poteritis liberare; & in curia *Romana* sine donorum obsequio exhibitionem justitiæ obtinere. Forma autem provisa hæc est: Petimus in primis ab omnibus ecclesiis Cathedralibus, duas nobis præbendas exhiberi; unam de portione Episcopi, & alteram de Capitulo. Et similiter de Cœnobiis, ubi diversæ sunt portiones Abbatis & Conventus; à Conventibus, quantum pertinet ad unum monachum æquali facta distributione bonorum suorum, & ab Abbate tantundem.

Commune responsum Prælatorum.

HIIS in hunc modum propositis, persuasit ex parte domini Papæ magister *Otto*, ut consentirent Prælati; allegans supradicta commoda, quæ in literis continentur. Hæc autem omnia audientes Episcopi, & ecclesiarum Prælati, qui personaliter interfuerunt, divertentes seorsùm ad colloquendum, cùm super rebus propositis diutiùs deliberassent; responsum suum in ore magistri *Johannis Bedefordensis* Archidiaconi communiter posuerunt. Qui veniens in præsentia magistri *Ottonis*, per hæc verba respondit: Domine, ista quæ nobis proponitis, Regem *Angliæ* specialiter tangunt, generaliter verò omnes ecclesiarum patronos regni: tangunt Archiepiscopos, & eorum Suffraganeos, necnon innumeros *Angliæ* Prælatos. Cùm ergo Rex propter infirmitatem, & Archiepiscopi nonnulli & Episcopi, & alii ecclesiarum Prælati sunt absentes; in eorum absentia vobis respondere non possumus, nec debemus: quia si id facere præsumeremus, in præjudicium omnium absentium fieret Prælatorum. Et hiis dictis, venit *Johannes Marescallus*, & alii nuntii Regis, ad omnes Prælatos, qui de Rege Baronias tenebant in capite destinati: districtè inhibentes, ne laicum feudum suum *Romanæ* ecclesiæ obligarent, unde à servitio sibi debito privaretur. Hæc autem cùm magister *Otto* intellexisset, statuit his qui aderant diem ibi in media quadragesima; dum ipse procuraret Regis adventum & absentium Prælatorum, ut tunc negotium sortiretur effectum. Sed illi absque Regis & aliorum, qui absentes erant, assensu, præfixum diem admittere noluerunt: unde singuli ad propria sunt reversi.

De morte laudabili Willielmi Comitis Sarisberiensis.

REX *Anglorum* intereà, cùm apud *Merlebergiam* ab infirmitate sua plenè convaluisset, venit ad eum ibi *Willielmus* Comes *Sarisberiensis*; qui post longa maris pericula, anteà in diebus Natalitiis in *Cornubia* cum difficultate applicuerat. Qui cùm fuisset à Rege in magna susceptus lætitia, de Justitiario coram domino Rege gravem deposuit querelam; quòd dum in remotis partibus esset in servitio suo, ipse miserat degenerem virum quendam; qui eo vivente cum uxore sua fornicari disposuit, & adulterinum cum ipsa matrimonium contrahere violenter. Addidit insuper, quòd nisi Rex plenam sibi de Justitiario faceret justitiam exhiberi; ipsemet quæreret de tanto excessu vindictam in gravissimam regni perturbationem. Tunc Justitiarius, qui præsens erat, proprium confessus reatum in equis preciosis & donativis ingentibus; gratiam sibi Comitis reparavit. Et sic facta concordia, invitavit Comitem ad mensam suam Justitiarius, in qua, ut dicitur, idem Comes occulto infectus veneno, ad castellum suum *Sarisberiense* profectus, lecto decubuit, graviter infirmatus. Invalescente demùm ægritudine, cùm certissima suæ necis indicia cognovisset, fecit Episcopum civitatis ad se venire; ut ea quæ *Christiani* sunt, in confessione & viatico susciperet, & legitimum de rebus habitis

conficeret

conficeret testamentum. Intrante autem Episcopo thalamum, in quo jacebat Comes, nudus omninò præter fœmoralia, contra eum corpus Domini ferentem, ex lecto prosiliens, asperrimúmque laqueum circa collum connectens, cum jugi lachrymarum effusione se prostravit in pavimentum, summi Regis se esse proditorem contestans: nec de loco moveri voluit, nisi facta confessione, & vivifici sacramenti percepta communione, ut se sui servum ostenderet creatoris. Et sic per dies aliquot in suprema perseverans pœnitentia, spiritum suo tradidit Redemptori. Contigit autem, quòd dum de castello ad novam ecclesiam per unum miliare corpus ejus ad tumulandum portaretur, cerei qui cum cruce & thuribulo de more portabantur accensi, inter pluviarum effusiones, & ventorum turbines, lumen continuum in itinere ministrabant: ut apertè ostenderent, Comitem tam arduè pœnitentem, ad lucis filios pertinere. Epitaphium ejusdem *Willielmi*: 1226.

Flos Comitum Willielmus *obit, stirps Regia, longus*
Ensis vaginam cœpit habere brevem.

De Concilio Bituricensi, cui præfedit Romanus Francorum Legatus.

HOc eodem tempore venit magister *Romanus* ad partes *Gallicanas*, à domino Papa missus; ut ibi Legationis officio fungeretur. Quò cùm pervenisset, fecit convocare Regem *Francorum* cum Archiepiscopis, Episcopis, & clero *Gallicano* ad Concilium, cum Comite *Tholosano*; pro quo specialiter ad partes illas missus fuerat, sicut sequens relatio declarabit. Convenerunt igitur ad *Bituricam* civitatem ad Concilium, *Lugdunensis*, *Remensis*, *Rothomagensis*, *Thuronensis*, *Bithuricensis*, *Auxianensis* Archiepiscopi: *Burdegalensis* verò *Romæ* fuit, & *Narbonensis* ecclesia vacabat. Convenerunt igitur novem provinciarum Suffraganei circiter centum, cum Abbatibus, & Prioribus, & singulorum procuratoribus capitulorum, mandatum summi Pontificis audituri. Sed quoniam *Lugdunensis* Archiepiscopus vendicabat sibi primatiam super Archiepiscopum *Senonensem*, & *Rothomagensis* super *Bithuricensem*, *Auxianensem*, *Narbonensem*, & eorum Suffraganeos; timebatur de discordia; & ideò non fuit sessum quasi in concilio, sed ut in consilio. Quibus sedentibus, & lectis in publico legationis literis, apparuerunt Comes *Tholosanus* ex una parte, & *Simon* de *Monte forti* ex altera; qui petiit sibi restitui terram *Reimundi* Comitis *Tholosani*, quam dominus Papa & Rex *Francorum Philippus* sibi & patri suo contulerunt; exhibens supra donatione facta utriusque, Papæ scilicet & Regis, munimenta. Addiditque, Comitem *Reimundum* abjudicatum fuisse *Romæ* in Concilio generali propter hæresin, quæ dicitur hæresis *Albigensium*; ad minus à parte majori terræ quam nunc tenet. E contrà, Comes *Reimundus* obtulit se facturum erga Regem *Francorum* & ecclesiam *Romanam*; quicquid facere deberet pro hæreditate sua. Tunc cùm peteret pars adversa ab eo, ut subiret judicium duodecim Parium *Galliæ*, respondit *Reimundus*: Recipiat Rex homagium meum, & paratus sum subire: quia fortè non haberent me pro pari, si secùs fieret. Cúmque hinc inde fuisset plurimùm altercatum; præcepit Archiepiscopis singulis Legatus cum præsentibus, ut convocatis seorsùm unusquisque Suffraganeis, cum eis deliberarent super negotio præfato, & traderent Legato consilium suum redactum in scripto. Quo facto, Legatus excommunicavit omnes qui super hoc sua consilia revelarent; dicens se ea velle domino Papæ significare, & *Francorum* Regi ostendere.

Legatus dedit procuratoribus in dolo licentiam recedendi.

POst hæc, Legatus dedit in dolo procuratoribus capitulorum licentiam ad propria revertendi; retentis tantùm Archiepiscopis, Episcopis, & Abbatibus, & simplicibus Prælatis. Unde non immeritò timuerunt, ne procurata eorum absentia, qui majoris prudentiæ erant & experientiæ, & præ multitudine potentiores ad contradicendum; aliquid statueretur in præjudicium absentium Prælatorum. Quocirca dicti procuratores, post deliberationem diutinam, miserunt ad Legatum procuratores metropolitanarum ecclesiarum; qui coram eo sic allegaverunt: Domine, audivimus quòd habetis literas speciales à curia *Romana*, de exhibendis præbendis in omnibus ecclesiis conventualibus, sive cathedralibus. Quocirca multùm miramur, quòd non in hoc consilio proposuistis eas nobis audientibus, quos specialitèr tangunt. Unde rogamus in Domino, ne istud scandalum oriatur per vos in ecclesia *Gallicana*; scientes quòd sine maximo scandalo & inæstimabili damno, non posset hîc ad effectum perduci. Quia esto, quòd aliquis assentiret, nullus esset ejus assensus in rebus quæ omnes tangunt; cùm ferè omnes majores, & generaliter omnes subditi, necnon & ipse Rex, & omnes Principes parati sint contradicere, & resistere usque ad capitis expositionem, & omnis honoris privationem; præsertim

1226. sertim cùm videatur imminere propter hoc scandalum, subversio regni & ecclesiæ generalis. Ratio autem nostri timoris est, quòd cum cæteris regnis non habuistis sermonem; & quibusdam Episcopis præcepistis & Abbatibus, ut cùm præbendæ vacaverint, ad opus domini Papæ reservarent.

Legatus exegit duas prebendas dari.

HIs auditis, cùm niteretur Legatus persuadere ut omnes consentirent, ostendit tunc primò domini Papæ authenticum; in quo exegit à singulis ecclesiis cathedralibus duas præbendas; unam à Capitulo, & alteram ab Episcopo. Et in Cœnobiis similiter, ubi sunt diversæ portiones, Abbatis scilicèt & Conventus, duas exegit præbendas; unam ab Abbate, & aliam à Conventu; æquali facta distributione bonorum suorum à Conventibus quantum pertinet ad unum monachum, (sicut ipse interpretatus fuerat Legatus) & ab Abbate tantundem. Tunc allegavit commoda, quæ possent inde provenire, illud videlicet, quòd amoveretur scandalum à *Romana* ecclesia, quæ mater est omnium ecclesiarum; concupiscentia scilicèt, quæ radix est omnium malorum; cùm nullus pro aliquo negotio in curia *Romana* faciendo aliquid offerret, vel aliquis oblata reciperet.

Objectiones contra exactiones prænotatas.

ADhoc respondit procurator Archiepiscopi *Lugdunensis*. Domine, nullo modo volumus esse sine amicis in curia, & largitate donorum. Alii æquè sua incommoda allegabant; damna scilicèt rerum, consiliorum, auxiliorum, obsequiorum, in hunc modum: Erit enim in qualibet Diœcesi, vel ad minus in provincia, nuncius unus continuus, procurator *Romanus*; qui non vivet de proprio, sed graves exactiones & procurationes exiget ab ecclesiis majoribus, & fortè minoribus; ut nullus remaneat impunitus, noménque procuratoris habens, Legati officio fungetur. Item dixerunt, imminere turbationes Capitulorum: fortè enim demandaret dominus Papa, cùm vellet, procuratori suo, vel alii, ut vice sua interesset electionibus, qui eas turbaret: & sic lapso tempore devolveretur electio ad curiam *Romanam*; quæ in omnibus vel pluribus ecclesiis *Romanos* poneret, vel tales qui eis plurimùm essent devoti. Et sic nullæ essent partes indigenarum Prælatorum vel Principum; cùm multi sint viri ecclesiastici, qui potiùs curiæ *Romanæ*, quàm Regi vel regno providerent. Item addiderunt, quòd si proportionaliter fieret bonorum distributio, omnes in curia fierent divites, cùm multò plus essent recepturi, quàm Rex proprius. Et sic majores non solùm divites, sed & ditissimi fierent. Cùm igitur vermis divitum sit superbia, majores vix causas audirent, sed eas in immensum differrent, & minores scriberent inviti: cujus rei experimentum in evidenti est, quia & modò negotia protrahunt, etiam post percepta obsequia, & securitate percipiendi; & sic periclitaretur justitia, & oporteret conquerentes mori in januis *Romanorum*, tunc plenissimè dominantium. Item, cùm vix possibile sit fontem cupiditatis desiccari; quod nunc faciunt per se, tunc facerent per alios, & suis multò majora quàm nunc dari munera procurarent: modica enim nulla sunt, in conspectu divitum cupidorum. Item, multæ divitiæ facerent *Romanos* insanire, & sic inter diversas parentelas tantæ orirêtur seditiones, quòd posset timeri totius excidium civitatis; cujus etiam & modò penitùs expers non est. Item dixerunt, quòd licèt se obligarent qui modò præsentes sunt, id non susciperent eorum successores; nec illam obligationem ratam haberent. Novissimè autem, sic negotium concluserunt: Domine, moveat vos zelus universalis ecclesiæ, & sanctæ sedis *Romanæ*: quia si omnium esset universalis oppressio, posset timeri ne immineret generalis discessio, quod Deus avertat. His auditis, respondit Legatus (ut videbatur, plurimùm commotus in his omnibus) se cùm esset in curia nunquam huic exactioni consensisse; & ipsum literas accepisse, postquam *Galliam* fuerat ingressus; & se multùm super hæc doluisse. Addidit etiam, super hæc quicquid præcepit, tali conditione, licèt tacita, intellexisse, si Imperium & alia regna consentirent. Adjunxit insuper, se nihil amplius super hæc attentaturum, donec per regna alia Prælati consenserint, quod credidit provenire non posse.

Cōmotio magna contra Comitem Tholosanum.

EOdem anno, cùm magister *Otto* domini Papæ nuntius, tempore quadragesimali ad *Northanhumbriam* profecturus, & procurationes desideratas exacturus; *Norhantonam* usque pervenisset; venerunt ad eum (*Cantuariensi* Archiepiscopo procurante) literæ domini Papæ; in quibus continebatur expressum, ut statim visis literis *Romam* veniret, ejus potestate penitùs enervata. Obliquo igitur oculo literis inspectis, demisso vultu eas projecit in ignem. Atque illicò proposito mutato, clitellis vacuis ab *Anglia* recessit confusus: injuncto *Stephano Cantuariensi* Archiepiscopo, sicut erat in literis domini Papæ expressum; ut convocatis Rege & omnibus *Angliæ* Prælatis, responsum eorum super

super negotio, pro quo idem *Ordo* missus fuerat, domino Papæ transmittere non omittat. 1226.
Magistro igitur *Ottone Angliam* à tergo salutante, *Stephanus Cantuariensis* Archiepiscopus, vocatis ad concilium cunctis apud *Westmonasterium*, post Pascha, quos negotium tangebat, recitari fecit literas supradictas, de beneficiis *Romanæ* ecclesiæ conferendis, coram Rege & Prælatis *Angliæ*, qui ad ejus vocationem plenè convenerant. Sed illis auditis, ac diligenter intellectis, singuli singulos ad visum monebant super concupiscentia *Romanorum*; qui illud morale non intelligunt, videlicet,

Quòd virtus reddit, non copia sufficientem:
Et non paupertas, sed mentis hiatus egentem.

Tunc Rex, convocatis seorsùm Prælatis & quibusdam Magnatibus, hoc Archiepiscopo dedit responsum: Ista quæ suadet nobis dominus Papa, universam *Christianitatis* latitudinem respiciunt: & quia nos quasi in extremis orbis constituti sumus partibus, cùm viderimus qualiter cætera regna erga tales se habuerint exactiones, dominus Papa, cùm ab aliis regnis habuerimus exemplum in obsequiis nos inveniet promptiores. Et his dictis, concessa est omnibus licentia recedendi.

Magister Otto Romam invitus revertit.

PEr idem tempus facta est prædicatio in partibus *Gallicanis* à Legatò *Romano* generaliter; ut omnes qui possent arma movere, se cruce signarent super Comitem *Tholosanum* & populum ejus; qui omnes hæretica fœditate dicebantur infecti. Ad ejus quoque prædicationem, multitudo maxima Prælatorum & laicorum crucis signaculum susceperunt; plus metu Regis *Francorum*, vel favore Legati, quam zelo justitiæ inducti. Videbatur enim multis abusio, ut hominem fidelem *Christianum* infestarent: præcipuè cùm constaret cunctis eum in concilio, nuper apud civitatem *Bituricam* habito, multis precibus persuasisse Legato, ut veniret ad singulas terræ suæ civitates, inquirens à singulis articulos fidei: & si quempiam contra fidem inveniret sentientem Catholicam, ipse secundum judicium sanctæ ecclesiæ, justitiæ ex eis plenitudinem exhiberet. Et si civitatem aliquam inveniret rebellem, ipse pro posse suo eam cum habitatoribus suis ad satisfactionem compelleret. Pro se ipso autem obtulit, si in aliquo deliquit; (quòd se fecisse non recoluit) plenam Deo & sanctæ ecclesiæ satisfactionem, ut fidelis *Christianus*: & si Legatus vellet, etiam fidei examen subire. Hæc quoque omnia Legatus contempsit; nec potuit Comes Catholicus gratiam invenire, nisi pro se & hæredibus suis, hæreditatem suam deserens, abjuraret. Rex verò *Francorum* ad ejusdem Legati exhortationem cruce signatus, noluit expeditionem bellicam promovere; nisi literis priùs à domino Papa impetratis ad Regem *Anglorum* inhibitoriis, ne sub pœna excommunicationis Regem *Francorum* inquietaret, vel arma contra eum moveret de aliqua terra quam in præsenti possidebat, sive justè, sive injustè, dum idem Rex esset in servitio suo & ecclesiæ *Romanæ*, ad exterminandum hæreticos *Albigenses*, & eorum fautorem & complicem Comitem *Tholosanum*: sed eidem Regi, ad exaltationem fidei, consilium & auxilium impendere non tardaret. Et his ita gestis, Rex *Francorum Lodovicus* & Legatus, omnibus cruce signatis, diem statuerunt peremptorium: ut in Ascensione Domini apud *Lugdunum*, cum equis & armis, sub pœna excommunicationis, venirent; ipsos ad expeditionem propositam sequuturi.

Qualiter Rex Angliæ propositum suum de transfretando mutaverit.

REX *Anglorum* intereà, qui ardenti desiderio sitiebat ad partes transmarinas hostiliter transfretare; convocatis Consiliariis suis, fecit recitare literas sibi à domino Papa transmissas; quærens ab eis consilium, quid super tali inhibitione sibi foret agendum. Placuit itaque Prælatis & Magnatibus universis, ut differretur negotium desideratum, donec constaret de Rege *Francorum*; qui tam difficile opus & propositum habebat, adeóque sumptuosum, quem res esset exitum habitura. Erat igitur Rex *Anglorum* de fratre suo *Richardo*, qui tunc in in *Gasconia* bellicas agebat expeditiones, valdè sollicitus; supra modum ad ipsum desiderans transfretare. Sed dum Rex circa fratrem, & de ejus subventione satis curiosus existeret, venerunt nuncij ejus ad Regem cum literis, dicentes ipsum sanum esse & incolumem & quòd omnia sibi prosperè succedebant. Erat autem tunc inter Regis Consiliarios, magister *Willielmus* cognomento de *Perepund*, in arte peritus *Astronomiæ*; qui constanter coram Rege affirmabat, quòd si Rex *Francorum* inchoatam expeditionem exequendam assumeret, vel nunquam vivus rediret, aut maximam sui & rerum suarum suorúmque omnium subiret confusionem. Rex autem ex his quæ audierat plurimùm exhilaratus, suorum consilio acquievit.

Eodem

1226. EOdem anno, *Richardus* de *Marisco Dunelmensis* Episcopus, pro turpissima causa, quam agebat contra monachos suos, utpotè monachorum & religiosorum persecutor ab antiquo; ad diem *Londoniis* constitutum, cum tumultu valido reboantium Legistarum properans, apud burgum S. *Petri* in Abbatia hospitatus est. Ubi post splendidam refectionem, cùm nocte sequenti lecto sese recepisset, clerici ejus, mane facto, & Sole jam in altum ascendente, thalamum ejus intrantes, & illum excitare volentes, invenerunt eum mortuum & omninò extinctum. Qui maxima confusione stupefacti celaverunt mortem ejus die illa usque ad vesperam; eò quòd absque confessione & viatico expirasset. Deinde verò casum miserabilem Priori & Conventui indicantes, fabricata cum festinatione lectica, corpus ad sepeliendum ad *Dunelmensem* Ecclesiam detulerunt. Obiit autem prima die mensis Maij à primis annis aulicus & curialis Regum satelles; & theolenarius domibus religiosorum exitialis, postquàm vixerat in Episcopatu annis circiter novem. Cujus Epitaphium quidam monachus Dunelmensis fecit tale:

De morte Richardi Dunelmensis Episcopi.

Culmina qui cupi } tis, { *laudes pompásque siti* } tis.
Est sedata si | *si me pensare veli*
Qui populos regi | *memores super omnia si*
Quòd mors immi | *non parcit honore poti*
Vobis præposi | *similis fueram, benè sci*
Quod sum vos erit | *ad me currendo veni*

De hoc quoque Episcopo non credimus fore tacendum, quòd circa biennium ante mortem ejus, Rex quondam *Anglorum Johannes* apparuit in visione nocturna cuidam monacho de sancto *Albano*, apud *Thinemuam* tunc commoranti: qui familiaris fuerat Regibus *Anglorum*, tam Regi *Richardo*, quàm huic *Johanni*; quòd in eorum negotiis exequendis aliquando *Romam*, aliquando in Scotiam, & ad alia loca plurima missus propensioribus sibi studiis eorundem Regum gratiam comparavit, cujus nomen fuit *Reimundus*, quondam Prior ecclesiæ sancti *Albani*. Monacho itaque in lecto quiescente, astitit ei Rex præfatus in vestibus Regalibus: de panno videlicet qui Imperialis vulgariter appellatur. Quem monachus recognoscens, ac memoriter recolens, quòd mortuus fuisset, sciscitabatur ab eo, qualiter se haberet. Cui Rex: Ita me habeo, quòd nemo pejùs. Nam hæc mea quæ vides indumenta, adeò ardentia sunt & ponderosa ut nullus qui in sæculo vivit, illa tangere sufficeret præ ardore, vel propter ponderositatem portare, quin protinùs moreretur. Sed tamen per Dei clementiam spero & gratiam ineffabilem, & filij mei *Henrici* largam eleemosynarum distributionem; necnon servitij divini honorem, quem Domino devotus impendit, me quandoque misericordiam adepturum. Quæso igitur obnixiùs fraternitatem tuam, ut dicas *Richardo* de *Marisco*, nunc *Dunelmensi* Episcopo; quòd nisi ante mortem suam correxerit flagitiosam, & eam vitam per pœnitentiam & satisfactionem condignam emendaverit: sedes ejus, quæ in inferno est, eum expectat præparata. Et si his dictis tuis, & mandatis meis fidem adhibere contempserit, per hæc intersignia omnem deponat ambiguitatem: Quòd dum soli essemus in loco illo sibi notissimo dedit mihi consilium, tam mihi, quàm sibi nimis damnosum; ut videlicet à monachis *Cisterciensis* ordinis auferrem lanam suam unius anni: & quòd multa alia dedit mihi consilia iniqua, pro quibus nunc perfero inenarrabilia, quæ etiam & illi debentur tormenta. Quòd si adhuc dubitaverit credere mandatis meis, recolat quòd in illo loco, & hora eadem, dedit mihi unum lapidem preciosum; quem pro ingenti pecunia comparavit. Et his dictis, Rex disparuit, & monachus expergefactus evigilavit.

Visio.

DEfuncto itaque *Richardo Dunelmensi* Episcopo, Prior & Conventus, cùm à Rege peterent licentiam eligendi Pastorem, Rex obtulit eis *Lucam* Capellanum suum: multa rogans supplicatione, ut illum reciperent in Pastorem. Monachi verò ad hoc responderunt, quod nullum reciperent, nisi canonica electione præmissa. Rex autem è contrà cum juramento affirmavit, ipsos futuros per septennium sine Episcopo, nisi præfatum *Lucam* admitterent ad Pontificatus honorem. Conventus verò illum ad tantam dignitatem indignum judicantes, de communi consensu fratrum elegerunt magistrum *Willielmum* clericum suum: virum literatum, & honestum, *Wigorniensem* Archidiaconum, & ipsum Regi præsentaverunt. Quem cùm Rex objectis quibusdam frivolis exceptionibus, recusasset; monachi quosdam de Conventu *Romam* miserunt ut electionem factam authoritate Apostolica confirmarent. Rex autem, cùm talia cognovisset, misit *Romam* contra monachos; Episcopum scilicet *Cestrensem*, & *Lentoniæ* Priorem ut eorundem monachorum

Dissidium super electione Dunelmensis Episcopi.

monachorum propositum irritum facerent: & sic diu illis altercantibus, negotium dilationem accepit. 1226.

Lodovicus Rex Francorum Avinionem obsidit.

VEnit intereà Dominicæ dies ascensionis, qui fuerat à Rege *Francorum* & Legato *Galligenis* cruce signatis peremptoriè constitutus. Rex autem, ad expeditionem necessariis apud *Lugdunum* ritè præparatis; cum exercitu quasi invincibili iter arripuit; sequente Legato cum Archiepiscopis, Episcopis, & aliis ecclesiarum Prælatis. Æstimati sunt autem in exercitu, militum & equitum bellatorum ad quinquaginta millia; præter pedites: qui quasi sub numero non cadebant. Legatus autem excommunicavit publicè Comitem *Tholosanum*, & omnes ejus fautores: & terram illius totam supposuit interdicto. Profectus itaque Rex micantibus clipeis & vexillis; cujus progressus adeò erat horribilis, ut castrorum acies ordinata, in provinciam pervenit Comitis *Tholosani*. Tandem in vigilia Pentecostes, omnes *Avinionem* venientes, quæ civitas próxima illis erat de potestate Comitis supradicti: proposuerunt eam priùs impetere & sic terram Comitis totam, ab initio usque ad finem cum habitatoribus ejus delere. Ubi Rex & Legatus, transitum civitatis in dolo a civibus postulantes; dixerunt se illùc pacificè advenisse: & non ob aliud civitatis transitum postulasse, nisi ut itineris compendium sequerentur. Cives quoque super hæc colloquentes, fidem eorum assertionibus non dederunt, dicentes, quòd plus in dolo, quàm pro viæ compendio, exigebant introitum civitatis. At Rex in furorem versus juravit se inde non recessurum, donec comprehenderet civitatem. Et machinis in locis congruis collocatis, jussit urbem acriter infestari. Fit igitur ad civitatem assultus gravissimus, dum petraria, balista, scrofa, catus, funda, ensis, lancea, scutum, galea, clava, lorica, sagitta, hinc inde quid valeat, experiretur. E contrà, civitas ante dies illos ab hostium cuneis prorsus incognita, fossatis, mœniis, turribus, propugnaculis deforis: intùs militibus, servientium millibus, equis & armis, lapidibus comportatis, spiculis fabricatis, repagulis & machinis aptatis & victualibus redundanter referta; hostium supervenientium non expavit incursum. Defensores enim urbis lapides pro lapidibus, tela pro telis, sudes pro sudibus, jacula pro jaculis animosiùs remittentes, & argumenta pro argumentis excogitantes; vulnera *Galligenis* lethifera inferebant.

De mortalitate & fame in obsidione Avinionis.

CUmque per tempus plurimum protraheretur obsidio, deficientibus alimentis, periit hominum innumera multitudo. Comes enim *Tholosanus*, ut bellator peritissimus, ante *Francorum* adventum, omnia alimentorum genera, cum senibus, mulieribus parvulis; necnon & animalibus cum jumentis, ab eorum præsentia longiùs removens, omne eis alimentorum genus subtraxit. Nec enim solummodò homines, verùm etiam & equos exercitus & jumenta extinxit: fecerat namque Comes sæpedictus prata arari totius regionis, nec erat jumentis pabuli subsidium, nisi quod ibi delatum fuerat ex partibus *Gallicanis*. Unde necessitate cogente, multæ legiones armatorum à castris recedentes, ut victualia quærerent hominibus, & pabula jumentis; multa repugnantia sibi municipia in circuitu ceperunt: & multoties à Comite *Tholosano*, qui cũ suis erat agminibus, in insidiis constitutus, damna non modica pertulerunt. In obsidione verò *Galligenis* multa imminebant necis pericula, inter quos fervebant potissimùm mortalitas hominum & equorum, tela mortifera, & damnosi lapides civium se viriliter defendentium; fames generalis, & præcipuè inter pauperes quibus deerat cum pecunia alimentum. Atque præter cætera miseriarum incommoda, quæ sine intermissione grassabantur in populo; oriebantur ex cadaveribus jumentorum & hominum; quæ passim moriebantur, muscæ quædam grossæ & nigerrimæ; quæ inter tentoria, papiliones, & umbracula, se stridore abominabili ingerentes, dapes inficiebant & pocula; quas cùm nemo abigendo arcere poterat à calicibus & catinis, mortem *Galligenis* subitam inferebant. Confusio Regem, & præcipuè Legatum invasit; quia si tanta talisque expeditio infecto recedere negotio cogeretur; opprobrium tam *Franci* incurrerent, quàm *Romani*. Tunc Principes exercitus, quibus in tot mortibus longa videbatur mora: minores castrorum cum majoribus ad urbem invadendum sollicitant. Unde super pontem quendam, qui ultra *Rodanum* fluvium se extendit, ad urbem tanta se armatorum copia ingessit; quòd vel à civibus, vel etiam præ pondere in eodem pugnantium, pons fractus præcipitavit in flumen rapidissimum ad tria millia armatorum. Quid ergo? vox & exultatio civium; dolor & confusio fit *Francorum*. Tunc cives, visa opportunitate, dum *Franci* ad mensam sedentes, epulis intenderent & poculis; die quadam exierunt de civitate in fortitudine gravi & facto impetu in hostes non præmeditatos, ad duo millia ex *Francigenis* peremerunt,

1226. runt. Et absque suorum læsione indemnes civitatem suam ingressi, tales irruptiones fecerunt in hostes. At Rex *Francorum*, animo nimis consternatus, jussit interfectos in *Rodanum*, propter corruptionem, præcipitari: qui aliud cœmiterium in tanta cadaverum multitudine non habebant. Fecerunt præterea inter se & urbem fossatum, spatiosum satis & altum; & insuper obsidio à civitate longiùs arcebatur. Legatus autem & omnis chorus Prælatorum; Comitem *Tholosanum* & cives, cum universo populo regionis, (vindictæ genus aliud non habentes) sub anathemate concluserunt.

De morte Lodovici *Regis* Francorum *apud* Avinionem.

TUnc *Lodovicus* Rex *Francorum*, ut pestilentiam effugeret, quæ nimis fervebat in castris; ad quandam Abbatiam, *Muntpancier* appellatam, quæ non multùm ab obsidione distabat, se contulit; donec civitas caperetur. Ubi venit ad eum *Henricus* Comes *Campaniensis*, cùm jam xl. dies in obsidione peregisset; petens de consuetudine *Gallicana*, licentiam ad propria remeandi. Cui cùm licentiam Rex vetuisset, respondit Comes: quod factis xl. dierum excubiis non tenebatur, nec voluit diutiùs interesse. Rex autem ad hæc nimia succensus ira, affirmavit cum juramento, quòd si ita recederet, ipse terram ejus totam incendio devastaret. Tunc Comes, ut fama refert, procuravit Regi venenum propinari, ob amorem Reginæ ejus, quam carnaliter illicitè adamavit: unde libidinis impulsu stimulatus, moras ulteriùs nectere non valebat. Comite igitur taliter recedente, infirmabatur Rex usq; ad desperationem; & pervagante ad vitalia veneno, perducitur ad extrema. Licèt alij asserant, ipsum non veneno, sed morbo dysenterico expirasse. Mortuo quoque Rege, *Romanus* qui affuit Apostolicæ sedis Legatus, & Prælati qui aderant, ejusdem secreti Consiliarij, mortem Regis expediens decreverunt celare donec civitas redderetur: quia si ita solveretur obsidio, magnum inde scandalum oriretur. Finxit ergo Legatus & Prælati qui aderant, Regem gravi infirmitate detentum, sed ex medicorum judicio citò convaliturum dicebant: denuntiantes Principibus legionum, ut urbem viriliter impugnarent. Corpus autem defuncti Regis fecerunt multo sale condiri, & in Abbatia illa viscera tumulantes; reliquum corpus linteaminibus ceratis, coriisque tanrinis jusserunt involvi. Et sic Legatus cum Prælatis ad obsiditionem reversus est; corpore Regis in Abbatia sub tuta custodia deputato. Cùm igitur vidisset Legatus, quòd nihil in obsidione proficiebant, sed diversis incommodis prorsùs deficiebant; de consilio majorum qui erant in castris, nunciavit in civitatem; instantiùs petens, quatenùs accepta securitate pacificè veniendi & revertendi, mitterent duodecim ex majoribus civitatis ad Legatum & venirent qantociùs de pace & concordia tractaturi.

Civitas Avinionis *dolo subjugatur.*

DAtis igitur de securitate obsidibus, venerunt ad colloquium Legati cives xii. & de pacis forma diutiùs tractantes; persuasit civibus Legatus constanter, ut se redderent salvis sibi & suis omnibus possessionibus & rebus, cum libertatibus universis, sicut hactenus meliùs & liberiùs habuerunt. Ad hæc cives resondentes, dixerunt, quòd nullo modo se redderent, ut sub *Francorum* viverent potestate: quorum multoties experti fuerant superbiam & insolentiæ feritatem. Tandem post multas hinc inde deceptiones, petivit Legatus, ut cum Prælatis qui aderant, posset ingredi civitatem, ut fidem probaret eam inhabitantium: affirmans cum juramento, se non ob aliud obsidionem protraxisse, nisi ut salutem quæreret animarum. Addidit etiam, quòd clamor infidelitatis, quæ in urbe invaluerat, ad Papam ascendit: unde scire dedsiderabat, utrùm clamorem opere complevissent. Tunc cives, super promissione sua fidem habentes, & de fraude nihil sinistrum suspicantes; sub conditione prædicta, præstito utrinque juramento, concesserunt Legato cum Prælatis simpliciter & eorum sequelis, ingressum urbis: quos dolosè, ut prælocutum fuerat, *Francigenæ* apertis jannis violenter subsequentes spreto turpiter juramento, cives ceperunt, & eos vinculis constrinxerunt, urbem spoliaverunt, multos occiderunt, & dolosam sic adepti victoriam nobilissimæ civitatis turres & mœnia confregerunt. Novissimè verò Legatus (civitate sub *Francorum* deputata custodia) soluta obsidione, corpus Regis defuncti cum Prælatorum tumultu *Parisios* jussit deferri: & in collegio antecessorum suorum more fecit Regio sepeliri. Obiit autem Rex mense Septembri, ut dicunt; cujus mortem per mensem, & eo ampliùs, celaverunt. De illis autem, qui ad obsidionem venerunt cum Rege, tam de interfectis & in flumine submersis, quàm de pestilentia & morte communi defunctis; plus quàm xxij. millia perierunt; ibidem filiis & uxoribus lachrymarum causam & gemitum reliquentes. Unde perspicuè constare videtur, bellum injustè fuisse susceptum; in quo concupiscentia magis exarsit, quàm exterminium hæreticæ pravitatis.

Defuncto

1226.

De coronatione Lodovici Regis Francorum filij Lodovici defuncti.

DEfuncto itaque *Francorum* Rege *Lodovico*, Regina ejus *Blanca* fecit convocare generaliter Archiepiscopos, Episcopos, & alios ecclesiarum Prælatos cum Magnatibus coronam spectantibus; ut venirent ad coronationem *Lodovici* filij sui & Regis defuncti, *Parisios* pridiè Calendas Decembris. Sed pars maxima Optimatum, ante diem præfixum, petierunt de consuetudine *Gallicana* omnes incarceratos, & præcipuè Comites, *Flandrensem Ferrandum*, & *Bononiensem Reginaldum*, à carceribus liberari; qui in subversionem libertatum regni jam per annos xij. sub arctiori custodia in vinculis tenebantur. Petierunt insuper quidam eorum terras suas sibi restitui; quas pater ejus *Lodovicus*, & avus illius *Philippus*, multo jam tempore injustè detinuerant occupatas. Adjiciunt etiam, quòd nullus de Regno *Francorum* debuit ab aliquo jure suo spoliari, nisi per judicium xij. Parium; nec aliquis bello premi, nisi priùs denunciaretur per annum, & præmuniretur. Et cùm hæc omnia sibi fuerint emendata, tunc primò ad coronationem venire non tardabunt. Regina verò, de consilio Legati, metuens ne mora periculum pareret; convocato regni clero, & paucis ex proceribus, quos habere poterat; fecit filium suum, puerum scilicet vix decennem, in Regem die S. *Andreæ* Apostoli coronari. Subtraxerunt se quidem ab hac coronatione, Dux *Burgundiæ*, Comes *Campaniæ*, Comes de *Bar*, Comes de S. *Paulo*, Comes *Britanniæ*, & ferè omnes, ut breviter dicatur, nobiles ad coronam spectantes: qui sese potiùs præparaverunt ad pugnam, quàm ad pacis & concordiæ unitatem. Oriebatur interim rumor irrecitabilis ac sinister: scilicet, quòd dominus Legatus secùs quàm deceret se habebat adversus dominam *Blancam*. Sed impium est hoc credere, quia æmuli ejus hoc disseminaverunt. Benignus autem animus, dubia in melius interpretatur. Hoc etiam anno, quarto nonas Octobris, die dominico, beatus *Franciscus*, in civitate *Assisij*, de qua ortus est, apud sanctam *Mariam* de *Portiuncula*, ubi fratrum Minorum ipse ordinem initiavit; expletis xx. annis, ex quo perfectissimè adhæsit *Christo*, Apostolorum vitam & vestigia sequens; ad contemplationem cœlestium avolavit. Qui posteaquàm promeruit gloriam Dei, & remunerationem bonorum operum pro mercede recipiens; in dicta civitate sepultus est. Cujus vita, & mores & regula in anno sequenti, scilicet, M.C C. X X V I I. pleniùs annotatur.

Rex Angliæ mittit Legatos in Galliam.

REX autem *Anglorum*, audiens dissidium Procerum prædictorum, misit ad partes transmarinas Archiepiscopum *Eboracensem Walterum*, & *Philippum* de *Albineto* militem, cum aliis solemnibus Legatis, ad optimates *Normanniæ*, *Andegaviæ*, *Britanniæ*, & *Pictaviæ*, qui sibi subjici de jure tenebantur: postulans cum magnis pollicitationibus, quatenùs ad eos ipsum venire cupientem, fideliter admittere dignarentur.

De morte Falcasij, & de præsagio mortis ejus.

EOdem anno, *Falcasius* exul ab *Anglia*, dum omnibus negotiis in curia *Romana*, non sine interpositis muneribus, expeditis, ad *Angliam* properaret reverti; apud sanctum *Ciriacum* vitam flagitiosam terminavit. Dum enim adhuc viveret prædo nequissimus, postquàm villam sancti *Albani* crudeliter spoliaverat, homines quosdam interfecerat, nonnullos captivos abduxerat, & tam ab Abbate, quàm de villa tota, magnam pecuniæ summam extorserat: ne ipsam Abbatiam cum monasterio & villa igne concremaret, contigit ipsum apud S. *Albanum* casu venire, ut cum *Pandulpho Norwicensi* Episcopo loqueretur. Quem cum vidisset Episcopus ad se venientem, audiente ipso Abbate & aliis multis, quæsivit ab eo, si S. *Albanum* in aliquo offendisset. Cui cùm *Falcasius* respondisset, se in nullo Martyrem offendisse; addidit Episcopus dicens: Ideò hæc à te quæsivi; quia cùm nuper in stratu meo nocte quadam dormirem, vidi per somnium me esse in ecclesia S. *Albani*: ubi cùm starem ante majus altare, & facta oratione retrò aspicerem, vidi te stare in choro monachorum. Et cùm aspicerem sursùm, vidi lapidem unum de turri magnum & ponderosum cum tanto impetu descendere super caput tuum; quòd cum ipso capite tuo corpus totum contrivit: & ita subitò evanuisti, ac si in terram demersus fuisses. Unde consilium tibi do, quòd si recolis te vel in minimo Martyrem offendisse; antequàm lapis super caput tuum descendat, sibi & suis omnibus satisfacias competenter. Sed miser ille, postmodùm cùm ab Abbate & Conventu de suis excessibus veniam postulasset; affirmavit expressè quòd nullam omninò restitutionem faceret, cùm tamen benè posset, ablatorum. Unde in evidenti est, quòd illa satisfactio nulla fuit; quia *non dimittitur peccatum*, *nisi restituatur ablatum*. Iterum, cum de stagno suo, quod ad magnum detrimentum & damnum domus levaverat apud *Luitonam*, conquereretur Abbas; eò quòd aqua superfluens segetes in proximo instante Autumno esset absorbenda; respondit iniquissimus Falco prænominatus, quòd pœnituit eum non expectasse donec omnis

annona

1227. annona in horreo collocaretur, ut redundans unda omnia consumpsisset. Lapidem autem super caput suum descendere sensit; cùm in brevi tempore deinceps apud *Bedefordiam*, post suspensionem fratrum & amicorum suorum, ipse demùm pauper exilium subiit, & nunc vitam morte misera terminavit. Utinam non adhuc conterat eum lapis iste in inferno plurimùm formidabilis. Obiit autem veneno infectus; & quodam pisce ingurgitatus, efficacissimè venenato. Unde post cœnam cubans, inventus est mortuus, niger, & foetens, incestatus, & sine viatico salutari & omni honore, & subitò ignobiliter est sepultus: & sic vitam facinorosam, colligens fructus operum suorum horribiliter terminavit, siccis lachrymis deplorandus. Eodem anno defuncti sunt Episcopi *Benedictus Roffensis*, & *Pandulphus Norwicensis*. *Pandulpho* verò successit *Thomas* de *Blundvilla*, clericus de Scaccario Regis; multùm adjutus procuratione *Huberti* de *Burgo* tunc Justitiarij. Et à *Stephano Cantuariensi* Archiepiscopo; dominica prima ante nativitatem Domini, munus consecrationis suscepit.

Quomodo negotium crucis fuerit prosperatum.

ANno Domini M.CC.XXVII. Rex *Anglorum Henricus* ad natale Domini festū celebravit apud *Radingum*; & in eisdem diebus natalitiis obiit *Willielmus* Comes *Essexiæ*, in dolorem multorum & lamentationem, adolescens strenuus, & in donorum largitate satis profusus. Deinde Rex *Londonias* veniens, causatus est cives, quòd in suum præjudicium dederunt *Lodovico* Regi *Francorum* nunc defuncto, in recessu suo ab *Anglia* quinque millia marcas argenti. Unde compulsi sunt idem cives Regi persolvere, cavillatorum consilio eandem pecuniæ summam. Cepit prætereà ab eis quintam decimam partem omnium mobilium suorum, & totius substantiæ suæ, sicut ei priùs fuerat ab *Anglia* tota concessum. De Burgensibus autem & *Norhamtunensibus*, cepit de auxilio mille libras & ducentas, præter quintam decimam; quam generaliter omnes de regno *Angliæ* persolvebant. Compulsi sunt etiam viri religiosi, & clerici beneficiati, hanc quintam decimam dare omnium bonorum suorum; tam rerum ecclesiasticarum, quàm laicarum. Nec profuit eis appellatio ad dominum Papam interposita. Sed ordine turbato, Archiepiscopi & Episcopi, authoritate Papali, per censuram ecclesiasticam, quos laica potestas non potuit; ad solutionem, omni destitutos solatio, compulerunt.

Rex Anglorum à multis pecuniam extorsit.

EOdem tempore, Rex *Anglorum*, mense Februario, apud *Oxoniam* consilio congregato, denuntiavit coram omnibus, se legitimæ esse ætatis: ut de cæterò solutus à custodia, Regia negotia ipse principaliter ordinaret. Et sic qui priùs tutorem habuit & rectorem *Willielmum Mareschallum*, dum viveret, & postmodùm *Petrum Wintoniensem* Episcopum; excussit se per consilium *Huberti* de *Burgo*, Justitiarij regni, de consilio & gubernatione dicti Episcopi & suorum, qui Regi fuerant priùs quasi pædagogi; ita quòd omnes illos à curia sua & cohabitatione removit. In eodem itaque consilio fecit Rex cancellare & cassare omnes chartas in provinciis omnibus regni *Angliæ*, de libertatibus forestæ; postquàm jam per biennium in toto regno fuerant usitatæ. Hanc occasionem prætendens, quòd chartæ illæ concessæ fuerant, & libertates scriptæ & signatæ, dum ipse erat sub custodia; nec sui corporis aut sigilli aliquam habuerit potestatem: unde viribus carere debuit, quod sine ratione fuerat usurpatum. Facta est autem super his in concilio ingens murmuratio: & omnes Justitiarium hujus perturbationis judicabant auctorem. Nam deinceps tanta Regi familiaritate conjunctus est, ut omnes regni Consiliarios præter ipsum pro nihilo reputaret. Tunc verò denuntiatum est viris religiosis & aliis, qui suis volebant libertatibus gaudere; ut innovarent chartas suas de novo Regis sigillo; scientes quòd Rex chartas antiquas nullius esse momenti reputabat. Pro quarum innovatione, non juxta singulorum facultatem taxatio facta est; sed quicquid Justitiarius æstimabat, solvere sunt coacti.

Ackerley fo 221.

Nuntij Regis è Francia inaniter reversi.

EOdem anno, defuncto Papa *Honorio*, *Gregorius Hostiensis* Episcopus successit, xv. Calendas Aprilis. Per idem tempus, instante solemnitate Paschali, Archiepiscopus *Eboracensis*, & Episcopus *Karleolensis*, cum *Philippo* de *Albeneio* milite, nuncij Regis, reversi sunt in *Angliam* de partibus transmarinis. Missi quidem erant ad Magnates illarum regionum; qui de jure antiquo ad Regem *Angliæ* spectare tenebantur. Quibus propositum fuerat ex parte Regis, ut blandis exhortationibus cum promissionibus magnis eos inducerent; quatenùs dictum Regem ad illos venire cupientem reciperent, & recognoscerent ut dominum naturalem. Sed ne diu & inaniter verba protrahamus, antequàm nuntij Regis ad partes illas pervenissent, *Francorum* Rex (matre ejus partes suas interponente) cum Baronibus illis pacem fecerat, & eorum homagia susceperat; distribuens ipsis

ipsis affluenter terras & castella, ad jus Regis pertinentia, faciens sibi de *mammona iniquitatis amicos.* Comes verò *Britanniæ* (cujus filiam nuntii petebant Regi per matrimonium copulandam) nuntiis Regis dedit in responsis, quòd ipse cum Rege *Francorum* pacis fœdus composuerat; quod nullo modo potuit violare. Nuntij autem jam ad Regem reversi, quæ facta fuerant per ordinem indicabant. Eodem tempore, mense Majo *Richardus* frater Regis venit in *Angliam*; qui ab ipso Rege & Magnatibus regni cum gaudio susceptus est. Et eodem tempore. *Henricus*, de *Stanford*, *Cantuariensis* Archidiaconus, ad *Roffensem* episcopatum canonicè electus, à *Stephano Cantuariensi* Archiepiscopo munus consecrationis suscepit. Quo etiam anno, Nonas Februarij, *Hubertus Angliæ* Justitiarius, gladio accinctus est à Rege *Cantiæ* Comitatus. 1227

Commotio Baronum contra Regem Angliæ.

TEmpore eodem, vij. Idus Julij, orta est discordia inter Regem *Anglorum* & fratrem ejus *Richardum Cornubiæ* Comitem, hac de causa Rex *Johannes*, *Henrici* pater, adhuc vivens, quoddam dederat manerium *Walerano Teutonico* tunc de *Berchamest* Castellano, ad *Cornubiæ* pertinens Comitatum. Audiens autem Comes *Richardus*, qui nuper venerat de partibus transmarinis, quòd manerium illud ad suum spectabat Comitatum; præcepit villam saisiri in manu sua, donec sibi constaret, quale jus *Waleranus* inde haberet. Cumque Præfatus *Waleranus* hæc à referentibus cognovisset, venit cum festinatione ad Regem, de fratre suo *Richardo* querelam deponens. Tunc Rex fratri suo literatoriè nunciavit, quatenùs confestim visis literis, manerium redderet *Walerano*. *Richardus* verò literis inspectis, cum festinatione venit ad Regem, ostendens sine aliquo advocato, rationabiliter, similiter & eloquenter, ad jus suum manerium pertinere; unde paratus fuit curiæ Regiæ subire judicium, & Magnatum regni. Rex verò & Justitiarius, audientes nominare Magnates, maxima sunt indignatione succensi, Unde Rex voce tumultuosa, & nimis festinata, fratri suo præcepit, ut incontinenti manerium *Walerano* redderet: aut à regno *Angliæ* irrediturus exiret. Ad hæc Comes constanter respondit, quòd nec *Walerano* jus suum redderet; nec sine judicio Parium suorum à regno exiret. Et his dictis, Comes ad hospitium suum cum festinatione perrexit. Tunc Justitiarius, ut dicitur, metuens ne Comes pacem regni turbaret, dedit Regi consilium, ut nocte sequenti fratrem suum sopore depressum, à militibus armatis faceret comprehendi; & ut diuturna pace frueretur, sub arcta custodia deputaret. Sed Comes *Richardus*, ab amicis præmonitus, ab urbe festinanter cum uno tantùm equite clàm recessit: nec priùs frænum cohibuit, donec *Radingum* usque perveniret. Commilitones autem ejus ipsum manè sequentes, in loco sibi condicto, dominum suum sanum & hilarem receperunt. Tunc Comes versus *Merlebergiam* iter dirigens, invenit ibi *Willielmum Mareschallum* amicum suum, & sacramento confœderatum; omnia ei quæ sibi acciderant, indicavit. Et inde simul ad Comitem *Cestriæ* profecti, ei rem gestam per ordinem retulerunt. Qui simul, ut erant omnes conjurati, exercitum grandem literis discurrentibus congerentes, convenerunt in brevi apud *Stanfordiam* cum equis & armis, Comes *Cestrensis Ranulfus*, Comes *Willielmus Mareschallus*, Comes *Richardus* frater Regis, Comes *Gloverniæ Gilbertus*, Comes *Warenniæ Willielmus*, Comes *Herefordiæ Henricus*, Comes *Ferrariis Willielmus*, Comes *Warewicensis Willielmus*; cum Baronibus multis, & ingenti multitudine armatorum. Significantes Regi cum nimis ampullosis, ut hanc injuriam fratri suo illatam, confestim emendaret. Cujus transgressionis culpam, non Regi, sed Justitiario imputarunt. Addiderunt insuper, Regi denuntiantes atrociter, ut chartas, quas nuper apud *Oxoniam* cancellaverat, de libertatibus forestæ; sibi absque dilatione restitueret sigillatas. Sin autem, ipsi illum gladiis discurrentibus compellerent, ut sibi super his satisfaceret competenter. Tunc Rex statuit illis apud *Norhamtonam iij.* Nonas Augusti diem; ut ibi faceret eis plenam rectitudinem exhiberi. Partibus igitur apud urbem præfatam die statuta convenientibus, Rex, Magnatibus ad hoc instantibus, dedit fratri suo dotem totam matris suæ Comiti *Richardo*; addens ei terras omnes quæ ad jus Comitis *Britanniæ* pertinebant in *Anglia* cum suis omnibus terris, quæ fuerant Comitis *Boloniæ* nuper defuncti: & sic pacificè ad propria recesserunt.

Prophetia.

EOdem anno heremita quidam in *Alpibus* habitans transmarinis, dum Psalterium suum de more quodam die psalleret, cum venisset ad Psalmum *Exurgat Deus*; invenit subitò Psalmum deletum, & in loco Psalmi hæc verba scripta: *Excitabitur* Romanus *contra* Romanum *&* Romanus Romano *substituetur*. Romæ *alleviabuntur virga Pastorum, & solatium erit in ocio. Turbabuntur sedulò, & orabunt, & in lachrymis multorum*

1227. *erit requies. Humilis alludet furibundo, & favor extinguens palpabitur. Novus grex serpet ad cumulum, & qui mundantur in nemore, tenui cibo cibabuntur. Frustrata est spes sperantium, & requies consolantium, in quam sperabant fiduciam. Qui in tenebris ambulant, ad lumen redibunt & quæ diversa erant, per diversa consolabuntur. Non modica incipiet pluere nubes quia natus est immutator sæculi. Consurget favor contra simplicem, & simplicitas attenuata spirabit. Decus in dedecus commutabitur, & gaudium multorum in luctum. Hujus autem Prophetiæ interpretationem, sequens rerum eventus luce clariùs declarabit, si sollicitè indagentur.*

Commotio magna in opus Crucis.

EOdem anno, in fine mensis Junii, facta est motio magna in opus Crucis per orbem universum cruce signatorum: quæ adeò fuit numerosa, ut ex solo *Anglorum* regno plusquàm sexaginta millia proborum hominum, præter senes & mulieres, profecti referantur. Hoc enim professus est magister *Hubertus*, unus ex prædicatoribus in *Anglia*; asserens veraciter tot in suo rotulo conscripsisse. Qui omnes, & præcipuè pauperes, in quibus voluntas divina quiescere solet, & negotium crucis magis prosperari; cùm tanta devotione opus crucis assumpserunt, ut sibi inde procul dubiò Tonantis favorem acquirerent, quod signis constat evidentibus declaratum. Siquidem in nocte nativitatis beati *Johannis Baptistæ*, ostendit se Dominus in firmamento crucifixum quòd perspicuè apparuit in cruce lucidissima corpus dominicum clavis & lancea perforatum, necnon cruore respersum; ut fidelibus suis patenter ostenderet Salvator mundi, ex hac populorum devotione se fuisse propitiatum. Hanc quoque visionem, cum multis aliis, vidit mercator quidam, qui piscem in rheda ad vendendum tulit; non longè à vico qui *Wxebrugge* nuncupatur. Qua insolita visione, splendore quoque perterritus, & quasi in extasi raptus, stetit attonitus; & quid ageret, ignorabat. Filius verò hominis illius, quem unicum habuit socium, patrem confortans, hortatur ut rhedam sistat, & Dominum glorificet, qui sibi talem dignatus est ostendere visionem. In crastino vero, & singulis posteà diebus, ubicunque piscem suum venalem exposuit, visionem cœlestem, quam viderat, omnibus apertè prædicavit, adhibito filij sui testimonio. Unde sicut multi dictis eorum fidem adhibuerunt, ita nonnulli contempserunt; donec per similes visiones & assiduas, quæ eodem tempore multis in locis diversis apparuerunt, ad credendum inducti sunt. In quibus ipse Crucifixus cœlum reserare dignatus est; & gloriam suam mirabiliter cum immenso lumine incredulis (sicut aliquando ad prædicationem magistri *Oliverij* in *Alemannia* prædicantis fecerat) revelare. Inter alios autem, qui de regno *Angliæ* exierunt in opus crucifixi, iter arripuerunt viri venerabiles, *Petrus Wintoniensis*, & *Willielmus Exoniensis*, Episcopi: qui peregrinationis suæ votum ferè per quinquennium, ad salutem multorum, & honorem, præcipuè omnium *Anglorum*, laudabiliter atque fœliciter compleverunt.

HOc igitur negotium crucis, qualiter in hac motione sit prosperatum, in his sequentibus literis, quas Papa *Gregorius* omnibus *Christi* fidelibus direxit, ostenditur evidenter. Gregorius *Episcopus*, *servus servorum Dei omnibus* Christi *fidelibus*, *salutem. &c. Noverit universitas vestra, nos de partibus transmarinis sub hac forma literas suscepisse:* G. *miseratione divina Patriarcha* Hierosolymitanus, *humilis & indignus Apostolicæ sedis Legatus* P. Cæsariensis, N. Nazarensis, *&* N. Narbonensis, *Archiepiscopi*, P. Wintoniensis, *&* W. Exoniensis, *Episcopi*, Hospitalis *sancti* Johannis, *domus militiæ* Templi, *&* Hospitalis Teutonicorum *Magistri*, *omnibus has literas inspecturis in Domino* Jesu *salutem. Universitati vestræ necessitatem nostram instantissimam, &* Jesu Christi, *qui pro universis fidelibus sanguinem suum fudit, negotium, cogimur intimare. Non enim absque intimantis fervore, ac multiplici lachrimarum effusione accidit, quòd, sicut sperabamus communiter, in passagio Augusti nuper præteriti, serenissimus vir* D. *Imperator, ut promiserat, in* Syriam *non transivit. Quo audito, illi qui jam adventum ejus prævenerant peregrini in eisdem partibus, audientes quòd dictus Imperator non venerat in passagio memorato; plùs quàm xl. millia virorum fortium, in eisdem navibus, in quibus transierant, redierunt; magis in homine, quàm in Domino confidentes. Ibi tamen, post eorum recessum, Octingenti ferè milites remanserunt, clamantes unanimiter, & dicentes: Vel treugas rumpamus, vel communiter recedamus. Qui non sine magna difficultate detenti hac occasione fuerunt; quia vir nobilis Dux de* Lemburgo, *ex parte domini Imperatoris, erat exercitui præficiendus. Habito igitur concilio virorum prudentium, & præcipuè domus* Hospitalis, *&* Templi, *ac* Hospitalis Alemannorum, *de treuga rumpenda: præfatus*

Dux

1227.

Dux faceret; quòd Christianitati *ac* Terræ sanctæ *videretur potiùs expedire. Sicque accidit, quòd Dux, requisitis super hac consiliis, & receptis, die quadam specialiter ad hoc assignata, comparuit coram nobis & quibusdam nobilibus* Terræ *illius; ubi proposuit publicè, quòd volebat treugam infringere, & qualitèr utiliùs ac meliùs in hac parte valeret procedere; ipsorum auxilium & consilium implorabat. Verùm cùm ipsi Duci & quibusdam Consiliaris suis diceretur, quod treugam periculosum esset infringere, & cùm fuisset juramento firmata, penitùs inhonestum: responderunt, quòd dominus Papa excommunicaverat omnes cruce signatos, qui in isto passagio non transirent, qui sciebat adhuc treugam per biennium duraturam: ac per hoc intelligebant, quòd volebat treugam non servari, nec ipsi peregrini ibi remanere volebant aliquatenùs otiosi. Erant & multi qui dicebant, quod si contingeret recedere peregrinos, post recessum eorum in eos insurgerent* Saraceni, *treuga non obstante. Movit prætereà quosdam, quòd* Coradinus *cum dominis de* Haman, *& de* Camele, *& de* Halaph, *gravissimam haberet guerram: unde plùs solito timet, ne ipsa treuga à* Christianis *frangatur. Quod si fieret, credebatur quòd* Coradinus, *cùm videret guerris se undique coarctatum, deberet inde verisimiliter procedere verbum pacis. Habito igitur super his longo deliberationis tractatu, tandem unus fuit omnibus spiritus, & vox una, in sanctam tendere civitatem; quam dominus* Jesus Christus *proprio sanguine consecravit. Et ut facilior ad eam haberetur accessus, fuit communiter ordinatum, ut primò* Cæsarea, *& inde* Joppa *muniantur; quod ante passagium Augusti sequentis proculdubiò posse fieri sperabatur: & tunc hyeme sequenti in domum Domini, cum ipsius adjutorio, lætantes valeant proficisci. Fuit autem hæc publicata provisio extra civitatem* Acon, *instante festo Apostolorum* Simonis *&* Judæ, *astantibus peregrinis omnibus: ubi solemniter est imperatum, ut essent omnes parati in crastino Omnium Sanctorum, versùs* Cæsaream *profecturi. Quod audientes peregrini, qui consilium ignorabant, quòd exercitus tractatum haberet, firmatis munitionibus prædictis in* Hierusalem *procedendi, tanta subitò erant devotione succensi, quòd excitaverunt oculos ad abundantiam lachrymarum: ut videbatur cuilibet se spiritus sancti gratia adeò roboratum, quòd unus posset mille, & duo decem millia superare. Non igitur oportet, ut devotioni vestræ multis supplicationibus insistamus, ubi tantæ necessitatis evidens instantia pro se clamat, sibique subvenire postulat indilatè: quia mora ad se trahit periculum, & festinatio plurimùm erit fructuosa. Clamat autem ad singulos* Christi *sanguis de terra; supplicat parvus & humilis exercitus, sed devotus, sibi celeriter subveniri: sperans in Domino, & confidens, quòd negotium humiliter inchoatum, debeat ipso concedente fœliciter terminari. Universi igitur & singuli, qui* Christum *induistis per fidem, viriliter accingimini ad* Terræ sanctæ *succursum; cùm hîc causa communis agatur; vestra scilicet fidei, ac totius fidei* Christianæ. *Nos enim promotioni hujus negotij, provisore Domino & auctore, non cessamus intendere: sperantes fiducialiter, quòd in manibus fidelium, fideliter perseverantium, res debeat prosperari. Data* Laterani, *x. Calendas Januarij, Pontificatus nostri anno primo.*

IMperator autem *Romanorum Fredericus*, qui cum aliis cruce signatis sub pœna excommunicationis in hoc passagio perscripto, à Papa terminum habuit; ut vota peregrinationis persolveret, ad mare mediterraneum veniens, cum parvo comitatu naves ascendit. Sed postquàm per triduum ad *terram promissionis* tendere videretur, dixit se subita infirmitate præreptum; ita quòd maris intemperiem simul & aëris corruptionem non potuit mortis discrimine diutiùs sustinere; unde retortis velis, ad portum, quo mare ingressus fuerat, post tres dies applicuit. Et his ita gestis, peregrini, qui ex diversis mundi partibus ad *Terram sanctam* ipsum prævenerant, sperantes illum ducem habere & defensorem ad crucis inimicos debellandos; cùm audissent dictum Imperatorem in illo mensis Augusti passagio, sicut promiserat, non venisse: animo nimis consternati, in eisdem navibus quibus venerant, plusquàm xl. armatorum millia sunt reversi. Quod factum Imperatoris damnosè nimis redundavit in dedecus & in præjudicium totius negotij crucifixi. Ob hanc ergo causam, juxta multorum opinionem, ostendit se, ut prædictum est, mundi Salvator, in cruce clavis confixum, & cruore conspersum populo *Christiano*: quasi singulis & universis super injuria sibi ab Imperatore illata, querelam deponens.

Qualiter negotium terræ sanctæ pro defectu imperatoris fuerit impeditum.

CIrca dies istos, frater quidam de ordine Minorum, nomine *Franciscus*, qui illius ordinis fuerat institutor in civitate *Assisij*, cœpit miraculis coruscare. De quo sic narratur

Miraculum per S. Franciscum.

1227. narratur contigisse. Erat autem *Franciscus* memoratus generis nobilitate præclarus; sed tamen multò clarior morum probitate refulsit. Hic siquidem puerilibus annis simpliciter transactis, cœpit de mundi hujus illecebris, & rerum temporalium mutabilitate sæpiùs mente revolvere: & quàm nulla sunt, quæ temporaliter defluunt, indesinenter pensare. Nam hoc didicerat in literis & Theologicis disciplinis, quibus ab ætate tenera incubuerat, usque ad notitiam perfectam: quo ordine rerum labentium mutabilitatem contemneret, ac viribus totis ad cœlestis regni desiderium suspiraret. Sed quod mente conceperat, ut liberiùs opere compleret; hæreditatem paternam non modicam, cum cunctis sæculi oblectamentis despiciens; cucullam & cilicium induit, calciamenta deposuit, in vigiliis & jejuniis carnem maceravit. Et ut spontaneam eligeret paupertatem, nihil omninò proprium habere decrevit; nec etiam ipsam refectionem carnalem, nisi quod de eleemosynis fidelium sub titulo reciperet charitatis. Et si fortè post tenuissimam refectionem aliquid superabundaret; nihil in crastinum reservans, totum pauperibus erogavit. Vestitus etiam de nocte dormivit, mattā pro stratu cubiculi habuit, saxū capiti pro cervicali supposuit, cuculla solummodò & cilicio, quibus in die vestitus incessit, pro nocturnalibus operimentis contentus. Sicque in præparatione Evangelij discalceatus incedens, & vitam Apostolicā amplectens; diebus dominicis ac festivis in ecclesiis parochialibus & aliis fidelium conventiculis, prædicationis officium implevit. Quod tantò efficaciùs cordibus audientium imprimere potuit; quantò à carnalibus desideriis & gastrimargiæ crapulis extitit alienus. Ut autem vir Dei *Franciscus*, hoc salubre propositum ad effectum perduceret; articulos jam dictos, cum quibusdam aliis, quæ à fratribus illius religionis usque in hodiernum diem strenuissimè observantur, in schedula conscriptos sedenti in consistorio *Romæ*, Papæ *Innocentio* præsentavit; & suam petitionem confirmari à sede Apostolica postulavit.

Papa regulam S. Francisci privilegio confirmat.

PApa itaque, in fratre memorato habitum deformem, vultum despicabilem, barbam prolixam, capillos incultos, supercilia pendentia & nigra, diligenter considerans; cùm petitionem ejus tam arduam, & executione impossibilem recitari fecisset, despexit eum, & dixit: Vade, frater, & quære porcos, quibus potiùs debes quàm hominibus comparari, & involue te cum eis in volutabro, & regulam illis à te commentatam tradens, officium tuæ prædicationis impende. Quod audiens *Franciscus* inclinato capite exivit & porcis tandem inventis, in luto se cum eis tamdiu involvit, quousque à planta pedis usque ad verticem, corpus suum totum cum ipso habitu polluisset. Sicque ad consistorium revertens, Papæ se conspectibus præsentavit, dicens: Domine (inquit) feci sicut præcepisti, exaudi nunc, obsecro, petitionem meam. Quod factum cùm Papa admirans conspexisset, contristatus est valdè, quòd illum despexisset: atque in se reversus, præcepit ut lotus rediret ad eum; qui celeriter à sordibus mundatus, reversus est festinanter. Commotus itaque Papa super eo, petitionem ejus admisit, & per privilegium *Romanæ* ecclesiæ officium prædicationis simul cum ordine petito ei confirmans, cum benedictione dimisit. Deinde famulus Dei *Franciscus* oratorium in urbe *Romana*, in quo contemplativos meteret fructus, construens; spirituale certamen contra spiritus malignos & carnalia vitia egregius bellator assumpsit.

De prædicatione S. Francisci; & de fine ejusdem admirabili.

FRanciscus igitur per *Italiam* totam, & cæteras nationes, & præcipuè in urbe *Roma*, cùm officium prædicationis devotus impleret; populus *Romanus* totius bonitatis inimicus, prædicationem viri Dei adeò despexit, quòd nec ipsum audire, nec sanctis ejus voluerunt exhortationibus interesse. Tandem cùm per dies plurimos prædicationem ejus despexissent, *Franciscus* indurationem eorum graviter increpavit: Doleo (inquit) multùm super miseria vestra, quòd non solùm me *Christi* famulum spernitis, verùm & illum in me despicitis, quoniam Redemptorem mundi evangelizavi vobis. Et nunc recedens ab urbe, testimonium illius invoco super desolatione vestra, qui est testis in cœlo fidelis: atque in confusionem vestram vado evangelizare *Christum* brutis animalibus, & volatilibus cœli; ut audientes salutifera Dei verba, obediant & adquiescant. Sicque ab urbe exiens, invenit sedentes in suburbio in morticiniis, corvos, milvos, & picas, aliásque aves multas in aëre volitantes, & dixit eis: Præcipio vobis in nomine *Jesu Christi*, quem crucifixerunt *Judæi*, cujus prædicationem miseri *Romani* despexerunt; quatenùs ad me accedentes, audiatis verbum Dei, in nomine ejus qui vos creavit, & in arca *Noë* ab aquis diluvij liberavit. Et continuò ad imperium ejus universa illa avium multitudo illùc accedens, circumdedit eum; & facto silentio, omníque garritu deposito, per diei dimidium spatium

1227.

tium verbis viri Dei intendentes, de loco non sunt motæ, sed semper intuebantur faciem prædicantis. Hæc autem res admirabilis, cùm à civibus *Romanis* simul & ab intrantibus urbem & exeuntibus comperta fuisset, & per triduum à viro Dei idipsum avibus convocatis replicatum extitisset; exierunt de civitate clerus cum populo multo, introducentes hominem Dei cum veneratione magna in urbem. Quorum deinceps corda infructuosa, & pertinaciter obdurata, oleo prædicationis obsecrantis emolliens, in melius commutavit. Cœpit itaque celebre nomen ejus per universos *Italiæ* fines ita dilatari, quòd multi nobiles ipsius exemplum sequuti, relicto sæculo cum vitiis & concupiscentiis ejus, sese magisterio suo subdiderunt. Crevit igitur in brevi hic ordo fratrum prædictorum, qui Minores dicuntur, per orbem universum: qui in urbibus habitantes & castellis, deni & septeni exierunt in diebus illis, per villas & ecclesias parochiales, verbum vitæ prædicantes, & turbis agrestibus virtutum plantaria inserentes, fructum plurimum Domino obtulerunt. Nec solùm inter fideles, semen verbi Dei & rorem doctrinæ cœlestis conspersérunt; verùm etiam ad gentilium & *Saracenorum* nationes se conferentes, perhibuerunt testimonium veritati: inter quos etiam multi ex eis, ad martyrii gloriam pervenerunt.

De concursu populorum ad obitum S. Francisci.

TAndem verò, cùm amicus Dei *Franciscus* in urbe *Roma* simul & terris adjacentibus, cum fratribus suis per annos multos Evangelium pacis prædicasset, & talentum sibi creditum, ut fœnerator optimus, cum usuris multiplicibus suo largitori restituisset: venit hora ejus, ut transiret ex hoc mundo ad *Christum*, & pro mercede laborum acciperet coronam vitæ, quam Deus se diligentibus repromisit. Itaque quinta decima die ante exitum suum de corpore, apparuerunt vulnera in manibus ejus & pedibus, sanguinem jugiter emittentia: sicut in mundi Salvatore in ligno pendente apparuerant, cùm crucifigeretur à *Judæis*. Latus quoque ejus dextrum adeò apertum & cruore respersum apparuit; ut etiam secreta cordis intima perspicua viderentur. Quid ergo? factus est ad eum concursus populorum, rem tam insolitam admirantium. Inter quos etiam ipsi Cardinales accedentes, sciscitabantur ab eo, quid hæc visio sibi vellet? Quibus ille: Hæc visio in me idcircò ostensa est, quibus mysterium crucis prædicavi, ut credatis in eum qui pro mundi salute hæc quæ videtis vulnera, in cruce pertulit: & etiam ut me sciatis ejus esse servum, quem evangelizavi vobis crucifixum, mortuum, & resuscitatum. Et ut omni ambiguitate remota, in hac fidei constantia usque in finem perseveretis; hæc vulnera, quæ in me ita videtis aperta, & sanguine cruentata, statim cùm defunctus fuero, adeò sana erunt & cohærentia, ut carni cæteræ similia videantur. Qui continuò absque omni angustia corporis & carnis cruciatu, corpore solutus, spiritum suo reddidit creatori. Quo defuncto, nulla vulnerum prædictorum in latere, vel pedibus, sive manibus, stigmata remanserunt. Sepulto autem viro Dei in oratorio suo, *Romanus* Pontifex ipsum in catalogum Sanctorum admisit; & diem ejus depositionis solenniter instituit celebrari.

Quomodo Papa regulā fratrum Minorum limitaverit.

DOminus autem Papa videns propositum & opus fratrum Minorum prosperari, necnon eorum numerum diatim multiplicari; secundùm industriam sancti *Gamalielis*, intelligens quòd Domino disponente fœlix susciperet incrementum: conversationem & regulam eorum certis terminis, ne aliquando aliis religiosis essent in supplantationem & nocumentum, limitavit. Videlicet, quòd civitates & castella, in præparationem Evangelii accincti, ad informationem morum circuirent; plus gestus maturitate, & habitus vilitate docentes, quàm acri verborum correptione vel increpatione: non contemnendo comedentes, nec mollibus vestitos aspernando; cùm soli Deo corda pateant universorum, & paupertatem manifestam, quam professi sunt, evidenter prosequerentur. Nimia enim humilitas, in verba prorumpens ampullosa, indicium latitantis est superbiæ manifestum. Nec etiam aliquem prædicando tangerent corripientes; nec confessiones alicujus, si eas audire contingeret, quoquo modo detegerent, licèt ad remota transmigrantes loca: ne scandalum alicui oriatur, vel fama denigretur; nec pax ecclesiæ, quæ à sanctis Apostolis & magnis ac sanctis patribus ac doctoribus nostris supra firmam petram stabilita est & ordinata, vel in temporalibus jacturam incurrat, vel quomodo libet perturbetur. Peccata autem cautè inquirant; ne ignotas & inauditas, qui simplices sunt, discant enormitates. Nullum in abyssum terroribus aut minis satyricè objurgantes demergant; sed potiùs in spem erigant spiritualem. Fratres omnes Minores de se ipsis; postremò, aliis exempla humilitatis relinquentes; viros alterius religionis, regulam vel statuta,

 tuta,

1227. tuta, sibi vel suis statutis non postponant. Omni extremitate, vilitate, & paupertate pro *Christo* contenti, non extollantur; ut meliores aliis videantur. Nec ad privilegia vel dignitates, in præjudicium vel detrimentum aliquorum, aspirent; nec sine favorabili assensu vel petitione prædicent, vel alicui consulant, sese ingerentes. Et cùm omnia pro se & suis sequacibus irrefragabiliter *Franciscus* novus Domini tyro ordinasset; dominus Papa regulam suam approbavit, annotavit, & confirmavit: & inviolabiliter jussit ab ipso & fratribus suis in perpetuum observari. Regula autem talis est:

Regula & vita fratrum Minorum.

REgula & vita fratrum Minorum hæc est. *Scilicet, Domini nostri* Jesu Christi *sanctum Evangelium observare; vivendo in obedientia, sine proprio, in castitate. Frater* Franciscus *promittit obedientiam & reverentiam domino Papæ N. ac successoribus ejus, canonicè intrantibus; & ecclesiæ* Romanæ. *Et alii fratres teneantur fratri* Francisco, *& ejus successoribus obedire.*

Quomodo fratres in hunc ordinem recipi debeant

SI qui voluerint hanc vitam accipere, & venerint ad fratres nostros, mittant eos ad suos ministros provinciales: quibus solummodò, & non aliis, recipiendi fratres licentia concedatur. Ministri verò diligenter examinent eos de fide Catholica, & ecclesiasticis sacramentis. Et si hæc omnia credant, & velint ea fideliter confiteri, & usque in finem firmiter observare; & uxores non habent, vel si habent, etiam monasterium intraverint uxores, vel licentiam eis dederint, authoritate diœcesani Episcopi, voto continentiæ jam emisso, & illius sint ætatis uxores, quòd non possit de eis oriri suspitio, dicant eis verbum sancti Evangelii: quòd, scilicet, vadant, & vendant omnia sua, *& ea studeant pauperibus erogare. Quòd si facere non potuerint, sufficit eis bona voluntas. Et caveant fratres, & eorum ministri, ne solliciti sint de rebus suis temporalibus; ut liberè faciant de rebus suis, quicquid Dominus inspiraverit eis. Si tamen consilium requiratur, licentiam habeant ministri mittendi eos ad aliquos Deum timentes: quorum consilio bona sua pauperibus erogentur. Posteà concedant eis pannos probationis, videlicet duas tunicas, sine caputio, & cingulum, & braccas, & caparonem usque ad cingulum: nisi eisdem ministris aliud, secundùm Deum, aliquando videatur. Finito verò anno probationis, recipiantur ad obedientiam, promittentes vitam istam semper & regulam observare: & nullo modo licebit de ista religione exire, juxta mandatum domini Papæ. Quia secundùm Evangelium:* Nemo mittens manum ad aratrum, & aspiciens retrò, aptus est regno Dei. *Et illi qui jam promiserunt obedientiam, habeant unam tunicam cum caputio, & aliam sine caputio, qui voluerint habere. Et qui necessitate coguntur, licet portare calciamenta. Et fratres omnes vestimentis vilibus induantur, & possint ea reparare de saccis & aliis peciis cum benedictione. Quos moneo & exhortor, ne despiciant, neque judicent homines, quos vident mollibus vestimentis & coloratis indutos, uti cibis & potibus delicatis: sed magis unusquisque judicet & despiciat semetipsum.*

De divino officio & jejunio: & quomodo ire debeant per mundum.

CLerici faciant divinum officium secundum ordinem sanctæ Romanæ *ecclesiæ: excepto Psalterio, ex quo poterint habere breviaria. Laici verò, dicant xxiiij.* Pater noster, *pro matutinis: pro laudibus quinque: pro prima, tertia, sexta, nona, pro qualibet istarum, septem: pro vesperis autem, xii. pro completorio, septem: & orent pro defunctis. Et jejunent à festo omnium Sanctorum, usque ad nativitatem Domini. Sanctam verò quadragesimam, quæ incipit ab Epiphania usque in continuos quadraginta dies, quam Dominus suo sancto jejunio consecravit; qui voluntariè eam jejunant, benedicti sint à Domino, & qui noluerint, non sint astricti: sed aliam, usque scilicet ad resurrectionem Domini, jejunent. Aliis autem temporibus non teneantur, nisi sexta feria, jejunare. Tempore verò manifestæ necessitatis non teneantur fratres jejunio corporali. Consulo verò, moneo, & exhortor fratres meos in Domino* Jesu Christo, *ut quando vadunt per mundũ, non litigent, neq; contendant verbis, nec alios judicent: sed sint mites, pacifici, & modesti, mansueti, & humiles; honestè loquentes omnibus, sicut decet. Et non debeant equitare, nisi manifesta necessitate vel infirmitate cogantur. In quamcunque domum intraverint, primùm dicant:* Pax huic domui. *Et secundùm Evangelium, de omnibus cibis qui apponuntur eis, liceat manducare.*

Fratres non recipiant pecuniam.

PRæcipio firmiter fratribus universis, ut nullo modo denarios vel pecuniam aliquam recipiant per se, vel per interpositam personam. Tamen pro necessitatibus infirmorum, & aliis fratribus induendis, per amicos speciales ministri tantùm & custodes sollicitam curam gerant, secundùm loca, & tempora, & frigidas regiones, sicut necessitati viderint expedire. Eo semper salvo, ut, sicut dictum est, denarios vel pecuniam non recipiant.

Fratres

FRatres illi quibus gratiam dedit Dominus laborandi, laborent fideliter, & devotè: ita 1227.
scilicet, ut excluso otio, animæ inimico, sanctæ orationis & devotionis spiritum non extinguant; cui debent cætera temporalia deservire. De mercede verò laboris, pro se suisque fratribus corporis necessaria recipiant, præter denarios vel pecuniam: & hoc humiliter, sicut decet servos Dei, & paupertatis sanctissimæ sectatores.

De modo laborandi.

FRatres nihil sibi approprient, nec domum, nec locum, nec aliquam rem. Et tanquam peregrini & advenæ in hoc sæculo, in paupertate & humilitate Domino famulantes, vadant pro eleemosyna confidenter. Nec oportet eos verecundari, quia Dominus pro nobis se fecit pauperem in hoc mundo. Hæc est illa celsitudo altissimæ paupertatis, quæ vos charissimos fratres meos hæredes & reges regni cœlorum instituit, pauperes rebus fecit, virtutibus sublimavit: hæc sit portio nostra, quæ perducit in terram viventium. Cui, dilectissimi fratres, totaliter inhærentes, nihil aliud pro nomine Domini nostri Jesu Christi in perpetuum sub cœlo habere valetis. Et ubicunque sunt, & se invenerint fratres, ostendant se domesticos invicem inter se; & securè manifestent unus alteri necessitatem suam. Quia si mater nutrit & diligit filium suum carnalem, quantò diligentiùs debet quis etiam nutrire fratrem suum spiritualem? Et si quis eorum in infirmitatem ceciderit, alii fratres debent illi servire, sicut vellent sibi serviri.

Fratres nihil habeant proprii.

SI quis fratrum, instigante inimico, mortaliter peccaverit, pro illis peccatis de quibus ordinatum fuerit inter fratres, ut recurratur ad solos ministros provinciales; teneantur prædicti fratres ad eos recurrere quàm citiùs poterint, sine mora. Ipsi verò ministri, si Presbyteri sunt, cùm misericordia injungant pœnitentiam: si verò Presbyteri non sunt, injungi faciant per alios Sacerdotes hujus ordinis; sicut eis secundùm Deum meliùs videbitur expedire. Et cavere debent, ne irascantur & conturbentur propter peccatum alicujus: quoniam ira & conturbatio in se & in aliis impediunt charitatem.

De pœnitentia fratribus imponenda.

UNiversi fratres, unum de fratribus istius religionis teneantur semper habere generalem ministrum & servum totius fraternitatis; & ei teneantur firmiter obedire. Quo decedente, electio successoris fiat à ministris provincialibus & custodibus in capitulo Pentecostes: in quo provinciales ministri teneantur semper insimul convenire, ubicunque à generali ministro fuerit constitutum: & hoc semel in tribus annis, vel ad alium terminum majorem vel minorem; sicut à prædicto ministro fuerit constitutum & ordinatum. Et si aliquo tempore appareat universitati ministrorum provincialium & custodum, prædictum ministrum non esse sufficientem ad servitium & communem utilitatem fratrum: teneantur prædicti fratres, quibus electio data est, in nomine Domini alium sibi eligere in custodem. Post capitulum verò Pentecostes, ministri tantùm & custodes possint singuli, si voluerint, & ut eis expedire videbitur, eodem anno in suis custodiis semel fratres suos ad capitulum convocare.

De electione generalis ministri, & capitulo Pentecostes.

FRatres non prædicent in Episcopatu alicujus Episcopi, cùm ab illo, illis fuerit contradictum. Et nullus fratrum populo penitus audeat prædicare, nisi à ministro generali hujus fraternitatis fuerit examinatus & approbatus; & ab eo sibi officium prædicationis concessum. Moneo quoque & exhortor eosdem fratres, ut in prædicatione, quam faciunt, sint examinata & casta eorum eloquia, ad utilitatem & ædificationem populi; annunciando eis vitia & virtutes, pœnam & gloriam, cum brevitate sermonis: quia verbum abbreviatum fecit Dominus super terram.

Nulli fratrũ prædicare licet sine consensu Diœcesani.

FRatres qui sunt ministri, & servi aliorum fratrum, visitent & moneant fratres suos humiliter, & charitativè corrigant eos: non præcipientes eis aliquid, quod sit contra animam suam, & regulam nostram. Fratres verò, qui sunt subditi, recordentur quòd propter Deum abnegaverunt proprias voluntates: unde firmiter præcipio eis, ut obediant suis ministris in omnibus quæ promiserunt Domino observare; & non sint contrarii animæ suæ & regulæ nostræ. Et ubicunque sunt fratres, qui scirent & cognoscerent se non posse regulam spiritualiter observare: ad suos ministros debeant, si possint, recurrere. Ministri verò charitativè & benignè eos recipiant: & tantam familiaritatem habeant circa ipsos, ut dicere possint eis & facere sicut servis suis. Nam ita debent esse, quòd ministri sint servi omnium fratrum. Moneo verò, & exhortor in Domino Jesu Christo, ut caveant fratres ab omni superbia, vana gloria, invidia, avaritia, cura, & sollicitudine hujus sæculi, detractione, & murmuratione; & non curent nescientes literas, literas discere. Sed attendant, quòd super omnia debent habere spiritum Domini, & sanctam ejus operationem, orare semper ad eum puro corde, & habere humilitatem, patientiam in persecutione

De admonitione & correctione fratrum.

1228. *persecutione & in infirmitate, & diligere eos qui vos persequuntur, reprehendunt, & arguunt: quia dicit Dominus,* Diligite inimicos vestros: *&*, Orate pro persequentibus & calumniantibus vos. Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.

Fratres non ingrediantur monasteria monacharum

PRæcipio firmiter fratribus universis, ne habeant suspecta consortia vel consilia mulierum: & ne ingrediantur monasteria monacharum, præter illos quibus à sede Apostolica concessa est licentia specialis. Nec fiant compatres virorum vel mulierum: ne hac occasione inter fratres, vel de fratribus scandalum oriatur.

De euntibus inter infideles.

QUicunque fratrum divina inspiratione voluerit ire inter Saracenos, *vel alios infideles, petat interim licentiam à suis ministris provincialibus: ministri verò nullis eundi licentiam tribuant, nisi eis, quos viderint idoneos ad mittendum. Ad hæc, per obedientiam injungo ministris, ut petant à domino Papa unum de sanctæ* Romanæ *ecclesiæ Cardinalibus, qui sit gubernator, protector, & corrector hujus fraternitatis: ut semper subditi & subjecti pedibus ejusdem ecclesiæ, stabiles in fide catholica paupertatem & libertatem & sanctum Evangelium Domini nostri* Jesu Christi, *quod firmiter promisimus, observemus.*

Robertus *de* Bingham *factus est Episcopus* Sarisberiensis.

EOdem anno, magister *Robertus* de *Bingham*, ex Canonico *Sarisberiensi*, factus est Episcopus ejusdem ecclesiæ.

De quibusdam novis institutionibus Regis Angliæ Henrici.

ANno Domini M. C C. XXVIII. Rex *Angliæ Henricus* festum dominicæ nativitatis apud *Eboracum* solenniter celebravit: & protinùs inde recedens, versùs *Londoniam* recto tramite properavit. In hoc autem itinere, mensuras bladi, vini, & cervisiæ falsitatis arguens; quasdam confregit, & comburere nonnullas præcepit: & vasa substituens capaciora, panem majoris ponderis jussit fieri; & hujus statuti contemptores pœna gravi pecuniaria mulctari præcepit.

De morte Rogeri *de* Thony *militis.*

EOdem tempore, mense Januario, *Rogerus* de *Thony*, vir nobilis, & miles strenuus, non longè à *Radingo* diem clausit extremum. Cujus frater natu major *Radulphus* vir quidem armis strenuus, genere præclarus, cupiens cum ipso dicto *Rogero* habuisse, vel habere colloquium, antequàm obiret, cum summa festinatione de triginta miliaribus raptus equo velocissimo ad eum. Sed defuncto jam fratre, quem totis visceribus tenerrimè diligebat, nec vocem, nec sensum, membris jam rigentibus & algentibus, invenit. Lachrymabiliter igitur vociferabatur, dicens: Adjuro te per Dominum, ut mecum loquaris, frater charissime. Cúmque coram militibus suis & aliis multis astantibus clamores & obsecrationes cum ejulatu ingeminaret, addidit etiam, quòd nunquam deinceps comederet, nisi ipsius colloquio frueretur. Tunc mortuus ille, per se residens, increpavit acriter fratrem, quòd spiritum ejus inquietans, ad corpus denuò tam importuno clamore revocasset. Jam (inquit) & pœnas vidi malorum, & gaudia beatorum: nec non supplicia magna, quibus miser ego deputatus sum, oculis meis conspexi. Væ, væ mihi, quare unquam torneamenta exercui, & ea tanto studio dilexi? Cui frater: Nonne (ait) tu salvaberis? Et ille: Salvabor, (inquit) unum enim opus, imò opusculum, & unum munus, imò munusculum contuli in honorem perpetuæ virginis *Mariæ*; per quod Dei misericordia certã spero liberationẽ. Cui *Radulphus:* Nunquid supplicia, quibus addictus es, ut dicis, operibus bonis, Missis, & eleemosynis poterunt mitigari? Ad hæc *Rogerus:* Poterunt quidem: Et ego (ait *Radulphus*) tibi in veritate promitto, me pro salute nostra, & antecessorum nostrorum, domum facturum religionis, honestis personis incolendam: qui pro liberatione animarum nostrarum Dominum æternaliter invocabunt. Respondit *Rogerus:* Auxiliis talibus multùm indigeo. Sed nihil, quæso, mihi promittas, nisi quod desideras & volueris effectui mancipari. Et sic fratri cunctisque astantibus vale dicens, spiritum denuò exhalavit. Deinde *Radulphus* frater ejus, sicut promiserat, domum religionis in partibus Occidentis regni *Angliæ* constituens; eandem prædiis & beneficiis non modicis ampliavit.

De translatione Sarisberiensis *Episcopi ad* Dunelmum.

EOdem anno, cassata Romæ electione magister *Willielmi* Scoti *Dunelmensis* electi, *Richardus Sarisberiensis* Episcopus ad eundem Episcopatum electus est, postulatus, & translatus: post cujus promotionem Canonici *Sarisberienses* elegerunt magistrum *Robertum Bingeham* Canonicum suum in animarum suarum Episcopum & Pastorem. Quo utique anno decisa est contentio inter monachos *Coventrenses* & Canonicos *Lichesfeldenses*, super Episcopo eligendo, *Romæ* per sententiam diffinitivam:

tivam; ita ut deinceps Episcopos alternatim eligant; monachi primùm, & Canonici eo defuncto alterum. Hoc tamen observato, ut Prior Coventrensis in electione primam semper habeat vocem. In hac autem sententia videtur plurimùm juri monachorum fuisse derogatum; qui eatenus semper Pontifices elegerant absque Canonicorum consensu. Eodem anno, Imperator Constantinopolitanus humanæ naturæ debitum solvit; filium hæredem relinquens parvulum, & nondum idoneum ad Imperii dignitatem. 1228.

Circa dies istos, Papa Gregorius, cùm Imperatoris Romanorum Frederici contumaciam, simul & crucifixi contemptum, ut sibi videbatur, impunitum diutiùs distulisset; tandem ne canis videretur latrare non valens, de consilio Cardinalium suorum, ipsum Imperatorem excommunicavit; & latam sententiam per literas Apostolicas in diversis mundi partibus publicari præcepit. Inter cæteros autem hujus sententiæ publicatores, Stephano scripsit Archiepiscopo in hæc verba: Gregorius Episcopus, Stephano Cantuariensi Archiepiscopo, salutem, &c. In maris amplitudine spatiosa navicula Petri posita, vel potiùs exposita turbinibus tempestatum, sic jugiter procellis & fluctibus agitatur, ut ejus gubernatores ac remiges vix contingat aliquando inter inundantium imbrium angustias respirare, vix Charybdis voragines transire, vix à Scilla declinare. Nam quandoque prospero flatu plenis velis ad portum vehitur, subitò ventus irruens ex adverso, impulsus ab illo cujus halitus ardere facit, ad altitudinem maris & turbulentum profunditatis Oceanum navis rapitur, quæ cincta fluctibus mergitur, nec submergitur: quia in ea Dominus residens, discipulorum tandem clamoribus excitatur, dum fugat spiritus insufflantes, & mari ventisque imperat, fit tranquillum. Quatuor quidem procellæ quatiunt navem istam. Nam perfida paganorum turba, Terram inclytam, Christi sanguine consecratam, impiè detinere contendunt: rabies tyrannorum, temporalia rapiens, exterminat justitiam, & conculcat ecclesiasticam libertatem: hæreticorum insania Christi tunicam scindere nititur, & subvertere fidei sacramentum: falsorum fratrum & filiorum dolosa perversitas concutit viscera, & latus dilacerat matris suæ. Sicque foris pugnæ, intus timores: extra interficit gladius, & domibus mors similiter intentatur. Sicque frequenter fit, quòd Christi ecclesia tot angustiis perturbatur; dum alere credit filios, nutrit in sinu ignem, serpentes, & regulos; qui flatu & morsu & incendio cuncta vastare nituntur. Hinc est, quòd ad monstra hujusmodi perimenda, & expugnandas acies inimicas, ac tempestatum inquietudines mitigandas; Apostolica sedes his temporibus multa diligentia quendam alumnum, Imperatorem videlicet Fredericum; quem quasi à matris utero excepit, uberibus lactavit, humeris bajulavit, de manibus quærentium animam ejus frequenter eripuit, educare studuit, multis laboribus & expensis usque ad virum perfectum perduxit, ad Regiæ dignitatis decorem, & tandem ad fastigium culminis Imperialis provexit; credens illum habere defensionis virgam, & baculum senectutis. Ipse autem dum in Teutonicam se transtulit, ad habenas Imperii obtinendas, jocunda, ut credebatur, auspicia, sed veriùs pericula matris obtutibus inferebat. Nam sponte, non monitu, sede Apostolica ignorante, crucem suis affixit humeris; vovens solenniter se in Terræ sanctæ subsidium profecturum. Deinde se & alios cruce signatos excommunicari obtinuit, nisi certo proficiscerentur tempore. Sed incidenter absolutionem petiit, & accepit; de parendo super hæc mandatis ecclesiæ, priùs præstito juramento. Exuberantem autem gratiam super ipsum Apostolica sedes infundens, ut festinantiùs ad Terræ sanctæ transiret subsidium, ipsum contra morem ad coronam vocavit; qui ad hoc non invitatus, sed multiplicatis intercessoribus invitari per magnificos nuncios consuevit. Sicque idem sub crucis vexillo usque ad hæc tempora propria negotia pleniùs & perfectiùs consummavit. Tandem cùm manibus fœlicis recordationis Honorii Papæ, prædecessoris nostri, in beati Petri basilica recepisset diadema; de manibus nostris, tunc in minori officio constitutis, crucem resumpsit, voto publicè innovato. Plures sub spe sui subsidii ad crucem sumendam induxit; & certum recipit terminum transfretandi. Habito quoque postmodùm apud Verulas cum ecclesia Romana colloquio; juravit publicè, se in certo termino, à Romana sibi ecclesia præfigendo, & tanquam Imperatorem honorificè profecturum. Exinde apud Ferentinum in colloquio simili, duorum annorum transfretandi elegit sibi terminum, & præfixit: Sicque transiturum, & nobilem mulierem, natam charissimi filii nostri in Christo Johannis Regis Hierosolymorum, illustris ipsius regni hæredem, in conjugem recepturum, solenniter præstito juramento spopondit. Adjungens, quòd per hoc ad obsequium Terræ sanctæ, non ut cæteri peregrini, sed ut Templarii & Hospitalarii,

De sententia in Imperatorem lata.

1228. larij *se in perpetuum obligaret. Appropinquante itaque termino prælibato, cepit excusationes multiplices prætendere, se ad transitum asserens non paratum: & ut denuò ternorum sibi daretur terminus annorum, grandia obtulit obsequia* Terræ sanctæ, *cum obligationibus satis magnis. Apostolica verò sedes, ne tantis laboribus exsufflatis, & inutiliter sic exhaustis, totum dissolveretur negotium, quod huic Principi post* Romanam *ecclesiam principaliùs incumbebat: habito plurium Episcoporum & aliorum virorum consilio, de contingentibus nil omittens, venerabilem fratrem nostrum* P. Albanensem *Episcopum, & bonæ memoriæ* G. *titulo sancti* Martini *Presbyterum Cardinalem; ad confirmanda illa, quæ Imperator pro crucis obsequio spontaneus promittebat, transmisit. Cúmque apud sanctum* Germanum *cum pluribus* Alemanniæ *Principibus pariter convenissent, Imperator propria manu juravit; quòd inde ad biennium, id est, in passagio Augusti, nunc proximo transacto, omni excusatione & dilatione cessantibus, transfretaret, mille milites ibidem per biennium teneret ad suum stipendium, pro subsidio* Terræ sanctæ, *centum millia unciarum auri, in quinque passagiis tunc proximò futuris, illùc destinaret certis assignanda personis. Et tunc Cardinales Presbyteri, de Imperatoris consensu, in conspectu Principum ac populi circumstantis, excommunicationis sententiam publicè auctoritate Apostolica protulerunt; in quam incideret Imperator, si fortè in aliquo defecerit prædictorum. Obligavit insuper se Imperator ad centum chalendras, & quinquaginta galeias ducendas & tenendas ultra mare: & quòd insuper duobus millibus militum passagium crucis terminis largiretur; in animam suam jurari faciens, se ista quæ diximus impleturum, & sponte consentiens, in se & regnum suum ferri sententiam, si non fuerint observata. Qualiter autem hæc impleverit, advertas. Nam cùm ad ejus frequentem instantiam, multa cruce signatorum millia, per excommunicationis sententiam coarctati, in termino destinato, ad portum* Brundusij *properassent; quia gratiam suam Imperator subtraxerat civitatibus ferè cunctis in portubus constitutis, & idem à prædecessore nostro ac à nobis frequentiùs monitus, ut diligenter pararet omnia, & fideliter quæ spoponderat, adimpleret: ipse præmissorum, quæ sedi Apostolicæ & cruce signatis per prædicatores & literas suas fecerat, de sponsione passagij necessariorum & victus, suæ salutis immemor, tam diu in æstivi ferroris incendio, in regione mortis & aëris corruptela detinuit* Christianum *exercitum; ut non solùm magna pars plebis, verùm etiam non modica multitudo nobilium & magnatum, pestilentia, sitis ariditate, ardoris incendio, ac multis incommoditatibus expiravit. Inter quos defecerunt bonæ memoriæ Episcopi* Andegavensis & Augustensis. *Pars verò non modica infirmitate gravata regrediens; in viis, in silvis, & planitiis, in montibus & speluncis occubuit jam ex parte. Sanè reliqui, vix obtenta licentia, licèt galeiæ, chalendræ, ac naves sufficientes ad transitum victualium, hominum, & equorum, ut promiserat, non adessent; in festo tamen beatæ Virginis cùm jam temporis instantia immineret, ut naves transmarinis partibus inciperent remeare, sulcare maria inchoarunt: sed pro nomine* Jesu Christi *se discrimini committentes, ac credentes Imperatorem cominùs eorum vestigia secuturum. Idem verò, evacuatis promissionibus, ruptis vinculis quibus tenebatur astrictus, calcato timore divino, contemptâ reverentia* Jesu Christi, *censura ecclesiastica vilipensa, ac relicto exercitu* Christiano, *exposita infidelibus* Terra sancta; *devotione populi* Christiani *abjecta; in suum & totius* Christianitatis *opprobrium retrorsùm abstractus & illectus est ad consuetas regni delicias, abjectionem corporis sui frivolis excusationibus, ut dicitur gestiens palliare.* Attendite ergo, & vide, si est dolor sicut dolor *sedis Apostolicæ, matris vestræ, sic crudeliter & toties deceptæ in filio, quē lactaverat; in quem posuit in hoc facto spei suæ fiduciam, in quem tot beneficiorum abundantiā cummulavit. Dissimulans interim, ne occasione inventa, se averteret à* Terræ sanctæ *subsidio, exilia Præsulum, spoliationes, captivitates, & injurias multiplices, quas ecclesiis, viris religiosis, clericis irrogavit; & obaudiens querelas multiplices pauperum, populorum, & nobilium, patrimonij ecclesiæ clamantium contra ipsum, quas in aures Domini* Sabaoth *credimus introisse. Et quamvis ecclesia* Romana *tueri debeat filium tanta diligentia educatum, & magnificentia exaltatum; nunc ipsum gemit sine Marte victum, absque hoste prostratum: & in suæ confusionis opprobrium, tam ignominiosè dejectum. Non minùs gemit exterminium exercitus* Christiani *qui non inimicorum gladiis vel virtute defecit, sed calamitate tam miserabili est consumptus. Gemit etiam, quòd pars residua bellatorum, exposita maris periculis & fluctibus tempestatum, absque duce, præceptore, & principe ducitur, quò ignorat, modicum profectura* Terræ sanctæ *utilitatibus. Quibus debita consolationis solatium & opportunæ subjectionis auxilium, impedientibus jam maris frementis procellis, temporisque*

porisque angustia, juxta votum non possumus ministrare. Gemit insuper excidium Terræ sanctæ, *quam nunc eripi de manibus* paganorum *sperabamus; quam olim, ut asseritur, recuperasset* Christianus *exercitus per concambium* Damiatæ, *nisi semel eis & iterum Imperialibus fuisset literis interdictum. Qui etiam non fuisset in manibus* paganorum *inclusus; si galeiarum subsidium, ut ex parte sua promissum fuerat, & fieri poterat, subsecutum esset. Nam* Damiata, *quæ, ut astruitur, suo tradita nuncio, & aquilis Imperialibus insignita; eodem die crudeliter spoliata, & per suos deteriorata viliter & ignominiosè, per ipsos fuit infidelibus restituta. Recurrit etiam ad rediviva suspiria, & amissionem præscriptam, recolens* Damiatæ *tot laborum angustias, tot expensarum dispendia, tot mortes fidelium, & tot excursus temporum, quæ inutiliter affluxerunt, subortis lachrymis flere non cessat; nec est qui consoletur eam ex omnibus charis ejus, nec abstergat lachrymas à maxillis. Cùm ergo vox ejus in* Rama *jam sonuerit, &* Rachel *non solùm filios, sed hæc omnia irremediabili lamentatione deploret; quis fidelium à gemitibus & suspiriis continebit? quis filiorum, cernens aquarum profluvia de matris oculis prodeuntia, lachrymas non effundet? quis matris non compatietur angustiis? nec immensis ejus doloribus condolebit? quis fidelium propter hæc non ardentiùs inflammabitur ad subsidium* Terræ sanctæ; *ne* Christiana *iuventus ex insperato casu penitùs prostrata videatur, & ignominiosè animo consternata? Nonne viri cordati, & filii* Jesu Christi, *debent ad subsidium* Terræ sanctæ *tantò fortiùs animari, quantò ignominiam jam ampliùs resultare conspiciunt ex insperata ruina in patrem & filium, in redemptorem atque redemptos, in* Christum *& populum* Christianum? *Nos igitur hoc negotium tantò ardentiùs resumere affectamus, & profundiori consilio alta intendimus remedia invenire; quantò magis necessitas, & ex multis instata doloribus nostram grandis angustia pavit: & sic cùm Dominus populo suo modicum ostendit se iratum, de illius manu hoc tempore sacrificium non acceptans, qui prudentiam non est imitatus illorum, per quem salus in* Israël *consuevit. Non tamen misericordiæ Dei sunt consumptæ, nec ejus miserationes penitùs defecerunt. Sperantes namque in misericordia Dei nostri, qui viam nobis ostendit, per quam in hoc opere prosperè gradiamur: & viros secundùm cor suum destinabit, qui præcedant in cordis puritate ac manuum munditia exercitum* Christianum. *Ideòque fraternitatem vestram obsecramus in Domino, per Apostolica scripta præcipiendo mandantes; quatenùs hæc clero & populis vobis commissis fideliter exponentes, ac inducentes eosdem ad hæc exequenda, suos studeant animos præparare; & ipsos ad vindicandam injuriam* Jesu Christi *sedulis exhortationibus invitetis; ut cùm ipsos sedes Apostolica habito majori tractatu sollicitandos providerit, promptos inveniat & paratos. Porrò, ne tanquam canes muti, non valentes latrare, videamur deferre homini contra Deum, non sumentes ultionem de illo, qui tantam injuriam populo procuravit; Imperatorem videlicet* Fredericum, *qui nec transfretavit in termino constituto, nec illùc in taxatis passagiis præscriptam pecuniam destinavit, nec mille duxit miles per biennium tenendos ad suum stipendium, pro subsidio* Terræ sanctæ *ibidem, sed in tribus articulis manifestè deficiens, in descriptæ excommunicationis laqueum ultroneus se ingessit; excommunicatum, quanquam inviti, publicè nunciamus, & mandamus ab omnibus arctiùs evitari: contra ipsum, si contumacia ejus exegerit, graviùs processuri. Confidimus tamen adhuc in pii patris clementia, qui neminem vult perire, quòd oculi mentis caligantes, hoc ecclesiastico delibuti collyrio, si non fuerit animo rebellis, lumine poterunt illustrari; ut suam aspiciat nuditatem, & ignominiam suam, quam incurrit, avertat: Sicque recurrat ad medicum, & ad matrem ecclesiam revertatur, per humilitatem debitam, & satisfactionem congruam, salutis remedia recepturus. Non enim ejus salutem in Domino affectamus interire, quem olim syncerè diligimus, in minori etiam officio constituti. Data* Laterani, *Pontificatus nostri anno secundo.* 1228.

IMperator itaque *Fredericus*, cùm à referentibus se excommunicatum cognovisset, perturbatus est valdè: & sicut Papa per literas suas in omnibus *Christianorum* finibus latam fecerat sententiam publicari; ita dictus Imperator scripsit universis Regibus & Principibus *Christianis*, conquerens sententiam in eum fuisse injuriosè latam. Denunciavit etiam singulis & universis, se non frivolis excusationibus, sicut ei Papa mendosè imposuit, à peregrinatione reversũ inchoata; sed maximæ infirmitatis causa; illius super hoc testimoniũ invocãs, qui est testis in cœlo fidelis. Affirmavit insuper, quia quàm citiùs sibi Deus prosperitatẽ præstiterit corporalẽ, votũ suæ peregrinationis (sicut decet Imperatorẽ) cum honore cõgruo persolvere Domino procurabit. Inter cæteros siquidẽ catholicos Reges,

Imperator Fredericus *promulgat se excommunicatum fuisse injustè.*

1228. Reges, literas auro bullatas *Anglorum* Regi transmisit; proponens in eisdem *Romanam* ecclesiam tanto jam avaritiæ succensam incendio, & concupiscentia manifesta; quòd bonis ecclesiasticis non sibi pro voto sufficientibus, Imperatores, Reges, & Principes exhæredare, & tributarios constituere non veretur. Habeat autem de præmissis Rex *Anglorum* ex se ipso exemplum, cujus patrem, Regem scilicet *Johannem*, tam diu excommunicatum tenuit, quousque ipsum & regna ejus constituit sub tributo. Habeant etiam generaliter omnes idem exemplum de Comite *Tholosano*, & alios Principes multos; quorum terras & personas tamdiu sub interdicto concludere molitur, donec illos in consimilem redigat servitutem. Simonias, exactiones diversas, & à sæculis inauditas, quas in ecclesiasticas personas incessanter exercent; usuras manifestas, & palliatas, quibus hactenùs incognitis totum mundum inficiunt, prætermitto. Sermones tamen super mel mellitos, & super oleum mollitos, insatiabiles sanguisugæ; dicentes curiam *Romanam* esse ecclesiam, matrem nostram, ac nutricem: cùm sit curia prætaxata omnium malorum radix & origo; non maternos, sed actus exercens novercales, ex cognitis fructibus suis certum faciens argumentum. Revolvant hæc inclyti Barones *Angliæ*, quos Papa *Innocentius* bullatis literis communitos animavit; ut in Regem *Johannem* quasi ecclesiæ inimicum insurgerent obstinatum. Sed postquàm enormiter memoratus Rex est incurvatus, & se suúmque regnum ecclesiæ *Romanæ*, velut effœminatus, mancipavit; prædictus Papa Proceres, quos priùs sustinuit & excitaverat, postposito mundi pudore Domini que timore, conculcavit morti expositos & miserabiliter exhæredandos; ut more *Romano*, protervo hiatu quod pinguius erat, proh dolor, absorberet! Et factum est, quòd incitante *Romanorum* avaritia, princeps provinciarum facta est sub tributo. Ecce mores *Romanorum*, ecce laquei Prælatorum, quibus universos ac singulos quærunt illaqueare, nummos emungere, liberos subjugare, pacificos inquietare, in vestibus ovium, cùm sint intrinsecùs lupi rapices; Legatus huc & illùc mittentes, excommunicare, suspendere, punire potestatem habentes; non ut semen, id est, verbum Dei seminent fructificandum, sed ut pecuniam extorqueant, colligant, & metant quæ nunquam seminaverunt. Sicque fit, ut ecclesias sacras, pauperum refugia, sanctorum mansiones diripiant; quas pii ac simplices patres nostri in refectionem pauperum ac peregrinorum & religiosorum sustentationem fundârunt. Et nunc ad imperia & regna degeneres & ignobiles (quos solæ literæ faciunt insanire) ausu temerario contendunt anhelare. In paupertate quidem & simplicitate fundata erat ecclesia primitiva: cùm sanctos, quos catalogus sanctorum commemorat, fœcunda parturiret. *Sed aliud fundamentum nemo potest ponere, præter illud quod positum est* à Domino *Jesu*, ac stabilitum. Porrò quia in divitiis navigant, in divitiis volutantur, in divitiis ædificant; timendum ne paries inclinetur ecclesiæ, ne maceria depulsa, ruina subsequatur. In nos etiam novit scrutator omnium, injustè debacchantur; dicentes nos nolle terminis transfretasse constitutis: cùm multa me de eo & Ecclesiæ & Imperio inevitabilia ac ardua negotia, præter infirmitatis incommoda, detinebant. Quorum primum fuit rebellium *Siculorum* insolentia. Nec videbatur nobis sanum fuisse consilium expediens *Christianitati*, nos in *Terram sanctam* transisse, bellum intestinum post terga relinquentes: sicut nec medico, ferro infixo vulneri, fomentum adhibere medicinæ. In conclusione quoque demùm hæc adjecit, exhortans orbis Principes universos ut contra tantam sibi prospiciant avaritiam, & iniquitatem, quia

Tunc tua res agitur, paries cùm proximus ardet.

Imperator Fredericus *persequitur Papam.*

EX hac itaque Imperator perturbatione commotus excitavit contra Dominum Papam & *Romanæ* ecclesiæ patrimonium, seditionem gravissimam: invadens ejus civitates, & occupans castella. Sicut idem Papa per literas suas *Romano* Legato *Francorum* directas, evidenter expressit, in horum verborum tenorem.

Authenticum Papæ.

GRegorius *Episcopus*, Romano Francorum *Legato, salutem. &c. Attende, quæsumus*, & vide, si est dolor sicut dolor noster, *quia filiis quem nutrivit ecclesia* Romana *exaltavit, sperans eum propugnatorem habere contra perfidas nationes, ecce nunc persecutorem sentit immanem, & hostem validum experitur. Et ne taceamus atroces injurias & jacturas enormes, quibus* Fredericus *dictus Imperator ecclesiam & personas ecclesiasticas damnabiliter hactenus flagellavit, patrimonium Apostolicæ sedis per* Saracenos *& alios impugnat: & quod detestabilius est, cum* Soldano *& aliis Saracenis nefandis contrahens pactiones; illis favorem,* Christianis *odium exhibet manifestum, ad exterminandas domos*

Hospitales

Hospitales & *Fratrum militiæ* Templi; *per quas reliquiæ* Terræ sanctæ *hactenus sunt observatæ, impiè annullando. De mandato enim illius inter* Saracenos & Christianos, *fide fracta treugarum, cum* Saracenis domorum *prædictarū hostiliter inquietans; occisis & captis quàmplurimis, cùm prædas plures abduxissent,* Templarii *ex hoc moti, insurrexerunt contra ipsos: & cùm prædas abstulissent ad valorem sex millium marcarum,* Thomas *Comes* Atterarum, *Imperatoris bajulus, illis redeuntibus, furibundus & currens, eandem prædam ipsis non audentibus, juxta ordinis sui instituta, manum armatam contra* Christianos *erigere, abstulit violenter, & reddidit* Saracenis: *præter quædam, quæ idem* Thomas *sibi dicitur retentasse. Quòd si* Saraceni *prædam auferant* Christianis, *dictus* Thomas *non solùm ad recuperationē ejus intendit; sed nec patitur ut* Christiani *prædam auferant aliquando* Saracenis. *Quare factū est, ut illi ex hoc violentiores effecti, nostros audacter impugnent: & nostri proditionis formidantes, minùs audeant refragari. Et sic effusio sanguinis* Christiani, *nonnunquam in Imperatoris damnabile lucrum cedit. Adhuc autem* Thomas *prædictus, vel potiùs Imperator per ipsum, prædictas* domos *immaniùs persequēs; ipsas domibus & possessionibus quas habebant, vi arctiori per violentiam spoliavit; eósque privilegiis Apostolicæ sedis privare contendens, & Imperiali subjicere jurisdictioni nititur; in manifestam subversionem ecclesiasticæ libertatis. Centum Sclavos etiam, quos domus* Hospitalis & Templi *habebant in* Sicilia & Apulia, *colligi faciens, eos reddidit* Saracenis: *nulla exinde recompensatione facta* domibus *supradictis. Et sic servis* Christi, *servos præfert* Machometi; *ut ex præmissis ostenditur evidenter. Adhuc pro certo scias, quòd licèt dictus Imperator cū paucis militibus mare dicitur intrasse; contra patrimonium ecclesiæ magnum exercitum* Christianorum & Saracenorum *multitudinem destinavit; ut de observatione fidei & malignitate constet, omnibúsque manifestum exhibeat argumentum. Unde, inquam, firmam spem fiduciámque habemus in illo, qui ecclesiam suam supra fidei petram stabiliens: quantumcunque irruant venti, & inundent flumina, ipsam tamen non permittet everti, vel naufragari. Dum itaq; videmus eum in subversione fidei* Christianæ *ita nequiter machinantem, ita impiè sævientem, possemus extremum periculum formidare. Sed quantumcunq; impii prolongetur iniquitas, nunquā tamen in sua poterit pravitate prævalere; sed infra potiùs evanescet. Cùm igitur ex officio, licèt indignis nobis injuncto, providere cogimur, ne minister* Machometi *in* Christi *ministros diutiùs valeat desævire; sed sæviens potiùs confundatur, & gloria* Christiani *nominis exaltetur: dilectioni tuæ per Apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenùs per terram Legationis tuæ hæc solenniter prædicans* Christi *fidelibus; ut pro statu fidei & religionis observantia, stent ex animo, tanquam prosequentes singuli proprium interesse; ac salutaribus monitis effectibus eos & exhortationibus inducere non postponas. Datum* Laterani, *Nonas Augusti, Pontificatus nostri anno secundo.*

1228.

Populus Romanus tumultuatur contra Papam.

PEr idem tempus, populus *Romanus* in Papam *Gregorium* seditionem excitavit; & in solemnitate Paschali illum ejecerunt ab urbe: insequentes eum usque *Viterbium* castellum suum. Ubi fortiter invalescentes, fugaverunt eum usque *Perusium*. Papa, aliud vindictæ genus non habens, persecutores suos excommunicationis sententia innodavit.

Victoria Comitis Tholosani *contra Francos.*

EOdem tempore, Rex *Francorum* misit in *Provinciam* super Comitem *Tholosanum*, expeditionem non modicam militarem: ut dictum Comitem debellarent, & ab illis finibus propulsarent. Audientes autem quòd dictus Comes erat tunc apud castrum *Saracenum*, quod ad jus suum spectare videbatur: decreverunt eum ibidem inclusum obsidione vallare. Comes verò, de eorum adventu præmonitus, cum ingenti copia armatorum illis venientibus insidias paravit: & in sylva quadam, per quam *Franci* erant transituri, cum suis delitescens, hostium expectavit adventum. Venientibus autem *Francigenis* ad locum insidiarum; irruit in eos, cum suis legionibus Comes, non præmeditatos: & facto hinc inde conflictu gravissimo, capti sunt ex *Francis* milites quingenti, & multi interfecti. Capti sunt autem servientes armati ad duo millia bellatorum; quos omnes ad nudam carnem spoliatos, quorundam eorum fecit Comes oculos erui, aures & nares præcidi, manus ac pedes aliorum truncari: & sic turpiter mutilatos ad propria remittens, deforme spectaculum *Francigenis* obtulit inimicis. Milites quoque captivos omnes, collectis priùs manubiis eorundem; Comes victor sub arctiori custodia deputavit. Actum autem est bellum hoc xv. Calend Junii, apud castrum *Saracenum*. Et ut breviter dicam, ter in illa æstate expeditionibus repetitis, *Franci* fugati vel capti sunt & incarcerati à Comite sæpedicto.

1228. EOdem anno, *Stephanus Cantuariensis* Archiepiscopus, apud *Slindonam* manerium suum. vij. Idus Julii diem clausit extremum: & *Cantuariæ* sepultus est pridie Nonas ejusdem. Quo sepulto, monachi *Cantuarienses* impetrata à Rege licentia, elegerunt monachum de gremio ecclesiæ suæ, magistrum *Walterum* de *Hemesham*, iij. Nonas Augusti: quem cùm monachi præsentassent Regi, ipse post diutinam deliberationem, eumdem electum certis objectionibus refutavit. Primò quidem ipsis objecit monachis, quòd pater ejusdem de furto convictus, patibulo suspensus fuit: tertiò, quòd steterat in causis contra patrem suum Regem *Johannem*, tempore interdicti. Episcopi præterea *Cantuariensis* ecclesiæ suffraganei, eidem electo objecerunt: quia sanctimonialem quandam oppresserat, & ex illa pueros susceperat. Adjicientes insuper, quòd electio Archiepiscopi sine illorum præsentia non debuerat celebrari. Electus verò præfatus, electioni factæ firmiter adhærens; post appellationem interpositam, assumptis sibi monachis quibusdam *Cantuariensibus*, domini Papæ se conspectibus præsentavit: petens instanter, ut electionem factam confirmaret. Sed dominus Papa, cùm cognovisset, quòd à Rege & Episcopis electio contradicta fuisset; distulit negotium, donec rei certitudinem cognovisset. Rex autem & Episcopi, cùm audissent, quòd electus memoratus ad curiam *Romanam* iter arripuerat: objectiones præmissas in scriptum redactas, & tam Regio quàm Episcoporum sigillo roboratas, per *Roffensem* & *Cestrensem* Episcopos domino Papæ transmiserunt; magistrum *Johannem Bedefordensem* Archidiaconum hujus negotii constituentes patronum. Nuncii tandem *Romam* pervenientes, domino Papæ Regis & Episcoporum literas porrexerunt. Quibus Papa diligenter inspectis, de consilio Cardinalium statuit partibus diem in crastino cinerum: ut tunc mediante justitia causam sententialiter diffiniret. Eodem anno, per totam æstatem facta sunt tonitrua & coruscationes horribiles; quæ edificia multa succenderunt in locis diversis, homines & animalia perimendo: & subsecutæ sunt in Autumno sequente pluviarum inundationes assiduæ, quæ in frugibus colligendis damna non modica cultoribus intulerunt.

De obitu Stephani Cantuariensis *Episcopi*.

De irruptione Wallensium

EOdem tempore, mense Augusto, milites & servientes de castello *montis Gomericii*, quod in confinio *Walliæ* situm est; exierunt cum populo regionis: ut transitum cujusdam viæ non longè à castello positum, propter latrones *Wallenses*, qui in illo loco viatores peremerunt assiduè, & transeuntes spoliaverunt, latius facerent & securum. Venientes siquidem ad locum cum gladiis, securibus, fustibus, & armis, cœperunt arbores & ligna, veprium densitates & frutecta succindere: ut viam redderent viatoribus spatiosam. Quod cùm à *Wallensibus* compertum fuerat, supervenerunt in fortitudine gravi: & hostes acriter invadentes, compulerunt eos castellum ingredi; hinc inde quibusdam peremptis. Et cùm castellum obsidione vallassent, inclusi continuò *Huberto Angliæ* Justitiario, cui Rex nuper honorem illum cum castello dederat, significaverunt: & Rex cum festinatione illùc veniens, *Wallenses* ab obsidione removit. Rex autem *Anglorum*, qui cum paucis venerat armatis, majorem expectavit exercitum: & tandem multitudine armatorum stipatus, ad sylvam pervenit supradictam, quæ, ut dicebatur, spatiosa erat nimis, habens quinque leucarum spatium in longitudine. Sed licet magna esset, & præ nimia densitate ad destruendum difficillima: cum ingenti tamen labore succisa est, & ignibus concremata. Et Rex inde ad interiora exercitum ducens, venit ad quoddam habitaculum albi ordinis, *Cridia* vocatum; quod *Wallensibus* erat receptaculum, sicut Regi fuerat intimatum. Injecto igitur ad jussionem Regis igne in edificiis illis, omnia in favillas redegerunt. *Hubertus* verò Justitiarius, cùm situm loci quasi inexpugnabilem advertisset, Rege consentiente, jussit ibi castellum firmari. Sed antequàm opus inceptum ad perfectionem veniret; multi utrinque interfecti sunt: & vir nobilis *W.* de *Braosa*, dum victualia quæreret, à *Wallensibus* captus, & vinculis est addictus. Quidam etiam miles, quem Rex nuper donaverat cingulo militari, cum aliis ad victualia quærenda exierat; cùm socios ab hostibus videret præclusos, in medios hostes audacter prorupit, & multis ex obstantibus interemptis; ipse tandem cum quibusdam aliis de exercitu Regis occubuit interfectus. Erant autem multi ex majoribus exercitus Regis, qui cùm *Leolino* erant confœderati; Regi fictè adhæserunt. Unde deficiente in exercitu omni alimentorum genere, Rex comperiens, quòd quidam suorum avertentes se, & non servando fidem ac pactum eum, in ore suo & corde mentiti sunt ei; coactus est turpem inire concordiam: in hoc consentiens, ut castellum magnis sumptibus ferè jam consummatum, ipsius Regis complanaretur expensis. Et *Leolinus*, pro laboribus Regis & impensis, daret tria

tria millia marcarum eidem Regi. Et sic fœdere confirmato, unusquisque ad propria remeavit. Sicque Rex *Angliæ*, postquam per tres ferè menses in constructione castelli prædicti occupatus fuerat, & pecuniam infinitam inutiliter consumpserat: remanente *Willielmo* de *Brausia* in vinculis *Leolini*, viro nobili ignominiosè, ad propria remeavit. Et tunc commovit ad risum, quòd primò cùm construeretur castellum, Justitiarius dans illi nomen, vocavit illud, *Stultitiam Huberti*: quia cùm novissimè viderent post tot labores & expensas solo tenùs complanatum; Justitiarium non solùm Prophetam, sed etiam plus quàm Prophetam affirmarunt. 1228.

Imperator Fredericus in Terram *sanctam applicat.*

EOdem anno, *Fredericus* Imperator mare mediterraneum ingressus, ut Domino votum peregrinationis persolveret; in vigilia nativitatis beatæ virginis *Mariæ* apud *Achon* applicuit: venientes ei obviàm clerus terræ & populus cum magno honore, ut tantum decebat virum, illum receperunt. Veruntamen quoniam noverant eum à Papa excommunicatum, non ei communicaverunt in osculo, neque in mensa: sed consuluerunt, ut domino Papæ satisfaciens, rediret ad sanctæ ecclesiæ unitatem. *Templarii* verò & *Hospitalarii*, in adventu ejus flexis genibus adoraverunt eum, genua ejus deosculantes: & omnis fidelium, qui aderat exercitus, glorificabant Deum in adventu ipsius; sperantes quòd per eum fieret salus in *Israel*. Tunc Imperator ad universum exercitum gravem deposuit querimoniam, de Pontifice *Romano*, quòd injustam tulerat in eum sententiam: affirmans se gravissimæ infirmitatis causa, & aliorum arduorum negotiorum, quæ totam tangebant *Christianitatem*; iter suum ad *Terræ sanctæ* subsidium distulisse. *Soldanus* verò *Babyloniæ*, cùm ejus adventum in *Syriam* cognovisset; misit ei xenia multa & preciosa: in auro & argento, in holosericis & lapidibus preciosis, in camelis & elephantis, in ursis & simiis, & aliis rebus mirificis; quibus omnibus carent incolæ Occidentis. Invenit autem Imperator, tempore quo *Achon* applicuit, principes & rectores exercitus populi *Christiani*, Ducem de *Lemburgo*, Patriarcham *Hierosolymitanum*, Archiepiscopos *Nazarensem*, *Cæsariensem*, & *Narbonensem*: Episcopos *Angliæ Wintoniensem* & *Exonitensem*: magistros *Hospitalis* & *Teutonicorum*; qui præerant octingentis militibus peregrinis, & peditibus quasi decem millibus; de diversis mundi partibus congregatis. Qui omnes pari devotione ducti, *Cæsaream* & quædam munierant castella; ita quòd nil defuit eis: nisi ut *Joppen* restaurarent, & sic in sanctam tenderent civitatem. Imperator itaque cum statum *Terræ sanctæ* cognovisset; approbavit plurimùm peregrinorum propositum: & præparatis omnibus ad progrediendum necessariis, processerunt fœliciter prævio Imperatore, & xvij Calend. Decembris apud *Joppen* prosperè pervenerunt. Sed quoniam unusquisque de exercitu, necessaria victus ad dies plurimos sibi & equitaturis suis, cum summariis per terram portare nequivit; & specialiter propter hoc in portu *Aconensi* naves essent paratæ, quæ victualium copiam exercitui deferre debebant, cùm onustæ velificarent: repentè subòrta tempestate, & supra modum tumescentibus procellis, per septem dies continuos peregrinis *Christi* victualia fuerant interdicta. Erat autem tunc timor magnus inter multos, ne iratus Dominus, populum suum delere vellet de superficie terræ. Sed ineffabilis clementia Dei, *quæ neminem temptari permittet ultra quàm sustinere potest*, tandem clamoribus lachrymosis fidelium excitatus, *imperavit ventis & mari, & facta est tranquillitas magna*. Et continuò, ducente Domino, venit apud *Joppen* innumera navium multitudo; cum ingenti copia frumenti & hordei, vini, & omni genere victualium: ita quòd indeficiens abundantia fuit semper in exercitu, usque ad perfectam reædificationem castri memorati; prout rerum necessitas exigebat.

Archiepiscopus Armeniæ *venit in* Angliam.

HOc denique anno venit in *Angliam* Archiepiscopus quidam *Armeniæ* majoris; gratia peregrinations: ut sanctorum *Anglicanæ* regionis reliquias, & loca venerabilia, sicut & per alia regna fecerat, visitaret. Literas quoque domini Papæ ad commendationem personæ suæ, viris religiosis & Prælatis ecclesiasticis exhibuit; ut ab ipsis cum debita reverentia reciperetur, & honorificè tractaretur. Hic demùm, cum apud S. *Albanum* veniens, causa orandi *Angliæ* protomartyrem: ab Abbate & Conventu reverenter susceptus est. Ubi cùm ab itinere fatigatus, ob sui suorúmque recreationem, aliquandiu perendinaret; cœpit per interpretes suos de ritu & religione hujus patriæ multa & moribus vivendi inquirere: & de partibus orientis plura admiranda referre. Interrogatus autem inter loquendum ab uno, qui fuit ei assidens collateralis, monacho, si in partibus suis conceptio beatæ *Mariæ* celebraretur: respondit: Celebratur utique, & hæc est

1228. est ratio: quia Angelo nunciante, *Joachim* dolenti & inhabitanti tunc desertum; ipsa conceptio facta est. Similiter & conceptio *B. Johannis Baptistæ*, simili ratione. De conceptione autem Domini, quæ facta est Angelo annunciante *Mariæ*, quæ concepit ex Spiritu sancto, nulli fidelium venit in dubium.

De Joseph, qui ultimum Christi adventum adhuc vivus expectat.

HÆ tres conceptiones in partibus *Armeniæ*, ut asseruit, & prædictis rationibus confirmavit, celebrantur. Interrogatus similiter inter cætera, de *Joseph* viro illo, de quo frequens sermo habetur inter homines, qui quando passus est Dominus, præsens fuit, & locutus est cum eo, qui adhuc vivit in argumentum fidei *Christianæ*: si illum aliquando viderit, vel de illo quicquam audierit. Respondit Archiepiscopus, asserens rem gestam seriatim: & posteà miles quidam *Antiochenus*, de familia ejus, qui interpres illius erat, notus etiam cuidam famulo domini Abbatis, *Henrico Spigurnel*, exponens sermones illius, dixit lingua *Gallicana*. Benè (inquit) novit dominus meus hominem illum, & paulò antequàm iter arriperet ad partes Occidentis, idem *Joseph* in *Armenia* comedit ad mensam domini mei Archiepiscopi; quem multoties viderat & audierat loquentem. Et postmodùm interrogatus de rebus gestis inter dominum *Jesum Christum* & eundem *Joseph*, respondit: Tempore passionis *Jesu Christi*, cùm captus à *Judæis* in prætorium adductus fuisset ante Præsidem *Pilatum*, ut judicaretur ab ipso, accusantibus ipsum constanter *Judæis*; cùm *Pilatus* nullam in eo causam mortis invenisset, dixit ad eos: *Accipite eum vos, & secundùm legem vestram judicate eum.* Sed tandem invalescentibus clamoribus *Judæorum*, *Pilatus* dimisit illis *Barrabam* ad petitionem illorum, *& tradidit eis Jesum, ut crucifigeretur.* Trahentibus autem *Judæis Jesum* extra prætorium; cùm venisset ad ostium, *Cartaphilus* prætorii ostiarius & *Pontii Pilati*, cùm per ostium exiret *Jesus*, pepulit eum pugno contemptibiliter post tergum; & irridens dixit: *Vade Jesu citiùs, vade, quid moraris?* Et *Jesus* severo vultu & oculo respiciens in eum, dixit: *Ego vado, & expectabis donec veniam.* Ac si juxta Evangelistam diceretur: *Filius quidem hominis vadit sicut scriptum est de eo: tu autem secundùm adventum meum expectabis.* Itaque juxta verbum Domini expectat adhuc *Cartaphilus* ille, qui tempore dominicæ passionis erat quasi triginta annorum; & semper cùm usque ad centum attigerit ætatem redeuntium annorum, corripitur quasi incurabili infirmitate, & rapitur quasi in extasim: & convalescens, redit redivivus ad illum ætatis statum, quo fuit anno quando passus est Dominus. Ut verè possit dicere cum Psalmista: *Renovatur ut aquilæ juventus mea.* Verùm post passionem Domini crescente fide catholica, idem *Cartaphilus* baptizatus fuit ab *Anania*, qui baptizavit *B. Paulum* Apostolum; & vocatus est *Joseph*. Habitat autem frequenter in utraque *Armenia*, & in aliis regionibus Orientis; vivens inter episcopos & alios ecclesiæ prælatos: homo sanctæ conversationis & religionis, pauca habens verba & circumspecta; ut qui nihil loquitur, nisi ab episcopis & viris religiosis fuerit requisitus. Et tunc refert de rebus antiquitatis, & de iis quæ gesta fuerant in passione Domini & resurrectione; & de testibus resurrectionis: illis videlicet qui surrexerunt cum *Christo*, & venerunt in sanctam civitatem, & apparuerunt multis. Refert etiam de *symbolo Apostolorum*, & eorum divisione & prædicatione; & hoc sine risu & omni levitate verborum, & nota reprehensionis vel redargutionis: ut qui magis versatur in lachrymis & timore Domini, metuens semper & suspectum habens adventum *Jesu Christi* in igne, sæculum judicaturi: ne ipsum in ultimo examine inveniat iratum, quem ad passionem properantem irridens ad dignam provocavit ultionem. Veniunt ad eum multi de remotis mundi partibus, delectantes in ejus visione & confabulatione; quibus si sint viri authentici, de rebus interrogatis breviter solvit quæstiones. Munera omnia sibi respuit oblata, victu moderato & vestitu contentus. In hoc semper ponit suæ spem salutis; quia ignorans deliquit, dicente Domino, & orante: *Pater, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt.* *Paulus* siquidem, per ignorantiam qui peccavit, gratiam promeruit. Similiter & *Petrus*, qui per fragilitatem, id est, timorem, Dominum negavit. *Judas* autem, qui per iniquitatem, id est, cupiditatem, Dominum tradidit; effusis visceribus se laqueo suspendens, sine spe salutis vitam infœlicem terminavit. In hac ratione sibi spem *Cartaphilus* ponit indulgentiæ; errorémque suum quo tueatur habet. Percantatus etiam memoratus Archiepiscopus de arca *Noë*, quæ adhuc dicitur in montibus *Armeniæ* requiescere, & de multis aliis; hoc idem affirmavit, testimonium perhibens veritati: qui propter personæ reverentiam, & ipsius honestatis bullatum testimonium, fidem impressit mentibus auditorum, & suam narrationem rationis sigillo confirmavit.

Hujus

Hujus etiam rei eventus falsitatis nequicquam posse redargui, testatur quidam nobilis miles, & in armis strenuus; *Richardus* de *Argentomio*; qui partes Orientales sub titulo peregrinationis devotus in propria præsentia, cum multis aliis visitavit; & posteà sepelitur episcopus. 1229.

EOdem anno, *Eustachius Londinensis* Episcopus diem clausit extremum. In cujus loco Canonici elegerunt magistrum *Rogerum*, cognomento *Nigrum*; virum in literatura profundi pectoris, honestum, ac per omnia laudabilem, religionis amatorem ac defensorem, omni genere superbiæ carentem, Canonicum de gremio ecclesiæ suæ: quem dominus Rex sibi præsentatum, sine difficultate recepit. Eodem tempore obiit *Galfridus Elyensis* Episcopus, mense Decembri; & sepultus est in ecclesia cathedrali sua, pridie Idus mensis ejusdem: sicut & prædictus *Eustachius* in sua. Quo *Galfrido* defuncto, monachi elegerunt communi assensu *Hugonem* sancti *Edmundi* Abbatem. Qui Regi præsentatus, gratanter susceptus est; & Episcopatus bonis omnibus investitus.

Magister Rogerus *successit* Eustachio.

ANno domini M.CC.XXIX. Rex *Anglorum Henricus*, ad natale Domini tenuit curiam suam apud *Oxoniam*; præsentibus Magnatibus regni. Venit autem ad eum ibi Archiepiscopus *Burdegalensis*, missus à Magnatibus *Gasconiæ*, *Aquitaniæ*, & *Pictaviæ*. Qui à Rege cum honore susceptus, dies cum illo natalitios celebravit. Venerunt etiam & alii solennes nuncii de *Normannia*; quorum omnium unum atque idem erat negotium: ut videlicet ex parte Magnatum regionum prædictarum, Regem studiosè sollicitarent, quatenùs ad partes illas venire in propria persona dignaretur, denunciantes ei, quòd universi ad eum cum equis venirent & armis & populo regionis; atque cum illo immutabiliter starent, ut revocare posset hæreditates amissas. Rex autem, qui adhuc erat nimia simplicitate perplexus, à Justitiario suo, quem consiliariū habuit unicum, consilium quærens: nil aliud accepit, nisi ut negotium differret, donec hora fœlicior arrideret. Nuncii verò, aliud non habentes in responsis, ad propria sunt reversi.

Magnates transmarini Regem Angliæ *sollicitant, ut transfretaret.*

CIrca dies istos, Papa *Gregorius* nimis moleste ferens, quòd *Romanorum* Imperator excommunicatus & rebellis; ad *terram sanctam* transierat: de illius pœnitentia & satisfactione, ut rediret ad ecclesiæ unitatem, non mediocriter desperabat. Decrevit ergo eum, quem contumacem vidit & rebellem; ab Imperiali fastigio depellere: & alium quemlibet filium pacis & obedientiæ, loco ejus subrogare. Sed quoniam hujus rei certitudo nobis non nisi per alios constare potuit, ponemus hìc literas *Thomæ* cujusdam Comitis, quem Imperator cum quibusdam aliis in recessu suo, Imperii tutorem constituit & rectorem: quas Imperatori super hoc negotio in *Syriam* destinavit, & quas à quodam fide digno suscepimus peregrino. *Excellentissimo domino* Frederico, *Dei gratia Imperatori Romanorum, & semper Augusto, ac* Siculorum *Regi potentissimo*; Thomas *Comes* Atteranensis, *suus in omnibus fidelis ac devotus, salutem, & de hostibus triumphare. Post recessum vestrum, domine excellentissime,* Gregorius *Pontifex* Romanus, *& magnificentiæ vestræ hostis publicus; congregato exercitu copioso per* Johannem de Brennes, *Regem quondam* Hierosolymorum, *& alios quosdam viros strenuos, quos militiæ suæ Principes constituit; terram vestram & hominum vestrorum hostiliter ingressus, contra legem* Christianam *decrevit vos in gladio vincere materiali, quem non potuit dejicere in gladio, ut asserit, spirituali. Nam* Johannes *præfatus, de regno* Francorum, *& aliis conterminis regionibus, militiam contrahens non modicam; sub spe Imperii, si vos possit subigere, de thesauris Apostolicis, suis militibus stipendia ministrat. Itaque idem* Johannes, *& alii sedis Apostolicæ principes militiæ, terram vestram & hominum vestrorum hostiliter ingressi; ignem in ædificiis & villis accumulant, spolia & armenta rapiunt, homines captos diversis cruciatibus torquent, & ad gravissimam redemptionem compellunt: nulli sexui parcunt, nec cuiquam extra ecclesiam vel cœmiterium deferunt: vicos & castella capiunt, non habentes ad hoc respectum, quòd sitis in servitio* Jesu Christi. *Et si quis de Imperatore mentionem facit,* Johannes de Brennes *affirmat, non esse alium Imperatorem præter ipsum. Mirantur super his amici vestri, excellentissime Imperator; & præcipuè clerus Imperii vestri: qua consideratione & conscientia talia facere potest Pontifex* Romanus, *& contra* Christianos *arma movere. Maximè cùm Dominus dixerit* Petro, *in gladio materiali percutere volenti:* Mitte gladium tuum in vaginam. Omnis enim qui percusserit in gladio, gladio peribit. *Vel quo jure possit ille, qui quasi diebus singulis prædones, incendiarios, &* Christianorū *tortores excommunicat, & ab ecclesiæ unitate separat; talibus assensum præbere, & auctoritatem præstare, similiter admirantur. Provideatis nunc obsecro, Imperator potentissime,*

Papa Gregorius *bellū movet contra* Fredericum *Imp.*

Epistola ad Imperatorem.

1229. *potentissime, securitati vestræ & honori super præmissis: quia inimicus vester sæpedictus,* Johannes de Brennes, *omnes portus cismarinos cum exploratoribus armatis non paucis munivit: ut si fortè incautus à peregrinatione redires, ipse vos sub captione conclusum incarceraret. Quod Dominus avertat.*

Discordia orta Parisiis inter clerum & cives

EOdem anno, feria secunda & tertia ante Cineres; quibus solent diebus clerici scholares ludis vacare; exierunt quidam clerici ab urbe *Parisiacensi* versùs sanctum *Marcellum*, propter aëris commoditatem: ut ludis ibi intenderent consuetis. Quo cum pervenissent, & in ludis componendis aliquandiu se recreassent; invenerunt ibi casu vinum optimum in taberna quadam, & ad bibendum suave. Ubi inter clericos potantes & caupones de pretio vini contentione suborta, cœperunt ad invicem alapas dare, & capillos laniare; quousque homines villæ accurrentes, caupones liberaverunt de manibus clericorum: sed & vulnera repugnantibus clericis infligentes, benè fustigatos & egregiè, eos in fugam compulerunt. Illi autem lacerati in civitatem revertentes, commoverunt sodales in ultionem suam. Qui in crastino cum gladiis & fustibus ad sanctum *Marcellum* venientes, & domum cujusdam cauponis violenter ingredientes, vasa omnia vinalia confringentes, vinum per domus pavimentum diffundunt. Et procedentes per plateas, quoscunque invenerunt viros aut mulieres acriter invadunt; & plagis impositis semivivos relinquunt. Prior verò sancti *Marcelli*, cùm tantam hominibus injuriam cognovisset illatam, quos defendere tenebatur; querimoniam coram *Romano* Legato & Episcopo *Parisiacensi* deposuit: qui simul ad Reginam, cui tunc regni dispositio commissa fuerat, properantes, rogabant eam, ut talem injuriam præciperet vindicari. At illa muliebri procacitate simul & impetu mentis agitata, præpositis ciuitatis & quibusdam ruptariis suis dedit illicò in mandatis; ut sub omni celeritate armati ab urbe exeuntes, huius violentiæ auctores, nulli parcentes, punirent. Illi autem, qui proni erant ad omnem crudelitatem exequendam, portas civitatis cum armis egressi, invenerunt extra urbis mœnia clericos multos ludis intendentes; qui in violentia præfata nullam penitùs culpam habuerunt. Qui enim seminarium tumultuosi certaminis moverunt, erant de partibus conterminis *Flandriæ*; quos vulgariter *Picardos* nominamus. Sed hoc non obstante, lictores in eos irruentes, quos inermes viderant & innocentes; alios occiderunt, alios vulneraverunt: atque alios plagis impositis spoliantes, immisericorditer tractaverunt. Quidam verò ex eis per fugam evadentes, in vineis & cavernis latitabant. Inventi sunt autem inter vulneratos, duo clerci divites & magnæ auctoritatis interfecti; quorum unus erat genere *Flandrensis*, & alius natione *Normannus*. Huius autem transgreßionis enormitas, cùm ad aures magistrorum universitatis pervenisset, convenerunt omnes in præsentia Reginæ & Legati, suspensis priùs lectionibus & disputationibus universaliter: instanter postulantes, de tali injuria sibi iustitiam exhiberi. Indignum enim sibi videbatur, quòd tam levi nacta occasione, quorundam contemptibilium clericulorum transgreßio, in præjudicium totius redundaret universitatis: sed pœnam daret in ultione, qui culpam perpetravit in transgressione. Sed cùm tandem omnimoda eis justitia tam à Regina & Legato, quàm ab Episcopo civitatis denegata fuisset, facta est universalis discessio magistrorum & scholarum dispersio, cessant doctorum doctrina, & discipulorum disciplina; ita quòd nec unus famosus ex omnibus in civitate remanserit. Et remansit orbata suo clero civitas, quæ solet in illo gloriari. Tunc recesserunt famosi *Anglici*, magister *Alanus* de *Becoles*, magister *Nicolaus* de *Frenham*, magister *Johannes Blundus*, magister *Radulphus* de *Maidenston*, magister *Willielmus* de *Dunelmo* & multi quos longum esset numerare. Quorum tamen maxima pars civitatem *Andegavensium* metropolitanam ad doctrinam elegit universalem. Sic ergo à nutrice philosophiæ & alumna sapientiæ civitate *Parisiaca* recedentes clerici; Legatum *Romanum* execrantes, Reginæ muliebrem maledixerunt superbiam: imò eorum infamem concordiam. Recedentium autem quidam famuli, vel mancipia, vel illi quos solemus *Goliardenses* appellare, versus ridiculos componebant, dicentes:

Heu morimur strati, vincti, mersi, spoliati:
Mentula Legati nos facit ista pati.

Quidam autem honestior versificator per apostrophum, id est, informationem personæ, ut si loqueretur urbs *Parisiaca* clero sub planctu, ait:

Clere tremisco metu, quia vis contemnere me tu:
Perfundor fletu, mea damna fleo, tua fle tu.

Tandem

1229.

Tandem procurantibus discretis personis, elaboratum est, ut factis quibusdam pro tempore exigentibus utrobique culpis, pax est clero & civibus reformata; & scholarium universitas revocata.

Nuncij Regis Angliæ *instant* Romæ *ad dejectionem* Cantuariensis *electi.*

EOdem tempore, instante die cinerum, qui electo *Cantuariensi* & nunciis Regis *Anglorum* fuerat præfixus; ut quid de jure foret à Papa diffiniendum inter partes, procuratores dicti Regis, scilicet magister *Alexander* de *Stavenesse* episcopus *Cestrensis*, & magister *Henricus* de *Stanford Roffensis* episcopus, & præcipuè magister *Johannes* de *Houtona*; dominum Papam & Cardinales omnes assiduis petitionibus convenerunt: sed illos invenientes ex more difficiles, timuerunt valdè à suo desiderio defraudari. Unde habito tractatu detestabili super præmissis; promiserunt domino Papæ ex parte Regis *Anglorum*, ab universo regno *Angliæ* & *Hyberniæ* decimationem omnium rerum mobilium, ad guerram suam contra Imperatorem sustinendam, ut eos in Regis proposito exaudiret. At dominus Papa, qui rebellem Imperatorem super omnia æstuabat dejicere, tantis promissionibus exhilaratus, trahitur ad consensum; & sedens in consistorio, hæc quæ sequuntur proposuit.

De cassatione Walteri *monachi.*

N*Uper ad audientiam nostram pervenit electio* Cantuariensis *ecclesiæ, de quodam monacho* Waltero *nomine. Et postquàm audivimus quæ pro se idem monachus, & pro sua electione proposuit, auditis etiam objectionibus & exceptionibus Episcoporum* Angliæ; *tam contra electionem præfatam, quam in personam electi, per venerabiles fratres nostros* Coventrensem *&* Roffensem *episcopos, & dilectum filium Archidiaconum* Bedefordensem, *in audientia nostra propositis, examinationem circa electi prænominati personam, venerabilibus fratribus nostris domino* Albanensi, *domino* Thomæ *de sancta* Sabina, *& magistro* P. *Cardinalibus, commisimus faciendam. Cúmque electus coram illis constitutus, requisitus esset de descensu Domini ad inferos, utrum in carne, vel sine carne descenderit, malè respondit. Item de confectione corporis* Christi *in altari, malè respondit. Item requisitus de* Rachele, *qualiter plorabat filios suos, cùm primò esset mortua, malè respondit. Item requisitus de sententia excommunicationis contra juris ordinem lata, malè respondit. Item requisitus de matrimonio si alter contrahentium infidelis decesserit, malè respondit. Super his omnibus articulis diligenter examinatus est à Cardinalibus; quem non solùm dicimus minùs benè respondisse, sed pessimè. Cùm igitur nobilis sit ecclesia* Cantuariensis *& nobilem habuisset Prælatum, virum discretum, modestum, & de gremio* Romanæ *ecclesiæ assumptum: & iste modò electus, quem non solùm pronunciamus indignum; imò si de rigore juris procederemus, aliud dicere cogeremur, ita insufficiens est, quòd ad tantum honorem non debet assumi; electionem de ipso factam omninò cassamus, provisionem nobis dictæ ecclesiæ reservantes.*

De promotione Richardi Cantuariensis *Archiepiscopi.*

CAssata sanè in hunc modum electione præfata, procuratores Regis *Angliæ* & Episcoporum *Cantuariensis* ecclesiæ suffraganeorum, literas de rato eorundem tam Regis quàm Episcoporum, in domini Papæ præsentia exhibentes: proposuerunt de magistro *Richardo Lincolniensis* ecclesiæ Cancellario, quòd esset vir eminentis scientiæ & literaturæ, ac conversationis honestæ quódque tam ecclesiæ *Romanæ*, quàm & regno *Angliæ* esset non mediocriter fructuosus: atque modis omnibus coram domino Papa ejus personam commendantes, dominum Papam trahunt cum suis Cardinalibus ad consensum. Sicque memorato *Richardo*, non electo ad Archiepiscopatum, sed dato; dominus Papa suffraganeis *Cantuariensis* ecclesiæ literas in hæc verba direxit: Gregorius *Episcopus, &c. Ex commissa nobis à domino cura pastoralis officij, & concessa, licèt immeritis, plenitudine ecclesiasticæ potestatis, cogimur ecclesiarum omnium per quotidianam instantiam, sollicitudinem & curam gerere, eisque cùm necessitas ingruerit, & ex justitiæ debito, & ex gratiæ beneficio, paterna diligentia providere. Inter cæteras autem particulares ecclesias, & metropoles universas ad* Cantuariensem *ecclesiam, tanquam ad nobilissimum sedis Apostolicæ membrum, in ejus opportunitatibus oculos considerationis expandimus; quam mater ecclesiarum, Apostolica sedes, tantò benigniori debet favore prosequi, quantò eam inter alias divina dispositio in spiritualium plenitudine & temporalium ubertate gratia prætulit ampliori. Hanc etenim velut paradisum voluptatis & hortum deliciarum, ordinatione sua plantavit altissimus, de qua producere valuit lignum scientiæ boni & mali: in institutione dignitatis metropolicæ, lignum vitæ: in ordine religionis monasticæ, & regularis observantiæ disciplina, ligna pomifera: in suffraganeis, quæ per operationem sanctam delectant in visu, per fidelem doctrinam delectant in gustu, per opinionem bonam recreant*

1229. *creant in olfactu. De eodem loco fluvius egreditur, per quem gloriosissimi* Thomæ *martyris sanguinis exprimitur; qui dum dum vitam mortuis, sanitatem ægrotis, libertatem servis & audaciam timidis contulit; inde progrediens, in quatuor proculdubio capita derivatur. Cujus miraculorum excellentium signa dum sollicita meditatione discutimus, raras & insolitas divinæ plantationis delicias invenimus. Hujus itaque paradisi custodiæ, bonæ memoriæ* Stephano *quondam* Cantuariensi, *Archiepiscopo sanctæ* Romanæ *ecclesiæ Cardinali; viro utique peremimentissimè donis scientiæ, & munere gratiæ, supernis carismatibus delibuto, & erepto de carnis ergastulo, & ad Paradisi cœlestis jocunditatem & requiem sicut speramus & credimus, evocato: dilecti filij* Cantuariensis *conventus, electionem celebratam ab eis de* Waltero *monacho* Cantuariensi, *nobis præsentare curarunt. Qua primò electionis merita, & examinata persona literatura, justitia mediante, cassata: hominem culminis, quem per vitam & scientiam, intellectum pariter & affectum, ad imaginem & similitudinem Dei conditum, habentem per salutarem doctrinam vitæ spiraculum, in paradiso, ut operetur & custodiat illum, duximus collocandum, magistrum* Richardum Lincolniæ *Cancellarium; quem tam ex fratrum nostrorum, qui eum in scholis noverunt, quàm ex venerabilium fratrū nostrorum* Roffensis & Conventrensis *episcoporum, & aliorum plurīū testimonio, virū didicimus eminentis literaturæ, conversationis honestæ, famæ integerrimæ, excellentissimæ industriæ, zelatorem animarum & ecclesiasticæ libertatis,* Cantuariensis *ecclesiæ, de fratrum nostrorum consilio, præsentibus præfatis episcopis, præficimus in Archiepiscopum & Pastorem. Quapropter fraternitatem vestram monemus, & hortamur, per apostolica scripta mandantes, quatenùs tanquam charitatis filij & devotionis, ipsum ad honorem omnipotentis Dei, & Apostolicæ sedis, &* Cantuariensis *ecclesiæ, recipientes cum humilitate debita & devotione sincera, intendatis eidem, & tanquam patri & pastori animarum vestrarum, & metropolitano vestro obediatis humiliter & devotè. Gaudere quidem debetis in Domino, quòd illius gratia principaliter cooperante, qui inspirando prævenit, & adjuvantem prosequitur, provisum est laudabiliter ecclesiæ viduatæ. Data. &c.*

Terra sancta *restituta imperatori* Frederico.

EOdem anno, Dominus noster *Jesus Christus* salvator & omnium sæculorum consolator, visitans misericorditer plebem suam; civitatem sanctam *Hierusalem*, & *terram* totam, quam Dominus idem & redemptor noster Dei filius suo sanguine consecravit; precibus universalis ecclesiæ generaliter populo *Christiano*; specialiter verò *Romanorum* Imperatori restituit *Frederico*. Fuit autem aliquid beneplacitum Domino in populo suo, qui exaltat mansuetos in salutem; ut faceret vindictam in nationibus, & dissensiones in gentibus *Saracenis*. Erat enim in diebus istis *Soldanus Babyloniæ* domesticis undique præliis tam graviter oppressus, quòd ne minùs sufficeret ad plura, coactus est cum Imperatore mediantibus treugis decennalibus componere, ac *Terram sanctam* populo sine sanguinis effusione reddere *Christiano*. Sicque missum est à Domino bellum bonum, ut rumperetur pax mala. Sed hujus gratiæ divinæ beneficium, ut legenti clariùs illucescat, literas legat *Romani* Imperatoris auro bullatas, quas *Henrico Angliæ* Regi in hæc verba direxit:

Epistola Imperatoris Frederici *ad Regem* Angliæ.

FRedericus *Dei gratia* Romanorum *Imperator, semper* Augustus, Hierusalem *&* Siciliæ *Rex, charissimo amico suo,* Henrico Anglorum *Regi, salutem, & sinceræ dilectionis affectum. Lætentur & exultent omnes in Domino, & glorientur pariter recti corde, qui ut notam faceret potentiam suam, non in equis aut curribus gloriatur, nunc dedit sibi gloriam in paucitate virorum, ut cognoscant & intelligant omnes, quòd ipse sit gloriosus in majestate, terribilis in magnificentia, mirabilis in consiliis super filios hominum, pro voluntate sua tempora mutans, & diversarum corda gentium in unum convertens; cùm in paucis diebus istis miraculosè potius quàm fortitudine illud negotium sit peractum, quod à longè temporibus retrò actis, multi Principes & diversi orbis potentes in multitudine gentium, nec per vires quantumcunque grandes, nec per metum aliquem facere hucusque modo quolibet potuerunt. Ne igitur desiderium vestrum longus sermo diu teneat in suspenso, sanctitati vestræ cupimus esse notum; quòd nos habentes spem nostram in Deo firmiter, & credens quòd* Jesus Christus *filius ejus, pro cujus servitio corpus & animas exposuimus sic devotè; nos in tam ignotis & remotis regionibus non relinqueret, quin saltem pro honore & gloria & laude sua consilium & auxilium nobis tribueret salutare. In ipsius autem nomine ab* Achon *procedentes fiducialiter, quintadecima die mensis Novembris proximò præteriti, prosperè venimus apud* Joppen, *ut castro loci ejusdem reædificato fortiter prout decebat, in* Hierusalem *sanctam civitatem eundi postmodùm, tam nobis, quàm omni populo* Christiano, *non solùm facilior,*

cilior, imò brevior & securior pateret accessus. Igitur sub fiducia divinæ spei nobis apud Joppen existentibus & super reædificatione castri, prout exigebat rei necessitas, & causa Christi intendentibus magnificè, ut decebat, dum à nobis & peregrinis omnibus sollicitè agerentur hæc omnia, de Soldano Babyloniæ ad nos, & a nobis ad Soldanum eundem nuncij plures & plurìes venerunt & redierunt hinc inde. Ipse etenim & alius Soldanus, qui Xaphat dicitur, frater ejus, apud civitatem Gazam diffusum habentes exercitum, dieta una distabant à nobis. Ex alia verò parte in civitate Sichen, quæ Neapolis vulgò nominatur, & in campestribus locis sita est; Soldanus Damasci, nepos eorum, cum innumera multitudine militum & peditum gentis suæ, prope nos & Christianos ad unam dietam similiter morabatur. Et cùm de restitutione Terræ sanctæ ab alterutra partium tractaretur, tandem Jesus Christus Dei filius devotam patientiam nostram & patientem devotionem ex alto respiciens; compatiendo misericorditer nobis in semetipso, sic fecit, quòd Soldanus Babyloniæ Hierusalem civitatem sanctam nobis restituit: locum videlicet ubi steterunt pedes Christi, locum etiam ubi veri adoratores in spiritu & veritate patrem adorant. Ut enim de restitutione hujusmodi certos vos faciamus per singula; noveritis quòd non solùm restitutum est nobis corpus civitatis prædictæ, sed contrada tota, sicut descendit inde usque ad maritimam castri Joppen; ut peregrini de caterò processum liberum habeant ad sepulchrum, securúmque regressum. Hoc tamen adjecto, quòd cùm Saraceni illarum partium in veneratione maxima templum habeant; ad adorandum, secundùm ritum eorum ibi in figuram peregrinorum illùc frequenter accedant, ipsos de cæterò liberè permittamus venire. Veruntamen quot voluerimus, & sine armis: nec hospitabuntur in civitate, sed deforis; & continuò facta oratione recedant. Præterea restituta est nobis civitas Bethleem, & tota terra media inter Hierusalem & civitatem ipsam: civitas Nazareth, cum tota terra media inter Achon & ipsam civitatem: tota terra Turonis, quæ largissima est & ampla, & valdè commoda Christianis: civitas Sydonis, id est, Saëte, cum tota planitie & pertinentiis suis, quæ tantò erit de cæterò gratior Christianis, quantò magis extitit Saracenis, & hactenùs fructuosa. Maximè cùm portus ibi sit nimis congruus; & inde arma & necessaria multa ad civitatem Damasci; & de Damasco frequenter ad Babyloniam portarentur. Et quamvis civitatem Hierusalem sicut meliùs unquam fuit, reædificare nobis liceat, secundùm pactum: necnon & castrum Joppen, castrum Cæsareæ, castrum Sydonis, & castrum sanctæ Mariæ Teutonicorum, quod fratres ipsius domus in montana Achon ædificare cœperunt, & ab olim nullo treugarum tempore permissum extitit Christianis. Ipse tamen Soldanus, usque ad finem treugarum, quæ inter nos & ipsum per decennium sunt statutæ, ædificia vel castra aliqua de novo facere vel ædificare non debet. Sicque die Dominica, xviij. die mensis Februarij nuper præteriti, die scilicet in qua Christus Dei filius à mortuis resurrexit, & in memoriam resurrectionis Dominicæ à Christianis omnibus tam generaliter quàm solemniter colitur & veneratur in orbe concordia hujusmodi, hinc inde extitit juramento firmata. Verè igitur nunc nobis & omnibus illuxisse denuò visa est dies illa, in qua Angeli cecinere Deo: Gloria in excelsis Deo, & in terra pax, hominibus bona voluntas. Ad recognitionem verò tam grandis beneficij, tantique honoris; quæ præter merita nostra, & contra opinionem multorum, ad perennem misericordiæ suæ laudem misericorditer contulit nobis Deus, & ut in loco suo sancto vitulum labiorum nostrorum personaliter offeremus eidem, noveritis; quòd die Sabbati, xvij. die mensis Martij hujus secundæ Indictionis, cum peregrinis omnibus, qui nobiscum fideliter Christum Dei filium sunt sequuti, intravimus sanctam civitatem Hierusalem; & statim tanquam catholicus Imperator, adorato sepulchro dominico reverenter, sequenti die coronam portavimus; quam Dominus omnipotens de throno majestatis suæ nos habendam prævidens, de speciali gratia pietatis suæ inter orbis Principes nos mirabiliter exaltavit; ut sic prosequentibus nobis tantæ dignitatis tripudium, quæ nobis competit jure regni, magis ac magis notorium universis appareat, quòd manus Domini fecit hæc omnia. Et cùm miserationes ejus super omnia opera sint ejusdem, cognoscant orthodoxæ fidei cultores de cæterò, & ennarrent longè latéque per orbem; quòd ille qui est benedictus in sæcula visitavit, & fecit redemtionem plebi suæ, & erexit nobis cornu salutis in domo David patris sui. Sanè priusquàm de civitate recedamus sancta Herusalem de magnifica reædificatione ipsius turrium ac murorum suorum taliter ordinare proposuimus: & ita super hæc intendere volumus diligenter, quòd non minor sollicitudo nec diligentia in absentia nostra habeatur inde, quàm si personaliter super hoc ipsi essemus præsentes. Ut autem hæc præsens nostra epistola exultatione sit plena per totum, & sic finis ejus principio se adaptet in gaudiis; ut regalem animum lætificet,

1229.

Digitized by Google

1228. lætificet, ad incrementum lætitiæ & totius gaudij præcedentiis, amicitiæ vestræ cupimus esse notum; quòd *Soldanus* prædictus omnes captivos illos, quos secundùm pactum inter *Christianos* & ipsum habitum tempore quondam *Damiatæ* perditæ non reddidit: & alios, qui posteà capti fuerunt, restituere nobis debet modò. Data apud civitatem sanctam *Hierusalem*, xvij. die mensis Martii. Anno Domini M.CC.XXIX.

Descriptio bullæ aureæ Imperatoris Frederici.

FOrma Bullæ Imperatoris aureæ erat talis: Ex una parte erat imago Regia, & scriptum in circuitu: *Fredericus Dei gratia Romanorum Imperator, & semper Augustus.* Ex una parte verò Regalis imaginis, scilicet super dextrum humerum, scriptum est: *Rex Jerusalem.* Ex alia parte ejusdem imaginis, scilicet super sinistrum humerum, scriptum est: *Rex Siciliæ.* Ex alia autem parte Bullæ, insculpitur quædam civitas, scilicet *Roma*, & scribitur in circuitu: *Roma caput mundi, tenet orbis fræna rotundi.* Erat autem bulla aliquantulùm major Bulla Papæ

Exercitus Christianus *intrat* Hierosolymam.

INgressus est igitur, ut diximus, sanctam civitatem *Hierusalem* exercitus *Christianus*; & Patriarcha cum Episcopis suffraganeis mundificavit templum Domini, & ecclesiam sancti sepulchri, sanctæque resurrectionis ejusdem, cum aliis eccesiis sanctisque locis venerabilibus civitatis; abluentes pavimentum & parietes aqua benedicta, & agentes processiones in hymnis & canticis, reconciliaverunt Deo loco universa, diuturnis infidelium sordibus prophanata. Verùm, quandiu Imperator, qui excommunicatus fuerat, intra urbis mœnia moram fecit, nullus Prælatorum Missam celebrare præsumpsit. Magister tamen *Walterus*, frater quidam de ordine Prædicatorum, vir religiosus, providus, ac discretus, & in divina pagina eleganter eruditus, *Anglicus* natione, qui à domino Papa officium prædicationis, in quo singulariter floruit, expeditus, in exercitu *Christi* susceperat; quod etiam per ali quod tempus fœliciter impleverat, celebravit divina in ecclesiis suburbanis: unde devotionem fidelium plurimùm excitando, ad obsequium crucifixi arctiùs animavit. Deinde Prælatis singulis, tam minoribus, quàm majoribus, ac viris religiosis, ecclesiis suis sibi restitutis & possessionibus antiquis: gaudentibus cunctis super beneficiis divinis, quæ præter spem omnium acciderant, intenderunt unanimiter cum peregrinis omnibus ad reædificationem civitatis, muros cum fossatis, turrésque cum propugnaculis, magnis sumptibus ac studiosis laboribus reparare. Nec solùm acta sunt hæc in civitate sancta *Hierusalem*, sed in omnibus civitatibus & castellis illius *Terræ*; quam Dominus noster *Jesus Christus* suis sanctorum pedum suorum vestigiis consecravit, & sacrosancto sanguine dedicavit. Erátque tanta in omnes *Christianos* exultatio, ut viderentur terrenis cœlestia misceri.

De superbia & invidia Templariorum & Hospitalariorũ.

HIS autem sic Deo dispensante ordinatis, invidente antiquo seminatore schismatum & discordiarum Sathana, incolæ terræ, præcipuè *Templarij* & *Hospitalarij*, invidentes factis Imperatoris, sumpserunt cornua ex odio Papali. Audierunt enim, quòd jam Papa Imperium hostiliter invaserat. Volentes igitur omnia magnalia hæc eis ascribi, qui à tota *Christianitate* tot proventus recipiunt, & ad solummodò *Terram sanctam* defendendam, tantos redditus inglutiunt; & quasi in voragine barathri demergunt: significaverunt subdolè ac proditiosè *Soldano Babyloniæ*, quòd Imperator proposuit adire flumen ubi *Christus* baptizatus est à *Johanne Baptista*; ibidem *Christi* vestigia, & præcursoris ejusdem, (*quo non major surrexit inter natos mulierum*) pedes & in laneis cum parvo comitatu clàm humiliter adoraturus: & ibidem posset ad votum eundem Imperatorem vel capere vel trucidare. Quod cùm audiret *Soldanus* memoratus, & super hoc chartam noto sibi sigillo signatam conspexisset; detestatus est *Christianorum* versutiam, invidiam, & proditionem, & maximè eorum qui videbantur habitum religionis cum crucis charactere bajulare: & advocans duos secretissimos ac discretos Consiliarios, instillavit auribus illorum universa, ostendens eis epistolam, cui adhuc signum adhærebat, & ait: *Ecce fidelitas Christianorum.* Inspectisque literis, post longam ac diligentem deliberationem, sic responderunt: Domine, inita est pax utrobique beneplacita, quam violare facinorosum foret: sed ad omnium *Christianorum* confusionem, mittatis hanc epistolam cum signo adhærenti, ipsi Imperatori; & erit vobis amicissimus, & meritò. Quorum consilis *Soldanus* obtemperans, misit dictam epistolam Imperatori; & omnem dolorum prælocutum ei denunciavit. Insuper dũ hæc fierent, Imperator per diligentissimos & expeditissimos exploratores suos commonitus, priùs hæsitabat; non credens tantam malitiam de religiosis prorupisse. Et dum sic dubitaret, venit nuncius *Soldani* ad eum, dictam portans

Proditio intenta Imperatori.

Soldanus *revelat Imperatori proditionem suorũ.*

tans ei epistolam; per quam pleniùs de prædictis significabatur. Gaudens igitur, quòd laqueos absconditos evasisset, omnia cautè dissimulabat, usque ad tempus retributionis; & quæ ad reditum in terram suam fuerant necessaria, præparavit. Et hoc fuit seminarium odii inter Imperatorem & *Templarios* ac *Hospitalarios*. Veruntamen *Hospitalarii* minorem notam infamiæ super hoc facto contraxerunt. Ex eo igitur tempore conglutinata est anima Imperatoris cum anima *Soldani* indissolubili cemento dilectionis & amicitiæ; & confœderati sunt, & miserunt sibi vicissim munera preciosa: inter quæ misit *Soldanus* Imperatori unum elephantem. Comperientes autem *Templarii* & *Hospitalarii* cum suis complicibus, Imperatoris peregrinationem, quam fecisse ad flumen *Jordanis* proposuerat, differri; intellexerunt per illud & alia indicia, dolum suum effectu caruisse. Patriarcham igitur *Hierosolymitanum* ad suam attraxerunt conspirationem; qui hanc epistolam ad diffamandum Imperatorem, dicitur conscripsisse. 1229.

Epistola Geroldi Patriarchæ Hierosolymitani.

GEROLDUS *Patriarcha* Hierosolymitanus, *universis Christi fidelibus in Domino salutem. Quàm mirabiliter, imò miserabiliter, ab initio usque ad finem, in grave præjudicium negotii* Jesu Christi, *& fidei* Christianæ *contemptum, in partibus cismarinis processerit Imperator, si plenè intelligatur; in processu ipsius à planta pedis usque ad verticem, non poterit sanitas inveniri. Quoniam in adventu suo excommunicatus venit, vix secum ducens milites quadraginta, & sine pecunia; sperans quòd de spoliis habitatorum* Syriæ *posset suam inopiam sustentare. Primòque in* Cyprum *veniens, nobilem virum* I. *de* Ybellino *& filios suos, quos ibidem occasione negotii* Terræ sanctæ *fecerat convenire; minùs curialiter cepit ad suum prandium invitatos. Postmodùm Regem, quem ad se venire fecerat, retinuit quasi captum. Sicque per violentiam & fraudem regnum penitùs occupavit. Transiit in* Syriam *his peractis. Cúmque in principio verbis mirabilia se promitteret facturum, & se super his coram simplicibus jactitaret; statim ad* Soldanum Babyloniæ *pacis nuncios destinavit. Propter quod in conspectu* Soldani *& suorum paganorum, factus est contemptibilis: præcipuè cùm ipsum intelligerent secum non tantam armatorum multitudinem adduxisse, quòd aliquo modo possent per eundem prægravari. Intereà occasione præmuniendi* Joppen, *ad partes illas declinavit cum exercitu* Christiano, *ut magìs appropinquaret* Soldano; *& ut faciliùs possent discurrere pro pace vel treuga obtinenda. Quid plura? Post longum & latentem tractatum, nullius de terra consilio requisito; pronunciavit quadam die subitò, quòd pacem fecerat cum* Soldano: *formam pacis vel treugæ nullus vidit; quando de servandis conventionibus idem Imperator præstitit sacramentum. Quanta autem fuerit malitia, quàm fraudulentus tractatus, quorundam capitulorum tenore, quæ vobis in scriptis duximus transmittenda, cognoscere poteritis evidenter. Quia Imperator ad magnificandam vocem suam, vocem tantùm habere voluit; & vocem obtinuit à* Soldano. *Dixit enim inter cætera, quòd sibi erat sancta civitas restituta: ad quam cùm in vigilia Dominicæ, qua cantatur,* Oculi mei, *cum exercitu* Christiano *veniret; die sequenti Dominica, satis inordinatè, satisque confusè excommunicatus in ecclesia Dominici sepulchri, in præjudicium honoris ac excellentiæ Imperialis manifestum, suo capiti imposuit diadema:* Saracenis *templum Domini ac templum* Salomonis *in manu sua retinentibus, ac legem* Machometi *publicè, sicut priùs, proclamantibus; non sine peregrinorum confusione maxima & dolore. Idem verò Imperator, cùm se firmaturum civitatem anteà multipliciter promisisset, sequenti die Lunæ summo diluculo, primus civitatem exivit nemine salutato: sibi fratribus* Templi *&* Hospitalis *præsentantibus solemniter & instanter, quòd si vellet firmare, sicut promiserat, civitatem; ipsi ei, quantum possent, consilium & auxilium ad id faciendum compararent. Sed ipse, qui de corrigendo negocio non curabat, videns quòd factum illud nullius firmitatis robur obtineret, nec civitas, sicut restituta erat, teneri poterat, nec firmari; solummodò voce restitutionis contentus, ipsa die versùs* Joppen *cum sua familia festinavit. Quod cùm viderent peregrini, qui cum ipso intraverant civitatem, post ipsum noluerunt remanere. Subsequenti verò die Dominica, scilicet qua cantatur,* Lætare Hierusalem, *venit* Achon; *& in ipsa civitate populum sibi alliciens, ei quandam libertatem concessit, ut favorem ipsius per hoc mendicaret. Propter quod hoc fecit, novit Deus; & ejusdem opera sequentia demonstrarunt. Cùm autem passagium instaret, & omnes unanimiter peregrini, pusilli cum magnis, visitato sepulchro, tanquam peregrinatione peracta, pararentur ad recessum, cùm treugam non haberemus cum* Soldano Damasci; *nos videntes terram jam destitutam, & à peregrinis relictam, consilium, in arcto constituti, inivimus; ut de eleemosyna piæ memoriæ Regis* Franciæ, *milites pro communi utilitate retineremus.*

Digitized by Google

1229. *neremus. Quod cùm audiret Imperator, significavit nobis se super hoc admirari; cùm treugas cum* Soldano Babyloniæ *confirmasset. Respondimus, quòd adhuc remanebat ferrum in vulnere, ex quo treuga vel pax non fuit inita cum* Soldano Damasci, *utpotè prædicti* Soldani, *in hoc ei contradicentes: adjicientes, quòd invito etiam* Soldano Babyloniæ, *nos posset* Damascenus *nimis damnificari. Respondit Imperator, dicens, quòd ejus consilio & licentia, qui jam Rex fuit* Hierosolymitanus; *non debebant milites guerrivi retineri in regno suo. Ad quod respondimus, quòd super hoc plurimùm dolebamus, quòd de his & consimilibus consilium ipsius excommunicati, sine periculo animarum, non potuimus expectare. Et cùm ad hoc nil nobis Imperator remandaret; die sequenti fecit extra civitatem per præconem publicum congregari peregrinos habitatores civitatis; ac per speciales nuncios, Prælatos simul & religiosos in sabulo. Inter quos ipse personaliter constitutus, primò cæpit de nobis graviter conqueri, falsas querimonias cumulando. Secundò, ad virum venerabilem magistrum* Templi *sermonem retorquens; famam suam conatus est publicè variis ac vanis sermocinationibus non mediocriter obfuscare; & sic culpam propriam, quæ jam manifestabatur, intendebat in alios retorquere, addens quòd nunc ultimò milites stipendiarios in suum præjudicium & gravamen retinebamus. Propter quod ipse jubebat omnibus militibus peregrinis, cujuscunque essent nationis, sicut se suaque diligebant, ne remanerent in terra ab illa die in antea; præcipiens Comiti* Thomæ, *quem Ballivum in terra relinquere disponebat, ut quemcunque ex tunc inveniret, puniret corporaliter; adeò ut unius pœna, multis foret ad terrorem. Quibus omnibus consummatis, nulla excusatione vel responsione admissa; ad ea quæ tam ignominiosè fuerant divulgata, recessit. Et statim ad portas civitatis balistarios poni statuit; præcipiens eis, ut fratres* Templi *exire permitterent, non intrare. Denique tam ecclesias, quàm alia loca eminentia civitatis, muniri jussu balistariis; & loca specialiter, per quæ ad nos & ad domum* Templi *habebatur accessus, sciatisque quòd nunquam* Saracenis *tam gravis extitit aut nocivus, vel contra eos tantùm animosus. Cujus nos manifestam malitiam perpendentes, tam Prælatos quàm peregrinos duximus convocandos, excommunicantes omnes illos, qui contra ecclesiam, vel fratres* Templi, *& alios terræ religiosos vel peregrinos, ipsi Imperatori consilium impenderent, aut juvamen. Quare magis intumescens Imperator, omnes introitus fecit diligentiùs custodiri; inhibens ne ad nos, vel ad illos qui nobiscum essent, victualia deferentes appropinquarent; ponens undique balistarios & sagittarios, quibus nos & fratres* Templi *ac peregrinos graviter impugnabat. Et ut excogitatam malitiam adimpleret, fratres Prædicatores ac quosdam* Minores, *qui in* Ramis *palmarum locis statutis convenerant ad prædicandum verba Domini; per satellites suos rapi fecit de pulpitis, & in terram prosterni, extrahi, & quasi latrones per civitatem fustigari. Deinde cùm videret, quòd per prædictam obsidionem, quod intendebat non obtineret, fecit tractari de pace: ad quod respondimus, quòd noluimus pacis tractatum admittere, nisi priùs amotis custodiis balistariorum & aliorum armatorum; ablatis etiam bonis nostris restitutis, ita quòd essent omnia in eo statu & libertate, qua erant die qua ingressus est civitatem. Ipse tandem fieri præcipit, secundùm quod postulabamus, sed non est effectui mancipatum: supposuimus igitur civitatem Interdicto. Videns igitur malitiam suam non posse procedere usquequaque, moram in terra noluit trahere longiorem: imò ac si totum niteretur destruere, balistas & armaturas, à longo tempore pro defensione terræ reservatas, apud* Achon *fecit clàm in navibus deponi, & plura* Soldano Babyloniæ *transmitti, quasi charo suo. Et mittens in* Cyprum *quosdam milites suos, fecit non minimam ab incolis pecuniam extorqueri: & quod mirabilius nobis videbatur, galeias quas potuit secum trahere, destruxit. Quod cùm audivimus, duximus eum super hoc admonendum. Sed ipse admonitione spreta, simul & correctione; latenter festo Apostolorum* Philippi *& Jacobi, per vicum secretum & portum galeiam intrans; versùs* Cyprum *festinavit, nemine salutato,* Joppen *relinquens destitutam, nunquam utinam rediturus. Jamjam à Ballivis dicti* Soldani *intercluditur exitus extra muros pauperibus* Christianis *ac* Syrianis: *plures itaque in via peregrini defecerunt. Hæc & multa alia, quæ relinquimus aliis enarranda, quæ mundus novit, commisit Imperator in* Terræ sanctæ *& animæ suæ detrimentum; quæ Dominus miseratus, cùm placuerit, dignetur temperare. Valete.*

Hæc autem epistola cùm ad audientiam Occidentalium perveniret, non mediocriter famam Imperialem obfuscavit, & multorum favorem ademit. Papa autem ad ejus dejectionem diligentiùs solito insurrexit, & collectioni pecuniæ hiavit avidiùs.

Venit

1229.

Quid-c. cejsus in quibus Papa accusat Imperatorem

VEnit eodem tempore in *Angliam* magister *Stephanus*, domini Papæ Capellanus, & nuncius ad Regem *Anglorum*; missus ut colligeret decimas, domino Papæ à nunciis ipsius Regis *Romæ* promissas; ad guerram suam sustinendam, contra Imperatorem *Romanorum* susceptam. Audierat enim idem Papa de Imperatore præfato multa detestanda, quæ faciebat contra legem *Christianam*: quorum tenorem in scriptum redigens, per diversas orbis partes literis Apostolicis publicare curavit. Proposuit autem contra eum inprimis, quòd in die Annunciationis beatæ *Mariæ*, cùm esset excommunicatus, intravit Sepulchri sancti ecclesiam in *Hierusalem*; & ibi ante majus altare propria manu sese coronavit; & ita coronatus, resedit in cathedra Patriarchatus, & ibi prædicavit populo; excusando malitiam suam, & accusando ecclesiam *Romanam*. Imponens ei, quòd injustè processerat contra eum; & notabilem eam fecerat invectivè & reprehensivè, de insatiabili & simoniali avaritia. Egressus autem ab ecclesia, in comitatu satellitum suorum, sine omni persona ecclesiastica, portavit coronam usque ad palatium *Hospitalis*. Item in palatio suo *Achonensi* fecit convivari *Saracenos*, & fecit eis habere mulieres *Christianas* saltatrices, ad ludendum coram eis; quæ etiam, ut dicebatur, commiscebantur eis. Item, fœdus quod iniit cum *Soldano*, nemo scivit qua conditione tractatum fuit inter eos, nisi ipse solus. Veruntamen manifestè videbatur, quòd magis approbaret (secundùm quod perpendi poterat, per gestus exteriores) legem *Saracenorum*, quàm fidei nostræ; quia in multis ritus eorum imitatus est. Item, in scripto quod est inter ipsum & *Soldanum*, quod lingua appellatur *Arabica*, *Mosepha*, continetur; quòd durantibus treugis, ipse juvabit eum contra omnes homines *Christianos* & *Saracenos*; & è converso *Soldanus* ipsum. Item, spoliavit Canonicos S. *Crucis* in *Achona* quibusdam redditibus, quos recipere debebant in portu *Achonensi*. Item, spoliavit Archiepiscopum *Nicholsiensem* in *Cypro*. Item, protexit quendam Episcopum *Surianorum* potentia sæculari, contra Patriarcham, ab excommunicato & schismatico ordinatum. Item, spoliavit Canonicos sancti Sepulchri oblationibus ipsius Sepulchri; & Patriarcham oblationibus *Calvariæ* loci, & loci *Golgotha*, & Canonicos *sancti Templi*, oblationibus suis: & per manus satellitum suorum fecit omnes oblationes istas colligere. Propter quod factum, frater *Walterus* excommunicavit eum in civitate *Hierosolymorum*, & omnes satellites suos. Item, in die Palmarum, prædicatores de pulpito, ubi prædicabant, viliter & violenter fecit dejici, & crudeliter tractari & incarcerari. Item, infra passionem Domini obsedit Patriarcham & episcopos *Wintoniensem* & *Exoniensem*, & *Templarios*, in domibus suis: & cùm vidit, se non posse prævalere, confusus dimisit. His igitur de causis, licèt aliæ non desint, quicquid egit in *Terra sancta* pro nihilo reputans dominus Papa, movit guerram contra ipsum; asserens justum esse & fidei *Christianæ* necessarium, ut tam validus ecclesiæ persecutor à fastu Imperii depelleretur. Et quod his omnibus detestabilius est, contra matrem suam *Romanam* ecclesiam, gravem excitaverat persecutionem; ita quòd castella ejus cum terris & possessionibus occupârat; & velut hostis publicus detinuit occupatas.

De decimis ab Anglia Gregorio Papæ collatis.

PER idem tempus, cùm magister *Stephanus*, domini Papæ Capellanus & nuncius, Regi *Anglorum* negotia ipsius Papæ & sui causam adventus ostendisset; fecit Rex convenire apud *Westmonasterium*, Dominica qua cantatur, *Misericordia Domini*, Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, Priores, Templarios, Hospitalarios, Comites, Barones, ecclesiarum rectores, & qui de se tenebant in capite, ad locum præfixum & diem; ut audirent negotia memorata, & de rerum exigentiis communiter tractarent ibidem. Omnibus igitur congregatis tam laicis quàm clericis, & eorum subjectis; magister *Stephanus* coram omnibus recitavit literas domini Papæ; in quibus exigebat decimas omnium rerum mobilium de tota *Anglia*, *Hybernia*, & *Wallia*, ab universis laicis & clericis, ad guerram suam sustinendam, quam contra *Romanum* Imperatorem susceperat *Fredericum*. Ostendit autem in literis memoratis, quòd ipse solus hanc expeditionem susceperat pro universali ecclesia, quam dictus Imperator, jam diu excommunicatus & rebellis, subvertere nititur, sicut evidentibus apparet indiciis: unde divitiæ sedis Apostolicæ cùm non sufficiant ad ipsum exterminandum, necessitate compulsus, ab universis ecclesiæ filiis implorat auxilium; per quod expeditionem inchoatam, & in parte jam fœliciter prosperatam, perducere valeat ad desideratum effectum. Persuadet denique dominus Papa, in conclusione negotii, singulis ecclesiæ membris; quatenùs sicut filii naturales ecclesiæ *Romanæ*, quæ mater est omnium ecclesiarum, potenter subveniant; ne, quod absit, ipsa deficiente,

1229. deficiente, membra cum capite succumbere videantur. His & aliis in hunc modum in authentico domini Papæ patenter expressis, persuasit magister *Stephanus* omnibus qui aderant, ut consentirent; allegans honorem & commodum, qui posset exinde obtemperantibus provenire. Rex autem *Anglorum*, à quo cæteri omnes sperabant habere defensionis auxilium, factus est (quia sic oportuit fieri) baculus arundineus, cujus fragmenta vulneraverunt in se confidentes: qui *Romæ* per procuratores suos, ut supradictum est, ad decimas solvendas fuerat obligatus, non potuit contradicere: & cùm nihil responderet, visus est tacendo assensum præbere. Comites verò, & Barones, ac laici omnes, planè decimas se daturos contradixerunt, nolentes Baronias suas, vel laicas possessiones *Romanæ* ecclesiæ obligare. Episcopi quoque & Abbates, Priores & alii ecclesiarum Prælati, post trium vel quatuor dierum deliberationem & murmurationem non modicam, tandem consenserunt; metuentes excommunicationis sententiam vel interdicti sibi inferri, si mandatis Apostolicis obviarent. Consentientes igitur corde quali qu li, sub quadam summa pecuniæ finem conclusissent sibi tolerabili; nisi (ut asseritur) *Stephanus* de *Segrave*, Regis tunc Consiliarius, vir quidem sui solius amicus, versus in arcum pravum, quadam simoniaca conventione cum magistro *Stephano* facto, ad talem effectum rem perduxit; quòd decimas ipsas plenariè sibi exegit & obtinuit, ad damnum ecclesiæ & regni inæstimabile. Sed justo Dei judicio, hæc fraudulenta procuratio, prædicto *Stephano* Justitiario non successit in prosperum. Tunc magister *Stephanus*, Prælatis omnibus literas domini Papæ procuratorias ostendit, quibus idem Papa ipsum ad dictas decimas colligendas procuratorem constituerat; ut non secundùm taxationem factam in vicesima, quæ paulò antè Regi data fuerat pro libertatibus obtinendis, sed secundùm quod meliùs possunt, ad commodum domini Papæ, & uberiùs, omnia bona & mobilia singulorum taxari. Videlicet de omnibus redditibus, proventibus, fructibus carrucarum, oblationibus, decimis, nutrimentis animalium, & fructibus, & de omnibus obventionibus ecclesiarum, vel aliarum possessionum, quocunque nomine censeantur; non aliquibus debitis vel expensis aliqua occasione deductis. Habuit etiam ex eisdem literis auctoritatem contradictores excommunicandi, & ecclesias interdicendi. Unde constitutis procuratoribus suis in singulis Comitatibus regni, omnes illos excommunicavit, qui circa decimas ipsas reddendas, vel taxationem faciendam, per se, vel per alium, colludium, pactum iniquum, subtractionem vel fraudem aliquam duxerint faciendam. Et quoniam negotium festinum exigebat auxilium, Prælatis omnibus, & aliis, sub pœna excommunicationis indixit, ut vel mutuò, vel alio quocunque modo, pecuniam perquisitam sibi traderent indilatè, ut eam domino Papæ in continenti transmitterent; eandem postmodùm, decimis singulorum ritè taxatis, plenariè recepturi. Erat autem idem Papa tot & tantis involutus debitis, ut unde bellicam, quam susceperat, expeditionem sustineret, penitùs ignoraret. Et sic soluto concilio, murmurantibus cunctis, recesserunt.

Exactio gravissima dictarũ decimarũ.

ET his ita gestis, misit in continenti literas suas magister *Stephanus* ad singulos Episcopos, Abbates, Priores, & cujuscunque professionis viros religiosos regni; sub pœna Interdicti & excõmunicationis præcipiẽs, ut tali die tantam pecuniæ summam sibi transmitterent de moneta ad pondus denarii probata, & nuper fabricata; ut inde creditoribus domini Papæ satisfacere posset, & ipsi pœnas evaderent Interdicti. Erat enim in hujus rei executione adeò improbus exactor, ut etiam de frugibus Autumni futuri, qui adhuc in herba crescebant, singulos compelleret decimarum sibi precium exhibere. Prælati verò aliud remedium non habentes, calices, phialas, philacteria, & alia sacra altaris vasa, quædam vendiderunt, nonnulla in pignus sub fœnore posuerunt. Præterea habuit idem magister *Stephanus* quosdam secum fœneratores nequissimos, qui se mercatores appellabant, usuram sub nomine negotiationis palliantes; qui egentibus, & exactionibus vexatis, obtulerunt pecuniam: & urgente memorato *Stephano*, sub pœna gravissima, coacti multi mutuò cepêre, qui posteà in laqueos eorum inciderunt, damna irrestaurabilia incurrentes. Continuis maledictionibus, sed occultis, repleta est terra, imprecantibus cunctis, Exactio suis fiat exactoribus nunquam fructuosa. Quod juxta vota populi accidit, quia

Non habet eventus sordida præda bonos.

Ex eo autem tempore non defuerunt in terra *Anglicana* quidam transmontani, qui se mercatores nominant, usurarii impiissimi; qui nihil aliud quærunt, nisi in laqueis suis, præcipuè

1229.

præcipuè quos *Romana* curia angariat, illaqueare. Et sic abrasor pecuniarum magister *Stephanus*, domini Papæ Capellanus, *Angliæ* fœda reliquit vestigia. Solus autem Comes *Cestrensis Ranulphus* stetit viriliter, nolens terram suam redigere in servitutem; nec permisit de feudo suo viros religiosos vel clericos decimas memoratas conferre; quamvis *Anglia* & *Wallia*, *Scotia* & *Hybernia* ad solutionem compellerentur. Hoc autem multis in hac decimatione solatium præbebat & levamen; quòd regna transmarina & longè posita, non sunt ab hac exactione quieta. Cúmque tandem istarum plenitudo divitiarum ad summum Pontificem pervenisset, ipse *Johanni* de *Bresnes*, & aliis militiæ suæ principibus, ita affluenter eas distribuit; quòd graviter cessit in damnum Imperatoris, dum municipia ejus & castella in ejus absentia subvertebant. Eodem anno, magister *Robertus* de *Bingeham Sarisberiensis* electus, apud *Septoniam* munus consecrationis suscepit, vi. Calend. Junij, per manum *Willielmi Wigorniensis* Episcopi, astantibus Episcopis *Jocelino Bathoniensi*, & *Alexandro Coventrensi*. Qui satis fœlici auspicio officium suscepit Episcopale. Et fabricam novæ ecclesiæ, quam prædecessor suus *Richardus* transtulit; & ausu non pusillanimi inchoavit, viriliter est prosequutus, juvante Deo, Rege, & populo. Unde quidam versificator ait satis eleganter:

Comes Cestrensis denegat decimas solvere D. Papæ.

Rex largitur opes, fert Præsul opem, lapicidæ
Dant operam: tribus his est opus, ut stet opus.

Eodem tempore Rex *Anglorum Henricus*, in die Pentecostes, *Johannem* filium *Huberti Angliæ* Justitiarium, cingulo militari donavit iij. Nonas Junij.

EOdem tempore, in die sanctæ Trinitatis, convenientibus *Cantuariensis* ecclesiæ suffraganeis apud eandem civitatem, consecratus est magister *Richardus*, *Cantuariensis* electus; per manum *Henrici Roffensis* Episcopi, sine pallio; ita quòd licuit ei vel ordines celebrare, vel ecclesias dedicare. Consecrati sunt etiam cum eo eadem die, per ministerium ejusdem Episcopi, ante majus altare in ecclesia sanctæ Trinitatis; *Rogerus* electus *Londinensis*, & *Hugo Elyensis*, iiij. Idus Junij. Eodem anno obiit *Martinus* de *Pateshulle*, Decanus *Londinensis*, xviij. Calend. Decembris; vir miræ prudentiæ, & legum terræ peritus.

Consecratio Richardi Cătuariensis *Archiepiscopi, &* Rogeri Londinensis, *&* Hugonis Elyensis *Episcoporum.*

SUb eisdem diebus, instante festo sancti *Michaëlis*, Rex *Anglorum Henricus*, congregavit apud *Portesmue*, totam nobilitatem regni *Angliæ*: Comites videlicet, Barones, & milites, cum tanta equitum ac peditum turba, quantam nullus antecessorum suorum aliquo creditur tempore congregâsse. Ubi etiam venerunt ad eum de regionibus *Hyberniæ*, *Scotiæ*, *Walliæ*, & *Galewalliæ*, tanta militum & armatorum multitudo; quòd admirationi omnibus habebantur. Proposuit namque Rex cum tanta armatorum copia transfretare, ut terras quas pater amiserat, in suum dominium revocaret. Demùm, cùm Principes & Mareschalli militiæ Regis ad naves venissent, ut victualia ingererent & arma; adeò paucas invenerunt naves, ut non sufficerent ad medietatem exercitus transferendum. Quod cùm ad Regis notitiam pervenisset, iratus est vehementer; & crimen totum in *Hubertum* de *Burgo* Justitiarium refudit. Et audientibus cunctis, vocavit eum veterem proditorem; improperans ei, quòd hunc, sicut priùs, procuravit defectum, pro quinque millibus marcis, quas à Regina *Francorum* acceperat, ut suum propositum impediret: & gladium, quasi furia invectus, Rex educens, voluit Justitiarium interficere. Sed Comes *Cestrensis Ranulfus*, & alii qui aderant, sese interponentes; ipsum à mortis discrimine servârunt. At ille à Regis se præsentia subtraxit, donec ira Rex deposita, animum mitigaret. Applicuit intereà in portu illo Comes *Britanniæ Henricus*, vir quidam animo seditionem parturiens, vij. Idus Octobris; qui Regem conducere debuit in terram suam sub salvo conductu, sicut condictum fuerat inter eos, & sacramento firmatum. Sed idem Comes, cum aliis de exercitu, dederunt Regi consilium, ut negotium differret usque ad sequens Pascha, quia periculosum erat tempore hyemali iter tam arduum expedire. Quo audito, Rex licentiam dedit omnibus ad propria revertendi. Et Justitiarius cum Rege pacificatus est. Comes autem *Britanniæ* Regi fecit homagium contra omnes homines de *Britannia*: & Rex reddidit ei totum jus suum in *Anglia*. Et datis ei quinque millibus marcarum, ad custodiam terræ suæ, remisit eum in regionem suam. Eodem anno, *Ricardus Cantuariensis* Archiepiscopus, pallium sibi à domino Papa transmissum, suscepit ix. Calend. Decembris; & apud *Cantuariam* in ecclesia cathedrali, præsente Rege & suffraganeis episcopis, divina cum ipso pallio celebravit.

De magno apparatu Regis Anglorum *ad transfretandum.*

Erat

1229.

De quodam fœneratore male mortuo.

ERat hoc tempore in minori *Britannia* fœnerator quidam, qui pecuniam suam tribuens ad usuram, immensum nummorum congregavit acervum. Hic cùm multoties ab Episcopo loci increparetur, quòd non licebat sibi de usuris rem augere; noluit audire Episcopum: sed licèt non rectè, strenuus rem augebat. Cúmque tandem ab Episcopo incorrigibilis videretur, excommunicavit eum; & ab unitate fidelium segregavit. Quod ille parvipendens, imò vilipendens, excommunicatus, non multò pòst vitam miserabiliter terminavit. Quo sine viatico & confessione defuncto, uxor ejus & filij venerunt ad Presbyterum villæ, rogantes ut corpus defuncti more ecclesiastico sepeliret. Presbyter autem hoc facere recusavit, eò quòd excommunicatus decessit; præcipiens ut in bivio extra villam sepelirent eum. Uxor autem defuncti hoc audiens, venit ad Comitem cum filiis, querimoniam coram eo deponens, quòd Presbyter ille, Parochianum defunctum noluit sepelire: causam reticens, quòd excommunicatus obiisset. At Comes contra Presbyterum in iram versus, jussit ministris suis, ut euntes ad Presbyterum, ex parte sua præciperent, quatenùs mortuum sepeliret: quòd si facere contradiceret, ipsum vivum cum mortuo sepelirent ligatum. Hoc cùm factum esset, omnes Episcopi *Britanniæ* ipsum Comitem sub anathemate concluserunt. Unde suborta inter eos discordia, Episcopi illi à Comite omnes in exilium sunt expulsi; & Comes excommunicatus remansit, donec sententia confirmaretur à Papa.

Fredericus Romanorũ *Imperator revertitur in* Terrã suam.

EOdem anno, cùm *Fredericus Romanorum* Imperator *Terram sanctam Christianitati* restituisset; & treugas decennales à *Soldano Damasci* impetratas, juramento hinc inde confirmasset; in die Inventionis sanctæ crucis, naves ascendit, ut transito mari Mediterraneo, reverteretur in terram suam. Sed quoniam audierat, quòd à *Johanne* de *Brennes* insidiæ sibi parabantur in portubus cismarinis, inconsultè timuit applicare; & ne de ejus captione gauderent inimici illius, in tuto loco applicuit; præmissis exploratoribus suis, qui conduxerunt illum ad portum securitatis & salutis. Cùm autem prosperè in *Sicilia* applicuisset cum modico comitatu, audivit quòd æmuli ejus jam castella multa subjugaverant, & municipia; & quòd etiam per terras Imperij liberum haberent discursum, & debaccharentur multi Papæ stipendiarij; affluentia pecuniæ inæstimabilis saginati, cùm non esset qui eis obviaret. Sed cùm tandem ejus divulgaretur adventus, confluebant ad eum homines Imperij naturales; qui per fidelitatem ei fuerunt astricti. Quibus vallatus, & ex aliis adventantibus confortatus; audacter prorupit in hostes, & terras amissas ac castra cœpit paulatim revocare.

Rex Anglorum *ad natale fuit apud* Eboracum.

ANno Domini M.CC.XXX. Rex *Anglorum Henricus*, ad natale tenuit curiam suam cum Rege *Scotorum* apud *Eboracum*, quem ad illud festum invitaverat; præsente Archiepiscopo civitatis, cum Comitibus, Baronibus, militibus, & familia magna nimis. Ubi dicti Reges multa distribuebant festiva suis indumenta. Rex autem *Anglorum* prodiga liberalitate Regi *Scotorum* contulit equos preciosos; cum annulis multis, ac gemmis, & donativis variis. Atque festo per triduum continuato, epulabantur quotidiè splendidè; tantam solemnitatem in exultatione & lætitia celebrantes. Die autem quarta, concione soluta, Rex *Scotorum* in suam revertitur regionem; Rex *Angliæ Londinum* properabat. Contigit eodem tempore, in die scilicet conversionis sancti *Pauli*, in urbe *Londinensi*, dum Episcopus civitatis, scilicet *Rogerus*, dictus *Niger*, in ecclesia cathedrali, antè majus altare staret infulatus ad celebrandum divina, præsente populo civitatis ob honorem beati *Pauli* congregato; quòd tanta subitò in aëre facta est nubium densitas, & solaris obnubilatio claritatis, ut vix socius socium in ecclesia videre posset. Admirantibus cunctis, & diem judicii suspectum habentibus, facta est repentè tonitrui adeò horribilis super ecclesiam concussio, ut ipsa ecclesiæ fabrica tota cum turri eminentissima super capita omnium ruere videretur. Ex illa autem collisione nubium, tanta fulminis exivit coruscatio, ut tota ecclesia intùs ignea videretur, nec defuit fœtor inter hæc omnia; sed ita intolerabilis habebatur, ut omnes qui aderant extingui timerent. Sicque ad millia utriusque sexus hominum, qui in ecclesia erant, nihil verius quàm mortem suspicantes, rapido cursu monasterio exierunt attoniti, & corruentes in terram, sine sensu aliquandiu permanserunt. Solus ex omni multitudine Episcopus, cum uno tantùm Diacono, ante majus altare sacris vestibus indutus remansit; intrepidus expectans Domini voluntatem. Aëre tandem purgato, cùm omnis multitudo evadendi fiduciam concepisset, & ecclesiam iterum fuisset ingressa; Episcopus residuum Missæ complevit.

Mirabile de fulgure.

Facta

Facta est autem super occasu totius civitatis non modica admiratio; metuentibus cunctis, ne magnum aliquid & insolitum prognosticaret futurum. Eodem anno, tempore quadragesimali, Imperator *Romanus* contra hostes suos ita invaluit; quòd castra sua & jura omnia ad Imperium spectantia, potenter revocavit: quoscunque in castellis suis ex adversariis suis cepit, aut vivos excoriavit, aut patibulo suspendit. *Johannes* verò de *Brenner*, qui hostis ejus erat, & capitaneus post Papam, metuens incidere in manus illius, fugit in *Gallias* ad natale solum, cum stipendiariis suis; quos dominus Papa rapinis religiosorum ditavit, & prædis à pauperibus captis undecunque honoravit. Et sic mediantibus amicis & viris religiosis, statutæ sunt treugæ inter dominum Papam, & ipsum Imperatorem; quousque in aliquam pacis formam convenirent. Per idem tempus, *Willielmus* de *Brausa*, vir nobilis & potens, à *Leolino* Principe *Walliarum*, patibulo suspensus est, mense Aprili; cum uxore ejus, ut dicebatur, in adulterio deprehensus. 1230.

Adulterium morte punitū.

EOdem tempore, ad exactionem Regis, Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, & Priores, per *Angliam* totam Regi eidem pecuniam dederunt non modicam, quasi per eam subtracta patri suo jura posset revocare in partibus transmarinis. Cives *Londinenses* pro eodem negotio ad redemptionem gravissimam sunt compulsi. *Judæi* etiam tertiam partem rerum suarum omnium, vellent nollent, Regi sub festinatione persolverunt.

Rex Anglorū cum exercitu transiit in Britanniam minorem.

REX *Anglorum Henricus*, in solemnitate Paschali, apud *Radingum* congregavit exercitum copiosum valdè: omnium videlicet nobilium regni, qui sibi debebant servitium militare, & aliorum innumerabilium ex regionibus diversis. Qui inde castra movens, ad portum de *Portesmue* pridiè Calend. Maij, cum universa multitudine sua naves ascendit. Rex autem, procurantibus nautis suis, in *Britannia* applicuit apud sanctum *Machutum*, quinto Nonas Maij. Multi quoque de exercitu, Regem sequi non valentes, diversis applicuerunt in locis. Sed Deo id procurante, absque læsione, ac rerum diminutione, omnes ad Regem in *Britannia* pervenerunt. Comes autem *Britanniæ* Regem reverenter & cum honore suscipiens, tradidit ei municipia regionis illius, & castella: nobilésque *Britanniæ* multi, ad eum venientes, homagia fecerunt, & fidelitatem ei juraverunt. *Andreas* tamen de *Viteri*, & alij viri nobiles pauci, ad fidelitatem Regis venire contemnentes, munierunt castra sua alimentis; & ad pugnam viriliter sese præparabant. Rex autem *Francorum*, cùm de adventu Regis *Anglorum* certitudinem didicisset, congregavit exercitum valdè copiosum: atque micantibus undique scutis & vexillis, ad *Andegavensem* pervenit civitatem. Ubi castra metatus, ibi moram protraxit non modicam, ut progressum Regis *Anglorum* in *Pictaviam* præpediret. Rex verò *Anglorum*, dum apud urbem *Namnetensem* majorem expectabat adhuc numerum ex diversis partibus armatorum, Rex *Francorum* cum exercitu suo quoddam debile municipium *Hodum* appellatum obsedit, quòd ab urbe *Nonnetis* quatuor leucis vix distabat; atque levi conatu illud cepit, & subvertit, & ad *Andegavensem* rediit civitatem. Eodem anno, facta est eclipsis Solis, contra morem solitum, summo mane confestim post ortum suum, pridiè Idus Maij, in Rogationibus, scilicet feria tertia: ita quòd agricolæ, & alii multi, labores manè inchoatos, propter nimiam obscuritatem relinquentes, stratum repetere; & sese iterum sopori dare decreverunt. Sed tandem, quasi post unius horæ spacium, multis admirantibus, Sol consuetam obtinuit claritatem. Eodem tempore, Dux *Saxoniæ*, & Regis *Anglorum* consanguineus, veniens in *Angliam*, à civibus *Londoniensibus* honorificè susceptus est. Erat autem idem Dux homo tantæ proceritatis & longitudinis, ut cunctis admirantibus, & quasi ad spectaculum accurrentibus, visum ex ipsius intuitu refecerunt.

Discordia inter Barones Galliæ.

HAbebat quoque hoc tempore guerram ad invicem omnes ferè magnates *Galliæ*, sicut Dux *Burgundiæ*, Comes *Bononiæ*, Comes de *Drius*, Comes de *Mascu*, Comes *sancti Pauli*, Comes de *Bar*, *Engeramus* de *Cuci*, *Robertus* de *Curtenei*, & multi alij, qui jurati & confœderati erant, ut dicebatur, Regi *Angliæ*, & Comiti *Britanniæ Henrico*: bellum induxerant Comitibus *Campaniensi* & *Flandrensi*. Qui omnes impetrata licentia à Rege *Francorum*, completis in obsidione *Andegavíæ* quadraginta dierum excubiis, reversi sunt in patriam suam. Quos Rex, cùm illos retinere non potuit, secutus est, ut si possibile esset, eos discordes ad concordiam revocaret. Sed cùm idem Rex nobiles ad pacem reducere nullatenus potuisset, ingressi sunt cum equis & armis hostiliter Comites, terram Comitis *Campaniæ*; atque illam igne & ferro depopulari cœperunt.

1230. runt. Comes verò *Campaniæ*, in ingenti armatorum copia hostibus occurrens, prælium campestre commisit. At Comites tam sibi quàm suis agminibus viriliter resistentes, ex militibus illius ducentos sub captione concluserunt, & tresdecim peremerunt. Quod cùm Comes *Campaniensis* cognovisset, campum per fugam deseruit, omni commilitonum suffragio destitutus. Quem fugientem hostes acriter insequentes, & quoscunque attingebant in ore gladij prosternentes; non cessabant, donec ipsum Comitem infra portas *Parisiacæ* civitatis cursu rapido intruserunt. Tunc nolentes ulteriùs insequi illum, reversi in *Campaniam*, spoliaverunt eam totam, castra & municipia complanantes; villas & urbes igne conflagrantes, vites & pomæria succidentes, extra ecclesias intactum nihil reliquerunt. Agebant namque contra Comitem Magnates, quasi de crimine proditionis & reum læsæ Majestatis; ut qui dominum Regem suum *Lodovicum* in obsidione *Avinionis*, ob amorem Reginæ, quam amabat, veneno necaverant, ut dicebant. Unde cùm idem Magnates, in curia Regis *Francorum*, eodem Rege præsente, querimoniam sæpè deposuissent; & ipsum Comitem per duellum convincere voluissent; Regina (per quam omnia regni negotia disponebantur, propter Regis simplicitatem, & puerilem ætatem) noluit eos audire. Quocirca ipsi se à Regis fidelitate subtrahentes & Reginæ; *Francorum* regnum per guerram turbare cœperunt. Indignabantur enim talem habere dominam, quæ (ut dicebatur) tam dicti Comitis, quàm Legati *Romani* semine polluta, metas transgressa fuerat pudicitiæ vidualis.

Strages Hyberniẽsium, & captio cujusdam Reguli.

EOdem anno, mense Julio, Regulus quidam de *Connoth Hyberniensis*, cùm Regem *Anglorum* & *Willielmum Mareschallum* cognovisset in finibus transmarinis bellicas agere expeditiones, atque regnum *Hyberniæ* quasi vacuum à subsidio militari, congregavit undique exercitum copiosum; sperans se posse omne genus *Anglorum* ab *Hyberniæ* finibus exturbare. Ingressus igitur hostiliter terram Regis *Anglorum*, spoliis & rapinis, atque incendiis, intendebat. Sed cùm hæc omnia ad aures *Gaufridi* de *Marisco* (qui vices Justitiarii sub Rege in partibus illis gerebat) venissent; adjunctis sibi *Waltero* de *Lasci*, cum *Richardo* de *Burgo*, & exercitu non modico, contra hostes audacter prorupit: & exercitum suum in tres turmas dividens, duabus præfecit *Walterum* de *Lasci*, & *Richardum* de *Burgo*, tertiam sibi retinens ad regendum. Atque duas acies instructas, quibus præerant prædicti *Walterus* & *Richardus*, occultavit in sylvis quibusdam; per quas venturi erant hostes, & dolosas eis insidias præparavit. Tertiam verò, quam ipse regebat, statuit ut directa fronte adversariis occurrens, ad campestre prælium eos provocaret. Tandem hostes supervenientes, cùm unam tantùm aciem gentis *Anglorum* cõspexissent, irruerunt in eos; quasi sub spe certa victoriæ consequendæ. Sed acies *Anglorum* tam diu fugam simulavit, quousque *Hybernienses* illos insequentes loca insidiarum pertransissent. At illi qui in insidiis erant, de latibulis erumpentes, & aërem clamore horribili verberantes, à tergo & à latere irruerunt in hostes; & acies, quæ priùs fugerat, in *Hybernienses* à fronte revertens, stragem eis miserabilem intulerunt. Interfecti namque referuntur ex *Hyberniensibus* ad viginti millia virorum bellatorum; & Rex eorum captus est, & carcerali custodiæ deputatus. Eodem tempore, *Fulco Paganellus* de *Normannia*, vir nobilis, & *Willielmus* frater ejus; relictis castellis suis ac terris, venerunt ad Regem *Anglorum* in *Britanniam*, fidelitates ei & homagia facientes. Venerunt etiam cum eis sexaginta milites, viri strenui & potentes; qui omnes persuaserunt Regi, ut hostiliter *Normanniam* intraret, sub spe certa terram subjugandi. Quorum Rex consiliis libenter adquievisset, sed *Hubertus* de *Burgo* id fieri non permisit; dicens, periculosum fore hoc modis omnibus attemptare. Quod audientes milites prædicti, postulaverunt Regem propensiùs, ut assignaret eis ducentos milites de exercitu suo, cum quibus *Normanniam* intrarent; certissimis ei assertionibus promittentes, quòd omne genus *Francorum* de *Normannia* exturbarent. Nec etiam id fieri permisit *Hubertus* Justitiarius; asserens Regi non expedire, ut traderet milites suos ad mortem ultronea voluntate. Sicque nobiles illi miserabiliter illusi fuerunt: quia Rex *Francorum* incontinenti exhæredavit eos, castella, & omnia quæ illorum erant, potenter in sua jura convertens.

Rex Anglorum in Gasconia homagia recepit.

HIS ita gestis, Rex *Anglorum*, per consilium *Huberti* de *Burgo*, cum exercitu suo ex *Britannia* per *Andegaviam* in *Pictaviam* transiens; profectus est in *Gasconiam*. Ubi acceptis homagiis, & regione sub securitate disposita, rediit in *Pictaviam*; ubi multorum homagia suscepit. In hac quoque equitatione obsedit Rex *Mirebelli* castrum, & cepit laudabili virtute *Anglorum*, qui assultus audacissimos iterantes, violenter inclusos

1230.

sos subegerunt, & recedentes, omnes in vinculis abduxerunt. Hoc igitur tempore, mense Augusti, dominus Papa *Gregorius*, & *Romanorum* Imperator *Fredericus*, mediantibus utrorumque fidelibus & amicis, in concordiam convenerunt. Veniens enim *Romam* dictus Imperator, absolutus est: omnibus ad jura Imperii spectantibus ex integro revocatis. Comederunt ergo simul, magnus Sacerdos, & maximus Imperator, in palatio summi Pontificis per triduum: gaudentibus Cardinalibus & Potentatibus Imperii, de concordia tam desperata, & tam subitò confirmata. Eadem tempestate, Comes *Cestrensis Ranulphus*, munivit castellum apud sanctum *Johannem* de *Beverona*, quod ad jus uxoris suæ Comitissæ jure hæreditario pertinebat; militibus, alimentis, & armis. Reddiderat enim illi castrum illud Comes *Britanniæ Henricus*, quando confœderatus Regi *Anglorum*, omnia jura sua in regno *Angliæ*, Rege concedente, recepit.

Amicitia inita inter Papam & Imperatorem.

CIrca eosdem dies, mense Septembri, convenerunt ad colloquium Rex *Francorum* & Regina mater ejus, cum honorabilibus viris & Magnatibus illius regni: qui post mortem *Lodovici* Regis guerram habuerant ad invicem, ut est superiùs dictum. Ubi de pace tractantes, talem concordiam firmaverunt: Provisum est autem communiter à Proceribus præfatis, ut Comes *Campaniensis*, qui hujus discordiæ causa principales extiterat, cruce signatus, peregrinationem *Terræ sanctæ* subiret, ad militandum ibidem cum centum militibus, contra inimicos crucifixi. Et præterea, Rex *Francorum* & mater ejus, tactis sacrosanctis Evangeliis, juraverunt; quòd singulis redderent jura sua: & quòd omnes homines terræ illius secundùm rectas consuetudines, & singulis debitas, judicarent.

Concordia facta inter Regem Francorum, & suos.

JAcebat intereà Rex *Anglorum* apud verbem *Nannetensem* cum exercitu suo; nihil agens nisi quòd thesauros consumpsit inæstimabiles. Comites verò ac Barones, cùm *Hubertus* Regis Justitiarius non permisit, ut contra hostes arma moverent, fecerunt inter se convivia juxta consuetudinem *Anglicanam*; & crapulis intendebant & poculis ad invicem, ac si dies natalitios celebrarent: inter quos qui pauperes erant, rebus omnibus consumptis, equos distrahebant & arma, ut exinde ad tempus vitam ducerent infœlicem. Eodem tempore, *Reimundus* de *Burgo*, nepos *Huberti* de *Burgo*, miles quidem nobilis & strenuus, dum spatiatum iret casu super ripam *Ligeris*, equum insidens nobilissimum, aquam omine infœlici intravit. Cùm autem iterum ripam, quæ ardua erat, ascendere voluisset, equus retro cadens simul cum suo ascensore miserabiliter est submersus. Tandem Rex *Anglorum*, mense Octobri, dispositis rebus necessariis, ad custodiam terræ illius; dimisit ibi milites quingentos, & mille servientes stipendiarios: super quos Principes constituit Comitem *Cestriæ Ranulphum*, *Willielmum Mareschallum*, & *Willielmum Albemarliæ* Comitem; cum quibusdam aliis viris bellatoribus, & in opere martio prælectis. Sicque Rex naves conscendens, post plurima maris pericula, apud *Portesmue* applicuit, vii. Calend. Novembris: consumpta pecunia infinita; & nobilibus innumerabilibus vel morti datis, vel infirmitate & fame attenuatis, vel ad extremam redactis paupertatem. Venerunt autem multi diversæ professionis homines Regi obviàm: diversis eum xeniis honorantes. Sed Comes de *Gloverniа* & de *Clare Gilebertus*, de partibus illis rediens, diem clausit extremum. Cujus terrarum & honorum omnium Rex *Huberto* Justitiario custodiam concessit.

Reditus Regis in Angliam.

POst recessum Regis *Anglorum* ex partibus transmarinis, Comes *Cestriæ* & alii Principes militiæ Regis, cum toto ejus exercitu, fecerunt equitationem per *Andegaviam*; & per dies quindecim moram fecerunt in ea: & ceperunt castellum *Gunner*, & complanaverunt illud, & villam combusserunt. Deinde ceperunt novum super *Bartam*; & illud subvertentes, villam incendio tradiderunt. Sicque cum inappreciabilibus spoliis & prædis in *Britanniam* sunt reversi. Nec multò pòst *Normanniam* hostiliter ingressi, ceperunt ibi castellum *Pontursun*; & eo complanato, villam combusserunt, & absque rerum dispendio in *Britanniam* redierunt. Eodem anno facta est eclipsis Lunæ, remanente sibi brevissima claritate, quasi per spacium trium horarum, x. Calend. Decembris, ipsa Luna decima tertia existente.

Equitationes factæ post discessum Regis.

ANno Domini M. CC. XXXI. Rex *Anglorum Henricus*, ad natale tenuit curiam suam apud *Lambethiam*; *Huberto Angliæ* Justitiario necessaria omnia festivitati Regi procurante. Ac deinde, vii. Calend. Frebruarii, convenerunt ad colloquium apud *Westmonasterium* Rex cum Prælatis & aliis Magnatibus regni; ubi exegit idem Rex Scutagium, de quolibet Scuto tres marcas, ab omnibus qui baronias tenebant, tam laicis, quàm

Exactio Scutagii pro expeditione transmarina.

1231. Prælatis. Cui *Richardus Cantuariensis* Archiepiscopus, & quidam Episcopi cum eo audacter resistentes, dixerunt; quòd non tenentur viri ecclesiastici judicio subjici laicorum, cùm absque illis concessum fuisset Scutagium in finibus transmarinis. Tandem verò, post multas hinc inde disceptationes, negotium quantum ad Prælatos reclamantes pertinebat, usque quindecim dies post Pascha dilationem accepit. Omnes alii, tam laici quàm clerici, ac Prælati, favebant Regiæ voluntati.

Discordia inter Regem & Archiepiscopum Cantuariensem.

PEr idem tempus, *Richardus Cantuariensis* Archiepiscopus, ad Regem veniens, conquestus est de *Huberto* Justitiario; quòd castellum de *Tunebruge* cum villa & pertinentiis ejus, & alias quasdam terras *Gilleberti* Comitis de *Clare* nuper defuncti, quæ jus suum & ecclesiæ *Cantuariensis* spectabant, injustè detinebat. Unde idem Comes sibi & antecessoribus suis ipse & prædecessores sui ad recognitionem & homagium tenebantur. Qua de causa Regem rogavit, ut custodiam dicti castelli cum pertinentiis sibi restitueret; & jura ecclesiæ *Cantuariensis* conservaret illæsa. Ad hæc respondens Rex, dixit, Comitem præfatum de se tenere in capite; & vacantes custodias Comitum, & Baronum, & eorundem hæredum, ad suam coronam, usque ad ætatem legitimam, pertinere: unde sibi licere proposuit, tales custodias cui voluerit vendere vel conferre. Archiepiscopus verò, cùm aliud responsum habere non potuit, excommunicavit omnes invasores possessionum prædictarum, & omnes, præter Regem, qui cum eis communionem haberent. Et tam pro his quàm aliis de causis *Romam* profectus, jus suum & ecclesiæ suæ prosequi maturavit. Rex verò è contrà, ut causam suam prosequeretur, magistrum *Rogerum* de *Cantelu Romam* cum aliis quibusdam nunciis destinavit. Eodem tempore, mense Aprili, expleta solennitate Paschali, *Richardus* frater Regis desponsavit *Isabellam* Comitissam *Gloverniæ*: sororem scilicet *Willielmi Mareschalli* Comitis de *Penbroc*. Et nuptiis vix completis, idem Comes *Willielmus*, in militia vir strenuus, in dolorem multorum diem clausit supremum, & *Londoniis* apud *Novum templum* sepultus est, juxta patrem suum, xvii. Calend. Maii. Rex autem, qui eum indissolubiliter dilexit, cùm hæc audivit, & cùm vidisset corpus defuncti palla coopertum, ex alto trahens suspiria, ait: Heu heu mihi, nónne adhuc penitùs vindicatus est sanguis beati *Thomæ* Martyris?

Eruptio Wallensium

EOdem mense Maio, *Wallenses* de latibulis suis erumpentes, terram, quæ fuit *Willielmi* de *Brausia*, flammis vastaverunt. Sed Rege *Anglorum* illo tendente cum modica manu militari; ipsi ad suas, more solito, cavernas sunt reversi. Rex autem partes Australes repetens, dimisit in partibus illis *Hubertum* regni Justitiarium, ad reprimendum impetus eorundem. Sed illi continuò ut audierant Regis recessum, ad prædandum reversi, non longè à castro *Montis Gomeritii*, provincias infestantes, sævire cœperunt. Sed cùm milites, qui erant in præsidio castri memorati, hoc cognovissent, ne tam liberè sine offensione discurrerent, exierunt ad prælium contra ipsos: & viam revertendi præcludentes, multos ex eis ceperunt, & plurimos peremerunt. Cúmque illos quos vivos ceperant, Justitiario præsentassent, jussit omnes decapitari; & Regi *Anglorum* capita præsentari. Quod factum *Leolinus* nimis molestè ferens, collegit exercitum copiosum; & terras Baronum, qui in limbo *Walliæ* degebant, & possessiones gravi depopulatione contrivit. Et nec ecclesiis neque personis ecclesiasticis parcens; matronas quasdam nobiles & puellas, quæ causa pacis & salutis ad ecclesias confugerant, cum ipsis ecclesiis concremavit.

Profectio Regis in Walliam.

CUmque hoc enorme factum ad aures Regis pervenisset, collegit apud *Oxoniam* exercitum copiosum, tertio Idus Julii: ubi cùm tota nobilitas *Angliæ*, tam cleri quàm populi, congregata fuisset, Episcopi omnes & ecclesiarum Prælati, præsente Rege, *Leolinum* cum suis fautoribus, qui ecclesias concremârant memoratas, sub anathemate concluserunt. Quo facto, Rex exercitum promovens ad *Hertfordensem* urbem cito volatu pervenit. Erat autem eo tempore *Leolinus* cum exercitu suo non longè à castello *Montis Gomeritii*, in quodam prato, quod ripariam habebat vicinam paludibus obsitam; ubi militibus castri memorati dolosas insidias præparabat. Nam fratrem quendam de Abbatia *Cisterciensis* ordinis, quæ prope erat, *Cumbra* nuncupata, direxit *Leolinus*, ut dicitur, ad castellum: quem cùm viderunt milites castelli transeuntem per eos, exierunt ut cum fratre loquerentur, & sciscitantes ab eo, si quid de Rege *Leolino* audisset: respondit, quòd viderat eum cum parvo comitatu in prato vicino, ubi expectabat majorem numerum armatorum. Milites verò, cùm à fratre requirerent, si possent ripariam & pra-

tum

1231.

tum equites cum securitate transire: respondit frater: Pons qui ultra ripariam itinerantes ducere solebat, confractus est à *Leolino*, quia metuebat impetum vestrum: sed tamen poteritis securè, ubicunque volueritis, ripariam & pratum in equis transire, & *Wallenses* cum paucis equitibus vel vincere, vel fugare. Quo audito, adhibuit fidem falsis assertionibus fratris *Walterus* de *Godarvilla*, custos castelli; & præcipiens commilitonibus & servientibus, ut convolarent ad arma, ascensis equis, ad locum celeriter pervenerunt. Quos *Wallenses* cum impetu venire conspicientes; ad sylvam quandam, quæ propè erat, dolosam illicò inierunt fugam. At castellani rapido equorum volatu eos insequentes, in riparia præfata ac palude illius prati submersi sunt usque ad ventres equorum, illi præcipuè qui primi veniebant: sed alii qui sequebantur, ex sociorum submersione præmoniti, de casu commilitonum suorum non mediocriter condolebant. Tunc *Wallenses*, hostium submersionem cognoscentes, reversi sunt cum impetu super eos; & cum lanceis suis milites & equos in cœno volutantes, crudeliter peremerunt. Factus est autem ibi hinc inde conflictus gravissimus, multis utrobique peremptis, sed tamen *Wallenses* victoria potiuntur. Captus est autem ibi *Ægidius*, filius *Richardi* de *Argentomio*, miles strenuus; cum quibusdam aliis, quorum nomina non sunt famosa, nec audivi.

De ultione prædicti sceleris, & constructione castri Matildis.

CUmque tandem casus, qui militibus jam dictis acciderat, Regi fuerat denunciatus, cum festinatione ad Abbatiam, cujus frater præfatos milites prodiderat, hostiliter transiens; in ultionem tanti sceleris, quandam grangiam illius Abbatiæ, bonis omnibus spoliatam, combussit: & ipsam Abbatiam similiter spoliatam, omninò jussit igne cremari. Sed Abbas loci, ut ædificia sumptuosis valdè laboribus constructa, salvaret; trecentas marcas Regi numeravit, & sic ejus quievit indignatio. His ita gestis, fecit Rex reædificare castellum *Matildis* in *Wallia*, de lapide & cemento eleganter, quod à *Wallensibus* olim prostratum fuerat: atque magnis sumptibus cùm esset opus fœliciter consummatum, posuit in eo Rex milites & clientes, qui incursiones *Wallensium* refrænarent.

Treuga statuta inter Reges Francorũ *&* Anglorum.

CIrca eosdem dies, mense Junio, Rex *Francorum* promovit exercitum copiosum, ut *Armoricanam Britanniam* expugnaret. Sed cùm ejus adventum *Henricus Britanniæ* & *Ranulphus Cestriæ* Comites, qui in finibus illis militiæ Regis *Anglorum* præerant, cognovissent; Regi paraverunt insidias venienti. Et à tergo rhedas ejus & vehicula, quæ arma ferebant cùm alimentis & machinis, invadentes, ceperunt omnia: & machinas igne concremantes, lucrati sunt ibidem equos sexaginta. Deinde *Franci*, cùm *Britanniam* cognoscerent quasi inexpugnabilem, simul & debile principium suum habentes suspectum: procurantibus ex parte Regis *Francorum* Archiepiscopo *Remensi* & *Philippo* Comite *Bononiensi*: atque ex parte Regis *Anglorum*, Comitibus *Britanniæ* & *Cestriæ* in hoc consentientibus statutæ sunt treugæ, & juramento firmatæ triennales, inter dictos Reges, iij. Nonas Julii. Eodem mense Julio, *Petrus Wintoniensis* Episcopus, completo in *Terra promissionis* jam ferè per quinquennium magnificæ peregrinationis voto, reversus est in *Angliam*: & in Calen. Augusti susceptus est cum processione solenni in ecclesia cathedrali. Venerunt eodem tempore, post treugas statutas, Comes *Britanniæ*, & Comes *Cestriæ*, cum *Richardo Mareschallo*, ex finibus transmarinis in *Angliam*: & ad Regem profecti in *Walliam*, qui adhuc occupabatur in constructione castri *Matildis*, honorificè ab eo sunt recepti. *Richardus* verò *Mareschallus* se Regi repræsentans, ut hæredem fratris sui *Willielmi Mareschalli*, obtulit Regi pro hæreditate sua homagium suum: & quicquid ei de jure suo facere tenebatur. Cui respondit Rex, per consilium *Huberti* Consiliarii sui ac Justiciarii, quòd audierat uxorem fratris sui defuncti esse prægnantem: unde noluit eum audire, donec rei veritas probaretur. Objecit etiam eidem *Richardo*, quòd conversatus fuerat inter hostes suos publicos in partibus *Gallicanis*: unde Rex præcepit, ut de regno citò non reversurus exiret, affirmans quòd post dies quindecim, si inveniretur in regno, carceri perpetuo traderetur. At *Richardus*, cùm aliud non haberet responsum, transfretavit in *Hyberniam*: ubi omnes milites & omnes fratres sui illum cum gaudio recipientes, reddiderunt ei omnia castella quæ erant fratris sui, homagiúmque illi cum fidelitate fecerunt. Castellum etiam de *Pembroc* in sua potestate recipiens, cum toto honore ad castellum pertinente; collegit multitudinem armatorum, hæreditatem suam, etiam invito Rege, si necessitas cogeret, subjugare disponens. Tandem Rex, mutato consilio, metuens ne pacem regni turbaret, suscepit homagium ejus & fidelitatem; & ei omnia jura sua, salvo sibi relevio consueto, concessit.

Wintoniensis *Episcopus vertitur in* Angliam.

Venit

1231.

Richardus Cantuariensis *Archiepiscopus* Romã *profectus in reditu obiit.*

VEnit hoc tempore ad curiam ***Romanam Richardus Cantuariensis*** Archiepiscopus; & in præsentia domini Papæ proposuit hæc quæ sequuntur. Conquestus est in primis de Rege ***Anglorum***, quòd solummodò omnia regni negotia per consilium ***Huberti*** Justitiarii, aliis spretis Magnatibus, disponebat. Item de Justitiario proposuit, quòd habuit uxorem, cujus consanguineam priùs habuerat sibi matrimonio copulatam: & quòd jura ecclesiæ ***Cantuariensis*** invaserat, & injustè detinebat. Proposuit etiam, quòd Episcopi quidam ejus suffraganei, neglecta pastorali cura; sedebant ad Scaccarium Regis, laicas causas ventilantes, & judicia sanguinis exercentes. Item conquestus est, quòd clerici beneficiati, & infra sacros ordines constituti; plures habebant ecclesias, quibus adnexa fuerat cura animarum: & quòd insuper, sicut Episcopi, ab ipsis trahentes exemplum, curis sæcularibus, & laicorum se judiciis immiscecebant. His autem & consimilibus coram Papa propositis, petiit, ut talibus limam correctionis excessibus adhiberet. Cúmque hæc omnia dominus Papa diligenti studio intellexisset, & vidisset, quòd universa quæ proposuerat Archiepiscopus, justitia fuerant & ratione subnixa: jussit in continenti, quatenùs Archiepiscopi negotia, sive petitiones, expedirentur, justitia mediante. Proposuerunt autem in contrarium clerici Regis, pro ipso Rege & Justitiario multa inaniter allegantes: sed parùm vel nihil profecerunt. Quia, ut breviter dicatur, favor Archiepiscopi quicquid petiit, impetravit. Erat namque staturæ elegantissimæ, facundiæ admirabilis, scientia & moribus incomparabilis. Et allegavit pro eo, causa justa & favorabilis. Archiepiscopus igitur ***Cantuariensis Richardus***, cùm expletis negotiis suis omnibus pro voluntate sua, repatriare maturavit; apud ***S. Gemmam***, in domo fratrum Minorum, tertia dieta citra ***Romam***, diem clausit obiter supremum, iii. Nonas Augusti. Et sic ipso expirante, expirabant cum eo negotia impetrata. De quo hoc mirabile accidit: quia cùm Pontificalibus, sicut moris est, corpus defuncti sepeliendum insigniretur; de nocte venerunt homines illius patriæ, qui hæc omnia oculo fascinante inspexerant, aperuerunt de nocte sepulchrum, cupientes ut annulum & alia insignia Episcopalia furarentur, nulla vi vel ingenio id potuerunt. De quo, non tamen signato, propositum consummare nequiverunt, recesserunt confusi, & pectora sua, in quibus scelerata corda latitabant, percusserunt.

Rex Anglorum *revocatus est à nuptiis sororis Regis* Scotorũ.

EOdem tempore, Rex ***Anglorum***, constructo in ***Wallia*** castello, supradicto mense Octobris, in ***Angliam*** remeavit. Proposuit sanè idem Rex eo tempore ducere in uxorem, sororem Regis ***Scotorum***; indignantibus Comitibus & Baronibus suis universis, præcipuè ***Mareschallo***. Non enim, ut ajunt, decebat, quòd Rex duceret natu filiam minorem, cùm ***Hubertus*** Justitiarius natu majorem haberet sibi matrimonio copulatam. Sed ab hoc proposito, cùm per ***Mareschallum*** & Comitem ***Britanniæ*** Rex invitus revocaretur; dedit eidem Comiti ***Britanniæ*** quinque millia marcas argenti: & sic in suam rediit regionem.

Electio et cassatio Radulfi Cantuariensis *electi.*

DEfuncto, ut dictum est, ***Richardo Cantuariensi*** Archiepiscopo, decreverunt monachi ***Cantuariæ Radulphum de Nevilla, Cicestrensem*** Episcopum, sibi in Præsulem postulare; qui erat Regis fidelissimus Cancellarius, & inconcussa columna veritatis: singulis sua jura, præcipuè pauperibus singulis, justè reddens, & indilatè. In multis regni perturbationibus stans directè; non arundo quolibet vento agitata, nec declinans ad dextram vel sinistram. Constanter igitur petierunt eum monachi memorati, quasi dignissimum & idoneum ecclesiæ suæ approbatum defensorem, potentem verbo & opere, ut fœliciter beato ***Thomæ*** succederet assimilatus, qui de Cancellario factus est Archiepiscopus. Facta igitur ritè electione, præsentaverunt eum Regi viij. Calend. Octobris. Quem Rex gratanter, quantum ad se pertinebat, acceptans, de maneriis & rebus aliis ad Archiepiscopatum adjacentibus, illum protinùs investivit. Et monachi ***Romam*** profecturi, ad electum suum venientes; petierunt ab illo auxilium ad expensas itineris & servitium curiæ ***Romanæ***, & si qua sunt similia. Sed ille sentiens in animo, illud non penitùs carere scrupulo simoniæ ac ambitionis, planè affirmavit, quòd propter hoc eis nec obolum unum donaret, manus tendens in cœlum, & dicens: Domine Deus omnipotens, si vocandus sum, licèt indignus, ad Archipræsulatus officium, fiat hoc te disponente. Si autem in hac sollicitudine Cancellariæ, necnon minoris officij, cui assignor, regno & populo tuo sum necessarius, non recuso laborem, fiat voluntas tua. Monachi verò, viri constantiam potiùs, quàm rebellionem in hoc verbo pensantes; non ideò minùs ***Romam*** profecti, electionem sive postulationem factam, petierunt à Papa, ut auctoritate sua confirmaret. Dominus

minus itaque Papa, facta, ut dicitur, à magistro *Simone* de *Langetuna* diligenti inquisitione de persona postulati; respondit, illum curialẽ esse, & illiteratum, rapidum in verbo, ac festinum: & quod durius est, si ad illam dignitatem promoveretur, moliri volentem, ut anhelante ad hoc Rege, cum toto regno juvante, excuteret *Angliam* de sub jugo domini Papæ & curiæ *Romanæ*, qui eidem tenetur sub tributo: ut soluto vinculo tributi, quo irretivit eam Rex *Johannes*, solita Deo & ecclesiæ sanctæ serviret libertate. Et ad hoc vellet usque expositionem capitis decertare, innixus juri & appellationibus *Stephani Cantuariensis* Archiepiscopi; quas fecit solemniter idem *Stephanus* ante altare S. *Pauli* in ecclesia cathedrali *Londinensi*; cùm redderet coronam *Angliæ* memoratus Rex *Johannes* in manus Legati, conficiens scriptum toti mundo execrabile. Papa autem his auditis sermonibus, postulatione cassata, concessit, ut Conventus *Cantuariensis* alium Archiepiscopum, ac talem eligerent; qui sibi esset pastor animarum salubris, & ecclesiæ utilis *Anglicanæ*, & *Romanæ* fidelis ac devotus. Monachi igitur domum reversi, Conventui retulerunt, quomodo fuerant à suo desiderio defraudati. 1231.

SUborta est hac tempestate in *Anglia* maxima rerùm perturbatio, imò ut verum fateamur, indiscreta præsumptio propter *Romanorum* insolentiam clericorum; quæ tam nobiles regni, quàm ignobiles, ad temerariam compulit ultionem, sicut in subscriptis expressum continetur. *Tali Episcopo, & tali Capitulo, universitas eorum, qui magis volunt mori, quàm à* Romanis *confundi, salutem. Qualiter circa nos, & alias personas ecclesiasticas* Angliæ, *hactenus se habuerint* Romani *& eorum Legati vestram non dubitamus latere discretionem; beneficia regni suis, secundùm quod eis placet, conferendo, in vestrum & omnium aliorum regni intolerabile præjudicium & gravamen. In vos etiam & coëpiscopos vestros aliásque personas ecclesiasticas, ad quos collatio beneficiorum pertinere dinoscitur; quod magis dignum est pro confusione notari, suspensionis sententias fulminando, ne alicui de regno beneficia conferatis; donec quinque* Romanis *nec dum proprio nomine nominatis, imò nato* Rumfredi, *& nato talis & talis, in singulis ecclesiis vestris per totam diocesim sit provisum, unicuique eorum in redditu centum librarum. Alia etiam gravamina quàm plurima tam laicis & magnatibus regni super advocationibus suis, & eorum eleemosynis, ab eis & antecessoribus suis datis in pauperum regni sustentationem; quàm clericis & aliis viris religiosis regni, super rebus & beneficiis, inferendo. Nec præmissis contenti, ad ultimum à clericis regni beneficia quæ obtinent, ut ea* Romanis *conferant; non secundùm quod decet, sed sicut eis placet, auferre volentes, in eis illam intendunt prophetiam adimplere:* Spoliaverunt Ægyptios, ut ditarent Hebræos, multiplicando gentem suam, non magnificando lætitiam. *Sic dolorem dolori nobis & vobis omnibus accumulando; ut meliùs nobis videatur mori, quàm vivere sic oppressis. Unde licèt* grave sit nobis contra stimulum calcitrare, *tamen quia* qui nimis emungit, elicit sanguinem; *nos severitatem eorum animadvertentes, qui ab initio tanquam advenæ sunt ingressi* Romam, *nunc autem nos non tantùm judicare, sed etiam condemnare intendunt; alligantes onera importabilia, quæ nec in se nec in suos digito movere volunt. De communi consilio magis elegimus, licèt tardè, resistere, quàm eorum oppressionibus intolerabilibus ampliùs subjacere, seu majori subjici servituti. Hinc est quòd vobis mandamus, districtè inhibentes, quatenùs cùm nos ecclesiam, Regem similiter & regnum nitamur à tam gravi jugo servitutis eripere, circa eos qui de* Romanis *vel eorum redditibus se intromittunt, nullas partes vestras interponere præsumatis; pro certo scituri, quòd si hujus mandati, quod absit, extiteritis transgressores, quæ vestra sunt, incendio subjacebunt; & pœnam, quam* Romani *incurrent in personis, vos in possessionibus vestris indubitanter incurretis. Valete.* *Insolentia clericorum* Romanorũ.

ITem *religiosis & aliis, qui habent ecclesias* Romanorum *ad firmam, universitas prædicta salutem. Cùm post innumerabiles confusiones, & infinita gravamina, quæ* Romani, *ut scitis, regno* Angliæ *inflexerunt ad præsens, in præjudicium Regis & Magnatum regni, circa advocationes ecclesiarum suarum, & eorum eleemosynas, qui clericos regni spoliare nituntur beneficiis suis, ut ea* Romanis *conferant, in majorem regni & nostri confusionem, de communi consilio Magnatum elegimus, licèt tardè, resistere; quàm eorum oppressionibus intolerabilibus de cæterò subjacere; & eos per subtractionem beneficiorum suorum per totum regnum, quòd aliis intendebant inferre, sic arctare, ut à regni molestatione desistant. Hinc est quòd vobis mandamus, districtè injungentes; quatenùs de firmis ecclesiarum, sive de redditibus camerarum, quas de* Romanis *habetis, vel debetis eis, de cæterò non respondeatis. Sed dictas firmas & redditus habeatis paratos in crastino Dominicæ, qua cantatur.* *Prohibitio ne redderentur firmæ vel redditus* Romanis.

Lætare

Digitized by

1232. Lætare Hierusalem, *procuratori nostro literatoriè à nobis ad hoc dato. Abbates scilicet & Priores, in eorum monasteriis: alij verò presbyteri & clerici, vel laici, ad proprias ecclesias tradituri. Pro certo scientes, quòd si hoc non feceritis, quæ vestra sunt incendio subjacebunt: & nihilominus periculum, quod* Romanis *imminet in personis vobis imminebit. valete.* His ita gestis, prædicta universitas misit per milites & ministros literas has, novo quodam sigillo signatas; in quo sculpti erant duo gladij, & inter gladios scriptum erat, *Ecce glad j duo hic.* In modum citationum ad ecclesias regni cathedrales: ut si quos invenirent contradictores, juxta quod provisum fuerat, punirent eos.

Consistorium apud S. Alba*num habitum*

PER idem tempus, xvj. Cal. Januarij, habitum est apud S. *Albanum* ingens consistorium Abbatum, Priorum, Archidiaconorū, cum ferè tota nobilitate regni magistrorum & clericorū: qui omnes ad hoc cōvenerunt per mandatum domini Papæ ut celebrarent divortium inter Comitissam *Esexiæ*, & virum suū, si ratio id dictaret. In crastino autem, consistorio soluto, cùm singuli redirent ad propria, clericus quidam *Romanus*, nomine *Cincius*, qui ecclesiæ sancti *Pauli Londoniensis* erat *Canonicus*, per prædictam universitatem, ut creditur, non longè à villa S. *Albani* captus est, & abductus à viris armatis & capitibus velatis. Sed magister *Johannes Florentinus N*[illegible]*vicensis* Archidiaconus, qui huic consistorio affuit, ab hac captione evasit; & ad urbem *Londinensem* fugiens delituit ibidem multis diebus. *Cincius* verò post quinque septimanas, crumenis (ut dicitur) evacuatis; ad urbem *Londinensem* sanus & incolumis est reductus.

Violenta distractio bladi Romanorū.

ANno Domini MCCXXXII. Rex *Anglorum Henricus* fuit ad natale apud *Wintoniam*. Cui *Petrus* ejusdem urbis Antistes necessaria omnia procuravit, & festiva tam Regi, quàm suis exhibuit indumenta, cum donativis. In illis autem diebus natalitiis distracta sunt horrea de *VVingham* cujusdam *Romani* ditissima, per prædictam universitatem, ut creditur; à paucis armatis servientibus & capitibus velatis. Procurator verò illius ecclesiæ & custos, cùm talem violentiam inspexisset; venit ad vicecomitem regionis, & de violata pace Regis, & injuria domino suo illata, ei patenter ostendit. At vicecomes mittens ad locum ministros suos cum militibus quibusdam vicinis; jussit inquiri quidnam hoc esset. Venientes quoque ad horrea milites memorati invenerunt homines illos armatos, & sibi penitùs ignotos, qui jam ex maxima parte horrea evacuerant, & bladum bonis conditionibus & ad commodum totius provinciæ vendiderant; sed & pauperibus charitativè petentibus ex animo conferebant. Milites verò qui advenerant, cum interrogassent eos, unde essent, qui pacem Regis offendere, & talia facere præsumebant: illi continuò milites seorsùm vocantes, ostendebant literas Regis patentes, adulterinas & sophisticas, prohibentes ne quis eos præsumeret impedire. At milites hoc audientes, tam ipsi quàm alij, qui advenerant, pacificè recesserunt. Sicque infra dies quindecim distractis omnibus, armati illi de loco recesserunt, loculis plenè refertis. Tandem cùm hæc violentia ad notitiam *Rogeri Londinensis* Episcopi pervenisset; convocatis decem Episcopis in crastino beatæ *Scholasticæ Londoniis* in ecclesia beati *Pauli*, omnes hujus violentiæ auctores anathematis sententia percussit: involventes etiam illos, qui in *Cincium*, *Londinensis* ecclesiæ Canonicum manus injecerant violentas, cum universitate prædicta; & illis omnibus qui fecerunt sigillum & literas suprascriptas.

Rex auxiliū per totam An*gliam sibi dari postulat.*

COnvenerant eo tempore, Nonas Martij, ad colloquium apud *VVestmonasterium* ad vocationem Regis, Magnates *Angliæ*, tam laici quàm Prælati. Quibus Rex proposuit, quòd magnis esset debitis implicatus; causa bellicæ expeditionis, quam nuper egerat in partibus transmarinis: unde necessitate compulsus, ab omnibus generaliter auxilium postulavit. Quo audito, Comes *Cestriæ Ranulphus*, pro Magnatibus regni loquens, respondit; quòd Comites, Barones, ac milites, qui de eo tenebant in capite, cum ipso erant ibi corporaliter præsentes; & pecuniam suam ita inaniter effuderunt quòd inde pauperes omnes recesserunt, unde Regi de jure auxilium non debebant. Et sic petita licentia, laici omnes recesserunt. Prælati verò Regi respondentes, dixerunt; quod Episcopi multi & Abbates, qui vocati erant, non fuerunt præsentes; & sic petierunt inducias, quousque ad diem certum possent omnes pariter convenire. Præfixus est itaque dies, à quindecim diebus post Pascha: ut omnibus congregatis, tunc fieret quod erat de jure faciendum. Eodem tempore, Conventus *Cantuariensis* elegerunt Priorem suum in Archiepiscopum & Pastorem animarum suarum. Qui cùm esset Regi præsentatus, & ab eo receptus, profectus est *Romam*; ut electionem ritè factam, impetraret à sede Apostolica confirmari.

Sub

1232.

SUB eisdem diebus *Henricus Roffensis* Episcopus, cùm in Sabbatho, quo cantatur, *Sitientes venit ad aquas*. Apud *Sidingeburniam*, præsente *Cantuariensi* electo, ordines celebrasset solennes; astante clero & populo, fiducialiter cùm sermonem faceret protestatus est, dicens. Gaudete omnes in Domino fratres, qui hic præsentes estis: scientes indubitanter, quod uno & eodem die exierunt de purgatorio Rex quondam *Anglorum Richardus* & *Stephanus Cantuariensis* Archiepiscopus, cum uno Capellano ejusdem Archiepiscopi, ad conspectum divinæ Majestatis. Et eadem die, non nisi tres illi de locis pœnalibus exierunt. Et ut his dictis meis fidem adhibeatis plenissimam & certam, quia mihi & cuidam alii tertia jam vice hoc per visionem revelatum est ita manifestè: quod ab animo meo omnis dubitationis ambiguitas removetur. Et quoniam hic mentio facta est de magnifico Rege *Richardo*; unum de actibus ejus Deo beneplacitis, ut credimus, ad ædificationem audientium referamus.

Visio de Rege Richardo

Rex Richardus *vidit crucifixi imaginem erga militem eum adorantem, caput inclinare.*

REgnante dicto Rege *Richardo*, miles quidam de regno *Angliæ*, in *Nova* degens *foresta*, qui longo tempore & usu bestias Regis furtivè venari consueverat: quadam vice interceptus est cum venatione furata, & per judicium curiæ ipsius Regis in exilium relegatus. Hanc enim legem de venatione sublata, Rex ille in pace clementissimus in hoc temperavit: quòd cùm apud Reges antecessores ejus, si quilibet in fraude venationis deprehensi fuissent, eruebantur oculi eorum, abscindebantur virilia, manus vel pedes truncabantur. Sed tale judicium, pio Regi *Richardo* visum est nimis inhumanum; ut homines ad imaginem Dei creati, pro feris, quæ juxta legem naturalem generaliter omnibus sunt concessæ, de vita vel membris periclitarentur; ut id faciendo feris ac bestiis deterior videretur. Hoc enim solummodo sufficiebat ei; ut quilibet in tali culpa deprehensi, vel *Angliam* abjurarent, vel pœnam carceralem subirent, vel pœna punirentur pecuniali: salvis omnibus vita & membris. Miles igitur, ut dictum est, in exilium trusus, coactus est cum uxore & liberis panem inter extraneos mendicare; qui priùs exquisitis deliciis fruebatur. Tandem in se reversus miles, cogitavit à Rege misericordiam implorare; ut in hæreditate sublata restitui mereretur. Et veniens ad Regem in *Normannia*, invenit eum summo mane in quadam ecclesia, ut Missam audiret. Et miles ecclesiam tremens intravit, non ausus in Regem oculos erigere: quia cùm esset visu quasi speciosissimus hominũ, quandoque tamen terribilis videbatur. Et ante imaginem crucifixi, quæ in ecclesia erat, se conferens, & genuflexiones cum lachrymis multoties iterans, crucifixum humiliter precabatur: ut per ineffabilem clementiam suam, gratiam sibi Regis misericorditer reconciliaret, qua hæreditatem recuperaret amissam. Rex autem, militem intuens sollicitè orantem cum lachrymis, & devotione non ficta, vidit de illo rem mirabilem, & relatione condignam. Nam quotiescunque miles (quem de familia sua non esse deprehendit) genua flexit, ut imaginem adoraret; imago econtrà crucifixi ad genuflexiones ejus caput & collum satis humiliter inclinavit; & Regem hoc cum stupore sæpius conspicantem, in admirationem commovit. Rex autem statim officio Missæ completo, fecit militem ad suum accersiri colloquium, & diligenter sciscitabatur ab eo, quis, & unde fuisset. At ille cum timore Regi respondens, ait: Domine (inquit) homo vester ligius sum, sicut omnes antecessores mei fuerunt: & narrationem incipiens, retulit coram Rege quo ordine, cum venatione deprehensus, exhæredatus fuerat, & cum sua familia relegatus. Dixit ergo Rex ad militem: Fecistine aliquando in vita boni aliquid ad sanctæ Crucis reverentiam & honorem? At miles de actibus præteritis sollicitè cogitans, Regi rem quam egerat ob crucifixi reverentiam enarravit.

Miles inimico pepercit ob reverentiam crucifixi.

PAter meus (inquit) & alius quidam miles, villam quandam inter se dimidiabant, quam jure hæreditario possidebant. Et cùm pater meus in omnibus divitiis abundaret, alius è contrà miles semper pauper erat & egenus, contra patrem meum invidia ductus, paratis insidiis interfecit eum. Ego autem, qui tunc puer eram, cùm annos viriles attigissem, & in hæreditate paterna confirmatus fuissem; cogitavi immutabiliter in ultionem patris mei, militem illum interficere: sed ille super his præmonitus, per annos plurimos ab insidiis, quas ei studiosè paraveram, callidè custodivit. Tandem cùm in die Parasceues, qua crucem subiit *Christus Jesus* pro salute mundi, ad ecclesiam properarem servitium auditurus: vidi inimicum præcedere me, ut similiter ad ecclesiam iret, festinavi post tergum ejus, ut eum interficerem gladio educto. Sed ille casu retrò respiciens, cùm me rapido cursu advenire conspiceret, ad crucem quandam, quæ secus viam stabat, confugit; quia nimia senectute gravatus, se defendere non valebat. Et cùm illum qui lignum crucis

1232. cis inter brachia tenebat amplexatum, erecto gladio vellem perimere, & cerebrum effundere; adjuravit me per nomen crucifixi illius, qui in ligno crucis ea die pro totius mundi salute pependit, ne eum interficerem: votum faciens & firmiter promittens, quòd pro anima patris mei, quem occidit, Capellanum unum assignaret in perpetuum, ad obsequium defunctorum. Ego autem senem illum videns lachrymantem, commotis visceribus, victus sui pietate; & reposui gladium in vaginam, nolens ei nocere. Et sic ob amorem & reverentiam vivificæ crucis, mortem patris mei, militi condonavi. Tunc Rex militi respondens, ait: Sapienter egisti, quia crucifixus tibi nunc vicem pro vice sufficienter persolvit. Et advocans Episcopos & Barones qui aderant, revelavit audientibus cunctis visionem quam Rex viderat; quomodo, scilicet, imago crucifixi ad singulas militis genuflexiones, caput cum collo humiliter inclinavit. Et Rex continuò ad se vocans Cancellarium suum, præcepit, ut per literas suas patentes vicecomiti, quem miles sibi nominaret, daret in mandatis: quatenùs visis literis, militi terram suam redderet totam, in eo statu quo illam recepit, quando à patria sua miles exulavit. Et hæc misericordia, quam fecit pius Rex *Richardus*, cum aliis hujus operibus; ipsum, ut credimus, à periculis damnationis & cruciatuum citiùs liberavit.

Patientia Regis Richardi *in tribulationibus*

NEC illud de virtutibus magnifici Regis loquentes, credimus negligendum: quòd statim coronatus in Regem; rectam semper justitiam cunctis exhibuit, pro munere nunquam judicium subverti permisit. Episcopatus & Abbatias vacantes, continuò, & absque venalitate viris canonicè electis concessit; nec eas aliquando sub laicorum custodia deputavit. Prælatos omnes ordinatos, & præcipuè viros religiosos honoravit; & pro reverentia *Jesu Christi* eos offendere adeò metuit, ut tempore quodam cùm ad mandatum Domini Papæ, omnes Prælati totius regni coram Rege congregati fuissent, ut partem vicesimam mobilium suorum ad subventionem *Terræ sanctæ* concederent, & seorsùm sederent super præfato negotio colloquentes: Rex ait *Galfrido* filio *Petri*, & *Willielmo Briwerre*, qui apud pedes ejus sedebāt, voce demissa: Videtis Prælatos illos, qui ibi sedent? Videmus, domine, inquiunt. Et Rex ad eos: Si scirent quomodo eos, ob reverentiam Dei, timeo, & quàm invitè offenderem illos; ipsi me conculcarent, quemadmodum conculcatur calciamentum vetus & dejectum. Notandum est etiam, quomodo regni nuper adepti delicias, pro amore Regis æterni, relinquens thesauros patris sui, ac proprios, in obsequio crucifixi, & *Terræ sanctæ* liberatione, effundere curavit; & quàm potenter *Terram promissionis* totam, præter civitatem sanctam *Hierusalem*, de manibus inimicorùm crucis extorsit. Ubi deficientibus sibi thesauris, terram sub treugis triennialibus constituens, à *Saladino* impetravit; ut sacerdos quidam, usque ad treugas elapsas, apud Dominicum sepulchrum, de cruce Missam diebus singulis, ad Regis stipendia celebraret. Et in hunc modum recedens Rex, ad terminum treugarum, resumptis viribus, thesaurisque multiplicatis, redire disposuit; relictis regno & rebus omnibus, quibus dominabatur in partibus Occidentis, ut in sancta civitate *Hierusalem* in Regem coronatus, prælia domini *Sabaoth* præliaretur; & agmina præiret, & crucis inimicos, dum viveret, debellaret. Sed humani generis inimicus, qui bonis semper operibus invidet, & prosperitatibus populi *Christiani*; excitavit contra Regem devotum, Ducem Austriæ, & Imperatorem *Romanum*, qui illi revertenti paraverunt insidias: captus est ab hostibus, & velut bos esset, vel asinus, venditus est Imperatori *Romano*. Incarceratus autem, & secùs quàm deceret tantum virum, malitiosè tractatus ad redemptionem gravissimam est cōpulsus. Rex præterea *Francorum*, magnifici Regis pium præpediens propositum; terras ejus, dum esset in servitio crucis, invasit: & sic undique ab inimicis præventus, martyrium, quod non susceperat in corpore, sicut proposuerat in *Terra promissionis*, servavit in mente; qui desiderium habuit revertendi, & mori in obsequio crucis. Accessit etiam ad cumulum tentationum ejusdem Regis, quòd dum esset in obsequio crucis, Comes *Johannes* frater ejus, moliebatur *Angliam* subjugare; castella quædam obsidendo, & fratri suo guerram movendo: sed laudabili fidelitate gentis *Anglorum*, propositum illius frivolum extitit, & inaniter attentatum. O admiranda magnifici Regis constantia! quæ nunquam in adversis potuit frangi, sicut nec in prosperis extolli; sed omnibus semper hilarem exhibens vultum, nunquam in Rege apparuit diffidentiæ signum. Et sicut rebellibus leo fuit imperterritus, sic modestis agnus fuit mansuetus: leo superandis, agnus superatis. Hæc & his similia virtutum opera, Regē nostrum *Richardum* coram summo Deo reddiderant gloriosum: unde nunc meritò, cum venisset tempus miserendi, quia jam venit tempus; de locis, ut credi-

ut credimus, pœnalibus, excocta culparum scoria, translatus est ad regna sine fine mansura: ubi militi reposita est à Rege *Christo*, cui fideliter servivit *corona justitiæ, quam repromisit Deus diligentibus se.* Gaudent de ejus societate sancti illi, quorum sanctas redemit reliquiasà *Saladino* in *Terra promissionis*, pro quinquaginta duobus bizantiorum millibus: pacto interposito cum eisdem sanctis, ut apud Dominum in suprema necessitate sua, suis eum intercessionibus adjuvarent. Erant enim reliquiæ memoratæ in quatuor eburneis collectæ capsellis, tempore captionis *Terræ sanctæ* ac crucis reverendæ ab infidelibus *Saracenis*, per totam *Judeam* & *Galilæam*: & erant singulæ capsellæ tantæ magnitudinis ac ponderositatis, ut vix à quatuor hominibus portarentur. Sed hæc superiùs in gestis hujus Regis *Richardi* latiùs referuntur. 1232.

EOdem anno distracta sunt horrea *Romanorum* per totam ferè *Angliam*, à viris quibusdam armatis, & adhuc ignotis, bonis conditionibus, & ad commodum multorum: & opus, licèt temerarium, in solennitate Paschali inchoantes, sine contradictione & liberè, quod inceperant, compleverunt. Largas eleemosynas advenientibus distribuebant egenis; & quandoq; nummos inter pauperes seminantes, eos colligere hortabantur. Delituerunt clerici *Romani* in Abbatiis, de injuriis sibi illatis murmurare non audentes: quia elegerunt potiùs res suas amittere, quàm puniri sententia capitali. Erant autem hujus temeritatis auctores viri quasi quater viginti, & quandoque minùs: qui magistrum habentes *Willielmum* quendam cognomento *Witham* (sive *Robertum* de *Thinge*, militem & virum generosum, sed sic palliatum) ejus per omnia obtemperabant præceptis. Sed cùm post modicum tempus, hæc quæ facta fuerant, ad summi Pontificis notitiam pervenerunt, indignatus est valdè; & misit literas ad Regem *Anglorum*, mordaces nimis, & increpatorias, quòd tales in regno suo fieri permisit rapinas viris ecclesiasticis: non habens respectum ad sacramenta quæ juraverat tempore coronationis suæ, non solùm de pace ecclesiæ manutenenda, verùm etiam de recta justitia tam clericis quàm laicis conservanda. Mandavit igitur in eisdem literis Regi, sub pœna excommunicationis & Interdicti firmiter præcipiens; quatenus diligenti facta inquisitione, si quos hujus violentiæ inveniret auctores, tam graviter puniret obnoxios, ut ex pœna illorum cæteris metum incuteret & terrorem. Dedit etiam *Petro Wintoniensi* Episcopo, & Abbati S. *Ædmundi*, per literas in mandatis; ut in Australi parte *Angliæ*, facta inquisitione diligenti, quoscunque hujus rei invenirent culpabiles, tam diu denunciarent eos excommunicatos, quousqe *Romam* venirent à sede Apostolica absolvendi. Similiter in parte regni Aquilonari, Archiepiscopo *Eboracensi*, Episcopo *Dunelmensi*, & *Johanni* natione *Romano* & *Eboracensi* Canonico; idem Papa, eadem inquisitione commissa, præcepit: ut illius violentiæ transgressores *Romam* mitteret absolvendos, appellatione non obstante.

Distractio frugum clericorũ Romanorũ.

FActa igitur inquisitione de violentia memorata, tam à Rege quàm ab Episcopis & executoribus prædictis, & sacramento mediante cum examinationibus & testibus productis; inventi sunt multi transgressores, quidam de facto, quidam de consensu: quorum nonnulli Episcopi erant, & clerici Regis, cum quibusdam Archidiaconis, ac Decanis; militibus etiam, & laicis multis. Quidam verò vicecomites, & eorum præpositi & ministri, pro eodem excessu, Rege jubente, capti sunt, & incarcerati: & alij præ timore sibi per fugam consulentes, à quærentibus non sunt inventi. Principalis autem domini Regis Justiciarius *Hubertus* de *Burgo*, ex hoc arguitur fuisse transgressor: quod prædonibus illis tam literas Regis patentes, quàm proprias exhibuerat, ne quis eos de præfata violentia præpediret. Venit prætereà ad Regem inter cæteros, *Robertus* de *Thinge*, juvenis elegans, & miles strenuus, ex partibus *Angliæ* Aquilonaribus originem præclaram ducens. Qui aliis consentientibus, fruges *Romanorum* vendiderat, & *Willielmum Wither* se nominari fecerat, quinque servientes armatos, & hujus violentiæ auctores circumduxerat: protestans manifestè, quòd in odium *Romanorum*, & causa justæ ultionis transgressus fuerat, qui per sententiam *Romani* Pontificis, & fraude manifesta, nitebantur eum ab unica, quam habuit, ecclesia spoliare. Addidit etiam, quòd maluit ad tempus injustè excommunicari, quàm à suo beneficio sine judicio spoliari. Tunc Rex & executores præfati, militi dederunt consilium, ut qui in canonem latæ sententiæ inciderat, *Romam* absolvendus properaret, & jus suum coram domino Papa protestaretur, & quòd ecclesiam justè pariter & canonicè possidebat. Dedit etiam ei Rex literas ad Papam testimoniales de jure suo: deprecans obnixè ut militem illius intuitu exaudiret.

Inquisitio facta super distractione prædicta.

1232.

Electio Prioris Cantuariensis, Romæ reprobata.

VEnit eodem tempore *Romam* Prior *Iohannes*, electus *Cantuariensis*, in hebdomada Pentecostes. Et cùm literas suæ electionis domino Papæ exhibuisset; præcepit magistro *Johanni* de *Columna*, & aliis quibusdam Cardinalibus, ut examinaret illum, si dignus esset ad culmen hujusmodi promoveri. Qui cùm examinassent per triduum electum illum, in decem & novem, ut dicitur, articulis diligenter; protestati sunt coram domino Papa, se causam in ipso legitimæ recusationis non invenisse. Veruntamen visum est domino Papæ electo memorato, quòd nimis esset senex & simplex; & ad tantam insufficiens dignitatem. Et cùm persuasisset ei, ut cederet; electus humiliter factæ electioni renunciavit, & licentiam petiit repatriandi. Tunc Papa, concessa licentia monachis ipsis præcepit, ut alium talem eligerent: cui onus suum communicare, & curam posset committere pastoralem.

Rex Anglorum quosdam ministros suos à suis amovit officiis

CIrca dies istos, *Leolinus* Princeps *Wallensium*, fines Baronum *Angliæ* ingressus; coepit, more solito, vacare incendiis & rapinis. Decesserunt itaque ad Regem *Anglorum*, *Petrus Wintoniensis* Episcopus, & alij Consiliarij ejusdem Regis: dicentes, magnum coronæ suæ fore scandalum, quòd *Wallenses* nullius momenti latrunculi, annis singulis terras suas & Baronum suorum impunè pervagantes, & incendio cuncta depopulantes, nihil relinquunt intactum. Quibus Rex respondit: Audivi à Thesaurariis meis, quòd redditus omnes de Scaccario meo, vix mihi sufficiunt ad simplicem victum & vestitum, & eleemosynas consuetas: unde paupertas non permittit, ut bellicas expediam actiones. Tunc Consilarij Regi responderunt: Si pauper es (inquiunt) tibi imputes, qui honores & custodias ac dignitates vacantes ita in alios transfers, & à fisco alienas; quòd nec in divitiis auri vel argenti, sed solo nomine Rex debeas appellari. Nam antecessores vestri, Reges magnifici, & in omni divitiarum gloria ditissimi; non aliundè, sed ex regni redditibus & emolumentis, thesauros imprecabiles congesserunt. At Rex ab eis instructus, quos nominatim exprimere tutum forsitan non esset, coepit à Vicecomitibus & Ballivis, aliisque ministris suis, de redditibus & rebus omnibus ad fisci commodum spectantibus, ratiocinium exigere: & quotlibet de fraude convictos, a suis officiis deponens, exegit ab eis pecuniam suam, etiam cum usuris; & tenens coarctabat eos, donec reddderent debitum universum. *Ranulphum* etiam, cognomento *Britonem*, cameræ suæ Thesaurarium, ab officio suo deponens, cepit ab illo mille libras argenti numeratas: & Consilio *Petri Wintoniensis* Episcopi, jam in omni potentatu dominantis; loco illius substituit *Petrum* de *Orivallis*, genere *Pictaviensem* memorati Episcopi nepotem vel filium. Et sic undique loculos Rex, jejunos licèt, in brevi gravidos & refertos reportavit.

Rex ab Huberto Justiciario ratiocinium exigit.

PER idem tempus, Rex per consilium *Petri Wintoniensis* Episcopi, *Hubertum* de *Burgo* Proto-justiciarium regni, ab officio suo, licèt chartam Regis, ut dicitur, haberet *Ballivæ* suæ perpetuandæ, amovit; & *Stephanum* dè *Segrave*, solo nomine militem, subrogavit, iiij. Cal. Augusti. Et post dies paucos, Rex contra *Hubertum* nuper depositum perturbatus, exegit instanter ab eo ratiocinium de thesauris suis ad Scaccarium suum redditis; & de debitis, quæ ei debebantur de tempore patris sui, & de tempore suo. Item exegit de dominis suis rationem, de quibus erat in possessione à die obitus *Willielmi* Comitis *Pembroc* tunc Justiciarij & *Mareschalli* sui; qui ea teneant & habeant in *Anglia*, *Wallia*, *Hybernia*, & *Pictavia*. Item de libertatibus, quas habuit tunc temporis in forestis, warennis, comitatibus, & aliis locis, qualiter custodiæ sint, vel alienatæ. Item de quintadecima, & sextadecima, & aliis redditibus, tam ad Scaccarium suum, quàm ad *Novum Templum Londinense*, & alibi. Item de prisis factis pro jure suo relaxando, tam in terris, quàm in mobilibus. Item de ipsis, quæ ipse Rex amisit per negligentiam *Huberti*. Item de vastis factis sine commodo ipsius Regis; tam per guerram quàm alio modo. Item de libertatibus, quibus idem *Hubertus* usus est in terris sibi datis, & Episcopatibus, & custodiis sine warranto; quæ pertinent ad dominum Regem. Item de injuriis & damnis Italis, & clericis *Romanis* & *Italicis*, & nunciis domini Papæ; contra voluntatem domini Regis, per auctoritatem ipsius *Huberti* tunc Justiciarij; qui nullum consilium voluit apponere, ut illa corrigerentur; quod facere tenebatur ratione officij sui, ad Justiciarium pertinentis. Item de pace Regis, qualiter sit custodita: tam versùs homines terræ suæ *Angliæ*, *Hyberniæ*, *Gasconiæ*, & *Pictaviæ*, quàm alios extraneos. Item de Scutagiis, carrucagiis, donis, & xeniis, sive custodiarum exitibus, spectantibus ad coronam, quid inde actum sit. Item de maritagiis, quæ Rex *Johannes* dimisit in custodia ipsius in die quo obiit: & de aliis maritagiis sibi traditis tempore suo. Ad hæc respondit *Hubertus*, quòd

quòd habuit patris sui chartam, qua ipsum absolvit ab omni ratiocinio de rebus perceptis & percipiendis de thesauris suis: qui ejus fidelitatem in tantum expertus fuerat, quòd noluit ab eo ratiocinium audire. Tunc dixit *Petrus Wintoniensis* Antistes, quòd talis charta post obitum Regis *Johannis* non habebat vigorem: unde ad hunc Regem non pertinere proposuit, de charta patris sui, quin rationem exigat de prædictis. Hæc sunt quasi levia quædam, de quibus Rex rationem ab *Huberto* exigit: sed sequuntur gravia plura, in quibus idem *Hubertus* arguitur, quasi de crimine læsæ Majestatis, quæ sunt hæc. 1232.

Crimina à rege, Huberto objecta.

PRoposuit contra *Hubertum* idem Rex, quòd cùm nuncios solennes misisset ad Ducem *Austriæ*, filiam ejus petens in uxorem; scripsit eidem Duci *Hubertus* per literas, in præjudicium ipsius Regis & regni, dissuadens ne illi filiam suam matrimonio copularet. Item proposuit, quòd cùm militarem expeditionem duxisset ad partes transmarinas, ut terras revocaret amissas; idem *Hubertus* dissuasit, ne Rex *Normanniam* intraret hostiliter, vel in alias terras ad jus suum spectantes: unde thesaurum suum inaniter consumpsit ibidem, & magnates illi, qui cum illo erant. Item arguit eum Rex, quòd filiam Regis *Scotorum*, quam Rex *Johannes* tradidit illi in custodiam, ut eam sibi matrimonio sociaret, corrupit; & proditiosè concubuit cum ea, & sub fornicatione liberos generavit ex illa, nobiliémque puellam prostituit; & cum spe regni *Scotorum*, si fratrem supervive ret, eam sibi copulavit. Dixit etiam Rex, quòd lapidem quendam preciosum nimis, qui talem habuit virtutem, quòd invincibilem reddidit in bello, de thesauro suo furtivè sustulit, & eam *Leolino* inimico suo, Regi *Walliæ*, proditiosè transmisit. Item ei imposuit, quòd per literas, quas eidem *Leolino* transmiserat; suspensus erat ut latro, vir nobilis, *Willielmus* de *Brausia*, & proditiosè peremptus. Hæc omnia, sive in veritate, sive mendacitate malitiosa; sunt domino Regi ab æmulis præfati *Huberti* suggesta: quæ Rex instantia vehementi ab eodem *Huberto* exegit sibi, juxta curiæ suæ judicium, emendari. Tunc *Hubertus* in arcto positus, cùm aliud remedium non haberet, postulavit inducias deliberandi super præmissis; asserens res magnas esse & arduas, quas Rex proposuit contra ipsum. Et sic induciis vix à Rege commoto concessis, usque ad exaltationem Sanctæ Crucis: *Hubertus* nimis perterritus, ad *Meretoniæ* Prioratum ab urbe *Londinensi* divertit. Sic *Hubertus*, qui priùs ob Regis amorem, & regni defensionem, omnium *Angliæ* Magnatum in se provocaverat odium; nunc à Rege desertus, absque amicis, fit solus, & omni solatio destitutus. Solus *Lucas Dublinensis* Archiepiscopus, instantissimis precibus & lachrymis rogavit Regem pro eo; sed non potuit in tantis excessibus exaudiri.

Crimina graviora Huberto objecta.

CUmque vidissent multi, quòd favor Principis contra *Hubertum*, quem priùs quasi singulariter dilexerat, fuerat permutatus in odium, insurrexerunt ei, qui oderunt eum, multa enormia ei imponentes. Dixerunt enim quidam in eum, quòd duos nobiles viros, *Willielmum* Comitem *Sarisberiensem*, & *VVillielmum Mareschallum* Comitem *Penbroc*, veneno procuravit necari: & simili scelere *Falcasium* atque *Richardum Cantuariensem* Archiepiscopum interfici procuravit: & per incantationes & sortilegia Regem ad favorem & sui specialem nimis dilectionem inclinaverat: & quòd in disconfitura, quæ erat in mari, prisones multos nobiles ab nautis Regis, qui eos justè ceperant, sibi cepit & retinuit spoliandos: alij de injustis exhæredationibus, vel exactionibus, vel spoliationibus, gravem de eo deposuerunt querimoniam. Cives verò *Londinenses* coram Rege conquesti sunt, quòd sæpedictus *Hubertus*, *Constantinum* concivem suum fecerat sine judicio & injustè suspendi; de quo excessu sibi postulant justitiam exhiberi. Unde factum est, quòd Rex fecit per civitatem *Londinensem* communi edicto proclamare; ut omnes qui habebant querelam contra *Hubertum* de quacunque injuria, venirent ad Regem, justitiam illicò recepturi. At *Hubertus*, cùm talia cognovisset, ad ecclesiam *Meritoniæ* fugit, inter Canonicos pavidus delitescens. Eodem anno, tempore autumnali, electus est magister *Johannes*, cognomento *Blundus*, clericus, apud *Oxonium* in Theologia studens, ac legens, in Archiepiscopum *Cantuariensem*. Qui à Rege susceptus, cum monachis quibusdam *Cantuariensibus Romam* profectus est; ut electionem suam confirmari à sede Apostolica impetraret.

Quadragesima Regi concessa.

COnvenerunt tempestate eadem apud *Lambeiam* ad colloquium, in exaltatione sanctæ Crucis, coram Rege; Episcopi & alij ecclesiarum Prælati, cum Proceribus regni. Ubi concessa est Regi, pro debitis, quibus Comiti *Britanniæ* tenebatur astrictus, quadra-

1232. quadragesima pars rerum mobilium, ab Episcopis, Abbatibus, Prioribus, clericis, & laicis; sicut ea habuerunt frugibus congregatis in Autumno, anno regni ejusdem Regis xvj. *Hubertus* quoque de *Burgo*, cui datus fuerat à Rege terminus ille ad respondendum super articulis & exactionibus supradictis; iram Regis nimis habens suspectam, non ausus est comparere. Suggestum enim ei fuerat, quòd Rex habuit consilium, illum morte turpissima condemnare: unde ad pacem ecclesiæ confugiens, apud *Meritonam* inter Canonicos delituit; donec sibi aura fœlicior arrideret. Sed tandem cùm Rex ei significasset, ut veniret ad curiam suam, Juri pariturus: nunciavit Regi, quòd iram ejus habens suspectam, ad ecclesiam confugerat, quæ ultimum remedium est omnibus injuriam patientibus: & quòd inde non exiret, donec illius animum in melius cognosceret commutatum. Tunc Rex in iram versus, significavit per literas Majori *Londinensi*, jam hora instante vespertina; quatenùs statim visis literis, conjunctis sibi universis civibus urbis, qui arma movere possent, iret ad *Meritonam* hostiliter: & *Hubertum* de *Burgo* vivum sibi seu mortuum præsentaret. At Major, signo communi pulsato, fecit convenire populum civitatis; & coram eis Regis literis perlectis, præcepit omnibus, ut convolarent ad arma, & Regium summo manè exequerentur edictum. Cives autem, cùm hujusmodi literas intellexissent, gavisi sunt valdè; quia *Hubertum* mortali odio persequebantur. Cùm autem majoris discretionis cives, videlicet *Andreas Bukerel*, & *Johannes Travers*, & quidam alij, hæc saniùs intellexissent, librantes futura scandala, venerunt festinanter ad Episcopi *Wintoniensis Petri* apud *Suthwerck*, & excitantes eum à somno stupido, consilium in hoc articulo diligenter rogitantes: imminet enim periculum tam ex parte ecclesiæ *Meretonensis*, quàm civitatis; cùm non possit furor tantæ plebis inordinatæ & indomitæ, quin omnia diriperent, diruerent, nec sanguini parcerent, refrænari. Quibus Episcopus cruentum dans consilium, respondit: *Durum hinc, durum inde:* veruntamen præ omnibus ut præceptum domini vestri adimpleatis, consulo vobis indubitanter. At ipsi obstupefacti de tali consilio Episcopali, cœptis insistebant tremebundi: porrò plebs avida prædictæ vindictæ inhiabat sitienter. Et in crastino ante lucem exeuntes ab urbe ad viginti millia armatorum, versus *Meretonam* vexilla direxerunt & arma, ut mandatum Regium prosequerentur effectu. Sed dum hæc audiret prænominatus *Hubertus*, ante majus altare se in orationibus prosternēs, corpus suum & animam cōfidenter Deo commendavit. Interim dum iter agerent cives armati, frendentes in *Hubertum*, suggestum fuit Regi à Comite *Cestrensi*, quòd si talem excitaret seditionem in vulgo irrationali & protervo, posset Rex timere, ne seditionem semel motam, sedare non valeret cùm vellet; diceretúrque per totum orbem, præcipuè inter *Francos* & alios, qui de magnis majora loquuntur, & de malis pejora, invectivè & per ironiam: Ecce qualis est alumnus Regulus *Angliæ*, qui in suis & in his qui eum sub alis nutrierunt, novit desævire. Et dicatur de *Huberto*, quòd de avicula dicitur cuculum nutriente:

Alis ales alis, alium ne longiùs ales.

Missi sunt autem duo æditui, ad revocandum populum prædictum catervatim ruentem, & sanguinem effundere innocentem sitienter præparatum: quorum unus, raptus equo velocissimo, literas Regis deferens, earum auctoritate etiam primos revocavit: alter autem fictus & fraudulentus, qui odio habens Comitem *Cantiæ Hubertum*, ipsum trucidari maluit, quàm liberari: licèt jussus accelerare, sponte tardans, nec attigit mediocres. Unde meritò ira divina percussus, ad aliquod offendiculum equo cespitante, licèt pedetentim ambulante, in terram corruit resupinus; & fracto collo miserè, nec tamen miserabiliter, expiravit. Hæc pia missio facta fuit per *Radulphum* Episcopum *Cicestrensem*, tunc Cancellarium; virum justum, & toti regno fidelissimum, & miseriis *Huberti* condolentem. Visis igitur literis, stetit exercitus civilis, & populus universus. Et sic mutato consilio, Rex festinanter nunciavit, ut promotum exercitum illicò revocaret. At cives animo nimis consternati, reversi sunt in urbem, infecto negotio execrando.

Hubertus *de* Burgo *ad* Meritonam *fugit.*

POST hæc autem Archiepiscopus *Dublinensis*, multis precibus impetravit inducias à Rege, *Huberto* sæpedicto, usque ad octavas Epiphaniæ; ut tempus haberet deliberandi super exactionibus præmissis, quæ urgentissimæ fuerunt; ut habita deliberatione, Regi posset rationabiliter respondere, & satisfacere competenter. Tunc *Hubertus*, accepta, ut credebat, securitate per literas Regis patentes; iter arripuit ad sanctum *Ædmundum*, (ubi uxor ejus morabatur) gloriosi Regis & Martyris, rogaturus de tribulatione consolationem. Et transiens per *Esexiam*, hospitatus est in villa quadam, quæ ad

Hubertus ex *quadam capella extractus, in turri* Londinensi *incarceratur.*

jus

1232.

jus pertinet Episcopi *Norwicensis*, in domibus Episcopi supradicti. Quod factum, cùm Regi relatum fuisset, ira vehementi incanduit, metuens si *Hubertus* ita recederet, perturbationem machinaretur in regno: unde facti pœnitens, misit post eum *Godefridum* de *Craucumbe*, militem, cum CCC. armatis; præcipiens sub pœna suspendij, quatenùs illum captum reducerent, & in turri *Londinensi* vinctum incarcerarent. At illi cum festinatione profecti, invenerunt *Hubertum* in quadam capella hospitio suo vicina, crucem in una manu Dominicam, & in altera corpus Domini bajulantem: (erat enim præmonitus de adventu quærentium animam ejus) & surgens de stratu soporatus, ad capellam nudus confugit. At *Godefridus* prædictus cum sociis armatis capellam ingressus; præcepit ex ore Regis, ut exiret de capella, & veniret *Londinum* cum Rege locuturus. Sed *Hubertus* respondit, quòd nullo modo exiret. *Godefridus* & ejus complices rapuerunt de manibus ejus crucem & Dominicum corpus, vinculis eum constringentes arctissimis, quia non invenerunt promptum fabrum. Vocatus igitur faber quidam, ut apponeret genus quoddam compedum, qui vocantur annuli, interrogavit, cujus tibiis illos apponeret & respondens quidam eorum, ait: *Huberti* de *Burc*, seductoris convicti & fugitivi. At faber ex alto ducens suspirium, ait: Fiat de me judicium quod vobis placet, propitietur Deus animæ meæ, vivit enim Dominus, nunquam ferrea vincula apponam illi: anteà moriar quocunque discrimine. Nónne est iste *Hubertus* fidelissimus & magnanimus, qui toties eripuit *Angliam* à vastatione alienigenarum, & restituit *Angliam Angliæ*? Qui servivit tam constanter & fideliter in *Gasconia*, in *Normannia*, & alibi, Regi *Johanni* suo domino, ita ut aliquando equos comedere cogebatur: ita etiam, quòd hostes nostri constantiam in eo laudaverunt mirabilem: qui nobis *Doveram*, clavem *Angliæ*, contra Regem *Galliæ* & suam exquisitam potentiam per tempus diuturnum conservavit: qui in mari prosternendo inimicos, operatus est salutem. Quid *Lincolniæ*, quid *Bedefordiæ* gesta ejus optima referam? Júdicet Deus inter ipsum & vos, quia injustè & inhumanè eum tractatis: mala pro bonis, imò pessima pro optimis impendentes. *Hubertus* autem his auditis, tacitus in corde considerabat illud Evangelicum: *Confiteor tibi pater cœli & terræ, quia abscondisti causam meam à prudentibus & superbis, & revelasti pauperibus & humilibus:* tibi revelavi causam meam, Deus meus. Insurrexerunt enim in me testes iniqui, & mentita est iniquitas sibi. *Godefridus* de *Craucumbe* autem & sui, & qui cum eo erant, sermocinationes has parvipendentes; prædictum *Hubertum* raptantes, loris constrictum equo imposuerunt, & ad turrim *Londinensem* ipsum ducentes, posuerunt in carcere compeditum super equum, inquam, despicabilem, pedibus sub ventre equi vinctis. Quo facto, nunciaverunt Regi quod factum fuerat: & ille; qui pervigil illorum expectabat adventum, lætus statim petivit.

Hubertus de Burgo reducitur ad capellam.

MAnè verò facto, cùm *Rogerus Londinensis* Antistes cognovisset, quo ordine *Hubertus* extractus fuisset de capella, venit celer ad Regem; increpans eum audacter, quòd pacem sanctæ ecclesiæ violaverat; dixítque, quòd nisi ipsum cum festinatione à vinculis liberatum remitteret ad capellam, à qua erat violenter ejectus & extractus; ipse omnes hujus violentiæ auctores excommunicationis sententiâ innodaret. Rex autem, licèt invitus reatum suum intelligens, remisit *Hubertum* ad capellam: & ubi captus fuerat à militibus armatis, restituitur ab eisdem, quinto Calend. Octobris. Quo facto, Rex dedit vicecomitibus *Hertfordiæ* & *Essexiæ* in mandatis, sub pœna suspendij, quatenùs in propriis personis, & cum omnibus hominibus duorum Comitatuum, capellam obsidione vallarent; & ne *Hubertus* evaderet, vel à quoquam cibum acciperet, explorarent. At vicecomites præfati, sicut eis præceptum fuerat, ad locum venientes, capellam cum domo Episcopi, quæ propè erat, obsidentes; cinxerunt capellam & locum per gyrum fossato lato satis & alto, decernentes ibi quadraginta dierum excubias observare. Et *Hubertus* hæc omnia æquanimiter ferens, puram habens conscientiam, ut dicebat, causam suam Deo secretorum conscio commendabat; rogans jugiter divinam clementiam, quatenùs illum ab instanti periculo liberaret: sicut ipse super omnia honorem Regis semper dilexerat, catenùs & salutem. Et in prædicta capella die ac nocte precibus incumbebat indefessus. Sed Rex, ipsius meritis malè respondens, cui tanto servierat studio, quòd Regi soli sibi placere sufficiebat; nunc in tali statu constitutus est, quòd Rex omnibus generaliter prohibuit, ne quis pro eo rogaret, vel de *Huberto* in ejus præsentia faceret mentionem. Sed tamen *Lucas* Archiepiscopus *Dublinensis*, qui unicus ei erat amicus, Regi pro eo cum lachrymis incessanter supplicavit; ut saltem sibi, quid placeret de *Huberto* facere,

1232. facere, intimaret. Cui Rex respondisse fertur, ut ex multis eligeret unum, vel in æternùm *Angliam* abjurare, vel perpetuum carcerem subire, vel palàm se proditorem confiteri. Ad hæc respondit *Hubertus*, quòd nullum horum eligeret articulorum, ut qui Regis consilium nimis habebat suspectum, quia nihil se fecisse recolit tanta dignum confusione: veruntamen ut domino suo Regi satisfaciat, libenter ad tempus exibit à Regno, sed illud non abjurabit.

Ranulphus *Comes Cestrensis moritur.*

EOdem tempore, *Ranulphus* Comes *Cestriæ* & *Lincolniæ*, apud *Walingeford* diem clausit extremum; quinto Calend. Novembris. Cujus corpus delatum est apud *Cestriam* tumulandum; viscera apud *Walingeford* tumulabantur. De cujus obitu cùm nunciaretur *Huberto* de *Burgo* rumor, & diceretur, quòd unus de maximis hostibus suis mortuus esset, ille assumpto gemitu, ait: Propitietur ei Dominus. Ille homo meus fuit de manibus suis, nec tamen unquam mihi profuit, ubi obesse potuit. Et accipiens Psalterium, stetit ante altare, scilicet in capella, obsessus ubi tunc erat, & incipiens stando complevit usque in finem devotè pro anima *Ranulphi* sæpedicti. Successit eidem *Ranulpho* in Comitatu *Cestriæ*, *Johannes* nepos ejus ex sorore sua; quem genuit Comes *David* frater *Willielmi* Regis *Scotorum*. Alius autem nepos ejus ex sorore sua, *Lincolniæ* obtinuit Comitatum; & de Barone Comes effectus est. Comes quoque *Harundel*, alius nepos ejus, quingentas libratas terræ suscepit. Morabatur autem posteà *Hubertus* in capella præfata multo tempore cum duobus servientibus, qui ei victualia ministrabant; donec ex præcepto Regis subtracta ei fuerunt omnia cibariorum genera, & servientes ejus de capella ejecti. Tunc *Hubertus* in arcto positus, cùm fame perire sibi turpe videretur, sponte de capella exivit; offerens se vicecomitibus, qui illum observabant. Dixit enim, se potiùs velle Regis misericordiam experiri, quàm fame detestanda perire. Tunc vinculis arctioribus constrinxerunt illum vicecomites sæpedicti; ducentes ubi Rege jubente sub arcta custodia deputaretur; in turri scilicet *Londinensi*, compedibus mancipatus.

Collectio quadragesimæ mobilium Regi concessarum.

EOdem tempore misit dictus Rex literas eis, quos idoneos decreverat collectores quadragesimæ sibi concessæ, sub hac forma: HENRICUS *Dei gratia Rex* Anglorum, Petro *de* Thaneo, Willielmo *de* Culewurthe, & Adæ *filio* Willielmi, *collectoribus quadragesimæ salutem. Sciatis, quòd Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, Priores, & Clerici, terras habentes, quæ ad ecclesias suas non pertinent: Comites, Barones, Milites, liberi homines, & villani de regno nostro, concesserunt nobis in auxilium xl. partem omnium mobilium suorum apparentium, sicut ea habuerunt in crastino S.* Matthæi, *anno regni nostri xvj. Videlicet de bladis, carrucis, ovibus, vaccis, porcis, haraciis, equis carretariis & deputatis ad wainnagium in maneriis; exceptis bonis, quæ prædicti Archiepiscopi, Episcopi, & aliæ personæ ecclesiasticæ habent de ecclesiis parochialibus, & de ecclesiis præbendalibus, & præbendis, & terris ad præbendas pertinentibus, & ecclesias parochiales spectantibus. Provisum est generaliter à prædictis fidelibus nostris, quòd prædicta quadragesima hoc modo assideatur & colligitur; quòd, videlicet de qualibet villa integra eligantur quatuor de melioribus & legalioribus hominibus, unà cum præpositis singularum villarum, per quorum sacramentum xl. pars omnium mobilium prædictorum taxetur & assideatur super singulos, in præsentia militum assessorum, ad hoc assignatorum. Et posteà per sacramentum duorum legalium hominum earundem villarum, inquiratur & assideatur quadragesima omnium mobilium, quæ prædicti quatuor homines & præpositi habent: & districtè inbrevietur & apertè, de cujus vel de quorum Baroniæ qualibet villa fuerit in parte vel in toto. Et postquàm quadragesima fuerit assisa, & in scriptum redacta, rotulus omnium particularum de singulis villis & singulis Comitatibus liberetur Senescallo singulorum Baronum, vel attornato ipsius Senescalli, vel Baillivo libertatis, ubi aliquis libertatem habuerit; scilicet quòd Baro vel dominus libertatis velit & possit prædictam quadragesimam colligere, & pro ea habenda distringere: si verò non velit, vel non possit, vicecomites districtionem faciant prædictam, ita quòd nil inde recipiant, sed tota quadragesima prædicta prædictis militibus assessoribus liberetur, in majori & securiori villa singulorum Comitatuum. Et de qualibet villa fiat summa tallia inter Senescallum Baronis, vel ejus Attornatum, vel Senescallos domini libertatis, & prædictos assessores. Et deponatur pecunia per eosdem assessores in aliquo loco tutiori ejus villæ; ita quòd assessores habeant sigilla sua & seras & claves suas super pecuniam prædictam, & vicecomites similiter sigilla sua & seras & claves suas: & assessores statim in quo quadragesima assisa fuerit per ipsos, mittant rotulos suos ad Scaccarium de toto itinere suo. Et similiter ex quo dicta pecunia ab eis collecta fuerit, mittant rotulos suos ad*

Scaccarium

Scaccarium de recepta sua, & prædicta pecunia reservetur in locis ubi deposita fuit, donec ad mandatum nostrum deferatur usque ad Novum templum Londinense. *Nihil autem capietur ab aliquo homine nomine quadragesimæ, qui non habuerit de hujusmodi bonis mobilibus ad valentiam xl. denariorum ad minus. Ad prædictam siquidem quadragesimam assidendam in Comitatu* Hertfordiæ, *assignavimus vos, & mandavimus vicecomiti nostro de* Hertfordia; *quòd singulas villatas Comitatus sui, certis diebus & locis, quos ei scire facietis, ad mandatum nostrum coram vobis venire faciat; & in omnibus, quæ ad dictum negotium pertinent, vobis intendant & obediant. Valete.* 1232.

Rex Anglorum thesaurũ Huberti *de* Burgo *distrahi præcepit.*

CIrca hos quoque dies, instante festo beati *Martini*, suggestum fuit *Anglorum* Regi, quòd *Hubertus* quondam Justitiarius, apud *Novum templum* habuit thesaurum non modicum sub eorundem *Templariorum* custodia deputatum. At Rex, magistrum *Templi* ad suum vocans colloquium, sciscitabatur districtiùs ab eo, si ita fuisset. At ille, non ausus Regi veritatem negare, confessus est quòd habebat pecuniam sibi ac fratribus suis fideliter commendatam, sed quantitatem & numerum penitùs ignorabat. Tunc Rex cum minis prædictam pecuniam à fratribus exegit, ut illam incontinenti sibi redderent; asserens eam de thesauro suo dolo fuisse subtractam. Cui responderunt fratres, quòd nulli pecuniam traderent, sibi in fide commissam, absque illius licentia, qui illam in *Templo* commendaverat reservandam. At Rex, quia pecunia memorata sub protectione ecclesiæ fuerat deputata, non habuit consilium, ut violentiam ingereret: unde Thesaurarium curiæ suæ, cum Justitiariis suis de Scaccario, misit ad *Hubertum*, qui jam tunc erat in turri *Londinensi* compeditus; ut pecuniam exigerent ab eo, Regi ex integro assignandam. Nuncii autem prædicti, cùm *Huberto* ex parte Regis talia præsentassent, respondit continuò; quòd seipsum & sua omnia Regis submitteret voluntati. Petiit ergo, ut fratres militiæ *Templi*, claves omnes ex parte sua domino suo Regi præsentarent, ut de rebus ibi deputatis suam faceret voluntatem. Quod cùm factum fuisset, jussit Rex pecuniam illam fideliter numeratam in suo reponi thesauro, & rerum omnium inventarum summam in scriptum redigi, & suæ præsentiæ exhiberi. Invenerunt autem clerici Regis & Thesaurarius cum eis in illo deposito, vasa aurea & argentea impreciabilia, & denarios, & gemmas multas preciosas; quæ si numerarentur, admirationem audientibus rei veritas generaret. His itaque divulgatis, venerunt ad Regem quidam, qui *Hubertum* persequi non cessabant, accusantes eum, & dicentes, quòd nunc de furto convictus & fraude, dignus erat morte turpissima condemnari. Quibus Rex, aliquantulùm ad se reversus, respondit: *Hubertus* à pueritia priùs patruo meo Regi *Richardo*, & posteà Regi *Johanni* patri meo, satis servivit fideliter, ut audivi; qui si contra me malè egerit, nunquam per me iniqua morte morietur. Malo enim Rex fatuus reputari ac remissus, quàm crudelis & tyrannus, ac vir sanguinum, in eum, qui diu mihi meisque antecessoribus in multis servivit periculis; plùs pensando mala, quæ adhuc non sunt manifesta ac pro vero probata, quàm multa bona, de quibus regno & nobis constat universis, retribuere. Et his dictis, flexus in misericordiam, concessit *Huberto* omnes terras, quas ex dono patris sui vel ex emptione possidebat; ut inde sibi ac suis necessaria provideret. At *Hubertus* aliquantulùm jam erectus, constituit providenter fidelem ac providum supra terras sibi concessas custodem ac Seneschallum, *Laurentium* scilicet, clericum de S. *Albano*: qui in omnibus tribulationibus eidem extitit *Huberto* solatium singulare, & immobilis columna veritatis. Et paulò pòst, susceperunt eundem *Hubertum* sub fidejussione, *Richardus* Comes frater Regis, *Willielmus* Comes *Warenniæ*, *Richardus* Comes *Mareschallus*, & *Willielmus* Comes de *Ferrariis*: & missus à Rege ad castellum de *Divisis*, traditus est sub custodia quatuor militum prædictorum Comitum, ut sub libera custodia servaretur ibidem. Eodem anno, in crastino sacri *Martini*, audita sunt tonitrua horribilia, quæ vicissim per dies quindecim continuata, multos terruerunt: & præcipuè cives *Londinenses*, qui hanc pestem adeò habent familiarem, quòd si usquam fit in *Anglia*, ibi non deest ad consuetudinem. Sequutum est autem in regno *Anglorum* inter Regem & Barones miserabile dissidium, sicut sequens historia declarabit.

Visitatio virorum religiosorum generalis.

HOC quoque anno, Papa *Gregorius* constituit visitatores super viros religiosos per orbem generaliter universum *Christi* nomine insignitum, sub hac forma: GREGORIUS *Episcopus, venerabilibus fratribus suffraganeis ecclesiæ* Cantuariensis, *salutem & Apostolicam benedictionem. Egressus à facie Dei Sathan, ad fortia manum mittens, de sua calliditate confisus, vitiorum laqueis irretire molitur electos, in sortem dominicam evocatos:*

Digitized by Google

1232. *vocatos: majores ibi parans ille tortuosus insidiator insidias, ubi graviores conspexerit corruptelas. Sanè cùm frequenter ad nostram audientiam pervenisset, quòd Monasteria* Cantuariensis *provinciæ in spiritualibus enormiter & temporalibus, per malitiam & incuriam in eis habitantium, sunt collapsa; nos culpas eorum nolentes ulteriùs sub dissimulatione transire, ne si eas dimiserimus incorrectas, ipsas nostras efficere videamur, Monasteriis illis, quæ ad* Romanam *ecclesiam nullo noscuntur medio pertinere, in eadem provincia constitutis, visitatores, reformatores & correctores, tam in capite quàm in membris deputavimus speciales. Plenaria sibi potestate concessa, ut visitantes eadem Monasteria vice nostra corrigant, & reforment; quæ in ipsis correctionis & reformationis officio noverint indigere, constitutionibus vel correctionibus aliis in provinciali capitulo ritè factis, in suo robore nihilominùs duraturis. Licèt autem nobis in plenitudinem potestatis assumptis, cura cunctorum immineat generalis; quia etiam vos, qui vocati estis in partem sollicitudinis, super grege vobis commisso specialiter decet esse sollicitos & attentos, ne ovis morbida pereat; universitatem vestram monemus & hortamur, in virtute obedientiæ districtè vobis præcipiendo mandantes; quatenùs singuli vestrum, tam in civitatibus quàm in diocesibus vestris, per vos-ipsos, aut per viros religiosos, qui experimento rerum in hujusmodi visitationibus sunt instructi, loca Monachorum, Monialium, & Canonicorum regularium, necnon secularium clericorum, vobis subjecta, visitare curetis; tam auctoritate nostra quàm vestra, generaliter universa reformantes & corrigentes, in capite & in membris, omni gratia & timore postpositis, in eisdem quæ reformanda noveritis & etiam corrigenda. Salvis his, quæ circa religiosos in provinciali capitulo providè sunt statuta, juxta constitutionem Concilij generalis, contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo: præceptum nostrum taliter impleturi, quòd ultionum Deus, in illo tremendo judicio, qui unicuique juxta opera sua reddet, de manibus non requirat sanguinem eorundem, & nos ad id limam correctionis Apostolicæ apponere non cogamur. Data* Spoleti, *quinto Idus Junij, Papatus nostri anno sexto.*

Visitatio ecclesiarum exemptarũ auctoritate Apostolica.

ALiis autem ecclesiis & viris religiosis, qui immediatè ad *Romanam* spectabant ecclesiam, non Episcopos, sed Abbates, ordinis *Cisterciensis* maximè, & *Præmonstratensis*, visitatores dedit; viros scilicet indiscretos, & nimis asperos; qui in hac visitatione ita insolenter & immisericorditer processerunt, quòd in pluribus Monasteriis rationis metas excedentes, compulerunt multos ad remedium appellationis confugere. Qui *Romam* profecti, post multas pecuniæ effusiones & labores, visitatores alios impetrarunt. Et ut tandem breviter dicatur, ista visitatio per orbem universum, ad ordinis potiùs deformationem, quàm reformationem processit; dum omnes, qui in diversis orbis partibus unicam beati *Benedicti* sequuti fuerant regulam, per novas constitutiones ita inveniantur ubique discordes, quòd ex omnibus cœnobiis, vel aliis virorum religiosorum ecclesiis, vix duo habeantur in norma vivendi concordes. Verùm Abbas quidam *Montis belli*, dum in hac visitatione procedere formidaret, consuluit dominum Papam super dubiis quibusdam articulis: à quo, in forma procedēdi, talem meruit habere responsionem:

Consultatio facta ad Papam de visitatione prænotata.

E*A quæ pro religionis honestate, & religiosorum salute providè ordinantur, Apostolico sunt munimine roboranda; ut suscipiantur devotiùs, & diligentiùs observentur. Cùm ergo per dilectum filium Abbatem* Montis belli, *quædam capitula nobis fuerint præsentata, quæ ad castigandum transgressiones multiplices & excessus, quos in quibusdam cœnobiis invenerant, videbantur pro salute ac honestate nostra laudabiliter statuenda. Nos examinari & corrigi fecimus, & præcipimus, ut inviolabiliter observetis, quæ sigillis venerabilium fratrum nostrorum* Hostiensis *&* Tusculanensis *muniri fecimus ad cautelam. Et adhuc volumus, & præcipimus auctoritate Apostolica, ut visitatores ad generale capitulum convocent Abbates & Priores non habentes Abbates proprios, tam exemptos, quàm non exemptos, qui non consueverunt capitulum celebrare; præsidentes in ipso capitulo generali, canonico impedimento ablato. Eos igitur qui contempserint, vel neglexerint convenire, cessante cujuslibet appellationis obstaculo, per censuram ecclesiasticam venire compellant; & usque ad satisfactionem condignam, quam in eos tulerint ritè, non relaxent. Eadem censura facturi, quæ in eodem capitulo deliberatione provida fuerint ordinata, firmiter observari; reddituri tam ipsi, quàm visitatores, & alii quilibet, ministerij Domino, in cujus conspectu nuda sunt omnia & aperta, in extremo examine, rationem. Sed & omnem sollicitudinem & diligentiam, circa correctionem & reformationem ordinis ad visitationem cœnobiorum studeant adhibere. Porrò cùm visitatores, secundùm statuta generalis Concilij, in generali*

generali Abbatum capitulo processerint ad visitationis officium exequendum; de statu Monasteriorum & observandis regularibus observantiis; diligenter inquirant, & tam in spiritualibus, quàm in temporalibus, corrigant & reforment quæ viderint corrigenda: ita quòd monachos delinquentes, per Abbates loci corrigi faciant, eisque injungi pœnitentiam salutarem, juxta beati Benedicti *regulam, & Apostolica instituta, & non secundùm normam pravæ consuetudinis, quæ jam pro lege quibusdam ecclesiis inolevit. Ipsi autem visitatores, monachos quos contumaces invenerint & rebelles, juxta modum culpæ, vice nostra, regulari censura compellant absque personarum delectu; non parcendo rebellibus ob suam pertinaciam, vel potentiam amicorum: quin ovem morbidam ejiciant ab ovili, ne inficiat oves sanas. Si verò Abbates in corrigendis, juxta visitatorum mandatum & regularia instituta, seipsis, suisve monachis, inventi fuerint negligentes; proclamentur, corripiantur, & ita puniantur publicè in capitulo generali, quòd pœna eorum sit aliis in exemplum. Prout si Abbas aliquis non exemptus, fuerit à visitatoribus nimis negligens & remissus inventus, id loci Diocesano denuncient sine mora; & per illum detur ei fidus & prudens coadjutor, usque ad capitulum generale. Quòd si dilapidator inventus fuerit, aut aliàs meritò amovendus; per Diocesanum, postquàm sibi à visitatoribus fuerit denunciatum, amoveatur absque judiciorum strepitu à regimine Abbatiæ & à Monasterio: provideatur interim administrator idoneus, qui temporalium curam gerat, donec ipsi Monasterio fuerit de Abbate provisum. Quòd si forsan Episcopus hoc implere noluerit, vel neglexerit: visitatores, vel præsidentes in capitulo generali, defectum Episcopi ad sedem Apostolicam non differant intimare. Hæc eadem circa exemptos Abbates fieri præcipimus; depositione tantùm ipsorum sedi Apostolicæ reservatâ. Ita tamen, ut Abbate, qui videbitur amovendus, interim per visitatores vel in capitulo præsidentes, ab administratione suspenso; administrator idoneus Monasterio deputetur. Illorum autem excessus, & alia quæ visa fuerint intimanda capitulis, præsidentes nobis denuncient per fideles nuncios & prudentes; quibus de communi Abbatum contributione, juxta cujuslibet facultatem, sufficienter ministrentur expensæ. Sequentes autem visitatores, priorum perquirant vestigia diligenter visitatorum; & eorum negligentias & excessus referant sequenti capitulo generali, ut juxta culpam, debitam pœnam portent. Et hæc de visitatione sunt manifestata.*

ITEM scripsit dominus Papa super eadem visitatione facienda in ecclesiis exemptis, in provincia *Cantuariensi* sitis, in hæc verba: GREGORIUS *Episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis de* Boxle, Cisterciensis, *& de* Bekeham, Præmonstratensis *ordinis, Abbatibus,* Roffensis *&* Cicestrensis *Diocesum, & Præcentori ecclesiæ Christi* Cantuariensis, *salutem & Apostolicam benedictionem. Ille callidus supplantator, calumniator iniquus, qui non miratur quòd flumen absorbet, nisi & ut* Jordanis *influat in os ejus; escas concupiscens electas, illis jacit pedicas in jacturam, qui stare probabiliter videbantur: eósque variis incursibus non desinit attentare, qui, ut ejus effugerent laqueos, se in claustralibus castris receptârunt. Quare nos, & istius obviare malitiæ, & horum, prout interest nostra, saluti consulere cupientes; libenter remedia quæ possumus, procuramus, ut præda de illius faucibus auferatur. Intelligimus siquidem, quòd nonnulla Monasteria exempta* Cantuariensis *Diocesis, in spiritualibus deformata, & in temporalibus sint graviter diminuta; dum Monachi & Moniales eorum, Diabolica suggestione seducti, immemores pacti Domini Dei sui, quo non solùm sua, sed seipsos professione ordinis abnegârunt; nec* Ananiæ *&* Saphiræ *mortis sententiam formidantes, non sine furti nota & noxa, Monasteriorum bona impropriè sibi appropriant & retentant, venantur non venialiter lucra pecuniaria mercimoniis & usuris, sed & disciplina Monastica ordinis profligati personæ patent contemptui, & religio blasphematur. Ne igitur talium culpas nostras efficere videamur, dum eas reliquerimus incorrectas; visitationem, correctionem, & reformationem Monasteriorum ipsorum, tam in capite quàm in membris, vobis, de quorum fide ac discretione indubitatam fiduciam obtinemus, super his & aliis committimus confidenter; concessa vobis super prædictis, appellatione remota, plenaria potestate, ac statutis in principali capitulo ritè factis, in suo robore nihilominùs duraturis. Quocirca discretionem vestram rogamus, & exhortamur attentè, per Apostolica vobis scripta, in virtute obedientiæ districtè præcipiendo mandantes; quatenùs præmissa juxta spem nostram taliter exequi studeatis, quòd Deo gratum, & nobis posset esse acceptum. Contradictores, si qui fuerint, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescatis: alioquin in extremo examine de manibus vestris requirat*

Visitatio ecclesiarum exemptarum.

Digitized by Google

1233. *requirat eorum sanguinem Dominus ultionum. Quòd si non omnes his exequendis poteritis interesse, duo vestrum nihilominùs ea exequantur. Data. &c.* Mandati igitur hujus executores vehementiùs, & secùs quàm deceret, se primò in Abbatiam sancti *Augustini Cantuariensis* ingerentes; séque supra se incompositè efferentes, præcipuè Abbas de *Boxle*, adeò Monachos perterruerunt, quòd ad remedium appellationis coram præsentia domini Papæ necessariò confugerunt: & *Romam* profecti, consumpto labore & effusa pecunia, alios visitatores impetrârunt. Similiter & illi de *Westmonasterio*, & illi de S. *Ædmundo:* quorum Abbas piæ memoriæ *Richardus*, cognomento de *Insula*, genere clarus, sed moribus clarior; dum ut parceret expensis, in partibus commorans transmarinis, viam ingressus est carnis universæ. Abbas verò sancti *Albani* & Conventus, privilegiorum eminentiis, quibus insignita est ecclesia beati *Albani Anglorum* Protomartyris, innitentes; inducias semel & iterum petierunt. Interim piæ memoriæ *Willielmus*, Abbas ejusdem domus, sicut suo loco & tempore dicetur; in damnum magnum & ruinam ecclesiæ suæ, naturæ debitum persolvit mortalibus diffinitum. Eodem anno, *Rogerus Londinensis* Episcopus, accusatus inter alios de consensu distractionis frugum clericorum *Romanorum*; profectus est ad sedem Apostolicam, ut suam ibi innocentiam purgaret. Qui post multos labores, & spoliationem obiter & emunctionem loculorum in curia, domum remeavit.

Rex Anglorũ ministros suos naturales à curia sua removit.

ANNO Domini M.CC.XXXIII. Rex *Anglorum Henricus*, anno regni sui decimo septimo, tenuit curiam suam ad natale apud *Vigorniam:* ubi (ut dicitur) de consilio *Petri Wintoniensis* Episcopi, omnes naturales curiæ suæ ministros à suis removit officiis; & *Pictavenses* extraneos in eorum ministeriis subrogavit. *Willielmum* quoque de *Rodune* militem expulit, qui in curia Regis vices gerebat *Richardi* magni *Mareschalli*; quod idem *Richardus* nimis molestè tulit. *Walterum* quoquè *Karleolensem* Episcopum, idem Rex, per consilium prædictum, ab officio Thesaurarii priùs expellens, centum libras argenti ab eo cepit; & custodias quasdam, quas ei per chartam suam confirmaverat dum viveret, contumeliosè subtraxit. Consiliarios autem suos omnes, tam Episcopos quàm Comites, ac Barones, & quosque de regno suo nobiles, ita præcipitanter abjecit; quòd nulli credebat, nisi Episcopo memorato, & charo suo *Petro* de *Rivallis:* unde factum est, quòd expulsis castrorum custodibus per totam *Angliam*, Rex omnia sub ipsius *Petri* custodia commendaret. Tunc *Petrus Wintoniensis* Episcopus, ut Regis favorem liberiùs obtineret, attraxit in suum consortium *Stephanum* de *Segrave*, virum flexibilem, & *Robertum Passeleve*; qui sub *Petro* de *Rivallis* thesauros Regis servabat: & sic contigit, ut illorum consilio & arbitrio universa regni negotia ordinaret. At Rex, invitatis *Pictavensibus* & *Britonibus* transmarinis; qui egentes & lucro avidissimè inhiantes; venerunt ad duo millia cum equis & armis milites & servientes: quos in suo retinens obsequio, posuit in præsidio castrorum regni, in locis diversis: qui homines *Angliæ* naturales & nobiles totis viribus opprimebant, proditores eos vocabant, quos etiam de proditione apud Regem accusabant. Quorum mendaciis Rex simplex fidem adhibens, tradidit custodias Comitatuum & Baroniarum cum juvenibus nobilibus & puellis generosis. Horum autem utrumque sexum turpiter degenerabant, cùm ignobiliter maritabant. Thesaurorum etiam suorum Rex eis custodias cum legibus patriis & judiciis commisit. Quid plura? Judicia committuntur injustis, leges exlegibus, pax discordantibus, justitia injuriosis. Et cùm nobiles in regno & de regno de oppressionibus sibi irrogatis coram Rege causam deponerent; Episcopo impediente prædicto, non fuit qui eis justitiam exhiberet. Episcopos etiam quosdam *Angliæ* idem Episcopus ita apud Regem accusabat; quòd eosdem quasi hostes publicos devitaret.

Mareschallus Regem increpat.

CUmque his & consimilibus injuriis, *Richardus* Comes, regni Mareschallus, videret tam nobiles quàm ignobiles opprimere, & jura regni penitùs deperire, zelo justitiæ provocatus; associatis sibi quibusdam Magnatibus, ad Regem audacter accessit; increpans eum audientibus multis, quòd per pravum consilium advocaverat extraneos *Pictavienses*, in oppressionem regni & hominum suorum de regno naturalium, legum pariter ac libertatum. Unde Regem humiliter rogabat, ut tales excessus corrigere festinaret, per quos coronæ suæ & regni sui subversio imminebat. Affirmabat insuper, quòd si hoc emendare diffugeret, ipse & cæteri de regno Magnates, tam diu se ab ipsius consilio subtraherent, quàm diu alienigenarum consortio frueretur. Ad hæc autem respondens *Petrus Wintoniensis* Episcopus, dixit, quòd benè licuit domino Regi extraneos quoscunque

vellet

vellet vocare ad defensionem regni sui & coronæ: & etiam tot & tales, qui possent homines ejus superbos & rebelles ad debitum compellere famulatum. Comes verò *Mareschallus* & cæteri Magnates perturbati à curia recedentes, cùm aliud nonpoterant habere responsum: firmiter promiserunt ad invicèm, quòd pro hac causa quæ omnes tangebat, usque ad divisionem corporis & animæ, viriliter decertarent. 1233.

EOdem anno, decimo Cal. Aprilis, audita sunt tonitrua terribilia; & sequuta est per totam æstatem tanta pluviarum inundatio, quòd ubique vivaria confregit, & stagna atque molendina per universam ferè *Angliam* à suis sedibus violenter evulsit. Nempè in campis arabilibus fructiferis, in partibus diversis, & aliis insolitis locis, proruperunt fontes per rivulos discurrentes: ex quibus aqua inter fruges stans, ad modum stagni collecta, admirantibus multis, pisces produxit fluviales. Molendina etiam nova in stationibus & sedibus fiebant diversis; ubi nunquam anteà visa fuerunt. *De tonitruo hyemali.*

EOdem quoque tempore, sexto scilicet Idus Aprilis, circa horam diei primam, in finibus *Herefordiæ* & *Vigorniæ*, apparuerunt in cœlo quatuor Soles adulterini, præter Solem naturalem, rubei coloris; quidam magnus circulus crystallini coloris, latitudine quasi bipedali, amplitudine cingens quasi totam *Angliam*; à cujus lateribus exibant semicirculi, in quorum sectionibus apparuerunt illi quatuor Soles memorati; vero Sole existente in plaga Orientali, & aëre purissimo. Et quoniam non potest illud prodigiale portentum verbis describi, signo demonstrativo figuratur; ipso cœlo sic circinato existente exemplari immediatè, multi similitudinem rei sic apparentis pinxerunt, propter rei novitatem admirandam. Hæc visio multis apparuit, ex quibus unus fuit *Johannes* Episcopus *Herefortensis*; qui figuras coram se non festinanter, sed spacio sufficienti, fecit circinari; per manum capellani sui nimis perspicacis & ingeniosi; domini scilicet *Willielmi* Canonici. Et ad idem insolitum spectaculum, astitit *Johannes* de *Munemue*, & alij innumerabiles: qui de tam incredibili miraculo, testimonium perhibent veritati; & verum est eorum testimonium. Sequuta est autem eodẽ anno, in partibus illis guerra crudelis; strages, & humani sanguinis effusio terribilis: & per totam *Angliam*, *Walliam*, & *Hyberniam* perturbatio generalis. Circa idem denique tempus, mense Junio, in parte Australi *Angliæ*, visi sunt à multis secus maris litus immanissimi duo dracones in aëre præliantes; & post diutinam pugnam, unus alterum superavit; & fugatum usque in profundum abyssi insequutus est: nec ampliùs apparuerunt. *Signum visũ in coelo.*

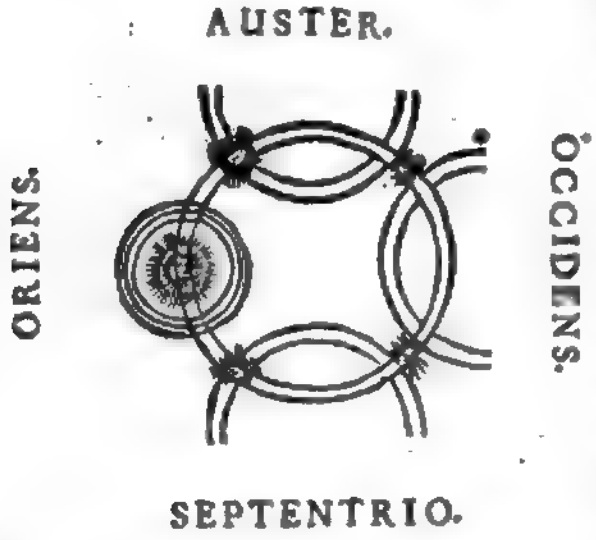

Signum in cœlo admirabile, visum in Anglia, *Anno Domini M. CC. XXXIII. sexto Idus Aprilis, regni verò* Henrici *III. anno xvij. Duravit ab ortu Solis usque ad meridiem.*

PER idem tempus cassatus est magister *Johannes Blundus Cantuariensis* electus. Divulgatum quidem erat *Romæ*, quòd post electionem suam acceperat ex dono *Petri Wintoniensis* Episcopi mille marcas argenti; præter alias mille marcas, quas eidem *Johanni* crediderat, ut promoveretur: unde constat manifestè quòd magis ei nocuit quàm profuit familiaritas Episcopi memorati. Scripsit etiam idem Episcopus Imperatori, ut suas partes interponeret circa promotionem prædicti *Johannis* versùs Papam: unde Papa perpendens notam symoniæ & ambitionis, dixit in corde suo illud *Ovidianum*: *Cassatio Johannis Cantuariensis electi.*

Et stricto supplicat ense potens.

Unde cor domini Papæ non erat benè cum eo. Prætereà confessus fuerat *Romæ* idem *Johannes*, ut dicitur, quòd duo habebat beneficia; quibus cura annexa fuit animarum, contra statuta Concilij generalis; qua præsumptione, quia carebat dispensatione, creditur reprobatus; licèt allegatum fuerit contrà, quod ea possiderat ante Concilium. Sed quoniam jam cassatis tribus ecclesiæ *Cantuariensis* electis, præfata fuit diu ecclesia à pastore viduata, similis facta *Saræ* uxori *Tobiæ* & filiæ *Raguelis*, tot viris viduatæ dedit monachis, qui cum electo cassato venerant, potestatem eligendi magistrum

1233. *Ædmundum* ecclesiæ *Sarisberiensis* Canonicum; virum honestæ conversationis, & benè literatum, in pastorem animarum suarum. Cui etiam pallium transmisit; ne tanta sedes Metropolitana à Pastore diutiùs frustraretur. Monachi verò nec ipsum nec alium quemlibet; nisi de consensu Conventus sui recipere decreverunt.

Discordia inter Regem Angliæ & Magnates Regni.

Circa dies istos, cùm *Petrus Wintoniensis* Episcopus, & complices ipsius, in odium gentis *Anglorum* pariter & contemptum, cor Regis ita immutabiliter, perverterant; ut eorum exterminium modis omnibus moliretur, invitavit paulatim tot *Pictavensium* legiones, quòd totam ferè *Angliam* repleverunt; quorum Rex agminibus quôcunque pergebat, vallatus incessit. Nec quicquam fiebat in regno, nisi quod *Wintoniensis* Episcopus, & *Pictavensium* turba, disponebant. Tunc Rex missis literis suis, vocavit omnes de regno Comites & Barones ad colloquium; ut venirent apud *Oxoniam* ad festum sancti *Johannis*. Sed ipsi noluerunt ad ejus mandatum venire: tum propter insidias alienigenarum, tum propter indignationem, quam conceperant adversùs Regem; qui extraneos ob eorundem Baronum vocavit contemptum. Et cùm hoc Regi per nuncios solennes denunciassent, iratus est vehementer: & judicialiter jussit diffiniri, quo ordine debeat eos compellere, ad suam curiam convenire. Tunc decretum est per judicium, ut secundò & tertiò vocentur à Rege; ut probet, si venire velint, an non. In hoc autem colloquio frater quidam *Robertus Bacum*, de ordine Prædicatorum, qui coram Rege & quibusdam Episcopis præsentibus verbum Dei prædicaret; libera voce Regi patenter dixit; quòd nunquam diuturna pace frueretur, nisi *Petrum Wintoniensem* Episcopum, & *Petrum* de *Rivallis* filium ejus [aut consanguineum] à consiliis suis amoveret. Cúmque alij, qui aderant, idipsum protestarentur; Rex aliquantulùm in seipso se recolligens, cor suum rationi inclinavit: & cùm sic videret eum mitigatum, quidam clericus de curia, scilicet *Rogerus Bacum*, jocundus in sermone, jocundè ac lepidè, Cynicè tamen reprehendens, ait: Domine mi Rex, quid plùs nocet trans fretum navigantibus, aut quid plùs terret? At Rex: Noverunt facientes operationes in aquis multis. At clericus: Domine, dicam: *Petræ* & *Rupes*. Ac diceretur: *Petrus* de *Rupibus*. Hoc enim erat nomen Episcopi *Wintoniensis* cum tali cognomento. Significavit ergo Rex Magnatibus memoratis, ut venirent apud *Westmonasterium*, quinto Idus Julij, ad colloquium: & ibi per eorum consilium emendaret, quicquid de jure noverat corrigendum. Sed cùm audissent Magnates præfati, quòd paulatim applicuerunt in Regno prædones multi, cum equis & armis à Rege invitati; cùm nullum pacis vidissent vestigium; suspectas habentes *Pictaviensium* innatas versutias, supersederunt ad diem sibi statutum venire: denunciantes Regi per nuncios solennes, quatenùs omni dilatione remota, ejiceret *Petrum Wintoniensem* Episcopum & cæteros *Pictavienses* de curia sua. Sin autem nollet, ipsi omnes de communi consilio totius Regni, ipsum cum iniquis Consiliariis suis à Regno depellerent: & de novo Rege creando, contractarent.

Rex quosdam nobiles relegat à curia.

HIS ita gestis, Rex animo consternatus est vehementer, & ejus curia tota; vultum demittentes, & non mediocriter metuentes, ne fieret error filij, patris errore deterior; quem homines sui de fastigio regni deponere satagentes, ad illud nomen, quod ei per quoddam præsagium datum est, scilicet *Johannes Extorris*, ferè detruserunt. Tunc *Petrus* sæpedictus Episcopus consilium Regi dedit, ut arma moveret contra rebelles homines suos, & castella eorundem ac terras *Pictavensibus* conferret, qui Regnum *Angliæ* à suis proditoribus tuerentur: jactitans se arduum & non scurrile velle & scire dare consilium, utpote qui aliquando consilium in partibus Orientalibus rexit Imperiale; & quòd tam *Saracenis* quàm aliis nationibus erat prudentia ejus formidabilis. Rex autem in partem jam reversus deteriorem, inprimis iram conceptam in *Gilebertum Basset* virum nobilem retorquens, spoliavit eum à quodam manerio, quod ex dono *Johannis* Regis acceperat: qui cùm à Rege quod jus suum erat repeteret, vocavit eum proditorem; comminans, quod nisi à curia sua recederet, suspendio puniretur. *Richardum* quoque *Sward*, militem strenuum, qui ejusdem *Gileberti* sororem (aut neptem) habuit sibi matrimonio copulatam; sine ipsius licentia, ut dicebat, jussit Rex capi & captum sibi præsentari. Alios quidem omnes de regno nobiles & potentes suspectos habens, obsides exegit ab eis significans universis per literas suas quatenùs infra Calendas Augusti

tot &

tot & tales sibi obsides præsentarent, quibus ab ejus animo omnem rebellionis suspicionem auferrent.

1233.

Mareschallus præmonetur de proditione.

CUmque Comites ac Barones *Angliæ* in magno militiæ apparatu *Londonias* tenderent, ad colloquium Calendis Augusti sibi præfixum: *Richardus* Comes *Mareschallus*, cum cæteris venire proponens, hospitatus est cum sorore sua *Isabella*, uxore scilicet *Richardi* fratris Regis. Quæ cùm fratrem interrogâsset, quò iter haberet: respondit ille, quòd ad colloquium apud *Westmonasterium* constitutum venire festinaret. Cui illa: Noveris, frater charissime, quòd paratæ sunt tibi insidiæ, si venias, ut capiaris ab inimicis tuis; qui te Regi & Episcopo *Wintoniensi* præsentabunt, ut de te faciant, sicut de *Huberto* Comite *Cantiæ* fecerunt. *Mareschallus* verò vix credere consensit verbis fœmineis, erat enim vir nobilis pectoris; quousque modum captionis & à quo caperetur probabilibus argumentis ostendisset mulier. At Comes *Mareschallus* tunc primò dictis sororis suæ fidem adhibens, nocte superveniente iter arripuit; nec priùs frænum cohibuit, donec in *Walliam* festinus viator pervenit. Venerunt autem ad colloquium prædictum, Comes *Cestriæ*, Comes *Lincolniæ*, Comes de *Ferrariis*, & Comes *Richardus* frater Regis; cum aliis Comitibus & Baronibus multis. Sed nihil ibi actum fuit, propter absentiam Comitis *Mareschalli*, & *Gileberti Basset*, & quorundam aliorum absentiam Magnatum. Unde Rex, per consilium Episcopi *Wintoniensis* & *Stephani* de *Segrave*, fecit invitare per literas omnes de regno Magnates, qui sibi ad militare servitium tenebantur: ut venirent apud *Glovermiam* cum equis & armis, die Dominica ante assumptionem beatæ *Mariæ*. Sed *Richardus Mareschallus*, & alij multi, qui fuerant confœderati, cùm venire noluissent ad diem statutum; fecit Rex ac si proditores essent, villas eorum concremari, parcos & vivaria eorum destruere, castella obsidione vallare. Erant autem viri nobiles qui confœderati dicebantur, Comes scilicet *Mareschallus* miles incomparabilis, *Gilebertus Basset*, & fratres ejus, viri bellatores & nobiles, *Richardus Sward*, vir Martius ab adolescentia, *Walterus* de *Clifordis*, miles electus; cum aliis multis non ignobilibus sibi coadhærentibus. Quos omnes Rex *Angliæ Henricus*, absque judicio curiæ suæ & parium suorum, exules & proscriptos denunciari fecit, terras eorum *Pictavensibus* dedit: addens dolorem super dolorem, vulnera imprimendo vulneribus. Præcepitque ut eorum corpora caperentur, ubicunque in regno invenirentur.

Episcopus Wintoniensis *quosdam confœderatos* Mareschalli *muneribus corrumpit.*

TUnc *Petrus Wintoniensis*, qui vires Comitis *Mareschalli* & confœderatorum suorum infirmare modis omnibus conabatur; Comites *Cestriæ* & *Lincolniæ*, datis mille marcis, corrupit: ut relicto *Mareschallo*, & causâ justitiæ, ad Regem eos retrò respicientes retorqueret, & partes ejus foverent. Nam *Richardus* frater Regis, diu antè ad Regem reversus erat, qui *Mareschallo* priùs adhærebat. Hæc cùm *Mareschallus* cognovisset, confœderatus est *Leolino* Principi *Walliæ*, & aliis Proceribus regionis illius; interposito juramento, quod nullus eorum sine altero concordaret. Tunc in crastino beatæ *Mariæ* applicuerunt apud *Doveram* viri armati multi ex regionibus transmarinis venientes, & ex *Flandria Baldewinus* de *Gysnes*, cum sua custodia, & ad Regem apud *Glovermiam* pervenerunt. At Rex illorum & aliorum multorum vallatus catervis, ad *Herefordensem* urbem suum exercitum promovit numerosum. Hoc anno mortuus est *Warinus Basset*, in obsidione & insultu castri de *Kaerdif*.

Injuria Waltero Karleolensi *Episcopo illata.*

PER idem tempus, *Walterus Karleolensis* Episcopus, quibusdam injuriis à Rege sibi, ut dicebat, illatis; apud *Doveram* navem erat ingressus, ut transfretaret. Supervenerunt autem quidam ministri Regis, ejicientes eum cum suis omnibus de navi: & firmiter ex parte ipsius Regis prohibebant, ne absque illius licentia de regno exiret. Applicuit autem tempore quo hæc facta erant ibidem, *Rogerus Londinensis* Episcopus, à curia *Romana* reversus: qui videns injuriam, quæ præfato inferebatur Episcopo, excommunicavit omnes qui in eum manus injecerant violentas. Et inde profectus ad Regem, invenit eum apud urbem *Herefordensem* in *Wallia* cum exercitu copioso. Ubi in præsentia Regis & quorundam Episcoporum, de violentia *Karleolensi* Episcopo illata, supradictam excommunicationis sententiam innovavit: non mediocriter Rege murmurante, & ne talem ferret sententiam prohibente. Cum quo etiam omnes qui affuerunt Episcopi, illos excommunicaverunt universos, qui hujus perturbationis occasionem præstabant.

Digitized by Google

1233.

Rex Anglorum diffidat Mareschallũ, & quoddam castrum illius obsidet.

ET his ita gestis, Rex de consilio Episcopi *Wintoniensis*, *Marescallum* diffidavit per Episcopum Menevensem; & sic jussit contra eum arma movere, & ejus castella obsidere. Ingressus igitur Rex terram Comitis *Marescalli*, obsedit quoddam castellum ipsius. Sed cùm per dies plurimos illud graviter impugnasset, & parùm vel nihil profecisset; deficientibus exercitui alimentis, cùm obsidionem solvere oportebat, puduit Regem illùc venisse: unde missis quibusdam Episcopis ad Comitem *Mareschallum*, exegit ab eo, quatenùs propter honorem ipsius Regis, ne videretur castellum inaniter obsedisse, illud tali sibi conventione redderet: ut infra dies quindecim illud integrum ipsi restitueret *Marescallo*, atque omnia quæ in regno erant corrigenda, interim per consilium Episcoporum, qui super his fidejussores fuerant, emendaret. Et ad hoc perficiendum, constituit Rex diem ipsi *Marescallo* ac cæteris exulibus, Dominica proxima post festum sancti *Michaëlis*, apud *Westmonasterium*: & sic redditum est regi castellum obsidione soluta.

Liberatio Huberti *de* Burgo.

CIrca dies istos, *Petrus Wintoniensis* Episcopus, qui modis omnibus in mortem *Huberti* de *Burgo* aspirabat, qui in castro de *Divisis* in vinculis tenebatur, nulla de *Huberto* mentione facta, Regem rogavit attentiùs, ut concederet sibi castri custodiam memorati: hac occasione ductus, ut copiam haberet illum (ut dicitur) perimendi. Sed *Hubertus* de his omnibus ab amicis suis, qui in curia Regis erant, præmonitus, duobus ministris, qui ei in illius castri præsidio serviebant, hoc consilium revelavit: qui ipsius miseriæ compatientes, sollicitè cogitabant, qualiter illum à mortis discrimine liberarent. Considerata igitur temporis opportunitate, dormientibus castelli custodibus, unus eorum, altero explorante; in prima noctis hora, in S. *Michaëlis* vigilia, præfatum *Hubertum* in humeris arripuit compeditum; & de turri clam custodibus descendens, & pium furtum ferens, latitudinem castelli, *facto pius & sceleratus eodem*, pertransiit. Veniénsque ad majorem portam, per ostium exivit, & sic quoddam ingens fossatum, licèt cum difficultate transcendens, ad ecclesiam villæ parochialem impiger viator conscendit: nec sarcinam priùs deposuit, quàm ad majus altare lætus pervenit. Iuvenes verò qui *Hubertum* liberaverant, ab eo recedere nolentes, pro laude sibi futurorum reputabant & mercede cœlesti: si pro tanti viri liberatione mortem incurrerent temporalem.

Hubertus *violenter ab ecclesia extrahitur.*

EVigilantibus intereà castellanis, cùm *Hubertum* in loco non reperiunt consueto, perturbati sunt valdè: & catervatim exeuntes de castro cum laternis & fustibus & armis, omnia quærendo perlustrabant, donec à referentibus audierunt, *Hubertum* esse in ecclesia compedibus liberatum. Quò cum tumultu concurrentes, invenerunt eum ante altare crucem Dominicam manibus bajulantem. Quem atrociter arripientes, & fustibus pariter ac pugnis impiè cædentes & pellentes, cum duobus liberatoribus suis illum ad castellum raptim reducunt; & graviori quàm priùs custodiæ committunt. Sed res gesta cùm ad aures *Roberti Sarisberiensis* Episcopi pervenisset, venit celeriter ad castellum; præcipiens ipsis Ecclesiæ violatoribus, ut *Hubertum* ad pacem ecclesiæ quantociùs reductum, in illo statu quo illum invenerant, dimitterent absolutum. Sed castellani tumultuosè satis Episcopo respondentes; dixerunt, se malle quòd *Hubertus* suspenderetur, quàm ipsi. Et cùm illum reducere noluissent, Episcopus de commissa sibi potestate, omnes nominatim excommunicavit qui eum detinebant, & qui in eum manus injecerant violentas. Tunc Episcopus ille, conjuncto sibi *Rogero Londiniensi* Episcopo, & quibusdam aliis Episcopis, venit ad Regem, super injuria *Huberto* illata coram eo querelam deponens; nec priùs ab eo recessit, quàm *Huberti* liberationem impetravit: & sic in ecclesia concedente, sed invito Rege, remissus est decimo quinto Calend. Novembris. Sed Rex iratus, Vicecomiti provinciæ illius dedit per literas in mandatis, ut ecclesiam obsideret; donec *Hubertus* in ea ex ciborum inedia moreretur.

Mareschallus *castellum occupat quod Regi tradiderat.*

PER idem tempus, elapsis quindecim diebus, postquàm Comes *Marescallus* Regi castellum suum tradiderat, ut prædictum est, ut sibi redderet repetenti, misit ad Regem termino evoluto, rogans, ut juxta pactum restitueret sibi castrum suum, de quo fidejussores constituerat Episcopum *Wintoniensem* & *Stephanum* de *Segrave*; qui tunc vices Iustitiarii gerebat sub Rege, quod etiam firmaverant interposito juramento. Rex autem cum indignatione respondit, quòd illud non redderet, sed alia potiùs ejus castella sibi subjugaret. Sed idem *Marescallus*, cùm neque fidem, neque juramentum vel pacem aliquam viderat à Regis Consiliariis observari, collegit exercitum copiosum; & castellum quod suum fuerat, obsidione vallavit, machinas per gyrum adhibuit, & municipium illud levi negocio sibi subjugavit. Erat intereà Rex apud *Westmonasterium* ad colloquium, septimo

septimo Idus Octobris, sicut Magnatibus promiserat; ut per eorum consilium emendaret ea, quæ in regno fuerant corrigenda: sed iniquum, quod tunc sequebatur, consilium, id fieri non permisit. Plures autem qui præsentes erant, Regem humiliter rogabant in Domino, quatenùs pacem faceret cum Baronibus suis & nobilibus. Et aliæ favorabiles personæ (utpote fratres *Prædicatores* & *Minores*, quos Rex solitò venerabatur & exaudivit) eum attentiùs hortabantur; ut ipse debita dilectione homines suos naturales studeret amplexari: quos absque judicio Parium suorum coëgerat exulare extorres, villas eorum cremaverat, sylvas & pomaria succiderat, & stagna destruxerat; & malorum malo ductus & seductus consilio, fideles suos, quos sanguis nativus flecti non permitteret, pro aliis ventilatis postponit. Et quod pejus est, proditores vocat; per quos pacem regni sui & consilia ordinare, & negotia disponere debebat. Ad hæc respondens *Petrus Wintoniensis* Episcopus, dixit, quòd non sunt Pares in *Anglia*, sicut in regno *Francorum*: unde licet Regi *Anglorum* per Justitiarios, quos constituerit, quoslibet de regno reos proscribere, & mediante judicio condemnare. Episcopi verò hæc audientes, quasi una voce comminabantur, quòd nominatim excommunicarent principales Regis Consiliarios iniquos. Ex quibus in capite expresserunt, *Petrum Wintoniensem* Episcopum, & filium ejus, aut consanguineum, *Petrum* de *Rivallis*, *Stephanum* de *Segrave* Justitiarium, & *Robertum Passeleuve* Thesaurarium. Quibus respondens *Petrus Wintoniensis*, allegavit quòd *Romæ* fuerat à summo Pontifice Episcopus consecratus, & inde ex eorum potestate exemptus: unde ne in eum ferrent sententiam, sedem Apostolicam appellavit. Tunc Episcopi omnes illos excommunicaverunt, qui animum Regis immutaverant vel immutarent in odium naturalium hominum suorum de regno; & omnes qui perturbarent pacem regni. 1233.

Rex Anglorum exercitum colligit contra Mareschallum & suos confœderatos.

IN hoc colloquio venerunt nuncii ad Regē, dicentes, quòd Comes *Mareschallus* ceperat castellum suum in *Wallia*; & quosdam ex militibus suis ibidem interfecerat & de ministris. Hæc audiens Rex, perturbatus est valdè; & præcepit Episcopis cunctis, ut *Mareschallum* nominatim excommunicarent, qui castrum occupaverat memoratum. Sed illi e contrà communiter dixerunt, indignum esse illum excommunicare; quia castellum quod suum fuit, in jus suum assumptum occupavit. Tunc Rex perturbatus, misit literas in omnes *Angliæ* fines; præcipiens cunctis, qui sibi ad militare servitium tenebantur, quatenùs in crastino festivitatis omnium Sanctorum apud *Gloverniam* cum equis & armis convenirent, quò ipse vellet conducere, profecturi. Per idem tempus, *Hubertus* de *Burgo* quondam *Angliæ* Justitiarius, raptus est ab ecclesia de *Divisis* à viris armatis, amicis suis; ubi militaribus armis decenter indutus, circa horam diei primam in *Walliam* adductus est, ac Regis hostibus sociatus, tertio Calend. Novembris.

Exules Angliæ invadūt exercitum Regis apud Grosmund.

CIrca eosdem dies, cùm Rex *Anglorum* apud *Gloverniam* copiosum collegisset exercitum, versùs *Herefordiam* in *Walliis* legiones promovit: & inde terram ingressus *Mareschalli*, ad ipsius exhæredationem & corporis captionem modis omnibus anhelabat. Sed ille, ut bellator providus, ante Regis adventum armenta subtraxerat & victualia. Unde Rex pro alimentorum defectu moram ibi facere non valens, ad castellum de *Grosmund* cum exercitu suo divertit. Ubi cùm per dies aliquot moram pertraxisset, *Mareschallus* & ejus confœderati cum proscriptis ab *Anglia* & relegatis, missis exploratoribus, cognoverunt Regem infra castelli ambitum pernoctare, & majorem partem exercitus in tentoriis excubias celebrare. Tunc omnis multitudo, præter *Marescallum*, qui Regem invadere noluit, cum *Wallensibus* & exercitu copioso, in die sancti *Martini* post crepusculum illùc properantes, & illos qui in tentoriis soporati jacebant, invadentes, equos plus quàm quingentos, cum clitellis & spoliis ac supellectili universa occupârunt: fugientibus cæteris ferè nudis quò impetus quemque rapiebat. Nec ex eis quenquam lædere vel captum abducere voluerunt victores illi; præter duos milites, qui indiscretè rebellantes, potiùs à semetipsis quàm ab aliis sunt interfecti. Ceperunt ergo bigas & vehicula cuncta, quibus pecunia & victualia ferebantur & arma: atque sarcinis benè dispositis, ad tuta latibula sunt reversi. Hujus autem rei testes sunt, *Petrus VVintoniensis*, *Radulphus Cicestrensis* Episcopi, *Stephanus* de *Segrave*, Regis justitiarius, *Petrus de Rivallis* Thesaurarius, *Hugo Bigod* Comes de *Northfolc*, *VVillielmus* Comes *Sarisberiensis*, *VVillielmus* de *Bello campo*, *Willielmus* de *Albineio* junior, & alii multi: qui quasi spoliati à vespilionibus in compitis fugientes, omnia sua illùc delata amiserunt. Unde factum est, quòd multi de exercitu Regis, & illi præcipuè qui equos & arma & pecuniam, necnon & strati-

1233. lectilia cum viaticis amiserant recedentes, cum maxima confusione sunt reversi. Tunc Rex, qui quasi solus inter hostes remanserat, posuit in castris *Walliæ* ruptarios *Pictavenses*, qui impetum reprimerent inimicorum suorum: & constituit principes illius militiæ viros nobiles, *Johannem Monemutensem*, & *Radulphum* de *Thoenie*; cui etiam dedit castellum *Matildis*, quod antiquitùs sui juris erat. Et his ita gestis, Rex *Gloverniam* est reversus. Eodem tempore, in principio mensis Novembris, audita sunt tonitrua, horribiles coruscationes emittentia per dies plurimos, quod dirum omen solet significare. Unde dici solet in antiquo rusticorum proverbio: quia *mulier non debet lugere mortem mariti vel filiorum suorum, sed potius tonitrum hyemale; quia frequenter aut famem aut mortalitatem vel tale aliquid denunciat affuturum.*

Gravis Conflictus inter Mareschallum & quosdam transmarinos.

EOdem tempore, cum Comes *Mareschallus*, terras hostium suorum ingressus, prædas ageret, & armenta contraheret, venit cum ad oppidum *Monemutense*, quod erat sibi contrarium: ubi jubens exercitum suum procedere ad expeditionem inchoatam, cum centum sociis equitibus ad castellum divertit, ut situm ejus exploraret, quod post dies paucos proposuit obsidere. Qui cùm oppidum circuiret, conspexit eum *Baldewinus* de *Gysnes*, *Flandrensis* natione, miles strenuus, quem Rex suis vocavit & tenuit stipendiis, & eidem illud castellum commiserat custodiendum cum *Pictavensibus* & *Flandrensibus* quàmplurimis: Et intelligens quò *Marescallus* erat, quem vidit castellum cum paucis explorare, erupit, impetum faciens vehementem, cum multis viris fortissimis, & eleganter armatis: cupiens nomine famoso perpetuò intitulari: & rapido equorum cursu ad illum tendens, captum cum suis omnibus in oppidum detrudere cogitabat. Videntes autem commilitones Comitis *Mareschalli*, hostes cum impetu advenire, dederunt ei consilium, ut sibi per fugam consuleret; inconsultum dicentes & temerarium, cum paucis armatis comitatum, cum tot hostibus dimicare. Quibus respondens *Mareschallus*, dixit, se nunquam eatenùs in prælio hostibus terga dedisse, nec se modò id affirmat incepturum. Exhortatur igitur omnes, ut viriliter defensioni vacantes, hostiles impetus conentur propulsare. At castellani interim in eos fortiter irruentes, cum gladiis & lanceis rem strenuè agebant. Fit gravissimus utrobique conflictus, sed nimis inæqualis, dum centum solummodò viri, mille adversarios multo diei spacio sustinebant. *Baldewinus* verò de *Gisnes* tandem, associatis sibi duodecim bellatoribus fortissimis, impetum faciens in Comitem *Mareschallum*, voluit ipsum sub captione conclusum, vivum perducere ad castellum. Sed ille hostes non permisit propiùs accedere, gladium vibrans à dextris & à sinistris, eum frequenter hostili sanguine inebriavit; & sic solus contra duodecim, & illi contra solum diutiùs dimicabant. Sed demùm, cùm ad eum accedere non auderent, cum lanceis equum cui insidebat, peremerunt. Sed ille, qui doctus & instructus erat in præliis *Gallicanis*, militem quendam sibi magis importunum, per pedem arripuit fortiter, & revolvit viriliter. Quem cùm in terram prostravisset, equum ipsius agili saltu conscendit, & iterùm acriori vacavit defensioni. Tunc *Baldewinus*, miles bellicosus, indignè ferens quòd *Mareschallus* contra tot adversarios sese tam diu defendebat, irruit potenter in eum; & arrepta galea ipsius de capite ejus, eam ita truculenter avulsit, quòd sanguis ex ore ejus & naribus emanavit. Et arripiens per frænum equum illius, cœpit sessorem trahere versùs castellum, aliis à tergo illum impellentibus. Tunc ille, tanquam in arcto positus, ensem in gyrum vibrando, ictus importabiles hostibus imprimens, duos ex illis in terram prostravit attonitos: sed nec sic sese ab eorum manibus liberavit. Videns autem balistarius quidam ipsius *Mareschalli*, dominum suum in periculo constitutum, de balista spiculum emisit, & percutiens in pectore *Baldewinum*, qui *Mareschallum* abducebat, armis non obstantibus illum perforavit. Qui corruens in terram, credidit se lethaliter vulneratum. At sodales *Baldewini*, hoc viso, *Mareschallum* relinquentes, dominum in terra jacentem erexerunt; quem quasi seminecem vel magis mortuum reputabant.

Strages facta à Mareschallo apud castrum Monemutense.

ET dum hæc agerentur ibidem, nunciatum est exercitui ipsius *Mareschalli*, quæ facta fuerant de illo: & venientes cum festinatione in auxilium ejus, hostes quantociùs compulerunt in fugam. At illi fugientes ad fluvium quendam, qui propè erat, ut evaderent, invenerunt pontem confractum, per quem transire sperabant. Unde plurimi in flumen sese mittentes, cum equis & armis submersi perierunt. Alii autem, quò fugerent non invenientes, interfecti sunt: atque alii, sub captione conclusi, vix redempti. Unde pauci ex omnibus qui de castello exierant, incolumes sunt reversi. Capti sunt autem in parte *Mareschalli*, *Thomas Sward*, juvenis, in militia præclarus, cum duobus sociis militibus, qui perducti

perducti sunt ad castellum captivi. Ex castellanis autem capti sunt milites quindecim,& servientes plurimi: quos *Mareschallus* in vinculis cum equis & armis ac manubiis multis abduxit. In loco quidem certaminis remansit occisorum multitudo, tam *Wallensium* quàm *Pictavensium*,& transmarinarum nationum; atque *Baldewinus* de *Gysnes* ad castellum à sociis perducitur graviter vulneratus. Acta est autem hæc congressio belli in die beatæ *Catharinæ* virginis, apud castellum memoratum. Post hunc quoque conflictum, Comes *Mareschallus*, cum *Gileberto Bassed*, & *Richardo Sward*, ac cæteris exulatis, & eorum confœderatis *Pictavensibus*, qui erant in castris Regis *Anglorum*, lethiferas posuerunt insidias;ita ut quotiescunque aliquis eorum ad prædandum exivit,nihil aliud quàm capita singulorum pro redemptione ceperunt. Unde contigit in brevi, quòd tam numerosa extraneorum multitudo in viis & locis diversis interfecta jaceret, quod aërem totum corrumperet regionis. 1233.

PER idem tempus, cùm Comes *Mareschallus* in Abbatia de *Margan* pernoctaret, venit ad eum die Jovis proxima ante natale,frater quidam de ordine Minorum, *Agnellus* nomine: qui familiaris erat domino Regi,& Consiliarius ipsius,ut ostenderet ei quæ audierat in Curia Regis de eo ab ipso Rege & Consiliariis ejus. Ab ore autem Regis audivit, ut dicebat, quòd licèt dictus Comes *Mareschallus* proditiosè nimis & iniquè egerit contra ipsum, si nulla facta narratione de aliquo opere præambulo, se vellet omnino supponere misericordiæ domini Regis:Rex concederet ei vitam cum membris,& tantum de *Herefordsire*, quòd inde honestè vivere posset & convenienter. Audivit etiam à *Stephano* de *Segrave*,quòd forma misericordiæ revelaretur duobus de amicis *Mareschalli*,de quibus plenam confidentiam reportaret: qui *Mareschallo* significarent,quòd securè se posset ponere in misericordia Regis. Ita tamen, quòd nec ipsi *Mareschallo*,nec alii, formam misericordiæ revelarent; & sic ignorans formam,hoc faceret. Ab aliis autem de curia audivit, quia expediebat *Mareschallo* facere prædicta: debitum,utile, & tutum. Debet,quia fecit injuriam domino suo; qui antequàm Rex invaderet terram aut personam *Mareschalli*, ipse invasit terram domini Regis, combussit, destruxit, & homines interfecit. Et si ille dicit, se hoc fecisse ad tuitionem corporis sui & hæreditatis suæ: dicunt,quòd non, quia in ipsius corpus aut exhæredationem non fuit unquam aliquid machinatum. Nec ob hoc tamen deberet prorumpere contra dominum suum, donec oculata fide cognosceret Regem contra ipsum talia cogitare; & ex tunc liceret talia attemptare. Ad hoc respondens *Mareschallus* fratri *Agnello*,dixit: Ad primum quod dicunt,debeo,quia terram Regis invasi: non est verum, quia Rex ipse, cùm semper paratus essem stare juri & judicio parium meorum in curia sua, & per internuncios plures pluriès petii illud: quod ab ipso mihi semper extitit denegatum, terram meam violenter ingressus, contra omnem justitiam invasit. Cui sperans in humilitate placere, formam pacis cum eo mihi plurimùm damnosam gratis inii: in qua convenit, quòd nisi illa ex parte Regis mihi observaretur, omnia omninò ex parte mea essent in statu, in quo fuerunt ante dictam pacem initam. Videlicet, quòd ego essem extra homagium suum, & diffiduciatus ab eo; sicut priùs fui, per dominum Episcopum *Menevensem*. Unde cùm ferè in omnibus articulis in forma pacis deficeret, licuit mihi, juxta conventionem meam, quod meum erat, recuperare,& posse suum modis omnibus debilitare: maximè cùm ad meam destructionem & exhæredationem & corporis captionem anhelaret. Et hoc pro certo didici, & si necesse est, probare possum. Et quod magis est, post pacem per dies quindecim, antequàm *Walliam* intrarem,aut ab aliquo me defenderem; sine judicio spoliavit me ab officio *Mareschalli*: quod jure hæreditario ad me pertinet & possedi, nec aliquo modo ad illud me restituere voluit,requisitus. Unde apertè didici, quod nullam pacem voluit mihi observare; cùm post pacem deteriùs quàm antè me pertractaverat. Unde homo suus non fui, sed ab ipsius homagio per ipsum absolutus; cùm ad primam diffidationem redirem, juxta dictam conventionem, ut prædictum est. Quapropter licuit & licet me defendere, & malitiæ consiliatorum suorum modis omnibus obviare. Item dicunt Consiliarii Regis, utile fore *Mareschallo*, ut se supponat misericordiæ ejus, quia Rex ditior & potentior est. Et si *Mareschallus* confidit in auxilio alienigenarum, Rex ad unum quem ille adducet, poterit adducere septem: quia offerunt se quidam consanguinei Regis alienigenæ, qui non sunt *Broti* vel *Gallici*, aut *Wallenses*: & suppeditabunt omnes inimicos ejus, qui veniunt in tanta multitudine, quòd faciem terræ cooperient. Ad hæc dicit *Mareschallus*: Rex ditiòr me est & potentior, verum est: sed non potentior est Deo, qui est ipsa justitia, in quem

Admirabilis prudentia & zelus justitiæ Mareschalli.

1233. quem confido in conservatione & persequutione juris mei & regni. Nec confido in alienigenis, nec ipsorum appeto confœderationem, nec auxilium invocabo; nisi, quod absit, inopinata & immutabili fuero compulsus necessitate. Et benè scio, quòd Rex potest septem contra unum adducere, quem ego adducere possum: & credo quòd nimis citò tot adducet per consilium suum, quòd non habeat per quos ab ipsis regnum suum possit liberare. Nam à viris fide dignis didici, quòd *Wintoniensis* Episcopus obligatus sit Imperatori *Romano*, quòd faciet totum *Angliæ* regnum ipsi subjugatum: quod Dei avertat providentia, & hoc à tempore quo cum ipso fuit in partibus transmarinis. Et ideò guerram istam specialiter incepit, ut ex hoc sumpta occasione priùs posse Imperatoris, & posteà ipsum vocaret Imperatorem. Et hoc probabile videtur, quia in discordia Regis abcessit ab *Anglia*, & modo aliquo prorumpens in iram, spiritu effrani juravit: quòd faciet venire in *Angliam* tot alienigenas, quòd cooperient totam terram. Hâ quàm suspecti, quàm timendi sunt *Pictavenses*! ut congruat illis illud Poëticum: *timeo Danaos & dona ferentes.* Prætermitto sub silentio quid suspendio morituri apud *Bedeford*, de ipso Episcopo *Wintoniensi* & Comite *Cestriæ* cum juramento affirmârunt. Item dicunt Consiliarii Regis, tutum esse *Marescallo*, ut se supponat misericordiæ ejus, quia potest in Regem confidere, & ejus Consiliariis. In Regem, quia misericors & deprecabilis, & tum demùm Regius sanguis vincitur, cùm se vicisse conspexerit. In Consiliariis dico, quia nunquam *Marescallo* malum procuraverunt: imò diligunt eum in veritate. Ad hæc respondit *Marescallus*, quòd benè potest esse, quòd Rex misericors sit; sed seductus est consilio eorum per quos nos graviter læsos sensimus: & adhuc timentes laqueos quos evasimus. Et quòd Rex sit mente nobilis, sicut & sanguine, exorabilis, necnon & credibilis (quem Deus diu talem conservet) verum est quantum in se est: sed quantum ad consilium ejus pertinet, dico, quòd nulla mihi promissio fuit hactenùs observata. Quod dicitur de Consiliariis, quòd nunquam mihi malum procuraverunt, falsum est: quia mala mea universa procuraverunt, & omnia eis principaliter imputo. Nec in hoc, quod dicunt se me diligere, credendum est, nec debeo; nisi cùm opera videro, quæ nondum vidi: operibus enim credendū est. Plura enim sacramenta corporaliter præstita violaverunt: videlicet contra Comitem *Cantiæ*, cui omnes tres plura sacramenta fecerunt, quæ omninò spreverunt & fregerunt; tam de forma provisa de prædicto Comite, de qua similiter pejeraverunt, quàm de sacramento libertatum *in magna Charta* contentarum, quas infregerunt; propter quæ excommunicati sunt, & perjuri. Perjuri sunt de fideli consilio quod juraverunt domino Regi præstituros, cùm in omnibus ei consilium Achitophel & contra justitiam scienter impendebant. *Stephanus* quoque *de Segrave*, qui juravit justas leges observare, & illas corrupit, & inusitatas introducit: & propter alia multa, pro quibus Deus aut homo nō debet ei fidem aut suis complicibus adhibere, nónne tam ille quàm illi excommunicati sunt?

Rumor de veteri faciet ventura timeri:
Cras poterunt fieri turpia sicut heri.

Et alius sapiens: *Fœlix quem faciunt aliena pericula cautum.*

Item dicunt Consiliarii Regis contra *Marescallum*, quòd invasit corpus domini Regis apud castellum de *Grosmund*, antequàm Rex intrâsset terram suam: & si hoc fecit, injuriam Regi fecit. Unde debet se subjicere misericordiæ ejus, ut prædictum est, ut faciat honorem domino Regi; ne alii habeant exemplum insurgendi contra ipsum. Ad hæc respondit *Marescallus* pro persona sua, quòd falsum est, quòd interfuit illi invasioni. Et fortè aliqui de familia sua affuerunt, familiam tantùm regis invaserunt, & non corpus Regis. Quod tamen si fecissent, non esset mirum, cùm Rex veniret cum exercitu suo in terram meam ut me invaderet, & modis omnibus posset, gravaret: quod omnibus liquere potest per tenorem literarum suarum, quibus per Angliam generalem fecit convocationem in meum exitium. Et cùm prædicta ab ipsis mihi imposita, falsa sint; & verum est, quòd Rex se pejùs habuit contra me tempore quo ipsius misericordiam expectavi, quàm in alio aliquo tempore, & adhuc utitur eodem consilio, quo tunc. Et cùm præcisè nitatur semper consiliis eorum in omnibus utendum, de quorum consilio sentio omnia prædicta gravamina mihi & meis illata; ejus nos subjicere misericordiæ non debemus. Nec hoc esset honor Regis, quòd voluntati suæ consentirem, quæ non esset ratione subnixa: imò facerem sibi injuriam & justitiæ, quam ipse in subditos exercere debet & conservare. Et malum exemplum darem omnibus; videlicet deserendi justitiam & juris persequutionem, propter voluntatem erroneam, contra omnem justitiam, & injuriam subditorum.

1233.

torum. Nam ex hoc appareret, nos diligere plùs possessiones nostras mundanas, quàm ipsam justitiã. Item proponunt contra *Marescallum* Consiliarii Regis, quòd confœderatus est capitaneis inimicis ejus; videlicet *Francigenis*, *Scotis*, & *Wallensibus*: & videtur eis hoc fecisse in odium & damnum domini Regis & regni. Ad hoc dicit *Marescallus*, quòd de *Francigenis* falsum est simpliciter. Quod dictum est de *Scotis* & *Wallensibus*, & videtur hoc fecisse in odium & damnum Regis, similiter falsum est; præterquàm de Rege *Scotiæ* & *Leolino* Principe *Northwalliæ*, qui non inimici, sed fideles ejus fuerunt; quousque per injurias ipsis à Rege & ejus Consiliariis allatas à fidelitate sua inviti & coacti, sicut & ego, alienati sunt. Et propter hoc cum illis confœderatus sum, ut meliùs simul, quàm separati, jura nostra perquiramus & defendamus; à quibus injustè privati sumus, & in parte magna spoliati. Item proponunt Consilarii Regis, quòd non debet *Marescallus* confidere de confœderatis suis; quia Rex sine aliquo dispendio terræ suæ poterit confœderatos *Marescalli* ab amicitia sua separare. Ad hoc dicit *Marescallus*, quòd super hoc non dubitat: sed ex hoc maximè apparet iniquitas Consiliariorum suorum, quòd aliquo modo facerent Regem subire dispendium erga eos, quos specialiter vocant capitales inimicos, in meam injuriam; qui semper fui ejus fidelis, quousque per ipsum remaneret; & adhuc essem, si vellet mihi & meis amicis jus nostrum redditum restaurare. Item dicunt Consiliarii sæpedicti, quòd Papa & ecclesia *Romana* specialiter diligunt Regem & regnum, & excommunicabunt omnes ejus adversarios; & hoc videtur jam esse in januis, quia jam pro Legato miserunt. Ad hoc, quod de Papa & ecclesia *Romana* dicitur, placet mihi, dicit *Marescallus*; quia quantò plùs Regem & regnũ diligunt, tantò plùs desiderabunt, quòd regnum suum & subditos suos secundùm justitiam Rex pertractet. Et placet mihi, quòd adversarios regni excommunicet, quia illi sunt qui contra justitiam consilium dant, quos opera manifestant: quia justitia & pax osculatæ sunt invicem: & propter hoc ubi justitia corrumpitur, pax similiter violatur. Item de Legato, placet quòd veniat; quia quantò plures discreti justitiam nostram audierint, tantò viliùs adversarij justitiæ confundentur. Et nunc, licèt gravamina mea specialiter enumeraverim, idem dico de omnibus amicis meis & confœderatis; de quibus sicut de meipso conqueror, & sine quibus nihil omninò facere possum, quod ad aliquam stabilem conventionem pertineat.

Domus Cõversorũ Londini; *&* *hospitale* Oxoniæ *à Rege construitur.*

Circa idem tempus, Rex *Angliæ Henricus*, quandam decentem ecclesiam & congregationem conventuali sufficientem, cum quibusdam ædificiis adjacentibus, propriis sumptibus fabricavit; in loco ubi domum *Conversorum*, pro redemptione animæ suæ & Regis *Johannis* patris sui, & omnium antecessorum suorum, constituit, anno regni sui decimo septimo: videlicet *Londoniis*, haud procul à veteri templo. Ad quam domum confugientes *Judæi* conversi, relicta *Judaismi* cæcitate; sub quadam honesta vivendi regula, certum haberent in tota vita sua domicilium, tutum refugium, & sufficiens vitæ sustentamentum, sine servili labore & fœnoris emolumento. Unde factum est, quòd in brevi congregatus est ibidem conversorum numerus copiosus, & ibidem baptizati & *Christianorum* lege instructi, vivunt laudabiliter; perito rectore ad hoc specialiter deputato gubernati. Similiter Spiritu sancto tactus, & pietatis intuitu compunctus Rex *Angliæ Henricus*, quoddam nobile hospitale *Oxoniis* constituit, non procul à ponte; ut ibidem infirmi & peregrini suæ remedium reciperent sanitatis & necessitatis.

Rex Anglorũ *fuit apud* Gloverniam *ad natale Domini.*

ANNO Domini M. CC. XXXIV. qui est annus regni *Henrici* Regis *Anglorum* decimus octavus, idem Rex ad natale tenuit curiam suam apud *Gloverniam* cum parvo admodum comitatu; quia recesserant ab eo Magnates multi, qui spoliati erant paulò antè à rebus omnibus apud *Grosmund* castellum, sicut superiùs habetur expressum. Quo utique tempore cepit terra gelu graviter constringi, ita quòd fruges suffocabantur in agris, radices herbarum in hortis; & quasi pedibus quatuor in humo infixas radices in pomariis desiccavit. Quod usque ad purificationem beatæ *Mariæ* absque nive se continuans, agriculturam suspendit. Sequuta est autem in eodem anno tanta aëris & elementorum intemperies; quòd sterilitatem rerum omnium de terra nascentium mortalibus, quod comminabatur, ministravit.

Mareschallus *multos ex hostibus suis peremit.*

IN crastino quidem diei Dominicæ nativitatis *Johannis*, *Monemutensis* vir nobilis, qui cum Rege militabat in *Wallia*, copiosum collegit exercitum; ut furtivum faceret impetum in Comitem *Mareschallum*. Sed cùm hoc *Marescallo* esset intimatum, misit se in quadam sylva, per quam hostes venturi erant; ut eos deluderet, qui illum decipere cogitabant. Cùm igitur adversarii memorati ad locum insidiarum pervenissent, *Mareschallus*,

1234. *challus* & exercitus ejus totus strepitum horribilem cum tubis clangentibus erumpentes, & non præmunitos invadentes, omnes illicò compulerunt fugam inire repentinam. Et fugientes insequuti, interficiunt terga vertentes; ita quòd innumera ex eis multitudine perempta tam *Pictavensium* quàm aliorum, vix *Johannes* ipse per fugam evasit. Et progrediens cum suis legionibus *Mareschallus*, villas ejus & ædificia, cum omnibus quæ ipsius erant, ferro devastavit & flamma; & sic ex divite pauperem fecit & egentem. His ita gestis, *Mareschallus* cum spoliis impreciabilibus & armentis in sua se recepit municipia lætabundus.

Exules Angliæ persequuntur Consiliarios Regis.

IN ipsis prætereà diebus Natalitiis bellum contra Regem & suos Consiliarios graviter accenditur. Nam *Richardus Sward* conjunctis sibi cæteris exulibus, terras *Richardi* Comitis *Cornubiæ*, fratris Regis, non longè à *Brehulle* sitas, cum ædificiis & frugibus ac bobus in bostaribus, caballis quoque in stabulis, necnon gregibus in caulis, incendio tradiderunt. *Segrave* quoque, natale solum *Stephani Angliæ* Justitiarii, per idem tempus cum domibus valdè sumptuosis, bobus & frugibus, combusserunt: equos quoque preciosos plures cum spoliis & rebus aliis inde recedentes abduxerunt. Villam quoque quandam Episcopi *Wintoniensis*, non longè ab eadem villa sitam, igne consumpserunt; & spolia diripuerunt, cum cæteris rebus ibi inventis. Hanc autem laudabilem constituebant regulam generalem inter se bellatores prænominati, quòd nemini quicquam mali facerent, vel aliquem læderent, præter iniquos Regis Consiliarios, per quos erant in exilium pulsi; & quæ sua fuerant, igne concremarunt, nemora, pomaria, & si qua sunt similia, radicitùs extirpantes.

Expeditio militaris Marescalli & confœderatorum suorum.

DEinde, infra octavas *Epiphaniæ*, Comes *Marescallus*, & Princeps *Northwalliæ Leolinus*, collectis omnibus viribus quas habere poterant, terras Regis longè ingressi, ferro & incendio destruxerunt: ita quòd à finibus *Walliæ* usque ad *Salopesbiriam* nihil omninò reliquerunt intactum. Villam quoque *Salopebrum* in parte favillæ tradiderunt, & preciosa inde reversi spolia reportârunt. Rex autem *Anglorum* inter hæc omnia quæ fiebant ab hostibus suis, apud *Gloverniam* cum Episcopo *Wintoniensi* morabatur imbellis; quia vires non habebat militares, quibus audebat hostibus obviare. Unde nimio rubore confusus, versus *Wintoniam* profectus est, regionem illam adversariis relinquens depopulandam, sicut intuentibus apparuit evidenter. Nam miserabile viatoribus erat videre in provincia illa tot occisorum corpora, quorum non erat numerus, nuda per plateas & insepulta jacere; quæ bestiis esca fuere voracibus, & volatilibus cœli rapacibus: ex quibus tantæ corruptionis fœtor aërem circumquaque infecerat, quòd etiam homines sanos mortui peremerunt. Induratum quidem adeò erat cor Regis contra *Mareschallum*, per iniquum, quo utebatur, consilium, quòd Episcopis illum admonentibus, ut pacem cum eo faceret, qui pro justitia decertabat, respondit; se nunquam in pacem convenire cum illo: nisi laqueum in collo gerens, & se proditorem esse recognoscens, ejus misericordiam imploraret.

Proditio machinata in Marescallum à Consiliariis Regis.

CIrca dies istos, *Petrus Wintoniensis* Episcopus, & filius ejus, aut consanguineus *Petrus* de *Rivallis*, & alii iniqui consiliarii Regis, cùm se victos ubique cernerent à Comite *Marescallo*, & villas suas igne crematas, irremediabiliter doluerunt; cogitabant proditione saltem, quem armis non poterant superare. Siquidem qui præter alia incommoda à suo desiderio defraudati, turbam *Pictavensium* innumeram in finibus *Walliæ* viderent interfectam: literas composuerunt proditionis inauditæ, & cùm earundem tenorem literarum Rex penitùs ignoraret, compulerunt eum sigillum suum apponere; cum quo etiam & ipsi sua apponentes sigilla numero undecim, cruentum illud scriptum in *Hyberniam* transmiserunt. Missa est autem hujus proditionis charta ad Magnates *Hyberniæ*; *Mauricium* scilicet filium *Geroldi*, qui vices Justitiarii ibidem sub Rege gerebat; ad *Walterum* & *Hugonem* de *Lasceio*, ad *Richardum* de *Burgo*, & *Galfridum* de *Marisco*, & ad alios homines ejusdem *Marescalli* juratos, sed infideles; quæ hanc iniquitatem pro parte, quæ sequitur, continebat. Inprimis significaverunt Magnatibus prædictis Consiliarii memorati, *quòd* Richardus *quondam Regis* Angliæ Marescallus, *propter proditionem manifestam, per judicium curiæ ejusdem Regis proscriptus erat de regno* Angliæ, *& terris illius, villis ejus & ædificiis igne crematis, parcis & pomariis succisis, stagnis cum piscariis destructis; & quod his omnibus majus est, ab hæreditate paterna in perpetuum abjudicatus. Et cùm à bonis omnibus hoc ordine sit privatus, Regem adhuc persequi non omittit; sed in incepta contra eum malitia perseverat. Significamus ergo vobis, ut fidelibus*

fidelibus domini Regis & juratis, quatenùs si casu in Hyberniam *venerit, illum vel vivum vel mortuum comprehensum Regi præsentare corporaliter studeatis. Quòd si facere curaveritis, totam hæreditatem ejus & possessiones de terra* Hybernia; *quæ nunc in voluntate domini Regis sunt, concedit vobis inter vos dividendas, & jure hæreditario possidendas. Super hac domini Regis promissione fideliter vobis tenenda, nos omnes, quorum consilio Rex & regnum regitur, fidejussores constituimus; si rem prætaxatam perducere curaveritis ad effectum.* 1234.

CUM igitur audissent *Hybernienses* memorati tenorem literarum, concupiscentia corda subvertit singulorum, & conspirantes ad invicèm; nuncios clàm cum literis ad præfatos Regis Consiliarios transmiserunt; significantes illis communiter sigillo secreti, quòd si promissio in literis contenta per chartam Regis confirmaretur eisdem; ipsi rem præloquutam ad effectum perducere conarentur. Tunc Consiliarii sæpedicti violentia proditiosa, subrepto sigillo Regio ab *Hugone Cicestrensi* Episcopo, tunc Cancellario, non huic fraudi consentiente; per chartam Regis Magnatibus illis omnia *Mareschalli* jura *Hyberniæ* inter se dividenda concesserunt; singulorum loca, possessiones, & jura, singulis exprimentes. Cúmque tandem hoc damnabile scriptum sigillo Regio communitum ad proditores nequissimos in *Hyberniam* pervenisset; confœderati sunt protinùs interposito juramẽto, quòd visa opportunitate rem detestabilem perpetrarent. Et constantes in invicèm ut perimerent innocentem, congregaverunt exercitum copiosum; & terras Comitis *Mareschalli* hostiliter ingressi, quædam castella ejus ceperunt, prædas & spolia inter se dividentes; ut talibus saltem injuriis provocatus ac lacessitus, in *Hyberniam*.

Proceres Hyberniæ *conjurant contra* Mareschallum.

HOC quoque anno, hæretici *Albigenses* in partibus *Hispaniæ* & illis regionibus ita invaluerunt; ut ordinatis Episcopis hæreticis, qui suam prædicarent abusionem, asserebant constanter fidem *Christianam* & præcipuè incarnationis mysterium, frivolum esse, ac penitùs abrogandum. Et congregantes exercitum copiosum, ingressi sunt hostiliter fines *Christianorum* comburentes ecclesias, & homines *Christianos* cujuscunque sexus vel ætatis immisericorditer trucidantes. Sed hoc tandem divulgato, compressa est eorum superstitiosa præsumptio à fidelibus *Christianis*; qui ad mandatum *Gregorij* Papæ ex diversis regionibus Occidentis cruce signati advenerant ad defensionem fidei *Christianæ*. Perempti sunt autem ab eis in campestri prælio, tempore vernali cum suis Episcopis hæretici memorati; ita quòd nec unus eorum evasit. *Christiani* quoque civitates eorum occupantes, repleverunt eas fidelibus *Christianis*; & ordinatis in eis Episcopis catholicis, reversi sunt in patriam victores, ditati ac lætabundi.

Hæretici Albigẽses *campestri prælio superantur.*

SImiliter in partibus *Alemanniæ* fines contingentibus, hæreticos quosdam multiplicatos consimili miseria involvit Dominus omnipotens, ut fidelis unus fugaret mille, & duo decem millia persequerentur. Conclusit enim eos Dominus in quodam loco palustri, in quo refugium speraverunt, mari ex parte altera existente illis pro repagulo: in quo peremptus est infidelium hæreticorum à *Christianis* numerus infinitus. Hoc anno firmatæ sunt treugæ, inter Regem & Comitem *Richardum Mareschallum*.

Alia strages Albigensium *in confinio* Alemanniæ.

DUM hæc in remotis partibus agerentur, Rex *Anglorum* venit ad colloquium apud *Westmonasterium* in Purificatione beatæ *Mariæ*; in quo quosdam Episcopos & maximè *Alexandrum Cestrensem* Episcopum graviter increpavit, de nimia familiaritate Comitis *Mareschalli*; & quòd ipsum à regni solio depellere nitebantur. Episcopus autem ille prænominatus, Pontificalibus indutus, cùm talia sibi objecta cognovisset; necnon quosdam qui Regi suggesserunt exasperando, Episcopos foventes partes *Mareschalli* velle alium Regem creare, commotus est vehementer; maximè adversus *Rogerum* de *Cantelu*, legistam, arguens eum sceleris paterni; dicens, quòd patris sui proditoris & suspensi pro eadem proditione, sequens vestigia patrissavit. Excommunicavit igitur incontinenti omnes qui contra Regem iniquitatem hujusmodi sceleris cogitabant, vel super Episcopos, qui omninò de salute & honore Regis sollicitabantur, malitiosè talia imponebant. Et sic manifestata Episcoporum ac probata innocentia, confusis discordiæ seminatoribus, siluit legista prænominatus; ab anathemate, ut videbatur, non immunis. Sic igitur intervenientibus Episcopis qui aderant, pacificatus est *Alexander Cestrensis* Episcopus; & quievit spiritus illius, nimis antè amaricatus. Affuit quidem huic colloquio magister *Ædmundus Cantuariensis* electus, cum multis Episcopis suffraganeis; qui omnes Regis & regni desolationi condolentes, venerunt ad Regem, & qua-

Salubre consilium Episcoporum in perturbatione regni Angliæ.

1234 & quasi uno corde, animo, & ore dixerunt. Domine Rex, dicimus vobis in Domino, ut fideles vestri, quòd concilium quod nunc habetis, & quo utimini, non est sanum nec securum; sed crudele & periculosum vobis & regno *Angliæ*; *Petri* videlicet *Wintoniensis* Episcopi, & *Petri* de *Rivallis*, & complicium suorum. In primis, quia gentem *Anglicanam* odio habent & contemnunt, vocantes eos proditores, & facientes omnes sic vocari, & avertentes animum vestrum ab amore gentis vestræ, & corda nostra & gentis vestræ à vobis; quod apparet in *Mareschallo*, qui melior homo est terræ vestræ, quem per mendacia interseminata à vobis elongantes perverterunt. Et per hoc idem concilium, scilicet per dictum Episcopum, amisit Pater vester Rex *Johannes* primò corda gentis suæ, deinde *Normanniam*, pòst, alias terras; & in fine totum thesaurum exhausit, & ferè dominium *Angliæ*, & nunquam posteà pacem habuit. Per idem concilium temporibus nostris turbatum fuit regnum, & venit Interdictum; & denique factum est regnum tributarium, & princeps provinciarum facta est (proh dolor) ignobilibus sub tributo. Et inita guerra & diu protelata, mortuus est pater vester quasi extorris; nec in pace regni vel animi; & sic mortem per eos admodùm incurrit periculosam. Per idem concilium contra vos detentum fuit castellum de *Bedeford*, ubi multum thesaurum & strenuos homines perdidisti: ob quam causam, interim *Rupellam* in ignominiam totius regni tui amisisti. Item perturbatio nunc imminens, toti regno periculosa, per eorum iniquum consilium accidit: quia si per justitiam & rectum judicium terræ tractati fuissent homines vestri, non evenisset ista perturbatio; & haberetis terras vestras non destructas, & thesaurum inexhaustum. Item in fide dicimus, qua vobis astringimur obligati, quòd concilium vestrum non est pacis, sed perturbationis terræ; quia sic crescere volunt, qui per pacem non possunt, scilicet per regni perturbationem, & aliorum exhæredationem. Item, quia castella vestra & fortitudinem vestram habent in manu sua, quasi de gente vestra diffidere debeatis. Item, quia Scaccarium vestrum & omnes custodias & exchaëtas maximas habent in potestate sua, placet talis expectatio; & quomodo vobis respondebunt in fine, ut credimus, comprobabis. Item, quia nisi per sigillum vestrum, vel præceptum sine sigillo *Petri* de *Rivallis*, vix aliquod magnum negotium fit in regno; quasi vos pro Rege non haberent. Item, per idem concilium naturales homines de regno vestro, de curia vestra expulsi sunt: unde timendum est tam de vobis quàm de regno, cùm videamini magis esse in eorum potestate, quàm ipsi in vestra, sicut per plurima constat exempla. Item, quia puellam de *Britannia* & sororem vestram habent sub potestate sua; & alias plures puellas nobiles, & alias mulieres nubiles, cum wardis ac maritagiis, quas dant suis, & disparagant. Item, quia legem terræ juratam & confirmatam, atque per excommunicationem roboratam, pariter & justitiam confundunt & pervertunt; unde timendum est, ne sint excommunicati, & vos, eis communicando. Item, quia non observant alicui promissionem, fidem, vel juramentum, vel scripturæ munimentum; nec timent excommunicationem. Unde qui à veritate recesserunt, sunt desperati; ut qui in timore remanent, diffidentes. Hæc autem fideliter vobis dicimus, & coram Deo & hominibus consulimus, rogamus, & monemus, ut tale concilium amoveatis à vobis; & sicut est in aliis regnis consuetudo, regnum vestrum tractetis per fideles homines vestros, & juratos de regno vestro. Denunciamus enim vobis in veritate, quòd nisi infra breve tempus ista correxeris, in vos & in omnes alios contradictores per censuram ecclesiasticam procedemus; nihil nisi consecrationem venerabilis Patris nostri electi *Cantuariensis*, expectantes. Et his ita dictis, Rex humiliter breves postulavit inducias; dicens se non posse ita subitò consilium suum amovere, donec de thesauro suo illis commisso ratiocinium audisset. Et sic solutum est colloquium; recedentibus cunctis cum fiducia concordiæ, celeriter obtinendæ.

Exules ad vindictam prorumpunt.

Finito siquidem colloquio prædicto, cùm Rex gratia orationis apud *Brombolt* festinaret, transitum fecit per sanctum *Ædmundum*. Ubi pietate motus, concessit uxori *Huberti* de *Burgo*, quæ se admodùm illi humiliavit, octo maneria de terris acquisitis à viro suo; quæ tunc fuerunt sub custodia *Roberti Passelewe*, ex mandato ipsius Regis. Ac deinde, expleto orationis voto, partes petiit occidentis. Et cùm venisset ad villam de *Huntendunia*, venit *Richardus Suard* cum *Gileberto Basset* & cæteris exulibus ad *Alcmundeburi* villam *Stephani*; omnia concremavit, & spolia colligavit. *Stephanus* verò, qui cum Rege erat, videns flammas ædificiorum suorum, regionémque totam illustrantes;

Digitized by

1234.

tes; cum manu armata festinavit in auxilium rerum suarum advenire. Sed cùm à referentibus cognovisset, *Richardum Sward* hujus violentiæ fuisse auctorem; quasi telis obviantibus fræna retorsit, & calcaribus non parcens, ad Regem cum summa celeritate refugit: unde ipsum Regem & alios qui aderant, ad risum commovit. Per idem tempus, ipse *Richardus* & socij ejus, quosdam milites in finibus *Walliæ* sibi adversantes, juxta legem guerræ, quæ exlex est, ceperunt; & ad gravem redemptionem compulerunt.

Consecratio Aedmundi *in Archiepiscopum* Cantuariensem.

EOdem anno, in ecclesia *Christi Cantuariæ* consecratus est *Ædmundus*, ejusdem ecclesiæ electus, à *Rogero Londinensi* Episcopo, in Archiepiscopum *Cantuariensem*, Dominica qua cantatur, *Lætare Hierusalem*, quæ tunc fuit quarto Nonas Aprilis; præsente Rege cum xiij. Episcopis. Et eodem die Missam cum pallio, quod cautè ei de curia *Romana Simon* de *Legro*, ejus ecclesiæ monachus, detulerat, solemniter celebravit.

Rex Anglorum Episcopum Wintoniensem *& omnes alienigenas ab officiis suis removit.*

CIrca eosdem dies denique, convenerunt ad colloquium Dominica prima in passione Domini, quæ tunc fuit quinto Idus Aprilis, apud *Westmonasterium*, Rex cum Comitibus & Baronibus; & Archiepiscopus nuper consecratus, cum suis suffraganeis; ut regno perturbato salubriter providerent. Archiepiscopus quidem conjunctis sibi Episcopis, ac cæteris qui aderant Prælatis, ad Regem veniens; ostendit ei consilium suum & Episcoporum, super desolatione regni & periculo imminenti; replicando suprascripta incommoda, in colloquio superiùs habito sibi expressa. Denunciavit etiam ipsi expressè, quòd nisi celeriùs errorem dimitteret, & cum fidelibus regni sui pacificè componeret; ipse in continenti cum omnibus qui aderant Prælatis, in ipsum Regem sententiam ferret excommunicationis, & in omnes alios hujus pacis contradictores & concordiæ perversores. Rex autem pius, audiens consilium Prælatorum, humiliter respondit; quòd consiliis eorum in omnibus obtemperaret. Unde post dies paucos, intelligens proprium errorem, pœnitentia ductus, præcepit *Petro Wintoniensi* Episcopo, ut pergens ad Episcopatum suum, curis intenderet animarum; & de cæterò Regiis negotiis nequaquam interesset. *Petro* etiam de *Rivallis* immutabiliter jussit, cujus *Anglia* tota dispositionibus subjacebat; ut redditis sibi castellis suis, & ratiocinium de thesauris incontinenti redderet, & à curia recederet; affirmans cum juramento, quòd nisi beneficiatus & in sortem clericorum fuisset admissus, ipse ei ambos oculos eruere faceret. *Pictavenses* insuper omnes, tam de curia sua, quàm de castrorum præsidiis expellens, remisit in patriam suam; præcipiens ut ultra faciem ejus non viderent. Ac deinde Rex, qui modis omnibus pacem sitiebat; misit *Ædmundum* Archiepiscopum *Cantuariensem*, cum Episcopis *Cestrensi* & *Roffensi*, in *Walliam*, ad *Leolinum* & *Richardum* Comitem *Marescallum*, ut cum eis de pace tractarent. Et sic Rex, dimissis iniquis Consiliariis suis, revocavit ad obsequium suum naturales homines de regno suo; subjiciens se consilio Archiepiscopi & Episcoporum; per quos sperabat regnum perturbatum, ad statum prosperum revocare.

Comes Marescallus *in* Hiberniã *veniens, bellum contra Regem movet.*

HOc quoque tempore, venerunt nuncij ad *Richardum* Comitem *Marescallum*, referentes quomodo sæpedicti Magnates *Hyberniæ* terrã ejus hostiliter ingressi, quædam ipsius castella ceperant; & eam pervagantes, rapinis & spoliis indulgebant. *Marescallus* autem, cùm Rex *Anglorum* post dies Natalitios expeditiones bellicas in *Walliis* dimisisset, & Australes *Angliæ* partes petisset; circa Purificationem beatæ *Mariæ*, cum quindecim tantùm militibus transfretavit, ut hostium suorum impetus refrænaret. Qui cùm ibidem applicuisset, venit ad eum *Gaufridus* de *Marisco*, homo ejus ligius, senex infidelis; qui *Mauricio* Justitiario, *Hugoni* de *Lasceio*, & *Richardo* de *Burgo*, ac cæteris inimicis ipsius *Marescalli* fuerat confœderatus: & adhærebat ei in dolo, consulens ut contra hostes prædictos arma moveret, ut *Hyberniam* sic sibi totam subjugaret; asserens jus suum ei auxiliaturum, viribúsque Martiis non destituendum. Cúmque hæsitasset *Marescallus* de consensu proditorum, timens non vires, sed fraudes innatas *Hyberniensibus*; & libraret rationis trutina eventus fortuitos bellorum, respondit *Galfridus*. Quid times? credendum est te nunquam fuisse filium victoriosissimi *Willielmi* veteris *Marescalli*, qui irrumpentibus hostibus nunquam dedit terga. Ecce victoria pro foribus: ecce jus tuum avitum, quod te contingit jure lineari; quod invicti antecessores tui, qui de *Strangbove* cognomen acceperunt, strenuè conquisiverunt. Nunquid incipis degenerare? *Marescallus* verò his verbis, ac si ratione ac fide fulcirentur, fidem adhibés, erectus in confidentiam, per totam terram suam profectus est, exercitum congregans copiosum; &

Strangbove

hostes

1234 hostes suos insecutus castella quæ ceperant, pro parte revocavit. *Lemeric* quoque famosam *Hiberniæ* civitatem, quatriduana cepit obsidione; & ex civibus exegit fidelitatem. Deinde hostiliter progrediens, cepit tam Regis castella quàm *Hiberniensium* vel aliorum inimicorum suorum; accipiens à custodibus juramentum, ne ejus propositum impedirent. Magnates autem prædicti, illi occurrere non audentes, imò quasi fulgurantem procellam formidantes, fugerunt à facie ejus loca petentes remotiora; ubi milites & equites bellatores cum turba peditum armatorum innumera congregantes, ad campestre sese prælium præparabant, habentes milites centum & sexaginta, pedites duo millia, cum armis suis. Hos omnes, datis Regiis thesauris, cum majoribus pollicitis, ita in necem *Mareschalli* animaverant; ut eo perempto, se divites fieri æstimarent. Quo facto, miserunt ad *Mareschallum* viros *Templarios*; mandantes quòd proditiosè nimis agebat contra dominum suum Regem *Angliæ*; quem sicut in *Anglia* ita jam in *Hybernia* expugnavit. Addiderunt etiam, quòd ipsi, sub quorum custodia Rex terram *Hyberniæ* commiserat, & cujus homines erant fideles & jurati: non poterant sine proditionis nota, hanc injuriam sustinere. Postulaverunt ergo inducias competentes, ut interim scirent à Rege *Anglorum*, si velit *Hyberniam* defendere: quam si tueri contemneret, & eam relinquendo deserere decerneret, ipsi terram totam ei sine lite & sanguinis effusione resignarent.

Quòd justum bellum idem Comes contra Regem susceperit.

HIS igitur ita significatis ad singula sibi proposita Comes *Mareschallus* respondit eleganter, dicens. In primis respondeo, quòd proditiosè non egi contra Regem; quia sine judicio Parium meorum & injustè ab officio *Mareschalciæ* me spoliavit, exulem per totam *Angliam* faciens denunciari: ædificia mea concremavit, terras destruxit, avulsit pomaria, exhausit vivaria. Semel & iterum me diffidavit; cùm semper paratus essem in curia sua Juri parêre, & stare judicio Parium meorum. Unde homo suus non fui, sed ab ipsius homagio non per me, sed per ipsum licenter absolvebar. De cæteris autem sibi objectis, & de induciis concedendis, significavit Magnatibus prædictis per eosdem *Templarios*; ut in crastino venirent ad colloquium in quodam prato sibi designato, de pace tractaturi: immutabiliter affirmans quòd licuit sibi de jure quod suum erat repetere; & posse Regis & Consiliatorum suorum modis omnibus quibus poterat infirmare.

Consilium proditorium Gaufridi *de* Marisco.

CUmque verba Comitis *Mareschalli* Magnatibus sæpedictis à *Templariis* fuissent declarata, placuit eis vehementer ad colloquium venire; scientes se majores habere vires & armatorum copias, quàm haberet *Mareschallus*. Habuerunt enim in proposito, quòd sine campestri prælio ad propria non redirent. *Mareschallus* à militibus super dicto negotio consilium quærens, dixit: Sufficere mihi debet, ut concedam Proceribus istis inducias postulatas: quia justum mihi videtur & ratione subnixum quod petunt: unde timeo, si eis æquitatem facere negavero, ne deteriùs mihi contingat. Hoc cùm audisset *Gaufridus* de *Marisco*, alter *Achitophel*, malum condens in pectore consilium, qui *Mareschallo* dolosè adhærebat, conscius provisæ proditionis ac socius: prorupit in vocem tergiversationis, adversùs eum quasi ex charitate loquens, ait. Hoc est quod præcinui, te scilicet multùm dissimilem invicto *Willielmo* veteri *Mareschallo*, quem vidi, quem amavi, cui servivi, quem dilexi; qui in pace tractabilis ac discretus, in bello insuperabilis, omnes occidentales strenuitate superabat: Et tu modò, ut priùs dixi, timidus effectus; regnum *Hyberniæ*, quod nunc subjugare vales, per ignaviam obtinere contemnis. Induciæ siquidem, quas petunt inimici, frustratoriæ sunt; ut sic scilicet ingressum tuum & negotium tuum, quod in procinctu est valeant impedire. Noveris autem certissimè, quòd hostes tui omnes, cùm te viderint armatum, & ad pugnam licèt cum paucis accinctum: ut ante leonem pecudes terga vertentes, universi evadere conabuntur. Erant præterea ibidem & alii milites lxxx. vel plures, qui de *Mareschallo* in *Hybernia* terras tenebant, ab hostibus corrupti: qui ei consuluerunt idipsum, proditiosè illum decipere cupientes.

Colloquium inter Proceres Hyberniæ *&* Marescallum

MAne autem facto, venerunt ad colloquium in prato sibi designato, *Mauricius* Justitiarius, *Hugo* de *Lasceio*, & *Richardus* de *Burgo*, cum militibus septies viginti fortissimis & audacissimis, & ad unguem armatis; quos à tempore proditionis inchoatæ elegerant ex toto *Hyberniæ* regno, ut perimerent *Mareschallum*: & ad hoc conduxerant magnis muneribus, pollicita ampliora multiplicantes; qui idcircò campestre prælium magis quam concordiam sitiebant. *Mareschallus* verò cum suis armatis, qui omnes sibi fictè adhærebant, præter quindecim milites, quos de propria familia habebat, ad colloquium veniens per unum ferè milliare ab hostibus divisus, suam composuit stationem. Deinde *Templariis* mediantibus, qui inter utrumque exercitum verba conferebant,

de pace

de pace tractare cœperunt. Sed tandem Magnates *Hyberniæ*, ut breviter dicatur, cùm cognovissent quòd *Mareschallus* cum paucis advenerat, quorum figmentum & teporem pro magna parte cognoverant; significaverunt ei immutabiliter & præcisè, quòd nisi prædictas concederet inducias, eum diffidabant; ut continuò gladiis emicantibus fortunam belli experirentur, quis ex illis prælio fortior haberetur. Comes verò *Mareschallus* per, consilium *Galfridi* de *Marisco*, & aliorum hominvm suorum, sed infidelium, invitus & coactus planè negavit eis treugas postulatas: petens constanter per internuncios memoratos, ut redderent sibi quædam castella sua, quæ injustè occupaverant & detinebant; quia injustum ei videbatur, inducias concedere spoliatus. Cúmque illi id facere denegabant, dispositis aciebus ad pugnam, contra *Mareschallum* procedunt quasi securi de victoria obtinenda. Quod vdens *Gaufridus* de *Marisco*, dixit ad *Mareschallum*: Consilium do tibi in fide, ut concedatis Magnatibus istis inducias petitas; uxor enim mea soror est nobilis viri *Hugonis* de *Lasceio* unde non possum in prælium contra ipsum tecum ire, cum quo consisto confœderatus. Ad quem *Mareschallus*: O proditor nequissime, nonne modò denegavi eis inducias contra voluntatem meam per tuum consilium? Inconstantis hominis esset, tam citò concedere quod modò eis denegavi: & idipsum magis timore facere viderer, quàm amore. Scio, scio, quòd hodierna die mori traditus sum. Sed melius est mihi mori cum honore pro causa justitiæ, quàm campum per fugam deserere; & probra militiæ in perputuum habere impedenter. Et respiciens *Walterum* fratrem suum, juvenem elegantissimum, dixit quibusdam ministris suis: Adducite fratrem meum ad castellum meum quod prope est, nec in hoc certamine pereat imminenti, extinguatúrque penitus genus meum: quia in ejus probitate confido, si annos contigerit legitimos strenuè militiam exercendi. Me autem nunc expectat belli anceps occasio: nec patet nisi cum dedecore diverticulum. Galeatum serò duelli pœnitet. Proceres autem *Hiberniæ*, audaciam *Mareschalli* ac probitatem metuentes, arma sua militibus fortissimis tradiderant & ignotis, quos ad hoc conduxerant; ut perimerent innocentem. Sic eum occidere cupientes, ut non occidisse viderentur.

1234.

Campestre prælium in quo Marescallus *captus est.*

COmes verò *Mareschallus* hostes multos aciebus dispositis contra paucos venire considerans, hortatur suos ad pugnam quam, pro justitiæ causa & legibus *Anglicanæ* gentis & oppressione *Pictaviensium* assumpserat, sperans habere fideles, quos habebat proditores. In medium hostium audacter prorupit & aciebus eorum potenter penetratis, militibus suis viam ferro aperuit: quem solummodò quindecim milites de propria familia sequentes, obstantium cohortes acierum dissipare cœperunt. Sed homines ejus jurati & milites in quibus confidebat, sicut priùs inter proditores erat conspiratum, hostibus sese *Mareschalli* non coacti, non hastis percussi vel gladiis, ad vincula reddiderunt; quasi amici ad invicem congaudentes. Quidam autem illorum absque sanguinis effusione, ad ecclesias & Abbatias fugentes *Mareschallum* cum quindecim tantùm militibus reliquerunt. Quibus inæqualiter nimis contra septies viginti pugnantibus, & sese viriliter defendentibus; pondus prælij versum est in Comitem *Mareschallum* qui tunc primò de proditione in necem suam marchinatam, advertit. Et sic undique adversaris impetum facientibus in eum, aliquot ex eisdem sese defendendo peremit. Indignatus autem ex eo miles quidam *Hybernicus* fortissimus, cui *Richardus* de *Burgo* arma sua tradiderat, ut *Mareschallum* occideret, impetum fecit in eum; volens galeam de capite ejus evellere truculenter. Quem videns *Mareschallus*, existimabat quòd esset *Richardus* de *Burgo*, & ait: Fuge proditor nequissime, ne te interficiam. Cui ille: Non à te fugiam. Et cùm manus levasset, ut ipsum per cassidem arriperet, *Mareschallus* interjecto gladio ambas manus armatas ferè præcidit. Alius autem miles socium læsum vindicare cupiens, rapido equi cursu ad eum venit; & õnibus utens viribus eum in capite galeato percussit. Sed obstantibus armis *Mareschalli*, nihil profecit. At Comes se ferientem cum gladio percutiens, corpus ejus totum trium ictuum indistanti repetitione dissipavit & contrivit: unde pòst in multo diei spacio nullus ad eum accedere ausus fuit. Sed hostes ejus principales animo consternati, compulerunt vulgi multitudinem, qui cum lanceis, furcis ferreis, securibus advenerant & bipennibus; ut illum circumdantes opprimerent, & equum ejus eviscerantes & enervantes prosternerent. Qui protinùs *Mareschallum* circumvallantes; equum ejus multis vulneribus confossum, sanguine eliquato seminecem fecerunt & exanguem. Et cùm sic etiam de equo ejicere non potuerunt, pedes ipsius equi cum securibus præciderunt. Cúmq;

equus

1234 equus cum *Mareschallo* jam in certamine ab hora diei prima usque ad horam undecimam fatigato corruisset in terram; ipsi accurentes percusserunt eum jam præcipitem. Quorum unus videns occiduam partem dorsi minùs armis communitam, percussit eum in posteriora, loricam sublevando: cum quodam genere cultelli, quod vulgariter *Anelacius* nuncupatur, & lethaliter vulneravit eum, cultellum usque ad manubrium immergendo. Magnates autem cognoscentes quòd vulneratus fuisset ad mortem, qui quasi exanimis jacebat in terra, duxerunt illum vix palpitante in eo spiritu vitali ad castellum suum, quod *Mauricius* Justitiarius paulò ante ceperat, & captum detinebat: ubi sub arcta servatus custodia, cum uno tantùm iuvene de suis inter hostes remansit. Actum est autem hoc prælium prima die mensis Aprilis, in Sabbatho.

Quibus artibus Papa pecuniam extorserit.

ET dum talia mundialis rota volvendo perturbaret in partibus vicinis; in regnis Orientalibus sicut & in Occidentalibus consimilis, imò molestior inter *Christianos* misera fuit perturbatio. Dominus enim Papa occasionem sumens à prædicta Imperatoris persequutione, argumentosas extorsiones præcipuè in *Anglia* excogitans & multiplicans, Legatos sub specie simplicium nunciorum, potestatem tamen habentes Legatorum, undique destinavit, qui multifariàm exegerunt pecuniam: nunc prædicando, nunc supplicando, nunc præcipiendo, nunc comminando, nunc excommunicando, nunc procurationes exigendo; per regnum *Angliæ* infinitos extorres reddiderunt & mendicantes. Et ut efficaciùs thesauros omnium emungerent, & pecuniam quasi ad succursum *Terræ sanctæ* undique colligerent (cujus tamen pecuniæ voluit suos, quos ad hoc ordinaret, esse collectores & dispensatores, nec tamen inde unquam sensit ecclesia promotionem) scripsit dominus Papa omnibus *Christi* fidelibus in hæc verba elegantissima; quæ corda hominum lapidea viderentur penetrare, nisi facta humilitati ac justitiæ luce clariùs adversantia sequerentur.

Epistola Gregorij Papa de negotio crucis.

GREGORIUS *Episcopus, servus servorum Dei, universis domini nostri* Jesu Christi *fidelibus per Regnum* Angliæ *constitutis, ad quos literæ istæ pervenerint, salutem & Apostolicam benedictionem.* Rachel *suum videns in vera fidei cognitione principium accrescentium in salutem, & filiorum dexteræ pia mater sancta* Romana *ecclesia cujus magna est quasi mare de sua prolis internecione contritio; vocem lamentationis, fletus & luctus emisit hactenus, & emittit, quam audiri cupimus in excelso: ut per diem & noctem fidelium oculi doloris lachrymam deducentes non taceant, & donec misereatur Dominus non quiescant. Lamentatur autem, quia domus cœlestis panis, mons* Syon, *unde lex exiit, civitas Regis magni, de qua dicta & scripta multa gloriosa, terra quam Dei filius fuso pro nobis suo sanguine consecravit, regni robur perdidit & fortitudinem. Flet, quia quondam libera, sub impio tyrannidis jugo cogitur ancillari. Luget, quia ubi pacem multitudo cœlestis militiæ cecinit, ibi pressura gentis immundissimæ scandalorum spurcitiæ, abominabiles simultates & schismata suscitavit: ac innovans exordia præliorum, misit ad desiderabilia manum suam, & sacrorum ordinum pias leges, & ipsius naturæ jura relegans à templo Domini; diversis ibidem spurcitiis detestabilibus & ignominiosis vitiis introductis, turpiter in suo stercore computrescit. Et ideò* Hierusalem *in suis derisa Sabbathis, obsorduit quasi polluta menstruis suos inter inimicos. Nam licèt dudum charissimo in* Christo *filio nostro* Frederico Romanorum *Imperatori semper Augusto*, Hierusalem *&* Siciliæ *Regi illustri, civitas eadem præter Templum Domini, fuerit restituta: tamen quia Deus omnipotens tunc magnificentiùs agere cum populo suo* Christiano *non adjecit, Imperator prædictus treugas iniit cum* Soldano*: quarum terminus adeò est vicinus, quòd tempus medium præparationi vix sufficere creditur; nisi ad quæque necessaria per promptitudinem, spem & fervorem fidei festinetur. Ad ejus ergo succursum, nullum tædeat peregrinari; & pro patria certare cum spe victoriæ, pro corona mori, pro vita, pro illo sustinere dura & tristia; qui confusione concepta, sputo conspersus, casus alapis, flagellis afflictus, coronatus spinis coram Pilato sisti tanquam multorum criminum reus, pertulit Crucifixus ad ultimum, & potatus felle, lancea perforatus, emittens cum clamore valido spiritum, pro conditionis humanæ viribus reparandis, cursum præsentis vitæ saturatus injuriis consummavit. Hic est, ut repetamus altiùs qui de paterno solio gloriæ, cœlis mirabiliter inclinatis, ad nostræ mortalitatis ima descendens, non dedignatus est Deus & homo, creator fieri creatura, suscipere dominus formam servi: ut qui non poteramus per nostram justitiam sperare veniam, consecuti per hac gratiam inauditam, hæredes Dei, cohæredes verò* Christi, *divinitatis consortium, fœlicitatis æternæ participium sortiremur. Et licèt per gratiam adoptati, quotidiè*

causas

Digitized by

1234

causas ingratitudinis cumulemus; ipse tamen abundat in divitiis bonitatis dum propter diversitatem voluntatum, virium facultatem delinquentibus, diversa pro tempore satisfaciendi genera contulit, varia medendi languentibus remedia suscitavit: dum terram, in qua nasci, mori, & resurgere voluit, tam diu ad exercitationem fidelium ab infidelibus detineri permittit; cum non sit abbreviata manus Domini, nec virtus ejus in aliquo diminuta, quin eam, sicut fecit cuncta de nihilo, liberare valeat in momento. Sed illas compassionis & dilectionis gratias exquirit ab homine, quibus ad omnis consummationis finem legisque plenitudinem ostendendam, ipse prior homini perdito & damnato voluit miseratus adesse: qui nullatenùs permisisset manus impias contra pios usque adeò roborari, nisi & suam vindicari de nostra confusione providisset injuriam, & servari nostram de sua victoria disciplinam. Sub hac occasione delicati plurimi satisfacere pro modo criminum non valentes, nec volentes, velut in profundo malorum penitùs desperassent, nisi occurrisset eis hæc tabula: ut per hoc compendium suis peccatis pro Christo animabus consummati, breviter multorum temporum spacia complevissent. Multi etiam invenire locum ubi steterunt pedes Domini cupientes, priùs ad bravium sine cursu, vel potiùs ad coronam sine gladio pervenerunt; illo suum remunerante militem, qui solam considerat in oblatione voluntatem. Ut autem propter præmissa fideles efficaciter & potenter expergentur; nos de omnipotentis Dei misericordia, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum auctoritate confisi, ex illa quam nobis Deus, licèt indignis, ligandi atque solvendi contulit potestatem; omnibus qui laborem istum in propriis personis subierint & in expensis, plenam suorum peccaminum, de quibus veraciter fuerint corde contriti, & ore confessi, veniam indulgemus: & in retributione justorum salutis æternæ pollicemur augmentum. Eis autem qui non in personis propriis illùc accesserint, sed in suis duntaxat expensis, juxta facultatem & quantitatem suam viros idoneos destinaverint: & illis similiter, qui licèt in alienis expensis, in propriis tamen personis accesserint; plenam suorum concedimus veniam peccatorum. Hujus quoque remissionis volumus & concedimus esse participes, juxta quantitatem subsidii & devotionis affectum; omnes qui ad subventionem ipsius Terræ de bonis suis congruè ministrabunt. Personas quoque ipsorum & bona, ex quo crucem susceperunt, sub beati Petri & nostra protectione suscipimus. Nec non & eadem sub Archiepiscoporum, & omnium Prælatorum ecclesiæ Dei defensione consistant. Statuentes, ut donec de ipsorum obitu vel reditu certissimè cognoscatur; integra maneant, & secura consistant. Porrò ecclesiarum Prælati, qui in exhibenda justitia crucesignatis & eorum familiis negligentes extiterint, sciant se graviter puniendos. Quòd si quisquam contraire præsumpserit, per ecclesiarum Prælatos, appellatione postposita, censura ecclesiastica compescatur. Si qui verò proficiscentium illùc, ad præstandas usuras juramento tenentur astricti; creditores eorum per ecclesiarum Prælatos, ut remittant eis præstitum juramentum, & ab usurarum exactione desistant, eadem præcipimus districtione compelli. Quòd si quisquam creditorum eos ad solutionem coëgerit usurarum, eum ad restitutionem earum simili cogi animadversione mandamus. Judæos verò ad remittendas ipsis usuras, per sæcularem compelli præcipimus potestatem. Et donec illis remiserint, ab universis Christi, fidelibus, tam in mercimoniis quàm in aliis, per excommunicationis sententiam eis omninò communio denegetur. Hiis verò, qui Judæis debita solvere nequeunt in præsenti, sic Principes sæculares utili dilatione provideant; quòd post iter arreptum, usquequò de ipsorum obitu vel reditu certissimè cognoscatur, usurarum non incurrant incommoda: compulsis Judæis proventus pignorum, quos interim perceperunt, in sortem expensis necessariis deductis, computare. Cùm hujus beneficium non multum videatur habere dispendii; quia solutionem sic prorogat, quòd debita non absorbet. Ut autem Terræ sanctæ subsidium divisum in plurimos faciliùs impendatur; obsecramus omnes & singulos per Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, unum solum verum æternum Deum, postulantes vice Christi, pro Christo, ab Archiepiscopis & Episcopis, Abbatibus & Prioribus, & tam cathedraliũ quàm aliarũ conventualiũ ecclesiarũ capitulis, & clericis universis: necnon civitatibus, villis & oppidis, cõpetentem numerum bellatorum cum expensis necessariis, secundùm proprias facultates, in succursum Terræ sanctæ alacriter destinare. Et si ad hoc unumquodlibet non sufficiat, plura conjungantur in unum, quia pro certo speramus, quòd personæ non deerunt, si expensæ non defuerint. Postulantes hoc ipsum à Regibus & Principibus, Comitibus & Baronibus, aliisque Magnatibus, qui forsitan per seipsos personaliter non accesserint ad obsequium Crucifixi: à civitatibus verò marinis, navale subsidium postulamus. Clericis verò ad hoc negotium necessariis providimus indulgendum; ut omni contradictione cessante, beneficiorum suorum

1234. *proventus propter hoc valeant ad triennium pignori obligare. Ita tamen, quòd illi quibus committendos duxerint, vel etiam obligandos; infra præscriptum tempus cum ea integritate proventus percipiant antedictos, cum qua ipsi eos perceperunt, si in ecclesiis, in quibus ipsos obtinent, personaliter residerent. Quia verò subsidium* Terræ sanctæ *multùm impediri vel retardari contingeret, si ante susceptionem crucis quemlibet examinare oporteret, an esset idoneus & sufficiens ad hujus votum personaliter prosequendum: concedimus, ut (regularibus personis exceptis) suscipiant quicunque voluerint signum crucis. Ita quòd si urgens necessitas aut evidens utilitas postulaverit; votum ipsum de mandato Apostolico possit commutari, aut redimi, aut differri. Universis autem ecclesiarum Prælatis districtè præcipimus, ut singuli per loca sua illos qui signum crucis deposuerunt, resumere: ac tam ipsos quàm alios crucesignatos, & quos adhuc signari contigerit, ad reddendum Domino vota sua diligenter moneant & inducant. Cæterùm, quia cursarii & pyratæ nimis impediunt subsidium* Terræ sanctæ, *capiendo & spoliando transeuntes ad illam, & ab illa revertentes: nos eos & principales adjutores & fautores, excommunicationis vinculo innodamus. Sub interminatione anathematis inhibentes, ne quis cum eis scienter communicet in aliquo venditionis vel emptionis contractu: injungentes rectoribus civitatum & locorum suorum, ut eos ab hac iniquitate revocent & compescant. Alioquin, quia nolle perturbare perversos, nihil aliud est quàm fovere; nec caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obviare, nos in personas & terras eorum severitatem ecclesiasticam curavimus exercere: cùm tales non minùs quàm* Sarraceni, *adversentur nomini* Christiano. *Innovamus prætereà excommunicationis sententiam, in* Laterano *Concilio promulgatam adversùs eos, qui* Sarracenis *arma, ferrum, & lignamina deferunt galeiarum: quique in pyraticis* Sarracenorum *navibus curam gubernationis exercent, vel in machinis, vel quibuslibet aliis, aliquod eis impendunt consilium vel auxilium in* Terræ sanctæ *dispendium; eosque rerum suarum privatione mulctari, & capientium servos, si capti fuerint, fore censemus. Præcipientes, ut per omnes urbes marinas, diebus Dominicis & festivis hujus sententia publicè innovetur. Et talibus gremium non aperiatur ecclesiæ, nisi totum quod de commercio tam damnabili perceperint, in subsidium* Terræ sanctæ *transmittant; ut æquo judicio, in quo deliquerint, puniantur. Quòd si fortè solvendo satisfacientes non fuerint, sicut aliàs reatus talium castigare, quòd in pœna ipsorum aliis interdicatur audacia similium præsumendi. Quia verò ad hoc negotium exequendum est permaximè necessarium, ut Principes & populi* Christiani *ad invicem pacem observent, juxta quod statutum est in Concilio generali; volumus & mandamus, ut saltem per quadriennium in toto orbe* Christiano *pax generaliter observetur: ita quòd per ecclesiarum Prælatos discordantes reducantur ad plenam pacem aut firmam treugam inviolabiliter observandam. Et qui adquiescere fortè contempserit, per excommunicationem in personas, & interdictum in terras arctissimè compellantur: nisi tanta fuerit injuriatorum malitia, quòd non debeant pace gaudere. Quòd si fortè censuram ecclesiasticam vilipenderint, poterunt non immeritò formidare, ne per auctoritatem ecclesiæ contra eos tanquam perturbatores negotii crucifixi, sæcularis potentia inducatur. Accingantur igitur omnes filii adoptionis divinæ ad obsequium* Jesu Christi, *dissensiones & lites in pacis & dilectionis fœdera cõmutantes: credendo firmiter, quòd si verè confessi fuerint & compuncti, fœlici commercio laboribus suis, qui citò transeunt, æternam requiem mercabuntur. Datum* Spoleti, *ij. Non. Septemb. Pontificatus nostri anno viij.*

Romanorum *avaritia obfuit negotio crucis.*

HÆC cùm per *Christianorum* climata, præcipuè per *Angliam, Christi* fidelibus innotescerent; & prædicatio per Prælatos, maximè verò per fratres *Prædicatores* & *Minores* fieret, quibus data fuit potestas crucesignandi, & votum data pecunia relaxandi: sese multi, quorum non erat numerus, cruce signaverunt. Sed citò in tantam nobilitatem, ne dicam arrogantiam elevabantur *Prædicatores* & *Minores*, qui spontaneam paupertatem cum humilitate elegerunt; ut recipi curarent in cœnobiis & civitatibus in processione solenni, in vexillis, cereis accensis, & in dispositione vestimentis festivis indutorum: & concessa est eis veniam multorum dierum suis conferre auditoribus, signatósque hodie, cras data pecunia à crucis voto absolverunt. Parvóque tempore succedente, facta est tanta commutatio, tam multiformis pecuniæ exactio; nec sciri poterat in quam abyssum tanta pecunia, quæ per Papales procuratores colligebatur, est demersa; quòd fidelium circa negotium crucis tepuit, imò potiùs charitas refriguit generalis. Unde negotium *Terræ sanctæ* nunquam fœlix super hoc suscepit incrementũ. Prætereà graviter lædebatur omnium conscientia, & in meditatione exardescente sauciabatur; quòd

tota

1234.

tota illa pecunia impreciabilis, quæ ex decima per magistrum *Stephanum* domini Papæ clericum cumulabatur, ad conterendum Imperatorem, facta pace, (sicut colligi potest per epistolam Papæ suprascriptam) nec in minimo quadrante est restituta, nec ad aliquod ecclesiæ commune negotium vel honorem distributa. Imò nec dum penitùs fuit extorta vel collecta; & ecce subita & occulta pax est reformata: & posteà facta est inquisitio gravis, quis plenè vel pleniùs persolvebat.

Mors Comitis Marescalli.

ET dum circa hæc ecclesiastici viri sollicitarentur, Comes *Mareschallus* in tutela *Hybernensium* retentus; in tantum respiravit jam, quòd loqui, ire, comedere valuit. Exigebant igitur hostes ejus ab eo castra sua & terras *Hyberniæ*: ut sic saltem Regi reconciliaretur, qui contra Regem in prælio capiebatur, qua libuit morte puniendus. Ostensáque fuit charta Regis ei, suæ captionis præceptæ. Quod cùm oporteret facere, in tantum doluit, quòd non curavit de suis vulneribus. Et advocatus est chirurgicus proditor, qui ferro ignito tantum ussit eum, ut in peracutam febrem cecidit. Facta igitur confessione & viatico salutis communitus; tenens crucem & adorans, spiritum reddidit, xvi. Calend. Maij. Et sepultus est in oratorio fratrum *Minorum* apud *Kilkenni*; ubi idem sepulturam elegerat, militiæ flos temporum modernorum.

Exules interim prædis intendunt.

INterim hæc ignorantes *Richardus Sward* cum suis complicibus, ædificiis Regalium eis adversantium intendebat comburendi: utpote *Swaneburne*, manerium *Roberti Passeleve*, & *Tuinkeho* Episcopi *Wintoniensis*, cum frugibus & animalibus. Et insidiis præventum *Willielmum* de *Holewere* militem, *Hertfordiæ* Vicecomitem, eò quòd affinis esset dicto *Roberto*, & sororem desponsaverat: truculenter abduxerunt & ad redemptionem gravem compulerunt. Séptemque summarios oneratos *Stephani* de *Segrave* & Episcopi *Wintoniensis*, inter *Radingum* & *Walingefort* rapuerunt. Interim castra Comitis *Mareschalli* rapuerunt ipsi Proceres *Hyberniæ*, occupantes & inter se dividentes; sicut eis per chartam Regis fuerunt confirmata possessionibus incumbentes.

Omnes proscripti ad pacem Regis venerunt.

PEr idem etiam tempus, post Paschalem solennitatem, cùm Rex *Anglorum* versùs *Gloverniam* tenderet, cupiens obviare Archiepiscopo & Episcopis, quos in *Walliam* miserat, ut supradictum est: venit apud *Wudestoc* manerium suum, ut pernoctaret ibidem. Venerunt autem ibi ad eum nuncii ex *Hybernia*, casum ei referentes de morte Comitis *Mareschalli*. Unde Rex, admirantibus cunctis qui aderant, in fletum & lamentationem prorumpens, conquestus est graviter de morte tanti militis: asserens constanter quòd nullum sibi parem in regno moriens reliquisset. Et continuò vocatis Presbyteris de capella sua, fecit solenniter decantari obsequium defunctorum pro anima ejus: & in crastino completis Missarum solenniis, largas pauperibus eleemosynas erogabat consimilis in hoc *David*, casum *Saulis* & *Jonathæ* deplorantis. Beatus ergo Rex talis, qui novit offendentes diligere: & cum lachrymis pro suis fidelibus, quos falsis suggestionibus exosos habuit aliquando, exorare. Cùmque Rex inde profectus ad *Gloverniam* pervenisset, venit ad eum ibi *Ædmundus Cantuariensis* Archiepiscopus cum Episcopis, qui cum ipso ad *Leolinum* fuerant destinati: denunciantes ei, quòd cum *Leolino* de quadam forma pacis tractaverant. Ita tamen, quòd ante omnia Regi reconciliarentur viri nobiles de regno, quibus confœderatus erat idem *Leolinus*; qui per pravum consilium ab *Anglia* exulabant: quo ritè peracto, præfata concordia pleniùs firmaretur. Dicebátque Archiepiscopus circumsedentibus, fortè Rege audiente; quòd ad talem finem multis pervenerunt disceptationibus, minis aliquando ex parte Regis & totius cleri intercurrentibus. Quibus minis sic dicitur *Leolinus* respondisse: Plùs timeo eleemosynas Regis, quàm totam ejus cum clero militiam. Tunc Rex, qui ut pax fieret modis omnibus suspirabat, fecit convocare per literas suas proscriptos omnes, ut venirent *Gloverniam*, Dominica proxima ante ascensionem Domini; quarto scilicet Calend. Junii; ad colloquium, plenam gratiam ipsius cum suis hæreditatibus recepturi. Et ut hoc facerent omni suspitione remota, sub salvo conductu Archiepiscopi & Episcoporum ducerentur. Venerunt ergo ad pacem Regis, mediantibus Archiepiscopo & Episcopis, *Hubertus* de *Burgo*, *Angliæ* quondam Justitiarius: quem Rex sereno vultu respiciens, suscepit in amplexu & pacis osculo; gratiam ei pristinam restituendo, & alii exules. Tunc *Hubertus* Comes *Cantiæ*, cum grata recordatione junctis manibus suspiciens in cœlum, dixit in corde & ore. O *Jesu* salvator crucifixe, quem cruentatis in cruce vulneribus aliquando dormiens conspexi, & in crastino secundùm admonitum tuum tuæ peperci effigiei, eandem venerando: nunc mihi vestri gratia tempore opportuno, gratam rependisti vicissitudinem. Et

1234. ut hic apologus clariùs elucescat audientibus, facto parvo materiæ diverticulo, legentes certificemus. Contigit guerra ingrassante tempore Regis *Johannis*, quòd rapinis & incendiis attenderent more guerræ milites cum servientibus Regiis stipendiis assignati; quibus præerat *Hubertus* memoratus. Quadam igitur nocte dum sopitus alto somno in stratu quiesceret, apparuit ei Dominus in cruce pendens crucifixus, sicut manibus artificum solet insculptus effigiari, & ait: Cùm iterum videris meam effigiem, parce mihi in illa, & defer ac venerare. In crastino igitur, dum iter ageret, obvium habuit unum Presbyterum attonitum & currentem indutum alba, stolam habentem & manipulum, & crucem magnam cum crucifixo in humero bajulantem. Et dixit Presbyter voce clamans lachrymabili: Domine, libera ecclesiam meam cui deservio à ruptariis, qui patriam istam depopulantes, eam bonis omnibus spoliaverunt. Et respiciens *Hubertus*, vidit imaginem illam in cruce pendentem, per omnia consimilem illi quam vidit nocte præterita, & descendens de equo adoravit eam: & statim duce Presbytero eodem patriam liberavit, ecclesiæ spoliatæ bona cuncta restituendo. Hujus ergo visionis recordans Comes *Cantiæ Hubertus*, dedit laudem Deo & gloriam, Regi & Regiis amicis fidelibus reconciliatus, & à multis pressuris & tribulationibus liberatus: quod soli Deo & non homini asscripsit venerabilis Comes *Hubertus* memoratus.

Visio Comitis Cantiæ Huberti.

Rex reddit Gileberto Basset *hæreditatem.*

REx autem ad mentem reversus, & consimili pietatis ductus spiritu, *Gilebertum Basset* virum nobilem, & *Richardum Sward* militem strenuum, cum omnibus qui cum eis & pro eis in exilium fuerant pulsi: in gratiam suam plenam & non fictam revocavit; & eis in osculo pacis receptis, reddidit omnia jura sua, quinto Calend. Junii. Et in eodem colloquio venit ad Regem *Gilebertus* frater *Richardi* Comitis *Mareschalli*, protestans mortem fratris sui; & postulavit ab eo, ut ipsum in hæreditate sua reciperet: offerens homagium suum Regi, & quicquid ei ut domino facere tenebatur. Tunc Rex, intercessione & consilio Archiepiscopi reddidit ei hæreditatem suam totam tam in *Anglia* quàm in *Hybernia*; & homagium ejus recepit. Atque post hæc, in die Pentecostes apud *Vigorniam* eundem *Gilebertum* cingulo cinxit militari; tradens ei virgam *Mareschalciæ* curiæ suæ, sicut moris est: & sicut eam antecessores meliùs & liberiùs habuerunt. *Hubertum* quoque de *Burgo*, *Gilebertum Basset*, & *Richardum Sward*, inter domesticos & familiares Consiliarios admisit: tunc demùm intelligens, quòd priorum fuerat seductus astutia Consiliatorum; qui se jam cauteriatam habere sentientes conscientiam, à Regis præsentia sese subtraxerunt.

Rex citat coram se Petrum *de* Rivallis, Stephanum *de* Segrave *&* Robertum Passeleve.

IN eodem autem colloquio, *Ædmundus Cantuariensis* Archiepiscopus fecit recitari exemplar literarum, de proditione *Richardo* Comiti præparata; coram Rege & universo conventu Episcoporum, Comitum pariter ac Baronum qui affuerunt: quæ à consiliariis Regis missæ fuerant, ad Magnates *Hyberniæ*. Unde Rex ipse & alii omnes, qui eas audierant, admodùm sunt contristati; & usque ad lachrymarum compuncti sunt effusionem. Rex autem confessus est in veritate, quòd compulsus ab Episcopo *Wintoniensi* & *Petro* de *Rivallis* & aliis Consiliariis suis: jusserat sigillum suum apponi in quibusdam literis sibi præsentatis: sed tenorem illarum se nunquam audisse cum juramento affirmavit. Ad hoc respondens Archiepiscopus, dixit: Scrutamini Rex conscientiam vestram, quia omnes illi qui literas illas mitti procuraverunt, & hujus proditionis conscii fuerunt, rei sunt de morte *Mareschalli*: ac si illum propriis manibus occidissent. Tunc Rex, habito consilio, fecit vocare per literas Episcopum *Wintoniensem*, *Petrum* de *Rivallis*, *Stephanum* de *Segrave*, & *Robertum Passeleve*, ut venirent ad festum sancti *Johannis*; ratiocinium reddituri de thesauris suis receptis pariter & expensis. Sed & de sigillo suo, quod malè tractaverant, ipso penitùs ignorante: mandavit, ut tunc venirent responsuri, & Juri parituri. Sed illi, proprias conscientias habentes suspectas in omnibus; ex una parte Regem, ex altera verò fratres & amicos metuebant *Mareschalli*; cujus necem procurasse videbantur. Unde ad pacem ecclesiæ confugientes Episcopus & *Petrus* de *Rivallis*; in ecclesia cathedrali apud *Wintoniam* latitabant, à conspectu hominum sese penitùs subtrahentes. *Stephanus* verò de *Segrave* in ecclesia sanctæ *Mariæ* in Abbatia Canonicorum apud *Legecestriam* delituit: & qui priùs à clericatu, ad militiam per arrogantiã confugerat; ad clericatus officiũ reversus, coronam quam reliquerat inconsulto Episcopo revocavit. *Robertus* quoque *Passeleve* ad latibulũ divertit incognitũ; ita quòd eum quærentes defecerunt scrutantes scrutinio. Sed multi eum *Romam* petisse; ad cujus curiã, viã antè sæpè cõtriverat, quando fuit *Falconis* domini sui procurator, existimabãt.

Sed

Sed re vera ad *Novum templum* ſe infirmum ſimulans, in quodam ſecreto celatus cellario latitabat; more tectus leporino. Nec etiam ad mandatum Regis excitatus, cùm ſcitæ ejus fuerunt latebræ, auſus eſt diu egredi: ſicut nec alii, ſua eos conſcientia remordente. Inde ſuſpicionis argumentum contrahentes, quòd inimici eorum, qui villas ſuas & ædificia cum horreis frugibus plenis concremaverant, non parcerent corporibus ſuis, ſi nocendi opportunitatem invenirent. 1234.

Rex Anglorum exigit ratiocinium à Petro *de* Rivallis.

TAndem *Ædmundus Cantuarienſis* Archiepiſcopus (qui pacis mediator erat hujus diſſidii) impetravit à Rege; ut ſub ſalvo conductu ipſius & Epiſcoporum, poſſent ad diem certum coram illo venire: reſponſuri ſuper exactionibus prædictis, ut omnis in regno diſſenſionis occaſio ſopiretur. Statuit igitur illis diem Rex pridiè Idus Julii apud *Weſtmonaſterium*; ubi ſub protectione Archiepiſcopi & Epiſcoporum, ad Regis præſentiam ſunt perducti. Inter quos *Petrus* de *Rivallis* primus in cauſam vocatus, apparuit coram Rege in habitu clericali, cum tonſura & lata corona (anelacio tamen à lumbali dependente) Regemque reverenter ſalutavit, cum Juſtitiariis ſuis in banco ſedentem. Quem Rex torvo reſpiciens oculo: O proditor (inquit) per iniquum conſilium tuum ſigillum meum ignorans appoſui literis de proditione Comitis *Mareſchalli*. Per tuum etiam pravum conſilium, ipſum & alios de regno meo homines naturales relegavi; & eorum animos à me pariter & amorem averti. Per pravum etiam conſilium tuum & complicum tuorum; guerram contra illos movi, in jacturam meam irreſtaurabilem, & regni opprobrium; per quam guerram, theſaurum meum & vitam multorum illuſtrium, ſimul & honorem meum amiſi lamentabiliter. Exegit igitur Rex ab eo prætereà, ratiocinium de theſauro ſuo, & cuſtodiis puerorum nobilium & eſchaëtarum; cum aliis proventibus multis, quæ ad coronam ſpectabant. Cúmq; hæc & alia multa Rex ab eo ſub proditionis nomine exegiſſet, nihil omninò de objectis ſibi criminibus negavit; ſed coram Rege in terram corruens, per hæc verba ejus miſericordiam imploravit. Domine Rex (inquit) nutritus ſum à vobis, & in bonis temporalibus dives factus; ne confundas hominem quem creaſti: ſed concede ſaltem tempus deliberandi, ut de rebus exactis, competenter vobis valeam reddere rationem. Cui Rex: Mittam te in turrim *Londinenſem*, ut ibi deliberes; donec mihi ſatisfacias prævia ratione. Ad hæc *Petrus*: Domine, clericus ſum, nec debeo incarcerari, vel ſub laicorum cuſtodia deputari. Reſpondit Rex: Te ut laicum haſtenùs geſſiſti, à te igitur ut à laico, cui meum commiſi theſaurum, exigo. Verumtamen, ecce præſens eſt Archiepiſcopus, qui ſi pro te fidejubere voluerit, tradam te illi, ut mihi ſatisfaciat de exactionibus ſupradictis. Ad quod cùm ſiluiſſet Archiepiſcopus, miſit Rex prædictum *Petrum* in Turrim memoratam, accipiens in manu ſua omnes laicas poſſeſſiones ejus; quia ſub habitu clericali, lorica erat indutus, geſtans anelacium ad lumbare, quod clericum non decebat: imò multi illud interpretabantur deteriùs, quàm ut dici vel ſcribi deceat. Et tunc *Petrus* flevit amarè; ſcilicet ingrediens naviculam, ducendus ad Turrim ſupradictam. Fuit autem in ea, die Jovis, & ſequenti die Veneris. Et tunc ab Archiepiſcopo liberatus, apud *Wintoniam* perductus eſt; & in Eccleſia dimiſſus cathedrali.

Stephanus *de* Segrave *apparuit coram Rege.*

APparuit autem eadem die in Regis præſentia *Stephanus* de *Segrave*, veniens ſub protectione Archiepiſcopi; de rebus ſibi impoſitis reſponſurus. Qui cùm ſtaret in judicio Juri pariturus, increpavit eum Rex ſub nomine nequiſſimi Proditoris; de omnibus articulis de quibus increpaverat *Petrum* de *Rivallis*. Hoc etiam adjiciens, quòd conſilium dederat ei, ut *Hubertum* de *Burgo* ab officio Juſtitiariæ amoveret, incarceraret, patibulo ſuſpenderet; & nobiles de regno, exilio relegaret. Cùmq; hæc & alia multa ei impoſuiſſet flagitia; exegit ab eo ratiocinium ab officio Juſtitiarii, quod ſub eo miniſtraverat poſt *Hubertum* de *Burgo*; de rebus perceptis pariter, & expenſis. Super his autem, Archiepiſcopus & quidam Epiſcopi impetrarunt inducias à Rege, uſque ad feſtum S. *Michaëlis*; ut deliberandi tempus haberet. De pravis quoque conſiliis ſibi imputatis alios altiores eo, medios ſcilicet inter Regem & eum, quibus neceſſe habuit immediatè reſpondere, utpote *Walterum Karleolenſem*, & *Petrum* de *Rivallis*, non me, redarguat. Et ſic de aliis umbonem faciens defenſionis, receſſit; in alios crimen retorquendo. Et ſic abſcondit ſe iterum *Robertus Paſſewe*, qui poſt *Walterum Karleolenſem* officium Theſaurarii adminiſtraverat: quòd etiam à diligenter quærentibus animam ejus, vix eſt ubi foret abſconditus revelatum. Rex autem fretus conſilio ſaniori, *Hugonem* de *Pateſhulle* clericum, filium videlicet *Simonis* de *Pateſhulle*, qui quandoque habenas moderabatur totius regni Juſtitiarii, virum fidelem & honeſtum; loco prædictorum, quamvis renitentem, ſubrogavit. Adminiſtraverat

Hugo *de* Pateſhulle *fit Juſtitiarius* Angliæ.

1234. straverat enim idem *Hugo* officium scaccarii anteà laudabiliter; secundùm quod appellatur secretum scaccarii, sigillum custodiendo, & diffinitam pecuniam à vicecomitibus recipiendo: quare plenior fides est ei adhibita, paterna fidelitate testimonium fidei perhibente.

Comes Britanniæ à Rege Angliæ deficit.

EOdem anno, instante nativitate *S. Johannis*, quo tempore erant expiraturæ treugæ in *Britannia*, inter Reges *Francorum* & *Anglorum*: Rex *Anglorum* misit Comiti *Britanniæ* milites lx. & *Wallenses* duo millia; qui terræ illius infirmiora communirent. Rex autem *Francorum*, treugis evolutis, congregavit exercitum copiosum ex omnibus viribus suis; & quoddam castellum Comitis *Britanniæ* obsidione vallavit. Milites quidem Regis *Anglorum* & *Wallenses* venientibus *Francigenis* occurrentes, equos quorundam hostium suorum peremerunt; ex equitibus, pedites multos facientes: clitellarios, bigas, & vehicula, quibus victualia deferebantur & arma, invadentes ceperunt, equos & spolia rapuerunt: & damna eis non modica inferentes, absque sui læsione ad propria sunt reversi. At Rex *Francorum*, ex damno sibi illato perturbatus, divisis prudentiùs bellicis agminibus; totum exercitum suum admodùm numerosum in tres divisit legiones; ut minori trium, vix videretur Comes *Britanniæ* omnibus collatis viribus resistere. Undique *Britanniam* invadendo acriter insurgens, more leonis; qui cùm læditur, acerbiùs bacchatur in rebellem; & *Britannos* gravi afflixit contritione. Comes autem in arcto positus, treugas usque ad festum omnium Sanctorum sub tali forma postulans impetravit: ut sciret interim si Rex *Anglorum*, cui confœderatus erat, corporaliter vellet in ejus succursum venire. Pro his siquidem treugis obtinendis, sub tali forma tradidit Regi *Francorum* tria castella optima: quòd si Rex *Anglorum* infra terminum memoratum ad liberationem terræ suæ non veniret corporaliter; ipse tunc Regi *Francorum* terram *Britanniæ* totam, cum castellis & viribus, ex integro resignaret. Treugis autem in hunc modum confirmatis, Comes *Britanniæ* milites Regis *Angliæ* & *Wallenses* remisit in *Angliam*: à quibus Rex præmonitus est, ne ultra thesauros Regni effunderet pro defensione Comitis *Britanniæ*, quia jam versus in arcum pravum, fœdus iniit cum Rege *Francorum*; ut diffugio à Rege *Anglorum* facto, ad ejus pacem veniret; nihil expectans, nisi ut thesauros *Angliæ* exhausisset. Ipse siquidem Comes parvo pòst emenso temporis spacio, in *Angliam* veniens, Regi suggessit; quòd pro treugis à Rege *Francorum* obtinendis, quicquid in auro habuit vel argento effuderat: petens sibi restitutionem fieri xv. millium marcarum, quas consumpserat pro defensione terræ suæ, & *Anglorum* Regis honore. Ad hæc respondit Rex, & dixit, quòd per eum treugæ non erant obtentæ vel confirmatæ; adjiciens insuper, quòd ad defensionem *Britanniæ*, non sufficiebant *Angliæ* thesauri, quod jam per triennium comprobavit; nec voluit tam laboriosis expensis ampliùs inutiliter fatigari. Sed si Comes *Britanniæ* hoc sufficere crederet, ipse mitteret quatuor Comites *Angliæ*, cum tot militibus & viris armatis; qui sufficerent ad defensionem terræ illius contra Regem *Francorum*. Hæc audiens Comes *Britanniæ*, iratus à Rege recessit; & transiens in terram suam, continuò ad Regem *Francorum* confugit. Et ut proditionem contra Regem factam, sub qualicunque schemate palliaret; venit ad Regem *Francorum* laqueum in collo gerens; & proditorem se esse recognoscens, reddidit ei *Britanniam* totam, cum municipiis & castellis. Cui Rex *Francorum* dicitur respondisse: Licet proditor nequissime, mortem promerueris turpissimam, parcam tamen tuæ nobilitati ut vivas; & dabo *Britanniam* filio tuo ad vitam suam; ita ut post mortem ejus, Reges *Francorum* terræ illius hæredes existant. Comes autem rebus omnibus ut proditor spoliatus, per internuncios Regi *Anglorum* reddidit homagium suum; quod ei pridem fecerat. Et Rex cepit in manu sua omnia jura Comitis *Britanniæ* in *Anglia*; & honores ad illum spectantes. Comes verò videns mala sibi multiplicata, in se ipso tabescens præ dolore & infrendens; per mare paravit insidias mercatoribus & aliis facientibus operationes in aquis (juxta cognomen suum, scilicet *Mauclerc*) rapinis injuriosis intendebat, pyrata factus execrabilis.

Mira avaritia cujusdã Archiepiscopi.

HOC denique anno, qui tertius erat sterilium annorum; exitialis mortalitas crudeliter ubique sæviebat & fames; quæ pestilentiæ tam exigentibus peccatis, quàm ex præcedente aëris intemperie, & agrorum generali sterilitate, absque dubio provenerunt. Pauperes verò diversis in locis ob inediam tabescentes moriebantur; non invenientes *Samaritanum*, qui eos stabulario committeret reficiendos, vel vulnera liniret oleo consolationis. Eleemosyna quidem, quæ etiam divitias augere solet, ubique deserta languebat; dum divites, qui in omnibus bonis abundabant temporalibus, tanta cæcitate percussi sunt;

sunt; quòd homines *Christianos*, ad imaginem Dei creatos, mori præ alimentorum inopia permittebant. Cæci quidem fuerunt, qui non ex Dono Dei, sed propria industria jactant se divitias acquisivisse. Etsi hoc quoque turpe fuit omnibus generaliter *Christianis*; turpissimum tamen extitit Episcopis & ecclesiarum Prælatis. Unde inter primos ex vitio avaritiæ notabiles, ***Walterum Eboracensem*** Archiepiscopum pono cæteris in exemplum. Ad quem cùm venissent plurimorum maneriorum Præpositi pariter & ministri, ostendentes quòd in locis diversis multum habuerit bladum, quinquennali jam tempore inveteratum; quod nimis habebant suspectum; ut vel à muribus esset corrosum, vel corruptione aliqua putrefactum. Archiepiscopus autem, non habens in tanta necessitate nec ad Dominum nec ad pauperes respectum; præcepit ministris suis ac præpositis, ut traderent frumentum vetus rusticis de maneriis suis; qui pro veteri novum sibi redderent post Autumnum. Contigit ergò cum præpositus ejusdem Archiepiscopi, in villa de *Ripun* bladum circuiret; extra horrea positum illud trituraret, apparuerunt ubique in garbis, capita vermium serpentium; scilicet colubrorum & bufonum terribilium: unde ministri, qui cum præposito ad hoc spectaculum convenerant, fugientes, timuerunt ne à vermibus læderentur. Cúmque omnia Archiepiscopo fuerant intimata, misit Seneschallos suos nimio rubore confusus; ut viderent quid inde consultiùs foret faciendum. At illi venientes ad locum, non obstantium vermium multitudine, scalas applicaverunt ad bladum: & rusticos quosdam compulerunt ut ascenderent & frumentum detegerent. Qui cùm ad summitatem pervenissent, exivit de blado fumus nigerrimus & fœtor quidam infernalis & intolerabilis. Unde cum festinatione descendentes, ut periculum mortis evaderent, testificati sunt se nunquam anteà talem sensisse fœtorem. Vocem etiam audierunt sibi dicentem, ne ad bladum manus apponerent, quia Archiepiscopus & omnia quæ habebat, Diaboli possessio erat. Videns autem Seneschallus & alii qui cum illo erant, ex vermium multitudine grave periculum imminere; fecerunt murum altum in circuitu bladi, & ignem adhibentes in gyrum omnia combusserunt; ne vermes exeuntes totam adjacentem inficerent regionem.

Miraculum de avaritia cujusdam Presbyteri.

ERat in eadem *Eboracensi* provincia Sacerdos quidam & vicarius dives valdè, & in officio sanctæ prædicationis magnus; sed tamen avarus, qui in hac æstate mortaliter infirmabatur, secundùm judicium præsentium Medicorum. Venerunt autem ad eum visitandum propter famam religionis, quam juxta opinionem totius regionis habebat, vicini ejus Abbates & Priores: ignorantibus cunctis quòd lupus in ovicula, anguis lateret in herba. Cùm autem æger ille Prælatos ad se venientes reverenter salutaret, nullam tamen de salute animæ suæ fecit mentionem; nisi ob hoc quòd Prælatos illos diligens, legavit illis bladum non modicum, quod in curia sua extra horrea positum habebat: dividens illud singulis, prout sibi meliùs competere videbatur. Cúmque Abbates illi & Priores ad præceptum ægrotantis exirent, ut bladum sibi legatum viderent; conspexerunt juxta congeries illas, quendam hominem stantem, vicario quem in domo reliquerant lethaliter ægrotantem, in indumentis & forma corporis per omnia consimilem; qui nimis acerbè loquens dicebat. Quid hìc quæritis? Sciatis certissimè quòd bladum hoc totum, & ille, cujus esse videtur, possessio mea est: quia vicarius, qui illud vobis legavit, homo meus est, & omnia quæ habet mea sunt; ut qui junctis manibus mihi fecit homagium. Et noveritis indubitanter, quòd die quarta morte morietur; & tunc quod meum est plenè recuperabo, & eum quem ditavi inveniens in magna egestate. Audientes hoc Abbates, & qui cum eis erant, nimio terrore perculsi, reversi sunt ad vicarium, quem invenerunt jam in extremis laborantem, cui omnia quæ viderant & audierant per ordinem referebant. Et cùm coram illo replicassent, quòd scilicet homo diaboli esset: verum (inquit) dicit, quia jam elapsis xx. annis, cùm pauper essem, pro dignitate terrena & lucro temporali, homagium diabolo feci, qui vobiscum nunc est confabulatus. Et continuò ad lamenta pœnitentiæ & confessionis remedium confugiens; diabolo cum omnibus operibus suis ac pompis renunciavit. Confestímque miseratione divina illum respiciente, ab omni corporali molestia sanus effectus est, ut spacium haberet congruum pœnitendi. Unde manifestè constat, quòd ***non vult Deus mortem peccatoris, sed ut magis convertatur & vivat.***

LIcèt in suprascriptis duobus capitulis sit evidenter expressum, in quantum avaritiæ vitium omnibus *Christianis* detestandum existat; adjiciam adhuc & tertium ad audientium ædificationem; ne res tam memorabilis, dierum vetustate ab humana memoria deleatur.

1234. deleatur. Cùm hic annus, de quo diximus, pauperibus graviſſimus uſque ad Julium menſem proceſſiſſet, illi quos diutina fames afflixerat, ad agros frugiferos proruunt catervatim; ubi frugum ſpicas licèt non maturas carpentes, & manibus tremulis confricantes; miſeram vitam, quæ vix eorum pectoribus palpitabat, protrahere ſatagebant. Sed ruſtici quarundam villarum (qui ex avaritia inopiam ſemper habent ſuſpectam) per agros ſuos tranſeuntes; cùm hoc pium & miſerabile furtum deprehendiſſent, perturbati ſunt valdè. Unde contigit, quòd homines villæ quæ dicitur *Alboldeſlea*, in *Cantebrugenſi* provincia ſita, cùm ſequenti die Dominica, quæ tunc fuit xvij. Calend. Auguſti, ad eccleſiam conveniſſent; Presbyterum tumultuoſis clamoribus rogabant, ut incontinenti omnes illos qui ſpicas in agro carpentes bladum furati fuerant, anathematis ſententia innodaret. Et cùm ad hoc ruſtici omnes vehementer inſtarent, vir quidam ex eadem villa religioſus & pius, cùm videret Presbyterum ad ferendum ſententiam paratum; ſurrexit; & ex parte Dei omnipotentis & ſanctorum omnium, Presbyterum adjuravit; ut ipſum, & omnes quas habuit in campo fruges, ab illa ſententia ſequeſtraret. Addidit etiam, quòd bene placuit ſibi quicquid pauperes inedia compulſi de ſuis ceperant frugibus; & quod reſiduum erat, Domino commendavit. Quid ergo? Inſtantibus pertinaciter cæteris in ſtulto propoſito ſuo, cùm Presbyter compulſus ferre ſententiam inchoaſſet; tanta ſubito exorta eſt in aëre tempeſtas, tonitrui ſcilicet ac fulminis concuſſio, ventorum ac turbinum conflatio, pluviarum ac grandinum inundatio; quòd quaſi in momento turbine & flatu diabolico agitata, fruges in agris, armenta cum arboribus ac cæteris quibuſque creſcentibus & avibus in campis ita opprimendo contrivit; quòd velut in curribus & in equis conculcata, & in terram comminuta videbantur. Et quod admiratione dignum erat, nec porci, nec aves, nec aliquod genus animalis; ſpicas vel grana, licèt matura eſſent, voluerunt urgente tamen fame guſtare. Viſi ſunt autem in aëre ingruente eadem tempeſtate, angeli Sathanæ in modum nigrorum Satyrorum volitantes; & per agros curſitantes, qui aëreæ poteſtates credebantur; quibus conceſſum terræ & fructibus nocere fuerat, aërem perturbantes. Sed cùm juſtis & piis ſtabilis ſemper ſit inventa benignitas, vir ille ſimplex & juſtus, cùm peracta tempeſtate omnibus vicinis ſuis nimis damnoſa viſitare pergeret agros ſuos, invenit prædia ſua & jugera, licet inter terras aliorum permixta, ita ab omni tempeſtate intacta & illæſa, ut nullum in eis læſionis veſtigium appareret. Unde omni luce clariùs conſtat, quòd ſicut Deo gloria in excelſis canitur ab Angelis; ita & in terra pax eſt hominibus bonæ voluntatis. Inchoavit autem hæc tempeſtas in finibus *Bedefordiæ*; & ſic per inſulam *Elyenſem* & *Northfolc* ad Orientem tendens, in mare deſcendit. Sæviebant ſiquidem hoc anno multæ conſimiles tempeſtates, in locis diverſis, quæ multis tam terribiles quàm damnoſæ fuerunt; præcipuè in menſe Julio, circa feſtum ſanctæ *Mariæ Magdalenæ*, tanta pluviarum irruebat inundatio, quòd fœnorum cumuli omnes cum pontibus ligneis perierunt.

Diſcordia inter Papam & cives Romanos.

EOdem anno exorta eſt *Romæ* gravis diſſenſio, inter dominum Papam & cives *Romanos*, his de cauſis. Uſurpant ſibi cives memorati ex antiquo jure, quòd *Romanus* Pontifex non poteſt aliquem ex civibus excommunicare, vel urbem qro quolibet exceſſu ſupponere Interdicto. Ad hoc dicit ſummus Pontifex, quòd minor eſt Deo, ſed quolibet homine major; ergo major quolibet cive, vel etiam Rege, vel Imperatore. Et cùm eorum ſit pater ſpiritualis, debet & de jure poteſt filios corrigere vel corripere delinquentes; ut ſibi in fide *Chriſti* ſubjectos, etiam deviare volentes in viam dirigere veritatis: unde de jure poteſt rationabilibus de cauſis eos excommunicare, & civitatem interdicere. Item, Poteſtates urbis & Senatores, annuum tributum exigunt ab eccleſia *Romana*; quod eis tam ex novo quàm ex antiquo jure *Romani* Pontifices perſolvebant; de quo etiam ſemper uſque ad iſtius Papæ tempora, in poſſeſſione fuerunt. Ad hoc dicit Papa, quòd ſi eccleſia *Romana* temporibus perſecutionis, pro defenſione ſua, & pro bono pacis, aliquando majores civitatis in donis gratuitis liberaliter reſpexit, non debet hoc in conſuetudinem trahi: quia illa ſola conſuetudo tenenda eſt, quæ jure conſtat & ratione ſubnixa eſt. Præthereà, Comitatum ſuum (quod inauditum eſt, nec anteà factū) metis novis & amplis, jubente Senatore, voluerunt ſibi appropriare; & appropriatū intitulare novis ſupraſcriptionibus. Ad hoc reſpondit dominus Papa, quòd infra metas illas continentur quædam prædia, & etiam civitates & caſtra; utpote *Viterbium* civitas, & *Altus* mons caſtrum, quæ infra metas illas continentur, quas Comitatui ſuo aſſignare præſumunt: ſed alienum ſibi aſcribere & uſurpare, injuſtum eſt. Et quod his omnibus majus eſt, Chriſtus

1235.

Christus in cruce suo sanguine ita liberam fecit illam, quòd nec portæ inferæ prævalebunt adversùs eam. His igitur & aliis de causis, inter dominum Papam & cives *Romanos* lite contestata & præventilata; idem Papa cum suis Cardinalibus exivit ab urbe: & apud urbem *Perusium* moram facturus divertit. At *Romani*, contra eum invalescentes, quædam ipsius ædificia in civitate prostraverunt: unde à Papa excommunicabantur. Qui etiam ad sui adjutorium, ipsum Imperatorem attrahere moliebantur. Sed ipse potiùs contra eos congregavit exercitum copiosum, ut impetum reprimeret *Romanorum*. Tunc exercitus summi Pontificis, cui præerat Comes *Tholosanus*, quærens gratiam; & Episcopus *Wintoniensis* (quem dominus Papa callidè vocavit ad exercitum suum regendum, tum propter thesauri abundantiam, tum propter militandi peritiam) & exercitus Imperatoris, simul convenientes; casalia eorundem *Romanorum* per gyrum urbis posita, numero xviij. prostraverunt, & vineas succiderunt. Unde cives ipsi perturbati, exierunt ab urbe viij. Idus Octobris, viri (ut dicitur armati centum millia, ut civitatem *Viterbium*, quæ ad jus domini Papæ spectabat, spoliarent; & spoliatam igne concremarent. Sed cùm irrationabile vulgus civitatis absque disciplina militari exirent, & agminibus incederent dissolutis: acies militares ipsius Papæ, quibus præerant instructi armis & viri bellicis negotiis exercitati, scilicet *Cismontani* & acies simul Imperatoris ab insidiis prorumpentes, irruunt in *Romanos*, & ex eis magnam stragem, non tamen sine suorum læsione, fecerunt. Ceciderunt autem hinc inde ad xxx. millia armatorum. Sed *Romani* tamen majorem perpessi sunt stragem; ut qui agminibus dissipatis, ad suam civitatem præcipites confugerunt. Exasperatum est quidem cor eorundem *Romanorum*, nimis adversùs dominum Papam: quia in illo conflictu de civitate multi nobiles corruerunt Duravit diu ista dissensio inter eos: sed *Romani* tamen cives semper aleam Martis sibi contrariam invenerunt. Eodem tempore obiit *Hugo Folioth Herefordensis* Antistes: & successit magister *Robertus* de *Maidenstan*; vir in literali doctrina famosus. Qui ab *Ædmundo Cantuariensi* Archiepiscopo, munus suscepit consecrationis. Pertransiit autem annus iste fructibus omnibus sterilis, fruges habens paucissimas: veruntamen bonas & inopinabiliter respondentes. *Anglia* paucas, *Gallia* pauciores, *Gasconia* verò ferè nullas segetes afferente; cùm tamen annus huic anno proximus multas in Vere & Æstate promisisset, sed in Autumno pluvia suffocatas, fruges pauciores persolvisset. Eodem anno capta est insula *Majorica*, (sic dicta ad differentiam *Minoricæ*, seu minoris insulæ) quæ sita est inter *Africam* & *Marsiliam*, *Christianis* nimis nociva; scilicet à Rege *Arragoniæ* & civibus *Marsiliæ*.

Gregorius *Papa ab urbe discessit.*

ANno Domini M. CC. XXX. V. Rex *Anglorum Henricus* tertius, anno regni sui decimo nono, ad Natale tenuit curiam suam apud *Westmonasterium*, præsentibus Episcopis & Principibus regni, quàm plurimis. Eóque tempore septem *Judæi* adducti sunt coram Rege apud *Westmonasterium*, qui in *Norwico* puerum quendam (quem furto sublatum jam per annum à conspectu *Christianorum* absconderant) circumciderunt; volentes eum crucifigere in solennitate Paschali. Sed super hoc facto convicti, in Regis præsentia confessi sunt rei veritatem; & sic de vita sua & membris, in ipsius voluntate sub carcerali custodia remanserunt. Eodem tempore obiit *Hugo* de *Velles Lincolniensis* Episcopus: Monachorum persecutor, Canonicorum & omnium malleus religiosorum, septimo Idus Februarij: & sepultus est apud *Lincolniam* in ecclesia cathedrali, quarto Idus ejusdem. Cui successit magister *Robertus* cognomento *Grossetestæ*: vir quidem nimis literatus, à primis annis scholis educatus. Qui apud *Radingum* ab *Ædmundo Cantuariensi* Archiepiscopo consecratus est tertio Nonas Junij reclamantibus Monachis *Cantuariensibus*, & allegantibus ne alibi consecraretur, quàm in ecclesia *Cantuariensi*. Sed id tandem hac vice permiserunt, ne labores & expensæ frustrarentur convenientium: ita tamen, quòd id in consequentiam ampliùs non traheretur. Per idem tempus, post Purificationem beatæ *Mariæ*, concordati sunt cum Rege *Stephanus* de *Segrave* & *Robertus Passeleve*; sed Regi mille marcis priùs numeratis: nec tamen in pristinam Regis gratiam, juxta spem suam, sunt recepti. Circa eosdem dies, *Henricus* de *Sandfordia*, *Roffensis* Antistes, diem clausit extremum, sexto Calend. Martij: post cujus obitum, Monachi *Roffenses* elegerunt magistrum *Richardum* de *Wendene*; virum in literali scientia eruditum. Qui *Ædmundo Cantuariensi* Archiepiscopo, ad electionem confirmandam, à præfatis Monachis præsentatus, non fuit admissus: unde Monachi domini Papæ præsentiam appellarunt. Collata est ecclesia sancti *Juliani* in ipso tempore

Judæi *puerum* Christianum *circumciderunt.*

1235. pore, magistro *Nicolao*, auctoritate domini Regis; quæ ipso tempore vacabat.

Mors Willielmi Abbatis ecclesiæ sancti Albani.

EOdem anno, die sancti *Mathiæ* Apostoli, obiit *Willielmus* piæ memoriæ, Abbas ecclesiæ sancti *Albani*; postquàm eandem rexerat annis viginti, & mensibus ferè tribus: & sepultus est tertio Calend. Martij, in capitulo Monachorum. Quo sepulto, in continenti, scilicet eadem die, tres fratrum ad Regem sunt destinati: ut ab eo impetrata libera ritè eligendi facultate, Abbatem eligerent. Obtinuerunt etiam fratres à domino Rege, gratiam habendi totam domum suam in manu sua: exceptis exchaëtis, & ecclesiarum donationibus; à die obitus prædicti Abbatis, usque in annum completum. Pro qua obtenta, donaverunt Monachi Regi trecentas marcas. Deinde obtenta à Rege licentia Abbatem eligendi, die Martis post Annunciationem beatæ *Mariæ*, convocatis nobilibus ecclesiæ mẽbris, scilicet Prioribus cellarũ, & omnibus qui debuerunt & voluerunt & potuerunt commodè interesse: elegerunt solenniter *Johannem* de *Hertfordia*, Priorem de *Hertfordia* Monachum suum professum, in pastorem animarum suarum; virum pium & Monachum ordinatum: qui Regi præsentatus, ab illo favorabiliter est receptus Dominica in ramis palmarum. Deinde missi sunt duo Monachi ejusdem ecclesiæ & clerici (scilicet dominus *Nicolaus* de *Len*, & dominus *Reginaldus Phisicus*, & magister *Galfridus* de *Langelia* clericus) ad curiam *Romanam*; ad quam immediatè spectat, ut electionem ritè factam impetrarent à sede Apostolica confirmari. Ubi sine difficultate electione confirmata, cum benedictione Apostolica sunt reversi. Insuper approbata est forma electionis & progressus negotij admirantibus cunctis, quòd inter tot capita una fuit sententia, & unanimis consensus: unde à multis dictum fuit in curia *Romana* & ab ipso Papa; quòd non sine nutu spiritus sancti istud fuerat prosecutum. *Multitudinis enim credentium fuit cor unum & anima una.* Et ut audientes non lateat, hæc est consuetudo eligendi Abbatem in ecclesia sancti *Albani*.

Consuetudo eligendi Abbatem sancti Albani.

Confessores scilicet tres vel quatuor, jubentur districtè in virtute spiritus sancti (ut pote qui cognoscunt corda & renes singulorum) ut ipsi eligant duodecim de conventu fratres electos, scilicet fideles & peritos: ut ipsi vel de seipsis, vel de ipso conventu ecclesiæ, vel de cellis, unum idoneum eligant in Abbatem. Ut autem eorum electio & labor deliberativus, super hoc negotio irritus non habeatur; literas habent de conventu penès se sigillo conventus roboratas: ut ipse conventus illum quem ipsi duodecim eligent in Abbatem, sine contradictione unanimiter suscipient & gratanter. Unde series negotii sic prosecuta, à summo Pontifice & omnibus audientibus cum admiratione est commendata: & facta examinatione auctoritate Apostolica confirmata. Veruntamen, quia de persona electi, Papæ non constabat, dedit summus Pontifex in mandatis *Elyensi* & *Londinensi* Episcopis; ut ritè facta ex persona electi examinatione, eundem in Abbatem confirmatum benedicerent; plenè in omnem tam spiritualium quàm temporaliũ administrationẽ instituentes. Post hæc autem, idem electus facta examinatione, in crastino Nativitatis beatæ *Mariæ*, in Dominica die, à *Rogero Londinensi* Episcopo (quia ambo negotium exequi non poterãt, juxta mandatũ Apostolicũ) benedictionem Abbatis suscepit. Legit autem electus, literas clausas & bullatas ante altare indutus solenniter; quibus anteà consimiles non vidimus, scilicet, de professione & visitandis Apostolorum liminibus de trienio in triennium: quod graviter accepimus. Sed hæc posteà pleniùs. Medio autem tempore, quo hæc omnia facta sunt; remansit Abbatia cũ omnibus pertinẽtiis sub custodia cõventus ex regio beneficio, hospitalitate integra remanente. Eodem anno *Judæi* privilegium impetrarunt à Pontifice *Romano*, ne à Regibus aut Principibus pro exactione pecuniæ turpiter tractarẽtur, vel in carcere traderẽtur.

Petrus Wintoniensis Episcopus Romam adit.

PER idem tempus, *Petrus Wintoniensis* Episcopus ad mandatum domini Papæ *Romam* profectus est, instante solennitate Paschali: ut guerram ejus jam diu contra *Romanos* accensam, ordinando juvaret. Novit enim eum summus Pontifex pecunia abundare; & si non abundaret, ministrante Episcopatu *Wintoniensi* abundaturum; & maluit eum effundere thesaurum suum in suo obsequio, quàm alieno. Prætereà, idem Episcopus erat in obsequio Regis *Richardi* bellatoris magnifici, diebus adolescentiæ suæ; ubi plùs didicit in bello dimicare, & castra militum ordinare; quàm Evangelij semina prædicando seminare.

Publica prædicatio crucis.

HOc denique anno, qui est annus octavus postquàm constitutæ sunt treugæ decennales in *Terra promissionis*, inter *Romanum* Imperatorem *Fredericum* & *Babyloniæ Soldanum*: facta est prædicatio crucis per urbem universum *Christiano* fide insignitum; ad commonitionem & instantiam domini Papæ Gregorij, qui literas in diversas orbis partes, sub hac forma direxit.

Gregorius

1235.

Authenticum Papæ.

GREGORIUS Episcopus, servus servorum Dei universis domini nostri Jesu Christi fidelibus per regnum Angliæ constitutis ad quos literæ istæ pervenerint, salutem & Apostolicam benedictionem. Rachel videns in veræ fidei cognitione principium accrescentium in salutem, & filiorum dexteræ pia mater sancta Romana ecclesia, cujus magna est quasi mare de suæ prolis internecione contritio, vocem lamentationis fletus & luctus emisit hactenus, & emittit, quam audiri cupimus in excelso, ut per diem & noctem fidelium oculi doloris lachrymam deducentes non taceant, & donec misereatur Dominus, non quiescant. Lamentatur autem, quia domus cœlestis panis, mons Syon, unde lex exiit, civitas Regis magni, de qua dicta sunt multa gloriosa, terra quam Dei filius fuso pro nobis suo sanguine consecravit, regni robur & pulchritudinem perdidit. Flet, quia quondam libera, sub impiæ tyrannidis jugo servit. Luget, quia ubi pacem multitudo militiæ cœlesti cecinit, ibi pressuras gentis immundissimæ, scandala, simultates & schismata suscitavit; ac innovans exordia præliorum, misit ad desiderabilia manum suam, sacerdotij & sacrorum ordinum pias leges, & ipsius naturæ jura relegans à templo Domini, diversis ibi spurcitiis & abominationibus introductis. Et ideo Hierusalem in suis derisa Sabbathis, absorduit quasi polluta menstruis inter hostes. Nam licèt dudum charissimo in Christo filio nostro Frederico Romanorum Imperatori semper Augusto, Hierusalem & Siciliæ Regi illustri, civitas eadem præter templum Domini, fuerit restituta: tamen quia Deus omnipotens tunc magnificentiùs agere cum populo Christiano non adjecit; Imperator prædictus treugas iniit cum Soldano quarum terminus adeò est vicinus, quòd tempus medium præparationi vix sufficere creditur nisi ad quæque necessaria per promptitudinem, spem & fervorem Dei & fidei festinetur. Ad ejus ergo succursum, nullum tædeat peregrinari; & pro patria certare cum spe victoriæ, pro corona mori, pro vita, pro illo sustinere ad tempus dura & trista: qui confusione contempta, sputo conspersus colaphis cæsus, flagellis afflictus, spinis coronatus, coram Pilato sisti, tanquam multorum criminum reus; ad ultimum crucifixus & felle potatus, lancea perforatus, emittens cum clamore valido spiritum, pro conditionis humanæ viribus reparandis, cursum præsentis vitæ saturatus injuriis consummavit. Hic est autem ut altiùs repetamus, qui de paternæ solio gloriæ, cœlis mirabiliter inclinatis, ad nostræ mortalitatis ima descendens; non dedignatus est Deus homo, creator creatura fieri, suscipere dominus formam servi: ut qui non poteramus per nostram justitiam sperare veniam; consecuti per hæc gratiam inauditam, hæredes Dei, cohæredes autem Christi, divinitatis consortium, felicitatis æternæ participium sortiremur. Et licèt per gratiam adoptati, quotidiè causas ingratitudinis cumulemus; ipse tamen abundat in divitiis bonitatis; dum propter diversitatem voluntatum, viriumfacultatem delinquentibus, diversia pro tempore satisfaciendi genera contulit, varia medendi languoribus remedia suscitavit: dum terram, in qua nasci, mori, & resurgere voluit, tam diu ad exercitationem fidelium, ab infidelibus detineri permittit, cùm non sit abbreviata manus Domini, nec virtus ejus in aliquo diminuta: quin etiam, sicut fecit cuncta de nihilo, liberare valeat in momento. Sed illas compassionis & dilatationis gratias exquirit ab homine, quibus ad omnis consummationis finem, legisque plenitudinem ostendendam; ipse prior homini perdito & damnato voluit miseratus adesse: qui nullatenus permisisset manus impias contra pios usque adeò roborari, nisi & suam vindicari de nostra confusione providisset injuriam, & servari nostrī de sua victoria disciplinam. Sub hac autem occasione delicti plurimi satisfacere pro modo criminum aliter non valentes, velut in profundo malorum penitùs desperassent, nisi occurrisset eis hæc tabula; nisi per hoc compendium suis positis pro Christo animabus consummati brevitate, multorum temporum spacia complevissent. Multi enim invenire locum ubi steterunt pedes Domini cupientes, priùs ad bravium sine cursu, & primò ad coronam sine gladio pervenerunt: illo suum remunerante militem, qui solam in oblatione cosiderat voluntatem. Nos autem, de omnipotentis Dei misericordia & beatorum Petri & Pauli Apostolorum auctoritate ejus, confisi; ex illa quam nobis Deus, licèt indignis, ligandi atque solvendi contulit potestatem, omnibus qui laborem istum in propriis personis & sumtibus subierint, vel qui viros idoneos cum suis expensis pro se destinaverint: sed & illis qui in alienis expensis in propriis personis accesserint, vel qui de bonis suis ad subventionem Terræ sanctæ congruè ministraverint; aut qui ad prædicta negotia consilium vel auxilium opportunum impenderint: plenam suorum peccaminum, de quibus veraciter fuerint corde contriti, & ore confessi, veniam indulgemus. Statuimus etiam, ut omnes, sive clerici sive laici post crucem assumptam sub beati Petri ac nostra protectione securi, & eorum bona omnia permaneant: necnon sub Archiepiscoporum, Episcoporum, & omnium ecclesiæ Prælatorum

1235. *torum defensione consistant; donec de ipsorum obitu vel reditu certissimè cognoscatur. In quo utique termino, nullus cruce signatus sive à* Judæis *sive à* Christianis, *ad præstationem usurarum compellatur. Datum Spoleti, ij. Nonas Septemb. Pontificatus nostri anno viij.* Assignati sunt autem prædicatores à domino Papa, in opus crucis & animarum oberrantium lucrifactionem; per orbem universum, fratres de ordine *Prædicatorum* ac *Minorum*, cum magistris in Theologia perfectis; utpote magister *Johannes* de sancto *Albano* orjundus, aliquando Decanus ecclesiæ sancti *Quintini*, posteà thesaurarius ecclesiæ *Sarisburiensis*; & alij viri discreti ac sancti: qui in opus Evangelij profecti, prædicaverunt ubique Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis. Habuerunt autem ex mandato Apostolico, provinciarum Archidiaconos & Decanos; qui in locis singulis parochianos, viros & mulieres convenire fecerunt: ita ut nullus remaneret, sub pœna anathematis, quin eorum prædicationibus interesset.

Miraculum per prædicationem crucis

CONtigit autem hoc anno iij. Idus Junij, in villa de *Clare*, ubi magister *Rogerus* de *Lewes*, frater quidem de ordine *Minorum*, pro negotio crucis Evangelium in Dominica prædicavit; ut mulier quædam omni membrorum officio jam per triennium destituta, pœnam metuens excommunicationis: paucum quod habuit argenti, cuidam viro sibi vicino contulit, qui eam in humeris suis ad locum veheret prædicationis. Ubi cùm gemens jaceret & lugens quousque vir Dei prædicationem absolvisset motus compassione super gemitibus mulieris, quam lugentẽ jacere conspexit, accessit ad eam, atque causam ad quid illùc venisset inquisivit. Quæ cùm diceret, quòd metu excommunicationis ad locum sermonis fuisset delata, præcepit ut iret in domum suam, nesciens quòd membris omnibus esset dissoluta. Sed cùm astantes vicini ejus testarentur, quòd omnium erat usu membrorum jam elapso triennio privata; interrogabat, si crederet quòd Deus potens erat, ut sibi, si vellet, redderet sanitatem. Cui illa: Credo, domine. Tunc vir Dei mulierem inter brachia complectens, levavit eam fiducialiter, & ait: Sanet te Deus omnipotens, in quem credis. Et cùm mulier ad vocem jubentis se erigeret confidens in Domino, cœperunt ossa ejus & nervi cum compagibus dum surgeret crepare, ut visum sit astantibus, quòd omnia ossa ejus in frusta fuissent comminuta. Et sic mulier sanitati pristinæ restituta, abiit in domum suam: exaltans & magnificans Dominum qui talem servis suis contulit potestatem.

Forma electionis Abbatis sancti Albani *ad Papam mittitur.*

CUM hæc cum tempore evolvente elaberentur, nuncij electi & conventus ecclesiæ sancti *Albani*, duo Monachi, scilicet magister *Reginaldus Physicus*, & dominus *Nicolaus* de sancto *Albano*, ambo Presbyteri, viri prudentes & compositi, cum suis clericis, magistro *Galfrido* de *Langeleia*, & *Galfrido Focario*, serviente & aliis, habentes literas conventus procuratorias; iter arripuerunt versùs curiam *Romanam* in octavis Paschæ, scilicet decimo septimo Calend. Maij, precibus omnium fratrum commendati. Hæ autem fuerunt procurationes quas secum detulerunt: *Reverendissimo domino & patri in* Christo *charissimo* Gregorio, *Dei gratia summo Pontifici; devoti filij sui, Prior & Conventus sancti* Albani, *tam devotam quàm debitam cum pedum osculo reverentiam. Noverit sanctitas vestra, quòd nos fratres nostros & Monachos*, Reginaldum & Nicolaum, *latores præsentium, cum literis nostris seriem electionis nostræ continentibus, quam in ecclesia nostra de fratre* Johanne *de Hertfordia, Monacho nostro, fecimus canonicè celebrari, ad pedes sanctitatis vestræ destinamus: ipsósque ad confirmationis munus à sede Apostolica petendum, & ad alia dictam electionem nostram contingentia, expedienda, procuratores nostros constituimus. Ratum & gratum habituri, quod per ipsos vel eorum alterum in dicto negotio, ratione prævia, fuerit expeditum. Valeat & vigeat sancta paternitas vestra semper in Domino* Venerunt igitur ad curiam *Romanam* apud Perusium. Et domino Papa humiliter salutato, formam electionis & rei gestæ seriem sub his literis contentam, præsentaverunt: *Reverendissimo domino & patri in* Christo *charissimo* Gregorio, *Dei gratia summo Pontifici, devoti filij sui, Prior & Conventus sancti* Albani, *tam devotam quàm debitam cum pedum osculo reverentiam. Cùm ecclesia nostra per decessum venerabilis patris* Willielmi, *bonæ memoriæ, quondam Abbatis nostri, qui viam universæ carnis sexto Calendas Martij est ingressus, pastoris solatio existeret destituta, certificato super hoc domino nostro Rege, ipsóque nobis eligendi licentiam concedente, nos prout potuimus citiùs & expeditiùs, volentes animarum periculis occurrere, & ecclesiæ nostræ indemnitatibus providere; his omnibus priùs sub competenti data dilatione evocatis qui debuerunt & voluerunt potuerúntque nostræ electioni commodè interesse, ad eligen-*

1235.

eligendum nobis pastorem, diem certum præfiximus, in crastino Annunciationis beatæ virginis. Advenicnte autem die, præsentibus his qui propter hoc fuerant evocati, aliisque, tractare cœpimus & conferre. Et quia res prædicta eo die non potuit expediri, in crastino, ut de eodem tractaremus, ingressi sumus capitulum iteratò; & ibidem post Dei clementiam super hoc misericorditer invocatam, tractare cœpimus de præmisso. Et tandem in hanc eligendi spem, viris bonis de collegio nostro plenaria data fuerat potestas & collata; quòd ipsi pro omnibus electionem nominarent; rati habitione priùs eisdem electoribus promissa, de persona per ipsos electa, & ipsis postmodùm nominata. Electores siquidem præmissi ad hoc officium, cum Dei timore accedentes, cum lachrymis & orationibus Dei invocantes auxilium; diligenter & discretè, sicut exitus indicavit, de hoc negotio tractaverunt; qui per omnia unanimiter & concorditer post tractatus & collationes suas super hoc habitas, nobis virum per omnia idoneum, in Abbatem patrémque & pastorem elegerunt; & postmodùm ingressi Capitulum, nobis quem elegerant nominaverunt; scilicet fratrem Johannem *de* Hertfort, *nostræ professionis Monachum, inter nos ab antiquo religiosè & irreprehensibiliter conversatum. Nos siquidem ibidem unanimiter congregati, in personam illius quem elegerant, & nobis nominaverant, concorditer consensimus; absque omni discordia seu contradictione. Firmiter enim credimus, sancte pater, quòd idem electus nobis & nostro Monasterio per omnia sit idoneus; cùm in ipso nihil cur eligi non deberet, sciamus reprobum, nec in eo aliquid deficere perpendimus, quod canon exigit in electo. Hinc est, benignissime pater, quare nos, qui filij vestri sumus, & immediatè ad* Romanũ *Pontificem spectantes; vobis in omni qua possumus supplicamus devotione, quatenùs Dei intuitu & ad levamen ecclesiæ nostræ, quæ sub hac vacatura in magno navigat periculo, sub sæculari custodia constituta; electo nostro absque moræ dispendio, officij sui confirmationem misericorditer impendatis. Nos autem, ut reverenda sanctitas vestra de præmissis fidem habeat indubitatam; sigillo capituli nostri de communi totius Conventus consensu has literas nostras patentes; & rei gestæ seriem continentes, fecimus consignari.*

His autem literis diligenter inspectis, habita cum fratribus deliberatione; concessit summus Pontifex Monachis justè postulata; laboribus eorum paterno affectu compatiendo, necnon unitatem ecclesiæ suæ concordem, & discretum in hoc negotio processum collaudando. Et ne res aliqua parte progressione usque ad finem careret laudabili; dedit, ut prætactum est, in mandatis *Elyensi* & *Londinensi* Episcopis; ut examinata persona electi, benedictionis ei beneficium largirentur, vel alteruter, si ambo interesse non valerent, scribens eisdem sub hac forma: GREGORIUS *Episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus* Elyensi *&* Londinensi *Episcopis, salutem, & Apostolicam benedictionem. Monasterio* S. Albani Lincolniensis *diocesis, quod ad* Romanam *ecclesiam nullo medio pertinet, Abbatis solatio destituto; dilecti filij Prior & Conventus ipsius Monasterij, sicut accepimus, requisito priùs, sicut moris est, assensu Regio & obtento, vocatis omnibus qui debuerunt, voluerunt, & potuerunt commodè interesse, de Abbatis futuri substitutione tractantes; post diversos tractatus, quibusdam de collegio eligendi ei Abbatem, potestatem plenariam unanimiter contulerunt. Idem verò electores, Deum habentes præ oculis, collatione super hoc & deliberatione habita diligenti, & Spiritus sancti gratia invocata; dilectum filium fratrem* Johannem *de* Hertford, *ejusdem Monasterij Monachum, virum, ut asserunt, providum & discretum, ac in spiritualibus & temporalibus circumspectum, & cum eis à puero laudabiliter conversatum; in Abbatem eorum & patrem concorditer & canonicè elegerunt. Quorum electionem solenniter publicatam, universi & singuli approbantes, nobis per dilectos filios fratres* Reginaldum *&* Nicolaum, *Monachos & nuncios suos ac literas humiliter supplicaverunt; ut cùm per eundem* Johannem, *gratia ipsi Monasterio in spiritualibus & temporalibus incrementa, sperarentur auctore Deo proventura; & rectis dispositionibus nihil debeat difficultatis afferri; electionem hujusmodi confirmare, de benignitate sedis Apostolicæ dignaremur. Licèt igitur prædicti nuncij, sollicitè super hoc institerint & prudenter; & nos pro eodem Monasterio libenter quod cum Deo possumus facere intendentes; electionem ipsam examinatam prout convenit diligenter, canonicam invenerimus quoad formã; quia tamen de personæ meritis plenam notitiam non habemus, fraternitati vestræ per Apostolica scripta mandamus; quatenùs quæ circa electi personam inquirenda fuerint, sollicitè inquirentes, si eam sufficientem inveneritis ad ejusdem Monasterij regimen assumendum, præmissam electionem auctoritate Apostolica confirmetis; & electo faciatis eidem obedientiam & reverentiam debitam exhiberi, ac munus benedictionis impendi.*

Rescriptum Papæ Elyensi *&* Londinẽsi *Episcopis.*

1235. *di. Recepturi ab eo postmodùm, pro nobis & Romana ecclesia fidelitatis sollicitæ juramentum; juxta formam quam vobis sub bulla nostra mittimus interclusam. Alioquin eo ritè cassata, faciatis dicto Monasterio de persona idonea per electionem canonicam provideri. Contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita compescendo. Formam autem juramenti, quod ipse præstabit nobis de verbo ad verbum, per ejus patentes literas suo sigillo signatas quàm citò poteritis per proprium nuncium transmittatis. Quòd si non ambo his exequendis potueritis interesse, alter vestrum ea nihilominùs exequatur. Datum* Perusii, &c.

Reditus nunciorum & benedictio Abbatis S. Albani.

IMpetratis autem his literis cum aliis sub bulla clausis, salutato domino Papa & fratribus, necnon & respectis; redierunt nuncij prædicti cum prosperitate, post moram in curia factam per xv. dies. Episcopus autem *Londinensis*, alio se excusante, mandatum Apostolicum diligenter executus; examinatione ritè facta, nihil reprobum in persona electi reperiens, munus solenniter benedictionis eidem impendit, in crastino scilicet Nativitatis B. virginis, in ecclesia S. *Albani*. Ubi apertæ sunt literæ inclusæ domini Papæ, quas, ut oportuit, electus in Abbatem benedicendus profitendo legit, in præsentia Episcopi & audientia Conventus, & totius populi & cleri, sub hac forma: *Ego* Johannes *Abbas Monasterij S.* Albani, *ab hac hora in anteà fidelis & obediens ero B.* Petro *S. q. Apostolicæ* Romanæ *ecclesiæ & domino meo Papæ* Gregorio, *ejúsque successoribus canonicè intrantibus. Non ero in consilio aut consensu vel in facto, ut vitam perdant aut membrum, aut capiantur mala captione. Consilium verò quod mihi credituri sunt, per se aut per nuncios suos, sive per literas; ad eorum damnum me sciente nemini pandam. Papatum* Romanum *& regalis B.* Petri *adjutor, eis ero ad retinendum & defendendum; salvo ordine meo, contra omnem hominem. Legatum Apostolicæ sedis, in eundo & redeundo honorificè tractabo; & in suis necessitatibus adjuvabo. Vocatus ad Synodum, veniam; nisi præpeditus fuero canonica præpeditione. Apostolorum limina singulis trienniis visitabo, aut per me, aut per nuncium meum; nisi absolvat Apostolica licentia. Possessiones verò ad Monasterium meum spectantes, non vendam, neque donabo, neque inpignorabo, neque de novo infeudabo, vel aliquo modo alienabo, inconsulto* Romano *Pontifice. Sic me Deus adjuvet, & hæc sancta Evangelia.*

Imperator Fredericus *sororem Regis* Anglorũ *sibi in uxorem petit dari.*

EOdem anno, mense Februario, venerunt apud *Westmonasterium* duo hospitalis *Teutonicorum* cum militibus & aliis nunciis solemnibus, ab *Frederico Romano* Imperatore ad Regem *Anglorum* missi, ferentes literas ipsius auro bullatas; in quibus postulavit *Isabellam* sororem Regis sibi matrimonio copulandam. Venientes autem vij. Cal. Martij ad Regem, petierunt literarum & suæ postulationis responsum sibi dari; ut Regis voluntatem domino Imperatori possent celeriter nunciare. Rex autem *Anglorum*, super dicto negotio sollicitus, cum Episcopis & regni sui Magnatibus cœpit tractare per triduum: qui rem diligenter examinantes, in hoc unanimiter consenserunt, ut puella daretur Imperatori. Et sic iij. Cal. Martij respondens, matrimonium petitum concessit. At nuncii cùm postulassent, ut sibi liceret puellam videre, misit Rex legatos fide dignos pro sorore sua ad turrim *Londoniarum*, ubi sub vigilanti custodia servabatur. Quam reverenter apud *Westmonasterium* perducentes, in præsentia Regis puellam, vicesimum primum ætatis agentem annum; speciosam nimis, flore virginitatis insignitam, indumentis & moribus Regiis decenter ornatam, nunciis Imperialibus exhibebant. At illi, cùm in virginis inspectione visum aliquandiu recreassent, & eam Imperiali thoro dignissimam in omnibus judicassent; confirmârunt matrimonium in animam Imperatoris interposito juramento; offerentes ei ex parte ipsius Imperatoris annulum sponsalem. Quem cùm in ejus digito posuissent, pronunciaverunt eam Imperatricem esse *Romani* Imperii, communiter dicentes: *Vivat Imperatrix, vivat.* Deinde cùm legati ea quæ facta fuerant, sub omni festinatione Imperatori per fideles nuncios intimassent; post Paschalem solennitatem misit Archiepiscopum *Coloniensem* & *Lovaniæ* Ducem, cum virorum nobilium multo comitatu, in *Angliam*; qui Imperatricem ad ipsum honorificè perducentes, matrimonium jam initiatum & ratum procurarent, ut in cognitione carnali fieret consummatum.

Nuptialis ornatus Imperatricis.

ERat autem istarum tantus apparatus nuptiarum, quòd quasi Regias vel Imperiales divitias excedere videretur. Nam ad ipsius Imperatricis dignitatem, fabricata est corona opere subtilissimo ex auro obrizo primo & purissimo, & gemmis preciosissimis. In annulis autem & monilibus aureis cum gemmis preciosis, in scriniis & phaleris, & aliis muliebribus

muliebribus ornamentis; necnon in copioso thesauro auri & argenti, & equis, & comitatu, quæ oculos intuentium rapere solent in concupiscentiam, ut quasi impreciabilia viderentur; non tantùm copiosè, sed superaffluenter ditabatur ab *Anglia* recessura. 1235. Vasa etiam omnia, tam vinaria, quàm fercularia, ex auro & argento opere excogitata fabricata innumerabilia resplenduerunt; quorum materiam superabat opus: imò etiam ollæ & vasa coquinaria, urcei & vasa vinaria, disci & vasa cibaria argentea nituerunt. Ad quorum omnium administrationem & custodiam, tales deputati sunt ministri curiales; qui ipsi Imperatrici & illius familiæ, more Regio ministrarent. Talibus autem & aliis multis puella à Rege fratre suffulta honoribus, & dotata muneribus, remansit in custodia Episcopi *Exoniensis*, & *Radulphi* filij *Nicolai*, Regis Senescalli; virorum nobilium ac per omnia commendabilium; & aliorum generosorum de domestica Regis familia; comitantibus matronis nobilibus & puellis generosis: qui omnes curialiter eruditi, ad Imperatricis sufficiebant obsequium, custodiam, & conductum. Et his in hunc modum dispositis, Rex in die sancti *Johannis* ante portam *Latinam*, apud *Westmonasterium* tenuit solenne festum cum Archiepiscopo *Coloniensi* & cæteris nunciis Imperatricis; & in crastino omnes apud *Dertefond* iter arripiunt, Rege comite cum magno comitatu Comitum ac Baronum, & aliorum nobilium. Equos autem tot ei & tales Rex procuravit palefridos nobiles & egregiè phaleratos, qui sufficiebant ad Imperatricis honorē; dum sessores quadam delectabili ferebant suavitate. Cùmque per *Roffensem* civitatem ad Abbatiam de *Feveresham* convenissent; inde *Cantuariam* profecti, ad sanctum *Thomam* Archipræsulem & Martyrem orationis gratia pervenerunt: ubi completo devotionis obsequio, ad portum *Sandwicensem*, quasi tria equitum millia convenerunt. Miserat enim Rex ad omnes Abbatias circumjacentes, imperiosè petens quemlibet Abbatem; ut ad conducendum sororem suam ad mare, equos cum assessoribus suis honorabiles accommodaret. Imperatrix autem & Archiepiscopus *Coloniensis*, cum cæteris viris nobilibus & matronis ad conductum ejus assignatis; quinto Idus Maij naves ingressi, velis patentibus sese pelago commiserunt. Nec lachrymæ defuerunt cùm frater à sorore, Rex discessit ab Imperatrice.

NAvigantibus autem illis, post tres dies & totidem noctes, ostium *Rheni* fluminis *Imperatrix* intraverunt: & completo unius diei & noctis cursu, apud *Antuerpiam* applicuerunt: Coloniam in terra scilicet Juri Imperiali subjecta. Quibus applicantibus, occurrit innumera multi- *pervenit.* tudo nobilium armatorum, ad custodiam Imperatricis ab ipso Imperatore transmissa; quæ diebus ac noctibus circa corpus ejus diligentes excubias celebraret. Erant enim quidam ex hostibus Imperatoris Regi *Francorum* confœderati, ut dicebatur, qui Imperatricem rapere moliebantur, ut matrimonium illud magnificum impedirent. Occurrunt etiam presbyteri omnes & clerici ex regionibus circumpositis cum processione solenni, in vestimentis preciosis, cereis accensis, agminibus compositè ordinatis, campanas pulsantes, & cantica lætitiæ modulantes. Inter quos siquidem omnes artifices, & magistri cujuscunque generis Musicæ artis cum suis instrumentis, qui in omni lætitia nuptiali per viam quinque dierum Imperatricem apud *Coloniam* conduxerunt. Ubi cognito ipsius adventu, exierunt ab urbe in occursum ejus ad decem millia civium, cum floribus & ornamentis variis ac festivis indumentis; qui in equis sedentes preciosis, ad agiles cursus calcaribus admoventibus coërcebant, dum & cannas & hastas, quas ferebant in manibus, in alterutrum, quasi in hastiludio, confregerunt. Advenerunt etiam per excogitatum ingenium naves, quasi remigantes per aridam, equis absconditis & tectis sericis coopertoriis illas trahentibus. In quibus navibus clerici suaviter modulantes cum organis benè sonantibus, audientibus inauditas cum stupore fecerunt melodias. Appropians igitur civitati *Coloniæ* Imperatrix, talibus intravit comitata tripudiis, ut tota illa nobilis civitas gaudio videretur redundare. Conduxerunt etiam eam duces ejus per principales plateas civitatis, contra ipsius adventum; tum propter nobilium *Anglorum* adventum, tum ut sic gratia Imperatoris aspiraret, multipliciter adornatas. Sed cùm generosa Imperatrix cognovisset, quòd omnes & præcipuè nobiles matronæ *Colonienses*, quæ in solariis sedentes, & glomeratim in diverticulis vicorum convenientes, faciem ejus videre cupiebant; capellum suum ex capite cum peplo demisit, ut universi liberum in ipsius serena facie aspectum habentes, oculos cum stupore recrearent. In quo facto omnium intuentium animos in ipsius dilectionem adeò inclinavit; ut universi & singuli laudantes, & benedicentes ipsius humilitatem cum pulchritudine admirabili; optimam successionis,

& po-

1235. & posteritatis fœlicissimæ spem conceperunt. Hospitata est autem Imperatrix, in nobili palatio opere cementario constructo Archiepiscopi; ubi per totam noctem choreæ puellarum canentium, cum diversis instrumentis Musicis perstrepebant: ut ipsa Imperatrix ipso gaudio foveretur, glorians in medio juvencularum tympanistriarum. Nec defuit diligentia militum armatorum super muros, & in ipsa civitate; propter hostiles insidias, noctibus excubantium.

Imperator cū Imperatrice apud Wermesiam *matrimoniū initiatum consummavit.*

TEmpore quo Imperatrix apud *Coloniam* venit, Imperator erat bellicis expeditionibus implicatus, contra filium suum *Henricum* Regem *Alemanniæ* sibi rebellem. Sed pater contra eum tam copiosum duxit exercitum, ut simul & semel decem castra vallaret obsidione. In quorum uno fortissimo cùm filium obsedisset, ille patris metuens severitatem, exivit de castro; & corruens in terram coram ipso, misericordiam ipsius cum lachrymis & singultibus imploravit. Sed ille non adhuc spiritu conceptæ iræ maximè mitigato, vinculis filium jubens cōstringi, duxit eum secum apud *Wermesiam*. Laxatis autem vinculis, & loris ob Regalem reverentiam aliquantisper dissolutis, dicitur filius patri venenum procurasse. Super quo scelere accusatus, vinculis iterum durioribus mancipatus; traditur cuidam Duci custodiendus, qui eum oderat inexorabili odio; quia totis nisibus eum proposuerat prædictus Rex *Henricus*, exhæredare: sed nunc revoluta rota fortunæ, traditur Rex arbitrio Ducis incarcerandus. Misit igitur Imperator pro Imperatrice, ut ad eum apud *Wermesiam* properaret; postquàm apud *Coloniam* per sex hebdomadas moram protraxisset. Archiepiscopus autem *Coloniensis* & Episcopus *Exoniensis*, cum cæteris ad Imperatricis conductum assignatis; iter cum ipsa aggredientes, ad Imperatorem eam in omni pompa ac nuptiali lætitia, septem dierum itinere perduxerunt. Quò cùm pervenissent, suscepit eos Imperator in magna lætitia & honore; quia supra modum sibi placuit decoris inspectio puellaris. Illam enim, ut crebriùs audivit, natura speciali quodam studio decoravit. Desponsavit ergo puellam ibidem, matrimonium initiatum consummando solenniter Imperator, xiij. Calend. Augusti, in Dominica: quæ si multùm placuit in specie corporali, multò plùs placuit morum experientia; quam invenit prærogativa insignitam, & eloquentiæ perita facetia eruditam. In festo verò desponsationis Imperatricis *Isabellæ*, sororis domini Regis *Angliæ*; erant tam apud *Moguntiam* quàm *Wermesiam* quatuor Reges, & undecim Duces, & triginta Comites, & Marchiones, præter Prælatos. Nocte verò prima qua concubuit Imperator cum ea, noluit eam carnaliter cognoscere; donec competens hora ab Astrologis ei nunciaretur. Consummata autem carnali commixtione summo mane, deputavit eam quasi prægnantem diligenti custodiæ, dicens ei: Custodi te sapienter, quia habes in utero masculum. Et hoc idem pro certo significavit domino Regi *Angliæ* fratri suo, per Episcopum *Exoniensem*, & magistrum de sancto *Ægidio*, fratrem Prædicatorem. Et sic contigit, peperit enim masculum, cujus nomen *Henricus* fuit. Nuptiis igitur diebus quatuor cōtinuis magnificè celebratis, Episcopus *Exoniensis* & cæteri, qui cum Imperatrice advenerant; ab Imperatore licentia impetrata, ad *Angliam* cum gaudio sunt reversi. Misit ergo Imperator Regi *Anglorum* tres Leopardos, in signum Regalis clypei; in quo tres leopardi transeuntes figurantur: cum aliis donariis preciosis, quibus regiones non abundant Occidentis. Cui etiam contra Regem *Francorum* promptum cōsilium & auxilium opportunum, qui jura sua detinet violenter & injustè, præcipuè in perniciem Regis *Lodovici*, & animæ damnationem. Qui moriturus manifestè confessus est, se inexpiabiliter peccasse in Regem *Anglorum*, retinendo jura sua, & posteà cùm esset in *Anglia*, terram suam redditurum: quæ omnia dissimulat Rex *Francorum* nescire; plùs muliebre sequutus consilium, quàm normam justitiæ, timorem Domini ultionum postponendo. Promisit etiam Imperator, ut ex tunc & deinceps Regem *Anglorum* præ cæteris mundi Principibus specialiùs, quasi filiali amplexaretur dilectione. Remissis igitur in *Angliam* ferè universis utriusque sexus hominibus, quos curia Imperatricis in patria educaverat; Imperator Imperatricem quàm plurimis *Mauris* spadonibus & vetulis larvis consimilibus, custodiendam mancipavit.

Tres Leopardi missi Regi Anglorum.

Generis nobilitas Imperatricis Isabellæ.

ERant autem in Imperio *Romano* quibus nimis videbatur indignum, quòd Imperator tam potens & in omnibus pollens divitiis; qui quasi dominus & moderator totius orbis extiterat, sororem duxerit, Regis *Anglorum*. Sed cùm omnibus sit notissimum, quòd major dignitas est, esse genere nobilem, quàm divitem: sciendum est, hujus Imperatricis patrem fuisse Regem *Anglorum Johannem*, *Henricum* Regem qui nunc

nunc regnat in *Anglia* fratrem, avunculos Reges magnificos *Henricum* & *Richardum*, ac *Britanniæ* Comitem *Galfridum*: hii autem Reges generositate illustres dominabantur in *Anglia* & *Hybernia*, unde Reges fuerunt: in *Normannia* & *Aquitania*, unde Duces: in *Pictavia* & *Andegavia*, unde Comites: præter *Turonicam* & *Cenomanniam*, *Berri*, & *Averniam*, quæ ad eorum proprietatem spectare tenentur. In his quoque regionibus vii. Archiepiscopos habuerunt, cum Regibus *Scotiæ* & *Walliæ*, *Hyberniæ* & *Moniæ* insulæ subjectos. Atque præter istos tot Episcopos, tótque Comites, Barones, ac Militès; quòd quasi innumerabiles reputantur. Mater autem hujus Imperatricis, istarum terrarum omnium Regina fuit; & duæ sorores illius, una Regina *Scotorum*, & altera *Penbrocensis* Comitissa. Amitæ quidem ipsius erant quinque, quarum primam duxit Rex *Hispaniæ Alphonsus*: de qua nata est *Blanca Francorum* Regina; de qua ejus filius, qui regnat in *Gallia*, *Lodovicus*. Alteram duxit *Siciliæ* Rex *Rogerus*: [*Willielmus*, qui prole caruit, & illam dante Rege *Richardo*, duxit *Reimundus* Comes *Tholosanus*] & tertiam, Dux *Saxoniæ Henricus*, de qua natus est *Otho*, posteà *Romanorum* Imperator; & frater ejus *Henricus Saxoniæ* Dux, & Rex tandem *Terræ sanctæ*. Quartam [vel illam Reginam *Siciliæ*, de qua prædictum est, secundum quosdam] duxit Comes *Tholosanus Reimundus*; & quintam Comes *Rotrodus Perticensis*. His igitur & consimilibus Imperatrix atavis edita Regibus, patrem, ut dictum est, habuit Regem *Johannem*, qui fuit filius magnifici Regis *Henrici*, qui fuit filius *Matildis* quondam Imperatricis, quæ fuit filia Regis *Anglorum Henrici* senioris & *Matildis* Reginæ. Hæc *Matildis* filia fuit *Malcolmi* Regis *Scotorum*, & sanctæ *Margaretæ* Reginæ. *Margareta* filia fuit *Edvardi*, quam genuerat ex *Agatha* sorore *Henrici Romani* Imperatoris. Iste *Edvardus* filius fuit *Ædmundi* Regis *Anglorum*, qui *Latus ferreum* dicebatur. Cujus pater fuit Rex *Ætheldredus*. Cujus pater Rex *Edgarus Pacificus*. Cujus pater Rex *Ædmundus*: cujus pater Rex *Edvardus* primus: cujus pater fuit illustris Rex *Anglorum Alfredus*. Hujus genealogia in *Anglorum* historiis perducitur usque ad *Adam* primum parentem. Talibus autem Imperatrix antecessoribus procreata, Imperialibus nuptiis dignissima judicatur; & sic cesset contra eam invidorum oblatrantium detrectatio. Hactenùs invidiæ respondimus,

——— *attrahe lora,*
Fortiùs & gyro scriba recurre tuo.

Eodem tempore cepit Rex Carucagium, scilicet duas marcas de caruca; ad maritagium sororis suæ *Isabellæ*. In cujus maritagio Rex Imperatori. xxx. millia marcarum, sine ornatu Imperatricis & corona impreciabili ipsius in brevi termino numeravit.

CIrca idem tempus, quidam clericus *Henricus Clemens*, nuncius Procerum *Hyberniensium*; dum minùs sapienter se gereret, jactitando se causam fuisse mortis *Richardi* Comitis *Mareschalli*, vocando eum proditorem & cruentum inimicum Regis & regni: miserabiliter *Londoniis*, Rege ibidem existente, est interfectus. De qua morte, cùm ab ipso etiam Rege & aliis notaretur accusatus *Gilebertus Mareschallus*; plurimis argumentis suam purgavit innocentiam. Eodem tempore, procurante *VValtero Karleolensi* Episcopo, Rex *Henricus* III. sibi filiam Comitis *Vigorniæ*, Pontificis fidei interpositione, cum juramento sibi subarravit. Sed posteà mutato animo & consilio, propter quasdam Regis *Francorum* comminationes, à proposito resilivit, ne pater exhæredaretur: quæ maritata est posteà Regi *Castellæ Alphonso*, propter suam elegantiam.

Vindicta necis Comitis Marescalli Richardi.

HIS quoque temporibus, *Gregorius* Papa IX. videns Decretalium tædiosam prolixitatem, sub quodam compendio eas eleganter abbreviatas & collectas; solenniter & authenticè per totius mundi latitudinem legi præcepit & divulgari. Illas autem ab auctore ipsarum, *Gregorianas* appellamus, sic incipientes: *Rex pacificus*, &c. In quibus quædam innovavit, ne scilicet illegitimi in Prælatias vel ecclesiastica beneficia, nisi adeptea à sede *Romana* legitimationis dispensatione, obtineant: sciens inde curiæ *Romanæ* pro impetratione tali, multa emolumenta provenire: sicut ex statuto *Innocentii*, pro dispensatione plurimorum beneficiorum obtinendorum.

Nova decretalis Gregorianæ.

INvaluit autem his diebus adeò *Caursinorum* pestis abominanda, ut vix esset aliquis in tota *Anglia*, maximè Prælatus, qui retibus illorum jam non illa quearetur. Etiam ipse Rex, debito inestimabili eis tenebatur obligatus. Circumveniebant enim in necessitatibus indigentes, usuram sub specie negotiationis palliantes: & nescire dissimulantes, quòd quicquid accrescit sorti, usura est, quocunque nomine censeatur. Manifestum est enim,

Usura Caursinorum.

Digitized by Google

1235. enim, eorum accommodationes ab ordine charitatis sequestrari; cùm non manum porrigant egentibus auxiliatricem, ut eis subveniant, sed circumveniant: non ut alienæ succurrant inediæ, sed ut suæ consulant avaritiæ, cùm

Quicquid agant homines intentio judicet omnes.

Forma Caursinorum obligandi debitores.

Debitores autem suos sub tali obligatione sibi obligaverunt: *Universis præsens scriptum visuris,* N. *Prior, & Conventus* N. *salutem in Domino. Noveritis nos mutuò recepisse apud* Londinum, *pro nostris & ecclesiæ nostræ negotiis utiliter expediendis, ab illo* N. *& illo* N. *pro se & sociis suis, civibus & mercatoribus civitatis* N. *centum & quatuor marcas bonorum & legalium esterlingorum, tredecim solidis & quatuor sterlingis pro marca qualibet computatis. De quibus centum & quatuor marcis, nomine nostro & ecclesiæ nostræ, benè nos vocamus quietos & integrè protestamus pacatos: exceptioni non numeratæ, non solutæ, & non traditæ nobis pecuniæ, ac etiam exceptioni, quòd dicta pecunia in usus nostros & ecclesiæ nostræ non sit conversa, omninò renunciantes. Quas prætaxatas centum & quatuor marcas sterlingorum, prædicto modo & numero computandas dictis mercatoribus, vel uni ipsorum, vel eorum certo nuncio, qui præsentes literas secum attulerit, in festo sancti* Petri *ad vincula, scilicet prima die mensis Augusti, apud* Novum Templum Londini, *anno Dominicæ incarnationis millesimo ducentesimo trigesimo quinto, per legitimam stipulationem promittimus, & tenemur nomine nostro & ecclesia nostræ, nos integrè soluturos, & reddituros. Tali tenore adjuncto, quòd si dicta pecunia prædictis loco & termino, sicut dictum est, non fuerit persoluta & reddita, ex tunc in anteà semper transacto termino promittimus, & tenemur per eandem stipulationem, dare & reddere prædictis mercatoribus, aut uni eorum, vel eorum certo nuncio, per singulos menses duos, pro singulis decem marcis, unam marcam dictæ monetæ, pro recompensatione damnorum, quæ damna & expensas ipsi mercatores ex hoc possent incurrere vel habere: ita quòd damna & expensæ & sors cum effectu peti possint, ut superiùs sunt expressa, & expensas unius mercatoris cum uno equo & cum uno serviente, ubicunque fuerit mercator, usque ad plenam solutionem omnium prædictorum. Expensas etiam factas & faciendas, pro ipsa pecunia recuperanda, reddemus & restaurabimus eisdem mercatoribus, vel uni eorum, vel eorum certo nuncio. Quam recompensationem damnorum interesse, & expensarum, promittimus dictis mercatoribus in sortem dicti debiti nullatenùs computari; ac non detinere dictum debitum sub prætextu recompensationis memoratæ, contra voluntatem prædictorum mercatorum, ultra terminum antedictum. Pro quibus omnibus antedictis, firmiter & plenariè adimplendis, & inviolabiliter observandis, obligamus nos & ecclesiam nostram, & successores nostros, & omnia bona nostra & ecclesiæ nostræ, mobilia & immobilia, ecclesiastica & mundana, habita & habenda, ubicunque fuerint inventa, mercatoribus antedictis, & eorum hæredibus, usque ad plenam solutionem omnium prædictorum, quæ bona ab eis precario nomine recognoscimus possidere. Et volumus super omnibus antedictis ubique & in omni foro conveniri, renunciando pro omnibus antedictis, pro nobis & successoribus nostris, omni juris auxilio canonici & civilis, privilegio clericatus & fori, epistolæ Divi* Adriani, *omni consuetudini & statuto, omnibus literis, indulgentiis, privilegiis, pro Rege* Angliæ *& omnibus regni sui à sede Apostolica impetratis & impetrandis, constitutioni de duabus dietis beneficio restitutionis in integrum, beneficio appellationis & recusationis, literis inhibitionis Regis* Angliæ, *& omni alii exceptioni reali & personali, quæ posset objici contra hoc instrumentum vel factum. Omnia ista promittimus fideliter observanda. In cujus rei testimonium, præsenti scripto sigilla nostra duximus apponenda. Acta die quinta Ælphegi, anno gratiæ M.CC.xxxv.* Talibus igitur inextricabilibus vinculis debitores suos *Caursini* constringebant. Qui, ut verbo alludamus, verè *Caursini*, quasi causantes, vel capientes, & ursini nuncupantur. Indigentes tamen, primò sermonibus mellitis & mollitis alliciebant, in fine verò velut jacula vulnerantes: unde multi propter verba eorum subscripta arguta & à legibus extracta, causidicorúmque cognata fallaciis; hæc non sine curiæ *Romanæ* conniventia fieri arbitrantur: illud Evangelicum commemorante: *Prudentiores sunt filii sæculi hujus, quàm filii lucis, in generationibus suis. Judæi* quoque novum genus usuræ in Christianis comperientes, Sabbatha nostra non immeritò deridebant.

Curia Romana Caursinis favet.

EOdémque anno, Episcopus *Londinensis Rogerus*, vir quidem benè literatus & religiosus, cùm intellexisset hos *Caursinos* usuras sine erubescentia palàm frequentare; vitámque spurcissimam deducere, viros religiosos variis injuriis fatigare, pecuniámque argumentosè

Digitized by Google

1235.

argumentosè coacervare, & multos juga eorum coactos subire, commotus est & iratus; & zelo justitiæ accensus, omnes illos quasi schismaticos admonuit, utà tali enormitate, sicut animarum suarum salvationem diligerent, desisterent; pœnitentiam agentes de commissis. Quod cùm contempsissent, subsannantes & deridentes insuper & comminantes; Episcopus armis accinctus justitiæ spiritualis, omnes tales generaliter involvit anathemate; & jussit præcisè ac districtè eos à civitate *Londinensi*, quæ hactenùs talis pestilentiæ fuit ignara, citiùs elongari; ne Diocesis sua tali tabe macularetur. At ipsi tumentes & superbi, de Papali defensione confidentes; sine difficultate & moræ dispendio, in *Romana* curia impetrarunt, ut dictus Episcopus, qui jam senuerat, valetudinarius & ægrotativus, citaretur peremptoriè in remotis partibus ultramarinis; coram Judicibus *Caursinis* familiaribus, quos elegerant ipsi ad voluntatem suam: ut compareret super tali injuria mercatoribus Papalibus irrogata, responsurus. Episcopus verò malens patris verenda ut *Sem* tegere, quàm ut *Cam* revelare; suscitatum tumultum sedavit pacificè: & hæc sub dissimulatione pertransiens, causam tam arduam sui *Pauli* patrocinio commendavit: Qui cùm de rigore fidei & justitiæ prædicaret, scripsit, dicens: *Et si Angelus vobis his contraria prædicaverit, anathema sit.*

Insolentia fratrum Minorum.

EOdem quoque tempore, quidam de fratribus *Minorum*: necnon & aliqui de ordine *Prædicatorum*, impudenter nimis, suæ professionis & ordinis immemores; in territoria aliquorum nobilium Cœnobiorum se clàm ingesserunt: sub prætextu officii sui adimplendi, & velut post crastinam prædicationem recessuri. Sed vel infirmitatem, vel quippiam aliud simulantes, manserunt: & fabricato ex ligno altari, superpositóque altariolo lapideo benedictosecum allato, Missas clandestinas demissa voce celebrarunt; confessiones multorum receperunt etiam parochialium, in præjudicium Presbyterorum. Dicebant namque, se talem à domino Papa suscepisse potestatem: ut eis scilicet fideles; quæ suo erubescunt Sacerdoti confiteri, vel dedignantur; quia consimili peccato constringuntur; vel timent, quia temulento, confiteantur: quibus injungant *Minores* pœnitentias, & absolvant. Interim ad *Romanam* curiam misso procuratore festino & diligenti, contra religiosos, in quorum degebant territorio; concessam impetrarunt, cum aliquo adjuncto beneficio mansionem. Quòd si fortè adhuc eis satisfieri non videretur, in verba contumeliosa & comminatoria proruperunt: ordinem alium quàm suum reprobantes, aliósque de numero fore damnandorum asserentes: nec parcere callo plantarum suarum, donec thesauros adversariorum suorum licèt multos exhausissent. Unde in multis cedebant eis religiosi, deferentes propter scandalum, & propter potentum offendiculum. Erant enim Magnatum consiliatores & nuncii, etiam domini Papæ secretarii; nimis in hoc gratiam sibi sæcularem comparantes. Aliqui tamen in curia *Romana* contradictores invenientes, obviis rationibus refrænati, confusi recesserunt. Dicente eis torvo vultu summo Pontifice: Quid est hoc, fratres? quò prorumpitis? Nónne professi estis paupertatem spontaneam, ut discalceati & inglorii peragrantes vicos & castella & loca remotiora, prout opus exigit, verbum Dei humiliter seminetis? præsumitis jam invitis dominis feudorum mansiones vobis usurpare? Jam videtur in magna sui parte religio vestra expirare, & doctrina refutari. Hoc audito recedentes, modestiùs se habere cœperunt, qui priùs multiplicaverunt loqui sublimia gloriantes: & infra septa alterius, arbitrio alieno morari & detineri recusantes. Hoc quoque anno, *Corduba* nobilis civitas *Hispaniæ*, à Rege *Castellæ* capta est; fratre admirabili mundi occiso, cum innumerabili exercitu.

Mors Roberti *filij* Walteri, *&* Rogeri *de* Sumerico.

EOdem verò anno, in Adventu Domini, quidam nobilis Baro, genere præclarus, armis strenuus, nomine *Robertus, filius Walteri*; viam universæ carnis est ingressus. Et eodem tempore ablatus est de medio *Rogerus* de *Sumerico*; elegantiæ singularis, generis expectabilis, probitatis admirabilis, in annis suæ florentis juventutis. Et eodem tempore misit dominus Imperator, in signum dilectionis continuandæ, Regi unum Camelum.

Rex Henricus *iii. in uxorem ducit* Alienoram *filiam* Reimūdi *Comitis* Provinciæ.

ANno Domini M.CC.XXXVI. qui est annus Regis *Henrici* III. vigesimus; tenuit idem Rex curiam suam ad Natale Domini apud *Wintoniam*: ubi cum gaudio festa natalitia celebravit. Expectabat autem ardenti desiderio suorum adventum nunciorum. Solennes enim nuncios viros prudentes in *Provinciam* ad *Reimundum* Comitem ejusdem *Provinciæ*, cum literis præcordiale consilium suum continentibus; de matrimonio contrahendo cum filia sua *Alienora*, destinavit. Erat autem ille prædictus Comes vir

1236. vir illustris, & in armis strenuus: sed per prælia continua ferè quicquid habuit ex ærario ventilavit. Duxerat autem idem Comes in uxorem filiam Comitis *Sabaudiæ Thomæ* jam mortui, sororem Comitis *Sabaudiæ* adhuc viventis *Amidei*: miræ pulchritudinis mulierem, *Beatricis* nomine. Quæ ex viro suo prædicto Comite *Reimundo*, prolem suscepit decoris expectabilis filias: quarum primogenitam Rex *Francorum Lodovicus* matrimonio sibi copulavit, nomine *Margaretam*. hæç omnia nunciante *Johanne* de *Gates* clerico. Unde & consequenter natu minorem virginem speciei venustissimæ, jamque duodennem; Rex *Anglorum* in uxorem sibi dari per prædictos nuncios postulaverat. Et ad hunc favorem exequendum, præmiserat *Richardum* Priorem de *Hurle* secretè; qui negotium fideliter & diligenter cum effectu prosequebatur. Quod postquàm Regi rediens intimaverat, remisit Rex alios nuncios simul cū eodē Priore: scilicet *Hugonem Elyensem* & *Robertum Herefordensem* Episcopos & fratrem *Roberti* de *Sanfordia*, Magistrum militiæ *Templi*, ad Comitem prænominatum. Qui ad eum in *Provinciam* profecti, cum summo honore & reverentia sunt recepti, & filiam ejusdem, scilicet *Alienoram*, Regi *Anglorum* matrimonio associandam, de manu ejus susceperunt: sub ducatu tamen domini *Willielmi* electi *Valentiæ*, avunculi ejusdem puellæ, viri præclari & elegantis, Comitis quoque *Campaniæ*, Regis *Angliæ* consanguinei, adducendam. Quod postquam Rex *Navarriæ* cognovisset, audiens eos transitum facturos per fines suos, occurrit lætabundus; & fuit eis dux & Comes per totam terram suam, scilicet quinque dietas & ampliùs: & ex innata sibi munificentia, eos exhibuit in expensis tam in equis quàm hominibus. Erant autem plusquàm trecentas equitaturas jam habentes, sine plebe quæ eos sequebatur numerosa. Cùm autem in terminos *Francorum* pervenissent, per conductum Regis *Francorum* & Reginæ sororis puellæ desponsandæ, necnon & *Blancæ* matris Regis *Francorum*, non tantùm liberum, sed honorificum transitum obtinebant. Intrantes igitur mare in portu *Santwici*, velis sinuosis ante expectatum ad portum *Doveriæ* rapido cursu pervenerunt. Applicantibus igitur prosperè, & *Cantuariam* venire properantibus, occurrit dominus Rex, & in adventantium amplexus ruit nunciorum. Et visa puella, sibíque accepta, apud *Cantuariam* eandem desponsavit: solennitatem desponsalium Archiepiscopo *Cantuariensi Ædmundo*, simul cum Episcopis qui advenerant cum puella; & aliis Magnatibus, Nobilibus, cum Prælatis, decimo nono Calend. Februarii, peragente. Decimo quarto autem Calend. ejusdem, venit dominus Rex apud *Westmonasterium*; & in crastino, scilicet die Dominica, facta ibidem solennitate inaudita & incomparabili; portavit Rex coronam, & coronata est Regina *Alienora*. Desponsata fuit igitur Regi *Henrico* III. *Cantuariæ*. Nuptiæ verò celebratæ *Londini* apud *Westmonasterium*, die sanctorum *Fabiani* & *Sebastiani*.

Apparatus nuptiarum Regis Henrici *III.*

CONvenerat autem vocata ad convivium nuptiale, tanta nobilium multitudo utriusque sexus; tanta religiosorum numerositas, tanta plebium populositas, tanta histrionum varietas: quòd vix eos civitas *Londoniarum* sinu suo capaci comprehenderet. Ornata est igitur civitas tota olosericis & vexillis, coronis & palliis, cereis & lampadibus; & quibusdam prodigiosis ingeniis & portentis: plateis omnibus à luto, fimo, & stipitibus, & omni offendiculo emundatis. Cives autem *Londinenses* obviàm tum Regi tum Reginæ occurrentes, ornari & phalerati certatim celeres experiuntur equos. Et eadem die cùm à civitate ad *Westmonasterium* proficiscerentur, ut ministerium pincernæ, (quod ad eos ex antiquo jure spectare dignoscitur) Regi in coronatione persolverent; sericis vestimentis ornati, cicladibus auro textis circundati: excogitatis mutatoriis amicti, insidentes equos preciosos, lupatis & sellis novis refulgentes, dispositis per ordinem agminibus incesserunt. Ferebant autem trecentas & sexaginta cuppas aureas vel argenteas; tubicinibus Regis præviis & tubis canentibus: ita ut intuentibus talis támque mirabilis novitas stuporem laudabilem generaret. Archiepiscopus autem *Cantuariensis* ex jure ad eum specialiter spectante; coronationis officium celebriter consummavit: assistente ei *Londinensi* Episcopo pro Decano; Episcopis aliis in stationibus suis secundùm suum ordinem collocatis. Similiter & omnibus Abbatibus: quibus præponebatur, sicut de jure præponendus est, Abbas S. *Albani*. Quia sicut Protomartyr *Angliæ B. Albanus* primus est inter omnes Martyres *Angliæ*, ita & ejus Abbas, inter omnes Abbates *Angliæ* primus sit ordine & dignitate; sicut ejusdē ecclesiæ authentica privilegia protestātur. Magnates autem, quæ sua erant ex antiqua consuetudine & jure antiquo, in Regum coronationibus exercebant. Similiter & quidam cives aliquarum civitatum, officia quæ sibi

1236.

sibi de jure antecessorum suorum competebant, consummaverunt. Comite *Cestriæ* gladium *S. Edwardi*, qui *Curtein* dicitur, ante Regem bajulante, in signum quòd Comes est Palatii; & Regem, si oberret, habeat de jure potestatem cohibendi; suo sibi, scilicet *Cestrensi* Constabulario ministrante; & virga populum, cùm se inordinatè ingereret, subtrahente. Magno Mareschallo *Angliæ*, scilicet Comite de *Penbroc*, virgam ante Regem bajulante: & tam in ecclesia, quàm in aula, iter Regi præparante; & in mensa, Regale, convivium cum convivis disponente. Custodibus verò *Quinqueportuum*, pallam super Regem cum quatuor hastis supportantibus; quod tamen tunc scrupulo contentionis penitus non carebat. Comite autem *Legecestriæ* Regi pransuro in pelvibus aquam ministrante. Comite *Warenniæ* officium cuppæ Regalis, loco Comitis *Harundelliæ* supplente; eò quòd adolescens adhuc fuerit idem Comes *Harundelliæ*, nec adhuc gladio cinctus militari. Ex officio, pincerna fuit Magister *Michaël Belet*. Comite *Herefordiæ* ministerium *Mareschalciæ* in domo Regis peragente. *Willielmo* de *Bello campo*, officium eleemosynariæ consummante. Justitiario forestæ, fercula à dexteris Regis in mensa disponente, licèt obice cujusdam contradictionis non prævalentis, primò impediretur. Civibus *Londinensibus*, merum abundanter cum vasis impreciabilibus, undique largientibus. *Wintoniensibus* coquinæ & dapium curam gerentibus; & aliis secundùm statuta antiqua quæ sua erant procurantibus, vel procurare vendicantibus. Unde ne exorta contentione lætitia nuptialis nubilaretur, salvo cujuslibet jure, multa ad horam perpessa sunt, quæ in tempore opportuno fuerant determinanda. Officium Cancellariæ *Angliæ*, & omnia officia ordinata sunt, quæ Regia sunt, & assisa in Scaccario. Unde cancellarius, Camerarius, Mareschallus, Constabularius, sibi ibidem sedem sumpserunt sui ratione officii: sicut Barones omnes in sui creatione fundamentum in civitate *Londinensi*, unde quilibet eorum suum ibi locum sortitur. Splenduit igitur solennitas, clero ac militia laudabiliter ordinata. Abbas verò *Westmonasterii* aquam benedictam aspersit. Thesaurarius patenam, vices agens Subdiaconi, bajulavit. Quid in ecclesia seriem ennarrem, Deo ut decuit reverenter ministrantium? Quid in mensa dapium, & diversorum libaminum, describam fertilitatem redundantem? Venationis abundantiam, piscium varietatem, joculatorum voluptatem, ministrantium venustatem? Quicquid mundus potuit effundere voluptatis & gloriæ, eminùs ibi demonstrabat.

Inundationes pluviarum.

Circa idem tempus abundabant adeò inundationes pluviarum per duos menses & ampliùs, scilicet Januarium & Februarium, & partem Martii; quantam non se meminerat aliquis prævidisse. Circa enim festum *S. Scholasticæ*, Luna existente nova, intumuit adeò mare occurrentibus obviam torrentibus fluvialibus, quòd fluvii omnes, præcipuè in mare cadentes, vada reddiderant intransmeabilia, ripas solitas transcendentes; pontes quoque occultantes, molendina cum stagnis dissipantes; terras cultas cum seminibus, prata cum arundinetis obruerunt. Inter cætera quoque insolita, *Tamesis* fluvius consuetos terminos transgressus, & Palatium magnum apud *Westmonasterium* ingressus, se dilatando aream cooperuit; ut etiam cymbis in medio aulæ quidam navigare potuerunt, & equos ascendentes ad thalamos transmearent. Et aqua in cellariis prorumpens, vix exsiccari potuit & exhauriri. Signa autem tempestatis quæ præcedebant, tunc demùm minarum suarum prætendebant argumenta. Audiebatur enim tonitrus hyemalis die scilicet *S. Damasi*. Et videbatur juxta Solem, quidam Sol nothus collateralis; die Veneris proxima post conceptionem sanctæ Mariæ.

Nuncius Imperatoris in Angliam venit.

Consummato autem cum gaudio nuptiali convivio, Rex recedens à *Londoniis*, venit *Meretonam*: ut ibi revocati Magnates, audito recenti Imperatoris mandato, unà cum Rege de regni negotiis contrectarent. Nuncii enim ab Imperatore directi ad Regem venientes, eidem mandata cum literis detulerunt; ut scilicet dominus Rex fratrem suum *Richardum* Comitem Cornubiæ ad ipsum Imperatorem mittere non differret; ut ipse cujus circumspectam prudentiam fama latè prædicaverat, super Regem *Francorum* militaret. Quia dominus Imperator in adjutorium illius, omnes vires Imperiales adhiberet; & hoc adeò abundanter, quòd Rex *Anglorum* non tantùm jura sua transmarina recuperaret; sed restauratis omnibus, fines pristinos undique dilataret. Audiens autem Rex simul & Magnates ibi congregati, præhabita deliberatione, responderunt; quòd non esset tutum neque consultum, tam tenellum ætate extra regnum mittere & dubiis casibus guerræ ac periculis exponere: cùm unicus & manifestus hæres Regis & regni comprobetur; & spes omnium in ejus sinu, post Regem reponatur. Rex enim quamvis

1236. uxoratus, liberis caret: & uxor ejus Regina, utpotè juvencula, utrùm sit fœcunda an sterilis ignoratur. Sed si placeret excellentiæ Imperiali, alium quem vellet eligere strenuum ac nobilem, de majoribus regni ad hoc vocare; mandatis ejus obtemperantes, Rex & omnes amici & subjecti ejus, quicquid possent adjutorii effundere, non dissimularent. Nuncii autem hæc audientes, ad dominum suum redierunt, audita relaturi.

Quædam novæ leges Regis Henrici III.

DIebus etiam eisdem, Rex *Henricus* III. pro salute animæ suæ, & emendatione regni sui; spiritu ductus justitiæ & pietatis: quasdam novas leges constituit; & constitutas per regnum suum inviolabiliter jussit observari.

PRimò, de viduis, quæ post mortem virorum suorum expelluntur de dote sua, vel habere non possunt dotem suam, & quarentenam suam, sine placito, videlicèt: Quòd quicunque deforciaverit eis dotem suam de tenementis, de quibus viri earum obierunt saisiti; & ipsæ viduæ posteà per placitum dotem suam recuperaverint, & ipsi de injusto deforciamento convicti fuerint; reddant eisdem viduis damna sua, scilicet ad valorem totius dotis illas contingentis, à tempore mortis virorum suorum, usque ad diem quo ipsæ per judicium seisinam recuperaverunt; & nihilominùs ipsi deforciatores sint in misericordia Regis. Item, omnes viduæ de cæterò legare possunt omnia blada sua in terra, tam de dotibus suis, quàm de aliis terris & tenementis suis; salvis servitiis dominorum, quæ debentur de dotibus & aliis tenementis. Item, si quis fuerit disseisitus de libero tenemento suo, & coram Justitiariis seisinam suam recuperaverit per assisam novæ disseisinæ, vel per cognitionem eorum disseisinam fecerint, & disseisitus seisinam suam per vicecomitem habuerit, si idem disseisiatores post iter Justitiarium vel infrà iterum eos disseisiaverunt, & inde convicti fuerint, capiantur, & in prisona domini Regis detineantur, quousque per dominum Regem per redemptionem vel alio modo deliberentur. Et hæc est forma qualiter tales convinci debeant. Videlicèt, cùm conquerentes ad curiam venerint, habeant breve domini Regis Vicecomiti directum; in quo contineatur eorum narratio de disseisina facta super disseisina: & ideò mandetur Vicecomiti, quòd assumptis secum custodibus placitorum coronæ, & aliis legalibus militibus; in propria persona sua accedat ad tenementum illud vel pasturam, de quibus facta fuit querela; & coram eis per primos juratores, & per alios vicinos, & alios legales homines, diligenter faciant inde inquisitionem, & si ipsum disseisitum invenerint, sicut dictum est, tunc fiet secundùm prædictam provisionem: sin autem, tunc sint conquerentes in misericordia domini Regis; & alius, quietus recedat. Eodem modo fiat de illis, qui seisinam recuperaverint per assisam mortis antecessoris. Eodem modo fiat de omnibus tenementis recuperatis per juratas in curia domini Regis. Item, quia multi Magnates *Angliæ* feofaverunt milites & liberos tenentes suos, de parvis tenementis in maneriis suis, conquesti sunt quòd commodum suum facere non possunt de residuo maneriorum suorum, sicut de vastis boscis & pasturis, sicut ipsi feofesati sufficientem possent habere pasturam prout pertineret ad tenementa sua; ita provisum est & concessum: quòd hujusmodi feofesati à quibuscunque de cæterò asseisinam novæ disseisinæ deferant, si coram Justitiariis cognoverint, quòd sufficientem pasturam habeant, quantum pertinet ad tenementum suum & liberum ingressum & egressum de tenementis suis usque ad pasturam illam, inde sint contenti: & illi, de quibus tales conquesti fuerint, quieti sint de eo quòd commodum suum de terris vastis & boscis & pasturis suis fecerint. Si autem dixerint, quòd sufficientem pasturam non habuerint, vel sufficientem ingressum vel egressum; tunc inquiratur veritas per assisam. Et si per assisam recognitum fuerit, quòd in aliquo impedimento ingressum vel egressum habeat, vel quòd non habeat sufficientem pasturam, sicut prædictum est; tunc recipiet seisinam suam per visum juratorum; ita quòd per discretionem & sacramentum ipsorum, conquerentes habeant sufficientem pasturā, & ingressum & egressum sufficientē, in forma prædicta. Et disseisiatores sint in misericordia Regis, & damna reddant; sicut ante istā provisionem reddi solet. Si autem recognitum fuerit per assisam, quòd conquerentes habeant sufficientem pasturam cum libero ingressu & egressu, sicut prædictū est; tunc licitè faciant alii commodum suum de residuo, & recedant quieti. Item concessit dominus Rex ex consensu Magnatū, quòd de cæterò non currant usuræ contra minorē à tempore mortis antecessoris sui, cujus hæres ipse fuerit, usq; ad legitimam ætatem suam. Et propter hoc, non remaneat solutio debiti principalis. Item, de malefactoribus in parcis & vivariis tractatum fuit, quali pœna puniri debeant; sed nondum discussum fuit, quia Magnates petierunt prisonam suam propriam de malefactoribus quos caperent in parcis & vivariis suis:

De usuris.

suis: sed dominus Rex non concessit hoc eis, & ideò fiat sicut priùs.

1236.

Scriptum missum Papæ de origine & lege Machometi.

INstantibus itaque eisdem temporibus, missum fuit quoddam scriptum domino Papæ, scilicet *Gregorio* nono, de partibus Orientalibus, per Prædicatores partes illas peragrantes. Quod cùm ad multorum audientiam pervenisset, error, imò furor *Machometi* Prophetæ *Saracenorum*, qui in eo descriptus est, cunctos commovit in sibilum & derisum. Hæc autem suo loco, scilicet anno DC.xxij. quando pestis *Machometica* suborta est, prætanguntur.

SAraceni perversè se putant ex *Sara* dici; sed veriùs *Agareni* dicuntur ab *Agar*; & *Ismaëlitæ*, ab *Ismaële* filio *Abrahæ*. *Abraham* enim genuit *Ismaëlem* ex *Agar* ancilla. *Ismaël* genuit *Calcar*. *Calcar* genuit *Neptis*. *Neptis* genuit *Alumesca*. *Alumesca* genuit *Eldamo*. *Eldamo* genuit *Mulier*. *Mulier* genuit *Escicip*. *Escicip* genuit *Jaman*. *Jaman* genuit *Avicait*. *Avicait* genuit *Atanan*. *Atanan* genuit *Maath*. *Maath* genuit *Nizas*. *Nizas* genuit *Mildar*. *Mildar* genuit *Hinclas*. *Hinclas* genuit *Materic*. *Materic* genuit *Humella*. *Humella* genuit *Karmana*. *Karmana* genuit *Melikar*. *Melikar* genuit *Feir*. *Feir* genuit *Galib*. *Galib* genuit *Lubei*. *Lubei* genuit *Muyra*. *Muyra* genuit *Heelib*. *Heelib* genuit *Cuztei*. *Cuztei* genuit *Abdimelnef*. *Abdimelnef* genuit duos filios, *Escim* & *Abdiscemuz*. *Escim* genuit *Adelmudalib*. *Adelmudalib* genuit *Abdella*. *Abdella* genuit *Maumath*, qui reputatur Propheta *Saracenorum*, qui genuit *Abdicemuz*. *Abdicemuz* genuit *Humenla*. *Humenla* genuit *Abilaz*. *Abilaz* genuit *Accan*. *Accan* genuit *Morcan*. *Morcan* genuit *Abdelmelibe*. *Abdelmelibe* genuit *Mavia*. *Mavia* genuit *Abderacchaman*, qui secundùm alios *Abdimenef* dictus est, qui genuit *Machometh*, qui nunc veneratur & colitur à *Saracenis*, tanquam summus Propheta eorum. Et sciendum est, quòd *Mahometh*, *Machometh*, *Macometus*, *Machomectus*, *Mahum*, *Maho*, idem significant per diversas linguas. Post *Machomectum* fuit successor tam regni quàm superstitionis, *Catab*: post eum *Homar*, cui contemporaneus fuit *Gosdroë*, quem Imperator *Heraclius* interfecit.

Quibus artibus Machometh *creverit.*

HOmo iste qui dicitur *Machometh Ismaëlita*, cùm esset orphanus in sinu patris sui, nomine *Abdimenef*; quidam vir nomine *Hibenabecalip*, suscepit illum mortuo patre suo, & aluit, ac gubernavit: qui eo tempore Idola colebat in loco qui dicitur *Caliogua*, etiam & *Aliguze*. Qui cùm ad juvenilem pervenisset ætatem, cuidam mulieri, nomine *Adige*, filiæ *Hulaith*, mercenarius factus est. Hæc dedit ei à sinum ad serviendum ei; ut per eum acciperet mercedem de omnibus quæ super deferret ad partes Asiæ. Cum eadem tandem fœmina occulto coitu ipse adhæsit, eamque in uxorem duxit: quæ sua pecunia eum ditavit valdè. Unde ille elatus, cœpit nimiùm gloriari, & super omnes tribus & gentem suam dominari proposuit; & Rex eorum præsumpsisset appellari, si nobiliores eo & fortiores usurpationi ejus non restitissent. Deinde prædicabat se Prophetam à Deo missum, cujus dictis omnis populus credere deberet. Homines verò illi *Arabes*, villani, inculti, qui nunquam Prophetam viderant, eidem crediderunt. Erat autem quidam apostata in hæresim lapsus & excommunicatus, qui consimilia docebat, & doctrinam illius scribebat. At dictus *Machometh*, prædones & latrones quoscunque poterat, in suam trahebat societatem. De quibus cùm jam multitudo convenisset, constituit eos in insidiis, locis abditis & occultis latibulis; ut negotiatores de *Asia* venientes & redeuntes spoliarent. Quadam autem die, veniebat à civitatibus *Jerveth* & *Matham*, ubi invenit in via camelum viri nomine *Habige Hely*, filii *Hyesen*: quem ipse statim rapuit, & fugit in civitatem *Macta*; cujus cives non reputantes eum Prophetam, contumeliis affectum illum, tanquam falsarium ejecerunt; & tanquam viatorum deprædatorem ac latronem, sunt detestati. Venit idem iterum ad quandam civitatem desertam, ubi erant homines in parte *Judæi*, & in parte *Pagani*, Idololatræ, pauperes, & indocti: ubi constituit *Machometus* cum sociis suis templum, in quo figmenta sua populis simplicibus exhiberet. Post hæc misit socium *Gadimalec* ad locum *Gath*, cum xxx. militibus; ut mercatores cum ingenti pecunia venientes, spoliarent. Tunc obviavit eis *Abige Hely*, filius *Jesem*, cujus camelum rapuerat *Machometh*; habens secum trecentos de civitate sua: hiis visis, latrunculi illi à *Machometh* missi, fugerunt; nec potuit Pseudopropheta ille, casum illum prævidendo præcavisse; non enim habebat spiritum Prophetiæ. Mentiuntur igitur *Saraceni*, dicentes eum semper secum habuisse decem Angelos, qui ei in omnibus ministrabant. Misit iterum ille *Machometh* virum nomine *Gabeit*, filium *Alcharith*, cum xl. militibus, ad prædas: quibus occurrit *Abizechiem*, filius *Nubar*, & socii ejus; & prævaluerunt in certamine, & dispersi & occisi sunt latrunculi, & nullus Angelus Machometh juvit eos. Misit tertia vice

1236. tia vice *Machometh* socium suum nomine *Gaif Ajuma car*, simul cum multis viris, ad locum qui dicitur *Alicar*, vel *Alevafa*, ut raperent omnes asinos illàc transituros, cum thesauris impreciabilibus & substantiis multis; sed antequàm ad locum pervenirent, asini & negotiatores pridiè transierant: quod si Propheta esset *Machometh*, nunquam tot ac tantos socios illùc in vacuum misisset; non enim veri Prophetæ in suo Proposito decipi consueverunt. Exiit quarta vice cum sociis suis ille dictus *Machometh*, ut arriperet asinos cum omnibus quæ portabant; properans donec pervenit ad locum vocatum *Udeny*, ubi *Mozi* filium *Gamzual Muzeni* invenit: adversùs quem nullo modo potuit præliari, sed victus & vacuus cum confusione inde recessit. Quinta vice exiit, volens persequi jumenta onusta mercatorum, usque dum pervenit ad *Natb*, quæ est in via *Asiæ*, ubi tunc *Immarab*, filius *Alaba Algomachi* aderat: quem cùm vidisset *Machometh*, expavit & fugit, & nihil utilitatis inde sibi reportavit. Sexta vice exit idem de *Karchana*, investigans asinos *Churays*, in *Asiam* pergentes; & pervenit ad locum qui dicitur *Maboeth*; & deceptus nihil invenit, sed in revertendo multi de suis sunt perditi & trucidati. Ecce sex ejus egressiones, in quibus neque Angelos sibi faventes, neque spiritum Prophetiæ comprobatur habuisse. Sæpè etiam per socios proprios ad domos inimicorum suorum de nocte transmissos, homines subdolè & furtivè occidere faciebat. Taliter enim misit virum *Atchiliæ* filium *Ragatha Alazari*, ad occidendum *Achym* filium *Deden Ebraum Maybar*. Similiter etiam *Zely* filium *Gomahyr* ire præcepit invidiosè ad perimendum *Acuan* senem & defœtum, qui in stratu suo est trucidatus. Item, misit *Gabdalla* filium *Geys Alapsadi*, in *Ablam* cum xij. hominibus de suis sociis, ut perscrutarentur rumores, & ei renunciarent. Qui dū pergerent, obviaverunt *Gary* filio *Mlcadrami*, cum multis pecuniis; quem statim occiderunt, & quintam partem spoliorum dederunt *Machometo*. Similiter filius *Phenusei* missus ab eo ivit, & viros, mulieres & pueros in quodam oppido interfecit; & de omnibus spoliis quintam partem reportavit *Machometo*, dicens: Talis pars debetur tibi, Propheta Dei. At ipse prædam gratanter accepit. Post hæc in quodam suo prælio dentes ejus, in dextra parte excussi, & labrum superius scissum est, & gena ejus confracta. Elevavit tunc manum suam in tutelam super eum vir nomine *Talcha*, filius *Jubei* de *Alcha*, & defendit eum, cujus digitus tunc est amputatus. Ipse verò *Machometh* nec virtutis aliquid in læsum ostendit, nec in lædentem offendiculum; nec ipsimet læso, Angelus aliquis aliquid solatii ministravit.

Adulterium & libido Machomethi.

HAbebat *Machometh* servum nomine *Zeid*. Cujus uxor speciosa erat valdè, nomine *Zeinab*; quam ipse *Machometh* multùm diligebat. Sciens autem hoc servus ejus *Zeid*, cognoscens domini sui libidinem, dixit uxori suæ: Cave ne te videat dominus meus: si enim te viderit, ego statim repudiabo te. Quadam autem die, absente servo venit *Machometh* ad domum ejus, vocans eum; ubi cùm non respondisset, tam diu ad ostium pulsans perseveravit, donec mulier tædio affecta responderet, dicens: Non est hic *Zeid*. Adveniens postea *Zeid*, vidit uxorem suam cum Domino suo loquentem: unde abscedente domino, ait illi: Nonne dixi tibi, quòd si viderit te dominus meus loquens tecum, repudiabo te? & statim ejecit eam de domo. *Machometh* autem statim assumpsit eam. Timens autem ne de adulterio blasphemaretur, finxit chartam ad eum de cœlo venisse; in qua sibi Deus præciperet, ut hoc pro lege in populo pronunciaretur; scilicet, quicunque uxorem suam repudiaverit, & alius vir sibi eam assumpserit, uxor sit illius, qui eam suscepit. Et hoc usque hodiè apud illos pro lege habetur, quæ lex inde cepit exordium.

De adultera repudiata, & uxoribus Machometh.

QUidam vir nomine *Galy*, filius *Habytaliph*, *Machometh* de suis adulteriis arguebat, præ eo præcipuè, quòd adulteram præ omnibus habebat charissimam. Dicebat enim: O Propheta Dei, propter mulierem quam tenes, magnum incurris ab omnibus hominibus opprobrium. Victus tamen libidine illam non dimisit, sed fictis excusationibus adulterium palliavit. Habuit autem *Machometh* uxores xv: duas liberas, reliquas ancillas. Prima fuit *Adige*, filia *Zaith*. Secunda fuit prædicta illa adultera repudiata. Tertia *Zoda*, filia *Zonga*. Quarta filia *Aza*, filia *Gomar*. Quinta *Mathezelema*. Isti uxori suæ concessit in dote sua sibi chariora. Sexta fuit *Zeinab*, filia *Guar*: huic juravit iratus, quòd non intraret ad eam per mensem: sed libidine enervatus, ante terminum neglecto juramento ad illam introivit. Septima fuit *Zeinaph*, filia *Vrynaph*. Octava *Abbap*, filia *Abifiziel*. Nona *Mannona*, filia *Alfaritalim*. Decima *Geotheria*, filia *Alimisitasy*. Undecima *Zafia Hebræa*, quæ anteà vocatur *Anazalia*, filia *Haby*. Duodecima *Aculevia*, filia *Fautiara*. Tertiadecima

1236.

decima *Umala*, filia *Aldacol*. Quartadecima, filia *Annomen*, dicta *Hala Idis*. Quintadecima *Malicha*, filia *Gathial*. Ancillas verò, *Mariam*, filia *Ibrasi* filii sui, & *Ramath*, filia *Simeonis*.

Lex Machomethi, & pœna transgressionis.

DIxit *Machometh* frequenter discipulis & auditoribus suis: Nolite illa credere quæ homines dicturi sunt de me. Nullus enim Prophetarum unquam fuit, cui plebs & gens sua non imposuisset mendacium. Timeo & ego, ne mea gens de me similiter dicat, mihique falsa imponat: ideóque nolite eis credere detrahentibus, nec aliud de me sentite, præter id quod in libro à me tradito legitis. Hæc enim dixi & feci; quod autem extra librum est, nec dixi, nec feci. Dicebat etiam: Non sum cum miraculis aut indiciis ad vos missus, sed in gladio rebelles puniturus. Si quis ergo meum vaticinium & mandatum non susceperit, & in hanc nostram fidem libens non introierit; si sub nostra jurisdictione fuerit, occidatur, aut tributum solvere pro precio suæ incredulitatis cogatur, & sic vivat. Qui verò extra hanc fidem sunt, & in aliis regionibus commorantur; prælia & seditiones adversùs eos semper inferri præcipio, donec ad fidem converti compellantur. Qui nostræ doctrinæ consentire noluerint, occidantur, parvuli ac mulieres eorum perpetuæ supponantur servituti.

Argumentum redargutionis.

ECce *Machometh* ore proprio confitetur, se aliquod miraculum nec fecisse, nec esse facturum: unde miracula quæ de eo prædicant *Saraceni*, falsa sunt æstimanda. Asserunt enim lupum in via illi obviasse; contra quem cùm ille tres digitos erexisset, lupus fugiendo recessit. Aiunt autem de bove, quòd cum eo loqueretur. Dicunt etiam, arborem fici ab eo vocatam, in terram se prostravisse, & ad eum sic accessisse. Item dicunt, Lunam per eum fuisse separatam in partes, iterumque conjunctam. Item dicunt, venenum illi fuisse appositum in carne agnina, per manum mulieris nomine *Zanab*, filiæ *Acharith*, uxoris *Zelem*, filii *Muzilum Ebrai*, ubi sedebat cum eo in mensa socius ejus nomine *Abara*, locutus est agnus ad *Machometh*, dicens: Vide ne comedas ex me, venenosus enim sum. Comedit autem inde socius ejus prædictus *Abara*, & mortuus est. Ab illa tamen die post annos xviij. ipse *Machometh* veneno interiit. Qui si verus Propheta fuisset, potuit pro socio mortuo orâsse, ut viveret: vel saltem sibi & socio illi à cibo venenato præcavisse, sicut olim *Elias* & *Eliseus* leguntur fecisse, dicentes: *Mors est in olla.*

Mors Machomethi.

IN hora autem suæ mortis, cùm ipse *Machometh* veneno se oppressum cognovisset, dixit parentibus & amicis: Cúm jam mortuū me videbitis, nolite me sepelire, scio enim corpus meum post triduum in cœlum deferendum. Socii itaque ejus, eo defuncto in die Lunæ, servaverunt corpus usque ad xij. dies. Videntésque dicta ejus effectu caruisse, in mense illo, qui apud Arabes dicitur, *Rabea gtauvil*, anno scilicet nativitatis suæ lx. sepelierunt; cùm eum infirmum per dies xiiij. tenuissent, & corpus ejus in diem xxx. observassent, utrùm esset in cœlum vel in terram transferendum, etiam post sepulturam. Veritate tandem comperta, omnia quæ prædixerat, vana esse comprobaverunt; & sic eum illotum, iterum in tumba occultaverunt. Sapientes, igitur, à lege sua recesserunt. Simplices autem & rudes populi, per prædicationem parentum & discipulorum ejus, qui causa lucri legem ejus efferebant, mandata ejus in posterùm tenuerunt. Post mortem autem Machometh surrexit inter discipulos ejus vir nomine *Abuzer*, filius *Abubalip*, auxilio *Chatab*, nobilis inter omnes qui remanserant. Cœpítque omnibus cum moderatione suadere, multáque adulatione ad se colligere homines ac provocare; timens ne omnes ab illa fide discederent, cupiénsque Principatum in lege illa vice illius in posterùm habere. Audiens autem hæc *Achaly*, filius *Abitalip*, qui erat socer ipsius *Machometh*, indignatus est valdè; & concupiscentia lucri honorísque secularis tractus, non cessavit donec Principatum ab illo amovisset. Sic etiam quidam alius *Xenes* nomine, unus de sociis *Machometh*, variis ingeniis & promissionibus curavit eos qui recesserant, ad fidem eorum revocare; quosdam autem metu pertrahere, alios mundanis deliciis seducere; donec ad eorum fidem innumerabiles reverterentur. Aliæ verò gentes, de remotis partibus, audientes luxum & omnem carnalem suavitatem, quam illa lex permittit ac præcipit, libenter eam receperunt; religionem & castitatem *Christianam* nimis asperam reputantes. Sic ergo seducta est miserabiliter paganorum multitudo. Causa quidem præcipua, quare lex Machometica invaluit, dicitur fuisse quidam Monachus; priùs *Christianissimus* * *Solius* nomine; qui propter hæresim excommunicatus, extra omnem Dei ecclesiam fuit ejectus. Ille in *Christianos* vindicare se cupiens, perrexit ad locum qui dicitur *Thenme*. Inde pervenit in desertum *Malse*, ubi homines duobus modis

** vel Sergius.*

1236. modis invenit credentes: major enim pars erat Hebræa, minor pars Idola colebat. Ibi cùm ille Monachus apostata & socer *Machometh* in unum conjungerentur, & pariter colloquerentur, amici facti sunt. Mutavit autem Monachus nomen suum vocavitque se *Nestorium*. Plurima itaque oracula & testificationes ex veteri testamento & novo, & ex dictis Prophetarum docuit illum, & legi *Machometh* callidè ad erroris sui firmamentum annexit: & ita talium auxilio & suggestionibus, cœpit ille seductor super omnes tribus exaltari. Erant autem rudes homines & inculti ac simplices, & ad seducendum faciles, & carnales. Juxta illud Poëticum:

Et nos in vitium prona caterva sumus.

Fides Saracenorum secundum Machometh. CRedunt multi *Saraceni* unum Deum esse omnium creatorem. De trinitate autem nihil sentiunt, sed omninò contemnunt. Idola autem ex documento *Machometi* detestantur; quia ipse quædam honesta inhonestis commiscuit ut venenum cum melle mixtum cautiùs propinaret. Dominum nostrum *Jesum Christum* de *Mariæ* virgine natum per spiritum sanctum asserunt: sed creatorem fuisse virtute Dei dicunt, sicut (ut asserunt) fuit *Adam*; ponunt eum similem *Adæ*, vel *Moysi*, vel uni ex Prophetis. Credunt etiam eum vivum esse in cœlis assumptum dicentes, quia sicut à Deo venit, ita ad eū rediit, & cum Deo manet. Expectant eum adhuc in terris quadraginta annis regnaturum. Crucem verò ejus ac passionem & mortem penitùs negant; dicentes alium hominem loco ejus ad passionem fuisse suppositum. Et ideo tenebras factas esse cùm passurus erat, ne hoc compertum esset. Testantur etiam à diebus *Noë* omnes Patriarchas & Prophetas, & ipsum *Jesum Christum*, illam legem tenuisse, quam ipsi tenent, & per eam esse salvatos. Aiuntque nos legem Evangelicam pervertisse, & nomen *Machometh* de Evangelio abrasisse. Scriptura namque *Saracenorum* hoc habet, quòd antequàm fieret cœlum & terra, nomen *Machometh* apud Deum consistebat: & nisi fuisset *Machometh*, nec cœlum nec terra fuisset, nec paradisus, nec infernus. Unde ex hoc solo verbo, tanta fatuitate pleno, possunt sapientes *Saraceni* perpendere, quòd omnia alia ejus dicta plena sunt vanitate. Sperant & credunt resurrectionem; sed dicunt, in die judicij nullum de suis periturum esse aut puniendum, sed omnes salvandos. Dicunt enim, omnes qui tenent eorum legem, per intercessionem *Machometh* apud Deum salvandos & nunquam puniendos. Credunt post hanc vitam temporalem, aliam vitam ducere perpetuam, & æternaliter in Paradiso collocari; unde flumina mellis procedunt, vini & lactis, ad suavitatem omnis viventis, ubi quicquid aliquis ipsorum ad edendum bibendúmque petierit, velociter è cœlo ei adveniet. Item, quotquot filios masculos aut fœminas in coitu procreare desideraverit, tunc procreabit. Ibi etiam neque lugere, neque contristari aliquem profitentur: sed universis variisque deliciis reficiendos, cum omni lætitia sine termino temporis delectari. Credunt lucra & divitias, necnon & delicias præsentis vitæ, futuram beatudinem non præpedire.

Matrimonia Saracenorũ. SEcundùm legem suam ducet homo uxores tres vel quatuor, si habet facultates ad hoc sufficientes. Uxores quidem debent esse liberæ: de ancillis verò & concubinis tot habent, quot regere aut pascere possunt. Contra illud in *Genesi*: *Erunt duo in carne una*. Non dicit, tres, vel quatuor. Item *Lamech*, qui primò induxit polygamiam, à Deo reprobatus, & plus quàm primus homicida punitus est. Si alicui eorum uxor ducta displicuerit, aut aliqua contentio, vel rixa, vel odium inter eos acciderit: statim repudiatio tam viri quàm mulieris fiat, & alter alterum liberè dimittat. Si autem dimissa sua uxore vir posteà pœnituerit, eámque sibi restitui optaverit, nisi priùs alii viro copulata fuerit, & ipsa in redeundi causa consenserit, nullo modo in uxorem sibi recipere eam licebit: hoc ideò fit, quia inter eos nulli legitimum connubium fit. Dotem quidem, non secundùm legem, sed secundùm morem gentilium agunt. Nullo exemplo doctrinæ in hoc eruditi, nulla benedictione percepta copulantur.

Superstitio eorum. TEmpore jejuniorum maximè coitu utuntur, credentes se in hoc Deo magis placere. Uno tantùm mense in anno jejunant; & hoc à mane usque ad noctem: & ab initio noctis usque ad mane, comedere non desistunt. In diebus jejuniorum, non debent orare vacuo stomacho: sed suis uxoribus tunc maximè cōmiscentur, quasi majorē mercedē consecuturi. Si quis eorum tempore jejunij infirmatur, vel quomodolibet vexatur, aut peregrinatur: licet ei comedere, & sanitatis tempore jejunium restaurare. In jejuniis autē carnibus & cunctis lautioribus cibis utuntur diligenter, excepto vino. Cum uxore prægnante

nante

1236.

nante non co eunt, sed cum conceptura: prætendentes causam honestatis, ac si non esset coëundum nisi propter prolem. Orationes autem suas faciunt contra meridiem: & diem Veneris præ aliis diebus colunt & venerantur. In judiciis verò eorum, si quis de homicidio accusatus, per qualescunque testes si convincitur, statim sine remedio mandatur occidi. In lege autem eorum scriptum est: *Si quis legem non tenuerit, & Machometh abnegaverit, differatur usque in diem tertium, & si tunc non pœnituerit, occidatur.*

Alia de eodem Machometh.

Ulia igitur de impostore illo, scilicet *Machometh*, inchoatur narratio, quam per quendam magni nominis celebrem prædicatorem, qui ejusdem *Machometh* legem prædicando reprobavit, ad hoc specialiter in partes Orientales destinatus, accepimus, huic paginæ duximus inserendam. Docebat namque sæpedictus *Machometh*, & scripsit in libro suo scilicet *Alcorano*, quo utuntur *Saraceni*, & authenticum habent, sicut *Christiani* Evangelium; quòd maximum & primum tam dignitate quàm tempore mandatum Dei est: *Crescite, & multiplicamini*. Et qui hoc transgreditur, inexpiabiliter peccat. Unde ut multiplicetur gens *Saracenica*, sicut equi & muli non habentes intellectum, præcepit & instituit *Machometh*, ut uxores cum concubinis quot possunt sustinere, tot habeant: & eisdem utantur, & ad libitum etiam abutantur *Saraceni*. Et si quis pauciores habeat, quàm pascere & gubernare queat, habito respectu ad ejus possessiones, redarguitur transgressionis legis & avaritiæ: & judicio potestatum adduntur ei plures. Et sic *Machometh* Angelicam virginitatem, quasi sterilem, parvipendit: continentiam velut infructuosam, vilipendens condemnavit; non considerans, quòd Dominus solam *Evam* soli *Adæ* in adjutorium dedit & prolis procurationem. Sic igitur *Machometh* uxores multiplicando, constituit polygamiam, non admonitus exemplo *Lamech*: qui primus bigamiam introducens, pœnas luit vir sanguinum, à Deo reprobatus, & per diluvium de sub cœlo deletus. Hinc est quòd *Saraceni* enervati, & effœminati, in libidinem & immunditiam resolvuntur; secundùm præceptum spurcissimi Prophetæ eorum *Machometh*: qui hoc solummodò introduxit, ut genus & gentem suam propagando multiplicaret, & legem suam sic per numerum roboraret, ut in eo adimpleatur quod in Apocalypsi scribitur: *Draco traxit secum medietatem stellarum cauda sua de cœlo.* Verè *Machometh* draco venenosus, bestia multorum cæde cruentata, absorbens flumen nec admirans, habens adhuc fiduciam *ut influat Jordanis in os ejus.* Asseruit etiam memoratus Pseudopropheta *Machometh*, Deum dixisse ad eum: Fili hominis *Machometh*, ne eas per vias aliorum Prophetarum, qui ante te erant in miraculis, scilicet signis & prodigiis. Qui credere & credens salvari desideraverit, proprio motu, non signis attractus, ad legem accedat, ut ex spontanea voluntate major ei merces accumuletur: & hoc finxit, sciens meritum suum non esse tanti apud Deum, ut aliquid faceret pro eo Deus miraculosum. Prætereà dixit, prædicavit, & scripsit, nescitur qua fultus ratione vel auctoritate, tres fuisse tantùm Prophetas, nec plures esse futuros, *Moysen*, qui ex hominibus: *Jesum*, qui & de cœlo: & *Machometh*, qui ex terra legale sumpsit testamentum *Moyses*: quæ suo tempori competebant, per legem sibi à Deo datam instituit: *Jesus* autem quæ suo tempore facienda fuerant, per Evangelium prædicavit & tradidit. Similiter & ipse *Machometh*, apta suo tempori stabilivit. Evacuato igitur legis tempore successit Evangelium: evacuato etiam tempore Evangelij, successit lex *Machometh*; quasi defectum supplens prædictorum ac præteritorum. Hinc est quòd *Machometh* volens placere utriusque Testamenti cultoribus, quædam quæ Legem, quædam quæ Evangelium contingunt, prædicavit: de veteri testamento circuncisionem: de novo, baptismum. Circunciduntur enim *Saraceni*, & se in aquis currentibus abluunt, in partibus scilicet corporis inferioribus, ut sic quasi quodam baptismi lavacro purificentur. Item, conceptum credunt virginis & partum, secundùm Evangelium *Lucæ*; scribentis: *Missus est Angelus.* &c. sed *Jesum Christum* Deum negat: maximum tamen Prophetarum esse fuisséque affirmant. Resurrectionem in fine mundi mortuorum asserunt. Interrogatus autem *Machometh* de diluvio & arca *Noë*, & exterminio generali, facto per diluvium, sicut scribit *Moyses* in Genesi, si verum fuit & credendum: respondit & dixit discipulis suis: *Jesus* maximus dum prædicando partes *Hierusalem* deambularet, sollicitatus à discipulis suis super hoc, vacillantibus mentibus talem impressit certitudinem: Invenit namque *Jesus* ante pedes ejus quendam cespitem, & eum pede percutiens, ait: Surge *Japhet*, fili *Noë*. Et surrexit quasi de sub cespite *Japhet*, vir quidem magnus & procerus & canus, sed nimis attonitus & pavidus. *Jesu* autem interroganti, cur timuisset: respondit *Japhet*, & dixit ei: Domine, audita tuba

Nota ridiculosum mendacium.

vocis

cœpit fines Orientales occupare. Et ut id faciliùs consequerentur, placentia carni non cessabant prædicare; non virtutum insignia, quibus homo non effœminatus erigitur ad cœlestia. Unde admirandum est, quòd tot ambagibus *Machometh* sapientes & potentes inclinavit. Sed quia Deus novit qui sunt ejus, dedit corda eorum in reprobum sensum; & ejus judicia, abyssus multa. Nec est qui dicere ei queat: Cur hoc facis? Cui est honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen. 1236.

Hæresis Paterinorum *&* Bugarorum.

CIrca dies autem illos, invaluit hæretica pravitas eorum qui vulgariter dicuntur *Paterini* & *Bugares*, in partibus transalpinis; de quorū erroribus malo tacere quàm loqui, adeò quòd fidei puritatem in finibus *Franciæ* & *Flandriæ* ausi sunt perturbando violare. Sed diligenti ministerio & inde fessa prædicatione *Minorum* & *Prædicatorū* & Theologorum, præcipuè fratris *Roberti* de ordine Prædicatorum (qui cognomento *Bugre* dicebatur, quia ab illo conversus, habitum suscepit Prædicatoris) qui malleus hæreticorum dicebatur, confusa est eorum superstitio, & error deprehensus. Quàmplures autem ex utroque sexu ad fidem converti refutantes, fecit incendio conflagrari: ita quòd infra duos vel tres menses, circiter quinquaginta fecit incendi, vel vivos sepeliri.

Dissidium inter Imperatorem & Italos.

INcanduit autem circa idem tempus, ira Imperatoris contra *Italicos*; adeò quòd ex diuturno incremento & ex utraque parte injuriarum additamento, ira in odium versa est inexorabile. Conquestus est igitur graviter de eorum insolentia domino Papæ; dicens & asserens, quòd superbia eorum qui eum oderunt, ascendebat semper: & quòd diligenter procuraret dominus Papa, adhibita tota curia *Romana* vigilanti diligentia, ut pax honorabilis inter eos reformetur; vel efficax impendat Papa adjutorium, ut eos in brachio extento domitos evincat, & suæ debitæ subdat ditioni: sicut idem Papa desiderat adjutorium ab ipso Imperatore sibi impendi, si ecclesia auxilio suo fortè indiguerit: unde ecclesia *Romana* sollicitudine & angustiis nimis arctabatur. De *Mediolanensi* autem civitate graviùs conquestus est Imperator; quæ nutrix ac tutrix fuit hæreticorum, & toti Imperio rebellium: ad quam expugnandam, eodem anno innumerabilem exercitum congregavit. Filium autem suum *Henricum*, de proditione adversùs patrem suum graviter accusatum, in carcere arctissimo & vinculis detinebat.

Colloquium habitum Londini.

EOdem quoque anno, iiij. Calend. Maij, congregati sunt magnates *Angliæ Londini* ad colloquium, de negotiis regni tractaturi. Admirabantur autem multi, quòd Rex nimis & plùs quàm deceret, secutus est electum *Valentiæ*, spretis, ut eis videbatur, suis hominibus naturalibus; hoc ægro animo ferentes, Regisque levitatem redarguentes, & ad invicem dicentes: Quare iste electus non se ingerit in Regnum *Galliæ*, cùm Rex *Galliæ* primogenitam sororem Reginæ nostræ in uxorem duxerit, ut disponat negotiā regni *Francorum*, ratione neptis suæ ibi Reginæ, sicut hîc? Et indignati sunt vehementer. Rex autem prima die colloquii se in Turrim *Londinensem* recipiens, multis super hoc materiam præbuit murmurandi; & plùs de sinistris quàm prosperis augurandi. Nec voluerunt magnates vel singuli, vel catervatim, in Turrim ad Regem ingredi, timentes ne Rex inclinans levi consilio, in illos desæviret, & edocti illo exemplo *Horatii*:

- *Quia me vestigia terrent, Omnia te versùm spectantia, nulla retrorsùm.*

Veruntamen Rex fræno discretionis correctus, venit de Turri ad suum Palatium; ibidem honestiùs cum suis de instantibus negotiis loquuturus. Ubi cùm de multis tractaretur, unū laudabiliter consummavit, scilicet, quòd amotis omnibus vicecomitibus, substituerentur alii, eò quòd nimis à tramite veritatis & justitiæ corrupti muneribus, exorbitârunt. Idcircò uberiores in tenementis, & abundantiores in thesauris, & genere nobiliores, loco eorum Rex subrogavit; ne cogerentur muneribus inhiare, & corrumpi propter retributionem. Fecit etiam eos jurare, ne reciperent munera aliqua, nisi in esculentis & poculentis; & hoc moderatè, & absque alicujus excessus nota; vel remunerationis terrenæ, per quam justitia corrumperetur. In eodem autem colloquio, Rex *Scotiæ* illùc nuncios solennes destinaverat; qui instanter jura quæ dominum suum Regem *Scotorum* contingebant, de quibus se habere chartam & multorum magnatum testimonium asserebant, à Rege postulabant: cujus rei diffinitio tunc cepit dilationem. Eodem quoque tempore, Rex eò quòd non potuit *Richardum* Comitem fratrem suum cum *Richardo Sward* in pacem reformare, eundem *Richardum* à regno suo, quasi profugum relegavit; dicens, se malle incurrere suam, quàm fratris sui indignationem. *Radulfum* quoque filium *Nicolai*, Seneschallum hospitii sui, cum quibusdam aliis Consiliariis suis & magnis hospitii sui ministris, ab officiis suis amotos, à consilio suo, non sine multorum admiratione,

1236. one, sequestravit. Sigillum quoque suum ab Episcopo *Cicestrensi* Cancellario suo, qui officium suum irreprehensibiliter administravit, existens singularis columna veritatis in curia, exegit Rex instantissimè. Sed idem Cancellarius hoc facere renuit, videns impetum Regis modestiæ fines excedentem; dixitque, se nulla ratione hoc posse facere, cùm illud communi consilio regni suscepisset: quapropter nec illud similiter sine communi assensu regni alicui resignaret. Necnon sub eisdem temporibus, dominus Imperator ad Regem nuncios suos destinavit, pecuniam non minimam, quam ei cum sorore sua Rex promiserat, exigentes.

Prælium in partibus Scotiæ *commissum.*

TEmporibus etiam sub eisdem, convenerunt multi nobiles & fortes ex diversis partibus Occidentalium provinciarum, scilicet *Galeweia*, & insula quæ dicitur *Man*, & partibus *Hyberniæ*, per *Hugonem* de *Lascy*; cujus filiam *Alanus* de *Galeweia*, jam defunctus, sibi matrimonio copulaverat: ut ipsi unanimiter cohærentes filio *Alani* prædicti notho *Galeweiam* restituerent, cassata in manu forti Regis *Scotorum* justa dispositione; qui tribus filiabus, quas jus hæreditarium contingebat, hæreditatem distribuerat. Vt igitur prædicti insolentes hanc distributionem in irritum revocarent, restituentes terram prænominato *Thomæ*, vel filio *Thomæ*, fratris *Alani*, vel saltem alicui de genere illo, ad arma convolârunt; & in insolentiam prorumpentes, se de sub jugo Regis subtrahere cupiebant. Et ut id attemptantes, suum certiùs consummarent desiderium, fœdus inauditum inierunt; quoddam genus ariolandi invenientes, secundùm quandam, tamen, antiquorum atavorum suorum abominabilem consuetudinem. Nam omnes barbari illi & eorum duces ac magistratus, sanguinem venæ præcordialis in magno vase per minutionem fuderunt; & fusum sanguinem insuper perturbantes miscuerunt, & mixtum posteà sibi ad invicem propinantes exhauserunt; in signum quòd essent ex tunc in antea, indissolubili & quasi consanguineo fœdere colligati; & in prosperis & adversis usque ad capitum expositionem, indivisi. Provocantes igitur Regem cum regno ad prælium, ædes proprias & finitimas combusserunt; ne adveniens Rex cum exercitu inveniret hospitia vel victualia: intenderúntque rapinis & incendiis, injurias injuriis cumulantes. Quod audiens Rex *Scotiæ*, collectis undecunque viribus, eis obviàm perrexit; & dispositis bellicis legionibus, campestri certamine eosdem est aggressus. Et verso pondere prælij super *Galewenses*, fugam inire sunt compulsi: quos persequentes Regales in ore gladij, multa millia eorum occiderunt. Illos verò quos Rex vel ejus commilitones vivos apprehendit, sine redemptione, ignominiosa morte punivit. Venientes autem ad suam misericordiam, vinculis & arctæ custodiæ, donec deliberatum foret judicio quid de ipsis fieret, mancipavit: omnes autem cum sua posteritate, non sine ratione, exhæredavit. Qua victoria Rex potitus, Deum magnificavit, Dominum scilicet exercituum. Et sano fretus cõsilio, dedit in mandatis *Rogero* de *Quinci* Comiti *Wintoniensi*, *Johanni* de *Bailliol*, & *Willielmo* filio Comitis de *Aubemarliæ*; quòd sicut tres sorores, scilicet filias *Alani* de *Galeweia*, sibi matrimonio copularunt, jam in pace jura eos contingentia, sedato tumultu possiderent. Facta est autem hæc belli congressio mense Aprili, Martis favore Regi *Scotorum* propiùs aspirante.

Perturbatio regni Francorum.

ANno etiam eodem, Verno tempore arridente, insurrexerunt multi magnates accincti ad prælium, ut bellum moverent adversùs regnum *Galliæ*. Indignabantur enim, quòd regnum regnorum, scilicet *Gallia*, consilio muliebri regebatur. Erant autem insurgentes viri graves & famosi, & ad præliorum exercitia ab annis primis educati. Rex scilicet *Navarræ*, id est, Comes *Campaniæ*: Comes etiam de *Marchia*, Comes *Britanniæ*, & alii potentes quàmplurimi, fœdere & sacramento colligati.

Mors Willielmi *de* Albineto.

TUnc quoque temporis, *Willielmus* senior de *Albineto*, vir quidem plenus dierum, miles strenuus & magnanimus, & omni præditus nobilitate; pridiè Nonas Maij, apud *Offintunam*, manerium suum, diem clausit extremum: relinquens *Willielmum* filium hæredemque suum legitimum, in omnibus patrissantem.

Corduba *capta*, Cepta *urbs treugas fecit.*

ANno quoque eodem, *Genevenses* auxilio freti *Pisanorum* & *Marsiliensium*, necnon & Regis *Arragoniæ*; civitatem *Hispaniæ* nobilissimam, *Cepte* dictam, subitò invaserunt. Vnde cives paganissimi, qui dudum prædictis invasoribus erant nimis injuriosi ac nocivi; timentes hostium multitudinem, impetum tam repentinum facientem, sese potestati eorum subdiderunt, pacem sub hac forma componentes ad tempus. Quòd si dominus eorum, Rex scilicet Africæ, qui dicitur vulgariter *Admirabilis mundi*, eis subsidium efficax non transmitteret infra triennium, totam civitatem eis liberè seséque redderent

derent

1236.

derent sine aliqua difficultate. Liceret autem interim Regi *Arragoniæ* suisque conjuratis, super pontem quem ante hanc treugam vel pacem initam super cives occupaverant, obtentum; pacificè quolibet trium annorum spacio unam turrim erigere ad placitum munitissimam. Unde jam capta *Corduba*, & *Cepte* ad capiendum jam parata; spes *Christianorum* est erecta, & formido *Saracenos*, maximè autem Regem invasit *Africanum*.

Portentum.

SUb eisdem quoque temporibus, mense Majo, non procul ab Abbatia quæ *Rupes* dicta est, in partibus Septentrionalibus *Angliæ* sita; apparuerunt acies militum elegantissimè armatorum, vecti equis preciosis, vexillis ac clypeis, loricis ac galeis, & aliis munimentis militaribus adornati. Exierunt autem de terra, ut videbatur, & iterum in terram absorpti, evanuerunt. Et hæc visio per dies plurimos, oculos intuentium quasi præstigiatos detinebat. Equitabant autem dispositis aciebus, & aliquando facto congressu hostiliter dimicârunt: aliquando quasi in hastiludio suas in fragmenta minima hastas cum fragore minuerunt. Viderunt eos incolæ, & potiùs à longè, quàm propè; quia nunquam talia se vidisse meminerunt. Multi autem hæc præsagio carere negaverunt. Hæc manifestiùs contigerunt in *Hybernia*, & in confinibus; ita quòd aliquando quasi venientes de prælio, & victi, trahebant equos suos post se vulneratos & confractos, sine assessore: sed & ipsi graviter sauciebantur cruentati. Et quod mirabilius fuit, vestigia eorum impressa terræ, & herba prostrata & conculcata, manifestè apparuerunt. Et multi hæc videntes, præ timore sese in ecclesias vel castra ante eos fugientes; cùm crederent hoc non esse fantasticum, sed potiùs verum certamen, receperunt. Hæc ex relatu & verissima assertione Comitis *Gloverniæ* post aliquot annos hujus eventus, & aliorum multorum testimonio, ad notitiam nostram pervenerunt.

Rex conatur quadam concessa revocare.

EOdem quoque tempore, *Petrus* de *Rivallis*, & *Stephanus* de *Segrave*, de quibus suprà fecimus mentionem; in gratiam Regis sunt recepti. Eodémque tempore, congregati sunt apud *Wintoniam* magnates *Angliæ* præsente Rege, sexto Idus Junij. Ubi Rex nitebatur per authenticum domini Papæ, quædam, quæ ante matrimonium contractum, aliquibus contulerat, in irritum revocare; ac si esset impos sui, sine domini Papæ connivenția; ad quem, ut dicebat, jus regni spectabat conferre. Unde multos commovit ad admirationem; dicentibus multis, quòd magis quàm decuit, aut oportuit; regnum suum nitebatur Rex ejus subdere servituti, & extremis conditionibus mancipare.

Quidã Magnates Angliæ cruce signati.

SUb eodem tempore, Comes *Richardus* frater domini Regis, Comes quoque *G. Marescallus*, Comes quoque *Johannes Cestrensis*, qui & *Lincolniensis*, Comes *Sarisberiensis*, *G.* de *Lucy*, frater ejus, *Richardus Sward*, & multi alij nobiles, Crucem assumpserunt. Et ex tunc, Comes *Richardus* nemora sua succidi præcepit & venundari; & ex aliis quibuscunque potuit, abradere thesaurum, in peregrinationis suæ sustentationem coadunavit. Nec multò pòst, per *Simonem* de *Montfort* Comitem *Legria*, & *Petrum* (ut dicitur) de *Rivallis*, incurrit *Richardus Sward* injustè Regis indignationem; ita quòd captus est, & retentus in custodia Regis: posteà eadem facilitate citò liberatus.

Strages Judæorum.

ILlis quoque diebus, facta est strages magna *Judæorum* in partibus transmarinis; præcipuè in *Hispania*. Timentésque cismarini sibi similia irrogari; data Regi pecunia, fecerunt voce præconis acclamari, ne quis quicquam injuriæ vel molestiæ cuivis inferret *Judæorum*.

Xenium Imperatoris.

EOdem quoque tempore, dominus Imperator Regi *Anglorum* nobile xenium circa festum translationis sancti *Benedicti* misit; videlicet octodecim equos preciosos, & tres mulos holosericis & aliis preciosis donariis oneratos: & fratri Regis, Comiti *Richardo*, equos aliquot preciosos & nobiles, cum aliis rebus desiderabilibus.

Diuturna ariditas & adustio segetũ.

ÆState quoque eadem, post jam transactam, ut dictum est, hyemem supra modum pluvialem; facta est continua ariditas cum caumate ferè intolerabili, per quatuor & ampliùs menses continuato. Ita ut paludes profundæ cum stagnis siccarentur, molendina aquatica starent inutili otio arefacta, terra rimis hiaret. Aristæ quoque segetum in locis quàmplurimis, vix bipedale susceperunt incrementum.

Pacificatio Magnatum Franciæ

Quidã temerarij suspensi.

ANno quoque eodem, æstivo tempore jam declinante, Nobiles illi qui *Francorum* regnum perturbare disposuerant; facta quadam pacis compositione, in Regis gratiam sunt recepti. Tunc quoque temporis, quidam in *Anglia* juvenes temerarij, strenui tamen & nobiles, nescitur quo spiritu seducti, simul conjurati; inierunt fœdus execrabile;

1236. crabile; ut prædonum more ac vespilionum, in manu hostili *Angliam* devastarent. Sed dissipato eorum consilio, captus est hujus conspirationis capitaneus; scilicet *Petrus* de *Bussera*, Regis ostiarius, & per eum plures accusati. Propter quos suspendendos, paratum exhorribile patibulum *Londoniis*, quod vulgus *Gibetum* appellat. Ubi suspensi sunt duo fortissimi, postquàm duello fortiter dimicaverant: unde unus in campo capite dilacerato mortuus, appensus est gibeto. Alius vivus, non sine multorum qui aderant lamentatione, in prædicto patibulo miserabilem animam exhalavit.

Discordia inter cives Aurelianenses, *& clericos.*

ANno quoque eodem, circa dies Pentecostes, orta est dissentio lamentabilis in civitate *Aurelianensi*, inter clerum & cives; muliercula quadam incentivum seminariúmque discordiæ suscitante. Eatenùs quoque cœpit tumultus ventilatus incrementum, quòd occisi sunt in civitate à civibus scholares, juvenes illustrissimi & genere præclari. Nepos scilicet Comitis de *Marchia*, nepos Comitis *Campaniæ*, scilicet Regis *Navarræ*, propinquúsque consanguineus Comitis *Britanniæ*; & quidam alius propinquus consanguinitate nobili Baroni *Erkenbaldo* de *Burbune*, & alij multi; quorum aliqui in flumine *Ligeri* sunt submersi, alij trucidati; alij verò, qui evaserunt, vix in speluncis & vineis & diversis latibulis delitescentes, à mortis discrimine sunt erepti. Quo audito, Episcopus civitatis accinctus zelo justitiæ, exiit à civitate; & ipsis malefactoribus excommunicatis, civitatem ipsam supposuit Interdicto. Insuper magnates prænominati, audientes suorum stragem consanguineorum, ingressi hostiliter civitatem, multos civium sine judicij expectatione in ore gladij trucidârunt. Alios quoque, dum à quibusdam nundinis remearent, clitellis & sarcinis oneratos, ensibus adhuc cruentatis in itinere detruncârunt. Nec cessavit mota seditio, donec Regium mandatum per utrarumque partium voluntates, factis compositionibus, tumultum prudenter temperaret. Sub eisdem quoque diebus, plures civitates cum provinciis suis in regno *Francorū* suppositæ sunt Interdicto; utpotè *Remis*, *Ambianis*, *Belvacum*, & partes aliæ, schismatibus ex causis variis suscitatis.

Discordia Oxoniæ *orta.*

ET eodem anno orta est contentio inter clerum *Oxoniæ* & cives; & vix procurantibus Rege & Magnatibus, Episcopis quoque & aliis viris authenticis, lite post magnum tempus sopitâ, est Universitas pristino statui restituta. Eodem quoque anno, mense Augusto, migraverunt à sæculo, *Wigorniensis Johannes*, & *Norwicensis Thomas*, Episcopi. Et sub eisdem diebus diem clausit extremum Abbas *Henricus Croilandiæ*, vir genere & religione præclarus; cùm ecclesiam suam, quam ferè totam cum ædificiis renovaverat, annis ferè rexerat quinquaginta.

Expostulatio Regis Scotiæ

ANno quoque eodem, Rex suorum consilio fretus Magnatum, iter versùs *Eboracum* maturavit; ut consilio fultus majorum Regni, provideret qualiter discordia inter ipsum & Regem *Scotiæ Alexandrum*, quæ jam in odium excreverat, penitùs sedaretur. Inconsultum enim videbatur sapientibus, qui eventus futuros libra rationis trutinabant; quòd Regnum *Angliæ* hostibus undique vallatum transmarinis, odium intestinum occultè generaret. Hujus autem discordiæ seminarium (ut dicitur) hæc causa generavit. Rex *Scotiæ* (unde se affirmavit habere chartas, ac multorum tam Episcoporum & magnorum clericorum, quàm Comitum & Baronum testimonium) terram *Northumbriæ*, quam sibi Rex *Johannes* cum filia sua *Johanna* contulit in maritagium, constanter exigebat. Indignum asserens & execrabile, quæ procedunt de labiis Regiis irritare; & pactum inter tam nobiles personas initum, annullare. Addidit quoque, quòd nisi illud quod suum jus tam evidens ratio esse comprobavit, conferret pacificè, in ore gladij illud requireret. Confidentiam autem illi præstitit *Leolini* umbratilis & semper suspecta concordia: *Marescalli* quoque *Gilberti* fœdus & affinitas; qui sororem suam Margaretam puellam elegantissimam, matrimonio sibi copulaverat. Necnon & transmarinorum semper in insidiis existens hostilitas: & quod pluris est, causa justa Regiis monumentis consignata. Tandem post multas hinc inde disceptationes, obtulit Rex *Angliæ* Regi *Scotorum*, pro bono pacis, & defensione Regni *Anglici*, pro posse suo, in alio loco *Angliæ*, (ne mutilarentur fines Regni sui ex parte Septentrionali) redditus LXXX. marcarum. Sed dum respectum & dilationem, donec id provideretur, & omnibus utrobique placeret negotium, caperet; solutum est colloquium, omnibus in pace ad horam quiescentibus. Circa illos dies, nobilis ac Deo devotus in armis strenuus miles, *Philippus* de *Albineto*, postquam militaverat Deo in *Terra sancta* peregrinando pluriès; tandem in eadem, diem claudens extremum, & finem faciens laudabilem; sanctam meruit in *Terra sancta*, quod vivus diu desideraverat, sepulturam.

Eodem

1236.

Prædicatio crucis.

EOdem quoque anno facta est prædicatio solennis tam in *Anglia* quàm *Francia*, à fratribus *Prædicatoribus* & *Minoribus*, & aliis famosis clericis, theologis, & religiosis, per authenticum domini Papæ; cruce se signaturis plenam concedentibus peccatorum indulgentiam, de quibus confessi verè fuerint pœnitentes. Qui civitates, castella, & pagos peragrantes, & in temporalibus multa remedia promittentes, scilicet de usuris contra *Judæos* ne ampliùs currerent, & protectionem domini Papæ in redditibus & rebus impignoratis pro viaticis suis omnibus cruce signatis; infinitum populum, ad votum peregrinationis accinxerunt. Et posteà misit dominus Papa in *Angliam*, fratrem *Thomam Templarium* familiarem suum, cum authentico suo; ut quos vellet, & prout expedire videret, cruce signatos, accepta pecunia, quam se ducebat utiliùs ad promotionem *Terræ sanctæ* expensurum, à voto peregrinationis absolveret. Quod cùm viderent cruce signati, admirantes insatiatam *Romanæ* curiæ cupiditatem, magnam conceperunt mentibus indignationem; quòd tot argumentis nituntur *Romani* tam impudenter loculos emungere populorum. Addiderunt namque *Prædicatores*: Quòd si quis cruce signatus vel non signatus, qui in propria persona iter peragere non posset tam laboriosum, quod facultas permitteret in bonis, in subsidium *Terræ sanctæ* conferre non omitteret; & sic plenissimè indulgentia gauderet prænominata. Sed hæc omnia auditores suspectos reddiderunt. Dicebant namque: Ecquis dispensator noster fidelis erit? Sicque factum est, quòd dominus Papa, concepta indignatione adversùs populum, movit guerram, nummos extorquens; collegit decimam ex omnibus regionibus, & infinitam pecuniam adunavit, ut ecclesiam defenderet. Sed citò pace composita, facti sunt Papa & Imperator amici; sed nunquam pecunia fuerat restituta. Et sic diatim, multorum devotio fidésque titubavit plurimorum.

Præparatio Imperatoris ut expugnaret Italiam.

SUb eodem tempore, dominus Papa Imperatorem literis commonitoriis inhibuit diligenter, ne *Italiam* hostiliter intraret. Convocaverat enim Imperator tempore æstivali, omnes quas poterat vires Imperiales; ut *Italicos* insolentes expugnaret, præcipuè *Mediolanenses*. Erat enim civitas illa omnium hæreticorum, *Paterinorum*, *Luciferanorum*, *Publicanorum*, *Albigensium*, usurariorum refugium & receptaculum. Videbatur enim domino Imperatori inconsultum, *Terræ sanctæ* per præsentiam sui & exercitus Dei tam populosi succurrere; & post terga falsos relinquere *Christianos*, quolibet *Saraceno* deteriores. Mirabatur insuper supra modum, quòd in aliquo erat dominus Papa *Mediolanensibus* favorabilis; vel videretur in aliquo illis præstare patrocinium; cùm deceat illum esse patrem piorum, & malleum impiorum. Tamen ob reverentiam tanti patris, respondit dominus Imperator domino Papæ modestè ac prudenter, in hunc modum.

Responsio Imperatoris ad Papam.

I*Talia hæreditas mea est, & hoc notum est toti orbi. Anhelare ad aliena, & propria relinquere, ambitiosum esset & enorme: præsertim cùm* Italicorum, *præcipuè* Mediolanensium, *me injuriis lacessivit insolentia; in nullo mihi debitam exhibens reverentiam. Prætereà,* Christianus *sum, & qualiscunque servus indignus* Christi, *accinctus ad crucis inimicos debellandos. Cùm igitur tot hæreses non tantùm pullulent, imò sylvescant in* Italia, *& jam zizania segetes incipiant suffocare per civitates* Italicas, *præcipuè* Mediolanensium: *transire ad* Saracenos *hostiliter expugnandos, & illos incorrectos pertransire; esset vulnus infixo ferro fomentis superficialibus delinire, & cicatricem deformem, non medelam procurare. Item, solus sum, & homo sum; nec ad tantum laborem sufficio, ut inimicos crucis sine magno comitatu adeam debellaturus incredulos; qui tot sunt, & tam fortes, expugnando. Iterum, cùm sine thesauris magnis ad tam arduum negotium consurgere, per me non sufficiam; opes ejusdem terræ in opem & ultionem Crucifixi convertere destinavi. Abundat equidem* Italia *armis, equis, & opibus; hoc terra novit universa.*

Ingressus Imperatoris in Italiam, *ut* Mediolanũ *occuparet.*

AUdiens igitur dominus Papa tam profundi pectoris sermones; ne videretur esse his rationibus irrefragabilibus contrarius, cum simultate consensit. Et ut montes transiens, in *Italiam* secundùm propositum suum intraret; spopondit dominus Papa ei secundùm posse suum, in omnibus necessitatibus paternum indubitanter præstare patrocinium. His igitur magis animatus Imperator, adunato qualem effundere potuit exercitu per edictum Imperiale, intravit *Italiam* milite stipatus copioso. Cujus impetum horribilem cùm *Mediolanenses* non sine causa formidarent; miserunt ad dominum Papam ab eo consilium & auxilium efficax postulantes. Ipse autem, cùm multa ei daretur pecunia, & plùs polliceretur, misit *Mediolanensibus* juvamen multum & consolamen, in Imperatoris

1236. toris detrimentum: quod tamen multis videbatur incredibile, imò potius inopinabile, ut in tanta talíque necessitate pater in vitricum verteretur. Exeuntes igitur cives in multitudine gravi, circiter ad quinquaginta millia armatorum obviàm Imperatori cum standardo suo (quod *Carrucam*, vel *Carrochium* appellant) indubitanter perrexerunt, nunciantes se contra eum bellaturos. Venerat autem eodem tempore quidam miles de Regno *Angliæ*, nuncius domini Regis *Anglorum*, ad dominum Imperatorem, *Baldewinus* de *Vair* dictus; secreta negotia tam Imperatorem quàm dominum Regem suum contingentia, tractaturus: qui super his omnibus, diligentes auditores posteà reddidit doctiores. Cùm autem audisset Imperator, *Mediolanenses* in tantam audaciam prorupisse, ut levarent contra eum calcaneum; statim eos prognosticabat hunc ausum ex alio quàm proprio fulcimine concepisse. Et librato inter Magnates suos arduo consilio, acclamatum est, ut omnes universaliter ab imo ad maximum, qui ex parte Imperatoris erant, sine mora ad arma convolarent; & vulgo *Mediolanensium*, quod quasi mures exeuntes de cavernis, dominum suum ausum est ad bella provocare, & vires experiri Imperiales, hostiliter obviarent. Quod cùm notum esset *Mediolanensibus*, restiterunt paulisper. Et unus ex senioribus civibus, ad cujus judicium omnium pendebat sententia, ordinatis ad modum coronæ circumstantibus, ait. *Audite cives eximij. Adest Imperator in manu fortissima, & exercitu copioso, qui, ut notum est toti mundo, dominus noster est. Et si fiat hæc lamentabilis congressio, damnū inde eveniet irreparabile: in qua si vincamus, probrosam necnon & cruentam victoriam de Domino nostro invaso reportabimus. Si vincamur, delebit nomen nostrum & nostrorum & civitatis nostræ in æternum; & erimus in opprobrium omni nationi. Cùm sit igitur omni casu contingente inhonestum, & anceps ulteriùs hostiliter progredi; consilium sanum judico, in nostram regredi civitatem. In qua si nos voluerit violenter impetere, licebit vim vi repellere. Et si tunc Dominus nobis concesserit vel pacem componere, vel eum à finibus in manu forti remotiùs arcere; salvabitur urbs nostra, & fama manebit inviolata.* Quod cùm acquiescentes fecissent, gratum fuit in oculis Imperatoris. Et ne videretur timiditas, aut formidolositas, insecutus est eos Imperator, parans obsidionem. Et dum hæc agerentur, procurantibus vel *Romana* ecclesia, vel inimicis Imperij; mota est seditio intestina in finibus *Alemanniæ*, à Duce *Austriæ*. Ad quam sedandam, tam literæ quàm nuncij festinantes, tam arduum negotium explicantes, ipsum Imperatorem urgenter revocabant. Obsidione igitur, quam jam paraverat, soluta, rediit in *Alemanniam*. *Mediolanenses* autem hoc audito, quædam castella, quæ Imperator ceperat, & homines suos, quos in eisdem custodiendis posuerat, violenter occuparunt; militibus Imperialibus & servientibus, quos intùs invenerant, trucidatis. Quod cùm audiret Imperator, iratus, nec immeritò, totam in auctorem hujus mali justam refudit indignationem. Et Ducem *Austriæ* insequendo, illum honore, terris, castellis, & civitatibus, vix vita remanente, spoliavit. Ut jam tunc videretur impleta vindicta, pro peccato in Regem *Richardum* perpetrato, dum à *Terra sancta* rediret, dicente Propheta: Quamvis serò, scelera Deus vindicat truculenter: *qui visitat peccata patrum in tertiam & quartam generationem*. Eodem anno, circa festum *Michaëlis*, rediit dominus *Baldewinus* de *Vair*, miles; vir quidem discretus, fidelis, & facundus: qui Regi *Anglorum* nuncium retulit Imperiale, & super prædictis auditores testimonio reddidit certiores. Et circa idem tempus venit *Petrus Wintoniensis* Episcopus de partibus transmarinis; viribus corporeis, ingruente infirmitate, destitutus. Eisdem quoque diebus, scilicet die Lunæ proxima, inundaverunt pluviæ in partibus *Angliæ* Aquilonaribus; adeò quòd torrentes & paludes, solitas metas transcrescentes, pontes & molendina & alia ripis contermina damnosè subverterunt. Eodem anno obiit xvij. Calend. Septembris, *Thomas* de *Blundvilla*, Episcopus *Norwicensis*. Et circa idem tempus obiit *Willielmus* de *Bleis*, Episcopus *Wigorniensis*: & *Henricus* de *Sanford*, *Roffensis*. Obiit quoque *Thomas* Abbas *Eveshamiæ*. Cui successit *Richardus* Prior *Hurliæ*.

Impetuosi venti & damnosæ inundationes.

DEinde in crastino sancti *Martini*, & infra octavas ejusdem, eruperunt mirabiles inundationes maris noctu repentinè; personuítque ventus validissimus cum marinis simul & fluvialibus inundationibus magnis & insolitis; quæ in locis, præcipuè maritimis, omnes portus, diruptis anchoris, classe viduavit; hominum multitudinem submersit, greges ovium & arméta boum exterminavit, arbores radicitùs evulsit, domos subvertit, littora dissipavit. Et ascendit pelagus fluctuans cum incremento, per duos dies & unam noctem intermediam, quod est inauditum; nec est solito more refluum aut retractum; impetu

impetu validissimo contrariorum ventorum (ut dicitur) impediente. Videbantur igitur inhumata corpora submersorum, in antris marinis juxta littus maris jacentia; ita quod apud *Wisebeche*, & in villis vicinis, & sic juxta littus & latus maris, homines perierunt infiniti: ita quòd in una villa non populosa, circiter centum corpora tradebantur una die lamentabili sepulturæ. Nocte verò proxima ante vigiliam Natalis Dominici, perhorruit ventus vehementissimus, admixto tonitruo, & pluvia inundante, qui turres concussit & ædificia, & squalor aëris perturbati tam vias terræ quàm maris reddidit immeabiles. Et sic eo anno circa tempora æquinoctialia bis *Angliam* irrestaurabili jactura tempestas iterata damnificavit. Videbatur igitur Dominus, exigentibus peccatis populi, terram diluvio quodam particulari flagellâsse, & ut dici meritò posset illud in Evangelio comminatorium: Erit in terra pressura gentium, præ confusione sonitus maris & fluctuum. 1237.

Rex Anglorū exigit tricesimam partem omnium mobilium totius Regni.

ANno Domini M. CC. XXXVII. qui est annus Regis *Henrici* III, xxj; tenuit idem Rex curiam suam ad Natale apud *Wintoniam*. Misit autem continuò per omnes fines *Angliæ* scripta Regalia; præcipiens omnibus ad Regnum *Angliæ* spectantibus, videlicet Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, & Prioribus installatis, Comitibus & Baronibus, ut omnes sine omissione in octavis *Epiphaniæ Londoniis* convenirent; Regia negotia tractaturi totum Regnum contingentia. Quod audientes Magnates, Regiis præceptis continuò paruerunt; credentes se vel Imperialia vel alia ardua negotia provisuros. Venit igitur die sancti *Hilarij*, *Londonias* infinita nobilium multitudo; scilicet Regni totalis universitas. Et cùm voluntatem Regis audituri, in Regio Palatio *Westmonasterij* consedissent; surrexit in medio *Willielmus* de *Kale* clericus ac domini Regis familiaris, vir quidem discretus & legum terræ peritus; ut quasi mediator inter Regem & Regni Magnates, Regium propositum & voluntatem in publicum propalaret. Ait igitur: Mandat vobis dominus Rex, quòd hactenus quicquid fecerit, ex hoc nunc & amodò, vestrum omnium, quasi fidelium & naturalium hominum, consiliis se subdet indubitanter. Veruntamen illi qui sua tractantes, sui thesauri custodes hactenus extitêre; infideliter computum pecuniarum omnium reddiderunt receptarum. Nunc idcircò dominus Rex, pecunia penitùs destitutus, sine qua Rex quilibet extat desolatus; auxilium à vobis suppliciter postulat pecuniæ. Ita videlicet, ut illa pecunia ad beneplacitum vestrum collecta; secundùm dispositionem aliquorum vestrum ad hoc electorum, in usus Regno necessarios reservetur expendenda. Quod verbum cùm omnes & singuli, nil tale expectantes, graviter acceperunt murmurantes, *Alter in alterius jactantes lumina vultus*, dixerunt ad invicem: *Fuderunt partum montes, en ridiculus mus.* Et indignantes responderunt, se undique & sæpè nunc vicesima, nunc tricesima, nunc quinquagesima gravari promittendo & persolvendo: asserentes indignum nimis fore & injuriosum, permittere Regem tam leviter seducibilem, qui nunquam unum ex inimicis Regni, etiam minimum, repulit, vel exterruit, nec fines Regni unquam ampliavit, sed arctavit, & alienis subjugavit: ut à naturalibus hominibus suis, quasi à servis ultimæ conditionis, in detrimentum eorum, & alienorum juvamen; tantam pecuniam, tot, toties, extorqueret argumentis. Quod cùm Rex audisset, cupiens murmur hoc sedare generale, pollicebatur sub jurejurando, se nunquam ampliùs nobiles Regni injuriando lacessere, vel molestare; dummodò sibi ad præsens tricesima pars mobilium *Angliæ* benignè concessa solveretur: quia paulò antè multa pecunia, quam Imperatori miserat, suum thesaurum in magna parte (ut asseruit) pro matrimonio sororis suæ, & iterum in proprio, mutilaverat. Ad quod non tacitè responsum fuit, quòd hæc omnia sine consilio fidelium suorum fecerat; nec debuerant esse pœnæ participes, qui fuerant à culpa immunes. Secesserunt tandem in locum seorsùm secretiorem, ut Regiæ exactioni contemperantes, & exigentiæ satisfacientes, inirent consilium; de modo & quantitate juvaminis, quod exigebatur, contrectando. Secedentibus igitur illis seorsùm, *Gilebertus Basset* Regi in communi dixit audientia; minùs quàm deceret in verbo circumspectus. Domine mi Rex, mittatis aliquem de vestris, qui intersit illorum, scilicet Baronum vestrorum, colloquio, sedebat enim ille dum hæc diceret, Regi paucis intermediis collateralis. Ad quod ex alia parte respondit *Richardus* de *Percy*, qui in colloquio Magnatum extiterat, non sine causa stomachatus: Quid est, amice *Gileberte*, quod dixisti? nunquid & nos alieni, & non de Regis amicis sumus? Et reprehẽsus est *Gilebertus* in verbo illepido & repentino. Et sic disceptationibus multiplicatis, protractum est colloquium in moram quatriduanam.

 Rex

Digitized by Google

1237. *Sub qua forma concessa fuerit tricesima mobilium Regi.*

REX verò admodum perturbatus, suorum cupiens Baronum sibi gratiam conciliare: se ex tunc & deinceps, quicquid factum fuerat anteà, dedit se consilio fidelium ac naturalium hominum suorum. Prætereà, de hoc quod dicebatur, quòd conabatur ea quæ concesserat, & chartis confirmaverat, per authenticum summi Pontificis infirmare; dicebat Rex, hoc falsum esse. Et si tale quid fortè fuerat suggestum ei, in irritum affirmavit, seque talia penitùs revocare. Prætereà, sereno vultu, & spontanea promisit voluntate; libertates Magnæ chartæ suis fidelibus Regni sui, ex tunc inviolabiliter observare. Et quia videbatur non penitùs immunis à sententia, quam tulerat Archiepiscopus *Stephanus* cum omnibus Episcopis *Angliæ*, in omnes violatores prædictæ chartæ; quam malo consilio fretus, in parte læserat: fecit in publico innovare sententiam prætaxatam, in omnes ejusdem chartæ contradictores aut violatores. Sic. Ut si ille per aliquem conceptum rancorem fortè eam non observaret, in latam sententiam graviùs recidivaret. Unde factum est, ut omnium corda hæc audientium, sibi mirabiliter in verbo illo conciliavit. Et deliberatum est, quòd videretur durum, subitò consilium, quod in præsentiarum habuit, ab eo quasi reprobum sequestrare, appositione aliquorum Magnatum additorum illud roborârunt, adjungentes ei Comitem *Warenniæ*, *Willielmum* de *Ferrariis*, & *Johannem filium Galfridi*. Et fecit eos Rex jurare, quòd nullo modo muneribus, vel aliquo alio modo à via veritatis deviarent; quin darent ipsi Regi sanum & salubre Regno consilium: sicut anteà fecerat Rex apud *Windeleshores*. Concessa est igitur benignè tali conditione, Regi ea vice tricesima Regni pars; omnium scilicet mobilium, ad thesaurum suum restaurandum: salvis tamen unicuique auro suo & argento, equis & armis, in reipublicæ utilitatem expendendis. Quæ pars tricesima, sub hac forma per quemlibet Comitatum, diligenter colligetur. Eligendi sunt quatuor fide digni milites, cum uno clerico; quem Rex illis addet in unoquoque Comitatu, & jurati de fidelitate unà cum clerico Regis, pecuniam colligent: & collecta reponetur in Abbatia, sacra æde, vel castro. Ut si fortè velit Rex à proposito, quod tamen absit, resilire; reddatur unicuique quòd suum est, fideliter distributum. Consentientibus igitur primùm Archiepiscopo *Cantuariensi* cum suis Episcopis & clero; sub hac conditione concessa est Regi tricesima mobilium Regni: ab omni Prælato, secundùm tenementũ Baroniæ suæ; & milite, per totum Regnum generaliter colligendũ. Sæpè tamen annexum fuit in conditione, quòd ex tunc & deinceps consilio alienigenarum (qui semper sui, non Regni amici esse consueverunt, & Regni bona distrahere, non adunare) & omnium innaturalium derelicto, suorum fidelium & naturalium hominum consiliis adhærebit. Et sic soluto concilio, non sine interiori murmuratione & multa concepta indignatione; eò quòd cum difficultate tanta Regis animum ad salubre consilium contorquerent, & consiliis eorum, à quibus omnem honorem terrenum habet, obsecundarent; ad propria quisque remeavit.

Victoria Christianorum *in* Hispania.

ET eodem anno ordinatæ sunt ecclesiæ & Prælati in *Corduba*, civitate *Hispaniæ*. Quia, sicut prætactum est, die Martis in hebdomada Paschæ capta est magna civitas *Corduba* in *Hispania*. In qua se natum fuisse commemorat *Lucanus*, dicens: *Corduba me genuit*. Capta verò est ab *Alphonso* Rege *Castellæ Christianissimo*. Qua capta, & *Christianis* dedita, cumulatum & additum est gaudium gaudio, scilicet de captione Insulæ magnæ & opulentissimæ *Majoricæ* paganissimæ: quæ fuit pyratis & vespilionibus referta, mercatoribus & peregrinis, præcipuè *Christianis* inimicissima qui inter *Africanas* & *Hispanas* regiones transfretarunt. Insula illa continet triginta duo castra. Et ad majoris gaudii augmentũ, anno proximo præterito, capta fuit à Rege *Arragoniæ* civitas magna *Borianna*, & castrum inexpugnabile *Penuscula*, per ingenium asperrimum, arietum ad Pascha *Paganorum* immolandorum: quia quod viribus fuit impossibile, supplevit ingenio excogitato. Capta est infra biennium *Corduba* civitas, *Majorica* insula, *Borianna* civitas, *Penuscula* castrum; & hæc omnia potestati *Christianorum* in *Hispania* fœliciter mancipata: Deo & ejus sanctæ ecclesiæ cedunt ad honorem. Nostrates igitur fœlici auspicio se accingunt ad expugnandam *Valentiam*, civitatem magnam & nominatissimam *Hispaniæ*: ex præteritis eventibus, audaciam & spem bonam continuantes. Civitásque *Cepta*, similem sibi ruinam formidabat.

Leolinus *sollicitat Regem* Angliæ *de fœdere confirmando.*

EOdem quoque tempore, *Leolinus* Princeps *Walliæ*, per solennes nuncios Regi notificavit; quòd cùm tempus ætatis suæ exigeret, ut omni strepitu litis, & omni bellorum tumultu jam ex tunc sedato, deinceps securæ pacis gauderet tranquillitate, se suáque omnia

omnia ditioni ac tutelæ Regis *Anglorum* subdere decrevit: & de eo teneret terras suas in fide & amicitia, inito fœdere indissolubili. Et si Rex in expeditionem iturus esset; militia, armis & equis, & thesauro, secundùm vires suas, ut suus fidelis, eum fideliter adjuvando promoveret. Ad hæc igitur confirmanda, missi sunt mediatores *Hertfordensis* & *Cestrensis* Episcopi: qui negotium prælocutum diligenter consummarent. Hujus autem causa mandati fuisse perhibetur, quòd idem *Leolinus* sui impos, morbo paralysis particularis sauciatus, graves insultus à *Griffino* filio suo eum impugnante sustineret. Multi autem Magnatum *Walliæ* fœdus initum acceptârunt, qui simul illud cum *Leolino* confirmârunt: nonulli autem eorum conventionibus constanter contradixerunt. Sed *Wallensium* fides, est fidei carentia; nec parcunt, cùm possint: & amici fortunæ, occupatos de more suo insequuntur. Depressi verò, vel fugiunt, vel humiliantur: secundùm illud Poëticum, nunquam tales sunt credendi: *Timeo Danaos, & dona ferentes.* 1237.

Item *Seneca* Philosophus: *Nunquam tutus cum inimico fœdus ineas.*

Matrimonium comitis Gloverniæ Richardi.

CIrca idem tempus, iteratò incanduit ira Regis adversus Comitem *Cantiæ Hubertum* de *Burgo*; eò quòd puer habitus adhuc in Regis custodia *Richardus* Comes *Gloverniæ*; sibi *Margaretam* filiam Comitis *Huberti* matrimonio clanculò & absque Regis licentia vel conniventia copulavit. Proposuerat enim Rex eundem juvenem, scilicet Comitem *Gloverniæ* cum Comitatu & honore ejus toto; cuidam proximo consanguinitate *Willielmo* electo *Valentiæ*, de *Provincia* nato, maritali fœdere (ut dicebatur) sociâsse. Tandem tamen, multiplicatis intercessoribus; eò quòd asseruit Comes *Hubertus* hoc se nescivisse, nec per eum hoc factum fuisse: promissa quadam summa pecuniæ, Regalis quievit indignatio. Eodémque anno, procurante domino Imperatore *Frederico*, creatus est alter Senator *Romæ*: ut duorum Senatorum prudentia & fortitudine duplicata, *Romanorum* insolentia comprimeretur; & consiliis tutiùs pacificata urbs liberiúsque regeretur.

Insolentia Græcorum *contra* Romanam *ecclesiam & suum Imperatorem.*

TEmporibus eisdem, *Græcorum* debacchante solita insolentia; tam adversùs ecclesiam *Romanam*, quàm suum dominum Imperatorem *Constantinopolitanum*; dominum Papam & omnem ecclesiam adeò exasperavit: quòd multorum erat sententia & voluntas, crucesignatorum exercitum super eos retorquere. Imperator etiam, ut eorum furorem declinaret, in partes secessit Occidentales: auxilium à *Romana* ecclesia, & consilium petiturus.

Papa vocat ad consilium suum Comitem Britanniæ.

EOdémque tempore, dominus Papa vocavit Comitem *Britanniæ* ad consilium suum; multis super hoc admirantibus: quòd hominem tali nota proditionis multiformis infamem, ad sua ardua negotia vocaverat contrectanda. Elegerat autem eundem Comitem, & prælegerat in bello peritissimum, in armis strenuum, genere præclarum, tam navali quàm campestri crebriùs commisso certamine expertum: ut eidem regimen & ducatum exercitus *Christiani*, necnon & thesaurum in viaticis crucesignatorum, fiducialiter committeret expendendum.

Inundationes iteratò prorumpentes

IN trantibus quoque Calendis Martiis, inundaverunt pluviæ vehementer; in festo scilicet sancti *Valentini*: quæ vada & itinera confractis ripis, intransmeabilia per octo dies continuatos reddiderunt. Et ut de aliis similia intelligantur: *Thamesis* fluvius in *Anglia*, & *Sequana* in *Francia*, civitates, pontes, molendina, intumentibus gurgitibus ex arida per loca spaciosa stagnis dilatatis, dissipârunt: ita ut vix per quindecim dies, eliquatis exuberantibus fluminibus, solitæ viæ in ripis apparuerunt.

Electus Valentiæ Willielmus *recessit ab* Anglia, *citoque redit.*

ILlis quoque diebus, *Willielmus* electus *Valentiæ*, cui Rex totius consilii sui habenas commiserat; videns quòd non immeritò Magnates terræ magnam super hoc indignationem conceperant; versùs patriam suam iter maturavit. Terras verò suas & prædia, quæ sibi Rex jam dederat opulentissima, sub titulo pignoris in manu *Aaron Judæi Eboracensis* commisit: mutuò ab eodem recipiendo nongentas marcas novorum esterlingorum numeratas. Summariis igitur cum plenis clitellis auro & argento & diversis Regalibus utensilibus, mannis insuper concupiscibilibus quàmplurimis, cum aliquibus equis preciosis, dispositis: versùs *Doveram* iter Rege dirigit conducente. Sic sicque versutè elaboratum est, ut Rex, relicto magnifici Imperatoris Regisque *Francorum* providi, qui uxoribus suis vel earum consanguineis vel compatriotis terga calcanda non submittunt, exemplo; expers thesauri & penitùs attenuatus, Regnum suum factus egenus; undique permittat occasione lacerare: & factus uxorius, terram propriam undecunque nacta, occasione macerare. Alienigenas verò, nunc *Pictavenses*, nunc *Alemannos*, nunc

1237. *Provinciales*, nunc *Romanos*; bonis terræ, in Regni perniciem, saginari. Venit igitur prædictus *Willielmus Valentiæ* electus in Regnum *Francorum*; ubi Rege salutato & visitata Regina sorore sua: sine mora in pace dimissus, & ut recederet est immunis licentiatus. Distributis igitur, & in partes *Provinciales*, transmissis, quæ ab *Anglia* tulerat; equis nonnullis impreciabili thesauro oneratis, vacuus rediit & iteratò macilentus. Cui Rex occurrens, in oscula ruit & amplexus cum applausu multiplicatos.

Electio Willielmi de Cãtelupo, *&* Johãnis *Prioris* Norwicensis.

INgressis itaque viam universæ carnis, piæ memoriæ venerabilibus *Wigorniensi* & *Norewicensi* Episcopis; elegerunt Monachi *Wigorniæ* magistrum *Walterum* de *Cantelupo*, filium *Willielmi* de *Cantelupo*, viri potentis & præclari, in Præsulem ac Pastorem animarum suarum: quem sine difficultate dominus Papa acceptavit, & in Episcopum consecravit. *Norwicenses* autem Priorem suum, virum religiosum ac discretum; in suum sibi Præsulem elegerunt: cujus electio, licèt ritè facta, quia tamen Regi displicuit: quibusdam ridiculosis rationibus vel exceptionibus contradicentium, fuit diu in pendulo, non sine peccatorum scrupulis, impedita.

Miserabilis status Angliæ.

TEmporibus illis ingruentibus, igniculus fidei cœpit nimis refrigescere; ut penè in cinerem redactus, vix videretur scintillare. Jam enim simonia sine rubore perpetrata, usurarii manifestè diversis argumentis à popularibus & minoribus, pecuniam impudenter extorquebant. Expiravit charitas, libertas ecclesiastica emarcuit, religio viluit suppeditata: & facta est filia *Syon* quasi meretrix effrons, non habens ruborem. Quotidiè vilissimæ personæ & illiteratæ, bullis *Romanis* armatæ, in minas statim erumpentes; reditus à piis patribus in victus religiosorum & sustentationem pauperum & hospitalitatem peregrinorum collatos, spretis privilegiis à sanctis nostris antecessoribus indultis, diripere non formidarunt: fulgurantibus enim sententiis, sine dilatione raptim postulata receperunt. Quòd si ad refugium appellationis vel privilegii, recurrerent injuriam patientes & spoliati: statim suspendentes per aliquem alium Prælatum, authentico Papæ compellente, fecerunt excommunicare. Et sic non prece, non canonicè, sed imperiosa exactione simplices spoliarunt. Juxta illud Poëticum: —*Armato supplicat ense potens*. Unde factum est, quòd ubi solebant nobiles & dapsiles clerici, ecclesiarum custodes & patroni; circumjacentis patriæ latitudinem, sua opulentia nobilitare, transeuntes suscipere, pauperes recreare: ibidem abjectæ personæ moribus vacui, versutia pleni, procuratores & firmarii *Romanorum*, quicquid preciosum in terra fuit & utile abradentes; dominis suis in remotas terras deliciosè ex patrimonio Crucifixi viventibus, & ex alieno superbientibus, transmiserunt. Erat igitur videre dolorem præcordialem, genas sanctorum irrigare, querelas erumpere, suspiria multiplicare: dicentibus multis cum singultu cruentato; Meliùs esset nobis mori, quàm videre mala gentis nostræ & sanctorum. Væ *Angliæ*, quæ quondam Princeps provinciarum, domina gentium, speculum ecclesiæ, religionis exemplum, nunc facta est sub tributo. Conculcaverunt eam ignobiles, & facta est in prædam degeneribus. Sed hæc *Angliæ* flagella, multiformes reatus procurarunt: irato eo, qui regnare facit hypocritam propter peccata populi, & tyrannum dominari.

Mors Regis Johannis *de* Bresne.

Frater Jordanus *obiit*.

IPso quoque anno sublatus est de medio, immortalis memoriæ, inclytus quondam Rex *Hierusalem Johannes* de *Bresne*; jam penè culmen *Græcorum* nactus Imperiale. Qui beatam ac tranquillam in bonis vitam diebus terminasset, si non *Fredericum* magnum *Alemannorum* Imperatorem sibi inimicum procurasset. Frater quoque *Jordanus*, Prior fratrum *Prædicatorum*, in confinio Hiemis & Veris; dum Australium barbarorum, ut vir eximiæ sanctitatis, & prædicator egregius, fines navigando peragraret, ut eos prædicando Deo lucrifaceret, suborta submersus est tempestate. Elaborantibus tamen aliquibus naufragorum, quos casus à discrimine mortis eripuit, procuratum est, licèt cum labore & periculo, quòd corpus ad terram est delatum; & honorabili, ut decuit, traditum sepulturæ. Sepelientes verò sanctum corpusculum, tam de vestimentis quàm corpore miram ascendisse sensêre fragrantiam: ita quòd odor aromaticus, manus eorum diu permanens affecisset. Et circa idem tempus canonisatus est, & catalogo sanctorum annumeratus, sanctus *Dominicus*, frater de ordine *Prædicatorum*.

Mors RICHARDI II. Dunelmensis *Episcopi*.

CIrca idem quoque tempus, scilicet xvii. Calend. Maii, obiit piæ memoriæ *Richardus* II. Episcopus *Dunelmensis*, vir eximiæ sanctitatis & profundæ scientiæ: qui cùm tres ecclesias Episcopales strenuè rexisset, scilicet *Cicestrensem*, *Sarisberiensem*, demùm *Dunelmensem*, cui fœliciter præfuit; ab inæstimabili debito, quo *Richardus*. I.

de *Marisco*

de *Marisco* ejus prædecessor obligaverat, liberavit. Summa autem pecuniæ, quam idem Episcopus prænominatus *Richardus*. II. pro adquietatione debitorum persolvit, plusquàm quadraginta millia marcarum æstimatur. Ad ejusdem quoque spectat præconium immortale, quòd ecclesiam *Sarisberiensem* à loco convexo, arido, & castro Comitis vicino, ad locum transtulit competentem. Et consilio nobilium artificum, quòs a remotis convocaverat, amplum jecit fundamentum; ipso primum lapidem componente. Ad quod opus promovendum, non tantùm Episcopus, imò Rex, & cum eo multi Magnates, manum porrexerunt adjutricem. Unde quidam ait: 1237.

Rex largitur opes, fert Præsul opem, lapicidæ
Dant operam: tribus his est opus ut stet opus.

Præterea, fundavit domum sanctimonialium de *Tarunto*, & illam dedit Reginæ, ubi sibi elegit sepulturam. Imminente verò hora suæ dissolutionis, videns Episcopus quia venit hora quòd transiret de hoc mundo; sermonem solennem populo fecit convocato, obitúmque suum nunciavit imminere. Et cùm in crastino morbus ingravaret, iterum congregato populo sermonem replicavit: valedicens omnibus, veniámque si quem offenderat postulando. Tertia verò die, convocata familia, & illis præcipuè quibus tenebatur in solvenda clientela, distribuit quæ ei videbantur rationabiliter distribuenda; cuique secundùm meritum suum: & cum certa deliberatione cunctis dispositis & consummatis, & amicis singulatim salutatis, serò dicens completorium, cùm diceret versum istum, *In pace in id ipsum dormiam, & requiescam*. Episcopus ipse in domino fœliciter obdormivit. Monachi autem *Dunelmenses*, invocato de supernis auxilio, Priorem suum dominum *Thomam*, virum religiosum & discretum; in Episcopum suum & Pastorem animarum suarum elegêrunt.

EIsdem temporibus, dominus Imperator *Fredericus*, videns quòd malitia invidorum eum ab incœpto proposito revocarunt in *Alemanniam*, & quòd ad opprobrium suum, soluta obsidione, à civitate *Mediolanensi* oportuit recedere; inquisivit qui hoc illi impedimentum procurârunt. Et comperto, quòd Dux *Austriæ* moto bello intestino in *Alemannia*, & quòd ipse causa esset quòd impediretur à suo proposito; hostili impetu irruit in eum, & terris & honoribus & thesauris eundem spoliavit. *Causa reditus Imperatoris ex* Italia.

EOdem verò anno, dominus Imperator *Fredericus* vocavit per solennes nuncios & literas Imperiales omnes Principes magnos orbis *Christianos*; ut omnes in nativitate sancti *Johannis Baptistæ*, apud *Vaucolur*, (quæ satis in confinio, vel prope confinium Imperij & Regni *Francorum* sita est) convenirent; de negotiis arduis, tam Imperium quàm alia regna contingentibus, tractaturi. Ad quod colloquium, quasi suspectum, dum Rex *Francorum* congregato innumerabili exercitu illùc advenire properaret, ad locum scilicet & terminum omnibus præfixum; terribile nimis & perniciosum aliis exemplum præbuit; dum ad pacis tractatum, quasi ad expugnandos inimicos, cum armatis legionibus adveniret. Rex autem *Angliæ*, cùm de adventu suo in propria persona se rationabilibus excusâsset, de primis Regni sui in pacis forma destinavit; scilicet Comitem *Cornubiæ Richardum*, fratrem suum; cum quibusdam aliis Magnatibus idoneis ad tantum colloquium moderandum; sub ducatu venerabilis Archiepiscopi *Eboracensis*, & Episcopi *Elyensis*, & aliorum fide dignorum ad hoc electorum. *Wintoniensis* autem, licèt ad hoc electus & præelectus fuerit, irrepenitùs recusavit; hanc suæ excusationis causam nec sine ratione prætendendo. Domine mi Rex, coram domino Imperatore de me nuper gravem reposuistis querimoniam; dicendo, quòd Regnum perturbavi simul cum Regni Magnatibus: si hoc justè vel injustè fecistis, Deus novit: ego autem in omnibus meam credo salvasse conscientiam. Si autem nunc verbum vestrum, in ore meo & literis vestris confidenter positum, me familiarem vestrum & fidelem asseruerit; cùm aliquando contrarium fuerit, tam vos quàm me de instabilitate redarguet: & hoc famam vestram nimiùm, quod absit, denigraret. Idcircò quia vestrum dedecus ibi manifestum est, nullatenùs ibo. Et hæc responsio in conspectu multorum satis eum excusavit. Cùm autem omnibus paratis, ad iter illud accingerentur præparati transfretare, ecce in obviàm apparuerunt apices Imperatoris, scilicet quòd tunc non potuit progredi quod proposuerat: sed in sequenti anno, scilicet ad navitatem sancti *Johannis*, quod tunc non potuit, per Dei gratiam consummaretur. Et sic singuli, infecto proposito, ad propria remearunt. Eodem quoque anno, Episcopus *Hertfortensis* sanctum Chrisma in ecclesia sancti *Albani* die cœnæ consecravit. Et circa illos dies, Comes *Cestriæ* *Johannes*, *Imperator convocat omnes Principes* Christianos.

1237. *Mors Comitis* Cestriæ Johannis. *Grando.*

Johannes, cognomento *Scotus*, circa Pentecosten (uxore sua, filia *Leolini*, machinante) potionatus diem clausit extremum. Et eodem pestis genere, Episcopus *Lincolniensis* seditiosè præventus; à portis mortis vix est revocatus. Et eodem anno, hebdomada ante Pentecosten, in partibus *Cestriæ*, non procul à viculo quæ *Hicche* dicitur, cecidit grando; quæ pomorum grossitudinem sylvestrium excedere videbatur, oves etiam prosternendo: pluvia autem diuturna subsequebatur.

Adventus Ottonis *Legati in* Angliam.

EOdem quoque anno, nesciebatur ad quid circa festum Apostolorum *Petri* & *Pauli*, dominus *Otto* sancti *Nicolai* in carcere *Tulliano* Diaconus Cardinalis; per mandatum Regis venit Legatus in *Angliam*, nescientibus Regni Magnatibus. Unde plures adversùs Regem magnam conceperunt indignationem, dicentes: Omnia Rex pervertit, jura, fidem, promissa, in omnibus transgreditur. Nunc enim matrimonio se sine suorum amicorum & hominum naturalium consilio, alienigenæ copulavit: nunc Legatum, Regni totius immutatorem, clàm vocavit: nunc sua dat, nunc data cupit revocare. Sic sicque de die in diem, juxta dictum Euangelicum, in se divisum & dissipatum Regnum, est enormiter desolatum. Dictum est autem, quòd Archiepiscopus *Cantuariensis Ædmundus* Regem talia facientem increpavit, præcipuè de vocatione Legati; sciens inde in suæ dignitatis præjudicium, magnam Regno imminere jacturam. Sed Rex, spreto tam suo quàm aliorum suorum consilio, quod concepit animo nullatenùs voluit propositum revocare. Venit igitur in magno apparatu Legatus prænominatus, & potentia magna. Et occurrerunt ei Episcopi & clerici famosi usque ad littus; & aliqui in naviculis navigando, obviârunt ei, applaudentes & munera impreciabilia offerentes. Imò etiam *Parisiis* in obviàm ei, obtulerunt telas escarleti & vasa preciosa, nuncii diversorum Episcoporum. In quo facto nimis à multis meruerunt reprehendi, tum pro dono & pro dandi modo; quia in panno & ejus colore, videbatur legationis officium & adventum acceptari. Adveniens autem munera oblata omnia non accepit, sed aliqua: sed quæ non recepit, jussit sibi reservari. Redditus autem vacantes, suis quos secum adduxit, dignis & indignis largiter distribuit. Rex autem ei usque ad confinium maris occurrit; & inclinato ad genua ejus capite, usque ad interiora Regni deduxit officiosè. Et adventantes Episcopi, cum Abbatibus & aliis ecclesiarum Prælatis; eum cum omni honore & reverentia, cum processionibus & campanarum classico, & preciosis muneribus, ut decuit, & plus quàm decuit, receperunt.

Litera fratris Philippi *ordinis Prædicatorum ad Papam.*

ANno quoque eodem, venit jocundus rumor de *Terra sancta*; quòd scilicet quidam magnus Orientalium hæreticorum Princeps, relicta superstitione & errore suo, tactus spiritu sancto, ad *Christianam* conversus est religionem; ad instantem & diligentem fratris *Philippi* de ordine Prædicatorum, in *Terra sancta* prioris, Prædicationem & exhortationem. Qui sine dilatione hoc domino Papæ, fratríque *Godefrido*, domini Papæ pœnitentiario; ut eosdem tam jocundo rumore exhilararet, significavit. Ipse autem frater *Godefridus*, Prioribus ordinis Prædicatorum in *Anglia* & *Francia* constitutis, hæc omnia significans, scripsit in hæc verba. *Venerabilibus in Christo patribus, fratrum ordinis* Prædicatorum Franciæ atque Angliæ, *ad quos literæ istæ pervenerint, frater* Godefridus, *domini Papæ pœnitentiarius, salutem & gaudium in spiritu sancto. Noveritis dominum Papam literas fratris Philippi, ministri provincialis* Terræ sanctæ, *in hunc modum recepisse:*

SAnctissimo Patri ac domino Gregorio, *divina vocatione summo Pontifici, frater* Philippus, *fratrum* Prædicatorum *Prior inutilis, devotam in omnibus ac debitam obedientiam. Benedictus Deus & pater domini nostri* Jesu Christi, *qui nostris temporibus Pater sancte, oves à tantis temporibus erroneas sua clementia reduxit ad pastorem. Diebus enim nostris, annum benignitatis suæ demonstravit nobis; & campos suos incipit replere ubertate: quia nationes, quæ ab unitate ecclesiæ diu recesserant, ad vestram obedientiam & sanctæ matris ecclesiæ reducit unitatem. Nam Patriarcha* Jacobitarum *Orientalium, vir quidem venerabilis scientia, moribus, & ætate, cum maximo Comitatu Archiepiscoporum, Episcoporum, necnon & Monachorum suæ gentis, hoc anno venit adorare in* Hierusalem. *Cui verbum catholicæ fidei exponentes, ad tantum divina cooperante gratia pervenimus; ut in Ramis palmarum, in processione solenni, quæ die illa in descensu montis* Oliveti *in* Hierusalem *fieri consuevit, obedientiam sanctæ* Romanæ *ecclesiæ promitteret & juraret; omnem pariter hæresin abjurando. Et confessionem suam nobis tradidit, in literis* Chaldeis *&* Arabicis, *in testimonium sempiternum. Ad hoc etiam, & habitum nostrum recepit in recessu. Ipse*

præest

præest Caldæis, Medis, & Persis, & Armeniis, *quas terras* Tartari *pro magna parte jam vastaverunt: & in aliis Regnis in tantum dilatatur ejus prælatio, quòd septuaginta provinciæ ei obediunt, in quibus habitant innumerabiles* Christiani; *servi tamen & tributarii* Saracenis, *exceptis Monachis, quos liberos dimittunt à tributo. Secundùm eandem formam, fecerunt duo Archiepiscopi: unus* Jacobinus *de* Ægypto, & *alius* Nestorianus *in Oriente: suas tamen prælationes & subditos, habent manentes in* Syria & Phœnicia. *Et nos jam festinamus mittere quatuor fratres in* Armeniam, *ad linguam addiscendam; eò quòd preces Regis & Baronum nos urgebant. De alio quoque, qui præest omnibus quos* Nestoriana *hæresis ab ecclesia separavit (cujus prælatio per* Indiam *majorem, & per regnum* Sacerdotis Johannis, *& per regna magis proxima Orienti, dilatatur) jam plures recepimus literas; quòd fratri* Willielmo de Monte ferrato, *qui cum aliis duobus fratribus linguam illam scientibus, apud eum aliquandiu commoratus est, promisit, quòd velit obedire & redire ad gremium ecclesiasticæ unitatis. Misimus etiam fratres in* Ægyptum, *ad Patriarcham* Jacobitarum Ægyptiorum; *qui multò ampliùs errare solent quàm Orientales, aliis erroribus circuncisionem ad modum* Saracenorum *addentes: à quo similiter recepimus, quòd velit redire ad ecclesiæ unitatem. Et jam multis elisis erroribus, suos subditos prohibuit circuncidi. Huic subdita est minor* India, Æthiopia, & Lybia, *cum* Ægypto. *Sed* Æthiopes & Lybii *non sunt subjecti* Saracenis. Maronidæ, *qui habitant in* Libano, *jam diu est quòd ad ecclesiasticam redierunt, & perseverant obedientiam. Et cùm omnes prædictæ nationes, doctrinæ Trinitatis & prædicationibus nostris acquiescant; soli* Græci *in malitia sua perseverant; qui ubique aut latenter, aut apertè, ecclesiæ Romanæ contradicunt. Omnia sacramenta nostra blasphemant; & omnem sectam à sua alienam, pravam appellant & hæreticam. Unde videntes ostium tantum apertum, ut veritas Evangelii dilatetur, dedimus nosmetipsos ad linguas gentium addiscendas; & studium linguarum in singulis conventibus statuimus, laborem novum veteri apponentes. Et jam per Dei gratiam linguis loquuntur novis & prædicant, & maximè in* Arabica, *quæ communior est inter gentes. Sed heu! huic tanto gaudio & lætitiæ spirituali, de renovatione infidelium nobis ortæ, de abysso judiciorum suorum Dominus nobis amaritudinem commiscuit, de morte magistri nostri ordinis; nisi quòd mors ejus in vitam infidelium conversa est. Nam sic à multis accepimus, qui præsentes fuerunt & viderunt; tanta miracula ibi dicuntur demonstrari; quòd multò efficaciùs prædicat mortuus in miraculis, quàm vivus prædicaret in verbis. Per omnia sit Deus benedictus. Unde ad illos* Saracenos, *tres prædicatores transmisimus; ne gratiæ Dei deesse videremur. Vestrum est ergo, pater sancte, adunationi & paci revertentium ad ecclesiam providere; ne fortè, si de brachiis nutricis ceciderint, utroque pede deteriùs inveniantur claudicantes. Quidam enim ex eis, jam magis suis Jurisdictionibus adversantur. Non audeo pluribus verbis, aures vestras detinere: cætera quæ desunt, fratres latores præsentium poterunt enarrare. Mortui sunt cum magistro, socii ejus frater* Geraldus *clericus, & frater* Ivanus *conversus. Tibi* Jesu Christe, *laus & gloria, & gratiarum actiones, honor & virtus & fortitudo in sæcula sæculorum. Amen. Valete.* Hæc omnia fecit Neophytus ille timore *Tartarorum*, quorum impetum formidans, auxilium *Machometi* & eorum quorum speravit habere patrocinium, nec habere potuit, ad *Christianorum* sacramentum convolavit; & sic efficax & festinum senserunt auxilium. Tempore autem prosperitatis, coactus per Magnates suos, à fide turpiter resilivit. 1237.

QUia de *Nestorianis* mentio superiùs facta est, dignum duximus huic libro eorum inserere superstitionem. Sunt autem in terra Orientali barbaræ nationes, à *Græcis* & *Latinis* multùm dissidentes; quorum alios, *Jacobitas* appellant, à quodam magistro suo dicto *Jacob*, cujusdam *Alexandrini* Patriarchæ discipulo. Hi autem à multis jam temporibus, à Constantinopolitano Patriarcha *Dioscoro* excommunicati, & ab ecclesia *Græcorum* sequestrati, majorem partem *Asiæ* & totius tractus Orientalis inhabitant. Quidam inter *Saracenos*, alii autem proprias usque infidelium consortio occupaverunt regiones; scilicet *Nubiam*, quæ conterminata est *Ægypto*, & magnam *Æthiopiæ* partem; & omnes regiones usque in *Indiam*, plus quàm quadraginta Regna (ut asserunt) continentes. Omnes autem fuerunt *Christiani*, à beato *Matthæo* Apostolo, & aliis viris Apostolicis, ad *Christi* fidem conversi. Sed posteà inimico super seminante zizania, lamentabili & miserabili errore longo tempore obtenebrati, parvulos suos utroque sexu, more *Saracenorum*, ex magna parte circuncidentes. Quæ prudenter non attendunt, quòd baptismi gratia superveniens, carnis evacuavit circumcisionem: quemadmodum fructu adveniente, *Hæresis Nestorianorum*

flores

Google

1237. flores decidunt & marcescunt. Unde & beatus Apostolus ad *Galatas* sic ait: ***Si circuncidimini, Christus vobis nil proderit.*** Et iterum: ***Testificor omni homini circuncidenti se, quoniam debitorem universæ Legis faciendum, evacuati estis à Christo: qui in Lege justificamini, à gratia excidistis.*** Alius autem errorum ipsorum est non minor prædicto, quòd confessiones peccatorum suorum, non Sacerdotibus, sed Soli Deo latenter faciunt: ponentes thus juxta se in igne, tanquam cum fumo peccata sua ascendant coram Domino. Errant miseri, non intelligentes scripturas, & pereunt ex defectu doctrinæ, vulnera sua medicis spiritualibus abscondentes; quorum est inter lepram & lepram discernere, & peccatorum circumstantias pensando, pœnitentias injungere, & secundùm claves sibi traditas, ligare & solvere, & pro confitentibus sibi specialiter orare. Unde Dominus in Euangelio dixit leprosis: *Ostendite vos Sacerdotibus.* Item *Jacobus*: ***Confitemini alterutrum peccata.*** *Salomon*: ***Fili ne confundaris confiteri peccata vestra.*** Item, in veteri Testamento, confitebatur Sacerdos peccata populi super caput hirci emissarii. Sed quomodò confitebatur, nisi priùs cognita, & sibi confessa? Item alibi in novo Testamento, ***Paulus*** ad ***Romanos***: *Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem.* Et de beato ***Johanne Baptista*** legimus, quòd *baptisabantur ab eo confitentes peccata sua.* Erubescentia enim & pudoris anxietas, & confitentis humilitas, maxima pars est pœnitentiæ: proniores autem ad peccandum efficiuntur, qui turpitudines suas hominibus non intimant revelantes, cùm tamen scriptum sit: ***Qui abscondit peccata sua, non dirigetur: qui autem deliquerit, & confessus fuerit, misericordiam consequetur.*** Tertius error est prædictorum ***Jacobitarum***, seu *Jacobinorum*, & ignorantia crassa, & quasi tenebræ palpabiles; quòd plures eorum ante baptismum parvulos suos cum ferro calido adurentes & signantes, in frontibus imprimunt cauterium. Alii autem in ambabus genis seu temporibus in modum crucis infantes suos consignant: perversè putantes eos per ignem materialem expiari; eò quòd in Euangelio beati ***Matthæi*** scriptum sit, quòd beatus ***Johannes Baptista*** de *Christo* dixit; ***Ipse vos baptisabit in spiritu sancto & igne.*** Cùm tamen omnibus fidelibus liqueat, quod in igne spirituali, id est, in spiritu sancto, fiat peccatorum remissio, & non igne visibili. Unde Dominus frequenter in Prophetis arguit filios ***Israël***, eisdem terribiliter comminando, eò quòd more gentilium filios suos trajiciebant per ignem. Ait enim Dominus in *Deuteronomio* per Moysen Prophetam: ***Cave ne imitari velis abominationem illarum gentium, ne inveniatur in te qui lustret filium suum aut filiam, ducens per ignem.*** Et constat omnibus *Christianis*, quòd Dominus noster, vel ejus Apostoli, seu aliqui Patres sancti, hujuscemodi consuetudinem in ecclesia non reliquerunt; neque tales adustiones fieri mandaverunt: horum verò, qui inter *Saracenos* commorantur, tam *Jacobinorum* quàm *Surianorum*, in brachiis aspeximus. Ipsi autem, ad ***Paganorum*** distinctionem, & ob sanctæ crucis reverentiam; crucis characterem sibi imprimi offerebant. Cùm autem à *Græcis* & à *Surianis* diligenter inquireremus, ob quam causam *Jacobitas* detestentur, & eos à suo ejecissent consortio: hanc esse causam præcipuam asserebant, quòd in damnatam & pessimam hæresin incidissent, unam naturam tantùm, quemadmodum unam personam, in *Christo* esse asserentes. Hujusmodi enim hæretici, in consilio *Calcedonensi* excommunicati sunt, & condemnati. Quorum quidam perversè asserebant, *Christum* post humanam assumptionem non ex duabus naturis existere; sed solùm in eo divinam naturam permanere. Hunc errorem introduxit ***Eutiches Constantinopolitanus*** Abbas: alii autem, ex duabus naturis, unam in *Christo* asserunt naturam. Quidam *Alexandrini* Episcopi, ***Theodius*** scilicet & ***Galanus***, hujus erroris auctores extitère. Constat autem, quòd secundùm naturam humanitatis, Dominus *Jesus* ***Christus*** esurivit, sitivit, & alias sustinuit necessitates; mortem etiam in cruce pertulit: secundùm autem naturam divinitatis, mortuos suscitavit, & alias virtutes operatus est; secundùm quam ipse de se dicit, *Antequàm Abraham fieret, ego sum.* Et: ***Ego principium, qui & loquor vobis.*** Et: *Ego & pater unum sumus.* Secundùm autem humanam naturam, idem ait: *Pater major me est.* Et iterum de calice transferendo: ***Non sicut ego volo, sed sicut tu.*** Cùm autem diligentissimè à prædictis *Jacobinis* inquisissem, utrùm unam in *Christo* naturam esse affirmarent; ipsi, nescio si timore redargutionis vel alia causa ducti, negaverunt. Quærenti autem, quare uno digito se signarent, responderunt, propter unam divinam essentiam: tribus autem partibus, trinitatem designabant. In sanctæ trinitatis & unitatis significatione, in quatuor partibus, per modum crucis, sese signaverunt. ***Græci*** autem & ***Suriani*** eis objiciebant, quòd propter unitatem,

1237.

tem, quam tantummodò in *Christo* credebant, uno tantùm digito se signabant. Quidam autem eorum utuntur litera *Chaldæa*, alii *Arabica*, quæ *Saracenica* dicitur. Laici autem illorum secundùm diversas nationes & provincias diversis utuntur idiomatibus, linguam autem clericorum suorum, qua in divinis scripturis utuntur, non intelligunt vulgares; licèt enim lingua utantur *Saracenica*, vulgare tamen Saracenicum non repræsentat, sed quoddam proprium idioma, quod non nisi à literatis intelligatur.

Legati modestia.

DOminus autem *Otto* Legatus, de quo superiùs mentio facta est, prudenter ac modestè se gerens, munera preciosissima sibi oblata in magna parte respuens, contra consuetudinem *Romanorum*; indignationem in toto Regno conceptam tam à clero quàm militia, citra opinionem multorum, per gestum suum ordinatum temperavit.

Pacificati sunt Magnates.

PRimò enim quosdam Magnates, ex quodam odio latenter concepto, sibi discordes, pacificavit; & indice osculo in bona fide confœderavit. Utpotè dominum *Petrum* Episcopum *Wintoniensem*, & dominum *Hubertum* Comitem *Cantiæ*, & *Gilebertum Basset*, *Stephanum* de *Segrave*, *Richardum Suard*; & alios quàmplures diu antè sibi dissidentes. Quod odium ferè in lamentabile judicium proruperat, in torneamento commisso apud *Blie*, in initio quadragesimæ eodem anno; ubi se Australes Norensibus opposuerunt contrarios. Sed tandem prævalentibus Australibus, capti sunt ex aliis viri magni; & commissum est non hastiludium, sed hostile bellū. Inter omnes tamen, strenuissimè se habebat Comes *Bigod*. Quos postquàm domini Legati pacificavit industria, omnibus Prælatis *Angliæ* scripsit, ut in octavis S. *Martini Londoniis* convenirent; authenticum domini Papæ, de plenaria potestate legationis sibi concessâ vel tradita, communiter in ecclesia sancti Pauli audituri; & in eadem communiter de reformatione ecclesiæ *Anglicana* tractaturi, & in præsentia ejus concilium celebraturi.

Strages militum Templi *circa* Antiochiam.

CIrca idem tempus, increbuerunt rumores lamentabiles, totam *Terram sanctam* confusione perfundentes. Mortuo enim *Soldano Halapiæ*, treuga accepta inter *Templarios* & eundem *Soldanum* expiravit. Volentes igitur fines suos ad honorem *Christi* ampliare *Templarii*, accingentes se ad prælium, castrum quoddam *Guascum* appellatum (quod versùs Septentrionem ab Antiochia situm est) obsidione vallare proponentes, in locis herbosis castro vicinis tentoria locaverunt; ducem sibi Præceptorem *Antiochiæ W.* de *monte Ferrato*, de *Arvernia* oriundum, sibi præponentes. Dum igitur ad idem castrum dispositis agminibus appropinquassent, videntes eos captivi *Christiani* in vinculis detenti, simul cum quibusdam apostatis, exclamaverunt, dicentes: Fugite miseri, fugite. Quid ruitis in mortem propriam? mortui estis omnes. Parati sunt infiniti hostes vestri cum tota provincia adjacente, in stragem vestram præparati communiter, præcepto *Soldani Halapensis*, quæ vobis insidias præparavit. Quod audiens Præceptor *Antiochenus*, sprevit minas exclamantium; vocans eos apostatas & proditores. Multi autem de militia *Templi*, librantes belli casus fortuitos, & suorum paucitatem, & hostium multitudinem; consilium dederunt, insidias declinando præcavere, donec pleniùs vires hostium explorassent. Ad quod respondit Præceptor prænominatus, quòd noluit pavidos illos secum in illo ancipiti certamine habere, ut essent tantæ victoriæ participes; eos fictos & formidolosos appellando. Et sic præceps & inconsultus, reversis multis, hostes ad bella provocavit. Et ante expectatum hostibus conglobatis, qui convenerant, & comprovincialibus vallatus, belli pondus non valens sustinere; contra ordinem *Templi*, terga dedit fugitivus; & cum eo alii de suis, qui priùs alios animârunt. Ceciderunt autem in conflictu illo, plus quàm centum milites *Templi*, & trecenti Arcubalistarii; sine aliis sæcularibus & manu pedestri non minima. De *Turcis* verò, ad tria millia. Cecidit autem in illo infausto certamine illustris miles *Templarius*, *Anglicus* natione, *Reginaldus* de *Argentomio*, ea die Balcanifer; qui ut alii, qui ceciderunt, cruentissimam de se reliquit hostibus victoriam: indefessus verò vexillum sustinebat, donec tibiæ cum cruribus & manibus frangerentur. Solus quoque eorum Præceptor priusquàm trucidaretur, circiter sexdecim hostium, absque lethaliter vulneratis, ad inferos destinavit. Facta est autem ista congressio detestanda mense Junio.

Theodoricus *Prior* Hospitalis *mittitur in succursum* terræ sanctæ

HÆC autem audientes *Templarii* & *Hospitalarii*, partes Occidentales inhabitantes; accingunt se viriliter, sanguinem fratrum, qui pro *Christo* effusus est, ulcisci cupientes. *Hospitalarii* verò, fratrem *Theodoricum* Priorem suum, natione *Alemannum*,

1237. *num*, militem elegantissimum, cum militia & familia stipendiaria & thesauro non minimo, in succursum *Terræ sanctæ* destinarunt. Qui dispositis disponendis, à *Clerkenwelle* domo sua, quæ est *Londoniis*, per medium civitatis, clypeis circiter triginta detectis, hastis elevatis, & prævio vexillo, versùs pontē, ut ab omnibus videntibus benedictionem obtinerent, perrexerunt eleganter. Fratres verò, inclinatis capitibus, hinc & inde caputiis depositis, se omnium precibus commendârunt.

Reditus Imperatoris in Italiam *cum exercitu copioso.*

EOdem etiam anno, circa festum sancti *Michaëlis*, dominus Imperator, cùm sedasset seditionem motam in *Alemannia*, & pacificatis ibi omnibus, intravit in manu forti & exercitu copioso *Italiam*: volens omnibus modis multiformes injurias, sibi à civibus *Mediolanensibus* sæpiùs irrogatas, vindicare. Dum enim ipsepaulò antè in *Alemanniam* regrederetur, cùm mota perturbatio intestina esset, quam Dux *Austriæ* in propriam perditionem excitaverat, agnoscentes id ipsi cives *Mediolanenses*; quasi ipsum Imperatorem inexorabili odio insequentes, suos quos in castris *Italicis* jam acquisitis reliquerat, truculenter trucidarunt, Imperialem indignationem sibi diatim provocantes. Et ne inobedientiæ posset redargui, ipsum dominum Papam, tam per chartas deprecatorias, quàm per solennes nuncios plures & plurìes sollicitatis: humiliter deprecando, ut ipse, qui erat caput ecclesiæ eum juvaret ad acquirendum potenter suam hæreditatem, & injurias multiplices sibi à *Mediolanensibus* illatas, justè vindicandum, & hæreticam pravitatem ab omni infami civitate *Italiæ* extirpandam. Præsertim cùm deceat ecclesiam *Romanam*, omnium talium, & si alij omnes tacerent, insolentiæ refragari. Sed dominus Papa dissimulando, hoc audito *Romam* perrexit quasi fugiens à facie Imperatoris, nolens vel impotens eisdem subvenire. *Romani* verò eum advenientem cum gaudio susceperunt, ne ex tunc, ut priùs, egrederetur, sancientes. Senserant enim se per absentiam suam jam decennalem, magnam pecuniæ jacturam incurrisse.

Bellum inter Imperatorem & Mediolanenses.

MEdiolanenses verò, audientes domini Imperatoris adventum, quem meritò ad iracundiam provocaverant, omnibus modis quibus possunt se ad bellum præparant: turres annona, pharetras spiculis, inermes armis munientes. Et cùm appropinquasset Imperator cum exercitu suo copioso, (qui numerum centum millium, præter *Saracenos* suos stipendiarios, dicitur excessisse) & venisset ad unam dietam de civitate, cives in manu hostili fortissima cum omnibus sibi confœderatis, dispositis aciebus obviàm Imperatori imperterritè occurrerunt; tentoria donec dies belli determinaretur, figentes, cum suarum legionum multitudine, quæ ad sexaginta millia computabatur, & Carrochium suum ubi robur exercitus esse videbatur, statuentes. Quod videns dominus Imperator, suos convocavit Consiliarios; & animans eos verbis bellicis, ait: Ecce eminùs ausi sunt apparere insolentes inimici nostri *Mediolanenses*, non veriti me dominum eorum ad bellum provocare veritatis & ecclesiæ sanctæ inimici, quos proprij sceleris pondus labefactabat. Transite flumen. (Erat enim eis amnis, fluvius *Olei* dictus, intermedius, dividens utrumqve exercitum.) Erige igitur & expande signifer meus impiger, victricem aquilam meam; & educite gladios vestros formidabiles, milites mei, quos toties hostium sanguine inebriâstis, & impetite in furore vestro mures istos ausos exire de cavernis suis, ut hodiè experiantur *Romani* Imperatoris hastas fulgurantes. Nec mora, *Mediolanenses* in exercitum Imperialem irruentes, *Saracenos* sibi primò oppositos alacriter suscipiunt in ore gladij: & in brevis horæ spacio trucidant prosternentes. Et procedunt cives, simili strage exercitum consertum sternere proponente. Quod comperiens Imperator, cum suis nobilibus, magnatibus, robustis, & insuperabilibus, qui omnes vires effundendo, glomeratim se hostibus infuderunt, impetum repressit insurgentium. Cives verò, videntes rem agi pro capite, conceptum animum invicem exhortantes exercuerunt, vires viribus repellentes: & animosiùs congredientes, micantes gladios in corpora inimicorum immerserunt, & initum certamen in cruentissimum bellum suscitârunt. Prosternuntur igitur hinc inde infiniti. Clamor congredientium bellatorum, gemitus morientium, tinnitus armorum, hinnitus equorum, assessorum sese comprimentium vociferatio, ictuum fulgurantium frequens malleatio, ipsum aëra tumultibus repleverunt. Tandem post multa hinc inde cruenta certamina, *Mediolanenses* non potentes ampliùs illo die pondus belli sustinere, regredientes sese in suam recepêre civitatem, in crastino in idipsum redire proponentes; & domino Imperatori significantes, ut summo mane fortunam belli diffinitivè viriliter experirentur; & secundùm voluntatem Domini exercituum, vel ipsi cives, vel adversarij eorum, triumphali gaudio sine majoris moræ dispendio potirentur, nec

1237.

nec torqueret ampliùs suspensos animos morosa protractio. Imperator autem hæc audiens, inito consilio, maluit providè ac cautè hostium furorem reprimere, quàm inconsultè dubia fata Martis ex abrupto continuando, se suósque incertis casibus committere fatigatos. Facta est igitur multorum nobilium utrobique strages miseranda, & à sæculo deploranda. *Mediolanenses* verò in hoc casu deteriorem calculum reportarunt. Imperator enim tria milia de ipsis civibus nobilioribus cepit; de vulgaribus verò in ore gladij prostravit infinitos. Posteà verò cepit trecentos nobiles in insidiis constitutos. Carrochium eorum cepit, & *Potestatem*, scilicet filium Ducis *Venetorum*; qui maluit in prælio corruisse: aliósque Magnates quàm plures trucidavit. Episcopus quoque eorum, vel in prælio cecidit, vel captus; certum nullum ex se apud nos reddidit relatorem. Ex tunc, igitur, dominus Imperator in circuitu civitatis vias & passagia districtè jussit custodiri; & accessus & recessus institutorum & agricolarum appositis custodibus die ac nocte obstruxit: pontes confregit, itinera custodivit, ut sic debacchantium hostium vires enervaret, & feritatem edomaret. Cives verò contra Deum calcaneum elevantes, versi sunt in arcum pravum, & quasi desperantes & de Deo diffidentes, in ecclesiis crucifixum per pedes suspendentes, & carnes sextis feriis & in quadragesima comedentes, & multi per *Italiam* in ejusdem desperationis abyssum demersi, conviciantes & blasphemantes; ecclesias sordibus, quas indignum est dicere, irreverenter maculantes, altaria magis polluentes, viros ecclesiasticos expulerunt. Irruit igitur formido & pavor, super civitates *Italicæ*. Et venerunt ex illis multi civium donaria preciosa offerentes: & ne simili calamitate involverentur, se suásque civitates mancipantes, dederunt dextras Imperatori, priorum exemplis humiliati. Ita etiam factum est, quòd infra medium quadragesimæ dominus Imperator totam *Italiam*, præter *Bononiam* & quatuor alias civitates, quæ non habebant potestatem resistendi, in manu robusta occupavit. Universitas autem clericorum *Bononiensium* nimis sibi timuit: quia significaverat eis anno præterito Imperator, ut in pace recederent, & obedire mandatis ejus contempserunt.

Indignatio Nobilium Angliæ contra Regem.

CUM hæc ita in transalpinis partibus agerentur, Rex *Anglorum Henricus* III. perverso fretus consilio, secùs quàm deceret aut expediret, suorum naturalium hominum consiliis factus est extraneus, & suis benevolis, Regnóque ac Reipublicæ utilibus cervicosus: ita quòd per eorum consilium parùm aut nihil de negotiis Regni tractaret aut operaretur. Ut igitur ab eis exquisitis argumentis pecuniam extorqueret, asseruit in colloquio (ad quod etiam ex longinquo Nobiles convocaverat) cum jurejurando, omni thesauro fuisse destitutum; imò penitùs indigentem. Petiit igitur instantissimè, ut sibi Regni tricesima concederetur & daretur; ut status Regni & Regis honorabiliùs sustentaretur, & firmiùs roboraretur. Quod audientes, cùm graviter accepissent, responderunt, quòd sæpiùs gravati, videbant alienigenas suis bonis saginari; statúmque Regni præ paupertate vacillare, & multiplex periculum imminere. Veruntamen, post multas disceptationes, quia se Rex humillans, promisit indubitanter, se eorum ex tunc & deinceps standum consiliis; concessa est ei, non sinè magna difficultate, tricesima mobilium. Quam posteà non ad Regale precium, sed secundùm communem valorem colligi fecit æstimandam. Nec ipsam, ut prælocutum & confirmatum fuit, in castris & cœnobiis reponendam, & secundum Magnatum provisionem expendendam: sed sine alicujus naturalis hominis terræ consilio, alienigenis exposuit asportandam. Et factus est quasi seductus, non habens cor. Perstrepuit igitur murmur in populo, & Magnatum indignationes incanduerunt.

Comes Richardus *Regem increpat.*

COmes verò *Cornubiæ Richardus*, frater Regis, primus movit quæstionem adversùs Regem increpans eum acriter, super tanta Regni per eum nata desolatione. Et quòd de die in diem adinventis novis causis cavillatoriis, Nobiles ac naturales Barones suos suis bonis spoliavit; & quæcunque potuit abradere, inconsultè hostibus Regni distribuit, ipsi Regi & Regno insidiantibus. Addidit etiam Comes, quòd ipse infinitos proventus & immunerabilem pecuniam in suo tempore collegerat, nec erat in *Anglia* Archiepiscopatus vel Episcopatus, præter *Eboracensem*, *Bathoniensem*, & *Wintoniensem*, qui non vacaverit suo tempore. Similiter intulit de Abbatiis, & Comitatibus, & Baroniis, custodiis, & aliis excaetis; nec tamen thesaurus Regius, qui deberet esse Regni robur & confidentia, senserat incrementum. Sed Rex tam ejus quàm aliorum naturalium hominum suorum spreto consilio, magis ac magis, ut incepit, deliravit: &

se volun-

1237. se voluntati *Romanorum*, præcipuè Legati, quem inconsultiùs advocaverat, mancipavit adeò, ut videretur quasi vestigia sua adorare; affirmans se tam in publico quàm secreto, sine domini sui Papæ vel Legati consensu, nil posse de Regno disponere, transmutare, vel alienare: ut non Rex, sed feudarius Papæ diceretur. His igitur & aliis delitamentis, Rex omnium Nobilium suorum corda cruentavit. Consiliarios quoque habuit infames & suspectos, qui hujus rei fomentum esse dicebantur; quos idcircò magis habebant Nobiles *Angliæ* exosos, quia de Regno ipso duxerunt originem. Et hi erant, *Johannes* Comes *Lincolniæ*, *S.* Comes *Legriæ*, frater *G. Templarius*.

Legatus sagi-natur bonis Angliæ.

INterim Domino Legato offerebantur dona preciosa, tam in palefridis concupiscibilibus, quàm vasis preciosis, & vestimentis mollibus & duplicibus, pellibus variis & sylvestribus, nummis, esculentis, & poculentis: ita quòd unus solus Episcopus, scilicet *Wintoniensis Petrus*, cùm constaret ei quòd *Londoniis* esset hyematurus, quinquaginta boves pascuales, & centum summas tritici electi, & octo dolia vini meracissimi, transmisit ei in alimentum. Alij quoque secundùm vires & facultates suas ei similia contulerunt. Legatus verò, *Romanam* avaritiam temperando, non omnia, sed aliqua oblata sereno vultu suscepit gratanter; considerans illud *Senecæ* Philosophicum: *Omnia oblata recipere, avarum est: nulla, rebelle: aliqua, sociale.*

Rex Comitem Provinciæ *ad se vocat.*

REX intereà Comitem *Provinciæ*, patrem Reginæ, precibus pulsavit multiplicibus, tam epistolis quàm nunciis multiplicatis, ut ipse dignaretur generis sui terram intrare, & de thesauro suo partem secum rediturus asportare. Unde à multis credebatur, quòd proinde extorsit Rex tricesimam à terra sua, ut ei & talibus distribueretur. Comes verò, tractus lucri amore, concitò venit vocatus: sed antequàm ad mare pervenisset, nullis *Francorum* est blanditiis vel donariis detentus, licèt Rex eorum primogenitam ejus duxisset in uxorem. Guerræ mortæ in partibus *Provincialibus*, eundem Comitem sub magna festinatione revocârunt. Quod audiens Rex, festinanter misit ei mille marcas, ad acquietanda viatica sua, & phaleras in Regno *Francorum* comparandas.

Colloquium inter Regis Angliæ *&* Scotiæ Eboraci *habitum.*

EOdem quoque anno scripsit Rex omnibus Magnatibus suis, ut coram eo & domino Legato, in festo exaltationis sanctæ Crucis, apud *Eboracum* convenirent, de arduis negotiis Regnum contingentibus tractaturi. Venerat autem eis obviàm Rex *Scotiæ*, vocatus à Rege *Angliæ* & Legato, apud *Eboracum*; ut ibi habita communi deliberatione, de pace reformanda inter eos, fœliciter componeretur: & Dei dante gratia, omnis lis mota prævia ratione sedaretur, & de justè utrique debitis satisfieret. Ubi tandem cùm pervenissent, sic elaboratum est, ut Rex *Scotiæ* perciperet de Regno *Angliæ* trecentas libratas terræ sine castri constructione, homagiúmque Regi *Angliæ* faceret, & fœdus inter eos amicitiæ sanciretur: & hoc se fideliter facturum Regi *Angliæ* & conservaturum juraret: & sic omnis querela & vendicatio ex parte Regis *Scotiæ*, conquiesceret. Volenti autem domino Legato intrare Regnum *Scotiæ*, ut ibi de negotiis ecclesiasticis tractaret, sicut in *Angliæ*: respondit Rex *Scotiæ*. Non me memini Legatum in terra mea vidisse, nec opus esse aliquem esse vocandum, Deo gratias, nec adhuc opus est, omnia benè se habent. Nec etiam tempore patris mei, vel alicujus antecessorum meorum, visus est aliquis Legatus introitum habuisse, nec ego dum mei compos fuero, tolerabo. Veruntamen, quia fama te sanctum virum prædicat, moneo te, ut si fortè terram meam ingrediaris, cautè progrediaris, ne quid sinistri tibi contingat. Indomiti enim & sylvestres homines ibi habitant, humanum sanguinem sitientes quos nec ego ipse valeo edomare: qui etiam si in vos irruant, nequeo eos cohibere. Me etiam nuper, ut fortè audistis, voluerunt invadere, & à Regno expellere exhæredatum. Quibus auditis, Legatus avidam voluntatem intrandi *Scotiam* temperavit, & latera Regis sui, scilicet *Angliæ* sibi per omnia obedientis, non reliquit. Remansit autem cum rege *Scotiæ* quidã *Italicus* Legati consanguineus, quem Rex cingulo militari, terram etiam conferendo, ne penitùs rebellis videretur, nobilitavit. Et sic soluto concilio, Rex *Angliæ* cum Legato suo versùs Australia remeavit.

Fastuosus apparatus Legati ad conciliũ

APpropinquante verò tempore concilij, jussit sibi Legatus sedem parari in Occidentali parte ecclesiæ sancti *Pauli Londoniis* fastigiosam nimis & solennem, longis trabibus & sedilibus gradatim exaltatam. Misit igitur literas suas, ut vocati omnes *Angliæ* Prælati, scilicet Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, Priores installati, tam sub conventus sui vel capituli, quàm suo nomine, literas procuratorias deferentes; ut quicquid in concilio statueret Legatus, ratum utrobique haberetur. Venerunt igitur omnes juxta mandatum

mandatum domini Legati, nimis vexati & fatigati in corporibus propriis equorum & viaticis; utpotè ingruente hyeme & multiformi tempestate, omnes Prælati suæ Legatiæ, *Angliæ* tamen potissimè. 1237.

ADvenerat etiam cum aliis ad idem concilium properantibus, quidam clericus, nomine magister *Walterus*, cognomento *Pruz*, qui palàm asseruit, omnes ferè Planetas sub uno signo, scilicet Capricorno, tunc convenientes, commotionem magnam in aëre facturos, & ventos validissimos commoturos: pestémque magnam animalium, præcipuè cornutorum, quæ pecudes vel pecora appellamus, subsecuturam pronunciabat. Et addidit quasi jocosè: Utinam non hominum cornutorum, scilicet Episcoporum. Nec fefellit omninò hæc prædicentis opinio. Statim enim ecclesiam sancti *Pauli*, ubi tunc erant congregati, tantus ventus concussit, quòd omnes, præcipuè Legatum, tremor magnus occupavit. Nocte autem sanctæ *Ceciliæ*, nubeculæ teterrimæ, turritæ, & inordinatæ, Luna existente prima, in occidente apparuerunt; & cœperunt mugire tonitrua, micare coruscationes, venti quoque commoveri, & per totam noctem sequentem & diem ventus inhorruit validissimus, qualem non se meminit aliquis prævidisse: & hic ventus per quindecim vel plures dies duravit continuatus. Corruerunt robora radicitùs avulsa, domus, turres, ædificia, motionem senserunt vel ruinam; ut meritò aër perturbationi hominum videretur concordare.

Ventus validissimus & damnosus nimis.

CUM igitur convenissent *Londoniis* Prælati *Angliæ*, in ecclesia sancti *Pauli*, die prima concilio assignata, scilicet in crastino octavarum sancti *Martini*, non comparuit Legatus; quia Episcopi rogaverant eum, ut ea die daretur eis copia inspiciendi quæ proposuit statuere, & secum super his deliberare, ne aliquid in præjudicium eorum statuere attentaret. Altera igitur die, constitutis in secretis & abditis locis militibus armatis & servientibus circiter ducentis, quos ei ad instantiam precum suarum dominus Rex commodaverat: timebat enim valdè sibi, eò quòd dicebatur, eum nimis velle desævire in eos, qui plura habebant beneficia, & præcipuè in illegitimos. Apparuit autem summo mane, scilicet diluculo, in ecclesia prædicta. Erat autem ibi tot expectantium multitudo tam compressa, quòd ipsi Legato erat ingressus difficillimus. Et ingressus ecclesiam, coram majori ecclesia Pontificalibus se induit, scilicet superpellicio, & desuper capa chorali, pellibus variis furrata, & mitra. Et præcedentibus Archiepiscopis *Cantuariensi* & *Eboracensi* cum, cum processione solenni, cum cruce & cereis accensis, & cum Letania, sedem suam ascendit per gradus pomposè, ut dictum est, præparatam, & jam pomposiùs tapetis & pallis redimitam: collocante se à dextris domino *Cantuariensi*, & *Eboracensi* à sinistris: propter quod orta est inter eos dissensio, scilicet de ordinatione sessionis. Et appellatum est ex parte *Eboracensis*, pro jure suo, quod sibi vendicabat. Lecto igitur solenniter Evangelio, scilicet: *Ego sum pastor bonus*, sicut moris est; dictísq; collectis propriis ab ipso Legato, & cantato: *Veni creator spiritus*, appellatóque ab *Eboracensi*, ut dictum est; sederunt juxta Legatum duo Archiepiscopi, *Cantuariensis* à dextris, *Eboracensis* à sinistris. Quibus dixit Legatus, volens ipsam controversiam pacificare, neutrius tamen juri derogando: In bulla domini Papæ stat imago *Pauli*, à dextris crucis in medio bullæ figuratæ, & *Petri* à sinistris: nulla tamen inter tantos sanctos est orta unquam contentio, ambo enim sunt in coæquali gloria. Veruntamen propter *Petri* clavigeri dignitatem, & Apostolatus principatum, necnon & cathedralem dignitatem, cum prioratu vocationis; meritò à dextris crucis ejus imago collocanda videtur. Sed quia *Paulus* credidit in *Christum*, quem non vidit; à dextris figuratur: *Beati enim qui non viderunt*, &c. Sic dominus *Cantuariensis*, totius *Angliæ* primas, & qui præest antiquissimæ ac nobilissimæ ecclesiæ *Cantuariensi*, necnon & *Londonensi*, quæ est sancti *Pauli*, non sine ratione à dextris est collocandus. Et ex tunc sequentibus diebus sedit *Cantuariensis* à dextris, *Eboracensis* à sinistris. Secundo autem die, concilio jam incœpto, missi sunt ex parte domini Regis, Comes *Lincolniensis Johannes*, & *Johannes* filius *Galfridi*, & *Willielmus* de *Rale*, Canonicus sancti *Pauli*; ut dicto Legato ex parte Regis & Regni inhiberent, ne ibi contra Regiam coronam & dignitatem aliquid statuere attentaret. Et remansit ibi, ut hoc observaretur, *Willielmus* de *Rale*, indutus capa Canonicali & superpellicio, aliis recedentibus. Eodem quoque die petiit dominus *Simon Cantuariensis* Archidiaconus, dominum Legatum in audientia omnium, ut audiretur ab omnibus authenticum suæ Legationis, à domino Papa sibi commissum: quod & factum est. Et eodem die, ad impetrationem domini Regis, lectum fuit quoddam privilegium, de festivitatibus

Congregatio & præparatio concilij.

1237. festivitatibus sancti *Edvardi* per totam *Angliam* celebrandis. Et de mandato domini Papæ, de sanctis *Francisco* & *Dominico* canonizatis. Et quia audierat dominus Legatus, dum adhuc in hospitio suo esset, multos pluribus ecclesiis beneficiatos, nobiles sanguine & possessionibus, & illegitimos, de quibus mentionem in quodam statuto concilij fecerat, contra ipsum murmurasse, & ei etiam insidias præparasse; quosdam Magnates, scilicet Comitem *Marescallum G.* & Comitem *Lincolniæ I.* & Comitem de *Monteforti S.* & quosdam de familia domini Regis, cum gladiis & fustibus munitos, ad tuitionem sui suorúmque, secum ad concilium duxit & reduxit. In concilio verò, cùm statutum contra eos qui plura beneficia obtinuerunt, contra concilium *Lateranense*, pronunciaretur, Episcopus *Wigorniensis Walterus*, scilicet de *Cantelupo*, surgens in medio, deposita mitra sua, sic dominum Legatum est affatus. *Pater sancte, cùm multi nobiles, quorum sanguis noster est, plura obtineant beneficia, cum quibus nondum dispensatum est, quorum etiam aliqui provectæ sunt ætatis, & usque ad præsens honorificè vixerunt, & hospitalitatem ad posse procurando, eleemosynas patentibus januis erogarunt, durum esset nimis, tales suis beneficiis spoliatos, in ignominiosam trudi paupertatem. Quidam verò juvenes feroces ac strenui, maximis periculis se opponerent, antequàm suis se sinerent privari beneficiis, unico tantùm retento. Quod benè perpendo per memetipsum. Antequàm enim ad istam vocarer dignitatem, proposui in animo meo, quòd si unicum amitterem beneficium talis prætextu constitutionis, omnia amitterem. Unde timendum est, quòd multi ad præsens in simili proposito perseverent. Quoniam igitur multitudo talium in causa est, sanctæ paternitati vestræ supplicamus, quatenùs ob salutem vestram & nostram, super hujusmodi statuto dominum Papam consulatis. Præterea, cùm statutum vestrum in religione sancti* Benedicti, *ad omnes æqualiter se extendat; & durum sit multis, tum propter locorum penuriam, & præcipuè Monialibus, cùm sint debiles & fragiles, hoc statutum observare, necesse est huic rigori discretum addere temperamentum. Super quo etiam postulamus, ut dominum Papam super his velitis consultare.* Cui dominus Legatus respondit, quòd si omnes Prælati, scilicet isti præsentes Archiepiscopi & Episcopi, unà cum eo, super his domino Papæ scriberent, libenter consentiret. Et sciendum, quòd quia aliqui opinabantur, sicut datum fuit intelligi domino Legato, quòd statuta sua robur nisi tantùm in tempore suæ Legationis non obtinerent; jussu ejusdem surrexit in medio quidam clericus suus, magister scilicet *Atho*, & aperto libro authentico, scilicet registro domini Papæ, ad majorem auctoritatem, ut validiùs talium opinionem improbaret, quandam decretalem legit distinctè & apertè, quam dominus Legatus distinguens approbavit; per illam asserens manifestè, quòd etiam post recessum ejus, sua statuta perpetuæ firmitatis robur debeant obtinere. Nec prætereundum, quòd primo die concilij, collocatis, ut prædictum est, Archiepiscopis, *Cantuariensi* scilicet à dextris, *Eboracensi* verò à sinistris, perlectóque Evangelio, *Ego sum pastor bonus*, dictisque collectis ad hoc pertinentibus, indictóque silentio, & turba comprimente castigata, dominus Legatus sedendo, quasi tubam vocem suam exaltans, sermonem suum inchoavit, thema suum sic præordinando: *In medio sedis & in circuitu ejus quatuor animalia plena oculis antè & retrò.* In sermone prosequendo innuens, quòd Prælati, quasi animalia habentia oculos antè & retrò, debent esse in rerum sæcularium dispositionibus providi, & in spiritualibus circumspecti, priora sequentibus cautè continuantes. Et post sermonem legi fecit statuta, alta voce & distinctè, quæ firmiter statuit observari, quæ subscripta in hoc libro duximus annotari.

Incipit concilium celebratum Londini *in ecclesia sancti* Pauli *à Legato* Ottone.

QUoniam domum Domini decet sanctitudo & ministros ejus, à Domino dicitur: *Sancti estote, quoniam sanctus sum ego Dominus Deus vester.* Satagit astutia humani generis inimici, ut sanctitatem subtrahat vel destruat utrobique, dum in plerisque locis & ne consecrentur ecclesiæ vel retardat, & ne suo dignè fungantur officio, ministrorum mores & vitam multorum vitiat & depravat, sanctorum patrum regulis & statutis, generaliter omnibus *Christianæ* religionis professibus opponendo. Huic est igitur armata manu à cunctis *Christi* fidelibus fortiter in fide resistendum, & ad ejus molimina renovatis & novis semper utendum viribus enervanda: sicut *Isaac* puteos quos foderant filij *Abrahæ*, sed humo impleverant *Palestini*, priùs studuit renovari, deinde alios fodere prorsus novos. Denique nos *Otto*, miseratione divina, sancti *Nicolai* in carcere *Tulliano* Diaconus Cardinalis, & Apostolicæ sedis Legatus, ad partes *Angliæ* cum Legationis officio à sede Apostolica destinati; divino fulti auxilio, & astantis concilij suffragio & consensu, ad roborandum & reformandum statum ecclesiasticum in partibus *Anglicanis*, salvis

salvis aliis canonicis institutis, quæ cum reverentia volumus & cupimus observari, quædam ex commissa nobis potestate duximus observanda, quæ per certos articulos fecimus digeri & distingui. 1237.

Ecclesiarum dedicatio.

BAsilicarum dedicatio, à veteri Testamento initium dignoscitur habuisse, & in Novo est à sanctis patribus observata; in quo est eò digniùs & studiosiùs facienda, quò in illo tantùm offerebantur hostiæ animalium mortuorum: in isto verò cœlestis hostia viva & vera, ipse scilicet unigenitus Dei filius, in altari offertur pro nobis manibus sacerdotis. Quare statuerunt providè sancti patres, ne in aliis locis quàm Deo dicatis, nisi necessitatis causa, celebraretur officium tam sublime. Porrò, quia vidimus per nos ipsos, & à plerisque audivimus tam salubre ministerium contemni, vel saltem negligi à nonnullis, dum multas invenimus ecclesias, & etiam cathedrales, quæ licèt sint ab antiquo constructæ, nondum tamen sunt consecratæ oleo sanctificationis. Volentes huic periculosæ negligentiæ obviare, statuimus, & statuendo præcipimus, ut omnes ecclesiæ cathedrales, conventuales, & parochiales, quæ perfectis parietibus sunt constructæ infra biennium, per diocesanos Episcopos, ad quos pertinent, vel eorum auctoritate, per alios consecrentur. Sicque infra simile tempus fiat de cæterò construendis. Et ne tam salubre statutum transeat in contemptum, si loca hujusmodi non fuerint infra biennium à perfectionis tempore dedicata, à Missarum solenniis usque ad consecrationem manere statuimus interdicta; nisi aliqua rationabili causa excusentur. Ad hoc, ne præsumant Abbates, ecclesiarum rectores, antiquas ecclesias consecratas, sub prætextu pulchrioris vel amplioris fabricæ faciendæ, diruere, absque licentia diocesani Episcopi & consensu, præsenti statuto districtiùs inhibemus. Diocesanus verò diligenter cosideret, utrùm expediat dare licentiam, vel negare; & si dederit, attendat & intendat, ut opus quàm celeriùs poterit, consummetur: quod extendi statuimus & volumus ad jam cœpta. De Capellanis verò minoribus, nil novi duximus statuendum. Consecrationes earum, qualiter & quando fieri debeant, diffinitionibus canonicis relinquentes.

De sacramentis ecclesiasticis.

SAcramenta ecclesiastica, in quibus tanquam in vasis cœlestibus, salutis remedia continentur, necnon oleum sanctificatum & chrisma, à ministris ecclesiæ purè atque devotè, qualibet exclusa cupiditatis labe, statuimus & statuendo præcipimus exhiberi, nulla difficultate in eis adhibita exhibendis, prætextu consuetudinis alicujus, qua dicantur ab eis qui ea recipiunt aliquibus aliqua persolvenda. Sacramenta verò principalia quæ sunt, & quot, propter simpliciores duximus exprimenda, sunt enim, Baptismus, Confirmatio, Pœnitentia, Eucharistia, Extrema unctio, Matrimonium, atque Ordo. De quorum quolibet in sacris canonibus est tractatum, & pleniùs ordinatum. Sed quia non est leve canonum girare & ignorare medico medicinale officium, minùs grave statuimus, ut in susceptione curæ animarum & ordinis sacerdotij, examinentur de his præcipuè ordinandi. Archidiaconi quoque in decanatuum suorum conventibus, Sacerdotes maximè in his studeant erudire; docentes eos qualiter circa Baptismum, Pœnitentiam, Eucharistiam, & Matrimonium, debeant se habere.

De baptismo.

AD Baptismum solenniter celebrandum, duo, scilicet sabbatum ante resurrectionem Domini; & sabbatum ante Pentecosten, sunt à sanctis canonibus propter mysterium deputata. Sed quidam, ut audivimus, in partibus istis diabolica fraude decepti, periculum suspicantur, si præfatis diebus pueri baptizentur; quod arbitrari, vel utrumque metuere, sanæ fidei penitùs adversatur, manifestè convincitur esse falsum, cùm summus Pontifex personaliter illud mysterium solennizet, & diebus baptizet solenniter memoratis; & in aliis mundi partibus servet ecclesia illud idem. Quare statuimus, ut à tanto errore prædicatione frequenti populus avertatur, & ad solennizandum præfatis diebus baptismum, & baptizandum pueros suos studiosiùs meditentur. Statuimus insuper, ut parochiales Presbyteri formam baptismi firmiter addiscentes, eam parochianis suis frequenter exponant diebus Dominicis in vulgari; ut si articulus necessitatis emergat, quo ipsos aliquem oporteat baptisare; eam sciant & valeant observare, quæ utrùm servata fuerint, inquirant postmodùm diligenter.

Avaritia sacerdotum arcenda.

AUditu horribili audivimus & relatu, quòd quidam, scilicet miseri sacerdotes, dum forsan in beneficium vicariæ vel ad firmam, seu quacunque alia quæstus causa, proventus ex altari aut ex pœnitentia venientis recipiunt; non aliter admittunt ad pœnitentiam confitentes, nisi priùs ab ipsis in sinu avaritiæ suæ quippiam reponatur. Sicque faciunt de aliis sacramentis. Quoniam igitur qui talia agunt, regno Dei & beneficio eccle-

 siastico

1237. ſiaſtico ſunt indigni; ſtatuendo diſtrictè præcipimus, ut inquiſitione arctiſſima per Epiſcopos de his facta, qui tale aliquid commiſiſſe repertus fuerit, & à beneficio, quod obtinet, removeatur omninò; & ab officio, quod perperàm geſſit, perpetuò ſuſpendatur.

Qui confeſſores conſtituendi.

QUod in quodam Concilio ſtatutum invenimus approbantes, ſtatuimus; ut per quoſlibet Decanatus prudentes viri & fideles conſtituantur per Epiſcopum confeſſores; quibus perſonæ & minores clerici confiteri valeant, qui Decanis erubeſcunt confiteri forſitan & verentur. In eccleſiis verò cathedralibus, confeſſores inſtitui præcipimus generales.

Qualitas ordinandorum.

SAcer ordo eò eſt digno dignius conferendus, quo ab ordinato ſacramenta cætera conferuntur. Quare cùm periculoſum ſit, minùs dignos, idiotas, illegitimos, irregulares, & extraneos, aut ſine titulo certo & vero aliquos ordinari; ſtatuimus, ut antè collationem ordinum, de his omnibus per Epiſcopum indago diligens habeatur. Et ne reprobatis, qui fuerint reprobandi, approbatis, clanculò ſe valeant immiſcere reprobati; in examinatione ſcribatur numerus & nomina approbatorum: & qui ſcripti fuerint, poſtmodùm in ordinationis limine, perlecta ſcriptura, diſcretione ſollicita requirantur; ipſáque ſcriptura apud Epiſcopum vel eccleſiam conſervetur.

De firmariis & vicariis eccleſiarum.

ECcleſias dari ad firmas, vel generaliter conſtitui vicarium in eiſdem, noſtra nequaquam volumus auctoritate fulciri. Sed propter infirmitatem multitudinis, quæ in cauſa eſt, ne videamur potiùs laqueos injicere, quàm invenire remedia, prohibitionis edictum contra ea emittere formidamus. Quibuſdam tamen moribus ex eis orientibus, ad noſtram delatis notitiam, occurrere coarctamur. Accidit enim plerumque, ut dum hi qui firmarij appellantur, lucrari plùs appetant quàm exolvant, turpes exactiones faciunt, quæ interdum etiam cadunt in ſimoniacam pravitatem. Quare ſtatuendo diſtrictiùs prohibemus, ne dignitates vel officia, putà Decanatus vel Archidiaconatus, ſive proventus, ex eccleſiaſticæ vel ſpiritualis juriſdictionis exercitio, ſive ex pœnitentia vel altari, ſeu aliis ſacramentis quibuſlibet venientes, ad firmam de cæterò nullatenùs concedantur.

Qualiter eccleſia ad firmam danda.

CUm laicis eccleſias dari ad firmas, ſit penitùs inhoneſtum, & clericis quibuſcumque ad longum tempus, propter continuationem temporis, quæ afferre conſuevit periculum, eccleſiis poſſet eſſe damnoſum; utrumque diſtrictiùs inhibentes ſtatuimus; ut nec laicis unquam, nec perſonis etiam eccleſiaſticis ultra quinquennium eccleſiæ ad firmam concedantur, nec finito quinquennio renoventur eiſdem, niſi priùs ipſas habuerint alij mediatè. Et ut omnia ſint in tuto, præcipimus, ut præſentibus Epiſcopis vel Archidiaconis firmatia fiat conventio; ex qua plures literæ conſcribantur, quarum una remaneat penès ipſos.

De eodem.

ALicubi audivimus contigiſſe, quòd vacante pingui eccleſia, quam quidam optabat habere, nec tamen audebat eam recipere ut perſona; ne aliis ipſo jure beneficiis quæ obtinuit privaretur; callidè procuravit, ut eccleſia illa ſibi ad firmam perpetuò traderetur; ita quòd modicum quid inde ſolveret alij nomine perſonatus, ſibíque totum reliquum retineret. Quo dante cauſam, edicto ſtatuimus; ut in tota vel in parte, ad firmam alicui ſub quocunque colore in beneficium conferatur, caſſum & inane fore penitùs decernentes, ſi contrà fuerit attentatum.

Qui vicarij ordinandi.

AD vicariam ſtatuimus nullum admittendum, niſi jam Preſbyterum ordinatum, vel ſaltem Diaconum, in proximis quatuor temporibus ordinandum; qui renuncians beneficiis aliis, ſi quæ habet curam animarum habentia, juret reſidentiam ibi facere, ac eam faciat continuè corporalem: alioquin inſtitutionem illius fore nullam decernimus, & vicariam alij conferendam. Sic eluditur illi dolo, quo ſæpè aſſignato alicui nomine perſonatus modico ſimulatè dabatur illi eccleſia ſub ficto nomine vicariæ; qui timens alia beneficia perdere, metuebat eam recipere ut perſona. De jam inſtitutis verò vicariis, qui non ſunt Preſbyteri, cùm vicarij teneantur perſonis & eccleſiis deſervire, ſtatuendo præcipimus; ut infra annum ad minus ſe faciant in Preſbyteros ordinari. Alioquin, ſi per eos ſteterit, quo minùs infra annum, ut diximus, ordinentur; eos ex tunc vicariis eiſdem fore decernimus privatos; & de reſidentia circa eos ſtatuimus, quod de inſtituendis ſupra diximus ſtatuendum.

Ne leviter eccleſia abſentis alteri conferatur.

AD elidendum fallacias iniquorum, ſagaci eſt ſtudio laborandum cuilibet Juſtitiæ amatori; ne ſi torpeſcat rectorum induſtria, ſimplicitas à verſutia ſupplantetur, & ſuccumbat veritas falſitati. Sanè relatione accepimus plurium, quòd quidam in abſentis

sentis beneficium oculos jacientes, novos fingentes rumores, asserunt se audisse mortuum esse, vel beneficium resignasse beneficij possessoré; sicque procurant in istud beneficium quomodolibet seintrudi, & si forsitan reviviscens qui mortuus fuerat, ad suam ecclesiam revertatur, nescio te frater, respondeatur eidem, & clauditur janua contra eum. Nonnulli etiam nimia cupiditate cæcati, non solùm in absentium beneficium, sed etiam in præsentium clanculò irrumpere, vel ubicumque possint ea invadere, non formidant; & cùm intrò fuerint, nec prosunt sententiæ, nec aliquid, quo valeant mitti foràs, quoniam armorum potentia se defendunt. In utroque igitur articulo remedium quale possimus adhibentes, statuimus districtiùs prohibentes; ne prætextu opinionis vel famæ, quæ de morte vel de cessione habeatur absentis, ejus beneficiū aliquatenùs conferatur: sed Prælatus, donec pleniùs de alterutro instruatur, expectet. Alioquin ad resarciendum omne damnum ex hoc inflictum absenti, eum fore decernimus obligatum; & illum qui se procuravit intrudi, præter restitutionē bonorum, officio beneficióque suspensum protinùs ipso facto. Quod & ad illum extendi volumus, qui beneficium ecclesiasticum altero possidente auctoritate propria, vel potiùs vi, vel clam occupare præsumit; vel postquàm declaratum fuerit, ad alium pertinere, armis se defendere nititur in eodem. 1237.

Ne ecclesia una in plures vicarias dividatur.

CUM ars artium, teste beato *Gregorio*, sit regimen animarum, non cessat antiquus sophista suæ girare molimina fraudis, & in falsæ prætentioni studere fallacis; quo valeat concludere disciplinis artis, & eos excludere à salute quos imperitos invenerit vel incautos. Hoc est quod facit transgredi mandata Dei, & sanctorum patrum regulis contraire; dum nec sermo divinus, nec sanctiones canonicæ, à distorto itinere possunt reducere peccatores. Exigit enim ars nostra catholica, ut unicus & in una ecclesia sit magister perfectus, ordine, habitu, vita, scientia, & doctrina; & quòd pura sit ecclesiæ ordinatio, atque simplex. Sed objectio diaboli, multos facit in hoc dogmate deviare; dum interdum eo suggerente non uni tantùm una datur ecclesia, sed pluribus, prætextu plurium patronorum; ut sint plura capita in eodem corpore, quasi monstrum. Et interdum consentit persona, quæcunque sit occasio, ut aliquid concedatur alij nomine personatus absque magistro: præstereà ecclesia sæpè maneat, dum nec persona in ea, nec saltem vicarius invenitur perpetuus; sed aliquis fortè simplex sacerdos, qui nec jus habet, nec etiam juris imaginem in eadem. Et si moram forsitan persona ibi trahat, non est tam perfectus ordine, quoniam non sacerdos; nec habitu, quoniam visus ab aliquo, non clericus, sed miles potiùs putaretur: de vita, scientia, & doctrina, est ei modica heu cura! Ordinatio quoque ecclesiæ raro sit simplici oculo, ut deberet, nec enim commenta fraudis diabolicæ desunt ibi. Nam interdum, ut audivimus, alicui confertur ecclesia hoc acto tacitè vel expressè, quòd aliquid ibi retineat instituens, vel præsentans, vel aliquam alius ex ea percipiat portionem; qui totum erat forsitan habiturus, nisi Juris impotentia, vel metu perdendi alia beneficia, dimisisset. Cedit etiam quis aliquando personatui, & ab instituto inibi recipit postmodùm vicariam, quòd fieri non præsumitur sine fraude. Has igitur diminutiones & particulares assignationes & mutationes, tanquam arti nostræ contrarias, reprobantes, ne de cæterò fiant penitùs prohibemus; firmiter statuentes, ut nunquam deinceps in plures personatus vel vicarias, una ecclesia dividatur. Et quæ divisæ sunt hactenùs, quàm citiùs se facultas obtulerit, integrentur: nisi forsan sic instituta fuerit ab antiquo, ubi est per loci Episcopum providendum, quòd causa redditus, quam parochia congruis inter eos portionibus & regionibus. Provideant etiam Diocesani, ut semper apud ecclesiam resideat aliquis, qui de animarum cura sit sollicitus; ac se in celebratione divinorum & collatione sacramentorum exerceat utiliter & honestè.

De residentia in ecclesiis facienda.

DE residentia verò in ecclesiis à rectoribus facienda, videtur nobis consulendum facto potiùs quàm statuto. Extant enim concilia *Romanorum* Pontificum hucce clarius loquentia super eo; propter quod, major requiritur executio statutorum, quàm editio sanctionum. Idem quoque per omnia dicimus & sentimus, de his qui plures dignitates, personatus, seu beneficia, curam animarum habentia, contra constitutionem concilij generalis, absque dispensatione sedis Apostolicæ speciali præsumunt, in salutis suæ periculum, detinere.

Habitus clericorum.

QUoniam de habitu clericorum, qui non clericalis videtur, sed potiùs militaris, grave scandalum laicis generatur, firmiter statuendo præcipimus; ut ad formam tam de vestibus clericorum, quàm de ornamentis equorum, in generali concilio edicta, per

subtractionem

1237. subtractionem beneficiorum ab Episcopis restringantur: ita quòd in mensura decenti vestes habeant, & capis clausis utantur in sacris ordinibus constituti, maximè in ecclesia, & coram Prælatis suis, & in conventibus clericorum, & ubique in parochiis suis, qui cum animarum cura ecclesias susceperunt. Et ut possint Episcopi alios meliùs ad honestatem vestium, tonsuram & coronam decentem, & equorum ornamenta idonea coarctare; provideant ut à suis clericis commensalibus hæc priùs faciant observari; habentes eos in vestibus, calcaribus, frænis, & sellis, clericalis gerentes habitum honestatis.

Contra rectores ecclesiarum, clandestina matrimonia contrahentes.

INnotuit nobis, referentibus plurimis fide dignis, quòd multi propriæ salutis immemores, matrimoniis contractis clandestinè, retinere cum uxoribus ecclesias, & ecclesiastica beneficia adipisci; de novo promoveri ad sacros ordines, contra statuta sacrorum canonum, non formidant. Deinde processu temporis, proli susceptæ de tali copula expedire videtur, ipsis viventibus vel defunctis, per testes vel instrumenta probare, contracta fuisse matrimonia inter eos. Verùm, quia per clericos matrimonio seu contubernio intendentes procurari animarum perditio, negligi salus earum, & ecclesiastica diripi, sub morbo, qui multùm invaluisse asseritur, sic diximus occurrendum; ut si repertum fuerit aliquos taliter contraxisse, & ab ecclesiis & ecclesiasticis beneficiis; quibus tam eos quàm quoslibet uxoratos fore decernimus ipso jure privatos, removeantur omninò. Et si quæ bona post hujusmodi matrimonium qualitercunque quæsita fuerint, per ipsos vel submissas personas de bonis eorum, ea nequaquam filiis vel uxoribus hujusmodi, sed ecclesiis quas tenuerunt, vel in quibus habuerunt beneficia, protinùs applicentur. Ipsi quoque filij, ad ecclesias & ecclesiastica beneficia & ecclesiasticos ordines, velut inhabiles, nullatenùs admittantur; nisi cum eis, exigentibus eorum meritis, fuerit canonicè dispensatum.

De clericis concubinariis.

LIcèt ad profligandum à laribus ecclesiæ, putridum illud turpitudinis libidinosæ contagium, quo decor ecclesiæ graviter maculatur, studuerunt semper ecclesiastici correctores; ipsum tamen tantæ improbitatis existit, ut semper se ingerat impudendum. Nolentes igitur, tantam ecclesiæ ignominiam, conniventibus præterire oculis incorreptam; statuta *Romanorum* Pontificum, & maximè decretale *Alexandri* Papæ super hoc edita, sequentes; statuimus & statuendo præcipimus, ut nisi clerici, & maximè in sacris ordinibus constituti, qui in domibus suis vel alienis publicè detinent concubinas; eas à se prorsùs removeant infra mensem, ipsas vel alias nullatenùs de cæterò detenturi, ab officio & beneficio sint suspensi; ita quòd usque quò super hoc dignè satisfecerint, de beneficiis ecclesiasticis se nullatenùs intromittant; alioquin ipso jure ipsis eos decrevimus fore privatos. Volumus quoque & districtè præcipimus, ut Archiepiscopi & Episcopi diligentem faciant super hoc per omnes Decanatus fieri inquisitionem; & quod statuimus observari.

De his qui patribus succedunt in ecclesiasticis beneficiis.

LIcèt adeò detestati fuerint sancti *Patres*, quòd beneficia ecclesiastica jure possint hæreditario possideri, ut in eis etiam sit interdicta successio sobolis benè natæ: quidam tamen de nephario coitu procreati, pede impudentiæ juris & honestatis auctoritatem calcantes, in beneficia hujusmodi, quæ patres eorum nullo modo tenuerunt, irrumpere, atque ausu temerario detinere non formidant. Hoc igitur nos, qui ad relevandum honestatis ecclesiasticæ casum, ad partes istas venimus attendentes, statuendo districtiùs prohibemus, & prohibendo statuimus; ut ecclesiarum Prælati aliquos tales in beneficiis hujusmodi, quæ patres eorum quocunque titulo tenuerunt, in totum vel in partem quocunque colore vel fraude instituere, vel utcunque admittere immediatè, de cæterò non præsumant. Illos verò, qui beneficia hujusmodi jam illicitè sunt adepti, eis præsenti statuto decernimus fore privatos.

Contra latronum protectores.

COntra latronum flagitia, quibus nimis abundat regio *Anglicana*, quòd nequaquam esset, ut accepimus, nisi majores eos defenderent & tenerent, sic duximus statuendum; ut nemo eos protegat, vel defendat, seu teneat in domibus suis, vel in villis, quos sciverint vel manifestum fuerit latrocinium exercere. Eos autem qui contrà fecerint, si tertiò moniti per ecclesiasticum judicem ordinarium, ipsos à se non abjecerint, excommunicationi ecclesiasticæ subjugamus. Monitionem autem volumus & statuimus sufficere generalem, etiam si fiat alicujus vel alicui nomine non expresso; dummodò ita publicè ac solenniter fiat, quòd ad eorum notitiam valeat pervenire.

De esu carnium Monachorum.

AUdivimus, & lætati sumus, quòd religiosi viri Abbates ordinis sancti *Benedicti*, per *Angliam* constituti, convenientes nuper in suo capitulo generali, tanquam filij, juxta sermonem propheticum, ad suos terminos revertentes, providè statuerunt, ut de

cæterò

1237.

cæterò secundùm beati *Benedicti* regulam; ab esu carnium debeant abstinere: exceptis debilibus & infirmis, quibus debet secundùm ejusdem regulæ continentiam, in infirmario provideri. Quod utique approbantes, statuimus inviolabiliter observari. Adjicimus quoque, quòd postquàm novitij, anno probationis finito, gestaverint habitum monachalem; ad professionem, juxta decretum vel decretalem fœlicis memoriæ *Honorij* Papæ, districtione ecclesiastica vel canonica per Abbatem protinus compellantur. Nec aliquis, qui professionem non fecerit, in Abbatem vel Priorem aliquatenùs admittatur. Hoc autem, & quod de professione, finito probationis tempore, faciendum duximus, ad canonicos regulares vel moniales duximus prorogandum. Super aliis verò, quæ ad correctionem vel reformationem tam canonicorum quàm aliorum regularium noverimus pertinere, providere intendimus; & quæ ecclesiis eorum utilia, ipsis quoque salubria fuerint, concedente Domino, statuemus: & statuta mandabimus per eorum capitula solemniter publicari.

Officium Arcidiaconorum

DE Archidiaconis quoque statuimus, ut ecclesias utiliter & fideliter visitent de sacris vasis & vestibus, & qualiter diurnis & nocturnis officiis ecclesiæ serviatur; & generaliter de temporalibus & spiritualibus inquirendo: & quæ corrigenda invenerint, corrigant diligenter. Ecclesias autem superfluis non gravent expensis, sed procurationes exigant, duntaxat cùm visitant, moderatas: non secum ducant extraneos, sed modestè se habeant tam in familia quàm in equis: nec ut non visitent aut corrigant, sive crimina puniant, aliquid ab aliquo recipere non præsumant: nec sententiis aliquos involvant injustè, quò ab eis pecuniam possint extorquere. Cùm hæc enim talia simoniacam sapiant pravitatem, decernimus; ut eos, qui talia agere præsumpserint, sic extorta, in duplum erogare in pios usus arbitrio Episcopi compellantur aliàs; salva nihilominùs pœna canonica contra eos. Sint autem soliciti frequenter interesse capitulis per singulos Decanatus: in quibus diligenter instruant inter alia sacerdotes, ut benè sciant & sanè intelligant verba canonis & baptismi, quæ scilicet sunt de substantia sacramenti.

Ne quid exigatur pro pace reformanda.

CÆterùm districtiùs duximus inhibendum, ne ecclesiarum Prælati, & maximè Archidiaconi & Decani, vel officiales eorum, vel etiam quicunque alij, ad universitatem causarum vel aliqua negotia, ratione jurisdictionis ecclesiasticæ vel officij spiritualis, ecclesiæ forum contingentia, delegati; quin de discordiis vel querelis fiat pax vel concordia inter partes præsumant aliquatenùs impedire: sed quandocunque partes voluerint à judicio per compositionem recedant; dummodò sit tale negotium, quòd jure possit transigi vel componi nec exigatur aliquid propter hoc ab eisdem.

Officium Episcoporum.

QUid ad venerabiles patres Archiepiscopos & Episcopos incumbat ex officio faciendum, nomen dignitatis eorum, quòd est Episcopus, id est, superintendens, exprimit evidenter. Intendere quippe habent, & supra gregem suum, juxta verbum Evangelicum, noctis vigilias custodire. Cùm igitur esse debeant forma gregis, ad quam se debent subditi reformare, quod nequit fieri, nisi omnibus se exhibeant in exemplar. Exhortamur igitur eos in Domino, & monemus, ut moram trahentes apud cathedrales ecclesias congruenter ibidem Missas celebrent, in præcipuis saltem solennitatibus, & diebus Dominicis in quadragesima & adventu. Circumeant præterea Dioceses suas temporibus opportunis, corrigendo & reformando, consecrando ecclesias & verbum vitæ in agro Dominico seminando. Ad quæ omnia meliùs exequenda, professionem, quam in sua consecratione fecerunt, saltem bis in anno scilicet & in majori quadragesima, faciant sibi legi.

Contra Judices imperitos.

CUm non solùm potestas, sed discretio & scientia in distinguendis negotiis potissimùm requiratur; solerter ab omnibus præcavendum, ne talis judex vel cognitor deputetur, per cujus imperitiam, simplicitatem, vel ruditatem, inutilis feratur sententia vel injusta, absolvatur nocens, & innocens condemnetur. Propotereà duximus statuendum, quòd matrimoniales causæ quæ inter cæteras maturitate magna & diligentia sunt tractandæ, viris providis, & fidedignis, & habentibus jurisperitiam, vel saltem competens exercitium, committantur. Si qui verò Abbates Archdiaconum vel Decanum habent, ex privilegio vel consuetudine approbata, quòd de matrimonialibus causis cognoscant diligenter, ipsas examinare procurent: ita quòd tam ipsi quàm deligati eorum, ad diffinitivam sententiam non procedant, nisi habita priùs deleberatione de causæ meritis cum diocesano Episcopo diligenti ipsiusque requisito concilio & obtento. Ad quod etiam volumus teneri exemptos, vel speciali privilegio munitos.

Jusiuran-

1237. *Jusiurandu calumnia.*

JUsiurandum calumniæ in causis ecclesiasticis cujuslibet, & de veritate dicendi, in spiritualibus quoque, ut veritas aperiatur faciliùs, & causæ celeriùs terminentur; statuimus de cætero præstari in Regno *Angliæ*, secundùm canonicas & legitimas sanctiones, obtenta in contrarium consuetudine non obstante. Huic statuto utiliter annectentes, ut judiciales induciæ Judicis dentur arbitrio; juxta legitimas & canonicas sanctiones.

De procuratoribus constituendis.

USum procuratorum in obsequium Justitiæ introductum, ut ejus qui causæ suæ non potest intendere, per alium absentia reveletur, convertit frequenter antiqui hostis invidia in abusum. Ex consuetudine namque, ut dicitur, hîc habetur; ut citatus ad diem certum, procuratorem tantùm constituat, ad eundem absque ut per literas sigillo authētico non signatas: unde fit quòd dum talis procurator vel probare mandatum, vel fidem literis imponere nō vult per testes, aut aliud impedimentū occurrit, nil agitur illa die. Sed nec expirante procuratoris in sequenti, sicque perit illa instantia sine fructu. Huic igitur fallaci cautelæ clypeum opponere cupientes, statuimus de cætero, ut in causis ecclesiasticis Regni *Angliæ* procurator constituatur simpliciter, ut si constituatur ad diem non unum tantùm, sed plures continuandos, si opus fuerit, constitui volumus, & intelligi constitutum: mandatum etiam per scripturam probetur authenticam, nisi apud acta fuerit constitutus, aut sigillum authenticum, de facili nequiverit constituens invenire.

Quomodo fieri debeant citationes.

TAnto calliditatis studio persequuntur alterutrum se ligantes, ut in supplantationem alterius, calcato Justitiæ cultu, alter faciat quicquid possit. Denique à multis accepimus, quòd citatorias literas impetrantes, eas ad locum ubi morari dicitur qui citatur, per tres destināt garciones quas super altare loci ejusdem ecclesiæ, vel ibidem in alio loco, duo ponunt & tertius rapit statim. Ex quo fit, ut duobus testificantibus postmodùm quòd illum citaverint, juxta morem sententiæ & regionis consuetudinem, excommunicatur, vel suspenditur contumax; qui cantumaciæ prorsùs, utpotè citationis, expers erat. Hunc itaque abusum tam detestabilem, & alios similes zelo Justitiæ persequentes; statuimus, ut per impetrantes, vel eorum nuncios, in causis ecclesiasticis Regni *Angliæ*, literæ citatoriæ de cæterò non mittantur: sed Judex, moderatis sumptibus impetrantis, per suum fidelem nuncium eas mittat, qui vocandum diligenter perquirat; quem si reperire non poterit, die Dominica, vel in alio die solemni, in ecclesia loci illius in quo degere consuevit, dum Missa cantatur, publicè legi literas faciat & exponi; vel saltem ad Decanum in cujus Decanatu moratur qui vocandus est, citatio dirigatur qui à Judice missus, fideliter hæc prosequatur per se, aut per certos suos nuncios & fideles, quòdque inde fecerint, eidem rescribere Judici non omittat.

Nequis sigillum suum apponat literis, quarum confectioni non interfuit.

QUantò scripturarum, quæ sigillo authentico muniuntur, est usus magis necessarius in partibus *Angliæ*, ubi publici Notarij non existunt: tantò diligentius cavendum est, ne per aliquorum insolertiam possint pertrahi ad abusum. Conficiuntur enim, ut audivimus, literæ assignantur non tantùm à minoribus clericis verùm etiam à Prælatis; in quibus manifestè cavetur contraxisse aliquem contractui vel negotio affuisse, vel extitisse aliquem ad judicium evocatum: seu sibi literas citatoias præsentatas, qui tamen nunquam præsens fuerat vel inventus, imò forsitan in alia provincia vel diocesi tunc degebat. Cæterùm, cùm scripturæ hujumodi falsitatis vitium contineant manifestè, fieri talia vel similia districtiùs inhibentes, provida deliberatione sancimus; quòd si fuerint in his deliquisse convicti, & qui talibus literis maximè in alterius præjudicium presumpserint ac perseveraverint; ut scienter pœna falsariis & instrumentis falsis utentibus debita puniantur.

Qui debeant habere sigilla authentica.

QUoniam tabellionum usus in Regno *Angliæ* non habetur, propter quod magis ad sigilla authentica credi est necesse, ut eorum copia faciliùs habeatur, statuimus, ut sigillum habeant non solùm Archiepiscopi & Episcopi, sed etiam eorum officiales. Item Abbates, Priores, Decani, Archidiaconi, & eorum officiales, Decani rurales, necnon ecclesiarum cathedralium capitula, & cætera quoque collegia & conventus cum suis rectoribus aut divisim juxta eorum consuetudinem vel statutum; pro varietate quoque cujuslibet prædictorum, habeat unusquisque sigillum nomen, putà dignitatis, officij, collegij, & etiam illorum proprium nomen, qui dignitatis vel officij perpetui gaudent honore, insculptum notis & characteribus manifestis, sicque sigillum authenticum habeant. Deniq; illi qui temporale officium susceperint, putà Decani rurales & officiales, sigillum suum; quod tantùm nomen habeat insculptum, finito officio ei à quo habeant officium, continuè & sine mora resignent. Sanè de custodia sigillorum curam haberi præcipimus diligentem;

scilicet

ſcilicet unuſquiſque per ſe illud cuſtodiat, vel uni ſoli de cujus fide confidat, cuſtodiendum committat: qui etiam juret, quòd fideliter illud cuſtodiet, alicui nec etiam ipſe aliquid inde ſigillet, ex quo poſſit alicui præjudicium generari; niſi quod dominus ejus priùs legerit & viderit diligenter, & ſic præceperit ſigillari. In facienda verò ſigilli copia, fidelis & provida ſit cautela: fidelis, ut indigentibus de facili præbeatur: provida, ut falſis & fraudulentis penitùs denegetur. In principio quoque vel in fine cujuſlibet ſcripturæ authenticæ ſufficientem datam inſeri ſtatuimus, diei, temporis & loci. 1237.

Juramentum ab Advocato præſtandum.

CLamorem Juſtitiæ audivimus conquerentis, quòd etiam nimis impediunt per cavillationes & verſutias advocati: negant plerunque per ignorantiam Judices imperiti, & illudunt eis per contumaciam ſæpè partes. Nam contingit aliquando, quòd miſſus in poſſeſſionem c u'a rei ſervandæ, ipſam retinere contendat, licèt adverſarius redeat infra annum, & Juri per omnia ſatisfacere ſit paratus. Aliquando verò, qui in poſſeſſionem miſſus fuerit, nec infra annum, nec poſt, quantumcunq; verus conſtituatur poſſeſſor, valet illam poſſeſſionem, reſiſtente cum armis adverſario adipiſci. In adjutorium itaque Juſtitiæ aſſurgentes approbatione conſilij ſtatuimus; ut qui advocati officium voluerit generaliter promereri, apud dioceſanum, cujus orgine vel domicilio juriſdictionis exiſtit, præbeat juramentum, quòd in cauſis quarũ patronus extiterit, patrocinium fidele præſtabit: non ad differendã vel auferendam alterius parti Juſtitiam, ſed ad cauſam clientuli legibus defendendo & rationibus. Aliàs autem non admittantur in cauſis matrimonialibus & electionibus, niſi juramentum ſimile voluerint præſtare in eiſdem; ſed nec in aliis coram eccleſiaſtico Judice ultra terminos tres abſque juramento hujuſmodi admittantur: niſi pro eccleſia ſua, vel domino, aut amico notoriè, vel paupere, ſeu extraneo, vel perſona miſerabili, duxit forſitan poſtulandum. Caveant omnes advocati, ne per ſe vel per alios teſtes ſubornent, vel partes inſtruant, falſum ponere, vel ſupprimere veritatem: qui contra fecerint, ipſo facto ab officio & beneficio ſint ſuſpenſi, quouſque ſuper hoc ſatisfecerint competenter; & aliàs nihilominùs, ſi de his convicti fuerint, pœna debita puniantur. Judices quoq; juris ignari, ſi dubium quid emerſerit, ex quo poſſit alterutri partiũ grave præjudicium generari, expenſis utriuſq; alicujus conſilium advocet ſapientis.

De actis ſcribendis.

STatuimus inſuper, ut quantum poterunt, conſtitutionem generalis concilij, tam in ordinariis quã extraordinariis judiciis, obſervantes, acta originalia & authẽtica diligenterac fideliter penès ſe cuſtodiant, vel per ſcriptores ſuos faciãt cuſtodiri, ut partibus inde ut debuerint, copiam faciant: quibus omnia poſtquàm ſcripta fuerint, præcipimus & præcipiendo ſtatuimus publicari; ut ſi erratum fuerit in ſcribendo, corrigatur & ut veritas poſſit de his quæ acta fuerint, liquidò apparere.

De cautione præſtanda.

PRovideant престереà Judices, ut cùm aliquem decreverint in poſſeſſionem mittendum, ob contumaciam partis adverſæ de reſtituenda poſſeſſione cum fructibus, ſi quos inde perceperit, deductis expenſis legitimis, ſi adverſarius infra annum redierit, ad mandatum, ab eo qui mittendus fuerit, congruam recipiant cautionem. Illum quoque, qui poſſeſſionem poſſidere præſumpſerit violenter, in quam ob ejus contumaciam alius miſſus fuit, & poſt annum verus poſſeſſor etiam conſtitutus; jure, ſi quod habuit in ea re, decrevimus fore privatum. Hæc cùm tertia die peragerentur, incepit dominus Legatus ſolenniter, *Te Deum laudamus*, omnibus aſſurgentibus. Et poſteà incepta antiphona: *In viam pacis*, cum Pſalmo: *Benedictus Dominus Deus Iſraël.* Dictíſque collectis ſpecialibus, & data benedictone, cum parvo gaudio receſſerunt.

Litera Imperatoris ad Comitem Richardum, de victoria ſua contra Mediolanenſes.

ANno quoq; eodẽ, inſtante Dominicæ nativitatis termino magnificus hoſtium ſuorũ triumphator Imperator *Romanorum Fredericus*, auro ſigillatos, ut moris habet, *Richardo* Comiti *Cornubiæ*, ut eum & alios per eum de triumpho ſibi divinitùs collato in *Italia* contra *Mediolanenſes*, ut ſuperius dictum eſt, redderet certiores, apices Imperiales ſub hac forma direxit:

FREDERICUS *Dei gratia* Romanorum *Imperator*, *ſemper* Auguſtus, Hieruſalem & Siciliæ *Rex* Richardo *Comiti* Cornubiæ, *dilecto ſororio ſuo ſalutem & ſinceram dilectionem. Quantæ audaciæ quantæque temeritatis ſint* Ligurum *excellentiæ noſtræ rebellium factiones, ad proximos experientia detulit & loci vicinitas, ac inveteratæ fama nequitiæ pertulit ad remotos. Nec latere te credimus, quod nec mundus ignorat, tam longæ diſſimulationis noſtræ conſtantiam circa eos ut tolerantia noſtra verum patientiæ nomen amitteret; & vitioſæ notam puſillanimitatis incurreret pro decore virtutis. Animadvertentes*

Digitized by Google

1237. tentes postmodùm, quòd ferro secanda sunt vulnera, quæ fomentorum non sentiunt medicinam; necessariò nos ad arma convertimus, dormientis Imperij somnum excitantes. Nec anno præterito, nec præsenti possemus rebelles nostros ad campestris pugnæ discrimen attrahere, ut de eis simul & semel optatam victoriam haberemus. Casualiter tamen fæliciter contigit, ut Mediolanensibus & eorum sequacibus ad Brixencium præsidium evocatis, ac interjecto inter nos & eos fluminis cujusdam obstaculo, quo veluti quodam munimine cingebantur; ultra flumen Olei castra nostra deduximus, ac deinde populis & militibus civitatum fidelibus nostris ad propria redeuntibus, quos insperatæ moræ tædium, & importunitas temporis, retinere diutiùs non sinebat; cum expedita militia tenùs ripas ex alia parte fluminis festini direximus gressus nostros ad pontes per quos ipsi redeuntes ad propria transire debebant. Et sic cùm in cavernis moram diutiùs ultra flumen, rerum ipsos arcente penuria, trahere non valerent Mediolanenses & socij per pontes & vada fluminis Olei transeuntes, in apertam planiciem transierunt credentes se nobis per subsidium occultæ fugæ surripere, dum nos adeò propè consistere forsitan non putârunt. Sed cùm de adventu nostro terror & fremitus, tanquam de cœlo tonitruum ipsis intonuit, ad præmissas nostræ celsitudinis acies, priùs etiam quàm Aquilarum Imperij victricia signa perspicerent, in fugam subitò à facie nostra contriti sic converterunt, ut usque ad Carrochium ipsorum, quod apud Crucem novam in equorum celeritate præmiserant, nullius fugientium faciem nostrorum insequentium aliquis spectare valeret: & dum auxiliares acies, & post eas nos cum nostrorum agminum robore gressibus festinatis, qui in levi manu præcesserant, necessario cursu succurrere crederemus; quos adversariorum pugnantium viribus credebamus arceri, equorum absque sessoribus cursitantium undiq; præcipitatorum militum & occisorum stragibus, stratas invenimus impeditas: erectis tamen & ligatis in terra jacentibus, qui vivebant, per armigeros militum, qui dominos sequebantur. Ad Carrochium tandem, qui juxta muros municipij Crucis novæ fossatorum vallis circumdatum, & immensa militum copia, & suorum omnium peditum mira defensione pugnantium munitam invenimus, applicantes ad expugnationem & capturam ipsius memorabili strenuitate perstitimus: adeò quòd superbo fossati supercilio superato, usque ad temonem ferè Carrochij ex nostris aliquos vidimus pervenisse. Supervenientis tamen noctis umbrosa caligine, quam nostrorum vota longissimam suspirabant, tentatum aggressum tantisper omisimus mane sequenti, discinctis tantummodò gladiis ad quietem, sed tunicis ferreis non exutis, ad indubitatam Carrochii victoriam redituri, quod advenienti luce inter aliorum vilium carrium turmas desertum qualibet defensione reperimus, summitate perticæ, ubi signum crucis, extiterat, detruncata, quæ crux etiam, dum videretur fugientibus onerosa, in medio extitit derelicta. Castrum etiam Crucis novæ cujus munimine ipsos impetus nostros evadere credebamus, custodes & incolæ reliquêre. Nec Potestas eorum, Ducis Venetorum filius, quo duce lugubria signa tulerunt, manus nostras evasit. Et ut multa compendio concludamus, tum capti cùm mortui, inter quos multorum Mediolanensis factionis Primates & Principes corruerunt, decem millium ferè numero computantur. Quæ omnia significamus vobis ad gaudium; ut provenire noveris Imperio ad augmentum, quod tibi duximus intimandum. Datum Cremonæ, quarto Decembris undecimæ Indictionis. Nota. Quidam Italicus fide dignus veraciter affirmavit, quòd Mediolanum cum suis juvaminibus constat exercitum sex millium armatorum, cum equis ferro coopertis.

Scriptum Legato missum, de statu ecclesiæ Romanæ.

EOdem quoque tempore, circa dies Domini Natalitios, quidam Romanæ ecclesiæ potens ac specialis Consiliarius, scilicet dominus I de Columna Cardinalis, Legato in Anglia commoranti, secretiùs scripsit in hæc verba:

Frater frati, Levita Levitæ, dilecto dilectus, in Christo salutem. Si pagina excrutio secretum valeret extraneis, & ob locorum distantiam non subjaceret discrimini, multa calamo commendarentur, quæ lingua subticet nec pandit amico. Veruntamen hæc charitati vestræ celare non debeo, quòd nimis avidè, vel potiùs inconsultè, se mater immersit fluctibus, & in fauces luporum ultronea se jactavit, duorum tantùm fuit consilio, tertio annuente, quin veriùs egressu præcedente consilium, & vocis præcedentibus cum tractatu. Hinc est quòd libertas abjicitur, servitus inchoatur, sanctuarij sydus effunditur, ancillatur patrimonium, superbia exaltatur tonantium, carcer emitur, honor contemnitur, appetitur confusio, armatur molestia, tranquillitas effugatur, non curatur de fratrum & exterorum scandalo, irrisionibus invidetur, cæcus loco dividitur, differuntur negotia, instantes protracti sermonibus,

ſermonibus, diutina expectationum laſſitudine fatigantur. Benè vobis accidit, quòd ab his tormentis abſtracti, abiiſtis ad regionem longinquam, ne videretis mala gentis veſtræ & ſanctorum, ne pulſaremini quotidianis ictibus, crebris punctionibus lacerati. Voluimus reformare ſtatum, ut ſæpè tentavimus; & ecce deformis deſtitutio ſubintravit. Incaſſùm traduntur conſilia ubi voluntas non ſiſtitur fræno prudentiæ, ſed impetu agitata, proſilit ad proclivia, nec patitur retardari. Accedit quoque ad doloris cumulum, nobilis illa columna, quæ tam magnificè ſtructuram eccleſiæ ſuſtentabat, recolendæ videlicet memoriæ dominus Sabinenſis, *ſubitò ſubtractus de medio; moleſtiæ primùm dolore percuſſus, ac poſtmodùm infirmitate lenta vexatus, obiit in Domini potentias ingreſſurus; ruinæ caſum occaſionaliter matri relinquens cum gemitu & mœrore. Redierunt fratres à regione diſſidente cum Principe, ſed pacis impreſſa veſtigia non apparuerunt; quia non paruerunt pacis bajulis diſcordiæ ſectatores.* Antiochenſis *à ſocietate diſtrahitur, nec à redeuntibus commendatur. Vellem quòd breviori familia ſtiparetur amicus, ne fieret aliis oneri, & obtrectantium dentibus laceraretur. Et quia invaleſcentibus fluctibus ſcandalorum & plurium tempeſtatum, neceſſarius eſtis matri, vos ad reditum præparate. Datum* Viterbii, *feſto* S. Lucæ.

HOC igitur & ſimilibus indiciis manifeſtè compertum eſt, eccleſiam *Romanam* Dei, proh dolor! indignationem incurriſſe. Ipſius enim magiſtratus & rectores, non populi devotionem, ſed marſupia plena quærunt denariorum: non animas Deo lucrifacere, ſed redditus rapere, & pecuniam congregare, religioſos opprimere, pœna, uſura, ſimonia, & aliis diverſis argumentis ſibi aliena impudenter uſurpare. Non curatur de juſtitia & honeſtate, de ſimplicium informatione; imò cum quocunque modo quis beneficio eccleſiaſtico inveſtitur, de ſumma pecuniæ, quam inde ſortiri poſſunt, ſtatim ſciſcitatur; ultima verò vel nulla quæſtio oritur de ſancto vel ejus nomine, quo eccleſia intitulatur: hinc imprecatio, murmur in populo ſuſcitatur, & diatim ira Dei meritò provocatur. Viſa igitur tanta malitia & oppreſſione, erigitur *Græca* eccleſia contra *Romanam*; Imperatorem ſuum expellendo, & ſoli Archiepiſcopo ſuo *Conſtantinopolitano*, nomine *Germano*, obediendo. Qui procaciter *Græcorum* errores, non tantum veteres, imò novos & adinventos defendens, enormiter à religione catholica delirat. Eorum enim hæc eſt deſipientia: Aſſerunt *ſpiritum ſanctum* non à filio, ſed à patre ſolo procedere, eo quòd ſcriptum reperiatur: *Spiritus veritatis, qui à patre procedit.* Præterea, conficiunt de fermentato. Et in multis, *Latinis* contradicunt, & eos ſpernunt; eccleſiam *Romanam* in pluribus condemnantes, magis tamen ejus facta quàm dicta. Conſtituit igitur ſedem ſuam, quaſi alter *Lucifer*, in Aquilone, ſcilicet in *Conſtantinopoli, Græcorum* civitate metropolitana; filius ſcilicet degener & Antipapa, vocans eccleſiam ſuam & aſſerens digniorem, & eccleſiam *Romanam* ſororem ejus dicens eſſe, non matrem, eò quòd beatus *Petrus* Apoſtolorum princeps quondam, priùs quàm *Romam* venerat, *Antiochiæ*, quæ Imperio *Græcorum* adjacet & pertinet, ſedem conſtituit cathedralem. Addens, quòd *Antiochia* omnem quem potuit Apoſtolo *Chriſti*, & ſic *Chriſto*, exhibuit honorem & reverentiam; propter quod *Theophilis* meruit appellari. *Roma* verò eundem Apoſtolum *Petrum* & coapoſtolum ejus *Paulum*, poſt probra & contumelias, mortis ſupplicio condemnavit. Hinc honor & reverentia, illinc dedecus & inſolentia: unde *Græci* filii, *Romani* verò privigni jure meruerunt appellari. Veruntamen, ut ex tenore ſupraſcriptarum epiſtolarum perpendi poteſt, prædictus *Germanus* Archiepiſcopus convocare deſiderat *Græcos* ſuos & *Latinos*, ſcilicet *Romanos*, ut propoſitis utrinque rationibus, in unam ſententiam conveniant; quos fortiùs rationum & auctoritatum corroborat adminiculum: ut univerſalis eccleſia Deo militans, una & integra nuncupetur, & juxta Salvatoris decretum, unus ſit paſtor, & unum ovile, per totius mundi latitudinem. Scribit igitur idem *Germanus* domino Papæ in hæc verba:

Græci noluit ſubeſſe Romanæ *eccleſiæ.*

SAnctiſſimo & excellentiſſimo Papæ veteris *Romæ, & Apoſtolicæ ſedis rectori*, Germanus *miſeratione divina Archiepiſcopus* Conſtantinopolitanus *novæ* Romæ. *O Domine* Jeſu Chriſte, *ſalvum me fac. O Domine, benè proſperare. Te enim lapidem angularem honorificatum, precioſum, electum, in fundamentum pono hujus negociationis toto orbi ſalutiferæ. Didici enim per Prophetam tuum* Iſaiam, *quòd omnis qui credit in te, talem lapidem exiſtentem, nullatenùs confundetur, neque à ſuæ ſpei baſe poterit commoveri. Et ita ſe habet veritas, & nullus contradicere audet; niſi patris mendacii diſcipulus fuerit. Opus autem tuum eſt, qui lapis angularis exiſtis, conjungere quæ procul ſunt, vel quæ inter ſe diſtant, & ea quæ diviſa ſunt in unitate fidei congregare. Tu enim es qui & procul & propè exiſtenti-*

Epiſt[illegible] Germ[illegible] Conſtantinopolitani *Archiepiſcopi ad* Gregorium *Papam* Romanum.

1237. bus pacem Evangelizasti, & fines orbis terrarum per tuarum super crucem exaltationem manuum ad eusebiam convocasti, & paterno more super humeros elevasti. Tuæ igitur inæstimabili clementiæ supplico, qui patris es verbum omnipotens, consubstantialis sapientia Dei, ædifica in me domum hujus rei, & tu sis ejus & fundamentum & tectum, qui juxta theologicam vocem Johannis Alpha & Omega diceris, tanquam omnium principium & finis incircumscriptus. Hucusque quæ ad orationem pertinent. Ac in primis oculos elevantes ad montes cœlestes, unde venire nobis auxilium oravimus, deinde ad te sanctissimum Papam, qui Apostolicæ sedis primatum sortitus es, sermonis mutamus exordium; & velis descendere aliquantulum ab altitudine gloriæ, & incumbere verbis meis, qui miser sum & vita & sermone. Si tu, inquam, assimilaris ei qui in altis habitat, & humilia respicit Deus. Incipiam autem hinc. Investigabilis sapientia Dei, quæ ex non esse omnia simul produxit ad esse, semper autem continet, & providè regit, consuevit multoties ex minima occasione, velut quodam fundamento diu anteposito, magna opera postmodùm superædificare, ad commune proficuum & salutem. Joseph in Ægyptum argenteis venundatus, servus deducitur in lacum, & in carcerem truditur: quæ autem sequuta sunt postmodùm, quàm gloriosa, quàm honorabilia fuerint, & qualiter Deus in medio ejus glorificatus extiterit, sapientissimam mentem sacræ animæ tuæ, sanctissime pater, non latet. Ad quid autem sermo respiciat, & quid significare vult, fratres præsentes, quos quidem periculosus occursus, & injustus carcer, fecit nostro vultui præsentari, vestræ sanctitati exponent: quorum numerus prudentum virginum numero æquipollet. Nam & lampas operum suorum, & quod ex ea lumen exit, coram hominibus lucet in gloriam cœlestis patris; ac prudenter oleum boni operis apponunt semper, ne lumen lampadis extinguatur, & ipsi ad somnum trahantur accedia, & introitu regni careant. Sine baculis sunt omnes, & vestes singulas singuli habent, & sine calciamentis. Nunc autem pedes eorum pulchros secundùm Apostolum existimo, tanquam Evangelizantium pacem inter Græcos & Latinos; ut breviter dicantur, velut ex toto vacui, & levissimi & expediti cursores ad Christum properantes attingere, qui omnium bonorum est meta. Ad quem cùm pervenerint, sistent cursum, & percipient quod peroptant. Hi quidem, qui secundùm Deum Minores fratres dicuntur, sic uniti in una voluntate & unanimitate, æquipollentes in quinquenario numero, in bonum signum apparuerunt; & spem bonam proposuerunt, de unitate & concordia, annuente Domino, inter quinque Patriarchatus. Accesserunt autem in domum nostram, fratres ipsi ex divina providentia, sicut credidi, quæ cuncta disponit in eo quod expedit: & cùm hinc inde inter nos multa verba fuissent exorta, vertebatur magis loquutio præ cæteris super schismate longi temporis tunicæ inconsutilis eusebiæ desuper contextæ, qua veste, videlicet Apostolorum manus catholicam Christianorum ecclesiam induerunt. Præsumptuosè non quidem manus militum, sed ecclesiasticarum personarum sensus sciderunt & diviserunt; & schisma equidem magnum & multorum annorum; & nullus est qui misereatur sponsæ Christi, quæ sic scissa veste induta est; aut qui ejus velit turpitudinis misereri. Hoc, ut credo, & David in libro Psalmorum plangit, dicens: Divisi sunt, & non sunt compuncti. Si enim compunctionem habuissemus, doleremus & contristaremur: & si tribulationem & dolorem inveniremus, nomen Domini utique invocaremus, & adhuc nobis petentibus adesset, sicut in medio discipulorum, jampridem pacificans discordes, & cogitationum amphilogiam corrigens. Nunquid enim non mordentur ejus viscera? nunquid non constristantur propter discordiam? etiam valdè. Pater enim est, & omnium patrum piissimus, & non sustinet videre pignora hostili more se ad invicem evellentia & disperdentia, & more piscium, alterum ab altero devorari; eò quòd major contra minorem extollitur, & qui potentior est, opprimit infirmiorem. Siccine docuit nos piscator Petrus hominum, qui contra naturam prioris artis, de morte ad vitam quos piscatus est, traduxit? Heu, quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum, ut plangam die ac nocte super contritione novæ Hierusalem, de gentibus ecclesiæ congregatæ? qualiter electus populus Dei, in Judam & Israël divisi fuimus, & civitates nostræ in Hierusalem & Samariam? Ea enim quæ de Cain, & Abel, vel Esau & Iacob contigerunt; qui fratres quidem natura erant, hostes quidem mente, & sic contrarii. Piget me hæc sermoni inserere, ne fortè primatui fraternitatis injuriari videar, aut surripere velle credar primogenita. Veruntamen, nec pater meus senuit, nec oculi ejus caligaverunt; sed in cœlis existens, liquidè omnia videt, & his, qui injustè oppressi sunt, benedictionem largitur. Sunt quippe hæc amara valdè, & intelligenti tinea ossium,

effusum, si frequenter ad memoriam deducantur. Sed quod sequitur, vel quod dicendum est, 1237. amarius, & malorum omnium est pessimum, & omni gladio secante utrinque magis acutum, & magis resecans, contra quoscunque hominum fuerit adductum, sive contra Græcos, sive contra Latinos. Quid est hoc? Paulum dicentem audiamus: sive nos, sive Angelus de coelis evangelizaverit vobis præter id quod evangelizavimus, anathema sit. Et non semel hujusmodi gladio percutit, sed & secundò, ut majorem dolorem ex secunda percussione adducat, & ad medicum quærendum exurgant, qui mortem animarum pertimescunt. Quid ergo dicam? Omnem curam & omnem sollicitudinem aliam à mentibus excutiamus, velut pulverem à pedibus; & cum omni desiderio quæramus quos tangit hic gladius biceps & terribilis, & qui sunt quos separat à compage ecclesiasticorum membrorum, quorum caput Christus est. Si nos Græcos, ostendite plagam, & sanguinem à vulnere tergite, ac emplastra spiritualia apponite, & ligamentis constringite, & salvos facite fratres in periculo positos, ne pereant; & Salomoni acquiescite proverbialiter sic dicenti: Frater in angustiis comprobatur. Maximè autem ipsum Dominum audiatis, qui sapientiam ipsi tribuit Salomoni, & qui loquitur per Prophetam: Qui separaverit preciosum à vili, quasi os meum erit. Si autem nos quidem Græci sine plaga sumus & absque vulnere à gladio anathematis, contra autem Italicos & Latinos acutissimè adducitur, & ad mactandum & perdendum quosdam extenditur; existimamus quòd non sustinebitis per ignorantiam & pravam pertinaciam vos à parte Domini separari: pro quo decem millia mortes, si foret possibile, quilibet vestrum libentè animo sustineret. Quòd aut discordia magna, & dogmatum contrarietas, & canonum destructio, & rituum, quos tradiderunt patres, immutatio, materia sint sepis, quæ separat ea quæ priùs unita fuerant & conjuncta concordiæ & pacis conjunctione; totus mundus una lingua factus acclamabit, Dominus protestans, invocans cœlum & terram in testimonium: quia nos junctis manibus vobis uniri, vel vos nobis, facta diligenti inquisitione profundæ veritatis cum invocatione sancti Pneumatis, instantissimè postulamus; nec ampliùs schismatico scandalo immeritò deturpari, & à Latinis defamari, vel vos à Græcis depravari. Et ut veritatis medullam attingamus, multi potentes ac nobiles vobis obtemperarent, nisi injustas oppressiones & opum protervas exactiones & servitutes indebitas, quas à vobis subjectis extorquetis, formidarent. Hinc & crudelia bella in alterutrum, civitatum desolatio, sigilla januis ecclesiarum impressa, fratrum schismata, & sacerdotalis ministrationis prorsùs vacat operatio, ne Græcorum climatibus, ut deceret, Deus collaudetur. Unum, ut credimus, quod Græcis jam pridem desuper fuit præfinitum, hucusque defuit; tempus scilicet martyrii: sed & ipsum jam imminet, ut tribunal tyrannicum aperiatur, & sedes tormentorum proponatur, fluat cruor inundans, & nos ad martyrii stadium descendamus, & bonum certemus agonem, coronas ab omnipotentis dextra recepturi. Novit ea quæ dico, & propter quid, Cyprus famosa insula; quæ novit, & quæ novos martyres fecit, & vidit milites Christi: qui priùs per aquam transeuntes, lachrymarum compunctionibus & sudoribus loti, ex confessionis laboribus per longa tempora, ad ultimum etiam per ignem transierunt; & eduxit eos Agonithetes Deus, in cœleste refrigerium. Bona nunquid sunt, ô Papa sanctissime Apostoli Petri successor? Hæc injungit Petrus mitis & humilis Christi discipulus? Siccine instruit seniores per epistolam suam, cùm scribat: Seniores, qui in vobis sunt, obsecro consenior & testis Christi passionum, qui & ejus quæ in futuro est, gloriæ communicator: Pascite, qui in vobis est, gregem Dei providentes, non coactè, sed sponte: non turpis lucri gratia, sed voluntariè: neque ut dominantes in cleris, sed forma facti gregis. Et cùm apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcessibilem æternæ gloriæ coronam. Hæc est Petri doctrina & videbunt, qui ei non obediunt. Nobis autem sufficit ad consolationem epistolæ pars illa, in qua gaudere præcipit contristatos diversis tentationibus, ut examen fidei nostræ multò magis preciosius auro corruptibili igne examinato inveniatur, in laudem & honorem & gloriam in revelationem Jesu Christi. Sed concede veniam, sanctissime domine, & omnium prædecessorum tuorum veteris Romæ clementissime; & sustine verba multùm amaritudinis habentia: sunt enim languentis cordis suspiria, & datur indulgentia à discretis his, qui propter cordis nimiam tristitiam in verba prorumpunt per singultus. Accinge igitur sic fortitudinis lumbos tuos, & accende tuæ discretionis lucernam, & quære dragmam, quæ perit super fidei unitate, & compatiemur sanctitati tuæ: etiam nos non parcemus infirmo corpori, nec fatiscentem causabor ætatem, prætendendo senectutis excusationem:

1237. *nus longam viam causabimur. Quantò enim laboriosius opus est quod incipitur, tantò magis erit causa plurium coronarum: unusquisque enim secundùm proprium laborem mercedem accipiet: sicut generalis stadii luctator, & maximè victoriosus corona* Paulus ait. *Non ignoramus, sanctissime Domine, quòd quemadmodum nos* Græci *nitimur in omnibus observare orthodoxam & eusebiam sententiam, ut in nullo erremus à sanctorum Apostolorum & Patrum statutis: eodem modo veteris* Romæ *ecclesia benè scimus pro se nititur, ut non existimet se falli in aliquo, neque remedio indigere se asserit vel correctione, hoc & apud* Græcorum *ecclesiam &* Latinorum *dici novimus. Nam nemo unquam in propria facie existentem turpitudinem videre potest, nisi super speculum se inclinaverit, aut ab alio certificatus fuerit, qualiter se circa faciem habeat, sive turpiter, sive non. Habemus autem specula multa & magna lucidáque; clarum videlicet* Christi *Evangelium, Apostolorum epistolas, libros theologorum patrum. Inspiciamus in eis. Ipsa ostendent nobis qualiter unusquisque sentit, sive nothè, sive legitimè. Qui autem ad speculum fuerit invitatus causâ experientiæ, cùm recesserit, confitebitur etiam invitus suum vultum esse deformem.* Deus autem pacis conterat Sathanam sub pedibus nostris citò, *auctorem discordiæ: pacificum, odientem bonum: qui causa est bonorum omnium, scandala facientem. Et qui pacis est Deus mittat ad nos, qui pastores sumus ovium suarum rationabilium, Angelum pacis, gaudium magnum annunciantem; sicut priùs in nativitate secundùm carnem* Emanuëlis *pastoribus brutarum ovium: & dignos faciat canere illam laudem mirabilem:* Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis, *& in* sancto osculo ad invicem salutare. Gloria Domini nostri Jesu Christi, & pax Dei Patris, & communicatio sancti Spiritus vobiscum. Amen.

Epistola ejusdem ad Cardinales.

GERMANUS *miseratione divina Archiepiscopus* Constantinopolitanus novæ Romæ, *sanctissimis & discretissimis & egregiis Cardinalibus, & Apostolicæ sedis decori. Magnum utique bonum est huic mundo, & omnibus hominibus valdè utile discretum consilium, in omnibus agendis communem habere tractatum, & insimul convenire. Quod enim quandoque Deus uni celavit, alii inspiravit: & sic quod dispensativè alicui bonum revelat, cùm in commune producitur, propagativè ad utilitatem subjectæ multitudinis transfertur. Si autem plures sint consiliarii, & sint docti & circumspecti, quantum lucrum, quantáque utilitas universæ plebi & populo subjecto provenit? Si enim vir qui sine consilio operatur, sibi ipsi est contrarius, sicut* Salomon *& veritas dicit: ergo per contrarium, qui plura & bona habet consilia, amicos sibi multa charitate constringit: imò ipsos sibi attrahit inimicos. Quòd autem hoc divinum sit pariter & cœleste, Propheta* Esaias *testatur, ubi consubstantiale Patris verbum, & magnum consilii Angelum, admirabilem consiliatorem dicit & nominat: ut intelligatur videlicet, quantum quoad Dominum decet Patris consilium, ad distinguendam differentiam personarum. Nam secundùm naturam divinam una voluntas & velle est Patris & Filii & Spiritus sancti. Magnus ergo inde provenit honor bonorum consiliatoribus, eò quòd ex hoc commune cum Domino vocabulum sortiuntur, si juxta quòd ipse acceptat consiliati fuerint pro salute humana. Cùm igitur nutu supernæ providentiæ, quæ cuncta disponit in eo quod expedit, magna* Roma *& egregia dignos suæ magnitudinis & gloriæ vos præfecerit, tanquam discretione & religione omnes prædecessores vestros Cardinales alios præcellentes, sicut religiosi fratres nostram humilitatem certificârunt; supplico sanctitati vestræ, ut in agonem spiritualem surgatis. Induamini loricam spiritus, destruite maceriam sepis inimicitiæ veteris, inter* Latinorum *&* Græcorum *ecclesiam existentis. Arma enim vestra* fortia sunt ad diruendas hujusmodi munitiones; *& hac sepe destructa, pacificate quæ divisa sunt, & conjunctione pacis & charitatis & communis fidei, ea quæ à multis annis soluta sunt, alligate; ac estote consiliatores admirabiles & Deo acceptabiles, apud sanctissimum & excellentissimum Papam, virum desideriorum, spiritu cognoscentes eundem pacificum, mitissimum, & secundùm nominis sui vocabulum, vigilantem semper & orantem, & Dominum suum expectantem quando veniet, ut eum dulcissimæ beatitudinis dignum faciat, qui in simplicitate cordis sui pascit populum* Christi, *& in intellectu manuum suarum ad pascua Paradisi deducet: manus autem, ut nostris, in sacra scriptura, operationem designat. Nos quidem spem gerentes ex vera promissione omnipotentis* Christi, *qui perficit veritatem suam in infirmitate nostra; negotium unitatis incepimus, & ad sanctissimum Papam literas dirigimus. Exoro autem Regem cœlorum, qui servi formam induit, propter servos suos inutiles, qui exaltatus extitit super crucem, & eos qui in profundum malitiæ corruerant, exaltavit ad se; ut ipse deponat*

deponat à cordibus vestris omnem extollentiam cogitationum, extollentem se contra fraternam unitatem nostram; & illuminet conscientias vestras lumine scientiæ, ut unum & idem dicamus, & non sint inter nos schismata. Maneamus autem instructi in una eadémque mente, & non dicatur inter nos, sicut inter Corinthios quondam, quòd ego quidem sum Pauli, ego autem Apollo, ego autem Cephæ, ego autem Christi. Sed ut omnes Christi esse nominemur, quemadmodum & Christiani vocamur. Maneamus quoque instructi in una eademque mente; & charitatem, quæ secundùm Christum est, sectemur: & illam Evangelicam vocem habentes in bucca, quæ dicit: Unus Dominus, una fides, unum baptisma, liceat nobis vera confiteri; & induamini formam amicorum, ut liceat impunè de veris confiteri. Quia autem scriptum est: Verba sapientis veridici & corripientis, sunt quasi clavi in altum defixi: & veritas plerunque parit inimicos, licèt verear, tamen confitebor. Divisio nostræ unitatis processit à tyrannide vestræ oppressionis, & exactionum Romanæ ecclesiæ: quæ de matre facta noverca, suos quos diu educaverat, more rapacis volucris suos pullos expellentis, filios elongavit. Quæ etiam quantò humiliores & sibi proniores, tantò magis conculcat, & habet viliores, non attendens illud Evangelicum: Qui se humiliat, exaltabitur. Temperet igitur vos modestia, & licet innatu paulisper sedetur Romana avaritia, & descendamus ad veritatis scrutinium: & veritatis inquisitione approbata utrinque, ad unitatis soliditatem revertamur. Etenim eramus omnes, tam Italici quàm Græci, aliquando in eadem fide, & in eisdem canonibus: pacem habentes inter nos, & pugnantes alter pro altero, & inimicos ecclesiæ confundentes. Et qui ab Oriente populus irruebat, hæreticorum tyrannide perdurante, quia fidele refugium habuit ad nos, & pars ejus ad vos, scilicet magnam Romam, festino gressu quasi ad turrim immobilem suæ confugit fortitudinis; & consolationem recepit utrobique, & mutua charitate frater in fratris sinu ad protectionem recipiebatur. Et cùm Roma multoties fuisset à gentibus occupata, Imperium Græcorum ab earum tyrannide liberavit. Agapetus verò & Vigilius ad Constantinopolim, propter dissensiones quæ Romæ erant, aliquando confugerunt; & honorificè recepti, protectione defendebantur: licet nobis grata vicissitudine, nunquam in arcto positis asylum vel auxilium præbuistis. Sed oportet nos etiam ingratis bonos esse. Nam & pyratis pacantur maria, & Solem facit Deus oriri super justos & injustos. Heu heu! quàm amara divisione sequestramur, unus detrahit alii, & alter alterius, velut animæ periculum, vitat consortium. Quid ergo dicemus? Si nos jacemus, erigite nos. Nolite in casum nostrum esse tantummodò corporalem, sed estote etiam nobis in resurrectionem spiritualem, & gratiarum vobis debitores nos fortè fatebimur. Si autem culpa & initium scandali à veteri Roma prodiit, & à successoribus Petri Apostoli; illa verba Apostolica legite, quæ ad Galatas Paulus scribit, sic dicens: Cùm autem venisset Petrus Antiochiam, in facie ei restiti, quia reprehensibilis erat. & cætera, quæ consequenter Paulus tangentia Petrum ait. Sed repugnatio hujusmodi, ut piè credendum est, non alicujus causa fuit discordiæ, vel correptionis amaræ; sed potiùs indagationis & profundioris disputationis, temporalem condescendentiam irritantis. Vinculo enim charitatis in Christo jungebantur astricti, fide & doctrina conformes, nulla ambitione vel avaritia distracti: utinam in his illis assimilaremini. Mentibus autem nostris scrupulum generat offendiculi, quòd terrenis tantùm inhiantes possessionibus, undecunque potestis abradere, aurum & argentum congregatis; discipulos tamen ejus vos esse dicitis, qui ait: Aurum & argentum non est mecum. Regna vobis tributo subjicitis. Negociationibus numisma multiplicatis. Actibus dedocetis, quod ore prædicatis. Moderetur vos temperantia, ut sicut nobis & omni mundo exemplum & exemplar. Videtis quàm bonum est fratrem juvari à fratre. Solus enim Deus nullo est indigens auxilio vel consilio alicujus: homines autem indigent alter ab altero adjuvari. Ego autem, nisi vererer magnum Apostolum Petrum, qui caput est Apostolorum Christi & petra fidei, reducerem utique ad memoriam, qualiter hæc petra moda fuit à base, & à muliere misera commota fuerit, permittente Christo, judiciis quibus ipse prævidet universa, cujus judicia, abyssus multa: qui per vocem galli recordantis reduxit Petrum ad memoriam verbi prophetici, & à somno desperationis excitavit eundem. Ille autem faciem suam lachrymis abluit excitatus, & confessus Deo & toti mundo, exemplum factus pœnitentiæ, claves portans regni cœlestis, & coram omnibus hominibus currens & dicens: Nunquid qui cadit, resurgit ne? Qui cecidistis, surgite, intuentes in me, & obedite mihi properanti ad Paradisum cœlestem, cujus aperire portas accepi potestatem. Hæc autem sanctitati 1237.

vestræ

1237. vestram scribo ac refero pro recordatione tantùm. Novi enim quàm omni estis sapientia & scientia præditi; & Salomoni acquiescens, ad hujus verbum veni: Da enim, dixit, sapienti occasionem, & addetur ei sapientia. Doce justum, & festinabit accipere. Hoc solùm addam, & verbo finem imponam; quòd videlicet multæ & magnæ gentes sunt, quæ nobiscum sapiunt, & nobiscum, qui Græci sumus, conveniunt in omnibus. Primi, illi qui in prima parte Orientis habitant Æthiopes, deinde Syri, & alii qui graviores sunt, & magis virtuosi, scilicet Hyberi, Lazi, Alani, Gothi, Chazari, innumerabilis plebs Russiæ, & regnum magnæ victoriæ Bulgarorum. Et hi omnes tanquam matri nostræ obediunt, in antiqua orthodoxia immobiles hactenùs persistentes. Deus autem sanctus, qui pro nobis homo factus est, & qui in caput positus est ecclesiæ de gentibus congregatæ, congreget nos iterum in unitate fidei, & dignetur Græcorum ecclesiam unà cum sorore sua & veteri Roma glorificare principem pacis Christum per unitatem fidei, in restitutionem orthodoxiæ, in qua ab antiquitùs convenerunt. Det vobis charitatem fraternam, regat vos omnes, sanctissimi Cardinales, manus omnipotentis Dei, donec ad portum tranquillum cum gaudio pervenire possitis. Gratia Dei cum omnibus vobis. Amen.

Litera Papalis.

GRegorius Episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri Germano Græcorum Archiepiscopo, salutem & Apostolicam benedictionem. Fraternitatis tuæ literis, nobis & fratribus nostris per tuum nuncium præsentatis, qua decuit benignitate receptis, earúmque tenore pleniùs intellecto, disposuimus viros religiosos & probatæ scientiæ ad tuam præsentiam destinare; qui verba vitæ deferent, & nostram fratrúmque nostrorum exponent pleniùs voluntatem. Verùm, quia de comedente exivit cibus, & de forti egressa est dulcedo; ne ex ore mortui leonis, non sine rubore scribentis, à patre favus exhibitus contemnatur; pauca duximus rescribenda, ne viderentur scripta despici, si contingeret non rescribi. Audiens enim sapiens, sapientior erit, & intelligens gubernacula possidebit. Licèt autem Christus, sicut tua series epistolæ retexebat, primum sit & præcipuum fundamentum fidei, quod fatemur, præter quod aliud poni non potest: secundò tamen & secundaria fundamenta legemus Apostolos & Prophetas, & fundamenta Sion in montibus sanctis, & cives supernæ Hierusalem super fundamenta Apostolorum & Prophetarum superædificati leguntur. Inter quos primus est præcipuus beatissimus Petrus, non sine causa, sed ex prærogativa speciali, à Domino audire meruit: Tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus. Ut sicut in capite plenitudo sensuum consistit, à quo ad singula membra occultis meatibus pars aliqua, tanquam à fonte rivulus, derivatur. Sic tres fidelium ordines in ecclesia, Noë, Daniel, & Job: Prælati videlicet, continentes, & conjugati, quos Ezechiel vidisse legitur in visione salvandos. A Petro petra, super quam non domum saltus Libani, nec porticum columnarum, nec domum filiæ Pharaonis; sed ecclesiam suam ædificavit Dominus fidelibus, velut de omni genere piscium in ejus reti conclusis. Tanquam à primate primatum, qui de fonte dominici pectoris fluenta potavit, & suæ salutis debent postulare remedia; & cum omni patientia & doctrina, non contentiosè vel superbè in aliquo resistentes à mentis suæ tenebris dubietatis scrupulos removeri. Nec obstat quod asseris, si tempora locúmque distinguas, Paulo Petro in faciem restitisse, cùm dispensativè ab orthodoxis patribus hoc factum esse legatur; dum Petrus Legem Mosaicam profitendo, Judæos & Paulus circumcisionem evitans, totis viribus lucrifacere studuerit ex hujusmodi simulatione gentiles. Alioquin & Paulum perambulantem Syriam & Ciliciam, cùm pervenisset Derben & Listram, in eo redargues, quòd Timotheum, ex patre gentili ortum, fidelis viduæ filium, circumcidit. Secundò etiam & tertiò vel te vel Paulum argues, qui cùm navigasset Syriam, & cum eo essent Priscilla & Aquila, & caput timore Judæorum totondisset in Cencris; quare comam, quam ex voto nutrierat, quod Nazaræi, qui secundò voverant, juxta præceptum Moysi, facere consueverant, ibidem totondit ex Lege. Si, frater charissime, dignitatis mysterium, & auctoritatis officium, pleno intellectu distinguens, & Petri & Pauli zelum consideres, qui animas tantummodò sitiebant; eos nec in morte, quos eadem fides & passio verè fecit esse germanos, neque dum viverent in doctrina invenies fuisse discordes. Licèt enim Petrus pro duræ cervicis Judaico, & Paulus pro gentili populo, lac parvulis, & escam provectis exhibentes, diversis linguis & ritibus laboraverint; cùm jam plenitudo temporis advenisset, unum Dominum, unam fidem, unum baptisma, & alios articulos fidei, secundùm gratiam sibi datam à Domino, in uno eodémque spiritu prædicavit uterque. Fuit enim Paulus ex verbo Domini Petro & cæteris Apostolis universaliter sic dicentis; Quorum remiseritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta erunt: cum Petro mysterium dignitatis

1237.

tatis exercens: & ex verbis ejusdem auctoritatis singulariter Petro propositis, Quodcunque ligaveris super terram, erit ligatum & in cœlis, & quodcunque solveris super terram, erit solutum & in cœlis: in Petro dignitatis officium recognoscens. Ideóque ad eum, tanquam primatem & Evangelii Dominici fontem, venit Hierosolymam; & postmodùm cum ipso & aliis secundùm revelationem contulit Evangelium, ne in vacuum cucurrisset. Quod iterum ex verbis Domini confirmatur, cùm soli Petro; Si frater tuus in te peccaverit, non tantùm septies, sed usque septuagies septies, præcipitur remittendum: & ipsi soli, oves indistinctè committentis; qui tam speciali miraculorum virtute pollebat, quòd per plateas in lectulis & grabatis positi, ad umbram ejus sanabantur infirmi. Cujus auctoritas ex ejusdem Domini verbis expressiùs confirmatur, cùm sibi dictum est: Duc in altum. & pluraliter subinfertur. Laxate retia in capturam. Si igitur Petrus propter excellentiam fidei, quæ in uno Christo duas naturas veraciter recognoscens, cùm dixit: Tu es Christus, filius Dei vivi, claves regni cœlestis in terris solus accepit: cùm unus sit Dominus, una fides, unum baptisma, unum principium, unum corpus militantis ecclesiæ: & corpus cum multis capitibus monstruosum, & sine capite, acephalum censeatur; restat, ut ad regimen generalis ecclesiæ, quam idem cum Paulo & cæteris de gentibus Græcis, Latinis, & Barbaris congregavit, caput ejusdem, & suum Dominus, per ea quæ præmissa sunt, ostenderet successorem. Prævidens autem Dominus, quòd ecclesia à tyrannis conculcaretur, & ab hæreticis laniaretur, & à schismaticis scinderetur, dixit: Rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando conversus, confirma fratres tuos. Ex quo colligitur evidenter, quòd ad sedem Petri omnis quæstio fidei referenda sit. Sed, quod dolentes dicimus, ut epistolæ tuæ verbis utamur, præsumptuosè quidem, non per manus militum, sed ecclesiasticarum personarum sensus, veri Joseph talaris tunica & inconsutilis est passa scissuram. Sed quis sciderit videamus. Cùm Græcorum ecclesia à Romanæ sedis unitate recessit, statim privilegio caruit ecclesiasticæ libertatis; & quæ libera fuerat, facta est sæcularis potestatis ancilla, ut justo Dei judicio, quæ noluit divinum recognoscere in Petro primatum, toleret invita dominium sæculare. Sub quo non modica contemnens, paulatim decidens, fidem informem profitens, & à fraterna charitate tepescens, licentiùs per campum licentiæ non refrænata recurrit; ut sine alicujus reprehensione licitum sub illicito palliaret, & à templo Petri recedens, à Domino quasi atrium foris ejicitur, quod virga sua Johannes probibente Domino non metitur, quoniam datum est illud gentibus, quod jam conspicis visibiliter consummatum. Quòd Samaria, quæ à templo Domini & à Juda & veræ fidei confessione recedens, facta idololatra, præfigurans, bellorum cladibus continuis attrita, & pondere peccatorum gravata, (licèt Helias & Heliseus, tanquam magna luminaria, ibidem, sicut in loco caliginoso, refulserunt) data est gentibus, projecta est foris in vindictam fornicationis & idololatriæ, quibus se à Domino separavit. Quòd si Paulum Græcorum ecclesia se habere proponit; exhibeat, vel à successore Petri & vicario Jesu Christi in Apostolorum basilica, quæ à Constantino constructa est, cum Petro exhibitum recognoscat. Officii etiam notavit mysterium, licèt literis tuis sub forma reprehensionis insertum fuerit, quòd Petrus ter motus, ad gallicantum excitatus, factus est ostiarius Paradisi. Ut videlicet qui præesse debuerat, pati sciret & compati, & ex auctoritatis officio, cui ter dictum est, Pasce, non Pascite oves meas, non alienas, ad successorem transmisso exemplo veri pastoris, subditorum excessus ad unitatem ecclesiæ redeuntium, in spiritu lenitatis corrigeret; & cultum Christiani nominis sponte professos, ab ecclesia oberrantes, exigente contumacia, juxta verbum Apostoli, tradendo hujusmodi Sathanæ in interitum carnis, ad ovile reduceret vel invitos. Si verò ex compassionis affectu, ad Apostolicæ sedis primatem sicut verus Israëlita recurris; & super contritione Joseph de scissura inconsutilis tunicæ, mota sunt tuæ viscera pietatis, passioni tuæ compatimur, & dolori tuo cum Apostolo condolemus; & ei ad grates assurgimus, qui oculos cæci nati aperuit: humiliter postulantes, ut qui per collyrium ex felle piscis Tobiæ oculos illuminavit, corda ecclesiæ Græcorum cum tuo illuminet, & nostris tuisque temporibus, ad unum ovile & unum pastorem providentia divina reducat. Librum igitur, de quo dictum est Johanni in Apocalypsi, accipe frater charissime, & devora illum. Et si amaricare faciat ventrem tuum, propter contritionis aculeos, qui in principio pungunt; tamen in ore tuo erit dulcis ad instar mellis, juxta verbum sponsi in Canticis: Resonet vox tua in auribus meis, vox tua dulcis. Et prudentiæ tuæ conscientiam sine aliqua superstitione regira, & illuminatus reperies, quòd Romana ecclesia quæ omnium ecclesiarum caput est & magistra, in speculo à te proposito, (Evangelii videlicet & Epistolarum, & doctrina aliorum doctorum) nil contrarium invenit

1237. venit, quod interpretativè vel dispensativè, secundùm statuta sanctorum patrum, in unitate fidei & spiritus non concordet. In cujus libri apertione invenies, quòd Romanus Pontifex, omnibus omnia factus, ut omnes salvi fiant; non turpis lucri gratia vel voluntariè, sed à fratribus suis divina inspiratione vocatus, statim servus servorum Dei effectus, murum pro fratribus suis & coëpiscopis & eorum subditis, contra hæreticos, schismaticos, & tyrannos, in tuitionem ecclesiasticæ libertatis, cum suis fratribus se opponit. Et licèt quidam subrebant, publicè tamen ab omnium incursibus modernis temporibus ecclesia Romana respirat. Sed si Græcorum ecclesia patienter sustineat, (ut verbis tuis utamur) verba quæ mordeant, præter animarum pericula, quæ ex scissura eorum proveniunt, satis eos vexatio dedisse debuerat intellectum: in quorum manibus, ordo ecclesiasticus per adversas nationes Orientis in diversa partitus confunditur, ecclestasiica libertas opprimitur, & sacerdotalis dignitas conculcatur; & non est qui consoletur eam ex omnibus charis ejus, quia tanquam acephali ad caput ecclesiæ reverti contempserunt. Revertere igitur Sunamitis, revertere: ut intueamur te: quia tunc rectè poterit frater à fratre adjuvari. Si filius, qui consumpsit omnia dissolutè vivens, à Domino inspiratus, exurgat & dicat: Pater, peccavi in cœlum & coram te: jam non sum dignus vocari filius tuus, fac me sicut unum de mercenariis tuis, tunc enim pater, non ut mercenario, sed ut filio revertenti occurrens, primam stolam proferens, & occidet vitulum saginatum, & generale convivium faciens omnibus Christi fidelibus, in exultatione annunciabit & gaudio; quòd & frater & filius, qui mortuus fuerat, jam revixit: & drachma, quæ perierat, inventa est: & sic te in gremio matris ecclesiæ, cum honore recipientes, veritatem manifestè videbitis in speculo puritatis, quæ non recipit maculam neque rugam. Datum Reati. &c. anno sexto.

Alia litera Papalis.

GRegorius Episcopus, servus servorum Dei, venerabili Archiepiscopo Græcorum, salutem & Apostolicam benedictionem. Cùm juxta testimonium veritatis, occasio sit errorum, ignorantia scripturarum, cunctis expedit illas legere, vel audire: quia quæ in eis inspiratio divina reposuit pro doctrina sequentium, ad cautelã trahere voluit modernorum. Sanè sub Jeroboam, qui peccare fecit (ut legitur) Israël; præsumpta divisio tribuum patenter signat schisma Græcorum: & multitudo abominationum Samariæ, diversas hæreses multitudinis, à veneratione veri templi; Romanæ videlicet ecclesiæ, & reverentia separatæ. Quod Chrysostomus, Nazianzenus, & magnus Basilius, & Cyrillus, emicuerunt in cœtu dissentientium; eadem fuit cœlestis altitudo consilii, qua degere voluit inter idololatras Heliam & Heliseum, & filios Prophetarum. Nunc igitur, quia in aliis literis, quas dudum tibi remisimus, latiùs hanc auctoritatem & alias rationum, quæ pro Romanæ primatu ecclesiæ faciunt, materias explicavimus: illud tantùm adjicimus, quòd utrumque gladium ad Romanum pertinere Pontificem, ex Evangelica lectione tenemus. Etenim loquente Jesu discipulis, de acquisitione gladii spiritualis, illi duos ibi positos ostenderunt; quos Dominus duxit sufficere ad coërcionem, videlicet spiritualis & corporalis offensæ. Si materialem gladium pertinere concedis ad potentiam temporalem, attende quid in Matthæi Evangelio Dominus dicat Petro: Converte gladium tuum in locum suum. Dicendo tuum, materialem signavit gladium, quo percusserat ille servum Principis sacerdotum. De spirituali, nemini venit in dubium, cùm ei, id est, Petro, per cujusdam spiritualitatis apicem, ligandi & solvendi commiserit potestatem. Uterque igitur gladius ecclesiæ traditur: sed ab ecclesia exercetur unus, alius pro ecclesia manu seculari est eximendus: unus à Sacerdote, alius ad nutum Sacerdotis administrandus à milite. Propter hæc ergo & alia, quæ post diligentem veritatis indaginem, ordinatam de schismate faciant charitatem: latores præsentium, Hugonem & Petrum, de Prædicatoribus: Haimonem & Radulphum, de Minorum ordinibus fratres; viros virtutis religione conspicuos, morum honestate præclaros, & scripturarum sacrarum scientia præditos; juxta quod tibi memoratas literas intimare curavimus, ad te duximus destinandos. Ut si cum eis de omnibus quæ in quæstionem veniunt, tractare fideliter, & socialiter conferre decreveris; in rota quæ infra rotam Ezechieli ostensa est, vocem poteris audire tonitrui, & in mari vitreo speculari, quòd unus Adam collocatus ad opus & custodiam Paradisi, unam est sortitus uxorem, una Dominum Jesum Christum in justitia & veritatis scientia creatum, & unicam sponsam ejus ecclesiam præfigurans: quòd Lamech, qui humiliatum sonat, dum uxorem unam divisit in duas, sanguinarius factus est, & virum in suum vulnus occidit: quòd alia, præter unam, arca non legitur, quæ cuncta vastante diluvio, sub unius Patriarchæ remigis potentatu, paucas animas sub perfectionis numero reservavit: quòd Legem Dominus secundò dedit in alteram,

Digitized by Google

ram, sed eandem: quod duorum Cherubin, qui propitiatorium obumbrant, non aliorsùm versi, sed respicientes erant vultus ad invicem: & unam Joseph *fuisse talarem tunicam, & nostri Salvatoris inconsutilem vestem unam. Veruntamen, si dualitatis sensum, uti Eucharistiæ sacramentum, vester diversus à nostro ritus inducit: attende quòd non sit aliud, nec diversum, unius Domini nostri* Jesu Christi, *priùs in assumpta propter nos carne, passibilis; pòst sicut à morte, sic ab omni passibilitate prorsùs immunis:* à Græcis *pariter &* Latinis, *nostræ salutis mysterium frequentatur.* Græcus *ad fidem cum discipulo juniore sequutus, & tantæ gratiæ non ingratus; illius dignationis, qua Deus miseriæ compassus humanæ, homo voluit esse passibilis, eligens quotidiè reminisci, hostiam constituit fermentatam; ut Apostolo dicente, quòd ex fermento massa corrumpitur, in fermento corruptio, cui ante resurrectionem corpus Dominicum subjacere potuit, ostendatur.* Latinus *verò cum* Petro *seniore sequutus, litera monumentum, de qua procedit spiritualis sensus, prior introiit; & linteamina posita, quæ sacrosanctum corpus, quod ecclesiam signat, involverant, separatúmque sudarium, quod fuerat super caput, aspexit; sacramentum glorificati corporis celebrare mirificentius in azymis sinceritatis elegit. Sed uterque panis, simplex ante sacrificium panis est; & ideò nec fermentatus, nec azymus dici potest: sed ille potiùs creditur esse panis vivus, qui descendit de cœlo, & tribuit vitam mundo. Hæc & his similia docuit* Petri *sedem unctio spiritus, & sanitas intellectus: utinam & tu tandem aliquando juniorem discipulum, qui vidit & credidit, sequutus, introëas, ut omnibus intellectis, nobiscum pariter verè psallas illud* Davidicum: Ecce quàm bonum & quàm jocundum habitare fratres in unum. *Datum* Laterani, *xvj. Calend. Junii. &c.* 1238.

HIS autem salutaribus monitis auditis, sed non exauditis, non se *Græci* ecclesiæ *Romanæ* subdiderunt: fortè tyrannidem & avaritiam ejus pertimescentes; vel erecti in contumaciam, juxta dictum Euangelistæ, quòd invitati ad cœnam, noluerunt venire, se tamen excusantes: humiles in excusatione, superbi & contumaces in operis executione. Super quo dominus Papa & Cardinales tractatum habentes diligentem, proposuerunt exercitum crucesignatorum universalem, super eos reflectere. Et facta prædicatione, signati sunt nonnulli, super *Græcos*, præcipuè *Constantinopolitanos*, profecturi. Hoc schisma & dissidium inter *Romanam* ecclesiam & *Græcam*, tale sumpsit seminarium. Quidam Archiepiscopus electus canonicè ad quendam nobilem Archiepiscopatum in *Græcia*, vel postulatus, *Romam* adiit confirmandus, nec potuit exaudiri, nisi pro impetratione illa, infinitum aurum promitteret. At ipse detestans prostantis Curiæ simoniam, infecto negotio recessit; & hoc toti *Græcorum* nobilitati nunciavit. Et alii, qui *Romam* adierant, testimonium de similibus aut deterioribus perhibebant: Et sic omnes à subjectione *Romana* ecclesiæ tempore *Gregorii* istius recesserunt. Hebdomada verò ante Natale transfretavit Ædmundus Archiepiscopus *Cantuariensis*, & *Romam* adiit. Nec propter Legatum ipsum revocantem, voluit remanere; unde sibi ex tunc adversabantur.

Græci ab obedientia Romanæ ecclesiæ recesserint.

Transiit igitur annus ille procellosus & turbidus in aëre, hominibus flagitiosus & sanitati inimicus: unde non se meminerat aliquis, unquam tot vidisse febre quartana laborâsse.

ANno Domini M. CC. XXXVIII. qui est annus regni Regis *Henrici* III. xxij. tenuit idem Rex curiam suam *Londoniis* apud *Westmonasterium*: ubi in crastino Epiphaniæ, scilicet die Jovis, desponsavit solenniter *Simon* de *Monte forti Alienoram* filiam Regis *Johannis*, sororem Regis *Henrici* III: relictam *Willielmi Mareschalli* Comitis de *Penbroch*: dictante verba & Missam celebrante *Waltero* Capellano capellæ Regiæ sancti *Stephani* apud *Westmonasterium*, in parvula capella Regis, quæ est in angulo cameræ; tradente eam Rege per manum eidem *Simoni* Comiti *Legriæ*. Qui eam gratanter accepit, tum propter gratuitum amorem, tum propter ejus elegantiam, tum propter opimos honores ipsam contingentes, tum propter ejusdem dominæ præcellentem & Regalem generositatem: fuerat namque propagata ex legitimo thoro Regis & Reginæ; Regis insuper soror, Imperatricis, & Reginæ: tum ut de tam nobili domina, habita prole, stirps Regia. Et dispensavit dominus Papa cum ipsa, prout sermo sequens declarabit. Et eodem anno audita sunt tonitrua terribilia xiij. Calend. Februarii; vento validissimo & nimbis abundanter diffusis concomitantibus.

Simon *de* Monteforti Alienoram *sororem Regis desponsavit.*

SUb eodem tempore, *Fredericus Romanorum* Imperator, sollicitus de progressu Crucesignatorum, & de progressus ordinatione, præcipuè de progressu Comitis *Richardi*, scripsit eidem Comiti in hæc verba:

Imperator Fredericus *de Crucis negotio sollicitus, scripsit Comiti* Richardo.

Fredericus

1238 FRedericus Dei gratia Romanorum Imperator, semper Augustus, Hierusalem & Siciliæ Rex, Comiti Cornubiæ, dilecto sororio suo, salutem & sinceram dilectionem. Generalis Terræ commoditas sanctæ, quæ à Cruce signatorum exequutione dependet; nos frequenter inducit, ut de prorogatione passagii Crucesignatorum in Regno Franciæ & aliis partibus orbis terræ, usque ad præfinitum treugarum tempus, videlicet à primo venturo mense Augusti, usque ad sequentem annum completum, apud ipsos monitis & precibus instaremus: expedire videntes illius Terræ subsidio, necnon profectus transeuntium & honori, si à proximo festo beati Johannis Baptistæ, usque ad diem sequentis anni festum, transitus tam strenuæ multitudinis ordinatæ fiat tempore opportuno. Nec debuimus silentio præterire negotium & onus, quod præ cæteris mundi Principibus, ad ejusdem Terræ liberationem, humeris nostris incumbit; pro qua tenemur opem & opes effundere: quin præmissa deliberatione consilii, ipsis ad Christi servitium potenter accinctis, totius causæ circumstantias plenariè ponderemus, contingentibus non omissis. Illi autem qui corda & corpora sua Crucis obsequiis deputârunt, & utile cupiunt exhibere servitium Crucifixo; per nuncios & literas nostras exinde requisiti, consultationi nostræ consultè ac providè responderunt, se usque ad prædictum completum treugarum terminum, exequuturos efficaciter preces nostras. Super quo dignis gratiarum actionibus, approbavimus provisum ipsorum deliberationis consilium & responsum. Ad hæc, cùm personam vestram videre fraterno cupiamus affectu, & honorem vestri passagii liberaliter procurare; volumus & rogamus, ut vita comite per nos & regnum nostrum Siciliæ opportuno tempore transeatis; quia nostræ non resideret gratum voluntati, si aliunde nobis invisis transitum faceretis. Maximè cùm regnum nostrum sit taliter constitutum, quòd per illud ad partes transmarinas facilior & opportunior transitus præbeatur. Datum Vercellis, xj. Februarii, undecimæ Indictionis.

Revocatus Legatus Romam non rediit.

EOdem tempore, dominus Papa & tota curia Romana, audiens tot tumultus in Anglia fuisse subortos pro alienigenarum multitudine, quam Rex inconsultè vocaverat; & pro adventu Legati in Angliam, quem similiter in depauperationem suorum in Angliam attraxerat; multósque contra ipsum commoveri; sub magna eundem Legatum festinatione revocando, rigorem ejus temperavit, sic scribens ei: Gregorius, &c. dilecto filio Ottoni, sancti Nicolai in carcere Tulliano Diacono Cardinali, Apostolicæ sedis Legato; salutem & Apostolicam benedictionem. Cùm sic intellexerimus, quòd nonnulli clerici habentes plura beneficia sint in regno Angliæ, & contra eos, propter parentum potentiam, juxta generalis statuta concilii, sine turbatione regni & sanguinis effusione, procedi non possit; attendentes quòd si peccatum non debeat pro scandalo vitando committi, bonum tamen quod agi debeat, prudenter interdum intermittitur, ut scandalum evitetur; discretioni tuæ per Apostolica scripta mandamus, quatenùs si contra dictos clericos sine scandalo procedere non poteris, subsedere procures. Et eisdem, vel aliis proximis, dominus Papa timens ne quid sinistri ei accideret, vocavit eum. Sed Legatus malens adhuc in Anglia remanere, & metere ubi non seminaverat; cautè procuravit, ut scriptum domino Papæ destinandum componeretur, & appenderentur sigilla Regis & fratris sui Comitis Richardi, & omnium Episcoporum, in testimonium veritatis: scilicet, quòd multum utilis esset mora sua in Anglia, tam Regi, quàm Regno, & ecclesiæ Anglicanæ. Et hujus tenoris scriptum domino Papæ transmissum, mentem suam pacificavit.

Nuntiat Imperator Comiti Richardo, quòd natus est sibi filius.

ILlis quoque diebus, Imperator Romanorum Fredericus, in signum dilectionis, scripsit Comiti Richardo, intimans ei ad gaudium, quòd natus ei esset filius de sorore ejusdem comitis Isabella Imperatrice, sub his verbis:

Fredericus Dei gratia Romanorum Imperator, semper Augustus, Hierusalem & Siciliæ Rex, Richardo Comiti Cornubiæ, dilecto sororio suo, salutem & omne bonum. Rem jocundam & communibus desideriis expectatam, quæ præ cæteris hominum votis gratior ex beneficio naturæ suscipitur, per quam sceptra regnantium optata successione beantur; tantò maturius ad tuam duximus notitiam perferendam, quantò moram non patitur novitas gaudii succedentis. Adest enim nobis celebris insinuationis jocunditas, quam expectationi vestræ præsentium serie nunciamus; quòd disponente providentia summi Regis, qui dat ortum Regibus & salutem, ex augustæ consortis nostræ sororis tuæ fœcundo gremio, datus est nobis octavodecimo die mensis Februarii, novus filius, & nepos novus natus est tibi. Cujus ortus patri & avunculo cedit ad gloriam, matri renovat gaudium;

dium; & spem corroboret subditorum. In quo mutua dilectionis, qua simul vinculo affinitatis astringimur, roboratur integritas, & ad prosperitatis augmentum desideriosiùs propagatur; ac virtus, qua contingit prematura Cesaribus, indolem suam, ad commune gaudium & honorem, processu temporis gratissimam repromittit. Accedunt etiam nobis ejusdem nova prolis cum exaltatione cunabula, qua felices processus nostros in Italia *jam nostris titulis accedente, ac victoria nostra, prostratis hostibus, auspicia felici sidere comitante. Cúmque nostris felicibus continuatis eventibus ac triumphis, soboles optata concurrerit; in eo confidimus, qui post ortum filie de fecunda consorte nostra, sorore tua, prolem contulit masculinam, quòd antiquam Imperii nostri gloriam, qua tempore precedenti collapsa sub ipsius ortu reformata consurgit, ad nostrum & nostra posteritatis honorem, liberaliter ampliavit; ut te nostris & auguste consortis nostra velimus participare tripudiis, quem ad expectati nepotis originem diu novimus aspirasse. Data* Taurini, *die tertio Martii, undecima indictionis.* 1238.

Commotio Magnatum Angliæ *contra Regem.*

CUm autem hæc audisset Comes *Richardus*, exultatione concepta, Dominum collaudavit; sperans sibi & Regno *Anglia* inde processu temporis gaudia proventura. Sed more mundani turbinis, ex alia parte nimis ad iracundiam provocatur. Cum enim audisset hoc matrimonium clandestinum, eo scilicet nesciente, vel assensu Magnatum terræ non interveniente, firmatum fuisse, nimia ira succensus meritò; præsertim cùm Rex sæpiùs perjurasset se nil arduum facturum, nisi de consilio naturalium hominum suorum, & præcipuè ipsius. Insurgens igitur, Regem aggreditur verbis commonitoriis & comminatoriis; gravem movens adversùs Regem quæstionem & calumniam; eo quòd utens consiliis alienigenarum, quos amovere penitùs præjuraverat, etiam ardua negotia Regni perperam tractaverat; & *Simonem* de *Monte forti*, & *I.* Comitem *Lincolniensem*, aliis à latere suo amotis, non tantum audierat; sed contra nobilium conniventiam, matrimonia subdola procuraverant. *Simon*, ut prædictum est, illicitè inter eum & Comitissam *Penbrochia* sororem suam, & *Johannes* Comes *Lincolniensis* inter filium Comitis *Bolonia*; scilicet *Richardum* de *Clare*, & filiam ejusdem Comitis *I.* Rege subducto procuraverant. Insurgenti autem illi Comiti *Richardo*, adduntur Comes *Gilebertus Mareschallus*, & omnes Comites & Barones *Anglia*; cum civibus & populo generali. Et sperabatur certissimè tunc, quòd ipse Comes *Richardus* esset liberaturus terram, tam à *Romanorum* quàm aliorum alienigenarum misera, qua premebatur, servitute, & omnes à puero usque ad hominem senem, crebras in ipsum benedictiones congesserunt. Nec adhæsit aliquis Regi, nisi solus Comes *Cantia Hubertus*; de quo non timebatur, quòd ideò quid sinistri possit evenire; tum quia se juraverat nunquam arma gestaturum, tum propter senium, tum propter discretionem suam, multis experimentis examinatam. Quod comperiens Rex, animo & vultu nimis consternatus, nobilium terræ singulos per nuncios suos interrogavit; diligenter sciscitando, si in hunc vel illum in hac jam exorta tempestate, possit de adjutorio confidere. Cui responderunt universi, præcipuè cives *Londinenses*, asserendo universaliter, quòd honori suo, & commodo Regni procuratum est circumspectè, quod incipiebatur ab ipso Comite *Richardo* licèt ipse Rex salubri consilio ejus non adquiesceret; unde incœpta nullo modo impedirent. Hæc comperiens legatus, summam adhibuit, imminere videns pericula, diligentiam, ut Regem suis naturalibus hominibus reconciliaret: secretò admonens Comitem *Richardum* & replicans, quod ipse qui capitaneus hujus impetus factus est, deinceps ab incœpto desisteret; promittens Regem ei ampliores possessiones collaturum, & Dominum Papam collatas confirmaturum. Addens, quòd si omnes terræ in Regem insurgerent; ipse, qui frater ejus, cum eo contra omnes stare haberet indefessus. Ad quod respondit Comes *Richardus*. Domine Legate, de terris laicorum & earum confirmationibus nil ad vos, de rebus autem Ecclesiasticis curam geratis. Nec miremini, si status Regni moveat me; cùm sim hæres solus apparens. Rex enim cùm ferè omnium Episcopatuum terræ, & multarum escaëtarum custodias habuit; nullum tamen thesaurus ejus sentit ad Regni tuitiones incrementum; cùm tamen undique variis vallemur inimicis. Prætereà, admirantur nonnulli, quòd Rex qui maximè auxilio & discretione indiget, discretorum vestigia non sectatur. Non Imperatoris, cui sororem nostram cum magna pecunia dedimus, sperantes id nobis profuturum; qui sola sua conjuge retenta, duces illius nobis remisit; nulli eorum terras vel thesaurum conferens, cùm tamen abundaret locuples & opulentus. De Rege autem *Francorum* simile potest

1238. test exemplum recitari, cui soror Reginæ nostræ matrimonio primogenita copulatur. Rex autem noster *Angliæ*, è converso, omnes uxoris suæ affines & consanguineos, terris, possessionibus & thesauris saginavit; & sic se maritavit, ut ne thesauro plùs ditaretur: imò potiùs privaretur, ne militari auxilio, si opus emergeret, roboraretur. Prætereà, redditus & beneficia Ecclesiastica, à piis prædecessoribus nostris collata (præcipuè quæ contulerunt antecessores nostri viris religiosis) permittit quasi spolia diripi; & alienigenis, cùm abundet ipsa terra viris idoneis, distribui: & fit *Anglia* quasi vinea sine maceria, quam vindemiant omnes qui prætergrediuntur viam.

Legatus studet pacem facere inter Regem & suos Magnates.

CUm autem audisset Legatus hos sermones, Regem adiit, unà cum Episcopo *Wintoniensi Petro* monens & muniens, ut se ex tunc voluntati suorum justè in eum insurgentium subderet & obtemperaret; nunc minis, nunc monitis, nunc precibus eundem reformantes. Rex videns impetus suos favoribus caruisse, & omnes fratri suo Comiti *Richardo* inclinantes; quæsivit quæ potuit diverticula: inducias deliberandi postulando, ut competentiùs responderet. Induciæ igitur ad instantiam petentium concessæ sunt Regi (licèt cum difficultate) usque in crastinum Dominicæ primæ quadragesimæ.

Tota consultatio in nihilum redigitur.

COnvenerunt igitur Magnates die statuto *Londini*, super his diligenter tractaturi. Et venerunt multi equis & armis communiti, ut si Rex circumventus per levitatem recalcitraret ad præmissa complenda cogeretur. Ibi igitur post multas multorum disceptationes, se subjecit Rex quorundam provisioni de gravioribus viris; jurans se eorum provisioni adquiescere. Quod & factum est, & in scripta redactum; & appensa sunt tam Legati quàm aliorum Magnatum Sigilla, omnibus in communi manifestanda. Interim his nondum perfectis, sed cum spe tamen pendentibus, *Simon* de *Monteforti* humiliavit se Comiti *Richardo*; & multiplicatis intercessoribus & quibusdam donativis, obtinuit à Comite *Richardo* osculum concordiæ. Quod gravissimè alii Magnates acceperunt, sine quorum conniventia hoc fuit attentatum, quorum laboribus fuit res hucusque deducta. Similiter Comes *I. Lincolniensis* tam prece quàm pretio iram Comitis emollivit; data tamen cautione, super commissis se per omnia satisfacturum. Quibus enormibus factis, totum negotium in magna parte mutilatum, perfectum non sumpsit effectum; sed miserias Regni continuavit, & famam Comitis *Richardi* in magna parte denigravit; & sic factus est deinceps suspectus, qui credebatur baculus fortitudinis.

Mors Johannæ Scotiæ *Reginæ.*

TUnc verò temporis, *Johanna* Regina *Scotiæ*, soror Regis *Angliæ*; quæ venerat in *Angliam*, ut fratrem suum Regem visitaret, diem clausit extremum, quarto Nonas Martii. Et sepulta est apud *Tarente*; domum scilicet sanctimonialium: quam venerabilis Episcopus *Richardus* II. *Dunelmensis* à fundamentis construxerat; & ejusdem ecclesiæ *Alienoræ* II. Reginæ, quando in *Angliam* venit, concesserat.

Simon *de* Monte forti *clanculò trāsfretavit.*

VIdens autem *Simon* de *Monte forti*, cor Regis & cor Comitis *Richardi*, necnon & Magnatum corda omnium ab eo aversa, & matrimonium quod cum sorore domini Regis contraxerat, quasi jam penitùs multis visum annullari, dolore contabuit vehementi; & arrepta galeia, clanculò transfretavit: extorta priùs undecunque potuit immensa pecunia, ita quòd ab uno cive *Legriæ*, *Simone* de *Curle vache*, quingentas marcas emunxerat. *Romanam* curiam adiit, quam speravit pecunia circumvenire; ut illicito matrimonio liceret gratulari. Et priùs militans Imperatori, ut eidem placeret, literas super hoc ab eo impetravit domino Papæ deferendas. Interim latuit apud *Kenilwurthe* Comitissa de *Penbroc*, gravida; rei exitum præstolando.

Papa sententia pro Monachis Roffensibus.

ILlo quoque anno, data est sententia à domino Papa pro Monachis *Roffensibus*, super controversia mota inter Archiepiscopum *Edmundum* & eosdem Monachos, de eligendo sibi Episcopo: & data est sententia pro eis, tam de petitorio quàm de possessorio: & confirmatus est electus eorum, magister *Richardus* de *Wendoure*, die sancti *Cuthberti*. Convenerat autem eosdem Monachos dictus Archiepiscopus, expensis & laboribus exinanitos: insuper transalpinaverat, ut sicut jus dictaret, lis tanta debito fine determinaretur. Similiter data est sententia tunc temporis contra eundem Archiepiscopum, qui tunc in Curia *Romana* præsens fuit; super gravi causa, quæ versabatur inter eum & Comitem *Harundelliæ*: & condemnatus est utrobique in expensis, circiter

mille

1238.

mille marcarum: relaxata sententia, quàm tulerat idem Archiepiscopus in Comitem supradictum. Habuit enim adversarium validissimum, *Ottonem* Legatum; qui & ad hoc etiam Regem efficaciter stimulavit.

Adventus Imperatoris Constantinopolitani *in* Angliam.

EOdem quoque anno, ætate adolescens, Imperator *Constantinopolitanus Baldewinus*, filius Comitis *Petri Antissiodorensis*, venit in *Angliam*; expulsus & proscriptus ab Imperio, auxilium petiturus. Qui cùm apud *Doveram* applicuisset, dictum est ei ex parte domini Regis, quòd inconsultè, & secùs quàm deceret, se ingessisset in Regnum alienum, Princeps tantæ celsitudinis, Rege inconsulto, & absque ipsius licentia, & videbatur contemptus & superbia. Nec placuit adventus in conspectu Regis & Regalium consiliatorum. Recolebant enim memoria, quanta beneficia & honores contulerat *Anglia* Regi *Johanni* de *Brenne*, cùm in *Angliam* venisset: qui cùm in *Franciam* redierat, Regno *Angliæ* nequiter & more ingrati machinabatur insidias. Sed de *Francia* recedens, cùm ad *Græcorum* Imperium infœlici sydere vocaretur; quem conceperat contra Regnum *Angliæ* dolum, effectui minimè mancipavit. Cùm autem hæc omnia *Constantinopolitanus* Imperator certissimè cognovisset, pœnituit eum in *Angliam* intrasse; maturum reditum præparando, suam Regi innocentiam prætendendo, & causam viæ humiliter ostendendo. Quod audiens Rex, inito consilio; significavit ei, quòd cùm non venisset in manu hostili, intraret Regnum, & veniret *Londinum*, ubi & ipse eidem cum honore occurreret. Venit ergo Imperator *Londinum*, decimo Calend. Maij. Et cùm apud *Wudestoc* Regi occurrens, in osculo reciperetur; explicavit tam Regi quàm Comiti *Richardo*, causam adventus sui. Et factum est, cùm recederet à Rege & Comite *Richardo*; cum multis & preciosis donativis ditatus, septingentas circiter marcas reportavit.

Discordia inter Legatum & scholares Oxonienses.

TUnc verò temporis, dominus Legatus cùm *Oxoniam* adventasset, & honore summo, prout decuit, reciperetur; hospitatus est in domo Canonicorum, scilicet Abbatia de *Osencie*. Clerici verò scholares, eidem xenium honorabile in poculentis & esculentis transmiserunt ante prandij tempus. Et post prandium, ut eum salutarent, & reverenter visitarent, ad hospitium suum venerunt. Quibus advenientibus, janitor quidam transalpinus, minùs quàm deceret aut expediret facetus, & more *Romanorum* vocem exaltans, & januam aliquantulùm patefactam tenens, ait: Quid quæritis? Quibus clerici: Dominum Legatum, ut eum salutemus. Credebant enim confidenter, ut essent honorem pro honore recepturi. Sed janitor convitiando loquens, in superbia & abusione introitum omnibus procaciter denegavit. Quod videntes clerici, impetuosè irruentes intrârunt; quos volentes *Romani* reprimere, pugnis & virgis cædebant: & dum objurgantes ictus & convitia geminarent, accidit quòd quidã pauper Capellanus *Hyberniensis* ad ostium coquinæ staret, & ut quippiam boni pro Deo acciperet, instanter, more pauperis & famelici, postulaverat. Quem cùm magister coquorum Legati (frater Legati erat ille, & ne procuraretur aliquid venenosum, quod nimis timebat Legatus, ipsum ipsi officio præfecerat, quasi hominum specialissimo) audivit, nec exaudivit, iratus in pauperem, projecit ei in faciem aquam ferventem, haustam de lebete ubi carnes pingues coquebantur. Ad hanc injuriam exclamavit quidam clericus de confinio *Walliæ* oriundus: Proh pudor! ut quid hoc sustinemus? Et arcum, quem portavit, tetendit, (dum enim tumultus accreverat excitatus, clericorum aliqui arma, quæ ad manus venerunt, arripuerant) & ipse missa sagitta corpus coci, quem clerici Satyricè *Nabuzardan*, id est, Principem coquorum, vocabant, transverberavit. Corruente igitur mortuo, clamor excitatur. Ad quem stupefactus Legatus, & nimis perterritus timore, qui posset in constantissimum virum cadere, in turrim ecclesiæ indutus capa canonicali se recepit, seratis post terga ostiis. Ubi cùm noctis opacæ conticinium tumultum pugnæ diremisset, Legatus vestimentis canonicalibus exutus, equum suum optimum ascendit expeditus, & ducatu eorum qui vada secretiora noverunt, amnem, qui proximus erat, licèt cum periculo, transivit, ut ad protectionem alarum Regis ociùs avolaret. Clerici enim furia invecti, Legatum etiam in abditis secretorum latebris quærere non cessabant, clamantes & dicentes: Ubi est ille usurarius, simonialis, raptor redditüum, & sititor pecuniæ; qui Regem pervertens, & Regnum subvertens, de spoliis nostris ditat alienos? Insequentium autem adhuc clamores cùm fugiens Legatus audiret, dixit intra se:

Cùm furor in cursu est, currenti cede furori.

Et patienter omnia tolerans, factus est sicut homo non audiens, & non habens in ore suo redargutiones. Cùm autem (ut prædictum est) amnem vix pertransisset, paucis,

 pro

1238. pro difficultate transitus, comitantibus, cæteris in Abbatia latitantibus, ad Regem anhelus & turbidus usque pervenit; & lachrymabiliter, singultibus sermones suos interrumpentibus, rei gestæ ordinem, gravem super hoc reponens querimoniam, tam Regi quàm suis collateralibus explicavit. Cujus querulis sermonibus cùm Rex attonitus nimis compateretur, misit properanter Comitem *Warennia* cum armata manu *Oxoniam*, eos qui latuerant *Romanos* eripere, & scholares arripere. Inter quos captus est truculenter magister *Odo* Legista, & ipse cum aliis triginta vinculis & carceribus in castro de *Waligeford*, quod non multùm distat ab *Oxonia*, ignominiosè mancipatus. Legatus verò contrito laqueo liberatus, Episcopis convocatis nonnullis, *Oxoniam* supposuit Interdicto; & omnes illi enormi facto consentaneos, excommunicavit. Posteà in bigis, more latronum, ad arbitrium Legati *Londinum* sunt transvecti, & ibidem carceri & vinculis arctæque custodiæ, redditibus spoliati, & anathemate innodati, mancipantur.

Reconciliatio Universitatis Oxoniæ *cum Legato.*

LEgatus verò, qui versùs partes *Angliæ* Aquilonares tetenderat, flexo loro, *Londinum* reversus est. Et vix ausus in Regali hospitio Episcopi *Dunelmensis*, ubi solitò hospitabatur, commorari; significavit Rex civitati *Londinensi*, ut eundem Legatum diligentibus excubiis cum armata manu, ut pupillam oculi, custodirent Major civitatis cum civium universitate.

Legatus igitur Archiepiscopum *Eboracensem* & omnes Episcopos *Angliæ*, auctoritate qua fungebatur, ut *Londinum* convenirent, districtè convocavit; de statu ecclesiæ & cleri periclitantis, decimo sexto Calend. Junij communiter tractaturi. Quò cùm die præfixo pervenissent, tractatum est diligenter per Episcopos, ut salvaretur status clericalis Universitatis, veluti secundæ ecclesiæ: quibus & Legatus condescendit, salvo tamen honore ecclesiæ *Romanæ*; ne improperando diceretur, ut qui venerat clerum cum ecclesia reformare, potiùs deformaret. Tandem suggestum est Legato ab Episcopis & universitate cleri, quæ ibidem in præsenti fuit, quòd certaminis discrimen à familia sua sumpsit exordium; & in fine certaminis clerus deteriorem calculum reportavit: insuper jam de clero pars magna, ad nutum suum carceri mancipatur; & pars reliqua mandato suo parens, parata fuit humiliter subire, in loco ab *Oxonia* circiter tribus distante dietis; ad petitionem tot & tantorum virorum, ad misericordiam inclinare debere. Tandem elaboratum est, quòd hanc faceret Legatus misericordiam, quòd comitantibus Episcopis pedes euntibus scholares omnes ibidem congregati, ab ecclesia sancti *Pauli*, quæ ferè per unum milliare ab hospitio Legati distabat, pedes irent; ita tamen, quòd cùm venirent ad hospitium Episcopi *Carleolensis*, illinc sine capis & mantellis discincti & discalceati, usque ad hospitium Legati procederent; humiliter veniam postulantes, misericordiam & veniam consequendo conciliarentur, quod & factum est. Videns autem dominus Legatus hanc humiliationem, recepit eos in gratiam suam, restituens Universitatem loco suo ipsius municipij; Interdictum cum sententia misericorditer ac benignè relaxando, literásque eis conficiendo, ne illis proinde nota infamiæ aliquando procaciter objiceretur.

Eodem anno, statim post Pascha, misit dominus Rex *Angliæ* militare præsidium ad dominum Imperatorem juvandum contra rebelles suos in partes *Italicas*; sub ducatu *Henrici* de *Trubleville*, viri in re militari peritissimi. Cum quo etiam misit *J. Mansel* & *Willielmum Hardel* clericum, & civem *Londinensem*, cum pecunia stipendiariis distribuenda. Et strenuè per totam æstatem exercitus Regis Imperatori militavit; & quarundam civitatum cives, volentes obstare, vicerunt, & Imperio reddiderunt: ubi strenuè se dictus *J. Mansel* gessit. Quod Papa nimis molestè tulit. Et circa idem tempus, direxit Rex elegantem epistolam Papæ; petens ut mitiùs ageret cum domino Imperatore. Quod graviùs accepit Papa; secùs respondens quàm deceret; & commotus est in tantam iram, ut per aliquod tempus omnia negotia, præcipuè *Anglicorum*, suspenderentur. Cúmque audiret electus *Valentiæ*, quòd profecturus esset talis exercitus in *Italiam*; cautè, quasi dux eorum associavit se domino *Henrico* de *Trubleville*, & cum eo transfretavit.

Eodem tempore, dominus Imperator *Constantinopolitanus Baldewinus*, de quo suprà dictum est, cùm quingentas marcas à Rege obtinuisset, & à Comite *Richardo* non minimam pecuniam; repatriavit. Sub illis quoque diebus, electus *Valentinus*, videns nulli placere moram suam in *Anglia*; sponte, vel invitus, cautè tamen, quia clitellis suis refertis, & equis oneratis auro & argento & vasis Regalibus, transfretavit.

Eodémque

by Google

1238.

Mors Soldani potentissimi.

EOdémque tempore, *Soldanus* potentissimus, qui moriturus liberaliter legavit redditus opulentissimos & pecuniam multam infirmis in domo hospitalis *Christianis* pauperibus commorantibus, & vinctos sclavos liberos multos, & alia multa opera charitatis fecerat; animam ad multorum dolorem exhalavit. Erat autem, licèt paganus, veridicus, munificus, parcens (in quantum permisit legis suæ severitas, & vicinorum suspicio) *Christianis*. Quod cùm cognovisset Imperator *Romanorum Fredericus*, inconsolabiliter permultùm temporis dolens mortem ejus, planxit lugubriter. Speravit enim eum, sicut idem *Soldanus* promiserat, baptismi sacramentum suscepturum; & *Christianitatem* per eum, magnum aliquando suscipere fœlicitatis incrementum.

Simon de Monte forti se transfert ab Imperatore ad curiam Romanam.

INterim *Simon* de *Monte forti*, cum gratia Imperatoris & literis supplicatoriis, se transfert ad curiam *Romanam*; & effusa & promissa infinita pecunia, à domino Papa impetravit; ut quamvis votum solenniter factum coram *Ædmundo* Archiepiscopo *Cantuariensi* repugnaret, liceret illicitis abuti amplexibus. Scripsitque dominus Papa Legato *Ottoni*, ut pro præfato *Simone* de *Monte forti*, solenniter sententiaret. Quo audito, frater *Willielmus* de *Abendune*, de ordine *Prædicatorum*, & multi alij periti, zelum Dei præ oculis habentes; increpaverunt hanc sententiam; sanctitatem Papæ circumveniri, & animas periclitari, *Christúmque* zelotypari veraciter affirmantes. Quia licèt, sicut pars adversa protestatur, habitum cum velo non assumpserit mulier de qua agitur; annulum tamen, quo se *Christo* subarravit, vel potiùs desponsavit, assumpsit, & sic sponso *Christo* indissolubiliter copulatur; testante authentico scripto in Sententiis magistri *Petri*, in tractatu de voto; scilicet libro quarto. In quo, præmissis rationibus & auctoritatibus sanctorum & canonum, subinfert: *Ex his apparet, virgines vel viduas voto continentiæ astrictas, sive fuerint velatæ, sive non, nullatenùs conjugium sortiri posse. Quod itidem de omnibus intelligendum est, qui continentiam voverunt. Quod autem erat antè licitum, post votum erit illicitum.* Sed aliquid fortè subtiliùs, quàm nobis datum sit intelligi, *Romana* curia speculabatur.

Tartari terras Septentrionales devastant.

IN diebus illis, missi sunt *Saracenorum* Legati solennes ad Regem *Francorum*; nunciantes & veraciter explicantes, principaliter ex parte veteris de monte; quoddam genus hominum monstruosum & inhumanum ex montibus Borealibus prorupisse, & spaciosas terras & opulentas Orientis occupasse; *Hungariam* majorem depopulasse, literásque comminatorias cum legationibus terribilibus destinasse. Quorum dux se *nuncium Dei excelsi* affirmat, ad edomandas gentes sibi rebelles. Hi quoque capita habentes magna nimis, & nequaquam corporibus proportionata; carnibus crudis, & etiam humanis vescuntur. Sagittarij incomparabiles, flumina quævis cymbis de corio factis & portabilibus transeuntes; robusti viribus, corporibus propagati, impij, inexorabiles; quorum lingua incognita omnibus, quos nostra attingit notitia. Gregibus, armentis, & equitiis abundantes: equos verò habentes velocissimos, potentes iter trium dierum uno conficere: ante, non retrò, bene armati; ne fugam ineant; ducem habentes ferocissimum, nomine *Caan*. Hi Borealem plagam inhabitantes, vel ex *Caspiis* montibus, vel ex vicinis, dicti *Tartari*, à *Tar* flumine; numerosi nimis, in pestem hominum creduntur ebullire; & hoc anno, licèt aliis vicibus exierint, solitò immaniùs debacchari. Unde *Gothiam* & *Frisiam* inhabitantes, impetus eorum pertimentes; in *Angliam*, ut moris est eorum, apud *Gernemue*, tempore halecis capiendi, quo suas naves solebant onerare, non venerunt. Hinc erat quòd halec eo anno in *Anglia* quasi pro nihilo præ abundantia habitum; sub quadragenario vel quinquagenario numero, licèt optimum esset, pro uno argento in partibus à mari etiam longinquis, vendebantur. Ille igitur nuncius *Saracenus* potens & genere præclarus, qui ad Regem *Galliæ* venerat, ex parte universitatis Orientalium destinatus nunciare talia, & petens auxilium ab Occidentalibus; ut possint meliùs furorem *Tartarorum* reprimere: unum à latere suo nuncium ad Regem *Angliæ* direxit *Saracenum*, qui hæc omnia venerat Regi nunciare; & qui diceret, quòd si ipsi talium impetus non possent sustinere, quid restat, nisi ut & partes devastent Occidentalium. Juxta illud Poëticum:

Tunc tua res agitur, paries cùm proximus ardet.

Postulavit igitur ille nuncius, auxilium in tam generali & urgenti articulo; ut ipsi *Saraceni*, freti auxilio *Christianorum*, injurias talium propulsarent. Cui cùm tum præsens fortè fuerat jocosè verbum suscipiens, respondit Episcopus *Wintoniensis*, qui cruce quidem signatus erat: Sinamus canes hos illos devorare ad invicem, ut consumpti pereant.

1238. Nos cùm ad *Christi* inimicos, qui residui remanebunt, venerimus, trucidabimus, & mundabimus terræ superficiem; ut universus mundus uni catholicæ ecclesiæ subdatur, & fiat unus pastor & unum ovile.

Mors Petri *de* Rupibus *Episcopi* Wintoniensis.

ANno quoque eodem, quinto Idus Junij, obiit Episcopus *Wintoniensis*, *Petrus* scilicet de *Rupibus*. Qui cùm ecclesiam *Wintoniensem* circiter triginta duobus annis strenuè rexisset, & laudabiliter peregrinationem suam in *Terra sancta*, unà cum *Exoniensi* Episcopo, peregisset, domósque religiosorum plurimas construxisset; apud *Fernham* manerium suum, plenus dierum, facto nobili testamento, diem clausit extremum. Sepultus est autem in ecclesia sua *Wintoniensi*: ubi etiam dum viveret humilem elegit sepulturam. In cujus obitu totum consilium Regni *Anglicani*, tam regale quàm ecclesiasticum, jacturam incurrit irrestaurabilem. Nec prætereundum, quòd quicquid honoris & utilitatis, sive per pacem, sive per treugam, vel etiam guerram, in *Terra sancta*, adveniente *Frederico* Imperatore, collatum est ecclesiæ; ejusdem Episcopi consilio & auxilio magnificè procuratum est, & prudenter effectui mancipatum. Prætereà, cùm posteà discordia inter dominum Papam & Imperatorem mota, toti ecclesiæ casum minaretur; pacem inter tam nobiles personas per Dei gratiam fœliciter reformavit. Domorum autem religiosorum quas condidit, & conditas possessionibus, ædificiis, & redditibus instauravit, hæc sunt nomina; *Hales*, de ordine *Prati monstrati*: *Tikeford*, ejusdem ordinis: *Seleburne*, de ordine sancti *Augustini*, *Canonicorum* scilicet *regularium*: Hospitale egregium de *Portesmue*. Item, in *Terra sancta* ecclesiam sancti *Thomæ* Martyris à loco importuno ad idoneum transferendo; ordinem fratrum ejusdem ecclesiæ in ordinem mutavit competentiorem; ut qui anteà penitùs erant sæculares actu & habitu, auxilio fretus Patriarchæ *Hierosolymitani*, ordini *Templariorum*, crucem in pectore bajulantes, subjacerent. *Joppen*, nobile *Christianorum* refugium, firmavit. Egregium nimis condens testamentum, cuilibet prædictorum locorum pecuniam impreciabilem legavit; ita scilicet, quòd domui sancti *Thomæ Aconensi*, cui minùs contulit, quingentas marcas assignavit. Prætereà, Episcopatum opulentum successori suo reliquit instauratum; ita ut aratrorum armentorum nulla fieret diminutio. Rex verò, audito de obitu *Petri Wintoniensis*, *Willielmum* electum *Valentinum* eidem Episcopatui præficere procuravit. Sed Cancellario, scilicet *Radulpho* de *Neville Cicestrensi* Episcopo, contra voluntatem Regis à Conventu *Wintoniensi*, ad quem jus electionis pertinet, ritè postulato; Rex à consilio suo & à curia postulatum irreverenter, sublato ab eodem sigillo, quod per consilium prædicto Cancellario commissum fuit totius Regni, amovit; & postulationem suam per Legistas suos *Romipedas* cassari à domino Papa, effusa non modica pecunia, procuravit.

Obsidio urbis Mediolani.

EOdémque tempore anni, cùm Imperator obsidionem apud *Mediolanum* continuasset, omnes ferè *Christianorum* Principes ipsi armatorum manum miserunt auxiliarem. Rex autem *Angliæ* sororius ejus, centum ei milites, armis & equis decenter communitos, cum thesauro non minimo, sub ducatu *Henrici* de *Trubleville* in auxilium destinavit. Ad cujus etiam auxilium cum militibus, quos illùc tam Comes *Tholosanus* quàm *Provincialis* in auxilium Imperatoris destinârunt, electus *Valentinus*, qui plùs de materialibus quàm spiritualibus armis noverat, non segniter properavit. Imperator autem tot nobilium agmine stipatus numeroso, non sine multorum admiratione in obsidione tempus consumpsit spaciosum cum dispendio: nisi quòd in una pugna periculari, *Henricus* de *Trubleville*, cum signo Regis *Angliæ* triumphali, cum suis *Anglicis*, quibus præerat, impetus hostium viriliter repressit; & ad fugam, citra spem omnium, compulit insurgentes. Unde Imperator Regi literatoriè grates persolvit; asserens impetum illum tam strenuum salutis suæ causam fuisse & honoris. Non multùm pòst temporis, ad *Brixensium* obsidionem, qui in omnibus necessitatibus *Mediolanensibus* succurrebant, se cum suo exercitu contulit copioso. Interim *Mediolanenses* non vacantes, se fossatis vallaverunt profundissimis; nec tamen cessarunt civibus *Brixensibus* frequenter opitulari. Sic sicque protelatum & consumptum est tempus æstivale; quòd imminente tempore hyemali, treugæ acceptæ sunt utrorumque assensu: & recesserunt infecto negotio qui venerant ei in adjutorium. Imperator autem, quoniam non potuit *Brixensium* civitatem, parvam aliarum respectu, expugnare; suóque subdere dominatui, factus est minùs hostibus formidabilis, & amicis venerabilis.

Circa

1238.

Reditus Archiepiscopi Cantuariensis Ædmundi à curia Romana.

CIrca idem tempus, Archiepiscopus *Cantuariensis Ædmundus*, à curia *Romana* rediens, venit in *Angliam*. Qui contra Monachos suos *Cantuarienses*, quamvis cum gratia Conventus ab *Anglia* recessisset, à domino Papa pro se impetravit: unde suborta est discordia nimis enormis & indecens, inter gregem & pastorem; & passa est ecclesia damna multa & dedecus, suspensionem & ignominiam. Unde vocatus Legatus ad reformationem illius deformationis, dum in Capitulo *Cantuariensi* præsideret, propter quoddam scriptum, in quo privilegium quoddam, tempore beati *Thomæ* impetratum, continebatur (quod quidam imprudenter combusserunt) Priorem *Cantuariensem* deposuit; & ad districtiorem ordinem, ut ibidem perpetuam ageret pœnitentiam, destinavit, quosdam Monachorum dispersit: quia (ut dicebatur) in prædicto privilegio, quæ sibi videbantur manifestè adversari, pietate minùs discreta, occultè abraserat; & quæ pro eis agere apposuerat. Et quia tales rasuræ in tam authentico scripto non poterant diligenter intuentes latere, ne notam infamiæ & falsarij Conventus incurreret, unus fratrum combussit inconsultus. Unde Legatus, cùm mentionem illius scripti fecisset Archiepiscopus, interrogassètque, & non inveniretur, & licèt inviti de re gesta veram facerent confessionem; Legatus meritò commotus, in vindictam tanti excessus, Priorem (ut dictum est) ab administratione amovens, aliquos, qui rei videbantur, dispersit; commonens ut arctiùs viverent perpetuò pœnitentes. Posteà, quia Prior cum sæcularibus Capitulum intravit, contra domus approbatam consuetudinem, ad electionem celebrandam; Conventus sibi Priorem absque assensu Archiepiscopi elegit. Unde hoc audito, Archiepiscopus electionem reprobando cassavit; totum Conventum, præcipuè electum & electores, non tantùm suspensionis, sed etiam anathematis vinculis innodavit. Conventus autem contra Archiepiscopum in hoc, ad præsentiam domini Papæ constanter appellavit.

Rex conatur electum Valentinum in Episcopum Wintoniensem eligi.

IN illis diebus, Rex omnem quam potuit, plùs & secùs quàm deceret, adhibuit diligentiam (quamvis priùs sæpè jurasset alienigenas amovere, non promovere) ut electus *Valentinus* (qui tamen vir sanguinum esse dicebatur) in Episcopum *Wintoniensem* promotus elegeretur. Quod constanter Monachi, ad quos specialiter ex antiquo jure pertinere dinoscitur electio, inter se renuentes, sicut moris est, Regem adierunt, licentiam eligendi postulantes. Rex autem antequàm responderet, eos de electione & promotione electi *Valentini*, quem suum vocavit avunculum, sollicitavit. At Monachi dissimulantes, inducias super hoc deliberandi simul cum Conventu, ad quem pertinebat electio, postulârunt. Sed cùm Rex preces suas talibus induciis sensit effectu caruisse, divertens ad solitas cavillationes, petitioni Monachorum respondit. Intimatum est mihi, quòd duo Archidiaconi Episcopatus *Wintoniensis*, electioni vestræ tenentur interesse; nec eos in præsenti video, unde petitioni vestræ non est annuendum. Cui Monachi responderunt. Quòd etsi electioni interesse (quod nimis absurdum & justitiæ dissonum esse videtur) debeant, postulationi electionis interesse non debent. Et ita Rex, licèt diu recalcitraret; justæ postulationi eorum non potuit contradicere. Sed cùm posteà fida relatione cognovisset, quòd idem Monachi communiter de *Willielmo* de *Ræle*, viro utique per omnia laudabili, diligenter tractarent, ut in Episcopum eligeretur, & omnes jam in eum consensisse; Rex iratus nimis procaciter respondit: Renuistis electum *Valentinum*, dicentes eum virum sanguinum, & *Willielmum* de *Ræle*, qui multò plures lingua, quàm alius gladio trucidavit, elegistis. Et in superbia & abusione juravit, se nunquam hoc ullo modo toleraturum. Monachi igitur indignationem Regiam pertimescentes, declinârunt ab incepto. Interim Rex possessiones Episcopatus & instaurationes demoliendo, crebrò in maneriis Episcopatus jacuit, agmine stipatus numeroso.

Rex Episcopum Cicestrensem Radulphum cassare procurat.

MOnachi igitur *Wintonienses*, videntes moram destitutionis damnosam; de sibi eligendo pastore diligenter tractaverunt. Quòd cùm cognovisset Rex, illùc illicò acceleravit, & instantiùs quàm deceret vel expediret, in Capitulum intrans; Conventum comminando & promittendo petiit, quatenùs electum *Valentinum*, avunculum suum, in Episcopum eligerent. At illi, cautè volentes Regiam indignationem declinare, impetus indiscretos induciis emollire studuerunt: & nolentes injustis petitionibus annuere, Episcopum *Cicestrensem Radulphum* de *Neville*, Regis Cancellarium, unanimi consensu sibi in Episcopum & Pastorem animarum suarum postulârunt. Cùm autem videret Rex, iterum instantiam precum suarum effectu caruisse; justæ postulationi Monachorum adversando, multa convicia congessit in eundem Episcopum; dicens eum impetuosum,

1238. tuosum, iracundum, perversum; vocans omnes fatuos, qui eum in Episcopum postularunt. Inuper sigillum suum, quod idem Episcopus per universitatem Regni receperat custodiendum, Rex violenter abstulit, & fratri *Galfrido Templario* & *Johanni* de *Lexintuna* commisit bajulandum: emolumentis tamen ad cancellariam spectantibus, Episcopo, quasi Cancellario, redditis & assignatis. Prosequens autem Rex conceptum impetum, misit ad curiam *Romanam*, *Simonem Normannum* & *Alexandrum* sæcularem, Legistas conductitios. Qui multa data & promissa pecunia, virum justum de jure suo privando, & justum judicium subvertendo; prædictam postulationem perperàm cassaverunt.

Mediolanenses *cupiunt reconciliari Imperatori* Frederico.

IN illius temporis diebus, *Mediolanenses* Imperialem majestatem formidantes, miserunt ad dominum suum Imperatorem sub omni qua potuerunt instantia postulantes, ut ipse, quem verum dominum & naturalem palàm protestati sunt, suam ab eis averteret indignationem; & cessans expugnare eos, quasi suos fideles foveret, & protegeret sub alis suæ magnificæ protectionis. Ipsi autem ex tunc in anteà, ipsi quasi Imperatori & domino, cum debita servirent reverentia In cujus obedientiæ testimonio, ut in brachiis suæ dilectionis tutarentur, & pristinæ rebellionis non recordaretur; omnemquã habebant in auro & argento substantiam, ipsi liberaliter conferrent Insuper omnia vexilla sua ante pedes Imperiales collata, in signum subjectionis & obedientiæ & Imperialis victoriæ, concremarent. Cæterùm, eidem in obsequio Crucis in *Terra sancta* militanti, invenirent per annum decem millia armatorum, ad promotionem ecclesiæ & sui honorem; ea conditione ut ipsos cives sine simultate diligeret, & salvus permaneat status civium & civitatis. Sed hæc omnia dominus Imperator procaciter refutavit, exigens irrefragabiliter, ut cives communiter cum sua civitate & bonis omnibus, se suáque absolutè suæ manciparent voluntati. Cujus tyrannidi cives communiter responderunt, quòd hoc nullo modo facerent, dicentes: Timemus tuam edocti experimento feritatem. Malimus sub clypeis gladio vel lancea mori, vel spiculis, quàm laqueo, fame, vel incendiis. Ex tunc igitur cœpit Imperator favorem multorum amittere, quia factus est tyrannus inexorabilis: & *Mediolanenses* propter suam humilitatem, extolli & roborari meruerunt. Juxta illud: *Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.* Cives autem videntes rem agi pro capite, solitò instantiùs se suámque civitatem armis & fossatis, & aliarum civitatum fœdere muniêrunt.

Fratris Johannis *ordinis Prædicatorum exitus.*

CIrca eadem tempora, quidam de ordine *Prædicatorum*, videlicet frater *Johannes*, vir benè literatus & facundus, & gratiosus in officio prædicationis, in *Italia* celeberrimus habebatur; ita ut bella inter civitates inita sedaret, & faceret Deus miracula pro eo, & transivit fluvios sicco vestigio, & volantes in alto vultures solo præcepto cogeret descendere. Tandem procurante Diabolo, gloria elatus est, & familiaritate carnalium amicorum enervatus: Dei amorem, & hominum honorem, necnon & Prælatorum amittere meruit reverentiam.

Quidam facinorosus conatur Regem in thalamo jugulare.

EOdem anno accidit Regi periculum, omnes audientes reddens nimis attonitos In crastino enim nativitatis beatæ *Mariæ*, venit armiger quidam literatus, ut dicitur, ad curiam Regis apud *Wodestock*, se fingens infatuatum, dicens Regi: Resigna mihi Regnum, quod injustè usurpasti, & diu detinuisti. Addidit quoque, quòd signum Regale gestabat in humero. Quem cùm ministri Regales arripuissent, volentes eum baculatum à præsentia Regis propellere, Rex irruentium in eum impetum compescuit, dicens: Sinite infatuatum ut talem decet desipere: verba enim talium carent pondere veritatis. Media autem nocte, ecce ille idem per fenestram Regij thalami introgressus, cultellum portans extractum, lectum Regis adiit furibundus: quem cùm non invenisset, confusus est: sed festinus quæsivit eum per plura thalami diverticula. Erat autem tunc temporis, Domino providente, Rex quiescens cum Regina. Quædam autem puella Reginæ, cùm fortè vigilaret, Psalterium psallebat ad candelam: erat enim sancta, & Deo devota, nomine *Margareta Biseth*. Ista cùm videret prædictum furibundum omnia abdita, ut Regem jugularet, perscrutari, & voce terribili sæpiùs, ubi Rex esset, percontari; attonita nimis cœpit clamitare. Ad cujus clamorem terribilem ministri Regales expergefacti, festinanter prosiliunt accurrentes: & ostium, quod ipse latro repagulo firmiter obseraverat, confringunt: & ipsum repugnantem arripiunt, vinculis astringunt, arctant angustiis. Qui tandem confessus est, se missum illùc, ut Regem more assassinorum occideret, à *Willielmo* de *Marisco*, filio

Galfridi

1238.

Galfridi de *Marisco*; alios quoque in idem facinus asseruit conspirâsse. Quo cognito, Rex eum, quasi Regiæ Majestatis occisorem, membratim laniatum equis apud *Coventre*, exemplum terribile & spectaculum lamentabile præbere jussit omnibus audentibus talia machinari. Primò enim distractus, posteà decollatus, & corpus in tres partes divisum est. Quælibet enim pars per suam de Majoribus *Angliæ* civitatem pertracta est; & posteà cruci appensa latronali.

Ventus validissimus.

CIrca festum sancti *Matthæi*, vehemens ventus inhorruit adeò damnosus; quòd sine aliis damnis impreciabilibus & irrestaurabilibus, plùs quàm viginti naves submersit apud *Portesmue*.

Redit Simon *de* Monte forti *in* Angliã.

DIE vero sancti *Calixti*, rediit *Simon* de *Monte forti* de partibus transmarinis; quem Rex suscepit in osculo cum magno gaudio, & omnes Regales. At ipse festinanter adiit uxorem suam *Alienoram*, partui proximam, apud *Kenilwurthe* commorantem.

Citantur Abbates Nigri ordinis Londini *coram Legato.*

EOdem quoque anno, dominus Legatus *Otho*, omnes Abbates *Angliæ* Nigri ordinis auctoritate domini Papæ citavit; ut coram eo apparerent *Londini* in ecclesia sancti *Martini*: de statutis, quæ Dominus Papa, habita deliberatione, ordinavit, de ordine Monastico reformando, tractaturi.

Statuta Nigri ordinis reformata.

ABbatibus igitur ordinis Nigri congregatis, exorsus est dominus Legatus sermonem elegantem; & animans omnes ad patientiam, incepit sic. In nomine Domini nostri *Jesu Christi*, Patris & Filij & Spiritus Sancti. Amen. Cùm grande sit opus & arduum, civitatem Dei, quæ est religio, novis & innovatis propugnaculis præmunire; contra versuti hostis insidias, qui eam novis & antiquis jugiter nititur machinis debellare: Nos *Otho*, miseratione divina, sancti *Nicolai* in carcere *Tulliano* Diaconus Cardinalis, Apostolicæ sedis Legatus; ex injuncto nobis Legationis officio, ad juvandum pro viribus tam favorabile opus nos obnoxios reputantes, quædam tum ex sancti *Benedicti* patris regula, tum ex sacris Conciliis & Canonicis sanctionibus, tum ex statutis Abbatum ordinis ejusdem beati *Benedicti* colligi fecimus & notari: quæ si servata fuerint, sacræ religioni erunt in subsidium & tutelam.

Qui admittendi ad religionem.

INprimis igitur duximus statuendum, quòd nullus ante vigesimum annum completum ad professionem, & decimum nonum ad probationem in *Monasterium* de cætero admittatur.

Anno probationis completo fiat professio.

Item, qui ad probationem admissus fuerit, professionem incontinenti faciat anno probationis elapso; vel exeat Monasterio. Alioquin Abbas vel Prior, qui aliquem sine professione sustinuerit ultra annum, per præsidentes capituli puniatur graviter & ille novitius nihilominùs pro fiteri cogatur, & haberi debeat pro professo.

Nullus conditione vel precio admittatur.

Item, quòd ab aliquo, qui velit Monasterium ingredi, nihil exigatur omninò: sed purè propter Deum, & sine aliqua pactione, qui admittendi fuerint admittantur. Recipi tamen poterit sine culpa, si quid sine pactione & exactione & taxatione aliqua, fuerit gratis oblatum.

Nullus habeat proprium vel peculium.

Item, quòd monachus de cæterò aliquid proprium non habeat: & si habeat, sine dilatione suo Prælato assignet.

Nullus in maneriis vel ecclesiis solus commoretur.

Item, quòd aliquis monachus de cæterò ad firmam aliquod manerium possessionémve aliam, à Prælato suo recipere non præsumat. Alioquin ut proprietarius haberi debeat, & puniri. Item, quòd in maneriis monachi non morentur; nec etiam in ecclesiis, nisi plures fuerint, saltem duo.

Obedientiarij de administrationibus rationem reddant.

Item, quòd discreti & fide digni ad officia deputentur, qui ter saltem in anno Prælato suo, præsentibus aliquot de senioribus, reddant fideliter de suis administrationibus & officijs rationem: & tunc quicquid eis superfuerit, sive in pecunia, sive in aliis quibuscunque rebus consistat, sine difficultate omni, qualibet fraude remota, suis Prælatis restituant, & assignent: pœnam proprietariorum contrà facientibus incursuris.

Abbas vel Prior similiter rationem reddat.

Abbas quoque, vel Prior non habens Abbatem, saltem semel in anno coram Conventu, vel aliquot de senioribus, ad hoc à Conventu deputatis, reddat de statu monasterij, & de administratione sua plenariam rationem.

Sententia excommunicationis in proprietarios publicè ferenda.

Item, statuimus, quòd Prælati, vel saltem in anno, publicè in Conventu in omnes proprietarios excommunicationis ferant sententiam: alias eos, si non resipuerint, punientes, maximè per ignominiam sepulturæ.

Item,

1238. *Silentium ordinatè observandum.* Item statuimus, quòd silentium semper in debitis locis, temporibus, & horis statutis, juxta regulam, observetur; & signa scire studeant omnes necessaria.

Esus carniũ interdictus. Ad hæc, cùm esus carnium sit monachis Nigri ordinis per regulam beati *Benedicti*, ac statutum nostrorum, necnon & Abbatum *Angliæ* præsidentium generali capitulo interdictus ut monachis, qui consueverunt vesci carnibus per abusum, tollatur occasio & materia murmurandi; præcipimus Abbatibus & Prioribus, ut loco illius cibi eis vetiti studeant & procurent monachis, juxta facultatem domous, cibum alium competentém ministrare.

Ut simul dormiant Monachi *Indumenta congrua & sufficientia.* Item, quòd monachi tam ad dorsum quàm lectum, secundùm regulam & facultatem domus, habeant sufficientia & congrua indumenta; nec camisiis lineis vel burnetis utantur.

Item, simul dormiant monachi, & lectos habeant juxta regulam: nec in eorum dormitorio desit lumen.

Hospitalitas observanda. Hospitalitatem verò tam à Prælatis quàm à subditis, secundùm regulæ sanctionem & facultatem loci, cum charitate & hilaritate observari statuimus & mandamus, ut semper ad hoc monachus benignus & mansuetus deputetur. Idem quoque circa infirmos fratres statuimus observandum.

Collationi & completorio omnes intersint. *Superfluitas fugienda.* Item, quòd omnes omnibus horis intersint divinis, & maximè collationi & completorio: nisi ex honesta causa aliquis circa hospites occupatus, de speciali licentia sui Prælati necesse habuerit remanere. Numerum verò equorum & familiæ, Prælati studeant in quantum poterunt moderari.

Statuta ista juxta regulam scribenda Item statuimus, quòd Abbates & Priores continuè juxta regulam scribi faciant constitutiones summorum Pontificum, ad eos & eorum ordines præcipuè pertinentes; quæ in compilatione domini *Gregorij* Papæ noni sub infra titulis scriptis continentur, videlicet: *De sæcularibus transeuntibus ad rel. Ex parte. Statuimus, ne rel. De statu monachorum monachi cùm ad monast. In singulis provin. Ea quæ pro rel. honest. De simonia. Quoniam simoniaca labes Monachi De sent. excommunica. Universitas. Cum illorum absol. De monialibus de fidejussorib. Quod quibus. De solu. Si quorundam.*

Omnia hæc sæpius repetenda. Item districtè præcipimus Abbatibus, Prioribus, quòd prædictam regulam *S. Benedicti* & decretales & constitutiones suprascriptas scire studeant; & ea secum semper habeant: curent etiam diligenter, quòd ea subditi non ignorent.

Singulis diebus fiat una lectio prædictorum. Item statuimus & districtè præcipimus observari, quòd in Conventu quorumlibet monachorum, una lectio diebus singulis de prædicta regula vel sanctionibus hora competenti legatur; & minùs intelligentibus exponatur.

Statutum Honorij. *iij. de transeuntibus ad religionem* EX parte tua fuit propositum. *Honorius.* iij. Episcopo *Arethen* scitum quòd nonnulli sunt, qui licèt pluribus annis gestaverint habitum monachalem, professionem tamen monasticam non fecerunt: unde cùm super eo quòd habent proprium, & aliàs irregulariter vivunt, à te vel ab aliis arguntur, non erubescunt dicere, se ad carentiam proprij, continentiam, ac alias regulares observantias teneri, cùm habitus non faciat monachum, sed professio regularis. &c. Ideo fraternitati tuæ mandamus, quatenùs quoslibet tibi lege diocœsana subjectos, qui prædicto modo terram duabus viis ingredi non verentur; ut postquàm per annum gestaverit habitum monachalem, regulam secundùm formam ordinis profiteantur & servent, ecclesiastica censura compellas.

De ijsdem Gregorij *noni.* STatuimus, novitios in probatione positos, ante susceptum religionis habitum, qui dari profitentibus consuevit, vel ante professionem emissam ad priorem statum redire posse liberè infra annum; nisi evidenter appareat, quòd tales absolutè mutare vitam noluerint, & in religione perpetua Domino deservire; cum quibus valeat ei renunciare, quod per se noscitur introductum. Nihilominùs statuentes ad omnem ambiguitam penitus amovendam, cùm in quibusdam locis religiosis novitiorum habitus non distinguatur ab habitu professorum; professionis tempore benedicantur vestes, quæ profitentibus conceduntur, ut novitiorum à professorum habitu discernantur.

Item de eodem NE religiosi vagandi habentes occasionem salutis propriæ detrimentum incurrant, & sanguis illorum de Prælatorum manibus requiratur; statuimus, ut præsidentes capitulis celebrandis, secundùm statum Concilij generalis, seu Patres, Abbates, sive Priores, fugitivos & ejectos de ordine suo requirant sollicitè annuatim. Qui si monasteriis suis recipi possunt secundùm ordinem regularem, Abbates seu Priores eorum per ecclesiasticas censuras compellant ad receptionem ipsorum, salva ordinis disciplina.

Quòd

Quòd si hoc ordo non patitur, auctoritate nostra, provideant, ut apud eadē monasteria in locis competentibus si absque gravi scandalo fieri poterit, recludantur. Alioquin in aliis religiosis domibus ejusdem ordinis, ad agendam ibi pœnitentiam, talibus vitæ necessaria ministrentur. Si verò hujusmodi inobedientes invenerint, excommunicent; & tam diu faciant ab ecclesiarum Prælatis publicè excommunicatos nunciari, donec ad mandatum illorum humiliter revertantur. 1238.

MOnachi non precio recipiantur in monasterio, nec peculium habeant. Non singuli per villas & oppida, per quascunque parochiales ecclesias ponantur: sed in majori conventu, aut aliquibus fratribus, non soli inter sæculares spiritualium hostium conflictum expectent, *Salomone dicente: Væ soli, quia si ceciderit, non est qui sublevet ipsum.* Si quis autem exactus pro sua receptione aliquid dederit, ad sacros ordines non ascendat. Is verò, qui eum receperit, officij suspensione multetur. Qui verò peculium habuerit, nisi ab Abbate ei fuerit pro injuncta administratione permissum, à communione removeatur altaris: & qui in extremis cum peculio inventus fuerit, & dignè non pœnituerit; nec oblatio pro eo fiat nec inter fratres accipiat sepulturam: quod de universis religiosis præcipimus observari. Abbas verò qui diligenter ista non caverit, officij sui jacturam se noverit incursurū. Prioratus quoque seu obedientiæ, pretij donatione nulli tradantur: alioquin dantes & accipientes à ministerio fiant alieni. Priores verò, cùm in ecclesiis Conventualibus per electionem capitulorum suorum canonicè fuerint instituti; nisi pro manifesta causa & rationabili, non mutentur: videlicet si fuerint dilapidatores, incontinentes, aut tales, pro quo amoveri meritò videantur: aut si etiam pro necessitate majoris officij, de consilio fratrum fuerint transferendi. *De statu Monachorum.*

CUm ad monast. &c. Firmiter inhibemus, ne quis de cæterò monachorum, lineis camisiis utatur. Prohibemus quoque districtè, in virtute obedientiæ, sub obtestatione divini judicij, ne quis monachorum proprium aliquo modo possideat: & si aliquis aliquid habet proprium, in continenti resignet. Si verò posthac proprietatem aliquam fuerit inventus habere, regulari admonitione promissa, de monasterio expellatur: nec recipiatur ulteriùs, nisi pœniteat secundùm monasterij disciplinam. Quòd si proprietas apud quemque inventa fuerit in morte, ipsa cum eo in sterquilinio subterretur: secundùm quod *B. Gregorius* dicit in *Dialogo* se fecisse. Unde si quicquam alicui fuerit specialiter destinatum, non præsumat illud accipere, sed Abbati vel Priori assignetur. In oratorio, refectorio, & dormitorio, continuum silentium observetur: in claustro quoque horis certis & locis, secundùm antiquam consuetudinem monasterij. In refectorio autem nullus omninò carne vescatur, nec in quibusdam solennitatibus, sicut aliquando consuevit Conventus. Exeat cum Abbate, paucis ibi relictis, ut extra refectorium edant carnes: cùm in illis diebus præcipuè regularis disciplina sit studiosiùs observanda. Sed nec extra refectorium, nisi in infirmitorio, esum carnium credant sibi licere: quanquam ex indulgentia possit Abbas interdum aliquos fratrum, nunc hos, nunc illos, prout necessitas postulaverit, advocare, ipsósque in camera sua meliùs & pleniùs exhibere. Porrò, debiles & infirmi, qui munitione indigent, vel aliqua medicina, nō seorsùm in cameris, sed omnes in infirmitorio quæ necessaria fuerint sibi, tam in carnibus, quàm in aliis recipiant competenter. Quòd siquis eorum debilis fuerit, aut etiam delicatus, si non possit communibus cibis esse contentus, sic ei provideatur sine scandalo aliorum, ut si Abbas vel Prior voluerit in refectorio misericordiam facere specialem, cibum aliquem competentem, non ante illum, sed ante se faciat asportari; de quo ille sibi faciat pitanciam pro naturæ sustentatione. Tales autem ad agenda officia Monasterij deputentur, qui fideles sint & discreti: nec alicui committatur aliqua obedientia preperuò possidenda, tanquam in sua sibi vita locetur: sed cùm oportuerit amoveri, sine contradictione qualibet removeatur. Prior autem præ cæteris post Abbatem potens sit opere & sermone, ut exemplo vitæ verbóque doctrinæ fratres suos & instruere possit in bono, & à malo etiam revocare: zelum religionis habens secundùm scientiam, ut delinquentes corripiat & castiget, obedientes foveat & confortet. Abbas verò, cui omnes in omnibus obediant, quantò frequentiùs poterit, sit cum fratribus in Conventu, vigilem curam & diligentem sollicitudinem gerens de fratribus omnibus; ut de officio sibi commisso, dignam Deo possit reddere rationem. Quòd si prævaricator ordinis fuerit, aut contemptor, seu negligens, aut remissus; pro certo se noverit non solùm ab officio deponendum, sed etiam alio modo secundùm reatum castigandum: cùm offensa non solum propria, verùm etiam *Item de eodem.*

am

1238. am aliena de suis manibus requiratur. Non existimet Abbas, quod super habenda proprietat, possit cum aliquo Monacho dispensare: quia abdicatio proprietate sicut & custodia castitatis adeò est annexa regulæ Monachali; ut contra eam nec summus Pontifex possit licentiam indulgere.

Item de eodem

IN singulis regnis, sive provinciis, fiat de triennio in triennium, salvo jure Diocesanorum Pontificum, commune Capitulum Abbatum, atque Priorum, Abbates proprios non habentium, qui non consueverunt tale Capitulum celebrare: ad quod universi conveniant, præpeditionem canonicam non habentes, apud unum de Monasteriis ad hoc aptum, hoc adhibito moderamine; ut nullus eorum plusquàm sex vectiones, & octo personas adducat. Advocet autem hujusmodi novitatis primordiis, duos *Cisterciensis* ordinis vicinos Abbates, ad præstandum sibi consilium vel auxilium opportunum: cùm sint in hujusmodi Capitulis, ex longa consuetudine pleniùs informati. Quòd absque contradictione duos sibi de ipsis associent, quos viderint expedire. Ac ipsi quatuor, præsint Capitulo universo; ita quòd ex omnibus nullus sibi auctoritatem prælationis assumat. Unde cùm expedierit, provida possit deliberatione mutari. Hujumodi Capitulum verò aliquot diebus continuè juxta morem *Cisterciensis* ordinis, celebretur. In quo diligens habeatur tractatio de reformatione ordinis, & observantia regulari: & quod statutum fuerit illis quatuor approbantibus, inviolabiliter obsevetur; omni excusatione, contradictione, & appellatione remotis. Proviso nihilominùs, ubi sequenti termino debeat Capitulum celebrari. Et qui convenerint, vitam ducant communem; & faciant proportionaliter simul omnes, communes expensas. Ita quòd si omnes non poterunt in eisdem, saltem plures simul in diversis domib. commorentur. Ordinentur etiam in eodem Capitulo religiosæ ac circumspectæ personæ, quæ singulas Abbarias ejusdem Regni, sive provinciæ, non solùm Monachorum, sed etiam Monialium, secundùm sibi præfixam regulam, vice nostra visitare studeant: corrigentes & reformantes, quæ correctionis & reformationis officio viderint indigere. Ita quidem, quòd si rectorem loci cognoverint ab administratione penitùs amovendum, denuncient Episcopo proprio, ut illum amovere procuret. Quòd si non fecerit, visitatores hæc referant ad Apostolicæ sedis examen. Hoc ipsum *Regulares Canonicos*, secundùm ordines suos, volumus & præcipimus observare. Si verò in hac novitate quicquam difficultatis emerserit, quod per prædictas personas nequeat expediri; ad Apostolicæ sedis judicium absque scandalo referatur: cæteris irrefragabiliter observatis, quæ concordi fuerint deliberatione prævisa. Porro, Diocesani Episcopi Monasteria sibi subjecta, ita studeant reformare, ut cùm ad ea prædicti visitatores accesserint, plus in illis inveniant, quæ commendationem merentur, quàm quod correctionem: attentissimè præcaventes, ne per eos, dicta Monasteria indebitis oneribus prægraventur. Quia sic volumus superiorum jura servari, ut inferiores nolimus injurias sustinere. Ad hæc, districtè præcipimus tam Diocesanis Episcopis, quàm personis quæ præerunt Capitulis celebrandis; ut per censuram ecclesiasticam appellatione remota, compescant advocatos, patronos, indiocesanos rectores, consules, magnates & milites, seu quoslibet alios; ne Monasteria præsumant offendere, in personis vel rebus. Et si forsan offenderint eos, ad satisfactionē compellere non omittant, ut liberiùs & quietiùs Deo valeant famulari.

Item de eodem

EA quæ pro religionis honestate & I. Porrò, cùm visitatores secundùm statutum generalis concilij ordinati, à generali Abbatum Capitulo processerunt, ad visitationis officium exequendum; de statu Monachorum & observantiis regularibus diligenter inquirant & tam in spiritualibus, quàm in temporalibus, corrigant & reforment quæ viderint corrigenda. Ita tamen, quòd Monachos delinquentes per Abbatem loci corrigi faciant, eisque injungi pœnitentiam sæcularem, juxta beati *Benedicti* regulam, & Apostolica instituta: non secundùm normam pravæ consuetudinis, quæ quasi pro legibus in quibusdam ecclesiis inolevit: Ipsi visitatores, Monachos, quos contumaces invenerint & rebelles, juxta modum culpæ vice nostra regulari censura percellant, absque personarum delectu; non parcendo rebellibus ob suam pertinaciam, vel potentiam amicorum; quin ovem morbidam ejiciant ab ovili, ne inficiat sanas oves. Si verò Abbates in corrigendis juxta visitatorum mandatum & regularia statuta, in seipsis sive Monachis, inventi fuerint negligentes, proclamentur & corripiantur & ita puniantur publicè in Capitulo generali, ut pœna illorum aliis sit in exemplum. Quòd si Abbas non exemptus fuerit à visitatoribus, nimis negligens & remissus inventus; ejusdem loci Diocesano denuncient sine mora, ut per illum detur ei fidelis & providus coadiutor, usq; ad Capitulum

lum generale. Si autem dilapidator fuerit, vel aliter meritò amovendus, per Diocesanum, postquàm hoc sibi à visitatoribus denunciatum fuerit, amoveatur absque judiciorum strepitu, à regimine Abbatiæ ac Monasterio. Provideatur interim administrator idoneus, qui temporalium curam gerat; donec ipsi Monasterio fuerit de Abbate provisum. Quòd si forsan Episcopus hæc adimplere noluerit, vel neglexerit; visitatores, vel præsidentes Capitulo generali, defectum Episcopi Apostolicæ sedi non differant intimare.

Hæc eadem etiam circa exemptos Abbates fieri præcipimus, per visitatores, vel præsidentes Capitulo generali; depositione ipsorum sedi Apostolicæ reservata: ita ut Abbate, qui deponendus aut amovendus videbitur, interim per visitatores, vel in Capitulo præsidentes, ab administratione & officio suo suspenso, administrator idoneus interim Monasterio deputetur. Illorum autem excessus, & alia, quæ visa fuerint intimanda Capitulo, præsidentes nobis denuncient per fideles nuncios, cautos, & prudentes: quibus de communi contributione, juxta cujuslibet facultatem, sufficienter expensæ administrentur. Sequentes autem visitatores, perquirant priorum visitatorum vestigia diligenter; & eorum negligentias & excessus referant sequenti Capitulo generali, ut juxta culpam publicè debitam pœnam portent. Idem etiam, Abbatibus præsidentibus in generali Capitulo, præcipimus observari. Præcipimus quoque, ut in Monasterio nullo recipiant ad præbendas Abbates & Monachi, Clericos seculares. Nec hi, qui jam recepti sunt, locum vel vocem in Capitulo, dormitorio, vel refectorio, seu claustro, sibi contendant vendicare; seu Monachorum cœtibus importunè se miscere præsumant: sed beneficiis sibi concessis contenti, conversentur honestè; opportuna obsequia in Monasteriis fideliter impendentes, nihilque ultrà in spiritualibus aut temporalibus in ipsis Monasteriis exigant, vel usurpent. Si qui verò talium à visitatoribus inventi fuerint criminosi, per Diocesanum exinde in non exemptis Monasteriis; & per visitatores vel præsidentes Capitulo generali, in exemptis, beneficiis priventur eisdem. Hæc autem omnia etiam in Monasteriis, quæ non habent Abbates proprios, sed Priores; necnon in Monasteriis Monialium, quoad articulos Abbatissis & Monialibus congruentes, præcipimus observari.

QUoniam Simoniaca labes plerasque Moniales infecit, ut vix aliquas sine precio recipiant sorores; paupertatis prætextu volentes hujusmodi intolerabile vitium & scandalum totius religionis palliare: Ne id de cæterò fiat, penitùs inhibemus. Statuentes, ut quæcunque de cæterò talem commiserit pravitatem, tam recipiens, quàm recepta (sive sit subdita, sive prælata) sine spe restitutionis, de suo Monasterio expellatur; in aliquem locum arctioris & strictioris regulæ, ad agendam pœnitentiam retrudenda. De his autem, quæ ante hoc synodale statutum taliter sunt receptæ, ita duximus providendum; ut remotæ de Monasteriis, quæ sic perperàm sunt ingressæ & receptæ, in aliis locis ejusdem ordinis collocentur. Quæ si fortè, propter earum nimiam multitudinem, alibi nequiverint commodè collocari; ne damnabiliter iterum in sæculo evagentur, recipiantur in eisdem Monasteriis dispensativè; de novo mutatis prioribus locis, & inferioribus deputatis & assignatis. Hoc etiam circa Monachos, vel alios regulares, decernimus observandum. Verùm, ne per simplicitatem vel ignorantiam se valeant excusare, præcipimus ut Diocesani Episcopi singulis annis hoc faciant per suas dioceses, de verbo ad verbum fideliter publicari. *De Simonia.*

MOnachi verò & Canonici regulares, quocumque modo se in claustro percusserint, non sunt propterea ad sedem Apostolicam mittendi; sed secundùm providentiam sui Abbatis, disciplinæ subdantur. Et si discretio Abbatis non sufficit ad eorum correctionem, providentia Diocesani est adhibenda. *De sententia excommunicationis.*

UNiversitatis vestræ consultationem accepimus, quòd requiritis, utrùm laicus incidat in excommunicationis edictum, qui ad jussionem aut mandatum in cujus servitio moratur, in Clericum, Monachum, aut Conversum, temerarias manus præsumit injicere; maximè si causa non subest, propter quod debeat verberari. Nobis autem videtur, quòd nisi causa regularis disciplinæ hoc faciat, Abbas in propria persona, vel etiam si necessitas urget, per aliquem Clericulum vel Monachum, denunciationem fieri jubeat; quòd tam qui tales verberari præcipit, quàm illi qui verberant, etiam si causa subest quamobrem id faciant, nunquam excommunicationis & interdicti sententiam, donec ad ipsam sedem Apostolicam veniant, nequaquam evadunt. *Item de eodem.*

Cum

Digitized by Google

1238.

De eodem.

CUM illorum absolutio, qui pro violenta manuum injectione in Clericos, labem excommunicationis incurrunt; quibusdam casibus à prædecessoribus nostris exceptis, sedi Apostolicæ reservetur; nonnulli ecclesiasticam sententiam negligentes; positi in excommunicatione, ecclesiasticos ordines accipere non formidant. Quid autem de his fieri debeat, Apostolicum sæpiùs oraculum imploratur. Circa quos credimus distinguendum. Quòd tales vel sciunt excommunicationis se vinculo irretitos, vel non recolunt factum, prout in latæ sententiæ canonem inciderint; vel factum quidem scientes, juris ignari, nesciunt exinde se teneri. Primos, si fuerint sæculares, ab omnibus susceptis ordinibus, censemus in perpetuum deponendos. In reliquis casibus, tam Archiepiscopi, quàm Episcopi, absque mandato sedis Apostolicæ speciali, dispensandi facultatem se noverint non habere. Quibus est etiam talium absolutio interdicta; & majora intelligantur illis prohibita, quibus vetita sunt minora. Poterunt tamen hujusmodi, *Romani* Pontificis auribus intimari; ut ab eo secundùm rigorem, vel æquitatem, responsum provideat, prout discretio sua viderit faciendum. Quòd si claustrales hujusmodi fuerint, licèt à domino *Alexandro* Papa fuerit constitutum, quòd Monachi & Canonici regulares, quocunque modo se in claustro percusserint, non tamen sunt ad sedem Apostolicam putereà mittendi, sed secundùm providentiam sui Abbatis disciplinæ subdantur. Et si Abbatis discretio ad eorum correctionem non sufficit, providentia est Diocesani Episcopi abhibenda. Et alibi dicat, quòd de sæculo fugientes, qui religionis habitum in Monasterio receperunt, & inter cætera postmodùm confitentur se tale commisisse delictum, per quod ipso actu excommunicationis sententiam incurrerunt; sine licentia *Romani* Pontificis, Abbas non potest, nec debet, eos absolvere; quamvis præsumptionem delinquentium, debita possit animadversione punire. Nos in religionis favorem, & ut evagandi subtrahatur materia, majorem eis gratiam exhibere volentes; eorum Prælatis, quòd etiam talibus absolutionis beneficium impartiri valeant, indulgemus: nisi excessus eorum difficilis extiterit & enormis (utpotè si ad mutilationem membrorum, vel effusionem sanguinis, præsumant in Episcopum vel Abbatem violenta manu injectra lædere) cùm excessus tales & similes, nequeant sine scandalo præterire. Si verò aliquis claustralis, in religiosam personam alterius claustri manus injecerit violentas; per Abbatem suum & ejus qui passus est injuriam, absolvatur. Quòd si clericum percusserit sæcularis, non nisi per Apostolicam sedem, (ut scandalum evitetur) absolutionis gratiam poterit promereri. Si autem hos ad ordines promoveri contingat, juxta præmissam distinctionem, qui scienter in contemptum ecclesiasticæ disciplinæ se fecerunt ordinari; ab executione suscepti ordinis & officij, decernimus manere suspensos. Circa reliquos verò, facti memoriam, vel juris peritiam non habentes, Monasteriorum utilitate pensata, post injunctam regularem pœnitentiam & peractam, Abbates eorum poterunt dispensare, nisi grave fuerit & notabile factum: aut is qui fecit adultus fuerit & discretus, ut violenter contra oblivionem vel ignorantiam præsumatur. Præcipimus autem Abbatibus, ut formam istam diligenter observent: ne privilegium mereatur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate.

Item de eodem.

DE Monialibus tua nobis fraternitas requisivit, per quem eis sit absolutionis beneficium impendendum & contribuendum, si in se invicem, vel in conversos vel conversas suas, aut etiam in clericos manus injecerint temerè violentas. Super hæc consultationi tuæ respondemus, & absolutè decernimus & statuimus: Ut per Episcopum, in cujus Diocesi Monasteria fuerint, absolvantur. *Innocentius Papa tertius, in Concilio generali.*

De fidejussoribus.

QUod quibusdam religiosis à sede Apostolica est prohibitum, volumus, & mandamus ad universos extendi, & ab omnibus & singulis observari. Ne quis videlicet Religiosus, absque majoris partis Capituli & Abbatis sui licentia, pro aliquo fide jubeat; vel ab aliquo pecuniam mutuam accipiat, ultra summam communi providentia constitutam. Alioquin non teneatur aut obligetur Conventus, pro his aliquatenùs respondere: nisi fortè in utilitatem & commodum domus ipsius, manifestè constiterit redundasse. Et qui contra istud statutum aliquo modo venire præsumpserit, aut contra fecerit; graviori disciplinæ subdatur.

De solutionibus.

SI quorundam, & infra, &c. Firmiter inhibemus, ne quis præsumat ecclesiam sibi commissam pro alienis gravare debitis; aut literas alicui aut sigilla concedere, quibus

1238.

quibus possent ecclesiæ gravari; decernentes & firmiter statuentes, quòd si secùs fuerit per aliquem attentatum, ad solutionem talium debitorum ecclesias non teneri. Si quis autem contra præmissa, de cæterò venire præsumpserit; ab administratione spiritualium se noverit suspensum.

[*Acceptatio statutorum.*]

HIS igitur perlectis, Abbates & Priores congregati, audientes quòd sancta religio per hoc non modicum reformata, fœlix susciperet incrementum; verbum quasi hostiam cœlitùs missam cum omni alacritate & unanimi consensu susceperunt, facientes hoc in omnibus suis Capitulis publicari; transgressores ejusdem, graviter disciplina regulari percellendo. Fecerunt autem quàmplures hæc in martyrologia scribi; ut sæpiùs in Capitulo recitata, sicut solet regula beati *Benedicti*, audientium cordibus inhærerent.

[*Arctatur* Valentia *civitas* Hisp.]

EOdémque anno, Rex *Christianissimus*, magnificus, & in armis strenuissimus, dominus Rex *Arragonum*, cum suis amicis, adeò urbem magnam *Valentiam* bello cruentissimo aggravavit, ut undique arctata, ad supremas conditiones est compulsa.

[*Dedicatio aliquot nobiliû ecclesiarum.*]

CIrca idem tempus, dedicatæ sunt nobiles ecclesiæ conventuales, in Diocesi *Lincolniensi*, in *Marisco*; videlicet *Rameseje*, *Burgi*, & *Santereje*; à venerabili Episcopo *Lincolniensi Roberto*. Ecclesia *Rameseje*, decimo Calend. Octobris; die scilicet sancti *Mauricii* sociorúmque ejus. Ecclesia de *Burgo*, quarto Calend. Octobris. Ecclesia de *Santereje*, eadem septimana; & multæ aliæ ecclesiæ per totam *Angliam*, secundum constitutionem *Londini* per Legatum *Ottonem* celebratam.

[Baldew. *Im.* Constantin. *in* Græciam *armata manu tendit.*]

EIsdem temporibus, profectus est in partes *Græciæ*, ad expugnandum sibi & ecclesiæ *Romanæ* rebelles, Imperator *Constantinopolitanus Baldewinus*, in manu robusta, & militia non minima; quantam & qualem, omnes ejus amici & consanguinei potuerunt administrare.

Qui etiam, ut thesaurum accumularet & adaugeret, reliquias charissimas & certissimas vendidit Regi *Francorum*; necnon & quædam sibi charissima impignoravit. Erat namque à *Francorum* Nobilibus ducens, ut prædictum est, originem. Cui etiam Papa, in odium & gravamen æmuli sui Imperatoris *Romanorum Frederici*, modis omnibus, quibus scivit & potuit, manum extendit auxiliatricem.

[*Nascitur* S. *de* Monte forti *filius.*]

ANno quoque eodem, scilicet in Adventu Domini, dum ad domini Regis mandatum vocatus *Londinum* properaret Episcopus *Cestrensis A. Simoni* de *Monte forti* filius primogenitus, quem suscepit ex gremio uxoris suæ *Alienoræ*, natus est apud *Kenilwurthe*, ad Regni robur & solatium. Timebatur enim ne Regina sterilis esset. Et ut sic magis sibi gratiam dicti Regis compararet, moram ibi faciens aliquantulam, eundem filium baptizavit. Eadémque die accubuit ibidem graviter infirmatus, morbo gravissimo, usque ad vitæ consummationem.

[Antiochenus *se præfert* Romano *Pontifici.*]

ANno quoque sub eodem, ad tantam ausus est proterviam impetu temerario prorumpere *Antiochenus* Archiepiscopus (consentiente *Germano Constantinopolitano* Archiepiscopo, *Græcorum* advocato, & vices agens Antipapæ,) quòd dominum Papam cum tota sua *Romana* ecclesia & curia, inani auctoritate excommunicavit. Et blasphemando se suámque ecclesiam solenniter prædicando, tempore & dignitate domino Papæ & *Romanæ* ecclesiæ præposuit; & esse & fuisse, *Romana* ecclesia excellentiorē; eò quòd beatus *Petrus* Apostolus primò ecclesiam *Antiochenam* cum summo honore rexerat per septennium; ibidem cum summa qua decuit receptus reverentia, & similiter honorificè incathedratus. *Roma* verò fuit multis injuriis & convitiis, multipliciter lacessitus; tandémque sub Imperatore *Nerone* passus, cum coapostolo suo sancto *Paulo*, speciali *Græcorum* doctore, diræ mortis supplicium consummavit. Unde meritò charior & amabilior eidem, esse tenetur ea civitas & regio, cum suis civibus & omnibus incolis; quæ eidem beato *Petro* Apostolo honorem & reverentiam contulerunt, quàm quæ dedecus & tormenta inflixerunt. Potestatémque ligandi & solvendi, liberaliter potiùs Ecclesiæ *Græcorum* contulisse, quàm *Romanæ*; quam simoniæ & usuræ, avaritiæ & aliorum facinorum maculis constat jam sordere.

Hac & aliis rationibus superficialibus, suas in propiam perniciem cicatrices, dictus Antipapa palliavit; & excusationes in peccatis excusavit. Sed columna ecclesiæ dominus Papa, verus divi *Petri* successor, (etsi non plenè imitator) non movebatur; omnem vindictam reservans, in tempore retributionis.

1238.

Rivi insoliti & innaturales.

EOdem quoque anno, rivi insoliti & innaturales, plurimis agris, stratis, & locis aridis & inaquosis, impetuosè proruperunt; & in rapidos torrentes ac repentinos excreverunt, ita ut pisces educarent. Aëris quoque intemperies & squalor innaturalis, morbos diversos generavit, ut aëris inclementia pesti congrueret sæculari: & tam populares & agricolæ, quàm Milites, & Magnates, necnon & Prælati, sentirent flagellum Domini generale.

Robert. Bugre *Monach. & Inquisitor hæreticæ pravitatis, ob insanam crudelitatem perpetuo carceri mancipatur.*

CUrrentibus autem eorundem dierum curriculis, quidam monachus de ordine *Prædicatorum*, nomine *Robertus*, cognomento *Bugre*, vir quidem competenter literatus & doctus, & in officio prædicationis efficax & expeditus, in Regno *Francorum* multos comperit hæretica pravitate maculatos: præcipuè tamen in *Flandria*, ubi de more solebant incolæ, usurarum vitio plùs cæteris nationibus diffamari. Quos omnes in fide diligenter examinatos, & vacillantes, vel exorbitantes; adjutus brachio sæculari, & domino Rege *Francorum* impendente subsidium, fecit idem frater *Robertus* incendiis incinerari. Ipsos autem nomine vulgari *Bugaros* appellavit, sive essent *Paterini*, sive *Joviniani*, vel *Albigenses*, vel aliis hæresibus maculati. Ipsemet enim *Robertus* memoratus, antequàm habitum religionis suscepisset, *Bugarus* extiterat; quapropter omnes eorum complices noverat, & factus est eorum accusator, malleus, & inimicus familiaris. Tandem verò abutens potestate sibi concessa, & fines modestiæ transgrediens & justitiæ; elatus, potens, & formidabilis, bonos cum malis confundens involvit, & insontes & simplices punivit. Auctoritate igitur Papali jussus est præcisè, ne ampliùs in illo officio fulminando desæviret. Qui posteà, manifestiùs clarescentibus culpis suis (quas meliùs æstimo reticere) quàm explicare, adjudicatus est perpetuo carceri mancipari.

Fama Imperatoris Frederici *obfuscatur.*

EJusdémque temporis curriculo, fama Imperatoris *Frederici* admodùm est obfuscata & maculata, ab invidis inimicis & æmulis suis. Imponebatur enim ei, quòd vacillans, aut etiam exorbitans, in fide catholica, dixerit quædam verba, ex quibus elici & suspicari potuit, non tantùm fidei catholicæ in eo imbecillitas, quin imò, quod gravius & multò pejus est, manifestæ & maximæ hæresis & dirissimæ blasphemiæ enormitas detestanda omnibus fidelibus, ac planè execranda. Fertur enim eundem *Fredericum* Imperatorem dixisse (licèt non sit recitabile) tres præstigiatores callidè & versutè, ut dominarentur in mundo, totius populi sibi contemporanei universitatem se duxisse videlicet *Moysen*, *Jesum*, & *Machometum*. Et de sacratissima eucharistia, quædam nefanda & incredibilia delitamenta & blasphemias, impiè protulisse. Absit, absit, aliquem virum discretum, nedum hominem *Christianum*; in tam furibundam blasphemiam, os & linguam reseràsse. Dictum etiam fuit ab æmulis suis, ipsum *Fredericum* Imperatorem plùs consensisse & credidisse in legem *Machometi*, quàm *Jesu Christi*: & etiam quasdam meretriculas *Saracenas* sibi fecisse concubinas. Surrepsitque murmur in populum (quod avertat Dominus à tanto Principe) *Saracenis* à multo tempore ipsum fuisse confœderatum, & amicum fuisse plusquàm *Christianorum*; & id indiciis multis probare conabantur ipsius æmuli, qui famam suam conabantur obfuscare. Si peccabant, vel non, novit ipse qui nihil ignorat.

Claret Robertus *Heremita.*

EOdémque anno claruit fama Sancti *Roberti* Heremitæ apud *Knareburg*; cujus tumba, oleum medicinale fertur abundanter emisisse.

Anni conclusio.

TRansiit igitur annus ille nubilus & pluviosus in sui principio, scilicet donec Vernale tempus pertransierat. Unde spes tota frugum periit seminatarum. Aridus verò & æstuans supra modum & morem, duobus & ampliùs mensibus Æstivis. Instante verò tempore Autumnali, pluvialis & humidus. Unde fruges inæstimabiliter reparatæ, novis succrescentibus sunt restauratæ. Et facta est ubertas magna cerealis. In fine autem Autumni metere qui tardaverant, facti frugum inopes eguerunt. Inundaverant enim tot pluviarum infusiones & inundationes, quòd tam stipula quàm granum computruit; & Autumnus innaturalis diversa morborum pericula generavit, qui siccus & frigidus naturaliter fuisse tenebatur. Hinc contigit quòd ingruente discrasia, non se meminit aliquis tot vidisse anteà in uno anno quartenarios. Notandum quoque, quòd eodem anno, litera Dominicali existente *B.* fuit dies Parasceves, scilicet dies Veneris, quæ vocatur antonomasicè Sancta, proxima ante diem Paschæ, dies annunciationis Dominicæ & ejusdem passionis: & tertia dies sequens, verum Pascha, id est, dies resurrectionis Dominicæ. Quia sexto Calendarum Maij resurrexit Dominus, & quarta

die

die præcedenti passus est, scilicet octavo Calendarum Maij. Et sic omnia hoc ipso anno suis temporibus congruebant. 1239.

Discordia inter Regem & Comitem Marescallum G.

ANNO gratiæ M. CC. XXXIX. qui est annus Regni domini Regis *Henrici* tertij vigesimus tertius; tenuit idem dominus Rex *Henricus* ad natale Domini curiam suam apud *Wintoniam*; multis honoribus ac sumptuositatibus, ut decuit, redundantem. Ecclesia enim *Wintoniensis*, adhuc tunc eidem Regi in omnibus illis expensis convivalibus sufficienter, imò abundanter, necessaria procuravit & ministravit: quod nec ipse dominus Rex minimè respuit. In quo facto, si severum haberet correptorem, [illegible] fidelem ac potentem correctorem, meruit vehementer reprehendi. Et nisi, quæ peccata solent extinguere, ut nos sacra scriptura docet, ipsius eleemosynæ, quas liberaliter ac largiter non desinit erogare, talia delicta non redimerent; periculum ingens, irato Deo sibi & regno graviter suscitando, generasset. Cùm igitur die natalis Domini divina obsequia solenniter ac magnificè, ut decuit, peragerentur ac consummarentur, ne mundi gaudia proveniant impermixta; quidam casus inopinatus omnem illam festivalem lætitiam planè perturbavit.

Cùm enim in palatio suo Regio dominus Rex pransurus appareret, Comes *Marescallus Gilebertus* cum suis commilitonibus ad januam introiturus advenit. Cui adventanti, Regii Ostiarii & *Marescalli*, ipsi Comiti intrare volenti, procaciter ingressum vetuerunt; & ejus familiam, tenentes baculos pro virgis, impudenter convitiando repulerunt. Hæc autem cùm vidisset Comes, perpendit indubitanter aliquem susurronem inter dominum Regem & ipsum discordiam seminasse; nec hoc factum fuisse sine domini Regis auctoritate: & dissimulans, ad hospitium suum in civitatem remeavit. Jussitque lituo invitatorio, non tantùm suos, sed quotquot voluerunt, ne tantæ festivitatis serenitas obnubilaretur, ad mensam suam pransuros convenire. In crastino verò, missis ad Regem viris honorabilibus, sciscitabatur Comes ab eo, quare sibi ipsi & fideli suo, támque nobili tantam injuriam tali die sine meritis irrogasset; séque promisit, in omnibus judicialiter contra omnes, qui inter tam nobiles personas odium nequiter suscitassent, purgaturum. Quibus dominus Rex commotus, respondit: Unde Comiti *Gileberto* cornua? unde sibi quòd contra me, contra quem durum est sibi calcitrare, levat comminando, ut aiunt, calcaneum? *Richardum* fratrem suum, Comitem cruentum proditorem, mihi & Regno meo rebellem; in *Hybernia* lethali bello contra me cepi hostiliter dimicantem; qui meritò exhæreditandus in carcere saucius detinebatur, donec, Domino vindice, vitam terminaret. Huic autem Comiti *Gileberto*, precum importunitate Archiepiscopi *Cantuariensis Ædmundi*; gratia, non merito, suam concessi hæreditatem, cùm voluero subtrahendam. His auditis, Comes non mediocriter perturbatus, ad partes secessit Aquilonares; Regis manifestam expertus indignationem. Nec posteà ipse, vel frater ejus *Walterus*, sincero corde Regem, ut priùs, dilexit; nec fortunato casu prosperabantur.

Obiit Episc. S. Cestrēsis.

Die verò Sancti *Stephani*, *Edmundus* Episcopus *Cestrensis*, diem clausit extremum.

Rex Comitatum Legriæ concedit S. de Monte ford.

Die verò Purificationis beatæ virginis, contulit dominus Rex Comitatum *Legriæ Simoni* de *Monte forti*, & investivit; vocato priùs Comite *Almarico* primogenito fratre ejus & pacificato; ne super hoc aliquando moveret quæstionem.

Revocatur S. de Segrave ad consilium Regis.

Et eodem tempore, dominus Rex *Stephanum* de *Segrave*, ad consilium suum revocavit.

Legatus convocat Abbates Nigri ordinis Londini.

EOdémque tempore vocavit dominus Legatus omnes Episcopos *Angliæ*, ut in die qua cantatur, *Lætare Jerusalem*, convenirent *Londini*, de negotiis Ecclesiæ tractaturi. Et dedit ibidem cum diligenti deliberatione, quædam statuta monachis *nigri ordinis*; sub succincta brevitate inviolabiliter observanda. In quibus, rigorem indiscretum in multis temperavit.

Cassantur electi Norwicēsis et Cicestrensis Episcopi.

SUb eisdem temporibus cassati sunt, Rege procurante (eò quòd propositum suum ad votum non processerat de electione *Willielmi* electi *Valentini*, electus *Norwicensis*) Prior ejusdem domus; vir discretus, & per omnia commendabilis: & postulatus in Episcopum *Wintoniensem*, Episcopus *Cicestrensis*; scilicet dominus *R.* Cancellarius, vir fidelis & discretus; & ferè inter omnes aulicos singularis columna veritatis.

1239.

Eligitur W. de Rale in Episc. Cestrensem.

ET tunc temporis circa festum Sancti *Mathiæ*, Monachi *Coventrenses*, videntes Regem in electionibus processum canonicum procaciter semper impedire, nec in aliquem electum ab eis consentire, nisi cui favor Regius inclinasset; ne ampliùs ecclesia sua, per diuturnam & morosam expectationem, pateretur dispendia & damna irrestaurabilia; dominum *Willielmum* de *Rale*, domini Regis Clericum specialem, virum discretum, & legum terræ peritissimum; in Episcopum suum & animarum suarum pastorem, (utpotè eum, in quo rationabiliter nævus reprobationis vel contradictionis non apparuit) unanimiter & communi consensu elegerunt.

Legatus domû vocatus, manet in Anglia Regê procurante.

EOdem tempore, dominus Papa audiens per crebras admonitiones & ferè quotidianas, scandalum jam indies magis ac magis de *Romanorum* insatiabili cupiditate & avaritia inextinguibili oriri in *Anglia*; vocavit dominum *Ottonem* Legatum suum; ut cum omni festinatione, *Romam* reverteretur. Quod audiens dominus Legatus, convocavit omnes Episcopos *Angliæ*, ut *Londinum* die qua cantatur, *Lætare Hierusalem*, convenirent; de reditu suo, & salvo conductu, communiter tractaturi. Dominus Rex verò, cùm hoc audisset, timens sibi de Parlamento futuro in octavis *Paschæ*, in quo adventum speraverat electi *Valentini*, & confidens de præsentia domini Legati, cæpit nimis contristari; & timere, ne Magnates aut Proceres terræ unanimiter insurgerent in eum, propter varios & crebros ejusdem excessus & transgressiones, contra suas proprias constitutiones, toties promissas ac juratas. Instantissimè igitur procuravit dominus Rex, ut missis expeditissimis nunciis ad dominum Papam, moraretur dictus Legatus in *Anglia*; ut per eum imminens turbatio sedaretur. Ipse verò dominus Legatus, Regem id petentem nolens contristari, sustinuit, expectando.

Petrus Saracenus *offert Imperatori magnû summam pecuniæ pro sua redemptione.*

TEmpore sub eodem, *Petrus Saracenus*, quem dominus Imperator *Fredericus* in vinculis pro redemptione sua detinebat; obtulit decem millia librarum bonorum esterlingorum; ut sic saltem redemptus & liberatus, gratiam mereretur Imperialem. Quod annuit dominus Imperator, si Rex *Angliæ* amicus suus pro tantæ pecuniæ solutione, & ne iterum Imperialem ipse dictus *Petrus Saracenus*, vel aliquis suorum, læderet dignitatem occasione nacta ex hoc, fidejuberet. Et scripsit etiam prædictus *Petrus Saracenus* ad dominum Papam & amicos suos, ut exhortarentur dictum dominum Regem *Angliæ*, per dominum Legatum & alios Regi familiares; ut, sicut erat semper pronus & promptus, effundere pecuniam suam in promotionem *Romanorum*, sese & Regnum suum obligaret ad prædicta. Cùm igitur dominus Legatus hujus negotij diligens esset mediator & procurator, dicebat, quòd nullo modo posset suo nuncio incarcerato deesse honestè. Dominus Rex autem, videns paratam sibi muscipulam, & quantum esset periculum regni ipsius, id suis *Romanis* nihil curæ esse, dummodò sua salvarentur sibi, prosilit in verba iracundiæ; jurans quòd pœnituit ipsum, quòd Legatum in regnum suum, qui bona terræ jam dissiparet, & confundens fásque, nefásque relictis honestis viris *Angliæ*, advocasset. Facta est igitur *Anglia* eo tempore sub talibus Potentatibus, quasi vinea, quam vindemiant omnes qui prætergrediuntur viam; non habens ullam maceriam includentem, aut custodem vel vigilem satis diligenter excubantem. Nam quod semel vetuit, permittit iterum tepor ecclesiasticus.

Sardinia *cessit in ditionem Imperatoris.*

IPso quoque anno, dum in *Italia* dominus Imperator hyemaret; redditæ sunt ei opulentissimæ Insulæ in mari Mediterraneo sitæ, & civitati *Pisanæ* proximæ; scilicet *Sardiniæ* pars maxima, & potissima. Cujus Insulæ jus, ad patrimonium beati *Petri* specialiter pertinere perhibetur. Imperator verò, ipsam ad Imperium spectare ab antiquo asseruit, & per occupationes & alia ardua negotia Imperialia, Imperatores eam amisisse; & ipsum ideò, eam ad corpus Imperij revocasse. Ego verò juravi, ait, ut jam novit mundus, dispersa Imperij revocare: quod non segniter adimplere procurabo. Misit igitur dominus Imperator filium suum, ut sibi oblatam reciperet prædictæ Insulæ; contra prohibitionem domini Papæ, portionem. Quod cum summa indignatione dominus Papa accepit, ex tunc in manifestam consurgens ultionem: jacturam enim magnam reputavit. Est enim institorum refugium, naufragorum solatium, profugorum asylum Insula *Sardiniæ*; quatuor Principibus, quos Judices vocant, gubernata. Jactura est gravis, sed modus jacturæ multò gravior, & injuria videbatur; & odium inter eos natum, quasi vulnus inveteratum, saniem generabat. Eo quoque tempore, aggravavit dominus Archiepiscopus *Ædmundus* manum suam super Monachos suos. Et interdicta est ecclesia

Cantuariensis *Archiepis. molestat Monachos.*

Monachorum

1239.

Monachorum *Cantuariensium*; & novum quem sibi elegit Conventus Priorem, cum ipsis electoribus, sententia excommunicationis innodavit. *Lincolniensis* quoque Episcopus, religiosorum in sua Diocesi, factus est malleus & immanis persecutor. Nimirùm in suos Canonicos propriæ ecclesiæ Cathedralis, qui eundem creaverunt, insurgens; exegit instanter, ut postposito Decano *Lincolniensi*, ab ipso Episcopo, contra consuetudinem ecclesiæ infra tempus cujus non extat memoria, visitarentur. Ipsi verò insistentes appellationi, tempúsque protelantes, nimiúmque altercantes, tandem compromiserunt in arbitros; scilicet, dominum Episcopum *Wigorniensem Walterum*, & ejusdem Archidiaconum, & magistrum *A.* de *Bleccles*. Qui si non canonicè processissent, liceret utrique partium, ad dominum Papam iterum appellare; cessante interim utraque partium à visitatione. In qua adjectione, hoc, *Cessante interim utraque partium à visitatione*, videtur pars Canonicorum periclitari: Episcopus enim nunquam visitavit, nec potest cessare qui nunquam incepit: sicut nec *Diogenes*, quæ nunquam habuit, cornua amittere. Veruntamen Decanus, pro quo Canonici certaverunt, visitare cessaret, & sic videtur possessione privari, vel ad horam: unde murmure multiplicato, cœpit oriri scandalum gravissimum. Mota igitur lite & controversia usque ad iracundiam, non permiserunt Canonici Episcopum in Capitulum, nec ullam super eos facere visitationem. Et pœnituit graviter super se talem Episcopum de tam humili creâsse, & hoc publicè coram ipso eodem Episcopo protestabantur. Facta contentione magna, & utrobique inutiliter profusis expensis non modicis, appellatum est ad præsentiam domini Papæ; constituto magistro *Odone* de *Kinkelai* Advocato, ex parte Capituli. Una dierum casus contigit admirabilis. Dum unus Canonicorum, causam fovens capituli, sermonem faciendo populo in medio illius nobilissimæ ecclesiæ *Lincolniensis*, querimoniam reposuit coram omnibus, de oppressionibus Episcopi, & ait: *Et si nos tacemus, lapides reclamabunt.* Ad quod verbum, quædam magna pars ecclesiæ corruit dissoluta.

Contentio inter Episcopum Lincolniensem & suos canonicos.

IMminente verò tempore Vernali, scilicet Paschali, cessârunt venti cum nimbis inundantibus; qui præcedentibus quatuor mensibus continuis non cessârunt de terra lutum facere, paludes ampliare, segetes suffocare, aëra perturbare.

Inundationes pluviarum.

ET eodem anno, die Martis post diem Paschæ, in finibus Cordubæ facta est magna strages Saracenorum per Regem Castellæ, fratrem Blanchæ Reginæ Francorum, matris Regis.

Strages Saracenorum in Hispania.

ET sub eisdem diebus, scilicet vii. Idus Aprilis, obiit nobilis Baro *Willielmus* de *Cantelupo*, pater scilicet Episcopi *Wigorniæ*, plenus dierum.

Mors Willielmi *de* Cantelupo.

ET tunc temporis, scilicet septima sequenti, Rex dolens de facto suo nimis enormi & indiscreto, quòd dominum Episcopum *Cicestrensem*, Cancellarium, qui irreprehensibiliter officium suum diu antè administraverat, secùs quàm deceret, ablato sigillo, à se & curia sua repulerat; eundem blanditiis & promissis attentavit revocare. Sed ipse malens quietem quàm curas, & emolumentum sigilli quàm pericula; voluit incidere in laqueos quos evasit; recordatus qualiter ipsum vocatum, & instanter postulatum ad Episcopatum *Wintoniensem*, cassari perperàm procuravit dominus Rex, cui tam diu tam fideliter, patrique ejus in alio obsequio, ministravit.

Rex tentat revocare Cancellarium.

TEmporibus verò sub eisdem, Rex *Scotiæ Alexander*, filiam cujusdam nobilis Baronis de Regno *Francorum Engelrami* de *Cusçy*, nomine *Mariam*, virginem elegantem, sibi matrimonialiter copulavit; & nuptias die Pentecostes apud *Rokesburc* solenniter celebravit.

Rex Scotiæ *filiam* Engelrami *de* Cusçy *desponsavit.*

LEgatus quoque ad curiam *Romanam* maturando à Rege, Archiepiscopis & Episcopis, civibus quoque *Londinensibus*, in sermone quem propter hoc specialiter fecit, quasi rediturus, humiliter salutavit. Equos nobiles sibi datos vendidit bonis conditionibus, & viles loco eorum comparavit: sarcinas disposuit, clitellas præparavit. Sed Rex credens eo absente expirare, totis viribus elaboravit, parumper adhuc ut moraretur. Miserat enim ad curiam *Romanam* unum Legistarum suorum, quorum magnam catervam retinuit, quasi venator canes venaticos, super electores Prælatorum discopulandos, videlicet *Simonem Normannum*, ut impetraret à Papa, ut daret in mandatis Legato; quòd adhuc in *Anglia*, ut multis obviaret ibidem periculis, remaneret. Nec fefellit eum sua opinio. Ecce enim omni supellectili domini Legati cum aliis viaticis dispositis, *Simon Normannus* venit, ei offerens literas secundùm desiderium Regis impetratas. Quibus domino Legato obtemperante, Rex præ gaudio saltitavit. Quod comperientes nobiles,

Legatus non recessit, procurante Rege.

1239. les, qui *Londini* infecto negotio suo, & timentes Legati muscipulas, venerant; & comperientes vulpina diverticula Regis; recesserunt indignantes, & Regis verba sicut sophismata detestantes.

Electio Willielmi *de* Ræle *in Episcopum* Norwicensem.

MOnachi quoque *Coventrenses*, qui jam composuerant honestam formam eligendi, cum Canonicis *Lichefeldensis* ecclesiæ, unanimi consensu *Willielmum* de *Rela*, eùm, ut prælibatum est, sibi in Episcopum suum elegissent; timentes ne si alium quàm Regi specialem accepissent, Rex in faciem contradicens, eos more solito inquietasset: pendens electus idem *VVillielmus* adhuc hæsitasset, & adhuc, utpote vir miræ prudentiæ & experientiæ, eventus futuros libra rationis trutinaret: videntes Monachi *Norwicenses*, se jam expectasse nimis, eò quòd eundem *VVillielmus* in Episcopum suum non elegissent, in qua electione nec Regem, nec alium offendissent; statim in unum convenientes, ipsum *Willielmum* de *Rela* sibi in Episcopum suum elegerunt. Ipse verò *Willielmus*, Episcopatui *Norwicensi*, spreto alio Episcopatu, quem favore subarravit, adhæsit. Maluit enim manere cum *Anglicis* in *Anglia*; quàm cum indomitis *Wallensibus* in *Walliæ* contermino.

Fortificatio Turris Londinensis.

EOdem anno roborata est Turris *Londinensis*. Quod timuerunt cives *Londinenses* sibi fieri in detrimentum. Quibus super hoc querimoniam facientibus, respondit Rex civibus: Hoc non in dedecus eorum, vel periculum factum fuisse: sed sicut fratrem meum, quem fama me prudentiorem prædicat, in reædificatione castrorum de cæterò conabor imitari.

Incrementum iræ & odij inter Imperatorem & Papam.

EOdem anno, in Quadragesima, dominus Papa cùm vidisset facta Imperatoris nimis temeraria, & dicta sua peccatum suum excusantia, scilicet quòd faventibus quibusdam Magnatibus & Judicibus *Sardinicis*, terram & castra Episcopi *Sardinici* sibi accepisset & tenuisset, & constanter assereret, ea esse de substantia Imperii, seque primo suo & maximo sacramento jura Imperii servare pro posse, necnon & dispersa congregare: ira vehementissima commotus contra Imperatorem, gravissimas contra eum proponens quæstiones & reponens querimonias, scribens & scribendo constanter & diligenter persuadens, per plures & pluriès nuncios solennes, quorum auctoritas meruit exaudiri ut ablata restitueret, & desineret ecclesiam suis possessionibus viduare, quam constat diuturna temporis præscriptione prædotari. Et more prudentis Medici, qui nunc fomentis, nunc ferro abscisionis, nunc verò utitur adustione; verba intermiscens blandis comminatoria, terribilibus amicabilia. Sed cùm Imperator procaciter renuisset, & sua facta quibusdam causis apparentibus ratione fultis excusasset, dominus Papa cum multis tunc præsentibus Cardinalibus Dominica Palmarum, in spiritu ferventis iracundiæ, *Fredericum* dictum Imperatorem, ac si jam à culmine Imperii dejecissent eum, solenniter excommunicavit; *tradens eum Sathanæ in interitu* terribiliter possidendum. Et eisdem verbis utentes, quasi in fremitu furoris intonans, omnes audientes vehementer compulit ad terrorem:

Excommunicatio lata in Fredericum Imperatorem.

E*Xcommunicamus & anathematisamus ex parte Dei omnipotentis, Patris & Filii & Spiritus Sancti, & auctoritate Apostolorum* Petri *&* Pauli, Fredericum *dictum Imperatorem, pro eo quòd contra* Romanam *ecclesiam seditionem iniit in Urbe, per quod intendebat* Romanum *Pontificem & fratres suos à sua sede repellere, & contra privilegia, dignitates, & homines, Apostolicæ sedis libertatem, necnon & ecclesiasticam conculcare, contra juramenta, quibus super hoc ecclesiæ* Romanæ *tenetur, temerè veniendo. Item, excommunicamus & anathematisamus eundem, pro eo quòd venerabilem fratrem nostrum Episcopum* Prenestrensem, *Apostolicæ sedis Legatum, ne in legatione sua procederet, quam in* Albigensium *partes pro corroboratione catholicæ fidei sibi commisimus curam, per quosdam fideles suos mandavit impediri. Item, excommunicamus & anathematisamus eundem, pro eo quòd non permittit quasdam cathedrales, & quasdam alias vacantes ecclesias in Regno ordinari, & hac occasione periclitatur libertas ecclesiæ, perit fides, quia non est qui proponat verbum Dei, nec qui regat animas, deficiente pastore. Et sunt nomina dictarum ecclesiarum vacantium:* Cathanensis, Reginensis, Accriviarensis, Squilatensis, Resensis, Potentinensis, Hydrontinensis, Policastrensis, Saretinensis, Aversanensis, Valvensis, Molopolitensis, Polimanetensis, Melfrensis, Rapellensis, Cributensis, Alifanensis *Episcopus*, Mazarensis, Vigiliarensis, *&* Frethinensis. *Monasteria verò sunt illa:* Venusinum, *& sancti Salvatoris* Massanensis. *Item, excommunicamus & anathematizamus eundem, pro eo quòd in Regno clerici capiuntur*

untur & incarcerantur, proscribuntur & occiduntur. Item, excommunicamus & anathematisamus eundem, pro eo quòd in Regno ecclesiæ consecratæ Domino, destruuntur & prophanantur. Item, excommunicamus & anathematisamus eundem, pro eo quòd non permittit Soranam ecclesiam reparari. Item excommunicamus & anathematisamus eundem, pro eo quòd nepotem Regis Tunicii, venientem ad ecclesiam Romanam, pro suscipiendo baptismatis sacramento, detinet, nec venire permisit. Item, excommunicamus & anathematisamus eundem, pro eo quòd Petrum Saracenum, nobilem civem Romanum, ex parte Regis Angliæ ad sedem Apostolicam venientem, cepit & detinet carceri mancipatum. Item, excommunicamus & anathematisamus eundem, pro eo quòd terras ecclesiæ, scilicet Ferrariam, Pingnogoman, Bondoniam, Ferrarianensem Diocesim & Bondonensem, Lucanensem Diocesim, & terram Sardiniæ occupavit; contra juramentum, quo super hoc ecclesiæ tenetur, temerè veniendo. Item, excommunicamus & anathematizamus eundem, pro eo quòd terras quorundam nobilium de Regno, quas ecclesia tenebat ad manus suas, occupavit & devastavit. Item, excommunicamus & anathematizamus eundem, pro eo quòd quasdam ecclesias cathedrales, videlicet, Mons Regalis, Cepheladensis, Cathanensis, Squilatensis, & quædam Monasteria, videlicet Millitensis, sanctæ Eufemiæ terræ majoris, & sancti Johannis in Lamis, bonis suis spoliavit. Item, excommunicamus & anathematizamus eundem, pro eo quòd multæ ecclesiæ cathedrales & aliæ ecclesiæ & monasteria de Regno, per iniquam inquisitionem fuerunt ferè bonis omnibus spoliata. Item, excommunicamus & anathematizamus eundem, pro eo quòd in Regno Templarii & Hospitalarii mobilibus & immobilibus spoliati, non sunt juxta tenorem pacis, integrè restituti. Item, excommunicamus & anathematizamus eundem, pro eo quòd in Regno ecclesiarum Prælati & Abbates Cisterciensis & aliorum ordinum, compelluntur per singulos menses dare certam summam pecuniæ pro constructione castrorum novorum. Item, excommunicamus & anathematizamus eundem, pro eo quòd contra tenorem pacis, hi qui adhæserunt ecclesiæ bonis omnibus spoliati exulare coguntur tanquam proscripti, uxoribus & liberis captivatis. Item, excommunicamus & anathematizamus eundem, pro eo quòd per ipsum impeditur negotium Terræ sanctæ, & reparatio Imperii Romaniæ. Omnes autem qui juramento fidelitatis ei tenentur astricti, ab ejusdem observatione juramenti decernimus absolutos, ne sibi fidelitatem observent, districtiùs inhibentes, quàmdiu fuerit vinculo excommunicationis astrictus; super oppressionibus & aliis gravaminibus nobilium, pauperum viduarum, orphanorum, & aliorum de Regno, pro quibus idem Fredericus aliàs juravit stare mandatis ecclesiæ, ipsum intendimus amovere, & in ipso negotio, dante Domino, procedemus sicut justum fuerit procedendum. Porrò, pro omnibus & singulis supradictis, pro quibus dictus Fredericus à nobis diligenter fuit admonitus, & frequenter, nec parêre curavit; eundem Fredericum excommunicationis & anathematis vinculo innodamus. Cæterùm, quia idem Fredericus, de dictis factis suis, multis clamantibus, per universum quasi orbem, quòd de catholica fide rectè non sentiat, est graviter diffamatus; nos, dante Domino, super hoc loco suo & tempore procedemus, secundùm quod in talibus requirit ordo Juris.

Quantum ira Imperatoris excanduit in Papam.

HIS auditis, dominus Imperator in iram excanduit vehementem; exprobrando & multoties recitando, imponendòque ecclesiæ & ejus rectoribus, quòd omnes sibi essent ingrati, rependentes mala pro bonis: recolens quòd fluctibus maris & mille generibus periculorum se suàque, pro promotione ecclesiæ, & catholicæ fidei incremento, opposuisset. Et quicquid habet honoris ecclesia in Terra sancta, ejus labore et industria affirmavit adquisitum. Sed Papa invidens quòd per adquisitionem alicujus laici, ecclesia tam fœlix sentiret incrementum, qui tantum aurum & argentum magis quàm fidei augmentum, testantibus operibus, cupiens, mihi paravit supplantationem, & ab omni Christianitate pecuniam extorquens, scilicet decimam partem, toto nisu suo; ut me Deo militantem & exponentem corpus telis, infirmitati, hostium insidiis, priùs fluctuum sævientium nullis parcentibus periculis, elaboravit ut me exhæredaret. Ecce quale præsidium patris nostri! Ecce quale præsidium in pressuris vicarii Jesu Christi! Nec adhuc sufficit furor persequentis. Erexit enim contra me Johannem de Bresne, aliquando Regem Hierosolymitanum; quem novit in bello strenuum, & in militari disciplina peritissimum, & meum validum fuisse inimicum, in confusionem meam & subversionem mei, talia certè non verentes. Ditavit etiam ipsum pecunia non minima, quam à pauperibus Prelatis ecclesiarum, per orbem extorserat impudenter. Audiens autem talia per fideles meos, quot suspiria, quas lachrymas, dolor iste generavit in corde meo, non est facilè denodare: sed novit, qui nil ignorat.

Sed

1239. *Sed celans præcordialem dolorem sub sereno vultu sellinanter, ne fortè id cognoscentes inimici, superbirent exultantes, & fierent nobis graviores, cœpi tractare de pace, & captis treugis, reditum maturavi. Et cùm repatriassem, inveni terram meam à Papalibus parentibus & affinibus occupatam, quorum dux fuit prædictus* Johannes de Bresne *& capitaneus: quos Deo vindice comprehendi, & juxta merita eorum, qui Crucifixi negotium impediverunt, puniendo recompensavi. Judicet Deus inter me militem suum, & Papam ipsius vicarium. Novit enim* Christus, *novit & mundus, quòd à veritatis tramite non exorbito. Ecce radix odii, & seminarium. Et factum est schisma in populo. Et redintegratum est per præsentiam domini naturalis, scilicet Imperatoris, robur Imperii in temporis brevitate.*

Adventus Monachorum montis Cassini *ad Papam* Romanum.

EOdem anno venerunt Monachi *montis Cassini* (ubi S. *Benedictus* mansionem sibi elegit monasticam) ad Papam, in vestibus laceratis & veteribus: erant autem xiii. scilicet Conventus, & erant incompositi comis & barbis, & vultu lachrymabiles. Et introëuntes ad Papam, ceciderunt ante pedes ejus, conquerentes quòd Imperator ejecisset eos à mansione sua scilicet *monte Cassino*. Erat autem mons ille inexpugnabilis, imò inaccessibilis alicui, nisi ex voluntate Monachorum & aliorum inhabitantium in eo: nisi tantummodò quòd *R. G.* per excogitationem, qua se mortuum simulavit, in feretro in illum delatus, castra Monachorum subitò occupavit. Quòd cum Papa audisset, dolorem conceptum dissimulans, causam quæsivit. Cui Monachi responderunt: Quia obedientes vobis, dominum Imperatorem excommunicavimus. Quibus Papa: Obedientia vestra salvabit vos. Et abierunt Monachi, plùs à Papa non accipientes.

Scriptum mirabile.

EOdem tempore, cuidam monacho *Cisterciensi* apparuit manus candida scribens in corporali hæc verba. *Cedrus alta Libani succidetur.* Mars *prævalebit* Saturno *&* Jovi. Saturnus *verò in omnibus insidiabitur* Jovi. *Erit unus Deus, id est, Monarcha. Secundus Deus abiit. Filii* Israël *liberabuntur à captivitate infra undecim annos. Gens quædam sine capite reputata, vagans veniet. Væ clero, viget ordo novus, si ceciderit: væ ecclesiæ fidei, legum, & regnorum. Mutationes erunt, & tota terra* Saracenorum *subvertetur.*

Eclipsis Solis.

ANno eodem, die Junii tertio, passus est Sol eclipsim hora sexta. Et tunc temporis vocatus est *Willielmus* electus *Valentinus*, procurante Papa (quia, ut dicebatur, proposuit eum habere ducem exercitus sui contra Imperatorem) ad Episcopatum *Leodiensem*; retenta procuratione *Valentini* Episcopatus, quasi non esset notatus de perpetrato homicidio: unde nec mirum, si cum stupore admirarentur hæc audientes, quòd adhuc tam anhelo spiritu ad Episcopatum *Wintoniæ* aspiravit, Regémque *Angliæ* diligentem ad hoc constituit procuratorem. Heu, heu, quæ numerosa pecunia curiam *Romanam* ad consensum & permissionem inclinavit!

Nativitas Aedwardi *primogeniti Regis Henrici III.*

SExto decimo Calendas Julii, nocte sequenti, apud *Westmonasterium* natus est Regi filius ex Regina sua *Alienora*. Et congratulabantur ei omnes Magnates Regni, sed cives maximè *Londinenses*, quia *Londini* natus est infantulus; ducentes choreas in tympanis & sistris, & noctibus cum magnis luminaribus plateas illuminantes. *Carleolensis* verò Episcopus infantem catechizavit, Legatus eundem baptizavit, licèt non esset Sacerdos; Archiepiscopus autem *Ædmundus Cantuariensis* ipsum confirmavit; & Rege sic volente aptatum est ei nomen, scilicet *Ædwardus*. Ad hæc igitur nuncianda missi sunt nuncii quàm plurimi, & reversi sunt onerati donariis sumptuosis. In quo facto Rex nimis suam Regalem denigravit magnificentiam. Quia cùm nuncii singuli reverterentur, Rex ab eis sciscitabatur, quid quis accepisset: illisque qui minus acceperunt, licèt preciosa dona reportarent, imperavit rejicere despicabiliter. Nec est ira ejus sedata, donec iterum cuilibet satisfactum fuisset ad libitum nunciorum. De quo, quidam natione *Neuster* jocose ait: Deus hunc infantem nobis dedit, sed dominus Rex vendit. Legatus verò quendam hoc eulogium deferentem, de alieno satiavit, de messe non parcus quam non seminavit. Qui dico infantulus, Regis filius, licèt præsens esset Archiepiscopus, posteà quarto die domino *Ottone* Legato in conventuali ecclesia ipsum baptizante, à dominis *Rogero Londinensi*, *Waltero Carleolensi* Episcopis, necnon & ab *Willielmo Norwicensi* electo, domino *Richardo* fratre Regis, Comite *Cornubiæ*, *Simone* de *Monte forti Leicestriæ*, *Hugone* de *Boum Hertfordiæ* & *Essexiæ* Comitibus, & *Simone Normanno* Archidiacono *Norwicensi*, *Petro* de *Malo lacu*, *Almarico* de *sancto Amando* Proceribus,

ribus, à sacro fonte est levatus. Mulieres quoque nobiles ibidem præsentes affuerunt. 1239.

Eodémque tempore, valedicens suis, transfretavit nobilis Baro *Radulpus* de *Thomeo* crucesignatus, cum multis nobilibus, præcipuè Regni *Francorum*; qui cum magno apparatu, se ad iter *Hierosolymitanum* arripiendum strenuè accinxerunt; vt in æterna retributione, mercedem æternam reciperent laureati.

EOdem tempore, postulato sive electo *Willielmo* de *Rale* ad regimen ecclesiæ *Norwicensis*, & assensum tam populo præbente, quàm clero; Monachi *Coventrenses* instanter procurarunt in negotio suo, de aliquo idoneo pastore sibi eligendo; ne meritò reprobanda electione, ampliùs vexarentur. Elegerunt igitur magistrum *Nicolaum* de *Fernham*, virum optimè literatum; & quod pluris est, multiplici virtutum gratia decoratum, statura elegantem, discreto sermone facundum, vultu & gestu maturum & modestum: ne nævus reprobationis propositum eorum possit impedire. Quod cùm Rex acceptasset, & clerus, & populus: magister *Nicolaus*, ut vir profundi pectoris, videns rem esse litigiosam, & in confinio regionis *Anglicanæ*; & reputans se more humilis & discreti, tanto oneri insufficientem, ponderánsque tot animarum custodiendarum onus periculosum in reddenda ratione, noluit aliquo modo adquiescere; sed oblatum onus cum honore constanter refutando, resignavit. Erat nempè res ita litigiosa inter Monachos & Canonicos, quòd affirmaret pars Canonicorum tunc debere eligere; eò quòd juxta formam, qua conquievit lis inter eos mota, celebrata electione una per Monachos, secunda electio ad Canonicos devolveretur. Sed Canonicis talia proponentibus, Monachi responderunt, electionem annihilatam ad effectum non pervenisse, nec finem fuisse sortitam, per eventum non opinatum; quem ordinatio divina, non sua præmeditatio, quæ omnia secundùm voluntatem suam dispensat, disposuerat. Dixerunt Canonici; Nolumus vos ignorare, quòd placet nobis electus vester, qui etiam ad majorem dignitatem sufficeret: sed nobis forma displicet eligendi, cùm ad nos jure devolvatur electio, non ad vos; & hoc benè per factum nostrum probavimus. Elegimus enim nobis Decanum nostrum, in Episcopum & custodem animarum nostrarum. Et cùm insonuisset tumultus, qui comminaretur damnosam imminere discordiam, Decanus vir pius, & discordiam volens terminare, exaltando vocem in publico, ait: Sinite, sinite: nescio qua ratione me insufficientem ad onus Episcopale assumpsistis. Tota mente, toto corde contradico, & cedo: sed quiescat iste tumultus, & adhæreamus omnes unanimiter illi bono viro, de quo tanta bona prædicantur hac vice. Salvo tamen jure suæ ecclesiæ utrobique, miserunt omnes unanimiter, tam Canonici quàm Monachi, ad dictum magistrum *Nicolaum*, significantes, quòd omnes qui priùs dissidebant, in unum jam convenerant, ipsúmque elegerant: suppliciter exorantes, ut honorem, licet onerosum, sibi in Domino & pro Domino oblatum, gratanter suscipere dignaretur. Quibus magister *Nicolaus* respondit: Grates vobis rependo multiplices junctis manibus, vos amici & domini mei, tam Canonici quàm Monachi, in quorum oculis tanti eram, ut me qualem qualem in pastorem vobis elegistis. Sed, amici mei, sufficit mea conditio mihi, & me gravat jam commissum onus vehementer; & cura ac custodia ratióque animarum mihi commissarum, sollicitat & perterret. Quiescite igitur, quiescite, fratres charissimi, ampliùs me in hoc negotio inquietare. Dico enim vobis præcisè, sive consentiatis, sive non: non adquiesco. Quod cognoscentes alij, inito consilio, elegerunt secundùm prædictam formam, dominum *Hugonem* de *Pateshulle* (filium præclari viri domini *Simonis* de *Pateshulle*, cujus sapientia aliquando tota *Anglia* regebatur) Canonicum sancti *Pauli Londinensem*; & domini Regis Cancellarium, in Episcopum & custodem animarum suarum. Ipse verò, ut vir honestus & discretus, habita deliberatione morosa, cogitans de illo Apostolico, scilicet: *Qui benè administrat, bonum gradum sibi adquirit*, & alibi: *Qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat*: tandem motus & misertus super ecclesiæ desolatione, & lachrymis petentium; laboribus, curis, & expensis, adquievit, ut tristitia eorum in gaudium verteretur.

Electio magistri Nicolai *de* Fernham *in Episcopum* Cestriæ.

ET eodem anno, die sancti *Albani Anglorum* Protomartyris, & in crastino, passi sunt *Judæi* exterminium magnum & destructionem; eosdem arctante & incarcerante, & pecuniam ab eisdem extorquente *Galfrido Templario*, Regis speciali Consiliario. Tandem verò post angarias, tertiam partem totius pecuniæ suæ, tam debitorum quàm catallorum, ut vita & pace ad tempus gauderent, miseri *Judæi* in suam magnam ruinam & confusionem Regi persolverunt. Hujus autem destructionis seminarium, suscitavit quod-

Calamitas Judæorum.

1239. quoddam homicidium in civitate à *Judæis* clanculò perpetratum. Nec diu post hæc, propter quendam puerum, quem *Judæi* circunciderunt, quatuor *Judæi* (quibus non erant ditiores in civitate) apud *Norwicum*, convicti manifestè, suspendio perierunt.

Ranulphus Brito *capitur*.

SUB ejusdem temporis curriculo, quo Deus Regi cum exultatione, juxta petitionem suam & multorum desiderium, prolem contulit masculinam: quia nil impermixtum continet calix sæcularis sine fellis amaritudine; quidam Regius nuncius *Willielmus* nomine, multoties convictus de facinore multiplice, quàm plures *Angliæ* nobiles suis falsis accusationibus notabiles reddidit, & de crimine læsæ Majestatis infames, ut vitam suam protraheret infælicem: addictus enim erat morti, vinculis & carceri mancipatus. *Ranulphum* quoque *Britonem*, clericum, & ecclesiæ sancti *Pauli Londinensis* Canonicum, qui aliquando domino Regi fuerat familiaris, etiam thesaurarius, criminaliter accusavit. Quem Rex, cùm hæc audisset, capi præcepit per literas suas, quas Majori *Londinensi*, scilicet *Willielmo Goimero* (sive *Girardo Bat*) destinavit; & in turri *Londinensi* detrudi compeditum. Cui Major plus quàm Deo obediens, Regia precepta præcipitanter effectui mandavit. Ipsum enim *Ranulphum* à domo sua, quæ vicina est ecclesiæ S. *Pauli*, truculenter extraxit; & in turri *Londinensi* vinculis ferreis, quæ vulgariter annuli nuncupantur, inclusit mancipatum. Quo cognito, Decanus *Londinensis*, scilicet magister *G.* de *Lucy*, cum suis Concanonicis (quia Episcopus tunc præsens non fuerat) sententiam excommunicationis dedit incontinenti generalem, in omnes tantæ enormitatis præsumptores, ecclesiam S. *Pauli* supponens Interdicto. Rex autem admonitus per Episcopum, cùm errores non correxit, & mala malis comminando cumulasset; Episcopus totam civitatem *Londinensem* sibi subjectam, erat Interdicto suppositurus. Cùm autem parati essent tam Archiepiscopus *Cantuariensis* quàm Legatus, & Episcopus *Londinensis*, & multi alii Prælati, manum aggravare; Rex dictum *Ranulphum*, licèt invitus, solvi, & in pace dimitti præcepit: Sed cùm voluisset addidisse conditionem, scilicet istam, ut reservaretur, ut eum promptum exponerent, quando placeret ei ipsum accusare; respondit ecclesia, quòd nullo modo sub hac forma eum quasi incarceratum custodirent; sed absolutum reciperet ecclesia, sicut liberum & absolutum eum in domo sua Regij satellites violenter rapuerunt. Dimissus, est igitur eo modo *Ranulphus*, edoctus experimento, quanta volubilitate Aulicos Fortuna edomat; ab aula Regia se retraxit castigatus. *Stephanus* autem de *Segrave*, licèt sæpè simili pressura vexatus, plùs quàm deceret aut expediret, ætati suæ non parcens, se curis curialibus implicuit; & factus est tunc temporis Regis præcipuus Consiliarius: qui tamen innata industria, modestiùs solitò habenas Regii consilii cœpit moderari. Nec multùm pòst, prædictus facinorosus, qui nobiles prænotatos accusaverat, & *Ranulphum*, ut dictum est, diffamaverat; ignominiosè super machinam illam pœnalem, quæ *Gibet* appellatur, extra *Londinum* traditur suspendio. Palàm autem coram populo & tortoribus, cùm videret mortem sibi imminentem; se non ob aliud prædicta commenta finxisse, nisi ut vitam suam protelaret, licèt serò, confitebatur.

Denunciatio excommunicationis Frederici *Imperatoris*.

DIebus autem illis, in ecclesia sancti *Pauli Londinensis* denunciatus est excommunicatus *Fredericus* dictus Imperator, ex præcepto Papæ. Similiter per totum Episcopatum *Londinensem*, & posteà per totum Regnum. Nec erat qui contradiceret, vel clypeum contradictionis opponeret: licèt Rex honestam causam haberet, præ cæteris mundi Principibus, contradicendi, propter fœdus propinquæ affinitatis.

Literæ Imperiales ad Senatum Populùmque Romanum.

EOdem tempore, dominus Imperator, admirans quòd robur *Romanorum* nimis enervatum, à constantia suæ subjectionis debitæ & fidelitatis tam fiducialiter promissæ recalcitravit; permittendo in eundem Imperatorem, dominum suum naturalem, sententiam excommunicationis inferri in civitate: tam curiæ *Romanæ* Cardinalibus, quàm Senatori urbis & R*omanis*, ex intimo cordis, tacto dolore præcordiali, scripsit in hæc verba:

FRedericus *Dei Gratia* Romanorum *Imperator, semper Augustus*, Hierusalem *&* Siciliæ *Rex*, *Senatori Urbis*, *& suis* Conromanis, *salutem. Cùm* Roma *sit caput nostri & auctrix Imperii*, *&* Romanus *Imperator à* Romæ *vocabulo nuncupetur*, *ut sibi nostri nominis & honoris processus & auspicia debeamus: in admirationem vehementem rapimur, si ubi nostri promovendus est honor, & injuria repellenda, inter eos qui tenentur & debent pro culmine nostro se murum defensionis opponere insurgentibus ex adverso; ipsis; audien-*

audientibus & dissimulantibus, contrarium patiamur. Propter quod graviter dolere compellimur, quia Romanus Antistes contra Romanum Principem, id quod alibi non auderet, sicut dicitur, in Urbe præsumpsit: & Romanum Imperatorem, auctorem Urbis, & benefactorem populi Romanorum, ipsis non resistentibus, impiè blasphemavit. Ut benefactorum nostrorum tam Proceres quàm populum Romanum, quibus specialiter & communiter studuimus liberali & spontanea munificentia providere, ac eorum intendimus continuatis augmentis; rectè vocemus immemores extitisse, ac inerti somno detentos; ut de tribulo mallea non vir esset de tot Proceribus & turba Quiritum, vel unus de tot Romani populi millibus, qui pro nobis exurgeret, verbum unicum loqueretur, qui nostræ injuriæ condoleret: cùm nos Urbem antiquis triumphorum titulis insignitam, novis nostræ victoriæ successibus honoremus: & ad reformandum Romanum nomen, sicut in diebus antiquis, & exaltandum Romani statum Imperii, continuis laboribus intendamus. Qua propter necessariò ducimur, requirere vos, instanter monere, pariter & exhortari; quatenùs si omissum est aliqua negligentia vel torpore; nunc instanter ostendere debeatis, inducentes alios monitis & exemplo: ut omnes & singuli prompta voluntate consurgant ad nostram & communem injuriam ulciscendam. Quia cùm idem blasphemator noster, ausus alibi non fuisset in nostri nominis blasphemiam prorupisse, de tanta præsumptione gloriari non posset, quòd volentibus & nolentibus Romanis contra nos talia perpetrasset: cùm potius id posset vestræ ingratitudini reputari, si quod antè factum fuit impedire laudabiliter potuistis, ex post facto nostram & vestram injuriam, postponatis inultam. Nam cùm alterutrum teneamur, & nos Romanum honorem & Romanos defendere, non vestrum, si ad hoc vos & eos negligentes invenerimus, cùm nullus timor nos coëgerit ad beneficia Romanorum, sed gratia induxerit specialis; per ingratitudinem istam licèt prorsùs inviti cogamur, ab universis exhibitam gratiam revocare. Datum Tervisii, mensis Aprilis die. xx. Idem autem dominus Imperator Fredericus, Cardinalibus paulò antè præscripserat, & eosdem Romanos in parte movit; sed nunc postremò commovit vehementiùs. Scripsit in hæc verba Cardinalibus 1239.

FRedericus Dei gratia Romanorum Imperator, semper Augustus, Hierusalem & Siciliæ Rex, universis sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ Cardinalibus, dilectis amicis suis, salutem, & sinceræ dilectionis affectum. Cùm sit Christus caput ecclesiæ, & in Petri vocabulo suam fundaverit ecclesiam supra petram, vos Apostolorum statuit successores, ut Petro pro omnibus ministrante; vos qui estis candelabra ecclesiæ, super montem, non sub modio constituta, re vera omnibus qui sunt in domo effectu bonorum operum luceatis; nec à publica mundi lingua ex conscientia generali vos subtrahere intendatis, cùm ad singula quæ præsidens sedi Petri proponit statuens vel denuncianda decrevit, æqua participatio vos admittit; nisi prævius religionis ecclesiæ status, & zelus effervescens evitandi scandali generalis, vobis cautelam suggesserit ad futura. Quis enim non miretur & stupeat, quòd tot venerabilium Patrum congregatione munitæ ecclesiæ generali, sedens in solio (& utinam justus Judex) velit inconsultè procedere, ac suis motibus excandescens, in Romanum tendit Principem, advocatum ecclesiæ, ac ad prædicationem Evangelii stabilitum, ob favorem Lombardorum rebellium, exercere gladium spiritualem, si decere liceat, minùs justè, cùm aliàs quicquid ex objectis ecclesiarum gravaminibus, quæ dicuntur, objiciat, quantúmve species per individua detineantur, vel emendationem receperint, vel ex deliberata nostri provisione consilii sit in proximo, prout jussio jam præcessit debita, & integra emendatio secutura. Nam ecce per patentes literas Prælatorum, quos mandatum Apostolicum præstitit monitores, ejusdem testimonium declaratur: & præcedens nostra constitutio super revocatione Prælatorum damna passorum, & de præstanda integrà satisfactione Prælatis, jam per literas venerabilis Archiepiscopi Messanensis, vocato ad hoc assessori nostro transmissas, evidens exhibet testimonium veritati. Propter quod non indignè dolemus, si Pater Apostolicus offendere tam graviter nos intendat. Unde dum in constantem virum tam vehemens cadit injuria, etsi patienter ferre vellemus, immanitas negotii non permittit; quia ad ultiones quibus Cæsares uti solent facit violentia nos impellat. Veruntamen dum consideramus impatientiam procedentis, & difficultatem attendimus offensoris, si ex æquo liceret privatas exercere vindictas, quæ in hominem per quem scandalum venit, & in sui participes sanguinis compensare possemus, & in ipsum & suos attentata Sedis injuria redundaret, tolerabiliùs duceremus,

Alia literæ Imperiales ad Cardinales.

Sed

1239. *Sed cùm nec ipse, nec tota propter hoc sua passura progenies, tanti forent, ut culmen Imperii zelaret ultionem ipsorum: cùmque Sedis auctoritas audaciæ sibi frena relaxet, & tot venerabilium fratrum moles eum in concepta fovere pertinacia videatur; angit nos altiori mente turbatio, quòd dum nos intendamus à persequente defendere, oporteat nos defendendo graviùs offendere resistentes: salva in omnibus ecclesiæ sanctitate, quam cultu sacro & debita reverentia veneramur. Quapropter venerabilem cœtum vestrum affectuosiùs deprecamur, quatenùs motus summi Pontificis, quos ex causis evidentibus non tam justos quàm voluntarios mundus agnoscit, ex deliberata modestia compescatis: generali statui & præsenti quieti mentium, à scandalis providentes. Nam cùm ad salutem omnium vestrum favorabiliter alligemur, ab injuriatorum offensa non poterimus æquanimiter abstinere: quin etsi obstare principiis non possimus, licitè debeat injurias, quas revocare non possumus, injuriis propulsare. Datum* Podonii, *decima die Martii, undecima Indictione.*

Quædam scripta prognostica.

ET tunc temporis quædam scripta, quæ videbantur futurorum esse prognostica, propter imminentia pericula, & discordiam ortam inter tam graves personas, quibus non sunt majores, imò nec pares, ad memoriam sunt redacta, & recenter recitata. Quorum unum est hoc sequens:

Excitabitur Roma *contra* Romanum *&* Romanus *substitutus* Romam Romano *imminuet. Alleviabuntur virgæ pastorum, & solatium eorum erit in otio. Turbabuntur seduli, & orabunt: & in lachrymis multorum erit requies. Humilis alludet furibundo, & furor extinguens palpabitur. Novus grex serpet ad cumulum, & qui intitulantur in Veteri, tenui cibo cibabuntur. Frustrata est spes sperantium, & requiescit solatium, in quo parat fiduciam. Qui in tenebris ambulârunt, ad lucem redibunt. Et quæ erant divisa & dispersa, consolidabuntur. Non modica nubes incipiet pluere: quia natus est immutator sæculi. Leoni substituetur agnus: Et agni in leones deprædabuntur. Surget furor contra simplicem, & simplicitas attenuata spirabit. Decor convertetur in dedecus; & gaudium multorum erit luctus.* Hæc dicta anno gratiæ M. C. XIX. jam instare intellectas comminationes in scripto dicebantur. Aliud scriptum, quod videtur procurâsse Imperator, fertur tamen pro vero, quod inventi sunt hi versiculi in cubiculo Papæ scripti, modus autem & auctor penitùs ignoratur:

Fata docent, stellǽque monent, aviúmque volatus,
Totius mundi malleus unus erit.
Roma diu titubans, variis erroribus acta,
Totius mundi desinet esse caput.

Quos versus cùm dominus Imperator & alii multi interpretabantur in interitum & desolationem Papæ & *Romanæ* curiæ redundasse, Papa in eundem Imperatorem hos versiculos retorquebat:

Fama refert, scriptura docet, peccata loquuntur,
Quòd tua vita brevis; pœna perennis erit.

Excusatur Imperator per admonitores.

VIdens autem dominus Imperator famam suam in hac tempestate periclitari, ut innocentiam suam manifestaret, procuravit ut nuncii ipsi, qui magnæ auctoritatis viri fuerant & solennes, scriberent domino Papæ, ostendendo suam & Imperatoris innocentiam ac justitiam.

Litera nunciorum.

SAnctissimo patri in* Christo Gregorio *Dei gratia summo Pontifici, sui devoti* Herbipolensis, Wormaciensis, Vercellensis, *&* Parmensis *Episcopi, humilem sui commendationem & reverentiam tam debitam quàm devotam. Cum omni reverentia & devotione recepimus literas Apostolicæ sanctitatis, per quas missi fuimus admonere Dominum nostrum* Romanum *Principem, super quibusdam capitibus, quæ missa sunt eisdem literis interclusa. Nos autem ex obedientiæ debito, qua tenemur ad tantum debitum, hæsitantes tamen, si monita nostra patienter acciperet, reverenter & devotè pervenimus; & expositis singulis, quæ capitula continebant, ac vestrarum per eum habita copia literarum, faciente Domino, qui gerit ac dirigit quò*

Digitized by Google

1239

git quò voluerit corda Regum, in admirabili devotione & insperata humilitate se monitis nostris pronum exhibuit; inclinata Imperialis audientia dignitatis. Ita quòd nobis existentibus coram eo, præsentibus quoque venerabilibus Panormitanensis, Messanensis Archiepiscopis, Cremonensis, Laudensis Navariensis, & Murinensis Episcopis, & Abbate sancti Vincentij, convocatis etiam quàm pluribus ex fratribus ordinis Prædicatorum & Minorum respondit ad singula quæ proposuimus seriatim, prout in sequentibus distinctè ac plenariè continetur, sicut dominationi vestræ responsionem ipsius juxta seriem capitulorum expositam, secundùm Apostolicam jussionem sub fida testimonio tenore præsentium declaramus. Propositio; ecclesiæ Montis Regalis, Cephaludensis, Cathaniensis, & Squillatensis ecclesiæ, Milletensis, sanctæ Eufemiæ terræ majoris, & sancti Johannis in Lamis, Monasteria, sunt spoliata ferè omnibus bonis suis. Item, omnes ferè cathedrales & aliæ ecclesiæ ac Monasteria; sunt per iniquam inquisitionem, ferè omnibus hominibus suis spoliata. Responsio Imperialis: Super gravaminibus ecclesiarum, quæ indeterminatè ponuntur, quædam ignoranter commissa, corrigi jussa sunt, sine moræ dispendio: quædam verò jam correcta, sicut est in evidenti, de fideli & industrio nuncio nostro, ad hoc specialiter destinato; videlicet magistro Willielmo de Tocco, Notario nostro: qui etiam jussus est transire per Romanam curiam, & consulto venerabili Messanensi Archiepiscopo, juxta consilium suum procedere, ad revocationem eorum, quæ inveniret notabiliter facta. Sic quòd in ingressu Regni, circa fines illos invenit quædam, quæ tenebantur per quosdam de familia Imperiali, quibus non pepercit, sed eos statim destituit, restituens destitutos: cùm tamen habuerit in mandatis, quòd ab Imperiali fisco etiam revocaret, si qua inveniret illicitè deprehensa. Sic quòd fama eorum quæ gesserat perveniente ad curiam Romanam, dominus Papa dicitur approbâsse mittentis providentiam, & diligentiam missi. Qui cùm Regnum in diversas provincias sit divisum, nondum potuit omnes peragrâsse, ut quæ corrigenda invenerit, corrigantur. Item, de ecclesia Montis Regalis. R. Quòd nullum gravamen habuit per dominum Imperatorem; nisi velit notari de Saracenis, qui occupaverunt bona ecclesiæ per bellum, qui nec dominum Imperatorem, nec ecclesiam recognoscebant, nec in aliquo pro posse suo pepercerunt; imò destruxerant & deprædati fuerant eam, usque ad muros ecclesiæ, & alicui de Sicilia non parcebant; ita ut in partibus illis nullus vel rarus Christicola remansisset. Hos re vera fatetur dominus Imperator exterminasse de Sicilia, cum multis laboribus & expensis: si reputant in hoc gravamen ecclesiæ, aliàs nescit quòd unquam gravasset illam, nec vult gravare. Item, idem dicit de ecclesia Cephalensi, nisi fortè tangatur de castro Cephalensi, quod velut munitissimam arcem supra mare, & stantem in Marchia Saracenorum, tenuerunt semper Reges Siciliæ; & bonæ memoriæ Innocentius Papa mandavit Legato suo, tunc temporis pro servitio nostro in Sicilia existenti, ut illud reciperet ab Episcopo, ad cujus manus per turbationem venerat, & non de jure; & quòd Legatus tempore pueritiæ nostræ faceret teneri & custodiri pro nobis, nec Episcopo, nec præsenti restituitur, nec de jure restitui debet, quia non habet jus in re: & aliàs, quòd falsarius, homicida, proditor, & schismaticus, publico testimonio comprobatur, quare si etiam haberet jus in re, quod absit, restitui non tenetur. Item, idem de Cathanensi ecclesia: nisi fortè tangatur de hominibus Demanii domini Imperatoris, qui temporibus belli, propter locum securum & fertilem se Cathaniam contulerunt. Hos fatetur Imperator se ad Demania sua revocasse, secundùm formam generalis constitutionis Regni, per quam etiam Comites & Barones & omnes de Regno homines, de Demaniis revocant, ubicunque eos invenerint; sive in terris ecclesiarum, sive in civitatibus ipsius Imperatoris. Nihilominùs tamen super his forma statuta est, & meta temporis posita, ad requisitionem summi Pontificis acceptata: prout constat ex literis testimonialibus Patriarchæ Antiochensis, & Panormitanensis & Messanensis Archiepiscoporum. Item, quòd cum ecclesia Miletensis & sanctæ Eufemiæ, cum Abbate & Monachis Terræ majoris, permutatio congrua facta sit de voluntate Prælatorum ipsorum & Conventuum, secundùm formam Juris; & ipsi hodiè res tenent & possident permutatas. Tassale verò sancti Severli, quod non erat in totum Abbatis terræ majoris Aconensis, ibi quædam jura habebat, quæ tenebat in feudum ab ipso Imperatore, per judicium fuit justè destructum; quia homines illius loci tempore perturbationis occiderunt Paulum de Longothan bajulum Imperatoris, & armenta Imperialia diripuerunt: & nihilominùs, ut dictum est, permutatio data est Abbati & Conventui pro parte sua, & hodiè tenent. Locus Lamæ cinctus est per sententiam ab

Objectiones & responsiones.

1239. *Abbate sancti* Johannis *rotundi*; *qui de eo, velut de re feudali, potuit & debuit secundùm Jus Civile & Canonicum, in Imperiali curia conveniri.* Propositio ecclesiæ. *Templarii & Hospitalarii bonis mobilibus & immobilibus spoliati, juxta tenorem pacis non sunt integrè restituti.* Responsio Imperialis. *A Templariis & Hospitalariis verum est, quòd per judicium & per antiquam constitutionem Regni* Siciliæ, *revocata sunt feudalia & burgasatica, quæ habuerant per concessionem invasorum Regni; quibus equos, arma, victualia, & vinum, & omnia necessaria ministrabant abundè, quando infestabant Imperatorem; & Imperatori, tunc Regi pupillo, & destituto, omne omninò subsidium denegabant. Alia tamen feudalia & burgasatica dimissa sunt eis, qualitercunque ea adquisierunt & tenuerunt ante mortem Regis* Willielmi *secundi; seu de quibus haberent concessionem alicujus antecessorum suorum. Nonnulla verò burgasatica quæ emerunt, revocata sunt ab eis, secundum formam antiquæ constitutionis Regni* Siciliæ, *quòd nihil potest eis sine consensu Principis de Burgasaticis inter vivos concedi, vel in ultima voluntate legari, quin post annum, mensem, septimanam, & diem, aliis burgensibus sæcularibus vendere & concedere teneantur. Et hoc propterea fuit ab antiquo statutum, quia si liberè eis & perpetuò burgasatica liceret emere sive accipere, modico tempore totum Regnum* Siciliæ, *(quod inter Regiones mundi sibi habilius reputarent) emerent, & adquirerent: & hac eadem constitutio obtinet ultra mare.* Propositio ecclesiæ: *Item, quòd non permittit cathedrales & alias vacantes ecclesias ordinari, & hac occasione periclitatur libertas ecclesiæ, perit fides; quia non est qui proponit verbum Dei, nec qui regat animas, deficiente pastore.* Responsio Imperialis: *Cathedrales & alias vacantes ecclesias, dominus Imperator libenter vult & desiderat ordinari; salvis privilegiis & dignitatibus, quæ prædecessores sui Reges usque ad sua tempora habuerunt, & quibus ipse modestiùs quàm prædecessores sui hactenus usi sunt; nec contra ordinationem ecclesiarum unquam fuit.* Propositio ecclesiæ: *De talliis & exactionibus quæ contra formam pacis ab ecclesiis & monasteriis extorquentur.* Responsio Imperialis: *Talliæ & collectæ clericis & personis ecclesiasticis, non pro ecclesiasticis rebus, sed pro feudalibus & patrimonialibus imponuntur; secundùm quod est Jus commune, & obtinet ubique per orbem.* Propositio ecclesiæ: *De hoc quòd Prælati non audent procedere contra usurarios, occasione constitutionis Imperialis.* Responsio Imperialis: *Apparet generalis & nova constitutio contra usurarios edita per Imperatorem, per quam in omnibus bonis eorum publicè condemnantur, & lecta est coram Prælatis, per quam etiam non interciditur Prælatis, audacia procedendi.* Propositio ecclesiæ: *quòd clerici capiuntur, incarcerantur, proscribuntur, & occiduntur.* Respon. Imp. *De captis & incarceratis nihil novit, nisi quòd per officiales Imperatoris aliqui capti sunt; assignandi juxta qualitatem excessuum judicio Prælatorum. De proscriptis verò novit, quòd objecto quibusdam crimine læsæ Majestatis, aliqui de Regno sunt proscripti. Novit etiam de occisis, quòd propter impunitatem clericorum & monachorum,* Venusina *ecclesia gemit obitum Prælati sui, à suo monacho interfecti: & in ecclesia S.* Vincentii, *monachus monachum interfecit; nec est inde aliqua vindicta sive pœna canonica subsecuta.* Propositio ecclesiæ: *De ecclesiis Domino consecratis, quæ prophanantur & destruuntur.* Responsio Imperialis: *Nihil omninò scitur, nisi fortè dicatur de ecclesia* Luceriæ, *quæ propter diutinam vetustatem per se dicitur corruisse; & quam Imperator, nedum quod reædificari permittat, imò paratus est ad honorem Dei & ecclesiæ, de suo pro reædificatione ejusdem Episcopum congruè adjuvare.* Propositio ecclesiæ: *Quòd non permittit reparari* Soranam *ecclesiam.* Respon. Imper. Soranam *ecclesiam solam ædificari permittit, sed civitatem non, ad minus diebus suis, quæ judicio est destructa.* Propositio ecclesiæ: *Quòd contra tenorem pacis, hi qui adhæserunt ecclesiæ tempore turbationis, bonis omnibus spoliati, exulare coguntur.* Responsio Imperialis. *Adhærentes domino Papæ tempore turbationis contra dominum Imperatorem, securè in Regno morantur; nisi fortè qui officia & jurisdictiones exercuerunt, metu ponendi rationem, vel aliqui, ne causis civilibus vel criminalibus conveniantur, morantur extra Regnum: de quibus vult dominus Imperator, quòd securè redeant, si sibi & aliis conquerentibus (non tamen de eo, vel ejus occasione, quòd ecclesiæ adhæserunt) velint facere rationem. Sed cùm de forma pacis tractatur, recordatur quòd dominus Papa contra eam & contra opinionem ferè omnem fratrum, detinet civitatem* Castellæ. *Pro qua detinenda, in prejudicium Imperii, recepit pecuniam, existente domino Imperatore pro servitio ejus contra* Romanos; *& expendente proinde ultra centum millia marcarum argenti:*

argenti: adeò quòd magnum commodum inde est ecclesia consecuta, tam te terra Romanis ablata, & sibi restituta, quàm de libertate ecclesiastica, reformata in Urbe, occasione servitii supradicti. Propositio ecclesiæ: De nepote Regis Tunicii, quem non permisit venire ad Apostolicam sedem, ad suscipiendum baptismi sacramentum, sed captivum detinet. Responsio Imperialis: Quòd nepos Regis Tunicii, non ut baptizaretur, sed ut aufugeret mortem, quam præminabatur patruus suus, de Barbaria fugit in Siciliam. Non tenetur captivus, sed liber per Appuliam vadit: & diligenter quæsitus, si baptizari velit, omninò negat. Si tamen vult baptizari, dominus Imperator acceptat & gaudet, prout super hoc respondit aliàs Panormitanensi & Messanensi Archiepiscopis. Propositio ecclesiæ: De Petro Saraceno, fideli ecclesiæ, quem tenet captivum, in injuriam ecclesiæ: & fratre Jordane, qui tenetur captivus. Responsio Imperialis: Petrus Saracenus, tanquàm inimicus domini Imperatoris, & detractor ejus, tam in Urbe quàm alibi, captus est per eum. Item, non in negotium Regis Anglorum venit, sed tantùm literas ipsius attulit; ut si fortè caperetur, capto parceremus, attentiùs supplicantes. Quibus non obtemperavimus, quia Rex nescivit, quas mihi paravit insidias. De fratre Jordane, quòd ipsum nec cepit, nec capi mandavit; quamvis eum in sermonibus diffamaverat. Sed quia videtur à quibusdam fidelibus suis, qui norunt mores & versutias ejusdem fratris, quòd status & mora ejus, si fieret in Marchia Tervisii, & Lombardia, suspecta forent & nociva domino Imperatori: præstita satisdatione, quòd in Marchia vel Lombardia remanere vel morari non debeat, ipsum liberari mandabat, & assignari eum jussisset domino Messanensi Archiepiscopo; si dictum fratrem in prædictum modum, super se recipere voluisset. Propositio ecclesiæ: De eo quòd ipse seditionem movit in Urbe contra ecclesiam, per quam intendebat Romanum Pontificem & fratres suos à sua sede repellere; & contra privilegia, dignitates, & honores Apostolicæ sedis, libertatem ecclesiasticam conculcare. Responsio Imperialis: Seditio mota in Urbe contra ecclesiam per dominum Imperatorem, negatur. Sed cùm ipse habeat fideles suos in Urbe, sicut prædecessores sui, tam Romani Principes, quàm Reges Siciliæ, soliti sunt habere, quia Senatores aliquando electi per potentiam adversariorum, eos offendere contendebant, astabat defensioni eorum; sicut astaret quoties in similibus expediret. Cessante verò causa, videlicet quòd alius Senator communiter electus fuit, cessavit turbatio supradicta; prout constat de rei evidentia, ex testimonio Panormitanensis & Messanensis Archiepiscoporum. Propositio ecclesiæ: de eo quòd mandavit quibusdam fidelibus suis, ut Episcopus Prenestinus, Apostololicæ sedis Legatus, detineretur. Respon. Imperat. Super mandato detentionis Episcopi Prenestini, respondit, quòd nunquam mandavit, nec etiam id somniavit dominus Imperator: quanquàm de eo id justè facere potuisset, tanquam de inimico suo. Qui, licèt missus per dominum Papam, tanquam vir religiosus, tamen de mandato domini Papæ, ut ipse dixit, Lombardiam pro magna parte contra dominum Imperatorem callidè & perniciosè subvertit; & Lombardos contra ipsum in quantum potuit, animavit. Propositio ecclesiæ: Quòd per eum impeditur negotium Terræ sanctæ, occasione discordiæ quam habet cum quibusdam Lombardis: cùm parata sit ecclesia dare opem & operam efficacem, ut sibi & honori Imperii, super his quæ commissa sunt contra eum à Lombardis, congruè satisfiat: & Lombardi etiam ad hoc ipsum sint præparati: moneatur super his omnibus, & responsum ejus significetur nobis. Responsio Imperialis: Super negotio Lombardiæ dixit dominus Imperator, quòd illud multoties commisit ecclesiæ, nec inde est aliquod commodum assequutus: nisi quòd prima vice condemnati sunt Lombardi in quadringentis militibus; quos dominus Papa tali modo fecit ei solvi, quòd ipsos contra ipsum Imperatorem misit in Regnum. Secunda vice, condemnati sunt in quingentis militibus, quos non Imperatori, contra quem commissa erat injuria, sed sub protectione & ad requisitionem domini Papæ & ecclesiæ, quæ offensa non erat, ultra mare transmitti pronunciavit, quod etiam nunquam factum fuit. Tertia vice, ad requisitionem Cardinalium, scilicet quondam Episcopi Sabinensis, & magistri Petri de Capua, plenè sicut dominus Papa dictavit, commissum fuit dictum negotium ecclesiæ, nec unquam posteà de hoc fuit verbum; nisi quando dominus Papa novit, quòd Imperator, postquàm ei toties fuerat illusum, defendere cum exercitu à Germania in Italiam se parabat, & tunc instanter petiit denuò negotium sibi committi: & dominus Imperator, licèt in eadem commissione naufragium sæpè expertus fuisset, voluit tamen sibi committe-

1239. *re ad certum diem & sub conditione, quòd ad honorem suum & commodum Imperii firmaretur. Quam conditionem dominus Papa, prout per literas suas constat, admittere noluit; quanquam ad præsens per literas suas dicat, quòd ecclesia negotium ipsum, salvo jure & honore Imperii, fuisset definire parata. Et ex hoc patet, quòd literæ ipsæ sibi invicem manifestissimè contradicant. Et ne prætendatur, quòd in præjudicium* Terræ sanctæ, *velit dominus Imperator jura Imperii in* Italiam *restaurare, qualiter dominus Imperator negotium* Terræ sanctæ *assumpserit, nec duxerit negligendum, apparet per literas suas responsales Regibus orbis & Crucesignatis in* Francia *scriptas, qui ipsum in dominum & rectorem exercitus elegerunt: per quas etiam respondit insuper eisdem, quòd negotium ipsum de consilio ecclesiæ, tractare volebat. Denique tamen super omnibus gravaminibus ecclesiarum corrigendis, Notarius domini Imperatoris in specialem nuncium, sicut superius est propositum, est transmissus. Addidit præterea* Imperialis responsio, *quòd id quod enormius est, & in admirationem & stuporem omnium audientium verti debet, post recessum supramemoratorum* Panormitanensis & Messanensis *Archiepiscoporum, quibus dominus Papa ecclesiæ gratiam pro domino Imperatore promisit, & quòd voluit unum & idem esse cum eo, domino Imperatore, prout decuit, non modicè hoc attentante, postquàm sufficienter fuerat eis ad quædam capitula missa per eos, responsum, prout in eorum attestatione consistit, post tergum & in confusionem eorundem Archiepiscoporum, eis omninò nescientibus, missa sunt literæ istæ & capitula interclusa Prælatis; quæ licèt speciem admonitionis contineant, sugillationem tamen Imperialis famæ continent manifestè. Ultimò; generale verbum respondit & proposuit dominus Imperator, quòd cùm ipse diu fuerit absens à Regno, & Regni statum ignoret; quicquid unquam in gravamine ecclesiarum factum est, quod remaneat emendandum, integrè & sine difficultate aliqua id emendari mandabit. Et nihilominùs, propter universale bonum, quod ex unione inter ipsum & ecclesiam provenit, paratus est omnem prorsùs securitatem, quæ ecclesiam & ipsum Imperium deceat, præstare ecclesiæ: quòd ad honorem & exaltationem fidei Christianæ, & ad honorem & libertatem ecclesiasticam conservandū, sit unum & idem cum ecclesia, viribus & potentia sua hoc ex toto conversis. Datum. &c.*

Imperator conqueritur de injuriis sibi a Pontifice illatis.

HÆC postquàm domino Papæ intimata sunt, in vehementem iracundiam exarsit. Et seipsum justificans, omnia hæc prædicta pro frivolis habuit & inutilibus sermocinationibus; & sprevit quasi commenta contraria veritati. Scribens igitur Principibus & Magnatibus totius *Christianitatis*, tam laicis personis quàm ecclesiasticis; absolvit quotquot eidem *Frederico* fidelitate tenebantur, ut non ei tenerentur quasi domino obedire. Fecit etiam per omnes terras sibi obtemperantes, sententiam latam in eundem terribiliter, præcipuè autem in *Anglia*, solenniter publicari; eum graviter diffamando, ipsúmque inimicum manifestum Dei & ecclesiæ affirmavit. Quod cum dominus Imperator festina relatione cognovisset, tactus dolore cordis intrinsecùs, prorumpentibus crebris suspiriis, amicis querimoniam gravem reponens, scripsit in hæc verba.

Litera Imperialis.

FRedericus. &c. *Inviti loquimur, sed tacere non possumus. Jam enim securis ad radicem arboris posita, & gladius ferè usque ad animam transiens, labia dissolverunt. Júsque datum sceleri scribimus, & populum contumacem dexteram in viscera propria vertisse condolemus. Juri præfertur injuria, & voluntas justitiæ dominatur. Dominum quidem* Italiæ, *populi sceptrum contemnere conantur Imperii. Ac etiam propriæ commoditatis immemores, libertatis ejusdem vagæ luxuriam quieti pacis imponunt; & æquitati justitiæque prætulerunt. Nec tamen à nobis rebellionem hujus sumpsisse nunc primùm exordium æstimetis; sed avitas & paternas prosequimur injurias; & productam jam ad alias regiones, libertatis invidiosæ propaginem nitimur supplantare. Sed nec ista dissimulasse aliquolibet modo hactenùs, aut conniventibus oculis pertransisse credatis. Quamprimùm enim in nobis pubescentibus, ac mentis & corporis calescente virtute, ad* Romani *culmen Imperii, præter spem hominum, nutu solummodò providentiæ divinæ, conscendimus; ac Regnum* Siciliæ, *præclara maternæ successionis hereditas, ad jura nostra pervenit: aciem mentis nostræ continuò direximus ad prædicta. Ac demùm ad consummationem propositi nostri, miserabili casu de amissione* Damiatæ *tunc temporis ministrante, cum venerabili patre nostro* H. *summo Pontifice apud* Verulas *colloquio celebrato,* Veronæ *de communi consilio pro negotio* Terræ sanctæ, *& reformatione Imperii, solennem curiam duximus indicendam: ubi tam nos quàm prædictus Papa, condiximus interesse. Quo proposito, & volubilitate*

1239.

litate consilii, & motu rerum continuo præsentium, immutato; nos à tanto bono recedere non volentes, Ferentini *denuò cum Papa præfato collatione habita, curiam apud* Cremonam *indiximus: ad quam, filium nostrum cum multis Principibus Imperii nostri vocavimus, cum decenti militum comitatu: nihilominus de* Italiæ *partibus ducentes nobiscum milites, prout Imperialis excellentiæ decus, & tantum negotium condecebat. Ex quo* Lombardi *nobis & honori nostro rebelles, in spiritu contradictionis assumpti, & reprobum sensum dati; palliata occasione timoris, propterea quòd armatorum consortio fruebamur: & nobis intendere tanquam ipsorum legitimo domino contempserunt, & ingressu in* Italiam *viarum difficultate prohibito, filium nostrum & Principes à nostris aspectibus subtraxerunt. Ad exaggerationem dein nequitiæ adhuc occultæ ac perfidiæ, malitiam manifestam insolentiámque adjecerunt, quòd contra nos & Imperium conspirantes, nobis præsentibus & contemptis, conjurationes nefarias contraxerunt. Et sic desiderata filii nostri visione fraudati, in* Apuliam *redeuntes, quia præparatio passagii transmarini, ad quod tenebamur ex voto, tunc temporis nos arctabat; causam ipsam de satisfactione nobis & Imperio facienda, arbitrio summi Pontificis commisimus terminandam: per quem, in quingentis militibus pro negotio* Terræ sanctæ, *sub eorum sumptibus per biennium exhibendis, fuerunt nobis arbitrali sententia condemnati. Quos initæ pacis ecclesiam & Imperium discordiam seminante, ipsos contra nos in* Apuliam *transmiserunt: & sic per contrariæ satisfactionis modum, præcedentes injurias geminarunt. Redeuntibus autem nobis de partibus transmarinis, ac inter nos & ecclesiam dissensione sedata; de reformatione status Imperii concepto proposito inhærentes, apud* Ravennam *iterum de consilio beatissimi patris nostri G. summi Pontificis, indiximus curiam generalem: sub inermi tantummodò & domestico comitatu, ut timor armorum & occasio frivola tolleretur. In qua, nedum* Lombardi *prædicti devotionis & obedientiæ nobis signa prætenderent: imò in oculis nostris, ferè civitatem* Veronæ & Ezelinum, *de* Romano *tunc temporis ad nostræ fidelitatis obsequium noviter revocatos, extractis eorum Cartochiis, violenter invadere nitebantur; ad reverentiam nostræ præsentiæ, nullo habito omnino respectu. Accessum etiam filii nostri ad nos, vel nostrum ad eum per terras & vias Imperii (quæ etsi nostræ sint propriæ, tamen omnibus sunt communes) denuò prohibentes: ita quòd patris oculus tunc temporis etiam filium non vidisset; nisi quòd navali præsidio, amore paterno, qui contineri non poterat, stimulati, nos* Aquilegiam *sub maris dubia sorte, contulimus; ut prædictum filium nostrum & Principes, qui ad nos devotè se contulerant, videremus. Nec adhuc defuit clementiæ nostræ constantia; quin aggressionis hostilis furore deposito, iterum & causam ipsam committeremus arbitrio ecclesiæ terminandam. Ex eo tamen unde credidimus humanitatis eisdem exempla protendere, cornua ipsis indevotionis ereximus: referentes ab eis pro debita fide perfidiam, & pro devotione contemptum; nec ulla de prædictis vexatio tribuit intellectum.*

IPSO quoque tempore, in vigilia sancti *Jacobi*, in crepusculo, non tamen adhuc apparentibus stellis, cùm esset aër purus & purpureus; apparuit stella maxima ut facula; surgens ab Austro, & volans non in sublimem nimis se jaculabatur aërem, & tendebat versùs Aquilonem per tractus aëreos nec raptim, nec valdè velociter, sed sicut solet Nisus volare. Cùm autem pervenerat usque ad medium firmamenti, in nostro hemisphærio apparentis, evanuit; in aëre relinquens fumum, cum scintillis. Erat autem stella illa sive Cometa vel draco, major visu judice, *Lucifero*; habens formam captionis, pars anterior clarissima, in posteriori parte fumans & scintillans. Omnes videntes illud signum prodigiale admirantes, quid prætenderet, ignorabant. Sed unum, quòd cùm diuturna pluvia segetes penè omnes suffocaverat, eadem hora in amœnitatem præclarissimam tempus est subito commutatum: quod fruges, falcem tantummodò expectantes, maturas salvavit, & colligi toleravit. — *Cometa apparuit.*

EOdem etiam tempore, scilicet quinto Idus Augusti, convenerunt nobiles Dominæ *Londinum*; ut Reginam purificatam ad Monasterium (ut moris est) ituram comitarentur. Ubi cùm Comes *Legriæ S.* de *Monte forti* cum uxore sua venisset, Rex eum excommunicatum vocavit: prohibuitque ne ipse vel uxor ejus, quam ante matrimonium inter eos contractum, nequiter & furtivè maculaverat, festivis suis solemniis interesset: & cùm multiplicaret convicia, Comes confusus cum uxore sua — *Comes Leicestriæ Simon cum indignatione Regis recessit.*

Digitized by Google

1239. sua ad hospitium suum (scilicet Palatium domini Episcopi *Wintoniensis* tunc defuncti, quod Rex Comiti liberaliter commodaverat) per aquam venire properavit. Sed Rex statim eos præcepit ejici truculenter. Et cùm flentes & ejulantes reverterentur, veniam flagitantes, Regiam iram non sedârunt. Dixit enim: Sororem meam seduxisti ante sponsalia; quòd cùm comperissem, ut vitaretur scandalum, dedi sed invitus. Et ut votum suum matrimonium non impediret, *Romam* adiisti; *Romanámque* curiam donis & promissis impreciabilibus, ut illicitum tibi liceret, corrupisti. Novit tunc præsens *A. Cantuariensis* Archiepiscopus, qui Papæ veritatem super his intimavit: sed victa veritas *Romanæ* cessit avaritiæ, muneribus multiplicatis. In cujus pecuniæ solutione cùm defecisti, excommunicationis sententia innodari meruisti. Ad cumulum etiam miseriæ tuæ, me inconsultum & nescium, fidejussorem per falsum testimonium interposuisti. Comes verò, cùm hæc audisset, erubuit, & cùm dies inclinasset, per *Tamesim* in cymba minima cum uxore tunc & pauca familia ad mare festinanter declinans, continuò transfretavit.

Concilium Londinense *inter Episcopos* Angliæ *& Legatum.*

PER idem tempus convenerunt omnes Episcopi *Londinum*, pridiè scilicet Calendas Augusti, de oppressionibus ecclesiæ *Anglicanæ* tractaturi. Exigebat enim Legatus, post quotidianas exactiones, procurationes. Cui habito consilio, responderunt Episcopi communiter; quòd toties bona ecclesiæ exhauserat *Romana* importunitas, quòd nullo modo ampliùs tolerarent: exhibeat vos, qui inconsultè vos vocavit. Et sic non sine querulo murmure, à concilio recesserunt.

Ingressus Legati in Scotiam.

EIsdem diebus Legatus in *Scotiam* intrare festinavit; dispositisque rebus necessariis, & ducibus *Anglicis*, qui viarum si fortè pararentur insidias explorarent, iter arripuit; hospitia sumptuosa eligens in Abbatiis & ecclesiis cathedralibus. Et antequàm Regnum *Scotiæ* intrasset, occurrit ei Rex *Scotiæ*, non acceptans ingressum suum. Dixit enim, quòd nunquam aliquis Legatus, excepto illo solo, in *Scotiam* intravit. Non enim, ut asseruit, opus erat: *Christianitas* ibi floruit, ecclesia prosperè se habebat. Et cùm sermones multiplicarentur, & Rex ferè ad contradicendum erigeretur, confectum est scriptum intercedentibus utriusque Regni Magnatibus inter eos: cujus tenor fuit, ut nunquam ratione illius adventus, talis consuetudo in consequentiam verteretur: insuper in recessu suo, scriptum illud signaret. Et hoc procuratum est, ne confusus in *Angliam* quasi repulsus reverteretur. Veruntamen mare non transiit: sed in bonis civitatibus commorans cismarinis, vocavit Episcopos & nobiles terræ beneficiatos, & de rebus ecclesiasticis ibidem pro libitu ordinavit, pecuniam non minimam colligendo, Rege verò in interioribus terræ commorante, Legatus sine Regis licentia clàm & subitò recedens, prædictum scriptum asportavit.

Denūciatur Imperator in Anglia *excommunicatus.*

ET cùm versùs *Scotiam* iter dominus Legatus arripuerat, Capitulum sancti *Albani* ingressus est: & priùs facto sermone de Assumptione beatæ virginis, (hoc enim infra octavas evenit) dominum Imperatorem excommunicavit. Monachi verò sibi de tali permissione, literas excusatorias obtinuerunt. Et eisdem diebus, pluriès in ecclesia sancti *Pauli Londini*, idem Imperator solenniter est excommunicatus: tali Papali authentico, quod Legato transmissum est, compellente.

Litera Papales acerba contra Imperatorem Legato missa.

GREGORIUS *Episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio suo* Ottoni *sancti* Nicolai *in carcere* Tulliano, *Diacono, Cardinali, Apostolicæ sedis Legato, salutem & Apostolicam benedictionem. Sedes Apostolica, sicut totus ferè orbis facti evidentia didicit,* Fredericum *dictum Imperatorem, ex quo ipsum ex utero matris excepit genibus, affectu materno prosequens, lactavit uberibus, & humeris bajulavit: quem olim omni penè destitutum auxilio, & dubiis tantùm derelictum eventibus, suo recepit patrocinio confovendum; opponens se potenter invasoribus Regni sui, qui in terram ejus oculos aviditatis injecerant. Cujus jam fines ingressi, eam absque ullo defensionis obstaculo usurpabant: & defendens eundem ab insidiantibus vitæ suæ, qui æmuli saluti ipsius, conabantur animam ejus extinguere, & de terra ipsius memoriam abolere. Cúmque idem protectionis ecclesiasticæ clypeo præmunitus, personæ & Regni sui, bonæ memoriæ* G. *de* Gualganera. *Tituli sancti* Anastasii, *Presbytero, Cardinali, à sede Apostolica per multos annos deputato custode, majoris metas attigisset ætatis; tandem ad altioris dignitatis apicem per eam extitit sublimatus. Sed diligentiæ studium circa personam ejus impensum, labores plurimos, quos ecclesia subiit propter eum, quoad ipsum, perdidisse videtur; cùm tot beneficiorum*

nesiciorum sit immemor, tantæ gratiæ sit ingratus. Et utinam illius ingratitudinis non excederet terminos, per quam perceptorum bonorum existeret negatione contentus. Porrò, licèt offensa qualibet aculeos doloris importet, illa tamen jaculo graviori percellit; in qua ingratitudo pro gratia rependitur, & pro beneficiis maleficia compensantur. Verùm, quantumcunque ipsum Apostolica sedes dilexerit, & supremæ culmine potestatis erexerit secularis, suis tamen exigentibus culpis, de quibus, quanquam pluriès à nobis monitus, satisfacere non curavit, coacti sumus, licèt inviti, animadvertere in eundem. Nam etsi Adam divina providentia, excellentia dignitatis & auctoritatis extulerit, cui omnia animantia terræ subjecit; quia tamen sui jussa præterit plasmatoris, ejus excessibus non pepercit. Quæ autem à dicto Frederico, pro tot bonis sibi collatis ecclesia retributionis præmia reportârit, discretionem tuam volumus non latere, pauca de multis præsenti pagina declarando. In Urbe siquidem gravem movit seditionem: exinde nos & fratres nostros, totis viribus nisus excludere; ut sic Apostolicæ sedis honorem deprimeret, ac libertatem ipsius penitùs conculcaret; contra juramenta præstita temerè veniendo. Et venerabilem fratrem nostrum Prenestinensem Episcopum; dum ipsum ad partes Albigentium disponeremus, pro corroboratione fidei catholicæ destinare; per quosdam suos fideles, in viam impediri mandavit. Cathedrales etiam ecclesias, & alias vacantes Regni sui, nequaquam ordinari permittit; in animarum periculum, & grave detrimentum ipsarum. Eas & quasdam alias, nihilominùs spoliando ferè omnibus bonis suis; & talliis ac exactiones indebitas Prælatis, religiosis, & aliis clericis secularibus imponendo. Nobilibus, pauperibus, orphanis, & viduis, usque ad inanitionem extremam deductis, eos ad modicum dura & crudelis exactorum suorum acerbitas, non patitur respirare: & sic totum ferè Regnum, quod est spirituale patrimonium beati Petri, pro quo juramento fidelitatis Apostolicæ sedi tenetur, & ipsius ligius vassallus existit; quantum in eo est, in favillam quasi & cinerem jam redegit. Quòd si postquàm monitus fuerit à nobis, non duxerit corrigendum; nos super hoc, auctore Deo, sicut expedire videbimus, procedemus. Insuper negotium impedit Terræ sanctæ, necnon etiam Imperii Romaniæ. Intereà, cùm tempore concordiæ inter ipsum & ecclesiam reformatæ, in manibus sedis Apostolicæ Legatorum juraverit, ecclesiæ præceptis obedire: & ipse mandatum ab eis receptum, quòd terram ecclesiæ, vel terras eorum quas tunc ad suas manus tenebat, aut ipsorum personas nullatenùs caperet, occuparet, sive etiam devastaret, adimplere contempsit, terram ecclesiæ occupando; videlicet in Lombardia, Ferrariam, Bondoniam, Pingnogoman, terram quidem Sardiniæ, & Messanensem, Lucanensem, Dioceses capiendo, & dejiciendo illos quos ad manus suas ecclesia reservavit, & devastando terras ipsorum; licèt ex tunc in eum præsentem, ipsi Legati excommunicationis sententiam tulerint, si super his non faceret quod mandarent. Idem etiam nepotem Regis Tunicij detinet, ad Romanam curiam & ecclesiam, pro percipiendo sacri baptismatis lavacro, accedentem. Ac dilectum filium Petrum Saracenum, nobilem civem Romanum, ex parte charissimi in Christo filij nostri illustris Regis Angliæ, ad sedem Apostolicam missum, & filium ejus, carceri detinet mancipatos. Quia verò super his & quàm pluribus aliis excessibus pluriès à nobis monitus, correctionis medelam non sentiens; cùm suarum sint ulcera indurata culparum, quotidiè deteriora committere non veretur: Nos hæc absque Christi offensa, præterire sub dissimulatione ulteriùs non valentes; de fratrum nostrorum consilio, ex parte Dei omnipotentis (cujus vicem in terris gerimus) licèt inviti; & auctoritate beatorum Apostolorum Petri & Pauli, ac nostra, in eum excommunicationis & anathematis sententiam duximus promulgandam; tradentes ipsum Fredericum Sathanæ in interitum carnis, ut spiritus ejus in die Domini salvus fiat. Omnes qui ei fidelitatis juramento tenentur, decernendo ab observatione juramenti hujusmodi absolutos; & firmiter prohibendo, ne sibi fidelitatem observent, donec fuerit vinculo excommunicationis astrictus. Quocirca devotionem tuam monemus & exhortamur attentè, per Apostolica scripta tibi præcipiendo; mandantes, quatenùs prædictam excommunicationis & anathematis sententiam, singulis diebus Dominicis & Festivis, pulsatis campanis & candelis accensis, solenniter publicari, ac absolutionem & inhibitionem nunciari procures, & facias per totam terram tuæ Legationis, modo simili publicari & etiam nunciari. Mandatum nostrum taliter impleturus, quòd devotio tua possit exinde meritò commendari. Cæterùm, cùm præfatus Fredericus de aliis magnis & gravibus sit plurimùm infamatus criminibus, nos, dante Domino, super his suo loco & tempore procedemus, prout in talibus negotiis natura requi-

rit-

1239. *rit. Verùm, quia terroris sonitus semper est in auribus impiorum, & etiam quando pax est, insidias suspicantur; eò quòd turbata conscientia semper sæva præsumit: idem* Fredericus, *priùs quàm sententia excommunicationis lata esset in ipsum, quasdam fratribus nostris decrevit literas transmittendas, pro parte inferiùs annotatas; quæ post eandem latam sententiam ipsis præsentatæ, ad nostram & eorundem notitiam pervenerunt. Unde quia voluit Dominus occulta cordis ejus detegere, qui manifestat abscondita tenebrarum, & cordium secreta revelat; ex ipsarum literarum tenore colligitur, quam gerat devotionem ad* Romanam *ecclesiam, matrem suam; quam ad summum Pontificem, ac fratres ejus, ac sedem Apostolicam reverentiam habeat, cujus ratione Regni vassallus existit. Contra nos enim & ipsos, conspirasse videtur: ex quo, quantum & quale crimen incurrerit, satis patet. Inter cætera verò quæ sua continebat epistola, hæc habebantur inserta:* Propter quod non indignè dolemus, si pater Apostolicus offendere tam graviter nos intendat, ut dum inconstantem virum tam vehemens cadit injuria, etsi patienter ferre velimus, immanitas negotii non permittat, quin ad ultiones, quibus *Cæsares* uti solent, facti violentia nos impellat. *Veruntamen dum consideramus impatientiam procedentis, & difficultatem attendimus offensoris, si ex æquo liceret privatas exercere vindictas, quas in hominem per quem scandalum venit, & in sui participes sanguinis, compensare possemus; ut in ipsum & suos attentata nostræ sedis injuria redundaret, tolerabilius duceremus. Sed cùm nec ipse, nec tota propter hoc sua passura progenies, tanti forent, ut culmen Imperij zelaret ultionem ipsorum: cúmque sedis authoritas audaciæ sibi fræna relaxet, & tot venerabilium fratrum moles eum in concepta fovere pertinacia videatur; augit nos altiori mente turbatio; quòd dum nos intendamus à persequente defendere, oporteat nos defendendo graviùs offendere resistentes. Datum* Laterani, *tertio Idus Aprilis, Pontificatus nostri anno* xiij.

Magna iracundia Imperatoris contra Papam, ejúsque gravis querimonia.

CUmque dominus Imperator super hac diffamatione certificaretur, factus de Rege Tyrannus, non immeritò magis ac magis in *Mediolanenses* & alios proditores suos, incanduit; quos Papa contra eum juvit efficaciter & animavit. *Mediolanenses* verò auxilio Papali facti animosiores, & comperientes rem agi pro capite; exierunt impetus furibundos facientes: concomitante quondam Legato de latere domini Papæ, ad eorum auxilium destinato, *Ferrariam* & alias civitates & castra Imperialia, dum se dominus Imperator ad loca remotiora transtulit, violenter occuparunt; loca vicina usque ad exterminium & internecionem, devastantes. Nec invenerunt obsessi misericordiam, petentes lachrymabiliter Legatum, ut civitatibus & substantia eorum omnimoda sibi redditis ad manum, tantùm personis pro Deo parceretur: nec sunt exauditi, nisi penitùs & absolutè se suàmque sibi manciparent. Unde sancti viri & religiosi regiones *Christianas* inhabitantes; non minimùm admirati tam inhumanam ac cruentam ferocitatem in ecclesiastico Prælato, cum imprecationibus multimodis execrabantur; qui tantùm usus gladio materiali, non est recordatus facere misericordiam. Et invasit timor & horror corda, ne Dominus Deus exercitum effunderet indignationem suam super induratos, & ecclesia ruinam magnam pateretur: præsertim cùm non curaret pars Papalis preces vel jejunia, Missas & processiones, nec præciperet universaliter humiles preces Deo fundere, & sic iram Dei flectere; in quibus solet ecclesia in tribulationibus respirare, & triumphos de oppressoribus crebriùs reportare. Sed spem totam ponens in pecuniæ thesauris & rapinis, ad gladium & ultiones proprias irruit frontuosa: unde dolor & desolatio *Christianorum*, Magnatum oriuntur comminationes, furor & rancor, odium & iracundia inter ecclesiam & Imperium: flebile nacta principium, exitum flebiliorem minabantur. His igitur læsus doloris aculeis dominus Imperator, se intendens excusare, & dominum Papam accusare; multis Regibus & Principibus, præcipuè Regi *Angliæ*, & *Richardo* Comiti *Cornubiæ* fratri suo, quasi charissimis sororiis suis, in quibus specialiùs confidebat, scripsit in hæc verba.

Litera Imperiales ad Comitem Cornubiæ Richardum.

FREDERICUS, *Dei gratia* Romanorum *Imperator*, *semper* Augustus, Hierusalem & Siciliæ *Rex*, Richardo *Comiti* Cornubiæ, *dilecto sororio suo, salutem & omne bonum. Levate in circuitu oculos vestros, arrigite filij hominum aures vestras orbis scandalum, dissidia gentium, generale justitiæ doleatis exilium: exeunte nequitia* Babylonis *à Senioribus populi, qui populum regere videbantur, dum judicium in amaritudinem, & fructum justitiæ in absynthium convertunt. Sedete Principes, & intelligite*

1239.

intelligite populi causam vestram. A vultu Domini judicium vestrum prodeat, & oculi vestri videant æquitatem. Scimus etenim, & in supremi Judicis virtute confidimus, quòd cùm apud vos pondus & pondus, mensura & mensura non fuerint, profectò modestiam & innocentiam nostram, in judicij vestri libra præponderare videbitis; calumniosis detrahentium labiis, & venenosis inventionibus fictionum: sed nec nunc primùm causæ nostræ justitiam, & residentis in sede Domini pravitatem, ad publicam mundi notitiam novimus pervenire. Quin præter agillimæ Famæ præloquium, quæ frequenter in maximis virginum aurium desflorat auditum. Nos ipsi, quod primitùs rumor eduxerat; subsequentibus postmodùm nostræ serenitatis affatibus, firmaremus, qualiter iste novus athleta, sinistris factus auspiciis Pontifex generalis, amicus noster præcipuus, dum in minoribus esset ordinibus constitutus, beneficiorum omnium, quibus Imperium Christianum sacrosanctam ecclesiam ditavit, oblitus, statim post assumptionem suam, fidem cum tempore renovans, & mores cum dignitate commutans, ac habens quodammodò de publica turbatione pruritum, in nos supremum & unicum filium ecclesiæ, suæ malignitatis aculeos acuisset; dum occasione sumpta, quòd propter imminens scandalum evitandum, sacramento præstito, & lata contra nos excommunicationis sententia, nos ad certi temporis obligaverimus transitum, adversa valetudine corporis præpeditos: adjectis plerisque capitulis aliis, de quibus anteà nunquam fueramus muniti, vel admoniti; excusationibus nostris contra Deum & justitiam, omninò rejectis, excommunicationis sententia nos denunciavit astrictos. Cui, velut in nos primitùs de nostra voluntate prolatæ, cum humilitate paruimus, absolutionis beneficium, pristina nobis incolumitate corporis reddita, postulantes, dum nos ad transitum instanter pararemus. Quo petito suppliciter, & injuriosè negato, in Terræ sanctæ subsidium sub pia voti prosecutione transivimus, existimantes vicarium Jesu Christi, ad ejus negotium potiùs, quàm ad conceptæ malevolentiæ contra nos odium aspirare. Sed is, quem speravimus ea solum modò quæ sursum sunt sapere, & visu cœlestia contemplantem, mente credimus in cœlestibus habitare; subitò inventus est homo, quinimò per inhumanitatis opera non solùm à veritate sepositus, sed ab humanitate discretus; dum præter impedimenta, quæ nobis in Syria præparavit, per nuncios & legatos, qui Soldanum literis suis, quas nos captis ipsarum latoribus in testimonium reservamus, ne nobis terram divino cultui & Hierosolymitani regni juribus debitam, redderet, monuerunt: Regnum nostrum Siciliæ violenter intravit. Sumpta occasione, quòd R. filius olim Ducis Spoleti, præter voluntatem & conscientiam nostram (prout nos postmodùm per ipsius pœnam evidenter expressimus) terram ecclesiæ parabat intrare: & non prout sancti per fidem Regna vicerunt, sed per perfidiam & perjuria prædicans universis, aut siqui ad perjurium prædicatione solummodo, provocari non poterant; provocabantur exemplo; dum ipsi præfecti Papalis exercitus, quò terram faciliùs obtinerent, nos captos in Syria manifestè jurabant. Redeuntibus nobis de partibus transmarinis, & injuriam nostram propulsantibus solùm, nec juxta magnificum morem Imperii prodeuntibus ad vindictam, per concordiæ medios verbum pacis libenter admisimus. • Veram matrem nostram ecclesiam, ex agnitione catholicæ fidei reperisse cognoscimus, sed patrem semper invenimus simulatum; dum ipsa reconciliationis die viam nostræ confusionis excogitans, de redeundo in Italiam iterùm sub inermi & domestico comitatu, nobis instantissimè persuasit; occasionem significans, ne velut ex priori & armato processu, timoris causam nostris fidelibus præstaremus; asserendo quòd nobis omnia planissima faceret. Cujus contrarium per literas & nuncios suos manifestissimè procuravit, prout constat testimonio plurium nostrorum fidelium, qui tunc temporis erant omnium conscii; velut ex iis quidem participes, & alii principes factionis. Propter quod, filio & Principibus nostris ad nos de Germania venientibus; per rebelles nostros itineribus publicis undique præpeditis; sed & eodem filio nostro apud Aquilegiam, navali præsidio cum summa difficultate recepto, ac in Teutoniam abinde destinato, in Regnum de necessitate rediivimus; utpotè quos ad coercendam rebellium nostrorum nequitiam, patris consilium vel astutia potiùs miserat imparatos. Ubi quodammodò respirantibus nobis, & capessentibus requiem post labores, quieti nostræ sanctissimus Pater noster invadit, consiliatoris sibi formam assumpsit; instantissimè persuadens, ut contra Romanos excellentiæ nostræ devotos, & alios rebelles nostros de Tuscia, qui jura Ecclesiæ & Imperij detinebant, procederemus audacter; de suo favore securi, quòd nobiscum nostra & Imperij pondera participare volebat. Et sic ad multam ejus instantiam, Romanos, qui tunc temporis Viterbium impugnabant,

1239. *pugnabant, in favorem ecclesiæ nos oportuit diffidare: ipso mittente literas latenter ad Urbem, quòd hæc per nos præter suam conscientiam & mandatum, faceremus in odium* Romanorum. *Et interim in* Sicilia *quadam seditione suborta, oportuit nos necessariò conferre* Messanam; *ut factioni ibi inchoatæ principiis obstaremus; occasione solummodò ista prætenta, quòd tam nobilem nostram* Siciliæ *insulam noluimus amittere; nobis non requisitis & omninò celatis, contra omne jus gentium, quod belli socios & participes statuit non relinqui, fœdus iniit cum* Romanis, *per nos ad mandatum ejus, ut diximus, diffidatis; non attento, quod nos non sine dubia vice & honoris nostri fortuna, inter rebelles & seditiosos nostros remanentes inermes, copiosam & strenuam militiam armatorum in ejus subsidium miseramus, quanquàm personaliter interesse nequiveramus. Ad hæc, cùm conscientiæ nostræ integritas & pura devotio, quam ad matrem nostram ecclesiam habebamus, novercalia deliramenta patris agnoscere filium non sinebant; quin quod erat astutiæ, casui reputantes, satisfactionis nostræ causam in vitricantis arbitrio sæpiùs poneremus; qui tantò nobis vice qualibet illudebat acerbiùs, quantò constantiùs spem uberioris arbitrii promittebat. Medio deinde tempore, dum de negotio* Italiæ *per Papam ad honorem Imperij componendo, ex præteritorum conjectura discriminum; nulla spes nobis remansisset in posterùm, vel exilis, ac persecutionem eandem congruo tempore servaremus, expectantibus repentè credimus arrisisse fortunam, reiterata discordia inter ecclesiam &* Romanos; *in qua sic magnificè, sic devotè thesauros nostros effudimus & personam, quòd omnem omninò conscientiæ pravæ rubiginem, de malevolentium cordibus credebamus erasisse. His etiam omnibus non contenti, ut de nobis prorsùs indubitata securitas ecclesiæ præberetur, circa ipsam zelo devotionis summæ succensi, & incentivo perfectæ charitatis in Deo, ad præsentiam istius summi Pontificis, personaliter ivimus, etiam non vocati; ducentes nobiscum* Conradum *charissimum filium nostrum, nunc* Romanum *in Regem electum, & Regni* Hierosolymitani *hæredem; quem nobis tunc temporis fratris sui manifesta transgressio, filium unicum in paternæ dulcedinis affectione reliquerat. Ac eundem, post oblatam ecclesiæ personam nostram, in totum obsidem summo* Pontifici *nos offerre non puduit; unionem omnimodam inter nos & ecclesiam, sub attestatione divini judicij humiliter postulantes; quam dudùm nobis anteà iste Prælatus ecclesiæ generalis, cùm esset Episcopus* Ostiensis, *instanter suaserat expetendam. Propter quæ omnia, dum serenam nobis totius curiæ faciem assertio demonstrata prætenderet, & verba gratissima tam summi Pontificis, quàm curialium omnium, sinceram ostenderent voluntatem; cum eis omnia perfecisse credentes, sub intentionis nostræ sanctæ proposito, nec minùs sub obsequiorum nostrorum fiducia, dissensionis causam inter nos &* Lombardos *in sinu corrupti Judicis toties suffocatam, necnon & sedationem inter nos discordiæ, cives & nobiles* Aconenses *devotione promptissima duximus exponendum. Sicque de negotiorum nostrorum omnium prospera consummatione securi, in obsequium ecclesiæ personaliter alacri voluntate processimus cum exercitu copioso; quem sub magnis ærarij nostri stipendiis congregari tam de* Germaniæ *quàm de* Italiæ *partibus feceramus. Nec priùs à concepti propositi prosecutione destitimus, quàm libertatem ecclesiæ conculcatam in Urbe, & terram exteriùs occupatam, in statum primum & debitum, nostra potentia reformavit. Indubitabiliter æstimantes, ut quod obtinere priùs favor justitiæ nostræ non poterat, devotionis obsequia promererentur. Sed audite retributionem mirabilem, quam pro tanta devotione, pro tot beneficiis, pro tam indubitatæ fiduciæ firmamento,* Christi *vicarius, pastor ecclesiæ nostræ catholicæ, fidei prædicator, nobis in singulis reddere procuravit. In primis super negotio ultramarino, quicquid per* Ravennensem *Archiepiscopum, dilectum Principem nostrum, tunc Apostolicæ sedis Legatum, secundùm formam expressam ab ecclesia sibi datam, videlicet de reducendo nobis & prædicto* Conrado *nato nostro, in possessionem plenam & pristinam omnium jurium nobis sub tractatum in Regno, fuerat rationabiliter ordinatum; statim adveniente* Cæsariense *Archiepiscopo, nec Legato prædicto, nec nunciis nostris ad curiam venientibus expectatis, nec ulla majori mora protracta, delatos* Bisantios *potuit numerare, inordinatè fuit ex toto destructum negotium* Italiæ, *nedum quòd ad honorem nostrum & Imperij, sicut promiserat, ordinaret, imò petentibus & instantibus nobis ad revocationem hostium nostrorum, quòd in* Lombardia & Tuscia *fideles nostros, tunc temporis divisim exercituum suorum copiis devastabat. Nec nos cum militibus, quos tunc in partibus ipsis, ut diximus, pro ecclesiæ provinciis habebamus, ire permisit; nec aliquem*

nuncium

Digitized by Google

nuncium seu literas voluit destinare, ex quibus per bella campestria sunt quàmplurium strages hominum, & ecclesiarum incendia subsecuta. Adhuc etiam tanta & superiori nequitia non contentus, civitatem Castellæ per ipsum introactæ turbationis temporibus occupatam, quam reddi nobis forma pacis & fratrum suorum omnium consilia suadebant, receptis libris illius monetæ solummodò, quæ ad quinquaginta marcarum numerum non ascendunt; nobis cum eo permanentibus in Riata, & pro eo marcarum millia multa expendentibus, reddere recusavit. Ecce qualiter pater noster iste sanctissimus, nos amabat! Deinde super profectibus nostris omnibus, & super pacificanda nobis Italia (maximè de qualibet patris, vel vitrici nostri potiùs, benevolentia desperare coacti) apprehendimus arma & scutum, vires de Teutonum partibus (ad quas nos diebus illis, prævaricatio filii nostri de necessitate vocaverat) propter ingressum Italiæ congregantes: militibus strenuis justitiam nostram armavimus, quam assequi precibus minimè poteramus. Quod cùm ad notitiam summi Pontificis pervenisset, sub prætextu treugarum, pro Terræ sanctæ subsidio fidelibus populis & terræ Principibus indictarum; armatum nobis ingressum Italiæ, per Apostolicas literas interdixit, Oblitúsque die eodem ipso, quo prædictas treugas indixit; nos tanquam defensorem & advocatum ecclesiæ requisivit; quòd contra Romanos, quos sibi jura ecclesiæ subtraxisse dicebat, potenter procedere deberemus: iniquum in nobis reputans, quòd domum nostram & possessionem avitam, quam nobis infidelium nostrorum rebellio furiosa præcluserat, viriliter ingredi nitebamur; quod justum crediderat in Romanis, qui patri vel avo seu parentibus suis in nullo prorsùs extiterant obligati. Adjecit præterea in literis antedictis, quòd de negotio Lombardiæ in ipsum præcisè sine adjectione temporis, & conditione aliqua, nullo jure & honore Imperii reservato compromittere deberemus; per quod, vel nos in perpetuum à juris nostri prosecutione cujuslibet suspenderet; vel jus & honorem Imperii, liberè suffocaret. Quod cùm nobis nec nostrorum consilia Principum, nec præteritorum dispendiorum memoria suaderent; ad artes alias postmodùm se convertit, mittens nobis obvium in vestimentis ovium lupum rapacem, Episcopum Prenestinensem: per quem, apud nos literis Apostolicis de vita sanctissima commendatum, Placentiam nobis subditam & nostris amicam, ad factionis Mediolanensis revocavit perjuria; per eum firmiter æstimans, sic universaliter & in tantum fideles nostros evertere, ut processus nostros in Italiam penitùs enervaret. Qua spe, faciente divina clementia, quæ suum tuetur Imperium, omninò frustratus; clamantibus apud eum rebellium nostrorum incendiis, depopulationibus reorum ex stragibus occisorum, quòd ipsum de data eis rebellionis secura fiducia, nec non de fide mentita, quòd contra nos & Imperium ipsis assistere promisisset, publicis vocibus arguebant. Quia juxta petitionem ipsorum, occasione prædicta nos excommunicare justè non poterat, impedimenta clandestina nostris processibus undique præparavit; literas & legatos per Imperium & ubique per orbem, ut quoscunque posset, à fide & assertione nostra seduceret, destinando. Quæ omnia cùm nostrorum fidelium fides & amicorum affectio, conscientiam nostram latere non vellent, nolentes adhuc vinci à malo, sed in bono malum vincere cupientes; solennes nuncios nostros, venerabiles Petranenensem Archiepiscopum Florentinum & Reginensem Episcopos, magistrum Eandenen. de Suessa, magnæ curiæ nostræ Judicem, & magistrũ R. Portastellanum Capellanum, dilectos ac fideles nostros, ad sedem Apostolicam duximus destinãdos. Quibus oblata sibi per eos ex parte nostra devotione omnimoda, & ratione tractata contra hæreticam pravitatem, & pro ecclesiastica libertate, de reformandis ecclesiæ & Imperii Juribus (dudùm inter nos & ecclesiam expetitis & expectat) summus Pontifex de præsentium fratrum suorum consilio, legatione nostra in omnibus suis capitulis acceptata; per eosdem & Archiepiscopum Messanensem, quem ad nos pro pace sua nuncium destinavit, excellentiæ nostræ promisit, quæ cessari mandaret ubique locorum ab impedimentis omnibus, quæ se nostris processibus objecisse, coram fratribus suis & nunciis nostris fuit professus manife[illegible]ut hæc omnia per testimoniales Antistitum omnium præfatorum literas manifestissimè comprobantur. Cum qua responsione, nunciis nostris & suo ad nostram præsentiam redeuntibus; priùs quàm per tres dietas à curia recessissent, eis omninò celatis, & in confusionem ipsorum, G. de Monte longo, quem primitùs ad nos nuncium miserat, & contra nos postmodùm ad eversionem Mantuanam & aliorum fidelium nostrorum statuerat, in Lombardia legationis officium plenè commisit; arbitratus ut quantò sibi major daretur auctoritas, tantò majora nobis & nostris impedimenta pararet. Quibusdam tamen Principibus nostris, Prælatis Italiæ & Germaniæ, nobiscum in curia nostra manentibus, literas destinavit; suggillationem famæ nostræ non modicam continentes, certis capitulis interclusis; & speci-

Digitized by Google

1239. & specialiter de gravaminibus, quæ quibusdam ecclesiis Regni nostri dicebantur illata: super quos, mandavit nos per eosdem Principes admoneri. Quorum capitulorum omnium & responsionum nostrarum ad singula, seriem vobis sub testimonio publico misimus intuendam. Quibus omnibus, coram Principibus & Prælatis ac religiosis quàmpluribus, cujuslibet ordinis sigillatim ostensis (quanquam de tanta patris instabilitate confusos se filij reputarent, & de verecundia capitis præsentium rubor ora perfunderet) nihilominùs tamen de ipsorum consilio, prædictos Panormitanensem Archiepiscopum, magistrum T. & magistrum R. Portastell. excellentiæ nostræ, cum nunciis civitatum nostrarum fidelium, ad sedem Apostolicam duximus remittendos; per quos ad satisfactionem omnem, mora qualibet & difficultate sepositis, obtulimus nos paratos. Sed nec in his omnibus est aversus furor ejus, quin dictus evangelizantis pacem Christi vicarius, sed actor schismatis & dissensionis amicus, contra traditiones sanctorum Patrum, audiens nuncios nostros portantes omnimodum nostræ devotionis xenium, & metuens ne supervenientibus ipsis, obice vallo justitiæ, sine publico scandalo forte procedere non valeret; præ festinantis nimia conceptum edidit abortivum, in nos supremum Christianorum Principem, die Dominica Palmarum, contra solennem morem sacrosanctæ matris Ecclesiæ; & in cœna Domini, postmodùm præcipitavit sententiam, per quam (sicut per famam audivimus, licèt hoc credere minimè debueramus, contradicente saniore parte fratrum suorum) de quorundam Cardinalium Lombardorum consilio, nos excommunicationis vinculis dicitur astrinxisse; præpeditis nunciis nostris per fautores & satellites suos, de patrimonio pauperum solidatos, qui jam applicuerant; ne ad allegandum justitiam & innocentiam nostram, ac demùm satisfactionem offerendam, etiam ad cautelam, ad præsentiam suam & aspectus publicos pervenirent. De quo licèt nos singulari & propria ratione, propter nostram justitiam, & infamiam procedentis, malle meritò debueramus, quòd perperàm & inordinatè processerit, cùm nequitiam suam editurus fuisset omnimodò, non forsitan anteà crepuisset: dolemus tamen, & ex corde dolemus, propter verecundiam universalis ecclesiæ matris nostræ, quam Dominus noster Jesus Christus sub specie virginis gloriosæ, in passionis testamento discipulo commendavit. Aliàs nobis per talem, quem meritò nostrum Judicem non habemus, nullam posse fieri reputamus injuriam; utpotè cùm se priùs inimicum capitalem quàm Judicem nostrum, & opere fuerit professus & verbo, rebelles nostros & nostri Imperij publicè confovendo. Indignum prætereà se tanti coërtione Principis, & generaliter qualibet Pontificalis auctoritate judicij reddidit; dum Mediolanensem civitatem, quæ pro maxima parte testimonio religiosorum quàmplurium fide dignorum, inhabitatur hæreticis, contra nos & Imperium manifesto favore tuetur. Et contra R. de Mandello civem Mediolanensem, dudùm Potestatem Florentinum, & Clarentinum. Episcopi Florentini, viri vitæ probabilis ac famæ approbatæ, in plerisque capitulis super hæretica pravitate; ob odium nostrum, & Mediolanensium gratiam, non admisit. Illum haberi prætereà Christi vicarium, & successorem Petri, ac dispensatorem animarum fidelium indignè fatemur; non ob dignitatis injuriam, sed ob personæ defectum; quòd dispensationes cum fratrum deliberatione maxima concedendas, in camera sua more mercatoris cujuslibet, in libra mercationis celatis fratrum consiliis (cum quibus secundùm ecclesiasticam disciplinam deliberare teneretur) existens sibi bullator & scriptor & forsitan numerator. De quibus dispensationes insignes præterire silentio non volemus, per quas Sipham quatam quondam Connestabilij Regni Cypri, contra separationis sententiam latam super hoc per Nicosiensem Episcopum, & de non habendo simul præstitum sacramentum Balianno de Jocelino, & sororem Johannis de Cæsaria Jacobo de Amendolia, qui priùs sororem ipsius desponsaverat, proditoribus nostris, sibi invicem gradu tertio attinentes, concessit uxores, accepta non multa pecuniæ quantitate; verumtamen quod quantitati vel numero defuit, odij nostri qualitas compensavit. Defectum etiam & prævaricationem ejus in [illegible]limus, quòd ut contra nos nobiles & potentes Romaniæ sibi satellites fautores adquirat, effusione pecuniæ non contentus; ipsis castra & possessiones sanctis patribus pia fidelium devotione donata, Romanam ecclesiam nostro patrocinio commendatam dilapidando, largitur. Itaque non miretur universalis ecclesia, nec populus Christianus, si nos talis sententiam Judicis non veremur, non in contemptum Papalis officij, vel Apostolicæ dignitatis (cui omnes orthodoxæ fidei professores, & nos specialiùs cæteris, subesse fatemur) sed personæ prævaricationem arguimus; quæ se solio tanti regiminis, monstravit indignum: & omnes Primates nominis Christiani sanctum intentionis nostræ propositū, & piæ devotionis zelum in

nobis

nobis agnoscant, & quòd non ex odii fomite, sed ex causa justissima, Romanus *Princeps contra* Romanum *Antistitem commovetur; dum metuit ne grex Dominicus, sub tali pastore per devia deducatur. Ecce quòd sacrosanctæ* Romanæ *ecclesiæ Cardinales, per sanguinem* Jesu Christi, *& sub attestatione divini judicii, per literas nostras & nuncios attestamur; ut generale Concilium Prælatorum, & aliorum* Christi *fidelium debeant evocare. Nunciis quoque nostris, & reliquorum Principum accersitis; in quorum præsentia, nos ipsi præsentes cuncta quæ diximus, sumus ostendere & probare parati, & his etiam duriora. Nec minùs illa probabili ratione turbamur, quòd iste rector ecclesiæ, qui deberet esse virtutum quarumlibet & constantiæ maximæ, sine macula cupiditatis, vas electum, ne error majorum in subditos propagaretur cum augmento: contra promissionem suam literis suis de fratrum concilio nobis factam, per quas in restaurandis Imperii viribus, non deesse nobis, sed adesse promisit auxilio, consilio, & favore, præter personæ nostræ infamiam, nedum blasphemiam, Jus Imperii nititur conculcare: præsertim cùm quantumcunque conscientiæ nostræ librum sollicitè revolvamus, nullam in nobis occasionem invenimus ad causam, propter quam iste inimicus homo contra nos debuisset tam acriter commoveri. Nisi quòd cum ipso contrahere, de nepte sua desponsanda* Henrico *naturali filio nostro, nunc Regi* Tunis *&* Gallur. *nostra magnificentia credidit indecens, & reputavit indignum. Tu igitur dilecte cum tibi dilectis, Princeps orbis terræ profuture, non nobis solùm, sed ecclesiæ, quæ est omnium fidelium congregatio, condole: cujus caput languidum, Princeps ejus in medio est, quoniam leo rugiens, Propheta ejus, vesanus, vir infidelis, sacerdos ejus polluens sanctum, injustè faciens contra legem. Nobis tamen præ cæteris mundi Principibus, defectus est talis summi Pontificis meritò deplorandus: qui veluti sibi viciniores loco, & propinquiores officio, honores congerimus, & onera persentimus. Sed nec illud omittimus, in affinitatem nostram affectuosè rogamus; ut contumeliam nostram ad injuriam, vestram revoces. Ad domos vestras cum aqua concurrite, dum ignis accenditur in vicinis. Causam motus Pontificalis attendite, quòd in favorem rebellium nostrorum procuratur. Quæ causa, licet ad præsens expressa non fuerit, proculdubiò tamen subsist: similia vobis in vestris imminere pericula timeatis. Facilis enim, & Regum & aliorum Principum omnium, humiliatio creditur, si* Cæsaris Romanorum *potentia conteratur, cujus clypeus, prima jacula sustinet adversantium. Hæc est namque causa pro vero, videlicet de* Lombardis, *quæ cor Papæ pungebat, & urebat intrinsecùs; licèt ipsam foris educere, propter nostrum & audientium scandalum, non auderet: pro qua nobis per specialem suum nuncium fide dignum (cujus ad hoc testimonium invocamus) ore tenùs expressè promisit, quòd si negotium* Lombardorum *in ejus arbitrio poneremus, nedum quòd in aliquo magnificentiam nostrùm offenderet, verùm etiam totius orbis decimas,* Terræ sanctæ *necessitatibus consecratas, nostris utilitatibus applicabat. Nec est mirum. Instantibus enim & acutis* Lombardorum *aculeis pungebatur, quibus, prout per aliquorum Prælatorum confessionem accepimus, contra nos & Imperium, corporale præstitit sacramentum; cùm ipsos peregrinantibus nobis in partibus* Syriæ *pro servitio* Jesu Christi, *transmisit in Regnum. Sed cùm temporis fuerit ista promissio, fidem licitè frangere poterat, & editum variare decretum. In quorum favorem, rem auditu horribilem, & discretione qualibet seu ratione carentem, facere minimè formidavit. Cùm enim per* G. Brixiniensem, H. Cumanum, *& alios Episcopos, nos faceret admoneri; quòd vel satisfactionem* Lombardorum *per ipsum deberemus accipere, vel treugas pro* Terræ sanctæ *negotio per quadriennium, ut diximus, indictas* Lombardis; *cùm ab indictarum treugarum jam quinquennium excessisset. Nósque rem tanti consilii, ad deliberationem nostrorum fidelium modico temporis spatio servaremus; monitionibus ipsis de approbatione Legati prædicti* G. de Monte longo *(scilicet qui apud* Mediolanenses *interim morabatur) inducias approbantibus supradictus, prout hæc omnia liquidò Prælatorum ipsorum testimonio comprobantur. Medio tempore, nec voluntatis nostræ judicio, nec fidelium nostrorum consiliis expectatis, conceptum virus evomuit contra nos; prout aliquorum relatio declaravit procedendo. Postremò, te pro nobis, imò vos totius Optimates orbis & Principes exigimus adjurantes; non quòd ad propulsationem talis injuriæ nostra non sufficiant munimenta, sed ut totus mundus agnoscat, quòd honor omnium tangitur, quicunque de corpore Principum secularium offendatur. Datum* Tervisii, *xx. die Aprilis, nona Indictione.*

1239.

y Google

1239. *Lamentabile scandalum exortum.*

HAnc epistolam, mutatis tamen titulis, & paucis in fine verbis, dominus Imperator Regi *Anglorum*, multisque per orbem Principibus, ut suam allegaret innocentiam, & Papalem manifestaret protervaim, destinavit: cœpitque scandalum oriri per totius mundi latitudinem. Ipse verò Papa, cùm hæc fida cognovisset relatione, ipsum Imperatorem magis ac magis diffamando, multis opprobriis lacessivit, necnon & hæretica damnavit enormitate: prolixiorémque epistolam, ut ipsum damnabilem toti mundo redderet & infamem, Principibus & Prælatis terrarum transmisit invectivam, in hæc verba.

Litera Papalis.

GREGORIUS *Episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Archiepiscopo* Cantuariensi, *& Suffraganeis ejus, salutem & Apostolicam benedictionem. Ascendit de mari bestia, blasphemiæ plena nominibus; quæ pedibus ursi, & leonis ore desæviens ac membris formata cæteris sicut pardus, os suum in blasphemias divini nominis aperit tabernaculum ejus & sanctos, qui in cælis habitant, similibus impetere jaculis non omittit. Hæc unguibus & dentibus ferreis cuncta confringere, & suis pedibus universa desiderans conculcare, fidei occultos olim paravit arietes, & nunc apertas machinas instruit* Ismaëlitarum, *gignasia animas avertentia construit, & in* Christum *humani generis redemptorem (cujus testamenti tabulas stylo pravitatis hæreticæ nititur abolere, fama testante) consurgit. Igitur admirari desinite omnes, ad quos ab hac bestia contra nos edita pervenerunt obloquia blasphemiæ: sed nos omni Deo servitute subjecti, detractionum sagittis impetimur; cùm nec ab his opprobriis immunis Dominus relinquitur. Admirari desinite, si injuriarum in nos mucronem exerit, quòd ad perdendum de terra nomen Domini jam assurgit: sed potiùs ut ejus resistere aperta veritate mendaciis, ac illius confutare fallacias, puritatis argumento possitis, caput, medium, & finem hujus bestiæ* Frederici *dicti Imperatoris inspicite diligenter: & in ejus verbis abominationes duntaxat invenientes & scelera, contra ipsius dolos sinceros animos scuto veritatis armate. Attendentes qualiter sinceritatem Apostolicæ sedis & nostram, literis per diversa climata mundi transmissis, pollutis nisus est maculare narratibus dictus* Fredericus; *figulus falsitatis, modestiæ nescius, nec aliquo perfusus rubore mentitur: Quòd nos ipsum nobis in minori officio constitutis, amicum pristinum, fidem, & mores, adepto Apostolatus officio, relinquentes, quia sicut sacramento præstito, & lata in ipsum excommunicationis sententia, tenebatur præfixo tempore in* Terræ sanctæ *subsidium vel succursum, infirmitate non potuit prohibente transire, vinculo excommunicationis astringere postulatum, ab ipsa sanitate resumpta absolutionis beneficium denegare, ipsumque in dictum transeuntem subsidium, per nuncios & legatos nostros literas processui contrarias* Soldano *mittentes, impedire curavimus, ut sic esset de Regni* Hierosolymitani *recuperatione concepta frustratus: Regnum* Siciliæ, *pro eo quòd* Reinaldus *olim filius Ducis* Spoleti, *præter ipsius conscientiam, terram invasit ecclesiæ, nos injustè & violenter intrasse, ac ipsius homines provocasse ad perjurium, falsò conqueritur. Séque de* Syria *in* Apuliam *redeuntem, illatæ injuriæ omisisse vindictam, acceptasse concordiam, & rediisse ad matrem ecclesiam gloriatur: licèt autem hæc figmenta publica notitia reprobet, quia tamen nonnunquam rectitudinis sedem velatum occupat in aure sincera mendacium, apud quam pro se veritas non invenit advocatum; ne in corda vestra falsitas quæcunque possit fraude surripere, dignum est, verum rei per nos gestræ modum & ordinem non latere, qui dictum* Fredericum *antè & postquàm Apostolicæ nostros suggessimus humeros servituti, sub vulpe latentem, omni curavimus gratia prosequi; donec spe, quæ patri de filio solet innasci, sublata, idem* Fredericus *fremens in magnitudine sua, & ex adepta fortitudine infronitus, matri ecclesiæ pro bonis mala retribuit; & in eam quam fucatis delinivit aliquando verborum fallaciis, virus effundere caudæ aculeo, more scorpionis, incepit. Nam cùm olim* Terræ sanctæ *necessitas, prædicta sententia, & juramentum, ac præfixus terminus transitum ejus exposcerent, & illud idem multa millia Crucesignatorum ipsum* Brundusii *expectantia, cum instantia postularent; idem dictos Crucesignatos inibi, donec sub ignoti aëris intemperie diversis lugendæ mortis casibus periêre, detinuit, & perjurium ac excommunicationis sententiam gratis incurrens, infirmus fide, sed sanus corpore, ut securiùs Deo mentiretur, & ecclesiam falleret; omisso promisso passagio, in lecto ægritudinis diebus aliquot simulatus decubuit, ac* Terram sanctam *incursibus hostium* Christi *exponere minimè dubitavit, ex eo nullo dolore percussus, quòd ibi claræ memoriæ nobilis vir* Thuringiæ Lantgravius, *utinàm non veneni periculo, sicut mundus clamat,*

extitit

extitit interemptus. Cúmque de conficta ægritudine & aliis præmissis, nobis per literas 1239.
Prælatorum ibi morantium constitisset; ne disciplinæ virga tanto subjecta facinori, nos & Apostolica sedes redderemur inde notabiles, Crucesignatorum mortem & Terræ sanctæ *pericula deplorantes, & cupientes saltem in altero ecclesiæ lachrymas mœroris dextra debitæ consolationis abstergi, ipsum latæ sententiæ in eum de consensu suo auctoritate bonæ memoriæ* Honorij *Papæ prædecessoris nostri, excommunicationis sententiæ subjacere denunciavimus; summo desiderio postulantes, ut eum postmodùm emendatum, tantorum revelatione damnatorum, optatam præstare operam audiremus; literis nostris offerentes eidem, quòd impartiremur sibi juxta formam absolutionis beneficium, quàm citò arriperet iter in præfatæ* Terræ *succursum. Sed ipse, in cujus erat super his pectore cura minor, claves ecclesiæ parvipendens, non absolutus in* Syriam *transiit. Ubi cum* Soldano, *solis sibi mœniis* Hierusalem *restitutis, & illi grandi ad impugnationem* Christianorum *transmisso equorum & armatorum exercitu, sexennale fœdus feriens, & templum Dominicum* Saracenorum *ibi laudes exclamantium* Machometi *curiæ relinquens, ex defensore mutatus est in hostem; venerabilem fratrem nostrum Patriarcham* Hierosolymitanum & Templarios *pro viribus expugnavit. Illud autem non debet ad sanæ mentis credulitatem accedere, quòd cum in recuperatione regni* Hierosolymitani *nos vel legati nostri, cùm ad hoc multo labore sudaverit, grandiúmque ecclesia subjerit onera expensarum, studuerimus impedire. Sed istud in notitiam omnis terræ pervenit, quòd idem* Fredericus, *sicut in* Syriæ *partibus in propria persona Dei persequebatur ecclesiam; sic citra mare ipsam diversis tribulationibus dicti* Reinaldi *ministerio, quem contra consilium nostrum, suum in Regno vicarium reliquerat, affligebat. Cujus terram cum literis aurea bulla munitis, pecunia, & vassallis ipsius* Frederici, *præfatus* Reinaldus *invadens, nonnullos sacerdotes & clericos suspendere, mutilare, ac fustibus cædere; necnon statu nostro turbato,* Perusii *partem ipsius terræ præoccupare, præsumpsit. Quem licèt fideles & devoti nostri, non valentes id ulteriùs sustinere, à parte terræ prædictæ, Christo sponsæ suæ indulgente victoriam, ejecissent: quia tamen idem* Reinaldus *nequaquam ab incœpta persecutione cessabat, consultiùs æstimantes, si originalis militiæ venas inciderent, quàm jam excitati torrentis impetus novis replere rivulis expectarent; dictum regnum* Siciliæ, *quod est spirituale patrimonium ecclesiæ, ne inde nos percuterentur jacula, unde potiùs erat expectandum subsidium, intraverunt: multique ex ipsius regni habitatoribus obedientes Apostolicæ sedi, nequaquam ob id reputari debent perjurium incurrisse, cùm à juramento fidelitatis, quod eidem* Frederico *præstiterant, ex lata in eum excommunicationis sententia, absoluti fuissent. Dicto quoque* Frederico *redeunti de partibus transmarinis, & ad sinum matris ecclesiæ revertenti, pietatis apposuimus Apostolicæ gremium; ipsique ad expetitam inclinati concordiam, absolutionis beneficium curavimus impartiri. Ad hæc, idem mendacij filius, falsitates falsitatibus cumulans, ut quò plura mendaciorum retia orditus fuerit, eò gravioribus se doleat periculis irretitum; de novis mendacij scriptura pronunciat; quòd eidem ut* Lombardiam *pacificus & inermis intraret, promittentes quòd aspera sibi converteremus in plana, pro sua confusione subjecimus; & non permisimus obice nunciorum & literarum nostrarum intentionis suæ metas attingere. Ac deinde, quia sibi potentia non suffragabatur armorum, in Regnum redire coactus, ad instantiam nostram* Romanos, *tunc* Viterbium *impugnantes, diffidasse; & in* Viterbiensium *subsidium strenuam misisse militiam se falsò asserit; nósque scripsisse* Romanis, *id præter conscientiam nostram fieri, & cum ipsis eo irrequisito reformasse concordiam, in querelam adducit, novo sibi blanditus mendacio, quòd dissidentibus iterum ab ecclesiæ pace* Romanis, *idem non vocatus cum* Conrado *filio suo, quem nobis obtulerit obsidem, ad præsentiam nostram personaliter veniens, & arbitrio nostro motam inter ipsum &* Lombardos *discordiæ causam exponens, terram sedis Apostolicæ occupatam ejus juri restituit, & libertatem ecclesiasticam in statum primùm & debitum reformavit. O utinam iste falsidicus esset vir habens spiritum! O utinam hujus propositio falsitatis, verum habuisset eventum! Ipsius verò negotium, quòd per venerabilem fratrem Archiepiscopum* Ravennatem, *de restituendis ei & dicto* Conrado *juribus, ipsis in Regno* Hierosolymitano *subtractis, ordinatum fuerat, nos quàm citò delata potuit numerari pecunia, distribuisse fidelibus (quos non sine ecclesiarum incendiis & hominum stragibus, hostilis devastabat insultus) ipsius interdixisse succursum; & ob id nos nuncium noluisse vel literas destinare, contrarius veritati conque-*

1239. *ritur. Ac civitatem* Castellæ, *contra formam pacis & fratrum consilia, in sui Juris præjudicium detineri à nobis, suis exarare literis stylo mendacii non veretur. Quanquam autem his figmentis modica veritas impermixta, aliquid coloris adjiciat; ut tamen apertiùs intelligatis, quòd tantam hujus commenti seriem non modica falsitatis adjectio decolorat, scitote pro certo, quòd cùm sicut nunc ex temporum eventu cognoscitur, discretæ menti verisimile videretur, ipsum de* Lumbardis *suum potiùs consequi propositum potuisse, si se illis, quos populorum numerositas, profunditásque vallorum, armatorum copia, ac murorum reddit altitudo munitos, pietatis parentem exhibuisset, & clementiæ dominum, quàm si trementibus pro culpa imposita subditis ultionis exerto mucrone terribilis occurreret in cuneis armatorum: ei nos, qui bona pacis procurare tenemur, bona fide suasimus, ut armatæ militiæ omisso terrore, sub indictarum omissione pœnarum, & beneficiorum oblatione, illos ad Imperij devotionem reduceret. Qui etsi in* Lombardiam *famulis stipatus inermibus accessit, quia tamen consilij fidelis oblitus, in partem* Cremonensium *cædis, actor factus est schismatis, scissámque in discordias* Lombardiam *fortiùs scindere, &* Mediolanenses *à se terroribus & minis abigere studuit, quos tamen adversa parte ad unitatem trahere potiùs debuit in funiculo charitatis: non est quòd nostræ imputetur innocentiæ, si spe frustratus in* Apuliam *rediit, ipso spei conceptæ interitum procurante. Post hæc, super tuitione libertatis ecclesiasticæ, super extirpanda hæretica pravitate, nostris beneplacitis paratum se obtulit, ad quem recurrens litera nostra respondet: Quòd cùm in Regno suo, ubi nullus manum vel pedem absque ejus movet imperio, in fidem catholicam hæresis latiùs venena diffunderet, & libertas ecclesiæ quasi penitùs conculcata jaceret; non credebatur capiti salutis adhibere remedium, qui pedem suo reddiderat contractu morbosum: sicque responsum hujusmodi lapsu modici temporis approbante, audito quòd quidam pravo seducti consilio, ecclesiæ terram intrare volebant, in* Siciliam, *quasi fuga capta, ne rupta promissio eum falsitatis argueret, protinùs abiit; ac contra illos verbo vel opere in aliquo non processit, nobis improperans, quòd revertentes ad urbem* Romanos *filios speciales ecclesiæ, ad matris devotionem paterna curavimus diligentia revocare. Idem insuper intellecto, quòd illos ab ecclesiæ charitate sejungere quidam iniquitatis filii nitebantur, & excogitato, quòd faciliùs hanc & illos opprimeret, si præfatam charitatem acerbiùs fraude solita vulneraret; nobis tunc* Reate *præsentibus, ad sedem cucurrit Apostolicam etiam non rogatus; ubi sub multa humilitate promittens, quòd terram ecclesiæ perditam in primum statum reduceret, & ipsam pro viribus defensaret; in* Tuscia, *ad quam vires suas contulit, recuperationem cujusdam castelli, quod ad jus ecclesiæ modico reduci labore poterat, impedivit. Et cùm adhuc manus tradentis nobiscum essent in mensa, cum hostibus ecclesiæ, sicut ex consequentia facti, & literis suis, quæ à nobis in tantæ proditionis testimonium reservantur, apertè convincitur, hoc signo dato, inde vicarius pepigit in ipso, certo die exinde recedente, illi ad arma iste mons pestifer devotionis obsequia præstitit. Atendite quales ecclesiæ famulatus occultus hostis impendit, qui in ecclesiasticum transformari non erubuit famulum, ut nobis ad nocendum fieret efficacior. Pro firmo tamen vos tenere cupimus, quòd nos his sub dissimulatione præteritis circa eum adhuc non permittens immutari affectum Apostolicæ puritatis, per dictum Archiepiscopum, commisso sibi legationis officio, jura ei & præfato* Conrado *in eodem regno* Hierosolymitano *mandavimus subtracta restitui. Qui licèt id fecerit, quia tamen formam sibi datam, propter quod ab eo ad nos extitit appellatum; excedens* Terram sanctam, *quod est inauditum à sæculo, post appellationem hujus sententiæ supposuit Interdicti. Nos attendentes quòd ob id, in maximum ejusdem* Terræ *periculum, peregrini ex ipsa recederent, & alii inceptos ad illam transitus retardarent; dictam sententiam, quæ utpotè latam post appellationem legitimam, ipso jure nulla fuerat, in omnibus aliis præfati alij Archiepiscopi intacto remanente processu sufficienti, à Baronibus, Nobilibus, & Comitatibus Regni prædicti cautione recepta, in omni sinceritate de fratrum nostrorum consilio duximus relaxandam. Quòd ergo ipse de nobis ob hoc labiis pollutis obloquitur, vester animus non turbetur; quia cùm sit vas repletum vitiorum spurcitia, ea quæ ipsius infecerunt animum, putat in aliis criminum deservire tormenta: ex quo cùm malorum opprobria laudem, laudes quoque opprobrium resonent; à viro, cujus omnis lingua clamat infamiam, suggillationibus impeti eligimus multò fortiùs quàm laudari. Sed forsan maculam opinionis suæ, his credit abolere conquistiis, quia se dum* Viterbium *moraretur inficiens, à facie hostium ecclesiæ*

non

1239

non verecundus aufugit ; & ad defensionem suorum fidelium, quos ipsius hostes in oculis ejus obsederunt ; terram nullo prohibente vastarent, affirmans suum per nos ad illos interdici progressum ; Imperialis honoris prodigus, sed timore prohibitus non accessit ; ex eo innocentiam nostram accusans, quod ad ad evidenda hujus belli dispendia, nuncium à latere nostro non misimus. Sed nec mirum, cùm eo tempore status ecclesiæ multiplici fuisset persecutorum afflictione turbatus. Venimus autem ad civitatem Castellanum, *cujus cives se illi, violato sacramento fidei, ecclesia ignorante prodentes, nullum jus per hoc in seipsis adquirere, nullum nobis circa possessionem, cùm jurisdictionem civitatis & civium quasi possideret, ecclesiam prodendo, potuerunt præjudicium generare. Quia illi, à quibus alteri potius quàm sibi possidentibus non requiritur ; possessionis initium, leges possessionum evertere, & extraneis jure conferre nequivit possessorum. Necnon qui de reddendis possessionibus ecclesiæ ratione ad eum pertinentibus, pluries juramentum præstiterat ; satis improvidè à nobis videbatur petere, quod non poterat absque perjurio retinere. Nec credi debet in hoc, nos sibi omnimodam coram arbitris vel alio modo justitiam exhibere paratos, fratrum nostrorum despexisse consilium ; quòd nunciis ejus inceptum judicium recusantibus prosequi, non fuerat requirendum ; quin potiùs hanc petitionem ea duntaxat fraude intentasse proponitur, ut sic ei obloquendi de ecclesia, & pacem inter ipsam & eum initam, irritandi occasio præberetur. Illud quidem quod super facto Imperij inter cætera sua detestabilis testatur epistola, noster edisserit his literis calamus ; ut quo pluribus ejus fictio cognita fuerit, eò fortiùs ex suo maneat commento confusus ; dum de nobis obtrectat, quòd ad nostram translato notitiam eum ad recuperanda jura Imperij cum multis bellatorum intrare millibus* Lombardiam, *sibi ne* Italiam *intraret armatus ; & de negotio* Lombardorum *in nos præcisè compromitteret, Apostolico scripto mandavimus, ut illud perpetuò suspendere, vel jus Imperij liberè suffocare possemus, contra ipsum venerabilem fratrem nostrum* Prenestinensem *Episcopum, per quem ejus vacuaremus propositum, transmittens, ei impedimentis clandestinis per legatos & literas nostras per orbem undique procuratis. Iste verò, cui ne veritatem fateri, aut enarrare possit judicium, à divina forsan est indignatione negatum ; sicut obtrectationes personæ nostræ non verecundatur ex falsis assumere ; sic & excusationes suas ex similibus propositionibus non veritus ordinare ; se per nuncios suos venerabilem fratrem nostrum* Panormitanum *Archiepiscopum, & quosdam alios, ad Apostolicam sedem missos, devotionem omnimodam super ecclesiastica libertate, & reformandis ecclesiæ & Imperii juribus, obtulisse : Nósque id attentantes & promittentes, à cujuslibet ipsius impedimento cessare, nunciis suis ad eum redeuntibus, dilecto filio* Gregorio de Monte Longo, *Notario nostro, in suorum eversionem fidelium, legationis officium commisisse asserit ; ipsóque nihilominùs præfatos Archiepiscopum & alios nuncios suos, ad sedem Apostolicam remittente, & offerente satisfactionem omnimodam, nos eum contradicente saniore parte fratrum nostrorum, contra traditiones sanctorum patrum, & solennem morem ecclesiæ, injustè excommunicasse falsò concludit ; pro sua confusione subjungendo, nos beati* Petri *vicarium, non habere ligandi solvendique potestatem, quasi velit asserere, nos concessa Apostolorum Principi carere clavium potestate. Quæsumus igitur libram rationis assumite, & in ea perpendatis prædictum* Fredericum *contra ecclesiam, excessibus & beneficiis, quæ ab ea recepit, appensis, clariùs videte ; quòd licèt draco iste, qui ad illudendum nobis formatus, & in escam populo* Æthiopum *datus existit ; aquas persecutionum in subversionem ecclesiæ ex ore quasi fluvium miserit : Apostolica tamen sedes ipsius nequitiam, inæstimabili beneficiorum misericordia superavit. Nàm cum olim ab annis teneris illorum morsibus, qui terram ejus & sanguinem sitiebant, in lacuna confusionis expositum, parentum & amicorum solatio penitùs penè nudum videns mater ecclesia, protinùs circa ipsum nutricis & bajulæ officium executa, eum pallio Apostolicæ sedis operuit, de laqueo venantium eripuit, multis laboribus & expensis ad Regni solium & coronam Imperij sublimavit. Insuper hoc ei fecisse modicum reputans, & sibi* Hierosolymitanum *subjici Regnum, & illum undique per orbem exaltare procurans ; licèt ab eodem multiplici se læsam afflictione doleret, à paucis tamen retroactis temporibus, contra* Henricum *natum ejus (qui partem non modicam* Alemanniæ *ejus jurisdictioni subtraxerat) potenter astitit ; & in afflictorum sibi per eum oblita vulnerum, ipsum de novo quasi in Imperatorem erigens,* Teutoniam *Apostolicis literis ipsius reformavit desiderio. His & aliis, quæ non sufficimus recordari, beneficiis ipsius*

1239. *construens munimenta decoris; sed ipse baculus impiorum, terræ malleus, universam conturbare terram, Regna conterere, & orbem desertum ponere cupiens; libertatem ecclesiasticam in dicto Regno* Siciliæ *in opprobrium servitutis extremæ deducens; & ecclesias quas ut earum teneritudine suum ventrem impleret, quasi jam penitus exossavit, sordibus, oneribus, & angariis opprimens, eas bonis sacris, deputatis sanctorum usibus, spoliavit, personas ecclesiasticas carceri mancipavit, ipsósque in examine vetito accusationis suscipere, tallias solvere, & bona ecclesiastica, ut se à vexationibus redimant, exhaurire, & postremò exulare coarctat. Ecclesiis pastorum solatio viduatis, non permittit sibi sponsum eligere, viduitatis vestimenta deponere; donec alicujus adulterinis amplexibus, per compulsionem extiterint copulatæ. De* Christianorum *habitaculis construens mœnia* Babylonis, *& ædificia in quibus divinum nomen excolitur, illùc transferens, ubi* Machometus *perditus adoratur: turbis undique collectis, Crucifixi fidem & nomen publicè prædicari in eodem Regno prohibuit. Recuperationem* Terræ sanctæ *& negotium impediens, ad ejus consummationem de bonis suorum fidelium conferri interdixit. Contra juramentum præstitum & pacis inter ipsum & ecclesiam reformatæ fœdera, nobiles privatos castris & aliis bonis suis, uxoribus & liberis captivatis, loca sua proscriptos relinquere, domicilia in aliorum transferre coloniam; nutritos in croceis, amplexari stercora, & ad extremam cogit inopiam devenire. Necnon dum afflictione comprimit simili pauperes, id tantò fortiùs Deo displicere putamus; quantò veriùs ipsos credimus innocentes. Quid plura? Baronibus, militibus, & aliis hominibus ejusdem Regni* Siciliæ, *ad fortunam & conditionem servorum inaudita crudelitate redactis; jam pro majori parte ipsius Regni habitatores non habent de proprio unde stramine vili quiescere, nuditates suas rudi sacco contegere, vel ventrem penè possent miliatio saturare. Cúmque ululatus & clamores dictarum ecclesiarum & hominum, à tempore dicti* Honorii *prædecessoris nostri, ecclesiæ aures continua deploratione pulsassent, & jam vix possemus eos absque læsione conscientiæ sub dissimulatione transire; ipsum super correctione dictorum scelerum non semel, sed pluriès, nunciis & literis monuimus, ac longa patientia temporibus expectavimus retroactis; si forsan oculos suos ad cœlos erigere, exutus veterem, novúmque indutus hominem, manus suas à tanta perpetratione facinorum coliberet. De petita insuper emendatione dubii adhuc, volentes statum ejus proprio processu gratulari, eo* Lombardiam *cum armis intrante, mandavimus, ut in locis pro quacunque causa Interdicto subjectis, ipso præsente Interdictum minimè servaretur: & eundem* Fredericum *nostris literis admonentes, ut ne crucis negotium, quod ad utilitatem Ecclesiæ, Imperii, & totius populi* Christiani *fuerat ordinatum, impedire valeret, præcisè in nos compromitteret: ne si contra* Lombardos *armata manu procedens, tantam daret exempli perniciem; ut præsumeretur à pluribus, quòd cæteros ecclesia fefellisset. Cæterùm, quia redintegrare scissuras schismatis, nostro incumbit officio servitutis; pro sedanda Imperii &* Lombardorum *discordia,* Prenestinum *Episcopum, commisso sibi legationis officio, illa consideratione potissimè duximus destinandum; ut sibi & quibuscunque discordantibus, minori haberetur ratione suspectus, quò suis actibus minùs fomenti odii vel amoris ingereret, qui à mundo & carne ex susceptione sanctæ religionis abstractus, in divini amoris altitudinem evolasset. Noster sibi destructor respondeat, quid ex hoc nobis & eidem Episcopo poterit imputari; si* Placentiæ *inter patres, filios, affines, consanguineos, & germanos, ordinata concordia, eo præsente & protestante, quòd id salvis honoribus & juribus Imperatoris & Imperii, & quorumlibet aliorum fieret, consummationem accepit? Quinimò idem blasphemus intelligat, sibi ad infamiam meritò reputari, quòd cùm ad ipsius & nunciorum suorum instantiam, venerabilem fratrem nostrum* Ostiensem *Episcopum, filium nostrum T. tituli sanctæ* Sabinæ *Presbyterum Cardinalem; pro pace juxta formam ab eisdem nunciis inter* Lombardos *& Imperium reformanda, ad partes misissemus easdem; idem dictis legatis petita & ampliora adimplere paratis, & delusis nobis, reformationem pacis per ipsos noluit acceptare. Ecce, nunc intelligite, qualiter Imperii jura conculcavimus. Ex præmissis advertite, qualiter hic à nobis fuerit impeditus, quòd longa & inani labore suos & suorum humeros decrevit priùs conteri, quàm passus extiterat per nos jura Imperii reformari. Præterea, idem illatis ecclesiæ non contentus injuriis, data quibusdam rebellibus nostris non modica summa pecuniæ, seditionem contra nos in Urbe moliens est pluriès commovere; ut nobis & fratribus nostris à sede nostra repulsis; &*

concusso

concusso capite, fidei quod superædificavit Dominus, impulsu ejusdem Frederici *mereri levitei, Ferrariam & quasdam alias terras ecclesiæ, in* Lombardiam *contra juramentum præstitum temerè veniens, occupavit. Super quo, & aliis credens detinere inanibus verbis; dictos* Panormitanum *Archiepiscopum & alios nuncios suos cum literis de credentia, ad nostram duxit præsentiam destinandos. Quibus offerentibus nobis satisfactionem, super præmissarum offensarum emendatione; venerabilem antè & post ipsorum à curia nostra recessum, terram* Sardiniæ *&* Mæssani Lunensis *Diocesim occupare, ad* Romanam *ecclesiam pertinentes, non omittens; ipso facto, ne ultrà ejus expectaremus correctionem edocuit; ac non debere fidem sibi vel suis nunciis adhiberi, operis evidentia demonstravit. Ex quo illud solùm in conscientia sua legens, quòd cor ejus ad conterendas ecclesias & catholicam fidem dirigitur, de nobis, quibus se jam quocunque fraudis vellere occultare non potest, non immeritò suspicatur; quòd ipsius potentiam habentes justitiæ ratione suspectam, cùm melius sit ante tempus occurrere, quàm post inflicta vulnera remedium invenire, ad avertendas suorum progressuum semitas, officium legationis dicto* Notario *commisimus: quod nequaquam juxta ipsius suspicionem id fecimus, sed ut per eum bellorum cladibus, animarum corporúmque periculis obviare possemus. Ex præmissis igitur & aliis nequeuntes de ipsius correctione sperare, & dolentes nos ejus promissionibus toties & toties fuisse delusos; præfatum* Fredericum, *de fratrum nostrorum consilio, sententia excommunicationis duximus innodandum. Quanquam ex hoc perditum intellectum resumere, & coram Deo potiùs humiliari deberet; eò tamen ampliùs inde furens, quò jam suam confusionem agnoscens, fortiùs veretur, ut ecclesiæ obstetricante manu educatur coluber tortuosus. Nos ex persona nostræ meritis indignos asserens, qualibet officij authoritate Papalis; per nos prædicta sententia minimè potuisse constringi, suis præsumptuosè literis asserit: & nos, qui temporibus nostris patrimonium ecclesiæ, per gratiam Dei, non modicè ampliavimus: de dilapidatione bonorum ecclesiasticorum, dispensationum processu, receptione munerum, & avaritiæ vilitate redarguit. Ac contra eum, ex illo quòd contrahendis inter neptem nostram & naturalem ejus filium, sponsalibus petitum subtraxit assensum, provocari falsò confingit: illud apertiùs mentiens, quòd* Longobardis *contra eum & Imperium corporale præstitimus sacramentum: seu quòd totius orbis decimas,* Terræ sanctæ *utilitatibus reservatas, convertere promiserimus in ejus compendium, si arbitrio nostro negotium exponeret* Longobardorum. *Fatemur autem, nos defectu meritorum nostrorum indignè* Christi *esse vicarium: fatemur nos oneri tanto insufficientes existere, quod humana conditio non potest absque divino suffragio supportare: nihilominùs tamen, vices nobis commissas, prout meliùs nostra permittit fragilitas, exequentes, secundùm quod locorum, temporum, personarum, & negociorum qualitas & natura requirunt, disponenda disponimus: & cum excellentibus personis purè & secundùm Deum, cùm necessitas id exposcit, de nostræ potestatis plenitudine dispensamus. Veruntamen non est dolor quòd sic profundo gladio ejus feriat animum, sicut dum terminos Regum transgreditur, nec potest aggredi officia Sacerdotum. Propter quod idem qui pro auri fame dictum Regnum* Siciliæ *jam redegit in cinerem, credens se, qui omni tempore vitæ suæ paucis purè, pluribus verò justitiam precij venalitate corruptus exhibuit; quòd in persona sua resuscitans magnum* Simonem, *luto temporalium maculare possit ecclesiæ puritatem, ut sic in spiritualibus grassari, & in suis permitteretur sordibus remanere; murum integritatis ecclesiæ multis, & specialiter oblatione castrorum, ac parentela inter suos & nostros contrahenda, pro qua nos per quosdam magnos Prælatos & nuncios suos pluriès requisivit, tentavit infringere. Nunc verò quia id nulla instantia, nullóque ingenio, (sicut est in curia nostra quasi notorium) à nobis potuit obtinere; quin potiùs secum suis perditioni relictum arcium suarum fallaciis, in pejus proficere jam agnoscit, quia nesciat ultrà quid faciat; seipsum mendacio suo in aliorum detractione deturpat, more meretricis* Ægyptiacæ, *quæ* Joseph *invitavit ad stuprum, & ab ipso contempta, apud virum suum volens accusavit invitum. Unum quidem est, de quo, etsi pro homine perdito sit dolendum, lætari non modicum & Deo regratiari debetis; quòd volente Domino diutiùs occultari non patitur umbra mortis iste, qui gaudet se nominari præambulum Antichristi; non expectans propinquum suæ confusioni judicium, manibus propriis effosso suarum abominationum pariete; per dictas literas ejus suarum producit in lucem opera tenebrarum, in eis constanter proponens, quòd per nos tanquam* Christi *vicarium vinculo excommunicationis* 1239

astringi

1239. *astringi non potuit. Sicque affirmans, non esse apud ecclesiam à Domino, beato* Petro, *& ejus successoribus ligandi atque solvendi traditam esse potestatem; dum hæresim asserit, proprio sibi argumento concludit: consequenter ostendens, quòd malè sentiat de cæteris fidei Orthodoxæ articulis, dum ecclesiæ, super quam fides fundata consistit, auferre nititur, concessum verbo Dei privilegium potestatis. Sed quia minùs bene ab aliquibus credi possit, quòd se verbis illaqueaverit oris sui, probationes in fidei victoriam sunt paratæ: quia iste Rex pestilentiæ, à tribus Baratatoribus, ut ejus verbis utamur, scilicet* Christo Jesu, Moyse *&* Machometo, *totum mundum fuisse deceptum: & duobus eorum in gloria mortuis, ipsum* Jesum *in lignum suspensum manifestè proponens: insuper dilucida voce affirmare, vel potiùs mentiri præsumpsit, quòd omnes fatui sunt, qui credunt nasci de virgine Deum, qui creavit naturam, & omnia potuisse. Hanc hæresim illo errore confirmans, quòd nullus nasci potuit, cujus conceptum viri & mulieris conjunctio non præcessit: & homo debet nihil aliud credere, nisi quod potest vi & ratione naturæ probare. Hæc, & alia multa, quibus verbis & factis catholicam fidem impugnavit, & impugnat, suo loco & tempore, sicut decet & expedit, manifestè poterunt comprobari. Quocirca, universitatem vestram rogamus, monemus, & hortamur attentè, in virtute obedientiæ per apostolica scripta districtè præcipiendo; quatenùs ne dictus* Fredericus *corda fidelium fallacibus verbis subvertere, vel contagione sua possit quomodolibet gregem Dominicum maculare; clero & populo vobis subditis, supradicta plenè ac fideliter exponpatis. Datum* Laterani, *duodecimo Calend. Junij, Pontificatus nostri anno decimo tertio.*

Clausula suprascripta mittitur domino Regni cum literis præcedentibus, hoc modo: *Quocirca, serenitatem Regiam monendam duximus & hortandam, quatenùs supradicta tibi facias diligenter exponi, ne Regalis innocentiæ puritas possit verbis fallacibus maculari.* Datum *Leterani*, & cætera ut priùs.

Avaritia Romanorum fidem eorum elevat.

HÆC igitur & divulgata, & multis Regibus ac Principibus & Magnatibus mutatis tantùm titulis, transmissa per orbem, timorem & honorem, necnon admirationem cordibus fidelium incusserunt, & Imperialem epistolam suspectam, licet probabilia continerent, reddiderunt: unde corda multorum, qui priùs cum alterutro steterant fluctuantia reddiderunt. Et nisi *Romana* avaritia devotionem populorum à domino Papa plusquàm expediret & deceret, avertisset: totus mundus hac epistola exasperatus, in Imperatorem, quasi in manifestum hostem ecclesiæ, & *Christi* inimicum, graviter & unanimiter insurrexisset. Sed proh dolor! multi filij à patre suo Papa avulsi sunt, & Imperatori adhærentes, asserebant; quòd odium inexorabile inter eos jam induratum, prædicta jurgia & invectiones excogitatas excitabat. Et injustè improperat dominus Papa, quòd eundem *Fredericum* dilexerit, & promoverit in novitate creationis suæ hoc enim totum factum est in odium *Othonis*, quem ecclesia adjutorio *Frederici* usque ad mortem persequebatur, quia dispersa Imperij, secundùm sacramentum suum, viriliter congregare cœpit, sicut qui præsens est Imperator *Fredericus* facere proponit. Unde hoc faciendo *Fredericus* militavit ecclesiæ & plùs tenetur ecclesia *Romana* ipsi, quàm Imperator ecclesiæ *Romanæ* rationabiliter teneatur obligatus. Sentit ecclesia occidentalis, præcipuè tamen religiosorum, & præ omnibus aliis devotissima Deo *Anglicana* ecclesia, oppressiones *Romanorum* quotidianas; nec adhuc unquam pressuras sensit Imperiales. Additque populus: Quid sibi vult istud? Retroactis temporibus imposuit Papa Imperatori, quòd ipse *Machometo* legique *Saracenicæ* plus consensit, quam *Christo* vel legi *Christianæ*: nunc autem in sua invectiva epistola imponit eidem, quòd tam *Machometum*, quam *Jesum* vel *Moysem*, quòd horribile est recitare, vocat *Baratazem*. In epistolis suis humiliter de Deo scribit Imperator & catholicè; nisi tantùm quòd hac ultima Papali personæ derogat, non officio, nec publicè prædicat; nec procaciter sustinet quicquam hæreticum ut novimus adhuc, vel prophanum, non usurarios nobis misit, vel raptores redituum. Et sic ortum est jam schisma in populis formidandum.

Robertus *de* Tuinge *miles* Romam *adiit.*

SUB eisdem temporibus, quidam miles de partibus Aquilonaribus *Angliæ* oriundus, summo nisu renuens colla jugo subdere *Romanorum*, super patronatu cujusdam ecclesiæ ad eundem militem spectante (in quam ecclesiam per Archiepiscopum *Eboracensem*, manus cupiditatis injecerant *Romani*) *Romam* adiit. Et cùm gravem super hoc coram Papa querimoniam reposuisset; sub hac forma subscripta, meruit literas impetrare.

Digitized by Google

1239.

trare. Per quod conjici potest, quæ devotione viros ecclesiasticos (à quibus impunè licet sua ecclesiastica bona rapere, pia patrum intentione collata, & in sustentationem pauperum provisa) *Romana* diligit ecclesia, semper hians, semper importuna.

IPsis quoque temporibus, Comites & Barones & alij Magnates *Angliæ*, ad quos ab antiquo jus patronatus ecclesiarum spectare dignoscitur, dolentes se privari sua libertate, & per cupiditatem *Romanæ* ecclesiæ jure conferendi ecclesias enormiter privari; & alienigenas præcepto Papali illis ditari, quorum personas & conditiones penitùs ignorabant, licèt serò domino Papæ scripserunt: & ipsam epistolam per dictum *Robertum* de *Thwinge* militem, qui per eandem violentiam privatus jure suo super patronatu ecclesiæ de *Luthunum* in Dioccsi *Eboracensi*, conquestus est graviter nobilibus Regni, quòd Archiepiscopus se asseruit nihil posse, vel contra *Romanam* ecclesiam velle recalcitrare. Ipse igitur *Robertus Romanam* curiam non segniter adiit, hanc Epistolam ex parte Magnatum *Angliæ* præsentans.

Magnates Angliæ *ægrè ferunt se privari jure patronatus ecclesiarum.*

E*Xcellentissimo patri & domino G. Dei gratia summo Pontifici, devoti sui de* Cestriæ *& de* Wincestriæ. *&c. salutem, reverentiam promptam, & paratam, si placet, devotionem. Mergente jam navicula nostræ libertatis, progenitorum nostrorum sanguine subacta, prorumpentibus in nos plùs solitò perturbantium procellis, dormientem Dominum in navicula* Petri *cogimur excitare, acclamantes jugiter & una voce:* Domine salva nos, perimus. *Ut cùm judicium & justitia sint correctio sedis ejus, unicuique nostrum jus suum tribuat, & conservet illæsum. Ne si secùs fieret, corruente charitate, devotionéque deleta, provocarentur filii contra patris viscera, & mutuæ dilectionis affectus, subintroducta injuria, penitùs evanesceret. Cùm igitur, sanctissime pater, à prima* Christianitatis *fundatione in* Anglia, *tali fuerint hactenus progenitores nostri gavisi libertate, quòd decedentibus ecclesiarum rectoribus, ecclesiarum patroni personas idoneas eligentes ad easdem, Diocesanis præsentaverunt, ab eisdem ecclesiarum regiminis præficiendas: verùm vestris temporibus, de conniventia vestra vel voluntate nescimus, talis contra nos invaluit adversitas, quòd decentibus ecclesiarum rectoribus, quidam executores vestri, ad hoc dati, ecclesias de patronatu nostro passim conferunt, in nostræ præjudicium libertatis, & in eminens periculum juris patronalis, licèt super hoc pridem cautione literarum Apostolicarum nobis prospexeritis, continentium, quòd decedentibus ecclesiarum personis* Italicis *vel* Romanis, *auctoritate provisionis vestræ in ecclesiis promotis, licitè possemus personas idoneas præsentare: cujus oppositum videmus quotidiè demandari, de quo pluriminùm miramur, cùm non debeat ab uno & eodem fonte, aqua dulcis & amara defluere. Sanè licèt hæc contra nos sit communis pestis introducta, pro qua contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, nec non & cædes hominum poterunt fortassis exoriri; unius tamen comparium nostrorum afflictionem exempli gratia producere decrevimus in medium; ut quod contra eum & juris sui patronalis periculum hactenùs est improvidè procuratum, auctoritate vestra, si placet, revocetur in irritum. Cùm igitur* Robertus *de* Twinge *patronus ecclesiæ de* Luthunum *decedente* N. Italico, *ejusdem ecclesiæ rectore, personam idoneam præsentasset ad eandem; obstante mandato vestro, distulit ipsum admittere dominus* Eboracensis; *licèt contra personam præsentatam nihil inveniret quod obsisteret, sed solam inhibitionem vestram prætenderet. Verùm, cùm in incendio vicinæ domus, nostrarum immineat periculum; vobis tanquam patri supplicamus, quatenùs tam prædictum* Robertum *quàm nos omnes & singulos prædicta libertate præsentandi clericos nostros ad ecclesias nostras vacantes liberè uti permittatis: injungentes prædicto Archiepiscopo, quòd J. clericum ad prædictam ecclesiam ab eodem præsentatum, pro quo etiam preces effundimus devotas, præsertim cùm sit negotiis Regis & Regno nostro necessarius, nisi aliquod Canonicum obstiterit, non obstante priori mandato vestro, admittat. Ut ex hoc nos ad propensiorem devotionem & famulatum ecclesiæ provocetis. Ne cùm sit jus advocationis prædictorum fundorum, pro quibus Domino nostro militamus, cogamur illius invocare subsidium, qui jura & libertates laicorum protegere tenetur & conservare. Valete.*

Litera Magnatum Angliæ *ad Papam*

GRegorius *Episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis, nobilibus viris,* Richardo *Comiti* Pictaviæ *&* Cornubiæ, *& Baronibus* Angliæ, *præsentes literas inspecturis, salutem, & Apost. benedict. Cùm ex operibus nostris, quæ plenum perhibeant testimonium veritati, sit liquidum universis, quòd nos personam charissimi in* Christo *filii nostri illustrem Regem &*

Literæ Papales ad Magnates Angliæ.

gem &

1239. *gem & Reginam, inter alios Reges & Principes Orthodoxos & Regna, in quibus nomen colitur* Christianum, *in charitatis visceribus specialiter gerimus, & pacem ac tranquillitatem eorum propensius affectemus: rite præsumi non potest, & omnino credi non debet, quod nos, quantum cum Deo possumus, agere seu tolerare velimus; quod juste possit honorem Regiæ serenitatis offendere, aut in eodem Regno scandalum generare. Unde cum intentionis nostræ non fuerit, nec existat, ut beneficia in Regno* Angliæ *constituta, quæ ad præsentationem pertinent secularium patronorum, auctoritate nostra cuiquam conferantur: sicut ex quibusdam literis nostris, quondam in* Angliam *destinatis, quarum tenorem de verbo ad verbum celsitudini Regiæ sub bulla nostra duximus destinandum, colligitur evidenter. Nos comperto nuper ex ejusdem Regis & vestrarum continentia literarum, quod quidam prædicti Regni miles in ecclesia de* Luthunum, Eboracensis *Diocesis, quam olim cuidam de partibus nostris clerico, ignorantes quod præsentatio ad laicum pertineret, contulisse dicimur, jus obtinet patronatus: prælibati Regis & vestris precibus inclinati, concessionem eandem auctoritate Apostolica revocamus: venerabili fratri nostro Archiepiscopo* Eboracensi *nostris dantes literis in mandatis, ut eum quem dictus miles ad præfatam ecclesiam duxerit præsentandum, admittat & instituat in eandem, prout pertinet ad eundem, diuturnitate temporis, cum per ipsum minime steterit, non obstante, dummodo aliud sibi rationabile non obsistat. Tenore præsentium districtius inhibendo, ne alicui de cætero liceat ecclesias prædicti Regni, in quibus laici sunt patroni, præter eorum assensum, Apostolicæ sedis auctoritate conferre. Datum. &c.*

Idem Legato.

GRegorius *Episcopus, servus servorum Dei, Legato salutem. Ad tuam volumus notitiam pertinere, quod cum intentionis nostræ non fuerit, nec existat, ut beneficia Regni* Angliæ, *quæ ad præsentationem secularium pertinent patronorum, auctoritate nostra cuiquam conferantur; nos nuper ex charissimi in* Christo *filii nostri Regis illustris, & nobilium virorum Comitum & Baronum* Angliæ *insinuatione comperto, quod quidam regni* Angliæ *miles in ecclesia de* Luthunum, Eboracensis *Diocesis, quam olim cuidam de partibus nostris clerico, ignorantes quod præsentatio ad laicum pertineret, contulisse dicimur, jus obtinet patronatus, Regis & nobilium eorundem precibus inclinati, concessionem eandem auctoritate Apostolica revocantes, venerabili fratri nostro Archiepiscopo* Eboracensi *nostris dedimus literis in mandatis, ut eum quem dictus miles ad præfatam ecclesiam duxerit præsentandum, admittat & instituat in eandem, prout pertinet ad eundem, diuturnitate temporis, cum per ipsum minime steterit, non obstante, dummodo aliud rationabile non obsistat: districtius inhibendo, ne alicui de cætero liceat ecclesias Regni prædicti, in quibus laici sunt patroni, præter eorum assensum, Apostolicæ sedis auctoritate conferre. Datum. &c.*

Per hæc, & his similia, perpendi potest in libra rationis evidenter, quanti in his temporibus mundi senescentis constet juris rigor, & ecclesiæ reverentia, & pietas religionis. Solum enim datæ sunt in direptionem & prædam possessiones personarum ecclesiasticarum, & imbellium religiosorum. Jamjam igitur in antiquum chaos mundus ruere comminatur.

Conventus Crucesignatorum Lugduni.

PER idem tempus congregati sunt nobiles Crucesignati *Franciæ* & adjacentium provinciarum, in civitate nobili super *Rhodanum* fluvium sita, quæ dicitur *Agauno*, vel *Lugdunum*, vulgariter vero *Liuns*: ut ibidem de assumendo itinere suo, diligenter contractarent. Et dum conciliarentur, ecce ex parte domini Papæ nuncius destinatus festinanter advenit, qui sicut antea omnes ad proficiscendum urgenter stimulaverat, & stimulando persuasit, sic vice versa, omnes, ne iter arriperent, dissuasit: & ex parte domini sui Papæ præcepit, ut ad propria quisque propere remearet, & authenticum domini Papæ super hoc monstravit universis. Ad hoc unanimiter responderunt: unde hæc in *Romana* curia & in Papa multiplicitas? Nonne nobis hic terminus, hic locus, per Legatos & Papales Prædicatores, multo tempore transacto præfixus est ad transitum? Secundum dicta & promissiones prædicatorum, ad iter pro Deo succingimur; victualia & arma, & quæque nobis profecturis necessaria, paravimus: terras nostras cum omni supellectili nostra & domibus, vel impignoravimus, vel vendidimus: amicis nostris valediximus: thesauros nostros in *Terram sanctam* præmisimus: adventum nostrum prænunciavimus: portui appropinquavimus: & nunc, ad negotium Crucifixi impediendum, mutatis verbis, insurgunt pastores nostri? Et non modicum indignati, pene insurrexerunt in nuncium Papæ; si non Prælatorum discretio furorem populi temperasset.

Nec

Nec mora; domini Imperatoris nuncii, ne inconsultè & festinanter transirent, sine ducatu & comitatu ipsius Imperatoris, diligenter persuaserunt, literas super hoc Imperiales illis directas deferentes. In quarum tenore eleganter & sufficienter excusavit dominus Imperator, sui transitus omissionem. Unde Crucesignatorum miserabilis facta est conditio. Dissipatum est enim consilium eorum, & facti sunt sicut arena sine calce, aut maceria sine cæmento. Redierunt multi ad propria murmurantes & obloquentes, & aliquorum Prælatorum falsas assertiones detestantes. Multi verò per maris discrimina intrantes portum *Marsiliæ*, versùs *Terram sanctam* cum magna desperatione velificârunt: quorum in *Sicilia* multi, majorum adventum præstolantes, tempus verum expectârunt. Multi verò, ex licentia & benevolentia Imperatoris, per littora maris, *Italicos* sinus à sinistris relinquentes, partes petierunt *Brundusinas*. 1239.

Congregatio Episcoporum Londini,

EOdem quoque tempore, convenerunt omnes Episcopi *Londinum*, pridiè Calend. Augusti, credentes se cum Legato de oppressionibus *Anglicanæ* ecclesiæ tractaturos. Legatus verò nihil penitùs super hoc sollicitus, procurationes ab eis exegit novas & redivivas. Cui, habito consilio, responderunt: Quòd toties diversis argumentis bona ecclesiæ exhauserat *Romana* semper hians importunitas, quòd exhaustis jam ferè omnibus, vix poterant respirare vel ad modicum; nec potuerunt ullo modo tales ampliùs extorsiones tolerare. Et addiderunt: Quid utilitatis contulit adhuc Regno vel ecclesiæ istius superstitiosa dominatio, qui tantùm fautor Regis est, ecclesias variis exactionibus affligens, de quibus nunc saltem aliquam sperabamus consolationem? Exhibeat eum, qui eum in Regnum suum sine suorum naturalium consiliis advocavit. Videns igitur Legatus talem in multis constantiam, ad humilitatem religiosorum conversus, ab eis pecuniam non minimam extorsit nomine procuratiæ. Solutum est autem consilium, non sine querulo murmure Prælatorum.

Adventus Comitis Flandriæ *in* Angliam.

CIrca festum verò Assumptionis beatæ *Mariæ*, venit in *Angliam* Comes *Flandriæ*, applicans apud *Doveram*; videlicet *Thomas*, avunculus Reginæ. De cujus adventu cùm Rex certificaretur, secùs quàm deceret lætabundus occurrit venienti, præcipitque cives *Londinenses* in adventu ejus omnes truncos & sterquilinia, lutum quoque & omnia offendicula à plateis festinanter amovere; civésque festivis vestibus ornatos, in equis eidem Comiti gratanter occurrere phaleratis. In quo facto, Rex multorum sibilum movit & cachinnum. Recedens verò ab *Anglia* infra paucos dies, quia licentia domini Regis *Francorum* diu non extendebatur; quingentas marcas à Rege receptas asportavit. Reditúmque totidem annuatim, quem sibi attinere jure antiquo à Regio Scaccario, recipiendum, pro homagio suo, absque difficultate vel mora impetravit.

Papa prohibet ne crucesignati transirent.

TEmporibus sub eisdem, dominus Papa dedit in mandatis Legato, ut districtè prohiberet Crucesignatis, contra propositum terminum à Prædicatoribus sibi præfixum, & intentionem & spem suam, quam ex pollicitis Prædicantium præconceperant, ne iter versùs *Terram sanctam* arriperent, usque ad vernum tempus & passagium quod est in Martio: sin autem, concessa sibi peccatorum indulgentia non gauderent.

Consecratio Willielmi *de* Rælc *in Episcopum* Norwicensem.

ANno quidem eodem, *Willielmus* de *Rale*, ritè in Episcopum electus *Norwicensem*, in ecclesia sancti *Pauli Londinensi*, ab *Ædmundo Cantuariensi* Archiepiscopo, præsente infinita Prælatorum & Magnatum multitudine, munus consecrationis accepit. Cujus cùm prægnosticum esset; *Gaudium est Angelis Dei super uno peccatore pœnitentiam*, &c. omnes bonam spem de ipso conceperunt: ut quasi alter *Matthæus*, qui de telonia ad Apostolatum & Euangelii auctoritatem, sic de curiali occupatione ad magnæ sanctitatis culmen subvolârat.

Calumnia Regis in Comitem Cantiæ H.

EOdem tempore, videns Rex quòd venerabilis Comes *Cantiæ* jam senuerat, debilitatus infirmitate, gravibus eum circumvenit quæstionibus; exigens districtè ab eo infinitæ pecuniæ quantitatem, & imponens ei multorum excessuum enormitates: hac versutia, ut dum penderet talis calumnia, si fortè Comes obiisset, Rex omnes ejus possessiones & bona sua irrevocabiliter infiscaret. Improperando enim imposuit ei, quòd nobilem virginem filiam Regis *Scotiæ*, tutelæ suæ commendatam, tempore patris sui prodiitiosè corrupit. Amisit etiam *Rupellam*, & totam *Pictaviam*: dum cados sabulo plenos ad succursum civitatis & terræ transmissos, pecunia nequiter & furtivè subrepta, destinavit inclusis & obsessis Regiis militibus, ab *Anglia* solùm consolationem expectantibus.

Item,

1239. Item, quod castrum *Bedefordiæ* per proditionem ejus dimit & amisit. Item, quòd thesaurum suum, dum ipse Rex in custodia ejus fuit, ad suum libitum infideliter tractavit & dissipavit; & in suos usus convertens, sibi redditus & terras amplas & opulentas comparavit: de quo thesauro sibi Rex ratiocinium fieri exegit. Item, in bello moto in *Britannia* contra Regem *Galliæ*, proditione ejus magnum honorem & magnam partem exercitus, teste Comite *Britanniæ*, amisit irrestaurabiliter. Item, de maritagio contracto vel contrahendo inter *Richardum* de *Clare*, & *M.* filiam suam clandestino; proditionem magnam domino suo Regi fuerit machinatus. Item, matrimonium inter dominum Regem & quandam nobilem mulierem nequiter impedivit: dum clanculò significavit eidem mulieri & suo generi, quòd Rex strabo & fatuus nequámque fuerat, & speciem lepræ habere, falláxque fuerat & perjurus, imbellis, plúsque mulier, in suos tantùm sævientem, & prorsùs inutilem amplexibus alicujus ingenuæ mulieris asserendo. Item, forestas suas & nemora, suæ custodiæ deputata, solo tenùs explanavit: unde novam de precio exegit rationem. Item, cùm aliquando apud *Wudestoc* commorarentur, ipse Comes in Regem, cùm fortè solus fuisset in quadam camera, irruit furiosè & truculenter; volens dominum suum Regem proditiosè ac nequiter cultello, quem tenebat, extracto jugulare, & clamore attonito vix à manibus ejus liberatum: unde non tantùm laqueo dignum vel suspendio, sed eum dignum distractione asserebat. Cùm autem Comes *Hubertus* modestiùs respondisset, ad hoc ultimum verbum, quod graviùs eum angebat, humilians se Regi, ait: Nunquam proditor fui vobis vel patri vestro, & hoc nunc per Dei gratiam in vobis apparet. Ac si diceret: Si vos vellem prodidisse, Regnum non obtinuissetis. Ad omnia autem prædicta per fidelem & idoneum responsalem *Laurentium* scilicet, clericum de *sancto Albano*, qui in omnibus tribulationibus inseparabiliter eidem Comiti adhæsit, distinctè & articulatim eleganter respondens; omnibus auditoribus ibidem congregatis satisfecit, suam innocentiam demonstrando & sufficienter probando; licèt Rex cum omnibus prolocutoribus Banci, quos narratores vulgariter appellamus, in contrarium niteretur. Veruntamen, ut Regius rancor & ira adversus Comitem sedaretur: adjudicatum est, ut quatuor castra sua charissima Comes Regi resignaret, pro bona pacis & pristina charitate reformanda; videlicet *Blanchum* castrum, & *Grosmund* in *Wallia*, & *Skenefrith*, & *Hafeldiam*. Comes verò, cujus fidelitate pristina & probata, *Anglis* est *Anglia* sæpiùs reservata; omnem Regis ingratitudinem & importunitatem, probra & contumelias, imò etiam omnes impetus fortunæ, æquanimiter & patienter toleravit. Si quis plenè desiderat scire altercationem inter accusantes Comitem *Cantiæ*, dictum scilicet *Hubertum*, & memoratum magistrum *Laurentium* de *sancto Albano*, inveniet in *libro Additamentorum*.

Comes R. & alii Magnates Angliæ, *conjurant simul propositum iter arripere.*

SUB eisdem diebus, in crastino scilicet sancti *Martini*, convenerunt Magnates *Angliæ* Crucesignati apud *Norhamton*; de itinere suo in *Terram sanctam* arripiendo contractaturi. Et ne per cavillationes *Romanæ* ecclesiæ, honestum votum eorum impediretur, nec ad effusionem sanguinis *Christiani*, vel in *Græciam*, vel in *Italiam*, prout instillatum in auribus eorum fuerat, distorqueretur: juraverunt omnes, se in *Terram sanctam* in expeditionem ecclesiæ sanctæ Dei illo anno migraturos. Quorum primus juravit Comes *Richardus*, omnium aliorum primitius, super altare majus, in ecclesia *omnium Sanctorum*, in medio civitatis. Et post illum, Comes *G. Mareschallus*, si possit anteà cum Rege concordari, idem repetiit sacramentum. Cui Comes *Richardus*, Non idcircò omittas, charissime sororie: hoc enim onus mihi assumo. Post ipsum, *Richardus Sward*: & post eum, *Henricus* de *Trublevilla*; & deinde nobiles multi, quos longum esset dinumerare. Qui omnes uno humero & animo, se ad obsequium Crucis viriliter accinxerunt.

Imperator & Papa invicem persequuntur.

DIebus etiam illis, videns dominus Papa robur & constantiam Imperatoris nondum enervatam, sibi & *Romanæ* ecclesiæ nondum incurvari; misit per totam *Alemanniam* Prælatis, Magnificis, & aliàs manentibus, epistolas prolixas commonitorias; & præcepit districtè, ut omnes insurgerent in suum Imperatorem, Deo & ecclesiæ *Romanæ* rebellem, & eundem magnis convitiis diffamavit. Absolvit etiam omnes, qui eidem fidelitatis juramento tenebantur astricti, persuadens ut essent in infidelitate fideles, in inobedientia obedientes. Sed tantum promeruit *Romanæ* ecclesiæ improbitas omnibus exercanda; quòd à nullis, vel à paucis, meruit Papalis auctoritas exaudiri.

In ejus-

1239.

IN ejusdem anni Æstate, scilicet circa finem Autumni, dominus Imperator volens *Mediolanensibus* proditoribus suis, *Bononiensium* auxilia præcludere; in *Bononienses* impetum fecit formidabilem. Volebant enim in favorem Papæ & *Mediolanensium* suorum, exire ad debellandum exercitum Imperialem: cùm ecce repentè exeuntibus occurrit Imperator, & suos inter cives & civitatem armatos interposuit, & civium cuneos terribiliter subitò dissipavit. Qui fugientes, per quædam diverticula cupientes ad urbem remeare, sese in amnem, quem transire necesse habebant, præcipitaverunt: ita ut plures submersi, quàm in ore gladii cæsi, miserabiliter perierunt. Deinde, dominus Imperator, postquàm *Bononienses* illi dextras dederunt, qui in civitate remanserunt, direxit suorum armatorum legiones versùs *Mediolanum*. Et in brevi temporis spacio, fossata sua, quibus se *Mediolanenses* undique cinxerant, erectis machinis & applicatis pontibus multis, cum suo exercitu transiit numeroso. Unde timor & tremor cives invasit inopinabilis; & audito *Bononiensium* infortunio, gemitus gemitibus cumulârunt. Unde negotium illud ad votum consummasset, nisi mota per Papam periculosa perturbatio, ad partes ulteriores provocatum dominum Imperatorem transtulisset. Quod comperientes cives, facti animosiores, extulerunt caput, & per vicinia discurrentes, castra Imperialia obsederunt. Et per quendam Legatum, quem ad consolationem eorum illùc dominus Papa miserat, solidati, *Ferrariam* obsederunt, hostiliter vallaverunt: nec ab eis nisi se absolutè redderent, satisfactionem admiserunt obsessorum, hoc Legato persuadente, & cives ad hoc *Mediolanenses* immisericorditer compellente. Tunc etiam inventus est quidam sociorum sancti *Oswini*.

Desolatio Bononiensium, *& aliorum fautorum Papæ.*

CIrca idem tempus, Rex vehementer oppressit ecclesiam *Wintoniensem*, & quendam alienigenam, contra voluntatem totius Conventus, in eandem violenter intrusit, ut præesset Conventui. Qui inordinatè se gerens, timore Dei postposito, omnia subvertit, omnes pervertit; & thesaurum ecclesiæ dilapidando, soli Regi placere cupiebat. Unde libera electio Monachorum, dum idem Prior adulterinus ferè medietatem stellarum secum cauda sua traxit, & multorum corda ad electionem *VVillielmi* avunculi Reginæ in Episcopum, corrumpendo inclinavit. Rex enim ad hoc summo nisu anhelabat.

Rex Priorem Britonem *in Conventum* Wintoniensem *intrusit.*

OMnium Sanctorum imminente festivitate, cùm *VVillielmus* electus *Valentinus*, de quo superiùs fecimus mentionem, à domino Papa impetrasset, ut in Episcopum *Leodiensem* eligeretur, & Episcopatum *VVintoniensem* obtineret; apud *Viterbium* potionatus, ut dicitur, diem clausit extremum, die omnium Sanctorum; procurante magistro *Laurentio Anglico*, sed postmodùm eo ritè purgato. Quod cùm Papa audisset, doluit nimis, quia proposuerat de ipso facere ducem militiæ suæ in bello suo contra Imperatorem; & idcircò eundem quasi monstrum spirituale, & belluam multorum capitum effecerat. Noverat eum ad stragem strenuum, ad cædem pronum, ad incendia protervum; magistrum Regis *Angliæ*, amicum Regis *Francorum*, sororium utriusque, avunculum Reginarum, fratrem Comitis *Sabaudiæ*; & aliis multis vel affinitate vel consanguinitate confœderatum. Sed hæc mors inopinata, omne hoc propositum transmutavit.

Mors Willielmi *electi* Leodiensis.

REX autem, cùm hos lugubres rumores audivit, non se præ dolore capiens, scidit vestimenta sua, & ea projecit in ignem; & rugitum magnum emittens, noluit alicujus admittere consolationem. Regina quoque, quam causa familiarior stimulavit, funus avunculi deflevit tempore diuturno.

Dolor Regis super morte Willielmi *prædicti.*

Et circa idem tempus obiit *Avelina*, mulier admirabilis pulchritudinis, Comitissa *Aubemarliæ*. Et duodecimo Calen. Jan. obiit strenuissimus miles dominus *Henricus* de *Trublevilla*, in expeditionibus vir expertus, & eruditus.

CIrca dierum illorum curricula, dominus Papa scripsit Regi *Francorum*, solennes eidem nuncios destinando; significans eidem, ut juberet epistolam suam coram ipso & toto Baronagio *Franciæ* solenniter & memoriter legi & intelligi. Cujus summa & tenor talis fuisse perhibetur. *Noverit dilectus filius ecclesiæ spiritualis, Illustris Rex, & totum* Francorum *Baronagium, nos deliberatione & tractatu diligenti omnium fratrum nostrorum condemnasse, & à culmine Imperiali abjudicasse* Fredericum *dictum Imperatorem; &* Robertum *Comitem fratrem Regis* Francorum, *loco ipsius elegisse substituendum; quem etiam omnibus nisibus ecclesia non tantùm* Romana, *sed universalis, duxit non segniter adjuvandum, & efficaciter promovendum. Nullo igitur modo, tantum*

Papa & curia Romana *eligunt in Imperatorem* Robertum *fratrem Regis* Francorum; *qui id constanter renuit*

1239. *sponte oblatam dignitatem apertis brachiis suscipere ne pigritemini; ad quam opes & operam & opem abundanter effundemus consequendam. Scelera enim prædicti* Frederici *multiplicia, sicut jam novit mundus, eundem irrestaurabiliter condemnârunt.* Ad quod, inito consilio, circumspecta prudentia Francorum respondit: *Quo spiritu vel ausu temerario Papa tantum principem, quo non est major, imò nec par inter* Christianos, *non convictum vel confessum de objectis sibi criminibus, exhæredavit, & ab apice Imperiali præcipitavit? Qui si meritis suis exigentibus deponendus esset, non nisi per generale Concilium cassandus judicaretur. De transgressionibus suis non est hostibus suis fides adhibenda, quorum Papa dignoscitur esse capitalis. Nobis adhuc insons, imò bonus fuit vicinus; nec quid sinistri vidimus de eo in fidelitate sæculari, vel fide catholica. Scimus autem, quòd domino nostro* Jesu Christo *fideliter militavit; marinis & bellicis se periculis confidenter opponens. Tantum religionis in Papa non invenimus. Imò qui eum debuit promovisse & Deo militantem protexisse; eum conatus est absentem confundere, & nequiter supplantare. Nolumus nosmetipsos in tanta pericula præcipitare, ut ipsum* Fredericum *tam potentem impugnemus, quem tot Regna contra nos juvabunt, & causa justa præstabit adminiculum. Quid ad* Romanos *de prodiga sanguinis nostri effusione, dummodò suæ iræ satisfaceremus? Si eum per nos & alios devicerit, omnes Principes mundi conculcabit, sumens cornua jactantiæ & superbiam, quoniam ipsum* Fredericum *magnum Imperatorem contriverit. Sed ne in vacuum Papale mandatum videamur suscepisse, licèt magis constet hoc ob odium Imperatoris, quàm nostri dilectionem ab ecclesia* Romana *derivasse, mittemus nuncios prudentes ex nobis ad Imperatorem; qui quomodo de fide catholica sentiat, diligenter inquirant, nos super hoc certificaturos. Et si nil nisi sanum invenerint, cur infestandus est? Sin autem, & ipsum, imò etiam ipsum Papam, si malè de Deo senserit, vel quemlibet mortalium usque ad internecionem persequemur.* Quæ cùm audierunt nuncii Papales, confusi recesserunt. Adierunt igitur dominum Imperatorem *Francorum* nuncii solennes, ipsi mandata quæ à domino Papa receperunt, seriatim nunciaturi. Quod cùm audisset dominus Imperator, de immanitate odii stupefactus, respondit, se esse virum catholicum, Christianum; sanè de omnibus orthodoxæ fidei articulis sentientem. Et addidit; Non placeat domino meo *Jesu Christo*, ut unquam recedam à fide magnificorum patrum, & antecessorum, sequens vestigia perditorum. Judicet autem Dominus inter me & ipsum, qui me ita per orbem tam nequiter diffamavit. Et tendens manus in cœlum, lachrymis obortis, singultando exclamavit: Deus ultionum Dominus reddat ei retributionem. Et conversus ad nuncios, ait: Amici mei, & vicini charissimi, verè, quicquid dicat inimicus meus, sititor sanguinis mei, & honoris subversor, credo sicut alius *Christianus*: & si bellum mihi movere disponitis, non miremini si me defendam ab insurgentibus in me. Spero enim, quòd Deus protector innocentium, me potenter liberabit. Novit enim Deus, quòd Papa in favorem mihi rebellium, præcipuè *Mediolanensium* hæreticorum, contra me levat calcaneum, & insurgit iracundus. Sed vobis totus in gratiarum actiones assurgo, quòd voluistis ante assensum per responsionem meam de præsenti causa certificari. Ad hæc nuncii: Nolit Deus ut unquam ascendat in cor nostrum, ut aliquem *Christianum* sine manifesta causa impugnemus. Nec nos pulsat ambitio: credimus enim dominum nostrum Regem *Galliæ*, quem linea Regii sanguinis provexit ad sceptra *Francorum* regenda; excellentiorem esse aliquo Imperatore, quem sola electio provehit voluntaria: sufficit domino Comiti *Roberto*, fratrem esse tanti Regis. Et his dictis, cum dilectione & gratia Imperiali recesserunt. Et sic in hoc proposito conatus Papalis irritus evasit.

Papa summa diligentia pecuniam colligit pro sua defensione.

PErsuasit intereà dominus Papa, & per *Prædicatorum* & *Minorum* ministerium provocavit multiformibus argumentis, ut sibi pecuniam undecunque abrasam in detrimentum Imperatoris adquirerent. Et facti sunt eo tempore, *Prædicatores* & *Minores* Regum Consiliarii & nuncij speciales: ut sicut quondam mollibus induti in domibus Regum erant, ita tunc qui vilibus vestiebantur, in domibus, cameris, & palatiis essent Principum. Vocavit dominus Rex tunc temporis fratrem *I. de Sancto Ægidio* ad consilium suum. Admirati sunt multi, quòd preces fidelium non curavit dominus Papa, sicut legitur de *Petro* servato in carcere.

Consuluit

1239.

Imperator persuadet Crucesignatis ne transfretarent.

COnsuluit autem per epistolas suas dominus Imperator universitati Crucesignatorum, quòd licet parati essent, & grave illis videretur; patienter tamen expectarent; nec iter *Hierosolymitanum* arriperent, donec quiescente spiritu iracundiæ Papalis, gaudens eos comitaretur: quia parata fuit contra eos, Orientalium ad certamen armatorum infinita multitudo. Quod cùm alij contempsissent, indignans Imperator, prohibuit ne exercitui *Francorum* victualia de terris suis uberrimis finitimis; *Apulia* scilicet, & *Cypro*, & aliis terris suis venalia ministrarentur, vel sub ulla forma transportarentur. Quo audito, *Saraceni* caput extulerunt; & *Christianis* assumpta audacia damna multa in corporibus & possessionibus intulerunt, incendia & strages audacter exercentes. Et ad cumulum dolorum, *Græcia* suum Antipapam *Germanum* contra *Romanam* ecclesiam erexit. Et dominus Imperator fratrem *Heliam* contra Papam opposuit, qui summus minister fuit aliquando ordinis *Minorum*, & prædicator nominatissimus; & sic cœperunt mala multiplicari super faciem terræ; absolvit enim quos dominus Papa ligavit anathemate, & generatum est scandalum in ecclesia. Illo enim summo procuratore machinante, ecclesia *Romana* super usuris & simonia & rapinis variis reddebatur infamis, & filij in privignos convertebantur. Asserebat etiam ipse prædictus frater *Helias*, dominum Papam contra jura Imperij debacchari, pecuniam tantummodò sitire; & variis argumentis extorquere, preces, missas, processiones, jejunia, quæ solent oppressos à persecutionibus liberare, nō curare. Sicut scriptū est: Petrus *autem servabatur in carcere, oratio autem fiebat ab ecclesia sine intermissione pro eo.* Fraudem etiam facere de pecunia collecta, ad succursum *Terræ sanctæ*: scripta etiam ad beneplacitum suum, in camera sua bullare clàm, & sine fratrum assensu, & etiam schedulas vacuas, sed bullatas, multas nunciis suis tradere, ut in eis quod eis foret beneplacitum scriptitarent, quod erat horribile: & alia multa enormia imposuit domino Papæ, ponens os suum in cœlo. Propter quod dominus Papa eundem *Heliam* excommunicavit.

Simon Normannus & frater Galfridus à consilio Regis dejecti.

ANno etiam eodem, dum festa Paschalia cum gaudio ducerentur, versa est in luctum cythara magistri *Simonis Normanni*, & solennitas in lamenta; qui diu anteà non tantùm Regni Regijque sigilli magister fuit, imò & Regis & aulicorum rector fuerat & dispositor: ad cujus nutum omnia negotia tractabantur metens ubi non seminavit. Homo austerus, nullius gratiam meritis adipiscens se supra se gerens; omnium nobilium indignationem & odium, in se diatim provocârat. Cujus cùm insolentem superbiam Rex ampliùs tolerare non poterat, eum jussit à curia sua expelli; ejectis à conclavi Regio clitellis suis, cum lectisterniis & libris, & indumentis preciosis. Ablatum est insuper ab eo sigillum Regium, & commissum domino *Richardo* Abbati *Eveshamiæ*; viro fideli & prudenti, & in rebus agendis circumspecto. Simili quoque spiritu exagitatus Rex, fratrem *Galfridum Templarium* à curia, quod multi desiderabant, præcepit amoveri. Seminarium & causa præcipua fuit hujus iræ Regiæ, quòd idem *Simon* noluit consignare quoddam detestabile scriptum, contra coronam domini Regis confectum. Cujus tenor talis fuit, ut Comes *Flandriæ Thomas* perciperet de quolibet sacco lanæ delatæ ab *Anglia* per partes suas, telonium: scilicet de quolibet sacco quatuor denariorum. Nec *Galfridus Templarius* huic enormi facto consensit; licèt Rex ad hoc avidè nimis anhelaverit.

Monachi Wintonienses liberam electionem à Papa impetrarunt.

DIebus quoque eisdem, Monachi *Wintonienses* à *Romana* curia redeuntes, à domino Papa impetrarunt, ut nullam alienigenam personam & invisam universitati Regni per Regis acerbam instantiam, vel imperiosas ejus preces in suarum animarum custodem & Episcopum eligerent; sed ritè, ut justum & canonicum est, quemcunque viderent idoneum, liberè & sine exactione in suum Antistitem sumerent & pastorem. Quapropter dominus Rex in vehementem iram excanduit, quasi non potens invenire *Angligenam* illi Episcopatui sufficientem. Et ex tunc Prior ille, quem Rex intruserat diligentem curam adhibuit; ut constantiam Monachorum enervaret & eorum qui pro ecclesia hactenùs viriliter steterunt, concordem unitatem dissiparet.

Imperator versus urbem iter suum dirigit.

SUB illis quoque diebus, cùm vidisset dominus Imperator, quòd Papa non tantùm sanguinem suum sitiret avidissimè; imò in favorem rebellium *Mediolanensium* hæreticorum ad ejusdem vilissimam dejectionem anhelaret: relicto & ad horam suspenso belli quod proposuerat negotio, Urbi, ut terribilior suis appareret, audacter cœpit appropinquare. Cui adventanti occurrerunt quasi domino suo *Viterbienses*; cum

1239. aliis nobilium civitatum Potentatibus & civibus reverenter cum honore, & cum numerosa *Romanorum* multitudine. Sicut ex tenore epistolæ Imperialis transmissæ Regi *Angliæ* colligi potest manifestè.

Litera Imperatoris ad Regem Angliæ.

FRedericus *Dei gratia* Romanorum *Imperator*, *semper* Augustus, Hierusalem, & Siciliæ *Rex*, *Illustri Regi* Anglorum, *dilecto sororio suo*, *salutem & sinceræ dilectionis affectum. Triplex doloris aculeus, qui cor nostrum quotidiè pungit & stimulat, jam nos ultrà flere non patitur, quin dolor intrinsecùs prorumpat in gemitus, & gemitus exeant in clamores, dum per dissensionis novæ materiam: ad quam universalis ecclesiæ rector & Pontifex, violenta nos quadam compulsione coëgit, catholicæ fidei detrimenta cognoscimus, eclipsim justitiæ manifestè perspicimus,* & Terræ sanctæ *dispendium miserabiliter deploramus. Sed illa non minùs angustia perurgemur, quòd* Hely *Sacerdotis oculi caligantes, nullum horum periculorum aspiciunt; sed tanta circa nos iracundia commovetur, tanta circa* Mediolanenses & *eorum fautores rebelles Imperii dilectione perstringitur; ut orbe toto dubii successus eventibus, vel fortunæ periculis potiùs prorsùs exposito, ad conculcandam Imperii sacri justitiam,* & Mediolanensium *rebellium nostrorum auxilium totus assurgat. Nec nos super hoc læsæ conscientiæ stimulo pungimur, nec lædentis famæ judicium expectamus; quin à multis retrò temporibus, periculorum istorum omnium divina quadam inspiratione præsagi, præsens semper evitaverimus scandalum, istius summi Pontificis gratiam omni quocunque potuimus ingenio, licèt frustra, laboravimus obtinere: personæ nostræ non parcendo laboribus, rerum nostrarum non cavendo dispendiis, & persæpè fidelium nostrorum vitam pro suis & ecclesiæ* Romanæ *subsidiis liberaliter exponendo. Sed, quod dolentes referimus, nihil penitùs cepimus toto tempore laborantes, nullam ab ipso pro nostris obsequiis affectionem retulimus: semper se contrarium nobis posuit, semper Imperij sacri profectibus obviavit. Imò quod crudelius ab omnibus debet reputari, existentibus nobis in ecclesiæ sanctæ subsidiis apud eum, civitatem* Castellæ *subtraxit Imperio; prout per literas suas, quas* Castellani *nobis noviter assignârunt, manifestè probatur. Nihil tunc temporis etiam potuimus ab ipso de cunctis petitionibus nostris, nobis & Imperio favorabile reportare. Legato, quem tunc ipso tempore pro nobis se misisse dixit in* Syriam, *ut* Aconensium & *quorundam Regni* Hierosolymitani *nobilium, nobis & filio illatas injurias emendaret; auctoritatem omnem per contrarias latentes literas, subsequenter ademit. Eodemmetipso tempore* Mediolanensibus *ne contra fideles Imperij* Cremonenses *insurgerent, nec* Florentinis Vesenenses *fideles nostros offenderent, potuimus aliquas literas obtinere: cùm nobis in auxilium ipsorum, ne indefensam dimitteremus ecclesiam, procedendi licentiam denegaret. In* Germaniam *deinde procedentibus nobis, ad primogeniti filii nostri malitiam reprimendam, favorem omnem promisit ore tenùs: sed per nuncium suum literas de credentia deferentem, Principibus nostris nobiscum præsentibus in curia* Maguntina, *sub omni qua potuit attestatione latenter injunxit, ne electioni filii nostri minoris vel cujuslibet de domo & sanguine nostro modo quolibet consentirent. Processum nostrum deinde in* Italiam *ad reformandum Imperium, in eadem per literas & nuncios suos, præsertim Episcopum* Prenestensem, *qui* Placentiam & Mantuam *omni qua potuit calliditatis fraude subjunxit, prout scivit & potuit, præpedivit. Tandem, cùm post obtentam faciente Domino de* Mediolanensium *strage victoriam, prodesse sibi furtivas hujusmodi legationes & literas non videret, ense nostræ justitiæ, suæ nequitiæ fraudibus prævalente, processibus nostris cœpit apertioribus obstaculis obviare; manifestiùs inhibendo civitatibus & nobilibus* Marchiæ Anchonitensis, & vallis Spoleti, *de quibus auxiliari tenebatur Imperium, non noceri, ne in* Lombardiam *venire vel mittere milites attentarent.* Achonitanis *etiam & aliis locis maritimis, sub excommunicationis pœnitentia, & banno decem millium marcarum, injunxit; ut* Venetis *excellentiæ nostræ rebellibus, contra mandatum & interdictum nostrum, quæque necessaria ministrarent; prout hæc omnia per literas suas evidentissimè comprobantur. Aliquibus etiam nobilibus* Marchiæ Tervisiæ, *quos Imperij fide debiles & vacillantes effecerat, literas destinavit, ut à nobis manifestè recederent: pro certo scituris, quòd nisi ordinationi & mandato suo negotium* Lombardiæ *vellemus præcisè committere, contra nos excommunicationis sententiam fulminaret. Super quibus omnibus, dilectorum Principum & aliorum fidelium nostrorum communicato consilio, qui nobis in obsidione* Brixiæ

tunc

tunc temporis assistebant; volentes, ut diximus, inter nos & ecclesiam scandalum præcavere, solennes Legatos nostros ad sedem Apostolicam duximus transmittendos; per quos, & de quibusdam aliis frivolis, quæ in regno nostro Siciliæ contra jus & libertatem ecclesiæ attentata dicebat, satisfactionem obtulimus; & desideratam inter nos & ecclesiam unionem, nunciis & mutuis cautionibus roborandam, multoties dudum à nobis per innumerabiles nuncios expetitam, denuò repetivimus per eosdem. Quam cùm libenter affectare se diceret, modum cautionis & formam judicio nostro committens; nunciis nostris & suis cum unionis & pacis concessæ fiducia redeuntibus ad nos alacriter, omninò celatis, Gregorio de monte longo (quem pridem in Lombardiam suspectum nobis & nostris simplicem nuncium habebamus, & quem de regione ipsa promiserat revocare) contra nos & nostros, in eadem provincia Legationis officium plenè commisit. Ad majoris quoque coaggerationem nequitiæ, dum nos propter unionis promissæ fiduciam reportaret incautos; per quosdam Principes & fideles nostros admoneri mandavit super quibusdam gravaminibus, quæ in Regno nostro Siciliæ & urbe Romana contra se & ecclesiam per nostros officiales & nuncios illata dicebat. Ad quæ omnia cùm domino ipsorum admonitorum, ut minùs aliorum quàmplurium religiosorum judicio, serenitas nostra plenissimè respondisset, responsionibus singulis ad singula capitula non contenti, verbum generale subjunximus; quòd voluntatem & responsionem nostram in singulis suo judicio committebamus, & totum prout hæc quàmplurium Prælatorum omni fide dignorum literis & testimonio manifestè comprobantur. Et cùm super his omnibus, nuncios nostros super responsionibus ipsis & satisfactione plenaria facienda, plena nostri culminis auctoritate munitos ad ejus processus sui faciente astutia præcidendam; contra nos die Palmarum, qui processibus talibus est prorsùs insolitus, contra morem ecclesiæ, perperàm & injuriosè processit. Nos autem, qui processum hujusmodi temeritate plenum, & justitia vacuum habebamus, ad fratres suos literas & Legatos transmisimus, generale petentes Concilium convocari; in quo Judicis corrupti nequitiam, ac Imperij nostri justitiam & innocentiam nostram, argumentis arguere luce clarioribus spondebamus. Super quo nedum quòd justitiæ nostræ delata ratio fuerit, imò contra jus gentium, quod violari Legatos & nuncios non permittit; prædictos nuncios nostros Episcopos, iste qui scribitur servus servorum Dei, turpissimo carceri mandavit intrudi. Attendite igitur & videte, si sunt ista facta Papalia, si sunt hæc opera sanctitatis; & si compositæ prædicationi conveniat in interitum mundi deducere, conculcare justitiam; & dissimulatis fidelium oculorum nostrorum judiciis, secundùm infidelium Mediolanensium faciem judicare. Sed nec in his omnibus, cùm contra nos spiritu oris sui licèt perperàm procedebat, adjustum Imperialis vindictæ judicium movebamur; quousque ad extremam interemptionem nostrùm & manifestam exhæredationem Imperii se ostendit temporaliter prosilire; dum nobis in Marchia Tervisina morantibus, ad pacificandam eandem (quam ob dissensiones continuas & antiquas passim stragibus occisorum invenimus rubricatam.) Marchionem Estensem, Comitem sancti Bonifacij, & alios nobiles regionis, qui ad suggestionem summi Pontificis simul in necem nostram conjuraverant; cum civitate Tervisii, non modica data pecuniæ quantitate, fecit nobis & Imperio rebellare. Civitatem nostram Ravennæ, per Paulum Transurarum anteà fidelissimum nobis, & factum postmodùm per corruptionem Papalis pecuniæ proditorem, tractante magistro Legato Cardinali, tunc Marchiæ & Imperio subtrahens, & ab eis sibi & ecclesiæ, tanquam Princeps & Pontifex, sacramenta suscepit; & plateas publicas per Marchiam & Ducatum, quem ab Imperio detinebat, nunciis ad nos venientibus & necessaria nobis & exercitui nostro deferentibus, præcludi mandavit; adeò quòd nonnullos ex eis, more prædonio, bonis omnibus spoliatos, carceri mancipare præsumpsit. Hæc omnia faciens, ut nos & milites nostros tam Italos quàm Germanos, vel fame perimeret; vel ab obsidione Mediolanensium & nostrorum depopulatione rebellium, necessariò revocaret. Quibus omnibus non contentus, contra nos & Imperium se belli ducem & Principem manifestè constituit; Mediolanensium & aliorum infidelium proditorum causam, suam propriam faciens, & ipsorum negotium ad se manifestè convertens, præfectos Mediolanensis, imò veriùs Papalis exercitus, statuens, loco sui Gregorium de Monte longo, prædictum, & fratrem Leonem Ministrum ordinis fratrum Minorum, qui non solùm accincti gladiis et loricis induti, falsas militum imagines ostendebant, verùm etiam prædicationi insistentes, Mediolanenses & alios, quicunque nostram & nostrorũ personã offenderent, à peccatis omnibus absolvebant. Hodiè quidem prædicti Legatus & Frater, contra

1239.

1239. *contra nos & Imperium se scribunt rectores & dominos; per quod evidenter datur intelligi, quòd Papa non solùm sit infidelium fautor, quos omnes pro majori parte publica mundi lingua testatur hæreticos; sed in præjudicium & exhæredationem Imperij, sibi* Mediolani *regimen & dominium temporaliter usurpavit. Jam igitur ultra justo judicio tot provocati dispendiis, tot injuriis lacessiti, manus nostras continere nequivimus; quin apprehenderemus arma & scutum, nostram & totius Imperij causam contra publicum hostem publicè contra temporalem temporaliter prosequentes, filialem illi nequivimus ampliùs dilectionem ostendere: quia nedum quòd affectionis paternæ dulcedinem nobis non redderet nec dum injuriis exhæredationis afficeret, sed vitam nostram & sanguinem crudeliter sitiebat. Sed* Liguriæ *partibus, quæ in deditionem nostram venerant, militū & balistariorum præsidio, non sine multis ærarij nostri dispendiis, prout expedit communitis, ac in peregrinatione* Tusciæ *multis Imperij juribus reformatis, præmisso nihilominus* H. *benigno filio nostro, illustri Regi* Turrium & Galluris, *sacri Imperij in* Italia *Legato, ad* Achonitanam Marchiam *revocandam, nos personaliter versus Ducatum* Spoleti, *ac partes Urbi vicinas, erectis Aquilarum nostrarum victricibus signis, convertimus; totam terram nostris processibus occurrentem, usque* Viterbium, *civitatibus admodum paucis exceptis; propter tam graves & infestos, ingratitudinem & offensam, ad jus & proprietatem Imperij revocantes. A* Viterbiensibus *autem & locis ac civitatibus circumvicinis, cum summa devotione recepti, dum, jam hosti & adversario nostram ostenderemus potentiam, è vicino timore terribili licèt justè perterritus, tamen per seram pœnitentiam sibi non crederet posse consulere, in profundum desperationis immersus, ac viribus propriis omninò diffisus,* Romano *populo clamante nostrum ad urbem gratanter accessum; garsones quosdam & vetulas, necnon & paucos admodùm conductivos milites, veris præter solitum profusis lachrymis exoravit, ut contra nos crucem assumerent; in sua prædicatione mentitus, quòd nos ad eversionem* Romanæ *ecclesiæ ac violationem sacrarum reliquiarum beatissimorum Apostolorum* Petri & Pauli, *procedere nitebamur. Excuset igitur recto judicio magnificentia Regia motum nostrum, ad quem nos adversarii nostri malignitas impulit; & quem, ad conservandum non magis Imperii quàm omnium Regum & Principum terræ decus, justitia persuasit. Vósque præ cæteris orbis Regibus causam nostram tantò ferventiori favore debetis assumere; tantóque securiùs confovere; quantò velut totius oneris & honoris nostri participes, ac per nos ad istarum omnium moderamen, si benè recolitis, confidenter assumpti, & ab adversa parte contempti; innocentiam nostram & Imperii nostri justitiam puriori zelo ac sinceriori potestis conscientia confovere. Datum* Viterbij.

Terror mundi universi; & dedicatio quarundam ecclesiarum.

HIS igitur per orbem auditis & cognitis, fama domini Papæ & auctoritas magnam subiit ruinam & detrimentum: & subortum est scandalum, & cœperunt viri prudentes & sancti timere vehementer de ecclesiæ, & domini Papæ, & totius cleri honore; & formidare ne Dominus in furore maximo populum suum insanabili vulnere sauciaret. Circa idem tempus, scilicet quinto Idus Augusti, die videlicet sancti *Romani*, dedicata est ecclesia conventualis *Abendunensis*, ab Episcopo ejusdem loci Diocesano, scilicet *Sarisberiensi Roberto:* & eodem tempore dedicata est similiter ecclesia de *Welles.* Et eodem tempore dedicatæ sunt ecclesiæ *Eveshamensis, Glovernensis, Theukeburiensis, Wicumberiensis, Persorensis, Alencestrensis,* & multæ aliæ per Regnum *Angliæ.* Et eodem anno nobilis vir *Radulphus* de *Tobom* in mari obiit circa festum S. *Michaëlis.* Circa eadem tempora persequente Episcopo *Lincolniensi* Canonicos suos, dum unus eorum sermonem faceret in populo, conquerendo dixit: *Et si taceamus, lapides pro nobis clamabunt:* corruit opus lapideum novæ turris ecclesiæ *Lincolniensis,* homines qui sub ipsa erant conterendo: qua ruina tota ecclesia commota & deteriorata est; & hoc factum est quasi in triste præsagium. Sed Episcopus manum correctionis, efficaciter apponere satagebat.

Strages Tartarorum.

SUb illius temporis spacio, *Tartari*, gentes inhumanæ, qui stragem magnam exercuerant, & *Christianorum* jam fines in manu hostili invaserant; in majori *Hungaria* discurrendo, victi recesserunt. Maxima autem pars eorum in manu fortitudinis & ore gladij cecidit trucidata; obviantibus eis in virtute spiritus sancti quinque Regibus *Christianis* & *Saracenis* ad hoc confœderatis. Post quorum internecionem, Rex *Daciæ* & Rex *Hungariæ* fines per prædictos *Tartaros* quasi in desertum redactos, fecerunt *Christianis* populis, quos illuc miserant, inhabitari. De quibus ex sola *Dacia*, naves plusquàm quadraginta exierunt.

Eodem

Digitized by Google

Eodem anno, mons *Cassinus* inexpugnabilis, captus est à fidelibus Imperatoris; ut suprà latiùs enarratum est. 1240.

Clades Regis Castellæ.

EOdémque anno, capta *Valentia* magna in *Hispania* à Rege *Castellæ*; transiit idem Rex ulteriùs, ut famosissimam civitatem *Sibyllam* obsideret; & ex præteritis sumens fœlicitatis argumentum continuandæ; civitatem vallans obsidione, cives viriliter expugnavit. Et cùm una dierum, dispositis militaribus legionibus, cives funestis insultibus aggressus, exiit de civitate Princeps ipsius civitatis; sub forma pacis, promittens reddere civitatem ipsi Regi, ea conditione, ut vitam habere cives permitterentur. Quod totum in dolo factum est. Rogabat etiam instanter, ut statim civitatem quasi suam intraret; homagium ab eis, quibus Regia serenitas parcere vellet, accepturus. Cujus verbis & lachrymosis singultibus cùm fidem adhiberet Rex, civitatem intravit. Sed cives statum clausis januis, & subtractis pontibus, in ipsum Regem paucis suorum comitibus armatis stipatum, & nil tale veritum, gladiis eductis circundederunt. Illi verò improvisi circunspicientes se fraudulenter circunveniri, & rem pro capite agi, hostibus quem potuerunt reddiderunt retributionem superbis. Sed diutiùs, multiplicatis hostibus, cùm jam pondus belli sustinere non valerent, cogitantes illud Propheticum in oratione, *Domine salvum fac Regem*, dominum per posticum quoddam indemnem dimiserunt. Ille autem ad exercitum suum, vix elapsus per posticum, rediit, & invenit eundem ab hostibus ex adverso venientibus, sicut à proditoribus præloquutum fuerat, in magna parte mutilatum. Sed viso Rege suo, quem viderant corpore integrum, resumptis viribus de suis hostibus triumphârunt. Inclusi verò, de inimicorum suorum sanguine cruentati, trucidati sunt, vel carceri mancipati. Rex verò, cum his qui sibi relicti fuerant, reversus est inglorius in regionem suam; ad certamen idem cautior & fortior.

Rex Baldewinū de Riparis cingit baltheo militari, & investit Comitatu Vectæ.

ANno Domini M. CC. XL. qui est annus Regis *Henrici* III. xxiiij. tenuit idem Rex curiam suam ad Natale Domini apud *Wintoniam*. Ubi *Baldewinum* de *Ripariis*, juvenem elegantem, scilicet die Natalis Domini, Baltheo cinxit militari, & Comitatu *Vectæ* investivit; præsente, & id procurante Comite *Richardo*; in cujus custodia idem *Baldewinus* pluribus annis extiterat, & filiastram suam, scilicet amitiam filiam uxoris suæ *Isabellæ*, *Glovernia* quandoque Comitissæ, sibi matrimonialiter copulaverat.

Electio Hugonis *de* Pateshulle *in Episcopum* Coventrensem.

EOdem tempore confirmata est electio *Hugonis* de *Pateshulle*, electi *Coventrensis*. Qui cùm Thesaurius domini Regis per aliquot annos anteà fuisset, & se ibidem irreprehensibiliter habuisset; sedens ad Regis Scaccarium, accessit ad omnes Barones Scaccarij sedentes ibidem, secundùm solitum ordinem suum, & cùm omnes assurgerent ei, solitum honorem impendentes, ait eis. Amici mei, & socij charissimi, valedico vobis, non recedens unquam à vobis, sed à Scaccario: vocavit me Dominus, licèt indignum, ad regimen animarum. Et cùm prorupissent in singultus verba sequentia, omnes singulatim osculatus est, pro recessu ipsius tenerrimè lachrymantes.

Mors Isabellæ *uxoris Comitis* Richardi.

CIrca idem tempus, Nobilissima mulier *Isabella*, Comitissa *Glovernia* & *Cornubiæ*, uxor scilicet Comitis *Richardi*, ictericia usque ad mortem periclitans infirmabatur. Cujus cùm impletum fuisset tempus pariendi (erat enim gravida, & partui proxima) exanimata est; præcisis copiosarum comarum suarum tricis cæruleis, & facta plenariè peccatorum suorum confessione; simul cum puerulo adhuc vivo, sed non vivido, & idcircò statim baptizato, cui nomen *Nicolaus* aptatum est, migravit ad Dominum. Quod cùm Comes *Richardus*, qui tunc apud *Cornubiam* gressus direxerat, audivit, prorumpens in gemitus lachrymabiles, doluit inconsolabiliter: & festinanter reversus, corpus venerabile uxoris suæ veneranter apud *Bellum locum* Domum scilicet quam Rex *Johannes* à fundamentis construxerat, & *Cisterciensium* ordini addixerat, fecit in præsentia sua sepelire.

Sonus mirabilis multis locis in Anglia *auditus.*

TEmporibus sub eisdem, auditus est sonus terribilis nimis; quasi mons immanissimus projectus maximo impetu, in medio mari à sublimi corruisset. Qui sonus in eodem momento in plurimis partibus à se distantibus, non sine magno timore audientium multorum, est auditus.

Querimonia Episcoporum de oppressionibus ecclesiæ.

IN octavis verò Epiphaniæ, congregati sunt *Londini* Archiepiscopi & Episcopi, cum multis aliis Magnatibus, præsente etiam Legato; reponentes querimoniam gravissimam coram Rege in curia sua, super variis injuriis & oppressionibus & quotidianis desolationibus illatis ecclesiæ per iniquum Regis cōsilium, contra suas chartas & juramenta temerè veniendo: nec patitur suis pastoribus viduatas ecclesias, restitutas respirare; sed

1240.

nobis transmissuri, contradictores per censuram ecclesiasticam compescendo. Proviso quòd qualibet procuratio, summam quatuor marcarum aliquatenùs non excedat. Et ubi una ecclesia non sufficiet ad procurationem hujusmodi habendam, quæ pariter unam solvant. Datum Londini *decimo quinto Calend. Martij, anno Pontificatus domini* Gregorij *Papæ decimo tertio.*

EOdem tempore, dominus Legatus accepit in mandatis domini Papæ, ut jam excogitato alio argumento pecuniam à fidelibus abraderet; hoc modo; qui per sequens scriptum diligenti Lectori satis manifestatur.

Romani ut pecuniam emungerent, à voto Crucesignatos absolvunt.

Ille, vel ille Episcopus, dilectis in Christo *filiis omnibus Archidiaconis per Diocesim suam constitutis, salutem. Literas Domini Legati suscepimus in hæc verba:* Otto. *&c. Cùm, sicut intellleximus, nonnulli Crucesignati Regni* Angliæ, *qui sunt inhabiles ad pugnandum, ad sedem Apostolicam accedant, ut ibidem à voto crucis absolvi valeant: & nos nuper recepimus à summo Pontifice in mandatis, ut tales non solùm absolvere, verùm etiam ad redimenda vota sua compellere debeamus: volentes eorum parcere laboribus & expensis, paternitati vestræ, qua fungimur auctoritate, mandamus, & quæsumus, ut potestatem prædictam, à summo Pontifice nobis concessam, faciatis in vestris Diocesibus sine mora qualibet publicari; ut præfati Crucesignati ad nos accedere valeant, beneficium super hoc juxta formam nobis traditam accepturi. Datum* Londini. *xv. Cal. Mart. anno Pontificatus domini* Gregorij *Papæ decimo tertio.*

EOdem anno, Calend. Aprilis, venit Comes *Legriæ*, *Simon* de *Monte forti*, qui receptus est cum honore à Rege & Regalibus. Et divertens ad terras suas colligit pecuniam, venditis nemoribus & terris, ad necessaria viatica, quibus indiguit, iter suum *Hierosolymitanum* in proximo arrepturus. Uxor autem ipsius gravida, in partibus transmarinis moram continuavit. Tunc vendidit Comes *Simon* nobilem sylvam *Legriæ* Hospitalariis & Canonicis *Legriæ*, pro qua accepit circiter mille libras.

Comes S. accingit se itineri Hierosolymit.

TEmpore quoque eodem, orta est gravis dissensio inter scholares *Oxoniæ* & cives, unde multi eorum ab illa civitate usque ad *Cantabrigiam* mansionem transtulerunt: ubi quasdam libertates à Rege contra burgenses scholares sunt adepti, & inde chartam Regis obtinuerunt.

Dissensio inter cives Oxoniæ *& scholares.*

TEmporibus sub eisdem, oculi Regis aperti sunt, & Caursinis, præcipuè *Senonensibus*, terram suam interdixit: qui terram suam mundissimam, iniquis exactionibus palliatæ usuræ macularunt. Ipsi autem molestè ferentes & dolentes tales se pascuas amissuros, data pecunia, quæ nimis solet impios justificare, ad huc pro magna parte latuerunt.

Quibusdam Caursinis Anglia *interdicitur.*

ANno eodem tertio Idus Aprilis, scilicet die sancti *Guthlati*, Princeps *Northwalliæ Leolinus*, cùm edomito *Griffino*, qui jam calcaneum sustulerat, ut bellum moveret, terram *Walliæ* eum contingentem pacificasset, viam universæ carnis est ingressus. Quo mortuo, *David*, cui pater *Walliam* pro hæreditate, consentiente *Griffino* fratre primogenito, habendam decreverat, fratrem suum jam dictum *Griffinum*, ad quoddam consilium in dolo vocavit. Ad quod sub conductu Episcopi de *Bangor R.* & aliorum magnorum virorum cùm pacificus pervenisset, *David* fraternitatis oblitus simul & fidei, ipsum capi præcepit, & invitis ac reclamantibus ductoribus, carcerali custodiæ jussit mancipari.

Mors Leolini & dissidium filiorum suorum.

PER idem quoque tempus, Rex cives *Londinenses* & *Quinque portuum* custodes, & multos alios fecit jurare fidelitatem & ligantiam *Edvardo* primogenito suo. Percrebuerunt enim illo tempore rumores in *Anglia* quod *Daci* disponebant ipsam hostiliter invadere. Quod tamen nihil aliud erat, nisi quòd navibus oneratis hominibus utriusque sexus, terras à *Tartaris* vastatas disposuerunt colere, & inhabitare, & populis restaurare.

Rex facit filium suum Edvardum *inaugurari.*

EIsdémque temporibus inceperunt ipsi *Prædicatores* fratres & *Minores*, & alij viri literati, præcipuè Theologi, Crucesignatos absolvere à voto suo: accepta tamen pecunia quanta sufficere videbatur unicuique ad viaticum ultramarinum. Et factum est in populo scandalum cum schismate. Absurdum enim videbatur etiam simplicibus, quàm diversis muscipulis simplicem Dei populum substantia sua moliebatur *Romana* curia privare, nihil petens nisi aurum & argentum.

Data pecunia quilibet à voto crucis absolvitur.

PRoposuit etiam dominus Papa eodem tempore, & dignum censuit extorquere quintam partem bonorum, in redditibus ultramarinorũ clericorum beneficiatorum in *Anglia*

Papa extorquet quintam partem bonorum ab alienigenis in Anglia *beneficiatis.*

1240. in *Anglia*; ad ingerendum gravamen Imperatori, quem undique pericula inimicorum cingebant, quos Papa per pecuniam, ab *Anglia* collectam & extortam, sustentabat. Nec desinebat interim omnes absolvere, qui eidem Imperatori fidelitate tenebantur: & induratum est odium horribile, diatim suscipiens incrementum. Dicebant etiam Regi sui fideles: Domine princeps nominatissime, quare permittis *Angliam* fieri in prædam & desolationem transeuntium, quasi vineam sine maceria omni communem viatori, ab apris exterminandam: cùm habeas efficax privilegium, ut non fiant tales in Regno isto exactiones: nec sit dignus privilegio, qui eo concesso abutatur? Quibus talia persuadentibus, ait: Nec volo nec audeo domino Papæ in aliquibus contradicere. Et facta est in populis desperatio nimis deploranda.

Perturbatio aeris.

IN crastino verò sanctarum *Perpetuæ* & *Fœlicitatis*, ventus supra modum validus & violentus, totum aëra perturbavit: qui inter cætera obstupenda, quendam lapidem, quem homo fortis à terra vix levaret, procul ultra ecclesiam à quodam pinnaculo transportaret.

Legatus nititur inclinare Episcopos ad solvendam quintam partem bonorum.

EJusdem anni spacio, convenerunt apud *Radingum* omnes *Angliæ* Archiepiscopi, Episcopi, & majores Abbates, & quidam Magnates Regni, Papale mandatum à domino Legato explicandum, audituri. Quò cùm pervenissent, Legatus facto prolixo sermone, ut sibi corda audientium inclinaret; tandem varias pressuras, quas pro justitia ecclesiæ sustinuit dominus Papa, sustinendo insultus *Frederici* dicti Imperatoris, omnibus patefecit. Exigebat igitur instanter ex parte ipsius Papæ quintam partem bonorum suorum: quibus suffultus, injurias tam validi inimici valeret propulsare. Cui, inito consilio, responderunt Episcopi, quòd nullo modo tam importabile onus, quod universalem tangebat ecclesiam, subirent, sine prolixi consilij diligenti deliberatione. Et idcircò datus est illis dies remotior, super hoc magno mandato deliberationis.

Comes R. valedicit Episcopis ad Radingum congregatis.

COmes verò *Richardus*, & alij Magnates Crucesignati, ibidem existentes, illis omnibus, qui ibidem congregati fuerant, valedicebant; quia parati fuerant iter *Hierosolymitanum* arripere. Quod cùm vidissent omnes Prælati, in lachrymas resoluti; dixerunt Comiti *Richardo*: Cur nos Comes, spes post Regem unica, deseris? aut cui nos desolatos relinquis? Invadent nos in absentia tua alienigenæ rapaces. Comes verò uni pro omnibus, scilicet Archiepiscopo *Cantuariensi*, flebiliter respondit: Pater mi & domine, certè etsi non essem Crucesignatus, abirem tamen, & absentarem me, ne viderem mala gentis nostræ, & Regni desolationem; quam credor posse, cùm non possim, impedire.

Dedicatio novi Templi.

Decapitatio quorundam prædonum.

Mors Comitis Warrenniæ.

TEmpore quoque sub eodem, dedicata est nobilis ecclesia structuræ aspectabilis novi Templi *Londinensis*, præsente Rege & multis regni Magnatibus; qui eodem die, scilicet die Ascensionis, completis dedicationis solemniis convivium in mensa nimis lautè celebrarunt, sumptibus Hospitalariorum. Et in crastino solemnitatis illius, allata sunt *Londinum* decem capita vespilionum decollatorum in *Angliæ* partibus Septentrionalibus: quorum quidam, dictus *Johannes* de *Attona*, fertur fuisse dux & magister principalis. Anno quoque in eodem, sexto Calend. Junij, obiit *Willielmus* Comes *Warenniæ*, *Londini* infirmatus.

Rescriptum de Banco, de hereditate devoluta ad sorores.

IPso quoque anno, *Mauritius filius Geroldi*, Justitiarius *Hyberniæ*, missis ad curiam domini Regis quatuor militibus, petiit certificari de hoc casu suprascripto. H. *Dei gratia. &c. Justitiario* Hyberniæ, *Salutem. Milites de partibus* Hyberniæ *nuper ad nos accedentes, nobis ostenderunt, quòd cùm hereditas devoluta sit ad sorores in Regno nostro* Hyberniæ, *Justitiarij nostri in eisdem partibus itinerantes, incerti sunt, utrùm postnatæ sorores tenere debeant de primogenita sorore, & facere homagium de portionibus suis, vel de capitali domino, & ei facere homagium. Et quia prædicti milites petierunt à nobis certificari, qualiter in Regno nostro* Angliæ *in casu consimili hactenùs usitatum sit; ad instantiam eorundem vobis significamus, quòd in Regno nostro* Angliæ *semper talis fuit lex & consuetudo in hoc casu: Quòd si quis teneret de nobis in capite, & haberet filias hæredes ipso patre defuncto, antecessores nostri & nos semper habuimus homagium de omnibus filiabus; & singulæ earum teneant de nobis in hoc casu in capite, & si infra ætatem fuerint, nos habemus custodiam earum & maritagium. Si autem de aliquo alio tenuerint, quàm de nobis, & ipsæ sorores infra ætatem fuerint, dominus illarum habebit custodiam & maritagium singularum; & primogenita tantùm faciet homagium domino pro omnibus sororibus: & aliæ sorores, cùm ad ætatem venerint, servitia dominis feudi*

per

1240.

per manum primogenitæ. Nec poterit primogenita ea occasione præterea postnatis sororibus homagium vel custodiam vel aliquam aliam subjectionem exigere, hac ratione: Quia cùm omnes sorores sunt quasi unus hæres de una hæreditate, si primogenita possit habere homagia aliarum sororum & custodiam, tunc esset eadem hæreditas divisa. Itaque quòd primogenita soror fieret simul & seml de unica hæreditate domina & hæres, hæres saltem suæ partis, & donina sororum suorum, quod quidem in hoc casu fieri non potest; cùm primogenita nihil petere possit plusquàm minor, nisi capitale messuagium nomine eylnesiæ. Et præterea, cùm primogenita sit hæres omnium aliarum sororum, si obierint sine hærede de se; si ipsa posset habere custodiam sororum suarum, vel puerorum suorum hoc esset quasi committere agnum lupo devorandum. Et ideò vobis mandamus, quòd prædictas consuetudines, in hoc casu quas habemus in regno nostro Angliæ *secundùm quod prædictum est in regno nostro* Hyberniæ *clamari & firmiter teneri faciatis.* Teste *meipso, apud* Norwicum, *xxx. die Augusti, anno regni nostri xxiiij.*

EOdem tempore, Archiepiscopus *Cantuariensis Ædmundus*, credens & confidenter sperans habere in domino Papa tale adjutorium, vel saltem aliquod, quale invenerat in piæ memoriæ Papa *Alexandro* beatus *Thomas* Martyr, ejusdem Archiepiscopi prædecessor: cœpit conquiri lachrymabiliter per epistolas lugubres & nuncios solennes, quibus credebat cor Papale lapideum in carneum convertere, quatenùs illam detestabilem & damnosam consuetudinem ecclesiæ aboleret; qua Reges, imò Tyrannni, & ecclesiæ penitùs inimici & rebelles, ecclesias cathedrales & conventuales suo pastore viduatas, non finerent respiarre, & eisdem in congruis pastoribus liberè & canonicè provideri; nec impediret Rex, motu suo plus voluntario quàm rationabili earum electiones, per suos cavillatores; quos ad hoc detinuit conductitios. Quarum si aliqua talis ecclesia suo pastore viduaretur, vacans per sex menses, per Archiepiscopum loci eidem competenter provideretur. Cúmque se ex fallaci promissione curiæ *Romanæ* certissimè speraret *Ædmundus* alter fieri *Thomas*, cujus certamine glorioso malæ consuetudines *Angliæ* sunt deletæ, *Gregoriumque* Papam induisse *Alexandrum* beati *Thomæ* coexulis & coadjutoris, inventus est Papa *Gregorius* subitò timidus ut homo: & ad Regis *Angliæ* mandatum, qui hoc asserebat esse contra suam Regiam dignitatem, totum illud pium propositum, super quo Archiepiscopus etiam literas Papales, non sine magnæ pecuniæ effusione, obtiuerat, in irritum revocavit. Quo comperto, Rex solinto tytannior effectus, & procaciùs electionem *Bonifacij*, contra libertatem ecclesiæ *Wintoniensis*, procuravit; alias licèt ritè factas, & piè celebratas efficaciùs impediendo.

Imperatio Archiepiscopi per Regem cassata.

QUibus diebus profluentibus, *Cantuariensis* Archiepiscopus primus omnium Prælatorum, cùm adhuc penderet animus sub spe propositi sui consequendi, videlicet in causa sua mota contra Monachos, victoriam, dictæ exactioni, scilicet quintæ partis redditũ, licèt invitus consensit; faciens de necessitate virtutem: & ipsis Papalibus exactoribus, antequàm violenter extorquerentur, octingentas marcas numeravit. Quod videntes alij Prælati *Angliæ*, in similem ruinam sunt prælapsi.

Archiepiscopus concessit Papæ quintā partem redditũum.

SUB eisdem diebus, Seneschallus *Gasconiæ*, quasi expulsus de partibus illis, venit ad Regem querulus, & gemebundus nuncians ei cum singultibus, quòd nisi festinum & efficax haberet consilium, de sibi tuenda illa terra proculdubiò omnia quæ ibi habuit, in proximo foret amissurus.

Gasconia *periclitatur.*

PRofluentibus illis diebus, captis treugis cum *Mediolanensibus* & *Bononiensibus*, vel quali quali pace ad modicum suspensiva; dominus Imperator partes Urbi vicinas copioso stipatus exercitu consultiùs peragravit, & urbes & oppida suo dominio mancipavit: exemplum à *Viterbio* civibus & oppidanis capientibus. Unde Papa suæ causæ diffidens, in abyssum desperationis est demersus: & reliquerunt eum recedentes ab eo multi Cardinalium, ut vix eum, quem suo solo impetu videbant plùs efferri, quàm fræno regi rationis & consilij, aliquis, præter magistrum *Robertum* de *Sumercote*, qui eum non potuit præ verecundia dimittere, quia ipsum creaverat, amplius sequeretur.

Imperator appropinquans urbi multas capit civitates.

EOdem tempore, significavit dominus Imperator Regi *Angliæ*, quòd mirabatur supra modum, quòd tam inconsultè thesaurum suum, in detrimentum suum, alienigenis distribuisset, scribens ei in hæc verba:

Increpat Imperator Regem Angliæ, *quod permiserit sententiam contra eum in terra sua publicari, & pecuniam colligi.*

FREDERICUS *Dei gratia* Romanorum *Imperator, semper* Augustus, Hierusalem & Siciliæ *Rex Illustri Regi* Anglorum, *salutem & sinceræ dilectionis affectum. Cùm inter*

1240. *ter Reges orbis & Principes affinitas interdum & matrimonium contrahitur, tantò magis inter eos affectio debet vel unio potiùs suboriri, quanto majores aliis & in altioribus positi speculis dignitatum, virtutum inferioribus debent exempla porrigere: quantóque per unanimes voluntates ipsorum pax & concordia firmior crescit in populis, honores servantur in alterutrum, in suorúmque roborantur in posterum jura Regnorum. Et cùm hujus fructum ex affinitate nostra, nobis & vobis crediderimus hactenùs proventurum (præsertim cùm obligationem cognationis nostræ firmaverint sacra sequentium pignora filiorum) totum intentioni nostræ contrarium, quod dolentes & inviti referimus, experimur. Dum præter id quòd illatam nobis per* Romanum *Pontificem manifestam injuriam, quam nobis præ cæteris terræ Principibus prorsus intolerabilem credebamus, conniventibus oculis pertransisse, iniquam ipsius contra nos & plenam odio carnali sententiam permittendo vobis audientibus & scientibus, non sine multa nostri injuria, & Imperii verecundia & jactura, per Regnum vestrum undique publicari, nunc, prout certè comperimus, eidem capitali inimico nostro fatuè obediendo, honorem nostrum & sanguinem sitienti, de ecclesiis Regni vestri ac prædecessorum vestrorum, quos reputari nostros nostra compellit affinitas, pia largitione ditatis, ad impugnationem nostram pecuniaria finitis subsidia, tallias, & collectas ministrari. Attendat igitur industria Regia, callidis non circumventa consiliis, si vos deceat & vobis expediat sororium & fratrem, aut saltem amicum, seu postremò quemquam Regem, aut Principem, cui non indixeritis prælium, sicut est Regni juris & moris, pecuniæ vestræ viribus impugnari. Et quid refert auro & argento, vel armis, per vos, vel patientibus vobis, hostis nostri præsidia muniantur? Præsertim cùm ab experto sciamus, quòd majoris auxilii manum contra nos, Papæ porrigere non possetis, quàm si de regno vestro permittatis pecuniam ministrari, de qua* Mediolanensibus *& aliis proditoribus nostris stipendiarios milites pollicetur; per quam devotos & fideles nostros à fidelitate nostra seducere nititur; adeóque quòd aliquorum debilium fidem, in evidentem infamiam, & non minùs in perpetuum eorum exitium, est hujus pretii venalitate mercatus. Pro Deo, frater charissime, non primùm istud à vobis incipiat, vel contra nos saltem, quòd gratis Reges à Regibus impugnentur: nec sic cervicem Regiam Papalis dominii jugum premat, ut in offensam Evangelici dogmatis & naturæ, proximum, sororium, & amicum, imò fratrem, vos in tantum delectet offendere: maximè cùm in instanti negotio non magis nostra, quàm vestra, & aliorum Regum & Principum, si sanè diligentérque attenderitis, per consequens res agatur. Quocirca serenitatem Regiam præsentium tenore affectuosè requirimus ac rogamus, quatenùs industriam ac potentiam vestram talibus, ex quibus tantum obstaculum formidamus, sicut amorem & honorem nostrum diligitis, tam strenuè quàm viriliter opponatis; non permittentes de redditibus, talliis, collectis, aut aliquibus aliis obventionibus Regni vestri, pecuniam aliquam ad* Romanam *curiam deportari. Nec istud vos decet aut expedit, conniventia qualibet aut dissimulatione pertransire; sicut vos non velletis quòd contra vos à nobis & nostris qualiacunque petita vel petenda suffragia daremus aliquibus, vel modo quolibet dari pateremur. Alioqui, ne dum simili, sed justiori, per vos instruamur exemplo, & iis, qui vobis attinent, & quibus vinculo veteris dilectionis astringimur, hucusque negata, contra vos & regnum vestrum, largiremur; dum vos Papa in prosecutione justitiæ nostræ favorabiles invenerit, qui vobis in nullo penitùs attinet, nisi quòd gloriatur, quod non sine multa verecundia dicimus, in vobis habere dominij ligij potestatem. Super præmissis autem singulis, & super aliis omnibus servitijs nostris in ipsis partibus procurandis; ecce mittimus vobis* H. Chalbaot, *militem & fidelem nostrum, latorem præsentium; dilectionem vestram rogantes attentiùs, quatenùs ea quæ vobis ex parte nostra dixerit, sicut personæ nostræ indubitanter dilectio vestra credat, & adimpleat cum effectu; ac per ipsum præcisè ac determinatè respondeat, quicquid de prædictis omnibus providerit & ordinaverit faciendum. Volumus enim in instantibus negotiis esse certi, à quibus debeamus expectare consilium, & à quibus sit cavendum.*

Et quia verbum domini Imperatoris positum fuit in ore ipsius nuntii, dicti *H. Chalbaot*, in magna parte mutilata est præsens amicabilis epistola, & multa sunt sub taciturnitate prætermissa. Rex verò respondit rescribendo, quòd voluntati Papæ non est ausus contradicere: sed mirabatur supra modum, quòd soror sua Imperatrix

atrix non adhuc coronam in locis & civitatibus solennibus, in Imperio magnificè portavit.

Adventus Comitis Flādriæ *in* Angliam.

ANni quoque illius profluvio, Comes *Flandriæ Th.* avunculus Reginæ, in magno apparatu venit de licentia domini Regis *Francorum* in *Angliam*. Cui adventanti, non tantùm Rex cum suis, sed cum ipso civium *Londinensium* numerosa multitudo in tubis & jocunditate & lætitia magna, in equis phaleratis, occurrit lætabundus: & receptus est *Londini* in honore, xeniis multis & muneribus. Et statim Rex quingentas (aut, ut alij volunt, trecentas) marcas esterlingorum novorum ipsi præ manibus conferens, viginti annorum sequentium annuatim totidem à Scaccario, pro homagio quod tunc ei fecit Comes, concessit recipiendas. Quo negotio perfecto, processit Comes apud *Windelesfhores*, ut ibidem nepotem suum, filium Regis, *Edvardinum* infantulum, visitaret. Et statim, quia licentia sua à Rege *Francorum* in brevi tempore certo termino fuit limitata, in partes *Flandriæ*, assignato procuratore suo magistro *Henrico Flandrensi*, qui oblata & data reciperet, remeavit. Rex verò incontinenti eidem *Henrico* clerico, ecclesiasticos redditus contulit repentinos. Comes igitur memoratus, opimis oneratus Regis muneribus, statim in partibus suis cœpit bellum movere; & acclamando in propatulo stipendiarios milites & servientes conductitios pro denariis convocare; & sic in brevi conflato numeroso exercitu, electum *Leodiensem*, qui ex parte fuit Imperatoris, & ejus consanguineus, & quosdam alios de Imperio, qui cum præcepto Imperatoris cum ipso electo steterant, hostiliter impugnavit.

Comes Flandriæ *impugnat Imperatorem.*

QUod cùm audisset magnificus Imperator, dicto Comiti terribili mandato significavit, ut ausus suos nimis temerarios temperaret; nec ipsum quem tot ardua negotia cum Papali infestatione sollicitabant, præter merita sua, vel suos, præcipuè electum *Leodiensem*, amicum suum, & consanguineum, ritè ad illam dignitatem vocatum, ampliùs infestaret, vel Imperium perturbaret. Præcepit etiam dominus Imperator *Lovaniæ* & *Brabantiæ* Ducibus, & aliis Magnatibus conterminis, ut viriliter hostiles impetus Comitis *Flandriæ* resistendo enervarent. Scripsit etiam dominus Imperator Comiti *Provinciæ*, qui de Imperio esse dignoscitur; quatenùs ipse qui fidelis ejus fuit, propositum & conatus Comitis *Flandriæ*, cui ipse Comes *Provinciæ* cornua dederat, refrænaret. Quod cùm facere omisisset uterque, scilicet Comes *Flandriæ*, & Comes *Provinciæ*; scripsit Imperator Comiti *Tholosano*; commonens efficaciter, quatenùs sub retributionis condignæ vicissitudine, in Comitem *Provinciæ*, pro duabus Reginis filiabus suis erectum & recalcitrantem, nec volentem Comitem *Flandriæ* castigare, hostiliter impugnaret. Cujus etiam in gravamen Comitis *Provinciæ*, Imperator juvamen Comiti *Tholosano* efficax ministravit. Cui Comes *Tholosanus* protinùs obedivit.

Comitis Flādriæ *conatus irriti.*

COmes verò *Flandriæ* suos temerarios ausus & impetus speratis videns carere effectibus, & Imperiales in suum robur magìs & magìs confirmari; comminatione perterritus Imperiali, & de morte fratris sui *Willielmi*, qui ex parte Papali electus fuit, multiformis certificatus; profuso thesauro suo, & multis inimicis sibi suscitatis, bellum suum imprudenter inchoatum cum confusione terminavit. Imperator autem, quia idem Comes de Regno fuit *Francorum*, quod regnum illi interponebatur, & pro clypeo opponebatur, vindictam ad horam dissimulavit, pro tempore tamen ipsam impensurus.

Bellum inter Comites Tholosanum *&* Provinciæ.

COmes autem *Tholosanus*, excitatus ad mandatum Imperatoris, quem antiqua damna, ipsi sæpè à *Francis* illata, promptiorem reddiderant; irruit hostiliter in Comitem *Provinciæ*, damna illi inferens irrestaurabilia. Sed Comes *Provinciæ* statim ad *Francorum* cucurrit præsidia; petens humiliter, quatenùs pro honore & reverentia Reginæ *Franciæ*, filiæ suæ, eum efficaciter adjuvarent. Erant enim apud *Avinionem*, & partes præcipuè *Rhodano* adjacentes, qui cum *Lodovico* Rege *Francorum* illùc advenerant; qui castra & municipia & civitates tunc violenter ab ipso *Lodovico* captas, instinctu Papæ & adjutorio adhuc detinebant violenter *Franci* nobiles & potentes. Qui cùm audierunt, quòd pater Reginæ in hoc certamine deteriorem calculum reportabat, & ut respiraret, auxilium pro amore Reginæ sibi præstari suppliciter implorabat, congregati sunt; & unanimiter in auxilium Comitis *Provinciæ* ad arma convolârunt. Cujus rei præscius Comes *Tholosanus*, paratis insidiis, illis in manu robusta obviavit, & multos ex ipsis in ore gladij trucidavit, conatus eorum ad votum reprimendo. Et ita prosperatū est opus bellicū in manu ejus, ut in brevi tempore circiter viginti castra super *Francos* & Comitē *Pro-*

1240. *vinciæ*, punitis graviter rebellibus, Comes *Tholosanus* dominio suo pristino mancipavit.

Rex Angliæ scribit Imperatori pro Comite Provin.

REx autem *Anglorum*, audito quod Comes *Provinciæ* in hoc damnoso discrimine, damna maxima pertulisset; instantia Reginæ urgentissima, scripsit domino Imperatori verbis amicabilibus, quatenùs Comiti *Provinciæ* socero suo clementia parceret Imperiali gratia affinitatis, quæ solet Principes maximè confœderare.

Rex Francorum belli movet contra Comitem Tholosanũ.

FRancorum autem Rex potentissimus, cùm audisset talem suis injuriam irrogari, & credens hæc per Imperatorem sibi damna præparari; tam adversùs Imperatorem, quàm adversùs Comitem *Tholosanum* in iram excanduit vehementem; volens omnibus modis hæc sibi damna cum injuriis plenissimè resarciri: & ad vindictam de tanta temeritate exercendam, exercitum suum, quantum & qualem *Franciæ* nobilitas dinoscitur posse convocare, sub edicto Regali, & sub terribili festinatione viriliter adunavit. Veruntamen ne præcipitanter ruerent ad certamen, humiliter postulabant & requirebant ab ipso Imperatore, si hoc discrimen ab ipso sumpserit patronatum. Interim propter jacturam militiæ suæ in *Terra sancta*, ne fortuitis casibus reliquias amitterent; ad reprimendos impetus inimicorum *Provincialium*, Rex *Franciæ* septingentos milites, cum multò pluribus servientibus, transmisit expeditos.

Purgatio Imperatoris.

SUper his igitur cùm dominus Imperator redargutus esset, & quasi criminaliter accusatus, inficiatus est spiritu vehementissimo, quòd nunquam à conscientia sua emanavit, ut per illum in aliquo Regnum *Francorum* læderetur: imò potius contra hostes ipsius Regni paratus est stare, & viriliter ac voluntariè dimicare, non enim aliter dinoscitur promeruisse: & ait, Absit ut mala pro bonis recompensem. Sed si inconsultè aliqui *Francorum*, terris Comitis *Tholosani* affines & contermini, credentes Reginæ placuisse, in adversarium patris ejus insurgerent nimis properè, & inconsultiùs, sine præcepto domini Regis sui in nostros irruissent, & ipsi læsi, injurias non expectatas propulsando vindicarunt, non est admirandum. Insuper non est ambigendum, quin primi primò lædentes, prima pericula & injurias suscitaverunt. Igitur, in quantum fieri potest, utrobique restituantur ablata, & de injuriis satisfiat; ne jam seminata semina discordiæ per inimicum humani generis, inter tam nobiles personas valeant ampliùs germinare, & inimici nostri de perturbatione nostra gratulari. Insuper Comes *Tholosanus*, dominum Imperatorem apud Regem *Francorum* super hoc facto inscium affirmando, excusavit.

Regi Francorum filia nata.

Circa illa tempora, dederat Dominus Regi *Francorum* ex Regina sua *M.* ad robur & consolationem Regni sui, prolem fœmininam.

Deploranda strages Christianorum in partibus Damascenis.

CUm hæc autem in partibus *Francorum* agerentur, in partibus *Damascenis* nostrates lugubrem jacturam in suo exercitu, tam in suis personis, equis, & armis, quàm in honore suo, infausto sydere miserabiliter pertulerunt. Quod dolentes referimus, talibus epistolis certificati.

Talis amicus, tali, salutem. Sciatis quòd Comes Britanniæ *fecit equitatum unum ante* Damascum, *& sumpsit pradam magnam, & salvam conduxit ad exercitum. Super hoc inviderunt ei Comes de* Bar, *Comes de* Monte forti, *Dux* Burgundiæ, *& post octo dies fecerunt alium equitatum sine consilio Comitis* Britanniæ, *& ibidem interfectus fuit Comes de* Bar, *dominus* Simon *de* Claro monte, *dominus* Johannes *de* Barres, *dominus* Robertus Malet, Richardus *de* Beumund, *& alij innumerati. Dominus* Almaricus *Comes* Montis fortis *captus fuit & ductus in* Babyloniam; *Dux autem* Burgundiæ *fuit.* Similiter hæ literæ venerunt de Comite *Montis fortis* ad Comitissam uxorem suam, & ipsa transmisit Comiti *Richardo*.

Sciatis, quòd Damascus non capitur, ut dictum est priùs; sed redierunt omnes Acon. *Præterea sciatis, quòd dominus Rex* Franciæ *amovit omnem thesaurum suum à templo; quoniam* Templarii *nec* Hospitalarii, *noluerunt* Francos *in hoc discrimine adjuvare. Et sciatis, quòd sexaginta capti sunt vivi, & posteà in reditu, decem milites nobiles & expeditabiles.*

Imperator condolet infortunio Christianorum.

HÆC cùm audisset dominus Imperator, licèt contempto suo salubri consilio, ne sine ipso transfretarent, condoluit vehementer. Et statim scripsit comminatione terribili *Saracenis* tam *Damascenis* & *Babylonis*, ne ausu temerario nobiles illos *Christianos* & Deo dilectos, quos in vinculis detinebant, tractarent inhumanè, sicut vitam suam diligebant. Ne cùm ipse cum formidabilibus ac victricibus Aquilis suis, in impetu terrifico super eos venerit; vindictam sentiant Imperialem, & *Romano-*

rum

rum indignationem, ac eorum Imperatoris, quorum gladij Orientalium sanguine toties sunt inebriati. 1240.

FREDERICUS, Dei gratia Romanorum Imperator, semper Augustus, Hierusalem & Siciliæ Rex, Henrico illustri Regi Angliæ, dilecto sororio suo, Salutem & synceræ dilectionis affectum. *Imperatoris litera de eadem re.* Communem casum, & miserabilem Christianitatis eventum, in clade quorundam nobilium Crucesignatorum exercitus nuper collapsorum in partibus transmarinis; inopinata mobilitate fatorum, tantò affectiùs intimo dolore deflemus, & merita lamentatione prosequimur, quantò de ipsorum periculis ante transitum formidantes, quadam fuimus meditatione præsagi; & per rerum ac temporum conjecturas, integro adhuc eorum statu durante, præsentem casum anxij verebamur. Sed nec serenitatem Regiam credimus latuisse, qualiter nos, versutias Saracenorum in partibus ipsis præsentes experti, volentes sollicita providentia futuris occurrere, ne rerum inscijs & votum suum sine deliberatione sequentibus, sinistrum aliquid fortuna pararet; per frequentes literas nostras & solennes nuncios nostros, Crucesignatorum omnium primos, ac deinde universitatem eorum fecimus exhortari, ut differrent tempus ad transitum: cujus nacta commoditate, vel nos ipsi personaliter in comitatum & ducatum accingeremur ipsorum; vel filium nostrum cum eis expedire accinctum præsidio; quàm primùm arduum Imperij negotium, quod in Italia nos urgebat, aliquatenùs sedaremus. Nec enim aliis commodè poteramus curis involvi, nisi negotiis priùs expediremur assumptis; ut alterutro liberi, faciliùs alterum tractaremus. Et quanquam Crucesignati omnes & singuli, salubribus monitis & consiliis nostris accederent; intentioni nostræ, quæ nihil simulatè conceperat, inhærentes; præsens Romanus Pontifex, nostri sermonis & operis malignus interpres, quasi discrimen nostræ religionis & catholicæ fidei in dilatione commodi temporis ageretur, crebris monitis, mandatis & minis Crucesignatos ad transitum cœpit impellere: alligans aliis, juxta sacræ scripturæ verbum, onera gravia, quæ digito suo movere recusat. Quod cùm ad nostram notitiam pervenisset, eundem Antistitem multoties iterata prece rogavimus, ne tantum opus, quod deliberationem consilij, opportunitatem temporis, & grandem apparatum rerum & hominum exigebat, volubilitati & præcipitio fortunæ committeret: nec servitium Jesu Christi, & Terræ sanctæ subsidium, quod nostrum & tantorum animos virorum accenderat, improvida celeritate confunderet; attendens & recolens, reparationem tanti discriminis facilem non esse post lapsum. Demùm, promissionem subventionis nostræ tanto negotio competentis, non in vanum assumeret, qui servitium Jesu Christi, & Regni Hierosolymitani præsidium, nobis ex filij nostri persona subjecti, totis viribus prosequi sperabamus. Illud præcipuè repetentes, quòd ex præteritis præliis per multas vicissitudines immensa sanguinis Crucesignatorum effusio, circa hæc ferè nihil profecisset, aut modicum; eò quòd sæpiùs obstitit rerum defectus & hominum, & aliquando ductor potens & providus multitudini defuit, ut dum non posset ex diversitate ductorum, vel unius ignavia Principis, aut tractari commoditas, plurium aut insolentia coerceri, unde salubri consilio ad commodiora tempora reservato, & negotio consuleret, & personis: ut per copiosissimum apparatum, necessarium ex unius strenua persona multitudini regimen, Christiana religio simul & semel & ad votum devotè procederet, & secura confideret de triumpho. Sed iste Romanus Antistes, hæc omnia parvipendens, ut in odium nostrum universa cogeret ad ruinam, Crucesignatis acriùs institit, ut transirent; non attendentes, quòd Christianorum reliquiæ de partibus transmarinis, quæ cum hostibus salutiferæ Crucis treugarum nostrarum fœdere quiescebant, ex motu Crucesignatorum violato fœdere, poterant gladij periculis & famis exponi, cùm non posset eis de subventione celeri subveniri ac provideri. Tandem, intellecto quòd idem Papa Crucesignatis eisdem de transitu literas terribiliter iteraret, scripsimus eis ut per Regnum nostrum ad transitum properarent; & quòd parati eramus quibuscunque possemus eis hilari munificentia subvenire: quorum aliqui per Regnum nostrum Siciliæ transfretarunt: alij, pro parte majori, transitum sibi per Marsiliam elegerunt. Nunc itaque, quòd de tot millibus militum pro servitio Terræ sanctæ manus communium hostium triumphavit, etsi in clade ipsorum & mediatoris hominum Christi Jesu & totius Christianitatis ignominiam doleamus; eò potiùs damna passis conscientia teste compatimur, quantò de amissione tam strenuæ militiæ; Gallicana provincia præ cæteris damnum gravius est perpessa. Carere tamen excellentia nostra non patitur damna remediis,

1240. *diis, & consolatione dolores. Nos enim in subsidium* Terræ Sanctæ *quicquid Imperialis eminentia poterit, & quatenùs tempestas præsentium rerum & temporum, inconsulto* Romani *Pontificis calore suborta, permittit; hilari munificentia conferemus. Et credimus, quòd si superviveret* Soldanus Babyloniæ, *quondam pater istius* Soldani *viventis; ex affectione quam ostendebat ad Majestatis nostræ personam, de nobilibus militibus captivatis in bello, satisfaceret votis nostris. Nihilominùs tamen apud istum* Soldanum *superstitem, pro liberatione ipsorum nobilium captivorum, præcipuam opem & operam apponemus. Cæterùm, quicquid* Willielmus de Compesa, *miles & fidelis noster, quem ad vos pro servitiis nostris nuncium destinamus, vobis omnibus ex parte nostra proponet; indubitanter credatis. Datum* Fogiæ, *vigesimo quinto Aprilis, Indictionis decimæ tertiæ.*

Imperator multorū corda sibi reconciliat, & Concilium generale convocatur.

HIS auditis, dominus Imperator multorum corda sibi conciliavit; & cœperunt multi stare cum eo, qui in amore & reverentia ejus priùs vacillabant. *Romanorum* etiam populus, spretis promissionibus Papalibus, Imperiali celsitudini cœpit firmiter adhærere. Senatores quoque cum magnatibus urbis, præclaris sanguine, ipsi Imperatori dextras dederant. Creatus enim erat unus Senator *Romæ* auctoritate Imperiali, anno tertio præcedenti. Unde ex tunc congregati sunt Cardinales, dicentes quòd noluerunt Papales impetus in periculum totius *Christianitatis* ampliùs tolerare. Igitur significaverunt Cardinales, inito prolixiori concilio, domino etiam Imperatore consentiente & petente; quòd juxta petitionem suam benevolebant, ut convocaretur Concilium generale, sub quanta posset competenter celeritate, & ritè celebrandum. Præfixus est igitur dies Concilij, proximo adveniente die Paschæ: ut ea die cum resurgente Domino, resurgens ecclesia valeat fœliciter respirare.

Puer circuncisus à Judæis apud Norwicum.

CIrca illa tempora, apud *Norwicum* circunciderant *Judæi* unum puerum *Christianum*; & eum circuncisum vocaverunt *Jurninum*. Reservabant autem illum, ad crucifigendum in contumeliam Jesu Christi crucifixi. Pater autem pueri, à quo *Judæi* puerum furto subtraxerant, puerum filium suum diligenter quæsitum, tandem invenit in custodia *Judæorum* inclusum. Et clamoribus exaltatis indicavit filium suum, quem crediderat amisisse, in *Judæi* cujusdam conclavi nequiter reservatum. Cùm autem ad notitiam Episcopi *Willielmi*, scilicet de *Rale*, viri prudentis & circumspecti, & aliorum Magnatum pervenisset tantum scelus excogitatum; ne per ignaviam *Christianorum* tanta *Christi* injuria pertransiretur inulta, capti sunt *Judæi* omnes ipsius civitatis. Et cùm se vellent auctoritate Regali contueri, ait Episcopus: Hæc ad ecclesiam spectant, non ad Regalem curiam pertractanda, cùm de circumcisione & de fidei læsione quæstio ventiletur. *Judæorum* igitur quatuor super prædicto scelere convicti; priùs ad caudas equorum distracti, tandem in patibulo suspensi, vitæ reliquias flebiliter exhalarunt.

Consecratio H. de Pateshulle, & ex tunc sio redditum.

EOdémque tempore, *Hugo* de *Pateshulle*, electus *Conventrensis* & *Lichefeldensis*, Calend. Julij, die Dominica, apud novum locum, scilicet Prioratum, qui non multùm distat à *Guldeford*, ab Archiepiscopo *Ædmundo Cantuariensi* munus consecrationis suscepit. *Willielmus* de *Haverulle* Canonicus ecclesiæ sancti *Pauli Londinensis*, loco ipsius *Hugonis*, Thesaurarius subrogatur. Et circa illa tempora, facta est iniquissima conventio inter dominum Papam & *Romanos*, ut dicebatur; ut scilicet Papa quotquot essent in *Anglia* beneficia conferenda, præcipuè religiosorum, *Romanorum* filiis vel consanguineis ad nutum eorum forent distribuenda. Ea tamen conditione, ut unanimiter in Imperatorem hostiliter insurgerent, & pro posse suo eundem à culmine Imperiali non segniter præcipitarent, titulos antiquæ strenuitatis sibi taliter adquirentes. Unde infra paucos dies, posteà misit dominus Papa sacra præcepta sua domino *Cantuariensi* Archiepiscopo *Ædmundo, & Lincolniensi* & *Sarisberiensi* Episcopis, ut trecentis *Romanis* in primis beneficiis vacantibus providerent; scientes se suspensos à beneficiorum collatione, donec tot competenter providerentur. Unde stupor magnus corda hæc audientium occupavit; timebatúrque quòd in abyssum desperationis, talia videntes mergerentur.

Archiepiscopus Cantuariensis exulat.

ET eisdem diebus, cùm dominus Archiepiscopus *Cantuariensis Ædmundus*, qui jam dictæ exactioni detestandæ spontaneus vel invitus se subjecit, octingentas marcas Papæ numerando; videns Ecclesiam *Anglicanam* diatim magis ac magis conculcari, & bonis suis temporalibus destitutam, libertatibus suis spoliari; affectus est tædio quòd

quòd viveret & videret mala super terram. Increpánsque Regem de permissione, nil nisi dilationes reportavit. Variis ergo lacessitus injuriis, exulans, transiit in *Franciam*; & castigata familia, apud *Pontiniacum*, ubi prædecessor ejus beatus *Thomas* exul commoratus est, orationibus & jejuniis, vacans assiduè, commoratus est. 1240.

Quædam hæreticæ assertiones.

DIebus illis, quidam quasi honestæ vitæ ac severæ vir habitum & gestum prætendens ordinis *Carthusiensis*, captus est apud *Cantabrigiam*, nolens intrare ecclesiam aliquam. Super quo deliramento cùm requisitus, secùs quàm deceret, respondisset, arctiori custodia reservabatur; ita quòd post paucos dies sequentes transmissus est ad Legatum, in turri *Londinensi* recludendus. Palàm enim asseruit, dicens: *Gregorius non est Papa. Non est caput ecclesiæ. Sed aliud est caput ecclesiæ. Ecclesia prophanata est, nec debent in ea divina celebrari, nisi rededicata fuerit. Vasa & vestimenta ejus reconsecranda sunt. Diabolus solutus est: Papa, hæreticus. Polluit ecclesiam, imò mundum*, Gregorius, *qui Papa dicitur*. Et præsentibus & audientibus domino Abbate *R.* de *Evesham*, & magistro *N.* de *Finham*, magistris quoque *P.* de *Burdegali*, & *H.* de *Susa*, & multis aliis; dixit Legatus illi deliranti: Nonne concessa est desuper potestas domino Papæ solvendi animas atque ligandi, ut vices beati *Petri* exequatur in terris? Et cùm omnes expectarent, quid responderet, credentes judicium ab hac sua responsione dependere, ait sub interrogatione, & non sub assertione: Quomodo possem credere, quòd cuidam Symoniali & usurario, & fortè majoribus facinoribus involuto, concedatur talis potestas, qualis concessa fuit beato *Petro*, qui immediatè factus ejus Apostolus, sequutus est Dominum, non tantùm incessu pedum, sed virtutum claritate? Ad quod verbum erubuit Legatus, & ait quidam de circumsedentibus:

Stulto rixandum non est, furno nec hiandum.

Resolvit etiam labia sua polluta in alia deliramenta, dixit enim inquirentibus: Concedo omnes articulos fidei, veruntamen dico *Christum* carnem sumpsisse in virgine. Et interrogantibus, si crederet *Christum* carnem sumpsisse de virgine; hæsitando respondit: Hoc non dico. Unde si hoc assertivè affirmasset, manifestus hæreticus comprobaretur, cùm dicat Apostolus: *Factum est ex muliere*. Super quem locum dicit venerabilis *Beda* Presbyter: *Non sunt audiendi, qui legendum putant: Natum ex muliere, factum sub Lege: sed, Factum ex muliere: qui in utero virginali carnem non de nihilo, non aliunde, sed materna traxit ex carne. Alioquin non verè filius hominis diceretur, qui originem non haberet de homine. Et nos igitur, contra Euticben, & contra omnes tales infatuatos, clamantes dicimus, quòd non tantùm in muliere, sed de muliere, scilicet virgine* Maria, *carnem sumpsit: alioquin nec venter beatus, nec ubera quæ suxit beatificarentur.*

Mors I. Comitis Lincolniensis.

EOdem anno, die sanctæ Mariæ *Magdalenæ*, scilicet undecimo Calendas Augusti, Comes *Lincolniæ I.* longa vexatus infirmitate, viam universæ carnis est ingressus.

Rex mittit per Angliam Justitiarios itinerantes.

TEmporibus sub eisdem, misit Rex Justitiarios itinerantes, qui per totam *Angliam* omnes Comitatus Regi spectantes, peragrantes, multorúmque excessus corrigentes; sub prætextu Justitiæ infinitam pecuniam, ad opus Regis omnia dispergentis, collegerunt. Assignavit igitur dominus Rex partes *Angliæ* Australes, domino *Willielmo* de *Eboraco*, Præposito *Beverlacensi* cum sociis suis: Septentrionales verò, domino *Roberto* de *Lexintuna*, perscrutandas; cum suis sibi collegis assignatis. Ipso eodem tempore, misit dominus Legatus infinitam pecuniam domino Papæ per quendam clericum suum, cui nomen *Mansel*, quem dominus Papa gratanter accepit, remittens eundem ut reciperet ampliorem.

Nimis detestanda exactio Papalis pecuniæ.

PER eosdem dies, venit in *Angliam* nova quædam pecuniæ exactio, omnibus sæculis inaudita & execrabilis. Misit enim Papa, pater noster sanctus, quendam exactorem in *Angliam*, *Petrum Rubeum*, qui excogitata muscipulatione, infinitam pecuniam à miseris Anglicis edoctus erat emungere. Intravit enim religiosorum capitula, cogens & seducens eos ad pecuniam promittendam, & promissam persolvendam, exemplo aliorum Prælatorum, quos mentitus asserebat gratanter persolvisse: dixit enim, ille Episcopus, & ille: ille Abbas, & ille, jam libens satisfecit: quidnam vos ignavi tam moramini, ut grates cum muneribus amittatis? Fecit etiam prædictus impostor jurare, ut hoc genus pecuniam extorquendi nulli hominum infra dimidium annum facerent manifestum; quasi eliciens hoc ex singulorum primitiva professione, cùm tantùm de honestis sit consilium Papale celandum. Hoc faciendo more prædonum domesticorum,

 qui

1240. qui fidem ab expoliatis extorquent, ut nulli pandant nomina spoliantium. Sed etiam si homines silerent, lapides ecclesiarum contra grassatores clamorem levarent. Nec potuit hoc maleficium latere sub tenebris: quomodo etenim possent Prælati à suis & sibi subjectis pecuniam exigere, nisi causa exactionis exprimeretur?

Querela Abbatum coram Rege super exactione prædicta.

VEnerunt igitur Abbates vultu flebili & capite demisso ad Regem, suarum patronum ecclesiarum, dicentes: Domine Rex, suggillamur, nec licet nobis clamitare: jugulamur, nec possumus ejulare. Injungitur nobis à domino Papa impossibilitas, & exactio toti mundo detestabilis. Baronias à vobis tenemus, nec possumus eas depauperare sine vestri præjudicio; nec possumus vobis quæ nobis incumbunt pro illis, respondere, & Papæ nos incessanter torquenti satisfacere. Sic, enim, & sic, redivivia & semper nova & inexpectata oritur nobis illata angaria à *Romanis* excogitata, quæ nos vel modicum non patitur respirare; ad asylum vestri consilii, & ad sinum vestri patrocinii recurrimus, super his desolationibus consilium & auxilium postulantes. Et qui loquebantur hæc, fuerunt, dominus Abbas de sancto *Ædmundo*, & dominus Abbas de *Bello*. Quos Rex, cùm hæc audiret, torvo intuens aspectu, & tumultuosa vociferatione perterrens, clamavit ad Legatum, qui tunc fortè præsens extitit: Ecce domine mi Legate, isti miseri seductores, pandentes secreta Papalia, obloquuntur, voluntati vestræ non adquiescentes: facite de ipsis quod vobis placet. Ecce accommodo vobis unum de melioribus castris meis, ut eos in eo carcerali custodiæ mancipetis. Quod cùm audissent Abbates, supra quàm dici possit confusione perculsi, recesserunt, Legato pro voto satisfacturi. Aliqui tamen, sed pauci, non adhuc vacillantes, nolentes adhuc colla supponere tam odibilis conditionis servituti, steterunt; requisita solvere renuentes, & subterfugia per inducias sibi vix requirebant.

Conventus Episcoporum apud Norhamtonam *ob consimilem causam.*

CUmque similia facere credebat Legatus, ipsi *Petro Rubeo* associatus, Episcopis apud *Norhamtonam* propter hoc vocatis, edocti Abbatum exemplo, responderunt: Habemus Archidiaconos nobis subjectos, qui nôrunt beneficiatorum sibi subjectorum facultates, nos autem ignoramus. Omnes tangit hoc negotium, omnes igitur sunt conveniendi, sine ipsis nec decet nec expedit respondere. Datus est igitur eis dies responsionis, in octavis sancti *Johannis Baptistæ*, scilicet nativitatis. Quo die cùm prædicti convenissent coram Legato & ejus complicibus, noluerunt erecta cervice prædictam exactionem tam impudenter contradicendo negare; sed modesta responsione has exceptiones cautè contradicendo, rationabiliter proposuerunt.

Exceptiones Episcoporum contra exactiones Legati.

DIcunt, quòd contribuere non debent, tum quia contributio fieret contra eum qui contradixit cum Principe suo, tum quia fieret ad effusionem sanguinis *Christiani*; quod patet ex forma scripti Apostolici, in quo continetur, *ad debellandum Imperatorem*. Tum, quia fieret contra libertatem ecclesiæ, quod patet ex forma ejusdem scripti ubi dicitur, *contradicentes ecclesiastica censura compescentes*; ecce servitus & compulsio. Tum, quia aliàs dederunt decimas domino Papæ, sub hac protestatione, ne de cæterò consimilis fieret exactio; multò fortiùs nec nunc quinta pars est exigenda. Tum, quia timeri possit, ne ad consuetudinem traheretur, cùm binus actus inducat consuetudinem, ut est in codice: *De Episcopali audientia. Lege nemo.* Tum, quia cùm necesse habeant continuè diversa negotia in curia *Romana* expedire, ad quam nisi per terram Imperatoris patet accessus; timendum esset, ne Imperator eorum captionem procuraret; ac ipsos certos de pœna graviori, carcerali custodiæ manciparet. Tum, quia cùm Rex multos habeat inimicos, contra quos onus belli expectat sustinere, timens graviora, non esset tutum terram magis depauperare; præsertim cùm vacuetur pro magna parte terra, nobilibus in negotium Crucis proficiscentibus, & multum pecuniæ ad viatica secum asportantibus. Tum quia hoc verteretur in patronorum ecclesiarum præjudicium; maximè cùm non constet, ipsos dictæ contributioni consentire. Tum, quia generalis status ecclesiæ, ut dicitur, periclitabatur, propter quod generalis deberet fieri consultatio; ut sic, si esset necesse, generalis fieret contributio, quod non est in casu isto; fama enim percrebuit, quòd convocabitur Concilium, ubi talia sunt determinanda; necesse enim est sic fieri, ut tollatur scandalum generale. Cùm autem hæc Legatus & socij sui audissent, tacitè confusionem suam dissimulabant, nacta temporis opportunitate ad hanc vel similem exactionem surrecturi.

Legatus congregat rectores ecclesiarum in Bercshyre.

SPerantes autem adhuc Legatus & complices sui, alios quosdam ad suam inclinare voluntatem, ut contribuerent; videlicet rectores ecclesiarum de *Bercshyre*, & quosdam

alios;

alios; congregaverunt eos, convenientes eosdem multis sermocinationibus, minas minis addentes, & promissa promissis cumulantes. Quibus constanter responderunt, quòd à forma responsionis noluerunt recedere, rationibus eorum fulti: quibus tamen alias, licèt illæ sufficiant, annectimus rationes. 1240.

Responsiones prædictorum rectorum super contributione.

DIcunt omnes, & dicunt singuli rectores ecclesiarum de *Bercshyre*, quòd contra Imperatorem non est contribuendum, ut contra hæreticum; cùm non sit damnatus judicio ecclesiæ, vel convictus, licèt excommunicatus; nec pro eo quòd occupat vel impugnat patrimonium ecclesiæ *Romanæ*, ecclesia enim non utitur brachio sæculari contra hæreticos. Item, sicut ecclesia *Romana*, suum habet proprium patrimonium, cujus administratio pertinet ad dominum Papam; similiter & aliæ ecclesiæ suum, ex largitione & concessione Regum, Principum, & aliorum Magnatum fidelium, quod in nullò est censuale vel tributarium ecclesiæ *Romanæ*; unde non debent Prælati compelli de patrimonio suarum ecclesiarum contribuere. Item, licèt argumento Legis omnia dicantur esse Principis; non tamen dominio & proprietate, sed cura & sollicitudine: similiter ecclesiæ spectant ad dominum Papam cura & sollicitudine, non dominio & proprietate; unde dicunt, quòd non debent ad contribuendum compelli. Item, cùm dicat veritas: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam*, reservavit sibi proprietatem, committendo curam, sicut patet ex verbis Evangelii sequentibus: *Quodcunque ligaveris super terram, erit ligatum & in cœlis: & quodcunque sol. &c.* Non *quodcunque exegeris super terram, erit exactum & in cœlis:* unde dicunt, quòd ad contributionem non possunt nec debent secundùm Dominum & justitiam compelli. Item, cùm ex auctoritatibus patrum sanctorum, fructus ecclesiarum in certos usus, putà ecclesiæ, ministrorum, & pauperum, sint deputati; non debent in alios usus converti, nisi auctoritate ecclesiæ universalis: unde de bonis ecclesiæ non est contribuendum ad pugnandum, maximè contra *Christianos*. Item, cùm clericis vix sufficiant proventus ecclesiarum suarum ad victus quotidianos, tum propter earum tenuitatem, tum quia nonnunquam fames in regione ingruit, messe deficiente, tum quia tanta sit multitudo pauperum & adventantium, quorum mori partem vidimus pro defectu alimentorum, tum quia nullus potest nisi unicum beneficium obtinere, unde pauperiores & vix sibi & pauperibus sufficiunt, non debent ad talem contributionem compelli. Item, licèt esset bonum contribuere, omitti tamen, deberet & expediret propter scandalum jam suscitatum, & per orbem ventilatum, contra ecclesiam *Romanam*: quia dicitur publicè, aliàs factæ fuerunt hujusmodi exactiones, & clerici enormiter depauperati sunt, & statim exacta & extorta pecunia, composuerunt Papa & Imperator, nec est quadrans restitutus: imò si qua residua fuissent post compositionem & reddenda, graviter extorquebantur. Et dicit Canon: quòd licèt pro scandalo vitando peccatum mortale admitti non debet, bonum tamen quandoque omitti debet, ut scandalum vitetur: unde non debemus contribuere. Item, si contribuerent contra Imperatorem, non solùm cruciatus corporis, sed mortis periculum immineret sedi Apostolicæ pro justitiæ impetratione, & peregrinantibus de hac regione ad *Terram sanctam* propter terræ liberationem: unde. &c. Item, binus actus inducit consuetudinem: unde cùm aliàs facta fuerit hujusmodi contributio, si modò fieret, verteretur in consuetudinem: unde. &c. Item, exhæredatio Principis *Angliæ* & Magnatum terræ, considerata potestate Imperatoris, & debilitate & paupertate Regni *Angliæ*, ex contributione hujusmodi immineret manifesta: unde contribuere non expedit, nec debemus. Item, cùm Rex *Angliæ* & Magnates, tam in Jure hæreditario, quàm bona & appropriata consuetudine, habent jus patronatus ecclesiarum *Angliæ*, & rectores ad eorum præsentationem instituti volunt, sicut nec debent, nec possunt, in aliquam contributionem consentire inconsultis patronis, quia sic possit ex ecclesiis suis præjudicium generari; cùm eædem ecclesiæ sint per eosdem patronos terrarum ac redditiuum propter hoc specialiter collationibus dotatæ aut ditatæ, ut rectores earum suscipiant hospites tam divitum quàm pauperum, sustinentes hospitalitatem tam laicorum quàm clericorum, secundùm suas facultates, locorum exigente consuetudine. A quibus si procedat talis exactio, oportet cessare, & ita patroni suo Jure & intentione hac causa donandi, fraudati erunt; & sic donata repetere, vel saltem alia quærent gravamina, nec iterum ecclesias de suis bonis fundabunt, vel conferent beneficia. Item, cùm istud petatur contra talem qui fœdus iniit cum Principe nostro, præsertim per matrimonium, non debemus eo inconsulto contra eum contribuere. Item, quòd cùm nuper alias in pristina contributione

1240. one in casu consimili, promissum esset præbentibus auctoritate istius ejusdémque Papæ, quòd de cæterò non fieret hujusmodi exactio; de dicto gravamine adhuc sentientes se gravatos, non debent contribuere; quia timent, quòd ex frequenti contributione in servilem & inusitatam trahantur consuetudinem; præsertim cùm multi in plerisque Regionibus, nec adhuc *Franci*, non consentiant contributionem. Nec est manifestum vel notorium, aliquod emolumentum per hujusmodi extorsiones ecclesiæ contigisse, utinam non ad detrimentum! roborantur utique & ditantur exinde hostes ecclesiæ, & ex validis fiunt validiores: & durum est nobis armis propriis perimi: quare non est contribuendum. Item, cùm omnes, vel ferè omnes, voto Crucis sint astricti, ad quæ vota vel per se, vel per alios competentes solvenda, admonitionem Papalem receperunt; & huic tam arduo & utili negotio simul & semel, etiam huic contributioni nequeunt satisfacere. Item, cùm privilegio Crucesignatorum sint muniti, quibus & fructus & obventiones redditituum suorũ sibi integrè triennio conceduntur, ad hoc non debent contribuere. Item, cùm plures sint per literas Papales astricti, ut de decimis ecclesiarum suarum, quæ ad jus patronatus Monachorum *Culmacensis* ordinis spectare noscuntur, vel in quibus ipsi Monachi aliquod temporale vel spirituale jus habent usque ad terminum eis respondeant: unde non debent contribuere. Item, cùm dominus noster Rex *Angliæ* undique habeat hostes capitales, ei ut dicitur nocere præparatos, ac Regnum sit destitutum consilio & auxilio proborum, in brevi peregrè proficisci disponentium, maximam pecuniæ summam qui secum deportabunt, nec esset tutum in tantum depauperare ecclesias & Regnum, quòd ad tuitionem Reipublicæ non sufficeret, timendum foret pro certo de irrestaurabili Regni exterminio. Item, cùm olim essent ditiores clerici *Anglicanæ* nationis, quando videlicet omnes habuerant, vel major pars habuerit plura beneficia sine dispensatione, ac nunquam ab ipsis talis exactio facta fuit, licèt per Imperatores tyrannos tunc temporis multi Patres sanctissimi exilio relegati, in se & in membris suis ac facultatibus ecclesiæ durissima paterentur: unde non debemus contribuere. Item, in Regno *Franciæ* multæ decimæ militibus ab Apostolicis patribus concessæ credantur, ut ipsi *Romanam* ecclesiam tueantur, nec constat ab eis debitum suffragium esse denegatum, nec etiam constat eorum suffragium exercitui domini Papæ fuisse adhuc contributum: quare non debemus contribuere.

Legatus dissidium suscitat inter prædictos rectores.

LEgatus igitur & sui complices, comperientes constantiam eorum tot fultam validis rationibus, nec se posse ipsos simul cohærentes frangere, cogitaverunt schisma inter eos & divisiones procurare. Adiit ergo Legatus Regem, & ipsum citò enervatum sibi inclinavit. Adierunt & complices ejus tam Episcopos quàm eorum Archidiaconos, præcipuè tamen magistrum *Alanum* de *Becles*, Archidiaconum *Subir.* aliis priùs constantiorem, & quosdam alios ambitiosos, ad altiores dignitates aspirantes; adjutorium eis efficax pollicentes, ut dictæ universitati non consentirent: & sic divisis illis prævaluit pars adversa.

Transfretatio Comitis Richardi *& aliorum nobilium.*

EOdem anno, Comes *Richardus*, paratis omnibus quæ ad iter *Hierosolymitanum* necessaria videbantur, venit ad Abbatiam sancti *Albani*, ubi ingressus capitulum, à conventu suffragia petiit orationum. Et posteà *Londinum* veniens, circa dies inter Ascensionem & Pentecosten, fratri suo Regi & Legato & aliis Magnatibus valedicens, versus *Doveram* gressus maturavit. Rex autem, suscipiens filium suum *Henricum* in custodiam suam, & possessiones suas sub protectionem suam; & Legatus & multi Magnates, Prælati, & religiosi, proficiscentem usque ad mare comitantes, eum Divinæ gubernationi devotissimè commendârunt. Frater *Theodoricus*, Prior Hospitalis, adhæsit ei comes & dux indivisus. Transierunt autem circa illa tempora multi nobiles *Angliæ*, scilicet Comes *Willielmus Longa spata Sarisberiensis*: & alii quàmplures, quorum nomina hìc longum esset recensere. Quibus multi Barones & milites, & alii strenui, quasi capitaneis & ducibus adhæserunt.

Rex Franciæ *magno honore efficit Comitem* Richardum.

COmes verò *Richardus*, cùm prosperè in ulteriori littore applicuisset, & ad partes *Franciæ* jam perveniens, Regi appropinquasset; Rex cum matre sua B. & multis Magnatibus, Comiti venienti occurit lætabundus & festivus, & hospitatus est eum in palatio suo, cum ipso gratanter, quasi cum dilecto consanguineo suo, convivando; ipsum xeniis & muneribus Regiis civiliter respiciendo. Misit quoque Marescallum suum tutorem & ducem, per totam terram suam: qui viatica & hospitia lautè & honorificè sibi suisque procuravit, donec *Rhodanum* lætus & sospes pertransisset. Cives verò *Avinionis*

Digitized by

vimonis occurrentes ei in gaudio, obtulerunt ei hospitiũ in civitate suis sumptibus gratanter procurandum. Postea, apud *Viennam* ingressus naviculas, proposuit per *Rhodanum* usque ad civitatem *Arelatensem* navigare. Cives verò *Viennenses* & alij affines rogaverunt Comitem *Richardum* ut naviculas suas cursatrices eis venderet; pro quibus rei precium triplicarent. Quod cùm renuisset Comes, asserens se non esse mercatorem, cives illas violenter retinuerunt. Sed Comes, ut potuit, iter suum nimis offensus continuavit, tendens & perveniens ad civitatem *Arelatensium*. Cives verò *Viennenses* super hoc enormi facto pœnitentes, sed serò, naves Comiti ablatas, eidem apud *Balcarium* remiserunt: quas Comes, præ indignatione concepta, omnes comminuit. Et contristatus est nimis Comes *Tholosanus*, super hac injuria Comiti *Richardo* in finibus suis irrogato: sunt enim consanguinei. 1240.

COmes verò *Provinciæ*, pater scilicet Reginæ *Anglorum*, cùm de adventu Comitis *Richardi* certificaretur, venit obviàm ei de *Tharasco* in gaudio & exultatione, paratus ad ejus obsequia, & pronus ad beneficia: sperans subsidium ab eo suscipiendum contra adversarium, Comitem scilicet *Tholosanum*, cum quo bellum gerebat, & multa pericula sustinebat.

Comes Provinciæ *occurrit Comiti* R.

CUM autem Comes *Richardus* illùc pervenisset, sciens se esse non remotum à civitate sancti *Ægidij*, causa orationum illùc properabat. Ut sicut paulò antè in generali capitulo *Cisterciensium* veniens, humiliter orationibus eorum se commendavit, conferendo ex innata sibi munificentia redditum viginti marcarum, ad refectionem congregationis; ita sancti *Ægidij* suffragiis, maris discrimina securiùs pertransiret.

Comes Richardus S. Ægidium *visitat.*

ET cùm Comes *Richardus* ad sanctum *Ægidium* pervenisset, venerunt ad eum unus Legatus & Archiepiscopus *Arelatensis* auctoritate domini Papæ consulentes & inhibentes, ne Comes transfretaret. Quod cùm Comes vehementer admirans redarguisset, asserens se credidisse veritatis firmitatem inesse dictis Apostolicis, & suis quos misit Prædicatoribus, molestè tulit nimis tales inhibitiones, & dixit: Omnia mihi necessaria ad transitum præparavi, valedixi amicis, præmisi thesaurum & arma mea, naves paravi jam meis victualibus oneratas: & nunc mutato verbo, transfretare cùm jam ad mare navem intraturus perveni, prohibet Papa, qui dicitur successor & vicarius *Jesu Christi*, qui nunquam verbi sui transgressor fuisse perhibetur, ne ad servitium *Christi* properem, ad omnia jam accinctus. Et cùm viderent Legati illi, quòd transitum suum nequirent impedire, cœperunt persuadere, ut relicto portu *Marsiliæ*, intraret mare in portu qui dicitur *Aquæ mortuæ*. Quod omnes de exercitu abhorruerunt, propter loci corruptionem & infirmitatem, & dissuaserunt. Comes igitur, detestans *Romanæ* ecclesiæ duplicitatem, cum magna mentis amaritudine *Marsiliam* tenebat, spretis Legatorum fallacibus & ambiguis sermocinationibus. Et primò ad *Rokam* veniens, ibi classem totam ordinavit & oneravit. Misit autem ad Imperatorem status sui notitiam, & significavit ei Papalem muscipulationem per nuncios sibi speciales *Robertum* de *Tuinge* militem, & alios. Et in septimana infra octavas nativitatis beatæ *Mariæ* sese vasto mari navigandum commendavit.

Papa Comitem R. *prohibet transfretare.*

EOdem anno, die videlicet *S. Guthlaci*, cœpit bellum oriri inter duos filios *Leolini*. Posteà quoque à die prænotato, quo idem Princeps viam universæ carnis est ingressus, usque ad finem æstatis, scilicet festum sancti *Michaëlis*, non defuit bellum in finibus *Walliæ*; donec uno fratrum incarcerato, cæteri *Wallenses* impetus suos perterriti refrænarunt. *David* enim nepos Regis, in dolo vocavit fratrem suum primogenitum, scilicet *Griffinum* ad concilium; de pace rationabiliter tractaturum. Ad quod cùm pervenisset in conductu Episcopi de *Bangor*, & aliorum fide digniorum; frater ejus *David* eum capi præcepit, & carcerali custodiæ mancipari.

Bellum inter filios Leolini

DIE verò sancti *Bartholomæi*, electus est in Episcopum *Herefordensem* magister *Petrus* de *Egeblancke*: qui aliquando familiaris clericus fuit & procurator expensarum *Willielmi* electi *Valentini*, natione *Provincialis*. Et post parvum temporis intervallum, cum magno honore est à Rege receptus, & confirmatus sine aliqua contradictione vel difficultate. Alius enim quidam Canonicus *Lichefeldensis*, vir per omnia commendabilis, electus, videns dies malos imminere, & Regem nullum ferè nisi alienigenam acceptare, cessit; & regimen ecclesiæ Deo & Canonicis fratribus suis commisit disponendum.

Electio Petri *de* Ægeblancke *in Episcopum* Herefordensem.

FEsto autem Angelico solennizato, Regina *Alienora* Regi peperit unam filiam. Et vocatum est nomen ejus *Margareta*, quod est nomen materteræ ejusdem, scilicet Reginæ

Regi Angliæ *nata filia.*

1240.

Reginæ *Francorum*; & quia in discrimine puerperij sanctam invocavit *Margaretam*.

Consecratio Andelmi *in Archiepiscopum* Armachanum.

EOdémque tempore, scilicet die sancti *Hieronymi*, magister *Andelmus*, natione *Coloniensis*, vir moribus & literatura commendabilis, in Archiepiscopum *Armachanum* (quæ ecclesia Metropolis est totius *Hyberniæ*) apud *Westmonasterium*, præsente Rege & Legato, & quàmplurimis Episcopis, *Wigorniensi* ministerium peragente solenniter est consecratus.

Dedicatio templi Sancti Pauli Londinensis.

DIE verò sancti *Remigij*, dedicata est ecclesia sancti *Pauli Londini*, ab Episcopo ejusdem loci *Rogero*; præsente Rege & multis Episcopis & Magnatibus: qui omnes ea die convivium cum ipso Episcopo & Canonicis lætanter celebrârunt. Ad quam venientibus, & devotè ibidem orantibus, concessa est venia quatuordecim annorum. Quæ omnia Legatus & omnes Episcopi præsentes confirmaverunt.

Mors Thomæ *de* Muletuna.

IN ejusdem anni æstate, *Thomas* de *Muletuna*, miles in armis cùm juventus ei arridebat, & cùm provectioris esset ætatis, abundans possessionibus, legisque peritus sæcularis, viam universæ carnis est ingressus. Hic dum fines suos cupiebat ampliare, Abbatiæ sancti *Guthlaci*, cujus prædia suis erant contermina, multoties intulit dammum & gravamen.

Lis orta inter Abbatem sancti Albani, *& quosdam milites.*

EOdémque anno, quidam milites, & alij, quibus ex sua benignitate Abbates *sancti Albani* licentiam venandi ad tempus concesserant in libera Warenna *sancti Albani*, concessa ecclesiæ longè retroactis temporibus, & à Regibus & fundatoribus ejus confirmata, sicut testantur nobilia ipsius ecclesiæ instrumenta: gratia sibi concessa abutentes & vitio ingratitudinis laborantes, ipsam gratiam in perpetuam consuetudinem & jus continuum vendicantes, possidere, & ecclesiam suo jure privare, vel potiùs exhæredare nitebantur. Abbas verò *Johannes*, qui tunc temporis Abbatiam tenebat, qui de jure suæ professionis, libertates læsas & possessiones dispersas revocare tenebatur; super hac injuria ecclesiæ suæ illata, gravem domino Regi reponens querelam, tale breve super eos adquisivit.

Processus de Warenna *sancti* Albani

HENRICUS, *Dei gratia Rex* Angliæ. *&c. Vicecomiti* Hertfordiæ *salutem. Si Abbas de* sancto Albano *fecerit te securum de clamio suo prosequendo, Tunc submone per bonos submonitores* Galfridum *de* Childewike, Galfridum, Willielmum, Johannem, *&* Richardum, *filios ejus*, Willielmum *de* Gorham, Thomam *de* Waüz, Walterum *&* Henricum *filios ejus*, Adam *de* Sumery, David *de* Garpenvilla, *quòd sint coram Justitiariis ad primam assisam, cùm in partes illas venerint; ostensuri, quare fugaverunt & lepores ceperunt in libera warenna sua de* sancto Albano, *sine licentia sua: & habeas submonitores & hoc breve. Teste me ipso, apud* Westmonasterium *vigesimo sexto die Junij, anno Regni nostri vigesimo quarto.* Acta apud *Hertfordiam*, à die Navitatis beati *Johannis Baptistæ* in unum mensem, coram *Willielmo* de *Eboraco*, Præposito de *Beverley*, *Henrico* de *Bathonia*, *Rogero* de *Turkebya*, *Gileberto* de *Prestuna*, Justitiariis ibidem itinerantibus, Anno Regni Regis *Henrici*, filij Regis *Johannis* vigesimo quarto.

Recitatio coram Justitiariis.

GAlfridus de *Childeweke*, *Galfridus Willielmus*, & *Richardus*, filij ejus, *Willielmus* de *Gorham*, *Thomas* de *Wauz*, *Walterus* & *Henricus*, filii ejus, *Adam* de *Sumery*, *David* de *Garpenvilla*, submoniti fuerunt per breve domini Regis ad respondendum Abbati *sancti Albani*, quare fugaverunt & lepores ceperunt in libera warenna sua de *sancto Albano*, sine licentia sua. Et inde queritur, quòd die Mercurij proxima ante festum sancti *Thomæ* Apostoli, ipsi venerunt cum canibus, & ceperunt lepores suos in Warenna sua. Et similiter, quòd venati sunt in campis suis omnibus in warenna subscriptis, scilicet in campis *sancti Albani*, *Kyngesburia*, *Parco*, *Langelia*, *Kaysso Rikemarswurthe*, *Cudicote*, *Waldene*, *Sandruge*, *Tidenhangre*, *Barnate*, *Redburne*, & in terris sui dominij, & rusticorum suorum; contra libertatem suam, qua usus est à tempore *Henrici* Regis senis, unde dammificatus est ad valentiam quadraginta marcarum. Et *Galfridus* & omnes filij, *Adam* de *Sumery*, veniunt & defendunt vim & injuriam; & dicunt, quòd ipsi & antecessores sui à conquestu *Angliæ* venati sunt in omnibus locis prædictis de jure, tempore *Henrici* Regis avi domini Regis, in temporibus Regni *Johannis*, & domini *H.* Regis, qui nunc est, & habuerunt venationem illam ut de jure. Offerunt domino Regi quinque marcas, per sic, quòd inquiratur, utrùm prædictus *Galfridus* & antecessores sui, *Thomas* de *Wauz* & antecessores sui, *Adam* de *Summery* & antecessores sui, habuerunt venationem illam prædictam pacificè ut de jure, tempore *Henrici* Regis avi domini Regis & semper postea, vel si habuerint venationem illam vi aut permissione prædecessorum prædicti Abbatis vel

per

per eſcheccum: & recipiuntur. Et idem Abbas dat quinque marcas pro habenda eadem inquiſitione. Et datus eſt eis dies in octavis ſancti *Michaëlis*, coram eiſdem Juſtitiariis, apud *Cantabrigiam*. 1240.

Acta apud Cantabrigiam *in octavis* S. Michaelis *coram præfatis Juſtitiariis.*

JUrata de conſenſu partium venit recognitura per *Petrum* de *Thaly*, *Willielmum Revel*, *Willielmum* de *Thorleghe*, *Simonem* de *Fornelle*, *Henricum* de *Holewelle*, *Radulphum* filium *Fulconis*, *Willielmum* de *ſancto Leodegario*, *Petrum* de *Welles*, *Richardum Muſchet*, & *Willielmum* de *Holewelle*, Si *Galfridus* de *Childewike*, *Galfridus*, *Willielmus*, & *Richardus* filii ejus, *Thomas* de *Wauz*, *Walterus* & *Henricus* filii ejus, & *Adam* de *Sumery*, & anteceſſores ipſorum, habuerunt venationem ſuam tempore *Henrici* Regis avi domini Regis, & ſemper poſteà, in villis de ſancto *Albano*, *Kyngesburia*, *Sandruge*, *Tidenhangre*, *Parco*, *Kayſo*, *Langeleye*, *Rikemarſwurthe*, *Cudicote*, *Waldene*, *Barnate*, & *Redburne*, ut de Jure ſuo, ſicut idem *Galfridus* & alii dicunt: vel ſi habuerunt venationem per vim, vel ex remiſſione prædeceſſorum Abbatis *ſancti Albani*, per eſcheccum, ut idem Abbas dicit. Qui dicunt ſuper ſacramentum ſuum, quòd intelligunt, quòd Abbates, *ſancti Albani* ſemper habuerunt liberam warennam ſuam in prædictis villis tempore *Henrici* Regis avi domini Regis: quia dicunt, quòd inſpexerunt quandam chartam, quam idem *Henricus* Rex avus domini Regis qui eſt nunc, fecit domui *ſancti Albani*, in qua idem Rex facit mentionem de prædicta warenna habenda in prædictis villis, quam Abbates ejuſdem domus habuerunt tempore Regis *Henrici* ſenis avi ſui. Dicunt etiam, quòd ſi prædicti *Galfridus*, vel alii, vel eorum anteceſſores, cucurrerunt in prædicta warenna in prædictis villis, hoc fuit ex permiſſione Abbatum qui pro tempore fuerunt, & aliquando per contentionem: ita quòd prædicti Abbates, qui pro tempore fuerunt, aliquando ceperunt canes ipſorũ & homines ſuos, & homines malè verbreaverunt, & malè tractaverunt, unde pugnæ aliquãdo factæ fuerunt in Comitatu, & canes replegiati, & pax facta inter eos de talibus cõtentionibus. Et præciſè dicunt, quòd nunquã cucurrerunt in prædicta warẽna per aliquod jus quod in ea habuerunt, vel habere potuerunt. Et ideo conſideratum eſt, quòd Abbas & ſucceſſores ſui de cæterò habeant & teneant prædictam Warennam in prædictis villis quietè in perpetuum abſque clamio, quod prædicti *Gaufridus* & alii vel eorum hæredes in ea habere poſſint in perpetuum. Et *Gaufridus* & omnes alii in miſericordia, & ſatisfaciant Abbati de damnis ſuis, ſcilicet de quadraginta marcis. Et præceptum eſt Vicecomiti *Hertfordienſi* per breve domini Regis, quòd de terris & catallis ipſorum fieri faciat prædictam pecuniam, & eam ſine dilatione habere faciat prædicto Abbati.

Electio militum juratorum.

DUodecim milites accincti gladiis fuerunt electi in aſſiſa, de conſenſu partium. Et conſenſerunt partes in decem; quia duo non comparuerunt; videlicet *Richardus* de *Boxe* & *Richardus* de *Buteille* de *Melduna* in *Eſexia*. *J.* de *Wadentona*, Vicecomes *Hertfordienſis* & *Eſexenſis*, dilecto ſibi *Johanni* de *Beſſoreia*, Ballivo ſuo, ſalutem. Mandatum domini Regis in hæc verba ſuſcepi: *H.* Dei gratia Rex *Angliæ*. &c. Vicecomiti *Hertfordiæ* & *Eſexiæ* ſalutem. Præcipimus tibi, quòd de terris & catallis *Gaufridi* de *Childewike*, *Galfridi*, *Willielmi*, & *Richardi* filiorum ejus, *Thomæ* de *Waldis*, *Walteri* & *Henrici* filiorum ejus, *Adæ* de *Sumery*, & *David* de *Garpenvilla*, in *Balliva* tua, fieri facias quadraginta marcas, & ea ſine dilatione habere facias Abbati *ſancti Albani*, pro damnis quæ idem Abbas habuit occaſione contentionis motæ inter ipſum Abbatem & prædictos *Galfridos*, *Willielmum*, *Richardum*, *Thomam*, *Walterum*, *Henricum*, *Adam* & *David*, de warenna ipſius Abbatis. Teſte meipſo. &c. Idcircò tibi mando, quatenùs mandatum domini Regis exequaris. &c. Judicium prolatum fuit in die ſancti Dionyſii, circa horam nonam.

Breve de warenna.

EOdem anno, dominus Imperator *Conſtantinopolitanus* ſignificavit domino Regi *Anglorum*, utpotè ſpeciali amico & conſanguineo ſuo, quòd cum proſperitate ad partes *Græcorum* pervenerat in manu forti, *Francorum* præcipuè ſtrenua vallatus multitudine: & quòd nomen ipſius, ſcilicet *Balduini*, factum eſt omnibus inimicis formidabile. Et quòd jam maximam civitatem obſederat, non multùm diſtantem à *Conſtantinopoli*, quam ſi ditioni ſuæ ſubdidiſſet, tota patria circumjacens per tres dietas in circuitu ſuæ cederet poteſtati, & ſine offendiculo periculi ad partes *Conſtantinopolitanos* pateret acceſſus: Bellicúmque negotium eſt in manu proſperatum.

Status Imperatoris Conſtantinopolitani.

ILlis quoque diebus, dominus Legatus per authenticum domini Papæ vocatus eſt, ut peractis negotiis inceptis, ad *Romanam* curiam, quæ generale Concilium expectabat, properaret. Ita ſcilicet adventum ſuum pro poſſe maturando, ut cum fratribus, ſano concilio multùm indigentibus, in illo arduo negotio tractatum habentibus, præſentiam

Vocatio Legati ad curiam Romanam.

ſuam

Digitized by Google

1240. suam exhiberet, & adventum anticiparet aliorum. Ipse verò, quasi obaudiens, magnum cumulum fœni, & struem lignorum, & alia hyemantibus necessaria aggerare non cessabat, & procurationes à multis, quorum bona jam penè exhausta fuerant, non sine eorum amaricatione & magna admiratione, non segniter extorquere.

Adventus Petri Rufi è Scotia.

ET circa festum omnium sanctorum, venerunt *Rubeus* & *Ruffinus* de partibus *Scotiæ*, afferentes secum tria millia librarum ad opus domini Papæ. Et ex alia parte *Mumelinus*, secum ducens *Romanos* viginti quatuor, beneficiandos in *Anglia*. Unde de miseris facti miserrimi *Anglici*, quasi inter duas molas hinc, inter alias duas inde, contriti volvebantur: hinc enim *Petrus Rubeus*, hinc *Mumelinus*, hinc Rex, inde Legatus ipsos Prælatos, Religiosos, & clericos exagitabant. Rex autem *Scotiæ*, illatam sibi injuriam, quam nullus antecessorum suorum tolerabat, conniventibus oculis transire permittebat.

Comes G. Marescallus *reconciliatur Regi.*

IN illius anni curriculo, videlicet in æstate, cùm Comes *Richardus* adhuc apud *Londinum* existens, cum domino Rege fratre suo tractaret de suo itinere arripiendo, vel per *Italiam*, vel *Marsiliam*, & tandem consulente & sic ordinante fratre *Theodorico*, fratrum *Hospitalis* sancti *Johannis* Priore, cum eodem fratre duce transire elegisset; & ibidem mare Mediterraneum transiturus, navem intrare, omnia hæc in proposito eidem Comiti residerent: Ecce Comes *Marescallus G.* obtulit se in præsentia dicti Comitis *Richardi*, de omni crimine à quocunque objecto purgaturum; & domino suo Regi de omnibus querelis legitimè & judicialiter coram tota curia satisfacturum. Pro quo cùm Comes *Richardus* intercederet præcordialiter, Rex ei omnem pristinum rancorem & indignationem præconceptam liberaliter condonavit. Creditur tamen, quòd Comes *G. Marescallus* tam versùs Comitem *Richardum* quàm Regem, muneribus intervenientibus hoc promeruit obtinuisse; secundùm illud Poëticum: *Crede mihi, res est ingeniosa dare.*

Mauritius *Justitiarius conciliatur* G. Marescallo.

HÆC autem cùm *Mauritius Hyberniæ* Justitiarius fida relatione monitus præcognovisset, ad Regem, qui tunc *Londini* morabatur, festinanter venire properavit; desiderans animum Comitis *G. Marescalli*, quem sciebat commotum contra ipsum, propter mortem fratris sui *R.* Comitis, in *Hybernia* trucidati, benignè pacificare. Venit enim primò paratus, se judicialiter modis omnibus coram Rege & Regia curia, à morte dicti Comitis secundùm judicium Procerum purgare; & legitimè infamiam illam à semetipso, quem sciebat immaculatum, propulsare. Insuper, licèt propriam conscientiam illæsam cognovisset, pro bono pacis & amicitia pristina reformanda, cœnobium nobile & possessionibus amplis restaurandum, cum conventu venerabili, sine morosi temporis dispendio; se spopondit pro anima ipsius Comitis *R.* liberaliter fundaturum. Cujus cùm verborum constantiam Rex audiens, piúmque propositum cognovisset; accito Comite *G. Marescallo*, pacis interpretem & fidum mediatorem se exhibuit; allegans illud Evangelicum, de servo & conservo, à Domino editum judicium, competenter exemplificatum. Asseréńsque constanter per sententiam divinam, ipsum *Marescallum* indignum sua gratia, nisi ipsam sereno corde proximo suo suppliciter postulanti; & de objecto crimine purgare se volenti, dignaretur impertiri. Affirmavit enim coram Deo, se cæde illa, qua improperavit ipsum cruentari; in qua diffamatione honorem suum non mediocriter suggillavit, nullatenùs maculari. Sic sicque tandem Rege & Magnatibus procurantibus elaboratum est; ut inter Comitem *G.* precibus & rationi inclinatum, & *Mauritium* sapienter humiliatum; pax & concordia amicabiliter reformabatur.

Querimonia Principis Cunnoch *ad Regem.*

IPso quoque eodem tempore, venit ad Regem *Londinum* quidam illius partis *Hyberniæ* Regulus qui *Cunnoch* nuncupatur, querimoniam gravem reponens coram Rege & curia, de injuriis sibi à *Johanne* de *Burgo* violenter illatis; qui terras suas cæde & incendio non cessabat devastare. Super quibus omnibus sibi justitiam postulabat exhiberi; & impetus suos temerarios Regalis potentiæ habenis refrænari. Nec permitteret fidelem suum, qui annuum pensum pro Regno suo, scilicet quinque millia marcarum, postquàm eum Rex *Johannes* & regnum suum sibi violenter inclinavit, persolvit, in plena pace dimissum & confirmatum; ab ignobili (ut dicebat) adventitio injustè exhæredari. Rex autem justis postulationibus inclinatus, ipsi *Mauritio* in præsentia sua constituto præcepit, ut ipsius iniquæ plantationis, quam Comes *Cantiæ Hubertus* in illis partibus, dum sua potentia debaccharet, plantavit; infructuosam sycomorum radicitùs evulsam, non sineret ampliùs pullulare. Scripsitque Magnatibus *Hyberniæ*, ut exterminato *Johanne* de *Burgo* prædicto, Regem in Regno suo constitutum, & in pace bona confirmatum, constituerent. Et sic ex Regiis consolationibus, Regulus commemoratus in spem bonam erectus, ad propria remeavit.

In fine

1240.

Papa conatur à treugis cum Imperatore factis resilire.

IN fine verò æstatis, comperiens Legatus Papam cum Imperatore treugas usque ad Concilium in proximo Pascha celebrandum accepisse, iratus valde, significavit eidem, quòd effœminatus animo, & pusillanimis frangebatur, mersus in desperationem. Et immeritò, cùm in sola *Francia* jam collectam adunaverat in auxilium suum pecuniam, unde per annum integrum bellum consertum contra Imperatorem valeret indubitanter intrepidus continuare. Unde Papa hæc audiens, pœnitens & dolens quòd treugas acceperat, vocavit magistrum *Iohannem* de *Columpna*, & dominum *Reimundum*, excellentes Cardinales, dictarum treugarum mediatores, & adversus Imperatorem intercessores. Et dixit *Iohanni*: Confundor in memetipso quòd treugas concessi inimico ecclesiæ *Frederico*. Vade igitur tu, qui interpres fuisti super hoc inter nos, festinus ad ipsum, ipsas me nolle acceptare denuncians, me illi inimicum fore ex hoc nunc & anteà, sub diffidutiatione audacter attestando. Cui *Iohannes*: Absit domine hæc levitas verborum in ore tanti viri, ad tantum Principum destinanda, præcipuè per nos, qui non vulgares reputamur: huic enim consilio instabilitatis ac infidelitatis nequaquam consentio, sed constanter contradico. Cui Papa: Nec ego de cætero te habeo pro Cardinali. Et ait ei *Iohannes*: Nec ego te pro Papa. Et sic recessit, de amico factus adversarius. Juxta illud: Quidam Imperator injuriosus dixit in ira & superbia cuidam suo Senatori: Recede, non te ampliùs pro Senatore habeo. Cui Senator intrepidus: Nec ego te pro Imperatore. Sicut subditus domino, ita Dominus subdito tenetur.

Legatus in Francia magnam pecuniam collegit.

QUod cùm Regi *Francorum* innotuisset, præcepit pecuniam totam, quam in terra sua mellitis sermocinationibus & fellitis comminationibus ab universitate cleri, Rege permittente, messuerat, ab eodem Legato extortam, in terra sua, donec rei exitum videret, reservari, ut sic saltem, etsi invitus, Papa fidelis, qui vicarius *Christi* in terris nuncupatur, inveniretur. Et sic durabant treugæ adhuc inter eos inviolatæ, exceptis tamen Imperialibus inimicis, scilicet *Mediolanensibus*, & quibusdam aliis *Italicis*, de quibus non pertinebat ad Papam sollicitari, sicut fuit ab initio in treugarum compositione primitiva.

Callida Papæ exactio pecuniæ in Anglia.

PApa verò de pecunia congreganda vigil contemplator, ab *Anglia* prædam desideratam expectans, significavit Legato, ut non sicut priùs omnem simul clerum convenire attemptet, ne fortè audaciam alterutrum accipientes, pristinis rationibus & exceptionibus fulciantur contradicentes: imò potiùs singulatim quemlibet eorum conveniendo flectere conetur. Priùs tamen omnibus modis constantia Regis enervata, ut qui cum clero antè stetit, & ei dederat cornua, effœminatus fiat ei ad ruinam.

Legati diligentia in pecuniis colligendis.

HÆC cùm intellexisset Legatus, de docto factus doctior ad nocendum, clerum *Angliæ* universaliter *Londinum*, autoritate Papæ, coram eo, in festo omnium Sanctorum, convocavit. Ubi clerus congregatus simul cum religiosis, Regem invenerunt adversantem eis, quasi inimicum manifestum: & factus est illis baculus harundineus, in quo fulti confidenter vulnerantur per fragmenta. Videntes igitur tam Religiosi quàm Archidiaconi & Clerici beneficiati, qui ad contradicendum Legato in faciem, & ad instans Concilium appellandum prompto spiritu erecti animabantur, quòd facti sunt velut oves traditæ rictibus luporum cruentatis, mellitis & super oleum mollitis Legati seductionibus, quas posteà in jacula convertit, consenserunt.

Monachi Dunelmenses Romæ mortui.

EIsdem diebus Monachi *Dunelmenses Romæ* ad confirmandam electionem suam commorantes, in suo negotio consummando, impediente Rege, nimis damnificabantur, ita ut suspenso negotio, affecti tædio, quasi dolore contabuerunt. Decubuerunt igitur infirmati, juxta verbum *Salomonis*, dicentis: *Spiritus tristis exsiccat ossa*. Et mortui sunt qui ibidem commorabantur quatuor, qui electi de Conventu discretiores habebantur, cum quibusdam in Jure peritis clericis & ministris, ad consolationem eisdem assignatis, & sic periit pars Conventus potissima, utrum morbo eventuali, vel spiritu tristitiæ, vel peste, vel potione lethifera, ignoratur. Quòd cùm electus, scilicet Prior *Dunelmensis*, cognovisset, ab alto ducens suspiria, abhorruit, licèt Rex principalis causa fuisset, qui non permittit ecclesias viduatas ordinari, quòd ipse videretur tanti mali occasio, cessit spontaneus, asserens se nunquam statum pristinæ lætitiæ vel alacritatis recepturum. Monachi verò, quibus eligendi libera potestas relinquebatur, Regem, ut moris est, adierunt, ut concederet eis justam eligendi facultatem. Rex autem eis petita concedens, instantissimè ipsos rogavit, juxta illud Poëticum:

Imperium, promissa, preces, confudit in unum.

1240. ut magistrum *Petrum* de *Egeblancke*, electum *Hertfordiensem*, natione *Provincialem*, vel *Bonifacium* avunculum Reginæ, sibi postularent vel eligerent, quorum mores & scientiam penitus ignorabant: sciebant tamen utrumque alienæ fuisse nationis, & tantæ insufficientem dignitati. Nec indiget *Anglia* extra fines suos, in remotis regionibus, personas regimini ecclesiarum idoneas mendicare, quæ solet aliis tales sæpiùs ministrare.

Saraceni *sorte inquirunt fata.*

ANno quoque eodem, tempore ad hoc idoneo, secundum traditiones abominabiles scientiæ Necromanticæ, vel artis Mathematicæ, *Saraceni* Orientales, facta immolatione & horribili invocatione Dæmonibus, sortem jecerunt, noticiam eventuum futurorum de exercitu *Christianorum*, super eos hostiliter adventantium, habere cupientes. Quorum Antistes, post superstitionis consummationem, Principes eorum vultu demisso, & voce flebili, sic est alloquutus: *Noverit dignissima excellentia vestra, quòd fata nobis adversantur.* Et assumpta parabolâ, haustoque spiritu immundo, continuavit inceptum sermonem, dicens: *Non vos nimis efferat vel extollat nuper vobis à Diis concessa victoria; adsunt enim qui sanguinem victorum de manu vestra cum ultione magnifica retributionis confidenter requirant.* Hæc autem audientes, vehementer obstupuerunt. Et cum maximus il...um Principum à prædicto Ariolo sciscitabatur, quis in exercitu foret primicerius, accepit pro responso: *Quidam adolescens, cujus adventus paratus imminebat.* At Princeps Sortilego: *Estne de genere magnifici Regis, qui quandoque totum exterruit Orientem?* At ille: *Nepos ipsius est, nomine ipsius intitulatus. Et qui mores? quæ potentia? Providentia hujus major, sed minor strenuitas, continuum tamen diatim suscipiens incrementum.* Quibus auditis, horror cum desperatione invasit universos. Quos cùm vidisset prædictus Augur uberrimè flentes inconsolabiliter dolere, continuavit Augurium conceptum Aruspex memoratus: *Nolite lacrymari; Sed orandum nobis incessanter & optandum, ut peccatorum retibus involuti, Christi Dei sui, qui munditiam honestatis diligit, paratam sibi gratiam, sicut nuper fecerunt in partibus Damiatæ, amittant Christiani.* Et sic timor eorum aliquantulam suscepit consolationem.

Mediolanenses *comburunt hæreticos suos.*

MEdiolanenses autem tunc temporis formidine pœnæ potiùs, quàm virtutis amore, hæreticos, qui civitatem suam pro magna parte inhabitabant, ut famam suam redimerent, & accusationi Imperiali liberiùs responderent, combusserunt; quamobrem numerus civium nimis est mutilatus. Timebant enim sibi, eò quòd à tranquillitate treugarum, sicut omnes *Italici* inimici, Imperio sequestrabantur. Et in solo Papa confidentes, qui promisit se nullo modo cum Imperatore absque mentione facta de eis cōpositurum, videntes se penitus destitutos, suum in instanti Concilio exterminium cum judiciali damnatione vehementer timuerunt.

S. Normanno *omnia beneficia ablata, præter unum.*

IMminentibus autem diebus illis, procurante Regis ira vindice, privatus est magister *Simon Normannus* (qui aliquot annis præterlapsis Regis summus exstitit Consiliarius, Regiique sigilli bajulus) ab omni, præterquàm uno, auctoritate Papali, beneficio; ab Archidiaconatu *Norwicensi* viriliter præcipitatus. Et quia dispensationem impetraverat plura beneficia obtinendi, obtinere meruit, ne nimis in eum manum aggravare Papa videretur, redditum suum usque centum marcas annuas, licèt nullus pro ipso intercessor existeret, arctando limitavit. Factus igitur opprobrium notis suis, fructus viarum suarum sic collegit, secundum illud Poëticum:

—Iam non ad culmina rerum: Injustos crevisse queror, Tolluntur in altum,
Vt lapsu graviore ruant.—

Hic est ille qui iniqua consilia & Regno nociva dederat, qui Legatum in *Anglia* morari fecit succinctum ad iter *Transalpinum*, qui statutus coram Papa interrogante ab eo, cur Rex *Angliæ* omnes suos naturales homines non diligens, alienos ad se vocaverit, respondit: *Non est hodie aliquis Anglicus in Anglia probatus fidelis, cui Rex possit securè credere.* Quod verbum plenum ingratitudinis rapuit de ore polluto magister *Robertus* de *Sumercote* Cardinalis, *Anglicus* natione, ipsum vehementer super hoc reprehendens.

Iocundi rumores de Terra sancta.

DIebus illis profluentibus, post tristia & adversa, quæ *Christi* adorantes vestigia milites *Christianissimi* in *Terra sancta* pertulerant, consolatus est Dominus populum suum consolatione magna, quæ in præsentibus literis continetur: *Frater Hermannus Petragorinus, Dei gratia pauperis militiæ* Templi *Magister humilis, dilecto in* Christo *fratri* Roberto *de* Sanford, *domorum ejusdem militiæ in* Anglia *Procuratori, salutem in Domino. Fraternitatem vestram scire volumus, quòd cùm jacuisset diu in sabulo, tædio affectus & ocio,* Christianus

Christianus exercitus, non per multa & crebrò celebrata concilia: heu quid esset tenendum, quidve faciendum, discernere potuisset? non suis exigentibus meritis, sed consuetæ misericordiæ clementia visitavit eum oriens Dominus ex alto. Etenim Soldanus Damascenus, non timore populi Christiani, sed miraculose Domino faciente, totam terram integrè à flumine Jordanis ditioni restituit Christianæ. Inter Christianos & ipsum Soldanum interveniente conventione hujusmodi atque pacto, quòd unus juvabit alterum pro posse suo, ad defendendum terras suas contra Soldanum Babyloniæ; neutra parte cum eodem Soldano sine altera componente, quæ subitò in compositione præsentium unanimiter consenserunt. Benedictus Deus per omnia, qui hæc fecit. Hoc totum factum fertur causa sinistræ sortis eorum, de qua sorte prædictum est in antecedenti pagina. 1240.

Ipse autem nuncius, qui eulogium à Terra sancta transtulit, obviam habuit classem Comitis Richardi prosperè velitantem. Nunciavit etiam, quod prædictus Soldanus Damascenus certissimè proposuit, Baptismi suscipere sacramentum.

SUB eisdem etiam dierū curriculis scripsit dominus Imperator Regi Anglorum in hæc verba: Imperator Regi salutem. Qualiter ad multā instantiam Lombardorū Romanæ sedis Antistes contra nos inconsulto calore processerit, satis vos publica fama perdocuit. Qualiter etiā priùs quàm contra nos, religionis debito & Pontificatus gravitate depositis, hostiliter arma capiens, se ducem & principem nostrorū rebellium stabiliret, nos universale Conciliū, & specialiter nunciorum vestrorū præsentiam petissemus, serenitatē Regiam credimus non latere. Demum, notitiam vestram non latuit, qualiter ad quorundam ex fratribus ejus instantiam, qui pro reparatione tanti discriminis remedia cogitabant, præter omnium requirentium spem, nostra magnificentia condescendit, ut Lombardis prorsus exclusis, permitteremus eundem ab insuetis infestationibus Sacerdotum per temporale treugarum subsidium respirare, utpote qui libenter pro sedatione scandali generalis, & Terræ sanctæ subsidio procurando reperiri modos & vias patiebamur ad pacem. Sed ipse Lombardos eosdem, quibus confœderatus fuerat, à treugarum nostrarū fœdere non est passus excludi, totius orbis dissidio Mediolanensium ac ipsorum sequacium suffragia præferendo. Cui cùm aliquatenùs assentire nollemus, ut læsæ Majestatis nostræ reos sub prædictarum treugarū involucro pateremur involvi, vel ipsos ullo modo Papæ præsidio communiri, tandem postquam vidit eosdē rebelles nostros propria virtute deficere, nec ipsis posse temporalia remedia saltem quietis afferre, ad artes alias postmodùm se convertit, satagens nos per venerabilem Brixensem Episcopum, ad nostram præsentiam accedentem, inducere, ut cùm pro reformatione pacis inter nos & ecclesiam, ut dicebat, quàmplurium Regum nuncios ac nonnullos de Occidentalibus partibus Principes & Prælatos ad Synodum ntenderet convocare, Lombardos prædictos excellentiæ nostræ inimicos, in treugis cum ipso usque in proximum festum resurrectionis Dominicæ contrahendis, comprehendere deberemus, causam fingens, ut ex universalibus treugis, vocatis ad Synodum securitas largior præberetur. Audite mirabilem circumventionis modum, ad depressionem nostræ justitiæ excogitatum, dum pacem nobiscum habere velle se simulat, ut Lombardos, ad tempus per treugarū suffragia respirantes, contra nos fortiùs postmodùm in rebellione confirmet, utque contra nos ad discordiam se medio tempore pervenientium Prælatorum ad vocationem suam subsidia licentiùs præparet, speciem nobis concordiæ pollicetur. Et ut evidenter ad oculum videatis, quòd pro discordia potiùs concilium advocet, quàm pro pace, formam hujusmodi advocationis attendite. In qua nihil omnino de futuræ pacis tractatu describitur, nisi pro magnis & arduis ecclesiæ Romanæ negociis vocatorū præsentiā afferat oportunā. Tempus inspicite, dum legatum nobis ante conciliū, postquàm nos est aggressus hostiliter, nititur convocare. Considerate personas, dum spretis magnificentiæ vestræ nunciis, per quos sibi tractatum pacis hujusmodi frequentiùs obtulistis, nunc Provinciæ Comitem, manifestum excellentiæ nostræ rebellem, Ducem Venetorum, Marchionem Ostiensem & Comitem S. Bonifacii, Albericum de Romandiola, Biackinum, Gugsinum de Camino, & Paulum Traversanum, cum quibus in malum nostrum, data eis pecunia, prout est publica voce notorium, conjuravit, vocat expressis nominibus ad Synodum supradictam. Veruntamen ob reverentiam summi Regis, sic nominato Episcopo duximus respondendum, quòd nos cum sacrosancta Romana ecclesia matre nostra discordiam non habemus aliquam, sed ab hujusmodi Romani Pontificis impetu justitiam Imperii nostri defendimus, & injuriam propulsamus. Nihilominus tamen, cum ipso semper pacem habere optavimus & optamus, per quod generale mundi dissidium evitemus. Et ut tractatus pacis à remotioribus partibus non quæratur, per eundem Episcopum ac alios bonos viros, justitiæ nostræ conscios, & communis concordiæ zelatores, ad præsentem tractatum pacis,

Epistola Imperatoris ad Regē Angliæ.

ut

1240. *ut mala de medio citiùs auferantur, obtulimus nos paratos; treugas etiam, licèt nobis tanquam ad belli præsidia munitis infestas, inire concessimus cum eodem; sperantes per eos, velut per quandam salutiferam scalā, posse faciliùs ad excelsa palatia pacis ascendi.* Lombardos *tamen excellentiæ nostræ rebelles, à nexu treugarum hujusmodi, sicut semper exclusimus, sic in perpetuū excludemus; nec inter nos & eum, præsente discrimine, vocari Concilium per eundem, velut hostem publicum Imperii, permittemus: Præsertim cùm nobis, Imperio, & omnibus terræ primatibus indecentissimū judicemus, honoris nostri causam suspecto foro subjicere, vel judicio Synodali; sed omnibus ad Concilium ipsum convocatis, per terram nostræ ditioni subjectā, in personis & rebus securitatem denegamus. Quamobrem serenitatem Regiam præsentibus exhortamur, quatenus per Prælatos omnes & singulos Regni vestri, edicti Regii vulgato programmate divulgetis; ut nullus sub securitatis nostræ fiducia ad Synodum ipsam accedat. Nos enim quantumcunque Regni vestri fidelibus, ob amorem præcipuum quem erga vos gerimus, libentissimè deferamus; præsumptuosam tamen audaciam eorum, qui ad inimici nostri vocationem accederent, nos non deceret ullatenus æquanimiter tolerare. Datum in castris, in obsidione* Faventiæ. xiij. Septemb. xiiij. Indict.

Causæ quibus Imperator motus Concilium vult impedire.

SUbscriptis igitur & quibusdam aliis causis rationabilibus dominus Imperator turbatus, & timens sibi laqueos præparari in Concilio celebrando, cœpit illud impedire, his admonitus causis pro parte prælibatis.

Primò igitur dominus Imperator tēpus repræhendit inopportunū, & nimis festinū, ad quod nunquā consensit præfigendum. Item, quòd sicut præloquutum fuit, & tam Papali quàm Imperiali assensu determinatū, non vocat dominus Papa vocandos ad Conciliū; cùm utriusque causa sit in ipso specialiter pertractanda. Item, cùm pro pace reformanda inter eos & cōfirmanda vocandū fuit Conciliū, & non ob aliud, in scripto vocationis suæ non facit super hoc dominus Papa mentionē; nisi tantùm sic exprimēs, *pro arduis ecclesiæ Romanæ negotiis*, suppresso penitus pro qua causa vocari Conciliū debuit principaliter: & sic obviat Papa promissis utrobique formatis & firmatis. Item, dicit dominus Imperator, quòd dominus Papa ad Conciliū publicos hostes & manifestos Imperii vocavit, (quorū nomina dominus Imperator in sua epistola exprimit,) & eosdē Imperialib' corrupit muneribus, ut vertantur in arcū pravum, ut traditorū nominibus in perpetuū probrosè cum suis generationibus deturpētur, quibus non sunt tam ardua status Imperialis cōmittenda. Item, dicit Imperator: *Otto* Cardinalis, Legatus in *Anglia*, & Rex *Angliæ*, omnem ferè thesaurū illius regionis, ad meam dejectionē anhelantes, exhauserunt: & nos, non sine Imperii magna verecundia, & famæ nostræ suggillatione, in regno *Angliæ* anathematis vinculis innodari fecerunt. Quapropter ipsos, & omnes *Angliæ* Prælatos, nostros inimicos meritò debemus reputare, qui pecuniam suam in nostrū gravamen effundentes, honorem nostrum pro posse suffocarunt; nec movit eos, quòd nunquam eis nocens, affinitatis fœdere *Anglorum* Regi conjungor sociatus. Ipsorum igitur examen subire mihi foret absurdum, & penitus dissonū rationi. Item, dicit dominus Imperator, quòd per treugarum acceptarū moram, nobis suspectam, imò dispendiosam, & dum Concilii tractarentur negotia, (quæ finem fortè non poterunt sortiri repentinū,) inimici nostri poterunt respirare, & ad gravamen Imperii, assensu & fomento Papæ, quorum se constituit principem & defensorem, & pro ipsis bellatorem, surgere fortiores. Item, dicit dominus Imperator, quòd dominus Papa maximam quantitatē pecuniæ exspectat extorquendam à Prælatis *Franciæ*, & præcipuè *Angliæ*; quam promisit hostibus Imperii se daturum: unde sumunt Papa & ipsi spem & cornua, quæ meritò sibi imminent formidanda. Sumpsit enim hæc consuetudo ab prædecessore suo *Innocentio* in ultimo Concilio exordium detestandum; ut celebrato Concilio non detur Prælatis recedendi licentia, donec Papa singulatim à singulis pecuniam extorserit, non habito respectu ad labores & viatica Prælatorum, in itineribus vexatorum. Item, dicit Imperator: quòd omnes Prælati, præcipuè *Angliæ*, imò etiam Rex *Anglorum*, tenentur Papæ per suam professionem & juramentum, tanquam domino sententialiter obligati, & non Imperatori vel Imperio. Unde judicat Imperator, eorum arbitrium meritò ipsi fore nimis suspectum & ratione formidandum, præsertim cùm Papa ejus dignoscatur esse inimicus præcipuus & capitalis, membra tracturus ad consensum. Studet etiam, & omnem effundit peritiam & industriam, ut ipsum confundat Imperium cum Imperatore. Sed secundum illud *Ovidianum*:

Vt latro, sic cautus præcingitur ense viator;
Hic parat insidias, hic sibi præstat opem.

Cùm

Digitized by Google

Cùm igitur hæc, & alia populo incognita, subtili rationis trutina libraret dominus Imperator, sciens multos callere in ipsius nocumentum; cœpit per præscriptam epistolam vocatos & venientes ad Concilium, de imminentibus sibi periculis, scilicet quòd noluit eos defendere per ditionem suam facientes transitum, civiliter præmunire. 1240.

Comes Richardus prosperè in terra sancta applicat.

PER idem tempus, Comes *Richardus* navigans in *Terram sanctam*, prosperè ac gaudenter cum tota sua classe & aliena sibi associata in portu applicuit *Aconensi*, duodecimo die post festum sancti *Michaëlis*. Qui cum tanto gaudio in Prælatorum processione & clericorum sacris induviis ornatorum, Principum & militum sibi reverenter occurrentium; in campanarum classico & cantu ecclesiastico, populi quoque applausu, in tympanis & cytharis & choreis receptus est; quòd in ejus adventu viderentur unà conjungi cœlestibus; et recreati omnes inæstimabili exultationis jubilo, manus tendentes ad sydera, clamitabant, *Benedictus qui venit in nomine Domini*. Et tertia die postquā applicuerat, voce præconia fecit in *Acon* acclamari, ut nullus *Christianus* peregrinus recederet pro defectu pecuniæ, sed stipēdiis ejus sustētandi morarētur *Christo* strenuè militaturi.

Mors Ædmundi Cantuarien. Archiepiscopi.

DUM igitur fortunalis rota sic mundanum cursum volubiliter exagitaret, *Ædmundus Cantuariensis* Archiepiscopus, qui spontaneum in transmarinis partibus exilium subierat, contabuit tam corpore quàm animo; & ducens ab alto suspiria, frequentiùs iterabat: O quàm melius esset mori, quàm videre mala gentis suæ & sanctorum super terram. Quos enim ipse ligaverat, Legatus contra suam dignitatem malo grato suo absolvit, & è converso. Optans igitur *dissolvi, & esse cum Christo, orabat*, dicens: Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est. Jam satis est, imò nimium, quòd omnia vidi volvi in præcipitium & ruinam: tolle animam meam, Domine Deus meus. Commoratus est igitur dictus Archipræsul per aliquot dies apud *Pontiniacum*, ubi beatus *Thomas Martyr*, prædecessor ejus, exul aliquando commorabatur. Ubi die ac nocte in lacrymis & jejunio, pro statu ecclesiæ *Anglicanæ* periclitantis, preces Deo & beato *Thomæ* obtulit indefessas. Exhaustus igitur abstinentia, & dolore maceratus; exinanito corpore, delibato & debilitato, cœpit ibidem graviter infirmari. Et consilio fretus medicorum apud *Soysy*, gratia melioris aëris hauriendi, se fecit transportari. Ubi per alicujus temporis spatium morbo languens dysenterico, vinculis carnis absolutus, valedicens nequam sæculo, universæ carnis semitas est ingressus. Cujus anima exilium sæculare pro patria cœlesti fœliciter commutavit. Verè enim exul, & solo corpore in hac peregrinatione commoratus, undique causis emergentibus languit lacessitus. Rebelles etiam, quos ipse judicialiter excommunicavit, Legatus procaciter & irreverenter absolvere non omisit; multa alia, quæ sua non erant, in præjudicium ipsius Archiepiscopi totius *Angliæ* primatis, de consensu vel permissione Regis, temerè & enormiter præsumendo. Sed hæc pestis omnes *Angliæ* Prælatos truculenter agitavit. Unde quidam Satyricus satis satyricè Regem & Legatum, dum adinvicem jocosè confabularentur, & in omnibus agendis sese coadjutores fore contra omnes compromitterent, reprehendit, dicens: *Eia, eia, nunc bene novi, quòd ex quo pastor & lupus fœdus inierint concordia, ovibus imminet strages truculenta.*

Funus Ædmundi Cantuarien. Archiepiscopi.

TRansiit igitur ex hoc mundo dictus Archipræsul *Ædmundus*, decimo sexto Calend. Decemb. infra scilicet octavas beati *Martini*, ipsi Confessori Confessor in multis assimilatus, absolutis de Conventu *Cantuariensi* Monachis pœnitentibus. Obiit autem apud *Soysy*, domum Canonicorum Regularium. Et dum adhuc sospes ibi viveret, & crederent Monachi, quòd ab eis recederet, ait Prior loci, qui fuit ei specialissimus: Domine, ut quid recedis? ut quid nos deseris? vexaberis itinerando: quiesce nobiscum. Et respondit Archiepiscopus, Cor meum vobiscum remanebit: Et non intellexerunt verbum. Sed infirmatus illic obiit, & facta anatomia de corpore suo, ibidem sepulta sunt ejus viscera cum corde. Distat locus ille à *Pontiniaco* viginti leucis, id est, duabus dietis: & tunc demùm aperti sunt oculi eorum, ut verbum intelligerent, quod dixerat Archiepiscopus. Fecerunt igitur clerici & ministri ipsius, sanctum corpusculum Pontificalibus (ut moris est) indutum, super ligneum vehiculum ad *Pontiniacum* sepeliendum transportari. Dum enim adhuc viveret, videns se de hoc mundo citò migraturum, causam suam Deo & *B. Thomæ* commendando (qui ibidem ob similem causam exulans, invenit refugium) *Pontiniacensi* ecclesiæ corpus suum legavit. Contigit autem inter itinerandum, dum sacrum corpus portaretur, propter famam sanctitatis ipsius, ut illuc confluerent ægrotantes, sanitatem à Christo ipsius precibus fideliter postulantes. Et factum est, quòd

eundem

1240. eundem una die ter dignatus est Dominus manifestò, meritis ipsius sancti exigentibus, miraculis præclaris, & titulo sanctitatis insignire. Pro quibus solenniter hymnus Angelorum, scilicet, *Te Deum laudamus*, ter veneranter & devotè cantabatur. Meruit igitur *Pontiniacum* corpore Confessoris: quod cùm tumularetur, inventum est vermiculis & cilicio rudi corrosum, & genua ob frequentiam genuflexionū callosa, fœliciter venustari; quod fuerat aliquando beato *Thomæ* tuitionis refugium & asylum. Et hoc idem Martyr *Thomas* apertè prædixerat.

Prælati Angliæ Romā *proficiscūtur.*

DUM autem talia temporis mutabilitate volverentur, dominus Imperator, resiliente domino Papa, à treugarum acceptarum observatione resilivit. Civitatem quoque quam obsedit, truculenter infestavit. Prælati verò *Angliæ*, necnon & Legatus nihilominus Papalibus mandatis obedientes, licèt cum magno periculo, ad *Transalpinandum* se, instantibus diebus Natalitiis, viriliter præpararunt.

Consecratur Petrus *de* Egeblancke *in Episcopū* Hertfordiensem.

CIrca idem tempus, die Dominica proxima ante Natale Domini, consecratus est magister *Petrus* de *Egeblancke* in Episcopum *Hertfordiensem*, præsente & applaudente Rege & Nobilum multitudine, in ecclesia sancti *Pauli Londini*. Ubi etiam Monachi *Cantuarienses* pro jure suæ ecclesiæ coram Legato ibid. præsente & Archiepiscopo *Eboracensi*, & aliis Prælatis & Magnatibus, reclamarunt.

Corona Domini spinea in Franciam *apportata.*

EOdem anno, geminato Domini nostri *Iesu* beneficio, *Francia* floruit & exultavit. Præter enim hoc quod meruit, ut prædictum est, Confessorem *Ædmundum* ab *Anglia* sublatum obtinere; coronam Domini spineam, apud *Constantinopolim* adeptam, est gavisa possidere. Necessitate enim ingruente, & thesauri carentia, (ut moris est bella gerentibus,) cor *Baldewini* Imperatoris *Constantinopolitani* perurgente, significavit Regi *Francorum* ipse Imperator *B.* quòd si ipsum jam pecunia destitutum, vellet de thesauro efficaciter juvare, ipsi Regi pro antiquo dilectionis & consanguinitatis fœdere conferret coronam Domini, quam *Iudæi* circumplectentes, capiti Domini, cùm pro redemptione humani generis crucis sustineret passionem, proculdubiò imposuerunt. Quod Rex *Francorum*, fretus consilio naturali, grataniter accepit: & materno favore aspirante, ipsi Imperatori *B.* cujus continua prælia thesaurum exhauserant, largiter pecunia non parva transmissa, ærarium restauravit, familiamque suam & exercitum exhilaravit: ipsumque *B.* in spem certam obtinendi victoriam contra *Græcos* erexit. Ipse verò pro tanto beneficio à Rege obtento, juxta pacta & pollicita; super aurum & topazion preciosam coronam *Christi* fideliter ipsi cōtulit pro præmio retributionis. Ipsa igitur solenniter ad laudē Deo dilecti Regni *Francorum*, imò omnium *Latinorum*, cum processione & campanarum classico, & fidelium devotione est recepta: & *Parisiis* in capella Regis reposita veneranter.

Eruptio Tartarorū.

NE mortalium gaudia continuarentur, ne sine lamentis mundana lætitia diu celebretur, eodem anno, plebs Sathanæ detestanda *Tartarorum*, scilicet exercitus infinitus, à regione sua montibus circumvallata prorupit: & saxorum immeabilium soliditate penetrata, exeuntes ad instar dæmonum solutorum à tartaro, ut bene *Tartari*, quasi tartarei, nuncupentur, scatebant, & quasi locustæ terræ superficiem cooperientes, Orientalium fines exterminio miserabili vastaverunt, incendio vacantes & stragibus. Peragratis *Saracenorum* finibus, civitates complanarunt, nemora succiderunt, castra subverterunt, vineas avulserunt, hortos destruxerunt, cives & agricolas peremerunt. Et si fortè aliquibus supplicantibus pepercerunt, ipsos, quasi ultimæ conditionis servos, ante ipsos dimicare contra suos affines coëgerunt. Qui si fictè pugnarent, vel fortè clam se monerent, ut fugerent, ipsi *Tartari* à tergo insequentes eos trucidarunt: si strenuè bellarentur, & vincerent, nullas grates pro præmio reportarunt: & sic captivis suis quasi jumentis abutebantur. Viri enim sunt inhumani & bestiales, potius monstra dicendi, quàm homines, sanguinem sitientes & bibentes, carnes caninas & humanas laniantes & devorantes, coriis taurinis vestiti, lameis ferreis armati, statura curti & grossi, corpore cōpacti, viribus integri, bello invicti, laboribus infatigabiles, parte posteriori corporis inermes, anteriori tamen armis protecti, sanguinem eliquatum à pecoribus suis pro delitiis bibentes, equos habentes magnos & fortes, qui frondes & etiam arbores comedant, quos per tres gradus, propter brevitatem tibiarum suarum, quasi per tria scansia, ascendunt, humanis ligiis carentes, nescii mansuetudinis, leonibus aut ursis truculentiores, naves ex coriis boum factas secum deni vel duodeni habentes, natare & navigare docti, unde flumina maxima & rapidissima sine mora & difficultate transeunt, aquas turbidas vel etiam lutulentas,

lutulentas, cùm sanguis deest, avidè haurientes. Gladios & sicas una parte secantes habent, sagittarii mirabiles, sexui, ætati, vel dignitati non parcentes; nullius alterius linguã noscentes, præter suam, quam ignorant omnes alii. Non enim usque ad hæc tempora patebat ad ipsos accessus, nec ipsi exierunt; ut haberetur de moribus aut personis eorum per commune hominum commercium notitia; Armenta sua cum uxoribus suis, quæ ad bella ut viri sunt edoctæ, secum ducentes. Et venerunt impetu fulmineo usque ad fines *Christianorum*, vastantes, & stragem exercentes non minimam; omnibus terrorem & horrorem incomparabilem incusserunt. Unde *Saraceni Christianis* cupierunt confœderari: & petierunt, ut multiplicatis viribus his monstruosis hominibus possent resistere. Creduntur isti *Tartari*, quorum memoria est detestabilis, fuisse de decem tribubus, qui abierunt, relicta lege *Mosaica*, post vitulos aureos: quos etiam *Alexander Macedo* primò conatus est includere in præruptis montibus *Caspiorum* molaribus bituminatis. Quod opus cùm videret humanos labores excedere, invocavit auxilium Dei Israël: & coierunt cacumina montium adinvicem, & factus est locus inaccessibilis & immeabilis. Super quem locum dicit *Iosephus*: Quanta faciet Deus pro fideli, qui tantum fecit pro infideli? Unde liquet, Dominum nolle ut exeant. Veruntamen, sicut scribitur in Scholastica historia, exibunt circa finem mundi, magnam stragem hominum facturi. Emergit autem dubium, si isti sint nunc exeuntes *Tartari*, cùm non utantur lingua *Hebraica*, nec legem sciant *Mosaicam*, nec utantur vel regantur legalibus institutis. Ad quod respondetur: Quòd nihilominus credible est, quòd isti sunt de inclusis, de quibus mentio prælibatur. Sed sicut etiam adhuc in ducatu *Mosaico* corda eorum rebellia in reprobum sensum sunt conversa; ita ut irent post Deos alienos & ritus ignotos, ita & nunc magis prodigialiter, ita ut ab omni alia natione ignoretur, cor eorum & lingua confunditur, & vita in ferinam crudelitatem & insipientiam Deo vindice commutatur. Dicuntur autem *Tartari* à quodam flumine per montes eorum, quos jam penetraverant, decurrente, quod dicitur *Tartar*: sicut flumen *Damasci Farfar* nuncupatur.

INterim arctabantur Nobiles *Francorum* incarcerati, quos tam *Soldanus Damasci*, quàm *Soldanus Babyloniæ* tenuit compeditos. Una enim dierum factum est, ut juberet *Soldanus Babyloniæ* adduci coram eo quosdam de Nobilioribus *Francorum* captivis. Inter quos etiam ductus Comes *Almaricus* de *Monte forti*, coram *Soldano* apparuit. Scivit autem *Soldanus* eum esse unum de Nobilioribus captivis, de reliquis autem ignoravit. Et ait *Soldanus* ipsi Comiti: Habeone ego aliquem Magnatem de genere *Francorum* captivum præter te? Cui cùm responderet Comes, dicens, non: cùm mallet eum potiùs ignorare quàm scire; ut faciliùs sequeretur redemptio: *Soldanus* facta diligentiori inquisitione, comperit in carcere suo fuisse *Richardum* Vicecomitem de *Bello monte*, & quosdam alios Nobiles *Francos* & Magnates: & iratus pro mendacio Comitis, licet pio, ipsum in arctiorem, scilicet ad castrum dictum *Maubech*, transmisit custodiam. Detestati sunt igitur Principes *Saracenorum*, fraudes *Francorum* & fallacias. *Soldanus* igitur *Damasci* cum quodam potente sibi consanguineo *Saraceno*, dicto *Rooch*, cum quo bellum habuit, & pro illo nostrorum invocaverat auxilium, & fœdus inierat; clam pacem composuit, contra formam fœderis initi cum *Christianis*, ut prædictum est, fidem non habens dictis aut compotionibus eorum. Confusus est igitur exercitus *Christianus*, & spes ejus languit defraudata.

Angustia Christianorum in Terra sancta captivorum.

HIS igitur cognitis, anno declinante, declinavit & degeneravit nimis *Francorum* innata nobilitas. Indignantes enim Rex *Arragoniæ* & Comes *Britanniæ*, & quidam alii *Francorum* Magnates in *Terra sancta* commorantes; quòd fama Comitis *Richardi* fœlix suscepit incrementum, & quòd ipsi facti sunt quasi mutilatus exercitus, & reliquiæ multitudinis jam dispersæ; invidiæ stimulis exagitantur: contemnentes Comitis juventutem, & tam nationem *Anglicanam*, quàm ipsius inexpertam teneritudinem. Clanculò igitur abjerunt ad Primates *Saracenorum*, ignorante communi exercitu; & ab eisdem non minima accepta pecunia, treugas eis decennales concesserunt. Et clam compositis sarcinis, & repletis auro clitellis, portum *Ioppensem* intrantes, à *Terra sancta* inhonestè nimis recesserunt.

Rex Arragoniæ & Comes Britanniæ pacē faciunt cum domino de Nazare.

Hoc etiam anno obiit *Iohannes filius Roberti*, vir nobilis, & unus de præcipuis Baronibus in plaga *Angliæ* Boreali.

Mors Iohānis filii Roberti.

EOdemque anno, structura lapidea cujusdam nobilis portæ, quam sumptuoso nimis labore Rex construxerat, quasi quodam terræ motu concussa, cum suis antemuralibus

Nova structura corruit.

6 &

Digitized by Google

1241. & propugnaculis nocte sancti *Georgii* corruit. Quo audito, Rex, multiplicatis sumptibus, jussit illud opus ruinosum restaurari, & in melius redintegrari.

Varii eventus totius anni.

TRansiit igitur annus ille Regno *Angliæ* inimicus, ecclesiæ sanctæ adversarius, Orientalibus nocivus & Occidentalibus, aridus per tres menses continuos, à Martio scilicet & deinceps, pluviosus per reliquos, frugifer tamen & fructuosus: sed Autumnus nubilus & pluviosus frugum abundantiam pro parte magna suffocavit. In partibus verò *Italicis* pluviarum inundantia, quæ in fine anni illius à proclivis montibus in planities se diffudit, vix unum pontem in *Italia* integrum dereliquit.

Prodigiosa pugna piscium in mari.

ETSI magna & inaudita mirabilia in hoc anno contigerint, unum quod est mirabilius huic operi duximus interserendum. Balenæ enim circiter undecim, præter alias belluas marinas, in littore maris *Angliæ* cõtermino mortuæ, & quasi in aliquo certamine læsæ, non tamen ab humano impetu vel industria sunt projectæ: sicut natura maris est morticina ad aridam projecta evomere. Unde nautæ & seniores, maris confinia inhabitantes, qui viderunt mirabilia in profundo, facientes operationes in aquis multis, & negotiationes in partibus remotis, asserebant, bellum fuisse inauditum inter pisces, belluas, & monstra marina, quæ sese adinvicem mordentia & collidentia, alterno impetu interemerunt: unde mortua ex illis ad littora sunt projecta. De quorum piscibus unus, monstruosæ immanitatis bellua, in *Tamesim* fluvium veniens, vix inter pilas pontis illæsus pertransivit. Ad manerium autem Regis, quod *Mortelac* dicitur, insequentibus multis navigatoribus, innumerabilibus jaculorum ictibus vix tandem est peremptus. De quo jocosè quidam ait versificator:

Venerat ad funus Thetidis de piscibus unus,
Quem Rex Neptunus misit quasi nobile munus.

Legatus conatur pecuniam à Monachis Cisterciensis ordinis emungere.

IPsoque anno, Legatus, ut pecuniæ plus emungeret, apposuit & manum, ut à Monachis *Cistercienſis* ordinis suæ avaritiæ satisfaceret, procurationes instanter exigendo. Sed ipsi viriliter contradicendo, curiam *Romanam*, privilegiis suis innitentes, ut contra hanc improbitatem impetrarent, adierunt; literas eidem Legato sub hac forma reportantes.

Literæ Papales.

GRegorius *Episcopus, &c. Legato* Ottoni, *&c. Licèt tibi, si bene meminimus, nuper direxerimus scripta nostra, ut liceat tibi de Monasteriis* Cisterciensis *ordinis procurationes exigere moderatas, indulgentia concessa eidem ordini non obstante: quia tamen non est intentionis nostræ, nec credimus esse tuæ, ut contra ipsorum indulgentiam procurationes ab eis pecuniariæ exigantur, mandamus quatenus cibis regularibus contentus, absque esu carnium, cùm ad eos accesseris, prout in prædicta indulgentia continetur, procurationes pecuniarias occasione literarum hujusmodi non patiaris exigi ab eisdem.*

S. Elizabeth & Hildegaris *florent in* Alemania.

IPSIS quoque temporibus, sancta *Elizabeth* in *Alemania* innumeris coruscavit miraculis: adeò quòd fidelium turbæ peregrinorum, etiam à Barbaris regionibus & remotis, ad suam tumbam beneficia petituræ catervatim properarunt. Hæc dum hujus mundi incola fuit, uxor cujusdam Magnatis, scilicet *Andegravii*, exstiterat. Quo defuncto, ipsa mundi pompam cum suis delectationibus conculcavit, licèt abundans divitiis, & stirpe generosa prognata esset, utpote filia Regis & Reginæ *Hungarorum*, ut Prælati ac religiosi tantam admirarentur in muliere sanctitatis perfectionem.

Sancta quoque *Hildegaris*, primò inclusa, posteà Abbatissa, admirabilis sanctitatis domina, ut in quam, dum in hoc sæculo viveret, per soporem quadriduanum immisit Dominus spiritum Prophetiæ, & perfectam subitò literarum scientiam, scilicet tempore *Alexandri* Papæ, famosa valde facta est. Et quia de novis fratribus, & eorum statu & prædicatione, ac subita & inopinata provectione manifestè prophetavit, & expressè præloquuta est, ut præsens tempus verum perhibet testimonium, facta sunt ejus dicta per diversa mundi climata celebria, & magnatibus approbata.

Imperatrix gravida.

TEmporibus quoque sub eisdem, cœpit dominus Imperator *Anglos* specialiùs cæteris nationibus diligere, gratia Imperatricis *I.* sororis Regis *Angliæ*: quæ forma & moribus præcellens, omnium favorem sibi comparavit. Insuper jam gravida, Augusto sponso suo spem uberioris fructus propagandi repromisit: sed sinistro sydere multò aliter quàm sperabatur contigit, sicut sequens narratio prolixiùs declarabit.

Rex Legatum in Regali sede collocat.

ANNO gratiæ millesimo ducentesimo quadragesimo primo, qui est annus Regni Regis *Henrici* Tertii vigesimus quintus, tenuit idem Rex curiam suam *Londini*, scilicet apud *Westmonasterium*, ubi Magnates Regni quàm plurimi festa cum eo Natalitia celebrarunt. Die igitur Natalis Domini, ad instantiam Legati, cui Rex summoperè placere

1241.

placere studuit; cinctus est ab ipso Rege balteo militari nepos ipsius Legati, nomine *Advocatus*, eidemque quoque redditum contulit Rex triginta librarum properanter, quem idem tyro statim vendidit; sciens se in proximo cum domino suo recessurum. Et eodem die Rex quendam *Provincialem* cingulo simili solenniter insignivit, & redditu ditavit opulento. Finitis itaque in ecclesia solenniis; Rex in ampliori Regia *Westmonasterii* pransurus, Legatum, quem ad prandium invitaverat, in eminentiori loco mensæ, scilicet in Regali sede, quæ in medio mensæ est, non sine multorum obliquantibus oculis, collocavit. Ipso nempè Rege à dextris ipsius, *Eboracensi* verò Archiepiscopo à sinistris ejus sessionem accipientibus, consederunt consequenter tam Prælati quàm cæteri Magnates, secundum ordinem suæ dignitatis ac potestatis, Rege sic volente & convivas disponente. Quarto verò die Dominicæ Nativitatis, Legatus à domino Papa irrefragabiliter ad *Romanam* curiam revocatus, accersitis *Angliæ* Prælatis valedicens, versus mare iter arripuit transalpinum. Quem cum strepitu tubarum suarum, & innumerabili multitudine nobilium concomitantium, pompose nimis usque ad maris Rex duxit confinia. Et tandem cùm ab invicem separandi, hinc Rex, hinc Legatus recesserunt, profunda traxerunt suspiria, quòd tam citò disjungerentur: licet sæpedictus Legatus in Regno *Angliæ*, ad irrestaurabile damnum ecclesiæ, moram jam traxisset triennalem.

Discessio Ottonis *Legati ex* Anglia.

IGitur in crastino Epiphaniæ, apud *Doveram* Legatus navem ascendens, post Regales amplexus & oscula, Legationis deposuit insignia; & transfretans, apporriatam *Angliam* à tergo salutavit; nullo præter Regem, & quos idem Legatus bonis Regni saginaverat, de recessu suo condolente. Nec remansit eadem hora, ut veraciter dicebatur, in *Anglia* tantum pecuniæ, (exceptis sanctorum vasis & ornamentis ecclesiarum) quantum à Regno jam extorserat *Anglicano*. Præbendas autem, ecclesias, & varios redditus opimos plus quàm trecentos, ad suam vel Papæ contulerat voluntatem. Unde regnum quasi vinea exposita omni transeunti, quam exterminavit aper de sylva, miserabiliter languit desolatum. Reliquit autem dictus Legatus ecclesiam *Cantuariensem*, quæ est inter omnes *Angliæ* ecclesias nobilissima, nimis perturbatam, & in viduitate languentem, cum multis aliis Cathedralibus & Conventualibus ecclesiis, omni solatio destitutis. Nec ulla infirma terræ solidaverat, ut manifesto argumento monstraretur, quòd non missus erat ad oves quæ perierant protegendas, sed ad pecuniam, quam invenerat, vindemiandam. Idcircò meritis multipliciter exigentibus, Domino flagellante, per Imperatorem præparantem muscipulas, illa præda meruit spoliari; factus præda de prædatore, secundum illud Propheticum: *Væ qui prædaris, nónne tu prædaberis?* Sed hæc inferiùs suo loco pleniùs describentur.

P. de Sabaudia in Angliã *venit.*

CIrca eosdem dies, *Petrus* de *Sabaudia*, avunculus Reginæ, cui Rex Comitatum de *Richemundia* contulerat, venit in *Angliam*, quam sibi senserat fructuosam. Quem Rex adventantem occurrens, cum gaudio suscepit incomparabili, se suaque consiliis ejus exponendo, & ipsius terras cum donativis plurimis ampliando.

Continuæ ventorum procellæ.

TEmporibus etiam sub eisdem, præcipuè ipso die Circumcisionis Dominicæ, & plurimis sequentibus diebus continuatis, ventus Borealis supra modum impetuosus, ædificiis & arbustis damnosus, & per mare velificantibus periculosus, tam terræ quàm freto damna irrestaurabilia irrogavit, ut humani generis conditioni aër conturbatus videretur concordare.

P. de Sabaudia miles creatur.

DIE verò sancti *Edwardi*, quem Rex miro cultu & ampliato honore solennisando studet serenare, idem Rex prædictum *Petrum* de *Sabaudia*, cum quindecim aliis præclaris juvenibus, ut festum pro eo superstitiosiùs ampliaret, in ecclesia sancti *Petri Westmonasterii* militari cingulo decoravit. Et in crastino, scilicet die Epiphaniæ, in magno Palatio suo, propter ipsum *Petrum*, cum innumera multitudine convivantium, lautè nimis & festivè solennitatem tyrocinii sui primitias conabatur epulando magnificare. Cives quoque *Londinenses* Regali edicto submoniti, tantis exultationibus coacti, quilibet sub pœna centum solidorum solvendorum, interesse, illuc advenerunt qui Majores civitatis dicebantur, festivi & quasi in nuptiis redimiti.

Electio Nicolai *de* Fernhã *in Episcopum* Dunelmẽsem.

DIebus etiam sub eisdem, Monachi *Dunelmenses*, post multos labores inutiles, & sumptuosarum expensarum effusiones multiplices, cedente Priore *Dunelmensi* prælecto, & sic ejusdem electione cassata, elegerunt unanimiter, invocata Spiritus sancti gratia, magistrum *Nicolaum* de *Fernham*, virum moribus & scientia commendabilem, in Episcopum & Pastorem animarum suarum. Rexerat autem ipse dictus *Nicolaus* in artibus

Digitized by Google

1241. artibus Parisiis per plures annos. Deinde de arte Medicinæ *Bononiæ*, in qua claruit gratiosus & peritus excellenter. Hic etiam postquam in Dialectica & arte Physicali & naturis ad plenum eruditus, ad Medicinam se posteà conferens, spiritualem videlicet Theologiam, ipsa scientia & librorum copia se adeò restauravit, ut lecturiens ad cathedram ascendendam sufficeret magistralem. Ipsum igitur quasi expertum, & scientia multipliciter & moribus commendabilibus insignitum, peritorum consilio Rex & Regina ad suarum vocaverunt animarum & corporum custodiam & consilium familiare, hoc consulentibus & procurantibus *Ottone* tunc Legato, & Episcopo *Carleolensi*, & aliis secretis Regis consiliariis. Ubi cùm prosperè & prudenter se haberet, ad dicti Pontificatus dignitatem electus non adquievit. Videbatur enim ei inhonestum, illi consentire electioni, cùm paulò antè, quando in Episcopū *Coventrensem* eligeretur, renunciavit, nolens quomodolibet consentire. Igitur, ut obstrueretur os loquentium iniqua, qui fortè dicerent; Ecce hic Hypocrita, pauperi Episcopatui renunciavit, exspectans uberiorem, summo conamine reluctabatur. Donec Episcopus *Lincolniensis R.* eum super hoc graviter redarguens, efficaciter ipsum ad hoc persuasit, ut consentiret, hoc modo: Ecce Monachi *Dunelmenses*, & eorum ecclesia destituta pastore, lachrymis obortis solatium flagitant pastorale, nec consentis, cùm canonicè eligaris? Adjuro per aspersionem sanguinis *Iesu Christi*, ut hoc onus subeas & honorem: quia Rex nullo modo, nisi manifestè desiperet, vestram reprobabit electionem. Si autem non consentias, Rex ibi apponet sua machinatione aliquem alienigenam & degenerem, necnon & imperitum, in subversionē ecclesiasticæ dignitatis, & periculum totius Regni, cùm sit *Dunelmensis* Episcopatus in confinio Regnorum *Angliæ* & *Scotiæ*, & sint castra *Dunelmensis*, scilicet *Norham* & *Dunelmum*, *Angliæ* ex parte illa repugnacula contra omnium inimicorum insultus. Quod cùm audisset dictus magister *Nicolaus*, ab imo trahens suspiria, ait; Amplector virtutem obedientiæ. In diocesi vestra mea habui ex gratia vestra quæ obtinui beneficia; paternis igitur vestris monitis obtempero. Monachi igitur *Dunelmenses* gaudentes eum Regi præsentaverunt, tanquam suum electum. Rex autem ejus electionem gratanter acceptans, cùm in electo vel electione nihil posset rationabiliter reprehendere, suscepit electum sine moræ dispendio. Qui citò posteà fœliciter est confirmatus.

Iudæi pecunia mulctantur. Eodem quoque anno, *Iudæi* ad gravissimam redemptionem sunt coacti, scilicet ad viginti milia marcarum duobus terminis illius anni, sub pœna exilii vel perpetui carceris, persolvendarum.

Præparatio torneamenti. IPSO quoque anno, *Petrus de Sabaudia*, Comes *Richemundiæ*, torneamentum quoddam cepit quasi hostile adversus Comitem *Bigod*, ut in quindena Paschæ apud *Norhamton* experirentur alienigenæ cum *Anglicis*, qui eorum in hastiludiali certamine strenuiores viderentur. Quod cùm Rex cognovisset, favens parti Comitis *B.* multorum corda *Anglorum* de nobilioribus & præstantioribus, tam minis quàm muneribus corrupta, cœpit inclinare, ut alienigenarum pars prævaleret. Ex quibus fuerunt Capitanei, *Iohannes Biset*, Prothoforestarius *Angliæ*, cum suis complicibus multis, & *Gilebertus Basset*, strenuissimus miles, cum sua sequela, & alii, quos longū est numerare. Quid plura? Sic procurante Rege elaboratum est, quòd licet Comes *Marescallus G.* & pars potissima nobilitatis *Anglicanæ* confœderarentur, pars alienigenarum, imminente tempore torneamenti, fortior apparuit & numerosior. Quód *Anglici* nimis molestè ferentes, magnam contra talia machinantes indignationem conceperunt, *Anglorum* ignobilem flexibilitatem detestantes. Rex autem saniori fretus consilio, & pœnitens se maluisse extraneos quàm suos in martio ludo triumphasse, expeditissimum nuncium, scilicet fratrem *I. Templarium*, Eleemosynarium suum, ad eos destinavit, ut infaustum torneamentum illud, jam per omnia usque ad congressum hostilem præparatum, Regiis literis prohiberet. Eodemque anno, prædictus *G. Basset*, cum equo suo in quodam nemore, cùm venatum iret in Autumno, stipite offendiculum faciente, corruit, & dissipatis ossibus, & nervis dissolutis, protractis paucis diebus, animam exhalavit. Et citò pòst, filius ejusdem *G.* unicus & hæres, parvulus, in octavis assumptionis sanctæ *Mariæ*, in confusionem totius generis & dolorem, migravit ab hoc sæculo; Hæreditate ad *Fulconem Basset*, Decanum *Eboracensem*, fratrem dicti *G.* consequenter devoluta. Et eodem tempore, scilicet infra octavas assumptionis beatæ Virginis, *Iohannes Biset*, summus *Angliæ* Forestarius, de quo mentionem prælibavimus, viam universæ carnis est ingressus.

Mors G. Basset & filii eius.

Obitus Iohānis Biset.

Ejusdem

1241.

Magnates aliquot Angliæ Hierosolymam proficiscuntur.

EJusdem autem temporis arridente serenitate, Comes de *Alba marla*, *Willielmus* scilicet de *Fort.bus*, miles strenuissimus, *Petrus* de *Malolacu*, natione *Pictavensis*, diuque in clientela Regis *Johannis* educatus & ditatus. *Ebelinus* de *Rochesord Pictavensis*, *Johannes Ansard*, *Alexander* de *Heltuna*, *Galfridus* de *Chandelers*, & alii multi nobiles de Regno *Angliæ*, valedicentes amicis suis, & orationibus religiosorum se commendantes, iter *Hierosolymitanum* cum magno apparatu arripuerunt. Qui circa tempus Autumnale naves in mari mediterraneo ascendentes, transfretarunt.

Rex Francorum crucem & coronam Domini spectandas populo exhibet.

EOdem anno, crux sancta, quæ post tempora *Saladini* reposita fuerat apud *Damiatam*, usque ad pugnam infoelicem, per quam ipsa civitas primò adquisita, & posteà flebiliter amissa, cessit in potestatem *Saracenorum*, est in Regnum *Francorum* delata. Rege *Francorum* & matre ejus B. id prudenter procurantibus, & potestati eorum *Christo* propitiante, & pro eadem cruce multa data pecunia, est foeliciter mancipata. Quæ crux in prima emptione, viginti quinque millibus librarum empta fuit à *Venetis*, qui eam tenuerunt à duobus filiis Regis *Hierusalem I.* qui indigentes pecunia, *Græcos* impugnârunt. Et posteà *B.* ipsam plus obligavit, & posteà vendidit eam Regi *Francorum Lodovico*. Die siquidem Veneris, quæ proxima diem Paschæ præcedit, qua scilicet Dominus noster *Jesus Christus* pro mundi redemptione vivificæ crucis est affixus patibulo, apportabatur eadem crux *Parisiis*, scilicet ab ecclesia sancti *Antonii*, juxta quam composita fuit cujusdam stationis machina, in quam Rex ipse ascendens cum utraque Regina, scilicet matre sua *B.* & uxore sua *M.* cum fratribus ejusdem Regis, præsentibus Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, & aliis viris religiosis, necnon & nobilibus *Francorum* Magnatibus, cum innumerabili populo circumstante, cum cordis jubilo tam gloriosum spectaculum exspectante, crucem ipsam in altum elevavit lachrymis obortis, incipientibus qui præsentes erant Prælatis voce altissima: *Ecce crucem Domini*. Et cùm omnes veneranter ac devotè ipsam adorassent, Rex nudus pedes, in laneis, discinctus, capite discooperto, triduano jejunio anticipato, edoctus exemplo nobilissimi triumphatoris *Eraclii* Augusti, versus *Parisiacam* urbem, & usque ad ecclesiam beatæ Virginis Cathedralem bajulavit. Et cum consimili devotione, confessionibus, jejuniis, & orationibus expiati, fratres dicti Regis cum Reginis supradictis pedetentim sequebantur. Portabant etiam ipsi coronam spineam, quam simili schemate in propatulo elevantes, populi conspectibus præsentârunt, quam divina Regno Francorum anno præterito misericordia contulerat, prout prius enarratur. Supportabant autem nobiles quidam brachia Regis, & fratrum ejus, tam pium onus bajulantium, ne fortè fatigati, cùm assiduè in coelum brachia elevarent, cum ipso impreciabili thesauro deficerent, sublevârunt. Et hoc circumspectè ipsis Prælatis sic volentibus factum est, ut ipsi quorum prudentia tanta gloria fuerat adquisita, essent etiam circumstante populo ad instar *Eraclii* (de quo fecimus mentionem) illo modo veneranter attrectata. Cùm igitur perventum esset ad ecclesiam Cathedralem, pulsatis omnibus in civitate signis, orationibus quoque specialibus solenniter perlectis, reversus est Rex ad majus palatium suum, quod est in media urbe, deferens crucem suam gloriosè, fratribusque ejus coronam, consequente Prælatorum ordinata processione, qua nunquam visa fuit in Regno *Francorum* solennior aut jocundior. Universi igitur & singuli Dominum, qui Regnum *Francorum* præ omnibus aliis speciali complectitur dilectione, consolatur, & tuetur, junctis manibus glorificârunt. Sic igitur Dominus noster *Jesus Christus*, Rex Regum, & Dominus Dominantium, cujus judicia abyssus multa, in cujus manu corda sunt Regum, dans salutem quibus vult, ipsum Regnum *Franciæ* his tribus dotavit & ditavit in brevi tempore beneficiis preciosis, videlicet corona prædicta & cruce Domini, de qua jam dictum est, & corpore beati *Ædmundi Cantuariensis* Archiepiscopi & Confessoris, inauditis miraculis evidenter coruscanti. Rex igitur *Francorum*, non procul à palatio suo, capellam mirifici decoris dicto thesauro Regio convenientem jussit fabricari; in qua ipsum honore condigno posteà collocavit. Præterea, Rex *Francorum* habet in capella sua *Parisiensi* pulcherrima, clamydem *Christi*, lanceam, id est, ferrum lanceæ, & spongiam, & præter hæc innumerabiles reliquias. Unde dominus Papa concessit omnibus eas adeuntibus in capella *Parisiensi* orandi causa, quadraginta dies relaxationis.

Mors Regis Daciæ & filii sui.

ANno quoque eodem, *Waldemarus* Rex *Daciæ*, postquam quadraginta annis regnaverat, qui ausu temerario comminatus est *Angliæ* fines invadere, & hostiliter impugnare, multiplicans loqui sublimia gloriando, sublatus est de medio. Et ut efficaces sentiret beati *Æduardi* preces, quas Deo fuderat in *Anglorum* protectionem contra

Danorum

1241. *Danorum* tyrannidem, filius ejusdem Regis *Daciæ* unicus, & hæres universorum, viam universæ carnis ingrediens, Regnum *Dacorum* totum reddidit desolatum. Iste Rex *Dacorum Æthelmarus* obiit centenarius ætate. Regnavit autem in *Dacia* quadraginta annis, & ampliùs. Ipse ferè omnibus diebus vitæ suæ, postquam aptus fuit armis, infideles persequebatur, scilicet in *Scythia*, & in *Frisia* & *Ruscia*. Unde in vita sua sex Episcopatus magnos conquisivit, & in eis totidem Episcopos fecit ordinari. Post cujus mortem & filii sui primogeniti, insurrexerunt duo filii sui ætate minores, scilicet *Henricus* & Dux *Abel*, qui sibi in alterum cœperunt cruentissimum bellum movere, unde Regnum divisum desolatum est. Eodémq; anno *Walterus* de *Lascy*, vir inter omnes nobiles Hyberniæ eminentissimus, post visus sui privationem, & multas alias corporis sui afflictiones, ex hujus sæculi transiit incolatu.

Mors Walteri de Lascy.

Visio mirabilis nocturna.

CIrca dies illos, cuidam Presbytero viro sancto & prudenti, in nocturnâ visione revelatum est, quòd quidam Archipræsul Pontificalibus ornatus, crucem in manu sua bajulans, venit ad mœnia, quæ tunc Rex juxta Turrim Londinensem construxerat, & torvo ea vultu respiciens, impulit ipsa fortiter & impetuosè cruce quam portabat dextera, & ait: Ut quid reædificamini? Et subitò corruerunt mœnia de novo constructa, quasi quodam terræ motu labefactata. Et his visis Sacerdos perterritus, ait cuidam clerico, qui videbatur suum sequi Archipræsulem, Quis est hic Archiepiscopus? Et ille: Beatus *Thomas* Martyr, natione *Londinensis*, qui considerans hæc fieri in contumeliam & præjudicium *Londinensium*, diruit irrestaurabiliter. Et Sacerdos: O quot expensas & artificum labores irritavit. Cui clericus: Si pauperes artifices stipendiis inhiantes & indigentes inde sibi victualia promeruerunt, tolerabile est: sed quia non ad Regni defensionem, sed ad innocuorum civium gravamen constructa sunt, si non ea beatus *Thomas* diruisset, sanctus *Edmundus*, Confessor & successor ejus, crudeliùs ea funditùs evertisset. Et his visis memoratus Sacerdos expergefactus somno, surrexit, & in medio noctis conticinio palàm, quæ sibi videbantur, omnibus in domo existentibus enarravit. Mane autẽ facto, per totam civitatem *Londinensem* rumor increbuit, quòd mœnia circa turrim ædificata, pro quibus construendis Rex plusquàm duodecim milia marcarum effuderat, irrestaurabiliter corruerunt, multis admirantibus, & quasi pro malo prænostico præconantibus, quòd eadem nocte, imò eadem hora noctis anno præterito, scilicet nocte sancti *Georgii*, ipsa muralia cum suis propugnaculis corruerunt. Pro quo casu cives *Londinenses* minimè dolentes, vehementer obstupuerunt. Erant autem eis quasi spina in oculo. Audierant itaq; minas objurgantium, quòd constructa erant memorata mœnia in eorum contumeliam, ut si quis eorum pro libertate civitatis certare præsumeret, ipsi recluderentur, vinculis mancipandus. Et ut plures pluribus includerentur carceribus, multa in eisdem distinguebantur diverticula, ne quis cum alio haberet confabulationem. Eodémq; tempore, Rex à Majori *Londinensi* annuum quadraginta librarum redditum, quem solebant annuatim quilibet pro suo tempore sibi ad sui status sustentationem honorificam, de communi civitatis, quasi de Republica, recipere, abstulit violenter. Intimatum enim erat ei, quòd sub prætextu illius collectæ sub certâ forma limitatæ, in pauperes manum aggravans, multò plus sibi concesso, in loculis suis Major civitatis sibi furtim reponebat. Juraréq; coegit Rex *Girardum Bat*, tunc Majorem, nec ipsum censum se ampliùs collecturum & suscepturum, vel alium pro posse suo sibi colligere permissurum. Et hæc acta sunt in capella sancti *Stephani* apud *Westmonasterium*.

Nec multum pòst, cives *Londinenses*, contra consuetudinem & libertatem civitatis, quasi servi ultimæ conditionis, non sub nomine aut titulo liberi adjutorii, sed tallagii, quod multum eos angebat, Regi, licet inviti & renitentes, numerare sunt coacti.

Imperator prohibet Prælatos ad Concilium convenire.

CIrca eorundem temporum curricula, dominus Imperator satis subtiliter considerans, quòd si Concilium generale celebraretur, cui præsidere habuit ejusdem capitalis adversarius, scilicet dominus Papa, & cui obedire habebant omnes Prælati assessores, quasi membra suo capiti, ad se reversus cœpit vehementer sibi formidare, & sibi præcavens, ait optimatibus suis: Angustor undique, & circumventus oppressuris variis torqueor, Imperio periculis jam imminentibus. Quia, sicut jam paratum est, si Concilium generale convocetur celebrandum, præsidente inimico meo capitali, cui non audebunt contradicere præsidentes Prælati sibi subjecti, me cum Imperio irrestaurabiliter condempnabit. Est enim Papa meus insatiabilis inimicus & adversarius manifestus, potens quemcunq; eorum suæ voluntati obvium, à gradu suæ dignitatis deponere, imò & depositum anathema-

anathematis vinculis innodare, & in deterioris pœnæ confusionem præcipitare: longè aliter periclitatur causa nostra & Imperii conditio, necnon & omnium Principum, quam solus amplector contuendam. Reges orbis & Principes, quorum etiam causam, eorum factus Syndicus, foveo, ad meam non venirent vocationem, vel mihi obedirent, nec mihi subjiciuntur, ut possem eos cogere vel punire contumaces. Ipsorum igitur adminiculo destitutus & præsentia, dubio foro cōmittam Imperialis culminis causam dignissimam, & inimici ejus Judices erunt? Absit hoc me superstite. Quibus rationibus ac persuasionibus consentientes Magnates sui, providebāt, quòd, licèt in sui honoris præjudicium redundare videretur, ut mutaretur antecedens consilium, tamen propter imminens periculum jam declaratum, Concilium quod priùs concesserat impediretur. Ipsos igitur Prælatos cœpit Imperator efficaciter literis suis commonere, ut ad Concilium generale celebrandum, juxta Papalem advocationem, venire nequaquam festinarent. Ex tunc igitur Prælatos, qui per terram *Romanam* curiam adierunt, tam in personis, quàm eorum procuratoribus, impedire, & suis renuentes persuasionibus obtemperare, hostiliter impugnare, capere, incarcerare, & torquere, necnon & plures morte plectere detestanda, non cessabat Imperator. Quod cùm audiret dominus Papa, in eundem multiplicavit maledictiones & convicia, congessit excommunicationes, sententias innovavit. Arctabantur igitur hinc inde Legati, quos in virtute obedientiæ præceperat Papa, omnium pater spiritualium, ad instans Dominicæ Resurrectionis Festum Paschale, ad Concilium, quod salubriter præparaverat ac procuraverat, convenire: inde repagulum contradictionis & impedimentum Imperialis sententiæ formidabant. Hinc *Scylla*, inde *Charybdis* voraginis periculum minabatur. Vacillantium igitur corda Prælatorum, etiam singulorum, dominus Papa solummodò tenore epistolæ suæ sub hac forma exiliter consolabatur, hoc modo: 1241.

Litera Papales.

GRegorius *Episcopus, servus servorū Dei, venerabili fratri, tali Episcopo, vel tali, salutem & Apostolicam benedictionem.* Petri *navicula, matris ecclesiæ sinus, quasi negociorum operta fluctibus, & quæstionum urgentium agitata procellis, dexteram* Jesu *Salvatoris implorat. Ea quidem flatibus Aquilonis impulsa, dormire videtur dominus, nutant discipuli, nautæ quasi naufragii verentur ventum & eventum, populi trepidant, clamat* Petrus: *utinam tepescentibus cæteris, saltem porrigerent filii opem & operam consilii salutaris, nec ipsam fluctus involvat, nec pirata crudelis abducat. Porrò, fœdere naturalis pactionis irrupto, fides quatitur, charitas refrigescit, tepescit devotio, crescit & invalescit iniquitas in dominum & proximum commissura, ex quibus fidei* Christianæ *profectibus evidens præstatur obstaculum, sequuntur dispendia, & plebs devota fidelium, beneficio quietis excluso, variis molestiis fatigatur. Quæ communis statera judicii Apostolicæ dignitatis autoritas, justæ discussionis examine prudenter appendens, ut omnium generalis & una mater utilitati provideat, singulorum manus fortium, Regum videlicet, Prælatorum, Principum, & aliorum fidelium non indignè advocare decrevit, ut multiplicatis clamoribus dominum suscitet dormientem, & plurium adjuta consiliis, prementia faciat onera leviora, expeditionis optatæ portum fœliciter petitura. Inter quos, te frater Episcope, devotum ecclesiæ filium, & nobile membrum ipsius, ut venires ad matris ecclesiæ gremium, ad proximum venturum festum Resurrectionis dominicæ, literis recolimus Apostolicis convocâsse. Verùm, sicut pro certo didicimus, singularis ille dudum ecclesiæ filius, Apostolico provectus & defensus auxilio, de puero tunc omni destituto suffragio, ad Imperii culmen humero materno translatus, ea non contentus injuria, qua mercede recompensans, in qua patris irrumpit solium, matris exponere pudicitiam, & vendicare sanctuarium indevotus intemptat, astutus ad hæc in ipsa armatur insidiis, Prælatis nuper vocatis à nobis, accessum suis terroribus interdicens, ut nullus expers calumniæ, illam quam gravibus infestat molestiis, nec in filiorum patiatur solatio respirare. Cùm igitur tam sanctum generalis utilitatis propositum sub fiducia divini favoris assumptum, humanis non debeat versutiis retardari, fraternitatem vestram rogamus, monentes attentè per Apostolica scripta, & districtè præcipiendo mandantes, Deum præferens homini, & difficultatibus omnibus, ob meritum fidei, anteponens, in supradicto termino ad sedem Apostolicam accedere non omittas: ut mater filiorum roborata præsentia, hostis adversantis obstaculo providentia divina sublato, piæ intentionis exordium fœlici consummatione concludat. Nos enim super omnibus quæ ad tantum negotium expediunt, annuente Domino, providere curabimus, prout tibi ex parte nostra pleniùs exponetur. Datum* Laterani, *Idibus Octobris, Pontificatus nostri anno decimo quarto.*

1241. Facti igitur æquanimiores Prælati, ad iter inchoatum præparaverunt imperterriti, sperantes indubitanter, quòd dominus Papa, Deo favente, saltem per mare vias sibi securissimas præparâsset. *Anglici* tamen, *Francorum* consiliis adquiescentes, obiterq; ad loca tutiora se transferentes, utpote *Normicensis*, & quidam alii, rei exitum sub silentio cautiùs explorarunt.

Miseria civitatis Faventiæ.

IPsis quoq; diebus, dominus Imperator civitatem *Faventiæ* in *Italia* diu jam obsessam, in tantum jam arctavit, ut qui obsessorum fortiores & ditiores videbantur, debiles jam effecti & pauperes, per portas & posticos, vulgus populare, ne inutiliter annonam suam, jam ferè deficientem, consumerent, exire compulerunt. In se enim fame & alia multiplici inedia tabescebant. Deinde acerbiùs macerati, uxores & liberos & ancillas egredi in mentis angustia violenter coëgerunt. Quæ credentes in Imperatore misericordiam invenire, sparsis crinibus & hirsutis, præsentiam Imperatoris adierunt: &, quas sexus reddidit molliores & miserabiliores, mulieres ante castra ipsius cum clamore lamentabili se prosternentes, postularunt, ut earum maritis misericordia parceret Imperialis. Quas cùm audiret, nec exaudiret Imperator, cum magna indignatione respondit: Eant ad maritos & dominos suos, quos de læsa Majestate coram Deo & hominibus appello. Qui, quia mei quandóq; non miserti sunt, injustum est ut misericordiam consequantur. Me enim aliquando in sua inclusum civitate, ante & à tergo portis seratis, subitò conjurati proposuerunt suffocare, quando alium mihi similem, & armis Imperialibus sophisticè redimitum, nequiter interemerunt, meipsum dominum suum indubitanter, credentes suffocasse. Matri etiam meæ dedecus & injurias multiplices intulerunt, quando scilicet transeuntis per eorum civitatem, mannum ejus, super quem sedit, irreverenter mutilarunt, in bruto animali sævientes, dignitati Regiæ, vel saltem sexui non parcentes. Justum est igitur, ut ipsi recipiant talionem. Et cùm talem in miseras fulgurâsset sententiam, compelli jussit easdem marcentes, & jam penè inedia deficientes, suam ex qua jam exierant ingredi civitatem. Quod cùm cives cognovissent, suam intelligentes confusionem, missis quibusdam venerabilibus & solennibus nunciis, flebiliter domino suo Imperatori hanc humilitatem obtulerunt, ut scilicet liceret eis egredi civitatem, sibi quasi domino suo Imperatori magnifico resignatam, ut & vita tantùm comite nudi cum fœmoralibus, in quemcunq; locum orbis terrarum eo mittente, vagi & exules perpetua paupertate plecterentur. Quorum supplicationi sic respondit Imperator: Quia noluerunt in prosperitate sua me dominum suum redeuntes cognoscere, nec ego ipsos in tribulatione clamantes exaudiam. Qui enim, dum potest, quantum potest delinquit, dignum est, ut in quantum puniri poterit, puniatur. Quod cùm audissent cives, in abyssum desperationis demersi, sine spe remedii in sua jam dissipata civitate dolore marcuerunt vehementiori.

Curia Rom. *similis meretrici.*

EOdem tempore, permittente vel procurante Papa *Gregorio*, adeò invaluit *Romanæ* ecclesiæ insatiabilis cupiditas, confundens fasq; nefasque, quòd deposito rubore, velut meretrix vulgaris & effrons, omnibus venalis & exposita, usuram pro parvo, Symoniam pro nullo inconvenienti reputavit, ita ut alias affines provincias, imò etiam puritatem *Angliæ*, sua contagione maculavit. Etsi multa, quæ se offerunt, exempla abundant, unum duxi, ut pateat quam justè, etsi serò, excanduit ira Dei in dicta curia, breviter memorandum.

Papa petit redditum cētum marcarū à Monachis de Burgo.

DOminus Papa *Gregorius*, cuidam suo cupiens speciali subvenire, missis in *Angliam* literis, quosdam super ecclesiis dignoscitur sic aggravare. Missum est tunc temporis Abbati & Conventui de *Burgo* mandatum Apostolicum, cum precibus armatis, & monitis terrificis, ut redditum alicujus ecclesiæ, cujus patronatus ad eos spectabat, quæ annuatim centum ad minus valeret marcas, Papæ conferrent. Et si in duplò plus valeret, bene ei complaceret: concederet autem dominus Papa ipsis illam ecclesiam tenendam ab eo ad firmam annuam, ita scilicet, ut pro ea annuatim centum marcas solverent domino Papæ, omne residuum in proprios usus convertentes. Et ut memoratos Abbatem & Conventum ad consensum hujusmodi provisionis (imò potiùs perniciosæ pactionis, & Symoniæ, & occultæ fraudis) quasi proprio usui necessariæ, inde faciliùs dominus Papa inclinaret, scripsit quibusdam clericis *transalpinis*, in *Anglia* optimè beneficiatis, ut ipsos super hoc efficaciter admonerent, deinde compellerent, eis concessa potestate. Ipsi igitur Papalibus, parentes jussionibus, venerunt *Burgum*, vocatisque Monachis dixerunt: Ecce fratres & amici, imminet vobis ad manum magnum Papale beneficium.

Postulat

1241.

Postulat enim à vobis, quod vos deberetis flexis genibus & junctis manibus ab ipso humillimè postulare. Et cùm cuncta seriatim, quæ peteret Papa, explicâssent, spoponderunt ipsi, quòd, quasi fidejussores & fideles executores, omnia hæc fideliter ex parte Papæ consummarent, dummodò petita clam quasi sine scandalo concederent postulata, facientes de necessitate virtutem. Ipsi autem responderunt, se sine Regis permissione hoc facere non posse, qui patronus est & fundator hujus & multarum in hâc regione ecclesiarum. At ipsi clanculò hæc fieri flagitabant, similia in aliis ecclesiis facturos se sperantes, & ab illa concessione sumentes exempli consequentiam. Monachi autem nolentes fallacibus circumveniri sermocinationibus, inducias petierunt, donec Abbas eorum, qui tunc absens erat, domum rediens, assensum, si videret expedire, huic præberet postulationi. Miserunt igitur ad Abbatem suum, hujus rei seriem eidem explicantes. Abbas autem, per quendam fidelem & prudentē clericū suum *Williel.* de *Burgo*, Regem & ejus super hoc consilium est affatus, intimans pericula quæ inde emergere potuerunt. At Rex comperiens hujusmodi factum ecclesiæ illius, & consimili modo aliarum esse detrimentum, cùm ipse sit earum defensor, patronus, & gubernator, laqueos absconditos, & *Romanæ* curiæ detestans avaritiam, prohibuit districtiùs, ne tam enorme factum ampliùs etiam aëra macularet.

Circa illa tempora, solenne nomen & præclara memoria beati *Edmundi Cantuariensis* Archiepiscopi, & sanctitatis ejus miracula partes *Cisalpinas* gloriosis præconiis fœliciter repleverunt, ita ut inauditis miraculis, quæ Deus pro ipso operari dignatus est, Apostolorum tempora viderentur renovari. Unde quasi in odore unguentorum ejus currentes Archiepiscopi, Episcopi, & Magnates solennes, cum utriusq; sexus populis innumerabilibus, sepulchrum ejus apud *Pontiniacum* de remotis partibus adierunt, auxilium ejusdem *Edmundi* devotissimè petituri.

S. Edmundus miraculis claret.

In *Anglia* quoq; apud *Catebyam* domum sanctimonialium, ubi dictus Archiepiscopus *Edmundus* duas relinquens sorores suas, scilicet sanctimoniales, & charitatis intuitu uni earum suum dederat pallium, dignatus est Deus operari miraculosè, quòd multitudo signorum ibidem coruscantium, speciales & diffusos tractatus postularet.

Temporibus sub eisdem, Monachi *Cantuariæ Romam* ex parte Conventus destinati, pro absolutione obtinenda, qua Archiepiscopus eos terribiliter innodaverat, mense Aprili à Romana curia redierunt. Qui impetraverant, ut existentibus eorum negotii Abbate & Archidiacono sancti *Albani*, & Priore de *Dunestaple* executoribus, ad cautelam absolverentur.

Monachi Cantuar. absolutionem à Papa impetrant, & Bonifacium eligunt in Archiepiscop.

Sed huic impetrationi antiquus eorum persecutor, magister *Simon* de *Langetuna*, Archidiaconus *Cantuariensis*, se statim appellando opposuit contradicens: asserens constanter, quòd per falsam suggestionem & veri suppressionem, fuerant literæ talis absolutionis nequiter adquisitæ. Sed ipsi, qui Regi certissimè promiserant se *Bonifacium* in Archiepiscopum suum electuros, juxta quod Rex devotissimè supplicaverat, gravem super Archidiaconi *Simonis* illata injuria & excogitata malitia coram Rege queremoniam deposuerunt. At Rex partem fovens Monachorum, & acceptans de *Bonifacio* promissam electionem, terribiliter est eidem *Simoni* Archidiacono comminatus, quòd si non à temerario proposito suo quamcitiùs desisteret, Regiam cum effectu per omnia sentiret indignationem. Quod cùm comperit dictus *Simon* Archidiaconus, sciens quòd Papa in nullo Regem offenderet, & sentiens se jam senem & inveteratum transalpinatorem, quievit, & à proposito concepto resilivit. Monachi autem *Cantuarienses*, comperientes Papam & Regem sibi vicissim indulgere, & alter alterius quibuscunq; precibus inclinari, elegerunt sibi in pastorem animarum suarum, invocata Spiritus sancti & Regis gratia, *Bonifacium* electum de *Bal.* Hominem proceræ staturæ, elegantem corpore, avunculum dominę *Alienoræ*, illustris *Anglorum* Reginę, Monachis tamen prænotatis, scientia, moribus, & ætate penitùs incognitum, & tantæ dignitati, respectu prædecessorum Archipræsulum *Cantuariensium*, (ut dicebatur) insufficientē: Hac tamen consideratione, quia si aliū elegissent, Rex adinventis exceptionibus quibuscunq;, electionē cassasset reprobatā, qui favorē Papalē in omnibus obtinebat. Rex autem omnibus modis volens memoratum *Bonificium*, vel jam electum, vel citò eligendum, promovere, & nomen ejus exaltare, ne fortè dominus Papa, quasi insufficientem, eundem reprobaret; imò ut potiùs videretur sufficiens & idoneus tantæ dignitati, jussit chartam confici, in qua commendabatur supra modum persona dicti *Bonifacii*, & eidem scripto sigillum Regium in testimonium appendit

1241. appendit veritatis. Et misit eam Episcopis & Abbatibus, præcipiens, vel imperiosè supplicans, ut & ipsi sigilla sua similiter apponentes, hujus Regiæ assertioni certum testimonium perhiberent. Multi ergo conscientiæ suæ integritatem nolentes infringere, & timentes illud præceptum Dominicum, *Non falsum testimonium perhibebis*, firmiter eidem renuerunt obtemperare. Quamplurimi autem digniorum clericorum, videlicet Episcopi & Abbates aliqui, Regiis comminationibus perterriti, & enervati, sigilla sua, scilicet pignora & testimonia suæ fidei, spreto Dei timore, plus hominem quàm Deum reverentes, apposuerunt, & eundem *Bonifacium* in suum superiorem gratanter acceperunt. Quippe cùm de nobilissimo sanguine natus, & Regnorum utrorumq; Principibus, ipse procerus & satis sufficiens, fuerit specialissimus. Monachi tamen *Cantuarienses*, Regia præventi supplicatione, vehementer doluerunt se Regi in hoc consensisse. Unde quidam Monachorum, ad se reversi, suam miseriam cognoscentes, ut perpetuam pœnitentiam agerent, ab ecclesiâ suâ recedentes, ad ordinem *Cartusiæ* convolarunt.

Oppressio Comitis Provinciæ.

SUB illorum dierum curriculo, Comes *Provinciæ Reimundus*, pater Reginarum *Francorum* & *Anglorum*, misit ad Regem *Francorum* generum suum, nuncios solennes plures & pluries, petens instanter, ut ipse sibi quasi socero & amico efficax impendere dignaretur auxilium. Ipsum enim viribus jam destitutum, Comes *Tholosanus*, Imperiali præcepto, graviter impugnavit, & usq; ad exterminium, exhausto à Rege *Anglorum* trãsmisso thesauro, ipsum fatigavit. Scripsit ergo Rex *Francorum* tam Imperatori quàm Comiti *Tholosano*, petens verbis amicabilibus, quatenus ob reverentiam & dilectionem ipsius, socero suo parcere dignaretur. Scripsit etiam Rex *Angliæ*, & frater ejus Comes *Cornubiæ Richardus*, eidem epistolas suas eundem tenorem eisdem continentes. Unde Comes *Provinciæ* multo pòst tempore secura gavisus est tranquillitate.

Veneti Imperatori infesti.

INterim *Veneti* quæcunq; poterant, & quanta sciverant, tam per mare, quàm per terram, pro nece filii Ducis sui, Potestatis videlicet *Mediolanensis*, Imperatori potenter & contumaciter intulerunt. Ipse enim Imperator, ut prædictum est, contra se dimicantem apud *Mediolanum* ipsum captum incarceraverat, & judicialiter condemnatum, sententia plecti jussit postea capitali.

Diligentia Imperatoris contra varios hostes se defendendo.

TEmporibus quoq; sub eisdem, dominus Imperator *Fredericus*, *Faventiam* civitatem nobilissimam diu ac fortiter obsessam, ampliùs resistere non valentem, violenter occupavit. Duraverat autem obsidio ferè per annum, pro qua infinitam jam pecuniam effuderat. O quanta sollicitudo, quàm multiformis cura, de Imperio contuendo, cor Imperatoris tunc temporis cruentavit! Habuit enim sex exercitus magnos, populosos, & formidabiles: Unum, quem in propria persona regebat: alium duplicem in finibus *Ianuæ*, navalem, ad obviandum Legatis & Prælatis, consilium Imperiale spernentibus, in mari: & alium per terram juxta maritima, cui præfuit filius suus *Henricus* Rex *Gallur.* & *Thur.* qui blados & vineas *Ianuensium* vastare non cessavit: Tertium, cum *Conrado* filio suo, hærede *Hierusalem*, qui secum traxit exercitum inæstimabilem & innumerabilem, ex tota *Alemania* & finibus adjacentibus & Imperiali potestati pertinentibus, contra *Tartaros*, ipso eodem *Conrado* existente Capitali, concomitantibus Ducibus *Austriæ*, *Saxoniæ*, *Bavariæ*, & aliis Magnatibus, tam Prælatis quàm aliis, quos longum est numerare, cum populari multitudine, cujus non erat numerus. Qui omnes uno humero, & alacri voluntate crucesignati, contra dictos *Tartaros*, pro universali ecclesia dimicaturi, propriis capitibus communiter parabantur: Quartum verò, in *Marchia Tervisii*, cujus dux exstitit *Theobaldus*, dictus *Francigena*, domino Imperatori amicissimus: Quintum autem, in *Marchia Anconiæ* & *Vallis Spoleti*: Sextum, in *Terra sancta*, cum *Radulpho* Marescallo suo, cui etiam Comes *Richardus* custodiam *Terræ sanctæ* per ipsum adquisitæ vel pacificatæ, præcipuè castrum *Ascaloniæ*, quod idem Comes *Richardus* sumptibus suis firmaverat magnificè, & ad robur totius *Christianitatis* & honorem, commisit contuendam.

Constantia & oppressio Monachorum Wintoniensium.

SUB illis diebus, quidã aulici satellites, qui de Regiis præceptis confidentes, & enormia sæpè ex levibus nanciscentes, venerunt *Wintoniam*, sciscitãtes arroganter, qui monachorum noluerunt Regiis mandatis obedire super electione vel postulatione *Wintoniensis* Episcopi; quiq; illi erant, qui Episcopum *Norwicensem*, *Willielmum* videlicet de *Rale*, Regi non obtemperantem, tam procaciter postularent, ut nullo terrore vel precibus resilire dignarentur. O Monachorum superbia, cucullatorum improbitas obstinata! Facta igitur inquisitione per Priorem intrusum, qui totius perturbationis fuit

fuit machinator, ejecerunt à Monasterio eosdem Monachos, non sexuum, non personas, vel ordinem, vel demum reverentiam ecclesiæ vel claustri considerantes. Quos etiam carcere, fame, conviciis, & infamia, viliter & indignè, in totius ordinis Monastici dedecus & ignominiam, afflixerunt. 1241.

Imperator capta civitate Faventia, civibus pepercit.

TEmporibus quoq; sub eisdem, dominus Imperator *Fredericus*, Regiâ civitate *Faventia*, ut dictum est, expugnata & occupata, & ditioni suæ ad votum subacta & inclinata, cives longo famis & multiformis inediæ squalore macerati & marcentes, glomeratim ante pedes Imperatoris, singultibus prorumpentibus, misericordiam, non judicium, humiliter se prosternentes, postularunt. Et dum omnes excogitatis tormentis, qui tam diu Imperialem iram sibi coacervaverant, crederent interire, tum propter antiquum scelus, de quo prædictum est, tum propter hoc, quòd in illius obsidionis diuturna & sumptuosa protractione, Imperator infinitum thesaurum exhauserat, pepercit eis generosa victoris clementia, per quam multorum corda sibi conciliavit. Tunc enim demum sanguis generosus ad misericordiam flectitur, cùm se viderit de rebellib. triumphâsse. Juxta illud Poëticum:

Corpora magnanimo satis est stravisse leoni:
Pugna suum finem cùm jacet hostis habet.
Sed lupus & turpes instant morientibus ursi,
Et quæcunq; minor nobilitate fera est.

Horribilis vastatio facta per Tartaros.

DIerum autem ipsorum curriculo, gens illa inhumana & feralis, exlex, barbara, & indomita, quæ *Tartari* nuncupantur, temerario ac violento impetu terras Boreales & Aquilonares *Christianorum* horribili exterminio devastantes, toti *Christianitati* non mediocrem timorem & horrorem incusserunt. Jamjam *Frisiam*, *Gothiam*, *Poloniam*, *Bohemiam*, & utramq; *Hungariam* pro majori parte inaudita tyrannide, Principibus, Prælatis, civibus, & colonis effugatis & trucidatis, quasi in eremum redegerunt. Cujus rei eventui, literæ ad citeriores partes transmissæ evidens testimonium perhibebant, sub hac formâ:

Epistola Duci Brabantiæ scripta de eadem gente.

D*ilecto ac semper diligendo domino & socero suo, illustri Principi Duci* Brabantiæ, H. *Dei gratia* Longrathungriæ *Comes*, Palatinus Saxonum, *paratam ad beneplacita serviendi voluntatem. Pericula antiquitùs in scripturis sanctis prædicta, peccatis nostris exigentibus, nunc pullulant & erumpunt. Quædam enim gens crudelis & innumerabilis, exlex & effera, vicinos nobis terminos invadit & occupat, & jam usq; ad terram Polonorum pervenit, terris multis aliis peragratis, & populis exterminatis. Super quibus tam per nuncios proprios, quàm per Regis* Bohemiæ *dilecti consanguinei nostri, plenùs certificati & vocati sumus, ut in ipsius succursum, & fidelium defensionem festinanter accingamur. Veraciter enim & plenè nobis constat, quòd eadem gens* Tartarorum *circiter octavas Paschæ terras* Bohemorum *crudeliter & impetuosè invadet, quibus si non subveniatur tempestivè, stragem facient inauditam. Et quia jam paries nobis proximus succenditur, & terra vicina patet vastationi, & aliquæ jam vastantur, auxilium & consilium Dei & fratrum vicinorum, pro universali ecclesia anxiè & flebiliter invocantes postulamus. Et quia mora plena est periculo, omni vos qua possumus rogamus diligentia, ut in nostrum succursum tam pro vestra quàm nostra liberatione vos quantociùs ad arma properetis, strenuè præparantes militiam copiosam, nobiles, potentes, & audaces, cum sibi subjectis populis, non segniter excitando, ut promptos & paratos eos habeatis, cùm vobis nostros nuncios iteratò direxerimus. Nos autem ministerio Prælatorum nostrorum, Prædicatorum, ac Minorum, crucem facimus (quia Crucifixi res agitur) generaliter prædicari, orationes & jejunia indici, & ad bellum* Jesu Christi *communiter terras nostras evocari. His etiam adjicimus, quòd magna pars ejusdem detestabilis gentis, cum exercitu alio illis adjecto,* Hungariam *vastat inaudita tyrannide; adeò quòd Rex dicitur sibi partem modicam observâsse. Et ut multa paucis perstringamus, adeò opprimitur, & tantis & tot pressuris coangustatur ecclesia & populus Borealis & Septentrionalis, quòd talibus nunquam ab initio mundi fuerit unquam flagellatus. Datum an. gratiæ M.CC.xli. Die qua cantatur:* Lætare Hierusalem. Et hic fuit tenor literarum transmissarum ad Episcopum *Parisiensem* ex parte Ducis *Brabantiæ*. Simili modo scriptum est Regi *Anglorum* ex parte Archiepiscopi *Coloniensis*.

Pro hac igitur immani tribulatione, & ecclesiæ damnosa, quæ inter dominum Papam & dominũ Imperatorem orta est discordia, indicuntur jejunia & orationes cum eleemosynis largioribus diversis regionibus, ut Dominus complacatus super populum, qui magnificus hostium triumphator æquè dimicat in paucis & multis, superbiam conterat *Tartarorum*.

1241. Hujus igitur Dominici furoris flagellum formidabile cùm immineret populis, certificata ait mater Regis *Francorum*, venerabilis ac Deo dilecta matrona, Regina *Blancha*: Ubi es, fili mi, Rex *Lodovice*? At ipse accedens, ait: Quid hoc, mater? At ipsa profunda trahens suspiria, in lachrymas prorupit aduberes, & licèt mulier, non tamen muliebriter hæc imminentia librans pericula, dixit: Quid agendum, fili charissime, super tam lugubri eventu, cujus rumor terrificus fines nostros pervolavit? Imminet nostrûm omnium & sacrosanctæ ecclesiæ nostris temporibus excidium generale, ex impetuoso super nos adventu *Tartarorum*. Quo audito, Rex voce flebili, sed non sine divino spiramine, respondit: Erigat nos, mater, cœleste solatium. Quia si superveniant ipsi, vel nos ipsos, quos vocamus *Tartaros*, ad suas *Tartareas* sedes, unde exierunt, retrudemus, vel ipsi nos omnes ad cœlum subvehent. Acsi diceret, vel ipsos repellemus, vel si contingat nos vinci, *Christi* Confessores vel Martyres ad Deum migrabimus. Et hoc verbum notabile atq; laudabile, non tantùm *Francorum* nobilitatem, sed adjacentium finium habitatores erexit & animavit. Dominus Imperator super his certificatus, Principibus *Christianis*, præcipuè Regi *Anglorum*, scripsit sub hac formâ.

Epistola Imperatoris de adventu Tartarorum.

FRedericus *Imperator, &c. Regi* Angliæ *salutem. Rem quæ tam* Romanum *Imperium, velut ad prædicationem Euangelii præparatum, quàm cuncta mundi regna* Christiano *cultui dicata speciali zelo contingit, toti Reipublicæ universæ* Christianitatis *excidium generale comminatur: & quanquam ad nostram rei gestæ veritas serò pervenerit, quin ad vestram notitiam referamus, tacere non possumus. Egressa enim dudum ex ultimis mundi finibus, de regione Australi, quæ diu Sole sub torrida zona tosta latuerat, quæ posteà versus partes Boreales, occupatis violenter regionibus, diu manens, ut brucus multiplicatur, gens barbara nationis & vita, quo nescimus à loco vel origine* Tartari *nuncupata, non absq; praviso Dei judicio ad sui populi correptionem & correctionem, non utinam ad totius* Christianitatis *dispendium, ad hæc novissima tempora reservatur. Sequuta est igitur publica clades, communis regnorum desolatio, & terra fertilis exterminium, quam gens impia peragravit, ut sexui, ætati, vel dignitati non parcat, & reliquum genus humanum delere confidat, dum ubiq; terrarum per immensam & incomparabilem eorum potentiam & numerum, sola dominari satagat & regnare. Datis igitur in necem & prædam cunctis quæ poterant oculi eorum conspexisse, ac universali depopulatione post terga dimissa, dum ad populosam* Cumanorum *coloniam pervenissent dicti* Tartari, *(imò Tartarei,) quibus vita prodigis, arcus arma magis sunt familiaria, cum lanceis missilibus & sagittis, quarum usus apud eos est continuus, & fortiùs altis exerta habent brachia, ipsos penitus dissipatos devicerunt. Et quos fuga non eruit, cruentatus eorum gladius interemit. Quorum vicinitas* Ruthenos, *ab eis non multum distantes, vix cautos efficit & munitos: ut ignota gentis insoliti, ab eorum incursibus sibi, prout ignis, exterrebat, intenderent præcavere, saltem sibi consulentes. Advolant nempè subitò ad prædam & exterminium. Ad repentinos igitur impetus & illius barbaricæ gentis aggressus, quæ velut ira Dei & fulgur se raptim jaculatur, expugnata & capta ejusdem Regni* Cleva *civitatum maxima, totum illud nobile Regnum, cæsis suis habitatoribus, in desolationem cecidit devastatum. Quod cùm contermino Regno* Hungarorum *dedisse debuit ad cautelam robur & munimen, sprevit negligenter. Quorum Rex deses & nimis securus, per* Tartarorum *nuncios & literas requisitus, ut si suam vitam cuperet & suorum, per suam & Regni sui deditionem, eorum gratiam festinus præveniret: nec sic perterritus, aut edoctus, suis vel aliis præstitit documentum, ut ipse & sui se maturiùs ad eorum protecti præmunirentur incursus. Sed hostium contemptores elati vel nescii, dum inimico vicinante segnes dormitarent, loci nativo munimine confidentes, ipsi more turbinis intrantes, eos undiq; circumdabant repentini. At* Hungari *ante expectatum circumdati, & oppressi velut imparati, ipsis objicere castra contenderunt. Et cùm distarent quinq; tantùm miliaribus hinc exercitus* Tartarorum, *inde* Hungarorum, *irruerunt raptim in auroræ crepusculo Tartarorum præambuli, & subitò castris* Hungarorum *circumdatis, interfectis primò Prælatis, & Majoribus de Regno, qui se objecerant, cæsis, infinitam* Hungarorum *multitudinem gens inimica trucidavit, stragem faciens inauditam, cui ex antiquissimi lapsu temporis in uno belli conflictu vix recolitur fuisse consimilis. Ex fuga igitur Rex vix elapsus est, equo raptus velocissimo. Qui raro satellite stipatus associato, ad fraternam* Hyllici *Regni sortem, ut saltem ibidem protegeretur, fugitivus avolavit. Victores igitur castris & spoliis victorum insederunt exultantes. Iam jamq; majorem & nobiliorem* Hungariæ *partem ultra* Danubium *fluvium, & incolas ejus ferro & flamma feraliter vastantes,*

Digitized by Google

vastantes, cætera confundere minantur procaciter, prout per venerabilem Vatiensem Episcopum, dicti Hungariæ Regis Legatum, ad nostram curiam, & posteà ad Romanam didicimus destinatum. Hic per nos primò transitum faciens, his testimonium perhibuit quæ vidit, & testimonium ejus nimis verum est. Necnon & hæc per literas dilecti filii nostri Conradi, in Regem Romanorum electi, semper Augusti, & Regni Hierosolymitani hæredis, Regisq; Bohemiæ, Austriæ & Bavariæ Ducem, ipsis quoque nunciorum verbis, qui de vicinitate hostium experimento sunt edocti, plenius certificamur. Nec hæc sine magna animi perturbatione potuimus didicisse. Sanè, sicut innotuit, & præambula fama gestorum proclamat, indeterminatus exercitus eorũ in tres partes infælices, ex indultu Domini, damnandus consultu divisus processit. Nam una per Pructenos transmissa, & ingrediente Poloniam, Princeps & Dux terræ illius ab eorum insequenti exterminio ceciderunt, & dein tota fuit per eos illa regio devastata. Secunda, Bohemiæ fines ingressa est, & aggressa substitit, Rege illius terræ cum suis conatibus viriliter occurrente. Tertia, percurrit Hungariam, Austriæ finibus vicinandam. Vnde timor ac termor à furore nactus irruentium principium, singulos excitant & invitant: ad ipsorũ obstaculum urget necessitas, quæ incumbit periculo cominus imminente: generale exterminium orbis terræ, præcipuè Christianitatis, auxilium festinanter provocat & succursum. Hæc enim gens est feralis & exlex, humanitatis ignara. Sequitur tamen & dominũ habet, quem obedienter colit & veneratur, & nuncupat Deum terræ. Homines parvæ ac brevis staturæ sunt, quantum ac longitudinem, sed solidi, lati, & propaginati, rigidi, ac fortes, & animosi, ad nutum sui Ducis ad qualibet ambigua proruentes: Vultus amplos, aspectus torvos, clamores horribiles habent, cordibus consonantes: cruda gestant coria, bovina, asinina, vel equina, insutis laminis ferreis, pro armis muniuntur, quibus hactenus usi sunt. Sed, quod non sine suspiriis dicere possumus, jamjam de victorum spoliis Christianorum, armis decentioribus elegantiùs muniuntur, ut propriis armis irato Deo, turpiùs & anxiùs trucidaremur. Insuper equis melioribus instaurantur, epulis lautioribus reficiuntur, vestibus pulchrioribus adornantur. Ipsi autem Tartari, sagittarii incomparabiles, utres ferunt artificialiter factos, quibus flumina trànsmeant indempnes rapacissima & paludes. Deficiente verò cibo, corticibus arborum & foliis, & herbarum radicibus dicuntur esse contenti equi eorum, quos adducunt, quos tamen velocissimos inveniunt & fortissimos, in articulo necessitatis. Nos autem horum omnium quodammodo providi & præsagi, frequenter per literas & nuncios Regalem excellentiam vestram, necnon & aliorum Principum Christianorum, meminimus requisisse, sollicitantes attentiùs & monentes, ut vigeret inter eos qui Tribunalibus præsunt potestatibus, unanimitas dilectionis & pacis, & sedatis dissentionibus, quæ Reipublicæ Christi sæpius inferunt nocumenta, concorditer ad eorum obstacula, qui nuper emerserunt, alacriùs consurgentes, cùm prævisa jacula minùs soleant sauciare, & ut nec communes hostes, ad viarum suarum præparationes, gauderent tanta inter Principes Christianos dissidia pullulare. Ha Deus! quantum & quoties nos humiliare voluimus, omnem benevolentiam exponentes, ut Romanus Pontifex ab effuso per orbem contra nos dissentionis scandalo destitisset, & ab inconsultæ voluntatis impetu motus suos temperantiùs revocasset, ut ad sedandum nostros jure subditos prævaleremus & quietiùs regeremus, nec eos, quorum adhuc per eum non minima pars fovetur, protegeret recalcitrantes. Vt sedatis rebus, rebellibusque reformatis, adversùs quos multarum copiam opum effudimus, & virium conatus exhausimus, potentia nostra major consurgeret & insurgeret in communiter adversantes. Sed cùm voluntas ei pro jure fuerit, linguæ lubricum discursum non regenti, & à multiplici genere dissidii, quod attemptavit, dedignatus est abstinere, per legatos & nuncios suos, crucem quam adversùs tyrannidem Tartarorum vel Saracenorum, Terram sanctam invadentium & occupantium, exercuisse debuit & decebat, jussit contra me brachium & ecclesiæ advocatum publicari, rebellibus nostris, graviter contra honorem nostrum & famam exultando conspirantibus. Et cùm maxima nobis immineat cura, nos à domesticis & familiaribus hostibus expedire, qualiter & barbaros repellemus? Quippe per exploratores suos, quos undique præmiserunt, ipsi, licèt sine lege divina directi, tamen in martiis ingeniis disciplinati, publicam discordiam & immunita terrarum ac infirmiora cognoverunt: corrosionemq; Regum, & Regnorum conflictum audientes, instantiùs animantur & consurgunt. O quantum viribus addit exultans animatio. Ad utrumque igitur, Deo providente conversi, vires & industriam adhibebimus, ut domesticum & barbaricum ecclesiæ scandalum, hinc & inde propulsemus. Dilectum autem filium nostrum Conradum, ac cæteros Imperii nostri Principes, expressè transmisimus, ut ad reprimendum ingressus & impetus hostium barbaricorum potenter occurrant. Serenitatem etiam vestram, pro

1241.

1241. *pro communi necessitate, per autorem fidei nostræ* Christianæ, *Dominũ nostrum* Jesum Christũ, *præcordialiter adjuramus, quatenus vobis & Regno vestro, quem Deus in statu prosperitatis conservet, instantissima sollicitudine & provida deliberatione præcaventes, maturata militum strenuorum & aliorum armatorum & armorum subsidia non segniter præparetis: hoc in aspersione sanguinis* Christi, *& affinitatis fœdere, quo connectimur, postulamus. Sicq; ad liberationem* Christianitatis *accingantur nobiscum viriliter ac providè dimicaturi, ut contra hostes,* Germaniæ *terminos jam ingredi proponentes, velut* Christianorum *januam, viribus aggregatis victoria ad laudem Domini exercituum valeat obtineri. Nec placeat vobis ista sub dissimulatione pertransire, vel dilatione suspendere. Nam si, quod absit,* Germaniæ *fines invadant, nec inveniant obstaculorum repagula, pro foribus expectent cæteri venientis subitò fulgura tempestatis, quam diversis mundo contagiis inquinato, refrigescente charitate multorum, per quos fides prædicari & constare deberet, & pernicioso eorum exemplo, mundum usuris & variis symonia & ambitionis generibus maculante, divino judicio credimus emersisse. Provideat ergo excellentia vestra, & dum communes inimici in vicinis regionibus debacchantur, ad resistendum eis maturatis consiliis vobis consulatis. Quoniam de terris eorum hac se moverunt intentione, vitæ pericula non curantes, ut totum sibi, quod avertat Dominus, subjiciant Occidentem, fidemq; & nomen* Christi *pervertant & evertant. Et pro inopinata victoria, quam Deo permittente sunt hactenus consequuti, ad tam vehementem insaniam devenerunt, ut jam Regna mundi sibi reputent adquisita, & ut Reges & Principes ad vilia eorum officia subjectos, edoment suppeditatos, & inclinent. Speramus autem in Domino* Jesu Christo, *quo duce, quo prævio, hactenus ab inimicis nostris liberati triumphavimus, ut & hii, qui de Tartareis sedibus proruperunt, fastu deposito, expertis Occidentis viribus, quas sibi sentient adversantes, ad sua Tartara* Tartari *detrudentur. Nec gloriabuntur tot impunè peragrasse provincias, tot populos devicisse, tot facinora perpetrasse; cùm ad victrices Aquilas præpotentis Imperialis* Europæ *sors incauta, imò Sathan, ipsos traxerit morituros. Ubi ultro furens ac fervens ad arma* Germania, *strenuæ militiæ genitrix & alumna* Frãcia, *bellicosa & audax* Hispania, *virtuosa viris & classe munita fertilis* Anglia, *impetuosis bellatoribus referta* Alemannia, *navalis* Dacia, *indomita* Italia, *pacis ignara* Burgundia, *inquieta* Apulia, *cum maris* Græci, Adriatici, & Tyrrheni, *insulis pyraticis & invictis,* Creta, Cypro, Sicilia, *cum Oceano conterminis insulis & regionibus, cruenta* Hybernia, *cum agili* Wallia, *palustris* Scotia, *glacialis* Norwegia, *& quæcunq; jacet nobilis & famosa sub occiduo cardine Regio, suam electã militiam, prævio vivificæ crucis vexillo, quod non tantùm homines rebelles, imò dæmones adversantes reformidant, alacriter destinabunt. Datum in recessu, post deditionem & depopulationem* Faventiæ, *tertio die Iulii.*

Publicatio præcedentis epistolæ.

SUB harum tenore literarum scripsit dominus Imperator, mutatis tantùm titulis, & verborum raro sermone, Reipublicæ sedulus procurator. Veruntamen Regem *Francorum* sic scribens commovit vehementiùs, ait enim: *Admiramur super Francorum prudentia, quòd non subtiliùs cæteris Papales astutias consideratis, vel non attenditis cupiditates. Proponit enim ipsius ambitio insatiabilis omnia fidelium Regna suo subjicere dominatui, ab* Anglorum *conculcata corona sumens exemplariter consequentiam, & ut culmen Imperii suis inclinet nutibus, ausa est præsumptuoso conatu, & ausu temerario, proterviùs inhiare.*

In dubium vocatur.

HUjus igitur eventus famosa novitas, totam *Europã* clariùs implevit, imò etiam *Saracenorũ* climata pervolavit. Orta est igitur discordia sententialis inter multos, diversis diversa super his sentientibus. Fuerunt namq; qui dicerent, Imperatorem hanc *Tartarorũ* pestem sponte fuisse machinatum, & per hanc elegãtem epistolam scelus tam nefarium nequiter palliasse, & ad totius mundi Monarchiam, in fidei *Christianæ* subversionem, ad instar *Luciferi*, vel Antichristi, hiatu protervo conspirare. Redarguitur enim epistola, quasi continens falsitatem. Dicitur enim in ea, gentem ipsam ignotam *Tartarorũ* ab Australibus mundi, qui sub torrida zona sunt, partibus erupisse, quod evidẽter apparet fictitium. Non enim audivimus eos Australes vel etiam Orientales partes peragrasse. Occulta insuper eorum consilia, & investigabiles ipsorum *Tartarorum* vias & conspirationes quàmplures, plenas esse Imperialibus consiliis suspicantur: suum nempè celant idioma, armaturas variant; & si quis eorum capiatur, nulla ratione potest notitia eorum vel propositum à capto, licet exquisitis tormẽtis affligatur, extorqueri. Et cùm sint in totius mũdi capacitate septem climata, videlicet *Indorũ, Ethiopũ*, vel *Maurorũ, Egyptiorũ, Hierosolymitanorũ, Græcorũ, Romanorum, & Francorum*, nec sint tam remoti in tota terra habitabili, quos mercatores non rimentur, unde Poëta: *Impiger extremos currit mercator ad Indos.*

ubi

ubi tot & tales hactenus latuerunt? ut quid tam fraudulenta inter eos, & tam occulta conjuratio? Sunt igitur, ut inquiunt, *Hircani & Sicii*, humanam cædem avidè sitientes, montes & salebras Boreales inhabitantes, qui feralem vitam ducentes, Deos colunt montium, & prævisa in die. Qui etiam cum *Cumanis* sibi conterminis, & jam confœderatis, machinante Imperatore, Regem *Hungariæ* cum quibusdam aliis Magnatibus expugnarunt, ut fatigatus Rex ad alas Imperatoris avolaret, homagium ei pro succursu impendendo facturus. Unde cùm hæc fierent, ipsi hostes sunt regressi. Sed absit, ut in uno corpore mortali tanta sceleris immanitas latitaret.

Admonet Papa Prælatos, ut spreto Imperatore ad Concilium properent.

DIERUM ipsorum curriculo, infausto casu, dominus *Prenestinus*, nomine *Iacobus*, quandoque Legatus in *Francia*, & dominus *Otto* Cardinalis in carcere *Tulliano* Diaconus, aliquando Legatus in *Dacia*, & posteà in *Anglia*, & *Gregorius* de *Romagna*, tunc ad *Ianuenses* Legatus missus, ut sibi omnes obedientes ab omnibus peccatis suis absolveret, apud *Ianuam* commorabantur, de classe sibi providentes. Erant autem cum ipsis Archiepiscopi, Episcopi, Abbates quàmplurimi, qui cùm timerent minas Imperatoris si transfretarent, frequenter epistolas & nuncios à domino Papa receperunt consolatorias & admonitorias, ut non omitterent navigando ad Concilium properare, imo potiùs spretis sæcularibus comminationibus, patri spirituali promptiùs obedirent. Facta autem fuit conventio inter eos & *Ianuenses*, mediante non minima pecunia; ut ipsi *Ianuenses* omnes tam Legatos quàm Prælatos, cum sua sequela, indempnes & illæsos, etiam invito Imperatore, ad *Romanam* curiam salvò perducerent. Et dum super his tractatum haberent diligentem & prolixum, fluctuantibus aliquibus, quid tutiùs, quid consultiùs foret agendum, significavit dominus Papa, quod in brachio sæculari auxilium tam efficax, tam validum obviam per mare, ad ipsorum ducatum & protectionem, ipsis exeuntibus de portu, indubitanter in navali expeditione transmitteret, quòd nullo modo valerent resistere manus adversantium, nec etiam ipse Imperator, quem dominus Papa Sathanæ dederat in perditionem, utpote anathemate multiplici innodatum. Quo mandato nimis eos paterna consolatio animavit, imò adeo, ut cujuslibet periculi discrimen vel mortem amplecterentur.

Imperator petit à Prælatis ut per terram ad Concilium proficiscantur.

CUM autem hæc prædicta Imperatori innotuissent, intellexit evidenter, quòd dominus Papa ad dejectionem ipsius sitienter anhelabat, & ad hoc tam districtè Prælatos advocabat, in nullo voluntati ejus contradicturos, cœpit formidare sibi vehementer. Et desiderabat, ut per ipsum itinerantes, per terram venirent, ut pleniùs de jure, de quo confidebat, instruerentur, ne falsis suggestionibus circumvenirentur, nec aliquo modo sine tali certificatione ad *Romanam* curiam subitò navigando transmearent. Missis igitur Legatis solennibus ad ipsos jam navigare præparatos, significavit eis modestè & humiliter, ut pacificè & omni securitate per omnes terras suæ ditioni subjectas, dummodò non per mare vel maritima, transmigrarent, scirentque certissimè, quòd nullus suorum ipsos offenderet itinerantes. Et si fortè non crederent Imperialibus promissis, providerent sibi formam securitatis, & se eandem formam sequuturum per omnia secundùm eorum dispositionem, indubitanter promittebat. Imò etiam causam suam, postquam ipsis viva voce penitùs explicasset, & per omnia ipsos ad unguem instruxisset, fideliter ac fiducialiter committeret toti Concilio judicialiter examinandam, & sententialiter determinandam, discretumque examen tot & tantorum patrum sanctorum, se spopondit subiturum. Et sic ipsos fore procuratores, advocatos, & judices, omni qua potuit instantia postulavit, persuadendo, imperando, supplicando, secundum illud Poëticum:

Imperium, promissa, preces, confudit in unum.

Conquestus est insuper graviter de impetu Papalis persecutionis indefesso, ita ut audientes ferè ad lacrymas provocavit & commovit, asserens quòd dominus Papa ipsum, nec convictum, nec confessum, pro iniquissimo hæretico, & fidei *Christianæ* valido ac manifesto impugnatore fecit haberi, & multis regionibus excommunicari, & quàm graviter scivit ac potuit scandalisavit, nomenque & famam, quo nihil est damnosius, ipsius irrestaurabiliter denigravit, & ad dejectionem ipsius nisibus totis anhelavit. Et nuper cùm complacuerat & convenerat meæ parti ac suæ communiter, Concilium convocari, in quo præstò parabamus causas hinc inde propalare, judicium commune subituri, ipse Papa perperam formam cōvocationis præloquutæ alteravit, publicos inimicos Imperii, ac laicas & sæculares personas convocando, potiùs ad prælia quàm pacem præparatos, secundùm tenorem epistolæ Regi *Angliæ* & aliis Principibus transmissæ, in qua retiacula

1241. tiacula abscondita & muscipulas Papalis astutiæ çertiùs detunicavi. In qua etiam epistola præmunivi eosdem, ne prælatos suos per meam sinerent ditionem transmeare, sicut se suaque diligebant. Addiditque Imperator, sicut aliàs & in dicta epistola mandaverat, quòd periculosum foret, & rationi dissonum, penitus domino Papæ manifesto adversario, & suis consentaneis, qui potiùs videntur conspiratores in subversionem sacri Imperii, quàm Judices æquitatis, assessoribus causam principalem & ejus circumstantias ignorantibus, tam arduam causam inæquali foro committere.

Causa cur Imperator Prælatos non potest accedere.

SUmmoperè igitur desideravit Imperator, ut per eum in pace venirent Prælati, de causa sua pleniùs instruendi, ut de omnibus occultis circumstantiis eos certificaret. Ipse enim nullo modo ad ipsos Prælatos personaliter poterat accedere, tum pro carentia thesauri, quem effuderat in diuturna obsidione *Faventiæ*, & aliis variis negociis, quorum maximum de exercitu filii sui contra *Tartaros*, & aliis, quæ oportuit cautiùs continuare: tum propter *Ianuenses* sibi rebelles, quibus noluit nisi in forti manu appropinquare.

Legati nolũt per terram ad Conciliũ proficisci.

PRælati verò, Legatorum animati promissionibus, & Papalibus crebro missis epistolis consolatoriis, in quibus se promisit per mare obviam mittere juvamen festinum & efficax, noluerunt quomodolibet à proposito suo resilire. Dicebant etenim: Non est fides adhibenda cavillatoriis dictis excommunicati. Contemptis igitur Imperatoris consiliis & petitionibus, Prælati confidentes in multitudine *Ianuensium*, qui in navali certamine expediti, minas & vires Imperiales contempserunt, naves ascenderunt, præambulis *Ianuensibus*, qui multiplicabant loqui sublimia, asserentes vires adversantium nullatenus sibi formidabiles, meticulosos & pusillanimes Prælatos & literatos appellantes, & erat superbia eorum major quàm potestas. Galeiis igitur dispositis & ordinatis cum navibus, versùs Orientem in clamore tumultuoso nautarum, & clangore buccinarum mare *Tyrrhenum* sulcaverunt.

Imperator iubet Prælatos capi.

QUod cùm domino Imperatori significaretur, doluit se contemptum, & sua monita cum precibus aspernari. Misit igitur ad *Henricum* filium suum, quem de cõsuetudine appellat naturalem, cui commiserat mare & maritima custodienda cum navali exercitu, ad impediendum transitum Prælatorum, ut ipsos jam navigantes capere non formidet, vel submergat, vel trucidet.

Legati cum Prælatis capiuntur.

DIctus igitur *Henricus*, paternis præceptis obediens, misit obviam eisdem *Ianuensibus* Legatos & Prælatos confidenter ducentibus, viginti galeias novas & solidissimas, manu militari optimè communitas: in prima fronte quibus primicerius præerat *Stollius* pyratarum peritissimus. Factoque congressu navali cruentissimo, *Pisani*, quibus specialiter præfuit *Henricus* cum jam dicto *Stollio*, qui per modum fulgurantis tempestatis irruit ad certamen, victi sunt *Ianuenses*, captique Prælati cum Legatis, & aliqui submersi vel cæsi, scilicet Archiepiscopus de *Vesencia*, & multi alii, quos longum est numerare. Ex Abbatibus tamen vix *Savianensis* ope *Iohannis* de *Lexintuna*, militis strenuissimi & elegantis, fratris sui, ac nuncii Regis *Angliæ*, evasit liber & illæsus. De hujusmodi autem infortunato casu, per hanc epistolam, cui communis fama perhibet testimonium, evidenter certificamur.

Epistola Imperatoris de captione civitatis Faventiæ & Prælatorum in mari.

CAptis igitur & præsentatis Prælatis & Legatis cum suis *Ianuensibus* domino Imperatori, scripsit idem Imperator Regi *Anglorum*, necnon & aliis Principibus, in hæc verba:

FRedericus Imperator, *Regi* Angliæ, *salutem & sinceræ dilectionis affectum. Hilari affectione recepimus literas & nuncios vestros, quos ad nostram præsentiam transmisistis, & tam ea quæ literæ continebant, quàm ea quæ iidem nuncii ex parte vestra ore tenus eorum nobis referebant, audivimus & intelleximus diligenter. Et ecce ad singula quæ misistis prosperè per eos, per magistrum* Walterum de Ocra, *dilectum nostrum Notarium ac fidelem, plenariè respondemus. Cui ea quæ vobis ore tenus ex parte celsitudinis nostræ dicet, indubitanter tanquam personæ nostræ credatis. Cui etiam plenam concessimus potestatem procedendi in negocio, pro quo nuncii supradicti venerunt, & complendi illud juxta formam sibi à celsitudine nostra datam. Ad hoc, cùm nostris congaudeatis successibus, & in nostrorum humilitatem rebellium fiat terror & cæteris cautela subjectis, jocunda insinuatione vobis describimus, quòd cùm civitas* Faventiæ *suis diffisa meritis, & propria munitione confisa, beneficio temporis hyemalis ausa fuerit nostræ rebellionis viribus præstare repagulum; veris tamen restituta tempore hac eadem civitate, machinarum nostrarum incursione quassata, muris irruentibus, & fossoribus nostris penetrantibus per meatus subterraneos intima civitatis, ut manualiter inter cives & bellatores nostros*

nostros bella concurrerent, & oporteret eos pro minis corpora cominus præstare gladiis exponenda, sumpserunt sanius pro eorum salute consilium, quibus expugnatio vicinum excidium minabatur, & ad implorandam nostram misericordiam continuo clamore sæpè conversi, die Dominico, decimo quinto die Aprilis, mandatis nostris & beneplacitis se præcisè mancipaverunt subjicientes in nostram misericordiam civitatem, suas pariter & personas, præstitis fidelitatis debitæ juramentis, & illicitis juramentis, si quæ fecerunt, abjuratis. Ad quorum receptionem nostri comes Imperii semper individua, & justi arbitra moderaminis, clementia nos induxit, quæ victoris animum vicit, ut cum victis misericorditer ageremus: rati gloriosiorem esse victoriam, misereri conversis, quam in eorum casu ulcisci miserabili: pium genus vindictæ pensantes, ignoscere noxiis, dum potuimus feriùs vindicasse. Remissa igitur gratis offensa, licèt non minima, & reis Imperialiter absolutis, civium & civitatis statu sub nostro & Imperii jugo, (quo nihil suavius aut dignius esse probabunt) pro rerum qualitate disposito, dum ad depopulationem vicinæ Bononiæ nostrum verteremus propositum & affectum, Prælatorum turbam, cum Prenestino Episcopo, Ottoneque Thoringo sancti Nicolai in carcere Tulliano Diacono Cardinali, nostris adversaturam processibus, ex diversis provinciis congregatam, contigit suo infortunio Januam pervenisse. Ubi conveniente cum eis Gregorio de Romagna, addito Legato Legatis, ut insimul ligarentur, & conspiratione cum Januensibus rebellibus nostris facta, quidam de regno Francorum navalem exercitum copiosum congregantes, pyratas suos armari fecerunt, cum quibus ad Papam Romanum, pro majoris causa dissidii, conjuraverant advenire. Ad quorum impediendum transitum & accessum, nostram diu antè pravisam classem convenire fecimus apud Pisas, victoriosum Galliarum Stollium præponentes. Quos cum quibusdam nostris fidelibus, eorum præcognita motione, in locis & portubus, quos vel alto mari præterire non poterant, velut obvia, & necessario navigabili transitu, ut eis transeuntibus potenter occurrerent, destinavimus. Et aggressus galeis nostris galeas eorum, quas præpotens dominus, qui ex alto videt & dimicat, æquitatem dijudicans, invias vias eorum & excogitatam malitiam, insatiabilemque cupiditatem meditatus, in viribus & potentia nostra, quam effugere terra vel mari non poterant, Domino favente, Legatos ligatos simul tradidit & Prælatos. Et tribus galeis eorum submersis, ac omnibus quæ vehebantur in ipsis, cum viris, qui ad duo milia æstimati sunt, sine spe recuperationis amissis, viginti & duæ galeiæ, non sine magna navigantium cæde, cum personis & rebus, divina sic volente providentia, victæ sunt à galeis nostris, & triumphaliter captæ. In quibus tres dicti Legati, cum Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, & multis aliis Prælatis, nunciis quoque Prælatorum & procuratoribus, qui ultra centum æstimantur, cum Ambassiatoribus civitatum rebelliũ Lombardiæ, qui ad præfixum ire Concilium properabant, quatuor milibus Januensium, exceptis specialibus & electis personis de Janua, quæ galeis præerant & comitatui Prælatorum, pro ducendis & reducendis eisdem Januam, sicut inter eos fuerat infortunatè conventum, ad manus nostras ligati pervenerunt, cum Prenestino illo, qui summum contra nos sæpius incitaverat odiũ. Qui sub latentis lupi specie, in ovina pelle & agni chlamide, Deum inclusum gerere non confidit, cujus divinum judicium non defuisse arbitramur. Et sciat, quia Deus nobiscum est, sedens super thronum, & dijudicans æquitatem, qui non solùm per Sacerdotium, sed per Regnum & Sacerdotium, mundi machinam statuit gubernandam. Nos igitur, suum nobis cœlitùs Domino reserante consilium, & in plana tot aspera convertente, sudores bellicos, & æstivos pulveres non vitantes, nostrum fœlix iter & intentionem omnimodam & conatus ad eum dirigamus, qui nobis & cæteris regnantibus exaltationis & gloriæ contulit incrementum. Et nos prædictorum Principes successuum nostrorum participes, & vos præcipue, fieri gratulamur, quos in omni successuræ fœlicitatis eventu, ex unanimitate, qua unimur, cupimus esse consortes. Datæ Faventiæ, &c.

MIssa est igitur talis epistola aliis Principibus quasi consolatoria, sed non omnes tenorem ipsius acceptabant, cum dicat Poëta ethicus:

Gloria peccati non repetenda sui est.

Prælati Neapolim *ducuntur incarcerandi.*

Jussu igitur Imperiali ducti sunt per mare cursu diuturno, per spacium circiter trium hebdomadarum, donec venirent *Neapolim* in *Apulia:* & in castro quod est vicinum civitati, & mari circumdatum, tutelæ certissimæ mancipantur. Sed non omnes æqua damnabat calamitas carceralis. *Prenestini* enim miserrima erat conditio. Et omnes jam vel morbus, vel lethalis invaserat imbecillitas. Cùm enim diu navigaverant, sedentes glomeratim vincti & oppressi, cecideratque super eos æstus intolerabilis, muscis circumvolitantibus, & more scorpionum pungentibus, fame & siti cruciati, & ad arbitrium nequissimorum

1241. quissimorum nautarum, imò hostilium piratarum, lacessiti & objurgati, longum martyrium protraxerunt, quod pro obedientia subierunt. Videbatur igitur carcer requies, licèt requie caruisset. Tabuerunt ergo, præcipuè delicatiores, & variis infirmitatibus languerunt. Unde quidam religiosi, & multi alii, animas afflictas exhalantes, ex miseria hujus mundi ad Dominum, non sine palma martyrii, migraverunt. Et citò pòst, dominus *Prenestinus*, obediens domino Papæ, usq; ad mortẽ à nequam sæculo transivit ad requiẽ.

Henricus *mittitur ad* Conradum *fratrẽ contra* Tartaros.

COmpleto igitur voto domini Imperatoris, Domino permittente, misit idem Imperator *Henricum* filium suum, qui de Prælatis & eorum ducibus, ut dictum est, triumpharat, ad fratrem *Conradum*, qui cum innumerabili exercitu ex diversis finibus Imperii collecto, *Tartarorum* & *Cumanorum* impetum repellere parabatur; ut alter alterius fratris solatio mutuo roboraretur, & milite copiosiore stiparetur. Duxit autem secum quatuor milia equitantium jussu patris, & peditum manum non minimam. Qui cùm aliis adjuncti fuissent, quibus venerant in subsidium, incomparabilem exercitum conflaverunt. Quo comperto, hostium siluit jactantia, & arrogantia tepuit refrenata. Facta namque quadam congressione cruentissima juxta ripam fluvii *Delpheos*, non multum à *Danubio* distantis, multis utrobique cadentibus, tandem Deo propitio repulsus est hostilis exercitus, licèt nullo numero posset comprehendi. Sed antequã retrocessit, quoddam, quod de *Iudæorum* fraude processit, existimantium ipsos hostes esse de *Iudæis* inclusis in montibus *Caspiorum*, & venientium in eorum subsidium, & *Christianorum* subversionem, scelus immanissimum huic operi duxi breviter inserendum.

Immane scelus Iudæorũ.

LAbentibus autem illorum dierum curriculis, multi *Iudæorum* de partibus transmarinis, præcipuè autem de Imperio, credentes quòd plebs *Tartarorum* & *Cumanorum* essent de genere eorum, quos Deus in montibus *Caspiis* precibus magni *Alexandri* quondam inclusit, convenerunt in loco secretissimo ex communi condicto. Quos, qui sapientissimus eorum & potentissimus videbatur, sic alloquitur: *Fratres, qui estis semen Abrahæ præclari, vinea Domini Sabaoth, Deus noster Adonai nos diu sub potestate* Christianorum *permisit affligi. Sed nunc venit tempus quo liberamur, ut ipsos vice versa Dei judicio opprimamus, ut salvi fiant reliquiæ* Israël. *Exierunt namque fratres nostri, tribus scilicet* Israël, *quondam inclusæ, ut subdant sibi & nobis mundum universum. Et quantò præcessit durior & diuturnior tribulatio, tantò major nobis gloria subsequetur. Occurramus ergo eis in muneribus pretiosis, ipsos cum summo honore suscipientes. Vino, armis indigent & frumento.* Quod verbum cùm omnes gratanter accepissent, ut secretiùs fraudem suam occultarent, gladios & cultellos atque loricas quascunque poterant venales invenire, emerunt, & in doliis ordinatè reposuerunt. Dixeruntque palàm Principibus *Christianis*, quorum potestati subjacebant, quòd illi quos vulgus *Tartaros* dicebat, *Iudæi* erant, nec bibebant vinum nisi à *Iudæis* vindemiatum, & hoc nobis significaverunt, magna instantia quasi à fratribus suis sibi dari talia vina, à nobis scilicet vindemiata, postulantes. Nos autem ipsos inhumanos & hostes publicos auferre de medio cupientes, & vos *Christianos* ab imminenti eorum tyrannica depopulatione liberare, paravimus circiter triginta dolia vino lethaliter intoxicato referta, ipsis quantociùs referenda. Toleraverunt igitur *Christiani*, ut ipsi *Iudæi* tale xenium scelerati sceleratis obtulissent. Sed cum in remotas partes *Alemanniæ* pervenissent, & cum doliis suis quendam pontem transire pararentur, dominus pontis, ut moris erat, vectigal pro transitu sibi reddi postulavit. Ipsi autem frontosè respondentes, & postulata reddere renuentes, dixerunt, quòd pro utilitate Imperii, imò totius *Christianitatis*, his negociis sollicitarentur, directi ad *Tartaros*, ipsos vino suo cautiùs potionaturi. Custos verò pontis suspectam habens *Iudæorum* assertionem, unum doliorum terebrando perforavit, nec inde ullus liquor eliquatus distillavit. Inde certior de fraude effectus, circulis ejectis illud dolium confregit, & apparuit armis diversis refertum. Exclamans igitur ait: O proditio inaudita! ut quid tales inter nos patimur conversari? Et statim ipse & alii, quos stupor convocavit, alia omnia dolia, quæ protinus confregerunt, plena gladiis *Coloniensibus* sine capulis, & cultellis sine manubriis, ordinatè & consertè repositis, invenientes, omnibus in propatulo monstraverunt fraudis inauditæ laqueos absconditos *Iudæorum*, qui publicis mundi hostibus, qui, ut dicebatur, armis maximè indigebant, maluerunt subvenire, quàm *Christianis*, qui inter se ipsos tolerant conversari, & in vœnalibus communicare. Traditi igitur sunt ipsi *Iudæi* tortoribus, vel perpetuo carceri meritò mancipandi, vel ipsis suis gladiis trucidandi.

Circa

1241.

Votū Crucis pecunia data solvitur.

CIrca dies illos, ut quasi mille argumentis misera terra *Anglicana* suis bonis viduata spoliaretur, fratres Prædicatores & Minores, autentico domini Papæ communiti, in prædicatione sua plenam peccatorum remissionē concesserunt omnibus cruce signandis pro *Terra sancta* liberatione. Et statim, vel in crastino, vel tertia die postquam multos devotos signaverant, ea conditione à crucis votò eos absolvebant, ut, quantum suppetebat facultas, pecuniæ suæ portionem in subsidium *Terra sancta* conferrent largiorem. Et ut ad hoc *Anglicos* inclinarent proniùs ac promptiùs, ipsam pecuniam asserebant Comiti *Richardo* deferendam, chartam ipsius super hoc certiùs ostendentes. Insuper à senibus & valetudinariis, mulieribus, imbecillibus, & parvulis, crucem accipientibus, vel accipere proponentibus, tantundem indulgentiæ, accepta priùs ab eisdem pecunia, concesserunt, ostendentes super hoc Comitis *Richardi* scriptum testimoniale, à *Romana* curia impetratū. Et hoc genere emungendi loculos, est infinita pecunia propter favorē Comitis adquisita. Quis autem custos aut fidelis dispensator inde fuerit, hic jam quæritur, nam nescitur.

Confirmatio Nicolai *de* Fernham *in Episc.* Dunelmensem.

EOdem anno, magister *Nicolaus* de *Fernham*, electus *Dunelmensis*, consecratus est in Episcopum *Dunelmensem* apud *Gloverniam*, in ecclesia S. *Oswaldi*, quinto Idus Iun. ab Archiepiscopo *Eboracensi Waltero*, præsentibus Rege & Regina, Episcopis, Abbatibus quàm plurimis. Et quia super professione sua mota fuit quæstio ab aliquibus volentibus dissidium ventilare, noluit idem *Nicolaus* illicitam sibi usurpare libertatem, ut ad insolentiam prorumperet recalcitrando. Talemque in propatulo suam solenniter in consecratione sua, coram cunctis Prælatis & Magnatibus, in præsentia sui Metropolitani dicti Archiepiscopi *Walteri* fecit professionem, distinctè & articulatim, elevata voce, in hunc modum, prout moris est: *Ego* Nicolaus *ecclesiæ* Dunelmensis *electus, profiteor* Eboracensi *ecclesiæ, tibique Pater* Waltere, *Archiepiscope, & successoribus tuis canonicè substituendis, canonicam subjectionem, reverentiam, & obedientiam, & hoc propria manu subscribo.* Et in continenti coram omnibus subscripsit crucem in capite cartulæ incausto, & tradidit Archiepiscopo penes se in thesauro reservandam.

Miserabilis Comitis G. Marescalli *mors.*

DUM autem temporum volubilitas mundo diversis sic casibus alluderet & illuderet, Comes *Marescallus Gilebertus*, cum quibusdam aliis nobilibus juxta *Hertfordiam* quantum jacit arcubalista, more militari, quoddam hastiludium, quod vulgariter *fortunium*, imò potius *infortunium*, appellatur, ad virium ceperat & exercuit experimenta. Ubi ipse secundum militarem industriam sese tam viriliter, tam strenuè, ad laudem militiæ sibi redimendam, erexit, ut omnes talis corpusculi probitatem admiratione dignam meritò judicarent inter alios singulari. Et hoc summo nisu idem Comes nitebatur, quia primò clericali titulo addictus, in officio martio impotens acclamabatur fuisse & imperitus. Insidebat autem equum nobilissimum dextrarium *Italicum*, sibi incognitum, decentibus armis insignitus, & suorum militum denso stipatus comitatu, qui citò pòst lucris inhiantes dissipati sunt & amoti. Et dum Comes equum suum à rapidis cursibus refrænaret, & posteà calcaribus præacutis latera cruentans, ad cursum velociorem excitaret, & causa exigente subitò lora retraheret, confractæ sunt ambæ habenæ juxta concatenationem ad lupatum. Unde equus vagus factus ipsum suum assessorem in pectore, capite erecto, ictu contrivit violento. Erant autem nonnulli, qui veraciter affirmarent, ipsas habenas ab aliquo invido seditiosè præcisas, ut sic equo tyrannico raptim transvectus, periret, vel distractus, vel ad minus juxta adversariorum arbitrium caperetur. Erat autem pransus, & ab æstu & puluere ac sudore ferè obcæcatus, ponderosa galea caput opprimente. Nec potuit equus ab ipso vel alio retineri. Unde in extasim raptus, cœpit vacillare, & post paululùm corruit ab equo semivivus, ipsum una streparum retinente, & per agrum aliquo spacio sic trahente. Crepuit igitur, interiùs confractus & laceratus. Unde non sine lamentabili dolore & clamore intuentium, quinto Cal. Julii, in domo Monachorum *Hertfordiæ*, eadem die advesperascente, miserabiliter expiravit. Extremum tamen trahens spiritum, viaticoque salutis vix recepto, pro redemptione animæ suæ, ecclesiæ beatæ virginis de *Hertfordia* legavit. Facta autem anathomia de corpore suo, inventum est hepar nigrum & confractū, ex collisione ictuum quos sustinuerat. Et sepulta sunt viscera ejus in dicta ecclesia ante altare B. *Mariæ*, cui spiritū reddidit moriturus. In crastino autem delatū est corpus *Londinū*, fratre ipsius prævio, cum tota sua familia comitante, juxta patrē suum & fratrē tumulandum. Obiit itaq; in eodem torneamēto unus miles de sequela dicti Comitis, scilicet *Robertus* de *Sai*, cujus viscera cum visceribus Comitis sunt sepulta. Fuerunt autē ibidem multi tam milites quàm armigeri vulnerati & clavis cæsi & graviter læsi, eò

1241. quòd invidia multorum ludum in prælium commutavit. Negocium autem Crucis, & promotio Terræ sanctæ, pro dicta morte est damnosè sortita dispendium. Proposuerat enim indubitanter in proximo arripuisse iter magnificè Hierosolymitanum, collecta pecunia ab omnibus crucesignatis in terra, pro cujus rei licentia dederat Papæ ducentas marcas, Comitis Richardi exemplariter edoctus prudentia.

Duo Papales clerici pecuniam per totã Angliam in usum Papæ exigunt.

LAbentibus autem dierum illorum curriculis, & ludente fortuna in mortalium mutabilitate, non adhuc cessavit avaritia Romanorum insatiabilis. Quia post recessum Legati, remanserunt in Anglia duo Papalis clerici, quasi vices Legati supplentes, exactores indefessi, scilicet Petrus cognomento Rubeus, & Petrus de Supino, autenticum Papale retinentes procurationes exigendi, interdicendi, excommunicandi, & pecuniam variis modis à misera ecclesia Anglicana extorquendi: ut talibus rapinis ecclesia Romana, secundùm assertionem eorum, quæ damnificabatur multiformiter, respiraret. Scripsit igitur imperiosè prædictus Petrus Rubeus, qui se alteri præferebat, habens se per modum Legati, epistolas suas & literas autenticas illi Abbati, vel illi Priori, cujus titulus talis præponebatur. *Magister P. Rubeus, domini Papæ familiaris & consanguineus, salutem, &c.* Et sub tali titulo procurationes & collectas varias exigebat & extorsit. Præterea, socius suus Petrus de Supino in Hyberniam, permittente Rege, ex parte Papæ veniens, & autenticum ejusdem deferens, à Prælatis Hyberniæ omnibus, brachio adjutus sæculari, cum magna tyrannide collegit. Unde quidam suspensi Londinum ad eundem Petrum venerunt, secundùm voluntatem ejus satisfacturi. Rediens igitur ab Hybernia idem Petrus in Autumno sequenti, & Romam tendens, mille & quingẽtas marcas secum clitellis refertis asportavit.

Rex Francorum dat Comitatum Pictaviæ Amphulso fratri suo.

EOdemq; tempore, Rex Francorũ usus odientium Regnũ Angliæ consilio, dedit Comitatum Pictaviæ Amphulso fratri suo, die nativitatis S. Johannis Baptistæ. Ubi idem Rex, accincto ipso eodem Amphulso fastigiosè nimis militari cingulo, investivit eum honore Comitatus Pictaviæ, qui ad Regem Angliæ, vel ad fratrẽ ejus, ex dono ipsius, de jure spectare dignoscitur. Fecitq; idem Rex Francorum milites quàmplures nobiles, ut sic fratris Amphulsi tyrocinium serenare videretur: parvi pendens, imò potius vilipendens Comitis Richardi, qui Deo fideliter in Terra sancta militavit, & Francos captivos liberavit, jus vel vendicationẽ. Unde multi non satis potuerunt admirari de Francorũ nobilitate hoc permittentiũ & consulentiũ, qui mala pro bonis tam ingratanter & impudẽter reddiderunt.

Litera Comitis Richardi, cõtinentes summam suæ peregrinationis.

HO C ipsius anni tempore, amici Comitis Richardi, solliciti de statu suo, per hanc epistolam pleniùs certificabantur. Richardus *Comes* Cornubiæ *&* Pictaviæ, *viris nobilibus, venerabilibus, & in* Christo *charissimis dominis,* B. *de* Riduar. *Comiti* Deveviæ, *Abbati de* Bello *loco, &* Roberto *clerico, salutem & omne bonum, cum sincera dilectione. Quantæ desolationis & luctus* Terra sancta *dudum extiterit, quantæq; difficultatis post elatorum lapsum apud* Gazam *emersum, ejus reparatio fuit & relevatio, sensati sentiunt, & facti experientia devenit ad proximos, & fama pertulit ad remotos. Quòd nisi pagina patens nostrum patefaceret arcanũ, & fortè per vias explicatæ interpretationis sinistræ præstaret occasionem, multa in ea exararentur, quæ corde sopiunt & latent in imo. Ex declinatione tamen Regum vel Regnorum de* Hierusalem, *ob ejus divisionẽ ab iniquis & injustis occupatoribus possessam, dolore cõsumpti non modico, silere non possumus omnino, quin linguã in eloquium, cùm jocundi non sit materia, relaxemus amarum: ejus namq; cõpassionis gladius animam nostrã usq; ferè perforavit, quòd se continere non poterat. Jam enim in* Terra sancta *pro pace discordia, pro unitate schisma, odium pro dilectione, exclusa justitia, regnaverunt. Talium utiq; seminum multi in ea plantatores extiterunt, & plures fructuum ex eis nascentiũ sunt facti collectores, sed utinam nunc eradicati. Nec est qui consoletur eam ex omnibus caris ejus. Bini namq; fratres in gremio matris discordes, qui ut matrẽ defendant constituti, ex nimia rerum affluentia superbiæ facti sectatores, radicibus horum præstant fomentũ & humorẽ, & propagines in longũ & latum traducunt. Bonorũ namq; copia tantum invicem confligendi præstat pruritũ, quòd verbera patris sedi* Petri *præsidentis severiùs in eos abhorrerent, fortiori fama dum confunderent orbem: quorum sedationi curam adhibuimus non modicam, sed nondum impressa sunt pacis vestigia, quoniã pacis verbis non adquiescunt discordiæ sectatores. Libenter enim portantes pecuniam, dum durat, alliciunt: sed cùm vindicandi matris verecundiam tempus advenerit, citò benevolentibus deficiunt, palliata fingentes impedimenta, ad matris consolationem nullum omnino respectum habentes. Occasione cujus, simul & extrema multitudine* Gallicanæ *militiæ, respectu* Saracenorum *exercitus ferè duplicata, more perverso miserabiliter prostrata, inimici Crucis inopinabiliter facti fuerunt animosi, adeò quòd pauci eorum multò plures nostrorum ferè nihil reputarunt, aut* modicum.

modicum. Propter quod in primo adventu nostro, recedentibus Nobilibus, qui nos juvare putabantur, Terræ *relevatio difficilis apparuit & gravis. Carere tamen patitur cùm vult divina clementia, damna remediis, & consolatione dolores. Cùm enim in veniendo pro totis viribus nostris, ut nobis incumbebat ex voto, Crucis ignominiam super inimicos ejus, eòrum terras impugnando, & occupatas resarciendo, unà cum cæteris* Christianis *hostiliter vendicare sperabamus, dominus Rex* Navarræ, *dux & caput tunc exercitus, & Comes* Britanniæ, *adventum nostrum præscientes per xv. dies antequam* Acon *veniremus, cum innumera multitudine recesserunt. Qui quandam treugam cum* Nazer, *qui est dominus de* Crac, *antequam abirent, ut aliquid fecisse viderentur, formaverunt. Videlicet quòd ipse redderet prisones captivatos apud* Gazā, *quos ipse non habuit in custodia aut potestate, cum quibusdam terris in forma treugæ contentis: ad cujus securitatem filium & fratres suos tradidit in obsides, terminum statuens hoc faciendi quadraginta dierum. Ante cujus completionem idem Rex & Comes abierunt, terminum aut treugā in nullo respicientes. Infra quem terminum apud* Acon, *vigilia S.* Dionysii, *ut vobis altàs significavimus, applicantes, de communi consilio, prædicto* Nazer *mox misimus inquirendū, si treugam cum dicto Rege factam nobis posset tenere. Et accepto responso, quod libenter faceret, si posset, ob dicti Regis reverentiā, licet parū attineret, de Nobiliū consilio, ut finē videremus, expectavimus, dicti termini cōpletionem. Quo cōpleto, per iteratū nunciū accepimus, quòd prædictum pactū nullo modo potuit tenere. Hoc vero audito, de cōmuni consensu omniū, ut statū* Terræ *dictis occasionibus declinatū, qualicunq; cautela possemus, repararemus, usq;* Jopē *nos transtulimus. Ubi occurrēs nobis quidā magnus potēs valde, ex parte* Soldani Babyloniæ *nobis nunciavit, dominū suum* Soldanum *nobiscum treugas facere velle, si nobis placeret. Auditis igitur & intellectis, nobis per ipsum expressiùs exponendis, Dei gratia sinceriter invocata, de consilio Ducis* Burgundiæ, *Comitis* Walteri de Bresne, *Magistri* Hospitalis, *& cæterorū Nobilium, majoris scilicet partis exercitus, paci & treugæ consensimus subscriptæ. Quæ licèt in primo adventu nostro difficiliter fieri apparebat, commendabilis est tamen, &* Terræ sanctæ *subsidio fructuosa. Quoniam pauperibus & peregrinantibus læta est & secura, mediocribus incolis fructuosa & grata, divitibus & religiosis utilitis & honesta. Nec videbatur nobis, circumspectis undiq; doloribus & cirumstantiis, quòd commodioribus curis tunc poteramus involvi, quàm abstractis à captivitate miseris, cùm rerum & hominum, licèt nos soli circa nos portantes thesaurum haberemus, extitit defectus, sub treugarum fœdere civitates obrutas & castra supra* Saracenos *ad eorum nobilitatem firmare robusta. Locorum verò & terrarum nomina, quæ treugà sunt reddita, licet sit tædiosum, duximus inserenda, ne fortè malignus interpres factum nostrum aliis ascribat in titulum, vel nos pravo modo id fecisse malitiosè pervertat. Nam quidam treugæ, sed pauci; noluerunt consentire, quæ talis est. Istæ sunt terræ quæ redduntur paci & treugæ Comitis* Richardi, *videlicet montana de* Barrutha, *cum terris & divisis sibi pertinentibus, & tota terra de* Sete *cum pertinentiis, & castrum de* Benfordia, *de* Corenis, *& castrum novum, cum eorum pertinentiis, le* Kayt, Scandalis, Lebet, Becheed, Sanctus Georgius, *cum eorum pertinentiis omnibus & terris, tam plana quàm montana reddiderunt. Etiam villam de* Toronia *dominicā cum pertinentiis,* Tabarium *cum suis pertinentiis, castrum de* Benaer, *castrum de* Amabel, Rama, Amoat, Alaw, *& castrum de* Hybilis *cum suis pertinentiis, quod est ultra flumen versus Orientem, castrum de* Saphet, Nazareth, *mons* Thabor, Ligum, Aschalis, *castrum de* Beithgirim *cum pertinentiis eorum, & cum omnibus casalibus, quæ pertinent ad domum* Hospitalis S. Johannis, *& quæ cognoscuntur, eis pertinere, in pertinentiis videlicet de* Hierusalem *&* Bethleem, *& omnes terræ quæ sunt super viam, quæ venit de* Hierusalem *usque* Bethleem, *& iterum de* Hierusalem *usque* S. Georgium de Rama, *& de* S. Georgio *usq;* Jopen, *cum omnibus casalibus debent esse in manibus* Christianorū. *Villa etiam de* Hierusalem, *reddita est* Christianis. Bethleem *& omnes terræ quæ sunt circa* Hierusalem *cum omnibus casalibus, quæ nominantur in treuga, reddita sunt* Christianis. *Videlicet* S. Lazarus de Bethania, *&* Brihaida, *&* Wissewerch, Derssat, Bethamo, Becheles, *&* Bechic, Anon, Kocabi, Bersamul, Belrit, Kykay, Bethame, Behe, Kipsa, Behit, Yorep, Athacana, Clepsta, *&* Tolma, Argahoga, Bertapsa, Bethsaphace, Tablic, Sorobooz, *cum omnibus corū pertinētiis, cum terris quæ sunt nominatæ in divisis* Hierusalē *& pertinentiis itineris ejusdem, prout pleniùs in magna treuga continetur. Omnes istas terras cum castris eorum nominatis, possunt* Christiani *firmare infra treugas, si velint. Debēt etiā reddi nobiles captivati apud* Gazā, *& omnes prisones capti in bello* Francorū, *debent liberari ex utraq; parte. Quàm cito verò dicta treuga formabatur, usq;* Ascalon *transtulimus nos. Et ne tempus in manibus nostris labatur ociosum, per consilium omnium*

1241.

1241. *quoddam castrum incepimus firmare non modicum. Et inde misimus nuncios nostros* Soldano Babyloniæ, *ut dictas treugas tenere jurasset, si vellet; simul & mitteret prisones sæpedictos. Qui nuncios nostros sine omni responso nobis facto à die sancti* Andreæ *usque diem Iovis post festum candelarum, qua de causa nescimus, retinuit. In qua mora, sicut posteà suis literis accepimus, eandem treugam de consilio nobilium suorum tenere juravit. Interim verò semper fuimus apud* Ascalonem, *circa dictum castrum construendum valde assidui & intenti, quod Dei gratia infra tantum tempus inopinabiliter est expeditum; ita quod in recessu præsentium, duplici muro cum altis turribus & propugnaculis & lapidibus quadris & incisis columnis marmoreis decenter ornato & circumeunte omnia, quæ ad castrum pertinent & ritè erant perfecta, præter fossatum circa castrum, quod annuente Domino infra mensem à die Paschæ perficeretur sine omni defectu. Cujus causa fuit non vana: ut quoniam de dictarum treugarum ratihabitione liquidò nobis non constabat, pendente tempore castrum construere elegimus & firmare: quòd si eas aliquo casu rumpi contingeret, in* Marchia, *& in ingressu terræ eorum, locum haberemus securum & munitum, cujus ipsi anteà habebant dominium, ad quem si contendere oporteret, possemus habere refugium. Nec oportet intus commorantes obsidionē formidare: nam licèt obsessores succursum & victualia per terras eis possint auferre, omnia bona obsessis per mare possunt advenire. Tempore verò pacis, dictum castrum non credimus inutile, quoniam Regni* Hierusalem *per mare & terras clavis est & tutela;* Babyloniæ *verò confusio & ruina, & partibus Australibus. Die verò* S. Georgii, *omnes captivos nostros, quos diu expectavimus, recepimus, prout in forma treugarum continetur præscripta, pace ex utraque parte jurata & treuga confirmata. Quibus omnibus ritè peractis, cùm* Terrā sanctā *in bona pace dimisimus, disponente Domino, in festo inventionis sanctæ Crucis, apud* Acon *versùs propria redeundo, naves ascendimus. Sed per mare defectu auræ secundæ navigantes, & multū fastiditi, in octavis sancti* Johannis Baptistæ, *apud* Trapes *in* Sicilia *applicuimus. Et auditis ibi de quorundam Episcoporum nostrorum captione & retentione, & cæteris ecclesiæ tribulationibus lachrymabilibus, ut pacem inter discordantes pro viribus nostris reformaremus, & captivorum deliberationem pro posse insisteremus, matrem nostram consolando, diverticulum fecimus, curiam* Romanam *adeundo. Quæ per Dei gratiam reformata, prout Dominus disposuerit, versùs terras* Anglicanas *ad citius quod poterimus, remeare proponimus.*

Comes R. ossa interfectorū Christianorū *sepeliri curat.*

CUM autem audisset Comes *Richardus*, quòd *Francorum* Nobilium, qui irato Deo apud *Gazre*, ut prædictum est, victi & occisi miserabiliter ceciderant, ossa preciosa aëri exponebantur inhumata, (bestiæ namque & volatilia carnes penitus cōsumpserant,) condoluit vehementer. Et paratis carris & summariis, illuc properavit, & colligi fecit omnia ossa martyrum illorum diligenter, & fecit deferri, & veneranter sepeliri in cœmiterio *Ascalone*: & providit unde Sacerdos sustentaretur, pro animabus defunctorum quotidie in perpetuum celebraturus. Quod cùm audissent *Franci* per totum *Galliæ* Regnum, ipsum Comitem tam pium opus fecisse inter alia charitatis obsequia, grates & laudem ab eis promeruit immortalem. Nam triginta tres incarceratos Nobiles, & quingentos mediocris manus milites & peregrinos, & multos *Templi* & *Hospitalis* milites & servientes redemit vivos & liberavit, & posteà mortuorum ossa honorificè fecit sepeliri.

Applicat Comes R. in Sicilia *in portu de* Trapes.

COnsummata autem fœliciter ac magnificè peregrinatione sua in *Terra sancta*, applicuit Comes *Richardus* indemnis & illæsus in *Sicilia*, in portu *Trapensi*, sicut in epistola pleniùs continetur. Ubi vices agens excubitoris, expectabat eum ex præcepto domini sui quidam præclarus domini Imperatoris Senescallus. Et cùm eum summo honore, & gaudi suscepisset, intelligens quòd equos non haberet, invenit ei equos & mulos placidissimos, & omnibus qui cum ipso venerant. Et per ipsum edoctus Comes ubi dominum Imperatorem inveniret, eo duce lætus eum adiit & festinus, gratias agens Deo, qui eum à maris discrimine liberans, & ad portum salutis perductum, ad præsentiam Imperatoris, cujus faciem sitienter videre desideravit, sub tanti ac talis viri ducatu tam consolatorio, Deo propitio, dirigi promeruerat, indubitanter expertus, quantum valent deprecationes justorum assiduæ, quibus se devotè commendavit peregrinaturus. Primò enim iter arrepturus venit ad sanctum *Albanum Anglorum* Prothomartyrem, & intrans capitulum, conventus fraternitatem postulavit, & specialem orationum participationem. Similiter in quibusdam aliis religiosorum domibus, ubi potiùs vigere credidit sanctitatis & ordinis disciplinam. Proh pudor, prohque dolor, quòd

Romanæ

Romanæ ecclesiæ alumni, Legati & Prælati, quos ad pecuniæ collectionem nobis *Roma* destinavit, qui pro speculo & exemplo laicis præponuntur, similia navigaturi non fecerunt, ut in periculis sanctorum precibus fulcirentur, prout in sacris scripturis faciendum certiùs edocemur. Detento & servato beato *Petro* Apostolo, fiebat oratio sine intermissione pro ipso, qui sic liberabatur per Angelum à Deo sibi destinatum. 1241.

Imperator Comitem R. gaudenter suscipit.

INterea Comes *Richardus* iter dirigens versùs Imperatorem, per diversas civitates, per quas transivit, receptus est cum summo gaudio & honore, occurrentibus civibus & matronis in tympanis & cantilenis, cum ramis & floribus, festivis indutis vestibus & ornatis, nonnullis de militibus equos preciosos insidentibus, duce suo hæc procurante, sicut præceperat Imperator. Ad quem cum Comes pervenisset, in osculis mutuis & amplexibus honorificè, nimis applaudentibus omnibus ejus collateralibus, est receptus. Indulgentes igitur desideratis colloquiis & multimodis consolationibus, amicorum more, plurium dierum spacio recreabantur. Jussit igitur Imperator eum balneis, minutionibus,& medicinalibus fomentis, post maris pericula, mitiùs ac blandiùs, ad restaurationem virium, confoveri. Et post aliquot dies,de licentia Imperatoris & benevolentia, cum sorore sua Imperatrice Comes *Richardus* desiderata ad libitum protraxit colloquia. Et jubente Imperatore, plures vidit & cum delectatione inspexit ludorum ignotorum & instrumentorum Musicorum, quæ ad exhilarandam Imperatricem parabantur, diversitates. Inter quas novitates obstupendas,unam magis laudavit & admirabatur. Duæ enim puellæ *Saracenæ*, corporibus elegantes, super pavimenti planiciem quatuor globos sphericos pedibus ascendebant, plantis suis subponentes, una videlicet duos, & alia reliquos duos,& super eosdem globos huc & illuc plaudentes transmeabant: & quò eas spiritus ferebat, volventibus spheris ferebantur, brachia ludendo & canendo diversimodè contorquentes, & corpora secundum modulos replicantes, cymbala tinnientia vel tabellas in manibus collidentes & jocosè se gerentes & prodigialiter exagitantes. Et sic mirabile spectaculum intuentibus tam ipsæ quàm alii joculatores præbuerunt. Et post aliquot dies, quos in solatiis post labores continuarunt, misit dominus Imperator ipsum Comitem *Richardum*, de ipsius confisus prudentia & fidelitate, ad *Romanam* curiam, sicut in epistola sua, quam Comes in *Angliam* misit, breviter tangitur, ut pacem inter dominum Papam & ipsum Imperatorem reformaret. Cui etiam ipse Imperator, ad cumulum honorum, quos ipsi Comiti impendit, chartam confecit Imperiali bulla communitam, ut arbitrio suo staret in pacis per ipsum factæ qualicunque reformatione. Et cùm venisset *Romam*, *Romani* eum spernentes conviciis affecerunt. Invenitque Papam adeò inexorabilem & rebellem, ut nullius forma pacis, quæ Comiti, ipsi Papæ complaceret, vel è converso. Sed voluit Papa omnibus modis, ut Imperator se absolutè subjiceret ipsius Papæ arbitrio & voluntati, mandatisque staret ecclesiæ, præstito super hoc juramento. Sed Comes *Richardus* huic suæ voluntati non consensit. Et postquam multa vidisset in curia & audisset, quæ ipsi meritò displicuerunt, recessit infecto negocio. Et qui ubique, tanquam publicæ utilitatis procurator, & crucis famulus honorabatur, *Romæ* tantùm est injuriis lacessitus. Expertus igitur *Romanæ* curiæ & urbis tergiversationes, rediens pervenit ad Imperatorem, quæ viderat & audierat expressiùs manifestans. Cui respondit Imperator: Placet mihi, quòd quæ dictis prælibavimus, experimento didicistis. Deinde cum Imperatore, quasi filius cum patre, circitèr duobus mensibus commoratus, multis colloquiis est recreatus, & donativis concupiscibilibus honoratus.

Episcopus Bangorensis *sollicitat Regem* Angliæ *pro liberatione* Griffini.

EOdem quoque tempore, *Griffinus* filius *Leolini* in carcere fratris sui *David* tenebatur in arcta custodia vinctus, quem in dolo vocaverat ad pacificum concilium sub ducatu magistri *Richardi Bangorensis* Episcopi, & quorundam aliorum Nobilium *Wallensium*, propter quod facinus Episcopus ipse recessit à *Wallia*, ipso *David* excommunicato. Veniensque ad Regem *Angliæ*, super hoc scelere nequiter perpetrato gravem reposuit querimoniam, postulans instantissimè,ut Rex liberaret injustè à *David* nepote suo fratrem incarceratum, ne tanta talisque facinorosa trangressio remotas regiones curiamque *Romanam*, in honoris Regii læsionem, macularet. Rex igitur *David* nepotem suum graviter super illa proditione increpans, præcepit & persuasit efficaciter, ut fratrem suum liberans, famæ suæ restaurationem & absolutionis beneficiũ promereretur. Quod tamem procaciter *David* facere abnuit, Regi veraciter significans, quòd si ipsum *Griffinum* à carcere liberaret, profectò nunquam *Wallia* pacis gauderet securitate.

1241. Quod cum *Griffino* innotuisset, Regi latenter significavit, quòd si ipsum à carcere fratris potenter liberaret, terram suam ab ipso Rege teneret, fideliter inde ducentas marcas annuatim cum gratiarum actionibus & obsequii retributione persolvendo, præstito super hoc fidelitatis juramento, & obside tradito speciali; Insuper juvaret eum diligenter, omnes sibi rebelles *Wallenses* loginquos & indomitos subjugare. Quidam etiam potentissimus *Wallensium*, nomine *Griffinus*, filius *Madoch*, adjutorium domino Regi spopondit indefessum & securum, si *Walliam* intraret hostiliter, moturus bellum contra *David* fallacem & multis injuriosum.

Rex Angliæ *in* Walliam *proficiscitur cũ exercitu.*

HIS igitur dominus Rex allectus promissionibus, *Walliam* disponit hostiliter adire. Mandat igitur, præcipiens districtè per literas regales, ut omnes qui ei per *Angliam* subsidium debebant militare, apud *Gloverniam* in principio autumni cum equis & armis convenirent, in expeditionem ubi Rex proponeret profecturi. Deinde habita consilii deliberatione apud *Salopesbiriam* in crastino sancti *Petri* ad vincula, arma infra quindenam direxit & vexilla contra *David* nepotem suum, quem cavillatorem in omnibus invenerat & rebellem, nec volentem ad pacis colloquium, juxta mandatum Regis, etiam sub salvo ducatu, aliquando venire. Erecta enim cervice respondit, quòd *Griffinum* fratrem suum nullatenus liberaret. Rex igitur versus *Cestriam* exercitum suum armatum direxit & ordinatum, velut prælia confestim commoturus. Erat autem exercitus magnus & fortis valde. Cujus impetum cùm *David* nimiùm formidaret, tum quia æstus jam per quatuor menses continuatus, totius *Walliæ* paludes & loca palustria arefecerat, tum quia multi Nobiles *Walliæ* plus *Griffinum*, quàm ipsum *David* diligebant, præcipuè *Griffinus Madoch* potens & prudens & Regi amicissimus, tum quia anathematis vinculò tenebatur astrictus, veritus ne sibi deteriùs contingeret, Regi significavit, quòd *Griffinum* Regi liberaret absolutum, certificans ipsum Regem multiplici ratione, quòd si iterum dimitteret illum, bella sibi rediviva suscitaret. Addidit etiam *David* hanc Regi conditionem, quòd Rex *David* in pace susciperet, juramentis & obsidibus obligatum, non tamen exhæredatum. Quod cùm Rex benignè concessisset, misit *David* fratrem suum *Griffinum* Regi à suo carcere absolutum. Quem Rex statim, tutiori credens consilio, misit *Londinum*, sub tutela & ducatu domini *Iohannis* de *Lexintuna*, cum quibusdam de Nobilioribus *Walliæ* obsidibus tam *David* quàm aliorum *Wallensium*, in Turri reservandũ. Et hæc acta sunt inter diem nativitatis S. Mariæ, & diem S. Michaëlis.

Wallia *subiugata Regi* Henrico III. *sine prælio.*

IUraverat autem *David*, ut prætactum est, se Regi præsentaturum, salva tamen sua persona & suorum, necnon & honore, *Londini*, vel alibi, ad domini Regis dispositionem, & super hoc obsides Regi tradiderat. Et post octavum diem festi S. *Michaëlis* venit *David Londinum* ad Regem. Et factis ibidem Regi ligantiam, fidem, & juramentum omnimodæ fidelitatis & securitatis, quia tam propinquus Regi fuerat consanguinitate, dimissus in pace est ad propria remeare. Rex igitur, sic *Wallia* sibi subjugata, sine sanguinis effusione & ancipitis belli casibus, de hostibus suis, Deo propitio, triumphavit. In quo casu experta est *Wallia*, illud Dominicum verbum in Euangelio effectu veritatis non caruisse: *Omne regnum in seipso divisum meritò desolabitur.*

Stannum repertum in Alemannia.

EOdemque anno inventum est stannum in *Alemannia* primum & purissimum, copiosiùs quàm in partibus *Angliæ*. Quod ab initio mundi anteà nisi tantùm in *Cornubia* aliquo loco non legitur fuisse repertum. Et ideo precium ejus in *Anglia*, propter copiam abundantem, quam in *Angliam* transmisit *Alemannia*, fuit minoratum ac vilificatũ.

Discordia inter Episcopũ Lincolniẽsem *& Abbatem* Westmonasteriensem.

CIrca illud tempus, discordia mota inter dominũ *Robertum Lincolniensem* Episcopum, & dominum *Richardum*, Abbatem *Westmonasteriensem*, nimis sumptuosa & utrique partium damnosa, diatim recens suscepit incrementum. Nitebatur enim summoperè Episcopus, infirmatis ipsius Abbatis sufficientibus privilegiis, super ecclesia de *Heswelle* in proprios usus redigenda, ipsam ecclesiam occupare violenter, & nacta exili occasione Monachis ablatam, alii conferre; scilicet domino *Nicolao*, quem idem Episcopus satis inhumanè beneficiis suis privaverat. Sed Abbas, tam jure, quàm privilegiis suis suffultus, restitit ei in faciem viriliter.

Discordia inter Regem & Episcopum Lincolniensẽ.

IPSIS quoque diebus, orta est gravis discordia inter dominũ Regem et Episcopum *Lincolniensem*, eò quòd quidam Regis clericus, prudens et fidelis, *Iohannes* nomine, cognomẽto *Mansel*, in possessionẽ ecclesiæ de *Thame* Regis favore et auxilio missus est, ratione provisionis à domino Papa impetratæ. Quam ecclesiã dominus Episcopus cuidã clerico, videlicet magistro *Simoni* de *Londino* Pœnitentiario Episcopi *Dunelmensis*, præcontulerat

præcontulerat vacantem. Unde Episcopus *Lincolniensis* commotus, dominum Regem per *Huntund.* & *Legr.* Archidiaconos diligenter admonuit in *Wallia* adhuc commorantem, ut Deo gratus, de sibi tam inopinata victoria, tam enormem excessum corrigere festinaret, ne fortè Dominus iratus risum verteret in mœrorem. Quibus Rex: Securus respondeo. Quia appellatum est. Nec debet quicquam pendente appellatione innovari. Nec quicquam attemptavi nisi Jurisperitorum consilio, & Apostolica fultus autoritate. Cui unus Archidiaconorum respondit: Domine Rex, dominus noster Episcopus *Lincolniensis* privilegium habet ab Apostolica sede concessum, quo usus est, quòd nulli per Apostolicum mandatũ teneatur providere, nisi fiat illius privilegii mentio specialis. Sed in hujus Papalis mandati tenore, quo utitur prædictus *Iohannes*, ratione cujus se in dictã ecclesiam, vestro confisus adjutorio, violenter intrusit, nulla fit dicti mentio privilegii: Quapropter non tenetur Episcopus *Lincolniensis* ipsi in hoc casu respondere, præsertim de collatione ecclesiæ de *Thame*, quam vacantem alii ritè præcontulerat. Et esto, quòd nullum tale habuisset privilegium, absurdum est, ut aliquis se ingerat in possessionem alicujus ecclesiæ inconsulto Episcopo Diocesano, nedum invito, licèt Papali confisus autoritati, cùm omnia velit dominus Papa fieri ordinatè. Et quid opus discordiæ vel injuriæ jam sic attemptatæ? Pro meritis ipsius *Iohannis* præcellentis, circumspecti & competenter literati, ad petitionem vestram & suam inclinabitur de facili dominus noster *Lincolniensis*, ut provideatur eidem in tanto vel uberiori beneficio, & erit collatio utrobiq; licita & honesta. Et ne secus fiat, humiliter & devotè postulat dominus noster Episcopus, qui præparatus est in omnes suæ ecclesiæ dignitatis læsores & invasores, anathematis sententiam fulminare. Quod cùm audisset tam dictus *Iohannes* quàm Rex & ejus Consiliarii, ait *Iohannes*: Domine mi Rex, absit ut per me inter tam nobiles personas discordia vel aliqua perturbatio oriatur. Cedo patienter. Satis mihi Dominus ad beneplacitum suum, vita vestra comite, providebit. Sed cùm Rex dilationem accepisset, dispositis disponendis in *Wallia*, & relictis ibidem *Waleranno Theutonico*, & aliis prudentibus & potentibus viris, ut castris ædificatis, infirmiora terræ roborantes, armis & militia communirent, venit *Londinum* lætabundus. Venit & illuc dictus Episcopus, paratus inferre sententiam in ipsum *Iohannem* specialiter, & omnes suæ ecclesiæ & libertatis perturbatores. Quod cùm dicto *Iohanni* innotuisset, venit ad Regem humiliter, & ait: Domine mi, ecce ad manum *Lincolniensis* Episcopus vehementer perturbatus, ne occasione mei ampliùs diffidium oriatur, vel scandalum ventiletur, resigno ecclesiam illam litigiosam. Quod cùm Rex audisset, timens ne juxta verbum Episcopi, aliquando secus quàm deceret impetuosi, quem ad hoc in procinctu vidit præparatum, subiret exilium, Episcopatu suo interdicto, rigorem, quem conceperat, mitigavit, nec dedit ampliùs *Iohanni* cornua, quem vidit renuentem. Quapropter meruit idem *Iohannes* uberiori beneficio, scilicet ecclesia de *Maydnestan*, Rege largiente, protinus investiri, & eodem anno, ecclesiæ de *Hovedene* uberrimæ possessione ampliari. Episcopus igitur mitigatus, Rege postulante, in publico prædicans, utpote in cujus pectore reconditæ sunt claves scientiæ, hanc utriusq; humilitatem satis eleganter commendavit, faciens inter cætera comparationem radiorum Solarium, qui sunt rectissimi ad Regalem & regularem justitiam. Videns autem Rex Episcopi mentem jam bene pacatam & pacificatam, controversiam nimis damnosam & inhonestam, motam inter ipsum Episcopum & Abbatem *Westmonasteriensem*, pro ecclesia de *Heswelle*, cupiens sedare, non permisit Episcopum recedere, donec omnia, procurante prudenter id Abbate, fœliciter pacificarentur. Cessit igitur ecclesia illa de *Heswelle* in possessionem *Westmonasteriensis*, reservata præsentatione vicariæ ipsi Episcopo. In quo facto magnum suscepit ecclesia *Westmonasterii* utilitatis & honoris incrementum. Auxerat igitur absq; illo non minimo commodo, Abbas ille *Richardus* Abbatiam suam redditibus trecentarum marcarum annuarum, strenuitate sua in perpetuum adquisitis. 1241.

Discordia inter Episcopum Lincolniensem *& ejus capitulum.*

REmansit autem adhuc controversia damnosissima & indecentissima inter ipsum Episcopum *Lincolniensem*, & ejus capitulum *Lincolniense*. Unde aliqui Canonicorum ibidem præsentes, scilicet *Londini*, ab Episcopo adeò fatigati sunt & damnificati, quòd coacti sunt unam chartam monstrare, & tenorem ejus in communi dilucidare, ut ecclesia *Lincolniensis* necesse habeat jugum subire novę servitutis, hac occasione:

Reparatio ecclesiæ & Episcopatus Lincolniensis

CUM ante conquęstum *Angliæ* fuisset sedes Episcopatus, qui nunc *Lincolniæ*, apud *Dorkecestriam*, & meritis Episcopi tunc præsidentis exigentibus, & locus à domino Papa anathematizaretur, & Episcopus deponeretur, vix remanserunt tantę rei post multos

Digitized by Google

1241. tos annos vestigia, & sic desiit tam sedes quàm cura Episcopalis tempore diuturno. Tempore igitur *Willielmi Rufi* Regis *Angliæ*, filii *Willielmi* primi, destructæ fuerunt multæ ecclesię in *Nova foresta*, ipso sic jubente. Sed tandem pœnitentia ductus, consilium salubre concepit, in reconciliatione illius peccati jam dictum Episcopatum nobilem restaurare & ampliare, & locum in melius commutare. Empta igitur quadam terra, vel commutata à quodam nobili, *M*. de *Gaunt*, qui cum patre suo venerat in *Angliam* ad conquæstum, & illam acceperat in sorte retributionis post victoriam, fundavit dictus Rex *Willielmus* secundus ecclesiam, quæ nunc est *Lincolniæ*. Qua perfecta, vocavit duos Cardinales Legatos, qui accepta potestatis plenitudine super ordinatione Episcopatus & ecclesiæ illius à domino Papa affuerunt. Et convocatis octo Archiepiscopis & sexdecim Episcopis, ordinari fecit solenniter nimis ipsam ecclesiam, & statui ejus Canonicos, scilicet sęculares, & eorum redditus & portiones distingui & assignari, ut sub Episcopo & Decano ordinatè & honorificè sub certa disciplina in perpetuum deservirent, & permaneret ordinatio talis ac tanta, tot sanctorum Patrum autoritate, Apostolica quoque pagina communita, in perpetuum inviolabiliter duratura. Fuit autem ordinatio talis, quòd Episcopo ordinato, & Canonicis in suis possessionibus constitutis, ex tunc ordinatè & disciplinatè Deo & ejusdem sacratissimæ matri nocte diéque deservirent. Quorum Canonicorum si quis à tramite disciplinæ deviaret, & correptus non corrigeretur, per Decanum visitatus puniretur, nihil prius capitulum pertimens & increpationem in ipso factam. Si autem nec sic nec sic se corrigeret, privaretur per annum suo beneficio, vel per biennium, secundum quantitatem delicti. Quòd si adhuc rebellis fuerit, advocaretur Episcopus in adjutorium, ad coercendum induratum. Quòd si adhuc obstinatus incorrigibiliter recalcitraret, ipse Rex privatum ab omni beneficio pœna graviori puniat. Et cùm omnibus talis ordinatio complacuisset, in scriptum redacta est, & Apostolica autoritate roborata, & inscripserunt. Et dedicata ecclesia, omnes qui præsentes erant solenniter communicarunt omnes hujus ordinationis perturbatores. Unde Canonici dicunt, quòd ex quo Decanus nec est negligens, vel nescius, vel impotens visitandi delinquentes, & excessus corrigendi, injustè & impudenter se ingerit Episcopus ut visitationes exigat, nec videtur penitus illæsus à mucrone sententiæ tam solenniter latæ à tot sanctorum multitudine. His auditis, Rex partem se vendicavit habere in hujus causæ negocio: unde pars Episcopi & Capituli in magna parte infirmata est. Nec potuit propter talis repaguli impedimentum res optatum finem pacis componendę sortiri, sed dilationis cepit sumptuosam expectationem.

Rex Angliæ *aureum feretrum fieri facit pro reliquiis sancti* Edwardi.

EOdem anno, dominus Rex *Henricus* III. unum feretrum ex auro purissimo & gemmis preciosis fecit ab electis aurifabris apud *Londinum*, ut in ipso reliquiæ beati *Edwardi* reponerentur, ex sumptibus propriis artificiosè fabricari. In qua fabrica, licèt materia fuisset preciosissima, tamen secundum illud Poeticum:

Materiam superabat opus.

Rex negat W. Marescallo *suam hæreditatem.*

EOdem tempore, Rex difficilem nimis se præbuit *Waltero Marescallo*, fratri *Gileberti Marescalli*, absq; liberis defuncti, de obtinenda hæreditate sua, quæ ipsum jure hæreditario contingebat. Dicebat enim Rex ei concepta iracundia: Pater tuus *Willielmus*, non sine nota proditionis, *Lodovicum*, ne in *Anglia* caperetur, salvâsse perhibetur. *Richardus* frater tuus captus & occisus fuit in bello contra me dimicans, publicus inimicus & manifestus adversarius funestus. *Gilebertus* frater tuus jam defunctus, cui ad instantiam *Edmundi Cantuariensis* Archiepiscopi, plus gratia, quàm de jure, concessi hęreditatem suam, contra meam prohibitionem apud *Hertfordiam* infœliciter torneavit, ubi miserabiliter periit. Et tu *Waltere*, qui me invito & prohibente, in contemptum meum, ipsi torneamento interfuisti, & sophisticè illud *fortunium* appellâsti, qua ratione, quâ fronte postulas hæreditatem? Ad hæc *Walterus*: Domine, etsi ad singula competenter valeam respondere, vestræ defero celsitudini. Me hactenus in sinu misericordiæ specialiter fovistis, de vestra familia reputatum, nec inter vestros ultimum commensales. Nunquam gratiam vestram demerui, nisi quòd illi torneamento cum fratre meo, cui deesse non potui, me non diffiteor interfuisse. Sed si omnes, qui illic fuerunt, decreveritis exhæredandos, non minimam in Regno suscitabitis perturbationem. Absit à justo Principe, ut culpas solus luam universorum. Absit domine, ut in tanta multitudine puniar primitivus. Et cùm Rex magis intumuisset, tacuit *Walterus*, qui se vidit gratia indigere, secundum illud Poeticum: *Cùm furor in cursu est, currenti cede furori.*

Et sic recessit, quasi desperatus.

Venit

1241.

Walterus Marescallus creatur à Rege.

VEnit autem per eosdem dies *Londinum* Episcopus *Dunelmensis*, qui longo tempore Regi fuerat familiarissimus, utpote custos corporis Regii, & postea Physicus & custos Reginæ, & in moribus idoneus informator. Ipse de petitione dicti *Walteri*, additis sibi quàmpluribus nobilibus, ipsaq; Regina, & quos scivit Regi acceptabiliores, Regis rigorem mellifluis sermocinationibus, & multiplicatis precibus prudenter emollivit, & *Waltero* reddidit complacatum. Et sic ipsum *Walterum* Rex pacificatus investivit Comitatu & Marescalcia, die Dominica ante festum omnium Sanctorum, retentis sibi tantùm duobus castris *in Wallia*, *Kairmardif* scilicet & *Kardagan*, quæ aliquando Rex commisit Comiti *Willielmo Marescallo*, deinde *Huberto Iustitiario* custodienda. Necesse enim habuit Rex ipsa retinere, ut infirmiora *Walliæ* nuper adquisitę roboraret, & tam castris quàm militari præsidio communiret.

Rex iratus Episcopo Norwicensi.

CUrriculo temporum eorundem, Rex continuans conceptam iracundiam aggravavit adversus Episcopum *Norwicensem*, eò quòd postulationi consensit de se factæ ad Episcopatum *Wintoniensem*. Noluit enim, quia nec decuit, renunciare. Exigebat tamen Rex chartam ab eodem de renunciatione, quod idem Episcopus facere constanter renuebat. Orta exinde occasionaliter quadam dissentione gravi, in Episcopatu suo, per quendam scriptorem curiæ, qui pro sua temeraria usurpatione vulneratus est, multa inconvenientia sunt secuta. Unde multi tam clerici quàm laici, baculati, vulnerati, & pugnis impiè sunt percussi, & per brachium sæculare multis damnis & injuriis lacessiti. Nec voluit aliquo modo Rex, ut jurejurando affirmabat, à talibus gravaminibus desistere, nisi dictus Episcopus, ut prætactum est, chartam conficeret, quòd nunquam ad Episcopatum *Wintoniensem* transferri se permitteret: quod omnino dissonum fuit rationi, & Episcopali contrarium professioni. Quia si dominus Papa in virtute obedientię id ei præciperet, nullo modo, si filius esset obedientiæ, aliquatenus posset contradicere.

Vexatio Monachorum Wintoniensium.

SUB eisdem diebus, ipse *Brito*, quem violenter dominus Rex præposuerat Conventui *Wintoniensi* quasi Priorem, Conventum multis modis affligere satagebat. Procurante enim eodem impostore, ut justam causam habere videretur, quòd Conventus ei contradicens excommunicaretur, ortę sunt dissentiones. Et vocatis Regiis satellitibus post quadraginta dies elapsos, dixit: Ite & vindicate Regiam & nostram injuriam in rebellibus nostris, excommunicati enim sunt: nec est aliqua offensa in eos manus violentas injicere. Catervatim igitur ruunt æditui Regales, & crudeliùs quàm à Rege imperatum est, vel à falso Priore persuasum, manus prophanas in Monachos, ad majus altare fugientes, ut ibidem tutum haberent refugium, violenter injecerunt; Et impellentes viriliterq; trahentes, ita ut pavimentum cruentarent, ab ecclesia ejecerunt. Et in conspectu civium, præ dolore & admiratione flebiliter ejulantium, usq; ad castrum Regium, & ad *Husucheie* raptim tractitabant, pugnis cædentes, baculis impingentes, probris afficientes, hos hîc, hos illic incarcerantes, vinculis & compedibus binos & binos manciparunt. Et spreto Dei timore, religione habitusq; reverentia, squalore carcerali, tenebris, fame, & frigore, cum opprobriis, non sine palma martyrii, cruciarunt. Ipsi autem scientes hæc omnia sibi pro executione justitiæ violenter inferri, patienter, imò gaudenter cuncta sustinuerunt, quia digni sunt pro *Christo* contumeliam tolerare.

Duo exactores Papæ pecuniam ab Anglia, Scotia, & Hybernia *extorquêt*

PER idem tempus, *Petrus* de *Supino*, clericus domini Papæ, instantissimè ex tota *Hybernia* pecuniam, scilicet vicesimam, per autenticum Papale extorquens collegit, indeq; absq; diversis donativis, mille quingentas marcas reportavit. Magister quoq; *Petrus Rubeus*, cujus titulus fuit, domini Papæ familiaris & consanguineus, ex partibus *Angliæ* Borealibus, & missis nunciis per *Scotiam*, autentico Papali similiter communitus, pecuniam diligentissimè ac festinanter studuit adunando duplicare. Et sic subitò refertis clitellis, sub conductu Monachorũ *Cantuariensium*, apud *Doveram* clanculò mare transierunt. Audierant enim per cursores suos expeditissimos, quòd dominus Papa irremediabiliter ægrotaret, ita ut jam vel obierat, vel foret in proximo moriturus. Repentinam igitur & clandestinam cum præda sua fugam tam per mare quàm per terram inierunt, quia timebant, ne Rex certificatus de morte Papę, pecuniam totam quam collegerant, prudenter retinuisset, consilium habiturus, quid inde faceret, cùm alius Papa succederet. Et cum vix *Franciam* ingressi fuissent, ecce magister *Walterus* de *Orca*, nuncius Imperialis, deferens literas domini sui de credentia ad Regem festinanter, sed tamen nimis serò, mandata de statu Curiæ *Romanæ* veniens nunciavit, persuadens quòd si adhuc tales in *Anglia* invenirentur, tam prædam quam prædones retineret. Sed cùm didicisset, quòd elapsi

1241. elapsi erant, increpans Regis ignaviam, iratus statim recessit, dolens quòd frustra advenisset. Ipsos igitur è vestigio diligens investigator insequebatur, ut eorum quasi vulpecularum Mæandros, prudenter perscrutando, domino suo Imperatori viarum suarum diverticula nunciaret.

Pecunia collecta per Papales exactores Imperiali ærario addicitur.

DIcti igitur exactatores jam de morte Papæ certificati, licèt mors ejus per aliquot dies populum lateret, & quòd eos pedetentim dictus *Walterus* insequebatur, iter suum equis non parcentes maturabant. Et cùm transalpinâssent, se in suorum parentum civitates & domos clanculò receperunt, pecuniam, qua onerati venerant, in locorum abditis reponentes, præsentiam quoq; suam non omnibus exponentes. Et cùm nec ipsos, nec prædam eorum, prædictus *Walterus* liquidò potuit invenire, nisi per levis famæ sibila, hæc omnia domino suo Imperatori significavit. Dominus igitur Imperator per singulas civitates *Italiæ* ditioni suæ subjectas, diligenter fecit indagari, qui fuissent illi Papales nuncii vel mercatores, qui ad subversionem Imperii & Reipublicæ, & fomentum belli, per diversas Regiones, præcipuè *Anglicanam*, fraudulenter collegerant pecuniam, ut Papæ ipsam conferrent, & sic ei darent cornua & pruritum ad perturbandum Imperium. Fecit igitur ipsos capi, & captos arctiùs, quasi funestos inimicos, conveniri, & infiscata omni eorum substantia cum domibus & totius parentelæ eorum, viris spectabilioribus cum uxoribus & liberis incarceratis, inquiri jussit districtè de summa pecuniæ ad opus Papæ collectæ, per tabelliones & scripta penes mercatores civitatum & conscios & consortes reposita, & omnia fecit prudenter restitui. Et sic miserabilibus personis ecclesiasticis, sub alis Papalibus protegendis, penitus spoliatis, adversarii ecclesiæ majora gravamina fortiùs intulerunt.

Obitus Gregorii Papæ.

DUM autem rota fortunalis mundanum statum sic revolveret, fama diatim accrescens *Christianorum* climata pervolavit, quòd dominus Papa *Gregorius*, quasi conceptos, quos tamen ipse sibi suscitaverat dolores, impotens sustinere, undecimo Cal. Sep. viam universæ carnis est ingressus, pro meritis à summo Judice recepturus. Fuit autem cùm à sæculo isto recessit, ferè centenarius. Imperator autem ejus adversarius paucos plures quàm quinquaginta annos eodem tempore creditur exegisse, qui natus fuisse perhibetur anno quo *Richardus* Rex *Anglorum* captus fuit in *Alemannia*.

Causa accelerationis mortis ejusdem.

DOlor maximus, quo Papa *Gregorius* corde interiùs pungebatur usq; ad mortem, fuit, quòd Imperator citò post festum Assumptionis ceperat quoddam castrum nepotum & aliorum parentum domini Papæ in *Campania*, prope *Montfortinum*, quod Papa de novo de pecunia Crucesignatorum construxerat, ad parentelæ suæ tuitionem. Scivit enim, quòd omnes consanguineos suos oderat. Si igitur contingeret Imperatorem *Campaniam* ingredi, voluit Papa *Gregorius* ut non oporteret eos Imperiales insultus pertimescere. Sed Imperator super hoc monitus, castrum subitò obsessum subvertit, & omnes quos in eo invenit, suspendit. Et in signum talis subversionis, quandam turrim semidirutam reliquit, ut memoria tam culpæ quàm vindictæ nequaquam moreretur. Item fuit Papa calculosus, & valde senex, & caruit balneis, quibus solebat *Viterbii* confoveri.

Mors Alienoræ filiæ G. Comitis Britanniæ.

ET circa idem tempus, obiit *Alienora* filia *Galfridi* Comitis *Britanniæ*, in clausura diuturni carceris sub arcta custodia reservata.

Quidam religiosi ordinem suum mutarunt.

ILlorum quoq; dierum curriculo, quidam ex facto Episcopi *Herefordensis* sumentes exemplum, causam tamen ignorantes, quia idem Episcopus ex voto tenebatur, animi levitate ventilati, obliti illius Prophetici: *Viam quam elegit, statuit ei:* ad novum & ignotum ordinem *Prædicatorum* & *Minorum* convolarunt. Abbas enim de *Osencia*, cordis pusillanimitate detrusus, relicto ordine magni Doctoris *Augustini*, ad ordinem *Minorum*, novitatem volens experiri, transmigravit. Abbas similiter de *Waledene*, in angaria portans crucem Domini sub jugo ordinis S. *Benedicti*, vidensq; domum suam alieno ære obligatam, in abyssum desperationis demersus, tam familia quàm conventu suo ignorantibus, impudenter & subitò ad ordinem *Prædicatorum*, unde posteà pœnituit, convolavit.

Electio Papalis impedita.

IPsorum dierum curriculo, mortuo, ut prædictum est, *Gregorio* tertio Papa, fuerunt decem Cardinales in curia præsentes, duobus existentibus in carcere Imperatoris. Qui cùm, ut moris est, tractâssent de electione, quia mutilata fuit concio eorum, non poterant concorditer vel competenter in unum convenire. Miserunt ergò ad Imperatorem humiliter postulantes, duos Cardinales confratres suos sub quacunq; vellet conditione ad curiam destinaret, ne promotio universalis ecclesiæ, quæ maximè consistit in electione Papali, per ipsum impediretur. Quod Imperator benignè concessit, mitigatus precibus Comitis

Comitis *Richardi*, ita videlicet, ut de eorum reditu ad carcerem & ad priorem statum & conditionem, nisi *Otto* in Papam eligeretur, remearent. Convenientibus igitur in unum, in palatio quod *Regia Solis* dicitur, quinq; Cardinales elegerunt sextum, scilicet *Galfridum Mediolanensem*; & huic electioni favit Imperator congratulans. Tres verò residui elegerunt quartum, scilicet *Romanum*, cui electioni opposuit se Imperator: habuit enim ipsum infamem, tum propter persecutionem universitatis *Parisiacæ*, quando etiam dicebatur corrupisse Reginam *Franciæ B.* tum quia imponebatur ei, quòd foverat dissidium inter Papam *Gregorium* jam defunctum, & ipsum Imperatorem. Nomina eligentium primum, sunt: *Egidius Assanus, Stephanus filius Comitis*, Episcopus *Portuensis, Reinerus* de *Viterbio, Iohannes* de *Columna, Robertus* de *Sumercote Anglicus*. Nomina autem eligentium alterum, sunt: *Richardus Hannibal*, Episcopus *Hostiensis*, qui de more primam habet vocem in electione Papali, & *Senebaldus* Episcopus *Sabinensis*. Suscitatum est grave schisma inter fratres propter dictas electiones, quia debet haberi Papa & acclamari, cujus electioni duæ partes consenserint electorum. Juxta decretalem illam *Alexandrinam*, quæ sic incipit, *Licet de vitanda discordia, &c.* Et sic infecto tanto ecclesiæ negocio, divisi sunt, imò potiùs dispersi mentibus & corporibus. 1241.

Ipso quoq; tempore, obiit *Prenestinus* Episcopus *Iacobus*, Imperatori obstinatissimus adversarius, habitu *Cisterciensis*.

EIsdem diebus, cùm per ferè quatuor menses Comes *Richardus* cum Imperatore moram protraxisset, valedicto recessit ab ipso, ad propria rediturus. *Franci* itaq; per pacem & treugas, quas Comes *Richardus* composuerat, liberati, jam mari pertransito per Comitem ipsum, transitum fecerunt, gratias ei pro liberatione eorum reddituri, & plus beneficii ab ipso recepturi. Erat enim Imperatori amicissimus, & quasi alter Imperator, & abundans multis opibus. Indigebant *Franci* Imperatoris benevolentia & pecunia, utpote pauperrimi. Quibus Comes *Richardus* liberaliter providit in vestibus & viaticis & equitaturis honorificè. Et recedens ab Imperatore, impetravit ab eodem, ut pax concederetur ecclesiæ per totam Imperatoris ditionem, & voce præconia acclameretur, sub pœna mortis exquisitæ, ne quis in viduitate ecclesiæ *Romanæ*, vel alicui ecclesiasticæ personæ, vel peregrinanti, maximè *Francis* repatriantibus, occasione mortis *Gregorii* Papæ, adversarii sui, molestus esset in aliquo. Et jussit dominus Imperator, procuratorem & ducem prudentem & potentem Comiti *Richardo* provideri, qui eidem omnia necessaria civiliter & abundanter, usq; limitem Imperii provideret. Unde per *Italicas* & omnes alias Imperatoris subjectas civitates pertransiens, cum summo honore & gaudio est receptus. Et venienti occurrerunt ex præcepto Imperatoris cives in equis preciosis & mirificè faleratis, vestiti sericis & aliis charis induviis, in canticis & Musicis instrumentis, in portentis excogitatis. Et ut de aliis sileam, unum duxi huic operi inserendum. Appropinquanti autem *Cremonam*, veniebant obviam gaudenter *Cremonenses*, elephantem Imperatoris mirabiliter ornatum producentes, & portantem machinæ ligneæ propugnaculum. In quo quidam magistri bestiæ residebant, tubis canentes, & manibus joculando applaudentes. Et multi de nobilioribus *Francorum*, qui cum Comite erant, honori ipsius congratulabantur: & cùm ad terminos Imperii pervenissent, regresso procuratore Imperiali, quidam *Francorum* ab eo recedentes vale multiplicato, ad propria gaudenter sunt regressi. Et in amplexibus uxorum, & liberorum, & aliorum charorum recepti, fomentis variis, necnon & grata requie sibi sunt restituti. Et narravit quilibet quanta in servitio *Christi* dulci commemoratione pertulisset, & qualiter & quàm proditiosè recedentibus, qui eos efficaciùs tenebantur juvare, solius Comitis *Richardi* liberabantur prudentia, & liberati sustentabantur munificentia. *Franci liberati à carcere Saracenorum domum redeunt.*

Narrantis conjux pendet ab ore viri.

REcedente autem circa idem tempus peregrinorum multitudine de *Terra sancta*, post Comitis *Richardi* recessum, *Templarii* soli facta Comitis non acceptantes, imò stimulis invidiæ exagitati, obloquendo, detrahendo, cachinnando deridebant, & treugas ab eo acceptas impudenter confringentes, *Hospitalarios*, qui dictas pacem & treugas acceptarunt, & inviolabiliter conservarunt, acerbiùs infestabant, & damnificatos usq; ad obsidionem in *Acon* detrudebant, ut non liceret eis in alimentis providere, nec etiam mortuos suos à domibus suis, quibus obsessi recludebantur, efferre sepeliendos. Fugabant etiam & effugabant ipsi *Templarii*, in contumeliam Imperatoris, fratres ecclesiæ sanctæ *Mariæ Theutonicorum*, vix paucis, quos habuerunt amicos, & ecclesiæ ministris relictis. Unde *Discordia inter Templarios & Hospitalarios.*

1241. Unde ipsi ad pedes Imperatoris querimoniam gravem super hoc reponentes, & alios *Christianorum* Magnates, tam ecclesiasticas, quàm laicas personas, confugerunt: unde grave scandalum est exortum, ut qui tot saginantur redditibus ad *Saracenos* potenter expugnandos, vires & virus in *Christianos*, imò fratres suos, impiè convertebant, ut iram Dei sibi graviùs procurarent. Proinde Comes à *Terra sancta* recessurus, quasi horum præsagus, noluit *Ascalonem* vel thesaurum, quem ibi dimisit ad perficienda quædam in eodem castro, superbię *Templariorum* commendare. Et idcirco ipsi contra Comitem magnum rancorem conceperunt. Imò potiùs elegit, illud procuratori Imperatoris tradere custodiendum.

Mors Roberti *de* Sumercote *Cardinalis.*

SUB ejusdem temporis mutabilitate, magister *Robertus* de *Sumercote*, Cardinalis, vir discretus & circumspectus, omnibus amabilis meritò & gratiosus, natione *Anglicus*, dum in palatio, quod *Regia Solis* dicitur, inclusus tenebatur, cum aliis fratribus de electione tractantibus, viam universæ carnis est ingressus; potionatus, ut dicitur, eò quod Papatui dignus videbatur & idoneus, ab æmulis suis *Romanæ* nationis, qui eum contemnebant. Simili peste quidam alius periit, insidiis pręventus invidorum. *Iohannes* quoque de *Columna*, Cardinalis, dirutis castris suis & palatio à *Romanis*, eò quòd Imperatori favorabilis videbatur, captus est, & custodiæ carcerali mancipatus.

Mors Stephani *de* Segrave.

EOdemq; tempore, videlicet quinto Idus Novembris, obiit *Stephanus* de *Segrave* in Abbatia Canonicorum *Legrecestriæ*, ubi aliquando in tempore persecutionis latuit absconditus. Iste *Stephanus* in juventute sua de clerico factus miles, licet de humili genere oriundus, strenuitate sua ultimis diebus adeò ditatus & exaltatus est, ut inter primos Regni reputatus, pro Justitiario habitus est, & omnia ferè Regni negocia pro libitu disposuit, sed semper plus sui amicus, quàm Reipublicæ. Meruit tamen pro aliquo opere Justitiæ Deo beneplacito, quod in vita sua perpetravit, testamento discretè confecto, & viatico salutis devotissimè sumpto, fine laudabili fœliciter terminari.

Eclipsis Solis.

IPso eodem anno, pridie Nonas Octobris, videlicet die sanctæ *Fidis*, passus est Sol eclipsim, ab hora diei tertia usq; ad horam sextam: quasi viderentur cœlestia terrenis cõformari. Et hæc fuit altera Solaris eclipsis quæ in triennio evenit, quod est inauditum.

Mors Rogeri *Episcopi Londinensis.*

CIrca eosdem dies, videlicet tertio Kal. Octobris, obiit Episcopus *Londinensis*, magister *Rogerus*, vir vitę venerabilis, & miræ sanctitatis, scientia præclarus, & prædicatione perspicuus, jocundus in eloquio, in mensa dapsilis, & vultu serenus. Infirmabatur autem apud *Stupenham*, manerium suum, non procul à *Londino*, ibidémq; mortuus huic sæculo, migravit ad Dominum. Delatum autem est corpus & sepultum *Londini*, in ecclesia sua cathedrali.

Obiit Galfridus *de* Lucy.

ET infra mensem illum obiit pię memoriæ magister *Galfridus* de *Lucy*, ejusdem ecclesiæ Decanus. In quorum casu ecclesia *Londinensis* magnam induit confusionem: tum quia Rex nullam permisit ordinari ecclesiam, antequàm destrueretur: tum quia sedes Papalis vacabat, Cardinalibus tam corpore quàm mente jam dispersis: tum quia carebant Archiepiscopo, cujus Decanus Episcopus *Londinensis* esse dignoscitur: tum quia carebat Decano.

Redit Otto *in carcerem Imperatoris.*

DIvisis circa illud tempus omnibus ferè Cardinalibus & dissidentibus, & electione Papali sub desperatione suspensa, rediit *Otto* ad carcerem Imperatoris, ut interpositos obsides liberaret, & se à præstito sacramento & fidei interpositione adquietaret. Et hoc valde acceptavit Imperator. Veruntamen adhuc ipsum tenuit incarceratum, offensus idcirco, quia ipsum Imperatorem in *Anglia* Legatus excommunicavit, & excommunicari permisit, & non mediocriter diffamavit. Sed mitiùs egit cum eo, quia invitus hoc fecisse perhibetur, obedientiæ Papalis coactus violentia.

Fulco Basset *eligitur in Episcopum* Londinensem.

TEmpore autem Dominicæ Nativitatis imminente, elegerunt Canonici *Londinenses* in Episcopum & Pastorem animarum suarum, magistrum *Fulconem*, Decanum *Eboracensem*, virum discretum & circumspectum, moribus compositum, & genere pręclarum: contra tamen Regis voluntatem, qui pro Episcopo *Hertfordiensi*, magistro scilicet *Petro* de *Egueblanche*, Capitulum sancti *Pauli* instantissimè petierat, ut ipsum in Episcopum postularent. Magistrum quoq; *Willielmum* de sanctæ *Mariæ* ecclesia, virum laudabilem, ipso eodem tempore, scilicet Canonicum ejusdem ecclesiæ & Cancellarium, in Decanum unanimiter ordinarunt.

Mors Hugonis *de* Pateshulle.

LAbentibus autem eorum dierum profluviis, obiit Episcopus *Cestrensis*, *Hugo* de *Pateshulle*, vii. Idus Decemb. vir viribus adhuc integer & ætate. Qui cùm toto ætatis suæ tempore

tempore laudabiliter vixisset, demùm iniquo fretus consilio, versus est in arcum pravum, malleusq; factus religiosorum, præcipuè eorum qui ipsum creaverunt, in morte sua parùm plangi meruit, licet parùm plus quàm per unum annum in cathedra sedisset Pontificali. Quod cùm audissent Prior & Monachi *Coventrenses*, convocatis Canonicis *Lichefeldensibus*, elegerunt Monachum & Præcentorem suum *Coventrensis* ecclesię, in Episcopum & Pastorem animarum suarum. Aliquibus tamen de Canonicis contradicentibus, & Abbatem de *Evesham Richardum*, qui tunc sigilli Regii bajulus, vices supplevit Cancellarii, pro quo Rex supplicaverat, eligentibus: unde Rex factus adversarius ecclesiæ *Coventrensis*, ipsum Priorem & Conventum in multis quibus potuit damnificavit. Adversantibus itaq; tam Rege cum suis satellitibus quàm quibusdam Canonicis *Lichefeldensibus*, domus Coventrensis magnam induit confusionem & jacturam, adeò ut Conventus dispergeretur, aliarum domuum subsidia petiturus. Domus autem sancti *Albani*, charitatis & honestatis intuitu, ipsum Priorem cum aliquibus Monachis suis & famulis & equis liberaliter per annum & aliquot menses adjectos, cum summo honore sinum pandens misericordiæ, suscepit alendum. 1241.

Galfridus Mediolanensis *Papa electus citò moritur.*

Ipso quoq; anno, post multas disceptationes & diversa schismata, tam damnosa quàm periculosa, inter Cardinales, Sathana seminante, suscitata, elegerunt fratres, jam pauci facti à tribulatione malorum & dolore, magistrum *Galfridum Mediolanensem* in Papam, virum moribus præditum & scientia, sed in ætatem senilem jam declinantem & debilitatum. Unde cùm jam vix sexdecim diebus sedisset, præmatura morte præventus, naturæ debita persolvens, utinam non, ut dicitur, potionatus, sedem Papalem, imò universalem ecclesiam reliquit desolatam. Et sub eodem tempore obiit unus Cardinalium, videlicet *Richardus Hannibal*.

Colloquium Episcoporum Angliæ.

Eisdem temporibus convenerunt Episcopi *Angliæ*, videlicet Archiepiscopus *Eboracensis*, *Lincolniensis*, *Norwicensis*, *Carleolensis*, cum aliis multis gravibus religiosis ac discretis ecclesiasticis personis, tractaturi super multiplici desolatione ecclesiæ, & divinam consolationem postulaturi. Statuerunt igitur quasdam orationes speciales cum jejuniis fieri ab ecclesia generaliter per *Angliam*, ut Dominus ecclesiam *Romanam* Pastorali & Papali regimine destitutam, relevare et restaurare dignaretur. Exemplum accipientes in actibus Apostolorum, quando incarcerato *Petro* oravit ecclesia pro eo sine intermissione. Consenserunt etiam in unum, ut ad dominum Imperatorem mitterent universi nuncios favorabiles cum precibus lachrymabilibus, quatenus rancorem et omnem animi indignationem pro salute animæ sincero corde remittens, deposita omni tyrannide, ecclesiæ *Romanæ* promotionem non impediret, imò misericorditer respirare permittens, licet lacessitus, studeret promovere. Mortui enim erant, qui ipsum ad iram provocaverant. Tyrannicum enim videbatur, & rationi dissonum, ut innocui culpam luerent nocivorum. Et cùm circa electionem nunciorum, qui etiam transitum facientes per *Franciam* & alias regiones intermedias, obiter Prælatos ad similia provocarent eleganter & diligenter, sollicitarentur, quilibet eorum causas cavillatorias prætendens, onus tantæ sollicitudinis ac periculosi laboris pro *Christo* & ejus ecclesia assumere sibi recusavit. Tandem, quia *Cantabat vacuus coram latrone viator*, *Prædicatores* & *Minores*, quia vagi sunt, & norunt omnes provincias peragrare expediti, ad hoc elegerunt, cùm alios non invenissent. Quod cùm ad Imperialē audientiā pervenisset, respondit Imperator: Quis promotionis ecclesiasticę processum impedit? Profectò non ego. Imò pertinax ecclesiæ *Romanæ* superbia, & insatiabilis cupiditas. Et si impeditor successuum tam *Anglicanæ* quàm *Romanæ* forem ecclesię, quis admiraretur? Hæc enim summoperè me conatur ab Imperiali culmine præcipitare: illa me excommunicando, non mediocriter diffamando, pecuniam in meum detrimentum suam effundere non desistit. Et sic carebat præparatus totus Episcoporum *Angliæ* in hac parte efficacia, & profectu privabatur. Processit igitur annus ille curiæ *Romanæ* inimicissimus, peccatis ejus illud manifestè promerentibus, *Terræ sanctæ* probrosus: *Templariis* procurantibus, Magnatibus *Angliæ* lugubris & funestus. Nam præter ipsos qui in mari perierunt, obierunt illo anno Prælati spectabiles, duo videlicet *Romani* Pontifices, cum aliquibus Cardinalibus, & alii, quorū est mentio prælibata. De Magnatibus autē *Angliæ Willielmus* de *Fortibus*, Comes de *Albamarla*, in mari Mediterraneo peregrinans, cùm nullo modo posset comedere, & octo diebus jejunādo martyriū protelāsset, die Veneris proxima ante Pascha, qua *Christus* in cruce Patri suo spiritum, suū similiter *Christo* resignavit. Obiit etiam vir nobilis & potens *Walterus* de *Lascy*,

Quorundam mortuorum recapitulatio.

1242. cujus supra meminimus, hæreditatem suam dissipatam suis relinquens filiabus, circa Paschalem solennitatem. Obiit & *Stephanus* de *Segrave*, specialis Regis Consiliarius, & quasi *Angliæ* Justitiarius: cujus mentio suo loco facta est. Obiit quoq; *Gilebertus Basset*, cujus casum sinistrum præscripsimus. Obiit similiter *Iohannes Biset*, summus Justitiarius Forestæ. Migraverunt etiam ad Dominum *Petrus* de *Malo lacu*, *Hugo Wac*, *Robertus Marmium*, *Petrus* de *Brus*, *Guiscardus Laidet*, *Eustachius* de *Stutewilla*: cui successit in hæreditatem uxor *Hugonis Wac*. *Eudo*, *Hamo*, cognomento *Peccatum*, *Baldewinus* de *Bettun*, *Iohannes filius Iohannis*, Comitis *Richardi* Senescallus, & *G.* frater ipsius Comitis, *Iohannes* de *Bello loco*, *Girardus* de *Furnivaus*, & quamplures nobiles *Angliæ* in comitatu Comitis *Richardi*, qui Deo militantes in *Terra sancta* ab hoc sæculo in clientela *Christi* ad cœlum gloriosè avolarunt. Obiit itaq; eodem anno, ut prætactum est, *Alienora* filia Comitis *Britanniæ G.* apud *Bristoldum*. Obierunt etiam viri nobiles Prælati ecclesiarum, *Rogerus Londinensis*, *Hugo Cestrensis*, Episcopi: & alii multi præclari tam sæculares quàm ecclesiastici viri, quorum nomina longum esset enumerare.

Mors Imperatricis Isabellæ.

OBiit etiam eodem anno gloria & spes *Angliæ Isabella* Imperatrix, in partus discrimine. De cujus morte nimis dolenda per hanc lugubrem Imperatoris sponsi sui *Frederici* epistolam, plenius certificamur.

Litera Imperatoris de eadem morte.

FRedericus *Imperator, &c. Regi* Angliæ *salutem. Prospera qui quondam expectationi vestræ consueveramus literis & nunciis hilariter nova describere, nunc facili eventu lætis successibus invidente, nos velut noviter nostræ dilectæ consortis Augustæ irrevocabile damnum passi, & mœsta sæviente fato socialis fœderis divortia subeuntes, dolentes ducimur, & inviti reserare vobis germanitatis invidam sectionem. Die namq; primo intrantis mensis Decembris præteriti, & memoratu nobis occurrit horribile, dicta consors nostra Imperatrix, soror vestra, vocante Domino, qui aufert spiritum Principum, apud quem non est exemptio vel acceptio personarum, naturæ concessit. In cujus redhibitionis auxilium, si fata favissent, & inevitabile mortalitatis debitum creditrix natura differret, tam gratiosus amor, & sui carnis zelus consortii nos ducebat, quòd nullius opis, vel opum, laboris, & rerum impendia vitâssemus. At ubi Rex regum, & Dominus dominantium, qui præest Tribunalium potestatibus, cujus voluntati nemo resistere potest, eam à nostri corporis unitate, & de vestra vinculo fraternitatis ademit, ex alti consilii dispositione, imò potiùs dispensatione providit, ut nobis & vobis post fata viveret in duorum memoria filiorum. Extat enim Dei omnipotentis dono, Regia soboles, de qua in conspectu patris Rex & Regina consurgunt, suæ indices genetricis. In cujus fœcunditate pignora generosa suscepimus, quæ communem affinitatem roborant, & Cæsaream Regalemq; sedem quadam singulari prærogativa filialis sanguinis & nepotum vinculo fœderant arctiori: ut dilectio mea, per quam cepit, suæ filios posteritatis assumens, in obligationem & gratiam duraturæ consanguinitatis ascendat. Licèt ergo Augustæ conjugis nostræ, vestræq; sororis, amissio sine turbatione cordium intimari nequeat vel audiri, vel ab intimo pectoris nostri sui casus anxietas separaretur: quia tamen viget in gemina prole, commemoratio charæ parentis, accipit robur omne dilectionis & cognati sanguinis in eisdem nepotibus vestris, quos Augusta soror vestra peperit nobis in filios, à nobis ad vos indissolubiliter conservari. Datum* Coronati. *xxx. die Ianuarii, &c.*

Constitutio aeris totius anni.

Transiit igitur annus iste frugifer satis & fructifer, veruntamen ab Annunciatione beatæ Virginis, usq; ad festum Apostolorum *Simonis* & *Iudæ*, ariditas continua, & æstus incomparabilis, paludes profundas & stagna amplissima desiccarunt, fluvios multos exhauserunt, vivaria arefecerunt, molendinorum officia suspenderunt, unde pascua marcuerunt, vireta perierunt, indéq; pecora fame & siti contabuerunt. Tempore verò hyemali, scilicet in Adventu Domini, gelu & nix cum intolerabili frigoris asperitate terram coopertam adeò induravit, flumina colligavit, ut volucrum multitudo numerosa, quod nunquam se meminit aliquis prævidisse, cogeretur miserabiliter expirare.

Petrus de Sabaudia repatriare disponit.

ANNO gratiæ M. CC. XLII. qui est annus Regni *Henrici* III. Regis vigesimus sextus, tenuit idem Rex ad Natale curiam suam apud *Londinum*, in majori palacio suo, sicut de consuetudine habet, splendidè serenatam, apudque Monasterium moram per ferè quindecim dies protraxit festivalem. Infra quos, videlicet die Circumcisionis Dominicæ, cùm rumores de adventu Comitis *Richardi* in *Angliam* percrebuissent, *Petrus* de *Sabaudia*, Comes *Richemundiæ*, castra Regni eminentiora & famosiora, quæ susceperat custodienda, in manu Regis, ut vir discretus & circumspectus, prudenter resignavit. Timebat enim, quòd ejusdem exaltatio repentina

repentina Magnatibus *Angliæ* multùm displiceret,& onera viribus graviora sibi in ipsis nobilibus castris custodiendis, *Anglicis* spretis & suspectis, portanda suscepisset. Et ne aliqua perturbatio in Regno per ipsum in adventu ipsius Comitis, super hoc querelas fortè graves audituri,oriretur,pericula imminentia sagaciter præponderans,ipsis penitùs resignatis,idem *Petrus* repatriare disposuit,licentiam à Rege suscipiens. Unde ejus moderata prudentia multorum corda complacavit. Sed eadem facilitate qua dabatur licentia, antequam navem ascendisset, festinanter à Rege revocatus est. Ipsóq; instante importuniùs,recepit dictus *Petrus* iterum castrum *Dovere*,licèt invitus & renitens,custodiendum. 1242.

EOdem anno,cùm renuisset Comes de *Marchia*,qui inter *Pictavenses* universos semper eminenter claruit potentissimus, *Andephulso* fratri Regis *Francorum*, qui ex dono fratris sui Regis, Comitatum *Pictaviæ* injustè sibi usurpaverat, homagium facere & ligantiam, iratus cœpit recalcitrare, & incœpti pœnitere, cùm pacificè vocaretur idem Comes de *Marchia* ad prandendum cum dicto Comite *Pictaviæ Andephulso*,diebus Natalitiis lætabundus. Sed quadam nocte infra quatuor dies Natalitiorum,cùm in crastino venturus foret, secundum promissionem suam, hoc facere, inito consilio cum uxore sua *Isabella*, quòd mutato proposito resisteret violenter, venit ante *Andephulsum*, & ait frontuosè ei: Proposui tibi facere homagium deceptus & circumventus: mutato igitur spiritu,tibi juro,& constanter assero,quòd nunquàm tibi injurioso,ligantiæ fœdus faciã, vel observabo: qui privigno meo Comiti *Richardo*, fideliter Deo in *Terra sancta* militanti,& captivos nostros prudenter ac misericorditer liberanti, Comitatum suum indecenter abstulisti,mala pro bonis retribuendo. Et statim intumescens,minis intonantibus, stipatus armatorum caterva,cum uxore sua,procaciter per medium,*Pictavis* arcubalistis protensis,accensa domo qua hospitatus fuit,raptim & cursu repentino, equum magnum insidens,avolavit. In quo facto ipsum *Andephulsum* & omnes hoc videntes & audientes attonitos reddidit & iratos, & accendit ad vindictam. *Insolentia Comitis de Marchia.*

HO C cùm vidisset *Andephulsus*,fratri suo Regi Francorum, gravem de tanta transgressione reponit querimoniam,tam de fuga Comitis indecenti,quàm de hospitii sui incendio,qui quasi mus in pera,vel anguis in sinu,suos hospites malè remuneravit. Quæ queremonia tam Regem,quàm omnes Nobiles Franciæ,ad condignam ultionem meritò provocavit. *Querela coram Rege Franciæ super eodem.*

CUM autem Comes de *Marchia* iram Regis *Francorum* vehementer pertimuisset, castra sua armis & armatis, necnon & alimentorum copia communivit, vomeres in lanceas,falces in spicula conflari præcipiens. Videns tamen & à longè futura pericula considerans,seq; sentiens non posse tanto Principi diu resistere,Regem *Angliæ* instanter vocavit,ut in *Pictaviam*,thesauro tantùm copioso communitus,venire properaret,omnes enim terras,quas injustè Rex *Francorum* detinet, ope *Pictaviensium* & *Guasconiensium* in manu forti requireret,promisitq; suum & aliorum Magnatum,utpote Regis *Arragonum*, & Comitis *Tholosani*,& aliorum,quos longum esset enumerare,consilium efficax & auxilium. Rex autem considerans, conservabat omnia hæc in corde suo, fidem adhibens fallacibus sermonibus Comitis de *Marchia*,& aliorum *Pictaviensium* fide carentium. *Comes de Marchia vocat Regem Angliæ in suum adjutoriũ*

SCripsit igitur Rex *Anglorum* omnibus suis *Angliæ* Magnatibus, Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Prioribus, Comitibus, & Baronibus, districtè præcipiens, ut omnes generaliter *Londinum*, die Martis proxima ante Purificationem beatæ Virginis convenirent, de arduis negociis Regni, dilationem non capientibus, cum summa deliberatione tractaturi. *Convocatur generale Parlamentũ Londini.*

EIsdem diebus,Rex adventum fratris sui Comitis *Richardi* de partibus transmarinis, necnon & jam adventantium ad concilium Magnatum de longinquo præstolando; moram *Londini* usq; ad Calend. Febr. scilicet diem sancti *Hilarii*, protelavit. Audiens ergo quòd in crastino Epiphaniæ Comes apud *Doveram* applicuisset, ipse Rex & Regina cum infinita Nobilium multitudine occurrit lætabundus,& ruens in ejus amplexus, suscepit eum cum gaudio,fraterno sanguine pietatẽ mutuã suscitante. Rex igitur & Magnates ferè universi eidem diversa munera largiendo cumularunt. Die verò sanctæ *Agnetis* secundo venit idem Comes *Londinum*,in cujus adventu civitas auleis & pallis adornata resplenduit festivalis,& epulabantur fratres gaudenter cum multitudine solennium, quos Rex convocaverat, convivarum. *Rex occurrit redeunti Comiti R. de Terra sancta.*

1242. ET cùm jam didicissent *Pictavenses*, quòd dictus Comes *Richardus* venisset in *Angliam*, non cessabant acuere, & acuendo & animando stimulare, tam Regem, quàm Comitem, ut venire non differrent, jura sua, & præcipuè Comitatum *Pictaviæ*, indubitanter adepturi. Unde Rex transfretandi tam fixam concepit voluntatem, ut nulla ratione suorum familiarium benevolorumq; posset revocari.

Pictavenses *stimulant Regem & ejus fratrem ut transfretent.*

Parlamentū Angliæ *cum indignatione solutum.*

IMminente verò purificatione beatæ Virginis, totius *Angliæ* Nobilitas, tam Prælatorum, quàm Comitum, & Baronum, secundum Regium præceptum, est *Londini* congregata. Et quia audierant, quòd Rex eos tam instanter convocaverat, & toties eo modo cavillatoriè fatigaverat, conjurando & sub pœna anathematis firmiter inter se statuerunt, ne aliquis in consilio extorsioni pecuniariæ Regi faciēdæ aliquo modo consentiret. Innotuit etiam jam cunctis, quòd Comes de *Marchia* vocans Regem instanter ut transfretaret, portans secum quicquid thesauri posset abradere, non curans de manu militari exercitus *Anglicani*, militiam aut robur Regni ac fidelitatem vilipendisset, habens Regem quasi institorem, cujus tantùm habere curâsset pecuniam. Unde meritò contra Comitem & omnes suos *Pictavenses*, Angli commovebantur, nec jam recto oculo Regem, talibus sine consilio suorum nobilium consentientem, intuebantur. Igitur Regi cordis sui propositum irrevocabile in propatulo exponenti de transitu suo, & vocatione Comitis de *Marchia*, & argumentosè auxilium pecuniare postulanti, responderunt Magnates cum magna cordium amaritudine, quòd talia conceperat inconsultus, & talia effrons impudenter postularat, exagitans & depauperans fideles suos tam frequenter, trahens exactiones in consequentiam quasi à servis ultimæ conditionis, & tantam pecuniam toties extorsit inutiliter dispergendam. Contradixerunt igitur Regi in faciem, nolentes ampliùs sic pecunia sua frustratoriè spoliari. Rex igitur, *Romanorum* usus versutiis fallaciis, jussit ut in crastino expectarent voluntatem suam super hoc & aliis audituri. Et in crastino vocavit in secretam cameram suam sigillatim nunc hunc, nunc illum, more Sacerdotis pœnitentes vocantis ad confessionem. Et sic, quos non potuit universos, singulos singulatim enervatos suis sermocinationibus conabatur astutiùs enervare, petensq; ab eis auxilium pecuniare, ait: Ecce, quid concessit ille Abbas mihi in subsidium: ecce, quid alius, & protendens rotulum, in quo scriptum monstravit, quid ille vel ille Abbas vel Prior, tantū vel tantum promisit se daturum: cùm tamen nullus eorū assensum prębuisset, vel ad notitiam cordis devenisset. Talibus igitur falsis exēplaribus, & verborum retiaculis, quàmplurimos Rex cautiùs intricavit. Multi tamen steterunt, nullo modo volentes recedere à communi responsione, prout conjuraverant. Quibus Rex in ira respondit: Eróne perjurus? Juravi sacramento intransgressibili, quòd transfretans jura mea in brachio extento à Rege *Francorum* reposcam: quod sine copioso thesauro, qui à vestra liberalitate procedere habet, nequaquam valeo. Nec tamen his vel aliis verbis potuit aliquos muscipulare, quamvis, ut prædictum est, seorsum quemlibet per se conveniendum vocavit.

Iterum autem vocavit aliquot simul sibi familiares, & affatus eos, ait: Quid perniciosum exemplum aliis præbetis? vos qui Comites & Barones ac Milites strenui estis, non deberetis, etsi alii timeant, scilicet Prælati ecclesiæ, trepidare. Avidiores cæteris esse deberetis jura Regni reposcere, & contra injuriantes martia certamina potenter experiri. Nostram partem solidare & consolari tenetur jus nostrum quod habemus, Magnatum vocatio cum certa promissione, exemplum de *Wallia*, quod solet præterita futuris prosperè continuare, ubi nuper fœliciter triumphavimus. Et quā fronte poteritis me dominum vestrum, ad tam arduum negocium Reipublicæ procinctum, relinquere pauperem & desolatum, cùm tenear promissa de transitu meo adimplere, jurejurando strictiùs obligatus? Et cùm ad notitiam universitatis perveniret, responderunt: Supra id quod dici potest admiramur, in quam abyssum submersæ sunt innumerabiles pecuniæ, quas à diversis Magnatum custodiis, variis escaëtis, crebris extorsionibus, tam ab ecclesiis pastore viduatis, quàm nobilium terris, præconsis donativis, stuporem in cordibus audientium generantibus, domine Rex, emunxisti, quę nunquam Regno vel modicum contulerunt incrementum. Præterea, nuper Legatos quosdam, vel Legatorum fungentes officiis, in hoc Regnū advocâsti, qui quasi racemos post vindemiātes, sibi reliquias residuę pecuniæ collegerunt. Cæterùm, nimis admirātur Magnates *Angliæ* universi, quod sine eorum consilio & assensu tam arduum, tam periculosum negotium es aggressus, fidem adhibens fide carētibus; spretóq; naturalium tuorum favore, exponis te tam ancipitis fortunæ casibus. Treugarum fœdus, inter Regem *Francorum* & te in anima tua captarum & juratarum, indisso-

indissolubiliter & inviolabiliter usq; ad terminum observandarum, quem ex parte tua præfixerant præclari viri Comes *Richardus* frater tuus, & Comes *R. Bigod*, inhonestè & impudenter, non sine periculo animæ tuæ, & famæ læsione disrumpis. Addiderunt etiam Regni hujusmodi seniores atq; graviores, quòd periculosè nimis fidem adhibuisti, præsentiam tui corporis notabilibus ipsis Magnatibus ultramarinis, contra dominum suum, Regem videlicet *Francorum*, calcaneum levantibus, quibus eo ipso nulla fides est adhibenda, utpote de multiplici proditione notabilibus. Nôsti etiam quòd nuper in *Terra sancta* Rex *Navarriæ*, cujus & opem vobis promittunt, facinus perpetraverit, vulneráq; nondum cicatrix obtexerit. Exempla quoq; sumpta de magnificis prædecessoribus tuis Regibus te terreant & revocent, qui castra inexpugnabilia cum amplis terris & copiosa militia & thesauris multis in partibus illis possederunt, nec tamen soliditatem invictæ militię Regni *Francorum* valuerunt dissipare, vel saltem possessa retinere. His Rex auditis, in iram excanduit vehementem, jurans cum sanctorum attestatione, quòd nullo revocaretur terrore, nullis verborum ambagibus circumventus, ab incepto proposito retardaretur, quin in octavis Paschæ naves ascendens, fortunam belli in partibus transmarinis contra *Francos* imperterritus experiretur. Et sic solutum est concilium, utrobiq; reposita, sed occulta mentis indignatione. 1242.

Responsio Baronum Angliæ.

POsteà verò, ne oblivio tenorem respôsionis Baronum deleret, in scriptum taliter sunt hæc redacta. Cùm dominus *Eboracensis* Archiepiscopus & omnes Episcopi *Angliæ*, Abbates, & Priores, per se, vel per procuratores suos, necnon & omnes Comites, & ferè omnes Barones *Angliæ*, ad mandatum domini Regis convenissent apud *Westmonasterium*, die Martis proxima ante Purificationem beatæ *Mariæ*, anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo secundo, Regni *Henrici* III. Regis vigesimo sexto, audituri domini Regis voluntatem & negocium, pro quo ipsos mandaverat. Et idem dominus Rex, transmittens ad eosdem dictum dominum *Eboracensem*, & nobilem virum dominum Comitem *Richardum*, & dominum *Walterum* de *Eboraco*, Præpositum de *Beverlaco*, super voluntate domini Regis, & negociis suis, scilicet eisdem expositis per eosdem solennes nuncios, omnes Magnates de Regno suo rogâsset de consilio ei dando & auxilio faciendo, ad hæreditatem suam & jura sua perquirenda, in partibus transmarinis, quæ spectabant ad Regnum suum *Angliæ*. Tandem dicti Episcopi, Abbates, & Priores, Comites & Barones, magno inter eos tractatu præhabito, in primis domino Regi per prædictos Magnates dederunt consilium, videlicet, quòd dominus ipse Rex expectaret finem treugarum inter eum & Regem *Franciæ* initarum. Et si fortè dictus Rex *Franciæ* contra formam earundem treugarū aliquas fecisset interprisas, tunc dictus Rex *Angliæ* mitteret ad eum solennes nuncios, ad rogandum, monendum, & inducendum ipsum Regem *Franciæ*, ut treugas initas teneret, & interprisas emendaret, si quæ per ipsum vel per suos factæ essent. Quod si Rex *Franciæ* facere cōtradiceret, libenter ad hoc consiliū apponerent, pro posse suo de auxilio ei dando. Omnes ita unanimiter respōderunt. Similiter postquā fuerat dominus eorum, multoties ad instātiam suam ei auxiliū dederunt, videlicet tertiamdecimam mobiliū suorū, & posteà quintamdecimam, & sextamdecimā, & quadragesimam, carucagium, hydagium, & plura scutagiæ & posteà unum magnum scutagium ad sororem suam Imperatricē maritandam. Posteà verò, nondum quatuor annis elapsis, vel circiter, petiit ab eis iterum auxilium, & tandem cum magna precum instantia obtinuit tricesimam, quam ei concesserunt. Tali scilicet conditione, quòd illa exactio, vel aliæ præcedentes, ampliùs non traherentur in consequentiam. Et inde fecit eis chartā suā. Et præterea cōcessit eis tunc, quòd omnes libertates cōtentæ in magna charta extunc in anteà pleniùs tenerentur per totū Regnū suū, & inde fecit eis quandā parvā chartam suam, quam adhuc habent, in qua eædem continentur. Præterea, dominus Rex concessit eis de voluntate sua, & de consilio totius Barnagii sui, quòd tota pecunia ex dicta tricesima proveniens, salvò deponeretur in castris Domini Regis sub custodia quatuor Magnatū *Angliæ*, scilicet Comitis *Warenniæ*, & aliorū, per quorum visum & consiliū pecunia illa expenderetur ad dicti Regis & Regni utilitatem, cùm necesse esset. Et quia Barnagium nescit, nec audivit, quòd de dicta pecunia per visum vel consilium alicujus quatuor Magnatū prædictorum aliquid expendatur, credunt firmiter & bene intelligunt, quòd dominus Rex adhuc totam habet illam pecuniam integram, de qua nunc potest habere magnum auxilium. Præterea, bene sciunt, quòd post tempus illud tot habuit escaëtas, scilicet Archiepiscopatum *Cantuariensem*, & plures Episcopatus *Angliæ* ditiores, & terras

Digitized by Google

1242. & terras Comitum, & Baronum, & militum, de eo tenentium defunctorum, quòd solummodò de illis escaetis debet ipse habere grandem pecuniæ summam, si bene custodiatur. Præterea, à tempore dictæ tricesimæ datæ, non cessaverunt Justitiarii itinerantes itinerare per omnes partes *Angliæ*, tam de placitis forestæ, quàm de omnibus aliis placitis, ita quòd omnes Comitatus *Angliæ*, & omnia Hundreda, civitates, & burgi, & ferè omnes villæ graviter amerciantur. Unde solummodò de illo itinere habet dominus Rex, vel habere debet, maximam summam pecuniæ, si persolvatur & bene colligatur. Unde bene dicunt, quòd per illa amerciamenta, & per alia auxilia priùs data, omnes de Regno ita gravantur & depauperantur, quòd parum aut nihil habent in bonis. Et quia dominus Rex nunquam post tricesimam datam, chartam suam de libertatibus tenuit, imò plus solitò posteà gravavit, & per aliam chartam eis concesserat, quòd exactiones hujusmodi non traherentur in consequentiam, responderunt eidem domino Regi præcisè, quòd nullum ad præsens ei facerent auxilium. Veruntamen, quia dominus eorum est, sic se gerere poterit erga eos usq; ad finem dictarum treugarum, quòd tunc bonum apponent consilium pro posse suo. Et cùm dicti Magnates nuncii istud domino Regi nunciassent responsum, redeuntes ad Barnagium, dixerunt, quòd in parte sufficiens dederunt domino Regi responsum. Sed dominus Rex voluit scire ab eis, quid facerent si Rex *Franciæ* ante finem dictarum treugarum rumperet easdem treugas. Promiserunt etiam ex parte domini Regis, quòd si ipse alicui Magnatum *Angliæ* injuriam fecisset, ipse illud emendaret, per considerationem domini *Petri* de *Sabaudia*, & aliorum de consilio suo.

Ad quæ Magnates sic responderunt, videlicet si Rex *Franciæ* rumperet treugas, & nollet interprisas emendare, tunc apponent consilium, sicut priùs dixerant se appositures in fine treugarum, dummodò constaret eis de veritate facti Regis *Franciæ*. Ad hoc quòd ipsi promiserunt emendas ex parte domini Regis super injuriis eis illatis, responderunt, quòd noluerunt ad præsens cum domino Rege placitare. Et in concessione tricesimæ adeò bene & fideliter promiserat, eis dominus *W.* de *Rale* ex parte domini Regis, sicut modò ipsi faciunt: qualiter dominus Rex tenuerit promissa sua, videat ipse. Posteà verò dominus Rex examinavit plures singulariter, quid ipsi concesserint, universitas ignorat.

Redit Comes Sarisberiensis *de terra sancta.*

Et dum talium fluerent decursus temporum, Comes *Sarisberiensis* initio mensis Martii de *Terra sancta* rediens, applicuit sanus & incolumis in *Anglia*.

Capitur Archiepiscopus Coloniensis.

ET sub eisdem temporibus, fideles Imperatoris ceperunt habitu diffiguratum Archiepiscopum *Coloniæ*, versùs *Alemanniam* à *Roma* repatriantem. Qui conspiraverat ad Imperatoris dejectionem simul cum ipsis Prælatis, qui ad Concilium generale venire proposuerant. Sed audito eorum casu, qui per terram isse proposuerat, flexis loris per alia diverticula remeans, positis insidiis undiq; captus & retentus est. Sed quia is qui ceperat eum, *Alemannus* erat, & notus Pontifici, cautè permisit eum abire, præstito sacramento & fide interposita, quòd nunquam insidias vel gravamen Imperatori machinaretur. Sed illud malè tenuit posteà juramentum, ut in sequentibus declarabitur.

Rex Franciæ *instruit classem contra* Anglos.

ET dum rumor eventuum istorum mundi climata pervolavit, Rex *Francorum* certificatus de adventu Regis *Angliæ* super eum hostili, & de conspiratione vocantium eundem, constituit ante *Rupellam* quater viginti galeias bene armatas, ad custodiendum illas partes volentium ingredi *Pictavenses*. Fecit etiam militare subsidium per provincias sibi subditas, quale solet *Francia* fundere, edicto Regali communiter convocari, & civilium communiarum legiones ad submunitionem Regiam alacriter animari.

Rex Angliæ *pecuniam colligit multam.*

REX interim *Anglorum*, crebrò suscipiens Comitis de *Marchia*, & aliorum Magnatum *Pictaviæ*, mandata instantissima, animum suum super propositum immobiliter stabilivit, omnia se credens juxta promissa sua indubitanter adepturum. Et ut persuaserunt, pecuniam collegit non minimam. Nolentesq; eum auxilio pecuniari juvare, vel publicos censuit inimicos, vel variis vexavit pro suos satellites argumentis, & indefessus per totam quadragesimam, operam huic operi mancipavit. Significaverat enim ei Comes de *Marchia*, ut prædictum est, quòd tantummodo de pecunia congreganda & apportanda sollicitaretur, quia manum militarem satis ei provideret, ut ait. In quo verbo nimis impudenter transgressus metas veritatis, sicut posteà rei exitus comprobavit.

Rex Angliæ *multos ad transitum secum attrahit.*

REX igitur volens corda vacullantium sibi cautiùs inclinare, datis muneribus preciosis, multorum magnatum constantiam enervavit. Cor quoq; fratris sui Comitis *Richardi* ad transitum maris cum eo faciendum, non absq; spe abundantis retributionis, alliciendo conciliavit, & eo faciliùs, quia Regis *Francorum* temeraria præsumptio Comitatum

1242.

tatum *Pictavia* fratri suo *Andephulso* paulò antè, ut prætactum est, conferens, ipsum Comitem *Richardum* possessione sua injuriosè spoliaverat. Sed *Pictavenses* omnia sibi restituere in adventu suo certissimè promiserunt.

Præmissi Legati ad certificandum Regis Angl. adventum.

IPSIS quoque diebus, missi sunt Regis Consiliarii speciales, *Petrus* de *Sabaudia*, Comes *Richemundia*, & *Petrus* de *Egueblanche*, Episcopus *Herefordensis*, ad partes transmarinas, ut amicos Regis *Anglia* in *Pictavia* de adventu ejus proximo futuro certificantes consolarentur. Unde ipsi erecti in spem meliorem, statim certamen belli inierunt, ex parte Regis *Anglia* jura sua alacriter reposcentes, ipsumque Regem *Francia* non mediocriter damnificaverunt. Quo perfecto nuncio, *Petrus* de *Sabaudia*, vix evadens paratas insidias, imminente tempore Paschali, incolumus corpore, sed non indemnis, ad Regem *Londinum* remeavit. Episcopus verò *Herefordensis Petrus*, alia quærens diverticula, ut tutiùs rediret, quærentium animam suam pedicas evitando, *Provinciam* adiit, & à Comite *Provincia Reimundo*, patre *Francorum* & *Anglorum* Reginarum, tertiam filiam, nomine *Cinciam*, Comiti *Richardo* matrimonio copulandam, postulavit. Quod tamen universitas totius *Anglia* molestè ferens, vehementer cœpit formidare, credens totum Regni statum ad nutum Reginæ & sororis suæ Comiti *Richardo* nupturæ dictæ *Cincia*, quasi secundæ Reginæ, penitus inclinari.

Rex Angliæ se præparat ad transitum.

SUB ipsorum quoque dierum profluviis, Rex peragratis aliquorum sanctorum ecclesiis, Religiosorum se commendans orationibus, civibus quoque *Londinensibus* salutatis, iter arripuit in crastino diei Paschalis versus *Portesmuthum*, ibidem navem ascensurus. Urgebant autem eundem incessanter ultramarinorum mandata, & accelerabant importunè. Quorum tamen forma quosdam *Anglorum* fidelium & ad honorem aspirantium ad iram & pudorem provocarunt. Erat quippe tenor mandati talis, ut scilicet cum magna summa pecuniæ, non curans de multitudine armatorum attrahendorum, ad eorum succursum, qui jam certamen prosperè inierunt, venire nihil formidans festinaret: acsi potiùs Rex *Anglorum* esset nummularius, trapezita, vel institor, quàm Rex & militum Dux & præceptor magnificus, in nummis magis quàm militia reponens fiduciam. Et hoc modo non decuit Regem potentem ad Martia certamine provocari. Unde *Pictavenses* suam solitam proditionem manifestarunt, malentes Regis thesaurum exhaurire, quam eundem Regem suis honoribus sublimari, & viribus communiri; Juxta *Seneca* Philosophi sententiam, loquentis de muliebri fallacia: *Tunc demùm bona est mulier, cùm apertè mala est.* In hoc rudes proditores existentes, cùm

Quæ nimis apparent retia, vitat avis.

Archiepiscopus Eboracensis custos Regni.

DISpositis igitur navalibus armamentis, commendataque Regni custodia Archiepiscopo *Eboracensi*, Abbas *Evesham* *Richardus* & electus *Cestrensis*, sigillum Regium, quod jam per triennium laudabiliter custodierat, resignavit. Revocavit etiam dominus Rex in pristinam amicitiam, quam tamen nunquam demeruerat, Episcopum *Cicestrensem*, Cancellarium *R.* & *Radulphum filium Nicolai*, & *Godefridum* de *Craucumbe*, & quosdam alios, susurronum adulationibus à latere Regis elongatis.

Rex trãsfretat & applicat in Roian.

REX igitur, Idus Maii, dispositis legionum suarum agminibus, & repletis triginta cadis desideratissimis esterlingis, comitante Regina fratreque suo Comite *Richardo*, cum septem aliis Comitibus, trecentisque circiter militibus, naves ascendens, versus *Burdegalim* iter direxit prosperè velificando. Sed antequam multum distaret à littore, pro carentia venti, rediit ad portum de *Portesmues*. In crastino autem, flante vento prosperiore, transvectus est ad sanctum *Matheum* de *Finepostерne* in *Britanniam*, & ibi die Dominica, divina auditurus officia, morabatur. Die verò Lunæ, vento vectus prospero, transiit vasti maris spacium, & die Martis venit apud *Roganum*, os *Girunda* fluvii, ubi videlicet cadit in mare, ex opposito sanctæ *Maria* de *Solac*, in *Gasconia*. Et ibidem applicuit, moram per aliquot dies continuans. Inde venit ad *Pontes*, nobilem civitatem, occurrente domino civitatis ejusdem, scilicet *Reginaldo* de *Pontibus*, cum aliis Magnatibus *Xantungia*.

Initiatur matrimoniũ inter filium & filiã Regũ Angliæ & Scotiæ.

ET dum hæc fierent, sicut præloquutum fuerat, & tam ex parte Regis *Anglia*, quàm ex parte Regis *Scotia*, beneplacitum, ut in absentia Regis Regnum firmaretur solidiùs, domino *Dunelmensi* internuncio, initiata sunt sponsalia inter *Alexandrum* primogenitum Regis *Scotia*, & *Margaretam* filiam Regis *Anglorum*. Et commissum est latus *Anglia*, *Scotia* conterminum, eidem Regi *Scotia*, dum Rex in transmarinis ageret, custodiendum.

DUM

1242. *Willielmus de Marisco in insula Londeia prædis intendit.*

DUM autem horum dierum dilaberentur decursus, *Willielmus* de *Marisco*, filius *Galfridi* de *Marisco*, receptaculum sibi faciens in quadam insula non multum distante à *Bristoldo*, nativo situ inexpugnabile, cui nomen *Lundeia*, more pyratico, advocatis multis exulibus & facinorosis, prædis intendebat & rapinis, & transmeantes per illas partes maritimas, suis bonis, sed pręcipuè vino & victualibus aliis violenter spoliavit. Et factis repentinis irruptionibus, crebrò à terris sibi conterminis prædas abigebat, in multis Regnum *Angliæ* per terram & per mare, tam mercatores indigenas quàm alienigenas damnificando. Cùm autem quamplures Nobiles tam *Angliæ* quàm *Hyberniæ*, qui honestè non poterant in patria sua commorari, Rege se opponente Martiis casibus in transmarinis, transitum facientes per partes non multùm distantes à prædicta insula, didicissent pleniùs qualiter nisi per insidias non posset dictus *Willielmus* cum suis occupari, nunciaverunt Regi, quòd non violenter, sed prudenter agendum esset de captione illius damnifici. Præcepit igitur Rex fidelibus suis, sub spe magnę retributionis, ut diligenter occupationi ejus intenderent, & patriæ liberationi. Erat autem idem *Willielmus* Regi nimis odiosus, utpote de quo dicebatur, quòd consilio patris sui *Galfridi* in mortem Regis conspirâsset, & illum facinorosum, qui venerat de nocte apud *Wodestoc* Regem jugulare, in crimen læsæ Majestatis nequiter transmiserat, & postea quendam clericum, nuncium cujusdam potentis *Hyberniæ*, *Londini* Rege præsente trucidavit. Ipse autem *Willielmus*, licèt hæc omnia constanter inficiaretur, credi non meruit vel exaudiri: ideóq; sibi pręcavens, licet incautè, diverticula sibi quæsivit, factus exlex & fugitivus.

Obitus quorundam Nobilium.

ET circa ejusdem anni ipsa tempora, obierunt quidam Nobiles, videlicet *Gilbertus* de *Gaunt*, *Baldewinus Wac*, *Philippus* de *Kime*. Et in partibus Borealibus, *Rogerus Bertram*, cum quibusdam aliis Nobilibus, ab hac luce migravit. Obiit etiam Comes de *Warewic*. Et eodem tempore, unus filiorum Imperatoris *Henricus*, qui exigentibus meritis suis diuturno carcere, jubente patre, detinebatur, miseram animam exhalavit: perhibetur enim se ipsum manu propria peremisse.

Desolatio Romanæ ecclesiæ.

TUNC etiam temporis, *Romana* curia adeo viluit exturbata, adeo languit desolata, ut adhuc miserabiliter vacante sede Papali, sex vel septem Cardinales *Romæ* remanserunt: quibusdam raptis de medio, quibusdam ægrotantibus, quibusdam autem partibus remotis, in quibus nati sunt, cum amicis & parentibus suis latitantibus: dispersiq; locis, & animis dissipati, extincto charitatis inter eos igniculo, similes facti sunt arenæ sine calce, ne domus Dei, cæmento murali ædificata, prosperum caperet incrementum.

Rex Francorum se præparat ad resistendum Regi Angliæ.

INterim Rex *Francorum*, cùm jam sciret, quòd applicuit Rex *Anglorum* moturus contra eum bellum, ope *Pictavensium*, & promissionibus *Gasconensium* animatus, & Comes de *Marchia* jam certamen subarravit, Regali edicto militiam *Franciæ* convocavit, & communias jussit communiri armis & victualibus, ut cùm opus exegisset, ipsas paratas inveniret. Fecitq; parari bigas circiter mille, ad tentoria, machinas, victualia, arma, & alia necessaria provehenda, & Martiis agminibus, qualia solet *Francia* effundere, prudenter dispositis, versus *Pictaviam* iter maturavit, violentas irruptiones Regis *Angliæ* & aliorū adversariorum suorum viriliter repulsurus. Erat numerus militum, eleganter ad unguem armatorum, quatuor milia, absq; undiq; adventantibus, qui sicut flumina in mare, ad exercitum confluebant. Armigerorum autem & servientium ac balistariorum numerus, ad viginti milia æstimabatur.

Captio Willielmi de Marisco, & ejus supplicium Londini.

TEmporibus quoq; sub eisdem, *Willielmus* de *Marisco*, miles, de quo superiùs mentio facta est, dum in præmemorata insula commorans prædis intenderet & insidiis, præventus per fideles Regis captus est, & vinculis mancipatus, *Londinum* perductus, & in Turri *Londinensi* compeditus. In vigilia autem sancti *Iacobi*, accepto Regio mandato, idem *Willielmus*, cum sexdecim suis complicibus cum eo captis, judicialiter est condemnatus, & ignominiosè morti, Rege sic jubente, est addictus. Primò igitur, à *Westmonasterio* usq; ad Turrim *Londinensem*, & inde usq; ad illam pœnalem machinam, quæ vulgariter *Gibbetus* dicitur, distractus, cùm ibidem miseram animam exhalasset, super unum uncorum est suspensus: & cùm mortuus obriguisset, demissus, evisceratus est, & statim in eodem loco visceribus combustis, miserum corpus in quatuor partes est divisum, & ad quatuor principales Regni civitates eædem partes, ut miserabile spectaculum illud singulos intuentes exterreret, sunt transmissæ. Omnes autem sexdecim socii per civitatem *Londinensem*, ad caudas equorum tracti, ad patibula sunt suspensi. Veruntamen dictus *Willielmus*, post datam mortis suæ sententiam, mortem subiturus, cùm adhuc

viveret,

viveret, constanter sub obtestatione divini judicii affirmavit, quòd immunis, purus, & penitùs inculpabilis fuit de crimine læsæ Majestatis sibi objecto, similiter & de morte clerici supradicti, scilicet *Clementis*. Nec ob aliam causam ad dictam insulam se transtulit, nisi ut Regiam indignationem vitando declinaret, quam super omnia desideravit semper vel quomodolibet judicialiter purgatione, vel aliqua alia humilitate mitigasse. Sed postquam memoratam insulam fugitivus intraverat, & aliquos complices in adjutorium suum convocaverat, oportuit, ut dicebat, alimentis circumquaque raptis vitam miseram protelare. Effundens igitur animam suam coram Deo in confessione *I.* de sancto *Ægidio* fratri de ordine *Prædicatorum*, peccata sua cum contritione & lachrymis confitebatur, non declinans in verba malitiæ se excusando, sed potiùs accusando. Et sic leniter consolans eum discretus prædicator & confessor, dimisit eum in pace, persuadens ut loco pœnitentiæ imminentem mortem subiret. Et sic, ut prædictum est, quod est horribile memoratu, non unam, sed plures mortes horribiles toleravit. 1242.

Victoria Templariorum in Terra sancta.

ANno quoque sub eodem, *Templarii* in *Terra sancta* de multis milibus *Saracenorum* à *Babyloniorum* partibus transmissorum, plùs miraculosè, quàm humana fortitudine, inopinabili victoria gloriosè triumpharunt.

Pictavenses & Gasconenses se muniunt contra Francos.

ARdente verò tempore æstivali, cum Solaris fervor omnia virentia usque ferè ad marcorem extorruisset, tam *Gasconenses* quàm *Pictavenses* impetum *Francorum* super eos jam irruentium vehementer pertimescentes, civitates & castra sua munierunt, prærupta montium, molarium obicibus, & arborum præcisarum repagulis, ubi aditus in suam patuit regionem ad nocendum, obstruxerunt: semitas & stratas saxorum vel stipitum obicibus immeabiles reddiderunt. Vineas quas hostibus profuturas crediderunt, cum pomariis succiderunt: puteos obturaverunt, fontes & eorum rivos perturbaverunt, necnon & aliquos intoxicaverunt. Herbarum pabula & fructuum alimenta, adversantibus patentia, exterminarunt: & omne genus victualium, vel quiescentium receptacula, radicitùs & funditùs subverterunt, ut adventantes *Francigenas* penuria multiplici tabescentes, à finibus suis saltem sic propulsarent: nec decepit eos sua penitus opinio. Nam in posterum diebus canicularibus oblatrantibus, tantæ mortalitatis tabes *Francos* illuc venientes invasit, ut Rex *Francorum* quater viginti Nobiles vexilla portantes irrestaurabiliter amisit, qui miserabiliter vel ibidem perierunt, vel in lecticis ad propria languentes sunt transvecti. De pedestri verò populo tanta succubuit multitudo, quod vivi mortuorum periclitantes sepulturis vix potuerunt indulgere, sicut sequens narratio in sequentibus suo loco declarabit.

Mercatores capiuntur & bonis spoliantur tam in Francia quàm in Anglia.

CIrca eadem tempora, imminente Autumni operoso tempore, Rex *Francorum* mercatorum *Angliæ* corpora cum suis bonis per Regnum negotiantium, secùs quàm decuit, capi feraliter imperavit, lædens inormiter in hoc facto antiquam *Galliæ* dignitatem: quæ omnibus profugis, etiam & exulibus, præcipuè pacificis, tutum asylum præbuit & tutamen, sinum ostendens defensionis, unde nomen *Franciæ* in lingua propria originaliter est sortita. Cùm autem hujus protervitatis infamia aures & cor Regis *Angliæ* tetigisset, jussit similiter, ut per Regnum *Anglorum* mercatores Regni *Franciæ* subirent meritò talionem. Misit etiam eodem tempore dominus Rex *Angliæ* in Regnum suum ad custodes Regni, scilicet ad Archiepiscopum *Eboracensem*, & ejus socios, militare postulans auxilium ac pecuniare. Ipsi verò quinquaginta balistarios & magnam pecuniæ summam & victualia, & servientes cum armis, ad mandatum Regium, sine more dispendio, sub conductu *Quinque portuum* destinaverunt. Quod videntes quidam Magnates *Angliæ*, inhonestum arbitrantes ociis indulgere, Rege in transmarinis martio negocio operam dante, accinxerunt se ad iter cum eis arripiendum, cum equis & armis competenter præparati. Necnon & quidam potentes de *Hybernia*, ut *Richardus* de *Burgo*, & quidam alii, eleganter ac providè in armis & victualibus, procurante viro discreto ac circumspecto domino *Mauritio Hyberno*, communiti, ad Regis subsidium alacriter properarunt. Et facta est ex ipsis classis copiosa, & navalis exercitus formidabilis. Quod comperientes nautæ & pyratæ, ulteriora littora jussu Regis *Francorum* diligenter custodientes, aptatis armamentis navalibus, & arreptis armis corporeis, erectis velis in puppibus & directis, in galeiis remis multiplicatis, conati sunt vel eis in mare opposito hostili congressu obviare, vel ipsos exturbatos ad littora repellere citeriora. Et cùm cominùs imminerent, orta subitò tempestate, adeò hinc & inde sunt dispersi, ut vitæ suæ consulentes naucleri & pyratæ, vehementem raptum ventorum sequentes, vix suum comitatum

1242. tum in brevis horæ spacio, vel naves sociales cognoverunt. *Franci* tamen, quia propinquiores erant suis littoribus, quàm *Anglici* vel *Hybernienses* suis, vento non multum eis adversante, ad tutiora, vel etiam ad propiora, vel etiam ad propria se quantociùs prosperè contulerunt. Nostrates autem, tam ventorum quàm *Francorum* rabiem non mediocriter pertimescentes, & fugiendo declinantes, in pudore, in timore, & animi rancore, in diversis, remotis, & ignotis littoribus, raptim coacti sunt applicare. Propter quod dominus Abbas *Eveshamiæ*, & dominus *Richardus* de *Burgo*, & multi alii in ducatu ipsorum existentes, nunquam in statu sanitatis corporeæ sibi ipsis posteà restituti, continuè languentes declinaverunt, donec nimis afflictas animas, quas non potuerunt post tot labores in extraneis provinciis & aëre insolito penitus refocillare, miserabiliter exhalarunt. Rex igitur, in hoc casu lugubri virorum potentum ac discretorum, armorum, & victualium, videlicet frugum, quas ab Archiepiscopatu *Cantuariensi*, & aliis Episcopatibus collegerat, necnon & non minimæ pecuniæ undecunque adunatæ jacturam magnam & irrestaurabilem incurrit.

Mors Margaretæ Biset.

OBiit autem eodem anno in partibus illis, *Margareta Biset*, genere præclara, moribus clarior, quæ virorum amplexus omnino respuens, cujusdam bonæ domus Sanctimonialium fundatrix, contra omnium suorum carnalium amicorum voluntatem, sumptibus propriis non minimis, sustentatrix fuerat & patrona. Quæ idcirco laudem promeruit ampliorem, quia dominum Regem apud *Wudestoch*, clamorem excitando, ab illo, de quo facta est mentio, facinoroso, fœliciter dum ad Psalterium, quod qualibet nocte psallendo complevit, excubans & orans, liberavit.

Immane scelus Walteri Biset.

IPSIS eisdem temporibus, dum in partibus Aquilonaribus torneamenta infœliciter exercerentur, quidam miles in armis strenuus, sed versutus, *Walterus Biset* nominatus, dum in illo hastiludio, quod captum fuit in confinio *Angliæ* & *Scotiæ*, jacturam incurrit, prævalente quodam Nobili, scilicet *Paterico filio Thomæ* de *Galeweia*, facinus concepit, ut faceret injustam ultionem, & scelus inauditum. Dum dictus *Patericus* cum quibusdam aliis Nobilibus cum eo existentibus, apud *Haduntunam* nocte sequente hospitatus, in quodam horreo dormitans, securus quiesceret, ipse præmemoratus *Walterus Biset*, ostiis deforis truncorum obicibus repagulatis, & clam locis plurimis ignem in pariete horrei spinis concraticulato supponens, omnes ferè qui illuc erant, combussit. Obiit igitur ibidem dictus *Patericus*, cum quibusdam sociis suis strenuis & præclaris. Quòd cum ad noticiam Comitis *Paterici* & aliorum Magnatum *Scotiæ* pervenisset, ad tanti sceleris vindictam se accingentes, ipsum *Walterum* hostiliter insequebantur, volentes eum in frusta detruncare. At ipse ad alas Regis *Scotiæ* confugiens, misericordiam & justitiam sibi ab ipso fieri postulavit. Inficiabatur enim sibi scelus impositum, offerens corpus suum ad disrationandam judicialiter coram Rege & curia sua innocentiam ejus, contra quemcunque armis & viribus præpotentem. Contradixerunt autem insequentes, affirmantes quòd facti enormitas manifesta non indiguit probatione. Postulabant igitur acriter & cum magna instantia & animi rancore, à Rege inimicum publicum, recenti cæde cruentatum, & inaudito pollutum facinore. Rex autem furorem eorum vix mitigans, vindictam taliter temperavit, ut idem *Walterus* abjurata *Scotia* exhæredatus in perpetuum exularet. Ipsi autem hoc Regi cum difficultate concesserunt, credentes ipsum à Regis protectione divisum irretire, & nece condigna trucidare. Quod Rex, utpote vir justus & misericors, postquam comperit, eum in locis, qui non erant inimicis accessibiles, cautè per tres menses abscondit. Et posteà sub cujusdam noctis opacæ conticinio, velut exul irrediturus, & judicialiter fugitivus & exhæredatus, fugam clandestinam arripiendo aufugit idem *Walterus*, Nobilibus *Scotiæ* quàmplurimis animam suam quærentibus ejus fugam ignorantibus. At ipse, qui juraverat iter se arrepturum in *Terram sanctam* & irrediturum, pro redemptione animæ suæ & prædictorum, licèt non per eum, ut ait, combustione peremptorum, loris flexis ad Regem *Anglorum*, querimoniam coram eo de tanta injuria sibi illata graviter repositurus, properavit. Affirmavit enim, Regem *Scotiæ* eum exhæredasse injuste, nec posse aliter protervitatem quorundam rebellium suorum, in eum furiosè insurgentium, mitigare: cùm promptus esset & paratus judiciali duello impositum crimen repellendo, suam purgare ac probare innocentiam. Addidit insuper, quòd cùm Rex *Scotiæ* homo ligius sit domini Regis *Angliæ*, non potest tam Nobilem, præcipuè non convictum, sine Regis *Angliæ* conniventia exhæredare, aut irrevocabiliter de terra sua aufugare. Insuper addidit, quòd dictus

Rex

Digitized by Google

Rex *Scotiæ*, in læsionem ligantiæ & fidelitatis, qua tenetur Regi *Angliæ*, *Galfridum* de *Marisco* ab *Hybernia*, læsum in conscientia de proditione filii sui *Willielmi*, nuper judicialiter condemnati & *Londini* suspensi, fugientem in terra sua receptavit, & receptum protexit & protegit. Unde dominus Rex *Angliæ* vehementer contra Regem *Scotiæ* commotus, iram usque ad idoneum tempus retributionis, sicut sequens sermo declarabit, reservavit. 1242.

Rex Angliæ *repudiatis treugis Regi* Francorum *bellū indicit.*

ET dum dierum illorum diffluerent curricula, Rex *Angliæ* nuncios suos solennes ad Regem *Francorum*, videlicet *Radulphum filium Nicolai*, & *Nicolaum* de *Molis*, destinavit, voluntatem suam ipsi de initiando bello, resignatis treugis, nisi voluntati suæ obtemperaret, nunciaturos. Qui advenientes, invenerunt ipsum Regem *Francorum* milite stipatum copioso, obsidentē quoddam castrum Comitis de *Marchia*, scilicet *Frontenay*. Quod castrum idem Rex die ac nocte infatigabiliter insultibus armatorum impetivit, jactibus petrariarum malleavit, grandine perterruit spiculorum, adeò ut inclusi jam penè fatigati, non potuerunt tam acerbos impetus & continuos ampliùs sustinere. Erat enim in ipso castro unus filiorum Comitis de *Marchia*, quem de gremio prioris uxoris suæ susceperat, miles strenuissimus, cum aliis Nobilibus ipsi Comiti specialissimis, quos in illo castro tutissimo & munitissimo defendendo & custodiendo posuerat. Rex autem *Francorum* avidissimè eos cupiebat occupare, ut cæteri sibi cautiùs providentes formidarent. Et cùm jam ad ipsum Regem *Francorum* nuncii Regis *Angliæ* pervenissent, ipsos cum honore & reverentia suscepit, & ad mensam pransuros civiliter advocavit. In crastino verò accedentes ad Regis *Francorum* præsentiam, eleganter & seriatim coram eo in hunc modum sibi injuncta propalarunt: Significat vobis dominus noster Rex *Angliæ*, consanguineus vester, quòd supra modum admiratur, quòd treugas inter vos & ipsum, & præstito utrobique sacramento firmatas, adhuc per triennium duraturas, irreverenter, necnon & impudenter confregistis, per quod Regiæ fidei constantiam, secus quàm deceret, videmini sanciasse. Quibus Rex *Francorum* sereno vultu respondit: Nunquam eas confregi, nec infringere desidero, imò eas intemeratas custodio. Et si ei placet, sine aliqua remuneratione, quod tamen non consuevi, eas protelabo. Absit hoc à me Rege *Francorum*, ut treugas, vel aliquod fœdus initum inter ipsum & me, spreta Dei & hominum reverentia, & consanguinitatis fœdere, quomodolibet præsumam infringere. Sed nunciate domino vestro, quòd ipsas treugas in hoc triennio & in alio triennio, id est, in sex annos prorogando continuabo, si placet, gratis & sine præmio retributionis. Insuper *Pictaviam*, & *Normanniæ*, quæ non est mihi suspecta & formidabilis, maximam partem, in quibus se jus habere asserit, & spem ex patris mei *Lodovici* præstito in *Anglia* juramento, & antecessorum antiqua concessione meorum & permissione, gratanter concedo. Sic tamen, ut mihi liceat sine ejus impedimento, sicut jus expostulat, meam & Regni mei injuriam vindicare, de inimicis meis & proditoribus, in ipsum confidentibus. Insuper, noverit dominus Rex *Angliæ*, quòd admirandum est, quo ductus spiritu vel ratione, dicat, quòd ego treugas inter nos initas confregerim, si homines meos, vel etiam vicinos, aut conterminos, qui ad eum ratione homagii non pertinent, si sint mihi injuriosi vel rebelles, nedum meos expugnem proditores. Quid ad eum de comite de *Marchia*? Imò quid ad eum de Comite *Tholosano*? nullas cum ipsis treugas accepi, vel in treugis erant contenti. Quinetiam eo ipso quòd ipsos meos adversarios tuetur, videtur potiùs fœdus initum dictarum treugarum & consanguinitatis genialem dilectionem enormiter violasse. Attamen ego meliùs ac mitiùs agere cum ipso proposui, & adhuc formam ei concedo treugarum prætaxatam.

Hæc autem dicebat Rex cum summo moderamine, & sine aliquo figmento offerebat, quia vehementer pertimescebat insidias Regis *Arragonum* Regisque *Castellæ*, qui Regem *Angliæ* consanginitate contingebat. Insuper & Comitis *Tholosani*, qui ex longo tempore *Francos* oderat ipsum persequentes. Comitemque de *Marchia*, castris inexpugnabilibus communitum, & divitiis Regis *Angliæ* saginatum. Necnon et *Normannos* vacillantes, *Angliæ* conterminos, et quadam affinitate concatenatos. Et supra omnia, juramentum patris sui *Lodovici*, quo tenebatur Regi *Angliæ* ante recessum ab *Angliæ*, jura sua sibi restituere, si patrem suum supervixisset. Et illud moriturus injunxit filio suo apud *Avinionem*. Et idcirco justum et pium arbitrabatur, animam patris sui à tali obligatione liberare.

CUM

by Google

1242. *Relatio mandatorũ Regis Franciæ ad Regẽ Angliæ.*

CUM autem hæc audissent nuncii, quæ viderant & audierant fida relatione domino suo Regi *Angliæ* protinus retulerunt. Sed Rex *Angliæ* nullo modo favere voluit benignæ voluntati, & gloriosæ ac omni jocunditate repletæ ejus oblationi. Animarunt enim eum & in reprobum sensum averterunt versuti proditores *Pictavenses*, qui clauserunt oculos suos, ne videret utilitatis suæ magnitudinem, promiseruntque ei hæc & plura ope eorum, de manu Regis *Francorum* potenter extorquenda. Et statim per quosdam *Hospitalarios* ipsum Regem *Franciæ*, quia Comitem de *Marchia*, quem patrem suum, (qui tamen vitricus erat,) de more appellavit, jam cœperat expugnare, præcipitanter diffiduciavit.

Initium belli inter Francos & Anglos.

QUOD cùm Rex *Francorum* intellexisset, pœnituit eum tam humilem pacis formam Regi *Anglorum* obtulisse. Et ait optimatibus suis: Doleo quòd Rex *Angliæ* consanguineus meus, quem optavi mihi habere amicissimum, adeò fascinatus est, quòd inclinavit animum suum plus fallacibus sibilis Comitum *Marchiæ* & *Tholosiæ*, & eorum complicibus, quorum unus est de proditione, alter de hæresi notabilis, quàm meis mandatis amicissimis. Doleo me esse contemptum. Veruntamen neque ipsum neque suorum vires pertimesco, sed tantùm juramentum patris mei in *Anglia* confirmatum. Et cùm super hoc inconsolabiliter ingemuisset, dixit ei unus Magnatum suorum, eleganter consolans eum, hoc modo: Domine mi Rex, non est vobis super hoc aliquatenus formidandum. Quia in recessu patris vestri ab *Anglia* juratum fuit utrobique sacramento irrefragabili inter Regem *Angliæ* & vos, quòd non illaturus foret alteruter vestrum aliquod hac vel illac vestris imprisis post recessum vestrum, occasione belli moti, nocumentum. Quod transgressus est Rex *Angliæ* nimis impudenter, quando *Constantinum* filium *Aluphi* civem *Londinensem*, pro eo quòd solummodo pro patris vestri honore verba fecit, truculenter & injustè suspendit. Ipse incidit in laqueos perjurii, vobis absolutis.

Occupatur castrum Frontenay.

ERectus igitur Rex *Francorum* in spem meliorem, incœptam obsidionem castri de *Frontenay* instantiùs continuavit, & exercitum conflavit copiosiorem, & stipendia distribuenda militantibus ampliavit. Ipsi igitur dictum castrum solitò acerbiùs impugnantes, tam truculenter, tam infatigabiliter erectis mangonellis flagellarunt, compositis petrariis dissiparunt, compactis præcipitariis impegerunt, jaculorum fulgure qui interiùs erant transverberaverunt, ita quòd ipsum castrum, licèt munitissimum, infra quindecim dies, contra omnium *Pictavensium* opinionem, potenter expugnarunt, & filium Comitis *Marchiæ*, qui in eo erat, cum omnibus suis complicibus occuparunt. Qui cùm conspectui Regis triumphantis præsentaretur cum suis concaptivis, & instanter postularent multi *Francorum*, ut ad terrorem aliorum statim suspenderentur, ait Rex, quasi factus ejusdem filii fidelis Comitis advocatus: Non est reus mortis, si paternis præceptis usque ad mortem obedivit: neque complices sui, qui domino suo fideliter serviendo obtemperarunt: sed *Parisios* mittantur incarcerandi. Quod & ita factum est.

Rex Francorum plura alia castra occupat.

CEcidit igitur timor Regis *Francorum* super omnes inhabitantes partes circumjacentes, vehementer pertimescentes, ne si forent Regi *Francorum* rebelles, simili calamitati vel pejori involverentur. Captum enim erat violenter castrum ac festinanter, in quo reposita fuit spes universorum. Venerunt igitur ad eum qui in circuitu erant custodes castrorum Comitis de *Marchia*, claves suas Regi, ut melioribus subjacerent conditionibus, resignantes. Peragrans igitur Rex *Francorũ* affines provincias, castra quàmplura & municipia sine difficultate in suam suscepit ditionẽ. Debilia autem solo tenùs cõplanavit. Quæ autem fortia situ erant, vel cõpositione, magis roboravit, & fideles suos *Francos*, procedens posuit in eisdem. Eodemq; modo recepit aliud nobile castrũ, videlicet Funtenay.

Redditur castrũ Mouvent Regi Francorum.

VEnit igitur indistanter Rex *Francorum* ad nobile castrum Comitis de *Marchia*, quod *Mouvent* dicitur. Et cùm illud obsidere disponeret, Constabularius præhabita cum suis deliberatione, misit ad Regem verba pacifica bajulantes. Timebat enim, ne si violenter caperetur, non ei parceret *Francorum* justitia. Clanculò igitur & festinanter consulto super hoc Comite domino suo, significavit domino Regi *Francorum*, quòd si concederet ei in pace non ficta vitam & arma sua, & ipsis qui cum ipso erant, castrum ei resignaret: ita tamen quòd si infra triennium futurum posset pax reformari inter dominum Regem *Francorum* & dominum Comitem de *Marchia*, ipsum castrum domino eorum, scilicet Comiti de *Marchia* sine aliqua contentione restitueret. Rex autem malens habere castrum integrum sine moræ dispendio, quàm morosis petrariarum jactibus dissipatum, concessit ei postulata: Et sic castrum in continenti sine difficultate plenè in suam cepit ditionem.

Quibus

1242.

Pœnitet Comitem Marchiæ incœpti.

QUibus auditis, irruit formido cum desperatione in Comitem de *Marchia*, & omnes suos *Pictavenses*, necnon in omnes Gasconiam inhabitantes, & universos quos Rex *Angliæ* habuit protegendos. Pœnituitque Comitem de *Marchia* vehementer contra dominum suum, Regem scilicet *Francorum*, procaciter recalcitrasse.

Sed galeatum serò duelli pœnitet.

Magistri quinque portuum latrocinantur per mare.

REX autem *Angliæ*, cùm hæc audisset, præcepit *Quinque portuum* Magistratibus, tam mercatoribus quàm aliis per maria transmeantibus de Regno *Francorum*, quæcunque possent inferre nocumenta. At illi feralia dicta crudeliùs complentes, more pyratico rapinis & cædibus intendentes, metas præcepti Regii, lucris inhiantes, truculenter excesserunt: dum *Anglos* etiam à peregrinatione redeuntes, & vicinos, & notos, affinitati vel consanguinitati non parcentes, bonis suis spoliarunt, & aliquos *Francorum* trucidarunt. Quod cùm datum fuisset intelligi Regi *Francorum*, scripsit Comiti *Britanniæ*, & litora *Britannica* inhabitantibus, custodibusque *Rupellæ* & partium ejusdem, *Withsandiæ*, *Calesiæ* nautis, & *Normanniæ* litora custodientibus, ut & ipsi impetus *Anglorum* per mare debacchantium repellentes, corporibus eorum non parcerent aut catallis. Unde multiplicatis adversantium viribus & numero, custodes *Quinque portuum* aliquoties turpiter victi & damnificati, subsidium ab Archiepiscopo *Eboracensi* coacti sunt postulare.

Adventus Regis ad civitatem Tailleburgã.

IPSIS quoque diebus, Rex *Anglorum* cum exercitu suo fuit in pratis super *Charentam* fluvium juxta castrum de *Thonay*. Et ibidem fecit duos fratres suos, filios scilicet Comitis de *Marchia*, milites. Et dedit illis quolibet anno de Scaccario suo percipiendas, uni quingentas, & alii sexcentas marcas, donec eis providisset in terris & redditibus certam æquipollentiam. Et inde recedens cum exercitu suo, pervenit ad prata contra civitatem *Tailleburge*, super prænominatam aquam fluvii *Charentæ*. Et ibidem moram per sex dies continuavit.

Fuga Regis Angliæ.

REX interim *Francorum*, multis castris cum castellanis in suam receptis ditionem, in bonam spem erectus, versùs civitatem de *Tailleburge* iter dirigit & vexilla. Est autem civitas illa nobilis valde, uberrimis vineis opulenta, fluvium cum pratis amœnis & ponte optimo habens jocundissimum, scilicet *Charentam* profundam & invadabilem. Cùm autem Rex *Francorum* civitati appropinquasset, cives nec volentes nec valentes ei in manu forti resistere, salubriori inito consilio, ipsi obviam in pace venientes, se suamque civitatem cum possessionum & libertatum suarum integritate, Regi *Francorum* manciparunt. Quos idem Rex protinùs in gratiam suam suscepit & protectionem. Repentinè igitur venit ad civitatem, & hospitabatur in ea, & cum eo sui nobiliores, cæteris tentoria sua in prato juxta civitatem figentibus. Et cùm in crastino diei, scilicet Dominicæ proximæ ante festum sanctæ *Mariæ Magdalenæ*, dictus Rex *Francorum* transito ponte, ad ulteriora *Pictaviæ* se cum suis legionibus transferre disposuit, innotuit hoc Regi *Angliæ* & suis Magnatibus, inter quos erat quasi dux & primicerius Comes de *Marchia*. Cujus consilio dispositis agminibus de nocte, subitò venit Rex *Anglorum* cum suo exercitu ad pratum cui pons continuatur, & ibidem fixis tentoriis hospitatus est ex opposito civitatis, ita quòd unus alium exercitum poterat supervidere. Erant autem in exercitu Regis *Anglorum* tunc mille sexcenti milites, & viginti milia de pedestri expeditione, & septingenti arcubalistarii. Similiter & unus Rex fuit ex una parte prope fluvium, alius ex altera parte prope ripam. Manè autem facto, ecce nostri *Anglici* viderunt *Oloflammam* Regis *Francorum*, & eorundem papiliones cum vexillis, & erat ex alia parte fluminis tentoriorum multitudo ad instar magnæ & populosæ civitatis. Et cùm Rex *Anglorum* nihil aliud quàm belli impetum expectaret, excepturus *Francos* in ore gladii, & aliqui *Anglorum* pontis transitum custodiebant, dixit Comiti de *Marchia*: Domine Comes pater, ubi nunc est promissio tua? Promisisti enim adhuc in *Anglia* existentibus per plures pluries nuncios, certificans nos per chartam tuam patentem, quòd copiam nobis, cùm necesse foret, militum tantam præparares, ut alacriter possent imperterriti Regi *Francorum* obviando resistere: & quòd non nisi de pecunia sollicitaremur. Cui Comes: Nunquam hoc feci. Et Comes *Richardus*: Imò. Adhuc in hoc exercitu tuam chartam super hoc habeo patentem. Cui Comes de *Marchia*: Nunquam per me signata vel etiam confecta fuit. Et Rex attonitus: Quid hoc de te audio, pater? Nunquid sæpè misisti ad me, imò importunè

Digitized by Google

1242. sollicitasti per nuncios tuos & chartas patentes, ut huc venirem, & moras arguisti? Ubi est quod promisisti? Cui Comes de *Marchia* cum juramento horribili, ait: Nunquam per me hoc factum fuit. Imputate hoc matri vestræ, uxori meæ. Et iterum jurans in gutture: Per guttur Dei, me ignorante ipsa machinata est hæc omnia. Cùm autem hæc audisset omnia Comes *Richardus*, dearmavit se, & assumpto uno baculo in manu sua, transivit pontem, de pace vel treugis loquuturus. Imminebat enim Regis *Angliæ* captio manifestè. Erat autem dies Dominica. Et cùm venisset ad exercitum, receptus est cum summo honore à *Francis*, & vocabant eum multi Redemptorem suum, quia per compositionem pacis eos in *Terra sancta* liberaverat. Et intrans ad Regem *Franciæ*, reverenter vocatus est. Et cùm desiderium suum Regi exposuisset, scilicet de treugis obtinendis, concessæ sunt ei treugæ usque in crastinum vix. Et hoc impetravit, tum quia favorabilis persona *Francis* fuit, pro nobilium dicta liberatione in *Terra sancta*, tum quia fuit domini Regis *Francorum* consanguineus, tum quia fuit dies Dominica. Et cùm recessisset Comes, salutans Rex ait recedenti: Domine Comes, Domine Comes, concessi vobis hac die cum sequente nocte treugas, ut interim deliberetis vobiscum, quid agendum sit de cætero vobis salubriùs. Nox enim consilium habet. Cui Comes: Ideo petii inducias, quas impetravi. Et cùm Comes ad Regem rediens pervenisset, instillavit auri ejus secretiùs, dicens: Citò, citò, transferamus nos hinc. Imminet captio nostra. Comederunt igitur festinanter: transitus enim erat. Et cùm declinasset Sol, intendebat quilibet sarcinulis suis colligandis. Et serò cùm inciperent tenebræ fieri, Rex *Angliæ* expertus jam in parte fidem, imò perfidiam *Pictavensium*, turpiter recessit, & festinans non pepercit calcaribus: & secutus est eum totus exercitus, non sine multo equorum & hominum discrimine. Erant enim multi impransi, & equi vexati & inanes. Rex igitur raptus equo velocissimo, non priùs lora retraxit, donec *Xantonas* pervenisset.

Conflictus apud Xantonas *inter* Francos & Anglos.

QUOD cùm cognovisset Rex *Francorum*, quod tamen vix credere potuit, eadem nocte cum toto exercitu suo pontem pacificè transiit, & eodem loco quo Rex fuerat, die postera fixerunt *Franci* sua tentoria summo mane. Adventabat enim & crescebat exercitus. Plaustra enim & bigæ, machinas & victualia deferentes, viam trium miliarium detinebant, quæ ad mille & sexcenta æstimabantur. Die autem Martis proximo sequente, Rex *Franciæ* cum exercitu suo insecutus est Regem *Angliæ*. Et cùm appropinquassent *Xantonas*, quidam de *Francis* discurrebant, emolumentis victualium intendentes, quod vulgariter *Forrari* dicitur. Quibus Comes de *Marchia* hostiliter occurrit, Rege *Angliæ* inconsulto, vel exercitu ejus. Et facto congressu acclamatum est terribiliter: Ad arma, ad arma. Hinc *Regales, Regales*: inde *Montis gaudium, Montis gaudium*, scilicet utrius Regis insigne. Et ascendit clamor usque ad *Xantonas* ad Regem *Angliæ*, & ejus exercitum, & dictum est, quoniam Comes de *Marchia*, bellum inseruisset, volens vel vitam perdere, vel famam redimere. Et commotus est uterque exercitus, & incœpit conflictus acerrimus extra civitatem *Xantonas*, inter vineas, in arctis viarum. *Angli* autem in ira sua alacriter *Francos* in ore gladii susceperunt, certamen gravissimum ineuntes: ita quòd si numero eadem die eis æquarentur, sicut & ipsi *Franci* contestati sunt post certamen, voti compotes de *Francis* gloriosè triumphassent. In quo conflictu Comes *Legriæ* S: de *Monte forti*, Comes *Sarisberiæ*, Comes *Norfolckiæ*, *Rogerus Bigod*, *Iohannes* de *Burgo*, *Warinus* de *Monte cheinsil*, *Hubertus filius Matthæi*, *Radulphus filius Nicolai*, & multi alii *Anglici* strenui, ibidem, hoc asserentibus æmulis eorum, laudem promeruerunt sempiternam. Ex parte autem *Francorum* captus fuit ibidem *Iohannes* de *Barris*, per *Willielmum* de *Sey*, cum sex militibus, qui posteà pro totidem *Francis* sunt commutati. Multique alii *Francorum*, inter quos etiam captus fuit *Petrus Orige*, Senescallus Comitis *Boloniæ*, per *Iohannem Mansel*, Regis *Angliæ* clericum, & specialem consiliarium, qui inter strenuos ultimus non habebatur. Ex parte autem Regis *Anglorum* captus est vir nobilis *Henricus* de *Hastinges*, cum viginti militibus, & manu pedestri non minima, qui omnes pro *Iohanne* de *Barris*, & illis qui cum eo capti fuerunt, commutabantur.

Accrescente

1242.

Comes de Marchia clam cupit reconciliari regi Francorum.

ACcrescente autem Regis *Francorum* exercitu diatim, ad instar stagni ex torrentibus, cœpit Comes de *Marchia* anxiùs formidare. Sinistri enim rumores recenter quotidie cor suum cruentarunt, Capto enim *Frontenay*, captus fuit filius ejus, & cum eo quadraginta milites, & multò plures strenui servientes cum armis, quod suæ fuit olla spei & confidentiæ. Posteà verò Mouvent, aliud castrum, amisit: ubi etiam septies viginti milites, & arcubalistarii circiter sexaginta loricati, erant positi in custodia. Deinde *Vilers*, cum pluribus aliis castellis & municipiis, cum suis custodibus & defensoribus: Inde *Funtenay*, cum suis partibus adjacentibus, occupabatur. Actus ergo dolore cordis intrinsecùs, desperans, & formidans, licèt sereno vultu cordis molestiam palliaret prædictus Comes de *Marchia*, cœpit vacillare & cogitare, quibus intermediis possit recipi in gratiam domini sui Regis *Francorum*, cujus tantam offensam promeruerat. Misit ergo clanculò ad Comitem *Britanniæ*, ab antiquo sibi familiarem, proditor ad proditorem: ut ipse adjuncto sibi Episcopo *Xantoniensi*, petens affectuosè, & adhibita summa diligentia, clam & cautè ipsum in gratiam Regis *Francorum* restauraret. Venit ergo dictus Comes *Britanniæ* cum memorato Episcopo *Xantoniensi* ad Regem *Francorum*, & subridens, ait: Succisum est velut à texente bellum istud. Et præmissis quibusdam aliis sibilis & susurris adulatoriis, continuans sermonem, ait in audientia prædicti Episcopi, & quorundam paucorum Optimatum *Francorum*, quos ad tantum consilium advocavit: Domine mi Rex, homo vester Comes de *Marchia*, qui se graviter offendisse vos vestrâmque coronam confitetur, petit à vobis non judicium, sed misericordiam. Sicut solet communiter proverbium recitare: *Miseris misericordia est necessaria, & de peccatore misericordia.* Mittit me ad vos, ut in quo confidat anima ipsius. Idcirco pro ipso interpello affectuosè vestram Regiam & innatam benignitatem, ut vos aperto sinu misericordiæ, hominem vestrum, & jam fidelem, & vobis pronum, & sine consueta simulatione conversum, recipiatis. Et innuens uno oculorum, ait demissiùs: Consulo ut non contradicatis. Arctare enim potestis ad libitum conditionem in posterum.

Comes Marchiæ reconciliatur Regi Francorum.

IGitur receptus est Comes de *Marchia* in gratiam Regis *Francorum*, ita scilicet, quòd Rex *Francorum* id quod de suo jam violenter occupaverat, cedere ei in possessionem jure perpetuo, & in augmento Regni, Comite privato judicialiter cum hæredibus suis. Item additum est, quòd omnia castra dicti Comitis, scilicet *Coinnacum, Lizinnum*, & *Muntpin*, & omnia sibi suspecta, sive sint sua, sive amicorum, quos potest justificare, in manu Regis *Francorum* resignarentur, & sic ea custodita remanerent per triennium, ut saltem sic restringeretur, ac, etsi invitus, fidelis esse cogeretur. Et post elapsum triennium, in gratia Regis pendeat, ut si Regi fideliter servierit, prædicto Comiti castra memorata restituerentur. Cæterùm, per triennium serviret ipsi Regi *Francorum* cum ducentis armatis, militaturus fideliter in bello dicti Regis contra Comitem *Tholosanum*, vel aliquem alium, Regi *Francorum*, vel ecclesiæ rebellem, ad præceptum ejus propriis stipendiis. Insuper addidit Rex: Chartam illam, quam ipse, sicut & prædecessores sui ab antiquo tempore à Regibus *Francorum* antecessoribus meis, hactenus tenuit, de decem milibus libris de fisco meo annuatim pro *Marchia* ex hac parte Regni mei custodienda, quam sæpè malè custodivit, maximè nunc, percipiendis, sine aliqua contradictione mihi resignet, cum quieta clamantia annui census supradicti. Ad hoc Comes *Britanniæ* subridendo, pinsem faciens, cum sanna, instillans auri Regiæ, ait: Consulo ut retentis castris & censu, vos amodò *Marchiam* vestram custodiatis. Et sic recedens, assumpta manu Episcopi, ait: Consummatum est. Cui Episcopus: Quid? At illi Comes: Negocium pro quo ivimus. Cui iterum Episcopus: Amice, tu videris. Susurrationes vestras clancularias non audivi.

Comes de Marchia consentit conditionibus quamvis duris.

TAles igitur conditiones & obligationes cùm ipsi Comiti de *Marchia* ex parte Regis *Franciæ*, pro gratia sua obtinenda, per supradictum Comitem *Britanniæ* innotuerunt, ab imo lachrymabilia trahens suspiria, diu tacuit renitendo. Tandem consilio sæpedicti Comitis de *Britannia*, & aliorum amicorum suorum secretorum, in quibus confidebat, ne pejùs ei contingeret, non sine magna cordis amaritudine, consensit. Et sic relicto filio suo Rege *Anglorum*, cujus thesaurum pro majore parte jam exhauserat, ad exercitum *Francorum* avolans, pedibus Regis *Franciæ* provolutus, gratiam ejus, quam non meruit, est adeptus. Et statim missus est cum ipso Comite *Britanniæ*, ad expugnandum Comitem *Tholosanum*, qui Regi *Angliæ* tam consanguinitate, quàm juramenti

1242. juramenti fœdere, contra Regem *Francorum* in continuatione initi belli conjunctus dignoscebatur. Unde ex illo tempore Comes *Tholosanus*, suæ intendens defensioni, Regem *Angliæ*, cui efficax auxilium præaccepta pecunia promiserat, juvare non poterat. Similiter nec Rex *Arragoniæ* dicto Regi, præclusis aditibus, aliquatenus valuit aut voluit suffragari: nec quisquam alius, in quo confidebat Rex *Angliæ*. Venit tamen Comes *Tholosanus* furtivè semel ad Regem *Angliæ*, excusans seipsum, & ipsum Regem inanis umbratilis rationis consolatione confortans, ait: Ne desperetis, domine mi Rex & congermane. Non diffidatis Regem *Francorum*, Rex potens, repellere; Quem me solum, cum adjutorio Papali, repulisse violenter meministi. Et ego, cum à finibus meis hostiles irruptiones tuorum proditorum viriliter propulsaverim, ad vestrum auxilium non segniter properabo. Et sic post aliquas simul factas confabulationes, recessit dictus Comes, non paucis oneratus donativis.

Qua causa Rex Xantonas *amiserit.*

DUM autem hæc prædicta proditio à Comite de *Marchia* ignorante Rege *Angliæ* subdolè perpetraretur, idem Rex apud *Xantonas* aliquot diebus moram protrahens, (quia ab antiquo jure specialis proprietas Regis *Angliæ* esse dignoscitur, & camera) dedit, & per chartam suam confirmavit, filio Comitis de *Marchia Hugoni*, scilicet *Bruno*, fratri ejusdem Regis juniori, civitatem ipsam, sine consilio civium, & contra voluntatem eorundem. Oderant enim cives eundem *Hugonem*, utpote superbum & injuriosum, & sæpè ipsis oppressuris per eum comminantem. Ideóq; cives ipsum Regem *Angliæ* ampliùs oculo recto non poterant intueri, vel ejus gestus vel opera gratiùs approbare.

Fuga Regis Angliæ *ad* Blavium.

POrrò imminente operoso mense Augusti, Rex confidenter credens se certum ac tutum apud *Xantonam* habere refugium, ibidem proposuit per aliquot dies gratia respirationis commorari. Et ecce quidam miles de Regno *Francorum*, conscius secretorum Regis *Francorum*, videlicet unus de liberatis in *Terra sancta* per Comitem *Richardum*, clanculò ac festinanter significavit eidem Comiti, quòd consilium Regis *Francorum* fuerat firmatum & secretiùs sancitum, quòd ipsum Regem *Anglorum* in civitate *Xantona*, per vallum subitò circumdatum obsideret. Et congregatis viribus universis, tam in communiis, quàm militiis, quot & quantas Regnum *Franciæ* effundere posse dignoscitur, obsidionem continuaret, non inde recessurus, donec omnes *Anglos* cum Rege suo violenter comprehendat, & comprehensos *Parisios* traheret compeditos & captivos. Addiditque idem nuncius festinus & anhelus, quòd Comes de *Marchia* conversus fuit, imò potius aversus, factus Regi *Anglorum* de amico inimicissimus, & de falso patre vitricus manifestus: nec aliud posse sperare de aliis *Pictaviæ* Magnatibus. Et vix ille loqui desierat, ecce alius nuncius ad Regem ex parte fratris sui junioris *H.* præmemorati, & *Guidonis* de *Lizinnum* fratris sui priùs nati consequenter, asserens quòd si moram facerent eadem nocte ibidem, omnes vel caperentur, vel circulari obsidione usq; ad captionem vallarentur *Anglici*, cum Rege suo & civibus. Erat autem hoc in crastino sancti *Pantaleonis*, cùm Rex de *Pontibus* venisset per *Archiac*, & illinc ad *Herbizi*: & appropinquâsset securissimè, quasi ad suum proprium, *Xantonas*. Et jam quasi hospitium accepturi, prandia paraverunt omnes *Anglorum* æditui, præambuli, procuratores, & marescalli: & incontinenti cùm Rex pransurus fuerat, festinanter audito secundo nuncio, qui primo perhibuit testimonium, & sic credi meruit, recessit, & recedens, jussit succendi civitatem: quia, prout à nuncio acceperat prænominato, cives jam facta pace cum Rege *Francorum*, Regi *Francorum* secreta Regis *Anglorum* proditiosè revelaverant. Et non parcens equinis lateribus, vel acutis calcaribus, iter versus *Blavium* festinanter fugitivus continuavit, non multùm curans quis etiam suorum sequeretur, jejunus penitùs & inanis. Quod cùm suis Nobilibus innotuisset, semicoctis cibariis relictis, subitò impransi arreptis equis velocioribus, Regem suum raptim consequuti sunt, sibi, cum ipso, apud *Blavium* refugium mendicantes. Vestigia igitur eorum pedetentim insequutus, cum summa necessitate exercitus *Anglorum* numerosus, impransus, & præ debilitate deficiens, tantam hominum delicatorum & equorum oneratorum, plaustrorum, & bigarum jacturam incurrebant, ut videntes, ad lachrymarum abundantem effusionem, pietas commoveret. Erat enim iter viginti miliarium illius patriæ: circiter quadraginta, vel potiùs quinquaginta, secundùm æstimationem miliarium *Anglicorum*. Et nisi prinorum & prunorum sylvestrium obiter refocillarentur exilii interim edulio, animæ eorum in ipsis defecissent

1242.

fecissent. Rex autem *Francorum Xantonas* veniens, veneranter à civibus & clero susceptus, civitatem illam nobilissimam in suam sine difficultate suscepit ditionem. Et cùm post fugam illam nimis probrosam & damnosam, vix palpitantes fatigati *Anglici* nostri, pervenissent *Blavium*, & Rex per paucos dies ibi commorans & quiescens, spiritum resumpsisset, (non enim comederat vel dormierat jam per dies duos, & etiam duas ferè noctes) cogitavit inde recedere, ut asylum tutius posset invenire. Et inito consilio cum suis Primatibus, versus *Burdegaliam* tendere concepit intentionem. In hac fuga amisit dominus Rex *Angliæ* Capellam suam, id est, omnia ornamenta Sacerdotalia preciosissima, & multa alia, quæ longum essent enarrare, præter reliquias. Veruntamen ipsum Regem *Anglorum* versus *Blavium* fugientem, insecutus est Rex *Francorum* acerrimè, usque ad locum qui vocatur *Quarta leuca*: sed ibi Rex *Francorum* interim restitit, graviter infirmatus.

Civitas de Pontibus Regi Francorum subdita.

HÆC autem cùm audisset *Reginaldus* de *Pontibus*, ad alas Regis *Francorum* properanter confugiens, & pacem per amicos quærens, & vix inveniens, se & civitatem de *Pontibus* Regis *Francorum* subdidit ditioni.

Rex Francorū munit militibus civitatē de Pōtibus & alia castra.

CIVITATI igitur sibi subditæ, scilicet de *Pontibus*, aliis quoque castris in circuitu existentibus, dominus Rex *Francorum*, fideles suos, ejectis *Pictavensibus*, cautiùs stabilivit.

Willielmus Archiepiscopus ad Regē Francorum defecit.

CUM autem talia ad audientiam *Willielmi*, qui dicitur Archiepiscopus, pervenissent, & ipse similia facere cogitavit; ita tamen ut priùs bonis Regis *Angliæ* saginaretur. Misit igitur in dolo ad ipsum Regem verba pacifica & consolatoria, asserens sub attestatione Divini judicii, quòd etsi omnes *Pictavenses* retrorsum abissent nequiter arcuati, ipse quàm diu vitæ spiraculum in pectore suo palpitaret, à Rege *Angliæ*, qui tot ei bona contulerat, nunquam discederet, nec ad Francos confugeret, quorum superbia intolerabilis omnes sibi subjectos, postquam invaluerint, conculcat quasi lutum platearum. Supplicat ergo Regi *Angliæ*, quasi domino naturali & indivisibili, quatenus milites animosos, & omnibus necessariis communitos, ad defensionem suæ civitatis, videlicet de *Partenay*, sine moræ dispendio destinaret, & thesaurum ad ejusdem communitionem. Quibus sermonibus mellitis & mollitis, cùm Rex nimis cereus fidem adhibuisset, & omnia juxta verbum suum complevisset, ipse *Willielmus* memoratus, milites à Rege *Angliæ* ad auxilium suum destinatos aufugavit à civitate sua viriliter repulsos, thesauro retento sibi pro stipendiis contribuendo misso. Et sic ipse cum suis omnibus hominibus & civitate, ad alas Regis *Francorum* pacem faciendo convolavit. Super quem *Franci* deridendo linguam ejecerunt, & Cynicè reprehendendo, quasi *Cain* ad signum positum digito monstrantes, proditorem signaverunt.

Vicecomes de Thoarzio avertitur à Rege Angliæ.

HÆC cùm audisset Vicecomes de *Thoarzio*, in quem tot & tanta congesserat Rex *Angliæ* beneficia, & etiam suorum promotionem multipliciter procuraverat, cùm clitellas suas plenas electo nummismate esterlingorum ponderasset, versus est in arcum pravum. Et interloquentibus amicis, & pacem cum Rege *Francorum* exposcentibus, reddita sibi civitate sua cum municipiis adjacentibus, exercitui *Francorum* additus, evidenter edocuit, quæ fides fidei *Pictavensium* est adhibenda.

Universitas Pictaviæ ad Regem Francorum convertitur.

VIdentes igitur cives & municipiorum custodes, quòd eorum fortiores incurvati sunt, & Rex ipse *Angliæ*, quasi nauta navem desperaratam, qui eos debuisset protexisse, fugiens dereliquisset, ad Regis *Francorum* nobile dominium certatim convolarunt, omnesque comprovinciales se suaque ipsi protinus manciparunt.

Fidelitas Hertoldi custodis castri Mirabelli.

HÆC, & his similia, cùm fama volatilis per *Pictaviæ* climata ventilasset, *Hertoldus* castri *Mirabelli* inexpugnabilis custos fidelissimus, tactus dolore cordis intrinsecùs, videns pro certo quòd *Francorum* impetui, auxilio Regis *Angliæ* destitutus, resistere, etsi voluisset, non valuisset, ait complicibus suis; Ecce amici mei, ac socii præcordiales, omnis hæc nostra Regio, heu generali ruinæ patet & præcipitio. Quid opus factu? Discordes facti nostrates & divisi, induunt confusionem. Servire cogemur inimicis nostris. Tandem post lamenta, lachrymas aduberes, & ab alto corde tracta suspiria, inito consilio, placuit ei Regem *Angliæ* adire, dominum scilicet suum naturalem, cum ipso super hoc colloquium habiturus. Ad quem cùm venisset, genas perfusus rore lachrymarum, exitus aquarum deducebant oculi ejus, singultibusque sermones suos interrumpentibus, dixit ei, Domine mi Rex, videt excellentia vestra per omnia nobis fortunam adversari. Et ego miser, quid facturus sum? Potestisne mihi in

tanto

1242. tanto periculo suffragari? & obsidionem, si me contingat obsideri, violenter repellendo amovere? Cogarne, sicut vicini mei, involvi communi calamitati, & jugum *Francorum* intolerabile, quod semper hactenus antecessores mei respuentes abjecerunt, miserabiliter modò subire? Cui Rex *Angliæ* demissè respondit: Vides, *Hertolde*, vires meas, quæ vix ad meam sufficiunt ereptionem. Dominus noster ac Redemptor *Iesus Christus* proditus fuit per discipulum suum *Iudam*, & quis igitur tutus erit? Ecce Comes de *Marchia*, quem pro patre habui & colui, perniciosum vobis omnibus reliquit exemplum. Confidi in baculum arundineum, & ejusdem fragmenta vulneraverunt me. Solus laudabiliter egisti, qui me super his consulere voluisti. Si quid de meo justo titulo possides, me donante tibi benignè concedo possidendum. Fac igitur licentiùs, quod in oculis tuis videbitur expedientius. Recedens igitur idem *Hertoldus* à præsentia Regis *Angliæ* ac domini sui flens & ejulans, venit ad Regem *Francorum* crinibus hirsutis & oculis præ fletu rubicundis, & ait, Domine mi Rex, iratus Deus tanta in me mala congessit, ut oporteat me, etsi invitum, ad asylum vestræ misericordiæ & protectionis confugere. Mihi derelictus sum. Ad vestram igitur Regalem excellentiam confugio gemebundus: castra mea, simulque meum accipe & accepta famulatum. Cui Rex *Franciæ* sereno vultu respondit: Amice, bene innotuit mihi, quomodo dominum tuum Regem *Angliæ* adiisti, & quæ verba ei protulisti. Tu solus fideliter te gessisti. Te itaque benignè suscipio contuendum. Tales approbo. Talibus misericordiæ sinus est pandendus. *Hertoldus* igitur castrum nobilissimum de *Mirabello* in manibus Regis *Francorum* resignavit, cum omnibus ad id pertinentibus. Sed Rex *Franciæ* statim accepto ab ipso juramento fidelitatis, ipsum ei custodiendum confidenter liberavit. Et eodem exemplo, omnis illa pars, præter *montem Albani*, & paucis aliis, ditioni *Francorum* mancipatur.

Regina Angliæ parit filiam apud Burdegalim.

REx autem *Angliæ* apud *Blavium* usque ad Assumptionem beatæ Virginis, donec scilicet Regina, apud *Burdegalim* commorans, peperisset, moram continuavit, tentoriis fixis in pratis amœnissimis, promptus versus *Burdegalim* citiùs avolare, si per exploratores suos Regem *Francorum Blavio* appropinquaturum cognovisset. Peperit igitur uxor ejus Regina *Alienora*, in crastino scilicet Nativitatis sancti *Iohannis*, filiam, & vocatum est nomen ejus *Beatrix*, sicut mater ipsius Reginæ vocitatur.

Venit ad Regem apud Blavium *Comitissa de* Biarde.

Eodemque tempore, quædam mulier singulariter monstruosa & præ grossitudine prodigiosa, Comitissa videlicet de *Biarde*, cum filio suo *Gastone*, & sexaginta militibus, venit ad Regem, ducta cupidine esterlingorum, quibus noverat Regem *Angliæ* abundare. Et facta conventione stipendiaria, morabatur cum eo, & accepit à Rege qualibet die pro stipendio tredecim libras esterlingorum, quæ nunquam Regi profuit, imò potiùs obfuit, & in fine defuit, imò veriùs prodidit & depauperavit.

Pestis orta inter Francos.

REX interim *Francorum*, inito cum optimatibus suis consilio, quia vidit opus Martium in manibus suis fœliciter prosperari, proposuit Regem *Anglorum*, quem jam noverat *Pictavensium* viribus & solatio destitutum, & jam in proclivum desperationis declinantem, usque *Blavium* hostiliter insequi, & inde usque *Burdegalim*, si illuc foret migraturus, & negocium belli usque ad consummationem indefessa diligentia continuare. Ecce Dominus misertus Regis & Regni *Anglorum*, *qui dat salutem Regibus* prout vult, corda *Francorum* tam intolerabiliter superbientium quodam dissentionis inter eos exorto schismate perturbavit. Præterea, alimentorum penuria eorum exercitum, qui numerosus nimis erat, adeò miserabiliter invasit, ut fame & siti invalescentibus, tumuerunt, & infirmantes contabuerunt, & variis afflicti miseriis, animas fatiscentes exhalarunt. Comprovinciales enim puteorum ora obturaverant, rivos & fontes intoxicaverant & exturbaverant, prata cum pascuis araverant, annonam amoverant: unde haustis aquis equi perierunt, & oblatrantibus diebus canicularibus, qui tunc desæviebant, homines infirmi decubuerunt, & carentes requiei solatio, & curantium medicamine, citiùs obierunt. Mortui igitur sunt in exercitu *Francorum* Magnates vexilla portantes quater viginti, & de pedestri manu, circiter viginti milia. Rege autem *Francorum* simul graviter infirmato, cecidit timor gravis cum desperatione super *Francos*, timebant enim vehementer Regem suum, morte interveniente, quæ nulli parcit, amittere: sicut apud *Avinionem* patrem suum *Lodovicum* repentinè perdiderunt. Erat namq; Rex juvenis tener & delicatus. Etiam dicta peste obierant milites strenui & incomparabiles, videlicet *Robertus Malet Normannus*, singulari dignus præconio, & *Richardus* de *Beaumont*, vir inter

inter omnes *Francos* generosus, & gestis magnificis spectabilis, quem Comes *Richardus* in *Terra sancta* liberaverat. Coactus est igitur fatis sibi adversantibus, treugas quinquennes à Rege Anglorum cautè tamen accipere petitas, & in *Franciam* quantocius ad solitum aëra remeare. Quæ libenter, imò gaudenter illi sunt concessæ. 1242.

Rex Francorum infirmus treugis factis cum Rege Angliæ, in Franciam redit.

REX igitur *Francorum*, ut respiraret, tum quia Rex *Angliæ* ad ulteriora se transferre præparabat, quem insequi erat difficile in sua se transferentem, tum quia hyemalis instabat importunitas, mutato ex inopinato eventu proposito, in *Franciam* est reversus. Regrediens tamen per *Xantonam*, quam in propriam receperat, præcepit eam ad opus Regni *Francorum* novis & renovatis muris & antemuralibus communiri. Similiter & alias civitates, acceptis juramentis à custodibus & obsidibus: & castra castellanis *Francis* & fidelibus suis fecit tutissimè roborari. Rege *Angliæ* se in *Gasconiam*, sed inutiliter, transferente, & cum Regina sua dies ociosos apud *Burdegalim* desidiosè consumente, interim tamen *Gasconienses* cum *Biarda*, thesauris ejus minimè pepercerunt. In octavis autem sancti *Matthæi* Apostoli, Rex in *Franciam* veniens, ab infirmitate sua convaluit. Multi tamen ex recepta materia in partibus *Pictaviæ* Nobiles, postquam in *Franciam* redierunt, & post diuturnos languores, infirmitate correpti, viam universæ carnis sunt ingressi.

Rex Francorum auxilium pecuniare petit ab ecclesiasticis.

COnvocatis igitur universæ ecclesię Prælatis, in Regno *Francorum* constitutis, *Parisios*, videlicet Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Prioribus, *Nigri*, *Cisterciensis*, & *Prati monstrati* ordinum, Procuratoribusq; capitulatorum cathedralium, exegit ab eis Rex *Franciæ* auxilium pecuniare. Et ne videretur rationabiliter pati repulsam, addidit causam, videlicet ad expugnandum hæreticos *Albigenses*. Imponebat enim Rex Comiti *Tholosano*, veterem notam hæreseos, in cujus rei argumentum idem Comes quosdam fratres *Prædicatores* nuper, ut ait, nequiter trucidavit. Prælati igitur, videntes se Papali regimine destitutos, licèt non tenerentur de jure ad imperium alicujus sæcularis personæ, in gravamen ecclesiæ aliquod subsidium contribuere, considerantes tamen quia dies mali sunt, & ubi multitudo in strage est, subtrahendum est aliquid severitati, vicesimam partem redditutum suorum illius anni, sub brevi termino persolvendam, universaliter compromiserunt.

Dedicatio ecclesiæ Waltami.

EOdemq; anno, videlicet in crastino sancti *Michaelis*, dedicata est ecclesia conventualis Canonicorum de *Waltam*, ab Episcopo *Norwicensi Willielmo*, solenniter valde, assistentibus aliis plurimis Episcopis, Prælatis, & Magnatibus venerabilibus: statim post dedicationem ecclesiæ sancti *Pauli Londinensis*, ut peregrinantes hinc inde, indistanter remearent.

Rex Angliæ Scutagium exigit.

IPso quoq; tempore Scutagium per totam *Angliam*, Rex *Angliæ* sibi fecit extorqueri. Eodémq; tempore, *Adam* Abbas de *Wareduna* confirmatus est in Episcopum *Cunerensem*. Qui Episcopatus est in *Hybernia*, subjacens metropolitanæ diocesi Archiepiscopi *Armachani*.

Quidam Magnates Angliæ petunt licentiam repatriandi.

SUB eisdem quoq; temporibus, Comes *Bigod*, Comes *Wintoniensis Rogerus*, & alii quamplures magnates, venerunt ad Regem, querimoniam gravem coram eo reponentes, quòd ipsos sine alicujus adminiculi consolatione, à partibus propriis in tam longinquas partes proditorum, inconsultiùs protraxisset. Unde cùm Rex *Francorum* cum exercitu suo in partes interiores *Franciæ* se suosq; causa recreationis, transtulisset, similiter & ipsi licentiam recedendi, & in *Angliam* redeundi, causa consimili, postularunt. Quibus Rex: Patétne via secura? At ipsi: Quæremus. Et cùm à Rege *Francorum* liberum transitum per *Franciam* postularent & impetrassent, ait Rex *Francorum*: Recedant liberè & liberi per terram meam remeantes irredituri. Et cùm super hoc à suis redargueretur, ait Rex: Vellem ut omnes inimici mei longè à me sine reditu peregrinarentur. Et sic in pace per *Franciam*, non sine *Francorum* subsannatione, in *Angliam* redierunt. Et eodem tempore, quia non suppetebat facultas cuidam Nobili de regno suo *Angliæ*, scilicet de Borealibus partibus, *Willielmo* videlicet de *Ros*, ut moram faceret cum Rege in partibus transmarinis, præcepit Rex præcipitanter, ut terris suis, licet sine judicio Parium suorum, disseisiretur. Quod videbatur cunctis injustum & tyrannicum. Quia cùm idem *Willielmus* egeret, Regi dixerat: Domine mi Rex, accipe terram meam sub titulo pignoris, & commoda mihi unde tibi militem competenter, & morabor. Hęc & his similia cùm percepisset Comes *Richardus*, fratrem suum Regem graviter redarguit, & cum initiato litigio, non sine mentis amaritudine, ab ipso recessit repatriaturus. Ipse igitur advocatis

1247. vocatis quibusdam Nobilibus, præparavit se ad transfretandum.

Rex autem inconsultè raptu repentino, in iram & minas contra Comitem resolutus est. Comes autem dissimulans, ut impetus fratris voluntarios palliaret cautiùs, adhuc eum secutus est. Sed cùm ipsum posteà videret consiliis suorum penitùs rebellem, assumptis secum Comite *Marescallo Willielmo*, & Comite *Hertfordiæ*, cum multis aliis Magnatibus, relicto Rege, qui se penitus *Burdegalensibus* & *Gasconiensibus* commendaverat, & consilium suorum naturalium contempserat, naves ascendens, ad propria remeavit. Rex autem ocio vacans, & inutiliter thesaurum suum dispergens apud *Burdegaliam*, cum Regina sua *Alienora*, quæ jam sibi filiam peperit, moram desidem continuavit.

Comes R. cum suis periclitatur in mari.

IN festo autem sancti *Lucæ*, prædicti Nobiles velificantes, & multa pericula in mari vix pertranseuntes, post multa freti discrimina, *Cornubiam* pervenerunt. Tamen Comes *Richardus*, facto voto de quadam Abbatia visitanda, pro anima sua, & ejus liberatione, vix à portis mortis liberatus, applicuit in quadam insula juxta *Cornubiam*. Aliæ autem naves, quæ simul à litore cum nave Comitis *Richardi* exierunt, violentia raptæ ejusdem tempestatis, & dispersæ, ad alia litora sunt transvectæ.

Tempestas & inundatio.

EOdémq; anno, in vigilia sancti *Edmundi*, tonitrus manifestus cum choruscatione, in triste præsagium futuræ & diuturnæ tempestatis, aures & corda perterruit mortalium. Nec fefellit prognosticum. Subsequuta est etenim continuæ intemperiei, per multos dies perseverans, tristis aëris perturbatio. Inundaverunt etiam aquæ pluviales, adeò ut *Thamesis* fluvius, solitos suos fines & ripas antiquas transgrediens, se versus *Lambethiam* per sex miliaria dilatando, domos & agros ibidem longè latéq; importunè sibi vendicavit. In magnam etiam aulam *Westmonasteriensem*, equi pro superfluentibus aquis suos vehebant assessores.

Victualia mittuntur Regi ex Anglia.

CIrca idem quoq; tempus, Rex districtè præcipiendo, significavit Archiepiscopo *Eboracensi*, Regni custodi, ut blada Archiepiscopatus *Cantuariensis*, & aliorum maneriorum & Episcopatuū tunc vacantium, cum baconibus & sale, & aliis hyematuro necessariis, pannis quoq; ad vestes faciendas adjectis, sibi sine moræ dispendio usq; *Burdegaliam* transmitterentur. Unde, absq; denariorum non parva multitudine, missa sunt decem milia summarum frumenti, et quinq; milia avenæ, cum totidem *baconibus*, ac si esset *Anglia* puteus inexhaustus.

Mandatum indecens Regis Angliæ.

SIgnificavit etiam, districtiùs præcipiendo, memorato Archiepiscopo, ut terras et possessiones ipsorum, quasi proditorum, qui eum in transmarinis partibus reliquerunt, et fortuitis casibus indefensum exposuerunt, infiscaret, præcipuè tamen *Willielmi* de *Ros*, et quorundam aliorum Nobilium de partibus *Angliæ* Borealibus, qui propter hoc, magnā posteà incurrebant jacturam. Archiepiscopus autem, providus et circumspectus, sciens quoniam culpabiles non erant, si à Rege captis treugis, ingruente paupertate, eorum caussa recreationis, ad horam recessissent, in hoc tyrannico præcepto, noluit constantiam suam tantæ levitati inclinare, sed potiùs sub dissimulatione pertransire. Præsertim cum Rex, ut ad propria consultiùs remearet, noluit vel fratris sui Comitis *Richardi*, vel aliquorum suorum consiliis fidelium assentire: sed potiùs sibilis *Gasconensium* consentiens, apud *Burdegaliam* cum Regina sua, in sibilum & derisum *Francorum*, & damnum proprium, commorari. Remanserunt autem cum Rege, non sine magno damno, & rerum suarum jactura, Comes *Legriæ S.* de *Monte forti*, Comes *Sarisberiæ Willielmus*, & multi alii Nobiles *Angliæ*, graviter ære alieno se obligantes, & rerum variarum penuriam tolerantes, desidiosi & probrosè pigritantes.

Crescit contemptus & infamia Regis Angliæ.

COntraxit interea Rex notam infamiæ indelebilem, eò quòd spreto suorum consilio naturalium, adhuc mandata Comitis *Tholosani*, necnon & Regis *Arragoniæ*, amicorum harundineorum, crebrò & amicabiliter suscepisset, qui tempore necessitatis nihil ei profuerunt, imò potiùs obfuerunt. Quorum etiam unus hæresos, alter inconstantiæ & rupti fœderis maculis deformabatur. Attentabant etiam seminare discordiam inter Regem & fideles suos, præcipuè Comitem *S.* de *Monte forti*, pro antiquo odio patris sui *S.* qui quondam Regem *Arragonum* & *Albigenses* potenter expugnavit. Nec jam, ut anteà, ipsum Regem *Angliæ Gasconienses* vel diligebant, vel commendabant. Quod cùm Regi *Francorum*, quasi super hoc gratulando nunciaretur, ait: Sinite, sinite. Nolite ipsum deridere, vel deridendo me ipsi odiosum reddere. Eleemosynæ suæ & Missæ ipsum ab omnibus periculis & probris liberabunt. Similiter quoq; audivi *Leolinum* Principem *Norwalliæ*, sibi adversantem, affirmasse.

Circa

1242.

Circa eadem tempora, obiit nobilis vir *Richardus* de *Burgo*, multas habens possessiones & terras in *Hybernia*, de conquestu patris sui magnifici.

Obitus Richardi de Burgo.

Et eodem anno, *Hugo* de *Lascy*, bellator nominatissimus, & magnæ partis *Hyberniæ* conquisitor magnificus, ex hac luce migravit.

Mors Hugonis de Lascy.

IPsis quoq; temporibus, Episcopus *Lincolniensis Robertus*, vir in *Latino* & *Græco* peritissimus, *Testamenta duodecim Patriarcharum* de *Græco* fideli interpretatione transtulit in *Latinum*. Quæ per multa tempora incognita & abscondita fuerunt per invidiam *Iudæorum*, propter prophetias de Salvatore in eis contentas. Sed *Græci*, omnium scriptorum diligentissimi investigatores, primi in notitiam illius scripti devenientes, illud de *Hebræo* in *Græcum* transtulerunt, & penes eos, usq; in nostra tempora reservarunt. Nec tempore beati *Hieronymi*, vel alicujus Sancti interpretis, ad notitiam *Christianorum* (machinante *Iudæorum* antiquorum malitia) potuit quomodolibet devenire. Illum igitur gloriosum tractatum, ad robur fidei *Christianæ*, & ad majorem *Iudæorum* confusionem, transtulit plenè & evidenter Episcopus memoratus de *Græco*, verbo ad verbum, in *Latinum*, coadjuvante magistro *Nicolao Græco*, clerico Abbatis sancti *Albani*.

Testamenta xii. Patriarcharū transferuntur ab Episcopo R. Lincolniensi.

EIsdem diebus, cùm thesaurum ab *Anglia* detulisset non modicum, & dies multos ac laboriosos in obsequio Regis consumpsisset Abbas *Eveshamiæ*, & electus *Coventrensis*, in *Gasconia* diem clausit extremum, in civitate quæ *Regula*, sive *Riola*, dicitur, sexto Idus Decembris: & sepelivit eum honorificè Episcopus civitatis ejusdem. Eodémq; anno, tertio Calend. Decembris, obiit *Iocelinus* Episcopus *Bathoniensis*, plenus dierum, vita & moribus commendabilis.

Obitus Abbatis Evesh.

Mors Episc. Bathoniensis.

IPso quoq; tempore, Rex à *Pictavensibus* & *Gasconensibus* undiq; delusus, imò potiùs defraudatus, in tantam paupertatem & ignominiam delapsus est, quòd Scutagio extorto, & omnibus thesauris & donativis ei collatis, inutiliter consumptis, necnon extorsionibus, tallagiis, et aliis collectis excogitatis, post amissionem terrarum suarum et honorum in *Pictavia*, jam in *Gasconia* ære alieno graviter est obligatus, licet in dicto Scutagio, non sine multo gravamine *Anglorum*, pro Scuto tres marcas, vel, ut alii volunt, viginti solidos, extorserit.

Rex Angliæ exhausto thesauro suo eget.

SIgnificatum est eo tempore districtiùs, & amicabiliter supplicatum Archiepiscopo *Eboracensi*, à Rege *Anglorum*, ut ipse Archiepiscopus omnes Abbates *Angliæ* ordini *Cisterciensium* subjacentes in unum autoritate Regis congregaret, & congregatos dulcibus affatibus conveniret. Deprecans attentiùs ex parte ejusdem domini Regis, pro Regni promotione in partibus transmarinis militantis, & etiam personam suam casibus belli ancipitis exponentis, ut eum in exhibitione pecuniæ efficaciter promoverent, & juvarent promovendo. Cui illi in unum congregati, responderunt: In quo, domine? At Archiepiscopus: In parvo. Et cum inquisissent *Cistercienses:* In quo parvo? Ait Archipræsul: In tanta pecunia, quantam potestis habere pro lana vestra anni unius. Similis factus dicenti:

Petit auxilium à Cisterciensibus.

Da mihi animas, cætera tolle tibi.

Non enim posset quis alimentorum penuriam per paucos dies tolerare, & vitæ carere sustentaculis, quin animam exhalaret. Sed verbum Regis positum fuit in ore Archipræsulis.

AT ipsi *Cistercienses*, comperientes sibi parari laqueos, & damnum imminere, prudenter responderunt, hoc modo. Domine Archiepiscope, novit autoritas vestra, quòd nos omnes membra sumus unius capitis, nec possumus sine nostro generali *Cisterciensi* capitulo istud, quod ex parte domini nostri Regis petitis, concedere. Item, esto quòd celebraretur in præsentiarum capitulum generale, novimus, & novisse tenetur discretio vestra, quòd non licet nobis quempiam juvare ad bellum gerendum, per quod sanguis effunditur, præcipuè *Christianus*, ne juvantes ad hoc, propter horrorem sanguinis irregulares efficeremur. Sed efficacibus & indefessis precibus, eleemosynis, & aliis operibus pietatis, ipsum dominum & patronum nostrum animo libenti juvabimus. Et indubitanter credendum est, quòd sic meliùs & certiùs prævalebit, & gloriosiùs triumphanti, cœleste juvamen, nisi vacillet fides, quod absit, sibi sentiet profuturum. Quibus cùm Archiepiscopus torvo aspectu & adverso vultu respondisset, dicens: Qua fronte ipsum Regem in necessitatibus vestris aliquid rogabitis, qui ei sic tergiversando supplicanti in instanti articulo respondetis? Ait quidam Abbatum *Cisterciensium:* Domine, recolimus, quòd quando consecrabatur in Regem, juravit se cuilibet justitiam exhibiturum. Non petimus ab

Responsio Cisterciensium.

Digitized by Google

1243. ab eo quicquam speciale: non potest nec debet illud nobis denegare, quod juratum est generale. Nos justo regat moderamine, gravamen nullum contra justitiam inferendo. Si autem pro salute animæ suæ suorumq; antecessorum, & statu Regni sui, aliquod bonum speciale nobis contulerit, sinum pandimus grataanter recipientes.

Abbates Cistercienses non transfretant ad generalia capitula

IPso quoq; anno non permissi sunt Abbates *Cistercienses* ordinis transfretare, nec voluerunt, timentes sibi à Regis satellitibus, maximè per mare, quasi ipso Rege nesciente, pro eo quòd lanas suas unius anni, ut dictum est, negaverunt, laqueos præparari. Se igitur eleganter per procuratores excusarunt, ne viderentur talia procurâsse.

Aeris constitutio totius anni.

Transiit igitur annus ille satis frugifer & fructuosus, aridus tamen & æstuosus, in fine sui febres generans errabundas & quartanas.

Rex Angl. inutiliter tempus terit apud Burdegaliam.

ANNO gratiæ, M. CC. XLIII. qui est annus Regni Regis *Henrici* vicesimus septimus, fuit idem Rex apud *Burdegaliam* hyemans & commorans inutiliter; Comitissa de *Biarde* & *G.* filio suo, & *Gasconibus*, quotidianas expensas & stipendia non modica ab ipso Rege, quem tenebant, extorquentibus.

Oppugnatio Monasterii de Verines.

CUM hæc tempora diffluerent, ne nihil ageretur, quorundam rebellium *Gasconiensium* municipia à fidelibus Regis ditioni suę infra fines *Burdegaliæ* violēter mancipantur. Et dum quoddam Monasterium, quod dicitur de *Verrines*, ubi se recipiebant Regis rebellantes, facientes manifestè de ecclesia castrum, imò potiùs speluncam latronum, per vallum truculentiùs obsidetur, & à fidelibus Regis impugnatur, nec expugnatur, quidā domini Regis clericus & consiliarius specialis, nomine *Iohannes*, cognomento *Mansel*, in armis strenuus, & animo imperterritus, desidiam insultantium arguebat, & moræ dispendium. Et dum prævius, dans exemplum aliis efficaciùs in adversarios insurgendi, voluit aditus præparare, quidam de obsessis, in eminentiori loco ecclesiæ constitutus, magni ponderis lapidem in ipsum clericum memoratum projiciens, crus suum cum compagibus & medullis truculenter contrivit. Et cùm paratus esset idem reliquum corporis memorati *Iohannis* lapidibus obruere, amici ejusdem *Iohannis*, qui eum præcordialiter dilexerunt, oppositis corporibus suis propriis, & amplis clypeis, qui *Targia* appellantur, vix eundem protegentes, à mortis discrimine liberarunt. Unde idem *Iohannes* graviter corpore deterioratus, diu languit debilitatus. Sed postquam sibi restitutus, cœpit industria chirurgicorum respirare, Rex pro experta ipsius strenuitate & fidelitate, de speciali specialiorem ipsum *Iohannem* sibi assumpsit in consiliis moderatorem, ita ut meritis suis exigentibus, inter primos *Angliæ* meruit connumerari.

Monachi Coventrenses Præcentorem suum habent pro suo electo.

CIrca eadem tempora, Monachi *Coventrenses*, audito certo rumore de morte Abbatis de *Evesham*, qui, procurante Rege, in Episcopum *Cestrensem* electus fuerat; Præcentorem suum, dominum *Willielmum* cognomento de *Monte Pessulano*, quem ipsi, cum aliquibus Canonicis *Lichefeldensis*, sibi unanimiter consentientibus, pro electo suo habent & protegunt. Sed Rex, qui alium promovere in ipsum Episcopatum proposuit, electionem neq; electum acceptat, stantibus cum ipso Rege quibusdam *Lichefeldensis* Canonicis: unde sumptuosa utrobiq; lis oritur, & morosa.

Rex Angliæ conqueritur de sua inopia.

EOdemq; tempore, ingrediente jam mense Martio, literæ Regis *Angliæ* transmissæ de partibus transmarinis, venerunt ad Archiepiscopum *Eboracensem* (qui in Regno *Angliæ* vices summi agebat Oeconomi) rumores flebiles continentes; quòd, scilicet, nulla navis ad eum venerat militare præsidium deferens, aut pecuniare, post adventum Abbatis de *Evesham*, qui fluctuum tempestatibus jactatus, & per aliquot dies languens, de mundo transmigravit. Archipræsul autem super hoc vehementer obstupuit, cùm thesaurum & victualia multa ad eum transmisisset. Unde firmiter credebat & timebat, quòd omnia absorbuit vindex ira creatoris, maris voragine suscipiente. Paravit igitur nova victualia, ipsi iterum transmittenda, cum thesauro licet minimè profecturo.

Quinq; portuum custodes auxilium petunt ab Archiepiscopo Eboracensi.

VEnerunt etiam ad eundem Archiepiscopum *Quinq; portuum* custodes, graviter conquerentes, se jam ter non sine hominum & navium & rerum multarum jactura irrestaurabili à transmarinis, pręcipuè à *Calesiensibus*, quos causa lucri impetierant, fuisse repulsos. Asserebant etiam veraciter, se non posse, nec etiam omnem classem *Angliæ*, classi paratę ex adversa parte resistere. Et addiderunt: Provideat igitur sibi Regale Consilium, de sibi & nobis paratis & parandis insidiis occultis & manifestis irruptionibus, in proximo diriùs & duriùs imminentibus. Comes enim *Britanniæ* cum omni navigio *Britanniæ* & *Pictaviæ*, armata manu bene communito, omnibus ex nostra parte existentibus, & de nobis ad Regem, vel à Rege ad nos commeantibus, hostiliter insidiatur. Unde omni

ni Regis auxilio tam pecuniari, quàm militari destituti, ad auxilium consilii vestri confugimus, nobis non sufficientes. Preterea ad nostri cumulum pavoris, *Normannia* confinia inhabitantes, & litora maris ulteriora custodientes, cum *Withsandia* & *Calesia* naucleris, vix nos permittunt, vel etiam arti piscatoriæ aliquatenus invigilare. Pyratæ quoque cum galeiis alta maris custodientes, non permittunt etiam peregrinantes ad propria remeare. Unde jam Regi *Anglorum Burdegalia* pro carcere reputatur, nisi nobis caveat vestra citiùs providentia, in navali expeditione copiosa, & thesauro abundanti. Non enim sunt, ut aiunt, treugæ, quæ initialiter præloquutæ sunt, & quasi subarratæ, adhuc hinc & inde confirmatæ, vel locis, vel personis, vel tempore limitatæ. Hęc cùm ad aures Archiepiscopi pervenissent, vix naves oneratas Regi destinandas jam audens transmittere, significavit Regi præcisè, quòd sicut se suáq; diligebat, errores suos conceptos festinanter satageret corrigere, & prudenter diruptis laqueis, quibus proditiosè tenebatur irretitus, reditum in *Angliam* maturaret. Cui quidam apostrophando ait Regi jocosè: 1243.

In terris galeas, in aquis formido galeias:
Inter eas & eas, consulo cautus eas.

Diebus quoq; sub eisdem, dominus Imperator *Fredericus*, significavit Cardinalibus, corpore dispersis, & voluntate dissentientibus, ut in unum convenientes, unanimiter Papam eligerent. Asserebat, enim, in hoc eorum crimine, etiam ipsummet notam infamiæ non minimam contraxisse. Credebatur enim, & dicebatur à multis, veritatem rei ignorantibus, quòd ipse principaliter ecclesiæ *Romanæ* promotionem impediret, & vacationem sedis Apostolicæ procuraret. At ipsi Cardinales, non adhuc inter se saltem scintillantem sub cinere charitatis igniculum invenientes, (impediente Sathana antiquo humani generis inimico) nec concordes, nec convenientes Pontificem *Romanum* eligere voluerunt. Veruntamen instanter dominum Imperatorem *Fredericum* postulabant, ut si se pacis ac libertatis ecclesiasticæ haberi cuperet æmulatorem, sub bonæ pacis spe certissima, quos adhuc tenuit incarceratos Prælatos ecclesiæ, liberos abire permitteret.

Dissentientibus Cardinalibus impeditur electio Papalis, & vacat sedes.

Imperator igitur, dictis Cardinalium fidem adhibens indubitatam, & firmiter credens, tam Papam eligendum, quàm ipsos Cardinales pacem Regno & Sacerdotio congruam & honorabilem provisuros, omnes quos habebat incarceratos Prælatos & Legatos, liberos sine aliquo impedimento vel redemptione, liberaliter abire permisit.

Legati & Prælati captivi liberantur.

Cardinales autem adhuc obstinati, & in dissentione & odio mutuo permanentes, & Imperatorem quasi pro deluso habentes, seminante zizania inter eos Sathana, nec adhuc voluerunt convenire, ut unanimiter Spiritus sancti gratiam invocãdo postularent, ut ecclesiæ, universali & Papali sedi fœliciter ac ritè providerent: Cùm, tamen, nuper liberati à carcere Imperiali, in districto veritatis examine, & verbo veritatis, quæ est Deus, promisissent ipsi Imperatori, suo liberatori, ut ipsi efficaciter pacem Ecclesiæ, & Imperio convenientem, & sedi Papali consilium, pro posse suo procurarent.

Necdũ Cardinales possunt in electione Papale consentire.

CUM autem vidisset Imperator *Fredericus*, hęc effectu caruisse, & se sua spe defraudatum, in iram excanduit vehementem. Et congregato exercitu copioso, ex novem aciebus constituto, qualibet ex quinq; milibus armatorum equitum existente, *Romam* ex magna parte obsedit, ratione eorum qui dicti schismatis, in detrimentum Ecclesiæ & Imperii, tam civium, quàm Cardinalium, procuratores & fautores esse videbantur.

Imperator bona Cardinalium suis militibus depopulanda tradit.

At cives, causa quorum urbem expugnare proposuisset Imperator, se legaliter excusaverunt, suam sufficienter purgantes innocentiam, & asserentes, Cardinales tam locis quàm cordibus diffidentes, in diversis urbibus dispersos fuisse & latitantes. Jussit igitur Imperator obsidionem solvi, & edicto Imperiali per totum exercitum suum proclamari ac juberi: Ut omnes possessiones & ecclesiæ Cardinalium, & civitates Ecclesiæ, ab ipso exercitu depopularentur.

Igitur quidam *Saraceni*, & alii vastatores, & malefici, tempore belli stipendiis Imperatoris militantes, irruunt in Albaniam, nobilem civitatem, eam feraliter devastantes, ita quòd nec ecclesiis in civitate existentibus, videlicet centum & quinquaginta, minimè pepercerunt; Asportantes vestimenta, calices, & libros, imò etiam quæcunq; videbantur eis venalia, vel quomodolibet profutura, civibus datis in prædam, et miserabile exterminium. Et cum paratus fuisset exercitus, in alias possessiones ecclesiæ simili furore debacchari, significaverunt Cardinales domino Imperatori, humiliter deprecantes, ut parceret iræ suæ, juberetq; cessare grassatores. Et ipsi indubitanter, secundum præceptum

Cardinales timentes sibi conveniunt ad electionem Papalem.

1243. tum suum & desiderium, Deum habentes præ oculis, Ecclesiæ & Imperio idoneum quantociùs *Romanum* Pontificem providerent. Mitigatus igitur Imperator, rabiem vastatorum edicto compescuit Imperiali.

Pecunia extorquetur à civibus Londinens.

CIrca idem tempus, cives *Londinenses* ad gravissimam compulsi sunt redemptionem, quæ tallagium dicitur, sub hâc formâ. Venerunt exactores & Regales æditui, ad illum vel illum civem, dicentes: Tantam & tantam oportet te pecuniam domino Regi, in longinquis partibus pro commoditate Regni militanti, & nimis indigenti, donec in Regno suo restauretur, commodare. Et secundùm voluntatem & æstimationem extortorum, pecuniam civium mutilarunt. Sed hæc omnia, & plura, cives libentiùs contulissent, si scirent ea vel Regi vel Regno profutura: sed

Cùm labor in damno est, crescit mortalis egestas.

Treuga inter Reges Francorum & Angl.

DIe verò sancti *Gregorii*, treugæ quæ captæ fuerant & proloquutæ inter Regem *Francorum* & Regem *Angliæ*, intermeantibus viris gravibus & discretis, & utriusque partis amicis, sunt quinquennes utrobiq; confirmatæ. Remanente tamen Regi *Francorum* toto conquæstu, quem in illa expeditione adquisierat. Imò etiam quædam municipia, quæ post recessum Regis *Francorum* à partibus *Pictaviæ*, Rex *Anglorum*, ope fultus *Gasconensium*, sibi occupaverat, ditioni Regis *Francorum* sunt restituta. Pro quibus plenè, tam in mari, quàm in terra, liberaliter infra dictum terminum obtinendis, Rex *Anglorum* Regi *Francorum*, quinq; milia librarum esterlingorum, videlicet quolibet anno mille, fideliter numerabit. Comes autem *Britanniæ*, vir astutus & dolosus, dissimulans se hæc omnia scire, more pyratico prædis & rapinis super mare cum suis galeiis & aliis navibus vigilanter intendebat, nolens ad litus venire, ne fortè Regium mandatum damnosos ac injuriosos discursus suos cohiberet. Et inter cætera damna, quæ idem Comes *Brittanniæ* nequiter perpetravit, unam maximam navem mercimonialem *Baoniæ*, ficus & amygdala & species varias deferentem, & versus *Angliam* tendentem & velificantem, instante Quadragesima, cepit ac spoliavit. Rex igitur *Francorum*, ad petitionem Regis *Angliæ*, injuriosos impetus dicti Comitis, sub interminatione exhæredationis, refrenavit ac compescuit.

Obit Comes Arundellæ Hugo *de* Albineto.

EOdémq; anno, Nonis Maii, obiit Comes *Harundellæ*, *Hugo* de *Albineto*, in ætate juvenili, cùm jam vix metas adolescentiæ pertransisset. Et apud *Wimundham* in ecclesia sanctæ *Mariæ*, videlicet Prioratum sancto *Albano* pertinentem, est sepultus, cum patribus suis, dictæ ecclesiæ patronis & fundatoribus. Quo mortuo, illa nobilis hæreditas dispersa est, quatuor sororibus distribuenda.

Mors Comitis Cantiæ Huberti *de* Burgo.

ET eisdem diebus, Comes *Cantiæ*, *Hubertus* videlicet de *Burgo*, plenus dierum, post multos Regis voluntarios impetus, & persecutiones, & post tot varias fortunæ transmutationes, quarto Idus Maii, laudabiliter diem clausit extremùm apud *Banstude* manerium suum. Et delatum est ejus corpus venerandum, veneranter *Londinum* tumulandũ in domo fratrum *Prædicatorum*; quibus vivens multa bona contulerat, & inter cætera, suum nobile Palatium, quod non multum distat à Palatio Comitis *Richardi*, juxta *Westmonasterium*, quod posteà comparavit Archiepiscopus *Eboracensis*.

Rex Angliæ *cupit in* Angliam *redire, at variè impeditur.*

PER idem tempus, dominus Rex videns per omnia fortunam sibi adversari, & jam sentiens fideles suos *Anglicos* sibi verum dixisse, quamvis serò, ad cor rediens, pœnituit se salubribus consiliis non acquievisse. Significavit igitur Archiepiscopo *Eboracensi*, ut ipse undecunq; classem congregaret, mitterétq; ei obviam, ut securiùs hostium insidias, si fortè paratæ essent, obiter evitaret. Reditum enim suum in *Angliam* initurus foret in proximo. Præcepit etiam, ut omnes *Angliæ* Magnates super litus eum venientem exciperent cum gaudio. Missa igitur classe munitissima obviam ei, significavit, quòd Magnatibus suis ipsum super litus de *Portesmue*, non sine magnis expensis & tædiosis, diu expectantibus, miserabiliter depauperabantur, eò quòd adventum suum usq; ad festum sancti *Michaelis* jam suspenderat. Regina enim, vel adhuc ex puerperio, vel ex alia infirmitate, gravata detinebatur. Preterea *Burdegalenses*, imò omnes *Gasconenses*, moram Regis cum eis sibi sentientes fructuosam, multis procurabant argumentis, ut Rex ibidem hyemando, ex Regno suo tam extorquenda quàm extorta prodigaliter & sibi consumeret & inutiliter, eis tamen ad proventum. Unde citò pòst contigit, quòd cùm Rex à *Burdegali* recessurus, custodémq; quem Senescallum vocant, ei idoneum, videlicet *Nicolaum* de *Molis*, providisset, jam jamq; omnia ad custodiam terræ providè procurâsset, & ascensa nave, alta freti velificando versus *Angliam* jam sulcâsset, orta excogitati

gitati schismatis inter ipsos Gasconienses occasione, Rex missis galeiis festinanter revocaretur, & redire cogeretur, ut exortus gravissimus conflictus ibidem sedaretur. Unde adventus ejus in *Angliam* multipliciter impediebatur. Expectabant tamen continuè supra litus citimum, Archiepiscopus *Eboracensis*, & Magnates *Angliæ*, juxta præceptum Regium, infiniti. 1243.

Dissentio inter Conventum Cantuariensem *& Episcopum* Lincolniensem.

PRofluentibus eorundem dierum decursibus, Rege adhuc in transmarinis, ut dictum est, commorante, orta est gravis contentio inter Conventum *Cantuariensem* & Episcopum *Lincolniensem*, hoc modo. Quidam clericus exegit importunè nimis ab Abbate de *Bardeneia*, quoddam debitum, de debitis antecessoris ejusdem Abbatis. Cumq; oriretur super hoc controversia, Archidiaconus *Lincolniensis* desiderans quandam Pontificalem dicti Abbatis & ejus Conventus, qua diu quietè gavisi sunt, dignitatem enervare, ait clerico memorato dictum debitum exigenti: Conquerere mihi graviter & solenniter in hac tibi illata injuria, & ego edomans ipsos Monachos indomitos adversarios tuos, omne tibi debitum restituam, violenter ab eis, si sic oporteat, extorquendo. Ipse igitur, juxta cavillatoris consilium, gravem de Abbate & Monachis reposuit in propatulo coram Archidiacono super hoc querimoniam. Citavit igitur Archidiaconus Abbatem, ut coram eo compareret, etiam in sua libertate, responsurus, & super hoc juri pariturus. Quod cùm videret Abbas hoc esse juri ecclesiæ suæ & consuetudini contrarium, contradixit appellando. Archidiaconus igitur repulsum jure se videns, citavit Abbatem, ut alibi compareret: Abbas autem noluit, innitens priori appellationi suæ. Sciebat enim ipsum insidiari ei, & nihil aliud quærere, nisi suæ libertatis perturbationem & infirmationem, tali nacta occasione, pluribus edoctus argumentis præteritis, & nunc certior inchoatis. Noverat etiam experimento evidenti, quòd si hæc causa usq; ad Episcopum ascenderet (quod Archidiaconus versutè quærebat) foret illi Episcopus favorabilis in subversionem libertatis Monachorum, qui habebatur Religiosorum persecutor generalis, præcipuè tamen quibus potuit adversari privilegiatorum. Archidiaconus igitur, quærens discordiæ seminarium ventilandæ, super hoc conquestus est Episcopo, nodum in scirpo perscrutando. Citavit igitur Episcopus Abbatem, ut multiplicibus his excessibus responderet. Abbas igitur, immobiliter innisus priori suæ appellationi, noluit huic citationi obedire, sciens ipsum ad iram præcipitem, & Archidiacono suo in hac causa nimis favorabilem. Stomachatus igitur, & ira plusquam deceret intumescens Episcopus, statim quasi cōtumacem, dictum Abbatem excommunicavit. Quod Abbas patienter sustinens, humiliter sententiam servavit, ne in posterum de contemptu puniretur. Post hæc, non multis diebus elapsis, misit Episcopus visitatores ad *Bardenay*, personas videlicet sæculares, potiùs paratos in Monachos protervire, quàm excessus, si quos invenirent, corrigere. Noluerunt igitur ipsos admittere, tum quia ex parte Episcopi venerunt adversari, ex adversario manifesto destinati, tum quia missi sæculares ordinis Monastici ignari penitus exstitēre, tum quia Abbas eorum, qui erat ipsorum pastor & capitaneus, per quem deberet eorum consilium solidari, sententiæ vinculo per ipsum Episcopum fuerat innodatus. Ipsos igitur visitatores proterviùs instantes, & jam objurgantes, & violentam manuum impositionem sese exponendo provocantes, repulerunt ipsi janitores, & extra portam repulsos excluserunt, dicentes: Petimus humiliter, ut citiùs recedatis, antequam irruant in vos, nobis etiam invitis, multi ad hoc ardenter animati, quorum impetus non poterimus refrenare. Ipsi autem comminantes recesserunt, & super his Episcopo conquesti, de magnis majora loquentes, dicebant Monachos armatos habuisse ad irruendum in eos, quos etiam ministri Monachorum baculaverant, ut asserebant, veritatis metas impudenter transgredientes. Episcopus igitur supra modum ad iram provocatus, comminatus est Abbati & Conventui ruinam & confusionem, ad posse suum se præparaturum. Abbas igitur, multo mœrore perculsus, arctiùs quid agendum cogitabat. Per inquisitionem igitur certificatus, quòd Conventus *Cantuariensis* privilegium habebat appellationes recipiendi & tuendi, vacante sede Papali, ad refugium talis remedii convolavit, reponens gravem super tali gravamine querimoniam. Indignatus idcirco Episcopus, convocatis *A.* Episcopo *Cuverensi*, & quibusdam Abbatibus nigri ordinis, scilicet *Ramesis* & *Burgi*, in sua diocesi existentibus apud *Hertfordiam*, memoratum Abbatem de *Bardenay* absentem, nec pro se responsalem habentem, quasi convictum & contumacem, eò quòd videbatur ei ipsum non ritè in appellatione sua processisse, & ipsi quasi Episcopo suo priùs non fuisse conquestū, ignominiosè nimis deposuit. Significavitq; Conventui de

 Bardenay,

1243. *Bardenay*, quòd in nullo ei obedire tenerentur, sed meritò pro cassato & deposito eum, necnon & excommunicato, haberent. Quod cùm Conventui *Cantuariensi* innotuisset, quòd scilicet memoratus Episcopus *Lincolniensis* privilegia sua tam contemptibiliter violasset, convocatis & congregatis quinquaginta Presbyteris ipsius diocesis, in pleno Conventu, in quo quinquaginta, vel etiam plures Monachi Sacerdotes habebantur, candelis accensis, pulsatisq; omnibus campanis, ipsum Episcopum *Lincolniensem*, quasi ingratum, & ecclesiæ, cujus Suffraganeus esse comprobatur, rebellem, solenniter excommunicavit.

Episcopus autem, ut viderat talis literas mandati, ipsas ad pedes suos projectas viliter conculcavit, non sine hoc videntium vehementi admiratione, propter effigiem Beati *Thomæ* impressioni ceræ consignatam. Et adeò in vehementem iram excanduit, ut omnibus diceret audientibus: Non quæro ut aliter orent Monachi pro anima mea in æternum. Et conviciis affectum ipsum nuncium capi pręcepit. Quod cùm ministri, ob reverentiam Sacerdotii (Sacerdos enim fuit qui mittebatur) hoc facere tardâssent & trepidâssent, eundem Presbyterum à domo sua, quasi vile mancipium, vel etiam latronem, præcepit expelli. Unde magis reddidit omnes attonitos & admirantes, qui in domo erant, viros discretos & literatos.

Quia etsi nulla alia causa subesset, posset rationabiliter ille Sacerdos ipsum Episcopum super violenta manuum injectione accusasse. Dictus autem Episcopus, Monachorum sententiam parvipendendo, imò vilipendendo, non omisit celebrare, ecclesias dedicare, & alia Pontificalia officia exercere: non perpendens, quòd ex contemptu, etsi injusta sit sententia, robur tamen inde formidabile posset sortiri justitiæ.

Franci *volunt Papam eligi.*

PER idem tempus, miserunt *Franci* solennes nuncios ad curiam *Romanam*, significantes persuadendo præcisè & efficaciter, ut ipsi Cardinales Papam ritè eligentes, universali ecclesiæ solatium pastorale maturiùs providerent: vel ipsi *Franci* propter negligentiam eorum, de sibi eligendo & providendo summo Pontifice citra montes, cui obedire tenerentur, quantociùs contrectarent. Et hoc audacter significabant, confisi de antiquo privilegio suo, per sanctum *Clementem* beato *Dionysio* concesso & obtento: qui concessit Apostolatum eidem *Dionysio* super gentem Occidentalem. Unde ipsi Cardinales, quasi quibusdam stimulis, hinc domini Imperatoris, inde *Francorum* agitati, *Romam* convenientes adierunt, ut Papam eligerent in unum ibidem congregati.

Stellæ videntur de cœlo cadere.

ET eodem anno, videlicet septimo Calend. Augusti, fuit nox serenissima, aërq; purissimus, ita quòd Lactea, sicut solet placidissima nocte hyemali contingere, manifestè apparebat, Luna existente octava. Et ecce stellæ cadere de cœlo videbantur, velociter sese jaculantes hac & illac. Non tamen, ut de more contingit, quædam faculæ per modum stellarum subruentes (quod, sicut determinatum est in libro Metheorum *Aristotelis*, naturaliter contingit) sicut fulgur ex tonitru: sed in uno instanti, præter solitum, triginta vel quadraginta saltitare vel cadere viderentur, ita scilicet, quòd duæ vel tres simul uno tramite, volare se mentirentur. Unde, si veræ stellæ fuissent (quod nullius sapientis est sentire) nec una in cœlo remansisset. Considerent Astrologi, quid hujusmodi portentum significet: sed omnibus intuentibus, videbatur nimis stupendum & prodigiosum.

Potestas Papalis ad universitatem Cardinalium devolvitur sede vacante.

DIerum illorum circulis revolutis, quia multi dubitabant, si Papalis potestas, sede vacante, ad fratrum, id est, Cardinalium universitatem devolveretur, an non, per has literas, quas opusculo huic inserere duxi, pleniùs certificamur.

M*iseratione divina*, R. Ostiensis, *&* Vellet I. *tituli sanctæ* Praxedis, S. *tituli sancti* Laurentii *in* Luc. S. *tituli sanctæ* Mariæ *trans* Tyberim, *Presbyteri*, R. *sanctæ* Mariæ *in* Gosmedin, E. *sanctorum* Cosmæ *&* Damiani, O. *sancti* Nicolai *in carcere* Tulliano, *Diaconi*, *sanctæ* Romanæ *ecclesiæ Cardinales*, *religioso viro Abbati de* Wareduna, *salutem in Domino. Ex parte magistri* Petri *Apostolorum Principis Basilicæ Canonici*, *Rectoris ecclesiæ de* Morduna, *nati* Jacobi Johannis Capot, *civis* Romani, *fuit propositum coram nobis, quòd dudum sanctæ recordationis dominus* Gregorius *Papa, falsis suggestionibus provocatus*, Elyensi *Episcopo suas direxit literas, continentes, ut præfato magistro, vel alii ejus nomine, de proventibus ecclesiæ supradictæ minimè responderet, nec etiam permitteret responderi, sed ecclesiam ipsam ad manum suam retinens, proventus ipsius perciperet & servaret, ut de utrisq; juxta suum beneplacitum disponi deberet, contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Decernens dominus Papa prædictus, nihilominus irritas & inanes omnes literas super ecclesia & proventibus ipsis, nomine præfati magistri obtentas à sede Apostolica,*

Digitized by Google

Apostolica, vel etiam obtinendas, ut scilicet nemo conveniri posset per illas, nec aliquis autoritate posset procedere earundem. Et si processus esset habitus per easdem, esset irritus & inanis, nisi de præmissis plenam facerent mentionem; Decano Eboracensi, *& Archidiacono* Richemundiæ *ad hæc omnia exequenda deputatis. Sed idem Episcopus, in hujusmodi mandati executione procedens, tibi per suas literas dicitur injunxisse, ut si firma ecclesiæ supradictæ, vel aliqua pars ipsius, apud te forsan resideret, ipsam deponi faceres apud* Bernewelle, *in custodia Prioris & Sacristæ loci ejusdem, & ab inde in anteà, dicto magistro vel alii ejus nomine de proventibus ecclesiæ supradictæ, nullatenus responderes, sed eos deponi faceres ibidem, ut de eisdem possit secundum dispositionem hujusmodi summi Pontificis responderi. Quare præfatus magister nobis humiliter supplicavit, ut cùm indignum sit, & omni rationi contrarium, ut pœna ipsum alligare debeat à suggestis prorsus insontem, provideri super hoc ei misericorditer dignaremur. Nos autem, penes quos potestas residet, Apostolica sede vacante, volentes præfato magistro gratiam facere specialem ob suæ meritum probitatis, tibi districtè præsentium autoritate mandamus, quatenus eidem magistro, vel procuratori, vel nuncio suo, de firma ecclesiæ supradictæ, subtracta sibi autoritate mandati prædicti, plenam satisfactionem impendas, & ei de cætero, ut teneris, integrè respondere procures, non obstantibus prædictis literis, vel processibus habitis per eadem. Alioquin, ne mandatum nostrum ad nos vacuum revertatur, noveris nos Priori fratrum Prædicatorum* Norwicẽsium, *&* Petro de Arche, *Canonico ecclesiæ sancti* Angeli *de* Ferentino, *nostras literas destinâsse, ut te ad id, si necesse fuerit, per censuram ecclesiasticam debeant coarctare. Datum, &c. An. Domini M.CC.xliii. Apostolica sede vacante.*

IPsis quoq; temporibus, Comes de *Marchia*, fortuna sibi undiq; adversante, à Rege *Angliæ*, quem nequiter dereliquit, penitus derelictus, & à Rege *Francorum* meritò despectus, à quodam de Regno *Francorum* milite strenuissimo, coram Rege *Francorum* & fratre ejus *A.* Comite *Pictaviæ*, est in publico sceleris accusatus & appellatus: unde retentus est Comes, quasi incarcerandus. Quod licèt Comes constanter inficiaretur, statim miles supradictus, more *Francorum*, chirotecam suam ei porrexit, se offerens in propatulo coram curia id corporaliter, secundùm considerationem curiæ Regalis, probaturum; Exigens sibi exhiberi in duello justitiæ plenitudinem, secundum Legem *Francorum* antiquitus, & modo judicialiter juratam à Regibus, & approbatam. Quam chirotecam, quasi duelli vadium ostensam, Comes recepit, spondens se defendendo dimicaturum contra ipsum facinoris notam sibi imponentem. Quod cùm audisset filius ipsius Comitis de *Marchia* primogenitus, à carcere liberatus Regis *Francorum*, commota sunt viscera ejus, & prosiliens, ait: Ego, si placet, pro patre meo, suam purgando innocentiam, contra quemlibet dimicabo. Inhumanum enim foret, ut aliquis tantæ autoritatis & ætatis certamen duelli consereret. Comes autem *Pictaviæ A.* ad hæc respondit, dicens; Nequaquam, ipse pro se pugnabit, ut appareat manifestè in propatulo ipsum malorum dierum inveteratum, multiplici fore facinore maculatum. Dato igitur die certo, & loco assignato, recesserunt. Comitissa igitur, videlicet quæ quandoq; Regina fuit *Angliæ*, nomine *Isabella*, audito hoc lugubri rumore, sibi tot malorum conscia, ad Abbatiam Sanctimonialium, quæ *Fons ebrauli* dicitur, aufugit, & ibi in quadam secretissima camera, sub specie religionis, vix tamen tuta latitavit. Multi enim *Francorum*, necnon & *Pictavensium*, eam inexorabili odio persequebantur, asserentes eam potiùs impiissimam *Iezabel*, quàm *Isabel*, debere nominari, quæ tot malorum perhibebatur fuisse seminarium.

Comes de Marchia *ad duellum provocatur.*

RUmore igitur citò dilatato, quòd Comes de *Marchia* pugnaturus contra quendam strenuissimum appellatorem, duello vel se purgaret, vel judicialiter puniretur, inter graviores *Francorum* cœpit murmur subrepere, quòd si in duello succumberet, lege *Franciæ* periturus, filii ejus & consanguinei pro tanta crudelitate insurgerent ad vindictam, in necem Regis occultè per venenum, vel insidias, vel more assesinorum irruendo manifestè conspirantes. Vel saltem, quæ jam in *Pictavia* fœliciter sunt adquisita, nacta belli redivivi occasione, turbarentur, & eadem facilitate qua nobis mancipantur, sub Rege nostro tenero & delicato, per *Pictavenses*, qui ventilogio comparantur, incautiùs amittantur. Elaborantibus igitur vigilanter hinc inde amicis, viris gravibus & discretis, procuratum est, ut Regis & fratris ejus sedaretur ira, honor accresceret, lex salvaretur, misericordia laudaretur. Satisfacientes igitur appellanti, Comitem de *Marchia* prudenter à probroso mortis discrimine liberarunt. Qui de curia gaudenter recedens, factus est *Francorum* dominationi de obligato nimis obligatior.

Idem à mortis discrimine per amicos liberatur.

Fff 2 REX

1243.

Rex Angliæ parcit inutilibus sumptib.

REX autem *Angliæ*, licet serò, manifestis indiciis certificatus, & experimentis edoctus, de vitandis *Pictavensium* cavillationibus, ex tunc in antea pecuniam, quam ipsis ingratis annuatim inconsultè distribuerat, thesauro suo cautiùs poterat cumulare. Dederat enim ipsis inde ridentibus, imò derisoriè cachinnantibus, quolibet anno ex inexhausto puteo *Angliæ* septem milia librarum esterlingorum desideratissimorum. Videlicet *Reginaldo* de *Pontibus* quingentas, *Willelmo* Archiepiscopo tantum, Vicecomiti de *Thoarzi* tantum, & aliis Magnatibus indignis nominari, nedum scribi, *Pictaviæ*, usq; ad prædictæ summæ completionem; Absq; maxima pecunia, quam Comiti de *Marchia* (quem Rex de more charissimum Patrem appellavit) contulerat, qui omnes *Pictavenses* sicut supereminebat, sic excellentiora munera capiebat, & uxori suæ, ratione maternitatis, tam prodigialiter quàm prodigaliter Rex conferre consueverat: & hæc tantùm ad Regis cesserunt emolumentum.

Reditus Regis in Angl.

EIsdem quoq; temporibus, scilicet circa festum sancti *Remigii*, Rex *Angliæ*, dispositis in *Gasconia* disponendis, commissaq; custodia terræ *Nicolao* de *Molis*, militi strenuissimo & circumspecto, quem præfecit *Gasconiæ* Senescallum, naves ascendens, prosperè velificando, redeundo in *Angliam*, transfretavit, & septimo Calend. Octobris apud *Portesmues* applicuit. Significavitq; statim Abbatibus & Prioribus, ut ipsi procurando providerent in mannis, in bigis, & equis veredariis, & summariis, & eorum pertinentiis, Regi talibus penitùs destituto, ut citò sentirent *Anglici* Regis præsentiam adventantis. Et cùm venisset *Wintoniam*, occurrentibus ferè omnibus *Angliæ* Nobilibus, ipsumq; salutantibus, præcepit ut civitas pallis & cortinis, coronis, & cereis accensis, in adventu ejus ornaretur, ipsi civibus festivè occurrentibus, omnibusq; campanis civitatis pulsatis festiviùs. Insuper voce præconia per expeditissimos nuncios destinatos jussit proclamari, ut ex qualibet civitate vel burgo quatuor cives vel burgenses honorabiliores obviam ei procederent in vestibus preciosis & equis desiderabilibus. Unde ad præceptum suum, & edictum intransgressibile, coacti sunt multi de ultimis finibus Regni, non sine multis expensis & laboribus, obviam ipsi occursando properare. Et cùm *Londinum* appropinquaret, cives adornati festivè, insidentes equos carissimos & recenter phaleratos, obviam processerunt, accelerantes hunc illum prævenire, Regem reverenter salutarunt, & donis diversis & impreciabilibus pacaverunt. Et imminente sancti *Edwardi* festivitate, scilicet tertio Idus Octobris, jussit ut conventus ei obviam solenniter indutus processionaliter procederet, accensa incredibili cereorum numerositate. Et sic tam pomposo quàm sumptuoso fastu; & superstitione est receptus.

Innocentius *quartus Papa*

IPso quoq; anno, die nativitatis sancti *Iohannis Baptistæ*, creatus est in Papam dominus *Sinebaldus* Cardinalis, postquam vacaverat sedes Papalis per annum & novem mensibus. Et die Apostolorum *Petri* & *Pauli* confirmatus est, & vocatum est nomen ejus *Innocentius* quartus. Et confirmatus, statim confirmavit sententiam latam à prædecessore suo *Gregorio* in Imperatorem *Fredericum*. Creatus autem est *Anagniæ*: unde *Romani* & *Romanorum* Imperator, quasi pro duplici injuria ipsi Papæ moliebantur gravamina, & insidias paraverunt, & eò instantius, quia Imperator credebat Papam sibi favorabilem habiturum. Posuit igitur Imperator in transitibus viarum & portuum, arctas custodias, & per mare galeias, ne bullarum portitores transmearent, libero transitu gratulantes. Nec multùm post hæc, dominus Imperator duos fratres de ordine *Minorum* comprehendit, eò quòd literas jussu superiorum suorum, ad suscitandum bellum inter quosdam Magnates, præcipuè contra Imperatorem, furtivè detulerunt, & comprehensos jussit suspendi.

Templarii Hospitalariis *infesti.*

ET dum dierum illorum tempora revolverentur, *Templarii* in *Terra sancta Hospitalarios* graviter infestantes obsidebant, ita ut à domo sua, quæ est in *Acon*, obsessis non licebat mortuorum corpora efferre sepelienda. Insuper, ipsi *Templarii* fratres *Theutonicorum* ecclesiæ sanctę *Mariæ*, in contumeliam Imperatoris, exturbatos à finibus suis propulsarunt, iram Dei super capita sua cumulantes, & inimicos crucis extollentes.

Generale capitulum Cisterciensium *solutum.*

CIrca idem tempus, scilicet postquam generale capitulum ordinis *Cisterciensium* solutum est, venerunt Abbates recedentes ab eodem capitulo, hos rumores veraciter de adventu Regis *Francorum* ad illos venientis nobis nunciantes, videlicet quòd mutato more *Romanorum*, scripserat dominus Papa eorum capitulo, orans eleganter, ut continuè & instanter Domino preces funderent pro ecclesiæ statu vacillantis. Similiter & quidam Cardinales, & alii potẽtes, hoc impreciabile munus ab eis flagitabant, ut scilicet ecclesiæ & suo

& suo statu roborato tutiùs Deo militando famularentur. Noverant enim, quòd, eò quòd Abbates ejusdem ordinis anno præterito, ne ad capitulum accederent, per bella fuerant impediti, tunc pleniùs ad capitulum generale convenirent. Rex autem *Francorum* instantiùs aliis auxilium & precum instantiam postulabat, quia se senserat, postquam iter in *Pictaviam* moturus bellum arripuerat, nimis de corporis sui statu debilitatum, & deterioratum, & alacritate corporali potiùs indigentem. Solus autem Rex *Angliæ*, missis illuc nunciis solennibus, auxilium pecuniare ab eis instantiùs postulavit. Erant autem ibidem Monachi ab omni Natione *Christiana* quæ sub cœlo est. A quibus omnibus, non sine *Anglorum*, qui ibidem erant, confusione, solam meruit sine benedictione repulsam. Exigebat enim ab constitutis in *Anglia* lanas Abbatiis. 1243.

REvolventibus eorundem dierum circulis, Episcopus *Lincolniensis* nuncios suos solennes, clericos & discretos, ad *Romanam* curiam, ex una parte, & Conventus *Cantuariensis*, ex alia parte, ad dirimendum litem inter eos ventilatam, destinarunt. Qui super hoc talem diffinitionem meruerunt reportare. Innocentius *Episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis, Conventui & Priori ecclesiæ* Christi Cantuariensis, *salutem & Apostolicam benedictionem. Exhibita nobis venerabilis fratris nostri Episcopi* Lincolniensis *petitio, continebat, quòd cùm vobis contendentibus jurisdictionem Metropolitani, quam ad vos,* Cantuariensi *sede vacante, in provinciam* Cantuariensem, *tam ex privilegio sedis Apostolicæ, quo nunquam adhuc usi fuistis, quàm de jure communi, pertinere dicitis, in eum & suos subditos committendo eorum causas & appellationes ab eis interpositas exercere: ipse grave sibi ex hoc præjudicium generari conspiciens, ad sedem Apostolicam, cujus interest quæstiones tam arduas, Metropolitana sede vacante, dirimere, provocâsset, vos in eum, & in ejus subditos, suspensionis & excommunicationis sententias, occasione hujusmodi pro vestræ voluntatis arbitrio promulgâstis. Quare nobis humiliter supplicavit, ut provideri sibi super hoc paterna sollicitudine curaremus. Volentes igitur ex officio nostro sic eidem Episcopo & suis subditis subvenire, quòd jus alterius non lædamus, universitati vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus infra octo dies post receptionem præsentium, absq; vestro & partis alterius præjudicio, relaxetis prædictas sententias ad cautelam. Alioquin venerabilibus fratribus nostris, Archiepiscopo* Eboracensi, *& Episcopo* Dunelmensi, *damus literis nostris in mandatis, ut ipsi ex tunc sine præjudicio partium, tam super petitorio, quàm etiam super possessorio, sententias relaxent easdem, contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo. Datum* Anagniæ, *decimo Calend. Septem. Pontificatus nostri anno primo.*

Episc. Lincol. *& Monachi* Cantuarien. *litigant in curia* Rom. *Literæ Papales.*

TEmpore quoq; sub eodem, Episcopus *Norwicensis* postulatus in Episcopum *Wintoniensem*, à domino Papa, quem sibi valde propitium invenit, Rege nimis invito & renitente, confirmatus est.

Confirmatur Episc. Wintonien.

EIsdemq; diebus, *Bonifacius* electus *Belicensis*, avunculus Reginæ, natione *Provincialis*, non sine multorum admiratione, in Archiepiscopum *Cantuariensem*, Rege hoc diligentissimè procurante, à domino Papa confirmatur. Dominus Rex, ut efficaciùs *Bonifacium* promoveret in Archiepiscopatum *Cantuarensem*, confecit unum scriptum, in quo miro modo ipsum *Bonifacium*, licèt ipsum non cognovisset, commendavit in moribus, & scientia, & generositate, instinctu Reginæ. Et apposito signo suo, fecit ut ferè omnes *Angliæ* Prælati consequenter apponerent. Solus autem Abbas sancti *Albani* hoc falsum testimonium cautè declinando vitavit. Cùm enim vidisset signum Abbatis *Westmonasterii* appensum, dixit, injuriatum fuisse ei, cùm Abbatē sancti *Albani* digniorem esse constet, dicente ejus privilegio: *Sicut beatus Albanus Prothomartyr est Angliæ, ita & ejus Abbas primus sit omnium Abbatum Angliæ ordine & dignitate*: ergo ejus signum deberet primò apponi. Et sic permissum est hoc donec excuteretur. Hoc scriptum missum est domino Papæ, ut de bonitate *Bonifacii* pleniùs certificaretur.

Confirmatur Bonifacius *in Archiepiscopum* Cantuariensem.

REX autem ipsis eisdem diebus, à miserrimis *Iudæis* maximam in auro & argento exegit redemptionem. Ita ut quanquam de aliis taceamus, ab uno *Iudæo*, videlicet *Aaron Eboracensi*, quatuor marcas auri, & quatuor milia argenti emunxit: aurum tamen Rex propria manu suscepit ab unoquoq; *Iudæo*, viro vel muliere, novus ex Rege factus theloneus: argentum verò ab aliis pro Rege suscipiebatur. Ab Abbatibus verò & Prioribus, dona preciosa sub hâc formâ suscepit, ut si quæ ei non placuissent, rejecit, preciosiora exigens, quibus Regalem decet placare dignitatem, vel neganti fieret de Rege terminus.

Aurum & argentum extorquetur à Iudæis.

1243.

Eligitur in Episcopum Norwicêsem Walterus de Sufeld.

CErtificati autem Monachi *Norwicenses* super confirmatione domini *Willielmi* de *Rale*, qui Episcopus eorum exstiterat, ad Episcopatum *Wintoniensem* postulati, invocata Spiritus Sancti gratia, magistrum *Walterum* de *Sufeld*, virum eleganter literatum, moribus, fama, genere pollentem, unanimiter in Episcopum & suarum pastorem animarum elegerunt. Qui cùm Regi, ut moris est, præsentaretur, satis & electum & electionem acceptando, reputavit irreprehensibilem. Veruntamen donec pleniùs constaret ei de confirmatione *Wintoniensis*, favoris suspendit ad tempus plenitudinem.

Magnificus adventus Beatricis Comitissæ Provinciæ.

CIrca idem tempus, scilicet Calend. Decembris, applicuit apud *Doveram* (Rege vocante, & totum iter suum suis expensis procurante) Comitissa *Provinciæ Beatrix*, mater Reginarum *Franciæ* & *Angliæ*, mulier decoris expectabilis, prudens, & civilis. Venit autem in apparatu magno, & fastigio pomposo nimis. Ipsamq; infiniti Nobiles *Angliæ*, non sine mora nimis sumptuosa, super litus maris jussu Regis expectarunt. In octavis sancti *Martini*, quia tunc dicta Comitissa ventura fuit *Londinum*, jussit Rex civitatem *Londinensem* cortinis, auleis, & diversis aliis ornamentis decorari, à Ponte usque *Westmonasterium*, stipitibus, luto, & omni eluvie & offendiculo procul à visu transeuntium elongato. Duxit autem secum filiam suam *Cinciam*, Comiti *Richardo* matrimonio copulandam. Venerunt autem obviam ei etiam de remotis *Angliæ* partibus, & *Scotiæ* conterminis, multi Nobiles, jussu Regio coarctante.

Obitus Radulphi Cheindnit.

EOdémq; die, inexorabilis & indefessus ecclesiæ sancti *Albani* persecutor, & libertatum ejus per triennium invasor protervus, *Radulphus Cheinduit* animam exhalavit. Hæc idcirco dixerim, ut omnibus *Christi* fidelibus liqueat evidentia miraculi & justa ultio, quam in eum *Anglorum* Prothomartyr *Albanus* eminùs exercebat. Cùm enim per triennium sententiæ vinculis innodatus, claves ecclesię procaciter contempserit, erecta cervice in Palatio *Westmonasteriensi* multis dixit convocatis: Eia de Monachis sancti *Albani*, eia de ipsis. Tam diu, tam sæpè, tam efficaciter me excommunicarunt, quòd impinguatum, incrassatum, & dilatatum, vix me mea sella continet equitantem. Quo dicto, infirmatus & debilitatus, necnon & desperatus, domum est subitò, sed vix palpitans, deportatus. Et jam spiritum extremum, lethifero singultu * oregmon provocante, cœperat exhalando protrahere, cùm interventu Martyris Sancti *Albani* benignissimi, dispensante Domino, *qui neminem vult perire, sed potiùs converti*, suspirans ab alto, quosdam Monachorum, quos meliùs noverat, festinanter jussit accersiri, qui de transgressore eorum, secundum sui arbitrium, satisfactionis acciperent plenitudinem. Quod & benignè fecerunt. Et ne in abyssum desperationis moriens immersus, damnandus periret, præstita cautione, de justitia super damnis & injuriis ab eo illatis, facienda, sibi beneficium absolutionis impenderunt. Similiter & alii quàmplures, libertatis ecclesiæ ejusdem prædicti Martyris invasores & perturbatores (tam milites potentes, quam alii) in brevi tempore simili vel majori pœnæ, non sine judicio miraculosæ ultionis, graviter subjacuêre. Videlicet *Alanus* de *Becles*, *Norwicensis* Archidiaconus, & *Adam filius Willielmi*, Justitiarius de *Banco*, qui subita morte præoccupati sunt.

* ὀρεγμὸν.

Nuptiæ Comitis Richardi & Cinciæ sororis Reginarum Francorum & Angl.

EOdémq; anno, die videlicet sancti *Clementis*, Comes *Richardus* desponsavit uxorem suam *Cinciam*, filiam *Reimundi* Comitis *Provinciæ*, sororem videlicet Reginæ, apud *Westmonasterium*. In cujus nuptiis tanta convivii nuptialis, totq; convivarum Nobilium resplenduit serenitas festivalis, ut ille incomparabilis apparatus, diffusos exigeret tractatus & tædiosos. Sed ut multa brevibus perstringam, in coquinali ministerio plura quàm triginta milia ferculorum prandentibus parabantur. Prodigiosaq; commenta in præsentia Regis, Comitisq; novi sponsi, Reginæ quoq; & sororis suæ dictæ *Cinciæ* novæ sponsæ, (cujus mutatum nomen est, & vocata *Scientia*) Comitissæq; Provinciæ *Beatricis*, aliorumq; innumerabilium Magnatum, exhibita; oculos & cogitatus intuentium in admirationem inauditam rapiebant: Sęcularisq; pompæ, inanis quoq; gloriæ, in joculatorum diversitate, in vestium varietate, cibariorum numerositate, & epulantium populositate, delicias transitorias, contemptibiles, & umbratilem, præstigiatorem mundum manifestè comprobarunt, cùm tanti paratus varietates crastina dies quasi nebulam exsufflavit.

Episc. Wintoniensi denegatur aditus civitatis suæ.

REX autem eisdem diebus nimis commotus erga Episcopum *Wintoniensem Willielmum* de *Rale*, eò quòd se quasi Episcopum *Wintoniensem* gerebat, & à cunctis, præter quosdam Monachos *Wintonienses*, habebatur & dicebatur, renuit recipi ab eo in osculo, vel ipsum in aliquo amicabili verbo recipere. Qui tamen omnes

Angliæ

Angliæ Nobiles, præcipuè Prælatos, & in osculo, & in gratis eloquiis, post adventum suum de partibus ultramarinis, tam grataner quàm gratulanter susceperat, & civiliter advocarat. In cujus rei tristi prognostico, Episcopus luce clariùs perpendens, Regis iram inveteratam in odium pertinax induratam fuisse, penes amicos suos, quos fortunæ minimè credidit esse sectatores, donec visitaret eum oriens ex alto, & tepesceret Regis indignatio, latitavit. Rex autem, persistens in ira sua, ad maneria sua arctam posuit custodiam per suos satellites: qui, ut de more solent, limites præcepti tyrannici sæviendo transgredientes, Episcopatui subjectos satis inhumanè tractantes, propriis emolumentis avidiùs intendebant. Et cùm Episcopus prænominatus, causa intrandi in civitatem, ad suam sedem Cathedralem specialiter spectantem; scilicet *Wintoniam*, pervenisset, jussit Rex portas civitatis arctissimè custodiri. Prior autem *Wintoniensis*, si dignus est nomine Prioris censeri, aut nominari, magnam partem Monachorum in unam conflavit conspirationem, ut in suum Episcopum calcaneum levarent; asserens in propatulo, omnes qui ei præberent auxilium vel consilium, inimicos domini Regis fore manifestos, & proinde graviter puniendos: ita ut tam inter Monachos, quàm sæculares, ortum est schisma, & usque ad sanguinis effusionem gravis & detestabilis discordia. 1243.

Prior Wintoniensis *moritur.*

IGitur ipse miser, habitum tantummodò portans religionis, qui præcepto Regio se fecit Prior nominari, & à multis haberi, multis afflictam sollicitudinibus animam miseram exhalavit.

Rex indies magis persequitur Episc. Winton.

REX autem, nulla ratione refrenatus, sed propriæ voluntatis impetu potiùs exagitatus, manum aggravans potentissimam, & Episcopum prædictum & ejus bona gravando protendens, clamari fecit, & prohibuit, ne quis *Williemum* de *Rale*, qui se falsò, ut ait, Episcopum *Wintoniensem* fecit solenniter acclamari, hospitio susciperet, vel eidem in venalibus communicaret, vel necessaria victualium ministraret; & qui ei in aliquo horum subveniret, hostis Regis, imò publicus haberetur. Misit etiam idem Rex literas suas *Oxoniam*, ut eundem Episcopum coram Universitate diffamaret; asserens eundem per falsam suggestionem à domino Papa impetrasse, ut in Episcopum *Wintoniensem* postularetur & transferretur, & quòd omnem dolum suum coram curia *Romana* & Regno sufficienter probando denunciaret. Ad quod effectui mancipandum, cursores suos *Romipedas* jam jam destinavit. Fecit etiam Episcopatum *Norwicensem* infiscari, ut ubique & omnino eidem Episcopo aditus ad solatium excluderetur. Misit insuper dictus dominus Rex contra memoratum Episcopum, *Theobaldum* Monachum *Westmonasteriensem*, Priorem *Hurleiæ*, ad *Romanam* curiam, necnon & magistrum *Alexandrum* Legistam, cognomento *Secularem*: ut ipsi dictum Episcopum, vel quacunque prece, vel quantocunque precio, à sua dignitate præcipitarent.

Civitas Wintoniæ *supponitur interdicto.*

EPiscopus verò nudis pedibus ad unam portam civitatis, & posteà ad alias extra civitatem, cum suis presbyteris & clericis, aditum humiliter, ut ecclesiam suam intraret, postulavit. Omnes enim portas in adventu suo clausas inveniebat. Obstantibus autem Majore civitatis & ministris Regis, & ubique introitum procaciter denegantibus, & probra probris cumulantibus, Episcopus civitatem totam cum ecclesia cathedrali, & omnibus aliis interdicto supposuit, necnon & omnes Monachos sequaces & fautores Prioris intrusi per Regem, anathematis vinculo terribiliter innodavit.

Imperator Viterbum *&* *alia loca circumjacentia amittit.*

EIsdemque temporibus, pro Imperialibus ministris, nimis *Viterbienses* opprimentibus, ipsa tota civitas, cum partibus adjacentibus, conversa est ad *Romanos*, qui partes Papæ confovebant. Oppressi igitur, & jugo insolitæ servitutis gravati, postquam se suamque civitatem contradiderant, ad *Reinerum Viterbiensem* Cardinalem confugerunt, ut ipsius auxilio & consilio *Romanis* confoederarentur, & sopito antiquo odio, ex tunc in antea gens una forent, ut in hostes consurgerent fortiores, & pressuras Imperiales tutiùs evitando declinarent. Diligenter igitur procurante *Reinero* memorato, subitò & clam elaboratum est, ut adventantes *Romani* in multitudine gravissima, omnes custodes Imperiales prudenter occupantes, incarcerandos *Romam* captos & captivos reduxerunt, inito pacis foedere inter *Romanos* & *Viterbienses*: & in loco Imperialium Magistratuum, in castrorum turribus, & in locis munitis, suos fideles tam *Romanos* quàm *Viterbienses* subrogarunt: ita ut penitus Imperatore contempto, *Romani Viterbienses*, & *Viterbienses Romani* viderentur. Quo audito, Imperator tactus doloris aculeo, cum impetu maximo & manu armata innumerabili, conatus est adimplere fossatas, doliis, cespitibus, stipitibus, & aggere terrestri, ut violenter intrans omnes statim trucidaret. Cives autem, videntes

1243. dentes rem agi pro capite, conatus hostium viriliter interiùs repulerunt, et ex adversa parte, adventantes *Romani* cum inopinabili multitudine, propositum Imperiale potenter cessaverunt. Et facto congressu hostili, multi ex parte Imperatoris ceciderunt. Insuper quidam miles egregius ex parte Imperatoris, armis ipsius specialibus decoratus, spiculo balistæ transfossus miserabiliter expiravit, Imperatore nimium condolente. Et cùm illo casu inimici ejus exultantes, clamorem exultationis levassent, credentes ipsum Imratorem interisse, affuit Imperator prævijs tubicinibus suis, et vix ab impetu adversariorum exercitum suum liberavit, ex adverso ante expectatum venientium. Et cedendo, se versùs partes *Pisanorum* recepit, ut fortior posteà respiraret, in suos rebelles insurgendo. Videntes autem qui partes circumjacentes inhabitabant, quòd Imperator turpiter, non sine magno rerum dispendio & dedecore & homium jactura secesserat, recesserunt multi à fidelitate ipsius, & *Romanis* atque *Viterbiensibus* sunt confœderati; Secundum illud Poëticum:

Mobile mutatur semper cum Principe vulgus.

Imperatoris fama diminuta.

OBfuscata est igitur non mediocriter fama Imperatoris: captus enim erat Comes *Simon* de *Tuscia*, cui fiducialiter commiserat *Viterbium* custodiendum, cum suis complicibus, qui *Romam*, ut dictum est, captivus trahebatur, amissumque fuit ipsum *Viterbium*, cum quibusdam civitatibus & castris circumjacentibus, ipseque Imperator quasi fugam iniit. Denigrata est fama ipsius, & sinistro susurro divulgatum, quòd nunquam divina officia audire dignabatur, vel orare, vel personas ecclesiasticas dignè venerari, vel in fide catholica sanè loqui vel sentire, à concubitu mulierculaturm *Saracenarum* abstinere, imò potius tam *Saracenos*, quàm alios infideles in terram Imperii vocare, & urbes construere permisit munitissimas.

Ab Imperatore multi deficiunt Nobiles.

REcesserunt igitur ab Imperatore multi nobiles & graves ac potentes: Videlicet *Marchisii* de *Monte ferrato*, & de *Mala spina*, *Vercella*, *Alexandria*, & multæ nobiles civitates. Et multiplicati sunt inimici ejus, prout solent homines fortunæ sequentes serenitatem. In *Alemannia* etiam multi abierunt retrorsum, & nolentes ampliùs stare cum eo, alium sibi in Regem elegerunt, vel Imperatorem, videlicet * *Andegravium*, virum elegantem & strenuum: cui *Germania* & *Italia* pars potissima consilium & auxilium, usque ad capitum expositionem, spopondit indefessum.

* Henricum Landgraviū.

Imperatoris in adversitate industria.

HÆC autem sagaci mente perpendens pericula dominus Imperator, commisit regendum exercitum suum cuidam sibi familiarissimo, & nulli pandens tanti consilii sacramentum, illac lora dirigit festinanter, & eò fiducialiùs, quòd memoratus *Andegravius* in dictam electionem non adhuc plenè consensit, imò potiùs tam consensum, quàm responsum, *Germanicis* suspendit. Dilexit enim Imperatorem, & *Romanæ* curiæ odivit cavillationes. Accedente igitur ad ipsum Imperatore, & vocante eum pacificè & secretò in loco tuto, adeò mutuis colloquutionibus & amicis confabulationibus ante recessum suum ad invicem, datis dextris confœderati sunt, ut de suspecto factus est idem *Andegravius* amicus tutissimus, & omnibus qui eum elegerant manifestè significavit, quòd tam temerè præsumptionem non adquievit. Et sic ad votum perfecto negocio, ad exercitum suum Imperator, eadem qua recessit prudentia, remeavit.

Humiliatus est Imperator

VEruntamen, qui oderunt ipsum Imperatorem *Fredericum*, extulerunt caput, & pro jacturis suis, quibus affectus fuerat, quasque superiùs latiùs expresimus & recensuimus, exultaverunt et gavisi sunt valde. Humiliatus est igitur eo tempore aliquantulùm dominus Imperator *Fredericus*, secundùm illud Propheticum: *Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum, Domine.* Intermeantibus igitur nobilibus et profundi consilii personis, tractatum est diligenter de pace inter ecclesiam et Imperatorem. Sed noluit aliquo modo Imperator jurare, ut staret ecclesiasticæ censuræ absolutè, nisi præcognitis causis, et prævisa via, et omnibus conditionibus; nec quomodolibet quædam acquisita, ad Imperium jure antiquo spectantia, resignare. Et sic, procurante humani generis inimico, ira rediit rediviva. Et circa illos dies, factus est *Otto*, qui Cardinalis tituli sancti *Nicolai* in carcere *Tulliano*, et Legatus in *Anglia* exstiterat, Episcopus *Portuensis*.

Epistola terribilis de crudelitate Tartarorum.

EIsdemque diebus, hæc epistola Archiepiscopo *Burdegalensi* transmissa, quæ in multis consonat epistolæ Imperiali, Regibus multis *Chistianis* directa, de horribili vastatione inhumanæ gentis, quam *Tartaros* vocant, (sed in hac *Tattari*, vel *Tatari*, nuncupantur) multos etiam constantes viros vehementer perterruit. Giraldo, *Dei gratia* Burdegalensi

lensi *Archiepiscopo*, Yuo *dictus* Narbonensis, *suorum olim novissimus clericorum, salutem, & super talentis creditis ad reddendum sufficere rationem. Terrenis involutæ negociis animæ reproborum, divini comminationis judicii non advertunt: nec obstinatis terror incutitur, donec horrendæ damnationis sententia feriantur. Miror, namque, quòd cùm terribiliter imminente cunctis exterminio* Christianis, *talis obstinatio Reges terræ cæterosque potentes universaliter comprehendat, quòd vos, qui zelum Dei habere dicimini, vestræ magnitudinis gravitate obstinatorum corda non attemptatis movere: vestræ siquidem à pluribus & sapientibus, & auctoritati staretur & fidei crederetur. Porrò, quantum* Christianis *ex superveniente* Tattarorum *impetu periculum imminet, solis constat expertis. Nam ex illius populi crudelitate vel dolo mentiri non posset infamia, cujus ut vobis ritus nefandos breviter prosequar, nihil dicam quod dubitem, vel opinerer, sed certè quod expertus sum, & quod scio. Accusatus quondam, ut nostis, ab æmulis meis coram magistro* Roberto de Curzun, Romanæ *curiæ tunc Legato, super hæretica pravitate, non conscientiæ scrupulum, sed causæ turpitudinem erubescens, judicium declinavi, & hoc ipso factus suspectior. Auditis igitur illius autentici viri comminationibus, fugi à facie persequentis. Multas proinde compulsus circuire provincias* Paterinas *in civitate* Cumea *commorantibus conquerendo narravi, qualiter pro fide eorum, quam, Deo teste, nunquam didiceram, vel sequebar, præcipitatis in me sententiis exulabam. Hoc illi audito gavisi sunt, & me fœlicem censuerunt, eò quòd persecutionem propter justitiam tolerassem. Et ibidem apud eos tribus mensibus splendidè ac voluptuosè procurabar, & multos quotidie errores, imò potiùs horrores, quos contra fidem Apostolicam asserebant, audiens subticebam. Meque beneficiis obligarunt ad promittendum sibi, quòd ex tunc* Christianis *cum quibus morosum possem habere colloquium, prædicarem persuadendo, quòd in fide* Petri *neminem contingeret salvari, & hanc sententiam pertinaciter edocerem. Hocque mihi fide interposita promittenti, sua cœperunt secreta detegere, perhibentes quòd ex omnibus ferè civitatibus* Lombardiæ, *& quibusdam* Tusciæ, Parisios *dociles transmisissent scholares, quosdam Logicis cavillationibus, alios etiam Theologicis dissertionibus insudantes, ad astruendos ipsorum errores, & professionem Apostolicæ fidei confutandam. Multos etiam mercatores hac intentione mittunt ad nundinas, ut pervertant divites laicos commensales, & hospites, cum quibus loquendi familiariter indulgetur facultas, ut multipliciter negociantes, aliorum sibi pecunias hinc sibi lucrentur, inde animas nihilominus thesaurizent Antichristo. Cumque à prædictis fratribus degeneribus licentiam petissem, miserunt me* Mediolanum, *à suis comprofessoribus hospitandum. Et sic omnes pertransiens civitates* Lombardiæ *circa* Padum, *semper inter* Paterinos, *semper in recessu accepi ab aliis ad alios intersigna.* Cremonam *tandem perveniens, oppidum in* foro Julii *celeberrimum, nobilissima* Paterinorum *bibi vina, rabiolas, & ceratia, & alia illecebrosa comedens, deceptores decipiens,* Paterinumque *me profitens, sed Deo teste, fide, etsi non operis perfectione,* Christianus *existens.* Cremonæque *per triduum commoratus, accepta licentia à complicibus, sed maledictione à quodam ipsorum Episcopo, cui suspectus eram, postmodum, ut audivi, pro quadam fornicatione ab eis dejecto, nomine* Petro Gallo, *inde cum quodam fratre laico, canales* Aquilegiæ *sum ingressus peregrinans, & transmigrando ulteriùs, in oppido apud* Frisac *jacuimus apud fratres. Sed ab eodem fratre postero mane solus relictus,* Carinthiam *pertransivi solivagus, ac deinde in quodam oppido* Austriæ, *quod* Theutonicè Neustat *dicitur, id est, nova civitas, inter quosdam novos religiosos, qui* Beguini *vocantur, hospitabar. Et in proxima civitate* Wienna *locisque circumjacentibus aliquot annis delitui, opera confundens, heu, heu, bona & mala, vivens enim, diabolo instigante, satis incontinenter, animæ meæ noxius adversabar: multos veruntamen ab errore* Paterinorum *revocans jam sæpius memorato. Hoc igitur & multis aliis peccatis inter nos* Christianos *emergentibus iratus Dominus, factus est velut vastator hostilis, & ultor formidabilis. Hoc idcircò dixerim, quia quædam gens ingens, homines inhumani, cui lex exlex, ira furor, virga furoris Dominici, terras infinitas peragrando feraliter devastat, omnia obstantia cæde & incendio horribiliter exterminando. In hac demùm æstate ipsa gens memorata, quæ* Tattari *nuncupatur,* Pannoniam, *quam per traditionem ceperat, exiens, dictum oppidum, in quo tunc fortè morabar, cum infinitis milibus obsedit truculenter. Nec erant ibidem in ipso ex nostris viri bellici, præter milites quinquaginta, quos cum viginti balistariis, Dux in munitione reliquerat. Hi omnes ex quibusdam eminentiis circumfusum supervidentes exercitum, immanem abhorrebant sævitiam satellitum Antichristi, & ascendentes ad dominum* Christianorum *planctus miserabiles audiebantur, qui subitò in circumjacente provincia præoccupati, sine delectu conditionis, fortunæ,*

1243.

1243. *fortunæ, sexus, & ætatis, omnes indifferenter diversis suppliciis interibant. Quorum cadaveribus Principes cum suis cynocephalis aliisque lotophagis, quasi pane vescentes, nihil præter ossa vulturibus relinquebant. Sed quod mirum est, famelici & edaces vultures, quæ fortè supererant, reliquiis vesci minimè dignabantur. Mulieres autem vetulas & deformes Antropofagis, qui vulgò reputantur, in escam quasi pro diario dabant: nec formosis vescebantur, sed eas clamantes & ejulantes, in multitudine coituum suffocabant. Virgines quoque usque ad exanimationem opprimebant, & tandem abscisis earum papillis, quas Magistratibus pro deliciis reservabant, ipsis virgineis corporibus lautius epulabantur. Videntibus interim ipsorum speculatoribus ex cujusdam promontorii summitate, Ducem* Austriæ *cum Rege* Bohemiæ, *Patriarcha* Aquilegiæ, *Duce* Carinthiæ, *&* Marchione, *ut dicebatur, concomitante de* Bade, *cumque plurimo potentatu conterminorum, & jam ordinatas ad bellandum acies, totus ille nephandus exercitus repentè disparuit, omnesque illi cursores in miserabilem* Hungariam *sunt reversi. Qui ut subitò aderant, sic & aberant repentini: unde magis omnes hoc videntes reddunt formidantes. Ex ipsis verò fugientibus, Princeps* Dalmatiæ *cepit octo. Quorum Dux* Austriæ *novit unum,* Anglicum *natione, sed propter quædam maleficia de Regno* Angliæ *perpetua banniatione proscriptum. Hic ex parte Regis nequissimi* Tartarorum, *bis venerat ad Regem* Hungariæ *nuncius & interpres, & mala, quæ postmodum contigerunt, satis manifestè præmuniendo comminatus est, nisi se & regnum suum* Tartareæ *dederet servituti. Hic à Principibus nostris inductus ad dicendum veritatem de* Tartaris, *nullum visus est prætermittere juramentum, sed tanta contestatus est, ut & ipsi credi posset diabolo. In primis igitur de seipso narravit, quòd instanter post tempus proscriptionis suæ, id est, ante triginta annos ætatis suæ, in civitate* Acon *amissis in ludo omnibus quæ habebat, in ipsa hyeme, nihil præter camisiam de sacco, calceos de bove, capam de cilicio secum asportans, ignominiosa compellente inedia cum infirmitate, tonsoratus omnino ut fatuus, & inexpressè clamans ut mutus, multas provincias liberè pertransisset, & hospites beneficos invenisset, qualemqualem vitam protraxit, quamvis quotidie verborum levitate, & cordis inconstantia, diabolo se commendasset. Tandem ex nimietate laborum, & assidua aëris mutatione & ciborum apud* Chaldæos, *gravi languore detentus & in tædium vitæ demersus est. Non valens igitur procedere vel reverti, paulatim respirando ibi commorans, cœpit, ut erat aliquantulum literatus, ea quæ ibi proferebantur, tabulis commendare, & citò posteà tam rectè proferre, ut indigena putaretur: & eadem facilitate didicit plures linguas. Ipsum igitur* Tartari *per exploratores suos eligentes, sibi attraxerunt: & postquam de vendicando sibi totius mundi dominio acceperunt responsum, multis sibi donariis ad fidelitatem suam & servitium astrinxerunt, pro eo quòd interpretibus indigebant. De moribus autem eorum & superstitione, de dispositione corporum eorum & statura, de patria, & modo pugnandi, juravit, quòd sunt super omnes homines avari, iracundi, dolosi, & immisericordes. Sed rigore punitionis, & immanitate pœnarum, per suos superiores infligendarum, à jurgiis & mutuis deceptationibus & sævitiis invicem coërcentur. Principia suarum tribuum, Deos vocant, & certis colunt temporibus solennitates eorum: multas quidem particulares, sed tantùm quatuor generales. Et propter se solos omnia credunt esse creata. In exercendo sævitiam contra rebelles, nullum esse credunt peccatum. Habent autem pectora dura, & robusta, facies macras & pallidas, scapulas rigidas & erectas, nasos distortos & breves, menta proeminentia & acuta, superiorem mandibulam humilem & profundam, dentes longos & raros, palpebras à crinibus usque ad nasum protensas, oculos inconstantes & nigros, aspectus obliquos & torvos, extremitates ossosas & nervosas, crura quoque grossa, sed tibias breviores, statura tamen nobis æquales; quod enim in tibiis deficit, in superiori corpore compensatur. Patria eorum, tellus olim deserta, & maximæ vastitatis, ultra omnes* Chaldæos, *de qua leones, ursos, & alias feras, arcubus & aliis machinis expulerunt. De coriis earundem bullitis sibi arma levia quidem, sed tamen impenetrabilia coaptarunt. Solent autem non maximis, sed fortissimis equis, & parvo pabulo contentis, insidentes, fortiter alligari. Iaculis, clavis, bipennibus, & gladiis infatigabiliter ac fortiter dimicare. Sed prærogativam habent in arcubus, & argutam industriam pugnandi. A tergo debiliùs armati, ne fugiant: non priùs à conflictu recedunt, quàm principale vexillum sui ducis videant retroire. Victi quoque non supplicant, & vincentes non parcunt. In voluntate & proposito subjiciendi suo dominio totum mundum, persistunt omnes quasi vir unus, nec possunt tamen milia milium computari. Satellites verò, numero sexcenta milia, cùm ad mansiones exercitui præparandas præmittuntur, properantes in equis cursoribus, sub unius noctis spacio transvolant tres dietas: Seseque subitò per totam diffundentes provinciam, universum populum*

1243.

pulum inermem, immunitum, & dispersum praeoccupantes, tantam faciunt stragem, ut Rex vel Princeps terra obsessa, quos contra eos adunet, & in bello ordinet, non inveniat. Omnes populos & Principes regionum, secundùm non causam, ut causam, tempore quietis decipiunt. Nunc se propter Magos Reges, quorum sacris corporibus ornatur Colonia, *in patriam suam reportandos: nunc propter avaritiam & superbiam* Romanorum, *qui eos antiquitùs oppresserunt, relidendam: nunc propter subdendas sibi barbaras tantùm & Hyperboreas nationes & gentes: nunc propter furorem* Theutonicum *sua modestia temperandum: nunc propter militiam à* Gallis *addiscendam: nunc propter terræ fertilitatem, qua sua multitudini sufficere possit, adquirendam: nunc propter peregrinationem ad* S. Jacobum *in* Galicia *terminandam, egressos se patriam mentiuntur. Pro quibus figmentis, quidam eis Reges simplices, inito fœdere, liberum per terras suas transitum concesserunt, eisque fœdera non servantibus, nihilominus perierunt. Tantis igitur emergentibus toti* Christianissimo *populo periculis, quid rudium religionum, & adhuc fornacis, ex qua prodierunt, igne flagrantium, faciunt sancti fratres, qui credi volunt viam se perfectionis præ cæteris elegisse? Confessionibus siquidem, & aliis familiaritatibus, Principum & Magnatum sibi favorem conciliantes, in auribus eorum contra* Tartaros *instanter & importunè clamare deberent: malè faciunt, si non clamant: pejùs, se si simulant: pessimè, si succurrunt. Quid Monachi nigri, & albi, & Canonici* Norbertini, *qui mundo mortui credi volunt, quare hæc videntes imminere pericula, contra* Tartaros *crucem non prædicant bajulandam? O Regum stulta consilia! Episcoporum & Abbatum taciturnitas supina! inaudita crudelitatis rabies! Sex Regna* Christianorum *jam destructa sunt, & idem de cæteris imminet, nec ex occisorum exemplo superstitibus adhibetur cautela: sed hostes sævissimos relinquimus in patria, & mitissimos impetimus ultra mare. Eapropter ego, qui vestræ paternitatis gratia sum id quod sum, duxi vobis in Domino consulendum, ut Reges* Franciæ, Angliæ, *&* Hispaniæ *(inter quos locum medium obtinetis) curetis inducere modis omnibus, si possitis, ut sopitis inter eos omnibus querelis, vel in perpetuum, vel ad præsens, tractatum inter se discretum habeant & maturum, qualiter tot milibus tam sævorum securè possint occurrere. Fidem enim* Christi *contestor, in qua spero salvari, quòd tot monstrorum, vel omnes ipsi confundent, vel singuli confundentur.* Valete.

HÆC igitur terribilis Epistola, Regum & Magnatum corda, ad quos pervenit, vehementer sollicitasset, & ad injuriam *Christi*, & universalis ecclesiæ, & totius *Christianismi*, ulciscendam efficaciter erexisset, nisi Papæ & Imperatoris mutuum dissidium, totius mundi latitudinem perturbasset. Undè discordia eorum longè lateque per orbem ventilata, (utpote quibus non sunt majores, imò nec eis pares, in tota *Christianitate*) corda *Tartarorum*, imò omnium *Paganorum*, necnon & universorum *Christi* inimicorum, exhilaravit, & in spem erexit tutiorem. Adeò ut superbiendo & jactitando dicerent, *Deum Christianis offensum, qui sese adinvicem impugnant & corrodunt*: & sibi potiùs propitium Deum, qui ipsos multiplicavit, & eorum dominium dilatavit. *Discordia Imperat. & Papa omnibus nocet.*

INterim dominus Imperator, videns dominum Papam ex novo creatum, confirmata prioris sententia, ipsi nequaquam velle parcere, nolens etiam stare mandatis ecclesiæ absolutè, jussit vias, portus, & pontes arctissimè custodiri, ne quis portans pecuniam, quam scivit *Romanam* curiam insatiabiliter sitire, posset transmittere. Filius autem ejus *Conradus* huic operi operam impendens diligentem, adeò vigilanter tam per mare quàm per terras transire volentibus aditus præclusit, ut nec fratribus *Minoribus*, vel *Prædicatoribus*, vel alicui alii transfigurato, quem deprehendere posset, pepercisset, quin comprehensum, usque ad animæ exhalationem torqueret. *Via versus Romam arctius custodiuntur.*

EIsdemque temporibus, quidam, in *Alemannia* præcipuè, se asserentes religiosos, in utroque sexu, sed maximè in muliebri, habitum religionis, sed levem, susceperunt, continentiam & vitæ simplicitatem privato voto profitentes, sub nullius tamen Sancti regula coarctati, nec adhuc ullo claustro contenti. Eorumque numerus in brevi adeò multiplicabatur, ut in civitate *Colonia*, & partibus adjacentibus, duo milia invenirentur. *Beguinorũ & Beguinarum multiplicatio.*

ET ne mundus turbinibus undique multiplicatis vacare videretur, inter fratres *Minores* & *Prædicatores* controversia eisdem temporibus ventilata, multos, eò quòd viam perfectionis, videlicet paupertatis & patientiæ, videbantur elegisse, movit in admirationem. Asserentibus enim *Prædicatoribus* se fuisse priores, & in hoc ipso digniores, habitu quoque honestiores, à prædicatione meritò nomen & officium se sortiri, & Apostolica dignitate veriùs insigniri, respondent *Minores*: Se arctiorem vitam & humiliorem *Controversia inter fratres, Prædicatores & Minores.*

Digitized by Google

1243. humiliorem pro Deo elegisse, & idcirco digniorem, quia sanctiorem, & ab ordine *Prædicatorum* ad ordinem eorum fratres posse, & licenter debere, quasi ab inferiori ad ordinem arctiorem & superiorem, transmigrare. Contradicunt eis in faciem *Prædicatores*, asserentes, quòd licet ipsi *Minores*, nudi pede, & viriliter tunicati, cinctique funiculis incedant, non tamen eis esus carnium, etiam in publico, vel dieta propensior, denegatur, quod fratribus est *Prædicatoribus* interdictum: quapropter non licet ipsis *Prædicatoribus* ad *Minorum* ordinem, quasi arctiorem & digniorem, avolare, sed potiùs è converso. Sic igitur, sicut inter *Templarios* & *Hospitalarios* in *Sancta terra*, sic & inter illos, humani generis inimico zizania seminante, ortum est discordiæ enorme scandalum, & quia viri literati sunt & scholares, universali ecclesiæ nimis periculosum, in indicium magni Judicii præ foribus imminentis. Et quod terribile est, & in triste præsagium, per trecentos annos, vel quadringentos, vel ampliùs, ordo Monasticus tam festinanter non cœpit præcipitium, sicut eorum ordo, quorum fratres jam vix transactis viginti quatuor annis, primas in *Angliâ* construxère mansiones, quarum ædificia jam in Regales consurgunt altitudines. Hi jam sunt, qui in sumptuosis & diatim ampliatis ædificiis, & celsis muralibus, thesauros exponunt impreciabiles, paupertatis limites, & basim suæ professionis, juxta Prophetiam *Hyldegardis Alemanniæ*, impudenter transgredientes. Morituris Magnatibus, & divitibus, quos norunt pecuniis abundare, diligenter insistunt, non sine ordinariorum injuriis & jacturis, ut emolumentis inhient, confessiones extorquent, & occulta testamenta, se suumque ordinem solùm commendantes, & omnibus aliis præponentes. Unde nullus fidelis, nisi *Prædicatorum* & *Minorum* regatur consiliis, jam credit salvari. In acquirendis privilegiis solliciti, in curiis Regum & potentum consiliarii, & cubicularii, & thesaurarii, paranimphi, & nuptiarum præloquutores, Papalium extortionum executores, in prædicationibus suis, vel adulatores, vel mordacissimi reprehensores, vel confessionum detectores, vel incauti redargutores. Ordines quoque auctenticos, & à sanctis patribus constitutos, videlicet à sanctis *Benedicto* & *Augustino*, & eorum professores contemnentes (prout in causa ecclesiæ de *Scardeburc*, in qua *Minores* turpiter ceciderunt, patuit) suum ordinem aliis præponunt. Rudes reputant, simplices, & semilaicos, vel potiùs rusticos, *Cistercienses* Monachos: *Nigros* verò, superbos, & Epicuros.

Articuli reprobati ab Universitate Parisien.

IPSIS quoque temporibus, videlicet post festum sancti *Michaëlis*, ut moris est, studiis scholarum & scholarium reflorentibus, incipiebant magistri Theologiæ, præcipuè tamen præcipui *Prædicatorum* & *Minorum* lectores, disputare & disserere subtiliùs & celsiùs, quàm decuit aut expedivit. Qui non verentes tangere montes, à gloria Dei opprimendi, nitebantur secreta Dei investigabilia temerè perscrutari, et judicia Dei, quæ sunt abyssus multa, nimis præsumptuosè indagare. Unde defecerunt, scrutantes scrutinio, et erraverunt in invio, Deo vindice, cui plus placet firmæ fidei simplicitas sobria, quàm nimis transcendens in Theologia subtilitas. Et cùm tutius sit, et magis meritorium, simpliciter à patribus tradita accipere, et credere, quàm probata, et ea quibus humana ratio præbet experimentum, experiri, se super se extulerunt. Sed hæc cùm scirent ecclesiarum Prælati, ecclesiæ et fidei *Christianæ* præcaventes, Euangelicis et Propheticis auctoritatibus innitentes, præsumptuosos ausus eorum refrenando, fidelibus, congregatione orthodoxorum facta, fidei veritatem saniùs propalarunt. Primus error eorum erat, quòd divina essentia in se, nec ab homine clarificato, nec ab *Angelo* videtur, nec videbitur. Ad hunc Prelati: Hunc errorem prohibemus, et assertores ejus et defensores excommunicamus. Firmiter enim credimus, et asserimus, quòd Deus in sua essentia vel substantia, vel natura, videbitur ab Angelis sanctis, et ab homine glorificato. Alius error: Quòd licet divina essentia una sit in *Patre* et *Filio* et *Spiritu sancto*, tamen ut hæc essentia est in ratione formæ, una est in *Patre* et *Filio*, et non una in his et in *Spiritu sancto*, et tamen forma idem est quod essentia divina. Ad hunc Prælati: Hunc errorem, &c. Firmiter enim asserimus, quòd una essentia, substantia, sive natura, in *Patre* et *Filio* et *Spiritu sancto*, et eadem essentia in ratione formæ, eadem est in *Patre* et *Filio* et *Spiritu sancto*. Alius error est: Quòd *Spiritus Sanctus*, prout est amor, vel nexus, non procedit à *Filio*, sed tantùm à *Patre*. Hunc errorem, &c. Firmiter enim credimus, et asserimus, quod *Spiritus sanctus*, prout est amor, vel nexus, procedit ab utroque. Alius error est: Quòd nec anima clarificata, nec corpora clarificata, erunt in cœlo empyrio cum Angelis, sed in cœlo aqueo, seu cristallino, quod est supra firmamentum.

Quod

Digitized by Google

Quod etiam dicere præsumunt de beata virgine. Hunc errorem, &c. Firmiter enim credimus & asserimus, quòd idem locus corporalis, scilicet cœlum empyrium Angelorum, & animarum Sanctorum, & idem erit hominum glorificatorum, & similiter locus idem communis spiritualis hominum & Angelorum. Alius error: Quòd malus Angelus, in primo instanti creationis suæ fuit malus, & nunquam fuit non malus. Hunc errorem damnamus, prohibemus, & assertores ejus & defensores, &c. Firmiter enim credimus & asserimus, quòd aliquando fuit bonus, & non malus, & postea peccando factus est malus. Alius error: Quòd multæ fuerunt veritates ab æterno, quæ non fuerunt Deus. Hunc errorem, &c. Firmiter enim credimus & asserimus, quòd una sola veritas fuit ab æterno, quæ Deus est, & nulla quæ non sit Deus. Alius error: Quod Angelus in eodem instanti potest esse in diversis locis, & etiam ubique, si vellet. Hunc errorem, &c. Firmiter enim credimus & asserimus, Angelum esse in loco diffinito, ita quòd si est hîc, non est alibi in eodem instanti. Impossibile est enim unum esse ubique, cùm sit proprium solius Dei. Alius error: Quòd principium, nunc, & creatio, passio, non est creator, nec creatura. Hunc errorem, &c. Firmiter enim credimus & asserimus, quòd fuerit creatura. Alius error: Quòd malus Angelus nunquam habuit unde stare potuit, neque *Adam* in statu innocentiæ. Hunc errorem, &c. Firmiter enim credimus & asserimus, quòd habuerunt unde stare potuerunt, non tamen inde proficere. Alius error: Quòd qui habet meliora naturalia, plus habebit de necessitate ex gratia & gloria. Hunc errorem prohibemus, &c. Firmiter enim credimus, & asserimus, quòd secundùm quod Deus elegit & præordinavit, dabitur gratia & gloria. 1244.

Conclusio annalis eventus

TRansiit igitur annus ille ecclesiæ periculosus, & procellosus, frugifer satis & fructifer, multos nobiles in *Christianitate* perimens & perturbans. Regno & Regi *Angliæ* probrosus & damnosus, *Italicis* præliosus & hostilis, *Terræ sanctæ* suspectus, *Templariis* & *Hospitalariis* schismatis & scandali generativus.

Splendidum convivium Comitis Richardi apud Walingeford.

ANNO gratiæ M. CC. XLIV. qui est annus regni Regis *Henrici* III. vigesimus octavus, fuit idem Rex ad Natale Domini ad *Walingeford* conviva fratris sui, videlicet Comitis *Richardi*: ubi nimis fastigiosè convivantes, invitatis omnibus ferè Regni Nobilibus, *Londini* initiatarum reliquias nuptiarum consummarunt, ut reliquiæ cogitationum festum peragerent nuptiale. Erant autem ibidem præsentes *Beatrix* Comitissa *Provinciæ*, & filia ejusdem *Cincia*, nurus spectabilis, cui Rex cum summo conamine totum se exhibuit serenum & jocundum.

Recedit ab Anglia *Comitissa* Beatrix.

TAnti igitur convivii solennitate completa, Rex comitante dicta Comitissa *Beatrice*, cum aliis multis Nobilibus *Angliæ* & *Provinciæ*, utriusque sexus, instante festo Circumcisionis, *Londinum* properavit, ut ibidem in præsentia & conspectu *Provincialium* solennizans, festivitatem sancti *Edvardi* miro apparatu celebraret. Qua peracta, memorata Comitissa versus mare lora dirigens, ad partes nativas remeavit: Rege, cum universa Regni multitudine, officiosè usque ad maris litora pedetentim comitante. Sed antequam navem Comitissa apud *Doveram* ascendisset, ne aliquando mundi prospera non admisceantur adversis, occurrerunt ei lugubrium rumorum portitores, nunciantes *Reimundum* Comitem *Provinciæ* maritum suum, irremediabili morbo percussum, solùm expectare sepulchrum; Qui in omni tribulatione efficax *Romanæ* ecclesiæ præstitit subsidium, Imperatori nocumentum procurando. Quod cùm audisset dominus Rex, inconsolabiliter dolens, quod potuit in precibus & eleemosynis, Dei misericordiam pro eo interpellavit.

Novus Papa novum mittit pecuniæ extortorem in Angliam.

CIRCA idem tempus, misit dominus novus Papa quendam novum in *Angliam* pecuniæ extortorem, magistrum videlicet *Martinum*, autenticum Papale deferentem, & habentem potestatem excommunicandi, suspendendi, & multipliciter voluntati suæ resistentes puniendi. Qua roboratus potestate, suspendit Prælatos *Angliæ* à suspensione beneficiorum, donec voluntati Papali satisfactum fuisset, redditus ad opus clericorum suorum & consanguineorum postulanti. Indignum tamen judicabat aliquem redditum suscipere, nisi triginta marcas aut supra valentem, ne quisquilias colligere tantus vir videretur. Cœpit igitur dictus magister *Martinus* munera, præcipuè palefridos concupiscibiles imperiosè exigere & extorquere à Prælatis, maximè à religiosis, præcipiens per literas districtè illi Abbati, vel illi Priori, ut ei equos, quales decebat specialem domini Papæ clericum insidere, transmitterent. Contradicentes autem & excusationes & causas negationis protendentes, etiam rationabiles, (utpote Abbatē de *Malmesburia*, &

1244. Priorem de *Mertona*,) suspendenda usque ad plenam satisfactionem, graviter punivit. Sedulus etiam explorator ecclesias vacantes & præbendas consideravit, ut ipsas patenti sinui Papalis indigentiæ præsentaret. Inter quas dum præbenda opima *Sarisburiensis* ecclesiæ, spectans ad Præcentorem, vacaret, invito Episcopo & nimis dolente cum toto Capitulo, manus rapidas eidem præbendæ statim injecit, & jussu Papæ, cuidam puero nepoti suo, non sine multorum cordium amaritudine & stupore, contulit. Credebant enim multi & sperabant, quòd *Romana* curia à Deo multipliciter jam flagellata, freno moderaminis suam avaritiam coërceret.

Injuria Episcopo Wintoniensi *à Rege illata.*

PER idem quoque tempus, dominus Rex manum aggravans indecenter, dominum Episcopum *Wintoniensem*, quem nec dulci affatu, nec in osculo pacis & amicitiæ, cùm veniens de partibus ultramarinis applicuisset, gratanter occurrentem recipere dignabatur, jam odio persequebatur inexorabili, nec permisit aliquem laicum cum ipso ad ministrandum ei commorari, vel ipsum in aliquam domum licenter hospitari, quin receptatores ejus & consolatores, publicos censeret inimicos. Navem etiam suam & quadrigas, victualia sua ferentem, ne ad Episcopum de *Norwico* pervenirent, truculenter impedivit. Divertens autem dictus Episcopus *Londinum*, Regis satellitibus frontosè contradicentibus, non est ausus apud *Suwerc* palatium suum intrare. In domo Canonicorum de *Suwerc*, quæ est palatio suo proxima, & in Episcopatu suo, delituit hospitatus, humiliter temporis exasperantis mutationem, & donec visitaret eum oriens ex alto, præstolando. Fretus autem Rex iniquorum consilio, prohibuit per civitatem *Londinensem*, ne quis ei vel etiam victualia venderet, quod non recolimus factum fuisse beato *Thomæ Cantuariensi*. Episcopus igitur, pro multiplicatis injuriis dolens, & lacessitus, coëpiscopis suis meritò lachrymabiliter conquestus est. Quo cognito, pietate moti, & zelo justitiæ accincti, *Lincolniensis*, *Wigorniensis*, & *Herefordensis* Episcopi, Regem super his increpaturi & monituri, ut talia corrigeret, apud *Radingum* properabant. Rex autem de adventu eorum certificatus, fugit, eorum salubria monita declinando. Sed tandem inventus, in verba potiùs excusationis & odii resolutus, nullatenus eorùm exhortationibus est emollitus. Sed manifestè adversando, misit in ejus detrimentum ad curiam *Romanam* *Theobaldum* de *Herleia*, & magistrum *Henricum* de *Susa*, cum thesauro non modico. Quos exhortabatur & illum effundere, & multò uberiorem promittere domino Papæ, & curiæ *Romanæ* ea perversa conditione, ut Episcopum nominatum ignominiosè præcipitarent. Quod tamen, quia manifestè inhonestum & injustum foret, & scandalum publicum toti ecclesiæ generaret, nequaquam impetrarunt. Quod comperiens memoratus Prior, prudenter remeavit, socio suo dicto *Henrico*, nequiter & seditiosè thesaurum Regis asportante. Unde divertens ad partes unde fuerat oriundus, ad instar corvi ad archam irrediturі, in *Anglia* posteà non comparuit.

Iohannes Columna *Cardinalis moritur.*

SUB eodem ejusdem anni tempore, videlicet in octavis purificationis beatæ Virginis, obiit vas superbiæ & omnis contumeliæ, *Iohannes* de *Columna* Cardinalis *Romæ*. Qui inter omnes Cardinales in possessionibus sæcularibus claruit potentissimus: unde efficacissimus discordiæ inter Imperatorem & Papam seminator exstitit & sustentator.

Confirmatur magister R. in Episcopum Bathoniensem.

EOdemq; tempore, magister *R.* Præcentor *Sarisberiensis*, confirmatus est in Episcopum *Bathoniensem*. Et eò faciliùs, quòd præbenda sua *Sarisberiensis* nepoti domini Papæ exstitit conferenda. Et tunc temporis quidam Monachus de gremio ecclesiæ, nomine *Thomas* de *Glovernia*, ritè electus, propriè de *Evesham* in Abbatem est creatus.

Moritur. Rad. Episco. Cicestrensis, Cancel.

ANno quoque sub eodem, venerabilis pater Episcopus *Cicestrensis Radulphus* de *Novilla*, Cancellarius *Angliæ*, vir per omnia laudabilis, & immota columna in Regni negociis fidelitatis, *Londini*, in nobili palatio suo, quod à fundamentis non procul à *Novo templo* construxerat, Calend. Februarii, vitam temporalem terminavit, perpetuam adepturus.

Normanni privantur terris suis in Anglia sitis.

CIrca dierum illorum curricula, Rex *Francorum Parisiis* convocatos omnes ultramarinos, qui terras habuerunt in *Anglia*, sic est affatus. Quicunque in Regno meo conversatur habens terras in *Anglia*, cùm nequeat quis competenter duobus dominis servire, vel penitus mihi, vel Regi *Angliæ* inseparabiliter adhæreat. Unde aliqui terras & redditus habentes in *Anglia*, eas relinquentes, possessionibus, quas habebant in *Francia*, adhæserunt, aliqui è converso. Super quo certificatus Rex *Angliæ*, omnes de Regno *Franciæ*, præcipuè *Normannos*, jussit terris suis, quas in *Anglia* habuerunt, disseisiri. Unde Regi *Francorum* videbatur, quòd Rex *Anglorum*, quia non in adoptionem eorum statuit

ed by Google

statuit conditionem terris hinc vel inde suis privandorum, ut ad alterutrum Regum transmigrarent liberè, sicut et ipse Rex *Francorum* fecerat, treugas initas inter eos confregisset. 1244.
Sed quia nimis corpore debilitatus post reditū suum de *Pictavia* fuerat, noluit certamina suscitare, imò potiùs dissimulando pertransire, et impetuosas *Normannorum* querelas, et insurgendi in Regem *Anglorum* proterviam et avidam voluntatem, reprimere satagebat.

Literæ de statu Terræ sanctæ.

DIebus autem sub eisdem, rumor jocundissimus *Christianorum* climata pervolavit, talibus literis confirmatus: *Frater* Hermannus Petragoricensis, *pauperis militum* Templi *minister humilis, dilecto sibi in* Christo *fratri* R. *de* Sanfordia, *in* Anglia *praeceptori, salutem in Domino. Quoniam statum* Terræ sanctæ, *quoties nobis facultas se offert, fraternitati vestræ literis vel nunciis tenemur intimare: noveritis quòd cùm* Soldanus Babyloniæ, *post mala quæ à nobis recepit, &* Nasserus, *tunc fautor & adjutor ejus, &* Christianorum *persecutor, quem non cessavimus pro viribus expugnare, invitus & compulsus nos alloqueretur, cum ipso de treuga reformanda, promittendo nobis totam terram citra flumen* Jordanis *restituere* Christianis, *nuncios viros nobiles & discretos, fratres nostros, ad ejus præsentiam super his duximus in* Babylonem *transmittendos. Quibus in custodiâ positis per dimidium annum, & ampliùs, & retentis,* Gazam, *& sanctum* Habrahem, Neapolim, Varan, *& mala quædam alia nobis, de promissione nobis facta priùs, recidit, dolosis verbis & supervacuis nos pascendo. Nos verò inspiratione divina ipsius calliditatem & perfidiam advertentes, quoniam nostram treugam procurabat, ut* Soldanum Damascenum, Camellæ, *&* Nassarum *dominum* Crucy, *cum terris eorum, suo crudeli dominio faciliùs subjugaret, ac demùm cùm* Terram Saracenorum, *terræ* Christianorum *adhærentem; occupatam teneret, promissam nobis fidem, sicut nec suis, nullatenus observaret: cui tota* Christianitas, *quæ tam debilis est & modica citra mare, tunc resistere non valeret: habita super his deliberatione provida & diligenti consilio Prælatorum, & quorundam terræ Baronum, dicti* Soldani *treuga meritò reprobata cum* Soldano *Damasceno &* Nassero *domino* Crucy, *duximus componendum: ita quòd totam terram citra flumen* Jordanis, *præter sanctum* Abraham, Neapolim, *&* Bossan, *in continenti* Christiano *cultui reddiderunt. Unde gaudendum est Angelis & hominibus, quòd civitas sancta* Hierusalem *à solis* Christianis *jam inhabitatur, expulsis omnibus* Saracenis, *& in cunctis sanctis locis, per Prælatos ecclesiarum reconciliatis & mundatis, in quibus à quinquaginta sex annis nomen Dei non fuerat invocatum, nunc, benedictus Deus, divina mysteria quotidie celebrantur. Ad quæ loca visitanda, liber cunctis patet aditus & securus. Nec est dubium, quin in hoc fœlici statu & prospero possit diutius permanere, si* Christiani *soli cismarini temporibus istis ab hoc essent unanimes & concordes. Sed heu quàmplures in his & aliis terræ utilitatibus promovendis, propter odium & invidiam, nobis existunt contrarii & infesti. Unde nos soli cum Conventu nostro & Prælatis ecclesiarum, cumque paucis Baronibus terræ, nobis præstantibus auxilium quale possunt, onus defensionis ipsius gerimus supra nos. Et introitum terræ, in confinio terræ* Babylonis *& terræ* Hierusalem, *videlicet apud* Gazam, *suffragantibus* Soldano Damasceno *&* Nassero *domino de* Crucy, *non sine magnis periculis, & personarum laboribus, necnon & expensis ordinis, possidendum, salutare atque maturum consilium duximus apponendum, tamen timemus, quòd ingratitudinis gravem sumat Deus vindictam, eos puniendo, in hoc negocio qui desides fuerunt & rebelles. Ad præsidium insuper & defensionem terræ nostræ, quoddam castrum fortissimum prope* Hierusalem, *suprà* Toronum *(si proborum hominum auxilium habere poterimus) proponimus ædificare: per quod speratur, tota terra posse faciliùs retineri, & perpetuò contra hostes defendi. Sed hæc quæ possidemus, contra* Soldanum, *virum potentissimum & astutum, nequaquam diu potenter valemus possidere & defendere, nisi* Christus *& sui fideles nobis efficax præstent patrocinium.*

Epistola præcedens in dubium vocatur

CUM autem hæc ad audientiam multorum *Christianorum* pervenirent, vix scriptis aut verbis eorum fidem adhibuerunt, tum propter antiquam tam *Templariorum* quàm *Hospitalariorum* infamiam. Eò quòd dicitur, quòd semper discordiam inter *Christianos* & *Saracenos* procurant, ut durante bello, undique adventantium pecuniam colligant peregrinorum: tum propter eorum mutuam discordiam, tum propter hoc quòd captionem Imperatoris machinabantur. Habent insuper *Templarii* in *Christianitate* novem milia maneriorum, *Hospitalarii* verò novendecim, præter emolumenta & varios proventus ex fraternitatibus & prædicationibus provenientes, & per privilegia sua accrescentes. Quodlibet igitur manerium, sine gravamine unum militem potest in subsidium *Terræ sanctæ*, bene & sine aliquo defectu communitum adinvenire, etiam cum omnibus plenariè ad militem

1244. militem pertinentibus: unde hæc recolentes *Christiani*, autumant semper ipsos fraudem palliare, & lupinas insidias sub ovina pelle latitare. Quia si non subesset simultas cum fraude, tot strenui milites Occidentales, omnium Orientalium obstacula violenter penetrarent, faciléque profligarent.

Correctio ordinis Prædicatorum & Minorum, exemplo S. Benedicti.

EOdémque tempore, quia, ut in istius voluminis paucis revolutis capitulis antecedentibus declaratur, fratres, præcipuè *Prædicatores*, ordinis ignaros, à tramite disciplinæ sancti *Benedicti* nimis impudenter exorbitasse deprehendebantur, Papalis severitatis moderamine corriguntur, & auctoritate literarum talium in viam meliorem diriguntur.

Otto *permissione divina* Portuensis *& sanctæ* Rufinæ *Episcopus*, *&* Godefridus *divina miseratione sancti* Adriani *Diaconus Cardinalis*, *omnibus præsentes literas inspecturis Salutem in Domino. Noveritis nos vidisse, & diligenter inspexisse, literas Apostolicas, non abolitas, non cancellatas, non aliqua sui parte viciatas, sed in prima figura, in vera bulla, filo, stilo, & charta, quarum tenor talis est.*

Innocentius, *&c. Magistro & fratribus ordinis* Prædicatorum *Salutem & Apostolicam benedictionem. Non solùm in favorem conversi, sed etiam Monasterii, probationis tempus à sanctis Patribus est indultum, ut ille asperitates illius, & istud mores illius valeat experiri. In regula quoque beati* Benedicti *præcipitur, ut ad conversionem noviter venientibus non facilis tribuatur ingressus, sed sicut docet Apostolus, an sit ex Deo spiritus comprobetur, & dura & aspera, per quæ itur ad Dominum, exponantur. Postea in eadem regula subjungitur, ut dicatur: Ecce lex, sub qua militare desideras: si eam observare potes, ingredere: alioquin, liber venisti, liber discedas. Insuper, fælicis recordationis* Gregorius *Papa, prædecessor noster, statuit, ut positi in probatione novitii, ante susceptum religionis habitum, qui dari profitentibus consuevit, seu ante professionem emissam, ad statum pristinum redire possint liberè infra annum. Et ad omnem ambiguitatem penitus amovendam, cùm in quibusdam locis religiosis novitiorum habitus non distinguatur ab habitu professorum, professionis tempore benedicantur vestes, quæ profitentibus conceduntur, ut novitiorum ac professorum habitus discernatur. Licèt igitur zelum animarum habentes, eas lucrari Domino solicitè cupiatis, quia tamen decet & expedit, ut conscientiæ puritati non desit judicium rationis, ne unde spiritualis profectus quæritur, inde salutis dispendium subsequatur, vobis de fratrum nostrorum consilio in virtute obedientiæ, sub pœna excommunicationis, auctoritate præsentium districtiùs inhibemus, ne ante annum probationis elapsum, qui est maximè in subsidium fragilitatis humanæ regulariter institutus, quemquam ad professionem vestri ordinis, seu renunciationem sæculi faciendam, recipere præsumatis, nec constitutum in probatione novitium aliquatenus impedire, quò minus infra eundem annum probationis, ad aliam religionem, quam maluerit, transeat, sicut de sua processerit libera voluntate, non obstante statuto contracto; si quid à nobis est editum, quod irritum decernimus & inane, vel aliquibus literis à sede Apostolica impetratis, seu etiam impetrandis, quæ de præmissis expressam non fecerint mentionem. Quòd si fortè contra hujusmodi inhibitionem quemcunque recipere præsumpseritis, decernimus eum, qui taliter receptus fuerit, nullatenus vestro esse ordini alligatum, vosque à receptione quorumlibet ad professionem ejusdem ordinis fore ipso facto suspensos, & insuper pœnæ subjiciendos, quæ fratribus ipsius ordinis pro culpa infligi gravioribus consuevit. Nulli ergo, &c. Datum apud civitatem* Castel. *xv. Cal. Iul. Pont. no. an. i. Nos autem, ad precum instantiam fratrum* Minorum, *præsens transcriptum ex literis ipsis de verbo ad verbum sumptum, sigillis nostris fecimus communiri. Datum Suteri, quinto Non. Iul.*

Hæc autem taliter impetrata circa hæc tempora hujus anni, sunt generaliter publicata, & jussa per ordines dictos observari.

Rex Ang. *quosdam novos Consiliarios creat.*

EOdem tempore dominus Rex, dominum *Paulinum Piper*, militem, Senescallum Regiæ suæ ministralem, & eundem *P.* necnon & *Iohannem Mansel*, Cancellarium sancti *Pauli Londinensis*, viros prudentes & circumspectos, Principales sibi constituit Consiliarios, Magistrum quoque *Laurentium* de *sancto Martino*, (qui quandoque cum electo *Valentino* & *Leodiensi Wilielmo* commorabatur comes familiaris,) consiliorum Regalium moderatorem, & negociorum statum ecclesiasticæ conditionis contingentium, in clericum specialem & procuratorem, utpote virum prudentem & expertum, dignum censuit advocandum.

Episc. Wintoniēsis *fugit in* Franciam.

CIrca idem tempus, *Lincolniensis*, *Wigorniensis*, *Herefordensis*, Episcopi, Regem quasi fugientem prosequentes è vestigio, & tandem eundem apud *Westmonasterium* invenientes, eum acriter increpabant de persecutione & tyrannide, quam in eorum fratrem

1244.

fratrem coëpiscopum *Wintoniensem* non desinebat diatim exercere. Et dum preces precibus addiderunt, & minas minis adjunxerunt, parati Capellam ejus interdicto supponere, petiit Rex inducias, ut ipsis super hoc præcisè responderet, donec nuncii sui, qui transalpinarant, remearent. Sperabat enim indubitanter, quòd ipsi corrupta curia, quicquid mente conceperant, effectui manciparent. Episcopi autem supradicti Regiæ petitioni benignè consenserunt. Sed cùm Episcopus *Wintoniensis* teporem eorum comperisset, decimo Calend. Martii, clandestinam fugam arripuit, navem *Londini* ascendens, partes *Gallicanas* aditurus. Et per *Tamesim* navigans, in alta maris indistanter se suscipiens, antequam ad Regis notitiam, vel etiam aliquorum suorum familiarium, rumor hujusmodi pervenisset, in portu sancti *Walerici* prosperè applicuit. Et inde se ad *Abbevillam* transferens, obvium habuit Regis *Francorum* nuncium solennem, qui eundem Episcopum ex parte domini sui Regis cum gaudio & vultu suscepit serenissimo; in omnibus ei spondens ejusdem Regis consilium & auxilium, cum consolatione & protectione. Præcepitque ex parte domini sui, ut Major *Abbevillæ* promptam haberet totam communiam ipsius civitatis, ad ejusdem Episcopi defensionem, si fortè insequerentur ad nocendum aliqui ex parte Regis *Anglorum*; ita scilicet, ut si opus expostularet, ad arma convolantes, hostiliter pro Episcopo contra omnes illi adversantes, dimicarent.

Griffinus *filius* Leolini *de Turri* Londinensi *corruens exspiravit.*

ET dum alea fortunalis mundana casualiter hæc tempora variaret, *Griffinus* filius *Leolini* Principis *Northwalliæ* primogenitus, qui in Turri *Londinensi* captivus tenebatur, & quotidie ad ejusdem honorabilem sustentationem victualem, de Fisco dimidiam marcam percipiebat, data licentia uxori suæ ut accessum ad ipsum haberet, tamen tædio diutini & insoliti carceris graviter affectus, cogitavit argumentosè, qualiter inclusionem poterat evadere carceralem. Una igitur noctium, deceptis custodibus, ex laceratis linteaminibus, tapetiis, & mappis, facto fune, per ipsum funem se demisit perpendiculariter à summitate ipsius Turris. Et cùm per aliquod spacium se pendentem demisisset, ex sui corporis ponderositate, rupto fune, cecidit ab alto. Erat quippe magnus valde, & abdomine turgens. Et sic fractis cervicibus expiravit. Cujus miserum cadaver manè juxta Turris murum inventum, miserabile spectaculum præbuit intuentibus. Erat enim caput ejus cum collo ferè totum inter scapulas in pectore demersum. Rex autem, cùm hæc audisset, custodum desidiam increpando puniens, jussit filium ejusdem *Griffini*, qui in eodem carcere detinebatur cum patre, ex tunc arctiùs custodiri. Obiit autem dictus *Griffinus*, qui, ut dictum est, ab alto corruit, prima die Martii.

Rex Angl. malè audit propter exilium Episcopi Wintoniensis.

EXulante igitur *Wintoniensi* Episcopo, fama Regis *Anglorum* per omnes partes cisalpinas non mediocriter denigratur. Dicebant enim *Franci*, *Anglorum* æmuli, materiam sumentes exinde nequiter obloquendi: Ecce Rex *Anglorum*, contra omnes Regni sui inimicos deses & imbellis, omnes sanctos Episcopos suos persequitur & proscribit. Et sicut quondam beatum *Anselmum Cantuariensem* Archipræsulem, deinde beatum *Thomam* Martyrem, & nuper Gloriosum *Ædmundum* Confessorem, sic modò præsentem bonum virum Episcopum *Wintoniensem*, qui etiam ei diu & fideliter servivit, & familiarissimus exstiterat, non permittit pacis securitate gratulari, imò à finibus Regni sui, hostiliter persequendo, turpiter exterminavit. Quod cùm electo *Cantuariensi Bonifacio* innotuit, ex innata sibi ingenuitate, infamiæ Regis condolens, Episcopo *Wintoniensi* consolatoria, & Regi commonitoria verba amicabiliter scripsit, in hunc modum:

Literæ Bonifacii Cantuariensis *electi ad Episcopum* Wintoniensē.

BOnifacius, *Dei gratia* Cantuariensis *electus immeritus*, *venerabili in Christo patri* Willielmo, *Dei gratia* Wintoniensi *Episcopo, salutem in Domino. Quoniam nobis, & officio nobis injuncto, vos devotos per literas vestras obtulistis, devotioni vestræ congratulamur in Christo. Sanè cùm per magistrum* W. *clericum vestrum, quædam à nobis duxeritis requirenda, sciatis nos petitionibus vestris, quantum cum Deo, & sine Iuris offensione potuimus, admisisse, sicut à dicto* W. *plenius audietis. Scituri, quòd nisi ante adventum nostrum in* Angliam, *inter vos & dominum Regem pax reformata fuerit, nos ad illam viriliter intendentes, graviora experiemur, ut res finem convenienter sortiatur. Et quia sigillum proprium non habemus, sigillo* Bellicensis *Capituli utimur in præsenti.* Valete.

Ejusdem literæ ad Regē Angliæ.

I*Tem idem Regi sic.* Literas quorundam Suffraganeorum *Cantuariensis ecclesiæ nuper recepimus, nobis devotè supplicantium pro pace inter vos & venerabilem patrem ad* Wintoniensem *ecclesiam postulatum, cujus postulationem ab Apostolica sede admissam, asserunt reformandam. Nos igitur, desiderantes regni tranquillitatem, & ecclesiasticæ pacis stabilitatem, & attendentes ipsam in hac parte periclitari, dictorum patrum petitioni, quæ tam*

1244. *ecclesiæ quàm Regni utilitatem continere dignoscitur, sicut condecet, inclinantes, celsitudine vestræ cum devotione supplicamus, quatenus memoratum Patrem ad gratiam vestram, more boni Principis, & Dominum timentis dignemini revocare. Et quia sigillum proprium, &c.* ut priùs. Scripsit etiam idem electus Episcopo *Herefordensi P.* ut idem vigilanter & efficaciter versùs Regem, eundem persuadendo, deprecando, comminando, negocio domini *Wintonensis* intenderet.

Rex Hungariæ *auxilium postulat ab Imp.* F.

PER eosdem dies, Rex *Hungariæ* expulsus de Regno suo per *Tartaros*, ad alas protectionis Imperialis convolavit, ab eodem in tali articulo consilium efficax & auxilium contra communes hostes petitur. Habito igitur diuturno & secretissimo consilio, procuratum est, quòd Dominus Imperator ab irruptione hostili & barbarica potenter Regnum *Hungariæ* liberaret, ut scilicet, dictus Rex Regnum illud liberatum & pacificatum ab ipso Imperatore, & deinceps ab Imperio teneret, quasi à domino capitali. Misso igitur innumerali exercitu, Imperator Regnum memoratum, non sine magnis sumptibus & periculis, ab inhumanis *Tartaris* liberavit, & eosdem procul à finibus Regni potenter & prudenter eliminavit. Fuerunt qui dicerent, quòd machinante Imperiali astutia illuc pervenerunt ipsi detestandi *Tartari*, dominatui Imperatoris attendentes & obligati, hæc omnia facientes, ut Imperator Regem & Regnum taliter potestati suæ subjugaret. Sed hæc lividorum susurra fuit, nec credi debet oblocutio hęc. Igitur liberato Regno *Hungariæ*, & Regi pacificè restituto, subjecta facta est *Hungaria* Imperio, & obligata in trecentis militibus, & eorum sequela, Imperatori in confiniis pugnaturo fideliter exhibendis.

Imperator Constantinopolitanus *victus ad Imperatorem* F. *confugit.*

IPsóq; eodem tempore, cùm fugisset Imperator *Constantinopolitanus* à persecutione *Græcorum*, nec quicquam haberet in ærario, ut bellum amplius continuaret, & *Græcorum* impetus continuos sustineret, confugit ad consilium & auxilium Imperatoris *Romanorum Frederici.* Qui *Græcis* tum terribiliter comminando, tum consultius postulando, tandem treugas per annum unum impetravit. Interim, procuravit idem Imperator *Fredericus*, ut filiam suam cuidam magno Principi *Græcorum*, nomine *Battacio*, matrimonio copularet. Quod domino Papæ simulq; toti curiæ *Romanæ* molestum videbatur & grave, quia per ipsum *Battacium* schisma ortum est inter ecclesiam *Romanam* & *Græcam*. Unde ipsa *Romana* ecclesia vocat eum schismaticum, & factum est obstinatius odium proinde, inter dominum Papam & Imperatorem *Fredericum*.

Tartari *versus partes Orientales discurrunt.*

TArtari interim exturbati, nec potentes impetus Imperiales sustinere, partes Boreales relinquentes, versus Orientales rapido cursu transmearunt. Et dum partes *Persidæ* quasdam feraliter devastâssent, quidam cruentissimi homines & inhumani confinia rubri maris inhabitantes, & qui de potestate sunt pro majori parte *Soldani Babyloniæ*, dicti *Choermini*, ab imminente fugerunt tempestate, *Tartarorum* vitantes irruptiones. Et venientes ad *Soldanum Babyloniæ*, locum habitationis instanter & acriter postulabant. Cùm igitur intellexisset *Soldanus*, quòd si postulata frontosè negâsset, in ore gladii extorsissent, ait illis: Sunt non procul hinc quidam, quos *Christianos* dicimus, maritima inhabitantes, nostris legibus rebelles, & nobis infesti & graves, & graviora comminando promittentes, quorum charissimum receptaculum est *Hierusalem*. Ite igitur audacter, & ipsos projicientes, loca eorum occupate. Quæ cùm obtinueritis, preciosis spoliis ditabimini, & terras opulentas cum castris & civitatibus fœliciter & ad votum obtinebitis, meiq; & meorum gaudebitis efficaci protinus patrocinio. Ipsi igitur his verbis animati, primò *Hierusalem* invadentes, stragem non minimam de *Christianis* exercuerunt, prout Magnatum epistolis pleniùs certificamur.

Epistola Imperatoris de depopulatione Terræ sanctæ.

FRedericus, Dei gratia *Romanorum* Imperator, semper *Augustus*, *Hierusalem* & *Siciliæ* Rex, *Richardo* Comiti *Cornubiæ*, dilecto sororio suo, Salutem, & sinceræ dilectionis affectum. *Vox in Rhama audita est, ploratus & ululatus multus.* Vox illa, quam nostræ pręsaga tristitiæ fama prætulerat: vox illa, quam nuper adversę fortunæ proprietas, quæ nunquam venit sola, mortalibus nostris auditibus repromisit. Fuerunt nempè quamplura tempestatis futuræ tonitrua, in circuitu *Hierusalem* tot *Christi* fidelium cruenta perditio, ipsius sepulchri Dominici luctuosa dispersio; postremò nostris abominanda temporibus sanctæ destructio civitatis, chorus cationes hujusmodi non in rorem & imbrem tenuem, sed in calamitatis nostræ diluvium cœli nubibus exposuit. Dum enim ad vindicandum tantæ confusionis injuriam, *Christicolas* de *Choerminorum* clade residuos amor & debitum fidei provocarent, etsi reparatio tanti dissidii, sicut majorum consilia, sic

sic remotiora suffragia flagitaret. In tantum tamen Patriarcha *Hierosolymitanus*, dum ad speratæ victoriæ gloriam exspectaret, & collegam, aut Principem alium, forsitan reputaret indignum, factus crucis Dominicę prædicator, audientium sævos amicos extulit, & zelum improvidæ devotionis accendit, ut nulla temporis, quòd maximè bellica jura desiderant, opportunitate captata, secunda feria ante festum sancti *Lucæ* Evangelistæ, *Christianus* exercitus, totius ultramarinum militiæ robur, in *Choerminos* præfatos, velut rei præscios, ad prælium præparatos, sic infestis auspiciis irruisset, quòd vix de pugnantibus aliqui mortis aut carceris exitium evaserunt. Liberavit veruntamen aliquos, sed valde perpaucos, fugę subsidium, quos forsan ad medios usq; pugnantium strepitus, & confligentium ictus, audacia non perduxit. Ex omnibus terræ Baronibus, & Regni *Hierosolymitani* militibus, toto Conventu militiæ *Templi*, trecentis videlicet fratribus, & ducentis *Hospitalariis* sancti *Iohannis*, ac toto posse sanctæ *Mariæ Teuthonicorum*, nemo nisi Patriarcha præfatus, & dominus de *Monte forti*, qui Regni vexillifer fuerat & antesignanus, quatuor milites & paucissimi servientes *Templarii*: *Hospitalarii* verò, decem & novem: & de fratribus *Teuthonicorum*, tres tantummodò servientes, fortunę vel fugæ subsidio, proh dolor, redierunt: viris famosis, Episcopo de sancto *Georgio*, & domino de *Cayfa*, in acie fato postremo cadentibus, *G.* Comite *Ioppensi* mortaliter vulnerato, & *Tyrensi* Archiepiscopo, sed ex vulnerum illatione non periit, carceri mancipatus: prout hæc omnia ex literis Conventus domus sanctæ *Mariæ Teuthonicorum* nobis missis nostra serenitas intellexit. Habet ex seipso satis hic tristior rerum eventus mœstitiæ causam, cur à nobis, & omnibus fidei *Christianæ* Principibus, cordis amaritudinē exigat, profluviumq; lachrymarum exposcat: quia evenit infortunii qualitas, quum hujusmodi casum culpa præcesserit, & negligentia subsequatur. Dum præter idem quòd *Templariorum* superba religio, & aborigenarium terræ Baronum deliciis educata, superbit, *Soldanum Babyloniæ* ad evocandum auxilium *Choerminorum*, per bellum improbum & improvidum, coegerunt, nostro Regio fœdere parvipenso, quod nos una cum Conventu & Magistris domorum sancti *Iohannis* & sanctæ *Mariæ Teuthonicorum* nomine nostro contraxeramus, cùm de eodem abjecta est per prædictos evidentis culpæ cruda simplicitas, ut credentes in barbara varietate constantiam, & fidem in perfidia reperire, *Soldanos Damasci*, & *Craccy*, sicut fide dispares, sic ab eis voluntate discordes, in suum præsidium, contra *Choerminorum* exercitum ac *Soldani*, velut ad extinguendum ignis incendium olei multitudinem advocarent, inhonestis eodem blanditiis: Adeò quòd, prout nobis per nonnullos religiosos, venientes de partibus transmarinis, constitit evidenter, infra claustra domorum *Templi* prædictos *Soldanos* & suos cum alacritate pomposa receptos, superstitiones suas, cum invocatione *Machometi*, & luxus sæculares facere *Templarii* paterentur. In nullo veruntamen advocatos advertere potuit, nec à natura blanda suggestio, nec à voluntate contraria confœderationis jurata promissio, quin perjurium citiùs quàm conjurium incurrissent. Sicq; præter *Soldanum* de *Camel*, cum quinq; tantum ex suis de prælio fugientem, quem in eorum auxilium, qui contra *Soldanum Babyloniæ* conjurarant, *Soldanus Damasci* transmiserat, & qui de ipso *Soldano Babyloniæ* penitus desperabat, residui omnes post brevem conflictum, dissimulata dimicatione, superstites ad *Soldanum Craccy* cum omnibus suis, nullo certamine, nec vel simulato commisso, in partem alteram, in quam corda direxerant, corpora transtulerunt. Dissoluta præterea negligentia, pestis ultimum genus, cùm de salute certatur, omne nostrum periculum cumulat, & exitium comminatur: cum Legis orthodoxæ primores, quod non sine magno dolore scribimus omnes universaliter orthodoxi, nedum quòd de reparatione tam luctuosi dispendii cogitent, nedum quòd tam miserabiles casus eventuum, majorum nostrorum more, deplorent: imò tanquam ista non essent *Christianorum*, aut fidei *Christianæ* negocia, vulnera nostra despicimus, & de remediis non curamus. Percussit nos Dominus, nec dolemus; circumstant undiq; septa tectorum nostrorum incendia, nec nos ad aquam decurrimus, sed alter alterius infortunio gloriatur. Hinc nos extonat *Tartarorum* nova crudelitas, illinc nos urit & cruciat barbaræ gentis antiqua protervitas. Ex adverso nos pungit *Paterinorum* fœda perfidia, & præsertim illorum, qui per rebelliones suas in *Italia* sacrum Imperium enervantes nobis obsistunt, quò minùs, juxta quod in sacris ceremoniis catholica rogat ecclesia, *Christiano* subjiciamus Imperio barbaras nationes: sic undiq; publicis hostibus agimur, aut vexamur occultis. Sathan continuò laborat & vigilat, *Simon* dormit, neq; quò tandem oculos nostros somnus, & corda nostra

Digitized by Google

1244. nostra socordia mulceat, tolerantur. Expergiscimini viri fortes, apprehendite arma & scutum, temporum nostrorum injuriam necessariò vindicando, redimentes; à quibus nunquam nos, Domino teste, subtraximus, quin potiùs ad *Terræ sanctæ* subsidium præsidia nostra semper libentiùs obtulimus, quàm quę fierimus aliena. Latere vos namque non credimus, qualiter à transalpina militia, gente belligera, quæ se signo mirificæ crucis assumpto, *Terræ sanctæ* servitiis dedicavit, ad *Capitaniæ* decus, & transmeantium regimen advocata, suffragii nostri partes magnificentia nostra non negavit; quin potiùs personam nostram, seu filii nostri, vel ducis alterius, quem transfretantes idoneum reputarent, mille stipendiariorum militum continuò sub nostris stipendiis comitatam, ad tam salubre negocium, per venerabiles patres *P. Panormitanum* Archiepiscopum, quondam *N. Reginum* & *Florentinum* Episcopos, & *G.* de *Sueßa*, dilectos nostros & fideles, solennes excellentiæ nostræ Legatos, obtulimus, ad *Gregorium* summum Pontificem tunc temporis destinatos, alia nulla prorsus ab eo conditione quæsita, nisi quòd nos, filios nostros, cum Imperio,& Regnis nostris,honestis & debitis præsidiis adjuvaret.Qualiter *Lombardorum* nostrorum rebellium obstinata protervitas, jus & dominium, Imperii *Romani* formam, prout tenetur, agnosceret, ac nobis, ipsorum societate, quin potiùs conspiratione cassata, prædicti rebelles, quemadmodum nobis & aliis terræ Regibus & Principibus subditi nostri deserviunt, redditis nostris & Imperii juribus subjacerent. Deinde cùm ex circumstantiis negociorum & temporum, ista quæ noviter contigerunt, timenda nobis occurrerent, quanquam forent ex negata mortalibus scientia futurorum ignota,cùm eò se malitia temporis dilatavit, ut ad discrimen *Italicum* summus ecclesiæ Pontifex contra nos Pontificatus adjungi consortium pateretur.Obeunte *Gregorio* summo Pontifice, autoritate tunc temporis ipsius dissentionis & causa, istoq; qui pręsidet, ad summi Pontificatus apicem substituto, longè majora, quàm priùs, per nuncios nostros obtulimus, quæq; nunquam credere debuit aliquis respuenda: videlicet, quòd totum transmarinum negocium, necnon & imminentem *Tartaricam* tempestatem, ac Imperii *Constantinopolitani* discrimen, de Domini nostri *Iesu Christi* victoriosi Regis omnipotentia confidentes, humeris nostris imponere spondebamus, prout præmissa magnificentiæ nostræ Legatio, vobis & cæteris Regibus & Principibus patefecit. O quantum cum tempore profuisset ad communis causæ salutem, oblatum nostræ devotionis antidotum,dum sanabilis erat infirmitas, priusquam adversæ fortunæ secundus ictus accederet, qui dolorem prioris vulneris duplicaret, accepisse! Nec tamen sic desperationi vel morti relinquendum negocium arbitramur, quin possit & debeat de remediis cogitare. Nec nos à tam salubri consilio potentiæ nostræ partes abducimus: imò tantò libentiùs pollicemur, quantò ad radicem arboris securi jam posita, nostrum & omnium orthodoxæ fidei Principum auxilium necessarium apponere æstimamus. Dum tamen pacata nobis *Italia*, rebus & juribus, quæ proximi parentes nostri tam in Imperio, quam in Regno pacificè tenuerunt, nobis in pace dimissis, alæ nostræ pennas & plumas integrales habeant, quibus ad alta conscendere securiùs valeamus. Datum *Fog.* vigesimo sexto Februarii, tertia Indictione.

Brevis narratio prædicti infortunii.

HUjus autem lamentabilis stragis, quæ primò facta fuit in sancta civitate *Hierusalem*, unde mentio fit supra, causa fuit hæc. Cùm primo irruerent *Choermini* in Patriarcham, & in incolas civitatis, impetu repentino, cives causa refugii versus *Ioppen* cum familiis suis ociùs convolarunt. Astuti autem *Choermini*, ut fugientes revocarent, & irretitos trucidarent, signa *Christianorum*, qui subito fugam inierant, super propugnacula murorum civitatis in propatulo elevaverunt. Unde fuerunt aliqui *Christiani*, qui de latibulis exierunt extra civitatem,sequentes ipsos *Christianos* in spiritu fraternæ charitatis, rapti in equis velocissimis, ipsos revocabant, asserentes residuos *Christianorum*, qui in civitate remanserant, fœliciter de hostibus triumphantes,signa sua super muros gaudenter elevâsse. Reversi igitur *Christiani*, cùm sese in civitatem, vel in loca contermina tutiùs recepissent, gens memorata,ad unguem armata, & per omnia præmunita, in incautos *Christianos* subito irruentes, ipsos omnes in ore gladii peremerunt. Nostrates igitur hæc audientes, qui in civitatibus & castris indemnes adhuc & illæsi remanserant, exercitum copiosum & fortem congregarunt, volentes unanimiter sanguinem fratrum de cruentis manibus inimicorum, cum gravi ultione, requirere, bellum cum ipsis inierunt crudeliter valde, sed casu omnibus sæculis deplorando, ceciderunt *Christiani*, prout per epistolam patet, quæ suprascribitur, Imperialem. Perempti tamen & vulnerati,qui licèt pauci,

Digitized by Google

pauci, per fugam elapsi, de seipsis cruentissimam hostibus victoriam reliquerunt, prout ipsi post prælium inimici spiritu proprio sunt confessi. Duravit autem certamen infatigabiliter pugnantium, à summo mane usq; quo noctis tenebræ, ita ut non cognosceret alter alterum, prælium diremissent. 1244.

Alia epistola evidentior Magistri Hospitalis Hierusalem.

STrenuissimo domino de M. de Merlai, *frater* G. *de novo castro, Dei gratia sanctæ domus* Hierusalem *Magister humilis, & pauperum* Christi *custos, Salutem. Ex insinuatione literarum nostrarum, quas diligentia vestra in singulis passagiis direximus, scire satis perspicaciter potuistis, qualiter ob repugnantiam, quæ diu in partibus nostris viguit, circa factum treugarum de fovenda parte* Damascenorum *contra* Babyloniæ Soldanum, *perperam processit negocium* Terræ sanctæ: *super aliis eventibus, qui postmodum emerserunt, discretionem vestram volentes certiorari, significandum duximus, quoniam circa principium æstatis proximò præteritæ,* Soldanus Damasci & Seisser, Soldanus Cracey, *qui priùs hostes erant sibi adversantes, concordiam facientes, confœderationem treugarum cum* Christianis *sub ea conditione pertractarunt, quòd totum Regnum* Hierusalem, *& terram quæ de possessione* Christianorum *circa flumen* Jordanis *fuerat, præter aliquot villas, quas sibi in montibus retinebant, tali pacto restituerunt* Christianis, *quòd ipsis in expugnatione* Soldani Babyloniæ *assistere deberent toto posse fideliter. Forma autem hujus treugæ ab utraq; parte acceptata, civitas sancta, cum quibusdam adjacentiis, cœpit à* Christianis *inhabitari,* Christiano *exercitu commorante in comitiva* Soldanorum *præscriptorum apud* Gazaram, *in gravamen* Soldani Babyloniç. *Cumq; aliquandiu in expeditione ipsa perstitissent, Patriarcha* Hierosolymitanus *applicuit, veniens de partibus transmarinis. Qui recepta aliquantula corporis quiete, desiderio visitandi sepulchrum Domini inspiratus, iter peregrinationis arripuit, properantibus nobis secum. Voto itaq; peregrinationis nostræ completo, nobis in urbe beata accidit, quòd infinita multitudo gentis barbaræ & perversæ, quæ* Choermina *vocabatur, in ultimis partibus nostris,* Hierusalem *conterminis, vocante & mandante* Soldano Babyloniæ, *universam terræ superficiem occupans, omnem animam viventem per ignem & gladium peremerunt. Habito igitur omnium ibi existentium* Christianorum *consilio, quia resistere non poterant, salubriter deliberatum fuit & provisum, quòd omnes civitatis sanctæ habitatores utriusq; sexus & omnis ætatis, cum acie equitum nostrorum, versus* Joppen *procederent, ad locum refugii & salutis. Ipsa autem nocte deliberationem exequentes, populum de civitate cautè educere curavimus, ambulantes usq; ad fere medietatem itineris confidenter, donec, procurante versutia antiqui nostri inimici Diaboli, intervenit damnosum nimis impedimentum. Gens enim prænotata, signa quædam, quæ invenerunt post fugientes, elevaverunt supra muros civitatis, ut incautos taliter revocarent, credentes eos qui remanserant* Christianos *de adversariis triumphásse. Fuerunt qui nos revocarent* Christiani *properantes post nos, sereno vultu nos consolantes, & afferentes* Christianorum *signa, quæ bene noverunt, super muros* Hierusalem *elevata, in signum quòd de hostibus triumpharunt: & sic decepti, nos decipiebant. Nos igitur exultantes, reversi sumus confidenter in sanctam civitatem, credentes ibidem secretè commorari, & multi affectu devotionis, alii spe hæreditatis obtinendæ & retinendæ retrorsum temerè & incautè vel in ipsam civitatem, vel in suburbana sunt reversi. Quod nos omnino dissuasimus, laqueos perfidorum pertimescentes, & sic ab invicem recessimus. Non multum autem post recessum nostrum, ecce cum longis agminibus venientes perfidi* Choerosmini, *populum* Christianum *in sancta civitate per gyrum obsederunt, quotidiè & incessanter in ipsos impetuosos insultus facientes, & undiq; eis exitum & ingressum præcludentes, ac diversis afflictionibus miserabiliter coarctantes, adeò quòd præ angustiæ pressuræ, famis, & doloris, deficientes & desperantes, se mortis casui & periculo omnes universaliter exposuerunt. Et de civitate exeuntes, per devia & deserta montium vagabundi de nocte abierunt, donec ad angustum exitum venientes, in insidias hostium inciderunt. Qui undiq; eos circumdantes, gladiis, lapidibus, & sagittis irruentes, occiderunt, trucidantes & dilaniantes eos, juxta certam æstimationem, septem milia virorum & mulierum, cruorem tantum effundentes, quòd tanquam aqua per montium convalles fidelium sanguis, proh dolor, decurrebat. Iuvenes verò & virgines in captivitatem secum raptim detrahentes, in civitatem sanctam sese receperunt, ubi Moniales, senes, & debiles, laborem itineris & fugæ ferre non valentes, qui in ecclesiam Dominici sepulchri fugerant, & in* Calvariæ *locum, sanguine* Christi *consecratum, quasi oves occisionis jugularunt, ignominiam execrabilem in sanctuario Domini committentes, quam à diebus sæculi oculi hominum non viderunt. Demum, quia atrocitas tanti facinoris intolerabilis, omnium fidelium devotionem provocavit*

ad

1244. ad ulciscendum sui creatoris injuriam, communi voto omnium fuerat cum annotatione præsentium constitutum, ut ordinata expeditione ad præliandum contra perfidos accingeremur generaliter universi, auxilium de cœlo postulantes. Et inimicos aggredientes, usq; ad diei conclusionem bello cruentissimo, à summo mane infatigabiliter dimicavimus. Et ecce tenebræ cognitionem nostrorum & adversariorum ademit. Ceciderunt ex nostris innumerabiles, adversantium tamen in quadruplò, ut posteà compertum est, plures. Postmodum verò die sancti Lucæ Evangelistæ, resumpto spiritu, & invocato de supernis suffragio, fratres militiæ Templi & Hospitalis, cum omnibus aliis religiosis bello mancipatis, & eorum viribus, generaliq; exercitu Christianorum Terræ sanctę, sub Patriarcha publico edicto congregati, inierunt prælium cruentissimum cum dictis Choerosminis, & quinq; millibus militum Saracenorum recentium Soldano Babyloniæ militantium, Choerosminis adhærentium. Et aggressum est utrobiq; impetu validissimo, cum non possemus eos evitare. Erat itaq; hinc inde exercitus magnus & fortis & numerosus valde. Tandem nos impotentes tantæ resistere multitudini, cum supervenissent semper novi illæsi & recentes inimici, & nos qui decuplo illis pauciores eramus, vulnerati & fatigati, sentientes adhuc pondus prælii antecedentis, succubuimus, relinquentes eis campum cum victoria, eis cruenta & nimis empta: ceciderunt enim ex eis multò plures, quàm ex nostris inæstimabiliter. Sicq; indultum est nobis ab ipso, qui est animarum salvator, quòd nec centum elapsi sunt per fugam, sed dum poteramus stare, adinvicem nos in Christo cohortantes & confortantes infatigabiliter, & alacriter, ita quòd hostes super hoc obstupuerunt, dimicavimus, donec capti, (quod tamen multum evitavimus) vel casi defeceramus. Unde nimis admirantes, dixerunt posteà captivis ipsi: Vos sponte mortis discriminibus obtulistis, & hoc quare? Responderunt captivi: Maluimus mori in bello cæsis corporibus, & animabus glorificatis, quàm turpiter cedere fugitivi. Tales utiq; sunt vehementer formidabiles. In dicto igitur bello, contrita Christianorum fortitudine, induit Terra sancta confusionem, & cæsa fuit tanta utriusq; exercitus multitudo, quòd occisorum fuit numerus inæstimabilis. Cecideruntq; Magister militiæ Tempi, & Magister Hospitalis, & alii Magistri ordinum, cum suis Conventibus & sequelis, & dominus Walterus, Comes de Bresna, captus, & dominus Philippus de Monte forti occisus, & qui sub Patriarcha militarunt contriti. Nec evaserunt de omnibus Templariis præter octodecim, & de Hospitalariis sexdecim: quos tamen pœnituit posteà evasisse. Valete.

Angli meditantur jugum servitutis Papisticæ excutere.

DUM autem in Syria tot mundi turbinibus genus humanum exagitaretur, in Anglia etiam & ejus confiniis

Sævit in humanis divina potentia rebus.

Romana enim curia, rubore deposito, tempore novi Papę nostri Innocentii quarti, secùs quam speravimus, non desinebat per provisiones quotidianas, redditus impudenter extorquere. Exiit igitur murmur, in cordibus Anglorum diu conceptum & retentum, in manifestam querimoniam, & quasi parturientes loquuti, non poterant ampliùs sese continere. Patientia enim eorum desidiosa erat, & humilitas infructuosa, imò potiùs & damnosa. Et in unum convenientium talis erat consideratio Regi & Regno intimanda:

Si mentis oculis intueretur dominus Papa statum primitivæ ecclesiæ in Anglia, medium, & præsentem, non concuteret ecclesias & ecclesiasticas personas, nec illas arctaret hujusmodi exactionibus & angariis, & quod suum non est, ab ecclesiis non vendicaret, nec extorqueret. Prædicante enim in Anglia beato Augustino Anglorum Apostolo, Rex Athelbertus conversus ad fidem Christi, Londinensem, Roffensem, & Cantuariensem instituit ecclesias. Hic clericos & sacerdotes, ibi monachos apponens, assignatis illis de speciali patrimonio suo, terras & possessiones sufficientes ad sustentationem eorum, quos ad hoc solum deputavit, ut in locis sibi assignatis divina celebrarent, laudésq; Deo die ac nocte & gratiarum exsolverent actiones, & eleemosynas, & alia pietatis opera exercentes, hospitalitatem pauperum sustentarent pro mensura facultatum. Consimiliter alii Reges in aliis Cathedralibus ecclesiis, & præbendalibus, & conventualibus, quod videri potest, si decurratur ad eorum instrumenta & modos donationum. Nec adeò libertati dederunt hujusmodi possessiones, quin tria sibi reservarent semper propter publicam Regni utilitatem, videlicet expeditionem, pontis & arcis reparationes vel refectiones, ut per ea resisterent hostium incursibus. Si igitur ista & consimilia dantur locis spiritualibus, & locorum Episcopis, tanquam certis personis, in Cathedralibus ecclesiis dicimus, & Abbatibus, & Abbatiis, de patrimoniis & laicis feudis Regum & Principum, quo jure poterit, præter injuriam juris alieni, in alios usus præmissa convertere?

Præsertim ad illos, ex quibus oriuntur cædes, & incendia, & sanguinum effusiones, cùm dicente *Petro : Domine, si percutimus in gladio :* respondit Dominus, *Converte gladium in vaginam.* Item, si transmitterentur substantiæ clericorum *Angliæ* ad *Italiam*, unde procurarent pontis & arcis refectionem, & expeditionem, si ingrueret necessitas ? Unde sectarentur hospitalitates ? Quo modo morarentur in certis locis sibi deputatis ? Item, præter alia mala, quæ possunt evenire adeuntibus curiam *Romanam* de Regno *Angliæ* per satellites Imperatoris, unum quasi in evidenti est, & in promptu, quòd cùm terra Imperatoris non distat ab *Anglia* nisi modico freto, quod transmeari potest uno fluxu & refluxu maris, & tendat jam Imperator ad partes illas, verendum esset, ne sic provocatus hostiliter Regnum ingrederetur, prout dixit magister *Walterus* de *Ocre* coram Rege in communi colloquio Baronum *Londini :* supplicans ex parte Imperatoris devotissimè Regem & Barones, quòd non permitterent tallias fieri in Regno, vel à clericis, vel à laicis, in subsidium Domini Papæ contra Imperatorem, inculcans multoties, quòd si secus fieret, sine pruritu tot accumulatis Regno bellis, scalperent se Rex & Regni Magnates usq; ad ossa. Item, cùm de voluntate & mandato & consilio ecclesiæ, nuptui traderet dominus Rex sororem suam Imperatori, ex qua proles suscepit, quas de stirpe nostra & *Anglorum* sanguine constat esse, quid aliud esset, contribuere contra Imperatorem, nisi confundere oriundos ex natione nostra ? quod absit. Et quid aliud esset, nisi dare occasiones Imperatori, ne possit domino nostro Regi subvenire in recuperationem terrarum suarum ? Item, si attenderet dominus Papa afflictiones & jacturas, quas sustinuit *Anglia* per *Lodovicum* Regem *Francorum*, qui hostiliter ingressus est eam, qui nec pepercit ecclesiis, nec ecclesiasticis personis, sed omnia deprædatus est, ita quòd vix poterunt hactenus Prælati *Angliæ* respirare, non adderet afflictionem afflictioni super afflictos : imò consultiùs exigeret æstimationem damnorum, quę fuerunt illata ecclesiæ, & exinde promoveret exercitus suos in hostes, quod facere posset, etiam contradicente Rege *Angliæ*, & sine convocatione Imperatoris contra Regem & Regnum. Item, aurum habet ecclesia, patrimonium habet ecclesia, civitates, munitiones, & castra, quæ etsi non sufficiant contra tantum Principem, advocet ad manus suas beneficia *Italicorum* & *Romanorum*, quæ non modica contulit eisdem, tam in *Anglia*, quàm in aliis regionibus : & ex eorum fructibus, quos ita beneficiavit, sumptus faciat hostiles, & non de nostris, scilicet de his quæ nobis non contulit, imò soli contulerunt patroni, quantum in ipsis fuit, quos oportet de necessitate sustentare, si vergant ad inopiam. Attendere etiam deberet, quòd *Pharao* in afflictione populi *Israelitici*, Sacerdotes & Levitas ab omnibus hujusmodi exactionibus absolvit. 1244.

REX igitur his supradictis provocatus injuriis, & *Romanorum* multiplici lacessitus avaritia, domino Papæ scribit sic : *Rex* Angl. *scribit Papæ, conquerens super exactionibus suis.*

Sanctissimo in Christo Patri, ac Domino I. Dei gratia summo Pontifici, Henricus, *eadem gratia Rex* Angl: &c. *Salutem, & pedum oscula beatorum. Quò ampliùs paternæ voluntati se ingerit filius, & mandatis ejus promptiùs se exponit, atq; devotiùs; eò ampliùs paterni habere patrocinium promeretur, & devotionis suæ & obsequiorum commoda reportare. Inde est, quòd cùm omni tempore Regni nostri, nos & Regnum nostrum, in omnibus & per omnia paternitatis vestræ voluntati exposuimus, & mandatis, licèt tamen in quibusdam nostris Regniq; nostri negociis paternam solicitudinem invenerimus plerunq; & gratiam, in quibusdam tamen provisionibus vestris, clericis* Angliæ *& aliarum regionum frequenter à vobis concessis, nos & Regnum nostrum sentimus non mediocriter prægravatum & oppressum. Tot & tantis etenim ecclesiæ* Anglicanæ *oneratæ sunt hujusmodi provisionibus, quòd non solùm patroni, & hi quorum interest conferre beneficia ecclesiastica, Iure suo defraudantur, verùm etiam sed proinde multa deficiunt opera charitatis : cùm illa beneficia, quæ religiosis domibus ad sustentationem ipsarum conferri soleant misericorditer, & ferè omnia alia, in vestris provisionibus refunduntur. Cùm igitur sedes Apostolica ita petentibus debeat esse favorabilis, quòd Ius alterius non lædatur, paternitatem vestram duximus exorandam, quatenus ab hujusmodi provisionum concessione dissimulare, vel ad tempus desistere, vestræ placeat sanctitati. Interea paternitati vestræ supplicamus, quatenus Iura nostra & libertates, quæ non aliena, sed propria potestis meritò reputare, paterna solicitudine velitis tueri, & illæsa & integra conservare, nec aliquorum suggestionibus eadem velitis in vestra curia aliquatenus perturbari. Nec contra nos vestra sanctitas moveatur, si in aliquibus tenori mandatorum vestrorum obviavimus, cùm ad hoc nos compulerit clamor conquerentium, qui nemini debemus in suo Iure deesse, sed ex concesso*

1244. *cesso nobis à Deo Regiæ dignitatis officio, in civilibus plenam justitiam exhibere.*

His itaq; verbis, vel elegantioribus, dominus Rex nimis patiens & remissus, prædecessori suo, videlicet Papæ *Gregorio*, supplicaverat, ut parceret Regnum *Angliæ* talibus exactionibus affligere. Sed nec ille, nec iste, motus voluntarios dignabantur super hoc refrenare. Unde credimus, Dominũ & Apostolũ suũ *Petrũ* (cujus vestigia nonsequebantur) adversus ecclesiam *Romanam* non immeritò provocatũ, arcũ tendere, & parare illũ.

Papa Walliã sibi etiam vult subjugare.

NEC arbitror materiæ meæ vel alienum fore, vel impertinens, vel etiam Historiæ Regni *Angliæ* penitus inutile, posteris nostris elucidare, qualiter dictus Papa *Innocentius* quartus, *David* Principem *Northwalliæ*, domino Regi *Angliæ* multiformiter obligatum, à fidelitate Regis exemptum, domino suo voluit mancipare, quingentas marcas annuas à tenemento *Northwalliæ* & ejus pertinentiis percipiendo. Et hæc sunt obligationes & instrumenta, quibus tam *David* quam alii Magnates *Wallensium* domino Regi *Henrico* tertio tenentur obligati.

Senena *uxor* Griffini *se obligat nomine viri sui* Anglorum *Regi.*

C*Onvenit inter dominum* Henricum tertium *Regem* Anglorum *illustrem, ex una parte, &* Senenam *uxorem* Griffini, *filii* Leolini, *quondam Principis* Northwalliæ, *quem* David *frater ejus tenet carceri mancipatum, cum* Owenio *filio suo, nomine ejusdem* Griffini, *ex altera: Scilicet, quòd prædicta* Senena *manu cepit pro prædicto* Griffino *viro suo, quòd dabit domino Regi sexcentas marcas, ut dominus Rex eum & prædictum* Owenium *filium suum liberari faciat à carcere prædicto; ita quòd stabit judicio curiæ suæ, si de Iure debeat carcere detineri. Et ut dominus Rex posteà judicium curiæ suæ, secundum legem* Wallensium, *ei & hæredibus suis habere faciat, super portione quæ eum cõtingit de hæreditate, quæ fuit prædicti* Leolini *patris sui, & quã prædictus* David *deforciat ipsi* Griffino. *Ita quòd si idem* Griffinus, *vel hæredes sui, per considerationem curiæ domini Regis reciperent portionem, quam se dicunt contingere de hæreditate prædicta, Eadẽ* Senena *manu cepit pro prædicto* Griffino *viro & hæredibus suis, quòd ipse & hæredes sui in perpetuum inde reddent domino Regi trecentas marcas annuas; scilicet tertiam partem in denariis, & tertiam partẽ in bobus & vaccis, & tertiã partẽ in equis, per æstimationẽ legaliũ hominum, liberandum Vicecomiti* Salopesb. *& per manus ipsius Vicecomitis ad Scaccarium domini Regis deferendum, & ibidem liberandum: Scilicet unam medietatem ad festum sancti* Michaelis, *& alteram ad Pascha. Eadem etiam* Senena, *pro præfato* Griffino *viro suo, & hæredibus suis manu cepit, quòd firmam pacem tenebunt cum præfato* David *fratre suo super portione, quæ eidem* David *remanebit de hæreditate prædicta. Manucepit etiam eadem* Senena *pro dicto* Griffino *viro suo, & hæredibus suis, quòd si aliquis* Wallensis *aliquo tempore domino Regi, vel hæredibus suis, rebellis fuerit, præfatus* Griffinus *& hæredes sui, ad custum suum proprium ipsum compellent, ad satisfaciendum domino Regi & hæredibus suis. Et de his omnibus supradictis firmiter observandis, dicta* Senena *dabit domino Regi* David *&* Rotherum *filios suos obsides: ita tamen, quod si de præfato* Griffino *viro suo, &* Owenio *filio suo, qui cum eo est in carcere, humanitùs contingat, antè quàm inde liberentur, alter prædictorum filiorum eidem* Senenæ *reddetur, reliquo obside remanente. Iuravit insuper eadem* Senena *tactis sacrosanctis Euangeliis, pro se & pro præfato* Griffino *viro suo, & hæredibus suis, quòd hæc omnia firmiter observabunt. Et manucepit, quòd dictus* Griffinus *vir suus idem jurabit cùm à carcere liberatus fuerit. Et super præmissis se submisit nomine dicti* Griffini *viri sui Iurisdictioni venerabilium patrum* Herefordensis *&* Lichefeldensis *Episcoporum. Ita quòd præfati Episcopi, vel eorum alter, quem dominus Rex elegerit, ad requisitionem ipsius domini Regis, per sententias excommunicationis in personas, & interdicti in terras, eos coerceant ad prædicta omnia & singula observanda. Hæc omnia manucepit prædicta* Senena *& bona fide promisit se facturam, & curaturam quòd omnia impleantur: & quòd præfatus* Griffinus *vir suus, cùm liberatus fuerit, & hæredes sui, hæc omnia grata habebunt, & complebunt, & instrumentum suum inde dabunt domino Regi in forma prædicta. Ad majorem siquidem hujus rei securitatem, factum est hoc scriptũ inter ipsum dominum Regem & dictam* Senenam *nomine præfati* Griffini *viri sui: ita quòd parti remanenti penes ipsum dominum Regem appositum est sigillum præfati* Griffini *per manum dictæ* Senenæ *uxoris suæ, unà cum sigillo prædictæ* Senenæ, *& parti remanenti penes ipsam* Senenam *nomine præfati* Griffini *viri sui appositum est sigillum domini Regis, quòd de supradictis etiam omnibus complendis, & firmiter observandis, dedit prædicta* Senena *nomine præfati* Griffini *viri sui, domino Regi plegios suprascriptos; Videlicet* Radulphum *de* Mortuo mari, Walterum *de* Clifford, Rogerum *de* Monte alto, *Senescallum* Cestriæ, Mailgun *filium* Mailgun, Meredue *filiũ* Roberti, Griffinum *filium* Maddoc *de* Brunfeld,

Houwel

Houwel & Mereduc *frater ejus*, Griffinum *filium* Wenunwen. *Qui hæc omnia pro præfata* Senena *manuceperunt, & chartas suas ipsi domino Regi fecerunt. Acta apud* Salepesb. *die Lunæ proxima ante Assumptionem beatæ* Mariæ *virginis. Anno regni Regis ipsius vigesimo quinto.* 1244.

Charta Rogeri de Monte alto.

OMnibus hoc scriptum visuris, Rogerus *de* Monte alto, *Senescallus* Cestriæ, *salutem. Sciatis quòd ego me constitui plegium* Senanæ *uxoris* Griffini *filii* Leolini, *quondam Principis* Norwalliæ, *& manu cepi pro ea erga dominum meum* Henricum *Regem* Angliæ *illustrem, quòd omnia quæ conventionavit eidem domino meo nomine præfati viri sui, pro liberatione sua &* Owenii *filii sui, à carcere in quo* David *frater ejus eos detinet, & pro portione quæ ipsum* Griffinũ *contingit de hæreditate, quæ fuit prædicti* Leolini *patris sui, & quam præfatus* David *frater ejus ei deforciat, domino Regi firmiter observabit. In cujus rei testimonium, huic scripto sigillum meum apposui. Actum apud* Salepesb. *die Lunæ ante assumptionem B.* Mariæ. *Anno regni ipsius. xxv.*

Sub eadem forma fecerunt singuli plegii præscripti, domino Regi chartas suas tam Barones Angliç, *quàm* Wallenses, *& eodem modo se obligaverunt.*

Forma chartarum dominorum de Keyy in wallia.

SCiant præsentes & futuri, quòd ego* Merducus *filius* Howel, *tactis sacrosanctis juravi, quòd ab isto die in antea omnibus diebus vitæ meæ ero ad fidelitatẽ domini Regis* Angliæ, *& serviam ei fideliter & devotè cum omnibus viribus meis, & toto posse meo, quandocunq; indiguerit servitio meo, & treugam inter dominum* Radulphum de Mortuo mari *& me initam, usq; ad festum sancti* Michaëlis, *anno regni Regis* Henrici *vigesimo quinto, ex parte mea fideliter observabo: & tam ad fidelitatem domino Regi in perpetuum observandam, quàm ad treugas prædictas observandas usq; ad terminum prædictum, supposui me jurisdictioni domini* Herefordensis *Episcopi, & domini* Coventrensis *&* Lath. *Episcopi, vel alterius eorum, quem dominus Rex ad hoc elegerit, ut si in aliquo contra prædictam fidelitatem domini Regis, vel contra observantiam prædictarum treugarum venerit, liceat eis, vel eorum alteri, quem dominus Rex ad hoc elegerit, personam meam & omnes meos excommunicare, & terram meam interdicere, donec de transgressione ipsa satisfecero ad plenum. Et si forsitan infra prædictum festum S.* Michaëlis, *inter prædictum* Radulphum *de* Mortuo mari *& me nulla pax fuerit reformata, licèt post festum illud bellum moveam prædicto* Radulpho *non obligabit me prædictum juramentum, dum tamen erga dominum Regem fidelitatem observẽ continuam, sicut prædictum est. Et si bellum post prædictum terminum inter nos moveatur, nihilominus dominus Rex sustinebit, quòd ego & mei receptemur in terra sua, sicut alii fideles sui. Ad prædicta autem observanda domino Regi & hæredibus suis, obligo me per juramentum prædictum, & per sigilli mei appositionem, quod huic scripto apposui, ad majorem confirmationem prædictorum. Actum in crastino assumptionis beatæ* Mariæ, *anno regni Regis* Henrici *vigesimo quinto.*

Sub eisdem verbis fecerunt domino Regi chartas suas, Owein, *filius* Howel: Mailgun, *filius* Mailgun: Mereduc, *filius* Mereduc: Howel, *filius* Cadwalthlan: *&* Cadwalthlan, *filius* Howel.

Charta David filii Leolini Principis Norwalliæ.

OMnibus Christi fidelibus, ad quos præsentes literæ pervenerunt*, David *filius* Leolini, *Salutem. Sciatis quòd concessi domino meo* Henrico *Regi* Angliæ *illustri, filio domini* Johannis *Regis: quòd deliberabo* Griffinum *fratrem meum, quem teneo incarceratum, unà cum filio suo primogenito, & aliis, qui occasione prædicti* Griffini *sunt in parte mea incarcerati, & ipsos eidem domino meo Regi tradam. Et posteà stabo Iuri in curia ipsius domini Regis, tam super eo, utrum idem* Griffinus *debeat teneri captus, quàm super portione terræ, quæ fuit prædicti* Leolini *patris mei, si qua ipsum* Griffinum *contingere debeat, secundùm consuetudinem* Wallensium, *ita quòd pax servetur inter me & prædictum* Griffinum *fratrem meum, quòd caveatur de ipsa tenenda secundùm considerationem curiæ ipsius domini Regis: & quòd tam ego quàm prædictus* Griffinus *portiones nostras, quæ nos contingent de prædictis terris, tenebimus in capite de prædicto domino Rege. Et quòd reddam* Rogero de Monte alto, *Senescallo* Cestriæ, *terram suam de* Muhaut *cum pertinentiis: & sibi & aliis Baronibus & fidelibus domini Regis, scisinas terrarum suarum occupatarum à tempore belli orti inter ipsum dominum* Johannem *Regem, & prædictum* Leolinum *patrem meum, salvo jure proprietatis cuiuslibet pacti & instrumenti, super quo stabitur Iuri hinc inde in curia ipsius domini Regis. Et quòd reddam ipsi domino Regi omnes expensas, quas ipse & sui fecerunt occasione exercitus istius. Et quòd satisfaciam de damnis & injuriis illatis sibi & suis, secundùm considerationem*

1244. curia prædicta, vel malefactores ipsos ipsi domino Regi reddam. Et quòd similiter domino Regi reddam omnia homagia, quæ dominus Johannes Rex pater suus habuit, & quæ dominus Rex de jure habere debet: & specialiter omnium Nobilium Wallensium. Et quòd idem dominus Rex non dimittet aliquem de suis captivis, quin ipsi domino Regi & suis remaneant seisina sua. Et quòd terra de Englesmere cum pertinentiis suis, in perpetuum remanebit domino Regi & hæredibus suis. Et quòd de cætero non receptabo Vtlagos vel Foris banniatos ipsius domini Regis vel Baronum suorum, de Marchia in terra mea, nec permittam receptari. Et de omnibus articulis supradictis, & singulis, firmiter & in perpetuum observandis, domino Regi & hæredibus suis, pro me & hæredibus meis cavebo per obsides & pignora, & aliis modis, quibus dominus Rex dicere voluerit & dictare. Et in his & in omnibus aliis stabo voluntati & mandatis ipsius domini Regis, & Iuri parebo omnibus in curia sua. In cujus rei testimonium præsenti scripto sigillum meum appendi. Actum apud Alnet. juxta fluvium Elvey de sancto Asapho, in festo decollationis S. Johannis Baptistæ, anno prædicti domini Regis Henrici vigesimo quinto. Et sciendum, quòd illi qui capti detinentur cum prædicto Griffino, eodem modo tradentur domino Regi, donec per curiam suam consideratum fuerit, utrum, & quomodo debeant deliberari. Et ad omnia firmiter tenenda, ego David juravi super crucem sanctam, quam coram me feci deportari. Venerabilis etiam pater Howelus Episcopus de sancto Asaph, ad petitionem meam, firmiter promisit, in ordine suo, quòd hæc omnia prædicta faciet, & procurabit modis quibus poterit observari. Edenevet siquidem Wangan, per præceptum meum, illud idem juravit super crucem prædictam. Actum ut supra. Præterea concessi pro me & hæredibus meis, quòd si ego vel hæredes mei contra pacem domini Regis vel hæredum suorum, vel contra articulos prædictos, aliquid attentaverimus, tota hæreditas nostra domino Regi & hæredibus suis incurratur. De quibus omnibus & singulis, supposui me & hæredes meos jurisdictioni Archiepiscopi Cantuariensis, & Episcoporum Londinensis, Herefordensis, & Coventrensis, qui pro tempore præerunt, quòd omnes, vel unus eorum, quem dominus Rex ad hoc elegerit, possit nos excommunicare, & terram nostram interdicere, si aliquid contra prædicta attentaverimus. Et procuravi, quòd Episcopi de Bangor, & de sancto Asaph, chartas suas domino Regi fecerunt, per quas concesserunt, quòd omnes sententias tam excommunicationis, quàm Interdicti, à prædictis Archiepiscopo, Episcopis, vel aliquo eorum, ferendas, ad mandatum eorum exequentur.

David conatur jugum Regis Angl. excutere.

HÆC idcirco dixerim, ut pateat mundo quot, quantis, & qualibus obligationibus sese domino Regi, tam *David* nepos ejus, proditor, & fratricida, & omnes alii Nobiles, moribus tamen ignobiles, de *Wallia*, manciparunt. Qui jam rupto consanguinitatis fœdere, fidei constantia, instrumentorum tenore, nimis impudenter contra dominum suum recalcitrantes, bellum moverunt, & ipsum non mediocriter in Marchia damnificaverunt. Insuper dictus *David*, volens collum suum de sub jugo fidelitatis domini Regis excutere, ad alas Papalis protectionis confugit, spondens se tenere *Walliæ* partem, eum contingentem, ab ipso Papa. Cui favit Papa. Et quod stupenda admiratione dignum arbitror, contra Regem rebellanti sinum aperuit refugii & protectionis: nisi sic fortè contigisset, ut suppressione veritatis, & suggestione falsitatis, istud fuerit impetratum. Et quis *Christianorum* ignorat, Principem *Walliæ* Regis *Angliæ* esse Vassalulum?

Rex prohibet lanas Cistercienfium vendi.

EOdem anno, prohibuit dominus Rex, ne lanæ *Cisterciensium* Monachorum venales ad partes transmarinas ad suum commodum transveherentur, volens eos sic gravare & damnificare, eò quòd eum transfretatum in *Gasconiam*, auxilio pecuniari nec voluerunt, nec etiam valuerunt, juvare.

Confectum Chrisma apud sanctum Albanum.

Anno quoq; eodem, confectum est sanctum Chrisma apud *sanctum Albanum*, in ecclesia Conventuali, à venerabili Episcopo *Hertfertensi Iohanne*.

Testimonium miraculorum S. Edmundi Confessoris.

IPso eodem anno, cùm percrebuissent miracula per sanctum *Edmundum Cantuariensem* Archiepiscopum & Confessorem, apud *Pontiniacum* celebrata, adeò ut Apostolorum viderentur tempora renovari, quibus non tantùm *Francia*, imò etiam *Anglia*, in loco præcipuè ubi dicti sancti pallium, & quædam pictæ tabellæ, quas ipse portare solebat, scilicet apud *Kateby*, haberi dignoscitur, & aliæ multæ regiones celebriter illustrentu, & manifestis miraculorum beneficiis visitentur. Abbas & Conventus *Pontiniacensis*, ne ingratitudinis possent redargui, in laudem celebrem proruperunt: & meritò desiderantes ipsum canonizari, & in numero & cathalogo ecclesiasticorum sanctorum reponi, scripserunt domino *Papæ* in hæc verba.

Sanctissimo

Digitized by Google

SAnctissimo Patri & domino Innocentio quarto, Dei gratia summo Pontifici, ejus devoti 1244.
I. dictus Abbas humilisq; Conventus Pontiniaci, Cisterciensis ordinis, cum omni devotione & subjectione ac reverentia, devota pedum oscula beatorum. Non sunt tacenda opera conditoris, quæ suo Præsuli dant testimonium gloriæ & honoris. Quia verò enumerare longum est, nec omnino tacere possumus, sicut nec debemus, ea quæ non solum ad sepulchrum fælicis recordationis Ædmundi, quondam Cantuariensis Archiepiscopi, cujus corpus, illa nobilis gleba, in nostra requiescit ecclesia, in qua quidem summa devotione sibi elegit sepulturam, jam totius mundi latitudinem evidentissimorum signorum claritate perlustravit. In diversis etenim & longinquis regionibus, ad invocationem sui nominis fiunt miracula, non singula generum, sed & genera singulorum. Quæ sub castigata brevitate expeditius, quæ viderunt oculi nostri & aures audierunt, transcurremus. Cæci nati vident: claudi à nativitate ambulant: hydropici detumescunt: surdi à nativitate audiunt: muti ab utero matris suæ loquuntur, & rectè: Paralitici convalescunt: obsessi à dæmonibus liberantur: aperiuntur carceres, vincula resolvuntur: evadunt quaternarii, & alii febricitantes: alii morbo epileptico laborantes, alii variis & occultis & gravibus doloribus afflicti, alii membrorum officio privati, & quasi truncus, immobiles effecti, alii in alienationem mentis repente conversi, alii morbo fistulæ enormiter deturpati, alii à tumore horribili turpiter dehonestati & desigurati, suffragantibus ejus meritis, pristinæ sanitati sunt fæliciter restituti. Mulierum sanguinis fons restringitur: alii ictericia, alii dolor dentium mitigatur, ab aliis maculæ corporis recedunt, nullo deinceps vestigio comparente, alii hernuosi, alii gibbosi, alii calculosi, alii pustulis tabefacti, alii graviter læsi, alii in puteos, alii in fluvios & gurgites aquarum corruentes, alii ex alto præcipitati, invocato ejusdem patris nomine, nullam vel modicam membrorum senserunt læsionem: alii apostasiæ laqueis irretiti, alii à serpentibus læsi, alii suffocationi proximi, alii desperati, alii ab imminentis mortis periculo miraculosè erepti, miram Præsulis gratiam sunt consecuti: alii à tumore faucium, alii à constrictione gutturis, alii à læsione arteriarum, meritis & precibus ipsius liberantur. Quidam adversitatis tempore fracti molestia, in desperationis foveam fere prolapsi, dum pii patris eisdem occurrit memoria, dulcis consolationis remedium se lætantur invenisse. Sunt itaq; nonnulli variis infirmitatibus detenti, & in diversis periculis constituti, dum cultoris Dei nomen amabile Angelis, terribile & exosum dæmonibus, humiliter ac devotè invocaverint, à malis omnibus liberati, sentiunt adesse virtutem Domini nostri Jesu Christi. Hæc & plura, quæ perlongum est perferre, operatur qui solus est super omnia Deus benedictus in sæcula. Bruta etiam animalia, quòd mirabile est dictu, ejus beneficia sunt adepta. Unde mira Dei, cuncta sapienter & salubriter ordinantis, dispositione factum est, quòd in suæ requiescentionis loco tanta est signorum gloria, tanta sanitatum gratia, tantus populorum concursus, tantus adventantium devotionis affectus, ut sicut de Domino, ita & de servo suo canere possit ecclesia: Venient ad te, qui detrahebant tibi, & adorabunt vestigia pedum tuorum. Concurrunt namq; ejusdem patris æmuli, adorantes in loco ubi steterunt pedes ejus. Quidam autem infidelitatis amici, & duræ cervicis homines, qui tam divinæ omnipotentiæ, quàm ejusdem patris meritis derogare præsumpserunt, repentè percussi, coacti sunt ea vel inviti prædicare. Quodq; omnibus magis admirandum est, & sæculis omnibus inusitatum, cuidam puero, quem per octo annos tantus contriverat à nativitate naturæ defectus, quòd nullum pollebat ei pedum adminiculum, novi pedes creati sunt. Inusitatius enim est, nova membra substitui, ubi non sunt, quàm ad vigorem debilitata restitui. O meriti magni Præsulem! O magna Præsulis merita!

Quis unquam hæc excogitare præmia, vel hanc meritorum prærogativam, vel hanc Præsulis dignitatem potuisset: ut quemadmodum Christus animæ à morte perpetua revocatæ vitam confert sempiternam, ita pius Præsul, Christi amator, divina operante clementia, abortivis infantulis, oppressis, demersis, & corporibus aliis quàmplurimis verè mortuis, vitam reddat temporalem? Quia igitur nullum miraculum gloriosius, quàm quod de dispendio funeris reddat compendia sanitatis, non abs re esse videtur, tantæ admirationis signum breviter tantum tetigisse.

Nam præteritis præsens miraculum fidem faciet, firmaq; erit & inconcussa futurorum expectatio. Et quidem de populi concursu amplius videtur esse mirandum, quàm de miraculis, nisi quòd ipsum miraculum est. Quid enim miraculosius? quid mirabilius? quàm ut hominem hodie mundus adoret, quem heri abominabatur? Ad eum hodie confugiat, quem heri fugiebat? Ejus hodie apud Deum nobis salubre implores patrocinium, cujus heri, vel ex metu terrenæ potestatis, vel ex propria mentis malitia, declinabat consortium? Istud enim

1244. *inter maxima miracula, nonnullis sapientibus maximum esse videtur. Et quia tanti viri memoria non est sepelienda negligentiæ tumulo, nec oblivionis tumulanda sepulchro, vestræ sanctitatis pedibus provoluti, supplicamus humiliter & devotè, quòd miraculis, prout decet, examinatis, prædictum Patrem Sanctorum cathalogo asscribi jubeatis. Nos verò eò fiducialiùs agimus in hac parte, quòd hujus rei testis & verus Propheta præsagusq; promissor beatus* Thomas *noscitur exstitisse. Qui postquam diutinam moram tempore exilii sui, de mandato fælicis memoriæ* Alexandri *Papæ, in Monasterio nostro protraxisset, & ostenso sibi cœlitus indicio, ut ad ecclesiam suam rediret, per martyrii palmam migraturus ad Dominum, nec per exhibitionem retributionis liberalitatum & beneficiorum, quæ sibi contulerant prædecessores nostri, haberet unde ad votum nobis satisfaceret, timens ne nobis oneri, quod tamen nequaquam fuerat, exstitisset, pollicitus est, quòd post eum venturus erat successor ejus quidam, pro eo satisfacturus, quod indubitanter novimus adimpletum. Et ut memoria beati* Thomæ *Martyris inde habeatur, primus homo in ecclesia nostra ab infirmitate per ejus merita curatus,* Thomas *vocabatur. Ex quo facto didicimus, ut de eo omnia alia bona gesta credamus, ad gloriam & honorem Domini nostri* Jesu Christi, *qui, &c.*

Argumentũ sanctitatis sancti Edmũdi *Confessoris*

MOdum verò, quo vir iste beatissimus cilicio utebatur, nequaquam dignum est sub silentio præterire. Quem utiq; modum & antiquioribus sanctis inexpertum, & præsentibus credimus inauditum. Habebat etenim non cilicium ex filis subtilibus, ut fieri solet, textoris arte compositum, sed ex cordulis in se invicem, ad instar retis densissimi, intricatis. Quæ videlicet connexura nodos tam innumerabiles, quàm intolerabiles, spisso ordine continebat. Et ut idem nodi carni arctiùs imprimerentur, erat illi cilicium ex parte anteriori non integrum, sed apertum à summo usq; deorsum, laqueolis hinc indéq; appositis. Quibus nodatis & concraticulatis cum seipso dimicavit, ut domestico tormento superato corpore, de se triumphum factus Martyr adquireret. Nec sufficiebat ei, sicut horribili non tam indumento, quàm tormento, carnem suam crucifigere, sed quod super addiderat, admirationem magis auget, & nos invitat ad stuporem. Etenim, ut illud idem cilicium carni fortiùs stringeretur, & continua punctione & assidua corrosione caro graviùs læderetur, funiculo grossiore & triplici illud desuper constrinxerat, ita scilicet, quòd ille funiculus à pectore usq; ad renes multis mediantibus involucris descendens, extremitatibus adinvicem cohærentibus inferiùs ligabatur. Et sicut officio funiculus cilicio jungebatur, ita erat eadem materia utriusque. Sic igitur cingulo cilicino seipsum circumdederat, qui non tantùm lumbos carnis suæ cum Legali Pontifice bysso retorta præcinxerat, verùm etiam cum filio Dei, erat præcinctus zona ad mamillas. Quid plura? particulas illas sui corporis, quas de die non poterat cruciare, scilicet manuum & colli nuda de nocte cilicio contegebat, ut sic se totum Domino gratissimi odoris faceret holocaustum. Quid jejuniorum & orationum indefessam enarrem continuationem? Semper in ore ejus cum cibariorum parsimonia, laus *Christi* cum gratiarum actionibus personuit. Semper verba ædificationis, quasi hausta de fonte pectoris Dominici, profunda quidem & ædificantia Theologię, qua excellenter, quasi alter *Augustinus*, choruscabat, cum gemitibus & profundis suspiriis, oculis quoq; & manibus in cœlum semper, beati more *Martini*, intentis, resonabant, ita ut audientes simul cum eo loquente ad devotionem invitaret.

Mirabilis convalescentia Episcopi Dunelm.

HIs igitur & aliis sanctitatis argumentis certificatus Episcopus *Dunelmensis Nicholaus* quem adeò hydropisis incurabilis undiq; dilaceraverat, Ictericia decoloraverat, macies attenuaverat, & substantialem humiditatem consumpserat, tussis desiccaverat, asma inquietaverat, certa quoq; mortis imminentia denigraverat, ut solùm sibi superesse sepulchrum videtur: omni humano destitutus & desperatus auxilio, fide plenus confugit ad divinum. Vovit igitur se sepulchrum beati *Edmundi Cantuariensis* Archiepiscopi devotè cum honore visitaturum, si sic corporalis convalescentia pateretur. Ad partes igitur *Angliæ* Australes in carpento vectus est, tum ut natalis aeris hauriret beneficium, tum ut *Pontiniaco*, quò votum suæ peregrinationis solveret, appropinquaret. Ubi cùm per aliquod tempus moraretur, adeò debilitatus est, ut potiùs quàm homo simulachrum videretur. Confecto igitur testamento, & vale cunctis dicto, viatico quoque salutari cum extrema unctione communitus, extremum jam spiritum protrahebat. Habuit autem quendam suum ministrum, *W.* nomine, qui aliquando tonsor beati *Edmundi Cantuariensis* Archiepiscopi, & ostiarius exstiterat: hic in spiritu comperiens, quòd ipsum Archipræsulem Deus non immeritò Sanctorum suorum annumeraret collegio, pilos barbæ

barbæ suæ, quam radere solebat, reservaverat, sperans eos in futuro ægris profuturos. 1244.
Hoc cum Episcopo *Nicholao* jam semivivo, qui tamen memoria viguit, innuisset, præcepit ministro memorato, ut pili illi in aqua benedicta sibi darentur ad bibendum: quam cùm exhauserat, vomitu sedatus omnis tumor & omnis dolor, & penitus mitigatus est. Et sic in brevi plenè restitutus est sanitati.

Imperator se obligat ad pacem ecclesiæ.

DUM autem mundi præstigiator talibus mortales exagitaret solicitudinibus, Imperator *Fredericus*, spiritu tactus consilii sanioris, licèt superficialiter humiliatus, se spospondit ecclesiæ & ecclesiasticis Prælatis satisfacturum, hoc modo. *Circa securitates designandas, ita dicimus; Quòd dominus Imperator offert cautionem juratoriam, literatoriam, & fidejussoriam per Reges, Principes, & Magnates, & Comites locorum. Præterea circa prædictas cautiones committit se ordinationi domini Papæ, & tractatorum.* Fredericus, *Dei gratia* Romanorum *Imperator, semper* Augustus, Hierusalem *&* Siciliæ *Rex*, *Per præsens scriptum notum facimus universis, quòd nos* R. *illustri Comiti* Tholosano, *dilecto affini ac fideli nostro, & magistris* Petro *de* Vinea, *&* Thaddæo *de* Suessa, *magnæ curiæ nostræ Iudicibus & fidelibus nostris, specialem & plenam concedimus potestatem jurandi in anima pro parte nostra, stare mandatis domini Papæ & ecclesiæ super omnibus articulis, injuriis, damnis & offensis, ante & post excommunicationis sententiam, ecclesiis & personis ecclesiasticis illatis, pro quibus olim per* Gregorium *summum Pontificem, contra nos ipsa excommunicationis sententia noscitur fuisse prolata. Ratum habentes, & firmum, quicquid super hoc prædicti fideles nostri duxerunt faciendum. Ad cujus rei memoriam & debitam firmitudinem, præsens scriptum aurea bulla typario nostræ Majestatis impressa, jussimus communiri.*

Scriptum Frederici *Imp. ad Regem* Angliæ.

FRedericus, &c. *Cùm in tractatu pacis per R. Comitem* Tholosanum, *dilectum affinem & fidelem nostrum, inter nos & ecclesiam, prout firmiter credimus inchoandæ, nuncios vestros & adesse deceat, & adesse velimus, serenitatem vestram affectuosè rogamus, quatenus pro negotio supradicto solennes nuncios destinare velitis, de quibus pleniùs confidatis, ut tanto sint tam ex industria quàm fide negocio convenientes. Datum, &c.*

Articuli quibus Imperator se spopondit satisfacturum Romano *Pontif.*

S*Uper facto terræ inventa est forma, quæ placet utriq; parti, scilicet quòd tota terra, quam possidebat ecclesia tempore excommunicationis, sibi reddatur: & idem de adhærentibus ecclesiæ, super contemptu clavium scriberet Imperator generaliter per totum orbem, quòd in contemptu ecclesiæ & potestatis ecclesiasticæ sententiam per dominum prædecessorem suum non contempsit. Sed cùm prædicta sententia sibi denunciata non fuerit, de consilio Prælatorum & aliorum Nobilium* Alemanniæ *&* Italiæ *processit, quòd priùs quam sibi denunciaretur, eam non tenebatur servare. Profitetur tamen, quòd recognoscit bene quòd reliquit in hoc, non servando, & male fecit, cùm bene sciat & credat fideliter, quòd tam super eum, quàm super omnes* Christianos, *Reges, & Principes, clericos & laicos, habet summus Pontifex, etiamsi peccator existat, quod Deus avertat, in spiritualibus plenitudinem potestatis. Nihilominus subsidium pro isto excessu faciet in militibus vel pecunia, cuicunq; dominus Papa* Christianitatis, *quantumcunq; & quale viderit expedire: alias eleemosynas & jejunia facturus, juxta ordinationem domini Papæ, & sententiam ipsam, usq; ad diem absolutionis humiliter & devotè servabit. Super captione Prælatorum, In primis, omnia ea quæ ad eum pervenerunt de his quæ capta sunt in galeiis, vel apud eum poterunt inveniri, integrè restituet, & restitui faciet. De reliquo, volentibus damna passis, juxta mandatum domini Papæ, de cujus benignitate confidit, satisfaciet. Faciet etiam in satisfactionem hujus offensæ, & ob honorem Dei, hospitalia & ecclesias, ad dispositionem domini Papæ, quot, & ubi, & sicut viderit expedire: & prædicta loca dotabit, sicut dominus Papa mandabit. Super prædictis, & super aliis omnibus articulis, injuriis, damnis, & offensis, ante & post discordiam & latam sententiam, ecclesiis, & personis ecclesiasticis illatis, pro quibus excommunicatus est, jurabit præcisè stare mandatis domini Papæ: salva tamen sint ei honores & jura quoad conservationem integram, sine aliqua diminutione Imperii & Regnorum suorum. Et licèt pro prædictis offensis satis oblatum esse credamus, nihilominus tamen ad satisfactionem & securitatem tam præcedentium quàm sequentium capitulorum, & ad majora devotionis indicia demonstranda, dominus Imperator stabit Consilio & ordinationi tractatorum, scilicet dominorum* Ostiensis *Episcopi* Stephani, Ægidii, *&* Ottonis, *Cardinalium: qui, excepta persona domini nostri Papæ, supplebunt in satisfactione & securitate, quod viderint esse supplendum: ita tamen quod nihil facient sine consilio & mandato domini Papæ, & prædictis salvis de satisfactione & securitate, prædicti tractatores facient quod de consilio fratrum dominus Papa faci-*

Digitized by Google

1244. faciendum decreverit. Super adhaerentibus autem ecclesiae, ita dicimus, quòd omnibus his qui post ortam discordiam ecclesiae adhaeserunt, undecunq; sint, ex nunc plenè omnis remittatur offensa, tam ante discordiam quàm post, sive occasione ecclesiae, sive alia commissa. Et omnia banna & sententias contra eos latas, revocabit. Et si quas donationes vel contractus vel obligationes ei fecissent, post latam sententiam, vel postquam adhaeserunt ecclesiae, relaxabit, possessionibus eorum, juribus, & honoribus suis, eis integrè restitutis, etiamsi aliis sint concessa. Super aliis autem, qui ante ortam discordiam rebelles domino Imperatori fuerunt, & erant tunc in bello cum eo, ita dicimus, quòd remittetur eis omnis offensa, quam postea commiserunt contra eum & Imperium. De offensis verò commissis ante ortam discordiam, stabit dominus Imperator provisioni & ordinationi domini Papae & fratrum, facienda infra tempus à domino Papa praefigendum, ipsis & omnibus dabit plenam pacem ex nunc. Super securitate verò illorum de Romandiola, qui post ortam discordiam ecclesiae adhaeserunt, & Nobilium de Marchia Tervisiana, & Marchionis Montis Ferrati, & aliorum Nobilium ubiq;, ita faciet dominus Imperator, videlicet, quòd praedicti Nobiles in propriis personis, nisi ad provisionem domini Papae, sed per substitutos servire domino Imperatori minimè teneantur. In judicium autem vocari per Nobiles & Pares suos reliquos regionis ejusdem, aliis adhaerentibus ecclesiae non exclusis, debeant judicari. De personalibus & realibus actionibus impediti, & etiam de criminalibus accusati, specialiter autem in Romaniorum, ad majorem securitatem eorum qui ecclesiae adhaeserunt, statuet dominus Imperator Capitaneum aliquem de Praelatis Italiae, sub cujus solius examine, litigabunt usq; ad beneplacitum domini Papae, tam in civilibus, quàm in criminalibus causis. Et Praelatus ipse eligatur de consensu domini Papae, quamdiu dominus Papa voluerit: munitiones autem proprias dominus Imperator per quos sibi placuerit, faciet custodiri: munitiones verò praedictorum non laedet vel tanget, sine consensu ejus qui deputatus fuerit super his. Illis etiam de Marchia Tervisiana providebit dominus Imperator Capitaneum, cui soli debeant respondere illi de Marchia Tervisiana, qui ecclesiae adhaeserunt, de consensu unius fratrum, quem dominus Imperator duxerit eligendum. Captivos in galeiis captos, necnon omnes Romanos, Thuscos, & alios omnes captivos, post latam sententiam excommunicationis, cujus ad praesens absolutio petitur, liberabit. Et ab omnibus juramentis & obligationibus, quibus obligassent se post captionem, absolvet tam eos qui liberati sunt, quàm qui posteà liberabuntur. Et super hoc literas suas dabit fidelibus suis, qui capti sunt ubiq; per detentores invicem liberatos. Ejectos occasione discordiae primae vel secundae, tam clericos quàm laicos, redire permittet ad propria, & ibidem securè manere, possessionibus eorum & bonis integrè restitutis. De discordia autem Romanorum, dominus Imperator stabit ordinationi domini Papae & fratrum, tam de restitutione damnorum hinc inde datorum in bello ipso, quàm de aliis. Ita tamen, quòd ita statuatur de discordia & indempnitate suorum, excepto castro Anticuli, de quo non compromittitur. De damnis datis per dominum Imperatorem, Officiales, & Ballivos suos, Praelatis, ecclesiis tam religiosorum quàm saecularium, vel aliis, de mandato suo, post sententiam latam in eum, satisfaciet dominus Imperator, secundum providentiam & benignitatem sedis Apostolicae: ubi non intelligit dominus Imperator damna hostiliter data per se aut suos exercitus. Gregorio de Monte longo, & omnibus consanguineis suis, plenam pacem dat & securitatem. Terra Comitis Willielmi, quae tenetur ab ecclesia, restituetur: de alia terra compromittatur in Imperatorem constanter, dominos Ottonem Cardinalem, & Archiepiscopum Rothomagensem, ita quòd ipsi de Iure cognoscunt, sicut fuerit cognoscendum. Nuncii Imperatoris dicent, quòd compromittent, quod de possessione & proprietate, & simul recognoscent, & definient, & jurabunt, quòd bona fide & sine fraude studebunt inducere dominum Imperatorem, quòd ipse patiatur quòd praefati domini procedent, sive simul sive separatim de possessione & proprietate: & dicti tres requirent dominum Imperatorem. Et recipiunt super se, quòd super eo apud dominum Imperatorem facient bona fide, quòd Imperator consentiet, quòd isti tres procedent, sicut eis videbitur expedire, audiendo scilicet & terminando causam ipsam, sive simul de possessione & proprietate, sive separatim. Quòd si non omnes possunt interesse, & aliquis eorum fuerit justo impedimento detentus, duo eorum procedent.

Canonizatio B. Edmundi Confessoris impeditur.

PEracto igitur hoc arduo negocio, credens dominus Papa omnia foeliciter consummasse, gratias egit Deo & beato Edmundo, quem in tribulatione sua in patrocinium invocarat. Promisit igitur ac proposuit, juxta petitionem Abbatis & Conventus Pontiniaci, beatum Edmundum Cantuariensem Archipraesulem, quem tot, ut

prædictum

prædictum est, noverat, publica fama referente, choruscare miraculis, solenniter canonizare. Ad miraculorum igitur examinationem ritè faciendam, Archiepiscopum Armachanum A. cum quibusdam aliis viris gravibus & discretis, destinavit. Quod cùm audissent veteres & inveterati dicti sancti persecutores indefessi, dixerunt ad invicem: Si extollatur homo iste in titulum celebris sanctitatis canonisatus, ignominiosè confundemus. Procurarunt igitur cum Ottone Legato, in suarum animarum perditionem, ne sanctus, quem Deus tot miraculis mundo manifestavit, canonizaretur. 1244.

EAdemque furia invectus Imperator, illo instigante qui primus superbivit, à forma jurata & humilitate satisfactionis compromissæ superbiendo pœnitens infœliciter resilivit. Interim Prælati Terræ sanctæ incolæ, ad dolorum cumulum, cismarinis scripserunt hoc modo:

Imperator resilit à forma pacis contracta.

Epistola flebilis.

REverendis in Christo patribus & amicis universis, Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, & aliis ecclesiarum Prælatis in Regnis Franciæ & Angliæ constitutis, ad quos præsentes literæ pervenerint: Robertus Dei gratia sanctæ Hierosolymitanæ ecclesiæ Patriarcha, Apostolicæ sedis Legatus, Henricus Archiepiscopus Nazarenus, I. Cæsariensis electus, R. Episcopus Aconensis, & Sydonensis Episcopus, frater Guillielmus de Roka forti, Vicemagister domus militiæ Templi, & Conventus ejusdem domus, H. Prior Dominici sepulchri, Abbas sancti Samuelis, Præmonstratensis ordinis, B. Montis Oliveti, I. Templi Dominici, P. Montis Thabor, & R. Montis Syon, Abbates, Salutem, & prosperos ad vota successus.

Egressa de finibus Orientis crudelitas bestialis, in Hierosolymitanam provinciam est conversa. Quæ etsi diversis temporibus à circumstantibus Saracenis multipliciter vexaretur, his tamen diebus, sopitis vicinis hostibus, in statu pacifico respirabat utcunque. Excitaverunt autem in ejus excidium peccata populi Christiani gentem incognitam, & ultorem gladium à longinquo. Desæviens siquidem rabies Tartarorum totam Orientalem plagam flagello multiplici & terrore concussit. Qui dum persequentes, æqualiter universos, nullam differentiam facerent inter incredulos & fideles, prædam ab extremis finibus fugaverunt, Christianum populum prædaturam. Ipsi etenim Tartari universalem Persidem destruentes, in nequiores se spiritus prælium converterunt, venantes crudelissimos hominū Chorosminos, quos quasi dracones de cavernis eductos, de propriis partibus expulerunt. Qui cùm certum habitaculum non habentes, non possent propter eorum nequitias ab aliquibus Saracenis receptaculum adipisci, solus Soldanus Babyloniæ, Christi fidei persecutor, eisdem Chorosminis hospitium in terra propria denegans, obtulit alienum, eosdem incredulos ad inhospitandam vel inhabitandam terram promissionis advocans & invitans, quam in se credentibus altissimus promiserat & donavit. Illi verò, de Soldani præsidio confidentes, in hæreditatē Domini, quam dictus Soldanus, prout dicitur, illis contulerat, advenerunt cum uxoribus, & familiis, & multis milibus equitum armatorum: Quorum sic exstitit adventus repentinus, quòd nec à nobis, nec à vicinis partibus potuit prævideri, ut præcognita jacula vitarentur, usque dum Hierosolymitanam provinciam per partes Saphet & Tiberiadis intraverunt. Et cùm sollicitudinem multipliciter apposuerimus & laborem, qualiter Terræ sanctæ pax & tranquillitas pristina redderetur, novis hostibus perturbata, nec ad eorum expulsionem Christianorum vires sufficerent, præfati Chorosmini totam terram à Turone militum, quod est prope Hierusalem, usque Gazaram occuparunt. Ex communi itaque consilio, & unanimi voluntate, unà cum magistris Religiosorum domorum, scilicet militiæ Templi, Hospitalis sancti Johannis, & Præceptoris sanctæ Mariæ Theutonicorū, & Nobilium Regni, Soldanos Damasci & Chamelæ, qui erant cum Christianis pacis fœdere colligati, et contra Chorosminos habent inimicitias speciales, reputantes se etiam per illorum adventum fore confusos, et terram quam habebant Christiani, juxta formam treugarum, tenebantur defendere contra omnes alios Saracenos, ad Christianorum subsidium duximus advocandos. Qui etsi firmiter promiserint et juraverint se nobis auxilium præstaturos, illorum tamen succursu valdè dilato, et Christianis, in respectu paucissimis, solis contra illos perfidos dubitantibus dimicare, dicti Chorosmini civitatem Hierusalem propugnaculis penitus immunitam sæpiùs invadebant. At Christiani, qui erant in illa, prædictorum sævitiam metuentes, ad veniendum in terram Christianorum ultra sex milia hominum congregati, paucis in civitate relictis, confisi de treugis, quas cum Soldano de Craco et rusticis Saracenis de montanis habebant, iter cum omnibus familiis et rebus suis per ipsa montana ceperunt. Egressi verò rustici, partim illos gladio crudeliter occiderunt, partim miserabiliter captivarunt, exponentes venales Christianos utriusque sexus, et etiam Moniales, aliis Saracenis.

1244. Saracenis. Ex quibus cùm aliqui evadentes, in Ramensem planitiem descendissent, Chorosmini irruentes in illos, trucidarunt eosdem, ita quòd ex tanto populo, vix evaserunt treceni semivivi relicti. Tandem prænominati perfidissimi Israëlitanam civitatem intrantes, quasi populo destitutam, Christianos, qui ibi remanserant, seq; infra ecclesiam Sepulchri Dominici receptarunt, ante ipsum Sepulchrum evisceraverunt universos. Et decapitantes Sacerdotes, qui in altaribus celebrabant, dicebant ad invicem: Hic effundamus sanguinem populi Christiani, ubi vinum libaverunt ad honorem Dei sui, quem hic dicunt fuisse suspensum. Insuper cum dolore dicimus, & cum suspiriis intimamus, quòd in sepulcrum resurrexionis Dominicæ manus sacrilegas extendentes, illud multipliciter deturparunt. Tabulatum marmoreum, quod circumcirca erat positum, funditus evertentes, & montem Calvariæ, ubi Christus exstitit crucifixus, & totam ecclesiam, ultra quàm dici valeat, in omni turpitudine, quantum in se fuerat, fœdaverunt. Columnas verò sculptas, quæ ante sepulcrum Domini erant ad decorem positæ, sustulerunt: illas in Christianorum contumeliam ad sepulchrum sceleratissimi Machometi, in signum victoriæ, transmittentes. Et violatis sepulchris fœlicium Regum, in eadem ecclesia collocatis, eorum ossa, in Christianorum injuriam, dispersêrunt. Montemq; Syon reverendissimum sine reverentia prophanantes, Templum Domini, ecclesiam vallis Josaphat, ubi beatæ Virginis est sepulcrum, ecclesiam Bethleem, & locum nativitatis Domini, indignis relatu enormitatibus polluerunt, omnium Saracenorum nequitiam excedentes, qui licèt terram Christianorum sæpiùs occupassent, loca sancta utcunque veneranter cõservabant. Verùm cùm his omnibus non contenti, ad captionem & destructionem totius terræ sæpefati Chorosmini multipliciter aspirarent, nec possent tanta mala ulteriùs tolerari, quæ cujuslibet catholicæ fidei zelatoris animum meritò poterant in mærorem & amaritudinem irritasse, tot injuriis & enormitatibus lacessiti, populus Christianus, ad resistendum eisdem, prædictorum Soldanorum potentiam, unà cum Christianorum viribus, de communi consilio duximus congregandam. Cum quibus omnibus contra illos die quarto mensis Octobris exercitus Christianus de maritimâ Acon movere incepit, per Cæsaream, & alia loca maritima cedendo. Ipsi verò Chorosmini, nostrum præsentientes adventum, & per diversa loca retrocedentes, demùm ante Gazaram castra fixerunt, expectantes ibidem succursum, quem Soldanus Babyloniæ, caput sacrilegii, erat transmissurus eisdem. Recepta verò ab eodem Soldano maxima multitudine armatorum, & Christianorum, & præfatorum Soldanorum exercitibus appropinquantibus contra illos, eos in vigilia sancti Lucæ ante Gazaram invenimus cum multitudine infinita, habentes acies ordinatas ad prælium: nostris per duces exercitus acies disponentibus, qualiter progrederentur ad bellum. Nobis etiam Patriarcha & aliis Prælatis auctoritate omnipotentis Dei & sedis Apostolicæ remissionem indulgentibus, de pœnitentibus peccatorum summa contritio & effusio lachrymarum singulis cœlitus est effusa, ut mortem corporis pro nihilo reputantes, & sperantes præmium sempiternum, mori pro Christo, vivere reputarent. Unde etsi fortè corporalis calamitas, peccatis nostris exigentibus, supervenit, credendum est altissimum, qui est scrutator cordium, & cognitor secretorum, animarum lucrum potiùs quàm corporum acceptasse. Post hæc autem concurrentibus nostris unà cum illis, Saraceni, qui nobiscum aderant, ab hostibus superati, se universaliter converterunt in fugam, captis pluribus & interfectis ex illis. Et sic Christiani soli in prælio remanserunt. Cumque in eos Chorosmini cum Babylonicis insimul irruissent, eis invicem dimicantibus, Christiani tanquam Athletæ Domini, & fidei catholicæ defensores, quos eadem fides & passio verè fecit germanos, fortissimè restiterunt. Et cùm essent respectu inimicorum paucissimi, proh dolor, succubuerunt in bello, hostibus præliorum adversitate cedentes. Ita quòd de Conventibus domus militiæ Templi, Hospitalis sancti Johannis, & sanctæ Mariæ Theutonicorum, tantummodò triginta tres Templarii, viginti sex Hospitalarii, & tres fratres Theutonici evaserunt, aliis peremptis & captis. Optimates etiam terræ & milites, pro majori parte capti & interfecti fuerunt, præter stragem balistariorum & peditum infinitam. De Archiepiscopo verò Tyrensi, Episcopo sancti Georgii, Abbate sanctæ Mariæ de Josaphat, Magistro Templi, & Præceptore sanctæ Mariæ Theutonicorum, & quàmpluribus aliis religiosis & clericis, cùm non apparuerint, plurimùm dubitatur utrum adhuc in bello obierint, vel sint in captivitate detenti: nec de ipsis scire adhuc potuimus veritatẽ. Magister verò Hospitalis, & Comes Gualterus de Bresna, cum multis aliis, capti in Babyloniam sunt deducti. Nos verò Patriarcha, in quos, nostris peccatis exigentibus, omnis calamitas supervenit, indigni à Domino martyrio deputati, evasimus semivivi, apud Ascalonam cum Nobilibus viris, Constabulario Aconensi, Philippo de Monte forti, militibus & peditibus, qui evaserunt de bello, receptaculum capientes. Et

licèt

licèt nobis, qui cuncta perdidimus in bello prædicto, nulla sit consolatio in tot adversitatibus & ærumnis, illud tamen quod ad præsens potuimus facientes, illustribus Regi Cypri & Princip Antiocheno nostras literas & nuncios misimus speciales: eos cum omni devotione rogando, & etiam exhortando, ut in tantæ necessitatis articulo, ad Terræ sanctæ defensionem mittere debeant milites & armatos. Sed quid super hoc sint facturi, nescimus. Demùm apud Acon civitatem reversi, & morantes in illa, ipsam civitatem cum tota ultramarina provincia invenimus plenam doloribus, ululatibus, miseriis, & variis afflictionibus ac infinitis: nec erat domus vel anima quæ mortuum proprium non deploraret. Et quamvis sit dolor magnus & gravis de præteritis, timor tamen imminet adhuc præcipuus de futuris. Cùm enim tota terra Christianitatis gladiis acquisita, sit privata & destituta omni humano aut terreno præsidio ac suffragio, & defensorum propugnatorumque sufficientia in nihilum planè redacta extinctaq́; superstites verò non tantùm pauci, sed etiam ad exanimationem deducti, nihil aliud restare præterea aut superesse videtur, quàm ut crucis hostibus reliqua omnia ad votum desiderata succedant, qui in maximam audaciam & intolerabilem insolentiam prodeuntes, castra sua posuerunt in planitie Acon prope civitatem per miliaria duo. Et per totam terram usque ad partes Nazareth & Saphet liberè nullo resistente, aut obicem ponente, longè lateque discurrunt, occupantes eandem, & inter se quasi propriam dividentes, per villas & cazalia Christianorum Legatos & Bajulos præficiunt atque constituunt, suscipientes à rusticis & aliis incolis redditus & tributa, quæ antè à Christianis præstare & exsolvere solebant. Qui jam rustici incolæque Christianis hostes effecti & rebelles, dictis Chorosminis universaliter adhæserunt. Ita quòd omnes Hierosolymitanæ ecclesiæ simul ac provinciæ Christianæ, aliam terram non habeant ad præsens, nisi munitiones quasdam, quas etiam cum maxima difficultate & labore defendunt. Dicitur etiam, quòd Babylonici apud Gazaram existentes, in multitudine infinita venturi sunt ad partes Acon, ut simul cum Chorosminis obsideant civitatem. Recepimus etiam nuncios & literas vicesimo secundo die mensis Novembris, à Castellano & fratribus Hospitalis, qui sunt in castro Scalone, quòd exercitus Saracenorum de Babylonia jam obsederant castrum ipsum, & tenebant obsessum, implorantibus à nobis & Christianitate subsidium & auxilium festinatum. Ut autem charitatem vestram moveat pietas, in compassionis affectum super excidio Terræ sanctæ, eò quòd communibus humeris hoc onus incumbat, causam Christi vobis duximus intimandam, suppliciter deprecantes, quatenus apud altissimum precibus & devotis orationibus pro Terra eadem misericordiam imploretis: ut ipse, qui Terram sanctam in redemptionem omnium proprio sanguine consecravit, in ejus subsidium miseratus intendat, ipsam prospiciens & defendens. Vosq́; patres charissimi, super hoc salutare consilium & auxilium, quod poteritis, apponetis, ut vobis exinde cœleste præmium comparetis. Scituri pro certo, quòd nisi per manum altissimi & fidelium subsidium, Terra ultramarina in hoc proximo passagio Martii succurratur, ejus pro certo perditio imminet & ruina. Et quia cæteras necessitates & universalem statum Terræ, longum esset vobis per literas explicare, mittimus ad præsentiam vestram venerabilem patrem Biritensem Episcopum, & Religiosum virum Arnulphum Ordinis Prædicatorum, qui seriem veritatis fideliter & plenariè referent fraternitati vestræ. Universitatem vestram humiliter implorantes, ut vestræ benignitati placeat prædictos nuncios, qui se pro ecclesia Dei magnis exposuerunt periculis, navigando tempore hyemali, recipere liberaliter, & audire. Datum apud Acon, vicesimo quinto die mensis Novembris, Anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo quarto. 1244.

Huic scripto originali, quod erat hujus exemplum, appensa fuerunt duodecim sigilla.

Auctoritas præcedentis epistolæ.

HAnc igitur epistolam lugubrem nimis & lachrymabilem, non obstante vel hyemis ingruentis horribilitate, vel maris intumescentis minaci perturbatione, commiserunt Prælati ac Magnates *Terræ sanctæ*, domino Episcopo *Britensi* nomine *Waleranno*, & fratri *Arnulpho*, de ordine *Prædicatorum*, ad cismarinos sub omni qua possent festinatione deferendam, & præcipuè *Francorum* & *Anglorum* Regibus præsentandam. Episcopus verò & prædictus frater, in remissionem peccatorum suorum, petitioni Prælatorum tam strenuè quàm humiliter, spretis omnibus periculis corporalibus, in tantæ necessitatis articulo, prima die Adventus Domini, hoc nuncium, ad excitanda corda fidelium, ad præparandas unigeniti Dei vias, quo mererentur ab imminentibus peccatorum suorum periculis protegente salvari, suscipientes pro Christo peragendum, naves ascenderunt. Et supra mare sex mensib' in omni mortis discrimine cōmorantes, tot & tanta pericula, prout ab ipso venerabili Episcopo referente didicimus, perpessi sunt, quod lachrimabile foret audire,

1244. audire & morosum explicare. Tandem, Deo ducente, & orationibus omnium præfatorum, quibus se commendaverant, Prælatorum suffragantibus, in portu *Venetorum* applicuerunt, scilicet circa Ascensionem Domini.

Quædam prognostica futuri judicii.

NOTA illud verbum comminationis Dominicæ jam impletum, ita ut nunquam antea sic de sancta civitate *Hierusalem: Non relinquetur lapis super lapidem*, &c. Sciendumq; quòd retroactis paucis annis, cecidit imago *Machometi* apud *Mecham* civitatem, in cujus rei majorem ultionem, & *Christi* improperium ac *Christianorum*, ex ruina dictæ imaginis insultantium, magis desæviebant in *Christianos* & eorum loca sancta, ipsi *Chorosmini*, dicentes per gratiam Dei, & *Machometi* interventu, talem victoriam eis accidisse.

In omnem terram exivit (id est, exibit posteà, præteritum pro futuro) *sonus eorum*. Jam exivit prædicatio *Prædicatorum* & *Minorum* usque terminos mundi, secundùm dictum Salvatoris: *Eritis mihi testes in omni Iudæa & Samaria, & usq; ad ul.* &c. ac sic diceret: Cùm hæc videritis, imminet Judicium generale. Nec terra, nec mare, secundum solitum eorum morem, hominibus respondent: sed tam aqua quàm terra quadam damnantur sterilitate. Sol bis in triennio nuper eclipsim passus est, quod non anteà recolitur accidisse. Stellæ nuper cadere videbantur. Sectæ pullulant, fide vacillante. Inter Ecclesiam & Imperium discordia, nunquam talis. In exercitu Regis *Francorum* pestis & fames invaluit. Paucis elapsis annis, in Imperio, scilicet in insulis maris Mediterranei, *Paphus* civitas & aliæ plures terræ motu subversæ sunt.

Papa diligentia in reconciliando Episc. Wintoniensi.

CUM verò talibus fluctibus mundus intumesceret, & *Syriam* talibus procellis concussisset, non cessavit etiam *Anglicanam* anxius exagitare. Rex etenim, licet crebras & efficaces petitiones & admonitiones à domino Papa pro Episcopo *Wintoniensi*, adhuc in *Franciæ* partibus exulante, suscepisset, fretus tamen conciliis clericorum aulicorum, suis tantùm emolumentis inhiantium, graves movet contra Episcopum quæstiones. Sed dominus Papa, cui Episcopus, ut dicitur, octo milia marcarum numeraverat, pro ipso tum charitatis intuitu, tum respectu tantæ pecuniæ numeratæ, diligentissimè scripsit domino Regi *Angliæ*, in hæc verba:

Literæ Papales ad Regem Angliæ *pro Episc.* Wintonien.

INnocentius *Episcopus, &c. Charissimo in Christo filio Regi* Angliæ, *salutem & Apostolicam benedictionem. Postquam Dei benignitas humilitatem nostram ad Apostolicæ vocavit officium dignitatis, illam concepimus de tua serenitate fiduciam, quòd in his quæ sunt ad honorē ecclesiæ, se promptam habere & vigilem exhibere, Provenit ex hoc, quòd cùm venerabilem fratrem nostrum quondam* Norwicensem, Wintoniensi *ecclesiæ de fratrum nostrorū consilio concessimus in pastorem, preces tibi direximus speciales, ut eidem pro divina & nostra reverentia te redderes affectu benevolum & effectu serenum, ac si qua castra & maneria ipsius ecclesiæ, prompta benignitate ei faceres assignari. Tu verò, sicut mirantes audivimus & dolemus, nedum preces hujusmodi voluisti deducere ad effectum, imò, quod est gravius, in verba nihil debitæ modestiæ vel reverentiæ filialis habentia prorupisti, asserens quòd nulla postulatio in regno* Angliæ *per sedem Apostolicam admitti possit vel debeat te invito, & quòd illam quam nos in spiritualibus, tu in temporalibus habeas potestatem: nec quis postulatus possit absque tuo consensu, possessionem temporalium obtinere. Adjecisti præterea, quòd translationem ipsius Episcopi reputares invalidam, tanquam à nobis per vicium surreptionis obtentam. Hæc siquidem fili charissime, non Dei, non ecclesiæ, non tuæ resonant sublimitatis honorem, non sapiunt justitiam, non redolent æquitatem, præsertim cùm teneat omnium credulitas pia fidelium, quòd Apostolicæ sedis auctoritas liberam habeat in ecclesiis universis potestatem à Dei providentia: nec arbitrio Principum ipsa stare cogitur, ut eorum in electionū vel postulationum negociis requirat assensum. In quibus tamen Dominum habendo præ oculis, sic providè procedit & cautè, quòd per illam nullius possit honori detrahi, vel justitiæ derogari. Sicut etiam in translatione ipsius Episcopi dignoscitur processisse, in quo promovit hominem scientia, moribus, & honestate perspicuum, ac in spiritualibus & temporalibus circumspectum, olim tibi charum & amabilem, ac semper tuis beneplacitis secundùm Dominū totis viribus intendere cupientem, per cujus industriam probatam, in plurimis honoris & commodi proficere poteris incrementis. Sed tamen non suggerat astutia susurronum, à quibus parare dispendia virtuosis, pro indifferenti ducitur, dummodò sua specialia commoda vel privata desideria consequantur. Tuam itaque celsitudinem affectione qua possumus exhortamur, & obsecramus in Domino* Jesu Christo, *quatenus ab impia suggestione talium Regiæ pietatis avertens auditum, ecclesiam Dei continuè prosequaris honore, & indultæ sibi desuper libertatis privilegium, conservare studeas illibatum. Nunc & in posterum tui Regni Prælatos, ea quæ in spiritualibus seu temporalibus*

spectant

ed by Google

1245.

spectant ad ipsorum ecclesias, liberè consequi & pacificè possidere permittat. Cæterùm, solerti considerans meditatione, quòd in Apostolici prosequutione officii, divini nominis deservimus honori, quæ de præfato Episcopo cum solenni deliberatione fecimus, non ad animum revoces, non aliquo impedimento perturbes. Sed qui cordi nostro statuimus, ut te specialem inter alios terræ Principes habeamus, in ipso impartiri procurans honorem, sibi castra & maneria cum fructibus inde perceptis à tempore translationis hujusmodi, omni postposita difficultate, resignes, ac benevola benignitate concedas, quòd solcitudinem ei creditam possit cum effectu prosequi, tua favente gratia speciali. Aliàs autem, cùm libertatem ecclesiasticam in diebus nostris velimus non minui, sed Deo propicio augeri cupiamus, nullatenus sustinere poterimus, quòd nos in ipso Episcopo tam præjudicialem injuriam patiamur. Datum Laterani, *tertio Calend. Martii, Pontificatus nostri anno primo.*

Papa scribit Reginæ Ang. & aliis Prælatis pro Episcopo Wintoniensi.

SImili modo scripsit dominus Papa *Anglorum* Reginæ epistolam elegantem, pro Episcopi *Wintoniensis* negocio, in cujus epistolæ titulo, asserit Papa ipsam Reginam sibi esse, (sed nescitur qua ratione) consanguineam, nisi fortè ut haberet eam suis negociis proniorem, & petitionibus favorabiliorem. Ipsam igitur verbis elegantissimis petit & exhortatur, (sciens quia *mulier*, quasi *molliens herum* dicitur,) ut ipsa Regis viri sui in hoc rigore & rancore, quem concepit erga Episcopum *Wintoniensem*, studeat emollire.

Scripsit idem dominus Papa electo *Cantuariensi, Wigorniensi* & *Herefordensi* Episcopis, ut ipsi dicto negocio diligenter intenderent, annectens in fine epostolæ, ut nomina susurronum, animum Regis pervertentium, sibi in literis suis rescriptis mitterent annotata.

Littera Epis. Wintoniensis *ad Regem Angl.*

E*Xcellentissimo, &c. Cùm vestris beneplacitis quantum cum Deo poterimus totis viribus intendere cupiamus, fratrem* Hugonem *de sancto* Heuderio, *à vestra serenitate ad nos destinatum, cum omni qua decuit suscepimus reverentia. Deinde ex parte vestra expositis nobis articulis ab eodem, ad singulos respondimus, Iuris & æquitatis sectantes, ut credimus, rationes, prout dictus frater* Hugo *vestræ Majestati suis literis plenius, ut ab eo accepimus, intimabit. Affectantes toto mentis desiderio, ut super eisdem articulis, quantum secundùm Dominum poterimus, vestram voluntatem adimplere, pietati vestræ devotissimè supplicamus, quatenus ecclesiæ* Wintoniensis *compatientes angustiis, ob Apostolicæ sedis reverentiam, ad gratiam vestram nos admittere velitis pariter & favorem, & indignationem divini nominis obtentu misericorditer remittere, quam ad quorundam forsan suggestionem, contra nos vestra concepit Regia celsitudo.*

Objectiones Regis contra Episcopum Winton.

ET quia de articulis, super quibus convenit dominus Rex Episcopum *Wintoniensem*, mentio facta est, videndum est quibus & qualiter responderit Episcopus. In primis, quòd cùm ex tenore privilegiorum domini Regis, & tam jure quàm consuetudine Regni sui obtentum sit ab antiquo, quòd electi & postulati post electionem & postulationem celebratam per electores & postulatores, ipsi domino Regi debeant præsentari, & post confirmationem, ante administrationem in spiritualibus vel temporalibus faciendam, ei juramentū fidelitatis præstare, quæ in persona ipsius Episcopi sunt omissa, apud dominum Papam studeat procurare, quòd non obstante præmissa, de cætero in similibus casibus privilegia ipsa, jus, & consuetudo permaneant in suo robore firmitatis, & ab ipso specialiter confirmentur. Secundariò, quòd idem Episcopus relaxet sententiam Interdicti, in civitatē *Wintoniensem* promulgatam. Tertiò, quòd ad cautelam absolvat omnes clericos & laicos & alios, & præcipuè *Wintonienses*, quos ratione controversiæ inter dominum Regem & Episcopū exortæ, excommunicationis sententia innodavit. Quartò, quòd Priorem *Wintoniensem*, quem dominus Rex ibidē constituit, non amoveat, sed ex sua gratia stare permittat. Quintò, quòd omnia beneficia ecclesiastica ad suam donationē spectantia à domino Rege post motam controversiam inter eos in eodem Episcopatu vel alio collata, ratificet, et possessores pacifica gaudere possessione permittat. Sextò, quòd contra magistrum *Henricum* de *Sensa*, nec quosquam alios clericos vel Monachos memoratos, occasione hujus controversiæ, nullam instituat actionem: imò omnem indignationem, offensam, injuriam, et rancorem remittat. Septimò, quòd si quod jus vel actio sibi competit super exitibus Episcopatus *Wintoniensis*, pro tempore retroacto, ea penitus ob honorem Regium, domino Regi ex sua liberalitate remittat. Octavò, quòd idem Episcopus à Papa procuret, quòd omnibus clericis domini Regis, quorum nomina sibi ad mandatum suum per Episcopos *Wigorniensem* et *Herefordiensem*, et Archidiaconum *Cantuariensem*, sunt transmissa, omnem indignationem remittat, et eos admittat in gratiam plenioré, ita quòd quantum ad famam et beneficia et status conditionem, conserventur illæsi.

AD

1244.

Responsum Episc. Wintonien.

AD primum articulum domini Regis respondet Episcopus *Wintoniensis* : Quòd cùm postulatores sui, facta postulatione de domini Regis licentia, ipsum secundùm Regni consuetudinem eidem domino Regi præsentassent, & postmodum dicta postulatione per dominum Papam admissa & confirmata, idem Episcopus literas domini Papæ super hoc eidem domino Regi directas, tam per fratres *Prædicatores* quàm minores, clericos, & milites, ei porrigi procurasset, qui ex mandato ipsius devotè domino Regi supplicarunt, ut de ipsius licentia se ejusdem conspectui posset præsentare, facturus eidem quod Regni sui consuetudo postulat & requirit. Nec hoc post magnam instantiam obtinere potuissent, ex parte illius Episcopi nihil omissum poterit reputari, cùm per ipsum non steterit, quin omnia in dicto articulo domini Regis contenta & postulata, essent adimpleta.

Ad secundum & tertium respondit ita : Quòd cùm domini Regis gratiam fuerit assequutus (quam tota mente desiderat,) & sui Episcopatus possessionem pacificam obtinuerit, Interdicti & excommunicationis sententias in forma Juris benignè relaxabit, ad quod pactionis vinculo, secundùm Dominum & Justitiam astringere se non potest. Omnem tamen gratiam, quam secundùm Dominum poterit excommunicationis, obtentu Regiæ petitionis intendit impartiri. Ad quatuor autem articulos sequentes respondit : Quod cùm res tangant spirituales, & spiritualibus annexas, quæ conditionis suæ pactionis formam non admittunt, in forma à domino Rege petita dictos non potest articulos adimplere. Veruntamen cùm domino suo Regi reconciliatus fuerit, & suam gratiam & Episcopatus possessionem pacificam obtinuerit, de dicti domini Regis & suorum fidelium consilio, cum tanta benignitate procedet, quòd in præmissis quantum secundum Dominum poterit, se favorabilem exhibebit. Ad articulum verò super exitibus Episcopatus, respondit : Quòd cùm favorem Regis assequutus, Episcopatus possessionem habuerit, & ei de eorundem exituum æstimatione constiterit, domini Regis ita voluntati obtemperabit, ut in hoc ab eo meritò debeat commendari.

Fraus magistri Henrici *de* Seusa.

EX ipso igitur tempore, mitiùs agebat Rex cum Episcopo *Wintoniensi*, tum propter domini Papæ diligentem supplicationē, tum propter Episcopi humiliationem & modestam responsionem. Pace igitur pro foribus apparente, magister *Henricus* de *Seusa*, fomes & procurator discordiæ memoratæ, cui Rex contulerat opimum beneficium, videlicet custodiam hospitalis *sanctæ Crucis* extra civitatem *Wintoniensem*, cœpit cogitare & dicere intra se, propria læsus conscientia : Quòd si pax inter dictas partes pleniùs ac planiùs reformaretur, inter amicos Regis Episcopus præcipuus haberetur, nullique secundus, in consiliis Regiis, utpote discretus & circumspectus, sublimaretur : ipsumque eundem *Henricum*, & meritò, usque ad confusionem persequeretur. Rex quoque ea facilitate eum sperneret, qua sequutus est. Considerans igitur hæc omnia, de pecunia, quam de Rege non minimam, ad dejiciendum Episcopum *Wintoniensem*, acceperat, comparavit sibi amicos de *Mammona iniquitatis*, & adquisivit sibi, (utinam non comparavit,) quendam in suis partibus Episcopatum. Et nuncius, corvo factus similis, dominum suum *Noë* defraudanti, nuncium cum onere negocii, quod humeris suis susceperat bajulandum, nequiter reliquit imperfectum. Nec apparuit posteà in Regno *Angliæ*, bonis Regni pleniùs saginatus.

Papa clam fugā arripit.

HAS igitur dum annalis orbita temporales mutationes transcurreret, Imperator *Fredericus*, superbiæ stimulis exagitatus, pœnitere cœpit quòd se ecclesiæ, ut prædictum est, humiliasset & obligasset, & calcaneo Papali insidias tetendit, & laqueos absconditos, qui tamen posteà apparuerunt manifesti. De quibus dominus Papa præmonitus, Imperatoris vulpinos Mæandros, in quantum potuit, evitavit, & suspectos habuit, nec se credebat ei, vel suis, cùm nosset omnes, futura præteritis comparando.

Die verò sanctę *Trinitatis*, volens domin⁹ Papa partē suam meliùs roborare, quia paucos sui laboris socios, & sollicitudinis habuerit participes, creavit decem Cardinales, videlicet magistrum *Iohannem* de *Toleto*, natione *Anglicum*, & quosdam alios, moribus & sanguine præclaros. Octavo verò die ante festum nativitatis sancti *Iohannis Baptistæ*, accessit dominus Papa cum omnibus Cardinalibus ad civitatē *Castellanam*, quæ ab urbe octodecim distat miliaribus: ut viciniùs Imperatori, efficaciùs de pace tractaret, quæ suspecta erat, imò potius desperata. Vigilia autem Apostolorum *Petri* et *Pauli*, venit apud *Sutrium* civitatē. Imperator autem jam recalcitrans, mandavit ei, quòd nihil faceret de conventis, nisi literis absolutionis priùs habitis. Cui cùm contradicendo respondisset dominus Papa, hoc fore dissonum rationi, orta est discordia inter eos. Dominus igitur Papa, suæ præsagus perturbationis,

1244.

perturbationis, ex tunc repentinam & clandestinam fugam arripere satagebat, nullo tamẽ conscio, ne fugienti dominus Imperator repagula præpararet. Fuerunt tamen qui dicerent, ipsum magis amore munerum, quæ delaturi erant illi *Cisalpini*, nec ausi erant terras transire Imperatoris, ut ipsis sinum aperiens occurreret, quàm pro timore alicujus persequentis. Unde sumpta qualiquali occasione, versùs *Ianuam*, quæ sibi patria fuit genialis, sicut sequens sermo declarabit, gressus impiger dirigebat. Eadem igitur die, videlicet vigilia Apostolorum, significatum fuit domino Papæ, (ut idem posteà asserebat) quòd trecenti milites *Tusci* erant in veniendo ipsa nocte, ut ipsum appræhenderent. Dominus igitur Papa, non mediocriter attonitus, & perturbationis vultum præferens, in hora primi somni, relictis Papalibus ornamentis, veterem induit *Senebaldum*, & leviter armatus, equum ascendit velocissimum, manu non vacua, & vix cubiculariis consciis, clam subitoque discedens, non equinis pepercit lateribus: ita quòd ante primam, triginta quatuor miliaria pertransivit, nemine comitante, vel ipsum sequi potente. Media autem nocte clamor factus, Ecce Papa recessit, nescientibus aliquibus, nisi aliquot, sed paucis, Cardinalibus. *Petrus* verò de *Capua*, cum uno solo comite, non sine viarum discrimine, sequutus, invenit Papam ipso die apud castrum supra mare, quod dicitur *Civitas* vetus. Venerant autem ibidem in occursum Papæ viginti tres galeiæ, quarum unaquæque sexaginta viros bene ferro armatos, & centum & quatuor remiges assignatos continebat, exceptis nautis, & sexdecim bargæ. Propter quod argumentosi suspicabantur, hæc omnia diu antè prævisa dominum Papam desiderasse. Fuerunt autem cum armatis, & eis præfuerunt, Potestas *Ianuæ*, quem Admiratum vocant, & majores civitatis, qui se omnes jactabant esse vel affines vel consanguineos Papæ, propter retributionem. Intravit igitur unam galeiarum illarum dominus Papa, serò cum septem Cardinalibus, & paucis aliis comitantibus. Et vix magnum mare intraverant navigantes, ecce occupat ipsos tempestas validissima, non tamen ex adverso, & erectis velis, non sine maximo timore & periculo, eadem via qua navigantes capti erant Prælati, per centum miliaria, die Veneris sequenti, compellente tempestate rapti, applicuerunt in portu insulæ cujusdam *Pisanorũ*, ibidem pernoctantes. In crastino verò omnibus à peccatis suis absolutis, & audita Missa de beata Virgine, timentes vehementer *Pisanos*, raptim se ad insulam *Ianuensium* provehebant, scilicet centum & viginti quatuor miliaribus ipso die peractis. Et vix præ tempestate evadentes, venerunt ad portum *Veneris*, ubi moram fecerunt die Dominica, & diè Lunæ: die verò Martis pervenerunt *Ianuam* lætabundi. Distabat autem dominus Papa ab urbe jam quindecim dietis. Receptus est autem à concivibus, consanguineis, & affinibus suis, in urbe ipsa qua natus est, in campanarum classico, in cantu & Musicis instrumentis; Dicentibus omnibus & conclamantibus: *Benedictus qui venit in nomine Domini*. Quibus & ipsi responderunt: *Anima nostra sicut passer de laqueo ve. la. con. est.*

Imperator F. ægrè fert fugam Papæ.

CUM autem domino Imperatori hæc innotuissent, more Satyrico infrenduit, & ait: Scriptum est: *Fugit impius nemine persequente.* Obstupuit & doluit nimis, & suorum portuum & civitatum custodes ignaviæ & desidiæ redarguit, qui adversarios suos permiserunt liberè pertransire. Fecit igitur in circuitu *Ianuæ*, præcipuè versùs *Galliam*, exitus viarum, ne ad Papam pecunia portaretur, arctissimè custodiri. Et jam acclamabatur dominus Imperator, manifestus ecclesiæ persequutor. Nec reputabat dominus Papa adhuc ipsam civitatam *Ianuam*, tutum fore refugium, non ignorans potentiam Imperatoris esse latissimam, secundùm illud Poëticum:

An nescis longas Regibus esse manus?

Imperator F. sibi multos potentes amicos conciliat.

IPSIS quoque temporibus, dum videlicet dominus Papa moram apud *Ianuam* continuaret, consentientibus *Mediolanensibus* simul cum *Liguribus*, *Italicis* quibusdam, etiam *Romanis*, & multis de Nobilioribus *Alemanniæ*, procurante Papa, animatur quidam de maximis *Alemanniæ* potens, quem nominant *Landegravium*, ut Imperialem sibi dignitatem assumens, donec pleniùs exaltaretur, ope fultus multiplici tam Prælatorum quàm Magnatum, bellum moveret contra Tyrannum *Fredericum*, persecutorem ecclesiæ jam publicum & generalem. Denigrata est enim fama sua, non mediocriter, & dicebatur quòd jam non firmo gressu in lege Domini ambularet, *Saracenis* confœderatus, *Saracenicas* meretriculas sibi retinens concubinas, & alia quæ relatu sunt indigna & morosa. Cumq; hæc attentaturus memoratus *Landegravius*, secum & Optimatibus suis convocatis deliberaret, quid super hoc agendum, dixerunt ei amici sui, temerarium fore hoc aggredi, & ancipiti casui se, qui tranquilla pace gaudebat, committere, quicquid pars

1244. Papalis ei promitteret. Et dum super hoc penderet sententia, ecce Imperator rapido cursu illuc advolans, paucis & consciis & concomitantibus, cui hæc nota facta sunt, animum dicti *Landegravii* adeò effœminatum divertit ab hoc proposito, quòd facti sunt dominus Imperator & ipse *Landegravius* amicissimi & confœderati & affines: & dedit *Landegravius* Imperatori munera, & Imperator ei. Et hoc negocio consummato, sicut clanculò venerat dominus Imperator & subitò, sic recessit.

Ipsorumq; temporum curriculo, ut partem suam, quam credebant adversarii jam infirmatam, magis roboraret, dominus Imperator dedit filiam suam nuptui cuidam Principi potentissimo *Græcorum*, nomine *Botatio*, *Romanæ* ecclesiæ exoso & inobedienti, & ideo schismatico. Quod audientes adversarii Imperatoris, siluerunt confusi.

Wallensium rebellio & perfidia nefanda.

SUB illius anni quoque tempore, vernuli *Wallenses*, nescientes & nolentes colla sua legibus ignotis Regni *Anglorum* submittere, duces sibi constituentes *David Leolini* filium, & quosdam alios potentes de *Wallia*, contra Regem & ejus Marchisios bellum moverunt cruentissimum, chartarum juramentorumq; suorum obliti. Quibus præcepto Regio & pro terrarum suarum salvatione viriliter restiterunt, Comes de *Clare*, Comes de *Herefort*, *Thomas* de *Muncmuhe*, *Rogerus* de *Muhaut*, & alii Marchisii potentes & præclari. Qui in principio certaminis calculum deteriorem reportantes, tandem de aliquibus hostium, ut moris est in bello, triumpharunt. Ceciderunt autem in illo certamine, hinc inde centum viri, & amplius.

Regi Angliæ varii rumores afferuntur ad S. Albanū.

FESTO verò sancti *Barnabæ* fuit dominus Rex apud sanctum *Albanum* triduo commorans: ibiq; rumoribus crebrescentibus de *Wallensium* insolentia, supervenerunt alii, quibus magis turbabatur Rex, & contristatus est; Videlicet de *Roberto Passeleve* clerici sui cassatione, qui ad Episcopatum *Cicestrensem* electus fuerat, & alter loco ipsius, videlicet magister *Richardus* de *Withz*, sine assensu Regis, subitò subrogatus. Fuerat ibi magister *Martinus* Papæ clericus promptus, ut promovendi redditibus ad opus Papæ manus aduncas injiceret. Præterea alios præter prædictos rumores audivit dominus Rex recentes, quòd scilicet Rex *Scotiæ* Regi significaverat procaciter, quòd nullam etiam particulam Regni *Scotiæ* à Rege *Angliæ* tenuit, vel tenere voluit, aut debuit. Erat autem amicitia inter ipsos Reges nimis attenuata, postquam scilicet confœderatus est Rex *Scotiæ* fœdere matrimoniali cum filia *Engelrami* de *Cusy*, qui & sicut omnes *Franci*, capitalis, vel unus de capitalibus Regis *Angliæ* inimicis fuisse dignoscitur. Cogitans igitur Rex has sibi illatas injurias repellere, animavit alacriter & adjuvit ipsos qui contra *Wallenses* certamina sustinuerunt, majus spondens in manu militari & thesauro subsidium. Post tractatum de negocio, *Scotiæ* statum contingenti, Episcopatum insuper *Cicestrensem* in manu cepit, non permittens novum electum aliquam habere potestatem. Insuper magnam concepit indignationem adversùs omnes qui hoc procuraverunt, & his consenserunt: præcipuè tamen adversus electum *Cantuariensem*, quem maximè redarguit ingratitudinis, & quòd esset læsor Regiæ dignitatis in principio suæ promotionis. Et ut Regis *Scotiæ* mandatis & insolentiæ non tepidè responderet, significavit fiducialiter Comiti *Flandriæ* (veluti fideli suo & multipliciter obligato) ut veniret cum manu armata ad adjutorium suum contra Regem *Scotiæ*. Quod ipse Comes benignè concessit.

Epis. Winton. revocatur & reconciliatur Regi Angliæ.

EOdemque tempore, dominus Rex saniori usus consilio, dominum Episcopum *Wintoniensem* amicabiliter à partibus revocavit transmarinis, gratiam suam & ablatorum restitutionem, ad instantiam domini Papæ, & aliorum Magnatum, pro ipso præcordialiter petentium, pollicendo. Unde Episcopus in spem erectus meliorem, salutato Rege *Francorum*, & reddita eidem gratiarum actione, de sibi impensis ab eo beneficiis, & eò quòd ipsum exulantem in regno suo receptaverat & protexerat, repatrians Nonas Aprilis apud *Doveram* prosperè applicuit. De cujus adventu omnes *Angli*, præter illos clericos Regis, aulicos, discordiæ seminatores, quos propria conscientia sauciabat, gratulabantur, dicentes: *Benedictus qui venit in nomine Domini.* Sperabatur enim indubitanter, quòd prudentia sua & sensu, quo abundavit & præpollebat, tam Regem quàm Regnum, nec non & Episcopatum suum, in statum optimum solidando promoveret. Qui Regis se præsentiæ gratulanter præsentans, hilari vultu & placabili est admissus, acsi semper fuisset ab ejusdem Regis offensa alienus. Quorum de die in diem ex insolito amor cumulatur & congratulatio, sicut scriptum est:

Post inimicitias clarior exstat amor, &c.

Eisdemque diebus, *Cantuariensis* electus B. Monachos *Cantuarienses* nimis austerè et

& ſecus quàm decebat, contra ſpem omnium qui ipſum creaverant, opprimere jamjam inchoavit, diſponens in prioratu plus ad libitum ſuum, quàm rationem univerſa. 1244.

Miſerabilis caſus Engelrami de Cuſcy.

PER idem tempus, inſtante Auguſto, *Engelramo* de *Cuſcy*, patre Reginæ *Scotiæ*, mirabiliter mortuo, *Iohannes* filius ejus præſidium militare per mare Regi *Scotiæ* tranſmiſit: ſed Rex *Angliæ* omnes quos idem *Iohannes* miſit, potenter abegit. Mirabiliter, inquam, obiit memoratus *Engelramus*, antiquus eccleſiæ perſequutor, ſed illius ſpecialiter, ſcilicet *Clarevallis*, quam ſuper feudum ſuum, anteceſſores ſui magnifici magnificè fundaverunt, morte periit geminata. Ipſe enim dum viveret ædificator in materialibus nimis ſtudioſus, in ſpiritualibus autem diſſipator, dum quodam die itinerans vadum quendam debuit tranſmeare, equino pede ad aliquod offendiculum titubante, corruit ſupinus in profundum, ad quod tamen propria ſtrepa pertractus eſt violenter, & tunc infœliciter. Quo in præceps corruente, gladius ejus evaginatus corpus ſuum tranſverberavit. Et ſic ſubmerſus & gladio perfoſſus, & diſtractus, ab hac luce temporali, viarum ſuarum fructum collecturus, emigravit. *Iohannes* igitur filius ejus, & hæres univerſorum, pro amore Reginæ *Scotiæ* ſororis ſuæ, regi *Scotiæ* ſuffragium præſtitit, ut prædictum eſt, & conſilium. Communivit etiam idem Rex, caſtra *Angliæ* contermina, & à Magnatibus, affinibus, & conſinibus inſtanter auxilium, contra Regem *Angliæ*, ſibi adverſa machinatem, poſtulavit. Et conceſſum eſt ei animo volenti, à multis Optimatibus & potentibus, auxilium in tempore neceſſitatis poſtulatum: ita ut numerus bellatorum promiſſorum, ad numerum aſcenderet inæſtimabilem.

Rex petit auxilium pecuniare.

EOdem verò anno, convenerant Regia ſubmonitione convocati *Londinum* Magnates totius Regni, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates, Priores, Comites, & Barones. In quo concilio petiit Rex ore proprio, in præſentia Magnatum, in refectorio *Weſtmonaſterienſi*, auxilium ſibi fieri pecuniare, ſub ſilentio præteriens propoſitum ſuum de Rege *Scotiæ* potenter expugnando. In propatulo tamen manifeſtans, quòd anno tranſacto transfretaverat in *Gaſconiam* de conſilio eorum, ut dicebat, ubi tenebatur æris alieni non modica quantitate, nec potuit, niſi efficaciſſimè ſibi ab illis generaliter ſubveniretur, liberari. Cui fuit reſponſum, quòd ſuper hoc tractarent. Recedenteſque Magnates de refectorio, convenerunt Archiepiſcopi & Epiſcopi, Abbates & Priores, ſeorſum per ſe, ſuper hoc diligenter tractaturi. Tandem requiſiti fuerunt ex parte eorum Comites & Barones, ſi vellent ſuis conſiliis unanimiter conſentire, in reſponſione & proviſione ſuper his facienda. Qui reſponderunt, quòd ſine communi univerſitate nihil facerent. Tunc de communi aſſenſu electi fuerunt ex parte cleri, electus *Cantuarienſis*, *Wintonienſis*, *Lincolnienſis*, & *Wigornienſis*, Epiſcopi. Ex parte laicorum, *Richardus* Comes, frater domini Regis, Comes *Bigot*, Comes *Legr. Simon* de *Monte forti*, & Comes *Mareſcallus W*. Ex parte verò Baronum, *Richardus* de *Muntfichet*, & *Iohannes* de *Bailloil*, & de *ſancto Ædmundo* & de *Rameſeia* Abbates; ut quod iſti duodecim providerent, in communi recitaretur: nec aliqua forma domino Regi oſtenderetur auctoritate duodecim, niſi omnium communis aſſenſus interveniret. Et quia charta libertatum, quas dominus Rex olim conceſſerat, & pro cujus conſervatione Archiepiſcopus *Cantuarienſis Ædmundus* juraverat, fidejuſſerat, & certiſſimè pro Rege promiſerat, nondum exſtitit obſervata, & auxilia quæ toties conceſſa fuerant domino Regi, ad nullum profectum Regis vel regni devenerant. Et per defectum Cancellarii Brevia contra juſtitiam pluries fuerant conceſſa, petitum fuit & ſecundùm quod elegerant, Juſtitiarius & Cancellarius fierent, per quos ſtatus Regni ſolidaretur, ut ſolebat. Et ne per compulſionem concilii aliquid novum ſtatuere videretur, noluit petitioni Magnatum conſentire: ſed promiſit ſe emendaturum, quæ ex eorum parte audierat. Unde datus fuit terminus eis, uſque in tres ſeptimanas à Purificatione beatæ Virginis, ut ibidem iterum tunc convenirent. Quòd ſi mera voluntate Rex interim tales Conſiliarios eligeret, & taliter jura regni tractaret, quòd Magnates contenti eſſent, ad terminum illum ſuper auxilio faciendo reſponſuri providerent; ita tamen, quòd ſi aliqua pecunia eidem concederetur, per dictos duodecim expenderetur ad commodum Regni. Et cùm per plures dies protraheret eos dominus Rex, volens eos quaſi tædio affectos flectere ad conſenſum, ut ſine termini prorogatione ad auxilium contribuendum conſentirent, multipliciter convenit eos, nec circumvenit, quia Magnates hoc prudenter perpendentes, immobiliter in propoſito perſtiterunt. Tunc dominus Rex demùm ſperans ſaltem clerum ad deſiderium ſuum inclinare, convocatis Prælatis, porrexit illis Papales apices in publico, ſub hac forma:

 Innocentius

1244.

Literæ Papales ad Prælatos Angliæ.

INnocentius *Episcopus, &c. Archiepiscopis, Episcopis, & dilectis filiis Abbatibus, Prioribus, Archidiaconis, Decanis, & aliis ecclesiarum Prælatis, & clericis, per Regnum* Angliæ *constitutis, salutem & Apostolicam benedictionem. Debet mater ecclesia hos qui Regali praeminent dignitate, illa prærogativa prosequi, & ea muneris gratia prævenire, quòd in ipsius devotione potestas semper ferveat, & ad ejus per consequens subjectorum obsequia pervigil habeatur. Cùm igitur inter Reges cæteros orbis terræ, charissimum in Christo filium nostrum Regem* Angliæ *illustrē singularis dilectionis brachiis amplectamur, qui veluti Princeps catholicus & devotus* Romanam *ecclesiam matrem suam filiali subjectione & obsequio devotionis sic semper studuit venerari, quòd nequaquam ab ipsius beneplacitis declinaret, quinimò quæ ipsi grata novit & placita, sollicitudine prompta peregit: non est mirum, imò condecens est, & condignum, si ipsius precibus faciliùs annuamus, si honoris ipsius & status quæramus gloriam & augmentum: si ad quod affectus ipsius dirigatur, vestræ liberalitatis effectus consonet in idipsum. Sanè cùm idem Rex, sicut ex parte ipsius fuit propositum coram nobis, pro quibusdam negociis magnis & arduis, quæ sibi imminebant, adeò subierit gravia, & subire adhuc ipsum oporteat onera expensarum, quòd vestræ subventionis indigere subsidio dignoscatur, universitatem vestram rogamus, monemus, & hortamur attentè, per Apostolica scripta mandantes, quatenus attendentes prudenter, quòd vos decet & convenit eò libentiùs ipsius Regis supportare labores, & gravamina relevare, quò minus posset sine vestri status & honoris dispendio alicujus jacturæ vel incommoditatis onere prægravari, sibi de vestris redditibus honestum subsidium liberaliter conferatis. Vt idem expensarum suarum, vestræ subventionis propiciante dextera, perferre leviùs onus possit, vosque proinde vobis ejusdem Regis, cujus bonorum estis participes, honoris & gloriæ non expertes, favorem & gratiam, quibus proculdubiò indigetis, valeatis futuris temporibus vendicare, & nos, qui haberi volumus ex hoc ad vestra & vestrarum ecclesiarum commoda promptiores, devotionis vestræ promptitudinem non immeritò commendemus. Datum Ianuæ quarto Calend. Augusti, Pontificatus nostri anno secundo.*

Similiter autem scripsit singulis Prælatis sub eadem forma, non sine multæ pecuniæ effusione, Papæ transmissæ, pro labore scripturæ.

Et cùm per commune consilium, à quo noluerunt recedere, provisum esset, ut responsio ad literas Papales pro Rege deprecatorias prorogaretur usque ad terminum prænotatum, recedentibus Magnatibus, ultimo die concilii, quod sex diebus duraverat, usque ad noctem, sollicitavit singulos Prælatos, deprecans ut in crastino iterum convenirent. Quibus convenientibus in infirmaria, scilicet in Capella sancti *Iohannis Euangelistæ*, misit dominus Rex Comitem *Legr. S.P.* de *Sabaudia, Radulphum filium Nicolai, Willielmum* de *Cantel. Iohannem filium G.* qui exposuerunt eis ex parte domini Regis ejus desiderium, petentes diligenter, ut obtemperarent Regiæ voluntati, secundùm petitionem saltem Papalem, si Regia postponeretur. Exposuerunt etiam Regis instantem egestatem, & imminentia Regis & Regni pericula, videlicet bellum motum in *Gasconia*, insolentiam quoque *Wallensium* reprimendam. Petierunt ergo Prælati transcriptum epistolæ Papalis, ut sibi super hoc consulerent. Et dum talia agerentur, ante expectatum ecce Rex solus festinanter & ex abrupto advenit, protestans cum suo solito jusjurando, quòd honor eorum, honor suus foret, & è converso. Et super prædictis preces precibus exaggeravit. Respondentibus igitur illis, quòd super hoc diligentem haberent tractatum, Rex recessit perturbatus. Et cùm super hoc propensiùs tractarent, volentibus aliquibus ut mitiùs Regi responderent ipsi Prælati, quàm laici, respondit *Lincolniensis*, proferens hanc Theologiæ auctoritatem: *Non dividamur à consilio communi. Quia scriptum est: Si dividamur, statim omnes moriemur.* Et sic prorogata sunt omnia usque ad terminum memoratum, tam super petitione domini Papæ pro Rege, quàm ipsius domini Regis. Perpendens autem dominus Rex, quòd omnes simul non potuit enervare, recurrens ad versutias *Romanorum*, attemptare proposuit singulos singulatim, sicut aliàs fecerat, simulatis sermocinationibus circumventos sibi inclinare. Rediensque petiit, ut saltem adhuc per unum diem moram protelarent. Quod quidam Prælatorum cautè attendentes, noluerunt illaqueari. Sed summo mane recedentes, retia quibus aliquando involvebantur, prudenter evaserunt. Et murmurante Rege, solutum est concilium.

Provisio Magnatum consensu Regis facta.

DE *libertatibus alia vice emptis, concessis, & per chartam domini Regis confirmatis, quòd de cætero observentur. Ad cujus rei maiorem securitatem fiat nova charta, quæ super hac specialem faciat mentionem. Et ab omnibus Prælatis solenniter excommunicentur,*

qui

qui scienter & prudenter libertates à domino Rege concessas vel impugnare, vel impedire, quò minus observentur, præsumpserint: & reformetur status eorum, qui post ultimam concessionem in libertatibus suis læsionem incurrerunt. Et quia propter virtutem sacramenti præstiti, necnon propter timorem sententiæ latæ à sancto viro Ædmundo, *quod ea vice promissum fuerat, hactenus non exstitit observatum; ne hujusmodi periculum de cætero eveniat, & sic fiant novissima pejora prioribus, de communi assensu quatuor eligantur potentes & nobiles de discretioribus totius Regni, qui sint de concilio domini Regis, & jurati, quòd negocia domini Regis & Regni fideliter tractabunt, & sine acceptione personarum, omnibus justitiam exhibebunt. Hi sequentur dominum Regem, & si non omnes, semper duo eorum ad minus præsentes sint, ut audiant querimonias singulorum, & patientibus injuriam celeriter possint subvenire. Per visum & testimonium eorum, tractetur thesaurus domini Regis, & pecunia ab universis specialiter concessa, & ad commodum domini Regis & Regni expendatur, secundùm quod melius & utilius viderint expedire. Et erunt libertatum conservatores. Et sicut de omnium assensu eliguntur, sic etiam sine communi assensu non poterit aliquis eorum amoveri, aut suo officio privari. Uno eorum sublato de medio, de assensu & electione trium, loco illius, alius substituatur infra duos menses. Nec sine ipsis, sed cùm necesse fuerit, & ad eorum instantiam, iterum conveniant universi. Brevia contra Regem & consuetudinem Regni impetrata, penitus revocentur & aboleantur. Memorandum quoque, de sententia ferenda in contradictores. Item, de obligatione sacramenti in invicem. Item, de itinere Iustitiariorum. Iustitiarius & Cancellarius ab omnibus eligantur. Et quia frequenter debent esse cum domino Rege, poterunt esse de numero conservatorum. Et si aliqua interveniente occasione, dominus Rex abstulerit sigillum suum à Cancellario, quicquid fuerit interim sigillatum, irritum habeatur & inane. Deinde Cancellario fiat restitutio. Nullus substituatur Cancellarius, vel Iustitiarius, nisi solummodò per solennem & universalem omnium convocationem, & liberum assensum. Duo Iustitiarii eligantur in Banco. Duo itidem Barones in Scaccario constituantur. Unus quoque ad minus Iustitiarius* Judæorum *deputetur. Hac vice autem per communem, universalem, liberamque omnium electionem, fiant & constituantur omnes Officiarii prædicti: ut quemadmodum omnium negocia sint tractaturi, sic etiam in eorum electione concurrat assensus singulorum. Et postmodum, cùm necesse fuerit alius loco alicujus ipsorum prædictorum substitui aut subrogari, per provisionem ac auctoritatem quatuor illorum Consiliatorum prædictorum, fiat illa substitutio aut subrogatio. Hactenus suspecti, aut minùs necessarii, à latere domini Regis amoveantur.* 1244.

Papa mittit in Angliam *magistrum* Martinum *cum nova & inaudita potestate.*

ET dum hujusmodi negocia utilia nimis Reipublicæ, in spacio trium hebdomadarum dictarum diligenter pertractassent Magnates, hostis humani generis, pacis perturbator, & schismatum suscitator Diabolus, hæc omnia per Papalem avaritiam infœliciter impedivit. Credens enim dominus Papa, quòd flexibiles *Angli* colla sua jam dictæ contributioni juxta consuetudinem suam subdidissent, tum propter Regis aviditatem, tum propter suæ petitionis instantiam, misit à latere suo quendam clericum suum magistrum *Martinum*, quem propter improbam rapacitatem suam multi magistrum *Mattinum* appellarunt, habentem novam & inauditam potestatem; videlicet ampliorem, quàm unquam meminimus aliquem Legatum habuisse. Manus enim extendit ad contributionem exigendam: provisiones secundùm mentis suæ impetum, ratione relegata, ad opus ignotum faciendas: redditus violenter extortos, consanguineis domini Papæ conferendos, auctoritate Papali truculenter armatus, cujus novas chartas, secundùm desiderium suum, & secundùm repentini casus emergentis negocium, singulis diebus ostendit. Unde fuerunt qui dicerent, ipsum habere multas schedulas non scriptas, tamen bullatas, ut in eis quicquid ei placeret, scriberet: quod absit. Missus est igitur iste Legatus sophisticus ad Regem primò, supplicans ei, ut & ipse vicem reddens domino Papæ, diligenter insudaret, ut Prælati *Angliæ* ad contributionem domino Papæ faciendam, generaliter consentirent: ad minus, ad compromissionem, & festinam solutionem decem milium marcarum. Cui Respondit Rex: Quòd Magnates sui, tam Prælati & clerici, & tam Comites quàm Barones, & Milites, tam frequenter bonis suis variis argumentis spoliantur, quòd jam sibi vix sufficiunt: nec mihi Regi suo, nec Papæ volunt vel valent contribuere. Veruntamen mihi ipsis humiliato, & suæ voluntati inclinato, jam modestiùs respondentes, juvamen juxta suas facultates promiserunt. Quod cùm audisset magister *Martinus*, dejecto vultu recessit, nullam de regis adjutorio spem reportans. Veruntamen convocatis Prælatis, apices *Apostolicos* ostendit sub hac forma, singulatimq;

ne *Anglici* in suum detrimentum Papæ æmulo suo aliquid contribuerent. Addidit etiam, quòd si Rex *Angliæ* suis obtemperaret consiliis, Regnum *Angliæ* à tributo, quo injustè Papa Innocentius tertius illud ligaverat, potenter ac justè liberaret, necnon & ab aliis Papalibus gravaminibus, quibus diatim opprimitur, illud eriperet. Per quod dominus Imperator multorum corda sibi conciliavit. Insertum etiam fuit chartæ memoratæ, quòd si Rex huic mandato non obtemperaret, quoscunq; de suis in ditione sua posset reperire, gravi puniret ultione. 1244.

CONvenientibus autem iterum Magnatibus cum Prælatis generaliter *Londini*, scilicet à die purificationis beatæ *Mariæ* in tres septimanas, concilium super prædictis negociis & tractatum habuerunt diligentem. Affuerunt etiam illic quorundam absentium procuratores, videlicet *Cantuariensis* & *Eboracensis* Archiepiscoporũ, triumq; sedium Episcopalium tunc vacantium, ex parte Capitulorum, *Coventrensis*, *Cicestrensis*, & *Coventr.* Et renovata fuit petitio domini Regis, super auxilio pecuniari sibi faciendo. Circa quod de die in diem convenit eos dominus Rex, tum in propria persona, tum per internuncios solennes, per quos promisit se libertates quas juraverat in coronatione sua, super quibus chartam confecerat, integerrimè servaturum. Ad quarum etiam tuitionem, rogavit ut singuli Episcopi in Diocesibus suis, sententiam ferrent in ipsum & omnes, qui contra memoratas libertates venirent in aliquo articulo. Tandem unanimiter, cùm nullo modo ad aliam formam possent flecti, concesserunt domino Regi, ad maritandam filiam suam primogenitam, de omnibus, qui tenent de domino Rege in capite, de singulis scutis viginti solidos solvendos, scilicet medietatem ad Pascha, & aliam ad festum sancti *Michaelis*.

Consentiunt Magnates Angliæ *in auxilio pecuniari præstando.*

Et cùm relatum esset domino Regi, ut ad memoriam tam hæc quàm præterita reduceret, recordatum est ei, quoties similia à suis fidelibus, quos fovere debuit, non depauperare, truculenter, & sine solutione promissorum, eisdem extorserat. Post captionem *Bedefordiæ*, statim concessum est ei Carucagium de tota *Anglia*, scilicet de qualibet caruca duo solidi. In anno sequenti, quintadecima omnium mobilium. Iterum, iturus in *Britanniam*, cepit non modicam pecuniam à Prælatis etiam & viris religiosis, burgensibus, & *Iudæis*. Post reditum suum de *Britannia*, cepit Scutagium, scilicet de Scuto tres marcas. Item, posteà concessa fuit quadragesima pars omnium mobilium. Item, posteà trigesima pars omnium mobilium. Item, quando maritavit sororem suam *Isabellam* domino Imperatori *Frederico*, cepit dominus Rex ad maritagium suum Carucagium, videlicet de qualibet Caruca duas marcas. In nativitate autem filii sui, in magnum dedecus sui, multa munera, quæ ad magnam summam pecuniæ ascenderunt, violenter & impudenter extorsit. Item, iturus in *Gasconiam*, cepit à Prælatis, viris religiosis, burgensibus, & *Iudæis*, & à quibuscunq; potuit aliquid abradere, pecuniam multam, imò penè infinitam. Rediens autem à *Gasconia* inglorius & seductus, jussit ut Magnates & Prælati ipsi occurrerent etiam usq; ad mare, qui ibidem illum diu expectantes frustrà, tandem ipsum in muneribus multis & impreciabilibus exceperunt. Similiter & cives *Londinenses*, & alii. Et qui munera nobilia compertus est non contulisse, aliquo argumento redargutus, damnificabatur. Qualiter autem pro hac præsenti contributione & omnibus aliis, promissa & pacta adimplebit Rex, noverit ille qui nihil ignorat.

ET cùm novisset magister *Martinus* nuncius domini Papæ, quòd Magnates *Angliæ* Regiæ contributioni generaliter consensissent, inhiabat avidiùs ad negocium suum, ad quod missus fuerat, consummandum, quod adhuc suspensum expectabatur, videlicet de adjutorio domino Papæ pecuniari faciendo. Congregatis igitur omnibus, ait, *Viri fratres, ac domini Romanæ ecclesiæ filii dilectissimi, in quorum sinu reposita est tota spes Papalis, quid respondetis & vos patri vestro spirituali super negociis* Romanæ *ecclesiæ matris vestræ, ut per epistolam Papalem certificamini, sic oppressæ? Domino vestro temporali obedienter obtemperâstis, videlicet domino Regi; Absit ut patri vestro spirituali, scilicet domino Papæ, in vobis confidenti, & pro statu universalis ecclesiæ contra ejus rebelles dimicanti, manum non porrigatis auxiliatricem.* At Prælati prudenter considerantes sermones ipsius mellitos & mollitos, favo dulciores, & oleo molliores, cùm tamen essent in fine felle amariores & jaculis pungentiores, non sunt incurvati. Sed præhabita deliberatione, ponentes verbum commune in ore domini Decani sancti *Pauli Londinensis*, viri discreti & facundi, hæc ipsi magistro *Martino* prædicto retulerunt. *Domine, respondet tibi universitas Prælatorum* Angliæ, *tam de auxilio pecuniari domino Papæ contribuendo, quàm de redditibus*

Responsum Prælatorum super petitionib. magistri Martini.

1244. *ditibus, quos à singulis ecclesiis sibi per te Dominus Papa postulat exhiberi. Ista quæ proponis, dominum Regem* Angliæ *specialiter tangunt, generaliter autem omnes ecclesiarum patronos. Tangunt etiam Archiepiscopos, & eorum suffraganeos, necnon universos* Angliæ *Prælatos. Cùm ergo dominus Rex propter infirmitatem, Archiepiscopi, Episcopi, & alii ecclesiarum Prælati, sint absentes, in eorum absentia respondere non possumus, nec debemus: quia si id facere præsumeremus, in præjudicium omnium absentium fieret Prælatorum.* Et illis dictis, venit *Iohannes Marescallus*, & alii nuncii domini Regis, ad omnes Prælatos, qui de Rege Baronias tenebant in capite, districtè inhibentes, ne laicum feudum suum *Romanæ* ecclesiæ obligarent, unde à servitio sibi debito privaretur. Hæc cùm magister *Martinus* intellexisset, statuit his qui aderant diem in medio Quadragesimæ, dum ipse procuraret domini Regis adventum & absentium Prælatorum, ut negocium tunc sortiretur effectū. Sed illi absq; Regis & aliorum, qui absentes erant, assensu, præfixum diem admittere noluerunt: unde singuli ad propria sunt reversi. Veruntamen autoritate novarum literarum, quibus ad placitum abundabat magister *Martinus*, iterum aliqui Prælatorum convocati, memoratæ contributioni noluerunt consentire, sed jam efficaciùs restiterunt, dicentes per prædictum responsalem: *In primis, paupertas Regni* Angliæ, *cui undiq; imminent bellorum pericula, non permittit huic exactioni consentire, quæ toti Regno comminatur. Prætextu cujus paupertatis plures adhuc ecclesiæ æris alieni pondere, & præcipuè Monasteria, prægravantur. Item, cùm Legato Cardinali exigente fieret contributio nuper propter onus æris alieni, quo dicebatur ecclesia* Romana *prægravari, in magnum gravamen nostrum, nec tamen in utilitatem ecclesiæ sit conversa, fortiùs nunc simplici nuncio exigente timeri potest, ne consimile vel deterius contingat ista vice. Item, si nunc iterum fieret, timeri posset non immeritò, ne ad consequentiam traheretur, cum binus actus inducat consuetudinem. Item, cum in brevi celebraturus Concilium credatur dominus Papa, & certè jam dicatur, ubi indubitanter Prælati omnes & singuli gravabuntur, tum magnis itineribus & sumptuosis laboribus, tum etiam in visitationibus, gratis, vel non gratis, domino Papæ, aut quibusdam aliis, quos nunquam munera spernere vidimus, faciendis; contingeret, quòd per afflictiones afflictis additas, pauci inveniremur, qui possent moles hujusmodi impertabiles ferre aut sustinere. Item, cum sancta mater nostra ecclesia* Romana *ære alieno onerata plurimum affligatur, justum est & honestum, ut cum pondus hujusmodi sustinere non prævaleat, sibi ab universis devotis suis filiis, qui omnes in brevi creduntur in concilio convenire, fiat subventio. Et quod principaliter tangit, ab omnibus comprobetur, ut sic meliùs ecclesia relevetur, & singuli minùs prægraventur.* Cùm autem hæc audisset contra exactionem ecclesiarum & præbendarum, & auxilii pecuniaris tam efficaciter & constanter inferri, dicitur magister *Martinus* oblatrâsse comminando. Quod Prælati patienter sufferentes, soluto concilio recesserunt; In calce sermonis addentes, quòd Imperiales minas, si contribuissent amplius, formidabant.

Et tunc autem insidiando, manus avidas redditibus vacantibus latentiùs injecit. Utpote *Sarisberiensis* ecclesiæ Thesaurariæ, quam nepotulo domini Papæ conferri procuravit, & aliis plurimis, de quarum collationibus & ablationibus, ob reverentiam ecclesiæ *Romanæ* honestiùs est omittere, quàm propter scandalum enarrare.

Corpus pueri mortuum Londini *inventum.*

EOdem verò anno Calend. Augusti, inventum est corpusculum cujusdam pueri masculi inhumatum in cœmiterio sancti *Benedicti*, in civitate *Londinensi*, in cujus cruribus & brachiis & sub mamillis literis *Hebraicis* regulariter fuit inscriptum. Ad quod spectaculum cùm plures convenirent admirantes, & nescirent literas legere, scientes quòd literæ *Hebraicæ* fuerunt, advocabant conversos *Iudæos*, qui domum, quam dominus Rex *Londini* fundaverat, inhabitabant; ut ipsi sicut vitam aut membra diligebant, pro honore, amore, & timore domini Regis, sine figmento falsitatis scripturam illam aperirent. Erant enim præsentes Ballivi Regii, pacis conservatores. Credebant etiam, nec sine causa, quòd *Iudæi* ipsum puerulum in *Iesu Christi* improperium & contumeliam (quòd frequenter relatum est accidisse) vel crucifixerant, vel crucifigendum variis tormentis exagitaverant, & cum jam exspirâsset, eum cruci indignum, illuc projecisse. Porrò apparuerunt in corpore illo livores & scissuræ virgarum, & quorundam aliorum tormentorum signa & vestigia manifesta. Et cùm adducerentur dicti conversi ad legendum quæ inscripta erant, & studerent ut perlegerent, erant enim literæ propter extensionem & contractionem cutis & carnis huc illucq; projectæ & multipliciter exagitatæ, deformatæ, & jam non legibiles. Verùm nomen patris & matris pueruli, suppressis cognominibus,

1244.

nominibus, inscriptum reperierunt, & quòd venditus fuit puer *Iudæis*, sed quibus, vel ad quid, non poterant investigare. Interim quidam *Iudæorum Londinensium* clandestinam & repentinam fugam inierunt irredituri, qui eo ipso se suspectos reddiderunt. Asserebantq; nonnulli, Dominum miracula pro puero operatum fuisse. Et quia compertum est, aliquando *Iudæos* talia facinora perpetrasse, & corpora sancta crucifixa in ecclesia celebriter fuisse recepta, & etiam miraculis choruscasse, licèt quinq; vulnerum manibus & pedibus & latere stigmata non apparuerunt in memorato corpore, illud tamen Canonici sancti *Pauli* rapuerunt, & in ecclesia sua non procul à magno altari solenniter sepelierunt.

Novi sancti exoriuntur in Anglia.

TEmpore quoq; sub eodem, dicebantur miracula ad tumbas piæ memoriæ *Rogeri Londinensis* Episcopi, necnon & magistri *Iohannis* de *Foxtuna*, custodis ecclesiæ ejusdem villæ: similiter & magistri *Roberti* fratris Archiepiscopi *Cantuariensis Edmundi*, sicut ad *tumbam* beati *Roberti* de *Karrebrag*. choruscare, & sanitatum beneficia ægrotis ad laudem *Christi* fuisse distributa.

Comes Fland. *venit in adjutorium Regis* Angliæ.

SUB eisdem diebus, applicuit apud *Doveram* Comes *Flandriæ*, adveniens in Regis adjutorium, *Scotiam* expugnare proponentis. Cujus adventus in cordibus Magnatum *Angliæ* indignationem & sannam generavit: sufficiens enim erat *Angliæ Scotiam* sine ipso etiam exterminare. Duxit autem secum dictus Comes sexaginta milites & centum servientes, armis cōpetenter communitos, & denariis Regiis sitienter inhiantes.

Et cùm ad *sanctum Albanum* memoratus Comes, & frater ejus, electus *Cantuariensis*, pervenissent, occurrit eis magister *Walterus* de *Sufeld*, electus *Norwicensis*, qui ibidem à prædicto electo statim in Episcopatum *Norwicensem* confirmabatur. Et eodem tempore, domina *Blanchia* ecclesiam, quam juxta *Pontesium* fundaverat, fecit dedicari.

W. de Burgo *Episc.* Landavensis *electus.*

Diebus quoq; sub eisdem, electus est in Episcopum *Landavensem* magister *Willielmus* de *Burgo*, clericus domini Regis vir benignus, & sine querela, atq; famæ incontaminatæ.

Martini clerici Papæ inaudita extorsiones.

EOdémq; tempore factæ sunt inauditæ extorsiones pecuniæ & redditūum, per magistrum *Martinum*, *Londini* commorantem, scilicet apud novum Templum. Per modum enim Legati se gerens (licèt Legati vestibus, pro privilegio Regis sophisticè salvando, non insignitus) passim significavit imperiosè illi Abbati, vel illi Priori, ut sibi darent & mitterent munera preciosa, palefridos desiderabiles, & in esculentis & poculentis sumptuosa xenia, & vestimenta adornativa. Quod cùm fecissent, ipse *Martinus* remisit eis quæ ei missa fuerunt, asserens ea esse insufficientia, & præcepit eis, ut meliora sibi sub pœna suspensionis & anathematis transmitterent. Suspendit autem omnes à collatione beneficiorum triginta marcas valentium & supra, donec suæ satisfactum foret cupiditati. Unde miseri *Anglici* acerbiorem quàm olim subierunt filii *Israel*, se doluerunt in *Egypto Britannica* tolerare servitutem.

Controversia inter Angliæ *&* Scotiæ *Reges.*

ET dum annalis orbita his temporibus volveretur, Rex edicto publicè proposito, & submonitione generaliter facta, fecit notificari per totam *Angliam*: Ut quilibet Baro, tenens ex Rege in capite, haberet prompta & parata Regali præcepto omnia servicia militaria, quæ ei debentur, tam Episcopi & Abbates, quàm laici Barones. Et profectus est cum exercitu copioso versus *Novum castrum* super fluvium *Thynam*, hac principaliter conficta causa, quòd *Walterus Cumin*, quidam Nobilis & præpotens Baro de *Scotia*, & quidam alii de Regno *Scotiæ*, duo castra in *Galeweia* & *Laudiana*, in præjudicium Regis *Angliæ*, & contra chartas prædecessorum suorum, suspecta firmaverant. Regis quoq; exules & inimicos fugitivos, utpote *Galfridum* de *Marisco* in præsentiarum, & alios alio tempore, quasi conniventer volens subtrahere sibi homagium, quod ei tenebatur, *Francis* confœderatus, receptaverat. Congregata igitur universitate totius *Angliæ* Nobilium apud memoratum castrum, tractatum est diligenter super tam arduo negocio, concilio habito circa Assumptionem beatæ *Mariæ* diligentissimo. Ubi compositum est inter ipsos Reges, procurante Comite *Richardo*, & aliis Magnatibus salubriter & prudenter utrobiq; intermeantibus. Rex enim *Scotiæ*, vir bonus, justus, pius, & dapsilis, ab omnibus tam *Anglis* quàm suis diligebatur, & merito. Habebat itaq; exercitum numerosum valde & fortem, videlicet mille armatos, in equis satis bonis, licèt non *Hispanis*, vel *Italicis*, vel aliis preciosis, & competenter ferreis vel lineis armaturis communitos. Pedites verò circiter centum milia, qui omnes unanimes, confessi, & prędicantium consolatione, quia pro patria sua justè dimicaturi forent, animati, mori minimè formidabant.

1244. bant. Ne autem tot *Christianorum* sanguis effusus ad Dominum clamaret ultionis, eumq; redderet offensum, in cujus manus incidere horrendum est, pax fœliciter, ut subscripta charta testatur, est reformata.

Ipsóq; tempore, scilicet in crastino sancti *Laurentii*, obiit præclarus quidam Baro *Richardus* de *Stutevilla*.

Charta Regis Scotiæ.

ALexander, *Dei gratia Rex* Scotiæ, *omnibus* Christi *fidelibus hoc scriptum visuris, vel audituris, Salutem. Ad vestram volumus pervenire notitiam, nos pro nobis & hæredibus nostris concessisse, & fideliter promisisse, charissimo & ligio domino nostro* Henrico *tertio Dei gratia Regi* Angliæ *illustri, Domino* Hyberniæ, *Duci* Normanniæ, *&* Aquitaniæ, *& Comiti* Andegaviæ, *& ejus hæredibus, quòd in perpetuum bonam fidem ei servabimus pariter & amorem: Et quòd nunquam aliquod fœdus inibimus per nos, vel per aliquos alios, ex parte nostra, cum inimicis domini Regis* Angliæ, *vel hæredum suorum, ad bellum procurandum vel faciendum, unde damnum eis vel Regnis suis* Angliæ *&* Hyberniæ, *aut cæteris terris suis eveniat, vel possit aliquatenus evenire, nisi nos injustè gravent; Stantibus in suo robore conventionibus inter nos & dictum dominum Regem* Angliæ *initis ultimò apud Eboracum, in præsentia domini* Ottonis, *tituli sancti* Nicolai *in carcere* Tulliano *Diaconi Cardinalis, tunc Apostolicæ sedis Legati in* Anglia; *Et salvis conventionibus factis super matrimonio contrahendo, inter filium nostrum & filiam dicti domini Regis* Angliæ. *Et ut hæc nostra concessio & promissio pro nobis & hæredibus nostris perpetuæ firmitatis robur obtineant, fecimus jurare in animam nostram* Alanum Ostiarium, Henricum *de* Bailloil, David *de* Lindeseie, Willielmum Giffard: *quod omnia prædicta, bona fide, firmiter & fideliter observabimus. Et similiter jurare fecimus venerabiles Patres* David, Willielmum, Galfridum, *&* Clementem, sancti Andreæ, Glasconensem, Dunkeldensem, *&* Dublamensem, *Episcopos. Et præterea fideles nostros,* Patricium *Comitem de* Dumbar, Malcolmum *Comitem de* Fif, Malisium *Comitem de* Stratherne, Walterum Cumin *de* Menteteth, Willielmum *Comitem de* Maro, Alexandrum *Comitem de* Buthan, David *de* Hastingia *Comitem* Athorl, Robertum *de* Bruis, Alanum Ostiarium, Henricum *de* Bailloil, Rogerum *de* Mumbri, Laurentium *de* Abrinthia, Richardum Cumin, David *de* Lindesie, Richardum Siward, Willielmum *de* Lindesia, Walterum *de* Moravia, Willielmum Giffard, Nicolaum *de* Sully, Willielmum *de* Veteri ponte, Willielmum *de* Bevire, Aleumum *de* Mesue, David *de* Graham, *&* Stephanum *de* Smingham: *Quòd si nos, vel hæredes nostri, contra concessionem & promissionem prædictam, quod absit, venerimus, ipsi, & hæredes eorum, nobis, & hæredibus nostris, nullum, contra concessionem & promissionem prædictam, auxilium vel consilium impendent, aut ab aliis pro posse suo impendi permittent. Imò bona fide laborabunt erga nos & hæredes nostros, ipsi & hæredes eorum, quòd omnia prædicta à nobis & hæredibus nostris, necnon ab ipsis & eorum hæredibus firmiter & fideliter observentur in perpetuum. In cujus rei testimonium, tam nos, quàm prædicti Prælati, Comites & Barones nostri, præsens scriptum sigillorum suorum appositione roboravimus. Testibus Prælatis, Comitibus, & Baronibus superiùs nominatis. Anno Regni nostri, &c.* Ista signa apposita fuerunt in continenti, scilicet Regis *Scotiæ Alexandri*, *Willielmi* de *Bevire*, *Willielmi* de *Veteri ponte*, *Willielmi* de *Lindesia*, *Stephani* de *Smingham*. Aliorum sigilla apposita fuerunt posteà. Et ipsum scriptum Regi *Anglorum* transmissum, ad Natale Domini proximò sequens, per dominum Priorem de *Thinemua*, qui multum in illo negocio laboravit fideliter ac diligenter, ad utriusq; partis honorem.

HÆC itaque, ut firmius robur in perpetuum obtinerent, & alia inferiùs annotata, transmissa sunt ad dominum Papam, ut hæc omnia confirmaret, hoc modo:

Confirmatio Papalis prædictorum.

SAnctissimo in Christo *patri*, Innocentio *Dei gratia summo Pontifici* Alexander *eadem gratia Rex* Scotiæ, *Comes* Patricius, *Comes de* Stratherne, *Comes* Levenath, *Comes de* Anegria, *Comes de* Mera, *Comes de* Aitholia, *Comes de* Ros, *Comes de* Katenes, *Comes de* Buth, Rogerus *de* Mumbri, Laurentius *de* Alberinthina, Petrus *de* Mauvere, Richardus Cumin, Willielmus *de* Veteri ponte, Robertus *de* Bruis, Rogerus Avenel, Nicolaus *de* Sulling, W. *de* Morai, *de* Dunfel, Willielmus *de* Murefe, *de* Petin, Johannes Biset *juvenis*, Willielmus *de* Lindeseie, I. *de* Vallibus, David *de* Lindeseie, Willielmus Giffard, Duncanus *de* Ergatila, I. *de* Ma ervelle, Eymerus *filius ejus*, Rogerus *Comes* Wintoniensis, H. *Comes* Oxoniensis, W. *de* Vesci, Richardus Siward, Willielmus *de* Ros, Rogerus *de* Clere, Henricus *filius Comitis de* Brettere, Eustachius *de* Stutevilla, *Comes* Malcolmus *de* Fif, *Comes de* Menetheshere, Walterus *filius* Alani, Walterus Olifard, Bernardus

nardus

nardus Fraser, Henricus *de* Bailloil, David Cumin, David Marescallus, David *filius* Ranulphi, Willielmus *de* Fortere, Johannes *de* Bailloil, *&* Robertus *de* Ros, *Salutem, & debitam cum omni honore reverentiam. Sanctitati vestræ significamus, nos sacramentum corporaliter præstitisse, coram venerabili Patre* Ottone, *tituli sancti* Nicolai *in carcere* Tulliano *Diacono Cardinali, in* Anglia, Scotia, *&* Hybernia, *tunc Apostolicæ sedis Legato, ac chartam nostram confecisse, quæ ita incipit. Sciant præsentes & futuri, quòd ita convenit in præsentia domini* Ottonis *sancti* Nicolai, *&c. Quæ charta penes dominum Regem* Angliæ *& nos remanet chyrographata. Item aliam, quæ sic incipit: Ad omnium vestrum notitiam volumus pervenire. Cùm ex forma præcedentium nostrarum pateat obligationum, subjecimus nos Iurisdictioni vestræ, ut nos & hæredes nostros per censuram ecclesiasticam possitis coercere, si aliquo tempore contra memoratam pacem venerimus. Et si nonnunquam contingit, quòd quidam nostrum, omnes, vel unus, contravenire temerè præsumerent, vel præsumere nituntur, vel nitentur, & ex hoc tam animabus nostris quàm hæredum nostrorum grave posset generare periculum, & corporibus nostris & rebus non minimum immineret detrimentum. Sanctæ Paternitati vestræ supplicamus, quatenus alicui suffraganeorum Archiepiscopi* Cantuariensis *detis in mandatis, ut nos hæredesq́; nostros ad præfatæ pacis observationem compellat, prout in instrumentis inde confectis pleniùs continetur. Alias, super eadem pace, quod canonicum fuerit, autoritate vestra statuat, contradictores, &c. Et ad istius petitionis nostræ consummationem, præsenti scripto sigilla nostra apposuimus.* Hæc autem cùm consummata fuissent, amici facti sunt, ut sperandum est, indissolubiles, domini Rex *Angliæ*, & Rex *Scotiæ*, absq; simulatione & verborum scrupulosa contentione. Et vale ad invicem dicto, venit dominus Rex *Angliæ* ad partes *Angliæ* Australes; qui credebatur exercitum illum contra *Wallenses* illicò direxisse. Rex autem *Scotiæ* ad terræ suæ se contulit ulteriora. Et æstimatus est exercitus Regis *Angliæ* in recessu suo à *Novo castro* super *Thynam*, circiter quinq; milia equitum elegantissimè armis communitorum, sine manu validissima peditum & numerosa. 1244.

INterim *Wallenses* de latibulis suis ad instar apum scaturientes, incendiis & cædibus, præcipuè noctibus, intendebant, & sibi confinia exterminare non omittebant. At Rex hoc audito, qui reditum versus *Londinum* maturavit, noluit illac cum exercitu suo, quem promptum tunc habuit, divertere. Sed usus consilio muliebri, ad solitas delitias & requiem *Westmonasterialem* properans, trecentos milites sub ducatu *Huberti* filii *Mathei* gubernandos, ad reprimendam *Wallensium* insolentiam, cum necessariis thesauris & viaticis destinavit. Sed antequam Rex *Londinum* pervenisset, *Wallenses* sibi exinde sumentes audaciam, quòd Rex soluto exercitu quieti indulgeret, nec, ut formidabant, adjuncto sibi *Scotorum* exercitu, super eos hostiliter irruisset, invaserunt audacter *Anglorum* sibi conterminorum exercitum, videlicet Comitis *Herefordiæ*, qui fomes & causa fuit totius odii & discordiæ, eò quòd tertiam partem tertiæ sororis, *David* maritatæ, non concessit: & *Radulphi*, & de *Mortemare*. Duosq; milites strenuissimos & generosos in frusta detruncantes, & tertium manu mutilantes, prosternendo circiter centum de manu pedestri, exercitum *Anglorum* penitus perturbantes, cum victoria, ad sua receptacula gaudentes redierunt. Quod audiens *Robertus* memoratus, in crastino cum suis trecentis commilitonibus stipendiariis eos invadens, & ipsos credens circumvallare, & circumseptos occupare, ab ipsis præoccupatus & victus, reversus est, non sine magno hominum & equorum dispendio, in sua municipia, vix ibi tutus, se recepit. Excursiones Wallensium.

ET dum hæc fatalis alea mundi revolvisset, quidam Archiepiscopus de *Russia*, *Petrus* nomine, vir, ut æstimari potuit, honestus, spiritualis, & fide dignus à *Tartaris* exterminatus, & ab Archiepiscopatu suo, imò ab ipso fugiens & effugatus, ad partes se transtulit cisalpinas, consilium & auxilium & de sua tribulatione consolationem adepturus, si sibi, dante Deo, ecclesia *Romana*, & Principum clemens fortè gratia subveniret. Requisitus igitur de cōversatione ipsorum *Tartarorum*, quam expertus est, inquisitoribus sic respondit. Reliquias ipsos credo fuisse *Madianitarum* fugientium à facie *Gedeonis* usq; ad remotissimas partes Subsolani & Boreę, & sese recipientium in loco horroris & vastissimæ solitudinis, qui *Etren* dicitur. Habebant autem duodecim duces, quorum major dicebatur *Tartarcan*, à quo *Tartari* dicti sunt, quanquam dicant nonnulli ipsos à *Tarachonta* dictos. Ab illo autem descendit *Chiarthan*, habens tres filios: nomen primogeniti *Thesyrcan*, secundi *Churicam*, tertii *Bathatarcan*. Qui quamvis essent in montibus eminentissimis, & quasi immeabilibus nati & nutriti, rudes, exleges, & inhumani, Petrus Archiepiscopus Russiæ fugatus à Tartaris

&

1244. & expulsis leonibus & draconibus, in cavernis & specubus educati, ad desiderabilia tamen provocabantur. Exierunt igitur pater & filii cum infinitis armaturis suo modo communiti, & quandam maximam civitatem, cui nomen *Ernac*, obsidentes, ipsam occuparunt, cum domino civitatis, quem statim occiderunt: & *Curzeusam*, ejus nepotem, fugientem insequuti sunt per multas provincias, devastantes omnium provincias, qui eum receptaverant. Inter quas pro magna parte devastata est *Russia*: jam sunt viginti sex anni elapsi. Mortuo verò patre, tres fratres ab invicem sunt divisi. Et diu pastores gregium, quos rapuerunt, effecti, omnes vicinos pastores vel victos occiderunt, aut sibi subjecerunt. Et sic multi facti & fortiores, constitutis inter se ducibus, ad altiora convolarunt, & sibi civitates subjugarunt, vincentes habitatores earum. *Thesyrchan* ivit contra *Babylonios*, *Churicam* contra *Turcos*, *Bathatarcan Ornachi*, & misit Principes suos contra *Russiam*, *Poloniam*, & *Hungariam*, & multa alia Regna. Et isti tres cum suis numerosissimis exercitibus, partes *Syriæ* vicinas invadere præsumunt. Et jam transierunt, ut aiunt, triginta quatuor anni, ex quo primò exierunt deserto *Etren*. De modo credendi requisitus, respondit, quòd unum dominatorem mundi credunt, & cùm Legationem mitterent ad *Ruthenos*, mandaverunt in hæc verba: Deus, & filius ejus in cœlis, & *Chiarchan* in terris. De forma vivendi, dixit: Carnes comedunt jumentinas, caninas, & alias abominabiles, etiam in necessitate humanas, non tamen crudas, sed coctas. Sanguinem, aquam, & lac bibunt. Graviter puniunt scelera, fornicationes, furta, mendacia, & homicidia, ultimo supplicio. Polygamiam non detestantur, unam vel plures uxores quilibet habet. Ad convictum familiarem, vel negociorum tractatus, vel consiliorum secreta, alias nationes non admittunt. Seorsum castrametantur, ad quæ si quis alienigena præsumpserit venire, trucidatur confestim. De ritu autem, ac superstitione eorum, ait: Quolibet mane manus ad cœlum levant, Creatorem adorantes. Comedentes verò, primum morsellum in aëra jaciunt. Bibentes, prius partem in terram fundunt, in venerationem Creatoris. Et dicunt se habere sanctum *Johannem Baptistam* pro duce. In novilunio gaudent & celebrant. Fortiores & agiliores nobis sunt, & potentiores sufferre dura: similiter & equi eorum, & pecudes. Mulieres bellatrices, præcipuè sagittatrices optimæ sunt. Arma de corio habent vix penetrabilia, ad muniendum: ferrea & intoxicata, ad impetendum. Machinas habent multiplices, rectè & fortiter jacientes. Sub divo quiescunt, non curantes de aëris inclementia. De omnibus nationibus & sectis jam ad se multos attraxerunt. Intendunt autem totum mundum sibi subjugare. Et dicunt, quòd insinuatum est eis divinitùs, quòd debent totum mundum per triginta novem annos exterminare. Asserentes, quòd olim animadversio divina, per diluvium purgavit mundum: sic in præsenti, generali depopulatione & vastatione, quam exercebunt ipsi, mundus purgabitur. Credunt se habituros, & etiam dicunt, durum congressum cum *Romanis*: appellant autem omnes *Latinos*, *Romanos*: miracula formidantes, & sententiam ultionis futuræ posse commutari. Quos si vincant, toti mundo se profectò asserunt dominaturos. Satis observant fœdera, se sponte illis tradentibus & servientibus: accipientes sibi de illis electos bellatores, quos semper præliantes præponunt. Artifices varios similiter sibi reservant. Insurgentibus in eos, vel jugum eorum spernentibus, nullatenus parcunt, vel qui eos expectant. Nuncios benignè admittunt, expediunt, & remittunt. In fine autem, requisitus super transmeatione marium vel fluminum, dixit: Quòd flumina transeunt in equis & uteribus ad hoc compositis. Et quòd in tribus locis parant navagia supra mare. Dixit etiam: Quòd quidam de *Tartaris*, nomine *Kalaladin*, gener *Chyrcan*, exulatus est in *Russia*, quia depræhensus est dixisse mendacium. Cui quidam, ob gratiam uxoris suæ pepercerunt ei Primates *Tartarorum*, ne occideretur.

Mandata terribilia Tartarorum.

EOdémq; anno, æstate declinante, præcipuus Rex *Tartarorum* significavit bis per diversos nuncios Principi *Antiochiæ*, ut tria sua sibi compleret mandata. Sin autem, solus gladius cruentatus ultionem exerceret. Primum, ut humiliaret muros civitatum suarum ac castrorum. Secundum, ut mitteret ei redditum totum auri & argenti, ex principatu suo provenientem. Tertium, ut tria milia virginum ei destinaret. Quod cùm Princeps intellexisset, ab imo trahens suspiria, ait: Vivit Dominus, & vivunt Sancti ejus, quia nunquam alicui mandatorum istorum consentiam. Opto potiùs, ut res agatur pro capitibus, & de vultu Domini judicium horum prodeat. Et sic nuncii comminantes ad dominum suum sunt reversi. Similique modo significatum est à prædictis

prædictis *Tartaris*, Regi *Armeniæ*, & quibusdam potentibus *Saracenorum Soldanis*. Quid autem ab eis renuncietur, ignoramus. 1244.

Reconciliatur ecclesia Wintoniensis suo Episcopo.

Circa eadem tempora, Episcopus *Wintoniensis*, vale dicens Regi *Francorum*, & eis, qui eidem exulanti sinum aperuerant misericordiæ, & gratias referens, securus de gratia Regis Angliæ, versus partes Wintoniæ, ut ecclesiæ suæ desolatæ pastorali sollicitudine consulendo disponeret, & deformata reformaret, iter maturavit. Quod audiens Prior *Wintoniensis*, licèt serò, faciens de necessitate virtutem, se Episcopo suo adventanti humiliavit. Similiter & alii, tam sæculares, quàm Monachi, qui pacis fuerant perturbatores, & discordiæ seminatores, confisi nimis in Regis protectione, ad dominum & Episcopum suum satisfacientes sunt conversi. Et citò pòst, videlicet die decollationis beati *Iohannis Baptistæ*, relaxata est sententia Interdicti lati ab Episcopo in ecclesiam & civitatem *Wintoniensem*, cui subjacuerant, sub forma Juris liberaliter absoluti.

Memoratus autem Prior, *I.* de *Cauz*, similiter sub eadem forma cum suis complicibus est absolutus, depositus tamen, & alii cum eo, quos idem Prior temerè instituerat, obedientiarii, & ministri sæculares. Major autem civitatis, qui magis offenderat, majori pœnæ subjacuit satisfaciendo.

Septimo Idus Novembris obiit Episcopus *Cunerensis A.* apud *Wareduna*, ubi aliquando Abbas exstiterat. In octavis sancti *Martini* transfretavit Episcopus *Lincolniensis*, ut secretiùs propensiúsq; consulto domino Papa, decideretur ipsa damnosa lis mota inter ipsum & suos Canonicos. Et citò pòst, ut suam contra eum partem defenderet, Decanus ejusdem ecclesiæ, & cum ipso quidam Canonici transfretarunt.

Rogerus consecratur in Episc. Batoniensem.

Eodem verò anno, tertio Idus Septembris, consecratus est in Episcopum *Batoniensem* magister *Rogerus*, *Sarisberiensis* ecclesiæ Pręcentor, vir eleganter moribus & scientia Theologiæ præditus, apud *Radingum*. Cujus redditibus jam vacantibus, magister *Martinus*, domini Papę clericus, Papali fultus autoritate, avidas manus injecit, cuidam Papæ consanguineo conferendis.

Adventus Regis Franc. ad Capitulū Cisterciensiū.

Imminente verò sancti *Michaelis* festivitate, convenientibus, ut moris est, de diversis regionibus Abbatibus ordinis *Cisterciensis*, ad suum Capitulum generale, venit illuc devotissimè dominus Rex *Francorum*, precum suffragia ab omnibus ipsis Monachis congregatis petiturus. Comitabatur autem eum nobilis domina *Blanchia* mater ejus, quæ à domino Papa privilegium impetraverat, ut liceret ei domos religiosas *Cisterciensis* ordinis cum duodecim mulieribus orandi gratia intrare. Erant etiam ibidem cum dicto Rege & matre ejus, pro causa memorata, fratres Regis, *Atrebatensis* & *Pictavensis* Comites, Dux *Burgundiæ*, & sex Comites *Franciæ* cum ipsis. Qui cùm appropinquarent ecclesiæ *Cisterciensi*, descenderunt de equis suis ob reverentiam ecclesiæ, & ab eodem, usque ad ecclesiam, loco, videlicet quantum jacere solet arcubalista, ordinatè ac reverenter orantes progressi sunt. Et ecce omnes Abbates cum universo Conventu, videlicet quingenti, eis appropinquantibus cum processione occurrerunt; ob honorem domini Regis, qui tunc primò ad eorum venerat Monasterium. Dominus autem Papa hæc prænoscens, miserat ad Capitulum quandam elegantem epistolam, petens instanter & devotè, ut ipsi omnes Abbates & Conventus, cùm ad ipsos in Capitulum eorum adveniret dominus Rex, fraternitatem & orationes eorum flagitaturus, flexis genibus, & junctis manibus, ipsum efficaciter & devotè deprecarentur; ut secundùm antiquam & consuetam *Franciæ* consuetudinem & libertatem, patrem suum & pastorem summum ac præcipuum ecclesię rectorem, videlicet *Romanum* Pontificem, contra insultus Imperatoris, quos declinavit, quem in eadem epistola filium Sathanæ nominavit, potenter tueri & defendere dignaretur. Et si necessitatis articulus expostularet, sinum pandens ingenuè pietatis, eum in Regno suo benignè receptaret: Sicut quondam bonæ memoriæ *Alexandro* Papæ exulanti, & à facie *Frederici* Imperatoris persequentis fugienti: & eodem tempore beato *Thomæ Cantuariensi* Archiepiscopo, nunc glorioso Martyri, indignationem *Henrici Anglorum* Regis declinanti, consolationem & refugium noscitur præstitisse. Cùm autem dictus dominus Rex in Capitulo, anteposita reverenter matre sua, resedisset in medio Magnatum & Abbatum, ipsi omnes Abbates & Conventus flexis genibus, & junctis manibus, obortisque lachrymis, ipsum Regem humiliter postularunt, quod prædictum est. Quod cùm vidisset dominus Rex, & audisset, & ipse contra eos genua curvans, ipsis favorem præstitit,

1244. affirmando, quòd quantum honestas permitteret, ipsius Imperatoris *Frederici* injurias ab ecclesia propulsaret, & ipsum dominum Papam, si consilium Optimatum suorum, quod non potest aliquis Regum *Francorum* subterfugere, exulantem liberaliter receptaret.

Abbates autem ipsi Regi, super hoc gratias multiplicantes, speciale suorum bonorum operum ei participium concesserunt.

Habuit autem Imperator ibidem nuncios suos solennes, ut quod ab ipsis postularetur, effectum non sortiretur.

Fulco Basset consecratur in Epis. Lond.

DIe verò sancti *Dionysii*, consecratus est in Episcopum *Londinensem Fulco Basset*, Decanus *Eboracensis*, vir origine & morum clarus elegantia, in ecclesia sanctæ Trinitatis apud *Londinum*.

Otto & quidam Cardinalium Ianuam ad Papam clam proficiscuntur.

Eodémque tempore, *Otto* Episcopus *Portuensis*, & quidam alii Cardinales, per conductum *Mediolanensium*, & aliarum civitatum, domino Papæ adhærentium, *Marchisisq;* de *Monte ferrato*, & *Guidonis Guerræ*, & aliorum Potentum, qui ecclesiæ favebant, & eam fovebant, invitis custodibus, quos Imperator *Fredericus* per transitus viarum constituerat, & confusis, ad dominum Papam, apud *Ianuam* commorantem, indemnes & illæsi pervenerunt. Unde dominus Papa exhilaratus vehementer, spem concepit de tribulatione meliorem. Ex tunc igitur confluentes ad ipsum dominum Papam cognati & consanguinei sui, & affines, ex tota *Ianua* innumerabiles, qui eum vel sanguinis, vel alicujus amicitiæ ratione, licèt exili, contingebant, exigentes redditus ad usus filiorum & nepotum suorum, præcipuè ex Regno *Angliæ* sibi conferendos.

Cruciferi veniunt in Angliam.

DIe verò Lunæ ante festum omnium Sanctorum, venerunt ad Synodum Episcopi *Roffensis* quidam novæ religionis speciem præferentes, fratres scilicet dicti Cruciferi, dicti sic, quia cruces in baculis efferebant. Requirebant autem habitationem à potentibus, ostendentes inauditum sibi à domino Papa privilegium concessum, videlicet quòd nulli licuit ordinem eorum reprehendere, vel ipsos exprobrare, vel ipsis imperare: concessa etiam fuit ipsis potestas in tales sententiam excommunicationis inferre, admirantibus, imò obstupentibus, viris sapientibus & discretis, super tot novis ordinibus quotidie sine fine orientibus, & emergentibus, quòd spretis beatissimi *Benedicti* pleni spiritu omnium Sanctorum, & magnifici *Augustini* disciplinis, contra statutum Concilii sub gloriosæ memoriæ domino Papa *Innocentio* tertio celebrati, tot viri literati ad inauditos ac noviter inventos ordines subitò convolarunt. In quo Concilio, post ordines *Prædicatorum* & *Minorum* initiatos & auctorisatos, irrefragabiliter sancitum & statutum fuit, assensum fratribus Cardinalibus, cum tota sacri Concilii universitate, præbentibus, ne ex tunc ampliùs novi ordines adinvenirentur, vel adinventi admitterentur, ne scilicet autentici ac jam recepti ordines vilescerent, spreti, & similiter damnificati.

Papa ad Astensem se contulit civitatem.

CIrca idem tempus, se transtulit dominus Papa ad *Astensem* civitatem, instinctu *Ianuensium* parentum suorum, qui aurum & argentum sitienter cupientes, ipsum persuadebant, *Anglis*, & *Francis*, & ipsis conterminis munera ferentibus, præstò ac gratanter occurrere, & nulli offerenti manum contractam denegare. Necnon ad Imperatoris *Frederici*, quem oderant, confusionem, & ad ipsorum vindictam, & ditationem, Concilium generale convocare. Stipatus igitur agmine *Iannensium* armatorum dominus Papa, viam arripuit tam repentinam, quàm clandestinam, ad partes *Francorum* propinquiores. Et tunc aversæ sunt à fidelitate & subjectione Imperatoris *Frederici*, *Astensis*, *Alexandrensis*, & quædam aliæ civitates, & ad Papam sunt conversæ: secundùm illud Poëticum:

Mobile mutatur semper cum Principe vulgus.

Papa se Lugdunum confert.

Inde post modicum moræ spacium, deceptis Imperatoris custodibus, quos constituerat ad præcludendas Papæ vias, dominus Papa, qui se instaurarat quasi hyematurus, tam de nocte iter conficiens, quàm de die, festinanter ac subitò, non sine multiplici periculo, æstate jam se contulit declinante *Lugdunum*.

Regi Angliæ auxilium pecuniare negatur.

IN crastino autem Omnium animarum, convenientes Magnates *Angliæ*, Rex cùm instantissimè, ne dicam impudentissimè, auxilium pecuniare ab eis iterum postularet, toties læsi & illusi, contradixerunt ei unanimiter & uno ore in facie. Proponebat

1244.

ponebat enim dominus Rex, contra *Wallenses* exercitum dirigere copiosum. Præterea, mercatoribus ultramarinis, videlicet vinitoribus & aliis, pro cera, & aliis etiam vitæ necessariis, tot & tantum debebat ipse Rex, quòd vix potuit pro instantissimo clamore debita sua exigentium & expostulantium, in populo apparere. Unde manifestè apparuit, ipsum dolosis & dolorosis muscipulis alienigenarum, sua tantùm quærentium lucra, turpiter agitatum illaqueari.

Extorquetur pecunia à civibus Lond.

REX itaq; avidè & sitienter inhians pecuniæ, inconsulta Regni, vel saltem naturalium suorum universitate, à civibus *Londinensibus* mille & quingentas marcas, quadam causa rationabili, ut sibi & suis dabatur intelligi, violenter & impudenter extorsit. Receptarant enim, ut pars Regis asseruit, quendam ex suis concivibus meritò ab urbe expulsum, & diu exulantem, viginti annis tunc transactis, scilicet *Walterum Bukerel*. Sed contradicentibus civibus *Londinensibus*, & affirmantibus, quòd legalis factus fuerat precibus & muneribus fratris sui *Andreæ* versùs Regem, & Regio assensu & præcepto pacificatus, additus est numero concivium suorum, Regiis rotulis testificantibus, responsum est in instanti cavillosè & ex parte Regis, quòd tunc temporis fuit Rex juvenis, cereus, & seducibilis, & sub custodia, quare quod tunc concessum erat, robore caruit firmitatis. Sed hoc nimis manifestè in custodum suorum dedecus redundavit. Stetit sententia, non ratione, sed sola fulta voluntate. Et compulsi sunt cives, memoratam pecuniam alienigenis dispergendam numerare.

Victoria Nicolai *de* Molis *Senescalli* Gascon.

ANni ipsius eodem tempore, *Nicolaus* de *Molis*, *Gasconiæ* Senescallus, quem dominus Rex à *Gasconia* discedens, ibidem terræ suæ custodem constituerat, contra Regem Navarræ bellum viriliter continuans, ad votum in quodam casu inito certamine, fortuna sic ferente, triumphavit.

Obiit Margareta *soror Regis* Scotiæ.

DIe verò sancti *Hugonis* obiit *Margareta* soror Regis *Scotiæ*, videlicet relicta vidua *Gileberti* Comitis *Marescalli*, *Londini*. Et sepulta est apud fratres *Prædicatores* in eorum ecclesia veneranter & solenniter, prout decuit.

Mors Episc. Exoniensis Willielmi.

Et citò pòst, *Exoniensis* Episcopus *Willielmus*, cognomento de *Bruiere*, ætate adhuc integra, moribus, sanguine, & scientia spectabilis, debita naturæ persolvit.

Rex Franc. *miraculosè convalescens, cruce signatur.*

EOdem anno, in Adventu Domini, Rex *Francorum Lodovicus*, ex reliquiis corruptelæ, quam in *Pictavia*, cùm negociis bellicis indulsisset, contraxerat, graviter infirmatus, in exstasim lethalem raptus, jacuit aliquot diebus quasi mortuus, & assertione plurium circumsedentium, penitus exanimatus. Assistebant autem mater & frater ejus, & quidam alii ejus familiares, credentes quod jam Rex mortuus obriguisset. Sed mater ipsius, profundiora aliis trahens suspiria, singultibus ait sermonem prorumpentibus: *Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam. Et salva hodie Regnum Franciæ, quod hactenus honorificè semper sustinuisti.* Et applicans crucem sanctam, & coronam & lanceam *Christi*, suo tempore acquisitas, corpori Regis filii sui, & votum faciens pro eo, quòd si ipsum dignaretur *Christus* visitare & sanum reddere, & conservare, cruce signaretur, sepulchrum ejus visitaturus in terra, quam proprio sanguine consecravit. Et cùm ipsa, & omnes alii præsentes, pro ipso corde syncero & perfecto orationem continuâssent, ecce Rex, qui mortuus credebatur, suspirans, brachia & tibias sibi attraxit, & posteà extendit, & voce præcordiali, quasi ex sepulchro resuscitatus, ait: *Visitavit me per Dei gratiam oriens ex alto, & à mortuis revocavit me.* Et inde plenè convalescens, crucis solenniter humero suo assumpsit signaculum, vovens se Deo in spontaneum holocaustum, & *Terram sanctam* se, si concilium Regni, quod assumpsit gubernandum, toleraret, in persona propria visitaturum.

David Princeps Northwalliæ *cupit liberari à jugo* Angl.

EOrum temporum curriculo, *David* Princeps *Northwalliæ*, nepósq; domini Regis *Angliæ*, timens vehementissimè impetus Regis *Anglorum*, contra eum meritò commotos, misit ad dominum Papam nuncios solennes, per quos ei significavit, quòd se suamque terram totam contra Regis *Anglorum* jus contuendam ecclesiæ *Romanæ* resignavit, ipsi tamen *David* tenendam, suisque hæredibus, reddendam inde annuatim quingentas marcas. Et literas super hoc, nacta occasione justitiæ, non sine maximæ pecuniæ effusione, meruit obtinere, sub hâc formâ:

Literæ quas idem Princeps à Papa contra Regẽ Angliæ *impetravit.*

ILlustri viro, *domino* Henrico, *Dei gratia Regi* Anglorum, *&c. Abbates* Haberconmiæ *& de* Kemere, Cisterciensis *ordinis*, *Inquisitores dati à domino Papa*, *Salutem in Domino*. *Mandatum domini Papæ recepimus in hac verba:* Innocentius *Episcopus*, *servus*

1244. *servus servorum Dei, dilectis filiis Abbatibus de* Haberconmia *&* de Kemere, Cisterciensis *ordinis*, Kangorum *Diocesis, Salutem, & Apostolicam benedictionem. Ex parte dilecti filii nostri, Nobilis viri* David, *Principis Northwalliæ, fuit propositum coram nobis, quod cùm inter ipsum, quem parentes ejus in alumnum* Romanæ *ecclesiæ donaverunt, & charissimum in Christo filium nostrum Regem* Anglorum *illustrem, bellum longo tempore perdurasset, tandem postquam fuit in venerabilem fratrem nostrum Episcopum de sancto* Asaph, *& collegas ipsius, de stando hinc inde eorum arbitrio super omnibus querelis, juramento à partibus præstito, concorditer, bonis viris mediantibus, compromissum. Idem Rex, non attendens, quòd pendente illorum arbitrio, sibi super hoc aliquid attentare non licebat, in prædictum Principem ex insperato hostiliter irruit, ad præstandum quod super prædictis, de quibus compromissum fuerat, & juratum, ac aliis ipsius Regis, mandare per vim compulit, & metum, qui cadere poterat in constantem. Cùm igitur ea quæ vi & metu fiant, carere debeant robore firmitatis, discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus inquisita super hoc diligentiùs veritate, si rem inveneritis ita esse, autoritate nostra prædictum Principem ab observatione sic extorti juramenti penitus absolventes, sententia, si qua occasione hujusmodi in ejus personam, vel terram, ab aliquo forsan lata fuerit, juxta formam ecclesiæ, sine difficultate qualibet, sicut justum fuerit, relaxetis. Testes verò, &c. Datum* Januæ, *septimo Calend. Augusti. Pontificatus nostri anno secundo. Hujus igitur autoritate muniti, vobis mandamus, quatenus in vigilia sanctæ* Agnetis *virginis, apud* Keyrus, *in ecclesia* Gustefend, *coram nobis compareatis, super contentis in autentico, dicto Principi responsuri, si vobis videritis expedire.* Hæc cùm ad audientiam domini Regis & suorum Magnatum pervenerunt, & citò post ad notitiam aliorum Principum fama referente pervolarunt, indignati vehementer, ipsum Regem non attendere hujusmodi mandata persuadentes, ad hostile certamen animabant, & ut ipsum *David* sine dilatione impeteret, accelerabant. Quod cùm cognovisset dominus Papa, conniventer hæc omnia dissimulabat: præmio tamen, quod acceperat ab ipso David, non restituto.

Tonitrua audita in hyeme

Eodem anno, circa medium ejusdem mensis, scilicet Novembris, in triste præsagium, audita sunt tonitrua manifesta, & visæ coruscationes, & secuta est aëris perturbatio magna, per quindecim dies continuata.

Fit inquisitio de occupatione Regiæ foresta.

ET circa illos dies, *Robertus Passeleve*, domini Regis clericus, durum ac dirum Regi dedit consilium, quia quæstuosum, ut videlicet facta nimis diligenti inquisitione per vicinos habitatores, de Regiæ forestæ, vel terræ inforestatæ occupatione, qui talia præsumpserunt, gravi pœna mulctarentur. Vocatis igitur ad hoc consortibus Regio præcepto, videlicet *Laurentio* de *sancto Albano* clerico, & *Galfrido* de *Langeleia* milite, per diversos Comitatus itinerans memoratus *Robertus*, infinitos multiplicibus argumentis circumventos, tam religiosos quam sæculares, nobiles & ignobiles ut Regem ditaret, irrestaurabiliter depauperavit: ita videlicet, ut multi vagi & extorres cogerentur mendicare, multi quoq; carceribus mancipari, vel omnibus bonis spoliatos, tenuem vitam sub miseria protelare. Inter quos, *Johannes* de *Novilla* Prothoforestarius, filius *Hugonis* Prothoforestarii, non ultimus inter totius *Angliæ* primates, adeò est terribiliter criminatus, quòd ferè carcerali custodiæ mancipandus, judicium exhæredationis, vel ignominiosæ redemptionis, vel alterius damnationis, (nisi Regia clementia, per Magnatum efficacem intercessionem, rigorem judicii temperaret) expectabat. Qui tamen compatientium lamentatione non meruit relevari, quia in prosperitate sua, suorum non didicit sibi subjectorum in consimili casu misereri.

R. Passeleve *electus in Episc.* Cicestrensem *citò cassatur.*

MEmoratus igitur *Robertus Passeleve*, Regis thesaurum jam multis marcarum millibus inopinabiliter adaugens, ejus gratiam mirabiliter est adeptus. Quod videntes Canonici *Cicestrenses*, ipsum esse idoneum & perutilem, quia prudentem & circumspectum, ad ecclesiæ suæ regimen censuerunt; et sperantes Deo placere & domino Regi, necnon & Regis gratiam & tutamen, & suę ecclesiæ promotionem se proinde consequuturos, ipsum *Robertum Passeleve* in Episcopum suum elegerunt. Quod comperientes electus *Cantuariensis*, & Episcopi *Angliæ* quamplurimi, indignati sunt valde. Et spreto Regis simul timore & amore, eundem *Robertum* in nimis arduis quæstionibus per Episcopum *Lincolniensem* examinantes, electionem & electum

1245.

ctum reprobaverunt & cassaverunt. Et magistrum *Richardum* de *Wiz* loco ipsius statim, Regio assensu irrequisito, subrogarunt. Unde Regis ira excanduit in electum & Episcopos vehementer. Protinusq; redditus dicti magistri *Richardi*, idoneis ac dignis personis, postquàm electus fuit, sunt collati. Magister enim *Martinus*, domini Papæ clericus, ad hoc constitutus, redditibus ejus vacantibus, qui præsens fuerat & promptus, inhiabat. Quod cùm audisset dominus Rex, iratus vehementer, prohibuit, ne novo electo, qui eo inconsulto electus fuit, in sui & Regni enorme præjudicium, introitus in Baroniam ecclesiæ suæ pertinentem, vel possessiones sæculares, aliquatenus concederetur: ut in præcedentibus prætactum est.

Rex Angl. preciosa dona offert in templo sancti Albani.

DIe verò sancti *Thomæ* Apostoli, venit dominus Rex ad *sanctum Albanum*, gratia hospitandi. Et cùm de more ad majus altare ascendit oraturus, obtulit unam pallam preciosam, & tria monilia aurea, feretro apponenda, in sui memoriam, & Martyris ad honorem, cùm tamen antè septem obtulisset.

Et dum Rex ibidem triduo commoraretur, venit rumor ad eum, quòd Comitissa *Flandriæ* naturæ debita persolvisset. Quod cùm cognovisset, more Regis *Christianissimi*, pauperibus eleemosynas largas jussit erogari pro anima ipsius, & exequias solenniter & devotè in choro *sancti Albani* propensiùs celebrari.

Annalis conclusio.

Transiit igitur annus ille frugifer abundanter, & fructifer, ita quòd summa frumenti ad precium duorum solidorum descendebat. *Terra sanctæ* inimicissimus. Regno *Angliæ* turbidus. *Francorum* Regno periculosus. Ecclesiæ suspectus. *Italicis* verò turbulentus.

Rex celebrat Natalitia Londini, *&* I. *de* Gatesdene *balteo cingit mil.*

ANNO gratiæ M. CC. XLV. qui est annus Regni *Henrici* tertii Regis *Angliæ* vigesimus nonus, fuit idem Rex ad Natale Domini *Londini*: ubi cum multis Nobilibus festa Natalitia celebravit. Ibidemque die natali, *Iohannem* de *Gatesdene*, clericum, & multis ditatum beneficiis, sed omnibus ante expectatum resignatis, quia sic oportuit, Baltheo cinxit militari. Ipse quoque *Iohannes* memoratus, vir prudens in agendis, & strenuus, jam multis, sua procurante industria, laicis ditatus possessionibus, filiam cujusdam nobilis dominæ *Roisiæ* de *Bruis*, sibi matrimonio copulans, curam exuens animarum periculosam, ad magnorum Procerum dignitatem advolavit. Unde multi nobiles origine, mente autem ignobiles, invidentes, illi citò posteà laqueos gravaminis præpararunt.

Quorum invidorum molimina *Iohannes* invidiosus, non sine difficultate, prudenter evasit.

Transfretant Cantuariensis *electus*, Wigorniensis, *&* Hereford. *Episc.*

CUM hæc agerentur, *Cantuariensis* electus *Bonifacius*, & *Wigorniensis* & *Herefordensis* Episcopi, qui inter omnes alios *Angliæ* Episcopos erant domino Papę specialiores, & *Anglis* suspectiores, dominum Papam propter quædam (quæ nesciebantur ab universitate) secreta negocia, subitò adeuntes, transfretarunt: ad votum facta dispositione in domo *Cantuariensi*, tam de conventu, quàm curiæ familia, obedientiariis, & obedientiis, plus quàm alicui antecessorum alii ejusdem memorati *Bonifacii* unquam permissum exstiterat. Asserebat etiam idem electus *Bonifacius*, quòd facta diligenti inquisitione, obligata fuit ecclesia sua *Cantuariensis*, ex parte Archiepiscopatus, alieno ære plus quàm quindecim milibus marcarum, & quasi irrestaurabiliter compedita. Unde naves ascensurus apud *Doveram*, in recessu suo, jussit nemora Archiepiscopatus abscindi & vendi, & quasdam collectas & tallias, tam in clero, quàm in populo, fieri graviores. Quas quidem multi factas esse dicebant, ad quendam militem *Provincialem* expugnandum. Qui audito testamento Comitis *Provinciæ Reimundi*, filiam ejus juniorem furto repentino ac nocturno subripere proponebat. Comes enim memoratus, sentiens se in proximo moriturum, domui suæ dispositurus, & testamentum suum conditurus, vocavit filiam suam juniorem, & ait illi: Filia charissima omnium, & mihi inter omnes sorores tuas amantissima, scio quòd, Domino disponente, omnes filiæ meæ, præter te solam, inæstimabiliter, & in admirationem omnium *Christianorum*, exaltatæ maritantur. Tibi igitur solæ maritandæ totam terram meam, cum thesauro meo, & castris & possessionibus meis, concedo; & in testamento relinquo. Non enim indigent sorores tuæ, ut aliqua pars hæreditatis mutilandæ alicui earum tribuatur. Idcirco, ut prætactum est, quidam Nobilis, possessionibus tenuis, sed tamen animosus, & in negociis bellicis strenuissimus, tum propter puellæ venustatem, tum propter opimam hæreditatem, eam contingẽtem, clam rapuit, & in castrũ, quod prope habuit, salvò asportans reposuit,

secun-

1245. secundum illud Poeticum: *Genialis præda puella est*: dignus excusari: Indignantes autem omnes Comitis memorati consanguinei & amici, de ausu dicti militis temerario, irruerunt in ipsum hostiliter. Ipse verò miles, possessioni incumbens, & suo juri innitens, amicis quotidie multiplicatis, se viriliter defendebat. Orta est autem magna hinc inde ea occasione in finibus illis contentio & perturbatio hostilis & damnosa. Rex itaque *Francorum*, ratione primogenitæ, quam sibi matrimonio copulaverat, jus quod eum potissimè contingebat, constanter vendicavit. Et sic certamen, quia *Provinciales Francos* odio habent inexorabili, diatim suscepit incrementum. Electus igitur *Cantuariensis Bonifacius*, à prędecessorum suorum vestigiis imprudenter & impudenter exorbitans, cum fratre suo *Philippo Bal*. eò quòd avunculi fuerunt puellæ supradictæ, huic negocio Martio curam apposuerunt, *Anglicanæ* sumptuosam & damnosam ecclesiæ: ad quæ sustinenda, diversa acquirendi pecuniam argumenta confingentes, thesauros thesauris cumularunt, militibus stipendiariis, & aliis viris sanguinum distribuendo. Asserebant itaque, ut aliquo colore peccatum tegeretur, se hac pecunia necessariò eguisse, ad ecclesiæ *Cantuariensis* liberationem, quam (ut dicebant, non sine magna injuria antecessorum sanctorum, ecclesiæ eidem qui præerant, eamq; irrepræhensibiliter rexerant) ære alieno, ferè irrestaurabiliter, præcedentes Archiepiscopi obligaverant. Impetravit electus prædictus *Bonifacius* à domino Papa inauditum privilegium, quod nunquam alii meminimus præconcessum. Similiter & frater ejus *Philippus* in hoc negocio deditus, armis privilegium, non sine multæ pecuniæ effusione, scilicet ut liceret redditus, quos obtinuit in *Anglia*, & Episcopatus proventus *Valentini*, similiter & quædam majora, quæ tunc sibi fuerant profutura, tenere, à curia *Romana* impetravit: sicut sequens sermo pleniùs dilucidabit.

Regina Angl. *parit filium.* Die verò sancti *Marcelli*, peperit *A*. Regina filium. Et sic Rege jubente, vocatum est nomen ejus *Edmundus*.

Obiit Comitissa Oxoniæ. In crastino verò purificationis beatæ *Mariæ*, obiit Comitissa *Oxoniæ*, cujus nomen erat *Isabella* de *Belebec*. Et sepulta est in ecclesia fratrum Prædicatorum *Oxoniæ*, quia ejusdem ecclesiæ fuerat fundatrix.

Moritur Balduinus *Comes* Devoniæ. Et in crastino sancti *Valentini*, obiit *Baldewinus* Comes *Devoniæ*, de *Insula* vulgariter dicta, in annis suæ juventutis adhuc pubescentibus, cujus mors etiam inimicis, si quos haberet, exstitit lamentabilis.

Imperator iterum excommunicatur in Gallia. IPso quoq; Quadragesimali tempore ingrediente, fecit dominus Papa iteratò excommunicari Imperatorem per totam *Franciam*, propter quasdam novas invasiones, quas fecerat in suos consanguineos & personas ecclesiasticas. Et cùm tale præceptum per ordinarios suos ad quendam Sacerdotem, civitatem *Parisios* inhabitantem, devenisset, doluit, quòd oportuit eum ipsum Imperatorem, quem, nescimus ob quas causas, dilexit, & curiam Romanam, quam aliquando expertus fuerat, execrabatur, excommunicare, ait in propatulo toti Parochiæ suæ die solenni populosè: Audite universi. Accepi in mandatis, ut candelis accensis, & pulsis campanis, in Imperatorem Fredericum excommunicationis feram sententiam solennem, causam autem ignorans, non ignoro gravem controversiam & odium inexorabile motum inter eos. Scio etiam, quòd unus illorum alii injuriatur: quis cui, nescio. Sed illum, in quantum se mea extendit potentia, excommunico, & excommunicatum denuncio, alterutrum istorum, videlicet ipsum, qui alii injuriatur, & absolvo injuriam patientem, quæ tam damnosa est toti *Christianitati*.

Quod licèt verbum levitatis, & more *Francorum* jocosè prolatum, ore multorum revolutum est, longè latéque ventilatum, tandem ad audientiam pervenit Imperialem. Ipse dicti pondus librans & commendans, xenia concupiscibilia dicto Presbytero duxit transmittenda. Sed dominus Papa de scurrilitate, & verbi levitate, punivit redargutum.

Trecenti Wallenses *trucidantur.* IN ipsa verò Quadragesima, apud *Mungumery*, occisi sunt trecenti & ampliùs *Wallenses* ab *Anglis*, quibus præerat Castellanus ipsius castri, à tergo positis insidiis cautè. Simulata autem formidine, Castellanus à facie *Wallensium* fugit, sed latitantes, ipsos *Wallenses* insequuti, trucidarunt, & Anglici ex adverso ipsos in gladiis susceperunt.

Munthaut *occupatur à* Wallensibus. IPsa quoque septimana, *David* cupiens illam jacturam redimere, furtivis ac nocturnis irruptionibus *Anglos* invadens, vigilanter intendebat cædibus & rapinis. Cui

Digitized by Google

Cui cùm finitimorum *Anglorum* strenua militia resisteret, cum suis sibi subjectis Marchisiis, *Wallenses* ad inaccessibilium montium prærupta, more suo, ut transeuntibus insidiarentur, convolarunt. Qui de excelsis rupibus, telis & lapidum jactibus multos ex *Anglis* lædentes, unum de Magnatibus *Anglorum* strenuissimum * *Hubertum*, filium *Mathei*, mole lapidis ad mortem conquassatum, fractis cervicibus obruerunt. De quo hoc evenit mirabile, scripto dignum & relatu. Cùm die proximo antecedente inter *Anglorum* Magnates ordinatum & secretiùs confirmatum mutuis fuisset assensibus, ut in crastino contra *David* & suos *Wallenses* ordinatis aciebus hostiliter irruerent, memoratus *Herbertus* in nocte ipsa dormiens, adeò vexatus est nocturnis fantasiis, vel potiùs apparitionibus, quòd cum magna perturbatione, timore, & tremore deinceps requie privatus est, & sopore. Jussit igitur Sacerdotem summo mane advocari, & plenissimè confessus, sese viatico salutari communivit. Et cùm de causa super hoc interrogaretur, suspirans ait suis familiaribus, quasi spiritu præsago, somnium terribile ipsis seriatim enarrans: Multoties armis indulgens, & periculis Martiis me opposui, sed hodie, prout vehementer opinor, mea frequens militia finali termino concludetur. Quod audientes socii ejus commilitones, in bonum omnia interpretantes, & minimè somniis credendum esse affirmantes, ipsum ne formidolositatis argueretur, qui toties de hostibus triumphavit, secum attraxerunt. Ipsi autem eadem die, dum per quoddam iter arctissimum, quod vulgariter Passus dicitur, forent transituri, casus contigit prænotatus. Nam jactu lapidis obrutus expiravit. Dolentes igitur *Angli* super hoc vehementer, lora retrahentes, mortuum suum, qui in crastino Purificationis beatæ *Mariæ* obiit, omnes armatorum legiones solennibus obsequiis tumularunt. Alii referunt, quòd isto *Herberto* filio *Mathei* de equo suo corruente, & adhuc palpitante, advenientes *Wallenses* certabant cujus deberet esse captivus ad redimendum. Quorum litem volens unus eorum dirimere, ipsum *Herbertum* à tergo transverberavit, & ait: Accipiat nunc eum quicunq; voluerit. In crastino inventus est transfossus, & per annulum, in quo Smaragdus fuit, inter alios mortuos nudus inveniebatur, manu apposita ad vulnus. *Wallenses* igitur hoc casu vehementer animati, solitò protervius simul & efficaciùs vacabant hostium exterminiis, in multis irruptionibus frequenter prævalentes. Veruntamen apud *montem Gomericum*, *Wallensium* ducenti casu inopinato, insidiis à tergo positis, trucidati corruerunt. *David* autem cum suis complicibus, sese excutiens, *Munthaut* cum castro obsidione vallans, in brevi temporis spacio illud violenter occupavit, & occisis quos invenit, secum adductisve, ad votum triumphavit. Dominus autem castri illius, videlicet *Rogerus* de *Munthaut*, qui in castro non inveniebatur, ad loca se contulit tutiora. Ex tunc igitur ortum est bellum cruentissimum. Nec pepercerunt hi vel isti, hinc aut inde, sexui, ætati, vel conditioni, quin omnes communi involverent exterminio.

1245.

* Herbertum,

Miserabilis exitus Herberti filii Mathei.

IPsis quoque diebus, domino Papa procurante, sed tamen dissimulante, quidam Cardinalium, qui solius erant amatores pecuniæ, chartam quandam domino Regi, sub specie multæ amicitiæ, transmiserunt, cujus tenor talis exstitit. *Consilium damus vobis amicissimum, vobis salubre & honorificum, & regno vestro gloriosum, nec mediocriter profuturum. Videlicet, ut preces domino Papæ per solennes nuncios dirigatis, humiliter eidem supplicantes, quatenus dignetur Regnum* Angliæ, *in quo jus dignoscitur habere speciale, sua præsentia fœliciter illustrare. Et nos ipsum supplicationi vestræ reddemus, pro posse supplicãdo, favorabilem, qui vestrum & Regni vestri fœlices successus desideramus. Excellentissimus enim vobis honor foret, & gloria immortalis, ut temporibus vestris, quod non recolitur aliquibus diebus evenisse, dominus Papa, qui patrum pater esse dignoscitur,* Anglorum *finibus personaliter appareret. Recolimus etiam eum dixisse, unde gaudemus, quòd gratantèr videret delicias* Westmonasterii, *& divitias* Londinenses. Hæc cùm domino Regi innotuissent, gaudebat, & huic subdolo consilio de facili incurvaretur, nisi peritorum consiliis ad contradicendum, vel dissentiendum erigeretur. Qui dicebant, quòd satis, imò nimium, jam suorum Caursinorum usuris, & *Romanorum* ac *Italicorum* rapinis & symoniis, *Angliæ* puritas maculatur, quamvis non ipse Papa præsentialiter bona ecclesię & regni dissipet & prædetur. Similiter & regni *Francorum* introitus, quem per solennes nuncios postulavit, & *Arragonum* denegabatur. Infamia enim curiæ Papalis id promeruerat, cujus fœtor usq; ad nubes fumum teterrimum exhalabat.

Consilium subdolum quorundam Cardinalium

Anno

1245. *Papa convocat Concilium generale apud* Lugdunum.

ANno eodem, circum medium Quadragesimæ, venerunt nuncii domini Papę in *Angliam*, de convocando Concilio generali, tale mandatum Papale bajulantes:

INnocentius *Episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis, Abbatibus & Prioribus per* Angliam *constitutis, Salutem & Apostolicam benedictionem. Dei virtus, & Dei sapientia, cujus ineffabili subjecta sunt omnia Majestati, à fundationis initio splendere virtutum suam illustravit ecclesiam. Et sic insignem reddidit singularis privilegio potestatis, ut per ejus ministerium suum justitia consequatur effectum, & sedato bellorum turbine, mundo possit tranquillitas provenire. Hujusmodi enim præeminentiam dignitatis dum nos reverenter attendimus, qui regimini generalis ecclesiæ, licèt immeriti, divina providentia præsidemus, reddimur corde solliciti, quòd tempestatis horror, qua ipsa turbatur ecclesia, & religio* Christiana *concutitur, per nostræ provisionis auxilium cœlesti pietate propicia propulsetur. Hinc est, quòd nos, ut ipsa ecclesia per fidelium salubre consilium & auxilium fructuosum, status debiti possit habere decorem, ac deplorando* Terræ sanctæ *discrimini, & afflicto* Romaniæ *Imperio properè valeat subveniri, ac invenire remedium contra* Tartaros, *& alios contemptores fidei, ac persecutores populi* Christiani: *necnon pro negocio quod inter ecclesiam & Principem vertitur, Reges terræ, Prælatos ecclesiarum, & alios mundi Principes duximus advocandos. Rogamus etiam devotionem vestram & hortamur attentè, per Apostolica vobis scripta præcipiendo mandantes, quatenus ad præsentiam nostram, omni prorsus occasione postposita, usq; ad proximum festum sancti* Johannis Baptistæ, *personaliter venire curetis. Ut ipsa ecclesia ex vestræ visitationis honore spirituale gaudium, & ex nostra industria, consilium percipiat profuturum. Scituri, quòd nos dictum Principem in prædicatione nostra citavimus, ut per se, vel per suos nuncios in concilio celebrando compareat, responsurus nobis, & aliis, qui aliquid contra ipsum duxerint proponendum, & satisfactionem idoneam præstiturus. De personarum autem & evectionum moderato numero, illam cùm veneritis providentiam habeatis, quòd vestris ecclesiis nimis non sitis onerosi. Datum Lugduni, tertio Calend Februarii, Pontificatus nostri anno secundo.*

Rex Angl. *mittit procuratorem ad curiam* Romanam.

EIsdemque diebus, dominus Rex enormiter, ut sibi suisque videbatur, passus injuriam, eò quòd plures jam Episcopi sine suo assensu creabantur, super hoc conquesturus, & pro suo jure, ab antiquis temporibus obtento, & approbato, allegaturus, ad curiam *Romanam* magistrum *Laurentium* de sancto *Martino* clericum suum, virum circumspectum & Jurisperitum, suum destinavit procuratorem. Similiter etiam pro aliis arduis negociis, Regem & Regnum contingentibus, prudenter ac fideliter cum diligentia expediendis. Maximè tamen pro negocio *Roberti Passeleva*, electi *Cicestrensis*, tam præcipitanter, inconsulto tam Rege, quàm Capitulo *Cicestrensi*, in medio Regni sui cassati, & per electum *Cantuariensem Bonifacium*, (quem noviter, non sine multorum murmure & contradictione, in Regnum suum vocaverat, & ad tantam promoverat dignitatem) depulsi. Promeruisset utique dominus Rex, non minimum in causa favorem. Sed quia multos viros idoneos, & præcipuè religiosos, quos potiùs promovere & tueri, sicut quondam sancti Reges fecerunt, teneretur, excogitatis argumentis, & frivolis exceptionibus, falsis, ac potiùs maliciosis, toties repulit, & cùm ritè eligerentur, in ignominiosam confusionem præcipitavit, meritò procuratum est tanti mali remedium. Ut scilicet eo, qui tot mala machinabatur, ignorante, vel etiam contradicente, ecclesiis viduatis provideatur, quibus viri idonei, ne grex Dominicus detrimentum patiatur, maturiùs præponantur: quod videtur consonum rationi. Sed de Regni potiùs, quàm de Regis, perturbationibus & ruinis, *Anglorum* Nobiles doluerunt.

Aliqui Prælati ne ad Concilium eant per Regem excusantur.

CUM autem hæc ad Concilium generalis convocatio, ad audientiam Prælatorum pervenisset, multi ad iter præparantur arripiendum. Aliqui tamen Regiis negociis intendentes, aliqui valetudinarii, & senes, se per Regem, vel competentes Procuratores excusarunt. Regi etiam, qui pro aliquibus humiliter domino Papæ supplicaverat, Papa favorabiliter sic rescripsit:

Literæ Papales.

INnocentius *Episcopus, &c. Charissimo in* Christo *filio, Regi* Anglorum *Illustri, Salutem & Apostolicam benedictionem. Erga personam tuam, tanquam filii & devoti Apostolicæ sedis, specialis paternum gerentes dilectionis affectum, precibus tuis, quantum cum Deo possumus, libenter attentum accommodamus auditum, & benignum impertimur assensum. Sanè per dilectum magistrum* Laurentium, *nuncium tuum apud sedem Apostolicam constitutum, & per literas Regias, à nobis humiliter postulasti, ut cùm instanti*

ſtanti æſtate proponens ad perfidiam quorundam tuorum rebellium conterendam, exercitu congregato dirigere greſſus tuos, venerabilem fratrem noſtrum Carleolenſem *Epiſcopum, & dilectum filium Abbatem* Weſtmonaſterienſem, *cuſtodiæ Regni tui, quàm diu in expeditione permanſeris, providò deputaris, ipſos & venerabiles fratrem noſtrum Epiſcopum* Landavenſem, *omnibus bonis Epiſcopatus ſui per inimicos Regios denudatum, & dilectos filios ſancti* Ædmundi, *morbo podagrico laborantem, ac de* Wautham *ſenio confractum & confectum, Abbates, ne ad Concilium veniant, quod in inſtanti feſtò Nativitatis beati* Johannis Baptiſtæ, *Deo dante, celebrabimus, haberemus benignè ac miſericorditer excuſatos. Nos itaque celſitudinis Regiæ Regnique tui propenſiùs affectantes commodum & quietem, & tibi, ac pro te tuis, quantum pro Deo fieri poteſt, exhibere parati, gratiam & favorem devotioni tuæ præſentium auctoritate concedimus benignitate poſtulata: ſublimitatem tuam hortantes attentè, ut moleſtè non feras, quòd petitionem tuam pro venerabili fratre noſtro* Eboracenſi *Archiepiſcopo, in literis Regiis prædictis expreſſam, & per memoratum magiſtrum ex parte tua inſuper nobis inculcatam, ſuper excuſatione conſimili, non duximus admittendam. Quia cùm ipſe ſit honorabile eccleſiæ Dei membrum, ejus præſentiam præfato Concilio credimus opportunam. Datum* Lugduni, *decimo tertio Calend. Iunii, Pontificatus noſtri anno ſecundo.* 1245.

SImiliter quidam alii *Angliæ* Prælati, tam Abbates quàm Epiſcopi, diverſis cauſis expreſſis præpediti, & ſeſe rationabiliter excuſantes, quia valetudinarii, vel ſenes, vel infirmi, (utpote Epiſcopus *Elyenſis*, & Abbas *ſancti Albani*, & quidam alii,) per Procuratores ſuos, per quos dominum Papam & Cardinales, ſic volentes, ſalutarunt, & precioſis muneribus reſpexerunt, licenter remanſerunt. Abbas autem de *Burgo*, vir ſine querela, qui ſpecialiùs aliis ſuper hoc mandatum Papale ſuſcepit, & non ſine moleſtia ad curiam *Romanam* cùm perveniſſet; per magiſtrum *Martinum* Papæ clericum, in *Anglia* commorantem, graviter accuſatus eſt, pro eo quòd quandam eccleſiam, quam cuidam viro idoneo contulerat, ad opus cujuſdam conſanguinei domini Papæ, ipſi magiſtro *Martino* noluit, ſicut nec debuit, conferre. Unde dictus Abbas cùm in curia Papali apparuiſſet, ipſum dominus Papa, vel per Papam, Papales, probroſè objurgatum, à Palatio ſuo juſſit ejici, tam turpiter & irreverenter, quòd nunquam poſteà plenam admittens conſolationem, contriſtatus, in incurabilem præcipitatus eſt infirmitatem: unde eodem anno, in magnum eccleſiæ ſuæ damnum, quam prudenter rexerat, viam univerſæ carnis eſt ingreſſus.

Quidã Prælati Angliæ *excuſati, remanent: ſed Abbas de* Burgo *curiã cedens adeuns, accuſatur, maleque tractatur.*

IPSO quoque tempore, videlicet ſeptimana Paſſionis Dominicæ, obiit quidam præclarus Baro, partium *Angliæ* Borealium cuſtos & flos ſingularis, ſcilicet *Gilebertus* de *Hunfrunvilla*, parvulum quendam ſuum relinquens hæredem. Cujus cuſtodiam ſtatim conceſſit Rex Comiti *Legreceſtriæ Simoni*, quod moleſtè tulit Comes *Richardus*, ipſam deſiderans.

Obiit Gilbertus *de* Hunfrunvilla.

Eodem quoque tempore, obiit *Galfridus* de *Turne* Cardinalis, quo non erat aliquis domino Papæ alius ſpecialior vel utilior, nec ſcientia & moribus clarior.

Moritur Galfridus *de* Turne *Cardinalis.*

IPSIS quoque diebus, cùm peſſimi rumores de *Terra ſancta* pervenientes increbruiſſent, ita quòd timebatur, ut tota terra pateret diſcrimini, Comes *Richardus*, ex innata ſibi munificentia, illuc in ſuccurſum circiter mille libras per *Hoſpitalarios* tranſmiſit.

Et ut abſtergerentur lacrymæ à maxillis matris noſtræ eccleſiæ, deplorantis filios ſuos nuper trucidatos, dominus Rex *Francorum*, *Hoſpitalarii* quoque, & *Templarii*, milites neophytos & manum armatam cum theſauro non modico illuc, ad conſolationem & auxilium ibi commorantium, & impetus quotidianos *Choroſminorum* & aliorum infidelium ſuſtinentium feſtinanter tranſmiſerunt. Procuravit etiam Rex *Francorum*, ut quidam Legatus facundus, & diſcretus Prædicator, in *Franciam* veniret, de negocio Crucis inſtantiſſimè prædicaturus.

Comes Richardus, *Rex* Francorum, *& alii mittunt ſuccurſum in* Terram ſanctam.

INſtabat interim vigilantiſſimè & inceſſanter, ſæpedictus ille magiſter *Martinus* domini Papæ clericus, redditibus, quomodo libet ad opus Papæ Papalibuſque conſanguineis congregandis ac conferendis. De cujus proterva & injurioſa rapacitate honeſtius & tutius eſſe, ob reverentiam ſanctæ *Romanæ* eccleſiæ, arbitror ſilere, quàm aures offendere audientium, & mentes fidelium talia enarrando perturbare. Redditus autem Theſaurarii *Sariſberienſis*, cum aliis multis, violenter, ut prætactum eſt,

Magiſter Martinus *invigilat redditibus colligendis.*

1245. est, sed præcipuè à viris religiosis, rapiuntur. Procurantiæ, & munera exiguntur, sibi festinanter transmittenda, & contradicentes graviter puniuntur. Rex quoque parti suæ favit, eundem contra omnes protegens: fortè propter retributionem, & facta est Regni conditio miserrima.

Custodiantur portus ne cursores Papales intrarent in Angliam.

VRgente igitur necessitate totius Regni *Angliæ* maxima præceptum est ipso tempore ex parte aliquorum Magnatum, pro multiformi & incessabili oppressione & deprædatione Regni dolentium & miserantium, ut diligenter & arctè custoditis omnibus portubus *Angliæ*, Papales literæ, quæ quotidie ad emungendam pecuniam portabantur, caperentur. Contigit autem eisdem diebus, ut unus domini Papæ cursor, talibus literis bullatis oneratus, apud *Doveram* applicans, pervenisset. Quem statim custos portus illius & villæ præpositus comprehendit, ut sibi mandatum erat, & abstulit ab illo omnes illas epistolas & bullatas literas, multas abominationes de diversis argumentis emungendi pecuniam continentes, & ipsum cursorem in castro *Doveræ* incarcerari fecit. Quod cùm audisset magister *Martinus*, Regem adiit, super hoc querelam ei præsentaturus. Cujus rei cùm Rex se actorem negasset, ipsum cursorem liberari præcepit, & in perniciem Regni & honoris sui, ipsas epistolas à Majore *Doveriæ* fecit violenter extortas magistro *Martino* gratanter præsentari, & aliquarum effectu ad votum gratulari.

Combusta est camera Papæ

DIebus verò Rogationum, in triste præsagium, apud *Lugdunum* quædam domini Papæ camera, quæ conclave, id est, Guarda roba dicitur, cum omnibus quæ in ipsa continebantur, combusta est, asserentibus nonnullis sinistrè interpretantibus, quòd gratis accensa est, ut sic occasionem dominus Papa acciperet pecuniam petendi & extorquendi à Prælatis ad Concilium venire properantibus. Sed cùm incendium plùs quàm credebatur desæviret, combusta sunt etiam quædam quæ habebantur chariora. Et fuit multorum assertio, quòd detestabilis illa charta, quæ de tributo *Angliæ*, sub flebilis memoriæ Rege *Iohanne*, confecta fuerat, eodem incendio in cinerem est redacta.

Papæ volenti invadere quasdam prebendas vacantes, restitûs Canonici Lugdunenses.

EOdemque tempore, cùm vellet dominus Papa quibusdam præbendis *Lugdunensis* ecclesiæ vacantibus quosdam alienigenas consanguineos vel affines suos inconsulto Capitulo intrudere, restiterunt ei in facie Canonici *Lugdunenses*, comminantes, & cum juramento obtestantes, quòd si tales apud *Ludgunum* apparerent, non posset eos vel Archiepiscopus vel Canonici protegere, quin in *Rhodanum* mergerentur. Nec ipsi, qui beneficium fuerant accepturi, ultrà usquam comparuerunt. Eisdémque diebus, dum quidam ostiarius domini Papæ protervius cuidam civium *Lugdunensium*, introitum civiliter & humiliter postulanti, incivilius & frontosius, quàm deceret, denegaret; idem civis indignatus & iratus, manum prædicti ostiarii penitus amputavit. Unde idem mancus, cùm coram domino Papa gravem reponeret querimoniam, brachium suum ostendens mutilatum, dominus Papa, secundùm legem civitatis, vindictam sibi postulavit exhiberi. Quam *Philippus* de *Sabaudia*, custos pacis ecclesiasticæ, procuravit qualiquali modo, ut honor Papalis saltem superficialiter salvaretur.

Ipso quoque tempore, obiit magister *Elyas* de *Derham*, Canonicus *Barisberiensis*. Cujus redditibus vacantibus, manus rapaces injecit magister *Martinus*, ad opus Papæ.

Rex Angliæ *apud* Londinum Richardum *de* Clare *baltheo cinxit militari.*

DIE autem Pentecostes, dominus Rex *Anglorum Londini* festum tenens magnum & serenissimum, *Richardum* de *Clare*, jam Comitem, concomitantibus circiter quadraginta tyronibus, balteo cinxit militari. Et tyrocinii sui festum, gaudenter cum suis commilitionibus celebravit & consummavit. Fecit etiam dominus Rex eodem tempore per singulos Comitatus diligenter inquiri, summam redditurum *Romanorum* & virorum *Italicorum*, quos *Romana* curia fraudulenter & violenter ditavit in *Anglia*. Et inventa est summa redditurum eorum annuatim, sexaginta milia marcarum: ad quam summam non attingit redditus annuus totius Regni *Angliæ*. Unde Rex, licet serò, & in admirationem est expergefactus, & in iracundiam, nec immeritò, est commotus.

Et tunc temporis Abbas *Cluniacensis* dedit domino Papæ triginta palefridos aptos & desiderabiles, & convenienter phaleratos, cum totidem equis clitellariis, quos summarios vocamus, ut ipsos decuit stratos similiter convenienter.

TUNC

1245.

Mittuntur nuncii universitatis Angliæ ad Concilium.

TUNC verò, licèt serò, dominus Rex *Anglorum*, aliquantulùm conversus ad se, cœpit detestari *Romanæ* curiæ insatiabilem cupiditatem, & totius Regni, imò etiam & ecclesiæ, per eam factas injuriosas occupationes, illicitasque rapinas. Composita igitur per Regni universitatem eleganti epistola, in qua extortiones Papales nimis execrabiles, & exactiones multiformes Legatorum ejus, & quorundam clericorum potestate inaudita fungentium, continebantur, ut sequens sermo declarabit. Cum quâ, viri nobiles ac discreti ad Concilium destinantur, gravem super his, & præcipuè super exactione tributi, in quod nunquam consensit Regni universitas, coram Concilio querimoniam reposituri, & talium relevamen onerum importabilium Regno *Angliæ* misericorditer impendi, rogaturi. Electi sunt igitur, & ad hoc, nomine totius universitatis Regni *Angliæ* ad Concilium *Lugdunense* missi, Comes *Rogerus Bigod*, *Iohannes* filius *Galfridi*, *Willielmus* de *Cantelupo*, *Philippus Basset*, *Radulphus* filius *Nicolai*, & magister *Willielmus* de *Poweric*, clericus.

Discessus meticulosus magistri Martini *ex* Anglia.

HIS diebus, videlicet in crastino Apostolorum *Petri* & *Pauli*, postquàm quædam torneamenta plena occulto odio per dominum Regem, propter imminens periculum, prohibebantur, apud *Luitonam* & *Dunestapliam* congregatorum, missus est *Fulco* filius *Warini* ex parte universitatis Regni, ad magistrum *Martinum*, Papæ clericum sæpedictum, *Londini* commorantem, apud Novum Templum. Qui torvo vultu respiciens, eum sic est affatus: *Recedens statim, exi ab Anglia.* Cui Magister *Martinus*: *Quis mihi hoc mandat? An tu ex te ipso hoc habes?* Cui *Fulco*: Hoc *tibi per me mandat armatorum, qui nuper apud Luitonam & Dunestapliam apparuerunt, universitas. Et si sano credis consilio, ne moreris usque in tertium diem, ne tu & omnes tui in frusta concidaris.* Recedente igitur *Fulcone* irato nimis, & minas minis cum terribili juramento cumulante & exaggerante, magister *Martinus* trepidus & anhelus, statim dominum Regem adiit, & dixit ei: *Domine Rex, talia nunc audivi: sitne hoc auctoritate vestra, vel vestrorum temeritate?* Cui dominus Rex: *Non me hujusmodi rei auctorem profiteor. Sed Barones mei vix se continent, quin insurgant in me, eò quòd tuas in Regno meo & eorundem, quæ jus & modum excedunt, deprædationes & injurias hactenus toleravi. Quorum etiam furorem vix compescui, quin & in te irruentes, te membratim non dilacerarunt.* Cui Magister *Martinus* humili & trepida voce ait: *Peto igitur, domine Rex serenissime, ob Dei amorem, & domini Papæ reverentiam, liberum exitum, & tutum à terra vestra cum conductu vestro recessum.* Cui dominus Rex, commotus & iratus nimis, ait: *Diabolus te ad inferos inducat & perducat.* Dumque circumsedentes vix Regem mitigassent, jussit Rex cuidam Marescallo Palatii sui, nomine *Roberto Norisco*, ut ipsum magistrum *Martinum* usque ad mare salvò perduceret. Qui cùm statim iter aggrediens, ducem suum *Robertum* dictus magister *Martinus* juncto latere sequeretur, & quandoque, ut contingit, equitantes aliquos conspiceret vel transeuntes, ipsum timor & tremor adeò contraxerunt, ut si terra hiaret, sub cespite latitaret. Et cùm procedentes, ad lymbum cujusdam sylvæ venalis pervenissent, quam electus *Cantuariensis* venalem exposuerat, ubi compatriotæ ad emenda & eligenda robora convenerant, conspiciens eos *Martinus*, pavidus ait duci suo *Roberto*, Heu, heu, quod timebam, accidit mihi. Ecce nos invasuri. O amice & domine mi *Roberte*, habésne filium, nepotem, consanguineum, vel amicum, quem cupis in redditu ecclesiastico promoveri? Præsto sum ut procurem omnia tibi postulata. Ecce insidiantes animæ meæ: protege me sub umbra alarum tuarum. Cui respondit *Robertus*: Absit ut aliquis meorum talem habeat in ecclesiasticum beneficium per me ingressum. Nescio qui sunt illi. Veruntamen ad ipsos vado quantociùs, te me hîc expectante; ut monstrato Regis autentico, si malevoli sint, eorum reprimam temeritatem. Qui ad ipsos veniens, cùm rei veritatem cognovisset, cito rediens ad *Martinum*, ut illuderet ei, ait: Vix eorum compescui furorem, quin te frustatim detruncassent. Sed nunc latenter & cautè ambulemus, ne deterius quid tibi contingat: & navigans irrediturus, si sapis, recedas, ne in laqueos quærentium animam tuam infœliciter præcipiteris. Ex tunc igitur magister *Martinus* equinis lateribus non parcendo, moram ducis redarguens, ad mare properabat. Et ad *Doveram* perveniens, die sancti *Switheri* navem ascendens; multos in recessu suo lætificavit. Sed ne virulentæ pestis efficacia penitus cessaret, cuidam magistro *Philippo*, auctoritatis sibi concessæ

adhuc

1245. adhuc exequendi in extortione redditum, potestatem concessit, & sic post terga, fœda reliquit vestigia. Hæc igitur dixerim, ut sciat quilibet, quàm formidolosi sunt hi solùm pecuniæ inhiantes, quos propria sauciat conscientia.

Hæc cùm ad notitiam plurium *Italicorum*, opimis in *Anglia* redditibus saginatorum, pervenissent, disparuerunt in abditis latitantes. Multi quoque Caursinorum, qui jam Regiones Occidentales hactenus talium ignaras, usurarum suarum veneno pestifero miserabiliter intoxicarant, latenter recesserunt.

Moritur Galfridus *de* Marisco, *exul, pauper, & profugus.*

TEmpore sub eodem, quidam quondam Nobilis, & inter *Hybernia* Magnates non ultimus, qui de morte Comitis *Marescalli Richardi* proditiosa notam gessit indelebilem, exul, miser, & profugus, expulsus à *Scotia*, forisbannitus ab *Anglia*, exhæredatus in *Hybernia*, post ignominiosam filii sui mortem, & omnium amicorum suorum amissionem, sublatus de medio, tot mortes una tandem terminavit, *Galfridus* scilicet de *Marisco*.

Magister Martinus *conqueritur Papæ.*

MAgister interim *Martinus* ad dominum suum Papam cùm pervenisset, & quæ præscripta sunt eidem pleniùs enarrasset, infrenduit Papa, & ira excanduit vehementi. Et recolens quòd tam Rex *Francorum*, quàm *Arragonum*, ingressum Regnorum suorum vetuissent ipsi postulanti, nec Rex *Anglorum* adventum suum in *Angliam* acceptasset, imò potiùs ipsum execrando nuncium suum & clericum ab *Anglia* probrosè ejecisset, dixit in iracundia magna, voce susurra, oculos obliquando, & nares corrugando: *Expedit ut componamus cum Principe vestro, ut hos Regulos conteramus recalcitrantes: contrito enim vel pacificato dracone, citò serpentuli conculcabuntur.* Quod verbum in vulgus promulgatum, in multorum cordibus offendiculum indignationis generavit.

Rex Angliæ *parat expeditionem in* Walliam.

IMminentibus autem & instantibus Calendis Julii, dominus Rex *Angliæ* omnibus Comitibus, Baronibus, Militibus, & aliis, qui ei servitium militare debebant, ut se convenienter in *Walliam* profecturum sequerentur, per literas suas Regias strictissimè submonitis & convocatis, non valens, nec volens ampliùs subitos incursus & discursus *Wallensium* æquanimiter tolerare, præparavit se, ut ad illorum terminos propter expugnandos iter & vexilla dirigeret, milite stipatus copioso. Venit igitur *Londinum* dominus Rex *Anglia* ad ecclesiam sancti *Pauli*, ut ibi convocatos recessurus, simulque omnes cives *Londinenses* civiliter salutaret.

W. *electus* Coventrensis *resignat jus suum.*

ET dum his mundus diebus volveretur, & secum mutabilis traheret mutabilia, electus *Coventrensis*, videlicet *Willielmus*, cognomento de *Monte Pessulano*, Monachus & Præcentor ecclesiæ *Coventrensis*, vir bonus, & sine querela, & ambitione, cùm audisset quòd magister *Willielmus* de *Droubedale* lugubriter exspirasset, qui suus fuerat diligentissimus Advocatus in *Anglia*, comperiensque quòd dominus Rex *Anglia* promotionem suam non acceptasset, & magistrum *Laurentium*, de quo superiùs mentio facta est, ipsi electo potenter sentiens & efficaciter adversantem, & constanter accusantem, comperiens quoque Canonicos *Lichefeldenses* ipsum inimicabiliter persequentes, considerans etiam quòd domus sua *Coventrensis* damnis & injuriis pro sua electione impetebatur, tactus dolore intrinseco, inconsolabiliter doluit, quòd electus unquam exstitisset. Tot igitur lacessitus tribulationibus, Papalem adiit præsentiam, & singultibus sermonem prorumpentibus, ait: Pater sancte, impulsus undique, eversus sum, ut cadam. Dominus Rex *Angliæ*, cum suis consiliariis, meam graviter infestat innocentiam: non enim, ut novit Deus, hanc ipsius promerui persecutionem. Et si consequerer hanc, ad quam eligor ritè, dignitatem, nunquam pace in *Anglia* gratularer. Omnia igitur in manus vestras resigno. Absit à me, ut ampliùs ecclesiæ meæ causa sim jacturæ ac perturbationis. Provideat paterna solicitudo vestra ipsi ecclesiæ, tam diu cura pastorali viduatæ. Cui cùm vix dominus Papa annuisset, recessit ipse, quasi gravi sarcina liberatus. Quod videntes qui salutem animæ domini Regis in veritate sincero corde desiderabant, doluerunt, periculum sibi & Regno propter hoc & plura alia imminens, quia multus in causa fuit, vehementer formidantes & timentes.

Rogerus *de* Weseham *Decanus* Lincolniensis *eligitur in Episcopum* Cestriæ.

QUO cognito, diligentissimè procurante primò & præcipuè Episcopo *Lincolniensi*, loco ipsius *Willielmi* de *Monte Pessulano* prædicti, (qui jam jus suum ultrò, ut dictum est, penitus resignaverat) electus est & subrogatus in Episcopum Cestrensem,

1245.

Cestrensem, sive *Coventrensem*, magister *Rogerus* de *Wesebam*, Decanus ecclesiæ *Lincolniensis*, vir moribus & scientia eleganter insignitus, Rege *Angliæ* irrequesito: ne & ipsam electionem cavillatoriis, ut sibi moris erat, exceptionibus impugnaret, & in læsionem animæ & famæ suæ ampliùs impediret. Episcopus igitur *Lincolniensis*, suum in hac parte consequutus desiderium, ecclesiam de *Aillesbiria*, quam ex multo tempore desideraverat à Decanatu *Lincolniensi* (eò quod credebat Decanũ ex ejus ubertate cornua audaciæ assumentem, contra Episcopum *Lincolniensem* recalcitrare) radicitùs sequestrare & abalienare; statim & in continenti ipsam magistro *Roberto* de *Marisco* contulit, non sine magno & multo ecclesiæ suæ præjudicio, ut multis videbatur, & injuria; cùm à tempore cujus non extat memoria, Decanatui *Lincolniensi* semper dignoscitur adhæsisse.

Consecrantur Lugduni B. de Provincia in Archiepis. Cantuariensem, & R. de Withe in Cicestrensem, & R. de Wesebam in Cestriæ Episcopos.

ANni quoque sub illius curriculo, consecratus est à domino Papa *Lugduni* in Archiepiscopum *Cantuariensem Bonifacius*, natione *Provincialis*, plùs genere, quàm scientia coruscus: plùs armis Martialibus, quàm spiritualibus formidabilis: qui procurantibus Rege *Angliæ* & Regina nepte sua, ad hanc promotus est, fœliciter utinam, dignitatem. Hujus frater *Philippus Bal.* electus *Valentiæ*, ipsis diebus ad Archiepiscopatus *Lugdunensis* promotus est possessionem: Priore cedente ob causas dicendas. Qui tantam à domino Papa meruit obtinere dispensationem, ut Archiepiscopatus retenta cum suis commodis potestate, Episcopatus *Valentini Bal.* proventus perciperet, uberrimorúmque redditum, quos in *Anglia* & *Flandria* possederat: quod plùs, ut videbatur, ob quasdam causas sæculares fiebat, quàm spirituales, liberè ac licenter asportaret, & Præposituram *Brugensem* obtineret. Hic igitur elegans corpore, & armorum peritia præpollens, copiosísque redditibus saginatus, factus est quasi Princeps Papalis militiæ, & custos præpotens pacis in Concilio *Lugdunensi* celebrando; & idcircò potissimè, quòd generis claritate coruscabat. Consecrati sunt etiam, magister *Richardus* de *Withe* in Episcopum *Cicestrensem*, & magister *Rogerus* de *Wesebam*, Decanus *Lincolniensis*, in Episcopum *Cestrensem*, à domino Papa *Lugduni*: viri moribus & sci entia adornati. Nec est omissum pro appellatione procuratoris Regii constanter reclamantis; eò quòd in horum promotione Regius assensus non requirebatur. Imò in facie dictum fuit ei, quòd quia Rex sibi concessa dignitate & privilegio abutebatur; indignum se reddidit hoc honore lætabundum. Et sic Regis & Regni ipsius, Regiis peccatis exigentibus dignitas vacillabat. Hæc igitur postquàm Regi innotuerunt, duorum Episcopatus, scilicet *Cicestrensis* & *Cestrensis*, bona temporalia jussit infiscari.

Thesaurus Regis augmentatur, per inquisitionem forestarum.

INterea *Robertus Passeleve*, domini Regis clericus, vigilanter cum suis complicibus, Regiis indulgens emolumentis, substantiolas pauperum diripiens, & thesauros Regios accumulans, puteolósque egenorum situla cupiditatis exhauriens, ut stillis indigentium, pelagus augeret abundantium: non cessabat diversas partes *Angliæ*, vices agens Justitiarii, peragrare; ubi præcipuè abundabant forestæ, & confinia forestarum inhabitantes. Diligentíque scrutinio inquirebat, de novis occupationibus super forestam temerè factis. Super quibus convictos, gravi pœna pecuniari prægravavit: ita ut multos ab habitationibus expulsos, extorres reddidit & mendicos. Ex quibus, ut prætactum est, solus *Johannes* de *Novilla*, in calumniam tractus multiformem, & turpiter convictus, & egenus de abundante factus: nullum miserentem meruit habere, vel miserantem. Rediens enim à *Terra sancta*, paulò retroactis annis; omnes sibi subjectos exquisitis & cavillatoriis causis, bonis eorum spoliavit, in eosdem laqueos meritò corruendus. Capitula forisfactorum, in libro qui huic est continuandus, scripta reperientur.

Rex jubet ecclesiam Westmonasteriensem suis sumptibus ampliari.

EOdem verò anno, dominus Rex, devotione, quam habuit adversùs sanctum *Ædvardum*, submonente: ecclesiam sancti *Petri Westmonasteriensem* jussit ampliari. Et dirutis antiquis cum turri muris partis Orientalis, præcepit novos, videlicet decentiores, suis sumptibus subtilibus artificibus convocatis, construi: & residuo, videlicet Occidentali, operi coaptari.

Papa munera pretiosa à multis prælatis accepit.

CUM autem dominus Papa graviter conquereretur suis familiaribus, & sic citò in propatulo talis ventilaretur querimonia, quòd videlicet ære alieno Ecclesia *Romana* ferè irrestaurabiliter obligata prægravaretur. Et hac nacta occasione, intelligi daret, se maximè auxilio indiguisse pecuniari: venerunt ad eum Prælati multi, in sæculo abundantes, & amplioribus possessionibus inhiantes, gratiam Papalem, utpotè paternam, desideran-

1245. desiderantes, labores, & pericula sua deplorantes; sed quòd Imperiales laqueos evasisset, & ad filios sibi devotos appropinquasset, alacriter eidem congratulantes, suæ obtulerunt paternitati munera in equis, vasis, vestibus, auro, argento, & omni supellectili preciosa, & desiderabili, inæstimabilia. Ex quibus Abbas *Cluniacensis* non ultimus esse desiderans, ne deses haberetur, suam ecclesiam depauperans, & suis Prioratibus prægravatis & spoliatis, tantam pecuniæ quantitatem præsentavit, quòd audientibus admirationem magnam non immeritò generavit. Unde in *Lingonensis* Episcopatus dignitatem, à domino Papa meruit sublimari. Imò intelleximus ex relatu Prioris de *Westacre*, qui est Monachus *Cluniacensis*, quòd dominus Abbas *Cluniacensis* prædictus, dederit domino Papæ tunc in continenti, quater viginti elegantissimos palefridos decentissimè phaleratos. Et cuilibet Cardinalium unum palefridum optimum, & unum summarium electissimum: & erant Cardinales circiter duodecim. Papa autem, malens quòd ipse Abbas suus foret stabularius, quàm aliquis alter, præcepit Abbati, equos sibi datos ad suum opus benè custodire. Contulit quoque dictus Abbas domino Papæ in pecunia numerata & vasis pretiosis, thesaurum non minimæ quantitatis. Quo exemplificatus Abbas *Cisterciensis*, non minora, ne secundus haberetur, munera, filiali provocatus devotione; patri suo domino Papæ afflicto & indigenti asseritur obtulisse. Archiepiscopus verò *Rothomagensis*, qui se suámque ecclesiam non levibus ob hoc debitis irretivit; ipsi domino Papæ, ne quasi ultimus redargueretur, complacere cupiens, Papales thesauros non mediocriter adaugendo cumulavit. Quod audiens Abbas *sancti Dionysii*, Archiepiscopalem adoptans & ambiens dignitatem; emunctis ac extortis ab ecclesia sua multis librarum millibus, domino Papæ charitativè conferendis, in *Rothomagensem* sublimari meruit Archipræsulatum. Hoc efficaciter prædecessore suo, jam Cardinali, procurante. Hoc autem cùm audiret Rex *Francorum*, singularis & specialis ecclesiæ *sancti Dionysii* œconomus & patronus; coëgit dictum Abbatem, quem ambitionis redarguit, memoratam pecuniam aliunde mendicare. Et sic uterque, videlicet tam Abbas, quàm Archiepiscopus, post se fœda relinquentes vestigia, ut ad status desiderabiliores convolarent; suas, quas regendas susceperunt, ecclesias depauperantes, per multorum regnorum spacium scandala generârunt. Citò etiam pòst, Archiepiscopus *Lugdunensis*, vir sine querela, & pacificus, & jam vergens in ætatem senilem & valetudinariam; omnia in manu domini Papæ resignavit. Alii quoque Prælati, singulis diebus ad curiam Papalem adventantes, munera impreciabilia, quæ stuporem intuentibus meritò possent generare, festinanter ac certatim *Romano* Pontifici obtulerunt: ita ut videretur multis, & ab eisdem palàm affirmaretur, quòd Dominus Papa propter hoc *Lugdunum* gratanter venisset potiùs, quàm à facie alicujus aufugisset. Quibus omnibus dominus Papa sinum, ne contemptus & elatio videretur, acceptationis aperuit: asserendo se multò pluribus indigere, honestas præferens suæ indigentiæ jugiter excusationes; cùm secundùm, nescitur si vera, ejus assertionem, *Romana* ecclesia occultis de causis, plùs quàm in centum & quinquaginta millibus librarum approbatæ monetæ: exceptis usuris, quæ ferè ad numerum sortis ascendebant, teneretur obligata.

Anno gratiæ millesimo ducentesimo decimo quinto, sub *Innocentio* tertio Papa, celebrabatur aliud Concilium generale proximum, in quo decretum & scriptum est, quòd non deberet de jure Concilium generale celebrari, nisi semel infra quinquaginta annos, quod est spacium clausum Jubileo. Anno enim Jubileo, vel infra tempus contentum infra annos quinquaginta, semel celebrari habet generale Concilium: in quo omnia collapsa habent reformari, & in bono statu restitui & solidari.

Initium actorum in Concilio Lugdunensi.

ALTIUS igitur Solis orbita cursum suum peragente, videlicet circa æstatis medium, congregati sunt *Lugduni* ex totius ferè *Christianitatis* latitudine Prælati venerabiles, vel eorum idonei: Imperatoris quoque, & multorum Principum, aliorúmque Procuratoris, secundùm Papalis mandati tenorem, Concilium celebraturi. Absentes autem quàmplurimi Prælatorum, per eos quos promiserunt procuratores, sese ex legitimis causis sufficienter excusarunt. Sicut quidam ex *Anglorum* Regno, ut suprà latiùs dictum est. Inter quos, Abbas *sancti Albani*, corpore gravis, & jam ad senilem declinans ætatem, magistro *Martino*, qui tunc temporis in *Anglia* prosperè commorabatur, testimonium veritati super hoc perhibente; se rationabiliter per quendam Monachum suum, *Johannem* videlicet de *Bulum*, & quendam

Digitized by Google

quendam clericum, magistrum *Rogerum* de *Holdene*, suam excusavit absentiam: & sic indemnis & quietus remansit, domino Papa per ipsos civiliter salutato. Veruntamen de Regno *Hungariæ*, quæ pro multa sui parte per *Tartaros* est vastata; nulli venerunt. De *Alemannia*, bello Imperiali perturbata, pauci Prælati ad Concilium minimè convenire potuerunt. De *Terra* verò *sancta*, quæ multo patuit discrimini, nullus penitùs potuit illùc advenire, sed nec advocari. 1245.

Occasionaliter tamen illùc advenit de *Terra sancta* Episcopus *Beritensis*, totius *Syriæ* nuncius generalis, & Syndicus omnium *Christianorum Terræ sanctæ*: mandatum bajulans lugubre, de exterminio, permittendo Deo, in *Terra sancta* perpetrato.

Qualiter Papa prima die Concilium intravit.

DUM autem dominus Papa multos jam Prælatos, licèt tamen non omnes, vidisset congregatos, die Lunæ proxima post festum nativitatis sancti *Johannis Baptistæ*: intravit dominus Papa cum fratribus Cardinalibus, Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & aliis Prælatis, ad Concilium convocatis, simul & procuratoribus absentium tam Principum quàm Prælatorum, in refectorium Religiosorum Sancti *Justi*, apud *Lugdunum*. Fuerunt itaque ibidem absque Cardinalibus, duo Patriarchæ, scilicet *Constantinopolitanus*, qui & *Antiochenus*, & Patriarchæ *Aquilegiæ*, qui & *Venetiæ*: Imperator quoque *Constantinopolitanus*, Comes etiam *Tholosanus*, & procuratores *Angliæ*, Comes *Bigod*, cum sociis suis Nobilibus; Archiepiscopi verò & Episcopi, centum & quadraginta. Prosposuitque Patriarcha *Constantinopolitanus* statum & necessitates ecclesiæ suæ; asserens quòd olim habuit sub se Suffraganeos plùs quàm triginta, quorum vix jam tres remanserunt. Subjungens insuper, quòd *Græci*, & quidam alii inimici ecclesiæ *Romanæ*, totum jam Imperium *Romaniæ* ferè usque ad portas civitatis *Constantinopolis* violenter occupârunt; qui in nullo *Romanæ* ecclesiæ obedientes; ipsámque detestantes, hostiliter eidem adversantur. Unde dolor & confusio omnium *Christianorum* imminet, cùm ipsa sua ecclesia primò fuisset privilegiata, & meritò plùs cæteris honoranda: primò enim constat, beatum *Petrum Antiochiæ* (quæ civitas *Græcorum* Imperio vel Regno subjecta est) ab antiquo sedisse: & inde *Simonem Magum*, & alios hæreticos, confusos aufugâsse. Ad quod Papa tacuit. Consequenter propositus fuit sermo fidelis, & omni acceptatione dignus, de canonizatione scilicet beati *Ædmundi Cantuariensis* Archiepiscopi: quem Dominus evidentissimis miraculorum signis illustravit. Cujus rei assertioni, cùm constanter testimonium octo Archiepiscopi, & circiter viginti Episcopi perhibuissent, & instanter, ut in ipso Concilio veneranter, ad majorem solennitatem, canonizaretur, postularent: ait dominus Papa, non suo, sed aliorum spiritu invidorum aversus, dicens. Urgent nos; dilationem non capientia ecclesiæ nimis ardua negotia, quare hoc meritò ad præsens tempus suspendere debeat expectatum. Sed, vita comite, in posterum neglectui non commendabitur: & quia Deus & mundus sanctitati & virtutibus ejus perhibent testimonium, in Domino gaudemus, & gratias ipsi referimus uberiorer. Affuit etiam præsens ibidem *Thaddeus* de *Suessa*, domini Imperatoris *Frederici* procurator, vir prudens, & eloquentiæ singularis, miles, & Legum Doctor, & sacri Palatii Judex Imperialis: pro domino suo Imperatore, tam constanter, quàm diligenter responsurus. Pro cujus pace, & pristinæ amicitiæ reformatione, obtulit pro domino suo Imperatore confidenter, ad unitatem *Romanæ* ecclesiæ totum *Romaniæ*, id est, *Græciæ* Imperium, revocare: & quòd sese *Tartaris*, & *Chorosminis*, & *Saracenis*, & aliis ecclesiæ hostibus & contemptoribus, *Christo* fideliter militando, potenter opponet: & quòd statum *Terræ sanctæ* discrimini magno & manifesto periculo jam patentem, suis sumptibus propriis personaliter, pro posse suo, reformabit: & ablata *Romanæ* ecclesiæ restituendo, de injuriis satisfacere. Ad quæ omnia respondit dominus Papa, dicens exclamando: O quàm multa & quàm magna sunt promissa; nunquam vel nusquàm tamen adimpleta vel adimplenda. Sed & hæc nunc constat sunt promissa, ut securis jam ad radicem posita, illuso Concilio; & soluto, per dilationem avertatur. Pacem nuper in anima sua juratam, secundùm formam præstiti sacramenti teneat, & adquiesco. Porro

Quo teneam nodo mutantem Protea vultus?

1245. Et si ei concederem sibi postulata, & resilire vellet, nec aliud spero; quis nunc pro eo ... fidejuberet, ut cogeret resilientem? Et cùm duos Reges, videlicet *Francorum* & *Anglorum*, *Thaddeus* ad hoc spopondisset fidejussores, Respondit dominus Papa: Nolumus, Quia si pacta commutasset, vel penitùs infirmasset, nec aliud credimus, propter frequentiam, aliquo tempore in posterùm, oporteret nos animadvertere in eosdem; & tunc haberet ecclesia tres, quibus non sunt in sæculari potentia majores, imò nec pares, inimicos. Et cùm procuratio *Thaddæi* ad hoc non sufficeret, neque temporis satis habuerit, ut hæc consummarentur competenter; siluit contristatus.

Lachrymabiles rumores de Terra sancta *in Concilio recitantur.*

EPiscopus autem *Beritensis*, nomine *Gualerannus*, qui jam sex mensibus per maris, & uno per terrarum discrimina, labores itinerum, ut prædictum est, continuerat, ut casum *Terræ sanctæ* nunciaret, auxilium & consilium impetrando; legi fecit literas, quas Magnates, qui residui erant in *Terra sancta*, omnibus *Christianis* Occidentalibus miserant consignatas, per os fratris *Arnulphi* de ordine *Prædicatorum*, in publico: quæ literæ præscribuntur in præcedentibus. Quorum tenor lugubris omnes audientes ad lachrymarum, nec immeritò, movit effusionem.

Quæ acta sunt feria quarta.

FERIA verò quarta sequente, intravit dominus Papa ecclesiam sancti *Johannis*, indutus Pontificalibus, cum omnibus aliis supradictis; veste nuptiali, prout singulis pertinuit, adornatis. Et facta invocatione Spiritus Sancti, cum letania sequente, & aliis ritè peractis, prædicavit dominus Papa; præponens & singultibus interpositis proponens hoc thema: *O vos omnes qui transitis per viam, attendite, & videte, si est dolor, sicut dolor meus*. Et satis eleganter sermonem continuans, comparavit quinque dolores suos maximos, quinque vulneribus & plagis Crucifixi. Unum, de inhumanis & feraliter *Christianitatem* vastantibus *Tartaris*. Alium, quem pro schismate *Romaniæ*, id est, *Græcæ* ecclesiæ: quæ nostris temporibus & paucis evolutis annis, à gremio matris suæ, velut novercæ, insolenter & insolerter decisa est, & aversa. Alium, pro serpigine novarum hæresium; scilicet *Paterinorum*, *Bugarorum*, *Jovinianorum*, & aliorum schismatum, sectarum, & errorum; quæ jam multas civitates *Christianitatis*, præcipuè tamen *Lombardiæ*, subrependo maculavit. Alium, de *Terra sancta*: in qua *Chorosmini*, detestabiles domos *Templi* & *Hospitalis*, civitatem quoque *Hierusalem*, & alias multas *Christianorum* civitates, cum magno *Christiani* sanguinis profluvio, usque ad internecionem, solo tenùs diruendo, destruxerunt. Alium verò, de Principe, id est, Imperatore. Qui, cùm esse teneretur summus sæcularium œconomus, & protector ecclesiæ; hostis factus familiaris, ecclesiæ *Christi* efficax & validus factus est inimicus, & ministrorum ejus adversarius jam manifestus.

Et prosequutus dominus Papa materiam hanc quantum videbatur expedire, cunctos audientes dolore compassionis salubriter sauciavit. Exitus enim aquarum deduxerunt oculi ejus, & singultus sermonem proruperunt. In fine autem prædicationis suæ proposuit enormitates Imperatoris *Frederici*; scilicet hæresin, sacrilegium. Et inter alia mala, quòd civitatem quandam in *Christianitate* construxerat novam, fortem & magnam, quam *Saracenis* populaverat; ipsorum utens, sed potiùs abutens ritibus & superstitionibus, spreto *Christianorum* consilio & religione: familiaritatémque specialem contraxerat, ut asserebat, cum *Soldano Babyloniæ*, & quibusdam aliis *Saracenorum* Primatibus: distractúsque & obscœnis illectus illecebris, concubitu mulierculaurum, vel potiùs meretricularum *Saracenicarum*, indifferenter & impudenter polluebatur. Imponebátque ei multiplex perjurium: & quòd spreto veritatis tenore, nunquam pacta, nusquam promissa conservabat. Super quibus, ut magis hæc audientes certificaret, signorum Imperialium de auro appensione communitas ostendit epistolas, multas, & multiplices; quibus evidenter arguit & redarguit ipsum Imperatorem, super perjurio. Quibus etiam verbis alacriter se opposuit *Thaddæus*, se tunc erigens imperterritus in publico; ostendens è contra literas Papales bullatas, quæ videbantur jam dictis obviare. Veruntamen diligenter inspecto utrarumque tenore, quem longum esset in hoc scripto dilucidare, & pleniùs demonstrare, non sibi ad invicem contradictoriè adversabantur; cùm Papales epistolæ conditionales fuissent, Imperatoriæ verò absolutæ: & apparuit læsio fidei manifestè ex parte Imperatoris, qui cùm omnia absolutè promiserat, nec inde aliquid secundùm promissa compleverat. Ad quod *Thaddæus* diligenter & multipliciter, secundùm saltem apparentes rationes, nitebatur respondere, dominum suum Imperatorem excusando; literas alias ex adverso Papales ostendens, & asserens, quod in eis continebatur,

non fuisse observatum; unde dominum suum Imperatorem suis promissis parere non debuisse. Ad hoc autem, quòd de hæresi dominus Imperator accusabatur: respondit, respiciens omnes ibidem congregatos, quasi omnes alloquens: Domini mei, super isto articulo, qui est gravissimus, non possit quis certificari, nisi esset dominus meus Imperator præsens; ut ex oris sui assertione elici possit, quod in cordis sui latet secretario. Sed quòd non sit hæreticus, probabile potest haberi argumentum. Non enim in Imperio, vel Regnis suis, aliquem usurarium habitare permittit. In hoc curiam *Romanam* redarguens, quam constat hoc vitio maximè laborantem. Ad hoc autem, quòd objectum ei fuerat, quòd Imperator specialem habet familiaritatem, & suspectam nimis, cum *Soldano Babyloniæ*, & quibusdam aliis *Saracenis*, quos terram suam permittit inhabitare; respondit *Thaddæus*: Hoc ultrò factum & prudenter esse; ad rebellionem scilicet quorundam & insolentiam reprimendam sibi jure subditorum, & seditionem expurgandam. Utitur enim ipsis in expeditionibus, quorum non æstimat casum alicui *Christiano* deplorandum; & sic parcit *Christiano* sanguini, ne frustrà effundatur. Muliercularum itaque *Saracenarum* non utitur concubitu: & quis hoc posset probare? sed joculatione, & quibusdam artificiis muliebribus, quas jam, quia suspectas, amovit irredituras. Hæc autem cùm *Thaddæus* dicta consummasset, supplicavit humiliter sibi concedi modicam saltem dilationem inducialem, ut domino suo Imperatori nunciare posset; & tam affectuosè, quàm efficaciter consulendo persuadere, ut personaliter ad Concilium, quod eum expectavit, venire properaret, aut ulteriorem concederet eidem potestatem. Ad quod dominus Papa respondit: Absit hoc. Timeo laqueos, quos vix evasi. Si enim veniret, statim recederem. Non adhuc opto sanguinem, nec me sentio aptum aut paratum martyrio, vel custodiæ carcerali. Sequenti verò die, ad instantiam procuratorum Regum *Francorum* & *Anglorum*, maximè verò *Anglorum*, qui periculo & dedecori ejus plùs aliis, propter affinitatem inter ipsum Imperatorem & Regem *Anglorum*, & fœdus amicitiæ contractum, tanti Principis condoluerunt, concessæ sunt ipsi *Thaddæo* induciæ ferè duarum hebdomadarum; non sine multorum gravamine *Lugduni* expectantium. Hæc cùm ipsi Imperatori per ordinem omnia nunciarentur, in molestia magna dixisse perhibetur: Video luce clarius, quòd ad confusionem meam toto conamine aspirat Papa. Stimulat enim eum libido, & pruritus ulciscendi in me; eò quòd parentes ejus *Januenses* pyraticos, antiquos & publicos Imperii inimicos, simul cum Prælatis, quorum duces erant, & tutores, in mari capi fecerim, & incarcerari. Quia nec ob aliud constat eum Concilium convocasse: nec sacrum decet Imperium, maximè adversanti judicio, sisti Synodali. Hæc cùm ad notitiam domini Papæ, & totius universitatis pervenerunt, quòd scilicet sic dicens noluit juri pariturus accedere; recesserunt à favore ejus multi, qui hactenùs certatim cum eo steterunt; *Anglis* pro eo maximè redargutis. Constanter igitur & acerrimè in pleno, & jam plenissimo Concilio Imperator *Fredericus*, quasi tori ecclesiæ contumax & rebellis, à quatuor mundi partes inhabitantibus accusatur. Ex quibus cùm unus assurgens Archiepiscopus ipsum instantiùs accusaret, objiciens ei nimis enorme crimen, læsæ scilicet Majestatis in dicta Prælatorum captione, & aliis gravibus criminibus: respondit jam ferè solus stans *Thaddæus* pro domino suo Imperatore, ipsum respiciens accusantem: Non tibi fides adhibenda est, sed nec verbis tuis silentium accommodandum: filius enim es proditoris, judicialiter in curia domini mei convicti & suspensi, cujus tu sequens vestigia, niteris patrizare. Siluit igitur ille accusator, ampliùs mutire nec ausus, nec permissus. Eodémque modo quorundam aliorum accusationes tam prudenter quàm audacter contradicendo cassavit magister *Thaddæus*. Veruntamen cùm à multis in mari submersorum & incarceratorum consanguineis & amicis, resumpto adhuc sermone & spiritu redivivo, eò fortiùs & confidentiùs, quò jam favorem ejus declinare viderent, ipse Imperator de captione sæpedicta accusaretur; respondit *Thaddæus*: Verè doluit super hoc dominus meus; & hoc præter intentionem suam, & occasionaliter contigit. Sed non potuit ipsos Prælatos ab inimicis suis in illo repentino & vehementi assultu & navali prælio, ut benè sciri potuit, sequestrare; quin indifferenter cum hostibus involverentur. Et si præsens dominus meus Imperator ibidem extitisset, utique diligenter liberationi eorum insudasset. Ad hoc dominus Papa replicavit: Post eorum captionem, quare insontes, aliis retentis, liberos abire non permisit, licèt injuria multiformiter afflictos? Ad quod *Thaddæus*: Recolendum est, quòd alterata forma convocationis & adventus Prælatorum ad Concilium sub *Gregorio* Papa

1245. celebrandum convocandorum, mutabatur in deterius; & meritò cor domini mei Imperatoris etiam immutatum exasperabatur. Quia idem Papa cùm vocandos tantùm vocare debuisset, publicos Imperii convocavit inimicos: laicos nempè armata manu communitos; utpotè Comitem de *Provincia*, & alios: ut patet in epistola Regi *Anglorum* scripta, quam superiùs recitavimus. Quos constabat non esse propter eorum sapientiam vocatos, vel ad pacem componendam, sed seditionem potiùs commovendam. Unde tam in *Angliam*, quàm alias missis epistolis regiones, amicabiliter Prælatis singulis supplicavit dominus meus Imperator, ne ad tam subdolum convenirent Concilium; prænoscens eos, si venirent cum hostibus suis & Imperii, invadendos: denegavítque eis per suam securum transitum ditionem; sícque misericorditer & civiliter ipsos de imminenti periculo præmunivit. Unde non immeritò tradidit eos Dominus in manus ejus, quem superbè contempserunt. Adhuc tamen cùm iratus fuit, misericordiæ recordatus, voluit ipsos Prælatos, & alios imbelles, in pace dimittere, suorum emollitus consiliis fidelium; cùm ecce *Prænestinus*, & quidam alii procaces, minas minis accumulantes, dominum meum in facie etiam vinculati non desistebant excommunicare, immemores illius salubris consilii: *Humiliamini sub potenti manu.* Sicque imbelles de rebellibus, imò imbecilles; sic facti sunt de amicis inimici, meritò incarcerandi. Ad quod Papa: Præsumpsisse debuit dominus tuus Imperator, quòd tam bonorum, & tanta congregatio virorum, nisi de sua causa diffideret; cum potiùs absolvisset, si absolvendus fuisset, quàm ligasset. Sed ex hoc manifestè patet, quòd sua ipsum conscientia remordebat, & peccatum, quo reus extitit, sauciàrat. Ad quod *Thaddæus*: Quomodo confidere posset dominus meus, ut conjunctos hostibus haberet propitios in Concilio, ubi præsidere habuit domini mei inimicus capitalis, scilicet Papa *Gregorius*: cùm recalcitrantes videret eos & comminantes etiam compeditos? Ad quod Papa: Etsi unus objurgans gratiam demeruisset, quare alios innocuos communi involvit calamitate? Multiplici merito, nihil aliud quàm sua ignominiosa imminet depositio. Quod cùm intellexissent *Angli*, reclamaverunt pro prole sua; ne filius patris iniquitatem portaret, nec rivus sanguinis ab origine contaminaretur. In tertia verò sessione, *Thaddæus* nimis timens & dolens de domini sui periculo; maximè pro eo quòd filia Ducis *Austriæ*, vel ipsi Imperatori copulata, vel in proximo copulanda matrimonio, amplexus ejus abhorrens evitabat, eò quòd excommunicationi subjacenti, depositionis periculum imminebat: apparuit in Concilio pro domino suo responsurus & appellaturus. Et cùm cœpisset eum multiformiter excusare, nec exaudiretur, appellavit pro eo ad Concilium proximò futurum generalius: nec enim nunc omnes Prælati, vel eorum, vel Principum procuratores apparent hic inpræsentiarum. Cui Papa: Satis est Concilium generale multorum, qui domini tui humilitatem inutiliter non sine gravamine experti sunt, Patriarcharum, Archiepiscoporum, Episcoporum, & aliorum de diversis mundi partibus nobilium, vel eorum procuratorum. Et qui absunt, laqueis domini tui impediuntur irretiti. Unde propter hoc indignum est, ut sententia depositionis in ipsum deferenda retardetur; ne ex malitia sua commodum videatur reportare, cùm non debeat alicui fraus patrocinari.

Querela procuratorum universitatis Angliæ in Concilio Lugdunensi.

ASsidentibus autem ibidem *Anglicanæ* universitatis procuratoribus prænominatis, magister *Willielmus* de *Powerie* eorum procurator assurgens, gravamina Regni *Angliæ*; ex parte universitatis *Angliæ*, proponens satis eleganter, conquestus est graviter; quòd tempore belli per curiam *Romanam* extortum est tributum injuriosè; in quod nunquam patres nobilium Regni vel ipsi consenserunt, nec consentiunt, neque in futurum consentient: unde sibi petunt exhiberi justitiam cum remedio. Ad quod Papa nec oculos elevans, nec vocem; verbum non respondit. Et post paululum silentii, dictus *Willielmus* proposuit de multiformi redditum extorsione in *Anglia* per curiam *Romanam* factam, hanc ostendens epistolam.

Epistola universitatis Angliæ super extorsionibus curiæ Romanæ.

R*Everendo in* Christo *patri*, Innocentio, *Dei gratia, summo Pontifici*, *Magnates & universitas Regni* Angliæ, *recommendationem, cum pedum osculo beatorum. Matrem nostram* Romanam *Ecclesiam totis visceribus diligimus & amamus, ut debemus; & ipsius honoris incrementum & augmentum, affectione quanta possumus affectamus; ad quam habere refugium nos oportet temporibus opportunis; ut dolor aggravans filialis, materno solatio mitigetur. Quod quidem solatium, mater filio eò tenetur mitiùs & faciliùs impertiri; quò ipsum maternæ dulcedinis alimento, gratum repetit*

1245

tit & devotum. Esse quidem non potest immemor mater illa illius gratitudinis, quam ei à longè retroactis temporibus Regnum Anglicanum *impendit; concedendo eidem, ad exaltationem suam, & conservationem majorem, subsidium decens, & non modicè fructuosum: ut per hoc inter ecclesiam ipsam & Regnum prædictum, fœdus dilectionis firmius initetur. Quod quidem subsidium, processu temporis beati* Petri *denarius extiterit nuncupatum. Ipsa verò ecclesia hujusmodi subsidio non contenta, aliis temporibus tam per Legatos, quàm per alios nuncios multiplicatos, subsidia petebat diversa in Regno prædicto: quæ ei à filiis suis, tanquam devotis, & matrem suam sinceræ dilectionis brachiis amplexantibus; fuerunt concessa liberaliter & libenter. Paternitatem etiam vestram non credimus ignorare, quòd prædecessores nostri, sicut viri Catholici, creatorem suum diligentes pariter & timentes; animarum suarum, & prædecessorum suorum, necnon & successorum saluti insistere cupientes, Monasteria fundaverunt; & bonis suis, tam terris dominicis, quàm ecclesiarum patronatibus ditaverunt: ut viri religiosi in Monasteriis illis primam religionem laudabiliter exercentes, & cum summa devotione altissimo famulantes; pace & plena tranquillitate possent gratulari, prout religioni dignoscitur convenire, de dictis dominicis necessaria capientes. Et ut clerici sui patronatuum suorum ecclesias obtinentes, pro eis labores subirent exteriores, & eos defenderent; inhærentes religioni secundæ, ab incursibus aliorum. Quapropter non sine magna molestia nostra, & gravamine intolerabili nobis valdè; præfati religiosi possent patronatibus suis, aut ecclesiarum collationibus, aliquatenùs defraudari. Sed ecce per vos & prædecessores vestros, nullam considerationem habentes, quòd præter subsidia supradicta, jam ditantur in* Anglia Italici *(quorum est jam numerus infinitus) ecclesiis ad ipsorum religiosorum spectantibus patronatus, qui rectores ecclesiarum dicuntur: præfatos religiosos, quos deberent defendere, relinquentes penitùs indefensos, nullam curam animarum gerentes, sed lupos rapacissimos gregem dispergere, & oves rapere permittentes. Unde verè dicere possunt, quòd non sunt boni pastores, quoniam oves suas non cognoscunt, nec pastorum notitiam oves habent. Hospitalitati eleemosynarúmque largitioni, sicut statutum est in ecclesia, non insistunt: sed fructus tantùm percipiunt, extra Regnum asportantes; regnum non mediocriter depauperando, & redditus occupando. Quibus redditibus fratres, nepotes, consanguinei nostri, & cæteri benè meriti de Regno* Angliæ *prædicto beneficiari tenerentur: qui possent & vellent dicta charitatis opera, & etiam plura alia misericorditer & piè exercere, & ecclesiis ipsis personaliter deservire; ut qui* altari deserviunt, vivant etiam de altari, *secundùm dictum* Pauli. *Ipsi verò nunc necessitate compulsi, laici & exules sunt effecti. Ut autem vobis veritas pleniùs innotescat,* Italici *percipientes in* Anglia *sexaginta millia marcarum, & eò ampliùs annuatim (aliis perceptionibus diversis exceptis) plùs emolumenti meri redditus de Regno reportant, quàm ipse Rex, qui est tutor ecclesiæ, & Regni gubernacula moderatur. Porrò, post creationem vestram firmiter sperabamus, & adhuc speramus, eam de vobis fiduciam reportantes; quòd vestræ paternitatis misericordia mediante, gaudebimus eleemosynas nostras prædictas, tempore vestro fore statui debito & pristino reformandas.*

Sed tacere non possumus gravamen nostrum: quo non solùm gravamur, sed etiam opprimimur ultra modum. Videlicet quòd magister Martinus *præfatum Regnum, sine domini Regis licentia, cùm majori potestate, quàm unquam vidimus habere Legatum à domino Rege postulatum, nuper ingressus (licèt non utens legationis insigniis, multiplicato tamen legationis officio) novas quotidiè proferens potestates inauditas, excedens excedit: quædam beneficia jam vacantia, triginta marcas, vel ampliùs, annuatim valentia, personis* Italicis *conferendo: quibus decedentibus, & patronis ignorantibus, alii supponuntur; & sic patroni suis collationibus defraudantur. Adhuc etiam idem magister* Martinus *beneficia consimilia, cùm ea vacare contigerit, personis nititur assignare. Quorundam beneficiorum collationem Sedi Apostolicæ reservando, & à viris religiosis pensiones immoderatas insuper extorquendo: contradictores & resistentes excommunicationis & Interdicti sententiis passim, non absque magno discrimine & animarum periculo, supponendo. Cùm igitur præfatus magister* Martinus, *non sine totius Regni perturbatione non modica, jurisdictionem exercens memoratam, quam à conscientia vestra credere non possumus emanasse, eò quòd in multis majori*

majori fungeretur officio, quàm unquam fungi Legatum aliquem videremus, privilegio domini Regis admodùm derogando; per quod et à sede Apostolica specialiter indulgetur, ne quis in Anglia *legationis fungatur officio, nisi à domino Rege specialiter postulatus: Sanctæ paternitati vestræ supplicamus quantum possumus humiliter & devotè; quatenus, cùm pius pater ad relevationem oppressionis filiorum manum misericordiæ teneatur extendere; ab oppressionibus & gravaminibus memoratis, nos velit vestræ paternitatis benignitas tempestivo ac efficaci remedio, citò relevare. Quantumcunque namque dominus noster Rex, qui est Princeps Catholicus, & jugi vigilationis obsequiis divinis intendit, corporis sui consumptionem non considerans, in obsequio* Jesu Christi *sedem velit Apostolicam revereri, & ecclesiæ* Romanæ, *sicut filius ejus charissimus, commodi & honoris desideret incrementum & augmentum; jure tamen Regio dignitatéque Regia pleniùs conservatis: nos tamen, qui in negotiis suis portamus pondus dierum & æstus, & quibus unà cum ipso domino Rege, intendere conservationi Regni diligenter incumbit, dictas oppressiones; Deo & hominibus detestabiles, & gravamina nobis intolerabilia, non possumus æquanimiter tolerare; nec per Dei gratiam ampliùs tolerabimus, vestræ pietatis remedio mediante; quod festinum & tempestivum, habere credimus & speramus. Placeat igitur paternitati vestræ hanc supplicationem nostram taliter exaudire, quòd à Magnatibus & universitate Regni* Angliæ, *tanquam à filiis in* Christo *charissimis, speciales gratias debeatis meritò reportare.*

Papa differt respondere legatis Angliæ.

CUM autem per prædictos nuncios in medio Concilio legerentur, & in propatulo manifestò, facto optimo silentio, proponerentur, dominus Papa non respondit: quia, ut asseruit, tam arduum negotium morosa indiguit deliberatione. Suspendit igitur ad tempus responsionem; licèt urgenter instarent nuncii prædicti tam solennes & magnifici, indistanter tamen se responsa daturum pollicendo. Addebant quoque idem nuncii, prioribus querimoniam gravem & seriam; videlicet de violenta oppressione, intolerabili gravamine, & impudenti exactione, quæ per hanc invisam adjectionem, Papalibus literis frequenter insertam: *Non obstante.* &c. exercetur.

Altiori igitur insistens negotio dominus Papa, licèt in contrarium eleganter magister *Thaddæus*, procurator Imperialis, allegasset; in Imperatorem *Fredericum*, sine aliqua palpatione, vel dissimulatione, vel dilationis indultu, talem sententiam excommunicationis in pleno Concilio, non sine omnium audientium & circumstantium stupore & horrore terribiliter fulguravit.

Papa excommunicat Fredericum *Imperatorem in Concilio* Lugdunensi.

INNOCENTIUS *Episcopus, servus servorum Dei. &c. Sacro præsente Concilio, ad rei memoriam sempiternam, ad Apostolicæ dignitatis apicem, licèt indigni, dignatione divinæ Majestatis assumpti, omnium* Christianorum *curam vigili seduláque solertia gerere, ac intimæ considerationis oculo singulorum facta & dicta discernere, & providæ deliberationis statera librare debemus; ut quos justi vigor examinis dignos ostenderit, congruis attollamus & evehamus favoribus: quos autem reos & culpabiles invenerimus, pœnis debitis pro gravitate culpæ, afficiamus & deprimamus: appendentes semper meritum & præmium æqua lance, retribuendo cuique juxta qualitatem operis, sive boni, sive mali, pœnæ, vel gratiæ quantitatem. Sanè cùm diu bellorum diuturna commotio, nonnullas professionis* Christianæ *provincias & regiones graviter afflixisset; nos toto cupientes mentis affectu tranquillitatem & pacem ecclesiæ sanctæ Dei, ac generaliter cuncto populo* Christiano *restituere ac reducere: ad præcipuum Principem sæcularem, hujus dissensionis ac tribulationis auctorem, à fœlicis recordationis* Gregorio *Papa prædecessore nostro, pro suis excessibus anathematis vinculo innodatum; speciales nuncios magnæ auctoritatis viros, venerabiles videlicet fratres nostros* P. *Abbatem* Albanensem, *tunc autem temporis* Rothomagensem *Archiepiscopum, &* W. Sabinensem *tunc, quondam verò* Mutinensem, *Episcopos; ac dilectum nostrum filium* Guilielmum, *Basilicæ duodecim Apostolorum Presbyterum Cardinalem, tunc Abbatem* sancti Facundi; *qui salutem zelabantur ipsius, duximus destinandos. Facientes sibi proponi per ipsos, quòd nos & fratres nostri, quantum in nobis erat, pacem per omnia secum habere nitimur; ut cum omnibus hominibus parati sumus; optabamus pacem sibi & tranquillitatem dare, ac mundo etiam universo. Et quia Prælatorum, clericorum, omniúmque aliorum, quos*

detinebat

detinebat captivos, & omnium tam clericorum, quàm laicorum, quos ceperat in galeiis, restitutio, poterat esse pacis & reconciliationis plurimùm inductiva; illum, ut eos restitueret, (cùm hoc iidem, tam ipse, quàm sui nuncii, antequàm ad Apostolatus vocati essemus officium, promisissent) rogari & peti ab ipso fecimus per eosdem, ac proponi insuper; quòd iidem pro nobis parati erant audire & tractare pacem, ac etiam audire satisfactionem, quam facere vellet Princeps de omnibus pro quibus vinculo erat excommunicationis astrictus, & offerri. Præterea, quòd si etiam eum in aliquo contra debitum læserat ecclesia (quod tamen non credebat) parata erat corrigere, ac in statum debitum reformare. Et si diceret ipse, quòd contra justitiam in ullo ipsum læserat ecclesia, vel etiam quòd nos eum contra justitiam in ullo læsissemus; parati eramus vocare Reges, Prælatos, & Principes, tam ecclesiasticos, quàm sæculares, ad aliquem tutum locum, ubi simul per se, vel per solennes nuncios convenirent. Erátque parata ecclesia etiam de consilio Concilii sibi satisfacere, si eum læsisset in aliquo; ac revocare excommunicationis sententiam, si quam contra ipsum injustè tulisset: & cum omni mansuetudine & misericordia, (quantum cum Deo & honore suo fieri poterat) tractare; & de injuriis & offensis ipsi ecclesiæ suisque per eum irrogatis, satisfactionem ab ipso recipere. Volebat etiam ecclesia omnes amicos suos, sibique adhærentes, in pace ponere, plenáque securitate gaudere; ut nunquam hac occasione possent aliquod in posterum subire discrimen, aut periculum. Sed licèt sic apud eum pro pace paternis monitis & precum insistere curaverimus lenitate: idem tamen Pharaonis imitatus duritiam, & more Aspidis obturans aures suas; hujusmodi preces & monita, elata obstinatione, ac obstinata elatione & superbia despexit ac contempsit. Et licèt processu temporis, in die cœnæ Domini proximo nuper præterita præcedente, coram nobis & fratribus nostris Cardinalibus, præsentibus charissimo in Christo filio nostro Constantinopolitano Imperatore illustri, cœtu quoque non modico Prælatorum, & de senioribus ac sanioribus Senatoribus Populóque Romano, & juxta multitudinem aliorum, qui eodem die, propter solennitatem ipsius, de diversis mundi partibus ad Apostolicam sedem convenerunt: quòd staret mandatis nostris & Ecclesiæ, per nobilem virum Comitem Tholosanum, ac magistros Petrum de Vinea, & Thaddæum de Suessa, curiæ suæ Judices, & procuratores suos, speciale super hoc ab ipso mandatum habentes, præstiterit juramentum: postmodùm tamen quod juràverat, non implevit. Quinimò ea intentione ipsum præstitisse juramentum probabiliter creditur, sicut ex factis sequentibus colligitur evidenter, ut eidem ecclesiæ ac nobis illuderet potiùs, quàm pareret; cùm anno & ampliùs jam elapso, nec ad ipsius ecclesiæ gremium revocari potuerit: nec sibi de illatis ei damnis & injuriis curavit satisfacere, licèt super hoc extiterit requisitus. Propter quod non volentes, nec etiam valentes, absque gravi JESU CHRISTI offensa, ejus iniquitates & scelera ampliùs tolerare: cogimur, urgente nos conscientia, animadvertere in eundem.

Et ut ad præsens, de cæteris ejus sceleribus & iniquitatibus taceamus; quatuor gravissima, quæ nulla possunt celari tergiversatione, commisit. Dejeravit enim multoties; pacem quondam inter Ecclesiam & Imperium reformatam, temerè violavit. Perpetravit etiam sacrilegium, capi faciens Cardinales sanctæ Romanæ ecclesiæ, ac aliarum ecclesiarum Prælatos & clericos, religiosos, & sæculares, venientes ad Concilium, quod idem prædecessor duxerat convocandum. De hæresi quoque non dubiis & levibus, sed difficilibus & evidentibus argumentis suspectus habetur: plura siquidem eum commisisse perjuria satis patet. Nam olim cùm in Siciliæ partibus commorabatur, priusquàm esset ad Imperii dignitatem electus, coram bonæ memoriæ G. sancti Theodori Diacono Cardinali, Apostolicæ sedis Legato, fœlicis recordationis Innocentio Papæ, prædecessori nostro, & successoribus ejus, ecclesiæque Romanæ, pro concessione Regni Siciliæ, ab eadem ecclesia sibi facta, fidelitatis præstitit juramentum. Et sicut dicitur, illud idem postquàm ad eandem dignitatem electus extitit, & venit ad urbem, coram eodem Innocentio suisque fratribus Cardinalibus & aliis multis præsentibus, ligium homagium in ejus faciens manibus innovavit. Deinde, cùm in Alemannia esset, eidem INNOCENTIO Papæ, & ipso defuncto, bonæ memoriæ HONORIO Papæ, prædecessori nostro, & ejus successoribus; ac ipsi ecclesiæ Romanæ, præsentibus Imperii Principibus ac Nobilibus, juravit, honores, jura, & possessiones Romanæ ecclesiæ, pro posse suo, servare ac protegere bona fide.

Et

1245. Et quòd quæcunque ad manus suas devenirent, sine difficultate restituere procuraret; nominatis expresse dictis possessionibus in hujusmodi juramento; quod postmodùm confirmavit, coronam Imperii jam adeptus. Sed horum trium juramentorum temerarius extitit violator & transgressor: non sine proditionis nota, & læsæ crimine majestatis. Nam contra præfatum prædecessorem nostrum Gregorium, & fratres suos Cardinales, comminatorias literas eisdem fratribus destinare; ac dictum Gregorium apud fratres ipsos; sicut apparet per literas ab eodem tunc directas: eisdem etiam, prout fertur, per universum ferè orbem terrarum multipliciter diffamare præsumpsit. Ac venerabilem fratrem nostrum Ottonem Portuensem, tunc sancti Nicolai in carcere Tulliano Diacono Cardinali, & bonæ memoriæ J. Prænestinensem, Episcopos, Apostolicæ sedis Legatos, nobilia & magna ecclesiæ Romanæ membra, personaliter capi fecit: & bonis omnibus spoliatos, ac per diversa loca non semel ignominiosè deductos & circumductos, carceribus mancipari. Privilegium insuper, quod beato Petro, & successoribus ejus in ipso, tradidit dominus Jesus Christus, videlicet. Quodcunque ligaveritis super terram, erit ligatum & in cœlis, & quodcunque solveritis super terram, erit solutum & in cœlis (in quo auctoritas & potestas Romanæ ecclesiæ consistit) pro viribus diminuere, vel ipsi ecclesiæ auferre sategit; scribens se præfati Gregorii Papæ, prædecessoris nostri, non vereri latam ab eo excommunicationis sententiam in ipsum: non solùm contemptis clavibus ecclesiæ non servando, verumetiam per se, ac officiales suos, & illam, & aliam excommunicationis vel Interdicti sententias, quas idem omninò contempsit, cogendo & compellendo alios non servare. Possessiones quoque præfatæ ecclesiæ Romanæ, videlicet Marchiam, Ducatum Beneventum (cujus muros & turres dirui fecit) ac alias quas in Tusciæ ac Lombardiæ partibus. & quibusdam aliis obtinebat locis, paucis exceptis, occupare non metuens, eas detinet adhuc occupatas. Et tanquam ei non sufficeret, quòd manifestè, contra juramenta præmissa, præsumendo talia, veniebat; per se, vel per suos officiales, earundem possessionum homines dejerare compulit: ipsos à juramento fidelitatis, quibus tenebantur ratione ecclesiæ, de facto, cùm de jure non posset, absolvens; & faciens eosdem fidelitatem nihilominus abjurare prædictam, sibique fidelitatis hujusmodi juramenta præstare. Pacis verò ipsum violatorem existere planè constat. Quia cùm olim tempore pacis, inter ipsum & ecclesiam reformatæ, jurasset coram bonæ memoriæ J. de Abbatis villa, Episcopo Sabiniensi, & magistro Thomasio, tunc temporis sanctæ Sabinæ Presbytero Cardinali, præsentibus, cum multis aliis Prælatis, Principibus, & Baronibus, quòd staret & pareret præcisè, absque ulla conditione, omnibus mandatis ecclesiæ, super his, pro quibus erat vinculo excommunicationis astrictus, causis excommunicationis expressis per ordinem coram eo: tunc temporis etiam omnibus Teutoniæ hominibus, Regni Siciliæ, ac quibuslibet aliis, cujuscunque conditionis aut status, qui ecclesiæ contra eum adhæserant, omnem remittens offensam & pœnam: & quòd in nullo tempore offenderet, vel offendi faceret ipsos, pro eo quòd ecclesiæ astiterant, præstari in anima sua per Comitem Acerrarum faciens juramentum; postmodùm pacem & juramenta hujusmodi, nequaquam erubescens irretiri perjuriis, non servavit. Nonnullos enim etiam ex ipsis hominibus prædictis, tam nobiles, quàm alios, posteà capi & incarcerari fecit; & eis bonis suis omnibus spoliatis, uxores eorum & filios captivare; ac insuper terras ecclesiæ, contra promissionem, quam eidem J. Sabinensi Episcopo, & Thomasio Cardinali fecerat, irreverenter invasit: licèt ipsi ex tunc in eundem præsentem, si ullo modo prædictis articulis aut conditionibus contraveniret, excommunicationis sententiam promulgaverunt. Et cùm iidem Apostolica auctoritate sibi commissa, ipsi mandassent, ut nec per se, nec per alium impediret, quin postulationes, electiones, & confirmationes Ecclesiarum & Monasteriorum, in Regno præfato, liberè de cæterò fierent, secundùm statutum Concilii generalis: & quòd nullus deinceps in eodem Regno viris Ecclesiasticis, ac bonis aut rebus eorum, imponeret tallias vel collectas, quòdque nullus ibidem clericus vel persona ecclesiastica de cæterò in civili vel criminali causa conveniretur coram Judice seculari, nisi super feudis quæstio civilis haberetur; ac Templariis, Hospitalariis, & aliis personis ecclesiasticis; de damnis & injuriis irrogatis, eis satisfaceret competenter: ipse mandatum hujusmodi adimplere contempsit. Liquet namque undecim, aut plures, Archiepiscopales. & multas Episcopales sedes, Abbatias quoque, & alias ecclesias, ad præsens in Regno vacare prædicto; easque procurante ipso, sicut apertè patet, fuisse diutiùs Prælatorum regimine destitutas: in grave ipsarum præjudicium, & periculum animarum multarum. Et licèt fortè in aliquibus ejusdem Regni ecclesiis, electiones sint à Capitulis celebratæ: quia tamen per illa eadem familiares clerici sunt electi, probabili potest argumento concludi, quòd

faculta-

1245.

facultatem non habent liberam elegendi. Ecclesiarum autem ipsius Regni, non solùm facultates & bona fecit prout voluit occupari, sed & cruces, calices, thuribula, & alios sacros earum thesauros, & pannos sericos, velut cultus Divini contemptor, auferri: licèt, ut dicitur, ipsis ecclesiis (exacto tamen priùs pro eis certo precio) in parte fuerint restituti. Clerici quippe collectis & talliis, multipliciter affliguntur. Nec solùm trahuntur ad judicium seculare, sed, ut asseritur, coguntur subire duella: incarcerantur, occiduntur, & patibulis cruciantur, in confusionem & opprobrium ordinis clericalis. Præfatis autem Templariis, Hospitalariis, *& personis ecclesiasticis, non est de damnis illatis eisdem & injuriis satisfactum. Eum quoque certum est, sacrilegii esse perpetratorem. Nam cùm Præfati* Portuensis *&* Prænestinensis *Episcopi, & quàmplures ecclesiarum Prælati & clerici, tam religiosi, quàm seculares, ad Apostolicam sedem, pro celebrando Concilio (quod priùs ipse petiverat convocari) per mare venirent, viis omnibus terræ ipsius, de mandato ejus, omninò præclusis, idem destinato* Henrico *filio suo cum multitudine galeiarum, & per alias quàmplures longè anteà seriò præparatas in partibus* Tusciæ, *maritimis insidiis positis contra eos, ut graviùs posset virus vomere præconceptum, ipsos ausu sacrilego capi fecit; quibusdam Prælatorum ipsorum, & aliis in hujusmodi captione submersis; nonnullis etiam interemptis; & aliquibus hostili insequutione fugatis: reliquis autem bonis spoliatis omnibus, & de loco ad locum in Regni* Siciliæ *opprobriosè deductis, & circumductis, ac ibidem diris carceribus mancipatis: quorum aliqui macerati squaloribus & inedia pressi, miserabiliter defecerunt. Meritò insuper contra eum de hæretica pravitate suspicio est exorta, cùm postquàm excommunicationis sententiam à præfatis* J. Sabinensi *Episcopo,* & Thomasio *Cardinali, prolatam incurrerit, & prædictus* Gregorius *Papa ipsum anathematis vinculo innodavit, ac post ecclesiæ,* Romanorum *Cardinalium, Prælatorum, & clericorum, à qua diversis partibus ad sedem Apostolicam venientium, captiones, claves ecclesiæ contempserit & contemnat, sibi faciens celebrari, vel potiùs, quantum in eo est, prophanari divina: & constanter asseruit, ut superiùs est narratum, in se præfati* Gregorii *Papæ sententias excommunicationis non vereri. Prætereà, conjunctus* Saracenis *amicitia detestabili, nuncios & munera pluriès destinavit eisdem; & ab eis vicissim cum honorificentia & hilaritate recepit: ipsorúmque ritus amplectitur, illos in quotidianis ejus obsequiis notabiliter secum tenens, eorundem etiam more uxoribus, quas habuit de stirpe Regia descendentibus, Eunuchos, præcipuè quos, ut dicitur, seriò ipse castrari fecerat, non erubuit deputare custodes. Et quòd execrabilius est, olim existens in partibus transmarinis, facta compositione quadam, imò veriùs collusione, cum* Soldano, Machometi *nomen, in templo Domini diebus ac noctibus publicè proclamari permisit. Et nuper nuncios* Soldani Babyloniæ, *postquàm idem* Soldanus Terræ sanctæ, *ac* Christianis *habitatoribus ejus, per se ac suos damna gravissima & inæstimabiles injurias irrogârat: fecit per Regnum suum* Siciliæ *cum laudibus, ad ejusdem* Soldani *excellentiam, sicut fertur, honorificè suscipi, & magnificè procurari.*

Aliorum quoque infidelium perniciosis & horrendis obsequiis contra fideles abutens, & illis qui damnabiliter vilipendentes & contemnentes Apostolicam sedem, ab unitate ecclesiæ discesserunt, procurans affinitate ac amicitia copulari, claræ memoriæ Ducem Bavariæ, *specialem Ecclesiæ* Romanæ *& devotum; fecit, sicut pro certo asseritur,* Christiana *religione despecta, per assisinos occidi: &* Battacio, *Dei & ecclesiæ inimico; à communione fidelium per excommunicationis sententiam, cum adjuratoribus, consiliatoribus, & fautoribus suis solenniter separato, filiam suam tradidit in uxorem. Catholicorum verò Principum actus & mores respuens, neglecta salutis suæ & famæ integritate, pietatis operibus non intendit. Quinimò, ut de suis nephariis dissolutionibus sileamus, cùm didicerit tantum opprimere, non curat oppressos injuriis revelare, manu ejus, ut decet Principem* Christianum, *ad eleemosynas non extenta: cùm destructioni ecclesiarum institerit; & religiosos ac alias ecclesiasticas jugi attriverit afflictione & persequutione personas. Nec enim ecclesias, nec ulla monasteria, nec hospitalia, seu alia pia loca cernitur uspiam construxisse aut fundasse. Nunc igitur hæc non levia, sed efficacia sunt argumenta de suspicatione hæresis contra eum: cùm tamen hæreticorum vocabulo eos Jus Civile contineri asserat, & latis adversùs eos sententiis debere succumbere:*

1245. cumbere, qui vel levi argumento à judicio Catholicæ Religionis & tramite detecti fuerint deviare. Præter hoc, Regnum Siciliæ, quod est spirituale patrimonium beati Petri, quod idem Princeps Apostolica sede tenebat in feudum, jam in tantam in clericis & laicis exinanitionem servitutémque redegit, quòd eis penè penitùs nihil habentibus, & omnibus omnibus ferè probris ejectis & expulsis, illos qui remanserunt ibidem, sub servili quasi conditione vivere, ac Romanæ ecclesiæ, cujus principaliter sunt homines & vassalli, offendere multipliciter & hostiliter impugnare compellit. Posset etiam meritò reprehendi, quòd mille squinatorum annuam pensionem, in qua pro eodem Regno ipsi Romanæ ecclesiæ tenetur, per novem annos & ampliùs solvere prætermisit. Nos itaque super præmissis, & quàmpluribus aliis ejus nephandis & execrandis excessibus ac flagitiis, cùm fratribus nostris Cardinalibus & sacrosancto Concilio deliberatione præhabitâ maturâ & diligenti, cùm Domini nostri Jesu Christi vices, licèt immeriti, teneamus in terris, nobísque in beati Petri Apostoli persona sit dictum: Quodcunque ligaveris super terram, erit ligatum & in cœlis. &c. memoratum Principem, qui se Imperio, & Regnis, omnique denique honore, ac dignitate reddidit tam indignum, quique propter suas iniquitates atque scelera à Deo ne regnet vel imperet est abjectus; suis ligatum peccatis à Deo ac abjectum, omnique honore ac dignitate privatum à Domino ostendimus ac denunciamus, & nihilominus sententiando privamus. Omnésque qui ei juramento fidelitatis aliquo modo tenentur astricti vel obligati, à juramento hujusmodi perpetuò absolvimus & liberamus: auctoritate Apostolica firmiter & strictim inhibendo, ne quisquam de cæterò sibi tanquam Imperatori vel Regi pareat, vel quomodo libet parere intendat. Decernendo quoslibet, qui deinceps ei, velut Imperatori, vel Regi, consilium vel auxilium præstiterint, seu favorem; ipso facto excommunicationis vinculo subjacere. Illi autem, ad quos in eodem Imperio, Imperatoris spectat electio, eligant liberè alium in ejus locum successorem. De præfato verò Siciliæ Regno providere curabimus, cum eorundem fratrum nostrorum Cardinalium consilio, sicut viderimus expedire. Datum Lugduni, decimo septimo Calend. Augusti, Pontificatus nostri anno tertio.

Procuratores Imperatoris recedunt confusi.

HÆC igitur in medio Concilio prolata, cunctis audientibus, ad instar coruscantis fulguris, non mediocriter timorem omnibus incusserunt. Magistri igitur *Thaddeus* de *Suessa*, & *Walterus* de *Ocra*, & alii procuratores Imperatoris, & qui cum ipsis erant, emisso ejulatu flebili, hic femur, hic pectus in indicium doloris percutientes, vix à profluvio lachrymarum sese continuerunt. Et ait magister *Thaddeus* memoratus: Dies ista, dies iræ, calamitatis, & miseriæ. Dominus igitur Papa, & Prælati assidentes Concilio, candelis accensis, in dictum Imperatorem *Fredericum*, qui jam jam Imperator non est nominandus; terribiliter, recedentibus & confusis ejus procuratoribus, fulgurarunt.

Statuta de reparatione Terræ sanctæ & negotio crucis.

DE reparatione autem *Terræ sanctæ*, & negotio Crucis: Dominus Papa sollicitus, hæc duxit in Concilio statuenda, hoc modo: Afflicti corde pro deplorandis *Terræ sanctæ* periculis, sed pro istis præcipuè, quæ constitutis in ipsa fidelibus noscuntur noviter accidisse, ad liberandam ipsam, Deo propitio, de manibus impiorum, totis affectibus aspiramus; diffinientes sacro approbante Concilio, ut ita Crucesignati se præparent, quòd opportuno tempore universis insinuando fidelibus per Prædicatores, nostrósque nuncios speciales, omnes qui disposuerunt transfretare, in locis idoneis ad hoc conveniant: de quibus in ejusdem *Terræ sanctæ* subsidium, cùm divina & Apostolica benedictione procedant. Sacerdotes autem & alii clerici, qui fuerint in exercitu *Christiano*, tam subditi, quàm Prælati, orationi ac exhortationi diligenter insistant: docentes eos verbo pariter, & exemplo, ut timorem & amorem Domini semper habeant ante oculos, ne quid dicant aut faciant, quod æterni Regis Majestatem offendat. Et si aliquando lapsi fuerint in peccatum, per veram pœnitentiam mox resurgant; gerentes humilitatem cordis & corporis, & tam in victu, quàm in vestitu mediocritatem servantes, dissentiones & æmulationes omninò vitando, rancore ac livore à se penitùs relegatis: ut sic spiritualibus & materialibus armis muniti, adversùs hostes fidei securiùs prælientur; non de sua præsumentes potentia, sed divina virtute sperantes. Nobiles, & potentes exercitus, ac omnes divitiis & opibus abundantes, piis Prælatorum monitis & exhortationibus inducantur, ut intuitu Crucifixi, pro quo crucis signaculum assumpserunt, ab expensis inutilibus & superfluis, sed ab illis præcipuè, quæ fiunt in comessationibus & conviviis nimiis & sumptuosis, abstinentes; eas convertant in personarum

personarum illarum subsidium, per quas Dei negotium valeat prosperari; & eis propter hoc juxta Prælatorum ipsorum providentiam, peccatorum suorum indulgentia tribuatur. Prædictis autem clericis indulgemus, ut beneficia sua integrè percipiant per triennium, ac si essent in ecclesiis residentes. Et si necesse fuerit, ea per idem tempus pignori valeant obligare. Ne igitur hoc sanctum propositum impediri vel retardari contingat, universis ecclesiarum Prælatis districtè præcipimus, ut singuli per loca sua, illos qui signum crucis deposuerunt, resumere, ac tam ipsos quàm alios crucesignatos, & quos adhuc signari contigerit, ad reddendum Domino vota sua diligenter moneant ac inducant: & si necesse fuerit, per excommunicationis in personas, & Interdicti sententias in terras ipsorum, omni tergiversatione cessante, compellant.

Ad hoc, ne quid in negotio Domini nostri *Jesu Christi* de contingentibus omittatur; volumus, & mandamus, ut Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, & alii, qui curam obtinent animarum, studiosè proponant commissis sibi populis verbum Crucis; obsecrantes per Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, unum solum verum æternum Deum, Reges, Duces, Principes, Marchiones, Comites, & Barones, aliósque Magnates, necnon communia civitatum, villarum, & oppidorum, ut qui personaliter non accesserunt in subsidium *Terræ sanctæ*, competentem conferant numerum bellatorum, cum expensis ad triennium necessariis, secundùm proprias facultates, in remissionem suorum peccaminum: prout in generalibus literis, quas pridem per orbem terræ misimus, est expressum, & ad majorem cautelam inferiùs exprimetur.

„ Hæc enim omnia scribuntur anno gratiæ millesimo ducentesimo trigesimo quarto: præponitur tamen sermo elegantissimus. Quære post mortem *Richardi Marescalli*. *Nota de literis.*

Hujus igitur remissionis volumus esse participes non solùm eos, qui ad hoc naves proprias exhibebunt; sed illos etiam, qui propter hoc opus naves student fabricare. Renuentibus autem, si qui fortè tam ingrati fuerint Domino Deo nostro, ex parte Apostolica firmiter protestentur, ut se sciant, super hoc nobis in novissimo districti examinis die, coram tremendo Judice responsuros. Priùs tamen considerantes, qua conscientia, quáve securitate comparere poterunt coram Dei filio unigenito *Jesu Christo* Domino nostro, cui omnia dedit Pater in manus, si ei pro peccatoribus crucifixo servire renuerint in hoc negotio: quasi propriè sibi proprio, cujus munere vivunt, cujus beneficio sustentantur, quin cujus sanguine sunt redempti.

Cæterùm, ex communi Concilii approbatione statuimus, ut omnes omninò clerici, tam subditi, quàm Prælati, vicesimam ecclesiasticorum proventuum usque ad triennium integrè conferant ad subsidium *Terræ sanctæ*; per manus eorum, qui Apostolica fuerint providentia ordinati. Quibusdam tamen religiosis exceptis, ab hac præstatione meritò eximendis: illísque similiter, qui assumpto vel assumendo Crucis signaculo, sint personaliter profecturi. Nos autem, & fratres nostri sanctæ *Romanæ* Ecclesiæ Cardinales, plenariè decimam persolvemus. Sciántque omnes, se ad hoc fideliter observandum per excommunicationis sententiam obligatos: ita quòd illi qui fraudem super hoc scienter commiserint, sententiam excommunicationis incurrant.

Sanè quia justo judicio cœlestis Imperatoris obsequiis inhærentes, speciali decet prærogativa gaudere, crucesignati à collectis & talliis aliísque gravaminibus sint immunes; quorum personas & bona post crucem assumptam, sub beati *Petri* & nostra protectione suscipimus. Statuentes, ut sub Archiepiscoporum, & Episcoporum, ac omnium Prælatorum ecclesiæ Dei defensione consistant; propriis nihilominùs protectoribus ad hoc specialiter deputandis: ita ut donec de ipsorum reditu vel obitu certissimè cognoscatur, integra maneant & quieta. Et si quisquam contra præsumpserit, censura ecclesiastica compescatur.

Si qui verò proficiscentium illic ad præstandas usuras juramento teneantur astricti; creditores eorum, ut remittant eis præstitum juramentum, & ab usurarum exactione desistant, eadem præcipimus districtione compelli. Quòd si quisquam creditorum eos coëgerit ad solutionem usurarum, eum ad restitutionem earum, simili cogi animadversione

1245 versione mandamus. *Judæos* verò ad remittendas usuras, per sæcularem compelli præcipimus potestatem: & donec illas remiserint, ab universis *Christi* fidelibus, per excommunicationis sententiam eis omninò communio denegetur. His qui *Judæis* debita solvere nequeunt in præsenti, sic Principes sæculares utili dilatione provideant; quòd post iter arreptum usquequò de ipsorum reditu vel obitu certissimè cognoscatur, usurarum incommoda non incurrant, compulsis *Judæis* proventus pignorum, quos interim ipsi perceperint, in sortem, expensis deductis necessariis, computare. Cùm hujusmodi beneficium non multùm videatur habere dispendii, quia sic solutionem prorogat, quòd debitum non absorbet. Porrò ecclesiarum Prælati, qui in exhibenda justitia crucesignatis & eorum familiis negligentes extiterint, sciant se graviter puniendos. Cæterùm, quia cursarii & pyratæ nimis impediunt subsidium *Terræ sanctæ*, capiendo & spoliando transeuntes ad illam, & redeuntes ab ipsa; nos eos, & principales adjutores & fautores eorum, excommunicationis vinculo innodamus; sub intermitiatione anathematis inhibentes, ne quis cum eis scienter communicet in aliquo venditionis vel emptionis contractu: & injungentes rectoribus civitatum & locorum suorum, ut eos ab hac inquietatione revocent & compescant. Alioquin, quia nolle perturbare perversos, nihil aliud est quàm fovere; nec caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obviare: in personas & terras eorum, per ecclesiarum Prælatos severitatem ecclesiasticam, volumus & præcipimus exerceri. Excommunicamus prætereà, & anathematizamus illos falsos & impios *Christianos*, qui contra ipsum *Christum* & populum *Christianum*, *Saracenis* arma, ferrum, & lignamina deferunt galeiarum: eos etiam, qui eis galeias vendunt vel naves; quique in pyraticis *Saracenorum* navibus curam gubernationis exercent, illisque in machinis, vel quibuslibet aliis in rebus, impendunt consilium vel auxilium, in dispendium *Terræ sanctæ*. Ipsósque rerum suarum privatione mulctari, & capientium fore servos censemus; præcipientes ut per omnes urbes maritimas diebus Dominicis & Festivis hujusmodi sententia publicè innovetur, & talibus gremium non aperiatur ecclesiæ: nisi totum quod commercio tam damnato perceperint, & tantundem de suo in subsidium *Terræ sanctæ* transmiserint; ut sic æquo judicio, in quo deliquerint, puniantur. Quòd si fortè solvendo non fuerint, sic aliàs reatus talium castigetur; quòd in pœna ipsorum, interdicatur audacia similia præsumendi. Prohibemus insuper omnibus *Christianis*, & sub anathemate interdicimus; ne in terram *Saracenorum*, qui partes Orientales inhabitant, usque ad quadriennium transmittant, aut transvehant naves suas: ut per has transfretare volentibus in subsidium *Terræ sanctæ*, major navigii copia præparetur, & subtrahatur *Saracenis* prædictis auxilium, quod eis consuevit ex hoc non modicum provenire. Licèt autem torneamenta sint in diversis Conciliis sub certa pœna generaliter interdicta, quin tamen hoc tempore crucis negotium per ea plurimùm impeditur: nos illa sub pœna excommunicationis, firmiter prohibemus usque ad triennium exerceri. Quia verò ad hoc negotium exequendum permaximè necessarium est, ut Principes & populi *Christiani* ad invicem pacem observent, sancta universali Synodo suadente, statuimus; ut saltem per quadriennium in toto orbe *Christiano* pax generaliter observetur: ita ut per ecclesiarum Prælatos, discordantes reducantur ad plenam pacem, aut firmam treugam, inviolabiliter observandam. Et qui fortè acquiescere contempserit, per excommunicationem in personas, & Interdictum in terras, arctissimè compellantur: nisi tanta fuerit injuriarum malitia, quòd ipsi tali non debeant pace gaudere. Quod si fortè censuram ecclesiasticam vilipendant, poterunt non immeritò formidare, ne per auctoritatem ecclesiæ contra eos, tanquam perturbatores crucifixi negotii, secularis potentia inducatur. Nos ergo, de omnipotentis Dei misericordia, & beatorum Apostolorum *Petri* & *Pauli* auctoritate confisi, ex illa, quam nobis, licèt indignis, Deus ligandi atque solvendi contulit potestatem: omnibus qui laborem istum in propriis personis subjerint & expensis, plenam suorum peccaminum, de quibus fuerint veraciter corde contriti & ore confessi, veniam indulgemus; & in retributione justorum, salutis æternæ pollicemur augmentum. Eis autem qui non in personis propriis illùc accesserint, sed in suis duntaxat expensis, juxta facultatem & qualitatem suam, viros idoneos destinaverint, & illis similiter, qui licèt in alienis expensis, in propriis tamen personis accesserint: plenam suorum concedimus veniam peccatorum.

Digitized

1245.

peccatorum. Hujus quoque remissionis volumus & concedimus esse participes (juxta quantitatem subsidii & devotionis affectum) omnes qui ad subventionem illius *terræ* de bonis suis congruè ministrabunt, aut circa prædicta, consilium aut auxilium impenderint opportunum. Omnibus etiam piè proficientibus in hoc opere, sancta & universalis Synodus orationum & beneficiorum suorum suffragium impertitur, ut eis dignè proficiat ad salutem. Amen.

De sententia excommunicationis.

ECclesiastica censura Judices damnabiliter abutuntur, cùm de matris ecclesiæ gremio ex alterius culpa indiscretè per eam attentent evellere innocentes, ex qua licitè notatus non læditur, sed errante clavi, converti dicitur in damnantem. Volentes igitur insolentiæ, vel potiùs insolentiæ talium obviare, constitutionem præsenti decreto sancimus, ut Judicium nullus excommunicato ab eodem participantes in locutione, & aliis, quibus ligatur particeps, excommunicatione minori, ante communicationem canonicam excommunicare præsumat: salvis constitutionibus contra illos legitimè promulgatis, qui in scelere præsumunt alieno participare damnato.

Quòd si ex locutione, & aliis, quibus excommunicato participans labitur in minorem, notati majoris divina invaserit contemnendo, ut faciliùs revocetur ad absolutionis beneficium, satisfactione præmissa, misericorditer obtinendum; poterit Judex post communicationem canonicam, hujusmodi participes eidem consimili damnare censura. Aliter autem, in participantes excommunicatio non teneat; & proferentes, pœnam legitimam poterunt formidare.

Contumacis absentis punitio.

EUM qui super dignitate, personatu, vel aliquo alio beneficio ecclesiastico obtinendis cum alio litigat possessore, ob partis adversæ contumaciam, causa rei servandæ, in ipsius possessionem statuimus non mittendum: ne per hoc ad ea ingressus patere valeat vitiosus. Sed liceat in hoc casu contumacis absentiam divina replente præsentia, etiam lite non contestata; diligenter examinato negotio, ipsum fine debito terminare.

Ne impediatur litis contestatio.

EXceptionis peremptoriæ, seu defensionis cujuslibet principalis, cognitionem negotii contingentis, vel continentis, ante litem contestatam, objectus, nisi de re judicata, vel transacta, vel finita, excipiat ligitator, litis fieri contestationem non impediat, nec retardet: licèt dicat objector, rescriptum non fuisse obtentum, si quæ sunt impetranti opposita, fuissent exposita deleganti.

Ne committantur causa Judicibus delegatis, nisi in locis famosis.

EXpediendis atque absolvendis causarum negotiis, obscuritas est invisa & contemptibilis: personarum verò claritas, & locorum celebritas, plurimùm opportuna, & commendabilis valdè. Proinde præsenti decreto duximus providendum, & arctissimè statuendum: ne à sede Apostolica, vel delegatis ipsius, causæ aliquibus committantur, nisi personis, quæ vel dignitate sunt præditæ, vel in ecclesiis Cathedralibus, seu aliis Collegiatis venerabilibus constitutæ. Nec alibi, quàm in civitatibus, vel locis magnis & insignibus, ubi haberi valeat Juris copia peritorum, causæ hujusmodi agitentur. Judicibus verò qui contra hoc statutum ad alia loca alterutram partium citaverint, vel utramque, non pareatur impunè; nisi citatio de utriusque partis communi processerit voluntate.

Actori contumaci non dabitur citatio.

ACtor, qui venire ad terminum, ad quem adversarium suum citari fecerat, contempserit, vel non curaverit: venienti reo, in expensis propter hoc factis, legitimè condemnetur. Ad citationem aliam minimè admittendus, nisi sufficienter caverit, quòd in termino debeat fideliter comparere.

Ne quis trahatur ad diversos Judices propter diversas actiones personales.

DIspendia litium, æquitatis compendio volentes qua possumus industria coarctare ac minuere; statutum fœlicis memoriæ ac recordationis *Innocentii* Papæ tertii, super hoc editum, amplianes, statuimus: ut si quis contra alium plures personales movere voluerit quæstiones, non ad Judices diversos, sed ad unicos tantùm super omnibus causis literas studeat impetrare. Qui verò contrarium fecerit omni commodo careat literarum; nec processus valeat habitus per easdem. Aliàs reo, si eum per ipsas fatigaverit, in expensis legitimis condemnandus. Reum quoque, si eodem durante judicio actorem sibi obnoxium dixerit reconventionis beneficio, vel conventionis, si literas contra reum impetrare maluerit, de Iure suo apud eosdem Iudices oporteat experiri; nisi eos, ut suspectos, poterit recusare: simili pœna qui contrà fecerit puniendus.

1245.

Quis debeat compelli ad comparendum in judicio.

JUris esse ambiguum non videtur, Judicium delegatum, qui à sede Apostolica ad hoc mandatum non receperit speciale, jubere non posse alterutrum partium coram ipso personaliter in judicio comparere, nisi causa fuerit criminalis, sive pro veritate dicenda, vel juramento calumniæ faciendo, Juris necessitatis partes sibi jusserit personaliter præsentari.

De positionibus negativis.

STatuimus, atque ordinamus, ut positiones negativas, quæ probari non possunt, nisi per confessionem adversarii, Judices admittere possint; si æquitate suadente viderint expedire.

De electionibus.

CUM actus legitimi dies & conditiones abhorreant sanctione legali, & inter legitimos actus electio Pontificum celeberrimus habeatur; cùm per eam inter eligentes & electum, spiritualis quædam matrimonii fœdera copulentur atque concilientur, in electionibus, seu postulationibus, vel scrutiniis, ex quibus jus oritur eligendi, vota conditionalia, alternativa, & incerta, reprobamus & prohibemus. Statuentes, ut hujusmodi votis pro non adjectis habitis, ex puris consensibus surgat electio.

Digressio de Principibus Germaniæ.

Magnates *Alemanniæ*, non tamen Electores Imperatorum.

Rex *Bohemiæ*.	Dux *Lemburgiæ*.
Dux *Lotharingiæ*.	Dux *Carentaniæ*.
Dux *Brunesvikiæ*.	Dux *Saxoniæ*.
Dux *Suaviæ*.	Comes de *Gelria*.
Landegravius *Duringiæ*.	

Electores Imperatorum:

Laici { Dux *Austriæ*. Dux *Bavariæ*. Dux *Saxonum*. Dux *Brabantiæ*, qui & *Lovaniæ*.

Prælati { Archiepiscopus *Coloniensis* Archiepiscopus *Maguntinus* *Salburgensis* } principales.

Isti ducentur in insulam quandam *Rheni*, & dimittuntur soli in ea, & amovebuntur omnes naviculæ, & ibi tractabunt de electione Imperatoris: nec adveniet aliquis ad eos donec sint concordes. Huic negotio præerit Archiepiscopus *Coloniensis*, secundus *Maguntinus*, tertius *Salburgensis*.

His à domino Papa directa est diligentissima admonitio cum supplicatione, ut sibi alium Imperatorem eligerent; promisitque eis sui & totius ecclesiæ consilium & auxilium: & in principio, sub spe potioris successus, quindecim millia librarum argenti. Prævenit autem, & invaluit *Frederici* dissuasio: qui eis, & maximè Duci *Austriæ*, vinculo affinitatis est confœderatus: unde monitis aut precibus Papalibus Electores minimè paruerunt.

Ne trahantur in judicio ultra tres vel quatuor dietas.

IN multis Iuris articulis, numerositas & infinitas reprobatur. Et ideò providè duximus statuendum, ut per generalem clausulam. *Quidam alii*, quæ frequenter in literis nostris inseritur, ultra tres vel quatuor dietas in judicio non trahantur. Statuentes, ut si conservatores, quos plerisque concedimus, à manifestis injuriis & violentiis defendere possint, quos eis committimus defendendos, nec ad alia, quæ Iudicialem indaginem & examinationem exigunt, suam possint extendere potestatem.

Ne aliquis impediat electiones vel postulationes.

STatuimus, ut si aliquis electiones, postulationes, vel provisiones factas impugnat, in formam objiciens aliquid, vel personam, & propter hoc ad nos appellari contingat, tam is qui opponit, quàm qui defendit, & generaliter omnes quorum interest, & quos causa contingit, per se, vel per procuratores ad causas instructos, ad sedem Apostolicam à die objectionis iter arripiant infra mensem. Sed si pars aliqua non venerit post viginti dies, post adventum alterius expectata: in electionis negotio, non obstante cujusquam absentia, sicut de Iure fuerit, procedetur. Hæc autem in dignitatibus, personatibus, & canonicis observari volumus, & mandamus.

Adjicimus,

1245.

Pœna deficientium in probatione.

ADjicimus, ut qui non plenè probaverit, quod in formæ proponit; ad expensas, quas propter hoc pars altera fecisse docuerit, condemnetur. Qui verò in probatione defecerit ejus, quod in personam objicit; à beneficiis ecclesiasticis triennio noverit se suspensum. Atque si infra illud tempus propria se temeritate ingesserit, illis ipso Jure perpetuò sit privatus; nullam super hoc de misericordia spem, aut fiduciam, habiturus: nisi manifestissimis constiterit documentis, quòd ipsum à calumniæ vitio causa probabilis & sufficiens excuset.

De officio Legati.

OFficii nostri debitum, remediis invigilat subjectorum. Quia dum eorum excutimus onera, dum scandala removemus, nos in ipsorum quiete quiescimus, & fovemur in pace. Proinde præsenti decreto statuimus, ut ecclesiæ *Romanæ* Legati, quantumcunque plenam legationem obtineant, sive à nobis missi fuerint, sive suarum ecclesiarum prætextu, Legationis sibi vendicent dignitatem; ex ipsius Legationis munere, conferendi beneficia nullam habeant potestatem: nisi hoc specialiter duxerimus indulgendum. Quod tamen in fratribus nostris Legatione fungentibus, nolumus observari: quia sicut honoris prærogativa lætantur, sic eos auctoritate fungi volumus ampliori.

De restitutione spoliatorum.

FRequens & assidua nos querela circumstrepit, quòd spoliationis exceptio nonnunquam in judiciis calumniosè proposita, causas ecclesiasticas impedit & perturbat. Dum enim exceptioni insistitur, appellationes interponi contingit. Et sic intermittitur, & plerunque perimitur causæ cognitio principalis. Et præterea nos, qui voluntarios labores appetimus, ut quietem aliis præparemus, finem litibus cupientes imponi, & calumniæ materiam amputari; statuimus, ut in civilibus negotiis propter spoliationis objectionem, quæ ab alio quàm ab actore facta proponitur, Judex in principali procedere non postponat. Sed si in civilibus ab actore, in criminalibus autem se spoliatum reus asserat à quocunque; infra quindecim dierum spacium post diem in quo proponitur, quod asseruit, comprobabit. Alioquin in expensis, quas actor interim ob hoc fecerit, Judiciali taxatione præhabita, condemnetur: aliàs etiam, si æquum Judici visum sit, puniendus. Illum autem spoliatum intelligi volumus in hoc casu, cùm criminaliter accusatur; qui tota sustantia sua, vel majori parte ipsius, per violentiam se destitutum affirmat. Et secundùm hoc, loqui Canones sano credendum est intellectu. Quia nec nudi contendere, nec in errore inermes opponere nos debemus. Habet enim spoliatus privilegium, ut non possit exui jam nudatus. Solet autem inter Scholasticos dubitari, si spoliatus à tertia de spoliatione contra suum accusatorem excipiat, an ei tempus à Judice debeat indulgeri, infra quod restitutionem imploret: ne fortè sic velit existere, ut omnem accusatorem eludat; quod satis æquitati consonum æstimamus. Et si infra tempus indultum restitutionem non petierit, & causam cùm potuerit, non perducat ad finem; non obstante spoliationis exceptione, deinceps poterit accusari. Ad hæc statuimus, ut rerum privatarum expoliatio agenti super ecclesiasticis, vel è contrariò, nullatenùs opponatur.

De accusationibus.

PIA consideratione statuit mater ecclesia, quòd majoris excommunicationis exceptio in quacunque parte Judiciorum opposita, lites differat, & repellat agentes; ut ex hoc magis censura ecclesiastica timeatur, excommunicationis periculum evitetur, contumaciæ vitium reprimatur: & excommunicati, dum à communibus actibus excluduntur, rubore suffusi & confusi, ad humilitatis gratiam & reconciliationis effectum faciliùs inclinentur. Sed hominum succrescente malitia, quod provisum est ad remedium, tendit ad noxas. Dum enim in causis ecclesiasticis hæc frequentiùs exceptio per malitiam apponatur; contingit differri negotia, & partes fatigari laboribus & expensis. Proinde quia morbus iste quasi communis irrepserit, dignum duximus communem adhibere medelam. Si quis igitur excommunicationem opponat, speciem ipsius & nomen excommunicatoris exprimat: sciturus eam rem se deferri in publicam notionem, quam infra octo dierum spacium, die in quo proponitur minimè computato, probare valeat apertissimis documentis. Quòd si non probaverit, Judex in causa procedere non omittat: reum in expensis, quas actor ob hoc diebus illis se fecisse docuerit, præhabita taxatione, condemnans. Si verò postmodùm instantia durante Judicii, & probandi copia succedente, de eadem excommunicatione, vel alia, excipiatur iterum, & probetur, actor in sequentibus excludatur, donec meruerit gratiam absolutionis obtinere. His, quæ præcesserunt, nihilominùs in suo robore duraturis. Proviso,

 ut ultra

1245 ut ultra duas vices non proponatur hæc exceptio; præterquàm si excommunicatio nova emerserit, vel evidens & prompta probatio supervenerit de antiqua. Sed si post rem judicatam talis exceptio proponatur, excusationem impediet; sed sententia quæ præcessit, non minùs robur debitum obtinebit: eo tamen salvo, ut si actor excommunicatus sit publicè, & hoc Iudex noverit quandocunque, etsi hoc reus non excipiat; Iudex actorem ex suo officio repellere non postponat.

De sententia & re judicata.

CUm æterni tribunal Judicis illum reum non habeat, quem injustè Judex condemnat, testante Propheta, & dicente; *Nec damnabit eum cùm judicabitur illi:* caveant ecclesiastici Judices, & prudenter attendant, ut in causarum processionibus, nihil vindicet odium, nihil favor usurpet; timor exulet, præmium & expectatio præmii justitiam non evertat. Sed stateram gerant in manibus, lances appendant æquo libramine: ut in omnibus, quæ in causis agenda fuerint, præsertim in concipiendis sententiis & ferendis, præ oculis habeant solum Deum. Illius imitantes exemplum, qui querelas populi tabernaculum ingressus ad Dominum referebat, ut secundùm ejus imperium judicaret. Si quis autem Iudex Ecclesiasticus ordinarius, seu etiam delegatus, famæ prodigus & proprii persecutor honoris, contra conscientiam & contra justitiam, in gravamen partis alterius, in judicio quicquam fecerit per gratiam, vel per sordes; ab executione officii per annum noverit se suspensum; ad æstimationem litis, parti quam læserit nihilominùs condemnandus. Sciturus, quòd si suspensione durante damnabiliter ingesserit se divinis, irregularitatis laqueo involvetur, secundùm canonicas sanctiones; à quo non nisi per sedem Apostolicam, poterit liberari. Salvis aliis constitutionibus, quæ Judicibus malè judicantibus pœnas congerunt & infligunt. Dignum est etenim, ut qui in tot præsumpserit offendere, pœna multiplici castigetur.

De appellationibus.

COrdi nobis est lites minuere, & à laboribus relevare subjectos. Sancimus igitur, ut si quis in judicio, vel extra, super interlocutoria, vel gravamine, ad nos duxerit appellandum; causam appellationis in scriptis assignare deproperet, petat apostillos, quos ei præcipimus exhibere. In quibus appellationis causam Iudex exprimat. Et cùm appellatio non sit admissa, vel si appellationi forsitan ex superioris reverentia sit delatum, post hoc appellatori secundùm locorum distantiam, & negotii qualitatem, tempore prosequutionis indulto, si appellans voluerit, & principales petierint per se & per procuratores instructus, cum mandato ad agendum, rationibus, & munimentis ad causam spectantibus, accedant ad sedem Apostolicam sic parati: ut si nobis visum fuerit expedire, finito appellationis articulo, vel partium voluntate omissa, procedant in negotio principali quantùm poterit, & de jure debebit. His, quæ in appellationibus à diffinitivis sententiis interpositis antiquitas statuit, non mutatis. Quòd si appellator quæ præmissa sunt, non observet, reputabitur non appellans, & ad prioris Judicis redibit examen; in expensis legitimis condemnandus. Si autem appellatus contempserit hoc statutum, in eum, tanquam contumacem, tam in expensis, quàm in causa, quantùm à jure permittitur, procedetur. Justum est equidem, ut in eum jura insurgant, qui Jus, Judicem, & partem eludit.

De sententia excommunicationis.

CUm excommunicatio sit medicinalis, non mortalis, disciplinans, non eradicans, dum tamen in quem lata fuerit non contemnat; cautè provideat Judex ecclesiasticus, ut in ea ferenda ostendat se prosequi quod corrigentis est & medentis. Quisquis ergo excommunicat, in scriptis proferat; & causam expressè conscribat, propter quam excommunicatio proferatur. Exemplum verò scripturæ hujusmodi teneatur excommunicato tradendum infra mensem post diem sententiæ, si fuerit requisitus: super qua requisitione fieri volumus publicum instrumentum, vel literas testimoniales confici, sigillo authentico consignatas. Si quis autem Judicum hujusmodi constitutionis temerarius violator existat, per mensem unum ab ingressu ecclesiæ & divinis, noverit se suspensum. Superior verò, ad quem recurritur, sententiam ipsam sine difficultate relaxans, latorem excommunicationis ad expensas omnes & interesse condemnet, & aliàs puniat animaduersione condigna; ut pœna docente, dicant Judices, quàm grave sit excommunicationum sententias, sine maturitate debita in aliquem fulminare. Et hæc eadem etiam in suspensionis & interdicti sententias, volumus observari. Caveant autem Prælati, & Judices universi, ne prædictam suspensionis pœnam incurrant. Quoniam si contigerit eos sic suspensos divina officia exequi, sicut priùs; irregularitatem non effugient,

gient, juxta canonicas sanctiones; super qua, non nisi per summum Pontificem poterit dispensari. 1245.

Solet autem à nonnullis in dubium revocari, an cùm aliquis per superiorem absolvi postulat ad cautelam, dum in se latam excommunicationis sententiam asserit esse nullam, sine contradictionis obstaculo, munus debeat ei absolutionis impendi. Et ante absolutionem hujusmodi, qui se offert in judicio probaturum se post appellationem legitimam, in excommunicatione notatum, vel intolerabilem errorem in sententia fuisse patenter expressum; sit in cæteris, excepto probationis illius articulo, evitandus. In prima igitur dubitatione sic statuimus observandum, ut petenti absolutio non negetur; quamvis in hoc excommunicator, vel adversarius, se opponat. In quo casu, tres tantummodò octo dierum indulgebuntur dilationes, sic dicenti: ui si probaverit, quod opponit, nec relaxetur sententia, nisi priùs sufficiens præstetur emenda, vel competens cautio, de juri parendo, si offensa dubia proponatur. In secunda verò quæstione statuimus, ut si is qui ad probandum admittitur, pendente probationis articulo, etiam cæteris, quæ ut actor in judiciis acceptaverit, interim evitetur. Extra judicium verò, in officiis, postulationibus, & electionibus, & aliis legitimis actibus nihilominùs admittatur.

De eodem.

Cum autem hæc statuta ad notitiam audientium pervenissent, in conspectu omnium sapientium placuerunt. Et in hoc, tam favorem quam gratiam, dominus Papa promeruit universorum. Veruntamen quædam eorum ante Concilium, quædam durante Concilio, quædam verò post Concilium sunt statuta. De crucis verò negotio, nonnulla sunt in Concilio salubriter & prudenter constituta: sed cùm de contributione pecuniæ facta fuit mentio, contradictum fuit domino Papæ in facie, maximè propter hanc adjectionem omnibus invisam: *Conferant subsidium per manus eorum, qui ad hoc Apostolica fuerint providentia ordinati.* Quia multoties & multipliciter conqueruntur fideles ecclesiæ, se de pecunia sua *Terræ sanctæ* in auxilium contributa, per *Romanam* curiam fuisse defraudatos. Cætera verò fideliter ac salubriter ordinata, auribus & cordibus fidelium placentia, anno Domini millesimo ducentesimo trigesimo quarto, per Papam *Gregorium* de verbo ad verbum sunt conscripta: ubi etiam invenies sermonem elegantissimum, ab eodem Papa *Gregorio* compositum. Et ille idem sermo, in hoc Concilio à domino Papa *Innocentio* quarto, quasi recens resumptus est. Affirmavitque dominus Papa, hæc omnia, maximè autem quæ de Principe statuit, se irrevocabiliter observaturum.

De negotio Crucis.

Hæc autem cùm intellexisset magister *Thaddæus*, ab imo trahens suspiria, ait: Intelligo nullum remedium patere discrimini. Ejulánsque & flens subintulit: Verè dies ista, dies iræ: sicut anteà dixerat, cùm ad Concilium plenum omnes Prælati candelas suas accensas inclinarent, & extinguerent, excommunicatum Imperatorem *Fredericum* deponentes. Et in calce sermonis adjunxit idem magister *Thaddæus*: Ex hoc tempore cantabunt heretici, regnabunt *Chorosmini*, & insurgent *Tartari*. Et hæc nunciaturus ad dominum suum Imperatorem *Fredericum* est reversus. Dominus autem Papa omnibus in propatulo ait: Quod meum est feci, faciat & prosequatur super his Deus quod voluerit.

Cum autem hæc omnia audivisset & intellexisset dominus Imperator *Fredericus*, vix se præ indignatione capiens, in vehementissimam iram excanduit. Torvóque vultu omnes circumsedentes adspiciens intonuit, dicens: Abiecit me Papa iste in Synodo sua, privans me corona mea? Unde tanta audacia? unde talis temeraria præsumptio? Ubinam sunt clitellæ meæ, thesaurum meum portatilem continentes? Et cùm allatæ fuissent, & coram eo ejus jussu reseratæ essent, ait: Vide si jam sunt amissæ coronæ meæ. Repertam igitur unam imposuit capiti suo. Et coronatus erexit se, & minacibus oculis, voce terribili, & insatiabili corde, dixit in propatulo: Non adhuc coronam meam perdidi, vel Papali impugnatione, vel Synodali Concilio, sine cruento perdam certamine. Ad tanta prorumpet fastigia vulgaris superbia, ut me præcipuum Principem, quo non est major, imò cui nec est par, ab apice dignitatis Imperialis valeat præcipitare? In hoc tamen conditio mea melioratur. In aliquo tenebar illi obedire, saltem venerari. Nunc autem ab amore & veneratione, necnon & ab omnimodæ pacis absolvor adversùs Papam obligatione. Ex tunc igitur efficaciùs & vigilantiùs, ut dominum Papam gravaret, in thesauris, consanguineis, & amicis ejus damna & injurias irrogavit.

Fredericus depositus, à Papa seipsum coronat.

Cogita-

1245 Cogitavit igitur, ut partem suam magis roboraret, filiam Ducis *Austriæ* sibi matrimonio copulare. Et ad hoc consummandum, solennes nuncios destinavit & festinos ad eundem Ducem. Quod cùm ad notitiam puellæ pervenisset, amplexus & nuptias ipsius *Frederici*, donec absolveretur, constanter refutavit. Hoc autem cùm pater puellæ etiam approbasset, & dicto *Frederico* nunciasset, erubuit spretus ab utroque. Sed tamen induratus, volens avertere corda Regum & Principum tam à devotione, quàm veneratione ecclesiæ & Prælatorum, præcipuè domini Papæ; scripsit epistolam quandam nimis reprehensibilem: in ea enim virosum propositum suum, quod diu occultaverat, evomuit.

Epistola F. Imperatoris.

FRedericus, &c. Regi Angliæ, &c. *Illos fælices describit antiquitas, quibus ex alieno paratur cautela periculo. Status enim sequentis firmatur ex principio præcedentis. Et ut impressionem cera recipit ex sigillo, sic humanæ vitæ formatur mortalitas ab exemplo. Hanc utinam fælicitatem vestra serenitas anticipasset, vel præoptasset: & quam cautelæ solertiam vobis, ô* Christiani *Reges, ex nostræ Majestatis nimia læsione relinquimus, nobis potiùs alii Reges & Principes læsi similiter reliquissent. Porrò, qui clerici nunc censentur, patrum eleemosynis impinguati, filios opprimunt donatorum. Ipsique nostrorum filii subditorum, paternæ conditionis obliti, nec Imperatorem, nec Regem aliqua veneratione revereri dignantur; quoties in patres Apostolicos, ordinantur. Quod autem ex circumloquutionibus nostris innuitur, ex* Innocentii *Papæ quarti præsumptione comprobatur. Qui vocata Synodo, ut asserit, generali, contra nos, nec citatos, nec super aliqua fraude vel pravitate convictos, ausus est sententiam depositionis statuere: quam præter omnium Regum enorme præjudicium, non poterat stabilire. Quid enim vobis singulis Regibus singulorum Regnorum, à facie talis Principis Sacerdotum timendum non superest? si nos & Principum electione solemni, & approbatione totius ecclesiæ, dum cleri fide ac religione vigebant, Imperali diademate divinitùs insignitos, & alia Regna nobilia magnificè gubernantes, ille deponendos aggreditur; cujus quoad temporalium detrimenta, non interest in nos aliquid exercere rigoris, etiam si causæ legitimæ probarentur. Verùm, quos Sacerdotalis sic infestat abusio potestatis, & à summo conatur præcipitare deorsum; nec primi sumus, nec ultimi. Et hoc quidem vos facitis obedientes simulatoribus sanctitatis, quorum sperat ambitio,* quòd totus Jordanis influat in os suum. *O si vestræ credulitatis simplicitas* à Scribarum & Pharisæorum fermento, quod est hypocrisis, *juxta Salvatoris sententiam, sibi curaret attendere! quot illius curiæ turpitudines execrari possetis, quas honestas & pudor prohibet recitare? Sanè redditus copiosi, quibus ex plurium depauperatione Regnorum ditantur; quemadmodum ipsi nostis, ipsos faciunt insanire. Apud vos* Christiani, *vel peregrini, mendicant, ut apud nos* Paterini *manducent. Ibi vestrorum domos obruitis, ut hîc adversariorum vestrorum oppida construatis. Sic de vestris decimis & eleemosynis tales pauperes* Christi *sustentati; qua beneficii recompensatione, qua saltem gratitudinis exhibitione se præbent obnoxios? Quantò manus largiores extenditis, tantò non solùm manus, sed etiam cubitos avidiùs apprèhendunt; suo nos laqueo detinentes, sicut aviculam, quæ quantò ad evasionem fortiùs nititur, firmiùs alligatur. Hæc vobis ad præsens scribenda curavimus; insufficienter exprimentia votum nostrum. Cætera verò secretiùs intimanda; videlicet in quos usus divitias pauperum, expendat prodigalitas avarorum. Quid super imperatione conceperimus obligando, quam per magnos mediatores intendimus, ut inter nos & ecclesiam saltem pax superficialiter reformetur. Quid de Regum communibus specialibúsque negotiis disponere proponamus: quid super insulis Oceani fuerit ordinatum: quid contra Principes universos quibusdam consiliis; quæ nos, & quæ nonnullos, quos habemus ibidem familiares & subditos, licèt clandestina, latere non possunt, illa curia machinetur. Quantis viribus, quot virorum, qualiter instructorum ad bella in hoc ipso Vere, quod instat, omnes illos qui modò nos opprimunt, opprimere posse speremus, etsi se nobis totus mundus opponeret. Quicquid fideles nostri latores præsentium vobis retulerint, certè credatis, & ac si sanctus* Petrus *jurasset, firmissimum reputetis. Nec vobis, petimus, videatur, quòd per latam in nos sententiam Papalem, nostræ magnitudinis Majestas aliquatenùs incurvetur. Habemus enim conscientiæ puritatem, ac per consequens, Deum nobiscum: cujus testimonium invocamus. Quia semper fuit nostræ intentio voluntatis, clericos cujúsque ordinis ad hoc inducere, & maximè maximos; ut tales perseverarent in fine, quales*

fuerunt

fuerunt in ecclesia primitiva, Apostolicam vitam ducentes, humilitatem Dominicam imitantes. Tales namque clerici solebant Angelos intueri, miraculis coruscare, aegros curare, mortuos suscitare, & sanctitate, non armis, sibi Reges & Principes subjugare. Isti, saeculo dediti, deliciis inebriati, Dominum postponunt, quorum ex affluentia divitiarum & opum, omnis religio suffocatur. Talibus ergo subtrahere nocentes divitias, quibus damnabiliter onerantur, opus est charitatis. Ad hoc vos, & omnes Principes una nobiscum, ut cuncta superflua deponentes, modicis rebus contenti, Deo deserviant, debetis diligentiam adhibere. 1245

HÆc cùm ad *Christianissimos Francorum* & *Anglorum* Reges nunciata pervenissent, patuit luce clariùs ipsis & eorum Magnatibus, quòd *Fredericus* libertatem ac nobilitatem ecclesiæ, quam ipse nunquam auxit, sed magnifici antecessores ejus malo grato suo stabilierunt, toto conamine studuit annullare; & de hæresi per idipsum se reddens suspectum, meritò omnem quem hactenùs habebat in omni populo igniculum famæ propriæ prudentiæ & sapientiæ, impudenter & imprudenter extinxit atque delevit. Reges tamen memorati, quia muliebre videretur & inhonestum, statim infestare, quem priùs protexerant, non sine murmure siluerunt adhuc dissimulantes. Ac per hoc domini Papæ conditio, meliorata respiravit.

Fama Frederici dietim deterioratur.

Unum insuper omnes angebat tam Principes quàm Prælatos vulnus angustiæ, futura pericula ratione prævia ponderantes. Eò quòd etsi dignus multipliciter fuerit *Fredericus* deprimi, & omni honore privari; tamen si eum, Deo juvante, auctoritas Papalis irrestaurabiliter deponeret, *Romana* ecclesia, gratia Dei abutens, in posterum in tantam elationem, & intolerabilem superbiam sublevaretur, quòd Principes Catholicos insontes & justos, & præcipuè Prælatos, quavis levi causa vel deponeret; vel deponere probrosè contaminaretur; loquendóque sublimia; gloriandóque dicerent *Romani* licèt à plebiea stirpe procreati: Nos ipsum maximum dominum & Imperatorem *Fredericum* conculcavimus, & quis es tu, qui nobis temerè credis resistere? Et ita provocati nobiliores, contra eos levabunt calcaneum; Deóque vindice, auctoritas *Romana* poterit deperire.

EXpectantibus autem universitatis *Anglicanæ* procuratoribus, videlicet Comite *Richardo Bigod*, cum suis consortibus prænominatis, placabile domini Papæ, prout promiserat, responsum; tandem expressum est, quòd postulata ad votum non reportarent. Irati igitur nimis procuratores memorati, recesserunt cum comminatione, terribiliter jurantes, se nunquam tributum *Romanæ* cupiditati omni sæculo detestabili soluturos, nec solvere permissuros; vel ampliùs redditutum ecclesiarum (præcipuè quarum Nobiles Regni esse patroni dignoscuntur) proventus extorqueri non passuros. Veruntamen dominus Papa animo patienti & oculis conniventibus hæc omnia dissimulando pertransiens, tempus rigidius agendi, respirante prosperitate, tacitus expectavit. Misit igitur ad singulos Episcopos *Angliæ*, præcipiens districtissimè; ut quilibet eorum illi chartæ detestabili, quam lachrymabilis memoriæ Rex *Anglorum Johannes*, reclamante Archiepiscopo *Cantuariensi Stephano*, infœliciter confecit de tributo, signum suum appenderet, ut magis roborata perpetuaretur. Quod ipsi Episcopi timore inexcusabiliter effœminati, non sine enormi Regis & Regni, proh dolor! fecerunt præjudicio. Unde cùm dominus Rex hoc audisset, in maximam iram excandens, juravit, quòd etsi etiam Episcopi turpiter sint incurvati, ipse firmiter staret pro Regni libertate, nec unquam dum vitales carperet auras, censum sub nomine tributi curiæ *Romanæ* persolveret.

Conatus procuratorum universitatis Angliæ irritus.

Porrò Episcopus *Londinensis Fulco* ultimus, & invitus, in arcum pravum versus, signum suum dictæ chartæ apponens, minùs aliis meruit reprehendi. Simili quoque modo, cuidam ampla chartæ transcriptæ de verbo ad verbum, secundùm chartam bulla Papali communitam, de sententia depositionis in Imperatorem *Fredericum* lata, apposuerunt omnes Prælati signa sua; tam ad majorem roborationem, quàm memoriam rei sempiternam. Et sic soluto Concilio, qui convenerant cum benedictione ad propria remearunt. Præter eos quos specialia negotia, quæ Papa usque post Concilium suspenderat, detinebant.

HÆc autem mundi volubilitate secum rapiente, Abbates diversorum climatum *Cistercienses*; Capitulum suum instante exaltatæ Crucis solennitate, sicut moris est, catervatim adierunt. Et cum ad Capitulum generaliter convenissent, mandatum domini Papæ susceperunt. Cujus tenor fuit hic:

Mandatum Papæ ad Capitulum Cisterciense.

Noverint

1245. Noverit universitas vestra statum ecclesiæ formidabiliter periclitantem precum instantia solito vigilantius indigere. Subest enim urgens causa, quæ toti Christianitati terribiliter comminatur. Nec curabimus de cæterò gladio uti materiali, sed tantùm spirituali, contra Fredericum aliquando Romanorum Imperatorem, validum ecclesiæ Christi & obstinatum inimicum. Obstructum est os loquentium iniqua. Non vos moveant imperitorum, & veritatis ignarorum, precamur, obloquia; ut à nobis quasi præcipitanter putetis, & absque deliberato fratrum nostrorum & multorum peritorum moroso consilio contra ipsum Fredericum fuerit sententiatum. Non enim meminimus unquam, causam cum tanta deliberatione & diligenti examinatione fuisse excussam, & peritorum atque sanctorum mentibus, libratam extitisse: adeò quòd in secretis, aliqui fratrum nostrorum induerunt personam Advocati pro ipso. Aliqui autem è contrà, personam adversantis: ut ex objectionibus & responsionibus inquirentium & disputantium, ut solet in Scholis, causæ veritas radicitus hinc indéque discuteretur. Nec aliquam viam invenimus, sine Dei injuria, & gravi ejus offensa, & ecclesiæ ejusdem læsione, & nostrarum conscientiarum vulnere, aliter procedendi quàm ut processimus, licèt inviti, & ejusdem læsoris miseriæ condolentes. Parati igitur sumus in hac causa, & pro illa, usque ad mortem stare; & pro ea, & in ea, tam omnes fratres nostri, quàm nos mori, immutabiliter pro causa Dei & ejus ecclesiæ dimicantes. Hæc postquàm ad audientiam totius Capituli & universorum fratrum pleniùs pervenerunt, partem Frederici detestantes, mirabiliterque Papali parti inclinantes; Deum deprecabantur, ut ecclesiam suam, quam supra firmam petram stabilivit, etsi labaretur, labi nullatenùs sineret in æternum.

Quæ gesta apud Gannok Rege Angliæ ibi morante.

OCtavo autem Calendas Octobris cùm dominus Rex in inferioribus *Walliæ* confiniis & montium *Denaudere* interfluenti flumine, jam ferè duos menses commorans in construendo castro, situ, & mœniis inexpugnabili; quidam Nobilis de exercitu domini Regis, volens amicos super hoc sollicitos certificare, sic scripsit eis: Salutem. Dominus Rex cum exercitu suo moram facit apud Gannoc, ad quoddam castrum firmandum, quod jam ibidem firmatur fortissimum: & nos circa illud in tentoriis nostris habitamus in vigiliis, jejuniis, orationibus, in frigore & nuditate. In vigiliis, propter timorem Wallensium subitò & de noctibus in nos irruentium. In jejuniis, propter defectum victualium: quia panis oboli valet quinque denarios. In orationibus, ut citò incolumes & indemnes revertamur ad propria. In frigore & nuditate, quia domus nostræ lineæ sunt, & robis caremus hyemalibus. Est autem quoddam brachium marinum parvum ascendens & descendens sub castro prædicto, ubi nos manemus, tanquam portus; ubi naves sæpè venerunt in mora nostra, victualia deferentes de Hybernia & de Cestria: & illud brachium est inter nos & Snoudunam, ubi Wallenses habitant nunc; & continet tantum in latitudine quantum jacit arcubalista, quando mare plenum est. Die autem Lunæ proxima ante festum sancti Michaelis post nonam, contigit quandam navim de partibus Hyberniæ advenire, nobis venalia portans victualia, ad introitum portus. Quæ cùm improvidè regebatur, in sicco remansit retracto mari, in ripa scilicet ulteriori versus Wallenses, sub castro nostro prædicto. Ipsi igitur Wallenses accurrentes, obsederunt eam in sicca. Et nos ex citeriori ripa hoc videntes, misimus ultra aquam per batellos, trecentos Wallenses Marchusios nostros de Cestrischyra & Saleposbyrischyra; & cum illis arcubalistarios & milites armatos, ad dictam navem defendendam. Quod videntes Wallenses, ad solita sylvarum & montium, sua sibi nota receptacula, raptim sese contulerunt. Et nostri milites concomitantibus nostris, eos insequentes per spacium duarum leucarum, multos, licèt pedes fuissent (quia equos trans aquam non duxerant secum) de Wallensibus vulnerarunt, & interfecerunt. Nostri igitur reversi, quasi de hostibus triumphantes, velut avidi & egentes, prædis, rapinis, & incendiis intendentes in partibus ultra aquam; inter cætera prophana unam Abbatiam de ordine Cisterciensi, Abercunkunam nominatam, omnibus bonis, etiam calicibus & libris irreverenter deprædantes, officinas ejusdem combusserunt. Interim Wallenses ululatu clamoso multitudinem de suis maximam congregantes, nostros subitò prædis pessimè adquisitis oneratos, & peccatis involutos invadentes; multos ex nostris fugaverunt, vulnerârunt, & trucidârunt, infæliciter ad navem fugiendo, revertentes. Quidam autem ex nostris, malentes fluctibus involvi & mori submersi, quàm arbitrio inimicorum suorum interfici; se ultrò marinis undis perituri commiserunt. Milites quoque nostros, vivos ceperunt incarcerandos. Sed audito, quòd nos quos-

1245.

quosdam de suis Nobiles, & præcipuè filium Odonis Naveth, *juvenem elegantissimum, & strenuissimum, interfecimus; & illi nostros suspenderunt, decapitantes, & horribiliter dilacerantes: & tandem misera cadavera membratim in flumen projecerunt; eorum sceleratam avaritiam detestantes; dum ecclesiæ, præcipuè religiosorum, minimè pepercerant.*

Ceciderant autem in illo conflictu ex nostris de familia Richardi *Comitis* Cornubiæ *quidam strenui milites; videlicet, dominus* Alanus Buscel, *dominus* Adam de Moia, *dominus* Galfridus Esturmy, *& quartus quidam* Gasco *arcubalistarius* Reimundus; *de quo sæpè Rex ludere consuevit. Servientium autem qui mortui sunt, præter mersos, circiter centum. De* Wallensibus *autem totidem, vel ampliùs. Interim autem erat in navi, quam viriliter defendebat, dominus* Walterus Biset *cum suis, usque circa mediam noctem, in continuo bello contra* Wallenses *acriter undique invadentes. Et nisi habuissent nostri limbos navis pro muro, omnes in manus hostium corruissent. Tandem, ascendente mari, & fluctuante navi, jam inaccessibili, se retraxerunt* Wallenses; *dolentes quòd erepti sunt nostri de manibus eorum. In navi autem erant sexaginta dolia vini; præter alia multùm desiderata & opportuna victualia, quibus tum privabamur. Mane autem facto, & aqua retracta, redierunt* Wallenses *alacriter, credentes occupasse nostros in navi. Sed Deo providente, de nocte, dum plenum erat mare, per batellos nostros, ante adventum* Wallensium, *ad nos venientes, evaserant, navim solam relinquentes. Accedentes igitur* Wallenses, *ferè totum vinum asportabant; & alia quæ in ea invenerunt; & recedentes ascendente mari, & navem incenderunt & dissipârunt, & combusta est navis medietas. Et salvata est alia pars cum septem doliis, quam ad ripam traximus citeriorem. Dum autem moram traximus in exercitu, multis indigentes, frequenter armati exivimus, multis & magnis expositi, ut necessaria acquireremus, periculis, multas & varias* Wallensium *insidias & assultus sustinentes, damna perpessi, & damna sæpiùs fortuitis belli casibus hostibus inferentes. Uno autem conflictu ferè centum capita decollatorum ad castra retulimus triumphantes. Facta est circa illud tempus tanta omnium victualium penuria, & tanta omnium necessariorum caristia; quòd jacturam tam hominum quàm equorum, incurrimus irrestaurabiliter. Erat autem hora, qua non erat vinum in tota domo Regis, vel etiam exercitu, præter unum solùm dolium: una summa frumenti viginti solidis: bos pascualis tribus aut quatuor marcis: gallina pro octo denariis comparatur. Contabuerunt igitur homines & equi, & inedia multi consumpti perierunt.*

Papa venit ad colloquium cum Rege Francorū Cluniaci.

SUB ejusdem anni spacio, dominus Papa ex mandato Regis *Francorum*, volentis habere cum ipso colloquium, se contulit *Cluniacum*. Sed non est ulteriùs in *Franciam* progredi permissus. Et circa festum sancti *Andreæ*, venit ad eum ibi Rex *Francorum*, qui eundem Regem jam quindecim diebus expectaverat, & simul secretissimum tenuerunt concilium; nullo præter eos conscio, dominus Papa, & dominus Rex *Francorum*, & mater ejusdem domina *Blanchia*, septem diebus. Creditur tamen veracissimè, quòd tractatum habuerunt de pace inter Ecclesiam & Imperium componenda; & qua via pacis honorificæ reconciliatio possit inveniri. Quia firmum propositum habuit Rex *Francorum*, iter *Hierosolymitanum* arripere cum multis aliis *Francorum* Magnatibus & Nobilibus; jam tam pro Rege ipso, quàm pro Deo Cruce signatis. Nec poterant per mare, neque per terras dicti Imperatoris, nisi plenè Ecclesiæ pacificaretur & reconciliaretur, sine totius *Christianitatis* discrimine, transire. Et si possent, non expediret, *Christo* in *Terra sancta* militare; relictis in climate *Christianorum* post terga inter tam dignas & altas personas seditione tam inveterata & damnosa. Præterea credebatur certissimè, quòd tractabatur etiam de pace inter *Francorum* & *Anglorum* Reges reformanda, vel saltem treugis prolongandis; ut sua tutior & securior fieret peregrinatio. Hoc siquidem finito parlamento, recessurus Rex *Francorum*, cepit diem parlamenti cum domino Papa in quindena Paschæ; ubi procurabitur *Frederici* dicti Imperatoris præsentia.

Inde se contulit dominus Rex *Francorum* ad civitatem *Masticonensem*. Quæ civitas cum toto ejus Comitatu in eodem anno in ipsius devenit ditionem & potestatem, hoc modo. Cùm devoluta esset hæreditas illa ad Comitissæ *Masticonensis* possessionem, significavit illicò domino Regi *Francorum*, quòd totum jus suum, quod in dictam civitatem & Comitatum obtinebat, libenter venderet ipsi: proposuit enim habitum assumere religionis. Quod cùm dominus Rex *Francorum* acceptans, emisset pro immensa pecunia, ipsa Comitissa omnem ipsam pecuniam in usus pauperum, & alios pios usus expendit

1245. dit largiter atque distribuit; & citò post habitum religionis in quadam domo Sanctimonialium, quam domina *Blanchia* apud civitatem *Pontesiam* fundavit, assumens; exemplum omnibus sæculis memorabile humilitatis omnibus Nobilibus, maximè autem mulieribus, post se dereliquit.

Obiit Reimundus *Comes* Provinciæ.

CIrca illa tempora Comes *Provinciæ Reimundus* ille illustris & celeberrimus; qui rota Fortunali mirabiliter circumvolutus, stuporem universo mundo de progenie sua formosa & excellenti sexus fœminini inauditum omnibus sæculis dereliquit; naturæ debita concessit ac persolvit. Qui in extremis verbis, juniori filiæ suæ Comitatum suum *Provinciæ* pro testamento dereliquit. Quod cùm Rex *Francorum* cognovit, misit quingentos milites electos, armis & omnibus necessariis communitos, ad accipiendum seisinam prædicti Comitatus *Provinciæ*, ratione primogenitæ filiæ Comitis *Provinciæ* jamjam defuncti, quam sibi matrimonio copulaverat, ut prædictum est; cassum reputans, & inane, & quasi injuriosum illud dictum prædicti Comitis *Reimundi* testamentum. Rex autem *Angliæ*, de morte Comitis *Provinciæ* certificatus, eleemosynarum largitione magnifica & larga, & orationum devotione, cum multorum cereorum accensione, & campanarum strepitu, exequias pio affectu & animo splendidè prosequebatur; summoperè prohibens ne quis mortem Comitis memorati, Reginæ uxori suæ, ne contristaretur, nunciaret.

Capitur urbs Damascus *à* Babylonicis.

EOdémque anno, in hebdomada festum sancti *Michaelis* Archangeli proximo sequente, capta est nobilissima civitas *Damascus*, quæ caput *Syriæ* antiquitùs esse perhibetur, ab infidelibus & perfidis *Babylonicis* & eorum complicibus *Chorosminis* crudelissimis, & *Christiano* nomini infestissimis hostibus; in magnam confusionem & deplorandam desolationem populi *Christiani*. Quia licèt ipsa civitas *Damascus*, lege polluta fuisset *Machometi*; tamen *Christianis* fuerat confœderata, & nulli eorum nociva, mercimoniis & mutuis intermeatibus omnibus profectura & valdè commoda: quæ nunc de pacifica, facta est eis inimicissima & infestissima; & expulso *Soldano Damasceno*, & in Orientalibus regionibus vix tutè latitante, ipsa civitas cum partibus circumquaque adjacentibus, *Babylonicis* & *Chorosminis* est subjecta.

Rex depopulata Walliæ *parte*, Englesciа *dictæ, disponit in* Angliam *redire.*

IN crastino autem Sanctorum Apostolorum *Simonis* & *Judæ*, dominus Rex *Angliæ*; non valens, neque volens, ampliùs moram apud *Gannoch*, præ victualium omnium inopia, & hyemis instantia, continuare; post moram circiter decem hebdomadum, firmato, & providè communito castro suo prædicto de *Gannoch*, quod firmaverat; in *Angliam*, ut tam ipse, quàm omnis exercitus suus, respiraret, redire disponit. Securus enim erat de hostium suorum, videlicet *Wallensium*, exterminio irrestaurabili. *Hybernenses* enim in adventu suo, totam *Englesciam*, quæ est omnium *Wallensium* quasi nutrix & refugium, vastaverant; & in recessu, si quid residuum fuerat, in ore gladii trucidarunt, & in favillam redegerunt; ita quòd omnia quasi in incultam & vastam eremum sive solitudinem, redacta visa sint. Rex insuper puteos fecerat salinarum de *Witz*, obturari & everti. Et ne possent à conterminis provinciis alimenta per emptionem, commercium, vel rapinam, vel amicitiam, vel consanguinitatem, vel affinitatem, *Wallenses*, ut solebant aliquando, etiam in tempore belli, adipisci; fecit dominus Rex omnes terræ illius incolas, & suæ ditioni subjacentes, ita depauperari, & victualibus maximè spoliari; ut in *Cestrishira*, & aliis locis finitimis, fames invaluit & tanta caristia, ut vix sibi sufficientes vitam miseram protelarent. Prohibuitque etiam dominus Rex, ne ab *Angliæ* vel *Hyberniæ* partibus, victualia venalia sub pœna mortis vel exhæredationis, vel adveherentur, vel advehi permitterentur. Erat etiam miseris, imò jam miserrimis *Wallensibus* castrum *Gannochi*, viris, victualibus, machinis, & armis prudenter communitum, quasi spina in oculo; ut non versùs *Angliam* transmeare, quin à castellanis, quos tota patria jussu Regio obedienter concomitabatur, interciperentur, aliquatenùs prævalerent; nec in sua patria præ inedia commorari.

Rex Angliæ *communito castro de* Gānoch, *inde recessit.*

HIS itaque providè sic dispositis, reversus est dominus Rex in sospitate & in omni prosperitate: præterquàm quòd fama fratris ejus, Comitis videlicet *Richardi*, non mediocriter est obfuscata in illa expeditione, & sinistra obloquutione interpretata. Dicebatur enim passim, tam in exercitu, quàm per totum Regnum, quòd idem Comes, in domini Regis dedecus, damnum, & præjudicium, *David* nepotem suum, sub prætextu consanguinitatis & pietatis, majori quàm deceret aut expediret, familiaritate confovisset. Et in castro suo de *Tintaiol*, ut aliquando fessus, vexatus, & infirmus

mus respirasset, clanculò receptasset ipsum *David*, ut fortior contra Regem insurgeret restauratus. Consilióque & auxilio eundem *David* proditiosè promovisset: eò quòd dominus Rex *Cestriam*, cum honore ad eam pertinente, ipsi Comiti, Regina repulsam procurante, conferre noluit postulanti. Similique modo dicebatur, quòd Regina impediente, quia *Gasconiam* à Rege pro dono postulans, repulsam passus; à Rege iratus & comminans indecenter nimis apud *Burdegalim* recesserit. Hæc tamen nullatenùs sunt credenda. Quia cùm in constructione castri de *Gannoch*, & sustentatione exercitus sui, indiguisset Rex pecunia; Comes memoratus, liberali & fraterna compassione tactus, eidem Regi tria millia marcarum, sub pignore jocalium Regis, commodavit. Et sic obstructum est os loquentium iniqua. Rediit igitur dominus Rex à partibus *Walliæ* tempore hyemali imminente, iter arripiens in crastino Apostolorum *Simonis* & *Judæ*: ut tam ipse, quàm exercitus suus, jam nimis, ut dictum est, afflictus, respiraret. In eosdem labores, post hyemis incommoda rediturus. *Wallenses* igitur infœlicissimi, hyemali ingruente rigore, multiformi inedia, cùm domiciliis & omni victualium genere destituti essent; nec in spem ullam melioris fortunæ aut conditionis erigerentur, cùm omnes terræ suæ jacerent incultæ, in semetipsis contabuerunt; fame, & frigore, & desperatione, tam mente, quàm corpore miserabiliter perituri languerunt. 1245.

REX itaque iratus valdè & indignatus, eò quòd *Mauritius* Justitiarius *Hyberniæ* nimis tardus venerat ad succursum Regis, cùm tamen ventum prosperum & ad votum habuisset; deposuit eum à Justitiaria *Hyberniæ*. In loco cujus *Johannem* filium *Galfridi* subrogavit, & auctorisavit. Quod tamen *Mauritius* patienter toleravit; quia postquàm mortuus fuit filius suus, omnem mundi gloriam cum suis dignitatibus contempsit.

Mauritius deponitur à Justitiaria Hybern.

EOdémque anno, postquàm Rex *Franciæ*, quem Dominus quasi redivivo spiritu suscitaverat, Cruce signabatur; eodem Rege postulante, missus est à domino Papa Legatus quidam in *Franciam*; quo prædicante negotium Crucis efficaciùs promoveretur.

Mittitur Legatus in Frãciam *ad promovendum negotium crucis.*

Eodémque tempore, Episcopus *Beritensis* de *Terra sancta*, de quo mentio superiùs facta, concomitante quodam fratre Prædicatore *A.* venit in *Angliam* ad Regem; certificans eum de lugubri casu & jactura *Terræ sanctæ*. Postulavítque, ut liceret eis negotium Crucis in Regno *Angliæ* prædicando promovere. Quibus id petentibus, & chartam suam, quam, in testimonium fidei, de *Terra sancta* detulerant, ostendentibus; necnon & de Indulgentia, quam de curia *Romana* detulerant, ait Rex: Etsi veraces & efficaces nuncii sitis, tamen quia toties fefellerunt nos à curia *Romana* hujus negotij procuratores & executores destinati, qui tantùm pecuniæ extorquendæ intendebant; vix inveniretis qui vobis fidem perhibeant. Et cùm ipsi prosequentes affirmarent, quòd tota ferè Nobilitas *Franciæ* cruce signaretur, Regem ad favorem vocarent. Ait Rex: Rex *Francorum* crucesignatur. Etsi sui eum sequuntur; quis admiratur? Circumvallor hostibus meis. Suspectus est mihi Rex *Franciæ*. Suspectior Rex *Scotorum*. Manifestè mihi Princeps *Walliæ* adversatur. Papa protegit in me insurgentes. Nolo ut terra mea, militia, pecuniáve vacuata, robore destituatur. Et sic omni spe frustrati Episcopus & Prædicator, à Rege recesserunt.

CIrca illos dies, Abbas *Cluniacensis*, antequàm hospes suus dominus Papa, *Lugdunum* petiturus, recessisset; impetravit ab ipso licentiam, & scriptum super hoc; ut à toto ordine *Cluniacensi* decimam extorqueret per unum annum. Tum quia dominum Papam exulantem & accedentem ad partes Cisalpinas, muneribus respexit inappreciabilibus Abbas memoratus (dederat enim triginta palefridos phaleratos cum totidem equis clitellariis) tum quia splendidè procurando, curialiter recepit, & exhibuit ferè per unum mensem. Et hanc decimam, in omnibus membris percipiet Abbas prædictus; non obstante contradictione alicujus ordinarij. De qua quidem pecunia, percipiet dominus Papa tria millia marcarum. Residuum autem cedet in solutionem debitorum, quibus ecclesia *Cluniaci* pro promotione *Romanæ* ecclesiæ noscitur obligari. Et sic concessit Papa Abbati; ut de propria cute sibi faceret latam corrigiam.

Abbas Cluniacensis *extorquet à suis Prioratib. decimam.*

JAm jámque, quia dominus Rex *Francorum* dederat exemplum prævius, & quasi signifer; multi de Regno *Francorum* Nobiles Crucesignantur. Videlicet, frater dicti Regis *Robertus* Comes *Atrebatensis*, Dux *Burgundiæ*, Dux *Brabantiæ*, Comitissa *Flandriæ*,

Multi Nobiles crucesignantur.

1245. *driæ*, cum duobus filiis suis, Comes *Britanniæ P.* Comes *Britanniæ* filius ejus *J.* Comes *Barrensis*, Comes *Suessonensis*, Comes *S. Pauli*, Comes de *Drew*, Comes de *Retel*, *Philippus* de *Curtiniaco*, *Gauterus* de *Juveni*, *Ægidius* de *Mailli*, Advocatus *Betuniæ*. Multi quoque alii Nobiles, quorum numerus quotidiè, quia ipse jam Rex vices agens Prædicatoris, stimulavit, fœlix suscepit incrementum. De Prælatis etiam, laicis præbentes pium incitamentum, nonnulli simili zelo provocati, Crucis signaculum humeris, talionem *Christo* reddentes, assumpserunt: videlicet Archiepiscopus *Remensis*, Archiepiscopus *Senonensis*, Archiepiscopus *Bituricensis*, Episcopus *Laudunensis*, Episcopus *Belvacensis*, & multi; quos *Christus* diatim advocavit, & ad suam accendit clientelam.

Saraceni piper perhibentur intoxicasse.

HÆC autem audientes *Saraceni*, sese muniunt multiformiter, & argumenta malitiæ excogitantes, piper, quod noverant in partes deferendum *Christianorum*, intoxicant: unde multi in partibus *Franciæ*, hujus ignari malitiæ, perierunt. Sed postquàm compertum est, acclamatum est voce præconia in civitatibus solennibus, tam in *Anglia*, quàm *Francia*, ut hujusmodi periculum cautiùs vitaretur. Alij dicunt, mercatores hoc fecisse, ut vetus piper, diu reservatum, meliùs venderetur.

Richardus Exoniensis *ecclesiæ Cancellarius in* Exoniensem *Episcopum consecratur.*

FLuentibus ejusdem temporis diebus, consecratus est apud *Radingum* in Episcopum *Exoniensem*, magister *Richardus*, ejusdem ecclesiæ Cancellarius; circa Calendas Decembris: vir sine querela, moribus & literis omnibus commendabilis.

Obitus Comitis Marescalli Walteri. *Mors* Anselmi *fratris ejus.*

EOdémque anno, Comes *Marescallus Walterus* viam universæ carnis ingressus, pridiè Nonas Decembris; aut, ut alij volunt, octavo Calend. Decembris, *Londini* apud *Tinternam*, non procul à *Strigoil*, ubi plures magnifici antecessores sui sunt sepulti, tumulatur.

Et citò pòst, videlicet tertia die ante Natale, obiit *Anselmus* frater ejusdem Comitis, natu proximo junior consequenter. Quibus sine liberis de medio raptis, illa præclara hæreditas jam multipliciter dissipata, ad multos, ratione sororum, est devoluta; quas diversi modè & particulatim contingebat.

Clypei in *Anglia*, jam, heu, prostrati.
Marescalli.
Comitis *Cestriæ.*
Comitis *Darundeliæ.*
De *Mandevilla.*
De *Huntendune.*
De *Albineto.*
In *Hybernia*, *Hugonis* de *Lascy.*
In *Provincia*, Comitis *Reimundi.*
Willielmi de *Lancastre.*
Osberti Giffard.
Walteri filij *Gileberti* de *Bolum*, & fratris ejus.
Alexandri Arsic.
Roberti de *Roppele.*
Roberti de *Burgate.*
Roberti de *Turnham.*
Willielmi, *Nicolai*, *Eustachij* } de *Stutevilla.*
Rogeri de *Muntbegunt.*
Philippi de *Hulecostes.*
Falconis de *Breute.*
Richardi de *Percy.*
Henrici de *Trubeville.*
Philippi de *Albineto.*
Radulphi de *Trubleville.*
Richardi de *Ripariis.*
Richardi filii *Rogeri* de *Chilcham.*
Richardi de *Dovere* filij ejus.
Comitis de *Warewic.*

Et quia

Digitized by Google

ET quia tam miser támque miserabilis & inauditus casus, de quinque filiis *Willielmi Marescalli* magni accidit, qui secundùm ordinem nativitatis suæ, dum adhuc eis prosperitas possessionum & ætatis arrideret, lachrymabiliter & absque liberorum propagine sublati sunt de medio: juxta vaticinium matris eorum, dicentis, *quòd omnes Comites futuri erant unius Comitatus*: quia *Anselmus* licèt non fuisset investitus in Comitatu, tamen devolvebatur ad eum. Et ita verè *Sibylla* fuit mater eorum: nec credendum arbitror, hoc sine divino judicio contigisse. Quiddam ideò memoratu dignum, duximus huic opusculo breviter annectendum. Memoratus itaque *Willielmus*, utpotè bellicosus & strenuus, dictus *Marescallus*, quasi Martis Senescallus, dum in *Hybernia* stragi intendens & incendio, terras sibi adquireret spaciosas; à quodam sancto Episcopo duo maneria, ad suam ecclesiam pertinentia, violenter & injuriosè surripere, & subrepta sibi usurpando præsumpsit; quasi justo titulo, quia in bello adquisita, possidere. Episcopus igitur, post frequentes admonitiones, in ipsum Comitem procaciter respondentem, & contumaciter in peccato suo dicta maneria retinentem; sententiam excommunicationis non immeritò fulguravit. Quod Comes contemnens, tempora bellica præposuit pro excusatione, injurias injuriis cumulando. Unde non sine ratione quidam magister *Gervasius* de *Melckeleia*, de eo versus componens, & quasi ejus personam assumens, ait: 1245. *Quiddã notabile de* W. Marescallo *magno & quinque ejus filiis.*

Sum quem Saturnum sibi sensit Hybernia, Solem
Anglia, Mercurium Normannia, Gallia Martem.

Tenuit igitur dictus Comes ipsa maneria tota via sua, & suo dominio continuavit. Post aliquot verò annos contigit Comitem memoratum, viam universæ carnis ingressum, apud novum Templum *Londini* sepeliri. Hoc cùm Episcopo prænominato innotuisset, (Ipse autem fuit Episcopus de *Fernes*, Monachus *Cisterciensis* ordinis, natione *Hybernicus*, sanctitate perspicuus,) non sine magno corporis labore, Regem adiit, tunc *Londini* commorantem; gravémque coram eo de prædicta injuria querimoniam reponens, asserebat se Comitem pro eo non immeritò excommunicasse. Supplicavítque Regi, ut auctoritate Regia & præcepto, necnon & pro animæ dicti *Willielmi* Comitis liberatione, sibi sua maneria restitueret; ut sic defunctus absolutionis beneficium obtinere mereretur. Rex itaque his auditis, contristatus, petiit Episcopum, ut accedens ad dicti Comitis sepulchrum, ipsum absolveret, & ipse idem Rex intenderet diligenter satisfactioni. Accedens igitur Episcopus, Rege præsente, ad tumulum, audientibus circumstantibus, ait, quasi vivus ad vivum affando tumulatum: O *Willielme*, qui hîc jaces sepultus, vinculis excommunicationis irretitus, si ea quæ injuriosè abstulisti ecclesiæ meæ per Regem, vel per hæredem tuum, vel per aliquem tuorum propinquorum vel amicorum, cum competenti satisfactione restituantur, absolvo te: alioquin sententiam ipsam confirmo, ut tuis semper peccatis involutus, in inferno maneas condemnatus. Rex autem hoc audiens, iratus, Pontificis rigorem redarguit immoderatum. Cui Episcopus: Domine, ne miremini si commoveor: spoliavit enim ecclesiam meam maxima sua commoditate. Rex itaque *Willielmum* filium ejusdem Comitis primogenitum & universorum hæredem, jam hæreditate investitum, necnon & quosdam fratrum suorum secretò alloquens, petiit ut memorata maneria injustè ablata restituendo, animam patris eorum misericorditer liberarent. Cui *Willielmus*: Non credo, sicut nec credendum est, quòd pater meus ea abstulisset injuriosè: quia quod tempore belli adquisitum est, in justam cedit possessionem. Si Episcopus ille senex & delirus injustè sententiavit, in caput suum maledictio retorqueatur. Nolo hæreditatem meam, qua investior, decrescens minuere. Pater meus seisitus decessit: ego justè in ea quæ inveni ingredior. Cui consentiebant fratres. Rex autem, utpotè tunc juvenis, & sub tutore, noluit aliquatenùs tantum & tam nobilem constristari. Hæc autem postquàm Episcopo innotuissent, plùs doluit iratus de filiorum contumacia, quàm de patris injuria primitiva. Et Regis adiens præsentiam, dixit ei: Quod dixi, dixi: & quod scripsi, indelebiliter scripsi. Stat enim sententia. Afflicta est à Domino poena malefactoribus, & quæ in Psalmo scribitur maledictio, Comiti *Willielmo*, de quo conqueror, imponitur onerosa: *In generatione una delebitur nomen ejus*: & filii ejus exortes erunt illius Dominicæ benedictionis: *Crescite & multiplicamini*. Morientúrque eorum aliqui morte lamentabili, & hæreditas eorum dissipabitur. Et hæc omnia, domine mi Rex, in vita vestra, imò in adhuc florente ætate, videbitis. Et cùm hæc in cordis amaritudine, quasi hausto spiritu Prophetico, perorasset

1245. set Pontifex, tristis recessit. Et sic innodatus anathemate Comes nobilis ***Willielmus Marescallus***, qui posuit brachium sibi carnem suam, derelictus est. In cujus rei argumentum nimis evidens, contigit paucis antè evolutis annis, post mortem omnium suorum filiorum, videlicet quando dedicata est ecclesia ***Novi templi***, anno gratiæ M. CC. inventum est corpus sæpedicti Comitis, quod erat insutum corio taurino, integrum; putridum tamen, & prout videri potuit, detestabile. Hujus etiam sequebatur vestigia fratrum penultimus Comes ***Marescallus Walterus***. Qui cùm certissimè promisisset redditum sexaginta solidorum domui sanctæ ***Mariæ***, scilicet Monachorum de ***Hertfordia***, & inde scriptum confecisset: eò quòd ibidem mortuus est frater ejus Comes ***Gilebertus***, & ibi remanent ejusdem viscera sepulta; oblitus est fidei & promissionis suæ, quam fecerat pro redemptione fratris sui: & post multas Prioris dictæ domus inutiles vexationes, illusor est & transgressor manifestus inventus.

Imperator F. contra Mediolanenses tendit.

TEmporibus quoque sub eisdem, cùm persuasisset dominus Papa, ut ipsi nobiles ***Alemanniæ***, ad quos spectat jus electionis, novum sibi eligerent Imperatorem, & aliqui consensissent, maximè Archiepiscopus ***Coloniensis Conradus***, in ***Landegravium Duringiæ***, idem ***Landegravius*** malens pacem cum securitate, suo contentus Ducatu, quàm ancipitis belli certamina & fata belli fortunalis experiri; maximè contra ***Fredericum***, bellicis negotiis multoties expertum, & vulpinis fallaciis argumentosum; renuit acquiescere, vel tantæ temeritati consentire. Dominus autem Papa confortans eum & animans, promisit ei suum & universalis ecclesiæ patrocinium. ***Mediolanenses*** quoque, & ***Italici Mediolanensibus*** confœderati, missis suis nunciis solennibus, prudentiam memorati ***Landegravij*** pusillanimitatem vocantes, ipsi consilium in omnibus efficax & auxilium promiserunt; si in electionem de se factam consentiret, contra dictum ***Fredericum*** apostatam, excommunicatum, dejectum, Deo & Ecclesiæ turpiter reprobatum. Quòd cùm audisset Imperator ***Fredericus***, iratus nimis infremuit; dolens quòd de adversitate ejus caput extulerant inimici; probra probris, minásque minis accumulantes. Et totus insurgens ad vindictam, ordinatis armatorum infinitorum legionibus, & positis à tergo cautiùs insidiis, quibus præerat ***Henricus*** filius ejus, Rex ***Sardiniæ***; ipsos ***Mediolanenses***, quos præscivit, ut moris illis est, exituros, ad prælium provocavit. At ipsi catervatim exeuntes imperterriti, & insidiarum ignari; irruerunt in ipsum ***Fredericum*** alacriter. Quod videns Rex ***Sardiniæ Henricus***, suum exercitum ***Mediolanensibus*** & suæ civitati interponens, excepit eos in ore gladij; stragem faciens magnam & miserandam. Cives autem respicientes, viderunt reditum sibi præcludi, & suæ aditum civitatis, in desolationem & desperationem præcipitati sunt; & ceciderunt ex eis multi trucidati, de se tamen cruentissimam victoriam ***Frederico*** relinquentes. Ceciderunt itaque utrobique innumerabiles; ita ut hoc cognoscentes inconsolabiliter tot ***Christianorum*** cædem deplorarent.

Archidiaconus Eboracensis *in atrio ecclesiæ trucidatur.*

DIerum illorum curriculis, quidam ***Eboracensis*** ecclesiæ Canonicus, dum temerè convitiis quendam Militem ad iracundiam provocaret, ab eodem in atrio ipsius ecclesiæ trucidatur. Captus est igitur Miles ille haud ignobilis, & carceri mancipatus; tantæ transgressionis expectans ultionem, judicialiter infligendam.

Pictavenses *duriter tractantur à* Francis.

PRofluentibus autem temporum illorum curriculis, miseri nec miserabiles ***Pictavenses***, quibus innata est proditio, adeò in conspectu ***Francorum*** obsorduerunt, quòd filias suas nuptui tradere, nisi de licentia ***Francorum***, nec sunt ausi, nec permittebantur. Et dominantibus eis qui eos oderunt, ultimæ facti conditionis; fructus viarum suarum sub jugo multiplici ***Ægyptiæ*** servitutis meritò reportârunt. Pœnituit ergo eos tot desiderabiles argenteos nummos, ab utroque Rege proditiosè recepisse, & nequiter delusum à finibus suis dominum suum naturalem extorrem expulisse; qui in perfidis fidem se credebat invenisse, & qui dum luctum sitiebant, ad laqueum pervenerunt. Castra etiam eorum ad arbitrium inimicorum suorum ruitura, vix sine gravi & magna redemptione stare permissa sunt; posita in eis secura ***Francorum*** custodia: quia

Serviet æternò, qui parvo nesciet uti.

Episcopus Lincolniensis *privilegium à Papa impetratum.*

EIsdem verò temporibus, dum Solis orbita circularis jam declinans versus tempus hyemale vicinaretur, Episcopus ***Lincolniensis Robertus*** quietis nescius, multis adversariis, quamplurimísque ei adversantibus, ***Ismaëli*** consimilis; post multos labores & pecuniarum inæstimabilium effusiones, hanc à domino Papa, quem cum multis donariis respexerat, contra Canonicos suos meruit impetrationem obtinere.

INNOCENTIUS

1245.

INNOCENTIUS, &c. *venerabili fratri Episcopo* Lincolniensi, *Salutem, & Apostolicam benedictionem. Inter cætera, quæ nostrum animum qui universali regimini, quamvis immeriti, disponente Domino præsidemus, insultibus impetunt successivis; illud nos frequenti meditatione perurget; ut ecclesiæ causarum agitatæ non deficiant sub dispendiis quæstionum & litibus, quæ propter concertationes & diffugia partium, videntur quodammodò immortales, finis debitus imponatur. Cùm igitur inter te ex parte una, & Decanum, & Capitulum* Lincolniensem *ex altera, super eorum & ecclesiarum præbendalium & ecclesiarum cæterarum de dignitatibus & communa, visitatione, & reformatione morum, ac correctione, tam Decani, quàm Canonicorum, & clericorum chori, & etiam ministrorum, ac vicariorum, & capellanorum, & parochianorum dictarum omnium ecclesiarum, necnon reverentia & obedientia canonica tibi ab eis præstando, & quibusdam aliis dignitatibus, & officium Episcopale contingentibus, suborta fuisset materia quæstionis; Nos post diversas commissiones hinc inde ab Apostolica sede ad judices diversos obtentas, & processus habitos per easdem; causam ipsam, finem sibi cupientes imponi, ad examen nostrum duximus revocandam. Cúmque tu & procurator partis alterius in nostra essetis præsentia constituti, fuit ex parte tua propositum, quòd cùm ex diligentia pastoralis officij tenearis de jure communi capitulum* Lincolniensem *& omnes ecclesias præbendales de dignitatibus & communa visitare, ac ea, secundùm formam juris, quæ ad visitationis spectant officium, adimplere; cùm tam capitulum quàm ecclesiæ tibi sint de jure communi subjectæ, necnon excessus tam Decani, quàm Canonicorum universorum, & singulorum clericorum de choro, & ministrorum eorundem, vicariorum etiam capellanorum & parochianorum prædictarum ecclesiarum corrigere, ac eorum mores, ne ipsorum sanguis de tuis manibus requiratur, reformare. Causam etiam omnium prædictorum, cùm ad invicem eos movere contingeret, vel ipsos contrarios tuæ Diœcesis, vel alii contra ipsos, sive sint civiles, sive criminales, examinare ac decidere, ad te, tanquam ad ordinarium, propriè pertineat, dum tamen ad ecclesiasticum forum spectent: Decanus & Capitulum se tibi super his contra justitiam opponebant, propter quod præmissa liberè non poteras, prout officij tui cura exigit, adimplere. Adjiciebas præterea, quòd tu cùm sis caput* Lincolniensis *ecclesiæ, & à te, tanquam à capite, ante electionem Decani* Lincolniensis *celebrandam tuus de jure sit requirendus assensus; ipsi tua irrequisita licentia, se debere ad electionem Decani procedere, asseverant: super quo tibi petebas justitiam exhiberi. Dicebas præterea, quòd cùm Decanus in sui confirmatione, & Canonici cùm præbenda ipsis conferantur, jurare tibi de jure canonicam obedientiam teneantur; iidem id hactenus indebitè facere non curârunt. Proponebas insuper, quòd cùm lege Diœcesana Decanatus, dignitatum, & præbendarum vacantium sequestratio ad te de jure pertineat; præfati Decanus & Capitulum se tibi super hoc contra justitiam opponebant. Quare petebas super præmissis jus tuum declarari, ac adjudicari tibi per diffinitivam sententiam, téque ad visitationis officium in capitulo* Lincolniensi *& ecclesiis præbendalibus de dignitatibus & communa, & ad correctionem excessuum, & morum reformationem omnium prædictorum, non obstante Decani & Canonicorum reclamatione, admitti debere, diffinitivè pronunciari, ac imponi eis perpetuum silentium: nisi Sedis Apostolicæ privilegio, vel alio jure speciali, tueri se possent super impedimentis & obstaculis supradictis. Petebas etiam procurationem ratione visitationis capituli debitam, & expensas faciendas in lite: ac ut ipsi quotiescunque te ad ecclesiam* Lincolniensem *venire contigerit, contra te ecclesiæ campanas pulsare faciant, & exhibeant reverentiam tanquam patri. Quòdque Decanus aliquem Canonicum ad jurandum ei canonicam obedientiam, nisi dignitas Episcopalis & auctoritas excipiatur, de cæterò non compellat: nec cogat Canonicos jurare aliquas consuetudines, quæ sunt contra canonicas sanctiones: neque statuta, quæ sint contra canones, & auctoritatem & dignitatem Episcopalem, ulteriùs in capitulo ipso non edat. Petebas insuper, ut cùm præbendarum & ecclesiarum de dignitatibus & communa visitatio, ad te de jure communi pertineat, quòd Decanus de cæterò ab earum visitatione desistere per sententiam cogeretur. Procurator verò partis alteriùs, litem contestando, respondit, Narrata non esse vera, ut narrabantur: & petita fieri non debere. Lite igitur super his legitimè contestata, rationibus quoque ac allegationibus utriusque partis diligenter auditis: Nos postquàm fuit causa conclusum, deliberatione habita diligenti, de fratrum nostrorum consilio pronunciavimus,*

1245. *ciavimus, te ad visitationem tam Decani & Capituli, quàm Canonicorum, Clericorum chori, ac ministrorum, etiam capellanorum ecclesiarum & parochianorum ad omnes prædictas ecclesias pertinentium. Et ad correctionem excessuum, ac morum reformationem liberè admittendum. Pro visitatione autem in cathedrali ecclesia facienda, procuratio à capitulo non præstetur. Excessus tamen Canonicorum cathedralis ecclesiæ, qui consueverunt corrigi per capitulum, per ipsum, juxta ecclesiæ consuetudinem hactenùs pacificè observatam: ad commonitionem & jussionem tuam, successorúmque tuorum, infra competentem terminum, eis præfigendum à te, vel eisdem successoribus, corrigantur. Alioquin ex tunc tu, vel successores ipsi, Deum omnipotentem præ oculis habentes; ipsos ut animarum cura requirit, per censuram ecclesiasticam corrigatis.*

Mandamus etiam, ut prædicti Canonici tibi canonicam obedientiam & reverentiam exhibeant & observent. Obligare se tamen ad hoc juramento, manuali præstatione, seu promissione, minimè teneantur; cùm ad hoc consuetudine non juveris. In cæteris petitis, ab impetitione tua, præfatos Decanum & Capitulum absolventes. Nulli ergo omninò hominum, liceat hanc paginam nostræ diffinitionis infringere; vel ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit; indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri *&* Pauli *Apostolorum ejus, se noverit incursurum. Datum* Lugduni, *octavo Calend. Septembris, Pontificatus nostri anno tertio.*

Obiit Johannes Hertfertensis *Episcopus.*

EODEM quoque anno, secundo Idus Octobris, apud *Sanctum Albanum*, postquàm Episcopatu privatus, sed dignitate retenta, *Hertfertensi*, circiter triginta annis, ex mandato Papali moram continuârat; *Johannes* Episcopus naturæ debita persolvit. Qui cùm vitalem cursum fœliciter consummasset, libros suos & quædam ecclesiastica ornamenta, necnon & quædam beneficia; non immemor sibi collatorum ab ecclesia *beati Albani* beneficiorum, in testamento reliquit. Unde speciale consortium omnium bonorum operum quæ fiunt in ecclesia beati *Albani*, quasi alter Abbas ipsius ecclesiæ, necnon & sepulturam in eadem ecclesia; ante altare videlicet sancti *Amphibali*, meruit solenniter obtinere.

Obiit Walterus *Abbas de* Burgo.

ANno quoque eodem, videlicet undecimo Calendarum Januarii, post multas indignas vexationes, tribulationes, & infirmitatem, quam in Curia *Romana* ob id initiaverat, in magnam suæ ecclesiæ jacturam & perturbationem, viam universæ carnis est ingressus *Walterus* Abbas de *Burgo*.

Civilis ac pia Regis Francorum *deceptio.*

APpropinquante verò & imminente præclaræ Dominicæ Nativitatis festivitate, qua mutatoria recentia, quæ vulgariter Novas robas appellamus, Magnates suis domesticis distribuere consueverunt; dominus Rex *Francorum* Crucis signifer officium Prædicatoris Procuratorisque negotii Crucifixi novo modo sibi assumens; capas cum suis pertinentiis de preciosissimo panno multò plures quàm moris habuit, cum pellibus variis imponendis, jussit comparari: & de subtili aurifrigio factas in locis caparum humeralibus cruces insui, opere furtivo ac nocturno prudenter curavit & imperavit. Et manè cùm adhuc sol nondum oriretur, milites capatos capis Regiis, jussit cum ipso Rege Missam audituros in ecclesia comparere. Quod cùm fecissent, & manè, ne somnolentiæ aut pigritiæ redarguerentur, in ecclesia Missis celebrandis interessent,

Rebúsque jam color rediit vultu nitentis syderis:

Et secundùm illud Persii proverbium:

Melius spectatur mantica tergo,

quilibet in alterius humeris crucis insutum signaculum intuetur, fit jocunda admiratio, ac tandem comperiunt, quòd piè sophisticatos sic decepit eos dominus Rex; novum & nunquam auditum iniens prædicatoris officium: factus potiùs realis prædicator, quàm verbalis. Cúmque eis indecens, ac turpe, imò indignum videretur ipsas Cruces deponere, risum, nec tamen derisum: cum jocunda lachrymarum effusione facientes, dominum ipsum Regem *Francorum*, propter hoc factum, peregrinandorum venatorem, & hominum novum vocaverunt piscatorem.

Annalis conclusio.

TRansiit igitur annus ille frugum fertilitate affluens & redundans, ope præcedentis adhuc ubertate majori anni impinguatus, ita ut ad precium duorum tantùm solidorum; summa tritici descendisset: fructuum autem arboreorum solatio ac subsidio, ex intemperie malâque dispositione æstivi aëris, spoliatus ac planè defraudatus.

Regno

Digitized by Google

Regno *Francorum* prosper, & augmentativus. Regno *Anglorum* autem turbulentus & damnosus. *Terræ sanctæ* verò inimicissimus & periculosissimus. *Hybernensibus* laboriosus & molestus. *Wallensibus* cruentissimus, & infœlix. *Pictavensibus* novercalis. *Alemannis* & *Hungaris* suspectus valdè. Totique Imperio ac curiæ *Romanæ*, tremebundus. 1246.

Papa indignatur Anglis, *quòd de eo conqueri in Concilio ausi sint.*

ANno gratiæ M. C C. X L V I. qui est annus regni *Henrici* III. Regis xxx. fuit idem Rex ad natale Domini *Londini*, ubi convocatis multis regni nobilibus unà cum fratre suo, Regina quoque & Comitissa *Cornubiæ* sorore Reginæ, multisque magnatibus; qui cum eodem Rege in *Wallia* pondera & æstus dierum sustinuerant, festa natalitia gaudenter celebrârunt, ut qui fuerunt in tribulatione consortes, participes fierent in exultatione. Eodémque tempore, ne gaudia mundi impermixta mœroribus mortalibus arriderent, ortus est rumor sinister, & ex rumore suspicio non modica, quòd dominus Papa rancorem in corde retinuit, cùm tamen non subfuisset causa rationabilis: iratus est valdè, & multiformiter ampullosè cœpit comminari *Anglorum* Regi & Regno, ut si posset *Fredericum* edomare, & per consequens recalcitrantium *Anglorum*, qui de oppressionibus *Romanæ* curiæ & maximè de tributo, in Concilio conquesti sunt, insolentem superbiam conculcabit. Non enim, ut ei videbatur, licuit miseris *Anglis*, pro multiformi etiam injuria, flagellatis lachrymari vel mutire. Conabatúrque in illo diuturno ac secreto colloquio, quod habuit apud *Cluniacum* cum Rege *Francorum*, persuadere & acuere Regem ipsum, ut insurgeret ad tantæ injuriæ vindictam, tantam ut ipsum Regulum *Anglorum*, vel usque ad exhæredationem impugnaret: vel enormiter læsum, sese omnimodè voluntati *Romanæ* curiæ, vellet, nollet, inclinaret. Et ad hoc juvaret eum omni conatu, Ecclesia & Papalis auctoritas. Quod constanter Rex *Francorum* dicitur renuisse; tum quia ipsi Reges consanguinei sunt, & eorum Reginæ sorores: tum quia jus non habet Rex *Francorum* in regnum *Angliæ* manifestum: tum quia treugæ inter ipsos Reges initæ sunt, quas maluit prolongare, ratione peregrinationis suæ, quàm proditiosè rescindere: tum quia instabat validior inimicus, & ecclesiæ *Romanæ* nocivior, videlicet *Fredericus* edomandus: tum quia antè quàm regnum *Angliæ Francis* cederet, non modicus sanguis *Christianus* effunderetur: tum quia *Christiani* in *Terra sancta* jam à paganis oppressi & obsessi; Regis *Francorum* adventum desideratum, quasi naufragantes auræ lenioris prosperitatem, præstolantur.

Rex Angliæ *indignatur, ob illatam sibi injuriam à Comitissa* Provinciæ.

ET antequàm Epiphaniæ solennitas natalis Domini lætitiam consummasset, de *Provincia* rumores eodem tempore delati, cor Regis non mediocriter perturbârunt. Comitissa enim *Provinciæ Beatrix*, mater Reginæ, quæ jam per quinquennium. iiij. millia marcarum ad roboranda xvj. castra in *Provincia*, Regem ratione matrimonii contingentia, ab eodem domino annuatim acceperat, scilicet. iiij. millia, jam penitùs immemor juris, fidei, & conventionis, necnon & honoris multiplicis, quem Dominus Rex ei in *Angliam* venienti gratanter impenderat: Regi *Francorum Provinciam*, cum ejusdem castris liberavit. Nec mentionem faciens super jure domini Regis, vel conventionibus; filiam suam natu minimam, & jam liberatam, & omnibus insidiis ereptam: eidem Regi *Francorum* tradiderat, filio suo *Carolo* maritandam. Memorata igitur Comitissa eò enormiùs fidem læsit, transgressa pactionem, quo firmiùs & securiùs Regi promiserat: quòd dicta castra nulli hominum aliqua ratione, præter Regi *Angliæ*, foret traditura. Uerùm, dominus Rex super hac jactura vel dedecore, nullum complangentem habere meruit vel compatientem. Quia cùm Comitissa *Beatrix* in *Angliam* nuper fastigiosa nimis venerat, dominus Rex secùs quàm deceret aut expediret, tam sine discretione quàm modo consueto, se, suos, & sua, prodigaliter exposuit, ut suo loco prædicitur sufficienter. Unde cùm eadem Comitissa gesta Regis, & dicta satis astutè perpendisset, dixisse perhibetur: Pœnitet me tradidisse filias meas, (quas, ut vulgariter juxta loquelam suam *Provincialem*, pueros suos vocavit) Regi huic fratríque suo maritandas.

Rex Francorum *treugas sibi postulat prorogari.*

IMminente autem beati *Hilarii* festivitate, Rex *Francorum* de apparatu peregrinationis suæ sollicitus, ut omnia in regno suo pacificè solidata disponerentur: & ne suspecta aliqua assumpto itinere post terga relinqueret retiacula, treugas in *Pictavia* inter ipsum & Regem *Angliæ* initas & initiatas, sibi postulavit ulteriùs prorogari. Obtulit etiam, sed clanculò, ut perhibetur, quandam formam pacis, sed tamen Regi *Angliæ* scrupulosam: ut scilicet omnes terræ ultramarinæ, quæ quondam in sua fuerunt possessione, præter *Normanniam*, eidem Regi *Angliæ* ultrò restituerentur: ita scilicet, ut ipsam *Normanniam*,

1246. in qua jus se considebat habere, Regno *Francorum* quietam concederet in perpetuum; uni igitur hujus legationis parti respondit, sed alteram dominus Rex *Angliæ* majori deliberationi reliquit trutinandam. Primæ igitur parti sic respondit, quòd libenter concederet eidem domino *Francorum* Regi treugas ulteriores ad libitum, ne videretur crucis negotium impedire: ita videlicet, ut non injuriando eidem partem *Provinciæ* cum iiij. castris, de quibus fit mentio, ipsum Regem *Angliæ* ratione matrimonii inter ipsum & *Alienoram* filiam *Reimundi* Comitis *Provinciæ* jam defuncti, contingentẽ, pacificè resignaret.

Impetratio Archiepiscopi Cantuariensis.

PEr idem tempus, tales à domino Episcopo *Lincolniensi*, ut major certificatio de prædictis habeatur, literæ emanârunt. *Universis sanctæ matris ecclesiæ filiis, ad quos præsentes literæ pervenerint,* Robertus *miseratione divina* Lincolnjensis *Episcopus, æternam in Domino salutem. Noverit universitas vestra, nos mandatum domini Papæ non cancellatum, non abolitum, in nulla sui parte vitiatum inspexisse, in hæc verba:* Innocentius *Episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus Fratribus, Episcopis, & dilectis filiis Abbatibus, Prioribus, Archidiaconis, Decanis, Capellanis, & aliis ecclesiarum Prælatis & clericis per* Cantuariensem *civitatem, Diocesim, & Provinciam constitutis, salutem & benedictionem. Ad hoc cœlestis altitudo consilii, alta & ineffabili providentia universa disponens, rerum vicissitudines non sine dispensatione certæ rationis alternat, nunc superiores inferiorum, nunc inferiores superiorum auxilio faciens indigere: ut humana conditio per alternationes hujusmodi, sui status instabilitatem agnoscat, & alterutrum sibi compatiens & subveniens, impleat legem* Christi, *qua diligere proximum quisque jubetur, & alterius onera supportare. Cùm igitur, sicut venerabilis frater noster* Cantuariensis *Archiepis. nobis exposuit,* Cantuariensis *ecclesia, tam prædecessorum suorum, qui passi tribulationes innumeras, fuêre necessitatum plurium incommodis agitati, quàm etiam vacationum ipsius ecclesiæ longiorum, temporibus quibus cogniti & ignoti pari passu circumflexerunt, ut ad se traherent & diriperent bona ejus, adeò grandi fuerit debitorum onere prægravata, quòd vix posset ab ipsis absque sedis Apostolicæ providentia liberari; nobis humiliter supplicavit, ut eidem ecclesiæ subvenire, ne usuris excrescentibus ipsius gravior & quasi irrecuperabilis sit jactura, de benignitate solita dignaremur. Verùm, cùm eadem* Cantuariensis *inter alias orbis Ecclesias honorabilis habeatur, quòd eam* Romana *Ecclesia, veluti filiam prædilectam, sinceris affectibus prosequitur, & præfert effectibus gratiæ singularis, in cujus odoris suavitate reficitur, statu recreatur tranquillo, & prosperis prosperatur: illámque ea prærogativa favoris & gratiæ prosequamur, quòd ipsius ardenti desiderio, & potissimè ejusdẽ Archiepiscopi consideratione, qui tanquam filius devotus ecclesiæ & nobile membrum, cujus devotione fervens, vita perspicuus, & nobilitate præclarus, nobis & fratribus nostris charus & acceptus plurimum habeatur: ipsius supplicationibus favorabiliter annuentes, de fratrum nostrorum consilio, damus venerabili fratri nostro* Herefordensi *Episcopo nostris literis in mandatis, ut ipse per septennium & non ultra, omnium beneficiorum ecclesiasticorum, quæ deinceps in civitate, diocesi & provincia* Cantuariensi, *vacabunt, primi anni proventus usque ad decem millium marcarum summam. Quæ si ante dictum septennium haberi poterit, nil amplius exigatur. Necnon duo millia marcarum de ipsius Archiepiscopi redditibus colligat annuatim, & convertat fideliter in solutione debitorum ecclesiæ memoratæ. Proviso quòd personis servientibus in eisdem beneficiis, de prædictis redditibus idem Episcopus faciat competentem portionem pro ipsarum sustentatione, ne ipsæ debitis defraudentur obsequiis, assignari. Et si forsan dictorum beneficiorum redditus hujusmodi primi anni esse debeant, juxta morem patriæ, decedentium personarum, dictus Episcopus ipsorum beneficiorum redditus in anno colligat subsequenti: contradictores, auctoritate nostra appellatione postposita compescendo. Quocirca universitatem vestram rogamus, monemus, & hortamur, attentè per Apostolica vobis scripta præcipiendo mandantes; quatenùs attendentes prudenter, quòd dignum sit matris egentiam filiorum opibus relevari, cujus tam devotè quàm benignè debent onera supportare: eidem Episcopo ad exhibendos hujusmodi redditus & habendos, sic ope & opere promptos & sollicitos vos reddatis, quòd ipsius Archiepiscopi favorem & gratiam vobis proinde futuris temporibus vendicantes; vos habeatis propter hoc specialiter ad vestra & ecclesiarum vestrarum commoda promptiores. Datum* Lugduni, *vj. Cal. Septembris, Pontificatus nostri, anno iij. In cujus rei testimonium, præsentibus sigillum nostrum fecimus apponi.*

Ira Regis citò increvata.

HÆc autem cùm ad audientiam Regis pervenirent, primò obstupuit, iratus & commotus valdè, clamosè dicens: Miror si talia procuravit regno meo dispendia Archiepiscopus *Cantuariensis Bonifacius* quem promovi. Nec sufficit ei quòd electum meum

Cicestren-

Cicestrensem Robertum videlicet *Passeleve*, cujus promotionem procuraveram, procaciter præcipitavit: sed & diatim intendens bellis ruptoris more, tam in *Provincia* quàm *Anglia*, contra me jam jacturam & dedecus machinaturam. Ecce nova & inaudita pecuniaris extorsio! O quàm multiformes sunt laquei venantium, ad subjectorum simplicitatem decipiendam! In hac equidem machinatione nobiles mei, ad quos ecclesiarum spectant patronatus, defraudantur; terra censu spoliatur, & similium consequentia formidatur. Tandem tamen Dominus Rex cùm insibilatum fuisset ei, quòd minimè irasci teneretur memorato Archiepiscopo pro dicta *Roberti* cassatione; tum eò quòd in examinatione insufficiens reperiebatur, tum quia ejus cassatio multùm Regi fuit utilis & lucrosa, cùm quotidiè Regiis diligenter intenderit emolumentis, muliebriter in suo proposito resistendi fractus est, muliebri, ut dicitur, intercessione turpiter emollitus; quia meritò hoc nomen *mulier*, quasi *molliens herum*, id est, enervans etymologizatur. Nec proh dolor! viriliter pro ecclesiæ indemnitate, cùm non constiterit ecclesiam *Cantuariensem* alieno ære per Archiepiscopum Æ. sub usuris maximè irretitam in tantum, nec pro Regni sui tuitione, vel sanctorum Pontificum *Cantuariensium* honore, stetit Rex, prout decuit & expedivit; sed eidem Archiepiscopo, *Bonifacio* concessit per *Angliam*, secundùm quod prædicitur, prædictam habere collationem. Veruntamen, per idem tempus prohiberi fecit dominus Rex per literas suas, ne quis veniens de curia portans literas bullatas de provisionibus faciendis præcepto Papali, ad extorquendam pecuniam de ecclesia *Anglicana*, & depauperandum regnum, permitteretur vagari per terram ad Prælatos: & si quis talis inveniretur, caperetur, carceri Regis retrudendus. Portus autem, hoc præcipiens portuum custodibus, fecit custodiri. Sed hoc animos miserorum *Anglorum* parùm exhilaravit, qui cor cereum Regis cognoverant: & ea facilitate advertendum, qua converti frequenti experientia certificabantur. 1246.

TEmpore quoque sub eodem, jam Vernæ temperiei serenitate arridente, mundus è contrario statum mortalium molestavit. Cives enim *Londinenses*, quos Regia clementia sub alis securæ protectionis certiùs tueri tenebatur; ad redemptionem solutionis sub nomine tallagii, millium marcarum non sine multo gravamine, & diminutione catallorum suorum, & cordium amaritudine, sunt compulsi: ita ut multi vaticinium *Merlini* concordantes & veracius testimonium perhibentes, asserebant hunc Regem *H.* verè esse Lynceum omnia visu penetrantem; id est omnium crumenas perforando perscrutantem, & perscrutando perforantem.

Londinẽses *mulctantur pecunia.*

ET dum fluenta dierum illorũ ævum mortalium metirentur transeundo, Rex missis literis suis, totius Regni Magnates convocavit, ut *Londini* die qua cantatur *Lætare Hierusalẽ*, videlicet media Quadragesima, de statu Regni generaliter convenirẽt tractaturi.

Convocantur Magnates Angliæ.

EOdémque tempore, Fratres *Prædicatores*, limites paupertatis, quam professi sunt nuper, jam ad superos gradus ascendere; venerari, & timeri à Prælatis Ecclesiasticis affectabant, & non jam tantùm Prædicatores, sed etiam esse confessores contendebant, usurpantes sibi officium ordinariorum, & haberi eosdem contemptu procurantes, quasi scientia & potestate insufficientes populum Dei regere, & ecclesiæ lora moderari. Unde multis discretis videbantur, ordinem universalis ecclesiæ per sanctos Apostolos & sacros Doctores nostros antecessores; de quorum sanctitate toti mundo constat, sancitum, nimis enormiter perturbare. Testificatum est etiam, quòd ordo *S. Benedicti* vel ordo beati *Augustini*, per multorum spatium sæculorum tantum non deliravit, quantum eorum, qui nondum in *Anglia* per triginta annorum spatium, radicum propagines transplantavit. Imperrato igitur à Papa *Gregorio*, qui specialiter eorum fautor erat, paucis evolutis annis inaudito privilegio: hoc etiam his temporibus novum; ad primum roborandum, non sine ordinariorum jactura & præjudicio, à domino Papa sunt adepti.

Fratrum Prædicatorum *ambitio.*

GRegorius *Episcopus, servus &c. Venerabilibus Fratribus, Archiepiscopis, Episcopis, & dilectis filiis, Abbatibus, Prioribus, Præpositis, Decanis, Archidiaconis, Archipresbyteris, & aliis ecclesiarum Prælatis, ad quos literæ istæ pervenerint*, salutem & Apost. ben. *Quoniam abundavit iniquitas, & refriguit charitas plurimorum, ecce ordinem dilectorum filiorum fratrum* Prædicatorum *Dominus suscitavit: qui non quæ sua, sed quæ sunt* Christi, *quærentes, tam contra profligandas hæreses, quàm contra pestes alias mortiferas extirpandas, se dedicaverunt evangelizationi verbi Dei, in abjectione voluntariæ paupertatis. Nos igitur eorum sanctum propositum, & necessarium ministerium favore benevolo prosequentes, universitati vestræ ipsos affectuosè duximus commendandos;*

Privilegium Prædicatorum.

1246. *charitatem vestram rogantes & exorantes in Domino, ac per Apostolica vobis scripta mandantes, dilectos filios fratres ordinis memorati, pro reverentia divina, ad officium prædicandi, ad quod deputati sunt, recipiatis benignè; ac populos vobis commissos, ut ex ore ipsorum verbi Dei semen devotè suscipiant, & confiteantur eisdem, cùm ipsis auctoritate nostra liceat confessiones audire, ac pœnitentias iniungere, sedulò admonentes, pro nostra & Apostolicæ sedis reverentia, in suis eis necessitatibus liberaliter assistatis, quatenùs ad prædicta suscipienda vestris exhortationibus populi præparati, tanquam bona & fructifera terra, pro vitiorum tribulis, incipiant segetem germinare virtutum; & dicti Fratres, per cooperationem vestram, suscepti ministerii cursum fœliciùs consummando, optatum reportent sui laboris fructum & finem, salutem videlicet animarum. Quia verò sæpè vitia sub specie virtutum occultè subintrant, & Angelus Sathanæ in Angelum lucis se plerunque simulatè transformat, præsentium vobis auctoritate mandamus; quatenùs si qui de* Prædicatorum *fratrum ordine se dicentes, in vestris partibus prædicaverint, ad quæstum se pecuniarum convertendo, per quod Religionem eorum, qui paupertatem professi sunt, contingeret infamari; vos tanquam falsarios capiatis & condemnetis. Datum Anagniæ. iv. Calend. Octob. Pontificatus nostri anno primo.*

Secundum, primum roborans.

INnocentius iiij. *Episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus* Wintoniensi, Wigornensi, *&* Norwicensi *Episcopis, salutem & Apostolicam benedictionem. Quia nonnulli sic in malitia delectantur, ut voluntatis libito, abstinentiæ ruptis habenis, ad illicita relaxato, personas religiosas, Dei timore postposito, multipliciter molestare præsumant; consuevit pia mater Ecclesia, personis ipsis contra pravitatem talium, defensionis remedio misericorditer subvenire; per quod molestatorum ipsorum compescatur temeritas, eædem personæ tutæ permaneant, & aliis aditus committendi similia præcludatur. Cùm itaque dilecti filii, Prior provincialis & fratres ordinis* Prædicatorum, *in provincia* Anglicana *constituti (sicut ex eorum parte nobis extitit intimatum, à nonnullis, qui nomen Domini in vacuum recipere non formidant) molestias multiplices patiantur; nos volentes eisdem contra insolentiam & conatus malignantium providere, fraternitati vestræ per Apostolica scripta mandamus; quatenùs memoratis Priori & fratribus contra perversorum audaciam efficaciter favoris præsidio assistentes, non permittatis ipsos, contra indulta privilegiorum Apostolicæ sedis, ab aliquibus indebitè molestari, molestatores hujusmodi per censuram ecclesiasticam appellatione postposita, compescendo; non obstante constitutione de duabus dietis, edita in Concilio generali, præsentibus post decennium minimè valituris. Quòd si non omnes his exequendis potueritis interesse, duo vestrum ea nihilominùs exequantur. Datum* Lateranensi. xvi Cal. Junij. Pontificatus nostri anno primo.

Responsio Archidi. S. Albani.

HIs igitur lætificati & magnificati *Prædicatores*, varios ecclesiarum Prælatos, Episcopos, Archidiaconos, in synodis suis præsidentes, ubi multi & magni viri, videlicet Decani, Presbyteri, Vicarii, necnon & ecclesiarum rectores, cum clericis convenerant, procaciter alloquentes, indulta sibi talia privilegia in propatulo demonstrarunt, erecta cervice ea exigentes recitari, & in eorum Ecclesiis veneranter recipi, & commendari, & ad prædicandum populo, sine aliqua contradictione, vel in synodis, vel in Ecclesia Parochianis, quasi Legatos, vel etiam Dei Angelos admitti: & se ingerentes nimis impudenter, rogitabant singulos etiam sæpè viros religiosos, és ne confessus? quibus si responsum fuisset: etiam; à quo? à sacerdote meo. Et quis ille idiota? nunquam Theologiam audivit, nunquam in Decretis vigilavit, nunquam unam quæstionem didicit enodare. Cæci sunt, & duces cæcorum: ad nos accedite, qui novimus lepram à lepra distinguere: quibus ardua, quibus difficilia, quibus Dei secreta patuerunt. Nobis confitemini imperterriti, quibus tanta, ut jam videtis & auditis, concessa est potestas. Multi igitur, præcipuè nobiles & nobilium uxores, spretis propriis sacerdotibus & prælatis, ipsis *Prædicatoribus* confitebantur: unde non mediocriter viluit ordinariorum dignitas & conditio, & de tanto sui contemptu, non sine magna confusione, doluerunt, nec sine evidenti causa. Videbant enim ordinem Ecclesiæ jam enormiter perturbari; quam constat longis retroactis temporibus, in Deo placita simplicitate ambulantem, multos è sæculo migrantes Deo præsentasse sanctos, de quorum sanctitate nefarium judico dubitare. Videbant insuper parochianos suos audacter jam peccare & impudenter, scientes se coram Presbytero proprio non erubescere, sua enormia peccata confitendo, quòd magnum reputatur periculum; cùm rubor & confusio in confessione, pars sit maxima & potissima pœnitentiæ. Dicebántque susurrantes peccaturi

1246.

caturi ad invicem: Perpetremusque quæ nobis voluptuosa videntur & placentia: aliquibus enim *Prædicatorum* vel *Minorum* per nos transitum facientibus, quos nunquam vidimus, vel unquam visuri sumus; cùm consummatum fuerit quod desideramus, sine aliqua molestia confitebimur. Et sic contemptis ordinariis & eorum disciplinis, peccatum copiosiùs exuberavit. Et dum mundus more marino talibus æstuabat ebullitionibus, contigit quosdam *Prædicatores*, suis armatos privilegiis, assumptis cornibus, Ecclesiam *sancti Albani* (ubi sicut moris est, Archidiaconus Ecclesiæ ipsius ritè synodum celebravit) ingredi; & monstrantes sua privilegia, sese novis & inauditis potestatibus & dignitatibus communiri. Et dum unus eorum, qui videbatur alteri præesse, silentium prædicaturo sibi dari imperiosè postulasset, respondit Archidiaconus: Moderatiùs te Frater habe, expecta paulisper, donec discretioni vestræ quæ sentio demonstraverim. Miramur nos simplices & veteribus atq; approbatis assueti consuetudinibus, de hac novitate repentina. Nec mirum, si inaudita novitas admirationem generet cum stupore. Ut quid insufficientes vel indignos officio nobis deputato, tam procaciter reputatis. Creditis vos solos de numero fore salvandorum, cùm dicat Apostolus: *Nescit homo si sit dignus odio vel amore?* Ingeritis vos jam non tantùm ad prædicandum, ut *Prædicatores* dicamini, sed ad confessiones recipiendas, imò potius extorquendas, ut jam *Fratres confessores* accumulato titulo teneamini: fratres, non sanum arbitror à certo recedere propter incertum: ab ritè visitato, ad inusitatum, sine majoris consilio deliberationis & Prioris vestri consultatione: vos nequaquam vel ad prædicandum, vel ad confessionum receptionem eorum, quibus de Abbatis præcepto præsum, adhuc recipio. Constat enim universali Ecclesiæ, hæc quæ vobis & omnibus hìc circumsedentibus eminùs demonstrabo, à generali concilio, imò generalissimo, sub *Innocentio*. iij. celebrato, anno gratiæ M. cc. xv. ubi præsentes fuerunt ex totius Christianitatis universitate Primates, Archiepiscopi. lxi. Episcopi cccc. & xii. Abbates verò & Priores D. ccc. fuisse statuta & confirmata, omnibus mundi temporibus irrefragabiliter conservanda. Et librum aperiens, monstravit & legi fecit istam super hoc decretalem.

Decretales super prædictis.

OMnis utriusque sexus fidelis, postquàm ad annos discretionis pervenerit, omnia sua solus peccata, saltem semel in anno, fideliter confiteatur proprio sacerdoti; & injunctam sibi pœnitentiam pro viribus studeat adimplere. Suscipiens reverenter, ad minus in Pascha, Eucharistiæ Sacramentum; nisi fortè de proprii sacerdoris consilio, ob aliquam rationabilem causam, ad tempus, ab ejus perceptione duxerit abstinendum. Alioquin & vivens ab ingressu Ecclesiæ arceatur; & moriens, *Christiana* sepultura. Unde hoc salutare statutum frequenter in Ecclesiis publicetur; ne quisquam ex ignorantiæ cæcitate, velamen excusationis assumat. Si quis alieno sacerdoti voluerit justa de causa sua confiteri peccata, licentiam priùs postulet & obtineat à proprio sacerdote; cùm aliter ipse illum non possit solvere vel ligare. Sacerdos autem sit discretus & cautus, ut more periti medici superinfundat vinum & oleum vulneribus sauciati; diligenter inquirens, & peccatorum circunstantias, & peccati quibus prudenter intelligat, quale ei debeat præbere consilium, & cujusmodi remedium adhibere; diversis experimentis utendo, ad sanandum ægrotum. Caveat autem omninò, ne verbo, aut signo, aut alio quovis modo prodat aliquatenùs peccatorem: sed si prudentiori consilio indiguerit, illud sine ulla expressione personæ cautè requirat; quoniam qui peccatum in pœnitentiali judicio sibi detectum præsumpserit revelare, non solùm à sacerdotali officio deponendum decernimus, verùm etiam ad agendam perpetuam poenitentiam in arctū monasterium detrudendum.

Mors David, *Principis* Northwalliæ.

EOdémque anno, circa initium Veris, quando solent promptiùs se accingere præliaturi, ad belli necessaria, *David* Princeps *Northwalliæ*, & nepos Regis ex sorore, post innumeras animi amaritudines, post terræ suæ destructionem, variásque cædes, & famis inedias hominum suorum, perjurus & fratricida, quasi variis tribulationibus lacessitus, de hac valle morientium ad vallem transiit mortuorum; *Walliam* perturbatam, & miserabiliter relinquens desolatam. In cujus loco *Wallenses* filium *Griffini* sibi in Principem elegerunt. Quod cùm idem *Griffinus* audisset, Regem, qui eum in sinu misericordiæ receptaverat, & jam per multum temporis honorificè aluerat & exaltaverat, relinquens more leporino ad latibula *Wallensium* saltu confugit repentino.

Parlamentū habitum Londini.

Eodémque anno conditæ sunt leges cum rigoris incremento, super his qui furtivè damna faciunt in alienis parcis vel vivariis; prout pleniùs scribitur in libro literarum, pòst inquisitionis transgressionum de foresta.

1246. MEdio verò Quadragesimæ, videlicet die qua cantatur *Lætare Jerusalem*, edicto Regio convocata, convenit ad parlamentum generalissimum, totius regni *Anglicani* totalis nobilitas *Londini*; videlicet Prælatorum tam Abbatum & Priorum quàm Episcoporum; Comitum quoque & Baronum; ut de statu Regni jam vacillantis, efficaciter, prout exegit urgens necessitas, contrectarent. Angebat enim eos gravamen intolerabile, à curia *Romana* incessanter illatum; quod non poterant sine nota desidiæ, & imminente ruina tolerare. Qui eò anxiùs mentibus sauciabantur, quòd Papa promissionis suæ transgressor, graviùs quàm ante eorum querimoniam manum diatim exasperans, aggravabat. Hæc enim ejus promissa in concilio *Lugdunensi* extiterunt.

Aliud Privilegium. INnocentius *& cætera. Universis tam Cathedralium quàm aliorum Prælatis, necnon patronis Ecclesiarum clericis & laicis per regnum* Angliæ *constitutis, salutem & Apostolicam benedictionem. Cùm noluerimus per nos, aut alios, auctoritate nostra vobis inferre gravamina, sed à quorumlibet molestiis defendere vos potiùs, ut ad nos pertinet intendamus; præsentium tenore vobis innotescat, quòd si delectus filius Magister* Martinus *cameræ nostræ clericus, de mandato nostro aliquos vestrum à collatione beneficiorum seu præsentatione suspenderit, suspensionem hujusmodi, nisi specialiter pro certis personis, quas duodenario tamen numero comprehendi volumus, facta fuerit, duximus relaxandam: ita quòd inter ipsas personas, illæ quibus jam aliqua de prædictis beneficiis sunt collata, vel quæ super obtinendis eisdem literas ab ipsorum patronis, vel eis ad quos illorum collatio spectat, habent, minimè computentur.*

Aliud. INnocentius, *&c. Venerabilibus Fratribus, Archiepiscopis, & Episcopis, per regnum* Anglorum *constitutis, Salutem & Apostolicam benedictionem. Cùm sedes* Apostolica *illo affectu* Anglicos *prosequatur, ut ipsos inter alios consilios multiplici favore proponat attollere, ac speciali dono gratiæ honorare; magno desiderio cupimus, eosdem* Anglicos *devotionis studio perseveranter insistere, ac laudabiliter exercitio proficere bonitatis, ut accepti & digni meritò inter cæteros habeantur. Hinc est quòd universitatem vestram monemus, rogamus & hortamur, auctoritate Apostolica mandantes; quatenùs vestrarum civitatum & diocesum clericos, & eos qui ascribi desiderant militiæ clericali, præsertim nobilium & magnatum filios, attentis & sedulis exhortationibus inducatis, ut honestati morum, scientiæ literarum & virtutum cultui ferventer intendant; studentes omni diligentia se gratos & idoneos exhibere, ac sedis prædictæ gratiam, aliorúmque benevolentiam, probitatis merito vendicare. Nos enim parati sumus clericis* Angliæ *benè meritis, provisionis Ecclesiasticæ dexteram liberaliter aperire; ac etiam cum illis, quos velut nobiliores & probiores, ampliori gratia noverimus esse dignos, super beneficiorum pluralitate honorificè dispensare.*

Aliud. INnocentius, *&c. Universis Archiepiscopis & Episcopis per Regnum* Angliæ *constitutis, salutem & Apostolicam benedictionem. Vestra meretur devotio, ut vos* Apostolica *sedes opportuno favore muniat, & gratiæ privilegio efferat specialis. Hinc est, quòd nos vestris supplicationibus inclinati, volentes jura vestra illæsa servari, universitatem vestram monemus, rogamus, & hortamur, auctoritate Apostolica mandantes; ut beneficia Ecclesiastica, ad collationem vestram spectantia, cùm ea vacare contigerint, personis idoneis conferre, quæ velint & possint in eis utiliter deservire, absque cujuslibet contradictionis obstaculo, liberè; prout ad vos pertinet, auctoritate prædicta, indulgemus. Nulli ergo hominum, &c.*

Aliud. INnocentius, *&c. Dilectis filiis, Ecclesiarum universarum patronis, per Regnum* Angliæ *constitutis, salutem & Apostolicam benedictionem. Fervens* Anglorum *meretur devotio, ut eos Apostolica sedes, tanquam speciales filios, brachiis maternæ affectionis amplectens, & favore ipsos muniat opportuno, ac efferat gratiæ privilegio potioris. Hinc est, quòd nos vestris supplicationibus inclinati, volentes jura vestra illæsa servari; ut ad* Ecclesiastica *beneficia, in quibus jus habetis patronatus, cùm eas vacare contigerit, præsentare illos, ad quos eorundem beneficiorum spectat collatio, personas idoneas, quæ velint & possint in eis utiliter deservire, absque cujuslibet contradictionis obstaculo, liberè; prout ad vos pertinet, auctoritate prædicta indulgemus. Nulli ergo hominum, &c.*

Aliud. INnocentius, *&c. Illustri Regi* Angliæ, *&c. Excellentiæ tuæ præsentium tenore innotescat, quòd licèt crucesignati in subsidium* Terræ sanctæ, *sint in multis exempti; volumus tamen hujusmodi crucesignatos Regni tui, quoad solitas ejusdem regni consuetudines exemptos haberi, quin eas teneantur, sicut alij, observare.*

Innocen-

1246.

Aliud.

INnocentius, *&c. Illustri Regi* Angliæ, *&c. Excellentiæ tuæ præsentium tenore innotescat, quòd cùm nuper sacro approbante Concilio, vicesimam omnium ecclesiasticorum proventuum in subsidium* Terræ sanctæ, *ac medietatem hujusmodi proventuum quarundam ecclesiarum, personarum quarundam verò tertiam, & aliquarum vicesimam, in succursum Imperii* Romaniæ *statuerimus deputandas, (prout in constitutionibus super hoc editis expressius continetur,) nuncii tui, quos ad prædictum Concilium destinasti, pro tuo totiusque Regni tui parte, hujusmodi constitutionibus in eodem Concilio contradicere curaverunt.* Causa autem contradictionis hæc fuit, quia scilicet decreverat Papa censum colligendi fore tradendum cui ipse volebat, quod suspectum fuit.

Causa contradictionis in Concilio pleno.

Aliud.

ITerum eidem Regi, *Præsentium tenore magnitudini tuæ notum fieri* volumus, quòd etsi hactenus fortè aliquibus ecclesiarum Prælatis, ut beneficia ecclesiastica, quæ in Regno tuo ante suam promotionem habuerant, possent usque ad certum tempus liberè retinere, fuerit ab Apostolica sede concessum, de cætero tamen non intendimus aliquibus similia indulgere.

Præterea unum privilegium, ne scilicet Italicus Italico immediate succedat, & hoc impetratum est propter fraudes eorum, qui mortuis beneficiatis, alios furtim supponebant, sed omnia hæc & alia, per hoc repagulum *non obstante*, infirmantur: ubi ergo fides? ubi jura, quæ scriptis solebant solidari? exularunt.

Rex Francorum Imperatorem Papæ reconciliare conatur.

EIsdem temporibus dum mundiale mare talibus exagitaretur turbinibus, *Fredericus* aliquantulum ad se reversus, fortè perterritus, & insurgentium insultus pertimescens tam *Germanorum* quàm *Italicorum*, & tam suorum quàm vicinorum hominum, iramque Dei, ut credere pium est, formidans, tangitur spiritu meliori, & eo ei spiritum humilitatis largiente, qui per Prophetam suum *David* ait: *Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum Domine:* obtulit domino Papæ suorum excessuum facere satisfactionem competentem. Super quo negotio, constituit procuratorem & mediatorem dominum Regem *Francorum*, qui partes suas diligenter interponens Papam adiit *Lugduni* commorantem, sed tamen ipsi adventanti usque *Cluniacum* occurrentem, tractatum super hoc habiturus, si qua pacis forma posset inveniri. Obtulit autem dictus *Fredericus*, ut in *sanctam Terram* irrediturus abiret, quoad viveret *Christo* ibidem militaturus, & totũ regnum integraliter pro posse restituturus cultui *Christiano*, ita scilicet ut filio suo loco ipsius in Imperiali dignitate substituto, piè dispensetur cum eodem *Frederico* & absolvatur benignè, concessa ei plena peccatorum suorum venia, fiat de prævaricatore, famæ suæ integritate fœliciter restaurata, filius reconciliationis. Ad quod Papa: Ha quoties talia vel potiora promissa sunt, quæ jurejurando confirmavit, quæ tantum non cassavit ea spernens adimplere, sed enormis est transgressio subsecuta. Et humiliter intuens Regem, ait, Domine *Francorum* Rex: fili charissime, non tantùm mea, sed totius *Christianitatis* agitur causa. Consideret & prudenter attendat serena dominatio vestra, quoties & quàm humiliter vocabatur expectante totius Concilii universitate reconciliandus, nec vocatus venit, ut staret saluberrimo Concilio potiùs quàm judicio pariturus, & quæ priùs promiserat, & in periculo animæ suæ juraverat, & per nobiles mediatores, qui in anima sua juraverant, unde multum verecundantur, certissimè promiserat, & in scriptis redacta topazio suæ majestatis signaverat, adimplere contempsit.

Quo teneam nodo mutantem Prothea vultus?

In omnibus se reddidit incredibilem. Cui pius Rex *Francorum:* Domine, nonne legitur in Evangelio, quòd *usque septuagies septies* pandendus est sinus misericordiæ veniam postulanti? considera dies quàm mali sunt. *Terra sancta* periclitatur, nec patet liberatio ejus, nisi eo post Deum propitio, qui portubus præest & insulis & spaciosis terris mari conterminis, & qui novit omnia nobis peregrè profecturis profutura. Magna pollicetur. Peto & petens consulo, tam pro me quàm multis aliis milium milibus peregrinaturis, prosperum transitum expectantibus, imò potiùs pro statu universalis Ecclesiæ & *Christianitatis*, accipite & acceptate tanti Principis talem humiliationem, *Christi* sequentes vestigia, cujus vicarius estis in terris, qui se usque ad crucis patibulum legitur humiliasse. Quòd cùm Dominus Papa erecta & rejecta cervice refutasset, dominus Rex *Francorum* recessit iratus & indignans, eò quòd humilitatem quam speraverat in servo servorum Dei, minimè reperisset.

Templarii & Hospitalarii *captivos suos redimere volunt.*

ET dum rotam circularem in actibus *cisalpinorum* fortuna revolveret, in transmarinos *Christianos* eventus etiam variavit fortuitos. *Templarii* namque & *Hospitalarii*

1246. comperientes propriam miseriam, & ad se, licèt serò, revertentes, statuerunt inter se orationes & jejunia prẹter solita specialiter pro liberatione *Terræ sanctæ* devotè facienda. Insuper intelligentes, quòd magistri eorum cum quibusdam militibus *Templariis* & aliis, detinebantur vivi incarcerati captivi in potestate *Soldani Babyloniæ*, miserunt quosdam de fratribus suis, quos noverant prudentiores, ad dictum *Soldanum*, ut cum eo efficaciter de captivorum memoratorum liberatione per redemptionem, licèt multam & multum preciosam taxantes, loquerentur, nec parcerent auri & argenti quantitati, aut numero. At ipsi impetrata pace salvò intermeandi, primò, Optimatibus *Soldani* munera preciosa obtulerunt, obsecrantes ut apud *Soldanum* pro eis diligenter intercederent, ut quantum vellet auri & argenti pro redemptione magistrorum suorum, & quorundam fratrum, quos tenebat incarceratos, acciperet. Hæc autem cùm *Soldanus* cognovisset, ipsos interpretes increpando, & eosdem *Templarios* & *Hospitalarios* redarguendo, ait; Miseri sunt isti *Christiani*, quos dicimus *Templarios* & *Hospitalarios*, legis & ordinis sui transgressores. Primò enim voluerunt paucis transactis annis suum Imperatorem *Fredericum* in servitio *Christi* sui peregrinantem, prodere fraudulenter, sed per propitiam pietatem nostram non prævaluerunt. Iterum, ipsi qui sese ut fratres ad invicem diligere tenerentur, & in necessitatibus coadjuvare, bellum hostile inter se, & odium inexorabile jam per quinquennium continuarunt, nec poterat Comes *Richardus*, frater Regis *Angliæ*, qui inter *Christianos* habetur clarissimus, pacificare; treugasq; cautè ab ipso initas ipsi *Templarii* in contemptum dicti *Richardi*, quem Garcionem esse asserebãt, & in contumeliam fratrum suorũ videlicet *Hospitalariorũ* procaciter infregerunt. Item, nuper in bello inter nos & ipsos cõmisso, primicerius eorũ & signifer, quẽ Balcaniferũ vocant, contra ordinis eorũ decretũ, primus recalcitravit, in prælio fugitivus. Nunc autem mala malis addẽtes, & ordinis sui transgressiones transgressionibus accumulãtes, magistros ac fratres suos captivos pro magna pecuniæ quantitate satagunt cõparando redimere, quos non nisi pro zona quadã vel capistro, secundũ ordinis eorũ tenorẽ, novimus redimẽdos. Merito igitur multiplici tradidit eos Deus eorũ in manus odientiũ eosdem carceri mancipandos. Et sic austero vultu & torvo aspectu recedere jussit pro eis intercedentes, asserens incarceratorum conditionem fore protinus aggravandam. Quòd cùm nunciis relatum fuisset, tristes recessuri dixerunt dictis mediatoribus: Et quid in hoc articulo agendum est? dedimusne frustra vobis, in quibus speravimus, munera? cõsulatis nobis efficaciter, qualiter nostri incarcerati, quos exigimus, valeãt liberari. Responderunt interpretes: Verè nobis munera cõtulistis desiderabilia, & nos vobis perinde fidele consiliũ repẽdemus. Ecce sũma negotii vestri. Procurate ut dominus Imperator *Fredericus* quẽ dominus noster supra omnes mortales diligit & reveretur, vel nuncio vel scripto significet domino nostro levi saltẽ supplicatione, & indubitãter gratis quos petitis omnes liberabũtur. Responderunt nuncii: Nunquã quã diu vitales auras attrahimus, ad hujus cõsilii cõsensum incurvabimur. Et sic sine spe captivorũ liberationis, acriter redarguti, cum cõfusione redierũt. Ex cujus rei tenore colligi potest, quãta familiaritas *Fredericũ* cum dicto *Soldano* copulavit.

Conventus omnium Nobilium Angl.

CONvenientibus igitur ad Parlamentum memoratum totius Regni Magnatibus, die videlicet qua cantatur *Lætare Hierusalem*, in primis aggressus est, dominus Rex ore proprio Episcopos per se, posteà verò Comites & Barones, deinde autem Abbates & Priores. Videlicet super his, pro quibus miserat nuncios suos solempnes ad concilium *Lugdunense*, & quasdam indulgentias & literas Papales, præsenti libro prænotatas, quas dicti nuncii reportarunt, eis ostendit, & qualiter dominus Papa dictis nunciis, pro Rege & Regno multa bona promisit ac præmisit. Sed quia dominus Rex post indulgentias memoratas, dictáq; promissa, magis sensit Papam, prout communiter audivit, & verè posteà didicit, manum aggravare, & quasi per contemptum plus solitò in Regnum protervire, ecclesiam opprimendo, ostendit eis articulos super gravaminibus & oppressionibus ecclesiæ & regni sui, quorum tenor talis est.

Gravamina Regni Angl.

GRavatur Regnum *Angliæ*, eò quòd dominus Papa non est contentus subsidio illo quod vocatur *denarius beati Petri*, sed à toto clero *Angliæ* gravem extorquet contributionem, & adhuc multa graviora nititur extorquere, & hoc facit sine domini Regis assensu vel consensu, contra antiquas consuetudines, libertates, & Regni jura, & contra appellationem & contradictionem procuratorum Regis & Regni, in generali Concilio factam.

Item,

ITem, gravatur Ecclesia & regnum, eo quòd patroni ecclesiarum ad eas cum vacaverint clericos idoneos præsentare non possunt, prout dominus Papa per literas suas eis concessit, sed conferuntur ecclesiæ *Romanis*: qui penitus idioma Regni ignorant, in periculum animarum, & extra Regnum pecuniam asportant, illud ultra modum depauperando. 1245.

ITem, gravatur in provisionibus à domino Papa factis, in pensionibus exigendis, contra literarũ suarum tenorem. In quibus continetur, quòd ex omnibus retentionibus factis in *Anglia* non intendebat conferre, nisi xii. beneficia post prædictarum confectionem literarum: sed credimus multa plura beneficia ab eodẽ posteà esse collata, & provisiones factas.

ITem, gravatur quòd *Italicus Italico* succedit, & quòd *Anglici* extra regnum in causis auctoritate Apostolica trahuntur, contra Regni consuetudines, contra jura scripta, eò quòd inter inimicos conveniri non debent: & contra indulgentias à prædecessoribus domini Papæ, Regi & Regno *Angliæ* concessas.

ITem, gravatur ex multiplici adventu illius infamis nuncii, *Non obstante*, per quem juramenti religio, consuetudines antiquæ, scripturarum vigor, concessionum auctoritas, statuta jura & privilegia debilitantur & evanescunt, quòd infiniti de Regno *Angliæ* oppressi sunt graviter & afflicti, nec se dominus Papa versùs Regnum *Angliæ* in plenitudine suæ potestatis revocanda, curialiter ita vel moderatè gerit, prout procuratoribus Regni ore tenus dederat in promissis.

ITem, gravatur in talliis generalibus, collectis & assisis sine Regis assensu & voluntate factis, contra appellationem & contradictionem procuratorum Regis, & universitatis *Angliæ*.

ITem, gravatur eò quòd in beneficiis *Italicorum*, nec jura, nec pauperum sustentatio, nec hospitalitas, nec divini verbi prædicatio, nec ecclesiarum utilis ornatus, nec animarum cura, nec in ecclesiis divina fiunt obsequia, prout decet, & moris est patriæ, sed in ædificiis suis parietes cum tectis corruunt, & penitus lacerantur.

HÆC autem attendentes universi ac singuli, unanimiter consenserunt, ut adhuc ob reverentiam sedis Apostolicæ, domino Papæ humiliter ac devotè, tam per Epistolas, quàm per solennes nuncios supplicarent, ut tam intolerabilia gravamina & jugum subtraheret importabile. Scripserunt igitur domino Papæ in hæc verba.

Querela omnium Anglorum *super prædictis oppressionibus.*

R*Everendo in Christo Patri*, Innocentio *Dei gratia summo Pontifici, Episcopi* Cantuariensis *Provinciæ suffraganei, cum recommendatione pedum oscula beatorum. Sedis Apostolicæ benignitas, quæ nos nuper in Concilio* Lugdunensi *constitutos, in sinu honoris & specialis dilectionis collocavit, nec non ejus sublimitas, quæ tot affectibus nostræ condescendit parvitati, ad zelum honoris & optatæ prosperitatis sanctæ matris nostræ, populi peculiaris, & spiritualium quodammodo adoptionis filiorum animos nostros, cor, & affectus, fervore fidei & affectu sinceritatis advocant, utpote qui pro ea & ejus honoribus animo libenti laborare disponimus, & ejus tranquillitati pro viribus studere, ut tenemur. Sanè, quantò magis in devotione optamus reperiri ferventiores, tantò profectò, nostrum populum & Regnum in unitate ecclesiæ matris nostræ tenemur confovere studiosiùs. Quod utique absque dictæ sedis adjutorio speciali, nulla prorsus via per nos poterit adimpleri. Nuper siquidem cùm in Concilio illustris Principis & domini* Angliæ *Regis, in media Quadragesima, essemus præsentes, quædam audivimus, quæ vestræ sanctitati referimus dolentes, Regem scilicet & proceres, necnon populum quasi universum rodere, ac multiplicatis querimoniis murmurare, quòd in collationibus beneficiorũ, quæ per provisores in* Anglia *fiunt incunctanter, Nobilium atque aliorum vocationibus, contra eorum & Regni privilegium, ad judicia extra Regnum, necnon aliis plerisque molestiis, quas vestræ beatitudini, ut credimus, pleniùs insinuare proponunt, ipsi & regnum atque populus universus jugo oppressionis intolerabilis existunt prægravati. Et hæc publicè objurgantes proponebant in cordibus quasi se malle mori, quàm ea, cùm magis ac magis de die in diem pullulare videantur, diutiùs tolerare, præsertim cùm eadem gravamina, ipsos & eorum populum sæpiùs, ut asserunt, ac duriùs affligant, promissione moderaminis, quam ipsorum procuratoribus à vestra sanctitate in supradicto concilio factam esse dicunt, jam non obstante. Clamor insuper & tumultus tot & tantorum, quamvis nobis periculosus videretur, & ad diu tolerandum gravis, tamen per nos, qui ad hoc diligentia qua novimus laborare curavimus, nulla prorsus ratione nequiverat sedari. Sanè cùm hæc sic procedant; dolorum initia & multorum malorum in* Anglia, *ut perpendimus & timemus, erunt fomenta, pedibus vestræ sanctitatis lachrymosis precibus prostrati deprecamur: quatenus fidei* Anglicanæ *fervorem attendentes, & quòd idem regnum sacrosanctæ* Romanæ *ecclesiæ specialiter extiterit devotum, turbationem*

bationem

1246. *bationem ejusdem regni paterno occurrentes solatio, illis de Regno in his quæ ad salutem & tranquillitatem pertinent ipsorum, ob Dei reverentiam prospicere velitis. Et nos eosdem, quorum sitimus salutem & quietem, sic in unitate fidei & devotione ecclesiæ studebimus conservare, quòd Deo & ecclesiæ, necnon vobis, pater reverende,* Christo *propitio, cedat ad honorem. Ad hoc placeat sanctitati vestræ, præfati Principis nostri & fratris ejusdem Comitis* Cornubiæ, *animos sub honestatis forma pacificare, qui in facto pro invicem se fore proponunt, non modicum gravatos, & causam asserunt gravaminis memorati, favorem ecclesiæ* Romanæ *parti adversæ nimis attributum.*

Litera Abbatū Angliæ ad Papam.

SAnctissimo patri ac domino in Christo *charis.* Innocentio *Dei gratia universalis ecclesiæ summo Pontifici, devoti filii sui Abbates & Priores eorumq́ conventus provinciæ* Cantuariensis & Eboracensis, *salutem & pedum oscula beatorum. Divina providentia majestatis in numero, pondere, & mensura disponens universa, ecclesiæ sponsæ suæ sic jecit in petra solida fundamentum, ut super structura stabilis fundamenti cæmento sanguinis filii sui fortiùs solidati, faciliùs & fœlicius surgeret paries erigendus. Ecclesia quidem universalis, qui à sanguine* Christi, *qui plùs clamat veniam quam vindictam, sic suo sponso disponente, sub uno patre regitur ac pastore, sicut arca in cataclysmo regebatur in cubito consummata. Sanè* Christus, *Dei virtus & sapientia, ecclesiam universalem, tanquam sponsam unicam, sibi copulavit, quia una est columba sua, electa sua, quæ licet in particulares sit divisa, non tamen esse debet à cultu divino discrepans aut diversa: ecclesia quidem* Anglicana *se semper sponso suo, qui cum ea traxit in utero Virginali absque macula sive ruga, incessanter exhibuit gloriosam. De civitate enim Dei, scilicet Ecclesia* Anglicana, *usque ad tempora novissima dicta sunt gloriosa, quæ sacrosancta* Romanæ *Ecclesiæ membrum speciale, mons* Libani *decor,* Carmeli & Saron, *in divinis obsequiis frequens ac sollicita, cum candore munditiæ, tanquam aquam cor effundens puras ad Deum levat manus, orationis thura ad consistorium Trinitatis jugiter dirigendo. Licèt autem divinis obsequiis sit intenta non modicum, condolet, tristatur, & turbatur propter exactiones, oppressiones, & tribulationes multimodas, quæ invenerunt eam nimis. Quia, ut ex assertione Magnatum, necnon & clamore populari accepimus, ventus irruens à deserto quatuor ipsius angulos, tanquam domum* Job, *vehementer impulit & concussit. Unde ipsa plausum in planctum, & lætitiam commutavit in lamentum, quia anima ejus in amaritudine est, nisi per vestræ gratiam majestatis, caput ipsius jam demissum, sublimiùs elevetur. Ad vos igitur, pater reverende, tanquam ad columnam, quam fixit Deus & non homo, ecclesia* Anglicana *recurrit, confidenter sperans in Domino, qui facit bonitatem, quòd contra oppressiones ipsius salubrem adhibebitis medicinam, & per justitiam, quæ de cælo prospexit, mediante Dei & hominis unione, unicuique jus suum tribuetis, & in sua justitia conservabitis universos. Cùm igitur simus sacrosanctæ* Romanæ *Ecclesiæ filii fideles ac devoti, ut jacula prævisa minùs lædant, præmissa sedi Apostolicæ duximus intimanda, videntes eidem multiplex periculum imminere, & nisi in multis à vobis contingat remedium adhiberi, timendum est ne tumultus fiat in populo, scandalum oriatur, & schisma multipliciter generetur. Commovetur enim populus contra Regem, ab ipsius fidelitate paratus recedere, nisi contra morbos imminentes per potentiam Regiam citiùs occurratur. Asserunt enim Proceres & Magnates, quòd si ecclesiæ collatæ Monasteriis, ab eisdem, clericis* Italicis *conferantur, ipsas Ecclesias & alia beneficia in proprietatem suam justè poterunt revocare, quia ex eis fructus provenientes ad usus pauperum & peregrinorum, debent de jure deputari, cùm hac fuisset intentio conferentium, & causa conferendi. Provideat ergo sanctitas vestra, ut regnum & sacerdotium nullatenus sint divisa. Quia si ecclesia* Anglicana, *quæ quondam fuit posita in superbia sæculorum, secundùm verbum Propheticum, quasi terra Gigantum, detrahatur in ruinam, inter Regnum & Sacerdotium divisione facta, gemat tam populus quàm sacerdos, & ex hoc strages multorum posset subsequi sine mora. De injuriis, de quibus Proceres ac Magnates conqueruntur, per latores præsentium poteritis edoceri, ut correctione subsequente, mæror eorum in gaudium convertatur.*

Litera universitatis Angliæ ad Papam.

SAnctissimo, *&c. Devoti filii sui Comes* Cornubiæ Richardus, Simon *de* Monte Forti, *Comes* Legrecestriæ, *de* Boun, *Comes* Herefordiæ & Essexiæ R. *le* Bigod, *Comes* Northfolkiæ, R. *Comes* Gloverniæ & Herefordiæ, R. *Comes* Wintoniæ, W. *Comes* Albemarliæ, H. *Comes* Oxoniensis, *& alii totius Regni* Angliæ, *Barones, Proceres, & Magnates, ac nobiles portuum maris habitatores, necnon & clerus & populus universus, salutem, & debitam tanto Pontifici in omnibus reverentiam. Sic mater Ecclesia tenetur filios suos confovere, ipsos sub alas suas congregando, ut filii sui non degenerent in obsequio matris suæ, sed pro*

matre,

matre, si necesse fuerit, manum suam mittant ad fortia, & arma & scutum assumentes pro defensione sua cuilibet discrimini se opponat, de cujus uberibus lac sugunt consolationis, & ad ipsius dependent ubera pietatis. Mater enim filiorum uteri sui debet reminisci, ne si secus fiat, lactis pabulum subtrahendo, videatur novercari. Pater etiam à filiis suam subtrahens pietatem, non pater, sed vitricus meritò debet appellari, cùm filios naturales, spurios reputat aut privignos. Idcirco pater reverende, currus Israel & auriga ejus, *ad asylum vestræ pietatis recurrimus confidenter, clamantes post vos. Implorantes etiam humiliter & devotè, quatenus ob spem retributionis divinæ, voces clamantium post vos dignemini misericorditer exaudire, & gravaminibus, injuriis, & oppressionibus regno* Angliæ, *& domino nostro Regi multipliciter impositis ac illatis, velitis salubre remedium adhibere. Alioquin necesse est ut veniant scandala, clamore populi tam dominum Regem quā nos intolerabiliter impellente. Quoniam nisi de gravaminibus domino Regi & Regno illatis, Rex & Regnum citiùs liberentur, oportebit nos ponere murum pro domo Domini, & libertate Regni. Quod quidem ob Apostolicæ sedis reverentiam hucusque facere distulimus, nec ultra reditum nunciorum nostrorum, qui propter hoc ad sedem Apostolicam mittuntur, dissimulare poterimus, quin Regni* Angliæ *tam clero quàm populo, qui talia nullatenus sustinebunt, pro viribus nostris subveniamus. Et nisi citiùs prædicta per vos corrigantur, pro certo teneat vestra sanctitas, quòd non immeritò timeri potest, quòd tam Ecclesiæ* Romanæ *quàm domino Regi tale periculum imminebit, quod eidem remedium, quod absit, de facili non poterit adhiberi.* 1246.

Literæ Regis ad Papam pro liberatione Angliæ ab oppressionibus Papalibus.

SAnctissimo, &c. Novit ille qui nihil ignorat, quòd matrem nostram Romanam *ecclesiam semper habemus in visceribus dilectionis sinceræ, sicut eam quam non diligere valemus, & ad quam imminentibus necessitatis articulis, ut filius ad matrem, quem suis lactavit uberibus, fovere tenetur, sub sua protectione specialiter militantem, confugimus confidenter. Verùm clamorem incomparabilem magnatū* Angliæ, *tam cleri quàm populi, non possumus obaudire, quantumcunq; dilectionis affectionem erga dictam matrem nostram gerimus, & gerere jugiter per per Dei gratiam intendamus. Dicti namq; Magnates magis solito invaluêre clamantes, ut nos ab oppressionibus aliàs per nuncios suos solempnes vobis ostensis, quæ sicut ferunt, novissima magis gravant, majestas regia faceret liberari. Quapropter cùm dicti Magnates ad præsentiam nostrā meritò destinēt nuncios speciales, sanctitati vestræ supplicamus attentè, ut eorum supplicationibus taliter velitis annuere, quòd tam matri nostri, quàm vobis filios, nos reddatis benevolos et devotos. Ne si secus agatur, ecclesia* Romana, *et nos in tali simus periculo cōstituti (quod avertere dignetur sua misericordia Deus mediante,) quòd nos oporteat in perpetuum subjacere.*

Aliæ ejusdem ad Cardinales de eadem re.

VEnerabilibus in Christo *Patribus universis & singulis, Dei gratia sanctæ* Romanæ *ecclesiæ Cardinalibus,* H. *ejusdem gratia Rex* Angliæ, *&c. salutem & sinceræ dilectionis affectum. Quantumcunque* Romanam *ecclesiam diligamus, & ipsius affectemus commodum & honorem, clamorem Magnatum nostrorum* Angliæ *tam cleri quàm populi, qui magis solitò invaluêre clamantes super oppressionibus, tam domino Papæ, quàm vobis alias significatis per solempnes nuncios eorundem, dissimulando non possumus pertransire. Quapropter ipsi domino Papæ supplicam humiliter & devotè, ut justis supplicationibus eorum ei faciendis per nuncios iteratos taliter condescendat, quòd ipsos dictæ ecclesiæ & nobis reddat magis favorabiles & devotos, & à fidelitate vestra nullatenus alienos. Paternitatis etiam vestræ dilectionem attentè rogamus, quatenus partes vestras velitis interponere diligenter, ut iterati nuncii dictorum Magnatum à domino Papa & vobis possint taliter exaudiri, quòd præfatæ ecclesiæ & nobis non videatur periculum imminere, cui nos oporteat in perpetuum subjacere, quod timetur non modicum ab universis & singulis regni nostri. Teste meipso. Apud* Westmonasterium, *vigesimo octavo die Martii, anno Regni nostri trigesimo.*

Querelæ querelis adduntur.

CUm autem dominus Rex supra prædictis oppressionibus quotidie supervenientibus, (de quibus querelæ multiplicabantur circumquaq;) accesserunt multi per curiam *Romanam* enormiter læsi & damnificati, sperantes dominum regem & suos in concepto proposito firmiter permansuros, multas injurias sibi illatas ad recentem memoriam Regis & Regii consilii conquerēdo suscitarunt. Et quædam quæ priùs non recolebantur, per querulos articulis prioribus addebantur injuriæ, non minimum Regi & Regno derogantes. In hunc modum:

Querela super curia Romana.

NUper etiam ab Apostolica sede emanarunt literæ, non modicum Regis & Regni præjudicium continentes. Videlicet, quòd aliqui Prælati decem milites strenuos, etiam aliqui quinque, & aliqui quindecim invenirent domino Papæ, qui in servitio ecclesiæ *Romanæ* starent per annum integrum, & Prælatorum stipendiis militarēt, cum equis & armis

1246. armis sufficienter instructi, ubi dominus Papa duxerit providendum. Quod servitium militare nulli nisi soli Regi & Regni Principibus debetur, nec ab aliquo usque ad nostra tempora, aliquo tempore exactum fuisse recolitur. Et si summo Pontifici placuisset, absque assensu Regio hujusmodi exactionem fecisse, aut pro ea non modicam redemptionem recepisse, nullatenus debuisset. Præterea, ne dominus Rex contra hoc sibi prospicere potuisset, fraudulenter fuit à quibusdam nunciis ecclesiæ provisum, & singulis Prælatis ab eisdem mandatum, quòd hujusmodi exactionem & pro ea gravem redemptioné receptam, usque ad dimidium annum, sub pœna excommunicationis, nulli omnino revelarent. Item, in universorum & singulorum patronorum ecclesiarum *Angliæ*, præjudicium non modicum & gravamen, his diebus domino *Cantuariensi* concessum est, ut obventiones sive fructus unius anni beneficiorum, quæ vacare contigerint in provincia *Cantuariensi*, eidem Domino *Cantuariensi* conferantur.

Terra sancta paululum respirat ab afflictione Babyloniorum.

EIsdemque temporibus, detestabiles *Chorosmini*, completo eorum in *Terra sancta* facinore, exigebant à *Soldano Babyloniæ* instanter & protervè, ut quædam sibi promissa & pacta pro labore suo bellico, sibi sine percunctatione ac difficultate persolveret. Quibus cùm *Soldanus* memoratus procaciter ac negativè respondisset, asserens ipsos satis ditari ex spoliis devictorum: dixerunt *Chorosmini*, quòd etsi spolia reportassent, tamen personas captivorum nobiles & magnis thesauris redimendos, ipsi *Soldano* præsentaverunt. Et cùm ex talibus verbis orirentur jurgia, recesserunt omnes ab eodem *Soldano* in furore & iracundia comminando. Et facta cum *Soldano Damasci* pactione, & inito fœdere, adhæserunt ei. Et dedit idem *Soldanus Damasci*, in odium & perniciem *Babyloniorum*, filiam suam nuptui Principi *Chorosminorum*. Et ex tunc *Damasci* respirantes potenter *Babylonios Christianis* inimicissimos debellarunt adjutorio freti *Chorosminorum*. Quod cùm *Christiani* cognovissent, ex *Saracenorum* discordia, & præcipuè ex hostium discrimine, qualemqualem spem & consolationem conceperunt.

Fredericus *Imp. purgat se à crimine hæreseos.*

TEmporibus quoque sub eisdem, *Fredericus* quem nominare Imperatorem prohibet ecclesia, ut famam suam restauraret, quam de hæresi præcipuè læsam enormiter sentiebat, hanc epistolam nobilibus *Angliæ*, quos omnes cum Rege sperabat viriliter contra importunitates Romanæ curiæ certaturos, duxit transmittendam.

Literæ Imperiales.

FRedericus, *&c. Prælatis ecclesiarum, Comitibus, & Baronibus, Nobilibus & universis per Regnum* Angliæ *constitutis, quibus præsentes literæ ostensæ fuerint, devotis & amicis suis, salutem & omne bonum. Etsi causæ nostræ justitiam, vulgaris famæ præloquium, & regionum veridica testimonia nunciorum, ad universitatis vestræ notitiam perduxisse credamus, quia tamen* segniùs irritant animum demissa per aurem, *quàm quæ sunt oculis demissa fidelibus, ipsam puram & nudam veritatem processus, quem contra nos summi Pontifices hactenus habuerunt, vestro conspectui præsentamus. Ad cujus inspectionem plenariam & attentam, à tot temporibus & diebus nostris negociis deputatos, unum sufficiens tempus & diem nobis affectio vestra concedat, quo si licuerit attentè consilia vestra ritè considerent, si fuerit in Pontificibus* nostris *Pontificalis rectitudinis zelus: si nobis tot & tantis injuriis lacessitis, justa debeat defensio denegari: si demùm* Christi *Vicarii,* Christi *vices impleverunt, & si prædecessoris* Petri *successores, ejusdem imitentur exemplum. Considerent etiam, quo jure censeri debeat processus hujusmodi contra nos habitus, vel quo nomine nuncupari, si dici valeat sententia, quam Iudex incompetens promulgavit. Nam etsi nos nostræ Catholicæ fidei debito suggerente manifestissimè fateamur, collatam à Domino sacrosanctæ* Romanæ *sedis Antistiti, plenariam in spiritualibus potestatem, quantumcunque quod absit, sit ipse peccator, ut* quod in terra ligaverit, sit ligatum in cœlis, quod solverit, sit solutum; *nusquam tamen verum legitur divina vel humana sibi lege concessum, quòd transferre pro libito possit Imperia, aut de puniendis temporaliter in privatione Regnorum Regibus aut terræ Principibus judicare: cùm licèt ad eum à jure & more majorum, consecratio nostra pertineat; non magìs ad ipsum privatio seu remotio pertinet, quàm ad quoslibet Regnorum Prælatos; qui Reges suos prout assolet, consecrant & inungunt. Esto sine præjudicio nostro, quod habeat hujusmodi potestatẽ; estne istud à plenitudine potestatis ipsius, quòd nullo prorsus ordine juris aut ordinis jure servato, animadvertere possit in quoslibet quos asserit suæ ditioni subjectos? Processit enim contra nos nuper, ut dicitur, non per accusationis ordinem, cùm non accusator apparuisset idoneus, nec inscriptio præcessisset, & nec per denunciationem, legitimo denunciatore cessante, nec per inquisitionis modum, quam clamosa insinuatio non præcessit. Cùm etiam nullorum Inquisitorum facta nobis extiterit copia; si qui forsan occultè, cùm nulli fuerint, per hujusmodi judicem ad inqui-*

inquisitionem addicti. Asserit omnia fore notoria, quæ nos esse notoria manifestè negamus, & esse notoria, per legitimum testium numerum non probantur. Sic enim quilibet Iudex posset per se, solum crimen asserendo notorium, spreto juris ordine, quemlibet condempnare. Insurrexerunt in nos in Concilio, sicut dicitur, aliqui testes iniqui, vel valdeperpauci, quorum unum, veluti Calmensem *Episcopum, suis, fratre videlicet & nepote, per nos ex causa proditionis ad suspendium legitimè condempnatis, offensa rationabilis nobis reddidit odiosum, & justè propterea repellendum. Aliquos, tanquam ex ultimis partibus* Hispaniæ *prodeuntes,* Tarraconensem *scilicet &* Compostellanum *Antistites, negotiorum* Italię *natalis ratione longinquitas in suos & eosdem venenosæ subornationis inductio, nostra justitia fecit infestos. Esto præterea, quòd legitimi fuerint subsistentibus testibus, Actor & Iudex, defuit tertius, qui vel præsens, vel contumaciter absens, secundùm justitiam debuit condempnari. Citati namq; in prædicatione sua* Lugduni, *sicut audivimus, licèt prorsus informiter, videlicet, quòd ipsi citanti & aliis nullis aliorum omnino personis, aut causis expressis, facturi justitiam debemus per nos vel responsales idoneos comparere: præsentes pro certo non fuimus, sed ex justis causis absentes, ad quarum allegationem admissi responsales nostri legitimi non fuerunt, nec absentes contumaciter fuimus, cùm præter id quòd nulli fuerit citatio, ut est dictum, peremptorium terminum, prout ordo juris expostulat, citatio non haberet prout citationis forma Principibus & Prælatis missa, per literas evidenter ostendit contumaciam nostram. Præterea magistri* Thaddei *de* Suessa, *magnæ curiæ nostræ Iudicis dilecti fidelis nostri procurationis, plenum mandatum excusat, cujus autoritas ex eo quòd contra nos, non ex civilibus, sed ex criminalibus sit processum, ad quæ frustra procurator intervenit, nullatenus enervatur, cùm ipsius citationis tenor, quæ nos aut procuratores nostros exigit, manifestè contrarium dedisset intelligi. Videlicet, quòd contra nos non criminaliter, sed tantùm civiliter fuisset agendum; prædictis etiam omnibus, absq; nostra justitiæ præjudicio, circumscriptos. Dato quòd manifestè fuerimus contumaces, non est ista legitima contumaciæ pœna, quòd delatus aut accusatus & contumax per diffinitivam sententiam ante cœptum ritè judicium, privato vel publico judicio nullo à sua causa discussa, debeat condempnari. Sunt enim in talibus aliæ contumacium pœnæ, Civilibus legibus & Canonicis introductæ. Deniq; posito, quòd omnia prædicta juris præsidia, licèt irrefragabilia, causæ nostræ deficiant; ipsius pronunciationis tenor ipsam sententiam nullam ostendit, per quam non procurator noster præsens, sed nos absentes extitimus condempnati, quam ipso jure nullam esse sententiam, leges & jura qualibet manifestè declarant. Evidentem quoq; processus & procedentis iniquitatem causæ denotant, quas in sententia comprehendit, à quibus nos incorruptibilis veritas & publica munimenta defendunt: prout seriatim hæc fida relatio latoris præsentium, ipsorum munimentorum tenor manifestissimè profitetur, quanquam ad tam diræ pœnæ sententiam, si tamen sententia dici potest, quæ contra nos præcipitata dignoscitur, contra* Romanum *Principem, omnia prædicta & singula minimè suffecissent. Manifestum namq; præcipitium, & ex præconcepto jamdudum animi fervore fuisse dignoscitur in prædictis, dum venerabilem* Frisigenum *Episcopum dilectum Principem, fratrem* H. *magistrum domus* Hospitalis Theutonicorum, *etiam magistrum* P. *de* Vinea, *magnæ curiæ nostræ Iudicem, dilectos fideles nostros, quos ultimò pro omnimoda consummatione tractatæ pacis ad Concilium miseramus, saltem per triduum summus Pontifex noluit præstolari. Non expectato etiam magistro* Walterio *de* Ocra, *Capellano, Notario, & fideli nostro, qui de conniventia summi Pontificis, & quorundam de fratribus ad nos missus, per viginti dies expectari debuit. Hæc fuit solummodo per biduum, quo tempore prædicti processio iniqui* Lugduno *distabat, ad multa Nobilium & quàmplurium Prælatorum instantiam expectatus. Apparet nihilominus animosa nimis, & ampullosa non minus, ex ipsius inflictæ pœnæ severitatis sententia, per quam Imperator* Romanus, *Imperialis rector & dominus manifestus, læsæ majestatis crimine dicitur condempnatus: perquàm ridiculosè subjicitur legi, qui legibus omnibus Imperialiter est solutus, à quo temporales pœnæ sumendæ, cùm temporalem hominem superiorem non habeat, non sunt in homine, sed in Deo. Spirituales autem pœnas, per sacerdotales nobis pœnitentias indicendas, tam pro contemptu clavium, quàm pro aliis transgressionis humanæ peccatis, nedum à summo Pontifice (quem in spiritualibus patrem nostrum & dominum profitemur, si tamen nos filium debita relatione cognoscat) sed per quemlibet sacerdotem reverenter accipimus, & devotè servamus. Ex quibus omnibus manifestè liquet, quòd potiùs ignominiosè quàm justè habendos nos dixerit à Catholica fide suspectos, quam nos teste supremo Iudice in omnibus & singulis ejusdem articulis,*

1246.

1246. *culis, secundùm universalem ecclesiæ disciplinam & approbationem per* Romanam *Ecclesiam, symbolum firmiter credimus, & profitemur simpliciter. Advertat igitur industria vestra, si prædicta nulla sententia ipso jure, nullus ipso jure processus, non magis in nostram, quàm in omnium Regum & Principum, ac quarumlibet temporalium dignitatum perniciem debeat observari, quam nulla nostrorum* Germaniæ *Principum, à quibus assumptio, status, & depressio nostra dependent, præsentia vel consilia firmaverunt. Advertat & aliud, qualis ex istis initiis exitus expectetur. A nobis incipitur, sed pro certo noveritis, quòd in aliis Regibus & Principibus finietur, à quibus publicè gloriantur resistentiam aliquam minimè formidare, si, quod absit, posset nostra potentia primitus conculcari. Reges, igitur, vestri justitiam, in causa nostra defendite. Suis & eorum hæredibus providete. Nec nos illud omittemus, quin fidei regalis constantiam, ex affinitatis fœdere, ad præsens fiducialiter requiramus. Vt ne dum quod adversario nostro, nunciis aut legatis ipsius occultè vel publicè faveat, quin potiùs nobis toto posse assistat viriliter & potenter, nullum omnino nuncium aut legatum populo sua jurisdictioni subjecto in nostra dispendia convertere molientem, aliquatenus admittere debeat. Pro certo sciturì, quòd per nos, in quibus inchoata est tanta temeritatis audacia, quòd ad privationem nostri velut cujuslibet sacerdotis Pontificalis auctoritas, officium suæ jurisdictionis extendit, taliter assistente nostris auxiliis dextra Regis Regum, quæ semper justitiam comitatur, istis principiis occurretur, dummodò se nobis illorum potentia non apponat, scilicet Regum & Principum, quos communiter causa nostra contingit, & quorum nonminus vertitur interesse quàm nostrum, quòd vobis & aliis orbis terræ Nobilibus causam justi timoris in talibus, nostra defensio non derelinquet. Inviti tamen hoc facimus, teste Deo. Sed necessariò provocati, velut qui peste multiplici* Christianitatem *nostris temporibus videmus attritam. Ad cujus auxilium una vobiscum, prout etiam nuperrimè Regiæ magnificentiæ scripsimus, totis intendere viribus sperabamus. Requirat autem de manu ejus hoc Dominus, qui tanto discrimini, quod toti ferè Reipublicæ* Christianæ *minatur excidium, materiam subministrat. Ad hoc, quicquid* Hugo Kabuche, *miles dilectus, nuncius & fidelis noster, vobis super præmissis ex parte nostra dixerit, tanquam personæ nostræ indubitanter credat dilectio vestra specialis. Datum* Taurini *pridie Augusti. iii. indictione.*

Principum corda avertuntur à Papa.

HÆC autem Epistola cùm ad notitiam multorum Principum pervenisset, corda à domino Papa protinus averterunt, superbiam *Romanæ* curiæ, si contigeret *Fredericum* succumbere, meritò formidantes.

Papa procurat Landegravium Duringiæ, *in Imperatorem eligi.*

DOminus igitur Papa vigilanti sollicitudine causam suam cupiens promovere, & partem suam justificare, & memoratum *Fredericum* irremediabiliter conterere, procuravit ut *Landegravius Duringiæ* in Imperatorem eligeretur, & electus ab omni ecclesia promoveretur. Promisit igitur eidem, pecuniare & militare subsidium copiosum. Scripsit igitur Archiepiscopo *Coloniensi* & aliis *Germaniæ* Prælatis & Nobilibus, ut hoc negotium festino effectui manciparent, in quo multi, præcipuè Archiepiscopi, consenserunt. Misit igitur dominus Papa Imperatori suo *Landegravio*, thesaurum non minimum, quo bellum contra *Fredericum* motum & continuatum potenter sustineret. *Fredericus* autem pecuniam illam, necnon & quædam regalia donativa portantibus fecit insidiari, ut illa in usus convertens proprios, tam *Landegravium* æmulum suum, quàm Papam adversarium suum dampnificaret.

Imperator mittit filium suum C. *contra novum electum Imperatorem.*

COmperiens igitur *Fredericus* memoratū *Landegravium*, æmulū suum, in sui dedecus & ruinā, Papa procurante, in *Alemannia* procreari, & thesauris Papalibus abundanter saginari, nobiles quoq; quamplures *Germaniæ* eidem indissolubiliter adhærere, obstupuit & doluit vehementer. Misit igitur contra eum, filium suum *Conradum* cum manu militari non minima, ut eidem hostiliter resisteret dimicando. Sed in die certaminis, qui certius eundem *Conradum* juvare tenebantur, corrupti Papali, ut dicitur, pecunia, in campo dominum suum fugitivi, vel potius ad partem adversantium convolantes, turpiter reliquerunt. Unde victus dictus *Conradus* ad patrem suum fugitivus & inglorius remeavit.

Carolus *frater Regis* Francorum *ducit filiam juniorem Comitis* Provinciæ *in uxorē*

ANno quoq; sub eodem, liberata est filia Comitis *Provinciæ Reimundi* jam defuncti, natu scilicet minor, custodiæ Regis *Francorum*, procurante Comitissa *Provinciæ Beatrice* matre ejusdem puellæ. Disponente igitur & sic volente Rege *Francorum* cum suo concilio, collatus est Comitatus *Provinciæ*, *Carolo* fratri Regis *Francorum* natu minori, & memorata puella matrimonialiter copulata. In quorum nuptiis cùm tanta non resplenduisset pompa nobilitatis sæcularis, idem *Carolus* iratus matri suæ *Blanchæ* fertur submurmurando dixisse: Quid est mater quòd in convivio hoc generali non tanta ut

ut fratris mei Regis resplendet serenitas, cùm sim filius Regis & Reginæ, ille nequaquam? Et hoc dixit, quia post mortem Regis *Francorum Philippi*, & coronationem *Lodovici*, genitus & natus fuit *Carolus* memoratus: Rex autem *Francorum*, vivente *Philippo* Rege, nec dum adhuc *Lodovico* coronato. Et hoc verbum consonum fuit dicto *Henrici* Regis *Angliæ* juniori. Qui patri suo *Henrico* II. Regi, in festo coronationis suæ ministranti, ait: Non es depersonatus mihi ministrando, cùm sis filius Comitis, ego Regis & Reginæ. A diverticulo igitur redeuntes, materiam principalem continuemus. Dominus igitur Rex *Francorum*, ne sibi possit inferre nocumenta, *Fredericus* peregrinaturo, & portuum oportunitatem denegare navigaturo, sibi in *Provincia* super mare mediterraneum portum aptissimum multis effusis sumptibus præparavit, & castris fortissimis prudenter communivit.

Papa jubet sibi mitti aurifrisia, qualia quidam Anglici portabant.

EIsdémq; diebus, dominus Papa videns in aliquorum *Anglicorum* ornamentis Ecclesiasticis, utpote in capis choralibus & infulis, aurifrisia concupiscibilia, interrogavit, ubinam facta fuissent. Cui responsum est: In *Anglia*. At ipse: Verè hortus noster delitiarum est *Anglia*. Verè puteus inexhaustus est, & ubi multa abundant, de multis multa possunt extorqueri. Unde idem dominus Papa, concupiscentia illectus oculorum, literas suas bullatas sacras misit ad omnes ferè *Cisterciensis* ordinis Abbates in *Anglia* commorantes, quorum orationibus se nuper in capitulo *Cisterciensi* commendaverat, ut ipsi aurifrisia, ac si pro nihilo ipsa possent adquirere, mittere non differrent prælecta, ad planetas & capas suas chorales adornandas. Quod mercenariis *Londinensibus*, qui ea venalia habebant, non displicuit, ad placitum vendentibus: unde multi manifestam avaritiam *Romanæ* ecclesiæ detestabantur.

Grassantur Tartari in Christianos.

EOdémq; anno, amarissimæ recordationis *Tartari* super *Christianorum* climata formidabilem facientes impetum, cùm sibi multos *Saracenorum* Principes violenter subjugassent, Regem *Armeniæ* & Principem *Antiochiæ* & alios multos nobiles *Christianos*, Deo mortalibus adversante, sibi sub tributo subegerunt. Et deinde sibi sperantes prosperiora, fines *Hungariæ*, ut eis videbatur, sibi non priùs subjugatos, sed turpiter & probrosè derelictos, iteratò proterviùs invaserunt. Unde Rex *Hungariæ* non mediocriter perterritus, ab infirmioribus terræ suæ cum habitatoribus suis secedens, & ad munitissima (quæ tamen vix ei adhuc tuta videbantur) confugiens, nihil aliud quàm bellum cruentissimum expectabat. Significavitq; domino Papæ, ut sollicitè sibi totiq; *Christianitati* de tam formidabili peste provideret: sed nec sic tamen aversus est Papalis impetus imfrunitus, quin pecuniæ colligendæ totis rictibus inhiaret, ut in sequẽtibus enarrabitur.

Comes R. Bigod Marescallus.

EOdem anno, multiplicatis intercessionibus, concessa est Marescalcia cum officio & honore, Comiti *Rogero Bigod*, ratione Comitissæ filiæ Comitis Magni *Willielmi Marescalli* primogenitæ, uxoris suę.

Varia bella per totam Germaniam orta.

ANno quoq; sub eodem, ortum est bellum multiforme in partibus *Alemanniæ* & ejus confiniis, eò quòd multi Nobiles, præcipuè laici, partes fovebant *Frederici*: Archiepiscopus verò *Coloniæ*, & cum eo multi Prȩlati & aliqui laici, muneribus ecclesiæ prodigaliter (imò potiùs prodigialiter saginati) partem Papalem confovebant. Præterea, in partibus *Flandriæ* inter filios Comitissæ *Flandrensis*, orta est contentio cum hostili bello & nimis dampnoso, eò quòd primogenitus *Buchardi* filius illegitimus, sed per dominum Papam legitimatus, hæreditatem sibi vendicaret possidendam: secundus legitimus, se faciens hæredem justiùs proclamari, sibi omnia jure hȩreditario pertinere protestatus, prædis, rapinis, & incendiis intendebat. Nova enim in curia *Romana* inolevit consuetudo, ut cùm bellũ inter aliquos Nobiles moveretur, unam partiũ ad eam confugientẽ, excõmunicando alteram, & illos absolvendo, potenter foveret: ut qui per illam resurgeret, omni tempore ipsi teneretur obligatus: quod in *David* Principe *Northwalliæ* fuerat manifestè cõprobatum. Similiter & alia detestabilis, ut scilicet si quis clericus multis & opimis redditibus abundans, in Episcopum fortè eligeretur, ex indulgentia Papali, intermeantibus intercessoribus & muneribus, tam redditus priùs obtentos quàm Episcopatum licenter cupiditatis brachiis amplexetur: quod in electo *Valentino Willielmo*, constat fuisse propalatum. Necnon & alia nova sunt suborta in curia memorata, quorum memoria sanctorum corda lachrymabiliter cruentarunt.

Androgyni in Episcopatu Lincolniensi comperti.

SUB ejusdem anni curriculo, quædam naturæ degenerantis novitas, prodigialis & inaudita, in Episcopatu *Lincolniensi*, in omnium audientium stuporem cordibus generavit. Quædam enim mulier stirpe nobilis, forma decens, conditione libera, cuidam diviti matri-

1246. matrimonio copulata & puerpera, quandam aliam mulierem similibus dotibus insignitam impregnavit, modo novo ac mirabili patrissando. Et ex ea duos filios cùm pregnerasset, & ex tertio infantulo eandem gravidam reddidisset, ipsa mater talis peccati novam detestans deformitatem, reatum utriusq; palàm protestata, aliam compulit ad plenam rei gestæ eminus confessionem. Quæ culpam propriam turpiter palliando, & se impudenter accusando, suam accusavit genitricem, affirmans ipsam eodem vicio laboràsse. Talium verò mentionem facit glossa super hunc locum in *Genesi* scripta: *Masculum & fœminam creavit eos*, dicens quòd sunt homines *Androgeni* vel *Androgamei*, videlicet quoddam genus *Hermofraditorum*, dicti, ab *Andros*, quod est vir, & *Gyne*, quod est fœmina, eò quòd patiantur & agant coëundo, pariant generentq; vicissim. Quorum memoria detestabilis & immunda, ubiq; locorum meritò judicatur.

Comes Sabaudiæ homagium fecit Regi Angliæ.

DIebus quoq; sub eisdem, Comes *Sabaudiæ Amedeus*, dominum Regem *Angliæ* præcordialiter meritò diligens, in præsentia domini Archiepiscopi *Cantuariensis Bonifacii* & Episcopi *Herefordiæ Petri*, & aliorum nobilium, tam amicorũ & consanguineorum ejusdem Comitis quàm dicti domini Regis, fecit homagium eidem domino Regi in manu Archiepiscopi, qui supplevit Regis absentiam: & homagium factum fidei interpositione, addito sacramento de inviolabili observatione, spõtanea ac gratuita voluntate, pro utrorumq; hæredibus confirmavit. Recipiens de domino dicti Regis quædam feuda, videlicet *Secusiam* cum palatio, *Avillyanam*, *Sanctum Mauritium* de *Chablasio*, & castrum de *Bardo*. Hoc quoq; licenter salva fide sua facere potuit, sine Imperatoris injuria & Imperii mutilatione, cùm nihil præter aquas & transitus, teneat de Imperio.

Quædam extorsiones consueta mitigata.

IPso tempore, industria procuratorum domini Regis elaboratum est in curia *Romana*, quòd quanquam Papa pro suæ voluntatis arbitrio, ad intolerabile Regni *Angliæ* gravamen, passim & indifferenter provisiones fecerit in *Anglia* de beneficiis ecclesiasticis ad opus *Italicorum*, nunc gratia Dei, in ipsa parte ita sedata est tempestas illa, quòd quando Papa alicui vel aliquibus ex nepotibus ejus vel Cardinalium, ipse vel ipsi Cardinales rogabunt Regem cùm instantia, quòd placeat Regi, ut sic tali provideatur.

Prædicatores & Minores *nuncii Papæ.*

EO tempore, *Fredericus* comperiens Papam abundare *Anglico* numismate, posuit custodias & insidias transitibus, pontibus, & portubus, ne quis æmulo suo *Landegravio* à Papa subsidium transportaret. Fecit igitur Papa per *Prædicatores* & *Minores* mutato habitu, tam scripta consolatoria, quàm alia juvamenta, ad *Landegravium* transvehi. E contrà fecit *Fredericus*, ad *Terram sanctam* alimenta transportari.

Rex Manniæ cingulo militari donatur.

EOdémq; anno, dominus Rex *Londini* festa Paschalia celebrans magnificè, ipso die *Haraldum* Regem *Manniæ* cingulo donavit militari.

Et circa eadem tempora, quidam *Wallensium* Nobilissimi ad pacem domini Regis confugere cupientes, legationemq; mittentes, ea quæ pacis sunt, humillima prece rogitabant.

Nuncii Universitatis Angliæ Romã *proficiscuntur.*

IN crastino autem diei Paschæ nuncii universitatis *Angliæ*, quibus injunctum fuerat prædictum magnum nuncium domino Papæ nunciare. Videlicet Magister *Willielmus* de *Powic* Legisperitus, & *Henricus* de la *Mare* miles, chartas prænotatas bajulaturi, iter ad curiam *Romanam* arripuerunt. Cujus negotii pondus, humeris *Prioris* de *Weneloc*, (qui contra Episcopum *Roffensem*, ob quasdam injurias eidem ab ipso Episcopo illatas, curiam *Romanam* adiit) confidenter imposuit.

Gelu & nix damnosa.

ET circa festum sancti *Marci* Euangelistæ, videlicet ipso die & nocte sequenti, gelu & nix terram constringens & cooperiens, ramos pullulantes cum suis floribus adeo enervavit, ut folia arborum & herbarum usq; ferè ad irrestaurabilem marcorem cogeret inclinare.

Baronia Episcopo Cestrensi restituta.

PER idem quoq; tempus, dominus Rex, precibus amicabilibus mitigatus, domino Episcopo *Cestrensi Rogero*, (eò quòd esset vir benignissimus, & omnium haberet favorem) baroniam suam in pace benignè restituit.

Novum & inauditum statutum Papæ.

EOdémq; tempore, cùm audisset dominus Papa, qualiter quidam in *Anglia* opulenti clerici, videlicet magister *Robertus* de *Hailes*, Archidiaconus *Lincolniensis*, qui paucis elapsis annis obierat intestatus, plura milia marcarum, cum vasis multis argenteis, sæculo & sæcularibus infœliciter dimiserat: Archidiaconusq; *Bedefordiæ Almaricus*, quòd pecunia abundans maxima post se indecenter relicta, obierat. Nuper quoq; Magister *Johannes* de *Hotosp*, Archidiaconus *Norhamtoniensis*, morbo repentino correptus, circiter quinque milia marcarum cum triginta cuppis argenteis vel aureis & infinitis jocalibus, indecenter & improvisè obiisset intestatus, statutum super hoc novum & inaudi-

inauditum, non sine nota manifestæ cupiditatis, suscitavit in *Anglia* promulgandum, ut si clericus ex tunc decederet intestatus, ejusdem bona in usus domini Papæ converterentur. Quod negotium, Fratribus *Prædicatoribus* & *Minoribus* præcepit diligenter exequendum. Quòd cum audisset dominus Rex, detestans *Romanæ* curiæ augmentosam ac multiplicem & multiformem avaritiam, hoc fieri prohibuit, comperiens illud in damnum Regni, & suum redundare præjudicium. Et circa idem tempus Magister *Robertus* de *Arundel*, qui in *Hebræo* idiomate fuerat peritissimus, & multa de *Hebræo* in *Latinum* fideliter transtulerat, humanis rebus exemptus, mundum salutavit. 1246.

Diebus quoq; Rogationum, dominus Rex, ut partes maritimas & earum habitatores fortiùs sibi alligaret, apud *Doveram* iter direxit. Et dum rediens *Cantuariam* pervenisset, quidam nobilis de propria Regis familia, videlicet *Hugo Giffardus*, filiorum domini Regis Pædagogus, apoplexiæ repentina passione correptus, in terram subitò corruens, terribiliter exspiravit, dictumq; fuit à nonnullis, hoc ultione beati *Edmundi* Confessoris & Archiepisc. *Cantuariensis* evenisse, ut percusso Regis latere collaterali, ad veniam & satisfactionem de illatis, ipsi Ecclesiæ *Cantuariensi* injuriis, perterritus excitaretur; multa enim illi damna irrogaverat. Maximè tamen, quòd ipsum *Bonifacium* in ipsam dignitatem Archipræsulatus, non permittens Monachos *Cantuarienses*, ut jus expostulat, liberam habere eligendi potestatem, temerè sublimaverat. Ipse nempè dictus *Bonifacius* Archiepiscopus, secus quàm deceret aut expediret, in partibus transmarinis negotiis bellicis, nec visitans, imò ecclesiam suam depauperans, indulgendo, impudenter nimis, ab gloriosorum prædecessorum vestigiis exorbitavit. *Pædagogus filiorum Regis, apoplexia correptus.*

Dierum etiam ipsorum curriculis, dominus Rex literas suas misit prohibitorias Prælatis *Angliæ*, ne domino Papæ tallagium contribuerent. *Prohibet Rex Angliæ solvere tallagium Papæ.*

Domino etiam Abbati *sancti Albani*, sicut & aliis, scripsit in hæc verba: H. *Dei gratia Rex* Angliæ, *&c. Dilecto sibi in Christo Abbati de sancto* Albano, *salutem. Audivimus quòd venerabilis in Christo Pater* F. Londini *compellit vos ad tallagium ad opus Papæ persolvendum. Super quo miramur plurimùm & movemur maximè, cum in prædicta convocatione provisum fuerat communiter per dictos Prælatos & Magnates, quòd nihil fieret de tallagio illo ante reditum nunciorum eorum à curia* Romana, *ad quam idem nuncii sunt, sicut nostis, pro specialibus totius regni nostri negotiis destinati. Quapropter vobis mandamus, firmiter inhibentes, quòd nec ad mandatum præfati Episcopi, nec alterius, aliquid attemptetis contra provisionem prædictam, sicut Baroniam vestram, quam de nobis tenetis, diligitis pacificè possidere. Quoniam attemptationem hujusmodi, non possumus nec volumus sustinere. Teste meipso. Apud* Westmonasterium, *primo die Aprilis, anno regni nostri trigesimo.*

Et ne miseranda afflictorum *Anglorum* cessaret tribulatio, infra eosdem dies exegit dominus Papa instantissimè non sub minima quantitate pecuniam, ponens brachium confidentiæ in auro & argento, contempta domini Regis *Angliæ* ac universitatis ejusdem Regni præcordialiter scribentium, & de talibus exactionibus conquerentium, lachrymabili querimonia, spretóq; illo sapientiæ salubri documento, *Beatus vir qui post aurum non abiit, nec speravit in pecunia thesauris.* Constituit executores in prædicto tallagio exigendo, extorquendo, & colligendo, Episcopum *Norwicensem Walterum* & quosdam alios, quos ad hoc assignavit speciales. Scripsit igitur *Norwicensis* domino Abbati *sancti Albani*, sicut & quibusdam aliis in hæc verba, epistolam Papalem continentia. Walterus *Dei gratia* Norwicensis *Episcopus, viris venerabilibus Abbati & Conventui* sancti Albani, *salutem sempiternam. Mandatum domini Papæ in hæc verba suscepimus:* *Literæ Papales executoriæ Angliæ Episcopis missæ.*

Innocentius *Episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus* Wintoniensi *&* Norwicensi *Episcopis, salutem & Apostolicam benedictionem. Olim, sicut bene meminimus, vobis & venerabilibus fratribus nostris* Lincolniensi, Wigornensi, Londinensi *&* Coventriæ *Episcopis scripsimus sub hâc formâ: Cum nuper priusquam à præsentia nostra in* Angliam *rediretis, unà vobiscum duxerimus ordinandum, ut sex milium marcarum subsidium, quod ab Ecclesiis* Anglicanis *pro Apostolica sede fuerat postulatũ, inter Episcopatus* Angliæ *dividere curaretis pro vestræ arbitrio voluntatis, fraternitati vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus quicquid inde feceritis, vel jam fortè fecistis, nobis per literas vestras latori præsentium assignandas exprimendo, tempus solutionis & locum studeatis quamcitiùs intimare. Quod si non omnes his exequendis poteritis interesse, saltem tres vel duo vestrum ea nihilominus exequantur. Quia hic nihil est postmodum nostris auribus intimatum, fraternitatem vestram, de qua fiduciam gerimus specialem, monemus attentè, ac per Apostolica*

vobis

1246. *vobis scripta firmiter præcipiendo mandamus, quatenus Episcopos memoratos, qui præsentes fuerint in partibus* Anglicanis, *receptis istis literis, admonentes & eisdem autoritate nostra mandantes, ut vicesimo die post susceptionem præsentium in certo loco, quem vos duxeritis eligendum, vobiscum pro divisione conveniant præliberata, & cum illis Episcopis, quos eodem die ibidem contigerit convenire, distributionem hujusmodi priusquàm ab illo loco recesseritis, facere procuretis. Si verò ipsis aut nullo convenientibus eorundem, non fuerit super negocio prænominato processum, ex tunc infra unius mensis spacium præscriptam subsidii quantitatem, faciatis vobis vel nunciis vestris ad opus Apostolicæ sedis in loco quem elegeritis assignari, juxta ordinationem per dilectum filium nostrum magistrum* Martinum, *cameræ nostræ clericum, autoritate nostra in illis partibus quondam factam, quam ad præsens sub bulla nostra vobis duximus destinandam. Contradictores, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo, indulgentia quacunq; vel privilegio quolibet aut constitutione de duabus dietis, in generali Concilio edita, non obstante. Quicquid hactenus factum est, vel fuerit in hâc parte, nobis absq; moræ dispendio per dilectum filium* Linasium *scriptorem nostrum, latorem præsentium, rescripturi: proviso, quòd super præmissis illam solicitudinem habeatis, quòd non possitis exinde de negligentia reprehendi, sed potiùs de diligentia commendari. Quòd si non ambo his exequendis poteritis interesse, alter vestrum nihilominus ea exequatur. Hujus igitur autoritate mandati, vestram in domino monemus & exhortamur fraternitatem, vobis in virtute obedientiæ, qua sedi Apostolicæ tenemini, firmiter injungentes, quatenus de portione præfati domini Papæ subsidii vobis assignata, nunciis nostris literas vestras patentes super solutione ejusdem deferentibus apud novum Templum* Londini, *à die Paschæ in tres septimanas satisfaciatis, talem in facto præsenti adhibentes diligentiam, ut devotionem vestram summo Pontifici meritò debeamus commendare. Est autem portio vestra, octoginta marcarum esterlingarum. Valete semper in Domino. Datum* Londini, *nono Calendarum Aprilis, anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo quinto. Nos soli scribimus, quia venerabilis frater* Wintoniensis *Episcopus, collega noster, ad tempus se excusavit.*

Prohibet Rex tallagiū Papæ solvi.

HOC autem mandatum cùm ad aures Prælatorum, necnon & Magnatum pervenisset, corda omnium audientium, vehementer non immeritò medullitùs exturbavit. Maximè eò, quòd nuncii universitatis *Angliæ* super talibus gravaminibus, in Concilio *Lugdunensi* conquesti fuerant. Et posteà in *Anglia* in Parlamento Regis, ubi congregata fuerat totius Regni tam cleri quam militiæ generalis universitas, deliberatum fuerit, ut ob reverentiam domini Papæ, adhuc nuncius totius illius universitatis ad ipsius Papæ præsentiam destinaretur, ut manum correctionis talibus apponeret injuriis, non pondus oppressionis. Obstupefacti sunt igitur inopinabiliter, quia cùm crederent levamen, spe frustrata, tale gravamen reportarunt. Hæc igitur cùm ad audientiam Regis pervenissent, in iram & admirationem excanduit vehementem, & Episcopis *Angliæ* scripsit in hæc verba: H. *Dei gratia, &c. Venerabili in* Christo, *tali Episcopo, Salutem. Licet aliàs vobis scripserimus, semel, secundò & tertiò, tam per literas nostras clausas, quàm patentes, ne ad opus domini Papæ vel alterius tallagium aliquod vel auxilium exigeretis à viris Religiosis, clericis vel laicis, cùm nullum hujusmodi tallagium vel auxilium exigi possit vel consueverit, sine magno præjudicio Regiæ dignitatis, quòd nullo modo poterimus aut volumus sustinere: Vos tamen mandatum nostrum in hac parte contemnentes, contra provisionem per Magnates nostros, tam Prælatos quàm Comites & Barones factam in Concilio nostro* Londinensi, *& concessam exactionem faciatis memoratam. Super quo miramur plurimùm & movemur, præsertim cùm facto vestro proprio non erubescitis contraire, cùm vos & alii Prælati in prædicto Concilio communiter concesseritis, quòd nihil de exactione hujusmodi faceretis, donec nuncii nostri & vestri necnon & aliorum Magnatum nostrorum & totius universitatis Regni nostri à curia* Romana *redirent, qui pro liberatione oppressionum, ad curiam illam, sicut nostis, fuerant specialiter destinati. Vobis igitur mandatis inculcatis mandamus injungentes, firmiùs & districtiùs inhibentes, ne ad exactionem prædicti tallagii vel auxilii faciendam aliquatenus procedatis, sicut gaudere desideratis Baronia vestra & possessionibus vestris, quas in Regno nostro tenetis. Et si quid inde cepistis, extra regnum nostrum asportari nullatenus permittatis, sed illud salvo custodiri faciatis usq; ad reditum nunciorum prædictorum, indubitanter scituri, quòd si secus egeritis, nos ad possessiones vestras manum gravaminis, ultra quàm credere velitis, extendemus. Hanc autem inhibitionem, vobis injungimus faciendam Archidiaconis & officialibus vestris, quam quidem pro libertate cleri & populi facimus, novit Deus, &c.*

In

IN bivio igitur angustiarum constituta *Anglicana* Ecclesia, quasi inter duas molas è contrario circumvolventes, miserabiliter conterebatur; hinc *Scylla*, inde *Charybdis* timebatur. Rex inde hac parte ad regni salvationem & instaurationem, consilio fretus & roboratus generali, nitebatur: Papa ad ejusdem depauperationem anhelabat; utrique utroque jam eminùs adversante. Multi itaque Prælatorum, timentes Regis in hoc suo concepto proposito instabilitatem, & consilii Regii pusillanimitatem, partem Papalem confovebant: licèt nunquam vidissent, quòd per tales pecuniæ effusiones, ecclesia fœlix susciperet incrementum; imò potiùs infaustum incurreret detrimentum.

Angustia propter contentionem inter Regem & Papam controversiam.

INtereà lugubres rumores de *Terra sancta* pervolantes, *Christianorum* climata pavore lachrimabili repleverunt: videlicet, quòd *Terra sancta Chorosminis* & *Babylonicis* jam ferè occupata, nihil aliud nisi universalem ruinam & amissionem minabatur. Cives insuper *Aconenses*, jam à civitate sua pertimescentes, nec volentes, nec valentes elongari vel exire, obsidionem solam, vel miseram expectabant deditionem: victualium itaque inopiam sustinentes, nec spe liberationis erecti, in semetipsis contabuerunt. *Fredericus* quoque jam malleus Ecclesiæ formidabilis factus, non permisit transvehi ad ipsos victualia vel succursum armatorum: asserens quòd Ecclesia *Romana* nullum habuerat tam efficax argumentum extorquendi à fidelibus pecuniam, per quam impinguata superbivit, sicut per *Terram sanctam*, & sophisticam, ad ejus liberationem, prædicationem. *Ascalona* quoque, circa quam firmandam per Comitem *Richardum*, tam sumptuosum, tam laboriosum, támque morosum opus & opera, & per multos Magnates alios impendebatur; acerbissimos hostium insultus sustinens, vix se defendebat. Alia quoque castra, quæ videbantur inexpugnabilia, utpotè *Crac* & *castrum peregrinorum*, civitates & munitiones, cùm spes succursus non pateret, dolore simul & timore suis videbantur habitatoribus potiùs carcer quàm tutela, formido non firmamentum. Undique namque liberè discurrentibus inimicis, & variis prædis intendentibus, & ad votum triumphantibus, arctabantur *Christiani*: ita quòd honestè mori mallent, quàm vitam trahere longiùs infœlicem. Multi igitur in fide vacillantes, imò potiùs deficientes, *Christianismi* sacramentum relinquentes apostâtarunt: facti nobis familiares inimici, & omnibus aliis nociviores.

Lugubres rumores de Terra sancta.

DIe verò translationis beati *Thomæ* Martyris, habitum est magnum concilium inter Regem & Regni Magnates apud *Wintoniam*; super multiplici Regni totius, & maximè Ecclesiæ desolatione. Venerant enim qui missi ad curiam *Romanam* fuerant nuncii memorati, videlicet Magister *Willielmus* de *Powic* & *Henricus* de *la Mare*; verba Papalia, quæ nihil mitigationis, imò potiùs exasperationis tenorem continebant, nunciantes, & affirmantes, quòd nec in gestu vel verbis Papalibus, aliquid humilitatis vel moderationis, super oppressionibus quibus tam Regnum quàm Ecclesia *Anglicana* gravabatur & conquesta est, poterant reperire. Dixerat enim Papa, illis aliquod optabile responsum expectantibus: *Rex* Anglorum *qui jam recalcitrat & Frederizat, suum habet consilium, ego verò meum habeo, quod & sequar.* Et tunc vix aliquis *Anglicus* in curia negotium aliquod poterat expedire: imò velut schismatici repellebantur omnes, probris lacessiti. Hæc autem cùm audisset dominus Rex cum Magnatibus suis, commotus est vehementer & meritò: præcepítque voce præconia in omnibus Comitatibus per omnes villas & fora & congregationes publicè acclamari, ne quis per regnum Papali contributioni consentiret, vel aliquid pecuniæ in auxilium ejus transmitteret. Quod & factum est. Illud autem cùm audisset Papa, in vehementem iram excanduit, & iteratò asperiùs Prælatis scripsit *Anglicanis*; ut sub pœna excommunicationis & suspensionis, infra festum Assumptionis, nuncio suo apud novum templum *Londini* commoranti, de prædicto auxilio satisfacerent. Et cùm constanter pararetur, dominus Rex stare pro Regni & ecclesiæ liberatione, comminationibus Comitis *Richardi* fratris sui, & quorundam Episcoporum, quorum principalis erat *Wigorniensis*, (cui à domino Papa concessa fuit potestas terram etiam, ut perhibebatur, interdicendi) fractus succubuit & perterritus. Unde totus conatus tam Magnatum quàm Episcoporum, & spes de Regni & Ecclesiæ *Anglicanæ* liberatione miserabiliter, & non sine multorum cordium cruento dolore, emarcuit annihilatus: & impunè hiatibus *Romanæ* avaritiæ, de memorata contributione est satisfactum.

Parlamentum habitum apud Wintoniam.

ET ne plaga particularis inter *Christianos* videretur, & manus Domini parcens aut parca ad peccata populi graviter ulciscenda: *Francorum* Regnum Papalis extorsio argumen-

Rex & Papa extorquent à Regno Francorum, *decimam & vigesimam partem bonorum.*

1246. argumentosa tam mirabiliter quàm miserabiliter apporiavit. Dominus enim *Francorum* Rex; quem Deus, ut prædictum est, veraciter vel resuscitaverat, vel à portis mortis miraculosè revocaverat, ex permissione Papæ & instinctu, Regnum suum, sub obtentu peregrinationis suæ magnificè peragendæ, pecuniam non minimam extorquendo, multipliciter prægravavit; accipiens de omni proventu universalis ecclesiæ Regni sui decimam. Et præter hoc, quasi alternatim consentiendo, dominus Papa ad subsidium *Terræ sanctæ* accipit vicesimam: videlicet uterque usque ad triennium. Item, dominus Papa aliud subsidium exigit novo Imperatori, qui appellatur *Landegravius*; quem Papa de novo creavit ad debellandum *Fredericum*: qui videtur multis inexpugnabilis, & dicitur à multis, quòd frustrà nititur Papa ipsum *Fredericum* de Imperii sui culmine præcipitare. Quia multorum gratiam sibi comparavit, eò quòd mirabiliter se Ecclesiæ humiliando, omnimodam satisfactionem pollicetur. Et dominus Papa, eò quòd humiliato non condescendit, multorum contra eum conscientias exasperavit. Posuit interim insidias memoratus *Fredericus*: ut pecuniam, quam Papa undique studiosus collegerat, possit occupare, & thesauris suis addit occupatam.

Dedicatio Abbatiæ Bellus locus *dictæ.*

Circa eosdem dies, videlicet die *S. Johannis Bap.* nativo, dedicata est solenniter ecclesia *Cisterciensis* ordinis, quæ *Bellus locus* dicitur; scilicet Abbatia, quam Rex *Johannes* fundavit. Erant autem ibidem præsentes dominus Rex & Regina; Comes quoque *Richardus* frater ejus, Prælati cum Regni nobilibus. Consummata itaque dedicationis ipsius solennitate, assumpsit Comes *Richardus* de ipsius ecclesiæ gremio circiter xiij. Monachos, ad quandam domum religiosam *Cisterciensis* ordinis; quam idem Comes propriis sumptibus de novo fundaverat, inhabitandum; quæ non procul ab Abbatia de *Wichecumbe*, loco scilicet satis congruo ædificata, à dicto Comite pro redemptione animæ suæ; juxta votum quod in mari periclitans fecerat, satis abundanter dotatur & ditatur. Quodsi ne nutu divino, nequaquam creditur contigisse.

Mors Isabellæ *matris Regis* Angliæ. *Moritur Comitissa* Albemarliæ.

Comitissa enim *Marchie*, mater Regis *Angliæ* & Comitis memorati, Regina quondam *Anglorum*, *Isabella* nomine; multum indigēs eleemosynarum suffragio, circa eosdem dies in fata concessit. Comitissa quoq; *Albemarliæ*, filia *Alani* de *Galew*. sororq; Comitissæ *Wintoniæ*, eodem tempore humanis rebus est exempta. Unde magna pars *Galew.* eam contingens (eò quòd sine liberis decessit) in sortem Comitis *Wincestriæ Rogeri* de *Quency*, qui primogenitam sororem in uxorem duxerat, est translata.

Obitus Johannis *de* Novilla.

Eodémque anno & eisdem diebus, *Johannes* de *Novilla*, non ultimus inter *Angliæ* nobiles quandoque, patris sui pedetentim sequens vestigia, & honoris attingens fastigia; carnis universæ tritam stratam ingressus, exemplum mundicolis reliquit manifestū, ut Regum favorem & fluctus relinquerent curiales. Ipse namque in ætate juvenili pubescens, totius *Angliæ* Protoforestarius, cùm per *Robertum Passeleve* in multis graviter accusaretur, super illicitis occupationibus forestæ, & aliis transgresionibus, & in responsionibus defecisset: juramentis compatriotarum juratorum testimoniis condemnatus, in tantam confusionem præcipitatus est, ut dies ex tunc morti duceret continuatos. Condemnabatur enim judicialiter, ad duorum millium marcarum solutionem; præter debita patris sui inæstimabilia, quæ humeris suis incumbebant. Insuper, ignominiosè de sua Balliva irrevocabiliter est dejectus. Languens igitur, & præ dolore tabescens, circa medium æstatis apud *Welperefeld*, manerium suum, afflictum spiritum exhalans, in ecclesia conventuali de *Waltham*, juxta patris sui sepulchrum, veneranter est humatus.

Episcopus Karleolensis *habitum assumit* Prædicatorum.

Die verò Apostolorum *Petri* & *Pauli*, Episcopus *Karleolensis Walterus*, apud *Oxoniam* sæculum, quod diu & multum incoluerat, cum suis salutans sæcularibus, *Prædicatorum* fratrum habitum & ordinem (eò quòd timebat, quod ingressum in ipsum Episcopatum non habuerat legitimum) suscepit; pallium suum *Ægyptiæ* relinquens fugitivus.

Literæ Papales fratribus Minoribus *missæ.*

Eodem anno, postquàm dominus Papa illud decretum constituerat, ut prædictum est, quòd bona intestatorum in usus ejus cederent, & ad hoc fratres *Prædicatores* diligenter exequendum constituisset, sollicitus de Imperio *Constantinopolitano*, & *Græcorum* schismaticorum insolentia, ministro fratrum *Minorum* provinciali in *Anglia*, direxit, ut tam fratres *Minores* quàm *Prædicatores*, à via humilitatis & paupertatis voluntariæ, quam se sectatores sunt professi, avertens, suos constitueret procuratores, literas districtum præceptum Papale cum diversis articulis continentes. Quorum unius tenor est, *ut ipse vel fratres sui inquirant de usurariis vivis, & eorum per usurariam pravitatem malè adquisitis, & ipsa colligant ad opus Imperii Constantinopolitani, & quòd per censuram Ecclesiasticam,*

Digitized by Google

clesiasticam compescant contradictores. Alterius tenor est, *quòd qui velint Cruce signari pro liberatione prædicti Imperii, vel de catallis suis ibidem mittere sufficienter, de peccatis suis absolvantur.* Alterius tenor est, quòd *relicta in testamentis decedentium per usurariam pravitatem adquisita, colligant ad subsidium Imperii memorati; & quòd compescant contradictores & rebelles.* Alterius tenor est, quòd *colligant relicta in testamentis decedentium; vel quæ usque ad triennium relinquentur pro restitutione bonorum, quæ decedentes malè adquisierunt, ad subsidium prædicti Imperii, contradictores & rebelles compescendo.* Alterius tenor est, *quòd ea quæ relinquuntur distribuenda in pios usus, secundùm arbitrium executorum testamentorum decedentium, nec præfata relicta ab ipsis testatoribus certis locis aut personis deputata fuerint, vel de jure aliis debeantur, aut per prædictos executores in usus hujusmodi sint conversa; ad subsidium Imperii prædicti colligant, & significent ei de quantitate ipsorum, & compescant,* &c. Alterius tenor est, *quòd de malè adquisitis viventium inquirant diligenter, & colligant ad subsidium Imperii memorati: dummodò personæ, quibus pro taliter adquisitis satisfieri deberet, inveniri non possint: & rescribant Papæ, & compescant,* &c. Alterius literæ talis est tenor, quod *dictus minister habet potestatem absolvendi excommunicatos, qui scienter fraudem commiserint in his quæ colligenda sunt ad Imperium prædictum: dummodò ministerio, vel fratribus suis, ad illud negotium deputatis, congruam satisfactionem impenderint.* 1246.

TEmporibus quoque sub eisdem, domino Papæ petenti pacem, vel saltem treugas, inter *Christianos* & *Saracenos* à *Soldano Babyloniæ*, donec videlicet per Regnum *Francorum* sperata prosperitas respiraret, rescripsit idem *Soldanus* in hunc modum.

Petit Papa pacem inter Christianos *& Saracenos*

PRæsentiæ Papæ, subscriptio nobilis, magni, spiritualis, affectuosi, Sancti, Tertiidecimi Apostolorum, universalis loquela *Christianorum*, manutenentis adoratores crucis, Judicis populi *Christiani*, ductoris filiorum baptismatis, summi Pontificis *Christianorum*: confirmet eum Deus, & det sibi fœlicitatem, à *Soldano* potentissimo regnante super colla nationum, continente duas virtutes, gladii & calami, possidente duo præcellentia, scilicet doctrinam & judicium, Rege duorum marium, dominatore Austri & Septentrionis, Rege regionis *Ægypti* & *Syriæ*, *Mesopotamiæ*, *Mediæ*, *Idumeæ*, & *Ossyr*, Rege *Saloph*, *Beelpheth*, *Ayob*, filio *Soldani Kamel*, *Hemevafar*, *Mehameth*, filii *Soldani* Regis *Hadel*, *Robethre*. filii *Ayob*, cujus regnum diliget Dominus Deus.

Litera Soldani Babyloniæ *ad Papam missa; à quodam Cardinale ex A*rabico *in Latinum translata.*

IN nomine Dei misericordis & miseratoris, præsentatæ sunt scripturæ Papæ, nobilis, magni, spiritualis, affectuosi, Sancti, Tertiidecimi Apostolorum, universalis loquelæ Christianorum, *manutenentis adoratores crucis, Judicis populi* Christiani, *ductoris filiorum baptismatis, summi Pontificis* Christianorum. *Faciat eum Deus de affectantibus bonum, & facientibus illud, & volentibus pacem, & perseverantibus in causis ejus, & adjuvet eum Deus in his quæ decentia sunt ad illos, qui sunt sui cultus sive ritus, & ad alios. Et respeximus dictas scripturas, & intelleximus dicta capitula, quæ in eis inserta erant, & eorum continentia. Nobis placuit, & delectatus est auditus noster in relatu eorum. Et nuncius venit ad nos, quem misit sanctus Papa, & ipsum prævenimus cum honore & dilectione & reverentia. Ipsumque convocavimus ad conspectum nostrum, sibi inclinantes intendimus aurem verbis ejus; & fidem adhibuimus verbis ejus nuncianti nobis de* Christo, *super quem sit salus & laus: de quo* Christo *plus scimus quàm vos sciatis, & magnificamus eum plusquàm vos magnificetis. Et de hoc, quod dicitis vos desiderare tranquillitatem, & pacem, & quietem, habere materiam convocandi populos ad pacem, similiter & nos desideramus, nec volumus contraire, & hoc semper volumus & desideramus. Sed Papa, quem Deus confirmet, scit, quòd inter nos & Imperatorem jamdudum fuit familiaritas & dilectio mutua & concordia perfecta à tempore* Soldani *patris mei; quem Deus ponat in claritate sua. Et inter vos & Imperatorem, est sicut scitis. Unde non licet nobis aliqua componere cum* Christianis, *nisi priùs habuerimus super his ipsius consilium & assensum. Et nos scripsimus nuncio nostro, qui est in curia Imperatoris, pro causis quas detulit nuncius Papæ: nunciantes ei capitula & proposita nuncii vestri. Ipse nuncius noster veniet ad præsentiam vestram, & loquetur vobis, & renunciabit nobis: & postquàm renunciaverit, faciemus juxta tenorem responsi. Nec discrepabimus ab eo quod videbitur utile universis; ita quòd possemus habere meritum à Deo. Hæc vobis annunciamus, & bonum ampliabitur Deo dante. Hoc fuit scriptum septimo die mensis, quæ fuit septima Lunatio Augusti* Maharan. *Laus Deo soli, & benedictio ejus super dominum nostrum* Mahometum, *& super genus ipsius, ipse sit pars nostra.*

1246. CUM autem hæc ad audientiam Papalem pervenissent, affirmavit, *Fredericum* multiformem fraudium machinatorem, hæc omnia, ut ipsum Papam ad pacis reformationem faciliùs inclinaret, astutè nimis procurasse. Quod tamen verum non apparuit, cùm dominus Papa nuncium proprium, fide dignum, & sibi familiarem, qui & ad ipsum fideliter incolumis rediit, ad hæc nuncianda & renuncianda destinârat.

Dubitatur de fide præcedentis Epistolæ.

Tonitrus incomparabilis.

SUb ejusdem temporis profluvio, ut elementa mundo conformarentur, die qui festum sanctæ *Margaretæ* præcedit tonitrus horribilis fulgure & fulmine concomitantibus, necnon & grandine, cujus lapilli grandinales angulosi & glaciales atque durissimi, amygdalorum quantitatem excedentes; aves, & quædam animalia obruebant, totius *Angliæ* latitudinem exturbavit, robora contorsit, ædificia diruit, homines exussit, pecudes contrivit, pontes profluvio torrentium ex imbrium inundatione dissipavit: & per sexdecim horarum spacium, quia per totam noctem & dimidiæ diei spacium, perduravit.

Comiti R. natus filius & brevi mortuus: item Conventus introductus in domum Cist. *ordinis apud* Wichecumbe.

EOdem quoque anno, *Cynthia* Comitissa *Cornubiæ*, uxor videlicet Comitis *Richardi*, filium peperit. Post cujus puerperium, dominus Rex & Regina & multi *Angliæ* nobiles, in die Purificationis suæ, congregati apud *Walingford*, convivium solenne celebrârunt. Unde Comes *Richardus* pro tanto beneficio Deo gratias persolvit lætabundus. Et cùm circa idem tempus dominus Rex ecclesiam ordinis *Cisterciensium*, quam *Bellum locum* vocamus, à Rege *Johanne* fundatam, solenniter dedicari procurasset; Comes memoratus assumptis inde circiter tredecim Monachis: domum ejusdem ordinis, quam & ipse Comes fundaverat, & competenter idoneis ditaverat & dotaverat possessionibus, instauravit. Et ut ibidem perpetuis temporibus Deo gloriosè deserviant, & ordo beati *Benedicti* dignè & laudabiliter observetur, auctoritate Capituli *Cisterciensis* prudenter ac fœliciter, votum, quod in mari periclitans voverat Deo, persolvendo, stabilivit. Et ne mundi lætitia repentinis doloribus ac crebris carere videatur, filius quem Comitissa *Cornubiæ* Comiti sæpedicto pepererat, cùm vix per unum mensem vixisset, humanis rebus est exemptus. Hæc autem circa beatæ *Mariæ* Assumptionem, tempore messium contigerunt. Circa verò festum S. *Ægidii*, magister *Sylvester*, domini Regis clericus, & vices agens Cancellarii, vir integræ famæ & conversationis, & consuetudinum peritus curialium, præcipuè Cancellariæ, in Episcopum *Karleolensem* ritè electus, tum quia uberioribus abundaverat redditibus, tum quia onus formidabat, honorem oblatum penitùs recusabat.

Fredericus *Imperator laqueos conjuratorum evasit, detecta proditione.*

ET dum mortalium status rota mundialis sic variâsset, Fredericus, quem curia *Romana* ab Imperiali culmine præcipitavit, Regi *Anglorum* ac Comiti *Richardo* fratri suo, quos inter familiares familiarissimos reputavit, hanc Epistolam duxit transmittendam.

FRedericus, *&c.* Angliæ, *&c. Salutem. Ne fama præambula, quæ multorum variata relatibus, dum varias invenit obiter voluntates, interdum enormiter à veritate discedit, auditum tuum forsan offenderet, amicorum corda turbaret, aures & animos hostium demulceret: ecce quòd ipsam puram & nudam veritatem eorum quæ noviter contigerunt, tuæ devotioni præsentibus breviter denotamus. Conspirantibus in necem nostram aliquibus excellentiæ nostræ fidelibus, quinimò domesticis potiùs & alumnis, videlicet* Thebaldo Francisco, Jacobo *de* Morra, Pandulpho *de* Phasanellis, Guilielmo *de* sancto Severino, *& eorum complicibus, ac nobis per aliquos ex conjuratoribus factionis ipsius conspiratione nefaria revelata, ex ipsorum manibus vitam nostram innoxiam, mirabiliter Deus reservavit. Sed cùm nos tantum scelus sicut immeritum, sic incredibile haberemus, postquàm ad ulteriorem veritatis indaginem nostra serenitas perveniret, subitò* Pandulphus *de* Phasanellis, *&* Jacobus *de* Morra, *prædicti excogitatæ nequitiæ principes, quos læsa conscientia stimulabat, unà cum aliis sociis & participibus perpetrandi facinoris, curia nostra præsentibus, se per fugæ subsidium absentarunt.* Theobaldus *verò &* Guilielmus *de* sancto Severino *morantes in Regno, & ibidem mortem nostram tanquam indubitabilem expectantes, & ex insperato contrarium audientes, metu terribili, velut de cœlo fulminis ictu percussi, ad duo ex castris nostris,* Capuacii *&* Sale *videlicet, sub fidelium habitu furtivè subrepta, proditoriè confugerunt: ubi priusquàm se possent necessariis rerum & hominum defensione munire, fuerunt prompta fide regnicolarum præoccupati fidelium, & collectis undique viribus circumsepti. Nos etiam apud* Grossetum *tunc temporis existentes, priusquam personæ nostræ periculo providimus, in hæreditario Regno nostro*

Siciliæ,

Siciliæ, velut in pupillis oculorum nostrorum offendi nullatenùs patientes; continuatis laboribus & dietis, in Regnum cum omni celeritate providimus procedendum. Post fœlicem 1246. autem ingressum nostræ majestatis in Regnum, quàmplures fideles nostri regnicolæ, qui ad proditorum nostrorum falsæ suggestionis instantiam, per mentitæ mortis nostræ spem frivolam, conspiratoribus factionis adhæserant; postquàm rem in contrarium sibi cessisse videntibus ipsis veritatis lumen emicuit, proditores eosdem tanquam ipsorum nolentes communicare versutiis, cujuslibet spei frustratos imagine reliquerunt. Et cùm non nisi in prædictis duobus castris tantùm, Sale videlicet & Capuacii, se temerariè, prout præscripsimus, receptassent, unum è castris ipsis, Sale videlicet, Thomaso de S. Severino, & filio ejus, proditoribus nostris, ibidem carceri mancipatis, fidelium nostrorum prompta devotio, per virilem & instantem expugnationem ipsius, ad Majestatis nostræ dominium revocavit. Et sic reliquo tantùm ex castris prædictis, Capuacii scilicet ad ultionem eorundem proximo dimisso, diffugium quod circumcingi nostrorum fidelium Regni clara devotione mandavimus, proditores prædicti, quibus nulla perspicimus suffragatura remedia, velut ex duobus supradictis castris, cùm alia munire nequiverunt, uno ex fortiori perdito, manus nostras fugere non valebant. Et sic tam justo judicio quàm veloci de proditoribus nominatis & ipsorum sequacibus ultione recepta, sic in brevi confidimus de perpetua Regni nostri securitate disponere; ut nobis & successoribus nostris in Regno, vel extra Regnum agentibus, nulla prorsùs in posterum dubitatio relinquatur. Ne tamen propterea circa persecutionem nostrorum rebellium Lombardorum, omissum fortè credas nostrum propositum, vel aliquatenùs prætermissum, quin per dilectos filios nostros Henricum illustrem Regem Sardiniæ, & sacri Imperii Legatum in Italia generalem, & Fredericum de Antiochia, Hetruriæ partibus præsidentem, quousque nos Regni statu cum salubritate disposito repetamus Italiam; sic prædictorum rebellium nostrorum reliquias continuato potentiæ nostræ malleo conteramus, quòd absentiam nostram, quam, prout pro certo comperimus, occultis & longis insidiis procurârunt, fructuosam sibi fore non sentient; quin potiùs de nostra præsenti potentia doleant, quàm in absentia glorientur; utpote cùm nihil ex his quæ noviter emerserunt, magnificentiæ nostræ decreverint, in nullo propterea sit nostrum ærarium diminutum; sed nostra tantò magis est aucta potentia viribus, tantò sunt factæ divitiæ largiores, quantò propter enormitatem excogitati facinoris, quæ post pacis gustatæ dulcedinem, bellorum excidia populis minabatur, circa nos nostrorum fidelium, sed popularium maximè, magis est accensa devotio, fidésque firmata. Ex adjectione quoque redditum, quibus se proditorum ipsorum iniquitas per offensam sponte destituit, & quibus eosdem liberalitas nostra longè latéque ditaverat, obventionum nostrarum adauctus est cumulus; quanquàm istud accesserit nobis invitis. Ex quo potest manifestè comprehendi, quòd magis quærendorum & larga promissio per publicum adversarium nostrum facta proditoribus antè dictis, ipsos ad dimittenda quæsita, licèt inaniter, provocavit; cujus adversarii nomen & titulum libentissimè taceremus, nisi quòd illum vox publica detegit, & evidentia factorum accusat: quanquàm nos taciturnitate nostra vellemus obtegere, seu verborum involucris excusare. Prædicti namque facinoris patratores, tam fugitivi videlicèt, quàm obsessi, fratrum Minorum stipati consortio, crucis ab eis signo recepto, contra nos auctoritatem summi Pontificis per Apostolicas literas prætendentes, negotium apertè se gerere sacrosanctæ Romanæ matricis ecclesiæ prædicant; ac prædictæ mortis & exhæredationis nostræ, summum Pontificem sic asserunt incentorem. Hoc ipsum captivi præfati, quos in expugnatione castri Sale, fidelium nostrorum prompta devotio carceri mancipavit, in spontanea & extra confessione sua, quando mentiri nefarium existimant, morientes coram omnibus sunt confessi. Bambergensis Episcopus, etiam cùm post venalem consecrationem, imò potiùs execrationem suam, cornutus à curia Romana rediret, priusquam à nostris fidelibus in Teutonia caperetur; futurum infallibiliter publicè prædicavit, quòd nos infra breve tempus per familiares & domesticos nostros, occidi morte turpissima debebamus. Hæc nos, teste summo Judice, cum verecundia loquimur; velut qui nunquam diebus nostris scelus hujusmodi videre credidimus, nec audire: quòd gens nostra & Pontifices nostri, tam crudeli morti aliquem tradere nequiter voluissent. Abfuit enim à nobis semper hucusque, novit altissimus, abominatio talis; quòd post voluntarium & iniquum istius Papæ processum, contra nos in Lugdunensi Concilio celebratum, in necem suam vel alicujus ex fratribus consentire vellemus; quanquam inde fuerimus per nonnullos nostræ fidei fervidos zelatores multoties requisiti: sola semper extitimus inju-

1246. riarum nostrarum Propulsatione contenti, nos justè defendere, non ulcisci, sufficiens reputantes. Pugnat enim pro nobis Dominus evidentissimè: nedum quòd animam nostram de manibus inimicorum nostrorum eripiat, quinimò nocentium vires & corpora tradit in nostras. Nuper enim cùm Cardinalis Remerius, nostri honoris & nominis æmulus, instigante præfato Jacobo de Morra proditore nostro, cum Perusinis & Assisinatibus rebellibus nostris, prope castrum Aspolli ultimo proximò præteriti mensis Martii, ad damnificationem nostrorum fidelium convenissent, Marinus de Ebulo, sacri Imperii Capitaneus in ducatu fidelis noster, stipendiariorium & aliorum nostrorum fidelium, qui sic instanter haberi poterant, munitus auxiliis, in virtute nostri nominis & excellentiæ nostræ felici fortuna, hostes ipsos viriliter & potenter aggrediens, fide potiùs quàm armatorum multitudine præditus, devicit eosdem. Ita quòd præter eos, qui fidelium nostrorum gladiis sunt perempti, ultra quinque millia de rebellibus ipsis per fideles nostros captis, carcer noster includit. Quæ omnia tibi significamus ad gaudium, quem probabiliter credimus, imò scimus, nobis in adversitatibus compati, & in prosperitate successuum congaudere. Nec tamen his terminis nostram & tuam claudi lætitiam prospera fortunæ fertilitas & nostræ justitiæ debitæ permiserunt: octavo decimo namque præsentis mensis Aprilis, civitas Capuacii, quà versùs terram munitio cingebatur, celeriter ac viriliter extitit expugnata per fideles nostros regnicolas, ad infidelium necem, ob vindicandam non magis nostrorum quàm ipsorum nativæ regionis injuriam, rabie quadam furoris accensos: quo factum est, ut sic propè, sic undique nostra potentia pertingat obsessos, quin potiùs carceratos, ut ab ultionis nostræ judicio sola se valeant spontanei gladii morte subducere, vel excelsæ rupis ex parte maritimæ præcipitio liberare. Datæ Salerni xv. Aprilis iiij. Indictione

Walterus de Ocra scribit Regi Angliæ in eandem sententiam.

MAgister autem *Walterus* de *Ocra*, clericus *Frederici*, credens sicut & dominus suus *Fredericus*, quòd dominus Rex *Angliæ* in suo proposito firmiter permaneret, videlicet, ut importunitati *Romanæ* curiæ viriliter resisteret; ipsi Regi quasi ad consolationem & formidinis amotionem, hanc Epistolam duxit transmittendam.

ILlustri Regi Angliæ, *&c. Magister* W. *salutem. Quia scio vos lætari de prosperitate domini mei, novit dominatio vestra, quòd idem dominus noster octo diebus circa exitum Julii proximò præteriti, tam per septem trebuchetta ordinata, quæ tam de die quàm de nocte in castrum* Capuacii *projicere non cessabant, quàm per insultus validos & continuos quinque dierum, similiter tam de die quàm de nocte factos,* Theobaldum Franciscum, Guilielmum *de* Mann. Guilielmum *de* S. Severino, Galfridum *de* Morra, Robertum *&* Richardum *de* Phasanellis, *proditores & reos mortis suæ, cum centum & quinquaginta aliis, inter milites, balistarios, & alios familiares ipsorum, de quibus erant quadraginta* Lombardi *obsides, & proditionis tempore per* Theobaldum *ipsum liberati, ad illam inpotentiam deduxit, quòd nulla ratione, nec de persona, nec de membris poterant se juvare. Et sic per insultus prædictos, captum est castrum ipsum cum omnibus supradictis: qui omnes antequàm ducerentur ad dominum, salvo mandato domini Papæ, exoculati sunt; omnibus ipsis & singulis manu, naso, & tibia mutilatis. Et disposuerat dominus prædictum* Theobaldum *cum aliis quinque reis mortis suæ, per diversa mundi climata, ad omnes Reges & Principes, cum bulla Papali impressa in fronte, ibidem inventa, in publicam proditionis notitiam destinare. Captæ sunt ibi etiam viginti duæ Nobiles dominæ, conjugatæ, viduæ, & puellæ; & de mandato domini certis custodibus assignatæ, castrúmque ipsum à primario lapide fundamenti eversum est: & quicquid intra, præter personas inventum est, redactum est illicò in cineres & favillas. Idem autem dominus Imperator omnibus ordinatis, & cum* Romanis *&* Venetis *jam bona pace firmata, cum ingenti militia circa Pascha juravit & infallibiliter ordinavit, in* Alemanniam *se conferre: ubi dominus Rex filius ejus in festo sancti* Jacobi *proximò præterito, cum inimicis incautè congressus, per proditionem duorum Comitum* Suessionum, *de* Citobergo *videlicet & de* Crohesigo; *qui receptis à summo Pontifice vij. millibus marcarum argenti, conventione præterea facta, & per literas Apostolicas confirmata, cuilibet eorum de medietate Ducatus* Suaviæ, *si Rege in campo deducto, & hora belli ibidem dimisso, de exercitu recederent sine bello repentè proditione: & sicut pepigerant, in primo belli congressu depressis vexillis & vadato flumine, cum duobus millibus militum & balistariorum fugiendo, de exercitu recesserunt. Rex ipse in magno discrimine, in medio inimicorum suorum cum mille tantùm equitibus remanens, quantumcunque tam ipse quàm sui, qui remanserunt cum eo, pugnarent viriliter: perdidit tamen ad ultimum ducentos de suis, & se*

ipsum

ipsum salvavit in civitate de Francford. *Post paucos autem dies, prædictis omnibus qui capti fuerant liberatis, per fidejussionem vel obsides, aut redemptis, resumptis magnificè viribus; adversarios suos ubique potenter persequitur & expugnat. Et numero ituri sunt ad eum de Regno* Franciæ *&* Burgundiæ, *partibus citra* Sonam, *tum de consanguineis suis, tum de amicis domini nostri, quingenti milites; cum quibus vadunt Dux* Burgundiæ, *Dux* Lotharingiæ, *Comes* Cabilonomiæ, *& Comes* Barremiæ. 1246.

EIsdémque diebus enervatus est Regis rigor, quem viriliter conceperat, ut protervitatem *Romanæ* curiæ constanter, ut sperabatur & firmiter credebatur, potenter refrænaret. Et hoc, ut veraciter dicebatur, consiliis eorum, qui opimos redditus suos amittere per Papalem indignationem vehementer formidabant: quæ enim nimis præcordialiter amabant, elabi verebantur, secundùm illud Poëticum:

Rex iterum Romanis *ad libitum pecuniam in* Anglia *colligere permittit.*

Res est solliciti plena timoris amor.

Aversis igitur oculis & clausis auribus dominus Rex, ad arbitrium voluntarium *Romanorum* Regni sui & Reipublicæ inimicorum, permisit licenter ecclesiam *Anglicanam* sex millibus marcarum, ad magnam totius Regionis nostræ depauperationem, spoliari. Quas asportantes nuncii ac mercatores Papales, in auxilium *Landegravii*; insidias *Frederici* non penitùs evaserunt. Qui graviter redarguit *Anglicos* effœminatos, qui se ipsis depauperatis omne genus hominum tolerant saginari; gravémque de Comitis *Richardi* effœminata conniventia, & super hoc consensu reposuit coram suis commilitonibus querimoniam: qui in Regni *Anglicani* perniciem, parti Papali videbatur consensisse & in Imperii detrimentum; eò quòd de cruce signatorum collectis substantiolis, permittente Papa, thesauros non minimos exaggeravit. Crevit igitur *Romanorum* audax protervia tantò procaciùs, quantò nullum in rapinis suis senserant contradictorem. Fugant fugientes, & fugiunt fugantes. Decrevítque *Anglorum* suppeditatorum, quorum inimici sunt Judices, spes cum consolatione.

ET dum fortuna mundo talibus alluderet ambagibus, Rex *Arragonum* linguam cujusdam Episcopi, quia eidem Regi fortè justè reprehendendo adversabatur, truculenter abscidit. Unde, nisi quia ubi multitudo in strage est, subtrahendum est aliquid severitati, puniri graviter promerebat; & regnum suum subjici interdicto. Destinatis igitur nunciis solennibus & favore dignis, quia tam fideliter Deo contra *Hispanos* & *Saracenos* militaverat, & gloriosè triumphaverat, Ecclesiæ meruit reconciliari.

Rex Arragoniæ *abscindit linguam cujusdam Episcopi.*

SÆvientibus eodem tempore mundi maris turbinibus, cùm audisset Papa, quòd dominus Rex *Angliæ* parabatur animosè exactionibus suis contradicendo resistere; quia nec advenerant nuncii, qui effœminatam formidinem suam & incurvationem ipsius nunciarent, in iram magnam excanduit vehementer; & Regnum *Angliæ* ulciscendo supponere proposuit interdicto. Cui talia infrunito spiritu proponenti, se magister *Johannes* natione *Anglicus*, Monachus *Cisterciensis* ordinis & Cardinalis, opposuit, dicens: Domine pro Deo parcatis iræ vestræ, si dicere licet, indiscretæ, frænóque temperantiæ motus voluntarios compescatis, considerantes quoniam dies mali sunt. *Terra sancta* patet discrimini, *Græca* Ecclesia recessit à nobis, adversatur nobis *Fredericus*, quo non est potentior, imò nec par inter Principes *Christianorum*. Vos & nos, qui culmen sumus Ecclesiæ, à sede Papali, imò ab ipsa urbe, imò ab *Italia* exulamus expulsi. *Hungaria* cum suis terris sibi conterminis, nihil aliud, nisi à *Tartaris* expectat exterminium. *Alemannia* suis bellis concutitur intestinis. *Hispania* usque ad abcisionem linguarum Episcopalium desævit. *Francia* usque ad egestatem per nos jam depauperatur, quæ etiam in nos conspiravit. *Anglia* nostris injuriis multoties læsa, quasi asina *Balaam*, calcaribus & fustibus cæsa, tandem loquitur & obloquitur; & se nimis & intolerabiliter conqueritur fatigatam, & irrestaurabiliter damnificatam, *Ismaëlitico* igitur more, omnibus odiosi, omnes ad odium provocamus. Et cùm nec ad hæc verba mens Papalis contrita ad compassionem vel humilitatem inclinaretur, quin ad pœnam & ultionem inflammaretur; advenerunt nuncii ab *Anglia*, animum Papalem emolumentis inhiantem mitigantes: & affirmantes quòd per amicos suos specialissimos in *Anglia* (quos non licet mihi hæc scribenti ad præsens nominare) incurvatus est animus Regis, ut quod optat effectui celeri mancipetur, unde gaudium vultum & animum ejus mirificè serenavit.

Corripitur Papa à Johanne Anglico *Cardinale.*

His

1246.

Rex prohibet inquisitiones ab Episcopo Lincolniensi *institutas.*

HIs quoque diebus, cùm Episcopus *Lincolniensis* supra quàm deceret vel expediret, in subjectos suos, ad suggestionem, ut dicitur, *Prædicatorum* & *Minorum*, desæviret, ita scilicet ut faceret inquisitiones districtas per Archidiaconos & Decanos suos in Episcopatu suo, de continentia & moribus tam nobilium quàm ignobilium, in enormem læsionem famæ multorum & scandalum, quod nunquam fieri consueverat: dominus Rex audiens super hoc populi graves querimonias, consilio curiæ suæ, scripsit Vicecomiti *Hertfordiæ* in hæc verba. *Henricus Dei gratia Rex* Angliæ, *&c. Præcipimus tibi, quòd sicut teipsum & omnia tua diligis, non permittas, quòd aliqui laici de Baliva tua ad voluntatem Episcopi* Lincolniensis *Archidiaconorum vel Officialium seu Decanorum ruralium, in aliquo loco conveniant de cæterò, ad cognitiones per sacramentum eorum vel attestationes aliquas faciendas, nisi in causis matrimonialibus vel testamentariis.* Quod cùm audisset Episcopus, asserebat dominum Regem quorundam conspiratorum qui jam in *Francia* in consimilem audaciam proruperunt (de quibus in sequenti folio pleniùs enarratur) vestigia secuturum.

Tyrannica exactio pecuniæ Papalis.

ASsumens igitur ex præteritis audaciam Dominus Papa, miseros *Anglos* conculcandi & conculcatos apporriandi; imperiosè & solito imperiosiùs Prælatis *Angliæ* demandavit, ut in *Anglia* omnes beneficiati, in suis beneficiis residentiam facientes, tertiam partem bonorum suorum domino Papæ conferrent, non facientes residentiam, dimidiam: multis adjectis durissimis conditionibus prædictum mandatum restringentibus, per illud verbum & adjectionem detestabilem, *non obstante*, quæ omnem extinguit justitiam præhabitam. Ad quod primò exequendum diligenter, Episcopum constituit *Londinensem.*

Rex prohibet prædictam exactionem.

EPiscopus verò memoratus cum quibusdam aliis, quos ad hoc negotium exponendum convocârat, cùm in Ecclesia S. *Pauli Londinensis* hoc in propatulo demonstravit; de hac contributione terribili tractaturus in crastino S. *Andreæ*, dolentes quia quod jubebatur, impossibile videbatur & erat; supervenerunt missi ex parte domini Regis *J.* de *Lexintuna*, miles, & magister *Laurentius* de *sancto Martino*, ejusdem domini Regis clericus; districtè prohibentes, ne illi contributioni prælocutæ, & in totius Regni desolationem demandatæ, aliquo modo consentirent. Ipsi igitur post omnium convocatorum murmur & appellationes, gaudenter incepta interrumpentes, omiserunt. Et ne sub silentio contradicentium verba efficacissima transeamus, ipsa huic scripto duximus inserenda. Veruntamen etsi constanter responderunt, constantiùs & efficaciùs respondissent, si in verbis & actibus Regis titubantibus fiduciam habuissent.

Responsio cleri super irrationabili exactione Papæ.

SI nota esset conditio & status Regni *Anglicani* domino Papæ & ejus fratribus tempore Concilii, nunquam ad statutum illud promulgandum, aliqua ratione processisset. Et si essent ei exposita pericula & incommoda, quæ occasione hujusmodi statuti imminere possent ecclesiæ *Anglicanæ*, ad hoc statuendum nullatenùs moveretur. In ecclesiis enim Cathedralibus ita obtentum est & observatum, quòd per Canonicos in eisdem residentes, quorum in quibusdam ecclesiis modica est portio de proventibus beneficiorum ecclesiasticorum, quæ in diversis locis obtinent, minores clericos exhibent, & alios ecclesiæ ministros, quorum portionem si contingat usque ad medietatem defalcari, peribit obsequium ecclesiæ, Canonicis non valentibus exhibere: cùm ipsi Canonici, tanta portione defalcata, in ecclesiis Cathedralibus residere non valeant. Et si in eisdem duxerint residendum, de medietate beneficiorum exteriorum nec se ipsos aut etiam alios poterunt sustentare: & maximè cùm dominus Papa medietatem portionis absentium, in usus Terræ *Romaniæ* intendat applicare; computata portione non residentis, ac si ipse resideret. Nec etiam deductis oneribus aut expensis, quas circa collectionem fructuum, & alia multa fieri contingit; quibus non deductis, vix quarta pars penes Canonicos remanebit.

Alia causa & ratio.

ITem, cùm loca Religiosa per Regnum *Angliæ* constituta, in proventibus de ecclesiis Parochialibus sint fundata, vix & in præsenti ipsis sufficiant beneficia cum aliis possessionibus sic collata; si illorum beneficiorum medietas subtrahatur, compelletur una medietas mendicare, aut continget hospitalitatem subtrahi, aut utrumque in aliquibus locis fieri, quòd sine scandalo & animarum periculo fieri non posset: cùm aliquos ex ipsis contingeret per orbem evagari, & ejusdem evagationis prætextu in peccatum multiplex incidere; non observata sanctorum patrum regula, ad quam tenentur astricti.

Alia causa & ratio.

ITem, cùm in Regno *Angliæ* hactenùs sit obtentum & de consuetudine observatum, ut rectores ecclesiarum parochialium hucusque valdè hospitales extiterunt, & parochianis

ad inopiam

ad inopiam vergentibus alimenta præbere consueverunt; & eo prætextu non solùm summo creatori placere conati sint, sed etiam laicis quibuscunque, quibus clerici oppidò infesti esse consueverunt; deducta medietate beneficiorum, necesse habebunt, hospitalitatem subtrahere, & consueta pietatis officia denegare. Quibus subtractis incurrent odium subditorum, amittent gratiam transeuntium & vicinorum; subtrahentur rectoribus ecclesiarum jura; nec ipsis prætextu paupertatis ea defendere valentibus, ab ipsis laicis penitùs opprimentur, in universalis ecclesiæ scandalum & jacturam. Quidam verò ex eis, cùm essent beneficia, quæ ad residentiam sex mensium non sufficiunt, & vix aliunde victualia quærant; si resecetur illorum beneficiorum medietas, compellentur mendicare, & continget in eorum ecclesiis obsequia divina cessare. Quibus cessantibus, eorundem parochiani in decimarum & proventuum solutione cessabunt, nec erit qui illius ecclesiæ jura præ inopia prosequatur: vilescet ecclesiæ dignitas, clericorum cœtus in contemptu, cessabunt prædicationes, animarum cura omittetur; fides exinde periclitabitur, populo contemnente Prælatorum doctrinam & correctionem.

ITEM, cùm de bonis ecclesiasticarum personarum pauperes, quorum infinitus est numerus, per annum sustententur, & multi generosi eorum consanguinei, & alij qui in eorum obsequiis commorantur, de bonis ipsorum victualia, necnon & stipendia recipiant; subducta medietate proventuum, cessabunt eleemosynæ, licentiabuntur familiæ; ad quod si deveniatur, pauperes fame peribunt; alij verò cùm *fodere non valeant, & mendicare erubescant*, antequam fame pereant, necesse habebunt furtis, rapinis, & deprædationibus intendere; ex quibus multa sequentur homicidia, insurget tumultus populi, & de facili totius Regni *Angliæ* turbatio. *Alia causa & ratio.*

ITEM, cùm multi sint clerici in Regno *Angliæ* ære alieno graviter prægravati, si non subducto ære alieno, si non deductis expensis, quarum existimatio sextam partem redituum continet, quarum deductionem vix aliquis casus solet impedire; si non deductis ecclesiæ oneribus, consistentibus in pensionibus, Prælatorum procurationibus, & ecclesiarum & ornamentorum reparatione, proventuum medietas exolvatur, ipsis de residuo vivere non valentibus, compellentur egere; cùm tamen in talibus personis haberi debeat ratio eorum ne egeant, & maximè ubi immineret scandalum ecclesiæ universalis. *Alia causa & ratio.*

ITem, cùm nuper nomine vicesimæ, sex millia marcarum domino Papæ sint soluta; habita ratione æstimationis vicesimæ ad æstimationem medietatis, summa petitæ pecuniæ sexaginta millia marcarum summam continere continget, unà cum sexta parte reddituum, quam in collatione fructuum refundere contingit, cùm partem illam non deducat, & cùm præter hæc à personis in primo mandato exceptis, ab his qui centum marcas in redditibus obtinent vicesimam, ab his qui ampliores habent redditus, partem tertiam habere nitatur, usque ad summam quater viginti millium marcarum de bonis clericorum per annum redigere oporteret; ad cujus quidem pecuniæ solutionem vix totum Regnum *Angliæ* sufficere posset; quantò minùs & clerici, cùm eorum bona tantummodò in fructibus existant, qui licèt venales annuatim exponi consueverunt, de eadem tamen pecunia multæ fiunt emptiones, cùm de manu ad manum pecunia proficisci contingat, & in regno remaneat. Ac si contingat de singulis venditionibus pecuniam deducere, & extra regnum deportare, deficerent emptores, nec contingeret in toto regno tantam pecuniæ summam invenire, quod in gravi necessitatis casu per experientiam aliàs est declaratum; videlicet cùm nobilis memoriæ quondam *Angliæ* Rex *Richardus* in partibus remotis captus esset & detentus, ad ipsius liberationem sexaginta millia marcarum soluta fuerint. Ad quod solvendum, totum regnum contribuerat, nec exolvi poterat ad plenum, nisi ad hoc perficiendum, cruces & calices ecclesiarum in solutum pro parte traderentur: quantò minùs & nunc de bonis clericorum tantùm, tanta pecuniæ summa redigi non posset, cùm ipsam contingeret infra triennium triplicare. Cùm igitur huic exactioni contradicat ecclesia *Anglicana* per procuratores, ut hanc contradictionem communem domino Papæ insinuare velitis pro statu ecclesiæ *Anglicanæ*, præsentiam domini nostri *Jesu Christi* appellantes, & concilij universalis aliquo tempore per Dei gratiam convocandi. *Alia causa & ratio.*

EIsdem diebus transmissi fuerunt ad curiam *Romanam* duo facinorosi temerarij per *Fredericum*, qui more assesinorum dominum Papam subdola conspiratione interficerent. Casu igitur inopinato capti sunt & incarcerati; judicium super crimen læsæ ma- *Duo facinorosi Romam missi.*

jestatis

1246. jestatis expectantes. Fuerunt tamen qui dicerent, hoc astute fuisse adinventum, & fraudulenter procuratum; ut sic scilicet *Fredericus*, qui sibi consimilem casum Papa procurante nuper contigisse protestatus est, consimili culpa diffamaretur.

Obiit Episcopus Sarisberiensis.

EOdemque anni tempore obiit piæ memoriæ Episcopus *Sarisberiensis* Magister *Robertus* de *Rengham*, in crastino animarum; virtutibus redimitus, plenus dierum, & literaturæ scientia ad plenum eruditus; domum tamen suam mille & septingentis marcis reliquit obligatam.

Obitus Abbatis Westmonast.

ET eisdem diebus videlicet Calend. Decembris, obiit Abbas *Westmonasterij*, *Richardus* de *Berkinge*; qui vir prudens, literatus, & religiosus, redditus domus suæ trecentarum circiter redditu marcarum in vita sua ampliavit.

Canonizatio Ædmundi *Archiepiscopi* Cantuariensis.

DIebus quoque sub eisdem, dominus Papa timens ne canonizationem beati *Ædmundi Cantuariensis* Archiepiscopi, quam indies sibilis obloquentium protraxerat, ultione manifesta idem puniret, eundem solenniter canonizatum, catalogo sanctorum ascripsit; Dominica videlicet proxima ante natale Domini, qua cantatur, *Gaudete in Domino*. Quod cùm dominus Rex audisset, gavisus est vehementer; & statim super hoc certificatus, præcepit ut accensis multis cereis omnes clerici de Capella Regia, assumptis festivis induviis, missam solenniter, cujus introitus foret, *Gaudeamus*, &c. celebrarent. Scriptum authenticum de canonizatione ejus, in fine libri scribitur.

Maris fluctus per tres menses cessavit.

RElatum fuit à fide dignis, quòd mare eodem anno fluctuando, ut moris habuit, per spacium quatuor vel quinque dietarum per tractum littoris non ascendit. Quod nunquam habitatores littoris, vel nautæ facientes operationes in aquis multis, se testificabantur prævidisse.

Willielmus de Eboraco *in Episcopū* Sarisberiensem *electus.*

ET eisdem sub diebus, Canonici *Sarisberienses*, comperientes nullum ferè acceptum domino Regi, nisi aulicum & curialem, præcaventésque ecclesiæ suæ periculo, & regiam captantes benevolentiam; *Willielmum* de *Eboraco*, domini Regis clericum familiarissimum, & legum Regni peritissimum, *Beverlaci* Præpositum, in Episcopum & animarum suarum pastorem unanimiter elegerunt. Quæ quia electio Deo placuit, ut credebatur, & Domino Regi fuit accepta, sine moræ dispendio confirmabatur. Dominus etiam *Sylvester* electus ad Præsulatum *Carleolensem*, qui priùs se indignum reputavit, & idcircò non consensit, quoniam eum Deus vocavit à telonio ad ministerium, timore bono perculsus, in electionem memoratam humiliter consensit, ne Deo recalcitrans, reprobus haberetur.

Mors quorundam nobilium Angliæ.

EOdem anno obierunt quidam nobiles in *Anglia*, quorum mors damnosa Regno censebatur; videlicet *Richardus* de *Argentomio*, miles strenuus, qui in *Terra sancta* diu Deo fideliter militaverat. In parte verò Boreali, *Henricus* de *Bailloil* miles: in *Hollandia*, *Lambertus* de *Muletuna*. Item *Alexander* de *Suereford*, thesaurarius sancti *Pauli Londinensis*. Qui in ecclesia sancti *Pauli* honorificè sepultus, in corporis elegantia, faciei venustate, & multarum scientiarum dotibus, similem sibi in *Anglia* non reliquit. *Lambertus* verò de *Muletuna* suprà memoratus, miles qui nuper privilegiū mirabile datis non paucis muneribus à Papa impetraverat, ut scilicet nulli liceret eum pro quacunque culpa excommunicare, nisi de speciali mandato Papæ, ac si liceret eidem impunè peccare, & qui multos læserat, plures fatigare, hoc modo à domino meruit sauciari; ut cùm phaleratus superbè equitando à quodam peracto suo rediret placito, descendens se querebatur morbo difficili prægravari. Et præcipitanter recubans, antequàm depositis calcaribus discalceari potuit, morte palluit repentina. *Ranulphus* quoque *Brito*, quondam domino familiarissimus Regi & Reginæ, multis postpositis Magnatibus, & ejusdem Cancellarius specialis; cùm post mensalem refectionem aleatores certatim inspexisset colludentes, læthalis Apoplexiæ inexpectato vulnere corruit sugillatus: & sic qui multos, præcipuè tamen de *Messedia* Canonicos, lædendo depauperaverat, ut sibi multa cumulando successivè appropriaret; subitò vitam cum adquisitis amisit. *Nicolaus* quoque *Damme*, utinàm non damnatus, clericus & Comitis *Richardi* thesaurarius & consiliarius specialis: qui cum complice suo *Johanne Bretasche*, milite, simili ultione percusso, multos ad opus Comitis thesauros undecunque raptos coacervare consueverat; dum vino nocturno crapulatus & epulis turgidus, equum de nocte obscura lascivientem minùs discretè regeret, corruit temulentus. Et ad cujusdam stipitis offendiculum allisus & attritus, fractis cervicibus expirans, cum vino nimis hausto ebullienti animam evomuit resupinus. Hæc idcircò scripserim, ut quilibet cui dominus cujus secularis habenas potestatis

tis

1246.

tis commiserit, statuens in loco spatioso pedes suos, hoc revolvens propheticum: *Horrendum est incidere in manus Dei viventis*, ultionem finalem vehementer, si prævaricatus fuerit, pertimescat.

Richardus de Crokesle in Abbatem Westmonasteriensem electus.

EOrúmque dierum circulis Magister *Richardus* de *Crokesle*, Archidiaconus, *Westmonasteriensis* vir elegans & Jurisperitus & domino Regi amicissimus, à toto conventu unanimiter est electus. Timebant enim monachi, ne si secùs fieret, Rex eorum patronus specialis, ecclesiam suam jam semirutam relinqueret imperfectam, quam gloriosè cœperat ædificare. Electus igitur memoratus, qui dudùm amator fuit beati *Ædmundi* Confessoris & Archiepiscopi, quia die canonizationis suæ, videlicet Dominica proxima ante natale Domini, ut prædictum est, ad tantæ prælationis dignitatem vocabatur, jussit quandam capellam in honore ipsius sancti *Ædmundi* fabricari; ubi Deo & ipsi Confessori gloriosum, ut decebit, ministerium futuris temporibus impendetur. Aucta est etiam ejusdem Abbatis dignitas, domino Rege impetrante; ut scilicet missam celebrans pontificaliter, benedictionem quando *Agnus Dei* cantatur, populo daret solenniter.

Conclusio totius anni.

TRansit igitur annus ille *Terræ sanctæ* suspectus, ecclesiæ nocivus universali, adversarius Imperio, Regnis quoque *Francorum* & *Anglorum* deprædator, *Romanæ* curiæ infamis & turbulentus.

Rex apud Wintoniam festa natalitia celebrat.

ANNO Domini M. C C. XLVII. qui est annus Regni domini *Henrici* iij. Regis xxxj. tenuit idem dominus Rex curiam suam apud *Wintoniam*, præsentibus multis electis regni Magnatibus, cui cùm illùc adveniret, occurrit Episcopus *Wintoniæ* lætabundus, supplicans attentiùs; ut cum ipso suo Episcopo pranderet in crastino natalis dominici, ut per hoc pateret omnibus omnes offensas pristinas eundem dominum suum penitùs exuflasse, & ipsum Episcopum in præsentia omnium convivarum in pristinas amicitias revocasse. Quod secundùm postulationem & desiderium suum, gaudebat Episcopus fuisse completum.

Concilium Londini convocatum.

EOdémque tempore urgente mandato Papali redivivo, de importabili contributione prætacta, ad quam Episcopi in generali Concilio clerum infæliciter obligârunt, fecit dominus Rex Magnates suos, necnon & *Angliæ* Archidiaconos, per scripta sua Regia *Londinum* convocari. Quò cùm pervenissent die præfixo, Episcopi omnes sese gratis absentârunt; ne viderentur propriis factis eminùs adversari. Sciebant enim corda omnium, usque ad animæ amaritudinem, non immeritò sauciari.

Conspiratio quorundam nobilium Franciæ contra Papam.

CUM verò dierum istorum fluenta prolaberentur, tepuit devotio fidelium, & filialis affectus charitatis, quem quilibet *Christianus* adversùs patrem nostrum spiritualem, videlicet dominum Papam, gerere teneretur, non sine animarum periculo, læsus deperiit; imò & in odium execrabile, & maledictiones occultas, est conversus. Videbant enim omnes & singuli, & videntes sentiebant; ipsum dominum Papam pecuniæ & pecuniarum rapinis in multorum damnum & depauperationem insatiabiliter inhiare. Nec credebant jam multi ipsum potestatem beato *Petro* concessum cœlitùs, videlicet ligandi & solvendi obtinere; qui penitùs beato *Petro* dissimilis probabatur. Resolutum est igitur os iniqua loquentium & obloquentium ubique locorum, & præcipuè in *Francia*. In qua quidem multi nobiles in ipsum Papam & Ecclesiam, quod nunquam meminimus evenisse, conspirabant; sicut in hac chartula, quæ *Gallica* lingua conscribitur, quia sic ad notitiam nostram pervenit, poterit considerari.

A tous ceux qui ces lettres verront, nous tous desquelz les seaux pendent en cest present escript, faisons scavoir, que nous par la foy de nos corps avons fiancé & sommes aliancé, tant nous comme noz oirs à tousiours, à ayder les uns aux autres, & à tous ceux de nos terres & dautres terres, qui vouldront estre de ceste compagnie, à pourchasser & à requirir & à defendre nos droitz & les leurs en bonne foy envers la clergie. Et pour ce que seroit grieve chose nous tous assembler pour ceste besoigne, nous avons essu par le commun assent & octroy de nous tous, le Duc de Burgoigne, *le Conte* Perrun *de* Bretaigne. *le Conte d'* Angulesme, *& le Conte de S.* Pol, *à ce que si aucuns de ceste communité avoit à faire envers la clergie, tel ayde comme ces quatre devantdits esgarderoient quum homme luy deust faire, nous luy ferions. Et cest à scavoir, que à ce defendre, pourchasser, & requerir, chascun de ceste communité mettra la centiesme part par son serment de la vaillance dun an de la terre quil tiendra. Et chascun riche homme de ceste compaignie fera lever ces deniers chascun an à son povoir à la Purification nostre Dame, & les delivra ou il sera mestier pour ceste besoigne, par les lettres pendantes de ces quatre avant nommez, ou des deux de eux. Et si aucun avoit tort, & il ne*

1247. *il ne vouloit laisser par ces quatre avant nommez, il ne seroit pas aydé de la communité. Et si aucun de ceste compagnie estoit excommunié par tort, cognu par ces quatre, que la clergie luy feist, il ne laisseroit aller son droit ne sa querele pour lexcommuniment, ne pour autre chose quon luy face, si ce nest par laccort de ces quatre, ou des deux de eux, ains poursuiveroit sa droiture. Et si les deux des quatre moureroyent ou alloyent hors de la terre, les autres deux qui demeuroyent, mettroyent autres deux en lieu de ces deux, qui auroyent tel povoir que est à devant divisé. Et s'il avenoit que les trois & les quatre allassent hors de la terre, ou mourrissent, les douze ou les dix des riches de ceste communité esliront autres quatre, qui auront ce mesme povoir que les quatre devantdits. Et si ces quatre, ou aucun de la communité par le commandement de ces quatre, feissent aucune besoigne qui appertensist à ceste communité, la communite len delivreroit.*

Aliud scriptum contra clerum.

QUia clericorum superstitio, non attendens quòd bellis & quorundam sanguine sub *Carolo* magno & aliis, Regnum *Franciæ* de errore gentilium ad fidem Catholicam sit conversum, primò quadam humilitate nos seduxit, quasi vulpes se nobis opponentes, ex ipsorum castrorum reliquiis, quæ à nobis habuerant fundamentum, jurisdictionem sæcularium Principum sic absorbent, ut filii servorum secundùm suas leges judicent liberos & filios liberorum; quamvis secundùm leges priorum triumphatorum, deberent à nobis potiùs judicari; & per novas constitutiones non deberet antecessorum nostrorum consuetudinibus derogari: cùm nos deterioris conditionis faciant, quàm Deus etiam voluit esse Gentiles, cùm dixerit: *Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo.* Nos omnes Regni majores attento animo percipientes, quòd regnum non per jus scriptum, nec per clericorum arrogantiam, sed per sudores bellicos fuerit adquisitum; præsenti decreto omnium juramento statuimus & sancimus, ut nullus clericus vel laicus alium de cæterò trahat in causam coram ordinario Judice vel delegato, nisi super hæresi, matrimonio, vel usuris: amissione omnium bonorum suorum & unius membri mutilatione, transgressoribus imminente; certis à nobis super hoc executoribus deputatis; ut sic jurisdictio nostra resuscitata respiret; & ipsi hactenùs ex nostra depauperatione ditati, quibus Dominus propter eorum superbiam prophanas voluit revelare contentiones, reducantur ad statum Ecclesiæ primitivæ; & in contemplatione viventes, nobis, sicut decet, activam vitam ducentibus, ostendant miracula, quæ dudùm à sæculo recesserunt.

Hæc cùm audisset Papa, ingemuit spiritu perturbato; & cupiens eorum emollire corda & constantiam enervare, admonitione præmissa eos minis perterruit, nec se sic sensit prævalere. Contulit igitur multis consanguineorum eorum multa beneficia ecclesiastica, & licentiam plura obtinendi, cùm indulgiis multis, necnon & plura ipsis nobilibus contulit donativa; & sic multos eorum à prædicta præsumptione revocavit. Multos tamen perterruit hujusmodi tenor epistolæ, credebatúrque hæc à consensu *Frederici* emanasse; maximè cùm hujusmodi clausula finalis concordet epistolæ *Frederici* quam multis misit Principibus, in cujus fine sic dicit. *Semper fuit nostræ intentio voluntatis, clericos cujuscunque ordinis ad hoc inducere, & maximè maximos, ut tales perseverarent in fine, quales fuerunt in Ecclesia primitiva. Apostolicam vitam ducentes, humilitatem Dominicam imitantes. Tales namque clerici solebant Angelos intueri, miraculis coruscare,* &c. Require in anno M. CC. XLV. in Epistola *Frederici* ad Regem *Angliæ* missa & singulis Principibus.

Parlamentū Londini habitum, in quo querela querelis cumulabantur super exactionibus Papalibus.

IN crastino igitur Purificationis beatæ *Mariæ*, dominus Rex cum suis Magnatibus tractatum habens diligentem, per plures consilium urgens dies protelavit. Timebatur enim vehementer, & veraciter domino Regi referebatur, quòd Rex *Francorum* se ad sibi subjugandam *Gasconiam* præparabat. Quam amittere sibi probrosum, ignominiosum, & damnosum videbatur; cùm ex sola *Burdegali* mille marcas annuas percipere consuevit. Convenerant etiam tunc ibidem, ut prætactum est, Archidiaconi *Angliæ*, necnon & totius Regni cleri pars non minima cum ipsis Magnatibus; conquerentes communiter super intolerabilibus & frequentibus exactionibus domini Papæ, pro quibus & dominus Rex non mediocriter compatiendo tristabatur. Res enim publica periclitabatur, & commune negotium Regni totius agebatur; & eminebat tam populi quàm cleri immanis desolatio, & cunctis temporibus inaudita. Igitur coram domino Rege reposita est querimonia lachrymabilis, cui pertinet Rempublicam protegendo, tales injurias

rias & pericula propulsare. Tandem de communi consilio provisum est, ut gravamina terræ domino Papæ seriatim monstraturi ad curiam *Romanam* nuncij discreti destinarentur, has epistolas subscriptas domino Papæ & Cardinalibus, ex parte communitatis totius cleri & populi Regni *Anglicani*, eminùs ostensuri. 1247.

Litera ad Papam missa nomine totius universitatis Angliæ.

S*Anctissimo patri in* Christo *ac domino* J. *Dei providentia summo Pontifici, universitas cleri & populi per provinciam* Cantuariensem *constituti, devota pedum oscula beatorum. Cùm* Anglicana *Ecclesia à tempore commendatæ sibi fidei catholicæ, Deo & sacrosanctæ* Romanæ *ecclesiæ matri nostræ placere studens, adhæserit semper & servierit devotè, à cœptis obsequiis non recessura, per morum incrementa semper proficiens; sanctitatis vestræ pedibus provoluta supplicat obnixè, quatenùs in petitione pecuniæ, quæ diversimodè ab ea requiritur, in subventionem diversarum nationum, de mandato sanctitatis vestræ cum gravi coërtione, eidem pietas vestra parcere dignetur. Importabile est namque quod mandatur, & impossibile propter rerum defectus: licèt enim Regio nostra fructus reddat interdum ad alimenta gentis suæ deputatos, æris tamen copiam non reddit, nec redderet per tempora multa quanta requiritur his diebus. Sed & onere simili, licèt non tanto, præteritis diebus; & ob causas similes prægravata, portare nequit aliquatenùs quod exigitur. Ad mandatum insuper sanctitatis vestræ tempore præsenti ad opus domini Regis nostri temporalis, (cui in necessitatibus suis deesse non possumus cum honestate, nec debemus) exigitur à clero succursus; ut incursus hostiles, quos avertat Deus, propulsare possit, & patrimonii sui jura tueri, ac recuperare promptiùs occupata. Latores igitur præsentium cum supplicatione nostra, ad præsentiam sanctitatis vestræ destinamus; ut pericula vobis exponant, & incommoda, quæ in promptu sequerentur ex præmissis, & quæ nulla possumus ratione portare; licèt simus in omni vinculo charitatis, obedientiæ & devotionis, vobis obligati. Et quia communitas nostra sigillum non habet, præsentes literas signo communitatis civitatis* Londinensis, *vestræ sanctitati mittimus consignatas.*

Litera nomine ejusdem universitatis Cardinalibus missa.

R*Everendissimis patribus in* Christo *& dominis, sacrosanctæ Ecclesiæ* Romanæ *Cardinalibus, devoti sui, &c. Salutem, reverentiam debitam & honorem. Ad universitatem vestram, velut ad bases ecclesiam Dei fulcientes, humiliter supplicantes confugimus, & obnixè deprecamur, quatenùs pressuras quibus mancipamur attendere dignantes, opem ferre velitis; ut post repetita gravamina, quæ* Anglicanæ *Ecclesiæ præteritis diebus occurrerunt, respirare possit, & ex hoc vobis assurgere teneamur, ad debitas gratiarum actiones. A tempore namque ultimi Concilij* Lateranensis, *primò vicesima triennij in subsidium* Terræ sanctæ; *postmodùm decima in subsidium domini Papæ; postmodùm præstationibus aliis diversimodè & ad usus diversos, de mandato sedis Apostolicæ* Anglicana *Ecclesia pulsata, profudit prompta voluntate quæ potuit habere ad manus. Regi etiam nostro ac patrono temporali, ad mandatum sedis Apostolicæ, iteratis vicibus secundùm vires suas fecit succursum, & jam per preces vestras exigitur succursus iteratò ad opus ejusdem domini Regis, (cui in necessitatibus suis deesse, nec potest, nec debet) ut hostium incursus repellere posset, & Regni sui jura tueri ac recuperare promptiùs occupata. Postremò autem, petitur ab eadem Ecclesia diebus istis, quod portare non potest, rerum penuria negante quod exigitur; ab aliis, videlicet, medietas bonorum; ab aliis tertia; & à reliquis vicesima omnium quæ possident. Pars scilicet in usus* Francorum, *qui nos & gentem nostram persequuntur, ad conquestum Imperii* Græcorum: *pars in subsidium* Terræ sanctæ, *quæ posset, ut mundus clamat, cum minori discrimine rehaberi ab hostibus. Pars autem ad usus alios, quos Apostolica sedes ordinaret. Durum quidem videtur nobis & absurdum, ut aliis abundantibus de bonis & laboribus nostris; nos & nostri, ac pauperes Regionis nostræ, quibus exhibitio propinquior competit, vacui jejunemus. Hostiles etiam insidias & incursus, quos Deus avertat, Rex noster & Regni militia repellere non valeret; nec posset percuntibus & inopibus subveniri, ære Regni & ærario vacuato. Imò etiam & si venalia exponerentur omnia quæ clerus habet, non posset apud nos inveniri pecunia quæ exigitur. Sequerentur quidem infortunia multa ex præmissis; si adeo, quod absit, cogeretur. Pro quibus vobis exponendis, præsentium latores nuncios nostros communes ad vestram clementiam destinamus; petentes attentè, quatenùs propter Dominum & honorem sedis Apostolicæ, animum domini Papæ, & manus vestras ac consilia à gravamine tali revocare velitis; providentes, si placet, ut ad gremium & obedientiam matris Ecclesiæ sic revocetis errantes & dispersos, ne dispergatis & alienos reddatis, priùs in charitate & devotione collectos. Et quia communitas nostra sigillum non*

1247. *habet, præsentes literas signo communitatis civitatis* Londinensis *vestræ sanctitati mittimus consignatas.*

Umbratile privilegium, Rex Angliæ *à Papa impetrat.*

EIsdem diebus dominus Rex, nesciens se versutiis *Romanorum* subdolè verborum involucris muscipulatum, per quosdam aulicos suos ipsi Regi placere cupientes, privilegium quoddam sibi in curia *Romana* gratanter suscepit impetratum, cujus tenor talis esse dignoscitur. *Quanquam Papa pro suæ voluntatis arbitrio, ad intolerabile Regni* Angliæ *gravamen, passim & indifferenter provisiones fecerit in* Anglia *de beneficiis ecclesiasticis ad opus Italicorum; nunc gratia Dei ita sedata est tempestas, quòd quando Papa providet alicui vel aliquibus ex nepotibus suis vel Cardinalium, ipse vel ipsi Cardinales, rogabunt dominum Regem cum instantia magna, quòd placeat domino Regi, ut provideatur sic.* Quo umbratili privilegio ac deceptorio, amici domini Regis fortunales, cor ejus demulcentes, ipsum strictiùs illaqueârunt. In quo enim gravantur notarii ac tabelliones *Romanæ* curiæ, ad munera cerei ac prostantes, si imperante Papa petitiones urgentes & rhetoricas domino Regi transmittant, ut se ditent, & Regem depauperent? Nihil igitur aliud illud arbitror, nisi hamum inescatum.

Adducuntur alienæ puellæ nobilibus Angliæ *maritandæ.*

ET dum nec adhuc memoratum concilium solveretur, *Petrus de Sabaudia* Comes *Richemundiæ*, ad curiam Regiam *Londini* perveniens; secum de partibus suis longinquis, incognitas, Nobilibus *Angliæ*, quos in custodia sua dominus Rex educaverat, puellas adduxit maritandas. Quod multis *Angliæ* naturalibus & indigenis, qui se spretos censuerunt, molestum videbatur & absurdum.

Duo fratres Minores Anglici *mittuntur à Papa in* Angliam; *ad pecuniam extorquendam.*

DUM fortuna præstigiosa mundo talibus illuderet fallaciis, duo fratres de ordine *Minorum*, *Johannes* & *Alexander*, natione *Anglici*, potestatem à domino Papa obtinentes extorquendi pecuniam ad opus domini Papæ, in *Angliam* ab ipso Papa destinantur. Qui multis bullatis literis Papalibus armati, & sub ovino vellere lupinam rapacitatem palliantes, pòst ad Regem simplici intuitu, vultu demisso, sermone blando pervenientes, per regnum vagandi postulabant auxilium, ad opus domini Papæ charitatem petituri, nullam se coërtionem facturos asserentes. Ex licentia igitur domini Regis, nihil sinistri super his meditantis, dicti fratres à curia Regis, jam Legati sophistici donis clericorum regalium superbientes, nobiles mannos obsidentes, sellis deauratis phalerati, preciosissimis vestibus adornati, calceamentisque militaribus, quæ vulgariter *Heuses* dicuntur, sæculariter, imò potiùs prodigaliter calceati & calcarati, in læsionem & opprobrium ordinis & professionis suæ, profecti sunt; officio & tyrannide fungentes Legatorum, & procurationes exigentes & extorquentes, xx. solidos pro procuratione parùm reputarunt. Adeuntes igitur primò præcellentiores *Angliæ* Prælatos, pecuniam ad opus domini Papæ sub pœna formidabili procaciter exigunt, terminum responsionis vel solutionis nimis abbreviantes; literas Papales fulminantes ostendendo, quas quasi cornua minacia protulerunt. Et cùm ad Episcopum *Lincolniensem* pervenissent, qui semper ordinis eorum æmulator & amator singularis, adeò ut ad ordinem eorum propositum habuerat convolandi, extiterat, obstupuit vehementer; videns talem fratrorum *Minorum* monstruosam in habitu & gestu necnon & officio transformationem; non enim de facili deprehendi potuit, cujusnam ordinis jam essent vel conditionis. Et cùm sacros apices Papalis mandati eminùs dejurantes, præcipuè de credentia pecuniæ, nam parvam quantitatem, sex millia videlicet marcarum, ex Episcopatu suo instanter exigebant. Cui Episcopus non sine magno cordis stupore & dolore respondit: Frater, hæc exactio, salva Papali auctoritate, inexaudibilis & inhonesta est, quia ad implendum impossibilis est; nec me solùm contingens, imò totius cleri & populi, necnon & Regni universitatem. Arbitror igitur temerarium & absurdum tibi certum super hoc, inconsulta Regni communitate, præcipitanter dando responsum, tam arduo consilio & negotio diffiniendo consentire. Et sic inde recedentes, ad ecclesiam sancti *Albani* phalerati, & transformati (ut prædictum est) pervenerunt, & non curantes ad solitum fratrorum *Minorum* hospitium, quod infra portam curiæ honestissimè cum omnibus pertinentiis ædificatum est ad opus specialiter *Prædicatorum* & *Minorum*, venire vel descendere, in hospitio solenniori, ubi scilicet Episcopi & honorabiles viri declinant, sunt recepti reverenter. Et ecce sicut ab Episcopo memorato, sex marcarum millia exigebant, ita quadringentas marcas ab dicto Abbate, ad opus domini Papæ, instantissimè sub magna pœna & in brevi termino, nisi ipsi ordinando providerent, persolvendas postulabant. Quibus cùm Abbas eodem modo quo prædictus Episcopus respondit, humiliter respondisset; ipsi Fratres habitum cum

gestu secularem induentes, & equos suos nobiles ascendentes, cum minaci murmure recesserunt.

EIsdémque diebus, dominus Papa apices suos authenticos per solennes nuncios *Prædicatores* & *Minores*, misit ad omnes *Franciæ* Prælatos sigillatim; supplicans ut unusquisque juxta suam possibilitatem, sibi unam quantitatem pecuniæ accommodaret. Et ipse proculdubiò cùm respiraret, quod cuilibet competeret, redderet indubitanter. Quod cùm Regi *Francorum* innotuisset, suspectam habens *Romanæ* curiæ avaritiam, prohibuit; ne quis Prælatus Regni sui sub pœna amissionis omnium bonorum suorum, taliter terram suam depauperaret. Et sic cum sibilo & derisione omnium Papales Legati sophistici, quorum humeris hoc officium incumbebat; inanes & vacui à Regno recesserunt memorato.

Papa petit à Prælatis Franciæ pecuniam sibi mutuo præstari.

ET dum circularibus hæc tempora voluminibus cum suis inopinatis eventibus elaberentur, dominus *Johannes Mansel*, ecclesiæ sancti *Pauli Londinensis* Cancellarius, Rege sic volente & instanter petente (cujus petitio imperiosa est & coarctans) custodiam sigilli Regii suscepit, Cancellarii vices acturus & officium. Collata est insuper memorato *Johanni*, præpositura *Beverlaci* ab Archiepiscopo *Eboracensi*. Quam licèt dominus Rex fratri suo uterino doluit non fuisse collatam, tamen quia dictum *Johannem* sollicitudinibus suis supportandis invenit fidelem ac necessarium, noluit eum dominus Rex contristari, vel honore collato quomodolibet spoliari.

Johannis Mansel *promotio & exaltatio.*

ET dum ima summis rota fortunalis sic commutaret, dominus Papa non credens sufficere ad pecuniam argumentosè vindemiandam jam missos diversos numismatis collectores; in *Angliam* magistrum *Marinum*, alterum *Martinum* capellanum suum; qui ex nominis sui impositione in hoc mundano mari piscatorem non hominum, sed eorum possessionum, prudenter elegerat, destinavit; ut aliis venantibus, iste piscando miseros *Anglos* vel puniendo eminùs inescaret, vel fallendo cautiùs irretiret. Hic igitur quamvis insigniis Legati non polleret; potestatem tamen Legati, ut sic domini Regis privilegio illuderetur, fortiùs armabatur.

Marinus *Capellanus* in Angliam *missus.*

ILlis quoque diebus, missus est à domino Papa *Godefridus* filius præfecti *Romæ*, electus *Bethlimitanus* Legatus in *Scotiam*, nescitur ad quid; cùm ibidem fides catholica vigeat incontaminata, & pax tam cleri quàm populi floreat roborata. Credebatur igitur, ut secundùm *Romanorum* consuetudinē, quòd prædictus *Godefridus*, velut adamas ferrum, sic attraxerit argenti concupiscibilis *Scotorum* redditus adubere s& concupitos.

Godefridus Bethlimitanus *electus Legatus in* Scotiam *mittitur.*

EIsdémque diebus missus est in *Hyberniam* magister *Johannes Rufus*, ad pecuniam ibidem colligendam cum potestatis plenitudine quasi Legatus; non tamen insignibus Legati redimitus, ne videretur Papa dominum Regem *Angliæ* offendisse; qui privilegio tali se gaudet umbraliter communitum, ut non veniat Legatus in terram suam nisi postulatus. Memoratus igitur *Johannes* tam vigilanter mandato Papali, & suæ indulsit utilitati & lucro, ut sex millia marcarum ab *Hybernia* extorsit; quæ per conductum religiosorum in festo sancti *Michaëlis* fecit *Londinum* transportari, & thesauro Papali gaudenter accumulari. Quæ omnia *Fredericum* minimè latuerunt.

Missus in Hyberniam M. Johannes.

ANno quoque sub eodem, Idus Februarij, videlicet in vigilia sancti *Valentini*, factus est in *Anglia* per diversa loca, præcipuè tamen *Londini*, maximè super ripam *Tamesis* fluvij, terræmotus. Qui ædificia multa concutiens damnosus extitit, & nimiùm terribilis; quia, ut credebatur, significativus & insolitus est in his partibus occidentalibus, necnon & innaturalis, cùm soliditas *Angliæ* cavernis terrestribus & profundis traconibus ac concavitatibus (in quibus secundùm Philosophos solet terræmotus generari) careat; nec inde ratio poterat indagari. Erat igitur, secundùm minas Evangelij, finis mundi senescentis descriptus quasi per loca, ut proinde veriùs crederetur motus ille memoratus, magnæ mundi immutationis ostensivus; ut secundùm commotiones etiam elementa concuterentur, & insolitis motibus turbarentur. Mare etiam infra paucos dies præteritos, eodem anno per longum sui littoris spatium in *Anglia*, ut prætactum est, parùm vel minimè per tres circiter menses fluxit & refluxit; quod se nullus meminit prævidisse: nec terræmotus extitit in *Anglia* post annum gratiæ millesimum, centesimum, tricesimum tertium; videlicet anno tertio ante mortem Regis *Henrici* secundi. Secuta est igitur aëris intemperies diuturna, squalor ineptus & hyemalis, turbulentus, frigidus & pluvialis; ita ut tam agricolæ quàm hortulani, ver in hyemem ordine retrogrado conquesti sint fuisse commutatum; & se spe seminum, plantularum, fructuum, & segetum frustra-

Terræmotus in Anglia.

1247. frustratos vehementer formidabant. Hæc aëris perturbatio, usque ad festum translationis sancti *Benedicti*, vix aliquo sereno die interveniente, continuè perduravit.

Moritur Fulco miles.

IN crastino verò Purificationis beatæ *Mariæ*, obiit *Londini Fulco* de *castro novo*, miles eximius, domini Regis consobrinus; cujus corpus propter ipsius generositatem, fecit dominus Rex, qui propter memoratum parlamentum præsens extitit, magnificè completis exequiis in Ecclesia *Westmonasteriensi* solenniter & honorificè sepeliri.

Constitutio de intestatis in irritum revocata.

PER idem quoque tempus, propter scandalum indecenter per diversa climata ventilatum, cogentibus Cardinalibus, revocatum est, quod paulò antè à domino Papa, instigante manifesta avaritia, fuerat constitutum, & ad quod fratres *Minores*, in damnum & scandalum eorum & sui ordinis læsionem, exequendum procuratores constituerat; ut videlicet bona decedentium intestatorum, in usus proprios dominus Papa sibi vendicaret; tamen quia in injuriam & damnum multorum nobilium redundabat; tum propter illam iniquam adjectionem, quæ contra jura & omnem pietatem illi statuto addebatur. Quæ talis extitit: *Quòd si infirmus testamentum conditurus imbecillitate repentina præoccupatus, non posset expressè verba testamenti sui exprimere, & aliquem de amicis constitueret super hoc expressorem & executorem; non staret tale testamentum, sed pro nullo haberetur; & testator talis pro intestato reputaretur, & omnia bona ejus Papalis Charybdis deglutiret.*

Insidiæ detectæ in mortem Papæ machinatæ.

ET dum ævi nostri fugitiva volumina sic prolaberentur, quidam de militibus *Frederici Radulphus* nomine, iratus eò quòd non tempestivè sua à domino suo stipendia pro merito recepisset, recessit ab ejusdem clientela comminando; erat autem idem *Radulphus* astutus mente, corpore strenuus, & peritus præliorum. Et desiderans damnificare *Fredericum* quondam dominum suum, *Lugdunum* adiit; quærens dominum, sub quo utiliùs militaret, utpotè stipendiarius, nullum habens certum domicilium. Et hospitatus est in domo cujusdam hospitatoris, nomine *Reginaldi*. Et post aliquot dies, fortè transitum illàc faciens magister *Walterus* de *Ocra*, memorati *Frederici* clericus & consiliarius specialis, in eodem hospitio, quia sibi solito, se recepit. In quo videns dictum *Radulphum* militem, ipsum quasi notum salutavit familiariter ex nomine; inquirens quid ibi ageret, & consequenter quare à domino suo, cui diu servierat, sic recessisset, & plenariè causam inquirendo cognovisset, interrogavit si adhuc alium dominum sibi adquisisset. Cui ille, non, quia ignotus sum. Et magister *Walterus*, Amice, revertere ad fidelitatem & obsequium domini mei, qui talibus multùm dignoscitur nunc indigere; & omnia tibi debita restituam, imò etiam addam ampliora. Quod cùm concessit *Radulphus* gaudenter, ait magister *Walterus* prosperè se haberet dominus meus, si non ipsum inquietaret, imò non impeteret capitalis ejus inimicus & indefessus persecutor Papa. Cujus si sontem vitam velles & valeres cautè surripere, retributiones inæstimabiles multiplicabo, quod tibi promisi indubitanter adimplendo, & trecenta talenta repromissis cum multis redditibus, cum mei gratia domini, multùm tibi lucrosa, accumulando. Sic etenim domini mei tribulatio, imò totius mundi tempestas, sedaretur. Nec huic facto credas subesse peccatum, cùm Papa, qui forma & exemplum totius teneretur esse religionis, usurarius sit manifestus, fomes symoniæ, pecuniæ sititor ac raptor, ipsiúsque curia, forum institorum, imò potiùs meretricale prostibulum. Cui *Radulphus*: Si promissa subarrando dictis facta compensaveris, faciam quod hortaris. Et cùm præstito juramento cavens pro domino suo & se plenè spopondisset magister *Walterus*, consensit in facinus memoratum *Radulphus*; datis & pollicitis pluribus enervatus. Ad quod etiam arcanum consilium, hospitem eorum, dictum *Reginaldum*, simili obligatione attraxerunt tandem consentientem, qui notus erat summo Pontifici ac suis ministris. Iste locum & tempus ubi & quando insidiando diligenter, ut Papa interficeretur, tenebatur considerare; & cæsorem cautè introducere; & sic recessit magister *Walterus*. Accidit autem infra paucos dies sequentes, ut idem *Reginaldus* graviter & usque ad mortem infirmitate subita correptus, presbytero suo in confessione hæc omnia seriatim insinuavit moriturus, & sic pœnitens in fata concessit. Sacerdos autem statim hoc imminens periculum, Papæ fiducialiter intimavit. Missis igitur expeditissimis nunciis repentinè armatis, captus est miles sæpedictus scilicet *Radulphus*. Qui cùm omnia constanter inficiaretur, tandem tormentis exquisitis expositus, virus conceptum proditionis prænotatæ evomens, rei veritatem cominùs toti Papali curiæ propalavit. Et hæc omnia ad improperium *Frederici* suorúmque, ut graviùs scandalizaretur & condemnaretur, in scriptum bullatum sunt redacta.

Et

Digitized by Google

ET circa eadem tempora capti sunt duo milites *Mahiei Lugduni* pro eadem culpa, qui post captionem suam affirmabant, circiter quadraginta milites audacissimos in necem Papæ præstito sacramento conspirasse; qui si etiam *Fredericus* defunctus esset, propter nullam mortis poenam non omitterent, quin ipsum Papam, totius mundi perturbatorem, & ecclesiæ maculatorem, in frusta trucidarent; credentes firmissimè se Deo & hominibus placentia consummasse, si talem foeliciter jugulassent. Ex hoc igitur tempore, dominus Papa in camera sua latuit, circiter quinquaginta armatis die ac nocte diligenter custoditus; nec est ausus extra cameram suam, vel castrum, vel palatium suum eminùs apparere, in tantum ut ad ecclesiam iret Missam celebraturus. Necesse est enim, ut multos timeat, qui à multis timetur; & multorum perturbator, multipliciter perturbetur. 1247.

[illegible] duo ob eandem conspirati.

EOdem anno, circa medium Quadragesimæ, dominus Rex *Francorum*, Regni sui nobiles, tam cleri quàm populi, generaliter edicto Regio fecit convocari; ut ad parlamentum communiter convenientes, ardua negotia Regni sui statum contingentia, diligenter deliberando contrectarent: sollicitabat enim ipsum sui ipsius & suorum Magnatum crucis signatio, & voti tanti irrefragabilis obligatio. Acceperat quoque, ut dicebatur, mandatū Regis *Tartarorum*, ut ei foret subjectus, qui ore temerario atque prophano se in epistola sua asserit *immortalem*, & se suósque affirmat esse, de quibus scriptum est, quòd *terram dedit Dominus filiis hominum*. Quod tamen dominus Rex *Francorum* dispositioni divinæ relinquens, quæ Deo sunt debita & persolvenda, per quæ omnia adversa, quæ diabolica vel humana poterit astutia machinari, conterentur, primitùs tam prudenter quàm providenter contrectando, providit & immutabiliter statuit & ordinavit; quòd à festo nativitatis beati *Johannis Baptistæ*, tunc proximò futuro usque in annum completum, vita comite, iter arriperet peregrinale; ut votum suum fideliter persolvendo, in *Terra sancta* vestigia Crucifixi, qui eum resuscitaverat, cum suis consignatis adoraret. Et se certissimè facturum in publico juravit, & suos jurare fecit; nisi inopinatus eventus, quem mortalis infirmitas nequit evitare, quod absit, retardaverit. Et qui huic salubri statuto repugnans contradiceret, & excommunicaretur, & publicus hostis censeretur. Quod cùm *Chorosminis* & aliis *Saracenis* innotuisset, quæ *Christianis* contermina sunt in *Terra sancta*, & infidelium nuper mancipabantur dominio, castra & civitates firmissimè muniêrunt. Item, præcepit insuper idem dominus Rex memoratus, quia viderat quòd numisma *Angliæ*, quod in Regno suo in pluribus negotiationibus institoribus ratione materiæ est perutile, nimísque jam à falsariis, qui denariorum tonsores dicuntur, deterioratur diminutum, ut quicunque deinde esterlingus in regno suo pondere non legalis inveniretur, statim funderetur, ne ampliùs tali adulterino numismate, commercia vel mercatores turbarentur. Et hoc idem in *Anglia*, propter immoderatam denariorum diminutionē jam timebatur. Dictum est insuper & compertum, quòd à *circumcisis*, denarii circumcidebantur; & à *Judæorum* infidelitate; qui propter Regia tallagia nimis gravia, mendicare jam cogebantur, hoc & alia scelera dicebantur emanasse.

Magnū Parlamentum in Francia.

HOC quoque anno, facta est compositio pacifica inter ecclesiam *Dunelmensem* & ecclesiam sancti *Albani*, super visitatione facienda in ecclesia parochiali, quæ est in Monasterio Monachorum de *Tinemua*, tempore Episcopi *Dunelmensis Nicolai*, & Abbatis sancti *Albani Johannis* secundi; quæ pleniùs & latiùs explicata & enarrata est in libro *Additamentorum*; cujus exemplum etiam invenies in secunda pagina post hanc sequenti, sub finem.

Concordia facta inter ecclesias Dunelmensis *&* *sancti* Albani.

EOdémque anno diebus sub eisdem, *Fredericus* considerans mundum jam contra eum fremere, & frementem erigi; *Mediolanensibus*, pacem cum debita subjectione & reverentia postulantibus, fretus sapientum consilio, benignè concessit. Nam hoc idem dicti cives humiliter petere, districtè cogebantur. In ultimo enim certamine inter ipsos & *Conradum Frederici* filium inito, deteriorem calculum reportârunt; & multis captis per insidias latitantium post terga in ipsos subitò irruentium, cives plurimi ceciderunt. Quibus captis & incarcerandis, *Frederici* pepercit innata nobilitas; ut ipsos cautiùs ad subjectionem, quos nequiverat violenter edomans, revocaret. Veruntamen præceperat, cùm in civitatem suam intraverant, vias eorum undique sibi præcludi. Cives igitur, quibus ex commercio fuit necesse vivere, quasi obsidione vel carcere tenebantur inclusi. Non enim vel ad nundinas, vel portus, vel civitates finitimas, sine periculo suorum corporum, vel bestiarum, aut possessionum, liberè poterant transmeare. Redeunti-

1247. bus igitur multis ad pristini ac debiti sui domini fidelitatem, atque obedientiam; aperuit *Fredericus* sinum misericordiæ, & sic ad unitatem Imperii & pacem, sibi & eis utilem, per longa & damnosa certamina, etiam invitos, prudenter revocavit. Nec curârunt ex tunc dicti cives *Mediolanenses*, Papæ, qui eos pollicitis suis fallacibus deceperat, ampliùs adhærere.

Mors Landegravij *in Regem* Rom. *electi.*

IPso quoque tempore Quadragesimali, ne terræmotus supramemoratus minaci careret significatione, cùm dominus Papa in pecuniæ thesauris undecunque subreptæ inpreciabilibus & innumerabilibus, quibus abundabat, frustrà confidens, *Landegravium* suum, quem in Imperatorem promovere desideranter proposuerat, jam in Regem *Alemanniæ* sublimatum coronare solenniter & indubitanter, sine alicujus impedimento vel contradictione, credebat: *Conradus* filius *Frederici* per exploratores expeditissimos certificatus, & super his omnibus pleniùs edoctus, cum inæstimabili, quem undecunque potuit conflare, exercitu, repentino impetu raptus supervenit ad locum ubi dictus *Landegravius*, Papa sic procurante, nimis pomposè fuerat coronandus, ubi omnia necessaria ad tantam solennitatem præparabantur. Metuens tamen dictus *Conradus* fata Martis ambigua, quindecim millia armatorum in quodam arcano diverticulo, non multùm remoto, in insidiis collocavit; qui ei, si necessitas ingrueret, lituo provocante, auxiliando tempestivè succurrerent. Et ecce, ante expectatum, interrupto gaudio festivali, factus est repentè congressus acerrimus & cruentissimus. In cujus initio *Conradus* multos de suis nobilissimos, verso prælij pondere super ipsum, amisit trucidatos. Et cùm eidem confusionis periculum immineret, signo non moroso eminùs facto, advenerunt milites animosissimi, qui in latibulis expectaverant, rapida velociùs aura: & moras, quas ægrè toleraverant, viriliter redimentes; hostibus obviantes jam jam ferè victoria potitis, omnes sibi resistentes in ore gladij trucidârunt. In quorum adventu, respiravit *Conradus* sæpedictus Imperatoris *Frederici* filius.

Ut solet infuso vena redire mero.

Et ecce redivivo certamine Martio, armorum tinnitus, hastarum fragor, tumultus ictuum, equorum hinnitus, vociferantium cohortatio, vulneratorum clamores, morientium gemitus, ipsum aëra cum densi pulveris elevatione, & fumo anhelantium, & sanguinis profluvio videbatur perturbare. Tanto igitur ac tali bellicoso impetui non valentes *Alemanni*, & qui cum *Landegravio* erant, resistere; vel turpiter fugientes, vel insanabiliter vulnerati, cesserunt devicti. Quorum plurimi capti, sunt hostium arbitrio carceribus mancipandi. Facta igitur strage miserabili, & *Christiani* sanguinis sic fusi jactura irrestaurabili, fugit *Landegravius*; & in absconditis sese recipiens, gemitus ingeminando, tabuit præ dolore. Jam jámque in magna parte verificatum est, quod *Frederici* procurator *Thaddeus* in Cócilio *Lugdunensi*, cùm sententiam dominus Papa in dominum suum fulminasset, ait: Heu, heu, verè dies ista dies iræ, calamitatis, & miseriæ! *Landegravius* igitur, die sequenti secundùm suam æstimationem in Regem *Alemanniæ* coronandus, videns gloriam suam in confusionem commutatam, & consanguineos, & amicos suos cum eorum sequela trucidatos & devictos, necnon & omnem pecuniam à domino suo Papa transmissam, sibi ab hostibus sublatam; dolore tactus præcordiali, in semetipso defecit; & non alieno, sed proprij vulnere doloris sauciatus & suffocatus, nulli lamentabilis muliebrem animam exhalavit. Victor igitur *Conradus* ulcisci volens plenariè injuriam & jacturam, quam nuper victus in *Alemannia*, fugiens toleraverat; omnes captivos, quos gladius non devorârat, præcipuè *Landegravij* consanguineos, affines, & amicos, vel suspendit probrosè, vel graviter redimendos tenebrosis ergastulis, compedibus, & manicis jussit mancipari.

Papa mittit quatuor Cardinales Legatos per omnem Europam.

HOC autem cùm audisset dominus Papa, tactus dolore cordis intrinsecùs, quatuor Cardinales, Legatos solennes, per quatuor *Christianitatis* partes, plenitudine potestatis eis concessæ transmittit armatos; ut ipsum *Fredericum* & ejus filium *Conradum*, talia ausum & attentantem, scandalizarent, & omnes *Christianos* in ipsum invadendum & persequendum, & si possent conterendum, diligentissimè & efficacissimè, in omnium peccatorum suorum remissionem, animarent. Thesaurum insuper modis omnibus, quibus *Romana* curia scire consuevit, astuta avaritia, & avara astutia, argumentosè studerent undecunque extorquere, ad ipsum exosum *Fredericum* expugnandum. Unum igitur Legatum in *Alemanniam*, alium in *Italiam*, alium in *Hispaniam*, alium vero in *Norwegiam* destinavit: præter quosdam Legatos sophisticos cum magna potestate,

quos

1247.

quos in *Angliam* subdolè sine insignibus, ne videretur manifestè privilegium domini Regis infringere, duxit transmittendos. Utpotè fratres *Minores* & *Prædicatores*, quos, ut credimus, invitos jam suos fecit dominus Papa, non sine ordinis eorum læsione & scandalo, teloniarios & bedellos. Legatus autem ille qui à Pontifice in *Norwegiam* est transmissus, Episcopus erat *Sabinensis*, Regem *Norwegiæ Haconem* in Regem inuncturus, & solenniter coronaturus; & ut in ejus Regno, necnon & *Suessia*, legationis officium in sæpedicti *Frederici* nocumentum, non sine causa, & spe lucri, diligenter exerceret.

CUm verò horum temporum curricula volverentur, suspectæ memoriæ *Fredericus*, quem Imperatorem nominare vel dicere prohibemur, fecit omnes *Apulos*, *Siculos*, & *Calabres* facere homagium ligium dilectissimo filio suo *Henrico*; Quem de gremio sibi charissimæ Imperatricis *Isabellæ*, sororis videlicet domini regis *Angliæ*, susceperat, ad robur Imperii & munimen. Quod audiens idem dominus Rex, dicti pueri avunculus vehementer, nec immeritò, lætabatur. Audiens autem *Fredericus* quòd in læsionem famæ suæ & status, dicti Legati per diversa mundi climata mitterentur, significavit *Hensio* filio suo, Regi scilicet *Sardiniæ*, ut *Januensibus*, præcipuè domini Papæ consanguineis, affinibus, & amicis, etiam mortis præpararet insidias. Quod & ipse efficaciter adimplere procuravit, ne patri inobediens videretur. Unde quendam domino Papæ propinquum, quem inter omnes sibi propinquos, licèt universos supra modum dilexisset, magis dilexit; hostiliter cepit & suspendit. Quod cùm audisset dominus Papa, iram iræ, & odium odio stomachatus coarcervans, ipsum *Fredericum* cum filio suo memorato, tanti mali machinatorem, die parasceves adeò horribiliter excommunicavit; ut audientibus & videntibus horrorem incussit vehementem. Quod cùm audisset *Fredericus*, infremuit, & ait; Sic fecerunt *Judæi*, qui *Christum* crucifixum & mortuum in cruce, lancea vulnerarunt.

Fredericus cogit Apulos, Siculos, *&* Calabros, *homagiū facere filio suo* Henrico *ex* Isabella *nato.*

EOdem quoque anno, dominus Rex *Anglorum*, exemplum accipiens ab illis Baronibus, qui sua statuta sanxerunt in *Francia*, quibus & dominus *Francorum* favorem jam præbuit, & sigillum apposuit; ad insatiabilem *Romanæ* curiæ in parte ad præsens cupiditatem refrænandam, constituit in *Anglia* inviolabiliter observanda hæc. *Lites de fidei læsione & perjurio prohibentur à Rege, quando super his conveniuntur laici coram judice ecclesiastico. Prohibetur ecclesiasticus Judex tractare omnes causas contra laicos, nisi sint de matrimonio vel testamento. Item, de novo præscribit Rex, certam formam Episcopis de Bastardia; utrùm scilicet ante matrimonium contractum, vel pòst nati sint. Prohibentur clerici per breve Regis, instituere actiones suas coram Judice ecclesiastico super decimis; & appellatur illud breve*, Indicauit. *De Sacramentis quæ exiguntur à clericis coram Justitiariis Regis præstandis, quia dicuntur processisse in causis contra prohibitionem Regiam; cùm jurare non teneantur clerici, nisi coram judice ecclesiastico, maximè in causis spiritualibus. Item, de clericis quos ministri Regis capiunt, propter famam quæ à laicis eis imponitur.*

Nova statuta Regis Angliæ.

EOdem anno sopita est discordia mota inter Episcopum *Dunelmensem* & Abbatem *sancti Albani*, in hunc modum? *Universæ sanctæ matris ecclesiæ filiis, adquos præsens scriptum pervenerit*, Michaël *Archidiaconus de* Stowa, *Judex à domino Papa delegatus, &* Nicolaus *Cancellarius* Lincolniensis, *subdelegatus domini Archidiaconi* Northamptuniæ, *conjudicis dicti Archidiaconi de* Stowa, *Salutem in Domino. Noverit universitas vestra, quòd cùm contentio mota fuisset auctoritate Apostolica, coram nobis thesaurario* Lincolniensi, *tertio conjudice, totaliter excusato, inter venerabilem Patrem* Nicolaum, *Dei gratia Episcopum* Dunelmensem, *nomine ecclesiæ suæ* Dunelmensis *ex parte una, &* Johannem *eadem gratia Abbatem de* sancto Albano, *& ejusdem loci Conventum, & Priorem & Conventum de* Thynemua, *nomine monasterii de* Thynemua *ex altera, super visitatione ecclesiæ parochialis de* Thynemua, *& obedientia, quam exigebat idem Episcopus à Priore de* Thynemua, *& aliarum ecclesiarum Parochialium, quas in sua Diocesi obtinent Monachi de* Thynemua *memorati: tandem interveniente consensu capituli* Dunelmensis, *lis inter ecclesias hoc amicabili fine conquievit in perpetuum. Scilicet, quòd præfatus dominus* Dunelmensis *& successores sui, per se, vel per officiales suos Diocesanos, officium exercebunt in illa parte ecclesiæ de* Thynemua, *in qua Parochianis divina celebrantur sine onere procurationis. Ita quòd de Monachis, seu alia parte ecclesiæ, sive etiam de ipsa cella, se nullatenus intromittant. Salvis etiam in omnibus aliis privilegiis & indulgentiis dictorum Monachorum. Cella verò de* Thynemua *per Abbatem prædi-*

Concordia facta inter Episcopum Dunelmensem *& Abbatem* sancti Albani.

1247. *llum, vel vacante Abbatia, per Priorem* sancti Albani, *de consensu sui capituli, præficientur Priores, & amovebuntur, secundùm tenorem privilegiorum suorum. Qui præfecti adeant Episcopum, & præsententur eidem, Canonicam obedientiam eidem promittentes, ratione ecclesiarum parochialium, quatenùs privilegia Monasterio* sancti Albani *indulta, permittunt. Ita tamen, quòd prætextu illius obedientiæ, Priores de* Thynemua *non vocentur ad Synodum, Capitula, vel aliquem Conventum ecclesiasticum, contra tenorem privilegiorum suorum. Vicarii autem in ecclesia de* Thynemua *successivè instituendi, à Priore & Conventu de* Thynemua, *de assensu Abbatis eorundem, prænominato Episcopo & successoribus suis præsentabuntur. Qui quidem admissi, eidem Episcopo de spiritualibus, & Monachis Memoratis de temporibus respondeant. In præmissorum autem testimonium, huic scripto in modum Chirographi confecto, parti scilicet penes prænominatos Abbatem & Conventum* sancti Albani, *Priorem & Conventum de* Thynemua *remanenti, & parti penes ecclesiam* Dunelmensem *remanenti, præfatus Episcopus & capitulum* Dunelmense, *jam dicti Abbas & Conventus* sancti Albani, *Prior & Conventus de* Thynemua, *sigilla sua una cum sigillis nostris mutuò ad invicem apposuerunt. Actum anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo septimo, mense Maij, in præsentia prænominatorum Episcopi & Abbatis, præsentibus etiam domino Abbate de* novo Monasterio, *de* Notingham, *de* sancto Albano, *& de* Salopesbiry, *Archidiaconis, Magistris* Hugone *de* Stanbrige, Willielmo *de* Burgo, *&* Odone *de* Cilkenni, *& domino* Johanne Francigena, *& multis aliis.*

Exactio Papalis facta per Johannem *Anglicum Minoritam.*

EOdem anno, in principio Quadragesimæ, venit quidam de ordine Minorum *Johannes* nomine, de quo facta est mentio in foliis præcedentibus; qui exegit ab ecclesia *sancti Albani* quadringentas marcas auctoritate Apostolica, *Londini*, post festum decollationis beati *Johannis*, deferens mandata ab Apostolica sede ad votum impetrata de novo; quia Abbas memoratus, ad sedem Apostolicam & Cardinales, super tam importabili gravamine, appellaverat. Citavit igitur Abbatem auctoritate novi mandati Apostolici, ut ipse tertia die sequenti, scilicet in crastino sancti *Ægidii* veniret *Londinum*, vel sufficientem procuratorem & benè instructum pro ipso destinaret; ut satisfaceret ei de subsidio domini Papæ dudùm postulato. Misit igitur Abbas suum illuc procuratorem, scilicet suum Archidiaconum, ad diem illum. Qui quidem procuratores petierunt sibi fieri copiam illius novi mandati, & vix impetrârunt, & transcripserunt. Quod est tale. Innocentius *Episcopus, &c. Dilecto filio suo* I. *Abbati* sancti Albani, Lincolniensis *Diocesis, Salutem & Apostolicam benedictionem. Quotidiana persecutionis instantia sæcularis sua nos acerbitate compellit, ut pro subventione Apostolicæ sedis resistentes eidem, necessariò recurramus ad auxilia subditorum. Quocirca discretionem tuam de fratrum nostrorum consilio rogamus, hortamur, & monemus attentè, per Apostolica scripta mandantes, quatenùs his quæ dilectus filius noster frater* Johannes Anglicus, *minister provincialis fratrum* Minorum *Provinciæ lator præsentium, nuncius noster, ex parte nostra super subsidio sedis ipsius tibi proponet, adhibeas plenam fidem, & diligenter attendens, quòd ecclesia taliter resistendo, generale omnium ecclesiarum & ecclesiasticorum virorum prosequitur interesse, liberaliter & libenter ea studeas adimplere; ita quòd id nobis & fratribus nostris esse possit acceptum, & tuæ devotionis affectus per exhibitionem, quæ testimonium est credibile veritatis pateat actionum. Datum Lugduni, quarto Idus Octobris, Pontificatus nostri anno quarto.* Cujus auctoritate ipsis procuratoribus injunxit frater *Johannes*, ut die octavo sequente comparerent loco, quo priùs comparuerunt, ipsi satisfacturi in CCC. marcis argenti. Alioquin mandatum domini Papæ, exequeretur, excommunicando, interdicendo. Responderunt procuratores, quòd Abbas fuit in destinando nuncios suos speciales ad præsentiam domini Papæ, ad ostendendum ei gravamina sua, & ad satisfaciendum ei secundùm facultates ecclesiæ suæ & subditorum suorum, ab appellationibus priùs interpositis non recedens. Hæc cùm benè processerat annus, contigerunt. Ordo quidem præposterus, sed necessariò commutatus: ubi enim dolor, ibi & digitus.

Aucta est potestas fratris I. *per authenticum Papale.*

AD majorem etiam *Anglorum* depressionem & gravamen, aucta est ejusdem fratris *Johannis* potestas & aggravata; sed & ipse stimulatus à Papa ut exigeret ampliora, his literis. Innocentius, *&c. Intellectis his quæ tuis literis intimasti, præsentium tibi auctoritate mandamus, quatenùs si major pars Prælatorum ecclesiasticorum Regni* Angliæ, *tibi super exhibendo ecclesiæ* Romanæ *subsidio, per te auctoritate nostra petito, respondit, se exemp-*

exemptos & alienos, ut majorem etiam quàm petieris ab eisdem, assignent quibus volueris pro subsidio memorato infra terminum competentem pecuniæ quantitatem, per Censuram ecclesiasticam appellatione remota compescendo; quocunque privilegio, seu indulgentia qualibet non obstante, licèt præsentes expressam de ipsis non faciant mentionem. Datum Lugduni. xvi. Calendas August. Pontificatus nostri anno quinto. Siquis autem Priores potestates ejusdem fratris *Johannis* videre desiderat, in *libro literarum* ipsas poterit reperire. 1247.

HÆc igitur cùm ad multorum audientiam pervenerunt, videlicet quòd tam frequens extorsio pecuniæ violenta per Papam & suos Legatos sophisticos & transformatos facta est, nec prævaluerunt sanctorum privilegia vel indulgentiæ patrum ipsos defendere; formidabant vehementer, ne Principes & Magnates laici & seculares, qui vel quorum prædecessores ecclesias fundaverunt, dotaverunt, & ditaverunt, & suas ob hoc possessiones pro magna parte mutilârunt, & inde chartas suas confecerunt, reacciperent ecclesiarum bona & possessiones, exemplo Papæ edocti, *non obstante* talis vel talis chartæ tenore; præsertim cùm ex illis, contra fundatorum intentionem, Papa & sui, quos vult, *Italici* & alij alienigenæ, indigenis, esurientibus saginantur. *Timent ecclesiastici sua bona amittere.*

CUm autem conventus ab Abbate consultus, memoratæ ecclesiæ, scilicet *sancti Albani*, se gravatum undique conspiceret, appellando ad sedem Apostolicam, quæ solet omnium oppressorum pondera relevare, Monachum unum, scilicet dominum *Johannem Bulun*, & magistrum *Adam* de *Bern* ad sedem Apostolicam, videlicet *Lugdunum*, maturiùs destinârunt; sed antequàm rediret, memoratus frater *Johannes* Abbati *sancti Albani* mandatum sub hac forma transmisit: *Venerabili viro domino* Johanni *Dei gratia Abbati* sancti Albani, *frater* Johannes *domini Papæ nuncius in* Anglia, *Salutem in Domino. Licèt vobis jamdudum pluriès scripsimus, adhuc vobis semel, recepto super hoc cogente mandato, scribere decrevimus; rogantes & monentes, & in virtute obedientiæ auctoritate domini Papæ præcipientes; quatenùs omni occasione remota, die Martis proxima ante festum sancti* Thomæ *Apostoli, sitis apud* Bereford *in loco fratrum* Minorum, *de subsidio* Romanæ *ecclesiæ ad plenum satisfacturi; taliter facientes, ne* [illegible] *quod absit, oporteat, ut inviti juxta prædicti mandati tenorem procedamus, nec propter appellationem à vobis factam dimittere oporteat, quoniam super hoc recepimus speciale mandatum. Valete. Quòd autem super his sitis facturi, nobis per latorem præsentium rescribatis.* *Gravamen inauditum.*

APpellatum est igitur ad domini Papæ præsentiam. Maluit enim tam Abbas quàm Conventus examen Papale subire, & præcellentissimi hominum; quàm illius qui sub veste humilitatis & paupertatis tantam palliavit asperitatem. Verùm destinatis ad curiam *Romanam* in quindena S. *Michaëlis* nuncijs, instabat acriùs memoratus Frater *Johannes* comminando. Missis igitur ad ipsum Archidiacono *sancti Albani*, & quibusdam fratribus, ut ipsius *Johannis* rigorem mitigarent, respondit, quòd quicquid rigoris justitia cum sua potestate permitteret, pleniùs exerceret; eò quòd quando ad *sanctum Albanum* fuisset, ipsi tanquam Legato, vel saltem Papali nuncio, debitam reverentiam Monachi non exhibuerunt; imò à quibusdam de transgressione ordinis sui, qui habitum mutaverat, redargueretur; cùm tamen satis reverenter ac curialiter, tam in esculentis & poculentis, quàm verbis satis mitibus ac discretis, exciperetur. Vix igitur tandem flexis genibus & verbis deprecatoriis inducias impetrârunt, donec de nunciis ad curiam Romanam destinatis, aliquid certum audiretur. De quorum negotio expediendo, frater ipse *Johannes* nil boni vel favoris obtinendem pollicebatur. Scripserat enim domino Papæ exasperans eum vehementer, & asserens, quòd solus Abbas *sancti Albani* inter omnes Abbates *Angliæ* recalcitrans mandato Papali non obedivit; quod idcircò manifestiùs apparuit, quia nuncium destinavit. Unde nuncii ad curiam *Romanam* destinati, quasi quibusdam repagulis oppositis præpediti, diutiùs in curia morabantur, & difficiliùs negotium suum expediebant. Tandem procurantibus amicis in curia venalibus & conductitiis, finem fecerunt domino Papæ pro ducentis marcis; & sic donis & expensis omnibus computatis, absorbuit illius curiæ Charybdis insatiabilis trecentas marcas; & sic ecclesia *sancti Albani*, quæ cæteris tutiùs & specialiùs sub alis Papalibus teneretur respirare, talibus continuis oppressionibus incessanter graviùs cæteris vexabatur. Nam Episcopi, in quorum Episcopatibus cellæ nostræ erant, non reputantes literas Papales robur obtinere firmitatis, Priores cellarum vexabant; non enim considerabant tenorem literarum, vel scire dissimulabant, in quibus expressè continetur, quòd à præstatione prædicta- *Appellatio ad Papam.*

1247. dictarum undecim marcarum exempti, per eos excipiebantur, ab ipsóque apportiandi exponebantur, & per dominum Papam tres clerici seponebantur. Quarum literarum totalis sententia in libro additamentorum continetur. Tandem cohibente eos inspectione dictarum literarum, & literis memorati fratris *Johannis* cessârunt Episcopi, licèt inviti, dictas sellas ampliùs fatigare; quæ prærepta fuerant, minimè restituentes.

Convocatio nobilium Angliæ ad Parlamentum.

PER idem tempus, dominus Rex comperiens regnum suum enormiter periclitari, jussit omnem totius Regni nobilitatem convocari, ut de statu ipsius tam manifestè periclitantis, *Oxoniis* die qua cantatur, *Quasi modò geniti*, diligenter contrectarent. Prælatos autem maximè ad hoc Parlamentum vocavit arctiùs, quia videbat eos dominus Rex tam frequenter depauperari per Papales extorsiones, & thesaurus *Angliæ* tam frequenter asportabatur; nullúmque commodum inde provenit ecclesiæ, imò multimodum incommodum generavit. Unde veraciter perpendebatur, quòd talis extorsio summo quàm plurimùm displicuit creatori. Sperabatur autem certissimè aliquid salubre ecclesiæ & Regno ibidem statuendum, quod tamen omnes hoc sperantes fefellit: nam cùm anteà aliqui Prælatorum prætactæ contributioni proposuissent contradicere, ibidem omnes in contributionem undecim millium marcarum consensêrunt; exceptis Exemptis, & tribus clericis. Ipsi igitur clerici per hanc impetrationem, toti Regno se suspectos reddiderunt. Pecunia autem memorata per manus *Wintoniensis* & *Norwicensis* Episcoporum armatorum auctoritate Papali soluta est & recepta; & clerus compulsus est, ad plenariam solutionem ejusdem faciendam. Exponebantur autem exempti Papali arbitrio, qui eis minimè pepercit; sed per fratrem sæpedictum *Johannem* tot jacturis & injuriis, ut prænotatur, fatigavit. Nec idcircò mitiùs cum Abbate *sancti Albani* egit dominus Papa, quòd anno proximò præterito ipsi octoginta marcas transmisit. Timebatur autem, ne dominus Rex, ex permissione mutua & consensu relativo inter ipsum & Papam, ecclesiam & etiam regnum consimili exactione foret compulsurus. Sicut nuper pro Rege dominus Papa scripserat *Angliæ* Magnatibus, in pecunia colligenda promovendo.

Missi Legati in Brabantiam.

ET sub eodem tempore missi sunt à latere domini Regis, dominus Abbas *Westmonasterii*, & dominus *J. Mansel*, in partes *Alemanniæ*, videlicet ad Ducem *Brabantiæ*, prælocuturi de matrimonio contrahendo inter *Ædvardum* filium domini Regis & ejusdem Ducis filiam. Sed quibusdam occultis causis propositum eorum impedientibus, tristes clitellis suis evacuatis redierunt; & doluit uterque quòd labores suos cum propriis sumptibus, inutiliter sic consumpsit.

Papa procurat Willielmum Comitem Hollandiæ in Regem Alemaniæ eligi.

EIsdémque diebus, dominus Papa infinita pecunia promissa, de ecclesia undique extorquenda, & ad *Frederici* confusionem collecta, diligentissimè procuravit, ut *Willielmus* Comes *Hollandiæ* in Regem *Alemanniæ* eligeretur; qui potens erat ætate & viribus, insuper genere præclarus. Ipse enim Comes & Episcopus *Leodiensis*, fuerant consobrini. Dux insuper *Brabantiæ* avunculus ejus fuit; Archiepiscopus quoque *Coloniensis* ipsius amicus extitit indissolubilis & quadam affinitate conjunctus. Considerans igitur dominus Papa, quòd in creatione *Landegravij* Duringiæ, qui subitò periit, ut prædictum est, non modicum thesaurum amiserat; imò qui poterat stuporem in cordibus audientium generare (scilicet quinquaginta millia librarum denariorum *Viannensium*, quorum quilibet denarius valet tres obolos esterlingorum, qui & omninò in usus cesserunt inimicorum) studuit cautiùs negotiari; & thesaurum promissum novo electo, scilicet Comiti *Willielmo*, prudentiùs per circumspectos, & non suspectos nuncios secretiùs transmittere. Constituit igitur ad hoc negotium diligenter exequendum, dominum *Octavianum* Cardinalem. Transmisit etiam ad *Mediolanenses* & *Parmenses*, & ad quos credebat corda habere vacillantia, verba consolatoria; ut omnem tollerent diffidentiam & desolationem. Sed ne gaudia mundi impermixta doloribus eveniant, Comes *Sabaudiæ*, qui ecclesiæ manifestus erat adversarius, in pace dolosa expectabat, donec nuncii Papæ, necnon & militia, sine offensa montes & valles & prærupta viarum per terras suas eo dissimulante transirent; procuratum est fraudulenter, ut præcluso reditu & omni diffugio, thesaurus Papalis amissus est, & milites, qui præter accepta pro præteritis, acceperant pro duobus mensibus futuris stipendia copiosa, dispersi & confusi: & ita ignominiosè nimis omnia sunt in usus hostium sic redacta.

EOdem anno fratres *Prædicatores* impetrarunt privilegium à domino Papa, ne liceat alicui fratrum ab eorum ordine ad alium transmigrare; nec alicui Abbati vel Priori aliquem

1247.

aliquem talem suscipere; cum tamen ipsi transfugas suscipiant monachorum. Quod videtur dissonum rationi, & regulæ sancti *Benedicti* contrarium; necnon & huic præcepto naturali; *Quod tibi non vis fieri, ne feceris alteri.* Cùm autem multi moribus, scientia, & genere pollentes, ad eorum ordinem à sæculo convolarent, neque posteà talem formam Religionis, qualem se invenisse sperabant, reperiebant, sed pro claustro totius mundi latitudinem (præsertim cùm in principio regulæ suæ reprobat sanctus *Benedictus*, illud genus Monachorum quod gyrivagum est) cœperunt dolere & pœnitere, quòd ad talem ordinem intrassent, & quærere subterfugia contraria. Propter quod in eorum ordine majores censebantur, qui medium procurarunt moderatum.

Quidam Magnates in Angliam veniunt, venera à Rege, ...

IPso quoque tempore applicuerunt in *Anglia* vacui & esurientes, æri Regio patulis rictibus inhiantes, quidam Magnates advenæ; videlicet *Baldewinus* dictus Imperator *Constantinopolitanus*, cùm quibusdam suis fautoribus, à *Græcorum* finibus violenter expulsus. Qui paucis annis antè elapsis, omnibus sacris reliquiis, quas habere potuit, venditis, & undecunque mutuò accepta pecunia, pauper, profugus, & omnibus bonis spoliatus inde fugit inglorius; licèt ipsum dominus Papa fovere incœpisset, & contra *Vastagium* generum *Frederici* bella moventem, efficacissimè pro posse juvisset. Egere quippe cœpit, & juvamen à domino Rege *Angliæ* petebat pecuniare, cujus munificentiam prægustaverat: & ut majorem favorem inveniret, ipsum suum asserebat esse consanguineum.

Applicuit in Anglia Sabinensis Episcopus, Cardinalis, Legatus.

APplicuit similiter in *Anglia* Episcopus *Sabinensis*, *Romanæ* ecclesiæ Cardinalis, iturus in partes Boreales Legatus, videlicet *Norwegiam, Daciam*, & *Sueciam*; & Regem *Norwegiæ Haconem* in Regem inuncturus & coronaturus. Qui tamen in *Angliam* ingressurus primò difficultatem de licentia à Rege invenit; quia semper solent Legati quales quales, & omnes nuncij Papales, Regna quæ ingrediuntur depauperare; vel aliquo modo perturbare; donec jurasset in anima sua, quòd ob nullum Regis vel Regni, vel ecclesiæ detrimentum, in *Angliam* veniret: nisi tantummodò tranquillum transitum faceret per ipsam terram de portu *Dovere* ad portum *Lenne*, ad Regna ulteriora statim, tempore opportuno, & obtento vento prospero, migraturus. Sed postquàm licentiam benignè dicto modo obtinuisset, intrepidus intravit, & domino Rege salutato, & muneribus gratuitis acceptis ab eodem, ad *Lennam* iter maturavit, & ibidem per tres ferè menses commorans, non potuit *Romanis* innatam cupiditatem cohibere, quin ad Episcopos & Abbates & Priores nuncios furtivos, aduberes mitteret postulando procurationes & munera preciosa, in domibus manerii Episcopi *Norwicensis*, quod *Geywuda* dicitur, commorando, ita quòd quæstus sui ad quatuor millia marcarum ascendere dicebatur: veruntamen ut sub specie sanctitatis omnia palliaret, crebrò sermonem faciebat populo. Et cùm navem ascensurus fuisset, quàm opulentissimè communiverat multo frumento & doliis quàm plurimis vino plenis prælecto, & aliis victualibus, jussit cuidam fratri de ordine *Prædicatorum* in ipsa Missam celebrare, quod & factum est, non sine multorum, qui hoc non præviderant, admiratione. Habebat namque in ipsa navi, sicut de Arca *Noë* legitur, diverticula & tristegas, cameras & conclavia, quæ specialiter propter ipsum artificialiter fuerunt composita. Et sic vento flante prospero, dataque *Angliæ* & suis *Anglis* prodigis benedictione, pelago septentrionali sese dives factus commisit.

Veniunt in Angliã tres fratres Regis uterini, cum una sorore.

APplicuerunt etiam tunc temporis cum eodem Legato in *Anglia* domini Regis tres fratres uterini, ex mandato ejus, ut uberrimè de deliciis & divitiis *Angliæ* ditarentur; videlicet *Guido* de *Lezinnum*, miles primogenitus, & *Willielmus* de *Valentia*, juvenis, nec adhuc Baltheo cinctus militari, & *Athelmarus* clericus. Et præter hos, soror eorum sororque Regis, *Ælesia*: hæc autem fuit propago ex gremio *Isabellæ*, quondam Reginæ *Angliæ* Comitissæque de *Marchia* suscepta, ex Comite de *Marchia Hugonis Bruni*. Tædebat enim eosdem & pudebat in *Pictavia* cõmorari, quam *Franci* jam miserabiliter cœperunt conculcare; & incolas, qui solebant sub protectione Regis *Angliæ* liberrimi omni bono abundare, probrosè despicere, & proditores nequissimos cum sannis & cachinnis appellare, & digito demonstrare. Quibus inquam, fratribus & sorori adventantibus, dominus Rex cum omni gaudio occurrens; ruit in fraternos amplexus & oscula, promittens munera preciosa cum amplis possessionibus; & promissionem suam uberiùs quàm promisit fideliter adimplevit, sicut sequens sermo pleniùs declarabit.

Quædam puellæ Provinciales nubunt Nobilibus Angliæ.

IN initio verò mẽsis Maii, domino rege propter hoc apud *Wudestoc* à festo sancti *Vitalis* usq; in crastinũ Apostolorũ *Philippi* & *Jacobi* cõmorãte, maritatæ sunt duæ puellæ

Provin-

1247. *Provinciales*, per providentiam *Petri* de *Sabaudia*, *Ædmundo* Comiti *Lincolniensi*, & *Richardo* de *Burgo*, adolescentulis nobilibus valdè; quos dominus Rex per aliquot annos in domo sua educaverat. De quo maritagio, quia ignotæ nobilibus, ut dicebatur, in vitis copulabantur; murmur & indignatio non minima per Regnum personuit ventilata.

Johanna *filia* Guarini *nubit* Willielmo *Regis fratri uterino.*

EOdémque anno Idus Augusti, maritata est *Johanna* filia *Guarini* de *Muntegensil*, *Willielmo* de *Valentia*, fratri domini Regis uterino: hoc volente & diligenter procurante domini Regis consilio. Mortuo enim filio dicti *Guarini* primogenito & hærede, filiam illam *Johannam*, quæ sola remansit, opulentissima hæreditas expectabat: & sic in magna parte devoluta est *Anglicana* nobilitas ad advenas & ignotos. Maritata est insuper *Ælesia*, soror domini Regis uterina, *Johanni* Comiti *Warennia* adolescenti.

Odo *Archiepiscopus* Rothomagensis *obiit.*

ANNO quoque sub eodem, *Odo* Archiepiscopus *Rothomagensis*, quondam Abbas *sancti Dionysii*, divino, ut creditur, percussus judicio, subitò obiit: cùm jam vix per annum sophisticè sedi Archiepiscopali præsidens, nomen tantùm & officium sibi temerè usurpasset, & *Petro* suo antecessori fructus Archiepiscopatus distribuisset. Ipse enim *Anglicus* natione, Abbas extiterat *sancti Dionysii*: quem ambitio & superbia adeò ad Archiepiscopatus prædicti dignitatem infœliciter attraxerant, ut domum suam irremediabiliter ære alieno obligatam dereliquit, & dignitatem prætaxatam, symoniacè in sui perniciem consequebatur.

Willielmus Longa spata *cum aliis Nobilibus cruce signantur.*

EOdem quoque anno, Episcopus *Wigorniæ*, & *Willielmus Longa spata*, & *Galfridus* de *Lucy*, in Episcopatu *Wigorniensi*, & multi alii nobiles de Regno *Angliæ*, exemplo Regis *Francorum* & nobilium de Regno *Francorum* animati, cruce signabantur circa tempora *Rogationum*. *Willielmus* autem *Longa spata*, ut de cruce signatis emolumentum metens ubi non seminavit, prudenter ad instar Comitis *Richardi*, colligeret, *Romanam* curiam adiit; & super negotio suo alloquens dominum Papam, ait: Domine, videtis quòd cruce signor, & in procinctu itineris paratus sum cum domino Rege *Francorum* militare Deo peregrinando. Magnum nomen habeo & notum, *Willielmus* scilicet *Longa spata*, sed subest res parva. Dominus enim Rex *Angliæ* meus cognatus, & dominus naturalis, nomen mihi Comitis cum substantia abstulit: hoc tamen judicialiter, & non in ira sua fecit, vel impetu voluntatis, quapropter ipsum non criminor. Necesse habeo ad sinum misericordiæ vestræ paternum refugere, auxilium à vobis in hac necessitate petiturus. Videmus namque nobilem virum Comitem *Richardum*, qui licèt cruce non signetur, per obtentum gratiæ vestræ in hac parte nimis fructiferæ, à cruce signato populo non minimam pecuniam vindemiare in Regno *Angliæ*: & ego ex eo spem consequenter accipiens, cruce signatus & indigens, eandem mihi postulo concedendam. Considerans igitur dominus Papa loquentis facundiam, rationis efficaciam, corporis elegantiam, se ipsi favorabilem exhibuit; concedens ei in parte quæ postulavit, latam videlicet ex aliena cute corrigiam.

Willielmus de Bueles *custos* Gasconiæ.

COmmissa est custodia *Gasconiæ* eodem anno *Willielmo* de *Bueles*, militi; qui quandoque Mareschallus fuit in hospitio domini Regis. Ipse igitur juxta patriæ suæ consuetudinem, qui *Neuster* erat, magniloquus, factus est sterilis & pusillus. Unde sub custodia sua cœpit ipsa enormiter periclitari, & bellis plurimùm infestari; quorum efficacissimus fuit impugnator domini Regis *Angliæ*, qui multa bona ei contulit, *Guasto* filius Comitissæ *Biardæ*, ingratissimus hominum omnium, quos Regia ditaverat prodigalitas.

Translatio beati Ædmundi *Confessoris.*

EJusdem anni sub profluvio, gloriosè translatus est beatus *Ædmundus Cantuariensis* Archiepiscopus & Confessor, apud *Pontiniacum*, in ecclesia Conventuali Monachorum *Cisterciensis* ordinis. In *Christianissimi* domini Regis *Franciæ Ludowici*, & innumerabilium nobilium tam Prælatorum quàm aliorum præsentia. Et cùm inter omnes sexus sui eminentissima illùc affuisset, Deo & illi sancto devota domina *Blanchia*, mater domini Regis *Franciæ*; fecit vigiliam cum jejunio & oratione & lumine non minimo, & orando sæpiùs replicavit, dicens. Domine sanctissime confessor, qui mihi, supplicanti hoc benedixisti, & filiis meis, quando vivus exulasti, & per me vestri gratia transitum fecisti in *Francia*, confirma quod initialiter operatus est in nobis, & confirma Regnum *Francorum* in soliditate pacifica & triumphali. Die verò crastina, videlicet septimo Idus Junii, quo etiam die translatum fuit corpus beatissimi Episcopi & Confessoris *Vlstani Wigorniensis* (quod factum arbitror divino nutu) translatum est gloriosi corpus *Ædmundi Pontiniaci*,

tiniaci, annis sanè revolutis. Sciendúmque est, imò toti mundo prædicandum, quòd totum corpus ejus integrum inventum est, & incorruptum & odoriferum: & quòd mirabilius est in mortuo, cum omnibus membris flexibile, ut solet esse in dormiente. Capilli ejus & vestimentum inviolatum colore & substantia; & ex tunc provisum est, hoc primitùs Rege *Francorum* procurante, quòd concessa fuit licentia *Anglis* liberiùs, quàm aliis alterius nationis, corpus ipsum adire & videndo, & orando venerari: oblationibus quoque luminariis & quibusdam iconiis artificialiter effigiatis, tumbam ipsius magnificè honorari. Sed quæ circa hoc facta fuerant, in *libro Additamentorum* describuntur. 1247.

HÆC cùm Comiti *Richardo* fama veridicorum & fidedignorum innotuit referente, suspirans ait: Heu! quòd non fuit desuper nobis concessum, videlicet Regi fratri meo, & mihi, tam jocundæ támque solenni translationi interfuisse. Sanctus enim noster fuit origine, educatione, & promotione; etsi per infortunium, peccatis nostris exigentibus, ab *Anglia* sit sublatus. Veruntamen, quod non feci illic præsens, faciam ei absens; impendam ei debitum honorem & reverentiam. Ex tunc igitur cœpit eum præcordialiùs diligere, & propensiùs honorare. Et cùm quadam gravi & secreta infirmitate usque ad periculum mortis gravaretur, ipsius auxilio fideliter invocato, fœliciter liberatus est. Unde gratus Deo & sancto *Ædmundo*, quartam partem, videlicet anteriorem feretri ejus, sibi ex opere preciosissimo assumpsit faciendam.

Comes Richardus vovet quartam partem feretri S. Ædmundi fabricandam.

EOdem tempore, moneta esterlingorum, propter sui materiam desiderabilem, detestabili circumcisione cœpit deteriorari & corrumpi, per illos falsarios monetarum quos tonsores appellamus: adeò ut vix interiori circulo nummi parcendo, limbum literatum totaliter asportarent. Hujusmodi autem fraudis auctores, videlicet mercatores *Angliæ* contermini, præcipuè *Flandrenses*, plùs in partibus transmarinis inveniebantur manifestè convicti, quàm in partibus cismarinis: unde Rex Francorum tales in partibus suis plùs punivit, quàm in nostris partibus Rex *Anglorum*. Cùm igitur cœpisset supra modum & intolerabiliter moneta adulterari & vitiari, cœpit domini Regis concilium de remedio tractatum habere diligentem; ne videlicet moneta in forma vel materia, salubriter alteraretur vel mutaretur. Et visum est multis discretis, quòd utilius foret materiam mutare, quàm formam alterare, cùm ratione materiæ, & non formæ, talem suscepisset moneta deturpationem & dispendium. De quo, *Francorum* numisma, & multorum alienorum Principum, perhibet testimonium & exemplum.

Corrumpitur moneta Anglicana.

TEmpore quoque sub eodem, sumptum est torneamentum, sed nimis cruentum, inter Comitem *Glovernia Richardum*, & *Guidonem* de *Lezinnum*, filium Comitis de *Marchia*, inter *Dunestapliam* & *Loitoniam* feriendum. Sed dominus Rex, qui plus *Guidoni* fratri suo & aliis suis *Pictavensibus* favit, quàm suis *Anglis* naturalibus, cœpit vehementer formidare, ne si torneamentum inchoaretur, frater suus cum omnibus suis in frusta detruncarentur; prohibuit præcisè sub pœna exhæredationis illud torneamentum. Quod & ipsi *Angli* patienter toleraverunt, quia ipsum *Guidonem* multi sincero corde dilexerunt. Ipse enim præmunivit dominum Regem *Angliæ* apud *Xantonas*, ut statim prudenter ac subitò fugeret, quando pater ejus, Comes scilicet de *Marchia*, ipsum Regem vendiderat domino Regi *Francorum*: & sic tumultus ille, nimis periculosè præparatus, sedatus est, Domino sic volente.

Torneamentum inter Comitem Gloverniæ *&* *Regis fratrem* Guidonem.

ANno quoque eodem, detestandorum *Chorosminorum* post innumeras cædes & incendia, & *Terræ sanctæ* multiplex exterminium, qui etiam *Acon* nimis depauperaverant & obsidere procuraverant; acies tota, Deo vindice, adeò enervata est & debilitata, quòd in se ipsa defecit. Cœpit enim contra *Soldanum Babyloniæ* recalcitrare: unde auxilio suo destituta, cœpit inedia deficere, & multiplicatis undique inimicis ubique superari, & devinci. Et factum est, ut de sub cœlo nomen eorum penitùs deleretur; adeò quòd nec eorum vestigia apparuerunt: nisi eatenùs quòd fœtore vestigiorum eorum, *Terram sanctam* indelebiliter macularunt.

Chorosminorum *interitus.*

DIebus quoque sub eisdem *Conradus* filius *Frederici*, nefandus nefandi, fugit ab *Alemannia* in *Italiam* ad patrem suum: non potens sustinere impetus sibi adversantium, & ecclesiæ vires diatim multiplicatas. Legatus enim auxilio fretus ac fultus Archiepiscopi *Coloniensis* ab ecclesia *Alemanniæ* extorta infinita pecunia; circiter decem millia armatorum stipendiariorum secum trahens, fautores dicti *Frederici* expugnare viriliter non cessabat, cædibus intendens & incendio. Legatus itaque nunc in hos, nunc in illos fulminando sententias, thesauros undecunque poterat emungere ab Episcopis, Abbatibus,

Fuga Conradi *ex* Alemannia.

1247. batibus, Prioribus, & aliis ecclesiarum Prælatis, ita quòd oporteret campanas suas redimere, accumulavit; ut illa numerosa expeditio Archiepiscopalis sustentaretur. Quod cùm audisset *Fredericus*, usque ad spiritus amaritudinem perturbatus, ultionis diligentissimè quærebat argumenta. Timebatúrque à multis discretis viris, qui futura pericula libra trutinabant rationis, ne idem *Fredericus* nimia absorptus ira & indignatione vel apostataret, vel in subsidium sui à *Ruscia Tartaros* convocaret; vel *Soldanum Babyloniæ*, cui amicissimus fuit, in confusionem totius *Christianismi*, in Imperium, cum suorum paganorum multitudine, subdolè intrare permitteret. Erat igitur videre miserias, scandala scandalis accumulari, maláque malis conglomerari: dum hii *Frederico*, veluti Reipublicæ & Imperio; alij Papæ, quasi ecclesiæ adhærentes, lites suscitabant & prælia cruentissima. Unde jam in *Alemannia*, sicut in *Sicilia*, & *Calabria*, & *Italia* cogebantur Episcopi, & alij sancti viri, quos ecclesia in gremio maternæ pietatis aluerat, ignominiosè nimis mendicare, & in longinquis & alienis Regionibus, victui necessaria prædicando postulare. Quibus insultans, & postulata denegans, respondit populus: Ite ad Papam vestrum, ite, qui thesauris raptis abundat infinitis. Verùm non cessavit dominus Papa pecuniam aggregare, tam in sua curia, quàm in remotis Regionibus; faciens de fratribus *Prædicatoribus* & *Minoribus*, etiam invitis, non jam piscatores hominum, sed nummorum. Quod quàm argumentosè complere studuerint, in *libro Additamentorum* poterit reperiri.

Colligit Comes Rich. *pecuniam à cruce signatis.*

TUnc etiam temporis, Comes *Richardus*, auctoritate domini Papæ, cujus indigentiæ clàm & cautè satisfecerat, à cruce signatis infinitam collegit pecuniam; ita quòd ab uno Archidiaconatu dicitur sexcentas libras reportâsse, harum literarum fretus auctoritate. Consimilíque cautela *Willielmus Longa spata* mille marcas & amplius de cruce signatis, ut præscriptum est, reportavit.

B. *Archiepis.* Cant. *extorquet pecuniam.*

TEmpore quoque sub eodem, *Bonifacius Cantuariensis* Archiepiscopus, Episcopos *Cantuariensis* provinciæ auctoritate Apost. suspendit: eò quòd consentire noluerunt novæ & inauditæ contributioni, quam à gratia Papæ impetraverat. Videlicet proventuum ecclesiarum vacantium, ut primo anno vacationis fructus ipsi Archiepis. contribuerentur, ad liberationem debitorum: quibus, ut asserebat, ipsam ecclesiam *Cant.* prædecessores sui cum gravissima usura irremediabiliter obligaverant. Quod non sine injuria *B. Ædmundi* immediatè prædecessoris sui, & aliorum sanctorum, constat esse confictum. Episcopi verò contra Papalem auctoritatem & mandatum non valentes nec volentes recalcitrare, licèt inviti, tandem cum summa mentis amaritudine consenserunt, ut absolvi mererentur. Iterum per Decanum *Belvacensem* hujus negotij executorem, mandatum receperunt: quòd à Papa excommunicantur, & denunciarentur excommunicati per provinciam *Cantuariensem*, omnes obloquentes, omnésque detrahentes, fraudémve facientes in negotio prænotato, ex gratia Papæ fœliciter concesso: exceptis domino Rege, uxore, & liberis suis, & nobili viro *Richardo* Comite *Cornubiæ*.

Parma *obsidetur ab Imperatore.*

CUM verò Sol ad æquinoctium vergeret Autumnale, *Fredericus* cisalpinans, versùs *Lugdunum*, ubi Papa morabatur, cum innumerabili exercitu properabat: unde vehementer timebatur, ne in Papalem personam & Cardinales, & alias personas ecclesiasticas, hostiliter irrueret; cùm prudenter procurante Papa, qui *Parmenses* animaverat, & non minimam pecuniam & efficax juvamen eis promiserat; ipsa civitas tota *Parmensis*, quæ anteà firmiter cum F. steterat, præparavit se constanter ad resistendum eidem *Mediolanensibus* & alijs, qui eundem F. oderant, subitò confœderata. Quo audito, idem F. præ furore vix se capiens, totus accenditur ira vehementi; eò quòd à proposito per rebelles revocabatur. Reversus est igitur cum omni exercitu suo, ut ipsos *Parmenses* obsidione vallatos & violenter occupatos, gravissima tanquam proditores puniret ultione. Papa igitur à timore vehementissimo, quo perurgebatur, aliquantulū respiravit. Obsessâ igitur civitate terribiliter, cœpit Imperator ædificare extra *Parmam* quasi quandam civitatem grandem & populosam, ut & ipsi *Parmæ* parificari videretur, & vocavit illam *Victoriam*. Juravítq; se non inde recessurum, donec obsessos violenter ac viriliter occuparet. Et infra breve tempus eis beneficium fluminis abstulit, nec obsessis poterant *Mediolanenses*, vel aliqui alii, in quibus habebant fiduciam, patrocinari. Unde infra tres menses desiderabant dextras dare *Frederico*, rogantes ea quæ pacis erant. Sed civium suspectorum humiliationem, F. recusavit. Cœperunt igitur nimis coarctari, & dicere inter se: Meritò hæc patimur, dominum nostrū in nobis confidentem, proditiosè impugnātes. Punimur etiam, nec immeritò, imminétq; civitas nostra discrimini, in qua quondam sanctus ille Episcopus *Laudinensis*, quem Dominus,

1247

nus, ut jam dicitur, honorat miraculis, nomine *Rogerus*, dum versùs curiam *Romanam* peregrinaret, viatico suo ac aliis charis sibi rebus ac necessariis, truculèter & sine aliqua restitutione spoliatus est: unde in recessu suo in crastino, huic civitati cū suis incolis maledixit.

Rex Francorum omnibus injuriam passis satisfacit.

IPso quoque Autumnali tempore, piissimus Rex *Francorum Ludovicus*, missis fratribus *Prædicatoribus* & *Minoribus* per totum Regnum suum, ut diligenter inquirerent, Fecit etiam per Ballivos perscrutari, quòd si aliquis institor vel injuriam passus aliquam quicunque alius, in aliqua accommodatione coacta, vel extorsione pecuniæ vel victualium, ut solet per Regios exactores, proferret scriptum, vel taliam, vel testimonium, vel juraret, vel quomodolibet aliter legitimè probaret, quia paratus erat omnia restituere. Quod & ita factum est.

*Æ*dwardus *Regis Angliæ filius primogenitus, ægrotat.*

VIgilia autem *S. Matthæi*, cùm infirmaretur *Ædvardus* domini Regis primogenitus & hæres, scripsit dominus Rex omnibus in circuitu *Londini* manentibus, ubi idem *Ædvardus* infirmabatur, religiosis, ut devotè orarent pro pueri incolumitate. Unde inter cæteros, Abbati & Conventui *S. Albani* scripsit specialiter, ut pro ipso orantes, Missam solenniter omnes Monachi cantarent, cujus prima collecta foret de *S. Albano*; secunda autem pro infirmo, scilicet *Omnipotens sempiterne Deus salus æterna credentium*, &c. Et per Dei gratiam, puero sanitas est restituta. Hæc idcircò dixerim, propter murmur populi dicentis, ecce laici orant dominum & exaudiuntur, & quare non orat Papa & facit pro causa sua, imò nostra & universalis ecclesiæ orare; imò rapinis inhiat pecuniæ indefessus. Dictumque est & affirmatum, quod non sine lachrymis scribo; Plùs confidit in pecuniæ thesauris, quàm fidelium precibus vel eleemosynis.

Willielmus *Comes* Hollandiæ *Rex Romanorum electus.*

IN crastino verò *S. Michaëlis*, Magnates *Alemanniæ*, ad quos jus electionis spectat, pro majori parte, elegerunt sibi in Regem *Alemanniæ*, *Willielmum* Comitem *Hollandiæ* adolescentem, habentem in ætate circiter xx. annos; juvenem elegantem & probum atque generosum, cui & fecerunt homagium. Dux tamen *Saxoniæ*, & quidam alii Magnates, huic electioni non consenserunt: unde majus schisma surrepsit in populo, dicente: Ecce militia contra sacerdotium præ superbia; ecce sacerdotium eadem causa contra militiam.

Quædam portio sanguinis Christi Londinum *allata.*

CIrca idem tempus, scripsit dominus Rex omnibus regni sui Magnatibus, ut in festo *S. Edvardi*, videlicet translatione, quæ celebratur in quindena *S. Michaëlis*, jubens ut omnes ibidem convenirent, ut jocundissimos cujusdam sancti beneficii cœlitùs *Anglis* nuper collati, rumores exaudirent: Et prætereà, ut tam gloriosi Regis & Martyris translationem venerarentur: tertiò, ut *W.* de *Valentia* fratris sui uterini, quem ipse Rex ea die baltheo cincturus erat militari, cum quibusdam nobilibus juvenibus, interessent tyrocinio: ut sic festum multiplex præsentia ipsorum Magnatum, tam Prælatorum, quàm aliorum, jocundiùs, ad Regis & Regni honorem, serenaretur. Die igitur præfixo convenientes Magnates apud *Westmonasterium*, certificati de die S. *Ædvardi*, & dicti *Willielmi* tyrocinio; sciscitabantur, quinam essent illi jocundi rumores, quos ibidem forent audituri. Qui relati fuerunt fideles, & omni acceptione digni. Magister enim *Templi* & *Hospitalis*, cum testimonio quàmplurium sigillorum, videlicet Patriarchæ *Hierosolymitani*, Archiepiscoporum quoque & Episcoporum, Abbatum & aliorum Prælatorum & Magnatum de *Terra sancta*, miserant quandam portionem sanguinis Dominici, quem pro salute mundi fudit in cruce, in quodam vase cristallino venustissimo, per quendam fratrem *Templarium* benè notum. Dominus autem Rex, utpotè Princeps *Christianissimus*, ab Augusto *Heraclio* victoriosissimo ac piissimo Imperatore, crucem sanctam exaltante, & à Rege *Francorum*, tunc superstite, crucem eandem, ut præscribitur, *Parisiis* honorante, sumens exemplum, devoto spiritu ac contrito in vigilia sancti *Ædmundi*, in pane & aqua jejunans, & nocte vigilans, cum ingenti lumine, & devotis orationibus, se ad crastinam solennitatem prudenter præparavit.

Rex Angliæ defert sanguinem Christi *ad S.* Petrum Westmon.

PRæcepit igitur dominus Rex, ut omnes Presbyteri *Londinenses* festivè vestiti superpelliciis & capis, cum suis clericis decenter vestitis, cum vexillis, crucibus, & cereis accensis, die crastina, videlicet sancti *Ædvardi*, summo mane ordinatè & reverenter convenirent apud sanctum *Paulum*. Quò & ipse Rex venit, & cum summo honore & reverentia ac timore accipiens illud vasculum cum thesauro memorato, tulit illud ferens in propatulo supra faciem suam, iens pedes, habens humilem habitum, scilicet pauperem capam sine capitio, præcedentibus vestitis prædictis, sine pausatione, usque ad ecclesiam *Westmonasteriensem*: quæ distat ab ecclesia *S. Pauli* circiter uno milliari. Nec prætereun-

ut te expressè & plenariè scribente hæc omnia, scripto notabili indelebiliter libro commendentur, ne horum memoria aliqua vetustate quomodolibet in posterum deleatur. Invitavit & ipsum, cum quo hæc locutus est, ad prandium, cum sociis scilicet tribus. Et eadem die omnes qui advenerant Monachos cum conventu *Westmonasteriensi* in refectorio cum aliis nonnullis, ordinatè & splendidè procurando refici Regiis sumptibus imperavit.

Eodem tempore, dominus *Sylvester* electus *Carleolensis* in Episcopum, consecratur die S. *Agathæ*. Die verò S. *Ædwardi* venit Comes *Legriæ* de partibus transmarinis; qui pro secretissimis domini Regis negotiis illuc iverat.

Sylvester Episc. Carleolensis.

Missi sunt eisdem diebus in partes transmarinas, dominus Abbas *Westmonasteriensis*, & dominus *Johannes Mansel* Præpositus *Beverlæ*; pro eisdem, vel secretioribus domini Regis negotiis: sed ut perpendi potuit, pro matrimonio inter *Ædvardum* filium ac hæredem suum, & filiam ducis *Brabantiæ*, quod necdum effectum sortiebatur.

Legati à Rege Angliæ missi in Brabanciam.

Die verò Apostolorum *Simonis* & *Judæ*, rediit Comes *Richardus* de partibus transmarinis, qui illic etiam *Henricum* filium suum secum adduxerat. Dicebatur namque, quòd cum Rege *Francorum* familiare nimis colloquium, & prolixum tractatum habuerat. Rex enim firmiter proposuerat iter suum peregrinale arripere ad proximum Pascha, paratus & tam in spiritualibus quàm temporalibus prudenter expeditus, cuilibet juribus suis redditis, & justè reposcentibus judicialiter resignatis. Parato igitur domino Regi *Angliæ* & prompto facere quicquid facere debuerat, Comes jura sua instanter restitui postulabat. Rex autem *Francorum* precibus ejus de facili inclinasset, nisi consiliariorum suorum, scilicet nobilium quorundam *Francorum* (quibus innata est superbia) repagula contradictionis interposuisset invidia cum cupiditate. Responsum itaque fuit in faciem nunciis domini Regis *Angliæ*, præcipuè pro *Normannia*, quòd dominus Rex *Francorum* in diutina & pacifica extiterat possessione, videlicet per circiter quadraginta annos; nec fuit posteà efficaciter reclamatum pro jure domini Regis *Angliæ*, nec ad curiam *Romanam*, in qua solent arduæ causæ & difficiles terminari, appellatum. Quapropter videbatur *Francis*, dominum Regem *Anglorum* jure suo deberi spoliari. Sed cùm puritas conscientiæ domini Regis *Francorum* non esset his rationibus contenta, veritas & examen determinandum super hac dubitatione, ad Episcopos *Normanniæ* relatum est. Qui super hoc districtè interrogati, dixerunt, quòd credebant veraciter, quòd majus jus habuit Rex *Francorum* in *Normannia*, quàm Rex *Angliæ*, præsertim cùm per Pares suos abjudicabatur. Sed hoc videbatur absurdum, & omni justitiæ & rationi dissonum, si dominus Rex *Angliæ* per inimicos suos deberet judicari & condemnari, maximè cùm dicat Dominus, *filium dummodò non patrizat, non debere portare patris iniquitatem.* Comes autem memoratus hæc comperiens, formam induit peregrinantis, *Pontiniacum* adiit beatum *Ædmundum* oraturus, & oblationis muneribus honoraturus; gratias quoque eidem de corporis sui melioratione, grataner redditurus. Cùm autem illuc pervenisset, præter alia quæ fecit tunc, & quæ se facturum vovit & repromisit, obtulit unum monile nobilissimum, humanæ palmæ excedens latitudinem, gemmis preciosissimis adornatum, cui par vel consimile in thesauris Regiis non inveniretur.

Redit Comes R. de partibus transmarinis.

Arctabatur *Wallia* eisdem diebus, cessante eorum cultura, commercio, & pecudum custodia pastorali, & cœperunt consumi inedia; *Anglorum* & inviti legibus incurvati. Emarcuit antiqua eorum superba nobilitas, & etiam virorum ecclesiasticorum cythara conversa est in luctum & lamenta. Obiit ergo quasi præ dolore contabescens, Episcopus *Menevensis*, id est, sancti *David*. Episcopus verò de *Landaf Willielmus*, cæcitate percutitur. Episcopus de sancto *Asaf*, & Episcopus de *Bangor*, destructis Episcopatibus cæde ac incendio, mendicare, ut de alieno viverent, cogebantur.

Misera oppressio Walliæ.

Vacante igitur sede *Menevensi*, post innumeras *Walliæ* tribulationes per bellum & Principum eorum mortem, electus est in eundem Episcopatum Magister *Thomas* cognomento *Wallensis*, eò quòd in *Wallia* fuerat orjundus, *Lincolniensis* ecclesiæ Archidiaconus. Cui electioni, licèt Episcopatus pauperrimus extitisset, consensit, tum propter Episcopum *Lincolniensem*, qui Canonicos suos superaverat; tum propter hoc quòd in natali patria ad curam vocabatur, & ad dulcedinem originis sui quilibet naturaliter attrahitur; tum ut miseros compatriotas suos sua præsentia, consilio, & auxilio consolaretur. Cui etiam electioni dominus Rex grataner consensit, & electum acceptavit;

Thomas Wallensis Episcopus Menevensis.

1247. pavit: non multum constituens super hoc difficultatis, cùm exilis fuerit Episcopatus.

ARctabatur intereà civitas *Parmensis* miserabiliter nimis fame & inedia multiformi, in gyrum obsessa: non enim hac exire licuit, ubi obsidentes jam magnam civitatem pro castris ædificaverant, quam etiam *Fredericus Victoriam* appellavit; nec per fluvium, quem idem *F.* arctissimè fecit custodiri, nec à Papa, qui eos animaverat, poterat auxilium, vel consilium provenire, viæ enim & semitæ vigilanter observabantur. Parato igitur dicto *Frederico* ibidem hyemare, & moram donec ab hostibus triumpharet, continuare, spes emarcuit obsessorum. Una igitur dierum cogente inediâ, cupientes in exercitum hostilem repentinè irruptionem, ne desides reputarentur, facere, exierunt quidam ex eis subitò, circiter centum xl. armatorum, de præstantioribus civium: & facto impetu imprudenti, ab exercitu præmunito in ore gladii viriliter sunt excepti. Volentibus igitur in suam redire civitatem, præclusa est eis via per hostes, & capti sunt eorum nonnulli, cæteris trucidatis. Ex tunc igitur in curia *Frederici*, sic volente *Thaddæo*, judice & consulente, decretum est & acclamatum; ut nullus hostium captorum caperetur incarcerandus & redimendus, sed statim decapitaretur, excandente furiosiùs *Frederico*, eò quòd novus in *Alemannia* Rex nuper crearetur. Cives igitur confusi videntes se undique desolatos, & Papali succursu sibi promisso penitùs destitutos; missis legationibus rogabant quæ pacis erant, misericordiam non judicium postulantes; sed immisericors *Fredericus* iracundia succensus, & in arrogantiam elevatus, viscera misericordiæ clausit exorantibus, nec miseris aurem benignitatis alicujus, quod Deo displicuit, dignabatur commodare; sed ipsis sub occulto & aculeato consilio remandavit ironicè, ut parcè ac prudenter sua uterentur annona, quia nunquam plùs vita comite *Frederici* comesturi, & hæc austeritas à *Thaddæo* creditur emanasse.

Angustia Parmensium.

EOdem quoque anno, circa festum *S. Martini*, Comes *Glovernia R.* confidens de concessione à domino Rege obtenta, & voce præconia ex parte ejus proclamata, die qua *Willielmum* fratrem suum Baltheo cinxit militari, de plenitudine benevolæ licentiæ generaliter concessæ torneandi, cœpit unum torneamentum contra dictum *Willielmum* apud *Norhamtoniam* feriendum: ut ibidem memoratus *Willielmus* cum suis contyronibus militiæ peritiam & addisceret & experiretur, in hebdomade proxima ante adventum. *Pictavenses* namque ex familiaritate domini Regis & protectione cornua sibi assumentes, cœperunt se *Anglis* parificare, & aliquos contemnere. Sed quia timebatur ne eorundem & aliorum transmarinorum superba jactantia, lites & prælia suscitaret, & post fragmina hastarum gladii cruenti fulminarent; dominus Rex de prudentum consilio, ipsum torneamentū adeò præcisè prohibuit, ut ne transgressorum hæredes de paterna gauderent hæreditate: unde cùm ad locum torneandi defraudati pervenissent, confusi amissis expensis non minimis recesserunt, levitatem verborum Regis detestantes. Nec obfuit ipsa prohibitio, quia usque ad odium advenarum elatio cum opprobriis, *Anglorum* constantiam procuravit.

Torneamentum inceptū prohibitum à Rege.

CIrca idem tempus *Fredericus* dedit filiam suam nuptui *Thomæ* de *Sabaudia*, fratri scilicet Archiepiscopi *Cantuariensis*; & eidem contulit *Vercellam* & *Torinum* cum partibus adjacentibus; & præparata repagula Papæ & suis, per illas partes transitum facientibus.

Thomas de Sabaudia *ducit filiā F.*

REcedente autem *Guidone* de *Lyzinnum* fratre domini Regis ab *Anglia*, ipse dominus Rex adeò clitellas suas esterlingorum novorum pondere replevit, ut ideò *Guido* numerum equorum necessariò ampliaret. Alteri autem fratri suo *Willielmo* de *Valentia* contulit castrum *Hertfordiæ* cum honore ipsum castrum contingente cum thesauro non modico; ita ut ipse idem Rex egere videretur, & sua etiam victualia vel rapere vel mendicare: unde qui dominum Regem non umbratiliter sed veraciter diligebant, non mediocriter formidabant, ne pauperibus maledictiones in caput ejus congerentibus, eleemosynæ ejus frustrarentur; & oratio ejus ecclesiastica eidem fieret, quod absit, in peccatum. Tertio autem fratrum suorum scilicet *Athelmaro*, in tam copiosis & uberibus redditibus providit, quos sigillatim ab unoquoque Episcopo & Abbate per imperiosas preces extorsit, quòd jam *Romanam* protervitatem videretur excedere, & idem *Athelmarus* divitias Episcopales exuperare.

Rex Angliæ omnes suos fratres ditat.

ANno quoque sub eodem, quarto Calend. Augusti, qui est dies sanctissimi Regis & Martyris *Olavi*, celeberrimi sancti apud *Norwegensium* Regiones & Insulas; coronatus est Rex *Haco*, & in Regem inunctus solenniter apud *Bergen* ab Episcopo *Sabinensi*,

Coronatio Haconis *Regis* Norwegiæ.

1247.

Sabinensi, Legato tunc in partibus illis existente. Pro cujus honoris & beneficij exhibitione Papæ dominus Rex quindecim millia marcarum esterlingorum numeravit. Legatus verò exceptis donativis impreciabilibus, quingentas extorsit marcas ab ecclesia Regni illius. Veruntamen idem Rex cruce signatus, à domino Papa impetravit recipere tertiam partem proventuum à viris ecclesiasticis Regni sui, ad suæ viatica peregrinationis. Quod cùm dominus Rex *Francorum* fama referente cognovisset, amicabilibus verbis scripsit eidem Regi *Haconi*, quatenùs charitatis obtentu, & ecclesiæ sanctæ promotione, ac honore sanctæ crucis, qua signabatur, cum ipso in *Terram sanctam* venire non differret; committeretur namque eidem Regi *Haconi*, quia in mari potens est peritus, totius navigij sui dominium, regimen, & potestas; exercitus quoque *Francorum* ejusdem nutui pro magna parte ex tunc inclinaretur. Hoc autem mandatum, cujus epistolam ipse qui hæc scripsit, detulit, postquàm ad notitiam ejusdem domini Regis *Norwegiæ* pervenisset, inspecto tenore respondit ei qui epistolam porrexit, nam confidebat in eo anima ejus: Grates refero copiosas piissimo domino Regi *Francorum*, qui meum desiderat in peregrinatione sodalitium, sed novi in parte naturam *Francorum*, & sicut dicit Poëta,

Omnisque potestas, impatiens consortis erit.

Et ego dico: *Omnisque superbus, impatiens consortis erit.*

Gens mea impetuosa est, & indiscreta, impatiénsque omnium injuriarum, sed & modestiæ; si ergo inter tales & superbos contentio oriretur, uterque nostrum irrestaurabile damnum incurreret; idcircò quilibet nostrum per se eat, & quod Dominus disposuerit, faciat. Veruntamen scripsi eidem domino Regi, ut quoddam mihi privilegium benignè concederet per literas suas patentes; ut videlicet mihi liceret per terminos Regni sui peregrinando naviganti, si fortè ego vel aliquis meorum infirmaretur, vel victualibus vel aliis indigerem, in terra sua pacificè applicare, & mihi in necessariis provideret. Et qui cum eo loquebatur, videlicet scriptor præsentis libelli, has literas patentes eidem porrexit.

Regis Francorum *litera ad Regem* Norwegiæ.

LUdovicus *Dei gratia* Francorum *Rex, universis amicis & fidelibus suis, Ballivis, Majoribus, & Præpositis, ad quos præsentes literæ pervenerint, Salutem. Cùm charissimus noster illustris* Hacon *Rex* Norwegiæ, *in subsidium* Terræ sanctæ *transfretare proponat, sicut nobis per suas literas intimavit; vobis mandamus, quatenùs si eundem Regem, vel ipsius navigium per mare contiguum littoribus terra nostra transire contingat, vel in terram nostram, vel in feuda nostra alicubi applicare; ipsum & suos benignè & honorificè recipiatis; permittentes eosdem in terra nostra victualia emere, & sibi per forum legitimum de sibi necessariis providere. Actum apud sanctum* Germanum *in* Laja, *anno domini millesimo, ducentesimo, quadragesimo octavo.* Cùm autem hæc legisset dominus Rex *Norwegiæ*, (est enim vir discretus & modestus, atque benè literatus) gavisus est gaudio magno nimis; & grates retulit talium bajulo literarum, & donis respexit regalibus & uberrimis.

Comes Wintoniæ *periclitatur.*

DIebus quoque sub eisdem, Comes *Wintoniæ Rogerus*, existens in terra sua de *Galeweia*, quæ eum ratione uxoris suæ, filiæ *Alani* de *Galis*, & in homines illius patriæ nobiliores majori solito & secùs quàm decet tyrannide desæviret; obsessus est in quodam suo castro casu repentino immunitus; & cùm morti ignominiosè exponeretur, Comes malens mori trucidatus, quàm fame contabescere, equum ascendit preciosum armatus ad unguem; & paucis eum sequi ausis, se per medium hostium suorum, quorum erat multitudo infinita, patefactis subitò castri jannis, ingerens in eosdem, viam sibi ferro aperuit; & ceciderunt hinc inde ab eo, & sic findens & totum exercitum dissipans, vix à mortis evasit discrimine. Nec cessavit equitare, donec ad dominum Regem *Scotiæ* querulus pervenisset, qui punitis rebellibus, Comitem pacificè in sua stabilivit possessione.

Electo Willielmo *præcluditur aditus* Aquisgrani.

TEmpore sub eodem præclusus est aditus civitatis *Aquisgrani*, ubi coronandus fuit Comes *Hollandiæ Willielmus*, in Regem *Alemanniæ* nuper electus; ut ibidem cum honore receptus, sicut de consuetudine *Alemannorum* solet, Regali diademate insigniretur. *Conradus* enim filius *Frederici*, Rex *Alemanniæ*, cassatus; ei repagula contradictionis diligenter procuravit. Veruntamen à domino *Octaviano* ibidem Legato, & ab Archiepiscopo *Coloniensi*, & aliis Magnatibus *Alemanniæ*, significatum est ei adhuc amicabiliter, ut non patrizaret; sequens vestigia excommunicati & cassati, ne simili calamitate involveretur. Quibus ille: Nunquam pro vobis proditoribus patri meo deero. Obsessa igitur

1247 igitur civitate, cœpit bellum cruentissimum inter fautores partis utriusque. Veruntamen fortitudo crevit ecclesiæ, *Prædicatorum* & *Minorum* prædicantium ministerio, & thesauro collecto & misso à domino Papa & à partibus *Alemanniæ*, & partium conterminarum; & diatim decrevit *Conradi* robur & exercitus. Erat namque memoratus electus, multis præcellentibus Magnatibus *Alemanniæ* consanguinitate & affinitate conjunctus: Ipse & Episcopus *Leodiensis* consobrini, Dux *Brabantiæ* avunculus ejus; & multi alij Magnates ei fœdere multiplici & muneribus concatenati.

Pestis grassatur.

OBlatrante cane, & declinante Sole per Zodiacum, maximè mense Septembri, cœpit hominum pestis & mortalitas, quæ duravit per tres menses; ita ut una die novem, vel decem corpora defunctorum in cœmiterio unius ecclesiæ, scilicet sancti *Petri* in villa sancti *Albani*, humarentur.

Obitus Comitis de Ferrariis, *& quorundam aliorum Nobilium.*

OBierunt autem eodem anno quidam Nobiles in *Anglia*, circa diem sanctæ *Catharinæ*, *Willielmus* Comes de *Ferrariis*, vir quidem pacificus & justus, & annosus, & multo tempore morbo podagrico fatigatus. Cujus sponsalia & uxoris suæ Comitissæ, celebravit beatus *Thomas Cantuariensis* Archiepiscopus. Eodem quoque mense obiit uxor ejusdem, Comitissa *M.* de *Ferrariis*, ejusdem ætatis, famæ, & bonitatis. Successit igitur patri in Comitatu filius dicti Comitis, *Willielmus* primogenitus & hæres, vir bonus & discretus; sed eodem morbo quo & pater, miserabiliter infirmatus. Obiit etiam Episcopus *Menevensis*, vir sanctus ac pius, aliquando frater de ordine *Minorum*, generosus valdè inter omnes *Wallia*, unde oriundus extiterat, & corpore speciosus; tabefactus à tribulatione malorum & dolore, & natalis soli & generis sui cæde, & exterminio miserabili. Obierunt insuper alij Nobiles, scilicet milites, *Richardus* de *Burgo*, & *Willielmus* filius *Ham*.

Brevis totius anni descriptio.

TRansiit igitur annus ille, uberrimus in frugibus, in fructibus autem sterilis, *Angliæ* nocivus, *Walliæ* dominator tyrannicus, *Terræ sanctæ* inimicus, ecclesiæ spoliator turbulentus, *Italiæ* cruentus, Imperio, & curiæ *Romanæ*, & præcipuè Regno *Alemanniæ* Martius & hostilis; odium generans in cordibus Prælatorum & aliorum plurium contra Papam, eò quòd patronis violenter spoliatis, suspendit à beneficiorum collatione, quod est hactenus inauditum, & contra dominum Regem, eò quòd talia toleravit.

Rex Angl. natalitia celebrat Wintoniæ.

ANNO Domini M. CC. XLVIII. Qui est annus Regni Domini Regis *Henrici* xxxii. fuit idem Rex ad natale domini *Wintoniæ*, ubi dies natalitios comitantibus multis Magnatibus celebravit. In crastino autem, videlicet die sancti *Stephani*, prandebat cum Episcopo ipsius civitatis *Willielmo*.

Comes Legriæ *& multi alii Nobiles cruce signantur.*

EOdémque tempore, Comes *Legriæ* sancta cruce signatus est, ut peccatis absolutus ad cœlos avolare mereretur. Aliquando enim ad cor reversus, de matrimonio contracto inter ipsum & uxorem suam, quæ in præsentia sancti *Ædmundi Cantuariensis* Archiepiscopi castitatem anteà voverat, vehementer forsitan formidavit. Comitissa autem, eodem, ut creditur, tacta spiritu, postquàm vidit virum signari cruce, ad ipsam accipiendam ociùs avolavit. Milites quoque & multi alii de familia eorum, pro præmio æternæ retributionis, crucis signum susceperunt. Et præter eos, multi Nobiles, proponentes iter arripere *Hierosolymitanum* cum *Christianissimo* Rege *Francorum*; quem miraculosè à portis mortis, vel potiùs ab ipsa morte, Dominus dignatus est fœliciter revocare. Quod non frustrà fieri credebatur. Dicebatur namq; quasi prognostico, vel spiritu Prophetico, passim pro certo asserebatur, quòd Dominus, ut hæreditatem suam de manibus inimicorum crucis potenter eriperet, eundem Regem revivificavit.

Episcopus de Bangor *confugit ad Abbatem S.* Albani.

EOdémque tempore, venit ad *sanctum Albanum* dominus Episcopus de *Bangor Richardus*, ut eidem depauperato sinus pateret misericordiæ; & ibidem cum domino Abbate, donec Episcopatus ejus, qui per bellum destructus erat, aliquantulùm restauraretur, habitaret; & ipse cum clericis suis à pressuris, quæ circumdederant eos, sicut quondam *Hertfertensis* Episcopus; qui & ibidem per circiter viginti annos commorans, honorificè sustentabatur, respiraret.

Richardus Suard *infirmus ad mortem.*

IPsis quoque diebus, *Richardus Suard*, miles eximius (de quo multa in hoc libello præscribuntur,) morbo paralytico irremediabiliter sauciatus, lecto desperationis decubuit; ut beneficio Dei per protractæ mortis dispendia, à peccatis pristinis purgatus, ad vitam indeficientem expeditiùs avolaret.

Venit in An. Beatrix *Comitissa* Provinciæ.

ANnóque sub eodem, *Beatrix* relicta *Raimundi* quondam Comitis *Provinciæ*, comitante *Thoma* de *Sabaudia*, quandoque Comite *Flandriæ*, venit in *Angliam*, quasi

1248.

quasi amicos & consanguineos suos visitatura; sed ut veriùs causa, scire volentibus, explicetur, ut eadem Comitissa & *Thomas* memoratus, ad notum fontem recurrerent sitientes; & ex domini Regis abundantia & prodigalitate, hiantes clitellas suas & vacantes replerent in recessu.

Obit Robertus Episcopus Bathoniensis.

TEmpore quoque sub eodem, videlicet circa festum sancti *Hilarii*, Episcopo *Bathoniensi Roberto* viam universæ carnis ingresso, dominus Rex, secundùm consuetudinem suam, avidas manus bonis Episcopatus injecit; ut quicquid abradere posset, festinanter asportaret.

Rex Francorum resumit crucem.

ET diebus sub eisdem, dominus Rex *Francorum*, qui, ut notorium fuit, cruce signabatur, à suis Magnatibus correptus est, & graviter redargutus, & ferè circumventus; eò quòd votum suum per consilium & admonitionem suorum optimatum, quomodolibet noluit redimere vel commutare. Inter quos mater ejus *Blanchia*, & Episcopus *Parisiensis*, scientes ejusdem Regis imbecillitatem, instabant potentiùs; & sermocinabantur diligentiùs, decente Episcopo. Domine mi Rex, recordare quoniam crucem accepisti, tam arduum votum faciendo inconsultè & subitò, infirmus fuisti, & ut verum fateamur, mentis alienæ; rapta quoque ad cerebum materia, compos tui non fuisti, unde verba tunc prolata pondere caruerunt veritatis & cujuslibet auctoritatis. Benignè dispensabit nobiscum dominus Papa, sciens Regni necessitatem & corporis tui debilitatem. Ecce hinc *Frederici* jam schismatici robur formidandum; inde insidiæ nummosi Regis *Anglorum*. Ecce hinc *Pictavensium* proditiosa, quamvis nuper edomitorum, dolositas; inde *Albigensium* suspecta cavillatio. Inquietatur *Alemannia*, *Italia* non quiescit: ad *Terram sanctam* vix patet accessus, vix in ea receptatio: post tergum Papæ & *Frederici* odium inexorabile, inimicitiæ implacabiles. Quibus nos desolatos, relinquis? Mater autem efficaciùs adhuc instinctus suos exaggerens, ait. Fili charissime, audi & exaudi amicorum tuorum consilia discretorum, prudentiæ propriæ non innitens. Memento quanta virtus sit, quantúmque Deo placeat, matri obedire, matríque obsecundare. Remane, nullúmque inde *Terra sancta* patietur detrimentum. Mittetur illùc militaris expeditionis multitudo copiosior, quàm si in propria persona illùc pergeretis. Non enim Deus calumniosus vel cavillosus. Excusat te, fili mi, sufficienter, quæ tibi evenit in infirmitate tua rationis privatio, sensuum omnium hebetatio, imò & vel ipsa mors, vel mentis alienatio. Quibus Rex non mediocriter commotus, respondit: Protenditis sensus mei immutationem, causam fuisse assumptionis crucis meæ, ecce prout desideratis & persuadetis, crucem depono, crucem vobis resigno & mittens manum suam ad humerum, discerpendo eam avulsit, dicens: Domine Episcope, ecce crux qua signabar, vobis eam ultrò resigno. Quo facto, ineffabili gaudio cuncti circumsedentes congratulabantur. Et ecce dominus Rex mutato vultu & sententia, ait: Amici mei, profectò nunc non sum expers rationis aut sensus, non mei impos aut infirmus. Reposco nunc mihi reddi crucem meam. Novit autem qui nihil ignorat, non intrabit in os meum quicquam mandibile, donec ea reconsigner. Quod cùm viderent circumstantes, affirmârunt digitum Dei hoc fuisse, & divinam virtutem hæc cœlitus procurâsse. Nec audebat quispiam, super prædictis ampliùs movere quæstionem. Hæc idcircò plenè ac expressè diximus, ut pateat cuilibet in Christianissimo *Francorum* Rege, de famulatu *Christi* continuando, constantiam.

Generale Parlamentum habitum Londini.

SUB illius anni initiali curriculo, in octavis videlicet Purificationis, edicto Regio convocata totius Regni *Angliæ* nobilitas convenit *Londini*; ut de Regni negotiis nimis perturbati & depauperati, & temporibus nostris enormiter mutilati, diligenter & efficaciter simul cum domino Rege contrectaret. Advenerunt igitur illùc, excepta Baronum, militum, nobilium, necnon & Abbatum, Priorum, & clericorum, multitudine copiosa, novem Episcopi cùm totidem Comitibus. Videlicet Archiepiscopus *Eboracensis*, *Wintoniensis*, *Lincolniensis*, *Norwicensis*, *Wigorniensis*, *Cicestrensis*, *Elyensis*, *Roffensis*, *Carleolensis*. Comes *Richardus*. Comes *Glovernia*, Comes *Legriæ*, Comes *Wintoniæ*, Comes *Hertfordia*, Comes *Rogerus Bigod* Marescallus, Comes *Oxoniæ*: & præter hos, Comes *Lincolniensis*, Comes de *Ferrariis*, Comes de *Warennia*, Comes de *Richemundia*, *P.* videlicet de *Sabaudia*. Huic autem magnæ congregationi non fuerunt præsentes, Archiepiscopus *Cantuariensis Bonifacius*; qui in transmarinis partibus domino Papæ militabat; & *Dunelmensis*, qui remotus fuit & valetudinarius, *Bathoniensis* autem, paulò antè obierat. Et cùm præposuisset dominus Rex (non enim propositum suum

latuit

1248. [illegible] universitatem) pecuniare auxilium postulare, redargutus est graviter super hoc quòd non erubescebat tunc tale juvamen exigere, præsertim, quia quando in ultima tali exactione, cui nobiles *Angliæ* vix consenserunt, confecit chartam suam, quod ampliùs talem non faceret Magnatibus suis injuriã & gravamen. Reprehensus est insuper gravissimè (nec mirum) super indiscreta vocatione alienigenarum, quibus omnia bona Regni indiscretè, prodigaliter & prodigaliter distribuit & dispersit, & nobiles Regni ignob. extraneis maritavit, indigenas & naturales homines suos spernendo & postponendo, irrequisito assensu mutuo, qui est matrimonii completivus. Culpatus est insuper, nec immeritò, quod quicquid in escis, potibus, & etiam robis expendit, præcipuè in vinis, rapit violenter contra voluntatem eorum, qui ea sunt vendituri & veri possessores; unde se subtrahunt institores indigenæ & occultant, & alienigenæ, qui allaturi sunt bona venalia in istam Regionem; & ita cessant commercia, quibus alternatim diversæ gentes foventur & ditantur, & sic diffamamur & depauperamur, quia de Rege nihil nisi dicas & nugas reportant; unde incurrit dominus Rex ab innumerabilibus formidabiles maledictiones, in ejusdem & totius Regni periculum & infamiam. Ab ipsis insuper mercatoribus, ut eleemosynas indiscretas & luminaria immoderata faciat, ceram, pannos sericos, & alia rapit violenter, sine pacationis retributione; in scandalum sui, & Regni, & omnium illud inhabitantium; nec sine Dei gravi offensa, odio habentis rapinam in holocausto. In his omnibus adeò tyrannizat, & studet desævire, ut etiam in littore maris pauperum piscatorum halecia, vel alios pisces, non permittit ad arbitrium illorum negotiando mercari, nec audent in maris confinio vel civitatibus comparere spoliandi; tutiùs sese arbitrantes fluctibus committere procellosis, ulteriora littora repetendo. Coguntur etiam miserabiles negotiatores, & truculenter à Regiis exactoribus angariantur, ut pœna adjiciatur jacturæ, & injuriæ injuriis cumulentur, in propriis corporibus, bigis & equis fatigatis, ea quæ ab eis auferuntur, ad loca remota in aëris inclementia & viarum difficultate transportare. Reprehensus est insuper dominus Rex, quòd Episcopatus & Abbatias, sicut & gardas vacantes, à sanctis & magnificis patribus nostris fundatos, quos in manu sua diu tenet, & teneretur tutor esse & defensor, & proinde dicuntur esse in manu ejus, hoc est, sub ejus protectione; contra juramentum, quod fecit in coronatione sua primùm & præcipuum, usque ad destructionem depauperat. Calumniatur itaque dominus Rex graviter à singulis & universis non mediocriter conquerentibus, eò quòd, sicut Magnifici Reges prædecessores sui habuerunt, Justiciarium nec Cancellarium habet, nec Thesaurarium, per commune consilium Regni, prout deceret & expediret; sed tales qui suam qualemcunque, dummodò sibi quæstuosam, sequuntur voluntatem; nec qui rei publicæ, sed singularem quærunt promotionem, pecuniam colligendo, custodias & redditus sibi primitùs procurando.

Rex promissis studet pacare universitatem Angliæ.

HÆc cùm audisset dominus Rex, confusus in semetipso erubuit, sciens hæc omnia esse verissima. Promisit igitur verissimè ac certissimè se hæc omnia gratanter emendaturum; sperans per talem humilitatem, licèt fictam, omnium corda postulationi suæ promptiùs incurvare. Cui inito consilio crebriùs in talibus promissis universitas irretita, respondit: Hoc videbitur, & infra breve tempus apparebit manifestè. Expectabimus adhuc patienter; & prout se geret dominus Rex, & se habebit versus nos, & nos ei in omnibus obtemperabimus. Dilata sunt igitur omnia, & in respectum posita, usque ad quindenam nativitatis sancti *Johannis Baptistæ*. Sed dominus Rex interim vel suo spiritu vel aulicorum suorum, qui nollent suam enervari potestatem, induratus, & contra suos homines magis exasperatus, minimum emendationis in prædictis excessibus, fidelibus suis, secundùm quod promisit, curavit impendere.

Episcopus Dunelmensis *ecclesiam* Thynemuth *vexat.*

EOdem quoque tempore, cùm dominus *Dunelmensis* Episcopus *Nicolaus*, secùs quàm deceret aut expediret, honoris sui & fœderis ac fraternitatis habitæ, inter ipsum & domum *sancti Albani*, post pacis compositionem super visitatione ecclesiæ de *Thynemuth*, cœpit eandem etiam in temporalibus pro viribus fatigare; & ipsam in libertatibus, Regum chartis magnificorum concessis, & confirmatis, & multorum annorum præscriptione usitatis, non sine utriusque partis damnis & expensis, infestare. Destinatus est igitur quidam fratrum ecclesiæ *sancti Albani*, ut à tali quiesceret molestatione. Sed ille tam monita & preces ejusdem fratris, quàm literas, quas super hoc ex parte domini Abbatis & Conventus *sancti Albani* detulit, contemnens, asserebat se justam habere causam, in illa sua mota quæstione; quod tamen constat esse falsum, licèt illud

per

per suos duodecim milites, non ex parte utriusque plano assensu electos, fuisse determinatum, affirmaret. Quod liquere potest diligenter libertates ecclesiæ sancti *Albani* intuenti; quas in parte tam in spiritualibus, quas impugnaverat, quàm in temporalibus, quas impugnat, duximus huic paginæ breviter tangendo annotare. 1247

Libertates & privilegia ecclesiæ S. Albani.

ECclesia sancti Albani *& cella ejus, & omnia ad eas pertinentia, libera sint ab omni tributo, sive Regis, sive Episcopi, sive Comitis, Ducis vel Judicis aut exactoris, ab omnibus operibus, quæ indici solent. Nolumus etiam, ut alicui, nisi tantùm* Romano *Pontifici, debeant in aliquo respondere. Item, prohibemus, ne aliquis Archiepiscopus, sive Episcopus, in cellis vestris exactiones aliquas audeat facere, sive aliquod jus, sive Episcopale officium exercere præsumat. Item, in quibus jura Pontificalia non habetis, sive capellæ vestræ, & cœmiteria libera sint, & ab omni exactione immunia; in quibus videlicet ecclesiis vel capitulis liceat vobis sive fratribus vestris presbyteros eligere. Ita tamen, quòd ab ipsis, vel Episcoporum vicariis, animarum curam sine venalitate suscipiant; quibus nimirum presbyteris cùm tantum assignaveritis, unde victus & vestitus necessaria possint honestè percipere, quicquid residuum fuerit, liceat vobis in usus proprios convertere. Cùm vobis & aliis Prælatis per Apostolica scripta miserrimus, ut ad subventionem terræ* Hierosolymitanæ *auxilium præberetis, vos, sicut accepimus, commonitionibus nostris inducti, decimam partem reddituum ecclesiæ vestræ, ac cellarum, & hominum vestrorum, tam pio operi deputastis; de quo charitatem vestram in domino commendantes, tam ratum quàm gratum habemus laudabile propositum vestrum; auctoritate præsentium sub interminatione anathematis districtiùs inhibentes, ne aliqua ecclesiastica sæcularisve persona, vos vel ecclesiam vestram, hujus tam piæ & necessariæ actionis prætextu, ad id, vel simile, compellere in posterum audeat; nec vos, aut ecclesiam vestram, vel cellas quomodolibet infestare: ne, quod absit, aliquando inviti subire cogamini, quod mera liberalitate & pietatis intuitu noscimini inchoasse.* (Tamen coëgit dictus Episcopus, ecclesiam de *Thinemua* contribuere ad fabricam ecclesiæ *Dunelmensis*; sicut omnes viros ecclesiasticos, etiam per Episcopatum suum) *Omnibus Prælatis per* Angliam *constitutis, &c. Quia ecclesiæ beati* Albani *ad jus & proprietatem beati* Petri, *&c. Si personæ vel Presbyteri in ecclesiis constituti, pro temporalibus prædicto* Abbati *& fratribus respondere noluerint, & debitam persolvere pensionem; nos eidem Abbati & fratribus plenam concedimus facultatem, ut quicquid habent in ecclesiis & capellis, quod à se detinent, eis sine alicujus contradictione & appellatione possint auferre, donec illis de temporalibus respondere & debitam reddere pensionem, saltem cogantur inviti.* (Dictus tamen Episcopus quibusdā vicariis prohibuit debitam reddere pensionem ecclesiæ de *Thinemua*.) *Vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, possessiones vobis pia fidelium liberalitate collatæ, libertates etiam & alia bona, à claræ memoriæ Rege* Richardo, *& charissimo in* Christo *filio nostro* Johanne *Rege* Angliæ *illustrissimo, ecclesiæ vestræ concessa, sicut ea justè & pacificè possidetis, & in eorundem authenticis pleniùs continetur; nec non ecclesias & pensiones earum, per Metropolitanum & Diocesanum Episcopum literis confirmatas, libertates quoque ac immunitates Monasterio* sancti Albani *pro suis cellis concessas, vobis & per vos ecclesiæ vestræ, cùm sit cella Monasterij memorati, auctoritate Apostolica confirmamus, & præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo, &c. Si quis autem, &c.* Postquàm autem inter memoratum Episcopum, temerè prædicta privilegia enervantem, & Priorem & Conventum de *Thinemua*, multipliciter fatigatum, pax est per compositionem præscriptam reformata; apposuit etiam dictus Episcopus, ipsum Priorem & ejus Conventum in temporalibus impetere & damnificare; libertates eximias à piis Regibus eisdem indultas, enervando. Quæ temeraria præsumptio, quàm injuriosa fuit, expressè per has domini Regis, ad quem ascenderat clamor querulus, patere poterit universis.

Litera Regis Angliæ *ad Episcopum* Dunelmensem.

HENRICUS *Dei gratia, &c.* Dunelmensi *Episcopo salutem. Non possumus non mirari, super eo quòd cùm semel & secundò vos affectione plena rogaverimus, ut a vexatione dilecti nobis in* Christo *Prioris de* Thinemua *desistatis, qui, sicut nostis, sub protectione & defensione nostra militat speciali, precibus nostris pro ipso porrectis condescendere minimè curavistis; nolentes ad animum revocare, quòd pro honore vestro vobis detulimus in hac parte, credentes firmiter & sperantes, quòd vestræ discretionis benignitas vos ad hoc gratis faciendum induceret, quod per legem Regni nostri & Regiam potestatem vos facere oportebit. Ut autem vobis liqueat manifestè, quòd vobis hucusque in*

facto

1248. *facto isto volumus deferre, tertiò paternitatis vestræ dilectionem duximus attentiùs implorandam, quatenùs intuitu precum nostrarum, & ob reverentiam quam Principi vestro debetis impendere, averia, sive bona, dicti Prioris, quæ contra legem terræ cepistis & detinetis injustè, quod per libertates suas, quas habet per chartas prædecessorum nostrorum Regum* Angliæ, *& maximè per chartam* Richardi *Regis avunculi nostri, apertè poterit comprobari; & quibus temporibus prædecessorum nostrorum liberè usi fuerunt, deliberari absque moræ dispendio faciatis; scituri pro certo, quòd nisi infra octavas sancti* Hilarii *proximò futuras, has preces nostras pleno effectui duxeritis mancipandas, quantumcunque vobis detulerimus, & de jure deferre vellemus; nos ex tunc (non obstante libertate vestra, cujus prætextu injurias vestras aliis illatas, sine correctione Regiæ dignitatis, non debemus nec possumus sustinere) prædicta averia deliberari & damna eidem Priori restitui, quæ injuria vestræ occasione sustinuit; & de vobis plenam faciamus justitiam exhiberi. Teste meipso, &c.* Patet igitur per prædicta, quòd injuriatum est enormiter dicto Priori & Conventui suo, qui gaudet eisdem privilegiis & libertatibus, qnibus & ecclesia beati *Albani*; cui collatum est quicquid fas est conferri alicui Abbati in spiritualibus à summo Pontifice; & a pijssimis fundatore ejus *Offa* & aliis Regibus *Angliæ* in temporalibus, quicquid Regia potestas potuit exhiberi

Eruptio & victoria Parmensium.

FOrtuna igitur mundanis eventibus dum taliter prodigio multiplici luderet, & potiùs illudente, *Parmenses* in communi causa concione facta, humiliaverunt se Deo & beato *Rogero* Episcopo *Londinensi*, quem Dominus miraculis jam gloriosè coruscantibus insignivit. Qui quandoque, cùm *Romanam* curiam peteret, ibidem omni pecunia sua, procurantibus *Parmensibus*, latrocinaliter noctu spoliatus est; unde postmodùm exiens, de civitate *Romana* reversus, maledixit eam in amaritudine cordis sui; inquirentes diligenter de quanta pecunia se conquestus est memoratus Episcopus fuisse spoliatum, & inventum est summa fuisse marcarum. Cives igitur votum fecerunt, se in tanta pecunia Deo & sancto ejus cum omni humilitate satisfacturum, videlicet in fabrica ecclesiæ *Londinensis*, vel in eleemosynarum exhibitione, vel alio honore ipsum sanctum contingente. Hæc idcircò dixerim, quia audierant, quòd *Fredericus*, qui civitatem eorum nimis protervè obsederat; ad horam, relicto tamen ferè toto ibidem exercitu, ad aliquid agendum recesserat. Unde mutilato exercitu & ejus absente capite; consultum videbatur civibus impetum facere in hostes repentinum. Una igitur dierum, cives invocato de supernis auxilio, & præcordialiter voto facto prælibato; ordinatis suis prudenter aciebus, omnes ad bella expediti, ad certamen Martium, pro liberatione civitatis suæ, uxorum, & liberorum suorum animati, unanimiter patefactis januis in hostes inexpectatò ac repentinè ad instar fulguris irruerunt; malentes armis mori trucidati, quàm fame contabescere diuturniore. Quod cùm comperisset *Thaddeus Frederici* familiaris, cui idem *Fredericus* custodiam exercitus, necnon & thesauri, confidenter commiserat; ait in superbia & in abusione; Ausi sunt mures exire de cavernis suis. Veruntamen cives vehementissimo facto insultu, hora brevissima totum exercitum *Fredericalem* potenter dissipârunt; multisque millibus vel trucidatis, vel terga turpiter dantibus, gloriosè ad votum de hostibus triumphârunt. Quo peracto, omnem illorum castrorum constructionem, quam in circuitu civitatis, ad continuationem obsidionis composuerat, diruerunt, dissipârunt, & combusserunt; & *Thaddeum*, Imperialis palatij Judicem, in proferendis causis arduis facundissimum, & decidendis circumspectum, ceperunt cum ipso thesauro, cujus custos fuerat relictus, inæstimabili. Et nolentes ad mellitos, & super oleum mollitos sermones ejus attendere, ne fortè aliquibus ambagibus circumvenirentur, ipsum in frusta conciderunt. Et *Cremonenses*, qui idem ex parte *Frederici* in obsidione fuerant, in fugam compulerunt; & in *Cremonæ* confusionem & opprobrium, *Carrochium* eorum ceperunt. Dispersóque & confuso toto *Frederici* exercitu, arma, thesaurum, victualia, tentoria, utensilia, captivos reducentes & reportantes, victores in civitatem suam exultantes remeârunt. Et si de aliorum spoliorum sileamus multitudine, cives in illo conflictu triumphantes, circiter quindecim millia jumentorum, computatis equis preciosis mannis, & clitellariis, mulis, & bobus, secum traxerunt; ita ut civitas eorum omnibus bonis supra opinionem redundaret. Hæc autem cùm ad notitiam Papalis curiæ pervenissent, exultavit dominus Papa gaudio magno valdè, dicens: *Ad laudem Christi, Victoria victa fuisti.* Sic enim ipse *Fredericus* ipsam castrorum suorum constructionem appel-

Digitized by

appellavit. Hoc autem postquam *Fredericus* innotuisset, quasi alto sauciatus vulnere, in corde ingemuit, suspiria cruentata geminando. Mors enim *Thaddai*, & insultatio Papalis, plùs quàm tota alia jactura, cor *Frederici* usq; ad spiritus amaritudinem sauciavit. Non enim qui annales historias revolventes legimus, unquam invenimus aliquorum tam intensum odium, vel tam inexorabile, sicuti inter dominum Papam & *Fredericum*. Revocatis igitur *Frederici* undecunq; viribus, cœpit adhuc multiplicatis turgidis comminationibus ipsos cives solitò acriùs infestare. Hujusmodi autem eventus series expressiùs in *libro Additamentorum* scribitur.

Reformatio monetæ Anglicæ *per falsarios corrupta.*

IPsis quoq; diebus, moneta *Angliæ* per detestabiles tonsores & falsarios adeò intolerabiliter est corrupta, quòd non indigenæ vel etiam alienigenæ eam oculo recto vel illæso corde poterant intueri. Circumcidebatur enim ferè usq; ad interiorem circulum, limbo literato totaliter vel deleto, vel enormiter deturpato. Præceptum est igitur voce præconia in civitatibus, burgis, nundinis, & foris, ex parte domini Regis, ne quis denarius nisi legitimi ponderis & circularis formæ acciperetur, nec quoq; modo à vendente vel emente vel commutante acceptaretur, puniren turq; hujusmodi præcepti transgressores. Adhibita est etiam diligentia, ut memorati falsarii invenirentur, ut de tanto scelere convicti, condigna pœna judicialiter punirentur. Facta igitur diligentissima inquisitione, inventi sunt in hoc facinore culpabiles, *Iudæi*, *Caursini* infames, & quidam mercatores lanarum *Flandrenses*. Jussit etiam dominus Rex *Francorum* omnes tales in Regno suo compertos, patibulis laqueatos, vento præsentari.

Mors Walteri Mauclerc, *aliorum duorum fratrum* Prædicatorũ.

ANno quoq; sub eodem, circa festum Apostolorum *Simonis & Iudæ*, *Walterus* cognomento *Mauclerc*, Episcopus quondam *Karleolensis*, cùm laudabiliter finales vitæ suæ dies, deposito gibbo mundanarum sollicitudinum & divitiarum, terminasset, viam universæ carnis est ingressus. Et eodem anno duo fratres de eodem ordine, quibus non erant majores, imò nec pares, ut creditur, viventes, in Theologia & aliis scientiis, videlicet frater *Robertus Bacun*, & frater *Richardus* de *Fishakele*, qui egregiè plurimis annis in eadem facultate legerunt, & populis gloriosè prædicaverunt verbum Domini, ab hoc sæculo ad Dominum migraverunt.

Fredericus & *ejus filius* Conradus *ducunt uxores.*

EOdem quoq; anno, *Fredericus* ut partem suam in concepto contra Papam certamine roboraret, & roboratam magis solidaret, quibusdam Principibus confœderatus, in uxorem duxit quandam mulierem thesauris opulentam, specie placentem, genere præclaram. Filius etiam ejus simili tractus intentione, filiam ducis *Bavariæ* sibi matrimonio copulavit. Quod cùm comperisset Archiepiscopus *Coloniensis*, & qui partem novi electi in Regem *Alemanniæ* tenebant, instabant solito diligentiùs, ut idem electus *Willielmus* apud *Aquisgranum* in Regem plenè & solenniter coronaretur. Sed opponente repagula contradictionis *Frederico* cum filio suo *Conrado*, obturatus & penitus præclusus est illi aditus civitatis. Archiepiscopus igitur *Coloniensis* & Legatus, additis sibi innumerabilibus Prælatis & nobilibus, qui ecclesiæ favebant (quorùm maxima pars per *Prædicatores* & *Minores* cruce signata est) civitatem *Aquisgrani* cum instantia maxima obsederũt. Ubi crebrò inter hos & illos cõferto cõflictu vario, multi in ore gladii ceciderũt. Et cõtinuata est obsidio cruenta nimis & damnosa utrobiq;: augebatur tamẽ quotidiè numerus obsidẽtiũ, ad instar fluminis quod ex torrẽtibus suscipit incrementũ. Cõfortabat interim obsessos frequẽter missa epistola *Frederici* & filii ejus *Cõradi*, ne deficerẽt fatigati, futura enim erat in proximo, ut asserebãt, magnifica eorũ liberationis consolatio.

Torneamentum habitum apud Neubiriam.

DIe vero cinerum, cœptum est torneamentum magnum apud *Neubiriam* inter milites *Angliæ*, ut experirentur militiæ peritiam cum strenuitate. Cui cùm dominus Rex favorem præbuisset, optimè & initiatum est & terminatum. Ibiq; profectò *Willielmus* frater domini Regis uterinus, cognomento de *Valentia*, tiro novellus, ut titulos militiæ sibi famosos adquireret, se animosa præsumptione ingessit, sed ætate tener, & viribus imperfectus, impetus militum durorum & Martiorum sustinere non prævalens, multa amisit prostratus, & egregiè, ut introductiones militiæ initiales addisceret, baculatus.

Angustia & dolor pro mutatione monetæ.

IPsius quoq; temporis curriculo, domini Regis diversa præcepta, voce præconia per civitates *Angliæ* præcisè promulgata, super receptione monetæ, adeò populum angebat, quòd mallet ut summa frumenti, precium viginti solidorum superaret. Escambium enim, paucis civitatibus exercebatur. Et cùm illuc perventum fuerat, pondus veteris monetę pro pondere novę dabatur trutinatum, & præterea pro opere aurifabrili, id est, monetationis, quã vulgariter dealbationem vocabãt, pro qualibet libra tredecim denarii

Quod cùm vidisset dominus Rex, in iram conversus vehementem, consiliariis suis dixit: Ecce per vos aversa sunt corda Magnatum meorum à me. Ecce, amissurus sum *Gasconiam*, *Pictavia* spoliatus, & thesauro destitutus, quid faciam? Inito igitur consilio pusillanimi, sine providentia provisum est, ut vasa, & utensilia, & jocalia thesauri sui Regii pro pondere venderentur, non habito respectu ad aurum, quo fulgebant argentea, vel ad opus artificiosum & laboriosum, & licèt materiam superaret opus, ut saltem sic denarii adquirerentur. Addentes insuper consiliarii Regii probrosam consolationem, Regem demulcendo, insibilabant eidem: Sicut omnia flumina in mare refluunt, sic omnia quæ nunc venduntur, ad vos profectò donis relativis quandóq; revertentur, idcirco non moveatur dominus noster Rex. Et post venditionem inquisivit Rex, ubinam venderentur, & quibus, utensilia memorata. Et responsum est: *Londini*. Et Rex: *Scio, scio, quòd si thesaurus Octaviani venalis esset, civitas Londinum illum totaliter absorberet emendo, abundant enim illi rustici Londinenses, qui se barones appellant, usq; ad nauseam: urbs illa puteus est inexhaustus.* Et statim concepit in animo suo, nacta tam levi occasione, ipsos cives bonis suis spoliare, prout subsequens eventus expressiùs comprobavit, & sermo continuatus pleniùs declarabit.

1248.

Rex Angliæ *thesaurum suum vendit.*

Tempore autem æquinoctiali, temperiem gratam ostendente, & frugum abundantiam cum mustis Autumno ministrante, dominus Rex *Francorum*, accepta solenniter apud *sanctum Dionysium* & alia sacra loca in Regno suo licentia, & facto voto, iter arripuit *Hierosolymitanum*. Et per *Lugdunum*, ubi Papa morabatur, transitum faciens, ipsum humiliter ac devotè salutans, obnixiùs deprecabatur, ut salvo in omnibus honore ecclesiastico, *Frederico* condescenderet humiliato, & veniam postulanti, & gratiam concederet reconciliationis, & paternæ pietatis sinum panderet pœnitenti, saltem ut tutior mihi pateat via peregrinanti. Ad quod cùm inveniret Papam vultum contradictionis protendentem, recessit Rex tristis, dicens: Timeo ne cùm recessero, parentur Regno *Franciæ*, propter inexorabilem tui duritiam, insidiæ hostiles in proximo. Tibi imputetur, si negotium *Terræ sanctæ* impediatur. Veruntamen custodiam *Franciam*, ut pupillam oculi; quia à statu ipsius & tui & totius *Christianitatis* dependet prosperitas. Cui Papa: Ego quoad vixero stabo cum *Francia* contra schismaticũ *Fredericum*, quem damnavit ecclesia, & à culmine Imperii generale concilium præcipitavit, imò etiam contra Regem *Angliæ* vassallum nostrum, si præsumat contra Regnũ *Francorum*, vel ejus pertinentia, recalcitrare, & omnes dicti Regni adversarios. Et respondit Rex, his verbis aliquantulum mitigatus: Tibi igitur hæc promittenti commendo habenas Regni mei *Franciæ* gubernandas. Ex tunc igitur provisum est, ut mitteretur specialis nuncius ad Regem *Angliæ*, prohibens eum, ne aliquid de pertinentiis Regno *Francorum* quomodolibet impeteret hostiliter vel infestaret: ad quod destinati sunt specialiter Magistri *Albertus* & *Paulus*. Qui ad dominum Regem venerunt apud *Windeleshores* in festo exaltationis sanctę crucis, ad hoc ei nunciandum. Sed hoc secretum occultatum fuit, ut liberiùs dominus Rex pecuniam exigeret, ad reposcendum & requirendum jura sua in manu militari. Rex igitur *Francorum* valedicto Papa, & accepta ab eo remissione peccatorum, post factam cum morosa deliberatione confessionem, cum Papali benedictione recedens à *Lugduno*, versùs *Marsiliam* lora direxit & vexilla. Et cùm *Avinioni* appropinquaret, cives non sustinentes superborum *Francorũ* obprobria, qui jam eos *Albigenses* appellabant, proditores, & potionatores, impetũ facientes in eos in angustiis viis sibi notis, antiquis inimicitiis odium & iram suscitantibus, quosdam de exercitu *Francorum* spoliabant, quosdam autem trucidabant resistentes. Unde quidam Magnates de Regno *Francorum* suggesserunt domino Regi *Francorum*, ut obsidione civitatem ipsam vallaret, ut saltem mortem patris sui ibidem potionati justè ac potenter vindicaret: aut progrediens, ipsos id facere cum favore suo permitteret. Quorũ furorem vix compescens Rex, ait: Nec patris, nec matris, nec meam vindicatum progredior à *Francia* injuriã, sed potiùs ipsius domini mei *Iesu Christi*. Progrediensq; *Christianissimus* Rex *Francorum*, multa majora apud *Marsiliam* toleravit detrimenta, ita ut *Francorũ* primates provocati, nisi discreta ac sancta Regis modestia retardarentur, ipsam civitatem cum magna instantia & indignatione obsedissent. Dicebat namque dominus Rex: Instat tempus passagii, absit ut prævaleat Sathanas, qui propterea dolet, & quærit ut alicujus interponat repagula contradictionis vel impedimenti. Rex igitur sedato vix tumultu, in crastino sancti *Bartholomæi*, assumptis secum electis & prælectis bellatoribus, reliquit post se plùs quàm mille arcuba-

Rex Francorum *arripit iter* Hierosolymitanum.

1248. arcubalistarios, & multò plures milites & servientes. Qui cum magna verecundia & indignatione redeuntes, vix se cohibuerunt, quin adhærentes Regi *Anglorum*, ultrò prælia contra Regem *Francorum* excitassent: sed futura pericula rationis ac providentiæ libra trutinantes, pacificè per dominum Papam redierunt, offerentes se illius obsequio, ut ad ipsius imperium contra quemlibet pro ipso militarent. Sed circumventi Papalibus sermocinationibus, & eorum in curia ejusdem domini Papæ, qui noverant eos denariis abundare, crucis signaculis depositis, & viaticis suis domino Papæ pro venia suæ peregrinationis obtinenda resignatis, ac loculis, ut leviùs irent, excussis, vix remanente ipsis minima portiuncula, unde possent obiter sustentari, ad propria remearunt. Dominus autem Rex *Francorum*, Neptuno se committens, sinuosis velis versus *Cyprum* insulam omnibus bonis redundantem, ut ibidem pacificè respiraret hyemando, vento prospero navigabat. Eodem anno, in æstate capta est, ut dicebatur, nobilis civitas *Hispaniæ Sybilla* *, à victoriosissimo Rege *Castellæ*. Hæc per unumquemque diem in septimana, domino suo valet novem milia talentorum, feria autem sexta, undecim milia.

* Sivilla.

Capitur Aquisgranum, & *coronatur* W. *Comes* Hollandiæ *in* Regem Rom.

ET dum brumalis frigiditas algenti mundo duriùs immineret, arctabantur obsessi in civitate *Aquisgrani* vehementer. Denegabatur enim illis undiq; exitus & introitus, auxilium omnimodum & consilium, & collatio victualium. Tritico deficiente, panis eorum opicus & muscidus, caro rancida, arma confracta, rubiginéq; consumpta, vestes attritæ. Immutata est species mulierum, parvuli escam petierunt, nec erant qui frangerent & porrigerent. Partes igitur suas diligenter interponentibus obsessoribus, videlicet *Alemanniæ* Magnatibus, simul cum Legato, Archiepiscopo *Coloniæ*, Episcopo *Leodiensi*, infinitam turbam secum trahentibus, & aliis populis cruce signatis, ministerio fratrum *Prædicatorum*, de diversis mundi partibus diatim advenientibus, totam patriam exercitus Prælatorum numerosus ad instar locustarum cooperuit. Unde hæc pars de nocte illa, de die vicissim & incessanter, muros & castra civitatis mangonellis, petrariis & præcipitatoriis undiq; erectis flagellarunt, homines indefensos & detectos in frusta conterebant, telis transfigebant, & omnibus quibus poterant modis obsessos coangustabant. Cogebatur igitur necessariò civitas, omni spe liberationis destituta, se hostibus mancipare, & eorum arbitrio pertractari. Civitate igitur tam violenter quàm viriliter capta, Comes *Willielmus* de *Hollandia*, electus in Regem *Alemanniæ*, per manum Conradi Archiepiscopi *Coloniensis*, ibidem, ut scilicet solent de jure antiquissimo Reges *Alemanniæ* coronari, die omnium sanctorum solenniter illicò coronatur. Fugerunt autem interim multi de civitate capta, diruta, & depauperata, tam indigenę quàm alieni stipendiarii, quos ibidem ad munimen constituerant *Fredericus* & ejus filius *Conradus*, per occultos exitus, macerati & præ multiplici inedia semivivi. Quæ tamen coronatio à multis nulla reputabatur, quia omnes electores non erant ibi præsentes, nec etiam consentientes, utpote Dux *Saxonum*, cui confœderabatur *Fredericus*, per filiam Ducis, quam ducturus est in uxorem, si reconciliari poterit. Nec Dux *Bavariæ*, cujus filiam *Conradus* filius *Frederici* duxit, consensit, sic nec multi alii.

Conradus F. *filius fugit ad patrem.*

VOto igitur suo potitis Archiepiscopis, Episcopis, Prælatis, & Magnatibus aliis, qui favebant ecclesiæ, ecce *Conradus Frederici* filius, Rex jam cassatus & supplantatus, dum ad liberationem civitatis potenter festinaret, potentiùs occurrit venienti alius exercitus *Alemannorum*, per Legatum procuratus, copiosus, & fortis valdè, eidem *Conrado* in ore gladii resistens truculenter: cui exercitui præfuerunt *Maguntinus*, de *Mescia* in *Lotharingia*, & de *Strathebурg*, Archiepiscopi, cum innumerabilibus suorum aciebus, & infinitis legionibus de *Frisia*, de *Gotia*, de *Ruscia*, de *Dacia*, & de partibus *Germaniæ*, & *Germaniæ* conterminis, cruce signatis, qui omnes uno animo succensi, imò quasi unus homo, ipsum *Conradum* impetuosè repellentes cum universo exercitu *Fredericali* & suo, fugam triumphaliter inire coëgerunt. Et sic confusus recedens filius ad patrem sine Spiritus Sancti consolatione, equinis non parcens lateribus, ociùs convolavit.

Warenna S. Albani *infestata, at tandem liberata.*

EOdem anno passa est ecclesia *sancti Albani* à militibus, quos confidenter habere credebat fideles ac familiares, persecutionem & damnum cum injuria. Cùm enim quibusdam eorum specialiter venatio judicialiter sub pœna decem librarũ denegaretur, videbatur aliis non nominatis plena debere gaudere licentia lepores venandi in *Warenna* memorata. Dicebant enim, non debere redundare in eorum præjudicium, hoc quod erat

in

in detrimentum vel commodum aliorum. Electi sunt igitur ex consensu partium viginti milites cincti gladio, ut super hoc verum dicentes, controversiam motam terminarent. Quinq; autem ex eis, qui fatui erant, & veritatis ignari, & fluctantes, jurati, dixerunt se nescire pro certo rei veritatem. Veruntamen credebant, quòd adversarii Abbatis jus habebant super hoc quod exigebant: nisi Abbas aliam, quod tamen adhuc penitus ignorabant, inde chartam obtinuisset. Et cùm certificarentur de charta, quam super hoc habebat Abbas, & præter antiquas, de Rege tunc vivente, adversarii confusi omnes obmutuerunt. Et nisi cautela *Henrici* de *Bathonia*, tunc Justitiarii, eos misericorditer protexisset, cùm judicium exhæredationis subituri forent, sententiam de voluntate Abbatis sub dilatione suspendit. Et hæc erant reliquiæ persecutionis, quam passa est memorata ecclesia *sancti Albani*, anno domini millesimo ducentesimo quadragesimo, ubi illa pleniùs legere volentibus declaratur. 1248.

Nova nundina constituta apud Westmonasterium.

ANno quoq; sub eodem, dominus Rex cùm *Londinum* properaret ad festum sancti *Ædvardi*, quod est de translatione ejusdem sancti, in quindena scilicet sancti *Michaelis*, tertio idus Octobris, quàmplurimis Prælatis Magnatibusq; sub obtentu amicitiæ & devotionis significavit, ut præsentialiter cum ipso apud *Westmonast.* beati *Edvardi* festum solenniter ac devotè concelebrarent. Venerunt igitur illuc vocati, Comes *Richardus*, Comes *Rogerus Bigod* Marescallus, Comes *Herefordiæ*, & Barones prælecti cum militibus nonnullis. Episcopi autem *Wintoniensis*, *Londinensis*, *Elyensis*, *Wigornensis*, *Karleolensis*, Abbates autem & Priores quàmplurimi. Jussit autem dominus Rex denunciari, & voce preconia fecit per totam civitatem *Londini* & alibi acclamari, quòd constituit nundinas novas exerceri, plenè apud *Monasterium* per quindenam duratutas. Omnes quoq; nundinas quæ solent per tantum tempus per *Angliam* exerceri, utpote nundinas *Elyenses* & alias, & omnem mercaturam quæ solet *Londini* haberi & extra tectum vel sub tecto exerceri, sub pœna magnæ forisfacturę & jacturę, præcisè interdixit, ut sic nundinæ *Westmonasteriales* populis & mercibus copiosiùs abundarent. Unde factum est, ut illuc innumerabilis populus undique, velut ad celeberrimas nundinas, conflueret, ibidémque translatio beati *Edvardi*, & sanguis *Christi*, à populo illuc tracto & ibi congregato inopinabiliter veneraretur. Verùm omnes illic mercimonia sua emptui exponentes, cùm non haberent tecta, nisi de panniculis tentoria, magnis incommodis premebantur, quia variis procellis aereis, ut tunc temporis solet, ingruentibus, algebant, madebant, esuriebant, sitiebant mercatores. Pedes luto sordebant, mercimonia eorum imbribus contabuerunt. Ubi namque ad mensam pransuri sedebant, qui ad caminos refici consueverunt prandentes in medio familiæ suæ, penitus sic egere nescierunt. Episcopus autem *Elyensis*, pro jactura nundinarum suarum *Elyensium* edicto Regio suspensarum, graviter conquestus est domino Regi super hoc, qui tales adinvenit in gravamen subditorum novitates. Sed nihil nisi inania verba mulcentis promissionis, & futuræ consolationis reportavit.

Inundatio maris insolita.

EOdem quoq; anno, octavo Calend. Decembris, mare solitos per magnum excedens spacium terminos, sibi finitimis damna intulit irrestaurabilia. Luna enim, secundùm computationem Calendarii, existente quarta, ter ascendit mare cum incremento turgido, sine decremento notabili vel refluxu. Creditur tamen hoc per impetum venti tunc fortissimi, qui de mari flavit, evenisse: sed quia sæpè evenit, quòd ab marina parte ventus desævit, nec tamen sic pontus vehementer ascendit, de hac novitate inaudita senes etiam obstupuerunt.

Horribilis terræ motus in Sabaudia.

EOdémq; tempore, in partibus *Sabaudiæ*, in vallibus videlicet *Moriani*, quædam villæ, scilicet quinque, cum suis bovilibus, caulis, & molédinis adjacentibus, obrutæ sunt & absorptæ, montibus & scopulis, qui vicini erant, de loco creationis suæ, facto horribili terræmotu, per quasdam sui cavernas avulsis, & revolutis. Nescitur tamen si miraculosè vel naturaliter, illa montium ruina facta in pagos memoratos, adeò horribiliter desævit. Sed quia hominum circiter novem milia oppressit, & animalia, quorum non est numerus æstimabilis, videtur quòd potius miraculosè quàm casualiter evenisset. Dicebatur enim, quòd in eorundem incolarum mansiones, meritò desævit divinæ ultionis severitas, eò quòd tam impudenter usurarũ turpia commercia exercuerunt indifferenter, polluti libidinis ignominia, seque, ut vicium virtutis species operiret, mercatores denariorum sophisticè non erubuerunt appellare. Simonias non abhorruerunt, furta & prædas sine misericordia aggredi non formidabant. Transientes per eos, & cum eis hospitantes

 peregrè

1248. peregrè proficiscentes, *Romanamq́;* curiam adire compulsos, scholares, institores, vel jugulare, vel potionare non omittebant; ignorantes quòd quantò ultio divina tardior, tantò graviùs legitur desævire, teste beato *Gregorio*, dicente: *Lento gradu procedit ad ultionem divina severitas, sed tarditatem compensat postea gravitate.*

Prior Thetfordiæ confoditur ab alio Monacho.

VT autem compleatur quod in Euangelio legitur, necesse est, hoc est, inevitabile, *ut veniant scandala, væ mundo à scandalis*: eodem anno mense Decembri, Prior de *Thetfordia*, natione *Sabaudialis*, Monachus *Cluniacensis*, qui se consanguineum, vel affinem, vel saltem compatriotam Reginæ fecerat, & inde sibi cornua assumpserat, fratres suos *Bernardum* militem, & *Guiscardum* clericum monstruosum, ad domum suam de *Thetford* advocavit. Et ibidem immoderatis commessationibus & potationibus cum eisdem pernox, matutinalium oblitus, usq; ad gallicinium de more morabatur indulgens. Raro Missis licet demissis, rarò horis curavit interesse canonicis, manè crapulatus, nocturnos potus ructando exhalavit. Si pauperum esurientium clamor insonuit, hæc fuit illius pectore cura minor, & si quandoq; unus fratrum suorum jam dictorum, scilicet *Bernardus* recessisset, alter, scilicet *Guiscardus*, cujus venter quasi uter in pruina, cujus quoq; cadaver plaustrum oneraret, diutiùs morabatur, & in charybdin uteri omnia Monachorum victualia immersit, & posteà ingurgitatus, ipsos sprevit & convitiis lacessivit. Dum igitur Prior memoratus, fratres, qui pondera dierum portaverunt & æstus, secus quàm deceret vel expediret tractando, substantiam ecclesiolæ suæ turpiter dilapidaret, & ut dicebatur, metas pudicitiæ crapulatus transgrederetur, orta est lis & contentio inter ipsum & quendam Monachorum suorum natione *Walensem*. Nitebatur Prior ipsum Monachum, quem paulò antè à *Cluniaco* vocaverat, non charitativè sed odiosè remittere invitum & renitentem, & rationibus probabilibus sese excusantem. Cúmq; Prior reboando nimis horribiliter juraret, quòd vellet nollet peregrinaret manticatus, ille Monachus demoniacus ira vehementi vel potiùs furore succensus, ipsum Priorem cultello extracto eviscerávit, nec formidavit illud scelus infra septa ecclesię perpetrare. Qui cùm taliter saucius oregmon à gutture emitteret, volens fratres clamando advocare, vel saltem excitare, sed jam præclusis arteriis non valebat, dictus Monachus iterum insurgens, & in ipsum irruens, ictus non nugatorios ter vel quater iteravit, cultellum usq; ad manubrium in exanime corpus immergendo, & sic miser miserum non sine ordinis Monastici enormi læsione & obprobrio, Deo utrobique irato & ultore, ad tartara destinavit. Hæc idcirco plenius enerravi, ut legentes moniti & castigati, à talibus castigarentur; ne in consimilem confusionem, Deo provocato, præcipitentur. Apprehenditur à supervenientibus auctor sceleris, & ligatus arctissimè custodiæ deputatur. Quod cùm domino Regi innotuisset, Reginæ pulsatus querelis, jussit ipsum flagitiosum in turri *Norwicensis* oppidi vinculis mancipatum, profundissimo carcere expertem luminis præcipitari, non obstante causa beati *Thomæ* Martyris, qui pro quodam sacerdote homicida constanter allegans, & stans usq; ad sanguinis & cerebri effusionem, ne judicio laicæ curiæ clericus & præcipuè sacerdos damnaretur, & ne deordinatus suspenderetur, martyrium toleravit, cùm non puniat Dominus bis idipsum, pœnas laxans peccatorum, & supra merita remunerans, & cùm sufficienter una culpa per unicam pœnam prævia debeat dilui ratione. Hæc cùm à quodam Monachorum æmulo in religiosorum obprobrium recitarentur, respondit quidam religiosorum amicus, & religionis amator, & specialis advocatus: In Angelis invenit Dominus prævaricatorem, inter septem Diaconos, deviatorem, & inter Apostolos, proditorem. Absit ut unius vel paucorum peccatum, in numerosam redundet universitatem. Hanc etiam modestiam docet Poëta ethnicus, & gentilis, dicens:

Parcite paucorum diffundere crimen in omnes.

Lis & pugna inter Monachos de Selebi & I. Franciscum.

EOdémq; anno, dum inter Monachos de *Selebi*, & *I. Franciscum* domini Regis clericum, contentio oriretur in fœnis & bladis colligendis, occisus est unus Monachus, & plures vulnerati, & baculati. Et ne scandala veniant incomitata, eodem tempore apud *Cantuariam* in Prioratu, unus Monachus alium lethaliter vulneravit.

Mors miserabilis Prioris de Benethleia.

EOdémq; mense malefortunato, quidam Canonicorum Prior de quadam ecclesiola, non procul à cœnobio *sancti Albani*, dum quendam frumenti consertum aggerem, quem vulgariter tassum appellamus, venalem æstimans, consideraret, agger ille nutans, & inordinatè compositus, subitò corruit super eum. Et antequam garbæ glomeratæ super ipsum dissipari possent, memoratus Prior, homo quidē simplex & substantiæ tenuis, mise-

1248.

miserabiliter suffocatus expiravit. Evaserunt autem alii, quos minor moles presserat, nec oppresserat, ejusdem Prioris famuli & consortes.

Adulterinus graviter punitur.

NEC censeo prætereundum, licet ridiculosum videatur: mense quoque sub eodem infaustissimo, ne solis religiosis evenisse scandala flebilia describatur, militibus quibusdam obprobria, cum damnis irrestaurabilibus evenerunt. Miles enim quidam genere præclarus, & militia præstantissimus de *Northfolkia*, nomine *Godefridus* de *Millers*, dum nequiter seductus, in *Iohannis Britonis* militis thalamum, ut cum filia concumberet, clanculò noctu subintraret, insidiis absconditorum præventus, consentiente meretricula, quæ pellex fieri formidavit, comprehensus est, & truculenter solo prostratus, cæditur & graviter vulneratur. Et tandem per pedes hinc inde distantes, à trabibus suspenditur. Et cùm hostium penitus arbitrio exponeretur, abscisis membris genitalibus turpiter mutilatur, malens decollari, & sic castratus & vulneratus, ejectus est semivivus. Ascendit clamor querulus ad Regem, comprehenduntur tantæ tyrannidis auctores. Et tandem dictus *I. Brito* convictus, irremediabiliter exhæredatus, & irremeabiliter exul adjudicatur. Mœcha verò ne inveniri possit, imperscrutabilibus latebris abscondita, laqueos mortis vix evasit. Omnes quoque qui huic enormi facto interfuerunt, dispersi sunt exules, extorres, & fugitivi, & sic peccatum illud inhumanum & omnimodè expers misericordiæ, multos nobiles miserabili involvit calamitate. Eisdémque diebus quendam clericum elegantissimum, rectorem cujusdam opimæ ecclesiæ, qui omnes milites circumdegentes dapsilitatis & hospitalitatis, multiplicatis honoribus, superaverat, consimile infortunium illaqueavit. Veruntamen dominus Rex compatiens, & usque ad suspiria & lacrymas contristatus, voce præconia jussit pro lege acclamari, ne præsumat quis, nisi pro conjuge, adulterum membris mutilare genitalibus.

Varia incendia fortuita.

HOC quoque anno quiddam evenit notabile, quia mirabile, quod huic operi duximus annectendum, non enim hoc meminimus prævidisse. Porrò in multis Regionibus, irato Deo, sæviebant incendia admodum damnosa, urbes & villas in favillas redigentia, non tamen æstu vel ariditate provocante. In *Alemannia* enim præter alia damna quæ vorago ignis consumptivi suscitavit, cathedralis ecclesia beati *Petri* in *Colonia*, (quæ est omnium ecclesiarum quæ sunt in *Alemannia*, quasi mater & matrona) usque ad muros incendio est consumpta. In *Francia* quoque urbes & oppida, & in *Normannia* irrestaurabilia damna ignis indomabilis generavit. In *Anglia* verò, etsi de aliis sileamus, maxima pars burgi, qui *Novum castrum* super *Thinam* appellatur, cum ponte, igne quasi furioso consumpta est. In *Norwegia* autem ita desævit ignis damnosus, in tribus principalibus civitatibus, quòd admirationem & stuporem in cordibus omnium generaret. Quarum una, scilicet *Berge*, totaliter, exceptis quatuor religiosorum domibus, et domini Regis palatiis, capella, et thalamis, in cineres est redacta. Combustæ namque sunt de memorata civitate undecim parrochiæ, cum quibusdam domibus Episcopi ipsius civitatis. Volavítque flamma ultrix peccatorum usque ad castrum Regis, quod tunc fuit in ipsa civitate, quantum potest arcus quinquies jacere sagittam, ad instar draconis ignivomi mappam post se trahentis. Unde incolis nihil certius constitit aut manifestiùs, quàm divinæ ultionis hoc fuisse severitatem. Castrum enim, quod erat maximis et durissimis constructum molaribus, pro majori parte redactum est in favillas. Diéque proximo sequenti, intonuit Dominus super locum civitatis, tam terribiliter, quàm horribiliter, missóque fulgure repentino, maximam, quæ de *Anglia* venerat, & eadem nocte applicuerat, navem concussit, & quendam hominem in ea contrivit ad mortem, & omnes alios in navi existentes vel vulneravit, vel læsit enormiter, malúmque in fragmenta minutissima quassatum in mare misit, & omnes quæ in ipso portu erant naves, videlicet ducentas, vel plures, commovit. Ipse qui & hæc scripsit, in navi extiterat, cujus malus confractus erat. Sed eadem hora in quadam ecclesia, quæ juxta litus erat, Missam celebravit, quasi proceleuma nauticum canendo, Deo gratias post pericula pontica redditurus. Hæc cùm domino Regi innotuissent, pro amore ipsius qui in ipsa navi fuerat, malum præstantiorem jussit restitui & majorem.

Post festum autem sancti *Michaëlis*, Episcopus *Norwicensis*, pro quibusdam causis secretis, transfretavit.

Mandatum iniquum Archiepiscopi Cantuariẽsis.

DIebus quoque sub eisdem, Archiepiscopus *Cantuariensis Bonifacius*, qui in partibus *Lugdunensibus*, minus solicitus, quantum ad animarum custodiam, ecclesiæ, domino Papæ militavit, ab ecclesiis in sua Provincia vacantibus, quas per annum retinuit, auctoritate

Digitized by Google

1248. ritate fultus Apostolica, thesaurum non minimum, à miserrima *Anglia*, quæ facta est vinea ab apris exterminanda, quam vindemiant omnes prætereuntes, extorsit: Et ut magis corda spoliatorum cruentaret, per Decanum *Belvacensem*, suum in hac procuratorem, fecit denunciari, omnes fuisse excommunicatos, qui clàm vel palàm obloquentes vel detrahentes, gratiam quam dominus Papa concesserat, & contulerat eidem Archiepiscopo, quomodolibet impedirent, vel de proventibus aliquam subtractionem vel fraudem facerent supradictis, exceptis tantummodò domino Rege & Regina, & eorum liberis, & nobili viro Comite *Richardo*. Et hoc mandatum præceptum per totam *Angliam* in singulis ecclesiis divulgatum, in multorum cordibus indignationem, tum propter ipsam injuriosam, & inauditam, avidamq; pecuniæ extorsionem, tum propter annexam adulationem, generavit, dominumq; Regem talia tolerantem, & talibus consentientem, precordialiter maledixerunt.

Nuncii Tartarorum *venerunt ad Papam.*

EAdem æstate venerunt duo nuncii *Tartarorum*, à Principe eorum ad dominum Papam destinati. Causa autem nuncii eorum adeò cunctos latuit in curia, ut nec clericis, notariis, nec aliis, licèt familiaribus, claruit patefactum. Charta autem eorum quam Papæ detulerunt, ter fuit de idiomate ignoto ad notius translata, prout nuncii partibus Occidentalibus appropinquaverunt. Suspicabatur autem à multis per quædam argumentorum indicia, quòd in charta continebatur, propositum & consilium *Tartarorum* fuisse, movere bellum in proximo contra *Battacium* generum *Frederici Græcum*, schismaticum, & *Romanæ* curiæ inobedientem. Quòd domino Papæ non credebatur displicuisse, dedit enim eis vestes preciosissimas, quas robas vulgariter appellamus, de escarleto præelecto, cum penulis & fururiis de pellibus variis cisimorum, & libenter confabulabatur ac favorabiliter & crebrò per interpretes cum eisdem, & munera contulit in auro & argento clanculò preciosa.

Gravamina diatim Angl. *à curia* Romana *illata.*

EOdem anno, multiplicata sunt cum augmento gravamina multipliciter excogitata, quæ à *Romana* curia in Regnum diatim *Angliæ miseræ* profluxerunt. Preter angustiam & servitutem insolitam, eò quòd suspendebantur Prelati à collatione beneficiorum, donec *Romanæ* avaritiæ satisfactum esset, nec contra hoc reclamavit Reguli pusillanimitas, pullularunt quotidie novarum oppressionum genimina detestanda. Et si non omnia gravamina (quia difficile esset, imò impossibile, describere) aliqua tamen, ut doleant inspectores, & dolentes Deo conquerantur, & eo quandoq; propitio liberentur, huic opusculo duximus inserenda, ut omnibus pateat *Angliæ* miseranda miseria, quæ bonis rectoribus & tutoribus, proh dolor, viduatur. Abbas *Abendoniæ* à domino Papa mandatum acceperat, de provisione cuidam *Romano* sine moræ dispendio facienda. *Romanus* autem ille, non quamcunq; volens ecclesiam accipere, sed opimam, expectavit sub silentio dissimulans, donec quædam vacabat ecclesia nobilis & opulenta, scilicet ecclesia beatæ *Helenæ* in villa *Abendunensi*, quæ ad centum marcas æstimatur, omni referta commodo, utpote in burgo, qui cœnobio subjacet memorato. Confestim igitur istam exegit ille *Romanus*, qui diu siluerat, & instanter postulavit sibi autoritate conferri Apostolica. Eadem autem die qua vacaverat ecclesia, urgentissimum accepit Abbas à domino Rege mandatum, minis, conjunctis precibus cum promissis contextum, ut & ipsam ecclesiam conferret fratri suo uterino *Ethelmaro*, licèt idem *Ethelmarus* jam tot abundaret ecclesiis & redditibus, quòd nec miramur, si numerum eorundem ignoret & valorem. Abbas igitur circumplexus, & quasi inter duas molas circumvolventibus molaribus constitutus, & quasi contritus, consuluit super hoc Conventum & amicos fideles & discretos, qui responderunt: Durum patet utrobique, veruntamen si dominus Rex velit vos ab impetu Papali protegere, tolerabiliùs arbitramur illam ecclesiam conferre ipsi fratri Regis domini Principis ac patroni vestri, quàm illi *Romano*, qui vobis semper vicinus fieret insidiator vigil ac persecutor indefessus, & quasi semper spina in oculo. Significatum est igitur istud domino Regi tempestivè, cui dominus Rex indubitatam promisit cum omnimoda protectione & indemnitate protectionem. His igitur dictis confidens fallacibus Abbas, dicto *Ethelmaro* ad Regis contulit supplicationem. *Romanus* igitur iratus valde, confestim Papam adiit, & eidem rei seriem cum augmento provocationis pleniùs enarravit graviter conquerendo. Citavit igitur dominus Papa ipsum Abbatem, ut personaliter coram eo appareret, de inobedientiæ offensa responsurus. Abbas igitur domini Regis omni destitutus consolationis auxilio, super hoc crebriùs requisito, *Romanam* senex & valetudinarius curiam adiit, in multa mentis tristitiâ, pavore, & amari-

amaritudine. Ubi tandem post multas angustias & expensas non modicas, dicto *Romano* ad arbitrium Papæ satisfecit, annuas quinquaginta marcas de camera sua, in magnam suæ ecclesiæ læsionem, conferendo. 1248.

Aliud enorme gravamē Papale.

ANNO quoque sub eodem, Abbate *S. Ædmundi* sublato de medio, Rex postposito Dei & S. Martyris timore ac reverentia, quem specialiter teneretur causa multiplici venerari, à domo illa vacante tantam recepit pecuniam, quòd videretur viscera misericordiæ penitus amisisse, nam absque Ballivorum Regiorum stipendio, mille & ducentas marcas inde extorsit truculenter. Cùm igitur alium fratres in loco Abbatis substituendum elegissent jam defuncti, quosdam de fratribus, propter confirmationem ejusdem, ad curiam *Romanam* destinarunt. Facta igitur super hoc examinatione cavillatoria, reprobata est electio & electus, ut in retiacula immisericordis misericordiæ, sic incideret reprobatus. Et cùm Monachi tristes recessissent & verecundi, revocavit eos dominus Papa, dicens: Cùm miseri misericordia indigeant, ex mera gratia nostra, vobis ad præsens, ne confundamini, ipsum electum concedimus, illi ipsum cœnobium beati *Ædmundi* liberè ac liberaliter conferendo. Veruntamen respiciat in octingentis marcis, & respondeat illi mercatori, quem illi assignabimus, cui in tantum obligamur. Et sic monachi recesserunt illaqueati. Qui tot lacessiti injuriis & gravaminibus, inconsolabiliter doluerunt, & unus eorum ante recessum à curia, apud *Lugdunum* mortuus est: alter apud *Doveram*, rediens à curia illa non curiali, viam universæ carnis, non sine mentis amaritudine, est ingressus.

Obiit Abbas de Waltham.

ET dum illorum temporum dies profluxerunt, obiit piissimæ recordationis Abbas de *Waltham*, de ordine *Canonicorum* sancti *Augustini*, vir eximiæ sanctitatis.

Moritur Simon de Langetuna.

SUB eodem quoque annali curriculo, obiit magister *Simon* de *Langetuna*, frater præclaræ memoriæ *Stephani Cantuariensis* Archiepiscopi, ecclesiæ *Cantuariensis* Archidiaconus. Qui si ecclesiæ suæ, videlicet *Cantuariensis*, persecutor & perturbator fuisset, non est mirandum. Quin imò Regnum *Francorum*, Regnum & *Anglorum*, quandoque cùm ex multiplici bello vexaretur, sicut sufficienter in loco suo prædictum est, movit, commovit, & perturbavit. Obiit quoque anno sub eodem, magister *Iohannes Blundus*, Cancellarius ecclesiæ *Eboracensis*, Theologus prælectus & electus aliquando in Archiepiscopum *Cantuariensem*, sed per memoratum *Simonem* cassatus. Perturbator igitur & perturbatus, ad turbas simul perrexerunt defunctorum. Obiit insuper Comes *Patricius*, qui inter Magnates *Scotiæ* potentissimus habebatur. Obiit autem cruce signatus, in comitatu domini Regis *Francorum* peregrinans. Qui creditur crucem assumpsisse, ut Deo et beato *Oswino* reconciliaretur. Injustè enim vexaverat et damnificaverat domum de *Thinemua*, beati *Albani* cellam, et ejusdem beati Regis et Martyris *Oswini* speciale domicilium, ubi et ejusdem corpus jacere dignoscitur.

Obitus Iohānis Blundi.

Frater Mattheus missus in Norwegiā.

EOdemque anno, cùm pateret discrimini quoddam cœnobium in *Norwegia* nobile quoddam, quod dicitur cœnobium sancti *Benedicti* de *Holm*, de fundatione Regis nobilissimi *Cnutonis*, qui & in *Anglia* unum cœnobium ejusdem tituli & ordinis fundaverat, depauperatum enormiter, & Conventus dispersus, & totum ferè destructum est ipsum cum suis pertinentiis Monasterium. Recessit Abbas relicto ordine, & furtivè sublato sigillo Capituli sub specie fidelitatis omnes ipsius Monasterii ferè possessione vel vendidit, vel inde confectis chartis fraudulenter impignoravit, habens unum de Fratribus, videlicet Sacristam, qui sigilli custos fuerat, hujus rei conscium, & suo facinori consentientem. Qui etiam cum Abbate, appostata fuerat & fugitivus. Archiepiscopus igitur *Nithdrosiæ*, in cujus Diocesi fuerat dictum Monasterium, ipsum cum omnibus pertinentiis cepit in manu, imponens Monachis quòd non erant nisi solo habitu Monachi, ordinis Monastici & regulæ sancti *Benedicti* penitus ignari, Monasticorum statutorum transgressores manifesti, quorum etiam aliqui fures fuerant & fugitivi. Ipsi autem Monachi, qui quamvis Abbate carerent, sub Prioris regimine Deo quoquomodo militabant, ad asylum appellationis, ad Pontificem summum convolarunt. Indignum enim & rationi dissonum, ut unius vel duorum vel paucorum culpa, in totam universitatem redundet. Pendente igitur appellatione, non est ausus Archiepiscopus ampliùs eos impetere, vel aliquid innovare. Revocatis igitur aliquibus prudenter possessionibus, necnon & collecta pecunia, Prior *Romanam* curiam adiit: & ecce Abbas apostata cum suo complice ibidem paulò antè fuerat, & confectis chartis & signatis furtivo sigillo, domum memoratam quingentis circiter marcis obligarat. Rediit ergo domum Prior tristis & confusus: et antequam domum veniret, nunciatum est ei quòd ille miser Abbas obierat in cœnobio, videlicet sancti

1248. ſancti *Albani* in *Selio*, quod eſt in *Norwegia*. Et cùm certificarentur ſuper his Prior et Conventus, elegerunt ſibi Abbatem. Et adhuc remiſſo ipſo Priore cum uno Monacho comite, et cum pecunia trecentarum marcarum, et cum literis domini Regis fratri *Matheo* de *Pariſiis*, ut ipſe liberationi eorum diligenter intenderet, directis, feliciter procuratum eſt, quòd pro ſorte tantùm liberaretur domus memorata. Et cùm jam obtentis omnibus ſcriptis et inſtrumentis quibus obligabatur Conventus de *Holm*, contra *Caurſinos*, *Londini* tunc exiſtentes, penitùs infra annum rediit cum omni proſperitate liberatus. Veruntamen licèt in temporalibus reſpiraſſent, in ſpiritualibus tamen adhuc languebant mutilati, vix latitantes obtentis induciis, & pro muneribus multiplicatis brevi dilatione, ne Archiepiſcopus totam inſulam, quæ dicti Monaſterii fuerat poſſeſſio, & ipſum Monaſterium, quod quidem in ipſa ſitum fuerat, cum omnibus ſuis pertinentiis in ſua ſuſciperet, aufugatis Monachis, qui quidem, ut ait, ſolo nomine Monachi extiterant. Contigit autem ut tunc temporis, ſicut prædictum eſt, venit Epiſcopus *Sabinenſis Romanæ* ſedis Cardinalis, Legatus in *Norwegiam*, ad quem ſtatim dicti Monachi nimis oppreſſi à ſuo Archiepiſcopo, ut de tribulatione ſuſciperent conſolationem, convolarunt. Quibus ipſe, Filii, Monachorum ſtatuta & obſervantias, & regulam S. *Benedicti* penitus ignoro, conſulo autem vobis in bona fide, ut *Romanam* curiam adeatis, ſupplicetiſque domino Papæ, ut vobis provideat ordinis veſtri reformatorem & idoneum inſtructorem: & ego pro vobis ſcribam eidem affectuoſè, ut ſuper hoc vos exaudiat benignè. Nec capit hoc negotium dilationem, inſtat enim proterviùs Archiepiſcopus veſter, ut vos propter veſtram expellat ignorantiam. Adiit igitur Abbas pro hac cauſa curiam ſuo comitante Priore, & cùm ſuum domino Papæ deſiderium pleniùs intimaſſent, oſtendentes literas domini Regis & Legati ſuper hoc petitorias, reſpondit eis dominus Papa: Filii, ſi ignari eſtis eorum quæ ſcire tenemini, eligite cum deliberatione vobis informatorem, de quacunque regione & domo & perſona mavultis, & fiet vobis quod petitis. Et erudimini, ne veſter prævaleat in vos adverſarius. Ipſi igitur in craſtino habita diligenti conſideratione ſimul cum aliis diſcretis viris, domino Papæ reſponderunt: Domine, experientia novimus edocti, quòd non ſunt adeò compoſiti Monachi noſtri ordinis per totam, ut credimus, mundi latitudinem, ſicut in *Anglia*: nec eſt, ut fama referente novimus, tam ordinata domus in Regno *Angliæ* ſicuti domus S. *Albani Anglorum* Prothomartyris. Petimus igitur de domo illa quendam Monachum *Matheum* nomine, nobis reformatorem & inſtructorem, cujus prudentiam experti ſumus & fidelitatem. Præterea familiariſſimus Regi noſtro & amiciſſimus, poteritque per ipſum rebelles ſi quos juſtificando, ſi neceſſe viderit, edomare. Cumque reſponſio domino Papæ ſatis placuiſſet, meruerunt Monachi tale autenticum ad dominum Abbatem ſancti *Albani* præſentandum reportare.

Autenticum Papæ ad Abbatem S. Albani.

INnocentius, *&c. Dilecto filio Abbati ſancti* Albani *in* Anglia *ordinis S.* Benedicti, *&c. Cùm ſicut ex parte dilecti filii Abbatis Monaſterii de* Holm, *ordinis ſancti* Benedicti Niſtorſienſis *Dioceſis, fuit propoſitum coram nobis, idem Monaſterium propter prædeceſſorum ſuorum negligentias, ſic in his quæ ad Monaſticum ordinem pertinent deformatum, nec inveniatur in illis partibus aliquis qui ſtatuta & obſervantias ejuſdem ordinis bene ſciat, nos ad ſupplicationem ejuſdem Abbatis, diſcretionem tuam rogamus attentiùs, & hortamur per Apoſtolica tibi ſcripta mandantes, quatenus dilectum filium fratrem* Matheum *Monachum tuum, qui dicitur probatæ vitæ, ac religionis expertæ, ad idem Monaſterium, ut dictum Abbatem & Monachos ſuos in regularibus diſciplinis & ſtatutis, quæ ad eundem ordinem pertinent, informet & inſtruat, tranſmittere pro divina & Apoſtolicæ ſedis ac noſtra reverentia non poſtponas. Datum* Lugduni, *&c.*

Abbate igitur S. *Albani*, domino Papæ, ut juſtum erat, obtemperante, & memorato Monacho Abbati ſuo obediente, factum eſt negotium proſperatum & conſummatum, ita ut Abbas de *Holm* in *Norwegia*, in pace ac proſperitate perſeveraret, & ordo Monaſticus per Dei gratiam, qui diſcrimini patebat, cum aliis ibidem cœnobiis in illa regione feliciter reſpiraret.

Eodem anno capta eſt civitas nobilis *Hiſpaniæ Sybilla*, die ſancti *Georgii*, à victorioſiſſimo Rege *Caſtellæ*, & *Chriſtianitatis* titulo, ad honorem domini noſtri *Ieſu Chriſti*, inſignita.

Terræ motus in Angliæ.

EOdemque anno in Adventu Domini, ſcilicet quarto die ante Nativitatem Domini, factus eſt terræmotus in *Anglia*, ita ut, (prout hæc ſcribenti enarravit Epiſcopus *Bathonenſis*, quia in ejus Dioceſi evenit (diſſipatæ ſunt maceriæ ædificiorum, & lapides de

locis

locis suis avulsi, & muri hiatus fecerant patulos, & rimas cum ruinis. Tholus quoq; lapideus, magnæ quantitatis & ponderis, qui per diligentiam cæmentariorum in summitate ecclesiæ de *Velles* ponebatur, raptus de loco suo, non sine damno, super ecclesiam cecidit, & cùm ab alto rueret, tumultum reddens horribilem, audientibus timorem incussit non minimum. In quo etiam terræ motu, hoc accidit mirabile: Caminorum, propugnaculorum, & columnarum capitella & summitates motæ sunt, bases verò & fundamenta nequaquam, cùm contrarium naturaliter debuit evenire. Et ille terræmotus tertius fuit, qui in triennio citra *Alpes* evenit: unus in partibus *Sabaudiæ*, & duo in *Anglia*, quod ab initio mundi est inauditum, & ideo terribilius.

Annalis conclusio.

TRansiit igitur annus ille aëre temperatus & serenus, horrea frugum replens abundantia, & torcularia vinis reddens redundantia. Ita ut summa frumenti, ad duorum descenderet precium solidorum, & vini prælecti dolium, duabus marcis ultrò venderetur: fructibus pomariorum per loca uberrimus, & per loca sterilis: vermibus cucurbitinis omnia virentia, ubi pestis se ingessit in arbustis, penitus demolientibus. Veruntamen *Terræ sanctæ* nimis hostilis, *Italiæ* inimicus, *Alemanniæ* lethifer, *Angliæ* adversarius, *Franciæ* exitialis. Et ut brevibus concludam, in omni ferè regione *Christianorum*, thesaurorum consumptivus. Mundi finis multiplicibus argumentis indicativus. Ut sunt, *surget gens contra gentem, & terræ motus erunt per loca:* & consimilia. Præcipuè autem *Romanæ* curiæ infamis, pestifer, & perniciosus, iræque divinæ manifestè comminatorius. Totaque hyems in vernam versa est temperiem, ita ut nec nix vel gelu terræ superficiem cooperiret, vel per moram constringeret biduanam: videres arbores in Februario germinare, & aviculas quasi in Aprili canentes lascivire.

Rex Angliæ petit à civibus Londinensibus xenia.

ANNO domini M. CC. XLIX. qui est annus Regis *Henrici* xxxiii. fuit idem dominus Rex ad Natale Domini *Londini*. In qua solennitate Comes *Richardus* frater ejus fuit apud *Walingeford*, cum copiosa Magnatum multitudine convivantium, dies natalicios celebrando. Comes etiam *Gloverniæ* in partibus *Walliæ* conterminis, juxta *Gloverniam*, non minoris gloriæ sæcularis curiam suam eisdem diebus solenniis serenavit. Rex autem Regalis magnificentiæ terminos impudenter transgrediēs, à civibus *Londinēsibus*, quos novit ditiores, die Circumcisionis Dominicæ, à quolibet exegit singulatim primitiva, quæ vulgares nova dona novi anni superstitiosè solent appellare.

Celebratur magnificè festum S. Ædvardi.

VEruntamen festo beati *Ædwardi*, quod est in vigilia Epiphaniæ, appropinquante, vocavit dominus Rex per literas suas copiosam Magnatum multitudinem: ut simul cum eo, qui in vigilia sancti, videlicet die Lunæ in pane & aqua & in vestibus laneis jejunaverant, prout de more solet, ipsum festum magnificè celebrarent in ecclesia S. *Petri* apud *Westmonasterium*. Congregati sunt igitur ibi quàmplurimi, tum pro devotione & amore sancti, tum pro veneratione sancti sanguinis *Christi* nuper adepti, & venia concessa ibidem obtinenda, tum pro domini Regis ipsos vocantis reverentia. Erant autem ibi jam præsentes cum Rege, Regina, Comites, *Richardus*, & Marescallus *R.* cum quatuor aliis Comitibus, et Episcopi totidem congregati.

Reditus Comitis Legriæ.

ET dum apud *Westmonasterium* in hoc festo moraretur dominus Rex, diebus videlicet Natalitiis, rediit Comes S. *Legriæ* à partibus *Gasconiæ*, cum quibusdam aliis Magnatibus, militibus, et servientibus, qui illuc destinati domino Regi fideliter militaverant. Quorum adventus ipsum Regem et totam curiam ejus non mediocriter exhilaravit. Coëgerat enim dictus Comes quendam proditorem, videlicet *Guastonem*, filium Comitissæ *Biardæ*, qui in illis partibus multa nocumenta, damnosa nimis domino Regi machinando, ipsam terram ferè totam destruxerat, corruperat, et à fidelitate Regis fraudulenter et proditiosè averterat, treugas invitum accipere. Abundavit enim idem *Guasto* pecunia, quam per fallacia promissa à domino Rege, in partibus *Gasconiæ* existente, receperat. Consenserat autem mater filio, fraudulenta fraudulento, quæ similiter infinitum thesaurum eodem tempore nequiter receperat, exhaustum ab *Anglia*, in subversionem et depauperationem *Angliæ*, & nobilium atque Prælatorum Regni, à Rege fascinato. Præterea Comes memoratus, fidelium domini Regis auxilio roboratus, quendam publicum prædonem, ipsius Regis proditorem et inimicum cruentissimum, qui similiter in partibus *Gasconiæ* et confinibus multa mala fecerat, videlicet *Willielmum Bertram* de *Acri monte*, ceperat, et in turri *Regulæ* vinculis mancipatum tradiderat custodiendum, donec, si consilium domini Regis ad hoc se inclinaret, dictus Comes, rediens in *Gasconiam*, ipsum et omnes domini Regis contereret inimicos.

1249.

Cives Londinēses à Rege graviter affliguntur.

REX autem non, ut decuit, Deo, exercituum Domino, dans gloriam, pro victoria sibi ad votum concessa, cœpit tunc demùm vigilanter excogitare, qualiter inexhaustum *Angliæ* puteum posset penitus desiccare. Sustinens enim, ut prædictum est, justam ab universitate Magnatum *Angliæ* repulsam, ne ampliùs bona sua in Regni confusionem effunderent, studuit subtiliter per alia argumenta, avaritiæ suæ situlam inebriare. Statim igitur post memoratæ gaudia solennitatis, inito studuit consilio cives *Londinenses* gravare, hoc modo. Suspendit exercitium mercaturæ civitatis, ut prætactum est, per quindenam, novis nundinis apud *Westmonasterium*, in multorum damnum & præjudicium, constitutis. Et protinus post hoc petiit, missis per satellites suos literis suis, argumentosas & imperiosas preces continentibus, ut ipsum juvarent efficaciter auxilio pecuniari. Quo audito, cives præcordialiter ingemuerunt, dicentes: Heu nobis, heu, ubi est *Londinensis*, toties empta, toties concessa, toties scripta, toties jurata libertas. Quolibet enim ferè anno, quasi viles ultimæ servi conditionis, per varias tallias depauperamur, & causis vulpinis injuriosè exagitamur. Nec sciri potest, in quam voraginem, bona, quibus spoliamur, absorbentur submersa. Quid plura? licèt inæstimabilia exigerentur, tandem cives, non sine cruenta cordium amaritudine, ad contributionem duorum milium librarum, in brevi termino domino Regi conferendorum, licèt inviti, descenderunt. Gravamen insuper solitum adhuc sine aliquo moderamine sæviebat. Omnia enim venalia, si non, quasi furtiva, absconderentur, præcipuè in esculentis & poculentis, ad opus Regis rapiebantur: nec tamen hospitium ejus dapsilitatis alicujus inde suscepit incrementum. Imò potiùs diatim, exulante verecundia, reprehensibili nimis arctabatur parcitate, & jam eliminata antiqua domini Regis *Angliæ* dapsilitate, jam *Romanæ* mensæ consuetudo subintrans, Regiæ serenitatis famam & honorem non mediocriter denigravit.

Rex Angliæ à Nobilibus suis singulatim prece petit pecuniam.

EOdemque tempore, dominus Rex ad jam solitas cavillationes *Romanas* recurrens, cùm non posset omnes congregatos Regni Nobiles, ad consensum flectere, singulos ad se vocans, vel unicuique scribens, affatus est eos, impudenter supplicando, dicens: Pauper sum, omni destitutus thesauro. Necesse habeo, ut quilibet vestrum juvet me efficaciter: obligor enim per chartam meam debito triginta milium marcarum. Nec tamen aliquid exigo, nisi per gratiam. Qui mihi gratiam facturus est, reddam ei, nacta temporis oportunitate, talionem. Et qui mihi gratiam denegaverit, & ei gratiam denegabo. Et protendens causam fictam, quasi esset moturus bellum contra Regem *Francorum*, reposcendo in manu forti jura sua, treugis jam expirantibus, nihil exinde à circumspectis nisi derisum & sibilum suscitavit. Nuper enim prohibitum fuit ei, ex parte domini Papæ, per Magistrum *Albertum*, ne aliquam terram à domino *Francorum* Rege, quocunque titulo possessam, quomodolibet infestaret, qui in *Terra sancta*, Deo & universali ecclesiæ cruce signatus militavit. Et si non prohibuisset, bene creditur, quòd minimè sufficeret ei militaris peritia, vel fortitudo, vel etiam undecunque extortus thesaurus, ad privandum Regem *Francorum* aliqua saltem possessiuncula. Non enim penitus vacuata creditur *Francia* thesauro vel militia. Sed ut dicti magistri nuncium omnes lateret, non permisit Rex illud aliquatenus publicari. Dictum est etiam, quòd potestatem receperat idem Magister *A.* terram *Angliæ*, si rebellis esset Rex, mandato Papali interdicendi: sed hæc omnia, quasi magno mysterio celata, tegebantur, ut ignaros Rex cautè circumveniret.

Rex Angliæ mendicat pecuniā à Prælatis & Abbatibus.

ET dum sic patulo hiatu, Rex adquisitioni pecuniari avidiùs inhiaret, contigit, ut iter faciens versus *Huntendonam*, circa festum sancti *Hilarii*, misit pro Abbate *Ramesfeie*. Quem secretiùs alloquens, ait: Amice, obnixiùs supplico, quatenus juves me, mihi centum libras conferendo, vel saltem commodando. Egeo enim, & necesse habeo ipsas habere sine moræ dispendio. Et cùm non posset Abbas honestè aliter respondere, ait: Dator aliquando fui, nunquam tamen vobis accommodator fui, vel ero. Et statim tantam pecuniam cum gravibus usuris à *Caursinis* mutuò accepit, ut eidem Regulo mendicanti sic satisfaceret. Eodemque tempore consimilibus precibus dominus Rex Abbatem de *Burgo* pulsavit, juvamen pecuniare postulando, asserens, majorem eleemosynam fore sibi juvamen conferre pecuniare, quàm alicui ostiatim mendicanti. Abbas autem, cùm se excusando non se precibus suis inclinavit, convitiis lacessitus à domo Regis clanculò exivit. Ab Abbate verò *sancti Albani*, simili sermocinatione sexaginta marcas eodem tempore extorsit, licèt eodem anno, & similiter proximo præterito, non minimam sophisticè emunxisset. Videns igitur dominus Rex, nullum nec posse nec velle contradicere, spem certam concepit, quòd nullus ei resisteret Abbatum vel Priorum. Et cùm ei repagula

contradi-

1249.

contradictionis opponerent Magnates, Prælatis qui in arcum pravum conversi sunt, sed inviti, scripsit in hunc modum.

Litera Regis ad Prælatos Angliæ.

HEnricus *Dei gratia, &c. Universis Abbatibus & Prioribus constitutis in Comitatu* Essexiæ *&* Hertfordiæ, *salutem. Si Regia Majestatis dignatio, pro juribus Regni tuendis devotorum ac fidelium suorum amicitiam experiri voluerit, vel si ipsi suum Principem, sub cujus alis protecti respirant, obsequio corporali, & munerum oblatione frequenter honorent, temporibus congruis, non est mirum. Cùm igitur jam deficientibus treugis inter dominum Regem* Francorum, *& nos, pro recuperatione & defensione jurium nostrorum tam in cismarinis, quàm transmarinis partibus, ad quas nuper misimus comitivam, oporteat nos magnos sumptus, & ob causas diversas, liberalitatis manum pluribus aperire: dilectum & fidelem nostrum* Simonem Passeleve, *unà cum singulis Vicecomitibus dictorum Comitatuum ad vos transmittimus, rogantes attentè, quatenus ipsos in negocio nostro, quod vobis exponent, imò nos in eis favorabiliter audientes, ad allevationem sumptuum prædictorum nos de pecunia vestra tam abundanter juvetis, quòd id vobis debeamus retributione compensare.* Hæc cùm ad audientiam discretorum pervenerunt, luce clariùs perpenderunt, quòd quando in *Pictavia* & *Gasconia* fuerat, illi quibus seipsum solis nummis oneratum, sine tutela suorum fidelium *Anglicorum* inconsultè commiserat, ipsum quasi captum & illaqueatum enormiter depauperarunt, quæ habuit, vel habiturus erat, nequiter extorquentes: videlicet, ut quæ quandoq; ab *Anglia* erasurus erat, fidei juramenti, ac chartæ consignatæ obligatione indissolubiliter astrictus, eis transmitteret: & sic gemitus & suspiria *Anglorum* diatim multiplicabantur.

Episcopus Dunelmensis *Episcopatum suum resignat.*

PUrificatione beatæ *Mariæ* imminente, Episcopus *Dunelmensis, Nicolaus*, sentiens se annosum, valetudinarium, & infirmum, malens relinquere divitias, quàm à divitiis derelinqui, Episcopatum suum *Dunelmensem*, obtenta tali à domino Papa licentia, resignavit. Et datis ad hoc provisoribus, Archiepiscopo *Eboracensi*, & *Londinensi*, & *Wigorniensi* Episcopis, assignata sunt ei tria maneria, videlicet de *Hovedia* cum pertinentiis, *Stoct.* & *Esingtuna*. Recedens igitur à *Dunelmo*, accepta ibidem à fratribus licentia, ad alterutrum dictorum maneriorum mansurus perrexit, ut in pace ibidem sine querelarum vel causarum strepitu, exutus à sollicitudinibus mundanis, sibi jam expectanti donec ejus veniret immutatio, liberiùs vacaret, orationi & contemplationi penitus intendendo. Super hoc dominus Rex certificatus, omnia residua non segniter haud invitus in suam cepit custodiam & potestatem, ut ibidem ubertimos pecuniarum fructus, semper tamen jejunus & avidus, deglutiret. Ad quæ sibi amplexanda & congerenda, illicò misit unum de clericis suis, *Thomam* videlicet de *Newwerca*.

Torneamentum nimia nive impeditum.

TEmpore quoq; sub eodem, captum fuit quoddam generale torneamentum, apud *Northamtonam* die Cinerum feriendum, at Regia prohibitione cum minis, & temporis inclementia, remansit impeditum. Super quo dolentibus militibus, præcipuè tyronibus, qui sitienter initialia certamina disciplinæ militaris cupiebant exercendo experiri, significavit tyro novellus *Willielmus* de *Valentiis*, Regis frater uterinus, ut propter prohibitionem Regiam & suspicionem frivolam, si temporis arrideret serenitas, torneare non omitterent. Ipse enim interponeret se pro obside, inter dominum & fratrem suum Regem & ipsos, ne sæviret in eosdem. Quod mandatum ipsi *W.* ad militiæ titulum & honoris cumulum fuit ascriptum non mediocrem. Veruntamen eadem die, scilicet die Cinerum, tanta nivis ingruebat abundantia, ut per biduum durans, totam terræ cooperiens superficiem spissitudine monopedali, frondes arborum confregit oneratas, & illicò in aquam resoluta, agrorum sulcos, ad instar antrorum, dilatatos, rivulis diffluentibus fecit redundare. Et sic incommodo torneamentum memoratum periit duplicato.

Rex cupit fratrem suum AE. in Episcopum Dunelmensem eligi.

REX interea vigil & indefessus lucri speculator & perscrutator, timore Dei, secus quàm deceret, postposito, conventui *Dunelmensi*, ad quem jus electionis pertinere dignoscitur, preces precibus transmittit accumulatas, per nuncios ad circumveniendum etiam prudentes & circumspectos satis eruditos, consulens, implorans, & minis interpositis præcipiens, ut frater ejus uterinus *Æthelmarus*, ab ipso Conventu unanimiter & favorabiliter in Episcopum *Dunelmensem* & suarum Pastorem animarum eligatur, & ut hoc fœliciter fieret, secundùm illud Poeticum:

Imperium, promissa, preces, confudit in unum.

Cui Conventus humiliter respondit: Domine Rex, Regum *Christianissime*, memento, si placet, juramenti, quod jurasti coronandus, primi, videlicet & præcipuè, permitte

 sanctam

1249. ſanctam eccleſiam ſua ſaltem aliquando gaudere libertate, ut ſecundùm Dominũ nobis patrem & Paſtorem animarum noſtrarum idoneum eligamus. Noſti, & novit mundus, quòd & ſcientia & ætate inſufficiẽs eſt frater veſter memoratus, ut tam arduo officio colla ſupponat ſpirituali. Cui Rex reſpondiſſe perhibetur: Et ego potens ſum, & bene mihi complacet, ut ipſum Epiſcopatum in manu mea teneam octo vel novem annis vel ampliùs, ut ſaltem tunc maturus ætate vobis acceptetur.

Querela ſuper latrociniis in Anglia perpetratis.

IMminente autem tempore Quadrageſimali, cùm dominus Rex apud *Wintoniam* feliciter adveniſſet, acceſſerunt duo mercatores de *Brabantia* ad ipſum queruli & dolentes. Dixerúntq; domino Regi lachrymando & ejulando: Domine Rex pacifice & juſte, nos mercatores de *Brabantia* exiſtentes, cùm per fines veſtros negociaturi, quos credebamus pacificos, tranſiremus, irruerũt in nos immunitos quidam prædones & latrones, quos adhuc facie tenus cognoſcentes, in curia veſtra invenimus, qui violenter à nobis ducentas marcas obiter abſtulerunt, nequiter ac latrocinaliter. Quòd ſi renuentes præſumant inficiari, paramur judicialiter duello ſuper eos veritatem, Deo judice, diſcutere & diſrationare. Capiuntur ſuſpecti. Et cùm determinaretur ut à fama patriæ eorum purgatio dependeret, liberavit eos patriæ juramentum. Quid mirum? erat patria illis conformis, infecta tota latrocinio. Inſtantibus autem adhuc prædictis mercatoribus, & de manu Regis pecuniam ſuam importunè oportunè poſtulantibus, cæpit Rex commoveri, & convocatis conſiliariis ſuis, ait: Quid agendum? Commoventur viſcera mea ſuper iſtorũ tribulatione. Cui illi: Domine, audivimus & novimus, quòd ſuper omnes provincias *Angliæ* habetur iſta ſuſpectio. Creberrimè enim hîc tranſeuntes, ſpoliantur, vulnerantur, vinciuntur, jugulantur, unde miramur quòd Juſtitiarii veſtri itinerantes, quorum eſt hoc officium ſpeciale, patriã iſtam tam infamem non mundaverunt. Credimus igitur quòd inter hujus patriæ latrones, qui ſupra modũ hîc abundant, conſpirationis fœdus aſtutè nimis initum eſt, ut nullus alium quomodolibet accuſet, & ſic tam vos quàm Juſtitiarios veſtros & alios Ballivos veſtros, eorum latuit conſpiratio & verſutia. *Henricus* de *Mara* Juſtitiarius veſter cum ſociis ſuis hîc fuit, nec profuit. Illi enim quos elegerat Inquiſitores, latronum fuerunt conſortes & fautores. Cautè igitur agendum eſt contra multiformes proditores, ars ut arte decipiatur. Per has enim partes meant & remeant, tum propter portum propinquum, tum propter Regiam iſtam civitatem, tum propter nundinas inſtitores quàmplurimi, præcipuè ultramarini. Aſſerunt quoque iſti jam ſpoliati, quòd ſi non eis pecunia eorum pro qua parantur duello veritatem diſcutere, reſtituatur, à veſtri Regni mercatoribus in ſuis partibus omnia violenter repoſcent, & in eorum damnũ & veſtri dedecus extorquebunt, Duce Brabantiæ, cujus amicitiam deſideramus, non immeritò dedignante. Fecit igitur domin' Rex convocare Ballivos et liberos ipſius Comitatus, ſcilicet *Suhamtoniæ*. Et ait illis, torvo reſpiciens intuitu: Quid eſt quod de vobis audio? clamor ſpoliatorũ aſcendit ad me. Neceſſe habeo deſcendere. Non eſt adeò infamis Comitatus, vel patria, in totius *Angliæ* latitudine, vel tot facinoribus maculata. Ubi enim præſens ſum in ipſa civitate, vel ſuburbio, vel in locis conterminis, fiunt deprædationes & homicidia. Nec hæc mala ſufficiunt. Quin imò, ab ipſis malefactoribus, exinde cachinnantibus & inebriatis, vina mea propria à bigis captis diripiuntur, et prædæ patent ac rapinæ. Quid ulteriùs tolerantur talia? Ad hæc et ſimilia eradicanda conſtitui ſapientes, ut ſimul mecum Regnum meum regant et cuſtodiant. Ego non ſum niſi unus homo, non volo, nec valeo, totius Regni, ſine cojadutorum ſolatio, onera ſupportare. Pudet et tædet de fœtore hujus civitatis, et partium adjacentium. Natus fui in hac civitate, et nunquam tantum dedecoris mihi irrogatũ eſt, ut hîc. Probabile eſt autem et credibile, imò jam bene conſtat, vos cives et compatriotas infames complices eſſe confœderatos. Convocabo omnes *Angliæ* Comitatus, ut vos tanquàm meos proditores judicantes, veſtra detegant facinora, nec vobis proderũt ampliùs aſtutiæ argumenta. Hoc autẽ erat in aula caſtri *Wintonienſis*, præſente Epiſcopo ipſius civitatis *W.* et exclamavit Rex ſubitò et horribiliter: Claudite fores caſtri, claudite cõtinuò. Tunc autem ſurrexit Epiſcopus, et ait: Parcatis, Domine, parcatis paululùm: me, ſi placet, audietis patiẽter. Sunt in hoc caſtro aliqui extranei, et viri boni, et famæ integræ, imò et amici veſtri, quos non vos decet includere. Solos impetitis *Wintonienſes*, cum eorum conſentaneis. Et continuans Epiſcopus ſermonẽ, verſa facie ad multitudinem, ait: Ego ſum Paſtor, et pater veſter ſpiritualis, poteſtatem habens in veſtris animabus in ſpiritualibus, et pro parte magna in temporalibus. Excommunico omnes in hac infamia et reatu conſpiratores, et qui de hujus rei tenore, pro favore, timore,

vel

vel præmio, aliquomodo veritatem requisiti palliabunt. Electi sunt igitur ex ipsis *Wintoniensibus*,& de Comitatu *Suhamtoniæ*, duodecim, ut jurati de furibus, quos noverant, nomina exprimerent. Et semoti super hoc longum habebant tractatum. Erant autem bene custoditi. Et post diuturnam deliberationem vocati, nullam prorsus de furibus voluerunt facere mentionem. Quod multum Regi displicuit. Sciebat enim quòd aliquid de consilio latronum sciebant. Et ait Rex, quasi in furore iræ conceptæ: Arripite hos subdolos proditores, præcipitatéque ipsos in carcerem inferiorem, ligatos arctissimè. Reticent enim & celant quæ deberent referre, ab Episcopo suo procul dubio excommunicati,ecce favor & consensus. Eligite mihi alios duodecim de civibus *Wintoniensibus* & de Comitatu *Suhamtoniæ*, qui nullatenus veritati rebelles, super requirendis mihi demonstrent veritatem. Advocati igitur alii duodecim, postquàm perceperunt quòd primi duodecim, quia veritatem supprimebant,incarcerebantur suspendendi, cœperunt vehementer formidare,dicentes ad invicem, & nos simile judicium subiemus, si de veritate requisiti,quippiam supprimamus. Et post longum & secretum sermonem, quem simul habuerant, processerunt in medium, & resolutis linguarum vinculis, multorum furta & facinora detexerunt,quorum quàmplures erant de confinibus partibus,præcipuè de *Autona*, & de libertate Episcopi de *Tantona*. Quod audientes aliqui de civibus, & multi de compatriotis, qui etiam Legales & boni viri reputabantur, abundantes bonis opimis, & quos Rex custodes & Ballivos deputaverat custodiæ illius patriæ,ut latrones compræhenderent vel abigerent, qui equis & vestibus preciosis,domibus & familiis & terris quinquaginta vel quater viginti libratarum gaudebant, quidam quoque de hospitio domini Regis æditui & arcubalistarii, convicti, capti, & patibulis sunt suspensi. Nonnulli tamen sese in ecclesiis receperunt, aliqui etiam subitò & clam aufugerunt, nec ampliùs apparuerunt. Quidam verò de ipsa civitate tunc præsentes,dum Regii virgatores populũ, ibidem propter rei novitatem congregatũ & compressum, retroire cogerent,cautè se populo inmiscuerunt, & subitò exeuntes de castro,vel non comparuerunt, vel ad ecclesias proximas convolarunt.Ubi requisiti arctiùs,facinora inaudita in furtis & cædibus se perpetrasse cum consensu aliorum, auxilio, & consilio,sunt confessi. Veruntamen capti sunt ex accusatis & manifestè cõvictis,circiter triginta,& suspensi,& totidem vel plures incarcerati, simile judicium expectantes. Ipsi verò qui de familia Regis fuerant, suspendendi dixerunt apparitoribus: Dicatis domino nostro Regi, quòd ipse nostra mors est,& causa mortis præcipua,qui nobis stipendia debita per longũ tempus retinuit indigentibus:oportuit igitur nos furari vel prædari, vel equos, arma, vel vestes vendere, quibus carere nequaquam poteramus. Unde Rex hæc audiens,confusus,doluit, & ab imo longa traxit suspiria. Captus est autem inter cæteros fures detestabiles quidam, qui factus est appellator, *Willielmus* cognomento *Papa*, in rebus familiaribus abundans, & omnibus bonis in domo sua communitus, ita quòd dolia plena vino in cellario suo postquam captus fuit inquisito invenirentur circiter quindecim,appellavit: qui convictus statim suspensus est. Unus autem pugnando fecit profectum Regis, & de sex furibus patriam liberavit. Sic igitur à finibus illis exturbati sunt facinorosi, qui patriam illam nequiter maculaverant: Deo ultionum Domino misericorditer sic volente. Verùm *Wintonia, Suhamtonia*,& totus ille Comitatus, indelebilem infamiæ notam & obprobrium inde contraxerunt. Hæc idcirco pleniùs & diffusiùs prosecutus sum, ut liqueat universis, quàm infirmum sit fœdus, & quàm dissipabilis sit malefactorum conspiratio, qui in circuitu ambulantes,in articulo necessitatis mutuam suscitant confusionem,ut durior in fine conclusio sequatur ultionis. 1249.

DIebus quoque sub eisdem, *Frederici* fama non mediocriter cœpit per diversa mundi climata adeò sordere, ut jam pejor *Herode*, *Iuda*, vel *Nerone* censeretur. Talis enim epistolæ fœtor exitialis ex factis suis exhalans, fidelium audientium aures & corda, non sine stupore & gemitu,quàmplurimum exasperavit. *Imperator graviter diffamatur.*

GRande piaculum,nephanda præsumptio, ferina crudelitas,inauditum scelus, execrabile flagitium,horrendum spectaculum, his diebus coram Deo, Angelis,et hominibus est perpetratum.Super quo deberet cælum pallescere,Solis radius nube palliari, sydera obduci caligine, & quasi claudi signaculo, terra tremere, mare intumescere, tinnire aures audientium, corda fidelium concuti, et renes Christianorum *contremiscere, ac ad ultionis pœnam omnium Regum, Principum, et militum,ac universorum fidelium, qui Christianitatis professione censentur, corda exitari. Ecce qualiter insanivit præco zabuli, Sathanæ vicarius, prænuncius Antichristi, et omnium crudelitatum artifex et minister, et grassatus est in* Christos *Domini,* *Invectiva epistola Cardinalis* Remerii *in Imperatorem.* F.

1249. magnesq; Pontifices sancto chrismate delibutos. Siquidem recolendæ memoriæ dominus Marcellinus Arethinus Episcopus, cernens in sua civitate persecutionis ollam à facie Aquilonis vehementer succensam, contra se nimium ebullire, cessit currenti furori, & apud Anconam, sedis Apostolicæ filiam devotissimam, annis pluribus in penuria exulavit. Suscepto igitur tandem præcepto Apostolico plurimùm laboravit, ut Marchiones de faucibus virulenti draconis, de laqueis venantium dæmonum, & tyrannica servitute erueret, in quo videbatur per Dei gratiam aliquantulum profecisse. Contigit autem, Domino permittente, ut in manus incideret hostium, & duriter in carcere ac vinculis premeretur per tres menses & amplius, à satellitibus Pharaonis. Denique vir sanguinum Fredericus, qui tanquam Draco sæviens, ac Leo rugiens circuit, quærens quem devoret, madidus sanguine innocentum, & cruore sanctorum ebrius, hoc audito plurimum est lætatus, & ad extinguendum Dei Præsulem, ferino animo aspiravit. Nimirum hic impius dux prophanus, habens, sicut pater suus Diabolus, contra Dei ecclesiam iram magnam, sciens quòd modicum tempus habet, protinus in furorem erumpens, ore rapido suspensionis & juguli contra christum Domini sententiam fulminavit, apud Victoriam ab eo fundatam, sed titulis fidelium ascribendam. Hoc autem actum est non sine stupendo miraculo, tertio videlicet die ante suum & illius loci exterminium triumphale. Ipsa namque Victoria felici auspicio contra votum furentis, qui ei nomen indidit, victoriosi trophæi tripudium de se ipsa parti cessurum ecclesiæ suo vocabulo præsignavit. Cæterùm, cùm averni Cyclopes, & Vulcani satellites, hoc mandatum à suo Principe recepissent, urgebant Episcopum, ut ipse dominum Papam, Cardinales, & alios Prælatos ecclesiæ, tunc excommunicaret publicè coram plebe, & fidelitatem juraret perfido Frederico, impunitate sibi super hoc, & multis divitiis repromissis. Ipse verò Domini spiritu roboratus, fidenter asseruit, quòd ipsum Fredericum Sathanæ progenitum & alumnum, frequenter excommunicaverat, atque suos, & tunc etiam eandem in ipsum anathematis sententiam iteravit. Cùmque duceretur ad martyrium Pontifex, se primùm munivit tam lamentis pœnitentiæ, quàm omnibus ecclesiasticis Sacramentis. Verùm, cùm se in abyssum demergi æstimans, à circumstantibus intellexit, quòd tractus per villam debebat suspendio interire, cantare cœpit: Te Deum laudamus, & hymnum Angelorum, alta voce. Deinde ad patibulum trahi voluit velut Christus ad crucem, sed flentibus mulieribus & parvulis circa ipsum, non est permissus ex toto nudari. Porrò Saraceni ligaverunt sacras manus & pedes, velaverunt oculos, caput verò juxta caudam animalis est positum, ut alvi profluvium si erumperet, sacram verticem inquinaret. Cæterùm verò illud brutum animal, licet stimularetur calcaribus, moveri non poterat, donec Psalmum & orationem inceptam athleta Domini terminaret, & ab ipso gradiendi ulteriùs data foret licentia. Sicque per castrum sancti Plamiani, Saraceni traxerunt eum ad furcas, ac si esset vir ignobilis & plebeius, seu omnium abjectorum peripsema, vel perfidus parricida, seu sicarius, aut plagearius, seu nocturnus depopulator agrorum. Sanè Christo domino & fratribus Minoribus hinc inde assistentibus, inter alia est confessus, quòd sensualitas murmurans suadebat, ut martyrium, quod ipse dum esset liber cupierat, refugeret si valeret. Sed ipse tam hæc quàm quæque minima quæ occurrebant memoriæ, non cessabat publicè confiteri, omnibus sibi nocentibus offensas ex corde dimittēs, & quæ inferebant sustinens patienter. Fuit autem suspensus in patibulo, in prima dominica instantis xl. penè hora eadem qua redemptor noster crucem ascendit. Positis verò custodibus, ac triduò pendens in furcis, Minores tandem furati sunt corpus ejus: sed illud carnifices de tumulo extrahentes, ac trahentes per lutum, iterum suspenderunt, non deponendum absque novi Pilati licentia speciali, ad majus Christianitatis opprobrium, cleri contumeliam, perpetuam ignominiam sacerdotalis ordinis, & honoris confusionem Pontificalis. Sanè Martyris corpus priùs pœnarum ludibrio tabefactum, nunc miraculis illustratur, ut testantur fratres religiosi, qui exinde advenerunt, firmiter asserentes, quòd jam elapso decennio non fœtebat. Idem verò asseritur à viris prudentibus, de illustri viro domino Hugelino Remocii, plurima laude digno, qui nuper equo impingente ruens, in prælio captus & nudatus ab impiis fuit, & crudeliter interfectus. Attendite populi Christiani, & videte si est dolor, sicut dolor ecclesiæ, imò vester. Quis enim audivit unquam tale, aut quis vidit huic simile? Quis fidelis Christi famulus hæc advertens, potest lachrymas continere, gemitus compescere aut singultus? Nunquid erunt usque adeò aliqui duri cordes, ut tantæ crudelitatis percussi malleo non doleant, non tristentur? Nunquid non conterentur quorumque Christianorum corda lapidea, & ad compassionis affectum, adamantina pectora non scindentur? ubi est zelus Christianæ fidei? ubi flammeus amor Christi, qui nunc est denuò in suo suspensus Pontifice ac ministro? Quemadmodum dixit Petro: Vade Romam iterum crucifigi: & Saulo;

Saulo: Saule, Saule, quid me persequeris? *& in Evangelio de discipulis attestatur, dicens:* Qui vos spernit, me spernit: & qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei. *Igitur hic scelestus ad suæ damnationis cumulum, & ad increpandam duritiam cordis nostri, quæ ad tam horrenda facinora vix movetur, similia sæpiùs iterare flagitia non expavit, autumans apud* Christianos, *eò quòd sua sine talione abundavit iniquitas, refriguisse penitus charitatem, aruisse in omnes pietatis viscera, omnemq́; zelum fidei defecisse. Nam circa biennium Episcopum* Geracensem *de* Calabria, *fecit in aquis vehementibus præfocari. Hoc verò anno, in urbe apud* Lateranum *recolendæ memoriæ* Cephaludensem *Episcopum de* Sicilia, *jam annis quindecim per dictum impium à propria sede pulsum, per quendam lictorem* Siculum, *gladio fecit necari. Cujus veneranda canities ad senium jam procliva, diu in camino paupertatis excocta, & longævi exilii pruina contracta, per se ipsum ad exitum properabat. Sed gladiator prædictus non ad hoc tantùm missus fuerat, sed ut in aliquem de magnis columnis manus extenderet, si valeret, cruentatas. Nec mirum si minus famosos Prælatos perimit, cùm olim sicarios & assisinos conduxerit ad necandum supremum* Christi *vicarium, & aliquos fratres ejus, & in quosdam Principes, jam pridie similia attemptaverit. Heu, qualiter obdormivit in Principibus* Christianis *timor Dei, & omnino ferè tepuit amor salvatoris! Nempè dudum tempore gentilium, si unus Dæmon dans in terris idololatris responsa, coli ab aliquo spernebatur, multis distractus suppliciis crudeliter necabatur: & modò fides contemnitur, invalescunt hæretici, & ab impio defenduntur. Prædicantur in hujus scelesti potentatu hæreses, increscunt apostatæ, defenduntur hostes Domini, contemnuntur sacramenta & claves ecclesiæ, conculcatur libertas ecclesiastica, nec curatur. Sane cùm dudum exercitus* Christianus, *qui capere* Babyloniam *intendebat, fuit ab aquis* Nili *excrescentibus interceptus, nonne* Soldani *mansuetudine refectus est pabulo, & incolumis est servatus remissusq́; ad propria sine damno, ubi erat bonæ memoriæ dominus* Albanensis *&* Acconensis *Episcopi, & quidam alii Præsules & Prælati, & claræ memoriæ Rex* Hierusalem Johannes de Bresnes? *Nonne inclitæ recordationis dominus* Johannes de Columna, *Presbyter Cardinalis, qui cum Imperatore* Constantinopolitano *ad* Græciam *recuperandam intraverat, captus à* Theodoro Cumano, *reverenter tractatus est & dimissus? Ecce sævissimi hostis insania non contenta his malis, per* Saracenos *prophanari fecit ecclesias, subrui altaria, spargi reliquias, & in locis sacris constuprari* Christianas *virgines, viduas, cum maritatis. Quin etiam de suo mandato, fratres* Minores, *aliiq́; viri religiosi, qui ad dandum pœnitentias & sepeliendum corpora occisorum inter* Christianas *acies discurrebãt, gladiis impiorum perimuntur. Insuper, ut furor Domini contra malignum ampliùs incandescat, nuper apud* Harniam Saraceni, *multis cernentibus, ad caudam subjugalis traxerunt imaginem crucifixi, & beatæ* Mariæ, *& aliorũ sanctorũ. Deinde succisis crucifixi cruribus & brachiis, ipsum sibi & alias imagines in clypeos adaptabant, ut in bello* Christiani *eas appetere cogerentur jaculis & sagittis. Ut quid igitur cruce signati his insanias negligentes, intendunt sulcare lacerto vel brachiis flumina, vel maria transmeare ad expugnandos* Saracenos *vel* Tartaros *longè furentes, quorũ crudelitas his inferior longè censetur? Exterminetur itaq́; priùs talis spurcitia* Saracenica, *cum suis ducibus & fautoribus, ac deinde ad alia procedatur, cum causa intus habeatur quæ foris quæritur, & jam sit paganorum persecutio inter viscera ecclesiæ in claustro fidelium & in ambitu* Christianitatis *introducta. Expedire videtur, ut primùm propellantur de* Italiæ *finibus tantorum scelerum patratores, ne serpens in sinu, mus in pera, ignis in gremio nutriantur, & ad ulteriora postmodum procedatur. Quia non propter locum gentem elegit dominus, sed potius è converso, ut patet in beato* Petro *& aliis Apostolis ad gentes,* Hierosolyma *derelicta, transeuntes. Considerate deniq́; quia de cœlo prospicit Dominus & vidit filios hominum, si est intelligens, si est qui doleat necem ejus, si est qui requirat suorum injurias ministrorum. Recogitet igitur quilibet* Christianus, *quid in extremo examine Domino respondeat, si tam dissimulet facinorosa. Prosequimini igitur filii altissimi causam Dei, ut in bonum causam vestram. Tueamini sponsam ejus potentia vestræ dextera, ut ad dexteram suam vos collocet, justus Index in judicio ad æternam gloriam introducendos.* 1249.

HÆC igitur pagina auditu horribilis, cùm ad multos pervenisset, medullas auditorum penetrando contra Fredericum erexisset, nisi Papales ejusdem *Frederici* adversarios, avaritiæ, symoniæ, & usuræ, aliorumq; vitiorum maculæ coinquinassent. Qui inter cætera deliramenta, cruce signatos impudenter exagitant, nunc sub pœna excommunicationis ad *Terrã sanctam*, nunc ad Imperiũ *Romaniæ*, nunc innuendo ut super *Fredericum* insurgãt & transmittãtur, elaborant. Et quod detestabilius judicatur, *Prædicatores* & *Minores*

Vitia Romanæ curiæ, multos Imperatori F. adhærere faciunt.

1249. *Minores* facientes suos telonarios, viatica cruce signatorum quovis extorquent argumento. Unde etsi ignominiosa ipse tyrannus *Fredericus* operetur, adhuc tamen infinitos manifestos & quàmplures occultos, in odium *Romanorum*, proh dolor, invenit fautores, & in facinoribus adjutores.

Discordia civium & clericorum Cantabrigiæ.

PER idem quoq; tempus, videlicet in Quadragesima, ex levi sumpta occasione, orta est discordia apud *Cantabrigiam* inter Burgenses & Scholares. Ex qua lites & pugnæ, spoliationes, & domorum effractiones, vulnerationes, & homicidia sunt secuta. Ascendit clamor usq; ad Regias aures cum gravi querimonia, unde utrobiq; damnum & scandalum ventilatum, jacturam non minimam suscitavit. Hoc quoq; dignum arbitror recitatione ac memoria, quòd instigante humani generis inimico, de more in Quadragesima inter scholares & laicos, tam in transmarinis quàm cismarinis partibus, sicut in hoc volumine sæpè præscribitur, cruenta discordia suscitatur, ut simul cum sacro tempore personæ violentur.

Imperator F. *lethiferam potionem evadit.*

EOdémq; anno, *Fredericus* diversis arduis causis undiq; exagitatus, qui citra montes venerat, ut dominum Papam invaderet, rediit in *Apuliam*, ut dicitur potionatus. Qui cùm graviter infirmaretur, consilium habuit à suis physicis ut purgationem medicinalem, & posteà quoddam balneum ad hoc specialiter præparatum, acciperet. Habuit autem magister *Petrus* de *Vinea*, qui ipsius *Frederici* familiarissimus consiliarius & singularis animæ illius custos fuerat, quendam physicum secum, qui ex præcepto tam *Frederici* quàm ipsius *Petri*, ad purgationem dictam necessaria præparaturus, subdolus accessit: de consilio enim ipsius *Petri*, venenum lethiferum & efficax valde potioni immiscuit, & balneo, ut dominum suum in ipsis perimerent confidentem. Ecclesiæ autem inimici dixerunt, quòd dominus Papa ad hoc facinus cor *Petri* enervando muneribus & pollicitis maximis inclinarat. *Fredericus* verò super hoc scelere per aliquem amicorum suorum in ipsa hora, qua sumendus fuit potus ille prętaxatus, secretiùs præmonitus & pleniùs edoctus, Physico potionem ostendenti & *Petro*, ait: Amici, confidit in vobis anima mea. Caveatis, supplico, ne mihi in vobis confidenti virus pro medicina porrigatis. Cui *Petrus*: O Domine mi, pluries dedit iste meus Physicus salutarem vobis potionem, quare modò formidatis? *Fredericus* autem ostendenti cyphum Physico dixit, torvo tamen aspectu, & posita à tergo custodia, ne evadere possent proditores: Propina mihi potum dimidicando. Physicus igitur obstupefactus, & sibi conscius de scelere, simulans offendiculum pedibus lapsum fecisse, corruit in faciem suam, & venenum effudit pro majori parte. Minimam autem, quæ supererat partem, damnatis quibusdam jussit extractis de carcere dare, & statim miseras animas exhalarunt. Certificatus igitur de proditione lethifera sibi præparata, jussit Physicum suspendi, & meritò *Petrum* exoculatum per multas *Italiæ* & *Apuliæ* civitates fecit adduci, ut in propatulo coram omnibus, conceptum facinus confiteretur. Tandem jussit idem *F.* ut *Pisanis*, qui ipsum *Petrum* inexorabiliter oderant, præsentaretur perimendus. Quod cùm audiret *Petrus*, ne arbitrio hostium moreretur, quia, ut dicit *Seneca*: *Arbitrio hostis mori, est bis mori*: ad columnam, ad quam alligatus fuerat, caput fortiter allidens, seipsum excerebravit.

Lamentatio Frederici.

FRedericus igitur ad se reversus, cœpit inconsolabiliter dolere & uberrimè atq; amarissimè lachrymari, & exitus aquarum deducebant oculi ejus. Quod erat miserabile videre in homine tantę autoritatis & ætatis, & lamentando contorquens digitos, ait: Væ mihi, contra quem propria pugnant viscera: *Petrus* quem petram credideram, & dimidium animæ meæ, mihi mortis insidias præparavit. Ecce dominus Papa, quem Imperium sub magnificis antecessoribus meis de nullo creavit & ditavit, illud molitur exterminare, & in me ipsius Imperii titubantis rectorem, interitum machinatur. In quem confidam? ubi tutus, ubi lætus esse possum de cætero? Et condoluerunt circumsedentes amici ejus, usq; ad suspiria & lachrymarum effusionem. Et absorduit domini Papæ fama per hóc non mediocriter. Veritatem tamen novit Deus, secretorum perscrutator infallibilis.

Hyemantibus Francis *in* Cypro, *undique victualia submittuntur*

PER idem tempus, cùm Rex *Francorum*, qui in *Cypro* hyemando commorabatur, magnam cibariorum pateretur inopiam, misit Comitem de *Bar*, virum discretum & eloquentem, & dominum de *Bengin*, militem strenuissimum, ad *Venetos*, & alios vicinarum insularum ac urbium incolas, postulans obnixiùs, ut sibi, qui pro ecclesia universali militavit, in cibariis saltem venalibus misericorditer subvenirent. Cui *Veneti* favorabiliter, sex magnas naves frumento & vino & aliis victualium generibus onustas, nec non

non & militare præsidium, & multos cruce signatos, liberaliter transmiserunt. Similiter & aliquæ aliæ urbes & insulæ, à quibus auxilium postularat, diversa suffragia præstiterunt: hoc *Frederico* non tantùm permittente, sed propitiùs persuadente. Similiter & ipse *Fredericus*, ne aliis inferior videretur, maximum eidem victualium diversorum transmisit adminiculum. Unde Rex affluenter abundans, & grates ei referens, scripsit domino Papæ, ut reciperet ipsum *Fredericum* in gratiam suam, nec ampliùs tantum ecclesiæ amicum ac benefactorem impugnaret vel diffamaret, per quem ipse, & totus exercitus *Christianus*, ab imminenti famis discrimine respiravit. Quod cùm audisset *Blanchia* mater Regis magnifica, ipsi *Frederico* cum muneribus impreciabilibus grates persolvit multiplices, asserens ipsum *Fredericum* filii sui & totius exercitus *Christiani* vitam & honorem conservasse. Scripsit etiam efficaciter domino Papæ, ut rancorem contra *Fredericum* conceptum mitigaret. Sed dominus Papa, omnes tales preces spernens, magis ac magis diatim ipsum *Fredericum* impugnavit, sed ubiq; deteriorem calculum reportavit. 1249.

REX interim *Francorum*, sano ac sancto fretus consilio, multos Magnates tam in *Cypro*, quàm in aliis *Christianorum* climatibus, discordes, & *Templarios* & *Hospitalarios* pleniùs pacificavit, ut securiùs nullis post terga relictis offendiculis, iter arriperet inchoatum.

Rex Francorum multos inter se discordes pacificatur.

TEmpore quoq; sub eodem (domino Rege *Angliæ*, ut creditur, procurante) *Henricus* filius *Frederici*, & Imperatricis *Isabellæ*, nepos scilicet dicti Regis, dominum Regem *Francorum* multis precibus ac muneribus, intermeantibus nunciis solennibus, sollicitavit, quatenus pro salvatione animæ suę, & sub obtentu peregrinationis suæ, sit pius ac justus avunculo suo domino Regi *Anglorum*, jura sua ipsum avito jure contingentia postulanti concederet; ne peccatum Regis *Franciæ Ludovici* ira traduce, in insontem filium transfunderetur. Similiter & ipse *Fredericus* pro eadem causa dicitur ipsi Regi *Francorum* supplicasse, sed non instanter, ne videretur xenia sua taliter vendidisse. Quibus Rex respondit: Per sanctam, qua signor, crucem, libenter vellem, si consilium meum permitteret, quia ipsum Regem *Angliæ*, utpote consanguineum, præcordialiter diligo. Sed grave esset mihi in instanti peregrinationis meæ articulo, universitatem Regni mei, matris meæ, & Magnatum meorum consiliis repugnando, licet chari sint intercessores, perturbare.

Frederici filius Henricus scribit Regi Francorum, pro Rege Anglorum.

ANno quoq; sub eodem, circa Paschalem solennitatem, Archiepiscopus *Rothomagensis*, quidam videlicet frater de ordine *Minorum*, origine *Francus*, venit in *Angliam*, ut quosdam redditus ad jus ecclesiæ suæ pertinentes, impetrata Regis gratia, revocaret. Quod cùm prudenter impetraverat, facto Regi homagio de ipsis redditibus (erant enim in *Anglia*) remeavit. Et eodem tempore, Episcopus de *Tortusa*, cujus Episcopatus est in *Syria*, *Anglicus* natione, & frater de ordine *Prædicatorum*, venit in *Angliam* gratia natalis soli, & si quos haberet parentes visitandi. Erat enim non procul à *Redingo*, ex humili prosapia oriundus. Hic cùm paternarum domuum nec parentum vestigia omnia prę vetustate & paupertate cognovisset, tristis rediit & inglorius. Hic assertione certissima Conventui de *Radingo* (ubi in die Inventionis sanctæ crucis, majorem Missam celebrarat) enarravit, quòd residui qui in *Terra* fuerant *sancta Chorosmini*, *Soldano Babyloniæ* prælium suscitante, sese ad invicem, Deo ultore, interfecerant. Supereminentes insuper *Saracenorum* Principes, qui sese bellis mutuis, propter superbiam *Soldani* prædicti, corroserant, certificati de adventu domini Regis *Francorum* hostili super eos, concordati sunt & confœderati. Memoratus etiam *Soldanus*, qui omnium Orientalium *Saracenorum* præcipuus, vel de præcipuis esse dignoscitur, dicto Regi significavit, quòd omnes Orientalium Principes *Saraceni* ipsum alacres expectabant, ut bellum conferant cum ipso campestre ac generale, nec ipsius impetum aliquatenus formidare, & alia verba, Ironiam & superbiam ejus exprimentia.

Archiepiscopus Rothomagensis venit in Angliã.

AD clausum verò Pascha convenerunt Magnates *Angliæ*, prout condictum inter eos priùs fuerat, *Londini*, ut quod Rex sępè promiserat, eisdem saltem tunc adimpleret, videlicet de Cancellario, Justitiario, & Thesaurario, per consilium eorum constituendis. Sed cùm omnia se certissimè crederent recepturos, Comitis *Richardi*, qui eorum omnium summus esse videtur, absentia, progressum negocii penitus impedivit: ad partes enim *Cornubiæ* se ante hæc, quasi ex industria, transtulit, tam remotas. Et sic Magnates delusi ad propria remeârunt.

Conventus Magnatum Londini.

Eisdémq;

1249.

Fratres Prædicatores & Minores te[m]ntarii Papa.

EIsdémq; temporibus, fratres *Prædicatores* & *Minores*, de præcepto domini Papæ, cui obedienter obtemperabant, instanter nimis ac diligenter prædicationibus intendebant: & ad augendam fidelium devotionem, cum magna solennitate ad lòca, ubi prædicatio eorum priùs indicebatur, accedebant, & advenientibus, multos dies indulgentiæ concedebant. Occurrebant namq; eis sacerdotes & clerici in vestibus albis, cum crucibus & vexillis, trahentes secum fideles populi non minimam numerositatem, sicut solet diebus rogationum. Prædicantes igitur pro negocio crucis, homines cujuscunque ætatis, sexus, vel conditionis, vel valoris, imò etiam valetudinarios vel valetudinarias, & ægrotantes & senio deficientes cruce signaverunt: & in crastino & etiam incontinenti pro quantocunq; precio crucem à cruce signatis deponentes & reaccipientes, quemlibet à voto suæ peregrinationis absolvebant. Quod videbatur multis inconveniens & absurdum, quia non post multos dies consequentes, Magistro *Berardo* clerico & *Italico* vindemiante, Comes *Richardus* in ærario suo omnia coacervavit. Unde non minimum scandalum in ecclesia Dei & universo populo est exortum, & tepuit fidelium devotio manifestè.

Obiit Archiepiscopus Maguntinus.

TEmporibus quoq; sub eisdem, obiit Archiepiscopus *Maguntinus*, magnus *Frederici* adversarius. Sed ne de ejus morte diu gauderet, dominus Papa tradidit ipsum Archiepiscopatum custodiæ, dominationi & ordinationi Archiepiscopi *Coloniensis*, quia constanter militavit pro ecclesia contra *Fredericum* & filium ejus *Conradum*. Posteà dominus Papa quandam nobilissimam Abbatiam vacantem tradidit in manus ejusdem Archiepiscopi *Coloniensis*, qua non est ditior vel nobilior Abbatia, ut dicitur, in mundo, dicitur autem *Wolsa*. Hæc mille milites novo Imperatori cuilibet, postquàm apud *Aquisgranum* coronatus est, tenetur ab antiquo invenire. Has igitur nobiles ecclesias viduatas adeò depauperavit memoratus Archiepiscopus *Coloniensis*, in stipendiis suorum militum omnia pendens, quòd dispersis Monachis & clericis, vix habebant pauci, qui residui remanserant sacerdotes, unde vitam exilem sustentarent. Quicquid in eis preciosum fuerat in auro, argento, gemmis, & vestibus preciosis, & omnibus opulentis redditibus, diripuit & abrasit. Sed quem finem talis rapina sortita est, sequens sermo declarabit. Obtinuit insuper idem armipotens & belliger Archiepiscopus, privilegium à domino Papa, à toto Archiepiscopatu suo ad prælia sua sustinenda, pecuniam extorquendi infinitam à pauperibus, quorum clamor querulus ad cœlum creditur ascendisse.

Ensius, sive Hensius, Frederici filius, Parmensibus insidiatur.

SUB eisdem quoq; temporibus, *Parmenses*, ad quorum consolationem & sustentationem contra *Fredericum* dominus Papa multam transmiserat cum militari præsidio pecuniam, dum ad quoddam castellum, quod non longè à civitate ad sui tuitionem construxerant, ducentos milites ad ejus defensionem mitterent, *Ensius* Rex *Sardiniæ*, filius scilicet *Frederici*, inde secretiùs præmonitus, paratis insidiis incautos omnes occupavit. Quos cùm vellet in conspectu civium suspendere, significaverunt ei cives, quòd si ipsos suspenderet, ipsi quos detinebant captivos de exercitu *Frederici*, illicò talionem rependentes, patibulis præsentarent: & sic captivis pepercit *Ensius*, ipsos redimendos & alternandos pro tempore reservando. Quod cùm audisset dominus Papa, pecuniam suam ipsis civibus missam fructu penitus caruisse, inconsolabiliter doluit.

Inaudita pluviarum inundatio.

MEnse autem Junii intrante, tanta pluviarum inundatio effusa est circa partes maximè *Abendoniæ*, quòd salices & alias arbores & domos fluviis & torrentibus vicinas, imò etiam caulas cum ovibus, & salinas ac molendina cum pontibus, & unam capellam, non procul ab *Abendonia* constructam, asportavit. Segetes quoq; virentes, & spicas pubescentes, & jam florentes, solo tenus complanavit, unde panis inde posteà potiùs furfureus, quàm triticeus fieri videbatur.

Secunda translatio corporis S. Edmundi Archiepisc. & Conf.

ANno quoq; sub eodem, fabricato elegantissimè ex auro & argento, insertis gemmis, & crystalinis interclausuris adaptatis, feretro, iteratò translatum est venerabile corpus incorruptum beati *Edmundi Cantuariensis* Archiepiscopi *Pontiniaci*. Et in eodem locello, præsente Prælatorum & Magnatum numerosa multitudine, ad honorem Dei & universalis ecclesiæ, & specialiter Regnorum *Francorum* & *Anglorum*, venerabile corpus Deo servante adhuc in integrum & illibatum, collocatum est veneranter, eodem die quo & fuit de terra elevatum, videlicet quinto Idus Junii. Qui est dies sanctorum *Primi* & *Fæliciani*.

Multi Angl. Nobiles cruce signati Hierusalem proficiscuntur

TEmpore quoq; sub eodem, multi nobiles de Regno *Anglorum*, videlicet *Willielmus* de *Longa spata*, *Robertus* de *Vaer*, signifer ejus, & multi alii Nobiles, ita ut ad ducen-

1249.

ducentorum equitum numerum congregati recensiti sunt, ad iter *Hierosolymitanum* parabantur. *Willielmus* igitur cum licentia & benedictione matris suę nobilis, ac sanctæ Abbatissæ de *Acoc*, dux omnium cruce signatorum de Regno *Angliæ*, mense Julio profectus, sine moræ dispendio, exercitui *Francorum* sanus & incolumis est adjunctus. *Christianissimus* autem Rex *Francorum* suscepit ipsum & suos veneranter, & cum suis specialibus annumeravit, gratias agens eis, quòd ei venerant in succursum. Supplicavítq; suis omnibus devotissimè, ne solita *Francorum* superbia & invidia discordiam inter ipsos & *Anglos*, prout auditum est in tempore Regis *Anglorum Richardi*, suscitaret. Sed Diabolo, qui hominum successibus ab antiquo solet invidere, instigante, cùm vidissent posteà *Franci Anglos* præeminere, & in multis adquisitionibus rerum & famæ proficere, invidebant & obloquebantur, consuetas Ironias cum cachinnis & blasphemalibus juramentis ebullientes. Secundùm illud Poëticum:

Omnisq; potestas, impatiens consortis erit.

Similiter quoq; dici potest:

Omnisq; superbus, impatiens consortis erit.

Quinimò, inter ipsos *Francos* mutuam invidiam & odium superbia suscitavit, per quod Dominus eorum progressum minimè, prout in posterum pleniùs dicetur, acceptavit.

Gascones edomantur per Comitem Legrecestriæ.

Diebus quoq; sub eisdem, Comes *Legrecestriæ Simon* de *Monte forti*, inimicos domini Regis in *Gasconia* expugnaturus, mutato vel protelato voto suæ peregrinationis (cruce enim signabatur) transfretavit. Multóq; secum militari præsidio & thesauro Regio, ibidem potenter applicuit, & hostes domini Regis, contra quem calcaneum seditiosè levabant, potentiùs expugnavit. Et *Guastonem*, *Rusteinum*, ac *Willielmum* de *Solariis*, & *Burdegalensium* omnes eminentiores, ita edomuit, & viriliter se habuit & fideliter, ut omnium domini Regis amicorum laudem promeretur & favorem, & per omnia patrissare diceretur.

Ensius *prædictus à* Bononiensibus *capitur.*

Eodémq; anno, mense scilicet Maio, *Ensius* filius *Frederici* naturalis, Rex *Sardiniæ*, dum comitantibus *Cremonensibus* & *Reginensibus* iter faceret circa partes *Bononiæ* vicinas, ut hostes suos damnificaret, *Bononienses* præmoniti, paratis occultis insidiis, subitum impetum fecerunt in ipsum incautè procedentem ad pontem sancti *Ambrosii*, qui est in medio itinere inter *Bononiam* & *Cremonam*. Et facto congressu acerrimo, fit cædes non minima, & victa est pars *Ensii*, & captus est ipse *Ensius*, & cum ipso potiores familiæ suæ circiter ducenti milites, & quàmplures *Cremonensium* & *Reginensium*, & populus bellatorum numerosus, & tracti sunt *Bononiam* incarcerandi. Et cùm ad arbitrium hostium suorum, crudeliter nimis & inhumanè tractarentur, dederunt captivi *Bononiensibus*, ut mitiùs tenerentur, vinculis aliquantulum relaxatis, octodecim millia librarum, de moneta Imperialium, quæ tantum ferè valet, quantum esterlingorum.

Mortuo alio Filio, Fredericus *infirmatur.*

Eodémq; tempore mortuus est quidam alius *Frederici* filius naturalis in *Apulia*. Ipsemet etiam *Fredericus* percussus est morbo, qui dicitur Lupus, vel Sacer ignis, unde tot oppressus adversitatibus, inconsolabiliter doluit. Unde humiliatus, secundùm illud *Davidicum: Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum, Domine:* obtulit honestam pacis formam domino Papæ. Sed Papa lętificatus de adversitatibus suis, noluit quæ obtulit acceptare: unde multorum incurrit indignationem & rancorum Nobilium, qui cœperunt ipsum *Fredericum* consolari, & eidem adhærere, & superbiam servi servorum Dei detestari.

Petrus Caboche *Legatus in* Apuliam *missus.*

SUB eorum quoq; dierum curriculo, *Petrus Caboche*, clericus domini Papæ, & amicus præpotens, missus est à domino Papa in *Apuliam* Legatus, magna armatus potentia ad remittenda peccata, ut ipsum *Fredericum* contereret & *Fredericales*: & multiplicatis viribus, quas undiq; data pecunia, & concessa plena peccatorum indulgentia, collegerat, eundem *Fredericum* damnificavit, & multos Nobiles ab ejusdem *Frederici* imperio revocavit.

Monachi Cistercienses *scholas exercent Universitatum.*

TEmporibus etiam sub eisdem *Cistercienses* Monachi, ne ampliùs forent contemptui fratribus *Prædicatoribus* & *Minoribus* & sæcularibus literatis, præcipuè Legistis & Decretis, novum impetrarunt privilegium. Et ad hoc nobiles sibi *Parisiis* & alibi, ubi Scholæ viguerunt, paraverunt mansiones, ut Scholas exercendo, in Theologia, Decretis, & Legibus studerent liberiùs, ne viderentur aliis inferiores. Mundus enim jam in super-

Digitized by Google

1249. superbiam elatus, religionem claustralium contemnit, & religiosos bonis suis contendit spoliare. Et sic propter mundi nequitias, rigor ordinis Monastici in parte est enervatus. Non enim legimus hoc à regula beati *Benedicti*, qui spiritu omnium sanctorum, teste sancto *Gregorio*, dicitur extitisse, aliquatenus emanasse. Quinimò de ipso legimus & cantimus, quod relictis literarum studiis, deserta petere decrevisset.

Intronisatur Archiepiscopus Cantuariensis Bonifacius.

DIe verò omnium Sanctorum, cum magno honore, imò fastigiosè nimis, intronizatus est *Bonifacius Cantuariensis* Archiepiscopus, convocatis ad tantam solennitatem Rege & Regina, & omnibus ferè Angliæ Prælatis. Et dum dominus Rex illuc properaret, sequentibus eum suis familiaribus, *Johannes Mansel*, specialis ejus consiliarius, apud *Mandenestan* graviter est infirmatus, veneno, ut dicebatur, infectus; unde per duos dies languidus, vix à portis mortis diligentia Medicorum est ereptus.

Rumor incertus.

ET temporibus sub eisdem, increbuerunt rumores, nescimus tamen si veri, quamvis super hoc Regi epistolæ elegantes mitterentur de conversione Regis *Tartarorum* ad fidem *Christianam*. Quas, inquam, epistolas, in *libro Additamentorum* diligens perscrutator poterit reperire.

Redit à curia Romana *Episc.* Norwicensis.

TUnc quoq; temporis, rediit à curia *Romana* Episcopus *Norwicensis Walterus*, qui, ut dicebatur, privilegium adquisierat infame, de pecunia ex Episcopatu suo extorquenda.

Capta Damiata, *ut fertur.*

ET circa festum sancti Michaelis, & deinceps, increbuerunt jocundissimi rumores per omnium Occidentalium climata, & qui primus ipsos in Angliam detulit, fuit Archiepiscopus *Cantuariensis Bonifacius*, qui in festo sancti *Matthei* applicuit: quòd videlicet Christianissimus Rex *Francorum Damiatam*, occupato potenter litore, & victis ac repulsis *Saracenis*, occupaverat. Et ut super hoc firmiùs certificemur, dominus Rex *Anglorum* hanc suscepit epistolam, quę in *libro Additamentorum* poterit reperiri.

Conventus fratrum Nigri ordinis.

CIrca idem quoq; tempus, convenerunt Abbates *Nigri ordinis*, vel eorum procuratores, apud *Bermundesheie*, die sancti *Calixti*. De communi igitur consilio provisum est, Deo inspirante, talis reformatio, qualis habetur in *libro Additamentorum*. Unum tamen memoria dignum, quod inter ipsa statuta minimè continetur, non arbitror prætereundum, quòd videlicet dominus Rex ab ipsis omnibus, licèt ad hoc nullam invenerit sustentationem, impetravit, ut pro ipso & Regina dicatur quotidie in Missa, quæ quotidie in veneratione beatæ Virginis canitur in eorum ecclesiis, collecta celebriter, videlicet: *Deus, in cujus manu corda sunt Regum.*

Petra vestigium hominis referens.

EOdémq; tempore, fratres *Prædicatores* attulerunt quandam petram albi marmoris, quæ à tempore *Christi* in *Terra sancta* vestigium impressum Salvatoris protendebat. Quod quasi in molli cera factum humani pedis, sed dimidii formam, manifestè demonstrat. Ipsam autem formam vel impressionem, asserunt incolæ *Terræ sanctæ* fuisse *Christi* vestigium in cœlum ascensuri, cùm discipulis suis vale faceret, ut per tale signum memoriam discipulis sui perpetuaret, quem ultimò ibidem intuebantur, non visuri ampliùs, donec veniret mundum judicaturus. Taliter etiam dicitur *Christus* ipsam impressionem faciei suæ, quæ *Veronica*, dicitur fecisse, ut videlicet sui memoria haberetur in terris. Dominus autem Rex, illud ecclesiæ contulit *Westmonasteriensi*, sicut nuper sanguinem *Christi*, nobile donativum.

Partus præternaturales.

TEmporibus quoq; sub eisdem, quidam homuncio, non nanus, quia membra habens proportionalia, habens octodecim annos ætatis inventus est in Insula *Vecta*, veluti non plus incrementi suscepturus, staturam habens vix tripedalem, nomine *Johannes*. Quem quia monstrum fuit naturæ, pro admiratione intuentium Regina secum circumduci præcepit.

Eodémq; tempore, quidam incuba Dæmone, ut fertur, generatus, in confinio *Walliæ*, in terra scilicet Comitis *Herefordiæ*, infra dimidium annum plenè dentatus, ad staturam ascendit adolescentis septemdecim circiter annos habentis. Cujus mater post partum languore correpta, protinus emarcuit, & miserabiliter est exanimata. Uterq; istorum naturę prodigium fuit, iste quantitatem hominis naturalem excedens, alter autem non attingens.

Hastiludium apud Brackele *commissum.*

IPso quoq; tempore, Hastiludium commissum est apud *Brackele*, ubi multi de militibus universitatis Regni, qui se volunt Bachelarios appellari, sunt contriti. In ipso etiam torneamento Comes *Gloverniæ Richardus*, qui se alienigenis semper opponere, & partem fovere indigenarum consueverat, ipsis alienis conjunctus est, in enormem suæ

famæ

Digitized by Google

famæ læsionem & honoris. Per hoc enim pars *Anglorum* est confusa. In illo igitur conflictu cum prævaluisset *Willielmus* de *Valentia*, frater domini Regis, juvante dicto Comite, male tractavit *Willielmum* de *Odingesseles*, militem strenuum, qui Bachelariis annumerabatur.

1249.

PRima autem Dominica adventus domini *Walterus* de *Kirkeham*, electus *Dunelmensis*, consecratus est apud *Eboracum*, ab Archiepiscopo *Eboracensi Waltero*. Cujus idem Episcopus dignoscitur esse suffraganeus.

Walterus de Kirkeham *consecratur in Episc.* Dunelmensem.

TEmpore sub eodem, orta est dissensio inter Abbatem *Westmonasteriensem*, & ejus Conventum, in totius *ordinis Nigri* scandalum & opprobrium. Cujus causa & series in *libro Additamentorum* pleniùs annotatur. Tandem tamen procurante domino Rege, qui specialis amator illius cœnobii esse dignoscitur, pax inter ipsos & concordia, qualis qualis, est reformata.

Discordia inter Abbatem Westmonasteriensem *& ejus Conventum.*

AD ejusdem quoq; scandali augmentationem, ipso eodem tempore orta est dissensio inter Abbatem de *Burgo Willielmum*, & ejusdem loci Conventum. De dilapidatione namq; & consanguineorum suorum, quorum multitudine supra modum circundabatur, ditatione, in enorme ecclesiæ suæ damnum correptus, errorem non correxit. Unde Conventus contristatus, Episcopum suum *Lincolniensem*, ad vindictam errantium semper pronum & paratum, advocans, conquestus est graviter super excessibus sui Abbatis prænotatis. Ipse igitur convictus, cùm sui depositio immineret, Abbatis officium cum dignitate in manus Episcopi quasi sponte cedens, resignavit. Et assignata ei quædam portio Abbatiæ, scilicet unum manerium, unde honestiùs, & honorabiliùs licèt id non promeruisset, tanquam heremita, & sub pœnitentia vitam duceret consequuturam. Regales autem illuc statim à domino Rege missi, emolumentis inhiantes, redditibus Abbatię avidè inhiantes, rapinis & exterminio domus illius intenderunt. Irascebatur quoq; Rex vehementer, volens occasionem habere contra domum ipsam, quia dictum fuit ei, quòd quia domino Regi favorabilis & munificus fuerat, persequebantur ipsum Abbatem suum Monachi, & accusaverant.

Alia discordia inter Abbatem de Burgo *& ejus Conventum.*

COnventus igitur, ut domini Regis confiscantis omnia, declinarent indignationem, *Johannem* de *Cadamo*, Priorem ecclesiæ sancti *Suithuni*, *Wintoniensem*, ipso Rege sic volente & imperante (licèt de domo alia, & natione alienum, videlicet *Normannum*) sibi in Abbatem vellent nollent, elegerunt.

I. *de* Cadamo *electus Abbas de* Burgo.

FEria verò quinta ante festum beatæ *Luciæ*, *Robertus Passeleve*, de quo multa in hoc volumine præscribuntur, curiæ volumina detestans, ad frugem melioris vitæ convolavit, & ad gradum promotus est Sacerdotii. Propter quod dominus Episcopus *Eliensis*, ipsi *Roberto* bonam ecclesiam de *Derham*, quæ fuerat *Ieremiæ* domini Regis clerici nuper defuncti, contulit. Sed dominus Rex ipsum Episcopum conferentem, & ipsum *Robertum* recipientem, odiò maximo persequebatur, quia Episcopus memoratus illam ecclesiam *Ethelmaro* fratri domini Regis gratis non contulerat.

Robertus Passeleve *vitat curiam*.

ANno quoq; sub eodem, cùm Comes de *Gisnes* transitum per *Angliam* aditurus Regem fecisset, Comes *Rogerus Bigod* hoc audiens, eum capi præcepit. Quod cùm Comiti de *Gisnes* innotuisset, Regi gravem super hoc reposuit querimoniam. Vocatus igitur Comes *Rogerus*, in propatulo sic respondit: Domine mi Rex, cùm nuncius vestri & totius Regni extitissem, ad concilium *Lugdunense* destinatus, & per terram domini Comitis de *Gisnes* pacificus, & in expensis minoratus transitum fecissem, credidi pro certo me aliquid honoris & consolationis, ob vestri reverentiam, & pro multis bonis multoties à nobis eidem collatis, civiliter susceptorum: sed multò dissimiliter fecit, equos enim meos & homines, in meum dedecus & damnum, imò potiùs vestrum, violenter fecit restare, donec paagium, nescio ob quam rem aut causam, quantum placuit mancipiis suis, extorsisset, nec mihi ob civilitatem, nec vobis pepercit ob reverentiam. Cùm igitur idem Comes in partes venisset cismarinas, transiens per terram meam, meritò recepit talionem. Teneo enim terram meam tam liberè à vobis, Domine mi Rex, ut ipse suam à domino suo Rege *Francorum*, & sum Comes ut ipse: & unde hæc illi talis violenta prædatio, ut transeuntibus vendat vias & aëra? Comes autem de *Gisnes* hoc audiens erubescens obmutuit, nec poterat rationabiliter ad objecta respondere. Hæc autem cùm ad notitiam piissimi Regis *Francorum* pervenissent (contigit autem hoc citò post concilium) dato Comiti de *Gisnes* redditu, ne jacturam incurreret, prædictum paagium tam probrosum quàm injuriosum jussit temperari.

Comes Rogerus Bigod *capi jubet Comitem de* Gisnes.

Eodémq;

1249. *Dedicatio ecclesiæ de Bello loco.*

EOdémq; anno, Abbas de *Bello loco*, ecclesiam suam, quam videlicet Rex *Iohannes* à fundamentis construxerat, præsentibus ipso Rege *Henrico* filio dicti Regis *I.* & Comite *Richardo* fratre suo, & multis aliis Magnatibus, necnon & Prælatis, solenniter valde fecit dedicari. In qua solennitate, quingentas marcas & ampliùs expendit, nec tamen idcirco illi aliquatenus pepercit Rex, quin maximum censum solveret illi pro transgressione, quam dicebatur Regi fecisse in occupatione forestæ. Abbas insuper memoratus, viginti monachos electos & tredecim fratres, in magnum domus suæ damnum, transmisit ad inhabitandum novam domum *Cisterciensis* ordinis quam Comes *Richardus* non procul à *Winchecumbe* nuper fundaverat, votum, quod in mari fecerat, complendo.

Rumores de conversione Regis Tartarorum.

DIebus quoq; sub eisdem, increbuerunt rumores jocundissimi; Quòd videlicet potentissimus *Tartarorum* Rex, prædicante & diligenter persuadente *Petro Nigri ordinis* Monacho *Indo* (de quo in epistolis de *Tartaris* multa præscribuntur) conversus est ad *Christianam* fidem & baptizatus, propter munditiam, honestatem, & omnimodam sanctitatem, quæ in ipsa prædicatur & edocetur. Transmisit etiam verba consolatoria & amicabilia, domino Regi *Francorum* apud *Damiatam* commoranti, animans eum ac persuadens, ut & ipse à *Saracenorum* spurcitiis terram orientalem expurgando potenter & confidenter expugnaret, juvamen quoq; spopondit efficax & festinum, utpote fidelis Catholicus & tyro *Christi* baptizatus. Epistola super his omnibus translata de *Arabico* in *Latinum* & *Gallicum*, domino Regi transmissa, in *libro Additamentorum* pleniùs annotatur. Dominus autem Rex *Francorum* de amplificatione fidei *Christianæ* lætificatus, transmisit ei capellam suam preciosissimam cum reliquiis charissimis, & quosdam *Prædicatores* & *Minores*, ad ipsius pleniorem informationem. Item tempore sub eodem, alii rumores umbratiles & ficti ad consolandum *Christianos* (& fortè ad animandum cruce signatos, ut transfretantes Regem *Francorum* sequerentur) cismarinorum regna pervolarunt. Horum principalis seminator fuit Episcopus *Massiliensis*, similiter & quidam *Templarii* præclari, unde magis credebantur fabulæ scriptis sub sigillis commendatæ, sed quando rei veritas innotuit, magis & anxiùs sauciabant. Veruntamen tantum veritatis claruit, quòd Saraceni & eorum Principes, post captionem *Damiatæ* stupefacti, obtulerunt *Christianis* quicquid terræ unquam *Christianorum* extitit & ampliùs, dummodò *Damiatam*, & quę jam ceperant, cum indemnitate restituerent. Sed superbia Comitis *Atrebatensis* non est hoc permissa, nec humiliatis *Saracenis* adquievit, nisi *Damiatam* valerent *Christiani* habere, & quietè retinere, & insuper *Alexandriam* recipere: sed huic gravi pacis conditioni *Saraceni* minimè adquieverunt, unde credimus Dominum fuisse offensum. Non enim debuerunt *Christiani* alia intentione transfretasse, nisi ut *Christi* adquirerent hæreditatem. *Saraceni* igitur ad invicem colloquentes, dicebant: Sinite modò, sinite. Superbia & avaritia, quas *Christus Iesus* Deus eorum maximè odit, ipsos omnes exterminabit. Quod veraciter evenit, sicut sequens sermo plenius elucidabit.

Mors dolenda Regis Scotorum.

SUB ejusdem anni circulo, quinto Nonas Julii, obiit *Alexander* Rex *Scotorum*, vir sapiens & modestus, qui cùm multis annis regnasset, videlicet justè, fœliciter, & in pace, ultimis diebus suis avaritia stimulante, à tramite justitię dicitur exorbitasse. Iram enim voluntariam, quærens sæviendi occasionem, exacuit in quendam de Nobilioribus Regni sui, nomine *Oenum* de *Argethel*, militem strenuum & elegantissimum. Et dum proponeret ipsum exhæredare, imposuit ei notam proditionis, quia anno proximo præterito homagium fecerat Regi *Norwegiæ*, pro tenemento ejusdem insulæ, quam pater ejusdem *Oeni* ab eodem Rege tenuerat, & pro homagio suo in pace multis annis possederat. Insula illa inter *Orcadem* & *Scotiam* sita est. *Oenus* igitur timens Regis minas *Scotorum* domini sui, significavit ei, quòd tam *Scotorum* quàm *Norwegiensium* Regi debitum servitium persolveret integrè. Sed cùm Rex *Scotorum* adhuc iratus respondisset, quòd *nemo posset duobus Dominis servire*, & responsum reacceperat, quòd imò bene posset quis duobus Dominis famulari, dummodò non essent Domini sibi adversantes, paravit Rex exercitum, ut ipsum hostiliter invaderet. *Oenus* igitur nolens offendere dominum Regem *Scotiæ*, supplicavit ei, ut concederentur ei induciæ, ut homagium suum simul cum insula memorata Regi *Norwegiæ* resignaret. Quod cùm Rex *Scotorum* ei denegasset, patuit Regis protervitas, unde offensam incurrit Dei & sancti *Columkille*; quæ in partibus illis jacet & honoratur, & multorum nobilium. Rex igitur ipsum *Oenum* usq; propè *Argethel* diffiduciatum, navigando hostiliter insequebatur, stimulatus, ut dicitur impor-

importunis instigationibus cujusdam minus discreti Episcopi de *Strathuna*, fratris videlicet de ordine *Prædicatorum*. Rex igitur antequam exiens de navi, equum valeret ascendere, quasi ultione, morbo subito & lethali percussus est. Et volens innocentem exhæredare, inter manus Magnatum suorum ex improviso cum ipsa ambitione vitæ spiritum exhalavit. 1249.

Obitus Hugonis *de* Brun, *Comitis* Marchiæ.

ANno quoq; sub eodem, *Hugo* cognomento *Brun*, Comes de *Marchia*, cùm Rex *Francorum* apud *Damiatam* applicuisset, rebus humanis est exemptus. Qui idcirco minùs meruit deplorari, quià privigno suo Regi *Anglorum*, in ipsum confidenti, proditionis laqueos in *Pictavia* præparavit, dum ipsum, quem vocarat, Regi *Francorum* vendidit fraudulenter. Piè tamen credendum est, quòd ipsum flagitium & alia omnia peccata in ipsa peregrinatione sua prudenter expiaret.

Comes sancti Egidii *sive* Tholosanus *moritur*.

EAdem quoq; in æstate declinante, inclinata & infirmata est non mediocriter pars Papalis, & sors incœpta in conflicto inito contra *Fredericum*. Præter enim hoc, *Willielmus* de *Hollandia*, qui vivente domino Papa ad dignitatem Regni *Alemanniæ* ascenderat, prævalente *Conrado* filio dicti *Frederici*, victus retrocesserat, & retrocedens latuerat. Comes *sancti Egidii*, sive *Thosolanus*, *Remundus*, miles strenuus & circumspectus, & domino Papæ amicissimus graviter & ad mortem infirmatus, thesaurum ab ipso Papa sibi commissum, ad expugnandum hostes ecclesiæ & præcipuè Comitem *Sabaudiæ*, remisit. Asserens se gravi & lethali infirmitate prægravatum, solam mortem expectare, & solum superesse sepulchrum. Condito igitur suo magnificè testamento, corpus suum ad domû sanctimonialium *sancti Ebrandi*, juxta pedes Regis *Richardi*, cujus consanguineus erat, jussit sepeliri: & cum corpore suo, quinq; milia librarum argenti domui illi delegavit.

Moritur Petrus *de* Geneure.

OBiit insuper eodem anno *Petrus* de *Geneure*, natione *Provincialis*, & domino Regi, licèt humili prosapia oriundus, amicissimus. Quod & ipse Rex opere comprobavit. Contulerat enim eidem *P.* nobilem puellam *Matildam*, elegantem filiam *Walteri* de *Lasci*, in *Hybernia*, cum universa hæreditate & honore ipsam contingente, filium verò & filiam ex ipsa susceperat.

Obiit magister Simon Normannus.

ANno quoq; sub eodem, obiit magister *Simon Normannus*, præcipuus quondam domini Regis Consiliarius, & Regii bajulus & magister sigilli. Qui quamvis superbus fuisset, tamen in fine pro honesta quàm fovit causa, Regis indignationem incurrit: voluit enim dominus Rex quandam chartam contra coronam suam confectam, Comiti *Flandriæ Thomæ* concedere, in enormem Regni *Angliæ* læsionem & conferre. Sed ipsam noluit dictus *Symon*, quomodolibet consignare. In hoc commendabilis & fidelis. In quo facto, omnes alii impetus ejus fuerant excusabiles.

Obiit Will. *de* Dunelmo.

OBiit etiam eodem anno Magister *Will.* de *Dunelmo* apud *Rothomagum*, rediens à *Romana* curia, literatus eminentissimè & abundans multis redditibus, sed amplioribus inhiabat. Hic cum rector fuisset nobilis ecclesiæ de *Weremue*, non procul à mari sitæ, statim eo mortuo Rex efficaciter procuravit, ut eadem ecclesia fratri suo *Ethelmaro* sine aliqua daretur percunctatione. Qui dico *Ethelmarus*, propter affluentiam redditWuum, & præcipuè in partibus Borealibus, suum constituit Seneschallum *Martinum* de *sancta cruce*, clericum, virum prudentissimum.

Roberti *obitus filii* Iohannis.

ET sub ejusdem anni circulo circa Pentecostem, obiit quidam de Nobilioribus Baronibus Borealibus, *Rogerus* filius *Johannis*, puerum parvulum relinquens hæredem. Cujus custodiam ilicò Rex contulit *Williel.* de *Valentia* fratri suo. Mater autem parvuli ipsum custodiam emere desideravit, pro mille & ducentis Marcis. Nomen matri, *Ada* de *Baillol*, nomen verò parvuli *N.* extiterat.

Obitus multorum Nobilium Francorum.

IN insula verò *Cypri*, dum ibidem Rex *Franc.* hyemaverat, migraverunt ad Dominum cruce signati *Franci* viri præclari, quos longum numerare, & historiæ *Anglorum* impertinens: & multi in itinere, tam per terram quàm per mare. Obiit tamen vir præclarus, Episc. *Noviomensis*, Comes *Palatinus*, & unus de xii. paribus *Franciæ*, in navi non procul à *Cypro*. Obiit etiam in itinere apud *Avinionem*, jactu contritus lapidis à *mangonello* missi, in certamine quod habuit R. *Franc.* ibidem, *Hugo* de *Chastellione*, Comes *sancti Pauli* & de *Bles*, ante transitum Regis *Francorum*, in triste præsagium negocii crucis prosequendi. Non enim ipso fuit nobilior in toto exercitu *Francorum*, vel in armis potentior. Quinquaginta enim vexilliferos milites in bello prælectos, habuit in comitatu suo, quibus præerat: quo igitur mortuo, omnes dispersi sunt & desolati. Hic quoq;

1250. comes *Hugo*, navem mirabilem paraverat in regno *Scotiæ* in *Ilvernes*, s. in *Muref*. In qua transfretari cum *Bolonensibus* & *Flandrensibus*, & cum illis qui vulgariter de *Avalterris* dicuntur, posset audacter. Sed hæc omnia dum ordiretur, veluti tela à texente, succisa sunt. Obiit etiam in *Cypro Iohan.* de *Druis* juvenis, in re militari strenuissimus, & flos totius generis, licèt sanguine clarissimus, in funestum & lamentabile prognosticum futurorum. Obierunt insuper utriusq; sexus nobiles, qui præ mutationibus cibariorum & aeris, quas solet natura abhorrere, ægrotantes, ad cœlestia regna tanquam Martyres avolarunt: Quorum memoriam præsenti libro duximus annotandam, quòd pro universalis Ecclesiæ promotione & crucis negocio, vitam fœlicem terminarunt.

Rex Wintoniæ natalitia celebrat.

ANNO domini M. CC. L. qui est annus domini Regis *Henrici* tertii xxxiiii. fuit idem dominus Rex apud *Wintoniam* ad natale Domini. Ubi festa natalitia, ut moris est, magnificè celebravit. Et in crastino cum ipsius civitatis Episcopo *Willelmo*, magnus conviva & jam assuetus prandebat, volens ipsum Episcopum honore præsentiæ suæ civiliter serenare. Deinde versùs *Londinum* iter festinus maturavit, ubi festum S. *Edvardi* solemniter consummavit, convocatis Archiepiscopo *Cantuariensi Bonifacio*, qui ibidem Missam celebravit, & vii. Episcopis, & Magnatibus Regni quamplurimis.

Comitissa Cornubiæ parit filium.

EOdémq; tempore, infra videlicet dies natalitios, Comitissa *Cornubiæ Cincia*, uxor Comitis *Richardi*, peperit ei filium apud *Berkammestude*. Ad quem baptizandum, Comes vocavit Archiepiscopum *Cantuariensem* infantis avunculum, & vocatum est nomen ejus *Edmundus*, ob honorem beati *Edmundi Cantuariensis* Archiepiscopi & Confessoris.

Obiit Consiliarius Regis Ieremias.

ET infra eosdem dies, obiit domini Regis clericus & consiliarius specialis *Ieremias* de *Caxtona*. Cujus bonam ecclesiam suam, Episcopus *Elyensis* ilicò contulit *Roberto Passeleve*, sperans ipsum sanctum fore post diutinam vitam sterilem, sacerdotem.

Graviter mulctatur Walterus *de* Clifford.

EOdémq; verò tempore, *Walterus* de *Clifford* inter Barones Marchiæ *Wallensium*, potestate, divitiis, & libertatibus non ultimus, accusatus coram domino Rege graviter, eò quòd nuncium ipsius Regis, literas ei Regias deferentem, violenter ac indecenter in domini Regis contemptum tractaverat, & Regias literas cum ipsa cera comedere coegerat. Unde ipse *Walterus* coram Rege convictus, non ausus subire judicium, sed misericordiæ domini Regis se supponens, mortem vel exhæredationem vix evasit, libertatem verò suam amisit, & quantum habuit vel habere potuit pecuniæ, scilicet mille Marcas, & sic sub electorum fidejussorum plegagio dimissus, sine incarceratione ad propria remeare.

Pax inter Abbatem & Conventum Westmonast.

IN festo autem memorato, dominus Rex omnem quam potuit adhibuit diligentiam, ut pax inter Abbatem *Westmonasteriensem* & ejusdem loci Conventum reformaretur. Scandalum enim illius discordiæ ventilatum, totam Religionem, imò totam infecerat Regionem. Dictum enim erat ipsi Regi, quòd incassum in nova structura ecclesiæ *Westmonasterialis*, videlicet in lapidibus sculpendis & componendis exposuerat: si personæ ecclesiasticę, id est, pastor & grex, Conventus & Abbas, qui solent in compositione tam nobili esse vivi lapides, inordinatè discreparent. Et sic elaborante amatore illius ecclesiæ domino Rege, pax inter ipsos est reformata.

Lincol. *Episc. citat suos Religiosos.*

TEmpore quoq; sub eodem, Religiosorum fatigator indefessus Episcopus *Lincolniensis Robertus*, omnes suæ diocesis Religiosos fecit citari, ut in festo sancti *Hilarii* apud *Legrecestriam* convenirent, mandatum domini Papæ ibidem audituri. Ad hæc enim idem Episcopus summo conamine anhelavit, ut Religiosorum per suam Diocesim constitutorum ecclesias & redditus (de quibus idem Religiosi assensum Capituli, & super hoc instrumenta testimonium evidens perhibentia non haberent) in suam, quod multis nimis damnosum foret, revocaret potestatem. Et ad impetrandum magistrum *Leonardum* clericum suum, frequentem Romipedam, non sine maximæ pecuniæ effusione ad *Romanam* curiam destinaverat. Quæ inquam curia, instar barathri, potestatem habet & consuetudinem omnium redditus absorbendi, imò ferè omnia quæcunque Episcopi possident & Abbates. Hujus autem impetrationis literæ poterunt reperiri in *libro Additamentorum*.

Transfretant multi Nobiles Angliæ.

TEmpore quoque sub eodem transfretarunt multi nobiles de Regno *Angliæ*, nec patuit causa alicui de populo. Videlicet Comes *Richardus*, Comes *Gloverniæ*, *Henricus* de *Hastingo* Baro, *Rogerus* de *Thurkebi*, & multi alii Nobiles cum illis. Præterea de Prælatis, *Lincolniensis*, *Londinensis*, & *Wigorniensis* Episcopi, & cum

&c cum illis de Episcopatu *Lincolniensi*, *Oxoniensis* & *Bedefordiæ* Archidiaconi, & multi alii clerici. Comes verò *Richardus* cum maximo apparatu & comitatu fastigioso, per regnum *Franciæ* transivit, quadraginta videlicet militibus de novo vestitis robis consimilibus, & mannis delitiosis, auro micante recenter faleratis, & bigis quinq; & quinquaginta summariis & familia numerosa nimis, concomitante Comitissa uxore sua & *Henrico* primogenito filio suo. Ita ut *Francis* admirantibus tam mirabile quàm honorabile spectaculum, præberet intuentibus. Cui adventanti honorabilis domina *Blanchia* cum summa occurrit reverentia, applaudens & munera offerens preciosa, tanquam consanguinea consanguineo, imò potiùs velut mater filio singulari. 1250.

Episc. Lincol. *curiam* Romanam *accedit.*

CAusa autem solius Episcopi *Lincolniensis*, quare transfretaret patuit universis. Memoratus siquidem Episcopus *Lincolniensis* licèt senex vigilanter laboravit, ut eos quos vocarat ad Papale mandatum, ut prætactum est, & contra inaudita gravamina sua ad sedem Apostolicam appellaverant, strictiùs suæ flecteret voluntati. Appellaverant enim exempti, *Templarii*, *Hospitalarii*, & multi alii, qui postea à domino Papa pecunia interveniente, cautè sibi pacem redimerunt, secundùm illud Ethici:

Iudicis auxilium sub iniqua lege rogato.

Quod cùm Episcopo post multas expensarum effusiones & labores inutiles innotuisset, confusus & tristis venit ad dominum Papam, dicens: Domine sancte Pater, erubesco confusus in proposito meo, quod in literis & pollicitis vestris confidenter solidavi, spe frustror præconcepta, quia quos credideram edomuisse, liberi in meam recedunt confusionem. Cui Papa torvo vultu dicitur respondisse: Frater, quid ad te? liberasti animam tuam, fecimus eis gratiam. Nunquid oculus nequam est, quia bonus sum? & cùm Episcopus suspirans in seipso diceret, tamen auditus à Papa: O pecunia, pecunia, quantum potes, præcipuè in curia *Romana*: exasperatus dominus Papa respondit: O *Anglici*, hominum estis miserrimi. Quilibet vestrum alium corrodit ac studet depauperare. Quàm multos elaborasti religiosos tibi subjectos, tuásq; oves & indigenas ac domesticos, orationibus & hospitalitati intendentes, deprimere, ut de bonis eorum tyrannidi tuæ ac cupiditati satisfaciens, alios & fortè alienos reddas locupletes. Et sic confusus & ab omnibus protervus acclamatus, recessit Episcopus, & ne nihil fecisse videretur, aliis negotiis intendebat.

Multi Angl. *Nobiles vendunt sua prædia.*

ANno quoq; sub eodem, *Rogerus* de *Muhat*, unus de nobilioribus *Angliæ* Baronibus, crucesignatus, partè suam in silvis & aliis redditibus, quos habebat apud *Coventre*, Priori & Conventui ejusdem loci pro magna summa pecuniæ, ut sibi in viaticis provideret ad feudofirmam dimisit, & multa alienavit, & multa irrevocabiliter vendidit, sicut & alii nobiles tam de transmarinis quàm de partibus cismarinis. Præter ipsum autem *Rogerum* memoratum, cruce signabatur in Regno Angliæ nobilium sub eisdem diebus multitudo numerosa, ut crucis negotium promoturi, *Francorum* Regem juvarent & sequerentur, tam Prælati quàm milites. Videlicet *Wigorniensis* & *Herefordensis* Episcopi, *Legrecestrensis* & *Herefordensis* Comites, *Galfridus* quoq; de *Husci*, *Rob.* de *Quency*, & multi alii, quos longũ esset enumerare. Innumerabiles quoq; nolentes in propatulo signũ crucis vel accipere vel in humeris portare, secretò voverũt & proposuerũt firmiter *Terram sanctam* devotè ac potẽter adire, muscipulas *Romanæ curiæ* formidantes.

Angustia Parmensium.

DIebus quoq; sub eisdem, adeò invaluit *Frederici* potentia in odium *Romanæ* curiæ, ut exturbatis *Willielmo* de *Hollandia* & *Petro Cabochio* Legato suo, multi potentes ei sese darent, & fidelitati suæ manciparent. *Parmenses* insuper & *Regenses*, necnon & *Bononienses* & alios etiam sibi rebelles arctavit, ut non auderent procul à civitatibus suis apparere, laqueos timentes *Fredericales*. Unde mercatores civitatum illarum, qui abundare consueverunt, interdictis nundinis, portubus & viarum transitibus, egere incipientes, pacem *Frederici* incœperunt desiderare, & rebellionem Papalem detestari: provocabat enim multos ejusmodi *Frederici* constans patientia & humiliatio, et satisfactio, quam devotè dicebatur ecclesiæ obtulisse. Desiderabat enim et humiliter postulabat, ut pro ecclesia in *Terra sancta* omnibus diebus vitæ suæ, hostes *Christi* impugnaturus militaret, donec ad minus *Christianis* quicquid aliquo tempore *Christianorum* erat, tam potenter quàm prudenter restitueret, dummodò nepos domini Regis *Anglorum Henricus* filius suus, quem præ omnibus filiis suis dilexerat, valeret post eum substitutus imperare. Obtulit insuper multa ecclesiæ ablata restituere et damna resarcire. Ad quę dominus Papa constanter respondit, se nullo modo quem conciliũ *Lugdunense* generale

1250. cassaverat & condemnaverat, tam leviter ad statum pristinum revocare. A nonnullis affirmativè dicebatur, quòd dominus Papa sitienter & super omnia desiderabat ipsum, quem magnum Draconem vocabat, pessundare, ut ipso suppeditato & conculcato, Re-“ges *Francorum* & *Anglorum*, necnon & alios Christianitatis Reges, (quos omnes Re-“gulos & Serpentulos esse dicebat) faciliùs exemplo dicti *Frederici* perterritos conculcaret, & bonis suis ac Prælatos eorundem, ad libitum spoliaret. Et hoc verbum cum factis enormibus, quæ talibus dictis testimonium poterant perhibere, in multorum cordibus offendicula generarunt, & ipsum *Fredericum* similiter justificarunt, ut ejus partem cœperunt diatim meliorare.

Computatur thesaurus B. Archiepiscopo Cant. concessus.

TEmpore quoq; sub eodem, convenerunt Episcopi provinciæ *Cantuariensis Oxioniæ*, computaturi si pecunia collecta per eorum Episcopatus ad opus Archiepiscopi *Cantuariensis* ad summam ascenderet ei concessam. Noverant autem hoc per collectores per singulos Episcopatus constitutos, sed Archiepiscopus multos plùs, ut videlicet expensæ omnimodæ ad commodum suum computarentur. Episcopi igitur inviti quod exegit concesserunt, sentientes dominum Papam in omnibus sibi favorabilem.

Rex Angliæ veniam ante-actorum, precatur à Londinensibus.

COnvenerunt itaq; ex præcepto domini Regis cives *Londinenses* coram ipso apud *West.* omnes cum familiis usq; ad puerum duodennem, dominica proxima ante festum sanctarum *Perpetuæ* & *Felicitatis* in majori palatio, quod dicitur magna aula, & erat ipsa cum tota curia atriali, ipsis usq; ad compressionem repleta catervis. Quibus congregatis, dominus Rex humiliter quasi lachrymis obortis supplicabat, quatenus quilibet civium illorum iram suam & omnimodam malevolentiam & rancorem, ei corde & ore benignè remitterent. Ipse enim, ut in publico confitebatur, frequenter & ministeriales ejus frequentiùs, injuriam eis multiformem irrogaverat, bona eorum injuriosè auferendo, occupando, retinendo, & libertates lædendo multoties eorundem, unde veniam sibi indulgeri postulabat. Cives autem comperientes aliud sibi non expedire, cuncta quæ dominus Rex postulaverat, annuerunt, ablatorum tamen eis nulla fiebat penitus restitutio.

Rex cum multis nobilibus cruce signatur.

EAdem igitur die dominus Rex crucem suscepit de manu Archiepiscopi *Cantuariensis Bonifacii.* Et posteà ipse Archiepisc. cruce signavit alios nobiles, inter quos fuerunt filius *Nicolai* domini Regis *Senescallus*, *Willielmus* de *Valentia* domini Regis frater uterinus, *Paulinus Pevire* ejusdem domini Regis consiliarius specialis, & multi alii Magnates & aulici. Abbas quoq; *S. Æ.* nomine *Edmundus*, in derisum omnium, & in perniciosum Monachorum exemplum & præjudicium ordinis sancti, omne votum solvens, cruce signatus est. Clerici quoq; domini Regis Consiliarii, *Ioh. Mansel*, *Philippus Luvel*, & multi alii quos enumerare longum foret. Sinistri verò interpretatores asserere præsumpserunt, quòd non propter aliud suscepit dominus Rex crucem, nisi ut tali occasione violenter à suis nobilibus, qui priùs ei contradixerant id petenti, pecuniam extorqueret sub obtentu *Terræ sanctæ* conquirendæ, & crucis negotii promovendi: veruntamen discreti & plus rationis habentes, hæc ad judicium & probationem actuum subsequentium reservabant. Boni enim animi proprium est in dubiis meliora supponere, donec probetur in contrarium: & quis præter Dominum, mortalium novit cogitationes? Hujus autem dubitationis seminarium, præstitit Regis *Francorum* exemplum pernitiosum, qui infinitam, minimè tamen Deo vindice profecturam à Regno suo maximè abraserat, ut suam promoveret peregrinationem. Sed quales inde fructus collegerit, sequens sermo declarabit.

De unanimi consilio crucesignatorũ.

COnvenerunt itaq; anno sub eodem, videlicet quinto Calendas Maii, majores crucesignatorum *Angliæ Londinum*, apud *Bermundesham* super itinere suo arripiendo tractaturi, asserentes quòd pro Rege non omitterent. Indignum quippe judicabant animarum suarum salutem omittere, & obsequium cœlestis Regis, clientelæ Regis alicujus terreni postponere: Constituerunt igitur terminum, videlicet festum nativitatis beati *Iohannis Baptistæ*. Recensiti igitur sunt ipsi tunc congregati cum eorum sequela ad quingentos milites, servientes verò & populus eis adjungendus, multitudo innumerabilis judicabatur. Omnes enim de Regno *Angliæ*, & multi de Regno *Francorum*, qui se ante domini Regis *Anglorum* crucesignationem præparaverant, hanc motionem expectabant tam formosam. Dominus autem Rex, qui sedulus explorator hæc præcognoverat, à *Romana* curia literas ad votum data, & plùs promissa pecunia literas festinanter impetravit, quarum autoritate iter eorum suspenderet, donec ipse tanquam Dux capitalis,

in

1250.

in propria patria terram potenter adiret ultramarinam, ut sic decentiùs & securiùs progrederetur. Ad hoc crucesignati prædicti responderunt, quòd dignum foret ac tutum, ut qui ante domini Regis crucis signationem cruce signabantur, & se in equis & armis, & viaticis, terras suas impignorando præparaverant, & multa vendiderant, & amicis suis vale fecerant, priùs iter arriperent, faciem sui Regis præcedentes, & sic fertiliùs victualia invenirent. Et hæc videntes, dicerent alieni: O si tot, tanti & tales faciem Regis *Anglorum* magnifici præcedunt, quot credendum est ipsum advenientem concomitaturos & subsecuturos? Et sic accrescet honor Regis inter finitimos, & formido inter inimicos. Sed literæ domini Papæ comminatoriæ, & domini Regis preces imperiosæ, omne propositum eorum commutavit ut remanerent. Quod licèt tunc laudabile non fuisset, occasionaliter tamen hoc cessit eisdem in prosperum. Non enim, quod sitienter desideraverant Regi, *Francorum* oportuno tempore venissent in succursum, & sic hic & inde crucis languit negocium infœliciter, heu, heu, mutilatum.

Gasconenses domino suo rebelles, per Comitem Legrecestriæ *edomantur.*

EOdem siquidem anno, adeo per Comitem *Legriæ S.* de *monte forti* edomita est *Gasconia*, quod *Guasto* de *Biarde* inter Regis *Angliæ* inimicos potentissimus, vel unus de potentioribus captus & humiliatus, Comite sic dictante, venit in *Angliam* ad dominum suum Regem quem offenderat, qui tunc apud *Clarendonam* extiterat, gratiam Regis de vita & membris & tenemento humiliter petiturus, se supponens omnino Regiæ misericordię & non judicio. Quod & cum factum esset, in Rege quam non promeruit clementiam adinvenit.

Tunc enim Regius sanguis vincitur, & ab ultione divertitur, cùm se viderit rebelles evicisse, secundum illud Ovidianum:

Corpora magnanimo satis est stravisse Leoni:
Pugna suum finem cùm jacet hostis habet.

Recepit igitur in manu sua dominus Rex per Comitem *S.* quædam castra ejusdem *Guasti* & complicum suorum, videlicet *Franzach*, *Egremunt*, & alia multa. *Guasto* autem post humiliationem, licèt fictam, adeò in gratiam Regis, intercedente Regina, cujus se fecit consanguineum, receptus est, ut in possessionem terræ suæ est restitutus, strictissima tamen conditione obligatus. Comes autem memoratus, studens per omnia patrissare & magnifici patris sui vel sequi vestigia vel transire, aliorum domini Regis rebellium apud *Burdegalim* & in tota *Gasconia* adeò edomuit insolentiam, ut *Willielmum* de *Solariis*, & *Rusteinum*, & alios superbos & recalcitrantes, effugatos exhæredaret, & extorres condemnaret, multos etiam patibulis excelsis pręsentavit.

Gascones *extorserunt magnam pecuniæ vim à Rege* Angliæ.

NOta, quòd quando Rex fuit in *Gasconia*, & credebat liber recedere, *Gasconenses*, & præcipuè *Burdegalenses*, videntes eum in angustia positum, antequam posset recedere, extorserunt ab eo concessionem quadraginta milium marcarum, unde etiam fidei interpositionem cum juramento & charta ab eodem similiter emunxerunt. Unde posteà Rex illam pecuniam, statim post adventum suum in *Angliam* elicuit à Prælatis: & ita postquàm *Pictaviam* amisit, *Angliam* depauperavit. Ideóq; *Gascones* exosos habens, suum thesaurum vendidit, ut vindicaretur.

Eruptio Frācorum *in* Saracenos.

DIe verò Lunæ ante diem Cinerum, exiit de castris *Damiatæ* exercitus *Francorum* cum impetu magno & repentino, irruentes in *Saracenos*, qui eos obsederant, multos ex ipsis trucidarunt, & post victoriam ad castra cum spoliis læti & incolumes *Franci* redierunt. In crastino autem similem Martis fortunam sperantes invenire, multiplicatis hostibus deteriorem in certamine reportarunt calculum, in decuplo plùs amittentes, quàm pridie lucri gratulantes remeassent. Veruntamen cruenti, lacerati, vulnerati, tandem, licèt cum numero non integro, redierunt. Ex tunc igitur cœperunt *Saraceni* cordibus exaltari, & capita contra *Christianos* erigere, & aditus viarum per terras undique præcludere. *Soldanus* igitur in spem erectus meliorem, galeiis ex *Alexandria* & aliis locis maritimis undecunq; collectis, vias maris et litorum, et omnium locorum, ubi patebat *Francis* remedium, observari diligenter præcepit, et præcipuè ne ad ipsos adveherentur victualia, solitò vigilantiùs intendebat.

Pacis conditiones oblatæ à Soldano.

TAndem inito utrobiq; cum collocutione consilio, significavit *Soldanus* Regi *Francorum*, ut sedatis omnibus, civitatem *Damiatæ* cum sustentamentis, quæ *garnesturas* vulgares appellant, consultiùs resignaret, antequam fame deficerent, & tota Regio *Hierosolymitana* cum sclavis *Christianis*, ipsi Regi amicabiliter redderetur. Nec ad aliud, ut dicebat, debuit ipse Rex aspirare, nisi ut *Christianis Terra sancta* redderetur. Huic igitur consilio

Digitized by

1250. consilio multi *Christianorum*, scilicet mediocres & populares egentes & aliqui Magnatum assensum præbuerunt, asserentes, quòd si huic pacis formæ & humilitati non assentirent, Magnatum superbia totum exercitum inquinaret. Rex igitur his cognitis huic consilio inclinaretur, nisi arrogantia Comitis *Atrebatensis* frontosè restitisset, qui adhuc *Alexandriam* exigebat: sed *Soldanus* nullo modo *Christianis* (utpote *Egypti* nobilissimam civitatem, & omnium mercatorum Australium & Orientalium receptaculum) *Alexandriam* reddere voluit, nec, ut dicebat, hoc *Alexandrini* vel *Egyptii* paterentur.

Francorum multi fame & ferro pereunt.

CONditio igitur *Francorum* undiq; obsessorũ, cœpit non mediocriter deteriorari. Cogebantur enim ipsi, quæ gens in escis & poculis munda est & delicata, vesci immundis & detestabilibus, nec poterat eis *Fredericus*, vel aliquis *Christianus*, de locis finitimis subvenire. Et ut brevibus concludam, in tantum arctabantur, ut equos suos in Quadragesima, etiam preciosos, & sibi valde necessarios, comedere, quod miserabile fuit cernere, cogerentur. Et quod gravius erat, inter Magnates & Plebeios, eò quòd rationabilem formam pacis oblatæ procaciter abnegaverant, schisma & odium suscitabatur. Insuper & *Saracenorum* Principes, *Christianorum* proterviam detestabant, & solidiùs confœderati, ipsos instantiùs arctare procurabant. Unde multi *Christiani* in tempore tantæ afflictionis, clanculò à castris & civitate exierunt, & turmis additi sunt sub mitibus conditionibus *Saracenorum*, & nostris efficaciter restiterunt. Susceperunt enim eos *Saraceni* fame deficientes, & diariis sufficientibus aluerunt applaudentes. Veruntamen quàmplures *Christianorum* ex *Saracenorum* tolerantia in lege sua perstiterunt: aliqui verò apostatantes, spurcitiis eorum adhæserunt, facientes eis homagii stabilitatem, & hi abundè ditabantur, uxoribus, castris, & multis honoribus exaltabantur. Et hi *Christianis* lethaliùs nocuerunt, dum hostibus eorum secreta proposita revelarunt.

Multi Francorum apostatæ.

CUM autem *Soldano Christianorum* inedia multiformis per apostatas pleniùs patuisset, significavit ironicè Regi *Francorum*, utquid ligones, tridentes, trahas, vomeres, aratra, & alia culturæ necessaria in partes Orientales, quas non noverat, secum in navibus apportasset, si eis uti non curaret, cùm rubigine consumerentur? & si amicus ejus esset, satis ei & suo exercitui ibi commoranti, de tritico, vino, oleo, & carnibus, leviùs inveniret. Rex verò hæc omnia adversantium tentamenta, non sine gravi dolore sustinens, sereno vultu, cordis vulnera prudenter palliavit.

Obitus Soldani.

ET citò pòst idem *Soldanus* obiit, à suis propriis cubiculariis, quia & suis & omnibus Principibus sibi vicinis erat exosus, ut dicitur, potionatus. Superbus enim erat & avarus, & omnibus injuriosus. Quo audito *Christiani* gavisi sunt vehementer, cùm potiùs doluisse debuissent. Quia multi *Saracenorum* ipsi *Soldano* fictè adhæserunt, & occulto odio persequebantur. Et citò pòst substitutus est alius, qui omnium ferè Orientalium favorem obtinuit. Iste constanter nimis & potenter & graviùs prædecessore suo, *Christianos* impugnavit, & formam pacis oblatam, quam ferè omnes *Christiani* desideraverant, & jam rogaverant, præcisè denegavit. Et ex tunc cœpit *Christianorum* conditio non mediocriter deteriorari, & fama in conspectu omnium Orientalium vilescere.

Fides multorum vacillat.

COEperunt igitur multi, quos firma fides non roboraverat, tam desperatione & blasphemiis, quàm fame contabescere. Et fides, heu, heu, multorum cœpit vacillare, dicentium ad invicem: Utquid dereliquit nos *Christus* pro quo & cui hactenus militavimus? Jam multoties nostris diebus victi confundimur, & hostes nostri, imò *Christi*, de nostro sanguine & spoliis gloriantur triumphantes. Primò apud *Damiatam* civitatem istam, quando *Nili* fluentis circundati, compulsi fuimus *Damiatam* tanto sanguine adquisitam, resignare. Iterum non procul ab *Antiochia*, Templi inclita militia, signifero detruncato, victa confundebatur. Iterum à *Saracenis* paucis annis evolutis apud *Gazaram* occubuimus, à Comite *Richardo* quodam *Anglico* priùs redempti. Posteà verò à *Chorcsminis* ferè tota *Christianorum* universitas in *Terra sancta* trucidabatur, qui loca omnia quæ dicuntur sancta, polluentes destruxerunt. Modò verò, quod omnibus gravius est, Rex noster *Christianissimus* miraculosè suscitatus à mortuis; cum tota *Franciæ* nobilitate ignominioso patet discrimini, factus est nobis dominus velut inimicus. Et qui solet Dominus dici exercituum, nunc, proh dolor, à suis hostibus tanquam multoties superatus aspernatur. Quid nobis nostra devotio, religiosorum orationes, amicorum nostrorum prosunt eleemosynæ? Nunquid melior est lex *Machometi* lege *Christi*? Et sic deliramenta verborum ex fide titubante resonabant, & dies Quadragesimales

plùs

plùs penales quàm pœnitentiales deducebant. 1250.

EOdem quoq; anno, contigit quod Episcopus *Lincolniensis* privavit quendam clericum beneficiatum in Episcopatu suo, accusatum de incontinentia nomine Ranulphũ, & privatum excommunicavit, quia condemnatus, cedere recusavit. Nunc cùm in sententia excommunicationis ultra quadraginta dies perseverasset, significavit Episcopus Vicecomiti *Rotholandiæ*, in cujus Vicecomitatu idem clericus manebat, ut ipsum captũ teneret tanquam contumacem. Vicecomes autem eò quòd fortè amicus dicti *Ranulphi* fuerat, hoc facere distulit vel recusavit. Non enim erat Episcopo favorabilis. Qui enim, ut ait *Seneca*, *diu distulit, diu noluit*. Episcopus igitur Vicecomitis comperiens simultatem, ipsum excommunicavit solenniter. Vicecomes igitur iratus & verecundatus, Regem ilicò adiit, gravem super hoc reponens querimoniam. Quod cùm audisset, & sui omnes aulici, commoti sunt universi, Rex autem iratus nimis, respondit addito maximo juramento: Si quis meorum versus Episcopum illum vel quempiam forisfecisset, coram nobis querimoniam deberet reposuisse. Sed ut videtur, me habuit contemptui. Missis igitur ad *Romanam* curiam Legatis solennibus, hanc meruit literam in ecclesiasticæ libertatis præjudicium, interveniente pecunia, celeriter impetrare.

Deterioratur ecclesiasticæ libertatis conditio.

INnocentius *quartus, Episcopus, &c. Dilectis filiis Abbati* Westmonasteriensi Londini, *Salutem. Celsitudinis charissimi in* Christo *filii Regis* Angliæ *illustris votis liberaliter annuimus, ut ei in his quæ dignè deposcit nos favorabiles exhibeamus. Cum igitur, sicut ex parte sua fuit propositum coram nobis nonnulli Pontifices & alii Prælati, Regni sui Ballivos suos super his quæ ad jurisdictionem Regiam pertinent, coram se pro suo compellant libito litigare, ac in eos nisi coram ipsis litigent excommunicationis ferant sententias, in ipsius Regis præjudicium & gravamen, nos ejus supplicationibus inclinati, ut nullus ipsius Regni Archiepiscopus, Episcopus, vel alius Prælatus, Ballivos ipsos coram se super his, quæ ad Regiam jurisdictionem pertinent litigare compellat, vel hac de causa in eos hujusmodi ferant sententias, auctoritate literarum districtè duximus inhibendum. Quocirca discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus prædictum Regem super his, contra inhibitionis nostræ tenorem, non permittatis ab aliquibus indebitè molestare. Malefactores, &c. Datum* Lugduni, *septimo Idus Marcii, Pontificatus nostri anno septimo.* Hoc tamen non sine redargutione peritorum, hæc fecit dominus Rex. Quòd scilicet conquestus est super hoc domino Papæ.

Literæ Papales.

DIe vero Lunæ proxima ante dies Rogationum, applicuit Comes *Richardus* rediens à curia *Romana*, & cùm venisset Londinum, receptus est cum honore & reverentia, ne minor quàm in partibus ultramarinis sibi honor exhiberetur. Regina enim domina *Blanchia*, omne quod sibi poterat decus exhibuerat, & totius *Franciæ* sinum aperuerat. Innotuitq; omnibus per relationem ipsius Comitis & suorum, quot & quantos sibi fecerat Papa honores, cùm ad *Lugdunum* pervenisset. Cùm enim civitati appropinquasset dictus Comes *Richardus*, occurrebant ei omnes ferè Cardinales & clerici curiæ *Romanæ*, ita quòd unus solus Cardinalis & pauci clerici cum domino Papa remanerent. Erat autem de suis & aliis sibi occurrentibus, tanta equorum & hominum compressio, & tumultus atq; multitudo numerosa familiæ pompose nimis apparatæ & clitellarum suarum, quòd cives de adventu tanti Principis, simul & omnes qui ad curiam venerant extranei ad impetranda negotia, obstupuerunt. Papa autem introitu domus assurgens & obviam pergens, suscepit eum in osculo reverenter applaudens & salutans; & serenissimum vultum ostendens, supplicavit ut cum eo pranderet ea die. Quod Comes benignè concedens, collocatus est in mensa juxta latus domini Papæ, & Comes *Gloverniæ Richardus* non multò remotiùs, & epulabantur jocundè nimis & civiliter, more *Francorum* vel *Anglorum*, sese mutuò in cibis & potibus & verbis amicabilibus exhilerantes. Et posteà inter se multos prolixos & secretos tractatus habuerunt, ita ut mirarentur omnes qui hæc viderent, præcipuè de nova Papæ tanta dapsilitate. Oratione igitur facta *Pontiniaci* ad sanctum *Edmundum* Confessorem in fine Aprilis, ut prætactum est, lætus in *Angliam* remeavit.

Applicuit Comes Richardus rediens.

ORtæ sunt autem opiniones variæ & judicia, quid hujusmodi tam familiaris colloquii sibi vellet prolixitas, multis autumantibus quòd dominus Papa ad reprimendam insolentiam *Græcorum* ipsum vellet ad *Romanum* Imperium juvando promovere, sciens illum avidum & ambitiosum, & multis thesauris abundare, quos vellet dominus Papa ad hoc exponere. Alii autem indubitanter asseverabant, quòd dominus Papa studiosè

Variæ opiniones colloquii Papæ cum Comite R.

1250. studiosè ad hoc desudabat, ut gratiam ipsius Comitis adquireret, quatenus ipsum venire cupientem benignè susciperet.

Comes R. emit quendam Prioratum.

ET cùm per Abbatiam *sancti Dyonisii* remearet, satisfecit Abbati ejusdem loci de precio quo comparaverat quendam Prioratum in *Anglia* pertinentem ecclesiæ *sancti Dyonisii*, quæ *Burst* nomine, non procul est à *Glovernia*, ubi fuerunt degentes aliquot Monachi, & ad quem pertinent octo villæ bonæ, & ecclesia circiter ter centum marcas valet annuatim, cum parco & omnibus pertinentiis, semper redditum marcæ pro triginta solidis in banco. Et hanc venditionem ratam fieri impetraverat in curia *Romana*, unde posteà cùm venerat in *Angliam* statim Monachis effugatis omnibusque dirutis, ipsum Prioratum in propria redegit. Nec posteà timuit aliquem vicinum, præcipuè religiosum, quin omnia pro libitu tractaret, Papali tutus protectione, & sic diatim cœpit conditio ecclesiæ deteriorari. Proposuitque idem castrum ædificare pro fluvio *Saverna*.

Miraculum brachii S. Ædmundi Conf.

ANNO quoque sub eodem, Monachi *Pontiniacenses* vel tædio affecti de frequentia peregrinorum, præcipuè mulierum, ad tumbam sancti *Ædmundi Anglicarum* (quia aliis non est concessa licentia) catervatim affluentium, vel stimulis agitati cupiditatis, brachium ejusdem sancti dextrum, quod est horribile dictu, ausu temerario absciderunt. Nec idcirco turbas hominum utriusque sexus, quin ad corpus intuendum & venerandum catervatim confluerent, abegerunt, unde Monachi meritò à suo proposito sunt fraudati. Præterea, quod videtur fidei fuisse defectus, quicquid corporis ejusdem sancti, quod tamen totum Dominus integrum conservaverat, ipsi Balsamo condire præsumpserant, ex diffidentia & pusillanimitate, necnon & fidei, (salva ordinis reverentia,) defectu, in teterrimum colorem est conversum. Multiplicata sunt igitur Monachorum *Pontiniacensium*, imò omnium *Cistercienfium* opprobria, & doluerunt multi quòd in ecclesia *Cisterciensium* tam venerabile corpus reponeretur, considerantes quàm veneranter in ecclesiis Monachorum *Nigri ordinis*, corpora sanctorum custodiuntur. O temeraria præsumptio! Quod dominus conservarat integrum & incorruptum, ausus est homo mutilare. Sicut pius Rex *Francorum* peregrinaturus, cui oblata fuit pars corporis, respondit: Non placeat Deo, ut pro me detruncetur, quod Deus integrum conservavit. O iterum fidei defectus! Quod dominus incorruptum conservarat & speciosum, ipsi Monachi Balsamo condire, & tali unctione melius ipsum corpus acceptarunt communire, unde carneus color in terrestrem est conversus. Unde Dominus meritò iratus, miracula priùs ibi exuberantia, cœpit solito rariùs celebrare. Viluit igitur in conspectu Magnatum, Prælatorum & Clericorum *Cistersiensium* Religio venerabilis. Et salva ordinis reverentia, hoc in triste præsagium totius *Christianitatis* creditur evenisse.

Rex Angliæ dapsilitatem mensæ suæ restringit.

EOdemque tempore dominus Rex à vestigiis patris sui impudenter devians, curiæ suæ expensas & solitæ dapsilitatis facetias, usque ad probra avaritiæ inexcusabilis, jussit minorari. Necnon & eleemosynarum consuetarum largitiones, & cereorum in ecclesia numerositatem pręcepit resecari. Veruntamen, quod laudabile erat, à multorum mercatorum, quibus innodabatur debitis, sese prudenter liberavit.

Iudæi pecunia mulctantur.

IN eisdem diebus dominus Rex siti avaritiæ exaruit, ut a *Iudeis* omni remota misericordia juberet pecuniam extorqueri, adeò ut viderentur omnino & irremediabiliter depauperari. Exegit enim quicquid in arca habuerunt. Veruntamen etsi miseri, nulli tamen miserabiles extiterunt, quia falsarii tam monetæ quàm sigillorum extitisse crebriùs convinci probabantur. Et si de aliorum facinoribus sileamus, unum huic libro, ut eorum pluribus plus pateat malitia, duximus inserendum.

Scelus cujusdam Iudæi.

ERat quidam *Iudæus* dives mediocriter, nomine non fide *Abraham*, apud *Berkamestudè* & apud *Walingeford*, habens frequentiam & mansionem. Erat enim Comitis *Richardi* ob aliam quàm decuit, ut dicebatur, causam, familiaris. Iste speciosam habuit uxorem & sibi fidelem, *Floriam* nomine. Ut igitur idem *Iudæus Christo* dedecus majus accumularet, fecit emi imaginem beatæ Virginis insculptam decenter & depictam, & ut moris est, filium suum in gremio confoventē. Hanc ipse *Iudæus* in latrina sua constituit, et quod dedecus et ignominiosum est penitus exprimere, ipsi imagini, tanquam ipsi beatæ Virgini blasphemando, turpissimam et irrecitabilē rem diebus ac noctibus et irrogabat et irrogari ab uxore sua precepit. Quod cùm mulier post aliquot dies videret, ratione sexus condoluit, et transiens clam sordes abstersit à facie imaginis enormiter deturpatæ. Hoc autem cùm *Iudæus* vir ejus veraciter comperisset, ipsam mulierem uxorem suam idcirco clam impiè suffocavit. Hæc autem facinora cùm comperta fuissent, et ipso convicto patens

patens & probatum, quamvis aliæ mortis causæ non deessent, in teterrimo carcere Turris *Londinensis* est detrusus. Sed ut liberaretur, certissimè spopondit se probaturum omnes *Angliæ Iudæos* fuisse proditores nequissimos. Et cùm ab omnibus ferè *Angliæ Iudæis* graviter accusaretur, & conarentur eum morti tradere, Comes *Richardus* fecit verba pro eo. *Iudæi* igitur ipsum de tonsura numismatis & aliis facinoribus graviùs accusantes, obtulerunt Comiti mille Marcas, ut ipsum non protegeret, quas tamen Comes refutavit, quòd *Iudæus* ejus dicebatur. Dedit igitur ipse *Iudæus Abraham* septingentas Marcas Regi, ut à perpetuo carcere, cui addictus fuerat, juvante Comite, liberaretur. 1250.

Iustitiarii missi ad explorandam Iudæorum pecuniam.

Misit itaque dominus Rex eodem tempore Justitiarios *Iudæorum* per totam *Angliam*, ad explorandam omnem eorum pecuniam in debitis & possessionibus. Et cum ipsis quendam *Iudæum* nequissimum & immisericordem, ut alios omnes nequiter & etiam veritatem transgrediendo accusaret. Qui utique *Christianos* super afflictione *Iudæorum* miserentes & flentes corripuit, & Regis tepidos Balivos & effœminatos vocavit. Et dentibus frendens super unumquemque *Iudæum*, juramentis magnis additis asseruit, eos posse Regi plùs dare in duplo quàm dederant, licèt in caput suum nequiter mentiretur. Hic ut indies efficaciùs noceret, omnia eorum *Christianis* Regis exactoribus arcana revelavit.

Obitus cujusdam Armenii in Anglia.

Tempore quoque sub eodem, quidam Fratres *Armenii* exterminio *Tartarorum* effugati, venerunt in *Angliam* peregrinantes. Et cum apud sanctum *Yvonem* pervenissent, unus eorum infirmitate præreptus in villa, in fata decessit, & juxta fontem sancti *Yvonis*, cujus aqua magnæ dicitur esse virtutis, veneranter est sepultus. Erant enim Fratres memorati vitæ honestissimæ & mirabilis abstinentiæ, semper in orationibus existentes, vultus habentes simplices, barbatos & severos. Et qui obierat summus eorum & magister, nomine *Georgius*, & ut creditur sanctissimus & Episcopus extiterat. Qui & miraculis cœpit coruscare.

Pecunia vis magna Regi Franc. missa.

Per idem tempus missa est pecunia non modica, domino Regi *Francorum* in arcto posito in adjutorium. Qui in castralibus tentoriis circa *Damiatam* positis, fossatis circumdatus commorabatur egenus, & omni solatio victualium destitutus. Insidias enim *Saracenorum* innumerabilium in montanis, qui in circuitu erant, nocte dieque toleravit irrequietus, licèt pernox & vigil custodia non deesset. In civitate autem, ad ejus custodiam, quingentos milites cum manu magna pedestri, qui cum Legato, & quibusdam Episcopis, & Regina & aliis nobilibus Dominabus commorabantur, constituerat. Erat autem pecuniæ missæ quantitas tanta de auro & argento, scilicet Talentorum & Esterlingorum & Coloniensium approbatæ monetæ, & non reprobatæ, videlicet non *Parisiensium* vel *Turonensium* denariorum, quantam undecim bigæ longæ, in quarumqualibet equi fuerant quatuor fortissimi, oneratæ poterant cum aliquot summariis transportare usque ad mare, ut ibidem sub conductu *Ianuensium* navibus excerperetur, ad Regem indigentem cum victualibus non modicis transvehenda. Ferebat autem quælibet biga duos cados magnos ferro ligatos, & ad hoc præparatos, thesauro refertos memorato. Sed hæc omnia de bonis Ecclesiæ per triennum extorta, quem finem sunt sortita, sequens sermo plèniùs declarabit.

Reditus Magnatum Angliæ.

Diebus verò Rogationum, redierunt à partibus transmarinis, Comes *Richardus*, Comes *Gloverniæ*, Comes quoque *Legrecestriæ S.* & alii Magnates. Insuper *Londinensis* Episcopus & quidam alii Prælati, qui transfretaverant, ut prædictum est, in *Angliam* prosperè remearunt. Remanentibus tamen Episcopis duobus, *Wintoniensis*, s. & *Lincolniensis*. Remansit itaque in Regno *Francorum Wintoniensis* perendinans cum parva familia, ut sibi parceret in expensis. Remansit autem in curia *Romana Lincolniensis*, ut versus Papam propositum perficeret præconceptum. De causa autem itineris Comitis *Richardi* aliquorum fuit opinio, nec sine causa, quòd vocaverat eum dominus Papa, ut eum in Imperium *Romaniæ*, quem scivit nummis abundare, promoveret. Aliorum fuit sententia, quæ ex sequentibus facta est probabilis, ut s. crucesignatos ne transfretarent impediret. Alii verò similius affirmabant, quòd citò pòst pro vero constabat, ut videlicet ab Abbate *sancti Dionysii Derhurst* cum pertinentiis sibi prudenter compararet, & cruce signatorum sibi viatica compararet. Sed quare ipsi tantum applauderet dominus Papa, creditur & dicitur, ut videlicet ipsum dominum Papam in *Angliam* venire scientem, benignè & reverenter reciperet, & ad hoc dominum Regem fratrem suum, & Magnates terræ

1250. terræ (præcipuè eos qui de consilio domini Regis sunt,) ut in Regnum *Angliæ* vocaretur, inclinaret. Sed hæc in præcedentibus tanguntur.

Vani rumores.

TEmporibus quoque sub eisdem, ad vanam consolationem *Christianorum*, vel ad animandum crucesignatos, iter peregrinationis suæ prorogantes, transmissæ sunt literæ umbratiles à *Terra sancta*, confectæ à viris autenticis & fidedignis, Episcopo scilicet *Marsiliensi* & quibusdam *Templariis*, rumores jocundissimos continentes, qui auditores credulos, vanis eulogiis exhilararunt. Quòd videlicet *Cayrum* & *Babylonia* capiebantur, & fugientibus *Saracenis*, *Alexandria* desolata relinquebatur. Qui dico rumores tantò plùs auditores credulos in fine, more scorpionis, pungebant, quantò primo magis demulcebant blandimentis. Ex tunc igitur suspectiores, etiam veras, habuimus epistolas & exosas.

Advocatio ecclesiæ de Wengrave.

EOdem quoque anno, diebus videlicet Rogationum, cùm mota fuisset quæstio super advocatione Ecclesiæ de *Wengrave*, tunc vacantis, inter Abbatem *sancti Albani* & *Iohannem* de *Wedone*, facta est concordia inter eosdem. Et recognovit dictus *Iohannes*, jus memoratæ ecclesiæ ad donationem dicti Abbatis pertinere, coram Justitiariis domini Regis, *Rogero* de *Thurkesby*, *Roberto* de *Brus*, & aliis collegis eorundem. Adquisierat autem memoratus *Iohannes* super Abbatem, tale Breve de summonitione: Rex Vicecomiti de *Bukinham* salutem. Præcipe Abbati de *sancto Albano*, quòd justè & sine dilatione permittat *Iohannem* de *Wedone* præsentare idoneam personam ad ecclesiam de *Wengrave*, quæ vacat, ut dicitur, & ad suam spectat donationem, & unde queritur quòd eum injustè impedit. Et nisi fecerit te securum de prosequendo clamio, tunc summone per bonos summonitores prædictum Abbatem, quòd sit coram Justitiariis nostris apud *Westmonasterium* in crastino ascensionis Domini, &c. Sed quid utilitatis ipsa Ecclesia *sancti Albani* vel incommodi casu reportat? *Romani* enim vel Regales quis priùs certatim omnes Ecclesias vacantes, præcipuè tamen Religiosorum, violenter asportarunt.

Archiepisc. B. proponit visitationem facere.

DIebus itaque sub eisdem, Archiepiscopus *Cantuariensis Bonifacius*, exemplo *Lincolniensis* Episcopi provocatus, qui ut Canonicos suos visitaret, impetraverat potestatem, in sua provincia visitationem facere attemptavit, scilicet super Episcopos, Abbates, Clerum, & populum. Fecit igitur visitationem primò in capitulo suorum monachorum *Cantuariensium* rigidè nimis, & immisericorditer, ut ad invicem dicerent: De eodem merito hoc patimur, quia peccavimus in prædecessorem ejus beatum *Ædmundum* quem austerum reputavimus, & protervum: verè quæ promeruimus, toleramus, eligentes alienigenam, illiteratum, ignotum & inexpertum, bellicis plùs quàm spiritualibus negotiis idoneum, & exercitatum. O quales habuit prædecessores, Martyres, Doctores autenticos, & sanctos Dei Confessores? Heu quare in hac enormi electione plùs Regi terreno, quàm cœlesti obedivimus. Venit igitur illinc ad Abbatiam de *Feversham*, cujus visitationi propter tyrannidem suam non ausi sunt ipsi pusillanimes Monachi contradicere. Inde autem venit cum magno impetu, ad *Roffensem* Prioratum, ubi extorsit ab illa exili domo, plùs quàm xxx. marcas. Unde constat ipsum visitationis officium, plùs exercere cupiditate pecuniæ, quàm pro ordinis vel morum reformatione, cùm sit ordinis & morum ignarus, ac literaturæ.

Archiepisc. B. tyrannis in clerum Londinensem.

QUARTO vero idus Maii, videlicet die sanctorum *Pancratii* sociorúmque ejus, venit idem Archiepisc. *Londinum*, visitaturus Episcopum & ejus capitulum, & religiosos ipsius civitatis, & hospitium suum cepit sine alicujus licentia, in domo nobilissima Episcopi *Cicestrensis* non procul à domibus *Conversorum*, nec descendit apud domum suam propriam apud *Lamhith*, et fecit marescallos suos violenter comparare cibaria sua ad forum Regis, cum minis et convitiis, et injuriis mercatoribus illatis: paucos tamen vel nullos convivas invitavit. In crastino autem visitavit Episcopum *Fulconem*, apud quem inverecundiam ab eodem Archiepiscopo factam, si quis enarraret, tum in esculentis, tum in poculentis, tum in ferratura, scilicet equorum deferratorum, aures et animos offenderet audientium, imò et corda cruentaret. Visitaturo autem capitulum S. *Pauli Lond.* restiterunt Canonici, appellantes ad Pontificem: quamobrem Decanum est alios excommunicavit.

Resistit ecclesia S. Barth. visitationi Archiepisc.

ET in crastino, ira adhuc tumidus, et lorica, ut perhibent, qui viderunt, sub vestibus indutus, venit ad Prioratum S. *Bartholomæi*: ut ibi Canonicos visitaret. Cui adventanti, et ecclesiam intranti, occurrit Subprior, quia Prior tunc domi non fuerat, comitante conventu processionaliter cum solennitate in multorum accensione cereorum et

sonitu

sonitu campanorum: erant autem in capis chorealibus & preciosis valdè, quarum preciosissimam habuit Subprior memoratus. De quo sibi exhibito honore non multum curavit Archiepiscopus dixit se illuc venisse, ut ipsos Canonicos visitaret. Erant autem jam omnes Canonici in medio ecclesię, scilicet in choro, ipséque Archiep. cum majori parte familiæ suæ, inordinatè sese comprimentis. Cui respondit unus Canonicorum pro omnibus, dicens quòd Episcop. haberent peritum & diligentem, qui eos habuit, cùm necesse fuerat, visitare, nec voluerunt, nec debuerunt ab alio, ne contemptus videretur, visitari. Quod audiens Archiepiscopus in iram secus quàm deceret, conversus, irruit in Subpriorem, suæque conditionis, & suorum antecessorum sanctitatis immemor, ipsum sanctum virum sacerdotem & religiosum in medio ecclesiæ existentem, pugno impiè tum percussit, tum in pectus senile, tum in faciem venerabilem, tum in canum caput impulit truculenter multoties, clamosa voce dicens: Siccine, siccine decet *Anglicos* proditores impetere: & horribiliùs cum juramentis irrecitabilibus delirans, gladium suum expostulavit festinanter afferri. Et cùm multiplicarentur tumultus, & niterentur Canonici suum Subpriorem de manibus tam violenter opprimentis liberare, ipse Archiepiscopus capam illam preciosam, qua Subprior indutus erat, dilaceravit, & firmaculum, quod vulgariter morsus dicitur, avulsit, & inter pedes catervatim irruentium conculcatum est, & amissum, quod auro & argento & gemmis fuerat preciosum. Sed & ipsa capa nobilissima conculcata & distracta, irrestaurabiliter violabatur: nec adhuc aversus est furor Archiepiscopi. Ipsum namque virum sanctum impetu violento repellens, et retroire cogens, ad unam spondam, quæ duos de stallis dividebat, et pro podio facta fuit, adeò senile corpus pressit, ut ossa cum medullis conquassaret, et præcordia collideret furibundus. Cæteri autem cùm tantam in Archiep. viderent immoderantiam, virum seminecem de mortis confinio vix eripuerunt, oppressorem repellentes. Qui cùm cecidisset retrorsum, et aversa fuerunt ejus vestimenta, visa est lorica ipsius à multis manifestè: qui abhorruerunt videntes Archiepiscopum loricatum: unde prænosticabant multi, quòd non ad visitandum, vel errores corrigendum illuc venerat, sed potiùs ad prælium excitandum. Interim sui ministeriales, quos habuit impetuosos, sibi comprovinciales, in reliquos Canonicos imbelles, inermes, et improvisos, truculenter irruerunt, et tam ipse Archiepiscopus quàm sui, jussu ejus et exemplo, quàmplures ex eis male tractaverunt, percutiendo, dilacerando, prosternendo, et conculcando. Venerunt igitur Canonici pedes livore et cruore deturpati, et male læsi, hirsuti, et lacerati, ad Episcopum civitatis, super tam detestabili facto gravem querimoniam cum lachrymis reponentes. Quibus ille Episcopus: Dominus Rex est apud *Westmonasterium*, adite eum hoc monstraturi, ut saltem moveat eum, suæ pacis in sua principali civitate læsio tam violenta et manifesta.

Quatuor igitur ex ipsis Canonicis, quia cæteri non poterant præ dolore ictuum, Regis præsentiam ut adirent *Westmonasterium* in conspectu populi multum compatientis usque pervenerunt, monstrantes omnibus ictuum vestigia, cruorem scilicet, livorem, et tumorem, et vestes laceratas, qui tam enorme factum compatientes, detestabantur. Quintus autem, videlicet Subprior memoratus, nullo modo eques vel pedes ad curiam venire valebat, sed gemibundus in infirmariam portatus, sese in lectum recipiens, reliquū ætatis protraxit in languore. Rex autem, licèt ad ostium cameræ suæ diu expectassent, memoratos Canonicos querulos, nec audire voluit, nec videre. Unde cum majori confusione ad ecclesiam suam, quam dictus Archiepiscopus sanguine sacerdotum et religiosorum pollutam prophanaverat, redierunt. Interim perturbata est tota civitas vehementer, et quasi seditione mota, proposuerunt cives communem campanam pulsare, et ipsum Archiepiscopum quicquid posteà contingeret, in frusta detruncare. Resonabant interim cum probris convitia, et dicebant ei ad *Lambith* domum suam properanti, dum ipsum « quærerent catervatim ruentes: Ubi est ille ruptarius, percussor impius et cruentus, non « animarum lucrator, sed pecuniarum extractor: quem non Deus, non legitima vel « libera promovit electio, sed Rex illicitè potiùs intrusit illiteratum et uxoratum, et « teterrima de ipso infamia mota infecit totam jamjam civitatem? Et citò pòst transvectus clanculò per *Tamesim*, gravem super his coram domino Rege reposuit querimoniam, justificans se, licet reum, et alios graviter accusando: et currens ad Reginam, coram ipsa reposuit graviorem. Rex igitur seditionem formidans vehementer, fecit voce præconia in civitate proclamari, ne aliquis super vitam & membra se de hac controversia intromitteret. Et sic spretus tam apud Canonicos S. *Bartholomei*, quàm apud sanctam *Trinitatem*,

1250.

Rex Angliæ audire noluit conquerentes de tyrannide Archiepis. B.

1250. *Trinitatem*, constanter appellantes, perrexit Archiepiscopus & sumens ex Regis favore cornua, apud *Lambith* in capella dictam sententiam in Canonicos S. *Pauli* latam solenniter innovavit, involvens Episc. *Londinensem*, tanquam fautorem cum Canonicis memoratis. Ipsi igitur Canonici undiq; læsionem & injuriam passi, sancto suo *Bartholomeo*, cui jugiter nocte dieq; servire dignoscuntur, causam hanc conquesti lachrymabiliter commiserunt, deprecantes, ut Deus, ultionum Dominus, quòd homo nequit, vel dissimulat, tantas dignaretur ulcisci transgressores.

Archiepisc. B. parat abitum versùs curiam Romanam.

ARchiepiscopus autem felle adhuc repletus iracundiæ, in crastino ad manerium suum, quod *Harewes* dicitur, properavit, distans ab cœnobio *S. Albani* vii. miliaribus, ut ibi visitationis officium exerceret, ibique sententiam memoratam innovavit. Et cùm ab amicis suis & clericis, viris disertis & literatis, dictum fuisset ei de nobilibus privilegiis illi ecclesiæ à sede Apostolica concessis, supersedit dissimulans. Et reversus præparavit se ad transfretandum, ut in curia *Romana*, ubi præpotens fuerat, & consuetus magis quàm more boni Pastoris super gregem suam commorari, laqueos insontibus præpararet. Decanus autem S. *Pauli Londinensis*, vir quidem bonus & magni consilii & grandevus, & magister *Robertus* de *Barthona*, & magister *W.* de *Lichefelde*, viri diserti & literati, ejusdem ecclesiæ Canonici, cum Procuratoribus sui Episcopi, & Canonicorum prædictorum, curiam Papalem adierunt, super his omnibus querelam coram summo Pontifice reposituri, instructique sufficienter, & multorum testimonio roborati, ad probandum prænotata.

Litera Episcopi Londinensis ad Abbatem sancti Albani.

EPiscopus autem *Londinensis* super his perturbationibus non mediocriter motus, hinc Papalem avaritiam, hinc Regalem versùs suos naturales umbratilem amicitiam, illinc autem *Sabaudiensium*, quos offendere non audebat, nobilitatem, vehementer, nec est mirandum, formidabat. Cupiens in harum angustiarum articulis habere Abbatis & Conventus *S. Albani* consilium & auxilium, scripsit eidem in hæc verba. *Viris venerabilibus & amicis in* Christo *charissimis*, I. *Dei gratia Abbati* S. Albani, *& ejusdem loci Conventui, ac omnibus aliis eidem domus subjectis*, Fulco *divina permissione* Londinensis *Episcopus salutem, & sinceræ dilectionis in Domino semper augmentum. Fama gradu multivago terram perlabitur, quæ staterum minatur communis judicii, & edictum novelli discriminis in pluribusq; locis disseminat, pace quidem diutina nostra Diocesis, per patrem nostrum venerabilem Archipræsulem impugnata, via credimus justè defensionis arrepta, tanquam vestrum bellatores pro jure omnium & singulorum provinciæ in fortuna area præmissi, bellum nobis impositum, nisi omnipotentis, & vestri consilii solatio respiremus adjuti, vobis prædicimus acriùs imponendum. Idem namq; dominus, quod fortè vobis innotuit, visitationem totius Cleri & populi nostræ diocesis, ac procurationem exigens ab eisdem à Capitulo nostro primitus, ac iterum à duobus Prioratibus civitatis, contradictionem passus pariter, & repulsam, licet curialem, priùs in ipsos, ipsum ad præmissa non admittentes. Secundò, pro eo quòd aliquibus nostræ ditionis, ne ipsum in præjudicium ecclesiæ nostræ admitterent mandavimus, in personam nostram excommunicationis sententias fulminavit, legitimis tum appellationibus præventus, causis justis, veris, & probabilibus expressis. Nec hac inquiete sola quietem nostram aggrediens, imò sententias sic derivatas in sua Diocesi, &, ut fertur, alibi fecit publicari. Missis igitur ad curiam jam procuratoribus, quosdam Coepiscopos nostros super præmissis sumus alloquuti, qui jura sua & libertates magnanimitate assumpta prætendunt defendere. Quocirca dilectionem vestram duximus exorandam, quòd causam hujus petitionis ac honorem vestram & indemnitatem considerantes, nulla tepescat probitas, nulla frigescat virilitas, sed in ipso ponentes fiduciam, qui ab injustorum injuria tuetur oppressos, manum nobis velitis porrigere consilii salutaris. Valeat Universitas vestra semper in Domino.* Decretales verò, ex quibus Archiepisc. sumpsit hujus propositi occasionem, in *libro Additamentorum* pleniùs annotantur, cum deceptationibus partium ibidem conscribuntur.

Capitulum Fratrum prædicatorũ generale.

DIebus verò sub eisdem, videlicet circa festum nativitatis sancti *Iohannis Baptistæ*, communi vocatione congregati sunt de universis terris *Christianitatis*, etiam de terra *Hierosolymitana*, fratres de ordine *Prædicatorum*, apud domum suam de *Holeburne Londini*, ut de statu & officio suo, generaliter contractarent. Et quia proprias non habebant facultates, Magnates & Prælati ex liberalitate sua eis victualia invenerunt, præcipuè tamen qui civitatem *Londinum* inhabitabant & loca vicina, utpote de *Waltham* & de *sancto Albano* Abbates & consimiles. Et celebratum est ipsum capitulum diebus Pentecostes invocato spiritu sancto, qui tunc missus est discipulis: erant autem ibidem fratres

circiter

Digitized by

circiter quadringenti. Rex autem prima die venit in eorum Capitulum, orationum suffragia petiturus ab eisdem. Et pavit eos eadem die, ob eorum honorem ibidem coëpulando. Posteà pavit eos Regina. Posteà Episcopus *Londinensis*. Postea dominus *Io. Mansel*. Posteà alii Prælati, utpote *Westmonasterii* Abbas & alii: quibus ipsi literatoriè supplicaverant, ut de divitum copia, inopia egentium sublevaretur. 1250.

ET circa eosdem dies, non mediocriter perturbata est civitas *Londinum*, eò quòd dominus Rex quasdam exegit à civibus ad opus Abbatis *Westmonasteriensis* libertates, in enorme eorum damnum & suarum læsionem libertatum. Regali autem voluntati (imò potiùs impetui & deliramento) restitit in quantum potuit, Major civitatis cum tota communia unanimiter. Rex verò se durum eis præbuit & inexorabilem. Cives igitur admodum commoti, Comitem *Richardum* & Comitem *Legriæ* & alios regni Magnates querúli ac tristes adeunt, dicentes eisdem, quomodo Rex chartas suas ab antecessoribus suis eis concessas, fortè exemplo Papæ in arcum versus pravitatis, non erubuit violare. Magnates igitur memorati, super hoc vehementer commoti, ne & Rex ipse simile quid versùs eos attemptaret formidantes, ipsum Regem acriter, additis comminationibus, corripuerunt, & correptum correxerunt, ipsumq; Abbatem, qui credebatur fuisse hujus stimulus & commotor erroris, acriùs redarguerunt. Addentes cum jurgiis convitia, quæ non decet propter ordinis reverentiam recitare. Et sic Magnatum discretio, Regem ab impetu hoc concepto fœliciter revocavit. *Commotio civium* Lond.

EIsdemq; diebus, consimili spiritu dominus Rex exagitatus, memorato Abbati, contra chartas antecessorum suorum, & eorum etiam qui ante *Angliæ* conquestum regnaverunt in eadem, in læsionem fidei suę & juramenti primitivi, chartam confecit eidem Abbati *Westmonasteriensi* in damnum & injuriam ecclesiæ *S. Albani* manifestam, in villa videlicet de *Aldenham* antiquissima, unde & nomen accepit. *Ald* enim *antiquum* interpretatur, unde probabile videtur, quòd antiquissimo *Albano Anglorum* Prothomartyri collata fuisset villa memorata, si omnes chartæ silerent suspensæ. Preterea, dominus Rex memoratus, cuidam militi tenenti in capite de ecclesia *S. Albani* (nec tamen attavis nobilibus vel militibus procreato) nomine *Galfridus*, eò quòd sororem clerici sui, scilicet *Io. Mansel* duxerat in uxorem, libertatem de Warenna in terra *S. Albani* & juxta villam ejus, concessit & inchartavit, contra antiquas ecclesiæ illius libertates, & chartas obtentas à piis pristinis Regibus & continuè usitatas, necnon & contra chartam Regis *Henrici* tunc præsentis. Nec erubuit dictus *Galfridus Rufus* contra ecclesiam dominam suam, quæ ipsum educatum exaltaverat, recalcitrare, ut nota macularetur paternę, sed non maternæ proditionis: matrem enim quæ eum genuerat, sicut ecclesiam quæ eum & patres suos ditaverat, injustè nimis & impudenter impugnavit. Dedit autem ad hæc ei cornua, prædictus domini Regis clericus specialis, cujus divitiæ ad excellentias Episcopales ascēderunt, cujus sororē, ut prætactum est, memoratus *Rufus* duxerat in uxorem, nomine *Claritiam*, adhuc sterilem, filiamq; ruralis sacerdotis, sed supra se, in cachinnum omnium, superbientem, unde creditur vir ejus, ipsius suggestionibus fuisse infatuatus. Veruntamen non arbitror ipsum in hoc fuisse excusatum, sed potiùs accusatum, secundùm illud verbum Dominicum, quod *Adæ* prothoplasto fulminando proposuit: *Quia plùs obedisti voci uxoris tuæ, quàm meæ, maledicta terra in omni tempore.* « Et cum hujusmodi « libri scriptor, frater scilicet *Matheus Parisiensis*, dominū Regem super his imperterritus « redargueret, ait Rex: Nónne Papa facit similiter, subjungens in literis suis manifestè, *non obstāte aliquo privilegio vel indulgētia?* Veruntamē modestiùs loquēs, subjūxit: nunc; nunc, nos inde cogitabimus. Sed dictorū ac promissorū memoria, cum sonitu pertrāsivit. *Concedit Rex novas chartas Abbati* West.

SUB ejusdem temporis curriculo, dominus Rex sano fretus consilio, custodiam sigilli sui, (quod quasi clavis Regni esse comprobatur) cōmisit magistro *Willielmo* de *Kilkenni*, viro modesto, fideli et bene literato, in jure Canonico et Civili perito et circūspecto. *Sigillum Regis* Angliæ W. *de* Kilkenni *commissum*.

PER idem quoque tempus, postquam scilicet Rex *Francorum* exierat à castris *Damiatæ*, apposita custodia in civitate diligenti, videlicet Ducis *Burgundiæ*, & quamplurimorum aliorum Magnatum et militum, ac manus pedestris numerosæ, simul cum Legato et quibusdam Episcopis et clericis, necnon Regina et aliis Nobilibus dominabus cum suis familiis, (quia

Non minor est virtus quàm quærere parta tueri.)

Versùs plagam Orientalem iter direxit, et vexilla cum exercitu. Secutus est eum dominus *Willielmus Longa spata* cum suis qui ei adhærebant associatis, scilicet *Roberto* de *Ver* et *Rex* Francorum *versus partes Orientales tendit*.

Digitized by Google

1250. & aliis *Anglicis*, quos longum esset enumerare, simulque militibus & servientibus quos secum retinuerat stipendariis.

Franci Anglis invident.

FRanci autem ex sibi innata superbia ipsum *Willielmum* & suos deridendo spernebant, & invisos habuerunt, licèt hoc Rex *Francorum* piissimus specialiter prohibuisset, dicens: Quis furor vos, ô *Franci*, exagitat? Quid ipsum persequimini, qui ad meum & vestrum huc de remotis partibus advenit patrocinium? Qui Deo sicut & vos fideliter militat peregrinus. His tamen non poterat Rex rationibus vel petitionibus *Francorum* corda, ne *Anglos* contemnerent & persequerentur, pacificare, secundùm illud Poëticum:

Omnisque superbus impatiens consortis erit.

Hujusmodi autem invidiæ & odii præstitit hic casus seminarium. Quandam nempè turrim fortissimam, non procul ab *Alexandria*, idem *Willielmus* plenam dominabus, scilicet uxoribus quorundam nobilium *Saracenorum*, non vi, sed casu fortuito ac fortunato ceperat, illud *Francis* penitus ignorantibus, unde fama celebris & formido partes etiam remotas Orientalium de ipso pervolavit. Et quia multos thesauros ubique, sicut & ibi sibi favente Marte adquisierat, & familiam suam & honores ampliaverat, (quod tamen *Franci*, licèt numerosi & potentes non fecerant) obloquebantur invidentes, & ipsum oderant persequentes, nec poterant illi quicquam pacificè loqui.

Stratagema Willielmi Longaspatæ.

COntigit autem iterum, quòd idem *Willielmus* missis cautis quos habuit exploratoribus, arcano relatu didicerat, quòd quidã de Orientalibus institoribus valdè locupletibus irent sub pauco imprudenter conductu, ad quasdam nundinas versùs partes *Alexandrinas*, ubi certissimè sua sperabant bona multiplicare. Clam igitur de nocte suis secum cunctis assumptis viribus militaribus, illuc properavit, & repentino impetu irruit instar fulguris in incautos, unde ipsis mercatoribus illicò trucidatis, & eorum ducibus penitus dissipatis, necnon aliquibus captis, omnem illam catervam, quam vulgares *Karavanam* appellant, sibi mancipavit. Camelos videlicet, mulos, & asinos, olosericis, pigmentis, speciebus, auro & argento onustos, necnon & quædam plaustra cum suis bubalis & bobus, quædam victualia tam jumentis quàm hominibus necessaria, quibus multùm indigebant, cum eisdem invenerunt. Et cùm multos de adversariis, idem *Willielmus* peremisset & captivasset in eodem conflictu, unum solum militem & viii. servientes perdidit trucidatos. Aliquos tamen reduxit sauciatos, medicamine restaurandos. Unde lætus triumphator versùs exercitum opulentus remeavit. Hoc autem *Franci* videntes, qui desides remanserant & egeni, invidiæ simul & avaritiæ exagitati stimulis, venienti hostiliter occurrerunt, & omnia adquisita ab eodem violenter, more protervorum prædonum, rapuerunt. Imponentes ei pro culpa sufficienti, quòd ausu temerario, contra edictum Regium & statuta Principum de exercitu, sese contra disciplinam militarem ab universali comitatu superbè nimis ac stultè dissociavit. Cùm autem hæc audisset *Willielmus*, satisfacturum se per omnia spopondit, sic, ut scilicet omnia parta in victualibus universitati exercitus distribueretur indigenti. At ipsi *Franci* reboantes, omnia sibi vendicantes, sibi universa non sine convitiis diripuerunt. *Willielmus* igitur usq; ad spiritus amaritudinem contristatus, tantam passus injuriam, coram Rege gravissimam reposuit querimoniam, addens quòd Comes *Atrebatensis* frater ejus, hujusmodi transgressionis & violentæ deprædationis extiterit capitaneus. Rex autem, prout erat spiritu & vultu piissimus, voce demissa respondit: *Willielme, Willielme*, novit qui nihil ignorat Dominus, de injuria & damno tibi illatis, formido vehementer, ne nos nostra confundat cum aliis peccatis superbia. Nosti quia grave foret mihi Magnates meos in his quibus constituor periculis, quomodolibet offensos perturbare. Et cùm hæc dicerentur, advenit Comes *Atrebatensis*, elatus & inflatus tanquam furibundus, & in ira magna exaltans vocem & inordinatè, & sine salutatione Regis aut circumsedentium, exclamavit, dicens: Quid sibi hoc vult, domine Rex, præsumisne defendere hunc *Anglicum*, & vestros *Francos* repellere? Iste in contemptum tui & totius exercitus, suo motu solo ductus, voluntariè contra nostra decreta prædas egit nocturnas & clandestinas, unde ipsius solius fama Orientalia climata, & non Regis, neq; suorum *Francorum*, jam pervolavit. Omnia nostra nomina cum titulis obfuscavit. Quod cùm audisset Rex *Christianissimus*, versa facie & inclinato vultu versùs *Willielmum*, voce modesta ait: Nunc potes audire, amice. Sic citò posset oriri schisma, quod absit in exercitu. Æquanimiter talia, & etiam his majora, necesse est in tali temporis discrimine tolerare. Cui *Willielmus*: Ergo non es Rex, cùm non possis tuos justificare, & punire delinquentes, cùm promittã me, si deliquerim,

per

per omnia satisfacturum. Et corde læsus intrinsecus, super intulit: Tali Regi de cætero non servio, tali domino non adhærebo, & Iratus Rege admodum contristato recessit. Et *Acon* perveniens, ibidem per multos dies moram continuando cum suis commilitonibus, omnibus ibidem habitantibus conquerendo injuriam, quam passus esset, lachrymabiliter propalavit. Unde universos, maximè Prælatos, reddidit compatientes, & *Francis* offensos. Unde qui sensus expertos, & in negociis bellicis habuerunt comprobatos, hoc triste præsagium fore præcinebant indubitanter futurorum, & offensam altissimi, peccatis talibus graviter excitandam. Fertur etiam Comes *Atrebatensis* super his dixisse cum cachinno: Nunc bene mundatur magnificorum exercitus *Francorum* à caudatis. Quod in multorum auribus offendiculum generavit. Ex tunc autem proposuit *Willielmus* apud *Acon* morari cum civibus, *Templariis, Hospitalariis*, & adventum Magnatum *Angliæ* cruce signatorum præstolari, & eisdem superbiam & injurias *Francorum* manifestare. Et ut per se, nec admixti *Francis*, hostes *Christi* cum concilio virorum discretorum & humilium, exhortari potenter, attemptent expugnare. 1250.

Magnatum Angliæ *iter* Hierosolymitanum.

DIebus verò sub eisdem, videlicet celebri luce beati *Augustini*, cùm omnes *Angliæ* Magnates cruce signati, (quorum nomina prænotantur cum suis sequelis) fixum habentes propositum ad festum sancti *Iohannis*, ut prætactum est, iter arripere *Hierosolymitanum*, & terras suas vendiderant, vel impignoraverant, vel in laqueis *Iudæorum* vel *Caursinorum* se involverant, vale dicto amicis prompti fuerant & parati. Et ecce dominus Rex, qui sicut puerulus læsus vel offensus ad matrem querulus solet recurrere, ad Papam miserat festinanter supplicans, ut hoc iter impediret, significans ei, quòd quidam Regni sui præclari Magnates crucesignati, ipso invito & prohibente, iter arripere *Hierosolymitanum* firmiter proposuerant, nec ipsum Regem dominum suum crucesignatum, et idem iter arripere proponentem, expectare dignabantur. Qui etiam Regem *Francorum* capitalem inimicum suum, qui eis, ut dicebant, prævius iter et introitum præparaverat in terram Orientalem, potiùs quàm eum sequi maluerunt. Unde Papa per literas suas, sicut & ipse Rex per verba imperiosa, districtè sub pœna excommunicationis inhibuit, ne quis eorum contra Regis voluntatem, qualecunque periculum Rex *Francorum* subiret, aut discrimen, transfretaret.

Ponit Rex Angliæ *custodes portuum.*

INsuper dominus Rex in continenti, misit ad Castellanos *Doverum*, & ad aliorum portuum custodes, ne aliquem Magnatem cruce signatum, permitterent transfretare. Allegatum tamen fuit contra hoc, quòd scilicet Rex indiscretè fecerat, quia si tot & tales faciem suam præirent (fuerant pugnatores equites circiter quingenti, excepta eorum sequela innumerabili) diceret totius *Christianitatis* universitas obstupescens: O quantus Rex est, & quàm formidabilis, qui tales præmittit? O quot credendi sunt ipsum concomitari? & sic totus contremisceret *Paganismus*. Sed ut quid talis deceptatio? Hoc enim peregrinationis bene contigit, licèt præter prohibentium impedimentum. Quia si tunc transfretassent, non utique ad succursum domini Regis *Francorum* oportunum & tempestivum, quod sitienter optabant, heu, heu, pervenissent, prout in sequentibus pleniùs insinuabitur. Sed quæ simul contigerunt, simul minimè poterunt enarrari.

Rex Angliæ *undecunque pecuniam extorquet.*

INterim verò non cessavit dominus Rex, undecunque pecuniam abradere, principaliter à *Iudæis*, secundariò autem à suis hominibus *Christianis* & naturalibus, adeò ut de uno solo *Iudæo Aaron* nomine, de *Eboraco* oriundus, & in eadem civitate continuans mansionem, (quia convictus fuit, ut dicitur, de falsitate cujusdam chartæ,) quatuor decim milia marcarum extorsit, & decem milia auri ad opus Reginæ, pro brevis temporis dilatione ne incarceratus contabesceret. Quibus omnibus persolutis, compertum est ipsum *Aaron* Regi persolvisse, postquàm idem Rex à partibus rediisset transmarinis, triginta milia marcarum argenti, & ducentas marcas auri Reginæ; sicut idem *Iudæus A.* sub attestatione legis & fidei suæ, fratri *Matheo*, hujusmodi paginæ scriptori, attestabatur. Veruntamen etsi miseri sint, nulli tamen sunt miserabiles, cum sint monetæ Regiæ, sigillorum, & chartarum corruptores & falsarii, manifestè & frequenter probati, damnati & reprobati.

Tyrannis Galfridi Langeleia.

SUB eisdem siquidem temporibus, quidam miles domini Regis Ballivus, inquisitor transgressionum in forestis domini Regis factis, nomine *Galfridus*, cognomento de *Langeleia*, plures *Angliæ* partes peragrans, adeò astutè, adeò protervè, adeò violenter, præcipuè à partium Borealium Nobilibus pecuniam infinitam extorsit, ut quantitas thesauri collecti, fidem in auditorum cordibus excederet, vel stuporem generaret.

1250. Oppressio autem hæc immoderata, qua Rex Boreales afflixit, videbatur ab antiquo odio profluxisse. Memoratus itaque *Galfridus* copiosa stipatus familia & communita, si quis Nobilium prędictorum se excusantium auderet mutire, cùm inimici eorum Judices extitissent, ilicò capi jussit & Regis carceri deputari. Nec potuit aliqua ratione pœna culpæ respondere. Pro unica enim bestiola, hinnulo vel lepore, licet in invio errantibus, aliquem Nobilissimum usque ad exinanitionem depauperavit, nec sanguini parcens vel fortunæ. Respectu autem hujusmodi, *Robertus Passeleve* piissimus censebatur, imò omnes prædecessores ejus, in ipso justificabantur ac benedicebantur. Ipse quoque *Galfridus* in hospitio domini Regis dudum ad Marescalcię officium promotus, ut virgam pro magno ferret Marescallo, Regalis mensæ minoravit pro posse dapsilitatem & consuetam curialitatem, unde sic domino Regi adulando complacuit, & gratiam, sibi licèt immeritò, Regiam comparavit. Posteà verò memoratus *Robertus* reputans ipsum *Galfridum* socialem & fidelem, in suam ipsum advocavit societatem, ad officium videlicet Justitiariæ de Forestis domini Regis. Sed *Galfridus* insidians calcaneo sui promotoris *Roberti* ipsum posteà nequiter supplantando. Ballivos quos idem *Robertus* constituerat, ignominiosè deposuit, nec erubuit ipsos depauperare, unde ipsum *Robertum* verecundatum non mediocriter damnificavit. Sed quis miserebitur incantatori, à serpente percusso? Idcirco sæpedictus *Robertus* curiæ & curialium muscipulas evitans, ad melioris vitæ, sacerdos ordinatus, manipulos colligendos, ut prædicitur, convolavit.

Cant. Archiepiscopus Romanam *curiam adit.*

TEmpore quoque sub eodem, Archiepiscopus *Cantuariensis B.* comperiens quod Decanus *S. Pauli*, concomitantibus quibusdam ejusdem ecclesiæ Canonicis, & eorum quos læserat procuratoribus, consilio Legistarum animatus, & Regis literis et protectione armatus, necnon & generis sui potentiæ confisus, ut fortior fieret in tyrannide, per Papalem auctoritatem, curiam *Romanam* aditurus, in magna pompa & apparatu transfretavit.

Obitus R. *de* Lexintona.

EOdemque anno, quarto Calend. Junii, obiit *Robertus* de *Lexintona* clericus, qui in Justitiariæ officio diu commoratus, nomen famosum et amplissimas sibi possessiones adquisierat. Veruntamen paucis ante mortem suam annis, cessit officio memorato paralisi sauciatus, ut beato *Matthæo* Apostolo assimulatus, de teloneo ad vitam vocaretur meliorem, unde in eleemosynis largis et devotis orationibus, vitam languidam laudabiliter terminavit.

Rumores vani de captione Kayri.

TEmporibus insuper sub eisdem, cum rumores jocundissimi, sed vani de captione *Kayri* & *Babylonia* increbuissent, simúlque de desolatione *Alexandriæ*, & vanis consolationibus omnes Occidentales demulcerent, compertum est talem fuisse causam & originem, quæ prolixam tamen exigunt narrationem, sed infructuosam, quia

Tota trahit series ex turpi fine pudorem.

Damiata *capitur à* Christianis.

CUM *Soldanus Babyloniæ* de adventu Regis *Francorum* famosissimi, & sui exercitus anno præterito certificaretur, commisit cuidam Principum suorum, in quo magis confidebat, custodiam *Damiatæ*, & fratri ejusdem Principis custodiam *Kayri* & *Babyloniæ*. Post captionem autem *Damiatæ* inopinatam, convocatis omnibus optimatibus suis memoratus *Soldanus*, ipsum Principem cui *Damiatam* commiserat custodiendam, & sub cujus tutela ipsam amiserat, in omnium audientia graviter accusavit, imponens eidem quòd proditiosè vel negligenter ac formidolosè principalem civitatem suam, quam constat esse inexpugnabilem, non tantùm amiserat, sed in manibus tradiderat hostium publicorum, ita ut inimici omnium *Saracenorum Christiani* introitum habeant patentem in *Ægyptum* & omnem terram Orientalem, & spem omnia potenter & patenter citiùs & certiùs adquirendi, & refugium munitissimum in confusionem totius *Paganismi*. « Cui Princeps sic accusatus, respondit: Domine potentissime, ego tuus fidelis & devotus, missis in Insulam *Cypri* exploratoribus meis, didici ab eisdem, quando Rex *Francorum* ibidem hyemaverat, quòd quando inde recederet, *Alexandriam* tenderet, ipsam « hostiliter expugnaturus: unde omnes *Damiatæ* festinus illuc transmisi, ut *Alexandrinos* « amicos nostros & vobis subditos potenter adjuvans, dictum Regem cum tota sua « classe vobis captum præsentarem. Sed fortuna nobis inimica vento sibi prosperè, « commutato, nobis inimicos nostros transtulit immunitis. Et sic nobis, ut nostis, « pro posse resistentibus, littus occupavit. Et in crastino, Marte sibi propitio, *Damiatam*, « quam omnibus viribus destitutam invenit, obsedit. Advenit itaque protinus cum « eo tanta classis multitudo, ut videretur vastum veluti coopertum. Perpendentes igitur veraciter,

« veraciter, quòd nos, quibus capitanei & arma civitatis defuerunt, nostræ & vestræ sa- 1250.
« luti consuluimus, ut excerebratis & jugulatis quos habuimus *Christianis* captivis, de
« nocte fugam arripuimus clandestinam : donec revocatis viribus, hominum quos *A-*
« *lexandriam* misimus, ipsos *Christianos* fortiùs impugnaremus. Sed etiam quidam cap-
« tivi *Christiani*, cùm viderent *Christianos* suos advenientes, & nos socios suos perimen-
« tes, in nos calcaneum levantes hostiliter ac furiosè insurrexerunt, & aliquos de nostris
« peremerunt. Qui insuper post recessum nostrum, ipsos advenientes *Francos* per vada
« incognita duxerunt, & in arcana civitatis penetralia perduxerunt. Nos tamen recessuri,
« ignem, ne hostes nostri bonis nostris gloriarentur, supposuimus, quem sclavi quam-
« citò poterant, extinxerunt. Cùm autem recedere cogebamur, legem *Machometi* exe-
« crabamur gemebundi, & ipsi maledicentes, mori potiùs quàm vivere optabamus.

Quod cùm audisset *Soldanus*, in iram excanduit vehementem, erat enim superbus nimis & inmisericors, & judicio aliquorum se sufficienter Princeps memoratus expurgâsset : tamen insurgente ipso in eum *Soldano* crudeliùs, ipsum tanquam proditorem & blasphemum suspendi jussit in patibulo. Hoc autem cùm audisset frater ejus, custos videlicet *Kairum* (qui multo tempore anteà cor habuit *Christianæ* legi consentaneum, occultè tamen, propter metum *paganorum*,) secretò fecit evocari quosdam quos tenuit in vinculis captivos, scilicet *Templarios*, *Hospitalarios*, & quosdam *Francos* nuper apud *Gazaram* in bello captos, & ait illis. Est mihi secretum præcordiale, vobis fideliter revelandum. Quod si in districto fidei & legis vestræ examine celare & prosequi mihi promiseritis, vobis illud revelabo. Talia igitur proponenti cùm captivi fidei interpositione præstitóque juramento fidelitatem per omnia indubitatam spospondissent, suam exorsus narrationē, dixit : *Soldanus Babyloniæ* hactenus, sed non de cætero, Dominus meus, cui diu fideliter in multis servivi periculis, mihi nuper molestiam intolerabilem intulit, dedecus, & gravamen, fratrem enim meum, quem plùsquàm fratrem, imò plùs quàm totum genus meum dilexeram, tractum suspendit in patibulo, imponens ei quòd *Damiatam* sponte vel formidolosè *Francis* tradidisset, sed nec poterant ei rationes cum testimonio aliquatenus suffragari. Constat autem, ut fortè audistis, hanc suam criminosam accusationem fuisse falsissimam. Nostis etenim quàm viriliter, quam fideliter dimicando, *Francis* restitit litus occupantibus, adeò ut *Rokum* nostrum, qui inter nos maximus & post *Soldanum* secundus, qui multos retroactis temporibus *Christianos* trucidarat, et apud *Gazre* de vestris triumphârat, cum multis de nostris amicis et consanguineis ibidem amitteremus. Hinc est quòd ultioni tantæ tyrannidis intendens, Regi *Francorum* piissimo hoc inexpugnabile castrum, in quo reposita est totius spes *Paganismi*, videlicet *Kayrum* cum *Babylonia*, trado, totúmque thesaurum *Soldani* in eodem repositum. Me quoque ipsum et mea omnia *Jesu Christo* et domino meo Regi *Francorum* dedo et concedo, baptismatis postulans sacramentum. Quod enim fratri meo dictus *Soldanus* jam fecit, mihi, si in manus ejus incidere me licèt insontem contingat, faciet indubitanter. Ite igitur cautè omnibus vinculis absoluti, cum summa festinatione ad ipsum *Francorum* Regem, hæc omnia fideliter relaturi : et ut magis de fidelitate certificetur, totum suum exercitum, quem reputamus insuperabilem, huc secum adducat ordinatum. Cùm autem hæc ad aures *Soldani* pervenerint, totum posse suum effundet, ut occurrat hostiliter adventanti. Quod tamen non opportebit formidare, habebitis enim præstò castrum memoratum cum *Babylonia* patens ad refugium, et ad omnium subitam paganorum confusionem, meum in omnibus ducatum, consilium, et auxilium. Ipsi igitur captivi, jam in primum veritatis argumentum liberati, admodum lætabundi, Regem clanculò statim adiêrunt, et quia fidedigni et noti extiterant hæc referentes, credi per omnia meruerunt. Rex autem hæc audiens, prohibuit ne hæc alicui revelarentur, donec suum propositum certiùs ordinaretur. Dolens autem quòd per absentiam *Wil. Longæ spatæ* et suorum, qui injuriam enormem toleraverant, suus mutilaretur pro magna parte exercitus et scandalizaretur, misit festinanter pro eo, ut veniret, omnem de læsione sibi illata satisfactionem suscepturus. Et addidit in fine mandati : *& jocundos rumores auditurus, quos eventus sequentur diu desideratus & gaudium adoptatum, cujus te volumus esse participem ac desideramus.* Et, exiit hic sermo inter incolas terræ illius, inter cives *Aconenses* divulgatum. *Willielmus* igitur mandato tanti Principis, maximè propter finalem additionem, venit cum omni comitatu suo ad Regem. Qui postquàm ex relatione Regis exultantis, memorati Tribuni mandatum cognovisset, præ gaudio concepto, omnem suis debitoribus remisit

1250. injuriam & rancorem. Ex his autem quidam secretorum perscrutatores, & festivi eulogiorum nunciatores, quasi jam essent de promissis possessores, amicis suis, quos exhilarare cupiebant, epistolis vanis significabant quòd captis *Kayro* & *Babylonia*, etiam *Alexandria* relinquebatur exposita *Christianis*. Et inde ortum habebant rumores cum literis memoratis.

Soldanus multa offert Christianis pro pace impetranda.

REX igitur spe bona exhilaratus, apposita tuta custodia in civitate *Damiatæ* Ducis *Burgundiæ* & multorum aliorum fidelium suorum, versus *Kayrum* lora dirigit, & vexilla, cum toto exercitu suo, secundùm militarem disciplinam ordinato. Et obiter quosdam in insidiis positos *Saracenos*, qui impediebant ne victualia ad *Damiatam* deportarentur, trucidavit. Nunciatum est interim *Soldano*, quòd *Franci* gaudentes & imperterriti, erectis signis à castris *Damiatæ* exierant, certam spem quoque conceperant omnia conquerendi. Misit igitur ilicò ad Regem nuncios à latere suo præclaros ipse *Soldanus*, impetus *Francorum* formidans, offerens *Christianis* omnem *Terram sanctam*, scilicet totum Regnum *Hierosolymitanum* & ampliùs, necnon & thesaurum infinitum in auro & argento & aliis concupiscibilibus. Ea tamen conditione, ut restituens *Damiatam* cum omnibus captivis, quos in vinculis detinebat, bono pacis mutuæ ac dilectionis frueretur, omnes sclavos *Christianos* liberos similiter recepturus, essentque commeatus & commercia in utriúsque Regionibus communia & pacifica. Dictúmque & veraciter affirmatum fuit, quòd *Soldani* & multorum optimatum *Saracenorum* mens fuit, legem *Machometi*, (quam constat spurcissimam esse,) relinquere, & legi *Christianæ*, quàm liquèt esse honestissimam, fideliter adhærere, dum modò terras & possessiones suas, pacificè possent retinere. Sed huic pacis formæ, ex Papæ mandato, quod cum animaverat, si fortè hæc offerrent *Saraceni*, rebellis erat Legatus, & frontosè contradixit.

Patefit Soldano proditio.

DUM autem circa hæc mora inutilis protraheretur, quidam de prædictis *Saracenis* montanis, qui in insidiis constituti cum quibusdam Pastoribus in convallibus greges pascentibus, victualia arcebant, per exploratores astutissimos, proditionem memorati tribuni *Kayri* custodis didicerunt. Arreptis igitur equabus velocissimis, *Soldanum* cursu rapaci adierunt, & causam adventus *Christianorum* & alacritatis & securitatis eorum, patenter nunciârunt eidem. Qui ilicò misit sub omni celeritate ad *Kayrum* milites expeditos, & ipsum Tribunum arripiunt & retinent compeditum, donec veritatis argumenta invenirent, cujus erat primum quòd carcerem captivis invenerunt vacuatum. Comperta igitur Tribuni proditione, *Kayrum* & *Babyloniam* munitissimis militum suorũ custodiis *Soldanus* protinus communivit, dicens: Nunc demùm spero, quòd pro superbia eorum confundet *Christianos* Dominus ac Deus eorum *Iesus Christus*, amator modestiæ & humilitatis. Ex tunc *Soldanus* æquanimis & fortis effectus, quæ priùs *Christianis* obtulit, noluit concedere, licèt humiliter postularent, animatúsque ad certamen & ad resistendum confidenter, imò potiùs triumphandum anhelavit. Fecit igitur convocari de partibus orientalibus bellatores infinitos, quicunque pro republica eorum sollicitabantur, & ditari auro & argento copiosè sitiebant, fecitque in publico voce præconia acclamari, ut quicunque caput *Christiani* sibi præsentaret, decem talenta præter consueta & pacta stipendia: quicunque manum dexteram, quinque: qui verò pedem, duo pro præmio gratanter reportaret.

Res F. Imperatori fœliciùs succedunt.

ANNO verò sub eodem, dominus *Fredericus* insolentiam *Italicorum* graviter ferens induratam, præcipuè tamen *Parmensium* & *Bononiensium*: *Parmensium* pro cede *Thadæi*, & aliorum *Frederici* fidelium, & dejectione castrorum, quæ *Victoriam* vocaverat: & *Bononiensium* pro captione & retentione *Ensii* filii sui, ut & suorum necnon & *Cremonensium*, cœpit vigilanter eisdem insidiari. Ipsi verò *Parmenses*, pro diuturna pace, qua permisit eos dictus *Fredericus* gratulari, tutissimi partes primò civitati suæ adjacentes, indemnes pervagabantur. Posteà verò remotiùs commercia sua ad nundinas deferentes, quietè negotiabantur, & pacificè remeabant. Cives igitur potentiores, exinde securæ pacis sumentes argumentum, cùm una dierum hortos suos & castra ad civitatis tuitionem in confiniis suis constructa secūri et inermes permittentibus ipsis, qui in insidiis constituebantur *Frederici* fidelibus, spaciando perlustrâssent, insidiantes subitò de latibulis suis ad unguem armati, aditum civitatis præcluserunt immunitis. Omnésque cives illos, qui multi et præclari fuerant, incautos, velut aviculas, ceperunt irretitas: et intrantes civitatem, cùm primas portarum custodias pertransissent, omnia ad votum occupaturi, populus qui in civitate remanserat, clamore horribili elevato, catenas, repagula & transtra

ſtra per plateas pro obice feſtinanter oppoſuerunt tranſituris. Inſuper & dolia vacua per pavimenta rotaverunt, quæ ſonitum terribilem emittentia, equos aufugârunt ſtupefactos. Sed poſtquàm de captione civium ſuorum, qui totius civitatis fuerant capitanei & eminentiores, certificabantur, quæ pacis erant humiliter poſtulabant, & multi exeuntes, data non modica pecunia, dextras dederunt *Frederico* ſuum arbitrium ſubituri. Aliqui tamen, quibus firmiſſimæ turreis fiduciam reſiſtendi præſtiterunt, ſeſe in eaſdem receperunt, emittentes ſpicula cum lapidibus ponderoſis, malentes ibidem quæcunque ſubire diſcrimina, quàm judicium ſubire *Frederici*. *Bononienſes* autem hæc audientes, miſsis ad ipſum *Fredericum* nunciis, pacifica cum humilitate & precibus rogitabant: quos tamen ipſe *Fredericus* diſtulit exaudire. Tempore igitur ſub eodem, miſsis fidelibus ſuis ad *Avinionem* & *Arlam* civitates nobiliſsimas, nec multùm à *Lugduno* diſtantes, civium ipſarum ſuſcepit cum juramentis fidelitatem. Hæc autem cùm ad audientiam Papalem perveniſſent, doluit vehementer in his prædictis tot theſauris inaniter effudiſſe. Ad cumulúmq; doloris *Romanæ* curiæ, dominus *Reinerus* de *Viterbio* Cardinalis & Camerarius. viam univerſæ carnis eſt ingreſſus, qui genere præclarus & poſſeſsionibus opulentus, indefeſſus fuerat *Frederici* perſecutor ac diffamator. Et eo mortuo, ſignificaverunt *Romani* domino Papæ cum comminationibus, ut tanquam eorum Paſtor & Epiſcopus, *Romam* venire non differret. 1250.

B. de Nympha pecuniam colligit à cruce ſignatis.

TEmporibus quoq; ſub eiſdem, *Bernardus* de *Nympha* clericus, Papalibus armatus munimentis, à cruce ſignatis ad opus Comitis *Richardi*, ſub inhoneſta nimis forma magnam pecuniam collegit, ut potiùs rapina, quàm juſtitia videretur. Forma autem hujus rapinæ informis, ne multorum aures cum cordibus offendat, in *libro Additamentorum* pleniùs exaratur.

Rumores triſtes è Terra ſancta allati.

DIe verò ſancti *Kenelmi*, videlicet Calend. Auguſt. Comite *Richardo* exiſtente *Londini*, & ad ſcaccarium ſedente, venit ad ipſum nuncius quidam feſtinus & triſtis, rumorum & literarum bajulus teterrimarum, hujus ſententiæ tenorem continentium. « Rex *Francorum Chriſtianiſsimus*, inito concilio univerſali, animatus rumoribus cujuſdam tribuni cuſtodis *Kayri*, de quo prædictum eſt, caſtra movit de *Damiata* verſus « *Kayrum*, & quoſdam in via potenter adverſantes, fortiter trucidavit. Et cùm proſpe« rè faviſſet ei Mars per omnia, & facta quadam impetuoſa congreſſione *Chriſtiani* de « *Saracenis*, poſt longum hinc indè duriſſimum & diriſſimum conflictum, glorioſè triumphârunt. Tranſito igitur quodam magno flumine, ex alveo *Nili* prodeunte nomine *Tafnem*, circa clauſum Paſcha per ſcaphas planas colligatas, & per occultum vadum, quod ei manifeſtaverat quidam converſus quondam *Saracenus*, multi tranſierunt. *Robertus* autem frater Regis, Comes videlicet *Atrebatenſis*, aſſumptis ſecum multis nobilibus, quorum unus erat *Willielmus longa ſpata*, neſciente Rege fratre ſuo, ad ulteriora litoris ſe contulit. Cujus erat intentio, pro omnibus ſolus triumphare & titulos aſportare, ut ei ſoli victoria aſſcriberetur. Erat namq; ſuperbus nimis & arrogans, atq; vanæ gloriç appetitivus. Et invenientes quoſdam *Saracenos*, ipſos in ore gladii trucidârunt. *Robertus* igitur audacter progrediens, ſed inconſultè, quoddam caſale, quod ante ipſos erat, nomine *Manſor*, propoſuit violenter occupare, & trucidatis omnibus quos in eodem inveniret, illud ſubruere: & intrans violenter, ferè lapidibus obrutus, confuſus exivit, multis tamen ipſius habitatoribus interfectis. Et cùm conglomerati tractatum haberent, quid agendum, Comes *Robertus* ſperans ultima primis fœliciter reſpondere, omnes ad progrediendum perſuaſit & animavit, & dixit magiſtro militiæ *Templi*, qui tunc cum ipſo fuerat, præſente *Willielmo longa ſpata*: « Inſequamur hoſtes qui propè ſunt, « ut dicitur, fugitivos, dum res in manibus noſtris proſperatur, dum videmus noſtros « ferventes, & hoſtium cruorem ſitientes, & inimicos fidei de ſalute propria deſperan« tes, ut omnes conterendo bellum noſtrum fine beato citiùs concludamus. Confiden« ter agamus, quia ſequitur nos tertia pars exercitus *Gallicani*: & ſi aliquid nobis ſini« ſtri, quod abſit contingat, ſubveniet nobis ad nutum mandati, fratris ac domini mei « Regis exercitus inſuperabilis. Cui magiſter militiæ *Templi*, vir quidem diſcretus & « circumſpectus, in negotiis quoq; bellicis peritus & expertus, reſpondit: O domine « Comes magnifice, veſtram ſatis ſtrenuitatem, & innatam magnanimitatem & auda« ciam commendamus, voluntariam ad honorem Domini & Eccleſiæ ſuæ univerſalis, « quam novimus & ſæpè ſumus experti. Veruntamen, optamus & ſalubriter conſuli« mus ſupplicantes, quatenus fræno modeſtiæ ac diſcretionis hunc fervorem velitis co-

« hibere,

Digitized by Google

1250. "hibere, ut post hunc, quem nobis Dominus contulit, triumphum & honorem aliquantulùm respiremus. Post hos enim bellorum æstus & labores fatigamur, sauciamur, esurimus, & sitimus, & si nos honor & gloria obtentæ victoriæ consoletur, nullus tamen equos nostros jam deficientes & vulneratos honos vel gaudium refocillat. Revertamur igitur consultiùs, ut exercitui domini nostri Regis uniti, tam consilio quàm auxilio ipsius roboremur, & tam equi nostri, quàm nos, aliqua quiete recreemur. Quod cùm viderint hostes nostri, modestam prudentiam nostram plùs laudabunt, & ampliùs formidabunt. Communicato enim cum nostratibus ampliori consilio, ad incœpta cùm omnes congregabimur, fortiores resurgemus, & collatis viribus confidentiùs roborabimur. Jam enim ascendit clamor fugitivorum, qui velocissimis equis rapti ipsum *Soldanum* & alios inimicos nostros, de viribus suis & numerositate confidentes, excitabunt, & de nostra paucitate & totius exercitus, quod semper desideraverunt, præmunient, & confortabunt divisione, & nos, super his certificati, proterviùs & confidentiùs aggredientur, vires suas nunc effundentes in nostram perniciem & confusionem. Norunt enim quòd si nunc conterantur, exhæredati penitus cum uxoribus & liberis, irrestaurabiliter ad *Nilum* redigentur.

Convitia Comitis Atrebatensis in Templarios & Hospitalarios

HÆC autem cùm Comes audisset *Atrebatensis*, indignatus vehementer, iráq; & superbiâ turgidus et inflatus, respondit: O antiqua *Templi* proditio! O vetus *Hospitalariorum* seditio! O fraus diu occultata, quàm manifestè nunc prorupit in medium. Hoc est quod diu vero præcinimus augurio, & veraciter est prædictum, hæc tota terra Orientalis jam diu fuisset adquisita, nisi *Templi* & *Hospitalis*, & aliorum, qui se proclamant religiosos, fraudibus nos sæculares impedirent. Ecce patet ad manum captio *Soldani* & totius confusio *Paganismi*, & legis perpetua exaltatio *Christiana*, quam suis fictis & fallacibus sermocinationibus præsens *Templarius* conatur impedire. Timent enim *Templarii*, & formidant *Hospitalarii*, & eorum complices, quòd si terra viribus subdatur *Christianis*, ipsorum exspirabit, qui amplis redditibus saginantur, dominatio. Hinc est quòd fideles huc adventantes, & ad negotium crucis accinctos, variis inficiunt potionibus, & *Saracenis* confœderati, diversis interficiunt proditionibus. Nonne super his *Fredericus* eorum expertùs muscipulas, testis est certissimus?

Responsum magistri militia Templi.

HIs igitur verbis Satyricis & mordacibus, magister militiæ memoratus cum fratribus, & magister *Hospitalis* cum suis similiter confratribus, usq; ad spiritus amaritudinem contristati, unanimiter responderunt. "Ut quid, Comes generose, habitum susciperemus religionis, nunquid ut ecclesiam *Christi* everteremus, & proditionibus intendentes animas nostras perderemus? absit, absit, hoc à nobis, imò ab omni *Christiano*. Et iratus magister *Templi* vehementer, alta voce exclamavit, dicens signifero: "Explica & eleva signum nostrum, & procedamus bellaturi, ut hodie tam mortis quàm Martis ambigua fata coexperiamur. Insuperabiles essemus, si inseparabiles permaneremus. Sed infœliciter dividimur, similes harenæ sine calce, unde inepti ædificio spirituali, & cæmento charitatis expertes, materiæ depulsæ consimiles erimus profectò ruinosi.

W. Longæspatæ *altercatio cum* R. Comite Atrebatensi.

TAlia igitur audiens *Willielmus longa spata*, schisma in exercitu jam suscitatum vehementer formidans, impetuosum motum animi Comitis *Atrebatensis* sedare cupiens, & magistri *Templi* iram mitigare, respondit dicens. "Talem scissuram & divisionem secundum verbum Dominicum sequitur desolatio. Credamus igitur huic viro sancto & autentico, ô Comes serenissime. Incola hujus terræ existit diuturnus, novítque vires & versutias *Saracenorum*, experimento edoctus multiplici. Nos novi, juvenes, & advenæ, quid mirum si Orientalium simus nescii periculorum. Quantum distat Oriens ab Occidente, tantum discrepant Occidentales ab his Orientalibus. Et versa facie ad magistrum *Templi*, cum serenitate & verbis blandis ipsum allocutus, conabatur motum animi ejus mitigare, cùm ecce Comes *Atrebatensis* rapiens verbum ab ore ejus, more *Gallico* reboans & indecenter jurans, audientibus multis os in hæc convitia resolvit, dicens. "O timidorum caudatorum formidolositas, quàm beatus, quàm mundus præsens foret exercitus, si à caudis purgaretur & caudatis. Quod audiens *W.* verecundatus, & de verbi offendiculo lacessitus & commotus, respondit: O Comes *Roberte*, certè procedam imperterritus ad quæq; imminentia mortis pericula. Erimus, credo, hodie, ubi non audebis caudam equi mei attingere, & apponentes galeas et explicatis signis progressum contra hostes, qui spaciosam planiciem, montes et valles undiq; cooperuerunt, continuabant. Sic igitur volens Comes *Robertus* omnia sibi, si *Christianos* contingeret

contingeret triumphare, asscribere, dedignabatur fratri suo domino *Francorum* Regi, hæc præsumpta pericula nunciare. 1250.

Soldanus igitur per expeditissimos exploratores super hujusmodi omnibus certificatus, omnem suam numerosam, quę sub temporis inopinata brevitate fuerat congregata, multitudinem ad certamen alacriter animavit, dicens. " Eia, eia, hoc est quod " diu præoptavi. Divisi sunt *Christiani*, nec frater fratri jam adhæret. Imò & isti, qui " non nisi vix tertiam partem conficiunt, ad invicem sunt discordes. Dati sunt nobis " in prædam & direptionem. Imò hodie sese corrodentes, turpiter sunt objurgati. " Quid hi faciunt, vel facturi sunt, Rex *Francorum* remotus penitus ignorat. Conteren" di sunt primitus isti fame macerati, & bello cum itineris labore fatigati, & lapidibus, " quos apud *Mansor* susceperunt, conquassati, pauci admodum & omnino debilitati, ut faciliùs consequenter alios penitus occupemus, quos ab omni victualium genere coarctamus. Hoc igitur consilium cum ab omnibus *Saracenis* audiretur, ab universis est approbatum. Irruit igitur impetuosè nimis ipse *Soldanus* cum innumerabilibus turmis suis in exercitum *Christianorum*, & committitur bellum cruentissimum, & infra parvæ moræ spatium *Christianorum* exercitus, multitudine *Saracenorum*, sicut Insula mari, cœpit circumcingi, & interponunt se *Saraceni* ipsis *Christianis* & flumini, quod transierant, ne unus quidem eorum posset evadere. Quod videns Comes *Atrebatensis*, pœnituit eum consiliis seniorum ac saniorum non adquievisse. *Sed galeatum sero duelli pœnitet.* Cum igitur videret *Longam spatam* hostibus undiq; denso agmine circumvallatum, & pondus totius belli sustinentem, exclamavit Comes *Robertus* nimis impudenter & imprudenter, dicens: O *Willielme* dimicat contra nos Deus, non possumus ampliùs resistere; Consule tibi per fugam, ut posses vivus elabi, dum te tuus equus portare prævalet, ne velle incipias cùm non possis. Cui *Willielmus* breviter, prout tantus tumultus permisit respondit: " Non placeat Deo, ut filius patris mei fugiat pro aliquo *Saraceno*. Malo fœliciter mo" ri, quàm infœliciter vivere. Comes igitur *Atrebatensis Robertus* videns se jam circumquaq; hostibus septum, & vix fugam patere, flexis loris fugam iniit repentinam. Et vectus equo rapidissimo versùs flumen, quod vel *Nilus* fuit, vel *Thafnis*, quem *Nilus* absorbet, armatus intravit, credens flumen transnatare, quia equum noverat validissimum, non potuit, quia ferro & multis aliis impedimentis fuerat irretitus. Submersus igitur miser periit nulli miserabilis, fugitivus & superbus, humiliatus non sponte, sed invitus, nullius lachrymis deplangendus, quia generoso sanguine Regum procreatus, aliis exemplum præbuit perniciosum, & secundum illud Poëticum:

—*Tantò conspectius in se* *Crimen habet, quantò qui peccat major habetur.*

Comite igitur sic submerso, cœperunt omnes qui in bello fuerant desperare *Francigenæ*, & agminibus deficere dissipatis. Quod videns *Willielmus* in quem omnes *Saraceni* irruerunt, comperit quòd res pro capite agebatur, omnium insultus viriliter sustinebat, & multorum corpora detruncando animas ad tartara destinabat. Tandem equo enervato, & pedibus ejus detruncatis, adhuc aliquorum supervenientium capita, manus, vel pedes mutilando decurtabat.

Mors Willielmi Longæ-spatæ.

Denuò post multos ictus & vulnera; quę sustinuit, eliquato sanguine, cùm jam cœpisset deficere obrutus lapidibus, Martyr manifestus animam coronandam exhalavit, & cum ipso signifer ejus *Robertus* de *Ver*, miles eximius, & quàmplures *Anglici*, qui ejus ab initio è vestigio signa fuerant assecuti. Nocte verò hoc prælium antecedente, visum fuit matri suę nobilissimę dominæ Comitissæ ac Abbatissæ de *Acoca Halo* nomine, quòd cœlo aperto susceptus est quidam miles omnibus armis redimitus. Cujus clypeum cùm per picturam cognovisset, stupefacta sciscitabatur, quisnam esset, ipse qui ascendens ab Angelis ad tantam suscipiebatur gloriam, cujus noverat spolia: & responsum fuerat voce manifesta & articulata, *Willielmus* filius tuus. Notata igitur nocte illa, visio illa posteà patuit declarata: sed ad materiam redeamus principalem. Submerso igitur *Roberto* Comite *Atrebatensi*, & trucidato *Willielmo Longa spata*: *Saraceni* certi de victoria, *Christianos* circumcinctos & diffisos in ore gladii miserabiliter peremerunt, nec evasit de tota illa gloriosa ac famosa militia, nisi duo *Templarii* & unus *Hospitalarius*, & una contemptibilis persona. Qui quoniam nudus fuit flumen transnatans, Regi *Francorum* & residuo exercitui, casum nunciavit cunctis sæculis deplorandum. Alii verò qui elapsi fuerant adeò fatigabantur & vulnerabantur, quòd vix auras vitales haurientes, nequiverunt flumen pertransire, sed in carecto latitantes, noctis tenebras expectarunt.

Nec

1250. Nec permisit ira, imò furor Domini, ne quis magni nominis evasisset.

Rex Francorum suos animat.

HÆC autem cùm ad piissimi *Francorum* Regis audientiam pervenissent, ab imo trahens suspiria, tactus dolore cordis intrinsecus, lachrymas aduberes cohibere non potuit, & junctis manibus, & erectis in cœlū luminibus, prorumpentibus ait singultibus: Ut Deo placuit factum est. Sit nomen Domini benedictum. Et convocatis quos habuit *Francorum* optimatibus, dixit eis: « Amici & fideles, quos laborum & periculorum meorum participes habeo & consortes constantissimos, quid in hoc casu flebili agendum? Hæc si tolerantes dissimulando nos retrahamus, exultabunt inimici nostri, veluti de nobis omnibus triumphantes, & magis de fuga nostra quàm de fratrum nostrorum cæde gloriabuntur, & ad bellandum & insequendum, qui nobis sunt velociores, fortiùs animabuntur, & ita citiùs nos omnes in confusionem totius *Christianitatis* delebunt de sub cœlo, & sic graviùs ecclesia universalis confundetur, & *Francia* indelebili obprobrio denigrabitur. Invocato igitur Deo, quem, ut apparet, peccatis nostris graviter offendimus, inimicos nostros fraterno sanguine cruentatos, unanimiter cum fiducia impetamus, & cruorem amicorum nostrorum fusum, de manibus hostium condigna ultione constanter requiramus. Et quis posset ulteriùs, æquanimiter tantam *Christi* injuriam tolerare?

Infaustus Regis progressus ad bellum.

ARmati sunt igitur & animati, ad Regis edictum quasi vir unus universi. Et dum quilibet obitus sui amici & consanguinei recordatus, gemitus geminant cum suspiriis, singultus prorumpunt cum lachrymis, & exitus aquarum deducunt oculi eorum, & sic dolore magis quàm fame contabescunt. Progrediuntur qui eorum præstantiores videbantur prævia oloflamma, fratrum suorum, qui, ut dictum est, jam occubuerunt, vestigia subsecuti, mittentes debiliores, qui armis & victualibus penitus caruerunt, per flumen in nacellis ad *Damiatam*, ut saltem ibi in urbis munimine respirarent. Super quo *Soldanus* præmonitus, jussit illuc naviculas in plaustris à bubalis festinanter tractis afferri, ut præter illas quas ibi habuit arcentes victualia, major copia classis ad miserorum *Christianorum* exterminium haberetur, quæ utiq; classis Saracenis referta, obviam habuit *Christianos* in flumine navigantes, ubi conserto bello navali cruentissimo, telorum ibi multitudo instar grandinis protendebat. Tandem post diuturnum conflictum abhorrendum, projecto igne *Græco*, hostes *Christi* occulto Dei judicio, de *Christianis* dolore & macie confectis, ad votum triumpharunt, & quia classis *Saracenorum* quæ à *Damiata* venerat, quæ etiam ne ad ipsam victualia deportarentur per flumen, fuerat constituta, obviam veniens iter fugere præclusit volentibus, nec unus *Christianus*, ut casum saltem nunciaret *Damiata Christianis* commorantibus, evasit, quin vel mersi vel combusti, vel telis confossi, vel alio modo trucidati lachrymabiliter deperirent universi. Unus autem de subsequentibus, qui prævios à longè subsequebatur, vix evasit reversus, non ad civitatem progressus, quem tamen insequebantur *Saraceni*, & quinq; plagis magnis fugientem sauciabant. Huic nomen erat *Alexander Giffard*, nationeq; *Anglus* fuit, sanguine generosus, filius nobilis matronæ, quæ cum Regina *Angliæ* commorabatur.

Francorum clades miseranda.

SUper his igitur *Franci* certificati, magis ac magis in semetipsis dolentes contabuerunt, nec poterat ipsos Rex consolari, unde tanta desolatio animos depressit universorum. *Soldanus* autem audito undiq; *Christianorum* infortunio, in gaudium erectus est & audaciam ampliorem. Qui cùm audiret de hostili adventu Regis *Francorum* & sui exercitus, mirabatur audaciam eorum, quòd post tot casus adversos pauci famelici tam copiosum exercitum, totius scilicet Orientis, ad prælium ausi sunt provocare. Convocatis igitur suis optimatibus, animavit eos, dicendo: « O Orientales nobilissimi, qui jam ferè medietatem exercitus *Gallicani* triumphaliter & magnificè devicistis, & spoliis, armis, & equis occisorum congaudetis, audacter huic adventanti plebeculæ, fame & dolore tabidæ, citiùs occurratis conterendæ, & omnes obvios irremediabiliter in ore gladii, ne unus quidem eorum evadat, detruncetis, vel manus vestras evitet triumphales. Quæ enim eos temeraria exagitat dementia, ut nos impetant volentes exhæredare, qui post diluvium hanc dignissimam inhabitavimus Regionem? Interest ne sua, ut in *Christum* suum inviti credamus? Qui converti potest, aut invitus credere? Aliqua, sed exilis ipsos movet ratio, ut terram quam sanctam vocant concupiscant *Christiani*: sed quid ad eos de *Ægypto*? Indigni sunt profectò terræ dominari, quam fluvius à Paradiso missus transfluit & fœcundat. Imberbes & tonsorati: Imbelles & imbecilles: Hermophroditis vel spadonibus, vel etiam mulieribus similiores quàm viris,

1250.

viris, quid præsumunt? Ad hæc omnes more debacchantium flammarum ad prælium accenduntur, & nostratibus occurrunt, confidenter pugnaturi.

Francorum Rex capitur.

NOstri igitur *Christiani* progredientes, cùm ad locum belli, ubi *Franci* fratres eorum miserabiliter occubuerant, pervenissent, occisorum corpora inveniunt acephala, manibúsq; ac pedibus abscisis mutilata. *Saraceni* namque, ut præmia reportarent à *Soldano* repromissa, certatim prævenerant, & peremptorum corpora, ut prædictum est, detruncaverant, bestiisq; & volucribus rapacibus residuum corporis reliquerant devorandum. Quod cùm *Franci* intuerentur, emisso ejulatu flebili, capillos cum vestibus dilacerant, arma cum clypeis, scissis genis, madefaciunt, adeò quòd & inimicos lachrymæ defluentes ad compassionem poterant invitare. Interim cominus apparent hostium turmæ, & fit ilicò lamentabilis congressio. Sed quid mœrore & dolore, fame & inedia confecti, pauci & equis macilentis insidentes, contra tot milium milia agere potuerunt? Occumbunt igitur *Franci*, prosternuntur, perimuntur, & certatim sese dedunt inimicis. Quid plura? Devicto *Francorum* exercitu, & paucis de hostibus peremptis, dissipantur. In quo malefortunato congressu, vix unus de *Saracenis*, ut præclarus, dignoscitur cecidisse, & ipse qui occubuit filius erat *Rochi*, nomine *Melkadin*: & si tot ex parte altera, quot nos habuimus, cecidissent, vix videretur eorum exercitus mutilatus. Habuimus enim equitum generosorum duo milia & trecenti, & quindecim milia pugnatorum. Qui ferè omnes ad vota hostium vel trucidabantur, vel capiebantur. Rex etiam cum paucis admodum, scilicet *Carolo* Comite *Provinciæ*, & *Aldephulso* Comite *Pictaviæ*, & aliis, qui ipsum defendebant, Magnatibus, qui lateri suo adhæserunt, captus est, ad doloris cumulum, & *Francorum* obprobrium sempiternum, & totius *Christianitatis* & ecclesiæ confusionem universalis. Nec est in aliquarum serie historiarum repertum, ut Rex *Franciæ* captus fuisset, ab infidelibus præcipuè, vel devictus, præter istum, qui si saltem solus saluti & honori reservaretur, & si alii occubuissent universi, aliquam haberent *Christiani* materiam respirandi, & obprobria devitandi. Hinc est quòd *David* in Psalmo spiritualiter orat, ut Regia salvetur persona, ut à qua totius dependet salus exercitus, cum dicit: *Domine, salvum fac Regem.* In exercitu verò quem secum *Robertus* Comes *Atrebatensis*, Regis frater, ausu temerario secum pertraxerat, perierunt milites ferè mille: pugnatorum autem, septem milia & ducenti. Nec evaserunt de *Templo* nisi tres tantum milites, & *Hospitali* verò quatuor: quintus enim, antequam *Acon* perveniret, sanguine eliquato de vulneribus, mortuus est. De domo *Theutonicorum* tres tantummodò semineces evaserunt. Occubuerunt etiam ipso lethali certamine, præter *Templarios* & alios prænotatos, viri præclari, *Radulphus* de *Cusy*, miles egregius & famosus, *Hugo* Comes *Flandriæ*, vir præpotens & illustris, Hugo *Brunus* Comes de *Marchia*, cujus pater paulò antè obiit apud *Damiatam*, similiter & Comes de *Pontivo* peregrinus: & ut brevibus concludam, tota *Franciæ* ibidem deperiit nobilitas trucidata. *Gaucherus* quoq; de *Chastellon*, miles strenuus & invictus, captus est, & ad Calipham ductus, & eidem in signum victoriæ præsentatus. Cui mos est, ut *Christianus* carceri suo addictus, nunquam liber dimittetur. Occubuit quoque, postquam cruentus multorum hostium cruore gladium suum inebriaverat, *Willielmus Longa spata*, cum *Roberto* de *Ver*, & aliis quàmpluribus militibus præclaris & servientibus. Qui quamvis potuisset persuasus evadere, noluit, ne indignus videretur aliis Martyribus associari.

Custodes Damiatæ & classis relicti.

RElinquebantur autem ad custodiam *Damiatæ*, Dux *Burgundiæ*, qui præerat militiæ & populo ibidem derelicto, & *Oliverus* de *Termes*, pugnator egregius et bellator, qui præerat balistariis et ruptoribus. Fuerant etiam in civitate *Odo* Legatus, *Ambianensis* et *Suessionensis* Episcopi, cum multis aliis Prælatis et clericis. Fuerant etiam in eadem Regina *Franciæ*, et cum eadem multæ Nobiles dominæ, et mulieres. Ad custodiam quoque classis, quæ numerosa fuit, et qua nunquam visa nobilior simul vel copiosior fuit, addicti sunt ad custodiam milites egregii simul cum *Pisanis & Ianuensibus*, *Flandrensibus*, *Pictaviensibus* et *Provincialibus*, Regis *Francorum* fidelibus.

Nota quòd eadem die, qua captus est Rex *Francorum*, epulabatur Comes *Richardus* cum Papa, et sicut *Soldanus Babyloniæ* cepit Regem, conabatur Papa Comitem inescatum capere, et suæ voluntati cautiùs inclinare.

Rex Franciæ captivus negat Saracenis restitutionem Damiatæ.

CApto igitur Rege et retento *Saraceni*, sicut de prioribus fecerant, quos cum *Roberto* fratre Regis ceperant, corpora occisorum abscisis manibus et pedibus, in signum summæ ultionis, prout *Soldanus* decreverat, cum spe retributionis, ut prætactum est, decapi-

Digitized by Google

1250. decapitabant. Unde quantò majores injurias passi sunt sancti Dei Martyres, tantò uberiora præmia proculdubio reportabunt. Proposuit etiam *Soldanus* Regem captivandum ad ulteriora Orientalium climata trahere, ut omnibus infidelibus fieret spectaculum, & ridiculosa ostentatio, ad laudem *Soldani*, & omnium Saracenorum insultationem: & ut *Calypha*, ad titulos *Machometi*, clarissimus *Christianorum* præsentaretur. Ut contrito nobilissimo, spem conciperent cæteros confundendi. Sed quia avidissimè *Damiatam* sitiebant, mutatum est consilium, ne fortè Rex moreretur præ tristitia. Quia revera non comedere voluit, vel bibere quicquam per duos dies, & mori optavit post suam captionem. Et si obiisset, obsessi per annum ad minus, omnium Orientalium, tam per mare, quàm per terram, insultus sustinuissent imperterriti, interim succursu Christianorum possent liberari: erat enim *Damiata* muris & antemuralibus atq; turribus munitissima, & classis per mare insuperabilis. Hoc autem perpendentes *Saracenorum* eminentiores & sapientiores, convenerunt Regem instanter de restitutione *Damiatæ*, & suæ personæ redemptione, taxata scilicet pecunia ad centum milia librarum auri. Quibus Rex vultu demisso & voce supplici respondit: Novit omnipotens, quòd huc de *Francia* « veni, non ut terras adquirerem vel pecuniam mihi, sed tantummodò ut animas vestras « periclitantes Deo lucrifacerem. Nec propter meum, nisi propter vestrum, supplendo « votum meum, commodum, iter hoc periculosum humeris meis assumpsi. Terras « enim satis uberes, temperatas, & salubres possideo, licèt peccator & indignus, sed ani- « marum vestrarum misereor periturarum. Sufficiat vobis confusio, quam *Christo* mihi « offenso, subii multiformiter. Occidi potero, pecunia usq; ad inanitionē extorqueri po- « terit, nunquam autem civitas *Damiata* divino miraculo adquisita, vobis resignabitur.

Dolo nituntur Saraceni *occupare* Damiatam.

ET dum talia *Saraceni* contractarent, ait unus eorum versutissimus: Quid hæsitatis, & *Damiatam* & pecuniam postulatam, velit nolit hic captivus Regulus, obtinebimus. Consilio igitur illius, *Saracenorum* contectus est exercitus fortis & numerosus, sub illo numero quo fuisse *Christianus* exercitus censebatur, vel copiosiori, & acceptis *Christianorum* peremptorum fraudulenter armis, scutis, & vexillis, *Damiatam* transfigurati ilicò proficiscuntur, ut sic tanquam *Franci* reciperentur introducti, & statim recepti omnes in eadem inventos detruncarent. Cùm autem civitati appropinquarent, intuebantur eos excubitores *Christianorum* à turrium & urbis propugnaculis, & primò credebant ipsos esse Christianos, manubia deferentes & manipulos cum exultatione, sed quantò magis appropinquabant, tantò magis *Francis* dissimiliores apparuerunt. Raptim enim & inordinatè clypeosq; indisciplinatè obliquantes, potiùs more *Saracenorum* quàm *Francorum* more, glomeratimq; veniebant. Et cùm ad terminos castrorum, & ad portas civitatis pervenissent, per vultus eorum nigros & barbatos, & sermonem barbarum, *Saraceni* manifestiùs apparuerunt, qui ingressum civitatis frontosè nimis exegerunt. Omnes enim tam castrorum quàm civitatis aditus, diligenter ac vigilanter custodiebantur.

Dolor Christianorum *cognita clade prædicta.*

CUM igitur viderent custodes civitatis, *Saracenos Christianorum* spoliis redimitos, certificati de *Christiani* exercitus confusione, lugubri ejulatu civitatem totam replentes, civitatis introitum hostibus penitus & castrorum denegarunt, constanter affirmantes, quòd si totus Christianus exercitus cum ipso Rege deperisset, infra tempora longa insultus omnium *Saracenorum* Orientalium & obsidionem alacriter sustinerent, certum succursum expectantes. Et cùm ab eminentioribus turribus speculantes supervenientium exercitum cernerent copiosum & diffusum, & suas vires viribus hostium nimis impares, noluerunt exire ad bellandum contra eos, maximè cùm dolentes mœrore & inedia penè deficerent. Quis enim plenè posset enarrare dolores eorum præcordiales, cùm viderent hostes *Christi*, armis, vexillis, & cognitionibus picturatis, quas bene noverant, cum derisionibus superbire?

Rex Francorum *tradit* Damiatam Saracenis *pro sua liberatione.*

FRaudati igitur *Saraceni* à proposito suo, revertuntur, & ex tunc cœperunt cum Rege *Francorum* mitiùs contractare. Concesserunt igitur Regi, ut à suis fidelibus, qui cum eo capti erant, in escis & potibus serviretur, prout suppliciter postulaverat: formidabat enim, ne secundùm *Saracenorum* consuetudinem, infectus potionaretur, per mensem enim & amplius inter eos detinebatur. Infra quod tempus, cùm frequenter à *Saracenis* cum terribilibus comminationibus sollicitaretur Rex, ut *Damiatam* redderet, & noluit ulla ratione, postularunt summam sibi pecuniæ persolvi sine diminutione, vel diuturno cruciatu, usq; ad ignominiosam mortem torqueretur, vel Caliphæ irrediturus, & sine spe redemptionis, in confusionem legis *Christianæ*, præsentaretur. Rex igitur in arcto positus,

positus, perpendens se nullo modo manus eorum posse evadere, contemplansq; se nullatenus *Damiatam* retinere, quin saltem hostili obsidione redderetur: & quis eam liberare posset, vel terram ipsam potentiùs liberare? respondit, volens in aliquo conditionem suam memoratam meliorare: "Nos Occidentales non abundamus auro, sicut vos "Orientales, nec utimur libris in computationibus nostris. Aurum igitur in argentum, "& libras in marcas commutetis, & ut utrobiq; captivis restitutis, salvo usq; *Acon* sub "vestro ducar conductu. Et qui in *Damiata* commorantur, illæsi in personis, & indempnes in armis, per vos ad loca tutiora perducantur: sic vobis, quod cruento corde dico, "si ac hoc perducere valeam inclusos, *Damiatam* resignabo. Quæ pacis forma, additis treugis decennalibus, cùm *Soldano* placuisset, Rex cum quibusdã primatibus *Saracenorũ*, quatuor de suis militibus, cum literis & arcanis intersigniis, Legato, & Duci, & aliis, qui in civitate superiores fuerant, destinavit; Significans & persuadens, ut ipsis Saracenis *Damiatam*, sub forma præscripta, restituerent. Cùm autem ad portas civitatis pertransitis castris Regii nuncii comitantibus memoratis *Saracenis* pervenissent, injuncta sibi nunciantes, Magnates *Christianorum* plusquàm dici potest dolentes, diu quid agendum super his dubitabant. Muscipulas enim hostium vehementer formidabant, ne scilicet Regem resignata *Damiata*, cum illis, quos secum habebat, reciperent potionatum, per alicujus temporis victuros brevitatem. Norunt enim hoc genus fraudis *Saraceni*. Sed postquam didicissent per Regis nuncios, Regem à nulla manu *Saracenorum* potum vel cibum suscepisse, intercedentibus Legato, Regina, & aliis amicis Regis, qui vitam ejus diligebant, custodes civitatis, postquàm securi facti sunt de Regis & sua & nautarum liberatione & salvo ad *Acon* conductu, claves civitatis, non sine cruentis singultibus (proh dolor) resignarunt. Quod cùm populares cognovissent, præ doloris & iræ immanitate, tam Regis quàm aliorum quę residua fuerant demolientes victualia, dolia olei & vini confregerunt, frumentum, hordeum, & carnes sallitas projecerunt vel combusserunt, contra pacta utrobique concessa. Doluerunt inconsolabiliter, quòd inimici fidei suis instaurationibus, quas per multa famis tempora reservaverant, fuerant saginandi. Censebantq; melius fuisse, quòd nunquam caperetur. 1250.

Decollantur Christiani Damiatæ.

SOldanus igitur cùm dimisso Rege & salvo ad *Acon* conducto, civitatem reciperet *Damiatam*, invenit eam totam omni cibariorum genere, fractis vasis destitutam, unde illos quos invenit Christianos vulgares, elapsis nobilioribus, jussit decollari, & doluit quòd majores, qui consenserunt, quietos abire dimisisset. Insuper jussit, quòd navigium ibidem inventum *Christianorum* comburerentur. Præterea *Christiani*, qui turmatim exierant de civitate, insidiis *Saracenorum* à montibus & convallibus exeuntium præventi, trucidabantur. Captivi tamen ante hunc casum fœliciter restituebantur.

Rex Francorum *diffiduciat* Soldanũ.

QUod cum audisset Rex *Francorum*, apud *Acon* sub custodia *Templariorum* commorans & *Hospitalariorum* & aliorum, qui in civitate fuerant *Christianorum*, audisset, significavit *Soldano*, quòd perfidus transgressor jam treugas impudenter initas confregisset, & quòd pecuniam quam ab eo jam ceperat, fraudulenter adquisivisset. Ad quod *Soldanus* respondit, quòd *Franci* hujus ultionis occasionem præstiterunt, & rancorem suscitarunt. Unde pars *Francorum* in has culpas incidisse probantur, & pœnas meritò subisse memoratas.

Insurgunt Saraceni *in* Soldanum.

AUdientes interim Orientales & *Egyptii*, quòd dictus *Soldanus* tantum Regem & fratres ejus liberos dimisisset corruptus pecunia, irati sunt valdè, & ipsum hostiliter impetentes, impugnarunt. Nec potuit ratio quam prætendebat de restitutione *Damiatæ*, pro salute totius *Paganismi*, ne scilicet aliis *Christianis* ibidem pateret portus & introitus, ipsum excusare. Ipsumq; vel fugarunt, vel peremerunt. Auxit etiam hanc populi *Saracenici* commotionem in ipsum *Soldanum*, quòd de tota pecunia quam antea & post Regis habuit captionem, non persolvit pacta stipendia ipsis qui totum prælium consummaverunt, & Francos victos secundùm ejus mandatum detruncaverunt. Oriebatur insuper inter eminentiores Orientalium lis & contentio lethalis, quis eorum de tanta præda gloriaretur: sed postquam de Regis liberatione certificarentur, omnem iram suam in *Soldanum Babyloniæ* refuderunt. In civitate igitur occubuit *Oliverus* de *Termes*, cum suis omnibus, quos ruptarios vocamus, pugnatoribus, & multis aliis, quos longum esset enumerare, quos esse in libro vitæ constat scriptos nominatim. Hujus maximæ infœlicitatis constat causam fuisse superbia Comitis *Atrebatensis*, qui primò humilitati restitit procaciter *Saracenorum*, multa quæ prænotantur, pro bono pacis offerentium. Iterum, ut omnia sibi

ascribe-

1250. ascriberentur, tertiam partem sibi assumens exercitus, clanculò recessit ab Regis exercitu. Ut autem de prædictorum summa certificemur, hanc Comiti *Richardo* transmissam epistolam huic volumini inseruimus.

Litera missa Comiti Rich.

REverendo domino suo R. Comiti Cornubiæ, suus I. Cancellarius, &c. Cùm interdum magnorum animi diversis soleant rumorum relationibus fatigari, & quousq; veritas sciatur, torqueri: lugubres & lamentabiles de exercitu Francorum rumores, vobis sub certa & vera forma, quæ non publicantur, prout ex ipso clerico quondam meo, Reginæ Francorum transmisso, ore tenus accepi, quia literas non detulit, sed tantum rumores credulitatis vobis duxi intimandos. Videlicet, quòd cùm post Purificationem beatæ Mariæ Rex versus Kayrum iter arripuit, & remanserunt apud Damiatam Dux Burgundiæ, & uxores Magnatum, & mulieres multæ cum Regina. Volenti autem Nilum transire, Soldanus Babyloniæ, & multi Saraceni, ex parte altera ripæ fortiter restiterunt, figentibus ex utraq; parte tentoriis, naviculas congregavit, ut cum exercitu suo per eas connexas Rex transiret tanquam ponte firmissimo. Absente autem die carnis privii ipso Soldano, & dimissis juxta flumen tentoriis, & numerosa multitudine in eisdem, per consilium cujusdam conversi quondam Saraceni, dictus Comes & magister Templi, cum omnibus qui ibidem fuerunt fratribus, transire fideliter edocentur. Fuit autem idem conversus ex parte Comitis Atrebatensis servus ejus. Ipsos autem sequebatur dominus Willielmus Longa spata cum suis, & multi alii, ita quòd tertia pars totius exercitus censebantur. Qui omnes Nilum transierunt, & subitò irruentes in Saracenos viriliter dimicarunt, & factus est conflictus magnus. Tandem multis interfectis, videlicet universis Saracenis, quos tam in campo quàm in tentoriis invenerunt, & facta utriusq; sexus strage non modica, victoriam gloriosam obtinuerunt Christiani, sed his non contenti Comes & sui extiterant. Voluitq; Comes nimis protervus ulteriùs transire, scilicet ad quoddam casale Mansor dictum, expugnandum, quod satis propè erat, negantibus & non consulentibus Templariis, multas incommoditates de fatigatione & læsione corporum suorum, necnon & equorum, & alias assignantibus. Noluit autem dictus Comes aliqua ratione redire, nec sui. Sed convitiis ortis, ad dictum casale venientes, hostes invaserunt viriliter. Quod videntes Saraceni, fugerunt cum magno ululatu, fletu, & dolore, omnes in villa illa & aliis vicinis existentes, ita quòd eadem die Soldanus clamorem audivit & factum, qui non erat ita remotus, ut credebatur. Intraverunt autem Christiani incauti casale memoratum, & præclusi lapidibus sunt obruti multi ab illis, qui in propugnaculis remanentes, ipsis insidiabantur, dissipatus igitur exercitus & multùm diminutus vix exiit, & cœpit jamjam desperare. Adveniens igitur illicò Soldanus cum immensa multitudine, conflictum nimis cruentum cum eisdem commisit. Deniq; Deo permittente omnes Christiani interfecti sunt, excepta una persona contemptibili vix redeunte. Audiens autem hæc Rex, doluit, nec mirum, vehementer; & ardenti animo, prout potuit, festinantius transitum suum per dictas nacellas & alia vasa præparavit, dicens: Hodie necessariò oportet totam Franciam virtutem suam effundere, & vires omnimodas experiri. Interim esurie & siti multi de Christianis defecerunt, & equi fatigati & esurientes cœperunt debilitari, & quod gravius erat, dolor & memoria de interemptis, omnium corda usq; ad spiritus amaritudinem sauciarat. Succedunt interea adversa adversis. Nam idem Soldanus, à quo odio personali multi Saracenorum fuerūt animo & corpore divisi, propter sui superbiam & fraudem, eodem tempore subitò mortuus est. Et statim universi Saraceni alium loco suo præficientes filium, prout dicitur, illius, confœderati & jurati sunt eidem ut Domino, & sic omnes unum corpus effecti, multò fortiùs quàm priùs animati nituntur in perniciem Christianorum, videntes sibi exterminium generale imminere. Soldanus igitur de novo creatus, consilio utens seniorum & sapientum, facta & proposita Christianorum diligenter exploravit. Rex interea multos de exercitu suo Francos infirmitate & fame confectos, misit navigio per Nilum versus Damiatam, ut saltem ibi tuti respirarent. Super quo Soldanus præmonitus, in plaustris bubalorum fecit in occursum eorum vehi multò plures nacellas, & armatos: & commisso bello navali gravissimo in ipso fluvio, tela hinc inde quasi grando mittuntur. Saraceni igitur misso igne suo Græco, multas navicularum cum suis, quos vehebant, perimentes comburendo, triumpharunt: merguntur, perimuntur, comburuntur Christiani, et sic tam ferro quàm fame, Dominus iratus omnes illos delevit. Evasit autem unus solus natione Anglus, ut flebilem casum Regi, quasi Job tribulato nunciaret. Tandem in octavis Paschæ sequentis, Rex fluvium cum suo transiit exercitu, qui exiens de Nilo, nomen aliud sortiebatur, scilicet Thafnis, cui hostiliter nimis cum infinita Saracenorum multitudine occurrit Soldanus, et commissum est bellum miserabile: nam Christianorum à tribulatione malorum et dolorum debilitatus exercitus succubuit,

1250.

succubuit, & super populum Christi *irrestaurabile cecidit infortunium. Captus est igitur Rex & fratres ejus superstites, & cæteri universi, qui interfecti non fuerunt. Sicq; juxta abscondita Dei judicia* Christianorum *cythara in luctum conversa, pro sono prius dulci, nunc gemitum emittit abhorrendum. Rege autem & cæteris sic captivatis, loquebatur* Soldanus *de Pace cum Rege & suis. Et dum tractabatur, nec erant in unum concordes, dolebat enim usq; ferè ad mortem; misit* Soldanus *fraudulenter copiosum exercitum ad* Damiatam *cum oloflamma & signis* Francorum, *ut civitatem &* Christianos *hujus rei ignaros, cautè citiùs præoccuparent. Illis autem de tali fraude per inordinatum incessum eorum præmonitis, clauduntur valvæ, & habito colloquio, & resistente Duce, & aliis, in civitate existentibus, & affirmantibus se non timere de civitatis custodia, quousq; biennio vel amplius Dominus salubrius provideret elapso, consilium & auxilium conferret per succursum, & non pro vita Regis flecterentur, reversi sunt ad* Soldanum *fraudati à proposito. Rex verò tunc facta trenga pro persona sua & hæredum suorum, obligans per obsides ad restitutionem centum milium marcarum argenti pro jactura* Damiatæ, *emollitis civitatis custodibus per intercessionem Reginæ & aliorum Regis amicorum vitam suam desiderantium,* Damiata (*proh dolor*) *est* Christi *hostibus in confusionem universalis ecclesiæ restituta. Obierunt in hoc malè fortunato congressu, omnes ferè nobiles* Franciæ. *Comes* Johannes *de* Druis, *flos* Franciæ, *in triste præsagium hujus infortunii futuri, obiit in* Cypro.

Indignatio Francorum *audita clade suorum.*

HÆC igitur lugubria postquàm per aliquos ab Orientalibus partibus redeuntes, ad audientiam dominæ *Blanchiæ* & Magnatum *Franciæ* pervenissent, nec valentes nec volentes hoc credere, relatores patibulis suspendi præceperunt, quos Martyres credimus esse manifestos. Tandem cùm multiplicatos audirent relatores, quos nugigerulos vocare non audebant, & scripta viderent super his omnibus consignata cum intersigniis non ambiguis, tota *Francia* dolorem induit & confusionem, & tam ecclesiastici viri quàm militares mœrore querulo contabuerunt, nolentes recipere consolationem. Ubique enim patres & matres suos filios, pupilli & orphani genitores, consanguinei consanguineos, amici amicos cecidisse conqueruntur. Immutata est mulierum speciositas. Serta de floribus projecta sunt. Cantilenæ suspenduntur. Instrumenta musica prohibentur. Omne quoq; genus lætitiæ in luctum & lamenta commutatur. Et quod pejus est, Dominum de injustitia redarguentes, in verba blasphemiæ, quæ apostasiam vel hæresim sapere videbãtur, præ mentis amaritudine & doloris immanitate desipientes prorũpunt. Et multorum cœpit fides vacillare. *Venetia* quoq; civitas nobilissima, & multæ civitates *Italiæ*, quas inhabitant *semi Christiani*, in Apostasiã prolapsi essent, nisi Episcoporũ & sanctorũ virorũ religiosorũ cõsolatione roborarẽtur. Qui veraciter affirmabãt, ipsos occisos jam regnare Martyres in cœlestibus, nec modò velle pro totius mundi auro in hujus mũdi valle tenebrosa degere. Et sic vix quievit aliquorum, non tamen omnium indignatio.

R. Castellæ *cruce signatur.*

HÆC cùm audisset victoriosissimus Rex *Castellæ Andefulsus*, qui jam plusquam tredecim dietas super *Saracenos* adquisivit, compassus *Francorum* miseriæ, cruce signatus est, dignius reputans *Terram sanctam Christo* subjugare, quàm aliam.

Querimonia super extorsionibus pecuniarum.

TAles igitur fructus parturiunt rapinæ & deprædationes, quas faciunt Magnates, pauperibus multimodas injurias patientibus, ut eorum marsupia repleantur, permittente, imò docente ecclesia *Romana*, quoties peregrinaturi, ut Deo militent, proficiscuntur. Patet ergo luce clariùs ex præmissis, quantum Deo displicet quæstus talis, qui de pauperum surgit oppressionibus & depauperatione.

Exemplum memorabile turpissimæ extorsionis in Gallia *factæ.*

ET si aliæ pecuniarum extorsiones per regnum *Francorum* factæ, irrecitabiles dignæ æterno sint silentio, unum tamen exemplum huic paginę duximus inserendum. Notum est, quòd dominus *Francorum* Rex, ex permissione *Romanæ* ecclesiæ, per triennium decimam ab ecclesia regni *Francorum* emunxit, tali conditione, ut Papa tantundem in posterum ab eadem extorqueret, ut *Fredericum* potentiùs expugnaret. Cui tamen post primam triennii collectam, scilicet suam, Rex *Francorum* præmonitus, volenti suam vindemiare, multiformis emunctoris ars ut artem falleret, in faciem contradixit, hanc prætendens rationem, quòd nullo modo toleraret ecclesiam sui regni depauperare, ad expugnandum *Christianos*: ad expugnandum verò incredulos, æquanimiùs tolerari potuit, & potiùs à laico quàm sacerdote. Prætereà, si alio proximo triennio deprædaretur, irrestaurabili prædæ, quod tamen non curaret, pateret. Extorsit igitur, ut prætactum est, pecuniã memoratã, per quosdã Papæ ministeriales, ut efficaciùs ipsam exigeret: & ut certiùs sciretur, ad quantum pars Papalis ascenderet colligẽda. Unde multorũ corda dolore

1250. præcordiali cruentabantur, maledicentium, & imprecantium, ut Prophetæ *Isaiæ*, imò Dei verificaretur sententia, qui odio semper hactenus habuit rapinam in holocausto. Utinam hæc rationis libra perpenderent dominus *Anglorum* Rex, & frater ejus Comes *Richardus* & alii Principes crucesignati, turpibus emolumentis incumbentes. Quamvis enim pium constat esse actum sanctæ peregrinationis, viatica tamen turpiter adquisita, piæ actionis coinquinat executionem. Hæc enim causa, licèt aliæ fortè non desint, creditur fuisse jam descriptæ confusionis. Harum quoq; in *Francia* factarum extorsionum, unam, quia turpissimam, duximus memorandam. Contigit ut memoratus Papalis exactor, obvium haberet unum clericulum de villa, venientem aquam in vasculo cum aspersorio et frusta panis, data sibi pro aspersione aquæ benedictæ bajulantem. Cui *Romanus* insidiator ait: Ad quantum precium ascendit beneficium hoc tibi ab ecclesia concessum per annum? Cui clericus, laqueorum ignarus *Romanorum*, respondit: Ad viginti, ut æstimo, solidorum. Cui *Romanus* jam se manifestans, ait: Hic ergo assurgunt ad fisci commodum per annum viginti et quatuor denarii, scilicet duo solidi. Et suffocavit ipsum pauperem ostiatim mendicantem, dicens; Redde domino Regi quod debes. Unde pro illa substantiola persolvenda cogebatur ille pauperculus, multis diebus scholas exercens, venditis in parvisio libellis, vitam famelicam et Codrinam protelare. Talibus igitur omissis sermocinationibus collateralibus, ad materiam redeamus principalem.

Magnanimitas Abbatissæ de Acoc.

MEmoratum igitur infortunium, postquam ad audientiam domini Papæ pervenisset, doluit vehementer, et totius curiæ *Romanæ* universitas, et suspensa est bulla per aliquot dies, & crevit & diffusa est infamia Papæ non mediocriter. Auditus est enim hujuscemodi sermo in *Francorum* querimoniis: "Heu, heu, quanta mala nobis superbia "Papalis parturivit. Quæ tam procaciter *Frederico* restitit humiliato, nec condignam "admisit satisfactionem, sed potiùs ad cordis provocavit amaritudinem. Obtulit ni"mirum nobis quicquid *Christiani* possessionum in *Terra sancta* aliquo tempore obtinu"erunt, sine sanguinis effusione, benignè restituere. Proh dolor, quantum *Christiani* "sanguinis nunc in *Terra sancta*, magnifici ac generosi, quantum in *Alemannia*, quan"tumq; in *Italia* inutiliter effunditur. Et quod damnosius est, fide vacillante, *Terra sancta* patet discrimini. Minoratáq; religione *Christiana*, *paganorum* superstitio exalta"tur? O quàm infausto sidere natus est, quòd saltem suo tempore tot adversa in eccle"sia domini *Iesu Christi*, cujus se affirmat esse vicarium, proruperunt. Cum autem hæc infortunii tanti relatio aures Abbatissæ ac Comitissæ *Helo*, quæ Conventum religiosarum dominarum de *Lachoc* non muliebriter gubernavit, & quam matrem fuisse *Willielmi Longæ spatæ* constat magnanimi, tetigisset, ipsa memor visionis, quam viderat, gloriosę de filio suo, eo tempore quo ipse Martyr, ut prædictum, occubuit manifestus, alacri spiritu, junctis manibus, & flexis genibus, prorupit in hanc Dei laudem, *Christo* valdè complacentem. "O Domine mi *Iesu Christe*, gratias tibi ago, qui de corpore meæ indignæ "peccatricis, talem ac tantum voluisti filium procreari, quem tam manifesti Martyrii "corona dignatus es redimire. Spero utique, quòd ipsius patrocinio citiùs ad culmen "coelestis patriæ promovebor. Hæc autem postquàm hujuscemodi rumorum relatores, qui diu præ timore tacuerant, viderent & audirent, non muliebrem in muliere laudantes constantiam, in ipsa mirabantur matronalem & maternam pietatem, in verba lugubris querimoniæ non resolvi, imò potiùs spirituali gaudio alacriter exultare.

Obitus aliquorum Nobilium.

ANni sub illius circulo lachrymabili, obierunt præclarissimi viri, Comites & Marchiones, Episcopi & milites, in peregrinatione prænarrata, aliqui in navibus, aliqui in Insulis, aliqui submersi. Quorum unus fuit Episcopus *Noviomensis*. Cujus nomen & aliorum nomina, constat esse scripta in libro vitæ sempiternæ. Eodémq; anno circa festum sanctæ *Margaretæ*, obiit *Robertus* de *Muschap*, vir magni nominis in partibus *Angliæ* Borealibus. Eisdémq; diebus, obiit *Henricus* de *Hastingo*, miles egregius, & Baro opulentus.

Saraceni se parant ad obsidionem Achon.

DIebus etiam sub eisdem, *Saraceni* videntes fortunam Martis in manibus prosperari, tum propter spolia, equos, arma, machinas, & balistas, navigium, & victualia, quibus prostratis eorum gaudebant & abundabant adversariis, tum propter conceptam audaciam, & *Christianorum* recentem confusionem, tum propter treugarum resignationem, sese ad obsidionem *Achon* præparaverunt. Doluerunt insuper quamplurimùm, quòd Regem *Francorum* & fratres suos superstites vel redimi permiserunt, vel abire redemptos, etiam si in decuplo pecunia multiplicaretur: cujus rei crimen refun-

refundentes in *Soldanum Babyloniæ*, ejus avaritiam deteſtantes, credebant confidenter adhuc amiſſa recuperare, & Regem cum fratribus ſuis irretire.

Rex Francorum remittit fratres ſuos in Galliam.

QUod perpendens pius Rex *Francorum*, poſtquàm pecuniæ prætaxatę quantitatem, quam mutuò receperat à *Templo* & *Hoſpitali*, *Ianuenſibus* & *Piſanis*, penitus reacceptis obſidibus perſolviſſet, duos fratres ſuos ſuperſtites, ſcilicet *Aldefulſum* Comitem *Pictaviæ*, & *Carolum* Comitem *Provinciæ*, prudenter in navi ſolida ſubitò ac ſecretò collocatos, in partes tranſmiſit Occidentales. Qui Deo duce ac protectore, in Regnum *Franciæ* ſani pervenerunt & incolumes. Rex autem apud *Acon* triſtis remanſit & ingloriꝰ, jurans in cordis amaritudine maxima, quòd nunquam in dulcem *Franciam* ſic confuſus remearet. Quis autem ſingultus & lachrymas, ſine ſingultibus & lachrymis enarraret, quando tertio fratre mortuo, ſcilicet *Roberto*, unus eorum devictus, duos inglorios fluctibus Neptuni commendavit? Memorati igitur Comites ſimul cum Duce *Burgundiæ*, qui cum eis venerat, ſicut eis per Regem injunctum fuerat, Papam ilicò adierunt, Perſuadentes efficaciter, non palpando, ut Regi in diſcrimine tanto conſtituto, & pro honore univerſalis eccleſiæ dimicanti, non ſegniter ſubveniret, & *Fredericum*, qui ſolus inter omnes *Chriſtianos* tantis poteſt mederi periculis, ad pacem eccleſię revocans humiliatum, ipſum ad hoc induceret, ut ipſi Regi jam penè deſperato, ſuccurſum competens conferat & feſtinum. Alioquin ipſi Dux & Comites dominum Papam, tanquam in odio obſtinatum, & de honore *Chriſtianæ* fidei minimè curantem, à ſede removeant *Lugdunenſi*: & ſi electus *Lugdunenſis*, & frater ejus Archiepiſc. *Cantuarienſis*, in quibus confidit eum defendant, tota *Francia* in ipſos inſurgat, prævius Magnatibus memoratis.

Inſolita maris inflatio & commotio.

SUB ejuſdem temporis voluminibus, menſe videlicet Octobris, Luna exiſtente prima, die menſis prima, apparuit Novilunium turgens & rubicundum in ſignum futurarum tempeſtatum, ſecundum illa Philoſophi & verſificatoris documēta experimentalia:

Promittit de more rubens nova Cintia ventos,
Caumate vel Borea valido niſi præpediatur:
Turgida dat nymbos, ſeu pallida clara ſerenum.

Cœpit igitur aër quotidie in prima incrementi Lunaris ſeptimana, denſa caligine & ventorum turbine vehementer commoveri, Cœperuntq; venti ramos & folia, quæ tunc in arboribus emarcuêre, dilacerare & evellere, & per longos tractus aereos aſportare. Et quod damnoſius erat, mare perturbatum, fines ſolitos, bis fluens ſine refluxu, pertranſiens, tam horribilem mugitum cum fremitu edidit, ut per remota terræ ſpacia, non ſine ſtupore audientium, etiam ſenum, reboaret, quod nullus modernorum ſe meminit prævidiſſe. Viſum eſt etiam ſub opaca nocte, ipſum fretum quaſi accenſum ardere, & fluctus fluctibus conglomeratos dimicare, ita ut non poſſet nautarum peritia perituris navibus ſubvenire. Rates igitur magnæ ac ſolidæ ſubmerſæ perierunt. Unde etſi de aliis ſileamus apud unum ſolum portū, ſcilicet *Herteburne*, abſq; parvis & mediocribus, tres nobiles naves tumentibus fluctibus ſunt abſorptæ. Apud *Winchelesé* autem quendam portū Orientalem, exceptis tuguriis ſalinariis & piſcatorum receptaculis & pontibus, & molendinis, pluſquàm trecentæ domus in ipſo pago cum quibuſdā eccleſiis, per maris violentum aſcenſum ſunt ſubverſæ. *Hollandia* quoq; in *Anglia*, & *Hollandia* in partibus ultramarinis, cum *Flandria* & aliis locis planis, & mari finitimis, damna ſuſtinuerunt irreſtaurabilia. Fluvii quoq; cadentes in mare, adeò repulſi intumuerunt, ut prata, molendina, pontes & domos vicinas ſubverterent, & arva occupando, ſegetes quas horrea non ſuſceperant, aſportarent. Ut manifeſtè ira Dei tam in mari, quàm in terra mortalibus appareret, ſecundum illud *Abacuc* vaticinium, vindicta videretur peccatorum imminere. *Nunquid in fluminibus iratus es Domine, vel in mari indignatio tua?* Et quid mirum? à *Romana* enim curia, quæ fons eſſe totius juſtitię teneretur, enormitates irrecitabiles emanarunt. Quarum unam indignam ſcribi, huic paginæ duximus inſerandum.

Deteſtabilis exactio à Prioratu de Binham.

LIcèt Prior de *Binham* jus plenarium haberet in eccleſia de *Weſtle*, in uſus proprios habenda, utpote per collationem patroni, confirmationemq; duorum Epiſcoporum, & eorundem capituli, de tribus *Romanæ* eccleſiæ Pontificibus, *Lucio* videlicet, *Eugenio*, & *Gregorio* nono: quidā *Iannenſis*, ſpurius, & illiteratus, tales à domino Papa literas, contra jus & pietatem, impetravit. *Innocentius Epiſcopus, &c. Dilecto filio magiſtro Berardo de Nympha, ſcriptori noſtro in Anglia commoranti, Salutem, & Apoſtolicam benedictionem. Cùm dilectus filius noſter* N. *camerarius noſter, quondam* Reinerio de Solerio *Præpoſito* Yporienſis *nuper viam univerſæ carnis ingreſſo, eccleſiam de* Weſtleia Elienſis *Diœceſis*

 quam

1250. *quam spectantem ad præsentationem dilectorum filiorum Prioris & Conventus de* Binham, *ordinis S.* Benedicti, *idem Præpositus dum viveret obtinebat in partibus* Anglicanis, *dilecto filio* Herrigetto *clerico, nato nobilis viri* Perrini *de* Malachana *de* Volta, *civis* Januensis, *auctoritate nostra duximus conferendam, decernens irritum & inane, quicquid de ipsa contra collationem suam contigerit attentari. Nos quod à dicto camerario factum est in hac parte, ratum habentes, discretioni tuæ per Apostolica scripta mandamus, quatenus procuratorem ipsius* H. *vel alium quem volueris, ejus nomine in possessionem ecclesiæ memoratæ, amoto ab ea quolibet detentore, per te vel per alium procures inducere corporalem, & tuearis inductum, contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo. Illa indulgentia non obstante, per quam* Anglis *est indultum, quòd* Itali *clerici decedentis beneficium, vel cedentis alius* Italicus *immediatè nequeat obtinere, seu aliqua alia, de qua oporteat in præsentibus fieri mentionem, aut per quam hac collatio seu assignatio valeat impediri, vel etiam retardari, seu constitutione de duabus dietis edita in consilio generali. Datum* Lugd. *iii. Cal. Maii. Pont. nostri anno vii.*

Archiepiscopus Cantuariensis *metu supprimit vocem querulorum.*

DIebus quoq; sub eisdem, *Cant*, Archiepisc. cauteriatam suam sentiens conscientiam super enormi facto quod *Londini* perpetraverat, maximè in ecclesia S. *Bartholomæi*, ut prædictum est, missis clanculo nunciis, tam comminationibus quàm blanditiis, & tam ex parte Regis & Reginæ, quàm ipsius Archiepisc. vocem querulam Canonicorum supprimere procuravit.

Mors Willielmi *Episcopi* Wintoniensis

EOdémq; anno circa festum S. *Matthæi*, apud *Turonim* obiit Episc. *Wintoniensis Willielmus*. Qui, ut sibi parceret in expensis, ibidem circiter xi. mensibus moram cum castigata familia continuaverat. Obligabatur enim Episcopatus ejus debitis inæstimabilibus contra Papam, ex illo tempore excrescentibus, quo dominus Rex ipsum Episcopum persequendo ab *Anglia* exturbaverat. Cui sinum consolationis dominus Papa opimè remuneratus tunc pandebat, ut præscriptum est. Facta igitur pace cum Papa, & Rege incurvato, ut pecuniam pactam citiùs coarcervaret, qua ecclesiam suam liberaret, solitam recidit mensæ dapsilitatem & familiæ numerositatem. Moriturus igitur, « cùm viaticum salutis videret afferri, cùm in ostio intrans sacerdos, Eucharistiam bajularet, ait: Expecta amicè. Dignum est, ut Dei mei proditor obviam ei trahar, & meritò ut detractor: & sic manibus ministrorum, qui ei obtemperaverunt, obviam corpori *Christi* tractus, cum lachrymis & contritione viaticum assumpsit salutare. Et sic « in timore Dei spiritum contritum exhalavit.

Rex omnem diligentiam adhibet ut frater ejus Ethelmarus *in Episc.* Wintoniensem *postularetur.*

QUod cùm dominus Rex audisset, lætas querelas ac breves cum siccis lachrymis emittens, omni quo potuit statim nisu conabatur, ut in loco ipsius frater ejus *Ethelmarus*, licèt ordine, ætate, & scientia insufficiẽs, substitueretur. Misit igitur ilicò duos de præcipuis clericis suis (quos noverat ad omnẽ suggestionẽ sagacissimos) *Wintoniam* cum literis ejus, ut accumulãtes blãditias minis & promissis, animos Monachorũ ecclesiæ cathedralis, ad quos pertinet electio, ad hoc inclinarẽt, ut ipsum *Ethel:* omnes in Episcopũ postularent, & suarũ Pastorẽ animarũ. Et qui ad hoc mittebãtur fuerãt *Io. Mansel*, & *Pet. Chaceporc*, clerici, qui ut desideriũ Regis effectui manciparẽt, summã diligentiã adhibuerũt, & quampluriũ Monachorũ corda enervarũt, ut eundẽ *Ethel.* postularent in Præsulẽ. Postularẽt, inquã, quia ad Præsulatus culmẽ omnino fuerat insufficiens & ineptus. Deinde elapsis circiter quindecim diebus, quibus quotidie dicti clerici instantissimè elaboraverãt, ut eorũ qui in Cõventu constantiores videbãtur, ad Regis terreni, spreto Regis cœlestis timore, voluntatẽ incurvarẽtur, venit ipse *Wintoniam*, & ilicò ad ecclesiã sancti *Switheri*, videlicet Cathedralem accedens, quasi Episcopus vel Prior venit in capitulum, & ascendens sedem Præsidentis, sermonem sedens hunc inchoavit, sibi thema præfigendo:

Sermo Regis quasi prædicantis in Capitulo Wintoniensi.

I*Vstitia & pax osculatæ sunt invicem*, &c. & continuans sermonem, addidit: *Ad me & Reges alios, necnon & Principes & Iustitiarios nostros, qui habent mediante Iustitia populos gubernare, pertinet rigor judicii & justitia. Ad vos autem, qui estis pacis homines & religionis alumni, pertinet pax & tranquillitas. Hodie autem, quia, ut audivi, petitioni meæ, ut benè sit vobis, favorabiles vos fœliciter exhibuistis,* justitia & pax osculatæ sunt. *Quod est dictu: Aliquando vobis mihi rebellibus in postulatione* Willielmi de Rale, *Episcopi vestri jam defuncti, mihi non accepti, gravis extiteram: nunc autem vobis favorabilis factus sum amicissimus, & memor vestræ benignitatis, gratissimus impensor vicissitudinis. Præterea, constans est per mulierem primò ruinam mundo evenisse, & per mulierem remediũ. Similiter in casu præsenti, ut uxori meæ, scilicet Reginæ, avunculum suum* Williemũ *electũ* Valentinum

Valentinum *promovere in hunc Episcopatum desideranti, satisfacerem, vos aliquando sollicitans inquietavi, & inquietando damnificavi: nunc autem ego, nimirum volens fratrem meum uterinum promovere, qui ratione mulieris, scilicet Regina* Isabellæ *matris nostra, mihi indubitanter sanguine fraterno conjungitur, vobis reconciliabor, vosque & ecclesiam vestram efficaciter promovebo, & precordialis amicitia brachiis amplexabor. Caterum, libra rationis debetis non ultimò ponderare, quòd in hac civitate natus fui, & in hac ecclesia baptizatus: unde maioris dilectionis mihi vinculis astringimini, nec debetis quomodolibet meæ voluntati contraire, sed in omnibus prompta devotione obsecundare. Nec vacat à causa consensus gratissimi, quòd idem frater meus* Æthelmarus *postulandus ecclesiam istam, velut Sol, radiis sua Regalis generositatis, qua fulget ex parte genetricis, & praclari sanguinis, quo pollet ex parte genitoris, & sua gratissima benignitatis & juventutis, qua Deo complacet & hominibus, per longa tempora, ut speramus, illustrabit. Ite igitur in pace, & inito consilio citò revertentes, sine alicuius contradictionis scrupulo, pium propositum nostrum, de quo mihi spem dedistis, palàm coram me & omnibus electum vel postulatum vestrum communi assensu* Æthelmarum *fratrem meum fæliciter nominetis.* Et in calce sermonis superaddidit, *quòd si ipsos Monachos persuasionibus suis rebelles inveniret, profectò confunderet universos:* secundum illud Poëticum: 1250.

Stricto supplicat ense potens.

Monachi Wintonienses *coacti, postularunt* Æthelmarum *in Episcopum suum.*

Monachi igitur secedentes, in arcto positi, super his diligenter conferentes, pristinas tribulationes, quas pro *Willielmo* electo *Valentino* graves, & graviores pro postulatione *Willielmi* Episcopi eorum jam defuncti, perpessi sunt, memoriter recitarunt, dicentes: « Ecce preces domini Regis armatæ, quibus contradicere grave est, ac nimis formidabile, ac ecclesiæ nostræ periculosum. Papa enim Regi in omnibus obtemperat, & quia in arcto positus, Principes offendere vitat & formidat. Unde si secundùm idoneam personam aliam quàm fratrem suum eligeremus vel postularemus, Rex in iram, imò furorem versus, factum nostrum, licèt sanctum *Petrum*, si superstes esset, constitueremus, cassando, nos persequeretur: & sic hinc Regem haberemus inimicum, & inde Papam, qui corruptibilis est, potenter adversantem, quasi inter duas molas contritis, immineret confusio cum ruina inconsolabili. Præterea, postquàm *Willielmum* Episcopum *Norwicensem* in Episcopum nostrum promovendo postulavimus, & colla nostra ejus jugo, Rege invito & constanter contradicente, & nos opprimente, supposuimus, idem W. postquàm plenam adeptus est potestatem, nos, licèt indigena & legum terræ peritus, & quem sperabamus per omnia Deo placitum, & nobis frugalem, immisericorditer persequebatur, & irrestaurabiliter damnificavit, acceptorum immemor beneficiorum, et innumerabilium quas pro eo toleravimus injuriarum. Unde incarcerabamur capti et tracti et fustigati, fame affecti, cruentati, & quasi fures compediti. In quem igitur de cætero poterimus confidere? in quem sperare? in quo salutem expectare? Hinc *Scillam*, illinc *Charybdim* formidamus imminentem. Si autem hoc egerimus, mors nobis est: si autem non egerimus, manus Regias non effugiemus. Præter hæc etiam, quod nos debet meritò perterrere, si memoratum *Æthelmarum* in Episcopatum promoveamus, semper erit electus, non Episcopus, quod nunquam contigit huic ecclesiæ, nec utinam contingat. Item fortè impetrabit à Papa, ut remaneant sibi electo, quos jam obtinet, redditus infiniti. Quid enim his temporibus non obtinent & impetrant in curia *Romana*, munera effundentes? Quod si hoc, nulli in *Anglia* in divitiis & potestate præterquàm vix Regi secundus existet, & tunc poterit, si placuerit, sed utinam non patrisset vel *Pictaviset*, totam *Angliam* in *Pictaviam*, vel *Pictaviam* tanquam Regni ostiarius potentissimus redigere in *Angliam*, & sic *Anglorum* de sub cœlo delere memoriam. Tandem post multas, quibus involvebantur, angustias, videntes dies malos, nec ad sinum patris nostri Papæ, qui solet ad eum confugientibus suffragari, patere refugium, voluntati Regiæ coacti sunt in arcum pravum conversi incurvari. Postularunt igitur voce communi, sed non corde unanimi, in Episcopum & animarum suarum Pastorem spiritualem *Æthelmarum*, fratrem Regis uterinum, ex patre *Hugone Bruno*, Comite de *Marchia* & *Isabella*, quondam *Angliæ* Regina, uxore sua, procreatum, natum in *Pictavia*, licèt ætate, scientia, & ordine insufficientem, annuis redditibus innumerabilibus Archipræsulatui condignis abundantem, Monachi *Wintonienses* Regis victi importunitate, & de Papæ adjutorio desperantes. Sic igitur ipsum *Æthelmarum* tanquam electum suum vel postulatum, in præsentia domini Regis solen-

1250. solenniter in propatulo nominarunt, addita conditione tali, si videlicet possit talis ex dispensatione domini Papæ ad dignitatem Pontificis promoveri.

Rex Angliæ destinat nuncios suos ad Papam.

REX igitur vultu, gestu, & voce exaltata gaudium protestans, jussit *Roberto* de *Sothindona* clerico suo & electo Rhetori, ut elegantissimam & efficacissimam epistolam super his componeret, domino Papæ transmittendam, in qua precibus urgentibus, comminationes terribiles & aduberes intermisceret promissiones. Misit igitur dominus Rex nuncios solennes & eloquentes, qui bene norunt tam Papam quàm Cardinales ad suum incurvare propositum, ad *Romanam* curiam, ut ipsum Papam super hoc arduo negotio, domino Regi tam placido & præcordiali, convenirent, & ad assensum tam prece quàm precio vigilanter inclinarent.

Litteræ Regis Angliæ querulæ ad Papam.

PRoh dolor, utquid mundi languor ampliùs protelatur, quónam exularunt pax & justitia, de quibus Rex sermonis ac prædicationis suæ sumpsit exordium? Ubinam libera electio? Pax ecclesiæ, quam inviolabiliter juravit Rex tenere in coronatione sua primitiva? Heu, heu, modò contemptis Regni naturalibus, viris sanctis, literatis & religiosis, intruduntur alieni, honore quolibet indigni, literarum & idiomatis *Anglicani* penitus ignari, confessionibus & prædicationibus omnino inutiles, nec compositi, nec moribus informati, pecuniæ extortores, animarum contemptores. Quondam sancti viri, religiosi, & literati, spiritu sancto cooperante & revelante, ad Cathedras, licèt renitentes, trahebantur, quas per phas & nephas aulici, tribunales, vel barbari occupant violenter. Omnes jam domus, ad quas electio pertinet Pontificalis, ob id ipsum destruuntur. Patronatus, oneri est jam, non honori: damno, non utilitati. Omnes quoque ecclesiæ tam Pontificales quàm Conventuales, cùm vacantes ad manus Regis devolvantur, quæ utique manus defensiva esse teneretur & protectiva, prædæ patent & rapinæ. O Papa patrum pater, ut quid permittis *Christianorum* climata talibus inquinari? Meritò igitur, meritò ab urbe & sede pulsus propria, tanquam & profugus alter *Chain* cogeris exulare: prosperantur hostes tui *Fredericales*: fugis fugantes, et qui te persequuntur, sunt veloces et potentes. Ubique in tibi subjectos tua bulla fulgurat, sed vilescit apud rebelles. Ubiq; suspensis à beneficiorum collationibus Prælatis, jubentur fieri provisiones, sed indignis, barbaris, et ignotis, qui ab ovibus ovilis dominici lac quærentes, carnes, et vellera tondēt, radunt, excoriant eas et eviscerant. Nec alicui à piis patribus indulta privilegia possunt suffragari. Inter cæteras quoque nationes et regiones, *Anglia* ubi, ut novit mundus, plùs viget fides *Christiana*, viliùs conculcatur, suisque bonis et laboribus opprimente Papa spoliatur. Nullus ei, si ipsa cuilibet fit prædoni. Ubi nam scitur *Anglicus* aliquis redditum habere in partibus *Romæ*, *Italiæ*, *Ianuæ*, vel regnorum aliorum, cùm tales in *Anglia* rapiant universa. O Deus ultionum Domine, quando exacues ut fulgur gladium, ut cruore talium inebrietur: Profectò, peccata nostra nobis gravamina meritò talia præpararunt.

Mortuo Episc. Roffensi, eligitur Laurentius de S. Martino.

EOdémque anni tempore, scilicet circa festum sancti *Michaëlis*, obiit Episcopus *Roffensis*. Cujus loco Monachi *Roffenses* elegerunt magistrum *Laurentium* de *sancto Martino*, domini Regis clericum et consiliarium specialem, ne si fortè alium elegissent, se Rex electioni opposuisset.

Redit Episc. Lincolniensis à curia Romana.

ET circa idem festum, sancti scilicet *Michaëlis*, Episcopus *Lincolniensis Robertus*, cum in curia *Romana* pluribus diebus cum multarum expensarum inutili profusione stetisset, et concœptum propositum ad votum perficere non valeret, tristis et vacuus in *Angliam* remeavit. Multos tamen religiosos, ut se ab ejus impetu defenderent, fatigarat, et non mediocriter damnificarat. Et cùm in Episcopatum suum pervenisset, videns materiam confusionis ecclesiæ universali cominus imminere, ut sibi contemplanti, oranti, et studenti liberiùs vacaret, exemplo instructus Episcopi *Dunelmensis Nicolai*, se exuens à mundanis, quibus se sæpè inutiliter illaqueaverat, magistro *Roberto* de *Marisco*, officiali suo, curam administrationis officii sui commisit sibi competentis, proponens mundo perituro vale dicere ac cedere Episcopatu. Sed timens Regias rapinas, quæ vacantes consuevit depauperare, et demum indignas personas intrudere in eisdem, sub dissimulatione, suspenso adhuc tam arcano consilio, nesciens quid in tanto mundi turbine ageret, anxius expectavit.

Episcopi Angliæ se opponunt Archiepisc. Cantuariensi.

EPiscopi *Angliæ* interim cognoscentes ex dicti Episcopi relationibus, nuper à curia *Romana* redeuntis, et aliorum, quos miserant, procuratorum et exploratorum suorum, quòd Archiepiscopus *Cantuariensis* laqueos damnosos ipsis parare moliebatur, pecuniam,

niam, ad expensas in curia *Romana* effundendas, collegerunt: quæ, pecunia interveniente, more arundinis ventis agitatæ, huc illucque flecti consuevit. Acceperunt igitur à beneficiatis, de qualibet marca duos denarios. Grave enim erat quod postulavit exactor memoratus, videlicet visitationem & procurationem totius cleri & populi in sua, quæ ampla fuit, provincia. Quæ propter hoc magis angebat universos, quòd constat ipsum Archiepiscopum morum & scientiæ mendicum, ad ipsam visitationem, non propter religionis augmentum, vel morum reformationem, sed propter emolumenta turpia, & jam sibi consueta, certiùs inhiare. 1250.

Terræmotus in Ciltria Angliæ.

ANNO quoque sub eodem, die videlicet sanctæ *Luciæ*, circa horam tertiam, factus est apud *sanctum Albanum* & partes circumjacentes, quæ *Ciltria* dicuntur, terræ motus. Ubi à tempore cujus non extat memoria, tale quid visum nullatenus est, aut auditum. Ipsa enim patria solida est & cretosa, minimè cavernosa, aquosa, vel maritima, unde talis eventus insolitus & innaturalis, magis extitit admirandus. Ipse autem terræ motus, si fuisset tam damnosus, ut insolitus & admirandus, omnia ædificia concussisset. Factus est etiam cum ipso motu & tremore, tanquam terribilis tonitrus subterraneus. Sed & hoc mirabile simul cum terræ motu contigit, quòd columbæ, monedulæ, passeres & aliæ aves, quæ in domiciliis vel in ramis arborum quiescebant, ac si ancipitre supervolitante perterritæ, subitò excussis alis, velut amentes, avolabant, & inordinatè huc illucque ex transverso redeuntes & fugientes, videntibus timorem incusserunt & horrorem. Sed postquàm ipse terrestris tremor cum mugitu conquievit, ad nidos solitos, quos idem commoverat, redierunt. Præterea motus ipse memoratus in omnium cordibus horrorem generavit, quod plùs esse æstimo quàm stuporem vel timorem. Unde eventuum futurorum creditur fuisse significativus. Sensit igitur anno illo, tam terra quàm mare insolitas commotiones & horribiles, quæ secundum Evangelicam comminationem quæ est, *Erunt terræ motus per loca*, mundi terminum minabantur imminere.

Archiepis. Cant. *clamorem Canonicorum sancti* Barth. *compescuit.*

CAntuariensis Archiepiscopus perpendens, quòd ex enormi facto, quod *Londini* in ecclesiis Canonicorum *sancti Bartholomei* perpetraverat, infamiæ & scandali fœtor sulfureus totius Regionis infecerat latitudinem, missis cautè nunciis, clamorem eorum blanditiis & promissis, admixtis comminationibus, suppressit. Ipsi igitur tum quia pauperes, tum quia potens erat Archiepiscopus, seipsum etiam manifestè culpabilem justificare, in patientia sua animas suas possidentes, siluerunt, Deo & beato *Bartholomæo* causam suam commendantes.

Papa cupit apud Burdegalim *commorari.*

TEmpore quoque sub eodem, missis solennibus nunciis, dominus Papa postulavit dominum Regem *Angliæ*, ut liceret ei saltem apud *Burdegalim* civitatam suam in *Gasconia* commorari. Fratres enim domini Regis *Francorum* eum districtè convenerant, rogantes ex parte dicti Regis & sua, ut pacem iniret cum *Frederico* humiliato, & satisfactionem ecclesiæ humiliter offerenti, sicut honorem offerenti, sicut honorem universalis ecclesiæ diligebat. Imponebant etiam illi dicti Regis fratres, videlicet *Pictaviæ* & *Provinciæ* Comites, quòd per Papæ avaritiam totum evenit infortunium memoratum. Ipse enim Papa crucesignatos, ne in succursum Regis advenirent, pecunia corruptus impedivit, & absolvit à voto suæ peregrinationis, quos paulò antè per suos quos mittit *Prædicatores* & *Minores* cruce signavit. Præterea crucesignatos Comiti *R.* & aliis vendit Magnatibus, sicut olim *Iudæi* consueverunt, oves & columbas in Templo vendere, quos Deum legimus in Evangelio in ira punitos ejecisse. His igitur autem persuasionibus, difficilem se Papa exhibuit & inexorabilem, unde duris verbis & litigiosis dominus Papa & dicti Comites ab invicem recesserunt, & versùs *Angliam* iter maturaverunt, ut dominum *Anglorum* Regem persuaderent, quatenus ad succursum *Francorum* Regis præsentiam suam desiderantis & expectantis, secundùm votum suum, sicut honorem *Christi* desideravit, properaret.

Regis Anglorum *angustia*

ARctabatur igitur Rex *Angliæ* vehementer, quòd si præcluderet vias Papæ, fratrem suum *Ædmundum* Papa offensus minimè promoveret: si sinum panderet ei refugii, *Fredericum*, per cujus terras necesse transire habet peregrinaturus, in iram provocaret. *Francis* quoque non placeret. Præterea, quòd multum prudentiores *Angliæ* perterruit, si Papa in *Burdegali* commoraturus reciperetur, posset in brevi tempore per navigium in *Angliam* navigare, & illam præsentia sua deteriorare, &, ut timetur, coinquinare. Qui enim senserant illam suis corrumpi *Caursinis* usurariis, magis formidabant ipsam sua curia, si præsens esset, quod absit, maculari. Ideo super hoc propensius consiliū Regis protelabatur.

Dicbus

1250.

Literæ Papales ab Abbatem de S. Albano, & quosdam alios.

DIebus autem sub eisdem, videlicet in adventu Domini, significavit dominus Papa, de *sancto Albano* & de *Wauham* Abbatibus, & Archidiacono *sancti Albani*, quatenus in *Henricum* Decanum *Londinensem*, *Petrum* Archidiaconum, *Robertum*, cantorem *Londinensem*, magistrum *Willielmum* de *Lichefeld*, *Willielmum Leafete* & alios Canonicos *Londinenses*, propter delictum Capituli, sententiam promulgatam ab Archiepiscopo Cantuariensi *Bonifacio*, penitus nullam fore. Instabat autem nihilominus idem Archiepiscopus in curia *Romana*, exigens in visitandos cum procurationibus visitationes. Et eò instantiùs & confidentiùs, quia Episcopus *Lincolniensis*, qui eo minor esse dignoscitur, à domino Papa paucis antè elapsis annis impetraverat, ut Canonicos suos *Lincolniensis* ecclesiæ visitaret, multum reluctantes, & maximum thesaurum in defensione eorum inaniter effundentes. Hujus autem rei literæ, scilicet denunciationis præcepti, in *libro Additamentorum* pleniùs annotantur.

Mors Frederici Imperatoris.

OBiit autem circa eadem tempora, Principum mundi maximus *Fredericus*, stupor quoque mundi & immutator mirabilis, absolutus à sententia qua innodabatur, assumpto, ut dicitur, habitu *Cisterciensium*, & mirificè compunctus & humiliatus. Obiit autem die sanctæ *Luciæ*, ut non videretur ea die terræmotus sine significatione & inaniter evenisse. Quo sublato, exsufflata est spes *Francorum*, de succursu sui Regis. Condidit autem nobile testamentum, quo ecclesiæ per ipsum damnificatæ restaurarentur. Celata autem fuit mors ejus per aliquot dies, ne hostes ejus citò exultarent. Sed die sancti *Stephani* facta est in publico manifesta, & nunciata in populo. Testamentum autem ejus nobilissimum scribitur in *libro Additamentorum*.

XXV quinquagena consummata à tempore gratiæ.

COmpleto igitur hoc anno, jam fluxerunt de tempore gratiæ viginti quinque quinquagenæ annorum, id est, mille, ducenti & quinquaginta. Notandum autem est, & non leviter attendendum, quòd in nulla illarum quinquagenarum, scilicet xxiiii. sicut in ista ultima quinquagena, quæ jam præteriit, videlicet vicesima quinta, tot mirabilia & insolitæ novitates evenerunt, ut in ultima. Et sunt quidam & multi historiarum scriptores, & diligentes inspectores, qui dicunt, quòd nec in omnibus aliis quinquagenis visa sunt tot prodigia & novitates admirandæ, sicut in hac jam terminata. Et his tamen majora cum formidine expectantur.

Mirabilia ultimæ quinquagenæ.

IN hac enim *Tartari* de suis sedibus exeuntes, multa Orientalium climata tam fidelium quàm infidelium ferali exterminio vastaverunt. *Admiralius Murmelinus Africanorum* & *Hispanorum* Rex potentissimus, cum toto suo exercitu dissipato victus aufugit. Prædicante magistro *Olivero*, in partibus *Germaniæ*, apparuit omnibus manifestè *Christus* crucifixus in aëre. Recessit *Græca* ecclesia à subjectione *Romanæ* ecclesiæ, propter ejusdem *Romanæ* ecclesiæ varias enormitates, maximè in usuris, simoniis, justitiæ venditionibus, & aliis injuriis intolerabilibus. *Damiata* urbs *Ægypti* celeberrima, bis capta, & bis amissa, cum multi sanguinis effusione, tam *Saracenorum* quàm *Christianorum*. *Anglia* Interdictum passa est per annos circiter septem. Regnum quoque *Angliæ* per tantundem ferè temporis, bellum toleravit intestinum. Tributaria facta est *Anglia*. Rex *Anglorum Iohannes*, juxta quorundam prophetias quando obiit, nihil terræ pacificè possedit, unde extorris dicebatur. Prohibitum est judicium purgationis, per aquam & ignem. Permissum est uni personæ fructus plurium Episcopatuum recipere, & redditus priùs obtentos retinere. Transferuntur sancti in *Anglia Thomas* Martyr, & *Ædmundus* Confessor in *Francia*. Floruit sancta *Elizabeth* filia Regis *Hungariæ* in *Alemannia*. Prohibentur, & posteà pecunia interveniente, permittuntur aliqui plures ecclesias habere, & legitimantur spurii. Electus est in dominum & quasi Regem *Angliæ Ludowicus* filius Regis *Francorum* primogenitus & hæres legitimus. Qui posteà propter fidei suæ transgressionem, citò inglorius recessit. *Otto* Imperator *Romanorum*, persequente *Innocentio* tertio Papa, miseram passus est ruinam in prælio, victus, excommunicatus, & cassatus. Capti sunt, occisi & dissipati, Conventus *Templi*, *Hospitalis* sanctæ *Mariæ Theutonicorum*, & sancti *Lazari*, bis. Et civitas sancta *Hierusalem* cum suis sanctis ecclesiis & locis *Christi* præsentia consecratis, bis destructa, ultimò autem solo tenus à *Chorosminis* miserabiliter, & à *Soldano Babyloniæ* miserabiliùs exterminata. Eclipsis solis bis contigit per triennium. Et aliud signum mirabile in aëre, prout describitur evidenter in hoc libro, anno gratiæ millesimo, ducentesimo, trigesimo tertio. Terræmotus in *Anglia*, & etiam in *Ciltria* pluries. In partibus *Sabaudiæ* quinque villę suis ecclesiis, domibus, & incolis, montibus conglomeratis subvertuntur. Maris ascensus insolitus & damnosus, qualis non est

est prævisus. Una noctium visæ sunt stellæ infinitæ cadere de cœlo, ita quòd simul & semel decem vel duodecim hæc in Oriente, hæc in Occidente, Austro & Aquilone, & in medio firmamenti volitare viderentur. Quæ si essent veræ stellæ, nec una in cœlo remansisset, nec potest inde in libro Metheororum ratio reperiri manifesta. Sed ut *Christi* comminatio mortalibus immineret: *Erunt signa in Sole*, &c. Concilium generale bis celebratum. *Romæ* scilicet, & *Lugduni*. In ultimo, cassatus est Imperator *Romanorum Fredericus*. In mari non procul à *Ianua* captus est *Otto* Cardinalis, quondam Legatus in *Anglia*, cum pluribus Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Prælatis, & *Ianuensibus*, è quibus multi sunt submersi. *Wallia* quoque *Leolino* Principe suo viduata, & posteà duobus filiis suis præmatura morte occumbentibus, legibus *Angliæ* & dominatui Regis inclinatur. *Gasconia* quoque recalcitrans, per Comitem *Legriæ Simonem* edomatur. Rex *Henricus* tertius bis, ut jura sua ultramarina, præcipuè *Normanniam*, de qua pater ejus judicio duodecim Parium *Franciæ* abjudicabatur, tanquam de cæde nepotis sui *Arthuri* cruentus, in manu forti reposceret, cum exercitu transfretavit, & bis rediit inglorius, pauper, & confusus. Magna pars *Hispaniæ*, per victoriosissimum Regem *Castellæ*, cum pluribus nobilibus civitatibus suis, scilicet *Cordubâ*, *Sybilla*, *Penuscula*, & aliis pluribus, & cùm quibusdam insulis; scilicet *Majorica* & *Minorica*, & multis locis maritimis, capta est, & cultui dedita *Christiano*. In partibus autem Aquilonaribus, per *Aldemarum* Regem *Daciæ*, magna *Frisiæ* & *Rusciæ*, scilicet iter duodecim dierum, pars capitur, ita ut septem Episcopatus in ea *Christo* adquiruntur. Papa velut exul & ab urbe expulsus aut fugitivus, aut latitans, moratur *Agnaniæ* & *Perusii*, persequente *Frederico* Imperatore. Qui imposuit ei, quòd cùm Deo militaret in *Terra sancta*, Imperium nitebatur occupare. *Templarii* quoque ex odio Papali sumentes occasionem, eum voluerunt *Soldano* tradere *Babyloniæ*. Post obitum *Gregorii* Papæ, vacavit sedes Papalis per annum & novem menses. Tres Apostolici viri sederunt infra duos annos. Unus quoque Cardinalis omnibus præstantior Cardinalibus, *Anglicus* natione, magister scilicet *Robertus* de *Sumercota*, de quo timebant alii, ne in Papam eligeretur in palatio, quod Regia solis dicitur, dum de electione tractaretur, obiit, invidia, ut dicitur, stimulante suffocatus. Tandem electus *Sinebaldus* Cardinalis, qui & dictus *Innocentius* tertius, sequens sui prædessoris vestigia, ipsum Imperatorem *Fredericum* excommunicavit, fugiens igitur de loco ad locum ejus persecutionem, tandem venit *Lugdunum*. Ubi Concilio generali celebrato, ipsum *Fredericum* Imperatorem deposuit, & extorta ab ecclesiæ Prælatis impudenter infinita pecunia *Landegravium* de *Duringa*, & posteà *Willielmum* Comitem *Hollandiæ*, nitebatur promovere in Imperium. Sed uno mortuo, alio victo, minimè profecit in proposito. Usurarii, qui nomine *Christiano* censebantur, dicti *Caursini*, Papa tolerante primò, & posteà manifestè protegente, in *Anglia* receptacula & pacem inveniunt. Et se sine rubore, mercatores vel escambiatores nominant Papæ. Suspenduntur Prælati à collationibus beneficiorum, donec satisfiat avaritiæ Papali, de indignis barbaris suis, qui nunquam in *Anglia* apparuerunt, nec de animatum custodia quicquam curaverunt. Plurium ordinum fratres scatent, nunc *Prædicatores*, nunc *Minores*, nunc *Cruciferi*, nunc *Carmelani*. In *Alemannia* autem, mulierum continentium, quæ se *Beguinas* volunt appellari, multitudo surrexit innumerabilis, adeò ut solam *Coloniam* mille vel plures inhabitarent. *Prædicatores* verò & *Minores*, primò vitam pauperem & sanctissimam deducentes, prædicationibus, confessionibus, divinis in ecclesia obsequiis, lectionibus et studiis penitus intendebant, paupertatem voluntariam pro Deo, relictis multis redditibus, amplectentes, nihil in victualibus usque in crastinum sibi reservantes. Sed infra paucos annos sese sollicitè instaurabant, ædificia sumptuosa nimis construentes. Papa insuper de ipsis licèt invitis, suos fecit telonarios, et multiformes pecuniarum exactores. Videbatur igitur tempus innovari, de quo plenus spiritu sanctorum omnium factus, in principio regulæ suæ commemorat *Benedictus*, ubi de generibus diversorum tractat Monachorum. Nec est ipsius sancti *Benedicti*, vel beati *Augustini*, à suæ principio constitutionis per tantum temporis ordo retrogressus. Sanctus *Ædmundus Cantuariensis* Archiepiscopus, corpore incorruptus apud Pontiniacum, Sanctus quoque *Robertus* Heremita apud *Knareburg*, Sanctus quoque *Rogerus* Episcopus *Londinensis*, et alii plures in *Anglia*, Et sancta *Elizabeth* filia Regis *Hungariæ*, Et sancta *Hildegardis* Prophetissa in *Alemannia*, insignibus chorusceant miraculis. Reædificatur ecclesia *Westmonasterii*. Et feretrum aureum à Rege *Henrico* tertio ad opus S. *Edvardi* preciosissimo opere fabricatur. Sanguis *Christi*, 1250.

et

quia solitas metas transgrediens, loca contermina devastavit. Terra, quia in *Anglia*, imò etiam in *Ciltria*, quæ cretosa est & compacta, contremuit. 1251.

Siste tui metas studii Matthæe quietas,
Nec ventura petas, quæ postera proferet ætas.

ANNO domini M.CC.LI. qui est annus Regni domini Regis *Henrici* tertii trigesimus quintus, fuit idem dominus Rex ad natale Domini apud *Wintoniam*. Et quia sedes Episcopalis vacabat, & ad eandem postulatus fuerat *Æthelmarus* frater ejus, ut prædictum est, cohibuit manus rapaces, ne bona distraheret Episcopatus, ut solebat. Veruntamen quia egrè dediscitur usus, sylvas præcepit abscidi & vendi, & inde pecuniam ærario suo addi accumulandam, licèt satis diceretur ei, quòd peregrinaturis & Deo militaturis, talis rapina nullatenùs fuerat profutura.

Rex Angliæ celebrat Natalitia Wintoniæ.

TUnc quoque temporis, nocte videlicet natalis Dominici, in signum, ut timebatur iræ Dei, tonitrua horribilia nimis, præcipuè per Episcopatum *Norwicensem* & confinia reboârunt, coruscationes terribiles emicuerunt, & intempestiva aëris perturbatio auribus audientium & cordibus intelligentium maximum incussit pariter timorem & horrorem. Dicebant namque augurantes, hoc in triste prognosticum evenisse.

Tonitru hyemale & intempestivum.

EOdémq; celeberrimo festo, licèt omnes prædecessores sui indumenta Regalia et jocalia preciosa, consuevissent ab antiquo distribuere, ipse tamen Rex (de sua fortè peregrinatione sollicitus & parcus) nulla penitùs militibus distribuit vel familiaribus.

Rex nulla festiva distribuit vestimenta.

MEnsæ quoque Regalis dapsilitas consueta & hospitalitas, abbreviata est, & postposita solita verecundia. Et jam cum Abbatibus, Prioribus, clericis & viris satis humilibus, hospitia quæsivit & prãdia, moraturus & munera postulaturus. Nec jam civiles habebantur hi, qui Regi & Regalibus hospitia cum procurationibus splendidis exhibuissent, nisi muneribus nobilibus & magnis, Regem ipsum, Reginam, & *Edwardum*, & aulicos sigillatim respectos honorarent, imò nec erubuit ipsa, non tanquam gratuita, sed jam quasi debita postulare. Ipso namque tempore, ne exempla aures suspendant auditorum, cùm *Robertus Passeleve*, quem nuper opprobriis in capella sua apud *Westmonasterium* turpibus lacessivit prandens dominus Rex, amplis est respectus muneribus. Nec appreciabant aulici & Regales donativa, nisi preciosa & sumptuosa, utpote palefridos desiderabiles, cuppas aureas vel argenteas, monilia cum gemmis prælectis, & zonis Imperialibus, & consimilia. Et facta est curia Regalis *Romanæ* consimilis, in quæstu pro meretrice sedens, vel prostans veracius.

Abbreviatur Regiæ mensæ dapsilitas.

Numerus interfectorum in exercitu Regis *Francorum*, per superbiam Comitis *Atrebatensis*, sexaginta millia, & viginti millia armatorum, & ampliùs, exceptis submersis, fugitivis, dispersis, & eis qui sponte ultrò hostibus reddiderunt, qui apostatârunt, & plùs aliis nocuerunt *Christianis*.

Summa redemptionis Regis *Françorum*, quasi Deo irato, non multùm dissidet à numero interfectorum, scilicet sexaginta millia librarum auri, primi & purissimi, exceptis aliis denariis communibus, videlicet esterlingorum, *Turonibus* & *Parisiensibus*, qui ad infinitum numerum ascenderunt. Strages accidit anno gratiæ millesimo, ducentesimo, quinquagesimo. Solutio vel satisfactio solutionis, anno sequenti, scilicet millesimo, ducentesimo, quinquagesimo primo.

TEmpore quoque sub eodem, tres vel quatuor de qualibet civitate *Italiæ*, & aliqui de civitatibus *Apuliæ* cives, *Frederico* adversantes & filio ejus, qui in carcere *Frederici* detinebantur (quos omnes proditores suos & rebelles vocare consueverat) mortuo *Frederico*, filius ejus *Conradus*, et hoc de consilio patris, ad ulteriora terræ suæ transmisit, videlicet *Neapolim* & *Palernam* in *Sicilia*, ut ibidem tutiùs & cautiùs custodirentur. Aliqui tamen captivorum dati sunt *Henrico* filio suo, nepoti scilicet domini Regis *Angliæ*, quos tradidit *Conrado* custodiendos. Inter quos incarceratos fuit filius Marchisii *montis Ferrati*, qui commutabilis fuit pro *Ensio* filio *Frederici*, quem *Bononienses* adhuc in vinculis detinebant, & cùm inde tractatus haberetur, mors *Frederici* effectum finalē interemit.

Captivi Imperatoris, cautiùs custodiuntur.

COEperunt igitur filii & amici *Frederici* roborari, & roborati contra dominum Papam calcaneum levare, & sic amputato uno capite instar *Hydræ*, quam *Hercules* occidisse dicitur, multa capita succreverunt. Erat autem *Conradus*, quia filius fuit filiæ Regis *Hierusalem*, *Johannis* militis invictissimi, & ipse *Conradus* miles strenuissimus, omnibus de Imperio amabilis ac formidabilis. Et *Henricus* frater ejus, quia filius fuit Imperatricis *Isabellæ*, quæ omnibus exstitit amabilis, & nepos *Christianissimi* Regis *Angliæ*, insuper puer elegantissimus, universis Imperialibus gratus extitit & gratiosus. Papa verò, tum propter sui,

Filii & amici Imperatoris F. insurgunt contra Papam.

Digitized by Google

1251. sui, tum propter generis aviditatem, omnibus Imperialibus extitit odiosus. Unde ecclesia multiplicatis persecutoribus, non mediocriter periclitabatur, damna multiformia tolerando. Eratque præteritorum infortuniorum recordatio, quasi spina in oculo, omnibus Papæ consentientibus. *Henricus* enim *Raspe*, *Landegravius Duringiæ*, quem Papa proposuerat in Imperatorē sublimare, & pro cujus promotione infinitam effuderat pecuniam, periit in mortem ignominiosam præcipitatus. Post mortem cujus, in loco ejusdem, *Henricus* electus est Comes *Gelrensis*, sed mortem probrosam prioris considerans, recusavit sic sublimari. Post hunc Dux *Brabantiæ*, qui & *Lotharingiæ*, sed & ipse penitus refutavit. Post hunc verò Comes *Richardus*, quia vafer & abundans numismate, & quia frater Regis *Angliæ*, renuit, quia ambigua sunt Martis pericula, & præcisè contradixit. Post quem elegit dominus Papa *Willielmum Hollandiæ* Comitem. Qui temerè consensit, & jam omnibus amissis ad suam terram, & non jam suam, quia fratri suo eam donaverat, repulsus est, unde muscipulas & promissiones Papales detestans, mendicare cogebatur. Post hos autem omnes, voluit dominus Papa loco *Frederici*, *Haconem* Regem *Norwegiæ*, in culmen Imperii subrogare. Unde ut aptiorem & favorabiliorem ad hoc ipsum haberet, ipsum in Regem fecit consecratum coronari. Sed postquam coronatus fuit, protestatus est palàm, se semper velle ecclesiæ inimicos, sed non omnes Papæ inimicos impugnare. Et hoc idem protestatus est idem Rex mihi ipsi *Matthæo*, qui & hæc scripsi, sub magni juramenti attestatione: unde ecclesiæ pericula undique quotidie prorumperunt.

Discordia inter duos Soldanos potentissimos.

DIebus quoque sub eisdem, mota est discordia inter duos *Saracenorum* Principes potentissimos, scilicet *Halapiensium* & *Babyloniorum Soldanos*, pro eo quòd pro pecuniæ avaritia redemptus est Rex *Francorum*, & à manibus *Saracenorum* liberatus. Dicebant enim omnes communiter Orientales, se nunquam tam preciosam prædam, per ignaviam & avaritiam *Babyloniorū* amisisse: unde idem *Babyloniorum Soldanus*, undique à *Saracenis* appetitus hostiliter, sed maximè ab *Halapensium Soldano*, id coactus est confiteri, & significare Regi *Francorū*, & pacem petere, & fœdus amicitiæ sub bonis ac certis conditionibus humiliter postulare. Unde salus sperabatur in *Hierusalem* profutura. Super quo literas à magistro *Hospitalis Hierusalem* suscepimus bullatas. Si quis eas videre desiderat, *librum* respiciat *Additamentorum*. Ipse enim qui *Soldanum* interfecerat, in tantam superbiam elatus est, quòd omnes ad iram commovit Orientales. Ipse namque *Soldanus* jam interfectus proditiosè, vir fuerat discretus & modestus, & suæ legis zelator indefessus. Hic adhuc vivens, graviter dum redargueretur super hoc, quòd Regem *Francorum* vivum & redemptum abire permisit, sic dicitur respondisse. "Amici, scitis quoniam omnium *Christianorum* nobilissimus est ille. Si igitur occideretur, consanguinei ejus, quibus abundat, "toto spiritu anhelarent ad vindicandum. Suam insuper redemptionem amisissem. In "cujus solutione tota *Francia* depauperatur, *Paganismus* ditatur, et exaltatur. Nec ausus "fui in tam dignam personam veneni facinus exercere, ne tanta fraus Deum *Christianorum* provocaret. Sufficiat ergo nobis *Machometo* propitio, tanti Regis adversantis confusio, victus, captus est, & redemptus, nec erat cum eo nobilis vel etiam notabilis, qui "manus nostras evaderet. Corporibus eorum, armis et equis, & pecunia gratulamur, et "de victoria, quæ omnem thesaurum exsuperat, gloriamur. Hæc autem responsio, cùm "non sufficeret, imò magis accenderet, ut dicerent: Mentiris nequiter. Nempè, si ipsum "Regem *Francorum* interfecisses, vel perpetuo carceri mancipasses, omnibus per sæcula "Occidentalibus terrori fuissemus & honori, sed avaritia excæcavit cor tuum. Et ante expectatum subitò pugione transverberatus *Soldanus Babyloniæ*, miserabiliter expiravit. In loco cujus, cruentus proditor, qui ipsum dominum suum, ut dictum est, interfecerat, est substitutus. Mors hæc & substitutio alterius, Comiti *Richardo* seriatim est denuntiata. Unde literæ in *libro Additamentorum* possunt reperiri.

Patientia Regis Francorum.

REx autē *Francorū* Christianissimus, omnia hæc adversa patienter tolerans sub silentio, apud *Achon* cōmorando, misericordiam præstolabatur, orationes exigēs religiosorū, & præcipuè ad generale Capitulū *Cisterciensiū*, ut Dominus post tales tempestates, gratiorem conferat serenitatē, fratresq; suos, in quorum sinu reposita fuit ejus spes & confidentia copiosior, ut prætactum est, in partes destinavit Cisalpinas. At ipsi sui *Joseph* immemores, officium suum injunctum tepidè nimis exequebantur, atq; distulerunt adeò, ut nolle suffragari viderentur, secundùm illud Philosophicum: *Qui diu distulit, diu noluit.*

Advenit Guido fratri Regis Angliæ de Terra sancta.

ET dum adhuc solennitas dierum natalitiorum utcunque celebrarentur, advenit *Guido* frater domini Regis uterinus de *Terra sancta*, festinus, nescitur si de prælio fugitivus. Honestiùs tamen dici potest, quòd de custodia *Damiatæ* post pacem formatam pruden-

ter

ter est elapsus. Hic dum pauper & pedes applicuisset, & ad Abbatiam de *Freversham* gratia hospitandi divertisset charitativè, civiliter est receptus, & lautè ibidem refectus. Petiit igitur ipsum Abbatem, ut ob ejusdem charitatis intuitum, & fratris sui domini Regis honorem & reverentiam, aliquot equorum suorum sibi & sociis suis, donec *Londinum* perveniret, benignus accommodaret, aliquosque de ministris cum ipsis. Et ipse illicò cùm illuc perveniret, ut ait sub attestatione magna, cum multiplicum gratiarum impensione, equos remitteret per eosdem. Concessit Abbas, & suæ satisfecit postulationi. Sed cùm ipse *Guido Londinum* pervenisset, non veritus ingratitudinis notam incurrere cum veteri obprobrio *Pictaviæ*, nec grates Abbati rependit, nec equos retromisit, sed tantùm ministros quibusdam irrecitabilibus sannis lacessitos. Et sic inverecundus hospes, angui in sinu, muri in perâ meruit comparari. 1251.

IPSUM igitur cùm vidisset Rex, in fraternos amplexus irruit lætabundus. Et comperiens quoniam vacuus Regiæ pecuniæ inhiaret, confestim contulit ei Rex, quam à *Iudæis* abraserat, denariorum multitudinem copiosam, ut clitellas ejus vacuas quingentis libris impraegnaret. Præterea, concessit *Galfrido* fratri suo custodiam nobilissimæ Baroniæ, jam vacantis, de *Hastingo*. Et sic exclusis & delusis *Anglorum* nobilibus & indigenis naturalibus, alieni diatim substituuntur, ut conqueri valeant *Angli* cum Propheta dicente: *Hæreditas nostra versa est ad alienos, domus nostra ad extraneos.* Nec suffecit domino Regi thesaurum suum, quem in viaticum suæ peregrinationis debuit reservare, inconsultè sæcularibus & alienis dispergendo distribuere: verùm in honores ecclesiasticos, alienos indignos procuravit vigilanter sublimari, & sublimatos contra *Anglos* armare & animare, & in causis defendere ventilatis. Scripserat namque Rex domino Papæ devotissimè supplicans, ut favorabilis esset Archiepiscopo *Cantuariensi Bonifacio*, in causa quæ inter ipsum & Prælatos *Angliæ* vertebatur, & maximè inter ipsum Archiepisc. & Episc. & Canonicos *Londinenses*, ut nullo modo Archiepiscopus à suo frustraretur desiderio.

Rex Angliæ *ditat fratres suos.*

HÆC autem satis sagaci considerationis acie perpendens Episcopus *Londinensis*, quem nuper enormiter injuriando, Archiepiscopus excommunicaverat, & excommunicatum longè lateque fecit denuntiari, ait intra se: "Honor *Angliæ* in præcipiti declinat. Archiepiscopus me & omnes *Anglos* persequitur. Alienigena indigenam & "sanguine nobilium *Anglorum* insignitum. Si igitur Rex occasionem in me & genus "meum sæviendi haberet, ad hoc insurgeret lætus & festinus, & meos consanguineos "bonis suis quomodolibet spoliaret, & eisdem bonis alienos locupletaret. Et sic in *Angliâ* mala malis possent accumulari. His igitur subtiliter pensatis incommodis, quasi inter duas molas contritus, angustiabatur, hinc honor & causa ecclesiæ suæ, hinc impetus Regalis iracundiæ, ipsum hinc inde distrahebant. Tandem verò, ut minus malum subiret, præelegit, quamvis læsus & quamvis passus injuriam, ad tempus humiliari, & jurare stare provisioni Archiepiscopi licèt adversantis, potiùs quàm Regalis impetus discrimen experiri: & sic absolutus est à sententia qua innodabatur, admirantibus multis quòd illius Prophetici comminatio non timebatur: *Væ qui justificatis impium*, &c.

Episcopus Londinensis *jurat stare provisioni Archiepiscopi.*

TEmpore quoque sub eodem, postquàm moram apud *Mediolanum* menstruam & ampliùs, non sine multis solicitudinibus Papa protelasset, iter arripuit procedendi, & transitum faciens per intermedias civitates, ut ad urbem perveniret, multam pecuniæ exposuit quantitatem. Tandem *Perusium* perveniens, ibidem saniùs censuit commorandum. Quia datum illi fuit intelligi, quòd si *Romam* perveniret, *Romani* exigerent pecuniã inæstimabilem ab ipso violẽter, nec possent à pari contendere, cùm in eorũ retiaculis teneretur. Licèt igitur desiderarent *Romani* adventũ ejus, noluit illuc ire, timens laqueos quos quandoq; evaserat, dicens quasi *Roma*: --*Quia me vestigia terrent,*
Omnia te versum spectantia, nulla retrorsum.

Papa venit Perusium.

IPSIS quoque temporibus *Veneti*, *Pisani*, & *Ianuenses*, Regi *Francorum* suisque fratribus & fidelibus, ne quid tribulationis eis deesset, graviter insidias paraverant inimicas. Dicebant enim se priùs in *Damiatam* ingressum viriliter adquisivisse, sed posteà per supervenientium *Francorum* superbiam & violentiam expulsos extitisse. Imposueruntque Regi *Francorum*, factum enormitatis magnæ infidelitatis ac pusillanimitatis. Quòd scilicet cùm parabatur naves ascendere transfretaturus, plùs quàm decem milia balistariorum, tam de ipsis *Venetis*, *Pisanis*, & *Ianuensibus*, quàm *Francis*, reppulit, nec secum habere curavit, quos tamen vocaverat, & certa stipendia promiserat profecturis, unde mendici redierant, & cùm in suas pervenerant Provincias, in domos quas vendiderant, & agros, non sunt permissi saltè hospitari. Semitas & portus igitur maris, cum galeiis suis

Veneti & alii, facessunt negotium Regi Francorum.

Digitized by Google

1251. suis obsederunt, ut si quos *Francos* invenirent transeuntes, spoliarent, vel submergerent.

Confœderatio aliquorũ Religiosorũ.

ANNO quoque sub eodem, quidam Prælati & Religiosi ecclesiarum Conventualium liquidò comperientes, quòd undique quos solebant habere defensores, senserunt jam manifestos persecutores Episcopos, & Laicis ac sæcularibus nociviores, necnon summum Pontificem, qui quantò potentior est, tantò gravior ad opprimendum, studuerunt confœderari, ut alterutrum onera portantes, minùs gravarentur. Confœderati sunt igitur cum Abbate & Conventu de *Waltham*, Conventus ecclesiæ Episcopi *Cantuariensis*. Ipsum genus quoque subsidii & consolationis sibi impendi, tam ipsi, quàm alii, à cœnobio *sancti Albani*, humiliter postularunt.

Reditus Comitis Legriæ S de Gasconia

DIE verò Epiphaniæ, venit subitò Comes *Legriæ Simon* de partibus *Gasconiæ*, festinus, & inglorius, vix tribus armigeris concomitantibus, equis macie confectis & labore. Et cùm venisset *Londinum*, invento ibidem Rege, postulabat instantissimè efficax auxilium ab ipso Rege sibi impendi, ad reprimendam *Gasconiensium* sibi rebellium insolentiam, tam in pecunia quàm manu militari. Non enim, ut affirmavit, tam sumptuosum bellum sine Regali adminiculo solus potuit continuare, licet Comitatus sui *Legriæ* proventus exhausisset. Ad quod, dominum Regem sic exacuit & animabat: "Domine Rex, "reducere vos decet ad memoriam, quòd quando ultimò *Gasconiæ* fuistis, ad ipsos quos "fideles vestros reputastis, confidenter pro auxilio confugistis, nec tamen sinum vobis "pietatis apperuerunt, nec manum debiti subsidii porrexerunt. Nec de vobis, laqueos "Regis *Francorum* persequentis dum fugeretis, nec de Regina prægnante, & apud *Re-* "*gulam* infirmante, & apud *Burdegalim* pariente, misericordiam habuerunt, quin thesaurum vestrum extorsissent, & terram vestram & honorem amittere permiserunt. Quod cùm Rex audisset, misertus Comitis tantum vexati, respondit consolans eum: Per caput "Dei, veritatem dixisti Comes, & ego tibi, mihi tam strenuè militanti efficax auxilium "non denegabo. Verè ascendit clamor cum gravi querimonia, quemadmodum pacificè "ad te venientes, & etiam quos vocas in fide quasi bona, indecenter incarceras, et interimis compeditos. Quod tamen Comes constanter inficiabatur, respondens: Domine, proditio eorum vobis nota et experta, reddit illos incredibiles.

Gesta Comitis S ante recessum suum e Gasconia,

COmes autem memoratus *Simon*, utpote vir bellipotens & Martis peritus, antequam à *Gasconia* recessisset, *Franzacum* castrum optimum cepit, & captivatis obsessis solo tenus complanavit. Montem inaccessibilem, cum castro inexpugnabili, quod *Egremundus* appellatur, ita suis inhabitatoribus destituit, quòd omnes qui transibant illac, in pace poterant ambulare. Erat enim locus ille scopulis intransmeabilibus circumseptus, & in rupium cacuminibus turres ædificatæ, eminebant convallibus. Nec poterant institores vel peregrini, nec etiam compatriotæ per partes illas transmeare, quin à vespilionibus spoliarentur vel etiam necarentur. Istos omnes Comes potenter potestati domini Regis subjugarat, cum quibusdam *Burdegalensibus*, justis legibus rebellantes.

Discessus ejusdem Comitis in Gasconiam,

SÆpedictus igitur Comes ex Regia consolatione respirans, licèt insurgente proditorum *Gasconiensium* universitate oppressus, fugerit à *Gasconia*, erectus est in spem alacrem. Receptisque à thesauro domini Regis *Angliæ*, tribus marcarum milibus, & à Comitatu suo *Legriæ*, & de terra quæ fuerat *Gileberti* de *Humframvilla* cujus habuit custodiam, collecta pecunia non minima, lætus incontinenti remeavit, significavit Duci *Brabantiæ* & ejus conterminis, ut milites & servientes armis communitos sibi destinaret applicanti, qui copiosis stipendiis saginandi, sibi fideliter militarent, *Gasconiam* properanti. Obtemperans autem Dux, transmisit ei ducentos ruptarios, & aliquot cum eis balistarios, qui ad clientelam Comitis convolantes, *Gasconensium* sanguinem more sanguinis sugarum sitiebant, contra quos *Gasconenses* sese imperterriti munierunt.

Detestabilis adjectio, Non obstante, in curias Laicorũ derivatur.

IPsis quoque diebus, dum placitum moveretur inter Episcopum *Karleolensem Sylvestrum* & quendam Baronem, super quodam manerio, quod idem Baro prædecessori dicti Episcopi *Waltero* vendiderat, & iterum illud voluit revocare, ipse Episcopus *Sylvester* respondit per se prudenter, adversarius enim ejus, licèt ejus præsentes essent procuratores, tunc in partibus agebat transmarinis. Impetravit igitur à Rege literas protectionis Regiæ, dum absens erat Baro memoratus, & sic lætus repatriavit. Pars autem adversa sub silentio commorans, cùm elongaretur Episcopus, impetravit à Rege literas, ut *non obstante* priore litera, negotium Baronis nullam caperet dilationem. Quod factum fuisse non creditur, sine muneris opitulatione. Sparsimque jam tales literæ, in quibus inserta est hæc detestabilis adjectio: *Non obstante priore mandato*, vel hæc, *Non obstante antiqua libertate, procedat negotium*, suscitabantur. Præterea, sinistra interpretatio jam in chartis

1250.

facta subrepit, ut scilicet si scribatur sic: *Concedimus hanc libertatem domui tali*, & domus illa districtè nominetur, & sequatur sic, *& omnibus maneriis ejus*, si maneria non expressè sigillatim nominentur, nullius est vigoris adjectio. Hoc autem rationi constat esse dissonum & omni justitiæ, imò contra Logicæ regulam, quæ est investigatrix veritatis infallibilis. Quod cùm comperisset, quidam vir discretus tunc Justitiarius, scilicet *Rogerus* de *Thurkeby*, ab alto ducens suspiria, de prædictæ adjectionis appositione, dixit: "Heu, heu, hos ut quid dies expectavimus? ecce jam civilis curia exemplo ecclesiasticæ coinquinatur, & à sulphureo fonte rivulus intoxicatur.

Quidam Christiani liberantur à vinculis infidelium.

SUB eorundem dierum curriculo, quidam qui credebantur in bello contra *Babylonios* commisso trucidati, inventi sunt vivi in infidelium carceribus compediti. Qui ab amicis suis sunt redempti. Magister autem *Hospitalis* pro maxima pecuniæ quantitate redemptus & liberatus est, pro quo bulla *Hospitalis*, quæ plumbea est, donec constaret de illius liberatione, juxta *Hospitalis* consuetudinem, est suspensa. Forma autem ejusdem in *libro Additamentorum* figuratur, & quædam epistola, quam idem magister amicis suis destinavit, ibidem scribitur.

Decanus & Canonici Londinenses absolvuntur.

EOdem quoq; tempore, Decanus ecclesiæ sancti Pauli Lond. & Canonici, de quibus in antecedentibus facta est mentio, auctoritate domini Papæ, per dominum Abbatem sancti Albani, & per dominum Abbatem de Waltham, & Archidiaconum sancti Albani, sunt absoluti à sententia, qua dominus Archiepiscopus Cantuariensis B. ipsos innodaverat. Sed posteà alia ratione sunt innodati.

Lis super portione Episcopi quondā Dunelmensis.

TEmpore quoq; sub eodem, quidam adulatores pessimi, cupientes placere Episcopo *Dunelmensi Waltero*, dominum Papam adierunt, dicentes, quòd irrationabiliter facta fuit portio Episcopatus *Dunelmensis* Episcopo *Nicolao* cedenti, & quòd ipse *Nicholaus* ferè tertiam partem Episcopatus habuerat, unde petierunt Episcopatum vel redintegrari, vel saltem minus damnificari. Quibus Papa: Miramur super his. Nónne facta fuit distributio illa & partitio per magnam deliberationem & considerationem virorum peritorum, & consensum partium, & res jam confirmata est per nos, & Regem Angliæ; & per provisores: & cùm esset tunc temporis Episcopus *Bathoniensis* in curia, qui erat unus provisorum, advocabatur ut veritati testimonium perhiberet: qui cum omnia ritè facta fuisse testificaretur, repulsi sunt accusatores cum probris, & dum crederent partem dicti Episcopi *Nicholai* infirmâsse, magis roborarunt. Et factum est, non sine dedecore Episcopi *Dunelmensis Walteri*, & Prioris & Conventus *Dunelmensis*, qui videbantur huic machinationi conniventibus oculis consensisse.

Henricus de Bathonia diffamatur.

ANno quoq; sub eodem, videlicet in Purificatione beatæ *Mariæ*, diffamatus est & accusatus graviter *Henricus* de *Bathonia*, miles literatus, legum terræ peritissimus, domini Regis Justitiarius & Consiliarius specialis, quòd videlicet sui tantum amicus, & domini Regis subdolus supplantator, in officio Justitiariæ sibi commisso, crumenas aliorum, ut suam impregnaret, argumentosè nimis, ne dum dicam proditiosè, non erubuit vel formidavit, hinc indéq; munera recipere ambidexter. In brevi igitur adeò ditabatur in redditibus, maneriis, auro, & argento, ut nulli Justitiariorum jam secundus videretur. Uxor autem ejus avara & fastidiosa, quæ de *Bassatensibus* & *Sanfordensibus* originem duxerat, & inde tribualiter inflata, ipsum *Henricum* urgenter ad hoc stimulavit. Stimulatus igitur, ac voluntarius, adeò turpibus per fas & nefas emolumentis inhiabat, ut in una sola itineratione Justitiariæ, plus, ut dicebatur, quàm ducentas libratas terrę sibi appropriaret. Orto igitur multiplici scandalo & contentione super quodam manerio, inter ipsum *Henricum* & *Everardum* de *Trumpintuna*, appellatus est de infidelitate & proditione per quendam militem, videlicet *Philippum* de *Arci*, coram Rege & curia Regis. Unde & retentus, quod vulgariter dicitur Atachiatus. Et cùm vellet *Iohannes Mansel* clericus capitalis domini Regis consiliarius, ipsum protegendo & liberando manucapere, & pro ipso cavere, ut staret justitiæ, non potuit exaudiri. Rex enim in maximam iram excanduit, respondens, quòd non caperet aliquem pro eo clericum fidejussorem in tali casu, reputans causam hanc crimen læsæ majestatis. Accedente igitur Episcopo Londinensi & multiplicatis intercessoribus, dimissus est custodiæ & plegagio viginti quatuor Militum, pro ipso *Henrico* responsionem & justificationem ritè ac judicialiter statuto termino facturorum.

1251. *Cautela H. de Bathonia.*

TUnc *Henricus*, vir quidem vafer & circumspectus, considerans illud ethici:

Judicis auxilium sub iniqua lege rogato.

Misit uxorem suam ad omnes *Bassatenses* consanguineos ejus, supplicans attentiùs, ut pro ipso apud Regem efficaciter intervenirent, nec parcerent donis amplis & promissis amplioribus, qui si sic non possent perficere, constanter starent pro ipso in die periculi, armis, si necesse foret, & equis communiti. Quod & ipsi unanimi consensu promiserunt. Erat enim unus eorum, scilicet *Nicolaus* de *Sanford*, miles strenuus, valens pro ipso contra omnes stare usq; ad capitis expositionem. Quod cùm auribus Regiis instillatum fuisset secretiùs, majori iracundia accensus, omnia munera & verba reconciliationis præcisè refutabat, jurans quòd per medium judicii districti, necessariò fuerat transiturus. *Henricus* igitur sciens se in arcto positum, adjuncto sibi Episcopo *Londinensi* & *Philippo Basset*, & aliis amicis specialibus, Comitem *Richardum* adiit, & tam precibus quàm præmiis cor ejus sibi prudenter conciliavit, adjungens sub tremendi judicii attestatione, quòd si dominus Rex mortem suam, imò etiam exhæredationem procuraret, totum Regnum in ipsum Regem insurgeret, & totū perturbaretur: quod si fieret, cùm subsint aliæ causæ, & maximè alienigenorum injustè dominationes & *Anglorum* oppressiones, non sedaretur schisma ventilatum. Quod cùm audisset, precibus & muneribus fractus preciosis, & terrore expergefactus, Regem adiit, cor ipsius mitigaturus, & pro Henrico & pace Regni efficaciter allegaturus. Nec adhuc sic est aversus furor Regius & indignatio. " Cui sic recessurus Comes respondit: Non possumus deesse Regni nobilibus in jure " suo, nec paci Regni titubantis.

Summa expensarum Regis subducitur.

DIebus insuper sub eisdem, fecit dominus Rex revolvi & perscrutari in rotulis omnibus & singulis, summam expensarum extraordinariarum, quas fecerat postquàm coronatus extitit. Quæ ad inæstimabilem summam ascenderunt, quæ in *libro* scribitur *Additamentorum*.

A Comitissa Arundeliæ fundatur domus religiosarum.

TEmporibus quoq; sub eisdem, mulier nobilissima *Isabella* Comitissa *Harundelliæ*, quōdam *Hugonis* Comitis *Harūdelliæ* uxor, fundavit unā domū de sanctimonialibus, non procul à *Len*, sumptibus propriis, videlicet de libero maritagio suo, quæ dicitur *Marram*.

Certificantur Occidentales de morte Imperatoris Frederici.

COmpletis autem eodem anno diebus Natalitiis, & imminente festo Purificationis beatæ *Mariæ*, increbuit rumor per partes Occidentales de morte *Frederici*, quondam *Romanorum* Imperatoris, quòd scilicet die sanctæ *Luciæ* Virginis morbo percussus irremediabili, die sancti *Stephani* obierit. Qui, ut dicitur, videns mortem suam indubitanter imminere, contritus pro peccatis suis confessionem fecit plenissimam cum lachrymarum ubertate, se Deo commendans & ordini *Cisterciensi*, unde habitum *Cisterciensium* ante mortem, ut nobis suorum fidelium patefecit certa relatio, humiliter ac devotè suscepit. Et quia mors in foribus erat, quidam Episcopus ex parte Dei, qui neminem in se credentem vult perire, ipsum satisfactionem promittentem absolvit.

Testamentū Imperatoris Frederici.

AB alto igitur suspirans pectore, & asserens se malle nunquam fuisse natum, vel habenas Imperii suscepisse, pro cujus juribus recuperandis & sustinendis, tot & tantis fuerat inebriatus amaritudinibus, tale dicatur condidisse testamentum. *Ego* Fredericus *in primis relinquo pro anima mea, centies mille uncias auri pro* Terra sancta, *sanctæ* Romanæ *ecclesiæ recuperanda, expendenda, & exponenda, ad voluntatem filii mei* Conradi. *Item volo, quòd omnia male ablata restituantur. Item, omnes captivos de Imperio & Regno relinquo liberos, exceptis proditoribus tantùm. Item, relinquo totam terram ecclesiæ liberam, & volo quod jura ecclesiæ restituantur. Item, meum hæredem relinquo*, Conradum *in Imperio* Romano, *& Regno* Siciliæ. *Item, relinquo filio meo* Henrico, *Regnum* Hierosolymitanum, *& decem milia unciarum, secundum voluntatem* Conradi *filii mei. Item, nepoti meo, filio scilicet filii mei* Henrici, *relinquo ducatum* Austriæ, *& decem milia unciarum auri. Item*, Manfredum *filium meum relinquo Ballivum* Conradi *in Imperium, à* Papia *& citra, & Regno* Siciliæ, *usq; ad lxx. annos, excepto quando* Conradus *erit præsens. Item, sepulturam meam eligo apud* Pannoniam, *ubi jacuit Rex* Willielmus. Hæc & alia multa continet dictum testamentum, quorum non recordor, quia minus fuerunt notabilia. Amicis autem suis, & aliis filiis suis & ministris, multa distribuit in auro præcipuè & argento. Et credibile fuit, quia eodem anno venerunt ad eum duodecim cameli onusti auro & argento, de partibus Orientalibus. Erat enim omnibus *Soldanis* Orientis particeps in mercimoniis institoriis & amicissimus, ita ut usq; ad *Indos* sui currebant ad commodum suum, tam per mare quàm per terras institores.

Tunc

1251.

Decanus & Canonici Londinenses excommunicantur.

TUnc verò temporis, procuravit Archiepiscopus *Cantuariensis*, mediante magistro *Eustachio* de *Len*, officiali suo,(super quo mirabantur multi) ut Decanus, & memorati Canonici *Londinenses*, ratione propriorum delictorum denuntiarentur excommunicati. Insuper ut coram Papa apparerent, sunt citati. Ortum est igitur turpe scandalum, dum nunc ab his denunciabantur excommunicati in his,nunc in aliis ab his partibus absoluti. Canonici verò, non mediocriter perturbati, omnes *Angliæ* Episcopos super hac oppresione in magna mentis amaritudine precabantur, ut tanto impetui resistentes imminenti, cùm paries proximus arderet,subvenirent. Rex autem, quia ipsum Archiepiscopum creaverat, &.Regina, quia ejus fuit avunculus, erubescentes, non poterant ipsum Archiepiscopum,licèt causa ejus fuisset injusta, relinquere desolatum.

Strenua mors Comitis Walteri.

ANno quoq; sub eodem, nobilis Comes *Walterus*, qui in *Terra sancta* potens extiterat verbo & opere, & *Ioppe* & quibusdam castris maritimis & Insulis quandóq; potenter & prudenter præerat, in squalore carceris *Saracenorum* & arctissimis vinculis tenebatur compeditus. Oderant enim eum infideles, quia ipsos frequenter & multùm, dum liber exstitit, damnificaverat. Nec erat eo clarior, vel armis potentior, vel moribus acceptior in tota *Terra sancta*. Fame igitur & siti ad arbitrium hostium suorum attenuatus, & flagris frequenter attritus, morti jam proximus videbatur, ita ut ei jam solum supererat sepulchrum. Nullo nempè genere tormentorum poterant ipsum infideles, vel ad apostasiam, vel ad eorum flectere voluntatem. Inito igitur inter ipsos consilio productus est in medium, & sic à *Soldano Babyloniæ* affatus, ut circumventus *Ioppen* cis,in cujus custodia suos fideles posuerat strenuos nimis,pro sui liberatione restitueret, blanditiis,minis,& amplis promissionibus est appetitus,hoc modo: « O Comes invi« ctissime, multa mihi damna irrestaurabilia crebriùs intulisti, quapropter multis mor« tibus puniri meruisti. Veruntamen in hoc tibi poteris adhuc vitam restaurare,et restau« ratam conservare, necnon et multis honorari donativis, si *Ioppen*,cui quandoq; præfu«isti,et custodiam fidam imposuisti,scilicet,tuos fideles,quorum non possumus enervare « constantiam, nobis restituas. Tu quoq; adduceris ad portam civitatis, ut hanc condi« tionem,tuam scilicet liberationem,et omnium civium,inclusis manifestes. Quod cùm Comes annuisset,productus est ante portam civitatis memoratæ, *Saracenorum* milite circumseptus,ut diceret et palàm proponeret prælibata. Quem cùm aspicerent cives, vix ipsum cognoverunt marcidum et macilentũ,et dixit Comes priùs ipsis,qui eum tenebãt, « liceat mihi concepta verba usq; ad consummationẽ proponere, dicimus enim vulgan« ter,quòd ultimũ verbũ totam concludit parabolã. Quod cùm ei concederetur,nitebatur Comes distinctè et aperte, et voce audibili, hæc verba articulatim pronunciare, suis militibus supra portam constitutis: O milites strenuissimi *Christianissimiq;* ac devoti, vi« detis corpusculum meum sic exhaustũm,ut sola voce ac sermone à vobis jam debeam « cognosci. Mors mihi subarrata est, & corpus exanime vitales auras vix exhaurit. Ni« hil pro me penitus reddatis vel concedatis. Utquid redimeretur cadaver semivivum? « & si redimerer,nunquàm tamẽ respirarem. Adjuro igitur vos per aspersionem sangui« nis *Christi*,qui in hac *terrâ* pro redemptione totius mundi effusus est,ut nunquã infide« libus his canibus,qui hanc civitatẽ sitienter in confusionẽ totius *Christianitatis* cupiũt, « vel castrũ vel civitatẽ reddatis,quia certè nec vobis parcẽt cum reddideritis,nec vobis « succurrẽt in proximo peregrini & incolæ,qui parãtur in succursũ.Quod cùm audissent *Saraceni*,capulis gladiorũ suorũ,quos strictos tenebant,os magnifici Comitis usq;ad sanguinis effusionẽ copiosam,& dentiũ excussionẽ tundentes,reduxerũt pœnis exquisitis interimendum. Quæ omnia Comes *Walterus* exemplo Principis *Antiocheni* consanguinei sui,viriliter toleravit. De quo quia mentio facta est,libet mortis suæ historiam sub succincta brevitate, huic libello sub literis commendare.

Constans mors Principis Antiochiæ

QUando *Salahadinus* contra Regem *Richardum* in *Terra sancta* per bellum decertaverat,captus fuit Princeps *Antiochiæ*,& in carcere *Salahadani* inhumanè nimis tractatus, duris ac diris vinculis mancipatus, fame & siti maceratus, ita ut jam emarcuerat. Jussit igitur una dierum *Salahadinus*, ipsum sisti in pręsentia sua, & factum est ita. Intuitus igitur eum *Salahadinus* torvo vultu,ait. « Sic te Deus tuus adjuvet,dic mihi verum: « Si me sic teneres ut te teneo,quid de me faceres? Cui Princeps imperterritus alacriter « respondit.Sic mihi Deus cõsulat,ilicò decapitareris.Sed quia Rex es,licet incredulus, « ne ab aliquo vulgari percutereris,ego ipse te decollarem. Cui *Salahadinus*:Os tuum ti« bi tuã dictavit sententiã.Et postulato gladio suo,dixit:Et ego te in cõtinẽti decollabo.

At

Digitized by Google

1251. At Princeps, ut erat manibus à tergo ligatis, præsiliit lætus ac ridens ante ipsum appropians, protendens caput & extendens collum, ut promptiùs manui percussoris aptaretur, & dixit hæc ultima verba. "Cape cane hoc meum caput turpe, hirsutum, & barbatum, cum facie marcida, & auribus lutulentis, parum, imò valet nihil. Nil amplius asportabis, Deo autem animam commendo. *Salahadinus* igitur uno levi ictu, gloriosum Dei Martyrem decapitavit. Et ait: O pertinax, nec adhuc moriens vinceris. Iste "Princeps Martyr gloriosus, consanguineus fuit Comitis *Walteri*, de quo sermo prælibatur. Quos Commartyres credimus conregnare. Hæc qui præsens fuit, & oculis propriis conspexit, de Principe scilicet *Antiocheno*, Magister *Ranulphus* cognomento *Besace*, (qui tunc fuit Physicus Regis *Richardi*, posteà verò Canonicus ecclesiæ sancti *Pauli*) mihi fida patefecit relatione. Missus enim erat ad ipsum *Salahadinum* pro liberatione ejusdem Principis, sed minimè profecit.

Succiduntur nemora Archiepis. Cant.

TEmporibus quoq; sub eisdem, Archiepiscopatus nemora succiduntur, homines depauperantur. Redditus vacantes ad arbitrium alienigenarum alienis distribuuntur, de quorum moribus vel scientia nihil constat distributoribus, & sic absente pastore, oves lupis exponuntur.

Bellum inter filios Daciæ Aldemari.

EOdem anno motum est detestabile bellum, inter filios *Aldemari* Regis quondam *Daciæ*, & hostilis contentio de regno possidendo. Et dum totus mundus detestaretur fraternas acies, alterna Regna prophanis decertata odiis, *Abel* primogenitus (qui potiùs *Cain* dicendus erat) insidiatus est *Henrico*: & dum luderet ad aleas balneaturus post ludum, supervenit *Abel* subitò, et fratrem suum nequiter & proditiosè interfecit, et projecit in mare interfectum. Mare autem ter rejecit ad aridam cadaver. Inhumanus autem *Abel*, inhumatum volens esse corpus, illud remotiùs fecit projici et demergi in profundo. Sed adhuc projectum est corpus Regis innocentis ad litus, quo antè, Deo sic disponente, projiciebatur. Corpus igitur fratres *Minores*, qui illud postulaverant, in ecclesia sua honorificè sepulturæ tradiderunt; ubi Deus supplicatus, miraculorum præstat beneficia. Et ne alicui sua fraus patrocinetur, Magnates *Daciæ*, ipsum *Abelem* cruentum fratricidam, qui etiam fratri interempto sepulturam denegavit, exilio perpetuo condemnarunt. Qui cùm proponeret recalcitrare, interemptus est ab eisdem. In cujus loco substitutus est communi decreto tertius fratrum, natu ultimus, nomine *Christophorus*, qui nunc prosperè regnat solio Regali sublimatus. Sciendumq; quòd ab antiquo Rex *Daciæ* inunctus est consecratus et coronatus. Rex verò *Norwegiæ*, *Haco* nomine, suscepit à Papa *Innocentio* quarto munus consecrationis, necnon et legitimationis, datis eidem Papæ triginta milibus marcarum argenti, per manum domini *Laurentii* Abbatis posteà de *Kirkestude* in *Lindeseia*, qui totum illud negotium *Romam* pergens effectui mancipavit, *Anglicus* natione & ordinem professus *Cisterciensem*.

Comes Legriæ S. *redit in* Gasconiã.

ANno quoq; sub eodem, imminente Vernali serenitate, Comes *Legriæ Simon*, rediens cum multo comitatu & thesauro in *Gasconiam*, contra ipsum omnes ferè *Gasconiæ* potentes conspiratione communi confoederatos invenit, & rebellare præparatos. Unde bello suscitato Marte redivivo, *Gasconenses* calculum deteriorem reportarunt.

Parlamentũ habitum Londini.

EOdem anno decimo tertio Calend. Martii, habitum est Parlamentum magnum *Londini*, sicut fuerat prælocutum & præfixum. Ibiq; fuit *Henricus* de *Bathonia*, quia eum Rex persequebatur, undiq; graviter ab adversariis suis fuerat appetitus & accusatus. Rex autem ira maxima accensus contra eum, qui venerat multo stipatus milite de genere uxoris suæ & amicis, & suis propriis, accusavit ipsum graviùs cæteris, imponens eidem, inter cætera, quòd totum regnum perturbavit, & barnagium universum contra ipsum Regem exasperavit, unde seditio generalis imminebat. Fecit igitur acclamari voce præconia *Londini*, & in curia, ut si quis aliquid haberet actionis vel querelæ adversùs *Henricum* de *Bathonia*, veniret ad curiam ante Regis præsentiam, ubi plenè exaudiretur. Insurrexerunt igitur multi queruli contra eum, ita quòd unus etiam sociorum suorum, scilicet Justitiarius palàm protestaretur, quòd unum facinorosum convictum & incarceratum abire permisit impunitum, sine judicio, opimis respectus muneribus: quod factum est in Regis præjudicium, & Justitiariorum comitum suorũ periculum & discrimen. Rex igitur magis inde provocatus, ascendit superiùs, exclamavitq; dicens: Si quis *Henricum* "de *Bathonia* occiderit, quietus sit à morte ejus, & quietum eum protestor: & sic prope"rè recessit Rex. Et fuerunt ibi multi, qui in ipsum *Henricum* hostiliter irruissent, nisi domini

mini *Iohannis Mansel* prudentia eorum impetum temperans, refrenásset, dixit enim, Domini mei & amici, non est necesse quod in ira præproperè dicitur, prosequamur. Pœnitebit fortè dominum nostrum, jam elapso iræ tempore, hæc intonuisse. Præterea, si aliquid violentiæ ipsi *Henrico* intuleritis, ecce Episcopus *Londinensis*, qui spiritualem, & alii amici ejus militares, qui vindictam exercebunt materialem, & sic in magna parte cessavit. Ex tunc igitur procurante efficaciter Comite *Richardo* & Episcopo memorato, mitiùs actum est cum eo. Dictum enim est domino Regi secretiùs, quod mirum est, quòd aliquis ei curat servire, cùm eis post ministerium etiam mortem nititur inferre. Promissa igitur quadam pecuniæ summa, à mortis discrimine recessit liberatus. 1251.

Circa idem tempus, confirmatus est in Episcopatum *Wintoniensem* à domino Papa Æthelmarus frater domini Regis uterinus. Non obstantibus juventute & literarum ignorantia, & omnimoda ad tantam dignitatem, & tot animarum regimen insufficientia. Concessa est etiam eidem à domino Papa tanta gratia, ut priùs obtentos redditus retineret. Procuravit enim hæc omnia urgenter, domini Regis vigil diligentia. Sed ne videretur dominus Papa in sterili litore, sine messis utilitate semináſſe, ilico exegit à Rege provideri filio Comitis *Burgundiæ* puerulo, in redditu quingentarum marcarum.

Confirmatur Ethelmarus in Episcopatum Wintoniensem.

Tempore quoque sub eodem, obiit *Willielmus* de *Cantelupo*, vir quidem potens & discretus, & fidelis Regni amicus. Cui successit in hæreditatem *Willielmus* filius ejus, cui Rex nimis severus extitit, antequam hæreditatis suæ plenitudinem valeret adipisci, licèt pater ejusdem domino Regi fuisset amicissimus, & summus ejus Senescallus hospitii.

Obiit Willielmus de Cantelupo.

Diebus autem sub eisdem, cùm Archiepiscopus pro viribus, & supra vires, in curia *Romana* diligentiam adhiberet, ut propositum suum perduceret ad effectum, videlicet; ut visitationem faceret generalem totius cleri & populi per suam provinciam, Episcopi *Angliæ* hoc ægrè ferentes, (quia pro reformatione morũ & religionis constabat eis ipsum ad hoc non anhelare) apud *Dunestapliam* die sancti *Matthiæ* convenerunt, super hac injuriosa oppressione communiter. Quod enim omnes angit & tangit, ab omnibus habet trutinari. Afferunt igitur *Lincolniensis*, *Londinensis*, *Norwicensis*, *Sarisberiensis*, *Eylensis*, *Wigorniensis*, *Episcopi*. *Cestrensis*, quia valetudinarius, nequivit. Qui post diligentem tractatum, miserunt suum procuratorem ad curiam, scilicet magistrum *I.* ut domino Papæ super hoc querimoniam reponens, ab impetu Archiepiscopi, etiam si opus exigeret, usq; ad effusionem quatuor milium marcarum (quia curia *Romana* dantibus esse præsto semper solet, & favorem impertiri) liberationem impetraret. Et ad *Romanam* curiam perveniens, procurator negocio sibi injuncto curam impendit diligentem. Datumq; est Papæ intelligi eodem tempore, fortè per dictum procuratorem, vel aliquem alium Archiepiscopi adversarium, quia rebelles ei diatim multiplicabantur, quòd plusquàm censum sibi à Papa concessum, scilicet de undecim milibus, in magnam *Anglicanæ* ecclesiæ clam collegerat læsionem. Unde dominus Papa Episcopis rescripsit, ut ipsum super tali transgressione redderent certiorem. De transgressionibus autẽ factis *Londini*, & enormitate magna, sub silentio dissimulatũ, & sub dissimulatione subcineratum, pro pusillanimitate conquerentiũ, qui non fuerunt ausi jus suum prosequi, vel expẽsas effundere non valuerunt. Et tunc demùm palàm professus est dominus Papa, se quamplurimũ gavisum fuisse, quòd remotus à *Lugduno*, *Sabaudiensium* compedes evasisset, promisitq; utriq; partium conquerentium cum omni moderatione, quod justum foret sententialiter reportare. Sed quia curia earum beneficiis saginabatur quotidianis, adhuc Papa sententiam distulit diffinitivam. Frequenter etiam cõquestus est Papa, quòd adeò dum *Lugduni* morabatur, obligatus extitit voluntati Archiepiscopi *Cantuariensis*. & electi *Lugdunensis*, quòd cùm quidam intrusus in quandam præbendam auctoritate sua illius ecclesiæ appareret, in *Rhodanum* piscibus præsentabatur de nocte submersus, nec ausus fuerat obmutire. Episcopi igitur *Angliæ* æquanimiores ex benevolentia domini Papæ effecti, noluerunt de excessibus Archiepiscopi aliquid intimare, ne odii speciem querelarum protenderet multitudo, sed causæ principali viriliter institerunt.

Congregantur Episcopi Angliæ apud Dunestapliam

Diebusquoq; sub eisdem, Episcopus *Lincolniensis* visitationem fecit in domibus religiosorum in Diocesi sua constitutis. In qua, si quis omnes tyrannides, quas exercuit, recitaret, non severus, sed potius austerus & inhumanus censeretur. Cùm enim inter cætera ad *Rameseiam* pervenisset, stipatus sæcularibus, in dormitorio lectos Monachorũ in propria persona perscrutando, omnia circuit, universa revolvit, et si quid communitum inveniret,

Visitatio Episcopi Lincolniensis.

1250. inveniret, demoliebatur, & quasi effractarius scrinia dissipans, ciphos quos invenit circulis vel pedibus redimitos, comminuit conculcatos, quos, si circumspectiùs fecisset, posset pauperibus integros erogasse. Et quod indignum est scribi, ad domos religiosarum veniens, fecit exprimi mammillas earundem: ut sic physicè si esset inter eas corruptela, experiretur. Addd itque horribiles maledictiones, quas super capita transgredientium statuta sua congeissit, quas *Moyses* scripsit, & benedictiones *Mosaicas* super eos qui eadem fuerant observaturi. In quadragesima verò sequente, suspensus est ab officio Episcopali, pro eo quòd noluit admittere quendam *Italicum Anglicanæ* linguæ ignarum, ad quoddam opimum beneficium in Episcopatu suo. Sed hæc omnia fecisse creditur, ut subjectos de quorum animabus habet respondere, à peccatis coerceret.

Wallia *legibus* Angliæ *subiicitur*.

IPSIS quoque diebus, *Wallia* edomita, quæ toties contra regnum *Angliæ* calcaneum levaverat, legibus *Angliæ* mancipatur, & custodienda committitur, quæ confinis *Cestriæ* est, *Alano* de *Zucha*. Qui supplantato *Iohanne* de *Gray* reddente quingentas proinde marcas, superaddidit usque ad mille & centum marcas. Et sic misera *Wallia* quasi ad firmam traditur, dare volentibus census incrementum.

Confirmantur Wintoniẽsis *&* Roffensis *electi*.

DIebus quoque sub eisdem, confirmati sunt electus *Wintoniensis Athelmarus* domini Regis frater uterinus, & *Roffensis* electus magister *Laurentius* de *S. Martino*. Quibus concessum est, per aliquot annos sequentes redditus prius obtentos retinere. Et sic jam in consuetudinem & usum hæc abusio suscitatur; ut quis ad Episcopatum vocatus, non Episcopus permaneat, sed Electus, ut scilicet pastor non pascat, sed pascatur. Et ut Episcopatus pristinos redditus retineat, ut multiforme monstrum habeatur. Et ut aliquis Episcopus ad alium Episcopatum ditiorem postulatus, transferatur, ut una ecclesia, alterius pellex habeatur.

Abbas Westmonasteriẽsis *transfretat*.

ET circa diem illum, Abbas *Westmonasteriensis*, scilicet in carniprivio, Rege sic volente & jubente secretiùs transfretavit. Fuerunt nempè qui dicerent, quod dominus Rex propositum habuit transfretandi, *Pontiniacumque* peregrè adeundi, ut ibidem beatum *Ædmundum* sibi redderet reconciliatum. Constabat enim ei, quòd in multis eum offenderat, dum *Ottoni* Legato adhærens, ipsum Archiepiscopum, suum videlicet confessorem, usque ad spiritus amaritudinem læserat, & ad exilii provocaverat exterminium; unde vindictam formidabat. Comes autem *Richardus*, tam suspectę peregrinationi consensum non præbebat. Abbas autem cùm non posset viam pacificam peregrinaturo Regi præparare, negotio, quod eum contingebat, intendit diligenter, ut scilicet Conventum suum suæ posset inclinare voluntati, & Capellanus domini Papæ appellari. Sed cùm hoc dominus Rex intellexisset, facta sua conabatur irritare, & ex tunc gratiam Regis, in qua confidebat, amisit, quod rei exitus comprobavit, prout hujusmodi narrationis series in fine comprobabit.

Desolatio Antiochiæ.

PROH dolor, ipsis nempe temporibus nobilissima civitas *Antiochia*, tot & tantorum sanguine nobili effuso adquisita, invalescente *Turcarum* & *Turcamannorum* robore & multitudine, ignominioso patuit discrimini. Multi igitur civium fugerunt diffidentes, quia jam totius Principatus & Patriarchatus dignitas, magnam induit confusionem. Recordatio enim victoriæ *Soldani Babyloniæ*, & confusio Regis *Francorum*, infideles multum animabat, & *Christianos* non mediocriter exturbarat.

Decanus Londinensis Rom. *curiam adit*.

IPSO quoque tempore, Decanus *Londinensis*, ætate grandævus, toties pro libertate Ecclesiæ suæ vexatus; adhuc pro juribus ecclesiæ suæ contuendis *Romanam* curiam adiit, pro scandalo multiplici jam per Archiepiscopum exorto. Quos enim dominus Papa præcepit absolvi, adversarii eorum, ex parte domini Papæ, præceperunt alia ratione excommunicari. Ita quòd laicis esset eorum lis, nec mirum, ridiculosa.

Rex Angliæ *indies magis alienigenas amplectitur ditatque*.

TEmporibus quoque sub eisdem, dominus Rex diatim, & non jam paulatim, dilectionem suorum hominum amisit naturalium. Patrissans enim manifestè, omnes quos potuit attraxit alienigenas, & ditavit, & spretis ac spoliatis Anglicis, alienos introduxit. Hinc Comitem *Richardum*, hinc Archiepiscopum, illinc *Wintoniensem*, & alios fratres suos: hinc Episcopum *Harefordensem*, hinc *Petrum Sabaudiensem*, & alios undecunque vocatos. Unde multi Reges exorti sunt in *Anglia*, ad bigas & equos rapiendos, ad victualia & vestimenta, imò quæque necessaria. *Pictavienses* insuper, nobiles terrę, & maximè religiosos, mille modis, opprimere satagebant: ita ut qui solummodò injurias, quas *Willielmus* de *Valentia* Abbati de *sancto Albano* & Priori de *Thynemue* irrogaverat, recenseret, lachrymas excutere possit ab oculis audientium: sed ea in *libro*

libro Additamentorum, ut hoc volumen deoneretur, annotantur. 1251.

ANNI quoque sub ejusdem tempore, Episcopus *Sabinensis Willielmus* (vir quidem sanctus *Romanaque* ecclesiæ Cardinalis, qui in *Suescia* & *Norwegia* paucis antè elapsis annis existens Legatus, Regem *Haconem Norwegiæ*, ut prædictum, coronaverat) cùm quadam nocte sanus & incolumis in stratu suo dormiret, vidit in visione nocturna, quòd *Otto* Cardinalis, qui paulò antè obierat, sedit in quodam concilio generali populoso nimis, & cùm supervenisset prædictus *Willielmus*, nec aliquis ei assurrexisset, nec daret locum sessionis, solus *Otto* assurgens ei, palàm dixit ipsi, Amice, ascende superiùs, locum tibi sessuro reservavi. Erant nempe ipsi duo, re vera dum viverent amicissimi. *Willielmus* autem, cum evigilaret, commotus est vehementer. Et datum est ei desuper scire, quoniam infra tertium diem ab hoc sæculo foret migraturus. Ilicò igitur adiit Papam, & accepta licentia & benedictione, dixit; Vale domine mi. Vocat enim me Dominus ab hoc sæculo: & eodem modo vale dicens omnibus fratribus & amicis suis, rediit devotus valdè ad hospitium suum. Mirabantur autem omnes super his, & fuerunt qui deriderent eum, dicentes, quoniam senuit & deliravit: quia sanum eum videbant, & nullam in corpore habentem læsionem. Ipse autem *Willielmus* dispositis in domo sua cum deliberatione disponendis, & multis patefacta prædicta visione, laudabili fine in crastino ab hujus mundi transiit incolatu. Et eodem tempore obiit magister *Johannes* de *Offintuna*, Canonicus *Sarisberiensis*, quo non erat in *Anglia*, clericus celebrior.

Moritur W. *Cardinalis & Episc.* Sabinensis.

DIebus autem sub eisdem, ortum est scandalum in nobili cœnobio *Westmonasteriensi*, eò quòd discordia partibus nimis damnosa & indecens est exorta. Abbas enim, vir quidem literatus & prudens, conabatur factum antecessoris sui auctoritate Apostolica irritare, qui bona ecclesiæ suæ in usus suos & usus Conventus, ut majori pace gauderent, separaverat. Et summo conamine nitebatur, divisa solidare; & omnia nutibus suis inclinare. Et idcirco domino Papę adhærens, ipsum pedetentim sequebatur, & morā non minimam in curia, non sine multarũ expensarum profusione, continuabat. Unde propter suam prudentiā, facundiā, & elegantiam, inter familiares Papæ annumerabatur, et Capellanus domini Papæ meruit esse et appellari, et multa de suo proposito ad votũ impetrare. Quod audiens Conventus, non mediocriter formidare, ne quod prædecessor istius Abbatis, scilicet *Richardus* Abbas, piè ordinaverat, infirmaretur, & corũ conditio deterioraretur. Missis igitur aliquibus de Conventu præstantioribus ad Regem, facta lachrymabili querela dixerunt ei: O Domine, Abbas, quẽ nobis habere fecistis, domum nostrā, imò potiùs vestrā specialẽ, nititur perturbare, et quod ad quietẽ nostram ordinatum piè extitit, infirmare: vestrum est, domum vestram Regaleque vestri domicilium protegere, ne nullo adversantium impulsu labet vel labatur. Quibus dominus Rex, addito magno sacramento, ait: Nunquam certè prævalebit. Et concepta indignatione cum ira et odio palam protestatus est, dicens: Pœnitet me fecisse hominem.

Discordia inter Abbatem & Conventũ Westmonasteriensem.

IPSIS quoque diebus, victoriosissimus Rex *Castellæ Andephulsus*, nuncium solennem ad Regem *Angliæ* pio affectu destinavit unum, scilicet militem eloquentem & elegantem; per quem persuasit efficaciter & amicabiliter, utpote consanguineum, & specialiter idcirco dilectum, quatenus peregrinaturus vestigia Regis *Francorum* minimè sequeretur, vel superbiam *Franciæ* imitaretur. Imò potiùs per ipsum securus transmearet, & ipse Rex *Andemulfus*, ipsum concomitaretur comes indivisus & adjutor indefessus; in victualibus, armis, & navigio, provisurus. Ex hujusmodi nuncii relatione accepimus, quòd eidem Regi *Andephulso*, post captionem *Sibellæ* civitatis opulentissimæ, tota ferè *Hispania*, usque ad mare in suam jam cessit ditionem. Asseruitque quòd illa civitas cum adjacente provincia, solvere consuevit Regi *Maroke* (quem *Admirabilem mundi* consuevimus appellare) reditu indeficiente qualibet septimana, scilicet sexta feria, undecim milia talentorum, quod vix nobis Occidentalibus credibile videbatur. Unde dominus Rex *Angliæ* gavisus, ipsi grates aduberes referebat. Et hujus mandati tenore gaudium suscepimus, honorem suscepturi, nisi mors immatura ipsum Regem magnificum *Andemulfum* de medio substulisset. Eodem enim anno in fata concessit, omnibus *Christianis* deplorādus. Verũtamẽ filios strenuissimos, ne moriturus penitus moreretur, domino dispẽsante, regno suo post se reliquit gubernando.

Mandatum Regis Castellæ *ad Regem* Angliæ.

T*Empore quoque sub eodem, transmisit dominus Papa Abbas* sancti Albani *literas sub hac forma:* Innocentius *Episcopus, &c. Dilectis filiis Abbati & Conventui sancti Albani, Lincolniensis Diocesis, Salutem & Apostolicam benedictionem. Cùm dilectus filius* Johannes *de*

Indigna literæ Papales.

1251. *de* Camecava, *nepos & Capellanus noster, ecclesiam de* Wengrave, *in qua, sicut intelleximus, jus patronatus ad vos dignoscitur pertinere, discretionem vestram affectione paterna rogamus, per Apostolicam vobis scripta mandantes, quatenus eidem Capellano, dictam ecclesiam cum alia ecclesia primò vacatura, quæ ad præsentationem vestram spectare noscatur, quam etiam dictus Capellanus, vel ejus procurator, duxerit acceptandam, commutetis, illam donationi nostræ nihilominus reservando. Inhibitione seu reservatione qualibet* non obstante, *aut etiam indulgentia, illa quæ dicitur* Anglicis *esse concessa: Ne scilicet beneficia clericorum* Italicorum *cedentium vel decedentium, immediatè alicui clerico* Italiæ *conferantur. Datum Lugduni, secundo Idus Decembris.* Hoc verò huic libro duximus inserendum, ut legentibus innotescat, quot angariis & injuriis nos miseros *Anglos* exagitat curia *Romana*. Perpendens enim hujus literæ tenorem, multiplicem poterit considerare contemptum, injuriam, & oppressionem. Sed ut Apostoli adimpleatur sententia comminatoria: *Nisi priùs venerit discessio, non revelabitur filius iniquitatis.* Ecce causa, ecce materia, quare recedunt corda, etsi non corpora, à patre nostro Papa, qui in vitricalem exasperatur austeritatem: & à matre nostra ecclesia *Romana*, quæ in novercalem desævit persecutionem.

Adventus Regis ad S. Albanum.

EOdémq; anno, scilicet Dominica in passione Domini, venit dominus Rex ad *sanctam Albanum*, ibiq; per tres dies morabatur, obtulitq; ad majus altare tres pallas *sancto Albano*, & unam sancto *Amphibalo*, & aurum feretro sancti *Albani*. Veruntamen tepidè se habuit in executione justitiæ, in placito nimis nobis damnoso, quod erat inter ecclesiam *sancti Albani*, & *Galfridum* de *Childewike*: qui inter alios excessus, quos longum esset enumerare, pacem Regni & coronæ Regiæ enormiter læserat; dum, quasi prædo violentus, equum cujusdam famuli de curia *sancti Albani* abstulit, cum quodam xenio quod portabat. Unde per ipsum famulum de crimine pacis appellabatur, & impetrata litera in curia Regis, miles super hoc criminatus atachiabatur, ut verba convenientia curiæ habeamus. Sed cùm videret Abbas Juris teporem, & Regis remissionem, & *Iohannis Mansel*, Regis principalis consiliarii, prædicti militis sororii, ob cujus favorem Rex flectebatur, remissa est appellatio. Miles tamen ingratissimus, nihilominus nitebatur ecclesiam, Abbatem, & Conventum, cujus homo erat, nequiter & proditiosè impugnare, *Iohanne* memorato præbente cornua, subsidium, & incentivum.

Captio & mors cujusdam militis Roberti.

EOdémq; tempore captus est quidam miles nomine *Robertus*, cognomento *Chandos*, de familia *Iohannis* de *Munemua*, audax & strenuus valdè. Hic pro quadam ira recessit à famulatu domini sui *I.* & incendiis, & rapinis, & homicidiis, multis, quos attraxerat, complicibus palàm & occultè nequam sicarius intendebat. Sed dum Rex apud *sanctum Albanum*, ut prædictum est, moraretur, venit ad eum ibidem rumor, quòd fideles Comitis *Gloverniæ* eum ceperant & captum incarceraverant: & dum in carcere nimis arcto vinculis strictis innodatus tenebatur, quia timebant eum carcerarii propter suam fortitudinem, miserabiliter expiravit.

Mors pia matronæ Ceciliæ de Sanford.

EOdémq; anno, decimo Calend. Augusti, obiit mulier quædam sanctissima, nomine *Cecilia*, cognomento de *Sanford*, ad unum miliare de *sancto Albano*, fidelis vidua, sanguine nobilis, sed moribus nobilior. Relicta quidem *Willielmi* de *Gorham*, & mater *Willielmi* de *Gorham* militum. Hæc cùm pluribus annis vidua esset docta valde, & faceta, & eloquens, electa est, ut esset magistra & morum informatrix *Iohannæ* sororis domini Regis, relictæ *Willielmi Marescalli* junioris. Et posteà uxoris *W.* de *Valentia Iohannæ*. Hæc mulier *Cecilia* in præsentia S. *Edmundi Cantuariensis* Archiepiscopi cum *Iohanna* Comitissa de *Penbroc*, tunc vidua, votum fecit satis solenne de viduali continentia observanda, cúmq; annulo sponsali vestem accepit de Russeto, quibus in testimonium perpetui cœlibatus uteretur, sicut & discipula ejus Comitissa *Iohanna*. Ipsa verò Comitissa posteà ex indulgentia Papali, mater volens esse, nupsit Comiti *Legriæ*. Ipsa verò *Cecilia* votum Deo promissum, usq; ad mortem mente & habitu inviolabiliter consummavit. Unde moritura suum advocari Confessorem, videlicet fratrem *Walterum* de *sancto Martino*, de ordine *Prædicatorum*, virum eleganter moribus præditum & scientia, fecit sub festinatione. In cujus præsentia, cùm facta plenissima cõfessione Dominici corporis viatico muniretur, extrema unctione delibuta, & morti exponeretur, frater *Walterus* videns annulũ aureũ in digito ejus, ait ancillis: Deponite ilicò annulũ illũ, ne moriatur sic adornata. Ipsa verò hæc audiens, licèt semiviva, resumpto spiritu sic loqui conata est: « Absit, absit hoc, pater chare, à me, ut unquã recedat à me viva vel mortua hic annulus, quẽ ante tribunal Dei sponsi mei proferã, in testimoniũ inviolatæ, quam ei per

« hunc

"hunc annulum promisi continentiæ, ut recipiam quam pepigimus retributionem. *Scio* "*cui credidi*, quoniam nobilium amplexus pro ipso cum opimis dotibus recusavi. Et sic manum retraxit, & recurvato digito annulum, quem famulæ attentabant deponere, retinuit: & sic sermonem cum vita terminavit. Frater autem *Walterus*, utpote vir discretus, tam verba devota quàm pium propositum commendavit. Hæc & alia sanctitatis argumenta, mihi hæc scripturo dictus frater veraci relatu patefecit. Habens igitur dictum annulum in digito, corpus delatum est ad *sanctum Albanum*, propter cœlibatus ejus privilegium, & generis sui nobilitatem, in ecclesia ipsa ante altare beati *Andreæ*, honorificè in lapideo sarcophago sepeliebatur. Erant autem in obsequiis consummandis Abbas & Conventus, & militum ac nobilium de genere ipsius mortuæ multitudo copiosa. Inter quos fuit dominus *Nicolaus* de *Sanford*, frater *Ceciliæ* memoratę. Qui pro tantæ sororis morte, concepto dolore vehementi, nunquam (proh dolor!) posteà prosperabatur. . Erat nempè ætate juvenili, corpore elegans, nulliq; in *Anglia* in strenuitate militari secundus. Protractis igitur aliquot diebus in lamentis, ipso anno, videlicet decimo tertio Calendarum Februarii, debita naturæ persolvit. 1251.

EOdemq; anno arridente festiva serenitate, dominus Papa recessit à *Lugduno* comitantibus Cardinalibus quàm plurimis & Nobilibus. *Philippus* quoq; *Lugdunensis* electus ipsum cum ingenti comitatu armatorum conduxit, propter insidias *Fredericalium*. Et cùm omnia præpararentur ad recessum, frater *Hugo* Cardinalis, quasi ex parte domini Papæ valedicturus civibus *Lugdunensibus*, sermonem populo fecit generalem. Et postquàm omnes eleganter informâsset, & informatos ex parte domini Papæ & totius curiæ civiliter salutâsset, unum sermonem addidit, quem duximus huic paginæ propter satyricam reprehensionem inserere. "*Amici, magnam fecimus postquàm in* "*hanc urbem venimus, utilitatem & eleemosynam. Quando enim primò huc venimus, tria* "*vel quatuor prostibula invenimus. Sed nunc recedentes unum solum relinquimus. Ve*"*rùm ipsum durat continuatum ab Orientali porta civitatis, usq; ad Occidentalem.* Et erat verbum offensionis in auribus omnium mulierum, quarum infinita multitudo sermoni assidebat. Omnes enim civitatem inhabitantes, voce præconia convocabantur ex parte domini Papę recessuri. Hæc autem Ironia in ore multorum versabatur, quia Cynicè momordit universos.

Papa recedit Lugduno.

PApa igitur per multa periculorum discrimina, indemnis pervenit *Mediolanum*. Cui cives honorificè venienti occurrentes, ipsum cum summo honore in festo nativitatis beatæ *Mariæ* receperunt. Sed posteà, postquam cùm ipsis moram per unum mensem continuâsset, & recedere voluisset, exegerunt ab eo infinitam pecuniam, quam dicebant pro honore ecclesiæ & suo contra *Fredericum* expendisse. Papa igitur moderatè ipsis sic dicitur respondisse. Amici Dei & ecclesiæ, bene novimus vos pro honore Dei & ecclesiæ ejus & nostra, multis periculis & jacturis exposuisse. Sed bene nostis, quòd expulsus ab urbe exilium subiens, cum dignitatibus meis multas jacturas toleravi. Sed cùm prosperitas, quam credo & confido per vos mihi profuturam, arriserit, vos condignis honoribus sicut justum visitabo. His & aliis verbis, necnon & muneribus, dominus Papa largus in datis, & in dandis prodigus, civiũ severitatem, sciens quòd in ore leonis manus ejus tenebatur, prudenter mitigavit. Impetravit insuper ab eisdem, ut patefacto libero aditu, tota civitatis universitas armis communita, ipsum Papam reverẽter conducerent, usq; ad suæ terminos potestatis indemnẽ & illęsum, & ab omnibus *Fredericalibus* securè protectũ. Papa igitur tunc non sine multis expensis profectus versus *Perusiũ*, abhorruit intrare aliquam magnam civitatem, ne ut piscis in sagenam intraret irrediturus. Et donec *Perusium* perveniret, equinis non parcens lateribus, iter maturavit. Cives autem propter emolumenta, quæ erant à confluentibus recepturi, ipsum devotè receperunt.

Papa indemnis venit Mediolanum.

CIrca idem tempus Abbas *Westmonasteriensis* domini Papæ capellanus à curia *Romana* rediit, non minimis debitis involutus & obligationibus innodatus. Moram enim diutinam in curia continuaverat, & multorum curialium sibi corda conciliaverat, ita quòd certè credebatur, quòd cum domino Papa penitus, quia vir fuit arduis idoneus satis consiliis, moraretur. Venit autem multiplici armatus potentia, ut Conventum suum suæ incurvaret voluntati. Et ilicò accedens ad Regem apud *Windeleshores*, ipsi celebriter nimis & Pontificaliter, Missam cantavit. Erat utiq; tam voce quàm corporali elegantia, vir desideriorum. Confidenter igitur Regem aggressus est, multorum potentum illi literas ostendens, ut liceret ei totaliter domum *Westmonasterii*, quam dominus Rex illi regen-

Adventus Abbatis Westmonasterii à curia Romana.

1251. dam commiserat, sanè administrando gubernare, & divisa solidando possessiones redintegrare. Dominus Rex, cujus cor aversum fuit ab eo, ipsum Abbatem obliquato ac torvo intuitu respiciens, elevata voce multis irrecitabilibus probris lacessivit. Inter cætera improperans, quòd ipsum immeritò exaltaverat, addens quòd ad consilium suum arcanum inconsultè advocaverat. Et quomodo de tua fidelitate confidere possem, qui fratres tuos socios ab antiquo & commensales, gravare niteris & molestare? Et licèt multi amicorum suorum, videlicet *Iohannes Mansel*, & multi alii, quos longum esset nominare, intercederent pro ipso Abbate, Rex iratus valdè, ipsum tam à consilio suo quàm dilectione, expulit elongatum. Tandem Abbas molestè ferens Regis indignationem, consensit in arbitros, ut quod ipsi disponerent, si domino Regi complaceret, ipse ratum haberet & acceptum, videlicet Comitem *Richardum* & *Iohannem*. Quod Conventus, licèt ipsi duo Abbati fuissent amicissimi, benignè acceptavit, & Rex bene comprobavit. Ipsi igitur, post multas disceptationes, penitus Conventus desiderio & postulationem, excluso Abbate, consenserunt. Quia sic Regi sciebant complacere. Sed hæc controversia hoc anno non terminabatur.

Thesaurus Regis Franciæ *submergitur.*

Diebus autem sub eisdem, mater & fratres Regis *Francorum*, pecuniæ quantitatem non minimam ad Redemptionem Regis transmiserunt. Et dum esset in mari, suborta tempestate, navis cum omnibus contentis est submersa. Quod cùm audisset Rex *Francorũ Christianissimus*, ait: Nec hæc, nec alia quælibet adversitas à charitate *Christi* me poterit separare. Et sic Rex magnanimus alios, quos vidit pusillanimes, confortavit, ut secũdus *Iob* verè posset censeri. Infideles etiam miserti, suam admirabantur constantiam.

Diluvium particulare in Frisia.

Eodémq; anno, in *Frigia*, quæ *Friselandia* vulgariter appellatur, quædam aqua in sinu, ut creditur, maris erumpens, diluvium fecit particulare, operiens & occupans terræ illius spacium, itineris circiter septem dierum. In quo spacio, ultione divina subitò irruente, omnia gressabilia miserabiliter perierunt. Et post quadraginta dies, ille damnosus fluctus in locum suum remeavit. Unde contermini, qui vivi remanserant, abdita scopulorum & castrorum semirutorum perscrutantes, ubi fluctus lethifer incolas submerserat, invenerunt corpora mortuorum infinita, & circa eorum brachia, colla, digitos & corpora, & in pectoribus, torques, monilia, annulos, zonas preciosas, firmacula aurea, vestes preciosas cum thesauro impreciabili. Quæ idcirco morituri circa se ligaverant, ut posteà inventi, ab inventoribus libentiùs intumularentur & exequiæ impenderentur. Unde vivi de spoliis talium locupletati, ut venientes multi eorum ad nundinas *sancti Botulphi*, volentibus aurum emere, argentum & gemmas, venientes institoribus bonis conditionibus vendiderunt.

H. Bathoniensis *redit ad curiam.*

Et circa festum beatæ *Mariæ Magdalenæ*, *Henricus Bathoniensis*, de quo prælocutum est, promissis domino Regi duobus millibus marcarum, plenè reconciliatus, ad curiã est reversus, immemor laqueorum quos evaserat.

Adventus electi Wintoniensis *in* Angliam *à curia* Romana.

Eodémq; tempore electus *Wintoniensis Ethelmarus*, de partibus veniens transmarinis cum comitatu copioso & pomposo, applicuit in *Anglia*. Cui advenanti Rex lętabundus cum nobilium, & præcipuè *Pictavensium* multitudine copiosa occurrit. In qua fuerunt fratres ejus *Willielmus* de *Valentia*. & *Galfridus* de *Lizinnum*, Rege tertio existente, mutuò applaudentes, & in crastino sanctæ *Mariæ Magdalenæ*, scilicet die Dominica, festo facto celeberrimo *Wintoniæ* convivabantur, & sic devolata est magna jam *Angliæ* nobilitas, exclusis indigenis, ad alienigenas. Auxit autem causas lætitiæ gratia Papalis, quam sibi electus memoratus comparaverat cum gratia Regali, quam sanguis fraternus excitaverat. Quibus cooperantibus, meruit obtinere reditus prius obtentos, quæ ad plusquàm mille marcarum summam ascenderunt, quas ipse egenus electus, dignoscitur ex fratris sui domini Regis extorsione possedisse. Nulla enim creditur fuisse notabilis ecclesia, de cujus uberibus in *Anglia* lac non creditur exuxisse. Unde huic libello quiddam, quod lachrymas excutere debeat ab oculis audientium, duximus inserendum. Abbas ecclesiæ *sancti Albani* per extorsionem domini Regis satis enormem & impudentem, ad opus *Simonis* de *Norwico* clerici, de pincerna sua solvit de camera sua centum solidos. Ipso nempe *Simone* vicesimo anno sequente decedente, & vix sepulto, postulavit idem dominus Rex precibus armatis, ut translatus reditus ille quendam alium & alienum saginaret. Quod & invito Abbate & ingemiscente factum est. Rogaverat insuper dominus Rex, ut fratri suo *Aimero* jam *Wintoniensi* electo decem marcæ annuæ de camera concederentur ac solverentur. Ipso igitur *Aimero* in Præsulatum *Wintoniensem* electo,

electo, ilicò postulavit, ut cuidam clericulo *Pictavensi* ipsæ eædem decem marcæ, quas per aliquot annos receperat *Aimerus* memoratus, facta tali translatione, dominus Rex non erubuit postulare. Quod in periculum ecclesiæ, præter damnum, dignoscitur redundare. Sic enim servitus indelebilis & damnum irrestaurabile, subrepere minabatur. Et præter hæc, alias quamplures & pluries multas & multiformes, ecclesiæ beati Protomartyris *Anglorum Albani* injurias & gravamina, Rex tyrannizans non est veritus irrogare. Quæ scribenti, tædiosum foret enumerando scribere, & auditoribus audire foret onerosum. 1251.

Mors Paulini Piperis.

ANno verò sub eodem, quidam miles literatus, sive clericus militaris, *Paulinus* nomine, cognomento verò *Piper*, Nonas Junii, viam universæ carnis *Londini* est ingressus. Hic domini Regis dapifer & unus extitit de suis principalioribus consiliariis. Hic quoq; cùm primùm curiam Regiam lambere cœpisset, vix duas terræ Carucatas dignoscitur habuisse. Sed infra breve tempus, tot terras & reditus licenter & illicenter acquisierat, ut plusquam quinquaginta terræ bonæ Carucatas obtinens, ad Comitum divitias & fastigia visus est ascendisse. Hic emptor terrarum insatiabilis, maneriorum ædificator extitit incomparabilis. Et ut de aliis sileamus, unum, videlicet *Tudintunam*, adeò palatio, capella, thalamis & aliis domibus lapideis & plumbo coopertis, pomœriis & vivariis communivit, ut intuentibus admirationem parturiret. Operarii namq; pluribus annis ædificiorum suorũ, qualibet septimana centum solidos, & pluries decem marcas, recepisse pro stipendiis asseruntur. Sepultum est igitur facta anatomia corpus *Londini*, cor autem delatum est *Tudintonam*, ubi etiam eo vivente quievit inquietum. *Iohannes* autem de *Gray*, miles elegans & strenuus, & uxorem, quæ *Paulini* extitit, desponsavit, & ædificia nobilia, vix adhuc perfecta, successor inopinatus inhabitavit. Et sicut divisum est corpusculum, ita & possessiones sunt divisæ & dispersæ.

Sic vos non vobis mellificatis apes.

Epitaphium *Paulini Piperis.*

Te Pauline Piper salvet Deus, atq; tibi per
Edwardi merita donetur cœlica vita.

Item aliud de eodem:

Hic Pauli Piperis jaceo cinis, hic speculeris,
Quisquis onus cineris materiale geris:
Respice, sum quod eris, & eram quod es, ergo preceris,
Hic dum transieris, ne ferar esca feris.

Advenit Abbas Cluniacensis in Angliam.

DIebus quoq; sub eisdem, Abbas *Cluniacensis* venit in *Angliam*, monachorum suorũ visitator, ordinis resartor & pecuniæ sedulus investigator. Et dum in *Anglicanis* partibus emolumentis intentus, moraretur, quidam confines sui in ultramarinis partibus quædam sua castra cum pertinentiis violenter occuparunt. Unde oportuit ipsum, festinanter remeare.

Corpora defunctorum apud S. Albanum inventa.

SUb ejusdem verò anni circulo, cùm consummatum fuisset quoddam opusculum structuræ lapideæ, juxta majus altare *sancti Albani* in parte Australi, ossa fratrum mortuorum, qui ad triginta æstimabantur, diligenter sunt collecta, & in duobus tumulis lapideis, facto quodam arcu in muro, forinsecùs sunt reposita. Et meritò, quia thesaurus preciosus ibidem profectò creditur abscondi. Quorundam enim ossa inventa sunt instar eboris candida, & in fragmentis candidiora, & quasi lita Balsamo redolentia. Calceamenta insuper eorundem, habuerunt fratrum soleas integras & incorruptas, ita quòd viderentur adhuc profutura pauperibus. Rotundæ autem soleæ, ita scilicet, ut viderentur indifferenter tam uni quàm alteri pedum convenire. Erantq; ipsa calceamenta corrigiata, & aliquæ corrigiarum adhuc incorruptæ. Quod intuentibus omnibus non tantùm admirationem, sed etiam stuporẽ suscitavit, maximè cùm tumbæ ad minus centenariæ censeantur. Sed ut piè ac sanè credatur, hoc sanctitatis indicium extitisse. Fratrum igitur superstitum aliqui, hæc perpendentes, ingemuerunt, & ab alto trahentes suspiria, intra se dixerunt. "O quàm venerabiles extitêre priores ac patres nostri præambuli, dum talibus uterentur quæ indicia sunt sanctitatis! O qualiter, Deus, testimonia tua credibilia facta sunt nimis, & bonitatis ac fœlicitatis argumenta manifesta, præcipuè in ossium horum humiliatorum candore & fragrantia! Tunc nimirum in spiritualibus & temporalibus religiosorum ecclesiæ fœlix susceperunt incrementum, quæ in præsentiarum, quia à patrũ vestigiis exorbitatur, tam à Prælatis quàm Magnatibus, Deo vindice, impugnatur.

 Erubescant

1251. "Erubescant moderni, mollibus, subtilibus, & preciosis vestiti, imò potiùs adornati. "Quid de tunicatis & pileatis referendum? O si sanctus *Benedictus* hæc videret resuscitatus, imò certè videt, qui universum mundum sub Solari radio quandóq; cernebat "collectum, qualiter offenderetur. Hæc si cerneret beatus *Bernardus*, qualiter obgrunniret. Dicebat namq; & scripsit: *Monacho lautiùs pasto, decentiùs vestito, strictiùs calceato, nihil Deo abominabilius.*

Mors Galfridi *dispensatoris Regis.*

EOdémq; anno quo tempore obiit *Paulinus*, de quo supra dictum est, obiit *Galfridus* dispensator, miles egregius, & in palatio Regis specialis ejusdem consiliarius.

Caursini & *jus vocantur.*

TEmporibus sub eisdem, usurarii Transalpini, quos *Caursinos* appellamus, adeò multiplicati sunt & ditati, quòd nobilissima palatia *Londini* sibi comparantes, stabilem sibi more civium indigenarum mansionem statuerunt. Nec sunt ausi Prælati obmutire, quia se mercatores domini Papæ extitisse affirmarunt: nec audebant cives obloqui, quia Magnatum quorundam, quorum, ut dicebatur, pecuniam ad multiplicandum seminabant, exemplo *Romanæ* curiæ, favore defendebantur. Veruntamen tunc temporis graviter in civili foro, domino Rege sic volente & cautè procurante, sunt accusati, & in causam ante Judicem tracti, & sedente *Londini* pro Judice ex parte Regis accusantis, velut schismatici, vel hæretici, & Regiæ læsæ rei majestatis, vocati, tenebantur tanquam incarcerandi & gravius puniendi, pro eo nimirum quod se *Christianos* profitentes, totum Regnum *Angliæ* turpissimo quæstu fœnoris macularunt. Unde dominus Rex Christianissimus, qui juravit sancta instituta ecclesiæ conservare illęsa, se conqueritur in conscientia sua graviter sauciatum. Quod cùm non posset inficiari, capti sunt eorum aliqui, carcerali custodiæ mancipandi, alii verò in locis abditis latuerunt. Quibus auditis, gavisi sunt *Judæi*, suæ se habere jam participes servitutis. Tandem interveniente haud minimæ pecuniæ quantitate, æmuli *Judæorum Caursini* in pace ad tempus sunt demissi. Dixerátq; unus eorũ mihi hæc de ipsis scripturo, sub attestatione magni sacramenti, quòd nisi sibi mansiones sumptuosas comparássent *Londini*, vix aliquis eorũ in *Anglia* remãsisset.

IPso insuper anno, dominus Papa composuit quasdam decretales, quas diligens indagator scriptas in *libro Additamentorum* poterit reperire.

Concursus pastorum in Gallia *ad* Terram sanctam *occupandam.*

DIebus insuper sub eisdem, inimicus humani generis, habens fiduciam ut influeret *Iordanis* in os ejus, quia jam de eo *Soldano Babyloniæ* propinaverat; cùm vidisset quòd fides *Christiana* etiam in partibus dulcis *Galliæ* labaret ut laberetur, novum genus fallaciæ suscitare satagebat. Quidam natione *Hungarus*, factus à primis annis ex *Christiano* apostata nequissimus, ętate sexagenarius, qui præstigiorum fallaces versutias à sulphureo puteo *Tholeti* copiosiùs exhauserat, necnon *Machometi* factus vernula & discipulus, *Soldano Babyloniæ*, cujus servus extitit, promiserat indubitanter, quòd eidem infinitam *Christianorum* multitudinem præsentaret captivandam, ut vacuata *Francia*, & Rege suo viduata, aditus facilior in *Christianorum* climata pateret *Saracenis*. Impostor igitur memoratus, qui linguam *Gallicam, & Germanicam Latinamq;* noverat, sine Papali auctoritate, aut alicujus Pręlati patrocinio, huc illúcq; prædicans vagabatur, mentiens se tale præceptum à beata *Maria* matre Domini suscepisse, ut videlicet, pastores ovium & aliorum animalium convocaret, quibus cœlitus, ut aiebat, concessum fuit, *Terram sanctam* in sua humilitate & simplicitate de potestate infidelium cum omnibus sclavis acquirere. Non enim complacuit Deo, *Francorum* superbia militaris. Addidit autem fidem dictis suis eloquentia, & manus suæ indissolubilis clausura, in qua se mentitus est beatæ Virginis habuisse chartulam & mandatum. Et quoscunq; pastores ad se vocavit, ipsi relictis gregibus, armentis, & equitiis, inconsultis dominis & parentibus, ipsum, non soliciti de victualibus, pedetentim sequebantur. Utebatur nempè illo maleficii genere, quo quondam in *Francia* utebatur, adhuc imberbis & adolescens. Quando videlicet elapsis tunc circiter quadraginta annis, universum populum *Francorum* infatuaverat, convocans puerorum infinitam multitudinem. Qui cantantes ipsum sequebantur è vestigio. Et quod mirum fuit, non eos poterant seræ vel repagula retinere, nec patrum vel matrum imperia, blanditiæ, vel munera, revocare. Eodem præstigio dicebatur *Robertus*, cognomento *Bugre*, falsus frater de ordine *Prædicatorum*, infinitos infatuâsse, & infatuatos innocuos incendio tradidisse, & Regis *Francorum*, quem ad hoc inclinavit, sæculari potentia enormiter exterminâsse. Sed hæc alibi pleniùs enarrantur. Memoratus autem nebulo, & omnes ipsum sequentes, cruce signabantur. Fuerúntq; multi qui ipsis favorẽ præstiterunt, necnon & auxiliũ dicentes, quòd frequenter *Deus infirma mundi eligit, ut cõfundat fortia.*

Nec

1251.

Nec in tibiis viri beneplacitum est omnipotenti. Nec præsumentes de sua militia & fortitudine acceptat. Unde *Blanchia Francorum* moderatrix & Regina, sperans ipsos *Terram sanctam* adepturos, & filios suos vindicaturos, ipsis gratiam impendebat & favorem. Multiplicati sunt igitur vehementer, adeò ut ad centum millia & plures recensiti, signa sibi facerent militaria, & in signo magistri eorum, agnus vexillifer figurabatur. Agnus in signum humilitatis & innocentiæ, vexillum cum cruce, in signum victoriæ.

Adventus Archiepisc. Cant. *in* Angliam.

CIrca festum quoq; sancti *Barnabæ*, venit Archiepiscopus *Cantuariensis*, testificans hæc prædicta, & quòd hæc pestis post Pascha incæpit in regno memorato, addens in suo relatu, quòd dominus Papa postquàm in die cœnæ *Conradum* filium *Frederici*, & omnes ejus fautores, excommunicaverat, die Mercurii in hebdomada Paschali, sub conductu & protectione *Philippi* electi *Lugdunensis*, qui in ipso conductu exposuit in sumptibus tria millia marcarum, est profectus. Recessus igitur Papæ & absentia, cornua pastoribus, qui in *Francia* multiplicabant, ministravit, & audaciam, ut numero & viribus augerentur.

Augetur numerus Pastorum in Gallia *valde.*

COnfluebant igitur ad ipsorum consortium, fures, exules, fugitivi, excommunicati, quos omnes Ribaldos *Franciæ* vulgariter consuevit appellare, ita ut exercitum numerosissimum constantes, quingenta jam signa haberent, vexillo magistri ac ducis eorum consimilia. Gestabant autem gladios, bipennes, gesa, sicas, & anelatios, ut jam plus Martem quàm Christum colere viderentur. Jam jamq; delirantes, illicita matrimonia contrahi fecerunt. Et in suis prædicationibus à fidei *Christianæ* articulis, & à regulis manifestæ veritatis, duces & magistri eorum, qui quamvis laici, prædicare præsumpserunt, enormiter exorbitarunt. Et si quis eis contradiceret, ipsum truculenter invaserunt armis, non rationibus vel auctoritatibus. Et cum eorum summus dux prædicaret, stipatis undiq; armatis, condemnavit reprehendendo omnes ordines, præter eorum conventicula. Maximè autem *Prædicatorum* & *Minorum*, vocans gyrivagos & hypocritas. Monachos *Cistercienses* ordinis, asserens esse gregum amatores avarissimos & terrarum. *Nigros* autem, gulosos & superbos. *Canonicos* autem, semisæculares & carnium devoratores. Episcopos autem & eorum Officiales, pecuniæ tantum venatores, & illecebris affluentes omnimodis. De *Romana* autem curia, opprobria prædicavit irrecitabilia: ita ut hæretici & schismatici palàm viderentur. Populus autem in odium cleri & contemptum, hæc audiens deliramenta, applaudens favorabiliter, quod valdè periculosum fuit, audiebat.

Adventus eorundem pastorum ad civitatem Aurelianum.

DIe verò sancti *Barnabæ*, cum magna pompa & fortitudine *Aurelianum* pervenientes, invito Episcopo & universo clero, sed civibus bene acceptantibus, civitatem intraverunt. Et cum eorum dux voce præconia, velut Propheta signipotens, prædicationem suam indixisset, imò potiùs ut tyrannus edixisset, venerunt ad ipsum populi sub infinita multitudine. Episcopus autem civitatis, hoc exitiale periculum vehementiùs formidans, prohibuit sub pœna anathematis, ne aliquis clericus eorum audiret eloquia, vel sequeretur vestigia, asserens hęc omnia esse Diaboli muscipulationes. Jam enim laici, ejus comminationes & imperia contemnebant. Veruntamen aliqui clericorum scholarium, limites Episcopalis prohibitionis temerè transgredientes, non se poterant abstinere, quin ad tam inauditam novitatem aures prurientes accommodarent, non tamen ut eorum errores sequerentur, sed ut hanc insolentiam intuerentur. Novum quippe & absurdum fuit, ut laicus, imò plebeius, spreta auctoritate Pontificali, in publico tam audacter, & in tali civitate, ubi viguit scholarium universitas, prędicaret, & corda & aures tot populorum ad suas imposturas inclinaret. Erant autem quingenta signa deferentes: unde clerici sanioris consilii in hospitiis suis firmiter ostiis obseratis & repagulatis, non sine perturbationis formidine, latuerunt. Cúmq; magister memoratus, in propatulum prædicaturus ascẽdisset, nullum thema præfigendo, cœpit multas irrecitabiles abusiones reboando ebullire. Cùm ecce unus scholarium stans eminus, se audacter propiùs ingerens, prorupit in hæc verba: « O nequissime hæretice & veritatis inimice, mentitus es in caput proprium, « decipis insontes tuis falsis ac fallacibus sermocinationibus. Et cùm hoc vix perdixisset, unus gyrivagorum illorum irruens, elevata quadam securi rostrata, caput ejus in partes divisit, ut nec unum verbum ampliùs emisit, sauciatus. Elevato igitur tumultu, prosilientes illi, quos hactenus nominavimus pastores, sed jam impostores, & Antichristi præcursores nominandi, generaliter in clerũ *Aurelianensem* hostiliter armati in inermes irruerunt, libros carissimos rapuerunt, ostiis fenestrísq; confractis, & combusserunt. Et connivẽtibus oculis dissimulãte populo civitatis & veriùs cõsentiente (unde caninus meruit appellari)

1251. multos trucidarunt, multósq; in *Ligerim* demerserunt, aliquos autem vulnerarunt, & nonnullos spoliarunt. Quod cùm viderent qui in domibus clausi latuerant, clanculò de nocte turmatim recesserunt. Exturbata est igitur tota universitas, & compertum est circiter viginti quinq; clericos, absq; læsis & diversimodè damnificatis, miserabiliter occubuisse. Episcopus insuper & sui, multa probra cum damnis, qui & latuerunt, ne similibus calamitantibus involverentur, subierunt. Pastores autem formidantes, ne in civitate orta seditione supervenirent, & bellum consererent cum ipsis, recesserunt. Episcopus autem ne cani assimilaretur latrare non valenti, civitatem supposuit Interdicto, quia cives ex permissione, consensu, & cooperatione se culpabiles reddiderant & infames. Ascendit igitur clamor & querimonia, ad aures dominæ *Blanchiæ* & Magnatum, maximè autem Prælatorum. Ipsa autem Regina modestè respondit: Novit Dominus, credebam ipsos in simplicitate & sanctitate totâ *Terram sanctam* adepturos. Sed ex quo deceptores sunt, excommunicentur, capiantur, destruantur. Universi igitur scurræ illi excommunicati sunt, & tales denunciati. Sed antequam publicaretur hæc sententia, venerunt ipsi fraudulenti *Biturim*, quibus de consensu civium patefactę fuerunt portæ civitatis. Nec obediebant Archiepiscopo prohibenti, & intravit major pars eorum, alia remansit infra macerias vinearum extra civitatem. Erant enim tot, quòd non potuit aliqua civitas ipsos commodè suscipere. Sed & multi eorum exercitus per provincias plures dividebantur. Unde etiam *Parisius* suum sensit detrimentum. Cúmq; se promisisset summus ipsorum deceptorum, sermonem facere in publico & miracula obstupenda, confluebat undiq; populorum numerosa multitudo, ut inaudita à sæculis tunc audirent & viderent, quæ antea non viderant. Et cùm proditor ille quædam assereret deliramenta & miracula quæ promiserat, inventa fuissent fraudulenta, unus de populo carnifex bipennifer ipsum percutiens in capite, misit ad tartara excerebratum. Qui inhumatus projectus est in compita corrodendus. Et cùm increbruissent rumores, quòd ipsi omnes & eorundem fautores & auditores excommunicarentur, dispersi sunt: & quasi canes rabidi, passim detruncati. Similiter apud *Burdegalim*, cùm advenirent quædam eorum conventicula, jubente Comite *Legecestriæ Simone*, serratis januis exclusi sunt, & cùm aditum postularent, respondit Comes: « Cujus auctoritate hæc facitis? Ipsi autem responderunt, dicentes: Non Papalem, nec Episcopalem auctoritatem protendimus, sed Dei « omnipotentis & beatæ *Mariæ* ejus genetricis, quæ major est. Hæc cùm Comes audisset, pro frivolis talia meritò reputans, talia resignificavit: Recedite quantociùs universi, vel convocatis tota militia mea cum hujus civitatis communi & compatriotis, « vos hostiliter aggrediar decapitandos.

Exitus secundi Prædicatoris pastorum.

HÆC cùm audissent ipsi miseri, attoniti facti sunt quasi harena sine calce, & huc illúcq; fugiendo sibi quisq; consuluit, & dispersi, multiformi discrimini patuerunt. Dux autem eorum & magister clam elapsus, cōducta quadam nave, versùs *Paganismum*, unde venerat, festinus tendere satagebat: sed navitæ comperientes ipsum esse proditorem, & socium supradicti *Hungari*, quem *Bituricenses* peremerunt, ipsum ligatis manibus & pedibus miserum miserunt gyrivagum in *Gyrundam*. Et sic evadens *Scyllam*, incidit in *Charybdim*. Inventa autem sunt in clitellis suis cum pecunia non minima, plures chartæ inscriptæ literis *Arabicis* & *Chaldeis* cum prodigiosis caracteribus, & pulveribus intoxicatis, ad conficiendum potiones multiformes. Literarum autem tenor, prout postea compertum est, aliquarum erat, *quòd ipsum Soldanus hortabatur attentiùs cœptis indulgere, sub spe magnæ retributionis.* Aliquarum verò summa fuit epistolarum, quòd *populum innumerabilem erat eidem Soldano præsentaturus.* Et sic duo Magi, retibus Sathanæ perierunt illaqueati.

Finis tertii Prædicatoris.

TErtius autem in *Angliam* venire præsumens, & applicans apud *Sorham*, in brevi plusquàm quingentos pastores, aratores, porcarios, & bubulcos, & hujusmodi plebem suis nutibus mancipavit. Sed cùm jam disseminaretur, quòd fuissent excommunicati, quódq; fuisset *Hungarus*, qui principalis eorum fuit Pædagogus, & ejus socius, interempti, & dispersi complices, deteriorata non mediocriter est eorum conditio. Cùm autem venisset *Monstreolum*, apposuit dux ipsorum & ibidem prædicare, sed cùm in assertionibus suis cœpisset delirare, imò potiùs insanire, insurrexerunt auditores sui in ipsum. Ipse verò dum ad arma convolarent, in quandam sylvam fugiens, sed citò deprehensus, non tantum membratim, sed in minutias detruncatus, corvis de suo cadavere prompta papula dereliquit.

Tunc

1251.

Multi simplices seducti pœnituerunt.

TUnc verò multi de ipsorum sequacibus scientes se seductos, & propriam miseriam cognoscentes, ex injuncta sibi pœnitentia, cruces quas de manibus proditorum acceperant deponentes, & de manibus bonorum virorum eas reaccipientes, peregrinationem suam ritè perfecerunt. Et in *Terram sanctam* pervenientes, clientelæ Regis *Francorum* sunt addicti, post ejusdem liberationem, prout in sequentibus dicetur. Dicebant enim, quòd à suis magistris didicerant, quòd Regem *Francorum* forent liberaturi, propter quod se certatim cruce signaverant universi. Dominus *Thomas* natione *Neuster*, Monachus de *Syreburne*, vir quidem discretus & facundus, & ad ardua negotia Regis peragendis in transmarinas partes tunc temporis destinatus, captus est à Pastoribus, de quibus sermo præhabetur, & per octo dies retentus. Et quia noluit eorum commentis obsecundare, baculatus est gravissimè: sed de nocte vix evadens, ad Regem apud *Wintoniam* pervenit, & hæc omnia, & plura de eorum præstigiis ipsi Regi, audiente ipso qui hæc scripsit, seriatim enarravit. Scriptor autem ilicò ex ore narrantis quæ exhauserat, quia fide dignus erat, fideliter ac pleniùs annotavit.

Dicebant autem graves viri ac discreti, Prælatiq; profundi pectoris, quòd nunquam post tempora *Machometi*, tam metuenda pestis surrepsit in ecclesia *Christi*, maximè cùm propter infortunium quod Regi *Francorum* accidit, fides in Regno *Francorum* cœpit vacillare.

Damiata solotenus complanatur.

TEmpore insuper sub eodem, *Soldanus Babyloniæ*, comperiens quòd *Damiata* præda & adquisitio bis extitit *Christianorum*, jussit eam solotenùs complanari.

Novæ decretales Papales

DIebus quoq; sub eisdem, dominus Papa quasdam novas composuit Decretales, quas sedulus indagator in *libro* reperiet *Additamentorum*.

Aves mirabiles apparuerunt in Anglia.

ANni quoq; sub ejusdem circulo, temporibus fructuum, quædam aves mirabiles, quæ nunquam in *Anglia* anteà videbantur, in pomeriis maximè apparuerunt, alaudis parùm majores, pomorum grana, & non aliud de eisdem pomis commedentes: unde damnosè nimis, arbores suis fructibus viduarunt. Habebant autem partes rostri cancellatas, per quas poma quasi forcipe vel cultello dividebant. Partes insuper pomorum, quas relinquebant, fuerant quasi veneno intoxicatæ.

Papa multos Magnates absolvit, quos anteà excommunicaverat.

QUarto verò Calend. Julii, Papa recessurus à *Ianua*, quosdam Nobiles, quos in die Cœnæ horribiliter excommunicaverat, ad pacem ecclesiæ, missis pacificis nunciis ac solennibus, studet revocare. Quorum unus fuit *Thomas* de *Sabaudia*, cui neptem suam matrimonio satagebat copulare. *Conrado* insuper in illa sententia non pepercit. Et ut partem suam magis roboraret, unam neptem suam nuptui dedit cuidam potenti, scilicet domino de *Tur de pin*. Qui ipsam non ratione personæ muliebris, sed pecuniæ eam concomitantis, acceptavit, largitus est enim Papa cum ipsa muliercula, viginti millia marcarum argenti. *Thomæ* insuper de *Sabaudia*, quondam Comiti *Flandriæ*, aliam neptem dedit dominus Papa matrimonialiter copulandam, absoluto à vinculo sententiæ, qua fuerat innodatus, & quàm multos ei redditus contulit cum pecunia numerata. Præcepitq; districtius annuos redditus, quos de *Flandria* fuerat recepturus, ex tunc integrè solvi sine difficultate. Et quia ex inhibitione Papali retenti fuerant per plures annos, quoniam excommunicatus extitit, imperavit dominus Papa, ut ex tunc omnes retrodebiti solverentur reconciliato. Tantæ nempe virtutis fuerant illæ sacræ nuptiæ, ut de filio iræ, filius fieret gratiæ & vas electionis. Remanserant autem in excommunicatione, qua involverat Papa, ossa *Frederici*, & *Conradus* filius ejus, qui ex dono patris potiorem Imperii partem violenter occupaverat, & qui regna *Sardiniæ*, *Siciliæ*, *Apuliæ*, & *Calabriæ*, violenter & sine *Romanæ* ecclesiæ assensu sibi appropriaverat. *Gerardus* insuper *Marsiliensis* cum civibus *Marsiliæ*, *Cremonenses* & *Papienses*, cum eorum fautoribus, & multi alii, quorum aliqui nominatim, aliqui in genere, fuerant die Cœnæ excommunicati, adhuc manserant involuti. Multiplicati sunt igitur hostes ecclesiæ, & mala malis addita succreverunt.

Capitur Chastellion *in* Gasconia.

TEmpore quoq; sub eodem, Comes *Legriæ Simon*, in partibus transmarinis de multis domini Regis inimicis triumphavit *Gasconibus*. Et quoddam Castellum, quod erat omnibus refugium, scilicet *Chastellion*, occupavit.

Episcopus Lincolniensis *punit incontinentes, & multos facit Presbyteros.*

DIebus etiam sub eisdem, Episcopus *Lincolniensis* facto scrutinio & diligenti inquisitione & excussione per suam Diocesim, beneficiatos cogit esse continentes, & suspectas etiam mulierculas, ab ipsis longiùs amoveri. Transgressores autem per beneficiorum suorum privationem puniens, Episcopatum suum à viciis studuit emundare. Preci-

bus

Digitized by Google

1251. bus quoque blandis & austeris persuasionibus multos trahens & impellens, ad ordinem & officium subvexit sacerdotale. Frequenter quoque sermonem fecit populo, quem circùm degentes sub pœnis taxatis sacerdotes convocatos, coëgit audire. Improbos autem *Romanos* præceptum habentes Papale, ut eis provideretur, quasi venenum odivit serpentinum. Dicebat enim, quòd si animarum custodiam ipsis traderet, sathanizaret. Unde sæpe projectis literis Papalibus bullatis, talibus mandatis præcisè contradixit.

Rumores de Terra sancta.

IPsis quoque temporibus, videlicet quando Abbates *Cistercienses* congregabantur ad eorum generale capitulum, domini Regis *Francorum* nuncius, scilicet quidam Abbas ejusdem ordinis, literas in capitulo ipsius Regis legi fecit. Quarum tenor talis fuerat: *Rex Francorum & ejus uxor & parva familia eorundem, in qualiquali sanitate fuerant corporali, præstolantes misericordiam Dei post flagella. Spei autem fomitem ministravit funesta discordia & bellum cum ira & odio inexorabili, mota inter* Saracenorum Soldanos *potentissimos sese corrodentes, Soldanum scilicet* Babyloniæ, *&* Soldanum Halapiæ. Ipse autem Rex morabatur apud *Cæsaream*, & eam consilio *Templariorum* & *Hospitalariorum* firmavit.

Adventus Regis ad S. Albanum,*& ejus dona.*

EOdémque anno, in octavis scilicet nativitatis beatæ Virginis, venit dominus Rex apud *sanctum Albanum*. Et intrans sicut consuevit ecclesiam, obtulit tria holoserica, & tunc ipsa, cum aliis priùs oblatis, computabatur ad triginta. Præterea ea vice obtulit duo monilia valde preciosa, & jussit ea feretro indelebiliter, ad memoriam sui, clavis fortiter affirmari. Et postquàm ibidem per tres dies moram continuaverat, recessit.

Imber immoderatus.

IN nocte verò sancti *Lamberti*, scilicet nocte Dominica, tenebræ factæ sunt palpabiles & horribiles, & facta est tanta pluviarum abundantia; ut apertis viis aërearum cataractarum, se viderentur nubes terris infundere perituris.

Visitatio apud S. Albanum *facta.*

ANNO quoque sub eodem, circa festum sancti *Michaëlis* significabant literatoriè Monachis *sancti Albani*, dominus *Theobaldus* Prior de *Hurleia*, & dominus *Iacobus* Supprior ecclesiæ *sancti Augustini Cantuariensis*, domini Papæ Capellanus, quod venturi erant ad *sanctum Albanum* ad visitationem ibidem faciendam, sicut provisum fuit apud *sanctum Salvatorem Londini*. Et postulatæ sunt induciæ apud *Suwerc* in ecclesia sanctæ *Mariæ* ex parte Conventus, usque in diem Dominicam proximam ante diem omnium Sanctorum, quòd concessum est ab eisdem qui proposuerant & mandaverant, quòd in die sancti *Dionysii* advenirent. Interim promisit dominus Abbas *sancti Albani*, ut quicquid emendabile foret, laudabiliter ante adventum eorum declararetur; & ipse procul dubiò processu temporis, omina emendanda emendaret. Quod & compromissum est, ne aliquid scrupulosam querelam suscitaret tumultuosam. Cúmque dicto die ambo venirent, in crastino fecit Supprior sermonem in Capitulo. Deinde fecit legi suum autenticum. Posteà statuta quæ in Provinciali capitulo, celebrato *Londini*, salubria fuerant, & ordini Monastico valde necessaria, prout patet in *libro Additamentorum*, ubi plenè scribuntur. Et cùm nullum offendiculum invenissent, licèt per singulos requisitos diligens fecissent scrutinium Monachos, per moram quatuor dierum, in pace recesserunt. Aliqui autem de Monachis ecclesiæ *sancti Albani*, ad visitationem apud sanctum *Ædmundi* & alibi faciendam sunt directi. Abbas autem *sancti Albani Iohannes* secundus, eodem modo satisfecit Conventui in omnibus quæ se promiserat ante visitationem emendaturum posteà, sicut satisfecerat suus prædecessor Abbas *Willielmus*, quando fuerat ab Abbate de *Boxle* & Abbate de *Begeham* auctoritate Papali visitandus.

Scilicet neuter bene: promisit enim Conventui inter alia, quod generale suum & pitantias, quas primus omnium ad cameram suam attraxerat, omnino remitteret, nisi in refectorio vel oriolo cum sociis suis pranderet: & quòd pitantias, quas *Willielmus* Abbas prædecessor suus à fratribus infirmis abstulerat, & precium earum in vinum suum convertebat, integraliter restitueret: sed completa visitatione, cùm nihil de præmissis sibi objectum fuerat, promissa sua ad effectum minimè perducebat.

Mandatum Regis Francorum.

DIffluentibus eisdem temporibus, cùm *Conradus* multorum adeptus Imperialium gratiam & favorem, eò quòd ex generoso sanguine nobilis Regis *Ierusalem Iohannis*, scilicet ex filia ejus procreatus, & *Henricus* frater ejus, nepos videlicet domini Regis, tum propter suæ ætatis innocentiam, tum propter elegantiam, tum propter generis eminentiam, omnibus Magnatibus patris sui fidelibus, amabilis extitit & gratiosus. Dominus autem Papa hoc non acceptans, fecit indici prædicationem solennem & communem in partibus *Brabantiæ* & *Flandriæ*, ut fideles *Christi* castra infidelis *Conradi* hostiliter impugnarent,

pugnarent, statuens retributionem mirabilem, scilicet omnium peccatorum remissionem. Ampliorem videlicet, quàm pro peregrinatione in *Terram sanctam* facienda. Nam si quis contra *Conradum* signaretur, signatus & signati pater & mater, omnium peccatorum suorum veniam consequerentur. Ipsisque diebus cùm dominus Rex *Francorum* magnam sustineret tribulationem, & necessariorum omnium penuriam apud *Cæsaream*, misit ad matrem, fratres, & fideles suos epistolam lachrymabilem satis & miserabilem, postulans attentiùs, quatenus ipsi pro ecclesia universali tot ærumnas sustinenti, in manu militari, victualibus & thesauro, subsidium mitterent efficax & festinum. Quo audito, domina *Blanchia*, quæ Regni *Francorum* non muliebriter rexit habenas, omnes regni Nobiles fecit convocari, ut super hoc contractarent diligenter: Et contractantes cœperunt obmurmurare cum ira magna, dicentes, "Quoniam dominus Papa novum prælium suscitavit & intestinum, qui in finibus *Christianorum* super *Christianos*, *Christianos* exacuit, & facta prædicatione nova super viros Deo subjectos, ut suum ampliet dominium, dominum nostrum Regem pro fide *Christiana* tot probra, tot adversa sustinentem, facit tradi incuriæ & oblivioni. Jam enim dilatata fuit prædicta prædicatio, per fines *Francorum*. *Blanchia* igitur commota, quia non sine causa murmur suscitabatur, jussit omnium terras & possessiones cruce signatorum in manu sua recipi, dicens: "Qui Papæ militant, de Papalibus sustineantur, & eant irredituri. Magnates insuper contermini, in quorum terris talis prædicatio omnes signaverat, fecerunt similia, & ita emarcuit prædicatio, & signati revocabantur. Necnon *Prædicatores* & *Minores*, qui hoc negotium commotionis promoverant, severè nimis super hoc sunt redarguti à Magnatibus, dicentibus. "Nos vobis ecclesias & domos ædificantes, vos educamus, receptamus, vestimus & pascimus. Quid vobis Papa confert utilitatis? vos vexat, exagitat, & de vobis suos facit telonarios, & benefactoribus vestris reddit odiosos. Quibus ipsi: "Obedientia nos coëgit. Ex tunc igitur dominus Papa meritò erubescens, de pace tractare satagebat. 1251.

Philippus Luuel graviter accusatur

ANni quoque sub ejusdem curriculo, circa festum S. *Michaëlis*, *Philippus Luuel* clericus, à Senescalcia Comitis *Wintoniæ*, ad servitium domini Regis vocatus, & custodiæ *Judæorum* addictus, graviter est coram Rege accusatus, affirmantibus adversariis, quòd quando versùs partes Aquilonares ipse & *Nicolaus* de *sancto Albano* clericus ad *Judæos* aporiandos destinabantur, vasa preciosissima à quodam *Judæo* valde divite clam susceperat, ut eidem parceret in Regis tallagio. Et similiter de aliis occulta munera susceperat, ut his parceret, hos autem in damnum Regis, & in suæ fidei læsionem, oneraret. Rex igitur iratus valdè, jussit indecenter tractari, donec super tanta transgressione satisfieret, ipsum *Philippum*. Ipse *Philippus* vir vafer & circumspectus, à domino *Johanne Mansello* principali Regis consiliario, de tanta tribulatione consilium & auxilium humiliter postulavit. Misertus igitur *Johannis* ipsius, quoniam ipsum ad servitium domini Regis, & sublimiùs vocaverat promovendum, efficaciter procuravit, ut gratiam Regis, data non minima pecunia, ut dicitur, mille marcas, recuperavit. A Balliva tamen amotus, & non mediocriter verecundatus.

Dedicatio ecclesiæ de Hales.

EOdémque anno, nono Novembris, vigilia scilicet sancti *Leonardi*, Comes *Richardus* solenniter & magnificè nimis fecit dedicari ecclesiam de *Hales*, quam magnis fundaverat sumptibus, et ædificia construxerat, prout in mari voverat, quando à *Gasconia* rediens in mari suborta tempestate periclitabatur, vix portum attingens in *Cornubia*. Erant autem in memorata dedicatione præsentes, dominus Rex et Regina, et ferè omnes *Angliæ* Magnates et Prælati. Episcopi verò tredecim. Qui omnes Missam die dedicationis celebrarunt, quilibet verò ad suum altare. *Lincolniensis* ad majus altare Missam solenniter valdè decantavit. Erat autem dies Dominica, in qua splendidè et ordinatè optimates cum Episcopis et aliis carne vescentibus coëpulabantur. Religiosi verò piscium multitudine et varietate reficiebantur, seorsum collocati. Erántque ibidem milites plusquàm trecenti. Istius nempè festi solennis et convivii magnitudinem ad plenum si describerem, limites transgredi dicerer veritatis. Mihi autem *Mattheo Parisiensi* super hoc edoceri cupienti, ne falsa huic libro insererem, sub indubitata certitudine Comes significavit, quòd omnibus sumptibus computatis, in ipsius ecclesiæ constructione decem millia marcarum exposuerat. Addens quoddam verbum memorabile, imò et commendabile: "Utinam Deo complaceret, ut omnia quæ in castro de *Walingeford* expendi, tam sapienter et tam salubriter expendissem.

Diebus

1251.

Adventus Comitis Legriæ, cum tertio fratre Regis.

DIebus insuper sub eisdem, Comes *Legriæ Symon* cum uxore ejus, adducens secum *Guidonem* de *Lizinnum* Comitem, domini Regis fratrem uterinum tertium, navem ascendit apud *Witsand*, ut in *Angliam* transfretaret. Et cùm prosperè velificans, ferè portum attigisset, mutato vento in contrarium cum magno periculo repulsus, apud *Witsand* est appulsus. Unde de exeuntibus, & ad hospitium pristinum redeuntibus, fuerunt aliqui qui jocosè dicerent: Supra modum abundant fratres Regis, in *Angliam* qui vacui veniunt, & illuc confluunt ut repleantur: Mare repulit superfluitatem. Sed hoc secundùm morem *Francorum* jocaliter est prolatum. Comites igitur expectata aura commodiore, ad portum *Dovere* prosperè applicuerunt. Reliquerat autem Comes *Legriæ S.* fideles suos, qui viriliter bellum suum sustinentes, impetus *Gasconensium* viriliter repulerunt. Cùm autem dominus Rex de adventu eorum certificaretur, ratione Comitis fratris, non Comitis *Legriæ*, venit eis obviam lætabundus. Præceperatque multis Magnatibus & civibus *Londinensibus*, ut cum lætitia & solennitate occurrentes fratri suo, reciperent ipsum cum laudibus & exultatione. Ipse autem postquàm clitellas suas vacuas imprægnasset, ad propria dives remeavit.

Tempestas damnosa.

SUB ejusdem anni temporibus, videlicet in æstate, die sancti *Dunstani*, caligo summo mane orta, totum, ut videbatur, mundum, tam in Oriente quàm Occidente, tam in Austro quàm Aquilone denigravit, & auditus est tonitrus, quasi valdè remotus, cum coruscationibus præambulis. Et circa horam primam appropinquante tonitruo cum coruscationibus, unus ictus cæteris horribilior, ac si cœlum se terris ingereret, omnium audientium aures & corda terribiliter subito fragore immutavit. Cecidit igitur cum illo ictu fulgur super thalamum Reginæ, ubi tunc commorabatur cum filiis & familia sua, & caminum in puluerem comminutum in terram usque prostravit, & domum totam concussit. Et in foresta adjacente, scilicet *Windelesore*, triginta quinque robora vel prostravit, vel findens dilaceravit. Molendina insuper quædam cum suis molendinariis, & quasdam caulas cum pastoribus suis, cum quibusdam aratoribus & viatoribus, contrivit. Et multa quæ nos hæc scribentes non audiverimus, vel vidimus, damna irrogavit mortalibus. Apud *sanctum Albanum* insuper, super lavatorium fulgur cecidit, & illud accendit: & in aliis locis cecidit in ipso cœnobio, tamen non multum damnum fecit. Sed vestigia multis annis posteà in muris apparuerunt. Sed quod mirabile est, & relatu dignum, quidam in eadem die apud *sanctum Albanum* fratres *Prædicatores*, sicut ferè quotidie suscipiuntur, vel *Minores*, ad hospitandum vel prandendum, & non possent ad instantiam Monachi, qui eos de more suscipit & procurat, quin evagarentur, retinere, licèt adhuc tempestas non cessaret, cùm exissent à villa, obviam habuerunt faculam unam sub specie gladii evaginati, sed plicabilis, & tonitrum cum murmure horribili continuè subsequentem, in via, quæ strata publica est, & nimis trita hominibus & bigis. Et divertentes se signaverunt signo crucis, incipientes invocando spiritum sanctum, cantare *Veni creator spiritus*, & quod sequitur, cum timore & devotione. Et hebetatum est fulgur cum fulgore, & transiit ignis cum fulgure & tonitru, ipsis illæsis & indemnibus.

Inundatio maris insolita.

ANni quoque sub ejusdem tempore, videlicet in Æquinoctiali tempore, mare solitas metas transgrediens, in partibus *Anglicanis* damna finitimis irrogavit non minima. Litora autem per sex pedum spacia, ultra quàm nunquam visum est, occupavit.

Regina Scotiæ repatriat.

ET circa festum S. *Michaëlis*, Regina *Scotiæ*, scilicet relicta Regis *Alexandri*, & filia *Engelrami* de *Cusy*, gratia patriam & parentes visitandi, assignata ei de Regno *Scotiæ* parte, quæ eam contingebat, videlicet septem millium marcarum reditu, recedit à *Scotia* repatriando. Et per medium viam carpens cùm ad dominum Regem pervenisset, ut ipsum salutaret, multis honoribus & muneribus, sicut moris est Regi omnes alienigenas donis & reverentia prævenire, exaltavit. Flagitans ut cùm ad nuptias filii sui *Alexandri* secundi, quem nobiles *Scotiæ* in Regem sublimaverant, vocaretur, sine moræ dispendio remearet.

Torneamentum habitum apud Roffam.

EOdémque anno, in festo conceptionis beatæ Virginis, apud *Roffam* factum est torneamentum aculeatum inter *Anglos* & alienigenas. In quo contriti sunt turpiter alienigenæ, ita ut fugientes probrosè ad civitatem gratia refugii, armigeris obviam venientibus iterum sunt recepti, spoliati, & egregiè baculis & clavis malleati. Et sic ictus quos injuriosè in torneamento de *Brack* receperant, cum multo fœnore reddiderunt. Crevit igitur ira & odium inter *Anglos* & alienigenas. Et diatim successivè formidabile suscepit incrementum.

Transiit

1251.

Annalis conclusio.

TRansiit igitur annus ille frugifer & fructifer usque ad sufficientiam, & potius abundantiam, quamvis procellosus, turbidus, & fulgure formidabilis. Domino verò Papæ & curiæ *Romanæ*, laboriosus, sumptuosus, & propter transmigrationem periculosus. *Franciæ* & *Angliæ* sub pace pendula suspiciosus. *Romanis* autem, *Italicis*, *Germanicis*, *Siculis*, *Appulis*, & *Calabribus* decapitatis & adhuc acephalis, minimè securus. *Daciæ* cruentus *Scotiæ* quoque cujus puer Rex extitit, titubans & minax, exemplo *Pompei Magni*, prout *Lucanus* commemorat, dicens:

Ætas Niliaci nimium suspecta tyranni est,
Ardua namque fides maturos exigit annos,
Sub ocillo fortunæ, tacitus et tremebundus.

Rex celebrat Natalitia apud Eboracum.

ANNO domini M.CCLII. qui est annus Regni Domini Regis *Henrici* trigesimus quintus, fuit idem dominus Rex ad Natali Domini apud *Eboracum*, ut filia sua *Margareta*, ætate jam, *Alexandro* Regi *Scotiæ* matrimonio copularetur, & nuptiæ, ut inter tantas personas decuit, celebrarentur. Convenerat autem ibidem utriusque Regni tam cleri quàm militiæ, multitudo numerosa nimis, ut tam magnarum nuptiarum serenitas, lautiùs & latiùs coruscaret. Affuerunt enim ibi dominus Rex *Angliæ*, & Regina cum suis Magnatibus, quos prolongum esset nominatim dinumerare. Fuerunt insuper ibidem Rex *Scotiæ*, & Regina mater ejus, ob hoc vocata ex partibus Transmarinis. Quam non tantùm *Scotiæ*, sed multi *Franciæ*, unde oriunda fuit, nobiles, quos secum adduxerat, sequebantur. Ipsa enim, ut moris viduarum, partem proventuum Regni *Scotiæ* tertiam sortita, quæ ad quatuor milia marcarum & ampliùs ascendit, præter alias possessiones, quas de dono patris sui *Engelrami* receperat, cum pomposo comitatu & numeroso fastigiosè nimis incedebat. Cùm autem *Eboracum* pervenissent universi, ipsi qui cum Rege *Scotorum* venerant, in una strata, sine aliorum intermixtione, ad cautelam hospitabantur. Et dum quidam Magnatum æditui, quos Marescallos appellamus, dominis suis hospitia providerent, discordes pugnas cum pugnis, posteà cum clavis, deinde cum gladiis inierunt. Et aliqui eorum graviter vulnerabantur, unus occubuit interfectus, alii sauciati, nunquàm posteà convaluerunt. Reges autem per custodes, quos ibidem habuerunt, discretos & modestos, tam dominorum quàm ministrorum contentiones prudenter compescuerunt. Archiepiscopales insuper, ne penuria hospitiorum, lites suscitaret, omnibus, licèt numerum excedebant, competenter, secundùm id temporis, receptacula providerunt.

Rex Scotiæ Baltheo donatur militari à Rege Angliæ.

DIE igitur natalis Domini, dominus Rex *Angliæ* Baltheo apud *Eboracum* donavit militari Regem *Scotiæ*, & cum eo Tyrones fecit viginti. Qui omnes vestibus preciosis & excogitatis, sicut in tam celebri tyrocinio decuit, ornabantur.

Rex Scotiæ desponsavit filiam Regis Angliæ.

IN crastino autem natalis Domini, videlicet in die sancti *Stephani*, Rex *Scotiæ* filiam Domini Regis *Angliæ* desponsavit. Et quia catervatim ac glomeratim sese inordinatè populi ruentes comprimebant, ut interessent & viderent talium nuptiarum solennitatem, secretò & ante expectatum, matrimonii solennitas summo mane est peracta. Erant nempè ibidem tot populorum diversitates, tot nobilium *Anglorum*, *Francorum*, *Scotorum* multitudines copiosæ. Militum quoque tot turbæ numerosæ lascivis vestibus adornatæ, sericis & transformatis ornamentis, superbientes, ut illa sæcularis & lasciva vanitas, si ad plenum describeretur, in auribus audientium admirationem & tædium generaret. Mille enim milites & ampliùs vestiti serico, ut vulgariter loquamur, cointises, in nuptiis ex parte Regis *Anglorum* ibidem apparuerunt. Et in crastino omnibus illis abjectis, in novis robis sese curiæ repræsentarunt. Ex parte verò Regis *Scotiæ*, sexaginta & ampliùs satis decenter milites, & multi militibus æquipollentes, ibidem adornati, aspectibus universitatis sese ingerebant.

Rex Scotiæ facit homagium Regis Angliæ.

FEcit igitur Rex *Scotiæ* Regi *Anglorum* homagium ratione tenementi, quod tenet de domino Rege *Anglorum*, de Regno scilicet *Angliæ*, *Laudiano* videlicet, & terris reliquis. Et cum super hoc conveniretur Rex *Scotiæ*, ut ratione Regni *Scotiæ* faceret homagium & fidelitatem cum ligantia domino suo Regi *Anglorum*, sicut fecerunt prędecessores sui Regibus *Anglorum*, prout evidenter in Chronicis locis multis scribitur, respondit Rex *Scotiæ*, quòd pacificè illuc venerat, & pro honore Regis *Angliæ*, & per ejus mandatum, ut videlicet mediante copula matrimoniali, ipsi confœderaretur, & non ut ipsi de tam ardua quæstione responderet. Non enim habuerat super hoc cum suis primatibus plenam deliberationem, aut consilium competens, prout tam arduum negotium exigebat.

Digitized by Google

1251. gebat. Dominus autem Rex cùm hæc audisset, noluit tam serenum festum aliqua perturbatione obnubilare, & tam juvenem Regem & juniorem sponsum molestare, maximè cùm venisset, ut cum summo gaudio filiam suam vocatus desponsaret, sed ad tempus omnia sub silentio præteriens dissimulavit.

De jure Comitis Marescalli in hoc casu.

IN hoc autem tyrocinio & nuptiis, Comes Marescallus jus suum & avitam sibi cōsuetudinem instanter fieri flagitavit, scilicet Palefridū Regis *Scotiæ*, quem pro jure vendicavit sibi stratum exhiberi, non pro precio vel concupiscentia, sed pro antiqua consuetudine in casibus consimilibus, ne in suo tempore pro sua desidia deperiret. Cui responsum fuit, quòd Rex *Scotiæ* tali non subjacet exactioni, quia si placeret ei, potuit ipsa arma suscipere à quovis Principe Catholico, vel ab aliquo nobilium suorum. Sed ob reverentiam & honorem tanti Principis Domini & vicini sui ac soceri tanti, maluit ab ipso Rege *Angliæ* cingulo donari militari quàm aliquo alio. Et sic præcipiente domino Rege, in totum die festo, omnimoda lis conquievit.

Descriptio convivii nuptialis.

COnvivantes igitur gratantur Reges & eorum Magnates & familiæ, dies Natalitios cum summo gaudio deducebant. In quo si epularum abundantem diversitatem, vestium transformatarum varietatem, joculatorum applaudentium voluptatem, commensalium numerositatem, pleniùs explanarem, in absentium cordibus & auribus hyperbolica narratio generaret Ironiam. Sed ut de uno cætera per comparationem aptabilem intelligantur, ex dono Archiepiscopi in ipso convivio plusquàm sexaginta boves pascuales, unum ferculum primitivum & generale perfecerunt. Coepulabantur ad invicem nunc omnes cum isto, nunc cum Rege altero, certatim voluptuosa prandia copiosè convivis præparantes, ut mundi vanitas theatralis quicquid potuit de brevi ac transitoria sua lætitia mortalibus ostentaret. Cum Archiepiscopo, qui quasi Princeps fuerat borealis & serenus hospes omnium, aliquot diebus prandebant universi. Et in omni defectu & necessitate, cunctis sinum auxilii patefecit. Nunc in vagorum hospitiis, nunc in equorum pascuis, nunc in vasis diversis, nunc in ignium fomentis, nunc pecuniæ dono, nunc omnium potenter supplevit necessitates, ita quòd illo domini adventui in donis auri & argenti ac serici, quatuor millium marcarum, quæ nunquàm posteà messuit, in sterili litore seminavit. Hæc autem pro tempore facere oportuit, ut famæ integritas conservaretur, & os loquentium iniqua obturaretur.

Festum sancti Edwardi Londini celebratur.

ET dum hæc in partibus borealibus *Angliæ* magnificè peragerentur, domino Rege procurante, qui non immemor sancti *Edwardi* esse sustinuit, dominus Episcopus *Elyensis*, & *Westmonasterienses*, & *Walterus* Abbates, in loco domini Regis *Londini*, scilicet apud *Westmonasterium*, de mandato ipsius Regis, festum sancti *Edwardi* magnificè, tam in ecclesiæ solennitatibus, quàm in palatii conviviis gratanter peregerunt.

Reconciliatur Philippus Luuel Regi Angliæ.

DUM adhuc festivitas lætitiæ nuptialis perduraret, & reliquiæ cogitationum & consiliorum omnium diem festum agerent, *Philippus Luuel* clericus, vir quidem vafer & facundus, novo Regi *Scotiæ* & sponso recentiori humiliter supplicavit, ut pro ipso preces funderet, quibus Regem versùs ipsum commotum pacatum redderet & benignum. Ipse enim *Philippus* Regem *Scotiæ* priùs bene noverat, & ipsius patrem & matrem habuit quandoque amicissimos. Nam dum Comitis *Wintoniæ* Senescallus extitit, in *Galeweia*, quæ ad jus Comitis spectare dignoscitur, quandoque commorans, dictum Regem *Scotiæ* & Reginam & suos familiares, honorificis respexit sæpiùs donativis. Videns igitur tempus idoneum, novus Rex petitionibus *Philippi* favorabilis, ante dominum Regem *Angliæ* flexis genibus & conjunctis palmis hæc verba protulit præambula, quæ cor ipsius Regis *Angliæ*, qui eum voluit erigere, sed noluit qui se incurvaverat, & multorum circumsedentium lachrymas pietatis & jocunditatis excutere videbantur, poterant commovere. Ait igitur. « Domine mi Rex, novit serenitas vestra, quoni« am quamvis Rex sim, & ex vestra munificentia miles effectus, puer sine ætate & « scientia, insuper & pupillus, quia patre meo defuncto, mater mea partes natales « suas longinquas & ultramarinas repetens, me tenellum reliquit, nec adhuc nisi vocata « à vobis remeavit. Adopto igitur ex hoc nunc & deinceps vos in patrem. Imò, ut « & patris & matris defectum in me suppleatis, & insufficientiæ meæ consilium et paternum patrocinium impendatis. Et cùm dominus Rex vix lachrymas continens, cum suppresso singultu respondisset, *Libenter:* puer, non pueriliter loquens, addidit, dicens. « In hoc ergo experiar, & experimento sciam, quoniam vestri gratia exaudistis me, si pri« mitias mei desiderii effectui mancipetis. Remittendo omnes offensas *Philippo Luuel*, « qui

Digitized by

"qui patri meo & matri, ac mihi multos quandoque contulit honores, ipsum in pristinam quoque revocetis familiaritatem. Didici enim à fide dignis, quod injustè accusatus est, fidelis nempè pridem inventus est, & in arduis comitis *Wintoniensis* necessarius; Vestris quoque consiliis aptus & obsequio. Cùmque postulationi circumsedentes calcar adhibuissent favoris, Rex benignè concessit. Hujc autem negotio efficax adjutor & instructor, fuit *Iohannes Mansel* potissimus. 1252.

COmpleta igitur solennitate nuptiali, Rex *Scotiæ* civiliter licentia postulata recedit, ad propria cum uxore sua novella Regina rediturus. Et commissa est custodia ipsi Reginæ tutissima, ad ipsius omnimodam informationem, videlicet dominus *Robertus Norensis*, domini Regis hospitalis Marescallus, & dominus *Stephanus Bauzan*, Milites. Et cum eisdem quædam nobilis domina omni honestate prædita *Matildis*, scilicet relicta *Willelmi* secundi de *Cantelupo*, cum quibusdam aliis viris discretis & facetis. Promisitq; Regi *Scotiæ* dominus Rex *Angliæ*, consiliarium discretum & fidelem destinare, qui negotia tam Reginæ quàm Regis partem contingentia, cum optimatibus Regni sui providè contractaret.

Custodes Reginæ Scotiæ deputantur.

ANNO quoque sub eodem, videlicet in Octavis Epiphaniæ, & in die & in nocte sequenti, Æolus furibundus & iratus, Africum in damnum multorum suscitavit. Qui cum horribili flans mugitu & impetu vehementi, fluctus maris à litore repellens, domos discooperuit vel diruit. Robora maxima radicitùs avulsit, vel dilacerans frondibus viduavit, ecclesias plumbo profectò decalcavit. Naves in profundo demersit magnas, & etiam solidissimas. Et damna multis irrogavit irrestaurabilia. Quæ si magna fuissent in arida, majora constat fuisse in decuplo sub æquorea feritate. Et si de aliis sileamus incommodis & damnis, quædam quæ novimus & sensimus duximus recitare. Apud portum de *Winchelese*, *Anglis*, & maximè *Londinensibus* valdè necessarium, fluctus marinus, quasi ex repulsu hesterno dedignans & furibundus, litorum confinia occupando, molendina, & domos occupavit; & homines quàmplures submersos, asportavit. Et ut de aliis inopinabilibus eventibus, quæ alibi contigerunt, pleniùs certificemur, in cœmiterio beati *Albani* robora, quæ trium hominum amplexibus circumdari nequiverant, tria radicitùs avulsit, aliorum frondes truculenter dilaniando. Et in festo sancti *Valentini*, pervenit dominus Rex *Londinum*.

Ventus impetuosissimus.

ANNO quoque sub eodem, scilicet primo quo creatus extitit, adquisivit sibi Episcopus *Roffensis* adhuc novellus à curia *Romana*, ubi notus fuerat ob hoc, quia domini Regis ibi diu extiterat procurator, potestatem, non sine multorum admiratione, extorquendi à beneficiatis in suo Episcopatu quintam partem redituum suorum usque in quinquennium: licèt idem Episcopus pristinos reditus suos, quos antequam ad Episcopatum promoveretur ex indulgentia Papali sibi retinuisset: necesse enim habuit, ut asseruit, Episcopatum suum exilem à paupertate relevare. Opprobrium enim ei videbatur, quòd ille Episcopatus inter omnes *Angliæ* Episcopatus pauperrimus diceretur, & à *Karleolensi* jam superaretur. Exigebat igitur sibi summam memoratam exhiberi, non secundùm æstimationem bonorum ecclesiasticorum à subjectis, sed quocunque modo ex bonis ecclesiasticis emergentium.

Episcopus Roffensis colligit quintam partem redituum suorum subjectorum.

TEmpore quoque sub eodem, videlicet decimo tertio Calend. Februarii, obiit *Nicolaus* de *Sanford* Miles. De cujus morte libet in hoc volumine, non propter divitias, sed propter ejusdem strenuitatem, memoriam perpetuare. Ejus mortem, conceptus dolor de morte egregiæ sororis suæ *Ceciliæ*, ut prædictum est, subarravit.

Obitus Nicolai de Sanford.

IPSIS quoque diebus, misit dominus Papa domino Regi *Angliæ* persuasoriam & efficacem valde epistolam, ut idem Rex se viriliter accingeret, & sine damnosa dilatione ad *Terram sanctam* adjuvandam, & ut domino Regi *Francorum* auxilium præstolanti, opportunum ac festinum impenderet adminiculum. Quod si nollet, saltem alios transfretari & peregrinari paratos & desiderantes, non impediret. Hæc autem clausula finalis adjecta fuit, quia quosdam Magnates *Terram sanctam* adire paratos, in magnum damnum & jacturam eorundem, retardavit. Dominus autem Rex, ut Papali desiderio & persuasioni obtemperaret, à *Iudæis* quicquid ipsi miseri habere videbantur, non tantùm abradendo vel excoriando, sed eviscerando extorsit. Auri quoque sititor Hydropicus, talenta, vel crusta, aut jocalia, adeo avidè tam à *Christianis* quam *Iudæis* emunxit, ut videretur *Crassus* à mortuis novus resuscitatus.

Papa animat Regem Angl. ad peregrinandum.

1252. VErno quoque tempore imminente, ut cum serenitate anni respiraret & ipsa ecclesia, dominus Papa, quem *Perusienses* honorificè receperant, scientes ex ejus adventu emolumenta pervenire, septem creavit *Perusii* Cardinales. Et cùm neptes suas fastigiosè nimis & sumptuosè maritasset, apposuit adhuc, ut suum partem magis roboraret, unam neptem suam *Henrico* filio *Frederici*, nepoti scilicet Regis *Angliæ*, matrimonialiter copulare, ut idem *Henricus* fieret quasi filius Papæ adoptivus, & sub alis ecclesiæ protectus, & à sententia, qua innodabatur, penitus absolutus, summa pace gratularetur. Quod cùm Magnates Imperii audirent, maximam conceperunt indignationem eò quòd præsumeret Papa tam nobilem, tamque generosum adolescentem ignobilitare. Eodemque tempore, *Willielmus* Comes *Hollandiæ*, de sua dolens & damnificatus præsumptione, videlicet quòd ad fastigium Imperiale ex persuasione Papali, & adjutorio pecuniali anhelasset, omnia resignavit, malens pacis, licèt serò, securitate gratulari minoratus, quàm ambiguis exaltatus Martis periculis obviare.

Roboratur Papa multiplicatis Cardinalibus.

EOdemque anno in Quadragesima, missi sunt Comiti *Richardo* de partibus transmarinis Bubali, pars verò sexus masculini, pars fœminini, ut in his partibus Occidentalibus ipsa animalia, non priùs hic visa multiplicarentur. Est autem Bubalus genus jumenti bovi consimile, ad onera portanda vel trahenda aptissimum, Cocodrillo inimicissimum, undis amicum, magnis cornibus communitum. Unde *Bernardus* Philosophus:

Primi Bubali in Anglia visi

Ossibus exstruitur Elephas, dorsoq; Camelus,
Surgit & in Bubalo cornua frontis honor.

TEmpore quoque sub eodem, misit dominus Rex bigam oneratā pannis laneis & griseis, videlicet aptis ad fratres *Minores* vestiendum, fratribus *Minoribus*, quasi eleemosynam suam: sed fratres audientes quòd ipse dominus Rex illos à mercatoribus, sicut alia, quæ capit, imo rapit, extorsisset, & precium factis tantùm talliis retinuisset; ipsi fratres tale xenium abhorrentes recipere, totam ipsam sarcinam cum biga remiserunt. Dicentes, quòd non licet facere eleemosynam de rapina pauperum, nec ipsi tale abominabile munus reciperent. Quod factum fratres reddidit commendabiles, & Regem reprehensibilem, proh pudor! Rex speculum justitiæ esse teneretur & exemplum, & quasi Sol, cujus radii rectissimi sunt, & opaco perlustrantes, ejus verba vera incommutabiliter stare deberent, tenebrosos illuminantia & informantia. Nunc autem cùm in se tenebrosus sit qui Rex appellatur, qualiter illuminabit obfuscatos? unde *Statius*: *Tunc omnia jure tenebis, Cum poteris Rex esse tui. Sed hæc omnia plectuntur Achivi.*

Fratres Minores renuũt accipere munus rapitiũ Regis.

ANNO quoque sub eodem, dum Comes *Legriæ Simon* in *Anglia* moram faceret, licèt brevem, *Gasconenses* recalcitrantes, & à pactis initis resilientes, bellum contra Regem moverunt, & quos Comes suo loco posuerat, ut sua castra salvo custodirent cum possessionibus, protervius infestarunt. Significantes domino Regi, quòd Comes memoratus proditor fuit nequissimus, coacervans infinitam pecuniā, quam à nobilibus & civibus & plebeis nulli parcens extorsit dicens, quòd Rex indigēs & peregrinaturus omnia foret recepturus, quæ tamē omnia sibimet usurpavit. Præterea addiderunt, ipsum graviter accusantes, quod nobiles *Gasconiæ* vocavit ad suum consiliū pacificè, qui Regi fuerant subjecti fidelissimi: Et convocatos, quasi *Simon*, & non *Simon*, in dolo retinuit, incarceravit, & nequiter fame interemit. Unde Regi nimis suspectū talibus sibilis Comitem reddiderunt. Rex igitur fluctuans sub incertitudine, in *Gasconiam* clam & subitò *Henricum* de *Wengham* clericum suū, virum subtilē & circumspectum, ad inquisitionē diligentem faciendā super præmissis, ut infallibiliter certificaretur, destinavit: sicut olim miserat *Galfridum* de *Langeleia*, ut super factis *Roberti Passeleve* suspecti, inquirendo abscondita rimaretur, & nodum quærens in scirpo, & angulum in circulo, perplexa denodaret: sed uterque perscrutator defecit perscrutans scrutinio. Comes autem ut hæc audivit, iratus est valdè causa duplicata, & coram Rege suam allegans innocentiam, ait: „Quid est, domine mi Rex, quòd aurem & cor mandatis proditorum tuorum inclinan„do, plùs eis de proditione sæpè convictis, quàm mihi fideli tuo credis? & super factis „meis facis inquisitionē? Cui Rex æquanimior effectus, respondit: Si omnia clara sunt, „quid nocebit tibi inquisitio? imo potiùs fama tua clarificabitur. Comiti igitur humiliato, & redire in *Gasconiā* parato, dedit Rex & accōmodavit pecuniæ partē non minimā supplicanti. Festinanter igitur Comes transfretavit, animum non habens penitus serenatum. Proposuit enim de tantarum accusationū injuriis, condignā vindictā adipisci. Constans igitur

Accusatur graviter Comes Legriæ Simon.

igitur copiosum exercitum, de *Francorum* militibus & servientibus stipendiariis, Regem *Navariæ*, & Comitem *Bigorriæ*, & multos alios, in exterminium adversariorum suorum, seipsum insuperabiliter roboravit, & superbiam edomuit *Gasconensium*, adeò quòd nisi *Anglia* utilis eis esset ad vina sua vendenda, omnes à fidelitate Regis *Anglorum* recessissent, & alium sibi dominum acquisissent. Et quia ad *Hispaniam* modò habent *Gasconenses* refugium ad vina sua vendenda, quibus solis subsidiis recreantur, videlicet ad *Cordubam*, *Sybillam*, *Valentiam* magnam, quę modò cultui subjacent *Christiano*; formidatur, ne relictis partibus *Anglicanis*, in quibus tot vexantur angustiis & injuriis, maximè per Regias exactiones, ad partes de cætero se transferât ultiores. Hæc idcirco huic paginæ duximus propensiùs inserenda, quia de toto nobili Regno *Angliæ*, quæ de partibus sibi subjectis consuevit gloriari transmarinis, & nunc per ignaviam & falsitatem Regum *Angliæ* abbreviatur mutilata, vix *Gasconia* vacillans, quã Rex *Francorum* contemnit, *Anglis* remanet inclinata, quam si penitus amiserint, prout à *Gasconensibus* palàm promittitur, nunquam futuris temporibus in terris transmarinis ancoræ figentur cismarinæ. 1252.

TEmporibus quoque sub eisdem, videlicet in crastino sancti *Gregorii*, quarta feria, cùm Lunæ mutatio immineret, visa est quarta die antequàm prænunciaretur prima; die enim Sabbati futura proximò, fuit re vera prima. Posteà verò continuè quindecim diebus, visus est Sol, Luna, & sidera rubicunda, & quasi nebula sicca, vel fumus flante Borea vel Subsolano, totius mundi replere latitudinem. Anno sub eodem, potissima pars Martii & totus mensis Aprilis & Martius, sub ardenti Sole torrebatur; flante continuè Subsolano, Borea vel Aquilone. Caumatis igitur & siccitatis causis multiplicatis, rorisque cessante refrigerio, poma & alii fructus, qui jam apparuerunt, & ad quantitatem nucum susceperant incrementum, emarcuerunt, & infatuati ceciderunt, vix aliquota parte prosperante, licèt flores præambuli fructus uberrimos promisissent. Auxit autem illam fructuum jacturam residuorum, cùm jam glandium grossitudinem sortirentur, gelu repentinum matutinale cum coruscatione innaturali (quam uredinem naturales Philosophi appellant) pubertatem pomorum, glandium, faginæ & omne genus fructuum & etiam herbarum adeò adussit, ut vix pars decima remaneret. Veruntamen propter primitivam abundantiam, adhuc pomaria pomis & agri satis abundabant: & si omnia fructuum germina remansissent, non possent arbores suos quos ediderunt fructus supportare. Ascendente autem Sole usque ad fastigium solstitiale, calor immoderatus & intolerabilis adeò superficiem terræ combussit & caumata multiplicavit, ut omni gleba emarcente, prata esum omnimodum pecudibus denegârunt. De noctibus insuper calor perdurans, muscas & pulices & cætera generavit detrimenta, ut omnibus viventibus, vivendi tædium suscitaret.

Mirabiles constitutiones aeris.

DIebus quoq; sub eisdem, cùm multi beneficiati in Diocesi *Lincolniensi*, persuadente efficaci admonitione Episcopi *Lincolniensis*, ut ad gradum sacerdotii volentes aut nolentes promoverentur, fuerunt multi colla jugo Domini supponere super hac forma renuentes, qui contributionem communi assensu inter se colligerent, thesaurumque non minimum coadunantes, ad *Romanam* curiam miserunt, & Papali auctoritate effusa pecunia, quæ multum in ipsa curia potest, huic Episcopali decreto restiterunt; & licentiam impetrarunt, per aliquot annos sine sacerdotio scholas exercere. Et sic specie honestatis, de sub jugo Domini colla vulpinis calliditatibus excusserunt.

Beneficiati renuunt ad Sacerdotium promoveri.

EOdemq; anno instante Paschali solennitate, fecit dominus Rex convocari *Londini* omnes Magnates *Angliæ* cruce signatos, ut infra quindenam Paschæ ibidem convenirent, & super negotio *Terræ sanctæ*, cujus honor enormiter vacillare videbatur, diligenter contractarent. Ipso quoq; tẽpore cœpit nomen Regis *Francorum* non mediocriter in Regno *Francorũ* sordere, & inter nobiles & vulgares exosum nimiũ vilescere, tum quia in finibus Ægypti tam turpiter ab infidelibus victus extitit, & tota *Frãcorum* nobilitas cum ipso indelebilem induit confusionẽ, tum eò quòd Regi *Angliæ Normanniam* & alias terras ultramarinas, quas idem Rex *Francorum* detinet occupatas, offerre sine eorũ assensu præsumpsisset, si eidem efficaciter ac potenter subveniret, maximè cùm teneretur utpote cruce consignatus. Augebat insuper *Francorũ* superbiã, opprobriũ frequenter inter loquendũ in facie recitatum, quòd turpiter fugiente *Francorũ* post Regem nobilissimo, videlicet *Roberto* Comite *Atrebatensi*, fratre Regis *Francorũ*, quidã *Anglicus*, scilicet *Willielmus* de *Longa Spata*, de stirpe Regia *Angliæ* procreatus, ætate juvenis, viriliter stetit usque ad mortem laudabiliter & strenuè dimicando. Unde nec ipsi *Franci* negare

Franci nolunt obedire mandatis Regis eorum.

 possunt,

1252. possunt; quin Martyrii corona fulgeat redimitus, beato *Ædmundo*, si fas est asserere, præferendus. Hic igitur confessor gloriosus, quem manifestat incorruptio cum signorum frequentia: Ille Martyr palàm comprobatus, miles elegans, strenuus, & generosus; in *Francorum* oculis, spina fuerat læsionis. Dolet enim omnis arrogans laudis consortio, quantò magis de superante? unde Poëta:

Omnisque potestas, vel superbus, impatiens consortis erit.

Regis igitur *Francorum* mandato, de restituendis, videlicet Regi *Anglorum* terris ultramarinis, *Franci* frontosè responderunt sic. « Non placeat Deo, ut nostris temporibus adeo sordeat *Francia* mutilata, licèt ultrà quàm satis est per Regulum nostrum ignavum & victum jam vilescat; ut Regi *Anglorum* imbelli, quod postulat, resignetur. Satis conculcamur, satis diffamamur, satis depauperamur. Et si velit domina *Blancia* hoc materno affectu & muliebri voluntate, pro filii sui liberatione ac prosperitate, nunquam Regni *Francorum* universitas hoc concedat. Absit enim ut duodecim parium judicium, quo justè abjudicatur Rex *Anglorum*, & privatur *Normannia*, cassetur, & pro frivolo habeatur. Nec etiam alia, quæ exigit idem Rex *Angliæ*, noster hostis capitalis, nobis superstitibus, quomodolibet possidebit. Et factum est murmur horribile, & grunnitus inter Magnates *Francorum*; quòd sine consensu universalis Bernagii talia præsumeret Rex *Franciæ* præmeditari. Cœperunt igitur etiam fratres ejus, videlicet *Pictaviæ* & *Provinciæ* Comites, ipsum spernere, & odio habere, cum contemptu. Insuper patrocinium fraternum & promissum, ipsi Regi præstolanti conferre denegarunt. Solaq; stetit cum eo & pro eo, *Blanchia* mater ejus, cujus viscera, natura & religionis pietas claudere non permiserunt. Cùm autem hoc audierat dominus Rex *Angliæ*, emarcuit spes ejus quam conceperat de suis recuperandis juribus transmarinis. Relatum insuper fuerat eidem, majores *Francorum* sub attestatione horribilis juramenti, quòd antequàm Rex *Angliæ* sperata reciperet, oporteret eum necessariò per mille lancearum mucrones, & post earum fragmenta, per totidem gladios cruentandos, transitum facere militarem. Quod multùm abhorruit Rex *Anglorum*, nec mirandum.

Rex Angliæ *jurat se peregrinaturum in* Terram sanctam.

ANNI quoque sub ejusdem circulo, die videlicet Lunæ, quæ ipsum diem præcedit proximò quem *Hokedai* vulgariter appellamus; fecit dominus Rex omnes *Londinenses* à minimo usque ad maximum voce præconia convocari, præcipiendo sub edicto Regio, ut omnes ad *Westmonasterium* voluntatẽ suam audituri convenirent. Quibus congregatis, jussit Rex, ut *Wigorniensis*, & *Cicestriensis* Episcopi, & Abbas *Westmonasteriensis*, sermonem facerent populo solennem nimis & efficacem de cruce suscipienda. Ad quorum prædicationem, propter *Romanæ* curiæ varias pecuniæ extorsiones & illusiones, pauci de civibus vel compatriotis crucem susceperunt. Veruntamen de curialibus, *Richardus* de *Gray*, *Iohannes* frater ejus, & *I.* de *Plexeto*, ad crucis susceptionem avolarunt. Quos illicò Rex accurrens cum amplexibus osculabatur, vocans eos fratres suos. Et objurgans, vocavit *Londinenses* ignobiles mercenarios, eò quod eorum pauci crucem susceperunt. Audaciam autem hanc, imò pertinaciam *Roma* parturivit, eò quòd à Papa jam impetraverat, ut per triennium decimam reciperet à Regni clero & populo, quæ si colligeretur, ad plusquàm sexcenta millia totalis ejus summa ascendere, in perpetuum Regni detrimentũ, videretur. Unde dictũ est secretiùs, quod piis mentibus est incredibile, ipsum non ob aliud Regem crucẽ humeris suscepisse, nisi ut regnum tali argumento bonis spoliaret. Tamen passagium suum juravit à die sancti *Iohannis Baptistæ* in sequens triennium, nisi morte vel gravi infirmitate vel alia rationabili causa impediretur. Et jurãs hoc, apposuit manũ suam dexterã ad pectus suũ more sacerdotis, & posteà supra Evangelia apposita, & osculatus est ea, more laici. Nec tamen hoc circumstantes reddidit certiores. Prætereritarum enim transgressionum memoria, suspicionem in præsentibus suscitavit.

Soldanus Babyloniæ *pacem petit à Rege* Francorum.

TEmporibus autem sub eisdem, Rege *Francorum* apud *Cæsaream* commorante, *Iconienses* & *Damasceni* cruentam nimis & hostilem bellum contra *Babylonienses* continuarunt; rapinis, incendiis, & cædibus intendentes. *Soldanus* nempè *Babyloniæ* omnibus exosus fuerat Orientalibus, tum quia à potestate *Babyloniensium* permissus esset Rex *Francorum* illæso corpore recedere, avaritia stimulante; tum quia dominum suum *Soldanum Babyloniæ* prædecessorem suum, ut thesauro suo ditaretur, seditiosè dicitur peremisse. Proposuerant utique omnes Orientales, ipsum dominum Regem *Franciæ* ludibrio *Saracenorum* omnium, in *Christianæ* legis exterminium, & scandalum sempiternum, palàm ostentasse. Et demùm suo *Calipha* de *Mecha*, omnibus diebus vitæ suæ incarcerendum,

incarcerandum, vel in holocaustum *Machometo* immolandum, in exaltationem suæ legis, præsentasse. Sed non in tantum ira divina excanduit in servos suos, licèt peccatis exigentibus hoc promeruissent Deo ultore; qui cum iratus fuerit, misericordiæ recordatur. Ex tunc igitur memoratus *Babylonia Soldanus*, domino Regi *Francorum* xenia cum verbis transmisit pacificis, significans ei quot pressuras pro eo, quòd ei pepercit, sustinuisset. Unde formam pacis vel treugarum, cepit idem *Soldanus* in mente concipere, quam Regi offerret memorato. Unde in spem meliorem erectus, dominus Rex est refocillatus. 1252.

Rex Angliæ suis durus, alienigenis prodigus.

ADhuc autem non terminato Parlamento prælibato, dominus Rex inexorabilis factus omni petenti, saltem breves inducias debitoribus suis non concessit, sed suos naturales immisericorditer coarctans, sine alicujus discretionis consideratione, impetu mentis repentino, ut plus corda suorum cruentaret, contulit cuidā *Pictavensi* (tanto honore penitus indigno, *Elia* videlicet de *Rabani*) terram quingentarū marcarum. Hinc factus avidus & insatiabilis, inde prodigus Regni dilapidator.

Conradus Frederici *filius omnibus gratiosus.*

DIebus sub eisdem, cùm jam *Conradus* filius *Frederici* omnium ferè *Italicorum*, *Calabrium*, *Siculorum Romanorum* & *Germanorum* favorem obtinuisset (utinam nulla curię *Romana* culpa!) lethifero potu proditiosè infectus, vix est medicorum industria diligentissima à portis mortis liberatus. Erantque qui dicerent, hoc aliquem Papalem, ignaro tamen domino Papa, procurasse. Timebant enim Papales vehementer, ne *Conradus* patrissans, nec paternæ immemor persecutionis, adversariis suis redderet retributionem. Factus est igitur *Conradus* gratiosior omnibus; eò quòd dominus conservaverat eum illæsum in tanti periculi discrimine. Et cùm à multis attentiùs postularetur dominus Papa, ut ipsum *Conradum* quantum in ipso fuit, ad culmen Imperii promoveret: timuit enim ne patrissans, gressus *Fredericales*, ecclesiam persequendo pedetentim sequeretur.

Adversitates S. Comitis Legriæ.

EOdemque anno, Comes *Legrecestriæ Simon* de *Monte forti*, plures sustinens tribulationes, cùm pervenisset *Burdegalim*, invenit multos de civibus contra eum, facta occulta conspiratione, calcaneum levantes, novas parare insidias ac redivivas. Unde oportuit eum nova Martis, imò mortis pericula experiri: prout patebit in sequentibus.

Mors magistri Iohannis de Basingestokes.

DIebus insuper sub eisdem, ne mala veniant inconcomitata, magister *Iohannes* de *Basingestokes*, Archidiaconus *Legria*, vir quidem in trivio & quadrivio experientissimus, *Gracis* ac *Latinis* literis ad plenum eruditus, viam universæ carnis ingressus, gemitus & lachrymas multiplicavit Comitis memorati. Hic magister *Iohannes* intimaverat Episcopo *Lincolniensi Roberto*, quòd quando studuit *Athenis*, viderat & audierat ab peritis *Gracorum* Doctoribus, quædam *Latinis* incognita. Inter quæ reperit duodecim Patriarcharum, filiorum videlicet Jacob, testamenta. Quæ constat esse de substantia Bibliothecæ, sed per invidiam *Iudaorum* dudum fuisse abscondita, propter manifestas, quæ in eisdem patent, de *Christo* Prophetias. Unde idem Episcopus misit in *Graciam*, & cùm ea habuisset, transtulit de *Graco* in *Latinum* sermonem, & quædam alia. Hic insuper magister *Iohannes* figuras *Gracorum* numerales, & earum notitiam & significationes in *Angliam* portavit, & familiaribus suis declaravit. Per quas figuras etiam literæ repræsentantur. De quibus figuris hoc maximè admirandū, quòd unica figura quilibet numerus repræsentatur: quod non est in *Latino*, vel in *Algorismo*.

Memoratus insuper magister *Iohannes* quoddam scriptum transtulit de *Graco* in *Latinum*, in quo artificiosè & compēdiosè tota vis Grammaticæ continetur: quod idem magister *Donatum Gracorum* appellavit.

Item aliud composuit, in quo particulæ sententiarum per distinctiones dilucidantur: quod sic incipit, *Templum Domini:* quod est perutile.

Item aliud scriptum, quod ab *Atheniensibus* habuit. In illa enim civitate studuerunt *Gracorum* sapientes. Et cùm sit sapientia immortalis, sicut dicit Sapiens de ea: *Ab initio & ante secula creata sum, & usque ad fines seculi non deficiam:* hoc nomen *Athena* dicitur ab *à*, quod est sine, & *thanatos*, quod est mors, quasi immortalis. In illo scripto probatur ordo Evangeliorum. Nec prætereundum, quod mihi hæc scripturo familiariter consuevit enarrare: Quædam puella, filia Archiepiscopi *Atheniensis*, nomine *Constantina*, nondum vicesimum agens annum, virtutibus prædita, omnem trivii & quadrivii noverat difficultatem: unde alteram *Catherinam*, vel *Catherinam* consuevit dictus magister *Iohannes* jocosè, propter suæ scientiæ eminentiam, appellare. Hæc magistra fuit

 magistri

1252. magistri *Iohannis*, & quicquid boni scivit in scientia, ut sæpe asseruit, licet *Parisiis* diu studuisset, & legisset, ab ea mendicaverat. Hæc puella pestilentias, tonitrua, eclipsin, & quod mirabilius fuit, terræ motum prædicens, omnes suos auditores infallibiliter præmunivit. Ab hoc autem materiæ diverticulo revertentes, narrationem de laboribus & solicitudinibus Comitis *Legriæ Simonis* continuemus.

Primam accusationē Comitis S. sequitur major.

EOdem autem anno, Comes *Legriæ Simon*, diffamatus est & accusatus graviter coram cunctis Magnatibus partium transmarinarum: quod videlicet fideles domini Regis *Angliæ* proditiosè tractâsset & inhumanè, fame, ferro, & carcere interemisset, & castra et terras occupâsset, ut videretur potiùs oppidorum et civitatum occupator violentus, et feralis hominum exterminator, quàm terræ domini sui, quem exhæredare nititur, conservator. Decretum est igitur, communi totius universitatis *Gasconensium* assensu & consensu, ad dominum eorum Regem *Angliæ* solennes nuncios destinare. Qui in testimonium hujus accusationis scripta communiarum civitatum *Gasconiæ*, Magnatū, Castellanorum, & Balliyorum secum bajularent, & cum lugubri querela domino Regi præsentarent. Provisum igitur communi decreto est, ut maximus de tota eorum regione & dignissimus, scilicet Archiepiscopus *Burdegalensis*, cum aliis quibusdam Magnatibus famosis, ut magis in confusionem Comitis crederentur, in *Angliam* sub omni festinatione ad dominū Regem dirigeretur. Quod cùm Comiti nunciaretur, festinavit celeriter in *Angliam* remeare, ut singulis articulis accusantiū, coram Rege competenter responderet.

Wallia legibus Angliæ subjacet.

EOdémq; tempore transitum fecit per cœnobium *sancti Albani* dominus *Alanus* de *Zucha*, *Walliæ* partium *Cestriæ* circumjacentium Justitiarius, in vigilia scilicet Pentecostes, ad Scaccarium *Londinense*, non parvum thesaurum deferens in bigis de reditu Regio collectum. Hic palàm protestatus retulit quibuscunq; auditoribus, quòd tota *Wallia* obedienter & in pace legibus subjacet *Anglicanis*. Episcopus autem *Bangorensis* ad *sanctum Albanum* veniens, itidem enarravit. Et circa idem tempus, electus est in Episcopum *Morefensem* in *Scotia*, magister *Radulphus* ecclesiæ *Lincolniensis* Canonicus.

Veniunt in Angliam Magnates Gasconensiū queribundi super tyrannide Comitis Simonis.

ANno quoq; sub eodem, circa Pentecosten, paucis ante diebus, venerunt de *Gasconia* Archiepiscopus *Burdegalensis*. Et de *Regula* & aliis civitatibus *Gasconiæ* Magnates venientes in *Angliam* navigando usq; *Londinum*, invenerunt ibidem dominum Regem. Et coram eo lachrymabiliter de tyrannide Comitis *Legriæ*, quoniam eis pro custode transmiserat, querelam reponentes, ipsum de iniquissima proditione accusaverunt. Quibus Rex non statim plenam fidem adhibens, quia ipsos, cùm esset in *Gasconia* invenit proditores, misit illuc *Nicolaum* de *Molis*, militem, & *Drogonem Valentinum*, ut inquirerent diligenter utrum rei essent *Gasconenses*, aut innocentes. Et utrum *Henricus* de *Wengham* eis esset concors vel non, & utrum clamorem opere complevissent, per singula veritatis assertores plenius ac certiùs explanarent, quod tamen Comiti *Simoni*, nec mirum, displicuit.

Articuli accusationis Comitis S.

EXploratores igitur cùm redissent, domino Regi intimârunt, quoniam aliquos inhumanè nimis tractaverat, sed meritis, ut creditur, exigentibus, quod tamen propter Comitis absentiam non est excussum. Quo audito *Gasconenses*, qui præsentes coram Rege tunc extiterant, scilicet Archiepiscopus *Burdegalensis*, & cum eo steterant, clamitabant dicentes: Certè declarabitur indicium veritatis, & post indicium, judicium postulamus. Et cùm juramento protestati sunt, quòd nunquā ipsi Comiti exterminatori intenderent vel obedirent. Quinimò potiùs alium dominum quàm Regem *Angliæ* sibi providerent. Et cùm graviter Comes accusatus in curia Regis diffamaretur, & testibus multiplicatis infamia roboraretur, venit in *Angliam* sub celeritate magna & festinatione. Quod cùm sciretur, statutus est ei dies super his adversariis respondendi. Procuravit igitur comes in arcto positus, ut illo die forent præsentes Comes *Richardus*, cui bene complacuit *Gasconensium* tribulatio: Comes *Gloverniæ*, in hoc casu Comiti *Simoni* favorabilis, Comes *Herefordiæ*, & multi alii Proceres & Magnates, qui ob hanc causam nullatenus permitterent Comitem periclitari. Timebatur enim quamplurimùm, ne Rex per impetum festinum, quia tam alienigenis propitius esse probatur, Comitem virum nobilem & naturalem juberet capi & retineri, & tanquam proditorem convictum incarcerari, quod tamen nullo modo sustineretur. Et cùm sufficienter Comes innocentiam suam allegâsset, & pars adversa redarguta siluisset, Rex ei verbis adversabatur, sed cùm percepisset quòd Comes *Richardus* favisset Comiti *Simoni* & alii omnes, quia discretione regebantur, non poterat in ipsum Regalis sævire, licèt provocata, severitas. Sed verborum tergiversationes,

utrobiq;

utrobiq; alter in alterum rixas & iras provocarunt. Et in perperando retractabantur, quæ dudum sunt peracta. « Qualiter videlicet apud *Xantonas* ipsum Regem à laqueis « *Francorum* potenter liberaverat, & qualiter primò ituro in *Gasconiam* blandè persuaserat, ut proditores opprimeret, & qualiter chartam suam de obtinenda terræ custodia, « sex annis confecerat, & qualiter auxilium efficax spopondit eidem & consilium, quod « non est adimpletum. Et addidit: Domine Rex, verba tua stabilia & certa esse tenerentur. Tene mihi pactum, vel quod mihi promisisti, tene secundùm chartæ tuæ tenorem, « vel expensas meas in servitio tuo fusas mihi restitue. Notum est enim, quòd Comitatum meũ irrestaurabiliter pro tuo honore depauperavi. Cui Rex nimis properè & inconsultè respondit: « Scito quòd de nulla re tibi promissa, indigno supplantatori tibi ac pro-« ditori pactum servabo. Licet enim à pactis recedenti, à pactis resilire: & palàm malignanti, protervire. Comes autem hoc audito iratus est valde, & surgens palàm protestatus est, Regem manifestè in hoc verbo mentitum fuisse. « Et nisi dignitate Regali nomine « quoq; umbratili insigniretur, mala hora ipsum tale verbum à faucibus ejus emisisse. Unde Rex vix se præ ira capiens, ilicò præcepisset eum capi, nisi certificaretur quòd hoc à Magnatibus nullatenus sustineretur. « Addidit insuper Comes: Quis posset te credere « *Christianum* esse, fuistine nunquam confessus? At Rex: Etiam. Et Comes: Quid valet « confessio sine pœnitentia & satisfactione? ac si diceret: Si unquã confessus fuisti, nunquã cõtritus vel cõpetens satisfactor. Cui Rex magis in iram excandens, ait: « Nunquã « tamen pœnituit me supra aliquo facto, quantum jam pœnitet me, quòd unquam per-« misi te *Angliam* intrare, vel aliquam in eadem terram vel honorem possidere, in qua « recalcitrans impinguatus es. Et sic amicis jurgium interumpentibus, sunt divisi.

HÆC autem omnia, Regis indiscretio & instabilitas parturivit. Sed ut dilucidetur causa, anticipanda est brevis narratio, ut materia continuatur. Transactis jam circiter viginti septem annis, concessit gratis & benignè dominus Rex Comiti *Richardo*, fretus suorum Magnatum consilio, *Gasconiam*. Unde Comes transfretans, cepit *Gasconensium* homagia, ostendens ejus super jure suo chartam domini ac fratris sui Regis *Angliæ*, unde *Gasconenses* benignè fecerunt ei fidelitatem cum juramentis. Erat enim tunc puer elegantissimus, & omni dignus honore ac favore. Et iterum concessit Rex ipsi Comiti eandem terram, & inchartavit post, aliquot annos, ut possessio sua sic firmiùs roboraretur. Deinde elapsis aliquot annorum curriculis, cùm Rex ex Regina prolem susceperat desideratam, instinctu Reginæ abstulit Rex *Gasconiam* Comiti *Richardo* fratri suo, ut eam *Edwardo* primogenito suo conferret, cassatis chartis prioribus & concessionibus. Quod tamen Comes *Richardus* minimè concessit, incumbens jure suo, licet possessione privaretur. Unde contigit quòd cùm Rex ultimò fuit in *Gasconia*, & aliqui *Gasconensium* fluctuantes dubitarent, cui nam potius tenerentur intendere, præcepit Rex Comiti cum magna ira & reboatu, ut chartas resignando, juri suo palàm super *Gasconia* renunciaret. Quod cùm constanter Comes renuisset, jussit Rex noctu *Burdegalensibus* ut Comitem caperent incarcerandum. Ad quod imperunctanter responderunt clam *Gasconenses*, quod hoc nullatenus facerent, tum propter sanguinis Regii claritatem, tum propter homagium quod ei fecerunt, tum propter Regis mutabilitatem, ne posteà facti pœnitens, puniret universos. Noluit autem Rex hoc præcipere Magnatibus *Angliæ*, certus quod hoc nullatenus facerent sine maxima consideratione. Rex igitur præ ira quasi furibundus, molitus est *Gasconenses* muneribus corrumpere, quos imperio nequiverat, ut ipsum Comitem tanquam rebellem, caperent vinculis mancipandum. Unde Comes ipsa nocte præmunitus apud *Burdegalim*, in cœnobio *sanctæ Crucis* latitans, summo diluculo clam & subitò navem ascendit, versus *Angliam* transfretaturus. Unde cùm non præmuniretur, tam in victualibus, quàm aliis sibi necessariis, magnam in mari penuriam est perpessus. Exorta insuper tempestate, devians & raptus violentia ventorum adversantium, pericula subiit, adeò ut à portis mortis vix est liberatus. Unde vovit ibidem construere Deo unum cœnobium de ordine *Cisterciensium*. Quod laudabiliter consummavit, prout in antecedentibus est relatum. Comes hanc adversitatem in culpam Regis retorquens, iram non minimã contra ipsum cõcepit. Nec unquã posteà Rex & Comes sese mutuò fraterna sinceritate, ut priùs, dilexerunt. Rex autẽ cùm percepisset quòd Comes sic cum ira aufugisset, convocavit in spiritus amaritudine nobiles *Gasconiæ*, & præcipuè *Burdegalenses*, & facto eisdẽ sermone, avertit corda eorũ ab amore Comitis ac fidelitate, multiplicatis blãditiis & promissis, asserens ipsũ cupidũ esse, & subditorũ oppressorẽ, largissimum promissorem,

sed

1252.

Causa totius mali prædicti.

1252. sed parcissimum exhibitorem. Chartásq; ejus cassâsse,& factum suum de donatione *Gasconiæ* revocasse. Et sic homagia sua revocans, Comitem penitus à jure suo & possessione privavit. Promisit insuper eisdem Dominum multò meliorem, & custodem mitiorē. Quod si benignè facerent, magnum thesaurum pro præmio reportarent. Et taxatum est precium,& limitata est quantitas,ad triginta millia marcarum. Et sic *Gasconenses* incurvati recesserant à Comitis *Richardi* fidelitate & subjectione. Rex autem à *Gasconia* tandem turpiter recessurus, ipsos per chartam & juramentum & fidei interpositionem securos fecit de pecunia hac fideliter persolvenda. Crediderat autem Rex ipsos tantis promissis posse decepisse, sed deceptor se tandem sensit muscipulatū. Ipsi autē *Gasconenses* in rei gestæ testimonium, chartas Regis penes se retinent consignatas. Sícq;, proh dolor! gestum est, ut utrobíq; pateat fallacia, quia sicut non decipere, sic nec decipi tantus Princeps debuisset. Comes *Richardus* interea fluctibus marinis in perpetuam sui corporis deteriorationem jactatus, vix portum attigit in *Cornubia*, equis & thesauro destitutus, unde tristis & inglorius, à suis fidelibus in illa sua terra sibi præstari necessaria postulavit. His autem sic terminatis, cùm dominus Rex post omnimodam jacturam in *Angliam* remeâsset, extorsit à Prælatis pecuniam singulis singulatim, ut *Gasconensium* satisfaceret protervitati. Iratus est tamen,& odio habens eos, providit eis Comitem *Legriæ Simonem*, quia vir Martius & in negociis bellicis expertus & famosus est, in custodem, ut superbiam contereret recalcitrantium, & confecit ei chartam suam de custodia per sex annos continuanda, & de thesauro suo decem millia marcarum largitus, supplicavit, persuasit,& præcepit, ut ipsos dirè & durè tractaret suppeditatos. Præcipuè qui ab illo ad sinum eorum confugientes, non tantùm modo prædicto, sed multiformiter pecuniam suam ab ipso extorserunt, utpote *Gastonem* de *Biarde* & matrem ejus prodigiosam & potiùs monstruosam, & alios quàmplures. Comes igitur *Simon*, vir belliger, potens & peritus, Regis voluntati obtemperans, se, sua, & suos, maris & Martis periculis exposuit. Et quicquid de terris suis propriis potuit elicere, ita ut nemora sua explanaret & venderet, in expensis dispersit & consumpsit. In calce autem laborum suorum, hos fructus à Rege reportavit. Per hanc igitur recapitulationem digressivam patet, quare Comes *Richardus* non doluit vel curavit de Regis in hac parte jactura vel perturbatione. Sed nullatenus nisi sinistrè potest interpretari, quòd Rex est jam mutatus, credulus & favorabilis factus *Gasconensibus*, quorum expertus est versutias, & Comitem *Simonem*, qui eidem Regi in tot ambiguis casibus fideliter servivit, à sinceritate suæ repulit dilectionis. Sed à materiæ nostræ diverticulo redeamus.

Comes S. acerrime à Gasconensibus *accusatur.*

COmes autem *Simon*, cùm de *Gasconia* properè venisset, & Regem *Londini* invenisset, non est ab ipso salutatus, vel, prout decuit, honorificè receptus. Quinimò stabant ex adverso adversarii, quasi cum Rege, Archiepiscopus *Burdegalensis* & ejusdem consentanei. Qui fascinatim Comitem intuentes, ipsum graviter accusabant, hoc modo. « Ostendimus primò vobis, domine Rex & domine Comes *Richarde*, & aliis Proceribus, « qui ex parte domini nostri Regis hic præsentes existunt, literas quas nobiscum attulimus de credentia, ex omnibus nobilibus *Gasconiæ* Regis fidelibus, Militibus, civibus, « castellanis, & incolis, qui verba querelæ suæ communiter in ore nostro posuerunt. « Conquerimur igitur omnes quasi uno ore, de Comite *Legriæ Simone* de *Monte forti*, « qui custodiam *Gasconiæ* suscepit, sed eam vastat & exterminat hostiliter & feraliter. « Insuper, quibus Comes *Richardus*, qui erat & est Comite *Simone* excellentior, concesserat dudum vitam & pacem: & quos nuper dominus *Henricus* de *Trubevilla*, qui au« ctoritate vestra Senescallus fuerat *Gasconiæ*, & custos noster pius & justus, nobis paci« ficè præerat: similiter & dominus *Waleramnus Theuta*, vir quidem discretus & circum« spectus, toleraverunt benignè & pacificos habuerunt, necnon & amicos, iste Comes « expugnat & destruit, in magnum domini Regis damnum & gravamen. Et cassato tot « nobilium judicio & scripto, nobiles terræ nostræ fideles domini Regis mittit captos in « *Franciam*, ibidem incarcerandos, in contemptum nostrum,& domini Regis præjudici« um. Quorum aliqui in carcere, fame & vinculorum pondere defecerunt. Extorquet in« super infinitam pecuniam ab eisdem, in damnum domini Regis irrestaurabile. Nec do« minum Regem inde facit conscium vel participem. Multos quoq; de Regis fidelibus « pacificè vocat ad se in dolo, quasi ad colloquium, quos tanquam pessimus retinet peri« mendos. Castra insuper petiit ad opus domini Regis præstari, quæ quasi propria reti« net proditiosè ac nequiter occupata, captis eorum custodibus, quæ ipsa sibi benignè « præsentârunt.

Adhæc

1252.

Responsio Comitis S. ad objecta.

Ad hæc autem Comes S. respondit alacriter, quòd minimè credendum est eis, quia ipsos, quos dominus Rex confidenter in necessitate summa credidit invenire fideles & amicos, hostes & impostores, quod est notorium, invenit cruentatos. Et vos actores estis, nec vestro standum est testimonio vel judicio. Item bene potuit esse, quòd sunt aliqui in terra vestra, quibus Comes *Richardus* & alii Magnates, dati vobis custodes, pacem & vitam concesserant, qui tunc sub dissimulatione filii pacis esse cœperant, sed nacta temporis opportunitate recalcitrarunt: unde posteà meritò facti filii proditionis, pacem & vitam perdiderunt. Quare hoc non facerem? Utiq; Deus sic facit, qui est quovis homine justior. Perseverantes in justitia coronat, & punit ad facinora revertentes. Et sic prædecessoribus meis, custodibus vobis datis, vel ipsi Regi in hac parte nullatenus est injuriatum. Ad hujus veritatis assertionem paratus, tempore opportuno, plures vobis & fide digniores testes producere. Sed ad hæc egemus testibus? Dominus Rex, si libeat veritatem confiteri, vestras reperit fraudes, & sensit cavillationes. De aliis autem articulis mihi objectis, non per vos, sed potiùs per certiores veritas declarabitur. Non enim est fides perfidis adhibenda.

Comes igitur *Richardus*, & alii Proceres, qui in *Gasconia* experimento didicerant ipsorum *Gasconensium* muscipulas, dicta Comitis *Simonis* approbantes, mores *Gasconensium* nullatenus commendarunt.

Damnum illatum à Rege Abbati de Rameseia.

Tempore quoq; sub eodem, dominus Rex, plus quàm decuit, aut expedivit, diversis intendens emolumentis, perturbavit possessionem nundinarum de sancto *Yvone* Abbati de *Rameseia*, consilio *Roberti Passeleve*: licet eas dictus Abbas à tempore cujus non exstat memoria, sine aliqua calumnia pacificè obtinuisset. Et quamvis chartas authenticas beati *Edwardi*, quem Rex diligit specialiter, & beati *Ulstani*, Abbas memoratus pro jure suo ostendisset, non est Rex veritus eas infirmare. Ipsi verò sancti omnes chartarum super libertatibus *Rameseiæ* (præcipuè tamen de nundinis supradictis) infractores, cum assensu multorum aliorum sanctorum Episcoporum, horribiliter excommunicaverunt. Istam nempè pro se cavillationem, Rex perverso fretus ostendit consilio, quòd secundùm chartas Abbatis, obtinendæ forent nundinæ supradictæ usq; ad diem sancti *Yvonis*, non ultra. Item vendicavit Rex iter stratę & fluminis, licet utrumq; de antiquo jure quietè obtinuisset. De retardatione autem mercatorum confluentium post illam diem, non imputandum foret domino Regi, sed eas voluit nundinas & earum emolumenta sine contradictione sibi retinere: quod omnino in præjudicium & jacturam Abbatis, videbatur redundare. Et hoc quidem rationi & pietati donatorum consonum non videtur, ut videlicet ipsa ecclesia, dono gauderet umbratili ac mutilato. Sic sic igitur processum est, ut domus illa nobilis *Rameseiæ* jacturam tantam incurrit, ut mallet aliquorum maneriorum suorum subisse jacturam.

Periculum imminens ecclesiæ S. Edmundi.

Simili quoq; modo imminebat jactura magna, nobili ecclesiæ *sancti Edmundi* Regis & *Martyris*, cùm ventilata fuisset causa de manerio de *Mildenhale*. Et ut brevibus concludamus, sic jam vergit mundus ad prædas & rapinas, ut quicunq; de religiosis aliquid extorqueat, non demereri, sed mereri potiùs videretur.

Contentio mota super ecclesia de Flamestude.

Anni quoq; sub ejusdem circulo, videlicet circa Pascha, obiit sanguine clarus & moribus *Richardus* Thesaurarius *Andegavensis*, cognomento de *Thony*. Hic domini Regis *Scotiæ* consanguineus, frater fuit nobilis Militis ex utroq; parente *Radulphi* de *Thony*. Hic cùm multos in Regnis *Francorum*, *Anglorum*, & *Scotorum*, reditus obtinuisset, & eo de medio sublato vacarent ejus ecclesiæ, vacavit ecclesia de *Flamestude*, quæ non multum distat ab ecclesia *sancti Albani*. Regina igitur, ratione tutelæ, quam ei contulerat Rex de terra *Radulphi* de *Thony*, cujus donationi pertinebat ipsa ecclesia, contulit eandem ecclesiam *Willielmo* Capellano suo, clerico ecclesiæ *sancti Albani*, ratione ecclesiæ de *Kenebelle*, sibi ab Abbate *sancti Albani* collatæ. Et hoc fecerat Regina, confisa de jure suo. Nam ipsum puerum, filium, & hæredem dicti *Rogeri* de *Thony*, & hoc de dono Regis gratuito obtinuit, annis pluribus educaverat, ad quem jus patronatus spectare videbatur: & sic ad Reginam collatio fuerat devoluta. Hoc cùm Rex audierat, in iram magnam excanduit, & ait: O in quantum ascenderet muliebris, si permitteretur, superbia! Revocavit igitur, & cassavit indecenter & injustè factum Reginæ, & contulit memoratam ecclesiam, cujus reditus ad centum marcas ascendere dignoscitur, cuidam clerico suo & consiliario, nomine *Hurtoldo*, natione *Burgundo*. Qui illicò ejecto *Willielmo*, sibi eam usurpavit, immittens se corporaliter in eandem. Regina autem

hæc

1252. hęc graviter tulit, propter injuriam & verecundiam multiplicatam. Hujus autem rei notitia cùm ad aures Episcopi *Lincolniensis*, in cujus diocesi est ecclesia memorata, pervenisset, ipsum *Hertoldum* excommunicavit, & posteà ecclesiam suspendit & interdixit, ita ut nec corpora defunctorum ibidem sepelirentur.

Mors Roberti Passeleve.

EOdem quoq; anno, octavo Idus Junii, obiit apud *Waltham Robertus Passeleve*, Archidiaconus *Lewensis*, de quo multa præscribuntur. Hic *Robertus* Clericus & Prælatus non est veritus Regi adhærendo multos multiformiter depauperare, ut Regem impinguaret. Opera autem sua sequuntur eum.

Obitus Ri. de Wendoure.

TEmpore verò sub eodem, obiit magister *Richardus* de *Wendoure*, Canonicus sancti *Pauli* Londini, Physicus prælectus. Qui sibi præcavit multò circumspectiùs, quàm *Robertus* memoratus. Nam novem Sacerdotibus necessaria providit, qui in perpetuum pro anima ipsius hostiam *Christo* offerunt salutarem. De quo in hoc libro specialem facere duximus mentionem, quia ecclesiæ *sancti Albani* quandam crucem legavit, & spontanea contulit devotione, in qua plures reliquiæ, sicut tituli protestantur earundem, inclusæ continentur. Hujus crucis imago eburnea est, & cooperimento eburneo redimitur stipes crucis cum brachiis, qui stipes cum brachiis patibulum appellatur. Hæc crux quàndoq; fuerat Papæ *Gregorii*, & eidem charissima. Et cùm memoratus magister *Richardus* Physicus ipsius Papæ extitisset, Papa moriturus contulit quod ei fuerat charissimum sibi charissimo, videlicet ipsam crucem magistro *Richardo*.

Episc. Lincol. *potestatem impetrat à Papa vicarias ordinandi.*

SUb ejusdem autem anni circulo, Episcopus *Lincolniensis Robertus*, ut religiosorum proventus mutilaret, & partes vicariorum adaugeret, hujusmodi mandatum à sede Apostolica ante expectatum est adeptus.

INnocentius *Episcopus, &c. venerabili* Lincolniensi *Episcopo, &c. Cùm, sicut accepimus, in tua civitate & Diocesi nonnulli religiosi & alii collegiati ecclesias Parochiales in proprios usus obtineant, in quibus nimis exiles aut nulla taxata sunt vicaria, fraternitati tuæ per Apostolica scripta mandamus, quatenus in eisdem ecclesiis de ipsarum proventibus vicarias institutas, & institutas exiles adaugeas vice nostra: prout juxta consuetudinem patriæ secundùm Deum videris expedire. Non obstantibus si prædicti exempti sint, aut aliàs muniti Apostolicis privilegiis, sive indulgentiis, per quæ id impediri vel differri possit: & de quibus specialem oporteat in præsentibus fieri mentionem: contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo. Datum* Lugduni, *septimo Calend. Octob. Pontificatus nostri anno octavo.*

Episcopus igitur memoratus (plus, ut dicitur & videtur, in odium religiosorum, quàm vicariorum dilectionem & promotionem) multis hujus auctoritate mandati religiosis damna intulit & gravamina.

Pax inter Papam & Fredericales impedita.

ANno quoque sub eodem, circa festum nativitatis sancti *Iohannis Baptistæ*, cùm dominus Papa *Perusii* moraretur, dictum est in secreto & salutari consilio assertivè ab omnibus Cardinalibus & aliis amicis suis, quòd si certamen inter ipsum & *Fredericales*, quibus major pars Imperii jam favebat, maturiùs non sedaretur, universalis ecclesia, imò tota *Christianitas*, discrimini pateret & eversioni. *Conradus* enim *Frederici* filius, tum propter sui generis pręclaram excellentiam, tum propter suam innatam benignitatem, tum propter insuperabilem in militia strenuitatē, audaciam & peritiam præliandi, omnibus Magnatibus acceptus exstitit & gratiosus. Similiter & *Henricus*, alius filius dicti *Frederici*, nepos Regis *Anglorum*, tum propter suam innocentiam, tum propter speciositatem, tum propter amorem Imperatricis *Isabellæ*, se cunctis præbentis amabilem, omnium Imperialium gratiam obtinere meruit, & favorem. Cogitavit igitur Dominus Papa in hoc articulo sibi gratiam eorum conciliare, & eis per matrimonialem copulam consanguinearum suarum confœderari, prout incœpit in aliis nobilibus, quibus neptes suas tradiderat maritandas. Sed hoc negocium per *Conradi* infirmitatem, qui, ut dicitur, potionatus vix respiravit, & per conceptam super hoc Imperialium indignationem & contradictionem, fuerat impeditum. Cùm autem *Conradus* à portis mortis reversus convaluerat, imponens Papalibus, hæc pericula sibi præparâsse, diffamavit dominum Papam non mediocriter, asserens per ipsum virus lethiferum, sicut quondam patri suo facinorosè (quod absit esse verum) fuisse propinatum. Unde ad nocendum domino Papæ, fortior insurrexit: & Papam multorum gratiam constat amisisse. Pacis autem viam, quæ sinistro casu retardata est, *Thomas* de *Sabaudia*, domino Papæ affinis & familiaris, prudenter providerat. Facta est igitur pluribus locis in Imperio lethalis perturbatio,

1252.

adeò quòd nec poterant *Romam* adire, qui negotia in *Romana* curia habebant expedienda, quin expoliarentur, & dilaceratis scriptis, in contemptum Papæ & jacturam, bullæ confringerentur. Dicebant namq; *Fredericales*, & præcipuè *Conradus*, quòd idem *Conradus* injustè à domino Papa excommunicabatur. Et si justè excommunicatus fuisset, ipsum Papam excommunicantem justiùs in ferro & flamma persequeretur. Vacabant igitur multi rapinis, incendiis, & cædibus. Unde *Romanam* curiam adeuntes, vias maritimas, licèt dispendiosas sibi, ut laqueos paratos evaderent, elegerunt. Et ita Papa pater noster, qui potius *Constantini*, quàm *Petri* vestigia sequebatur, mũdo multas ærumnas suscitavit.

Archiepisc. Cantuariensi *conceditur visitatio in parte.*

MEmoratus autem *Thomas* de *Sabandia*, cujus nutu pro amore neptis suæ Papa omnia disponebat, efficaciter procuravit, ne frater suus Archiepiscopus *Cantuariensis*, à desiderio quod conceperat de visitatione facienda in *Anglia*, penitus confusus defraudaretur. Concessum est enim jam eidem Archiepiscopo, ut visitationem haberet, modificata tamen procuratia visitandorum. Et sic in curia *Romana* astutè procuratum est, ut pecuniam Archiepiscopi lucraretur dominus Papa, & quicquid pars adversa abradere poterat, non amitteret. Literæ authenticæ super hoc in *libro* scribuntur *Additamentorum*.

Puer multos infirmos sanat.

IPso quoq; anno, erat quidam infans, qui in festo exaltationis sanctæ crucis bimatum in ætate expleverat, in villa *Cancia*, quæ *Estanes* dicitur, juxta *Dentheford* (nescitur qua virtute) mirabilia operabatur. Pater autem pueri *Willielmus Crul* dicebatur. Mater autem *Estachia*. Puer autem nomine patris *Willielmus* nuncupabatur. Hic puer facto per aliquem etiam assistentem crucis signaculo, & nominato infirmo, curabat omnes languentes, gravi licèt infirmitate detinerentur. Propter quam gratiam, omnes infirmi de vicinis partibus ad ipsum ob gratiam recuperandæ sanitatis confluebant, nec à suo, quod mirum erat, desiderio frustrabantur. Mater autem ejus requisita, unde hoc tali infantulo, respondit se super hoc adhuc gravidam fuisse, & etiam post partum super hoc divinitus præmunitam. Sed quia hoc mirabile diu non perduravit, sed diatim in effectu suscepit diminutionem, letheæ traditum est post pauca temporis spacia tam incuriæ quàm oblivioni.

Concordia facta inter Abbatem & Conventum Westmonast.

IPsis quoq; illius temporibus anni, videlicet circa assumptionem beatæ Virginis, controversia quæ inter Abbatem *Westmonasteriensem* & ejus Conventum, per plures annos durans ventilabatur, diatim aggravata, procurante efficaciter domino Rege, qui ipsius Conventus & ejus ecclesiæ specialis est amator, fœliciter est sopita. Abbate tamen domini Regis indignationem in illo certamine incurrente, & deteriorem calculum reportante, & assignatis tribus maneriis, quæ ipse Abbas diu ante invitis & reclamantibus Monachis detinuerat, eis deinceps assignatis, ut de reditibus eorum hospitalitas & charitas domus *Westmonasteriensis* amplietur. Sic ordinantibus & cum deliberatione providentibus, Comite *Richardo* & domino *Iohanne Mansel*, quorum stare arbitrio compromissum est utrobique. Et cùm resilire à compromisso Abbas appellando proposuisset, Rex iratus valdè jurgiis & probris irrecitabilibus, ipsum indecenter lacessivit. Nec posteà ipsum Abbatem, qui anteà suus extitit consiliarius familiaris, insuper & dicti *Iohannis Mansel* socius præcordialis, dominus Rex in pristinam amicitiam, quamvis ipsum in Abbatem creasset, dignabatur revocare. Asserens, quod supra modum domum *Westmonasteriensem* depauperavit, & Conventum oppresserat injuriando.

Privilegium Regis Conventui Westmonasteriensi *concessum.*

REX igitur misertus Conventus *Westmonasteriensis*, qui tot gravamina & damna jam per multos annos toleraverat, concessit benignè eidem, ut vacante Abbatia *Westmonasteriensi*, disponatur liberè de possessionibus ipsum Conventum contingentibus, quas consuevit Rex in manu sua retinere, in magnum damnum domus & gravamen, donec Abbas ibidem ordinaretur. Et super hoc, talem eisdem Monachis chartam confecit.

Charta Regis Angliæ.

HEnricus *Dei gratia, &c. omnibus ad quos præsentes literæ pervenerint, Salutem. Cùm bona Abbatis* Westmonasteriensis *& ejusdem loci Prioris & Conventus discreta sunt ab invicem, & separata, volentes indemnitati & tranquillitati eorundem Prioris & Conventus providere, concedimus eis pro nobis & hæredibus nostris, quòd quotiescunq; Abbatiam vacare contigerit per cessionem vel decessum Abbatum suorum, habeant ipsi Prior & Conventus liberam administrationem de bonis suis separatis: salva nobis & hæredibus nostris tempore vacationis prædictæ domus custodia de bonis ad prædictos Abbates pertinentibus. In cujus rei testimonium, &c. Teste meipso, apud sanctum Edmundum, anno Regni mei trigesimo sexto.* Hæc autem acta sunt apud sanctum *Edmundum*, ubi dominus Rex, ad

magnum

1252. magnum domus illius incommodum, ferè tribus septimanis morabatur infirmatus.

Regis furor in Abbatem Westmonasteriensem.

DOminus autem Rex, timens ne Abbas *Westmonasteriensis* Curiam *Romanam*, quam jam bene noverat, ut domini Papæ Capellanus, contra ipsum, maximè quia idem Abbas appellaverat, exasperaret, & domum *Westmonasteriensem* irremediabiliter debitis obligaret, congessit in ipsum probra iterum & maledicta in ira magna, quæ constat fuisse nulla subnixa veritate, sed ipsa solummodò iracūdia ebullire. Fecit insuper dominus Rex per totam *Londinensem* civitatem voce præconia acclamari, ne quis Abbati *Westmonasteriensi* quomodolibet pecuniam accommodaret, nec scripto vel sigillo ejusdem fidem aliquatenus adhiberet. Quod in magnum opprobrium Abbatis videbatur redundare.

Hujus autem rei auditores universi supra modum admirantur, quòd de Regi amicissimo, factus est Abbas reprobus & alienus. Prout Poëta introducit amicam de amico conquerente dicere:

Alter in alterius jactantes lumina vultus,
Quærebant taciti, noster ubi esset amor.

Rumores de statu Terræ sanctæ.

CIrca idem tempus, nunciati sunt rumores certi de statu *Terræ sanctæ* per talem literam, cuidam fratri de ordine *Prædicatorum* (fratri videlicet *Waltero* de *sancto Martino*) directam: qui quandoq; in *Terra sancta* nominis fuit celeberrimi. *Venerabili & dilecto sibi in Christo fratri* Waltero *de* sancto Martino, *frater* Joseph *de* Cancy, *sanctæ domus Hospitalis Hierosolymitani humilis in* Acon *Thesaurarius, salutem.*

Respice in libro *Additamentorum*. Hujus autem epistolæ summa talis est: "Treugæ "postulatæ à *Babyloniis*, quos *Soldanus Halapiæ* arctabat, à Rege *Francorum* finem prosperum ac formam adhuc sortiri non potest. *Babylonii* enim eas impediverunt. Item, "tota patria *Antiochiæ* à *Turcomannis* jam vastata, cives ipsius civitatis multi fugiunt "præ timore. Unde infideles multos de suis per partes *Christianis* subjectas pro libitu "omnia incendiis & cædibus feraliter devastant, & recursum habent ad quendam lo"cum, qui *Cæsarea* magna dicitur. Et hæc omnia procuravit *Soldanus* de *Halapia*. Hi autem rumores in Autumno, in cismontanis partibus divulgabantur.

Rumores lætiores de eadem Terra sancta.

ANno quoq; sub eodem, Monachi *Cistercienses* ordinis à suo generali capitulo redeuntes, rumores disperserunt alacriores, certificati per Cardinalem *Johannem Anglicum*, quem *Album* dicunt vulgariter Cardinalem, eò quòd sit Monachus ordinis *Cisterciensis*. Qui per quendam Abbatem ejusdem ordinis, literas Capitulo transmisit hunc tenorē continentes. "Cùm *Soldanorum Babyloniæ* & *Halapensium* diatim crescèrent "simultates & inimicitiæ, miserunt hi qui *Babylonensium* summi & præcipui videbantur, "ad ipsum qui vel *Babyloniæ Soldanus* fuerat, vel loco & auctoritate ejusdem *Soldani* "*Babyloniæ* tunc temporis constitutus erat, mandatum urgens & festinum valde, asseren"tes, quòd oportuit omnino de necessitate componere, & pacem, aut treugas facere, "cum domino Rege *Francorum*. Exercitus enim ejus jam crevit in immensum, & qua"si torrens in convallibus de nivibus resolutis, diatim suscipit incrementum. Sin autem "hoc non fecerit, à *Soldano Halapiæ* hinc, & à *Christianis* illinc, irremediabiliter op"pugnemur & opprimabimur.

Elaboratum est igitur de communi assensu, quòd forma treugarum quindecim annorum satis tolerabilis utriq; partium est provisa, ut videlicet dominus Rex *Francorum* amicus fieret *Soldani Babyloniæ*, & adjutor & consolator in tribulationibus, & præcipuè contra *Soldanum Halapiæ*, qui eum nitebatur exterminare, salvo in omnibus cultu domino Regi, & suis subditis, *Christiano*. Dimidiabunt insuper de terris, castris, & civitatibus, pecunia, & captis hominibus, & prædis & manubiis, & omnibus adquisitis, dominus Rex & *Soldanus* memoratus, quæcunq; poterunt Marte propitio super *Soldanum Halapiæ*, & alios sibi adversantes & inimicos adipisci. Insuper quicquid solvendum est de liberatione & redemptione sua, benignè & liberaliter remittetur ei.

Erat autem summa suæ redemptionis inæstimabilis, imò in decuplo plus quàm credebatur. Celebatur namque, ne solutio desperaretur. Item, quicquid habebat idem *Soldanus Babyloniæ* in sua potestate *Terræ sanctæ*, Regi *Francorum*, cum *Christianis* Sclavis (sic namq; vocantur captivi) restitueretur.

Multorum dubitatio de forma treugarum.

CUM autem hęc forma proponeretur treugarum vel pacis, fuerunt nonnulli qui super his hæsitantes, indignationem in animo, stimulante Diabolo, conceperunt, dicentes. Non placeat Altissimo, ut dominus Rex *Francorum*, Regum terrenorum altissimus ac dignissimus, ac cœlesti chrismate delibutus, successorq; *Caroli* invictissimi, homini

Digitized by Google

hominis canino, imò cani inhumano, militaret, factus ejus stipendiarius. Sed hæc verborum deliramenta, *Francis* innata gargarando superbia & jactantia, reboavit. 1252.

REx autem perpendens, quòd etiam Fratres ejus superstites eum dereliquissent, nec latuit eum quòd suorum *Francorum* eum spreverat nobilitas, humiliatus est: & treugis postulatis & formæ earum oblatæ consensum attribuit. Remissa igitur ira omnimoda, restitutæ sunt benignè Domino Regi *Francorum* omnes terræ Regni *Hierosolymitani*, cum omnibus *Christianis* captivis, quos vulgaritèr Esclavos appellamus, citra flumen *Jordanis*, quæ dico terræ ditioni subjacent *Babyloniorum*. Initum est insuper decretum inviolabile, quod hi ambo unanimi ac fideli consensu eorum, publicum inimicum *Soldanum Halapiæ* usque ad exterminium, ferro & flamma inexorabiliter persequerentur; parta fideliter dimidiaturi. Unus igitur istorum, videlicet Rex *Francorum* ex una parte: alius quoque ex alia parte, scilicet *Soldanus Babyloniæ*, in ipsum *Soldanum Halapiæ* hostiliter insurgunt: ita ut ipsis hinc inde impugnantibus, minimè poterat Halapensis resistere. Rex autē *Cypri*, qui jam venerat Regi *Francorum* in subsidium opportunum collaturus, & alii quamplures, exercitum *Francorum* inæstimabiliter augmentàrunt & alacriter roboràrunt. Et prosperatum est opus Martium in manibus Regis humiliati, Deo propitio, qui *superbis resistens, gratiam tribuit humiliatis.* Partem autem alicujus certitudinis, & si non plenæ, ab istarum literarum brevitate prælibavimus.

Rex Francorum treugis oblatis consentit.

R*Everendo in* Christo *Patri & Domino* R. *Dei gratia* Cicestrensi *Episcopo*, Guilielmus *ejusdem miseratione* Aurelianensis *minister indignus*, *salutem & cum omni reverentia & honore tanquam Domino ac patri paratam, ad beneplacita voluntatem. Paternitati vestræ, rumores sub brevitate scribimus de partibus transmarinis; qui tales sunt. Dominus ac excellentissimus Rex* Francorum, *iniit treugas usque ad quindecim annos cum infidelibus* Saracenis. *Et terra totius Regni* Hierosolymitani, *cū omnibus captivis* Christianis, *qui Esclavi vulgariter appellantur, citra flumen* Jordanis, *est reddita eidem: & residuum de summa pecuniæ, quam pro sua captione* Saracenis *debebat, ei similiter est remissum; cujus summa fuit quinquaginta millia marcarum argenti.*

Litera de treugis prædictis.

VNa quoque dierum, post prædictarum treugarum confirmationem; dum diu præoptato colloquio dominus Rex *Francorum* & *Soldanus Babyloniæ* fruerentur, & per fidelem quendam interpretem voluntates mutuæ notificarentur, ait *Soldanus* facie serena & alacri: «Quomodo te habes, domine Rex? Cui Rex tristi & demisso vultu respondit: Utcunque. At Soldanus: Quare non respondes, Bene? Quæ causa tristitiæ? Cui Rex: Non enim lucratus sum, quod maximè desidero, & propter quod reliqui dulce Regnum *Franciæ*, sed & prædulcem matrem meam post me clamantem, & meipsum periculis maris & Martis exposui. Et Soldanus admirans, quid hoc esset illi tam desiderabile, ait: Et quid est, ô domine Rex, quod tantoperè desideras? Ait Rex: Animam tuam, quam Diabolus sibi vendicat in Barathrum detrudendam. Sed nunquam *Jesu Christo* propitio, qui omnes animas vult salvas fieri, hoc eveniet, ut Satan tanta præda glorietur. Et addidit: Novit qui nihil ignorat, Altissimus, si totus iste mundus visibilis meus esset, totum darem pro lucro animarum. Cui *Soldanus*: Fuitne hæc intentio tua, bone Rex, tuæ tantæ peregrinationis? Credebamus nos omnes Orientales, quòd pro terrarum nostrarum aviditate, & non animarum salute, ad hanc dominationem tam sitienter anhelâstis vos omnes *Christiani*, de nobis triumphantes. Cui Rex: Omnipotentem testem invoco, nunquam ad Regnum meum *Franciæ* curo remeare, dummodò tuam & aliorum infidelium animas Deo lucrifaciam glorificandas. Quod cùm audisset *Soldanus*, respondit: Speramus sic per instituta benignissimi *Machometi* pergere, ut ad summas in futuro delicias pertingamus. Cui piissimus Rex respondit: Hoc est quod non possum satis admirari, vos viros discretos & circumspectos, illi illecebroso *Machometo* fidem adhibere, qui tot & tam præcipit & permittit inhonesta. Aspexi enim & inspexi suum spurcissimum & impurum *Alchoranum*, cùm secundùm omnes antiquos sapientes, etiam Ethnicos, honestas sit summum bonum in hac vita.

Colloquium Regis Francorum & Soldani.

His igitur auditis, aduberes lachrymæ pubescentem *Soldani* barbam irrorabant, nec ampliùs respondit ad objecta. Singultus enim cum alto gemitu sermonem prorumpebant. Sed nec unquam post hanc confabulationem salutiferam, tam pronus ut antè exstitit vel devotus *Machometicæ* religioni, vel potiùs superstitioni. Colligitur igitur

1252. ex dictis & factis prælibatis, quod spe nacta meliori, idem *Soldanus* ad *Christianam* religionem & fidem converteretur. Rex autem *Francorum* se asseruit nunquam in *Franciam* reversurum, sed omnibus vitæ suæ diebus Deo in *Terra sancta* pro animarum infidelium lucro militaturum: relinquens regni sui custodiam *Francorum* strenuitati, & tutelæ matris suæ, contra omnium impetus conterminorum. Sed hoc divinæ relinquimus ordinationi.

Mors Andefulsi *Regis* Hisp.

SEd ne prospera in hoc sæculo adversitatibus impermixta proveniant, dominus rex *Francorum* audito rumore, quod illustris rex *Castellæ Andefulsus*, qui dicitur propter sui eminentiam, rex *Hispaniæ* totius, post præclara gesta sua, & super infideles *Hispaniæ* conquisitiones maximas, quæ diffusos & speciales tractatus exigerent, viam universæ carnis est ingressus, perturbatur vehementer. Promiserat enim eidem subsidium conferre efficax & festinum. *Blanchia* enim multiplicatis precibus, muneribus, & promissis, quæ cognata ipsius exstitit, hoc procuraverat. Reliquit autem post se prolem nobilissimam, Milites præclaros & elegantes; qui *Saracenis* protervientibus, opponent potenter contradictionis repagula. Insuper concessit Dominus, in illius mitigationem doloris, regi *Francorum* prolem de uxore sua regina inclytam in *Terra sancta*, unum videlicet filium, & filiam desideratam.

Andefulsus *frater Regis* Francorum *irremediabiliter infirmatur. Dolor* Blanchiæ *Reginæ* Francorum.

ANdefulsus autem frater regis *Francorum*, & Comes *Pictaviæ*, paralysi percussus, in dolorem tam fratris regis, quàm matris, irremediabiliter infirmatus, mortis dispendia protelavit. Fortè ultione divina sauciatus: fratri enim suo regi in arcto constituto, prout promiserat, præstito cum fide juramento, noluit subvenire.

HÆc autem audiens dominarum excellentissima Francorum regina domina *Blanchia*, videlicet quod filiorum suorum charissimus & primogenitus, dominus Rex *Francorum Ludovicus*, moram in *Sancta terra* voverat quoad viveret. Recolénsque quàm turpiter obierat *Robertus* Comes *Atrebatensis*, alius ejus filius; et perpendens, quod tertius ejus filius *Andefulsus*, Comes videlicet *Pictaviæ*, incurabiliter ægrotaret, non valens materna viscera claudere, ingemuit quasi alto vulnere sauciata. Et ex eo tempore tabuit, tanquam charissimis orbata pignoribus. Et dolore præventa, suæ mortis tempora miserabiliter anticipando, posteà nec potuit exhilarari, nec consolationem accipere respirandi.

Willielmus de S. Admundo *transalpinat*.

HOc quoque anno, pro negotio ingruente de Ecclesia *Sancti Michaelis* de *Kingesbrum*, missi sunt ad Curiam *Romanam*, quæ tunc temporis fuit *Perusii* dominus *Willielmus* Monachus de *Sancto Ædmundo*, & *Willielmus* de *Sancto Ædwardo*: Sed misso domum Clerico, Monachus quò devenerat, non poterat inquiri, etiam cùm diligenter à Procuratore *Sancti Albani* per omnes terras investigaretur. Tandem domum trepidus veniens, facto utcunque negotio, cùm per annum & ampliùs peregrinâsset, infirmus rediit; domo *Sancti Albani* trecentis marcis obligata. Et clam intrans infirmariam, cùm ibi per aliquot dies commoraretur; contra consuetudinem & ordinem *Sancti Albani*, transfretavit, adiens Sanctum *Ogidium*. Literæ procuratoriæ ipsius, in *libro Additamentorum* inseruntur.

Rex Angl. *Comitem* Simonem *in* Gasconiam *mittit*.

TEmpore quoque sub eodem, dominus Rex *Anglorum*, formam induens Regis *David*, mittentis *Vriam* in belli pericula, ut reformator pacis videretur, qui pacis fuerat perturbator, dixit Comiti *Legrecestriæ Simoni*: «Redi in *Gasconiam*, ut qui belli suscitator es, & amator, bellorum satis ibi invenias: condigna inde præmia, sicut pater «tuus olim fecit, inde reportando. In quo verbo aculeato, dominus rex *Gasconensium*, qui præsentes fuerant, gratiam meruit & favorem. Comes autem alacriter & imperterritus, illicò domino regi respondit; «Et ego eò libenter ibo. Nec, ut credo, inde revertar, donec tibi, licèt ingrato, rebelles tuos subjugando, ponam inimicos tuos scabel«lum pedum tuorum. Et illicò Comes *Simon* recedens ab *Anglia*, partes quas bene noverat, petiit *Gallicanas*. Ubi statim de stipendiariis, ope cognatorum suorum & amicorum, exercitum conflavit fortem nimis & numerosum; promittens eis, ut de adquirendis manubiis & spoliis sibi condigna præmia præpararent & adquirerent. Ipsi autem milites sanguisugis avidiores, vestigia Comitis alacriter & imperterriti sequebantur. Ardens enim erat Comes prædictus, & totus accensus ad suæ ultionem diffamationis. Rex autem *Anglorum*, dissimulans, vel scire nolens, quod quandoque *Gasconiam* Comiti *Richardo* fratri suo bis dederat & inchartaverat, conferendi ipsam *Gasconiam* filio suo primogenito propositum jam habuit & consili-

consilium, & maximè instinctu & suasu Reginæ uxoris suæ camerali. Quod cùm memoratus Comes *Richardus* cognovisset, iratus valde & indignatus, in continenti tam mente quàm corpore à curia Regis recessit, detestans ex animo ceream curiæ flexibilitatem. 1252.

Confertur Gasconia Edwardo Regis Angliæ filio primogenito.

CONgregari igitur præcepit dominus Rex *Anglorum* confestim omnes *Gasconienses*, qui adhuc *Londini* commorabantur, de præcepto domini Regis, tam Archiepiscopum *Burdegalensem*, quàm alios, qui cum ipso venerant, declarans eis omnibus donum suum, & in propatulo contestando manifestans, quoniam *Gasconiam* contulit *Edwardo* filio suo primogenito: asserens, quòd Comes *Richardus* frater ejus, *Gasconiam* non curavit habere, imò nec unquam videre. Satis enim vexaverunt eum procellæ marinæ, & ejus crumenas *Gasconia* frequenter evacuavit. Quod valde acceptabant *Gasconienses*. Et confestim fecerunt ei omnes ibi præsentes, homagium & fidelitatis juramentum. Et largitus est eis *Edwardus* nobilia & preciosa donativa, in auro, & argento, monilibus, zonis, & holosericis, & promisit ampliora. Dominus Rex tamen sibi retinuit principale dominium, scilicet ligan.iam. Et coepulati sunt splendidè, & in maxima exultatione. Et non defuerunt inter prandendum minæ ampullosæ, quemadmodum Comes *Simon*, qui fiduciam conceperat, quòd influeret totus *Iordanis* in os ejus, vel in frusta detruncaretur, vel exul & extorris exterminaretur. Et sic navem ascendentes, velis sinuosis repatriare *Gasconienses* maturàrunt. Sed antequam de labore marini itineris, postquam in patriam applicuerunt, aliquatenus valuerunt respirare, aut quæ in *Anglia* peracta fuerant, publicare, invenerunt sæpe dictum Comitem *Simonen* copioso milite contra eos roboratum, instructum, & bene munitum. Convocatis tamen multis de inimicis Comitis, & eis probè animatis, quoniam novum dominum habebant, qui paratus erat Comitis *Simonis* cornua retundere & comminuere, exercitum magnum & fortem constàrunt, qui indubitanter credebatur Comitem prædictum posse conterere, ipsum impetunt & hostiliter invadunt. Et insidias, quas Comes *Simon* in quodam diverticulo absconderat, ut ipsos *Gasconienses* incautos præoccuparet, ipsi muniti inveniunt. Et Militem quendam strenuissimum, cujus custodiæ Comes memoratus ipsos deputaverat, post cruenta certamina capiunt, & vinculis mancipatum, reliquis dissipatis, abducunt, cum lætitia de ipsis triumphantes.

Cruentum prælium inter Gasconienses & Comitem Simonem.

COmes autem non procul inde existens, sed expectans ut ipsos suos hostes in ore gladii alacriter exciperet, speransque, prout condictum in arcano fuerat, ut ipsi quos in abscondito posuerat, irruerent in hostes ex parte adversa, speculabatur si fortè aliqua signa initi certaminis videret: ecce quidam de prælio fugitivus, ut quæ acta fuerant domino suo nunciaret, raptus equo velocissimo, pervenit ad ipsum, saucius, cruentatus, & dilaceratus, anhelo spiritu enarrans quæ acciderant. Addiditque, quòd abductus jam fuisset Miles ille Comiti charissimus, custos & dux eorundem. Quod cùm Comes audisset, quasi à gravi somno excitatus & attonitus, ait: Nunc nimis moramur. Distant ne multum hostes à nobis? Imò propè imminent, instantque, ut confestim tibi hostiliter occurrant pugnaturi. Gratulantur quoque, & extolluntur, quia sibi Martem propitium nobis invenerunt dissipatis. Et vix ille hæc verba compleverat, Comes ad liberationem supradicti Militis avidus, vix suam expectans militiam, rapido velociùs turbine, ipso relatore duce, avolans, equinis minimè pepercit lateribus. Et quantocyùs ad hostes perveniens, fulminantem gladium multorum cruore inebriavit. Et captivos liberans potenter, eorum vincula præcidit, & dilaniavit. Qui ex liberatione facti alacriores, in hostes irruunt furiosè. Et factum est certamen anceps & cruentum. *Gasconenses* autem de sua multitudine confidentes, irruunt unanimiter in Comitem, quem præ omnibus capere, vel interimere gestiunt sitienter. Et versum est pondus belli in ipsum. Et cùm glomeratim se truculenter in ipsum ingessissent, pulsus ab equo jam de vita periclitabatur, cùm ecce ipse Miles, paulò antè liberatus, ipsum intuitus ait: O Comes strenuissime: justum est, ut meum liberem liberatorem. Et densam hostium aciem rapido impetu penetrans, ipsumque Comitem in equum erigens, nonnullos obstantium insanabiliter sauciavit, vel prostravit conculcandos. Et cùm prælium per ferè dimidium diei perdurasset, dissipati sunt *Gasconenses*, victi, & vinculis mancipati. Capti sunt igitur in illo certamine quinque ex eminentioribus *Gasconiæ*. Etiam ibi captus fuit *Rustenus*, & Regi præsentatus. Et triumphavit in illo die Comes gloriosè, nunquam tantum evadens periculum. Nec sunt ausi ampliùs inimici ejus, contra ipsum obgrunnire.

Digitized by Google

1252.

Anglia miserabiliter ab alienigenis conculcatur.

SUB eorundem dierum curriculis, Satanæ versutia multiformis communiter populum *Angliæ*, Barones, Milites, Cives, Mercatores, & Colonos, maximè tamen religiosos, hac afflixit pestilentia, quod qui inter alienigenas videbantur excellentiores, inferiores tot exagitaverunt angariis, rapinis, & injuriis vexaverunt, quod inter omnes populi *Anglici* ultimæ viderentur conditionis. Hinc Mercatorum equi, hinc bigæ, hinc eorum substantiolæ violenter rapiebantur: nec aliud precium, quàm talliæ, vel subsannationes pro ipsis relinquebant. Quod videntes aliqui de *Anglorum* etiam clarioribus, quos pudet nominare, superbè nimis jurando, dixerunt: "Multi sunt jam Reges in *Anglia* & Tyranni, & regnare decet cum aliis, & tyrannisare. Et sic facti sunt aliis deteriores. Et siquis cui enormiter injuriatum esset, & querimoniam suam coram *Pictavensibus*, quos multæ divitiæ & possessiones faciunt insanire, reponeret, postulans sibi secundùm legem terræ justitiam exhiberi, tùm idem responderunt: "Nihil curamus de lege Regni. Quid ad "nos de assisis, vel Regni hujus consuetudinibus? Et sic indigenæ, maximè tamen religiosi, in conspectu alienigenarum sorduerunt; quorum vestigia non erubescunt aliqui jam *Anglorum* consectari. Dum igitur super hac lugubri materia, cùm coëpularentur, frater *Matthias Parisiensis*, hujus scriptor libelli, & dominus *Rogerus* de *Thurkeby*, Miles & literatus, ad communem paropsidem commensales, contractarent; & frater *Matthias* oppressiones memoratas recitaret, respondit & dixit seriò Miles memoratus: "Venit "hora, ò Religiosi, & nunc est, ut omnis qui opprimit vos, arbitretur obsequium se "præstare Deo. Injuriosam nempè oppressionem & angariam, non multùm ab interemp"tione arbitror discrepare. Quod cùm dictus *Matthias* audisset, ad memoriam reduxit illud: quòd in novissimis diebus erunt homines sese amantes, non respectum habentes ad commoda proximorum.

Calor & ariditas æstivalis.

ANNI quoque sub ejusdem volumine, mensibus Aprilis, Maii, Junii, Julii, æstus & ariditas ingruere cœpit intolerabilis, sine pluviarum aspersione, vel roris beneficio, continuata. Vnde arborum flores, qui fructus aduberes pollicebantur, caduci infatuabantur: prata gramine spoliabantur, folia plantarum emarcuerunt, pascua pecudibus inanibus pabulum denegarunt. Terra hiantibus rimis indurata, segetibus alimenta pro humoris carentia ministrare nequivit. Stridebant muscæ volitantes, volucres pendulis alis & rostris patentibus, cantus suos cum plausibus suspenderunt. Unde æstus, caumata, & sudores, infirmitates chronicas, & anhelas febres, in Autumni declinatione humanis corporibus promiserunt.

Literæ Papales relaxativæ.

TEmpore quoque sub eodem, concessit dominus Papa his qui dignitatibus gaudebant, & supra modum, in partibus maximè *Transalpinis* opprimebantur, "ut ritè de ipsis "dignitatibus, ipsi, ad quos pertinebat electio, Deum habentes præ oculis, ordinarent. Literæ autem super hoc in *libro Additamentorum* annotantur.

Hastiludium Tabula rotunda nuncupatū, apud Abbatiā de Walenden *celebratum.*

ANno quoque sub eodem, Milites ut exercitio militari peritiam suam & strenuitatem experirentur, constituerunt unanimiter, non ut in hastiludio illo quod communiter & vulgariter Torneamentum dicitur, sed potiùs in illo ludo militari, qui Mensa rotunda dicitur, vires suas attemptarent. Congregati sunt igitur in multitudine gravi & copiosa valde, tam Norenses, quàm Australes, & nonnulli de partibus transmarinis, juxta Abbatiam de *Waledene*, in octavis nativitatis beatæ Virginis. Et secundùm quod constitutum est in illo ludo Martio, illa die & in crastino, quidam Milites *Anglici* strenuè nimis & viriliter & delectabiliter, ita ut omnes alienigenæ ibidem præsentes admirarentur, jocabantur. Quarta verò die sequenti, duo Milites electissimi & strenuissimi, *Hernaldus* videlicet de *Munteinni*, & *Rogerus* de *Lemburne*, dum equestri more omnibus armis redimiti, dextrarios insidentes prælectos & speciosos, sese obviam mutuò cum lanceis impeterent, *Rogerus* suam aptans lanceam, cujus mucro, prout deberet, non erat hebetatus, sub galea *Hernaldi*, guttur ejus cum trachea præcidit & arteriis. Erat enim ea parte discoopertus, et carens collario. Lethaliter igitur vulneratum, ab equo in terram dans præcipitem, doluit valde *Rogerus*, prout dicebatur. Saucius autem confestim exspiravit. Et quia interfectus in armis strenuissimus, sibi comparem vel secundum in *Anglia* non reliquit, factus est inter Milites ibidem congregatos, planctus & ululatus incomparabilis. Et sic qui cum gaudio advenerant, cum tristitia et lamentatione subitò sunt divisi. Corpus autem in Abbatia vicina, scilicet de *Waledene*, cum multo lachrymarum profluvio, honorificè nimis est tumulatum, dum adhuc Nobiles recessuri præsentes exstiterunt. Nullus autem Militum tantum planxit mortem defuncti, sicut

sicut auctor ipsius mortis, videlicet *Rogerus* memoratus, qui confestim pro liberatione animæ ejus, cruce se signavit peregrinaturus. Cùm igitur constitisset ipsum ignarum & invitum, *Hernaldum* de *Munteinny* prædictum lethaliter vulneràsse, non est de funere accusatus vel redargutus. Exstiterant autem in illa militari congregatione, multi *Angliæ* Nobiles, videlicet Comes *Gloverniæ*: qui ilicò percusso dicto Milite *Hernaldo* fragmentum lanceæ de gutture saucii extrahere nitebatur, & ligno potenter eruto, ferrum remansit in vulnere: quod tamen excisum, cùm à Militibus circumstantibus consideraretur, inventum est in mucrone acutissimum, instar pugionis, cultellinam habens latitudinem, quod esse debuit, & decuit fuisse hebes, & brevem formam habens vomeris, unde vulgariter vomerulus appellatur, Gallicè Soket. Per quod argumentum prædictus *Rogerus* de *Lemburne*, licèt se insontem prætendisset, factus est suspectus, & quòd proditiosè facinus perpetrasset acriter reprehensus: maximè cùm dictus Hernaldus in alio hastiludio crus hujus *Rogeri* de *Lemburne* confregisset. Sed hæc noverat Deus solus cordium perscrutator. 1252.

Laudis amatores, mundanos propter honores,
Sic prosternuntur, sic prostrati moriuntur.

Rex Angl. ad S. Albanum venit, ibique multa dona offert.

ANni quoque sub ejusdem circulo, vigilia scilicet beati *Bartholomæi*, venit dominus Rex *Anglorum* ad *sanctum Albanum*. Et ilico devotè accedens ad majus altare, cùm oràsset, ut de more consuevit, obtulit Martyri unam pallam speciosam & preciosam, & duo monilia, & duos annulos aureos, & duodecim talenta. Et assignavit ea specialiter ad ornatum feretri. Eademque die, *Edwardus* filius ejus primogenitus, obtulit eidem altari unam pallam. Et altari sancti *Amphibali* aliam, & duo monilia. Quæ omnia præcepit dominus Rex in crastino vendi, similiter & alia preciosa donativa, & eorum precio prædictum feretrum cooperiri. Dominus autem Rex ibidem moram quinque diebus continuavit, sicut pridem fecerat ad Pascha, anno proximo post obsidionem *Bedefordiæ*.

Obitus Willielmi de Haverhulle.

DIE vero eadem, qua dominus Rex venerat ad *sanctum Albanum*, ut prædictum est, scilicet vigilia sancti *Bartholomæi*, obiit *Londini Willielmus* de *Haverhulle*, Sancti *Pauli* Canonicus, & domini Regis Thesaurarius: qui multos ætatis suæ annos, in ejusdem Regis diligenti famulatu consumpserat. Et cùm crederetur quòd dominus Rex *Iohannem Franciscum* officio *Willielmi* subrogaret, fabricatis rumoribus quòd idem *Iohannes* in partibus remotis *Angliæ* Borealibus, ut contra quosdam Religiosos placitaverat, obiisset, constituit dominus Rex *Philippum Luuel*, clericum, virum prudentem, facundum, & generosum, in loco memorati *Willielmi*, suum Thesaurarium. Quod factum est apud *sanctum Albanum*, procurante, ut dicitur, *Iohanne Mansel*, amico *Philippi* speciali.

Epitaphium *Willielmi Haverhulle.*

Hic Willielme *jaces Protothesaurarie Regis,*
Hinc Haverhulle *gemis, non paritura talem.*
Fercula culta dabas, empyrea vina pluebas,
Amodò sit Christus cibus & esca tibi.

Pestifera pecudum mortalitas.

EJusdemque anni curriculo, post multa Æstatis caumata, tempore adveniente Autumnali, facta est tanta pestifera armentorum mortalitas pluribus locis in *Anglia*, præcipuè autem in *Northfolc*, & in *Marisco*, & partibus Australibus, quantam nullus se meminit prævidisse. In qua peste hoc evenit mirabile, quòd de pecorum mortuorum cadaveribus etiam canes & corvi qui vescebantur, ilicò intumuerunt, & infecti obierunt. Unde nullus erat hominum, qui carnes boum comedere auderet, ne fortè ipsæ essent de morticinis memoratis. Aliud quoque stupendum in armentis videbatur, quòd vaccæ & juvenci adulti, ubera majorum vaccarum sugentes, ut vituli, trahebant. Aliud quoque tunc temporis mirabile videbatur, videlicet quod quãdo solita erat natura pyra vel poma gestando producere, velut esset in Aprili, florere videbantur. Mortalitas autem prætaxata, & florum novitas, cum pecorum innaturali lascivia, à prædicto caumate & ariditate causam ceperunt primitivam. Gramen enim, quod & mirum fuit, etiam pratorum, adeo marcidum, aridum, & durum, mensibus Maio, Junio, & Julio inveniebatur, quod si manibus confricaretur, in pulverem cecidit resolutum. Cum igitur tempus Æquinoctiale pluviam & temperiem arenti terræ præsentaret abundanter, facta est propter pororum apertionem, terra sui prodiga beneficii, unde herbam protulit fertilem, sed

 degenerem

1252. degenerem & innaturalem. Quam avidè carpentes famelici pecudes & inanes, & sic repentina pinguedine dilatati, inutiles carnes & inordinatos humores produxerunt. Et sic innaturaliter lascivientes desipiebant: & subitò corrupti & infecti, mortui corruerunt, & etiam alios propter vehementiam corruptelæ, sui contagio corruperunt. De arboribus siquidem intempestivè florentibus, potest causa similis assignari.

Dedicatio ecclesiæ Elyen.

ANno quoque sub eodem, decimo quinto Calend. Octobris, die videlicet sancti *Lamberti*, dedicata est magnificè ac solenniter nimis, nobilis ecclesia Cathedralis *Elyensis*. Cujus Presbyterium, præterque hoc turrim excellentissimam, opere admirabili ac sumptuoso nimis, *Hugo* ejusdē loci Episcopus, omnis honoris & honestatis amator magnificus, propriis sumptibus usque ad perfectam consummationem construxerat. Idem quoque Episcopus, Regale palatium cum thalamis & aliis ædificiis ad idem pertinentibus, in curia sua *Elyensi* gloriosè ædificaverat, in quo festivè coëpulabantur & lautè, qui solennitati dedicationis ejusdem intererant, sicut dicetur in sequentibus. Officio igitur intererant dedicationis, ipse *Elyensis* Episcopus, quod diu antè sitienter desideraverat: item *Norwicensis* & *Landavensis* Episcopi. Affueruntque eidem solennitati, dominus Rex, & multi Magnates Regni, Prælati quoque, & clerici innumerabiles. Et concessa est multa dierum indulgentia, cunctis qui ad illam solennitatem convenerant, & fuerant in posterum conventuri. Et post festa spiritualia gloriosè celebrata, ad corporalia consequenter diverterunt. Et repleta sunt tam ipsorum Monachorum, quàm Episcopi, vel in ipso municipio conversantium ædificia convivantibus. Et adhuc doluit Episcopus de paucitate congregatorum, affirmans convivium citra propositum suum, pro magna parte mutilatum. Gratulabatur igitur in spiritu maximæ exultationis, quòd Deo propitio diem illum meruit expectasse, qua omnia quæ in suo longo proposito præconceperat, & concepta præordinaverat, viderat jam fœliciter consummata. Ut ipse beatus senex cum sene, Episcopus cum *Symeone* exultans in jubilo diceret: *Nunc dimittis servum tuum, &c.*

Mors Margaretæ Comitissæ de Insula *seniore.*

EOdemque anno, sexto Nonas Octobris, obiit nobilis ac generosa domina *Margareta*, Comitissa de *Insula*, cognomento de *Ripariis*, quondam uxor *Falcasii* cruentissimi proditoris. Copulabatur tamen eidem ignobili nobilis, pia impio, turpi speciosa, invita & coacta, tradente eam *Iohanne* tyranno, qui nullum genus abhorruit facinoris perpetrandi. De qua copula quidam ait satis eleganter:

Lex connectit eos, amor & concordia lecti.
Sed lex qualis? amor qualis? concordia qualis?
Lex exlex, amor exosus, concordia discors.

Hujus verò nobilis dominæ dulcis memoria, mihi recitabilis perpetuabitur, quia quondam cùm una noctium in nocturna visione viderat vir ejus *Falcasius*, cum quo tunc dormierat, quòd de turri ecclesiæ *sancti Albani* instar fulminis quidam lapis miræ magnitudinis irruisset in eum, & in pulverem contrivisset, expergefactus prosiliit attonitus & anhelus, cui trepido, & quasi furia invecto, ait uxor: « Quid hoc, domine? Quomodo te habes? Cui ille: « Multa pertuli pericula, sed nunquam sicut in hoc somno & somnio « perterrebar & perturbabar. Et cùm omnia seriatim eidem enarrasset, respondit mulier: « Offendisti nuper beatum Albanum graviter, ecclesiam sanguine polluendo, munici« pium suis bonis spoliando, Abbati & Conventui multiformiter injuriando. Surge ergo « celer, illuc accelera, ut etiam ante diem itinereris; humiliare, & eidem Martyri quanto« cyùs, ne gravis ultio imminens te conterat, reconciliare. Veniens igitur *Falcasius* mane ad *sanctum Albanum*, (jacuerat enim apud *Lottonam*) fecit vocari Abbatem ad se: & genibus flexis, junctis manibus, et lachrymis obortis, dixit ei. « Domine miserere mei, gra« viter offendi Dominum, et ejus Martyrem beatum *Albanum*, et vos. Sed de peccatore « misericordia. Loquar de licentia vestra Conventui jam in Capitulo, veniam in præsentia vestra flagitans de commissis. Concessit igitur Abbas, ovinam admirans in lupo mansuetudinem et humilitatem. Vestibus igitur spoliatus, cum suis militibus similiter indumentis spoliatis, ferens in manu virgam, quam vulgariter *Baleis* appellamus, intravit Capitulum, et confitens culpam suam, quam, ut ait, in bello, sicut tunc decuit dicere, perpetraverat et commiserat, à singulis fratribus disciplinas nuda carne suscepit. Et vestitus deinde, ivit sessum juxta Abbatem, palàm dicens: « Hoc mihi fecit facere uxor « mea, pro quodam somnio. Et si exigatis ablata vobis restitui, non exaudiam. Et sic recessit. Veruntamen magnum beneficium reputabat hoc Abbas et Conventus, quòd ex tunc lædere desistebat. Qui enim his temporibus malus non est, optimus reputatur.

Et

Et sicut de *Astaroth* legitur: Iniquus cùm lædere cessat, prodesse judicatur. Sic igitur secundùm Apostolum, *per mulierem fidelem, vir salvatur infidelis.* 1252.

Magnum Parlamentū Londini habitum.

FEsto autem beati *Edwardi* imminente, (quod de consuetudine dominus Rex consuevit semper in magno comitatu & apparatu splendido celebrare,) convenerunt, veluti ex edicto Regio convocati, totius *Angliæ* Prælati ferè universi. Omnes nempè Episcopi, præter *Cestrensem* valetudinarium, & Archiepiscopum *Cantuariensem*, qui in partibus tum temporis agebat transmarinis, simul & *Herefordensem*, & præter Archiepiscopum *Eboracensem*, qui ob incertam nobis causam, nisi fortè quia remotus abest, remansit, ibidem præsentes exstitêre.

Protulit igitur in medium dominus Rex coram omnibus ibidem congregatis, Papale mandatum, omnibus Regni æmulatoribus exosum & detestabile. Quòd videlicet contulerat dominus Papa totam Regni decimam, videlicet proventuum totius ecclesiæ *Anglicanæ*, de potestate sibi à Deo concessa, per triennium, ad Regia viatica peregrinationis, adjuncto magnæ verbo offensionis, scilicet, *non secundùm æstimationem ecclesiarum pristinam, sed secundùm æstimationem novam ad inquisitionem strictissimam, ad voluntatem & arbitrium Regiorum satellitum & extortorum faciendam*, qui astutè nimis & damnum ecclesiæ inæstimabile, & servitutem perpetuam procurantes, suis semper primùm propriis, deinde verò etiam Regiis emolumentis inhiarent. Argumentosè igitur Regii nuncii Episcopis congregatis supponentes, quòd tali ac tantæ contributioni consensissent, vulpina calliditate exigebant, quòd soluta pecunia duorum annorum, secundùm Papale mandatum, pecunia tertii anni ante peregrinatonem, licèt hoc in Papali mandato autentico non contineatur, pecunia totaliter, secundùm formam prætaxatam collecta, solvatur peregrinaturo, vel saltem ejus pars dimidia, Regi benigna gratuitate ac benignitate gratuita concederetur. Tunc enim, ut dicebant, dominus Rex versùs Orientem iter dirigeret & vexilla. Quod cùm inter alios Episcopus *Lincolniensis*, admirans verba tam venenata, & ad subversionem ecclesiæ intoxicata, audiret, in ira magna respondit: " O quid est hoc, pro nostra Domina? Vos ex inconcessis proceditis. Supponitisne " vos, quòd nos in hanc maledictam contributionem consenserimus? Absit hæc à nobis " ad *Baal* genium incurvatio. Cui electus *Wintoniensis* ait: Pater, quomodo poterimus " resistere voluntati Papali ac Regiæ? Unus impellit, alter attrahit. Consenserunt " *Franci* in hoc casu contributioni consimili, ut videlicet Regi suo peregrinaturo subve" nirent. Fortiores nobis sunt, & ad resistendum consueverunt esse proniores. Et nos " qualiter valemus illis resistere? Ad hæc respondit iterum *Lincolniensis* Episcopus: " Eò ipso resistendum est, quòd *Franci* contribuerunt. Binus enim actus inducit consue" tudinem. Præterea, luce clariùs videmus, proh dolor! qualem finem sortita est tyran" nica Regis *Francorum* extorsio pecunialis. Terreant nos exempla præambula. Ne " igitur & Rex & nos gravem Dei offensam incurramus, pro me dico voce libera, huic " injuriosè contributioni contradico. Sententiæ igitur huic consensum præbuerunt alacriter & incunctanter *Londinensis*, *Cicestrensis*, *Wigorniensis*, Episcopi, & electus *Wintoniensis*, & ferè omnes alii. *Salisberiensis* autem fluctuabat. Et addidit *Lincolniensis* Episcopus: Supplicemus omnes domino nostro Regi, quatenus de salute animæ suæ sollicitetur, impetum tantæ refrænans temeritatis.

Rex Angl. iratus, à suis aulicis mitigatur.

HÆC autem omnia cùm fida relatione nunciarentur domino Regi, quasi furia invectus, nec se præ ira capiens, vocem cum clamore exaltavit, & omnes, qui in sua camera fuerunt, velut furiosus aufugavit. Tandem suis familiaribus aulicis ipsum blandiùs mitigantibus, significavit Prælatis, quatenus non quasi Domino protervienti, & de præcepto Papali exigenti, sed tanquam supplicanti, & *Iesu Christo* in *Terra sancta* militaturo, & in ipsam pro honore universalis Ecclesiæ peregrinaturo, competens auxilium pecuniare liberaliter & benigniter largirentur.

Respondent Prælati blandè petitioni Regis.

QUod cùm Prælatis renunciaretur, mitiùs se habentes responderunt: Credimus indubitanter, quòd si dominus Papa veraciter intelligeret, quot angariis, quot exactionibus damnosis *Anglicana* gravatur & opprimitur Ecclesia, nunquam talia dominus Rex in curia *Romana* impetrasset. Et si ipsum dominum Papam super his pleniùs certificemus, haud dubiò factum suum, nec est mirandum, tanquam ex suppressa veritate, & suggesta falsitate deceptus, illicò revocaret. Nunc enim dominus Rex per Forestarum suarum ampliationes, nunc per Justitiarios suos itinerantes, nunc novis placitis excogitatis, nunc modis aliis Regnum suum depauperat. Quo exinanito, necesse est consequenter

1252. ter Ecclesiam quoque depauperari & egere. Quid de Prælatis referemus, quos idem dominus Rex in nobilibus intrudit ecclesiis? Quàm miserabiliter extorsit bona terræ, suus *Cantuariensis* Archiepiscopus *Bonifacius*, qui se propterea debitis tot finxit obligatum, ut sine totius Ecclesiæ *Anglicanæ* adjutorio non poterat ullo modo respirare? Nec adhuc cessat dominus Rex, si modò fas est talia recitare, quotidie aliis atque aliis innumeris argumentis Regnum suum & Ecclesiam, contra sacramentum & juramentum suum primitivum, tam pecunia, quàm libertate privare antiqua & consueta. Et præterea jam ab omnibus creditur & dicitur, quòd non ob aliud, ut videtur, se Cruce signavit, nisi ut hoc novo modo, & prætextu, omnem substantiolam in *Anglia*, quæ remansit, valeat asportare; sicque redigat mellifluum, & abundantissimum *Angliæ* Regnum, in desertum: vel saltem subrogatis & introductis alienigenis, suis incolis viduet in eo natis & educatis. Nonne dudum in pueritia sua, quando in Regem fœliciter creabatur, Crucem utique patris sui Regis *Iohannis*, tunc etiam Cruce signati, humero suo pro ipso assumpsit? unde timendum, ne ipsam Crucem eodē modo, & ea intentione dominus iste Rex, qua pater ejus eam assumpserat, patrissans assumpserit. Ut & iste Rex videlicet, quod absit, suos supprimat & conterat naturales & fideles subditos. Veruntamen quicquid hactenus egerit, quantumcunque Ecclesiam *Anglicanam*, & Regnum suum *Angliæ* oppresserit & afflixerit, quod postulat à nobis adhuc impendemus, & desiderio suo pro posse obsecundabimur, si, quod multoties promisit, velit chartam toties pactam, totiesque debitam, libertatum nobis juratarum, inviolabiliter posthac observare. Necnon & aliam chartam conficere, ne alia vice sub prætextu hujus gratiæ talia exigat, ut Ecclesia *Anglicana* tam execrabili tributo & exactioni supponatur. Cæterùm requirimus, ut si concedatur pecunia, quam dominus Rex in præsentiarum nunc à nobis petit & exigit, colligatur diligenter ac fideliter ad opus domini Regis utiliter distribuenda, in *Terram sanctam* profecturi, prout fidelibus suis cautiùs solitò videbitur expedire, & sic eadem pecunia domino Regi liberetur.

Hæc autem propterea addebant, quia totum thesaurum suum, quem ab *Anglis* dominus Rex extorserat, in damnum Regni, & suorum fidelium periculum, in usus hostium & inimicorum suorum tam prodigialiter quàm prodigaliter distribuerat: ac si arma sua quis hostibus suis, in suum sponte distribuat detrimentum & exitium. Hæc salubriter inter filios pacis Prælatos tractabantur, ut hæc Regi ex parte eorum significarentur.

Rex proposito persistit.

POstquàm domino Regi talia ex parte Prælatorum nunciarentur, & pleniùs intermeante Episcopo *Saruberiensi* recitarentur, ira incanduit vehementiori: corrugansque nares juravit horribiliter, quòd nunquam, dum vitales auras carperet, in talem mergeretur servitutem. In hoc patris sequens vestigia pedetentim. Significavit autem eisdem iteratò, si aliter vellent respondere, quàm sic tergiversando. Sed ne frontosè viderentur cum præcisa negatione respondisse domino suo Regi: "Dixerunt, se non posse plenum "aut perfectum consilium inire, absque domini *Cantuariensis* Archiepiscopi, qui totius "*Britanniæ* primas esse dignoscitur, & Prælatorum omnium *Angliæ* excellentissimus, "præsentia & assensu; & domini Archiepiscopi *Eboracensis*, qui primus vel de primis est "totius Regni, consensu & providentia. Quorum unus in partibus agebat transmarinis, "alter absens in partibus remotis commorans, causis ignotis impeditus.

Rex reditus vacantes distribuit indignis.

REX autem solitis insistens deliramentis, eschaetas & reditus vacantes quasi in hujusmodi contradictionis ultionem, alienigenis ignotis, illiteratis, scurrilibus, & penitus indignis non destitit distribuere, ut sic suorum naturalium corda insanabiliùs sauciaret. Et si de aliis sileamus, unum huic volumini duximus annotandum. Capellano siquidem fratris sui *Galfridi* de *Lizinnum*, quo utebantur dominus Rex, & dominus ejusdem Capellani *Galfridus* memoratus, & tota eorundem curia tanquam stulto & nebulone infatuato, ut ejus nugis veluti joculatoris desipientis, & clavigeri omnes cachinnarent, contulit dominus Rex bonam ecclesiam de *Prestana*, quæ fuerat *Willielmi* de *Haverhulle* Regii thesaurarii nuper defuncti, cujus fructus annui ad precium plusquàm centum librarum ascendere dignoscuntur. Istum nempe Capellanum natione *Pictavensem*, mores ac literas penitùs ignorantem, vidimus lapidantem dominum Regem & *Galfridum* fratrem ejus, & alios Magnates, dum in pomœrio *S. Albani* spaciarentur, cespitibus, lapidibus, & pomis viridibus, & acerbas uvas in oculos eorundem exprimentem, tanquàm expertem rationis. Gestu quoque verbis & habitu, necnon corporis qualitate & quantitate despicabilis, histrio potiùs quàm sacerdos in dedecus ordinis sacerdotalis poterat judicari.

judicari. Ecce quibus dominus Rex multa animarum millia committit & committi procurat custodienda, spernens tot literatorum, tot discretorum, tot idoneorum, quam *Anglia* genuit, numerositatem. Quæ & linguam novit indigenarum, & ruditatem informare. Similiter & alia ecclesiarum beneficia, quæ ejusdem *Willielmi* memorati extiterant, contulit Rex inconsultè, velut ad provocandum sponte iram & odium dignorum, indignis & ultramarinis, quorum insufficientiam & inutilitatem gestus inordinati, & verba non tantùm scurrilia, sed delira & obscœna reprobos indicabant. Hanc autem materiæ digressionem, genialia suspiria elicuerunt. 1252.

REX igitur pecuniæ factus sititor avidissimus, ad solitas vulpinas fraudis versutias conversus, quos non potuit in consilio communi frangere congregatos, cogitavit divisos frangere sigillatim. Vocavit igitur, antequam à *Londino* recessissent, soluto concilio memorato, *Eliensem* Episcopum, ut cum ipso secretiùs loqueretur. Adventanti igitur Episcopo, Rex reverenter & honorificè nimis assurgens, advocavit eum, & cessit ei, ut juxta ipsum eundem Episcopum familiariter collocaret. Et satis humili & sereno vultu, ait ad eum: "Domine charissime Episcope, difficile mihi foret omnia beneficia, "liberalitates & obsequia mihi à vobis multoties impensa recitare. In *Provinciam* enim "itinere laborioso ac periculoso, ut mihi uxorem meam adduceres sumptibus propriis "vestris, animo libenti perrexistis. Mihi insuper in ultramarinas partes profecturo, semel "& iterum, & iterum auxilium efficax infatigabiliter impendisti. Quid plura? Nunquam "auxilio indigui, quin prompto favore meam præveniretis, vel saltem prosequeremini "indigentiam. Nunc autem plus quàm unquam, vestra indigeo munificentia ac solita "benignitate. Assumpsi enim ut vestra novit paternitas, crucem Domini humeris meis, "pro honore universalis ecclesiæ & Regni prosperitate, in *Terram sanctam* magnificè "bajulandam. Cujus peregrinationis vos meos fideles & benefactores desidero, & oro "specialiter forè participes. Supplico igitur modis omnibus quibus possum, quatenus in "bonum cæteris exemplum, me in instanti necessitate, quæ multas postulat expensas, "juvare non omittatis, aliorum teporem non respicientes. Ego verò nacta temporis op"portunitate, vobis in uberioribus beneficiis condignam rependam vicissitudinem. Episcopus autem, in hac stabilis existens temptatione, istis nugatoriis sermocinationibus, respondit dicens (subticens moderatè damnum sibi illatum de nundinis S. *Etheldredi*, pro nundinis sancti *Edwardi* apud *Westmonasterium* innovatis) "Domine, si aliquando vobis "servivi, multùm mihi complacet: sed noverit serenitas vestra, quòd à forma quàm "universitas compromisit, & in fide propositum roboravit, nullatenus volo nec valeo, "quia inhonestum mihi foret recedere vel sequestrari. Si autem nos Prælati, vestro vo"luntario impetui flecteremur, ecclesia depauperaretur, & in læsionem fidei ac sacra"menti vestri, perpetuæ servituti subjaceret ac tributo: ad memoriam si placet revocan"dum est, qualiter sancti multi pro sanctæ ecclesiæ libertate fæliciter exulârunt, & glo"riosè occubuerunt interempti. Quid beatum *Thomam* commemorem Martyrem glori"osum? quid beatum successorem suum beatum *Edmundum* nobis contemporaneum? "Coruscat copia exemplorum, quæ omnia in vestrum opprobrium redundare com"probantur. Terrere vos deceret Regis *Francorum* exemplum, vobis pro speculo à Deo "demonstratum, qui extortam à Regno suo pecuniam, in suam hostibus distribuit re"demptionem, & inde nostros inimicos, scilicet *Saracenos* ampliùs saginavit. Unde qui "persequuntur nos veloces erunt, & qui oderunt nos, victores gloriantur. Imò armis & "pecunia nostra ditati gratulantur. Et quicquid de Rege deinceps contingat memorato, "opprobrium indelebile contraxit ex præteritis, scilicet quòd *Christianorum* nobilissi"mus præda factus est *Saracenis*, propter quod nonnulli à fide recedentes (proh dolor!) "apostatârunt. Et hæc omnia rapinæ imputamus prætaxatæ.

Rex digreditur ad materiam.

CUm autem hæc audisset Rex, quasi alto vulnere saucius, nec adhuc rationi acquiescens, exclamavit inordinatè nimis, dicens Ministris: Ejicite rusticum hunc, ejicite, & ejectum excludite, ut amplius coram me non compareat, qui & solamen mihi denegat & juvamen. Et sic qui ingrediens satis curialiter fuerat advocatus, probris exiit lacessitus. Simili quoque modo, quorundam aliorum quos secretiùs ad se fecit accersiri, moliebatur constantiam enervare, quorum verba licèt pondere non carentia, causa brevitatis prætermittimus. Hac autem versutia, summopere conabatur Prælatorum sibi mentes inclinare, ut sic consequenter nobilium corda ad consensum suum, incurvaret contributionis: sed ipsorum consilium à Prælatorum sententia dependebat.

Rex noluit rationi acquiescere.

Eodémque

1252.

Constantia Wint. electi clericorum.

EOdémque die venit electus *Wintoniensis* ad dominum Regem fratrem suum, ut valedicto licentiatus repatriaret. Rex autem non prout decuit ipsum facie serena appellavit, nec assurrexit sicut consuevit venienti. Cui ait electus: « Domine, mihi videtur solvitur concilium, patefactum est vobis prout mihi videtur, Prælatorum incommutabile propositum. In procinctu sum, ut de vestra licentia redeam præmaturus. Non enim placida mihi est in hac urbe mora diuturnior. Domino Deo vos commendo. At Rex. Et ego te Diabolo vivo. Deberes mecum stare, & si totus mundus mihi adversaretur, qui frater meus es uterinus. Et ego te malo grato Dei & ejus sanctorum, & eorum ad quos spectant de jure electio promoveri, & ad tantam provexi dignitatem, ut nulli de clero in divitiis secundus in *Anglia* videaris. Cui electus de illepido verbo commotus, respondit: Domine, annis sum juvenis, placetne vobis quia me creasti, ut & ego factis sim puerilis, absit ut ab universitatis quæ Dominum & vestrum honorem diligit sententia recedam. Et sic recessit ad iracundiam provocatus.

Lond. solvunt viginti marcas Regi.

REx autem eodem tempore à civibus *Londinensibus*, qui secundùm chartarum suarum tenorem & antiquam consuetudinē fore deberent liberrimi, viginti marcas auri, precibus extorsit imperiosis, velut à servis ultimæ conditionis, ut jam jam viderentur servilibus *Iudæis* paulò minùs æquiparari.

Alia servitus Lond.

INsuper coëgit *Londinenses* dominus Rex, ut suis nundinis, quas apud *Westmonasterium* constituit in festo sancti *Edwardi*, in læsionem nundinarum *Eliensium*, per quindecim dies duraturas, vellent, nollent, suis in civitate *Londinensis* fenestris clausis interesse. Nec pepercit eisdem propter hyemalis intemperiei inclementiam, lutum, pluviam & loci inaptitudinem, quin tentoriis stare cogerentur. Exponere igitur jussit ipsis invitis merces suas, licèt emptores non invenirent, non veritus omnium imprecationes.

Molestia de temporis inaptitudine.

TÆdio igitur afficiebantur, tam qui advenerant quam qui ibidem morabantur. Inundatio namque pluviarum per totum id tempus, quo illuc advenerat totius regni multitudo morabatur & recessit, ita imbuerat, ut omnes lutosi madefacti, fatigati & fœdati se censebant ærumnosos: vada enim in itineribus pontibus confractis invenerunt vix transibilia, vias vix transmeabiles, civitatem admodum lutosam, & victualibus & aliis egenam necessariis, charistiam obstupendam, adeò ut inexplicabilibus incommodis miserabiliter involuerentur. Erant insuper *Londini* populorum adventantium & commorantium, tam numerosa multitudo, ut protestarentur cives, etiam senes, nunquam ibi tantam prævidisse. Interim igitur tam Papæ quàm Regi in sua tyrannide mutua, favorem & fomentum præbenti, ira suscitatur, & odium internum accumulatur, quos omnes molesti hominum vocabant perturbatores, ut quasi completum videretur illud Apostolicum, *Nisi discessio venerit, non revelabitur filius iniquitatis.* Jam utique imminet discessio manifesta, & si non corporum, cordium tamen (quòd gravius est) exasperatio, ferè generalis, contra *Romanam* ecclesiam suscitatur, & igniculus exstinguitur devotionis.

Tractatio de rebus Gasconiæ.

REX igitur ne viderentur quidam magnates qui jam illuc advenerant inaniter fuisse convocati, districtè tractatum suscitavit, quid agendum de terra sua *Gasconiæ*, quàm Comes *Legriæ* videbatur non mediocriter in magnū ipsius Regis damnum perturbasse. Fama etiam ventilata sparsim de ipso nunciaverat, quòd postquàm ut prædictum est, de hostibus suis & Regis, gloriosè triumphaverat, incautè se recepit in quodam castro quod *mons Albani* nuncupatur, quod licèt inexpugnabile videretur, omni victualium genere & militia fuerat destitutum. Subitò igitur, ut dicebatur, ab comprovincialibus inimicis obsidione circumvallatus, vix per suorum fidelium, qui se mortis periculo exposuerunt subsidio liberabatur. Reddidit insuper obsessoribus aliquos de captis, qui nuper in suo ceciderant retiaculo. Arctabatur autem Rex, quia in propria persona transfretare, ut terram illam tam miserabiliter pacificaret perturbatam, & misso clerico suo *Petro Chachepore*, ad Reginam *Blanchiam* licentiam pacificè per *Franciam* transeundi postulaverat: sed tam fatuam postulationem, quantoties præcisa negatio sequebatur. Nec navem ausus fuerat propter maris, quæ expertus erat, pericula ascendere, maximè cùm hyems instans tempestates multiplicare minaretur. Et dum super his inter omnes anceps penderet sententia, Rex in calce sermonis, auxilium pecuniare ac militare redivivo spiritu instantissimè flagitavit sibi peregrinaturo impendi, ac *Christo* pro salute communi militaturo. Ad quod communiter responderunt, quòd eorum responsio à Prælatorum responsione dependebat, nec voluerunt ab eorum assertione discrepantes sequestrari. Et sese mutuò intuentes, secretò auribus instillârunt dicentes: Quæ spes rationabilis istum erigit

erigit Regulum, qui nunquam militari edoctus disciplina in Martio certamine, equum admisit, gladium eduxit, hastam vibravit, aut clypeum ventilavit, ut triumphet, ubi capto *Francorum* Rege occubuit militia *Gallicana*: aut in qua confidit temeritate terras transmarinas potenter adquirere, quas possessas nequivit retinere? Et sic cum magna indignatione objurgantes, & asserentes ipsum natum tantùm ad pecuniam emungendam, crumenis evacuatis & debitis multiplicatis, ad propria remeârunt. 1252.

Solvitur concilium cum Regis, &c. indignatione.

SOluto igitur cum Regis, Cleri, & Magnatum indignatione concilio, rex iram & odium præcordiale thesaurizavit; credens hæc omnia sibi facta & dicta in spiritu maligno & exoso, malignandi materiam parturire. Unde incorrigibilis, adhuc quæ conceperat tempore nacto opportuno, circinando proposuit consummare.

Dicta Isabellæ Comitissæ Harundel.

TEmpore quoque sub eodem, domino rege adhuc moram *Londini* continuante, venit ad eum in cameram suam *Isabella* Comitissa *Harundellia* relicta Comitis *Harundellia H.* & ejusdem regis cognata; ut pro jure suo de quadam custodia ipsam contingente, verba faceret sibi profectura. Rex autem vultum ei primò protendens serenum, posteà cum verbis asperioribus objurgans, nihil quod postulavit Comitissa favorabiliter exaudivit; vendicavit enim sibi rex custodiam cujusdam custodiæ, ratione particulæ, ipsum regem contingentis. Unde ipsa Comitissa, licèt mulier, non tamen muliebriter respondit imperterrita; "O domine rex, quare avertis faciem tuam à justitia? Jam in "curia tua quod justum est nequit impetrari. Medius inter Dominum & nos constitueris, sed nec te ipsum nec nos sanè regis, nec Ecclesiam veritus es multipliciter perturbare; quod non tantùm in præsentiarum, sed multoties est experta. Nobiles insuper regni modis variis vexare non formidas vel erubescis. Quod cùm audisset rex, corrugans nares & subsannans, voce dixit elevata; "Quid est hoc, ô domina Comitissa? confeceruntne Magnates *Angliæ* chartam, & pepigerunt tecum, ut fieres eorum, quia eloquens es, advocata & prolocutrix?" Ad quod Comitissa, licèt juvencula, non tamen juveniliter respondit; "Nequaquam mihi, domine, regni tui primates chartam confecerunt; sed tu chartam, quam confecit pater tuus, & tu eam concessisti, & jurasti observare fideliter & irrefragabiliter, & multoties ut eam observares à fidelibus tuis pecuniam de libertatibus observandis eorum extorsisti, sed tu semper eis impudens transgressor extitisti. Unde fidei læsor enormis & sacramenti transgressor manifestus esse comprobaris. Ubi libertates *Angliæ* toties in scripta redactæ, toties concessæ, totiésque redemptæ? Ego igitur licèt mulier, omnésque indigenæ & naturales ac fideles tui appellamus contra te, ante tribunal tremendi Judicis. Et erunt nobis testes cœlum & terra, quoniam iniquè nimis nos tractas insontes, & nos Deus ultionum Dominus ulciscatur. Ad hæc Rex siluit confusus, quia dictante propria conscientia cognovit, quoniam à tramite veritatis non exorbitavit Comitissa, & ait; "Nonne postulas gratiam eò quòd mihi cognata sis? at illa: "Ex quo mihi quod jus expostulat denegâsti, quomodo spem concipiam, ut mihi gratiam facias postulanti? "Sed & contra illos ante faciem *Christi* appello, qui te fascinantes & infatuantes consiliarii tui sunt, & te à via veritatis avertunt, suis tantummodò commodis inhiantes. His igitur auditis rex siluit, satis civiliter redargutus. Comitissa autem nec licentiata, nec licentiam postulans, magnis laboribus & sumptibus inaniter factis, ad propria remeavit. Rex autem perseverans incorrigibilis, nec his nec aliis verbis salubribus adquievit.

Tractatum de negotiis Gasconiæ.

COnvocatis igitur denuò dominus rex optimatibus suis, qui prout prætactum est, suo imperui primo restiterunt; convenit eos de negotio *Gasconiæ*, quid agendum. Cui responderunt Magnates, si Comes *Legriæ Simon* Regi rebelles edomare studuerit, non mirandum, nec dolendum: maximè cùm ipsi *Gasconenses* infames sunt, eò quod te dominum suum ad ipsos confidenter confugientem perdiderunt, & multiformiter depauperârunt. Unde inglorius & pauper, non sine omnium *Anglorum* damno & opprobrio, remeâsti. Præterea, *Gasconensium* quamplurimi prædones sunt & fures, mercatores & peregrinos spoliant itinerantes; habentes refugium antequam latronum speluncam, in montibus scilicet inaccessibilibus de *Egremunt*, quoniam castris fortibus roborarunt. Restant etiam aliquot anni, scilicet tres & dimidium, ut ipse Comes secundùm chartam tuam, ipsius terræ custodiam obtineat. Item de statu suo moderno minimè certificamur, cùm vasta terrarum & mariũ spacia interjaceant, nec de incertis, certè possumus respondere. Verùm non complacuit regi, quod ipsi sic Comitē excusantes, ipsum sic justificaverunt. Proposuit enim duriùs egisse cũ eo, ut proditor haberetur, & ut proditor judicaretur exhæreda-

1252. exhæredatus. Quod profectò Comitem licèt remotum non latebat. Unde addidit Comes, cùm hæc ipsi nunciarentur: "Bene hoc novi, ut scilicet me spoliato, aliquem "*Provincialem* ditaret, aut *Pictavensem*, meo Comitatu.

Exitus concilii. SOlutum est igitur concilium, Rege hinc inde, tam contra Magnates, quàm contra Prælatos, ira succensus vehementi; cogitavítque Legatum vocare, qui clerum compelleret ad prædictæ postulationis contributionem auctoritate Apostolica; licèt grave foret tributum, & Ecclesiæ servitus nova & intolerabilis. Et sic mala malis imminebant cumulanda. Taliter igitur *Caursinis* & *Iudæis*, & aliis creditoribus impinguatis; Prælati cum Magnatibus clitellis evacuatis, dolentes & egentes recesserunt.

Verba magistri Hospitalis *cum Rege habita.* TEmpore quoque sub eodem, magister *Hospitalis Hierosolymitani* in domo de *Clerkenwelle*, in pace expectans donec tempus quietis idoneæ inveniret confabulandi cum Rege, de quadam manifesta injuria ipsi illatâ querulus patefecit: chartas quoque regum & suam de protectione ostendit. Cui rex voce elevata, iratus respondit, prævio magno juramento: "Vos Prælati & Religiosi, maximè tamen *Templarii* & *Hospitalarii*, "tot habetis libertates & chartas, quod superfluæ possessiones vos faciunt superbire, & "superbientes insanire. Revocanda sunt igitur prudenter, quæ imprudenter sunt con"cessa; & revocanda consultè, quæ inconsultè sunt dispersa. Et addidit; Nonne dominus "Papa quandoque, imo multoties factum suum revocat? Nonne apposito hoc repagulo, "*Non obstante*, chartas cassat præconcessas? Sic & ego infringam hanc & alias chartas, "quas prædecessores mei & ego temerè concessimus. Cui magister *Hospitalis*, quem "Priorem appellant, respondit alacriter vultu elevato; Quid est quod dicis, domine "rex? Absit, ut in ore tuo recitetur hoc verbum illepidum & absurdum. Quàm diu "justitiam observas, rex esse poteris: & quàm cito hanc infregeris, rex esse desines. Ad "quod rex nimis incircumspectè respondit; O quid sibi vult istud, vos *Anglici*, vultis ne "me, sicut quondam patrem meum, à regno præcipitare, atque necare præcipitatum?

Reginaldus Moum *custos forestæ.* TEmpore sub eodem, *Galfridus* de *Langeleia*, miles qui supra modum quos poterat aliquibus causis innodare, oppresserat, à custodia forestarum amovetur; & in *Scotiam* ad concilium reginæ *Scotiæ* filiæ domini regis, destinatur. Cujus amotio & remotio; multis multùm complacuit *Anglicanis*. Cui substituitur dominus *Reginaldus* de *Moum*.

Idem *Galfridus*, jubente rege *Anglorum*, unus de custodibus reginæ *Scotorum*, sed ejus impetus noluerunt Magnates *Scotiæ* diu tolerare, & amoverunt eum. Ipse autem ad servitium *Edwardi* se transtulit, in quo multos tam domino regi quàm *Edwardo* inimicos suscitavit. Hunc *Robertus Passeleve* nutrivit & exaltavit: sed nutritus nutrientem supplantavit, & exaltatus exaltantem præcipitavit.

Armeniorum *quorundam relationes.* DIebus autem sub eisdem, quidam *Armenii*, quorum unus frater extitit ipsius viri sancti, qui apud *sanctum Yvonem* obiit; de quo prænarratum est, ad *sanctum Albanum* causa orationis venerunt. Ipsos namque pallor faciei & barbarum prolixitas, & vitæ asperitas, sanctos esse testabatur, & severos. Ipsi igitur *Armenii* super his, quia fide digni videbantur, requisiti, veraciter asseruerunt; quòd Deo potiùs quam homine ultore, *Tartari* tam strage inter eos pestifera, quam gladiis adversariorum minorati sunt, trucidati sunt, victi sunt, & ad sedes primitivas remeare sunt compulsi. Sciant autem Occidentales, quòd nunquam tam formidabile exitium mundo imminebat. Asserebant insuper, se scire indubitanter, quòd ille *Ioseph* qui *Christum* vidit crucifigendum, & expectat nos judicaturum, vivit adhuc, ut solet. Et hoc est unum de mundi mirabilibus, & magnum *Christianæ* fidei argumentum. Est autem, ut aiunt, terra eorundem *Armeniorum* distans à *Hierusalem* triginta dietis: & ultimi fines eorum attingunt usque ad primas partes *Indiæ*, quæ in magna parte per *Tartaros* est vastata. Sciendum est, quòd in *Armenia* illa quievit Arca *Noe*, sicut scriptum est. Sed hoc mirabile est quod adhuc durat: sed ad illam, quia super duorum altissimorum montium statuitur cacumina, & ibidem venenatorum serpentium & draconum habitat multitudo, nemo prævalet pervenire. Vult insuper hoc Deus, ne ad eam homo perveniens, partes inde detruncatas asportet: imò potiùs indelebili Dei clementia, sic in hominum memoria super universali mundi exterminio, & sequenti propitiatione, perpetuetur.

Mors Comitissæ Wintoniæ. EIsdémq; diebus apud *Grobi* Comitis *Wintoniæ* maneriū, non procul à *Legrecestria*, obiit Comitissa uxor ejusdem Comitis ætate juvencula, filia Comitis *Herefordiæ*: de qua prolem idem Comes non susceperat: sicut nec de alia uxore ejus præmortua, filia *Alani* de *Galeweia*, minimè prolem suscepit, nisi fœmininam. Obiit autem ipsa Comitissa,

Comitissa, de qua prædicitur, decimo tertio Calend. Novemb. Et sepulta est apud *Brackele*, ubi & alia ejusdem Comitis uxor est intumulata. Ipsa nempe domus ab antecessoribus suis fundata est. Et propter has causas multiplices, sibi sepulturam ibidem elegit Comes memoratus. Et ilicò, sperans adhuc gratiam prolis procreandæ promereri à Domino, aliam desponsavit. 1252.

TEmporibus insuper sub eisdem, nuncii Regis *Francorum* licenter ac liberè per totum *Soldanatum* & ditionem *Soldani Babyloniæ* missi inquirunt, ubinam incarcerantur *Christiani*. Et qui in potestate *Soldani* ejusdem extiterant, liberi dimittuntur. Et qui captivi erant aliorum, qui de potentatu ejus fuerant, levibus conditionibus liberi dimittuntur. Quorum redemptionem, piissimus Rex *Francorum* de sua eleemosyna præstitit abundanter.

Christiani *captivi per* Soldanatum Babyloniæ, *liberantur.*

NUnciis autem ad prædicta destinatis, una dierum dixit *Soldanus Babyloniæ*: Miror de vobis *Christianis*, qui ossa mortuorum veneramini; quare & non solicitamini de ossibus illustrissimi & genere præclarissimi *Willielmi*, cui de *Longa Spata* cognomen additis? Verum multa, nescio si nugatoria, de ipsis ossibus, auribus instillantur nostris & aliorum; quòd scilicet sub opacis noctibus super tumbam ipsius apparuerunt, & quibusdam Dominum ipsius invocantibus beneficia multa cœlitus sunt collata. Quare corpus ejus veneranter, cùm in bello trucidabatur, propter ejus excellentiam & generis elegantiam, fecimus intumulari. Cui nuncii inter se colloquentes ad invicem, dixerunt: Qualiter possumus huic *Anglico* detrahere, cùm isti *Saraceni* nobilitatem ipsius *Willielmi* nequeunt diffiteri? Postulantibus igitur sibi ossa ejus dari, concessit benignè *Soldanus*. Trahentes igitur secum sclavorum liberatorum multitudinem, & ossa secum dicti *Willielmi* nuncii deferentes, *Acon* pervenerunt. Et ossa memorata, in ecclesia sanctæ crucis veneranter tumularunt.

Ossa W. Longæ spatæ *deferuntur* Achon.

DIebus quoque sub eisdem, *Willielmus* de *Valentia* frater Regis uterinus, veniens de domo sua, quæ est in castro *Hertfordia*, intravit violenter & contra domini Regis decretum, nuper de communi consilio *Anglorum* divulgatum, in indaginem, quæ vulgariter *parcum* dicitur, Episcopi *Elyensis*, prope manerium suum de *Hacthfel*; & ibi venabatur sine alicujus licentia, tam contra legem terræ quàm facetiæ honestatem. Quo facto, divertit ad manerium dicti Episcopi. Et quia non invenit potum cùm sitiret, nisi cervisiam, violenter ostia promptuarii, quæ fortia erant, & repagulata, cum magno tumultu confregit, & inhonestè ac horribiliter tumultuans, jurans, & maledicens cervisiæ, & omnibus qui eam primò confecerunt; extrahi fecit clepsydras à doliis, & cum magna effusione & consumptione vinum prælectum, postquàm satis potaverat, garsionibus suis, & omnibus qui voluerunt, jussit absque omni reverentia distribui, ac si esset aqua vel extrema cervisiarum. Audito igitur de tunsionibus quibus ostia confringebantur, & de clamoribus effractariorum tumultu, accessit serviens de manerio, ut eorum impetus compesceret, & sponte vini eis distribueret abundantiam, sed probris & injuriis lacessitus, insurgentium manus vix evasit violentas. Et cùm omnes usque ad nauseam inebriarentur, vino diffuso & effuso, non curantes si dolia clepsydris obturentur, cum cachinnis & derisionibus recesserunt. Post quorum recessum, accessit famulus, quem servientem manerii appellant, & invenit ostia quasi in hostili bello conquassata, & vinum fluens abundanter per cellarii pavimentum. Festinanter igitur fecit dolia obturari, & ostia resarciri. Cùm hæc autem Episcopo nunciarentur, dolorem & injuriam sereno vultu pallians, ait: Ut quid necesse fuit rapere & prædari, quæ satis civiliter sponte & abundanter postulantibus distribuuntur? maledicti igitur tot in uno Regno Reges, sed tyranni. Constat igitur tam violentum, tam impudentem rerum ecclesiasticarum invasorem, in laqueos sententiæ ex facto incidisse.

Violenta transgressio, W. *de* Valentia.

TErtia verò die sequente, *Galfridus* de *Lizinnum*, frater *Willielmi* memorati, proponens apud *sanctum Albanum* in cœnobio hospitari, præmisit suum Marescallum, ut adventum ejus prænunciaret, & voluntatem indicaret, & cùm veniret ad portam curiæ cœnobialis, non salutans janitorem, dixit: Hic adest Dominus meus, qui prope est, qui hic vult hospitari. Ubi nam jacebit? At janitor: Ubi placuerit. At ille: Non jacebit alibi quàm in palatio Regio, quod quidem Regis Regia nuncupatur, de Regio namque sanguine procreatur. At Janitor: Utiq; Domine. Veruntamen consuetudo hæc est apud nos, ut qui hic voluerint hospitari, hospitium rogitent charitativè & non imperiosè. Domus namq; hæc, domus charitatis est. At Marescallus fascinanti oculo & torvo vultu Janitorē

Factum inhonestum Galfridi *de* Lizinnum.

1251. respiciens, intulit: Quid nugatoriè fabularis? ubi nam est Marescaltia ad equos nostros stabulandos? Et monstratum est ei longum stabulum hospitum, ubi fermè trecenti equi sine difficultate possunt stabulari. Erant autem eadem die viri boni, tam religiosi quàm sæculares, qui gratia hospitandi illuc confluxerant, qui refecti fuerant, & quorum equi appositis pabulis stabulati, cùm ecce Marescallus memoratus frontosè intrans, & videns hospitum equos & ministros, iratus est vehementer. Et insiliens diruptis capistris, tam equos quàm ministros cum minis turgidis aufugavit, nec etiam in aliquo angulo domus, quæ capacissima est, permisit latitare. Sed hæc omnia oportuit Abbatem domus patienter tolerare, sicut & Episcopum cujus offensionem prænarravimus, maximè cùm effœminentur *Angliti* & conculcentur, & prædominentur alieni. Et sub Rege tyranno in præcipiti glomerata, universa discrimini patent ac ruinæ.

Accusatio Roberti de la Ho *Militis*

ANNO quoque sub eodem, dum dierum illorum circuli volverentur, & festum Apostolorum *Simonis & Iudæ*, qui est limes annorum Regni domini Regis *Henrici* tertii, quidam Miles literatus *Robertus de la Ho*, cui Rex commiserat tutelam *Iudæorum*, & sigilli sui, quod ad scaccarium pertinet eorundem, graviter apud Regem est accusatus, imposito ei crimine, quòd quendam militis filium insontem per chartam quandam falsam, & sigillo, cujus idem *Robertus Iudæorum* Justitiarius bajulus & custos extitit, roboratam oppresserat. Unde viliter captus est, & custodiæ arctæ mancipatus. Et consimili scandalo diffamato, quo *Philippus Luvel* jam anno transacto fuerat perfidorum *Iudæorū* laqueis irretitus, qui & eorundem tunc extitit Justitiarius, sed jam ad thesauri Regii custodiam, promerente industria sublimatus. Sic, sic nempè

Ludit in humanis divina potentia rebus.

Tandem elaborantibus amicis detunicata est malitia *Iudaica*, vix est dicti *Roberti* liberati innocentia declarata. Depositus autem de Balliva sua, quatuor marcas auri palàm numeravit ad minus.

Solicitudo procuratoris Episcoporum Angliæ.

TEmpore quoque sub eodem, fuit quidam procurator generalis magister *I.* ex parte Episcoporum *Angliæ*, contra Archiepiscopum *Cantuariensem* exigentem totaleiā *Angliæ* visitationem in gravamen ecclesiæ *Anglicanæ* intolerabile, in curia *Romana*. Qui ut gravamini tanto resisteret, contulit domino Papæ sex millia marcarum. Et sic moderata est visitatio Archiepiscopi, exigentis visitationem plenariam, ita scilicet, quòd nullam ecclesiam visitabit parochialem, nisi vocatus per loci rectorem, sed tantummodò ecclesias Conventuales, non exemptas: & tunc non debet recipere pro procuratione sua, nisi quatuor tantùm marcas. Hujus negocii tenor propensiùs intelligi potest per literas domini Papæ, quæ in *libro* scribuntur *Additamentorum*. Diligens autem intentionum in ipsis perscrutator bene poterit intelligere, qualiter Episcopi religiosos Regni, sed & maximè exemptos diligant, sed ut Deo irato generalis sit hæc pestis, tam in Prælatis quàm Laicis, quòd divisio desolationem generabit.

Albertus *Papæ notarius venit in* Angliam.

CIrca festum quoque sancti *Martini*, venit magister *Albertus* domini Papæ notarius in *Angliam*, qui jam biennio elapso venerat, quando scilicet parabatur Rex *Francorum* transfretare, ex parte domini Papæ prohibiturus, ne Rex *Anglorum* terras Regis *Francorum* Deo militaturi quomodolibet infestaret. Causa autem adventus sui, multos latuit in principio; sed effectus per opera causam posteà patefecit. Dominus autem Papa, sciens Comitem *Richardum* fratrem domini Regis præ omnibus optimatibus Occidentis pecunia abundare (non curans qualiter adquisita) satis astutè providit, ut ipsum ad Regnum *Apuliæ*, *Siciliæ*, & *Calabriæ* eligeret & vocaret, ut ipse Comes Papæ militans, exposita sua pecunia dubiis Martis casibus, & corpore suo periculis præsentato, hæc omnia adquireret ad *Romanæ* curiæ emolumentum, & thesauros in sui damnum maximum accumulandos. Hujus fretus sophisticæ deceptione, qui dixit: *Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me.* Noverat enim Papa, quòd Comes Hydropisi pecuniali insatiabiliter laborabat, & dignitate temporali. Talia igitur edulio hamum recurvum fecit concupiscibilem, quem credidit eum citiùs inescare. Et tunc mysterium manifestatum est, quare dominus quondam apud *Lugdunum* tantum honorem fecerit Comiti *Richardo*; ut cum ipso prudenter collateraliter, & tantum applausum ei fecerit, ut omnes mirarentur; sed non credebatur aliquatenus à quàmpluribus, ut consentiret aliquatenus Comes Papalibus promissionibus, tum quia corpore sanus & integer nullatenus extitit, tum quia in armis strenuus nec exercitatus extitit, tum quia inhonestū videretur nepotem suū *Henricum* supplantare, tum quia certa pro incertis non est sapientis commutare. Sed

hæc

hæc omnia dominus Papa tolerabilia, sed nec inconvenientia fuisse judicavit. Sciendúmque, quòd ea die qua Comes *Richardus* epulabatur cum Papa, captus est infœlici sidere Rex *Francorum*. Hoc mihi hæc scribenti, idem Comes assertivè narravit. 1252.

Albertus intendit suæ promotioni.

ET quia, ut moris est dicere, quòd stultè orat, qui orando sui obliviscitur, & qui alieno commodo intendens, sui extat immemor; magister *Albertus Londini* commorans donec de mandato domini Papæ, quod Comes suspensum protelaverat, certificaret, interim significavit multis *Angliæ* Prælatis, supplicans ut hic Palefridum, hic beneficium ecclesiasticum illi conferret; & alia si qua dona gratanter offerrent, ne videretur contemptus, minimè refutaret. Factumque est ita, ut de Abbate *sancti Albani* inter cæteros & palefridum, & ecclesiasticum beneficium meruit charitatis intuitu reportare, tale videlicet beneficium, quale de camera Prælati alicujus, quod tantundem penè significat, *Romani* colligere consueverunt.

Archiepiscopi adventus in Angliam.

IN Octavis autem beati *Martini*, applicuit in *Anglia* Archiepiscopus *Cantuariensis Bonifacius*: cujus adventus nullum penitus lætificavit, imò quod inviti dicimus, potiùs perturbavit. Reducebant enim omnes & singuli ad memoriam, quam inordinatè, quàm crudeliter se gerebat *Londini*; cùm visitationem à viris religiosis ibidem exegisset. Imò & qualiter Regnum multipliciter depauperaret, & ecclesiam nunc undecim millia marcarum, & nuper sex millibus marcarum, quæ occasione suæ visitationis tyrannicè extorquebantur. Necnon & qualiter nobilem ecclesiam *Cantuariensem*, cui tot sancti præfuerunt, enormiter succisis sylvis, & conculcato Conventu, depauperavit. Qualiter quoque opimos reditus alienigenis penitus, in suo tempore vacantes contulerit. Unde credebatur quòd super Palustre fundamentum debile surgeret ædificium. Sed hoc Altissimi dispositioni est relinquendum.

Discordia inter Archi. & Wint. electũ.

ANNO quoque sub eodem, infra Octavis sancti *Martini*, quidam sacerdos auctoritate electi *Wintoniensis*, se ingessit in custodiam cujusdam hospitalis in *Suwerc*, quod in Episcopatu *Wintoniensis* esse dignoscitur. Vocatur autem Prior qui custos est ipsius xenodochii, de consuetudine cohabitantium, quod beatus *Thomas* Martyr fundâsse perhibetur. Magister autem *Eustachius* de *Len* Archiepiscopi *Cantuariensis* Officialis, videns sibi in hoc facto derogari, eò quòd ratione patronatus debuit ejus assensus intervenisse, quod per contemptum omissum est, admonuit dictum cedere sacerdotem, iterum & tertiò; eò quòd introitus ejus extitit injuriosus & præsumptuosus. Sacerdos autem, qui & Prior dicitur, hoc facere renuit, suæ incumbens possessioni. Officialis autem ratione contumaciæ, ipsum fecit excommunicari. In qua excommunicatione, dictus Prior stetit diebus quadraginta; multiplicans minas & convitia. Officialis igitur talem non ferens superbiam, jussit ipsum tanquàm contumacem capi. Quod audiens Prior, se vestimentis sacerdotalibus intrans ecclesiam communivit. Ministri autem ad hoc missi ut ipsum caperent, ipsi minimè pepercerunt, quia claves ecclesiæ excommunicatus contempserat. Jussit igitur Officialis ipsum duci apud *Maidenestone* manerium Archiepiscopi, donec deliberaretur quid super hoc faciendum, quia dicebatur quòd Archiepiscopus propè jam erat, reservaturum.

Factum præsumptuosum electi Wint.

HOc autem audiens electus *Wintoniensis*, secùs quàm decuit ira excanduit. Et quasi magnam cum dedecore passus injuriam, fratribus suis gravem præsentavit querimoniam. Quorum elatus auxilio & consilio, convocata manu militari armata, cum comitatu non minimo consequente, misit eos ut quærerent & caperent hujus auctores violentiæ. Ipsi igitur cum magno impetu & tumultu quasi in hostili bello, venerunt apud *Suwerc*, credentes ipsos illic invenisse. Omnia igitur perlustrantes, cùm nullum invenissent, festinanter ad *Maidenestonenses*, ut Priorem captum & retentum potenter liberarent, rapido cursu pervenerunt. Et obstantia violenter confringentes, & abdita rimantes, cùm quem quærebant non invenisset, quia absconditus extitit, ignem postulârunt, ut omnia redigerent in favillam. Et post multas injurias ibi perpetratas, postquàm quod quæsierunt non invenerunt, certificati per aliquem susurronem ubi tunc extitit quæsitus Officialis, scilicet apud *Lambet* juxta *London*, illuc glomeratim avolârunt. Ubi subvectis à vectibus ostiis vel confractis, intrantes catervatim, subitò ante horam prandii, ipsum Officialem nil tale præmeditatũ, hostiliter ceperunt & indecenter. Et captum trahentes, imposuerunt eum quasi vilissimũ mancipiũ furto deprehensum, quò volebant abducendum. Nec permissum est ad ipsum equiferum dirigendum lora retinere. O temeraria præsumptio! O inexcusabilis irreverentia, quæ tam authenticum virum, tam excellenter

1252. literatum, tam perspicuè famosum, personamque Archiepiscopi repræsentantem, tam ignominiosè tractavit & fatigavit. Capellanum insuper qui Capellæ deserviebat, ad cornu altaris confugientem, convitiis affectum inhumanè tractaverunt: Manibus sacrilegis res ecclesiasticas invadentes. Magister autem *Henricus* de *Gaunt* hunc audiens tumultum, pavore qui poterat in constantem cadere perterritus, cautè effugiens, elapsus est; ne in manus caderet animam ejus requirentium. Officialem igitur, postquàm omnia quæ ira imò furor persuaserat, perpetraverant, usque *Fernham* traxerunt per habenas; donec de restitutione capti prioris certificarentur, violenter invitum retinentes. Tandem permissus abire, abjectè & viliter est expulsus. Qui pro tempore gaudens, quòd manus aduncas & hamatas evasisset, pedes, nec ausus retrospicere ne in statuam verteretur, usq; *Walerle*, domum *Cistercienfium*, licèt senex, avolavit. Quem cum viderent Monachi, admirabantur, quisnam casus ipsum solum & fugitivum ad ipsos sic fugârat. Ibi igitur consolatione suscepta, respiravit.

Querimonia facta Archiepiscopo.

PAssi igitur tantam injuriam Archiepiscopales, coram ipso Archiepiscopo super tanta præsumptione, de magnis majora, & de gravibus graviora derivantes, cum fletibus & suspiriis gravissimam reponunt querimoniam. Archiepiscopus igitur plusquàm dici potest ira motus, ait: Hi sunt duri rumores, in primo adventu nostro. Assumptis igitur secum *Cicestrensi* & *Harefordiensi* Episcopis, *Londinum* profectus est. Et ipse & duo Episcopi memorati, Pontificalibus redimiti, coram innumerabilibus, quos ad hoc fecerant voce præconia convocari, concessa advenientibus venia triginta dierum, apud sanctam *Mariam de arcubus*, horribiliter nimis ac solenniter omnes hujus temeritatis auctores & fautores (exceptis duntaxat domino Rege & Regina cum liberis eorum, & Comite *Richardo* & Comitissa uxore ejus, & liberis eorundem) excommunicavit. Scripsit insuper omnibus Episcopis suffraganeis suis, quatenus in virtute obedientiæ, qua tenerentur ecclesiæ *Cantuariensis* obligati, similia facerent in ecclesiis suis, singulis diebus dominicis & festivis, districtè præcipiendo. E contrà electus *Wintoniensis* confestim demandavit Decano de *Suwerc*, & quibusdam sibi subjectis aliis, ut ipsi Archiepiscopo contradicentes, in faciem denunciarent palàm, ipsam sententiam penitus nullam esse: Imò inanem & frivolam, in peccatis esse vulpinam excusationem. Sed Archiepiscopales de hac injuria & scandalo jam inde orto, ad summum Pontificem appellârunt. Fuerunt equidē nonnulli neutri partium faventes, qui dicerent Archiepiscopum manifestè injuriatum fuisse Electo. Quia ut cessarent tales controversiæ, procuratum fuerat, ut fieret compositio quædam: quod tota domus memorata non obstante titulo patronatus, dispositioni Episcopi *Wintoniensis* solvendo inde tres solidos annuos pro recognitione, subjaceret. Et ita uterque diffamatus notam incurrit injuriosę violentiæ, dum cives memores procacitatis, quam Archiepiscopus in primo suo impetu *Londini* fecerat, & extorsiones pecuniæ infinitas, quas idem procuraverat, necnon violentiam Regis in sui creatione, & suorum beneficiorum enormem collationem, recitarent. Et ex alia parte Regales, scilicet *Pictavenses* notam proditionis sibi innatæ, cum aliis convitiis, sicut moris est objurgantium, sortiuntur. Fueruntque de civibus hæc audientibus non pauci qui optarent, ut hi illos excerebrassent, alii reliquos eviscerantes. Et cum scribatur, *Væ illi* vel illis, *per quos scandalum venit*; utræque partes ortis opprobriis & scandalis non minimis periclitabantur. Sic igitur Regales contra Reginales, *Pictavenses* contra *Provinciales*, quos multæ faciunt possessiones insanire, miseris *Anglis* dormientibus debacchantur, ac si certarent qui eorum eliminatis indigenis, Regno præfore excellentiùs mererentur. Veruntamen famæ ventilatio *Pictavenses* plùs condemnavit, quia Electus contra superiorem suum, tam superbè excedendo modum, confisus de fratre suo Rege, qui ipsum ut Deus novit, creaverat. Et sic maximè, quia per perditionem patris dicitur *Pictaviam* amisisse.

Archiepiscopus venit ad Oxonium.

ARchiepiscopus autē *Bonifacius* ignem iræ conceptæ sub cinere thesaurizans, & condignè insistens; prout magister *Eustachius* qui magis lædebatur, & magis doluit, instigavit ultioni de tam enormi transgressione, versus *Oxoniam* gressus maturavit, ut ibidem convocata scholarium universitate, quæ de diversis mundi partibus illic studuit congregata, factū tā nefariū seriatim in publico propalaret. Ut sic non lateret per relationes eorum tanta culpa remotas etiā nationes. Qui cùm illuc veniens, civitati appropinquaret, perrexit ei obviā in equis phaleratis & prælectis indumentis, innumerabilis cleri multitudo; & ei, ut decuit, tanquam Archiepiscopo & totius *Angliæ* primati ac genere præclarissimo, reverenter occurrendo, applausum fecit & honorē, & præsentavit in esculentis

& pocu-

1252.

& poculentis abundanter respexerunt. Quorum facetiam, gestus maturitatem, vestium compositionem, morum severitatem cùm Archiepiscopus & ejus umbratiles clerici *Provinciales* consideràssent, confiteri cogebantur, quod *Oxoniensis* universitas æmula *Parisiensis* censeri promeretur.

Sententia promulgatur Oxoniis.

IN crastino igitur beati *Nicolai*, coram universis clericis, quos pulsato signo communi fecerat ad hoc congregari, præsumptuosam temeritatem, ac temerariam præsumptionem; electi *Wintoniensis* sumens ex Rege confidentiæ audaciam, fratrumque suorum & complicum, in propatulo fecit recitari, & nomina transgressorum expressè publicari, & sententiam sæpedictam innovavit, quæ in literis pleniùs conscribuntur, quas idem Archiepiscopus constituit Episcopis suis suffraganeis transmitti universis. In quibus pleniùs nomina transgressorum exprimuntur. Quas qui intueri desiderat, *librum* requirat *Additamentorum*; qui apud *sanctum Albanum* repositus, omnem hujus negotii summum pleniùs declarabit. Constat autem universis & singulis, electum & fratres ejus, hujus factionis auctores extitisse.

Blanchia Regina Francorum moritur.

CIrca idem quoque tempus, videlicet prima Dominica adventus dominici, prima die mensis, obiit dominarum secularium domina *Blanchia Francorum* Regis mater. *Franciæ* quoque custos, tutrix & Regina, ut adventanti Domino nostro *Iesu Christo*, devota sua occurreret ancilla veneranter. Cujus mortem *Francis* lugubrem ac damnosam, dolor multiplex anticipavit, mariti sui scilicet Regis *Ludowici* mors, suæ gratissimæ juventutis peremptiva, Regni *Francorum* sibi incumbentis, non minima solicitudo, filii sui ægrotativa teneritudo, ejusdem crucis signatio, & posteà ipsius peregrinatio irreditura. Deinde, captio toti *Christianitati* deploranda. Item, *Roberti* Comitis *Atrebatensis* probrosa fuga, quam sequebatur flebilis submersio. Comitis insuper *Pictavensis Andephulsi* morbus incurabilis. Postremò, quòd relatum est ei, quòd filius primogenitus ejus, Rex scilicet *Francorum*, Deo militaturus in *Terra sancta* proposuit ibidem omnibus diebus vitæ suæ morari & mori, pro Regnoque terreno, cœleste fœlici commercio commutare. Nobilissima igitur domina mater prædictorum *Blanchia*, suis orbata pignoribus, præmortua languit desolata. Vidensque mortem imminere, corpus suum legavit ad sepeliendum domui sanctimonialium apud *Ponteyse*, quam ipsa à fundamentis magnificè construxerat. Facta est autem sanctimonialis professa velata ante mortem, & supra velum apposita est corona, & vestita est reginaliter, & sic sepulta est, ut decuit, redimita. Magnanima igitur *Blanchia*, sexu fœmina, consilio mascula, *Semirami* meritò comparanda, valedicens sæculo; Regnum *Francorum* omni solatio reliquit destitutum.

Inæstimabiles reditus Iohãnis Mansel.

ANNI verò sub ejusdem volumine, *Iohannes Mansel*, qui domini Regis principalis consiliarius extitit, arridente sibi fortuna, in tantum ditatus est reditibus; ut septingentis de novo sibi accumulatis, ad quatuor millia marcarum totalis ejus reditus annuus æstimabatur. Ita ut nostris temporibus, non est visus clericus ad tantam opulentiam ascendisse. Admirabantur autem cum stupore, qui ea quæ Dei sunt sapiunt, vehementer, hominem tam circumspectum tot animarum curam suscepisse non formidare, cum de omnibus coram summo Judice, ut reddat rationem sibi, se constiterit obligatum; sed ut verificetur quod scribitur, multi multa sciunt, seipsos penitus nescientes.

Episcopus Lincolniensis facit computari reditus alienorum in Anglia.

IPso quoq; anno in tantum permissa est *Romanorum* avaritia, & in tantum adeo ascendisse, quòd Episcopus *Robertus Lincolniensis* super hoc stupefactus, fecit à suis clericis diligenter computari & considerari alienorum proventus in *Anglia*, & inventum est & veraciter compertum, quòd iste Papa præsens, videlicet *Innocen*. quartus, plus ecclesiam universalem depauperaverat, quàm omnes prædecessores à tempore Papatus primitivi. Reditusq; clericorum per ipsum in *Anglia* alienorum, quos ecclesia *Romana* ditaverat, ad plusquam. lxx. millia marcarum ascendit. Reditus Regis merus, non ad ejus partem tertiam computatur.

Afflictio Monachorum Cisterciensis ordinis in Anglia.

EOdémque anno, Rex comperiens quòd discordiæ Magnatum ortæ propter Warennas eorum, thesauro suo per foris facturas, in quas inciderunt, præbuerunt, licèt turpiter, incrementum, fecit acclamari voce præconia in locis publicis, scilicet marcatis; quòd qui Warennam habere desideraret, loqueretur inde cum eo, & data pecunia benignè exaudiretur. Quod & aliqui fecerunt, & sic deperiit jus multorum, per antiquas chartas eis concessum, confirmatum, & usitatum. Unde Abbas & Conventus de *Wardona*, credentes sibi prodesse si Warennam haberent, quia nobilium ministri conterminorum sepes eorum dilacerabant, & agros eorum seminatos percurrentes & omnia

conculcantes,

1252. conticescantes, fratres eorum cultores & custodes verberibus & verbis contumeliosis affecerunt, à Rege data pecunia Warennam impetrârunt. *Willielmus* autem de *bello Campo*, videns in hoc sibi derogatum esse; pecudes cepit & afflixit eorundem, & fratres eorum custodes trucidavit, vulneravit, & multipliciter damnificavit. Didicerat enim uxore sua stimulante (uxorius enim extitit) religiosos plusquam milites impugnare, dum jam, per spacium duodenne Canonicos de *Newenham* incessanter fatigârat, durus existens & petrinus quibus patronus debuit extitisse. Modo quoque consimili, *Petrus* de *Sabaudia*, cui Regis maxima familiaritas cornua præstitit præsumptionis, non veritus Magnatum antiquorum beneficia perturbare & statuta infirmare, sanctam domum *Gyrivallensem* ordinis *Cicestriensis* in partibus *Angliæ* Borealibus, à piis patribus nostris sitam & magnificè fundatam, continuatis decennalibus, persecutionibus non destitit fatigare. Rex autem hæc omnia conniventibus oculis, sceleribus pertransiit impunitis, & ita permittens, id est, consentiens, & facinora perpetrantes divinæ ultioni graviùs reservantur.

Annalis conclusio.

TRansiit igitur annus ille frugibus & fructibus mediocriter fœcundus. Peste pecudum mortifera truculentus. Et ut de humano statu succincta differam brevitate, omni hominum generi turbulentus. Cujus utique perturbationis, inter Orientales captio Regis *Francorum* causa fuisse infœliciter perhibetur, sicut os projectum in medio canum protervorum, quod cùm quilibet nititur apprehendere, alter in alterum insurgendo nititur protervire; & sese mutuò pro osse corrodendo, corrodunt, nec corroditur. Imperium quasi ratis sine gubernaculo periclitatur. Regnum *Francorum* spoliatum Rectoribus, Baronibus, armis & thesauris, nunquam adeò doluit omni destituta consolatione. *Anglia* verò ab alienigenis conculcata, & multis dominis inclinata, suique Regis sincera dilectione viduata, extremis quoque subjacens conditionibus, inconsolabiliter contabuit desperata. Et quod gravissimum est, diatim inter ecclesiam & populum, odium venenosum suscipit incrementum.

Rex Angliæ Natalitia celebrat Wintoniæ.

ANNO domini millesimo, ducentesimo, quinquagesimo tertio, qui est annus Regni domini Regis *Henrici* tertii trigesimus septimus; fuit idem Rex ad Natale apud *Wintoniam*, gaudia magnificè Dominicæ celebrans nativitatis.

Petrus *ordinis* Prædicatorum *canonizatur.*

TUnc quoque temporis, venerunt nuncii domini Regis & quorundam Magnatum *Angliæ*, nunciantes quòd quidam Frater de ordine *Prædicatorum Petrus* nomine, dum prædicasset *Mediolani*, & vitia & errores, imò hæreses *Mediolanensium*, non palpando redarguisset, pro assertione veritatis ab eisdem latenter interemptus est; & sic Martyrium precio subiit veritatis. Sed ne lateret diu veritatis sub modio lucis serenitas, Dominus ipsum ilicò miraculorum indiciis manifestavit: super quibus dominus Papa ad plenum certificatus, ipsum magnificè canonizavit.

Romani *eligunt Senatorem* Brancaleonem.

REtulerunt insuper nuncii memorati, quòd mense Augusti *Romani* elegerunt sibi novum Senatorem, civem *Bononiensem*, nomine *Brancaleonem*, virum justum & rigidum, jurisque peritum, qui noluit electioni de se factæ quomodolibet consentire, nisi securum cum facerent, quòd tribus annis, contra statutum urbis, staret in ipsius Senatus potentia. Exegit insuper ab unoquoque civium potentum obsidem frugalem, & ab universitate sacramentum; ut eidem tanquam Senatori fideliter obedirent. Noverat enim insolentiam *Romani* populi, pro minimo frequenter recalcitrantis, & seditionem commoventis. Cùm autem consentiens à civibus & populo reciperetur, posita est ei conditio irrefragabilis; ut scilicet urbem & urbis populum justè gubernaret, vel nunquam corpore integer *Bononiam* remearet. Stabilitus interim Senator triennalis, quosdam de civibus de homicidio infames, & demùm convictos, in fenestris suorum castrorum suspendi fecit; & quosdam contumaces patibulis fecit præsentari.

Wintonienses *nobile xeniũ Regi mittunt*

REGI autem pransuro in festo Natalis memorati, cives *Wintonienses* miserunt nobilissimum Xenium in esculentis & poculentis domino Regi, quod potuit intuentes in admirationem commovere. Rex autem pro gratiarum actionibus, ipsos ad ducentas marcas in brevi persolvendas obligavit: Natus enim ibi extiterat, & sic natalis solennitatem, in lugubrem eis convertit lamentationem. Rex tamen non hoc reputans, conviviis intendebat celebrandis. Sed quia vix hujusmodi mundi serena gaudia adveniũt impermixta, læserat hospitem utrunque sententia lata ab Archiepiscopo in electũ *Wintoniensem*, & in omnes fautores ejus, quia nondum absolutus erat Electus, nec in osculo pacis receptus, licèt pax fuisset subarrata. In Octavis Epiphaniæ Rege & Regina diligenter procurantibus,

procurantibus, Rege pro fratre suo Electo: Regina, pro avunculo suo Archiepiscopo, & tantò vigilantiùs, quia *Willielmus* de *Valentia* & *Johannes* de *Warannia* dicebantur illi violentiæ interfuisse, plenè restitutus gratiæ & paci *Wintoniensis* Electus cum Archiepiscopo, & in osculo pacis receptus est. Juravit enim in publico, quòd nunquam consenserat illi violentiæ, nec illi unquam complacuit, sed ipso nesciente & invito fuerat temerè perpetrata. Et sic absolutus est ipse Electus, & ut nullus scrupulus iracundiæ remaneret discordiæ, omnes qui dictæ contumeliæ intererant, largissimæ absolutionis beneficio congauderent. Apparuit igitur per hujusmodi rei consummationem, quàm vigilanter Episcopi & omnes alii huic pacis reformationi intenderant, ubi impune omnis prædicta remissa injuria: & hoc quidem factum est, quia Rex promiserat illis se ipsis omnibus pacem procurantibus, semper forè obnoxium, & omnibus beneplacitis eorum pleniùs inclinandum. Confidentiùs igitur ad tractatum ardui negotii prætaxati, videlicet de concessione memoratæ contributionis, pro chartę magnæ observatione, sese contulerunt. Tandem post multas disceptationes ad hoc inclinârunt, quòd non in tantam ac talem, sed in aliquam assentirent contributionem, & efficax auxilium præstarent & ultroneum, si Rex à consuetis injuriis quibus ecclesiam oppresserat, prout multoties promiserat, cessare voluisset, & piis consiliis suorum naturalium obsecundaret, & hoc suppliciter flagitabant. Ad quod favorabiliter Rex respondit, quòd providerent & secretò scriberent cum summa deliberatione articulos offensionis cujuscunq; & ipse omnia emendaret emendanda, & statutus est dies ea pronunciandi, ut Rex de communi consilio omnia fœliciter reformaret. Optimam igitur spem conceperant, quòd Rex eis benignè obtemperaret, tum pro eo quòd ad instantem petitionem suam, omnem fratri suo Electo *Wintoniensi*, ut jam dictum est, offensam remittentes, pacem plenariè reformârunt; tum quia cruce signabatur, quæ exigit justitiæ humiliationem; tum quia maturiore ætate roborabatur; tum quia exemplo patris sui, pleniùs poterat edoceri; tum quia per eventum, qui nuper *Francorum* Regi accidit, certiùs debuit præmuniri; tum quia ecclesia, eidem sponte jam juvamen pollicetur. Et si multæ sint causæ, quare hoc favore promptissimo facere teneretur, unam huic volumini potissimam duximus annectendam. Diebus quibus beatus *Edmundus Cantuariensem* rexit ecclesiam, concessa fuit quædam contributio Regi, secundùm desiderium & postulationem suam: juravit idem Rex (tenens manum dexteram super sacrosancta Euangelia, & in sinistra cereum accensum, dicto Archiepiscopo juramentum dictante) quòd sine omni cavillatione ex tunc chartam toties fidelibus concessam, inviolabiliter observaret, nec se permitteret, aliquorum susurronum consuetis fallaciis irretiri. Similiter & multi, qui tunc præsentes extitêre Præsules, candelas accensas tenentes simul cum memorato Archiepiscopo excommunicaverunt omnes ejusdem chartæ violatores, & sinistrè eam interpretantes, & in consummatione latæ sententiæ, quando ab omnibus & etiam ab ipso Rege, ut moris est, fiat, fiat, iterabatur, & projectæ candelæ extinctæ projiciebantur, & fœtentes & fumigantes naribus circumstantium & oculis offendiculum generarent, ait Archiepiscopus: "Sic, sic extinguantur, fumigent & fœteant animæ condemnatæ eorum, qui dictam chartam vel violabunt, vel sinistrè interpretabuntur. Et acclamatum est ab omnibus, sed à Rege frequentiùs & alacriùs, Amen, Amen. Et hæc acta sunt in Capella sanctæ *Catharinæ* apud *Westmonasterium*. Veruntamen excelsa non abstulit, ut legitur in veteri Testamento de quibusdam Regibus insipientibus. Imò pecuniam collegit, & collectam contra commune decretum, prodigaliter dissipavit. Sic denuò, & in hoc anno, qui tempore fluxit in præsenti. Hoc deliramentum quia sæpè iteratur, non jam pro magno, (proh dolor!) reputatur. 1252.

MAgister *Albertus*, qui misso nuncio ad dominum Papam, mandatum ejus expectaverat, refertis clitellis repatriare maturavit. Noluit enim Papa aliquatenus Comitem *Richardum* de thesauro suo juvare, vel castra conferre, ut posset receptari, nec obsides, quibus posset inniti confidenter, destinare. Credens igitur Comes consilio saniori & mandato *Conradi* amici sui, in pace remansit. Dominus igitur Papa, cùm non posset Comitem enervare, ad alia fallendi argumenta se convertit, proponens fratris ejusdem Comitis, scilicet domini Regis *Angliæ* simplicitatem circumvenire. Super quo prævaluit, prout dicetur in sequentibus. *Abitus Magistri* Alberti.

DIebus sub eisdem, venit de *Terra sancta* mandatum domini Regis *Francorum*, ut omnes *Iudæi* à *Francorum* Regno expellerentur, exilio damnati sempiterno, addito hoc *Aufugantur* Iudæi *de Regno* Francorum.

1252. hoc temperamento: "Sed qui remanere desiderat, negotiator sit vel operator manuum, "incumbat mechanicis artificiis. Improperatum enim fuit eidem Regi à *Saracenis*, quòd parum diligimus aut veneramur dominum nostrum *Iesum Christum*, qui peremptores ejus inter nos degere toleramus. *Caursini* autem *Iudaeorum* exulantium, locum & officium licenter occupârunt."

Obitus Abbatis S. Augustini Cant.

IN eodem tempore, cùm Abbas sancti *Augustini* obiisset, dominus Rex, ut ita monstraret manifestè, quoniam chartam sæpe dictam minimè vellet observare, bona illius ecclesiæ per satellites suos quasi exterminando diripuit, & alios articulos ipsius chartæ transgrediendo nimis impudenter, in Prælatos & nobiles & cives *Londinenses*, studuit desævire. Conventus dictæ domus nimis consternatus, festinanter, ut pestis rapinæ cessaret, præcentorem suum sibi elegit in Abbatem. Qui postquàm eligeretur, vix de substantia ecclesiæ licuit ei de sibi necessariis, facto fine cum Rege, providere. Dissipatis igitur bonis ecclesiæ, vix poterant Monachi per quinquennium sequens respirare.

Iactura & infamia ecclesiæ S. Mariæ Eborac.

TEmpore quoq; sub eodem, subiit Abbas & Conventus ecclesiæ S. *Mariæ Eboraci*, maximam cum infamia jacturam, propter quandam chartam, quam adversarii eorundem (quorum maximus fuit *Iohannes Franciscus* clericus Regis de Scaccario) judicârunt fore reprobandam. Creditur autem indubitanter eundem *Iohannem*, qui natione Borealis, reditus suos de bonis ecclesiæ memoratæ in partibus illis sitienter desideravit ampliare, illud secus quàm animæ suę expediret procurâsse, cùm scribatur, *væ homini, per quem aliquod scandalum generatur*. Coacti sunt igitur, maximam pecuniæ summam Regi numerare. Insuper terras & reditus opimos, perpetuò amittere, & infamia indelebili deturpari. Dispersi sunt igitur Monachi, & illa nobilis ecclesia omnimodam induens confusionem, discrimini patuit & ruinæ. Simili quoq; modo, Abbatiam de *Selebi*, ob causam consimilem memoratus persecutor *Iohannes* (quem ultor Dominus monoculaverat propter prçcedentia merita) irrestaurabilibus damnis lacessivit.

Romani Tyburtinam *civitatem vastârunt.*

IPso quoq; tempore, *Romani* civitatem *Tyburtinam* miserabili exterminio vastârunt, propter civium insolentiam & superbiam, unde coacti sunt cives nudi, discalceati, & vincti *Romam* adire, misericordiam pro vita obtinenda petituri.

Comes Glovernix R. *desponsavit neptem Regis*

ANno quoq; sub eodem, indigenarum *Angliæ* argumentosus supplantator, volens omnes Regni sui nobiles degenerare, & sic totam *Anglorum* in eorum excidium propaginem annullare genialem, atq; eorundem sanguinem generosum melancholicis fæcibus alienorum perturbare, doluit quòd saltem *Richardus* Comes *Gloverniæ* & ejus progenies ex fonte sulphureo non coinquinaretur. Erat enim Comes juvenis, elegans, facundus, providus, & legum terræ peritus, & talis per omnia, ut omnium *Angliæ* nobilium in sinu ejus meritò reponeretur, & omnium gratiam obtineret & favorem. Sed spes concepta fefellit universos, nam ignobilis avaritia diu delitescens, ipsius nobilitatem enormiter obfuscavit, quæ sic prorupit in publicum. Dominus igitur Rex olfaciens cupiditatem ejus (nam in custodia ejus pluribus annis extiterat) ait illi: "Comes mi amicissime, volo ne te amodò lateat arcanum cordis, cupio te sitienter sublimare, ditare, "& promovere, filiæ *Guidonis* Comitis *Engolismi* fratris mei uterini, filium tuum legitimum primogenitum matrimonialiter copulando. Tibiq; largitor munificus quinq; "millia marcarum conferam, quibus poterit nurus illa ad regale fastigium, prout decet "puellam Regia stirpè procreatam, sublimari. *Avaritia* igitur (quę sola inter omnia vitia *Idolorum servitus* esse perhibetur) stimulante, Comes in hoc degener nimis, & ab avita declinans nobilitate, consensit, ut scilicet quandam ætate puerilem, imò infantulam, & ut præsumitur more *Pictavensium*, fidelitatis ac speciositatis expertem, & à remotis & collateraliter, & occasionaliter, Regalem generositatem sibi usurpantem, hæredi suo legitimo pro nummis, ac si esset institor aut fœnerator, copularet. Et cùm non haberet Rex prædictam ad manum pecuniam, quia consuevit esse undecunq; raptæ dispersor, supplicavit, sed imperiosè, Abbati de *sancto Albano*, & Abbati de *Radingo*, & Abbati de *Wautham*, ut fidejuberent versus Comitem *Gloverniæ*, pro pecunia memorata. Quod nullo modo facere debuerunt vel potuerunt. Quis enim Regem recalcitrantem, cogeret ad solutionem? Supplicavit insuper *Templariis* & *Hospitalariis* instanter, ut onus dictæ subirent obligationis, quo dicto Comiti tenebatur. Quod cùm constanter renuissent, asserentes se hoc minimè potuisse, iratus Rex terribiliter comminatus est illis. Et in ipsa ira aufugavit fratrem *Rogerum Templarium* ab officio eleemosynariæ, & à curia jussit elongari: & aliis nactis occasionibus, *Templariis* & *Hospitalariis* insidias tetendit

tetendit novercales. Rex insuper, in multa pecunia tenebatur Comiti *Legriæ S.* pro resignatione chartæ quam habuit de Rege, de custodia *Gasconiæ* per quinquennium. 1253.

REX igitur *Hispaniæ Andephulsus*, comperiens quòd Comes *Legriæ Simon* recessit à *Gasconia*, & chartam custodiæ ejus resignaverat, ilicò sibi vendicavit *Gasconiam*, & eo tutiùs, quòd soli puero principanti Edvardo relinquebatur, secundùm illud *Lucani*:

Rex Hispaniæ vendicat sibi Gasconiam.

Ætas Niliaci nimiùm suspecta tyranni est,
Ardua nempè fides maturos exigit annos.

Comperiens igitur hæc duo Rex memoratus, videlicet quòd recesserat Comes vir Martius, & dominabatur puer, favorem summi Pontificis sibi conciliavit, ut sine aliqua ecclesiæ offensione liceret ei, quod suum erat ex dono Regis *Anglorum Henrici* secundi, unde chartam habuit de dono ipsius Regis, & confirmatione Regum *Richardi* & *Iohannis*, sibi potenter reposcere & mancipare. Rex igitur *Castellæ*, *Guastonem* quendam generosum & potentem *Gasconensem*, & quosdam alios de Magnatibus terræ illius ad se vocavit, & adhæserunt multi de Nobilibus *Gasconiæ* (relicto Rege *Anglorum*) Regi *Hispaniæ*, & maximè divites qui vina sua vœnalia in *Angliam* mittere consueverunt, quæ Rex *Angliæ* pro libitu detinere & diripere non erubuit. Quòd videntes *Burdegalenses* domini Regis *Angliæ* fideles, ipsi sub omni celeritate nunciârunt, quod nisi eis festinanter & potenter subveniret, totam *Gasconiam* procul dubio amitteret, Regi *Castellæ*, qui omnia vendicat & occupare sperat, mancipandam. Quod cùm audisset Rex, doluit & pœnituit ipsum præcordialiter, sed serò, quod Comitem *Simonem* à custodia *Gasconiæ* revocâsset. Comes autem ne precibus pulsaretur ut rediret, cessit in *Franciam*, ubi Magnates Regni *Francorum* libenter ipsum retinuissent, proponentes, ipsum sibi & Regno ad consulendum Regno desolato, & multùm desperato propter absentiam Regis & mortem *Blanchiæ* Reginæ, ut esset eis (quia strenuus fuit & fidelis) pro Senescallo. Quod constanter renuit Comes, ne videretur proditor extitisse, secundùm illud Apostolicum: *ab omni specie mali abstinete vos.* Comes autem *Richardus* quia de *Gasconia* supplantabatur, unde & chartas obtinuerat, omnia conniventibus, cautè & tacitè considerabat.

DIebus sub eisdem, dominus Papa ut ambabus partibus satisfaceret, satis salubriter & tolerabiliter providit & decrevit, ut Archiepiscopus & alii Prælati ad quos spectat visitatio, visitationem facerent debitam & consuetam. Ita tamen, ut visitati non gravarentur in procurationibus visitantium, & limitando taxavit pretium cujuslibet visitationis, prout literæ *Additamentorum libri* declarant.

Moderatio de visitationibus.

EOdémq; anno imminente veris initio, Comes *Gloverniæ Richardus* & *Willielmus* de *Valentia* frater Regis, in magno apparatu & pompa simul transfretaverunt, ut matrimonium inter filium ejus *Richardum* primogenitum, & filiam Comitis *Engolismi* fratris Regis prælocutum, plenum ducerent ad effectum & consummationem. Et ut fimbrias suas dilatando, laudem peritiæ militaris promererentur in sua florente ætate, in quodam Hastiludio ibidem commisso, vires suas, audaciam & equorum celeritatem, ausu temerario sunt experti. *Francigenæ* enim ex innata sibi superbia indignantes, quòd juvenes calamistrati & delicati ausi sunt in tantam prorumpere temeritatem (cum legamus *Hectorem Paridi* dixisse: —— *duro Mars milite gaudet*) ipsos alacriter exceperunt. Et spoliatos & prostratos tam egregiè baculârunt, ut fomentis & balneis diuturnis indigerent. Parùm tamen plangi meruerunt, quia ad matrimonium *Angliæ* exosum, vanè gloriantes & tribunaliter inflati, properaverunt. Visa est tunc temporis Luna, quarta die antequam pronunciaretur.

Magnates aliquot transfretant, ut matrimonium ad effectum ducant.

EOdémq; tempore, scilicet infra primam quadragesimæ quindenam, Rex levi occasione à civibus *Londinensibus* (quos propter civitatis dignitatem & civium antiquam libertatem Barones consuevimus appellare) ad mille marcarum contributionem sunt compulsi. Et eodem tempore juvenes *Londinenses* statuto Pavone pro bravio, ad stadium quod Quintena vulgariter dicitur, vires proprias & equorum cursus sunt experti. Quidam autem æditui & tyrones de familia Regis, qui tunc fuit apud *Westmonasterium*, super hoc indignantes, conviciabantur eisdem, vocantésq; rusticos surfureos ipsos & saponarios, se eis opposuerunt in certamine. Quos ipsi *Londinenses* alacriter exceperunt, et cùm fragmentis hastarum in tantum supra dorsa eorum fabricaverunt, ut rubricatos et liventes, ab eorum equis omnes Regales darent præcipites, vel fugarent fugientes. Queruli igitur ad Regem contextis digitis et obortis lachrymis pervenerunt, rogantes, ut

Londinenses coacti sunt Regi solvere pecuniam.

1252. ut tantum excessum non relinqueret impunitum. Rex igitur ad solita ultionis genera convertens, magnam à civibus summam extorsit pecunialem.

Provisio ad roborandum Regnum.

EOdémq; tempore videlicet Quadragesimali, increbuerunt adversi rumores, videlicet quod *Gasconenses* insolentes facti ad invicem, de domino eorum Rege *Angliæ* dicebant. *Nolumus hunc regnare super nos.* Injuriosus enim nec dicta, nec juramenta, sed nec etiam chartarum tenorem observat: & post paucos dies auditum est, quod *Regula* in *Gasconia* cum *sancto Milione* & multa alia castra capta sunt & amissa, & strages hominum facta est non minima. Rex igitur non mediocriter formidans, ne per tales amissiones tota *Gasconia* pateret discrimini, sicut nuper contigit de *Pictavia* (maximè cùm dictæ terræ sunt quasi tutelæ et repagula totius Regni *Anglicani*) constituit, & generaliter per *Angliam* voce præconia fecit acclamari, missis super hoc brevibus ad singulos comitatus, ut secundùm pristinam consuetudinem arma civibus competenter assignarentur, & monstrarentur, et censerentur, ut essent sufficientia et competentia secundùm cujuslibet facultates. Et quicunq; quindecim libratas terræ haberet, miles fieret. Præterea, ut excubantes vigiles in qualibet civitate, scilicet quoad ejus extenderet possibilitas, et per discretos viros consideraretur, vicos & plateas, exitus & introitus diligenter custodirent. Præterea providit Rex de consilio *Sabaudiensium*, ut si quis obiter spoliaretur vel quomodolibet à latrone damnificaretur, ipsi quibus incumbebat eminentiùs patriæ custodia, læso satisfacerent competenter, & amissa, secundùm consuetudinem *Sabaudicam*, restituerent. Et hoc facto, malefactores insequentes, patriam mundarent ab eisdem. Sed hoc, ut multis videbatur, non potuit in hac regione fieri, sicut in illa. Quia in illa non sunt tot viarum diverticula, tot dumeta, tot latibula, tot sylvæ, sicut in ista: ibi námq; propter inaccessibilium montium prærupta, non patet via, nisi communis strata trita, ubi non possunt latrones commodè latitare vel divertere, unde faciliùs comprehenduntur. Præterea, quod sine teste fieri diceretur, quomodo demum probaretur? Ideò superorto murmure, cepit res dilationem, imò potiùs deletionem, præsertim cùm tanta legis permutatio, sine communi assensu barnagii, constitui minimè valuisset.

Obitus Episcopi Cicestriensis R. de Witz.

ET circa eosdem dies, videlicet quarto Nonas Aprilis, obiit Episcopus *Cicestriensis*, magister scilicet *Richardus de Witz*, vir quidem eminentis scientiæ & eximiæ sanctitatis, & quandóq; beati *Edmundi Cantuariensis* Archiepiscopi clericus & consiliarius specialis, cujus vestigia sequi nitebatur pedetentim. Hic non sine beati *Edmundi* prægnostico vaticinio, in Præsulatus promotus dignitatem, *Pontiniacum* adiit, cùm dictus sanctus fuerat transferendus, ne tam specialis amicus à tanta & tam secreta solennitate absens extitisset. Iste verò veluti domesticus, omnium suorum conscius extitit secretorum. Quæ inquirentibus, propter ædificationem palàm declaravit. Hujus igitur assertionibus, necnon & fratris magistri *Roberti Bacun*, de ordine *Prædicatorum*, certificatus dominus *Matthæus Parisiensis*, Monachus ecclesiæ *sancti Albani*, vitam memorati sancti *Edmundi* scripsit, & quæ indubitanter didicit à fide dignis, diligenter digessit. Quam qui videre desiderat, in ecclesia *sancti Albani* ipsam poterit reperire.

Gasconenses iterum tumultuantur.

ET circa festum sancti *Ælplegi*, cùm viderent proditores Regis de *Gasconia*, se à præsentia Comitis *Simonis* & omni edomitore, liberis habenis posse desævire & debacchari, more ferarum & jumentorum indomitorum, cœperunt ad invicem sese corrodere & infestare, alter alterius castra invadere, homines captivare, & ædificia interemptis habitatoribus redigere in favillas. Ex quibus primus & præcipuus fuit *Gasto*, jam dominus *Biarre* & *Peregoti*, multis pollutus facinoribus, juratus Regis, sed pejeratus, cui pepercit idem dominus Rex ne damnaretur, qui se transtulit ad Regem *Hispaniæ*, ut plus Regem *Anglorum* infestaret. Vastavit igitur magnam partem *Gasconiæ*, & hostem Regis animavit contra dominum suum Regem *Angliæ*, ita ut *Burdegalis*, quæ toti *Gasconiæ* victualia consuevit ministrare, cœpit egere.

Pauperum bona diripiuntur.

HIs quoq; temporibus, incurrit Rex odium inexorabile & formidabiles imprecationes, tam indigenarum quàm exteriorum, causis diatim multiplicatis. Vicecomites enim & Regales ministeriales, causis fictitiis quoscunq; poterant depauperare, imò potiùs deprædari, studuerunt, peccata minimè formidantes. Erantq; jam multi Reges in *Anglia* rapinis insistentes, quos nominare periculosum arbitror & tædiosum. Ceperunt enim pauperum & præcipuè institorum equos, bigas, vina, victualia, pannos, ceram, & alia necessaria, quę etiam angariaverunt ad loca remota transvehere ab invitis, qui nec precium vel saltem grates exiles reportabant. Calumniantes insuper lagenas & ulnas,

nas, quærentes nodum in scirpo, sine causa miserabiliter mulctaverunt in Burgis, pecuniam ab insontibus extorquentes. Et cùm vina *Gasconensium* similiter sine precii solutione vœnalia diriperentur, redierunt vacui in patriam suam omnibus partium illarum incolis conquerentes. Unde Rex infinitorum incurrebat indignationem. 1253.

ANno quoq; sub eodem, videlicet ad Pascha, dominus Rex propter ipsius domus Religionem & dapsilem charitatem hospitalitatis, concessit & confirmavit Abbati & Conventui de *Wautham*, ut quotiescunq; domum eorum vacare contigerit, Abbate cedente vel decedente, pastore viduatam, Conventus liberè bona domus pro sua voluntate disponat, & plenam habeat tàm de Baronia quàm de possessionibus ejusdem Conventus disponendi facultatem; & super hoc, bonam eis chartam confecit. Hoc autem à longè retroactis temporibus obtinuerant, sed ad majorem securitatem, hoc Rex illis concessit & confirmavit. Insuper duo mercata concessit eisdem, & quædam alia impendit beneficia, sed hæc omnia in *libro Additamentorum*, cum tenore chartarum, pleniùs exarantur.

Concessio magna libertatis ecclesiæ de Wautham

INstante verò festo Paschali, Magnates *Francorum*, considerantes Regnum *Franciæ* consilio destitutum imminere periculo, tum propter Regis in *Terra sancta* Deo militantis absentiam, tum propter dominæ *Blanchiæ* Reginæ mortem, tum propter optimatum *Franciæ* casum in *Terra sancta* subversorum, conspicientésq; Comitis *Legriæ Simonis* fidelitatem & magnificentiam, qui per omnia studuit patrissare, ipsum quoq; jam fuisse à custodia *Gasconiæ* absolutum, postulabant ipsum devotè, ut apud ipsos commorans, unus foret custodum coronæ ac Regni *Franciæ*, & ipsi honores ei condignos accumularent pro merito. Sciebant enim, ut asserebant, quòd Regnum *Francorum* ab antiquo, sicut & pater ejus *Simon*, qui pro ecclesia contra *Albigenses* dimicaverat, præcordialiter diligebat, nec est à sanguine *Francorum* alienus. Hoc jam secundò missis literis & nunciis solennibus, *Franci* Comiti memorato significaverunt, quod constanter Comes, ne transfuga videretur, renuebat.

Franci *petunt consilium & auxilium Comitis* S.

PEr idem tempus, *Romani* missis nunciis solennibus dominum Papam rogitabant, ut *Romam* rediret, more boni pastoris, gregem suum juvaturus, & ut gaudeat *Roma* suo Pontifice, sicut aliæ civitates suo Præsule gratulantur, *Romanus* enim Pontifex appellatur. Porrò abusivum eis videbatur & videri debuit, quòd ipsa sola *Roma*, quæ domina dicitur civitatum, inter omnes civitates, suo per tot tempora antistite & superstite viduatur. Ipse autem Papa emolumentis inhians adventantium, & sinum muneribus aperiens, vagus exstitit & instabilis, cismontanis se præsentem exhibendo. Et cùm venire distulisset, iterum vocabant eum *Romani*, ut priùs, sed solenniùs, & sub hac forma, ut scilicet tunc veniret, vel nunquàm. Videns igitur Papa sibi periculum imminere, mense Maii recessit à *Perusio*: maximè cùm *Romani* significassent civibus *Perusii*, sub pœna exterminii & obsidionis, ne diutius Papam retinerent: & *Romam* properat, timidus tamen & tremebundus. Instillatum enim fuerat auribus ejus, quòd *Romani* & etiam *Mediolanenses* infinitam pecuniam eis debitam à domino Papa exigebant, quam effuderant in *Frederici* expugnatione, Papalia jura & ecclesiastica protegendo: unde Papa licèt tristitiam sereno vultu palliaret, urbem solicitus & pavidus intravit. Senator tamen & populus *Romanus* ipsum gaudenter suscipiebat.

Romani *Papam domum revocant.*

IN quindena verò Paschæ mense Aprili, tota edicto Regio convocata *Angliæ* Nobilitas convenit *Londini*, de arduis Regni negotiis simul cum Rege tractatura. Extiterunt igitur ibidem cum Comitibus & Baronibus quamplurimis, Archiepiscopus *Cantuariensis Bonifacius*, Episcopi *Angliæ* ferè omnes. Archiepiscopus verò *Eboracensis* (qui in quantum potest Regis consilia vitare consuevit, quia expertus ea frequenter esse vana) excusavit se, asserens se esse remotum & senem. Pro *Cestrensi* autem absente, valetudo manifesta allegavit: Episcopatus *Cicestriensis* tunc vacavit. Et cùm de magna Regis exigentia, qui postulavit sibi peregrinaturo infinitam exhiberi pecuniam, diu & inaniter contractâssent, & hinc inde nuncios utrobiq; consensus haberetur, contigit ut ex parte Episcoporum & omnium Prælatorum destinarentur ad Regem Archiepiscopus *Cantuariensis*, & *Carleolensis* & *Sarisberiensis* Episcopi, & electus *Wintoniensis*, ad persuadendum & inducendum Regem, ut permitteret, prout sæpius solenniter jurando promisit, sanctam ecclesiam suis gaudere libertatibus, maximè de electionibus, in quibus præcipuè ecclesiastica consistit libertas. Nullibi enim jam in ecclesiis Cathedralibus vel Conventualibus potest aliquis promoveri, nisi per Regem intrusus. Unde Prælati & subditi

Magnum parlamentum in quindena Paschæ habitum.

1253. subditi ruunt in perditionem, & ecclesiæ enormiter damnificantur. Quòd si hunc & alios errores, secundùm magnæ chartæ de libertatibus confectæ tenorem, emendaret, ipsi usq; ad gravamen magnum petitionibus suis inclinarent. Quibus Rex: « Verum est, & « inde doleo, & pœnitet me graviter hoc fecisse. Instanter igitur procurandum, ut & « talia peracta corrigantur, & ampliùs similia non perpetrentur. Et vos in hoc mihi sitis « coadjutores, ne sic promoti cum subditis condemnentur. Recolitis enim memoriter, « quòd hunc Archiepiscopum *Cantuariensem Bonifacium*, ad tantam dignitatem « promoverim, & te *Willielme Sarisburiensis* ex imo exaltaverim, qui meorum brevium « scriptitor extitisti, & multis judiciis periculosis tanquam Justitiarius & conductitius « interfuisti. Et te *Sylvester Karleolensis*, qui diu lambens cancellariam clericorum me- « orum clericulus extitisti, qualiter postpositis multis theologis & personis reverendis, « te in Episcopatum sublimavi. De te similiter frater mi *Ethelmare* liquet, qualiter in- « vitis Monachis, vel prece, vel timore corruptis, te ad nobilem *Wintoniensem* ecclesiæ « apicem evexi, ætate & scientia & pædagogo adhuc indigentem. Expedit primò & « principaliter mihi & vobis, ut vos quæ injustè adepti estis, pœnitentia ducti resigne- « tis, ne æternaliter condemnemini. Ego verò tali exemplo justificatus & castigatus, « de cætero nullum nisi dignum curabo promovere. Ipsi verò satis civiliter & cynicè « reprehensi, responderunt: Domine Rex, non facimus de præteritis mentionem, sed « sermonem extendimus ad futura. Omissis igitur talibus frivolis, quæ jurgia poterant suscitare, se ad ardua seriò contulerunt. Tandem protracto tempore diuturno, & multis revolutis deceptationibus, post quindecim & ampliùs dierum continuationem, in hoc resedit omnium unamis consensus, ut voluntas Regis peregrinaturi, & ideo pia, non penitus suo desiderio fraudaretur, nec ecclesiæ vel Regni status enorme pateretur detrimentum. Concessa est igitur Regi decima pars proventuum ab ecclesia recipienda, cùm iter *Hierosolymitanum* per visum Magnatum arriperet, in viaticum distribuenda, per triennium, in succursum *Terræ sanctæ* contra Dei inimicos: & à militibus scutagium illo anno, scilicet ad scutum tres marcæ: & Rex bona fide & sine aliqua cavillatione, promisit se chartam magnam & omnes ejus articulos fideliter observaturum. Quam tamen à multis retroactis annis, pater ejus Rex *Iohannes* tenere juravit, & similiter qui præsens est in susceptione coronæ & posteà multoties, unde infinitam emunxit pecuniam. Fuerunt autem tunc ibidem præsentes Prælati, Archiepiscopus *Cantuarsensis B. Londinensis*, *Roffensis*, *Elyensis*, *Lincolniensis*, *Wigorniensis*, *Norwicensis*, *Herefordensis*, *Saruberiensis*, *Bathoniensis*, *Exoniensis*, *Carleolensis*, *Dunelmensis*, *Menevensis*, electus *Wintoniensis*, *Cicestriensis* nuper obierat. *Cestrensem* verò excusavit valetudo: *Eboracensem* verò senium & remotio. Tertio igitur die Maii, in majori aula Regia *Westmonasterii*, sub præsentia et assensu domini *Henrici* Dei gratia Regis *Angliæ* illustris, & dominorum *Richardi* Comitis *Cornubiæ* fratris sui, & *R.* Comitis *Northfolkiæ* & *Suffolkiæ* Marescalli *Angliæ*, *H.* Comitis *Herefordiæ*, *H.* Comitis *Oxonii*, *I.* Comitis *Warewickiæ*, et aliorum optimatum Regni *Angliæ*, nos *B.* divina miseratione *Cant.* Archiepiscopus, totius *Angliæ* primas, *F. Lond. H. Eliensis*, *R. Lincolniensis*, *W. Wigorniensis*, *W. Norwicensis*, *P. Herefordiensis*, *W. Sarisberiensis*, *W. Dunelmensis*, *R. Exoniensis*, *S. Carleolensis*, *W. Bathoniensis*, *L. Roffensis*, *T. Menevensis* Episcopi, Pontificalibus induti, candelis accensis, in transgressores libertatum et ecclesiasticorum et libertatum, seu liberarum consuetudinum Regni *Angliæ*, et præcipuè earum quæ continentur in charta libertatum Regni *Angliæ*, & charta de foresta, excommunicationis sententiam solenniter tulimus sub hac forma (*Hæ chartæ scribuntur in hoc libro suo loco, scilicet tempore Regis I. quando scilicet eas concessit.*) *Auctoritate Dei omnipotentis, & filii, & spiritus sancti, & gloriosæ Dei genetricis semperq; virginis* Mariæ, *& beatorum Apostolorum* Petri *&* Pauli, *omniumq; Apostolorum, & beati* Thomæ *Archiepiscopi & Martyris, omniumq; Martyrum, beati* Edvardi *Regis* Angliæ, *omniumq; Confessorum atq; Virginum, omniumq; Sanctorum Dei, excommunicamus, anathematizamus, & à limine sanctæ matris ecclesiæ sequestramus, omnes illos qui amodò scienter & malitiosè ecclesias privaverint vel spoliaverint suo jure. Item, omnes illos qui ecclesiasticas libertates, vel antiquas Regni consuetudines probatas, & præcipuè libertates & liberas consuetudines, quæ in chartis communium libertatum* Angliæ, *& de foresta continentur, concessis à domino Rege* Angliæ, *Archiepiscopis, Episcopis, & cæteris* Angliæ *Prælatis, Comitibus, Baronibus, Militibus, & liberè tenentibus, qualicunq; arte vel ingenio temerè violaverint, diminuerint, seu immutaverint clam vel palàm, facto, verbo,*

vel

vel consilio contra illas vel earum aliquam, in quocunq; articulo temerè veniendo. Item, in illos qui contrà illas vel earum statuta, aliqua ediderint vel edita servaverint, consuetudines introduxerint, vel servaverint introductas, scriptores statutorum, necnon consiliarios & executores, & qui secundum ea præsumpserint judicare. Qui omnes & singuli superius memorati, hanc sententiam incursuros se noverint ipso facto, qui scienter aliquid commiserint de prædictis: qui verò ignoranter, nisi commoniti, infra quindenam à tempore commonitionis se correxerint, & arbitrio ordinariorum plenius satisfecerint de commissis, ex tunc sint hac sententia involuti. Eadem etiam sententia innodamus omnes illos, qui pacem Regis & Regni præsumpserint perturbare. In cujus memoriam sempiternam, nos sigilla nostra præsentibus duximus apponenda. Prolataq; fuit in medium charta patris sui *I.* in qua iterum concessit idem Rex *I.* mera voluntate, & recitari fecit libertates supradictas. Dum autem Rex memoratam sententiam audisset, tenuit manum suam ad pectus suum sereno vultu, voluntario, & alacri. Et cùm in fine projecissent candelas extinctas & fumigantes, et diceretur à singulis, sic extinguantur et fœteant hujus sententiæ incursores in inferno, et campanæ pulsarentur, dixit ipse Rex: "Sic me Deus adjuvet, hæc omnia illibata servabo "fideliter, sicut sum homo, sicut sum *Christianus*, sicut sum miles, et sicut sum Rex co"ronatus, et inunctus. Et sciendum quod in principio sententiæ ferendæ, cùm traderentur omnibus candelę accensæ, tradita fuit Regi una, et cùm accepisset eam, noluit eam tenere, sed tradidit cuidam Prælatorum, dicens: "Non decet me candelam talem "tenere, non enim sum Sacerdos. Cor autem majus perhibet testimonium. Et ex tunc tenuit manum expansam ad pectus, donec tota sententia finiretur. Episcopus autem *Lincolniensis Robertus* præconizans in corde suo, & timens ne Rex à pactis resiliret, fecit illicò cùm rediret in Episcopatum suum excommunicari solenniter, in qualibet ecclesia Parochia per Diocesim suam, quæ præ numerositate sua vix possunt æstimari, & præcipuè Sacerdotes omnes supradictarum chartarum infractores, quæ sententia potuit aures audientium tinnire, & corda non mediocriter formidare. 1253.

SOluto autem sic concilio, Rex confestim pessimo usus consilio, omnia prædicta cogitabat infirmare. Dictum namq; est illi, quòd non foret Rex, vel saltem dominus in *Anglia*, si supradicta tenerentur, & expertus est Rex *I.* pater ejus, qui mori prælegit quàm sic pessundari calcibus subditorum. "Addideruntq; his susurrones Sathanæ, "dicentes: Ne curetur si incurratis hanc sententiam, pro centum vel ducentis libris te "absolvet Papa, qui ex suæ potestatis plenitudine quicquid placuerit, solvere poterit vel "ligare. Major enim in majorem non obtinet imperium. Obtinebitis plenè decimã, quę "ad quamplurima marcarum millia ascendet, quæ diminutio si domino Papæ illius inæ"stimabilis summæ largiaris portiunculam, ipse & te absolvet, etiam si sententia ab eo "confirmetur: cùm ejus informare sit, cujus condere, pro exili retributione, imò etiam "terminũ exhibitionis decimæ ampliabit, addito anno vel biennio: quod & posteà factũ est, prout sequens narratio declarabit. Per idemq; tẽpus, *Burdegalenses* Regi pro certo significabant, quòd nisi festinãter & potẽter in *Gasconenses* veniret, omnia foret amissurus: & hæc sæpiùs præmãdaverãt, sed tunc præcisè, addẽtes quòd per tyrãnidẽ Comitis *Legriæ Symonis*, multos subditos & amicos (quod & falsum fuit) perdidisset. Quia multò plures rebelles & fortiores edomitos, Regis subdiderat dominatui. Volens autẽ Rex placere *Gasconensibus*, significavit eis, quod indubitanter vita comite illuc potẽter veniret ad eorum cõmodũ & honorẽ. Fecitq; acclamari voce præconio in *Gasconia*, quòd nullus ex tunc Comiti S. intenderet vel obediret. Significavitq; universis & singulis, quòd propter oppressiones & querelas, deposuit Comitem, & chartam quam de Rege obtinuerat, de obtinenda *Gasconia* per sequens triennium, non sine magno precio redemerat. Et hæc omnia quamplurimum *Gasconibus* placuêre. Sed tunc patuit quæ latuerat proditio, quòd ex quo sciebant ejus dominationem expirâsse, qui se eidem finxerant amicissimos, facti sequaces fortunæ, inimicissimi apparuerunt.

Comes S. deponitur à custodia Gasconiæ.

DIebus autem sub eisdem, *Henricus* de *Bathonia*, suarum oblitus cicatricum, sese curiæ curis iterum spontaneus immiscuit: ille enim quem mundus illaqueat, vix evadit. Anno quoq; sub eodem, constitutus est Prothoforestarius loco *Roberti Passeleve*, *Ernaldus* de *Bosco* miles, scilicet in partibus Australibus *Angliæ*, usq; ad fluvium magnum, qui dicitur *Trenta*. *Iohannes* verò de *Lexintona* miles, à dicto flumine usq; ad Regnum *Scotiæ*, loco *Galfridi* de *Langeleia*, qui anno præterito sine ratione & misericordia, omnes illas partes inhabitantes forestis conterminos, miserabiliter depauperaverat.

H. de Bathonia redit ad curiam.

1253.

Miracula ad tumbam Cicestriensis *Episc.* R.

EOdémq; tempore, operatus est Dominus miracula manifesta in ecclesia *Cicestriensi*, ad tumbam sancti *Richardi* Episcopi *Cicestriensis*, & jam patuit quod latuerat sanctitas ejus occultata, ejus nempè cùm corpus exanimaretur,& ut moris est, exueretur ad lavandum, inventum est ciliciatum & circulis ferreis constrictum.

Io. Clippinge *eligitur in Episcopum* Cicestriensem

CIrca dies illos Canonici *Cicestrienses*, Deum habentes præ oculis, elegerunt sibi in Episcopum Magistrum *Iohannem Clippinge*, ejusdem ecclesiæ Canonicum.

Visitatio Nigri ordinis.

TUnc quoq; temporis, Papa argumentosè nimis intendens, injunxit Episcopis, ut quilibet Abbates & Conventus in sua Diocesi constitutos visitaret. Injungens eisdem, ut cogerent eos sub pœna excommunicationis observare quosdam articulos regulæ sancti *Benedicti* impertinentes, nec sunt de regulæ substantia, quos iidem Monachi nunquam tenere consueverunt, nec voverunt. *Franciæ* verò Monachi *Nigri ordinis*, videntes se Regali munimine penitus destitutos, ne arbitrio Episcoporum, quibus exosi sunt maximè privilegiati, exponerentur, cogitaverunt sibi pacem redimere. Datis igitur quatuor millibus librarum *Turonensium* Papæ, sic hujusmodi tyrannidis impetum compescuerunt. Cujus rei series & articuli, in *libro Additamentorum* plenius describuntur. Abbas autem & Conventus *sancti Albani*, appellaverunt ad præsentiam domini Papæ, ne ab Episcopo *Lincolniensi* visitarentur, quia sic eorum privilegia cassarentur.

Rex Angliæ *parat expeditionem in* Gasconiam.

VIx autem celebrato concilio memorato (videlicet circa Calendas Junii) Rex certificatus de desolatione *Gasconiæ*, milites sibi servitium militare debentes, per totam *Angliam* fecit edicto Regio submoneri, ut in *Gasconiam* discrimini patentem potenter cum equis & armis profecturus, eam ad dominium suum & pacem revocaret, præcipiens districtè, ut apud *Portesmuam* in Octavis *Trinitatis* prompti essent & parati, cum sibi necessariis ad transfretandum. Interim fecit capi violenter omnes naves institorum, tam transmarinorum quàm cismarinorum, & aliorum ad suam transfretationem, ita ut ad ampliùs quàm mille naves computarentur. Quarum domini & custodes, vento carentes prospero, inutiliter moram per tres menses non sine magno damno & tædio protraxerunt, ut apertè videretur transitus ille Dei favore destitutus. Rex igitur thesauro suo pro magna parte jam consumpto, à partibus maximè conterminis, omnes quas potuit religiosorum extorsit substantiolas, transmittendo huc & illuc homines & equos ad morandum, donec fœlicior aura arrideret. Scripsitq; Comiti *Richardo* & Reginæ Regni custodibus, ut si aliqua nobilis Abbatia vacaret, custodiam ejus sibi reservarent, vel etiam Episcopatus, nec est veritus multos articulos chartarum, pro quarum observatione nuper & etiam recenter tam horribiliter lata fuit sententia, infirmare.

Strages in finibus Flandriæ *facta*.

ANno quoq; sub eodem, facta est strages maxima in partibus *Flandriæ* & *Alemanniæ* conterminis hominum & equorum & pecudum, ita ut hominum bellatorum plusquam quadraginta millia crederentur interempta. Et sicut *Troja* per fœminam legitur fuisse cum suis incolis destructa, ita per fœminam, scilicet *Flandriæ* Comitissam, & hæc strages tam damnosa noscitur perpetrata. Hujusmodi autem infortunii irrestaurabilis in *libro Additamentorum* causa & series pleniùs exarantur, & hæc in sequentibus plenius habentur. Eodémq; tempore obiit Episcopus *Landavensis Willielmus*, cujus obitum cæcitas septennis subnarraverat.

Archiepisc. Cant. *visitationem facit*.

PEr idem tempus, Archiepiscopus B. facta visitatione apud *Feversham* & *Rofam*, visitavit Canonicos sancti *Pauli* & alios in urbe. Et propter moderationem admissus est benignè. Et hæc cautè fecit, ut scilicet sic visitandi haberet ingressum & possessionem.

Angliæ *Marescallus reaccipit uxorem suam*.

TEmpore sub eodem, Comes *Rogerus Bigod*, *Angliæ* Marescallus, filiam Regis *Scotiæ*, quam anteà sinistro consilio seductus spreverat, salubriter reaccepit, ecclesiæ judicio eruditus, & de veritate certificatus, & dixit: "Ex quo tale est judicium ecclesiæ, libens "& tutus accedo ad matrimonium, quod priùs mihi fuerat ambiguum & suspectum. Instillatum enim fuit auribus ejus, quod consanguinitate contingebant.

Rex Angliæ *transfretat in* Gasconiam.

EOdem autem anno, octavo Idus Augusti, vento sibi prospero arridente, Rex constitutis Comite *Richardo* & Regina Regni custodibus, & commisso eorum custodiæ primogenito suo *Edvardo*, valedicens *Angliæ*, se Neptuno commisit, navem ascendens apud *Portesium*, comitantibus eandem navem, trecentis magnis navibus cum alia classe numerosa. Puer autem *Edvardus*, super quem pater cum amplexibus & osculis fleverat multiplicatis, stans in litore flens & singultans, noluit recedere dum poterat vela sinuosa navium intueri.

Anno

1253.

Mors Thomæ de Hertfordia Archidiaconi Northambriæ

ANno verò sub eodem, videlicet in Octavis sancti *Laurentii*, obiit in suo Archidiaconatu *Thomas* de *Hertfordia Northambriæ* Archidiaconus, frater domini Abbatis *S. Albani*, fine sancto ac beato, omnibus quæ ad *Christiani* sanctum transitum pertinent, præmunitus. Hic quandóq; beati *Edmundi Cant.* Archiepiscopi discipulus in schola, & socius extitit familiaris, unde factus ei simillimus, ejus usq; ad mortem (sicut & magister *Richardus* posteà factus Episcopus *Cicestrensis*, de quo prædictum est) sequi nitebatur vestigia pedetentim. Moriturus autem, prout fuerat pauperum amator, fructuosus & frugalis, & præcipuè *Prædicatorum* & *Minorum*, delegavit corpus suum cuidam pauperrimæ domui fratrum de *monte Carmeli*, quod ad multum eorum commodum cessit & honorem. Corpore autem exanimato, dum assistentes de tumba lapidea sollicitarentur, quia in illis partibus talis tunc minimè poterat inveniri, quam etiam cupiebant intitulare nomine *Thomæ*, ecce quidam Sacerdos nomine *Thomas*, vir bonus & pius, exclamavit dicens: Nolite sollicitari super hoc, ego enim ad manum habeo quod queritis. Tumbam scilicet lapideam, nomine meo videlicet intitulatam, ubi hoc nomen *Thomas* insculpitur, in qua ego *Thomas* peccator proposui intumulari, sed nunc nutu Dei omnia ad libitum disponentis, aliter cœlitus est ordinatum. Dono igitur illam huic sancto Archidiacono nostro, nec oportet titulum alterare, ut me in domo cœlesti secum dignetur collocare. O quàm mihi dissimilem hospitem, est hæc domus lapidea fœliciter consecuta! Consecuti sunt igitur fideles *Christi* devoti ad tumbam ejusdem sancti *Thomæ* Archidiaconi, morborum miraculosè remedia, & prout paginæ hujusmodi scriptori certissime protestabatur vir magnæ auctoritatis & scientiæ, dominus *Ioh.* de *Lexintona*, Miles, Dominus noster *Iesus Christus*, cujus testimonia credibilia facta sunt nimis, multis miraculis solennibus hujusmodi sancti viri manifestavit sanctitatem, unde in brevi, propter frequentiam & beneficia spiritualia & corporalia postulantium, prædictorum fratrum cellula in augmentum crescens, cella meruit appellari. Hunc igitur sanctum Archidiaconum *Thomam*, sicut Episcopum *Cicest. Richardum*, licèt non *Romæ* canonizentur, contubernio S. *Edmundi*, cui fuerant in sæculo speciales, credimus indubitanter additos extitisse. Miracula quæ Dominus meritis beati Episcopi dignatus est operari, in *historialibus libris sancti Albani*, videlicet in libro de vita S. *Edmundi*, annotantur. Miraculorum autem beneficia, quæ Dominus meritis memorati Archidiaconi *Thomæ* indigentibus impertitur, nota sunt fratribus sæpedictis *montis Carmeli* & compatriotis. Hos igitur tres beatos *Angliæ* alumnos, *Edmundum*, *Richardum*, & *Thomam*, Dei confessores, gloria perfrui summæ credimus *Trinitatis*.

Infortunium in exercitu Regis Francorum.

ET dum dies illi profluxerunt, quibus dominus Rex *Francorum* tempore tribulationis in *Terra sancta* inglorius, fame invalescente, in communitione *Cæsarea* moraretur, quidam ejus miles nobilis & strenuus de Regno *Francorum* oriundus, venit ad dominum suum Regem, dicens. Domine mi Rex, inutiliter & probrosè hìc jacemus. " Concede mihi, si placet, licentiam, ut aliquid mihi adquiram inter infideles, cùm quibus " non habetis treugam vel amicitiam, honoris, commodi & victualium, quibus maximè indigemus, salva exercitus nostri disciplina militari. Nostis enim quod quicquid " militi accrescit utilitatis aut famæ, domino pleniùs accumulatur. Cui Rex benignè respondit: Vade, Dominus te ducat incolumem. Miles igitur collecta sibi manu armata, exemplo *Willielmi Longa spata* edoctus & animatus, qui consimilem fecerat equitaturam, prout in loco scriptum est, profectus in partes *Saracenorum*, qui *Christianis* acerbiùs nocuerunt, quos impetu repentino acriter invadens, hostes vicit dissipatos. Et gloriosè triumphans, lætus multa spolia reportavit. Quod videntes quidam invidi de consiliariis Regis, ac adulatores, dixerunt ei: " Domine, iste miles multam pecuniam sibi adquisivit, " jus expostulat, ut vos exinde aduberem partem vobis, qui jam indigetis, vendicetis & " habeatis: ipse verò de benevolentia & favore clam de exercitu contra edictum generale exivit, transgressionẽ faciens & temeritatem. Vocatus igitur miles, & provocatus ante Regẽ, graviter ab æmulis est accusatus, & adjudicatũ est, ut potissimã partẽ suæ adquisitionis domino Regi cõcederet. Cui miles: "Domine, omnia mea tua sunt, imò & ego tuus. Videtur tamen mihi justius, ut ipse bonis gaudeat adquisitis, qui pro ipsis caput " & vitam exposuit adquirendis. Hæc enim, ut perpẽdo, verba excitarũt quidã desides & " formidolosi cubicularii vestri ac cõsiliarii, vobis blãdiẽtes, & ut vobis placeãt adulantes. Prosiliens igitur unus ipsorũ in mediũ, quos sic reprehẽderat, & ebulliẽs in ira magna, convitia multa in ipsum exaggeravit, dicens: Talia dicens mentiris per mediũ gulæ tuæ

Digitized by Google

1252. « fœtentis; qui domini Regis collaterales ignaviæ redarguis & proditionis: addens quòd « malus miles esset fugitivus & victus, quod est in *Gallicana* lingua meschant, & hoc « verbum maximæ offensionis inter eos. Cùm autem hæc audisset quidam miles junior, audax & strenuus, filius videlicet militis accusati, ira accensus nimia prosiliit in medium, & non se capiens præ ira, ore reboante ait: « O pro cerebro Dei, & tu degener & « imbellis, talia ausus es verba patri meo præsente & audiente proferre? & subitò extrahens sicam, quam bajulavit, scilicet hanelacium, ipsum concitò evisceravit, & in ipso furore exiliens, se in ecclesiam causa defensionis recepit. Hoc autem videns pater, doluit quasi usq; ad mortem, & procidens ad pedes Regis, ait: Nunc domine mi reveren« dissime, experienda est Regalis clementia vestra, si parcere dignemini huic facto im« petuoso. Ego enim stare paratus sum curiæ vestræ judicio, ac humiliter juri pariturus. Cui Rex: Reperi super hoc idoneos fidejussores, & dum iret pater, filius ejus subitò à Regis satellitibus extractus est subito, & sine judicio curiæ subito suspensus. Et cùm redisset pater cum fidejussoribus, juri parere per omnia paratus, vidit filium suum jam suspensum & mortuum, quod etiam procurarunt ejus inimici, ut pater videns filium extinctum magis angeretur. « Contremuit igitur præ angustia, & vix ora resolvens: Quid « hoc est, domine mi Rex? ait. Suspendisti, vel suspendi conniventibus oculis filium « meum absq; judicio permisisti? non possum patrem dissimulare. Ubi nam ecclesiæ « reverentia? Ubi curię *Francorum* Justitia? Quæcunq; me avito jure in *Francia* con« tingunt, necnon & homagium, & quæ nuper ense meo adquisivi, tibi resignans derelinquo. Et ante expectatum, equum velocissimum ascendens, lateribus equinis non parcendo, se ad quendam *Soldanum* contulit, hæcq; omnia ipsi seriatim intimavit. Qui respondit: Confugisti ad me? nunquam tibi deero. Pando tibi sinum refugii & protectionis. Extunc igitur additus est paganorum exercitui, factus apostata formidabilis, & secundùm illud quod scribitur: *Ira est libido ulciscendi:* extunc intendit ultioni vigilanter, & factus de amico familiaris inimicus, Regem & exercitum suum inæstimabiliter damnificavit, non cessans donec qui filium suum suspenderunt, interemisset. Sic, sic igitur ex invidia ira generatur, & ex ira homicidium propagatur. Huic consimillima pestis jam quadraginta annis elapsis contigit, de quodam *Templario*, pro uno equo desiderabili sibi violenter ablato, transfugium ad *Saracenos* faciente, cui nomen *Ferrandus*, in armis strenuus & consilio circumspectus, per quem primo *Damiatam* amiserunt, sed & omnem honorem infœliciter *Christiani*: sed tandem cùm submersioni patuissent, commotis visceribus, ne culpa unius in tot millia redundaret, subvenit perituris.

Hoc igitur tempore, cum aura prospera diu exspectata arrideret, Rex navem ascendit, & post oscula & amplexus, *Edvardus* rediit ad matrem suam, Rex sinuatis velis transfretavit.

Rex Angliæ applicat apud Burdegalim.

Circa assumptionem beatæ Virginis, applicuit Rex prosperè apud *Burdegalim*. Occurrentes autem cives, ipsum, ut decuit, reverenter receperunt. Inimici autem ejus, aut fugerunt, aut in castris, ut se defenderent, receperunt. Jussit igitur illico *Regulam* obsidione vallari, ubi quamplurimum hostium suorum *Guastonensium* latitabant. Ipse *Guasto* ad Regem *Hispaniæ*, cujus se fecit amicum & affinem, confugit, *Gasconiæ*, quæ eum, ut dicebat, jure contingebat, promittens dominium. Ipsi quoq; quos in *Regula* posuerat, in hoc confidentes, sese animosè & viriliter defendebant.

Pictavenses Francis *suspecti*.

Audientes autem qui Regni *Francorum* rexerunt gubernacula, quod Rex *Anglorum* in *Gasconia* incolumis applicuisset, suspectam habentes *Pictavensium* sæpius expertam proditionem, præsertim cum Rex eorum remotus extitisset, timuerunt ne iidem *Pictavenses* transfugium facerent ad Regem *Anglorum*, dominum eorum veterem & frugalem. Militarem igitur illuc manum destinantes, non permiserunt eis habere castrorum vel civitatum custodiam vel dominium, & sic licèt inviti fideles effecti *Pictavenses*, nec Regno *Francorum* nocuerunt, nec Regi *Anglorum* prodesse potuerunt. *Anglorum* tamen calcaneis laqueos clanculo paraverunt, prout in sequentibus plenius declarabitur.

Epist. missa Papæ ab Episc. Linc.

Diebus sub eisdem, cum dominus Papa *Innocentius* iiii. significâsset per Apost. scripta, præcipiendo Episc. *Lincoln. R.* quatenus quiddam faceret, quod ei videbatur injustum & rationi dissonum, prout frequenter fecerat illi & aliis *Angliæ* Prælatis, rescripsit ei in hæc verba. *Salutem. Noverit discretio vestra, quòd mandatis Apostolicis affectione filiali devotè & reverenter obedio. His quoq; quæ mandatis Apostolicis adversantur, paternum*

zelans

1253.

zelans honorem, adversor & obsto. Ad utrumq; enim teneor ex divino mandato. Apostolica enim mandata, non sunt, nec esse possunt alia, quàm Apostolorum doctrinæ, & ipsius domini nostri Jesu Christi Apostolorum magistri & domini, cujus typum & personam maximè gerit in Hierarchia ecclesiæ dominus Papa consona & conformi. Ait enim Dominus ipse noster Jesus Christus: Qui non est mecum, contra me est. Contra ipsum autem nec est, nec esse potest Apostolicæ sedis sanctitas divinissima. Non est igitur prædictæ literæ tenor, Apostolicæ sanctitati consonus, sed absonus plurimùm & discors. Primò, quia de illius literæ & ei consimilium longè lateq; dispersarum superaccumulato Non obstante, nec ex legis naturalis observandæ necessitate inducto, scatet cataclysmus inconstantiæ, audaciæ, & procacitatis, inverecundiæ, mentiendi, fallendi, diffidenter alicui credendi vel fidem adhibendi: & ex his consequentium vitiorum, quorum non est numerus, Christianæ religionis puritatem & socialis conversationis hominum tranquillitatem commovens & perturbans. Præterea, post peccatum Luciferi, quod idem erit in fine temporum ipsius filii perditionis Antichristi, quem interficiet Dominus spiritu oris sui, non est, nec esse potest alterum genus peccati, tam adversum & contrarium Apostolorum doctrinæ & Evangelicæ, & ipsi Domino Jesu Christo tam odibile, detestabile, & tam abominabile, quàm animas curæ Pastoralis officii & ministerii defraudatione mortificare & perdere. Quod peccatum evidentissimis scripturæ sacræ testimoniis committere dignoscuntur, qui in potestate curæ pastoralis constituti, de lacte & lana ovium Christi vivificandarum & salvandarum pastoralis officii & ministerii salarium comparant, debita non administrant. Ipsa enim ministeriorum pastoralium non administratio, est scripturæ testimonio, ovium occisio & perditio. Quòd autem hæc duo genera peccatorum, licèt dispariter sint pessima, & omne alterum genus peccati inæstimabiliter superexcedentia, manifestum ex hoc, quòd ipsa sunt duobus existentibus & dictis, licèt dispariter & dissimiliter, optimis directè contraria: pessimum enim est, quod optimo contrarium. Quantum autem est in dictis peccantibus, unum peccaminum est ipsius Deitatis superessentialiter & supernaturaliter optimæ. Alterum verò deformitatis & deificationis, ex divini radii gratifica participatione essentialiter & naturaliter optimæ interemptio: & quia sicut in bonis, causa boni melior est suo causato, sic & in malis, causa mali pejor est suo causato. Manifestum, quoniam talium pessimorum interemptorum deformitatis & deificationis in ovibus Christi in ecclesia Dei introductores, ipsis pessimis interemptoribus sunt pejores, Lucifero & Antichristo proximiores, et in hac pejoritate gradatim, quantò magis superexcellentes, qui ex majore et diviniore potestate sibi divinitus in ædificationem, non in destructionem, tradita, magis tenerentur ab ecclesia Dei tales interemptores pessimos excludere et extirpare. Non potest igitur sanctissima sedes Apostolica, cui à sancto sanctorum domino Jesu Christo tradita est potestas omnimoda, testante Apostolo in ædificationem, non in destructionem, aliquid vergens in hujusmodi peccatum, domino Jesu Christo tam odibile, detestabileq; et abominabile, et humano generi summè perniciabile, vel mandare, vel præcipere, vel quoquo modo ad aliquid tale conari. Hoc enim esset suæ potestatis evidenter sanctissimæ et plenissimæ, vel defectio, vel corruptio, vel abusio, vel à throno gloriæ domini nostri Jesu Christi omnimoda elongatio, et in cathedra pestilentiæ, pœnarum gehennalium duobus prædictis tenebrarum principibus proxima coassessio. Nec potest quis immaculata et sincera obedientia eidem sedi subditus et fidelis, et à corpore Christi, & eadem sancta sede per schisma non abscissus, mandatis vel præceptis, vel quibuscunq; conaminibus, undecunq; emanantibus, etsi à supremo Anglorum ordine, obtemperare, sed necesse habet totis viribus contradicere & rebellare. Propter hoc, reverendi domini, ego ex debito obedientiæ & fidelitatis qua teneor utriq; parenti Apostolicæ sedis sanctissimæ, & ex amore unionis in corpore Christi cum ea; his quæ in prædicta litera continentur, & maximè, quia, ut prætactum, ad peccatum domino Jesu Christo abominabilissimum & humano generi perniciosissimum evidentissimè vergunt, & Apostolicæ sedis sanctitati omnino adversantur, & contrariantur Catholicæ fidei, unicè, filialiter, & obedienter non obedio, contradico & rebello. Nec ob hoc potest inde vestra discretio, quicquam durum contra me statuere, quia omnis mea in hac parte & contradictio & actio, nec contradictio est nec rebellio, sed filialis divino mandato debita patri & vestri honoratio. Breviter autem recolligens dico, Apostolicæ sedis sanctitas non potest nisi quæ in ædificationem sunt, & non destructionem: hæc enim est potestatis plenitudo, omnia posse in ædificationem. Hæ autem quas vocant provisiones, non sunt in ædificationem, sed in manifestissimã destructionẽ. Non igitur eas potest beata sedes Apostolica acceptare, quia caro & sanguis, quæ Regnũ Dei non possidebunt, eas revelavit, & non Pater domini nostri Jesu Christi, qui est in cœlis.

1252.

Papa indignatur valde lectis literis Episc. Lincol.

HÆC cùm ad domini Papæ audientiam pervenissent, non se capiens præ ira et indignatione, torvo aspectu et superbo animo ait. « Quis est iste senex delirus, surdus, et absurdus, qui facta audax, imò temerarius, judicat? Per *Petrum* et *Paulum*, nisi moveret nos innata ingenuitas, ipsum in tantam confusionem præcipitarem, ut toti mundo fabula foret, stupor, exemplum, et prodigium. Nonne Rex *Anglorum* noster est Vassallus, et ut plus dicam, mancipium, qui potest eum nutu nostro incarcerare, et ignominiæ mancipare? Et cùm hæc inter fratres Cardinales recitarentur, vix compescentes impetum Papæ, dixerunt ei, Non expediret, Domine, ut aliquid durum contra ipsum Episcopum statueremus, ut enim vera fateamur, vera sunt quæ dicit. Non possumus eum condemnare. Catholicus est, imò et sanctissimus, nobis religiosior, nobis et sanctior, excellentior, et excellentioris vitæ, ita ut non credatur inter omnes Prælatos majorem, imò nec parem habere. Novit hoc *Gallicana* et *Anglicana* cleri universitas, nostra non prævaleret contradictio. Hujusmodi epistolæ veritas, quæ jam fortè multis innotuit, multos contra nos poterit commovere. Magnus enim habetur Philosophus, Latinis et Græcis literis ad plenum eruditus, zelator justitiæ, lector in Theologia scholis, prædicator in populo, castitatis amator, persecutor simonialium. Hęc dixerunt dominus *Ægidius Hispanus* Cardinalis, & alii, quos propria tangebat conscientia. Consilium dederunt domino Papæ, ut omnia hæc conniventibus oculis sub dissimulatione transire permitteret, ne super hoc tumultus excitaretur. Maximè propter hoc, quia scitur, quòd quandoq; discessio est ventura.

Munificentia R. *de* Sotindona.

ANno quoq; sub eodem, dominus *Robertus* de *Sotindona*, domini Regis clericus & consiliarius specialis, perpendens effusiones expensarum domus *S. Albani*, cùm in plena possessione fuisset ecclesiæ de *Herteburne*, charitatis intuitu contulit eam ecclesiæ *S. Albani* in proprios usus possidendam. Simile quoq; beneficium fecit ecclesiæ *S. Martini* de *Bello*, videlicet de ecclesia de *Ielelham*. Iterum, simile fratribus *Hospitalis* de *Dovera*, ecclesiam scilicet de *Hospinge*. Proventus primi beneficii ascendit ad precium trecentarum marcarum; secundi, centum; tertii, sexaginta marcarum annuatim. Et hæc omnia pio affectu contulit, ut amplietur in unoquoq; loco prædicto beneficium hospitalitatis, tam in equis quàm personis erogandum.

Ranulphus *Abbas* Rameseiæ *moritur*.

IN vigilia autem assumptionis beatæ Virginis, obiit venerabilis Abbas *Ranulphus Rameseiæ*, domum suam relinquens tempore tunc messis regalibus diripiendam. Tradita est igitur curiali clerico *Endoni* custodienda, cujus facta, ne ad aures obloquentium perveniant, prætermitto. Vasa autem argentea quæ xxxv. marcas ponderabant, concupiscibilia vina, & equos, & sylvestres bestias ad opus custodum Regni diripuerunt, & irreverenter ab ecclesia alienaverunt, & quod durius erat, à tenentibus de Abbatia non minimam pecuniam extorserunt, qui custodes & pupillorum tutores esse tenebantur. Missiq; sunt ad curiam *Romanam* quidam Regis clerici, scilicet magister *Nicolaus* de *Plumtuna*, & magister *Ioh.* de *Hybernia*, ad contradicendum, & omnia prædicta Regis promissa cassandum, ut nullatenus pecuniari parcerent effusioni, quin Regis propositum & desiderium perducerent ad effectum. Interim per totum illum annum Episcopus *Lincolniensis*, quia in spiritu pręcognoverat, quòd Rex malo consilio ductus & seductus omnia perverteret, excommunicari jussit & constituit per totam Diocesim suam omnes prædictarum chartarum infractores, & etiam ubicunq; fuerant hominum conventicula, ubi (proh dolor!) claves ecclesiæ sunt contemptæ.

Mirabiles inundationes pluviarum.

DIebus autem sub eisdem, quiddam dignum contigit admiratione in ore multorum revolutum, scilicet quòd eodem anno cùm esset in Vere & Æstate ariditas magna & diuturna, in fine Æstatis & Autumno fluvii margines excedendo, & usq; ad collium crepidines ascendendo, loca finitima subverterunt. Et in fine Autumni & post festum sancti *Michaelis*, cùm pluviarum multarum inundationes diffunderentur, tanta fuit siccitas & fluminum, imò & fontium diminutio, & aquarum penuria, ut qui molitura indigebant, usq; ad unam ferè diætam annonam molendam detulerunt. Simileq; prodigium ipso anno tempore contigit Vernali, contra naturam temporalem: tempore enim æquinoctiali, cùm tempeties omnia moderatur, pax fieri consuevit elementorum.

Festum sancti Edvardi *celebratur splendide.*

FEstum S. *Edvardi*, quod est in quindena S. *Michaelis*, de mandato Regis congregatis quamplurimis Prælatis & Magnatibus, adeò celebriter, procurantibus diligenter Comite *Richardo* & Regina, celebrabatur, ut nunquam nobiliùs.

In

IN fine verò Æstatis anni illius, post multos labores & expensas inutiles, adeptus est dominus Rex *Angliæ* castra sua propria in *Gasconia*, cum bonis conditionibus obsessorum. Nec illis multum damni vel injuriæ fecit, licèt multipliciter promeruissent, nisi quòd videbant & cognoscebant, quòd vineæ suæ exstirpabantur. Ipsi tamen quotidie in exercitum Regis, saxa molaria & jacula miræ magnitudinis in mortem multorum, transmiserunt, quæ jacula tanquam ad prodigium monstranda in *Angliam* portabantur. Qui tamen cum inclusi arctabantur, clam frequenter ad Regem *Hispaniæ* nuncios secretos transmiserunt, ut ipse Rex *Hispaniæ* ipsis tanquam suis fidelibus obsessis succurrere dignaretur. Quæ omnia culpas suas & facinora exaggerabant. Cùm autem inviti & coacti exirent, domino Regi *Anglorum* mancipati, accesserunt fratres Regis uterini, exigentes captivos illos ad voluntatem eorum contrectandos, quòd in admirationem multorum domini Regis amicorum & indignationem, est præsumptum. Pepercit autem Regis remissa misericordia manifestis inimicis tanto sudore superatis, nescius illius facti Euangelici: *Adducite illos qui noluerunt me regnare super eos, & interficite coram me.* Et emarcuit fama & reverentia illius, qui proprios opprimit, et blanditur alienis.

1253.

Rex Angliæ adquirit castra sua in Gasconia.

REX verò timens muscipulas *Gasconensium*, ne transfugium facerent ad Regem *Hispaniæ* potentissimum, nuncios solennes ad ipsum, videlicet Episcopum *Bathoniensem* et dominum *Iohannem Mansel* clericum suum specialem destinavit, ut ejus fœdus et amicitiam humiliter postularent, et sororem suam uterinam *Edvardo* domini Regis *Angliæ* primogenito et hæredi legitimo benignè concederet matrimonialiter copulandam. Ipse autem dominus Rex *Angliæ*, *Gasconiam* filio suo memorato concesserat, quòd non discrepat à concessione facta vel facienda sorori jam dicti Regis *Hispanorum* filio suo *Edvardo* maritandæ. Quod negotium dicti nuncii usq; ad consummationem, efficaciter cum inæstimabilibus laboribus & solicitudinibus prosequentes, favorem & amicitiam cum quadam nobili charta, cujus bulla aurea marcam unam argenti ponderabat, reportârunt, in qua autem solenniter nimis insertum fuit, quòd Rex *Hispaniæ* quietum clamavit quicquid juris habuit vel habere potuit ex dono Regis *Henrici* secundi & confirmatione Regum *Richardi* & *Iohannis* in *Gasconia*. Impetravit insuper nunciorum solertia, imò solus, ut dicitur, *Iohannes Mansel*, quasdam libertates ad opus peregrinorum sanctum *Iacobum* adeuntium, ut liceat ad beneplacitum eorum, hospitari in urbibus quæ sunt in ditione Regis *Hispaniæ*, & victualia sibi hospite eorum irrequisito, liberè comparare. Postulabat autem dictus Rex præsentiam *Edvardi* sibi exhiberi, ut ipsum videret & elegantiam consideraret & peritiam, & ipsum honorificè & solenniter, prout tantum decuit adolescentem, cingulo donaret militari. Quod cum domino Regi *Angliæ* nunciaretur, totius negotii series ei complacuit, sed ad ipsum Regem *Hispaniæ*, in tam remotas partes agentem, filium suum primogenitum & hæredem universorum transmittere, vehementer, nec mirum, formidabat, ne avaritia & malitia Rex *Hispaniæ* ductus & seductus, tanto gloriaretur obside sibi leviter præsentato. Tandem testimonio domini *I. Mansel*, testimonium de fidelitate Regis *Hispaniæ* perhibentis, & affirmantis, quòd nullo modò hoc faceret facinus, nec facere permitteretur, dominus Rex *Angliæ* in spem erectus est meliorem: unde ex tunc complacuit Regi, ut non tantùm pro *Edvardo*, imò & pro Regina confidenter mitteretur. Quod & factum est. In toto verò illius belli tempore, hoc contigit indeficienter, quòd si aliquis *Anglicus* delinqueret, ultra culpam puniretur: sii alienigena, parva vel nulla ultio sequeretur. Quod non immeritò pensabatur.

Legati missi à Rege Angliæ *ad Regem* Hisp.

TEmpore sub eodem, quidam optimates Orientalium *Saracenorum*, in perniciem & odium *Christianorum* confœderati sunt, qui liberè discurrentes usq; ad portas *Acon* licenter sine contradictionis repagulo discurrebant, ubi damna in superbia magna perpetrabant.

Saraceni *debacchantur in* Christianos

IPsis quoq; diebus, invaluit fames in exercitu Regis in *Gasconia*, ita ut una gallina sex denariis scilicet sterlingis venderetur, summa frumenti viginti solidis, sextarium vini duobus solidis & ampliùs. Panis autem unius libræ ponderis, duobus vel tribus denariis, ita ut quidam jejunus vix poterat miles cum suo armigero & puero & equis, duobus solidis argenteorum competenter sustentari.

Fames magna in Gasconia.

EOdémq; anno, videlicet decimo Calend. Novembris, abstracta est charta obligatoria, & de manu *Eliæ Iudæi Londinensis* & de arca liberata, qua Abbas & Conventus *S. Albani* tenebantur obligati, pro debito *Richardi* de *Oxaie* Militis, & acclamatum est in

Abbas & Conventus S. Albani *absolvitur à debito* R. Oxaie.

1253. in schola *Judæorum Londinensi*, quòd Abbas & Conventus memoratus quietus est ab omni hujusmodi debito contra eos, ab initio sæculi usq; tunc, prout statutum obtentum ab eisdem protestatur.

Fama Regis Hispaniæ *dilatatur.*

EIsdem diebus dilatata est fama Regis *Hispaniæ*, sed non Regis, cujus titulus in scriptis ipsius talis scribitur: *Alphonsus* Dei gratia Rex *Castellæ*, *Legionis*, *Gallaciæ*, *Toleti*, *Murciæ*, *Cordubæ* & *Iebenni*. Dominatio verò Regis *Anglorum* in magna parte mutilata est, promisit enim *Hyberniam* filio suo, & multas alias possessiones, quæ tractatus exigunt speciales.

Consilium discretum Regis Hispaniæ *ad Regē* Angliæ.

TEmporibus quoq; sub eisdem, Rex *Hispaniæ* amicissimus jam domino Regi *Anglorum* factus, cùm audisset de moribus ejus, condoluit in spiritu benignitatis & discretionis, & literatoriè significavit eidem, ut exemplo bonorum Regum ac Principum, quorum titulus ab antiquo talis est: *Erit agnus domesticis & suis commilitonibus, & leo exteris et rebellibus:* ille videlicet sermo recitatur, ut talia sequeretur, nec esset ampliùs suorum oppressor, & alienorum receptor & alimentator. Sed

Quid juvat in sterili spargere semen humo?

Rex *Hispaniæ* octo habet Regna: *Castellam*, *Gallaciam*, *Sibyllam*, *Cordubam*, *Murciam*, & *Hispalim*, quæ tenentur ab eo. Omnia hæc *Christianis* subduntur. Habet insuper duos Reges *Saracenos* sibi tributarios, sicut patet in charta domini Regis *Angliæ*.

Episcopus Lincolniensis *infirmatur ad mortem.*

DIebus sub eisdem, cum dies caniculares suam exercuissent malitiam, Episcopus *Lincolniensis Robertus* apud *Bukedonam* manerium suum decubuit graviter infirmatus. Vocavit igitur ad se quendam fratrem de ordine *Prædicatorum*, magistrum *Johannem* de *sancto Ægidio*, in arte peritum Medicinali, & in Theologia lectorem, eleganter eruditum & erudientem, ut ab eo corporis & animæ reciperet consolationem. Noverat enim in spiritu, tribulationem in proximo ecclesiæ ingruere, quam non providimus. Unde præcepit Sacerdotibus per suam Diocesim constitutis, ut solenniter in omnes chartarum magnarum de Regni libertatibus violatores, ubicunq; cognoscerent homines conventuros, sententiam excommunicationis indefessè innovarent. Cui præcepto quidam aulici tam clerici quàm laici, procaciter resistentes, Presbyteris contumelia inferebant. Unde ex ipso facto, ipsos novimus vinculo anathematis irretitos. Et cùm una dierum confabularetur Episcopus cum memorato fratre *Iohanne* physico, recitando facta Papæ, redarguit graviter confratres suos *Prædicatores* & alios, similiter *Minoribus* non pepercit, eò quod ordo eorum idcirco in paupertate voluntaria, quæ est paupertas spiritus, salubriter constituitur, ut liberiùs vitia potentum non palpent, sed censoria austeritate acriter reprehendant. Quia

Cantabit vacuus coram latrone viator.

In hoc autem, quod tu frater *Iohannes* & alii *Prædicatores*, peccata magnatum audacter non redarguitis, & facinora non detunicatis, hæreticos censeo manifestos. Et addidit Episcopus: Quid est hæresis? Da definitionem. Et cùm hæsitâsset frater *I.* non recolens authenticam ipsius rei rationem ac definitionem, subjunxit Episcopus fideli interpretatione *Græci* Idiomatis in *Latinum*: *Hæresis est sententia humano sensu electa, scripturæ sacræ contraria, palàm edocta, pertinaciter defensa.* Hæresis *Græcè*, electio *Latinè*. Et
" consequenter subjunxit reprehendens Prælatos maximè *Romanos*, qui consanguineis
" suis indignis, ætate & scientia insufficientibus, curam committunt animarum. Dare
" curam animarum parvulo, sententia est alicujus Prælati, humano sensu electa propter
" carnem vel terrenitatem. Et est contraria scripturæ sanctæ, quæ prohibet fieri Pasto-
" res, qui non sunt idonei ad arcendum lupos: & est palàm edocta, quia manifestè por-
" tatur charta sigillata vel bullata: & est pertinaciter defensa, quia siquis voluerit con-
" tradicere, suspenditur, excommunicatur, & super eum prælium sanctificatur. Cui to-
" ta definitio hæretici convenit, hæreticus est. Sed quisq; fidelis tenetur opponere se
" hæretico quantum potest: qui ergo potest contradicere & non contradicit, peccat, &
" videtur fautor esse, secundùm illud *Gregorii*: Non caret scrupulo societatis occultæ,
" qui manifesto facinori desinit obviare. Sed fratres tam *Minores* quàm *Prædicatores*
" maximè obligantur ad oppositionem contra talem, cùm utriq; habeant ex officio gra-
" tiam prædicandi, sunt ad illud officium per paupertatē liberiores: non solùm peccant,
" si ei non contradicunt, imo fautores ipsius existunt, sicut & Apostolus ad *Romanos* .i.
" *non solùm qui talia agunt, sed qui consentiunt, digni sunt morte.* Potest ergo concludi,
" quod tam Papa, nisi ab hoc vitio cesset, quàm dicti fratres, nisi curiosos se exhibeant
" ad

1253.

"ad accendum talem, digni sunt morte, scilicet perpetua. Item dicit Decretalis, quòd super tali vitio, videlicet hæresi, potest & debet Papa accusari.

Episc. Lincol. queritur de Pontifice Romano.

"ET quia noctes tunc temporis in longum protrahebantur, erat autem tertia nox ante festum sancti *Dionysii*, Episcopus lethali tædio & infirmitate prægravatus, accersiri præcepit aliquos de clericis suis, ut saltem mutuis collocutionibus recrearentur: quibus Episcopus dolens de jactura animarum per Papalis curiæ avaritiam, suspirans ait, *Christus* venit in mundum ut animas lucraretur; ergo si quis animas perdere non formidat, nonne *Antichristus* meritò est dicendus? Dominus sex diebus mundum condidit universum, sed ut hominem repararet, plùs quam triginta annis laboravit; nonne ergo animarum destructor inimicus Dei & Antichristus censetur? Privilegia sanctorum Pontificum *Romanorum* prædecessorum suorum, Papa impudenter annullare per hoc repagulum, *non obstante*, non erubescit, quod non fit sine eorum præjudicio & injuria manifesta: sic enim reprobat & diruit, quod tanti & tot sancti ædificarunt; ecce sanctorum contemptus! Meritò igitur contemptor contemnetur, secundùm illud *Isaiæ: Væ qui spernis, nonne contemneris?* quis ejus privilegia conservabit? Errorem suum ad hoc respondens Papa sic tuetur: Par in parem non habet imperium, ergo Papa me Papam minimè prævalet obligare. Ad hoc respondeo, ait Episcopus; Mihi videtur, non sunt pares navigans in mundi periculo, & gratulans in portus securitate. Da, ut aliquis Papa salvetur. Absit dicere contrarium. Dicit Salvator; *Qui minor est in Regno cœlorum, major est Iohanne Baptista, quo major inter natos mulierum, nemo surrexit.* Nonne major est ergo aliquis Papa dator privilegiorum vel confirmator, isto vivente? Profectò, major mihi videtur, ergo in minorem habet imperium, non igitur debet præteritorum. Nonne dicit Papa de suis plerisq; prædecessoribus, ille vel ille piæ recordationis prædecessor noster, &c. & sæpè, adhærentes sancti prædecessoris nostri vestigiis, &c. Quare ergo quæ jecerunt, diruunt fundamenta qui sequuntur? Plures Apostolici viri unum aliquod privilegium priùs piè concessum confirmarunt. Nonne plures divina gratia salvati, majores sunt uno solo adhuc periclitante? Item, antiqui patres nostri viri Apostolici tempore sunt priores; & quos antiqui temporis attollit reverentia, venerabiles habere tenemur. Hoc bene attendebat sanctus virtute venerabilis *Benedictus*, omnium spiritu sanctorum repletus in regula sua; qui priùs venientes qualescunq; authenticis viris tardiùs ad ordinem accedentibus præponit, & esse præcipit venerabiles & priores. Unde ergo hæc injuriosa temeritas, privilegia antiquorum sanctorum multorum in irritum revocare?

Lugubris querimonia de oppressionibus ecclesiæ.

"PRæterea, etsi multi alii viri Apostolici ecclesiam afflixerint, iste gravius aliis coëgit ancillari, & inconvenientia multiplicavit. *Caursini* enim manifesti usurarii, quos sancti patres & doctores nostris, quos vidimus & audivimus, videlicet magister eximius in *Francia Prædicator*, Abbas quoque de *Play Cisterciensis* ordinis, magister *Iacobus* de *Viteri Cant.* Archiepiscopus *Stephanus* exulans, magister *Robertus* de *Curcun*, prædicando à partibus *Franciæ* ejecerunt, quia anteà hac peste *Anglia* non laborabat, iste Papa suscitavit & protegit suscitatos: & si quis obloquatur, damnis & laboribus, teste Episcopo *Lond. Rogero*, fatigatur. Novit mundus, quòd usura detestabilis habetur in utroq; Testamento & à Deo prohibetur, nunc domini Papæ mercatores vel scambiatores, obmurmurantibus *Iudæis*, palàm *Londini* fœnerantur, viris ecclesiasticis & maximè religiosis diversa machinantur gravamina, cogentes quos gravat egestas mentiri, & signa sua scriptis mendacibus appendere: quod est idololatrare, & veritati, quæ Deus est abrenunciare. Verbi gratia, mutuò accipio marcas per annum pro centum libris: cogor conficere scriptum & signare, in quo confiteor me centum libras mutuo in fine anni solvendas recepisse. Et si fortè sortem pecuniæ tibi infra mensem vel dies pauciores adquisitam usurario Papali solvere volueris, non recipiet, nisi integraliter centum libras: quæ conditio gravior est quàm *Iudæorum*, quia quandocunq; sortem *Iudæo* attuleris, recipiet benignè, cum tanto lucro quod tempori tanto se commensurat. Præterea, novimus Papam fratribus *Prædicatorum* & *Minoribus* præcepisse, ut morituris assistentes, quos inquirant diligenter, persuadeant urgenter, ut condant testamenta sua ad commodum & subsidium *Terræ sanctæ*, & crucem assumant, ut cùm convaluerint substantiolas eorum emungant, vel si moriantur ab executoribus tantum recipiatur vel extorqueatur. Cruce quoq; signatos personis laicis, sicut quondam in templo oves & boves venundari consueverunt, vendit apportandos

"tandos

1253. « tandos. Inspeximúsque literam Papalem, in qua insertum reperimus, quod testamenta « condentes, vel crucem suscipientes, & subsidium *Terræ sanctæ* impendentes, tantundem « recipient indulgentiæ, quantum pecuniæ largientur. Præcepit insuper Papa « in multis suis scriptis, Prælatis, ut tali vel tali alieno & absenti & penitus indigno, qui « nec literas vel linguam novit indigenarum, ut prædicare posset vel confessiones recipere, « vel saltem propter pauperes reficiendos & transeuntes suscipiendos, residentiam « facere, providerent in ecclesiastico beneficio, quantum vel quale duceret acceptandum. « Item scimus dominum Papam scripsisse Abbati de *S. Albano*, ut provideret cuidam « *Iohanni* de *Camezana*, quem nunquam viderat, in beneficio competenti: & infra breve « tempus provisum est ei in Ecclesia, quæ annuatim xl. marcas & ampliùs valebat: sed « ipse ea non contentus, conquestus est Papæ. Scripsit igitur Papa Abbati memorato, « ut dicto clerico uberiùs provideretur: nihilominus tamen reservata eidem domino « Papæ prioris ecclesiæ donatione. Et non post hæc dies multos venerunt ad prædicti « Abbatis cœnobium, duæ satis despicabiles personæ literas Papales deferentes; in quarum « tenore insertum fuit, ut ilicò ipsis viris nobilibus ad sua negotia expedienda sine « difficultate ad manum decem marcas Abbas conferret, quibus ampullosa & minantia « verba proferentibus, Abbas finem fecit. De viris quoque sanctis & literatis, qui sæculum « ordine irregressibili pro Deo imitando reliquerunt, suos facit Papa telonarios, « ad pecuniam argumentosè extorquendam. Quod & ipsi onus inviti suscipiunt, ne inobedientes « esse videantur. Et sic de sæcularibus fiunt sæculariores, & mentitur in eis tragulorum « vilitas; dum sub habitu paupertatis spiritus habitat elationis; & quia non « debet mitti in *Angliam* Legatus, nisi à Rege postulatus, mittit Papa Legatos sophisticos « & transformatos, sed non rubeis vestibus redimitos, magnis armatos potestatibus, « nec est difficile exemplum invenire. Tot enim frequenter adveniunt hujusmodi, « ut eorum nomina audientibus tædium generaret. Cæterùm, quod videre non consuevi, « concedit Papa ob favorem sæcularem, ut aliquis Episcopatum obtineat, nec tamen « Episcopus existat, sed electus sempiternus: quod tantundem significat, ut lac & « lanam habeat ovium, lupos tamen non abigendo, pristinos etiam reditus retinendo. « Et cùm hæc & alia enormia, videlicet omne genus avaritiæ, usuram, symoniam & rapinam, « omne genus luxuriæ, libidinem, gulam, & ornatum, quæ in curia illa regnant, « detestaretur, ut verè de ipsa judicatur,

Ejus avaritiæ totus non sufficit orbis,
Ejus luxuriæ meretrix non sufficit omnis.

« Nitebatur prosequi, quomodo confisa curia illa ut *Iordanis influat in os ejus*, patulo « hiatu aspirabat, ut etiam bona intestatorum & distinctè legatorum sibi usurparent: « & ut licentiùs hoc facerent, Regem in rapinis suis consortem facerent & participem. « Nec liberabitur ecclesia ab *Ægyptia* servitute, nisi in ore gladii cruentandi: sed hæc « profectò levia, sed in brevi, scilicet hoc triennio, ventura sunt graviora. In calce verò hujusmodi propheticæ locutionis, quem prærumpentibus singultibus, lachrymis, & suspiriis vix pronunciasset, abbreviata est lingua ejus, & deficiente halitu, organum vocis siluit mutilatum.

Mors Episc. Lincolniensis Roberti.

MIgravit igitur ab hujusmodi mundi, quem nunquam dilexit, exilio, sanctus *Lincolniensis* Episcopus *Robertus* secundus, apud *Bugedonam* manerium suum in nocte sancti *Dionysii*. Domini Papæ & Regis, redargutor manifestus, Prælatorum correptor, Monachorum corrector, Presbyterorum director, clericorum instructor, Scholarium sustentator, Populi prædicator, Incontinentium persecutor, Scripturarum sedulus perscrutator diversarum, *Romanorum* malleus & contemptor. In mensa refectionis corporalis, dapsilis, copiosus, & civilis, hilaris & affabilis. In mensa verò spirituali devotus, lachrymosus, & contritus. In officio Pontificali sedulus, venerabilis, & infatigabilis.

Melos auditum in æthere.

IN cujus obitu, ea videlicet nocte qua migravit ad Dominum, Episcopus *Londinensis* *Fulco* quasi quoddam signum dulcissimum audivit, cujus melos cor & aures audientis meritò potuit reficiendo detinere, in æthere sublimi. Et arrigens aures auscultando, non enim erat procul à *Bukedona*, dixit circumstantibus: Auditis & vos quæ audio? At illi interrogaverunt: Quid audis domine? Respondit Episcopus: Sonum signi magni, & quasi cœnobialis, supra quod humanitus est: delectabilem sonum ordinatè pulsatum in sublimi. Ipsi autem confessi sunt, se nihil hujusmodi auribus licet attentis audivisse. Quibus Episcopus: Per fidem quam debeo sancto *Paulo*, credo quòd dilectus pater,

1253.

pater, frater, ac magister noster, venerabilis Episcopus Lincolniensis transiens ex hoc mundo, in cœli collocetur regione. Et hoc mihi signum pro signo manifesto. Non enim hic propè habetur Abbatia, in qua tale ac tantum habeatur. Inquiramus in continenti. Et invenerunt, & probaverunt totius assertione familiæ, quòd eadem hora migraverat Episcopus ab hoc sæculo. Hujus rei mirabilis, imò miraculi primitivi perhibuit testimonium, & ei assertivè narravit, qui hoc scripsit, dominus *Iohannes Crachale*, Episcopi clericus specialis, vir venerabilis, & inter omnes Episcopales non ultimæ auctoritatis.

Classicum campanarum in aere auditum.

EAdem quoq; nocte, quidam fratres de ordine *Minorum*, dum versus *Bukedonam*, ubi Episcopus *Lincolniensis Robertus* morabatur, properarent: erat enim *Prædicatorum* & *Minorum* pater & consolator: per sylvam Regiam, quæ *Wauberge* dicitur, ignari compendiorum oberrassent, audierunt in sublimi quoddam classicum campanarum melodicum valde: inter quas unum signum soni dulcissimi articulatim, ordinatè, & distinctè, electum audierunt, omnibus prææauditis incomparabilem, unde mirati sunt vehementer. Nesciebant enim aliquam nobilem ecclesiam esse propè. Apparente autem diluculo, post multos inutiles erroris labores, obvios quosdam habuerunt forestarios, à quibus cùm ad iter rectum dirigerentur, interrogavit unus fratrum, quidnam significavit illud magnum classicum & solenne, quod versùs *Bukedonam* audierant? Qui responderunt, se nihil audire, vel audivisse: quod tamen adhuc aëra demulcebat. Fratres igitur inde magis admirantes, venerunt ad *Bukedonam* satis tempestivè. Ubi certificabantur, quòd eadem nocte, & noctis hora, qua dictam melodiam in æthere audierunt, Episcopus *Robertus* fœlicem animam exhalavit.

Fames magna in Gasconia.

EOdémq; tempore, invalescente & crescente caristia victualium in *Gasconia*, ita scilicet ut summa frumenti viginti solidis, & avenæ pro decem, caro & piscis pro multo precio venderetur, & etiam vinum, quo consuevit *Gasconia* abundare: misit dominus Rex Priorem de *Neuburgi*, Canonicum, & Rogerum *Cesorem* in *Angliam*, cum quibusdam aliis fidelibus & consiliariis suis, ut quæ exercitui suo necessaria forent, concitò reportarent. Qui *Londinum* venientes, exegerunt non minimam à civibus & mercatoribus *Londinensibus* pecuniæ quantitatem. Et arma colligentes, frumentum, & carnes salitas, ita ut multas inde naves onerarent, non pigri neq; segnes abrasores extiterunt. Quæ omnia Regalis curiæ & exercitus *Charybdis*, instar insatiabilis Barathri planè deglutivit.

Reputavit etenim dominus Rex *Angliam* esse puteum inexhaustum, quæ omnium finitimarum & circumjacentium Regionum, culpas luit & excessus. Et

Quicquid delirant Reges plectuntur Achivi.

Rex autem jam alter factus *Lycurgus*, vineas *Gasconensium* hostium suorum, in quibus ipsi *Gasconenses* maximè confidunt, radicitus fecit extirpari, & castra & domos funditus complanari. Quod cùm cognovissent *Gasconenses*, hoc genus ultionis redarguentes, militiam Comitis *Legriæ Symonis* potiùs approbabant: exterminium plantarum, & domorum incendia, pugnam anilem, non virilem reputantes.

Capti à Rege manumissi.

CAptis *Regula* & *Benagio* castris, qui labore & sumptibus *Anglorum* capiebantur, Rex concessit liberos *Petro de Sabaudia* & fratribus suis *Pictavensibus*. Qui liberi, hostibus Regis illicò sunt adjuncti.

Moritur Will. *de* Vescy.

ANglia undiq; bonis suis spoliata, videlicet armis, victualibus, & thesauro, Militum quoque, quod plus est deplorandum, nobilium subsidio viduatur. Postquam enim dominus Rex transfretavit, mortui sunt de suis quamplures. Inter quos *Willielmus* de *Vescy*, Miles quidam de nobilioribus Borealium partium *Angliæ* Baronibus, viam universæ carnis est ingressus. Rex incontinenti custodiam tantam, non sine suorum naturalium offensa, cuidam alienigenæ contulit possidendam.

Tribulatio Militum Salopesb.

ET per idem tempus, eò quòd Milites de partibus *Salopisbiriæ* aliqui, vel ferè omnes, noluerunt colla subdere novæ domini Regis constitutioni, scilicet de armis habendis, & monstrandis. Et de restitutione prædationum, quibus spoliantur transeuntes, prout *Sabaudienses* consueverunt in partibus suis, usq; ad gravissimam exactionem sunt puniti: ita ut vix per aliquot annos sibi & familiæ suæ vitæ necessaria poterant invenire, vel terris suis culturæ beneficia ministrare.

Saraceni *debacchantur.*

EOdémq; anno, die scilicet omnium Sanctorum, rumor omnium teterrimus venit ad Comitem *Richardum*, qui de statu *Terræ sanctæ* plus aliis solicitabatur. Quòd videlicet in signum magnæ Dei iræ, *Soldani*, Primates Saracenorum, ad invicem in perniciem

Christianorum

Digitized by Google

1253. *Christianorum* pacificati sunt & confœderati, liberè in *Terra sancta* discurrentes, & possessiones *Christianorum* ad votum, sine contradictionis repagulo, occupantes, omniáq; jamjam præter *Acon* exterminantes, ibiq; quædam molendina civium demolientes. Conspiraverunt enim universaliter, ut *Acon* obsessa, Regem *Francorum*, in indelebile *Christianitatis* obprobrium, caperent, & captum suo *Calipha*, qui est eis pro Papa, præsentarent. Quod cùm ad multorum pervenisset audientiam, præcordialiter ingemuerunt, hæc omnia obstinatæ *Romanorum* avaritiæ imputantes. Qui humilitatem *Frederici* indignanter refutantes, qui omnia quæcunq; *Christianorum* aliquo tempore fuerant in *Terra sancta* obtulit in pace restituenda, restiterunt; nolentes ut tanta commoditas ei asscriberetur. Et quod lugubrius est, Crucesignatos vendunt laicis usque ad mendicitatem fatigatos: sicut quondam *Iudæi* in templo oves & boves & columbas, ut prætactum est: quos Dominus ejecit. Deo igitur sic volente, qui cùm irascitur misericordiæ recordatur, insurrexerunt quidam *Saraceni* Orientales in terras eorum qui in nos sævierunt; & cassato eorum proposito retrocedere sunt coacti.

Conradi Frederici filii expeditiones.

EIsdémque diebus, *Conradus Frederici* filius, in odium Papæ, prosperatur in *Apulia*. Civitates *Capuam*, *Neapolim*, & alias suo subdidit dominatui. Et bellum suscitans & continuans, multos contrivit sibi adversantes. Quidam verò illius terrę incola & indigena, cruentus & fascinorosus valde, *Iohannes* dictus *Maurus*, adulator vafer, & sub amicitię prætextu homines veneno necans; qui etiam anteà ad id mercede conductus, ut dicitur, *Fredericum* sic interfecit, illi laqueos mortis tetendit, sed occultos.

Discordia inter Archiepisc. B & Capitulum Lincoln.

IPsisque diebus, revertente Archiepiscopo *Cantuariensi Bonifacio*, à sepultura Episcopi *Lincolniensis Roberti*; orta est discordia inter ipsum & Capitulum *Lincolniense*. Vendicabat enim sibi Archiepiscopus de jure communi, potestatem conferendi præbendas & redditus in Episcopatu *Lincolniensi*, pastore suo viduato. Decanus verò & Capitulum speciali beneficio innitentes, & consuetudini approbatæ & antiquæ, econtra dicebant. Quibus testimonium perhibebat magister *Walterus* de *Billesdona*, vir Jurisperitus & fide dignus; qui enumeravit tres ecclesias à Decano sede vacante collatas. Et multi alii, qui hoc noverant, & viderant. Archiepiscopus de multiplici confisus potestate, contradictores omnes excommunicavit. Solus autem *Lincolniensis* Archidiaconus, magister videlicet *Willielmus Lupus*, vir quidem Jurisperitus, eleganter literatus, & magnæ auctoritatis, contradicens Archiepiscopo in faciem, pro jure & libertate ecclesiæ constanter appellavit ad summi Pontificis præsentiam. Unde quoniam solus se murum opposuit pro suæ possessione & libertate ecclesiæ, usque ad mortem miserabiles, sicut sequens sermo declarabit, tribulationes toleravit. Canonici verò ex antiquis causis inutiliter ventilatis fatigati, nec valentes nec volentes contra tantum adversarium dubia causarum fata contendentes experiri, succubuerunt: & succumbentes, absolutionis beneficium promeruerunt. Archidiaconus verò, consistens stabilis in proposito, quæsivit interim diverticula. Tandem tutum credens habere refugium apud sanctum *Edmundum*, quia illic et in terra sancti *Albani* consueverant esse afflictorum refugia et protectiones, postquam stetisset quadraginta diebus in sententia justè vel injustè, se ad protectionem dicti sancti *Edmundi* contulit et civitatem. Ubi persequente Archiepiscopo, cùm ibi non asylum refugii, sed carceris invenisset duritiam: nec eum poterat Abbas sancti *Edmundi* protegere vel receptare: Archidiaconus pauper, profugus, et exul, *Romam* adiit, à domino Papa aliquam saltem consolationem adepturus. Papa autem misertus ac miseratus, cognita veritate, pusillanimitatem Canonicorum, & Archipræsulis redarguens austeritatem, & Archidiaconi constantiam commendans, paternum sibi providit remedium. Archidiaconus verò nacta spe meliori, cùm rediens à curia in partes cisalpinas pervenisset, post tot labores & dolores, quos pro suæ libertate ecclesiæ sustinuisset, viam universæ carnis est ingressus, meritò beato *Thomæ* Martyri, qui ob similem causam occubuit, associandus. Sed ante mortem, ferè triennalē sustinuit in hac causa tribulationem.

Archiepisc. B. venit ad sanctum Albanum.

DIebus autem prænotatis hujus anni, Archiepiscopus *Cantuariensis Bonifacius* rediens à sepultura sancti corporis Episcopi *Lincolniensis Roberti* cùm transiturus esset per sanctum *Albanum*, postulavit cum summa modestia & humilitate solùm tectum hospitii ibi, timens repulsam hospitii propter exemptionem, sicut nuper ei contigerat apud cellam sancti *Albani Bealverum*. Abbas autem sancti *Albani* misit ei in occursum Archidiaconum suum & aliquos de fratribus, suam prætendens excusando senectutem & infirmitatem, ne & ipse occurrisset. Qui eum cum summo honore & reverentia receptis literis suis,

1253.

suis, quòd charitativè hospitium postulasset, quadam die post nonam est admissus. Nec voluit, licèt sedulo petitus, de bonis domus refici, nisi esculentis et poculentis, sibi pro xenio præsentatis. Sed civiliter regratians, quod saltem sub forma charitatis et gratuitæ hospitalitatis ibi fuerat, summo mane, non intrans claustrum vel ecclesiam, recessit die S. *Martini*.

Simili modo fecit *Otto* Legatus, qui fuit alter Papa in *Anglia*: confecit literas, quòd charitativè hospitium postulavit. Sed Episcopus *Lincolniensis Robertus*, apud *Hertfordiam* veniens, noluit tales literas conficere. Ideo non fuit admissus. In crastino suspendit Ecclesias *Hertfordienses* sæcularium. Correptus autem super hoc à Legato, sententiam temerè illatam illicò relaxavit. Hoc factum fuit malo consilio.

Privilegium domus S. Augustini Cant.

IN recessu autem à *sancto Albano* recepit idem Archiepiscopus literas Papales à quodam Monacho sancti *Augustini Cantuariensis*. Ne scilicet Abbatem illius domus, vel Conventum, visitando, suspendendo, excommunicandóve perturbaret. Quod tamen proposuerat, & prætemptaverat. Quas literas vix perlectas, jussit ignibus præsentari. Ipsas quoque poteris in *libro* reperire *Additamentorum*. Et tunc complacuit ipsi Archiepiscopo, & illis qui consilium ei dederunt; quòd pacificè & modestè se habuit apud *sanctum Albanum*.

Regina Angl. peperit filiã.

TEmpore sub eodem, Regina *Angliæ Alienora* peperit domino Regi filiam *Londini*. Et nomen aptante & baptizante infantulam Archiepiscopo vocata est *Catharina*, eò quòd die sanctæ *Catharinæ* nata, aëra hauserat primitivum.

Comes Legriæ S. venit ad regẽ Angliæ.

TUNC quoque temporis, Comes *Legriæ Simon*, qui in Senescallum *Franciæ*, ut prætactum est, postulabatur, propter sui fidelitatem & strenuitatem, sed noluit consentire, *quia nemo potest duobus dominis* sibi adversantibus commodè *famulari*: venit in *Gasconiam* ad Regem *Angliæ* dominum suum, promptus & paratus suo servitio, ad edomandos suos inimicos sibi rebelles. *Gasconenses* autem Comitem tanquam fulgur formidabant. Duxit autem secum electam militiam suis sumptibus sustentatam, & ad placitum domini Regis sustentandam. Erat nempè militum & servientium multitudo numerosa. Dictum namque fuit Comiti in spiritu charitatis & humilitatis, qui humanæ superat terminos conditionis, videlicet bonum pro malo recompensare; ut impetuosa dicta domini sui Regis minimè reputaret, qui probra repentina quandoque in illum apud *Londinum* in festino ardore iræ palàm & indecenter ebullivit. Sed potius beneficia, quæ eidem Comiti impenderat, ad memoriam revocaret, tum propter sororem suam, quam ei dominus Rex dederat in uxorem; tum quia ei benignè concesserat Comitatum *Legriæ*; tum quia contulerat ei custodiam hæredis *Gileberti* de *Hunframville*. Et huic consilio, videlicet Episcopi *Lincolniensis Roberti*, cui Comes tanquam patri confessori extitit familiarissimus, inclinavit cor obedienter. Rex autem admirans Comitis charitatem, ipsum cum maxima suscepit exultatione. *Gasconenses* igitur, qui sunt amici Fortunæ, cùm cognovissent Regis *Hispaniæ* cor reconciliatum domino suo Regi *Anglorum*; & adventum Comitis *Simonis* quem tam formidabilis stipabat comitatus & sequela, humiliati sunt & inviti. Ex tunc igitur stillatim revertebantur, & debito dominatui Regis sui se subdiderunt. Et ex tunc dominus Rex in *Angliam* redire proposuit.

Perturbatio Universitatis Parisiacæ.

DIebus autem sub eisdem, orta est discordia magna inter universitatem *Parisiacam* scholarium & fratres *Prædicatores*, qui in tantum jam multiplicati sunt & exaltati, regum facti confessores & consiliatores, ut veteribus & approbatis consuetudinibus & juribus scholarium renuissent subjacere. Congregati igitur Scholares, collectam fecerunt, & contribuerunt; scilicet quilibet secundum posse suum. Et cujuslibet communia hebdomalis abbreviata est, ut inde *Romana* curiæ pro parte cleri satisfieret: unde cornua sumpserunt fratres memorati. Habebant enim in curia amicos magnæ potestatis, scilicet dominũ fratrẽ *Hugonem* de ordine *Prædicatorũ*, imò ipsum Papã, & multos præpotentes.

Effusa igitur multa pecunia, & perdito hinc inde multimodo labore, mutatis quibusdam consuetudinibus *Parisiensibus*, pax est tandem reformata.

Papa venit Romam.

EOrundem dierum circulis, dominus Papa multis & diuturnis tribulationibus exagitatus, cùm aliquanto tempore moram *Assisii* protraxisset, significatũ est ei ex parte *Romanorum* Senatoris *Brancaleonis* per solennes nuncios, & ex parte omnium civium Urbis, ut ad civitatem suam, tanquam pastor & *Romanus* Pontifex, venire non tardaret. Significabant insuper ei, quòd quamplurimum mirabantur, quòd huc illucq; velut instabilis

Digitized by Google

1254. bilis & profugus discurrebat, & relicta *Roma* sede sua Pontificali, & ovibus suis, de quibus redditurus est summo Judici strictissimam rationem, lupinis rictibus deserit lacerandam, soli pecuniæ inhiando. Significabant insuper Senator & cives *Romani* civibus *Assisii*, sub interminatione depopulationis irrestaurabilis, ne ampliùs dominum Papam; quem novit mundus non *Lugdunensem*, non *Perusiensem*, non *Agnaniensem*(ibi enim & ibi sæpè latitaverat) sed *Romanum* esse Pontificem, receptarent. *Assisienses* venientes ad dominum Papam, istud mandatum ei plenius insinuabant. Intellexit igitur Papa, quòd de necessitate oportuit *Romam* adire, ne et ipsi *Assisienses* à feritate *Romanorum*, sicut fuerant *Hostienses*, *Portuenses*, *Tusculanenses*, *Albanenses*, *Sabinenses*, & nuper *Tiburtini*, destruerentur. Papa igitur nolens volens paratis clitellis, *Romam* adiit tremebundus. Ubi, ut decuit, susceptus est cum honore, sic jubente & volente Senatore. *Conradus* autem interim, qui erat, Papæ quasi spina in oculo, *Neapolim* versùs mare & versùs terram (quæ civitas quondam *Virgilii* fuerat domicilium speciale) in muris & mœniis miserabiliter exterminavit. Nunquam igitur propter odium & imprecationes populi, potuit *Conradus* in operibus suis prosperari.

Nota cupiditatem Romanorum.

ROmani autem non valentes nec volentes ultra suam celare cupiditatem, gravissimam contra Papam movere cœperunt quæstionem; exigentes ab eo urgentissimè omnia quæ subierant per ejus absentiam damna et jacturas, videlicet in hospitiis locandis, in mercimoniis, in usuris, in redditibus, in provisionibus, & aliis modis innumerabilibus. Quod cùm audisset Papa, præcordialiter ingemuit; & se comperiens muscipulatum, consilium & consolationem cepit à Senatore. Senator igitur mellifluis colloquiis populi furorem compescuit, dicens inhumanum esse, in pace vocatum ad animarum custodiam patrem ac pastorem, tam graviter perturbare. Et sic quievit impetus tempestatis.

Perturbatio aeris & maris.

EOdem anno, in crastino sanctæ *Luciæ*, nivem nubibus copiosè effundentibus, hyemale tonitruum dira prognostica nunciabat.

Expulsi è Regula *exulantur.*

ANNI quoque sub ejusdem tempore, omnes quotquot fuerunt in *Regula* & in alliis castris, dum obsidione arctarentur, & in tempore famis ejecti fuissent; tam mulieres quàm viri, perpetuo damnavit exilio. Qui vagabantur mendici per confinia regionum.

Inundatio maris & fluviorum.

IPSO quoque anno, multoties mare & fluvii solitos terminos transeuntes, finitimis damna irrestaurabilia irrogarunt.

Miracula ecclesiæ Lincolniensis.

MIracula miraculis in ecclesia *Lincolniensi*, diatim cumulantur. Et operante Domino pro Episcopo *Roberto*, alii Sancti qui in eadem ecclesia requiescunt, videlicet sancti *Remigius* & *Hugo*, ad beneficia fidelibus impendenda suscitantur; tanquam provocati & precibus postulantium inclinati. Nec moveant aliquem quidam impetus, qui in hoc volumine scribuntur de eodem, quos fecerat in vita sua. Quorum unus erat, quod Canonicos suos, scilicet *Lincolniensis* ecclesiæ, multùm vexavit, & vexatos damnificavit; cùm desideraret visitare. Idem insuper *Robertus* in Religiosos terribiliter, & in Religiosas terribiliùs consuevit fulgurare, zelum bonum habens, non fortè secundùm scientiam. Confidenter tamen assero, quòd Deo placuerunt ipsius virtutes, quamvis excessus displicuerunt. Sicut in *David* & in *Petro*. *David* laudo mansuetudinem, sed quam fideli suo fecit *Uriæ* proditionem, reprehendo. *Petri* commendo constantiam, trinam tamen ejus reprehendo negationem. Horum unus, secundùm cor Domini complacuit, alter princeps Apostolorum constituitur.

Annalis conclusio.

TRansiit igitur annus ille satis frugifer, & fructifer, ita scilicet ut summa frumenti ad pretium triginta descenderet denariorum. Sed in quantum terra profuit, mare obfuit; suos terminos transcendendo. Quod quia repentè superundavit, multos homines & pecora occupavit. Et si nocte evenisset, multo plures submersisset. Annus iste *Terræ Sanctæ* extitit exitialis; *Flandriæ* & confinibus ejus cruentissimus; *Franciæ* damnosus & probrosus. Papæ & papalibus, arctus & angurialis; *Angliæ* turbulentus; in spiritualibus temporalibusque bonis, inclinativus.

Rex in Gasconia *hyemavit.*

ANNO Domini Millesimo, Ducentissimo, quinquagesimo quarto, qui est annus Domini Regis *Henrici* tertii trigesimus octavus, fuit idem Dominus rex ad Natale Domini in *Gasconia* apud *Besaceam*, quod non procul distat à *Regula*, ubi dies Natalitios, cum magnatibus suis solemniter & gaudenter celebravit. Ubi etiam *Gasconensibus* Esterlingos olfacientibus, in vestibus duplicibus & aliis rebus desiderabilibus,

bilibus, pretiosa contulit donativa. Regina autem surgens à puerperio prosperè, die sancti *Edwardi*, scilicet in vigilia Epiphaniæ, Purificationis suæ festivitatem cum nobilissimo transegit *Londini* convivio. Cum qua convivabantur Archiepiscopus, avunculus ejus, Episcopus *Elyensis*, Comes *Richardus*, Comes *Glovernia*, & multi alii *Anglia* optimates. Transmisit itaque tunc temporis Regina, domino Regi quingentas Marcas, pro novo annuo munere, de suis receptis redditibus, ad sui belli sustentationem, & pignorum adquietationem. 1254.

[de Lexintona eligitur episcopus.]

IN crastino verò beati *Thomæ* martyris Canonici *Lincolnienses* elegerunt sibi in Episcopum Magistrum *Henricum* de *Lexintona*, ejusdem ecclesiæ Decanum, & transfretavit electus ut Regem videret, & ut à rege videretur & acceptaretur, tam electo quàm electione approbata vel reprobata. Formidabat autem apparere coram rege, qui secundum consuetudinem suam, ipsum Decanum, & totum precibus sollicitaverat urgentissimis Capitulum, ut Episcopum *Herefordensem* (qui manifestè reprobandus fuerat, tum quia alienigena *Anglicum* idioma ignoravit, tum quòd fama, vel potiùs infamia ejus extitit, quòd regno fuerat inimicissimus & infidelissimus) eligerent in Episcopum & suarum pastorem animarum. Cui licèt regiæ petitioni instantissimæ, nullatenus voluerunt Canonici electores favorem exhibere. Ipse enim per manum sæcularem, in ipsum Episcopatum violenter intrusus *Harefordensem*; tam religiosos quam sæculares in partibus ultra marinis (utinam honestè commorans) gregem sibi commissum, lacte, lana, & arvina saginatus, lupinis dentibus dereliquit. Veruntamen rex non inveniens in dicto electo, causam reprobationis, ipsum, licèt non sereno corde, admisit.

[Fantastica apparitio.]

IN nocte verò Circumcisionis Dominicæ, cùm esset aër in media nocte serenissimus, & firmamentum stellatum spectabiliter, Luna existente octava, apparuit in aëre, mirum relatu, navis quædam maxima eleganter composita, schemate & colore mirabili. Quam cum considerassent quidam Monachi de *sancto Albano*, apud sanctum *Amphibalum* gratia festivitatis tunc commorantes, & inspexissent per Stellas, si jam hora esset matutinas decantare; convocaverunt omnes qui in Curia erant de clientela familiari, ut viderent mirabilia. Et apparuit diu tanquam picturata; & tabulis quasi vera navis compacta: sed tandem paulatim cœpit dissolvi & disparere; unde creditur nubes fuisse, sed mirabilis & prodigiosa.

[Subdolum mandatum.]

EOdemque anno, cùm sexto Calendas Februarii, die videlicet sancti *Iuliani*, convenissent universi ferè *Angliæ* magnates, videlicet Comes Mareschallus, *R. Bigod*, *Gilebertusque* de *Segrave*, speciales domini regis nuncii, ad Parliamentum venientes, ex parte ejus propositum suum præcordiale, universitati *Angliæ* fortè seducti nunciantes. Aderant autem illuc Comes *Richardus* frater domini regis, scilicet Comes *Cornubiæ*, Comes *Wintoniensis*, cum domina regina, & omnes Episcopi *Angliæ*, exceptis duntaxat *Cantuariensi* & *Eboracensi* Archiepiscopis, & *Dunelmensi* & *Bathoniensi* Episcopis, qui cum rege erat in *Gasconia*. Congregatisque universis, proloquutor domini regis & nuncius exorsus loqui, ait. *Amici & domini mei, in quorum sinu reposita est spes domini nostri regis, nec habet asili refugium nisi ad vos fideles suos. Nostis quomodo periculum maris nulli parcentis, Martisque discrimini pro Regni viribus se fideliter ac constanter opposuit. Invenit autem hostes recalcitrantes, valideque obstantes, quorum aliquos contrivit, alii remanent conterendi.* Et ut plùs auditores commoveret, transgressus veritatem, addidit quòd *Rex Castellæ, quem sperabat habere amicissimum, tanquam affinem vel consanguineum, inventus est hostis cruentissimus, & dominum Regem* Angliæ *diffiducians. Cui inclinantur* Gasconienses, *qui malunt ipsum* Hispanum, *quàm Dominum suum naturalem: unde auxilium à vobis petit efficax, & potens, tanquam in arcto constitutus.* Tuleruntque aliqui regiorum nunciorum in argumentum fidei & veritatis miræ spicula magnitudinis, quærellos vocant, ab arcubalistis trajecta. Quare arcus proportionaliter censendæ fuerant trabeculæ; hastilia verò sicut texentium liciatoria. Comes autem *Richardus*, ut aliis præberet exemplum & incentivum, primus respondet, fidem enim dictis præbuit memoratis. *Egoque aliis potentior & obligatus magis cæteris, potenter ipsum Dominum meum & Fratrem juvabo, trecentos Milites per annum sumptibus meis ipsi militaturos impensurus.* « Comes insuper *Glove rniæ* auxilium secundùm posse suum « spopondit; addens quòd nullo modo ipsum Regem juvaret ad adquirendam terram; sed ad corpus suum, si ipsum rex *Castellæ* hostiliter impeteret, liberandum. Similiter

1254. militer & sic suum promissum comes *Richardus* jam arctavit, adjiciens: Si vera sint quæ dicuntur. Ad hæc verba respondit universitas, laqueos comperiens præparatos, Heu, « heu, ad quid tam argumentosè nos conantur nostri decipere superiores? videmus hic « luce clariùs duo repugnantia, vocavit enim dominus Rex Reginam & primogenitum « suum, & hæredem, & imbelles, & imbecilles; ut ad eum venire quantocius non o- « mittant. Quod nullo modo facerent, si contra ipsum magnum Regem *Castellæ* foret « præliaturus: Imò potiùs si eos secum haberet, remitteret in *Angliam*, tutiùs custodi- « endos. Nonne præloquutum est de quodam speciali matrimonio, inter ipsos contra- « hendo? Hæc omnia contraria sunt præloquutis. Et sic Rex incredibilem se perhibuit universitati. Sic igitur solutum est Concilium cassum & inane. Remisit igitur Comes *Richardus* tales literas Domino Regi. Respice in *libro Additamentorum* ad signum Cytharæ.

Venerunt Saraceni baptizandi in Franciam.

EOdem quoque tempore venerunt in *Franciam* conversi ad fidem *Christiani*, quorum quidam erant baptizati, quidam baptizandi. Et hæc fuit eorum causa conversionis: viderant utique Regem miraculosè à manibus potentissimi *Babyloniæ Soldani* liberatum; & ipsum *Soldanum* ilicò post captionem trucidatum: viderant insuper maximam Regis in adversitate patientiam, in proposito inflexibilem constantiam: nam post suam captionem, in *Terra Sancta* moram adhuc continuavit; castra firmavit; Civitates contra Domini sui hostes communivit: viderant præterea fidei suæ firmitatem, quòd sicut *Iob* in tot adversis labiis non peccavit. Cæterùm considerabant, quòd pro amore Domini Dei sui *Iesu Christi*, dulce regnum *Franciæ* deseruerat, se maris, ventorum, & bellorum, & alienorum ac remotorum regnorum periculis & bellatorum expositurus, & pro animabus infidelium lucrandis omnem operam impensurus. Quod nullo modo posset fecisse sine numinis adminiculo, & Divinæ majestatis consolatione. *Prædicatorum* insuper & *Minorum* informatione didicerunt, quòd *Machometi* lex spurcissima animarum est intoxicativa. Attulerant autem Regis *Francorum* literas patentes, ut de eleemosynis Regis sustentarentur, donec ipse veniret in partes proprias, & tunc pleniùs eisdem provideret.

Applicuerunt ignoti cultu & lingua in Angliam.

ANno sub eodem, videlicet in Septuagesima, rabie ventorum exagitatæ, applicuerunt invitis earum rectoribus quædam *Barbarorum* naves; quibus non sunt visæ penes nos consimiles, magnæ quidem & elegantes, atque solidissimè armamentis navalibus & armis bellicis & victualibus omnimodis optimè communitæ. Et appulsi sunt in partibus *Angliæ* borealibus, non longè à *Berewico*. Quas cùm comprehendissent litorum custodes, homines qui in eis erant; quasi *Barbaros*, vel exploratores, vel etiam inimicos simul apprehenderunt. Et omnia perscrutantes, invenerunt sentinas repletas armis quamplurimis, & onustas loricis, galeis, clypeis, lanceis, arcubus & sagittis, arcubalistis & spiculis, & victualibus, quæ sufficerent cuidam exercitui. Et cùm interrogarentur quinam essent, noluerunt Balivis indicari, qui, cur, unde, vel quare advenissent. Nec linguam eorum aliquis ex Balivis intellexit, visæque aliæ naves supra mare. Et cùm crederent omnes interimi, permissi sunt recedere in pace, ne crudeliores tempestate homines invenirentur, & ne fortè ultio sequeretur.

Seditio Bahanniæ.

EOdem anno, circa Festum Purificationis beatæ *Mariæ*, *Gasco* de *Biarre* congregata hostium domini Regis multitudine, attemptavit temerè Civitatem *Bahanniæ* seditiosè & hostiliter intrare, eamque sibi occupare. Est autem *Bahannia* Civitas opulenta supra mare sita, secunda in tota *Gasconia*, portu & navibus, viris bellatoribus, præcipuè mercatoribus vinariis optimè communita. Sed plerique de civibus Regem oderant, pro crebris in *Anglia* irrogatis sibi injuriis: unde admissis quibusdam hostibus, cùm Civitas patuisset discrimini, comprehensi sunt à fidelibus Regis per plebeios Civitatis, qui Regem dilexerunt, multi eorum qui sic intraverunt proditores, & pro meritis sunt puniti.

Funus Iohan. Hanfard.

TEmpore sub eodẽ, videlicet die sancti *Gregorii*, delatum est corpus *Iohannis Hanfard* militis per villam *sancti Albani* versùs partes Natalis patriæ, videlicet Aquilonares, ibidem honorificè, prout decuit, tumulandum. Erat enim non ultimus inter illarum partium optimates. Obierat autem in expeditione funere generali.

Diuturnum frigus.

EOdemque die cessavit frigoris asperitas, quæ illa hyeme ferè tota inhorruerat continuata, postquam scilicet in nocte Circumcisionis quædam navis in aëre, vel nubes navi simillima, sed obstupenda, apparuit manifesta. Quæ visio, signum tunc futuræ fuisse creditur

creditur tempestatis. Sequebatur insuper tanta ovium & ferarum pestis mortifera, ut ovialia ovibus, forestæ feris vacuarentur. In copiosis autem gregibus, vix pars dimidia remansit. 1254.

Reformationes Papales.

TEmporibus quoque sub eisdem, dum adhuc Papa *Romæ* esset, considerans liberales artes jam in mechanicas penè fuisse conversas propter lucrum, & verè possit dici de Philosophia,

Prostat, & in pretio pro meretrice sedet.

Et quòd jam ferè omnes Scholares intactis Grammatices rudimentis, Authoribus, & Philosophis, ad leges properant audiendas, quas constat non esse de numero artium liberalium. Artes enim liberales propter se appetuntur: leges autem, ut salaria adquirantur. Imò &, ut omnibus liquet, adolescentes ætate & scientia satis simplices, ex quo noverint in paucis sophismatibus perstrepentibus palivis congarrire, Cathedras adscendunt magistrales; ut nomine magistrali usurpato, tumeant elevati, & facti venerabiliores, sine fundamento ad culmina scandant celsiora; & salutata legum aut decretorum schola, & ad pontificales advolent dignitates, cùm melius esset & utiliùs, scholarũ priùs imbui experientia; & sic dignè aliis adjudicantibus, transcendere ad præmissa. Volens igitur dominus Papa hujusmodi præsumptioni consilium dare salubre, admonitionem fecit laudabilem & convenientem. Scripsit igitur dominus Papa super hæc elegantem epistolam, quæ sic incipit:

INnocentius Episcopus, &c. omnibus Prælatis in Regno *Franciæ*, *Angliæ*, *Scotiæ*, *Walliæ*, *Hispaniæ* & *Hungariæ* constitutis, salutem & Apostolicam benedictionem. Super specula & infra, dolentes recolimus, &c. Respice in *libro Additamentorum*. Item aliud pium factum fecit, modificando gravamina visitationum. Respice in eodem *libro* ad signum primæ Columbæ. Sic incipiuntur literæ: *Ad memoriam & observantiam perpetuam contra gravamina, &c.* Item aliud pium factum fecit Papa *Innocentius*, de his literis, quæ in dicto *libro* scribuntur, ad signum secundæ Columbæ, quæ sic incipiunt: *Venerabilibus fratribus universis Patriarchis, Archiepiscopis & Episcopis, ac dilectis filiis Abbatibus, &c.* Similiter autem & in hoc volumine scribuntur hæ duæ Epistolæ in fine proximo antecedentis anni, ad signa scilicet columbarum.

Dirum somnium Innocentii *tertii Papa.*

HOC etiam anno, dominus Papa dum una dierum iratus supra modum, vellet cum mala gratia omnium fratrum Cardinalium ossa Episcopi *Lincolniensis* corporis extra ecclesiam projicere; & ipsum in tantam infamiam præcipitare, ut Ethnicus, rebellis, & inobediens per totum mundum acclamaretur: jussit talem literam scribi domino Regi *Angliæ* transmittendam; sciens quòd ipse Rex libenter desæviret in ipsum, & in Ecclesiam deprædandam. Sed nocte sequenti apparuit ei idem Episcopus *Lincolniensis* pontificalibus redimitus, vultuq; severo, intuituq; austero, ac voce terribili, ipsum Papam in lecto sine quiete quiescentem aggreditur & affatur, pungens ipsum in latere ictu impetuoso suo cuspide baculi, quem bajulabat, pastorali. Et dixit ei: "*Senebalde* Papa "miserrime, proposuistine ossa mea in mei & Ecclesiæ *Lincolniensis* opprobrium extra "Ecclesiam projicere? unde hæc tibi temeritas? Dignius foret, ut tu, à Deo sublima- "tus & honoratus, Dei zelatores, licèt defunctos, coleres. Nullam potestatem in me "habere, te Dominus amodò patietur. Scripsi tibi in spiritu humilitatis & dilectionis; "ut errores tuos crebros corrigeres. Sed tu monita salubria superbo oculo, & fascinanti "corde contempsisti. Væ qui spernis, nonne & tu contemnêris? Et sic recedens pontifex *Robertus*, ipsum Papam, qui quando, ut dictum est, pungebatur, ab alto ingemuit, quasi lancea transverberatus, dereliquit seminecem; & voce flebili cum suspiriis ingemiscentem. Unde Camerarii ejus hæc audientes, attoniti interrogaverunt, quidnam hoc sibi vellet? Papa verò cùm gemitibus & suspiriis respondit, dicens: Terrores no- "cturni conturbaverunt me vehementer. Nec mihi penitus ut priùs restaurabor resti- "tutus; heu, heu, quantum latus doleo, sum lancea genio lanceatus. Nec comedit nec bibit illa die; fingens se anhelis febribus inflammatum. Nec adhuc quievit Domini super eum ultio, cum indignatione.

Papalis exercitus victus.

NEC multò post, Papa non sentiens divinas per servum suum admonitiones, sed bellicis nimis & sæcularibus negotiis intendens, minus in eis prosperatur; licèt curam, laborem, & sumptus non paucos expendendo. Sed Marte ei, imò Domino exercituum adversante, exercitus ejus, quem contra *Apulos* maximis sumptibus direxerat, sub ducatu consanguinei nepotis sui *Willielmi*, dissipatus, victus & confusus, cum ejus

1254. duce lethaliter vulnerato occubuit. Referuntur ibidem interfecti *Christiani* milites & servientes prævalidi stipendiarii Papæ militantes, ad quatuor mille virorum. Et luxit tantum sanguinem *Christianum* effusum tota patria *Romanorum*. Direxerat autem Papa iter illis diebus versùs *Neapolim*: licèt in latere quasi pleuresi infirmatus, vel lancea sauciatus. Nec potuit ei Cardinalis *Albi* physica suffragari. Non enim pepercit *Robertus Lincolniensis Sinebaldo Ianuensi*. Et qui vivum noluerat audire corripientem, senserat mortuum impingentem. Nec unquam posteà, ipse Papa unum bonum diem vel prosperum continuavit usque ad noctem, vel noctem usque ad diem, sed insomnem & molestam.

Confirmatur electus Linc.

Quinto Calend. Aprilis, confirmatus est electus *Lincolniensis* ab Archiepiscopo *Cantuariensi Bonifacio*, videlicet dominus *Henricus* de *Lexintona*, Decanus *Lincolniensis*: qui quia tam nobili prædecessori successerat, bonam de se speciem per gyrum reddebat. Sed tam sublimatus potestate & honore, minoratur in largitate.

Carleolensis *Episc. obiit.*

Mense autem sub eodem, videlicet tertia Idus Maii, obiit Episcopus *Karleolensis Silvester*: dum equum nimis lascivum equitans pedemque ad cespitem offendens, corruit supinus assessor, & contritus & ossium dissolutis compagibus, expiravit.

Mors Wil. *Comitis de* Ferrariis.

Et eodem tempore, scilicet nono Kalendas Aprilis, obiit Comes de *Ferrariis Willielmus* filius *Willielmi*, vir discretus, & legum terræ peritus. Hic dum pedum infirmitate diuturna, quæ podagra dicitur, à primis annis, sicut ejus pater, velut hæreditariè laboraret; in lectica vel carpento vehi consuevit de loco ad locum. Et dum una dierum iter ageret, veredarii ejus incautè vehiculum suum regentes, super quendam pontem cadere permiserunt evolutum. Qui contritis licet membris tunc mortem evasisset, nunquam tamen penitus sanus; posteà viam universæ carnis est ingressus.

Eodemque anno, confectum est chrisma in Ecclesia *sancti Albani* à venerabili Episcopo *Bangorensi Richardo*.

Circa festa Paschalia, Canonici sancti *Pauli* subrogaverunt sibi Decanum loco magistri *Henrici* de *Cornhille*, magistrum *Walterum* de *Londino*.

Canonici verò *Lincolnienses*, elegerunt sibi in Episcopum, magistrum *Henricum* de *Lexintona*, ejusdem Ecclesiæ Decanum.

Invidia Siculorũ *in* Henricum Frederici *filium*.

PER idē tempus, cùm *Henricus* filius *Frederici* & Imperatricis *Isabella*, sororis Domini Regis *Angliæ*, in flore suæ vernaret juventutis, & persuadente ingeniti sanguinis nobilitate, *Anglos* diligeret, & pro posse promoveret; audientes hoc *Siculi* & *Apuli* intra se dixerunt: Quis putas puer iste erit? A stirpe utique oriundus est *Anglorum* Regia. Si, ut cœperit, prosperetur, nos omnes superabit, & superatos subpeditabit. Audierantque quòd Papa concesserat regnum eorum Comiti *Richardo*, avunculo adolescentis *Henrici*, unde supra quàm dici potest indignantes, intumuerunt contra Papam, & contra insontem juvenem. Et ut eis moris est, eum potionare cogitabant, ut suprà dicitur.

Lugubre bellum in finibus Flandriæ.

PER idem tempus, commissum est prælium cruentissimum post bellum de *Apuliæ* in confinio *Flandriæ* & *Brabantiæ*, inter *Francos* & *Flandrenses*, & eorum fautores ex una parte, & Comitissam *Flandrensem* & ejus complices, videlicet *Willielmum* de *Hollandia*, Regem videlicet *Alemanniæ*, & multos alios magnates *Brabantiæ* & *Alemanniæ* ex altera, pro filiis dictæ Comitissæ & duobus viris. In quo certamine lamentabili, & à seculis deplorando, ceciderunt bellatores strenuissimi, armis trucidati, vel undis marinis submersi, vel fluvialibus, utrobique infiniti, ita ut de una civitate *Flandrensi*, interierunt ad decem millia interempti. Nec supererat, qui evaderet casum nunciaturus. Tandem post multam sanguinis effusionem, cessit victoria *Willielmo* Regi memorato & *Alemannis*, *Franci* autem victi, vulnerati, & pro majori parte trucidati, deteriorem calculum subeuntes, damnum & opprobrium indelebile sunt perpessi. In abyssum igitur desperationis, diffidentiæ & desolationis *Franci* præcipitati, tum propter cædem in *Terra Sancta* super eos multiplicatam, tum propter istam contra finitimos jam de eis ad votum triumphantes. Significabant igitur sub omni festinatione domino Regi *Francorum*, qui in partibus transmarinis Castra & civitates de consilio *Templariorum* & *Hospitalariorum* multis thesauris propter redemptionem suam exposuerat, ut omnibus aliis omissis, ad propria quantociùs redire properaret. *Franciæ* enim Corona titubante per superbiam muliebrem, Comitissæ videlicet *Flandriæ*, quæ duobus viris & duobus innitens filiis, totum regnum *Galliæ* paret discrimini. Regna quoque *Alemanniæ*, *Siciliæ*,

Digitized by Google

Siciliæ, & totius *Germanniæ* fuit concussa: maximè cùm Rex *Angliæ* Papalibus nutibus inclinatus, Regis *Hispaniæ* jam affinitate non modicè roboretur. Qui erecta fronte *Normanniæ*, introducentibus, & *Hispanis* potenter patrocinantibus, *Franciam* impugnare procaciùs comminatur. Rex igitur *Franciæ* his auditis, licèt invitus, & super hæc *terra Sancta* omnes incolæ doluissent, cautè reditum maturavit. Timuit autem *Ianuenses* & *Pisanos*, quos in captione *Damiatæ* temere supplantarat. Et insuper debitis eorum non modicis tenebatur obligatus. *Franci* igitur, ut Rex liberiùs remearet, eosdem per terram tenebant occupatos. 1254.

Causa belli Flandrici.

NEC adhuc inimicitiæ, insidiæ, incendia, cædes die aut nocte cessaverunt inter *Alemannos*, *Francos*, *Flandrenses*, *Brabantios*, & *Frisones*, quin mutuò sese & corrodant, & consumant. Et quia toti *Christianitati* hoc bellum *Christiani* sanguinis consumptivum est damnosum, dignum arbitror hujus dissensionis causalem radicem audientibus enucleare. Hoc enim fuit discordiæ seminarium primitivum: Comitissa *Flandriæ Margareta*, dum adhuc in puellari ageret ætate, nec spes aliqua esset, ut ad dominium *Flandriæ* perveniret, clam contraxit cum *Bucardo* de *Avennis*, & filios tres ab eo suscepit, scilicet *Iohannem* de *Avennis*, & duos alios. Eodem autem *Bucardo* revolvente in animo quòd Diaconus esset, & ideo matrimonium esse illegitimum, & ideo fortè dirimendum, vel fortè in facto læsus conscientia, *Romam* adiit; ubi matrimonium ipsum confirmaretur, vel saltem dissimularetur. Et compertum fuit, quòd soror ipsius, quæ Comitatum tenebat, sterilis extitit; & sperabatur quòd hæreditas ipsa processu temporis ad eam devolveretur. *Willielmus Damper* ex nobiliori genere *Francorum* oriundus, Miles (Subdiaconus tamen) aspirans ad dominium *Flandriæ*, occultè priùs loquutus est cum ipsa *Margareta*. Et posteà dum alius esset in prosequutione negotii sui *Romæ*, contraxit cum ea solemniter. Quo comperto, prædictus *Bucardus* habens hoc pro fabula priùs, sed posteà fama crebrescente, & re dilucidata certificatus; scripsit eidem *Margaretæ*, ipsam reprehendens, & ut ad animum rediens, resipisceret, exhortans diligenter. Sed ipsa secundis optatis nuptiis potita, in quibus plùs ei complacuit, suam sprevit exhortationem, rescribens ei provocando, & deridendo, sic dicens: *Bucardus in ordine Levitico de cætero ecclesiæ ministret, oblationibus inhiando, quia* Margareta *amplexibus diu fruitur concupitis.* Hoc audito, cùm nihil facere posset *Bucardus*, reversus est *Romam*: postulans liberos suos à domino Papa, quos ab ea susceperat, legitimari. Suscepit igitur *Margareta* à secundo marito filios tres, *Willielmum* scilicet *Damper*, & fratres ejus. Pueri autem diversis patribus procreati cùm adolevissent, & mater sorore sua Comitissa defuncta, Comitatum *Flandriæ* & *Hannoniæ* suscepisset, cœperunt pueri inter se deceptare de hæreditate, dicente matre primos esse spurios, secundos autem legitimos; odio traduce in filios propter patrem, quem oderat. Litigant igitur patre utroque mortuo magis ac magis adolescentes. Mater, sicut & juvenes, propriam allegant turpitudinem: demùm cùm super hoc quæstio delata esset ad curiam *Franciæ*, supposuerunt se partes judicio Regis. Rex verò habito respectu ad carnem & sanguinem, eò quòd dictus *Willielmus* propinquus sibi erat, sic sententiavit, quòd nec uni sit, nec alteri, sed divideretur hæreditas. *Flandriam* adjudicans *Willielmo*, & *Hannoniam* adjudicans *Iohanni*. Quod *Iohannes* ægrè ferens respondit; hoc mihi Rex das quod auferre non prævales, & aufers, quod dare potuisses: *Flandria* enim de te tenetur, & *Hannonia*, de Imperio. Et cùm aliter non proficeret, eò quòd per fidejussores obligatus fuisset stare judicio Regis per ratihabitionem, à Curia indignanter recessit, indignationem suam pro loco & tempore efferbiturus. Et præcavens sibi ad roborandum partem suam, neptem tunc Ducis *Brabantiæ*, sororem videlicet *Willielmi* de *Hollandia*, sibi duxit in uxorem, per quam sibi tantum robur accrevit, quòd *Willielmus* posteà in quodam torneamento extitit interfectus. Et frater suus, qui ei sic debuit succedere in Comitatum *Flandriæ*, cum multis *Francigenis* obiit interemptus.

Maxima clades per Comitiss. Flandriæ M.

MEmorata igitur à sæculis congressio deploranda, in finibus Flandriæ perpetrata est circa medium Autumni, ut uberiùs meteret Diabolus, & vindemiaret multorum animas occisorum. Interierunt enim diversimodè plusquam viginti millia hominum bellatorum, ex diversis tam regni *Francorum* quam Imperii, scilicet *Germanniæ*, quæ multas amplectitur Provincias, Regionibus congregatorum. Qui omnes per unam solam mulierculam impudicam perierunt. Et sicut *Pergama* per gamos, id est, fœminam, tota *Troia* in cinerem est redacta, & *Græcia* est suis incolis spoliata, *Venere* procurante,

ita

1254. ita in hac ruina, quæ die *Veneris* accidit, tota *Francia*, *Germania* & *Flandria* induit cum dolore confusionem. Sed & interfectorũ uxores, liberi, consanguinei, & amici, quasi altera morte sunt puniti. Ipso namque tempore, missus erat pro arduis domini Regis *Angliæ* negotiis, ab ejus latere dominus *Iohannes* Prior de *Newburgo*, specialis ejusdem Regis consiliarius, & nuncius, in partes illas, qui super his casibus per Magnates certificatus, hæc scriptis commendabat.

Impudentia & crudelitas Comitissæ M.

SCiendumque quòd meritò ista non comis Comitissa *Flandriæ Margareta* quæ se duobus viris impudenter & illicitè supposuerat; sicut soror ejus exigentibus peccatis esse meruit, vel saltem à multis dici, patricida; ita & ista prolicida esse infœliciter promeruit, & multorum causa peremptorum. Prior enim natu filius ejus, per illam peremptus est. Alter, crure mutilatus.

Occisi & capti in prædicto prælio.

CApti sunt in illo cruento prælio, Comes de *Bar*, dum ardenter præliaretur, cupiens se vindicare de injuria facta sibi in bello illo in proxima præterita congressione, in qua monoculabatur. Duravit enim odium illud & bellum per fermè triennium. Comes de *Gisnes*, Comes de *Geldria*, Comes de *Ioegni*, *Campanus Symeon* de *claro monte*, *Iacobus* de *Gyni*, *Robertus* de *Bosck*, *Suessionum* nobilissimus; & aliorum Magnatum, quorum nomina non tenemus. Et communiorum *Francigenarum* multitudo copiosa. Ita quod captorum & occisorum magnatum, militum, servientium, & de communiis armatorum, ad plus quàm centum millia dicitur numerus ascendisse. Nec hoc in chronicis *Anglorum* collocâssem, nisi immanitas effusionis sanguinis *Christiani* in confinio *Angliæ* perpetrati me provocasset.

Quos Principes commoverat Flandrense bellum.

EXultantibus igitur Deo hostibus *Sarracenis*, qui de jactura *Christianorum* consueverunt gratulari; concussa sunt horum Regna Magnatum, scilicet totius *Germanniæ*. Primò acerbiorem passus est jacturam, Rex *Francorum*, Deo in *Terra sancta* militans, quolibet Rege potentior. A qua jam rediens, propter hoc discrimen revocatur ad damnũ totius *Christianitatis*. Et multi de *Francia* Regno primates. Dux *Bavariæ*, qui centum millia Marcarum *Coloniensium* ab antiquo tempore redditus annui habuit, de novo autem plùs incrementi; qui totum thesaurum suum in hoc bellum exposuit. Dux *Saxonum* eo nòn minor, similiter, domini Regis *Angliæ* consanguineus: Dux *Bruneswik*, qui & consanguineus Regis ejusdem, Dux *Brabantiæ*, qui & *Lovaniæ*, qui se vocat Ducem *Lotharingiæ*, Dux de *Lemburg*, Dux *Suaviæ*, Dux *Austriæ*, Dux de *Luneburc*. Quædam *Landegravia* potentissima, dicta *Sopha*, quæ domina est *Duringiæ* pro magna parte: duo Marchiones, unus versùs *Sclavoniam*, alter versùs *Bohemiam*, *Bohemiæ* Rex est. Dux *Poloniæ* à *Tartaris* interemptus est. *Landegravius* de *Duringiâ*, Sancta *Elizabetha Landegravia* de *Duringia*, & filia Regis *Hungariæ*. Quilibet horum transmiserat aliquot de suis contra *Francorum* exercitum, in auxilium *Willielmi* de *Hollandia* Regis *Alemanniæ*. *Frisones* verò qui venerunt ad exercitum, malè tractati sunt à *Willielmo*. Quia superbus & impatiens amicitiæ, thesauris ditatus fuit Papalibus. Unde *Frisones* indignantes, ex tunc paraverunt ei insidias. Quod posteà apparuit; prout sequens sermo declarabit tempore suo. Nec ei Papalis pecunia malè adquisita profuit, imò obfuit vehementer. Ecce jam ferè tota *Europa* pro luxuria muliebri est commota, & Diabolo machinante, & inde meritò cachinnanti deteriorata. Hoc etiam anno, *Cisterciensis* ordo jacturam incurrit non minimam pro *Flandrensium* exterminio, quia Lanas consuetas nequiverant comparare. Nec prætereundum arbitror quoddam verbum cruentum, quod ipsa sæpedicta Comitissa, altera *Medea*, non erubuit pronunciare.

Crudele dictum Comitiss. Flandriæ.

COntigit posteà, quòd *I.* de *Avennis*, filius Comitissæ memoratæ, positis insidiis cepit duos filios ejusdem Comitissæ, fratres scilicet suos, sed tantùm uterinos; & in custodia tuta fecit reservari lætabundus, sperans per eos matrem ad pacis unitatem revocare; dicens ei per scriptum & nuncios quos plùs credidit gratiosos. *Chara mater, si mei non vis, saltem filiorum tuorum fratrum meorum uterinorum, quos in vinculis teneo, miserere, & paci consentire tibi fructuosæ.* Cui illa: *Filii mei fratres tui in manu tua sunt, non flectar propter eos, voluntati & arbitrio tuo exponuntur. Macta eos, carnifex truculente. Et unum eorum coctum elixum devora piperatum, & alium assatum & alliatum.* Quod verbi offendiculum, in multorum faucibus ad omnium mulierum præcipuè matrum opprobrium volvebatur. Sed ne aëra coinquinent, hanc materiam omittentes, ad ea quæ *Anglicam* contingunt historiam, calamum adaptemus.

Congregati

1254.

Magnates Angliæ Londini congregati.

CONgregati sunt iterum *Angliæ* magnates *Londini*. Quibus significavit Rex quod pecunia indigebat; & viribus ampliotibus ad repellendum violentiam magni hostis supervenientis. Quod mandatum signatum fuit Regio sigillo. Responderunt autem omnes & singuli, quod jam per tres septimanas *Londini* inaniter expectantes adventum Comitis *Richardi*, & aliquorum magnatum moram protrahentium, & toties Regiis exactionibus vexabantur, quod vix poterant respirare. Non tamen venire omitterent ad succursum domini sui Regis corporaliter, si de hostili adventu Regis *Hispaniæ*, hoc comminantis, pleniùs certificarentur. Mirabanturque ut dicebant, quod idem Rex *Castellæ* nunquam tempore quo Comes *Legrecestriæ Simon Gasconiæ* præfuit, & rebelles multos edomuit, *Gasconiam* vendicavit. Hoc igitur argumento & multis aliis, quæ in ultimo habito proximo Parliamento prætanguntur, sed & per Comitem *Simonem*, qui tunc de partibus rediit transmarinis, qui veritatem super hoc nunciavit, Magnates edocti, Regis muscipulas præcaverunt, qui ex bonis *Angliæ* periclitantes alienigenas saginavit. Hoc autem subdolum consilium, ex sulphureo fonte *Pictavensium* dicitur emanasse. Et sic cum summa indignatione, tristes admodùm Proceres recesserunt.

Miseria Judæorum.

DIebus quoque sub eisdem, post Pascha, citra dies tamen Rogationum, Rex, ne quiesceret, adeò desævit in *Judæorum* popellum miserrimum, ut vivere fastidirent. Et cùm convocarentur, exegit ab eis Comes *Richardus* ad opus Regis quamplurimùm indignantis pecuniam non minimam; sub pœna carceris teterrimi, & mortis ignominiosæ. *Elyas* igitur de *Londino*, *Judæorum* pontifex, habito cum sociis suis concilio, respondit pro omnibus, qui maximam frequenter nolens, volens, solverat pecuniam. *O Domini Proceres, videmùs indubitanter, quòd dominus Rex nos delere proponit de sub cælo. Det nobis petimus pro Deo licentiam & conductum recedendi à regno suo, ut alibi quæramus & inveniamus mansionem, sub aliquo Principe, qui alicujus viscera gestat misericordiæ, & veritatis ac fidelitatis stabilitatem. Et recedemus irredituri, relictis hic supellectili & domiciliis. Quomodo diligeret nos misellos* Judæos, *vel nobis parceret, qui suos* Anglicos *destruit naturales? Habet Papales, imò suos Mercatores, non dico fœneratores, qui de præstationibus cumulos coacervant pecuniarum infinitos. Innitatur Rex eis, & suis inhiet emolumentis. Nos profectò supplantarunt & depauperarunt. Quod utique scire Rex dissimulat, exigens à nobis quæ non possumus exhibere; etsi oculos erueret, vel excoriatos jugularet.* Et hoc singultibus & lachrymis sermonem impedientibus dicens, siluit fere cadens in extasim moriturus. Quod cùm ad noticiam Magistratuum pervenisset, non permiserunt eos à regno recedere, dicentes: Quò fugeretis miseri? Ecce Rex *Francorum* vos odit, & persequitur, & exilio perpetuo condemnavit: vitantes *Charybdim* in *Scillam* mergi desideratis. Et sic parva substantiola, quæ eis ad eorum exilem sustentationem relinquebatur, ab eisdem violenter est extorta.

Bellum inter Francos *&* Alemannos.

TEmpore quoque sub eodem, facta est irruptio hostilis inter *Francos*, & *Francorum* fautores ex una parte, & *Alemannos* & eorum fautores, quorum maximus fuit *Willielmus* de *Hollandia*, Rex *Alemanniæ*, ex altera. *Frisones*, qui neutraliter se habebant, à *Willielmo* de *Hollandia* hostiliter impetuntur. Intimatum enim erat ei, quòd ei insidiabantur. Ipsi autem per fugam vix sunt elapsi.

Consecratur electus Lincolniensis *in Episcopum.*

TUnc quoque temporis, scilicet decimo sexto Calendas Junii, consecratus est in Episcopum *Lincolniensem* electus *Henricus* de *Lexintona*, ab Archiepiscopo *Cantuariensi Bonifacio*, in partibus transmarinis.

Eruptio Walensium *in exercitu Regis.*

SUb eisdem diebus, cùm in exercitu Regis in *Gasconia*, *Walenses* quidam secundum consuetudinem suam in terras hostium Regis discurrerent prædis intendentes, capti sunt à fratribus Regis & Episcopo *Herefordensi*, & subitò suprà merita graviter puniti, qui tum parvum vel nihil mali perpetrarunt. Nec fuit inde mota priùs querela coram Comite *Herefordiæ*, qui Constabularius Regii exercitus ex antiquo jure fuisse & esse dignoscitur. Et hoc in præjudicium & contemptum factum est Comitis, & contra totius exercitus legem & consuetudinem. Reponens autem super hoc Comes queremoniam coram Rege, nil nisi sannos reportavit. Indignantes igitur super hoc *Angli*, vix se continuerunt, quin conserto agmine in *Pictavenses*, omnes in frusta conscidissent: Sed Rex pavefactus & trepidus junctis manibus veniam de suo errore humiliter postulans, vix furorem compescuit incipiendum, qui si inciperetur, sanguis effusus latiùs inundaret.

1254. inundaret. Et subrepit murmur per totum exercitum: quoniam Rex per omnia studuit patrissare. Tum verò ab incircumspecto Rege recesserunt, ad propria redeuntes: viderunt namque jam pacis omnimodæ firmitatem elongari, quidam Magnatum *Angliæ*: de Regis tamen licentia, Comes *Rogerus Bigod*, *Willielmus* de *Sey*, & alii quàmplures; vestigia Comitis *Legrecestriæ Simonis* qui præcesserat, consequentes.

Revocatio iniqui judicii contra libertates domus sancti Albani.

ANno quoque sub eodem, in æstate revocatum est & cassatum iniquum judicium, quo *Henricus* de *Mara* itinerans Justiciarius, fecit ammerciari domum *sancti Albani* ad centum libras, Regina & Comite *Richardo* existentibus Regni custodibus, Regeque agente in *Gasconia*.

Litera de eadem revocatione.

HEnricus *Dei gratia, Rex* Angliæ, *dominus* Hyberniæ, *dux* Normanniæ, Aquitaniæ, *& Comes* Andegaviæ, *omnibus ad quos præsentes literæ pervenerint, Salutem. Quia constat nobis per inspectionem chartarum prædecessorum nostrorum Regum* Angliæ, *quas Abbas* sancti Albani *habet, quòd homines ipsius Abbatis non debent venire extra suam libertatem ejusdem Abbatis pro aliqua submonitione vel occasione coram aliquibus Justiciariis vel inquisitoribus, remisimus eidem Abbati centũ libras, ad quas villata & libertas* sancti Albani *amerciata fuerunt, eò quòd homines ejusdem libertatis non venerunt coram dilectis & fidelibus nostris* Henrico *de* Mara, *&* Willielmo *de* Wiltona *apud* Cesterhunce, *quæ est extra libertatem prædictam, ad inquisitiones faciendas de transgressione Cambii, & ad amerciendum transgressores ejusdem Cambii. Remisimus etiam eidem Abbati duas marcas & dimidium, ad quas* Nicolaus Leespicer, Alexander Stoyle, Wil. *de* Sandruge, *&* Reginaldus *Aurifaber, homines ipsius Abbatis de libertate prædicta, amerciati fuerunt coram prædictis* Henrico *&* Willielmo, *pro transgressione prædicta. In cujus rei testimonium has literas nostras eidem Abbati fieri fecimus patentes. Teste* Richardo *Comite* Cornubiæ *fratre nostro apud* Westmonasterium, *decimo tertio die Octobris. Anno regni nostri, trigesimo octavo.*

Confirmatio libertatum S. Albani.

HÆ literæ testimoniales sunt libertatũ *S. Albani*, sigillatæ, minori sigillo. Quia rex tunc in partibus agebat transmarinis, Regno existente sub custodia Comitis *Richardi* & reginæ. Pro quarũ impetratione, si Comes vel regina aliquid pecuniæ cepissent, in sanctũ Martyrem *Albanum* & dominum eorum regem enormiter peccassent. Quia ab antiquo hæ & aliæ libertates à regibus concessæ, & à Papa confirmatæ hactenus pacificè possessæ & habitæ inviolabiliter fuisse dignoscuntur: viderit ille, quoniam nil latet occultatum.

Major certificatio.

ET ut hoc magis certificetur, sequuntur aliæ literæ in *libro Additamentorum* his continuatæ, quæ sic incipiunt: *Vicecomes Herefordiæ reddidit computum de centum & una libra de villa sancti Albani.*

Litera fictitia de Gasconia.

ET continuò in eodẽ *libro*, breve missum est de *Gasconia*. In quo continetur hoc falsũ & deceptorium, *H. Dei gratia, &c. Cùm Comites & Barones & cæteri magnates regni* Angliæ, *nobis firmiter promiserunt, quòd erunt Londiniù die Paschæ proximo futuro in tres septimanas cũ equis & armis benè armati, ad tendendũ sine ulla dilatione versùs* Portesmue, *ad nos in* Gasconia *contra Regem* Castellorum, *qui terrã nostrã* Gasconiam *in manu forti in æstate proximâ futurâ hostiliter est ingressurus, &c.* « Nuncii insuper harũ literarũ bajuli « addiderunt dicentes, quòd idẽ rex *Castellæ* cũ tot millibus armatorũ advenerat; quòd « vires *Angliæ* omnimodas, vel *Galliæ* minimè formidaret, cùm tamẽ nullo modo posset adventare. Quia si cũ tali exercitu se versùs partes *Gasconiæ* movere præsumeret, pacatos oporteret habere reges, per quorũ regna foret transiturus, scilicet *Navarriæ*, *Arragoniæ*, & multorum aliorũ principum & magnatum, quorum nonnulli vix hoc tolerarent. Præterea *Sarraceni* quos infestat, sequerentur è vestigio, qui terram sibi ablatam invenirent sibi quasi oblatam. Præterea ut prædictum, missio pro regina, & pro filio suo primogenito, muscipulam regis *Anglorum* detexit. Et

Quæ nimis apparent retia vitat avis.

Doluerunt præcordialiter & inconsolabiliter, tum quòd eorum dominus & gubernator per fas & nefas, suos natales homines tot destruere nititur argumentis. Ecquis leviùs aut citiùs navem poterit dare discrimini, quam Nauclerus, qui gubernaculum moderari teneretur?

Concessum

1254.

Privilegium concessum Westmonast.

Concessum est eodem anno, à domino Rege *Henrico* & ejus successoribus, quòd ipsi de *Westmonasterio* & eorum successores, coram quibuscunque Justiciariis Regis tam itinerantibus quàm aliis, habeant extractas rotulorum eorundem Justiciariorum de amerciamentis & omnimodis finibus hominum suorum. Et de catallis fugitivorum & damnatorum eorundem. Ita quòd extractæ illæ non liberentur ad Scaccarium nostrum, sed per manus eorundem Justiciariorum liberentur extractæ illæ Balivo eorundem & Conventus, in cujus præsentia amercientur homines prædicti. Et inde fuit charta confecta & illis concessa, anno gratiæ Millesimo ducentesimo quinquagesimo secundo. Quo etiam anno concessa est eis charta, quòd Conventus habebit quæcunque eos contingunt tempore vacationis, harum chartarum transscripta in *libro Additamentorum* reperiuntur. Similiter & chartæ, quæ concessa est Abbati & Conventui de *Wautham*. Quæ alio tempore alterius anni concessa fuit, sed ad noticiam præsentis libri scriptoris, ad votum non pervenerunt.

Regina Angliæ parat transfretationem.

Cum verò Regina pararetur ad transfretandum, ecce *Ieremuenses* unam navem pulcherrimam & maximam, cum triginta nautis peritis & optimis armamentis miserunt *Edwardo*, obsequio suo decenter præparatam, videlicet ad ipsum & eos qui cum ipso erant, fiducialiùs transportandum. Quam cùm *Wyncheleinenses* vidissent, illam suis navibus, quas Reginæ paraverant, multò pulchriorem & majorem invidentes, nave confecta nautas proditiosè & subitò invaserunt, vulnerarunt, & aliquos interemerunt. Et ut facinus suum astutiùs palliarent, illud prælongum lignum quod malus appellatur, apposuerunt navi Reginæ, ac si hoc fecissent pro Reginæ utilitate. Unde *Ieremuenses* queruli non solùm coram Regina & posteà Comite *Richardo* scilicet & omnibus de quatuor portubus, querelam maximam reponentes, totum regnum ad ultionem tantæ transgressionis, non immeritò commoverunt.

Regina transfretat, non obstante Regis contrario mandato.

Et cùm hæc inopinata perturbatio cor Reginæ sauciasset, ecce aliud mandatum Regis priori contrarium, & urgens præceptum nunciatur, ne Regina transfretaret. Læsa igitur utrobique ingemuit, dicens: "Angustiæ oriuntur undique, omnia ad transfre-"tandum parata sunt, vale dixi omnibus, ventus flat prosperrimus, & ego revertar? Absit. Et has injurias dissimulans, cum filiis suis *Edwardo*, & *Edmundo*, & quadraginta militibus & nobili familia, sub ducatu Archiepiscopi *Cantuariensis* avunculi sui, quarto Kalendis Junii, scilicet die Veneris ante Pentecosten, navem apud *Portesmue* ascendit. Scribens Comiti *Richardo*, quatenus prudenter discordiam & perturbationem motam inter ipsos de quinque portubus, quòd regno multùm fuit periculosa, sedare conaretur. Quod citò posteà fœliciter factum est, & consummatum. Applicuit autem prosperè Regina pridie Junii apud *Burdegalim*. Loco autem ipsius Reginæ substitutus est regni custos, *Walter* de *Grai*, *Eboracensis* Archiepiscopus. Quod tum non acceptavit, nec accepit. Senserat enim se senio & morbo prægravatum. Aliqui magnatum, qui maluerunt experiri per terram viarum dispendia, quàm maris compendia, utpote *Iohannes* de *Warenna*, & *Edmundus* de *Lascy*, apud *Doveram* transfretantes, versùs *Burdegalim* lora direxerunt. De vento autem illud mirabile illo anno accidit; videlicet quòd Aquilonaris vel Borealis ventus continuè perflans, vernos flores & fructus per tres menses & aliquot dies suffocavit. Et circa Kalendas Julii, tempore scilicet Solsticiale, quasi subitò prorupit inundatio pluvialis cum grandine impetuosissimo, qualem non prævidimus, durans per unam horam & ampliùs, abradens scindulas domorum & regulas, et arborum ramos dilacerans.

Obiit Henricus *filius* Frederici *imp.*

Eodem anno, mense Maii, obiit spes *Anglorum*, & gloria *Henricus*, vir desideriorum, miræ speciei adolescens, filius *Romanorum* Imperatoris *Frederici*, & Imperatricis *Isabellæ*, sororis Regis *Angliæ*. Interiit autem, prout ab æmulis *Conradi* Regis *Siciliæ* asseritur, ipso Rege *Conrado* procreante. Quod non est credibile, nec videtur, cùm idē Rex ipsum *Henricū* affectu fraterno dilexisset, & in eum argumenta dilectionis fraternæ protendisset: sicut idem Rex in responsionibus suis probabilibus asseruit, quando Papæ graviter eum accusanti, respondit, dicens, quòd in ejus obitu partem sui corporis reputat amisisse potissimam. Sed revera quidam flagitiosissimus *Iohannes Maurus* ipsum potionatum, & adhuc sub morte palpitantem, quodam manutergio strangulavit. Rex autem *Conradus* post mortem dicti fratris sui nunquam ut anteà vultum ostendit serenum.

Dissensio inter Papam & Conradū *Regem Siciliæ.*

Eodem anno, mense Junio, orta est gravissima dissensio inter dominum Papam & *Conradum* regem *Siculorum*. Oderat enim eum Papa, licèt infirmatus, & ab Episcopo

Lincolniensi

1254. *Lincolniensi Roberto* acriter correptus, sed minimè correctus. Et accusavit eum Papa immisericorditer, odio *Frederici* fomitem ministrante, quia nec adhuc sine igne cinis erat, in multis articulis. Rex autem singulis respondit moderatè, constanter tamen inficiando. Imposuit enim ei, quòd hæreticus exstitit, & homicida, & clavium ecclesiæ contemptor, fecitque, ut asseruit Papa, celebrari divina in Interdicto. Et quòd quendam *Fredericum* nepotem suum veneno interfecit, & *Henricum* fratrem suum per *Johannem Maurum* priùs veneno, & cùm moram faceret, ut moreretur, quodam manutergio suffocavit. Sed hæc finxit papa, ut dicitur, ut sic Regem *Angliæ* contra ipsum *Conradum* excitaret provocatum. Objectiones autem Papales, & responsiones *Conradi*, in *libro Additamentorum* poteris, si volueris, ad signum anchoræ rubræ reperire.

Rex non observat libertates toties promissas & juratas.

ET cùm spes præconcepta de charta & libertatibus prædictis observandis fideliter, ab omnibus putaretur stabilis & indubitanda, quia Rex, qui eas à patre suo præconcessas multoties juraverat observare, maturioris tunc fuerat ætatis, & timebat sententiis innodari prolatis: idem Rex consiliis malignorum præventus, easdem infringendo contra venire non formidavit, credens pro munere absolvi à transgressione.

Edvard. filius regis Angliæ ducit sororē regis Hispaniæ in uxorē.

TUnque temporis missus est *Edvardus* in magna pompa & apparatu ad Regem *Hispaniæ Alfonsum.* Ubi receptus cum honore & reverentia, sororem ipsius Regis nomine *Alienoram*, juvenem videlicet, apud *Bures* desponsavit: & ab ipso Rege, cui bene complacuit adolescentis gestus & elegantia, cingulo donatur militari. Rediens igitur *Edvardus* cum nuru sua ad patrem, quasi Angelus Dei cum summa suscipitur jubilatione. Et detulit secum dominus *Johannes Mansel*, chartam domini Regis *Hispaniæ* " auro bullatam, quòd quietam clamavit totam *Gasconiam* præ se & hæredibus suis, do" mino Regi *Angliæ* & hæredibus suis. Et illicò contulit dominus Rex *Anglorum* filio suo & ejus uxori *Gasconiam*, *Hyberniam*, *Walliam*, *Bristoliam*, *Stanfordiam*, & *Graham*, adeò ut ipse Regulus mutilatus videretur. Et ex eo tempore cœpit Rex, quasi completo ad votum arduo negocio, reditum in *Angliam* maturare: cùm tamen discretis viris nihil utilitatis Regno *Angliæ* videbatur, imò damnum multum præparasse. Quid enim auxilii aut succursus, ipse Rex tam longinquus contra Regem *Franciæ* (de quo magis Rex *Angliæ* conqueritur) poterit conferre? Ipsi enim undiq; hostes familiares insidiantur, quibus vix valet resistere. Et interponuntur tot terrarum spacia, & regnorum climata " distantia. Novit insuper dominus rex *Hispanorum* mores, & religionem, quoniam sunt " hominum peripsemata, vultu deformes, cultu despicabiles, moribus detestabiles. Compertumque est certis ratiociniis, regem *Angliæ* extraxisse à regno suo per ipsam in *Gasconiam* umbratilem transmigrationē, ubi nil adquisivit, nisi id quod priùs suum erat, in expensis inutilibus consumpsisse vigesies & septies centū millia librarum, & ampliùs. Exceptis terris & redditibus, quos inconsultiùs prorsus contulit indignis, imò potius sibi & regno suo nocituris, & omnia penitus consumpturis. Et præterea in fratribus suis uterinis, natu & moribus *Pictavensibus*, triginta millia marcarum, præter terras & redditus, gardas, equos, & jocalia impreciabilia. Sic sicq; proh dolor, procuratum est, quod paucis annis elapsis in expeditione in *Pictaviam*, quam amisit dominus rex, & modo in *Gasconiam*, quam vix retinuit; plus exposuit, & harenæ semina commendavit, quàm aliquis discretus æstimator, aut institor, daret pro utraque, si venales exponerentur. Et sic honore privata *Anglia*, suis bonis undiq; spoliatur per regis ignaviam; de quo *Merlinus*, ut dici" tur, prædixit, dicēs: *Egredietur linx penetrans omnia, qui ruinæ propriæ gentis imminebit.* Vere linx penetrans omnia, quia non est crumena in *Anglia*, quam non perforet, & contenta excutiat. Ista maxima jactura & irrestaurabilis; cùm per aliquem amicum suum sibi familiarē certiùs innotuisset; quasi attonitus, ac furia invectus, respondit hians et suspi" rans: O pro capite Dei, ut utar verbis suis consuetis, quid sibi vult istud? Hoc nulli re" veletur, ne novitatem in auribus et stuporem cordibus generet universis.

Rex inhiat decima concessa.

REX interim nullis castigatus bonorum admonitionibus, avidissimè adhuc inhiat decimæ colligendæ; quæ ei conditionaliter fuit promissa ab universitate per triennium, ad *Terræ Sanctæ* subventionem peregrinanti, chartas repromissas, ut sæpiùs in hoc libro recitatur, minimè, proh dolor, observavit.

Episc. Norwicensis venit ad S. Albanū pro decima colligenda.

IN festo namque translationis Sancti *Benedicti*, venit Episcopus *Norwicensis* ad *Sanctum Albanum* ex præcepto tam Papæ quàm Regis, ut bona omnia ecclesiæ illius, præter Baroniam, ad opus regis decimaret. Convocavit igitur omnes terræ *Sancti Albani* ecclesiarum rectores, et ecclesiarum vicarios, et omniū ecclesiarū custodes, etiā ecclesiæ de

1254.

de *Gopwelle*, ubi Sanctimoniales sub exili vita semper sub clausura vix sustentantur: & ecclesiæ Sancti *Iuliani*, ubi miselli: & ecclesiæ Sanctæ *Mariæ de pratis*, ubi misellæ vix habent vitæ necessaria, convocavit, ut præstito sacramento bona eorum districtè taxarentur. Omnes quoq; obedientiarios ecclesiæ *Sancti Albani*, etiam eleemosynarios convocans, fecit taxare bona sua districtè & fideliter, asserens quòd postmodùm fieret inquisitio cum diligenti & districta excussione, si irreprehensibiliter æstimâssent. Monstravit insuper authentica sua, quæ habuit, tam Papalia, quàm Regalia. Adjunxítque, quòd invitus valde onus illud subierat & gravamen, sed in virtute obedientiæ compulsus & coactus, Officium illud cum summa modestia & fidelitate peregit. O novitas à sæculo inaudita! Consueverunt hactenus populares Prælatis decimas exhibere: nunc ordine retrogrado & perverso, coguntur Prælati decimas persolvere laicis & inviti. Unum tamen solatii refrigerium invenientes, quòd credebant, quando promittebatur, quod in succursum *Terræ sanctæ*, ad honorem Dei & ecclesiæ pecunia decimalis expenderetur, et chartæ promissæ observarentur. Sed

Spes reficit, dominum fallit & ipsa suum.

Sed insuper antequam præmuniremur, ad cumulum fallaciarum, apposuerunt *Romani* et Regales communi assensu, sed occulto, biennium triennio, ut scilicet per quinquennium conferatur, quod tamen fuit per triennium concessum & promissum, & hoc sub conditione, quæ ex parte minimè observatur.

CIrca idem tempus, negotiatores Regis venientes de nundinis Sancti *Botulphi*, affirmaverunt quod Orientales, videlicet quos *Estrichales* & *Gutlanenses* appellamus, idem de maribus Orientalibus sunt perpessi, quę litora per multa spacia occuparunt, terminos consuetos transgredientia. Et quod mirabilius fuit, ubi mare à litore remotum consuevit esse profundum & altum, amota aqua apparuit arida arenosa, quasi insula, locus videlicet qui nunquam anteà Solaribus radiis fuerat illustratus: ut videretur cassatum quod in Psalmo legitur de mari, *Terminum statuisti ei, quem non transgredientur*, scilicet aquæ. Sed demus aliquid Deum posse, quod non est humanum nôsse. De talibus autem signis nos Dominus præmunivit, dicens: *Erunt signa in Sole. &c.* *Inundatio insolita marium Orientalium.*

SUb eisdem temporibus, videlicet in festo translationis sancti *Benedicti*, venit Rex *Franciæ* de *Terra sancta*, sed invitus. Vocaverunt enim ipsum ejus Magnates urgentissimè, ut præcipuè pacificaret illud maledictum dissidium, quod infœliciter muliebris procacia suscitaverat, & plus quàm centum hominum millia peremerat, pupillos orbaverat, & matronas viduaverat, sed & speciosam patriam, quasi in desertum redegerat. Rex autem cum insidias aliquorum hostium suorum supra mare degentium, Domino protegente, evasisset, prosperéq; applicuisset in partibus *Marsiliæ* (quæ non multum distant à *monte Pessulano*, ubi floret Physica) vexatus à mari, ibidem paulisper, ut respiraret, quiescens, commorabatur, dicens se non adhuc peregrinationem suam terminâsse, sed ad horam suspendisse: unde Crucem adhuc in propatulo bajulabat. Stimulantibus autem suis Proceribus, ad Regnum suum venire festinabat. Vix enim breves treugas Rex *Alemanniæ Willielmus* scilicet *Hollandiæ*, quin in *Flandrenses* & *Francos*, & eorum benevolos irrueret cum suis *Alemannis* impetuosis, admisit, & tenebat. *Redit Francorum Rex de partibus transmarinis*

Pius autem *Francorum* Rex, post pericula transmarina, marina, & cismarina, labores & ærumnas, in regnum suum veniens, honorificè, ut decuit, ac reverenter est susceptus. Et illico tractatum habuit, quomodo *Galliæ* conterminos hostes vel edomaret superando, vel mediante justitia pacificaret. Sed nequivit sine diligenti & diffuso tractatu, tot cum turbinibus sedare tempestates.

ET eodem tempore, migravit ab hoc sæculo bonus Episcopus *Elyensis Hugo*, quandoque Abbas ecclesiæ sancti *Edmundi*, qui in utraq; ecclesia circiter quadraginta annis Domino laudabiliter militaverat. Obiit autem apud manerium suum, quinto Idus Augusti. Et transportatum est corpus cum magna meritò veneratione, & sepultum apud *Ely* in sua ecclesia, scilicet in Presbyterio nobilissimo, quod à fundamentis propriis sumptibus magnificè nimis opere indissolubili & marmoreo construxerat. Inter alia autem quæ fecerat pietatis opera, unam magnam Regiam lapideam plumbo coopertam cum pertinentiis, cōstruxerat apud *Ely*, & alibi ædificia magna & nobilia ædificavit, nihilominus in eleemosynis & aliis charitatis operibus, sibi palatia cœlestia præparando. Hic quoque sicut in mensa spirituali, scilicet altari, devotus exstitit, & exitus aquarum deducebant oculi ejus, ita in mensa corporalis refectionis, dapsilis fuit, jocundus, & serenus. *Obiit Episcopus Elyensis Hugo.*

1254. In cujus obitu, flos magistrorum obiit Monachorum: quia sicut Abbas Abbatum in *Anglia* exstiterat, ita & Episcopus Episcoporum coruscavit.

Miraculosum fulgur cum tonitru.

ANno quoq; sub eodem, in vigilia assumptionis beatæ *Mariæ*, circa horam primam, repentino impetu comitante inundatione pluviali incomparabili, insonuit unicus ictus tonitrui cum fulgure, quod cadens super turrim ecclesiæ sancti *Petri*, quæ est in villâ *sancti Albani*, & eam penetrans in superiori sui parte cum horribili fragore, materiam quernam quasi plectam contorsit, & quasi in fila minuta, quod mirabile fuerit, dissipando contrivit. Fulgurantē fumum reliquit in tota turri & ecclesia, & fœtorē intolerabilē.

Thomas de Veteri ponte eligitur in Episc. Carleolensem.

CIrca idem tempus, Canonici *Carleolenses* elegerunt magistrum *Thomam* de *Veteri ponte* in Episcopum suum, & suarum pastorem animarum: licèt Rex pro quodam alio, precibus urgentissimis & imperiosis Capitulum postulâsset. Et ut dominum Priorem de *Neuburgo* Canonicum eligerent, tanquam specialem ejus consiliarium prudentem & circumspectum, sicut suæ ecclesiæ desiderarent promotionem.

Nobiles quidam Græci veniunt ad curiam Rom.

TEmpore sub eodem, scilicet in æstate, venerunt quidam Nobiles & potentes de Imperio *Græcorum*, vestibus optimis amicti insidentes equos optimos, cum summariis circiter quinquaginta, & cum familia copiosa optimè parata. Et convenerunt dominum Papam verbis asperrimis, imponentes ei quod enormiter erravit in fide, & cum eo & per "eum omnes *Latini*, qui dicunt *Spiritum Sanctum* procedere à *Patre* & à *Filio*: qui tan-"tùm à *Patre* procedere, secundùm *Græcorum* probationem & approbationem, affirma-"tur. Et hic est error antiquus *Græcorum*. Quem improbant & reprobant *Latini*, fortibus rationibus & auctoritatibus roborati, quas prolixitas prohibet recitare. Deceptabant etiam, si sit idem *Processio*, & *Missio*, vel differant, quod disputationibus relinquimus discutiendum.

Symoniam tamen & usuram manifestam, curiæ *Romanæ* dicebant inhærere. Quod signis volebant & exercitationibus evidentissimis, comprobare. Quod enim fama generalis per circuitum consperserit, veritati contrarium esse, vel humanæ saltem credulitati, vix poterit. Veruntamen quod pium est credere, talia pravorum consilio operata, Papali non sunt discretioni reputanda. Veruntamen examinati de articulis fidei & sacramentis, satis tolerabiliter responderunt. Et ubi vacillabant, instructionem aliqui benignè admiserunt. Papa autem dedit ipsis vestes preciosas, videlicet de scarleto cum pellibus exquisitis, & zonas sericas repagulatas argento & auro, & preciosa firmacula, unde meritò poterant superbientes gloriari.

Papa obtulit Regnum Siciliæ Regi Anglorum.

DIebus sub eisdem, cùm magister *Albertus* ad curiam *Romanam* perveniens, nunciâsset Papæ, quòd nullo modo poterat Comitem *Richardum* flectere ad consensum, ut Regnum *Siciliæ* & *Apuliæ* sibi oblatum vellet recipere, & seipsum & omnia sua am-"biguis casibus exponere, nisi primò Papa sibi de suo genere optimos præstaret obsi-"des, de securitate fidelitatis. Et preterea, juvaret eum de aliqua quantitate pecuniæ, "in negocio Martio illo exponendæ. Et insuper traderet ei quædam castra, quæ Papa in "confiniis habebat, ut secura sibi inveniret receptacula. Papa autem hoc videns sibi es-"se difficile, respondit: Nolumus tot subjacere conditionibus. Cui magister *Albertus*: "Comes mihi dixit, si sic non feceris, ut prælibatum est, idem est, ac si quis diceret: "vendo vel do tibi Lunam, ascende, & apprehende eam. At Papa considerans suam in "dicto Comite admonitionem non valere, subjunxit: Non curamus cum ipso confœderari, vel aliquid commune habere. Cùm igitur certificaretur Papa, quòd *frustrà jecisset rete ante oculos pennatorum*, missis secretis nunciis ad dominum regem *Angliæ*, ut simplicitatem ejus circumveniret (quoniam sciebat semper ad damna propria pronum & credulum) obtulit & concessit ei regnum *Siciliæ* & *Apuliæ*: & ad hoc adquirendum, juvamen præstaret tale, quale poterat sine aliquo gravamine. Retorqueret enim omnes Crucesignatos à principali eorum proposito, videlicet ne transfretarent in *Terram sanctam*, sed omnes communiter Regem *Angliæ* sequerentur, & juvarent *Siciliam* et *Apuliam* adepturum. Unde hoc audientes *Templarii* et *Hospitalarii*, Patriarcha *Hierosolymitanus*, et omnes *Sanctæ terræ* Prælati et incolæ, qui hostibus *Christi* opponuntur, et jam pejora formidabant, usq; ad mortem doluerunt, *Romanas* fallacias detestantes. Rex autē de promisso Papali umbratili adeo exhilaratus est, et adeo dilatatū est cor suum inani gaudio, quod voce, gestu, et risu exultationē protestans, filiū suū *Edmundū* Regē *Siciliæ* palā vocaret, credēs pro facto se jam de ipso regno subarratū. Nuncius vero Papalis instillavit auribus ejus, ne hoc arcanū divulgaret, ne videlicet ad notitiā amicorū suorū, qui pedicas

Romanas

1254.

Romanas cognoverant, perveniret, & sic præmuniretur. Rex igitur quicquid de thesauro suo, quicquid de Scaccario, quicquid mutuò potuit à fratre suo Comite *Richardo* recipere, quidq; poterat à *Iudæis* abradere, quicquid de rapinis Justiciariorum itinerantium valuit extorquere, misit Papæ, ut *Conradum* impugnaret, & omnes suos *Siculos* & *Apulos* expugnaret. *Conradus* autem doluit, quòd Rex *Angliæ* in retiacula *Romanæ* curiæ cecidisset: & grates retulit Comiti *Richardo*, quòd se non permiserit irretiri. Significans ei, quòd sapienter fecisset, quòd non confisus in verbis Papalibus, & pecuniæ thesauris, se a temeraria præsumptione retraxisset prudenter: quia ubi Comes habuit unum argenteum, Rex *Conradus* unum aureum poterat invenire exponendum. Papa autem pecuniarum multitudine saginatus, erectus est in confidentiam. Et infinitum, quem congregavit exercitum de conductitiis stipendiariis, ducatui & regimini *Octaviani* Cardinalis commisit, & copiosè sterlingos distribuit, et cùm defecissent, significavit Regi, quòd defuit illi pecunia. Rex autem, instinctu Diaboli & avaritiæ, rescribens Papæ, mittebat ei literas patentes obligatorias, Regio sigillo consignatas, ut sufficienter, imò abundanter, mutuo caperet à mercatoribus *Italicis*. Nec timeret thesauri quantitatem, vel usurarum multitudinem, ipse enim omnia plenè adquietaret: & se ad hoc obligavit sub pœna exhæredationis. Papa autem his omnibus consentiens, hoc mandatum acceptavit: si bene fecerit, judicet Judex omnium judiciorum dominus, cui cura est de omnibus, non autem meum est facta Papalia judicare. Fecit igitur quasi edicto Imperiali vel Regali publicè acclamari, ut omnes qui desiderabant opima stipendia recipere, venirent ad Papalem exercitum. Habebat enim jam, quoniam mutuò receperat ab usurariis *Italicis*, thesaurum inæstimabilem. Confluebat igitur ad stipendia Papalia, *Italicorum* ignobilium multitudo copiosa. Qui desides & imbelles, necnon & infideles, nulli domini Regis *Angliæ*, vel etiam Papali commodo, sed tantum denariis deglutiendis intendebant, prout rei exitus comprobavit.

REx igitur *Conradus*, potenter se opponens, exhortatus est suos naturales commilitones & indigenas regionum illarum, ut stent viriliter & pugnent pro patria sua, nec colla subdant dominis alienis: & exercitum Papalem diatim diminuit & enervavit. Sed amor denariorum *Anglicorum* hostium multitudinem gravavit. Papa enim bursæ Regis minimè pepercit, & infinitam pecuniam consumpsit, cupiens Regem *Siculorum* expugnare, & Regem *Angliæ* in prædictum dominium subrogare. Omnes tamen voluit à corona commovere, & solum *Edmundum* creare, ut de ipso & his quæ ipsius forent, tanquam de creatura sua, secundum sui arbitrii faceret voluntatem. Interim Papa non mediocriter diffamavit Regem *Conradum*, imponens ei enormia crimina, scilicet cædem fratris sui Henrici, ut sic provocaret Regem *Anglorum* & omnes *Anglos* contra eum, & quod contemptor exstitit clavium ecclesiæ, & multa alia, quæ non oportet recitare, scripta autem sunt in *libro Additamentorum*, & in hoc prætacta. Rex igitur *Conradus*, irruptiones hostiles, comminationes, obprobria Papæ sustinens, & diffamationes, cœpit supra modum contristari, & gravi dolore contabescere. Et, ut dicitur, veneno propinato impellente, gravi dolore cœpit contabescere, & lethali lecto decumbere, dicebatque: « Væ mihi misero, væ væ mihi misero, ut quid me fudit mater mea è gremio? ut quid « pater meus me genuit, tot ærumnis exponendum? Ecclesia, quæ mater patri meo & « mihi esse debuit, potiùs novercatur. Imperium, quod ante *Christi* nativitatem usq; « nunc floruit, modo marcescit, & datur letheæ oblivioni. Maledicens ergo diei nati- « vitatis suæ, miseram & afflictam animam exhalavit.

Conradus *Rex Siciliæ moritur.*

QUo audito, Papa de morte ejus certificatus, cum magno cordis jubilo, oris risu, & vocis exultatione, ait: « gaudeo planè, & gaudeamus universi ecclesię *Romanæ* a- « lumni, quia jam sublati sunt de medio duo maximi inimici nostri: unus ecclesiasticus, « alter sæcularis: Episcopus *Lincolniensis Robertus*, & Rex *Siculorum Conradus*. Obiit autem memoratus Rex Conradus mense Junii. Et illico Papa ad ulteriores partes *Apuliæ* se transferens, totum ferè Regnum illud sibi subdidit in brevi, & usurpavit. Quod videntes optimates illius regionis, quæ quondam Ducatus extitit, indignati sunt vehementer. Et suscitantes quendam filium *Frederici* naturalem, nomine *Manfredum*, adhæserunt ei, facientes ei homagium tanquam Domino & ligantiam. Et factus est error novissimus pejor priore. Et insurrexerunt Papæ hostes redivivi.

Exultat Papa de morte Conradi *Regis.*

EOdemq; tempore, missi sunt duo fratres, Monachi videlicet ecclesiæ *sancti Albani Romam*, ad repellendam insolentiam quorundam Episcoporum, qui nitebantur visitationem

Duo Monachi de S. Albano Romam *mittuntur.*

1254. tionem facere in eadem ecclesia, contra suorum tenorem privilegiorum. Videlicet dominus *Willielmus* de *Huntundune*, Prior de *Haethfeld*, & dominus *Iohannes* de *Bulim*: qui iter arripuerunt in crastino assumptionis beatæ *Mariæ*, & prosperè redierunt.

Sterilitas terræ ex inundatione maris.

EOdem anno, tempore videlicet Autumnali, cum terrarum cultores suorum consueverunt laborum præmia reportare, omnes terras suas diligenter cultas mari conterminas & vicinas, omni frugum genere carentes invenerunt, maris salsugine inebriatas. Mare enim, ut prædictum est, omnia latera & litora terrarum vicinarum occupaverat tempore hyemali: ita quòd nec fruges poterant apparere, imò nec sylvæ, vel pomaria, virere, frondescere, florere, vel fructificare valuerunt. Et ut aliorum damna unius exemplo intelligere valeamus, solus Prior de *Spaulingo* non se poterat in omnibus terris suis mari conterminis, unum saltem manipulum collegisse jactitare. Ligna quoq; tam sylvestria quàm fructifera arefacta, solis securibus patuerunt excidenda. *Flandria* quoque, & omnia loca maritima, eadem toleravêre dispendia. Nec se meminit senex & decrepitus aliquis, similia unquam prævidisse. Unde hoc mirum evenit, quòd nautæ & piscatores, facientes operationes in aquis multis, tam anchorantes, quàm velificantes, veraciter sunt experti, quòd mare in illa inordinata & insolita fluctuatione, quasi exiens de alveo & canali suo consueto, arenas in medio mari patefaceret, ubi solet esse maris altitudo. Sed hoc priùs tactum est.

Capti quidã Nobiles apud Pontes *in* Pictavia.

IPso quoq; temporis curriculo, cùm Comes de *Warwike Iohannes*, videlicet de *Pleysseir*, & *Willielmus* de *Segrave*, & alii Nobiles cum eisdem, vidissent quòd omnia pacificabantur, de licentia repatriare cogitabant. Impetratis igitur literis de Salvo progressu per terras ditioni Regis *Francorum* subjectas, iter per terram versùs *Angliam* securi arripuerunt. Proposuit autem Comes ire per *Neustriam*, quia *Neuster* extitit natione. Et cùm pervenissent ad quandam civitatem in *Pictavia*, quæ *Pontes* dicitur, quæ quidem paucis elapsis annis Regis fuerat *Anglorum* civitas specialis, occurrerunt eis cives applaudentes, ducentesq; eos ad sua hospitia honorificè, faciebant eis xenia reverenter, dicebant autem civibus hospitibus, ut acciperent arma quæ *Anglici* gestabant in crastino nulla resignanda, clam tamen, in dolo videlicet & in proditione, more *Pictavensium*. Et cùm epularentur in gaudio & securitate, ecce supervenientes cives currentes & quasi attoniti, & mentientes dixerunt Comiti & *Gileberto* de *Segrave* coepulantibus: "ecce jam, ecce "comites vestri, & familia vestra moverunt seditionem in civitate, quod non possumus "æquanimiter tolerare. Erant namq; cum Comite & *Gileberto* in civitate tum hospitati, de Regno *Angliæ* viri præclari, Barones, Milites, & servientes, *Philippus Marmim*, *Willielmus Mandim*, & alii multi, scilicet circiter quadraginta Milites, exceptis multò pluribus servientibus, qui militibus æquipollebant. Qui bene se defendissent, si præmunirentur. Et cùm invaluisset tumultus, & acclamatum est *ad arma*, reposcebant hospites ab hospitibus suis arma sua illicò liberari. Ipsi autem noluerunt, imò sub clausura ipsa retinuerunt. Irruerunt igitur cives ad unguem armati in eos impetu repentino immunitos & inermes, nec poterant eis valere literæ Regis *Franciæ*, quas monstrabant de Salvo progressu, imò immisericorditer captos, viliter carcerali custodiæ manciparunt: Veruntamen aliqui poterant recedere, sed noluerunt, nisi omnes liberi, qui in comitatu Comitis venerant, recedere permitterentur. Rex autem *Anglorum* cùm hæc audiret, iratus est, sed non ut debuisset, si cor haberet Regale. Scripsit autem pro eis civibus de *Pontibus*, quondam fidelibus & amicis suis: sed cives mandatum Regium contempserunt, & captos in arcta custodia custodiebant. Retenti igitur idcirco magis angebantur, quia quondam Rex *Anglorum* eorum dominus naturalis, multa in eos congessit beneficia. *Gilebertus* verò vir nobilis ac dives ac moribus adornatus, ibidem graviter infirmabatur, unde nunquam convaluit de illa infirmitate, sed vitam miseram usq; ad mortem continuavit. Sed in hoc facto liquido, dederunt cives omnibus tam *Francis* quàm *Anglis* intelligere, quantum proditionis in cordibus latitat *Pictavensium*.

Obiit W. de Cantelupo.

ANno eodem, circa festum sancti *Michaelis*, obiit *Willielmus* de *Cantelupo* juvenis, elegans & dives, in dolore multorum, quia ille tertius jam fuit *Cantelupinus*, qui infra paucos annos de medio sunt sublati.

Inauditum mandatum Regis Angliæ

CIrca idem tempus, scilicet in festo sancti *Edvardi*, egressum est breve inauditum à Cancellaria domini Regis, in quo nil boni poterat sperari vel autumari. Henricus *Dei gratia, &c. Inquiratur in maneriis religiosorum, quot sint carucæ propriæ ad*

1254.

ad colendum dominicum, & quot sint consuetudinaria, & utrum illa ex sui diminutione possint constituere unam carucam per annum, vel majus vel minus. Similiter inquiratur de carucis precariis. Iterum inquiratur cujus æstimationis sit, quilibet per se communibus annis singillatim deductis expensis necessariè impensis. Item inquiratur cujus æstimationis sint opera & servitia rusticorum per annum quæ præstantur dominis pro terris suis. Item, qui & quanti & quales sint redditus eorum in singulis maneriis per annum. Ista inquisitio fiat per quatuor viros fideles & præpositos loci ex singulis maneriis religiosorum.

IPsis diebus supplevit officium Cancellarii magister *Willielmus*, modestè & irreprehensibiliter, dominus de *Kilkem*, Regis clericus & consiliarius specialis, Jurisperitus, & elegans corpore, & sermone compositus, qui & Cancellarius appellatus est.

> W. *de* Kilkem *officium Cancellarii obit.*

TUnc quoq; temporis, videlicet post festum sancti *Edvardi*, Monachi *Elyenses* elegerunt magistrum *Willielmum* de *Kilkem*, domini Regis Cancellarium, vel vices agentem Cancellarii, virum discretum & modestum, & Jurisperitum.

> W. *de* Kilkem *eligitur in Episc.* Elyen.

ET circa eosdem dies, videlicet infra unum mensem vel paucos dies additos, obierunt tres Abbates in *Marisco*, quod novum fuit & stupendum, videlicet de *Croilande*, de *Thorneia*, & bonus Abbas de *Rameseia*, scilicet *Willielmus* de *Hacholt*, decimo sexto Calend. Novembris. Qui non adhuc plenè per annum unum, ecclesiam rexerat *Rameseiam*.

> *Obitus trium Abbatum.*

IN crastino autem sanctorum Crispini & Crispiani, tonitrus hyemalis horribilis, & pluviarum inundatio, aures & animos audientium commovebant.

> *Hyemalis tonitrus cum pluviis.*

EOdémq; anno, à die Ascensionis usq; ad festum omnium sanctorum, vix duos vel tres dies serenos perturbatio aëris continuos toleravit.

> *Alia perturbatio aëris.*

REx *Francorum* mente & vultu consternatus, nullam admittere voluit consolationem, non eum ridere, non gaudere fecerant instrumenta Musica, dicta jocosa vel consolatoria. Non natalis patriæ, non Regni proprii visitatio, non occurrentium venerabilis salutatio, non dominii debiti cum donativis recognitio: sed oculis in terra defixis, cum summa tristitia & crebris suspiriis imaginabatur captionem suam, & per eam *Christianitatis* generalem confusionem. Tandem quidam Episcopus sanctus & discretus consolans eum, ait: « Cave domine mi Rex charissime, ne in tale tædium vitæ & tristitiam, « quæ est spiritualis gaudii absorptiva & noverca animarum, præcipiteris: maximum e- « nim peccatum est & inæstimabile, quod præjudicium *sancto* generat *spiritui*. Reduc « autem ante oculos considerationis tuæ patientiam *Iob*, tolerantiam *Eustachii*. Et prosequutus est plenè historiam utriusque, qualiter Dominus in fine respexit utrumque. Cui Rex, Regum terrestrium piissimus, respondit: « Si solus opprobrium & paterer « adversitatem, & non redundarent peccata mea in ecclesiam universalem, æquanimi- « ter sustinerem. Sed heu mihi, tota *Christianitas* per me induit confusionem. Decantata est igitur Missa in honorem *sancti spiritus*, ut ejus assumeret, quæ est super omnia, consolationem. Et ex tunc per Dei gratiam admisit salutaris monita consolationis.

> *Rex* Francorum *vix nullam consolationem admittit.*

IPsis quoq; temporibus, misit dominus Rex *Angliæ* Justiciarios in plura loca *Angliæ*, uti cognitis causis cuilibet suum jure distribueretur, & Regio à latronibus liberata redderetur. Quorum unus fuit Abbas de *Burgo*, qui de obedientia, non qua Deo tenetur & ordini *sancti Benedicti*, sed qua Regi terreno tenetur obligatus, ipsis associatus est. Participans eisdem de maneriorum suorum commodis, et fortè propter hoc factum est de industria. Et hoc jam non solum de Abbate memorato factum est, sed de aliis Abbatibus *Nigri ordinis*, in innormem suæ regulę, et professionis, et damnosam suarum ecclesiarum læsionem.

> *Abbates* Nigri ordinis *fiunt Iusticiarii Rege urgente.*

REx interea moram in *Gasconia* protrahens infructuosam, thesauri sui non tantum habiti, sed habendi inæstimabilem summam consumpsit. Et se suumq; Regnum et ecclesiam *Anglicanam* gravibus debitis irretivit: et si esset venalis *Gasconia*, non tanti esset, ut arbitramur. Et cum de morte Abbatum memoratorum certificaretur, et quorundam aliorum Prælatorum defunctorum, utpote Episcopi *Elyensis*, & Abbatis de *Seleby*, & multorum aliorum, quorum memores non sumus impræsentiarum, bona ecclesiarum eorum jussit in fiscum redigi, & usurariis, quibus tenebatur debitis obligatus, non veritus horribilem sententiam *Londini* latam, persolvi. Nec tamen aliquatenus chartas pactas observavit.

> *Rex ex bonis Abbat. vacantium solvit suis debitoribus.*

HIs quoq; temporibus, Rex omnimoda pace composita cum Rege *Hispaniæ*, reditum suum in *Angliam* maturavit. Et quia ambigui sunt casus marini, per terram magis

> *Rex petit reditum per* Franciam.

1254. magis elegit viã cõtinuare, dũmodò de licẽtia regis *Fra.* illud possit sine aliquo ambiguitatis periculo impetrari. Cõcupivit insuper regnũ cernere *Franc.* & civitates intueri, quarũ tantũ nomina præcognoverat. Nũcios igitur ad regẽ *Franc.* destinavit, quos noverat dignos, et gratia et favore præpollere. Et impetrata licẽtia, p regnũ *Fran.* reditũ præparavit.

Comitissa Cornubiæ *transfretat sorores visitandi gratia.*

QUod audiens Comitissa *Cornubiæ*, videlicet quòd rex *Anglorũ* simul cum Regina sorore sua foret transiturus per regnũ *Francorũ*: & quòd regina *Franc.* altera soror ejus venientibus occursaret, ex indultu viri sui Comitis *Richardi*, ut sorores visitaret, multis ac nobili stipata comitatu transfretavit, ne inferior conditio sua sororis cõditione videretur. Erant nempe ferè omnes qui eidẽ assistebant et concomitabãtur, milites præclari, in equis optimis & ornatè phaleratis, & preciose in vestimẽtis redimiti, & comitatu numeroso, ita ut in cõspectu *Franc.* admiratione digni ac spectabiles viderẽtur, & nobiliss. censerentur.

Electus Wintoniensis *opprimit Monachos suos.*

ELectus interim *Wintoniensis Ethalmarus* frater domini regis, monachos suos miserabiliter oppressit. Quorũ miseras oppressiones si quis plenius enarraret, lacrymas excuteret compassionis. Tenuit enim eos inclusos in ecclesia eorum jejunos, per triduũ & amplius, diebus videlicet proximis ante festũ S. *Michaelis*, ita ut aliqui eorũ fame & inedia ac mentis amaritudine fatigati, nunquã posteà respirantes, ad sospitatis plenitudinẽ poterant restaurari. Cõventus igitur diverticula quærens tutiora, dispersus est miserabiliter. Et aliqui ad *S. Albanũ*, aliqui ad *Radingum*, alii ad *Abendonam*, alii in alias domus *Nigri ordinis* gratia perendinandi destinantur, & quasi exules & mendici alienis inhiare cogebantur, & ab invicem recessuri cum lachrymis dicebant: Meritò hoc patimur, plùs timentes hominẽ quàm Deũ in electione nostra facienda, cùm penitus indignũ in tantæ ereximus culmen dignitatis, ubi tot sancti, tot graves personæ præsederunt, nunc adolescentẽ accepimus & acceptavimus, qui nunquam in scholis palmã ferulæ dicitur subduxisse, qui nec artiũ vel etiam grammaticæ præaudivit rudimenta, qui Episcopatũ, non tamẽ Episcopus, distrahit occupatũ, qui nostræ linguæ ignarus, & cujuslibet scripturæ & clericatus, nec prædicare novit, nec confessiones suscipere, sed nec aliquod officium spirituale Deo ministrando adimplere. Et recepti sunt benignè apud S. *Albanum* & alibi, ut apud religiosos religiosi sinũ refugii apertũ invenirent. Rex autẽ qui eum imperiosis precibus, & ultra quã debuit aut decuit in Episcopatũ urgenter promoverat, verba fecit versùs Electum pro Conventu improperans quòd ingratus dedecus reddidit pro honore, malum omnimodum pro beneficio multiplici rependendo. Quod factũ est contra Regis certã promissionẽ. Sed Electus precibus vel mandatis Regiis, minimè voluit inclinare, sed magis minas minis accumulavit. Et loco eorũ qui recesserant, Monachos fecit de nebulonibus & illiteratis & penitus indignis personis, in scandalum & abjectionem totius ordinis Monastici & Religionis. Quidam enim Prior per Electũ violenter per suas adulationes intrusus, omnia perturbabat, omnia pervertebat: verus autẽ Prior quærens diverticula refugii, donec Electi quiesceret indignatio, *Romã* adiit. Et licèt pecunia vacuus, tamẽ propter causę suæ justitiã luculentam, multa impetraverat. Sed supervenientia Electi munera uberiora, (quæ justitiã, maximè *Romæ*, pervertere cõsueverunt) omnia enervabant. Distrahuntur res & possessiones tam nobilis ecclesiæ, ordo marcet, vilescit, proh dolor! reverentia religionis. Est hæc tertia ecclesia, quæ per regem in *Anglia* alienigenis jam constat maritata: quia præceptũ Principis jus excedit, & velle rationem. Nobilis ecclesia cathedralis *Herefordensis*, nobilior *Wintoniensis*, nobilissima *Cantuariensis*. Quæ quia in *Anglia* nobiliores nominãtur ecclesiæ, digniorum terræ indigenarũ regi deberentur tutamine. Sed ne veritas pariat inimicos, quod freqũter cõtingit, ista licèt vera & manifesta, sub dissimulatione prætereantur. Dura enim est conditio Historiographorũ, quia si vera dicant, homines provocant: si falsa scripturis cõmendant, Dominus, qui veridicos ab adulatoribus sequestrat, non acceptat.

Rex Angl. *indiscretè se suumq; regnum obligat Papæ.*

IPso quoq; tempore, Rex secus quàm deceret, aut expediret, se suumq; Regnum, sub pœna exhæredationis (quod tamen facere nec potuit, nec debuit) domino Papæ obligavit, ad solutionẽ totius thesauri, quem in expeditione sui belli pro ipso Rege foret expositurus: ne quomodolibet omitteret, desperans de quantitate pecuniæ, quin cœptis insisteret, & omnes propositum ejus impedientes reprimeret. Ipse enim Rex omnia ei abundanter necessaria, ex inexhausto *Angliæ* puteo ministrabat. Unde Papa, nulla gerens super *Anglia* viscera pietatis, largè, imò prodigaliter, mutuò pecuniam ab *Italicis* usurariis (quos Mercatores vocant) accepit. Quam ipsomet Papa extorquente, & Rege emungente, *Anglia*, ultimæ servitutis pedissequa, solvere cogeretur. Sed justo Dei judicio, tota illa innumerabilis pecunia rapta & prædata, penitus nullum vel Papæ vel Regi

commo-

commodum suscitavit; sicut sequens sermo suo tempore pleniùs elucidabit. O quàm laudabilius, quàm virtuosius, credidit & sentiebat in fide, qui tum fide caruit ille Ethnicus & Paganus Poëta, dicens: *Non habet eventus sordida præda bonos.* 1254.

TEmpore quoque sub eodem, in crastino videlicet beati *Nicolai*, obiit Papa *Innocentius* quartus, apud *Neapolim*, duplici incommodo sauciatus. Postquàm enim Episcopus *Lincolniensis Robertus* in visione nocturna cuspide baculi sui pastoralis ipsum in latere iratus pupugit, & impetuosè, ut prædictum est, impegit, pleuresi laboraverat irremediabiliter. Et postquam exercitus suus à *Conrado* adversario suo victus est & dissipatus; nunquam posteà mente vel corpore prosperè egit, sed ad mortem sensim declinavit. Iste semivivus, jam moriturus, cùm videret cōsanguineos suos circumstantes lugere, plangere, & ut moris est ibi, ululare, & vestes & capillos decerpere; ille sublevans oculos in morte natantes, ait: *Quid plangitis miseri? Nonne vos omnes divites relinquo? Quid ampliùs exigitis?* Et hæc dicens, districtum Dei judicium subituram, animam exhalavit.

Innocentius quartus Papa moritur.

ACcidit autem eadē septimana, qua Papa *Innocentius* quartus migravit ab hoc sæculo, visio quædam nocturna mirabilis cuidam Cardinali, cujus nomen supprimitur ad cautelam. Videbatur enim sibi quòd fuerat in cœlo corā majestate Domini sedentis pro tribunali, à cujus dextris stabat beata Virgo mater ej9; à sinistris verò quædā matrona nobilissima corpore, & habitu venerabilis. Quæ extento brachio supra manum sinistram deferebat quasi templū, & scribebatur in fronte templi illius literis aureis, *Ecclesia*. Corā verò Majestate divina, incurvatus *Innocentius* 4. junctis manibus & erectis flexísq; genibus petens veniam, & non judicium. Nobilissima autem mulier ait ex adverso: Juste Judex, rectè redde judiciū. Accuso enim eum super tribus. Primò, cùm in terris ecclesiā fundasses, libertatibus eam donasti, quæ à teipso processerunt: hic verò eam reddidit ancillā vilissimā. Secundò, fundata est ecclesia salus peccatorū, ut scilicet lucrifaceret animos miserorum: hic verò fecit eam mensam nummulariorū. Tertiò, fundata est ecclesia in fidei firmitate, justitia, & veritate: hic verò fidē & mores fecit vacillare, justitiā sustulit, veritatē obumbravit: justū ergo judiciū redde mihi. Ait autē Dominus: Vade, & pro meritis tuis mercedem apprehende. Et sic ablatus est. Cùm vero ex terrore sententiæ evigilasset Cardinalis, clamans, effectus est quasi extra se, ut omnes sui dicerent ipsum furere. Tandem mitigato dolore, visionē suā pleniùs cœpit enarrare, & publica facta est in partibus illis. Ista visio (nescitur si fantastica) multos perterruit; & utinam cum effectu, castigans emendavit.

Visio terribilis de eodem Papa.

SUblato igitur de medio *Innocentio* 4. Papa, subrogatus est alius vir, ut aiunt, satis benignus, & bene religiosus, assiduus in orationibus, in abstinentia strenuus: sed sibilis adulantium seducibilis, & pravis avarorum suggestionibus inclinativus. Episcopus videlicet *Ostiensis*, nepos *Gregorii* Papæ pridē defuncti, qui ipsum in Episcopatū promoverat: & vocatus est *Alexander*, videlicet quartus. Scripsit autem in principio creationis suæ, cunctis ecclesiarum Prælatis; postulans humiliter, ut orarent pro ipso, ut Dominus daret ei potestatem, gratiam, & voluntatem, ecclesiam Dei congruè gubernare: & vicarius Dei, & *Petri* successor cōpetenter appellari. In quo facto novo (alii enim ejus successores nil tale fecerūt) multorū corda in spē erexit meliorē. Veruntamē à collateralibus fratribus suis, decipi citò se permisit ejus simplicitas. Et de bulla sua, quæ est pignus fidei Papalis, & testimoniū, facta est, ut dicitur, fraus inopinata: non tamē in his ipsū excuso. Papa enim talis esset debet, ut non decipiat, vel decipiatur: utrūq; enim in tanto viro reprehēsibile est. Cōsilio nempè aliquorū, in quos cōfisa anima ejus requievit cōfidēter, & persuasu prædecessoris sui Papæ *Innocentii* iiii. qui fratres Cardinales ad hoc moriturus animaverat, bellū inchoatū cōtra *Fredericales*, & præcipuè *Manfredū*, filiū *Frederici* naturalē, sed legitimatū, potenter cōtinuare præsūpsit. Quibus cùm videretur domino Papæ durū in primitiis suis cōtradicere, ratū & gratū habuit, quod viri sæculares & sæcularibus pōpis dediti cōsuluerunt: maximè cùm dixissent, quòd absurdū esset, & manifestè ecclesiasticæ religioni cōtrariū, unā civitatē *Saracenis* inhabitatā & refertā, quā revera *Fred.* fundaverat, in finibus *Christianorū* tolerare. Quo colore inductus Papa, simul cum quodā alio, videlicet quòd inhumanū esset, dominū Regē *Angliæ* de sua spe fraudari cōcepta, ex promissione ecclesiæ, de Regno *Siciliæ* obtinēdo, propter quod jam thesaurū exposuit infinitum.

Creatur Alexander quartus Papa.

CUm civitas memorata, dicta scilicet *Nuchera*, ab Imperatore *F.* ut prætactū est, ædificata, & ab infidelibus inhabitata, quōdā fuisset, eidē *F.* quasi domus refugii & confidentiæ, accusatus est super hoc graviter, quod sic, scilicet religionē polluit *Christianam*: respondit Imperator *Fred.* *Errorem proprium quo tueretur habens.*

Romani Nucheram civitatem deletam cupiunt.

Quod

1254. Quòd maluit opponere tales dubiis casibus bellorum, in Regno vel Imperio emergentibus, quàm *Christianos*, de quorum sanguine effuso, ante summi Judicis tribunal terribile foret districtè responsurus. Et sic permisit eam ecclesia, adhuc sub dissimulatione. Sed quia posteà fuerat *Conrado* jam defuncto refugium, spes, & confidentia, & jam simili modo *Manfredo* asylum refugii & adjutorium; facta est *Romana* ecclesiæ quasi spina in oculo. Erant cives infideles ipsam civitatem *Nucheram* inhabitantes, jam circiter sexagintra millia armatorum ad bellum apta conserendum. Qui idcirco magis timebantur, quòd moris *Saracenorum* est, spiculis venenatis, igne *Graco*, & aliis nefandis in bello uti instrumentis.

Nuchera *obsidetur frustrà.*

PApa igitur, de consensu fratrum Cardinalium, & de consilio cujusdam nequissimi proditoris Marchisii, qui se facie tenus amicum fecit ecclesiæ specialem, revocavit & collegit exercitum copiosum; qui dissipatus & cum magno discrimine turpiter victus erat sub ducatu *Willelmi* Cardinalis, nepotis *Innocentii* quarti Papæ defuncti, cujus vitam fatiscentem dominus matura morte terminavit: ita ut haberet dominus Papa plùs quàm sexaginta millia pugnatorum. Quibus, minimè parcens *Anglorum* Regis ærario, largè pluit stipendia argenteorum. Et ipsum populosum exercitum & formidabilem, ducatui *Octaviani* Cardinalis, & memorati Marchisii commissum, ad conterendam civitatem *Nucheram* & omnes vires *Manfredi*, cum omnibus suis *Siculis*, *Apulis*, & cunctis fautoribus ejusdem, destinavit. Sed cùm pervenissent ad dictam civitatem, nec sunt ausi Papales civitatem invadere; nec cives venientibus hostiliter obviare. Et sic profecti minimè profecerunt, sed moram traxerunt, domino Regi *Anglorum* supra modum damnosam & sumptuosam. Interim tamen consolati sunt Regem, mulcentes eundem inanibus pollicitis, & magnalia promittentes.

Rex Angl. *transfert corpus matris suæ infra ecclesiam.*

TEmpore sub eodem, Rex veniens ad nobilem Sanctimonialium domum, videlicet fontem *Ebrandi*, oravit ibi ad tumbas antecessorum, qui ibi sunt sepulti. Et veniens ad sepulchrum matris suæ *I.* quod erat in cœmiterio, fecit transferri corpus in ecclesiam; & superposito Mausoleo, obtulit ibi & alibi in eadem ecclesia pannos sericos preciosos, illud adimplens præceptum Dominicum: *Honora patrem & matrem, &c.*

Rex Ang. *venit* Pontiniacū *oraturus.*

ET adiens similiter *Pontiniacum*, infirmatus, & devotè orans ad tumbam & feretrum sancti *Edmundi*, gratiam recepit sanitatis. Obtulit igitur ibi pallas & donativa Regalia & preciosa.

Regi Ang. *permittitur transitus per* Franciam *in* Angliam.

DIebus quoque sub eisdem, (quia à multo tempore dominus Rex *Anglorum* videre sitienter desideraverat Regnum *Francorum*, & dominum Regem sororium suum, & dominam Reginam *Francorum*, sororem dominæ Reginæ *Angliæ*, & civitates, ecclesias, & gestus, & habitus *Francorum*, & Capellam Regis *Francorum* nobilissimam, quæ est *Parisiis*, simul cum incomparabilibus, quæ in eis habentur, reliquiis,) cùm missis ad Regem *Francorum* nunciis solennibus, licentiam benignam & securam impetrasset; convocata familia & comitatu nobilissimo, versùs *Aurelianam* civitatem lora direxit.

Rex Angl. *magno honore per totam* Franciam *afficitur.*

PIissimus Rex *Francorum* jussit districtè Magnatibus terræ suæ, & civibus civitatum, per quos dominus Rex *Anglorum* foret transiturus; ut deposito luto, stipitibus, & omni visus offendiculo, ornare studerent omnia pallis, frondibus, floribus, & aliis quibus poterant ornamentis, & ut facies ecclesiarum & domorum redimirent: & cum canticis, & classico, cereis, & festivis induviis reverenter & gaudenter reciperent, venienti obviantes, & moranti obsequentes.

Rex Francorum *occurrit ei.*

DOminus autem Rex *Francorum*, certificatus de adventu domini Regis *Anglorum*, occurrebat ei apud *Carnotum*. Et videns unus alterum, ruit in oscula & amplexus. Et mutuis salutationibus & colloquiis affabilibus, sese ad invicem confovebant. Jussitq; dominus Rex *Francorum* procurationes opimas et lautas domino Regi *Angliæ* de suis sumptibus liberaliter, dum esset in Regno suo, exhiberi. Quod dominus Rex *Angliæ* in parte accepit, et acceptavit. Habuit Rex in comitatu suo proprio, mille equos pulcherrimos cum suis honorabilibus assessoribus, exceptis bigis et summariis; cum equis electis, quorum multitudo erat inæstimabilis, adeò ut *Franci* de novitate non prævisa obstupuerunt. Eorum insuper comitatus in immensum tota die et quotidie, sicut solet fluvius de torrentibus, mirabile cepit incrementum. Advenerunt enim eis obviam Regina *Francorum* cum sororibus suis *Andegaviæ* et *Provinciæ* Comitissis; ut sororibus suis Reginæ *Angliæ* et Comitissæ *Cornubiæ* simul cum domino Rege Angliæ occursarent; et sese mutuis salutationibus et colloquiis familiaribus gratulantes confoverent, et consola-

consolarentur. Fuerat autem mater earum præsens, Comitissa *Provinciæ*, nomine *Beatrix*; quæ pignora sua, quasi altera *Niobe*, gloriando poterat intueri. Nec erat in sexu muliebri mater in mundo, quæ de tali fructu ventris ac tanto, videlicet filiabus, poterat gloriando gratulari.

Rex Ang. Parisios venit.

SCholares autem *Parisienses*, maximè *Anglicæ* nationis, certificati de adventu talium regum & Reginarum, ac Magnatum incomparabilium, suspensis ad horam lectionibus et disputationibus, quia totum erat de festo, abbreviatis communibus hebdomadalibus, cereos, vestésque festivas, (quas vulgus *Comtisas* appellant) et omnia quæ gaudium poterant attestari, emerunt et sibi præparabant; cantantes ramigeri et florigeri, cum sertis et coronis et Musicis instrumentis, processerunt venientibus obviam: et erat numerus adventantium et obviantium infinitus. Nec est visus in *Francia* retroactis temporibus tale festum, vel occursantium tanta talísve solennis occursatio. Et transegerunt totum diem illum et noctem et diem crastinum, Scholares et Cives, tota civitate mirabiliter adornata; in gaudio et canticis, luminaribus, floribus, et omnimodis hujus mundi pompis et exultationibus.

Rex Ang. hospitatur in veteri templo

CUm autem Reges, et qui eis assistebant et comitabantur, qui jam numerosus exercitus poterat æstimari, venirent *Parisius*, et occurreret advenientibus talis ac tanta *Parisiaca* universitatis nobilitas; gavisus est Rex *Francorum* quamplurimùm, & grates retulit Clericis de multiplici honoris impensione. Et ait dominus Rex *Francorum* domino Regi *Angliæ*: "Amice, ecce civitas *Parisiaca* tibi exponitur, ubinam libet hospitium "capescere? Ecce palatium meum in medio civitatis, si placet ibidem quiescere, fiat "voluntas tua: si autem apud *vetus Templum*, quod extra civitatem, ubi locus spacio- "sior est, vel alibi, ubi magis vobis complacuerit, fiat. Et elegit dominus Rex *Angliæ* pro hospitio *vetus templum*, quia numerosus ejus erat comitatus. Et in eodem *veteri templo*, ædificia sunt cuidã numeroso exercitui sufficientia ac cõpetentia. Quia cùm *Templarii* omnes cismontani, temporibus ac terminis suis ad generale eorum Capitulum conveniunt; hospitia ibidem inveniunt competentia. Oportet enim quòd in una curia quiescant, quia de nocte sua contrectant in Capitulo negotia. Et cùm ibidem hospitia tot essent infra curiam, tamen comitatus adeò fuerat numerosus, ut sub dio dormire multi cogerentur; non sufficientibus etiam vicinis domibus versùs plateam quæ *Greva* appellatur, inhabitatis. Et equi extra tecta in locis, qui ad hoc aptiores videbantur, ad stabula collocabantur.

Rex Ang. jubet conviviũ parari pauperibus.

REx igitur *Angliæ* cùm elegisset *vetus templum* pro hospitio, præcepit ut in crastino summo mane omnes domus ejusdem curiæ, scilicet *veteris templi*, pauperibus replerentur reficiendis. Quorum singuli, licèt eorum numerus esset infinitus, carnibus ac piscibus cum pane & vino, abundanter sunt refecti.

Idem visitat loca sancta Parisiis.

ET dum in crastino hora prima & tertia pauperes reficerentur, dominus Rex *Angliæ*, Rege *Francorum* ducente, visitavit Capellam illam pulcherrimam, quæ in curia est ejusdem Regis *Francorum*, & reliquias ibidem existentes, orans Regalibus oblationibus honoravit. Similiter & alia loca civitatis honorabilia, cum veneratione & oblationibus devotè oraturus visitavit.

Reges coepulantur, & multi Magnates cum illis.

EAdémque die, dominus Rex *Francorum*, sicut præconcesserat, epulabatur cum domino Rege *Anglorum* apud dictum *vetus templum*, in majori Regia templi, cum numerosa utrius Regis familia. Et erant omnes domus curiæ, refertæ convivantibus. Nec erat in majori janua, vel aliquo introitu, epulantium janitor vel exactor: sed omnibus adventantibus patuit ingressus ultroneus, & dabatur lauta refectio: ferculorum autem multimoda genera, tædium comedentibus potuit suscitare. Et post prandium, transmisit dominus Rex *Angliæ* Magnatibus ad hospitia sua *Francigenis* nobiles cuppas argenteas, firmacula aurea, cingula serica, & alia donativa; prout decuit tantum Regem dare, & tales primates gratanter recipere.

Celebritas convivii.

NEc erat unquam aliquo tempore retroactis temporibus tam nobile, tam celebre, vel tempore *Assueri*, *Arthuri*, vel *Caroli*, celebratum convivium. Ibi enim splenduit dapium fertilis varietas, potuum deliciosa fœcunditas, ministrantium faceta sedulitas, convivantium ordinata dispositio, munerum larga affluentia. Ibi erant personæ venerabiles, quibus non erant majores in mundo, imò nec pares eis poterant inveniri.

Qui Magnates intererant convivio.

EPulabantur autem in majori Regia *Templi*, ubi videlicet pendent clypei quotquot possunt circumquaque in quatuor parietibus, secundùm consuetudinem ultramarinam:

1254. nam: inter quos apparuit clypeus Regis *Richardi Angliæ*. De quo quidam joculator ait domino Regi *Angliæ*: "Domine mi, ut quid invitâsti *Francos*, ut in hac domo tecum gaudentes epularentur? Ecce hic clypeus magnanimi Regis *Anglorum Richardi*: non poterunt comedere, nisi paventes & tremebundi. Sed de hoc non ampliùs. Comederunt igitur sic ordinati. Dominus Rex *Francorum*, qui terrestrium Rex Regum est, tum propter ejus cœlestem inunctionem, cùm propter sui potestatem, & militiæ eminentiam, in medio sedebat: & dominus Rex *Angliæ* à dextris, & dominus Rex *Navarriæ* à sinistris. Et cùm niteretur dominus Rex *Francorum* aliter ordinare, ut videlicet dominus Rex *Anglorum* in medio & eminentiori loco sederet, ait dominus Rex *Angliæ*: "Non domine mi Rex, decentiùs sedetis modò, scilicet in medio, & digniùs: dominus enim meus es, & eris, & superest causa. Cui pius Rex *Francorum* subjunxit, sed voce demissa: Utinam quilibet obtineret jus suum inoffensus. Sed hoc non pateretur *Francorum* superbia. Sed de hoc non amplius. Deinde Duces consedere secundùm eorum dignitates & eminentias: & erant ibidem tunc. xxv. Qui sedebant eminentius, ipsis Ducibus intermixti tamen. Affuerunt insuper illi convivio Episcopi duodecim: qui aliquibus Ducibus præponebantur, intermixti tamen Baronibus. Militum autem præclarorum numerus non æstimabatur. Comitissæ verò. xviii. Quarum tres erant sorores duarum prædictarum Reginarum, videlicet Comitissa *Cornubiæ*, Comitissa *Andegaviæ*, & Comitissa *Provinciæ*, cum Comitissa *Beatrice* matre earundem: quæ Reginis fuerant comparabiles. Post verò refectionem lautam & splendidam, licèt esset dies ad piscem, hospitatus est in nocte illa in majori domini Regis *Francorum* palatio, quod est in medio civitatis *Parisiacæ*. Sic enim immutabiliter voluit dominus Rex *Francorum*, jocosè dicens: "Sine modò. Sic enim decet omnem adimplere facetiam & justitiam. Et addidit ridendo: Dominus & Rex sum in Regno meo, volo prædominari. Et adquievit Rex *Angliæ*.

Rex Angliæ spectabilem se exhibet populo Parisiensi.

ET cùm pertransisset dominus rex *Angliæ* vicum, qui dicitur *Greva*, & posteà vicum versùs S. *Germanũ Antissiodorensem*, posteà magnum pontem, consideravit elegantiam domorum, quæ de gipso, videlicet plastro, fiunt in civitate *Parisiaca*, & mansiones tricameratas, & quatuor etiam stationum, vel ampliùs, à quarum fenestris projacebat utriusq; sexus hominum infinita multitudo. Et catervatim conglomerabantur turbæ compressè ruentes certatim, ut viderent regem *Anglorum Parisius*. Et splenduit fama ejus, quam sustulerunt *Franci* ad sidera, tum propter largitatem munerum suorum, tum propter dapsilitatem illius diei, & copiosam eleemosynam, tum propter comitatum suum prælectum, tum propter hoc quòd dominus rex *Francorum* habuit unam sororem, rex *Angliæ* aliam matrimonialiter sibi copulatam. Et fuerunt reges *Franciæ* & *Angliæ* simul sese diu desideratis colloquiis recreantes per octo dies. Dixit enim pius rex *Francorum*: "Nonne duas sorores desponsavimus, et fratres nostri reliquas? Omnes quotquot ex illis ortum sunt productura vel producendę, vel producturi vel producendi, tanquam fratres erunt & sorores. O si esset inter pauperes talis affinitas vel consanguinitas, quantum mutuò sese diligerent, quàm præcordialiter confœderarentur? Doleo, novit Dominus, quòd per omnia nequit charitas nostra compaginari: sed Baronagii pertinacia voluntati meæ se non inclinat. Dicit enim, quòd *Normanni* nescirent suas metas vel limites inviolatas vel inviolatos, pacificè observare: & sic jura tua non prævales reaccipere. Sed de hoc non ampliùs. Dominus Rex *Angliæ*, quando recessit à præsentia dicti regis *Francorum*, qui eum produxit per unam dietam, certa ratione compertum est eum exposuisse in expensis *Parisiis* mille libras argenti, exceptis donativis impreciabilibus, sumptis de thesauro suo, multum inde mutilato. Veruntamen honor domini Regis *Anglorum*, omniúmque *Anglicorum*, non mediocriter est exaltatus, & multipliciter augmentatus.

Confabulatio Regum.

VNa verò dierum, dum confabularentur Reges, dixit Rex *Franciæ* Regi *Angliæ*: "Amice, quàm dulcia faucibus eloquia tua meis. Jocundemur confabulando. Nunquam fortè alia vice in posterum mutuis colloquiis potiemur. Addiditque, dicens: Amice mi Rex, quantam & qualem pro amore *Christi* peregrinus corporis & animæ passus sum amaritudinem, non est facile demonstrare. Et omnia mihi evenerunt adversa, grates tibi refero Altissime. Reversus autem ad meipsum, & ad cor meum regressus & ingressus, plùs gaudeo de patientia, quam mihi Dominus per sui gratiam concessit, quàm si totus mihi mundus subderetur.

Cum

1255.

Recedunt ab invicem Reges.

CUm autem progressi fuissent reges per circiter unam dietam, recesserunt ab invicem. Et secus viam divertentes paululùm, dixerunt verba secreta & amicabilia. Et suspirans rex *Francorum*, ait: " O utinam duodecim pares *Franciæ* & Baronagium mihi " consentirent; certè amici essemus indissolubiles. Discordia nostra fomentum præ- " stat debacchandi *Romanis*, & materiam superbiendi. Et datis osculis ad invicem cum amplexibus, recesserunt ab invicem; rex *Francorum* in terram suam, & rex *Angliæ* versùs terram suam. Et cùm rex *Angliæ* pervenisset ad mare, nec haberet ventum prosperum, invitus expectavit. Mare enim & venti non obediebant ei. Interim visitavit ecclesiam sanctæ *Mariæ* de *Bolonia*, propter reliquias; ubi obiit *Petrus Chaceporc Pictavensis* natione, specialis domini regis clericus & consiliarius, & reginæ thesaurarius, bono fine vitam terminando.

Anni conclusio.

TRansiit igitur annus ille abundanter frugifer & fructifer; ita ut precium summæ frumenti ad precium duorum descendit solidorum. Et simili proportione avenæ, & aliorum generum segetum & leguminum in usus propriorum plebeium inclinavit. *Italicis*, *Francis*, & *Flandrensibus*, Martius & inimicus, *Angliæ* suspectus. A medio Autumno usque ad tempus Vernale, admodùm procellosus; ut apud *Bedeford* plusquam quadraginta homines, & pecudes infiniti perierint.

Rex expectat ventum secundum.

ANno Domini millesimo, ducentesimo, quinquagesimo quinto, fuit dominus Rex cùm rediret de *Gasconia* apud *Boloniam*, expectans ventum prosperum ad transfretandum in *Angliam*. Erátque annus regni sui xxxix. Interim autem visitavit & honoravit, sicut solet libenter de consuetudine, reliquias, quarum copia habetur in ecclesia sanctæ *Mariæ* de *Bolonia*. Fecitque honorabiliter sepeliri corpus dilecti clerici sui *Petri Chaceporc*, & fieri exequias solennes. Tertio verò die ante Natale, condidit idem *Petrus* testamentum suum nobile nimis. Et inter cætera legavit sexcentas marcas ad comparandum terras, scilicet in *Anglia*, ubi melius poterant terræ & redditus comparari. Et ibi unam ecclesiam religiosorum, videlicet *Canonicorum regularium*, de domo de *Maretona* electorum ædificare; ut ibidem Deo in perpetuum dignè & laudabiliter serviatur, & pro anima illius & omnium fidelium quotidiana Deo sacrificia offerantur. In vigilia autem Natalis Domini migravit à sæculo. Erat autem illo anno dies Natalis Domini feria sexta. Et comederunt aliqui carnes ob reverentiam *Christi*. Quia *verbum caro factum*, ea die prodiit in lucem sæculi; unde quidam admirativè ait, *O carni concessus honor, &c.*

Rex redit in Angliam.

DIe verò Dominica proximò sequente, vento & mari faventibus, navem ascendens prosperè velificavit, & applicuit apud *Doveram*. Cui cùm summa alacritate occurrens Comes *Richardus* frater ejus & alii nobiles, qui ad hoc de longè vocati diu inaniter supra litus *Anglicum* expectaverant, exceperunt eum cum gaudio adventantem. Et munera preciosa eidem contulerunt. Prælati autem similiter; & præcipuè Abbates & Priores, quia sic oportuit: postulabat enim imperiosè, & urgenter, quasi cibum famelicus, obtulerunt ei munera charissima & preciosa in auro & argento, & donativis desiderabilibus, quæ oculos & mentes intuentium poterant invitare. Et inde ipse Rex magnum thesaurum exaggerare potuisset, sed omnia ad solvendum debita sua, quibus fuerat involutus, non sufficiebant, etiamsi centiplicarentur quæcunque recipiebat. Debita enim ejus ad plusquam trecenta millia marcarum dicuntur ascendisse.

H. de Wengham bajulus sigilli Regii.

ET per idem tempus, cùm dominus Rex electionem de magistro *Willielmo* de *Kilkem* acceptasset, qui sigillum Regium laudabiliter bajulaverat; de fidelitate domini *Henrici* de *Wengham* experta confisus, qui clericus ejus & consiliarius extiterat specialis, commisit eidem custodiam sigilli sui.

Londinensiū munus à Rege vilipenditur.

LOndinenses autem de adventu domini Regis certificati, qui pro incolumitate ejus & prosperitate; dum fuerat in partibus ultramarinis copiosas, cum largis eleemosynis preces effuderant, occurrebant ei gaudenter, qui ejus adventum in *Angliam* sitienter desideraverant. Et eidem adventanti centum libras, quod propter frequentiæ continuationem jam in debitam vertebat dominus Rex consuetudinem, obtulerunt. Rex autem illud non pro gratuito xenio reputans, sed tanquam pensum debitum, nec civium devotionem, nec xenium recommendabat, imò nec grates rependere voluit, vel exiles. Super qua ingratitudine ab aliquo circumstantium redargutus, respondit: Non grates *Londinensibus* refero, quia quod debetur mihi afferunt & solvitur. Sed faciant mihi ali- " quid gratuitum & spontaneum largitatis xenium, & munus honorificum, & eisdem " meritò gratiarum referam actionem.

Cives

1255.

Londinenses alio munere student placere Regi.

CIves igitur his auditis, Regiæ voluntati satisfacere cupientes, quoddam vas preciosissimum, opere & materia dignum admiratione, quod tunc fortè erat *Londini* venale, pro ducentis libris emerunt, & illud domino Regi reverenter pro charo dederunt donativo: & tunc demùm grates retulit, sed non tanto muneri respondentes. Et sic xenium accepit, nec sereno, ut decuit, vultu acceptavit.

Rex exigit à Londinensibus tria millia marcarũ levi de causa.

DEinde post paucos dies sequentes, pro quodam clerico mortis, ut dicebatur, reo, *Londini* incarcerato, & furtim à carcere elapso, quæstionem movens Rex gravissimam, exegit à civibus *Londinensibus* (licèt fuisset causa levis & parva) tria millia marcarũ, & hoc nomine tallagii & punitionis, eò quòd carcerem suum cautiùs non custodierunt. Quidam enim literatus infamis de morte cujusdam Prioris *Nigri ordinis* ultramarini, in *Anglia* tamen incarceratus apud *Newgate*, evasit. Regina autem, cujus se Prior finxerat consanguineum, irata, instabat ultioni, & Regi conquesta est, fugitivus autem ad fratres *Minores* confugit. Qui pandentes sinum, eum receperunt, & jam raso, habitum suæ contulerant religionis. Unde cives irati sunt erga fratres, qui suum receperant, in ipsorum damnum maximum, fugitivum. Cives autem super hoc conventi, mente licèt consternati, Regi responderunt, quòd dominus Rex ipsum incarceratum concesserat Episcopo *Londinensi*, tanquam clericum ordinatum postulanti. Sed quia Episcopus idoneum carcerem non habuit, supplicavit civibus, ut ei carcerem de *Newgate*, tanquam securum & fortem, ad prædictum captivum cautiùs custodiendum, donec judicialiter discerneretur, quid de ipso foret faciendum, liberaliter commodarent. Cives igitur hoc Episcopo civiliter concesserunt. Interim, evasit incarceratus deceptis custodibus Episcopalibus. Unde talis evasio, nullatenus fuerat civibus, ut dixerant, imputanda. Humiliter igitur supplicaverunt domino Regi, ut iram, quam incircumspectiùs, & sine eorum merito conceperat, misericorditer relaxaret: revocans ad memoriam civitatis libertates, & civium erga eum devotionem, quas toties tenere illæsas per juramentorum, chartarum, & excommunicationum vincula tenebatur obligatus. Rex autem majore ira excanduit, & juravit terribiliter se tantum aut plus ex civibus exacturum, vocans eos indecenter servos: & quosdam de civibus fecit apprehendi & incarcerari.

Hernaldus de Bosco moritur.

ANno quoq; sub eodem, videlicet octavo Idus Februarii, obiit nobilis vir *Hernaldus* de *Bosco*, unus de Prothoforestariis *Angliæ*. In armis strenuus, facetus, & optimis moribus adornatus. Sepultus est autem in Abbatia *Cisterciensis* ordinis, videlicet apud *Beclesdene* ante majus altare.

Iudæi pecuniis spoliantur.

ET cùm carnisprivii tempus advenisset, Rex à *Iudæis*, licèt multoties depauperatis, exegit cum magna instantia octo millia marcarum, sub pœna suspendii tempestivè sibi persolvenda. Ipsi verò videntes nil aliud sibi imminere, nisi exterminium cum confusione, responderunt omnes unanimiter: "Domine Rex, videmus quòd nec *Christianis* "parcis nec *Iudæis*, quin omnes argumentosè studeas depauperare, nulla nobis spes superest respirandi, usurarii Papæ nos supplantaverunt, permitte nos exire de Regno tuo "sub salvo conductu. Et nos nobis qualem qualem quæremus mansionem. Quod cum Rex audisset, exclamavit querula voce, dicens: "Non est mirandum si aveo pecuniam, "horrendum est imaginari debita quibus teneor obligatus. Per caput Dei, ascendit ad "summam ducentorum millium marcarum, & si dicerem trium, metas non transgrederer veritatis. Seducor undique. Mutilatus Rex sum & abbreviatus, imò jam dividuatus. Facta enim redditũum certa expensionis æstimatione, ascendit summa "annui redditus *Edvardi* filii mei ad plusquam. xv. millia marcarum. Necesse igitur habeo vivere de pecunia undecunque, à quibuscunque, qualitercunque adquisita. Factus igitur alter *Titus*, vel *Vespasianus*, vendidit *Iudæos* per aliquot annos Comiti *Richardo* fratri suo, ut quos Rex excoriaverat, Comes evisceraret. Tamen Comes pepercit eis, considerans eorum potestatem abbreviatam, & paupertatem ignominiosam.

Comes R. mutuò dat Regi multam pecuniam.

COmes igitur *Richardus*, considerans fratris sui indigentiam, ad instantem petitionem suam, commodavit ei magnam pecuniæ quantitatem, accepto tamen pignore, scilicet auri.

Pluviales inundationes diuturnæ.

Mirabile monstrum marinum.

EOdem anno à festo sancti *Valentini* usq; in mensem sequentem, ventus vehemens cum pluviarum infusionibus diebus ac noctibus, non tantum in terris, imo etiam in mari, inauditam excitavit perturbationem, Ejecitq; mare in Episcopatu *Norwicensi* eodem tempore quandam belluam marinam monstruosam nimis, turbinibus fluctuum con-

conglomeratotum exaggeratam, &, ut creditur, pro vexatione interfectam. Quæ multò major Balena extitit, veruntamen non Balena censebatur. Nonstrum illud, abdomine suo totam patriam vicinam ditavit affluenter. 1254.

Elephas in Anglia.

TEmpore quoque sub eodem, missus est in *Angliam* quidam *Elephas*, quem dominus Rex *Franciæ* pro magno munere, dedit domino Regi *Anglorum*. Nec credimus quòd unquam aliquis Elephas visus est in *Anglia*; imò nec etiam in partibus cisalpinis, præter illum; unde confluebant populi ad tantæ spectaculum novitatis. Regina insuper *Francorum Margareta*, dedit unum Pavonem, scilicet unum lavacrum mirabile Regi *Angliæ*, quod similitudinem Pavonis in forma ostendebat. Et erat quidam lapis preciosus, qui dicitur vulgariter Perla. Et habuit additamenta artificiosè nimis corpori insita ex auro & argento, & Saphyrus, sicut verus Pavo orbiculatur: & illud jocale ornabatur, & erat novum & mirabile in oculis omnium intuentium.

Rex venit ad S. Albanum.

ANno quoque sub eodem, dominus Rex venit ad sanctum *Albanum*, *Edwardo* filio suo in partibus agente *Gasconia*, septimo Idus Martii, ubi morabatur per sex dies; ubi qualibet die ac nocte, cum multo luminari & magna devotione, beatum *Albanum*, tanquam Regni sui Protomartyrem, oravit pro se & filio suo *Edwardo*, & aliis amicis suis. Deditque Deo & beato Martyri, duas pallas preciosas, quas *Baldekinos* appellamus; & unam nobilem Capam choralem auro obductam. Et sciendum, quòd nunquam aliquis Rex *Angliæ*, nec ipse Rex *Offa* cœnobii sancti *Albani* fundator, vel aliis de prædecessoribus, imò nec omnes, tot contulerunt pallas ad ornandum faciem ecclesiæ, sicut ipse solus, videlicet *Henricus* tertius *Anglorum* Rex; prout intitulantur, & in libello, qui est in ipsa ecclesia, de pallis & annulis, cum preciosis gemmis, annumerantur plenariè.

Miles quidā spe hæreditatis interfectus.

ANni sub ejusdem circulo, in diebus sanctæ Dominicæ passionis, cujusdam militis filius degener & flagitiosus, nomine *Willielmus*; ut ejusdem patris sui hæreditatem citiùs consequeretur, mortem suam procuravit. Unde convictus super hoc, *Londini* tractus ad patibulum suspensus est. Cujus cadaver sepulturæ, propter sceleris immanitatem; quòd in tempore passionis patricidium ausus perpetrare, non meruit commendari. Miser igitur scilicet, nulli tamen miserabilis, canibus & volucribus devorandus relictus est; nec *Christianæ* sepulturæ beneficium meruit obtinere. Nomen militis interfecti, *Iohannes* erat, cognomento de *Seldeforde*. Et fuit de libertate sancti *Albani*. Dilucidatur igitur beata illius Poëtæ sententia, dicentis de ipsis qui suos hæredes ut seipsos, imò plusquam seipsos emulcent, exaltant & ditant:

> *Parcus ob hæredis curam nimiùmque severus*
> *Assidet insano.*

Interfectus est autem cum milite memorato *I.* quidam Canonicus regularis, qui Capellanus extitit militis supradicti.

Miracula Lincolniæ ad tumbam S. Roberti facta.

EOdémque tempore in ecclesia *Lincolniensi* celebrata sunt diversa multa & manifesta & diligenter examinata miracula. Et quasi congaudentes pristini sancti confessores, videlicet sanctus *Remigius* & *Hugo* episcopi sancto *Roberto*, qui nuper ad Dominum migraverat, sua fidelibus ad honorem ipsius *Roberti* quasi certatim impenderunt; unde de multis, quæ longum foret enarrare, nedum scribere, jam sunt viginti miracula manifesta, & in capitulo *Lincolniensi* coram viris gravibus & fidedignis probata, & diligenter (quia scimus officiosa mendacia Deo displicere) sunt examinata. Et testimonia tua, domine Deus, credibilia facta sunt nimis. Nunc patet manifestè verificatum, quod cuidam fidedigno contigit in nocturna, non tamen fantastica, visione, in vita dicti Episcopi *Lincolniensis*; videlicet ante ejus transitum circitèr quatuor annos. Videbatur apertè vocem quandam audire manifestè & articulatim prolatam: "Dilexit Dominum *Edmundus* "in odorem benignitatis, & dilexit Dominus *Robertum* in odorem fidelitatis, & datum "est in spiritu hoc cognoscere, ut intelligeret hæc dicta de beatis *Edmundo* & *Roberto* "Episcopis & Confessoribus fuisse.

Visio Papæ Alexandri.

EOdem anno in Quadragesima contigit, ut pro vero accepimus, quòd cùm dominus Papa *Alexander* alto sopore quiesceret una noctium post laborem, videbatur ei duci "in imam amplam nimis & spaciosam valde Regiam. In cujus eminentiori loco sedit "quidam vir, ut videbatur, auctoritatis & reverentiæ. Et quædam mulier habitu & fa-"cie valde venerabilis, & comitatus copiosus circumquaque. Et ecce à turpibus bajula-"toribus præsentabatur eis quoddam feretrum, & in eo quidam mortuus despicabilis.

1255.

"Qui resurgens & prostatus, voce lachrymabili sedenti in sede eminentiori, qui quasi "pro tribunali ibi sedebat, ait; Deus potentissime ac piissime, miserere mei. Cui, ta- "cente judice, mulier ait: Transit tempus pœnitentiæ & miserendi. Et jam advenit "tempus tibi judiciale. Intempestivæ sunt preces tuæ & morosæ, unde dolendum est. "Væ tibi. Non enim invenies misericordiam, sed quod meruisti, judicium. Dissipasti Ec- "clesiam Dei dum viveres; & carnalis penitus factus, sancta sanctorum prædecessorum "tuorum, non sine eorum injuria, scripta & impensa beneficia parvipendisti, vilipen- "disti, annullasti, & cassasti: unde meritò & tua cassanda judicantur. Ad hæc qui sede- "bat pro Judice, vultu severo & voce intonans terribili, dictis feretri bajulatoribus dixit: "Cùm accepero tempus, ego justitias judicabo. Tempus suum transiit, & tempus judi- "cii ejus advenit. Et ait Judex: Vade, & juxta tuum laborem, mercedem habe condi- gnam. Qua sententia vix prolata, quàm citiùs ab ejusdem præsentia translatus, in locum effertur nobis minimè determinandum; sed ut credi pium est, in purgatorium destina- tur. Et cùm dominus Papa *Alexander*, cui revelata est hæc visio, vel vera vel phantastica, voce demissa & tremula à suo duce quæreret, quisnam esset miser ille? "Responsum "est illi, Papa *Innocentius* nuper defunctus, quondam dictus *Synebaldus*: qui non de pec- "catis suis, sed pro contritione exercitus sui, dolore contabescens, à suo sæculo transmi- gravit. Hæc autem cùm audisset & vidisset dominus Papa *Alexander*, prædicti *Innocentii* successor immediatus, à somno (si somnus fuerit) excitatus, abhorruit vehementer, & con- tremuit, & suspirans infremuit; & factus quasi in extasi, vix per aliquot dies respiravit sibi ipsi restitutus. Et tunc igitur jussit pius Papa, eleemosynas pro ipso erogari & Missas ce- lebrari. Et aliqua facta sua, ad suæ pœnæ mitigationem, revocavit. Unde cuidam of- ferenti opima munera, ut quandam ecclesiam, quam exigebat, obtineret; respondit Pa- "pa *Alexander*: "Non frater, mortuus est venditor Ecclesiarum. Ex tunc autem ora- tionum suffragia postulabat, scribens multis ecclesiarum Prælatis, sicut prædictum est. Creditur autem, quòd si hac visione non corrigatur perterritus, acriùs coràm Domino redarguetur. Hoc enim voluit Deus ei revelare, ut creditur, ad sui munimen, correptio- nem, & correctionem, ad indicium paternæ dilectionis. Constituítque Papa illicò, ut si quis Clericus in aliquo deprehenderetur discrimine, & sui corporis periculo, ecclesiastico suffragio destitueretur, si Clericali & legitima careret consura.

Multi cupiũt confœderari Regi Anglorum.

Circa idem tempus, *Willielmus* de *Hollandia*, cupiens concupiscibilibus Esterlingis cli- tellas suas, ut multi alii fecerunt, impregnare; postulavit, missis solennibus nunciis, affinitatis gratia domino Regi *Angliæ* confœderari. Et eodem tempore, *Iohannes* de *A- vennis* festinanter transvectus à *Flandria*, Regem de impendendo sibi auxilio in bellum suum instantissimè sollicitavit. Dominus Rex se occupatum fuisse circa arduum ne- gotium regni *Siciliæ* & *Apuliæ* affirmavit. Nec voluit cor suum, diversis negotiis di- strahendo mancipare. Sed priùs unum, & postea aliud, per ordinem fine concludere fœliciori.

Magnum Parliamentũ Londini *habitum*.

Circa idem tempus, scilicet in quindena Paschæ, quæ vulgariter *Hokeday* appellatur, convenerunt *Londini* omnes nobiles *Angliæ* tam viri ecclesiastici, quàm sæculares, ita quòd nunquam tam populosa multitudo ibi anteà visa fuerat congregata. Ubi ut plu- ra paucis perstringamus, dominus Rex se multis debitis conquestus est fuisse implica- tum; nec se posse sine Magnatum suorum efficaci juvamine liberari: unde instanter & urgenter valde, postulavit auxilium sibi fieri pecuniare. Scilicet ut de Baroniis, quas priùs in auxilio decimæ sibi concessæ, plenam reciperet portionem; ut ad plenitudinem gratiarum persolvendarum teneretur. Quod esset manifestum Regni exterminium. Re- gnum enim omne pecunia destitutum, volentibus illud occupare, quasi ultrò foret expo- situm & oblatum. "Inito igitur consilio, quia illud nullo modo fuisset tolerabile, inter "eos concessum est, quòd multum sese gravarent pro magnæ chartæ sine omni cavil- "latione observatione ex tunc & deinceps; quam toties tenere promisit, juravit & sub "summa districtione se in anima obligavit. Exigebant insuper, ut de communi con- "silio regni sibi Justiciarium, Cancellarium, & Thesaurarium eligerent; sicut ab anti- "quo consuetum & justum. Qui etiam non amoverentur, nisi clarescentibus culpis, "& de communi Regni convocati consilio & deliberatione. Tot enim erant in *Anglia* "Reguli, ut viderentur in *Anglia* antiqua tempora renovari. Erat videre dolorem "in populo. Quia nesciebant Prælati vel Magnates quomodo suum *Prothea*, sci- "licet Regem tenerent; etiamsi omnia hæc concederent. Quia in omnibus metas transgre-

1255.

transgreditur veritatis; & ubi nulla veritas, nulla prævalet certitudo fixa stabiliri. Dictúmque est illi à secretissimis Regiis cubiculariis, quod nullo modo ea quæ desiderabant, scilicet de Justiciario, Cancellario, vel Thesaurario concederet. Prælati insuper pro decima, quam conditionaliter promiserant, absolutè & serviliter ancillante ecclesia jam solvere cùm cogebantur, doloribus cruentabantur. Nobiles pro imminenti exactione, in erroribus sauciabantur. Tandem in hoc convenerunt communiter, ut Regi renunciaretur ex parte universitatis, quòd negotium dilationem caperet usque ad festum Sancti *Michaelis*, ut & ipsi interim fidelitatem ejus & benignitatem experirentur: si fortè sic se versùs eos & eorum patientiam in chartæ observatione toties promissæ, toties redemptæ, corda eorum ad ipsum converteret & meritò reclinaret. Et ipsi in quantum possibilitas se extenderet, necessitati ejus obtemperantes subvenirent. Quod cùm Rex dicitur non acceptasse, sed tacendo non concessisse. Et cum summa desolatione & desperatione, post multas inutiles & diuturnas deceptationes, sic soluto consilio, nobiles *Angliæ* facti jam ignobiles ad propria remearunt.

Aëris intemperies durante Parliamento.

ERat namque tunc temporis aër intempestivus, flante Borea per totum ferè tempus vernale, qui est floribus & arboribus pullulantibus inimicissimus. Non enim toto mense Aprilis, imber vel ros terram arentem imbuens, vel modicum præstitit refrigerium. Jejunaverant itaque diu quotidie nobiles, aëra inaniter verberantes, ut multi multis occuparentur infirmitatibus. Aër itaque tostus flantibus Borea & Subsolano, citrinum reddens colorem, intemperiem generavit.

Walterus de Grai *Archiepisc.* Eborac. *moritur.*

ARchiepiscopus utique *Eboracensis*, *Walterus* scilicet de *Grai*, qui in dicto Parliamento variis, ut alii, sollicitudinibus arctabatur, cerebrum pro quotidianis jejuniis habens infirmatum; causa respirandi post tædia & labores infructuosos divertit ad *Fulcham* Episcopi *Londinensis* manerium. Hoc volente & petente eodem Episcopo. Archiepiscopus autem senio, tum tædio, tum labore, tum dolore præventus, amisso penitus appetitu comedendi supra modũ debilitatus, tertia die post adventum suum ad *Fulcham*, omnibus fœliciter quæ ad *Christianum* pertinent perceptis obiit Sacramentis: postquam circiter quadraginta annis Ecclesiam suam *Eboracensem* strenuè rexisset, & cùm totum Regnum irreprehensibiliter gubernasset hoc (defuerunt ipsis quadraginta annis, nisi tres menses & totidem septimanæ) Kalendis Maii viam universæ carnis est ingressus.

Corpus Episc. prædicti Eboracum *delatum; & ibi sepultum.*

FActa igitur anatomia de corpore, delatum est ipsum corpus honorificè *Eboracum*, in ducatu domini Episcopi *Dunelmensis Walteri* Suffraganei sui: qui magnum, prout decuit corpus tanti Prælati, in quotidianis impendit exequiis & eleemosynis, humanitatis officium & reverentiam. Et in *Eboracensi* ecclesia, condigno honore traditur sepulturæ.

Ariditas magna nimis.

AEstate quoque sub eadem, duravit ariditas flante Subsolano, qui rorem ademit matutinalem, & suspendit serotinum, à medio Martii usque ad Kalendas Junii: videríque grana frumenti jacentia in pulvere integra, nec mortificata, ubi germinarent multiplicationem perfectura. De beneficio igitur pluentis super justos & injustos, sensit terra cum suis semivivis radicibus & seminibus, pluviarum beneficium & rorum dulcium refrigerium temporaneum; ita quòd per Dei gratiam, marcore verso in virorem vividum, omnia respirarunt, & fructus uberes rependerunt.

Miracula in Ecclesia Lincolniensi & Cicestrensi.

PEr eadem tempora, miraculorum frequentia in Ecclesiis *Lincolniensi* & *Cicestrensi*; ad gloriam Dei & honorem Sanctorum Pontificum *Roberti* & *Richardi* coruscavit. Unde in ecclesia *Lincolniensi*, examinata clarent viginti miracula manifesta. Sed & alia innumerabilia. In ecclesia autem *Cicestrensi* totidem, vel plura, & quotidianis multiplicantur incrementis, quę si quis videre desiderat examinata, in ecclesia sancti *Albani* scripta poterit reperire.

Substituitur Abilis archidiaconus Lincolniæ *loco* W. Lupi.

PEr idem quoque tempus magister *Hugo* de *Marino mari*, domini *Cantuariensis* officialis, significavit Capitulo *Lincolniensi*, ut cassato *Willielmo Lupo*, quandoque *Lincolniensi* Archidiacono, alium sine dilatione loco ipsius subrogarent, vel ipse magister *Hugo* auctoritate Apostolica, & *Cantuariensis* domini sui, illud faceret, & Canonicos de inobedientia puniret. Canonici igitur dictis hujus obtemperantes, novum sibi Archidiaconum creaverunt. Magister autem *Willielmus* pro suæ ecclesiæ libertate viriliter stans, omnia hæc patienter tolerans, ad sinum Papalis clementiæ, quod afflictis patere consuevit, avolavit.

1255.

Papalis exercitus conteritur.

PEr idem tempus, Papa *Alexander* vestigiis prædecessoris *Innocentii* inhærendo, in negotio regni *Siciliæ* & *Apuliæ* prosequendo, *Octavianum* Cardinalem destinavit cum maximo exercitu, scilicet sexaginta millium armatorum; ad funditus destruendam civitatem *Nucheram*, cum *Manfredo* ibi latitante, & omnibus ipsam civitatem inhabitantibus. Erant autem infideles in ipsa plusquam sexaginta millia *Saracenorum*; quos Imperator *Fredericus* convocaverat dubiis bellorum casibus exponendos, & ipsam civitatem eis concesserat inhabitandam. Quæ tunc sinum pandebat refugii *Meanfredo*, & quibusdam aliis *Fredericalibus*. Cùm igitur *Octavianus* dispositis agminibus simul cum quodam ingenioso & potente Bellatore Marchisio, (de cujus consilio & adjutorio totus exercitus Papalis confidebat) spem nactus indubitatam, ut omnia ad votum obtinerent Papa & *Octavianus*, & eorum invincibilis, quem haberent, exercitus; cum ad civitatem ferè pervenirent, ita ut paucis distarent milliaribus, irruit terror & formido super hos & illos, ita ut non auderent cives exire hostiliter contra adventantes, nec advenientes cives aut civitatem impetere. Et sic hinc inde per multos dies expectantes, moram inutilem protraxerunt. Erat autem exercitus Papalis numerosus valdè & formidabilis; larga suscipiens de clitellis *Angliæ* Regis quotidiana stipendia, & expectans ex promissionibus Papalibus ampliora. Sic enim dictaverat Papa *Innocentius* jam defunctus, & disposuerat: hæc enim omnia ab ipso habent exordium, & à Cardinalibus prosequutionem. Cùm igitur sic hinc & inde moram per multum temporis continuassent infructuosam, accessit ille proditor Marchisius, qui & habebat in ipso exercitu sequelam copiosam, & dixit *Octaviano*: "Domine, ut quid hic tam diu stamus otiosi? consumimus thesaurum infinitum. Recedat tertia pars. Non enim audebunt exire de civitate *Meanfredus*, aut exercitus ejus. Sunt enim quasi obsessi & inclusi. Et sufficit gens minima ad eorum terrorem & repressionem. Cúmque nec adhuc exirent cives, iterum dictus Marchisius exercitum Papalem mutilavit, ita quòd vix decem vel duodecim millia armatorum remanerent cum eisdem. Una igitur noctium idem Marchio raptus equo velocissimo, venit ad civitatem *Nucheram*, & affatus *Meanfredum* dixit: "O amice charissime, datum est tibi intelligi, quòd tibi nocui & nocere sum paratus. Miror te velle talibus sibilis aurem inclinare, aut fidem quomodolibet adhibere. Novit industria vestra quidem, quam fideliter patri tuo Imperatori *Frederico* servitia in ambiguis casibus impenderim. Et quomodo possem prolem persequi tam dilecti domini, tam reverendi genitoris? Jam jam profectò meam erga te diu conceptam experieris devotionem & fidelitatem. Diminutus est instinctu meo, Papalis exercitus. Et vix cum *Octaviano* decem millia pugnatorum, quorum potior pars mea est, remanserunt. Tolle moram. Illicò se arment vestri universi fideles quotquot sunt in civitate, & me prævium sequantur pedetentim. Tu etenim ipsum *Octavianum* & suos ad votum occupabis. Exiit igitur *Meanfredus*, & omnes cives cum eo & ejus fideles & familiares omnes ad unguem armati. Et maximum constantes exercitum, festinanter quasi turbo rapidæ tempestatis, exercitui Papali appropinquaverunt. Et cùm occupasse quasi aviculas irretitas credidissent universos, ecce *Octavianus* per aliquem amicum præcordialem in ipsa præmunitus hora, vix elapsus evasit; cæteris omnibus præter Marchii familiam dissipatis, captis, vel trucidatis. Et sic triumphans ad votum *Meanfredus*, cœpit de die in diem posteà in magnam ecclesiæ confusionem prosperari. Dominus autem Papa hoc audito, & tota *Romana* ecclesia, incomparabilem dolorem induit, & confusionem: maximè cum promisisset ecclesia Regnum *Siciliæ* & *Apuliæ* Domino Regi *Angliæ* ad opus filii sui *Edmundi*. Cui etiam annulum investituræ per Episcopum transmiserat *Bononiensem*: & thesaurum Regium in totius *Angliæ* exterminium irrestaurabile, projecerant in abyssum. Episcopus autem qui jam montes transierat, *Angliam* adire festinavit, sciens quòd exhilarans Regem opima munera reportaret. Veruntamen hujus infortunii penitus ignarus prænotati, fucatæ exultationis & inanis gaudii flatibus efferebatur.

Ludit enim in humanis divina potentia rebus.

Exclamatio & lamentatio super iniquitatibus Ro. Curiæ.

O *Romana* curiæ sterilis sollicitudo, cæca ambitio, licèt sancta, sæpiùs tamen pravorum decepta consilio; quare fræno discretionis impetus tuos non moderaris, ex præteritis erudita, ex toties expertis castigata? Ecce in tuis jacturis omnes punimur: omnes enim compatimur, universalem sentimus cum opprobriis confusionem. Duos jam in *Alemanniâ* Imperatores, conata es creare. In quorum promotione, inæstimabiles thesauros undecunque raptos oportet exponere; utroque tamen incertò de dignitate.

Et

1255.

Et nunc in partibus *Apuliæ*, Papalis exercitus turpiter contritus bis, videlicet semel sub ducatu *Willielmi* Cardinalis: iterum sub Legatione vel ducatu *Octaviani* Cardinalis: omnes filios Ecclesiæ universalis damnis lacessivit, opprobriis inebriavit, doloribus sauciavit. Ut autem brevibus concludatur, universalis Ecclesia, quæ à *Romana* tenetur curia defendi, in multis se conqueritur prægravari.

Proclamatur observatio chartæ de libertate Angliæ.

DIebus autem sub eisdem, acclamatum est in Comitatibus, & annunciatum est in Synodis, in Ecclesiis, & ubicunq; locorum homines convenerant, ut magna charta inviolabiliter teneretur, quam Rex *Iohannes* concessit, & iste Rex præsens multoties concessit. Et lata est sententia solemniter, in omnes ejusdem violatores. Quam tamen Rex minimè adhuc observans, bona ecclesiæ *Eboracensis* inhumanè destruxit. Dicebatq; crebrò: "Quare non observant ipsi Episcopi & Magnates regni erga subjectos suos chartam illam, pro qua tantum clamitant, & objurgant? Cui rationabiliter responsum est: Domine Rex, decet vos primitus secundùm jusjurandum tuum inchoare, & alii profectò sequerentur, secundùm illud Poëticum.

Mobile versatur semper cum Principe vulgus.

Accusantur R. de Ros & Io. de Baillol.

TEmporibus autem sub eisdem, accusantur graviter *Robertus* de *Ros*, & *Iohannes* de *Baillol*, quòd videlicet regnum *Scotiæ*, & Regem & Reginam, quorum tutela eis fuit commissa, infideliter & inhonestè contrectarent. Erat autem tunc temporis Rex in partibus *Angliæ* Borealibus, videlicet apud *Notingham*.

Reginaldus de Bathonia Physicus accusat Scotos.

ERat quidam Physicus, in arte Medicinæ benè expeditus & expertus, missus ad custodiendum corpus Reginæ *Scotiæ*, & Regis, & amicorum eorundem, magister videlicet Reginaldus de *Bathonia*, à Regina *Angliæ*, quæ sitienter desideravit incolumitatem & prosperitatem filiæ suæ Reginæ *Scotorum*, & mariti sui Regis *Scotorum*, quem quasi filium dilexit adoptivum. Cùm autem idem magister *Reginaldus* ad castrum puellarum, quod vulgariter dicitur *Edenburc*, exposita adventus sui causa, & literas ostenderet tam Regis quàm Reginæ *Anglorum*, dictam causam testificantes, admissus est benignè. Et cùm accessit ad Reginam secretiùs, ut moris est Physicis, & inquireret quæ causa perturbationis ejus & palloris, quia eam tristem invenerat, respondit: Expedit ut Physico secreta corporis, sicut Sacerdoti cordis arcana referantur, patefacere. Et cùm cordis & corporis molestias intellexisset Magister *Reginaldus*, custodes ejus & magistratus graviter increpavit. Et post jurgia & verba amaræ redargutionis, & etiam comminationis, omnes Magnates Regis & Reginæ ac Regni custodes, tanquam reos læsæ Majestatis, accusans, condemnavit & comminabatur. Ipse igitur Physicus *Reginaldus* non post multos illos dies lethaliter infirmatus lectulo decubuit, fueruntq; aliqui sinistrantes, qui dicerent ipsum fuisse potionatum. Cùm autem videret se portis mortis irrevocabiliter appropinquare, scripsit tam Regi, quàm Reginæ, quòd infausto illuc sydere advenerat, viderat enim quòd eorum filia infideliter & inhumanè inter illos indignos *Scotos* tractabatur, & quia obloquebatur, ipsi Boreales mortis laqueos paraverunt. Quod cùm Rex audierat, iratus valde, de ultione tantæ transgressionis tacitus cogitabat. Magister autem Physicus, cùm virus discordiæ, & magni venturi mali, & damni irrestaurabilis evomuisset, animam miseram exhalavit.

Depauperata quædam ecclesia Angliæ.

PEr idem tempus, Ecclesia *Cantuariensis* meritis filiorum suorum, Monachorum videlicet ejusdem domus promerentibus, pressuris deprimitur gravioribus. Quæ cùm primatum in *Anglia* de jure teneret, indigenarum dimissis nobilibus, alienum in sui custodem susceperat. Unde non immeritò illi hoc constituentes, in tantam prolapsi sunt egestatem, ut plùs quàm quatuor marcarum millium obligarentur debitis irretiti. Et cùm immineret ecclesiæ exterminium, ne penitus in abyssum confusionis demergerentur, tradiderunt sex maneria sua de melioribus *Iohannis* de *Gatesdene* Militis custodiæ, ut ipsa bonis sibi conditionibus, sed ad Monachos damnosis & durissimis, retineret, donec debita evacuarentur. Similiter autem & *Roffensis* Prioratus inæstimabilibus debitis illaqueatus, se in manus dicti *Iohannis* & aliorum creditorum obligarunt. Et victum & vestitum abbreviantes, vix sibi vitæ necessaria retinuerunt. Nobilis insuper *Wintoniensis* Prioratus sancti *Suithuni*, irrestaurabilibus jacturis prægravatus, suas meritò sensit cicatrices. Qui gratiam Regis, Dei timori præponentes, tantæ Ecclesiæ prorsus insufficientem pastorem elegit animarum. Ibi namq; per Electum quodam Priore intruso, & Conventu disperso, recepti sunt in habitum & ordinem Monasticum quidam illiterati, & nebulones potius reprobandi, quàm eligendi, loco eorum qui dispersi sunt, in opprobrium Monasticæ

Digitized by Google

1255.

nasticæ religionis & honestatis, circiter tredecim Monachi, sed potius tantum Cucullati. Quid Ecclesiæ beatæ *Mariæ Eboracensis* cœnobialis, & aliarum nobilium Ecclesiarum enarrem confusionem? Sed ut hominibus manifestetur Dei indignatio, & peccatorum cumulata exaggeratio.

Eclipsis Lunæ prodigialis

ET ut status corporum supercœlestium infimis non discordet, Luna passa est eclipsim prodigialem & insolitam & universalem mense Julio, in nocte quæ immediatè sequitur diem festivitatis S. *Margaretæ*. Incœpit eclipsis duabus horis ante medium noctis, & ferè quatuor horis perduravit.

Moritur Warinus *de* Muntchemsil.

OBiit eodem tempore Nobilis Baro, inter omnes *Angliæ* Nobiles vel nobilissimus, vel sapientissimus, vel unus de nobilioribus & sapientibus, *Warinus* de *Muntchemsil*. Erat insuper idem *Warinus* zelator pacis & libertatis Regni. In cujus obitu, maxima Regni columna vacillavit. Erat insuper thesauro non minimo instauratus. Unde testamentum suum, ad ducenta millia marcarum & ampliùs dicitur ascendisse. Dominus autem Rex illicò custodiam hæredis ejus nomine *Willielmi*, contulit *Willielmo* de *Valentia* fratri suo uterino. Qui filiam ejusdem *Warini*, ut gener ejus esset, desponsaverat. Et ita diatim *Anglorum* Nobilitas, proh dolor, exspiravit.

Io. Franciscus *infirmatur.*

IOhannes quoq; *Franciscus*, unus de præcipuis domini Regis clericis & consiliariis, irremediabili paralysi percussus, à Monachis sanctæ *Mariæ Eboraci* cœnobialis, & de *Selebi*, siccis lachrymis meruit deplorari.

Ioan. *de* Grai *à curia discedit.*

Eodémq; tempore, dominus *Iohannes* de *Grai*, Miles, vir modestus & discretus, edoctus fortè & fœliciter castigatus, se subtrahit à consiliis Regis, & curiali Labyrintho.

Rex Anglorum *versùs* Scotiam *tendit, provocatus querelis filiæ suæ.*

TEmpore sub eodem, cùm ex mandato Reginæ *Scotorum* & ejus familiarium Rex magis diatim ac magis sollicitaretur, & querelis moveretur, versùs *Scotiam* convocato exercitu lora dirigit & vexilla, gravem proponens versùs *Robertum* de *Ros* & *Iohannem Bailloil*, Milites, & magnæ viros potentiæ & auctoritatis, movere quęstionem. Certificabatur enim, ut asserebat, ex arcanis fidelium suorum mandatis crebrescentibus, quòd secus quàm deceret, aut expediret, & aliter quàm promiserant, tam Regnum *Scotiæ*, quàm Regem & Reginam contrectaverant. Et cùm Regno *Scotiæ* appropinquaret, pręmisit ante faciem suam Comitem *Gloverniæ Richardum*, & *Iohannem Mansel*, domini Regis specialem clericum & consiliarium, ut prudenter exploraretur, si *Robertus* de *Ros* clamorem opere complevisset. Et si fortè errorem suum, & crimen sibi impositum contumaciter præsumeret defendere, & contra stimulum calcitrare. Comes igitur & *Johannes*, secundum Regis præceptum præeuntes, concomitante electa familia & comitatu copioso, certificati quòd Rex & Regina *Scotorum* in *castro puellarum* tunc morarentur, concitò, sine aliquo strepitu illuc pervenerunt. Et seposito comitatu, sequente scilicet remotiùs, cautè Comes & *Iohannes*, quasi humiles de familia *Roberti* de *Ros* Milites, deceptis janitore & aliis custodibus, intraverunt. Deinde eorum comitatus & familia stillatim subsequuti, magnum sibi exercitum conflaverunt, ita scilicet ut si qui in castro erant ad illud custodiendum, præsumerent insurgere, ipsi qui jam intraverant illos minimè formidarent. Confidenter igitur accessit ad eos *Scotorum* Regina, conquesta graviter, quòd indecenter custodiebatur, vel potiùs incarcerabatur in castro illo, loco tristi & solitario, salubri aere & virore, ut juxta mare, penitus destituto. Nec licuit ei, ut dicebat, per Regnum suum spatiari, vel familiam habere specialem, vel etiam puellas, quas habere cupiebat, camerales & cubiculares: nec permissus est Rex maritus suus accessum ad eam habere maritalem, vel mutuis amplexibus congaudere. Et si aliquid arcanum querelis suis annecteretur, ignóratur. Comes autē & dominus *Iohannes*, utpote viri facundissimi & discretissimi, demulcentes eam, & lachrymas cum singultibus reprimētes, consolabátur eam civiliter & modestè, promittentes ei indubitatā super his excessibus correctionem. Fecerūtq; eos licēter in uno lecto Regē videlicet & *Scotorū* Reginā, ut sponsum & sponsam, cōdormire. Et districtè vocatus est *Robertus* de *Ros*, ut veniret instructus respondere ad sibi objiciēda, in curia domini sui Regis *Anglorū*. *Robertus* vero timens sibi, primo se subtraxit, sed posteà humiliatus, accessit. Fuerūtq; aliqui de Magnatibus indignantes, quod Comes & *Iohannes* tam subito & sine alicujus cōtradictionis obstaculo castrū eorum, quod est in introitu terræ illorum, & totius Regni tutela & repagulū, ultioni incumbentes, accesserūt, cum gravi multitudine castrum circumvallantes. Cum autē intellexissent, sese salvos esse, & fascinatos, quod Regē suum & Reginam eorum hostiliter obsedissent, recesserunt. Et sic in pace disposita & relicta sunt omnia. *Robertus* autem de

Ros,

1255.

Ros, sub certa forma spopondit venire ad curiam Regis *Angliæ* domini sui, de omnibus responsurus. Veruntamen Rex de consilio amicorum fortunalium, fecit seisire terras *Roberti*, & arctæ custodiæ deputari.

Discordia inter universitatem Parisiensem *& fratres* Prædicatores.

Diebus quoque sub eisdem, orta est gravis dissentio inter universitatem *Parisiensium* Scholarium, & fratres *Prædicatores* ibidem conversantium. Qui contra antiquam civitatis & universitatis consuetudinem, numerum limitatum legentium in Theologia intenderunt, sine universitatis assensu, ampliare. Tandem, licèt Rex ipse *Francorum* intenderet libertatem salvare Scholarium universitatis, similiter & cives; ipsi *Prædicatores* domino Papæ devoti, & propter eorum multimoda obsequia, ipsi curiæ gratiosi, in hoc certamine meliorem calculum reportarunt. Data est igitur sententia à domino Papa, pro fratribus *Prædicatoribus*, & omnibus Religiosis, ut legant deinceps licenter in Theologia: nõ considerato numero legentiũ, qui antiquitus tenebatur certus numero limitatus.

Io. *de* Bailloil *Regis pacem pecunia sibi comparat.*

Tempore quoque sub eodem, *Iohannes* de *Bailloil*, Miles, dives & potens, cujus pater in armis strenuus, Regi *Iohanni* in arcto posito multum servierat, & in dubiis casibus sæpè contulerat adminiculum; cùm graviter, sicut & *Robertus*, accusaretur, sibi pecunia, qua abundavit, Regis necessitati satisfaciendo, cautè pacem comparavit.

Rex redit à Scotia.

Cunctis igitur pacificatis, & ad votum ordinatis, cùm dominus Rex *Anglorum* & Regina sufficienter cum Rege *Scotorum* & Regina eorum filia colloquiũ mutuũ habuissent: Rex versùs Australes *Angliæ* partes reditum maturavit. Et obiter visitando Abbatias & Prioratus; Prælatorũ eorundẽ pecunia saginatus, eorum se precibus cõmendabat.

Rex aufert pecuniam apud Dunelmum *depositam.*

Et cùm venisset *Dunelmum*, intrans ecclesiam, breviter oravit ad feretrum beati & gloriosi Confessoris & Episcopi *Cuthberti*. Et de consilio susurronum & accusatione certificatus, quòd in eadem ecclesia deposita fuit non minima pecunia, videlicet Episcopi *Nicholai* & Episcopi *Elyensis*, & quorundam clericorum, qui ob confidentiam & reverentiam B. *Cuthberti* & ejus ecclesiæ, ibidem sub tutela Prioris & Conventus reposuerant bona sua: præcepit Rex, ut sui effractarii, licèt contradicerent Monachi, intrarent violenter; & ceris & sigillis confractis, à cistis & clitellis pecuniam inventam, irrequisito dominorum assensu, ad opus suum tollerent. Non quasi ablatam, vel violenter raptam, sed accommodatam sibi asportandam; non veritus pacem ecclesiæ tanti Sancti, et Dei ecclesiæ violare universalis, quam toties juraverat observare. Veruntamen quam sic mutuò acceperat, ad se reversus, posteà aliquando solvit dominis pecuniam, ac restituit; non tamen de injuria satisfaciens.

W. *de* Kilkem *consecratur in Episc.* Elyens.

Circa eadem tempora, consecratus est electus *Elyensis*, magister scilicet *Willielmus* de *Kilkem*, in Episcopum *Elyensem* in partibus transmarinis; scilicet apud *Belesium*, die assumptionis beatæ Virginis, ab Archiepiscopo *Cantuariensi*, qui tunc in partibus illis agebat. Archiepiscopus verò, quia electus ad ipsum in patriam suam venerat, omnia necessaria ei copiosè & honorificè contulit. Cui etiam applausit, & honores contulit *Petrus* de *Sabaudia*; ne viderentur in partibus propriis indigere. Episcopi verò *Angliæ* super hoc facto, tanquam sibi injurioso, doluerunt: similiter & Conventus *Cantuariensis*; quia semper in *Anglia* Episcopi consueverunt consecrari. Formidabant insuper vehementer, ne Archiepiscopi *Cantuarienses* hoc traherent in consequentiam, sicut factum novum; quod in ecclesia *Lincolniensi* per ipsum est usurpatum.

Electus Tholetanus *venit* Londinum.

Eodem anno, infra octavas nativitatis beatæ *Mariæ*, venit *Londinum* electus *Tholetanus*, frater Regis *Castellæ*, *Sinchius* nomine, ætate viginti annorum. Et cum eo quidam potens de *Hispania Garsias*, *Martinus* nomine, nesciebatur qua de causa: sed, prout dicebatur, ad ampliandum redditus suos cum opimis muneribus à rege percipiendis, qui talibus consuevit, omnia quæcunque à suis extorquet incircumspectè distribuere. Hujus utique Electi gestus & cultus & familia, nostratibus penitus dissidebat. Ætate enim adolescens fuit, annulum portabat in indice, dans populo benedictionem. Hospitium suum, scilicet apud *Templum novum*, fecit tapetiis, palliis, & cortinis, etiam pavimentum, pompose nimis adornare: familiam tamen habens vulgarem & inordinatam, palefridos paucos, sed mulos habens quamplurimos. Quos rex cùm audisset, præcepit districtè, ut cum summo honore reciperentur; & ne aliquod offendiculum quomodolibet invenirent. Ipsi verò hoc cognoscentes cives *Londinenses*, conviciis affecerunt eos & injuriis, crapulæ & luxuriæ insistentes. Rex autem super matrimonio contracto inter filium suum primogenitum *Edvardum* gloriabatur, ac si jam esset omnia jura sua ultramarina cum illa nova nupta, scilicet regis *Castellæ* sorore, consequutus: qui tamen in nullo se vel regnum suum, in illo promovit matrimonio.

Cum

1255.

Filius Regis Franciæ *ducit in uxorem filiam Regis* Castellæ.

CUm autem hæc ad notitiam Regis *Francorum* pervenissent, quod scilicet initum fuisset tale fœdus & matrimonium inter Regem *Castellæ* & Regem *Anglorum*, suspectas habens has novas nuptias; missis solennibus nunciis, postulavit filiam ejusdem Regis filio suo in uxorem exhiberi. Cupiens tanto viro matrimonialiter confœderari, & ut conditionem suam plus quàm Rex *Angliæ* melioraret, qui sororem suam tantùm uterinam filio suo *Edvardo* primogenito impetraverat maritandam, ipse Rex *Francorum* filiam petiit non negari. Quod ad votum obtinuit, datore ob honorem gratulante.

Variæ & inutiles expensæ Regis Angliæ.

SUmuntur interea sumptus quotidiani, ad bellum *Apuliæ* sustinendum; & in prædicto itinere, parum fructuoso non minimam expendit pecuniam. Electus *Tholetanus*, de Regis marsupio decem vel duodecim quotidie marcas exponit. Jam jam oritur nova causa thesaurum consumendi. *Thomas* enim quandoque Comes *Flandriæ*, avunculus scilicet Reginæ, & frater Archiepiscopi *Cantuariensis*, novum bellum in civitate *Taurina*, & apud *Astam* civitatem suscitavit; ad quod sustinendum & consummandum, oportet Regem & Ecclesiam *Cantuariensem*, imò etiam Reginam, maximam apponere portionem pecuniæ. Et sic undique Dominus Rex, qui partem suam jam de novo, multùm per filium suum abbreviavit; curis & sollicitudinibus discerpitur & dissecatur.

Episcopi Herefordensis *consilium pravum.*

DIebus autem sub eisdem, Episcopus *Herefordensis Petrus* de *Egeblanke* (cujus memoria sulphureum fœtorem exhalat ac deterrimum) ad Regem venit, quem noverat totis nisibus thesauros desiderare, & eis indigere: illiúsque auribus instillavit hoc virosum consilium, dicens; « Consenti domine mi proposito meo, & inopiam tuam non « tantùm revelabo, sed te faciam usque ad summam abundantiam thesauris abundare. « Si enim quasi ad aliquid leve negotium mihi feceris tria vel quatuor sigilla de aliquibus « authenticis *Angliæ* Prælatis habere: ego nova interpretatione inducam dominum « Papam (ut firmiter spero) ad hoc, ut obligent se singuli *Angliæ* Prælati, quasi coacti « nolentes, ad maximam pecuniæ solutionem, ut indigentiæ tuæ ad plenum satisfiat. Et cùm inclinasset cor Regis ad consensum, gavisi sunt quamplurimùm. Et confestim transalpinavit Episcopus, ut promissa effectui manciparet, adjuncto sibi quodam socio, *Roberto* videlicet *Waleranno*, ut efficaciùs dominum Papam fascinaret. Et cùm *Romam* pervenisset, invenit Papam mœstum & confusum, pro adversis quæ ecclesiæ nuper contigerunt. Erat insuper tot debitis innodatus, quòd audientium mentibus meritò stuporem poterant generare. Quæ omnia, Rex *Angliæ* sub pœna exhæredationis solvere tenebatur. Instabant insuper mercatores transalpini usurarii, exigentes urgentissimè & assiduè, ut persolvantur eis debita sua: quæ quotidie propter usuras, pœnas, & interesse, non minima suscipiebant incrementa. Et cùm sic angeretur Papa, respondit episcopus: « Sancte « pater, ne sollicitetur paternitas tua de quantitate & numero debitorũ, licèt inæstimabi- « li; quia ante recessum nostrum ab *Angliâ*, dominus Rex, ego, & hic miles peritissimus, « providimus tutam viam & certam formam, qualiter omnia sine difficultate solventur; « dummodò de favore & licentia tua, liceat mihi, quæ cor meũ parturiunt, prosequi cum « effectu. Dominus enim Rex tibi & ecclesiæ *Romanæ* devotissimus, adeò ecclesiæ & vi- « ris ecclesiasticis pronus est & munificus, tot exhibens officia, tot conferens beneficia, « in holosericis, ædificiis, cereis, donativis preciosis & variis, quòd Dei & omniũ homi- « nũ sibi gratiam comparavit. Similiter & Nobilibus suis tot confert munera, in terris, « gardis, & redditibus, ut meritò debeat charissimus omnibus reputari. Nuper per *Fran-* « *ciã* transiens, tot ecclesiis cyphos argenteos, pallas, monilia, & Magnatibus *Francorum* « & Prælatis tot contulit donativa in vasis, annulis, zonis, & firmaculis, tam opere quàm « materia preciosis; ut *Francis* suscitaret laudẽ & admirationẽ, per quod nomen *Anglo-* « *rũ* famosum sydera penetravit. Hinc est quòd desiderant *Angli* sitienter, & multũ com- « placeret eis, ex præcepto tuo seipsos exinanire & gravare, & ad hoc obligare, ut cogere- « tur pia voluntate ipsum jam dilectum regẽ à debitis omnibus liberare. Et ostendens literas, quas vulpina calliditate de quibusdam Prælatis extorserat, & sigillis eorũ consignaverat, se reddidit de prædictis commentis credibilem, & Papam fallaciis proniorem. Cui Papa: « Frater & amice charissime, fac super hoc quod industria vestra, quamplu- « rimùm commendamus, viderit expedire.

Proditio inaudita.

EPiscopus igitur *Herefordensis* adjunctis sibi quibusdam Cardinalibus, quorum arbitrio bulla exponebatur, quorumque consilio Papa prædecessoris sui præsumptuosum factum exequebatur: Prælatos *Angliæ* hujus fraudis penitus ignaros ad libitum obligavit ita graviter; ut si omnia retroacta gravamina recenserentur, hujus exactionis respectu levia possent reputari, annectens in literis quædam mendacia manifesta. Quod scilicet

tenebantur Prælati singuli, ad solvendum tali & tali mercatori *Senensi*, aut *Florentino*, tantam pecuniam; quam mutuò, ad expedienda quædam utiliter negotia ecclesiarum suarum, receperunt; cùm tamen nullum eorum unquam vidisset, vel cognovisset, vel de aliqua mentio pecunia facta fuisset. Sin autem infra brevissimum injuncta persolverent, plenam habebant potestatem ipsi usurarii, (quos *Franci Bugeros* vulgariter appellant) insontes Dei famulos, ecclesiæ Prælatos, omnimodis punire sententiis, jacturis gravibus condemnare, & angariis fatigare, sicut sequens sermo loco suo & tempore declarabit. 1255.

Applicat uxor Edvardi apud Doveram

ANno quoq; sub eodem, videlicet circa festum sancti *Dionysii*, cùm Rex rediens de partibus *Angliæ* Borealibus, *Londinum* properaret, ut interesset solenniis sancti *Edvardi*, in quindena *Michaelis*, *Alienora* Regis *Hispaniæ* soror, uxorq; *Edvardi*, cum magno comitatu & pompa (ita ut toti *Angliæ* esset suspectus adventus talis *Hispanorum*, ut ab illis violenter occuparetur) applicuit apud *Doveram*. Præcepitq; Rex, ut cum summo honore & reverentia tam alibi, quàm *Londini* reciperetur. Sed *Londini* maximè, in processionibus, luminaribus, classicis, cantibus, & aliis excogitatis lætitiæ generibus & solennitatis. Et adventanti, occurrerunt *Londinenses* festivis vestibus & phaleris adornati. Et cùm venisset illa nurus nobilissima ad hospitium sibi assignatum, invenit illud, sicut Electi *Tholetani* hospitium, holosericis pallis, & tapetiis, ad similitudinem templi, appensis, etiam pavimentum aulæis redimitum, *Hispanis* secundùm patriæ suæ fortè consuetudinem hoc procurantibus: ita ut fastus superfluitas, in populo sannos moveret & cachinnos. Graves autem personæ & viri circumspecti, futuros casus ponderantes, ex imo cordis profunda traxêre suspiria, gaudia quæ Rex omnibus alienigenis multiplicando impendit, subtiliter considerantes. Honores enim exhibiti in oculis *Hispanorum*, admirationem & stuporem, nec mirum, omnibus generabant. Doluerunt igitur *Angli* inconsolabiliter, quòd inter omnes nationes plùs cæteris coram Rege suo proprio viluerunt, & eisdem exterminium immineret irreparabile.

Miserabilis status Regni Angliæ.

INcrebuerunt insuper rumores deterrimi, videlicet quòd Legatus, vel Clericus Papalis, armatus Legati potestate, à latere venerat domini Papæ destinatus. Qui jam in foribus apparens, tantùm prosperum ventum exspectabat. Paratus enim erat & promptus in omnibus, in perniciem universitatis *Anglicanæ*, Regi primitus obsecundare, & omnes voluntati Regiæ, quæ tyrannica fuerat, contradictores anathematis vinculis oppressos innodare. Terruit insuper, & in abyssum demersit desperationis *Anglorum* tam Prælatos, quàm Magnates, quòd Rex sub tam ineffabili astutia attractis stillatim alienigenis, & successivè multos & ferè omnes *Angliæ* optimates, utpote *Gloverniæ*, *Waranniæ*, *Lincolniæ*, *Devoniæ*, Comites, & alios quàmplures Nobiles sibi attraxerit & confœderaverit, & suos fratres & consanguineos & affines, spoliatis indigenis, locupletaverit, ut si præsumeret universitas Regni pro suo jure stare, Rege adversante, nullam haberet contra Regem & suos alienigenas coërcendi potestatem, vel contradicendi facultatem. Comes autem *Richardus*, qui inter Magnates maximus recensetur, neutraliter se habebat. Similiter & alii, mutire non audentes. Archiepiscopus verò *Cantuariensis*, qui quasi umbo contra impetus hostiles esse debuit, negotiis variis & sæcularibus implicatus, & de grege suo in *Anglia* minùs sollicitus, in partibus agebat transmarinis longè remotis. Magnanimi Regni zelatores, videlicet *Eboracensis* Archiepiscopus, *Robertus* Episcopus *Lincolniensis*, *Warinus* de *Muntchensil*, & alii plures, de medio sunt sublati. Interim fratres Regis *Pictavenses*, *Provinciales*, & jam *Hispani*, & *Romani*, quotidie succrescentibus ditantur redditibus, & repulsis *Anglicis* honoribus sublimantur.

Edmundus filius Regis Angliæ investitur regno Siciliæ.

POst festum verò S. *Lucæ*, edicto Regio convocata convenit Magnatum numerosa multitudo. Venerat autem illuc ad Regem Episcopus *Romaniæ*, ex parte Papæ: qui apportans secum annulum, vice ejusdem Papæ, contulit ipsum annulum *Edmundo* filio Regis, investiens eum sic solenniter de Regno *Siciliæ* & *Apuliæ*. Unde elevatum est cor Regis in sublime, & exultavit, tanquam jam receptis *Siculorum* & *Apulorum* omnium homagiis, civitatibus, & castris, in Regem coronaretur. Et in propatulo Rex pater vocavit filium suum *Edmundum* Regem *Siciliæ*. Nesciebat autem, ut creditur, memoratus Episcopus, quòd contrita fuit Papalis expeditio, & effusus totaliter thesaurus Regis *Anglorum*, insuper alieno ære terribiliter obligabatur: & si fortè sciret, scire hoc cautè dissimulavit, ne munera perderet sibi præparata. Hoc autem profectò regem latuit, & Magnates. Episcopus autem antequàm rei veritas in *Anglia* sciretur, preciosis ornatus muneribus, illicò repatriavit. Rex autem nimis properè coram optimatibus, ad altare prosiliens,

1255. siliens, confisus nimis de Papali adjutorio, juravit transitum in *Apuliam* per sanctum *Edwardum*, de uno tantum habens solicitudinem, scilicet qualiter transiret in pace cum exercitu suo et thesauro regnum *Francorum*. Unde statim cogitavit, quem ad hoc impetrandum ad regem *Francorum* destinaret. Cogitavit insuper consequenter jura sua ultramarina imperiosè reposcere ab eodem, et potenter readquirere. Quia inter *Apuliam* et *Angliam*, foret quasi inter duas molas *Francia* conterenda. Misitq; illuc dominum *Iohannem Mansel*. Sed hoc posteà suo tempore dicetur.

Rex impedit electionem Archiepiscopi Eboracens.

TEmpore sub eodem, Rex in quantum potuit, electionem *Eboracensis* Archiepiscopi fecit differri et impediri, ut diutiùs et liberiùs bona diriperet Archiepiscopatus. Ait enim: Nunquam illum Archiepiscopatum anteà in manu tenui, ideo cavendum est, ne nimis cito elabatur. Elegerunt autem tandem, sive postularunt, Canonici unanimiter, magistrum *Sewalum* ejusdem ecclesię Decanum, virum modestum, sanctum, et in jure et aliis scientiis eleganter eruditum. Et misso magistro *Rogero de Holdernessa*, viro perito et gratioso, res fœliciter perducitur ad effectum, prout dicetur in sequentibus.

Iudæi duriter tractantur, ob puerum ab eis crucifixum.

ANno quoq; sub eodem, circa festum Apostolorum *Petri* et *Pauli*, *Iudæi Lincolniæ* furati sunt unum puerum, *Hugonem* nomine, habentem ætate octo annos. Et cùm ipsum in quodam conclavi secretissimo, lacte & aliis puerilibus alimentis nutrirent, miserunt ad omnes ferè *Angliæ* civitates, in quibus *Iudæi* degebant, & convocarunt de unaquaq; civitate aliquos *Iudæorum*, ut in contumeliam & opprobrium *Iesu Christi*, interessent sacrificio suo *Lincolniæ*. Habebant enim, ut dicebant, quendã puerum absconditum ad crucifigendum. Et convenerunt multi *Lincolniæ*. Et convenientes, constituerunt unum *Iudæum Lincolniensem* pro Judice, tanquam pro *Pilato*. Cujus judicio & omnium favore, affectus est puer diversis tormentis. Verberatus est usq; ad cruorem & livorem, spinis coronatus, sputis ac cachinnis lacessitus. Et insuper à singulis punctus cultellis, qui dicuntur *Anelatii*, potatus felle, derisus probris & blasphemiis, & crebrò ab eisdem, frendentibus dentibus, *Iesus* Pseudopropheta vocatus. Et postquam diversimodè illuserant ei, crucifixerunt. Et lancea ad cor pupugerunt. Et cùm expirâsset puer, deposuerunt corpus de cruce, & nescitur qua ratione evisceraverunt corpusculum: dicitur autem, quòd ad Magicas artes exercendas. Mater autem pueri, filium suum absentem per aliquot dies diligenter quæsivit, dictumq; ei à vicinis, quòd ultimò viderunt puerum, quem quæsivit, ludentem cum pueris *Iudæorum* sibi coætaneis, & domum *Iudæi* cujusdam intrantem. Intravit igitur mulier subito domum illam, & vidit corpus pueri in quendam puteum præcipitatum. Et cautè convocatis civitatis Ballivis, inventum est corpus & extractum. Et factum est mirabile spectaculum in populo. Mulier autem mater pueri, querula, & clamosa omnes cives in uno convenientes, ad lachrymas & suspiria provocavit. Erat autem ibidem dominus *Iohannes* de *Lexintona*, vir quidem circumspectus & discretus, insuper eleganter literatus. Qui ait: Audivimus quandóq; quod talia *Judæi* in opprobrium *Iesu Christi* domini nostri crucifixi, non sunt veriti attemptare. Et capto uno *Iudæo*, in cujus domum scilicet intravit puer ludens, & ideo aliis suspectior, « ait illi: Miser, nescis quod te festinus manet interitus? Totum aurum *Angliæ*, non « sufficeret ad ereptionem tuam aut redemptionem. Veruntamen dicam tibi, licèt in« digno, qualiter poteris vitam tuam reservare, & membra, ne mutileris. Utrunq; tibi « salvabo, si quæcunq; in hoc casu aguntur, sine falsi stamine mihi pandere non formi« des. *Iudæus* igitur ille, cui nomen *Copinus*, sic credens viam invenisse evasionis, re« spondit, dicens: Domine *Iohannes*, si dictis facta compensas, pandam tibi mirabilia. « Et animavit eum & stimulavit ad hoc domini *Iohannis* industria. Et ait *Iudæus*: Vera « sunt quæ dicunt *Christiani*. *Iudæi* ferè quolibet anno, unum puerum in injuriam & « contumeliam *Iesu* crucifigunt. Sed non quolibet anno comperitur. Occultè enim « hoc faciunt, & locis absconditis & secretissimis. Hunc autem puerum, quem *Hugo*« *nem* vocant, immisericorditer nostri *Iudæi* crucifixerunt, & cùm obiisset, & mortuum « vellent abscondere, non potuit obrui in terra, nec abscondi. Inutile enim reputaba« tur corpus insontis, augurio, ad hoc enim eviscerabatur. Et cùm manè putatur abscon« ditum, edidit illud terra & evomuit, & apparuit corpus aliquoties inhumatum supra « terram, unde abhorruerunt *Iudæi*. Tandem in puteum præcipitatum est, nec adhuc « tamen poterat occultari. Mater enim improba omnia perscrutando, tandem corpus « inventum Ballivis intimavit. Dominus autem *Iohannes* tenuit *Iudæum* vinculis mancipatum. Et cùm hæc Canonicis Ecclesię *Lincolniensis* Cathedralis innotuissent, petierunt

runt corpusculum sibi dari. Et concessum est illi. Et cùm ab infinitis satis consideraretur, honorificè in ecclesia *Lincolniensi*, tanquam preciosi martyris, humabatur. Sciendum, quod *Iudai* tenuerant puerum vivum per decem dies, ut tot diebus pastus lacte, tormenta vivus multiformia tolerat. Cùm Rex redisset de partibus Borealibus *Angliæ*, & certificaretur de præmissis, increpavit dominum *Iohannem*, quod tam flagitioso vitam & membra polliceretur, quòd dare nequiverat. Dignus enim erat blasphemus ille & homicida, mortis pœna multiformi. Et cùm judicium reo immineret irremediabile, "ait: Imminet mihi mors mea, nec potest mihi dominus *Iohannes* perituro suffragari. "Nunc dico vobis omnibus veritatem: Hujus pueri, de quo calumniantur *Iudæi*, morti consentiebant omnes ferè *Iudæi Angliæ*. Et cujuslibet ferè civitatis *Angliæ*, in "qua *Iudæi* habitant, quidam electi convocabantur ad illius pueri immolationem, quasi "ad Paschale sacrificium. Et cùm hæc dixisset simul cum aliis deliramentis, ligatus ad caudam equinam, & tractus ad patibulũ, aereis cacodemonibus in corpore & anima præsentatur. Et alii *Iudæi*, hujus facinoris participes, quater viginti & undecim, in bigis *Londinum* ducti, carcerali custodiæ mancipantur. Qui si fortè ab aliquibus *Christianis* plangerentur, ab æmulis eorum *Caursinis* siccis lachrymis deplorabantur. 1255.

Octodecim Iudæi tracti ad patibulum & suspensi.

POsteà verò, per inquisitionem Justiciariorum domini Regis, perceptum fuit & inventum, quòd *Iudæi Angliæ* communi consilio puerum innocentem, pluribus diebus flagellatum, interimerunt crucifixum. Sed posteà pro iniquitate illa, matre dicti pueri contra ipsos de tali morte appellationem suam coram Rege constanter prosequente, Deus ultionum Dominus dignam pro meritis reddidit retributionem. Nam in die sancti *Clementis*, octodecim de ditioribus & majoribus civitatis *Lincolniensis* fuerunt tracti, & ad furcas novas, ad hoc specialiter præparatas, vento præsentati. Et in Turri *Londinensi*, plusquam viginti ter ad simile judicium in carcere sunt reservati.

M. Rustandus à Papa destinatus, venit in Angliam.

CIrca dies eosdem, dominus Papa *Alexander* destinavit ad partes *Anglicanas*, magistrum *Rustandum* Legistam, natione *Gasconiensem*, Subdiaconum suum, dans domino Archiepiscopo *Cantuariensi*, & Episcopo *Herefordensi*, & eidem *Rustando* potestatem colligendi decimam de *Anglia*, de *Scotia*, & de *Hybernia*, ad opus domini Papæ vel Regis indifferenter, *non obstantibus aliquibus literis indulgentiis priùs directis, sub quacunq; forma verborum, vel etiam causa, pro qua concessa fuit, vel omni quod intelligi possit obstaculo*. Dedit etiam eisdem dominus Papa potestatem, absolvendi dominum Regem crucesignatum à voto suo, ne iret in terram *Hierosolymitanam*, ita tamen ut iret in *Apuliam* hostiliter, ad debellandum *Manfredum* filium *Frederici* quondam Imperatoris, validum ecclesiæ *Romanæ* inimicum. Accepto à domino Rege sacramento per Episc. *Bononiensem*, specialiter ad hoc à domino Papa destinatum, & ad investiendum *Edmundum* de regno *Siciliæ*, ut prædictum est.

Parliamentum celebratum, propter commissionem M. Rustandi.

ANno verò sub eodem, ad festum sancti *Edwardi*, fuerunt apud *Westmonasterium* omnes ferè *Angliæ* Magnates. Inter quos priùs Rex alloquebatur fratrem suum Comitem *Cornubiæ Richardum*, petens ab eo instantissimè auxilium pecuniare. Cui Comiti dominus Papa similiter literas deprecatorias direxerat, supplicans in quadraginta millibus, salvo fratri suo, mutuò subveniret, ut quasi dans ea eidem, pium daret aliis exemplum subveniendi. Comes autem nec preces Regis, nec Papæ voluit exaudire, & eò maximè, quòd negotium eundi in *Apuliam* assumpsit sine consilio suo & assensu Baronagii sui, sibilis *Transalpinantium* fascinatus. Ab aliis autem interpellatum fuit, de subventione facienda. "Et responsum fuit, quòd omnes tunc temporis non fuerunt juxta tenorem magnæ chartæ suæ vocati, & ideo sine paribus suis tunc absentibus, nullum voluerunt tunc responsum dare, vel auxilium concedere, vel præstare. Rex itaq; "ad consuetas conversus cavillationes, ut Magnates flecteret ad consensum, per multos dies negotium Parliamenti distulit inchoari, ita ut usq; in mensem, fictis occasionibus negotium protelaret. Et tunc ad alium locum conciliaturos, evacuatis in civitate *Londinensi* crumenis, potiùs provocavit, quàm convocavit. Comes verò *Richardus*, vir cautus & circumspectus, episcopum *Herefordensem*, & *Robertum Walerannum* socium suum, acriter & merito redarguit, eo quod tam enormiter in regni subversionem, Regem infatuarent. Et sic infecto negotio singuli provocati, ad propria remearunt. Sciendumque quod quando dominus Rex rediit de *Gasconia*, tenebatur debito trecentarum millium Marcarum & quinquaginta. Nec tamen idcirco desiit inconsultè, tam prodigaliter, quàm prodigaliter quotidiè thesaurum suum habitum & habendum alienigenis distri-

1255. buere, quem *Anglia*, quam puteum reputavit inexhaustum, fuerat ejectura. Electo etenim *Tholetano*, redditum & thesaurum contulit non modicum. Similiter & episcopo *Bononiensi*, *Rustando* quoq; cum donativis charissimis, contulit unam opimam præbendam in ecclesia *Eboracensi*.

M. Rustandus *crucem prædicari jubet contra* Manfredum.

IPsisq; quoq; temporibus fecit magister *Rustandus* publicè prædicari, ut crux assumeretur, *Londini* primò, & posteà alibi, ab omnibus sanctæ Ecclesiæ zelatoribus, contra *Manfredum Fredrici* quondam *Romanorum* Imperatoris filium, Dei & ecclesiæ *Romanæ* & domini Regis *Anglorum* inimicum *Saracenis* adhærentem, & eosdem receptantem & foventem, & alienum Regnum injustè occupantem. Et quicunq; iter ipsum assumeret, plenissimam peccatorum suorum consequeretur remissionem, ac si *Terram sanctam* adiret peregrinans. Quod cum audirent fideles, mirabantur, quòd tantum eis promitteret pro sanguine *Christianorum* effundendo, quantum pro cruore infidelium aliquando. Et moverunt sannas & risum prædicatorum mutabilitates. Et aliquo loco cùm magister *Rustandus* prædicaret, in fine sermonis annexuit: *Estote filii obedientiæ. Obligamini tali & tali Mercatori, in tanta pecuniæ quantitate.* Et hoc inter Religiosos in capitulo, cùm tamen nunquam super hoc, anteà rumor sollicitâsset.

Treuga facta in Terra sancta.

INcolæ autem *Terræ sanctæ*, videntes quòd parùm curaret Papa de liberatione *Terræ sanctæ*, quam ipse Dominus noster sua præsentia & tandem proprio sanguine consecravit, treugas inierunt cum *Soldano Babyloniæ*, qui bellum habuit cum *Soldano Damasceno*, Et ipsas usq; ad decennium prorogarunt.

Eboracensis *Archiepiscopus electus vexatur à Rege*.

DIebus quoq; sub eisdem, Magister *Sewalus* Decanus *Eboracensis*, electus in Archiepisc. ejusdem ecclesiæ ritè, videns possessionem ecclesiæ suæ distrahi, destrui, & dissipari, dolet inconsolabiliter. Insuper dominus Rex, eò quod dictus Decanus non fuit de legitimo procreatus matrimonio, postulationem de ipso factam quibusdam frivolis exceptionibus, nitebatur impedire.

Ioan *de* Grai *à Curia se subtrahit*.

EOdémq; tempore, dominus *Iohannes* de *Grai*, miles, moribus & strenuitate commendabilis, quia fortè ex adjunctione & frequentia curarum curialium conscientiam sentiens sauciatam, & similiter propter senium, quod caput suum jam dealbaverat, à curia sese subtraxit, qui domini Regis Consiliarius extiterat præcipuus, præcavens sibi, prout creditur, de futuris. Formidabat enim, ne Consiliarii Regis pro frequentibus erroribus, quandóq; non mediocriter culparentur.

Literæ Papales impetratæ per Episcop. Herefordens.

EPiscopus *Herefordensis* cum suo *Rustando* in Prælatos *Angliæ*, maximè Religiosos, auctoritate Apostolica roboratus, desævire cœpit his literis: Alexander *Episcopus, servus servorum Dei, Episcopo* Herefordensi, *&c. Cùm te sciamus pro utilitatibus Abbatis & Conventus Sancti ac Monasterii Sancti pro quibus ad sedem Apostolicam accessisti, magna oportere subire gravamina expensarum, ne pro defectu ipsarum eadem inexpedita remanere contingat, fraternitati tuæ contrahendi mutuum propter hoc usq; ad summam quingentarum, vel sexcentarum, vel septingentarum, vel ampliùs Marcarum sterlingorum, nomine dictorum Abbatis & Conventus, & Monasterii, & ipsos Abbatem & Conventum, ac successores eorundem, & ejusdem Monasterii bona creditoribus obligandi, ac renunciandi constitutioni de duabus diebus edita in Concilio generali, & beneficio restitutionis in integrum & omnibus literis indulgentiis Apostolicis impetratis, & impetrandis, necnon & conventioni judicum, si ipsorum creditorum nomine Apostolicas literas super hoc cujuscunq; tenoris in posterum impetrari contigerit, plenam auctoritate præsentium concedimus facultatem. Ita tamen, quòd ipsi & successores eorum creditoribus hujusmodi pecuniam solvere, necnon ad damna & expensas ac interesse, si à termino à te statuendo, pecuniam eandem non solverunt, super quibus juramento ipsorum vel eorum alicujus, sine aliqua probatione, qui dictam pecuniam mutuaverint credi volumus, teneantur. Et dictis creditoribus prætextu alicujus constitutionis canonicæ vel civilis, aut cujuscunq; privilegii vel indulgentiæ, de quibus in nostris literis plenam & expressam oportet fieri mentionem. Et ne ipsi & successores eorum, ampliùs in aliquo valeant se tueri, dictam pecuniam in utilitatem ipsorum Abbatis & Conventus, & Monasterii versam esse, probandi necessitas non incumbat. Data, &c.* Eodem tempore, petiit Papa pecuniam sibi commodari à Comite *Richardo*, scilicet quinq; millia Marcarum, ad promotionem nepotis sui *Edmundi*. "Cui Comes: Nolo thesaurum superiori commo- "dare, quem non possum distringere. Hæc & alia detestabilia à sulphureo fonte *Romanæ* ecclesiæ, proh pudor, imò & proh dolor, tunc temporis emanarunt.

RVstandus tunc temporis universos Angliæ Prælatos convocavit auctoritate Papali Londinum conveniendos; ut ibi domini Papæ præceptum obedienter audirent, in quindena sancti Michaelis. Et de arduis, tam domini Regis, quàm Papæ negotiis contrectantes, tanquam filii obedientiæ, discrete ac favorabiliter de rebus postulatis & postulandis responderent: Ubi cùm dictis loco & tempore convenissent, lectis & intellectis Rustandi potestatibus, fecit idem sermonem fieri ab universis exigendo infinitam pecuniam per scripta plena injuriis & iniquitate, quæ possent patientissimi cor virulenter sauciare. Quæ pecunia, si consideretur & colligeretur, ecclesia Anglicana, imò totum regnum vilissimæ subjaceret servituti, & irrestaurabili læderetur paupertate. Erat autem onus importabile, quod aliis imposuit bajulandum, *nolens illud digito movere*. Ut enim de aliis sileam, soli domui sancti Albani iunxit sexcentas marcas domino Papæ numerare: exceptis usuris & gravibus conditionibus, quibus ipsam domum arctarent Mercatores usurarii; quibus concessa potestas ad suæ voluntatis fuerit arbitrium ecclesias opprimendi. Præterea conabantur Rustandus & Episcopus Herefordensis, & eorum complices, terminum solutionis festinando abbreviare; sub poena suspensionis & excommunicationis. Quem terminum, nullo modo tenere possent obligati. Sed hoc factum est, ut cogerentur Prælati mutuò accipere ipsam pecuniam à Mercatoribus, & eorum usuris illicò intricati subjacere. Quod omnibus & singulis non tam difficile, sed impossibile videbatur. Et cùm strictissimum consilium super his per plures dies haberetur, longa trahens, præcordialiter suspiria Episcopus Londinensis Fulco ait: « Antequam tantæ Ecclesiæ consentiam servituti & injuriæ, « ab intolerabili oppressione profectò decapitabor. Cujus constantiam cùm audisset « Episcopus Wigorniensis Walterus ait in propatulo: Et ego priusquam tali subjaceat « Ecclesia sancta subversioni, suspendio condemnabor. Quorum salubribus assertionibus omnes alii firmiter animati, constanter promiserunt se vestigia beati Thomæ Martyris, qui pro libertate Ecclesiæ se permisit excerebrari, pedetentim sequuturos. Attamen arctabantur undique, Rex adversabatur, Papa pecuniæ inhians inimicabatur, Magnates matri suæ Ecclesiæ non compatiebantur, Rustandus homo literatus & efficax ad nocendum stimulabat: Archiepiscopus Cantuariensis, qui vacillantis Ecclesiæ Petri ac naviculæ fluctuantis nauclerus esse teneretur; in partibus transmarinis ac remotis terrenis negotiis implicatus, gregem suum minus quam expediebat gubernavit. Eboracensis Archiepiscopus, vir magni consilii & profundi pectoris, in fata concessit. Electus Wintoniensis, tum quia Pictaviensis, tum quia frater Regis persequentis, tum quia non Episcopus, suspectus habebatur, atque idcirco vitabatur. Herefordensis verò Episcopus non suspectus, sed manifestus adversarius habebatur. Invocata igitur Sancti Spiritus consolatione, appellantes ad præsentiam Papæ, qui sinum refugii pandere habet omni oppresso, super tam intollerabili & inaudita exactione, contradixerunt voluntariis & impetuosis magistri Rustandi oppressionibus & comminationibus. Et ilicò acclamatum est Londini voce præconia, auctoritate Episcopi Londinensis, nec aliquis auctoritate literarum magistri Rustandi placita moveret vel exequeretur diebus pluribus. Quod cùm eidem Rustando intimaretur, conquestus est Regi gravissimè, asserens quod Episcopus Londinensis omnes alios Prælatos animavit, ad contradicendum voluntati Regiæ ac Papali. « Rex autem iratus valde coviciabatur Episcopo, asserens « quod nec ille Episcopus, nec aliquis de genere ejus ipsum Regem dilexisset. Et quod efficaciter procuraret, ut Papa animadverteret in ipsum & puniret. Ad quod Episcopus; « Auferant Episcopatum, quem tamen non possunt de jure auferre, Papa, et Rex, qui « me fortiores sunt. Tollant mitram, galea remanebit. Ipso etiam tempore instillatum est multorum auribus quoddam incredibile, quod quidem absurdum est et nefas credere, quod scilicet quidam falsarii Bullâ nequiter abutebantur. Et scedulis vacuis, Bullam appendebant; ut quid placeret eis posteà inscriberetur. Dicebant enim ad invicem: Non placeat Christo, ut dominus Papa, qui proculdubio vir sanctissimus est, talibus consentiret enormitatibus, quem constat esse ad tantum apicem divinitus sublimatum. Qui fecit, quod nunquam aliquem Papam fecisse meminimus, postulavit enim ab Ecclesia precum devotionem sibi impendi. Et quomodo credi potest, quòd hic faciat pejora prioribus? absit. Et ita quærentes solacium suæ imperitiæ & angustiæ, falsariis talia deliramenta sub involucro imputabant.

1255.

Concilium Londini habitum à Prælatis Angliæ.

1255.

Episc. Herefordensis *& sui nituntur schisma inter Prælatos suscitare.*

PRocurare interim summoperè nitebantur Episcopus *Herefordensis* & *Rustandus*, & alii *Transalpini*, suscitare schisma & divisionem inter Prælatos *Angliæ*, ne concorditer cohærentes, dominum Papam in viam dirigerent veritatis. Et sic à proposito frustrarentur, pecuniis inhiantes, secundum illud Euangelicum: *Omne regnum in se divisum desolabitur.*

Redit Edvardus de Gasconia.

TEmpore sub eodem, videlicet in vigilia S. *Andreæ*, rediit dominus *Edwardus* de *Gasconia*. Quo die à Magnatibus *Angliæ* quamplurimis, & civibus *Londinensibus*, civitate *Londino* nobiliter adornata, est receptus, & usque ad regiam *Westmonasterialem*, cum magna pompa & applausu est perductus.

Concordia inter Episcop. Dunelmense *& I. de* Baillol.

EOdemque anno, facta est concordia inter Episcopum *Dunelmensem Walterum*, & *Johannem* de *Baillol*, militem, super pluribus controversiis inter ipsos motis. Similiter est pax reformata inter Priorem de *Thinemua* & dictum *Johannem*. Ipse enim *Johannes* supra quod deceret, & animæ suæ expediret, avarus, rapax & tenax; tam ecclesiam de *Thinemua*, quàm ecclesiam *Dunelmensem*, diu ac multum injustè vexaverat, & enormiter damnificaverat. Nec non & alias Ecclesias ac viros ecclesiasticos ac milites, causis excogitatis & inventis, sibi vicinos læserat fatigatos, juxta illud,

Omnisque superbus, impatiens consortis erit.

Similiter autem & avarus, cui sua non sufficiunt, alienis inhiabit. Cognoscens autem dominus Rex, quòd idem *Johannes* multis denariis abundaret, quæstionem gravem contra ipsum, ut prædictum est, intendit: sperans pro pace redimenda, thesauri sui cumulum mutilare. *Robertus* autem de *Ros* simili modo illaqueatus, multiformiter viluit damnificatus.

Revocata est universitas Parisiensis.

IPSIS quoque diebus, reformata & revocata est cleri *Parisiensis* universitas, quæ suspensis lectionibus & disputationibus, & multis scholarium dispersis, patuit discrimini, per fratres *Prædicatores*, qui consuetudinem universitatis antiquam voluerunt commutare, perturbata. Veruntamen eorum conditio, quia de eleemosynis sustentantur, non mediocriter est deteriorata. Domus autem Monachorum ordinis *Cisterciensis*, *Parisiis* studentium, quæ per Abbatem *Clarevallensium*, videlicet de *Lexintona*, natione *Anglicum*, propter opprobria fratrum *Prædicatorum* & *Minorum*, initiata est, fœlix diatim suscepit incrementum. Et placuit Deo, Prælatis, & populo eorum honesta & ordinata conversatio. Non enim vagabantur per civitates & pagos. Non erat eis pro claustrali materia, Oceanus, scilicet infra muros suos clausi & stabiles conversantes: suo secundum regulam sancti *Benedicti* obediebant superiori. Quod laudabile reputabit, qui regulam sancti *Benedicti* voluerit intueri. In principio videlicet genera distinguens Monachorum, *Sarabaitas* & *Gyrivagos* reprehendit. Veruntamen prædicationibus suis insistentes, & ordinariorum auctoritatem enervantes, multis laudabiles, multis quoque se præbuerunt reprehensibiles. Assumpserunt enim multi audaciæ cornua delinquendi; eò quod non oportuit eos suo sacerdoti peccata confiteri. Ecce nocumentum. Aliqui verò, proprio sacerdoti, quia fortè temulento, vel ob aliquas alias caussas occultas, renuerunt confiteri, qui ad alas consolationis & consilii *Prædicatorum* & *Minorum* transeuntium, confidenter confitentes avolarunt. Et ecce refugium, & utilitatis frugalitas.

Obiit Ægidius Hispanus *Cardinalis.*

OBiit autem eodem tempore, magister *Ægidius Hispanus* Cardinalis. Qui ætate fermè centenarius, singularis, pare carens, extitit columna in curia *Romana* veritatis & justitiæ, & munerum aspernator, quæ rigorem æquitatis flectere consueverunt.

Comes Marescallus commovetur ad iram, contra Regem.

IN concilio verò priùs memorato, quod per multos dies inutiliter protrahebatur, *Rustandus* falsos rumores & adinventos, ut sic dominum Regem magis incurvaret, fecit suscitari & dispergi, videlicet quòd *Manfredus* dissipato exercitu suo, potionatus in portis mortis extitit constitutus. Quapropter humiliatus, & suam cognoscens miseriam, à Papa quæ pacis erant instantissimè rogitabat: unde tota curia *Romana* mirabili exultatione refecta, certificabatur quòd omnia optata super negotio *Apuliæ* ad votum consequentur. Unde Rex adeò exhilaratus est, & falsa consolatione elevatum est cor ejus, ut filium suum Regem palàm appellaret. Et præproperè ad altare, quod proximum erat, juravit super illud, quòd iret in *Apuliam*, ipsam ad opus filii sui *Edmundi* recepturus. In eodem autem Parliamento, cùm Comes Marescallus verba justa faceret pro *Roberto* de *Ros* (qui graviter inculpabatur, ita quòd jam appellatus de scelere de vita periclitabatur) dominus Rex congessit turpia convicia, tam in ipsum Comitem,

1255.

Comitem, quàm *Robertum*; vocans Comitem in propatulo proditorem. Cui Comes “ ira inflammata torvo vultu respondit, *Mentiris*. Nunquam profectò proditor fui, vel “ ero. Et addidit: Quid mihi, si vos jus dirigat, facere potes, vel nocere? Cui Rex: “ Annonam tuam, possum flagellandam & venalem exponendam diripere. Et sic edo- “ mitus, humiliaberis. Cui Comes, Si hoc feceris, flagellatorum capita vobis mittam amputata. Et cùm timerentur duriora, interponentibus se amicis, ab invicem sunt divisi. Et intercisa sunt verba ampullosa, sed non penitùs pacificata; quin iram & odium parturirent. In hoc igitur mutilato concilio, cùm nihil de principali negotio perficeretur, “ tandem ultima die Barones responderunt, quòd noluerunt seipsos ampliùs, ut hacte- “ nus fecerunt, in aliorum commodum depauperare; nec voluerunt de arduis regni ne- “ gotiis arcanis contractare. Omnia enim viderant plena vulpinis insidiis & suspicionibus. Scatet civitas *Londinum* non jam tantùm *Pictavensibus*, *Romanis*, & *Provincialibus*, sed *Hispanis*, qui *Anglis*, maximè civibus *Londinensibus*, nocumenta machinantur; adulterando, fornicando, jurgando, vulnerando, & interimendo. Rege eos minimè refrænando, sed potiùs defendendo. Et concilium, si concilium dicendum est, cum multorum gemitibus est solutum. In festo autem beatæ *Luciæ*, Archiepiscopus *Dublinensis* *Lucas* viam universæ carnis est ingressus. Quem quia intrusione *Huberti* de *Burgo* quondam Justitiarii, cujus idem *Lucas* extitit capellanus, in Archiepiscopum *Dublinensem* promovebatur, purgavit eum Dominus pœnitentem cæcitate corporali, plurimis misericorditer annis flagellatum.

Manfredo victori, multi adhærent.

CUM hæc autem in *Anglia* agerentur, in *Transalpinis* partibus fortunalis rota volumen fecit prodigiale. Quos enim paulò antè in sublime exaltaverat, in abyssum demersit confusionis. Dissipatis enim exercitibus Papalibus, *Apuli*, cùm audissent quòd Papa terram eorum cuidam *Anglico* ignoto & alienigenæ, sine eorum consensu, contulisset, indignati sunt vehementer. Et idcirco majori furore efferbuerunt, eo quòd Papa crucesignatos super ipsos *Apulos*, quasi super infideles, convertit exterminandos. Igitur omnes *Apuli* Domino *Manfredo* sese manciparunt: & cum illo stantes universi, etiam qui quandoq; cum Papa steterunt, numerosum exercitum contra Papam conflaverunt.

Secunda congressio Prælatorũ coram Rustando.

PER idem tempus, dum omnium *Angliæ* Prælatorum universitas iterum coram magistro *Rustando Londini* congregarentur, & nimis quotidianis deceptationibus vexarentur: Tandem propter absentiam Archiepiscopi *Cantuariensis*, qui in ultramarinis partibus morabatur; & propter ecclesiam *Eboracensem*, quæ secunda est in regno, vacantem, & propter aliquorum Episcoporum absentiam: cepit certa responsio super postulatis à Domino Papa per magistrum *Rustandum*, dilationem usque ad festum Sancti *Hilarii*, ut tunc omnes ibidem congregati, efficaciter & præcisè responderent. Et sic divisi, singuli post multa damna, expensas, & tædia, nescientes quid acturi forent, ad propria remearunt. Si enim sive justè, sive injustè per dictum magistrum *Rustandum* suspenderetur quis, vel excommunicaretur, Rex quasi *leo* in abscondito, *quærens quem devoraret*, post quadraginta dies omnia diriperet infiscata. Papa & Rex, velut Pastor & Lupus, in ovium exterminium confœderati, omnibus ruinam minabantur. Ex tunc igitur quasi cæci palpantes ad parietem, divisi sunt; & quilibet sibi consulere more *Anglicorum* satagebat. Qui si de communi assensu communem syndicum & prolocutorem ad *Romanam* curiam destinassent, fœlici pace congauderent communiter.

Electus Tholetanus & Episc. Bononiensis recedũt ab Anglia

CErtificati igitur tam Electus *Tholetanus*, quàm Episcopus *Bononiensis*, quòd Papale robur confractum est & enervatum, & quòd Dominus Rex in maximam præcipitaretur jacturam & confusionem, noluerunt pandere seriem veritatis. Sed ditati muneribus impreciabilibus, stillatim recedentes, clanculò repatriarunt, & omnes qui Regem falsis pollicitis infatuaverunt, excepto magistro *Rustando*, quem Regia simplicitas adhuc sustinuit commorantem. Cùm autem hujus maximè deceptionis, & Papalis confusionis Regi veraciter innotuisset, si sciret dolere, inconsolabiliter doluisset. Si pudorem nosceret, usque ad amaritudinem spiritus confunderetur. Si quid cordis habuisset, provocatus de tot injuriis & damnis lacessitus, ultioni condignæ intenderet. Sed effœminatus & fascinatus, adhuc post tot deceptiones alienigenarum & hostium regni conciliis adhærebat: nec salubribus suorum naturalium persuasionibus, dignabatur inclinare. Et ut hoc indubitanter sciri possit, per quoddam verbum insolens & absurdum, quod idem *Rustandus* in fine memorati concilii (cuidam conquerenti super tam injusta

Digitized by Google

1255. injusta exactione Papali, in præsentia omnium, qui ibidem fuerunt, dixit: "Nisi esset ob "reverentiam Episcoporum hîc præsentium, non derelinqueretis impunitus, dum pilum haberes in capite. Ecce verbum præsumptionis & temeritatis, per quod perpendi potest, quòd ex Regis protectione cornua præsumpsisset. Similiter & magistro *Leonardo*, in cujus ore posita fuerunt verba Episcoporum exponenda, dixit idem *Rustandus*: Sunt- "ne hæc verba aliorum ab ore tuo proponenda? Vel ex teipso hæc habes? Et jussit illa scribi, quasi summo Pontifici intimanda. Et expavit magister *Leonardus*, quasi amissurus sua, licèt nil dissonum veritati aut rationi protulisset, maximè cùm alii pro eo verba facere noluissent. Obligatio, qua Rex Papæ obligabatur, dicitur ascendisse ad ducenta millia librarum, & quinquaginta millia librarum sterlingorum, ad quæ persolvenda mercatoribus, Prælatos *Angliæ* Episcopus *Herefordensis* nescios obligavit.

Contentio inter Episc. Bathoniēsem & Abbatem Glastonensem

EOdem tempore mota est gravis contentio inter Episcopum *Bathoniensem* & Abbatem *Glastonensem*: unde Episcopus iter arripuit *transalpinum*, ut *Romæ* causa terminaretur. Rex autem partes Abbatis tuebatur, non considerans multiformes labores & expensas, quas eodem anno eundo & redeundo in *Hispaniam*, & etiam in remotissimas *Hispaniæ* partes subierat, precibus regiis obsecundando.

Catalogus mortuorum circa hæc tempora.

OBierunt autem illo anno, vel illi anno tempore contermino, Archiepiscopus *Eboracensis Walterus*, de *Grai*, Episcopus quoque de *Sancto David*, *Thomas Walensis*, Episcopus *Lincolniensis Robertus*, magister *Willielmus Lupus* Archidiaconus *Lincolniensis*, Rex *Alemanniæ Willielmus*, qui & Comes *Hollandiæ*; & multi nobiles & ignobiles in ore gladii, vel submersi in confinio *Flandriæ* & *Brabantiæ*. Obiit & magister *Robertus* de *Tortuna* Archidiaconus in curia *Romana*, qui ibidem degens, legit in Theologia, & in eadem curia *Ægidius Hispanus*, & *Willielmus* nepos *Innocentii* Papæ, Cardinales. Obiit & *Warinus* de *Muntcheinsil*, Baro nobilis & dives; qui magnum & nobile condidit testamentum, ut prædicitur. Obiit & *Ernaldus* de *Bosco*, unus de Prothoforestariis *Angliæ*, moribus & armis strenuissimus. Obiit & *Johannes Romanus* Canonicus *Eboracensis*, avarus & cavillosus, dives valdè & senex. De familiaribus Regis obierunt Episcopus *Sarisburiensis Willielmus*, qui inter cætera facta sua sæcularia, unum suscitavit, quod infinitas super caput congessit maledictiones. Obiit quoque *Willielmus* de *Havenhulle*, Regis thesaurarius. Obiit insuper *Petrus Chaceporc*, qui sine vitam claudere meruit glorioso, condito nobili testamento. Obiit & *Robertus Passelewe*. Obiit quoque *Richardus*, magister coquorum Regis, multo thesauro instauratus, qui fermè quinque, vel amplius, marcarum millia dicitur habuisse moriturus. De familia autem Reginæ speciali, obierunt Dominus *Robertus Muscegros*, ipsius Reginæ Senescallus. Obiit & *Walter* de *Brudel*, ejusdem Reginæ Thesaurarius. Obiit & magister *Alexander* Physicus. tres viri omni laude dignissimi. Obiit autem omnium horum electissimus, Archiepiscopus *Eboracensis Walterus* de *Grai*; de cujus peritia & fidelitate si quis dubitet, custodia regni, quum Rex in ultramarinis agebat, testimonium perhibebit. Eodem quoque anno obierunt quidam nobiles in partibus *Gasconiæ*; qui ibidem cum rege militabant. *Johannes* quoque *Franciscus*, regis clericus, Consiliarius specialis, Beatæ *Mariæ Eboracensis*, & de *Selebi* Coenobiorum desolator, morte subarratus, morbo paralytico est percussus.

Anni conclusio.

TRansiit igitur annus ille *Romanæ* ecclesiæ & Papali curiæ, si devotionem populi reputet, virulentissimus. Expiravit enim, quæ consuevit haberi devotio habita à Prælatis & populo penes matrem nostram *Romanam* ecclesiam, & patrem & pastorem nostrum, Dominum videlicet Papam. Et si illa curia fideles *Christi* multoties usque ad amaritudinem spiritus cruentaverit, nunquam tamen, sicut hoc & sequenti anno, tam lethaliter universos *Christi* servos & singulos sauciavit. Coguntur enim insontes idololatrare, & quasi apostatæ, veritati, quæ Deus, abrenunciare. Et præter hoc (quod etsi intolerabile sit, tamen tolerabilius reputatur) bonis temporalibus violenter deprædantur. Quæ autem inconvenientia annus iste *Angliæ* præsentavit, præsenti pagina duximus inserenda. Cassantur Sanctorum privilegia indulgentiæ, nec reputantur, & hoc non sine injuria eorundem. Potestatem habet Papa in his, quæ operantur in ædificationem, non in his, quæ ad ruinam, secundùm Episcopum *Lincolniensem Robertum*. Pro triennio, commutatur quinquennium; in promissione decimæ, subitò & tacitè, quia promissa sit per trienniū. Novum super terrā. Consueverūt semper laici Prælatis decimare,

tantùm

tantùm nunc Prælati laicis decimare coguntur. Concessa fuit decima in subsidium *Terræ Sanctæ*, cogimur transferre eam in subsidium *Apuliæ* contra *Christianos*. Concessa fuit decima pro observatione chartæ quam tenere prædictus Rex *Henricus* tenebatur; quæ tamen non observatur. Concessa fuit decima, ut Regi in *Terram Sanctam* peregrinanti, particulatim, secundùm provisionem distribueretur: non uti nunc, de obligatione injustissima, graviora subire cogimur, multipliciter mentiri, falsò profectò, juramento, quòd cœlitùs prohibetur in utroque testamento. Concedere cogimur terminos solutionis, quos nullo modo tenere possumus, ut incidamus in laqueos usurariorum suorum, quos socios eorum novimus, & participes. Datur potestas personis prorsus indignis, super nobiles ecclesias, & eorum Prælatos excellentes. Venduntur Prælati, ut boves & asini: ecce ultimæ conditio servitutis. Ecce venditores, ejiciendi à templo, flagellandi. Sed quia ignobilius est, facere injuriam violenter, quàm pati, cum innocentia, credendū est, quòd super hoc clamor ascendat querulus ad Deum Dominum ultionum. Transiit inquam annus iste, licèt merita nostra illud non exigant, frugifer & fructifer, ita ut summa frumenti ad duorum solidorum; avenæ verò ad duodecim denariorum precium, descenderet. Hoc etiàm anno, odium inveteratum, quod suscitaverat infœlix altera *Medea*, Comitissa scilicet *Flandrensium*, intantum excrevit malorum aggerem; ut sequeretur hominum strages infinita. Quia jam parvo tempore evoluto, cædes *Christianorum* per sæcula deploranda, tam ex parte *Francorum*, quàm *Alemannorum*, læsos acuit ad ultionem. *Saturnus* utique in suo dominabatur domicilio, qui est omnium Planetarum tristissimus, unde ab *Ovidio* dicitur *Falcifer*, quia metit virentia, & vivida mortificat. *Terra Sancta*, propter treugas acceptas in pace suspiciosa decennali, tolerabilis; *Judæis* autem cruentissimus.

ANNO Domini M.CC.LVI. qui est annus Regni Domini Regis *Henrici* quadragesimus, fuit idem Dominus Rex ad Natale Domini *Wintoniæ*, ubi frater ejus Electus invenit ei cum preciosis donativis omnia, utpote cum eo convivante, necessaria. Et cum inter loquendum fecisset Rex verba pro eis, qui de Conventu dispersi fuissent, Monachis, ne notam incurrere videretur ingratitudinis, qui ipsum in tantum apicem sublimarunt, & hoc per preces ipsius Regis, respondit Electus. "Nunquid non novit innocentia vestra, sitim *Romanorum* hydropicam, toties expertam? Novi quòd nunquam sedabitur. Cui Electus: Nec unquam siccabitur mei fons thesauri, quin follosis illorum rictibus & spongiosis visceribus satis infundatur, donec meum de Monachis mihi adversantibus desiderium adimpleatur. Et eisdem diebus, cùm Mercatores *Gasconienses*, scilicet Vinitores, multa damna & injurias per emptores, sicut consueverant, sustinuissent Regios, lis exoriretur, responderunt Vinitores Regis exactoribus: "Nos novum Dominum habemus, de quo multum fructum utilitatis nobis speramus profuturum, unde credimus, quòd vestras malas rapinas, quas consuetudines appellatis, in leges bonas, vel saltem tolerabiles, commutabitis. Novus Dominus noster est, & expedit ei, ut utili fruatur concilio, & nos in hac novitate sic tractet in omni mansuetudine & justitia, ut ipse, qui est quasi planta tenera & novella, crescat fœliciter dilatata, & fructificet roborata. Quibus cùm æditui Regii noluerunt obtemperare, sed vina eorum, sicut consueverant, sine solutione violenter diriperent, ipsi *Gasconienses* Dominum suum, videlicet *Edwardum*, adierunt, querimoniam gravem de supradictis exponentes, addendo quòd licentiùs ac liberiùs poterant, tanquam Mercatores, inter *Saracenos* applicare, mercimonia sua venalia expondituri, & precia convenientia sine impedimento reportaturi. Regis igitur Ballivi hoc audientes, irati Regem adierunt dicentes: "Domine, non est in *Anglia* Rex, nisi unus, qui habet justitiam exhibere. Mercatores vinitores *Gasconienses*, alii quàm tibi conquesti sunt de injuria, quam asserunt falsò sibi inferri. Et hoc in præjudicium tuum & regni constat redundare. Et cùm hoc Rex graviter acciperet, ecce *Edwardus* superveniens de his injuriis, suis illatis hominibus, graviter est conquestus, asserens se talia nullatenus velle tolerare. Cùm autem Rex talia intellexisset, ingemuit ab alto, dicens: Ecce sanguis & viscera mea impugnant me. Ecce sicut jam adversùm me commotus est frater meus Comes *Richardus*, sic & filius meus primogenitus. Ecce jam renovantur tempora avi mei *Henrici* secundi, contra quem sui quandoque charissimi filii procaciter recalcitrabant. Multi igitur super hoc sinistrè augurantes, ne ventura pejora sequerentur, formidabant. Rex autem consilio fretus saniori, sub silentio hæc omnia dissimulabat,

Rex Angliæ celebrat Natalitia Wintoniæ.

1256. & modestè jussit injurias commissas emendare. *Edwardus* verò, quasi præcavens sibi, ex tunc familiam suam amplians, cum ducentis equis equitavit.

Eclipsis Solis

ET dum gaudia Natalitia adhuc agerentur, sexto die Natalis Domini, tertio videlicet Calendas Januarii, hoc est, in vigilia *sancti Sylvestri*, Sol passus est eclipsim particularem, *Tholeti* autem universalem. Tertio verò die sequenti, videlicet die circumcisionis, erat secundùm Calendarium Luna prima.

Prælati Angliæ mutire non audent contra Rustandum.

IN festo autem Sancti *Hilarii*, congregati sunt *Londini* Episcopi *Angliæ* & Archidiaconi, undique vehementer angustati, ut darent responsum magistro *Rustando*, Papæ & Regis clerico, Papæ nuncio, Regis procuratori. Coram quo, cùm magister *Leonardus*, de quo priùs fit mentio, quasi cleri advocatus, & proloquutor universitatis, verba faceret pro Episcopis; & inter cætera responderet *Rustando*, qui se erigebat contra ma-« gistrum *Leonardum*; dicens, *quòd omnes ecclesiæ sint domini Papæ*; & diceret satis mo-« destè, *verum est, tuitionem*, non *fruitionem*, vel *appropriationem*: secundùm quod di-« cimus, *omnia esse Principis*; ac si diceretur, *defensione, non dispersione*. *Et hæc intensio* « *fundatorum*. Ad hæc iratus magister *Rustandus*, ait: Loquatur de cætero quisque pro « se, ut sciat tam Papa, quàm rex, quid quis in eorum dicat negotio. In quo verbo omnes ita fuerunt attoniti, quòd mutire vel non audebant, vel ignorabant. Patuit enim jam luce clarius, quòd Papa & Rex in gravamẽ ecclesiæ & cleri confœderabantur. Contra igitur postulata appellatum est. Noluit enim magister *Rustandus* mutare unum iota unius « scripti quod scripserat: in quo insertum fuit, ut affirmarent Prælati, se recepisse mutuò « à Mercatoribus *Transalpinis* pecuniæ memoratæ quantitatem non minimam, & ipsam « fuisse conversam in suarũ cõmodum ecclesiarũ, quod profectò manifestè falsum esse constitit universis. Unde affirmabant, nec sine ratione, quòd mori in hac causa, via fuisset martyrii manifestior, quàm fuerat in causa beati *Thomæ* Martyris. Cùm autem magister *Rustandus* videret omnes usq; ad amaritudinẽ spiritus contristari, mansuetior effectus, « dissimulavit, dicens, se velle cũ domino Papa super hoc habere colloquiũ. Veruntamen missus est *Romam* Decanus *Londinensis*, scilicet *S. Pauli*, & quidam alii, pro universitate ecclesiæ *Anglicanæ*. Timebatur autem super omnia, ne in hac causa occumberẽt Prælati præ duplici impetu tam validorum adversariorum, videlicet Papæ & Regis, & ne hæc servitus detestanda, & oppressio ecclesiæ & cleri, traheretur in consequentia; quod esset per sæcula deplorandum.

Provisio de observandis chartis libertatum concessarũ, &c.

PRovisumque est salubriter, ut magnæ chartæ regis *Johannis*, quas sponte promisit Baronagio *Angliæ*, & iste rex præsens iterum, & nunc iterum de novo in magna aula *Westmonasteriensi* sponte & liberaliter concessit, sub pœna horribilis Anathematis conserventur. Et propter regis tyrannidem, quam non desinit exercere in ecclesiis vacantibus, alia charta, quam memoratus rex *Johannes* concessit regno, conspectibus Papæ præsentaretur. Quam propter sui utilitatem, si inviolabiliter observaretur, præsenti paginæ duximus annectandam.

Confirmatio chartæ Regis I. per Papam Innocentiũ iii.

INnocentius *tertius, &c. Venerabilibus fratribus & dilectis filiis & universis ecclesiarum Prælatis per* Angliam *constitutis, Salutem & Apostolicam benedictionem. Dignis laudibus attollimus magnificentiam creatoris, postquam idem, qui est mirabilis & terribilis in consiliis, super filios hominũ aliquãdiu toleravit suæ spiritus tempestates, quasi ludẽs taliter in orbe terrarũ, ut sic ostenderet infirmitatẽ & insufficientiã nostrã, nobis statim cùm voluit, dicens* Aquilonidi, & Austro, noli prohibere, *imperansq; ventis & mari, statuit procellam in aurã, ut nautæ portũ obtineant præoptatũ. Cùm enim inter Regnũ & Sacerdotiũ* Anglicanũ, *non sine magno periculo atq; damno super electionibus Prælatorum, gravis fuerit controversia diutiùs agitata; illo tandem cui nil est impossibile, quiq; ubi vult spirat, mirabiliter operante, charissimus in* Christo *filius* Johannes *Rex* Anglorum *illustris, liberaliter ex mera & spontanea voluntate, de communi consensu Baronum suorum, pro salute animæ suæ ac prædecessorũ & successorum suorum, concessit & suis literis confirmavit, ut de cætero in universis & singulis Ecclesiis & Monasteriis cathedralibus & conventualibus totius Regni* Angliæ, *in perpetuum liberè fiant electiones quorumcunque Prælatorum majorum & etiam minorum. Nos igitur hoc ratum & gratum habentes, concessionem hujusmodi vobis, et per vos ecclesiis et successoribus vestris, prout in eisdem literis Regis perspeximus contineri auctoritate Apostolica confirmamus; ac præsentis scripti patrocinio communimus.* Ad majorem autem firmitatẽ, & perpetuam memoriam hujus rei, præfatas Regis literas super hoc confectas, præsentibus fecimus annotari, quarum tenor talis est:

Johannes

1256.

IOANNES *Dei gratia Rex* Angliæ, *Dominus* Hyberniæ, *Dux* Normanniæ, Aquitaniæ, *Comes* Andegaviæ, *Archiepiscopis, Episcopis, Comitibus, Baronibus, Militibus, Ballivis, & omnibus has literas visuris, salutem. Quoniam inter nos & venerabiles patres nostros* Stephanum Cantuariensem, *Archiepiscopum, totius* Angliæ *Primatem, & sanctæ* Romanæ *ecclesiæ Cardinalem*, Willielmum Londinensem, Eustachium Elyensem, Ægidium Herefordensem, Jocelinum Bathoniensem, & Gastonensem, & Hugonem Lincolniensem *Episcopos, super damnis & ablatis eorum tempore Interdicti, per Dei gratiam de mera & libera voluntate utriusque partis plenè convenit, voluimus non solùm eis quantum secundùm Deum possumus satisfacere, verumetiam toti ecclesiæ* Angliæ *salubriter & utiliter in perpetuum providere. Inde est, quòd qualiscunque consuetudo temporibus nostris & prædecessorum nostrorum, hactenus in ecclesia* Anglicana *fuerit observata; & quicquid Iuris nobis hactenus vendicaverimus in electionibus quorumcunque Prælatorum, nos ab ipsorum petitione, pro salute animæ nostræ & prædecessorum & successorum Regni* Angliæ, *liberaliter mera & spontanea voluntate, de communi consensu Baronum nostrorum, concessimus & constituimus, & hac præsenti charta nostra confirmamus de cætero universis & singulis ecclesiis & monasteriis cathedralibus & conventualibus totius Regni* Angliæ, *ut liberæ sint in perpetuum electiones quorumcunque Prælatorum majorum & minorum, salva nobis & hæredibus nostris, custodia ecclesiarum & monasteriorum vacantium, quando ad nos pertinent. Promittimus insuper, quòd nec impediemus, nec impediri permittemus per nostros, nec procurabimus quin in universis & singulis ecclesiis & monasteriis, postquam vacaverint Prælaturæ, quandocunque voluerint liberè sibi præficiant electores pastorem, petita tamen à nobis priùs & hæredibus nostris licentia eligendi, quam non denegabimus nec differemus. Et si fortè (quod absit) denegemus, aut differemus, nihilominus procedant electores ad electionem canonicam faciendam. Et similiter post celebratam electionem, noster requiratur assensus; quem non denegabimus, nisi aliquid rationale proposuerimus, & legitimè probaverimus, propter quod non debeamus consentire. Quare volumus, & firmiter jubemus, ne quis vacantibus ecclesiis vel monasteriis, contra hanc nostram concessionem & constitutionem in aliquo veniat, vel venire præsumat. Si quis verò contra hoc aliquo unquam tempore venerit, maledictionem Dei omnipotentis & nostram incurrat, his testibus,* Petro Wintoniensi *Episcopo*, W. *Marescallo, Comite de* Penbrokæ, W. *Comite* Warenniæ, R. *Comite* Cestriæ, S. *Comite* Wintoniæ, G. *de* Mandevilla, *Comite* Gloverniæ & Essexie, W. *Comite de* Ferrariis, W. Briw. W. *filio* Giroldi, W. *de* Catelupo, H. *de* Novilla, R. *de* Ver. W. *de* Huntunthfeld. *Datum per manum magistri* R. *de* Marisco *Cancellarii nostri, xv. die Ianuarii, apud* Novum templum Londini, *anno Regni nostri xvi. Anno scilicet Domini M.CC.xv. Nulli ergo omnino homini liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere, & ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare præsumpserit, indignationem Dei, & beatorum* Petri & Pauli *Apostolorum ejus, se noverit incursurum. Datum* Laterani, *tertio Calend. Aprilis, Pont. nostri anno xviij.*

Charta concessionis regis Iohannis.

HÆC & alia *Romam* deferenda, salubriter à summo Pontifice discutienda, providebantur. Sed quid juvat? hæc adjectio detestabilis omnia infirmat. Prævaricatores, susurrones, & Magnatum adulatores, pervertentes omnia, sinistrè interpretantur universa. Reportantque frequenter queruli à *Romana* curia tale responsum, videlicet à domino Papa & fratribus: "*Nolumus his diebus principes offendere*, & addunt: *Oportet* "*multa dissimulare, & conniventibus oculis* (licet lædant) *pertransire*. Et sic, proh dolor, per meticulosos rigor justiciæ, maximè in illa curia, cernitur vacillare.

Multorū pia provisio euertatur.

EIsdemque diebus, obiit *Iohannes Romanus* Archidiaconus *Richemundiæ*, quàmplurimis saginatus redditibus & thesauris, hominum avarissimus. Hic fermè quinquaginta annis thesauris incumbens acervandis, unus de nobilioribus Canonicis *Eboracensis* ecclesiæ, primus, vel de primis fuit, qui quasi explorator impiissimus arcana *Angliæ* reseravit, & provocavit *Romanos*, ut redditibus *Angliæ* solito avidiùs & thesauris per fas & nefas inhiarent. Quo defuncto, Rex illicò ejus præbendam & alia bona, quæ poterat occupare, ad suum contulit, ratione vacationis Archiepiscopatus, beneplacitum.

Iohannes Romanus *Archidiaconus* Richemundiæ *moritur.*

ANNI verò illius sub eodem tempore, obiit Episcopus *Sarum, Willielmus* de *Eboraco*, qui ab adolescentia alumnus curiæ, per quam etiam promotus fuerat in Episcopatum *Sarum*. Inter alia sæcularia, quibus deditus extitit, quandam pro lege consuetudinem pessimam in regno suscitavit; ut scilicet pro quantulocunque tenemento faciat tenens & subjectus suo superiori, à quo videlicet tenet, in magnum subditorū damnum & detri-

Episcop. Sarū W. *de* Eboraco *obiit.*

1256. & detrimentum, & superiorum parvũ vel nullum emolumentum, sequelam curiæ etiam invitus: unde qui nunquã hoc fecerant, mirabantur se ad hoc fuisse coactos. Transiit autem idẽ Episcopus ab his curis & sollicitudinibus mundialibus, ij. Cal. Feb. ad pericula quæ sæculares & curiales creduntur subituri. Opera enim eorum sequuntur eos.

Archiepisc. Cant. vexat ecclesiã Roff.

DIebus sub eisdem, Archiepiscopus *Cantuariensis Bonifacius*, ecclesiam *Roffensem* prægravans, ejusque invadens possessiones; tantam de facto suo notam incurrit vituperii, ut ecclesia, cujus esse debet defensor, per eum dicatur vexari. Episcopus autem *Roffensis*, cùm domino Regi hujus ultori, lachrymabiliter super tanta injuria conquereretur, Rex demisso vultu respondit: Non possum eum flectere ad justiciam vel hu-"militatem, ne ipsum tam generosum, & genus suum tam magnificum, præcipuè reginam, offendam vel contristem.

Scandalum ortũ per Minores.

PER idem tempus, cùm quidam *Iudæi* infames de morte miserabili pueri *Lincolniæ* crucifixi, per juramentum. xxv. Militum morti adjudicandi, in carcere *Londinensi*, videlicet lx. & xi. reservarentur ad suspendendum, secretos nuncios, prout æmuli eorum affirmant, ad fratres *Minores* miserunt, ut intercederent pro eisdem, ut à morte & carcere liberarentur, qui tamen morte digni erant turpissima. Ipsi verò (ut perhibet mundus, si mundo in tali casu credendum est) mediante pecunia, ipsos suis precibus & intercessione & à carcere & à morte, quam meruerant, *Iudæos* liberarunt; ut piè credendum arbitror, spiritu ducti pietatis. Quia quamdiu quis in via est & in hoc mundo, liberum habet arbitrium, salvari potest, & sperandum est de eo. Pro Diabolo autem, aut manifestè damnatis, non est sperandum nec orandum, quia non est spes de ipsis. Mors enim & diffinitiva sententia, ipsos semel irrevocabiliter illaqueant. Nec potuit eos hæc responsio excusare, quin licèt inculpabiles, scandalũ eos denigraret. Populus jam plebeius, ne ipsis, ut priùs, in eleemosynis suis benefacerent, manum retraxerunt. Et sicut *Londinensiũ* tepuit devotio penes *Minores*, ita & *Parisiensium* refriguit charitas versus fratres *Prædicatores*, qui Universitatis antiquas & approbatas consuetudines, conati sunt infirmare.

Captus Senator Romanus incarceratur.

HOC etiam anno captus est à *Romanis* Senator eorum *Brancaleo*, quia Magnatibus urbis, sicut & populo *Romano* videbatur rigidissimus executor justitiæ, & ultor culparum inexorabilis. Quo capto & incarcerato, uxor ipsius Senatoris *Bononiam* venire festinavit, ut civibus *Bononiensibus*, quod de Apostolico Senatore concive eorum, pro cujus salvatione obsides ferme, xxx. tenebant, actum fuisset, pleniùs intimaret. Quo cognito, cives *Bononienses* obsides, quos pro *Brancaleone* obtinuerunt, arctiùs tenuerunt. Primates igitur *Romæ* querimoniam super hoc Papæ gravem reponentes, procurantibus quibusdam Cardinalibus *Romæ* oriundis, obtinuerunt, ut si *Bononienses* obsides, quos pro *Brancaleone* retinuerunt, non redderẽt *Romanis*, civitas *Bononiæ* Interdicto supponeretur. Quod & factũ est. *Bononienses* autẽ Interdictũ sustinuerũt, nolẽtes obsides reddere *Romanis*. Sciebãt enim proculdubiò, quod si redderẽtur, *Brancaleo* festinè morti traderetur.

Rex Francorũ habet Parlamentum generalissi.

IN crastino autem purificationis beatæ *Mariæ*, Rex *Francorum* generalissimum tenuit Parliamentum, ad quod dominus Rex *Angliæ* speciales nuncios destinavit, exigens, ut creditur, sua jura ultra marina. Credebat enim esse *Francis* formidabilis. Nihil autem obtinuit, nisi manifestam contradictionem. Sed per nuncios suos certificabatur, quòd Papales exercitus irrestaurabiliter dissipabantur: nec oportuit ampliùs de *Sicilia* vel *Apulia* sollicitari. Propter quod non rogavit qui missus fuerat, videlicet dominus *Mansel*, Regem *Francorum*, ut liceret Regi *Anglorum*, & his qui nomine ejus censentur, liberum transitum habere per Regnum *Francorum* cum manu armata, vel thesauro, usq; in *Apuliam*, quam Papalis ei ad opus filii sui *Edmundi* contulerat munificentia. Rediit ergo vacuus, nisi quòd rumores certos reportavit de Papalis exercitus contritione.

Bellum Taurinense ob captivitatem Thomæ de Sabaudia.

EIsdemque diebus, Archiepiscopus *Cantuariensis Bonifacius*, additis sibi Electo *Lugdunensi Philippo*, *Petro* de *Sabaudia*, & manu armata non minima; profectus est ad partes *Italiæ* ad expugnandum civitatem *Taurinam*, in qua *Thomas* frater eorundem *Sabaudiensis*, quondã Comes *Flandriæ*, captus in vinculis tenebatur. Idẽ enim *Tho.* subjectis suis torvus & nocivus extiterat, & eos secus quàm deceret, & contra eorum consuetudinem, tractaverat. Unde cives *Taurinenses* & *Astenses*, & alii eisdẽ confœderati, nolentes ejus injuriosos impetus ampliùs tolerare, restiterunt ei in faciem, propter genus suum præclarũ, in quo plus æquo confidebat, ac in insontes tyrannicè protervi ebat. Unde, ut prætactũ est, ipsum in carcerem detruserant compeditum. Venerunt igitur ad ejus ereptionẽ quasi rapida tẽpestas *Sabaudienses*, quibus potẽter cives restiterunt. Superveniens autem

autem multitudo copiosa cives compulit retroire, & in suam se recipere civitatē, quam potenter obsiderunt. Abundabat autem *Petrus* thesauro, quem Com. s *Richardus*, interposito tamen pignore, liberaliter commodaverat. Abundabant insuper Archiepiscopus *Cantuariensis* & Electus *Lugdunensis* sacro thesauro nobilium, quibus præfuerūt, ecclesiarum: unde populoso exercitui suo larga stipēdia pluendo distribuebāt. Cæterum dominus rex *Anglorū*, & regina maximè, quæ magis tenebatur, sterlingos desiderabiles eisdē affluenter transmiserūt. Dominus autē Papa, ut videretur esse amicus domini regis & reginæ *Anglorū* efficax, & adjutor non inanis: non aurū vel argentū, sed quandā epistolā elegantē consolatoriā transmisit: quam in *libro* reperire poteris *Additamentorum*.

Io. *de* Derlintona *ad consilium regis* Angliæ *vocatur*.

DOminus Rex eisdem diebus vocavit fratrem *Iohannem* de *Derlintona* ad familiare consilium suum, qui de ordine *Prædicatorum* existens, literatura pollebat excellenter & consilio. Necesse enim habuit rex, sanum consilium & consolationem habere spiritualem. Certificatus enim de contritione Papæ & sui exercitus, unde regnum patuit discrimini, animo consternatus est vehementer.

Rex Ang. regē Manniæ *baltheo cingit militari*.

AD Pascha verò, dominus rex *Angliæ* regem *Manniæ* baltheo cinxit militari, & in tyrocinio suo beneficia impendit & honores. Nomen autem regi *Manniæ*, *Magnus* erat.

Interitus W. *de* Hollandia *Regis* Alemanniæ.

ET eodem anno, *Willielmus* de *Hollandia*, quem dominus Papa creaverat & in tantum sublimaverat, ut jam adeptus fuisset regnum *Alemanniæ*, & magnam materiam & occasionem ad Imperium *Romanum* obtinendum præconceperat, post infinitos Papales thesauros in eo & per eum exhaustos, *Frisones* homines rudes & incultos, ac indomitos levi nactus occasione cœpit hostiliter impugnare. Ipsi verò Septentrionalem quandam inhabitantes regionem, norunt navali bello desævire, & super glaciem feraliter dimicare. De quorum *Frisonum* & *Sauromatarum* illis conterminorum regione frigida, dicit *Iuvenalis*:

Vltra Sauromatas fugere hinc libet & glacialem Oceanum, &c.

Frisones igitur, expositis tam per mare & arundineta, quam per terram, quæ tamen palustris est, insidiis, cùm hyemalis magis rigor ingrueret (videlicet circa purificationē beatæ Virginis) ipsum *Willielmum* cum jaculis, quæ vulgariter *Gaveloces* appellant, quorum maximè noticiam habent & usum, *Danisq;* securibus & gesis, lineis & levibus armaturis cooperti, è vestigio hostiliter insequebantur. Et cùm pervenirent ad quandā paludē, & insideret idem *Willielmus* equū magnū bellicosum, ferro coopertū, loricatus & galeatus, crustis confractis glacialibus, quæ semipedalē excesserant spissitudinē, equus usq; latera submersus, infixus est in limo profundi. Quem cùm assessor iratus, usq; ad viscera confodiēs calcaribus præacutis cruētaret, & cùm equus fervens & magnanimus resurgere niterētur, nec poterat, confractus & obrutus, magis submersus, ipsum insidentē volutando in fragmentis lubricis & hispidis oppressit. Superirruentes igitur *Frisones*, cùm non esset qui oppresso subveniret, quia omnes fugerant cōmilitones, consimilem vitantes absorptionē, ipsius *Willielmi* corpus jaculis undiq; quod jam humefactū frigore obriguerat, inmisericorditer, licèt misericordiā postularet, confoderunt. Obtulit autē suis peremptoribus pro redēptione, ut ei parcerent, & vivū evadere permitterent, infinitam pecuniæ quantitatem: sed inhumani homines, non parcentes, ipsum in frusta detruncarunt. Et sic ab apice excelsæ dignitatis flos militiæ *Willielmus*, *Alemanniæ* Rex, & Comes *Hollandiæ*, cum de Imperio planè subarratus esset, Papæ creatura & alumnus, in abyssum confusionis ad arbitrium suorum hostium præcipitatur. « *Mori autem hostium arbitrio*, prout di« cit Philosophus, *est bis mori*. Hæc autem cùm domino Papæ innotuissent, doluit tot thesauros undecunq; & qualecunq; raptos & collectos, in *Charybdim* transmisisse.

Obiit Ætesia *Comitissa* Warranniæ.

EOdemque anno obiit *Ætesia* Comitissa *Warranniæ*, soror domini regis uterina, in flore juventutis suæ & prosperitatis, in dolorem regis maximum, suique mariti Comitis *Warenniæ I.* adolescentis.

W. de Hort. & W. de S. Edvardo, *Monachi S.* Albani, Romam *missi*.

ET circa idem tempus, cùm quidam Clericus *Transalpinus*, ecclesiæ beati *Albani* nocumenta & damna machinaretur, missus est unus fratrum ejusdem ecclesiæ ad *Romanam* curiam, ut contra dictū clericum, qui *Iohannes* de *Camezana* dicebatur, quod justum erat, impetraret. Dictus igitur frater, videlicet dominus *Willielmus* de *Hort*. memoratæ ecclesiæ Cellararius, assumpto secū magistro *Willielmo* de *S Edvardo*, Dominica Palmarum iter arripuit transalpinum. Habuit etiam secum literas domini Regis elegantissimas, pro ipso deprecatorias, tam domino Papæ, quàm Cardinalibus. Quas quia Rhetoricè

1256. & optimè conceptæ & compositæ fuerunt, redarguit ille *Johannes* cavillator, falsitatis: asserens quòd tam magnus intercessor, tam specialiter, tam familiariter, nunquam pro quodam simplici Monacho literatoriè domino Papæ & aliis gravibus & auctenticis personis intercessit. Sed ipsius versuta redargutio, Regis posteà testimonio patuit denudata. Si quis illas literas videre desiderat, in *libris Additamentorum* poterit reperire.

Literæ Papales ad Abbatē S. Albani.

EOdemque die missæ fuerunt literæ à domino Papa, Abbati & Conventui memoratæ ecclesiæ, *sancti* scilicet *Albani*; ut infra mensem solverent quibusdam Mercatoribus quingentas marcas, in quibus tenebantur eisdem Mercatoribus. Quem terminum si transgrederentur, scirent se ex tunc suspensos. Hoc insertum fuit in tenore literarum, cùm tamen nunquam scirent se alicui obligari. Et simili modo multis aliis Cœnobiis factum est, ut videlicet sic cogerentur jugum subire Mercatorum fœneratorum. Et ut efficaciùs pecuniam extorquerent exactores, dicebant omnia exigi ad opus domini Regis, præparati ad iter peregrinationis arripiendum.

Judæi captivi manumittuntur.

EOdem anno, Idus Maii, dimissi sunt quieti *Judæi* xxiiij. & xi. à Turri *Londinensi*, qui infames ibidem tenebantur compediti, pro crucifixione sancti *Hugonis* pueri *Lincolniensis*. Qui, inquam, *Judæi*, in jurata fuerunt culpabiles, juxta assertionem *Judæi* primò *Lincolniæ* suspensi.

Conventus Episc. Angliæ Londini.

EPiscopi *Angliæ*, variis exagitati angariis, in quindena Paschæ convenerunt *Londini*, *Rustando* præscisè super exactione postulata responsuri. Qui primò fracti & discordes, fuerant recessuri. Posteà verò, animati per Barones, contradixerunt, ne domino Regi de Baroniis suis aliquid contribuerent.

Abbates Cisterciensis ordinis Radingū vocantur corā Rustando.

DIebus sub eisdem, magister *Rustandus* vocavit omnes Abbates *Cisterciensis* ordinis in *Anglia* auctoritate Apostolica, ut corā eo quarta Dominica post Pascha apparerent, mandatū domini Papæ ibidē audituros. Qui cùm convenissent loco & die quo eos vocaverat, *Rustandus* facto prologo satis prolixo, postulat ab eis ad opus Papæ & ad opus Regis juvamen pecuniare non modicū, quantū ascendit preciū lanarū suarū, vel ampliùs. Et novit mundus, quòd in lanis eorū omnis eorū subsistit cōmoditas & sustentatio. Quod cùm audissent Abbates, cōmunicato consilio, omnes constanter responderūt unanimiter, quòd non licuit tali ac tantæ exactioni præcisè respondere; irrequisito assensu & consilio Abbatis & Capitulo *Cisterciensis*, cujus membra erant & filii. Et sic irato valde magistro *Rustando*, ad sua cœnobia remearūt. Magister igitur *Rustandus* sicut solet infans læsus & querulus ad sinū matris, ad regē festinavit quātociùs pervenire, asserēdo enarrās & conquestus, quòd Abbates *Cisterciensis* ordinis uno spiritu procaci & superbo responderunt, se nullo modo ipsum in hac sua necessitate adjuturos. Rex igitur iratus juravit, quòd singulos dānificaret, quos omnes nequiverat flectere ad cōsensum. Et quia dixerāt, quòd regē plùs decuit orationes ab iisdē exigere, quàm pecuniā: juravit, quòd voluit & orationes habere ab eis, et pecunia non destitui. Erat autem tunc fortè in curia Abbas de *Bildewas* ordinis *Cisterciensis*, quem Rex objurgans jussit sibi accersiri, et ait: "Quid est "Abbas, quòd mihi indigenti et humiliter postulanti, auxiliū pecuniare denegasti? Non-"ne sum patronus vester? Cui Abbas: Utinam patronus, pater, et defensor. Veruntamen "non expedit vobis nos in extorsione pecuniæ damnificare, sed potiùs cum devotione "orationū suffragia postulare, exemplo pii Regis *Francorum* salubriter informatus. Cui "rex: Utrunq; exigo, pecuniam videlicet cum orationibus. Cui Abbas: Non credo "hoc posse cōtingere. Alterutro oportet te carere. Si enim substātiolas nostras à nobis "violenter extorqueas, quomodo devotè & sinceris cordibus pro te orabimus? Oratio nempè sine devotione parum vel nihil prodesse prævalebit. Rex autē, licèt satis eleganter respondisset Abbas, tamen Abbatibus *Cisterciensibus* tacitus insidiabatur universis.

Abbas de Wared, misericordiam postulat à Rege.

ERAT autem tunc temporis quidam Miles dives, *Willielmus* de *Bello campo* dictus, uxorem habens nomine *Ydam*, genere nobilem sed moribus degenerem nimis & ignobilem. Quæ circumdegentium religiosorum & religiosarum, persecutrix fuerat indefessa. Hæc igitur nacta jam nocendi Abbati de *Wared* de Regis ira opportunitate, more fœmineo nocere machinans, gravem movit contra dictum Abbatem in regis curia quæstionem; sciens quòd Rex ipsum justè vel injustè, quia iratus, damnificaret. Et cùm ex causa pusilla, vel nulla, in misericordiam Regis cecidisset, & necesse haberet Abbas à Rege ipso, quia alias Rex vias præcluserat, misericordiam humiliter postulare, Rex torvo vultu jurando horribiliter respondit. "Qua fronte, Abbas, misericordiam postulas? "Qui nuper mihi indigenti misericordiam cum tuis Coabbatibus denegasti. Et damnificavit

ficavit eum rex in multæ pecuniæ, ad arbitrium & persequentium voluntatem, effusione. Similiter autem & Abbas de *Rufore Cisterciensis* ordinis, pro quadā non causa, ut causa, quam provocarunt & excitarunt duæ viles personæ, quas garciones vocant, ad solutionem non minimæ pecuniæ, licet injustè, cogebatur. Similiter & alii *Cisterciensis* ordinis Abbates, damna & injurias subire multipliciter compellebantur. 1256.

MISSI sunt igitur viri discreti de ordine *Cisterciensi* ad curiam *Romanam*, ut super hoc gravamine remedium impetrarent. Contra quos & Rex pro eo dominum *Willielmum Boncoque*, Militem & Jurisperitum, ad eandem curiam, & ob alia negotia destinavit. Impetratio autem *Cisterciensium* talis erat. *Alexander Episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis Abbatibus & Convētibus* Cisterciensis *ordinis in regno* Angliæ, *ac locis qui sub ejusdem regni dominio subsistunt constituti, salutem & Apostolicam benedictionem. Quantò excelsiorem eximia religionis gradum, ordo vester gratia divina conscendit, & sublimiùs sua conversationis statione ac sanctimonia collocavit: tantò eū ampliùs sedes Apostolica pia mater cōtinuis semper promovit augmentis, & spiritualibus favoribus cōmunivit. Nos igitur, qui eundē ordinē affectu prosequimur intima charitatis, attendentes ejusdem ordinis Monasteria regni* Franciæ, *à præstatione decimæ ecclesiasticorum proventuum, à fœlicis recordationis* Innocentio *Papa prædecessore nostro, charissimo in* Christo *filio nostro regi* Francorum *illustri concessa in* Terræ sanctæ *subsidium, excepta fuisse, eodē rege devotarum orationū ejusdem ordinis suffragia pluris, quàm temporalia subsidia æstimante. Ac volentes quieti vestræ, quantū cum Deo possumus, providere, specialē gratiā vobis faciēdo, ne prætextu concessionis charissimo in* Christo *filio nostro regi* Angliæ *illustri à prædicta sede factæ, de decimis ecclesiasticorum proventuū regni sui & locorum suo dominio subjectorū certò percipiendis ab eo tempore, in subsidium* Terræ sanctæ, *decimā redditūum & proventuum vestrorum ipsi regi seu aliis solvere teneamini, nec ad ipsarum solutionē compelli possitis, auctoritate præsentium vobis indulgemus. Decernentes vos nihilominus à præstatione harum decimarum, & quarumlibet exactionū genere, seu obligatione bonorum vestrorū occasione hujusmodi, penitus liberos & immunes, omnes indulgentias & literas super hoc ab eadē sede concessas, & processus, si qui contra vos & monasteria vestra, penitus revocamus. Ac statuimus insuper, concedendas, cujuscunq; tenoris indulgentias & literas, nisi de hac specialem & plenam de verbo ad verbum fecerint mentionem, vires aliquas adversùs vos & monasteria vestra, non habere. Nulli ergo omnino hominum liceat, hanc paginam nostræ constitutionis & revocationis infringere, vel ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum* Petri *&* Pauli *Apostolorum, se noverit incursurum. Data* Neapoli, *octavo Calend. Iunij. Pontificatus nostri anno primo.* *Litera Papalis pro ordine Cicestr.*

CIrca diem verò Sancti *Dunstani*, prohibuit Rex, nescitur qua ratione, portus, ne quis Prælatus, Miles, vel Clericus, transfretaret: cùm tamen transfretaverant Episcopus *Bathoniensis*, & Episcopus *Roffensis*. *Portus prohibetur.*

ET circa Pentecosten, apud *Blie* commissum est hastiludium prosperè & generaliter, secundùm legem & disciplinā militarē: ubi *Edvardus* domini Regis primogenitus in lineis & levibus, ut militaribus legibus informaretur, fuerat armaturis. Ibi multi Nobiles, dum conarentur laudē militiæ promereri, prostrati, verberati, & contriti conculcabantur. Quorum unus fuit *Willielmus Longaspata*, qui nunquam posteà restaurabatur. *Hastiludium apud Blie.*

MIsit insuper eodem tempore Papa literas Regi deprecatorias, pro ordine *Cisterciensi*. Scripsit insuper *Albus* Cardinalis Regi devotissimè pro ordine *Cisterciensi*; ne pro Deo ipsum sacrum ordinem talibus vexaret exactionibus; & sic ad horam *Cistercienses* respirarunt, qualiquali pace gaudentes. *Litera deprecatoria pro ordine Cisterc.*

QUI verò ex parte universitatis *Prælatorum ad* Romanam *ecclesiam destinabantur, talem adepti sunt modificationem, & de intolerabili rigore remedium.* Alexander, *&c. Prælatis, &c. Provisionis nostræ provenire debet auxilio, ut unde nullum estis commodum assequuti, detrimentum minimè sentiatis. Cùm igitur venerabilis frater noster* Herefordensis *Episcopus, de nostra licentia sibi per literas nostras concessa, à dilectis filiis specialibus,* Olivero Rosa, *ac eorum sociis, civibus ac mercatoribus* Florentinis, *quingentas marcas sterlingorum mutuò receperit, pro negociis charissimi in* Christo *filii nostri* Anglorum *Regis illustri: quanquam in literis ipsis & instrumento publico confecto super hujusmodi mutuo contineatur expressè, quòd non pro vestris & monasterii vestri negotiis fuit hujusmodi pecunia mutuata, pro qua etiam idem Episcopus vos ac dictum monasterium & ejus bona, præfatis mercatoribus obligavit. Nos volentes super hoc taliter providere, quòd vos vel dictum monasterium ex hoc* *Modificatio Papalis.*

1256. *hoc non incurratis aliquam læsionem, auctoritate præsentium vobis indulgemus, ut si eundem regem in prædicta pecuniæ solutione cessare contigerit, & vos de ipsa mercatoribus satisfacere memoratis, liceat vobis decimam vestrorum proventuum ecclesiasticorum, dicto regi ab Apostolica sede pro* Terræ sanctæ *subsidio deputatam, usque ad quantitatem prædictæ pecuniæ, quam mercatoribus solvetis eisdem, ac damnorum & expensarum, quæ fortè propter hoc incurretis, liberè retinere:* non obstantibus *aliquibus literis super executione prædictæ decimæ, sub quacunque forma verborum, ad quoscunque Indices seu executores, à sede impetratis, vel etiam impetrandis. Cæterum, si occasione hujus retractionis prædictæ decimæ, fuerint in vos vel aliquem vestrum per quoscunque suspensionis, excommunicationis, vel Interdicti sententiæ promulgatæ, decernimus eas auctoritate præsentium nullas esse, & vos ad ipsorum conservationem non teneri.*

Tepuit multorum devotio erga Papam.

DIebus sub eisdem tepuit devotio multorum, quem de Papa nostro patre, & ecclesia *Romana* matre nostra habere consueverant. Ex quo enim in principio creationis suæ precum suffragia exigebat à fidelibus; hypocrisim reputant & sæcularitatis palliationem quàmplurimi, sed de sua suspicione decepti: cùm sanctus nos admoneat, dicens: Cùm quid inceperis bonum, instanter Deum posce, ut ipse perficiat, &c. Sed quia hujusmodi devotionem opera subsequuntur contraria, verba de eo percurrunt incongrua. Spes igitur præconcepta de sanctitate Papæ, prorsus evanuit exsufflata. Veruntamen multorum auribus veraciter instillatum est, quòd de Bulla decepto Papa fraus committitur multiformis. Sed hæc ratio, si tamen ratio est, Papam non excusat.

Aegid. *elect. in Episc.* Sar.

TEmpore sub eodem, Canonici *Sarum* elegerunt magistrum *Ægidium* de *Bredeless* in Episcopum & suarum Pastorem animarum. Qui Regi præsentatus, cùm nullus reprobationis scrupulus in ipso poterat inveniri, receptus est.

R. de Norwic. *electus in Archiep.* Dubl.

MAgister insuper *Radulphus* de *Norwico*, vir dapsilis & facetus, sed à primis annis plùs in Regis curia, quàm liberalium artium schola eruditus, electus est in Archiepiscopum *Dublinensem*. Sed propter aliquorũ contradictionem, dilata est ejusdem confirmatio. Reprehẽdebantur nempè electores, eò quòd hominẽ elegissent penitus sæcularẽ, & adhuc in regis clientela ac custodia, *Hyberniæ* telonio assidentẽ. Et sic cassabatur.

Abbas West. *&* Rustandus *transfretant.*

DOminus Abbas *Westmonasteriensis*, & magister *Rustandus*, Electusq; *Sarum* pro domini Regis negocio, eodem Rege sic volente; nesciebatur ad quid, sed ob arcanas causas, utinam bonas, transfretarunt. Et pro multiplicatis sæcularium discordiarum, redivivis seminibus exstirpandis, *Bathoniensis* & *Roffensis* Episcopi latenter & festinanter transalpinaverunt. Abbas autem, & ejus socii, intrante Junio mense iter arripuerunt.

Novum regis decretum de tyronibus faciendis.

ANNO sub eodem exiit edictum Regium, præceptumq; est & acclamatum per totum Regnum *Angliæ*, ut quilibet qui haberet .xv. libratas terræ & supra, armis redimitus tyrocinio donaretur, ut *Anglia*, sicut *Italia*, militia roboraretur. Et qui nollent, vel qui non possent honorem status Militaris sustinere, pecunia se redimerent.

Pax inter Flandrenses, Alemannos, *&* Francos.

PAX est reformata inter *Francos*, *Alemannos*, & *Flandrenses*; suspecta tamen. Tot enim utrobiq; imò undiq; læsi, damnificabantur, quòd nondum sine igne iracundiæ cinis glomeratus penitus poterat infrigidari. Pacificabantur autem populi memorati, die sanctorum *Cirici* & matris ejus.

Tempestas magna.

ET tertia die sequente, tempestas incomparabilis venti pluvialis, sive pluviæ ventosæ, cum grandine & tonitru, & coruscatione & fulgure, mortalium animos terruerunt, & damna irrestaurabilia perturbando suscitarunt. Videres enim rotas molendinorum ab axibus avulsas, ad partes remotas per impetus aquarum transportatas, domus finitimorum dissipare. Et quod aqua in molendinis aquaticis fecerat, ventus in molendinis quæ vento volvuntur facere non pepercit. Pilæ pontium, fœni aggeres, piscatorum tuguria, cum retibus & contis, imò etiam infantes in cunabulis subitò asportabantur, ità ut viderentur aquæ *Deucalionis* renovari. Et ut de aliis sileam, *Bedefordia*, quam fluvius lambit *Vsa* dicta, sicut paucis antè lapsis annis, damna incurrit impreciabilia. In uno enim loco, sex domus continuò vicinæ fluctibus rapidis asportabantur; vix suis ereptis habitatoribus. Et alia loca contermina illi flumini, similia pericula subierunt.

Constitutio facta apud S. Albanum *in memoriam Regis* Offæ.

ANNO quoque sub eodem, apud sanctum *Albanum* in Capitulo statutum est, die decollationis ejusdẽ beati *Albani Anglorum* Prothomartyris; quando videlicet consueverũt omnes ejusdẽ Cœnobii Cellarũ Priores ibidẽ convenire: in præsentia Abbatis & Convẽtus omniũq; Priorũ supradictorũ, unanimi consensu, ut cõpleta qualibet hora Canonica in choro, & post gratias prandii, & similiter in infirmaria, & camera Abbatis, perfinitis

perfinitis scilicet precibus & Psalmis familiaribus, dicatur in propatulo & in eadem voce: *Anima Regis* Offæ *requiescat in pace.* Quod in perpetuum continuè inviolabiliter observetur. Hoc autem nunquam anteà factum fuisse memoratur, quod nulla ratione poterat excusari. Sed ne talis ac tantæ ingratitudinis Conventus posset ampliùs redargui, licèt sero, nunc salubriter est decretum. Erat enim ille Rex magnificus, videlicet Rex *Merciorum*, memorati cœnobii fundator munificus, & religionis restaurator pissimus. Ipse nempè Rex *Offa*, licet humillimus & religiosissimus, bellipotentissimus fuit, & in armis strenuissimus. Et sicut *Carolus Magnus* in *Francia*, qui erat Regi *Offa* contemporaneus & amicissimus, omnes sibi rebelles edomuit: sic *Offa* magnanimus omnes Regulos, qui in *Anglia* quondam debacchabantur, vicit, & ab *Anglia* irrevocabiliter aufugavit. Ita quod idem Rex totam ferè Monarchiam Regionis solus tenuit *Anglicanæ.* Adquisierat enim potenter, & tenuit viginti duas Provincias, quas *Anglici Shyras* vocant. Nec à materia nostra reputo alienum, si eas huic paginæ inferamus, ut per suæ dominationis amplitudinem, ejus magnificentia: & in sancta nobilis Cœnobii constructione, ipsius sanctitas pleniùs designetur.

Provinciæ quibus præfuit Rex *Offa.*

Herefordensi & *Wigorniensi*,	i.	ii.
Glovernensi & *Warewikensi*,	iii.	iiii.
Cestriensi & *Staffordensi*,	v.	vi.
Scropesbirensi, & *Direbirensi*,	vii.	viii.
Legrecestrensi & *Lincolniensi*,	ix.	x.
Northamtonensi & *Exoniensi*,	xi.	xii.
Bukingamensi & *Bedefordensi*,	xiii.	xiiii.
Huntudenensi & *Cantabrugensi*,	xv.	xvi.
Hertfordensi in *Essexia*,	xvii.	xviii.
Midelsexia & *Northfolkia*,	xix.	xx.
Suthamptonia & *Rotholandia*,	xxi.	xxii.
vel *Snotinghamia.*	xxiii.	

ISTE insuper Rex *Offa*, in quantum potuit aliquis Rex Cœnobium *sancti Albani*, quod & ipse magnificè fundavit, liberum esse constituit in temporalib. Et ut ipsum liberum faceret in spiritualibus, *Romam* in proprio corpore adiit, ubi Scholam *Anglorum* instituit, & multa fecit obiter beneficia. Meritò igitur beneficium hoc spirituale memoriæ ejus immortali adhibetur, ut in perpetuum deinceps quotidie in fine cujuslibet horæ Canonicæ, & post gratias prandii, anima ejusdem Regis in Conventu, & alibi, ut prædictum est, absolvatur.

Studium Regis Offæ *erga* Cœnobium sancti Albani.

TEmpore sub eodem, capto & incarcerato *Romanorum* Senatore *Brancaleone*, propter rigorem justitiæ, quam inviolabiliter tenebat, (fecit enim convictos de homicidio, furto, & aliis facinoribus, suspendi, mutilari, & multiformiter puniri.) orta est seditio in urbe inter nobiles civitatis & populum. Uxor igitur Senatoris, quam Senatricem dicunt, fugiens festinanter & latenter *Bononiam*, ubi obsides pro ipso *Brancaleone* Senatore tenebantur circiter xxx. de nobilioribus adolescentulis urbis, civibus *Bononiensibus* quæ acta fuerant intimabat. Cives igitur obsides arctiùs tenebant. Cardinales igitur quidam, de ipsa urbe oriundi, & de nobilibus ducentes originem, exasperarunt dominum Papam in *Bononienses*: & sic aucta est perturbatio.

Senatore capto orta est seditio Romæ.

ANno sub eodem, apud sanctum *Botulphum*, tempore nundinarum, orta est discordia, quæ litem generavit, lis autem pugnam, inter *Petri* de *Sabaudia*, & *Roberti* de *Tateshale* homines, cruentam suscitavit. *Petrus* enim & *Robertus*, emolumenta quædam in illis nundinis participando recipiunt. Et dum numerus armatorum pugnantium in immensum excrescens, stragem magnam minaretur, homines Comitis *Richardi* prudenter tumultum ortum sedaverunt. *Petrus* enim ab *Anglia* recessurus, ipsum Comitem possessionum suarum, precibus multiplicatis cum muneribus, constituerat defensorem. Et sic profuit *Petro* plùs ejus absentia, quàm præsentia. Dictum enim est, inhonestum fuisse nimis in absentem desævire, maximè pro liberatione fratris sui, pio ac geniali spiritu dimicantem. Et sic quieverunt omnia ad tempus certamina inchoata.

Pugna orta in nundinis sancti Botul.

PEtrus autem de *Sabaudia* constantissimè cum Magnatibus generis sui, videlicet Archiepiscopo *Cantuariensi* & Electo *Lugdunensi*, & aliis *Sabaudiensibus*, urbem *Taurinam* infestat, ita ut deficientib. victualibus, nec poterat eis pondus proficere, urbem suam

Papa scribit Regi ac Reginæ Anglorum.

1256. imbelli populo vacuarent. Cives igitur quantò plus arctabantur, tantò firmius Comitem *Thomam* tenuerunt vinculatum: ut si cives puniendi fortè caperentur, ipse Comes, qui primus & ultimus causam perturbationis suscitaverat, primitus puniretur. Dominus autem Papa, ut videretur domino Regi *Anglorum* & Reginæ in hoc casu profuisse, ipsos blandis consolationibus demulcendo, scripsit eisdem sic.

" *Alexander*, Episcopus, &c. Charissimæ in *Christo* filiæ, illustri *Reginæ Anglorum*, " salutem & Apostolicam benedictionem. Nimis amaræ nimiumq; molestæ sunt nobis " injuriæ, quæ devotis ecclesiæ filiis irrogantur: valde cor nostrũ offensæ fidelibus Apo" stolicæ sedis illatæ conturbant. Sed de illorum molestiis plus dolemus, quorum circa " sedem Apostolicam semper devotio ferbuit, claruitq; sinceritas, quòd inter alios puri" tatis titulo præsigniri meruerunt, & uberiori ab eadem sede fulciri favore & attolli " honorificentia potiori. Horum namq; gravamina illicò sentimus in nobis, qui mox " cùm læduntur, degustamus suarum amaritudinem læsionum. Sanè ad audientiam no" stram, non sine cordis amaritudine, & mentis tribulatione pervenit, quòd nuper *Asten*" *sis* civibus ad depopulationem castri *montis Calerii* hostiliter procedentibus, dilectus " filius nobilis vir *Thomas* de *Sabaudia* Comes, avunculus tuus, qui in eodem castro tunc " temporis morabatur, recedens exinde, ad civitatem se transtulit *Taurinensem*, sperans " cum auxilio civium civitatis ejusdem, suorum utique Vassalorum, in successu prædicti " castri, quod ad eum spectare dignoscitur, recuperare. Sed dicti cives, tanquam con" temptores divini timoris, & famæ propriæ neglectores, fidelitatis juramento, quo præ" dicto Comiti tenebantur astricti, temerè violato, eisdem *Astensibus* procurantibus, & " ad id auxilium impendentibus, ipsum capere & detinere, non sine proditionis nota, ne" quiter præsumpserunt. Et quidam rumor jam sinister, interiora nostra dolore immani " acriter vulneravit: quia tantò venit auribus nostris acerbior, quantò detenti nobis cha" rior est persona. Tristamur itaque, nec indignè, quòd filius, quem inter alios præcipuè " complectimur, taliter detinetur. Dolemus, nec mirum, quòd tanti persona Magnatis, " de cujus sincero confidebamus obsequio, in manus suorum incidit proditorum: arcti" usq; tenetur, quia devotione assidua invalescens, ad prædictæ sedis exaltationem inde" fessa sollicitudine laborabat. Cùm enim prædictũ Comitem suumq; genus singulari " benevolentia prosequimur, cùm ejusdem domũ propter suæ devotionis merita quodã " semper affectu pertulerimus speciali, magis ex hoc suarũ sentimus aculeos passionum, " ampliùs ab id adversitatũ ipsius amaritudinẽ delibamus. Quin imò sic proximo nos e" jus detrimẽta cõtingũt, quòd ea patienti cõpatimur statim: similiter non potest unquã " adversitatis flagello feriri, quin percutiamur protinus cum eodẽ. Similes quippe nobis " affectus cõmisit, propriosq; dolores amara nobis trãsfusione partitur. Ideo serenitatem " tuã rogãdã intẽtius duximus, & hortãdã, quatenus personas & bona civiũ *Taurinensiũ* " & *Astensium*, in terris tuæ ditioni subjectis existẽtiũ, capi facias, & tam diu detineri, do" nec præd. Comes restituatur pristinæ libertati. Regi quoq; cõsimilis epist. est trãsmissa.

Abbate Abendoniæ languente, Conventus alii eligendi licentiam à Rege impetrat.

EOdem verò anno, Abbas *Abendoniæ* paralyticus, dum inutilis langueret morte subarratus, venerãt Monachi ejusdem domus ad Regem, postulantes humiliter, ut cedente Abbate sibi & aliis inutili, liceret eis domum suam pacificè possidere, & eidem cõsulere utiliter disponendo. Propter quam gratiam, ex abundanti eidem Regi quingentas numerarunt marcas. Cùm autem domum redirent, infra quindecim dies obiit Abbas paralyticus. Conventus autem sibi illicò eligendo providit salubriter: quod enim sic eis liceret, insertum fuit chartæ, quam de Rege obtinuerant. Credebat enim Rex, quod diutiùs vitam continuaret. Consueverunt enim paralytici vitam protrahere diuturnam. Cùm autẽ Rex de morte ejus certificaretur, obstupuit vehementer. Et dolens exclamavit, dicens: " O pro capite Dei (ut verbis ejus utar consuetis) qualiter fallor, seductus & circumven" tus, qui non plus quàm quingentas marcas ab illa opima domo recepi, tam cito in po" sterum vacatura, qui de sylvis ejusdem domus, si in manu mea paucis diebus teneretur, " absq; aliis emolumentis, tantundem fueram recepturus, ut mille marcas, vel plus, ad æ" rarium meum revocarem. Patuit ergò luce clariùs singulis & universis, quod de die in diem magis ac magis, postquam Rex juraverat se pacem & libertatem ecclesiæ sustinere & conservare, ejus avaritiam sitim & incrementum suscepisse.

I. de Dia venit in Angliã ex præcepto Papæ.

PEr idem tempus, frater *Iohannes* de *Diva*, vel *Dia*, vir quidem commendabilis, de ordine *Minorum*, venit in *Angliam*, ut auctoritate Papali, quæ emendatione indigebant, reformaret.

Prior

Prior Wintoniensis intrusus stabilitur.

PRior autem *Wintoniensis* per Electum intrusus, *Andreas* nomine, adminiculo ipsius Electi, in loco suo, quem occupaverat, contra omnium opinionem (ut sciatur quantum possunt munera *Romæ*) stabilitur. Et qui tot expensas pro jure suo obtinendo effuderat, rediit in *Angliam*, suo defraudatus proposito, quamvis de promissione certissima, non sine opima retributione, spem præconceperat, ut Prior in domo sua, prout Jus exegerat, restitueretur. Assignata igitur sunt ei quædam maneria, ut inde vitam confusionis quoad viveret, continuaret, de domo *Wintoniensi*: ut sciant omnes quantum valent munera in curia *Romana*. Dispersi igitur Monachi non sine rubore revocantur.

Cives Londinenses iterò talliantur.

CIves *Londinenses* iteratò ad quingentas marcas talliantur. Et ut color causæ variæ, nunc ad opus Regis, nunc ad opus Reginæ, expectantes ut ad opus *Edwardi*, quasi servi ultimæ conditionis, ad Regis arbitrium, *non obstante aliqua libertate*, apporrientur: Jugum subeunt servitutis.

Diripiuntur bona R. de Ros.

DIripiuntur res *Roberti* de *Ros*, boves, oves, instaurationes ejus, & quæcunq; habuit in regno *Angliæ* inhumanè, & ad voluntatem emptorum bonis venduntur conditionibus. Nec profuit ei humilitas satisfactionis, quam obtulit, vel quam de Rege obtinuit, ut, videlicet, non permitteret Regem & Reginam condormire, propter eorum juventutem, donec quidam terminus veniret, qui nondum venisse probabatur. Sequebatur autem Regem, ejus postulans gratiam & præstolans, quam tamen non poterat adhuc obtinere. Instillatum est auribus plurimorum, quòd gratiæ Regalis privatio ab inveterato odio *Norensium*, qui quondam patrem suum nitebantur, Rex ipsum sicut & alios *Norenses* persequebatur, Omnes enim *Norenses*, præter ipsum *Robertum* & *Iohannem* de *Bailloil* (quem jam summo conamine nitebatur Rex illaqueare) suis pristinis privavit prosperitatibus, & eorum possessiones transtulit ad alienos. O Regem mirabilem, cui impensa officia quasi nebulæ pertranserunt matutinales, offensæ verò per tot tempora thesaurisantur! Responsio autem sæpedicti *Roberti* incircumspecta, quando per corpus suum se defendendo, noluit de objecto crimine se purgare judicio inimicorum suorum, vel amicorum fortunalium, qui ruentem præcipitant, & fulciunt elevatum, ipsum reprobum reddiderunt.

Pax inter Abbates S. Albani & Westmonast.

EOdémq; anno, post multas altercationes, facta est pax inter Abbatem S. Albani & Abbatem Westmonasterii, super lite mota de Aldenham: forma autem in libro additamentorum poterit reperiri.

Consecratur Sewalus in Archiepisc. Eboracen.

MAgister *Sewalus*, assumptus de gremio ecclesiæ *Eboracensis*, videlicet de Decanatu, consecratus est in Archiepiscopum ejusdem ecclesiæ, de quo sanctus *Edmundus Cantuariensis* Archiepiscopus, (de cujus schola & societate idem *Sewalus* quandoq; extitit) multa bona futura præconisavit.

Pax facta inter Episc. Elyensem W. & Abbatem Ram. H.

TEmpore quoq; sub eodem, facta est pax inter Episcopum *Eliensem W.* & *Hugonem* Abbatem *Ramesiæ*, super lite mota de terminis in *Marisco* statuendis. De quo *Marisco* hoc mirum nostris accidit temporibus, ut ubi quondam annis antiquissimis, quorum non extat memoria, loca invia & inaccessibilia, ubi nullus hominum vel pecudum gressus fuit, vel habitatio, sed carecta, luta profunda, & arundineta palustria, solis avibus, (nedum dicam dæmonibus inhabitata, prout legitur in vita beati *Guthlaci*, qui ibidem sponte, utpote in loco horroris, & vastæ solitudinis cœpit habitare) nunc in prata delectabilia, & etiam terram arabilem convertuntur. Et quæ ibidem pars segetes vel fœna non producit, gladiolum, cespites, & alia ignis pabula cohabitantibus utilia, germinando abundanter subministrat. Unde lis, & gravis contentio de terminis locorum talium & terrarum, inter eos qui ab initio *Mariscum* inhabitabant exorta, lites & prælia suscitabat.

Scandalum ortum Londini apud S. Trinitatem.

IN festo verò, scilicet quod dicitur beati *Petri ad vincula*, in domo sanctæ *Trinitatis Londini*, duo ejusdem domus Canonici, dum de lana caprina sæpè contenderent, ira litem suscitavit. Ira autem contentiosa & reservata, odium inexorabile parturivit. Odium autem ultionem studuit per sanguinis effusionem, & etiam internecionem, consummare, Diabolo iram & odium, flatu nefario provocante. Unus igitur eorum nacta temporis ad tantum facinus aggrediendum, opportunitate, alterum interfecit, & ut videretur ad hoc provocari interfector, seipsum ultrò graviter vulneravit, & horribiliter cruentavit. Orto igitur flebili tumultu, captus est author sceleris supradicti. Et prout rigor exegit justitiæ, est punitus. Diabolo igitur hæc omnia machinante, religio tota, quam præcipuè studet diffamando denigrare, notam inde cepit, scandalum, & maculam confu-

1256. confusionis. Proh pudor, imò proh dolor! Ambo isti Canonici decanonizati damnationis subeuntes periculum, ante summi Judicis tribunal, humani generis hostili calumniatori quid poterunt respondere? Væ illis per quos scandalum suscitatum, religionem maculat universalem. Caveant igitur, caveant religiosi, quibus instantiùs Diabolus insidiatur, Jurgiis initiantibus iram aut odium reservare. Quia

Ira parit litem, lis prælia, prælia mortem:

Talisq; mors prima, secundam generat sempiternam.

Manfredus agnoscitur legitimus filius Imp. Fred.

TEmporibus quoq; sub eisdem, *Manfredus*, qui filius tantùm naturalis *Frederici* diu credebatur, jam inquisita & scita rei veritate, non jam tantùm naturalis, id est, illegitimus, imò pro legitimo habebatur. Unde ab omnibus *Siculis* & *Apulis* & finitimarum illarum Regionum incolis, qui eidem cœperunt adhærere, amabatur & honorabatur. Contigit enim, quòd jam circiter viginti annis elapsis, mater ipsius *Manfredi* graviter infirmata, vocavit ipsum, scilicet Imperatorem, ut misertus illius pro Deo ipsam visitare non dedignaretur. Credebatur namq; in proximo moritura. Et cùm venisset Imperator, ait ei mulier junctis palmis, & obortis lachrymis cum singultibus, Domine miserere mei in proximo morituræ, & succurre perituræ, de periculo corporis mihi formidandum est, sed multò magis sollicitor de periculo animæ imminenti. Habes namq; filium quendam naturalem *Manfredum*, quem tibi genui. Placeat igitur me desponsari, ut & ille *Manfredus* legitimetur, & anima mea à periculo liberetur. Inclinatus est igitur precibus supplicantis, & ipsam sibi matrimonio copulavit. Hæc autem multis annis multos latuerunt. Sed hoc anno, omnibus *Siculis* & *Apulis* manifestè patuerunt, unde hactenus immobiliter steterunt cum eodem contra Papam, & omnes qui illi adversabantur. Et cœpit *Manfredus* prosperari in via sua, & in bello, quod contra Papam moverat, super omnes ferè inimicos suos exaltari, & ad votum dominari, unde Papa cœpit rogare ea quæ pacis sunt. Ceperat namque dictus *Manfredus* jam *Neapolim*, *Barletum*, & civitates maritimas, *Capuam* & alias multas civitates & oppida. Et quod pluris est, corda magnatum & populorum ad se conciliata proniùs inclinavit. Nec erat aliquis de Prælatis ecclesiæ qui domino Papæ heu heu condoleret. Quod profectò non valeo sine lachrymarum profluvio scribere, vel pronunciare. « Taliter se habet versus « fideles *Christi* dominus Papa, quos teneretur in sinu charitatis affectu paterno blan« diùs educare, ut nullus adversitatibus ejus compatiatur; imò potius si quis eum « infestet & impetat, etiam malus & reprobus, successibus persequentis congratu« latur.

Brancaleo liberatur è carcere.

BRancaleo *Romanorum* Senator, de quo bona fama pullulare non desinit, qui pro executione justitiæ multam à magnatibus *Romæ* persecutionem toleraverat, à carcere, in quo detrusus fuerat, populo procurante, liberatur.

Rex & Regina Scotorum *venit in* Angliam.

MEnse autem Augusto jam intrante, ex benevolentia & mandato domini Regis *Angliæ* & Reginæ, venerunt Rex & Regina *Scotiæ* in *Angliam* cum magno & copioso comitatu & honorabili familia (ita ut crederentur secum habere circiter trecentos equos) causa visendi dominum Regem & Reginam *Angliæ*. Ut *Scotorum* Regina, patrem & matrem Regem & Reginam visitaret: & *Scotorum* Rex, dominum & socerum suum Regem, qui etiam dilectionis affectu ipsum in filium adoptaverat, viseret, necnon & reginam *Angliæ*. Sitienter enim concupierunt *Anglorum* Regem & Reginam & regnum *Angliæ*, mores & gestus *Anglorum*, Ecclesias, civitates, & castra, fluvios & prata, sylvas & agros, considerare, & contemplari, quæ inter omnium Regnorum delicias, maximè comprobantur.

Occurrit Rex Angliæ *Regi & Regina* Scotorũ.

QUod cùm dominus Rex *Anglorum* cognovisset, cum summo gaudio occurrit adventantibus. Et ruens in amplexus eorum, dulce cum ipsis miscuit colloquium & familiare. Convenerant autem ibi de mandato domini Regis, Magnates innumerabiles. Qui cum omnes congregarentur, multa millia equorum, & plura hominum censebantur. Nec poterat illos aliqua civitas vel illud regale manerium, videlicet *Woodstok*, ubi simul convenerant, capere; sed in saltubus & agris fixis papillionibus, Magnates & Milites hospitabantur. Civitas insuper *Oxoniarum* & villæ rurales circumquaque, hospitibus replebantur. A quo loco versùs *Londinum* per diversa itinera, profecti sunt, ne deessent tantæ multitudini victualia; quam Rex jussit pallis, coronis, & multiplicibus ornamentis redimiri, ut in adventu tantorum hospitum tota civitas, imò & *Westmonasterium*, gauderet eminus serenata. Quod & factum est, ut die assumptionis beatæ

virginis

1256.

virginis consummata magnificè apud *Woodstok*, tam in ecclesia, quàm Regio Palatio, iter versùs *Londinum*, tam Rex & Regina *Scotorum*, quàm Rex & Regina *Anglorum*, ut prætactum est, diversis viis, propter itinerantium numerositatem, arripuerunt.

Rex Angliæ munera pretiosa offert S. Albano.

DOminus autem Rex cùm *Londinum* tenderet, venit ad *sanctum Albanum*, nec sciri poterat adventus ejus die præcedente ad *sanctum Albanum*. Et ibidem Deum & sanctum *Albanum Anglorum* Prothomartyrem, devotè, secundùm suam consuetudinem adorans, obtulit Ecclesiæ quatuor pallas, unam quidem assignavit altari *sancti Albani*, ad pendendum & materiam adornandum. Aliam, altari sancti *Amphibali*, scilicet ad pendendum materiæ. Aliam, altari sancti *Ulstani*. Aliam quoq; altari sanctæ *Mariæ*, videlicet ad pendendum ubi canitur quotidie.

Edwardus occurrit Regi Londinum adventanti.

ET cùm venisset Rex *Londinum*, occurrit ei *Edwardus* ejus primogenitus, cum aliis multis Magnatibus, & ornabatur civitas in adventu Dominorum tantorum. Aderant enim ibi Rex & Regina *Anglorum*, Rex & Regina *Scotorum*, *Edwardus* & Magnatum & Prælatorum multitudo copiosa. Et petiit dominus *Iohannes Mansel* die sancti *Augustini* Doctoris, ut liceret ei in crastino tot hospites magnificos reficere. Quod & ei concessum est. Invitavit igitur ad prandium magnificum Reges *Anglorum* & *Scotorum*, Comites, Barones & Milites. Episcopum quoque *Londinensem*, & quàmplures *Londinenses* cives, ita ut omnes ejus hospites; domus ejus de *Totale* capere non poterant. Sed fecit expandi quamplures regales & amplas papilliones, quæ convivas caperent reficiendas. Erat autem tanta convivantium multitudo, ut vix eis septingenta fercula in primo prandio sufficiebant. Nec visum est aliquo tempore, ut aliquis clericus tam opimum festum, tam serenum, tam fœcundum, tamque lautum peragere potuisset. Omnes enim splendidè, & abundanter, ac honorificè sunt refecti.

Frater Regis Hisp. profugus venit in Angliam.

ET eodem tempore venit in *Angliam* quidam magnus Baro de *Hispania*, frater videlicet Regis *Hispaniæ*, profugus & fugatus de *Hispania*. Qui indignationem Regis *Hispaniæ* meritis suis exigentibus, incurrerat, alienæ pecuniæ inhiabat, & auxilio Regis *Anglorum* indigebat. Offenderat enim Regem *Hispaniæ* enormiter, & fugatus à terra illa, confugit ad sinus Regis *Anglorum* & *Edwardi*, ut interpellantes pro eo, ipsum in amicitiam Regis fratris sui pristinam concordantes restituerent. Ipse enim offensor, errores perpetratos corrigere promptus fuit & paratus. Rex igitur, secundùm quod consuevit omnibus alienis, sinum aperuit consolationis, & jussit ei abundanter omnia distribui necessaria. Et commisit ipsos *Hispanos* custodiæ domini *Willelmi*, bonáque Militis, qui novit *Hispanos* & eorum mores & consuetudines, fecerat enim plura nuncia regis *Angliæ* ad regem *Hispaniæ*.

Huntendona Regi Scotorũ concessa.

DOminus autem rex *Angliæ* in crastino sancti *Egidii*, concessit & inchartavit regi *Scotiæ Huntendonam*, ut eam, cum honore ad eam pertinente, teneret & haberet, sicut aliqui sui habebant prædecessores & tenebant. Et sic decrevit rex diatim depauperatus.

Prioris Wint expulsi munus ad mensã Papalem.

ANno sub eodem, ex prodigalitate Prioris *Wintoniensis* expulsi, recepit mensa Papalis incrementum qualibet die per annum unius marcæ argenti in reditu perpetuo. Quem dominus Papa patentibus rictibus deglutivit. Sunt autem dies in anno trecenti & sexaginta quinque. Reditus igitur extortus ad tot marcas ascendit. Et cachinnantibus *Romanis*, recessit idem Prior infecto negocio à curia, omni fraudatus proposito desiderato. Nam munera sui adversarii, videlicet Electi *Wintoniensis*, ad plus ascendisse perhibentur.

Vicecomitis Northamptoniæ enorme facinus.

HÆc idcirco dixerim, quia tunc temporis fuerat quidam Miles, dives, & multis bonis instauratus, cujus terra ad centum libras & quinquaginta æstimabatur. Qui ut de divite ditior efficeretur, procurabat ut Vicecomes *Northamptoniæ* efficeretur, priore supplantato. Extorsit igitur undiq; pecuniam, culpis vel causis minimè consideratis. Huic nomen erat *Willielmus* de *Insula*. Hic dum patriam peragraret, & obiter fortè inveniret quoddam pratum pulcherrimum, in quo pascebantur boves pascuales pingues & pulchri, vidit & invidit, & visos concupivit. Et illicò inventa via cavillationis, ait bubulco: Cujus homo es? At ille: "Amici tui homo sum, & nominavit dominum "suum: & ejus sunt pecora ista. Vicecomes autem à multo tẽpore ipsum oderat, & tantò astutiùs studuit ipsum illaqueare, ut ipsius bonis per fas & nefas ditaretur. Dives enim erat,

1256. & vir in tota patria clarus, discretus, & spectabilis. Vicecomes autem intuens bubulcum torvo aspectu, ait ei: « Fur es, & servus furis. Quomodo aliter tot pecora & speciosa possideret? Tu quidem nocturnus boum exactor, & ipse profectò receptator. Quod cùm inficiaretur bubulcus, affirmans dominum suum & ipsum esse fideles, addidit Vicecomes: « Mentiris: es enim latrunculus, & latronis famulus: te capio & pecora quæ dominus tuus furti receptator, educat, ut vendat impinguata. Iratus igitur Vicecomes, licèt sine causa captis bobus, vel custodiæ mancipatis, bubulcum captum & ligatum secum ad domum suam abduxit, cum horribili juramento affirmans (ut vulgariter & usualiter loquar) quòd faceret eum cantare; & cantando tam de domino suo, quàm de seipso, veritatem super furtis perpetratis eminus confiteri. Incarceratum igitur bubulcum, tot et talibus exquisitis tormentis fecit torqueri, ut in portis mortis jam constitueretur. Tandem ut cessaret tortor, ipsum tam immisericorditer exagitare, clamans assiduò: » Confitere, confitere, quoniam fur es: confessus est miser semivivus, quoniam fur esset, cùm tamen non esset. Et fecit eum Vicecomes sisti ante ipsum, & ait: Nunc confessus es palàm audientibus aliquibus, qui testimoniũ super hæc valent, et volunt perhibere, quoniam latro es, & latronis famulus, addiceris suspendio judicialiter, sola tibi crux superest irremediabiliter. Veruntamen, potens sum crucifigere, et potens sum dimittere te: fac tunc audacter quod consulo, et liberaberis. Appella dominum tuum furti, & assere constanter coram Justiciariis: quoniam tu fur es, et furis famulus. Tu actor, ipse autem, consentaneus, et receptator. Servus autem tremens, et timens, ne in locum tormentorum expertorum retruderetur, concessit omnia. Quo facto, fecit eum Vicecomes adhuc reservari, sed in custodia liberiori, usq; ad Justiciariorum adventum in brevi ventorum. Hoc autem cùm domino bubulci, qui tunc febribus acutis laborabat innotescerent, missis internunciis utrobiq; benevolis, à Vicecomite in hoc arcto casu misericordiam misericorditer postulabat. Duæ enim angustiæ ipsum mortiferè comprimebant. Tandem pecunia non minima interveniente, infirmus, donec transisset dies criticus, ut aliquantulum ab infirmitate valeret respirare, vix inducias impetravit. Interim autem convalescens Jurisperitos diligenter et studiosè consuluit, qualiter à laqueis posset evadere præparatis. Itaq; jam ad plenum edoctus, consolationẽ recepit simul & sanitatem. Vicecomes autem in incœpta malitia immobiliter persistens, licèt multis blandis sermonibus et opimis muneribus amicabiliter, ut ab incœptis desisteret, postularetur, saltem propter scandalum sedandum, processit in persecutione innocentium. Venientibus igitur Justiciariis, fecit bubulcum sisti coram eis, tanquam paratum, ut dominum suum furti nequiter appellaret. Et cùm mirarentur omnes, quòd talia inter tam præclaras personas præpararentur, datum est bonum silentium bubulco loquuturo. Qui ait in propatulo: « Domini Justiciarii, certè non fur sum, nec furis socius, vel minister. Sed iste Vicecomes, ut dominum meum perimeret, tormentis fecit me torqueri miserabilibus, et diuturnis, ita ut clamor meus totam viciniam commoveret, ita ut cogerer quicquid vellet, confiteri. Et cum confessus fuissem, me furem esse (cum tamen non essem) subjungens ait: Nunc confessus es, quoniam latro es, solummodo crux tibi superest. Veruntamen te liberabo, si dominum tuum ut fur furem appellaveris. Et quicquid tunc promiserim cruciatibus infatuatus, nunc palàm protestor, asserò & affirmo, quod fidelis domini servus sum, Rei vero seriem intimo cum veritate. Et si quis vel me, vel ipsum contradicendo furti vel alterius sceleris appellaverit, secundum regni leges et consuetudines ritè defendemus. Domino insuper bubulci, qui præsens aderat, omne genus sceleris constanter inficiante, considerabant Justiciarii diligenter & argutè hujus seriem narrationis, quoniam verba hæc nimis erant contra Vicecomitem suspecta. Sciebat enim totus Comitatus et quidam Justiciariorum, quod Vicecomes cavillosus, avarus fuerat & conductitius. Et ipse bubulci dominus in plenis comitatibus quandóq; iniquo judicio & impetuosis sententiis Vicecomitis obviando, tanquam justus & discretus contradicebat, propter quod oderat eum et persequebatur. Erant insuper dominus et servus famæ integræ et illibatæ, ita ut nunquam infames de furto vel alio crimine notarentur. Hæc omnia Justiciarii, non absque ratione trutinabant. Sed quia vicecomes vir fuit auctenticus, generosus, et magnus domini Regis Ballivus, noluerunt mortis sententiam, licèt multipliciter promeruisset, præcipitanter fulminare. Ascendit igitur clamor iste querulus, usq; ad Regem et Regis Curiam: qui de immanitate sceleris vehementer mirabatur. Sed juxta quod scriptum est:

descen-

descendam, & videbo utrum clamorem opere compleverint; misit dominus Rex peritos & sagaces virósque potentes, qui nec timore, nec prece, nec pretio corrumperentur, hujus rei diligentes inquisitores; ut nota veritate & facta condigna ultione, cæteri perterriti, consimilia facere formidarent, videlicet Comitem *Glovern.* Comitem *Legrecestriæ*, *H. Bathon.* & *Ro. Waleramnum*, milites, legum regni peritos. Qui cùm facta super hoc per milites Comitatus diligentissima inquisitione, & pejora prioribus de Vicecomite invenissent, nunciatum est Regi. Qui attonitus, & omnes qui audierant, mirabantur de tanta iniquitate perpetranda. Cùm igitur meritò Vicecomiti mors ignominiosa immineret, videlicet ut ad patibulum tractus suspenderetur, uxor ejus anxia, rapido cursu Regem & Reginam *Scotorum* adit; flebili clamore & fletu postulans, ut tanto malo imminenti obviare suis intercessionibus versùs dominum Regem *Angliæ* dignarentur. Dominus insuper *Iohannes* misertus tantæ calamitatis, fecit verba prooemina miserabili. Et cùm intervenissent Rex & Regina *Scotorum* pro ipso Vicecomite manifestò reo, noluit dominus Rex *Angliæ* ipsos contristare, tantos intercessores, & concessit ei vitam & membra (scilicet coactus & invitus) quia multum offensus extitit, & meritò. Et sic *per mulierem fidelem*, prout dicit Apostolus, *vir salvatur infidelis*. Hæc idcirco pleniùs huic paginæ duximus commendanda, ut sciat lector quantum Deo displiceat, cum executione nocumenti tyrannica malignitas. Secundùm illud Poëticum: *Satis est nocuisse, posse nocere.* " Nihil facias quod posteà velles non fieri: sed sit mens cauta præambula facti. 1256.

Origo detestandæ obligationis.

VT autem manifestè pateat cuilibet lectori, quòd hæc virulenta obligatio, quæ ab episcopo *Herefordensi* emanat, fontem habet initialem ab ipso Papa, nisi bulla adulteretur; has literas duximus huic libello, ut perpetuetur memoria, inseri, Prælatorum modernorum & servitutis Ecclesiasticæ commendandas.

Litera Papales nefaria.

" A*Lexander*, &c. dilecto filio magistro *Rustando*, &c. Cùm olim *Bertoldo*, Marchioni de *Cambrigia*, pro negotii regni *Siciliæ* procuratione, duo millia unciarum auri per dilectos filios, *Reinaldum*, *Remerum*, *Pervium*, *Scottum*, & *Christophorum Colum*, eorúmque socios Cives & Mercatores *Senenses*, persolvi mandaverimus; & propter hoc quędam Monasteria ecclesiæ regni *Angliæ* fuerunt in duobus millibus marcarum sterlingorum novorum, de mandato nostri eisdem Mercatoribus obligata. Quia prædictus Marchio & fratres sui multorum beneficiorum, quæ à nobis & Ecclesia *Romana* receperant, immemores existentes, manifestam proditionem adversus nos & eandem ecclesiam, & charissimũ in Christo filium nostrum regem *Angliæ* illustrem commiserunt in regno prædicto *Siciliæ*, propter quod omnibus beneficiis & gratiis à nobis impensis eisdem, meritò sunt privandi. Et de hujusmodi pecunia, non nisi tantùm trecentæ unciæ fuerunt per dictos Mercatores eisdem Marchioni & fratribus persolutæ. Discretioni tuæ in virtute obedientiæ per Apostolica scripta firmiter præcipimus, quatenus prædicta duo millia Marcarum ab hujusmodi Monasteriis & Ecclesiis colligas, vel per alium colligi facias, & hoc per dilectum filium magistrum *Bernardum* de *Sen.* Capellanum et nuncium nostrum, vel per quemcunq; alium collegam suum, & eisdem Mercatoribus antedictis assignata, valore prædictarum trecentarum Marcarum auri dimisso Mercatoribus sæpedictis, residuum tibi facias à detentoribus exhiberi, contradictores & detentores hujusmodi, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo, *non obstantibus* aliquibus literis Apostolicis vel indulgentiis, cujuscunq; tenoris existant impetratis, vel in posterum impetrandis, per quas hujusmodi solutio impediri valeat vel differri. Seu si aliquibus literis Apostolicis, à sede Apostolica sit indultum, quòd excommunicari, interdici nequeant vel suspendi. Postquam verò prædictam pecuniam collegeris vel receperis ab ejusdem detentoribus quibuscunque, tu Monasteria ipsa & Ecclesias supradictas ab obligatione, qua super solutione facienda Mercatoribus ipsis de supradicta summa pecuniæ tenebantur, Apostolica auctoritate absolvens, instrumenta publica & literas super hujusmodi obligatione confecta, viribus in posterum carere decernas. Quid autem & quantum ab hujusmodi Monasteriis & Ecclesiis, vel magistro *Bernardo* et Mercatoribus supradictis et aliis detentoribus quibuscunq; receperis, dilectis filiis *Carbuco* & *Iacobo* de *Last.* vel eorum alteri, *I. Remero*, *Gileberto Cremonensi*, & Mercatoribus *Florentinis*, qui pro munitionibus civitatum et castrorum aliorum et locorum ejusdem regni *Siciliæ*, duo millia Marcarum sterlingorum nobis liberaliter mutuarunt, ad quorum solutionem nos et Ecclesiam *Romanam* eis certo termino faciendam obligati sumus eisdem, sicut caram gra-

" tiam

1256. tiam nostram habes, assignare procures. *Non obstante*, quòd tibi super solutionibus de quibusdam pecuniarum summis eis & quibus aliis communiter faciendis, aliàs direximus scripta nostra, quantitatem pecuniæ, quam eis duxeris assignandam, tuis nobis patentibus literis intimando. Nos igitur de hujusmodi summa pecuniæ in prædictis, *Carb.* et *Iacobo*, vel eorum alteri, fuerit nostro et ecclesiæ *Romanæ* nomine persoluta, reputabimus nobis et ecclesiæ prædictæ fore plenariè satisfactum. Mandatum autem nostrum taliter studeas adimplere, quòd ipsos *Carb.* et *Iacobum*, propter hoc non oporteat ulterius ad nos habere recursum. Quòd autem hæc omnia de voluntate nostra procedant, eidem regi intimare procures. Abbates verò et Priores, et Conventus Monasteriorum et ecclesiarum, quæ propter hoc obligata fuerunt, necnon et quantitatem pecuniæ, in qua quodlibet eorum Monasteriorum, in quibus ecclesiarum ipsarum tenetur ex obligatione hujusmodi, præsentibus fecimus annotari. Prior et Conventus *Dunelmensis*, in quingentis marcis. *Bathoniensis*, in quadringentis marcis. Abbas et Conventus de *Thorneia*, in quadringentis marcis. Abbas & Conventus de *Crotlandia*, in quadringentis marcis. Prior et Conventus de *Giseburnia*, ordinis Sancti *Augustini*, in trecentis marcis: Fuerunt auctoritate sedis Apostolicæ obligati. Datum *Anagniæ*, decimo Calendas Julii, Pontificatus nostri anno secundo.

Prior & Conventus Dunelmensis & Giseburniæ nolunt consentire obligationi prædicta.

Cum autem audissent Prælati *Angliæ*, ut prædictum est, quòd Papa et rex confœderarentur in subversionem *Anglicanæ* ecclesiæ, quod intelligi potest per prædicta, adeò in ambiguum rotabantur, et quasi inter duas molas conterebantur, ut cæci nescirent penitus quid agendum. Veruntamen Prior & Cõventus *Dunelmensis*, neq; Prior vel Conventus de *Giseburnia*, aliquo modo voluerunt flecti, ut consentirent illi virulentæ obligationi, ut ipsi suas ecclesias tam enormi servituti inclinarent; licèt omnes ferè alii genua *Baal* incurvarunt. Sed steterunt, & suspensionem diutinam, & *Romanæ* curiæ persecutionem, & Mercatorum, id est, usurariorum convicia, jurgia & comminationes alacriter & viriliter, pro libertate suæ ecclesiæ dimicantes, sustinuerunt. Et sicut ipsi doluerunt, non habere in tali certamine consortes, ita timuerunt super omnia Papales, ne alii præstarent illis in tribulatione subsidium compatiendo, & similia cum suis fratribus aggrediendo. Sed pusillanimes & meticulosi incurvati sunt, ut ab hostibus calcarentur. Et sic non erat qui solatium impenderet, vel subsidium exhiberet, sed divisi, quasi vento agitati, quilibet, quæ sua fuerunt, charitatis expertes, defendebat, & defendendo succumbebat. Et hæc cornua præstabant inimicis.

Rex Castellæ minatur invadere Gasconiam.

Per idem tempus, cùm Dominus rex, jam factus egenus, & expers thesauri, ita pecuniæ inhiaret, ut vina *Gasconiensium* diriperet, & sine precii solutione, quam parationem appellamus, ipsi Vinitores & alii Mercatores vacui & inanes redierunt, graves super his querimonias Magnatibus terræ suæ reponentes. Et præcipuè coram Rege *Castellæ*, qui pacis mediator fuit inter Dominum regem *Angliæ* & *Gasconienses*, & formam pacis in chartam redegit, quæ ad signum *cancellatorum ensium*, in *libro* scribitur *Additamentorum*. Quod cùm Rex *Castellæ* audisset, supra modum motus & commotus, in hæc verba contumeliosa prorupit, dicens: "Pœnitet me ipsi regi *Angliæ* confœderari, qui nec verba, sed nec chartas custodit inviolatas, nec juramenta transgredi erubescit, vel in Canonem latum præcipitari. Licèt igitur & decet fidem non observanti, pacta inita non observare. Minabatur igitur sub sermone terrifico, *Gasconiam* hostiliter intrare, & eam suo dominio mancipare. Rex insuper *Francorum*, quia jam treugæ expiraverunt, non leviora comminabatur. Dominus igitur rex *Anglorum*, de talibus malis, nec mirum, perterritus, misit ad regem *Castellæ Iohannem* de *Gatestene*, militem, & quosdam alios solennes nuncios, ut animum ejus mitigarent. Qui inter cætera verba ornata & moderata, hæc & alia, uti prudens & facundus, atq; literatus, dicitur pronunciâsse. "Domine rex serenissime, quid potuit Deus omnipotens plus fecisse beneficii & liberalitatis, quam dedisse filium suum ad ullius liberationem ac redemptionem? Cui Rex: Nescio, quia maximum fuit illud. Cui *Iohannes*: Hoc profectò fecit tibi Dominus meus Rex *Angliæ*. Dedit nempe tibi filium primogenitum suum, universorum hæredem, specie elegantem. Ne igitur irascatur serena discretio tua tali ac tanto amico tuo, in te, tanquam in fratrem suum confidenti. Et sic quievit Regalis indignatio. Veruntamen *Gasto*, & alii Domini regis *Angliæ* proditores, de protectione ipsius Regis commoti, caput extulerunt, & quædam certamina incœpta continuarunt.

Per

1256.

Per idem tempus, venerunt quidam ignoti in ecclesiam *Eboracensem*, in hora dum discumberent homines soli mensæ intendentes, clanculò intrantes, inquisiverunt à quodam ibidem orante, quodnam esset stallum Decani. Et responsum est, hoc, demonstrato stallo Decanali. « Duo igitur tertio, quem installarunt, dixerunt: *Frater, nos te au-* « *ctoritate Papali installamus.* Quod cùm cognovisset Archiepiscopus *Sewalus*, noviter creatus, & quandoq; illius ecclesiæ Decanus, doluit inconsolabiliter de tali fraude perpetrata, & factum illud subdolum, quantum in se potuit, irritavit. Fraudulenti tandem *Romanam* curiam, de qua venerant, adeuntes, illum bonum virum & modestum Archiepiscopum, interdici fecerunt, & damnis et laboribus immensis fatigarunt. Quæ omnia sanctus Præsul sustinuit in patientia, ut immineret ei evidenter tribulatio, quam magister, ejus amicus quondam & socius, Sanctus *Edmundus*, prædixerat profuturam. Hæc autem fraudulenta præsumptio, omnes Canonicos ita reddidit attonitos, quòd quid agendum penitus ignorarunt. Absurdum namq; & omni rationi dissonum, imò detestabile eis meritò videbatur, tam nobilem Præbendam, tam arduum officium, despicabili & ignoto, sic intruso, conferri permittere, ut in tam nobili ecclesia fieret talis & taliter suo Archiepiscopo secundarius. Auctoritatem tamen tyrannicam Domini Papæ, cui se rex totum inclinavit, & ut aptius dicam, incurvavit, vehementer formidabant.

Decanatus Eboracensis *per fraudem occupatur.*

Rex præcepit ne aliqua gratia exhiberetur *Cistercienfibus*, sed ut vexarent eos Vicecomites & alii Regii satellites, nec fieret eis jus, nisi commune. Et iratus quia intercessores procurabant pro eis, permisit, ut exigeretur & extorqueretur ab illis, cùm redirent de generali eorum capitulo, Telonium, quod vulgariter dicitur Paagium, contra libertatem & antiquam, & approbatam eorum consuetudinem. Unde multi super hoc non præmuniti, cucullas & tunicas vendere cogebantur.

Monachi Cistercienses *vectigal solvere coguntur.*

Eodémq; anno cœpit ægrotare lethaliter Archiepiscopus *Burdegalensis*, jam senex & decrepitus. Et cùm penitùs crederetur, qui semivivus extitit, mortuus, Episcopus *Herefordensis* (qui summo desiderio ad illum Archiepiscopatum ambiens anhelabat) impetratis literis Domini Regis, quem habuit favorabilem, utpote Telonearius ejus, cùm veritas pateret quòd viveret, iter, laborem, operam perdidit, & expensas, multis sannis appetitus, sicut de quodam magistro *Lambino* dicitur contigisse, de quo licèt tantillum à materia digrediar, duo versiculi componebantur:

Obitus quorundam Episcoporum.

Ære dato multo, nondum Pastore sepulto,
Lambit ad optatum Lambinus Pontificatum.

Eodémq; tempore obiit *Landanus*, & alius est substitutus. Eodem quoq; anno Episcopus *Karleolensis* magister *Thomas* in principio Octobris, qui sicut Episcopus *Elyensis*, vix uno anno suum rexerat Præsulatum, de medio sublatus est. In quibus pendula gloria dignitatis sæcularis, quàm sit transitoria, luce clariùs declaratur. Episcopus autem *Elyensis Willielmus*, in itinere *Hispaniensi*, dum Regi terreno ministraret obsecundans; ad tribunal summi tractus Imperatoris, in fata concessit peregrinus. Cor autem ipsius ad suam ecclesiam *Elyensem* defertur tumulandum solenniter in eadem. Episcopus quoq; *Cestrensis*, magister videlicet *Rogerus* de *Westham*, die omnium Sanctorum, ultrò suo concessit Episcopatui. Obiit quoque eodem tempore Prior de *Neuburgo Iohannes* Canonicus, qui sicut Episcopus *Elyensis Willielmus* de quo prædictum est, domino Regi familiaris, & consiliarius extitit specialis.

Anno quoque sub eodem, Dominus Rex venit die quarta ante diem sancti *Edwardi* ad Scaccarium, & sedentibus ibidem Baronibus, ore proprio pronunciavit, quòd quilibet Vicecomes, qui in octavis sancti *Michaelis* non apparuerit singulis annis, cum ostensione pecuniæ Regis, tam de firmis, quàm americiamentis, & aliis modis ei debitis, prima die sit americiatus ad quinque marcas; secunda ad decem; tertia ad quindecim; & quarta sit redimendus, si absens fuerit. Similis quoque pronunciatio facta fuit per eundem Regem contra Civitates, quæ libertates habent, & per proprios Ballivos ad Scaccarium respondent: ita scilicet, quòd quarta die amittant libertates suas, nisi comparuerint eo modo, quo Vicecomites debent comparere. Et sciendum est, quòd eodem die americiati fuerunt omnes Vicecomites *Angliæ*, scilicet quilibet ad quinque marcas; pro eò, quòd non distrinxerant in Comitatibus quemlibet habentem decem libratas terræ, ut fieret miles; vel dilationem quærerent à Rege, prout eisdem præceperat per literas suas Vicecomitibus directas.

Exactio Regis facta sedentibus Magnatibus ad Scaccarium.

Dominus

1256.

Supprior Eliensis eligitur in Episc.

DOminus Rex, qui dominum *Henricum* de *Wengham*, sigilli sui bajulum, promovere cupiebat, speciales literas supplicatorias & solennes nuncios Conventui *Elyensi* direxit; petens urgenter & instanter, ut dictum dominum *Henricum* in Episcopum & suarum eligerent Pastorem animarum. Conventus autem considerans notitiam sui Supprioris, secundùm illud ethicum:

Ignotum tibi tu noli præponere notis.

Ipsum memoratum suum Priorem, *Hugonem* videlicet de *Belesale*, in suum Episcopum elegerunt. Rex autem iratus fortè pro repulsa, Electum non acceptavit, & quibusdam cavillatoriis exceptionibus ipsum refutavit. Præcepitque, vel conniventibus oculis permisit, ut *Iohannes Waleramnus*, cui custodiam Episcopatus illius commiserat, sylvas explanans, omnia devastaret, & Episcopatum suis bonis graviter viduaret. Quod pleniùs quàm permissum fuerat aut concessum, factum est; ita ut inimici Episcopatus lachrymari possent, & beatam *Etheldredam* ad vindictam provocari.

Ecclesia S. Albani supponitur interdicto.

EOdem anno, protervientibus Papalibus exactoribus, ecclesia Beati *Albani*, circa festum *Simonis* & *Iudæ*, per quindecim dies supposita est interdicto; non quia magnificis destituta sit privilegiis, sed quia hæc adjectio detestabilis, *Non obstante*, omnium sanctorum Patrum pias enervat concessiones, & annullat auctoritatem. Maluit igitur Conventus injustam ac violentam sententiam, ne contemptus tribulationem suscitaret, observare reverenter, quàm temerè non tenere. Cessavit igitur à campanorum pulsatione, divinorúmque celebratione: & interim in Capitulo horas Canonicas cum Matutinis, complevit voce demissa. Animante igitur fratre *Iohanne* de *Dia*, qui quasi vices egit Legati tunc in *Anglia*, Conventus divina modo consueto celebravit.

Scandalum ortum in Cœnobio Glastoniensi.

EOdem anno, quibusdam controversiis inter Episcopum *Bathoniensem* & Conventum *Glastonensem* exortis; intrusus quidam in illud Cœnobium violenter, & invito Episcopo, auctoritate Regia, cœpit omnia ausu temerario ordinare, sigillum sibi adulterinum fabricare. Interim dum Episcopus, pro jure suo prosequendo, *Romam* peteret, rerum fiebat utrobíque distractio. Intrusus autem quoscunque poterat convocat nebulones & gyrivagos; & convocatos indignos, in læsionem honoris Monastici, (ut suam partem contra Episcopum roboraret) Monochavit decem & octo, & tertia die fecit professos; non veritus istam Dominicam comminationem, imò potiùs maledictionem, *Væ homini, per quem scandalum suscitatur.* Similique modo nobilis Ecclesia *Wintoniensis* schismate turpabatur. Et sicut illi histriones, quos Electus *Wintoniensis* in contumeliam Prioris convocatos Monachaverat, apostatantes recesserunt: sic non aliud ab istis sperabatur.

Dublinensis & Eboracensis *stabiliuntur in Archiepisc. suis.*

TEmporibus quoque sub eisdem, stabiliuntur prosperè in Archipræsulatibus suis *Dublinensis* scilicet magister *Fulco Basset*, & *Eboracensis*, magister *Sewalus*, domino manum apponente, post multas ipsorum Episcopatuum vastationes irrestaurabiles. Et sic Regis auctoritas, eo ipso procurante, cum Regni dignitate diatim declinavit.

Epis c. Herefordensis *sibi colligit decimam.*

EPiscopus *Herefordensis*, non considerans Reipublicæ utilitatem, sed quæ sua esse possent, investigans; de licentia Papæ et Regis, decimam sibi collegit in finibus *Hyberniæ* et partium conterminarum. Videlicet non minimam pecuniæ quantitatem, quam precium sui laboris reputavit, et suæ præmium proditionis; fecítque ipsam sibi tam districtè colligi, ut pudor prohibuerat modum extorquendi recitare. Et quia fraus metu carere non consuevit, meticulosus armatis, et armatus vallatus incessit.

Andreas intrusus Prior Wintoniensis *stabilitur.*

IPso quoque anno, muneribus Electi *Wintoniensis* in curia *Romana* discurrentibus, et Simonialibus præmiis & precibus Prioris intrusi *Wintoniensis*, quem idem Electus creaverat, intermeantibus; stabilitur intrusus, scilicet *Andreas*. Alteri autem post labores transalpinos, et pecuniæ infinitam effusionem, et enormem sui Prioratus læsionem; quoddam manerium ad sui sustentationem providetur. Conventus autem dispersus, imperiosè sub pœna anathematis convocatur ab Electo: et sic diatim in nobilibus ecclesiis Conventualibus, opprobria per schismata suscitatur. Quæ propter discordias et ambitiones, curiæ *Romanæ* pabula ministrantur: ita videlicet ut per hanc solam discordiam, additus est annuus redditus mensę Papali qualibet die una marca argenti.

Redit Archiepisc. Cant. *ex* Italia *in* Angliam.

CIrca festum beatæ *Catharinæ* applicuit *Cantuariensis* Archiepiscopus de partibus *Italiæ*; post multas inutiles *Anglicanæ* pecuniæ effusiones, et labores infructuosos; qui parùm profecit in bellicis negotiis apud *Taurinam* civitatem. Nec est liberatus frater ejus *Thomas*, quandoque Comes, à carcere civium; licèt *Sabaudienses* omnes vires effuderint

1256.

derint ad ipsius liberationem; et quamvis Papa ipsum liberare conaretur, scribens Reginæ *Anglorum* contra cives, ad eorum impedimentum. Idem enim *Thomas*, cives læserat enormiter, eisdem injuriando.

ET circa festum omnium Sanctorum, *Walenses* multiformiter oppressi, & sæpiùs venditi pretium augentibus; tandem per *Galfridum* de *Langeleia* Militem, Regium exactorem, tyrannicè supra modum oppressi; ad defensionem patriæ suæ, & legum suarum observationem eriguntur. Et confœderati, invaserunt partes *Angliæ Walliæ* conterminas; & homines *Edwardi*, domini sui, quem tum minimè sunt confessi, hostiliter invaserunt. Et prosperatum est opus Martium in manibus eorum: ita ut crederentur consensum in conterminiis invenisse. *Edwardus* autem hæc audiens, illicò ad sinum Comitis *Richardi* avunculi sui confugit. Quia dominus rex pauper factus est & inglorius, & pecuniam, videlicet quatuor millia marcarum, mutuò cepit ab eodem; ut bellum contra præsumptuosos ausus *Walensium* & moveret, & motum usque ad internecionem ipsorum continuaret, & impetus eorum potenter opprimeret temerarios. Sed tota hyems illo anno adeò maduit procellosa, ut *Walensium* terra tota, quæ invia est & palustris, *Anglicis* immeabilis penitus extitisset. Et sic labor *Edwardi* & expensæ, cassæ factæ sunt & inanes. Pœnituit igitur *Galfridum* memoratum, sed serò, prælia suscitasse; & *Walenses*, sicut quandoque fecerat paucis transactis annis *Angliæ* Boreales, feraliter depauperasse. Fuerunt namque qui dicerent, quòd jacturas *Edwardi*, prout ejus potestas extenderet, idem *Galfridus* volens nolens resarciret.

Walenses oppressi libertatem patriæ recuperare nituntur.

FAmilia autem *Edwardi*, ipso permittente, adeò omnium, per quos transitum fecerat, incolarum tam possessiones quàm personas perturbavit; ut ejus respectu patris sui Domini Regis injuriæ leves censerentur. Ruptarii enim & prædones, quos sua curia educavit, longè, latéque scatentes; negotiatorum equos & bigas, & compatriotarum victualia violenter rapuerunt, & abduxerunt. Et ut de multis exactorum improbitatibus unum explicem; hanc lectoribus hujus paginæ duximus explicandam. Cùm dictus *Edwardus* venisset ad Comitem *Richardum*, ut prælibatum est, & ipsum apud *Walingford* invenisset, & ipse in castro civiliter receptus hospitaretur; ejus familia in Prioratum castro vicinum se procaciter & impetuosè ingessit, non, ut moris est, hospitium postulando. Secus quoque quàm decuit aut licuit, Monachis irreverenter repulsis, omnia mensæ necessaria, ignis fomenta, jumentorum pabula diripientes, ostia, fenestras, & tripodes confringentes, famulos Monachorum, quasi vilia mancipia, vel latrones convictos retrudendo, & convitiis lacessitos, vel baculis appetitos, retroire compulerunt; vixque concessus est locus refectionis pransuris locutorium, & potantibus dormitorium. Amici autem *Edwardi* volentes errorem palliare: non malitiæ, sed pueritiæ omnia hujusmodi asscribebant deliramenta, non considerantes illud *Lucani* prognosticum:

Familiæ Edwardi impetuositas.

Aetas Niliaci nimiùm suspecta Tyranni:
Ardua nempe fides maturos exigit annos.

Interim *Walenses* non considerantes vel formidantes *Edwardi* vel familiæ ejus tyrannidem, usque ad *Cestriam*, omnia obstantia diripientes, hostiliter pervenerunt; licèt nunquam quondam *Lodowicus* tam sordidos effractarios in *Angliam* secum perduxisset.

TEmpore quoque sub eodem, jussit Rex districtè, ne exire permitteretur à Cancellaria Regio sigillo consignatum, fratri suo *Richardo*, Comiti *Gloverniæ Richardo*, *Petro* de *Sabaudia*, vel alicui fratrum suorum, nocivum vel damnosum, pro quacunq; causa, aliquod breve: quod manifestè patet esse omni juri, & paci Regni, contradictorium.

Novum præceptum Regis

PRæcepit itaque Rex eodem tempore, ut satellites ejus mensuras vini sive cervisiæ, quas Lagenas vel Galones appellamus, & mensuras tritici, quas Busheles dicimus, & trutinalia pondera, diligenter considerarent; ut quærentes nodum in scyrpo, tam insontes quàm sontes amerciarent; graviter supra merita punientes, argumentosè nimis fiscum augmentaretur. Et ita quotidie nova vulpina argumenta excogitabantur, ad pecuniam extorquendam. Rapiebantur passim possessiunculæ negotiatorum, nec solvebantur precia pro ablatis; gaudebántque spoliati, si sine convitiis & alapis evadere valuissent. Sicque sicut nuper de clientela, quod vulgariter Seganteria dicitur, materia pullulaverat pecuniam extorquendi: sic nunc de sequela curiæ, de cogendis fieri militibus, de mensurarum inquisitionibus, & multis aliis lupinæ rapacitatis commentis; rapinæ succrescebant in Regni vastationem, & ecclesiæ servitutem. Erántque tales tyranni in *Anglia*, ut quasi multi Reguli; antiqua viderentur tempora renovari.

Mensurarum inquisitio nimis acris.

Diebus

1256. *Multiplicantur indies oppressiones ecclesiarum.*

DIebus sub eisdem, Dominus Rex pessimo fretus consilio, tantam pecuniam à Papalibus negotiatoribus mutuò accepit, ut filium suum *Edmundum* in regnum *Siciliæ* promoveret, ut seipsum in summæ paupertatis vinculo irretiret. Papa autem, qui nec falli debuit, nec fallere, Regis fidem adhibuit assertionibus; quas liquidò scire potuit, si vellet, fuisse penitus umbratiles & fallaces. Dedit enim intelligi in mandatis ipsi Papæ Dominus Rex, quòd *Anglia* pecuniæ puteus extitit inexhaustus; quem nullus poterat exsiccare. Item, quòd nunquam in *Anglia* Rex tam dilectus, tam pecuniosus, sicut ipse, prævixisset: cùm tamen Papa per multos sibi familiares, qui tunc *Romæ* fuerant, contrarium poterat didicisse. Usuræ igitur pecuniæ Regem obligantes cum pœnis, ad plusquam centum quotidie libras ascenderunt; ita ut immineret tam clero, quàm populo *Anglico* desolatio cum ruina.

Steph. *Abbas* Clarevallensis *deponitur.*

EOdem anno, cùm Abbas *Clarevallensis* (*Stephanus*, constructor nobilis domus, quæ *Chardenai* dicitur, apud *Parisienses*, prædecessoris sui beati *Bernardi* pedetentim vestigia sequeretur, in ultimo capitulo, *Cisterciensi* generali deponeretur; ipse patienter, ad instar *Ioseph*, fratrum suorum morsus sustinuit & invidiam. Consuevit enim livor eminentes impetere. Impositum quippe fuit ei, quòd contra *Cisterciensium* statuta impetraverat à Domino Papa privilegium, ut à statu dignitatis suæ nunquam privaretur, sed Abbas perpetuò *Clarevallensis* permaneret. Quod tamen falsum fuisse, postea liquidò probabatur. Quia cùm Papa de veritate certificaretur, & jussisset ipsum restitui, punitis graviter accusatoribus; Rex *Francorum* respondit (tanquam ordinis *Cisterciensis* zelator & protector) grave scandalum generaretur ordini, si quem in capitulo suo generali deposuerint graves personæ, factū eorum cassaretur. Scripsit igitur sic Domino, & quod petivit, impetravit. *Stephanus* autem, ne læderetur ordinis sui auctoritas, restitui recusavit; asserens se magis esse deoneratum, quàm dehonoratum, & sibi ipsi modò vacare magis et prodesse, quā cùm præesse consuevit. Et sic de magno major meritò effectus est.

Wallenses *nolunt à bello desistere.*

IPsis quoque temporibus, *Walenses*, licèt ipse dominus Rex, necnon & Comes *Richardus*, ne impediretur suum arduum negotium, humiliter postulassent, ut saltem ad horam, ab eorum impetu temerario desisterent, noluerunt quiescere, videntes tempus hyemale madidum sibi fuisse opportunum: diverticula autem, & latibula consueta, ipsis *Walensibus* meabilia, & *Anglis* invia, & investigabilia. Continuantes igitur bellum suum, *Griffinum* de *Brunet*, quia ad Regem confugit; insequuntur fugitivum, & ad sinum Regis convolantem. Et cùm corpus nequirent comprehendere, terras ejus ferro & incendio ceperunt; nec non & Baronum conterminorum, feraliter devastare. Erant namq; equites ad decem millia eorum armati, pedites autem multò plures. Qui mutuò confœderati tactis Euangeliis, juraverant se strenuè & fideliter usque ad mortem pro libertate patriæ suæ, & avitis legibus decertare: & se malle cum honore mori, quàm cum dedecore vitam trahere infœlicem. In quo virili facto, *Angli* debuerunt meritò erubescere; qui submittunt colla omni conculcanti & alienigenis, tanquam popelli meticulosi, quisquiliæ, segnes incurvantur.

Edwardi & *ejus familiæ insolentia.*

EDwardus, non mediocriter verecundatus, & damnificatus ex *Walensium* rebellione & alacritate; quia dominus *Walliæ* dicebatur, nec potuit eorum rebellionem refrænare. Adiit igitur filius iteratò, tam patrem suum & matrem, quàm avunculum, efficax postulans auxilium ab eisdem. Sed rex adeò alieno ære in partibus transalpinis obligabatur, & Comes multis thesauri commodationibus sui, scilicet quatuor millium Marcarum, fatigatus: Regina quoque mater ejus, in profusione expensarum in bellum contra civitatem *Taurinam* inutili fatigata, adeò thesaurum suum mutilaverant, ut non possent *Edwardo* aliquatenus subvenire. Et quia pater ejus dominus rex, ut sparsim dicebatur, *Anglos* nitebatur obruere, aliqui de *Marchisiis* occultè *Walensibus* favorem & consilium præstiterunt. Maximè cùm dictus *Edwardus* familiam tenuisset, Ecclesiæ & Regno nocivam: ita ut diceretur, quòd nunquam *Lodowicus* invasor *Angliæ*, tam sordidos secum ruptarios, vel protervos adduxerat in *Angliam*; sicut dictus *Edwardus* in clientela & curia sua educavit. Et de multis eorum improbitatibus, unam tyrannidem, præter illam, quæ prænotatur, ut legentibus pateat, in quam abyssum desperationis *Anglia* demergatur, duximus huic paginæ annotandam. Cùm transiret per viam pacificam, & tranquillitatis tempore, obviam ei venerat quidam Juvenis, & absque causa mortis & mutilationis, jussit ut ei auricula abscinderetur, & unus oculorum ei erueretur. Quod contra omnem justitiam fuerat perpetratum. Quod videntes multi, & ad memoriam plures reducentes

1257.

reducentes, qualiter adhuc junior cuidam nobili factum fecit enorme & cruentum, cœ-„ perunt desperare de eo, dicentes: „Et hæc facit in viridi, in arido quid sperandum? Familia insuper, ut prætactum, omnia venalia sine pretii retributione rapientes; equos, bigas, & veredarios violenter, homines immisericorditer vexaverunt; & diatim mala malis, & damna damnis, cumularunt cum augmento.

Mittuntur quidam ab Universitate Parisiensi, Romam.

CRebrescentibus scandalis & odiis inter magistros *Parisienses* & fratres *Prædicatores*, electi sunt cum magna deliberatione quidam celeberrimi magistri Lectores. Videlicet magister *Wilhelmus* de *sancto Amore*, & magister *Odo* de *Doato*, qui nobiliter rexerant in Artibus, in Decretis, & tunc in Theologia. Magister *Christianus*, Canonicus *Beluacensis*, qui maximus quasi Philosophus emeritus, postquam in Artibus rexerat, in Theologia lecturivit. Magister *Nicolaus* de *Baro super albam*, qui rexerat in Artibus, Legibus, & Decretis; ad legendum in Theologia præparatur. Magister *Johannes* de *Gectavilla Anglicus*, Rhetor Universitatis, & magister *Johannes Belin Gallicus*, nominatissimi Philosophi, regentes in Artibus. Omnes isti de nobilissimis viris procreati, præelecti sunt per magnum (quia fides patiebatur detrimentum) consilium & deliberationem: ut *Romam* adeant, & dominum Papam, pro tranquillitate Universitatis *Parisiensis* & fidei redintegratione, maximè cùm hoc malum, majus generare comminetur. Collectaque sunt eis ex Universitate viatica. Fratres namque quædam nova prædicabant, legebant, & docebant, ut dicebatur, deliramenta; quæ de libro *Ioachim* Abbatis, cujus scripta *Gregorius* Papa damnaverat, extraxerunt. Et quendam librũ composuerunt, quem sic eis intitulare complacuit, *Incipit Evangelium æternum*. Et quædam alia, quæ non expedit recitari. *Prædicatores* autem contra Universitatem, suos expeditos nuncios illicò transmiserunt; ut magistris in faciem contradicerent. Subsannavit populus, eleemosynas consuetas subtrahendo; „vocans eos hypocritas, & *Antichristi* successores, „ Pseudoprædicatores, Regum & Principum adulatores, & consiliatores, Ordinario-„rum contemptores, et eorundem supplantatores, Thalamorum Regalium subintra-„tores, confessionum prævaricatores. Qui peragrantes ignotas provincias, peccandi audaciam subministrant. Auditis igitur hinc inde querelis, præcepit Papa, ut novus ille liber, quem *Evangelium æternum* nominant, secretò, et si posset fieri, sine fratrum scandalo, combureretur: & alia, quæ de *Ioachim* corruptela dicuntur emanasse. Vigilanter igitur, procurante diligentia domini *Hugonis* Cardinalis, & Episcopi *Messanensis*, qui de ordine *Prædicatorum* extiterant, cautè ac tacitè procuratum est, ita ut tumultus ad horam conquievit.

Fulgur terrestre subitò eruptum.

TEmpore sub eodem, quidam fossores, dum eruderarent *Londini* calamum aquæductus, ut ejecta terra ipsum calamum liberarent, aqua enim desierat emanare; prosiliit subitò de terra fulgur terrestre quasi ignis infernalis; quod in ictu oculi plures eorum suffocavit, unum eorum penitus interemit, alios ita combussit, dilaceravit, & ita deturpavit, ut semper sibi inutiles viderentur. Fuerunt tum qui dicerent, quòd hoc miraculosè contigit, quia in vigilia hora incompetenti operibus servilibus intenderunt.

Anni conclusio.

TRansiit igitur annus ille mediocriter frugifer & fructifer, Ecclesiæ verò & Prælatis ultimæ servitutis genitivus; *Francigenis* invidiam pro Comitis *Richardi* promotione pariturus. Regni *Angliæ* prædativus. *Terra sancta* sterilis, & potiùs nocivus. Regni *Angliæ* prædativus, *Walliæ* bellicosus, *Scotiæ* turbulentus. Supra modum procellosus ac pluviosus, ut viderentur renovari *Deucalionis* tempora; ita ut ab assumptione beatæ Virginis, usque ad ejusdem Purificationem, pluviæ non cessarunt quotidie inundare; quæ vias invias, & agros steriles reddiderunt. Unde in fine Autumni, annona computrivit cum aristis.

Richardus *Comes electus in regem* Alemanniæ.

ANno Domini M.CC.LVII. qui est annus domini Regis *Henrici* tertii quadragesimus primus, fuit idem dominus Rex *Londini* ad Natale Domini. Ubi veniunt ad dominum Regem, (qui multos simul cum Comite *Richardo* ibi Magnates congregaverat) quidam de Primatibus *Alemanniæ*: nunciantes omnibus qui ibi fuerant, quòd unanimi consensu Comitem *Richardum* in Regem *Alemanniæ* ritè elegerant. Et ipsum in suum Regem & dominum postularunt, dummodò in eorum voluntatem consentire voluisset, Comes memoratus. Archiepiscopus autem *Coloniensis*, sacri Imperii Prothocancellarius, & quidam alii Magnates *Alemanniæ*: literas suas super hoc testimoniales & ratihabitionem per eosdem solemnes nuncios, illuc

1257. unanimiter destinarunt. Asserentes, quòd nunquam aliquis sine aliqua contradictione, ita merè, ita unanimiter electus in illam extitisset dignitatem. Et dum hæsitassent omnes quid agendum, quod præsentia Comitis multum esset Regno *Angliæ* necessaria, ait Rex in propatulo: « Ne videatur pusillanimitas, consulo & peto ut hunc honorem cœ« litus & humanitus simul concessum & oblatum, recipere non recuset. Et cùm perterruissent aliquos, quòd duo paucis elapsis annis in Regem *Alemanniæ* electi & promoti, sinistros & finales casus, quasi Deo irato, promeruerant; fuerunt qui dicerent Comiti verba consolatoria: « O Comes sapiens & circumspecte, quid hæsitas; quasi te « perterreat casus *Landegravii Henrici*, & iterum casus sinister Comitis *Willielmi Hol*« *landi?* Non Papa te intrudit violenter, qui de spoliis Ecclesiæ & rapinis crucesignato« rum tibi spondet necessaria, quæ nunquam tibi forent profutura. Ipsa nempe Papa « turpiter adquisita, non ad misericordiam, scilicet potiùs ad iram provocarunt. The« sauro tibi reservato, qui de regno *Alemanniæ* colligitur, & ad opus tuum fideliter re« servatur. Abundas thesauro tuo proprio, velut alter *Octavianus:* instauraris amicis, « tam *Alemannis*, quàm *Anglis*; circumvallaris & consanguineis. Ne te torpor diffi« dentiæ terreat vel pusillanimitatis, tanquam desidem ac meticulosum. Præmuniat & « erigat te ad Dei clientelam casus qui quondam *Roberto Curthensi*, *Normannorum* Duci « contigit in *Terra sancta* Deo militanti; cui ultrò & divinitus Regnum *Hierosolymita*« *num* fuerat oblatum, ut Christi regeret hæreditatem. Quod & ipse procaciter refu« tavit. Unde Dei gravem posteà senserat ultionem. Nunquam posteà quicquam ei « contigit prosperitatis. Rex insuper & ejus fratres, præcipuè electus *Wintoniensis*, ipsum ad hoc alacriter animarunt; asserentes hunc honorem totam *Anglicanam* nationem in perpetuum exaltare. Quæ cùm audisset Comes, hominem induens, & in bonam spem erectus, ait libera & alacri voce: « Et ego Dei confisus misericordia, licèt insufficiens « & indignus, hoc onus & honorem, mihi, ut spero, divinitus oblatum, gratanter suscipio; « ne pusillanimis dicar & meticulosus. Et addidit, versa facie ad Episcopos (quorum unus *Bangorensis Richardus*, qui hæc hujus paginæ scriptori assertivè enarravit, extiterat) « Et ego antequam exeam ab hac Capella, igne comburar infernali, & morte moriar re« pentina, si hæc facio causa ambitionis vel avaritiæ: sed ut Regnum illud ad statum, « quod Deus annuat, restaurem meliorem, & illos, qui me sponte in Dominum elege« runt, cum omni modestia, justitia, & honore valeam gubernare. In quo verbo multorum lachrymas excutiens, nuncios *Alemannorum* maximè reddidit lætiores. Et qui hucusque de consensu ipsius dubitaverant, jam certificati de voluntate & favore, læti ad propria remearunt: infra diem à Natali Domini vigesimum, Magnatibus, qui eos miserant, hoc mandatum nunciaturi.

Quare Magnates Alemanniæ *elegerint Comitem* Richardum.

MAgnates *Alemanniæ*, quorum hi sunt celebriores qui subscribuntur, odio habent *Francorum* superbiam, & se invicem persequuntur: nec curant, ut aliquis *Francus* vel de eorum genere quis in *Alemannia* dominetur, nec aliquem de seipsis, propter intestinam controversiam. Nam impetuosi sunt *Alemanni*, & elati,

Omnisque superbus
Impatiens consortis erit.

Nec *Italicum* vel *Romanum*, & præcipuè Papalem aliquatenus eligere, propter insatiabilem eorum avaritiam. Elegerunt igitur, inito diligenti cum deliberatione consilio, Comitem *Richardum*, tum propter linguam *Anglicanam*, quæ *Alemannicæ* consonat, & originis communionem, & antiquam & novam; antiqua in chronicis poterit reperiri; nova in diebus nostris potest certificari; scilicet de Duce de *Brunswic*, & Duce *Saxonum*, de *Ottone* Imperatore, qui de *Anglica* scilicet filia *Henrici Anglorum* Regis ortus est. Elegerunt, inquam, ipsum Comitem *Richardum*, tum propter ejus fidelitatem, constantiam, & sapientiam, tum propter sui thesauri abundantiam. Unde quidam, scilicet Satyricus, satis inquit Satyricè:

Nummus, ait, pro me, nubit Cornubia Romæ.

Primates Alemanniæ.

HI sunt maximi in *Alemannia*, ad quorum nutum pendet electio ipsius Regni, quod est quasi arra Imperii *Romanorum:* Archiepiscopus *Coloniæ*, cujus titulus est, *Sacri Imperii Prothocancellarius*, post honorem Archipræsulatus. Archiepiscopus *Maguntinus*. Archiepiscopus *Treverensis*. Rex *Bohemiæ*, Comes *Palatinus* de *Rheno*, Dux *Austriæ*, Dux *Suaviæ*, qui & Comes *Bavariæ*, Dux *Poloniæ*, Marchisius de *Miche*, Marchisius *Brande-*

1257.

Brandeborg, Dux *Saxoniæ*, Dux de *Brunefwic*, Dux de *Carentene*, Dux de *Melai*, Dux *Brabantiæ*, qui & *Lovaniæ*, Landegravius *Duringiæ*, Marchio *Misiæ*. Inter omnes hos Magnates supereminens est Archiepiscopus *Coloniensis*; qui coronare tenetur Regem *Alemanniæ* apud *Aquisgranum*, ab antiqua & approbata consuetudine.

Comes R. præmittit quosdã in Alemanniã, ad explorandum Magnatum animos.

PRæmissi sunt autem ex parte Comitis viri potentes, sagaces, & circumspecti, dominus Comes *Gloverniæ*, & dominus *Johannes Mansel*, in *Alemanniam*; ad explorandum Magnatum prædictorum, meram & spontaneam super prænotatis voluntatem. Et invenerunt omnia prospera; & Primatum terræ cordi, ita domino Comiti devota & inclinata, ut jurarent ei fidelitatem; & nonnulli civitatum & castrorum suorum claves nunciis resignarunt.

Franci invisi Alemannis, tendunt nunciis insidias.

FRanci autem super hoc certificati, cœperunt non mediocriter formidare, ne si prosperaretur Comes *Richardus* promotus in regnum *Alemanniæ*, prout via jam patebat, noceret potenter Regno eorum, jura domini Regis *Angliæ* reposcendo & readquirendo: insidiarum laqueos ipsi Comiti *Richardo* & ejus nunciis tetenderunt, & aliquorum Magnatum *Alemanniæ* corda machinati sunt enervare, ne Comiti memorato subderentur. Et sic nitebantur ipsius promotionem, vel in parte, vel in toto, studiosiùs impedire. Sed Domino propitio, eo ipso *Alemanni* domino Comiti firmiùs adhæserunt. Quia est odium quasi innatum, inter *Francos* & *Alemannos*. Et quod istis nocet & displicet, aliis putatur & creditur in commodum provenire. Quod cùm *Franci* cognoverunt, dolentes sese ad invicem sic sunt consolati.

Franci sese invicem consolantur.

OTto Imperator, in armis strenuissimus, & Regis *Angliæ* thesauris saginatus, *Anglorum* & *Alemannorum* propagatus communi sanguine, in regnum *Alemannorum* solidatus, & Imperium *Romanorum* sublimatus; nobili regno *Franciæ* terribiliter est comminatus, propter quod *Parisius* muro circundabatur, nec prævaluit. *Fredericus* insuper ditissimus, & Imperator *Romanorum* potentissimus, & omnium Principum terrenorum subtilissimus, confœderatus est Regi *Anglorum*, sororem ejus accipiens in conjugium, & thesaurum ejus exhauriens in Regni *Francorum* subversionem; nec in suis, quæ Regi *Angliæ* promiserat, prævaluit conaminibus; quantò minùs est nobis Comitis *Richardi* potentia formidabilis? Imbellis est & imbecillis, & in negotiis bellicis inexpertus: hucusque auxiliatus est Dominus, qui semper opitulantibus Regni sanctis, *Francos* sub alis suæ refovet protectionis. Et si in *Terra sancta*, ubi nuper in Ecclesiæ clientela Deo militavimus, peccatis nostris exigentibus, multiplicem passi fuerimus afflictionem; cùm iratus fuerit, misericordiæ recordabitur.

Francorum rex Normanniam & confinia perlustrat.

REx tamen *Francorum*, sibi præcavens de futuris, *Normanniam* & Regni sui perlustrat confinia; ut nutantia corda confirmet, civitatésque cum oppidis roboret & instauret. Magnates suos animat & confortat; præcipuè eos, quos duodecim Pares *Franciæ* consuevimus appellare. Et quia prætactum est de *Alemannorum* Primatibus, ad quos Regis spectat electio; non reor à materia alienum, si nomina *Francorum* nobilium (præcipuè ad quos negotia Regni spectant ardua) præsenti inseramus paginæ, cum succincta tamen brevitate.

Pares Franc. ecclesiastici.

ARchiepiscopus *Remensis*, qui Regem *Francorum* cœlesti consecrat chrismate (quapropter Rex *Francorum* Regum censetur dignissimus) est omnium *Franciæ* Parium primus, & excellentissimus. Episcopus *Noviomensis*, qui est Comes *Palatinus*. Episcopus *Beluacensis*, qui est Comes *Palatinus*. Episcopus *Catalonensis*. Episcopus *Lingonensis*, qui si pauper sit, dignus tamen habetur. Episcopus *Landunensis*, qui Dux est & Comes, ratione sancti *Remigii*; ad quem devoluta fuit illa præclara hæreditas.

Pares laici.

DUx *Normanniæ*, primus inter laicos & dignissimus: Rex *Angliæ* Dux est de Jure *Normanniæ*, sanguinis derivatione geniali; Rex ex conquestu. Dicitur tamen, quòd beatus *Edwardus*, eò quòd hærede caruit, Regnum legavit *Willielmo* bastardo duci *Normannorum*. Sed hoc robore asseritur caruisse; quia hoc fecit in lecto lethali, & sine Baronagii sui communi assensu. Dux *Aquitanniæ*, Dux *Burgundiæ*, Comes *Flandrensis*, Comes *Campaniæ*, Comes *Tholosæ*, qui dicitur Comes sancti *Aegidii*.

Incomparabilis imbrium inundatio, & tonitru hyemale.

EOdem anno die Innocentum, pluviarum tanta inundatio terræ superficiem cooperuit, ut viderentur *Deucalionis* tempora renovari. Sulci igitur antrorum similitudinem protendebant, antra fluviorum, fluvii prata & omnia confinia cooperientes, instar marium demonstrabantur. Et ut de aliis similia intelligantur, unus solus fluvius

1257. vius in partibus *Angliæ* Borealibus, septem pontes ligneos & lapideos magnos dissipavit. Molendina quoque vicinæque domus, ex vehementibus fluctibus qui ex torrentibus intumuerunt, obruta perierunt. Die quoque memorato, quidam turbo truculentus aëra perturbavit, & quasi in nocte obscuravit grandine comitante violento; coagulatisque nubibus, fulgur emicuit cum fulgure coruscante, & terribiliter emicante. Tonitrus manifestus in triste prognosticum reboavit. Medium enim hyemis extitit & frigus, ut decuit Februale. Subsequuta est aëris ægra intemperies, per tres circiter menses.

Æstimatio thesauri Comitis Richardi.

AEstimatus est eodem tempore thesaurus Comitis *Richardi* ad tantam pecuniæ summam, ut qualibet die per decennium centum marcas posset exponere; non computatis proventibus, qui ex redditibus Regni *Almanniæ* & *Angliæ* quotidie succreverunt.

Inventio mausolei S. Albani.

COntigit igitur eodem anno, ut propter quasdam hiantes rimas, de quibus timebatur, pars orientalis ecclesiæ beati *Albani*, de consilio Abbatis & Conventus, ut firma repararetur, in adventu Domini dissoluto tecto, muri prosternerentur. Et dum ligonibus in pavimento cementariorum ministri insisterent, per tinnitum instrumentorum, & pedum strepitum perpendebant, aliquid ibi insolitum & incognitum latitare. Profundiùs igitur perscrutantes, invenerunt sub terra, sed non profundè, unam tumbam lapideam, satis eleganter compositam, in loco qui fuit inter altare Sancti *Oswini*, ubi scilicet consuevit Missa matutinalis celebrari, & altare sancti *Vlstani*; ubi quoque collocatum fuerat antiquum feretrum pictum, & quædam tumba marmorea cum columnis marmoreis. Qui locus & tumba, dicebatur vetus tumbus sancti *Albani*. In ipso igitur mausolo tumulabatur beatus *Albanus*, die qua decollatus est, ab amicis & parentibus suis & neophytis: occultè tamen & honorificè de nocte, propter metum *Paganorum*. Ubi lux cœlestis descendit, & apparuerunt Angeli descendentes & ascendentes, & canentes hunc hymnum: *Albanus egregius Martyr extat gloriosus.* In quo etiam mausolo inventa est quædam lamina plumbea, in qua, secundùm antiquorum consuetudinem, scriptus est hic titulus: *In hoc mausoleo inventum est venerabile corpus Sancti* Albani *Protomartyris* Anglorum. Hoc evenit in octavis Sancti *Stephani*, in præsentia Domini Episcopi *Bangor*, & domini Abbatis *Iohannis*, & domini *Philippi* de *Cestria*, principalis consiliarii Comitis *Richardi*: & quorundam nobilium de familia Domini *Willielmi* de *Valentia*, fratris domini Regis uterini, & totius Conventus, & fidelium innumerabilium, quibus solenniter hæc sunt nunciata. Et concessit Episcopus veniam quindecim dierum, omnibus ipsam inventionem præsentialiter venerantibus. Et citò post, Dominus Archiepiscopus *Eboracensis* illuc venerat causa orationis.

Anni elapsi à passione S. Albani.

ET sciendum est, quòd cùm hæc evenerunt, fluxerant anni à passione Martyris memorati, nongenti & septuaginta; id est, mille, exceptis duntaxat triginta annis.

Obitus quorundam Magnatum.

ET ne festa sæcularia fletibus transeant impermixta, circa idem tempus; festis videlicet Natalitiis, obiit Abbas sancti *Edmundi*. Obierúntque viri desideriorum in sua florente ætate, *Robertus* de *Quinci*, & *Willielmus* de *Longaspata*, & *Alanus* de *Watsand*, Regius Clericus & Justiciarius, obiitque de *Leximona I.* & infirmatus est quasi lethaliter Comes *Rogerus Bigod* Mareschallus: qui in torneamento de *Blie* adeò viriliter, & ultra vires decertaverant, ut laxatis nervorum compagibus, nunquam postea plenæ sanitati restituebantur. Imò inter multos, qui obierunt, vix est Comes *Rogerus* à portis funerum revocatus. Electus est autem in Abbatem sancti *Edmundi*, dominus *Simon* de *Luttona*, ejusdem domus Prior approbatus.

Abbates ordinis Cistercienfis *convocantur Regio edicto.*

IN Epiphania autem Domini Dominus Rex minimè considerans pluviarum inundationes, ventorum vehementiam, fluminum impetus, laborum inquietudinem, fecit convocari Abbates *Cisterciensis* ordinis, ut *Londinum* convenirent præceptum Regium audituri. Venerunt igitur vexati mirabiliter: quia sic oportuit, omni spe misericordiæ destituti. Qui cùm venissent coram Rege, rogante instanter & urgenter auxilium pecuniare non modicum; responderunt omnes, quasi uno ore & spiritu, quòd nec voluerunt, nec potuerunt, sine sui capituli generali provisione & consensu; vel saltem communi assensu omnium Abbatum *Angliæ* ordinis *Cisterciensis*, qui tunc temporis præsentes non fuerant. Et cùm sine die qua convenire omnes possent, recessissent, præcepit Rex cum magno rancore, ut nullam Abbatibus *Cisterciensibus* gratiam faceret. Et sic

1257.

tacitè permisit Vicecomitibus, Forestariis, & aliis Regiis satellitibus & exactoribus, (qui sine Regio favore & præcepto ad hoc proni fuerant) omnes Abbates ordinis *Cisterciensis* vicinos damnificare, & causis excogitatis irretire.

Mors quorundam nobilium.

ET circiter festum Epiphaniæ, obiit *Alanus* de *Warsant*, clericus domini Regis specialis & Justiciarius, sed priùs fœliciter deposita sarcina Justiciaria. Obiit quoque *Iohannes* de *Lexintona*, miles elegans & facundus, & literatus: qui quandoque Regii sigilli propter sui peritiam bajulus extitit, & domini Regis consiliarius specialis. Obiit insuper Prior de *Neuburgo Iohannes* Canonicus. Qui priùs domini *Iohannis* Capellanus, ad tantam provectus est excellentiam, ut non tantùm Prior de *Neuburg*, & consiliarius arcanus, & nuncius ad Principes conterminos efficeretur, sed ad Præsulatuum culmina suspiraret. Et tunc temporis redierunt de curia *Romana*, dominus Abbas *Westmonasteriensis*, & electus *Saruburiensis*, & quidam alii viri solemnes & spectabiles. Qui, ut rei exitus comprobavit, pro negotio regni *Apuliæ* sive *Siciliæ* umbratili, *Romanam* curiam adierunt; & multas *Francorum* insidias & viarum discrimina sunt perpessi.

Rex non acceptavit electum Elyens.

EOdem tempore, cùm Monachi *Elyenses* suum Suppriorem, virum idoneum & irreprehensibilem ritè in suarum pastorem animarum ad officium Præsulatus *Elyensis* elegissent; Domini Regis, qui pro alio literis suis & nunciis solemnibus instanter postulaverat, voluntati non obsecundantes; Rex iratus valde, custodiam commisit, quasi lupo agnum esurienti, *Iohanni Valeranno*, qui lucos explanavit, homines depauperavit, Monachos damnificavit; ita ut viderentur omnia, contempto Dei timore & sanctorum reverentia, patere discrimini; & Ecclesiam ultimæ subjacere servituti, & patere prædis violenter occupantibus.

Solemnes nuncii ad Regem Francorum destinantur.

IN festo verò conversionis sancti *Pauli*, destinati sunt ad Regem *Francorum* ex parte domini Regis *Anglorum*, ad prorogandas treugas inter eos initas, Electus *Wintoniensis*, *Johannes* de *Gatesdene* miles, & *Petrus* de *Orivallis*. Quid actum inde fuerit, adhuc non apparuit.

Impetrat Electus Sarisb. licentiam pristinos redditus retinendi.

CUm autem redisset à curia *Romana* electus *Sarisburiensis*, magister videlicet *Aegidius* de *Bridelessorde*, manifestavit palàm, quòd *Romæ* strenuè impetraverat; ut scilicet liceret ei pristinos redditus retinere, & etiam Decanatum, quorum fragantiam olfecerat: quod nuper novum habebatur, sed jam toties, non sine retributione, permissum, nulli stuporem generavit.

Custodia Reginæ concessa.

TEmporibus autem sub eisdem, concessa fuit Reginæ custodia terræ *Willielmi* de *Cantelupo*, quæ priùs concessa fuerat *Edwardo*; & custodia terræ *Willielmi Longaspata*. Unde ejus Ballivi, qui sub fratre *Willielmo* constituebantur, cornua assumentes ex tantæ Dominæ patronatu, omnes vicinos ita opprimebant; ut etiam ab hostium oculis lachrymas elicere valuissent.

Novus ordo Monachorũ.

QUidam novus ordo Fratrum *Londini* apparuit, & incognitus; Papale tamen authenticum palàm ostendens, ita ut tot ordinum confusio videretur.

Cedente Senatore Bran. Brixiensis substituitur.

BRancaleone Romanorum Senatore cedente, quidam civis *Brixensis* substituitur: qui in executione justitiæ prædecessoris sui satis laudabiliter exequebatur vestigia, & officia potenter continuabat.

Rogerus de Molend. eligitur in episc. Cestrensem.

EOdémque anno, Monachi *Coventrenses*, cùm cessisset Episcopus *Rogerus* de *Westham*, propter suum senium & infirmitatem; elegerunt sibi in suum Episcopum, & suarum Pastorem animarum, magistrum *Rogerum* de *Molend.* Domini Regis nepotem; quem Rex accepit, & ut decuit, acceptavit. Nec eum honestè potuit, ut consuevit de aliis, reprobare. Porrò supplicaverat Conventui, ut Thesaurarium suum, *Philippum* scilicet *Luvel*, sibi eligeret in Pastorem. Idcircò dictum magistrum *Rogerum*, Domino Regi acceptabilem, imò & nepotem; procurante Comite insuper *Richardo*, ipsius *Rogeri* avunculo, Conventus elegit memoratus.

Wallenses indies multiplicati roborantur.

EOdem tempore *Wallenses*, cùm in partibus *Walliæ* & *Angliæ* conterminis, cædibus & incendiis vacarent, & rapinis, prosperante in manibus Martio certamine; *Edwardum* cum suo exercitu retroire coëgerunt. Necnon & *Griffinum* de *Berunt*, natione, genere, & lingua *Wallensem*, potentem & generosum, expulerunt à finibus eorum; & totam terram suam, quæ spatiosa erat & opima, cæde & incendio vastaverunt. Hujus verò irrestaurabilis damni causa fuit *Galfridi* de *Langeleia* tyrannica sævitia, & insatiabilis avaritia, qui eosdem *Wallenses* oppresserat feraliter; ita ut dicerent se malle mori honorificè, quàm sub angaria & servitute turpiter vitam protelare. Comes autem

electus

1257. electus in Regem *Alemanniæ*, amicabiliter scripsit *Leolino*, & aliis exercitus *Walensium* Capitaneis, ut pro quiete Regni *Anglorum* desisterent ab hostilibus incursionibus eorum, ne progressus & egressus ejus à regno turbaretur. At illi videntes tempus pluviale sibi competere, & jam fecisse vias palustres inaccessibiles, noluerunt ab inceptis desistere, quin instantiùs hostes suos persequerentur. Et diviserunt exercitum suum in duas partes, propter eorum numerositatem: ut sic faciliùs victualia sibi possent providere. Et in utraque parte recensiti sunt triginta millia armatorum, secundùm legem natalis patriæ: ex quibus fuerunt equites eleganter armati quingenti, utrobique equis ferro coopertis. Conquestus est igitur *Edwardus* patri suo domino Regi, de tam temeraria *Walensium* præsumptione. Cui Rex dicitur tale dedisse responsum: "Quid ad me, terra "tua est ex dono meo? Exere vires primitivas, famam excita juvenilem; ut te de cætero timeant inimici. Me autem alia negotia detinent occupatum. Et ita undique detinebatur *Anglia* variis modis angustiata.

Adventus & potestas Archiepiscopi Messanensis.

ANno quoque sub eodem, imminente quadragesima, missus est à Domino Papa, nesciebatur ad quid, Archiepiscopus *Messanensis*, in magno apparatu familiæ & equorum, videlicet Fratrum de ordine *Prædicatorum*. Et cùm habuisset literas Papales de procuratione exigenda & recipienda, cum magna pœna contradictores puniendi, misit literas imperiosas ad quemlibet Prælatum; ut ei, secundùm quod eisdem significavit in procuraciis, providerent, ita quòd ex domo sancti *Albani* & ejus cella viginti & unam marcam extorsit. Et cùm venissent Monachi sancti *Albani*, ut ipsum in hospitio suo civiliter visitarent; non permisit eos exire, imò ipsos quasi incarceratos retinuit, donec suæ avaritiæ satisfecissent. Et cùm modestè respondissent Monachi, se nullum ibi habere denarium, iratus Archiepiscopus respondit procaciter: "Ut quid tam mendici "estis? Mittite igitur pro aliquo Mercatore, qui vobis commodare velit: & factum est ita, quia sic oportuit. Non enim permittebantur exire Monachi, quamvis essent de Conventu prælecti, videlicet Archidiaconus sancti *Albani*, & dominus *Iohannes*, Abbatis bajulus & procurator. Iste fuit Archiepiscopus *Messanensis*, Frater de ordine *Prædicatorum*, in quo humilitatem sperabamus uberiorem; qui à Domino Papa de procurationibus extorquendis talem literam meruit obtinere. *Frater* Johannes, *miseratione divina Archiepiscopus* Messanensis, *dilectis in Christo sibi Abbati & Conventui Monasterii* Sancti Albani, Lincolniensis *Diœcesis, salutem in Domino. Noveritis vos, &c.* Require in libro *Additamentorum*. Missa est domino Regi eodem tempore elegans epistola, ex parte domini Papæ, ut videlicet errores corrigeret consuetos. Et hoc procuravit Episcopus *Roffensis Laurentius*, multas passus injurias ab Archiepiscopo *Cantuariensi Bonifacio*, qui manu sæculari armata *Roffensis* ecclesiæ violenter invasit possessiones, quas potiùs defendere & tueri tenebatur. Cui Archiepiscopo, quia extitit avunculus reginæ, Rex & Regina, & Regales universi cornua præstiterunt. Movebat insuper dictum Episcopum *Roffensem*, Archiepiscopatus *Eboracensis* exterminium irrestaurabile, & *Elyensis* Episcopatus, & aliarum ecclesiarum vacantium per Regem facta inaudita gravamina; Christi postpositi reverentia, & contemptis clavibus ecclesiasticis. Et videbat idem Episcopus Episcopatui suo, ipso cedente, vel decedente, simile discrimen imminere; Tenor autem dictæ literæ, ab episcopo memorato impetratæ, cujus responsionem episcopus *Romæ* commorans expectabat, talis est. Alexander *episcopus, &c. Illustri Regi Angliæ, &c. Cùm de tuis charissime actibus.* Quære in libro *Additamentorum*, videlicet ad sagittas ex transverso cancellatas.

Obitus quorundam Prælatorum & Nobilium.

ANno sub eodem, quinto Idus Februarii, obiit piæ memoriæ magister *Robertus de Hartfords*, ecclesiæ *Sarisburiensis* Decanus ætate provectus, moribus provectior, scientia provectissimus: quem, præclaris meritis exigentibus, amicum specialem extitisse confidenter credimus Redemptoris. Obierunt quoque dominus *Radulphus* filius *Nicholai*, Dominus Regis Seneschallus, & *Willielmus de Mandevilla*, nobiles & præclari. Obiit quoque *Richardus* episcopus *Exoniensis*.

B. Comes Devoniæ *ducit uxorem* Sabaudiens.

BAldewinus de *Riparis*, Domina Regina procurante, quandam alienigenam ducit in uxorem, *Sabaudiensem*; ipsius Reginæ consanguineam. Ad ipsum verò *Baldewinum* spectat Comitatus *Devoniæ*: & sic dietim devolvuntur nobiles possessiones & hæreditates *Anglicanæ* ad alienigenas. Quod scire nolunt, vel dissimulant *Anglici* pusillanimes; quorum ignaviam & supinam simplicitatem, *Wallensis* strenuitas reprehendit.

Eodem

1257.

Rex ad Sanctum Albanū multa munera offert.

EOdem quoq; anno venit Dominus Rex ad *Sanctum Albanum*, quinto Nonas Martii, & obtulit majori altari monile nobilissimum, habens duas lingulas, & transtrum, & annulos nobiles, tam ipsi altari videlicet *Sancti Albani*, quàm Sancti *Amphibali*, & unam cuppam argenteam deauratam, ad reponendum pulverem nuper inventum in mausoleo, de quo prædictum est: & sex pannos sericos, quorum unum assignavit ad cooperiendum dictum mauseolum, & alium ad cooperiendum tumbas *Rogeri* & *Sigari* Heremitarum, & denarios ad emendandum feretrum. Et continuavit ibidem moram hebdomadalem, & cùm esset cum ipso continuè in mensa, in palatio, & in thalamo, qui hæc scripsit, direxit scribentis calamum satis diligenter & amicabiliter. Et inter loquendum dum mentio fieret frequenter de Comite *Richardo*, ejus videlicet fratre, nominavit Nobiles, ad quos spectat electio, qui in præcedentibus annotantur. Nominavit insuper omnes *Angliæ* sanctos Reges Canonisatos. Et ne tantus scriba circa hoc incassum studuerit, ipsos Sanctos, ut sic eorum tituli ad eorum laudem recitentur, huic paginæ duximus annotandos.

Nomina Regum Sanctorum in Angl.

ALbertus, *Edwardus Martyr*, *Kenelmus*, *Oswaldus*, *Oswennus*, *Neithan*, *Wistan*, *Fremunde*, *Edwulfus*, *Edmundus*, *Edwardus*. Nominavit idem quoq; Dominus Rex, & numeravit omnes *Angliæ*, quarum ei occurrit memoria, Baronias, invenitq; ducentas & quinquaginta. Sed ad materiam revertentes, sequentia prioribus continuemus.

Perturbatur Universitas Oxoniæ.

EOdémq; tempore, videlicet septimo Idus Martii, venerunt ad *Sanctum Albanum* quidam magistri *Oxoniæ*, circiter novem Artistæ, qui querula voce coram Rege, in Capella Sancti *Oswini*, reposuerunt querimoniam de Episcopo *Lincolniensi*, qui contra statuta Universitatis antiqua & approbata, nitebatur libertates Scholarium enervare. Et statutus est dies responsionis, ad instans magnum Parliamentum, ut, auditis partium rationibus, pacificarentur. "Eodémq; die secretiùs dixit Frater (qui & hoc scripsit) Domino Regi: Domine, pro Domino curam habe de ecclesia jam vacillanti. Universitas enim *Parisiensis*, tot altrix & magistra sanctorum Prælatorum, non mediocriter perturbatur. Si similiter uno tempore perturbetur *Oxoniensis* Universitas, cùm sit Schola secunda ecclesiæ, imò ecclesiæ fundamentum, timendum est vehementer, ne ecclesia tota ruinam patiatur. Et Rex: Absit quòd hoc contingat, maximè meo tempore.

Abbas Westmonast. cum suis redit à curia Rom.

EOdem quoq; anno, die Sanctæ *Priscæ*, redierunt à curia *Romana* Abbas *Westmonasteriensis*, & Electus *Sarisburiensis*, multa passi viarum discrimina, & adversantium insidias, & nocumenta pro negociis regiis transalpinantes, quibus & transfranciantibus nocuerunt adversantes. In illo itinere obiit comes Abbatis *Henricus* de *Mara*, Justitiarius Regis itinerans, operum fructum suorum collecturus. Necnon & alios de comitatu suo, amisit Abbas memoratus.

Possessiones Elyensis Episcopatus diripiuntur.

INterim terræ, nemora, villæ Episcopatus *Elyensis* irrestaurabili quasi exterminii patuerunt discrimini. Nemora explanabantur, vivariis exhaustis & derivatis, sicut ex parcis feræ, pisces asportabantur, & pessundato timore Domini & beatæ *Etheldredæ*, homines talliabantur, & injuriæ variæ ab ignobilibus Regiis satellitibus & exactoribus inferebantur. Et dum Electus & Conventus die sibi præfixo audiri à Rege speravissent, Rex factus est adversarius manifestus: proferens contra Electum exceptiones, quæ meritò poterant admirationes & scandala generare. Quarum maxima fuit hæc: Insulæ *Elyenses* ab antiquo consueverunt esse munimen & refugium multorum in tempore belli afflictorum: nec foret tutum committere cuidam simplici claustrali, imbelli, & imbecilli, qui nunquam curiæ sagacitatem expertus est, talem locum, qui est instar castri, custodiendum.

Electus Elyensis transalpinat.

ELectus autem post multa damna, ut jus suum persequeretur, Papalem curiam repentinus petiit & festinus, Archiepiscopus tamen adhuc in persecutione ejus obstinatus perseverans, ut Regi complaceret, qui in examinatione ipsius Electi priùs ab eo facta, nihil invenit scrupulosum, scripsit amicis suis in curia *Romana* contra Episcopum electum: ut ibidem eo reprobato, in eundem Episcopatum Frater *Adam* de *Marisco* subrogaretur. Cui subrogationi idem Frater *Adam*, licèt omnem mundanam excellentiam, & multos reditus, Frater de ordine *Minorum*, senex & literatus, habitum religionis assumpturus, reliquisset, dicitur benevolo animo consensisse, juxta illud *Quidianum*:

Vix ego Saturno quenquam regnante videbam,
Cujus non animo dulcia lucra forent.

Dominus

1257. Dominus autem *Henricus* de *Wengham*, Cancellarius, pro quo Rex Monachos *Elyenses* postulaverat, patienter sustinuit, ut aliquis alius in dictum Episcopatum promoveretur, humiliter protestans, quòd uterq; ipso dignior extitisset.

Miracula apud mausoleum S. Albani.

EOdémq; anno & diebus illis, increbuerunt miracula in ecclesia *Sancti Albani*, ubi videlicet mausoleum B. *Albani* inventum est. Die verò Sanctæ *Agnetis*, resuscitatus est quidam puer à mortuis, & posteà alius, & in eodem loco multi paralytici & cæci sunt curati. Et omnia miracula ibidem celebrata, testimonio fide dignorum, scilicet sacerdotum, parochialium, & vicinorum juratorum, verissima fuisse comprobantur. Non enim minori offensa falsa laus de Deo prædicatur, quàm vera reticetur.

Nuncii ad Regem Franciæ.

IN festo verò conversionis Sancti *Pauli*, missi sunt ad Regem *Francorum* ex parte Regis *Angliæ*, ob causas secretas Regii negocii, Electus *Wintoniensis*, *Iohannes* de *Gatesdone*, & *Petrus* de *Rivallis*.

Sarisbur. *Electus pristinos redditus retinet.*

EOdem tempore, cum rediisset à curia *Romana* magister *Ægidius* de *Bridlesforde*, Electus *Sarisburiensis*, manifestavit scripto indice Papali, quòd licuit ei retinere pristinos redditus suos per aliquot annos, quod est unum de novitatibus *Romæ* monstruosis, quas *Roma* pariendo abortivit.

Custodia Reginæ multiplicata.

TEmpore quoq; sub eodem, concessæ sunt Reginæ custodia terræ *Willielmi* de *Cantelupo*, quæ data fuit *Edwardo*, & custodia terræ *Willielmi Longaspata*, quæ statim commissa fuit Seneschallo suo fratri *Willielmo* de *Tarenta*, qui quasi sanguini sanguisuga, emolumentis inhiabat. Unde Ballivi, qui sub eodem fratre *Willielmo* constituebantur, cornua assumentes ex tantæ Dominæ patronatu, vicinos opprimebant; & sic ex levi, imò nulla causa depauperabant. Et sic, sicut in diebus antiquis, plures Reges in *Anglia* tyrannizabant.

Novus ordo Monachorũ.

ET eodem tempore novus ordo apparuit *Londini*, de quibusdam Fratribus ignotis & non prævisis, qui, quia saccis incedebant induti, Fratres saccati vocabantur.

Margareta *soror Beati* Edmundi *obiit.*

PEr idem tempus obiit *Margareta* Priorissa de *Katebia*, soror beati *Edmundi Cantuariensis* Archiepiscopi, magnæ mulier sanctitatis, pro cujus meritis præclaris miracula coruscarunt.

Magnum Parliamentum, in quo Comes Richardus *valedicit* Angliæ.

EOdem anno, in media quadragesima, factum est magnum Parliamentum, ubi de præcepto Regis venerunt magistri *Oxoniæ*, ut pax reformaretur inter Episcopum *Lincolniensem*, qui eos infestavit, & Universitatem *Oxoniensem*. Festinarunt insuper ad illud Parliamentum, Comes *Gloverniæ Richardus*, & Dominus *Iohannes Mansel*, qui *Richardi* Comitis *Cornubiæ* & electi in Regem *Romanorum* diligentes exploratores, vias illius in *Alemanniam* præparaverant. Latuit tamen ipsos vulpina electio Regis *Hispaniæ*, qui se posteà asseruit priùs fuisse electum, ut sequens sermo declarabit. Aderant autem ad dictum Parliamentum, novus in Regem electus *Alemanniæ* Comes *Richardus*, Universitati *Angliæ* valedicturus. Extitit enim ibidem tota ferè *Angliæ* nobilitas. Constituit autem idem Comes Episcopum *Londinensem Fulconem*, summum procuratorem possessionum suarum, quas in *Anglia* possidebat. Erat autem nunc temporis tanta in Urbe *Londini* hominum multitudo, ut vix eam *Londinum* civitas capaci gremio contineret.

Arch. Cant. *citatur* Romam *responsurus de injuriis illatis Episc.* Roff.

INterim Episcopus *Roffensis*, qui intolerabiles ab Archiepiscopo *Cantuariensi* injurias sustinuerat, querimonias lachrymabiles coram tota curia *Romana* reposuit, & repositas continuavit. Cumq; causa sua condignam expostulasset ultionem (culpa enim gravis extitit) post multas admonitiones tamen ad Regem factas qui dicto Archiepiscopo cornua præstitit, & audaciam delinquendi, meruit idem Archiepiscopus citari, ut personaliter compareret coram Papa, de sibi objiciendis responsurus, & de illatis injuriis & damnis satisfacturus.

Herefordensis *Episcopus infirmatur.*

EPiscopus *Herefordensis*, multiplicibus meritis exigentibus, turpiter infirmatus, morphea polipo, vel quadam specie lepræ percussus, sauciatur.

Rex petit auxilium pro filio suo Edmundo.

IN Parliamento autem supradicto, nondum finito, Rex in audientia totius populi, adducto monstratóq; omnibus *Edmundo*, quem protulerat in medium vestitum indumento *Apuliensi*, ait. « Videte fideles mei filium meum *Edmundum*, quem Dominus ad Re-« galis excellentiæ dignitatem gratuita gratia vocavit, quàm manifestus est, quàm dignus « favore universorum, & quàm inhumanus, quàm tyrannicus foret, qui eidem consili-« um & auxilium in hoc articulo denegaret efficax & opportunum. Et addidit, asserens, « quòd de consilio & benigno favore Papæ & ecclesiæ *Anglicanæ*, ad Regnum *Siciliæ* « acqui-

1257.

"acquirendum se obligavit, sub poena Regni sui amittendi, ad solutionem centum "millium marcarum, & quadraginta millia marcarum, exceptis usuris, quæ quotidie "non minimum suscipiunt, licèt tacitum, incrementum. Item decimas totius cleri im-"petravit generales, per quinquennium continuandas; omnium videlicet beneficiorum "suorum, secundùm novas taxationes æstimandas, nullis deductis expensis, nisi neces-"sario faciendis. Item fructus omnium ecclesiasticorum beneficiorum vacatorum primi "anni, usq; ad quinquennium. His auditis, omnium aures tinniebant, & corda vehementer obstupuerunt, maximè cùm scirent hanc tyrannidem à Papa exordium præsumpsisse. Tandem licèt cùm lachrymis excusationes prætenderent, & inducias postulâssent remissionis, nec poterant quomodolibet obtinere, promiserunt Regi ad suas instantes necessitates. Et tamen conditione addita, ut magnam chartam toties promissam, emptam, & redemptam, ex tunc inviolabiliter observâret, & parceret ipsos tam argumentosè prædando lædere & depauperare, quinquaginta duo millia Marcarum, in irrestaurabile damnum ecclesiæ *Anglicanæ*. Nec tamen adhuc donum tam opimum Rex dicitur acceptasse.

ROmanus ille qui se in Decanatum *Eboracen.* vulpino more ingessit, & in hora prandii stallum in choro Decani furtim occupavit, armatus favore & protectione Papali, Archiepiscopum variis injuriis & damnis fatigatum fecit suspendi, licèt insontem, & virum omni præditum sanctitate. Tandem post multas disceptationes, pro bono pacis recepit dictus *Romanus* centum marcas annuas ab ecclesia *Eboracensi*, donec eidem uberiùs provideatur.

Intrusus in Decanatum Eboracensem *redditus inde recepit annuos.*

VIx utem soluto concilio & Parlamento memorato populoso valde, venit Archiep. *Coloniensis* cum quibusdam episcopis, & quidam Dux cum eo ad animandum Comitem *Richardum*, ut intrepidus regnum *Alemanniæ* (quod regnum *Romanorum*, eò quòd sit quasi arra ad Imperium *Romanorum* adquirendum, dicitur) intret, & accipiat, sine alicujus contradictionis repagulo sibi fœliciter concessum, & in pace possidendum. Sed, quod multis fuerat posteà admirationi, sub silentio occultum fuit, & minimè declaratum quòd aliqui de Magnatibus *Alemanniæ*, instigantibus *Francis*, Regem *Hispaniæ Andephulsum* consenserunt ad dictum regnum promovendum. Sciendumq; quòd in memorato Parlamento generalissimo, fuerunt sex Archiepiscopi, videlicet *Cantuariensis*, *Eboracensis*, *Dublinensis*, *Messanensis*, qui opimas à singulis ecclesiis recepit procurationes. Et *Tarentinus Appulus*, qui venerat ad infatuandum Regem super negocio *Apuliæ*. Ad quod etiam festinaverant venire de partibus ultra marinis, Comes *Gloverniæ* & *Io. Mansel*, quos tamen latuit exploratores diligentes scrupulus supradictus super electione, videlicet alterius, quàm Comitis *Cornubiæ Richardi*.

Adventus Archiepisc. Coloniensis in Angliam.

IN fine verò Martii misit Papa Abbati *S. Albani* mandatum imperiosum, ut cuidam *Romano* provideret competens beneficium, cùm tamen cuidam alii *Romano* non fecisset satis, qui tam urgentes, imò instantiores literas provisorias paucis ante diebus bajulâsset. Et sic jam conglobatim miseriæ in *Anglia* miseriis cumulantur, adeò ut desiderarent Prælati ab hujus incolatu sæculi liberari. Jam enim non *Sara* liberæ, sed *Agar* ancillæ filii spurii reputati, libertate, qua nos *Christus* liberavit, spoliamur.

Mandat Papa Abbati S. Albani *ut provideat cuidã* Italo *opimum beneficium.*

ET eodem tempore Archiepiscopus *Coloniæ Conradus*, & alii cum eo Magnates *Alemanniæ*, qui cùm dicto Archiepiscopo *Londini* venerant, fecerunt homagium & fidelitatem ligantiæ, Comiti *Richardo*. Quo facto, Comes contulit illi statim quingentas marcas, pro suis viaticis adquietandis. Insuper unam Mitram nobilissimam, pretiosis lapidibus, & laminis aureis redimitam. Quam cùm Archiepiscopus aptâsset capiti suo, ait, Nobili thesauro ditavit me & Ecclesiam meam, Comes *Richardus*: & ego certè, sicut imposuit capiti meo Mitram meam, imprimam capiti suo coronam regni *Alemanniæ*, vel *Romanorum*. Mitravit me, & ego eum coronabo. Hoc idcirco huic libello duxi annectendum, ut sciant posteri quàm calidè noverunt alieni *Anglicanam* simplicitatem circumvenire.

Quidam Magnates Alemanniæ *homagium faciunt Comiti* R.

REx *Francorum* interim cùm hoc audisset, castra quæ in confiniis regni sui sita fuerant, prudenter & potenter communivit, & civitates ac castra *Normanniæ*, suis hominibus natalibus præcipuè roboravit. Præcepitq; ut fœdere maritali *Franci* cum *Normannis*, & è converso, quasi vinculo amicitiæ mutuæ concatenarentur, quod & factum est. Dicebant enim: Quondam dedit *Anglis* cornua, *Otto Romanorum* Imperator, miles strenuissimus: itetum *Fredericus*: unus consanguineus, alter affinis, qui inimicissimi regno

Rex Francorum *castra* Normanniæ *communivit.*

Francorum

1257. *Francorum* ob hoc extiterant, & tamen Domino tutore, adhuc durat sua dignitate & potestate roborata, & sic cepit qualem qualem consolationem.

Quidam Magnates Alemanniæ homagium faciunt Richardo.

ALii quoq; *Alemanniæ* Magnates, qui cum Archiepiscopo *Coloniensi* advenerant, pretiosa donativa recipientes, à Comite recessuri, ne suspecti haberentur, homagium sub districto fecerunt juramento.

Summa inutilium expensarum Regis.

EXpensæ tunc temporis (sicut à fide dignis clericis conclavis, qui super hoc rotulos revolverant, & summas diligenter computaverant) domini Regis, postquam cœperat esse regni dilapidator, probatæ sunt ascendere ad octies centum millia Marcarum, & centum & quinquaginta millia Marcarum, quod est horribile cogitatu. Quia regnum *Angliæ* nunquam de tanto thesauro aliquod sumpsit incrementum, imò potiùs decrementum. Meliùs enim tibi foret amisisse gladium vel sagittam, in profundo maris eandem, quàm inimicus tuus ipsa à te extorsisset.

Recedit Archiepiscopus Coloniensis ab Anglia.

ARchiepiscopus verò *Coloniensis*, ad Pascha quandam magnam galeiam, optimè bellatoribus marinis & victualibus communitam, ascendens apud *Londinum* in *Thamesi* flumine, festinus repatriavit, ut præcedens Comitem *Richardum* novum electum & dominum suum, tutiùs receptaret, & vias omnes redderet tutiores.

Recedit Comes Richardus ab Angl.

TErtia verò die Paschæ, Comes *Cornubiæ*, & electus *Alemanniæ* novellus, valedicens amicis, & se orationibus commendans religiosorum, iter arripuit versùs mare à *Londino*, videlicet versùs *Gernemue*, cum maximo comitatu Nobilium. Et quia ventus ei fuerat contrarius, super littus cum maximis expensis inutilibus moram traxit diuturnam. Veruntamen, quandam tyrannidem, dum adhuc expectaret super littus, fecit Ecclesiæ *sancti Albani*, quam honestius duximus sub silentio prætereundam, quàm paginæ subscribendam.

Caristia in comitatu Comitis Richardi.

ET dum dies tereret super littus prosperam auram expectando, numeroso stipatus comitatu, facta est victualium caristia & inedia, ita ut summa frumenti, quindecim solidis venderetur, avenæ sex, gallinarum & anserum potiùs carentia quàm caristia, boum & ovium carnes, ad voluntariam vendentium æstimationem venundabantur. Et nisi Comes, prout consuevit, pro emptis libenter pretium persolvisset, major penuria universos coarctâsset, aut etiam amovisset.

Cassatio iniqui judicii Henrici de Mara contra Abbatem S. Albani.

MEmorandúmque, quòd cùm Rex adhuc in partibus ageret transmarinis, Comite *Richardo* regnum moderante, cassatum est iniquum judicium *Henrici* de *Mara* Justitiarii, laboriosa diligentia domini *Willielmi* de *Hortona* Cellararii. Amerciabatur enim injustè Abbas *sancti Albani*, dicto *Henrico* procurante, ad solutionem centum librarum, eò quòd homines ejus ad *Cestrehunte*, quæ est extra libertatem Abbatis, venire noluit, sicut nec debuit. Meritò igitur contemptibiliter peregrinus obiit, Martyre *Albano* vindice, idem *Henricus* transalpinans. Nec cessavit dicti Cellarii sollicitudo commendabilis, donec tales literas patentes à dicto Comite reportaret, ut dilucidetur beati *Albani* libertas, temporibus futuris scire cupientibus.

Literæ impetratæ per Abbatem S. Albani à Comite Richardo.

HEnricus *Dei gratia, &c. Quia constat nobis per inspectionem chartarum prædecessorum nostrorum Regum* Angliæ, *quas Abbas* sancti Albani *habet, quod homines ipsius Abbatis venire non debent extra suam libertatem ejusdem Abbatis, pro aliqua submonitione vel occasione coram aliquibus Justitiariis vel inquisitoribus, remisimus eidem Abbati centum libras, ad quas villata & libertas* sancti Albani *amerciata fuerunt, eò quòd homines ejusdem libertatis non venerunt coram dilectis & fidelibus nostris* Henrico de Mara, & Willielmo de Wiltona, *quæ extra libertatem prædictam, ad inquisitiones faciendas de transgressoribus* Cambii, *& ad amerciandum transgressores ejusdem Cambii.* Cætera quære in *libro Additamentorum.* Porrò literæ sunt patentes.

Emolumentum turpe è cambio quæsitum.

ET ante paucos dies illos, & adhuc duravit extorsio turpis & inhumana de sontibus & insontibus pro Cambio, quod Comes *Richardus* adeptus erat de Rege. Siquis enim à vicino vel amico, si iter facturus esset, vel aliquod aliud breve negotium, aliquot denarios, licèt pro necessitate paucos cambiâsset, impositum fuit ei, quòd in Regis præjudicium cambium tenuisset. Et sic quasi ad mensam nummularii sedens, graviter puniebatur, unde Comes *Richardus* multa Marcarum millia, in multorum depauperationem, ærario suo cumulavit.

Recessus Comitis R. ab Anglia in Alemanniam.

ASsignatis igitur castris, terris, & possessionibus suis, quæ habuit in *Anglia* Comes, quorum summum constituit episcopum *Londinensem*, se *Neptuno* cum infinita classe, quam in portubus *Angliæ* habebat, undecunq; raptis & collectis *Angliæ* & aliarum regionum

1257.

gionum navibus, commendavit. Nec tamen beato *Albano* satisfecit super quibusdam injuriis illatis, tam de *Micleseld*, quàm aliis rebus, unde quidam puer pupillus terra sua remansit spoliatus, machinante *Iohanne* de *Gatesdena*, spreto Dei timore, & miserabiliter depauperatus. Abbas autem *sancti Albani* puerum *Rogerum* nomine, misericordia motus, aluit destitutum. Cum quo recedente, asportata recesserunt irreditura septies centena librarum millia, multis peccatis cruentata, absq; quotidianis ejus redditibus in *Anglia* succrescentibus, diatim asportandis. Unde terra *Anglicana* his & aliis multis bonis, præcipuè numismate, spoliata, cœpit miserabiliter egere, & de spoliis alieni gloriari. Et sciendum est, quòd usq; ad illud tempus, scilicet initium Maii, à prima die Februarii, aura turbida & procellis squalida totam *Angliam* palustrem reddidit & lutosam. Sulci in antra vertebantur. Antra paludum instar protendebant. Flumina marium brachia mentiebantur, & sic tres menses terram reddiderunt sterilem & infructuosam, unde multi agricolæ terras suas reseminarunt.

Incendium terribile fanum Machometi *conterens.*

EIsdémq; diebus, venit ad *sanctum Albanum*, quidam vir venerabilis, magister videlicet fratrum Ecclesiæ sancti *Thomæ Aconensis*, Abbati & Monachis enarrans rumores veros. Quòd sanus scilicet & incolumis, arduis negociis ecclesiæ *sancti Albani* vigilanter & efficaciter incumbebat in curia *Romana*, de qua & ipse frater veniebat, suísq; enarrationibus annunciabat, quòd quoddam genus fulguris infernalis, licet ab æthere descendisset, fanum *Machometi* cum suo simulachro subitò incendio subruit & dissipavit, & iterum alius, consimilis primo, impetus dictum fanum in minutias dissipans, in terram demersit, & tertius in profundiora terræ, & ut creditur, detrusit in abyssum. Dein ignis ille calidissimus & consumptivus, ardens, & non lucens, serpebat per inferiora terræ, & quasi ignis tartareus, scopulos consumebat, nec, ut dicitur, adhuc valet extingui. Et sic tota civitas *Meche*, & loca contermina, igne inextinguibili sunt consumpta.

Flumen ardens.

"Similiter autem, de quadam cujusdam fluminis magni voragine, quod contra naturam aquæ, suo termino malè contentibilis, bene alienò, eminentes montes ascendit, " & eos qui ad eorũ cacumina causa refugii ascenderant, violenter occupavit, & suo incendio quos conflagravit, tanquam combustos interemit. Et sic qui à flamma sulphurea evaserunt, in ardenti flumine sunt absorpti.

Fratres Bethleemitæ Cantabrigiæ *mãsionem obtinent.*

COncessa est mansio fratribus *Bethleemitis* in *Cantabrigia*, scilicet in vico, qui ducit versus *Trumpintonam*, quorum habitus similis est habitui Prædicatorum. Signatur autem capa eorum in pectore quadam Stella rubra, quinq; radiis crinita, in cujus medio quædam rotunditas est aërei coloris, propter stellam quæ apparuit in *Bethleem* nato Domino. Totque jam apparuerunt ordines in *Anglia*, ut ordinum confusio videretur inordinata.

Archiepisc. Cant *convocat Prælatos suæ provinciæ.*

DIebus sub eisdem, Archiepiscopus *Cantuariensis Bonifacius* convocavit Episcopos & Archidiaconos provinciæ suæ, ut invocata devotè spiritus sancti gratia, Ecclesiæ jam vacillantis *Anglicanæ*, quæ novis oppressionibus modernis annis sollitò gravioribus & intolerabilioribus opprimitur, statui subvenirent, communiter contractantes. Rex enim consiliis, imò sibilis adulatorum & Regni inimicorum incurvatus, permisit quasdam enormes consuetudines, tanquam spinosos frutices in horto voluptatis fructifero succrescere, & fructiferas arbores suffocare. Sperabatur igitur certissime, ut in hac convocatione eidem Archiepiscopo daretur desuper opponere se murum pro domo Domini, ut certamen iniret contra rebelles Ecclesiæ, beati *Thomæ* martyris vestigia sequendo pedetentim.

Catharina *filia Regis moritur.*

ET circa inventionem sanctæ Crucis, obiit filia domini Regis *Katherina*, muta & inutilis, sed facie pulcherrima. Regina autem mater ejus dolore concepto, infirmitate quasi irremediabiliter occupabatur, nec potuit ei Physica vel humana consolatio suffragari.

Querela Rof. *Episc.* Romæ *habita.*

EPiscopus interim *Roffensis Laurentius* querelam suam, quam coram domino Papa & Cardinalibus reposuerat de Archiep. *Cantuariensi Bonifacio*, qui res & pacificas possessiones suas ecclesiasticas injustè invaserat, de die in diem constanter & viriliter continuavit, libertatem ecclesiæ suæ commendabiliter defendendo, unde citatus est Archiepiscopus, ut se personaliter D. Papæ præsentaret.

Wallenses *graviter infestant* Anglos.

INterea *Walenses* debacchantes, cædibus, incendiis, & rapinis vigilanter incumbebant & incessanter. Nec poterant Barones contermini, licèt eis comes *Gloverniæ* associaretur, *Anglicis* suffragari, vel *Edwardo*, sed cachinnantes verba derisionis præsentabant, &

Digitized by Google

1257. & sic crevit odium inter *Anglos* & *Wallenses* diatim, ut serpigo scabiei. Et quia minabatur eisdem dictus *Edwardus*, quòd *Hyberniensibus* eos quasi vas figuli, quos jam vocaverat, irrestaurabiliter confringeret: habebant *Wallenses* præmuniti galeias, pyraticis armis & victualibus communitas, ut *Hyberniensibus* hostiliter, & potenter, in mare obvirrent.

Inventum corpus Malcolmi Regis Scotorum.

EOdémq; anno, inventa sunt ossamenta Regis *Scotorum Malcolmi*, & *Edwardi* filii sui, cùm fundamenta cujusdam structuræ pararentur apud *Thynemuam* Prioratum *sancti Albani*, de cujus actibus & morte, in *libro Additamentorum*. Summa autem est, quod ipsum hostiliter supervenientem cum toto exercitu suo, *Robertus* de *Mumbrai*, fundator Ecclesiæ de *Thynemua*, vicit, & victum interemit, & interemptum, quia Rex erat, jussit in *Thynemua* sepeliri.

Reparantur muri Londinenses.

ANno quoq; sub eodem, jussit Dominus Rex muros *Londinenses* dirutos & propugnaculis destitutos, decentiùs ex communi Civitatis collecta reparari.

Discordia inter Co. Legrecestriæ S. & W. de Valentia.

DIebus autem sub eisdem, apud *Londinum* coram Rege & multis Magnatibus, orta est discordia inter Comitem *Legrecestriæ Simonem*, & *Willielmum* de *Valentia*. Ipse enim *Willielmus*, quia frater domini Regis extitit uterinus, in omnes vicinos suos irreverenter, maximè in Religiosos damnosè desæviens, cornua tyrannidis à domini Regis sumens fraternitate, sicut fratres sui, possessiones dicti Comitis indecenter invaserat, & prędas abegerat. Quas cùm Seneschallus Comitis deliberâsset, orta iracundia, motus *Willielmus*, injurias tam factis quàm dictis in Comitem cumulaverat. Quæ cùm querelis coram Rege recitarentur, jurgia exorta ferè prælia suscitarunt. *Willielmus* enim coram Rege & Magnatibus palàm, ut vulgariter loquar, dementiens, & notam ei irreverenter proditoris imponens (quod est Militibus magnum offendiculum) commotus est Comes vehementer, & volens, ut dicitur, irruere in ipsum: Quia *ira brevis furor est*, vix est, Rege compescente (qui se inter Comitem sororium suum, & *Willielmum* fratrem suum attonitus ingessit, ne ipsum interemisset) fœliciter retardatus. Nec posteà inter eos potuit fex suscepta inimicitiæ exinaniri.

Monachi Dunelmenses *absolvuntur.*

PAucis autem diebus præterlapsis, Monachi *Dunelmenses*, qui soli cum Canonicis *Giseburniæ*, improbitati Papalium exactorum restiterant, & interdictum diuturnum sustinuerant, tandem post multas disceptationes, talem literam de plenitudine potestatis Papalis meruerunt impetrare, unde absoluti gaudenter celebrarunt. O si habuissent in tribulatione sua consortes, & in eorum constantia coadjutores, quàm fœliciter ecclesia *Anglicana* de tortoribus suis & oppressoribus triumphâsset! Literæ autem, quas impetrarunt Monachi memorati, in *libro Additamentorum* poterunt reperiri.

Cassatio electi Elyensis.

DIe verò sanctorum *Gordiani* & *Epimachi*, Rege & Archiepiscopo *Cantuariensi* vigilanter procurantibus, cassatus est electus *Elyensis*. Cujus loco subrogare laborarunt fratrem *Adamum* de *Marisco*, de ordine *Minorum*. Super quo facto mirati sunt cuncti audientes, quia electus nec electio reprobari de jure poterat, nec in eisdem vitium reperiri. Sed prævaricatores, quærentes nodum in scirpo, & angulum in circulo, imposuerunt ei, quòd simplex claustralis fuit, nec de negociis sæcularibus exercitatus, vel expertus, & penitus insufficiens ad custodiendum & tuendum nobilem episcopatum *Elyensis*, & insulam, quæ ab antiquo asylum extitit refugii, omnibus oppressis tempore tribulationis. Sed ut certiùs credebant quamplures, hanc gratiam Regiam præcluserunt Monachorum constantia & fidelitas, qui noluerunt petitioni Regis adquiescere, postulantis urgenter & instanter, ut sibi *Henricum* de *Wingam* ejus Cancellarium in eorum episcopum eligerent universi. Et cùm talis petitio ignaro ipso *Henrico* facta fuisset, idem *Henricus* sciens quòd idoneum sibi Conventus elegerat in pastorem, ait domino Regi: "Domine sinite istum pium Conventum circumvenire, & cum vestris imperiosis & armatis precibus ampliùs sollicitare. Monachi enim invocata spiritus sancti gratia, ritè elegerunt idoneum & me meliorem. Absit ut sic occupem tam nobilem Episcopatum, ut usurpem tantum cauteriata conscientia ministerium. In quo meruit grates ab hominibus, & gratiam à Deo Cancellarius reportare. Nec adhuc Regis indignatio est aversa, quin electum & episcopatum miserabiliter impugnaret. Electus verò confisus de jure suo, *Romam* aditurus, illicò transalpinavit, à domino Papa consolationem de tanta tribulatione recepturus.

Rex Francorum fecit cōmuniri Normanniam.

REx interim *Francorum* fecit optimè communiri castra *Normanniæ*, & à personis suspectis amovit custodias & magistratus, & liberavit eas suis *Francigenis*: & *Normannos*,

man..os, quos noluit amovere, affinitatis & alio fœderis genere sibi indissolubili vinculo sociavit. Domosq; religiosorum, quæ in confinio fuerant, amovit, & pro ipsis alia loca commutavit, tam in locis versus *Alemanniam* conterminis, quàm *Normannia*, & conditiones eorum ampliavit, castra firmavit, & firmata providè communivit, ne Rex *Alemannia*, qui *Pictaviam* vendicavit, vel Rex *Angliæ*, qui *Normanniam* postulavit, receptacula, si fortè supervenirent hostiliter, invenirent. Formidabat *Francia* vehementer, ne inter hos, quasi inter duas molas, contereretur. Sese autem *Franci* pro eorum consuetudine invicem consolabantur, dicentes. "*Otto* quondam Imperator, militum strenuissimus, & in Imperium *Romanum* sublimatus, *Franciæ* graviter comminabatur, qui in pugna de *Bovel* turpiter retrocessit. Ipse Regi *Anglorum* consanguineus, adjunctis Comite *Willielmo*, cognomento *Longaspata*, fratre dicti Regis *Anglorum*, & Comite *Flandrensi Ferrando*, Comiteq; *Bononiensi Reginaldo*, *Hugone* de *Boves*, cum aliis electis bellatoribus, in multitudine gravi *Franciam* proponens vastare, diebus nostris Domino propitio contritus est. Rex insuper *Anglorum Iohannes*, apud castrum quod *rupes Monachorum* dicitur, persequente eum *Lodovico* nondum Rege, ipso eodem tempore, relinquens obsidionem, probosè aufugit, veluti fugitivus. Cùm tamen robur *Francorum* in duas partes dividebatur, quarum una patrem scilicet Regem *Francorum* sequebatur, alia filio suo adhæserat *Lodovico*. *Fredericus* verò Imperator *Christianorũ* potentissimus, vir formidabilis & vafer, qui sororem Regis *Angliæ* desponsaverat, *Franciæ* terribiliter comminabatur; adhuc tamen sub alis piæ protectionis nos omnipotens defensavit. Sic igitur talibus exemplis sese mutuò confortabant. 1257.

CIrca idem tempus Prælati *Angliæ* miserabiliter evervati & meticulosi, constantiam *Cistercensium* minimè consequentes (qui Regi pecuniam inæstimabilem exigenti in faciem restiterunt) concesserunt Regi quadraginta duo millia Marcarum, in enormem Ecclesiæ & Regni læsionem, & jacturam irrestaurabilem, & concessa fuit hæc pecunia, vel domino Regi, vel ipsi, ad mancipandum regnum *Apuleiæ*, *Edmundo* filio Regis. Sed illius regni adquisitio, diatim cœpit incrementum desperationis. Rex autem, qui parùm hoc munus acceptavit, promisit se citissimè Ecclesiæ oppressiones temperando, ad statum debitæ libertatis revocare. Unde formati sunt articuli, circiter quinquaginta, quos Prælati in scripta redegerunt, ut apto tempore coram Rege, & Magnatibus, & Prælatis lecti, effectum debitum sortirentur. Qui articuli, vel capitula, similia fuerunt illis, pro quibus beatus *Thomas* Archiepiscopus *Cantuariensis* Martyr dimicavit, victor effectus gloriosus. Articuli autem tantum continent literæ, quantum duo nocturna vel tria. Quære in *libro Additamentorum*. *Prælati Angliæ promittunt Regi cõditionaliter magnam pecuniæ summã.*

DIe verò Sancti *Ulstani*, videlicet decimo tertio Calendas Junii, obiit Episcopus *Norwicensis Walterus*, cognomento de *Sufeld*, apud *Colecestriam*, & delatum est corpus ejus ad *Norwicensem* ecclesiam suam Cathedralem, honorificè tumulandus, ad cujus tumbam, miracula dicebatur coruscare. Hic namq; in usus pauperum, instante tempore famis, omnia vasa sua & coclearia argentea, cum toto thesauro suo, pauperibus erogaverat. *Episc. Norwicensis Walterus obiit.*

EOdémq; anno statutum est *Romæ* à Domino Papa & fratribus Cardinalibus, qui vigilanter sua temporalia procurant commoda & emolumenta, aliena non curantes, "ut quilibet, qui in Abbatem exemptum ex tunc eligeretur, *Romanam* curiam adiret confirmandus & benedicendus. Per quod enorme statutum religio patuit discrimini, & ecclesia prosperitate temporali constat destituta. Non enim religiosis necesse est, maturam & religiosam personam eligere, sed aliquem semisæcularem virum, cui plùs equus quàm æquitas, plus lex *Iustiniani*, quàm *lex Domini convertens animas*, placuerit, in animarum suarum Pastorem. Præterea, esto quòd talis eligatur, alius enim reprobabitur per Regem & suos satellites, mora protracta in ejusdem transalpinatione diuturna: forte cassabitur Electus, vel electio reprobabitur, vel fortè Electus obiter morietur, Conventus languebit, & Rex, in cujus manu omnia confiscabuntur, pro voluntate diripiet & absorbebit. *Novum statutum Romæ factum, de electis ad Abbates exemptos.*

TEmpore quoq; sub eodem, transmisit Dominus Rex per totam *Angliam* brevia sua, ut quicunq; militare Domino suo Regi servitium debuerat, promptus foret & paratus cum equis & armis ipsum sequi, in festo beatæ Mariæ *Magdalenæ*, in *Walliam*, contra *Wallenses* hostiliter profecturum, ad repellendum impetus eorundem; qui jam liberè discurrentes, castra Magnatum conterminorum, & etiam *Anglorum* im- *Rex Angliæ parat expeditionem in Walliam.*

1257. punè occupantes, & obsessos interimentes, prædis, incendiis, & cædibus intendebant. Certificati autem, quòd Rex eos cum exercitu suo hostiliter impetere præposuerat, in interiora terræ, scilicet *Suandum*, & loca montuosa, & *Anglis* inaccessibilia, uxores suas, liberos, & pecora prudenter abegerunt, prata araverunt, molendina quoque, ubi transitum facturi erant *Anglici*, dissiparunt, pontes confregerunt, vada quoq; antris factis, reddiderunt intransmeabilia, omne genus vectualium subitò subtrahentes, ut transeuntes præcipitati, subitò mergerentur: & prosperatum est opus Martium in manibus eorum. Causa autem eorum, etiam hostibus eorum justa videbatur. Et hoc eos maximè confortavit, quòd pro avitis legibus suis & libertatibus constanter, more *Trojanorum*, de quibus propagantur, originali constantia decertabant. Væ miseris *Anglis*, à quolibet alienigena conculcatis, qui suas antiquas libertates Regni permittunt exsufflari, nec erubescunt, exemplo *Wallensium* informati. Nec voluerunt aliquatenus *Edwardo* Domini regis filio obedire, sed cachinnantes, ipsum conviciis cumulatis cynicè deridebant. Unde proposuit idem *Edwardus* ipsam *Walliam* cum suis *Wallensibus*, tanquam indomabilibus, resignare. O *Anglia*, omnium regionum ancilla, & conditione ultima meritò reputaris! Quicquid excolunt indigenæ, alieni diripiunt & asportant.

Comes R. applicuit in Alemanniam.

EOdem quoq; tempore, Comes *Richardus* prosperè applicans in *Alemanniam*, invenit in littore hominum multitudinem infinitam, quæ eidem applausura, ejus cum gaudio & honore adventum expectabant. Et cùm multa expendissent, jussit eis multa refundi, unde ab omnibus laudem, gloriam, & gratiam meruit reportare.

Coronatur Comes R. in Regem Alemannorum.

DIe verò ascensionis Dominicæ, scilicet sexto Calendas Junii, coronatus est Comes *Cornubiæ Richardus* in regem *Alemannorum*, sive *Romanorum*, per manum *Conradi* Archiepiscopi *Coloniensis*, apud *Aquisgranum*, cum maximo honore & solennitate, prout moris est ab antiquò continuati, nec erat qui contradiceret vel conturbaret, quod nunquam contigit à tempore cujus extat memoria. Coronata est cum eo uxor *Senchia* Comitissa in Reginam. In crastino verò, videlicet die Veneris, Rex novellus *Richardus*, filium suum *Henricum*, quem genuerat ei *Isabella* prior uxor ejusdem Regis *Richardi*, cingulo donavit militari. Celebravitq; convivium tam in die tyrocinii ejusdem *Henrici*, quàm in die coronationis suæ, quod in conspectu *Alemannorum* stuporem merito poterat generare. Sed hoc pleniùs in epistola, quam in *Angliam* misit, quæ in *libro Additamentorum* scribitur, poterit reperiri.

Io. de Avennes Seneschallus Alemanniæ constituitur.

DIsposuit igitur liberè Rex *Richardus* negotia regni *Alemanniæ*, sequens Magnatum terræ vestigia, eorum consiliis inhærendo, præcipuè tamen Archiepiscopi *Coloniensis*. Constituit igitur *Iohannem* de *Avennes* Seneschallum suum, qui vir Martius extitit & exercitatus. Erant enim in regno adhuc aliqui recalcitrantes, videlicet Archiepiscopus *Treverensis*, vir potens & bellicosus, cui *Francorum* favor tantam præstitit temeritatem.

Discordia Monachorũ Wintoniæ & Glastoniæ.

ANno quoq; sub eodem, & paucis retroactis diebus, Priores & Monachi *Wintoniæ*, & Abbas & Conventus *Glastoniæ*, per suas discordias & ambitiones, in toto ordine Monachorum scandalum suscitarunt, & suarum nobilium & antiquarum ecclesiarum possessiones in perpetuam earum læsionem enormem, & infamiam lædentium, dissiparunt. Quorum errorem, quia tractatus exigeret speciales & diffusos, non censui dignum huic libello interserere, vel memoriæ commendare, sed talia schismata, quæ fomenta curiæ *Romanæ* præstant, potiùs reticere.

Obitus Mauritii Militis Hyberniæ.

DIebus autem eodem anno retroactis, obiit *Mauritius filius Geroldi*, Miles strenuus & facetus, nulli secundus, in *Hybernia*, qui quandóq; ibidem Justitiariæ habenas gubernavit. Hic tota vita sua vixerat laudabiliter, sed de morte *Richardi* Comitis Mareschalli infamiæ notam, fortè falsò, reportavit.

Mors Roberti de Sotindune.

ANno quoq; sub eodem obiit *Robertus* de *Sotindune*, Domini regis clericus specialis, & quandóq; itinerans Justitiarius, infirmatus apud *Hertforde*, ibidem diem clausit extremum, & ibidem est sepultus.

Wallenses quoddam castrum Comitis Gloverniæ capiunt.

INfra autem octavas beati *Benedicti*, *Leolinus* summus Dux *Wallensium*, facto impetu repentino in homines Comitis *Gloverniæ*, violenter cepit unum ejusdem Comitis Castrum, & in eo inventos interfecit.

Obiit Aelicia Priorissa de Katebia.

IPso quoq; anno obiit miræ sanctitatis & innocentiæ, Domina *Aelicia* Priorissa de *Katebia*, sanctimonialis; soror Beati *Edmundi Cantuariensis* Archiepiscopi, ad cujus tumbam miracula dicuntur coruscare.

Et

1257.

Moritur bonus Prior Norwicensis.

ET eodem tempore obiit bonus Prior *Norwicensis*, vir magnæ sanctitatis, & eminentis literaturæ, qui præter Missas, horas canonicas, orationes secretas & speciales, quotidie Psalterium psallendo complevit. Hunc quoq; Electum ritè in Episcopum *Norwicensem*, Rex consiliis iniquorum fascinatus, circiter decennio transacto, quibusdam frivolis exceptionibus cassari procuravit.

Rex ægrotat præ mæstitia.

TEmpore quoq; sub eodem, videlicet in fine Maii, Dominus Rex, tum quia *Wallenses* ad votum sæpiùs triumphaverant, quamplures Domini Regis in conterminio *Walliæ* fideles trucidando, tum quia se fraudatum jam credidit de regno *Apuliæ*, pro quo tantam inutiliter effuderat pecuniam, tum propter infirmitatem Reginæ gravissimam, tum propter mortem *Katherinæ* filiæ, in tantam tristitiam est præcipitatus, quod in febrem tertianam, quæ diu eum afflixit *Londini* commorantem, cecidit, sicut Reginam apud *Windeleshores* decubantem pleuresis maceravit.

Armiger W. de Valentia à populo Londinensi trucidatur.

DIebus quoq; sub eisdem, quidam Armiger *Willielmi* de *Valentia*, fratris Domini Regis, qui dum *Londini* se protervè gessit, cultellum extrahens, sanguine civium, prout jurabat, cruentandum, eo ipso aliquos sine causa sauciavit. Confisusq; de consueta Domini sui protectione, post vulnera inflicta, minas cum probris ebullivit. Irruentes igitur in ipsum glomeratim cives plebeii, non volentes nec valentes illius valentiam tolerare, ipsum arrogantem lapidibus & clavis conquassatum, interemerunt. Et in quandam domum asportatus, cùm mori inciperet, ait: « Pro Deo dicatur Domino meo, ut « mors mea nulli imputetur, nisi tantummodo mihi, meæq; stultitiæ ac protervitati. « Nos enim confisi de protectione Dominorum nostrorum, sontes & insontes miserabiliter conculcavimus, & sic expiravit. Quod cùm audisset *Willielmus*, gravem super hoc coram Rege reposuit de *Londinensibus* querimoniam, afferens coram Rege ipsum mortuum, ut Regem magis commoveret. Vocatus igitur Major civitatis, & graviter accusatus, respondit: « Domine mi Rex, non possum impetus populi plebeii refrenare, « inquirite quid dixit moriturus. Et cum cognovisset Rex ordinem seriei, inquit: Habeat quod promeruit malefactor. Veruntamen fex malevolentiæ contra cives non est penitus exinanita, sicut sermo sequens pleniùs declarabit.

Obiit R. de Westham Cestrensis Episc.

SUb eodem tempore, magister *Rogerus* de *Westham*, vir omni laude dignissimus, Episcopus *Cestrensis*, viam universæ carnis est ingressus, qui diuturna infirmitate, scilicet paralysi excoctus, cesserat Episcopatui. Isti autem, magister *Longaspata* subrogatur.

Consuetum miraculum S. Albani.

CIrca eosdem dies, tempore videlicet Autumnali incipiente, Abbas & Conventus *Sancti Albani*, perpendentes de inundatione pluviarum immoderata, tam fœnis quàm segetibus suffocationem generalem imminere, prout consuevit in tali fieri periculo, constituerunt in Capitulo, ut indicto jejunio per Archidiaconum, tam in populo, quàm Conventu, cum processione solenni feretrum *Sancti Albani* ad Sanctæ *Mariæ* ecclesiam, quæ de *Pratis* dicitur, deportaretur; Conventu & populo nudis pedibus subsequentibus cum oratione devotissima. Quo facto, eadem die meritis beati Martyris cessavit inundatio tam damnosa.

Recedit Universitas Parisiensis.

TEmpore sub eodem, Universitas *Parisiensis*, cùm propter tempus messium, quod tunc instabat, tum propter fratrum *Prædicatorum* persecutionem, recedens, civitatem in magna parte reliquerunt vacuatam. Frater namq; *Hugo* de ordine *Prædicatorum*, & *Romanæ* ecclesiæ Cardinalis, instabat vigilanter & potenter, ut partem Scholarium infirmaret, & conditionem fratrum *Prædicatorum*, ipsis rebellium, roboraret.

Damnosus impetus Wallensium.

TUnc verò temporis, *Wallenses* rem agi pro capite certissimè considerantes, confœderati sunt indissolubiliter ipsi de *Northwallia* cum ipsis de *Suwallia*, quod anteà non est visum, quia semper sibi ad invicem adversabantur. De communi igitur consilio, facto impetu vehementi, exercitū Regis subitò invaserunt, sed proditione quadam informati. Milites igitur regis, in arcto loco & palustri, juxta quoddam castrum eorum, ad quod credebant certum habere refugium, intercepti, cùm retrocedentes crederent illic recipi & protegi, invenerunt hostes ubi credebant amicissimos invenisse. Ipsi igitur quasi inter duas molas attriti, cùm à facie & à tergo impeterentur, victi sunt & dissipati, & ad arbitrium hostium trucidati. Ceciderunt autem in illo cruentissimo conflictu Milites Domini Regis *Anglorum* præclari, scilicet Dominus *Stephanus Bancan*, regi charissimus, Dominus *Robertus Norensis*, & alii multi, quorum nomina non tenemus. *Wallenses* igitur triumphantes ad votum, receperunt *Griffinum* de *Brun*, cujus

1257. cujus consilio & documento hæc facta fuerant, in suam pacem & societatem. Erat namque natione *Wallensis* et generosus, ac strenuus, et quia, retroactis aliquot diebus, Regi adhæserat, *Wallenses* omnes terras et possessiones suas, quas habuerat amplas, in cineres, quas Rex warantizare nec voluit, nec potuit, redegerunt.

Animosa exhortatio Ducis Wallensium Leolini.

ET tunc igitur *Leolinus* cum suis *Wallensibus* lætus de victoria, et dives de spoliis victorum, et roboratus de fœdere *Northwallensium*, et de revocatione *Griffini* prædicti, consolatus est suos, dicens: Hucusq; auxiliatus est nos Dominus Deus exercituum. « Liquet universis, quòd hæc victoria ascribenda est non nostræ strenuitati, sed Dei pie« tati, qui æquè dimicat in paucis, ut in multis. Et qui nos pusilli, imbelles, et imbecil« les, respectu *Anglorum*, auderemus contra eorum Regem levare calcaneum, nisi De« us conferret patrocinium? Vidit Dominus afflictionem nostram, qualiter *Galfridus* « de *Langeleia* nostram circumvenit simplicitatem, & alii, tam Regii, quàm *Edwardi* « æditui inexorabiles. Nunc autem & de cætero rem agi sciatis pro capite. Si capia« mur, nulla penitus sequetur misericordia. Stemus simul: si enim simus inseparabiles, « erimus & insuperabiles. Videmus luce clarius, quòd *Anglorum* Rex suos *Anglos* « naturales depauperat, exhæredat, & degenerare compellit: quomodo nobis parceret, « qui eum provocantes, læsioni & vindictæ intendimus? Nos de sub cœlo delere pro« ponit: sed justa causa defendit nos, & confundit adversantes. Melius est mori, « & ad Dominum migrare, quàm in angaria vivere, & ad arbitrium tandem hostium deperire. Accincti igitur & ad bellandum animati, die ac nocte cædibus, rapinis, & incendiis intendentes, omnia conterminia in *Angliam* & *Walliam* in desertum redegerunt.

Infirmitas Episcopi Herefordensis.

ANno sub eodem, Episcopus *Herefordensis*, qui tot in caput suum congessit imprecationes, multipliciter à Domino meruit flagellari, ad sui, ut sperandum est, correctionem. Factus est enim quasi latitans & fugitivus, nec erat in Episcopatu suo, ad quem fortuna reliquerat diverticula ejus investigare. Dicebatur tamen ab aliquibus, ut apud *montem Pessulanum* curreret, ab infirmitate, qua laboravit, sanandus. Habebat enim morpheam, sive polypum in naso, quæ totam faciem deturpavit. Est enim, ut dicunt Physici, morphea in cute, quod lepra in carne.

Accusatur Rustandus *coram Papa.*

DIebus sub eisdem, magister *Rustandus*, Domini Papæ clericus specialis, accusatus graviter coram Domino Papa est, eò quòd propriæ utilitati intendens plus æquo, possessiones, redditus, & pecuniam sibi vigilanter in *Anglia* coacervavit, & Regem sibi inclinando & Episcopos, factus esset jam non ultimus inter omnes Regni Optimatum, locuples & abundans.

Rex Angliæ *cum exercitu* Cestriæ *appropinquat.*

DIebus sub eisdem, Dominus Rex cum exercitu suo copioso, tempore messium imminente, *Cestriæ* appropinquavit, unde qui eum sequebantur, ne *Wallenses* inde alerentur, fruges pulcherrimas & copiosas, cum aliis fructibus immisericorditer vastantes, tam sua quàm aliena damna perpetrarunt. Unde tanta facta est infra breve tempus in exercitu caristia, ut tam equi quàm homines magnam victualium penuriam tolerarent. Rex autem interim, ut *Wallenses*, quos suos proditores vocavit & inimicos, in abyssum desperationis præcipitaret, in *Scotiam*, & *Hyberniam*, & alias regiones, misit pro manu militari copiosa, ut *Wallenses* circumseptos, tanquam vasa irrestaurabiliter contereret figulorum. Veruntamen *Leolinus* ad Regem nuncios solennes dirigens, de consilio suorum optimatum, quæ pacis erant, rogitabat, ita tamen, ut avitas leges & libertates in « pace, prout consueverant, obtinerent, & non *Edwardo*, vel alicui alteri, quàm Regi « subditi, responderent. Nullo enim modo de cætero, ut asserebant palàm, se sustine« rent dari vel vendi instar boum vel asinorum. Hoc autem cum precibus humilibus mandatum temperatum Rex non acceptavit, sed animans suos milites, quotidie armatus incessit, & vexillum suum Regale explicans, quasi draco, qui nemini novit parcere, exterminium generale *Walliæ* minabatur.

S. de Wanton *confirmatur in Episc.* Norwicensem.

ET circa festum beati *Petri*, qui dicitur ad vincula, confirmatus est in Episcopum *Norwicensem* magister *Simon* de *Wanton*, qui illicò cùm Monachi *Norwicenses* ipsum elegissent, misit nuncios expeditissimos ad curiam, ubi profusis non paucis muneribus, impetravit dispensationem pristinos redditus suos per quatuor annos retinendi, licèt Episcopatus suus, sufficienter omnibus bonis instauraretur. Et hoc genus beneficii, in curia *Romana* jamjam consuetudinem est sortita.

Anno

Digitized by

1257.

ANno quoq; sub eodem, cor Regis *Hispaniæ* aversum est ab amore Regis *Angliæ*. Dicebat enim, quòd frater ejus Comes *Cornubiæ* supplantavit eum de Regno *Alemanniæ*, sive *Romanorum*. Unde exigebat ab eo auxilium contra ejus inimicos, secundùm tenorem chartæ inter eos confectæ, in qua continetur: *Alter alterum juvare mutuò tenetur.* Ad quod Rex *Angliæ* respondit: *Ergo tenetur mihi Rex* Hispaniæ *auxiliari in necessitate fratris mei, cui non valeo, nec volo deesse. Ritè electus est in Regno* Alemanniæ, *& nullo contradicente coronatus. Si autem pro Rege* Hispaniæ *aliquis reclamasset, & pro jure ejus, quòd priùs ritè electus fuisset, utiq; non consensisset in electionem sui Comes* Cornubiæ Richardus *frater meus. Sed nec ego aliquatenus sustinuissem.* Et sic quievit Regis *Hispaniæ* indignatio indiscreta.

Cor Regis Hisp. abalienatum ab amicitia Regis Angliæ.

DIebus autem sub eisdem, Rex videns sibi Martem adversari, & caristiam quotidie incrementum suscipere, ipsosq; qui ei adjutorium promiserant, non adesse, & hyemis intemperiem appropinquare, Sancti *Michaelis* festo instante, redire in *Angliam* disponens, ut interesset festo Sancti *Edwardi* (quod in quindena est Sancti *Michaelis*) lora direxit inglorius versùs *Londinum*.

Rex redit in Angliam *inglorius.*

DIrecti sunt sub eisdem temporibus nuncii solennes Regi *Francorum*, videlicet Episcopus *Wigorniensis Walterus*, Comes *Legriæ Simon*, Comes Mareschallus, *Rogerus Bigod*, *Petrus* de *Sabaudia*, *Robertus Walcrandus*, ut de juribus suis restituendis, quas diu injustè detinuerat, contrectarent. Quibus Rex *Francorum* modestè respondisset, sed fratres ejus, & Optimates *Francorum* asperè nimis, & negatoriè, & nugatoriè responderunt. Et sic nuncii, infecto negocio, circa Purificationem beatæ *Mariæ* vacui redierunt.

Nuncii solennes ad Regē Francorum, *pro jure Regis* Angliæ *recuperando, missi.*

EOdem tempore obiit magister *Nicolaus* de *Fernham*, quondam Episcopus *Dunelmensis*, qui cesserat Episcopatui, ut quietus & liberiùs fructus carperet contemplationis. Obiit autem apud *Stocktunam* nobile suum Manerium, quod est situm super flumen *Theisiam*; quod cum ei provideretur, cesserat in sortem distributionis ipsi, cum duobus aliis maneriis, scilicet *Hovedene* & *Esintona*. Quod cùm ad notitiam Regis pervenisset, extorsit ab Episcopatu *Dunelmensi*, eò quòd non habuerat integrè custodiam Episcopatus, cùm vacaverat, trecentas marcas, medio videlicet tempore, quod erat inter dictum *Nicolaum* & creationem sive institutionem successoris sui *Walteri*. Conservatores verò partem dicti *Nicolai* tuebantur, videlicet Archiepiscopus *Eboracensis Walterus*, & Episcopus *Londinensis Fulco*. Nec erubuerunt Regales tam enorme consilium suo Domino præstitisse.

Obitus Nicolai *de* Fernhā *Episc. quondā* Dunelmensis.

EOdem anno orta est gravis discordia inter Reges *Daciæ* & *Norwegiæ*, & commissa sunt prælia particularia, scilicet navalia inter commeantes. Adhibentibus igitur utriusq; Regni Episcopis vigilem diligentiam, inter eos pax est reformata. Eodémq; anno obiit filius ejusdem Regis *Norwegiæ* primogenitus, & hæres ipsius *Haco*, adolescens speciosus.

Discordia inter Regem Daciæ *&* Norwegiæ.

DEclinante autem tempore Autumnali, cùm hyems jam dies abbreviâsset, & frigora subarrâsset, & caristia maxima in exercitu Regis ingruisset, Dominus Rex, de consilio suorum lateralium, qui ægrè illam inediam tolerarunt, reversus est à partibus *Cestriæ* versùs *Londinum*, ut festo Sancti *Edwardi*, scilicet translationi, interesset. *Leolinus* autem hoc audito ipsum diù sequebatur, ut si videret aliquem de Regis exercitu aberrantem & semotum, invaderet occidendum. Et sic inglorius Rex, thesauro multo effuso, ridentibus & deridentibus hostibus, ad propria climata tutiora illicò remeavit. Veruntamen in exercitu suo, eleganter incedebat armatus, & expanso Regali vexillo, suos commilitones alacriter animabat, ut ipsos *Wallenses*, hominum quisquilias, trucidarent.

Redit Rex à Wallia, *nulla re gesta memorabili.*

LAbentibus dierum illorum curriculis, *Stephanus* cognomento de *Lexintona*, Abbas *Clarevallensis*, eò quòd contra statuta ordinis *Cistertiensis*, privilegium impetraverat perpetuò Abbatizandi, ignominiosè depositus est. Sed hoc, ut dicitur, malitiosè, & per invidiam machinatum est in ipsum, eò quòd Scholam *Parisiensem*, quæ *Chardenai* dicitur, initiavit, & initiatam sustentaverat, & præpollens omnibus virtutum & scientiæ eminentia, *Anglicus* exstitit natione. Quod cùm audisset dominus Papa, & voluisset ipsum absolutum in pristinum statum restituere, adversarii ejusdem *Stephani*, effusa non minima pecunia, in curia *Romana* machinati sunt, ut sententia staret, quam firmaverant, de ipsius depositione.

Depositio S. *de* Lexintona *Abbatis* Clarevallensis.

1257.

Novo statuto Romano, *debet quilibet electus personaliter transalpinare.*

PRolabentibus dierum illorum voluminibus, electus *Elyensis* & electus ecclesiæ Sancti *Edmundi*, tantam pecuniam in curia *Romana* dando & promittendo effuderunt pro jure suo obtinendo, ut in considerando thesauri quantitatem, poterant prudentes admirari, & cum admiratione stuporem excitare. Tandem impetrato negocio, infinito irretiti debito, tristes remearunt, eò quod causa vel occasio ecclesiis suis, tanti discriminis exstiterunt. Ecce statutum *Romæ* cruentissimum, *quo oportet quemlibet electum personaliter transalpinare*, & in suam læsionem, imo eversionem, *Romanorum* loculos imprægnare. Cùm autem Rex, qui dictorum Prælatorum ecclesias exinanivit, prædicta cognovisset, erubuit, vel erubuisse confusus debuisset, quod regnum *Angliæ*, in suæ ruinam dignitatis, tot impetitur oppugnaturq; scandalis adversitatum. Ecce novalitas, Prælatiarum vexationes personarum, ecclesiarum interim sub Rege & Regalibus distractiones, & Conventuum flebilis & morosa desolatio. Et si fortè moriatur obiter electus, vel reprobetur idem electus, vel electio prædicta, omnia lamenta denuò renovabuntur. Si eligatur de cætero in Conventu aliqua persona insufficiens, qui pro nihilo duxerit equitando loca remota & sæcularia sæculariter peragrare, sub tali rigo deperibit. Et quia oportet eum debitis insolubilibus ante institutionem suam irretiri, bona temporalia deperibunt.

Henricus *filius Regis* Alemanniæ R *redit in* Angliā.

ET circa festum sancti *Michaelis*, redierunt in *Angliam Henricus* filius domini Regis *Alemanniæ Richardi*, Miles factus à patre in crastino suæ coronationis, ut præscriptum est, & cum ipso quidam Nobiles, qui cum dicto Rege steterant, *Anglici*, videlicet dominus *Hugo Dispensator*, *Iacobus* de *Aldelia*, *Stephanus Cheinduit*, & alii quamplures. Nescitur qua de causa, sed creditur, & à fide dignis asseritur, quòd *Alemanni* non sustinent cor Regis sui, sicut *Anglici*, consiliis alienigenarum more arundinis inclinari.

Archiepiscopus Eboracēsis *excommunicatur.*

TEmpore sub eodem, aggravavit manum suam dominus Papa in Archiepiscopum *Eboracensem*, jussitq; eum ignominiosè nimis in tota *Anglia* excommunicari, accensis candelis & pulsatis campanis, ut tali terrore ac tanto suam constantiam enervaret. Ipse tamen Archiepiscopus, exemplo B. *Thomæ* Martyris, & exemplo ac doctrina B. *Edmundi*, quondam magistri sui, informatus, necnon & B. *Roberti* Episcopi *Lincolniensis* fidelitate eruditus, de solatio cœlitus mittendo minimè desperavit, omnem Papalem tyrannidem patienter sustinendo. Nec opimos ecclesiæ suæ redditus transalpinis indignis & incognitis conferre volebat, nec curavit voluntati Papali, relicto Juris rigore, muliebriter obedire vel inclinari. Quapropter quanto magis præcipiente Papa maledicebatur, tantò plus à populo benedicebatur, tacitè tamen, propter metum *Romanorum*.

Regina venit ad S. Albanū.

OCtavo vero Idus Octobris, venit domina Regina, comitantibus uxore *Edvardi*, & multis aliis dominabus, ad *sanctum Albanum*, ut vota cum gratiarum actionibus ipsi Martyri grata persolveret, munus honorabili sepulchro suo oblatura. Cùm enim infirmitate gravissima laboraret mensurata, ipsi Martyri promiserat, se illuc ituram, & munus delaturam votivum. Obtulit igitur altari unam pallam preciosam & decentem, quam vulgariter *Baldekinum* appellamus.

Fœcunditas Comitissæ Provinciæ Beatricis.

ET cùm temporis nacta occasione subscripta didici à fidedignis, de fœcundissimo (ac) nobilissimo ventre Comitissæ *Provinciæ Beatricis*, tractatum inde non censeo prætereundum. Qui jam tres Reginas edidit præclarissimas, videlicet Reginam *Franciæ*, Reginam *Angliæ*, & Reginam *Alemanniæ*. Quarum duæ, videlicet Regina *Francorum*, & Regina *Anglorum*, duas Reginas in lucem protulerunt, scilicet *Scotiæ* & *Navarræ*. Et sic per tantam propagationem, non sine Divino nutu, memorata Comitissa *Beatrix* quinque Reginis *Christianitatis*, quod est mirabile, latitudinem illustravit. Alias præterea eadem fœcunda Comitissa *Beatrice* filias nobilissimas procreavit duas. Quarum utraque filio Regis & Reginæ meruit copulari, videlicet *Andegaviæ* & *Provinciæ* Comitibus.

Tyrannis Tartarorum.

HAc quoq; tempestate generali, sicut in Occiduis mundi partibus *Wallensium* & *Anglorum* facta est non minima perturbatio, ita in partibus Orientalibus *Tartarorum* & *Saracenorum* tyrannica desævit & hostilis inimicitia, factiq; sunt eisdem *Tartaris* multitudo gentium in tributum, *Soldani* videlicet, *Admirabiles*, & Principes, etiam *Caliphi*. Et ut similia facerent ipsi *Tartari Christianis*, convocarunt fratres *Templi* & *Hospitalis*, & omnes incolas *Terræ sanctæ*, ut & ipsi jugum ipsorum subirent importabile. Qui habito nocturno longo ac diligentissimo tractatu & consilio, quasi uno ore omnes *Tartarorum* nunciis responderunt, quòd non se Dei obsequio mutato habitu, ut deliciosè viverent, manciparunt: sed ut potiùs pro *Christo* morerentur, qui in ipsa terra pro humani generis reparatione mortis supplicium non renuit tolerare. Veniant igitur *Tartari*,

“ Dæ-

1257.

" Dæmones *Tartarei*, & servos *Christi*, ad defensionem legis Christianæ, in campum " contra eos invenient ad prælia præparatos.

Assassini à Tartaris destructi.

CIrculo ejusdem anni, *Tartari* detestabiles, assassinos detestabiliores, quos cultelliferos appellamus, destruxerunt. Ipsorum *Tartarorum* immunditias, vitam & mores, si quis audire desiderat, necnon & assassinorum furorem & superstitionem, apud sanctum *Albanum* diligens indagator poterit reperire.

Mortuo Hurtaldo subrogatur Petrus de Rivallis.

CIrca festum sancti *Michaelis*, mortuo *Hurtaldo* domini Regis consiliario, & Clerico speciali, ac Thesaurario de camera Regis, subrogatur *Petrus* de *Rivallis*, alienigena alienigenæ.

Magnates Scotiæ vias dirigunt Regis sui.

CIrca dierum illorum volumina, Rex *Scotiæ A.* de cujus adolescentia fructus sperabatur Regno quamplurimùm profuturus, cùm indecenter nimis delitaret, alienigenas promovendo, sequendo, & supra naturales homines suos exaltando & constituendo; ipsi indigenæ & naturales indignantes, ne ad deteriora prorumperet, ipsum Regem & Reginam sub custodia reponentes, necnon & Reginam, ne patrissaret, seponentes, custodiebant prudenter; donec omnes alienigenas, exemplo *Alemannorum*, longiùs amovissent. Et ex tunc *Scotiæ* Magnates lora regni sui liberiùs ac tutiùs gubernabant. Improperabant insuper Reginæ, quòd patrem suum regem *Angliæ* exacuerat & vocaverat, ut cum exercitu suo super eos hostiliter veniret, facturus exterminium miserabile. Unde *Robertus* de *Ros*, omnium Procerum Borealium eminentissimus, immisericorditer & irrestaurabiliter est destructus. Omnia enim ejus, quæ venalia videbantur, venalitati exponebantur infiscanda.

Iacobi de Andelia & Wallensium concertationes.

TUnc quidem temporis, quidam Nobilis, unus de his qui nuper de *Alemannia* venerant, videlicet *Iacobus* de *Andelia*, potens, & dives, terras, possessiones, & castra habens in confinio *Walliæ*, quæ *Wallenses* eo absente hostiliter invaserant, combusserant, & exterminaverant: invasit illos malefactores, & maximum eorum numerum ad Tartara trucidatum destinavit; fratrum suorum sanguinem de manibus hostium requirendo. In quem improvisè *Wallenses* à latibulis suis & vulpinis anfractibus, per loca palustria prorumpentes, equos prætonsos enervantes & eviscerantes, hostium pro posse impetus propulsarunt; & mutuò domos & castra, hinc inde homines trucidando, in favillas redegerunt. Et sic *Anglia* diatim miserabiliter decrevit. Ex *Wallia* enim crebrò *Anglia* suscipere consuevit equorum, boum, & aliorum mercimoniorum communionem, utrisque incolis profuturam.

Rex Hisp. se asserit ante Comitem R. in Regem Alemanniæ electum.

EOdémque tempore increbuerunt rumores multis displicentes, videlicet quòd Rex *Hispaniæ* se asseruit priùs quàm Comes *Richardus* in regno *Romanorum* eligeretur, ritè fuisse electum. In cujus rei argumentū, Archiepiscopus *Trevirensis* adhuc cum illo Rege *Hispaniæ* incommutabiliter steterat; et quidam alii Nobiles de *Alemannia* cum eo. Quibus Rex *Francorum* consilium spopondit & auxilium. *Franci* enim doluerunt, de honore impenso Comiti *Richardo*, et utilitate *Alemannorum*, inter quos antiquum odium nativum et inexorabile; maximè pro magno prælio inter *Alemannos* & *Francos*, et eorundem *Francorum* fautores, scilicet *Flandrenses*, nuper commisso. Sed status novi regis *Alemanniæ Richardi* certus est, purus, et incommutabilis. Quia cùm anno præterito *Londini* electio ejus domino Regi *Angliæ* præsentaretur et Magnatibus ejus à Magnatibus *Alemanniæ*; nullus omnino apparuit scrupulus contradictionis. Nec posteà, scilicet quando Archiepiscopus *Coloniæ*, qui est Imperii Prothocancellarius, cum quo venerant Optimates quamplures *Alemanniæ*, qui nunquam mentionem de Rege *Hispaniarum* fecerūt, vel ejus electione. Sed nec exploratores sagacissimi in *Alemanniam* destinati. Rex igitur *Alemanniæ* in quieta possessione stabilitus, minas meritò contempsit regis *Hispaniæ*; quamvis terribiliter comminaretur, quòd hostiliter superveniret cum fortitudine Regum *Francorum*, *Arragonum*, & *Navarræ*. Insuper in literis suis apposuit idem Rex *Hispaniæ* hanc adjectionem pro titulo, *Electus in Regem Romanorum*, sive *Alemanniæ*. Quod cùm comperisset rex *Alemanniæ Richardus*, imperterritus alacriter respondit, *Veniat cum nisu & impetu toto, ego occurram ei extra limitem regni mei.*

Rex Hisp. scribit Regi Angliæ.

SUb illorum dierum circulis rex *Hispaniæ* scripsit regi *Angliæ*, instanter postulans, " ut " ipsum juvaret potenter, ut decuit, & magnificè, contra Comitem *Cornubiæ Richar-* " *dum*, qui sibi temerè coronam *Alemanniæ* usurpavit, & ipsum regem *Hispaniæ*, talia " non præmeditantem, subdole supplantaverat. Juvaret, inquam, secundùm chartæ te- " norem in eos confectæ, quòd scilicet quilibet alterum juvaret contra quemlibet ad- " versantem:

1257. “ versantem: & factum fuit quando pax reformabatur inter eos in *Gasconia*. Quod “ cùm audisset Rex *Angliæ*, respondit: Imò flagitio attentiùs, quatenus me & fratrem “ meum contra nostros juvet rebelles & adversantes. Quicunque fratri meo adversatur, “ mihi rebellis meritò judicatur: *qui enim non est mecum, contra me est.* Memorandum “ est, quòd *Gasconia* concessa fuit regi *Andephulso Hispaniæ*, à rege *Anglorum Henrico*, “ cum filia sua, unde habuit seisinam, & chartam, & confirmationem a *Richardo & Iohanne* regibus. Unde rex *Hispaniæ* composuit cum rege *Henrico* tertio nunc præsente, “ ut filius ejus sororem suam desponsaret; & quilibet alterum juret in necessitate, & “ *Wasconiam* quietam clamaret regi *Angliæ*, & heredibus suis. Et confecta est charta “ super hujusmodi mutuam conventionem. Confecit insuper rex *Angliæ* chartam satis “ probrosam, quòd scilicet omnibus *Gasconensibus* de jacturis eorum, quas subierant per “ adventum suum, eisdem satisfaceret. Et hæc omnia probra cum jacturis rex *Anglorum* subierat, quia cùm Comes *Legrecestriæ Simon* jam penè *Gasconenses* edomuerat “ rebellantes: rex significavit *Gasconiæ* Magnatibus, ut nihil facerent pro eo: unde au- “ ctoritas ejusdem Comitis penitus exspiravit: per quod infortunium rex inæstimabile “ tam in terris quàm thesauris effusionem incurrit, & honoris jacturam irrestaurabilem. “ Et hoc fecit rex contra chartam, quam Comes obtinuit ab eodem. Veruntamen po- “ steà redemit eam rex, ne rapina videretur, pro sex millibus marcarum. Et posteà in “ propria persona, ut prædictum est, cum exercitu copioso transfretavit. Quæ omnia in “ sui detrimentum sunt peracta: sed hæc suprà dicta sunt.

Solennes nuncii in Franc. *missi.*

DIerum illorum sub curriculis, missi sunt solennes nuncii ad regem *Francorum* de rege *Anglorum*, videlicet Episcopus *Wigorniensis*, Electus *Wintoniensis*, Abbas *Westmonasteriensis*, Comes *Legrecestriæ*, Comes *Hugo Bigod*, Marescallus, *Petrus* de *Sabaudia*, *Robertus Waleranus*, ut si quomodolibet honestè fieri posset, antequam cruentum certamen, inimicitias, & sanguinis effusionem generaret, rex *Francorum* jura regi *Anglorum*, ipsum ab antiquo contigentia, restitueret. Non enim videtur Juri consonum vel pietati, ut filius patris iniquitatem portare judicetur. Satis utique punitur et damnificatur uterque: quia jam circiter quinquaginta annis, terris ultramarinis suis rex *Angliæ* doluit spoliatus. Nuncii verò illuc destinati, post verba dura, nugatoria, ac negatoria taciti redierunt. Omnes autem Nobiles, quos ad Parliamentum convocaverat rex *Londini*, contramandati sunt, per quod perpendebatur, quòd infecto negotio nuncii vacui redierunt, nihil nisi sannas reportantes. Rex insuper *Alemanniæ Richardus* à rege *Francorum* sibi sua restitui humilibus precibus postulabat. Sed hoc & illud negotium dilationem accepit finalem, donec rex *Francorum* Parliamentum suum, quod foret in medio Quadragesimæ celebrandum, terminaverat. Propter quod redientibus aliis, Abbas *Westmonasteriensis* remansit in *Francia*, super his certificandus.

Confinia Walliæ *quasi in heremum redacta.*

COnfinia *Walliæ* in heremum inhabitabilem, proh dolor, sunt redacta, homines consumpti sunt gladio, castra et domus incendio, sylvæ ligonibus ac securibus, pecora macie vel macello. Et sic *Anglia* quadam sui parte bona flebiliter mutilatur.

Anni conclusio.

TRansiit igitur annus ille sterilis et macilentus. Quicquid enim Hyems seminaverat, quicquid Ver in floribus promiserat, quicquid Æstas decoxerat, Autumnalis inundatio suffocavit. Carentia insuper numismatis, quo regnum *Angliæ* per Papam et Regem spoliatur, paupertatem suscitavit inauditam. Jacuerunt terræ incultæ, et mortua est præ inedia, populi multitudo numerosa. Ascendit igitur circa natale Domini, summa frumenti ad decem pretium solidorum. Poma insuper rara, pyra rariora, coctana, escula, cerasa, et pruna, et omnes fructus qui in testa continentur, ut breuibus concludamus, perierunt annullati. Annus insuper iste pestifer lethales febres suscitavit, ita ut si de aliis sileam, apud sanctum *Edmundum* in Æstate, diebus præcipuè Canicularibus ingruentibus, plusquam duo millia mortuorum cœmiteria spaciosa occuparent. Fueruntq; senes qui quandoque viderant summam frumenti pro una marca vel etiam viginti solidis vendi, nec tamen homines usque ad mortem famis tabe prægravari. Ad cumulum insuper miseriarum, rex *Alemanniæ Richardus* regnum *Angliæ* multis marcarum, quas de suis terris colligi fecerat in *Anglia*, millibus spoliavit. *Terra sancta* languet desolata, et formidine *Tartarorum*. Habebat enim rex *Tartarorum* in comitatu suo, armatorum pugnatorum quadragies centena millia. Et ut accepimus à peritis & fide dignis, jam dominatui suo dimidium mundi feraliter subdiderunt: quorum vitam spurcissimam apud sanctum *Albanum* poterit indagator sedulus reperire. Annus quoque iste, chronicarum

1258.

rum infirmitatum genitiva, vix occupatum permisit aliquatenus respirare. Non enim frigus, vel serenitas, vel gelu, saltem aliquantulum stagnorum superficiem, prout consuevit, glacie induravit, vel stiriam à stillicidiis coëgit dependere: sed continuæ inundationes pluviarum & nebularum usque ad purificationem beatæ Virginis, aëra inspissarunt.

ANno Domini M.CC.LVIII. qui est annus Regis *Henrici* quadragesimus secundus, fuit idem Rex ad Natale Domini *Londini*, ubi Natalitia solennia cum multis Nobilibus magnificè celebravit, præstolans adventum suorum, quos in *Franciam* destinaverat, nunciorum. Fuit etiam idem Rex ad festum sancti *Edvardi*.

Rex Angliæ *natalitia celebrat* Londini.

DIebus quoque sub eisdem applicuerunt à *Romana* curia redeuntes Episcopus *Elyensis* & Abbas sancti *Edmundi*, qui invitis & recalcitrantibus Rege & Archiepiscopo *Cantuariensi*, à domino Papa redierunt in statu prospero confirmati. Et sic diatim Rex, pessimo fretus consilio, suam Regiam perdens dignitatem, ecclesiam studuit multipliciter damnificare.

Elyensis *Episc. & Abbas S.* Edmundi *applicant.*

PRæsentibus autem & paucis præcedentibus diebus, gravis facta est in urbe *Romana* seditio; eò quòd Senator, *M.* videlicet *Brixiensis* civis, à tramite Justitiæ jam exorbitans, *Romanum* populum variis injuriis opprimebat, & instinctu Nobilium multiformiter depauperabat, & solis Nobilibus, maximè *Hannibalensibus*, studuit complacere. Confœderatis igitur popularibus, de consilio cujusdam *Anglici*, concivis eorum, magistri pistorum in urbe, *Matthæi* dicti de *Bealvere*, facto impetu vehementi, catervatim ruentes & glomeratim, carcerem in quo *Brancaleo* pristinus Senator tenebatur in vinculis, confregerunt; & liberantes constituerunt eum Senatorem, facientes ei secundùm pristinam urbis consuetudinem cum juramentis fidelitatem. Roboratus igitur *Brancaleo*, expulit ab urbe sibi adversantes, & *Hannibalenses* duos, scilicet consanguineos cujusdam Cardinalis, patibulis fecit præsentari, spernens Papalem reverentiam. Quos cùm Papa excommunicaret, scilicet *Brancaleonem* Senatorem & suos fautores, ipsi se asserebant habere privilegium, quòd nequit aliquis Papa eos excommunicare: & subsannantes comminabantur ipsum Papam cum suis Cardinalibus, usque ad internecionem persequi & damnificare. Quo cognito, Papa sibi timuit, & dixit fratribus:

Dum furor in cursu est, currenti cede furori.

Et ne malis pejora succederent, se subitò contulit *Viterbium*, proponens se remotiùs, scilicet *Assisium* conferre.

Seditio Romæ *orta.*

OBiit eodem tempore Vicecomes *Northambumbriæ*, malleus pauperum, & religiosorum persecutor, *Willielmus Heirun*, hominum avarissimus. Qui post hanc sitim & avaritiam temporalem, ad sitim, ut creditur, transiit ad inferos *Tantalinam*. Et circa Epiphaniam Domini, Nobiles qui fuerunt nuncii domini Regis *Angliæ*, coram domino Rege *Francorum* venerunt, qui satis civiliter eos vocatos honoravit, & de negotio suo, videlicet de reposcenda *Normannia*, & aliis juribus suis ultramarinis revocandis, benignè respondit. Sed fratres sui, & alii quidam Magnates, constanter contradixerunt: & sic infecto negotio nuncii ad propria remearunt.

Obiit Vicecomes Northãhumbriæ Willielmus Heirun.

DIebus autem sub eisdem, *Londinenses* cives mediocres, populares, & plebeii, querimoniam coram Rege reposuerunt gravissimam, eò quod assignati ad colligendam pecuniam ad reædificanda mœnia civitatis, prout Rex ob honorem eorum præceperat, partem ipsius pecuniæ potissimam in propriis marsupiis fraudulenter, in damnum civium popularium, reposuerunt. Imò in omnibus collectis & tallagiis, similia perpetrarunt. Unde accusati & convicti, vix sunt à mortis discrimine intercessione domini *Iohannis Mansel* liberati, pecunia tamen redimendi.

Quidam cives Londin. *graviter accusati.*

TEmpore verò sub eodem obiit *Iohannes* de *Avennis*, Senescallus domini Regis *Alemanniæ*, in cujus sinu tota Regis spes reponebatur.

Obiit Iohannes *de* Avennis.

Eisdem diebus, *Wallenses* de pace omnino desperantes, & de Regis misericordia penitus diffidentes, quædam municipia in confinio *Walliæ* sita, tam *Edvardi*, quàm aliorum Magnatum occuparunt, & omnia bona, quibus ipsa municipia fuerant communita, asportarunt: & cætera complanantes, & in favillam redigentes, homines ibidem deprehensos sine misericordia vel redemptione protinus decapitarunt.

PEr idem tempus, sicut facta est *Londini*, ut prælibatum est, commotio & perturbatio magna, ita *Romæ* facta est seditio, & civium maxima cum schisma perturbatio. Cùm enim Nobiles *Romani* conquesti domino Papæ nitebantur procurare, ut Papa populum *Romanum* & *Brancaleonem* suum Senatorem & omnes eorum fautores excommunicaret: ipsi

Papa humiliat se Senatori B.

by Google

1258. ipsi cachinnantes omnes minas suas contempserunt, & potestatem in eos exercendam non tantùm parvipendebant, sed cum sannis vilipendebant. Senator igitur *Brancaleo* nuper in Senatoria dignitate sublimatus, & ab omni populo dilectus, audacter in omnes urbis malefactores, & præcipuè in eos qui ejus incarcerationem procuraverant, vindex desævit judicio inexorabili, & patibulis eos præsentavit: nec Papalibus pepercit amicis aut consanguineis, nec corruptus est aliquorum precibus, minis, aut muneribus. Imò sub pœna exhæredationis & exilii perpetui, præcepit communi edicto, ut omnis populus quasi vir unus armis communitus exiret, & hostiliter *Anagniam* iret, locum videlicet nativitatis domini Papæ. Quod cùm audirent *Anagnienses*, lachrymantes & miserabiliter ejulantes, præcipuè amici & parentes ejus, venerunt ad dominum Papam, prorumpentibus singultibus dicentes: Domine miserere saltem amicorum consanguineorúmque tuorum, & totius civitatis *Anagniæ*, unde es oriundus. Tale enim exiit edictum à Senatore *Brancaleone*, & populo *Romano*, ut omnes armis communiti civitatem nostram circumvallantes, quasi vir unus, in furore & impetu magno mœnia dissipent, castra dissolvant, domos prosternant, obsessorum bona diripientes, & eisdem minimè, quin omnes interficiantur, parcentes. Quod cùm audisset Papa, licèt offensus & odio habens Senatorem *Brancaleonem*, nolens volens per solennes nuncios rogavit & rogitavit ipsum precibus humillimis, ut motum animi compesceret, parcens *Anagniæ* civitati suæ nativitatis, ne fieret omni carni in opprobrium sempiternum. Et misertus Senator, adquievit precibus humiliati: vix autem compescuit populi furorem, quin omnia obstantia feraliter complanassent. *Manfredus* autem, qui Papam odio habuit, & Senatorem *Brancaleonem* præcordialiter dilexerat, gavisus vehementer est: quòd qui paulò antè minas jaculabatur, & sententiam excommunicationis comminabatur fulgurare, sic humiliatus est, quòd ea quæ pacis sunt cogebatur postulare. Spopondit igitur Princeps *Manfredus*, eidem Senatori *Brancaleone* se ad omnia necessaria subventurum. Et sic destitutus est undique amicus Regis *Anglorum Henrici*, cui consuevit potenter suffragari, totáque inæstimabilis pecunia, quam pro regno *Apuliæ* adquirendo effuderat, & illuc transmiserat, non sufficiebat ad adquietandum usuras, quæ tacitè subrepentes, ipsum Regem ignarum illaquearent, & incircumspectum. Imposuit insuper ei Papa, quòd deceperat ecclesiam & circumvenerat: unde fama ejus, inter omnes nationes obsorduit vehementer.

Excanduit Papa in Regem Angliæ.

DIebus sub eisdem, excanduit ira Papalis in Regem *Anglorum*, eò quòd promissa toties iterata non observans, seipsum ultro obligaverat sub pœna amissionis Regni, excessus corrigere consuetos. Instante igitur Episcopo *Roffensi Laurentio*, & aliis multis urgentissimè, proposuit Papa, post admonitiones infructuosas, in Regem fulgurare sententiam excommunicationis, & Regnum interdicere, & graviora gravibus successive cumulare. Rex igitur mente confusus, quinque millia marcarum domino Papæ numeravit, ut iram temperans cordis sui, hanc sententiam ad tempus prorogaret atque differret. Dominus autem Papa, precio & precibus postulantis illicò adquievit. Et sic depauperato Regno *Angliæ*, & undique bonis suis spoliato, omnis spes de obtinendo Regno *Apuliæ* penè evanuit exsufflata; nisi quòd in sinu novi Regis *Alemanniæ Richardi* aliquantula, sed nimis exilis, est reposita, quia nondum culmen Imperii est adeptus.

Redit Rustandus *in* Angliã.

IPsis quoque diebus venit in *Angliam* magister *Rustandus*, domini Papæ clericus, nesciebatur ad quid, nisi fortè ut redditus suos visitaret & colligeret: abundavit enim multis divitiis in *Anglia*, sibi brevi tempore collatis & conquisitis. Unde cùm *Romam* ultimò venerat, multorum indignationem, incurrit vehementem, & etiam ipsius domini Papæ. Sed solito medicamine tali infirmitati suffragando, jacturam evasit eminentem.

Consecrantur tres Episcopi apud Cantuariam.

DOminica vero in passione Domini nostri *Iesu Christi* consecrati sunt *Cantuariæ* tres Episcopi: videlicet magister *Simon* de *Wanton* in *Norwicensem*, magister *Rogerus* de *Mudlent* in *Cestrensem*, & magister *Walterus* de *Exonia* in *Exoniensem*: qui in una quindena electi, confirmati fuerunt & consecrati in Episcopos solenniter ab Archiepiscopo *Cantuariensi Bonifacio*.

Ordinatio victualium inter Abbatem & Conventũ S. Albani.

EOdem quoque anno, cùm Conventus sancti *Albani* frequenter, nec immerito, graviter conquereretur coram Abbate suo *Iohanne*, quod in pane & cervisia sibi & omnibus hospitibus tam religiosis quàm sæcularibus honorificè distribuendis, secus quàm deceret & expediret reficeretur, eo quod Monasterium illud fundaretur ad inveniendum eis sufficienter sustentationem in præmissis, dominus Abbas memoratus, tali defectui consilium & auxilium apposuit conueniens & salutare. Facta fuit igitur talis ordinatio inter

Abbatem

1258.

Abbatem & Conventum, quòd Conventus deinceps recipiet certam portionem assignatam, ad eorum & hospitum competentem quoad honorabilem refectionem, in pane & cervisia, sicut pleniùs in prædicta ordinatione, sigillis utriusque partis roborata, & confirmatione regia continetur. Prætextu cujus ordinationis & benignitatis impensæ, Conventus grata vicissitudine quædam debita dicti Abbatis, quæ marcas continebant, per se & Priores Cellarum Mercatoribus transmarinis benignè adquietabant, remanentibus eidem Abbati magnis & gravibus aliis debitis adquietandis. Et ut hoc liberale beneficium & gratuitum, omnibus liqueat scire volentibus manifestum, domini regis chartam & confirmationem præsenti libello indelebiliter duximus inscribendam.

Charta ad confirmationem præcedentium.

H. Dei gratia Rex *Angliæ*, Dominus *Hyberniæ*, Dux *Normanniæ*, *Aquitaniæ*, & Comes *Andegaviæ*, Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Prioribus, Comitibus, Baronibus, Justiciariis, Vicecomitibus, Præpositis, Ministris, & omnibus Ballivis & fidelibus suis, Salutem. Inspeximus provisionem & ordinationem inter *Iohannem* de *Hertfordia*, Abbatem de sancto *Albano*, & Conventum suum ejusdem loci, in hæc verba: *Iohannes* de *Hertford*, Dei gratia, Abbas de sancto *Albano*, omnibus *Christi* fidelibus salutem in Domino. Justis petentium desideriis dignum est facilem nos præbere consensum, & vota quæ à rationis tramite non discordant, effectu consequente complere: Eapropter universitati vestræ duximus innotescere, quòd tam nos, quàm prædecessores nostri Abbates de S. *Albano*, retroactis temporibus consuevimus tam de Baronia nostra, quàm de ecclesiis nostris, in quibus jura Pontificalia habemus, & aliis quoque ecclesiis, in quibus jura Pontificalia non habemus, necnon & firmis ac redditibus nostris ad dictum Monasterium pertinentibus, tam Conventui nostro dicti Monasterii, quàm hospitibus supervenientibus, victualia quoad panem & cervisiam communiter invenire. Nos ex duplici causa charitatis commoti, volentes dicti Conventus conditionem honorificentiùs meliorare quoad dicta victualia, ut in omni pace & tranquillitate possent de cætero permanere in perpetuum, necnon & successores nostros Abbates à sustentatione dictorum victualium dicto Conventui adinvenienda similiter exonerare, Deum habentes præ oculis, de communi fratrum nostrorum voluntate, consilio, & conniventia, subscriptas portiones duximus assignandas. Videlicet ecclesias de *Herteburne* & de *Eglingam*, in diocesi *Dunelmensi*: & Ecclesias de *Northona* & de *Waldene*, cum quadraginta solidis, quos Vicarius de *Waldene*, qui pro tempore fuerit, reddet annuatim. Et decimas cum fœno, quas percipere consuevimus in Parochia de *Watford*, cum decem marcis de Vicario de *Watford*, qui pro tempore fuerit. Et Ecclesiam de *Hontona*, cum sex marcis annuis de Vicario de *Potesgrave*: & cum duabus marcis & dimidia de ecclesia de *Herteburne*, in diocesi *Lincolniensi*: & cum sex marcis annuis de Vicario de *Apeltona*, in diocesi *Eboracensi*: & omnes oblationes provenientes de duobus festis sancti *Albani*: insuper & manerium de *Kingsbury*, cum omnibus pertinentiis suis: & cum quinque hominibus in villa de *Westwike*, cum composto curiæ S. *Albani*, ad prædictum manerium meliorandum, cum sibi viderint expedire. Et sciendum, quòd bladum & brasium Conventus prædicti debent moli ad molendina nostra tam infra curiam S. *Albani*, quàm extra liberè, sicut bladum nostrum proprium, sine omni custu apponendo ex parte Conventus in molis, molendinis, sive reparatione stagnorum, vel quibuscunque aliis modis. Et inveniemus eidem Conventui domos competentes & necessarias ad braciandum & furniandum, & brasium faciendum, & bladum reponendum, & stabulum ad equos suos, & omnia utensilia, quæ ad omnia prædicta sunt necessaria. Ad maneria verò nostra, ubi prædictæ decimæ sitæ sunt, inveniemus domos competentes ad bladum & fœnum reponendum, homines suos & equos hospitandum, & utensilia necessaria ad cibum suum faciendum, & lignum sufficienter ad ardendum, tam infra curiam sancti *Albani*, quàm extra, & manerium quoties opus fuerit ad prædictas domos reparandas. Nos verò, & successores nostri omnes, prædictas portiones cum omnibus pertinentiis suis, aisiamentis, & libertatibus supradictis, prædicto Conventui contra omnes homines sumptibus nostris warrantizabimus, adquietabimus, & defendemus. Et omnia onera ordinaria & extraordinaria, in prædictis ecclesiis & pensionibus cùm contigerint, sustinebimus in perpetuum. Et ad majorem hujus ordinationis securitatem, sententiam excommunicationis in omnes illos promulgavimus, qui prædictam ordinationem per Papam, vel per Regem, seu per propriam voluntatem infirmabunt, seu infirmari procura-

1258.

EOdémque tempore, cùm fames ingrueret inaudita, ita ut multi in semetipsis contabescentes morerentur, et summa frumenti *Londini* novem, vel ampliùs, solidis venderetur, applicuerunt ibidem de partibus transmarinis, procurante Rege *Alemanniæ Richardo*, circiter quinquaginta naves magnæ, onustæ frumento, hordeo, et pane: & acclamatum est edicto Regio, ne aliquis civium *Londinensium* de blado illo aliquid emeret ad reponendum in Cameram, ut indigentibus cariùs et postulantibus, secundum suam consuetudinem, venderent. Quia infames habebantur dicti cives, quod in tempore caristiæ, naves victualibus onustas vel subdolè averterunt, vel in solidum emerunt, ut ad placitum eorum ea venderent postulantibus. Dictúmq; est assertivè, quod in tribus *Angliæ* Comitatibus tantum bladi in ipso anno non creverat. Sed numismatis carentia, licèt aliquantulum mitigaret, non tamen pestem famis, quia generalis fuerat per totum regnum, delevit. Omnes enim adventantes dominus Rex, in damnum regni proprii, suis bonis spoliati, sublevat & saginat.

Naves frumento onustæ in Angliam applicant.

ANno quoque sub eodem, Autumnus serenitatem aëriam & suam temperiem, usq; in finem Januarii continuavit, ita ut nusquam vel nunquam, gelu alicujus aquæ superficiem induravit. Ab eodem siquidem tempore, videlicet à Purificatione beatæ Virginis, usque in finem Martii, Aquilone continuò flante, gelu continuatum cum nive & frigore intolerabili, terræ faciem constringens, pauperes afflixit, culturam suspendit, & pecudes necuit pubescentes; ita ut ovium & agnorum pestis fieret generalis.

Aëris mira dispositio continua.

REx *Alemanniæ Richardus* prudenter sibi adversantes edomat, attrahit, & confœderat, adeò ut nobilium civitatum *Italiæ* cives dextras ei dederunt. Et siluerunt æmulorum suorum comminationes: videlicet *Francorum*, *Hispanorum*, *Treverensium*, & aliorum conterminorum, qui ei nocumentorum laqueos tetenderunt.

Rex Richard. Alemanniæ *prosperatur.*

AD quindenā verò Paschæ, venit *Thom:* Comes quōdā *Flandriæ Lond:* infirmus vectus in lectica, liberatus à carcere *Taurinensium:* pro qua liberatione, mercatores *Astenses* multa pecunia sunt redempti. Rex enim *Francorum*, ad petitionem Papæ, multos eorum cepit, & ad redemptionem arctavit; donec dictus *Thomas* liber in *Angliam* rediret, adubera munera recepturus.

Thomas de Sabaudia *venit in* Angliā.

CIves *Londinenses*, qui graviter de quibusdam enormitatibus coram Rege accusabantur, redempti & multiformiter puniti, vix reconciliantur. Maximus autem eorum, scilicet *Radulphus Hurdel*, præ dolore obiit, qui Maior exstitit civitatis.

Cives Londinenses *graviter mulctantur.*

ET eodem tempore, treugæ inter *Anglos* & *Wallenses* exspirarunt. Fideles autem domini Regis ipsos miserabiliter arctaverunt, ita ut nec sal, nec frumentum, nec alia necessaria possent adipisci. Confidentes tamen in eo, quòd Rex quæstionem contra Magnates *Scotiæ* movebat, qui contra eum erigebantur, & contra Episcopum *Dunelmensem*, qui ad curiam Regis vocatus, renuit procaciter illuc advenire, imò contumaciter injuriis injurias cumulavit: læsionem quorumlibet multiplicando, per confinia *Walliæ* discurrebant, suæ inediæ consulentes.

Exspirant treugæ inter Angl. & Wallenses.

TEmpore sub eodem, dominus Rex militiam *Anglorum* edicto Regio convocavit, ut communiter cum equis & armis in *Walliam* irruens, eam conterat, & irremediabiliter, usque ad internecionem, devastet. Milites autem submoniti, doluerunt se toties inutiliter cum damnis & expensis inanibus fatigari.

Convocatur militia Angl. *contra* Walenses.

ET post diem Martis, quæ vulgariter *Hokedaie* appellatur, factum est Parlamentum *Londini*. Rex námq; multis & arduis negotiis sollicitabatur, scilicet de negotio regni *Apuliæ*: pro quo specialiter fuit, tanquam solennis nuncius, magister *Herlotus*, exigens responsum certum super hoc & præcisum, destinatus. Exegit insuper pecuniam infinitam, de qua persolvenda se obligavit Papa mercatoribus pro ipso rege, ad instantem ipsius Regis, sub magnis pœnis, quas recitare reor inhonestum, irretiti, petitionem. Quantitas autem pecuniæ, ad tantam ascendit summam, ut stuporem simul & horrorem in auribus generaret audientium. Doluit igitur Nobilitas regni, se unius hominis ita confundi supina simplicitate. Angebatur insuper dominus Rex vehementer pro *Wallensibus*, qui se jactitabant ipsum regem cum toto exercitu suo multoties damnificatum repulisse, & meliorem partē in Martio certamine, contra omnē *Angliæ* nobilitatē sæpiùs reportasse. Et ad cumulū iræ & commotionis suę audierat, quòd ipsi *Wallenses*, exspirantibus treugis circa festū S. *Ælphegi*, rapinis, cædibus, & incendiis intendentes, homines partes *Penbrochiæ* inhabitantes hostiliter invaserunt, & feraliter ex eisdem quamplurimos peremerunt; & quos elapsos vivos reliquerunt, probrosis conviciis affecerunt. Unde Episcopus *Willielmus*

Parlamentū Lond. *habitū.*

1258. *mus* graviter Regi est conquestus. Cui Rex: "Expone, expone igitur, frater chariss-" me, thesaurum, quo abundas, ad nostrarum ultionem injuriarum. Sed *Willielmus*, mi-" nas minis accumulans, & probra contumeliis adjungens, asseruit hæc omnia à con-" sensu & favore proditorum *Anglorum* subdolè processisse. Et post paululum, quod in genere confusè dixerat, in multorum Nobilium dedecus, specificavit. Unde Comes *Gloverniæ*, & Comes *Legrecestriæ*, non mediocriter verecundati, erubuerunt. Et adhuc convitia in Comitem *Legrecestriæ* magis multiplicans, ipsum fuisse veterem proditorem, & mentitum fuisse, ausus est palam coram Rege & multis Magnatibus contumeliosè protestari. At Comes ira accensus, ac stomachatus, respondit: Non non, *Willielme*, non sum filius proditoris, sive proditor: dissimiles fuere nostri genitores. Et volens tantam injuriã illicò vendicare, & in ipsum *Willielmum* ultor manifestus irruere, vix est per ipsum regẽ, qui se interposuit, impeditus: & sic ad tempus quievit Comitis indignatio. Damna quę *Suwallia* in memorato certamine perpessa est contra *Wallenses*, non est leve recitare. Victores igitur effecti, sese frumento, sale, & aliis sibi necessariis, quibus anteà indiguerunt, prudenter instaurarunt.

Convocatur militia Angl. *contra* Wallenses.

IN crastino autem, & diebus sequentibus, habuerunt diligentem tractatum dominus Rex & Magnates, quomodo contererent *Wallensium* tam intolerabilem, cum irruptionibus suis crebris, insolentiam. Submonetur igitur generaliter tota *Angliæ* militia, ut omnes qui tenentur ad servitia militaria domino Regi, sint prompti & parati sequi regem profecturum in *Walliam*, cum equis et armis, die Lunæ ante nativitatem B. *Io. Baptistæ*, apud *Cestriam*. Unde murmur & multiplex querimonia in populo resonabat, eò quòd rex tam crebrò sine profectu vel honore suos Nobiles depauperat et fatigat, et instante tempore messium, toties scutagium exigens, inquietat, maximè cum fames inaudita populum coegerat animas exhalare. Rex autem minimè regni pericula considerans, & pecunia carens, & omni thesauro destitutus, contulit illicò properè & incircumspectè, licèt in proximo bellum moturus, *Thomæ* de *Sabaudia*, quondam Comiti *Flandriæ*, qui in lectica nuper infirmatus vectus venerat, mille marcas: & cuidam *Pictavensi*, qui consuevit ipsi regi in mensa cibum ejus scindendo ministrare, ducentas libras. Ipsi verò, non pensantes pericula Regi imminentia, omnia patulis finibus receperunt. *Thomas* autem, refertis clitellis, illico ad partes, salutata priùs Regina (cujus munera, sicut nec Regis, repulit) transmarinas, ut *Taurinam* confunderet civitatem, non curando de obsidibus, remeavit. Nomen *Pictavensi* memorato est *Willielmus* de *Sancto Hermete*: hic adhuc recedere recusans, munera exspectabat uberiora.

Carleolens. *Episc.* R. *de* Chause *consecratur.*

COnsecratus est in Episcopum *Carleolensem* magister *Robertus* de *Chause*, Clericus Reginæ, *Londini* apud * *Beumundeshei*, die sanctorum *Tiburtii* & sociorum ejus, ab Episcopis *Sarum* & *Bathoniensi*.

*Barmondsei. *Obit archiep.* Armachanus.

EAdémq; septimana, obiit Archiepiscopus *Armachanus Londini*; qui quandoque Decanus ecclesiæ sancti *Pauli* exstiterat.

Tribulationes Archiep. Eboracensis.

TEmpore quoque sub eodem, aggregavit manum suam dominus Papa super Archiepiscopum *Eboracensem*, et deteriorata est ejusdem quoad sæculum conditio, & quoad Dominum meliorata: multiplicibus enim persecutionibus patientia suscipit incrementum. Et sic est, secundùm beati *Edmundi Cantuariensis* Archiepiscopi vaticinium, Martyrio subarratus. Legimus utiq; multos sine sanguinis effusione Martyrio fuisse coronatos. Præter enim alia scandala multa præcedentia, jam aufertur crux ab eo, quam consuevit clericus primus ante ipsum bajulare. Renuit tamen adhuc *genua flectere Baal*; et indignis barbaris opima beneficia Ecclesiæ suæ, quasi margaritas porcis, imo spurcis distribuere.

Percutitur Episc. Herefor. *polypo.*

EPiscopus *Herefordensis* turpissimo morbo, videlicet morphea, Domino percutiente, merito deformatur, qui totum regnum *Angliæ* proditiosè damnificavit.

Edvardus *tradit maneria sua* W. *de* Valentia.

EDwardus, domini regis primogenitus, tradit terras, et optima maneria sua, quæ ex dono patris sui obtinuit, videlicet *Stanfordiam*, *Braham*, et alia multa, quasi ad firmam vel custodiam *Willielmo* de *Valentia*, qui multo thesauro abundavit; ut sic patrui sui thesauris superaffluentibus, suæ subveniret egestati, & satisfaceret aviditati. Quod in triste factum est ambobus præsagium futurorum: ut juvenis, videlicet cùm ad plenam Regni perveniret possessionem, vastator foret ejusdem, & dissipator. Et *Willielmo*, ut suis foret superfluitatibus spoliandus.

Tempore

1258.

Adventus frater Mansuetus Minorita missus à Papa.

TEmpore sub eodem, venit in *Angliam* quidam frater de ordine Minorum, nomine *Mansuetus*, à Papa, Rege procurante, missus, sequens magistri *Herloti* vestigia, maxima roboratus potestate: in tantum ut votis mutatis absolveret, ut dicebant, Regales quoscunque pro libitu, vel excommunicatos, & falsidicos, & perjuros justificaret; unde multi rei audaciam sumpserunt delinquendi. Nam facilitas veniæ peccandi parit occasionem, sed prudentibus sibilum & derisum, sicut sequens sermo pleniùs declarabit.

Quid Regi responsum sit in Parlamento.

EOdémque tempore, cum instanter & constanter respondissent Magnates Regni communiter Regi, qui cum magna instantia in memorato Parlamento urgenter pecuniam infinitam sibi dari postulasset, pro negotio *Apuliæ* expediendo, & aliis arduis promovendis: "quod nullo modo potuerunt sine eorum irrestaurabili subversione, toties "inaniter substantiolas suas usque ad exinanitionem effundere. Et si inconsultò & indecenter regnum *Apuliæ* ad opus *Edmundi* filii sui à Papa comparasset, suæ imputet "simplicitati, & quòd incircumspectè & absque suorum consilio nobilium præsumpsit, "tanquam spretor deliberationis & prudentiæ, quæ solet rerum exitus præmetiri, prout "potest, ducat ad effectum qualem qualem. Debuítq; profectò, ex sapientia fratris sui "Regis *Alemanniæ Richardi* exemplariter erudiri, qui ex dono Papæ oblatum regnum "*Apuliæ*, nunciante hoc magistro *Alberto*, respuit memoratum: maximè cùm tot incognita regna, cum linguis variis, tot principatus, tot civitates, bellatoribus & armis com"munitæ, mare & montes, & laboriosa locorum distantia, *Angliam* dividunt ab *Apulia*. "Et quòd plùs formidat, & meritò, *Romanæ* curiæ cavillationes, & *Apulorum* proditio"nes multiformes, qui & affines & cognatos venenata suffocant potione. Veruntamen "ne domino Papæ, qui ratione officii sui supereminet Principibus & Prælatis universis, "& ipsum Comitem ad tantam eminentiam præelegit amicabiliter, protervire videretur, "rescripsit significans, quòd consilio suo libens inclinaret, si crucesignatos omnes sibi "concederet in adjutorium: quod honestè fieri posset propter civitatem *Nuchera*, quæ "in *Apulia* infidelibus inhabitatur, & dimidium expensarum in illo bello exponenda"rum, & quasdam civitates & castra, quæ dominus Papa tunc temporis habuit, cum bo"nis obsidibus: ut ibidem tutum, cùm illuc veniret, habere valeret receptaculum, & "præmunitum contra rebelles, si qui insurgerent, tutamen & refugium; præterea scri"ptorum bonorum patrocinia, bulla Papali consignata.

Papa circumvenit Regem Angliæ.

CUm autem hæc omnia dominus Papa intellexisset, his postulationibus nullatenus voluit assentire. Missis igitur nunciis tacitis & arcanis, qui vulpinis sermocinationibus benevolos animos audientium alienare possent, circumvenit supinam & credulam Regis simplicitatem; offerendo ei ad opus filii sui junioris, scilicet *Edmundi*, regnum *Apuliæ*, ad hoc effectui mancipandum, consilium & auxilium efficacissimum impendendo. Unde cor Regis pro ista umbratili promissione adeò est elevatum & infatuatum, ut quicquid habuit vel habere potuit, Papæ & suis nunciis prodigaliter dispersit, confidenter promittens ampliora. Unde certatim advenerunt in *Angliam* nuncii Papales ultramontani, sterlingorum speciem olfacientes, ad Regem, ut opima munera reportarent. Utpote Episcopus *Bononiensis*, qui ex parte Papæ annulo quodam dictum *Edmundum* de regno *Apuliæ* investivit. *Messanensis* quoque Archiepiscopus, qui non vacuus recedebat, nunc frater *Iohannes* de *Diva*, nunc magister *Bernardus*, nunc magister *Senisius*, nũc *Rustandus*, nunc *Herlotus*, & multi alii, quos longũ esset enumerare: quósq; omnes & singulos, dominus Rex cum summa reverentia suscepit & honore, in damnum tamen totius Regni sui & subversionem. Magnates igitur *Angliæ*, qui Prælati meticulosi siluerunt, meritò provocati, Regis, si quomodolibet possent, vias dirigere conabantur.

Mors Archiepiscopi Treverensis.

TEmpore sub eodem, obiit Archiepiscopus *Treverensis*; qui Duci *Brabantiæ* confœderatus, Regi *Alemanniæ* adversabatur.

Regi auxilium pecuniare negatur.

DIebus quoque sub eisdem, cùm constanter & præcisè respondissent quasi uno ore Magnates Regni in Parlamento Regi, cùm urgenter auxilium ab eis postulasset pecuniare, quòd nec voluerunt, nec potuerunt ampliùs sustinere tales extorsiones. Rex iratus, ad alia se convertit astutiæ argumenta, ut ab ecclesia pecuniam abraderet infinitam. Alloquutus est igitur primò Abbatem *Westmonasteriensem*, & ab ipso infatuato pollicitis fallacibus, ut sigillum suum & sui Conventus apponeret tali chartæ: ut videlicet fidejuberet pro ipso Rege in tanta pecunia, quæ ad duo millia marcarum, & quingentas

1258. marcas ascenderet, ut sic daretur perniciosum exemplum ab aliis cœnobiis tantundem extorquendi.

Mittitur Si. Passeleve ad varios Abbates pecuniæ emungendæ causa.

FEstinavit igitur dominus Rex cum talibus literis ad alia cœnobia dictum *Simonem* transmittere, ut idem onus subirent eorum Abbates. In quo facto Rex suam non mediocriter famam denigravit. Patuit enim in ipso facto, quàm sitienter desideravit Ecclesiam irrestaurabiliter prægravare. Ipse igitur *Simon Passeleve*, domini Regis Clericus, consiliarius, subdolus & mendax, cupiens Regalia præcepta, licèt indecentia explere, sed non expedire, venit *Waltham* festinanter. Et ostendens Regis literas deprecatorias, ut simile onus sibi susciperent Abbas & Conventus de *Waltham*, quod Abbas *Westmonasteriensis* sibi susceperat benignè bajulandum, videlicet ut fidejuberet per literas suas & Conventus, ducentis & quingentis marcis, pro Rege persolvendis. Ostenditq; Abbatis *Westmonasteriensis* literas super hoc & Conventus patentes & consignatas. Quod cùm intuitus esset Abbas de *Waltham*, expavit vehementer, sciscitabatúrque ab eo, si tales literas haberet ad alia cœnobia dirigendas. Cui *Simon*: « Habeo utiq; ad sanctum *Albanum* « & *Radingum* & alibi. Inito igitur consilio cū suo Conventu in capitulo, respondit *Simo*« *ni*, quòd nullo modo (quicquid super hoc fecissent Abbas et Conventus *Westmonaste*« *riensis*, qui de necessitate domino Regi favebant, & quos oportuit ipsi, utpote ecclesiæ « restauratori suæ, etiam in difficilibus obedire) vellet pro rege de tantæ pecuniæ quanti« tate fidejubere, vel se quomodolibet obligare. Nec licèt, sicut scriptum est in decreta« libus, videlicet tractatu de obligationibus, alicui Prælato suam ecclesiam tanto suppo« nere discrimini & periculo. Cui *Simon*: Dominus Rex vobis faciet securitatem, qua« lem vultis literatoriè de vestra vobis solvendi indubitanter pecunia. Cui Abbas: No« lumus cum domino rege habere occasionem placitandi vel decertandi: non valemus « à pari contendere, nec ipsum, si malorum consilio enervaretur, distringere vel justifi« care. Cui *Simon*: Misеremini, miseremini pro Deo, domino vestro & patrono speci« ali. Interdicetur enim in proximo, scilicet infra triduum vel quatriduum Capella « ejus, & posteà sequentur duriora, nisi precibus ejus obsecundetis, & ut bene nostis, « ipse Regum *Christianissimus* & piissimus, non sustineret abesse solemniis, pro infinita « auri obrizi quantitate.

Simon Passeleve *Abbatē et Conventum S.* Albani *adit.*

CUm autem nec sic, nec aliis ambagibus & mendaciis, minis minas accumulans, profecisset, iratus recessit versus S. *Albanum*, unà cum socio suo Regis clerico quodam; ut & Abbatem & Conventum suis fraudulentis commentis voluntati Regis, per fas, nefas quomodolibet inclinaret. Abbas autem de *Waltham*, clam & festinanter significavit Abbati de S. *Albano*, qualiter per omnia actum est, de subdolis & perversis persuasionibus *Simonis Passelev*: qualiter voluit, ut ad Regis urgentem petitionem, ecclesiam de *Waltham* ad solutionem ducentarum & quingentarum marcarum pro Rege obligaret, & pro ipso per scriptum Abbatis & Conventus fidejuberet. Et ecce dictus *Simon* (imò veriùs *Sinon*) ante horam Capituli venit ad sanctum *Albanum*. Qui finxit se venisse ea die de *Londino*, & fere tota nocte equitasse. Unde inclinans caput suum sedili, quo sedit, dormitavit: cùm tamen de *Waltham* venisset immediatè. Et festinanter accedens ad Abbatem, ingemiscens ait: « Domine, maxima necessitas coëgit in hac nocte die« tam, quæ est inter *Londinum*, me sociúmque peragrare. Et ostendens literas Regias, quæ aliam summam, quàm ipse ore expressit continebant, & similiter literas Abbatis & Conventus *Westmonasteriensis*, quòd videlicet petitioni Regis prompto favore consenserant, in propatulo monstravit; ut sic & Abbatem & Conventum sancti *Albani*, Regiæ flecteret voluntati exemplariter. Promisit etiam ex parte Regis, quòd chartam qualem vellemus, in promptu haberent de solutione pecuniæ; quam petiit ad horam sub obligatione literatoria præstari, quæ ad ducentas & quingentas marcas ascendit. Et si contradiceret Abbas, Regiam in perpetuum incurreret indignationem. Quia imminebat suspensio capellæ, quòd nullo modo sustineret. Obstupuit igitur Abbas & Conventus, imò quilibet auditor de tanta Regis tyrannide & astutia: maximè cum scriptum super hoc Abbatis & Conventus instantissimè simile scripto ab Abbate & Conventu *Westmonasteriensi* Rex obtinuerat. Inito igitur in Capitulo consilio, responsum est præcisè, quòd nullo modo Regis petitionem poterant adimplere: « Quia contra prohi« bitionem Papæ, & jus & honestatem hoc fieret manifestè. Et ostensa sunt ei instrumenta, & quoddam speciale Abbati *Garino*, quondam Abbati de sancto *Albano*, & successoribus ejus, directa. In quo continetur, quòd nullo modo Ecclesiam suam

sub

1258.

sub pœna suspensionis & interdicti ac excommunicationis obligarent. Maluerunt igitur Abbas & Conventus S. *Albani* indignationẽ Regis terreni injusta postulantis incurrere, quàm Regis cœlestis offensam transgrediendo Papalem prohibitionẽ subire, & vinculis anathematis innodari. Quod cùm audisset *Simon*, alacriter respondit, favorabilem & serenum vultum omnibus ostendendo. " Amici charissimi, ne super hoc aliquatenus " sollicitemini. Habet enim dominus Rex noster quendam fratrem sanctissimum, ho" minem mansuetum, de ordine *Minorum*, à Papa ad cautelam destinatum, qui omnes " juramentorum transgressores in hac Regis urgentissima necessitate, qui eidem suffra" gabuntur, plenam habet potestatem, & promptissimam voluntatem absolvendi. Si " autem in hoc casu domino Regi non obsecundaveritis, ilicò *Londinum* ad Episcopum " revertens, eidem nunciabo, quòd & ipsius Regis reverentiam & patrocinium, & dicti " fratris beneficium, contemnitis & potestatem. Responsumq; est *Simoni*: Non sanum " videtur, velle excõmunicari, & absolvi. Sicut non deberemus consentire alicui incan" tatori dicenti, frange crus vel aliud membrum tuum intrepidus, inveniam tibi optimũ " chirurgum, qui confractum consolidabit. Præterea si hoc faceremus, multipliciter pec" caremus. Primò, scienter mentiremur. Item signa nostra, quæ sunt pignora testimo" nialia fidei nostræ, si apponerentur, clamarent contra nos, quòd iniquè egimus: hoc " nullo modo faciemus. Ad hoc *Simon*: Quid sibi vult istud? Recedãne vacuus? Cre" det Dominus meus, quòd aliqua convicia suscitaverim inter ipsum & vos; & sic in " meum caput, cùm insons fuerim, omnis culpa redundabit. Ut quid patitur dominus " Rex talem repulsam? Nihil habetis, nisi quòd dominus meus Rex, vel ejus progenito" res Reges vobis contulerunt. Unde tenemini ex jure, ipsi in tam districto casu, cùm " omnia sint Principis suffragari. Ad hæc responderunt Abbas & Conventus: Omnia " verè sunt Principis *tuitione* non *destructione*. Hoc est quod juravit Rex in sua coronati" one, & posteà multoties, & ideo his tuis cavillatoriis suggestionibus nullatenus con" sentimus. Hæc cùm audisset *Simon*, ad aliud genus deceptionis se convertens, ait: Si non aliud pro rege facere volueritis, saltẽ hoc faciatis: " Conficite literas super postula" tione regia favorabiles, secundùm postulationẽ suam & desideriũ, & confectas consi" gnetis, & sigillatas in thesauro vestro penes vos reservetis, ut si emollitis quandoq; cor" dibus vestris & humiliatis, cùm se tẽpus offeret opportunũ, illas promptas rex vel ejus " nuncius valeat invenire & habere. Et hoc facite, ne penitus contemptus & protervitas " vestra videatur. Sed & ad hoc Abbas & Conventus responderunt: Non *Simon*, non " quia sic diceres, & dicere posses, quòd consensimus, & literas de consensu confecimus, " sicut est modò de literis Abbatis; quas ostendes, *Westmonasteriensis*. Et sic fieremus " aliis, quos aggredi & flectere cupis, in exemplum perniciosum, quòd nullatenus facie" mus. Et sic confusus recessit temptator suo infecto desiderio.

HÆc idcirco plenè scripserim, ut sciat hujus lector paginæ, quàm graves sunt hostes domestici, & quantum regno & ecclesiæ iste *Simon* degener *Anglicus* cupiebat novercari. Abbas igitur & Conventus memoratus domino regi moderatè & amicabiliter scribentes, & sese justè excusantes, imminentia pericula evaserunt. *Simon* autem, qui se cum juramento affirmavit regem *Londini* ilicò aditurum, non erubescens mendacii iterum redargui, versis loris *Radingum* raptim adiit, ut Abbatem & Conventum de *Radingo* consuetis fallaciis muscipularet. Sed ipsi edocti & præmuniti, viriliter ei in faciem restiterunt. Et sic iniquitas, quæ mentita est sibi, effectu caruit præoptato. Summam autem totius pecuniæ ideo præscribens perstrinxi totaliter, quia hoc continebatur in regis petitione scripta, ut quælibet istarum quatuor domorum, scilicet *Westmonasterium*, *Sancti Albani*, *Radingum*, & *Waltham*, fidejuberet pro altera in solidum. Ita quod quælibet domus, ut pro se & qualibet tum responderet in quingentis Marcis, id est, duobus millibus, & quingentis pro usuris: voluitq; dominus rex habere hanc pecuniã sub omni festinatione, ita scilicet ut oporteret ipsam mutuare à mercatoribus caursinis.

Simonis *prædictæ fallaciæ quibus quasdam Abbates circũvenire nititur.*

SVB eorundem temporum voluminibus, fratres *Minores* auctoritate Papali sese ingesserunt, & intruserunt in civitate in *sancti Edmundi* Regis & Martyris, invitis & contradicentibus eiusdem loci Abbate & Conventu. Et introducti sunt, & instituti violenter per Laicorum manum, videlicet Comitis *Gloverniæ*, quem constat esse dictorum Abbatis & Conventus adversarium, & *Gileberti* de Præstona. Paucis autem præcedentibus diebus, venerat Abbas à curia, qui sibi præcavens in futurum contra impetum dictorum fratrum, scripto Papali præmunierat, sed ilicò posteà impetrarunt fratres in contrarium,

Fratres Minores *vi se ingerunt in civitatem* S. Edmundi.

 contrarium,

Digitized by Google

1258. contrarium, per hanc adjectionem; *Non obstante.* Unde hoc audientes universi, non poterant satis admirari, quòd tam sancti viri, qui spontaneam paupertatē elegerunt, contempto Dei timore, & tam reverendi Martyris & hominum oblocutione, & privilegiorum ac conservatorum tuitione, violenter illius nobilis ecclesiæ statum perturbarunt, quam certum est esse magnæ dignitatis & antiquitatis. Nec sic angebat Abbatem totus labor transalpinus, vel debita quibus involvebatur inæstimabilia: & ad cumulum angustiarum suarum arctatus, placito Comitis *Glovernia*, languoris elegit dilationes.

Continuatio incœpti Parlamenti.

DUravit adhuc prælibati Parliamenti altercatio, videlicet inter regem & regni Magnates usq; diem Dominicam proximam post ascensionem, & multiplicantur contra Regem, variæ diatim querimoniæ, eò quòd promissa sua non observabat, contēmnens claves Ecclesiæ, & chartæ suæ magnæ toties redemptæ tenorem. Fratres quoq; suos uterinos, intolerabiliter contra jus regni & legem, ut naturales terræ erexit, nec sinebat aliquod breve exire de Cancellaria contra eos. Et si omnium eorundem regis fratrū & aliorū *Pictavensium* protervia fuisset intolerabilis: *Willielmus* tamen de *Valentia* omnium & universorum protervitatem superabat. Unde Comes præcipuè *Legrecestria*, non tamen regi, sed universitati præcordialiter est conquestus, exigens instanter sibi justiciam exhiberi. « Redargutus est insuper rex, quod omnes alienos promovet, & locupletat, & suos, in subversionem totius regni, despicit, & deprædatur. Et ipse tam egenus est, cùm alii abundent, quòd thesauri expers jura regni nequit revocare: imò nec *Wallensium*, qui sunt hominum quisquiliæ, injurias propulsare. Et ut brevibus concludatur, excessus regis tractatus exigit speciales. Rex autem ad se reversus, cùm veritatem redargutionis intellexisset, licèt serò, humiliavit se, asserens iniquo consilio sæpiùs fuisse fascinatum, promisitq; sub magni juramenti obtestatione super altare & feretum S. « *Edwardi*, quòd pristinos errores planè & plenè corrigens suis naturalibus benignè obsecundaret. Sed crebræ transgressiones præcedentes se penitus incredibilem reddiderunt. Et quia nesciebant adhuc Magnates, quomodo suum *Protheca* tenere voluissent, quia arduum fuerat negotium, & difficile, dilatum est Parlamentum, usque ad festum Sancti *Barnaba* apud *Oxoniam* diligenter celebrandum. Interim optimates *Anglia*, utpote *Glovernia*, *Legrecestria*, & *Herefordia*, Comes Marescallus, & alii præclari viri, sibi præcaventes & providentes, confœderati sunt; quia pedicas & laqueos alienorum vehementer formidabant, & Regis retiacula suspecta nimis habuerant, veniebant cum equitibus & armatis, & comitatu copioso communiti.

Temporis intempestiva dispositio.

IPso quoque anno. Borea per plures menses continuè flante, cùm jam Aprilis, & Maii, & Junii pars potissima pertransierat, vix flosculi rari & parvi, cum paucis germinibus pullulantibus apparuerunt, unde spes fructuum est suspecta. Deficiente insuper annona, pauperum multitudo innumerabilis mortua est. Et inventa sunt passim eorum corpora tumida præ fame & liventia, quina, vel sena in porcariis, sterquiliniis, & lutosis plateis, in semetipsis morticina miserabiliter tabefacta. Nec ausi sunt qui domos habebant, perituros, propter tabem & contagia infirmorum, in suam propriam inediam hospitari. Et cùm plura corpora mortua invenirentur, factæ sunt in cœmiteriis amplæ fossæ & capaces, in quibus reponebantur corpora plurimorum.

Nuncii solēnes ad regem Francorum *missi.*

PRolabentibus autem diebus ante Parlamentum *Oxoniale*, missi sunt solemnes nuncii, videlicet de electis *Anglia* Comitibus & Baronibus in *Franciam* ad Regem *Francorū*, ut aliquam ab eodem accipientes consolationem, saltem per ipsum in suo proposito non impedirentur, quia Regnum perturbatum *Anglia* ad commodum proprium & omnium regionum vicinarum ordinare & pacificare, quòd multo tempore per Regis supinam simplicitatem pervertebatur, satagebant.

Johan. Mansel *fundat domū religiosorum.*

ANno quoque sub eodem, dominus *Iohannes Mansel*, *Beverleia* Præpositus, domini Regis clericus, & consiliarius specialis, vir quidem prudens & circumspectus, ac dives, prudenter considerans, quoniam regis gratia non est hæreditaria, vel prosperitas mundi semper duratura, unam domum Religiosorum, scilicet *Canonicorum regularium* fundavit, & gratanter locupletavit, juxta *Romeniam*, ad duo milliaria supra mare, & illā Canonicis instauravit: exemplo *Petri Chaceport*, qui quondam domum ejusdem ordinis paucis retroactis diebus, piè ac fæliciter fundaverat informatas, ut sic per bona temporalia transeuntes, non amitterent sempiterna.

Sewalus *Archiepisc.* Eboracensis *moritur.*

ET circa ascensionem, Archiepiscopus *Eboracensis*, ut cum Domino ascenderet; & de carcere mundi ad cœlum ascendens, avolaret; dum constanter contra *Romanæ* curiæ tyrannidem,

1258.

tyrannidem, quoad poterat pro ecclesia sua viriliter dimicavit, multis tribulationibus lacessitus, pro ista vita mundana, regnum cœlorum, ut veraciter creditur, suis laureatus meritis commutavit. Iste verò Archiepiscopus *Sewalus*, beati *Edmundi* sequens vestigia pedetentim (utpote ipsius in scholis auditor, discipulus, & conscholaris) ipsi nitebatur prorsus fœliciter assimilari, & in moribus conformari. Nec censeo prætereundum, quòd huic suo charissimo beatus *Edmundus* Lector in Theologia *Oxoniali*, dicere consuevit « discipulo speciali: O *Sewale*, *Sewale*, Martyr ab hoc sæculo transmigrabis, ferro vel « saltem gravibus & insuperabilibus in mundo tribulationibus impetitus & trucidatus. Veruntamen sit tibi consolator, qui suo Psalmographo inspiravit, dicens: *Multa tribulationes justorum, de quibus quandoque omnibus liberabit eos Dominus.* Constat autem profectò, multos à sæculo Martyres, sine sanguinis effusione, ut beatum *Iohannem* Euangelistam, & multos alios, transmigrasse.

Quid fecerit dixeritq; imminēte morte prædictus Archiepiscopus.

HIc quoque sanctus Archiepiscopus, cùm mortem suam indubitanter, ut transiret ab hoc mundo, præsensisset, erigens se junctis manibus; & in cœlum vultum intendens lachrymantem, ait. « Domine *Iesu Christe*, judicum justissime, novit infallibile examen « tuum, quàm Papa, quem supra ecclesiam tuam constitui permisisti gubernandā, meam « multipliciter fatigavit innocentiam, pro eo, ut Deus scit, et mundus non ignorat, quòd « indignos prorsus et ignotos nolui admittere ad regimen ecclesiarum, mihi, licet indi- « gno, à te commissarum. Veruntamen, ne ex contempta Papali sententia, quamuis « injusta, fiat justa, humiliter postulo absolvi talibus vinculis irretitus. Sed ante summum « et incorruptibilem judicem ipsum Papam appello, et erunt mihi testes cœlū et terra, « quàm injustè impetivit me, et lacessitum multipliciter scandalizavit. In amaritudine « igitur animæ scripsit Papæ; exemplo *Roberti Lincolniensis* Episcopi provocatus, do- « lens inconsolabiliter, quòd tam multiformiter ipsum fatigarat, eò quòd inexpertos, et « linguæ *Anglicanæ* ignaros renuit, ut jam dictum est, acceptare, nunc suspendendo, « nunc ab ecclesia eliminando, nunc crucem auferendo, nunc palam per Regnum horri- « biliter, invitis excommunicatoribus excommunicando, diversimodè famam suam, « non sine magnis damnis temporalibus, denigrando. Conquestus est insuper graviter, « quòd impetus quorundam clericorum, auctoritate Papali protervientium, præcipuè « magistri *Iordani*, ad Decanatum hiantis, ægrè sustinuerat, sed patienter, ut probra pa- « tris, non ut *Cham*, revelando derideret, sed ut *Sem* absconderet & velaret, hoc brevi- « loquium ad memoriam sepiùs revocando:

Et Cham pandendo patris, & Sem probra tegendo.

« Humiliter igitur in scripto suo & instanter, sicut memoratus Episcopus *Lincolniensis* « *Robertus* fecerat, petiit, ut consuetas tyrannides temperaret, humilitatem sanctorum « prædecessorū suorū sequēdo. Dixit enim Dominus *Petro*: *Pasce oves meas*, non tonde, « non *excoria*, non *eviscera*, vel *devorando consume*. Sed Dominus Papa subsannās, & contemnens, indignationem concepit non minimam; eò quòd in tantam temeritatem & præsumptionem proruperunt, ut Dominum Papam auderent quomodolibet sollicitare, & tam Archiepiscopi *Sewali*, quàm dicti *Roberti Lincolniensis* salubribus monitis renuit inclinare.

Miraculum de aqua in vinum versa.

COntigit una dierum, morbo ingravescente, quo tenebatur mortifero, sitiens aquam fontanam sibi petiit exhiberi. Quam oblatam devotè benedixit, quia, ut ei dicebatur, erat infirmitati ejus inutilis. Et cùm gustasset, sensit vini, non aquæ saporem, & reprehendens ministrum, quòd ipsum decepisset, inquit: Quare me in potu decepisti? « Ubinam hæc invenisti? At ipse: Domine mi in fonte, nec ibidem solus fui, « & monstratis duobus ministris de circumstantibus, subdidit: Ecce testes fide digni. » Et gustantes, vini novi bonitatem approbabant. Quod cùm comperit Archiepisco- « pus, ne ministri illud disseminarent, ebibit quod erat in calice totum, & ministros, ne « hæc dicerent, ut erat dulcis alloquio, suaviter flagitavit. Hæc ante mortem suam die- « bus ultimis evenerunt.

Fames magna per totam Angliam.

ANNO eodem, circa festum *Trinitatis*, immanis pestis & intolerabilis, populum præcipuè plebeium invasit, & afflictum miserabiliter peremit, ita ut de aliis taceam miseriis, hanc arbitror recitandam. In civitate *Londino*, ubi jam quindecim millia pauperū « perierant fame, contigit ut acclamaretur palàm: Ite, ite egentes ad partitionem panis « illius nobilis, et personam et locum designavit præco pauperibus, ubi, et à quo benedictionem

1258. nedictionem reciperent eleemosynarem. Certè tanta fames invaluit in *Anglia*, & alibi, ut multa millia hominum fame attenuatorum obierunt. Nam tanta & tam tarda subsequebatur frugum in Autumno maturitas, præ nimia pluviarum abundantia; quod in pluribus Regni partibus ad festum omnium Sanctorum messes reconderentur; ita quòd summa bladi, ad sexdecim solidos venderetur. In vigilia S. *Iohannis Baptistæ*, tempestas valida pluviarum inundantium super rivos aquarum *Sabrinæ* à *Salopia* versùs *Bristol*; qualis non est visa nostris temporibus, ex cujus inundatione, quasi ex abditis (ut dicebatur) inferni finibus erumpente, omnia prata juxta *Sabrinam*, similiter & sata perdita sunt, & penitus violata. Demersi sunt etiam in illis aquis vehementibus homines nonnulli, & pueri innumeri; & animalia innumerabilia diversi generis.

Regis Hispaniarum *literæ ad regem* Alemanniæ.

HOC anno misit Rex *Hispaniæ* ad Regem *Alemanniæ* literas suas importunas satis & procaces, *exhortabaturque minis adjunctis, ut regno suo Alemanniæ cederet, & recederet festinanter.* Respondit autem Rex ilicò alacriter & imperterritus: *Si me hostiliter impetiturus advenerit, inveniet me paratum in occursum ei extra limites regni mei, & in ore gladii ipsum recepturum.* Rex autem *Hispaniæ* magis inde provocatus, additis sibi Regni *Arragoniæ* & *Navarræ* viribus, versùs pontes *Italiæ* dum lora dirigeret, *Saraceni Hispaniæ Cordubam* occupare conabantur. Quo audito, Rex regrediens, impetus eorum retrænabat. Veruntamen nuncios solennes, & præclaros ad dominum Papam destinavit, appellantes & allegantes pro jure ipsius Regis *Hispaniæ*, ne curia *Romana* alium ad Imperium admitteret gubernandum, quam regem *Hispaniæ* excellentissimum: qui plus quàm omnes Reges *Christiani*, *Christianitatis* fines potenter ampliaverat. Quibus Papa pro Rege *Alemanniæ* respondit: "Filii charissimi, novit & nosse tenetur discretio vestra, quòd sit processus et ordo competens, et consuetudo ab antiquo approbata et usitata, ut regnum *Alemanniæ* sit quasi arra Imperii, dignitas præambula, et possessio primitiva. Elaboret igitur Dominus vester Rex illustris *Hispaniæ* prudenter et potenter primitus, ut à Clero et Nobilibus *Alemanniæ* ad quos jus spectat electionis, in regem *Alemanniæ* ritè electus apud *Aquisgranum*, ut antiqua consuetudo est, consecretur, in regemq; solenniter coronetur. Quo facto, nos secundùm quod poterimus, Deum habentes præ oculis, in promotione domini vestri præclari regis *Hispaniæ*, multiplici honore condigni, favorabiles erimus et benigni. Nuncii igitur responsum tam Papæ, quàm Regis, in trutina rationis perpendentes, istum rigoris ordinem domino suo regi *Hispaniæ* nunciabant, consulentes utiliter, ut regnum suum, cui *Saraceni* insidiabantur, sapienter custodiret. Hæc cùm Magnatibus *Italicis* innotuissent, multi dextras regi *Alemanniæ* dantes, ei fidelitatem spontaneam dederunt inclinantes. Rex autem eos benignè suscipiens, liberavit quasdam civitates *Alemanniæ*, quas prædecessores sui obligaverant, data maxima pecuniæ quantitate. Unde *Alemannorum* potentum gratiam incomparabilem sibi rex lucrifecisset; si armipotens extitisset in viribus, sicut fuerat in consiliis prudens et circumspectus.

Redit Abbas S. Edmundi *à curia* Romana.

DIebus verò eisdem, Abbas S *Edmundi* Regis et Martyris, morosa dilatione et sumptuosa in curia *Romana* protracta, rediit domum in debitis expensarum non minimis obligatus. Fratres insuper *Minores*, ut prætactum est, Abbate et Conventu reclamantibus, sibi mansionem ædificabant. Abbas tamen cùm extitit nuper *Romæ*, impetraverat privilegium, ne fratres hoc aliquatenus attemptarent. Sed ipsi, adjecta hac clausula: *Non obstante*, &c. omnia impetrata infirmabant.

Parlamentũ Oxoniæ *habitum.*

INstante verò festo S. *Barnabæ* Apostoli, Magnates & Nobiles terræ ad Parlamentum, quod *Oxoniæ* tenendum fuit, properabant, præceperuntque omnibus, qui eisdem servitium militare debuerant, quatenus cum ipsis venirent parati, veluti ad corpora sua contra hostiles insultus defensuri. Quod & fecerunt, palliantes talem adventum, eò quòd in *Walliam* contra hostes Regis viderentur collatis viribus profecturi. Non mediocriter enim timebant, ne discordantibus partibus ab invicem bellum generetur intestinum, & ne Rex & ejus fratres *Pictavenses*, alienos convocarent in auxilium contra suos naturales. Magnates igitur præmuniti, cautè fecerunt portus maris communiri. Parliamento autem incipiente, solidabatur Magnatum propositum, "& consilium immutabile, exigendo constantissimè, ut Dominus Rex chartam libertatum *Angliæ*, quam *Iohannes* Rex pater suis *Anglis* confecit, & confectam concessit, quamque idem *Iohannes* tenere juravit, fideliter teneat & conservet: quamque idem Rex *Henricus* multoties concesserat, & tenere juraverat, ejusque infractores

“ infractores ab omnibus *Angliæ* Episcopis in præsentia sua & totius Baronagii, horri- 1258.
“ biliter fecit excommunicari, & ipse unus fuerat excommunicantium. Exigebant insuper sibi fieri Justitiarium, qui justitiam faceret injuriam patientibus, æquanimiter divitibus & pauperibus. Quædam etiam alia regnum contingentia petebant, ad communem Regis & regni utilitatem, pacem simul & honestatem. Quorum consiliis & provisionibus necessariis, dominum Regem frequenter & constantissimè consulendo rogitabant “ obtemperare, jurantes fide mediante, & mutuò dextras exhibentes, quòd non omitte- “ rent propositum persequi, pro pecuniæ vel terrarum amissione, vel etiam pro vita & “ morte sua vel suorum. Quod Rex recognoscens, graviter juravit consiliis eorum ob- “ secundare, & *Edwardus* filius ejus eodem est juramento astrictus. Recalcitrabant autem *Iohannes* Comes *Warennia*, & fratres Regis uterini, scilicet Dominus *Willielmus* de *Valentia*, cum aliis. Jubentur insuper portus *Angliæ* districtiùs custodiri, & portæ *Londinenses* de noctibus, melioratis repagulis, diligenter obserari. Unde quidam ait:

Per noctem portæ clauduntur Londoniarum,
Mœnia ne fortè fraus frangat Francigenarum.

Et cum per aliquot dies moram ibidem protelâssent, quid in tam arduo negocio agerent deliberantes, ut videlicet dissipati regni statum resarcirent, in domo fratrum *Prædicatorum* convenerunt. Ubi iterum renovato redivivo fœdere & juramento, conceptum “ propositum suum firmaverunt, ut nec pro morte, vita, vel tenementis, odio, vel amo- “ re, quomodolibet flecterentur, aut enervarentur, quin Regnum, in quo sunt nati homi- “ nes geniales & eorum progenitores, ab ingenerosis & alienigenis emundarent, & le- “ ges laudabiles reportarent. Et si quis hominum, quicunq; sit, recalcitraret, etiam in- “ vitus eis cogeretur adjungi. Licèt autem Dominus Rex & *Edwardus* filius ejus pri- “ mogenitus juraverint, veruntamen prout potuit cœpit *Edwardus* renuere, simul & *Iohannes* Comes *Warennia*. *Henricus* verò filius *Richardi* Regis *Alemanniæ* fluctuando dicebat, se nullatenus tale juramentum sine licentia & consilio patris sui præstare. “ Cui “ responsum est in propatulo, quòd etiamsi pater suus adquiescere Baronagio nollet, “ nec unum sulcum terræ in *Anglia* obtineret. Juraverant insuper prædicti fratres nimis “ assertivè, sub obtestatione mortis & vulnerum Christi, nunquam se castra, vel reddi- “ tus, vel gardas, quæ frater eorum Rex gratanter dederat, dum vitales carperent au- “ ras, resignaturos, quamvis Comes Legriæ *Simon* sua castra, videlicet *Kenelwithe* & *Odiham*, Regi gratis concessisset, quæ etiam paucis antè diebus emendaverat. Sed hæc illis asserentibus, & juramenta irrecitabilia multiplicantibus, respondit Comes *Legriæ*, dicens *Willielmo* de *Valentia* plus aliis intumanti: “ Certè & indubitanter scias vel ca- “ stra, quæ de Rege habes, reddes, vel caput amittes. Similiter & alii Comites & Barones dicebant, itidem constantissima assertione contestantes. Formidabant igitur non mediocriter *Pictavienses*, quid illis agendum sit ignorantes, quia si sese aliquo castro latitantes recepissent, omni munimine destituti, obsidione vallati, fame deficerent. Universitas enim regni popularis, etsi non Nobiles, ipsos obsiderent, & castra eorum funditus dissiparent. Unde subitò & clàm, cùm prandium pararetur, fugiunt, & ne putarentur velle fugere, simulabant se ad prandium velle residere. Qui fugientes, ac sæpè respicientes, fecerunt aliquos de sua familia turres altissimas ascendere, ut specularentur si fortè Barones eos à tergo insequerentur, nec equinis parcebant lateribus, donec *Wintoniam*, quasi ad alas Electi *Wintoniensis*, in cujus sinu tota eorum spes reponebatur, trepidi pervenissent. Sperabant insuper in castris ejusdem Electi, tutissimum habere refugium. Interim Nobiles firmiùs confœderati, constituerunt sibi Iustitiarium, virum de terra *Anglorum* naturalem, & ingenuum, Militem illustrem, & legum terræ peritum, *Hugonem Bigod*, fratrem Comitis Mareschalli, qui officium Iustitiariæ strenuè peragens nullatenus permittat jus Regni vacillare. Cumq; ad notitiam Magnatum prædicta fuga *Pictavensium* certiùs pervenisset, timebant ne alienigenas sic mari appropinquantes, ad eorum subsidium advocassent, *Pictavenses* scilicet, & alios transmarinos. Videntes igitur Magnates moram trahere periculum, jusserunt districtè toti familiæ suæ, & omnibus suis imprisiis, ad arma & equos celeriter avolare. Et ita terminatur parlamentum apud *Oxoniam*, fine terminato & certo non apposito.

Ipsis

1258.

Dissidium Romæ ortum inter Papam & Senatorem B.

IPsis quoq; diebus, Rex *Alemanniæ Richardus*, quasdam civitates Regni *Alemanniæ*, quas prædecessores sui Reges *Alemanniæ* impignoraverant, & inæstimabili pecuniæ quantitate obligaverant, prudenter liberavit. *Treverensis* verò Archiepiscopus, qui diu languerat, ita ut crederetur multis antè diebus mortuus, significavit dicto regi, quòd nisi Rex *Hispaniæ* in succursum ipsius Archiepiscopi, & Ducis *Brabantiæ*, qui eidem Regi " *Hispaniæ* confœderabantur, veniret, sicut certè promiserat, ipsi memorato regi *Ale*" *manniæ Richardo* fideliter & inseparabiliter adhærentes obedirent. Multi insuper cives *Italiæ* civitatum dextras ei dederunt, ipsius adventum & promotionem ad Imperium sitienter desiderantes. *Brancaleo* interim Senator *Romanus*, turres Nobilium *Romanorum* diruit, & eorundem dominos incarceravit. Insuper parentes et affines Cardinalium quamplurimos suspendit, vel mutilavit, et per omnia *Romani* populi consiliis, nullatenus voluit discrepare. Senator autem fautor erat *Manfredi* Principis: qui Princeps ad Imperium anhelabat. Unde ambo odio habuerunt Regem *Alemanniæ*, et laqueos paraverunt, et repagula contradictionis objecerunt: et eo ipso Papa, qui Senatorem et Principem *Manfredum* odio habuit, sæpedicto regi *Alemanniæ* favorem impendit.

Abbas S. Yvonis obtinet suas nundinas

EOdémq; anno, per industriam Abbatis *Radulphi* de *Ramsey*, readepta est ecclesia *Ramseia* nundinas *Sancti Yvonis* plenarias, quas donatione regis *Edgari*, et aliorum antiquorum confirmatione obtinuerat. Quas etiam Beatus *Thomas* Archiepiscopus et Martyr, scriptis suis autenticis roboraverat. Dedit autem idem Abbas *Robertus* pro dictarum nundinarum recuperatione, quingentas marcas argenti, ut dictum est. Has autem nundinas non proprio perdidit ecclesia delicto, sed cavillatione aliena, ut pluribus manifestum est, falsidica.

Obitus Abbatis R. Westmonasteriens.

EOdem anno, videlicet decimo quinto Calendas Augusti, non procul à *Wintonia*, obiit *Richardus* Abbas *Westmonasteriensis*. Vir quidem elegans, facundus, juris utriusq; peritus, Canonici scilicet et civilis, regi specialissimus, in cujus etiam obsequio magnos et multos, tam in transmarinis, quàm in cismarinis partibus, labores libenter consumpserat sumptuosos. Iste verò *Richardus*, Abbatiam suam prudentia vehementi, qua excellenter coruscavit, duodecim carrucis terræ, et libertatibus quamplurimis augmentavit. Sed quia virtutibus se solent vitia quædam adjungere, iste *Richardus* sigillum suum & Conventus sui, scripto cuidam Regis apposuit, ut videlicet alii Abbates in eodem nominati, audaciùs sigilla sua apponerent, & liberiùs. Quod quidem scriptum tunc temporis confectum fuit, ut quidam Abbates superiores in *Anglia* sese obligarent pro Rege mercatoribus transmarinis in pecunia non minima, promissa tamen eisdem Abbatibus & successoribus suis, securitate ejusdem pecuniæ à Rege persolvendæ, ecclesiarumque suarum servanda indemnitate. Sed quia hujusmodi promissioni fides, non videbatur adhiberi indubitata, ipso solo in vanum consentiente, cæteri omnes viriliter restiterunt, & unanimiter contradixerunt, hoc divino superaddentes consilio, quia si per eos fieret hujus obligationis introitus, aliorum etiam supponebatur per eorum exempla contractus. Hujus autem *Richardi* defuncti corpus, delatum est *Westmonasterium*, & in ecclesia sua conventuali honorifice sepultum.

Philippus electus Abbas West. moritur ante confirmationem.

ELigitur autem dominus *Philippus*, ejusdem Monasterii Prior, in ejusdem domus Abbatem. Quod cùm audisset, vix consensum attribuit, illam Domini Papæ gravissimã " vehementer formidans constitutionem, scilicet quòd oportuit *Romam* personaliter ad" ire, cùm corporis & carnis oneraretur ipse magnitudine. Maluit enim, & melius fuit domi residere more pristino vivendo, quam pro dignitate temporali, tanto se exponere periculo. Attamen fratrum exhortatione, & legitima omnium convictus electione, eisdem gratanter adquievit, ita tamen, quod pro confirmatione sua alios ad curiam destinarent. Profecti autem quidam de eminentioribus, propositis coram Domino Papa causis & excusationibus absentiæ electi sui urgentioribus, contradicentibus Cardinalibus, vix tandem potuerunt gratiam adquirere, data non modica pecuniæ quantitate. Quibus post negotia difficiliùs expedita, redeuntibus, nunciatum est, eorum electum jam defunctum, aliumque in locum ejus quàm citiùs subrogatum. Qui vehementer dolentes, versus curiam iterum laborem festinanter resumunt præhabitum.

G. de Kninton electus in Archiepiscopum Eboracensem

TEmpore eodem, convenientes Canonici *Eboracenses*, elegerunt Decanum suum, magistrum scilicet *Godefridum* de *Kninton* in Archiepiscopum, qui *Romam* corporaliter adiens,

adiens, quamplurimis sumptibus & gravaminibus consumptis, peractóq; laudabiliter negocio, quam citius remeavit incolumis. 1258.

Mortalitas hominum præ fame.

CIrca idem tempus, tanta fames & mortalitas ingruebat in terra, ut ascendente summa bladi usq; ad precium quindecim solidorum & ultra, & terra nummis esset vacuata, & per plateas innumerorum jacerent cadavera mortuorum. Nec se meminit aliquis tantam miseriam & famem prævidisse, licèt viderint quamplurimi precium alias magis quam tunc superare. Et nisi de partibus ultramarinis venale bladum adduceretur, vix divites mors evadere pateretur. Jacuerunt insuper mortui super sterquilinia, & in luto, & per plateas marcentes, & tumescentes, ita ut vix erat qui mortuos sepeliret, nec audebant aut volebant cives vix aliqui mortuos propter tabem hospitari. Nummorum autem tanta fuit carentia & raritas, quòd si etiam summa frumenti levi precio venundaretur, emptorem vix inveniret sufficientem. Sed Dominus sua benigna miseratione festinum, ut prædictum est, adhibuit remedium.

Recedunt fratres Regis uterini ab Anglia.

IN octavis verò translationis S. *Benedicti*, scilicet decimo quinto Calendas Augusti, valedicturi *Angliæ* prædicti fratres Regis recesserunt, & quidam alii *Pictavenses* cum eis. Videlicet, *Wil.* de *sancto Hermete*, qui consuevit astare Regi prandenti cum manutergio, & ejus escam scindere, & multi alii, qui totum regnum oppresserant, & suis bonis, præcipuè in numismate, spoliaverant. Quibus primò *Wintonia*, & posteà in domo Electi *Wintoniensis Londini*, scilicet *Suwerc*, reficientibus, multi, ut dicitur, *Angli* Nobiles, ibi & alibi dolosè potionabantur, ut posteà verius probaverat exitus. Qui cùm ad mare pervenissent, Nobiles, qui eos conduxerant, *Neptuno* eos commendabant. Cum verò *Boloniam* pervenissent, scripserunt Regi *Francorum*, ut pacificum "haberent transitum, vel moram facerent in terra sua, secundum antiquam *Franciæ* "libertatem & consuetudinem, liceretque Electo *Winton. Parisiis* morari, ac ut scho-"lari, ad tempus ibidem moram continuare. Sed Rex *Franciæ* exasperatus, noluit, "quia Regina *Franciæ* gravem de *Pictavensibus* illis reposuerat querimoniam, quòd "enormiter scandalisaverant & diffamaverant sororem suam Reginam *Angliæ*: ad-"dens, quòd propter facinora sua ejecti essent turpiter ab *Anglia*. Quod audiens *Henricus* filius Comitis *Legriæ*, vel ignaro patre, vel invito, vel fortè connivente subitò transfretavit: hostiliter ipsos insequendo. Qui ob amorem patris sui & reverentiam, multos invenit obiter amicos ad injuriam Comitis vindicandam accinctos, ac voluntariè præparatos. Narraverat enim seriatim prædictus *Henricus* qualiter *Willielmus* de *Valentia* de favore Regis *Angliæ* & aliorum fratrum suorum ibidem præsentium, ad Parlamentum *Londini* se super se efferens & tumescens, ipsum "Comitem patrem suum palàm dementiens, veterem proditorem appellâsset, un-"de mirabantur ultramarini quòd virum tam nobilem generosoque sanguine natum, & inter omnes transmarinos & cismarinos præcommendatum, audebant seu volebant viri multò minus nobiles, etsi Regis sint consanguinitati propinquiores, corde, dicto, seu facto, improperando deturpare. Quippe cum non deceat, nec credi fas est, viros Regios verba tam inhonesta proferre. Ipsi tamen comprobata veritate, eisdem cum *Henrico* se præparabant nocere. Quod & ipsi videntes, sese in *Boloniam* secretè receperunt. Insequentes autem, *Boloniam* tam per mare quàm per terram undique observabant, ut eisdem inclusis, omnimodum eis fugiendi subsidium auferrent, ac liberius eis molestias pro meritis eorum refunderent.

Castellanus Doveræ *magnum thesaurum intercepit.*

EOdem tempore Castellanus de *Dovera*, *Richardus* de *Gray*, vir fidelis & strenuus, qui ex parte Baronum ibidem constituebatur, omnes transeuntes & transituros diligenter considerabat, cuncta prudenter perscrutando, & invenit non modicum thesaurum paratum, dictis *Pictavensibus* clanculò deferendum: qui totus captus est, in castro reservandus. Similiter *Londini* apud *novum Templum* thesaurus maximus, de cujus quantitate audientes mirabantur, quem reposuerant *Pictavenses* memorati (licèt contradicentes reniterentur *Hospitalarii*) captus est, ad arbitrium Regis & Baronum, in utiles Regni usus utiliter exponendus.

Wallenses *cupiunt satisfacere Regi* Angliæ.

CIrca eadem tempora *Walenses* domino Regi *Angliæ* discordes & diffamati, honorabilem eidem pacis formam obtulerunt, parati se purgare judicialiter ab omni crimine sibi objecto, tam de cædibus, quàm rapinis.

In

1258.

Londinenses consentiunt statutis Baronum.

IN festo autem beatæ *Mariæ Magdalenæ*, solennes nuncii ex parte universitatis Regni *Angliæ Londinum* destinati, convocaverunt totius civitatis cives, quos Barones vocant, & in aula, quæ *Gildehall* appellatur, sciscitabantur, si statutis Baronum vellent fideliter obtemperare, & immutabiliter adhærere, viriliter adversantibus resistendo, efficaciterque sibi subsidium impendendo. Quod cum gratuiter omnes concessissent, confecerunt super hoc eis chartam suam de communi sigillo civitatis consignatam. Veruntamen non adhuc quæ statuta fuerant, proposuerant publicare. Infirmitas enim Comitis *Gloverniæ*, quam ex potione venenosa, ut communiter dicitur, contraxerat, omnes non mediocriter perturbavit: sperabant tamen de ejus infirmitate remedium, quia sanies ex quamplurimis pustulis de corpore suo erumpentibus, emanavit, & capilli ejus, ungues & dentes & cutis decidebant. Sic tonsus & purgatus, traditus est tutelæ ac medicamini magistri *I.* de *S. Ægidio*, fratri de ordine *Prædicatorum*, qui Episcopum *Lincolniæ Robertum*, à simili peste quondam liberavit.

Multi Nobiles per Angliam veneno potionati.

MUlti insimul nobiles potionati per dictos, ut narratur, *Pictavenses*, incipiebant in semetipsis contabescere, ex quibus aliqui ab hoc sæculo migraverunt, aliqui vix vita palpitante semineces substiterunt: quorum alii fuerunt laici & potentes, alii literati & nobiles. Non tamen adhuc pro vero constabat *Anglicis*, quod eisdem propinassent *Pictavenses* pocula toxicata. Putabant enim ex alio aliquo infortunio, pestem illam ita procedere in publico. Relicti insuper post eos fuerant alii potionatores malefici, qui Magnatibus malitiosè laqueos studebant fallaciarum componere: unde suspectos habebant & ipsi nobiles dapificos suos, cocos & pincernas, ne corrupti, similia eisdem dominis suis perpetrarent facinora.

Instabilitas Fulconis Episcopi Lond.

IN hac autem ardua sollicitudine & totius Regni fœlicissima innovatione & dispositione, Episcopus *Londinensis Fulco* plusquam decuit vel expedivit, tepidus fuit & remissus: qui in hoc tantò plus famam suam denigravit, quantò aliis fuerat generosior. Et sic in sinu ejus reposita spe Baronum, plures eorum ad iram provocavit in declinando, cum in eo crederent Regem justificare cum populo.

Verbum durum Comiti Legrecestriæ dictum à Rege.

AUgebat insuper Baronum pavorem & sollicitudinem tempus Julii, cum suo Leone pestifero, & rapida canicula, quæ latratu lethifero temperiem consuevit aeris perturbare. Terruitq; eos plùs omnibus aliis, Regis mutabilitas & investigabilis duplicitas, quam in quodam verbo illius terribili perceperunt. Cum enim una dierum extra palatium suum prandere descendisset, per navem in *Tamisiam* à *Westmonasterio*, obiter aere denigrato, tonitrus inhorruit, cum coruscatione & imbrium inundatione. Rex autem hujusmodi tempestatem plus omnibus formidans, jussit ilicò se poni ad terram. Erat autem navicula ante nobile palatium Episcopi *Dunelmensis*, quod tunc erat hospitium Comitis *Legrecestriæ*. Quod cum sciret Comes, lætus occurrit & serenus, salutans eum reverenter, ut decuit. Consolansque ait: Quid est quod timetis, jam tempestas pertransiit? Cui Rex, non jocosè, sed seriò respondit, vultuque severo: “Supra modum tonitrum & fulgorem formido, sed per caput Dei, plùs te quam totius mundi tonitrum & fulgur contremisco. Cui Comes benignè respondit: Domine mi, injustum est & incredibile, ut me amicum vestrum stabilem, & semper vobis & vestris, & Regno *Angliæ* fidelem paveatis: sed inimicos vestros, destructores, & falsidicos timere debetis. Hæc autem verba stupenda suspicabantur omnes inde erupisse, quòd scilicet Comes *Legrecestriæ* virilius perstitit & ferventiùs in persequenda provisione, ut saltem Regem & omnes adversantes, suis astare consiliis cogerent, & ejus fratres totum Regnum corrumpentes, funditus exterminarent.

Mortuo Berardo, inventa est cista scedulis bullatis plena.

DIebus autem sub eisdem, cum obiisset ex improviso M. *Berardus* de *Nimpha*, non procul ab urbe *Roma* oriundus, (Vir quidem vafer & nummosus, qui clericus extiterat *Richardi* Comitis *Cornubiæ*, & extortor nummorum à crucesignatis argumentosus) inventum est unum scrinium plenum scedulis bullatis, & non scriptis, ut pro voluntate sua talibus chartis, cum scriberentur abutens, ab insontibus pecuniam, quasi autoritate Papali, fraudulenter extorqueret.

Convocantur Prælati Angliæ Oxoniæ.

CIrca idem tempus convocati fuerunt Prælati *Angliæ* universaliter, ut *Oxoniæ* convenientes, *Anglicanæ* Ecclesiæ vacillantis, & multipliciter impulsæ, ne penitus cadat, statum reformarent. Convenerant autem ibi quatuor Episcopi ad hoc specialiter deputati,

1258.

deputati, scilicet *Norwicensis* & *Cicestrensis*, aliiq; duo, quorum nomina non recolo. Qui convocaverunt exemptos omnes Abbates, et alios alterius ordinis, vel eorum idoneos procuratores, scire volentes, si eorum statutis vellent adquiescere, & eorum defensioni et sustentationi uniformiter adhærere. Sed quia quidam excusatione absentes, quidam in assensu dubitantes, nullum tunc potuerunt dare responsum, recesserunt omnes, imperfectum relinquentes negocium. Statuta in *libro Addstamentorum* sunt scripta.

Potio venenosa inventa.

TRansceunte autem spacio non prolixo, divulgatum est in circuitu, et conquestum, potionem quandam venenosam per *Angliam*, et mortiferam, maximè Magnatibus propinari, ejusq; rivos lachrymabiliter ubiq; diffundi. Quod et rei exitus, ut prætactum est, comprobavit quàm citiùs. In locis insuper quibusdam secretissimis, vasa quædam, quæ Costrelli vocantur, veneno hujusmodi reperiuntur plena, seriisq; tutissimis munita, quibus licèt vi magna reseratis, inventus est, ut generaliter dicitur, liquor cœruleus, venenum videlicet lethale. Qui cùm canibus oblatus esset esurientibus, eum noluerunt gustare: permixtus verò aliter cibo, eisdem offertur, et confestim moriuntur. Hoc in *Anglorum* interitum ab alienis dicitur procuratum.

Sævitia electi Wintoniens. in quendam Clericũ.

COntigit retroactis paucis temporibus, quod *Iohannes filius Galfridi* Justitiarii *Hyberniæ*, vir quidem præclarus genere, divitiis, et potentia, contulerat unam Ecclesiam cuidam clerico suo. Electus autem *Wintoniensis* hoc audiens, vendicans in eadem patronatum, vehementer iratus, jussit ejici eundem clericum, et si contradiceret, turpiter et violenter abstraheretur, viliterq; in vilem locum præcipitaretur. Cùm vero ministri ejusdem *Electi*, dictum clericum ejicerent de Ecclesia truculenter, eo quod ipse appellâsset, occidere ipsum præsumpserunt, et quosdam de ministris ejusdem clerici baculando, vulneraverunt, convitiis et injuriis affecerunt, et à domibus excludentes, Ecclesiamq; spoliantes, aliquos eorum ita inhumane tractaverunt, quod contabescentes infra paucos dies interierunt. Istud detestabile factum, *Romano* erat Pontifici per Barones significatum. Hæc autem cùm audisset dominus *Iohannes*, iratus, nec mirum, conquestus est Regi. Sed Rex, sicut consueverat, ipsius Electi reatum pallians excusavit, supplicans attentiùs, ne ipsum Electum in tam gravi delicto accusaret aut scandalizaret, vel aliquã moveret quæstionem. Supersedit igitur dictus dominus *Iohannes*, expectans tempora ultioni commodiora. Cernens igitur in præsentiarum, quòd superbia *Pictavensium* declinaret, dictam querimoniam innovavit, appellans quosdam *Pictavenses*, ministros scilicet Electi *Wintoniensis*, de tam enormi facto, & Electum ipsum de præcepto.

Convalescit Comes Gloverniæ.

COmes autem *Gloverniæ* aliquantulum melioratus, apud *Sunigerum*, quod non multum distat à *Radingo*, morabatur. Nec est ausus propter infirmitatis suæ vehementiam, adhuc semetipsum inquietare, ne fortè recidivaret. Erat enim interiori & exteriori dolore non mediocriter sauciatus. Interius pro morte fratris sui *W*. toti *Angliæ* deploranda: exteriùs, quia etsi erat in convalescendo, enormiter tamen extitit deturpatus, quia depilatus, decoloratus, ejusq; dentes & ungues scabri & liventes, quasi decidui, casum minabantur.

B. Senator destruit turres prædonum

EOdem quoq; anno Senator *Romanus Brancaleo* videns insolentiam & superbiam nobilium *Romanorum* non posse aliter reprimi, nisi castra eorum, qui erant quasi spoliatorum carceres, prosternerentur, dirui fecit eorundem nobilium turres circiter centum & quadraginta, & solo tenus complanari. Sicq; facta est pax & tranquillitas liberrima, dispersis prædonibus, quos *Bedeweros* vocant, & *Romanis* maleficis, tam in *Roma* quàm in vicinis partibus *Romanorum*.

Querela contra Pictavenses instituta.

“ SIgnificatum est literatoriè ad multos eorum, quos prædicti *Pictavenses* impudenter “ offenderent, ut querelam super hoc reponentes, ostenderent Magnatibus Regni “ damna sibi à dictis Regis fratribus illata, & suas querelas dilucidantes, constanter mo- “ tas sequerentur, & ut sibi omnia, secundùm quod jus dictaret, restituerentur. Sed quia instabat tempus messium, considerantes simultatem & instantes labores fortè inutiles, sequi renuerunt, donec majorem cernerent opportunitatem.

Permittuntur Pictavenses per Franciam domũ redire.

CUm verò prædicti fratres Regis, ut prædictum est, apud *Boloniam* quasi obsessi viliter fuissent coangustati, miserunt certum nuncium ad Regem *Franciæ*, humiliter deprecantes, ut ipsos, qui ad sinum protectionis suæ in tribulatione confugerant, non derelinqueret, imò potiùs secundùm privilegium Regni sui (quod est, omnes ad illud confugientes in pace receptos protegere) ipsos, missis pacis nunciis & ductoribus, per Regnum suum

1258. suum transmeare in *Pictaviam* permitteret : quod & à Rege piissimo libenter concessum est. Miseris enim misericordiam facere, licèt non ob meritum, charitatem esse perfectam, nulli veniat in ambiguum.

Ingravescit fames, messe ob inundationes frustrata.

IPso autem tempore, scilicet in confinio Julii & Augusti, cùm deessent fructus anni, tam præsentis, quàm præteriti, tanta famis & caristiæ ingruebat miseria, ut qui aliis solebant subvenire, ipsimet cum miseris cogebantur interire. Et quod magis tam plebeios quàm Magnates perturbavit, continua imbrium inundatio segetumq; ubertatem, quam Deus præmonstraverat, suffocare minabatur. Et ut plura paucis concludam, *Anglia* in semetipsa defecisset, nisi naves institorum ultramarinorum blado onustæ ipsam fœliciter refocillâsset, vendendo communiter bladum & panem, quæ de partibus suis, *Alemanniæ* videlicet & *Hollandiæ*, asportaverunt venalia. Sed qui numismate privati fuerunt, famis inedia pallentes, interierunt. Videresq; honorabiles, qui quandoq; abundabant, cum sua penitus defecissent, alienis hostiatim mendicando inhiare : & verecundia comprimente, vultúq; pallente, impransos & esurientes, multiplicatis suspiriis, noctes insomnes transigere. Nec adhuc in festo Assumptionis beatæ Virginis, quando annuatim consueverunt horrea messibus redundare, vix manipulus unicus stipulis inclinavit maturus. Sicq; de die in diem crescente inundatione, conducti operarii cum suis bestiis multū quotidiè consumpserunt, nec saltem domos egredientes quicquam boni facere in agris prævaluerunt. Unde, quod inauditum est adhuc, in festo omnium Sanctorum stabant per circuitum messes resecandæ, sed inutiles & ferè corruptæ. Quibusdam vero locis, licèt tardæ & inutiles, tunc domum asportabantur : quibusdam verò & multis, foris omninò per plenos agros remanserunt, & terram tantummodò quasi sterquilinium impinguaverunt. Sciendumq; est, quòd tantam illo anno fertilitatem terra proferebat, quòd si tota salvaretur, duobus ferè annis sufficere videretur.

Indictum jejunium, & Processio pro conservatione frugum.

DEficiente igitur humano solatio, ad divinum denuò recurritur. Statutum enim fuit in Capitulo *Sancti Albani*, ut per officium Archidiaconi, indicto solenni jejunio, & communi in populo, per omnes Ecclesias ejusdem Villæ, die Sancti *Oswaldi*, scilicet nono Augusti, congregati cum summa devotione, Conventum ad Ecclesiam beatæ *Mariæ* de *pratis*, nudis pedibus processionaliter sequerentur, & ibidem Dominum & ejus matrem humiliter deprecarentur, ut precibus matris suæ & meritis tunc ibidem præsentis, auræ & aëris, populo suo miseratus, tribuere dignaretur commoditatem. Quod audientes *Londinenses*, suam moram redarguentes, exemplo tali constituerunt, ut ibidem de suis religiosis, civibus, & populo, indicto generali jejunio utriq; sexui contritionis formam observantes & pœnitentiæ, processionaliter procederent alternatim ad Ecclesiam, exorantes devotissimè, ut Dominus fructum terræ, quem ostenderat, temperie serena concessa conservaret, & frugum ubertatem in horrea reponere, repressis imbribus, misericorditer concederet. Æquanimiùs enim, inquiunt, defectum occultum toleramus, quàm si promittatur beneficium & retrahatur compromissum. Quod & libentiùs ac devotiùs peractum est, quàm citiùs rei probavit eventus. Nam infra tempus non longum, intercedentibus prædicta advocata nostra potentissima, & beato Prothomartyre *Albano*, cum cæteris Sanctis, cessavit, sive sit rarior illa tempestatis lugubris continuatio, ita quòd precium bladi deinceps minorando, usq; ad dimidium descendit. Devota enim populi deprecatio, & proxima aëris & tempestatis subsecuta mutatio, omnibus festinam messis & fructuum spoponderunt affluentiam.

Obiit H. de Lexintona *Episc.* Lincol.

CIrca idem tempus, videlicet sexto Idus Augusti, obiit Episcopus *Lincolniensis*, *Henricus* de *Lexintonia*, apud *Netlintoniam* manerium suum, quod parum distat à *Lincolnia* : & sepultum est corpus defuncti venerabiliter, in Cathedrali Ecclesia *Lincoln.*

Recessit Herlotus *Papæ Nuncius ab* Anglia.

IMminente quoq; festo Assumptionis gloriosæ Virginis, *Herlotus* domini Papæ Clericus, specialis Consiliarius & Notarius, quem advenientem in *Angliam* ipse Papa maxima potestate armaverat, cum vidisset Regni perturbationem, tacitè & prudenter recessit ab *Anglia*, donec pacis aura & unitatis fœlicior aspiraret.

Denarii intercepti electi Wintoniensis.

INterim oppidanus *Dovera* custos litoris diligentissimus, & transeuntium indagator infallibilis, multos onustos invenit numismate, qui alienigenis desideratos detulerunt, quos ut liberius transirent, ille quàm citius exoneravit. Et tunc temporis inventæ sunt mille marcæ, de denariis Electi *Wintoniensis*, quas ibidem deposuerat, & datæ sunt quatuor Militibus ad stipendia & viatica, ut *Romam* adeuntes, Papę causam Barnagii *Angliæ*, ex parte Regis & Magnatum, sine moræ dispendio & ambagibus disputationis, breviter

&

& compendiosè nunciarent, monstrarentq; per scedulas vacuas & bullatas, quas post mortem magistri *Berardi* de *Nimpha*, in ejus cista invenerant, quàm multis & multiformibus *Romani* student terram inquinare machinationibus. Quas verò scedulas, sicut secum portaverunt bullatas. 1258.

Regis Franciæ sollicitudo de pace perpetuanda cum Anglis.

REx *Franciæ* piissimus procurat studiosè ac diligenter, qualiter pax firma inter duo Regna, *Francorum* scilicet & *Anglorum*, firmari valeat sempiterna. Ait enim: « Summo opere procurandum est, ut inter illos meos & filios Regis *Anglorum*, qui « consobrini sunt, & Deo dispensante, regnaturi, pax firmetur durativa. Et ne ampliùs, « procurante humani generis inimico, sese regna corrodant, homines sese ad invicem « deperdentur & occidant, ac in infernum detrudentur. Fecit igitur colligi maximam pecuniam, ut hanc rem in mente fœliciter præconceptã, ad effectũ valeat perducere desideratum, promittens *Francis* suis magna ex illa collatione cõmoda pervenire, nec molestè ferrent breve gravamen, ex quo in posterũ utilitatẽ habere potuerunt diuturnam.

Quatuor Milites cõstituti per quemlibet Comitatũ super gravaminibus simpliciorum.

MIttitur ipsis diebus breve domini Regis in quemlibet Comitatum ad quatuor Milites, in singulis eorum Comitatuum constitutos. « Qui fideliter considerarent quot « & quantis gravaminibus simpliciores à fortioribus opprimuntur, & inquirerent dili- « genter de singulis querelis & injuriis à quocunq; factis, vel quibuscunq; illatis, à mul- « tis retroactis temporibus, & omnia inquisita sub sigillis suis inclusa secum coram Bar- « nagio deferrent, ad tempus sibi per breve præfixum. Quod, ut legere volentibus tenor pateat literarum, in *libro Additamentorum* poterit inveniri.

Regis indignatio in Philippum Luvel, *propter damna foresta.*

EOdémq; anno, incipiente messium tempore, cùm Rex statum forestarum suarum, quæ non multum à *Stanestradford* distant, considerasset, intimatum est illi quod *Philippus Luvel* domini Regis clericus & consiliarius specialis, ac thesaurarius, damna inæstimabilia forestis Regis irrogaverat. Cùm enim ex mera & regali liberalitate, Rex illi ad instaurationem Parcorum suorum, & ad usum mensæ suæ benignè concederet, ac sub certo numero bestias daret: ille abusus ipsa gratia, in decuplo donum ampliavit, excedens (ut dicebatur) numerum sibi concessum impudenter. Unde Rex, cùm in magna ira investigâsset forestæ diverticula bestiis vacuata, & diceretur ei, quòd hæc fecerat, ut prædictum est, *Philippus* memoratus, ipsum arripiens truculenter per brachium, ait: « *Philippe*, per caput Dei, sicut meum nequissimum te capio. *Philippus* autem Regem « cupiens mitigare, respondit modestè, & ait palàm & humiliter: Domine mi Rex, cui « per aliquod tempus fideliter ad Scaccarium vestrum servivi, multi Forestarii sunt, præ- « cipuè in *Witlewudo*, in compatriotas tyrannizantes, quorum facinora propria, teste Ab- « bate de *Retles* & Conventu, reddunt incredibiles. Nolite ergo talium accusatorum fi- « bilis fidem tam properè (si placet) adhibere. Conantur enim famam Regiam obfus- « care, ut dicatur ab æmulis: Ecce Rex eos, qui ei serviunt, etiam in excellentissimis mi- « nisteriis, more diabolico, in fine confundit. Unde Rex inde factus turbatior, ipsum *Philippum* Marescallo custodiendum ilicò clamosa voce & comminatoria liberavit, dicens: « Si te & alios quosdam exaltaverim, & in officiis magnis & fructuosis valde gratis con- « stituerim, tantò strictiùs ad fidelitatem meam obligamini, & graviùs puniri debetis « pro excessibus. Et hæc eadem verba, *Roberto Passelevo* recalcitranti paucis annis elapsis crebriùs replicavit. Sed *Philippus*, qui multis bona multa contulerat, amicis non carens, nobilibus Plegiis, ad tempus in pace, sub spe plenæ deliberationis, liberatur, donec suam pleniùs innocentiam valeat declarare.

Vicecomes Northamptoniæ *carceri mancipatur.*

INstante verò festo nativitatis beatæ *Mariæ*, cùm Vicecomes *Northamptoniæ* vestigia prædecessoris sui *Willielmi* de *Insula*, quondam Vicecomitis, injuriando pluribus insontibus, stimulis agitatus avaritiæ, sequeretur, & super hoc ascenderet querimonia ad capitalem Justitiarium *Hugonem Bigod*, convictus de injuriis complurimis, captus est, & vix à laqueo liberatus, duro ac diro est carceri mancipatus.

Obiit Rogerus *de* Wicham.

CIrca id verò tempus obiit domini Regis Clericus & Consiliarius specialis, *Rogerus* scilicet de *Wicham*, qui Justitiarii fretus officio, toto nisu regiis placere præceptis satagebat.

Willielmus *de* Tharento *moritur.*

EOrundem quoq; temporum curriculo obiit frater *Willielmus* de *Tharento*, de ordine *Cisterciensium*, dominæ reginæ procurator, & quasi Senescallus qui enormiter ab ordine sancti *Benedicti* exorbitans, omnes terras & maneria vendenda, vel pignoranda, ad opus Reginæ, avaritia tractus insatiabili amplexabatur, unde ejusdem Reginæ possessionẽ multiplicavit non mediocriter: sed augmentatis damnis & periculis, famã denigravit irre-

 stau-

1258. staurabiliter. Et cùm obloquerentur viri religiosi, et maximè ordinis sui, quia peccatum dicti fratris *Willielmi* in universitatem redundans, scandalum generavit, regina ejusdem fratris excusando facta, callidè palliavit, et errores ejusdem, sortiri per multos annos incrementum permisit.

Nuncii destinati ad Papā per Angliæ *universitatē.*

DEstinantur Nuncii solennes ad dominum Papam ex parte regni et totius *Angliæ* universitate, qui nuncia suo domino Papæ plenariè intimarent, et quàm citiùs possent, non expectantes aliquam disputationem vel disceptationem, remearent. Unus autem eorum obiit *Parisiis*, videlicet, vir facundissimus et piissimus *Petrus Branche*; unde alii, quasi attoniti, obstupuerunt, dolentes et desolati, arreptum tamen iter continuaverunt, injuncta sibi constanter peracturi. Causam autem itineris eorum et scriptum à Barnagio transcriptum audire qui cupit, in *libro Additamentorum* invenire prævalebit.

Proditio facta contra Wallenses.

ANgli autem dum Parliamentum pacificum habuissent cum *Walensibus*, & audissent quòd plures & fortiores essent *Wallensibus*, dixit unus miles de *Anglis* domino *Patricio*, qui inter omnes illos erat eminentissimus. Domine *Patrici*, tu es Baro Regis magnus, & præclarus dux noster & patronus. Ecce Dominus exercituum Deus ultor tradidit hostes nostros in manus nostras, plures sumus *Wallensibus* & fortiores. Occupemus eos immunitos repentè, & captos domino nostro Regi reddamus, & erit acceptissima hæc illi victoria. Quòd si mihi non adquieveris, appello te sceleris in præsentia Regis. Cùm autem hæc audissent *Angli*, videlicet, contermini, quos *Marchisios* appellamus, irruerunt subitò in *Wallenses* impetu vehemēti & repentino, & multos de ipsis hac proditione peremerunt. Tandem versum est pondus belli in ipsos Marchisios, & ceciderunt ex illis fraudulentis quàm plurimi, ex quibus fuit unus Baro memoratus *Patritius*. Ipse autem formidolosus, qui consilium dederat de proditione perpetranda, fugit de prælio furtim, elapsus, dum alii acriùs dimicarent. Præfuit autem illi prælio tam cruento, *David* junior trium fratrum, scilicet, trium filiorum magni *Leolini* Principis *Norwalliæ*, cujus triumphi innumerabiles, tractatus exigent speciales. Sed multa de ipso in hoc libro suo tempore præscribuntur. Alter fratrum, scilicet medius, dictus *Leolinus*, non fuit præsens in dicto certamine, sed satis strenuè se habebat in ipso bello contra *Anglos*, per omnia patrissando, & ne degeneraret laborando. Tertius fratrum, scilicet primogenitus, in vinculis & carcere tenebatur strictissimè.

Godefridus *consecratus in Archiepiscopum* Eboracensem.

CIrca nativitatem verò prædictam, consecratus est *Romæ* Archiepiscopus *Eboracensis*, magister *Godefridus* de *Kimeton*, qui à domino Papa & universis examinatoribus condignus repertus & commendabilis, expletis laudabiliter negociis Ecclesiæ sanctæ, gubernator remeavit opportunus.

Petit Archiepiscopus Cantuariensis *ordines facere in Ecclesia* S. Albani.

TUnc temporis vacante Ecclesia *Lincolniensi*, significavit Archiepiscopus *Cantuariensis* Abbati *Sancti Albani*, quod ibidem proposuit venire, & in conventuali (si placeret) Ecclesia ordines celebrare. Quod audiens Abbas, formidabat per hæc Ecclesiam suam in aliquo libertate privari: unde communicato super hoc consilio, eisdem restitit hoc modo. Cui remandatum est, quod nullatenus facturus hoc reciperetur, quia constat cœnobium *sancti Albani* ab antiquo tempore fuisse exemptum: non hoc suam debuit latere discretionem, & quia ipse tunc Ecclesiæ *Lincolniensis* vacantis præfuit dominationi, quam omnino à libertate *Sancti Albani* in perpetuum constabat excludi. Quod audiens Archiepiscopus benignè adquievit, considerans suam in hoc industriam nullatenus valere, apud *Dunstapliam* suos ordines peregit. Veruntamen, quia charitativè hospitium apud *Sanctum Albanum* postulavit, eundo & redeundo benignè ac honorabiliter est receptus, & in xeniis nobilibus in mensa respectus: unde grates referens & gratias, hospitium & hospites vultu sereno benedixit, & Ecclesiam suáq; omnia quieta & indemnia relinquit.

B. de Gravesende Lincolniensis *Episcopus eligitur.*

DIe vero Lunæ proximo ante festum Sancti *Michaelis*, electus est in Episcopum *Lincolniensem*, magister *Benedictus* de *Gravesende*, Decanus ejusdem Ecclesiæ: qui consentientibus cunctis, vir dignè laudabilis, nulli videbatur inutilis.

Dedicatio Ecclesiæ Sarisburiensis.

DEdicata est etiam Ecclesia *Sarisburiensis* in crastino Sancti *Michaelis* ab Archiepiscopo *Cantuariensi Bonifacio*, præsentibus Rege, & Prælatorum copiosa multitudine, procurante Episcopo egregio, omnes quos potuit obtinere.

P. Luvel *cum aliis depositus ab officio.*

ANno vero sub eodem, circa festum Sancti *Lucæ* Euangelistæ, *Philippus Luvel* domini Regis Thesaurarius, judicio Barnagii à suo deponitur officio, pro transgressione prænotata, & *Iohannes* de *Crachal* Archidiaconus *Bedefordiæ* loco ipsius substituitur.

1258.

stituitur. *Philippus* non tantum de ipsa dolens depositione, sed de modo inconsolabili depositionis, & de tanti præcipitatione fastigii, obtulit Regi non minimam pecuniam pro famæ suæ reformatione,& ut amicus Regis esset, seu videretur existere. Sicq; de consilio Barnagii, & maximè capitalis Justitiarii, amoti sunt cum eodem *Philippo* quamplures de officio Scaccarii, & alii substituti. Institutusq; est tunc dominus *Thomas* de *Wymundham* Præcentor *Lichfildiensis*, Thesaurarius ad Scaccarium, ubi consignantur brevia de viridi cera.

Rapacitas Vicecomitum refrænata.

RApacitas Vicecomitum, prudenter & meritò refrænata est. Nam conductitii supra modum per fas & nefas munera hactenus ab incolis extorserunt, & quilibet aliorum firmas suas ampliando supplantarunt. Equitantes cum multa familia, omnes comprovinciales suis exactionibus multipliciter opprimere, & excogitatis causis & frivolis, satagebant damnificare. « Statutum est igitur,ut si ex illo tempore & deinceps aliquis pro « justitia facienda, muneribus volas eorum, aut aliquorum, clam vel palàm impingua- « ret, vel ut justitiam impendendam impediret, præterquam in esculentis & poculentis « moderatis, tam corruptor quàm corruptus graviter puniretur.

Nuncii Angliæ ad Parlamentum apud Cambray habitum.

ET circa festum Sancti *Leonardi* tale iniit consilium universitas Barnagii, quod tunc *Londini* erat, ut ad magnum & secretum Parliamentum, quod statutum fuerat habiturum apud *Cambrey* inter regna *Franciæ*, *Angliæ*, & *Alemanniæ*, mitterentur nuncii solennes, Rege,de consilio totius Barnagii,in *Anglia* remanente. Electiq; sunt ad hoc, ut pro Rege & pro regno *Angliæ* ibidem destinarentur, Episcopi *Wigorniensis* & *Lincolniensis*: Comites, *Rogerus Bigod*, Marescallus, & *Legrecestriæ*. Qui transfretantes, minimè potuerunt negocia ad finem perducere, Rege *Francorum* se sponte, ob alterius Regis absentiam, absentante.

Consecratur Episc. Lincol. R. de Gravesende.

DIe verò Dominica post festum omnium Sanctorum, consecratus est Episcopus *Lincolniensis* apud *Cantabrigiam*, statimq; ut prædictum est, in negocio Regis transfretavit: qui de *Lincolniensi* Ecclesia recedens, post multum tempus illam nullatenus, licèt Episcopus ejusdem efficeretur, visitavit.

Iohanna W. de Valentia uxor petit dotem suam.

SUb iisdem diebus, cùm Rex fuisset *Londini*, venit ad ipsum domina *Ioanna*, uxor domini *Willelmi* de *Valentia*, coram capitali Justitiario, Domino *H. Bigot* & Baronibus, instanter postulans, sibi justitiam exhiberi,ut saltem dos ipsam contingens sibi concederetur. Habito igitur super hoc tractatu diligentissimo, concessa est quædam pars terrarum suarum, quas possederat antequam prædicto *Willelmo* nupsisset, scilicet, ad valentiam quingentarum marcarum, de hæreditate sua; licèt memoratæ terræ ad plùs quàm mille marcarum valorem censerentur. Timebant enim, quòd si plus ei concederetur, sponso suo, hosti Regni publico, partem transmitteret potiorem. Nec penitus illi nolebant omnia auferre, ne pro culpa aliena graviùs puniretur innocua.

Coronatio Manfredi in Regem Apuliæ.

EOdem insuper tempore, cepit Curia *Romana* non mediocriter vilescere, eo quod *Apuliæ* Prælati & Magnates contra voluntatem Papæ, elegerunt sibi in Regem, & coronari fecerunt *Manfredum*, filium Imperatoris *Frederici*; quia non solùm ipsum *Manfredum*, sed & totum genus suum Papa cum tota Curia *Romana* contemptibilem habuit & exosum. Insuper creavit Rex *Apuliæ*, Archiepiscopos & Episcopos sine assensu ipsius Papæ, imo potiùs eo invito, qui omnes communiter plùs ipsi Regi quàm Papæ obediebant, & contempta Papali prohibitione, Regi honorem & reverentiam exhibebant. Magnates etiam nulla facta de *Edmundo* filio Regis *Angliæ* mentione (cui Papa Regnum *Apuliæ* contulerat, & per Episcopum *Bononiensem* annulo quodam investigaverat) ligantiam fecerat, & homagium, eidem *Manfredo* & Civitatum et Castrorum saisinam fecerunt plenariam. Unde Rex *Angliæ* non immerito graviter conquestus est, quod Papa tam argumentosè multum Regni sui thesaurum ob illud regnum *Apuliæ* obtinendum in vanum habuerat,et secus quàm decuit cum suis multipliciter Cardinalibus attraxerat. Attamen Nuncios suos in *Angliam* destinatos, utpote fratrem *Iohannem* de *Diva*, et magistrum de *Sene*, Episcopum *Bononiensem*, Archiepiscopum *Messaniensem*, et alios complures, qui advenerant quasi procuratores negocii *Edmundi* filii regis expediendi super regno *Apuliæ*, Rex commemoratus honorificè suscepit, et procurationes à religiosis opimas extorqueri permisit. Insuper eodem tempore cives *Florentiæ* quoddam castrum, quod *Octavianus* Cardinalis construxerat, quoniam illud ipsis erat suspectum, solo tenus complanarunt.

1258. *Creatur avunculus Brancaleonis in Senatorem Rom.*

PRæterea mortuo *Brancaleone* Senatore, cives *Romani*, assensu Papæ contempto (licèt satis allegâsset, quòd si etiam esset simplex civis *Romanus*, vocari deberet ad electionem Senatoris) avunculum ejusdem *Brancaleonis* communiter elegerunt in Senatorem; quem Papa similiter exosum habuerat, eò quòd consanguineus erat *Brancaleonis*. Caput verò ipsius *Brancaleonis*, in vase pretioso super marmoream columnam collocatum, in signum sui valoris & probitatis, quasi reliquias, superstitiosè nimis & pomposè sustulerunt. Fuerat etenim superborum potentum & malefactorum urbis malleus & exstirpator, & populi protector & defensor, veritatis & justitiæ imitator & amator. Cujus consilium, quia autenticum, nimis sequentes, quasi ex traduce, similiter novi Senatoris, quem de consilio sæpedicti *Brancaleonis* elegerant, obedienter præceptis obtemperabant. Quæ omnia in improperium sui & Curiæ *Romanæ*, Papa indubitanter reputabat prosequuta. Miserat namq; protinus post mortem prædicti *Brancaleonis*, nuncios solennes, prohibens *Romanis*, ne quem in Senatorem eligerent absq; suo assensu. Ipsi verò cachinnantes, mandatumq; Papale contemnentes, illicò elegerunt avunculum *Brancaleonis*, locoq; illius in Senatorem solenniter, ut prædictum est, substituerunt.

Obiit Philippus *Prior, electus in Abbatem* Westmonast.

IN fine verò Octobris, dominus *Philippus* Prior *Westmonasteriensis*, electus in Abbatem ejusdem Ecclesiæ, dum diatim expectaret adventum Nunciorum suorum à Curia *Romana* redeuntium, ad magnam Ecclesiæ *Westmonasteriensis* & Conventus perturbationem, viam universæ carnis est ingressus, & terrena carens, ut præoptavit, dignitate, cœlesti est coadunatus militiæ.

Tonitru vehemens.

MEnse verò subsequenti, videlicet prima nocte Decembris, fuit tonitrus & coruscatio vehemens & horribilis ventus nimbis inundantibus sociatus, in triste auspicium & tremebundum multis auditum, quod semper solet tonitrus significare hyemalis.

Multorum mors nunciata Regi apud S. Albanum.

DIe verò Sanctæ *Ceciliæ* virginis, venit dominus Rex ad *Sanctum Albanum*, scilicet die Veneris, ubi tres dies subsequentes continuans, fecit portare Martyrem solenniter ad Processionem per claustrum die Sanctæ *Catharinæ*, Conventu revestito principaliter, ipso cum suis subsequente processionaliter, oblationesq; devotas faciente reverenter. Et dum ibidem moraretur, affuerunt nuncii, asserentes quòd *Walterus Cumin* Comes in *Scotia* potentissimus, in fata concessit; lapsus ab equo suo, ad quoddam offendiculum cespitante, & sic fractis cruribus, exspiravit. Iterum vero nunciatum est eidem regi, quod dominus *I. filius Galfridi*, non procul à *Guldefordia*, viam universæ carnis ingressus est. Pro quo antequam recesserat, dominus Rex fecit Missam in Conventu celebrari solennem. Nunciatum est insuper regi, quod *Brancaleo*, de quo prætractatum est, Senator *Romanus*, ad non modicum detrimentum fuerat de medio sublatus, avunculusq; ejus in loco suo substitutus.

Redit Archiepisc. Eboracensis *à Papa consecratus.*

CUm vero recessisset Rex à *Sancto Albano*, partes petiit *Elyensium* & *Sancti Edmundi*. Tunc autem venit in *Angliam* à partibus transmontanis, *Eboracensis* Archiepiscopus, à domino Papa consecratus. Et cum *Londinum* pervenisset, per medium urbis portari fecit crucem suam ante ipsum in propatulo elevatam, accedensq; ad regem, honorificè susceptus est, & inde ad partes tendens *Angliæ* Boreales, in suo gaudenter Archiepiscopatu pastor & pater suscipitur sublimatus. Qui magistrum *Rogerum* de *Holdernes*, clericum *Sancti Albani*, quoniam & ipse compatriota fuerat *Sancti Albani*, in Decanatum *Eboracensem*, meritis suis exigentibus, in brevi & gratanter instituit, cunctis studens ob merita digna remunerare beneficia.

Guido *de* Rochfordia *in exilium proscribitur.*

EIsdem quoq; diebus *Guido* de *Rochfordia*, natione *Pictavensis*, cui dominus Rex duobus retroactis annis castrum *Colcestriæ* cum honore conferens inchartaverat, gravem offensam Regis & Barnagii incurrens, exilio condemnatus est, omnibus privatus bonis. Multiplicantur enim multæ querelæ contra eum, quòd comprovinciales, & maximè sibi subjectos oppresserat enormiter, & illatis injuriis damnificaverat multipliciter. Sed idipsum quòd *Pictaviensis* extiterat, plùs aliis culpis offensam aggravabat.

W. *de* Scotenia *accusatus, se abscondit.*

INterim *Walterus* de *Scotenia* Senescallus Comitis *Gloverniæ*, se à visibus ejusdem Comitis subtrahens, in locis secretis cum amicis tacitis latitavit. Diffamatus enim est graviter de periculo Comitis domini sui, & de morte *Willielmi* fratris ipsius Comitis, quos ille nequiter & proditiosè potionatus est. Et idcircò graviùs accusabatur, quòd dictus *Willielmus* moriturus affirmaverat, quod idem *Walterus* de *Scotenia* reus illius extitit proditionis. Celeriusq; post hujusmodi dictum, constabat eum ex inopinato interemptum. Attamen idem *Walterus*, multoties in publicum de objecta sibi proditione, ritè se obtulit purgaturum.

Eisdem

1259.

W. de Bussey incarceratur.

EIsdem diebus captus est *Willielmus* de *Bussey*, Senescallus domini *Willielmi* de Valentia *nequissimus*, qui in turri *Londinensi* meritis suis iniquissimis exigentibus inclusus, carceri est acerrimo justè mancipatus.

Johanna uxor W. de Valentia transfretat.

IPso quoq; Dominici adventus tempore, uxor *Willielmi* de *Valentia*, ut cum exulante compatiens fieret & coexul, transfretavit; vel amore viri sui commonita, eum cupiens præsentialiter visitare, vel quia in distributione terrarum suarum quasi expers videretur, quamvis quadringentas marcas annuas reciperet, indignatione exinde commota.

Discordia Scholarium Oxoniensium.

IPso quoq; tempore mota est gravissima discordia inter Scholares *Oxonienses* de diversis nationibus oriundos, videlicet *Scotos*, *Walenses*, *Aquilonares* & *Australes*, ita ut vexilla bellica in triste prognosticum explicantes, sese hostiliter impeterent, & quibusdam interemptis, ab invicem damnificarentur.

Walenses cupiunt pacificari cum Rege Angliæ.

ANno quoq; eodem *Walenses*, licèt ad votum aliquoties de rebellibus triumphâssent, futuros tamen casus satis prudenter trutinantes, & ad invicem colloquentes, dixerunt. Innotuit nobis quoniam Regnum *Angliæ*, non mediocriter perturbatur, sed cùm pacificetur, sicut Magnates *Angliæ* facere salubriter proposuerunt, non poterimus eisdem resistere in nos communiter irruentibus. "Maximè cùm frater *Leolini* in vinculis "detineatur, primogenitus domini nostri *Griffini*, qui *Londini* periit incarceratus. Et si "liberetur, intendet ultioni provocatus. Cæteri fratres, videlicet, *David* & *Hedericus*, "illuc etiam inclinabunt, & sic divisi desolabimur. In qua desolatione, si hostiliter "*Angli* nos impetant, conterent nos, requirentes sanguinem fratrum suorum de mani-"bus nostris, & delebunt nos à facie terræ, quasi vas figuli nos irrestaurabiliter confringentes. De communi igitur consilio obtulerunt domino Regi *Angliæ* quatuor millia marcarum, & trecentas marcas *Edwardo*, ducentas vero Reginæ, ita ut omnis discordia, offensa, & querela utrobiq; penitus remitteretur, & ipsi solita pace, tranquillitate & libertate fœliciter potirentur. Rex autem hoc audito, perverso fretus consilio, cum indignatione respondit: "Quid est hoc? Unus homo laudabilis pluris est, quàm quod of-"ferunt pro pace postulata. Et sic quievit suspensa pacis postulatio adoptata: Veruntamen ipsi cum pace pacem præstolabantur, semper asserentes, quòd sese defendendo, injurias hostium, sicut semper consueverant, usque ad mortem viriliter pro posse repellerent, & suam uniformiter partem sustinerent.

Anni totius constitutio & conclusio.

TRansiit igitur annus ille omnibus retroactis annis dissimillimus, pestifer videlicet & mortifer, procellosus & maximè pluviosus: adeò ut licèt æstivo tempore segetes uberrimæ & fructuum redundans pubertas præostensa fuisset, in autumnali tamen tempore imbrium inundationes continuæ annonam, fructus, & legumina iterum suffocarunt, ut in adventu Domini in aliquibus *Angliæ* partibus remanserint, ut prædictum est, vacantibus horreis, segetes colligendæ, sed corruptæ. Germinante namque grano arista computruit cum palea: ut sicut carentia grani homines, ita & farraginis inedia pecudes maceraret. Et licèt *Anglia* multis de causis numismate vacuaretur, cogebantur tamen populi, fame stimulante, summam bladi madentis & germinantis sexdecim solidis comparare: unde emarcuerunt pauperes inedia contabescentes. Diversis verò diverticulis morituri volutabantur, extremum spiritum miserabiliter exhalantes. Quorum tanta fuit multitudo, ut fossores tædio affecti, plura corpora defunctorum in una fossa glomeratim projicerent. Populi autem mediocres, annona deficiente, pecudes vendebant, familiam abbreviabant, terras incultas relinquentes: unde spes à profundo resurgendi, quæ solet desperatos consolari, est jam penitus exsufflata. Et nisi de ultramarinis partibus venalis annona asportaretur, quòd *Anglia* in semetipsa deperisset, non dubitatur.

Visio cujusdã mulieris sanctæ.

TUnc verissima apparuit fuisse visio quædam terribilis, cujusdam sanctæ mulieris reclusæ apud Sanctum *Albanum*. Quæ non ut somnium, sed cœleste oraculum & terribilis comminatio, sicut Archidiacono loci veraciter intimatum fuerat, manifestabatur. "Vidit enim quandam personam venerandam, senilem & barba severam sibi astare "in suo locutorio, & recedere indignanter, turrímque ascendere versa facie torva & "comminaci versùs villam, intonantem & dicentem: Væ væ omnibus inhabitantibus "terram, & aliquoties illud iteravit & recessit.

Rex Alemanniæ R. cupit revisere Angliam.

ANno Domini M. CC. LIX. qui est annus regni domini Regis *Henrici* tertii quadragesimus secundus, fuit idem Rex ad natale Domini *Londini*; ubi magna sollicitudine tractatum est inter nobiles Regni, quomodo conservato suo salubri proposito, satisfacerent desiderio Regis *Richardi* de *Alemannia*, qui sitienter valde venire

in

1259. in *Angliam*, ficut eis innotuit, defideravit, ut confanguineos & amicos, fuaque propria, terram etiam natalem vifitaret. Fuit autem adventus ejus nimis fufpectus, ne, videlicet indignationem & vindictam refunderet in Barones, improperans eis, quòd ficut patrem fuum Regem *Iohannem*, fic & iftum Regem *Henricum* fratrem fuum; funefto odio perfequerentur: & nuper fratres fuos uterinos, tanquam de maximo crimine convictos, infontes tamen exilio condemnaffent. Timebant infuper, quòd eofdem communes Regni inimicos faceret, aut fecum clanculò reducendo, aut posteà exhortationibus fubdolis reconciliando, ad incolarum confufionem majorem, errorémque noviffimum pejorem, *Angliam* fubintrare reculcandam. Similiter, quòd in falubri eorum propofito & Regni fœliciffima ordinatione, repagula fupponeret contradictionis & impedimenti; & figillatim omnes revocato ftatu priftino deceptos puniret, & proceffu temporis exhæreditaret.

Iudæus de prodiione convictus, baptifmo effugit pœnas.

INftante verò hoc tempore, natóque Domino in carne, renafcitur quædam ejus creatura in fpiritu, *Elias* enim *Iudæus*, *Londini*, cognomento *Epifcopus*, timens fibi de periculo & damnatione multimoda, ad lavacrum defenfionis confugit & falutis. Mundatus enim Baptifmo falutari, accomitatis fibi duobus aliis, ex diaboli forte eripitur, & à nequiffimi fceleris, quondam per eum facti, vindicta falvatur. Dicebatur enim, quòd in domo fua factus fuit ille porus venenofus, qui pluribus *Angliæ* nobilibus extiterat mortifer feu periculofus. Quod & ipfe, ut dicitur, benè concedit. Sed tunc fuit diabolus, nunc autem permutatus & *Chriftianus*: & ficut conditio, fic mutatur operatio.

Vxoris W. *de* Valentia *aftutia, magnus thefaurus transmittitur.*

DIffeminatum eft infuper murmur per Regnum, quòd fratres Regis, quos, ut prædictum, fama contraria denigraverat, per *Ioannam* uxorem *W.* de *Valentia*, cum multo thefauro recedentem ab *Anglia*, quafi virum præ dilectione fecuturam, per fœmineam funt induftriam, & fortè *Pictavenfium* documentum, thefauro non modico ditati, in periculum Regni nimium & detrimentum. Fecit enim prædicta, ut dicitur, fœmina *Ioanna*, ingenio muliebri magnam fibi lanæ quantitatem comparari. Inter quam in faccis ligatam non modicam abfcondit pecuniam. Quod fuper bigas fecit fortiffimas, quafi pura effet lana, farcinari, et tempore opportuno in *Pictaviam* tranfmitti. Unde cùm affirmatur à multis, quòd ubicunque repofiti fuerunt denarii prȩfati *Willelmi*, infifcabantur; per hoc factum patet dictis hujufmodi, fidem certiffimam non adhiberi.

Obiit Philippus Luvel.

ET dum gaudia Natalitia agerentur, ne lætitia hujus mundi eveniat mortalibus impermixta, die fancti *Thomæ* Martyris, obiit *Philippus Luvel*, domini Regis confiliarius fpecialiffimus, & quondam Thefaurarius, apud *Hameftable* ecclefiam fuam: præ dolore, ut dicitur, & mentis amaritudine, eò quòd Regi, cui tum fervierat, non reconciliabatur. Exigebat enim Rex ab eo inæftimabilem pecuniam, propter tranfgreffionem fibi in forefta fua, per eum, ut dicebatur, perpetratam. Rex autem certificatus de morte fua, juffit omnia quȩ ejufdem *Philippi* fuerant infifcari, donec fuæ fentiat fatisfactum voluntati.

Philip. *Regis* F. *filius ducit uxorem.*

SUb eifdem diebus anni fequentis, *Philippus* Regis *Francorum* filius, accepit uxorem *Arragoniæ* Regis filiam.

R. *Epifc.* Cicest. *canonifatur.*

HOc tempore anno proximo fequente Papa *Vrbanus*, beatum *Richardum Ciceftrenfem* Epifcopum catalogo adfcripfit.

H. *de Wengham eligitur in Epifcopum* Wintonienf.

EOdémque tempore, Monachi *Wintonienfes* comperientes quòd Rex nullum quem eligerent in Epifcopum acceptaffet, nifi fibi chariffimum, maximè poft fratris fui *Athelmari* exilium; elegerunt fibi in Epifcopum & fuarum paftorem animarum, dominum *Henricum* de *Wengham*, domini Regis Cancellarium. Ipfe autem confiderans rem fuiffe litigiofam, & incertam, noluit adhuc electioni de fe factæ plenè confentire, licèt Regem fibi invenire favorabilem non dubitaret. Afferuit enim fe tantæ dignitati & cuftodiæ animarum infufficientem, nec Theologia aliifque divinis Scripturis edoctum, aut ut decet, renitentem. Tandem tamen aliquantulum confentiens, libenter à domino Rege, fed conditionaliter, fufcipitur; videlicet, fi frater fuus *Athelmarus* prȩelectus, poffet à domino Papa gratiam impetrare confecrationis, ipfemet præ omnibus aliis fieret in eadem Ecclefia *Wintonienfis* inftitutus. Si verò non, falvo jure fratris fui fuftentationis, loco ipfius, fit ille fubrogatus.

Nuncii miffi obviam Regi Alemanniæ R.

CIrca feftum fancti *Hilarii*, habito confilio communi & deliberatione diligenti fuper adventu Regis *Alemanniæ Richardi* in *Angliam*, nuncios folemnes in occurfum fuum deftinarunt, videlicet Epifcopum *Wigornienfem*, Abbatem fancti *Edmundi*, *Petrum* de *Sabaudia*, *Johannem Manfel*, ut idem Rex ipfos certificaret de caufa adventus tam fubiti, támque

tamque inopinati, & de mora sua in *Anglia*. Comes autem *Legriæ Simon*, non sine multorum admiratione, in partibus adhuc transmarinis morabatur. Unde in magna parte fuit consilium Baronagii mutilatum, & laqueos non mediocriter formidabant absconditos. Verebantur enim ne Rex, licèt vultum ostendisset serenum, condoleret fratribus exulantibus, & conquestus fuisset graviter fratri suo Regi prædicto *Alemanniæ*, quoniam *Anglici* patrem suum *Iohannem* Regem usque ad mortem odio funesto persequentes, filios & nepotes hostiliter ira traduce similiter insequebantur; & sicut Rex *Angliæ*, ita Rex *Alemanniæ* similes tolerarunt injurias. Proposuerunt igitur *Angliæ* Magnates accipere Sacramentum ab ipso Rege *Alemanniæ*, antequàm applicuisset, ne regno *Angliæ* quomodolibet noceret, vel provisionem communem impediret. Sed quid hoc prodesset? Diceret fortè posteà, quòd invitus & coactus hoc jurasset. Sed quia ignoratur à multis an hoc perventum fuisset ad factum, in scripto non præsumo determinandum; dicitur tamen à multis, quòd sicut prætactum est, juravit, & exinde literas suas patentes effecit. 1259.

Rex tendit in occursum fratri suo Rich.

REx autem versùs mare properavit, & cum ipso Magnatum multitudo copiosa, ad cautelam equis & armis communita. Dictum enim erat quòd idem Rex *Richardus* unum de fratribus vel plures, qui de communi consilio exulaverant, secum proposuit adducere; ut cassato tali judicio, pristino statui, quod ægrè Barones sustinerent, eos posset reformare. Jussit autem Rex acclamante *Londini* præcone, ut civitas mundata stipitibus, truncis, luto & fimo, incortinaretur, & amotis omnibus quæ possent oculos intuentium offendere, multipliciter eam facerent novitatibus resplendere.

Responsio Regis Alemanniæ R. *ad nuncios universitatis* Angliæ.

NUnciis igitur solennibus, à communitate *Angliæ* destinatis, ipse Rex *Alemanniæ*, qui in confinio maris ulteriori morabatur, exercitum congregans fortem & numerosum, nimis torvo vultu & verbis minacibus respondit, jurans per guttur Dei: "Neque "juramentum, quod exigitis, præstabo, neque moræ meæ in *Anglia* terminum vobis "intimabo. Et addidit: Non habeo parem in *Anglia*, filius enim sum Regis præteriti, "& frater præsentis, Comésque *Cornubiæ*. Si igitur nobiles *Angliæ* reformare voluis"sent Regnum deformatum, me deberent primitus accersire; & non ita impetuosè, "absque mea conniventia vel præsentia, tam arduum negotium aggredi præsumptuosè. Ad quod verbum, cùm quidam nunciorum voluisset respondere, cohibuit eum secreto moderamine quidam sibi collateralis. Quæ responsio talis erat: "Sæpiùs constituimus "te superiorem in reformatione Regni declinantis, sed avaritia cogente, nos omnes do"mini Regis & regni statum meliorare studentes, astutè & repentinè studuistis, nil tale "præmeditatos, illaqueare: unde Rex, resiliens à salubri cogitatione, quos potuit in posterum damnificavit. Sed ne talia improperia jurgia suscitarent, satis certificati nuncii de ipsius Regis *Alemanniæ* commotione, illicò redierunt quàm citò poterant: quia expectabat eum populus numerosus, diversimodè communitus. Quod cùm nobilibus in citeriori maris litore *Anglis* nunciaretur, congregari fecerunt naves & galeias, tam *quinque Portuum*, quàm aliorum quàmplurimas. Et ad cautelam armis & armandis præmuniti, quorum omnium erat animus ardentissimus in hostes obvios hostiliter irruere, eisdem se præparaverant audacter obviare; animati ex eo, quòd tempore *Lodowici*, filii Regis *Franciæ* in *Anglia* dudum existentis, paucissimæ naves *Anglorum*, numerosam classem *Francorum* & copiosam, citra spem omnium, invasit, & contrivit. Exercitum insuper equestrem & pedestrem, ex parte citeriore congregarunt; ut hostes venientes, si in navali prælio prævaluissent, quòd nullatenus formidabant, in ore gladii super litus & in arida alacriter exciperent, & constanter. Quod cum fida relatione per diligentes exploratores Rex *Alemanniæ Richardus* cognosceret, consilio communium amicorum animum suum mitigavit; & juramentum, quale Barones *Angliæ* reipublicæ zelatores exigebant, æquo se animo præstiturum per chartam promisit.

Rex Alemanniæ R. *redit in* Angliam.

REx igitur *Alemanniæ Richardus*, comitante Regina, in *Angliam* velificavit, & die sancti *Iuliani* apud *Doveram* applicuit; & sic cum castigata familia & privata, in *Angliam* intravit; videlicet, cum Comitibus duobus de *Alemannia*, qui tantùm tres milites secum habebant; & ipse Rex cum octo militibus, & sua Regina & filio *Edmundo*. Qui non fuerunt admissi, cùm ad litus pervenissent, in castro de *Dovera*, nec etiam Rex *Angliæ*, quia nobiles *Angliæ* adhuc timebant aliquem, nondum præstito Sacramento, ipsum castrum permittere intrare, quia est *Angliæ* repagulum principale. Rex autem applicanti occurrit, applaudens eidem vehementer. Et convivantes cum Archiepiscopo

Cantu-

1259. *Cantuariensi*, dies festivos congaudentes alacriter peregerunt.

Rex Alemanniæ R. jurat assistere Magnatibus Angliæ.

IN crastino autem intraverunt Magnates *Angliæ* capitulum *Cantuariense*, ducentésq; reverenter Reges *Angliæ* & *Alemanniæ*, fecerunt apponi textum Euangelii super pulpitum. Astitit autem in medio Comes *Gloverniæ Richardus*, & vocavit palàm & reverenter Comitem *Cornubiæ* ad se, non Regem *Alemanniæ*, sed nomine suo, *Richardus Comes Cornubiæ*. Qui obedienter accessit & reverenter. Cui tale jusjurandum articulatim & apertè imposuit:

Iuramentum Regis Alemanniæ R.

HÆc auditis universi, quòd hic juro super sacrosancta Euangelia, quòd ego Richardus, *Comes* Cornubiæ, *fidelis ero & diligens, ad reformandum vobiscum regnum* Angliæ, *hactenus nimis malorum consilio deformatum. Eroque vester efficax adjutor, ad expellendum ejusdem Regni rebelles & perturbatores. Hócque juramentum observabo inviolabiliter, sub pœna amissionis omnium terrarum quas habeo in* Anglia. Et cùm dixissent singuli, sufficit; satis obligatur ad fidelitatem: respondit Comes memoratus: "Quia quandoque "enormiter in tali casu lædebamur, & qui excommunicatus est semel, semper aquas "fervidas expavescit; nequaquam adhuc tutus sum, quin satis parum fecerimus, quod "avertat omnipotens Dominus.

Rege Alemanniæ R. Londini excepto, recedūt Magnates Alemanniæ.

DIe verò purificationis beatæ *Mariæ*, venerunt Reges & eorum Reginæ & nobilium *Angliæ* multitudo pariter *Londinum*. Quæ in adventu tantorum Principum multipliciter, ut prædictum est, mundata, honoribus multis, & ornatibus variis, civitas resplenduit serenata. Quibus occurrebat adventantibus, civium applaudens multitudo numerosa. Erat utique adeò civitas populis repleta, quòd densis turbarum oppressionibus glomeratim ruentium, platearum operiebantur pavimenta. Et quia fratres ejus ipsum non sequentes, prout minatus est, & ut suspicatum est, in partibus relinquebantur ultromarinis, gaudiis communiter exultare conabantur vehementioribus: mirantes tantùm quamplurimùm quòd *Alemanni* ita permiserunt eum in *Angliam* solutis adire habenis, unà cum Regina & filio charissimis, quòd non saltem alterum eorum, quasi pro obside retinuissent, vel exinde quòd post se eos reliquerat, libentiùs & citiùs ad eos dominus & Princeps rediret. Sed in brevi cœpit ejusdem fama minui, potestásque Regia inter *Anglos* mediocriter aut minimè formidari. Unde nobiles *Alemanniæ*, qui Regem suum hactenus in *Angliam* comitabantur, considerantes eum non tanti existere favoris, & reverentiæ per *Angliam*, quanta Regiam decuit dignitatem, recesserunt ab eo cum indignatione, repatriantes festinanter, & dicentes: "Ex quo compatriotæ sui ipsum non vene-"rantur, nos ipsum quomodo honoribus prosequemur? Habemus quod elegimus, the-"saurum magis quàm thesaurantem, congregatum, non congregantem. Sed si de eo "quod adhuc superest nobis fieret plena collatio, nobis penitus de persona nulla remanebit adoptatio. Cupiebant enim, sicut in majori fecerunt parte, thesauri sui residuum sitienter exhaurire.

Parliamentum Londini habitum.

IN octavis vero purificationis, congregati sunt nobiles *Angliæ Londini*, prout inter se priùs condixerant. Comes autem *Legriæ*, de cujus absentia diuturna tota condoluerat *Anglia*, nescia quid ei in partibus contigisset transmarinis, ad concilium tunc venerat memoratum. Venit insuper ibidem quidam de secreto Regis *Francorum* consilio Decanus, videlicet *Bituricensis*. Ubi non modicè tractatum est de negotio inter duos Reges, scilicet *Franciæ* & *Angliæ* agitato: & quid in partibus transmarinis actum fuerit exinde & probatum. Unde infra spacium temporis non prolixum, videlicet die sancti *Valentini*, formata est pax, & facta inter eos *Londini*: Si utraque pars velit sine dissentione observare quod inter eorum nuncios speciales & solemnes, ut posteà pleniùs in suo ordine dicetur, præloquutum fuerat, & determinatum.

Capti & incarcerati W. de Scotinny & Wil. de Bussey.

EOdem anno, cùm immineret introitus Martii, capti sunt *Londini Walterus* de *Scotinny*, principalissimus & specialissimus consiliarius Comitis *Gloverniæ* atque Senescallus. Suspectus enim habebatur de potione data eidem Comiti & fratri suo *Willielmo*, de qua infectus Comes, vix est à portis mortis ereptus: dictus vero *Willielmus* penitus est interemptus. Et qui anteà sub tuta fuerat custodia fidejussorum, jam captus, ductus est in turrim *Londinensem* incarcerandus, & vinculis strictissimis mancipandus. Similiter *Willielmus* de *Bussey* Senescallus, & principalis Consiliarius *Willielmi* de *Valentia* fratris Regis uterini. Cujus scelera si plenè describerentur, speciales exigerent tractatus. Qui hactenus sub custodia fidejussorum tentus, captus est coram Judicibus judicandus. Et cùm non posset objectis respondere, quia multis erat irretitus sceleribus, voluit ligamenta

1259.

menta suæ Coifæ solvere, ut palàm monstraret tonsuram se habere clericalem, non est permissus; sed ex jussu Judicum raptus est truculenter & impetuosè illinc trudendus, in carcere viliori cruciandus. Satelles verò eum arripiens, non per Coifæ ligamina, sed per guttur eum apprehendens, traxit ad carcerem, subsannánsque dixit: "Si ego injuriam tibi facio, quis tibi faciet justitiam? Consueverat enim dictus *Willielmus* sic dicere querulis & injuriam patientibus, qui ante eum justitiam petituri frequenter apparuerant. Consuevit insuper illis multipliciter dicere: "Dominus Rex vult, quicquid "vult dominus meus *Willielmus* de *Valentia*, sed non è cóverso. Et sic nec Regi, nec alicui Magnatum reverentiam, imò nec alicui de populo justitiam dignabatur exhibere; asserens quòd dominus suus talem à domino Rege obtinuerat libertatem, ut contra eum nec aliquid breve in Cancellaria impetraretur, nec alicui, nisi ad libitum, læso de quacunque offensa responderet. Cùm igitur ipse *Willielmus* ad carcerem raptim traheretur, insultabant omnes subsannantes in eum pro intolerabili ipsius superbia, & tyrannide inexorabili, & rapinis injuriosis. Quas si longum esset dinumerare, unam tamen ad alias intelligendas huic duximus paginæ annotare.

Detestabile factum W. de Bussey.

CONtigit quòd juvenis quidam transitum faceret per quendam viculum in *Trumpinton*, & cùm oblatraret eum canis, ut eum compesceret lapidem incautè jactavit, qui lapis ex obliquo resiliens, unam contrivit casu gallinam cujusdam mulierculæ. Quod ipsa exiens vidit, & clamore querulo elevato, multos vicinorum congregavit. Juvenis autem hoc casu contigisse humiliter cum juramento obtestans, pro gallina ejus valorem, & in duplo amplius pro offensa rationabiliter offerebat: mulier autem improba, hæc omnia recusans ultioni incubuit uberiori. Quidam autem serviens *Willielmi* de *Valentia* procax, & ex tanto domino cornua sumens, insontem arripuit juvenem; & arctissimis vinculis incarceravit constrictum, ubi infra paucos dies arctatus supra modum expiravit. Sacerdos autem advocatis vicinis, cum de innocentia ipsius juvenis, certificaretur, ipsum corpusculum super sterquilinium projectum per Biduum & fœtidum, in cœmiterio, factis utcunque exequiis, tumulavit. Contigit autem ut post triduum, illuc transiret *Willielmus* de *Bussey*, audiens verò quæ facta fuerunt, jussit extrahi corpus à tumulo fœtens quatriduanum & suspendi patibulo. Hæc verò omnia & his similia facta sunt sine judicio, sed non sine ultione à Domino. Uxor autem mortui super hæc conquesta prosequitur mortuum, & Judex justissimus nequissimo nunc Judici facta rependit in interitum.

W. de Hortuna missus in Scotiam a rege Angl.

EOdem vero anno circa Kalendas Martii, rediit dominus *Willielmus* de *Hortuna*, Monachus & Camerarius ecclesiæ sancti *Albani*, de remotissimis partibus *Scotiæ*; qui longè antè, scilicet circa festum sanctæ *Katherinæ*, anno eodem, de præcepto domini regis, & suorum provisione consiliariorum, necnon & Abbatis sui benevolentia, illuc itinera arripuit laboriosa. Negotia enim ardua, sed secreta Regi & Reginæ, ac *Scotiæ* Magnatibus, sibi injuncta fuerant, ex parte Regis & Reginæ & Magnatibus *Angliæ* nuncianda. Qui cùm illuc veniret, Regem *Scotiæ* & Reginam, & regni Magnates, ibi ad Parlamentum invenit, prout desideravit, congregatos. Exposita autem viæ suæ causa, ex parte domini Regis *Anglorum* & Reginæ & Baronum, rogavit obnixiùs, ostendens literas credentiæ & favoris, quatenus dominus Rex *Scotiæ* & Regina in *Angliam* venire non omitterent; audituri & tractaturi de his quæ negotium arduum urgenter expostulabant, & arcanum. Qui cùm multas contradictiones, ac impedimentorum opponerent objectiones, tandem post varias disceptationes, diligenti insistens petitioni, eosdem ad hoc prudenter induxit, quod eorundem assensum pro desiderio impetravit. Facientes enim illi literas suas patentes communiter sigillatas, tam sigillo Regis, quàm omnium Magnatum *Scotiæ*, ad Regem *Angliæ*, & totam communitatem, libenter annuerunt se voluntatem eorum facturos, dummodo se facerent Rex *Angliæ* & Magnates de scripto suo, sibi priùs fideliter promisso, securos. Facientes insuper domino regi *Angliæ* & reginæ ac Magnatibus terræ, literas suas valdè commendatorias, de dicti *Willielmi* diligentia circa negotium sibi injunctum, discreta & indefessa: statim post ejus recessum, miserunt in *Angliam* nuncios suos solemnes, videlicet Comitem de *Bochan*, magistrum *Willielmum* Cancellarium, & dominum *Alan* hostiarium, super negotio præfato, pleniùs cum rege *Angliæ* & ejus tractaturos consilio. Qui venientes, ac cum dicto *Willielmo* qui prævenerat, colloquentes, nullam in publico super expeditione negotii erga regem & regni communitatem, reliquerunt redeuntes certificationem.

Ipso

1259. *Obiit* Thom. *quondam Comes* Flandriæ.

IPso quoque tempore, obiit *Thomas* quandoque Comes *Flandriæ*, qui tot millia marcarum à simplicitate Regis & Reginæ & eorum secretis extorserat: quæ quasi semina in litoribus projiciebantur, sicut & alia multa, in regni læsionem & damnum, multoties alienigenis dispergebantur rapienda. Hic etiam sine causa ecclesiam beati lædens *Albani*, enormiter damnificavit; dum discordiam inter eam & Regem impudenter seminavit. In partibus igitur ultramarinis, ut dicitur, potionatus, ab hac præsenti luce fructum viarum suarum migravit collecturus.

Nuncii destinati ad Parlamentum regis Francorum.

CIrca verò Kalendas Aprilis, ex præcepto & consilio domini Regis *Angliæ*, & totius Baronagii, arripuerunt iter transmarinum ad Parlamentum magnum Regis *Francorum* tenendum in *Francia*, pro pluribus arduis negotiis, regna *Franciæ* & *Angliæ* contingentibus: Comites de *Clare*, & de *Legra*, *Iohannes Mansel*, *Petrus* de *Sabaudia*, & *Robertus Walerandus*. Deferentes secum chartam domini Regis *Angliæ*, de resignatione *Normanniæ*, & literas de credentia, ad componendum cum Rege *Francorum* & ejus consilio, super negotiis inter eosdem Reges & eorum regna, jam diu agitatis. Et ut pacta præcedentia, prout prælocutum fuerat, inter eorundem nuncios speciales & peritissimos solidata permaneant & inconcutienda. Sed quia ob eorundem nunciorum dispersionem, quid super hoc actum est, in publico non profertur, nulla exinde certitudo scripturæ adhuc commendatur.

Fratres Prædicatores *occupant* Dunstapliam.

TEmporéq; eodem, collata domo quadam cum mansione pertinente eidem in *Dunstaple* charitativè fratribus *Prædicatoribus*; quidam se ex eis instanter ingesserunt in eandem secretiùs, in enorme nocumentum Prioris & Conventus de *Dunstaple*. Exemplo edocti fratrum *Minorum*, qui apud sanctum *Edmundum* mansionem malo grato Abbatis & Conventus ejusdem loci adepti, in non minimam illius domus læsionem, domicilia adeò sumptuosa construxerant; ut in oculis intuentiū tot sumptus tam subitò effusi à pauperibus fratribus, paupertatem voluntariam professis, admirationem suscitarent. Memorati igitur fratres, repentino & clandestino impetu aram erexerunt; & solenniter non expectata quacunque licentia, divina celebrarunt ibidem. Animabant enim ipsos quæcunque voluerunt adepta privilegia, & protectio Cardinalis fratris *Hugonis* non minima. Qui de die in diem ædificantes, collatis sibi à quàmplurimis locis circumjacentibus, de quibus Prior & Conventus redditus debent percipere, in magnum ejusdem domus detrimentum, in brevi satagunt ampliare. Et quantum ipsi in ædificiis & spatiis latioribus augmentantur, tantò Prior & Conventus in bonis suis & juribus anguistiantur: quia redditus, quos à mesuagiis fratribus collatis receperant, sibi nunc pereunt; & oblationes, quæ eis dari consueverant, fratres jam noviter venientes, prædicationibus suis urgentibus, funditus usurpant.

Obiit Comitissa Bononiæ.

IPso quoque anno, prima videlicet quindena quadragesimæ, obiit Comitissa *Bononiæ*: per cujus tyrannidem tot millia hominum, paucis annis jam elapsis, interfecti occubuerunt, fructus viarum suarum, quos promeruit, collectura.

Duo Senatores Romæ *creati oppugnant tertiū*.

TUnc temporis, dissipatis & prostratis turribus urbis *Romanæ*, congregati sunt cum indignatione & furore *Romani*, creantes sibi novos Senatores duos, qui conflantes copiosum exercitum de mediocribus *Romanis*, insurrexerunt in Senatorem nuper creatum, scilicet avunculum *Brancaleonis*, & ipsum in quodam castro *Romæ* obsiderunt, ut captum in frusta detruncarent. Ipse tamen confidens de juramento sibi facto fidelitatis, & de obsidibus, quos ipse Senator habuit in sua civitate, unde erat oriundus, scilicet *Bononia*, se strenuè defendit, ne à Nobilitate sui nepotis & prædecessoris, deviaret retrocedens. Et sic à semetipsa corrosa est *Roma*, & in se magna ex parte consumpta.

Discordia orta in tribus Vniversitatibus.

EAdem quadragesima orta est *Oxoniis* & *Cantabrigiæ* discordia gravissima, eò quòd unum reum mortis, & carceri addictum, vinculis ruptis, & effracto carcere, clerici violenter rapuerunt, & in ecclesiam traxerunt protegendum in eadem. Universitas insuper *Parisiaca* per *Prædicatores* & *Minores* non mediocriter est perturbata. Tot autem ordines exorti sunt, quod hi hos, & è converso supplantant: nec sufficit, ut consuevit, populus eos plebeiis eleemosynis sustentare.

Dissentio inter Comites Glovernię & Legriæ.

IPsis quoque temporibus, dum Parlamento suspenso statuta salubria providerentur cum diligentia, orta sunt verba contumeliosa inter Comites *Gloverniæ* & *Legriæ*, ita quod Comes *Legriæ* commotus in iram, ob alterum Comitem in eorum proposito communi fluctuantem, hujusmodi verba proferret: "Non curo vivere vel conversari inter homi-
"nes tam mutabiles & fallaces. Hæc enim nos compromisimus & conjuravimus, de
"quibus

Digitized by Google

1259.

quibus tractamus. Et vos Domine Comes *Gloverniæ*, quantò omnibus es eminentior, tantò statutis salubribus es obligatior: & sic in brevi recessit ab *Anglia*. Quod cùm Comes *Herefordiæ*, & alii nobiles, & sui compares, audierunt, significaverunt Comiti *Gloverniæ*, quod per eum elongatus Comes *Legriæ* quàm citiùs revocaretur, & suis astaret consortibus mitigatus, nullatenus talibus injuriis lacessitus. Ipse etiam Comes *Gloverniæ* suis fideliter statutis & juramentis prosequendo, ea adquiesceret, & juxta ea per terras suas emendanda corrigeret. Sin autem, ipsum Comitem *Gloverniæ* insimulationis hostiliter impeterent. Quo audito, dictus Comes sibi timens, misit *Herwenum* Senescallum per totas terras suas, ut jus teneretur statutũ & compromissum, & juxta formã promissionis novæ universa fiant sine dilatione, & sic pro parte maxima extitit tempestas mitigata. Et licèt Comes *Legriæ* adhuc in partibus remanserit transmarinis, propter hujusmodi tamen correctionem, de ejusdem reditu jocundiori fiduciam conceperunt firmiorem.

Pax inter reges Franciæ *& Angliæ impedita.*

PAx autem prælocuta inter Reges *Franciæ* & *Angliæ*, mediantibus nunciis solennibus, magnis, & multis, quorum nomina prænotantur, cùm in promptu fuisse crederetur, impedimentum cepit inopinatum. Comitissa enim *Legriæ*, suam partem de *Normannia*, quam Rex *Angliæ* debuit, juxta pactum eorum, Regi *Franciæ* resignare, nequaquam quietam concessit: unde Comes *Gloverniæ*, Comiti *Legriæ* verba improperavit jaculando inhonesta. Sed & Comes *Legriæ* aculeatis verbis verba retundebat; unde ferè cruentum initum fuerat certamen. Sed ne *Franci* inde gauderent, communibus amicis refrenabantur. Et sic vacui, infecto negotio, cachinnantibus *Francis* redierunt.

Templariorũ & Hospitalariorum *pugna*.

TEmpore quoque sub eodem, *Templarii* fratres de sancto *Lazaro* & sancto *Thoma Aconenses Hospitalarii*, etiam sui comprovinciales, necnon & alii, veluti *Iannenses*, & *Pisani*, in *Terra sancta* dissidentes, quos habere consuevit legitimos ecclesia defensores, pacis tunc & sui destructores, necnon cruentissimi ejusdẽ extiterunt exterminatores. *Hospitalarii* namque, dissensione quadam inter eos lethaliter suscitata, unanimiter in *Templarios* insurgentes, quàm maxima sui parte prostrata, eosdem, ut dicitur, funditus peremerunt: ita ut vix uno ex parte *Templariorum*, quàmplurimis vero ex *Hospitalariis*, ut dicitur, superstitibus, nunquam inter *Christianos*, maximè religiosos, talis aut tantus miserabilis fuisse dicebatur interitus. Unde omnes citra manentes *Templarii*, coadunato urgentur consilio, universis fratribus sui ordinis, per domos suas ubique diffusas commorantibus, significaverunt, ut dicebatur, festinanter, quatenus omni dilatione & excusatione remota, custodibus unicuique domui necessariis deputatis, omnes invicem ibidem concurrant: tum propter domorum suarum in partibus *Aconensibus* vacuatarum, destructis fratribus infinitis, aliquantulam restaurationem; tum propter ultionem horribilem hostiliter in *Hospitalarios* retribuendam. Unde vehementer per gyrum formidabatur, quòd nisi Omnipotens mitigationem immisceat, *Cristianorum* pax & stabilitas magna ex parte, ob eorundem furorem intolerabilem, deperisset.

Papa procurat clam Imperium Comitis R. existenti in Anglia.

INterim dum Rex *Alemanniæ* in pace in *Anglia* moraretur, paratum est iter eidem ad Imperium liberè recipiendum. Dominus autem Papa hoc scilicet sub silentio callidè procuravit, ne manifestus videretur fuisse Regis *Hispaniæ* adversarius. Rex autem *Alemanniæ*, ut se thesauris præmuniret abundantiùs, adhuc in *Anglia* quasi latitando, expectabat quietius. Magnates enim *Angliæ* statutis, quæ inceperant, salubriter intendebant, parum aut nihil de prædicti Regis mora vel motione solliciti: sed ad malas consuetudines, injurias, & corruptelas, amodò delendas, omnino assidui & confœderati.

Peste grassante sublatus est Fulco *Episc.* Londin.

EOdem ascendente Sole Cancrum, facta est hominum pestilentia & mortalitas inopinata; ita quòd ubique morientibus quamplurimis locis aliis omnibus, tantummodò *Parisiis*, plusquam millia hominum sepulchris commendabantur. Oleum etenim, vinum, & annona corrumpebantur. Et quia mortis romphea nulli parcens, nunc hunc, nunc illum consumit, æquanimiter egenum & divitem rapiendo, obiit in illa peste mortifera dominus *Fulco Londinensis* Episcopus. Vir quidem nobilis & magnæ generositatis: & nisi paulò antè in communi eorum provisione titubasset, totius Regni anchora & clypeus stabilitatis & defensionis. Qui tandem ut pastor Ecclesiæ & pater egregius, die sancti *Vrbani* in Ecclesia sancti *Pauli Londini* solemniter est tumulatus.

Damnatur W. *de* Scotinny.

SEptimana verò eadem *Walterus* de *Scotinny*, quondam Senescallus Comitis *Gloverniæ* præcipuus, de potione mortifera, ut prædictum est, diffamatus, captus, & diro carceri mancipatus, in Comitatibus tribus, sed præcipuè *Wintoniæ*, se posuit discutiendũ.

 Sed

1259. Sed, quod lachrymosum est & dicere & audire, à quo majorem liberationis sperabat fiduciam, ab eo celeriorem passus est veridicam damnationem. Requisiti verò à Judicibus, qualiter hoc veriùs ita judicialiter proferendo cognoscerent, responderunt: “Quo“niam nunquam scivimus aut audivimus dictum *Willielmum* de *Valentia*, aut aliquem “fratrum suorum, eidem *Waltero* in aliquo debitorem fuisse. Sed bene & veraciter no“vimus, eundem *Walterum* à prædicto *Willielmo* maximam nuper suscepisse pecuniæ “quantitatem. Hoc meliùs arbitrantes renumerari eidem, ob potionem domino suo “Comiti, & *Willielmo* de *Clare* fratri ejus, multísque aliis per eum, ut prædictum est, “porrectam, ad eorundem exulantium ultionem refundendam, quàm ob aliquod aliud “debitum inter eos præhabitum aut excogitatum. Et ob hoc veriùs, quod *Willielmus* “de *Clare* sentiens se intoxicatum, & morti proximum, dixit in propatulo, quòd scirent “omnes sine dubio, se per *Walterum* de *Scotinny* mortis traditum voracitati. Quibus auditis, de proditione hujusmodi ita convictus judicialiter, est *Wintoniam* tractus, & in patibulo horribiliter suspensus.

Nota. *Sciendum est, quòd hucusque perscripsit venerabilis vir frater* Matthæus Parisiensis, *& licet manus in stylo varietur, modo tamen compositionis eodem servato, eidem totum ascribitur. Quod autem amodò appositum est, & prosequutum, cuidam alteri fratri sit asscribendum, qui tanti prædecessoris opera præsumens aggredi, indignè prosecuturus, cùm non sit ejusdem dignus corrigiam solvere calciamenti, pagina non meruit nomine tenus annotari.*

CON-

CONTINUATIO MATTHÆI PARISII.

Hujus supplementi mentionem facit Author testium veritatis, & asscribit fratri cuidam ejusdem Cœnobii: Balæus *pag.* 377, 376, & 326.
Gulielmo Risshanger, *Monacho* S. Albani.

EOdem anno, Rex *Anglorum Henricus* tertius à conquæstu, anno Regni sui quadragesimo tertio, in *Galliam* transfretavit, & à Rege *Francorum* petiit restitutionem terrarum sibi à patre suo *Iohanne* injustè ablatarum, per avum ejusdem Regis *Franciæ Philippum*, & patrem *Lodowicum*, & ab ipso injuriosè hactenus detentarum. Sed *Gallicis* multa contra Regem *Angliæ* allegantibus, & specialiter donationem *Normanniæ* antiquam non fuisse spontaneam, sed primùm per Ducem *Rollonem* à Rege *Francorum* vi extortam. Quum Rex non haberet animum requirendi perdita, nec pecuniam ad conducendum exercitum, & præcipuè cùm cerneret suos jam in procinctu insurgendi contra eum, pacem subscriptam quodammodò compulsus admisit. Ut videlicet Regi *Francorum* remanerent in pace Ducatus *Normanniæ*, & Comitatus *Andegaviæ*; pro quibus rex *Franciæ* solvit sibi trecenta millia librarum *Turonensium* parvarum, promisitq; restitutionem terrarum ad valorem viginti milliū librarū annui census, in *Gasconia*. Quo pacto omnibus terris in manu Regis *Francorum* existentibus, resignavit plenè & purè. Ex tunc verò literarum suarum abbreviavit titulum: ut nec Ducem *Normanniæ*, nec Comitem *Andegaviæ* se vocaret.

Rex Angliæ *componit cum Rege* Franciæ *de terris transmarinis pro pecunia.*

EOdem tempore *Manfredus* filius *Friderici*, se fecit in regem *Siciliæ* coronari, nepotis sui coronandi in morte conficta: quem Papa *Alexander*, tanquam regni invasorem, fautorémque *Saracenorum*, excommunicavit, omníque honore & dignitate sententia judiciali privavit.

Excommunicatur Manfredus.

EO tempore regis fatuitate & desidia in multis opprimebatur *Anglia* dominatione *Pictavensium* & *Romanorum*. Et præcipuè *Eimeri Wintoniensis* Electi, *Willielmi* de *Valentia*, fratris regis uterini, & *Petri* de *Sabaudia*, avunculi reginæ; qui inciviliter tam religiosos regni tractabant, quam alios sæculares. Si quis autem injuriam passus, ad ipsius *Willielmi* Senescallum accessisset, justitiam petiturus, hujusmodi responsa reportabat: *Si ego tibi injuriam facio, quis tibi rectum faciet?* Dominus rex vult quicquid dominus meus vult, sed non è diverso. Sicque nec regi, nec Magnatum alicui reverentiam deferebant. Dominabantur etiam his diebus & *Romani*, & eorum Legati in *Anglia*, tam laicis, quam ecclesiasticis, super advocationibus ecclesiarum multa gravamina inferentes, providentes suis beneficia ampla vacantia, pro suæ arbitrio voluntatis: Episcopos, vel Abbates, aliósque religiosos contradicentes, excommunicationis sententia innodantes. Unde contigit, ut Magnates de tanto supercilio indignati, licèt serò, ad remedium apponendum surrexerunt, & alienigenas de regno fugere compulerunt, ut in sequentibus pleniùs apparebit: Non tamen omnes, sed præcipuè *Pictavenses*.

Gravis dominatio alienigenarum in Anglia.

ANno gratiæ M. CC. LX. qui est annus regni Regis *Henrici* à conquæstu, tertii, quadragesimus quartus, fuit rex ad Natale Domini *Londini*, cum multitudine alienigenarum. Hoc anno obiit *Alexander* Papa, cui successit *Vrbanus* 4. Hic priùs extiterat Patriarcha *Hierosolymitanus*, & post coronationē suam, auxilio cruce signatorū, fugavit exercitum *Romanorum*, quem *Manfredus* intruserat in patrimonium sancti *Petri*.

Mortuo Alexandro *Papa, successit* Vrbanus *quartus.*

1260. Hic contulit *Carolo* fratri regis *Francorum* Regnum *Siciliæ*, & ex tunc reges *Siculorum* gestare cœperunt arma Regis *Franciæ*, eo pacto, ut *Manfredum* inde expelleret, quod & factum est.

Iudæus *moritur in latrina præ superstitione.*

EOdem tempore apud *Theokesbery*, quidam *Iudæus* cecidit in latrina, sed quia tunc erat Sabbatum, non permisit se extrahi, nisi sequente die Dominica, propter reverentiam sui Sabbati, quamobrem *Iudæum* contigit mori in fœtore. Hoc anno suborta est discordia inter Regem & regni Proceres, super ordinationibus in Parlamento *Oxoniæ* constituto, & ab ipso Rege non observatis: & præcipuè quia prodigaliter & indiscretè ditabat & exaltabat alienigenas, Regno nec utiles, nec fideles. Quapropter Proceres una conspiratione, jusserunt *Willielmum* de *Valentia*, & ejusdem complices *Angliam* sine reditu vacuare, ut pleniùs infrà dicetur.

Rex Angliæ *absolvitur à juramento per Papam.*

REx autem quia juraverat cum *Edwardo* primogenito suo & Baronagio provisiones *Oxonienses* se inviolabiliter servaturum, & pœnituerat eum jam juràsse taliter, metuens quoddammodò notam perjurii, misit ad Papam secretò, rogans, ut ab hoc se juramento absolveret, quod facillimè impetravit.

Iustitiarii Herefordiæ *repulsi.*

EO tempore Justitiarii regis *Angliæ*, qui dicuntur Itinerantes, missi sunt *Herefordiam*, pro suo officio exequendo, qui non sunt admissi, allegantibus majoribus illarum partium, ipsos contra formam provisionum nuper *Oxoniæ* factarum venisse, & sic incerto negocio redierunt.

Florentinorum *clades.*

SUb eisdem diebus *Florentini* coadunati ut civitatem *Senensem* destruerent, & militibus *Manfredi*, & *Iordano* Comite, qui partem fovit *Manfredi*, vincuntur, captáq; eorum civitate, & in parte destructa, ipsi dominio subjiciuntur *Senensium* & *Manfredi*.

Bellum Hungaricum.

PEr illud tempus bellum grave commissum est inter Reges *Hungariæ* & *Bohemiæ*, pro quibusdam terris; in quo fugientibus *Hungaris*, plurimi ex eis occiduntur gladio, sed multò plures submerguntur in fluvio, quem transire oportuit fugientes. Itaq; Rege *Bohemiæ* intrante regnum *Hungariæ*, Rex *Hungariæ* terras usurpatas restituens, pacem fecit, & mediante matrimonio amicitias in futurum firmavit.

Pictavienses *ejiciuntur ex* Anglia.

EO tempore *Simon* de *monte forti*, Comes *Leycestriæ*, *Richardus* de *Clara*, Comes *Gloverniæ*, *Nicolaus filius Iohannis*, *Iohannes filius Galfridi*, multiq; Nobiles ipsis adhærentes, convenerunt *Oxoniis*, equis & armis sufficienter instructi, finaliter statuentes in animo, aut mori pro pace patriæ, aut pacis eliminare à patria turbatores. Convenerant & *Eimerus Wintoniensis* Electus, *Willielmus* de *Valentia*, cæteriq; *Pictavienses* & extranei, ad locum supradictum, stipati magna caterva satellitum & fautorum. Sed quoniam Domini vellent eos vocare ad standum judicio pro suis nequam factis, simul & communiter jurandum cum eis, ad observandum provisiones, pro utilitate regni factas, & ipsi cernerentur se tantæ virtuti impares, subire judicium formidantes, noctu fugerunt ad castrum de *Wlnesey*, quos Barones insequentes, castrum reddere, & regnum exire illicò compulerunt.

Accusantur Pictavienses *coram Papa.*

IGitur Magnates metuentes si Electus *Wintoniensis Romam* perveniret, & data pecunia suam promotionem procuraret, & sic efficacior foret ad nocendum, miserunt quatuor Milites, satis facundos, qui epistolam sigillis suis firmatam Papæ & Cardinalibus exhiberent. In qua continebantur facinora, quæ perpetraverant prædictus *Electus* & fratres ejus, de homicidiis, rapinis, injuriis, & oppressionibus variis, quibus populum afflixerant & attriverant regionis.

Anglia *liberatur ad tempus ab exactoribus* Romanis.

MAndaverunt insuper dicti Magnates viris religiosis, qui tenebant ad firmam ecclesias *Romanorum*, ne de firmis eorum eis responderent: sed dictas firmas & redditus darent suis procuratoribus, die & loco per Barones assignatis. Quòd si aliter facerent, sua incendio subjacerent, & nihilominus periculum, quod *Romanis* parabatur, ipsi in personis suis sentirent. Idem mandatum dederunt Episcopis, ne quisquam de *Romanis* & eorum redditibus interponeret, sub pœna primitus intentata. Hac provisione Baronum, quievit *Anglia* ab exactoribus ferè per triennium, donec idem *Simon* de *Monte forti* morte succubuit, martyrio, prout [illegible]ditur, coronatus.

Rex includi se facit in Turri Londinensi.

ANNO gratiæ M CC LXI. qui est annus regni Regis *Henrici* à conquæstu tertii xlv. fuit Rex ad Natale *Londini*, in turri cum Regina. Av[illegible]us [illegible] est autem quorundam nequam consiliis à pacto, quod fecerat cum Magnatibus, & palàm suam inde iracundiam prodere cogitabat. Idcircò se inclusit in Turri, & thesaurum ibi depositum ab antiquo, diruptis seris consumendum dispersit. Conduxit

insuper

insuper operarios, qui eandem turrim repararent, & firmarent, in locis maximè opportunis. Mandavit præterea civitatem *Londinum* seris & clausuris muniri per gyrum. Convocatisque singulis de civitate à duodecim annis, & suprà, fecit omnes jurare de fidelitate sibi servanda, clamante Præcone, ut quotquot vellent Regi militare, advenirent alacriter illius sustinendi pecunia. His auditis, Barones undique confluebant, cum magna virtute bellatorum: & hospitati sunt extra muros, hospitio intra civitatem illis penitus denegato.

Legatio Baronum ad regem.

EO tempore impetrata fuit palàm litera de absolutione Regia & *Edwardi* filii sui, super juramentis præstitis, prout diximus. Sed *Edwardus* illam absolutionem noluit acceptare, Rege in pertinacia persistente. Audientes Magnates Regem taliter absolutum, missis nunciis rogabant humiliter, ut communiter præstitum juramentum inviolabiliter observare vellet: & si quid displiceret, eisdem ostenderet ad emendandum. Qui nequaquam acquiescens, durè & minaciter respondit, dicens, quòd eis à conventione deficientibus, non ampliùs adquiesceret; sed unusquisque deinceps propriis defensionibus provideret. Tandem quibusdam mediantibus, eò res perducta est, ut duo eligerentur, unus pro parte regis, alter pro parte Baronum, qui tertium sibi assumerent; & auditis hinc inde querelis, utrobique pacem stabilem providerent. Sed præsens negotium usque ad adventum *Edwardi*, qui tunc in transmarinis agebat, conceditur differendum.

Conjuratio contra malos Consiliarios Regis.

EDwardus hæc audiens in remotis, ne pax per suam absentiam differretur, confestim repatriavit, ducens secum *Willielmum* de *Valentia*, de regno nuper eliminatum; qui tunc ingressum obtinere non potuit, donec præstitisset juramentum, quòd Baronum provisioni in omnibus obediret, & querelis contra eum deponendis, si necesse foret, humiliter responderet. Quum autem venisset *Edwardus*, & de vanis Regis consiliis fuisset edoctus, iratus valdè, à patris absentavit se conspectibus, adhærens Baronibus in hac parte, prout juraverat; fitque conjuratio inter eos, quòd malos consiliarios & eorum fautores adquirerent, & à Rege pro viribus elongerent. Quod Rex persentiens, confestim infra turrim *Londinensem* cum suis consiliariis se recepit: *Edwardo* filio suo cum Magnatibus foris remanente.

Imper. Bald. Constantin. ejicitur.

EO anno *Baldewinus Græcorum* Imperator, per *Græcos* & auxilium *Ianuensium*, & *Venetorum*, cum *Francis* expellitur & *Latinis*. Et sic *Græci*, recuperato Regno, Imperio quendam sibi præficiunt, quem *Palæologum* appellabant: *Baldewinus* verò fugiens, exul in *Galliis* morabatur.

Anni conclusio.

TRansiit annus iste *Angliæ* formidolosus, Regi & Baronibus inquietus, *Græcis* lætus, *Latinis* invisus; frugifer, & mediocriter temperatus.

Rex Angliæ extra turrim Lond. prodit.

ANno gratiæ M. CC. LXII. qui est annus Regis *Henrici* quadragesimus sextus, fuit idem Rex ad Natale in turri *Londinensi* cum Regina, & consiliariis sibi nec utilibus, nec fidis. Qui timentes sibi vim inferri, præmunierunt se, & intra turris claustra receperunt. Sed tandem interveniente Regina, vix quibusdam concordati Magnatibus, in pacis amplexibus invicem sunt suscepti. Quo facto, Dominus Rex audacius se extra turrim exposuit, & Domino *Iohanne Mansel* in turri dimisso, versùs Doveram properavit, & castellum intravit: aditu nec sibi negato, nec oblato. Et tunc primò Rex se sensit falsis deceptionibus circumventum, quum videret castellum illud Baronum custodia tam diligenter custoditum, tam facilè ejus ingressui patefactum. Rex autem commendavit illius castri custodiam *E.* de *Waleram*, & ad castellum de *Roffa* properavit, & quædam alia: & ubique liberum invenit introitum & exitum juxta vota.

Rex palàm resilit à juramento, fretus absolutione Papæ.

EO tempore, Rex concepta securitate, decrevit palàm à juramento resilire; tanquam absolutus à Papa ab eo, quod fecerat, sacramento. Circuivit igitur audacter per civitates & castella, volens eorum & totius Regni plenè possidere dominia; animatus quàm maximè, quòd Rex *Franciæ* una cum suis Magnatibus nuper promiserat sibi se velle succurrere manu forti. Veniens ergo *Wintoniam*, Justitiarium & Cancellarium, nuper institutos à Baronagio, suis privavit officiis, & novos creavit pro suo beneplacito voluntatis. Quo audito, Barones communiti armis atque viribus *Wintoniam* properabant. *Iohannes Mansel* hæc præsentiens, Regem clam adiit, & de periculo satis docuit; atque ad turrim *Londinensem* redire compulit festinanter. Transit annus iste frugifer satis & fructifer, fallax Anglicis & fraudulentus.

1263.
Rex & Proceres Angliæ, *se submittunt ordinationi regis* Franciæ

ANno gratiæ M.CC.LXIII. qui est annus regni Regis *Henrici* à conquæstu, tertii, quadragesimus septimus, fuit Rex ad Natale cum Regina suísque consiliariis in Turri *Londinensi*. Quo tempore elaboratum est, tam à Regni *Angliæ* Pontificibus, quàm Prælatis regni *Franciæ*, ut pax reformaretur inter Regem *Angliæ* & Barones. Ventúmque est ad illud, ut Rex & proceres se submitterent ordinationi Regis *Franciæ*, in præmissis provisionibus *Oxoniæ*. Necnon pro deprædationibus & damnis, utrobique illatis.

Rex Franciæ *dat sententiā contra Barones* Angliæ.

IGitur in crastino sancti *Vincentii* congregato *Ambianis* populo penè innumerabli, Rex *Franciæ Lodowicus* coram Episcop.& Comitibus, aliisq; *Francorum* Proceribus solemniter dixit sententiam pro Rege *Angliæ* contra Barones: "Statutis *Oxoniæ* provisionibus, "ordinationibus, ac obligationibus penitus annullatis. Hoc excepto, quòd antiquæ "chartæ regis *Iohannis Angliæ*, universitati concessæ, per illam sententiam in nullo in"tendebat penitus derogare. Quæ quidem exceptio, Comitem *Leicestriæ* & cæteros, qui habebant sensus exercitatos, compulit in proposito tenere firmiter Statuta *Oxoniæ*, quæ fundata fuerant super illam chartam. Hoc tempore Princeps *Walliæ Lewlinus*, Regis *Angliæ* adversarius, fecit cædes & rapinas in terris *Edwardi* filii Regis *Henrici*.

Redit Rex cum suis à Parlamento Franciæ.

EO tempore redierunt à *Francia*, qui Parlamento regis *Franciæ* interfuerant, Rex videlicet *Angliæ Henricus*, & Regina *Elienora*, Archiepisc. *Cant. Bonifacius*, *Petrus Herefordensis* Episc. *Iohannes Mansel*, qui Baronibus mala quanta potuerunt, non cessabant machinari. Ab eo autem tempore, factus est novissimus error pejor priore. Nempe multi Magnates à fidelitate Comitis *Leicestriæ*, qui pro justitia decertabat, perjuri recesserunt. *Henricus* filius Regis *Alemanniæ*, accepto honore de *Tikhel*, à domino *Edwardo* Regis filio sibi collato, accessit ad Consulem, dicens ei: "Domine Comes, contra pa"trem meum Regem *Alemanniæ*, & avunculum meum Regem *Angliæ*, & affines meos "non possum ulteriùs militare. Cum vestra ergo benevolentia licentiatus à vobis re"cedo: veruntamen contra vos nunquam arma portabo. Cui Consul hilariter respon"dens, ait: Domine *Henrice*, non propter arma vestra contristor, sed propter incon"stantiam, quam in vobis cerno. Ite ergo & cum armis vestris redite, quoniam ea nul"latenus pertimesco. Eo tempore *Rogerus* de *Clyfforde*, *Rogerus* de *Leiberne*, *Iohannes* de *Vallibus*, *Hamo le Estraunge*, & plures alii muneribus excæcati, à fidelitate, quam Baronibus in commune juraverant, recesserunt.

Rogerus de mortuo mari *Barones infestat*.

EO tempore *Rogerus* de *mortuo mari*, fautor partis Regiæ, insurrexit contra Comitem *Simonem*, & terras ipsius ac prædia deprædabatur. Consul autem jam sibi in amicitia copulato *Lewlino* Principe *Walliæ*, præclarum illuc misit exercitum, qui terras dicti *Rogeri* invasit, destruxit, & combussit. Eo tempore *Edmardus* castra *Humfridi* de *Bove*, videlicet *Hay*, & *Huntingdon* obsedit & cepit. Cepit etiam castrum de *Breknoke*, & universa dicto *Rogero* tradidit custodienda. Per illud tempus *Robertus* de *Ferrariis*, Comes de *Derbii*, fidus nec Regi nec Baronibus, quasi non in Baronum numero, multa mala fecit. Ducens nempe fortem exercitum, *Wigorniam* cepit, & intravit, & *Iudaismum* evertit, ibidem religiosos passim cum sæcularibus prędabatur, parca regis destruxit, & alia plura mala perpetravit, unde posteà accusatus capitur, & *Londini* carceri mancipatur. Eo tempore, *Edwardus* Regis filius, astutè cepit *Glocestriam* cum castello, & in odium Baronum, compulit eos redimere villam pro mille libris.

Acta Baronum.

ANno gratiæ M.CC.LXIV. qui est annus regni Regis *Henrici*, à conquæstu tertii, quadragesimus octavus, fuit Rex ad Natale *Londini* cum Regina, & Rege *Alemanniæ Richardo*, aliísque multis. Eo tempore *Simon* de *Monte forti*, Baronum capitaneus, prædabatur bona Regi adhærentium, & præcipuè eorum qui Reginæ attinentes per eam introducti fuerant in *Angliam*, quos alienigenas appellabant. Quidam verò de parte Baronum ceperunt Episc. *Herefordiens.* in ecclesia sua cathedrali, vocatum *Petrum*, natione *Burgundū*, & duxerunt ad castellum de *Ordeloya*, thesaurū suū inter se pariter dividentes. Deinde Duce *Simone* de *Monte forti* progreditur exercitus versùs *Gloverniam*, & obsedit castrum p dies quatuor: capiúntq; cum exiguo labore custodē illius castri *Mathiam* de *Besille* alienigenam, sed profectò strenuum militem & audacem. Qui ductus est ad Episcopum, similiter custodiæ mancipandus. Deinde processit exercitus ad *Wigorniam* & *Burgiam* sive *Salopiam*, & eas levi negotio redditas, intraverunt. Deinde proficiscitur Comes ad partes regni australes, cum Baronum exercitu.

Qui

Qui insulam *Elyensem* intraverunt in manu robusta, & totam illam patriam subjugaverunt. Rex & Regina per id tempus *Londini* morabantur. *Iohannes Maunsel* per id tempus clericus, quo non erat, ut dicebatur, in toto orbe ditior, Regis & Reginæ Consiliarius specialissimus, timens Baronum sævitiam, fugit à turre latenter. Eo tempore, captus est per Regios satellites *Henricus* filius Regis *Alemanniæ*, qui favit parti Comitis & Baronum. Interea *Edwardus* Regis filius, veniens de partibus transmarinis, munivit castrum de *Windeleshores*, copiis militaribus alienigenarum, quos secum adduxerat paulò ante. 1264.

REx autem timens ne per Baronum exercitum in turri arctaretur, mediantibus viris timoratis, paci Baronum acquievit ad tempus, & provisiones *Oxoniæ* servare promisit. Regina verò, fœminea malitia instigata, quantum potuit contradixit. Quamobrem quum se transferre vellet ad castrum de *Windeleshores* per flumen *Tamisim*, & scapham ascendisset, multitudo civitatis plebeia, ad pontem sub quo transitura erat congregata, in eam convicia & maledicta confuso clamore congessit, & jactu luti atq; lapidum ad turrim reverti coegit. Forma pacis inter regem, Comitem & Barones istis conditionibus includebatur. « Ut in primis *Henricus* Regis *Alemanniæ* filius, de custodia « liberaretur, ut castra Regis omnia per totam *Angliam* Baronum custodiæ traderentur. « Ut provisiones *Oxoniæ* inviolabiliter observarentur. Ut omnes alienigenæ infra cer« tum tempus regnum evacuarent. Exceptis his, quorum moram fidelem de regno « unanimi assensu acceptarent, ut indigenæ regno fideles & utiles, negocia regni de cæ« tero sub rege disponerent.

Concordia inita subito fracta.

HIs ita pactis, post pusillum, non obstantibus pactis, promissionibus, sacramentis, Milites quidam de parte regis, castrum de *Windeleshores* munierunt victualibus multis & armis. *Edwardus* verò Regis filius eo tempore ad castrum *Bristolliæ* venit, ubi inter milites suos & villanos suborta discordia, villani paraverunt obsidionem ponere circa castrum. Quod pertimescens *Edwardus*, *Walterum Wigorniensem* Episc. qui partem Baronum fovit, accersiri fecit, ut in ejus conductu patris curiam adire posset securus, spondens se patri & ejus consilio, ad ea quæ pacis erant, efficaciter suadere. Profectus igitur cum Episcopo, quum appropinquaret castro de *Windeleshores*, ingressus est illud. Quod suspectum habens, Episcopus malè tulit.

Castrum de Windeleshores munitur.

ADerat tunc Comes *Simon*, volens castrum obsidere, cui occurrit *Edwardus* circa villam de *Kyngestone*, offerens pacis tractatum eidem. Sed Comes fretus consilio præfati *Walteri* Episcopi, *Edwardum* suo frustratum proposito, & redire volentem, prohibuit, & detinuit. Sicq; redditum est castrum de *Windeleshores* Comiti, concessa custodibus ejus ad recedendum cum suis omnibus quò volebant libera facultate. Alienigenis autem & volentibus trans mare redire, salvus datur conductus. Eo tempore *Lewlinus* Princeps *Walliæ*, Comiti *Simoni* confœderatus, Comitatum *Lestriæ* & *Marchiam* ejus interim devastavit, duóq; castra *Edwardi*, *Diffard* & *Gannok* diruens, ad solum complanavit. Post hæc, Parliamentum *Londini* convocatur. In quo dum multi qui parti Comitis priùs adhæserant, ad partem se regiam contulerunt. Inter quos præcipuus erat *Henricus* de *Alemannia*, *Richardi* regis *Alemannorum* de prima uxore filius. Potestas Regia cœpit aliquantulum respirare. Deniq; Rex *Doveriam* accedens, satagit castrum illud de manu Comitis extorquere, sed frustratus intento, decessit.

Castrum de Windeleshores Comiti S. redditur.

C*Arolus* Comes, in perpetuum urbis *Romanæ* eligitur Senatorem. Cui Papa *Vrbanus* regnum *Siciliæ*, usq; ad quartum hæredem contulit, eo pacto ut illud auferret *Manfredo*. Eo tempore *Henricus* Rex, *Oxoniam* veniens personaliter orationis gratia, sanctam adiit *Fredeswidam*, quod nullus regum *Angliæ* ante ipsum audere præsumpsit, non « veritus superstitiosam opinionem illorum, qui putant illicitum *Anglorum* regibus « villam intrare, ultionem in illos virgine exercente. Ad quem quum advenisset filius « ejus *Edwardus*, coadunato exercitu disposuit Barones in manu valida propulsare. Ejecit primò clerum de *Oxonia*, & interim *Londinenses* Justitiarios regis, & Barones de scaccario capientes, carceri manciparunt. Rex verò habens secum illustres Principes, *Richardum* germanum suum regem *Alemanniæ*, ac filium suum *Edwardum*, *Willielmum* de *Valentia*, fratrem uterinum, clarissimos quoq; milites, *Iohannem Comyn* de *Scotia*, cum multitudine *Scotorum*, *Iohannem* de *Baliol*, dominum *Galwydiæ*, *Robertum* de *Brus*, dominum *Rallis*, *Rogerum* de *Clifforde*, *Philippum Marinium*, *Iohannem* de *Rallibus*, *Rogerum* de *Leyburne*, *Henricum* de *Percii*, *Philippum* de *Basset*, *Rogerum* de *mortuo mari*,

Papa Vrbanus Regnum Siciliæ Comiti Carolo confert.

cum

1264. cum exercitu progrediens, villam *Northamton* obsedit. Quam dominica in passione, fracto muro, intravit, cœpitq; in illa milites vexilliferos quindecim. Videlicet *Simonem* juniorem, *Willielmum* de *Ferrariis*, *Petrum* de *monte forti*, *Baldewinum Wake*, *Adam* de *novo Mercato*, *Rogerum Bertrandi*, *Simonem filium Simonis*, qui primò vexillum contra Regem erexerat. *Beringarium* de *Watervilla*, *Hugonem Gebion*, *Thomam Maunsel*, *Rogerum Boteveleyn*, *Nicolaum Wake*, *Robert*. de *Neweinton*, *Phil*. de *Driebii*, *Gribaldum Paunsenent*: quos omnes transmisit ad diversa castra, sub arcta custodia conservandos. Capti sunt insuper milites minoris gradus circiter quadraginta, scutiferique non pauci.

Acta Regis & Baronum.

PErrexit inde Rex versùs *Notingham*, Maneria Baronum, ubiq; tam incendio, quàm gladio vastans, auctusq; est regalium numerus vehementer. Comes *Simon* his auditis, pergit *Londinum*, & paratis machinis, decrevit expugnare urbem *Roffensem*, quam Comes *Iohannes* de *Warenna* tunc tenuit, & defendit. Cujus quum partem primam, unà cum ponte cepissent, *Simoni* & suis nunciatum est, Regem venire *Londinum*: propter quod omissa obsidione, in ejus occursum celeriter redierunt. Rex autem declinans à civitate *Londinensi*, cepit castrum de *Kyngestone*, quod erat Comitis *Glovernia*, profectusq; *Roffam*, quosdam qui in obsidione remanserant, fugavit, plurimis interfectis. Deinde cepit castrum de *Tunbridge*, & in eo *Glovernia* Comitissam. Quam tamen liberam abire permisit, Relictâq; ad custodiam militia competenti, perrexit *Winchelesciam*, ubi *Portuenses* ad pacem recepit: ultraq; profectus, pervenit usq; *Lewes*. Receptusq; est ipse in Prioratu, & filius ejus in castro, ubi dum esset, scripserunt ei Barones literas hujus tenoris:

Litera Baronum ad Regem Angliæ.

"EXcellentissimo domino suo *Henrico*, Dei gratia illustri Regi *Anglia*, domino *Hybernia*, Duci *Aquitania*, Barones & alii fideles sui, Sacramentum & fidelitatem Deo, & sibi observare volentes, salutem & debitum cum honore & reverentia famulatum. Quum per plurima experimenta liqueat, quòd quidam vobis assistentes, multa de nobis mendacia vestræ dominationi ingesserunt, mala quantum possunt, non solum nobis, sed etiam vobis & toti regno vestro intentantes. Noverit excellentia vestra, quòd salutem sanitatemq; corporis vestri, totis viribus & fidelitate vobis debita, volumus observare, inimicos non solùm nostros, sed etiam vestros, & totius regni vestri juxta posse gravare proponentes, illis, si placet, supradictis, non credatis. Nos verò fideles vestri semper inveniemur, & nos Comes *Leicestria*, & *Gilbertus* de *Clara*, ad petitionem aliorum pro nobis ipsis signa apposuimus. Datum, &c. Hanc epistolam contemnens rex, ad bellum totis affectibus inardescit, rescribens eis hanc literam diffiduciationis, sub hac forma.

Responsio Regis ad præmissas literas.

"HEnricus Dei gratia, Rex *Anglia*, dominus *Hybernia*, dux *Aquitania*, *Simoni* de *monte forti*, *Gilberto* de *Clara*, & eorum complicibus. Quum per bellum & perturbationem generalem in regno nostro jam per vos suborta, nec non incendia, & alia damna enormia, appareat manifestè, quòd fidelitatem nostram nobis non observatis; nec de securitate corporis nostri in aliquo curatis: eò quòd Magnates & alios fideles nostros nostræ fidei constanter adhærentes, enormiter gravâstis, & ipsos pro posse vestro gravare proponitis, sicut per literas vestras nobis significatis, nos ipsorum gravamen nostrum proprium, & eorum inimicos nostros reputantes. Quum tamen præcipuè prædicti fideles nostri, pro fidelitate sua observanda, contra infidelitatem vestram, nobis viriliter assistant, de vestra fidelitate non curamus nec amore, & eorum inimicos diffidamus. Teste me ipso, apud *Lewes*, duodecimo die Maii, Anno regni nostri quadragesimo octavo. Rex *Alemannia*, & *Edwardus* filius regis nomine suo, & aliorum regi adhærentium, scripserunt dictis Comitibus, & complicibus in hac forma:

Litera Regis Alemanniæ R. *ad Barones* Angliæ.

"RIchardus Dei gratia Rex *Romanorum* semper augustus, & *Edwardus* illustris Regis *Anglia* primogenitus, cæteriq; Barones omnes & Milites prædicto regi *Anglia* constanter adhærentes fide sincera & opibus, *Simoni* de *monte forti*, *Gilberto* de *Clara*, ac cæteris universis ac singulis perfidiæ suæ complicibus. Ex literis vestris, quas illustri Regi *Anglia* domino nostro transmisistis, accepimus nos esse diffidatos à vobis, licèt hujusmodi verbalis diffidatio, fuerit in nos realiter antè manu hostili rerum nostrarum incendiis, & bonorum nostrorum depopulationibus prosecutione probata. Nos igitur, vos omnes, à vobis universis & singulis, tanquam hostes publicos ab hostibus diffidatos, certiores facimus, quoniam deinceps personarum vestrarum, & re-

"rum

"rum dispendiis, ubicunq; nobis ad hoc facultas fuerit, totis viribus insistemus. Et hoc "quod falsò nobis imponitis, quòd nec fidele, nec bonum ipsi domino Regi damus "consilium, nequaquam verum dicitis. Et si vos, domine *Simon* de *monte forti*, vel *Gilebertus* de *Clara*, hoc idem in curia domini regis volueritis asserere, parati sumus vobis "securum, ad veniendum ad dictam curiam, procurare conductum, & nostræ innocentiæ veritatem, & utriusq; vestrum, sicut perfidi proditoris, mendacium declarare, per "aliquem nobilitate & genere nobis parem. Omnes nos contenti sumus prædictorum "dominorum sigillis, ultra D. Regis Romanorum, & domini *Edwardi*: datum ut "priùs.

Barones iterum petentes pacem repelluntur.

MIserant autem Barones pacis mediatores ad regem, *Henricum Londinensem*, & *Willielmum* de *Cantilupo Wigorn.* episcopos, offerentes pro damnis per regnum factis per eos triginta millia librarum, salvis in omnibus statutis *Oxoniæ*. Sed rex *Alemanniæ*, qui nullam videre pacem voluit, indignatus quàm maximè quòd in eum Barones insurrexerant, & ejus bona diripuerant, reclamavit, & pacem tunc temporis perturbavit. Quum rediissent, qui missi fuerant, nunciaverunt partem adversam bellum finaliter expectare. Igitur Comes *Simon* totam noctem illam ducens insomnem, more solito vacavit divinis officiis & orationibus, suos ad purè confessiones faciendas exhortando. *Willielmus* etiam de *Cantilupo Wigorniensis* Episcopus, omnibus absolutionem impendens, jussit ut in remissionem peccatorum pro justitia illa die viriliter decertarent, promittens omnibus taliter morientibus, ingressum regni cœlestis. Certificati ergò de bello, manè ante Solis ortum exeunt villam de *Flexnemge*, ubi magna pars totam noctem pernoctaverat. Quæ villa distabat à villa de *Lewes* per sex milliaria. Ante præsentem expeditionem, Comes *Simon* de *monte forti*, *Gilebertum* de *Clara* cinxit gladio militari.

Stratagema Simonis de monte forti.

QUumq; propinquassent villæ de *Lewes* ad locum vix duobus milliariis distantem à villa, *Simon* cum suis ascendit montem, & currum suum in medio sarcinarum & summariorum suorum ibidem posuit, vexillumq; ex industria desuper impositum strictissimè collocavit, in gyrum armatis plurimis collocatis. Ipse verò cum exercitu suo, partes collaterales tenuit, & rei eventum præstolabatur. In quendam currum introduxerat quatuor cives *Londinenses*, qui in ejus proditionem quum pernoctaret in *Hothewerke*, conspiraverant paulò antè. Hæc autem fecit ad cautelam. Ordinatis igitur prudenter agminibus, cruces albas in pectore & in dorso jussit insuere super arma, ut ab hostibus cognoscerentur, & demonstrent se pro justitia dimicare. Ipso die manè Baronum exercitus satellites regis, qui pro quærendo victu sibi & pabulum egressi fuerant, repentè invadit, & plurimos morti tradit.

Bellum Baronum Angliæ contra Regem.

REx igitur certificatus de adventu Baronum, cum suis mox progreditur vexillis explicatis, præcedente eum signo regio, nuncium mortis prætendente, quod Draconem vocavit. Cujus exercitus in tres partes divisus erat. Primæ aciei præfuit *Edwardus* regis primogenitus, cum *Willielmo* de *Valentia*, *Penbrochiæ*, & *Johanne* de *Warenna* *Sutherejæ* & *Suthsexiæ* Comitibus. Secundæ, Rex *Alemanniæ*, cum filio suo *Henrico*. Tertiæ verò, rex ipse *Henricus*. Baronum verò exercitus in quatuor acies divisus erat. Quarum primæ, *Henricus* de *monte forti*, cum Comite *Herfordiæ*. Secundæ, *Gilbertus* de *Clara*, cum *Johanne filio Johannis* & *Willielmo* de *monte Canisii*. Tertiæ, in qua erant *Londinenses*, & *Nicolaus* de *Seygrave*. Quartæ, ipse Comes *Simon*, cum *Thoma* de *Pelvestou* præfuerunt. *Edwardus* igitur cum acie sua tanto impetu in hostes irruit, ut eos retrocedere cogeret, quorum multi submersi sunt, ut fertur, ad numerum militum sexaginta, *Londinenses* mox in fugam versi sunt. Quorum sanguinem *Edwardus* sitiens pro materno opprobrio, quod dudum suæ intulerant genetrici, eos prosequitur ad quatuor milliarium spacium, cædem gravissimam inferendo, per cujus absentiam multum minuebatur robur regale. Interim multi potentes de regis exercitu, videntes vexillum Comitis super montem, & putantes eum esse ibi, illuc properant, & cives illos *Londinenses* repente trucidant, nescientes eos fuisse suæ partis fautores. Comites interim & *Gilbertus* de *Clara*, nullatenus quiescentes, feriunt, sternunt obvios, & morti tradunt, summo conamine gestientes capere Regem vivum. Corruerunt ergo plurimi de parte regis. *Johannes* comes de *Warenna*, & *Willielmus* de *Valentia*, & *Guido* de *Liziniaco*, omnes fratres regis uterini, *Hugo Bigot*, & circiter trecenti loricati, Baronum ferocitatem considerantes, terga verterunt. Capti sunt igitur Rex *Alemanniæ Richardus*, *Robertus* de

Brus,

1265. *Brus*, & *Johannes Comin*, qui adduxerant *Scotos* illuc. Rex etiam *Henricus* dextrario suo sub se confosso, reddidit se Comiti *Simoni* de *monte forti*. Qui mox in Prioratu, apposita custodia est reclusus. Perempti sunt illic eo die multi Barones de *Scotia*, peditibus, qui cum eis venerant, grandi numero jugulatis. Capti sunt præterea *Humfridus* de *Boun* Comes *Herefordiæ*, *Johannes filius Alani*, Comitis *Arundelliæ*, *Willielmus Bardolfe*, *Robertus* de *Tateshalle*, *Rogerus* de *Somercy*, *Henricus* de *Percye*, *Philippus Basset*. Ceciderunt autem ex parte Regis Justitiarii, *Williemus* de *Wilton*, & *Fulco filius Warini*, alter percussus gladio, alter submersus in fluvio. Ex parte Baronum ceciderunt, *Radulphus Hernigande* Baro, & *Willielmus Blundus*, vexillarius Comitis. Ex utraq; parte dicuntur ad quinq; millia cecidisse.

Barones cupiunt de pace cum Rege tractare.

EDwardus autem cum suis commilitonibus, reversus à cæde *Londinensium*, ignorans quid patri suo contigisset, villam circuens pervenit ad castrum de *Lewes*, & cùm patrem suum non invenisset ibidem, ingressus est Prioratum de *Lewes*, ubi & patrem reperit, & gesta cognovit. Barones interim insultum dederunt ad castrum, sed cùm inclusi sese viriliter defenderent, subtrahunt se Barones. *Edwardus* verò, cognita castrensium audacia, plurimùm animatus est, unde recollectis suis, voluit iterum præliari. Quo comperto, miserunt Barones pacis mediatores, promittentes se in crastino velle de pace tractare cum effectu. In crastino discurrentibus inter partes fratribus *Prædicatoribus* & *Minoribus*, sic actum est, ut feria sexta sequente, *Edwardus* & *Henricus* pro patribus suis Regibus *Angliæ* & *Alemanniæ* se Comiti *Simoni* tradiderunt, sub spe pacis & quietis, ita ut cum deliberatione tractaretur, quæ provisionum & statutorum essent pro utilitate Regni tenenda, & quæ delenda, & quod hinc inde captum absq; ullo precio redderetur. Sabbato sequenti, Rex omnes, qui ei adhæserant, licentiavit ad propria, scripsitq; de voluntate Comitis *Simonis*, his qui erant in munitione de *Tunbridge*, quòd redeuntes ad sua, Baronibus non nocerent. At illi, hoc non obstante, armati procedentes, cùm audissent *Londinenses*, qui de bello fugerant, apud *Croydon* receptos, illuc properantes, plurimis eorum peremptis, spolia abstulerunt. Exinde tendebant *Bristollum*, ubi usq; ad liberationem *Edwardi* in præsidio remanserunt. *Edwardus* autem castellum *Walingeford* mittitur conservandus.

Miseria & calamitas Angliæ.

TOtus annus iste cum quinq; mensibus & duobus septimanis, asperitate belli inhorruit. Et dum quilibet sua castella defendere studuit, quisq; vicina depopulabatur, agros vastans, abducens pecora, ad defensionem castellorum, nec etiam ecclesiis aut cœmiteriis deferebatur. Domus insuper pauperculorum ruricolarum, usq; ad stramentum lectorum rimabantur & expilabantur. Sed & licèt Comes præcepta dedisset sub pœna decapitationis, ne quis in sanctam ecclesiam, vel cœmiterium deprædaturus intrare præsumeret, nec religiosis viris, vel eorum famulis, manus violentas inferret; nihil hac industria ferè profecit, nempe nec Episcopi, nec Abbates, nec ulli religiosi de villa in villam progredi potuerunt, quin à vespilionibus prædarentur.

Anni universalis descriptio.

TRansiit annus iste frugifer, benè temperatus, & sanus, sed in cunctis eventibus *Angliæ* dispendiosus, propter bellum commune, propter Regum captionem, propter rerum communium & privatarum, flebilem direptionem.

Acta Simonis de Monte forti.

ANNO gratiæ MCCLXV. qui est annus regni Regis *Henrici* à conquæstu tertii quadragesimus nonus, Rex detinebatur in custodia *Simonis* Comitis, cum Rege *Alemanniæ Richardo* fratre suo germano, & *Edwardo* filio suo primogenito, aliisq; quibusdam Nobilibus concaptivis. Comes autem *Simon* Regem *Angliæ* & filium ejus *Edwardum* eductum à *Walingfordia* secum, tam anno præterito, quàm præsenti, circumduxit, quousq; castra terræ fortiora omnia occupâsset. Et ex tunc ad tractandum de pace, secundùm formam præmissam, difficiliorem se exhibuit, eò quòd regem & regnum totum habuit in sua potestate. Deniq regem *Romanorum* in Turri *Londinensi*, *Edwardum* verò & *Henricum*, Regum filios, in castro *Doveriæ* sub custodia posuit, regem *Angliæ* jugiter secum ducens. Qui tamen quocunq; locorum pervenit, honorificè & regaliter est susceptus, Comite illi omnimodam reverentiam exhibente.

Quæ acta fuerint in Marchia Walliæ.

INterim Milites inclyti, & in armis strenuissimi multi, scilicet *Rogerus* de *mortuo mari*, *Iacobus* de *Andeliaco*, *Rogerus* de *Leiburne*, *Rogerus* de *Clifforde*, *Haimo le strange*, *Hugo* de *Turbivile*, cum aliis pluribus, indignè ferentes regem, regiamq; sobolem sic tractari, unanimi contra Comitem *Leicestriæ* insurgunt consensu. Ad quorum compescendam audaciam, Comes *Simon*, associato sibi *Leolino* Principe *Walliæ*, castrum *Herefordiæ* intravit,

intravit, illicq; *Edwardum* captivum de *Doveria* transtulit. Deinde castrum Comitis *Herefordiæ*, quod *Hay* dicitur, recuperavit, & castrum de *Ludelowe* cepit, devastandoq; terras *Rogeri* de *mortuo mari*, progreditur versus *montem Gomeri*, ibiq; facta est pax inter Comitem *Simonem*, & prædictos Nobiles, obsidibus ab eis datis. Deinde Comes ad partes Australes progreditur, ut occurreret militiæ, quæ de partibus *Gallivaniæ* in subsidium regis dicebatur ventura. 1265.

Missus Legatus à Papa excommunicat Barones.

EO tempore *Urbanus* Papa turbationi regni *Angliæ* compatiens, Legatum misit Dominum *Sabinensem* Episcopum, Cardinalem; qui *Angliam* intrare non valens, navigio *Quinq; portuum* mare occupante, quosdam Episcopos ex *Anglia* ad se primò *Ambianos*, deinde *Boloniam* evocavit. Quibus sententiam excommunicationis, & interdicti, auctoritate Papali in civitatem *Londinensem*, & *Quinq; portus*, omnesq; pacem regis *Angliæ* turbantes, fulminatam, publicandam, exequendamq; commisit. Dissimulaverunt nihilominus Episcopi negocium, de cujus causa non satis certa, diversi variè opinantur.

Discordia inter Simonem & G. de Clara.

HOc anno, dum adhuc *Edwardus* filius regis in castro *Herefordiæ* in custodia teneretur, suborta est discordia inter Comitem *Leicestriæ Simonem*, & *Gilbertum* de *Clara*, occasione subscripta. Comes *Leicestriæ* non est contentus, regem *Angliæ* à se captivum detineri, verùm castra regia in ditionem propriam accepit, disponens pro libito suo regnum totum. Et, quod præcipuè offendebat, proventus regni, redemptionesque captivorum, emolumentaq; alia, quæ inter eos æqua sorte, secundùm conventionis formam, debebant dividi, sibi soli totaliter vendicabat. A filiis quoq; in superbiam erectis, contemptim videbatur haberi, qui eo tempore fecerant acclamari torneamentum apud *Dunstapliam*, contra Comitem *Gloverniæ*, quò accesserunt *Londinenses*, & infinita multitudo militum et armatorum. Quod quum didicisset pater eorum *Simon*, increpavit præsumptionem, firmiter injungens, ut ab incœptis desisterent; comminando, quòd nisi parerent ejus jussioni, eos in tali loco poneret, ubi nec Solis, nec Lunæ beneficio fruerentur. Audiens hæc Comes *Gloverniæ*, ultra quàm credi potest, incanduit, et multi qui parati fuerant ad torneamentum prædictum, durè ferebant se frustratos proposito, maximè propter expensas, quas fecerant ad negocium memoratum, improperantes et dicentes de Comite, quòd ridiculosum erat, quod alienigena præsumebat sibi totius regni dominium subjugare. Augebat indignationem *Gilberti*, quòd idem *Simon* requisitus et rogatus fuerat, ut Regem *Alemanniæ*, quosdamq; captivos alios, per ipsum *Gilbertum* et suos in bello captos, sibi redderet. Qui *Simon* breviter respondit eidem, ob quas causas amicitia pristina in odium est conversa, in tantum, ut nec juramenti consideratio, nec aliqua devotio dictum *Gilbertum* deinceps potuit pacificare. Defendens quippe omnes *Gilbertus* Milites nobiles de *Marchia*, quorum suprà facta est mentio, quos jam Comes *Simon* edicto publico Regnum evacuare jusserat, accersitos fœdere jungit. Auxerunt eorum societatem *Iohannes* de *Warenna*, *Surreiæ* et *Suthsexiæ* Comes, *Willielmus* de *Valentia*, Comes *Penbrochiæ*, qui in Occidentales partes *Walliæ* per mare devecti, *Penbrochiæ* applicuerant. Igitur Comes *Simon* Regem secum ducens, *Herefordiam* proficiscitur, collectâq; manu valida, prædictos Milites potenter opprimere disponebat. Interim per quosdam elaboratum est Prælatos, ut Comites *Leicestriæ* & *Gloverniæ* ad pristinam ducerent unitatem; sed nihil proficere potuerunt. Circa tempus præsens, dum hæc aguntur, *Edwardus* Regis filius, in castro *Herefordiæ* detentus sub custodia, permittitur spaciandi gratia à custodibus extra urbem in quodam prato equorum cursu se exercere. Qui tentatis pluribus, & currendo fatigatis, tandem quendam electum sumebat dextrarium, quem ascendens urgensq; calcaribus, custodibus valedixit. Transitóq; flumine, quod *Wer* dicitur, cùm duobus Militibus, & quatuor scutiferis, propositi sui consciis, versùs castrum de *Wigmor* dirigit iter suum. Custodes verò eum insequentes, cùm vidissent vexilla Dominorum *Rogeri* de *mortuo mari*, & *Rogeri* de *Clifford*, *Edwardo* in saltis præsidium occurrentium, delusi *Herefordiam* revertuntur. Hæc autem acta sunt in vigilia *Trinitatis*, consilio & industria Militum prædictorum.

Acta Simonis & Edwardi.

EDwardus igitur à custodia liberatus, magno exercitu coadunato, multis ad eum confluentibus, Comitatus *Herefordensem*, *Wigorniensem*, *Salopiensem*, *Cestrensem*, suæ parti confœderavit, cum pagis et villis, civitatibus et castellis. Villam aliam *Gloverniæ*, quam Comes nuper obtinuerat, expugnavit et cepit, fugientibus ad castellum custodibus qui fuerant in eadem. Qui post dies quindecim, reddito castro, et præstito juramento,

1265. mento, quòd contra *Edwardum* arma de cætero non portarent, liberi dimittuntur. Comes verò *Leicestriæ*, castrum *Momenite*, quod Comes *Gloverniæ* nuper ceperat, et munierat, coactis ad deditionem custodibus, ad solum prostravit. Ingressusq; terram ejusdem Comitis, scilicet *Glomergenciam*, habuit sibi obvium in succursum Principem *Walliæ*; qui uniti pariter, omnia vastaverunt incendio atq; cæde. Interim verò *Edwardus* audiens, quod multi de parte Comitis *Simonis* ad castrum de *Kenelworthe* confluxerunt, adunato sibi Comite *Gloverniæ*, serò de *Wigorniæ* illuc tendens, citatóq; gradu subitò superveniens, cepit Comitem *Oxoniæ*, cum militibus vexilliferis circiter tredecim, antequam castrum essent ingressi, in quo se jam receperat *Simon*, Comitis *Simonis* filius. *Simon* autem Comes *Leicestriæ* semper habens regem in sua comitura, de Australi *Wallia* reversus, in festo Sancti *Petri* ad vincula venit ad Manerium *Wigorniensis* Episcopi, quod *Kemesloia* dicitur, & ibidem in crastino morabatur. *Edwardus* verò de *Kemworthe* rediit *Wigorniam*, quę à prædicto manerio distat miliariis tantùm tribus. Cujus adventu cognito, *Simon* cum Rege in ipso noctis crepusculo discedens, in oppido quod *Evesham* dicitur, fato substitit infœlici. In crastino namque, qui erat dies inventionis Sancti *Stephani*, *Edwardus* movens se à *Wigornia*, transito fluvio, juxta oppidum, quod dicitur *Clinemam*, Comiti viam versùs filium suum, qui erat in crasto de *Kenworthe*, filiiq; ad patrem, interclusit. In crastino verò appropinquavit oppido *Eveshamiæ*, ex parte una, veneruntq; ex duabus partibus aliis, Comes *Gloverniæ* cum acie sua, & *Rogerus* de *Mortuo mari* cum sua turma. Ita Comes *Leicestriæ* undiq; conclusus, necesse habuit, ut vel se spontaneè dederet, vel cum istis prælio decertaret. Feria ergò tertia, quæ Nonis Augusti contigit, occurrerunt ambo exercitus in campo extra oppidum spacioso, ubi gravissimo conserto prælio, cœpit pars Comitis succumbere, qui aggravato super eum pondere prælii, ibidem cecidit interfectus. In hora mortis ejus fiebant tonitrua & fulgura, & tanta obscuritas, ut plurimos ducerent in stuporem. Ceciderunt cum eo in illa pugna Milites vexilliferi duodecim, videlicet *Henricus* filius ejus, *Petrus* de *Monte forti*, *Hugo* de *Dispensariis*, Justitiarius *Angliæ*, *Will.* de *Mandevilla*, *Radulph. Basset*, *Walt.* de *Crepingge*, *Will.* de *Eboraco*, *Robertus* de *Treger*, *Thomas* de *Hostelee*, *Ioh.* de *bello campo*, *Wido* de *Balliolo*, *Rogerus* de *Roulee*; aliiq; minoris gradus in multitudine magna scutiferorum, & peditum, maximè *Wallensium* numero expressivo. Sicq; labores finivit suos, vir ille magnificus *Simon* Comes, qui non solùm sua, sed se impendit pro oppressione pauperum, assertione justitiæ, & Regni jure. Fuerat utiq; literarum scientia commendabilis, officiis Divinis assiduè interesse gaudens, frugalitati deditus, cui familiare fuit, in noctibus vigilare ampliùs, quàm dormire. Constans fuit in verbo, severus in vultu, maximè fidus in orationibus religiosorum, ecclesiasticis magnam semper impendens reverentiam. Beato *Roberto* dicto *Grossum caput*, *Lincolniensi* Episcopo adhærere satagebat, eiq; suos parvulos tradidit nutriendos. Ipsius consilio tractabat ardua, tentabat dubia, finivit inchoata, ea maximè, per quæ meritum sibi succrescere æstimabat. Qui quidem Episcopus dicitur injunxisse sibi in remissionem peccatorum, ut hanc causam, pro qua certavit usq; ad mortem, sumeret; asserens pacem ecclesiæ *Anglicanæ* gladio materiali non posse firmari, & constanter affirmans, omnes pro ea morientes martyrio coronari. Dicunt quidam, quòd Episcopus aliquando manum ponens super caput primogeniti dicti Comitis, dixit ei. « *O fili charissime, & tu, & pater tuus ambo moriemini uno die, unoq; mortis genere, pro justitia tamen & veritate.* Fama fert, quòd *Simon* post mortem multis claruit miraculis, quæ propter metum Regum, in publicum non prodierunt.

Edwardus *jubet sepelire peremptos.*

EDwardus potitus victoria lachrymabili, Monachis illius loci mandavit post prælium, ut corpora defunctorum, & maximè majorum, decenter humare curarent. Interfuit autem personaliter exequiis *Henrici* de *Monte forti*, quem pater ejus Rex de sacro fonte levavit, & ipse secum nutritum à puero familiariter dilexerat. Ante prædictum prælium, ut quidam dicunt, quum *Simon* aggressus fuisset villam de *Evesham*, habens secum Regem, & vidisset ordinem adversariorum prudenter & astutè dispositum, ait suis: « Per brachium Sancti *Iacobi* (sic enim jurare solebat) isti sapienter accedunt, nec à seipsis, sed à me modum istum didicerunt. Commendemus ergò Deo animas, quia corpora nostra ipsorum sunt. Hortabatur autem *Hugonem* de *Spencer*, *Radulphum Basset*, & alios, ut fugerent, & se servarent ad tempora meliora. Sed ipsi, illo moriente, vivere recusabant. Mortuo verò caput amputabant, pedes & manus detruncabant, contra disciplinam ordinis militaris, cujus caput uxori *Rogeri* de *Mortuo mari*, in castro *Wigorniæ*

1265.

Wigorniæ commoranti, præsentatur. In præsenti bello, Dominus Rex extitit vulneratus, & morti penè vicinus, jaculo in eum ex improviso dijecto. Triumphatis hostibus, Rex potestati regiæ restitutus, de consilio filii victoris *Wintoniam* Parliamentum convocavit, in nativitate Virginis gloriosæ. Ubi inito consilio, civitatem *Londinensem*, ob suam rebellionem, privavit suis privilegiis & libertatibus antiquis. Capitaneos etiam factionis contra regem, juxta voluntatem ejus plectendos, jubet carceri mancipari. In festo verò Sancti *Edwardi*, omnes, qui contra Dominum regem cum Comite *Simone* steterunt, exhæredavit. Quorum mox terras rex illis, qui sibi fideliter adhæserant, contulit, pensatis meritis singulorum. Exhæredati verò coadunantes se, passim deprædationes & incendia exercebant. Qui exhæredati præcipuè extiterant, erant *Simon* & *Guido*, filii Comitis *Simonis* de *Monte forti*. Uxor verò Comitis libera cum tota supellectile sua, ducatu *Edwardi*, natale solum petiit, nullatenus reversura.

Acta apud S. Albanum.

EO tempore villa *Sancti Albani* tam diligenter muniebatur, tam firmiter claudebatur seris & repagulis intus & foris, propter belli formidinem, ut omnem aditum transire volentibus, & præcipuè equitibus, denegaret. Eo tempore *Gregorius* de *Stok*, Constabularius *Hertfordiæ*, invidens animositati *Albanensium*, jactitabat se villam intraturum cum tribus garsionibus, non obstantibus repagulis, & quatuor de melioribus villanis captos *Hertfordiam* secum abducturum. Et ut propositum adimpleret, villam intravit, ineptos discursus ubiq; faciens, oculos huc & illuc dirigens, tanquam magnum aliquod perpetraturus. Tandem garsionibus suis dixit: Videte quomodo ventus stat. Mox quidam carnifex, putans quòd villam cremare vellet, dixit: Docebo te quomodo ventus stat, confestimq; dedit illi alapam tanta vi, ut in terram caderet ad pedes. Deinde comprehensum cum garsionibus suis, annulis ferreis & compedibus innodarunt. Et manè amputatis capitibus à carnificibus, ea fixerunt super longos palos, ad quatuor extremitates villæ ponentes. Rex autem, quum hæc audisset, amerciavit villam ad centum marcas, qui statim pecuniam persolverunt.

Cometa insolitus.

HOc anno apparuit Cometa tam notabilis, ut nullus tunc videns, viderit talem priùs. Ab Oriente enim cum magno fulgore surgens, usq; ad medium hemisphærii versus occidentem omnia perlucide pertrahebat. Et licèt in diversis mundi partibus multa fortè significaverit, hoc tamen unum pro certo compertum est, ut cùm plusquàm per tres menses duraverit, ipso priùs apparente, Papa *Urbanus* infirmari cœpit, & eadem nocte, qua Papa moriebatur, Cometa disparuit. Obiit autem *Parisiis*, & ibidem sepultus est. Cui successit *Clemens sextus*, natione *Provincialis*, qui primò uxorem habens & filios, famosus fuit Advocatus, & Consiliarius regis *Francorum*. Mortua verò uxore, propter vitam bonam, scientiamq; laudabilem, primò asseritur *Podiensis* Episcopus, deinde Archiepiscopus *Narbonensis*. Tandem ad Cardinalatum assumptus, fit Episcopus *Sabinensis*, qui cùm à Papa *Urbano* Legatus missus fuisset in *Angliam*, pro pacis reformatione, absens electus est in Papam. *Thomas* de *Aquino*, & *Bonaventura* claruerunt hoc tempore *Parisiis*. Doctores eximii, frater *Thomas* de *Aquino*, inter *Prædicatores*, & *Bonaventura* inter *Minores*.

Clemens sextus Papa.

Quinquaginta pradones à rusticis perempti.

EO tempore quinquaginta viri fortes, gladiis, arcubus, & sagittis muniti, intraverunt cellam sanctimonialium beati *Ægidii* de *Bosco*, prope *Sanctum Albanum*, qui bona muliercularum diripientes, & quædam enormia perpetrantes, onusti præda recesserunt. Cumq; versùs *Dunstapliam* iter arripuissent, venit quidam post tergum eorum vociferans, & cornu sonans. Ad cujus sonitum tota patria vicina concurrit, dictumq; est eis: " Isti Prioratum de *Bosco* spoliaverunt, & ibidem multa fecerunt. Mirum dictu, mox omnes tanquam elingues effecti, inutiles facti sunt ad se defendendum, nec est inventus unus ex illis, qui manum erigere posset ad evaginandum gladium, vel ad arcum tendendum, ita desævit ultio divina in eos. Percussi sunt ergo & perempti à Ruricolis penè omnes, cæteris, qui se absconderant, fame pereuntibus inter sepes.

Carolus frater Regis Francorum in Regem Siciliæ coronatur.

EOdem anno *Ottobonus* tituli *Sancti Adriani* Diaconus, Cardinalis, à Domino Papa *Clemente* Legatus in *Angliam* destinatur. *Carolus* frater regis *Francorum*, *Romam* navigio devectus, à Domino Papa *Clemente* in regem *Siciliæ* coronatur. Multitudo *Gallicorum* cruce signata, contra *Manfredum*, habens capitaneos *Guidonem Altisiodorensem* Episcopum, & *Robertum* filium Comitis *Flandriæ*, & *Bocardum* Comitem *Rindemiensem*, in subsidium *Caroli Romam* venit.

1266. *Cædes* Wallensium.

HOc anno Dominica ante bellum *Eveshamia*, multitudo *Wallensium Somersetiam* deprædatura, Capitaneum habens *Willielmum* de *Berklee*, Militem nobilem, sed malefactis famosum, apud *Mumbered* juxta castrum de *Dumfire* applicuit. Quibus occurrens custos castri, dictus *Adam Gurdun*, plurimos occidit gladio, plurimosq; cum eorum capitaneo compellens in fugam, submergi coëgit.

Rex parat se ad expugnandum Simoné *juniorem.*

CIrca festum S. *Luciæ*, Rex convocavit exercitum apud *Northamtonam*, ut *Simonem* de *Monte forti* juniorem, cæterosq; Nobiles illi adhærentes impeteret, in insula *Axiholm* latitantes. Tunc religiosi servitium militare debentes, plurimum affligebantur. Et quia longum foret tribulationes singulorum hîc inserere, de vexatione nostrę ecclesiæ, *S.* videlicet *Albani*, pauca dicemus. Abbas S. *Albani* ad locum prædictum suos transmisit milites, quos ducebant Archidiaconus & Camerarius ejusdem loci, ut dictos milites Domino Regi præsentarent. Cumq; ibi moram fecissent ferè per sex hebdomadas cum viginti equis dispendialem, Dominus Rex pro quolibet milite xl. marcas exegit. Et hoc non solum à nostra ecclesia, sed ab aliis religiosis servitium militare debentibus tantum petiit, qui fidem facere pro militibus voluerunt.

Annalis conclusio.

TRansiit annus iste fructifer, sed rapacitate prædonum infamis, *Angliæ* exitialis, propter Nobiles & fideles peremptos, *Scotis* infaustus, propter suorum ruinam in hac terra, *Wallicis* flebilis, propter suos pecudum more necatos.

Simon *junior se submisit quibusdam arbitris.*

ANNO MCCLXVI. qui est annus regni Regis *Henrici*, à conquæstu tertii, quinquagesimus, fuit Rex ad Natale cum Regina, & Rege *Alemanniæ*, & *Ottobono* Legato, exercituq; formidabili, apud *Northampton*, ubi discurrentibus viris bonis & redeuntibus circa pacem reformandam inter Regem & *Simonem* juniorem, *Simon* se submisit arbitrio Legati & Regis *Alemanniæ* avunculi sui, & *Philippi Basset*, salvis sibi vita, & privatione membrorum, & perpetua incarceratione excepta. Sicq; acceptis obsidibus, apud *Northamptonam* se Regis præsentiæ præsentavit. *Simon* venit ad Regem, quò cùm pervenisset, procedens Rex *Alemanniæ* coram Rege *Angliæ*, *Simoni* dę vitæ suæ salvatione regratiabatur, dicens, quòd apud *Kenelworthe* fuisset occisus eo tempore, quo *Simon* pater ejus ceciderat, nisi hujus *Simonis* ope fuisset ereptus: tam durè mortem Domini sui castellani ferebant. Ob quam causam, *Simon* modò susceptus est à Rege in pacis osculo, & obtinuisset plenitudinem gratiæ Regiæ, nisi invidia Comitis *Gloverniæ*, & quorundam aliorum sævitia obstitisset. Tractatum est ibi igitur, ut *Simon* "castrum de *Kenelworthe* Regi redderet, & regnum exiret, percepturus annis singulis " de fisco Regio quingentas marcas, donec pax in *Anglia* arrideret. Sed qui in castel-" lo erant, has conditiones durè ferentes, castrum nec Regi, nec ipsi *Simoni*, qui illuc " sub conductu venerat, reddere voluerunt, dicentes, se nullam à *Simone* suscepisse ca-" stri custodiam, sed à Comitissa paulò antè à Regno expulsa, nec ullo viventi de resignatione proposuerunt, nisi ipsimet Comitissæ, & in sua præsentia, respondere. Accessit ergò Rex cum exercitu ad obsidendum castrum. Custodierunt tamen castrum per dimidium annum, contra Regem, & Regis exercitum. Sed tandem, pro penuria victualium, redditum est castrum Regi, vita, membris, & supellectili necessaria his, qui tenuerant illud, salvis. Et mirum, quòd Rex taliter indulsit eis, quum ipsi patriam deprædati fuissent, & illud castrum, in medio Regni constitutum, contra regem tenere ausi fuissent, & paulò antè cursorem regis apprehendissent, & sibi manum amputâssent, ac Domino regi ex parte exhæredatorum ridiculosè misissent.

Exhæredati capiunt Ely *insulam.*

INterim dum rex intentus esset circa obsidionem castri de *Kenelworthe* cum toto suo exercitu, exhæredati scientes alias partes *Angliæ* militari copia destitutas, discurrunt vastantes, & prædas agentes circa *Cantabrigiam* & *Huntindoniam*. Tandem insulam de *Ely*, in vigilia sancti *Laurentii* intraverunt, ubi constituti, diebus singulis circumjacentem provinciam prædabantur, insulam victualibus instaurantes. Episcopus *Elyensis* ad regem veniens nunciaturus hoc infortunium, indignanter receptus est, & ei casus iste à pluribus imputatur. Citantur tamen Comitatuum communes, ad eos vallandos, & eorum egressum impediendum. Sed exhæredati nihil formidinis concipientes, plebem vulgarem retroire compellunt ad villam de *Northwico*, quosdam dirigunt ad prædas agendas, & victualia comportanda. Qui villa violenter intrata, & prædata spolia in abundantia reportantes, pari modo ingressi *Cantabrigiam*, *Iudæos*, & alios divites, quos volebant, captos secum ducebant in Insulam, pro suo arbitrio redimendos.

Eo

1267.

Lennenses volentes exhæredatos oppugnare, ab ipsis capti & cæsi.

EO tempore cives de *Lenna* accedentes ad Regem, promiserunt, si Rex illis libertates vellet reconcedere, ipsi insulanos sibi, sive vivos, sive mortuos præsentarent. Nempe & illis libertates suas Rex adimerat, sicut & aliis villis & civitatibus, quæ steterant contra illum. Qui adepti quod petierant, congregaverunt infinitam multitudinem de plebeis cum navibus armatis, balistariis, atq; sagittariis, variorumq; armorum generibus, ad eos, qui erant in Insula, capiendum. Exhæredati de eorum adventu præmuniti, vexilla fixerunt super aridam, ut qui erant in fluvio citò possent agnoscere ubi forent. Quumq; *Lennenses* eorum vidissent agmina & vexilla, cohortati sunt suos ad terram ascendere festinanter. Exhæredati verò, dimissis vexillis, fugam simulant, quasi non audentes resistere tantæ turbæ. Cives verò, quibus dolus fuit incognitus, mox undiq; & sine ordine terram ascendunt, omnes penè & singuli affectantes comprehendere fugientes. Exhæredati verò revertentes, cives & plebeios in gyrum vallant, & jugulant, & reverti ad naves cupientes, capiunt, quos verò volebant dantes internecioni. Plurimi autem in aqua perierunt, pauci *Lennam*, non sine derisionibus, redierunt.

Discordia inter Comitem Gloverniæ *&* R. *de* Mortuo mari.

EO tempore Legatus, & Comes *Gloverniæ*, & alii duodecim electi erant ad pacem componendam, qui maximè elaborabant, ut exhæredati, facta redemptione pro transgressionibus, terras suas & possessiones recuperarent. *Rogerus* de *Mortuo mari*, cum cæteris *Marchionibus*, qui terras illorum dono Regis acceperant, nimis acriter re-« sistebat; dicens injustum fore, ut terras, quas à rege pro labore & fidelitate accepe-« rant, & illi justè perdiderant, hi modò tam facilè amitterent, sine causa. Dicebatur « igitur à quibusdam, quod idem *Rog.* in mortem Comitis *Gloverniæ*, cum nonnullis, « qui similiter laborabant avaritia, conspiravit. Comes ergò ab illa congregatione, quàm citò potuit, se subtraxit. Transiit annus iste frugifer & fructifer opulenter, sed per raptores factus incolis inutilis, qui congregatam diripuerunt annonam, & pro libito vastaverunt.

Rege celebrante festum S. Edwardi, *noluit Comes* Gloverniæ *ad illud venire.*

ANNO gratiæ MCCLXVII. qui est annus regni Regis *Henrici*, à conquæstu tertii, quinquagesimus primus, fuit idem Rex ad Natale cum regina, & Legato, multisq; Magnatibus apud *Oxoniam*, ubi diligenter tractatum est de pace reformanda inter Comitem *Gloverniæ*, & *Rogerum* de *Mortuo mari*, sed nihil ad pacis negotium profecerunt. Inde rex venit *Londinum*, ad celebrandum festum sancti *Edwardi* Regis, prout moris ejus fuerat cunctis annis. Igitur multis convocatis ecclesiarum Prælatis, simul cum Baronibus, festum illud cum grandi gaudio solemnizavit. In prandió verò Legatum in sedili regio collocavit, singulis ferculis priùs appositis coram eo. Ad hoc festum invitatus fuerat Comes *Gloverniæ*, sed recusavit accedere, suspicatus sinistrum aliquod ab æmulis suis sibi in curia procurari. Tamen destinavit Regi nuncios, « quibus, ut dicitur, monebat regem, ut à consilio suo alienigenas amoveret, & provi-« siones *Oxoniæ* teneri faceret per regnum suum, & ut promissa sibi apud *Evesham* de facto compleret. Sin autem, non miraretur, si Comes ipse faceret, quod sibi utile videretur. Eo tempore Castrum *Doveriæ* redditum est *Edwardo*, in quod *Wydonem* de *Monte forti* transtulit sub custodia detinendum.

Excommunicantur Episcopi & alii, qui Simoni *faverant.*

OTtobonus Legatus, vocato concilio apud *Northamptonam*, sententiam excommunicationis tulit in omnes Episcopos & clericos, qui Comiti *Simoni* contra Regem præstiterant auxilium, vel favorem. Et nominatim, *Johannem Wintoniensem*, *Walterum Wigorniensem*, *Henricum Londinensem*, *Stephanum Cicestrensem* Episcopos: de quibus *Wigorniensis* citò post obiit viliter, Nonis Februarii, cui *Nicolaus* de *Ely*, Cancellarius Regis, successit. Reliqui verò tres præfati Episcopi, *Romam* profecti, Domini Papæ gratiam expectabant. Eadem igitur sententia, cæteros quosq; Regi adversantes publicè innodavit. Ibi etiam concessionem de decima ecclesiæ *Anglicanæ*, solvenda Regi per septem annos proximè sequentes, publicavit.

Acta filiorũ S. *de* Monte forti *post exhæredationẽ.*

PEr idem tempus, custos *Guidonis* de *Monte forti* in castro *Doveriæ* corruptus, ipsum dimisit liberum, mare transiens cum eodem. *Guido* verò partes *Tusciæ* adiens, Comiti *Rufo* adhæsit. In cujus militia quum esset famosus effectus, uxoris ejus filiam & hæredem accepit. *Simon* verò frater ejus senior, pari modo paulò antè evadens de carcere, transfugit in *Gallias*. Rex verò per id temporis in singulis civitatibus Capitaneum unum constituit; qui unà cum Vicecomite prædonum, qui plurimùm abundabant, violentias coërceret. Quo tempore *Robertus* de *Ferrariis*, Comes *Derbyæ*, apud castrum, quod *Chesterfelde* dicitur, captus est per milites

Qqqq 2 Regios,

1267. Regios: sociis, quos ad prædandum acervaverat, per fugam dispersis. Sub eisdem diebus, Miles quidam in partibus *Wintoniæ*, *Adam* dictus, cognomento *Gurdun*, exhæredatus cum cæteris, qui Comiti *Simoni* adhæserant, ad pacem Regis venire renuens, juxta viam inter villam de *Wiltone*, & castrum de *Ferneham*, (quam tunc in valle, promontoria nemorosa reddebant tortuosam, ac per hoc prædonibus optimam) cum suis recedit, patriam rapinis infestans, præcipuè terras illorum, qui parti Regiæ adhærebant. Cujus vires & probitatem *Edwardus* ex fama cognitas cupiens experiri, cùm manu forti supervenisset idem *Edwardus* eidem se ad pugnam paranti, præcepit suis *Edwardus*, ne quis inter eos impediret singulare certamen. Congressi itaq; mutuos ictus ingeminantes, pariq; sorte, neutro cedente alteri, diutiùs dimicarunt. Tandem delectatus *Edwardus* virtute Militis, & animositate inter pugnandum, consuluit ei, ut se redderet, & vitam pollicens, & fortunam. Cui Miles acquiescens, abjectis armis se reddidit *Edwardo*: quem eadem nocte *Gildefordiam* transmisit *Edwardus* Reginæ matri suæ, cum recommendatione duplici præsentandum. Quem postea hæreditati restitutum, *Edwardus* semper charum habuit, atq; fidum.

Duellum inter Edwardū *&* Adam Gurdun.

EOdem anno convenerunt apud *Conventrensem* civitatem electæ personæ, quæ unanimi decreverunt assensu, ut exhæredati pœna pecuniaria suas hæreditates redimerent ab his, qui eas occupaverant dono Regis, ita tamen, quòd hæc redemptio proventus hæreditatum in septennium non excederet, nec unius anni proventibus minor esset. Sed inter hos taxaretur terminos, secundùm quantitatem delicti. Ab hac tamen redemptione filii *Simonis* Comitis, & *Robertus* Comes *Derbiæ* (quorum exhæredationem censuerunt esse perpetuam) excluduntur. Qui autem modo prætaxato mulctandi essent pecunia, si taxatam redemptionem solvere nequirent, terras suas in manu possessorum relinquerent, quousq; de earum fructibus levaretur. Hoc anno, multitudo *Saracenorum*, per mare veniens in *Hispaniam*, *Christianis* intulit magnam plagam, quæ tamen posteà, non sine effusione multa sanguinis, est devicta. Eodem anno *Carolus* Rex *Siciliæ* ante *Beneventum* pugnavit cum *Manfredo*, eumq; devicit, & occidit, & ibi triumphum obtinuit gloriosum. Eodem anno *Godefridus* Archiepiscopus *Eboracensis*, diem clausit extremum. In cujus sedem translatus est *Walterus* Episcopus *Bathoniensis*, cui successit *Williel.* de *Buttone*, Archidiaconus *Wellensis*.

Ordinatio pro exhæredatis.

Manfredus *occiditur.*

CIrca tempus istud rex citari fecit Comites & Barones, Archiepiscopos, Episcopos, & Abbates, omnésq; communiter militare servitium sibi debentes, ut apud *Sanctum Edmundum*, equis & armis sufficienter instructi, convenirent, ad impetendum eos, qui contra pacem regiam occupaverant insulam *Elyensem*. Comes autem *Gloverniæ*, cæteris mandato parentibus, in confinio *Walliæ* congregans exercitum copiosum, ad inimicos suos persequendum, venire supersedit. Mittuntur ergò Legati, *Iohannes* de *Warenna*, & *Willielmus* de *Valentia*, qui illum ad Parliamentum venire monerent: sed nihil quidem profecerunt, propter id, quod ejus acceperunt patentes literas sigillo suo signatas, quòd nunquam arma portaret contra Dominum suum regem, nec contra filium ejus *Edwardum*, nisi defendendo. Inimicos verò suos *Rogerum* de *Mortuo mari*, & cæteros pro posse suo suppeditaret. Hoc, ut dicebatur, callidè confingebat, quia notam proditionis sibi imponi timebat. Abadunatis, qui ad Parliamentum citati fuerant, præter rebelles, primo principaliter rex & Legatus subscriptos articulos exigebant. "Ut omnes Prælati & rectores ecclesiarum decimas sibi concederent, de tribus annis sequentibus, & de anno proximo præterito, quantum dabant Baronibus ad custodiendum mare contra alienigenas. *Responsio.* Ad hoc responderunt, quod bellum inceptum fuerat per iniquam cupiditatem, & durat in præsens, & necessarium esset, hujusmodi petitiones pessimas præterire, & de pace regni tractare, & Parliamentum suum, ad utilitatem Ecclesiæ & regni convertere, non ad denariorum extorsionem, præcipuè quum terra in tantum destructa sit per bellum, quod nunquam, vel saltem sero, poterit respirare. *Secundus.* Item petitum est, ut ecclesiæ taxarentur per manus laicorum, justa & alta taxatione, ad valorem omnium bonorum spectantium ad easdem. *Responsio.* Ad hoc respondebatur, quod non est ratio, sed omnino contra justitiam, ut laici de decimis colligendis se intromittant, nec in hoc unquam consentirent communiter, sed tantùm ut taxatio antiqua staret. *Tertius.* Item ut Episcopi & Abbates, &c. decimam suam darent de Baroniis suis plenariè, & de laico feudo recta & alta taxatione. *Responsio.* Ad hos respondebatur, quod

Mortuo Godefrido succedit Wal. *in Episc.* Ebor. *Parliament. apud* Bury.

quòd deprædationibus sunt depauperati,& sequuti sunt Regem in expeditione,& tanta pecuniarum effusione, quòd omnino pauperes sunt effecti,& etiam terræ eorum incultæ jacebant propter bellum. *Quartus.* Item petitum est, ut Clerus communiter daret Domino regi, ad relevandum statum suum, triginta millia marcarum, propter ante dictas decimas, quas quidem Legatus vendicabat ad opus *Romanæ* curiæ, propter debita *Siciliæ*, *Apuliæ*, & *Calabriæ* contracta, in nomine domini *Edmundi* filii Regis, modo præsentis. *Responsio.* Ad hoc respondebatur, quòd nihil darent, quia omnes hujusmodi taxationes & extorsiones per Regem factæ priùs, nunquam in Regis utilitatem vel regni sunt conversæ. *Quintus.* Item petitum est, ut omnes clerici tenentes Baronias, vel laicum feudum, personaliter armati procederent contra regios adversarios,vel tantum servitium in expeditione Regis invenirent,quantum pertineret ad tantam terram, vel tenementum. *Responsio.* Ad hoc respondebatur, quòd non debent pugnare cum gladio materiali,sed spirituali,scilicet cum lachrymis & orationibus humilibus & devotis. Et quòd propter beneficia sua, tenentur pacem manu tenere, non bellum. Et quòd Baroniæ eorum ab eleemosynis puris stabiliuntur, unde servitium militare non debent, nisi certum,nec novum incipient. *Sextus.* Item petitum est,ut clerus communiter adquietaret novē millia marcarum, quas Episcopus *Roffensis Laurētius*,Episcopus *Bathoniensis Willielmus*, & Abbas *Westmonasterii Richardus*,mutuò receperunt à Mercatoribus Domini Papę in curia *Romana*, quando fuerunt ibidem,pro Regis negociis expediēdis. *Responsio.* Ad hoc respondebatur,quod nunquam consentiebant mutuationi tanti debiti,nec unquam inde sciebant,unde in nullo tenentur illud adquietare. *Septimus.* Item petitum est ex parte Papæ,ut fieret prædicatio in omni festinatione de cruce per totum regnū, ad expugnandū populum, quem curia provideret,vel ad crucem perpetuam redimēdum. *Responsio.* Ad hoc respondebatur,quod populus terræ per bellum in magna parte perimitur, & si modo cruce signarentur,pauci,vel nulli ad defensionem patriæ remanerent. Unde manifestum est, quod Legatus vellet naturalem terræ progeniem exulare, ut alienigenæ liberiùs conquirere possint terram. *Octavus.* Item dicebatur,quod Prælati tenebantur ad omnes petitiones, vellent,nollent,propter juramētū de *Coventre*,ubi juraverāt,quòd Domino regi auxiliarētur modis omnibus,quibus possent. *Responsio.* Ad hoc responderunt, quod quando juramentum fecerunt,non intelligebant de alio auxilio, quā spirituali,cōsilióq; salubri.

Legatus mittit ad exhæredatos in insula Elyensi *congregatos.*

EO tempore exhæredati latitantes in insula *Elyensi*, per nuncios Legati admoniti sunt, ut reverterentur ad fidem & unitatem sanctæ matris ecclesiæ, & obedientiam *Romanæ* curiæ, & pacem regis, secundùm formam provisam,& susciperent absolutionem de sententia in eos lata, juxta formam ecclesiæ, & ne ampliores roberias & damnationes facerent, sed & de ipsis restitutionem facerent clero & ecclesiæ. *Responsio.* Ad *primum* respondent exhæredati, quod firmiter tenent eandem fidem, quam didicerunt à sanctis Episcopis, S. *Roberto*, & S. *Edmundo*, sanctóq; *Richardo*, aliisq; viris catholicis, & quod credunt & tenent articulos fidei, qui in symbolo continentur. Euangelio quoque, & ecclesiæ Sacramentis, sicut universalis ecclesia tenet & credit, & ipsi credunt,& propter hanc fidē mori & vivere sunt parati. *Responsio.* Ad *secundum* dicunt,quod obedientiam habent ecclesię *Romanæ* sicut capiti totius *Christianitatis*,sed non cupiditatibus & exigentiis voluntariis eorundem,qui gubernare deberent eandem. Et addunt,quod prædecessores sui,quorum ipsi sunt hæredes,terrā istam conquisierunt per gladium,& ideo visum est eis,quod injustè exhæredati sunt, & hoc fit per Legatum. Unde hortantur eundē,ut istud faciat emendari. *Responsio.* Ad *tertium* dicunt,quod Legatus missus est in *Angliam*,ut pacē faceret,sed magis bellum manu tenet,quia manifestè parti regis adhæret,& eam fovet. Et in quantū sic facit, bellum sustinet. *Item* dicunt,quod forma prævisa nulla est,præcipuè quoniam Papa dederit in mandatis regi & Legato, ut nullus exhæredaretur: & ipsi quandam redemptionē providerant, quæ coæquatur exhæredationi: unde hortantur Legatum,ut hoc faciat emendari. *Responsio.* Ad *quartum* dicunt,quod primum juramentū fuit ad utilitatē regni, & totius ecclesiæ, & omnes Prælati regni excommunicationis sententiam fulminaverunt in omnes contravenientes: unde adhuc stant in eadem voluntate, & parati sunt mori pro juramento eodem. Unde hortantur Legatum,ut revocet sententiam,quam ipse tulit, alioquin appellant ad sedem Apostolicam,& etiam ad generale concilium, vel,si necesse foret ad summum Judicem. *Responsio.* Ad *quintum* dicunt, quod cùm militant pro uti-

1267.

1268.

« litate Regni & ecclesiæ, oportet eos vivere de bonis inimicorum suorum, « qui detinent terras eorum. Ideò hortatur Legatum, ut illis faciat restitui terras suas, » ut necesse non habeant deprædari. *Responsio*. Ad *sextum* dicunt, quòd multi discurrentes circumquaq; faciunt roberias multimodas ex parte Regis & *Edwardi*, & dicunt, se esse ex parte exhæredatorum, ut ipsos diffament, & se ipsos excusarent: & ideò monent Legatum, ne talia referentibus fidem tribuat, quia si quenquam in hoc scelere inter se ipsos invenirent, facerent de tali judicium sine mora.

Expostulationes exhæredatorum.

« INterim exhæredati significant Domino Legato, quòd irreverenter ejecit à Regno « quasi totius regni consilium, Episcopum *Wintoniensem*, Episcopum *Londinensem*, & « Episcopum *Cicestrensem*, viros utiq; consilio & prudentia circumspectos. Quamob« rem Regni consilium in maxima parte debilitatur, & Regnum dilabitur, quia Lega« tus bona Episcopatuum sibi usurpat, & per absentiam consilii exitium induxit status « terræ, & ideò monent Legatum, ut hæc faciat emendari. Item significant Legato, « ut moneat Regem, quòd alienigenas de consilio suo amoveat, per quos terra captiva« tur. Monent etiam Legatum, ut terræ suæ restituantur eisdem sine redemptione, & « ut provisiones *Oxonienses* teneantur, & ut obsides eis liberentur in Insulam, ut possint « eam pacificè tenere per quinquennium, donec viderint qualiter Rex omnia promissa « fecerit observari. Item significant Legato, quòd Abbatiæ & aliæ domus religioso« rum ædificatæ sunt de bonis prædecessorum suorum, quæ nunc per extorsiones & tal« liagia regis & Legati destruuntur, & ideo nequeunt fieri eleemosynæ & hospitalita« tes, sicut solebant. Ideò monent Legatum, ut hoc emendetur. Item significant Do« mino Legato, quòd ecclesiæ regni *Angliæ* collatæ sunt alienigenis, qui sunt inimici « terræ, & bona ecclesiastica, quibus naturales terræ vivere deberent, & sustentari, in « partes transmarinas asportarunt. Et ideò indignè periclitantur, non tantùm in cor« pore, sed in anima. Nam pastores non habent, nisi sacerdotes conductitios, qui pro « minori precio possunt conduci: Ideo monent Legatum, ut hoc faciat emendari. Item « significant Legato, quòd decimæ, quæ exigentur à clero, non debent dari, eò quòd « terra destructa est per regales, & per commune bellum, & terra jacet inculta, & fru« ctus nulli proveniunt, unde populus fame moritur. Rex & Legatus exasperati his responsis, anno sequenti Insulam obsiderunt. Transiit annus iste sterilis, infructuosus, *Angliæ* multis modis infaustus.

Rex Angliæ *insulam* Elyensem *obsidet*

ANNO gratiæ MCCLXVIII. qui est annus regni Regis *Henrici* à conquæstu tertii, quinquagesimus secundus, idem Rex collecto exercitu, ad obsidendam *Elyensem* insulam properavit, qui egressum & ingressum exhæredatis exclusit. *Edwardus* autem filius Regis, factis ex cratibus & tabulis pontibus in locis opportunis (prout incolæ regionis illius instruxerant) insulam cum suis militibus est ingressus, cui mox quidam se reddiderunt, aliis fugiendo dispersis. Dum hęc aguntur, Comes *Gloverniæ* Regi insidians, parato exercitu in *Wallia*, in favorem exhęredatorum *Londinum* adiit, & occurrente sibi *Ioanne Eymle* cum magna manu, complicium suorum, Civitatem faventibus Civibus, occupavit. Moxq; Legato, qui turrim pro hospitio habuit, mandavit Comes per nuncios, ut eam sibi redderet indilate. Et ut hoc maturaret eidem facere, ne quis in turri manenti victualia venderet, interdixit. Legatus, dissimulato negocio, turri discedens, prædicaturus crucem procedit ad Ecclesiam Sancti *Pauli*. Post dies paucos tumultus iste cessavit, & Comes Regi reconciliatur per mediationem *Richardi* Regis *Romanorum*, ac illustris militis *Philippi Basset*, posita pœna decem millium marcarum, si Comes in posterum aliquem tumultum commoveret.

Componit Lewlinus *cum Rege* Angliæ.

CIrca festum Sancti *Michaelis* Archangeli, Rex *Henricus* cum magno exercitu venit *Salopiam* in *Walliam* progressurus, ut Principem ejus *Lewlinum*, qui partem Comitis *Simonis* in sua præsumptione contra Regem foverat, debellaret. At ille, missis ad Regem nunciis, triginta duo millia librarum sterlingorum, pro pace habenda, Regi concessit. Sicq; interveniente Legato, restituta est Principi terra quatuor Cantaredorum, quam Rex ei abstulerat jure belli.

Mors Episcopi G. Wint.

Eo anno obiit *Ioannes Gervasii*, *Wintoniensis* Episcopus, & *Viterbii* sepelitur.

Vastata Armenia, Antiochia *capitur*.

Eo anno *Soldanus Babyloniæ*, vastata *Armenia*, *Antiochiam*, unam de famosioribus orbis civitatibus, abstulit *Christianis*, & tam viris quàm mulieribus interemptis, in solitudinem ipsam reduxit.

Anno

1269.

Regis Angliæ filii cruce signantur.

ANno gratiæ M. CC. LXIX. qui est annus regni Regis *Henrici*, post Conquæstum, tertii, quinquagesimus tertius, fuit Rex cum Regina & Legato *Ottobono Londini*. *Ottobonus* Legatus *Londinum* consilium convocavit, in quo multa statuit ad reformationem Ecclesiæ *Anglicanæ*. Et non multò post cruce signavit apud *Northamptonam* filios Regis *Edwardum* & *Edmundum*, & Comitem *Gloverniæ*, cum multis nobilibus *Angliæ* regionis. Quibus ita patratis, cum thesauro inæstimabili *Romam* reversus est.

Proclamatur pax per totam Angliam.

Eo tempore rex *Henricus* devastavit pacis inimicos per totum regnum, de Comitatu in Comitatum, qui stabilem pacem contravenientibus intentarent; ut videlicet, si quis possessiones alienas sive ovium vel boum, vel aliquid usurparet injustè, subiret sententiam capitalem.

Abactor boum captus decollatur.

Eo tempore, infausta hora, quidam de *Dunstaplia* assuetus latrociniis, edicto regali contempto, duodecim boves villanorum de *Colne* præsumpsit abigere, audacia sibi impunitatem promittente. Quem possessores insequuti sunt usque *Redburnam*, ubi comprehensum reduxerunt ad villam sancti *Albani*; accusantes eum coram Balivo Libertatis ejusdem. Balivus verò literam domini regis coram eo & turba congregata, patria lingua legi fecit, & confestim in eum virtute mandati regii tulit sententiam, qui fuit illicò decollatus.

Rex Franciæ vocat Edwardum Regis Angliæ filiũ, in socium suæ peregrinationis.

HOc anno sanctus *Lodowicus* rex *Franciæ* Nuncios speciales direxerat *Edwardo* filio regis *Angliæ*; rogans, ut ad ejus colloquium festinaret. Non segniùs *Edwardus* maturat iter, & ad regem *Francorum* transfretare curavit. Quem rex vultu suscipit hilari, & amicabiliter amplexum arctiùs osculabatur, manifestans causam, pro qua eum advocaverat. Dixit nempe, se in votis habere *Terram sanctam* repetere, eúmque desiderare Comitem, ad debellandam barbaricam rabiem *Paganorum*. Quod cùm audisset *Edwardus*, ita respondit: Nostis domine mi rex, quòd substantia *Anglicana* ferè defecit omnino, propter bellum inter Regem & Proceres; & mea substantia est nimis tenuis ad tantum negotium in præsentia talis domini peragendum. Cui mox rex *Franciæ* sic respondit: Triginta, inquit, millia marcarum bonæ legalísque monetæ tibi accommodabo, vel certè gratis dabo, tantùm meis desideriis acquiesce. Erat *Edwardus* revera vir grandis staturæ, magnæ probitatis & audaciæ, fortis insuper supra modum: rex quoque *Franciæ* reputavit se fœlicem, si talem comitem obtinere mereretur. *Edwardus* igitur non minùs cupiens tantam profectionem, quàm ipse rex *Franciæ*, annuit votis suis, & confestim impignorat *Francorum* regi *Gasconiam*; accipiens ab eo pecuniam necessariam pro itinere *Terræ sanctæ*. Reversúsque est in *Angliam*, ut à patre suo rege licentiam impetraret. Móxque patrem senem pietas commovit in lachrymas, justo tamen desiderio adquievit, & benedictionem filio suo gratanter impendit; permittens quotquot eum sequi vellent in peregrinationem, disponere se ad iter. Hac occasione cruce signatus est, ut præmittitur, à Legato.

Translatio S. Edwardi.

ISto anno, beati *Edwardi* Regis & Confessoris corpus, instante rege *Angliæ Henrico* tertio, in feretrum aureum, quod ei paraverat, solenniter est translatum. Sub eisdem diebus *Iohannes* de *Warenna*, Comes *Sutherciæ*, *Alanum* le *Souche*, Regis Justitiarium, in aula *Westmonasterii*, subortis inter eos verbis, propria manu peremit.

Conradinus aspirat ad Regnum Siciliæ.

Conradinus eo tempore, Nepos *Frederici* olim Imperatoris ex filio *Conrado*, patruo suo *Manfredo* mortuo, aspirans ad regnum *Siciliæ*, auxilio *Teutonicorum*, adjunctis eis *Lumbardis* quamplurimis atque *Tuscis*, *Romam* usque pervenit. Ubi quum Imperiali more solenniter receptus fuisset, associato sibi Senatore Urbis *Henrico* fratre regis *Castellæ*, & *Romanis* plurimis, contra regem *Carolum*, *Apuliam* manu forti intravit. Sed post durum campestre bellum, *Conradinus* cum suis terga vertentibus capitur; & cum multis de sanguine suo nobilibus, jussu regis *Caroli*, decollatur. *Henricus* autem regis *Castellæ* frater, de prælio ad castrum fugit *Cassinum*; qui postea, *Carolo* redditus carceri mancipatur.

Clemens Papa moritur.

Clemens Papa per idem tempus obiit *Viterbii*; & ibidem in fratrum *Prædicatorum* ecclesia sepelitur. Iste Papa ita vigiliis, jejuniis, & orationibus, ac aliis bonis operibus erat intentus; quod multas tribulationes, quas tunc sustinebat Ecclesia, Deus suis meritis creditur extinxisse. Quin etiam cum multi factum regis *Caroli* pro desperato haberent, tum propter multitudinem exercitus *Conradini*, tum propter totius penè regni *Siciliæ* rebellionem, in publico sermone rei eventum prædixit. Hic etiam Papa in Ecclesia fratrum

trum

1270. trum *Prædicatorum Viterbii* canonizavit sanctam *Edwigam* Ducissam *Poloniæ* viduam mirandæ sanctitatis. Defuncto Papa *Clemente*, vacavit sedes tribus annis, mensibus duobus, diebus decem.

Parliamentū apud Marleberwe *habitum.*
Annalis conclusio.

HOc anno Rex *Angliæ* in octavis sancti *Martini* Parliamentum tenuit apud *Marleberwe*, in quo de assensu Comitum & Baronum edita sunt statuta, quæ de *Marleberwe* vocantur. *Nicholaus* de *Ely Wigorniensis* postulatus & translatus est in Episcopum *Wintoniensem*. Transit annus iste frugifer & fructifer, mediocriter *Anglis* gratiosus & lætus, propter patriæ pacem redditam. Sollicitus tamen tam *Anglis* quàm *Francis*, propter apparatum versus *Terram sanctam*. *Siciliis*, *Teutonicis*, *Lombardis* atque *Romanis*, lugubris; propter bellum injustè intentatum, inconsultè motum.

Rex Franciæ *L. in terram sanctam tendit.*

ANno gratiæ M. CC. LXX. qui est annus regni Regis *Henrici* à Conquæstu tertii quinquagesimus quartus; fuit Rex ad Natale cum Regina, Regnique Principibus, apud *Eltham*. Hoc anno sanctus *Lodowicus* Rex *Franciæ*, non territus præteritis laboribus, non fractus transactis dispendiis & expensis, quas fecerat ultra mare: iteratò cum duobus filiis, adjuncto sibi Rege *Navariæ*, & quamplurimis Ecclesiarum Prælatis, & Baronibus, pro reparatione *Terræ sanctæ*, iter assumpsit. Verùm ad hoc, ut *Terra sancta* faciliùs recuperaretur, incidit ipsis, ut Regnum *Tunicum*, quod in medio consistens, non parvum dabat transeuntibus impedimentum, primitus *Christianorum* subjiciant potestati. Applicantes igitur in Regno *Tunicii*, portum, & *Carthaginem*, ad parvum redactum oppidum, juxta *Tunicum*, de facili occupaverunt. Est autem *Tunis* parva, sed transeuntibus nimis molesta: quæ suo nomine *Tunis* vocatur.

Edmundus *ducit uxorem filiam* W. de Alba Marla.

EOdem anno, sexto Idus Aprilis, *Edmundus* Regis filius duxit uxorem filiam *Willielmi* de *Alba Marla*, Comitis de *Haldernesse*, nomine *Anelinam*, quæ erat hæres paternæ hæreditatis, & etiam maternæ, ratione cujus, Comitatum *Devoniæ*, & dominium *Vectæ* Insulæ fuerat habiturus. Sed cum tota prole, mulier mortem parentum privavit. Ipso anno obiit *Walterus* de la *Wyle*, *Sarum* Episcopus. Successitq; ei *Robertus* de *Wikhamptona*, ejusdem Ecclesiæ tunc Diaconus. Per totum annum præsentem, *Edwardus* & *Edmundus*, *Henrici* Regis filii, cum multis Regni probatis militibus, arma & expensas, naves & cætera, profectioni versus *Terram sanctam* necessaria, paraverunt. Pax erat in terra, timore Regis potiùs quàm amore. Transit annus iste frugifer & fructifer satis abundanter, cunctis Christicolis desiderabilis, propter affectum Regis & Procerum, qui se devoverunt ad liberationem *Terræ sanctæ*.

Annalis conclusio.

Edwardus *proficiscitur versus* terrā sanctam.

ANno gratiæ M. CC. LXXI. qui est annus regni Regis *Henrici*, à Conquæstu, tertii, quinquagesimus quintus, tenuit Rex Natale *Londini* cum Regina & filiis, nobilibus quoque multis. Hoc anno, mense Maio, *Edwardus* filius Regis *Angliæ*, cum *Edmundo* germano suo, & quatuor Comitibus, totidem Baronibus, & aliis multis nobilibus, iter peregrinationis in *Terram sanctam* arripuit, ducens secum conjugem suam, nomine *Alienoram*. Quæ quidem *Alienora* in *Terra* illa apud *Achon*, (quæ vulgariter *Acres* vocitatur) peperit filiam: quæ *Ioanna* de *Acres* posteà vocabatur. Quæ etiam processu temporis, domino *Gilberto* Comiti *Gloverniæ* extitit conjugata. *Edwardus* igitur applicuit in *Gallia* cum classe sua. Ubi cùm cognovisset Regem *Franciæ* profectum fuisse versus *Terram sanctam*; secutus eum per mare velificando, decem dierum navigatione *Tunicum* pervenit salvus, & cum tota sua applicuit comitiva. Cui Rex *Franciæ* cum suis optimatibus gaudenter occurrit, & eum suscepit in pacis osculo reverenter.

Rex Francorum L. *moritur.*

MEnse Augusto, infirmitas quæ illo anno circa maris confinia grassabatur, in exercitum *Christianorum* nimis invaluit. Nempe apud *Tunitium*, inter majores primò moritur *Iohannes* Comes *Nivernensis*, Regis *Francorum* filius, *Albanensis* Cardinalis, & Apostolicæ sedis Legatus. Postremò, beatus *Ludovicus Francorum* Rex *Christianissimus*, in crastino sancti *Bartholomei* Apostoli, de regno temporali transiit ad æternum. Quàm fœliciter autem Rex iste vitam terminaverit, Rex *Navarræ* domino *Tusculano* per literas intimavit, nam in infirmitate sua laudare nomen Domini non cessavit. Illam orationem aliquoties inferebat: *Fac nos, quæsumus Domine, prospera mundi despicere, & nulla ejus adversa formidare.* Orabat etiam & pro populo quem secum adduxerat, ita dicens: *Esto Domine plebi tuæ sanctificator & custos.* Et cùm appropinquaret ad finem, suspexit in cœlum, dicens: *Introibo in domum tuam Domine, adorabo ad templum sanctum tuum Domine, & confitebor nomini tuo.* Et hæc dicendo, obdormivit in Domino. Cui successit in

1272.

in Regno filius ejus *Philippus*. Exercitu verò plurimùm de morte Regis desolato, supervenit *Carolus* Rex *Siciliæ*, quem Rex *Francorum*, adhuc vivens, fecerat accersiri. Et cùm multò plures viderentur *Saraceni* quàm *Christiani*; nullatenus tamen ausi sunt *Saraceni* bello generali adgredi *Christianos*. Sed per quasdam astutias multa eis incommoda inferebant. Inter alia verò, cùm regio illa sit sabulosa & tempore siccitatis maximè pulverulenta, statuerunt *Saraceni* plura millia suæ gentis hominum super quendam montem *Christianis* vicinum, ut cùm ventus flaret ad partem *Christianorum*, sabulum & arenam moventes, pulverem suscitarent, qui grandem molestiam intulit *Christianis*. Sed tandem sedato pulvere per pluviam, *Christiani*, paratis machinis, & variis instrumentis bellicis, *Tuniciam* per terram & per mare expugnare disponunt. Quod videntes *Saraceni*, pacta cum *Christianis* inierunt: concedentes, ut omnes *Christiani* in regno illo captivi, liberi demitterentur. Et monasteriis ad honorem *Christi* omnibus civitatibus illius regni fundatis, fides *Christi* per fratres *Prædicatores* & *Minores*, & per alios quoscunque liberè prædicetur. Et quòd volentes baptizari, liberè baptizarentur. Sicque solutis regum expensis, & rege *Tunicii* regi *Siciliæ* facto tributario, treugisque concessis plurium annorum, rex *Siciliæ* cum exercitu renavigare disponit. Sed cum ultio divina subsecuta est; & jam cùm reverti conaretur, absorbuit mare penè totum suum exercitum, & thesaurum allatum de *Tunicio*, & supellectilem universam.

Henricus filius Richardi *Regis* Ro. *occiditur in templo* Viterbii.

SUb eodem tempore, *Henricus* de *Alemannia*, filius *Richardi* regis *Romanorum*, petiit ab *Edwardo* consanguineo suo repatriandi licentiam: pertæsus namque fuerat peregrinationem longinquam, & cupiebat videre *Angliam* patriam pacis, & patrem suum antequam moreretur. Sed suo desiderio fraudatus est, nempe licentia remeandi impetrata, dum transire vellet per *Tusciam*, cùm apud *Viterbium* Missarum solenniis interesset, in Ecclesia sancti *Laurentii*, à *Guidone* filio *Simonis* de *Monte forti* occiditur, in ultionem viriliter paternæ mortis.

Edvardus *proficiscitur* Achon.

Edwardus verò cùm audisset vindictam magnam, quam Dominus exercuerat in regem *Siciliæ Carolum* fratrem *Lodovici* quondã regis *Francorum*, & considerasset non sine causa id accidisse, percussit pectus suum, & juravit solito juramento per sanguinem Domini, inquiens: « Quamvis omnes commilitones & patriotæ mei me deserant, ego tamen, « *Fowino* custode palufridi mei, (sic enim vocabatur curator equi sui) intrabo *Tholomaidam*, vel *Achon*, vel *Achrum*; & pactum juramenti servabo, usque ad corporis & « animæ divisionem. Quo audito, omnes *Anglici* qui affuerunt cum eo, velle proficisci promiserunt. Mox ergo vela sua direxit ad *Achon*. Quò cùm venisset, infra quartum diem ab adventu suo, fuisset, ut dicebatur, urbs reddita *Saracenis*. Tum *Soldanus Babyloniæ*, qui dictam civitatem cœperat oppugnare, cum exercitu reversus est ad propria, spe fraudatus.

Obiit Rex Romanorum Richardus.

EOdem anno *Richardus* rex *Romanorum*, frater regis *Angliæ*, quarto nonas Aprilis, apud castrum de *Merkamsted*, viam universæ carnis est ingressus. Cujus cor in ecclesia fratrum *Minorum Oxoniæ*, corpus verò in Ecclesia Monachorum *Cicestrensis* ordinis de *Hailes*, quam ipse propriis expensis construxerat, sepelitur.

Annalis conclusio.

TRansiit annus iste, frugifer, fructifer, & quietus. *Incredulis* lætus propter mortem regis *Franciæ*: *Siculis* lugubris propter interitum regis *Siciliæ*: *Anglis* indifferens ab utrisque. Obiit *Bonifacius Cantuariensis* Archiepiscopus: cui in successorem Prior eligitur Monachorum.

Edwardus *Regis* Angliæ *filius, apud* Achon *periclitatur de vita.*

ANno gratiæ M. CC. LXXII. qui est annus regni Regis *Henrici* à Conquæstu tertii, quinquagesimus sextus, fuit rex ad Natale *Londini* cum regina. Hoc anno, dum *Edwardus* regis *Angliæ* primogenitus apud *Acon* moram traheret, quidam *Admiralius Ioppensis*, natione *Saracenus* (quæ dignitas apud nos Consulatus vocatur) fama probitatis ejus illectus est in amorem viri, cui frequenter epistolas & eulogias dirigebat, per quendam *Hassatum* vel Assisinum, nomine *Anzazim*. Hic educatus sub terra fuerat à pueritia, hac de causa, ut absq; metu repentè irrueret in aliquem Principem adversariorum suæ sectæ: tanquam percepturus pro tali facto, licèt perimeretur, denuò vitam novam & gaudium paradisi. Hic ad *Edwardum* veniens vice quadam, prout sæpè consueverat, cum quibusdam literis, finxit se velle sibi quædam secreta referre. Cunctis igitur exclusis à camera *Edwardum* ad fenestram appodiantem, & aspectum extra dirigentem ex improviso, extracto cultello toxicato, vulnerat bis in brachio, & tertiò sub acella: quem mox *Edwardus* pede percussum, prostravit ad terram, extortóque de manibus ejus

1273. ejus cultello, nebulonem cum eo peremit. Sed in extorsione cultelli, violenter se ipsum in manu vulnerat, & intrante vulnera verò ejus grassante veneno, multis variis adhibitis remediis vix curantur. Dicunt quidam, quòd cùm *Edwardus* vulneratus inopinatè fuisset, & nihil ad manus habuisset, cum quo posset se defendere, arripuit tripodem quæ supportabat tabulam, & ganeonem excerebravit. Deinde convocatis suis familiaribus, infortunium demonstravit: jubens ribaldi corpus suspendi super muros civitatis, adjuncto sibi cane vivo, ut hoc spectaculo cæteris metus incuteretur. Quum autem cognovisset *Admiralius Edwardum* per nuncium vulneratum, ingemuit; quoniam tale nefas nullatenus de ejus conscientia emanavit. Proposuerat nempe, ut quidam referunt, suam sectam *Saracenicam* deseruisse, & per *Edwardum* ad baptismi gratiam convolasse. Quum igitur *Christiani* cognovissent *Edwardum* vulneratum taliter, in ultionem facti *Saracenos* invadere meditati sunt. Quod *Edwardus* fieri omnino prohibuit, ita dicens: « Inhibeo ex parte Domini, ne quis vestrum præsumat *Paganorum* exercitum quomodolibet infestare, nil violenter improperare; quoniam multi nostræ gentis ad Sepulchrum Domini sunt profecti peregrinandi gratia, qui si *Pagani* vel parvam molestiam per nos perpessi fuerint, omnes pariter *Saracenorum* manibus interibunt. Placuit cunctis hoc consilium, & non solùm *Christiani Edwardi* prudentiam collaudant, sed & increduli, & ipse Soldanus ejus sapientiam prædicabat.

Annalis conclusio.

TRansiit annus iste frugifer & fructifer, quietus, temperatus; *Anglis* sub Rege vetere, nec tristis, nec hilaris; *Francis* sub novo Rege favorabilis; & lætus *Romanis*. Ad hæc de vacatione sedis sancti *Petri*, molestus.

Theobaldus Placentinus *in Papam electus*, Gregorius *decimus appellatur.*

ANNO gratiæ MCCLXXIII. qui est annus regni Regis *Henrici*, à Conquæstu tertii, quinquagesimus septimus, *Theobaldus Placentinus Leodinensis* Archidiaconus, qui devotionis causa cum domino *Edwardo* transierat in *Acon*, in Papam eligitur, & *Gregorius* decimus appellatur. Hic in *Acon* decretum electionis suæ per fratres *Prædicatores* & *Minores*, ad hæc specialiter missos, recipiens; *Viterbium*, ubi expectabant eum Cardinales, cum celeritate accessit. Fecit autem unam ordinationem quinque Episcoporum Cardinalium, multùm laudabilem: quia valentes & honestas personas assumpsit. Hic etiam cassato electo *Cantuariensi*, Pontificatum ejusdem Ecclesiæ, retulit *Roberto* de *Kile Wardebii*, qui eodem anno à Prioratu Provinciali fratrum suorum; quem undecim annis gesserat, absolutus fuerat, & etiam ad idem officium reelectus. Erat nempe de ordine fratrum *Prædicatorum*, qui non solùm religiosę vitæ sanctitate, sed scientia & doctrina clarissimus habebatur. Nempe ante ordinis ingressum, *Parisiis* rexit in artibus; cujus in his peritiam, præcipuè quoad Grammaticam & Logicam, redacta in scriptis edocent monumenta. Post ingressum ordinis, studiosus in divinis Scripturis originalibúsque sanctorum patrum, libros *Augustini* ferè omnes, aliorúmque Doctorum plurimos, per parva distinxit capitula, sententiam singulorum sub brevibus verbis annotando. Extant tractatus ejus de *Tempore*, de *Universali*, de *octo Scientiarum*, curiosus utilísque libellus. Concessit autem ei dominus Papa, ut munus consecrationis eligere posset à quocunque Episcopo Catholico, quem ad hoc duxit eligendum. Elegit autem *Willielmum Bathoniensem*, qui fama sanctitatis inter cæteros multum efflorebat. A quo præsentibus undecim suffraganeis, Dominica prima in quadragesima *Cantuariæ* consecratur.

Roberto *de* Kile Cantuariensis *Pontificatus traditur.*

Crematur ecclesia Norwicensis *à civibus.*

HOc anno orta contentione inter cives *Norwicenses* & Monachos, instigante Diabolo tantum efferati sunt cives & communitates villæ, ut totam illam celebrem ecclesiam cum ædificiis darent flammis, excepta capella sancti *Walteri* secùs infirmarium. Nec contenti tanto facinore, vasa, libros, & jocalia, quæ flamma non tetigerat, manibus sacrilegis asportarunt, cum cuppa aurea, quæ pendebat ad majus altare, in quo corpus Dominicum ponebatur. Super qua re indignatus admodùm Rex *Henricus*, per pietatem, inquit, Domini, vadam, & videbo personaliter scelus istud, & juxta sua demerita reddam illis. Misit igitur illuc ante faciem suam Justitiarium, militem quendam dictum *Tryvet*, quem & Justitiarium fecerat de corona. Urgente autem mandato Regio horroréque facinoris, magna multitudo convicta de scelere, ad caudas equorum tracta, suspendio judicatur. Rex verò quàm citò potuit, assumpto secum Episcopo *Roffensi*, & *Gilberto* Comite *Gloverniæ*, versus *Norwicum* iter arripuit, cum non modico apparatu. Cùm vidisset ecclesiam conflagratam, & totam igne consumptam, vix potuit se à lachrymis continere. Episcopus autem *Roffensis* anathematizavit omnes, huic nequam facinori

facinori consentientes. Proximam Rex confestim condemnavit villæ communitatem in tribus millibus marcarum argenti, solvendis ecclesiæ læsæ infra terminum: ad reædificandum dictam videlicet Ecclesiam, condemnati sunt. Præterea ad restaurandum cuppam auream, de pondere decem librarum auri, & valore centum librarum argenti. Dominus *Willielmus* de *Brunham* illius Ecclesiæ tunc temporis erat Prior. Cùm Rex *Henricus* condignam ultionem *Norwicensibus* dedisset sacrilegis, *Londinum* redire decrevit. Et cùm ad Abbatiam sancti *Edmundi* Regis declinasset, gravi languore corripitur: qui eum non deseruit, usque ad vitæ finem. Dum ægrotaret autem, venerunt ad eum Comites & Barones terræ, cum Pontificibus, ut transitui interessent. Confessus est autem peccata sua humiliter, tundens pectus suum; & malam remittens omnibus voluntatem, emendationémq; vitæ promittens. Ex hinc absolvitur à Prælato, deinde devotè suscepit corpus *Christi*, & unctione delibutus extrema ecclesiæ, Dominum suppliciter adoravit: jubens debita sua solvi, & residuum indigentibus æquè partiri. Cùm hæc Rex ritè peregisset, reddidit spiritum suum Domino. Corpus autem ejus apud *Westmonasterium* honorificè traditur sepulturæ. Regnavit quinquaginta sex annos, ampliùs quantum distat à festo sanctorum *Simonis* & *Iudæ*, usque ad festum sancti *Edmundi* Pontificis, id est, viginti diebus. Duxerat autem in uxorem mulierem nobilem, filiam Comitis de *Saveye*, nomine *Elianoram*. De qua suscepit filios, *Edwardum*, qui post ipsum regnavit; & *Edmundum*, qui fuit Comes *Leycestriæ* & *Lancastriæ*, & duas filias, videlicet *Beatricem*, quæ nupsit Comiti *Britanniæ*, & *Margaritam*, quæ fuit Regi *Scotiæ* conjugata. Iste *Henricus* Rex, inchoavit novam fabricam Ecclesiæ *Westmonasteriensis*, sed non perfecit. Hic nempe Rex, quantum in actibus sæcularibus putabatur minùs prudens, tantò apud Dominum majori devotione pollebat. Singulis namque diebus, tres Missas cum nota audire solebat. Et plures audire cupiens, privatim celebrantibus assiduè assistebat. Ac cùm Sacerdos corpus Dominicum elevaret, manum Sacerdotis tenere, & illam osculari solebat.

1273.

Mors Regis Henrici tertii.

Contigit autem aliquando sanctum *Lodowicum*, *Francorum* Regem, cum eo super hoc conferentem, dicere, *quòd non semper Missis, sed frequentiùs Sermonibus audiendis est vacandum.* Cui faceta urbanitate respondens, ait: *Se malle amicum suum sæpiùs videre, quàm de eo loquentem, licèt bona dicentem, audire.*

Dictum facetum Regis Angliæ.

Erat autem staturæ mediocris, compacti corporis, alterius oculi palpebra demissiore; ita ut partem nigredinis pupillo celaret. Robustus viribus, sed præceps in factis; in quibus tamen quia fortunatos & fœlices exitus habuit, putant eum multi apud *Merlinum* fatidicum per *Lincem* designatum, omnia penetrantem.

Forma ejusdem Regis.

Finis vitæ cum fato.

Digitized by Google

Digitized by Google

ADVERSARIA, SIVE VARIANTES LECTIONES IN HISTORIA *MATTHÆI PARISIENSIS*;

In quibus, ſcilicet, liber impreſſus ita diſcrepet à Codicibus MSS. tam *Rogeri Wendoveri*, tam ipſius *Matthæi*; ut ſenſus videatur eſſe mutatus aut mutilatus.

PRÆFATIO.

Priorem Pariſienſis noſtri editionem, quàm variè cavillentur Romanæ *Curiæ Zelotæ, eruditiſſimus* D. Seldenus (*magnum* Britanniæ *noſtræ decus*) *in* Teſtimoniis *de Authore noſtro aliorum* Notiſque *ad* ea *ſuis nos edocuit. Nec profectò gratis, aut omnino ſine cauſa, (in veram licèt non inciderint) ſuſpicio aliquibus eſt ſuborta; non ſatis candidè* Matthæum *fuiſſe evulgatum.* Aſt Ubi, Quoties, Quare, & Quomodo *vel Authorem Editor reliquerit, vel de propriò inſeruerit; hallucinantur, equidem, quoties hariolentur iidem Curiales.*

Nimia certè (quod dolemus) libertate, anterioris editionis Evulgator eſt abuſus: utpote qui pluries profectò quàm decuit, ab Exemplaribus Manuſcriptis Variando; heic voces, *illic phraſes, ibi Rubricas marginales, in ſe ſuſceperit ad placitum demutare. Quot aut quanta mutarit, nos in* Variantibus *noſtris* Lectionibus *prodidimus. Sed Lectorum tædio, Bibliopolarumque lucello conſulentes; non omnia equidem ibi annotavimus: verùm ea ſola, (& forte ea omnia) quæ ſenſũ mutilare, aut aliũ ſubſtituere videbantur.*

Tot autem tantarũque in Impreſſo demutationum, tres omninò cauſas fuiſſe conjectavi. 1 *Evulgatorem, conſultò licèt eas fecerit, non eo tamen (ut obſervavi) animo, ut Authorem corrumperet, in Curiámve* Romanam *iniquiorem redderet; ſed (ſi diis placet) ut emendaret; hoc eſt, ut* emundaret, *emacularet, & omninò ut* Latiniorem *ederet. Sordere, enim, vel horrdius aliquid crepare illi videbantur phraſes aliquot, non adeò (fateor) grammaticæ, voceſque ſemibarbaræ. Pro iis, autem, ſi magis* Ciceronianas *ſubſtitueret, pulcherrimã ſane, ſe navaturum operam, egregiamque induſtriæ laudem reportaturum exiſtimabat. Scilicet! Ac ſi hoc eſſet antiquos Authores edere, & non ſeipſum potiùs Authorem conſtituere.* I.

Secunda, quòd non unum idemque per omnia conſtanter ſit perſecutus exemplar: ſed (uti & ipſemet, in Præfatione *ſua, ſatis ingenuè videtur inſinuare) heic* Cęciliani *Codicis adjutus auxilio, illic uſus* Sidneiano, *nonnulla petens ex* Aglionbyano, *multa ex* Arundelliano, *quædam (quod & ego inter conferendum comperi) decerpens ex* Hiſtoria Minore *ſive* Chronico: *imo, in una eademque ſententia, heic excerpens ex uno, ibi commiſcens ex alio* 2.

& non semel interpolans ex proprio; ex perpetuis quasi centonibus variorum, Historiam *utcunque absolvit, licèt eam sanè, non inconsutilem. Atque ista, profectò, universa, posse me exquirere atque invenire, si mihi in omnia ejus exemplaria incidisse contigisset, vix aut ne vix quidem diffiderem: quæ in meis tantummodò perquirens, frustra me fuisse aliquoties dolui.*

3 *Causam denique* Variationum *in impressis tertiam, hanc fuisse observavi. Nimirum, quòd cùm librarius qui Typographicis operis exemplar ex MS. transcripserat, abbreviaturas veterum capere omnino non valeret; ne lacunæ crebriores hiascerent in impressis, ipse evulgator (non semper tamen augurio feliciore) eas ex conjectura & pro ingenio suo, in se susceperit supplere. Atque hinc aliquando, aut sensus fœdè mutilus, aliorsum trāsvorsus, aut denique horsum vorsum divaricatus evadit.*

Sed ne gratis hominem incusasse videamur, & ut fidem simul observationis liberemus; rationes conjecturæ nostræ hic sunt propalandæ. Quod & eò libentiùs facimus, quia certiùs possumus. Ad manus enim nostras (non infausto sane sidere) devenit liber idemet ille papyraceus [a] *quo diximus operas olim fuisse usas. Quod & quaternionum signaturæ (ut barbarè jam, & cum Typographis paulisper balbutiamus) paginarumque singularum numeri directionesque, à Compositoribus olim ad oras Copiæ sive exemplaris sui notatæ, ibidem adhuc apparentes, cumque Impressi foliis exactissimè correspondentes; certissimè, & vel monaculo intuenti demostrabunt. Ad cumulum confirmationis accedit, isthacce sub transcriptoris manu testimonium.* Hoc erat primum exemplar hujus Historiæ: sed emendatum per typographum in aliquibus locis.

[a] Scilicet, à D. *Seldeno* accommodatus: qui eum bono casu viginti vel circiter ab hinc annis sibi oblatum emerat. Atque hic est ille codex quē postea vocamus *Seldenianum* vel papyraceum.

Et sane emendatum; *nam id solummodò typographo erat curæ: scilicet ut librum impressum emendaret, omnibusque numeris, ultra quàm quod in ullo uno manuscripto invenerat, correctiorem ederet. Quod & nos inter conferendum experti sumus. Nam cum papyraceus ille liber* Seldenianus, *ex MS.* Benedictini *volumine priore sit trāscriptus (quod et constantissima inter codices concordia, indicat) eum tamen non lituris solummodò interlinearibusque interpolatum deprehendimus; sed quod deleto sæpissimè aut rejecto Textu lineari &* Benedictino, *interlineares illas voces phrasesque, ex aliis exemplaribus sive ex conjectura mutuatas, per omnia Typographus sit secutus. Immò, (quod & longè sæpiùs accidit) ubi nullæ omnino inveniantur hujusmodi interlinearia, etiam & ibi relinquitur Textus* Benedictinus, *subroganturque alia. Quod necesse est inter imprimendum fuisse perpetratum, & ab eo qui editioni præerat, qui munus Correctoris (ut vocamus) preli in se suscepit.*

Adjicio, cum in eodem trāscripto ad annum 1189 *finientem, hujusmodi in ora libri reperiatur annotatio.* Hucusque Codex *Edwardi Aglonbye:* Quæ sequuntur ex libro *W. Cecil* militis. *Et iterum post finem primi capitis anni* 1199. Huc usque ut in libro impresso, fol. 262. *utrobique tamen fefellit fidem inscriptio, quia utrobique impressus quamplurimū variet à transcripto.*

Quid prior præstitit Evulgator, jam satis diximus: restat etiam ut laboris

ris propositique nostri, te (Lector) conscium faciamus. Equidem, prima nobis fuit cura, editionem anteriorem sequi: secunda, ex Variantibus *nostris* Lectionibus, *correctiorem reddere. In eam rem, supellectilem undique comparavimus librariam. Ex Bibliotheca igitur viri inlustris* Thomæ Cottoni *Baronetti,* Roberti *filii;* Rogerum *mutuavimus* Wendoverum: *quem totum tibi (Lector) præstare, sibique sua reddere, unicè optabamus. Quod & fecimus. Hunc pluris equidem æstimavimus, quàm ullum ipsius* Parisiensis *exemplar; ejusque cautiùs vestigia pressimus: cujus utpote Textum, per omnia secutus sit (ut debuit) ipse* Matthæus *: nempe, si illa excipias pauca, quæ* Wendovero *vel iste dempserit, vel inseruerit: quæ & à nobis invenies observata.*

Ab eadem etiam Bibliotheca instructissima, ipsius Matthæi *accepimus exemplar unum: cum quo & per omnia contulimus Impressum. Ex Bibliotheca insuper* Benedictina *(armario profectò totius* Britanniæ *MSS. Codicibus refertissimo) collationes etiam aliquot recepimus. Dixi* aliquot, *non potui dicere* omnes *: quia exemplaria illa* Benedictina *nancisci omninò non potuimus. Horum tamen utcunque defectum, nobis supplevit Transcriptum* Seldenianum; *usque Annum, nimirum,* 1188 *finientem. Et quoniam cum Anno* 1250 *nos deserat* Cottonianus; *Annum* 1251 *cum* Chronico *Regio contulimus: quod in eo anno satis benè cum Impresso libro concordabat. Sed quod iste liber* Chronicorum *in annis sequentibus tribus variabat, contractiorque erat, eos cum Codice* Benedictino *curavimus conferendos. Qui cum & ipse sub annum* 1254 *desinat, reliqua* Matthæi *nostri cum* Chronico *Regio contulimus. Continuationis* Rishangerinæ *duo omninò vidimus exemplaria: ad finem scilicet* Chronici, *sive Historiæ minoris, & Transcripti* Guilielmi Lambardi *compacta.*

Et ubi nunc conserventur exemplaria MSS. non in alium finem jam prodidimus, nisi ut elegantiùs ex iis (si fortè in proximo seculo) altera editio adornetur: immò, ut & nos ipsi, sicubi fidem, volentes, fefellerimus, faciliùs redargueremur, publicarùmque turpiùs teneremur injuriarum.

Sed quoniam in Chronicorum, Historiæque Minoris *incidimus mentionem, & de eis liceat judicium ferre. Liber iste* Chronicorum *non alius certè est, quàm totius* Historiæ Majoris *à Conquæstore* Willielmo *usque ad obitum* Matthæi Parisiensis *relimatio abbreviatioque. Opus ipsissimum est* Matthæi *nostri: in quo multa (ferè & ubique) contraxit, non pauca dispunxit; in eorùmque loco, non pauciora (scitu sanè dignissima) reposuit. Specimen igitur ejus tibi impræsentiarum dedimus. Et sanè liber iste quo usi sumus numericus, quin ad* Matthæum *aliquando pertinuerit, vix aut ne vix quidem est dubitandum. Immò, & quòd ab eodem* Sanct-Albanensibus *suis dono sit donatus, epigraphe demonstrat: eaque ab eademmet manu rubricatis literis exarata, quam & in Libro* Vitarum Additamentorumque *invenimus. Equidé & ab eodem Librario conjicio descriptam (vel certè à quopiam contemporaneo, & Cœnobii ejusdem) qui &* Vitarum *erat Amanuensis. Sane & à* Sanct-Albanensibus *postquam deperditus esset, pro suo vendicatum, & illud testatur* Lincolniensis *Episcopi chirographum, quod*

 in

in Notis *reperies* Seldenianis. *Postea pertinuit iste Liber ad Baronem* Lumleyum: *deinde ad Comitem devenit* Arundelianum: *& est ille ipse Liber quem anterioris Præfatio editionis*, Historiam *indigitat* Minorem. *Nunc dierum in Archivis Bibliothecæ Regiæ ad* Sancti Jacobi, *inter Cimelia reconditur. Hoc ipso (neque enim in Bibliotheca Regia*, Historiæ Majoris *ullum tunc temporis extiterat exemplar manuscriptum) usus est doctissimus* Isaacus Casaubonus [a]. *Hujus, denique, se aliud vetustum vidisse exemplar testatur* Willielmus Lambardus: *scilicet, penes* Matthæum Cantuariæ *Archiepiscopum; ex quo illam conjicio transcriptam fuisse* Historiam Minorem, *quæ nunc in Bibliotheca* Benedictina, Cantabrigiæ *reservatur.*

[a] Vide Præfat. ejus ad Exercitationes.

Restat jam, ut de Historia Minore *hæc pauca moneamus. Et sanè librum taliusmodi nunquam conscripsit* Parisiensis: *neque altera, reverà, est* Historia Minor, *nisi Liber* Chronicorum. *Hallucinantibus verò occasionem præbuit Transcriptum (nunc* Cottonianum) *olim* Willielmi Lambardi; *& ille egregius equidem inter nostrates, ante annos aliquot, Antiquarius. Transcripto titulus est*, Matthæi Paris Historia Minor. *Et iterum, ipsius* Lambardi *manu*, Historia rerum ab octo primis post Conquisitionem Angliæ Regibus gestarum: Matthæo Parisiensi Authore. *W. Lambarde.* 1565. *Et tertiò*, Hujus Libri duo tantummodò vidi vetusta exemplaria: quorum alterum penes *Henricum Arundeliæ* Comitem est; alterum verò, penes *Matheum*, *Cantuariæ* Archiepiscopum. *W. L. Et quarto.* Et advertendum est, quod hoc exemplar non est ad verbum transcriptum; sed ea quæ ad historiam *Angliæ* pertinent, summa fide, & ferè verbatim traducuntur. Cætera (forinseca cum sint) ut plurimùm levi præteriit pede Scriptor; nonnunquam etiam planè omisit. *W. Lambarde. Cum autem vidissent aliqui, huic libello titulum* Historiæ Minoris *præfigi; quem tamen & simul observarunt, libro fore breviorem* Chronicorum: *opus sanè diversum, & quasi tertiam* Matthæi *elucubrationem sunt omnino suspicati. Hujus nos tamen in Titulo nostro mentionem fecimus, ne ignorantes ignorantiæ nos aut negligentiæ redarguerent; quasi* Historiam Minorem *omnino non vidissemus.*

Atque hæc habuimus quæ de utrisque Editionibus *moneremus: liceat et pauca in* Adversaria *nostra cum* Notis *et* Emēdationibus *quæ* Variantibus Lectionibus *subjunximus, præfari. Et sanè tā brevibus* Adversariis, *longiorē præmisisse* Præfationem, *satis (agnosco) fuisset indecorum. Justis equidem Observationibus & perpetuis, Authorem totum illustrasse, mecum aliquando decernebam. Sed propositum ut persequerer, non passi sunt importunitates aliorum. Tantum enim me accelerarunt Bibliopolæ, ut* Adversaria *maluissent esse nulla, quàm pauca. Ast brevia utcunque sint, nollem tamen ut jam scripta, inedita supprimentur. In specimen enim ut essent ista* Spicilegia *volui, quid in Authore hoc nostro edendo requireretur; & qua fide ac diligentia eum Ego edidisse proposueram.*

Tua tempora, Lector, ulteriùs non moror. In publicum commodū ut omnia cedant, animæ meæ publicæ est optio. Valere jam te jubet, qui

Tuus totus est,
WILLIELMUS WATSIUS.

Dabam LONDINI, ex ædibus meis. *Maii* 15. 1640.

VARIANTES LECTIONES
EX MANUSCRIPTIS CODICIBUS
EXCERPTÆ.

Vbi, Litera W. *codicem denotat* Wendoverianum : B. *librum Collegii* Benedictini *sive* Corporis Christi *in celeberrima Academia* Cantabrigiensi : C. Cottonianum. O. *omnium illorum trium concordiam.* R. Chronicon, *in Bibliotheca Regia ad Sancti* Jacobi. & Ce. *deniq; Codicis illius* Ceciliani *partem, quæ in Transcripto continetur* Seldeniano.

PAg. 6. *l.* 35. viris peremerunt *W.* B. viris suorum peremerunt.
l. 42. navibus, *O.* cogonibus.
l. 2. appropriavit, *R.* apporriavit.
Pag. 7. *l.* 44. Egelwinus, *O.* Eilricus.
P. 8. *l.* 11. nam quia è vita sine, *B. deest* è vita.
l 43. (factam sibi rebellem) *desunt à W. ut & ea quæ sequuntur, l.* 45. & 46. simul & pauperiorem.
l. 52. *ab* eodem anno *usq; ad finem paginæ, desunt* à C. & W. *in* B. *tamen in margine, sed aliâ manu.*
P. 9. *l.* 2. qui *Hildebrandus* vocatus ante fuerat, *desunt* à W. & *in* B. *aliâ manu, in marg.*
l. 21. Angliæ consulatum. *O.* Estangliæ.
l. 7. habeant. *B. deest.*
l. 18. cremant corpus. *B.* cremant, laici corpus.
l. 56, &c. Per idem tempus *Robertus, &c. ad* pater filio. *pag.* 10. *l.* 1. W. *sic* : Per idem tempus *Robertus Willelmi* Regis filius cui idem Rex antequam Angliam subjugaret Normanniam dederit coram *Philippo* Rege Francorum, nempe quia pater filio. *B. sic* : Filius cui idem Rex antequam Angliam subjugaret Normanniam dederat coram *Philippo* Francorũ Rege, nunc quia *p.*
l. 5. Gerberai. *R.* Archenbrai.
P. 10. *l.* 10. laicali se foro immiscuit. *B.* ad laicare sedit judicia.
l. 19. nisi antea. *B.* antequam.
l. 21, &c. Episcopo, ut super exactione *ad* consultius responderi, *B.* Episcopo super exactione præmissa ut possent inde habere colloquium quatenus habita deliberatione sibi quivissent consultius respondere.
l. 24. short red, &c. W. C. **sort red, god red, slea yow the Bissop**, B. **sort red god red. slea toe the Bissop.**
l. 26. Tine, *B.* Thyne.
l. 39. Albani *deest* à B. C.
l. 51. quasi ex causa, *B. C.* quasi justa ex causa, *W.* juxta, *malè.*
l. 57. Radolphum, *O.* Hunc.
Pag. 11. *l.* 2. Imperator autem, *B.* Imperatæ tamen, *C.* & *W.* Imperator tamen.
l. 10. ditionis *deest ab O. qui habent* illis.
l. 23. decertans, Regem, *B.* congreditur ubi Regem *sic* & W. C.
l. 38. quot agri, *O.* quot acræ.
l. 40. inquiri, quem censum *ad* redderent, *O.* inquiri de urbibus, castellis, villis, vicis, fluminibus, paludibus, silvis quem censum redderent.
l. 46. In cujus sedem. W. R. v. Ar. inthronizatur, *O.* Cujus *Wibertus* Ravennensis urbis Archiepiscopus in sedem Apostolicam inthronizatur.
l. 49. Illi autem qui contra sentiebant, reclamantes, asserebant, *B. C.* Illis autem qui contra sentiebant reclamantibus asserunt. Reclamantibus *deest* à W.
Pag. 12. *l.* 1, &c. ab omnibus promiscuè, sive per fas sive per nefas, *B.* de quibuscunque aliquam poterat invenire causam justè sive injust., *sic* C. & W.
l. 8. Cervum vel capreolum, *ad* legibus, *B.* Qui Cervum caperet vel capreolum oculi eruebantur ei : nec fuit qui murmuraret, *sic* C. & W.
l. 10. Denique *deest ab O.*
l. 10. ut ubi aut vel, *O.* ut ubi ante vel.
l. 11. veneratio ibi, *O.* veneratio nunc ibi.
l. 12. & id genus, *O.* & omne genus.
l. 20. modica illi data esset, *O.* modica erat.
l. 21. sede, *B.* sequi, *malè.* C. *W.* sedi.
l. 23. tamen *deest in* B. & W.
l. 25. *B. deest* Remigius, *sed* C. W. *habent.*
l. 26. proditione aliquando, *O.* proditione fuit aliquando.
l. 27. sed famulus suus, *B.* sed quidam famulus ejus, *sic* & C. W.
l. 28, autem *deest ab* O.
l. 29. & B. *deest.*
l. 35. celebratent. Cœnobiumque, *O.* celebrarent constituit. Cœnobiumque.
l. 41. filia, *O.* filiam, *malè.*
l. 41. in uxorem *deest ab* O.
l. 43. *deest* paterna à *W. B.*
l. 43. in Angliæ regnum, post mortem patris sui, non successit, *O.* Anglia post mortem patris sui caruit.
l. 45. Rex magnificus, *O. Richardus* magnificus, *rectè.*
l. 46. Sylva, *O.* foresta.
l. 50. Beccensis Comitis, *O.* Blesensis Comitis.
l. 52. quartæ & quintæ, *Alphonso Galiciæ* Regi desponsatæ, nomina. *B.* quartæ quæ Haraldo post Anglorum Regi promissa fuerat, ut prædiximus, & quintæ quæ *Aldefonso Galiciæ* Regi jurata nomina.
l. 53. castitatem adeo respuit, *ad* quidvis posse, *O.* castitatem adeo respexit ut publice diceretur ipsum in fœmina nil posse.
Pag. 13. *l.* 1. dicitur *deest ab* O.
l. 4. Clemens, cui post paucos dies defuncto, *O.* Clemens paucis diebus & eo defuncto.
l. 11. præoccupaverunt idem corpus cives, *O.* præoccupaverunt eos cives.
l. 15. ejusdem, *B.* quadragessimo quinto à depositione ejusdem, *C.* septuagesimo quadragesimo quinto.
l. 20. Imprimis autem *ad* passim divulgabat, *O.* Itaque scatebat omnis Gallia ejus doctrina, per egenos scholares, quos quotidianis stipendiis sustentaverat, divulgata.
l. 24. detexit, *B. W.* detersit, *C.* decrescit.
l. 25. citra controversiam, *O.* sine retractatione.
l. 26. utpote *deest ab* O.
l. 28. apud ripam maris *deest hoc loco : sed mox ut patebit sequitur in* O.
l. 29. Walweij, O. Walweuij.
l. 30. nepos longitudinem, *O.* nepos, super ripam maris, longitudinem.
l. 31. vir militia & omni civilitate nobilissimus, *O.* vir in militia & in omni civilitate famosissimus.
l. 35. à bello, quod in Regem *Francorum* cogitabat, *B. C.* ab inimicitiis cum Rege *Francorum* contractis : *sed* contractis *deest* à W.
l. 37, &c. sed cum post partum *ad* oblaturus, *O.* sed cum post sese partum purificatutus ad Ecclesiam exierit, centum millia candelas cum eo veniam oblaturus.
l. 39. Convitiis Rex irritatus, *O.* Rex convitiatus.
l. 41. *deest* armis, *ab* O.
l. 41. conterit & omnia depopulatur, *O.* omnia conterit, omnia populatur.
l. 43. solari nitebatur, *O.* mitigaret, *deest* solari.
l. 43. mediantem, *B.* maritimi, *C.* maritum, *W.* maantum.
l. 45. vestalibus *deest ab O.*
l. 46. Rex, suos invitavit, &c. *usque ad* incurrit, *O.* Rex dum

suos

suos incitat ut ignibus adjiciant pabulum prope flammas accedens ignium calore & autumnalis æstus inæqualitate, morbum incurrit.

l. 50. decumbit lecto, *O.* excipitur lecto.

l. 53. Angliam, *&c. usque ad* legavit, *O.* Angliam *Willielmo Rufo*; possessiones maternas cum thesauris, *Henrico* legavit.

Pag. 14. *l.* 4. Ex *Francia* bellum gerebat, *O.* in *Francia* rebellavit.

l. 5. utiliorem sibi, *&c. usque ad* interesse, *O.* utilius sibi ducens in posterum, quàm paterni corporis exequiis interesse.

l. 6. ex liberis, *O.* ex liberis omnibus.

l. 6. qui & militi *deest* & *ab O.*

l. 8. quo ejusdem calumniam compesceret centum, *O.* minacem militis calumniam compescens.

l. 9. Porro *Willielmus* in *Anglia*, O. Porrò in *Angliam Willielmus*.

l. 14. in Regem, *deest ab* O.

l. 15. *obtinuit.* Ad quod non parvum adminiculum *Lanfrancus* attulit, eo quòd, *O. suscepit.* Accessitque etiam favori ejus Archiepiscopus *Lanfrancus* eo quod.

l. 19. postea, *B. deest*, *W. C.* veruntamen.

l. 21. Christianos invadentes, & ab *Alfonso* Rege *Galaciæ*, *O.* in Christianos efferati mox ab *Aldefonso* Rege *Galiciæ*.

l. 27. (*Roberto* nepote suo in Ducatu *Normanniæ* confirmato.) *O. Robertum* nepotem suum in Ducatu *Normanniæ* confirmasset.

l. 29. & omnia, *O.* sed cum omnia.

l. 29. geri vidisset, *O.* disponi videret.

l. 30. & multos in suam sententiam pertraxit, *B.* & multos eodem susurro, *C. W.* & multos eodem susurro in *Anglia* maculavit.

l. 32. nutritum, tam, *B* nutritum affirmat, tam.

l. 33. hinc brevi futurum, *B.* in brevi asserit futurum.

l. 36. eadem pro virili promovebant, *O.* frequentabant.

l. 38. horum perfidiæ suffragabatur, *B.* in eorum perfidiam conspirarat.

l. 38. Odo inprimis *ad* devastabat, *B.* Itaque Odo prædam ingentem ad *Rovense* castrum comportabat, Regios in Cancia fiscos devastans.

l. 40. suspicabatur, *O.* asserebat.

l. 40. quod, *B.* eo quod.

l. 40. à *Willielmo* primo, *B.* à primo Rege *Willielmo*.

l. 42. suo Episcopo, *B.* suo & Episcopo.

l. 42. tum *Lanfrancus*: Cur (inquit) apprehensum vinculis non coerces? *B.* tu, inquit *Lanfrancus*, apprehende illum & vinci.

l. 44. Hujus itaque consilio Odo custodiæ est, *C.* quod & factum est.

l. 44. Non Episcopum *ad* Constantiniensis, *B.* Non Episcopum aiit Baiocensem capies, sed Cantiæ Comitem custodies Hujus itaque consilio Odo custodiæ est, igitur *Gaufridus* Constantiniensis.

l. 46. in pagum Wiltensem, *B.* in pago Wiltensi.

l. 47. armata manu cum *Wallis* à *Scrobesberia* discedens, *B.* armatos cum *Wallensibus* à *Scrobesberia* dirigens.

l. 48, *&c.* Regii milites *ad* eos fugarunt, *B.* Regii milites benedictione beati *Wlstani* Episcopi, cui castri custodia commissa fuerat freti, multis hostium captis & interfectis, pauci multos turpiter effugarunt.

l. 51. Leircestram, *W.* Lencestram, *C.* Lancestram.

l. 53. videns igitur *R. W. &c. per totum caput usque ad* fluctibus submerserunt. *O. legunt sic*: Videns igitur Rex *Willielmus* omnes penè regni proceres in una rabie conspiratos; Anglos fortes & probos invitavit, quibus bonas leges & tributorum levamen, liberásque pollicens venationes sibi ad fidele servitium obligavit. Nec minori astutia *Rogerum* de monte Gomerico secum equitantem circumvenit, dicens se libenter regno cessurum si sibi & aliis quos pater tutores sui reliquerat utile videretur, si velint pecunias vel possessiones pro suo arbitrio accipiant; & prorsus quæcunque voluerint in regno pro bene-placito suo disponant, tantummodo videant ne periclitetur judicium proditoris. Quod si de se judicaverit contemnendum, exemplum caveant de seipsis: præcipuè cum idem se Regem qui Comites constituit illos. His verbis Comes *Rogerus* convictus qui primus post Odonem hujus factionis signifer fuit, primus omnium pœnitentia ductus, defecit. Continuò igitur Rex in desertores suos profectus Castella patrui sui Odonis Episcopi *Tunebregge* & *Pevenesel* confregit: & ipso Episcopo in posteriori intercepto vinculis mancipavit: Et ad Castrum Rofense illum ducentes regii milites ab inclusis ingressum requirunt. Addunt etiam hoc Dominum suum velle, hoc Regem absentem jubere. Erat autem tunc in castro illo tota ferè juventutis Angliæ & Normanniæ nobilitas, tres scilicet filii Comitis *Rogeri*, & *Eustathius* Comes *Bononiæ* junior cùm aliis multis quos nominatim prætermitto. Inclusi verò extra de muro prospicientes vultum Episcopi cum militum verbis, non convenire conjectant, unde ocyus apertis valvis exeuntes, omnes cum Episcopo milites regios in Castellum vinctos reducunt. Sed rumor facti ad Regem citò prolabitur, qui iram intra conscientiam revolvens stipendiarios suos Anglos congregat. Jubet ut compatriotæ ad obsidionem veniant nisi velint sub nomine *Nithing*, quod Latinè nequam sonat, remanere. Angli siquidem qui nihil miserius æstimant quam hujusmodi dedecoro vocabuli notari, catervatim ad Regem confluunt invincibilem exercitum cogentes. Nec inclusi diutinam obsidionem ferre prævalentes Castellum Regi reddiderunt. Odo igitur Episcopus secundo captus *Angliam* perpetuò abjuravit, Episcopum Dunelmensem Rex prætentæ amicitiæ verecundia ductus liberum abire permisit, qui mox ad *Normanniam* transfretavit: Cæteris omnibus in fide receptis. Denique inter has obsidionis moras, ministri Regis mare custodientes quosdam quos Dux *Robertus* in auxilium proditorum miserat Schismaticorum partim cæde & partim naufragio oppresserunt: quorum quidam fugam meditantes vento destituuntur, & sic ludibrio Anglis sibique exitio extiterunt, nam ne vivi caperentur, ultrò sese fluctibus submerserunt.

Pag. 15. *l.* 2. (dummodo notam proditionis non incurrant) *C.* tantummodo videant ne periclitetur judicium proditoris, *W.* judicium genitoris.

l. 3. Idem autem illis eventurum quod sibi si secus quam ratio postulaverit secum agant, *C. W.* quod si de se judicaverit contemnendum, exemplum caveant de seipsis.

l. 17. suos Anglos congregat, & absque mora ut ad obsidionem veniant, jubet. *C. W.* Anglos congregat, jubet ut compatriotæ ad obsidionem veniant.

l. 22. prætentæ amicitiæ, *C. W.* præteritæ.

l. 26. fugam meditantes, ne vivi caperentur ultrò se fluctibus submerserunt. *C. W.* meditantes, vento destituuntur; & sic ludibrio Anglis sibique exitio extiterunt. *Nam ne vivi, &c.*

l. 29. hujus temporibus Alemannicus, *B.* hujus temporibus Papæ Alemannicus.

l. 36. quia ministri nec, *B. deest* ministri.

l. 37. quamvis autem cum ministris *ad* non evasit, *B.* Tandem à servientibus longius ad pelagum delatus & in eum navi devectus, murium sic violentiam non evasit.

l. 39. ut, *B.* &.

l. 44. Obiit *Lanfranc.* Cant. Arch. *addit C.* nono Calendas *Aprilis.*

l. 47. interciderant, restauravit, *B.* deciderant reformavit.

l. 48. Xenotrophia, *C. W.* procotrophia, *B.* protrophia.

l. 51. Quem, *B.* Quod.

l. 54. ad pristinum statum, *O. deest* pristinum.

Pag. 16. *l.* 2. instar firmarum laicis commendabat, *B* ad firmam laicis com.

l. 3. *post* commendabat *addit C.* Eodem anno Monachi de *Bermundesheie* venerunt in *Angliam.*

l. 11. nomine Regis, *B.* vice Regis, *sic & mox.* nomine Ducis, *B.* vice Ducis.

l. 13. *Robertus* autem Dux post longas moras in *Anglia*, *B. Robertus* autem Dux cum Rege fratre diutinas nectens moras.

l. 23. permansit, *B.* recessit.

l. 24, *&c.* ecce ego &, *B.* ecce inquit ego &.

l. 26. subsidium ferat, *O.* suffragium.

l. 27. sociis, *B.* complicibus.

l. 28. si me occidere stat animus, quando rectius, *B.* si enim me occidendum putas, quando melius.

Pag. 17. *l.* 4. quæ primo, *B.* quod primum.

l. 7. salute, *B* ereptione.

l. 8. Cellario sive promo, à *C. W.* & *B. deest* sive promo *& pro* Cellario, *B. habet* Celarario, *& sic deinceps.*

l. 9. ad tantarum, *&c. B.* ad expensas adeo profusas.

l. 10. mortuos illud, *&c. ad* sustentari, *B.* ut mortui illud consumant, unde vivos, *&c.*

l. 14. Cellarius autem, *B.* At Celararius.

l. 15. Reprehenso primo *ad* vultu severo, *B.* increpatus ergo & graviter flagellis afflictus, audivit Abbatem dicere

commi-

Digitized by Google

comminando.

l. 19. transegerit, *B.* consumpserit.

l. 20. Postmodum *ad* morieris, *B.* Vade inquit Abbas quia citò morieris.

l. 23. Rex *Willielmus, &c. ad* tempore, *B.* Rex *Will.* junior, apud *Glov.* decumbebat ægrotus quadragesimali tempore infirmatus.

l. 24. Promisit itaque *ad* effecturum, *B.* Promisit Rex præ timore mortis & ægritudinis punctionibus sese pravas leges emend. & in domo Domini pacem positurum.

l. 28. postquam sanitati restitutus fuit, *B.* ex quo sanus effectus est.

l. 29. præcipuè ob id, *ad* suam Diocesim, *B.* præcipuè eo quod *Tho. Ebor.* Archiep. conquæstus est contra *Robertum* Episcopum quod urbs Lincolniensis & provincia *Lindisse* tota spectare ad suam Diocesim debuissent.

l. 39. sed hoc primo Regi, *B.* sed hoc Regi.

l. 34, *&c.* veniens cum filio suo *ad* interfectus, *B.* veniens interceptus est, & subito interfectus & pariter cum eo filius ejus & hæres si supervixisset.

l. 35. *post* si supervixisset, *C. addit* à *Roberto* Comite Northamh.

l. 36. *Margarita*, incredibili, *&c. ad* & precibus, *B.* *Margarita* duplici contritione corporis, scilicet & animæ contrita est usque ad mortem. Pergens enim ad Ecclesiam confessionem & communionem suscepit & precibus.

l. 38. Dunecamnus, *C.* Dunecannus, *W.* Dunecanus.

l. 43. restauravit civitatem *Cardolii*, B. reedificavit civit. *Cardollii*, C. *Carlolii*, R. *Carleoli.*

l. 44. devastatione, *B.* persecutione.

l. 45. colonos, *B.* habitatores.

l. 45, *&c.* quanta post hominum, *&c.* quantam nemo meminerat antea accidisse.

l. 47. transmeabilia essent, *B.* permeabilia viderentur.

l. 51. internecio & strages, *B.* mortalitas.

l. 52. incusatus, *O.* provocatus.

l. 53. præstiterat, *B.* fecerat.

l. 53. trajecit, *B.* transfretavit.

l. 54. qui utriusque *ad* Rex verò eos, *B.* juratores utrorumque culpam totam in Regem refuderunt Rex quoque eos.

l. pen. Argentonum, *O.* Argentomi.

l. ult. & deinde Hulmense castellum, *B.* & Hulmense castellum consequenter.

Pag. 18. *l.* 1. interim conscribi *ad* Hi autem cum *B.* interim summoneri fecit viginti millia peditum de regno Anglorum ut in Normannia conveniant, Qui cum.

l. 5. cum suis copiis *desunt* à B.

l. 8. exactione, *B.* redemptione.

l. 10. correptus, ex qua ibidem lecto decumbebat, *B.* infirmatur Qui ibidem lecto decumbens.

l. 13. inter quos *Thomas, &c.* erat, *B.* quibus intererat *Thomas.*

l. 15. Walkelinus, *C. W.* Walkelmus.

l. 18. vobis est, *B.* vestræ fraternitati est.

l. 18. elapsum, *B. deest.*

l. 19. pastore caruerit, *B.* sit pastore viduata.

l. 22. Quibus verbis *ad* immutato, *B.* Quod verbum cum fuisset auditum, ratione esse subnixum est intellectum, tunc mutato.

l. 24. cessavit, *B.* quievit.

l. 25. codex, *B.* textus.

l. 33. baculum & annulum Papæ resignavit, *B.* baculum Papæ resignans & annulum.

l. 33, *&c.* Quibus iterato *ad* domum, *B.* veruntamen clementissimæ, *&c.* iterum recipere meruit resignata Qui domum.

l. 36. ut eam deprædationibus, *&c. B.* ut eam loco suo diutiùs vexationibus impugnaret.

l. 38. superbia, *&c. B.* in superbiam elatus pro eo quod.

l. 40. potentissimos, *&c. B.* omnes potentiores de familia, *&c.* mancipavit.

l. 44. Malvoisin, *C. W.* Malveisin.

l. 44. In quo, parte, *&c. B.* In quo, partem exercitus sui relinquens Rex inde recessit.

l. 46. & Windleshøræ, *B.* & apud Windlesoram.

l. 48. accepti sunt, *B.* tractati sunt.

l. 48. *Willielmus* de Auco, *B.* de Anco.

l. 49. Eodem anno Rex *Willielmus* in *Walliam ad* quod non poterant numerari, *B. sic*: Eodem anno impiger Rex *Willielmus* in *Walliam* exercitum duxit eo quod anno præterito idem *Wallienses* multos *Normannorum* occiderant & procerum confregerant firmitates Castellum de monte *Gomerii* prostraverant & habitantes in eo necaverant, igne & ferro finitimos conterentes. Rex igitur *Willielmus* omnes fines *Walliæ* hostiliter perlustrans, cum in montium diverticulis & silvarum densitatibus ipsos persequi non valeret, parum proficiens, firmatis in confinio castris, ad propria remeavit. Eodem tempore stellæ de cœlo cadere visæ sunt adeo spisse quod non poterant numerari.

Pag. 19. *l.* 2. vehementer, *B.* instantiùs.

l. 3, *&c.* promotioni suæ, *B.* in promotione sua promptum præbuisset assensum.

l. 4. nihil interesse ducens, *B.* pro indifferenti habens.

l. 5. pœna dignum, *B.* pœna feriendum.

l. 6. Cum autem, *&c.* (nisi *B.* sed quia saccos Regis (ni.

l. 7, *&c.* animæ, incurrere, *B.* inire.

l. 9. juxta præscriptum, *B.* juxta morem.

l. 13. Dicebat, *&c. B.* Dixit enim Imperator suum esse.

l. 14. eandem rationem, *B.* à simili.

l. 15. curię Romanæ, *&c. B.* ad curiam Romanam vel ad Papam haberent respectum.

l. 17. à Rege ut læsæ, *&c.* B. à Rege tractus in causam arguitur ut læsæ majestatis reus.

l. 18. Huic accusationi, *&c. ad* adjiciebant, *B.* steterunt ex adverso Episcopi quidam debitam Archiepiscopo obedientiam subtrahentes & omnes præter *Gundulphum* Rofensem Episcopum Regis vesaniæ consentientes.

l. 21. pacem cum Rege, *&c. B.* ad pacem Regis illum posse redire.

l. 28. tranquillitate posse, *&c. O.* poterat prospicere.

l. 29. donatione, *B.* donatione, *W.* dominatione rectè.

l. 29. sin secus ei, *&c. ad* futuram, B. sin autem poterat transfretare sed inconsulte & recedere sine spe revertendi.

l. 36. perturbati animi, *B.* confusionis.

l. 41. Coacto, *B.* Habito.

l. 49. pietas, & vitę exigit sanctitas, *B.* religiositas et religiosa exigit sanctitas.

l. 50. in hoc mundo, *B.* in sæculo.

l. 50. legentium usum, *B.* legentium edificationem.

l. 51. Deo gratus, *B.* Deo satis amabilis.

l. 52. in literis *ad* versatus erat, *B.* in nobili monasterio quod Burgum nuncupatur, literis & Ecclesiasticis disciplinis ad plenum extulit eruditus.

l. antep. in sanctæ professionis *ad* gauderent, *B.* sub sanctæ conversationis habitu vitam consummare gaudebant.

Pag. 20. *l.* 1. monachali habitu, *&c. B.* monachalem habitum suscepit.

l. 2. est indutus *desunt* à B.

l. 3. pietate, *B.* religiositate.

l. 4. subitò suspiciendus, *B.* subitò admirandus.

l. 7. dedidit vitæ, *B.* impulit vitæ.

l. 7. die nocteque orationibus, bidui, *&c. O.* die noctuque orationi & divinæ lectioni insistens, bidui, *&c.*

l. 8. adeo, *B.* in tantum.

l. 10. periculum præsens imminere videbatur, *B.* periculum incurreret.

l. 12. autem, *B.* ubi.

l. 12. membra reponebat, *B.* ad soporem membra dabat.

l. 13. Tandem post, *B.* Tandem namque aliquanto tempore elapso post.

l. 15. Quo officio, *&c. B.* Quod officium piè & laudabiliter implens.

l. 15. vitæ, *B.* conversationis.

l. 16. eam variis, *&c.* eam multipliciter ampliavit.

l. 17. Processu autem, *&c. ad* eligitur. *B. sic*: Processu quoque temporis electo ad Archiepiscopatum Eboracensem *Alredo* ejusdem Ecclesiæ Episcopo, fit unanimis consensus tam cleri quàm totius plebis in ejus electione, Rege insuper annuente ut quem vellent sibi eligerent præsulem & animarum pastorem.

l. 23. periculum capitis, *&c. B.* decollationi succumbere velle.

l. 24. *ab* à pluribus piis viris *ad* potuisset *B.* à pluribus viris religiosis & venerabilibus personis, quia his conventus ad consensum persuaderi non potuisset.

l. 27. reprehensus, *B.* increpatus.

l. 28. animi, *B.* cordis.
l. 29. beatæ matris Dei, *B.* beatæ martiris Dei.
l. 33. Ulstanus *deest in* B.
l. 39. proscripsit, *B.* proscripsisset.
l. 40. agere constituens, *B.* tractare disponens.
l. 41. synodum coegit, *B.* fecit, *&c.* synodum congregari.
l. 43. cumque *deest* à B.
l. 44. esset *deest* à B.
l. 48. At *Ulstanus*, *B.* at vir Domini *Wlstanus*.
l. 48. nec vultu nec animo mutatus, virgam, *B.* nec vultu mutatus nec animo erexit se & virgam.
l. 50. par, *B.* sufficiens.
l. 50. sed non æquum est ut tu, *&c.* *B.* sed tamen qui virgam pastoralem exigas quam non tradidisti?
l. 51. Rectius verò me, *&c.* *B.* quia justius.

Pag. 21. *l.* 2. me arrogantiæ & confidentiæ, *B.* me præsumptionis.
l. 8. Quid plura? *B.* Quid ergo?
l. 8. silici impressam, *&c.* *O.* silici immersam, quæ quasi in marmore radicata.
l. 13. dictis *deest* à B.
l. 22. operatur, sapientiæ, *&c.* *B.* operatur, quam sapientiæ sæculares quibus, *&c.*
l. 25, *&c.* Jam Domine, *&c.* B. Ecce ego Domine mi Rex, qui me tuo commisi judicio, *&c.*
l. 29. tentat, *B.* temptat.
l. 31. prostrati veniam, *&c.* *B.* prostrati & *Wlstanum* quærunt.
l. 33. benedictionem, *B.* se benedici.
l. 33. amore, *&c.* inflammatus, *B.* in amorem, *&c.* succensus.
l. 35. Alio autem, *&c.* B. Alia autem vice vir Domini *Wlstanus*, *&c.*
l. 35. coacto, *B.* habito.
l. 36. restitui, *&c.* instanter repetiit.
l. 38. commigrat, *B.* transfertur.
l. 39. super hoc, *B.* inde.
l. 40. pronunciatum est, *B.* adjudicatum est.
l. 40. in eodem statu, *&c.* *ad* haberet, *B.* *sic*: remaneret quousque in Eboracensis Ecclesia constituerentur qui loqueretur pro ea.
l. 45. allegationibus falsis, *B.* argumentationibus falsitate stipatis.
l. 47. refutatis, *&c.* *ad* evidentissima *Ulstanus*, B. adnihillatis & contritis & scriptis evidentissimis cassatis, vir Dei *Wlstanus*.
l. 48. sed & ecclesiæ suæ, *&c.* *ad* concesserant, *B.* *sic*: sed & ecclesiam suam rege concedente eam libertatem, liberam suscepit qua fundatores illius Rex *Alfredus* & filius ejus *Eadwardus* ipsam liberam fecerunt & successores eorum.
l. 53. piis, *B.* religiosis.
l. pen. decimo tertio Cal. *Febr.* *O.* decimo quarto.
l. ult. mortis, *B.* transitus.

Pag. 22. *l.* 23, *&c.* induciæ, *B.* trugæ.
l. 24. apprehenderit, *B.* ceperit.
l. 25. apprehenderit, *B.* ceperit.
l. 44. Deus terram, *&c.* *B.* cum ideo Deus mundum creasset in tribus jam partibus, id est, *Asiam* & *Europam* distinctam.
l. 48. sed heu (ut paucis dicam) cum temporis decursu, *B.* in brevi temporis decursu.
l. 49, *&c.* descivit, ut inter homines non inveniretur, *&c.* *B.* descivit inter homines vix esset inventus qui faceret bonum.
l. 52. qui nec citra pudorem, *B.* & *C.* ita quidem ut jam in pudorem.
l. ult. non immerito, par esse æstimata est, *B.* exstat non immerito æstimata.

Pag. 23. *l.* 2. scelestis, *B.* nephandis.
l. 2. Præterea, B. Illi proh dolor.
l. 9. incursitant, *B.* inequitant.
l. 9. Gregorii, *B.* & *W.* Georgii, *rectè*.
l. 12, *&c.* memorandam, *B.* memorabilem.
l. 14. in testimonium fidei, *O.* intestinæ fidei.
l. 20. Dei maxime, *O.* Dei misericordia.
l. 27. strenui, *B.* prædicabiles.
l. 38, *&c.* consensu mutuo, *&c.* *B.* consensum mutuo clamore protestantur (faventes sermocinationi) & peregrinationem.
l. 44. dispersa per orbem, *B.* perlustrans orbem.
l. 46. ultimis, *B.* penultimis.
l. 51. Hamancorum, *B.* *C.* Hammancorum, *W.* Amancorum, *postea, scilicet*, pag. 27. *l.* 33. Hammacorum.
l. 51, *&c.* Podiensis, *C.* & *W.* Diensis, *B.* Codiensis.
l. ult. post Blesensis *addit* *C.* de Anglia omnes ferè illi qui de Bello Campo cognomen retinent: & alii præclari, quos prælongum est commendare: *hi omnes, &c. quæ tamen desunt* à B. *&* W.

Pag. 24. *l.* 4. Inflammabat animos, *&c.* Animabat præterea non mediocriter hanc Christi militiam, ad.
l. 16. commotus, *B.* compatiens.
l. 18. animarum, *&c.* B. animæ meæ (auctore Deo.)
l. 19. immensitati succurrere, *O.* immensitatem protestari.
l. 21. habitis, *B.* impensis.
l. 24. ad fontem cum, *O.* ad fontem misericordiæ.
l. 29. Experrectus *Petrus* & visione inflammatus, *B.* Expergefactus *Petrus* & de visione confortatus.
l. 34, *&c.* suam operam ei rei, *&c.* B. se fidelem cooperatorem facturum congruo tempore repromisit.
l. 36. diligentia, *B.* instantia.
l. 39. conditionis, *B.* manus.
l. 47. Quibus superatis, cum ad B. Quo transito &.
l. 48. quidam suorum sociorum, B. ubi quidam de comitatu ejus.
l. pen. *&c.* à sociis sejunctos, B. à præcedentium comitatu separatos.

Pag. 25. *l.* 2, *&c.* sibi & suis, B. plebi Dei.
l. 4. in conspectum, B. ad præsentiam.
l. 19. transisset, B. præterisset.
l. 25. & ipse cum, B. & ipse prævius cum.
l. [illegible]. equo invectum, B. equo raptum.
l. 31. civitatis, retulerunt, *&c.* B. civitatis cognoverunt, qui missi fuerant, justa indignatione seditionem fuisse factam, sed quorundam.
l. 33. proruerant, B. proruperant.
l. 34. prælium, B. bellum.
l. 52. decreverunt, B. adjecerunt.

Pag. 26. *l.* 3. omnesque quos in eo, *&c.* B. omnibus quos intus reperit, gladio interemptis.
l. 10. nostri tandem oppressi, B. & ipsis tandem oppressis.
l. 24. Cumque eos *ad* defenderent, B. Cumque in eo à *Solymanno* fuissent obsessi, sese viriliter defendentes.
l. 26. ut misso illuc *ad* reduceret, B. ut missa illuc militia reliquias populi faciat liberari.
l. 29. obstrictus *deest* à B.
l. 35. unde Rex ira, B. unde Rex terræ ira.
l. 45. confidentes, B. præsumentes.
l. 49. ut armis *ad* incurrerunt, B. ut cum armis & substantia eorum tota in Regis potentia se traderent, & sic satisfacerent conquerenti. Quod cum factum fuisset dum misericordiam expectant mortem incurrunt.
l. antep. quos sollicitè, *&c.* B. sollicitè admonendo ut prædicti populi, *&c.* malitiam prudentiùs incedant & cautiùs iter expediant.

Pag. 27. *l.* 3. furiis incitati, B. se ad insanias convertentes.
l. 4. quærentes, B. impetentes.
l. 7. author, B. incentor.
l. 8. superata, B. transcursa.
l. 11. admissi *deest* à B. *&* *post* inciperent *lin. prox.* B. *addit* introducti.
l. 14. in bona regia, B. in rebus ejus.
l. 15. militibus, B. militia.
l. 18. incolumes remanebant, B. salvabantur.
l. 18. accingunt se etiam, B. adiceunt etiam.
l. 20. Deinde pontibus *ad* introitus. B. *sic*: Deinde pontes quos construxerant menibus applicant, & per eorum instantiam ad id perventum est, ut jam pateret introitus peregrinis.
l. 31. infortunatum, B. miserabilem.
l. 31. itineris sociis, B. viæ consortibus.
l. 35. cum *Godefrido* fratre suo, B. *Godefridus* frater ejus.
l. 36. vel Conanus *deest* à C. *&* W. B. *habet*.
l. 41. divitem attigerunt. Cumque ibi cognovissent, B. copiosam attigerunt. Ubi cognito.
l. 44. Erat autem *Hugo*, B. Prædictus enim *Hugo* vir illustris quasi inter primos.
l. 47. Quem Præses, *&c.* *ad* in carcere, B. *sic*: Ubi à Præside regionis vinctus & Imperatori traditus tanquam prædo & homicidii reus tenebatur in carcere.
l. ult. Nicofordi, *C.* Nicofrodi, *W.* Nicofori, B. Nichofordi.

Pag. 28. *l.* 6. advenerant, B. assunt.
l. 16. Aderant autem ei *B.* Adhæserant nam ei.
l. 19. Richardus, *ita* B. *&* W. C. *verò* Radulphus.
l. 21. Cognatto, *O.* Cagnano.
l. 22. quicunque *Thyrreno*, *&c.* B. quicunque à *Tyrreno* mari in *Adriaticam* usque sinum conversabantur.

l. 34. Longo-

Variantes Lectiones.

l. 34. Longobardiam, *B.* Lumbardiam.
l. 38. & penetratis, *B.* transcursisque.
l. 50. petitione, *B.* instantia.
l. 52. Cum autem ipsum Imperator, *&c. B. sic*; A quo cum omni reverentia susceptus cum multa instantia exortatus ut Imperatori.
l. antep. in legione, *&c. B.* in legionibus Comitis irruentes usque ad mortem persequi attemptarent.
l. ult. præfecti, *B.* prærogati.
Pag. 29. *l.* 1. castra, *B.* expeditiones.
l. 6. controversiam, *&c. B.* ad exhortationem eorum comes & Imperator reconciliantur.
l. 11. statim reservatis, *B.* incontinenti, salvis.
l. 23. Bothrodus, *C.* & *W.* Rothrodus.
l. 37. venientibus, *B.* reliquis.
l. 44. Nicæam obsidentibus, *B.* obsidionem agentibus.
l. 45. *post* conjunxit, *addit C.* Nonis *Aprilis*, apud *Finchametiude* in *Bercsire*, quoddam stagnum fluxit sanguine. *Quod tamen W. non habet, nec* B.
l. 47. itineris sociis, *B.* viæ consortibus.
l. 48. sarcire, *B.* redire.
l. 51. unde & majorem, *&c.* aurum, *&c. B.* Et inde in ampliorem recepti gratiam, in auro, *&c.*
l. antep. trajectoque, *B.* transitoque.
l. ult. reservatum, *B.* deputatum.
Pag. 30. *l.* 4. propositum, *R.* primitias.
l. 9. has bello obtinuerant, *&c. B.* has occupaverant regiones & easdem huic, *&c.*
l. 15. molestiis, *B.* inquietudine.
l. 16. misit, *B.* direxit.
l. 17. injuncta, *B.* imposita.
l. 19. in carcerem detrudentes, *B.* in arcto ponentes.
l. 19. Solymannus, *O.* Soldanus.
l. 19. sequenti die veniret, *B.* in crastino venturus erat.
l. 20. statuto die, *B.* in crastino.
l. 24. Quibus invadentibus, *&c. ad* sed *Solymannus*, B. *sic*: A quibus accepti & conatibus mirabiliter confractis & aciebus dissolutis jam erant in fugam versi, cum ecce *Solymannus*.
l. 30. captis, in fugam reliquos, *B.* captivatos, in fugam eos.
l. 36. cincta est militibus strenuis, ita, *&c. B.* vallata est, ita.
l. 37. milites præclariores, *B.* militiam tam præclaram.
l. 38. obsessorum, *B.* inclusorum.
l. 38. ex iis mille capita machinis, *&c. usque ad* miserunt, *B.* & machinis immensis in urbem projecerunt, mille capita, cum quibusdam captivis ad Imperatorem dirigentes.
l. 48. prius *deest* à B.
l. ult. commeatum, *B.* victualia.
Pag. 31. *l.* 2. media, *B.* argumenta.
l. 3. adimplerunt, *B.* sustentantes.
l. 8. desperatione concepta, *B.* in desperationem versa.
l. 16. obsessis, *B.* inclusis.
l. 17. congesta *B.* augmentata.
l. 17. dederunt, *B.* resignaverunt.
l. 18, *&c.* secundùm initas, *&c. B.* juxta quod fuerat Imperatori concessum.
l. 22. mittentes, adhortati sunt magnoperè, *B.* dirigentes adhortati sunt instantiùs.
l. 35. Gorgoni, *R.* Georgii.
l. 37, dextram versus, *&c. ad* produxerunt *B.* dextram tenentes, *&c.* dictam compleverunt.
l. 37. *&c.* sequenti die, *B.* in crastino.
l. 40. Turcos captivos, *C. W.* curcus, turcus.
l. 43. magnopere, *B.* attentive.
l. 44. prælium, *B.* bellum.
l. 54. Ceciderunt, *B.* Cæsi sunt.
Pag. 32. *l.* 3. supervenit *deest* à B.
l. 4. inimicorum, *B.* perversorum.
l. 5. verebantur, *B.* expavescunt.
l. 6. terga dare coegerunt, *B.* præsidium fugæ capessunt.
l. 7. diligentia, *B.* instantia.
l. 10. *post* victualibus, *B. addit* infinitam copiam.
l. 18. fixis, *B.* positis.
l. 21. Dehinc quoque turmas, *&c. usque ad* Turmæ à castris, *B. sic*: Ex hinc quoque turmas suas dividentes dispersi sunt per provincias quo possent ad principes earum perferre notitiam Qui à castris.
l. 28. Ananarzan, *C.* & *W.* Anavarzan.
l. 32, *&c.* de Russillo, *B.* de Russillum, *& alibi.*
l. 35. Maunstram, *B.* Mannstram, *C.* & *W.* Mamistram.
l. 45. accedens, *B.* adveniens.
l. 52. occiderunt, *B.* necaverunt.
Pag. 33. *l.* 2. audientes validissimum esse, *B.* audierunt fortissimum esse.
l. 3. priùs explorarent, *B.* prætemptarent.
l. 6. validissimas, *B.* fortissimas.
l. 7. collocati, *B.* deputati.
l. 9. impedire, *B.* negare.
l. 11. ibidem cum ipsis certamen init, quod, *B.* fit ibidem conflictus asperrimus, qui.
l. 14. trajecto, *B.* translato.
l. 16. castra fixerunt, *B.* locaverunt.
l. 21. Judæ ad, *B.* Judæ ante.
l. 21. ductus oculis, *&c. B.* ductus est & oculis privatus.
l. 22. Cœlosyria, *B.* Syriaceles.
l. 24. ex familia magni, *B.* qui de familia fuerat magni.
l. 33. considebat, *B.* continuaverunt obsidionem.
l. 34, *&c.* consedit Dux, *B.* sederunt aliis copulati Dux.
l. 39. *post* incusserunt, *R. addit* irrogabant, *rectè.*
l. 40. in insidiis, *O.* in insidiis civium.
l. 40. in altum Balistinarios, *R.* & altum Balistarios, *rectè.*
l. 45. Flandrensis, & Robertus, *B. deest* &.
l. 48. à paucis, *B.* cum paucis.
l. 53. inimicos, *B.* emergentes.
Pag. 34. Hoc quo tempore, *B.* Hoc quocunque tempore.
l. 23. Regionibus, *B.* nationibus.
l. 24. volebat, *B.* volvebat.
l. 25. hos exploratores, *B.* hujusmodi exploratoribus.
l. 28. luem, *B.* mortalitatem.
l. 31. primam, *&c.* vesperam, *B.* primum, *&c.* crepusculum.
l. 35. dicere, *B.* dicerent.
l. 36. exploratores caperentur, *B.* ab eorum exploratoribus caperentur, *R.* aut exploratoribus eorum, *rectè.*
l. 41. quòd *B.* quoniam.
l. 45. Perveniens ergo rumor iste, *B.* Exiit ergo sermo iste.
l. 49. Attulit præterea, *B.* surrexit præterea in exercitu ingens lætitia de convalescentia.
l. 52. animi recreationis gratia, *B.* constitutus ob gratiam recreationis.
l. 54. indicabat, *B.* testatur.
l. antep. clamantem, & rapido *ad* peregrino, *B.* clamantem conspiciens & rapido cursu fugientem, compatitur peregrino.
l. pen. & velociter *ad* festinat, *B.* & velociter irruit educto gladio ut opem ferat patienti.
Pag. 35. *l.* 8. complectente, *B.* complexus.
l. 14. Chyrurgicorum sollicitudini, *&c. B.* sub Chyrurgicorum sollicitudine illum deputarunt.
l. 14. pristinam, *B.* plenam.
l. 26. quo tempore etiam, *B.* inter quos etiam.
l. 27. remotos, *B.* positos.
l. 31. Omnes autem, *&c. ad* irruerent, *B.* Hi omnes habuerunt propositum, *&c.* irruere.
l. 32. doli, *B.* insidiæ.
l. 33. noctis initio, *B.* crepusculo.
l. 34, *&c.* & cum silentio castris eduxerunt, & inter, *B.* & quasi sub silentio de castris egressi inter.
l. 37. in sex acies, *B.* in sex aciebus.
l. 39. Accidit, *B.* factum est.
l. 40. cœlitùs, *B.* de superius.
l. 41. Appropinquantibus, *&c.* sibi invicem, *B.* Procedentibus, *&c.* ad invicem.
l. 43. recurrere, *B.* habere regressum.
l. 44. cogunt, *B.* solidari compellunt.
l. 44. Constringentibus quoque, *&c. ad* non habebant, *B.* Comprimentibus quoque illos, hinc lacu illinc fluvio evagandi licentiam auferebant.
l. 46. vires, *B.* instantiam.
l. 49. multos suorum, *B.* eos ferè omnes.
l. ult. hostium, *B.* eorum.
Pag. 36. *l.* 6. Januensium, *B.* Jannensium.
l. 12. incolumes, *B.* sub salvo.
l. 14. processerunt, *O.* præceperunt.
l. 22, *&c.* per hostium insidias, *B.* hostium in via perpessi insidias.
Pag. 37. *l.* 2. *post* præerant, *O. addunt* & equis.
l. 9. Sultanus, *B. C.* Soldanus, *W.* Solidanus.
l. 21. servis suis, deficientibus aliis mediis, subvenire, nec *B.* servorum suorum, deficientibus argumentis subvenire propicius, nec.
l. 22. ut in urbe Antiochena contigit, quod vir, *B.* Erat enim in urbe Antiochena inter alios vir.
l. 25. *post* fungeretur *addunt O.* hic autem quoniam.
l. 30. hinc inde missorum ad suspicionem, *B.* alterutræ partis aliquod.

Digitized by Google

aliquod possint colligere argumentum.
l. 34. lator, *B.* bajulus.
l. 35. Christianum, *B.* Dei cultorem.
l. 39. socios, *B.* consortes.
l. 39, *&c.* tuam facere, *B.* appropriare.
l. 40. posses, *B.* voluisses.
l. 50. traderetur, *B.* descenderet.
l. 51. id perfici valeat, *B.* effectui valeat mancipari.
l. 44. perpetuò, *B.* perpetualiter.
l. pen. ad idem præstandum facere, *B.* ad ipsum facere, *R.* peritus id ipsum facere.
Pag. 38. *l.* 7. tradatur *B.* mancipetur.
l. 12. Boamundus *deest* à B.
l. 13. Cum autem nuncius ille ei, *B.* Adveniens autem nuncius ille cùm ei.
l. 13, *&c.* Emyser *deest* à B.
l. 15. lucernis, *B.* lanternis, *C.* & *W.* laternis.
l. 16. somnolentos exploraturus, *B.* somnolentos pertransiret, *R.* exploraturus pertransiret, *rectè.*
l. 26. verentes, *B.* metuentes.
l. 28. occiderat, *B.* necaverat.
l. 34. custodibus *deest* à C. *sed in* W. *&* B. *reperitur.*
l. 35. præ foribus, *B.* de foris.
l. 37. Cumque auroram percepissent, *B.* Cognoscentes quia aurora perspicuè rutilaret.
l. 43. incurrerunt, *B.* invenerunt.
l. 52. Ipso eodem anno Cisterciense Cœnobium inceptum est *desunt à* W. *inveniuntur tamen in* B. *&* C.
Pag. 39. Quidam verò civium nobiles, *B.* Alii vero quidam de civitate nobiles.
l. 9. elapsi, *B.* evadentes.
l. 16. illud, *B.* de municpio.
l. 20. adventare, *B.* advenisse.
l. 24. castellum, &c. tradidit, *B.* municipium sub potestate tradidit defensoris.
l. 30. consociis, *B.* consortibus.
l. 32. emerserunt alii, *B.* consurgentibus aliis.
l. 50. armis instantes ad vindictam excitarent: quamobrem *B.* acriùs instantes ad vindictam alios, &c. At
l. 52. multos, *O.* sex.
l. ult. desperantes, *B.* desperati.
Pag. 40. *l.* 15. patiebantur, *B.* pavebant.
l. 20. proficiscentem *ad* dissuaserunt, *B.* proficiscens nostris subsidium collaturus, dissuaserunt.
l. 26. plurimum, *B.* in tantum.
l. 28. corrigi non posse, *B.* prosperari non posse.
l. 36. dimissis, *B.* licentiatis.
l. 38. spem & lætitiam, &c. *B.* spes & lætitia crevit Paganis & desperatio Christianis.
l. 42. et amplissimorum, &c. patrimoniorum quasi, *B.* amplissima quæ ob &c. patrimonia mente recolunt, quasi.
l. 44. quasi alienum, *B.* quasi à Deo alienum.
Pag. 41. *l.* 2. cecidi inquiens, *B.* cecidi & adjeci.
l. 13. liberare nititur, *B.* liberavit.
l. 23. cum dixisset, *B.* sacerdos cum dixisset.
l. 27. judici, *R.* incliti, *rectè.*
l. 44. inter se, *B.* cum sibi.
l. 44. *&* 45. immisso divinitus fervore, *B.* immissum divinitùs fervorem, *rectè.*
l. 44. inter se convenerunt immisso, &c. *R.* cum sibi cognovissent immissum divinitùs fervorem, rectè.
l. 49. & sanguinis perc. *deest ab* R.
Pag. 42. *l.* 4. Conis, *O.* Cononis.
l. 8. Drogo de Monti, *B.* Drogo de Monci.
l. 9. Conanus de Brito, *C.* & *W.* Conanus Brito.
l. 13. reliquerunt, *B.* dimiserunt.
l. 15. indebiles, *B.* super debiles, *rectè.*
l. 20, *&c.* his omnibus, &c. animatis, *B.* Hos omnes, &c. animans.
l. 26. Regis, *B.* Reges, *rectè.*
l. 34. subsequi, *B.* obsequi.
l. 46, *&c.* sustinere valuisset, &c. *ad* advolassent, *B.* sustineret, dux *Godefridus* & cum eo *Tancredus* advolant.
l. 53. quo, *B.* unde.
Pag. 43. *l.* 3. fatigari, *B.* fatiscentes.
l. 19. novem, *B.* novos, *rectè*, *R.* recentes alternatim obiter mutuavit.
l. 32. dependebant, *B.* destluebant.
l. 41. in pristina, *R.* in sede pristinâ.
l. 42. restituerunt, *B.* locaverunt.
l. 53. Farfar, *C.* & *W.* Pharphar, *B.* Parfar.
l. antep. caperetur, *B.* comprehenderent.
Pag. 44. *l.* 9. expedirent, *Reimundus*, *B.* expedirent interea *Reimundus.*
l. 12. tandem in fine, *B.* tandem *deest.*
l. 12. fidelibus stragem intulerunt, *B.* ex fidelibus stragem dederunt.
l. 20. Abbaram, *C.* & *W.* Albaram.
l. 22. Novembris, *R.* novis.
l. 29. ingressi vacuam, *B.* ingressi, eam vacuam.
l. 30. conferentes, B. offerentes.
l. 32. et quibusdam, *&c.* reliquos, *&c.* B. et partim, *&c.* partim, *&c.*
l. 37. *&c.* non abradens modo, sed potius exc. B. non abradens sed excorians.
l. 40. frater suus *Rob. Debeleasme*, B. frater ejus.
l. 42. inter *deest* à B.
l. 43. non pertinet, B. non multùm pertinet.
l. 43, *&c.* transeamus. Populus itaque nimis, *&c.* B. transeamus ostendentes qualiter populus nimis, *&c.*
l. 44. facerent, B. fecerunt.
l. 46. excitarent, B. suscitarent.
l. 45. principali interim proposito omnino neglecto, B. quibus principale propositum omnino neglectum videbatur.
l. 47. trecentis & quinquaginta, B. *deest* &.
l. 48. equitibus, *B.* & equitibus.
l. 51. à mari sitæ Archis, nuncupatæ, descendentes, juxta eandem castra statuerunt, *B.* à mari sita archis nuncupata descenderunt juxta eandem castra statuentes.
l. 51. Phœniciæ, *B.* Fenicis, *& sic deinceps.*
l. antep. ibi, *B.* ibique.
Pag. 45. *l.* 1. inventio esset ficta, *B.* *deest* esset.
l. 5. cui, *B.* cujus.
l. 10. habebat, *B.* habuerit.
l. 11. cum autem verbis, *B.* sed quia verbis.
l. 11. non ausus esset, *B.* non ausi sunt.
l. 12. et classem ejus totam Duci tradidit, *B.* et classere ejus totam duci tradiderunt.
l. 15. præficiens, alios, *B.* præficiens, cum alios.
l. 18. Cùm castris, *B.* ubi castris.
l. 18. obsedissent qui urbi, *B.* obedissent iis qui urbi, (*legendum* (*credo*) obsedissent, is qui urbi).
l. 18. Sultani, *B.* Soldani.
l. 21. dirigens internuncios, dictam pecuniam pollicetur, si eam à ducis posset, *B.* dirigens prædictam pecuniam pollicens per internuncios si eum à ducis posset.
l. 23. propterea quod hostium m. *B.* significans quod hostium m.
l. 25, *&c.* Hæc confirmabat omnibus dicens se recipisse fide dignos nuncios, *B.* Et super his omnibus dicebat se recepisse nuncios fide dignos.
l. 26. Dux &, *B.* Ille et.
l. 27. obsidione, urbem. *B.* obsidione & urbem.
l. 27. transeuntes & *Maradleam*, B. transeuntes *Maracleam*, C. & W. *Maracleam.*
l. 28. relinquentes, *O.* sinistrantes.
l. 39. possit cum nostris pari vi, *B.* potuit cum nostris à pari.
l. 43. Biblumque, *B.* Biblinmque.
l. 45. percursa, *B.* percussa.
l. 47. deserentes, *B.* deferentes.
l. 48. Stratonis, *B.* Stracionis.
l. 50. Inde ad sagittæ jactum distantem Ateam, *B.* Inde per sagittam ad Ateam.
l. 50. diem Pentecostes, *B.* diem Pentecosten.
l. 53. Antipatride, *B.* Antipatrida.
l. 54. Eleutheriam, *B.* Eleucheriam.
l. ult. &c. Profecti inde Comes Flandrensis & *Robertus Ramulam* perveniunt, *B.* Profectus inde Comes Flandrensis *Robertus Ramulam* pervenit.
Pag. 46. *l.* 2. Nocte enim, *B.* nocte sanè.
l. 11. abluta, *B.* abluti.
l. 24. equites verò, *B.* equitum verò.
l. 25. præter senes, *B.* *deest* præter.
l. 36. montem, in quo, *B.* montem & in quo.
l. 42. Locatis, *B.* Vocatis.
l. 46. Etsi, *B.* et si.
l. 47. die illo, *B.* die illa.
l. 48. quod per, *B.* cum per.
l. 51. et subjecta, *B.* ex subjecta.
l. 56. rivos & fontes ac puteos, *B.* rivos vel fontes aut puteos.

l. 56, *&c.* haberet, *B.* habens.
l. ult. intolerabiliter, *O.* siti intolerabili.
Pag. 47. *l.* 2. oppilaverant, B. opilaverant.
l. 2. molestior, B. ineptior.
l. 5. et latices, *B.* ut latices.
l. 8. muli, asini, B. muli & asini.
l. 10. ad castra, B. ad obsidionem.
l. 10. Janensium, B. Januensium.
l. 12. Mittitur, B. mittatur.
l. 16. nostrorum, B. ex eis.
l. 17. reliquos in fugam, B. in fugam cæteros.
l. 19. Alii autem qui apud *Joppen* erant incolumes evaserunt, B. Alii autem apud *Joppen* incolumes pervenerunt.
l. 20. cum gaudio, B. gaudenter.
l. 23. pervenissent, B. pervenerunt.
l. 23. exercitus, B. de exercitu.
l. 24, *&c.* Die verò statuto, B. Et sic die statuto.
l. 26. ut animas, B. aut animas.
l. 28. ut ipsos Turcos, B. ut faciliùs Turcos.
l. 29. resistebant, B. rebellabant.
l. 31. utebantur, B. retorquebant.
l. 35. tribunculis, B. trubuculis.
l. 46. obsessi, B. inclusi.
l. 47. et oleo, B. ut oleo.
l. 49. par. *R.* impar. *l.* 50. idem *deest ab* R.
l. 52. ancipitem, B. anticipitem.
l. 53. diremit, B. diremsit.
l. antep. exivit populus, B. exitus est populus.
l. pen. fuerant deputati, B. fuerat deputatus.
Pag. 48. *l.* 4. pice, aruina, adipe, stuppa, B. et pice à ruina & adipe stuppa.
l. 10. arcubus magicis, B. artibus.
l. 13. egressæ civitatem, *C.* & *W.* quæ illarum fuerant gressum comitatæ, B. quæ illarum, *&c.* civitate, *malè.*
l. 17. et castella machinas, B. castella & machinas.
l. 29. quæ stante Borea accensa, *B.* qui stante Borea accensus, *rectè.*
l. 30. caliginosum, *O.* calmosum.
l. 34. *post* clavatum, *R. addit* aptavit.
l. 38. eos *deest* à B.
l. 40. contulerunt, B. conferentes.
l. 43. direxit, B. dirigens.
l. 44. introducerent præ foribus, B. introducant de foris.
l. 54. gladio, B. in ore gladii.
l. pen. per corpora, B. super corpora.
Pag. 49. *l.* 4. velocissimè, B. quantocius.
l. 10. cum ingentibus copiis, B. cum ingenti copia.
l. 19. vel primus, B. vel prius.
l. 27. propria erat, B. propria est.
l. 29. jucundissimum, fideles utriusque sexus tanta, *&c. usque ad* Deo agere, B. jucundissimum quanta devotione fideles populi utriusque, quanta mentis, *&c.* ad loca sancta accederent, quantas gratias Deo agerent
l. 33. una mira, *O.* una in arram.
l. 34. et per coll. B. quod per coll.
l. 34. erat, B. fit.
l. 34, *&c.* ut per eam, B. et per eam.
l. 39. in sancta civitate à multis *desunt hic à* B. *sed post* obierat *sequuntur.*
l. 42. referrent, B. viderunt.
l. 43. asserebant, B. asserentes,
l. 44. *post* manifestissimè, B *addit,* conspexerunt.
l. 48. esset jam, B. esset modus.
l. 51. Reges, B. regna.
l. antep. complurium *deest* à B.
l. pen. et aquarum, quarum in obsidione, B. sed & aquarum unde in obsidione.
Pag. 50. *l.* 4. plebs inferior, B. plebs inferiorum.
l. 13. in sedem Patriarchalem, B. in sede Patriarchali.
l. 20. Sultanus, B. Soldanus.
l. 28. inimicus universis, *R.* inimicis universisque.
l. 33. prius ad sepulchrum, B. prius bajulantes ad sepulchrum.
l. 48. ex nostris, B. nostri.
l. 50. undequaque, B. undecunque.
Pag. 51. *l.* 5. eminus, B. à longè.
l. 2. considerunt, B. conciderunt, *rectè.*
l. 6. *O.* pomum, *R.* tolum.
l. 7. in eum, B. super eum.
l. 12. nostræ prævaluit. Unde hæc? *O.* nostræ corrigit. Gens misera, gens modica, genti nostræ prævaluit. Unde hoc?
l. 14. equitibus, B. militibus.
l. 17. me non erigam, B. meos non erigar.
l. 23. dromedario impositus, B. super dromedarium positus.
l. 24. supernè, B. de superius.
l. 29. juxta sepulchrum, B. in sepulchrum.
l. 32. manibus onerati, *C.* & *W.* manubiis.
l. 36. quòd Duci *Roberto, &c.* offenso in eum Deo, *&c.* accidisse, B. quod Dux *Robertus, &c.* offensus in eum Deus, *&c.* contulit.
l. 39. Garnero, B. Garero.
l. 44. multis exigentibus, *O.* meritis.
l. 50. tribum *Symeonis*, terram Philistinorum, B. tribum *Symeon* Philistinorum.
l. 51. Ubi *Joppe* oppidum situm est, à quo viginti quatuor, B. à quo prope est *Joppen* oppidum vigintiquatuor.
l. 53. Dispolim, *R.* Neapolim.
Pag. 52. *l.* 15. obtulit panem, B. offerens ei panem.
l. 21. Deinde verò *Salomone,* B. deinde regnante verò *Salomone.*
l. 23. quadraginta duobus annis, B. quadraginta duo anno.
l. 26. suo *Eliam*, *R.* suo nomine *Elam.*
l. 27. in clivo, B. in divo.
l. 38. ejus, *R.* Jesus.
l. 50. Anconensem, B. Achonensem.
Pag. 53. *l.* 2. In Ecclesia Latina, *B.* In Ecclesia de Latina.
l. 8. Bethleem in quo, B. Bethleem in qua.
l. 8. Jordanis fluvius est, in quo Jesus Christus baptizatus, B. Jordanis lacus est in cujus flumine Christus baptizatus.
l. 14. crucem & mortem, *R.* mortem in cruce.
l. 15. ibidem, *R.* unde.
l. 15. in asina, B. in asinam, *rectè.*
l. 23. eam dixissent, B. eam dicerent.
l. 33. *post* extremum, *C.* & *W.* *addunt Sigebertus* Gemblacensis Monachus Chronica sua hucusque digessit, *Quæ verba* B. *addit in margine.*
l. 45. Dei interpellare, *C.* & *W.* diei.
l. pen. Monachus est, &, B. Monachus est inquit et,
l. ult. post sombiasse *usque ad lineam vicesimam octavam, scilicet, ad* ejus prætterea mortem, *desunt* à W. *illa igitur omnia, de suo adjecit Matthæus noster.*
Pag. 54. *l.* 8. cum ante eum, B. cum per eum.
l. 37. percontatus est *deest* à B.
Pag. 55. *l.* 8. cum regnasset annis tredecim *desunt hæc à* W.
l. 28. et ut, B. ita ut.
l. 34. cui continuo, B. qui continuo.
l. 34. & à *Thoma,* B. & qu *Thomas.*
l. 35. corona capiti imponitur, B. coronam capiti regis imposuit.
l. 37. tenendam, B. tenendis.
l. 37. *ab* Hoc tempore *usque ad finem capitis, desunt* à W. *immò & antea id narravit* Matthæus *noster. Recurre Lector ad lineam* 35, *&c. paginæ* 53.
l. 53. cognatam, mecum, *R.* cognatam nuptui mecum.
Pag. 56. *l.* 15. sicut eis, B. sicut ei.
l. 17. in miseria, *O.* in misericordia.
l. 25. ita equis, B. & equis.
l. 35. *post monimentum, addit* C. Idem *Henricus* desponsavit *Matildem* filiam *Malcolmi* Regis *Scotiæ* : ex qua genuit *Willielmum* & filiam unam, nomine & honestate matrem repræsentantem, quam virginem quinquennem Imperator *Henricus* petiit & accepit. *Hæc desunt* à Wendovero : *Immò ipse postea repetit* Matthæus, *vide pag.* 58. *l.* 6.
l. antep. subjugaverat, B. subegerat.
Pag. 57. *l.* 4. *Sigisbertus* Gemblacensis Monachus hucusque Chronica sua satis eleganter digessit *Quam ipsam clausulam, & antea habuerunt* C. & W. *& ad pag.* 53. *prænotavimus, utrobique tamen mendosè, cum non ante annum* 1113, *ineuntem Chronica sua terminavit ille* Sigebertus.
l. 23. Arabis gladium, B. ejusdem gladium.
l. 38. M.C. *R.* M.C I.
l. 40. nondum in Regem, B. jam in Regem.
l. 50. in ipsorum tabernaculis, viros multos, B. in ipsis eorum tabernaculis, de viris multos.
Pag. 58. *l.* 10. O mulierum generosissima *usque ad finem Capitis, desunt* à W.
l. 39. difficile esset expugnatu, B. grave esset ad expugnandum.
l. 42. ex *Anglia* proscripsit, B. ab *Anglia* exulavit.
l. 51. inter quos fuerunt, B. qui hii fuerunt.
l. 52. Remesiensis, *R.* Ramesiensis.
l. pen. qui consecrari, B. quem consecrare.
Pag. 59. *l.* 1. *post* præsulatum *addit* C. Hoc anno *Rogerus* ad

Episcopatum Sarum electus est: *quæ verba desunt* à W.

l. 6. Qui *Romam* veniens, *B.* Quo *Romam* veniente.

l. 7. Warenast, *C.* Warevast, *W.* Warewast, *postea tamen* *C.* Warenast, *W.* Warevast.

l. 20. *tota linea*, In Anglia pestifera mortal. *&c. deest* à W.

l. 28. productorem, *R.* pro ductore.

l. 30. Turcis infidelibus, *B.* Principibus Turcorum infidelium.

l. 31. per quorum terras, *B.* per quos.

l. 41. et in, & *deest ab* R.

l. 51. dicebatur, & uridicus, *B.* dicitur & viridicus.

l. 52. qui *Cadmus* appellabatur, *C. Cadmis* vel *Cadmus*, W. *Cadmis* Credo debere scribi *Gadi*: ita enim Judicem indigetant *Turci* hodierni.

l. pen. undecim millibus, *ita & W. C.* duodecim.

Pag. 60. *l.* 17. *post* albi coloris, *C. addit* & quatuor picti mirabiliter, & in se multiplicati: Cometa etiam apparuit mense *Februarii*. *Quæ tamen desunt* à W. *&* à B.

l. 25. in sua perstare sententia, mox Archiepiscopatum *desunt* à B.

l. 36. consideret, *B.* confiperet.

l. 40. hoc modo, *B.* siccine.

l. 44. obsiderent, *B.* debeant obsideri.

l. 48. cum gaudio, *B.* gaudenter.

l. 54. hostes, *deest* à B.

Pag. 61 *l.* 4. oppidis suburbanis, *R.* oppidis & suburbanis.

l. 45. utrisque manibus *deest* à B.

l. ult. post consensit *usque ad* ad capitis expositionem decertarent; *quæ linea* 25. *paginæ sequentis inveniuntur, desunt* à W.

l. 1. obtento, *R.* obtentu.

Pag. 62. *l.* 14. scienter, *C.* sitienter, *& rectè*.

l. ult. Hic constitutus est ordo Canonicorum Sarisbiriæ *desunt* à W.

Pag. 63. *l.* 6, *&c. post* carceri mancipavit *usque ad* Redit autem, *l.* 15. *desunt* à W.

l. 10. incidens suo manno in Bitumen profundum, *B.* insidium suo manno in bitumine profundo.

l. 11. detentus *deest* à B.

l. 18. sed in his omnibus factus est Deo ingratissimus *desunt* à W.

l. 21. cui innuit, *C.* & *W.* ubi annuit, *B.* cui annuit.

l. 26. Reinelmus Herefordensis, Willielmus Oxoniensis, *desunt* à W.

l. 30. Normannus *Prior* fundavit *cum linea sequente*, *desunt* à W.

l. 39. interdicam, *B.* interdicimus.

l. 41. pro Episcopo communicando, *O.* pro Episcopo tibi communicando.

l. 46. octavo Cal. *Maii*, scilicet die sancti *Marci*, *desunt* à W.

l. 49. *post* persequuntur *addunt*, C. *&* W. & ad opera misericordiæ ejus successores invitant. *Immò & tota illa Epistola quæ dicitur celitus missa ad temperandas* Romanorum *enormitates, desunt* à W. *Omnia scilicet à linea* 49. *pag.* 63. *usque ad lin.* 4. *pag.* 64. *ad verbum* Eodem.

l. 51. indies, *B.* diatim.

l. antep. speret ad cumulum, *C.* serpet.

Pag. 64. *l.* 5. Matildem, *B.* Matildidem.

l. 12. Bagornensis, *ita* C. *&* B. *sed* W. Bangornensis.

l. 18. *post* comitatus *addit* W. Eodem tempore in parochia Legiensi, porca porcellum enixa est, faciem hominis habentem, & pullus gallinæ quadruplex natus est.

l. 24. Brachium, *R.* Durachium.

l. 28, *&c.* peragendum ministraret, *B.* peragendum & auxilium ministraret.

l. 33. Obiit a. eod. temp. idem R. Francorum *Philippus*, &c. *quæ tamen* Matthæus *noster & antea recensuerat, in ipso fine anni antecedentis*, pag. 63. l. 43.

l. 53. *post* — tembris, *cætera desunt* à W. *usque ad* Eodem etiam *lin. sequente*.

Pag. 65. *l.* 7. à mortalitas tunc, *usque ad* posuit, *desunt* à W.

l. 23. deputata, *O.* deputatus, *rectè*.

l. 27. damno & periculo, *B.* dampno periculum.

l. 43. & prius, *R.* & post.

l. 44. pertinent, *R.* pertinuerit.

l. 50. Hoc anno facta, *&c. tota linea deest* à W.

l. 52. Rodulpho, *O.* Radulpho.

Nota tamen hic errorem, & in W. *& in Parisiensi nostro. Hic* Radulphus *enim non erat Londoniensis Episcopus, sed Roffensis. Immò & Parisiensis ipse pag. proxima l.* 24. *Roffensem eum appellat, ubi etiam & electionem ejus repetit. Pro Londoniensi, igitur scribe Roffensi.*

Pag. 66. *l.* 10. Et insidiis, *B.* Nam insidiis.

l. 15. missis copiis suorum, *B.* missis de suis copiis.

Pag. 67. *l.* 1. comminatoribus, *C.* & *W.* conjuratoribus, *rectè*.

l. 6. Luna facta est quasi sanguinea tertio idus *Decembris desunt* à W.

l. 15, *&c. post* nuncupatur, *C. habet*: Quoque *Baldewinum, Jerusalem*; & *Petrus* primus Prior *Bermunsshie*. *Nescio tamen quo sensu, si enim de morte* Baldewini, *sint intelligenda; consequitur ad finem Capitis succedentis.*

l. 31. invalescere, *B.* in nnlnensium.

l. 39. Domino, *R.* à Domino.

l. 42. Heritum, *W.* Berytum, *rectè*.

l. 54. Poretæ, *W.* Poræ.

l. ult. quæ est, *R.* quâ est.

Pag. 68. *l.* 13. ad *deest in* R.

l. 17. res, *R.* tres.

l. 27. pedites, *R.* peditum.

l. 33. proscripserat, *B.* exulaverat.

l. 51. collocati, *W.* collocuti, *rectè*.

Pag. 69. *l.* 2. Mons David, *O.* Mons Dani.

l. 11. tranquillo, *B.* tranquillimo.

l. 12. *post* existente, *C.* Hoc quoque Anno 14. Cal. *Maii*, bis venit cœleste lumen ad sepulchrum Domini.

l. 17. juxta suam, *&c. B.* juxta suæ magnificentiam voluntatis.

l. 19. Luna hoc anno, *&c. usque ad finem capitis, desunt* à W.

l. 35. Richardus Lincoln. *C.* & *W.* Robertus, *rectè*.

l. 39. Pont audemer, *W.* & *B.* Punt audemer.

l. 42. Vervonis, *C.* & *W.* Vernonis.

l. 51. Grenet, *B.* Grevet.

Pag. 70. *tota l.* 14. *deest* à W. *&* in C. *&* B. *post* Honorius, *additur*, Sol novilunio similis factus est.

l. 23. disceptarunt, *B.* disceptati sunt.

l. 32. Quo auditu, *B.* Quo audito, *rectè*.

l. 32, Rex *Baldewinus*, qui jam regni Hierosolymitani quàm *desunt* à B.

l. 38. obsidem, *B.* obsidere.

l. 44. *post* habebat hæc: *sequitur in* C. Quia de morte viri suspecta habebatur, vir enim ejus clam de nocte fugerat, & paupertatem elegit. *Quæ tamen in* W. *non habentur.*

l. 47, *&c.* tam regni Angliæ quàm ducatus Normanniæ, juraveruntie fidelitatem, & primus, *B.* tam ad regnum Angliæ quàm ducatum Normanniæ juraverunt ei, fidelitatem facientes, & primus.

Pag. 71. *l.* 12. Herford, *R.* Herefor.

l. 20 Ciestanus, (quod est dictum) hic manere, *B.* Cī estanus, quod est dictu, hic manere.

l. 25. indies, *B.* diatim.

l. 31. & procursum, *B.* & percussum.

à linea 16. *ad finem capitis, desunt* à W.

l. 34. replicasset, *R.* explicasset.

l. 48. *post* digessit, *C. addit* obiit *Honorius*, Papa successit *Innocentius*: *quæ tamen desunt* à W.

l. antep. terminabatur, *B.* terminavit.

Pag. 72. *l.* 26. *&* 27. *desunt* à W.

l. 37. & jam, *B.* & eam, *rectè*.

l. 45. *post* Coventrensem, *sequitur in* C. *&* B. Londonia pro maxima parte combusta est. *Quod in* W. *non est.*

l. 56. *ab* Anno Domini *usque ad* Eodem in *l.* 1. *pag.* 73. *desunt* à W.

Pag. 73. *l.* 4. quæ invocata, *B.* Quam quia invocaverat.

l. 6. *post* Domini *sequitur in* C. natus est primogenitus *Galfridi* Plantagenest & *Matildis* Imperatricis, scilicet *Henricus* de *Henrico*. *Sed non in* W.

l. 6. Harveio *sic* C. *&* B. *sed* W. Henrico, *malè*.

l. 11. *post* Londinensis *addunt* C. *&* W. obiit eodem anno *Robertus Curtehose* frater Regis *Henrici*: & apud *Gloverniam* sepulturam accepit. *Nota tamen omnia ab hoc loco usque* Jacuit autem: *l.* 36. à W. *deesse*.

Pag. 74. *l.* 36. & Rex ab omnibus, *B.* & Rex est ab omnibus.

l. 47. *post* Tertio vovit, *sequuntur in* C. *&* W. quod Denegeld idem (*credo scribendum* id est) de qualibet hyda terræ duos solidos quos antecessores ejus, *&c.*

l. 50. *post* observavit, *omnia desunt* à W. *usque ad l.* 10. *pag. sequentis, scilicet ad* Per idem tempus.

l. pen. centum libras, *C.* centum millia libras.

Pag. 75. *l.* 29. proscripsit, *B.* exulavit.

l. 30. plantavit, *ita in* C. & B. *sed in* W. placitavit, *rectè*. *i. voluntariè & non judicialiter supplantavit.*

l. 34. proscripto, *B.* exulato.

l. 37. pro Theobaldo, *B.* propter Theobaldum, *&c.*

l. 49. sed

Variantes Lectiones.

l. 49. sed tum cum, *C.* & *W.* sed tamen cum, *B.* sed tum cum.
l. 51. *post* patrium, *R. addit* exaltando.
l. 52. millia marcarum, *B.* millia marcas.
l. 54. *post* Lodowicus *C. addit* cognomento Grossus.
Pag. 76. *l.* 2. *post* imperavit *sequitur in* C. & sic successit *Lotharius.*
l. 8. & fracta, *B.* & frater.
l. 41. qui sciunt, *C.* & *W.* qui se nesciunt, *B.* qui in se nesciunt.
l. 41. suspicemini, *B.* suspicetis.
l. 46. fide horribiliter, *B.* fide & horribiliter.
Pag. 77. *l.* 1. quasi in acie, uno percussoque casu, *R.* quasi in acie una militari disciplinâ castigata, percusso verò casu.
l. 4. animo defecit, *B.* animo deluit.
l. 8. gloriæ virtuti, *R.* gloriæ ac virtuti.
l. 35. Sireburnense, *R.* Saresbiriense.
l. 39. Neowere, *B.* Neowere.
l. 40. cui *Angliæ* erat, *R.* cui *Anglia* jurata erat.
l. 48. solerter, *B.* sollerunt.
l. 49. *post* Episcopus, *C.* & *B. addunt* frater R. *Stephani* Apostolicæ sedis legatus in *Anglia*, pro eo quòd Rex, &c. *quæ desunt à* W. *cum reliquis usque ad l. pen.* Eodem anno, &c.
l. 54. imperitus, *C.* imperitus, *rectè.*
l. pen. hinc inde, *B.* hic in.
Pag. 78. *l.* 1. proscripsit, *B.* exulavit.
l. 12. audacter, *B.* audaciter.
l. 39. *post* mancipatur, *reliqua pars lineæ deest à* W.
l. 42. *post* decertabant, *R. addit* morabantur.
Pag. 79. *l.* 1. *post* successit *sequitur in* C. & B. Destructa est civitas de *Wintonia*, decimo octavo Cal. *Octobris.* Et captus est R. Comes *Glouerniæ*, die exaltationis sanctæ crucis: pro cujus liberatione, *Stephanus* Rex dimittitur. *Quæ tamen in* W. *non habentur: ut nec lineæ sequentes duæ, usque ad* Anno Domini.
l. 2. Londonensis, *R.* Londoniis.
l. 2. *post* occiditur, *R. addit* Obiitque.
l. 3. fuit *deest à* B. & *ab* R.
l. 32. vel in clerico, &c. *B.* vel in clericum, &c.
l. 42. cum Fulco, &c. pertransiret, *B.* Fulco, &c. pertransiens.
Pag. 80. *l.* 26. & proscriptus, *B.* & exulatus.
l. 35. Farendumensis, *C.* & *W.* Farendunensis.
l. 36. *post* recepit, *sequitur in* C. obitus *Galfridi de Mandevilla*, decimo octavo Cal. *Octobr. Galfridus* comes Andegavensis cepit *Normanniam*: *quæ tamen verba vix legere poteram: cum aliqua interpolata vel interlineata, & in margine superaddita sint: & quia desunt à* W. B. *sic*; recepit, *Gaufridus* de *Mandevilla.*
l. 52. Rogerus Cestrensis & Rob. Herefordensis *desunt à* W.
l. ult. immensum, *B.* immensum. Legendum puto universum.
Pag. 81. *l.* 33. Imperator *Conradus*, B. Imperator Romanorum *Conradus.*
l. 40. tempore hostibus, *R.* tempore nacto opportuno hostibus.
l. 54. pervenit. Indeque, *B.* pervenit ad urbem. Indeque.
Pag. 82. *l.* 17. Domino munera, *R.* Domino devotionis munera.
l. 29. volebant, *B.* vacabant.
l. 41. loquebantur, &c. allegantes, *B.* loquentes, &c. allegabant.
l. 43. ferventes, *B.* fervores.
l. 48. Chasucio, *C.* & *W.* Chaisnedio.
Pag. 83. *l.* 8. inter ipsum Regem & Ducem orta est, *C.* Regem, Comitem, & Ducem, *W.* Regem & Comitem orta est. *Ab eo etiam desunt lineæ duæ sequentes, scil.* Reversio Imperatoris, &c. *ad* Herefordensis.
l. 22. transiretur, *B. transitari.*
l. 37. ficha, *B.* ficha.
l. ult. post accepit *sequitur in* C. Hoc in anno præterito secundùm aliquos, *quæ à* W. & B. *desunt.*
Pag. 84. *l.* 1. *post* suam *addit* C. in quadragesima *quam vocem* W. *non habet: nec illa quæ sequuntur: inde etiam l.* 3. & 4. *desunt sequentes*, B. *sic*; suam, præterea defamata est de ulterio.
l. 7. prætactas, *B.* prætractas.
l. 8. Andegavensium, B. Andegavorum.
l. 10. verebatur enim ne ab illo filios, *B.* quapropter ut illa ab aliquo filios.
l. 18. ut fratris Ducis *Andegavensis* castrum, *B.* ut contra Ducem *Andegavensem* ubi ipsum.
l. 28. Nulla nominantur, *C* & *W.* Villa, *B.* nulla nominantur.
l. 40. de languore *Radulphi*, C. et W. languore, *rectè.*

l. 41. Cui cum, *B.* Quod cum.
l. 45. viginti novem, *O.* XIX.
l. 46. *post* reverenter *sequitur in* C. & W. Eodem anno dictum est cuidam in somnis, ut manus suas truncaret & pedes, & sic salvus fieret: quod cum fecisset, statim expiravit.
Pag. 85. *l.* 17. sedibus, *B.* sedilibus.
l. 18. lite contestata, *B.* lite in hunc modum contestata.
l. antep. Bemneis, *R.* Beumais.
Pag. 86. *l.* 7. triginta duabus, *C.* triginta septem, *W.* triginta sex.
l. 13. Gimdreda, *W.* Gundreda.
l. 29. instituisse, *B.* in divise.
l. 36. Clericus, *B.* Clerus.
l. 41. lanceas & ligones, *C.* & *W.* in ligones, *rectè.*
l. 47. Ocnus, *O.* Hocnus.
l. pen. Cum autem, &c. vellet ei injungere pœnitentiam, *B.* Episcopus autem, &c. volens ei infligere pœn.
Pag. 87. *l.* 6. milite itaque supradicto, &c. postulante, *B.* Miles itaque supradictus cum, &c. postularet.
l. 50. multitudo aderit, *B.* multitudine replebitur.
Pag. 88. *l.* 4. se instruere cœpit, *B.* esse instructus.
Pag. 89. *l.* 26, 27. ascendentem, &c. compellentem, *B.* ascendere, &c. compelli.
Pag. 90. *l.* 4. evectum, *O.* devexum.
l. 4. mirabilis, *B.* mirabilem.
l. 6. appropinquaret, contra, *B.* appropinq. patuit contra.
l. 20. ineffabili, *B.* indicibili.
l. 43. quos in hanc, *B.* & nos in hanc.
Pag. 91. *l.* 3. sed miles libenter ibi mansisset, &c. licuisset, *B.* ubi miles libenter in ævum maneret, &c. liceret.
l. 23. festinus, *B.* & *C.* de intus.
l. 49. in sedem suam Cathedralem, *O.* in sedem eandem *Willielmum*, *rectè.*
l. 37. voluit: quia servus esset, quem dominus prælegit, *ita* & B. C. *verò* & W. noluit: quia servus esse quam dominus prælegit.
l. antep. Dominia, *B.* Dominica.
Pag. 93. *l.* 5. inops sacerdos, *O.* in opus sacerdotale.
l. 9. ab Oxonia, *C.* & *W.* ab Exonia.
l. 18. cum frigore nudus, *B.* cum frigore & nuditate.
Pag. 94. *l.* 7. mox debes, *B.* modo debes.
l. 11. inquiens, *B.* inquit.
l. 16. profundens, *B.* perfundens.
l. 33. fuerit miracula, *C.* & *W.* fiunt.
l. 50. *post* Beau *omittuntur in* C. qui fuit Seldua, qui fuit Heremod, qui fuit Itermod, qui fuit Hatra, &c. *sic etiam erat in anteriore impressione, immò & in* Wendovero *ita inveniuntur.*
l. 55. Oxoniensi, *C.* & *W.* Exoniensi.
l. ult. atque licentia, C. & *W.* absque licentia.
Pag. 95. *l.* 6. Galatiæ, *W.* Galiciæ, *rectè.*
Pag. 96. *l.* 40. *post* commendavit: *cætera vocabula duodecim, usque ad finem capitis, desunt à* W.
l. 43. subconfusi, *R.* subfusi.
l. 55. Apud Suanduum multorum cepit homagia, scilicet nobiliorum, *desunt à* W.
l. pen. Richardus, *B.* Robertus.
Pag. 97. *l.* 5. Parisios, B. Parisius.
l. 8. Natineticam, *W.* Nanneticam, *rectè.*
l. 23. Propter quod *usque ad* indignatus est, B. Quod ait Rex *Francorum* præpropere factum fuerat dignatus est.
l. 32. *post* Burgum, *usque ad* Eodem anno *l.* 34. *desunt à* W.
l. 43. cubicularium objurg. B. cubicularium suum graviter objurgans.
Pag. 98. *l.* 10. dum vixerant, B. dum vixerat, *rectè.*
l. 13. Eodem tempore Cantuaria ferè omnis comburitur *desunt à* W.
l. 18. filium, *R.* filiam.
l. 34. retorquens, B. retorquentis, *rectè.*
l. 40. dignus fuit, B. dignus habitus est.
l. 42. Apostolorum lumina, B. Apost. limina, *rectè.*
Pag. 99. *l.* 15. & meis, *B.* & mihi, *rectè.* R. & mihi &.
l. 17. *post* benedictionem *addit W.* liceat Abbati suo & cætera omnia Ecclesiæ Sacramenta à quo voluerit Episcopo, absque nostra, & sine Ecclesiæ nostræ, *rectè.* B. *sic*; liceat Abbati suo & cætera omnia Ecclesiæ nostræ.
l. 33. *ab* Eodem anno *usque ad finem capitis, desunt à* W.
l. 39. de proditione Regis, *R.* de proditione appellato Regis.
l. 51. ut suspicio subjectionis, &c. adempta esset. B. spe cujusvis subjectionis, &c. ademptâ.
l. 55, &c. Consensit autem electus in &c. *usque ad* adversabatur,

sabatur, *B. sic*: Concensit autem electo consuetudines antiquas in regno stare, persuadens & Archiepiscopo prædicta exigenti adversans.

Pag. 100. *l.* 8. admittens, *B.* admittat.
l. 9. sed in nullo proficientes, *B.* nisi in aliquo proficisset.
l. 31. magnatum, *R.* magnates.
l. 37. à Judiciario, *B.* à Justiciario, *rectè.*
l. 45. ad remanentiam, *B.* ad remanens.
l. 50. de Insuero, *B.* de insuero *legendum de visneto.*
l. 54. extra regimen, *B.* extra regunen *legendum regnum.*

Pag. 101. *l.* 2. non debeat ultra procedi, *B.* non debet ultra procedere.
l. 9. *post* advocaverint, *R. addit* erit placitum in Curia Regis, sed si uterque advocaverit.
l. 11. *post* saisitus, *R. sic*; Qui de civitate, *&c.* Regis fuerit, si, *&c.*
l. 16. poterit Episcopum, *B.* poterit Episcopo *legendum* Episcopus.
l. 32. Catella, *B.* Catella, *malè.*

Pag. 102. *l.* 22. à Defuncto Octaviano *usque ad finem capitis, desunt à* W. *& post* ei substituit *C. & B. addunt* Thomas Archiepiscopus exilium subijt.
l. 28. Regis deferente *O.* Regi def.
l. 34. Castellaniam *B.* Castellanias *R.* Cancellarias.
l. 41. præcepit *deest à B.*
l. 43. & suam *B.* & suum rectè.

Pag. 103. *l.* 41. præcipe ad reditus suos, sicut diligunt eos & amant, in Angliam redeant: *B. &c.* sint in Anglia ad reditus suos sicut diligunt eos & am' (*amodò*) in Angliam redire.
l. 42. in nostra saisiantur *R.* in nostra manu sai.
l. 47. Rex & suorum *R.* & suorum Rex.

Pag. 104. *l.* 10. ut sit Rex. *R.* ne sit Rex.
l. 15. nomen hujusmodi, *R.* nævus hujusmodi.
l. 34. sed ipsum illæsum voluimus *B.* si ipsum illæsum noluerimus.
l. 42. super quem ille schismaticus celebravit, *B.* super quem illi schismatico celebrarunt.
l. 54. *ab* Eodemque anno, *usque finem pag. desunt à* W.

Pag. 105. *l.* 12. inclinatores *B.* inclinatiores, *rectè.*
l. 29. *post* Albani, *addunt* O. xviij.
l. 30, *&* 31. Obiit *Rob. Lincoln.* Episcopus *desunt* à C. *&* à W.

Pag. 106. *l.* 6. dicimus, *B.* didiscimus.
l. 7. quum, *B.* quo.
l. 7. quum non, *B.* quo non.
l. 8. quum non, *B.* quo non.
l. 35. cogeretur Romana audientia, *C.* & *W.* Romanam audientiam appellare, *rectè. B.* Romanam audientiam appellare *deest.*
l. 37. sed nobis recedentibus, *C.* & *W.* si nobis recedentibus, *rectè.*

Pag. 107. *l.* 2. credebamus nos, *O.* à vobis.
l. 4. eum utpote à, *B.* eum à.
l. 13. qui in, *B.* quæ in, *rectè.*
l. 14. in Cantuariensi existunt, *B.* in Cantia consistunt.
l. 17. & maximè, *B.* & *in.* [inde] *rectè.*
l. 52. sed liberent, *B.* si ita liberent.

Pag. 108. *l.* 39. volentibus inhibeat, *B.* volentes inhibeat.

Pag. 109. *l.* 11, *&* 12. attendat, *B.* obtempter, [obtemperet]
l. 17. dolentem, *B.* convolet.
l. 22, 22. nisi antea sua, *&c.* queat. Quod si, *B. sic*; nisi an ipsius auctoritate & mandato jus suum obtinere queat prius experiendo cognoscat, Quod si.
l. 44. si hujus rei finis extiterit, *B.* sed si hic rei finis extiterit.
l. 47. quod pluris est nobis, si ab, *B. sic*: si plures est nobis ab.
l. 49. delecto, *B.* delectu, *rectè.*
l. 52. curva, *B.* prava.
l. 53 secundam; *C.* & *W.* fœdam.
l. 54. ita ut, *B.* ne cujus.

Pag. 110. *l.* 2. accepit, *&c. ad finem capitis*, *B.* accipiens & in pace statuenda passim per Britanniam studiosus existens, clerum terræ illius sibi conciliavit & populum.
l. 10. levibus, *B.* lenibus, *rectè.*
l. 13. videtur, *B.* videmus.
l. 18. Archiepiscopo Cant. *B.* Domino Cant.
l. 20. sed si tibi & Ecclesiæ, *B.* si tibi ac tuis & Ecclesiæ, *rectè.*
l. 37. provinciam, *C.* & *W.* perniciem, *rectè.*
l. 46. *post* appellationem, sententiam in ipsum latam, *B.* licet primo appellationem sententia in ipsum lata fuisset.

Pag. 111. *l.* 2. sciens, *B.* scicturus, [sciturus.]
l. 10. pacem esse initam, *O.* pax esse in januis.
l. 16. *post*-batur *sequitur in* C. *Henricus* primogenitus Regis *Henrici*, apud *Westm.* die sancti *Basilii*, à *Rogero* Archiepiscopo Eboracensi, contra libertatem Ecclesiæ Cant. coronatus est, *quæ omnia desunt à* W. *Immò hic anticipata sunt.*
l. 29. quum, *B.* qui.
l. ult. R. Barre, *C.* Barce, *W.* Barri.

Pag. 112. *l.* 19. *tota deest à* W.
l. 21. *Literæ illæ Papæ ad* Soldanum Iconii, *cum reliquis, usque ad lin.* 28. *pag.* 116. *desunt à* W.
l. 32. Quandam verò, *C.* quoniam, *rectè. B.* quoniam.

Pag. 113. *l.* 6. *post* sicut Johannes *sequitur in* C. & B. cujus Evangelium recipis.
l. 12. ministerium, *B.* mysterium, *rectè.*
l. 28. qui dicta, *C.* quem Deus, *rectè. B.* quem dictus.
l. 30. tu eum recipias, *B.* tamen eum recipis, *rectè.*

Pag. 114. *l.* 32. in tempore Legis, *C.* vesperæ.
l. 32. & humilitate, *B.* per humilitatem.

Pag. 115. *l.* 25. superatus fuit à Deo & homine Christo Jesu, *B.* superavit Deus & homo Christus Jesus.
l. 45. edidit, *B.* edere.

Pag. 116. *l.* 3. anullari, *B.* anullerari.
l. 15. Poetas, *B.* Philosophos.

Pag. 117. *l.* 25. absolvat, *B.* absolvant, *rectè.*
l. 31. facere *deest* à B.
l. 33. Radwenna, *C.* & *W.* Eadwenna.
l. 33. Walmpol. *O.* Walepol. *rectè.*

Pag. 118. *l.* 5. in eundo se, *O.* in eundo & redeundo se.
l. 20. genuum flexionibus, *B.* genu flexionibus.
l. 52. tenuit, *O.* invenit, *rectè.*

Pag. 119. *l.* 5. Intelligens, *B.* Intellexit.
l. 14. sanctis, *B.* impius.

Pag. 120. *l.* 6. flux, *B.* & *C.* flut, *W.* flour, *rectè.*
l. 8. regna in me, *B.* regna in mente mea, *rectè.*
l. 5. haali, *B.* halali.
l. 7. pinne, *B.* pinine.
l. Godrico, *B.* Nazareni.

Pag. 121. *l.* 2. injustorum, *B.* injustæ.
l. 33. & sica, *B.* & sicci.
l. 34. *post* periculosum, *B. addit* delicias, *rectè.*
l. 49. Tersii, *B.* juvenis.

Pag. 122. *l.* 16. Niverceasi, *B.* Nivernensi.
l. 18. habenam, *O.* staphan.
l. 25. de saltiunde, *C.* & *W.* saltwde, *B.* saltwude.

Pag. 123. *l.* 6. Episcopali, *B.* Episcopalis, *rectè.*
l. 22. in Ecclesiis, *C.* & *W.* oculis.
l. 38. *post* Ecclesiam rediret *omnia illa quæ sequuntur usque ad lineam* 28. *pag. subsequentis desunt à* W. *Observabit etiam Lector ea quoque haberi in vita* Simonis *Abbatis sancti Albani.*
l. 40, & 41. faciens festum, *O.* sapientia, *B.* faciens festum de [illegible] sapientia.
l. 42. misisset, *B.* fecisset.

Pag. 124. *l.* 7. charitatis intuitu, *B.* char. interesse.

Pag. 125. *l.* 11. maturiùs tradiderunt, *B.* maturior tradentes.
l. 12. cilicio abstersum & proprio sanguine consecratum *desunt à* C. *quæ tamen in* W. *inveniuntur.*
l. 16, *&* 17. Nataliciis, in quibus homicidæ & rei læsæ majestatis habent pacem & gaudium. *Quarto*, *O.* homicidæ, rei læsæ majestatis habentur. *Quarto, &c.*
l. 46. apud Cuaresburc, *B.* Cnaresburc, *rectè.*
l. ult. &c. Qui pro morte, *&c.* increpans, *B. Qui cum* [*eum*] pro morte *Thomæ* Martyris dirissimè increpans.

Pag. 126. *l.* 31. Desemtemore, *O.* de seint More *rectiùs.*
l. 31. Faie, *R.* Ferne.
l. 43. & quoniam, *B.* quoniam.
l. 45. voluerunt, *B.* noluerunt.

Pag. 127. *l.* 7. *post* Henrici, *R. addit* Saxoniæ.
l. 7. accepit, *R.* dedit.
l. 22. *Gaufridus* Archidiaconus, *C.* & *W.* *Gaufridus* Cantuar. Archidiaconus.
l. 33. interpellatus, *B.* pulsatus.
l. 50. *ab* Ipso anno quoque *usque ad finem lineæ sequentis desunt à* W.

Pag. 128. *l.* 50. superba nimis *deest* à B.
l. 50, *&* 51. cum gemma preciosissima, *B.* precibsum.
l. pen. à suis à Brebanciis, *B.* à suis Brebanciis.
l. ult. memoratum, *B.* præfatum.

Pag. 129. *l.* 1. paucos, *B.* aliquot.
l. 5. de la Haie, *B.* de haie.

l. 5. viginti

Digitized by Google

l. 5. viginti quatuor, *O*. quater viginti.
l. 10, episcopi, *C. &* B. ei ipsi. *rectè*.
l. 23 *&* 24. latrocinatoribus, B. lenocinatoribus. R. lenonibus.
l. 33. Arewellam, R. Orewellam.
l. 47. *&* 48. audientibus ait *desunt* à B.
Pag. 130. *l*. 14. ipsa die sabbathi, quia, B. ipsa die sabbathi qua *rectè*.
l. 32. milites Legecestriæ, B. milites comitis Legecestriæ.
Pag. 131. *l*. 12. apud Cænomanniam, B. Cenomannis, *l*. 29. *post incepit sequitur in*, *C. &* B Eodem anno civitas Rothomagensis obsessa est. *Quæ verba cum sequentibus usque ad finem capitis desunt à W*.
l. 41. caverunt *deest* à B.
Pag. 132. *l*. 4. Bergamini, *O*. Bergeveni.
l. 4. gladium B. capulum.
l. 14 Trec, *O*. Trese.
l. 14. *&* 15. Dominis, B. domini *rectè*.
l. 30. dividendam. B. dividere.
l. 31. *post* successorem *reliqua desunt à W. usque ad finem capitis*.
l. 33. Richardus comes, R. Gulielmus comes.
l. 39. Nunciis quoque, *&c*. constitutis, *&c*. tuebantur proponebant: santium, B. Nuntii quoque, *&c*. constituti proponebant illi qui causam Aldefonsi regis tuebantur santium.
l. 43. Agosen, R. Zagosen.
Pag. 133. *l*. 2. manuelis, *R*. Smanuelis.
l. 4. Nuncii ducis saxonici, *C*. nuncii Ulrici du. sax. *W*. Henrici du. sax.
l. 16. *post* lemniter collocatus. *reliquæ 7. lineæ usque ad* Quo etiam tempore Rex Angl. *desunt à W*.
l. 17. de magna villa, *R*. de mandevilla.
l. 28. Ego rex Angl: *C. & W*. Ego Henr: Rex Angliæ.
l. 49. *&* 50. decorus vultu & eleganti, statura. procerus. B. *sic*: decori vultus, & eleganti statura procerus.
l. *ult*. & spes, B. & cum spes.
Pag. 134. *l*. 1 licet locus, B. locus tamen.
l. 41. à lecto recepit *usque ad finem capitis desunt à W*.
l. 41 Istud, non ut, B. Istud, ut *rectè*.
Pag. 135. *l*. 27. martyris. B. martyrio *rectè*.
Pag. 136. *l*. 18 apud sanctum Albanum *desunt* à B.
l. 29. sanctorum pignora processionaliter deferentes, B. sanct: corpora defer:
l. 42. trecentesimo, *&c*. *C. & W*. octingentesimo, *rectè*.
l. 45. multorum, *O*. mutorum.
Pag. 137. *l*. 14. *&* 15. martyrem forsitan oblatis præferentes inventum, B. *sic*: martyrn forsitan ex oblatis pertulerunt iminente.
l. 19. *tota deest à W*.
l. 21. est Concilium, *O*. est Romæ Concilium.
l. 46. Hospitarii, *W*. Hospitalarii *rectè*.
l. 54. legati viginti, *O*. viginti vel viginti quinque.
Pag. 138. *l*. 37. *&* 38. Lucio, Gregorio, *C. & W*. Lucio, Urbano & Gregorio, *rectè*.
l. 55. alioquin desiisset esse substantiam patris, *&c*. *O*. desiisset esse substantia. Filius vero substantiam patris, *&c*.
l. *antep*. candem habuit, B. eandem habent.
Pag. 139. *l*. 33. Taileborum, *O*. Taileburc.
l. 4. *ult*. *tota deest à C. & à W*.
Pag. 140. *l*. 33. protegeret B. gubernaret
l. 25. & ut ad B. & ad *rectè*
l. 26. videatur B. videamini *rectè*.
l. 34. eruditi, *&c*. poteritis B. eruditus, *&c*. poteris.
l. 43. Baldewinus Fordensis B. Baldewinus abbas Ford. *rectè*.
l. 54. *post* abundanter *sequitur in C*. a Paulo huc 104 anni.
l. *ult*. obiit Walterus, *R*. obiit Rogerus.
Pag. 141. *l*. 36. introivit, B. intonuit, *rectè*
Pag. 142. *l*. 21. initio Julii mensis, B. intrante Julio mense.
l. 35. 36. speraretur, B. sperabatur.
Pag. 143. *l*. 4. influet, B. influat.
l. 27. *post* suis *sequitur in C*. Circa eadem tempora obiit, *&c*. *sed videntur esse anticipata, cum in infima pag: parte, & anno proximo, totidem verbis mors Matildæ repetatur, in eo tamen loco non repetitur in C. & utrobique deest à W*.
l. 41. Norhale, *C. & W*. Norhale.
Nota quod post verba ut regnum suum. *l*. 12. *integrum folium deest ab exemplari papyraceo usque ad orem Guidonis l*. 2. *pag: sequentis*.
Pag. 144. *l*. 16. & quum, B. & [quoniam]
l. 31. *ab* Imago *usque ad finem capitis desunt à W*.

Pag. 145. *l*. 5. non habentes quo se conferrent. Rex, B. non habentes: Rex *rectè*.
l. 12. evaserunt, B. evaserat, *rectè*.
l. 18. Tiberiam, B. Tyberiadem.
l. 32. disposita, B. deposita, *rectè*.
l. 42. & nisi. B. quod nisi.
l. 55. Eodemque anno Hugo, *&c*. *desunt à W*.
Pag. 146. *l*. 10. Marchiones, Barones, *O*. Marchiones & Comites, Barones.
l. 17. de Lintziaco, B. de Liziniaco.
l. 33. à vervolio, B. à vernolio, *rectè*.
l. 33. Mednanam, *W*. Meduanam.
l. 50. inebriati, B. deliberati.
l. pen. vltra morem, B. vltro mori, *rectissime*.
Pag. 147. *l*. 9. Notum faciemus. B. Notum facimus.
l. 13. Quod computatis, B. Quod si computatis.
l. 20. vel ullum, B. nec ullum.
Pag. 148. *l*. 4. à Marchisio admittuntur, *C. & W*. à March: non admittuntur B. volens à Marchisio non admittitur.
l. 12. innumeratum, B. numeratum, *rectè*.
l. 17. urbis à Christianis obsessio facta fuit, B. urbem Christiani obsident.
l. 40. *Sciat lector benevolus, post hunc locum, librum Cottonianum (quem per omnia sequimur) alia manu esse descriptum Capitulum etiam sequens incipere*. Anno Dominicæ nativitatis. 1189. Rex Henricus in partibus transmarinis *cum cæteris ut in Impresso libro est videre. Cum eisdem verbis, incipit capitulum suum Wendoverus. ibi etiam tu scribas*. Anno Domini. 1189.
Monemus iterum, quod ad hunc locum in Transcripto illo D. Seldeni *papyraceo quo usi sunt Operæ typographicæ; haberi hanc notam in ora Libri*. Hucusque Codex Edwardi Aglonbye. *quæ sequuntur*, ex libro. W. *Cecil* militis. *In quo etiam Transcripto, post finem prioris Capitis Anni 1199. (ut impresso nostro, p. 196) habetur et ista nota marginalis*. Hucusq; ut in Libro impresso. fol: 262. (*scilicet Editionis anterioris*.) *Sed utrobique falsus est fidem Evulgator. Neque enim Codicem* Aglonbeianum aut Cecilianum *per omnia est secutus: neque concordat Liber impressus cum Transcripto papyraceo*.
l. 41. *Rex* Henricus, *&c*. B. Anno Dominicæ nativitatis. *M*. Centesimo octogesimo nono Rex Henricus, &c.
l. 45. post festum sancti, B. post festum vero sancti.
l. 51. *ad* pacem commovisset, B. *in margine*, commonuisset.
l. 53. ita scilicet, ut, B. ita ut.
l. 56. subversorem; Domini papæ, B. subversorem auctoritate Domini papæ.
Pag. 149. *l*. 1. regum personis eorundem, B. eorundem regum personis.
l. 1. *&* 2. *post* eorundem. *sequitur in C. hujusmodi Rubrica*, In imaginibus historiarum, reperitur anno hoc prophetia Danielis Constantinopolitani. *Post quam rubricam sequitur capitulum in hæc verba*. Anno quo annunciatio Domini in die Paschæ continget Franci restaurabunt Terram Promissionis, & stabulabunt equos suos in Palmaria de Baldac; & figent tentoria sua ultra arborem siccam, & lolium separabunt à tritico. *Deest etiam & ab O. linea illa tertia* eodemque tempore transm: *&c*.
l. 4. Monte Ferrato, B. Monte Ferratio.
l. 6. Apostolicæ sedi. *ita & W. sed, C. &* B. apostolicæ fidei.
l. 8. virginis eradicant, B. virginis Mariæ eradicant.
l. 10. Christianorum constat, B. Christianorum noscuntur.
l. 11. est civitas Hierusalem atque lugubriter *lamentanda*, B. est autem civitas Jerusalem sancta atque lamentanda.
l. 12. qui Christo, *&c*. *usque ad* Saracenicis, B. ubi Christus per horas diei & noctis constitutus deprecabatur: nunc Mahomet excelsa voce laudatur. vestræ, *&c*. *Co*. ubi Christus per horas diei ac noctis constitutus, Deo cantando & orando famulabatur, nunc proh dolor machometh, *&c*.
l. 14. commixtas, B. fusas.
l. 15. canibus *deest* à B.
l. 16. vincula solvant, *&c*. *usque ad* potenter liberetur, B. vincula solvant, & terra sancta pedibus salvatoris calcata de potestate infidelium liberetur.
l. 18. ad opprobium *deest* à B.
l. 20. cui idem saladinus tradidit, B. cui tradidit idem Saladinus.
l. 20 ut in eisdem serviatur secundum ritum Græcorum, B. ut in eis serviatur [*supra caput serviretur*] per suos secundum ritum Græcorum.
l. 21. & *deest* à B.
l. 23. Januensibus, B. Jenuensibus.

l. 24. copiosius

Variantes Lectiones.

l. 24. copiosus *deest* a B.
l. 25. dictus *deest* a B.
l. 25. Salaadinus quoque, B. ac salaadinus.
l. 25. ita scilicet, ut impediat, *&c. usque ad* Nece est aliquis, *&c*, B. ita ut impediat [*supra caput impediret, & mox in eadem sententia pro* est, accipiat, detrudatur, *supra caput erat, acciperet, detruderetur*] viam Francorum ad succursum terræ sanctæ: nec est aliquis, *&c.*
l. 28. incarceretur, B. in carcerem detrudatur.
l. 29. & filius ante, B. & filius ejus ante.
l. 29. deputati. Eodem quoque anno, B. deputati valete. Eodem anno. *Ce*: deputati, valete.
l. 30. solennitatem, *&c. usque ad* habitum est, B solennitatem bis inter Reges habitum est.
l. 32. tractatum diligentem habuerunt, super hoc. *desunt hæc ab O.*
l. 34. Pictavensium *deest* a B.
l. 39. Hoc vtique colloquio Cardinalis memoratus, constanter, B. In hoc autem colloquio Cardinalis profatus constanter.
l. 41. eorundem, B. eorum.
l. 42. sententiam, *&c. usque ad* fulciretur, B. sententiam non timere cum nulla æquitate niteretur.
l. 43. minime, B, non.
l. 43. in Regem aliquem, maximè Francorum per sententiam, B. in Regem vel Regnum Francorum per sententiam.
l. 44. si rex idem, *&c. usque ad* disposuerit, B. Si Rex Francorum in homines suos demeritos & Regno suo rebelles causa injurias suas ulciscendi insurgit.
l. 46. jam desiderabiles Esterlingos, B jam sterlingos.
l. 46. quorum odore, *&c. usque ad* favorabilis *desunt ab O.*
l. 48. H. Comes etiam Richardus, *&c. usque ad* Archepiscopi verò, *l.* 50. *desunt* à B.
l. 51. post aliique magnates, O. sic: hiis auditis, Regi Anglorum dederunt consilium, *&c. ut in linea, 53. impressi libri.*
l. 54. Consiliarii sui *desunt* à B.
l. antep. gaudenter *deest* a B.
l. antep. sua *deest* a B.
l. pen: ipsi, Deo ordinante, supervixisset, B. ipsum supervixisset.
idem: incontinenti deest a B.
l. ult. quia id, *&c.* fecisse videretur, B. quoniam id facere videretur.
Pag. 150. *l.* 1. commotus vehementer *desunt* à B.
l. 1. igitur, *B.* verò.
l. 2. fecit homagium, B. homagium fecit.
l. 4. soluto. B. finito.
l. 4. recessit multitudo, *B.* multitudo recessit.
l. 5. igitur *deest* à *B.*
l. 6. Baalverque, *B.* Baalumque.
l. 6. ope & opera Comitis *desunt* à *B.*
l. 8. fingens se Turonum, B. fingensque se Turonis, *Ce*: Turonis.
l. 8. suique, *B.* & sui.
l. 12. in flammas, *B.* in favillas.
l. 12. autem *deest* à *B.*
l. 13. Gaufridus de Broilim & multi cum eo, *B.* Gaufr: de Bruilim & multi alii cum eo.
l. 14. diripere, B. dirumpere.
l. 14. factoque conflictu, B. factoque ibi confl:
l. 15. In quo cruentissimo certamine captus, B. In hoc autem conflictu captus.
l. 16. memoratus, B. prædictus.
l. 16. graviter *deest* à *B.*
l. 16. quum plurimis, *B.* multis.
l. 17. cum catervatim ruerent *desunt* à *B.*
l. 19. ilico *deest* à *B.*
l. 20. raptim insequuti sunt, B. secuti sunt.
l. 20. fuisset, *B.* esset.
l. 21. qui tunc fortè per ducem peritum impunè transierant *desunt* à *B.*
l. 22. capti fuissent, *B.* caperentur.
l. 22. In illa verò, B. In illa denique.
l. 23. Turonum, *B.* Turonis, *Ce.* Turonis.
l. 24. qui manserunt, *B.* qui remanserant.
l. 24. Franciæ, *B.* Francorum.
l. 25. & per effossores suos & *B.* & tum per effossores suos tum per, *Ce*: Et cum per.
l. 26. & 27. Indeque, B. inde.
l. 26. quadraginta, *C.* & *n.* sexaginta.
28. Mentarium, B. Montarium.
l. 29. post Ambaciæ *addunt*, *C. & W.* Cardonis & Mons bellus.
l. 28. Calvi montis Ambaciæ. Eodemque anno. B. Castrum Calvi montis cum Castro Ambasiæ, castrumque de Rupibus Cardonis & Mons bellus. Eodem anno.
l. 32. de dorcesmuthe, B. de Dercesimue.
l. 32. multum, B. militum.
l. 33. commiserunt, *&c.* Rex autem *&c. usque ad* supplicavit, *&c.* B. commiserunt. Quæ post varios rerum eventus ulixebonam venerunt. Rex autem Portugalensis intelligens quod naves præmunitæ essent tam armis quam hominibus ad pugnandum idoneis, supplicavit, *&c.*
l. 35. sibi *deest* à B.
l. 37. & pactum, B. pactum etiam.
l. 38. vel, B. sive.
l. 39. tantum Regi concederent, B. Solummodo Regi concessissent.
l. 40. Impulsique, B. Impulsisque.
l. 41. vallarunt, B. vallaverunt.
l. 42. & *deest* à B.
l. 44. circumseptum, B. circumseptam.
l. 44. Barbecanum, B. Barbecanam.
l. 46. verò *deest* à B.
l. 50. sicque Omnipotentis virtute, B. Sic omnipotentis Dei virtute.
l. 51. de paganis gloriose; & B. de paganis: &.
l. 51. sordibus Idolatriæ emundata, B. Sordibus & Idolatriis emundata.
l. 52. Mahomariam, B. Mahumereiam.
l. 53. ibidem, B. ibi.
l. 53. de partibus Flandriæ qui. B. qui de partibus Flandriæ.
l. 55. Eodemque anno, B. Eodem anno.
l. 55. in crastino Apostolorum, B. in crastino festivitatis apost:
Pag. 151. *l.* 3. fuissent, B. fuerint.
l. 6. vallarunt, B. cingentes.
l. 6. & *deest* à B.
l. 7. aquæ, scalis, B. aquæ [*transibilis in margine*] Scalis,
l. 7. in eaque, B, & in ea.
l. 10. ita ut, B. ita quod.
l. 13. Franciæ, B. Francorum.
l. 13. Franciæ, B. Francorum.
l. 15. ipsam, B. illam.
l. 17. in guerra, B. in hac guerra *Ce*: in werra.
l. 17. redibit, B. de cætero redibit.
l. 20. marcarum, B. *& Ce.* marcas.
l. 21. cum castellis de Troia, de leir, B. cum castellis de leir, de Trou.
l. 23. autem *deest* à B.
l. 23. vel prognosticon dici debeat *desunt* à B.
l. 24. Armorico, B. marcorico.
l. 25. frenum maxillis, B. frenum quoque maxillis.
l. 25. est datum, B. datum est.
l. 25. prædecessores hæreditario, B. prædecessores sui hæreditario.
l. 26. jure tenuerant, B. jure in Avernia tenuerant.
l. 26. dumque, B. Dum.
l. 30. & potestatem *desunt* à B.
l. 30. ab sed ut verius *usque Circa* dies istos *desunt ab O.*
l. 34. Romanorum Imperator, B. Imperator Romanus.
l. 35. suæ *deest* à B.
l. 35. Reinesburgh, B. Reinesburgum.
l. 36. ut propos. B. sicut propos.
l. 37. autem *deest* à B.
l. 37. valde *deest* a B.
l. 41. autem dum, B. itaque cum.
l. 42. habens auream, & chirothecas, B. gerens auream habensque chirothecas.
l. 43. texta, *B.* contexta.
l. 43. annulum magnum in digito, & in, B. anulum in digito aureum & in.
l. 44. discooperto vultu jacebat, *B.* discoopertum habens vultum jacebat.
l. 44. nunciaretur, festinaliter ei, *B.* nunciatum fuisset festinanter ei.
l. 45. male sibi conscius *desunt* à *B.*
l. 45. erupit, B. manavit.
l. 46. mortui, *B. & Ce.* defuncti.
l. 46. spiritus in, *B.* spiritus Regis in.
l. 46. ejusdem mortis, *B.* mortis ipsius.
l. 47. ut videretur sanguis, *&c.* *desunt ab O.*
l. 47. Comes abhorruit & amarissime, *B.* Comes Richardus amarissimè.
l. 48. fontem, *O.* fontem Ebraudi.

Digitized by Google

Pag. 152. *l.* 3. *Carmen illud ultimum deest & a* C. *& a* W.

l. 22. *post* Decani *sequitur in* C. *&* W. & à quibusdam Canonicis Ecclesiæ illius electi.

l. 33. *post* ubi dicitur, *sequitur & in* C. *& in* W. Aquila, rupti fœderis, tertia nidificatione gaudebit *Aquila siquidem &c.*

l. 35. *linea illa tota cum* speciositate *in linea sequente deest a* W. *&* C.

Pag. 153. *l.* 3. *post*-tatis *ita sequitur & in* C. *&* W. Circa eosdem dies quidam Canonicorum Eboracensis Ecclesiæ eligerunt *Gaufridum* fratrem Ducis: et cantato hymno sigillis suis electionem factam solenniter confirmaverunt, sed Magister Bartholomæus Huberti Walteri Officialis ejus Ecclesiæ Decani, qui unus erat de primis Electis, ne fieret in absentia Dunelmensis Episcopi & Huberti Walteri Decani, (scilicet quorum de jure erat) illi interesse electioni, Domini Papæ præsentiam appellavit, *Eodem tempore.*

l. 5. & auro, *Ce.* & stauro, *rectè.*

l. 5. *post* Marcis *sequitur in* C. *&* W. numerus verò supellectilis suæ, in annulis & vasis aureis & argenteis, bladis, vestibus festivis & instauramentis, crevit in immensum.

l. 31, 32. supradicto, *B.* supradictos, *R.* susceptos, *rectè.*

l. 52, *&* 53. bajulantem *deest a* Ce. *&* R.

Pag. 154. *l.* 4. *Tota deest a* C. *&* W.

l. 8. *&* 9. *post* Nonas Septembris, *tota desunt a* C. *&* W.

l. 13, *&* 14. exerceri: dequibus Judæi & aliquæ mulieres sunt infames: *non habentur in C. aut W.*

l. 15. atque facere *desunt a Ce.*

l. 31. prohibuit eis forisfaceret, *C. & W.* prohibuit ne quisquam Judæis forisfaciat, *R.* prohibuit ne quis eos forisfaceret.

l. 32. *post* civitates *usque ad* Rex *Richardus desunt a* W.

l. 36. Et hoc de Ecclesia quam habent in Scardeburga *desunt a* C. *&* W. R. *sic*: Et hæc de Ecclesia quam habuit in Scarbu[r]ga.

Etiam in hoc loco scriptoris vitio, quædam hic habentur in C. *nostro: Electiones scilicet Episcoporum.*

l. 50. omnia eis, *Ce.* & *R.* ei, *rectè.*

Pag. 155. *l.* 3. qui tamen priùs votum spontaneus fecerat peregrinandi *desunt a* C. *& a* W.

l. 4. *post* deposuit *sequitur in* C. *&* W. quæ omnibus & præcipuè Episcopis, portanda prædicatur.

l. 46. Comitatum de Sumersete & de Dorcestre: *ita &* C. *sed* W. Comitatum Cornubiæ, & Comitatum Devoniæ, & Comitat. Sumc. & de Dorseto: *Circa hæc loca etiam, turbatus est ordo in* W. *& in* C.

Pag. 156. *l.* 2. Nigiliacum, *O.* Vigiliscum.

l. 7. adimplere. Profectus est autem Doveram, *Ce.* adimplere, profectus est ad Doveram, R. adimplere, recedens profectus est Doveram.

l. 17. justiciariam à magno flumine usquè ad Scotorum mare, C. *&* W. à flumine Humbræ usque ad, *&c. Abhinc usque ad* Anno Dominicæ Nativitatis M. C. XC. *plurimum turbatus est ordo narrationum, & multa hinc inde sunt transposita, nec eandem tenent seriem,* C. *&* W. *imminus verò & ambo subinde mutili sunt.*

l. 15. rectas; unicuique, Ce. rectas; ut unicuique.

l. 19. & Turris Londonensis, Ce. & Turre London.

l. 33. impenderetur *deest à* Ce. *rectè.*

l. 38. non pigritaret, *Ce.* non pigriter.

Pag. 157. *l.* 6. Nizeliacum, *Ce.* Vizeliacum.

l. 9. à Tempore quoque *usque finem capitis, desunt à* C. *&* W.

l. 13. cum nunciis Willielmum Eliensem Episcopum, *Ce.* cum nunciis Willielmi Eliensis Episcopi.

l. 20. *post* anno tertio, *& ante* Eodem anno, multi, *& in* C. *& in* W. *intercedit Epistola Cantuariensis ad Londinensem: quam hic supplevimus. Etiam cum Synodo quam tenuit Cantuariensis: quam in ora inferiori* C. *invenimus.*

B. Cantuariensis Archiepiscopus Hugonem Episcopum suspendit.

Eodem anno B. Cantuariensis Archiepiscopus Londonensi Episcopo scripsit in hæc verba. Cum essemus apud Rothomagum H. fratrem nostrum Coventrensem qui contra dignitatem Episcopalis Ordinis officium sibi Vicecomitatus usurpaverat, suspendimus à divinis. Qui postmodum nobis firmiter promisit quòd Vicecomitatus curam in manus Regis resignabit, nec se de cætero hujusmodi officiis immiscebit, unde à nobis beneficium absolutionis promeruit. Mittimur igitur ad vos eundem Episcopum cum literis nostris, mandantes quatinus vobis Rosensi Episcopo cum Clericis nostris adjuncto, eidem certum diem & locum statuatis & super articulis pro quibus à nobis suspensus fuit, quod justum fuerit statuere non omittatis.

Baldewinus Archiepiscopus Cantuar. celebravit Concilium apud *Westm.* Ibique valedicens fratribus iter arripuit Ierosolymitanum magnificè præparatus; & cum in terra sancta strenuè per aliquod tempus militasset Deo, secundùm precem & desiderium suum, tanquam miles Christi emeritus, viam universæ carnis est ingressus, sicut in sequentibus suo loco pleniùs dicetur.

l. 35. *post* sed populus *multa in W.* (*sed vitio scriptoris*) omittuntur.

l. 54. Datum Nonis *C.* & *Ce.* Datum Laterani Nonis.

Pag. 158. *l.* 1. Calunsis, Ce. Ealunsis.

l. 9. præter eos, *Ce.* p' [*post*] eos.

l. 11. Bedleem, C. W. Bethleem.

l. 12. & Regi de sagitta, C. & Reg. [Reginaldus] de sagitta.

l. 12. de Turona Estamb. C. *&* W. de Turona & sub Turona estamb.

l. 15. Rad: de Clifeto, C. *&* W. Diceto.

l. 27. sunt in sua potestate, *W.* habent, *rectè.*

l. 51. Auxisnem, *O.* Auxiensem.

Pag. 159. *l.* 5. *post* caput, *O. addunt* effundatur, & pluma pulvinaris super caput ejus *excutiatur, &c.*

l. 14. ad Rhodanum, Ce. super Rhodanum.

l. 16. *&* 17. non poterant enim loco uno contineri, Ce. non poterat enim locus unus continere.

l. 26. Wintilminie, *W.* Wintilimum, Ce. Wintelimien.

Pag. 160. *l.* 2. *post* velificarent *addunt* C. *&* W. & præterissent quandam terram in mari protensam, quæ Godester appellatur.

l. 36. *post* adiit *sequitur in* C. *&* W. & acceptâ licentiâ Dominicam ibi crucem deposuit: & sic clitellis evacuatis, ad Angliam rediit absolutus.

l. 53. *ab* Hujus autem facti *usque finem paginæ, multùm variant* C. *&* W. *ab impresso, sed tamen sensus ad idem redit.*

Pag. 161. *l.* 4. Lemba maris, C. *&* W. Labamare, *R.* Lambamare.

l. 17. terminatum est, Ce. declaratum est.

l. 44. plurimos persolvit, C. *&* W. plurimos stipendia persolvit, pauperum semper curam agens, ergo destitutos auxilio, nunc oculo reflectens, officium boni præsulis per omnia implens. *Civitas verò &c,* Ce. *&* R. debita stipendia persolvit.

l. 45. victualibus, C. *&* W. machinis.

l. 46. à communita, *reliqua sic habentur in* C. *&* W. Et Saladinus circa obsidionem exercitum suum undique conglobatum habebat: unde tam de subtractione, quam de amissione ibidem mortuorum exercitui Christi erat nimis inimicus. Veruntamen Christiani de consolatione Christi confidentes, molestias obsidionis & labores, usque ad adventum Regum sperant se posse sustinere: si videlicet circa sequens Pascha venerint, sin autem, & pecunia deficiet, & spes terrenæ consolationis evanescet. *Immò, & quicquid liber impressus habet* à toleravit, *l.* 48. *usque ad finem capitis, & à* C. *& à* W. *deest.*

Pag. 162. *l.* 1. alta se sperare, *C.* & *W.* sapere.

l. 23. A Papa Angliæ, *desunt à* W. *cum cæteris usque finem capitis.* A Papa Angliæ *usque ad* celebravit, *adduntur in* Ce. *in margine.*

l. 26. *post* Cal. Aprilis *addit* C. obiit eodem anno Ranulphus de Glanevilla, *quæ verba in* Ce. *alia manu adduntur.*

l. 30. *post* Leycestrensis, *sequitur in* C. *&* W. Ranulphus de Glanvilla, Radulphus de alta ripa, Archidiaconus Colecestrensis & alii innumerabiles cum eis, & aeris nimia corruptione, ut dicunt. Reges verò Francorum & Anglorum, in Sicilia moram fecerunt, donec veniret tempus vernale, quo possent tutiùs maris pericula evitare. *C. autem interserit*; Hic autem parva est historialis anticipatio *Eodem anno* Clem. *Papa, &c.*

l. 30. alii innumerabiles, *Ce.* alii multi mihi ignoti innumerabiles.

l. antep. consecravit Imperatorem, *Ce.* consecravit in Imperatorem.

Pag. 163. *l.* 3. Vicarius illius, *W.* & *Ce.* & *R.* Vicecomes *rectè.*

l. 10. *post* peragens, per sex dies cum armatorum multitudine *addunt C.* & *W.* fecit in Prioratu sancti Martini nequiter obsideri: quem etiam in tantum coartavit,

ut vix ei medio tempore victualia possent emendicata conferri. Nam perfidorum malitia in deterius proruente, milites Eliensis Episcopi cum armatorum multitudine venerunt ad Ecclesiam præfatam cum fustibus & armis irruentes in Archiepiscopum, firmiter indixerunt, ut de regno sine mora in *Flandriam* navigaturus exiret. Quod facere recusans Archiepiscopus, stolam in collo gerens, in manibus crucem bajulans, ab altaris cornu per pedes, per crura, per brachia colliso capite in pavimentum violenter extrahitur; & per viam lutosam, per loca immunda, cum Clericis suis & viris religiosis qui de partibus multis ad ipsum videndum convenerant, perductus est in castellum, &c.

l. 8. *post* cognovisset Ce. ipsum jam qui in Prioratu sancti Martini hospitabatur, obsedit & fame immisericorditer coartavit, ut vivere cogeretur in penuria de alieno. Injunctum est etiam ei tandem, ut præcisè exiret de regno festinanter ne pejus ei contingeret. Excommunicavit igitur Archiepiscopus omnes illos injuriatores quia jam manus violentas in ipsum injecerunt, turpiter contrectantes. Et tandem captus, *&c. Ita &* R.

l. 18. *post* processione solenni *addunt* C. *&* W. Hæc profectò temeraria præsumptio, postmodum in Cancellarii dejectionem (ut in sequentibus dicetur) plurimum redundavit. *Illa verò periodus* Excommunicavit igitur Archiepiscopus, *cum lin. sequente,* (*scil.* 18.) *omnino deest a* C. *&* W.

l. 16. *post* Londonias venit, R. *&* Ce. *addunt*, sub Ducatu Episcopi Londonensis liberatoris sui, ubi ab eodem Episcopo præeunte & honorem venturo præparante ab eodem clero & populo susceptus, *&c.*

l. 20. horam septimam, Ce. horam sextam.

l. 21. Luna vigesima septima, sole in signo Cancri existente *desunt a* Ce.

l. 24. *post* Domini Ce. *addit* Regis Francorum apud Achon *rectè*.

l. 27. Quumque prosperè versus Achon velificaret, C. *&* W. qui dum prospero ventorum flatu versùs Achon (quæ civitas antiquo vocabulo *Ptolemaida* dicebatur) vela dirigeret, *oct. Id. Junii, &c.*

l. 28. *post* Babylonis, Ce. *&* R. *addunt* scilicet Saphadino.

l. 30. Serpentumque ignotorum, C. *&* W. ignitorum plurima, *&c.* & robustorum hominum mille & quingenti quorum suffragio navis muniretur. *Instruct. ig. &c.* Ce. *&* R. Ignitorum.

l. 33. *post* immobilis permanebat, *reliqua sic sequuntur in* C. *& in* W. Tandem quidam remigum mergendi sub aquis arte eruditus, natans sub latice accessit ad navem & eam quantocyus terebro perforavit: qua perforata, nauta Christum habens tutorem, ad galeiam de qua exivit reversus, Regi quæ fecerat declaravit. Deinde modico tractu temporis aqua subintrans, omnia navis tabulata transcendit, & hominibus qui priùs in propugnaculis confidebant, spem evadendi prorsus ademit. Quorum mille trecentos Rex *Richardus* in mari submergi præcepit, & ducentos vivos ad cautelam reservavit *l.* 36. mille trecentos, Ce. *&* R. trecentos.

l. 41, 42. Quod factum Christianos, *&c. usque ad* declarans, Ce. *&* R. *sic*: Quod cautè non per superbiam factum est, sed ut Christianos animaret & confortaret & terreret inimicos, sola tamen Francorum superbia obgrunnivit.

l. 43. animi sui generositatem omnibus exponens, *Ce.* munificus & magnificus.

l. 44, 45. *post* machinas alias, *Ce. addit* secundùm ordinem & disciplinam militarem.

l. 45. Qui cum lapidum ponderositate, *&c. usque ad* fiduciam resistendi, *C.* & *R.* Obsessi igitur undique desolationem considerantes, muris suis ponderositate lapidum concussis & spiculorum grandine appetiti in stuporem & diffidentiam sunt conversi.

l. 48. talibus initis pactionibus, *Ce.* ita scilicet.

l. 49. bello ceperat restitueret, *&c.* redderet, *Ce.* & *R.* bello ceperat, redderet, *&c.* vellent, & insuper, *rectè.*

l. 50. ad pactionem præfatam augerent, *Ce.* & *R.* illis numeraret.

l. 51. Civitas cum armis & omnibus, *Ce.* & *R.* Civitas nobilissima quæ Achon vel Ptolomaida nuncupatur cum omnibus, *&c.*

l. 52. reddita est, *Ce.* est feliciter mancipata.

l. 53. In tanti igitur ultionem excessus, *Ce.* in cujus rei ultionem.

l. 53. circa duo millia & sexcenta Saracenorum capitis, *&c. ad finem capitis*, Ce. duo millia civium & sexcenti sunt decapitulati, cæteris carcerali custodiæ mancipatis.

l. pen. ad propria redire, *Ce.* repatriare.

Pag. 164. *l.* 1. Regi *Richardo*, *Ce.* probitati ac prosperitati Regis *Richardi*.

l. 1. Rex æris, *Ce.* ærarii.

l. 3. promovere, *Ce.* consummare.

l. 5. victualiumque congregatione, *Ce.* victualibusque.

l. 20. & postea per cannarum *usque ad* incrementum *deest &* à C. *&* W. *Loco tamen ejusdem periodi, hæc interserunt illi codices, post* pullulaverit *Richardo* Rege urbem eandem manu armata contra Regem obtinente, & plurimos suorum prosternente, ob convitia & vexationes quas exercitus Regis Francorum, suo exercitui inferebat. Cernens itaque (ut jam dixi) Rex Francorum diversæ nationis homines qui ad loca sancta confluxerant, se sub potestate Regis *Richardi* tradere: famamque probitatis ejus in dies crescere; eo quod esset in thesauris locupletior, in donativis erogandis profusior, in exercitu numerosior, in hostium expugnatione ferocior: reputans pro alterius excellentiori gloria, famam propriæ probitatis obfuscari, maturiùs naves conscendit. His autem omnibus illud accessit, quòd Comes Flandriæ jam obierat cujus terram plurimùm gestiebat. *Igitur juratoriâ, &c. Interim Lector observare possit, lineas illas* 21, *&* 22. (dimisit tamen, *usque ad* de proditione) *&* à C. *&* W. *deesse.*

l. 28. *Hu itaque gestis*, gloriosus Rex *Richardus deest* à Ce.

l. 30. commilitonibus, *Ce.* militum legionibus.

l. 31. ducenta Saracenorum, *C.* DCC. *W.* DC.

l. 31, 32. ex hiis quos in Ptolomaida, *&c. Ce.* de Achonensibus ut prædictum est.

l. 33. occupaverant, *Ce.* inhabitabant.

l. 33 in eos sicut in Ptolomaidenses debaccharet, *Ce.* in eos desæviret.

l. 37. egerunt *deest* à Ce.

l. 38. à Christicolis, Ce. à fidelibus.

l. 38, *&c.* licet non sine gravi, *&c. usque ad finem capitis*, Ce. *sic*: non tamen sine gravibus certaminibus, exercitu Salahadini semper à latere exercitui Christiano insidiante, Et sic Rex victor Achon rediit lætabundus, & post paucos dies exiens ad *Jopen*, non longè à *Cæsarea*, repulso Salahadino cum toto exercitu suo victo & turpiter fugiente, victoriam gloriosam consecutus est. Dedit igitur tunc *Henrico* nepoti suo Regnum Hierosolimitanum cum uxore Marchisii de Monte Ferrato. Eodem tempore redemit sanctorum plurimorum reliquias quas Salahadinus ceperat, pro infinita pecunia. *Eodem anno, &c.*

l. 41. *post* rediit cum triumpho *tria subsequentia capita in impresso desunt* à Ce. *&* R.

l. ult. quadraginta annis, C. sexaginta, W. quadraginta.

Pag. 165. *l.* 23. quatuordecim millia, C. *&* W. septem millia.

l. 25. philaterna, C. *&* W. philacteria.

Pag. 166. *l.* 2. patribus, *O.* apparibus, *& l.* 7. *itidem.*

l. 4. de aliis, C. *&* W. de castellis.

l. 12. *ab* Hoc anno, *l.* 12. *usque ad* Eodem tempore, *l.* 16. *desunt a* W.

l. 48. dati sunt obsides, Ce. dati sunt in obsidatum.

Pag. 167. *l.* 22. Eodem anno juvenis, *&c. Totum caput deest a* Ce.

l. 32. quadraginta novem, *O.* viginti novem.

l. 36. *post* Paschalem solemnitatem, Ce. post Pascha.

l. 37, 38. armata manu, Ce. viriliter.

l. 38. gravi pretio redemptionis abire permisit, Ce. incarceravit donec gravissima redemptione liberarentur.

l. 46, 47. *post* onustis *sequitur in Ce.* maximè cum victualibus ut pote frumento, amygdalis, ficubus, uvis passis & consimilibus.

l. 47. *post* numerositatem, *Ce. addit* quam Caravanam vulgus appellat.

l. 47. viri quinque, *C.* & *W.* quique.

l. 47. *post* strenuissimi, *Ce. addit* cum suis Caravanariis.

l. 48. juxta Turbatam, C. Turbam, W. rubeam, Ce. *&* R. rubeam.

l. 50. Maximè tamen, *&c. usque ad* nationibus *desunt &* à C. *&* W.

l. 53. *Totum caput incipiens* à Circa idem tempus, *usque* Rex autem *Richardus*, *l.* 14. *pag.* 168. *deest* à W. *& in* C. *in limbo inferiori codicis inseritur.*

l. 53. Circa idem tempus venit Dux Austriæ, *&c. usque ad l.* 3. *pag. seq.* clamor ad aures Regis, *Ce. sic*: Ipsis quoque diebus cum lis oriretur de hospitiis capiendis inter prævios Marescallos

Marescallos Ducis Austriæ, & Armigerum cujusdam militis de Normannia, & clamor ad aures regias, *&c.*

Pag. 168. *l.* 7. & 8. garrulis lacessitus cognovisset, Ce. *&* R. qui de more verbosi verba incomposita & ampullosa ebulliunt didicisset.

l. 10. ut quemque superbum, Ce. & quandoque superbum, *R.* ut quandoque superbum, *rectè.*

l. 33. Jumans, Ce. Jumaus.

l. 35. onustis, Ce. *&* R. onustos.

Pag. 169. *l.* 8. cum pauco, Ce. *&* R. cum parvo.

l. 29. citus advolator, Ce. R. ocius.

l. 29. maturavit, Ce. *&* R. studuit.

l. 30. sed naves vi ventorum *usque ad* Jope appulerunt, *l.* 34. Ce. *&* R. Et quia ventus adversabatur ex obliquo remigantes cum tribus tantum navibus tertia die mane in portû Jopea applicuerunt.

l. 35. *post* ac vulneratos *usque ad l.* 44. Regis diffidentes, Ce. captos jussit perimi, quinque tamen præstantiores reservando, sed ipsi strenui valde evadentes, se in castrum receperunt, & invenerunt ibidem omnes tractatum habentes de reddendo castro, quod & cito fecissent, nisi de adventu Regis certificarentur.

l. 45. audaciores, Ce. animæquiores.

l. 45. Rex autem ut ex gravi conflictu *usque ad finem capitis*, Ce. *sic*: Rex verò ut castellum nondum fore esse captum cognovisset, de navi prosiluit, & in medias hostium catervas se audacter iniessit, à dextri & sinistris inimicos prosternendo. Cujus subitaneum impetum Turci non ferentes, credentes etiam ipsum numerosum exercitum adduxisse, ab obsidione diffugiunt donec regrederentur civitatem, Salahadino in curru rapido præcurrente. Rex autem hostibus fugatis figi præcepit Tentoria sua extra urbem.

Pag. 170. *l.* 3. sexaginta duo, *sic* W. *&* R. *sed* C. quadraginta duo: *postea tamen* C. agnoscit sexaginta duo.

l. 24. circumspectiùs, *Ce.* incircumspectiùs, *rectè.*

l. 37. Interea nunciatur exercitui quem apud Ptolomaidam, *&c. usque ad* Eadem hora Salaadinus, *Ce. & R. sic*: Interea nunciatur exercitui quem apud Achon Rex dimiserat, apud Jopen Regem ab hostibus circumseptum, quantocyus capiendum, nisi celeriùs ei subveniatur. Convenerunt igitur strenuissimi ad unguem armati, sed cum ad locum pervenissent certaminis, & audissent quod Rex cum tam paucis de tot milibus hostium tam gloriosè triumphasset, Deum pariter & communiter laudaverunt æquè in paucis & in multis dimicantem & triumphantem. Cum autem hæc audisset Salahadinus, etsi invitus, Christum Dominum ad Deum Christianorum glorificavit. Adjungens quod inter omnes mundi Principes dignissimus admiratione fuit Rex *Richardus* si non sui tam prodigus extitisset. Non enim ut asserebat Regem decet omni ancipiti periculo se exponere. Sed si aliquis Rex magnificus tales mille haberet commilitones, profecto totum mundum sibi in brevi subjugaret.

l. 44. *ab* Eadem hora Salaadinus, *usque ad finem paginæ, omnia desunt à* W.

l. 44, 45. Eadem hora Salaadinus, quasi in ultionem, *&c. Ce. sic*: Eadem hora Salahadinus quasi in ultionem jussit sibi quendam captivum quem diu in vinculis artissimis tenuerat, Principem scilicet quandoque Antiochiæ sibi præsentari; Intuens igitur ipsum torvo aspectu, ait, sic te quandoque adjuvet & liberet Deus tuus Christus, quid de me faceres si sic me vinctum haberes. Et cum paululum substituisset vinctus, iterum adjuravit eum Salahadinus, ut veritatem non differeretur. At ipse adhuc parum hæsitans, audacter in hunc sermonem palam erupit: Vis *Salahadine* ut verum tibi dicam? Certè quia qualiscunque Rex es in lege tua detestabili Christo Deo inimicissimus, morte punieris, nullo thesauro etiam Octoniani redimendus, sed propter reverentiam tuam dignitatem non inferior persona quam ego te decapitaret, ego ipse te decollarem. *Salahadinus* igitur ipsius vincti admirans animositatem, ait, nunquam te talem habiturum potestatem, ore tuo te judico, & tu idem subibis judicium: At vinctus prosiliendo appropinquans ei, & collum extendens alacriter ait, Hoc est quod diu desideravi, nihil amplius asportabis, & jussit *Salahadinus* statim gladium suum sibi tradi, & ibi eadem hora ipsum manibus à tergo vinctus decollavit. Hoc vidit Magister *Ranulphus Besace* Physicus Regis *Richardi*, qui postea sancti Pauli *Londoniæ*, qui tunc custos Regis corporis extiterit quia longævus, venerat enim illuc sub pacta pace, ut visitaret quosdam infirmos captivos, etiam postea plus quàm sexaginta annis vixit, sed fectus (cæcus) per multum temporis. *Post memoratam autem Regis* Richardi *inauditam victoriam, &c.*

Pag. 171. *l.* 2. *post* moraretur *Ce. addit* infra quod tempus jussit apud Achon Capellam in honorem sancti Thomæ Martyris fabricari. *Nota* L. *residuum hujus capitis & totum caput sequens incipiens.* Tempore igitur Autumnali *multum discrepare à* Ce.

l. 20. hospitalitatis, *O.* Hospitalis.

l. 28. quod multùm displicuit, *&c. desunt ab* O.

l. 41. per Germaniam, *Ce.* per Theutonicam.

l. 46. expetierunt, *Ce.* expetentes.

l. 48. in annulo aureo inclusum, *Ce.* cum anulo aureo includens.

l. 51. inquirens, nuncius, respondit, *Ce.* inquirens à nuncio, Respondit.

Pag. 172. *l.* 8. vel aliud signum, *Ce.* vel aliquod signum.

l. 12. fugam accipere, *Ce.* fugam arripere, *recte.*

l. 17. fame urgente, *Ce.* famis urgente inedia.

l. 52. Quem feria tertia, post ramos Palmarum adducens, *Ce.* & ipsum adducens.

l. 54. *post* præcepit *sequitur in* Ce. illud opidum, in quadam provincia est in qua sunt tres profundissimæ valles & opacæ, in quibus senes & valetudinarii etiam à filiis id pietatem reputantibus solebant præcipitari, & secundùm eorum nobilitatem in curribus adornatis pomposè illuc adducti senes, convivio facto & valedicto in dictas valles detrudebantur, *in trivallu, &c.*

l. 55. Aristoteles libro quinto, *W.* Topicorum libro quinto.

l. 55. *post* ibidem intravit, *Ce. & R. addunt* & in quem includi crudelius censetur quam interimi, unde illud Philosophicum Bonum, *&c.*

Pag. 173. *l.* 2. qui etiam, *C. & W.* qui eum.

l. 2. Ubi sub copiosa *usque ad* comitarentur gladiis, *l.* 3. Ce. *sic*: Ibique sub copiosa militum armatorum vigili multitudine stricti gladiis die ac nocte strictissimè custodiebatur.

l. 2. Lectum autem Regis, *&c. usque ad* permiserunt, *desunt à* Ce.

l. 6. Quoties autem custodes, *&c. ad finem capitis*, Ce. *sic*: Cujus facta mirabilia ne historiæ series retardetur, aliis enarranda derelinquo.

l. 10. sed ipsum, *&c. usque ad* prætendit, *l.* 11. *Ce.* quia ipsum in pluribus graviter proposuit accusare.

l. 12. H. Cluniacensi, *Ce. deest* H.

l. 13. suâ accersiri, *Ce.* suâ solemniter accersiri.

l. 13. coram omnibus, *Ce.* palam crudeliter.

l. 20. deputaverit, & terram, *Ce.* deputaverit compeditum & terram.

l. 21. & insulam cuidam, *Ce.* & insulam tam fraudulenter quàm truculenter cuidam.

l. 23. ab Arsacidis, *C. addit, id est,* Assassinis, *rectè. W.* ab Essinis, *R.* ab assessinis.

l. 24. fidelitatem, ut debuerat, *Ce. & R.* fidelitatem aut reverentiam ut debuerat.

l. 27. verbis probrosis & factis, *Ce.* verbis ampullosis, qui ut ipse venerant vestigia Christi in Terra sancta fideliter adorare & factis.

l. 29. *post* in medio stans, *Ce. & R. addunt* licet patricida, superbus & proditor appellaretur.

l. 31, 32. *post* ulteriùs remaneret *omnia illa usque ad* rationabiliter judicaret, *l.* 37. *desunt à* Ce. *&* R.

l. 38. *post disertissimè*, Ce. *&* R. *addunt* se excusans.

l. 39. *post* facundiam, *Ce. & R. addunt* & in tribulatione constantiam.

l. 40. *post* oscula, *Ce. & R. addunt* & amplexus.

l. 41. *post* familiariter honorare, *Ce. & C. addunt*: Ille Dux Austriæ postea à Domino Papa & omnibus Cardinalibus excommunicatus est. In morte autem licet non satisfecerit ad cautelam, ne in desperationem caderet, ab Episcopis suis absolutus obiit horribiliter. *Quæ verba desunt à* W. *Immo & cum de Duce Austriæ intelligenda sunt, inseruntur in* C. *ante justum tempus, vide pag.* 177, *&* 178.

l. 41. *post* familiariter honorare *hæc in* W. *interseruntur quæ tamen desunt à* C. *Ce. & R.* Rex autem Richardus cum injustè fuisset (ut dictum est) de morte Marchisii accusatus, nuncios misit ad magistrum Assisinorum solennes: petens ab eo ut scriberet Duci Austriæ sive Imperatori, & suam innocentiam excusaret. A quo has sequentes literas impetravit. Limpoldo Duci Austriæ, vetus de Monte salutem. Cum plurimi Reges & Principes ultra mare, *Richardum* Regem *Angliæ* & Dominum de morte Marchisii inculpent, juro per Deum qui in æternum regnat, & per legem quam tenemus: quod in ejus morte nullam culpam

habuit.

habuit. Est autem causa mortis Marchisii talis, unus ex fratribus nostris in unam navim de *Saltelcia* ad partes nostras veniebat, & tempestas fortè impulit illum apud Tyrum: & Marchisius fecit illum capere, & occidere, & magnam pecuniam ejus rapuit. Nos verò Marchisio nuncios nostros misimus, mandantes ut pecuniam fratris nostri nobiscum se concordaret, & noluit: sed nuncios nostros sprevit, & mortem fratris nostri super Reginaldum Dominum Sydonis posuit: & nos tantum fecimus per amicos nostros, ut in veritate scivimus quod ipse fecit illum occidere, & pecuniam rapere. Et iterum alium nuncium nostrum nomine Edrisum, ad eum misimus, quem in mari mergere voluit: sed amici nostri illum à Tyro festinanter recedere fecerunt, qui ad nos cito venit & nobis ista nunciavit. Nos verò ex illa hora Marchisium occidere desideravimus, & duos fratres ad Tyrum misimus, qui eum apertè, & ferè coram omni populo Tyri occiderunt. Hæc autem causa fuit mortis Marchisii, & benedicimus vobis in veritate, quod Dominus Rex *Richardus* in hac morte Marchisii nullam culpam habuerit; & propter hoc Domino Regi *Richardo* malum fecerunt injustè, & sine causa fecerunt. Et sciatis pro certo, quod nos nullum hominem hujusmodi, pro mercede aliqua vel pro pecunia occidimus, nisi malum nobis priùs fecerit. Et sciatis, quod literas istas fecimus in Domo nostrâ ad Castellum nostrum Messiac, in dimidio *Septembris* coram fratribus nostris, & sigillo nostro eas signavimus: Anno ab *Alexandro* M. D.

l. 45. solveret, absque expensis, *&c. usque ad* factis, *l.* 46. Ce. *&* R. forent solvenda, & antequam inter eos convenitet, exceptis expensis hinc inde faciendis.

l. 47. ut quum, *Ce. C.* & *W.* ut quamcicius, *R.* ut quantocyus.

l. 48. proprium regrederetur ad regnum, *Ce.* ad propria remearet.

l. 53. Johannes verò Norwicensis, *&c. Ordo hic aliquantulum invertitur in* Ce. *& impresso.*

l. 54, 55. & dimidium de rebus habitis Regi donavit, *Ce.* & dimidium de thesauro suo adquietavit *Et in* Ce. *sequitur*, Abbas quoque sancti Albani Warinus omnes suæ Ecclesiæ & Diocesis adquietavit, de suo centum Marcas conferendo. *Quæ tamen desunt in Impresso.*

Pag. 174. *l.* 1. Hujus autem, *&c. usque ad finem capitis desunt* à Ce. *&* R.

l. 3. infœlicitas, *C.* & *W.* infertilitas.

l. 8, *&* 9. si autem satisfecerit, ignoratur *desunt* à Ce. *&* R.

l. 23. sed filius, *O.* secundus filius.

l. 27. & munitiones. præter villas plusquam sexcentas, *O.* & munitiones, & castra præter villas. Quartus filius ejus nomine Mehemodain, tenet regnum Asiæ: quod habet inter civitates & munitiones & castra præter villas plusquam sexcentas.

l. 31, 32. Calyphus appell. *Ce.* Calyphus & pha appellatur.

l. 37. sicut à populo Christiano Christus crucifixus, *Ce.* sicut populus Christianus adorat Christum crucifixum.

l. 41. Saracenos transmittit, *Ce.* Sarateos quoddam pondus auri sicut ciclus argenti transmittit.

l. 48. dicitur eis, *C.* & *W.* datur.

Pag. 175. *l.* 8. *post* Rege iniit *sequitur in* Ce. *&* R. qui libens in odium Regis *Richardi* ejus suscepit amicitiam & propositum acceptavit.

l. 8. usus, *Ce.* inclinans.

l. 8, 9. in Anglia pro fratre disposuit coronari; *Ce.* disposuit coronari & pro fratre in Anglia alter *Jacob* regnare.

l. 9. *post* coronari *sequitur in* Ce. Dicebat enim periculum regnum esse sine Rege sicut navem sine gubernaculo, *R.* Dicebat enim in periculo æquè esse regnum sine Rege atque navem sine gubernaculo.

l. 10. Rex Francorum *Philippus* in illis *usque ad* aggreditur, *l.* 11. *Ce.* Rex Franciæ *Phil.* juramenti sui immemor & fidei Normanniam hostiliter aggreditur qui fraudulenter liberationem Regis *Richardi* prout potuit impedivit, vastans igitur & occupans dictam terram.

l. 15. partim proditione, partim expugnatione sibi subegit, *Ce.* plus proditione & fictis mendaciis & falsis mandatis quàm expugnatione in brevi subegit.

l. 15. Terram etiam Hugonis *usque ad* subjugavit, *l.* 16. *desunt* à Ce.

l. 18. Eboracensem, *O.* Ebroicensem, *rectè* Eureux.

l. 19. eam Comiti, *C.* & *R.* eam *Johanni* Comiti.

l. 21. mirabili decore præditam, *Ce.* miræ pulchritudinis.

l. 21. *post* in uxorem, *Ce.* & *R. addunt* ut partem suam plus contra Regem *Richardum* roboraret.

l. 24. Canonicè electus est, & in crastino sancti *Leonardi* in sua sede est collocatus. Cujus *Ce.* & *R.* promovetur. Cujus.

l. 25. industriæ, ex *Ce.* & *R.* industriæ, ac fidelitati ex.

l. 27. mater Regis, *Ce.* mater & amatrix Regis indefessa.

l. 28. *post* -dere maturavit, *R.* & *Ce. addunt* Archiepiscopus verò memoratus ambitiosos impetus Comitis *Johannis* potenter interim refrænavit.

l. 32. per terram Comitis *Lovaniæ* ad mare Britannicum perveniens, *desunt* à Ce.

l. 36. quàm ad longitudinem, *Ce.* quasi ad long. *rectè.*

l. 36, 37. & latitudinem *deest* à Ce.

l. 40. universa civitate, *usque ad* timuerunt reversurum, *l.* 44. Ce. *sic* occurrentibus & applaudentibus regni magnatibus, solo Comite *Johanne* ingemiscente.

l. 44. *post* timuerant reversurum, *cætera desunt* à W. *usque* Rex vero *l.* 52.

l. 44. Cui adventanti, *&c. usque ad* orationis progreditur, *l.* 53. Ce. *sic.* Rex verò vix per diem apud Westmonasterium commorante: ubi exenium ab Abbate sancti Albani Guarino suscepit nobilissimum, quia sese præcordialiter diligebant. Misit enim ei quatuor cuppas argenteas & totidem anulos nobilissimos & centum coclearea & zonas 6. charissimas per famulum quendam dictum *Galfridum Hackfalt* qui me scriptorem super hoc reddit certiorem. Misitque Rex regalem oblationem Ecclesiæ sancti Albani suam excusando absentiam ad sanctum Edmundum gratia orationis & gratiarum persolvendarum perrexit.

l. ult. ut certiùs *usque* supponentes, *l.* 1. *pag.* 176. *Ce.* & *R.* sed statim Regi adventanti, qui in ipso erant, sese statim reddiderunt Comite *Johanne* jam obmurmurante.

Pag. 176. *l.* 2. Quorum quosdam in carcerem, *&c. usque finem capitis*, Ce. *sic* Quorum quosdam Rex incarceratos graviter redemit, quosdam nimirum exhæredavit, quosdam proscripsit assumptis sibi eorum terris & catallis, Qui mendicaturi exularunt. Comiti *Johanni* & propriam ambitionem & præsumptionem & infidelitatem detestantes.

l. 9. in Anglia, *&c. usque* coronatus est *l.* 11. Ce. *sic*: in Anglia, & multiplicatis amicorum precibus Comite *Johanne* in fraternam amicitiam revocato, Rex apud Wintoniam coronam portavit.

l. 13. ubi Comes *Johannes*, *&c. usque gratiam recepit*, *l.* 19. Ce. *sic*: Comes autem Johannes frater ejus sciens se jam ei pacificatum ibi eidem occurrens, se pedibus suis prosternens misericordiam imploravit de commissis. Commota sunt Regis viscera super fratre suo, & omnem remittens indignationem in osculo eum recepit.

l. 16. *ita legit* W. seque in multis accusans, insipientiam confitetur, C. *autem lin.* 17. *ita legit* Et quòd sic necesse fieri, cum omnium fuisset opinio quòd irrevocabilis, *&c.*

l. 22. nec in petrariis, *&c. usque* pertendit, *l.* 24. *Ce.* & per octodies infatigabiliter infestasse, illinc festinanter avolavit.

l. 24. sed ne diu, *&c. usque* adventurus, *l.* 26. *Ce. sic*: & ecce audierunt sub ipso noctis crepusculo quod Rex Anglorum accinctus ad pugnam, summo mane foret adventurus fulgurando.

l. 28. quam pugnare, *&c. usque finem capitis*, Ce. quam dubia fata Martis experiri.

l. 33. à Vernolio recedens, *Ce.* Vern. turpiter, *rectè.*

l. 34. appellatur, furibundus, *Ce.* appellatur, quasi in altinem furib.

l. 38. quod Rex Francorum nomine, *&c. usque* commiserat, *l.* 41. *desunt* à Ce.

l. 43. copiosum ducens exercitum, & quinquaginta balistarios additis, centum habens in comitatu, *Ce.* & *R.* exercitum ducens cum quinquaginta balistariis optimis.

l. 46. fines Turoniæ intrans, *Ce.* & *R.* in finibus Turoniæ.

l. 46. Undecimũ, *O.* Vindecinũ, *rectè* Vindocinũ, Vindosme

l. 46. Quo cum, *&c* supervenire, *Ce.* sed cum, *&c.* adventasse.

l. 50. sarcinasque omnes sub captione conclusit, *Ce.* sarcinas omnes accepit.

l. 53. sub sua potestate recepit, *Ce.* sine moræ dispendio suæ subjugavit potestati.

l. 54. existeret, *Ce.* inveniretur.

l. 55. misit, *Ce.* destinavit.

l. ult. & *lin.* prima *pag.* 177. *desunt* à Ce.

Pag. 177. *l.* 6. quintus appareat: in paritate servata, corporum & armorum æquâ lance confligant. Quod Rex, *Ce.* quintus censeretur. Quod Rex.

l. 7. in subsannationem multorum, *Ce.* præcise.

l. 8, 9. à Rege Francorum & Comite Perticense, *Ce.* per Recelinum Vicecomitem Belli montis.

l. 9. frater Willielmi, *Ce.* & *R.* filius Willielmi.

l. 13. Eodem tempore, *usque l.* 16. redderentur, Ce. *sic* Diebus

sub

ſub eiſdem Rex *Ricardus* præcepit torneamenta per *Angliam* propter exercitium militare libenter capi & ſtrenuè frequentari.

l. 14. regni utriuſque, *C.* & *W.* undique.

l. 17. Manvelis quondam *deſunt* à Ce.

l. 25. tam laborioſa revertentem, *Ce.* tam laborioſa, tam ſumptuoſa, tamque periculoſa revertentem.

l. 26. qui poſtmodum ambo regnum, *Ce.* & poſtmodum regnum.

l. 29. in manibus ipſius per ſimile, *Ce.* in manibus ſuis etiam exercendo prælia vel ſaltem per ſimile.

l. 29. contra quem ipſe Rex, *&c.* *uſque* & hunc attollit, l. 36 *deſunt* à Ce. *& eorum loco interſeritur hæc periodus* : Sed & ipſe *Salabadinus* moriturus coram multis hoc proteſtatus eſt.

l. 45. *Caput incipiens* Cumque hæc & alia, *&c. ſic habetur in* Ce. Cumque hæc & alia multa coram ſummo Pontifice Regii nuncii allegaſſent, Dominus Papa illico miſſis ſolemnibus nunciis Ducem ter ammonuit, ut tantam tranſgreſſionem emendans, Regi piiſſimo *Ricardo* qui toti univerſali Eccleſiæ fideliter militavit condigna reſpondeat ſatisfactione. Quod cum facere recuſavit, Papa cum ſuis Cardinalibus ipſum Ducem terribiliter excommunicavit, & in genere omnes qui in Regem & ſuos manus injecerant violentas, totamque terram ejus ſuppoſuit interdicto.

Pag. 178. *Caput etiam incipiens* His omnibus præfato Duci, *l.* 1. Ce. *ſic legit* : His igitur omnibus Duci ab Epiſcopo Veronenſi ritè denunciatis, Dux omnia ſpernit. Percuſſa eſt igitur terra ejus ſterilitate inaudita fame & peſte generali. *Danubius* inſuper fluvius pluſquam decem millia hominum abſorbuit derivatus. Inſuper die ſancti Stephani dum ſpaciatum equitando Dux cum ſuis ſociis pergeret, equus ejus offenſus tibiam ipſius cum pede ad arborem violenter contrivit. Tibia igitur cum pede nigredine tincta & dolore horribiliter contumeſcens, igne percutitur infernali. Cujus cruciatum Dux non valens tolerare, pedem à crure, ipſo interim dolabrum tenente fecit amputari, ſed nec ſic doloris incurabilis evaſit vehementiam, femur enim cum corpore igne memorato depaſcebatur. Tandem verò culpam recognoſcens ſuadentibus Epiſcopis qui aderant qui hæc in ultionem miſſa à Deo proteſtabantur, obſides abſolvuntur, & reſiduum pecuniæ ſe ſpoſpondit redditurum, ut abſolvi ante mortem mereretur. Cujus corpus diu jacuit inhumatum donec deteſtabiliter vermibus ſcateret, eo quòd filius ejus mandata patris morituri exequi dedignabatur.

l. 23. ſubjugavit, ſcilicet, *O.* ſubjugavit ſibi.

l. 26. *Caput incipiens* Circa dies iſtos, Rex *ſic habetur in* Ce. Circa dies illos, Rex de Marroch cum regulis triginta & innumerabili Paganorum exercitu, in quo ſex decies centum millia Paganorum fuiſſe perhibentur ex Aphrica prorumpens in Hiſpaniam applicuit terram Regis pecith Hiſpaniæ aliaſque provincias exterminantes, tandem audierunt quòd propoſuit Papa convocato Concilio generalem crucesignationem conſtruere contra eos, cui exercitui præeſſe debuerat Rex Anglorum *Richardus* magnanimus, cujus fama jam totum repleverat orientem & etiam multos terruerat Affricanos quibus nota fuit & incarceratio & deliberatio, & quòd etiam Regem Francorum poſtea coegerat retroire. Omnes igitur increduli ad propria ſunt regreſſi.

l. 33. *tota deeſt* à W.

l. 45. *Caput incipiens* Eodem anno Magiſter *Guarinus totum deeſt* à Ce.

l. 40. *ab* ſub eodem tempore *uſque ad finem capitis deſunt* à W.

l. 43. *poſt* Cæleſtinus, Ce. *interſerit*, conſtituit *Hubertum* Cantuarienſem Archiepiſcopum totius *Angliæ* legatum hoc reverenter.

Pag. 179. *l.* 3. accommodaret, Ce. accommodare curet.

l. 17. Nos autem in illis, Ce. nos autem illis, *rectè*.

l. 30. juxta ſua moderamina, Ce. juxta ſuorum moderamina, *rectè*.

l. 36. *poſt* Tranſmarinam, *omnia deſunt* à W. *uſque ad* Anno Dominicæ Nativitatis *M. C. XCVI. pag.* 180. *l.* 50.

l. antep. carbonatorum, *Ce.* carbonator, *rectè*.

Pag. 180. *l.* 39. Ita tam leniter, *Ce.* Eia quam leviter, *rectè*.

l. 42. Qui cum non planè crederent, *Ce.* Cui cum non planè crederetur.

l. 43. gratiarum loco, *Ce.* gratis.

Pag. 181. *l.* 1. de Giſortio ad totum Normannicum Vigeſimum *Ce.* de Giſortio & locis finitimis municipia. *R.* caſtella de Giſortio & locis finitimis municipata, *rectè*.

l. 2. munierunt, *O.* invenerunt, *rectè*.

l. 12. triginta millia; *O.* tria millia.

l. 15. Gymmeges, *C.* Gymſeges, *W.* & *R.* Gameges.

l. 18. ob conturbationem, Ce. ob concubitionem.

l. 21. exagitare, Ce. apportiare.

l. 21. Roberti, *O.* Oſberti.

l. 25. Willielmus autem infinitos, Ce. unde Willielmus contra communam *Londen.* inimicos.

l. 27. Civium *Willielmo* confœderatorum, ad reſiſtendum, Ce. civium quos Willielmus confœderaverat & ad reſiſtendum.

l. 28. Regii miniſtri, Ce. Regis miniſteriales.

l. 47. ad ulmetum, C. ad Hulmetum Londoniarum, *W.* ad furcas prope Tiburcinam, To Tiburne, *ſed quoque unà cum* Matthæo Pariſienſe, *Wendoverum tacuit & parum præſtare etiam decrevimus ; Narrationem illam de* Willielmo *cum Barba, habe ſibi hic deſcriptam : in multis, ſcilicet, diſcrepantem à Pariſienſe.*

Circa dies iſtos ſurrexit contradictio & iniquitas in civitate *London.* inter pauperes & divites ob diſtributionem nummorum ad commodum fiſci ſubeundorum inæqualiter multotiens factam ſicut dicebatur à multis. Hujus diſſenſionis fuit cauſa Willielmus filius Oſberti contra dignitatem regiam populum quotans & multos ſub Sacramento ſibi confœderans, fratrem ſuum carnalem & duos alios integræ opinionis viros tanquam Regiæ proditionis reos in ſuis conventiculis perſequebantur uſque ad mortem, & ad ultimum in Eccleſia beati *Pauli* ſeditionem conclamationem & tumultuationem multotiens concitavit, & cum peccatis exigentibus indignationem Regis adverſum ſe graviter intelligeret excitatam, infra turrim cujuſdam Eccleſiæ ad Archiepiſcopum ſpecialiter pertinentem ſeſe concluſit, locum ſacrum in caſtellum commutans. Videns autem poſtmodum multitudinem concurrere armatorum quos Archiepiſcopus Cantuarienſis adduxerat, ut fugeret mortem ſibi proximam, intra templum glorioſæ virginis ignem conjecit & locum Domino conſecratum flammis diſcurrentibus pro parte combuſſit. Extractus tandem ab Eccleſia, perductus eſt ad Turrim Lond. calculum portans diſſinitivum, & ut unius pœna metus poſſit eſſe multorum, proceris veſtibus ſpoliatus, manibus à tergo vinctis, & pedibus colligatis, equorum miniſterio per mediam civitatem trahitur ad furcas prope Tiburcinam ſuſpenſus eſt ita ferreis catenis, & cum eo novem ejuſdem ſchiſmatis conſortes, ut quos par facinus inquinaverat ſimilis pœna multaret.

l. 53. *ab* Anno ſub eodem, *Johannes, &c. uſque* Tempore ſub eodem, *l.* 4. *pag.* 182. *deſunt* à Ce.

Pag. 182. *l.* 4. *à* Tempore quoque ſub eodem *uſque ad* Eodem quoque anno (*quinque ſcilicet lineæ*) *deſunt* à W.

l. 14. *Willielmum* corrumpens, *Ce.* ex permiſſione *Willielmi* corrupti.

l. 17. lætus & ridens ſuos cuſtodes, *Ce. lætus & ridens & ſuos cuſtodes deridens.*

l. 22. *Quoniam iſta illa narratio plane impreſſo inſipit, cum* Diebus quoque ſub eiſdem, *non parum diſcrepare videtur à Wend. illam igitur ut ut in eo invenimus, unde tibi deſcriptam* :

His ita geſtis *Johannes* frater Regis & *Mercadeus* Princeps Brebanciorum, equitationem fecerunt ante civitatem Belvacenſem : ſed dum captioni prædæ intenderent, *Philippus* ejuſdem civitatis Epiſcopus & *Willielmus* de Mello unà cum filio ſuo & militibus multis & plebe armata exierunt, ſed mox capti ſunt univerſi, & ex villanis pars maxima interfecta. Et eodem die poſt captionem illam proceſſerunt ad Milli, caſtellum Epiſcopi prædicti, & per inſultum illud ceperunt & ſubverterunt, & ſic triumphatores glorioſi Regi *Anglorum* captivos omnes tradiderunt. Epiſcopus autem eo quod captus erat in armis, incarceratus eſt, & vinculis graviter conſtrictus. Eodem anno ſubita aquarum inundatio vehemens & fluctibus procelloſis ædificia involvens, omnia citra *Secanam* adjacentia tam lignea quàm lapidea Regem Francorum & Mauricium Perticiacenſem Epiſcopum *Pariſiis* commorantes non parùm exterrerunt. Rex autem palatium ſuum relinquens, & filium ſuum *Lodovicum* ſecum aſſumens, apud ſanctam Genevefam pernoctavit, & Epiſcopus apud ſanctum victorem.

Eandem narrationem in multis quoque diſparem, *Ce. ita habet.*

Hiis ita geſtis *Johannes* frater Regis cupiens famam ſuam reſtaurare & Domini Regis gratiam revocare & *Marchadeus*

 Princeps

Princeps & Dux Ruptariorum & Incendiariorum in exercitu Regis *Richardi* equitationem fecerunt ante civitatem Belvacensem, ubi dum captioni prædæ intenderent, *Philippus* ejusdem Episcopus plus armis Martiis quàm divinæ paginæ promptus & paratus, Regi tamen *Francorum* familiarissimus quia bellicosus: et *Willielmus* de Merlon cum filio suo cum militibus multis & plebe armata numerosa exierunt contra eos imperterriti, sed mox capti sunt universi, & ex vulgo pars maxima interfecta. Et eodem die processerunt ad Milm. castellum dicti Episcopi & ceperunt & subverterunt illud & sic gloriosè triumphantes Regi *Anglorum* captivos suos præsentaverunt. Inter quos cum processisset memoratus *Marchadeus*, qui Episcopum cum suo Archidiacono cum armis ceperat, & ipsos ante Regem offerens ostendisset, ait ridiculosè lingua suâ nativâ: Prins ai le canthathur e le respondethur, quod est dictu, Cepi vobis Cantatorem & Responsorem. Rex verò subridens quia sæpè damnificabatur per Episcopum & suos, jussit ipsos armatos incarcerari: sed cum Canonici Belvacensis super hoc querelam Domino Papæ reposuissent, scripsit Dominus Papa Regi *Richardo* amicabiliter, ut misericorditer ageret cum eisdem, Asserens ipsos incarceratos filios ac fratres suos fuisse & Romanæ Ecclesiæ familiares. Rex igitur ob Papalem reverentiam jussit pondus armorum Episcopi & Archidiaconi & Clericorum qui cum ipsis erant in tantum alleviari ut loricæ eorum deponerentur, et missa lorica Archidiaconi & Episcopi Domino Papæ scripsit, sic inquiens, Vide si tunica filii tui sit an non. At Papa subridens respondit cum vidisset loricam magnam & rubegine jam tinctam, Verè non est tunica vel fratris vel filii mei, immò nec filii pacis vel Ecclesiæ, sed potius filii Martis, liberetur igitur talis Episcopus & sui qui armati inveniebantur per redemptionem ad Regis voluntatem.

l. 53. sequanа eodem, *&c. usque ad finem capitis desunt à* Ce.

Pag. 183. *l.* 19. convocarentur, *Ce.* percuteretur, *rectè.*

l. 27. madescentibus, *Ce.* madefactis.

l. 32. exanimatum, nec reconvalescentem in aliquo cernebant, *Ce.* exanimatus expiratus, nec melioratus in aliquo cerneretur.

l. 35, 36. invenire, *Ce.* conjicere.

l. 48. & resedit, *Ce.* & recedit.

Pag. 184. *l.* 6. influentibus, *Ce.* interfluentibus, *rectè.*

l. 25. animo quietiori, *Ce.* animæquior.

l. 37. nil poterit, *Ce.* non poterit.

l. 43. qui nutu, *&c.* me invitavit, *Ce.* Quem nutu, *&c.* invitare.

l. 44. & voti compotes effecti, *Ce.* & voti compos effectus.

l. 45. demonstratum, *Ce.* ut didici.

l. 46. ubi inveniendam audieram, *Ce.* quo ad inveniendum adieram.

l. 51. tantum cruoris, *Ce.* ita cruorem.

l. 52. suscepta, *Ce.* suscepi.

l. 52. & iis, *Ce.* & exinde.

Pag. 185. *l.* 4, 5. quam leniter habuimusque, *&c.* quo sensibus corporis & mente absens fui, *Ce.* quam leniter habuimus, *&c.* quo sensibus corporis mente absens fui.

l. 20. æquo animo, *Ce.* æquanimiùs.

l. 31. frigebantur, *Ce.* frixabantur.

l. 33. extorquebant, *Ce.* excoquebant.

l. 43. conspicuum, sed, *Ce.* conspicuum exponere, sed, *rectè.*

Pag. 186. *l.* 8. ripæ profundæ loca, *Ce.* ripæ profunda.

l. 36, 37. qui ante mortem, *&c.* denegata mihi subsidia, *Ce.* cui ante mortem, *&c.* denegata subsidia, *rectè.*

l. 49. illustrarent, *Ce.* coruscarent.

Pag. 187. *l.* 4. inexatiabili, *Ce.* inextricabili.

l. 5. insanientium more in miseros sævientes; *desunt* à Ce.

l. 6. fœculenta, *&c.* excederent, *Ce.* fœtulentia, *&c.* excederet, *rectè.*

l. 18. premebantur, *Ce.* puniebantur.

Pag. 188. *l.* 4. omnium, *Ce.* hominum.

l. 17. lætantium, *Ce.* jocundantium.

l. 41. mente conceperit, *Ce.* mente conjiciat.

Pag. 189. *l.* 2. exoptabant, *Ce.* exoptantes.

l. 22. servatorem nostrum, *Ce.* salvatorem no.

l. 31. muneribus, *Ce.* innumeris, *rectè.*

l. 45. *post* adesse festivitatem, *O. ita legunt,* tunc certiùs animadverti classicum illud hoc innuisse quòd etiam apud cives cœlestes non sine, *&c.*

Pag. 190. *l.* 8. Lixoniensem, *R.* Exoniensem, *rectè.*

l. 11. sepultus est, *&c. ad* Februarii, *l.* 12. *desunt à Ce.*

l. 14. *verba illa post* diutinam, *&c. usque* firmaretur, *l.* 16. *desunt à* Ce.

l. 18. *post* recompensationem, *usque ad* aut gravamen, *Ce. ita legit,* Quod & prudenter est consummatum, Nam pro escambio videlicet pro villa de Audeli & quibusdam aliis locis adjacentibus quæ omnia ceperat Rex super Archiepiscopum ut ibidem firmatis castris infirmiora terræ roboraret; recepit idem Archiepiscopus omnia molendina quę Regis fuerant apud Rothomagum cum omni sequela sua & villam de Diepe & villam de Buceles cum omnibus suis libertatibus. factum est autem hoc anno gratiæ 1197. anno regni Regis *Richardi* vij.

l. 20. sub hac autem pacis, *&c. usque ad finem paginæ desunt* à Ce.

l. 27. quanto citiùs, *C. & W.* quo certiùs.

Pag. 191. *lineæ illæ septem priores, totæ desunt à* W. *& sic in* Ce. *habentur:*

Diebus autem sub eisdem quidam prædicator eximius Fulco nomine in *Gallia* floruit, pro quo Dominus palam virtutes operari dignatus est. Iste usuram in Francorum maximè in *Flandriæ* partibus conatus est extirpare, quæ ex partibus Italicis veniens partes Cisalpinas infecerat. Consilio etiam illius est missus in *Angliam* eodem tempore ad prædicandum Abbas de Flai, qui mercaturas Dominicis diebus quæ exerceri solent delevit. Eodem etiam tempore *Robertus* de Salepesbires consecratus est in Episcopum de *Bangorn.*

Hic sequitur in Ce. *narratio* Quomodo Rex *Richardus primus* vidit Crucifixi imaginem contra militem eam adorantem caput inclinare: *quæ ab impresso deest.*

l. 16. & ipse Regi *ad* Francorum *l.* 17. Ce. & ejus homagium cum juramento & fidei interpositione & obsidibus accepit.

l. 18. *post* Crepin, Ce. *addit,* vir potens & ingeniosus.

l. 19. & Rex Francorum exercitu congregato, illud obsedit *desunt a* Ce.

l. 20. *ante illa verba, l.* 20. Et dum hæc fierent, Ce. *interserit* Imminebat enim eis pro certo quod in brevi per omnia triumphaturus foret Rex *Richardus* imperterritus, secundum igitur illud Poeticum mobile versatur semper cum Principe vulgus.

l. 23. concessis, *&c.* pro 50. marcis argenti, vitâ, *&c.* Ce. *&* R. concessis, *&c.* & armis & 50. marcis argenti.

l. 27. illuc venit, *Ce.* venit Atrabatum.

l. 29. fecit confringere ante & post eum Pontes, *Ce.* infregit pontes.

l. 33. *Post* homo ejus erat, *Ce. addit* & unus de duodecim paribus.

l. 33. *post* impugnare, *Ce. addit* Comitis igitur cor est ad misericordiam inclinatum.

l. 36. eis redderet, *Ce.* eis sine alicujus contradictione obstaculo vel aliqua difficultate vel moræ dispendo restitueret.

l. 40, 41. juramenti quod de necessitate atque coactus fecerat, extitit obligatus, *Ce.* juramenti ut dixerunt quod in tali articulo & in formidine quæ in constantem cadere poterat & quasi coactus fecerat & invitus, tenebatur obligatus.

l. 43. Regis & Martyris *desunt* à Ce.

l. 45. olei, *Ce.* celiæ.

l. 49 intuentium, *Ce.* ementium.

l. 52, 53. ad Fisci commodum saisiantur, *Ce.* cedant in commodum fisci.

l. 53. Eodem anno *Philippus ad finem capitis desunt* à Ce.

Pag. 192. *l.* 3. in *Petri* cathedra collocatus, *desunt* à Ce.

l. 5. *post* Apostolicam imitari *addit Ce.* Quod nomen in principio subarratum, tunc deinde cœpit eis adhærere cum Magister *Johannes* Regis Francorum Physicus natione Anglicus, & de pago sancti Albani oriundus eisdem prædicatoribus mansionem suam dedit quam peregrinis hospitium querentibus *Parisius* assignaverat; quæ Domus sancti *Jacobi* fuerat appellata, unde *Jacobitæ* ipsi prædicatores hodie appellantur.

l. 11. superabundabat, *Ce.* supererat.

l. 14. Eodem anno *Hugo* de Nunant *& cætera usque ad* quartum adjecit, *l.* 20.

Pag. 193. *ita legit* Ce:

Eodem anno *Hugo* de Nunant Episcopus Cestrensis sive Conventrensis in *Normannia* graviter cœpit infirmari usq; ad mortem. Convocatis igitur amicis quoscunque poterat confessus est se multa peccata perpetrasse, sed unde plus sibi timebat quod amotis Monachis Coventrensibus Clericos substituerat, Qui vagi & medicantes sibi ut potuerant consulebant. Et cum hæsitassent audientes quid immo injungerent ei, dixit Episcopus, scio quòd propter facti enormitatem

tatem quid injungatis pœnitentiæ dubitatis. Postulo Dominum meum justum & misericordem ut sim in purgatorio usque ad diem judicii ut saltem tunc salver; dixitque Abbati de *Becco* qui ibi erat, Obsecro ut concedas mihi ut moriar in habitu vestro in diaboli confusionem cujus instinctu prædicta perpetravi, & in Monastici ordinis honorem. Et sic legatis omnibus & datis pauperibus, accepto salutis viatico & inunctus ritè infirmorum oleo divinam invocans misericordiam spiritum reddidit Quod procurantibus qui huic eventui intererant simul cum Monachis expulsis cum Domino Papæ innotuerant, præcepit ut expulsis Clericis sæcularibus qui jam dissolutè & enormiter vivebant, Monachi revocarentur. Et quoniam Prior illius loci Monachis exulantibus defunctus jam fuerat, Archiepiscopus Cantuariensis *Hubertus* qui executionem introductionis à Papa acceperat, præfecit eis Priorem nomine *Joibertum* natione *Normannum*, qui propter eminentiam prudentiæ sæcularis, tres Prioratus de *Daventre*, de *Wenlac*, de *Bermundeseisa* susceperat ad regendum, Qui continuo cum consilio Monachorum de electione Episcopi tractare incipiens, communi deliberatione *Gaufridum* de *Muschamp* elegerunt.

l. 23. in Capella sanctæ Katherinæ *desunt* à Ce.

l. 24. Cantuariæ *deest* à Ce.

l. 25. tempore & idibus, *Ce.* tempore scilicet idus, *rectè.*

l. 38. Ricardo in Normannia. *Ce.* Ricardo & fratri suo in Normannia.

l. 32. 33. quam idem archiepiscopus apud Lambeiam de novo construxerat. *Ce*: *sic* quam tamen capellam idem archiepiscopus ad cautelam appellavit *Londini* apud *Lambethiam.*

l. 33. *post* Monachi, *Ce. addit* quia hoc passim dicebatur & etiam ipse Archiepiscopus hoc communicando asseruerat.

l. 34. *post* Cathedralem transferret, *Ce. addit* Et quod pejus erat in contemptum & opprobrium totius ordinis Monastici dejectis Monachis illuc canonicos institueret sæculares, Quod non fine injuria multiplici ingratitudine quoque eligentium, sanctorum quoque in Ecclesia Cantuariæ plurimorum qui Monachi extiterunt fieret si ad finem optatum propositum perduceretur, *unde, &c.*

l. 39. *post* cum Barba, *Ce. addit* nobilis civis *Londoniæ* justus & constans, cujus persecutionis causam constat esse justam.

l. 41. *post* ære effuso, *Ce. addit* quod Dominus Papa licet de oblationibus pauperum super tumbam beati *Thomæ* colligeretur non refutavit, *famam, &c.*

l. 41. *post* denigrabant, *Ce. addit* De Capellæ autem injuria exauditi bene fuerunt.

l. 45. *post* Petri, *Ce. addit* virum fidelem & discretum.

l. 45. *post* subrogavit, *Ce. addit* Insuper Dominus Papa temerarium de Capella propositum Archiepiscopi (de quo supradictum est) modestè refrænavit.

l. 48. de *Branse Waanmuhem* quos Rex *Walliæ*, *C.* de *Branse* quos *Wamunwem*, (*W. Wenunwen*) Rex *Walliæ*, *&c.* Rex *Walliæ*, *deest* à Ce. *&* R.

l. 49. *post* Quo cum pervenisset campestre prælium commisit *Ce. addit* congregati sunt omnes ferè Wallenses *Walliæ* conjurantes ad invicem constanter stare quamdiu vita in pectoribus palpitaret pro causa eorum & terræ suæ libertatibus contra Anglorum protervitatem, Et cum contra Anglorum exercitū densissimum coram in fronte constituissent, advenit cum suis aciebus militari disciplina ordinatis ipse *Petrus* justiciarius qui erat miles strenuus & circumspectus contra eos dimicaturus, Et cum alacriter suas acies animando persuasisset ut aliquis animosus præiret densitatem initialem adversantis exercitus dissipaturus, respondit quidam de servientibus suis nomine *Walterus* de *Hame Trumpintona* oriundus dicens palam Justiciario & suis primatibus. Absit domine ut aliquis nobilis & famosus miles sponte periturus tam ancipiti se supponat periculo, neque decet aut expedit ut aliquis magnus vitæ suæ prodigus existat. Sed de me vestro paupere serviente non est magnum damnum si peream nec multum exultabunt de casu meo inimici. Et hoc dicto non expectans responsum equum quem habuit præelectum utroque latere cruentans, demissa hasta unum in fronte exercitus qui videbatur omnium præstantior insanabiliter vulneratum præcipitavit, et post hunc primum obvium virtute equi & assessoris strenuitate cum ipso equo contritum & omnibus membris dissipatum prostravit in cumulum, & tertium truculenter per galeam arreptum adeo læsit contorquendo ut seminecem relinqueret & inutilem, & hiis factis, respexit in sequentes clamans Regales, Regales, Appropinquate, ferite, ferite, triumphavimus, & antequam hoc dixisset, dissipato *Wallensium* agmine subintravit cornu primum Anglorum invadentium, & hostes à dextris & à sinistris ab illis ceciderunt trucidati. *Wallenses verò Angliæ, &c.*

l. 52. & Septuaginta, *O.* Septingenti.

l. 54. *post* interiit, *Ce. addit* Prædictus autem *Walterus* serviens in uno pedum saucius vix per octo dies ipso vulnusculo claudicavit, sed ab ipso tempore omnibus diebus vitæ justiciarii ipsi familiaris in honorabilibus clientelis fideliter ministravit.

Pag. 194. *l.* 3. *post* persolvit *addit W.* quarto *Septembris*, *C.* & *Ce.* quarto idus *Septembris.*

l. 6. de Curteles, laudabili fultus virtute Anglorum Rex, *Ce.* de Curceles. Rex.

l. 7. communibus, *Ce.* communis.

l. 15. ubi Rex ille, *&c.* volutatus, à mortis, *Ce.* ubi Rex ipse *&c.* volutatus ridiculosè ac periculosè à mortis.

l. 17. & Regis eum insequentis manus evaderet, *desunt* à Ce.

l. 19. periculo exponentes, *Ce.* periculo more Francigenarum sponte exponendo.

l. 25. quorum hic nomina prænotantur, *Ce.* quorum nomina in historia Normanniæ pleniùs annotantur.

l. 30. *post* de Muntini, *C.* & *W. addunt* Odo de Muntum.

l. 37. *post* ducentos, *Ce. sic*: servientes autem equites & pedites circiter mille. Hiis ita gestis, victoriosissimus Rex *Richardus* invitavit ad epulas amicos suos & consortes in conflictu per tres dies fatigatos, direxitque Epistolas ad omnes prælatos Angliæ ut Deum glorificarent, gratias Deo exercituum persolvendo qui talem ac tam gloriosum sibi concessit indigno ab hostibus triumphum reportare Commilitonibus autem preciosa distribuit donativa ut essent consortes retributionis qui fuerunt participes tribulationis.

l. 44. Lætanter, *Ce.* latenter, *rectè.*

l. 52. His & aliis, *&c. usque ad rit consentire*, *l.* 10. *pag.* 195. *compendiosè in* Ce. *sic*: Misso igitur ad hæc *Petro* de Capua, cum Rex *Richardus* multa rationabiliter objiciendo respondisset.

Pag. 195. *l.* 11. sub sigillo secreti, *Ce.* sub sigillo confessionis secretissimè.

l. 14. *post* exaudiret, *Ce. addit* Commota sunt igitur viscera Regis piissimi *Ricardi* ex quo audivit quod Rex *Francorum* sese licet compulsus humiliavit, pacis quærens diverticula.

l. 20. Certesheiensem, *C.* Cisterciensem, *W.* & *Ce.* Cercesheiensem.

l. 24. *post* solidos, *O. addunt*, de auxilio. *Insuper reliqua tres lineæ, usque ad* Anno Gratiæ, *desunt* à W. *In* Ce. *verò post* solidos, *l.* 24. *ita sequitur*: Et tunc fecit Rex fraudem de consilio iniquorum, finxit se amisisse sigillum & fecit aliud fabricari & ubique acclamari, quòd perdito sigillo suo novum fecerat. Et quicunque vellet priùs concessa perpetuare, ad novum sigillum veniret, & datâ pecunia eo faceret roborari: sin autem, pro nullâ carta haberetur. Et hac inventa cavillatione infinitam extorsit pecuniam.

l. 24. Eodem anno, die, *&c. usque* visa fuit, *desunt* à Ce.

l. 27. Ecclesiam de Lambeia, quam *Ce.* Ecclesiam quam.

l. 29. *post* fundaverat *illa verba* & ipse ferè *consummaverat*, *desunt* à Ce.

l. 30. sumptibus, ad sui, *Ce.* sumptibus nolens volens ad sui.

l. 32. Eodem tempore, *&c. usque* Lemovico *l.* 36. Ce. *sic*: Eodem tempore statutis ut dictum treugis inter Reges, Rex *Ricardus* quosdam Barones Pictaviæ sibi rebelles potenter expugnavit, cepit & incarceravit, & quosdam trucidavit. Tandem in Aquitannicum Ducatum perveniens in Territorio Limozinico, *&c.*

l. 39. reputaverat. Denique Ce. reputans, comedebat & bibebat pro indifferenti apposita, Denique.

l. 42. & nigredo quædam tumori permixta locum vulneris circumquaque inficiens, Regem intolerabiliter torquebat. Ce. nigrescebat, Regemque torquere cœpit intolerabiliter.

l. antep. perveniente, Ce. penetrante.

l. ult. vivens, *R.* juvenis.

Pag. 196. *l.* 1. cum quo, *&c. usque sunt l.* 2. *desunt* à Ce.

l. 9. Aliusque super hoc, *cum versibus sex sequentibus, desunt* à W.

l. 19. pro casu lucis adeptæ, *R.* ademptæ.

l. 19. *post* adeptæ *sequitur in* Ce.

Alius scilicet Satyricè.

Christe tui calicis prædo fit præda Caluchi,
Ære brevi rejicis qui tulit æra crucis.

Sequuntur etiam ibid. duæ paginæ tali titulo insignitæ, *De patientia Regis* Richardi *in tribulationibus.*

l. 22. servos

Variantes Lectiones.

l. 22. servos, *C.* & *W.* servientes.
Pag. 197. *l.* 22. *Archiepiscopus*, W : *H*. *scilicet* (Hubertus Archiepisc.
ibid. ab. lin. 23. *dixit.* Audite, *usque ad lin.* 44. Archiepiscopus, *desunt à* W.
ibid. l. 47. *sexto Kal. Junii. Ita*, W. *sed* C. septimo.
Pag. 198. *l.* 27. & de jure suo illi homagium obtulisse : *desunt à* W.
ibid. l. 34. electione *ducis*, C. & *W.* Philippi ducis.
Pag. 199. *l.* 2. *Omnes*, *deest à* C. *sed habet*, *W.*
ibid. l. 5. *Interpendragon.* C. & *W. uterpendragon.*
ibid. 43. præfato, *deest à* W.
Pag. 200. *l.* 1. *convenientiam*, *W. conviventiam.*
ibid. l. 9. interim. *deest à* W.
l. 15. bello. C. *per werras.* W. *werram.*
l. 20. *Bocildam.* W. *Botuldam.*
l. 26. *post* Marchiæ, *ad* quæ copula *desunt à* W.
l. 37. *Zacharias.* C. & W. *Acharias.*
l. ult. C. & W. *diem* sanctum dominicum.
Pag. 201. *l.* 18. *inter* examinassent & communi. W. *inserit* & verba cum admiratione pariter & timore intellexissent.
ibid. l. 31. *sanitatem.* C. *sanitatem & sospitatem.* W. *sospitatem.*
ib. l. 35. *Et post illos.* C. & W. *& quandoque post.*
p. 202. *l.* 39. *post* apud Westmonasterium, W. *addit.* coronati sunt ambo ibidem per ministerium, *H.* Cant : &c.
Pag. 203. *l.* 6. *honeste procuravit.* W. *sicut honestè potuit, proc* :
l. 16. & 17. W. *Egressus es in salutem cum Christo tuo.*
Pag. 204. *l.* 17. *Ilicriciam.* W. *bilticiam.*
l. 39. *à civibus Londinensibus.* C. & W. *a civitate London.*
31. *dies.* C. & W. *dietas.*
l. 36. *post* Kal. Decembris, C. *addit* vixerat autem in Episcopatu, 14. annis.
Pag. 205. *l.* 8. mirabiliter brachii sui tam, *desunt à* W.
l. 47. *acceptis candelis faciendis idoneè*, W. *accetoque filo candelis faciendis idoneo.*
l. 46. *tres illæ lineæ*, *ab* Hac tempestate, *usque ad* Decembris; à C. & W. *desunt.*
l. 48. *post* dominicam, *in* C. *sequitur.* facta est pax inter I. Regem Anglorum, & P. regem Francorum, Gilo de Bruse consecratur in Episcopum Herefordensem, 8. Kal. Octobris, apud Westmonasterium. Lodowicus filius regis Francorum, duxit Blanchiam filiam regis Hispaniæ, neptem Richardi regis. Maugerus factus est Episcopus Wigorniæ; Johannes de Gray, Norwicensis.
Pag. 206. *l.* 11. *ab* Ipsis quoque diebus. *usque ad* lin : 40. Celebrata igitur : *desunt à* Wendovero.
l. 15. *desudasset.* C. *lecturisset.*
l. 37. *de Fuli.* C. *de Fernham. rectè.*
Pag. 208. *l.* 7. modo fere omnibus ignorato, utinam non ut fama refert invida, *desunt à* Wend. cum cæteris omnibus usque ad Eodem anno. lin. 13.
l. 21. *usque ad* Anno gratiæ, *lin.* 47 : *desunt a* Wend : & *a* Ms. Cottoniano, *in hoc loco* : *sed tamen in* C. *inseruntur, fere in fine anni proximi.*
Pag. 209. *l.* 7. *securus.* C. & W. *imbellis.*
l. 23. *dum hæc sic agerentur.* W. dum hæc sanè agerētur, *male.*
l. 47. Willielmus ecclesiæ Lincoln. C. Willielmus de Bles, eccl : Lincol.
Pag. 210. *l.* 48. propter frequentiam. *W.* propter hospitum frequentiam.
Pag. 211. *l.* 30. oculo qui restabat. C. & *W.* *in oculo cum quo videbat.*
l. 39. Genetricis visum. C. & *W.* genetricis Mariæ visum.
ibid. ab Hoc anno, *usque ad* Circa dies istos *in lin.* 44. *desunt à* W.
ibid. 41. decimo sexto Cal : C. decimo quinto.
l. 42. *post* Constantinopolitanus ; *in* C. *sequitur* & Alienora regina Angliæ, abbatia Belli loci regis fundata est; secundum unum historiographum.
l. penult. Angaria. C. angustia. W. calamitate.
Pag. 212. *l.* 5. deficiente consolatione cum succursu. C. omnimoda deficiente; *W.* omnimoda defensione in part. illis deficiente.
l. 8. quod per ipsam. C. & W. quasi per ips.
l. 30. Chinun in vigilia, &c. C. & W. Chinun regi Francorum, in vigil :
l. 32. *Transpositum, in hoc loco quædam est. Capitula enim sequentia duo, scil. quæ incipiunt* Eodem tempore, & Per idem tempus, in C. *inverso scribuntur ordine : sed melius in Impressis collocantur.*
l. 54. à Per idem tempus, *usque ad* Monachi Cantuarienses, *in proxima pagina*, *l.* 27. *desunt à* W.
Pag. 213. *l.* 31. Conditione. C. & W. contradictione.
Pag. 216. *l.* 53. quasi adnitentes deficiendo imponunt, C. quasi adjutrices defendendo. *W.* quasi ad judices defeciendo.
pag. 217. *l.* 50. cum ea in supplicium æternum, C. & W. cum ea in infernum, poneremque eam in supplicium æternum.
Pag. 218. *l.* 18. miserabiliter. C. & W. mirabiliter.
l. 35. *post* non valentes, *sequitur in* C. & W. ardet oculus, vultus minatur, in ortillos surgens, crure stat inverso, *in pest. extend.*
Pag. 219. *l.* 38. compressa. W. expressa.
Pag. 220. *inter Lineas.* 4. & 5. *hæc & in* C. & *in* W. *interseruntur.* Affuit huic ludibrio mercator cum stateris & ponderibus dolosis : nec non & illi qui pannos novos in tentoriis ita vehementer trahendo in longum discendunt & latum, ut fila rumpantur & scissura fiat; scissurasq; subtiliter consuentes, pannos illos locis vendunt subobscuris. Isti de sedibus truculenter evulsi, scelerum suorum gestus priores ad ignominiam & pœnarum aggravationem iterare cogebantur, & tandem sicut diximus de superioribus, à dæmonibus torquebantur.
Pag. 220. *l.* 34. Basilicæ illius ei introitum &c. C. & W. Basilicæ illius adipisci introitum.
l. 38. quod missis : C. & *W.* quot missarum.
Pag. 221. *l.* 41. & viderat. *deest à* W.
Pag. 222. *l.* 2. marcarum. C. & W. marcis.
l. 30. definitione. C. & W. districtione.
l. 32. *Omnia*, *post* aspiret, *usque ad lin.* 43. Cassatis itaque; *desunt a* W.
l. 43. *illud Capitulum incipiens* Cassatis itaque, *in.* C. *postponitur capitulo sequenti* Sub eisdem diebus, *pag.* 223. *l.* 4.
Pag. 223. *l.* 4. *Totum capitulum illud incipiens* sub eisdem diebus, *deest à* W.
Pag. 224. *l.* 14. *post* in exilium. *W. habet*, pridie idus Julii.
Pag. 225. *l.* 44. *omnia post* Anno Decimo, *usque ad* Eodem anno. *lin.* 49. *desunt a* W.
l. 48. *ab hora* sexta. C. septima.
l. 51. litera dominicali existente. G. luna vero undecima die lunæ : *desunt a* W.
Pag. 226. *l.* 10. ut victus dominum vinceret, ipsumque cui servire, &c. *W.* ut victus deum ipsumque, cui servire regnare est, &c.
l. 45. Satius arbitrantes sævitiam commoti regis. *Wendoveri exemplar ibi interlineatum, & verbis* satius & commoti *dispunctis ; quasi per aliud exemplar emendarentur ; legit*, sanctius arbitrantes Sævitiam excommunicati regis.
Pag. 227. *l.* 9. *post*, posuerunt, *C.* & *W. habent*, ubi reperiri potuerunt *jubente R.*
l. 22. repagulum conditionis invenerunt. C. repag. contradictionis. *quæ tamen sententia, omnino deest à* W.
l. 33. *sententiæ hæ duæ* Eodem anno albi monachi, & Eodem anno Philippus, *in* C. *transponuntur. posterior autem, tota deest à* Wendovero.
l. 48. Ad festum quoque, &c. *ad finem lineæ sequentis, desunt à* W.
Pag. 228. *l.* 10. *post* eodem anno, C. *addit* Henricus dux Saxonū Henricus dux Saxonum frater Othonis Imperatoris, venit in Angliam. *quæ tamen desunt à* W.
l. 12. Cantabrigiam. W. Cantebregge.
Pag. 229. *l.* 26. *quæ sequuntur post* innodatus, *usque ad* Deinde rege, *lin.* 28. *desunt a* C.
Pag. 230. *l.* 4. & hinc odium regis, *Iohannis* & iram, efficaciter obduravit : *desunt à* W.
l. 11. *post* habitabant. C. *addit.* Hugonem de Lasci expulit, & totam Yberniam in deditionem accepit. In reditu tamen Deo ingratus gravissimum tallagium imposuit super omnes abbatias & domus Religiosorum virorum, & maxime Cistercienses immisericorditer oppressit. *Quæ tamen desunt à* W.
l. 23. a quo clam evadentes, &c. *usque ad* vinculis constrict: *lin. præ* : *desunt à* W.
l. 26. qui omnes Rege jubente fame perierunt: *desunt a* W. & C. *postea tamen sequuntur in utrisque exemplaribus.*
l. 36. *post* persolverunt, *C. addit* : nec permisit albos Abbates ipso anno annuum adire Capitulum ne forte eorum querela totum mundum in regem commoveret. Hujus rei Consiliarii fuerunt apud sanctam Brigidam Londoniarum Willielmus Briwere, Robertus de Turnham, Reginaldus de Cornhulle, Richardus de Marisco qui omnes fine lugubri terminarunt Eodem tempore Mathildis fœmina nobilis & uxor Willielmi de Brausea & filius ejus & hæres Willielmus & uxor ejusdem

Variantes Lectiones.

dem Willielmi apud Windleshores carcerali custodiæ deputati jubente Anglorum rege fame perierunt. *Cujus rei scriam, &c.*

l. 48. C. subdiaconum, & Domini Papæ familiarissimum, ac de militia, *&c.* W. subdiaconum& sedis Apostolicæ Cardinalem, ac de militia, *&c.*

Pag. 231. *l.* 7. Leolinus princeps, *&c. ad* Thunam; *desunt* à W.

l. 8. Thunam. C. Turnham.

l. 10. Ebulam. W. Cordubam. *rectè* C. Curbulam.

l. 25. Reginaldus de Cornhelle. C. *&* W. Henricus.

l. 26. Ulecotes, C. *&* W. Ulecotes.

l. 27. Gerardus de Atie; W. Acie. C. Ane.

l. 28. Briure. W. Brewere.

l. 30. à Tempore quoque, *cum tribus lin: sequentibus; omnino desunt à W. & in* C. *in proximum annum rejiciuntur, inter duo priora Capitula.*

Pag. 232. *l.* 15. astantibus & audire volentibus illud prædicando. *desunt* à W.

Pag. 233. *l.* 4. *post* continetur; *omnia usque ad lin.* 15. Hoc anno combusta, *desunt à* C. *immo et ea, cum cæteris ad finem Capitis, à W. in* C. *tamen inveniuntur, inter duo prima capitula anni subsequentis.*

l. 34. vulgariter sub nomine Felonis, *desunt* à W.

l. 37. Tunc temporis quoque, *cum cæteris ad* extorsit, *lin.* 39. *desunt* à W.

l. 48. *bene* adornatos C. Eschipatas. W. echipatas.

Pag. 234. *l.* 21. Baramdonam, W. Bahamdonam *malè.* Barram Downe *enim inter* Cantuariam & Doveram *planities est notissima.*

Pag. 235. *l.* 19. præsentibus, hi. C. *&* W. præsentibus & mandantibus, hi, *&c.*

l. 30. vel delegato. *desunt à* W.

Pag. 236. *l.* 29. Per idem tempus *usque ad* Rebus *desunt* à W.

l. penult. Secundarius. C. *&* W. feodarius. *rectè.*

Pag. 237. *l.* 3. si *coram* domino Papâ esse, C. *&* W. si coram eo esse.

l. 35. à Pandulphus, *usque ad* reclamante; *desunt à* W. *& in Ms. scribuntur in margine.*

Pag. 238. *l.* 12. Juravitque dicens per sanctos Franciæ, vel Franc. erit Fland. vel. Fland. Francia: *desunt* à W.

Pag. 239. *l.* 39. Gersea. W. Gernesciæ.

Pag. 241. *l.* 8. Willielmo Wint. Electo, Gerardo Hereford. Episcopo. *desunt à* C. *habentur tamen* in Wendovero: *licet noster Episcopus* Godwinus (*& ipse* Herefordensis) talem Girardum Herefordensem *non agnoscit, immo nec talem* Wintoniensem.

26. pestem. C. tempestatem.

l. 40. Cervianum. C. Cermanum. W. Cermanli.

Pag. 242. *l.* 6. Cairasonam. C. *&* W. Carcasonam, *sic & lin.* 9. *in impresso nostro.*

l. 44. *omne capitulum illud incipiens,* sub *ejusdem,* *usque ad* Anno vero sub. *p.* 243. *l.* 3. *deest à W. & in* C. *scribitur in pede paginæ.*

l. 53. *Quod* traiicientes. C. quasi transfretaturi.

l. pen. Tantus autem eorum erat numerus ut se invicem præ nimia numerositate comprimerent. C. & sese turba comprimebat, præ numerositate.

l. 5. die Octob. C. *&* W. Idus octobr.

Pag. 243. *l.* 5. *Omnia post* die Octobris, *usque ad capitulum* His quoque temporibus, *p.* 245. *l.* 41. *desunt à* W.

Pag. 244. *l.* 5. qui omnium mortalium miserrimus est. C. qui vero miser est, immò miserrimus, nullique miserabilis.

l. 52. *post* salutavit, *sequitur in* C. nec aliquibus respexit donativis; nec ipsum Regem *Angliæ Johannem* salutavit, nec muneribus honoravit.

Pag. 245. *l.* 21. *post* tributarium, *C. habet,* & vasallum voluntarium.

l. 43 *&c. usque ad* negotium, *l.* 51. W. *sic legit:* præstaret vel favorem: idem Rex pii patris correctionem cum devotione non suscipiens, contra mandatum Apostolicum protervè recalcitrare cœpit. Nam protinus cum fuisset ad propria reversus, hæreticis confœderatus, in terra quæ per virtutem Dei & Crucesignatorum auxilio fuerat adquisita, associatis sibi Comitibus *Tholosano Fux,* & *Covenarum* cum civibus *Tholosanis* & exercitu magno nimis, feria tertia post natale B. *Mariæ, Murelli* castrum obsedit. Quo audito, patres venerabiles, *Tholosanus, Nemausensis, Agathensis, Biturensis, Uticensis, Ladovensis,* & *Covenarum* Episcopi; & de *Claraco,* de *magna villa,* & sancti *Tyberii* Abbates, quos Archiepiscopus *Narbonensis* & Apostolicæ sedis legatus, propter sanctæ crucis negotium, *&c.* C. *bene convenit cum impresso.*

Pag. 246. *l.* 23. *sententia incipiens* statimque virtus, *usque, ad* Per exploratore nos- *l.* 28. *transponitur in* C. *ubi* Per exploratores no- *cum cæteris usque ad* Certus interfectorum num: *p.* 32. *præponitur* statimque virtus. Wendoverus *veteiorem ordinem impressi.*

Pag. 247. *l.* 5. eo die. W. cotidie, *male.*

l. 14. tertio Nonas W. secundo.

Pag. 248. *l.* 36. transtulimus in die Veneris, *W.* transtulimus nos in die Ven.

Pag. 249. *l.* 4. Thomas de Huntinduna. *C. & W.* Hertindana.

l. 16. conditionis. *C. & W.* contradictionis.

l. 26. *post* datum Laterani, *W. addit,* Pontificatus nostri anno: *& in margine, alia manu, additur, xvi.*

l. 28. Rex *Anglorum* erat in partibus transmarinis, sed quoniam idem: *desunt à W.*

l. 41. septimo Idus dec. *W.* octavo Idus.

l. 52. pulsando. *W.* pulsatis companis. *recte.*

l. 53. -mus *cantando. W.* -mus. *excelsa voce cantando.*

Pag. 250. *l.* 2. *post* rerum, *W. addit,* dum bonis eorum omnibus confiscatis & corporibus laceratis, quò à spiritu furoris inimicorum se verterent, ignorabant. *Legatus vero, &c.*

l. 11. *omnia ab* Illis diebus per, *usque ad* sub diebus istis, *desunt à W.*

l. 48. Willielmum comitem Saresb. *C. & W.* Willielmum fratrem suum comitem.

Pag. 251. Reginaldus qui ipsum. *C. & W.* Reginaldus cum Regem qui ipsum, *recte.*

l. 53. eorum Francorum. *C. & W.* eorum tot Francorum.

Pag. 252. *l.* 3. *post* Imperatoris. W. *habet.* quocirca per fugam illorum, *omne pondus, &c.*

l. 14. *post* mancipandi *ad* Facta est autem. *l.* 16. *omnia desunt à W.*

l. 19. Consilio Richardi de Marisco & consimilium aulicorum impudenter: *desunt à W.*

l. 28. *post* sepultum; *adde, ex margine* C. *Eodem tempore, scilicet quarto Nonas Octobris, consecratus est apud* Cantuariam Simon *decanus* Eboracensis, *in Episcopum* Exoniæ. *Obiitque* G. *de* Glanvile *Episcopus* Rofensis, *octavo Calendas Julii · & quidam alii magnates.*

l. 31. hominibus suis. *W. & W.* imprisiis.

l. 36. personis nostris. *C.* prisonis. W. prisonibus. *recte. Sic & iterum lin.* 7.

l. 38. homines nostri. *C. & W. homines & imprisii nostri.*

l. 43. Cistatonensis. *W.* Cristan.

l. 49. *post* Archiepiscopi. *W. addit bene,* tertio nonas Octobris.

Pag. 253. *l.* 8. quod bene credebant resilire propter suam duplicitatem: *desunt à W.*

l. 13. Eadmundi celebri *W.* Eadmundi Regis & martyris celebri.

l. 22. Eadrico Wulsinus, Wlsino, &c. *male. sic enim restituunt. C. & W. Eadrico,* Wulsius; Wulsio, Wlnothus; Wlnocho, Eadfridus; Eadfrido, Wlsinus; Wlsino, Alfricus, *recte.*

l. 28. *post* decimo sexto, *addit, W.* in abbatem benedicens. *sed superfluè.*

l. 49. *post* devotione, *addit* inductus, *nec cætera habet, usque ad* Eodem anno, *lin.* 50.

l. pen. eò maximè quod Rex exosum se omnibus exhibuit, *desunt à* W.

Pag. 254. *l.* 1. Principes præsumptionis & incentores, *W.* Principales hujus pestis incentores.

l. 8. W. de Hobrag, *W.* de Hobregge.

l. 9. *R. de* Brakelle *C. & W.* Brakele.

l. 11. *de* Mentum. *C. de* Meuton, *W. de* Meauton.

ibid. Alexander de Pointum, *C.* Pointon, *W.* Puinton.

ibid. Alex. de Sutuna, *W. de* Suctune, *C. de* Sutton.

l. 13. Conanus filius Heliæ, *deest à W.*

ibid. Isti communes, *W.* isti omnes.

l. 54. *per* portam de Alegat. *desunt à* W.

l. pen. Et à civibus jam dictis accepta securitate, miserunt literas ad Comites, Barones & milites illos qui adhuc Regi, *&c. desunt à* Wendovero: *qui sic habet, post* disponentes, *lin. penult.* At Barones & milites, illos per *Angliam* qui adhuc Regi, *&c.*

Pag. 255. *l.* 10. W. *de* Albineto, *W.* Albenein, *sic & lin.* 13.

l. 11. filius *Huberti, C. & W. Hereberti.*

l. 14. Bruwerre, *W.* Brewerre.

l. 16. *post* relinquentes, *C. & W. addunt,* Cessaverunt placita Scaccarii & Vicecomitum per *Angliam*: quia nullus inventus est, qui Regi censum, vel in aliquo obediret. *Rex autem Johannes, &c. ut linea* 25.

l. 16. *post* relinquentes: Temporibus sub eisdem, Rex, *&c. usque*

usque ad lin. 25. Rex autem Johannes *desunt a* C. *&* W.
l. 28. Cepit autem adversus Barones in corde odium inexorabile, *desunt à* W.
l. 29. *post* expeditis, *cætera usque ad* mittensque, *lin.* 31. *desunt à* W.
l. 57. Hubertus de Burc. *W.* de Burgo.
l. ult. per consilium venerabilium *patrum nostrorum* S. Cantuar: *&c. cum omnibus magnatum nominibus, usque ad pag.* 256. *lin.* 11. Concessisse Deo, *desunt à* W. *Immò & C. non retinet plura nomina, ultra* Henrici Dublinensis Archiepiscopi: *sed nos pro reliquis remittit, ad priorem eorum recitationem paulò ante factam.*
Pag. 256. *l.* 24. W. *sic legit*: *scil. heres vel heredes Baronis de Baronia integra,* 100. *marcas.*
l. 24. *de* relevio Comitis: *tota omittitur in* W.
l. 45. *omnia, post* disparagatione, *usque* Vidua post: *in lin. prox. desunt à* W.
l. 55. ad ostium, *deest à* W.
Pag. 257. *l.* 1. vel sine assensu Domini sui de quo tenuerit, si de alio tenuerit: *desunt à* W.
l. 8. Si quis mutuo, *cum reliquis, usque ad* & civitas London: *lin.* 20. *desunt à* W.
l. 21. Tam per terras quàm per aquas, *desunt a* W.
l. 23. *post* consuetudines suas, *usque ad* nullus destringatur, *lin.* 35. *desunt a* W.
l. 38. civitatibus, *C. & W.* comitatibus.
l. 45. *post* de Banco, *W. addit*, & ibi terminentur.
l. ult. Omnis Comitatus & Hund. *ad* maneriis nostris, *pag.* 258. *l.* 2. *desunt a* W.
Pag. 258. 9. Si aliquis liber homo, *usque ad* nullus Constabularius, *lin.* 11. *desunt a* W.
l. 17. cum vel miserimus, *desunt a* W.
l. 29. perdat causam suam, *C. & W.* curiam suam.
l. 38. nos non tenebimus custodiam hæredis, *W.* nos non debemus habere hæredis.
l. 44. destituatur, *C. & W.* destruatur.
l. 53. liceat unicuique, *cum cæteris ad* Si quis tenuerit, *lin. ult. desunt a* W.
Pag. 259. Homines qui manent, *cum reliquis* nullus liber homo *lin.* 10. *desunt a* W.
l. 23. Et qd vicecomes, *&c. ad* de visu suo, *l. prox. desunt a* C.
l. 30. Et quòd Vicecomes, *&c. ad* Omnes, *lin. prox. desunt à* W.
l. 34. nostri observent, *C.* observent, *W.* conservent.
Pag. 260. *l.* 3. Regardatores, *W. & C.* Regardores.
l. 18. suum, *W.* nostrum.
l. 22. viridarii *deest à* W.
l. 51. Et non capiatur Cheminagium, *desunt à* W.
l. 53. de boscis aliorum, nullum detur Cheminagium, *desunt à* C.
Pag. 262. *l.* 6. regni nostri decimo septimo, *W. & margo C.* decimo sexto.
l. 6. *omnia, a* Concessit insuper, *usque ad* His ita gestis, *l.* 30. *desunt à* W. *& à* C.
l. 20. *Emendare non potuimus nomina gentilitia Baronum aliorumque qui juraverunt: quia beneficio manuscripti caruimus.*
l. 43. *Omnia ab.* Volens autem Rex Johannes, *usque ad* Recedentibus ut dictum est, *pag.* 264. *l.* 42. *desunt à* Wendovero.
l. 51. spem tempestatis, *C.* spiritus tempestatis, *rectè.*
Pag. 263. *l.* 16. Bathoniensem & Glastonensem, *C.* Bath. & Wellensem.
l. 38. G. Briewere, C. W. Brivre.
Pag. 264. *l.* 27. per commeantes, C. commorantes.
l. 48. *post*-cur; *omnia desunt à* W. *usque ad* Tandem post *lin. prox.*
l. 53. immemor tam profundi jusjurandi adhuc recentis, *desunt à* W.
Pag. 265. *l.* 12. *post* solitariam, *addit W.* Maluit enim mori, quàm diu vivere ab injuriis Baronum insultus. *veruntamen, &c.*
l. 16. vel per se, vel per alium, *desunt à* W. *qui pro interemptum, legit* subtractum.
l. 18. hostilium amicorum & amicabilium hostium, *desunt a* W.
l. 21. Hastiludium, *W.* Torneamenti ludum.
l. 37. valere *cum cæteris ad* eodem anno *desunt à* W.
Pag. 266. *l.* 13. Nobiles, *deest a* W.
Pag. 267. *l.* 28. *post*-beant firmitatem, *W. addit*, Nullus ergo, &c. Si quis autem, &c.
l. 32. fidelitatis pristinæ, *W.* præstitæ.
l. 39. acceptare, *C. & W.* attemptare.
l. 44. vilis & turpis, verùm etiam illicita & iniqua, ut meritò sit, *desunt à* W.
l. ult. Quemadmodum, W. *&* C. Quoniam.
Pag. 268. *l.* 10. quàm comminatorias, *desunt a* W.
l. 11. dicendo de Papa, &c. *ad* Interea, *desunt a* W.
l. 17. *post* lætitia, *W. addit*, & exultatione.
l. 23. qui, C. *&* W. quod.
l. 26. *post* Albineio, *W. sic legit*: Et animos sociorum ad virtutes semper animante, militiam deserere non licere dicebat: ne quod eis summum esset opprobrium, tempore nominarentur militiæ desertores.
l. 43. vespiliones, *&c. ad* et Regi desperato, *desunt a* W.
l. 44. eidem adhærentes, *desunt a* W.
l. 50. repellentes, *W.* arcere satagentes. *Reliqua autem ab eo desunt, usque* Venit interea.
Pag. 269. *l.* 6. maris, *deest a* W.
l. 7. Heu, heu, *&c. ad* venit ergo *lin. prox. desunt a* W.
l. 10. *Sententiam incipiens dederat namque usque ad* provincias, *sic legit*, W. dedit namque duci eorum Rex dicto Hugoni de Boves, *provinciar, &c.*
l. 15. *post* invectus, *W. addit* permansit. *Reliqua autem usque ad* Eodem tempore, *cum lin.* 23. *non habet.*
l. 22. *post* dum quendam ordinem, C. *hæc addit*: *in crinio equorum & cruppis & cappellis & in capucio finali quod extra appellum apparuit pepit una & quidam garcio, cum virga voluit eam deponere, & adhæsit summitati virgæ, & ferè omnes in parvo tempore obierunt.*
l. 26. *post* dissolverent; *reliqua usque ad* ut ergo aliquid, *lin.* 29. *desunt a* W.
l. 35. Reversi verò, *&c.* W. *sic legit*: Reversi vero civitatem London, optime muniunt, ad damnosam ludentes aleam, & optima quæque vina juxta eligentium vota potantes, & cætera quis nesciat, Roffenses, *&c.*
l. 35. Epicœnicè, C. Epicurè.
l. 46. non mediocriter ignobilem Regis tyrannidem, quæ, *&c.* W. non medioc. crudelitatem Regis: unde ne, *&c.*
l. 47. unde ne inulti occúberent, imò, *&c.* W. unde ne inulti occúberent, stragem non modicâ assilientibus intulerunt.
l. 50. alacriter emittentes, *W.* mortaliter emitt. C. letaliter.
l. 55. dextrarios & preciosos, *W.* & dextrarios preciosos, C. dextrarios *sc.* preciosos.
Pag. 270. *l.* 3. audacter coegit, *W.* denuò compulerunt.
l. 28. Una dierum, *&c. omnino desunt a* W. *& in* C. *alio loco ponuntur: ubi tamen marginalis nota affirmat, ista non esse in alio libro.*
Pag. 271. *l.* 14. *post* expedire, *C. & W. addunt* Quod si non omnes, *&c.*
Pag. 272. *l.* 29. Ad hoc sane in negotio, C. inquid, *W.* ne quid, in negotio, *rectè.*
Pag. 273. *l.* 21. Synodus beneficiorum, C. *&* W. orationum & beneficiorum.
l. 24. Hundintona, C. *&* W. Hertindona.
l. 25. Croucumbe, *W.* Craucumbe.
Pag. 274. *l.* 6. In fine, *usque ad* Quo facto, *desunt a* W.
l. 15. manifestè, *W.* memoriter.
l. 17. Juxta illud Poeticum, *&c. ad* Quod cum, *desunt a* W.
l. 26. Falcasius sine visceribus misericordiæ, *W.* Falcasius in opere Martio expertus.
l. 27. Martius & expertus, *desunt a* W.
l. 28. *W. sic legit*: Buck qui Brebantiis præfuit: *reliqua autem usque ad* Fuerunt, *l.* 30 *non habet.*
l. 32. W. *sic tantùm*, Rex igitur Johannes, à Villa S. Albani decedens, duxit secum, *&c.*
l. 40. Et cumulum desolationis, *&c.* W. *sic*: Et si fortè dies malitiæ Regis non satisfecit, ad terræ desolationem, *præcepit Rex, &c.*
l. 42. *post* suorum; *omnia parenthesi inclusa, desunt a* W.
l. 46. Ecclesiam vel *desunt à* W.
l. 47. *A*-Cogebantur *ad* Castellani, *desunt a* W.
l. pen. victualia præludere curarent, *W.* vitæ subsidia subtrahere laborarent.
Pag. 275. *l.* 1. de Cantebrige: *deest a* W.
ibid. exemplo Holofernis ducis exercitus Assyriorum, *desunt a* W.
l. 6. *post* abstulit, *omnia usque* Eodem tempore Falcasius, *l.* 14. *desunt a* W.
l. 19. Rex autem nimis accep. *usque ad* Anno gratiæ, *l.* 26. *des*; *a* W. *& in* C. *tres ultimæ lineæ præponuntur cæteris.*
l. 33. conditionem, C. *&* W. contradictionem.
l. 49. W. *legit, quæque sibi obvia vastando contrivit.*
l. 50. W. *sic legit*: Cooperuerunt enim sicut locustæ, universam superficiem terræ; membra diaboli: qui ad hæc erant

erant etiam a remotis partibus congregati, ut delerent a facie terræ, ab homine usque ad pecus. Discurrentes strictis ensibus, eductisque *cultellis, villas, domos, &c.*

Pag. 276. *l.* 3. *W. sic legit*, *post* reddebant. Inimicos; quoque regis ubicunque reperiebantur capti sunt, *& in vinculis, &c.*

l. 7. vestimentis venerabiles. *W.* vestibus emicantes capiebantur, cruciab. &c.

l. 11. secretioria. *W.* genitalia.

l. 13. Christi charactere. *W.* nomine.

l. 14. sub glacie, *&c. W.* in aqua congelata aflata corpora balneantes.

l. 15. ut quasi infernalibus pœnis transirent de calore nimio ad frigus nivium, *desunt, a W.*

l. 24. Londinenses. *C. & W. In urbe Londini, rectè.*

l. 26 Gulæ irritamentum : *deest a W.*

l. 40. Pomœria : *deest a W.*

l. 43. ut qui non pessimus, *ad* Sicque Rex de *l.* 49. *desunt à W.*

l. 54. impositis armatis. *W.* impositis viribus armatorum.

Pag. 277. *l.* 16. *W. legit.* Quocirca discretioni vestræ per Apostolica scripta eademque faciatis authoritate nostra : *vitiosè.*

l. 24. Comitem de Clare. *W. addit*, R. comitem de Clara.

l. 26. Albineio. *W.* Albencio; *sed credo, malè.*

l. 29. Fulconem fil. Warini. *W.* Fulconem fil. Marescalli: *sed malè.*

l. penult. R. Capellanum Roberti filium, *W. W. & C.* R. Capellanum Roberti filij Walteri.

l. ult. Nicolaum do Stanvile. *W.* de Stutuvilla.

Pag. 278. *l.* 5. Exequendo. *& l.* 6. observando. *C. & W.* exequentes; observantes.

l. 13. *Omnia ab* ut quid ad nos, *usque ad* ad Interdicti sive excom. *l.* 20. *desunt à W.*

l. 20. Ad interdicti. *W.* Itaque ad interdictum.

l. 23. Walterus Buuk. *W.* Walterus Bucc-

l. 28. et pontes glacie faciente; *desunt à W.*

l. 30. et irreverentem. *desunt à W.*

l. 34. quod est miserabile relatu. *des. à W.*

l. 39. *&* 40. *W. legit* prædonum usibus sine contradictione cesserunt. *Circa hos denique dies, &c.*

l. 44. Maledicentes regis versutiam : *cum reliquis usque ad* Tandem decretum est, *pag.* 279. *l.* 8. *desunt à W.*

Pag. 279. *l.* 8. Tandem decretum est: ut *W.* tandem cum omni deliberatione decretum.

l. 9. Credentes quòd nullus Joh. *&c. ad* cumque aliquandiu : *l.* 13. *desunt à W.*

l. 18. *&* 19. & faciens, *ad* cumque omnibus : *desunt à W.*

l. 35. de Attrebato. *W.* de Arraz.

Pag. 280. *l.* 26. suggestionibus, vel. *W.* suggestionibus falsis, vel.

l. 29. quod hastiludium vel Torneamentum dicitur; *desunt à W.*

l. 32. Comitem ipsum, *W.* Comitem Essexiæ ipsum.

l. 33. & querimoniam; *desunt à W.*

l. 45. Hugo de Pusat, & Episcopus Dunelm. *W.* Hugo de Pusaz Episcopus Dunelm. rectè.

Pag. 281. *l.* 48. *post* animi angustiam. *W. hæc tantum habet*: Licentiam concessit illi, & cum benedictione dimisit. Tunc Ludovicus, &c.

Pag. 282. *l.* 11. *post* subjugavit; *tota linea deest à W.*

l. 15. Et postea in brevi; *usque ad* scripsit etiam Regi Scotorum; *l.* 17. *desunt à W.*

l. 43. de Colinghame; *deest. à W.*

l. 47. civitatis, & castro Episcopi. *des. à W.*

Pag. 283. *l.* 8. de Montevisito, *C. & W.* de monte in sito.

l. 51. Hujus autem negotij, *cum reliquis usque ad.* Ad hæc Papa : multi. *p.* 284. *l.* 19. *desunt a W.*

ibid. Hujus autem negotij veritas *talis est* : *desunt à C.*

Pag. 285. *l.* 15. tanquam vasallus ejus *desunt à W.*

l. 48. Thomamque *&c. ad* illasque regiones : *lin.* 50. *desunt à W.*

Pag. 286. *l.* 35. Instabant autem Franci, *desunt* à W.

l. 50. circumstipando; *deest* à W.

Pag. 287. *l.* 40. Veniens autem per Burgum *usque ad* Novissime per urbem, *l.* 43. *desunt a* W.

Pag. 288. *l.* 13. vocabant enim eum, *usque ad* Epitaphium, *l.* 23. *desunt à* W.

l. 23. *post* opulentum, *nihil ultra habet C.*

l. 33. Quidam autem versificator *&c. desunt a* Wendovero: *qui tamen post* meta dierum, *hæc habet*: Regnavit autem Rex *Johannes* annis xviii. mensibus 5. & diebus quatuor.

Nota lector, in *C.* nostro, post illa verba in *Impresso*, *pag.* 285. *lin.* 45. *veniant nuncij domini* Walonis; hæc quæ sequuntur interseri: quæ consultò huc rejecimus; aliàs, seriem historiæ turbatura.

Unâ autem dierum *Ludovicus* credens flectere fidelitatem *Huberti de Burgo* & constantiam per avaritiam, significavit ei quòd voluit parlamentum habere pacificum cum eo; Quod cum concessisset *Hubertus*, misit *Ludovicus* nuncios solennes ad eum, videlicet ad posticum qui ad hoc competens videbatur. Missi sunt igitur ad eum Comes Saresberiensis Willielmus scilicet Longa spata, qui secum ad cautelam Thomam de Burgo fratrem scilicet prædicti Huberti, qui captivus erat *Lodowici*, captus videlicet in castro Norwici, & tres de nobilioribus Francorum. Hubertus autem veniens ad posticum duxit secum 5. artubalistarios cum balistis suis extentis spiculis adaptatis, ut si opus esset non parcerent inimicis. Et ait Comes *Willielmus*, O *Huberte*, non te latet ut credo mors Regis *Johannis* quondam domini nostri, nec conditio juramenti domini *Ludovici* qui incommutabiliter juravit quòd cum castrum hoc violenter occupaverit, omnes in eo inventi suspendio peribunt. Consule tibi & honori tuo. Non poteris diu hoc castrum tenere, fortitudo domini *Ludovici* crescit diatim : fortitudo domini Regis decrescit manifestè efficaci insultu & quotidiano, vel saltem inedia peribis nisi sapias & consilijs acquescas, vides enim quod spes succursus evanuit. Redde igitur castrum hoc sine moræ dispendio & aliqua difficultate domino *Lodowico*, nec notaberis de infidelitate cum non possis illud amplius tenere, vides quòd certatim ad fidelitatem ejus confluunt. *Thomas* autem cum lachrimis dixit insuper eidem *Huberto.* O frater charissime miserere tui & mei & omnium nostrum acquiescendo horum consilijs, sic enim omnes à confusione imminenti poterimus liberari. Et addidit adhuc comes, O *Huberte* acquiesce consilio nostro & voluntati domini *Ludovici* & dabit tibi jure hæreditario Norfolchiam & Suthfolchiam & eris primus inter amicos ejus & consiliarios : sin autem, iste *Thomas* frater tuus suspendetur, & tu non leviora in brevi patieris. Cui *Hubertus*, O Comes proditor nequam, etsi mortuus sit rex *Johannes* dominus noster ac frater tuus, hæredes habet nepotem tuum cui etsi omnes deessent, tu qui patruus ejus es non debes ei deesse, immo ei alter pater esse; Quid degener & inique talia loqueris? & respiciens cum torvo oculo & in vocem crudeliorem erumpens, ait, Ne loquaris ampliùs unicum verbum, quia per lanceam dei si amplius os ad loquendum aperias vos omnes pluribus spiculis perforabimini, nec parcam fratri meo. Comes igitur & qui cum eo erant videntes eorum mortem in ictu oculi imminere quia balistarij prompti erant trahere, statim recesserunt, læti quòd vivi & indemnes recesserunt. Quod cum audisset *Lodowicus* vehementer licet dolens & iratus constantiam *Huberti* collaudavit.

Pag. 289. *l.* 21. Regem acclamando, W. coronandum.

l. 23. dictante juramentum Jocelino Bathoniensi; *desunt a* W. *ordo etiam C. parum differt, ab Impresso.*

l. 44. propria : *deest á* W. *& C.* prima.

l. 50. fallax; *deest a* W.

Pag. 290. *l.* 23. de ledfort. W. de la fort.

l. 28. *post* essent soliciti : *sequitur, in C.* inter quos erat quidam serviens strenuus audax & astutus: Andreas Dingas nomine, cujus astutia fortitudo ac audacia quantociens in quamplurimis locis fuerat experta, a *Ludovico* & commilitonibus suis, & à toto exercitu nimis commendabatur. Exierunt tunc de castro *milites, &c.*

l. 35. W. sic legit; sed alijs præmunitis, compulsi sunt ad castellum redire.

l. 36. dum fortunalis alea, *&c. usque ad* Waleranus genere Teuthonicus, *lin.* 50. *desunt a* Wendovero : *quorum loco, ille hæc tantum habet, post* properanter recipere. *l.* 36. Cumque dies crastina illuxisset, jussit *Lodowicus* petrarias & alias belli machinas circa castri ambitum erigere: quibus undique collocatis, damnosos lapides emittere non cessabat. Quibus Walerennus, *&c.*

l. 47. *post*-centi tantundem indulgentiæ concedatur; *hæc in C. interseruntur.* Multi igitur eandem orationem cum pertinentijs, memoriæ commendarunt : *& ut eos major* accenderet devotio, picturis effigiarunt: hoc modo. (*Ibi spatium in pergamena relinquitur, pro pictura*) *post quod spatium iterum sequitur.* Signatum est super nos lumen vultus tui. dominus ded. Deus misereatur nostri, &c. Gloria. Kyrie eleeson. Kyrie eleeson. Kyrie eleeson. Pater noster. Et mea Fac mecum signum in bonum, ut videam. Tibi dixit. Cor mundum. fa. m. fac. t. dominus. *Resp.* Quærite dominum & confirmamini. Qui fa. e. s. t. Ora pro nobis, beata Veronica.

v. d. ef. pro Christo. Domine exaudi orationem meam. Domine Deus virtutum converte nos, &. of. f. t. &. s. c. *Oremus.* Deus qui nobis signans lumine vultus tui *memoriale tuum ad instantiam Veronicæ sudario impressam imaginem relinquere voluisti, per passionem & crucem tuam tribue nobis quæsumus ut ita nunc in terris per speculum in ænigmate ipsam adorare & ventrari valeamus ut te tunc facie ad faciem venientem super nos judicem securi videamus dominum nostrum Jesum Christum, qui vivis, &c.*

Pag. 291. *l.* 16. ad fluvium Jordanem. *C. &* W. ad Recordanam.

l. 20. à diebus. *ita & C. sed* W. *in aciebus*; *rectè.*

l. 55. ventis & pluvijs incommodam. W. ventis commotam.

Pag. 292. *l.* 30. Postea veró quadam, *&c. usque ad* circa eosdem dies. *l.* 46. *desunt à* W.

Pag. 293. *l.* 1. Rex enim Hungariæ, *&c. hanc periodum sic legit* W. Reges enim Hungariæ & Cypri, Trypolim profecti sunt: ubi Rex Cypri adolescens, diem clausit extremum. *Rex Hungariæ, brevi temp. &c.*

l. 39. Philippus Marc. W. Marci. In cujus libri ora, recenti manu cum plumbo scriptum est, *Darcy.*

Pag. 294. *l.* 4. vix evasit, *&c* ad finem paragraphi. W. *sic legit.* prædonum manus evasit: ita quod nihil præter escas & pocula rapiebant. *In crastino autem, &c. ut l.* 6.

l. 7. & 8. W. *sic legit. Amphibals in villa de Redburna sitam, monachos usque ad fam. spol.*

l. 10. W. *sic. Inter quos & quidam dominicæ crucis continebatur tollens.*

Pag. 295. *l.* 3. Implere, W. *supplere.*

l. 7. Cantelupo. W. Cantelo. *& sic frequenter.*

l. 8. *post* Falcasius, *addit* W. in opere illo laudabilis.

l. 29. ante adventum suum. W. antequam ad urbem venirent.

Pag. 296. *l.* 11. dexterrimos. *C. &* W. dextrarios. *rectè.*

l. 19. W. *sic legit*: & ad modum tonitrui horribilis, circa capita galeata; sed tandem per balistarios, *quorum probitate, &c.*

l. 25. & versum est in eum pondus belli; *desunt à* W.

l. 28. W. *legit.* quod se non redderet Anglis, *qui proprii, &c.*

l. 29. *ab* irruit quidam, *usque ad* videntes igitur Galligenæ. W. *sic legit.* Irruit quidam percutiensque illum in oculo, cerebrum perforavit; & corruens in terram, verbum ultra non edidit. Videntes itaque Galligenæ phalanges, *quòd major pars, &c.*

l. 39. fracta eorum superbia. *des. à* W.

l. 40. W. *sic legit.* Quia nisi consensus consanguinitatis & carnis intervenisset, ne pes unus ex omnibus evasisset; Sed ne sermonem inaniter diutiùs protrahamus, *capti sunt ex baronibus, &c.*

l. 45. *in* hodiernum usque diem. W. in æternum.

l. 47. de *Harcourt.* W. Haencur.

l. 52. Crokesdensem. W. Crocstune.

Pag. 297. *l.* 8. ac Regis vasalli ejus. W. ac Regis Angliæ.

ibid. Fuit autem illis pro, *usque ad* Præcentor autem. *&c.* *l.* 10. *desunt a* W.

l. 11. scilicet de Drepinges. W. scil. Diepinges.

l. 13. domus. *C. &* W. domatis.

l. 19. aliquæ submersæ sunt. *C. &* W. multæ fuerunt aquis submersæ.

l. 21. *post* inventa fuerant. *addit* W. in flumine.

l. 22. *post* oneratæ, *addit* W. & ideo subito perierunt omnes matronæ naves regere nescientes. Impetus enim male solet omnia ministrare. *Omnibus igitur, &c.*

l. 33. *post* Castellano de Arras; *addit C.* vel Attrebato. *rectè.*

l. 34. ad Lodovicum suum. *C.* ad Lodovicum dominum suum W. ad Lodovicum.

Pag. 298. *l.* 2. *Omnia post* constitutum *usque ad* Rex timuit. *l.* 5. *desunt a* W.

l. 16. *post* flagitiosissimo, *addit* W. & pietate nequissimo.

l. 21. *post* viginti, *immediatè addit* W. quapropter timuerunt bellum conserere, *&c.*

l. 28. habuerunt præterea galeias; W. hab. præt. Angli galeias.

l. 35. Calce cæcabantur: *desunt a* W. *qui etiam sequentia sic legit.* nec erat spes ulla Francigenis evadendi; unde ne caperentur.

l. 37. *post* mori, *ad* Omnibus igitur W. *sic legit*: mori, *quàm ab* Angligenis subjugari. *Omnibus igitur, &c.*

l. 42. Gallos infœlices. W. male fatatos.

l. 54. *post* sibi apud Lincolniam irrogato: *& ante* marisc hallus igitur: hæc in C. interseritur narratio.

Cum autem Hubertus de Burgo, de adventu tam formidabili certificaretur, dixit episcopo Wintoniensi & marescallo & aliis magnatibus, si hæc gens indemnis Angliam ingrediatur, proculdubio amittitur. Occurramus igitur animose eis quia nobiscum est Deus, quando autem excommunicantur. Cui responderunt, non sumus milites maris, non piratæ, non piscatores, vade autem tu mori. Divertens igitur parum à loco Hubertus vocato clam Capellano suo Luca, festinanter se viatico salutari præmunivit, & induens audaciam leoninam, ait specialioribus suis quibus castrum Doveræ commiserat custodiendum, Obtestor per sanguinem Christi si forte capiar, ante permittatis me suspendi quam alicui Franco castrum reddatis, clavis enim Angliæ est. ipsi, autem flentes fide interposita & præstito juramento hoc illi concesserunt. Acceptis igitur secum præelectis militibus videlicet Henico de Turbevilla & Richardo Suard cum quibusdam aliis sed paucis optimam navem intravit, habens secum quosdam de quinque portibus maris peritos. Erant autem nutui suo deditæ circiter decimas sextas naves bene communitæ sine naviculis comitantibus quæ ad 20. sunt recensitæ. Perexerunt igitur audacter obliquando tamen dracenam. 1. loof. acsi velent adire Calesiam. Quod cum vidisset Eustasius monachus dux Francorum, ait. scio quòd hij miseri cogitant Calesiam quasi latrunculi invadere, sed frustra, bene enim præmuniuntur, & ecce Angli subito cum comperissent ventum exhausisse, versa dracena ex transverso vento jam eis secundo irruerunt in hostes alacriter, & cum attigissent puppes adversariorum, uncis injectis attraxerunt eas ad se, & intrantes quantocius securibus preacutis præciderunt rudentes & antennas malum supportantes, & cecidit velum expansum super Francos ad instar retis super aviculas irretitas, & nobilioribus parcendo incarcerandis in frusta cæteros detruncabant. Inter quos Eustachium qui se desiguraverat quem etiam in sentina invenerunt latitantem extraxerunt & decollaverunt. Erat autem ille natione Flandrensis, qui pro hæreditate prosequenda fratribus suis sine liberis præmortuis relicto habitu & ordine suo apostataverat & existens pirata & piratarum magistro multis damnosus fuit & cruventus, sed tandem prædo præda factus fructus collegit viarum suarum. Cum autem Hubertus victor miraculosus ad litus lætus pervenisset, perrexerunt ei obviam & suis convictoribus omnes episcopi qui erant cum militia & populo, sacris induti vestibus cum crucibus & vexillis cantantes solenniter & Deum collaudantes.

Pag. 299. *l.* 5. pro corona Franciæ, quam etiam læsi & irati non possunt odisse; *desunt a* W.

l. 8. *post* habere recessum; *usque ad* sin autem ipsi subvers. *desunt a* W.

l. 11. *post* placuit valde, *addit* W. *quia* licuit eis *ab Anglia, &c.*

l. penult. pro metens quod non seminavit *habet* W. ut juxta Evangelicam sententiam ea quæ dispersa erant congregaret, & multis *ex portion: &c.*

l. ult. post grandem acervum; *in margine C. scribitur,* scilicet 12000. marcarum *cumularet.*

Pag. 300. *l.* 8. Cajetam & Tornetum: *sic & C. sed* W. Gaietam & Coinctum.

l. 19. prurientes; *deest a* W.

l. 21. *Philippus Marc.* W. Marci; *sed in ora libri plumbo recenter scriptum est* Darci: *ut & antea notavimus.*

l. ult. pro & è converso. W. *habet,* qui sibi in incremento & decremento ejus, magnam attribuunt conjecturam.

Pag. 301. Circa illa tempora, *usque ad* Interea temporis viderunt *l.* 17. *desunt a* W. *& in C. inter duo proxima capitula interseruntur.*

l. 27. aquæ circumfluenta. W. circumfluentis importunitatem.

l. 47. Tunc etiam obiit Lantgravius, *&c. desunt a C. &* W.

l. 48. W. *sic legit.* Tandem Deo demonstrante, & architectoribus eo donante, providentibus, *Teutonici, &c.*

l. 50. *post* cohærentes *addit* W. & socia compaginatione vacillandi periculum prohibentes, *quatuor malos, &c.*

l. 52. *post* cooperuerunt illud, *sequitur in* W. per circuitum architectores, & desuper tectum erat contra ignem Græcum sub castellulo *autem fabricav. &c.*

l. 53. scalas suspensas. W. scalam suspensam.

Pag. 302. *l.* 12. ad littus occid. W. ad latus.

l. 21. extinctoria est subventum. W. extinct: laborantibus est subventum.

l. 51. sequen-

l. 51. sequentis immobile, *W.* sequentis Sabbati immobile.

Pag. 303. *l.* 33. Henricus, *C.* & *W.* Hervæus.

l. 43. nocte media, *desunt a* W.

Pag. 304. *l.* 4. *post* evaserunt, *hæc in* C. *interseruntur.* Eodem anno dedicata est Ecclesia sanctæ Mariæ Wigorniæ, & corpus gloriosi Episcopi Wlstani præsentibus Episcopis & Magnatibus quos dinumerare longum esset, translatum est uno & eodem die *vij.* Idus Junii litera Dominicali G. videlicet die *Jovis* in septimana Pentecostes præsidente eidem Ecclesiæ Silvestro Episcopo, aliquando Priore ejusdem Ecclesiæ, Monacho & divisæ sunt Reliquiæ ut magis Sanctus venerabilis haberetur. Collata est Ecclesiæ costa una, quam reverenter auro & argento Abbas Ecclesiæ sancti Albani Willielmus collocavit. Gualo recessit ab Anglia tendens Romam circa Festum Sancti Andreæ. Pandulfus Norwicensis Electus successit ei in legationem. Rex Henricus tertius proprium sigillum Regium obtinuit. *Eodem Anno, procurante, &c.*

l. 10. Et Londini, *cum cæteris usque ad* Post cujus mortem, *lin.* 12. *desunt a* W.

l. 13. Epitaphium autem, *cum reliquis usque ad* Eodem tempore Pelagius, *l.* 22. *desunt a* W. & *in* C. *habetur in margine.*

Pag. 305. *l.* 12. Prævii, *C.* & *W.* præduces.

l. 22. per quem, *C.* & *W.* ad quem.

l. 52. pedites, ter. *C.* & *W.* pedites seculares ter.

Pag. 306. *l.* 40. *de* Outhlandia, *C.* Orthlandia, *W.* Houtlandia. *Credo debere scrib:* Hollandia.

Pag. 307. *l.* 12. *post* antes in se, *ita sequitur in* C. Ipsis diebus signipotentissima sancta Elizabeth Regis Hungariæ filia Landegravii Thuringiæ Sponsa miraculis & vitæ sanctitate supra sexum muliebrem floruit in Alemannia, cujus hortatu vir suus Landegravius, nomine Ludowicus, crucem suscepit, & apud Damietam obiit, sanctissimæ precibus Uxoris suæ cœlo receptus. Post cujus obitum sancta Elizabeth jam vidua habitum Religionis de manu magistri Cunradi viri sanctissimi suscepit, & adeo de virtute in virtutem ascendit, ut ante & post obitum ejus tota Alemannia ejus virtutibus & fama illustraretur. Et sciendum quod illa Elizabeth filia fuit illius Reginæ de qua per Innocentium Papam interpretata est in melius hæc locutio Amphibologica cum de communi consensu accusaretur quidam: Reginam interficere nolite, timere bonum est, & si omnes consenserint, ego non, contradico. In qua locutione hæc fuit accusantis intentio, Reginam interficere nolite timere, bonum est et si omnes consentierint, ego non contradico. Et sic per propitium interpretem intervenientibus muneribus liberatus est accusatus.

l. 22. coetanum, *C.* & *W.* coctanum.

Pag. 308. *l.* 40. Christianæ, & sanctæ, *desunt à* W.

l. 47. Gothen, *C.* Gersen, *W.* Gretlen.

ibid. ut convertere, *C.* convincere, *W.* convicere. *Credo debere legi* conjicere.

Pag. 309. *l.* 18. Obiit autem *usque ad* Circa hæc temp. *desunt à* W.

l. 44. Eodem anno consecr. *ad* Eodem anno & die, *desunt a* W.

Pag. 310. *l.* 7. Rege ad castella, *C.* & *W.* Rege hostiliter ad castella.

l. 8. Sabbatho autem, *&c. ad* Eodem tempore, *lin.* 12. *desunt a* W.

l. 22. Hoc anno, *ad* Wintoniensis, *lin. proxima, desunt a* W.

l. 28. de Foret, *C.* & *W.* For.

l. 50. sexto Idus, *C.* octavo.

l. 53. Pandulpho, *ita* & C. *sed* W. Walone, *falsò.*

Pag. 311. *l.* 10. caput, *C.* capitis.

l. 53. refutationes, *C.* & *W.* recusationes.

Pag. 312. *l.* 8. Lodovicus, *C.* & *W.* Leolinus, *rectè.*

l. 20. concedentibus, *W.* concessis.

l. 21. W. *sic legit:* Per idem tempus mandavit magister militum templi literam quæ sequitur de statu terræ sanctæ, *Fratri, &c.*

l. 39. per aliquod tempus magnum per mare: *ita* & C. *sed* W. & mense Septembrio, eas constituerunt per mare.

l. 42 prædictam Saracenorum multitudinem: *ita* & *C. sed W.* prædictas Sarac. galeias.

Pag. 313. *l.* 7. *ab* Ipso quoque anno, *usque ad* Anno Domini. *lin.* 23. *def. a* W.

l. 11. VII. Kalendas, *C.* V. Kal.

l. 30. *&c. in C. transponuntur exemplaria Epistolarum duarum sequentium.*

l. 37. Bavariæ, *C.* & *W.* Belvariæ, *sed ad lineam* 51. *postea habent* Balvariam, *& sæpè.*

l. 38. peditum; fecerunt, *C.* & *W.* peditum; hi omnes fecerunt, *rectè.*

l. 55. crastino beatæ virg. *C.* & *W.* crastino nativitatis beatæ, *&c.*

Pag. 314. *l.* 52. Hoc anno comprehensus, *&c. usque* Eodem anno in *pag.* 315. *l.* 9. *def. a* C.

l. ult. Similiter & quidam, *&c. ad* Eodem anno, *pag.* 315. *l.* 9. *desunt à* C.

Pag. 315. *l.* 34. quasi pro edicto, *&c. ad* Sed res gesta, *l.* 37. *desunt a* W.

l. 38. ad urbem London. C. & W. ad turrem London.

l. 43. ratum habere, *C.* & *W.* Warantizaturum.

l. 44. Confidebat enim, *&c. usque ad* At Justiciarius, *l.* 48. *desunt a* C. & W.

Pag. 316 *a linea* 3. *usque ad lin.* 48. *quædam transposita sunt in* C.

l. 26. Eodem anno, magister, *&c. usque ad* Anno Domini, *l.* 49. *def. a* W.

l. 46. commutaretur, *C.* converteretur.

Pag. 317. *l.* 29. Eodem tempore, *C.* eod. temp. tertio Idus Augusti, circa.

l. 40. *post* compulsi, *sequitur in* C. Hoc præcipuè dictum est, pro Constantino cive Londoniensi, de cujus suspendio jam certificabatur, & causa & modo: *de libertatibus autem.*

Pag. 319. *l.* 22. Tertio autem Idus, *&c. ad* Anno Domini, *lin.* 43. *def. a* W.

Pag. 320. *l.* 20. O innata Pictaviensibus, *&c. ad* Per idem tempus, *l.* 26. *def. a* C. & W.

l. 52. Brente, *W.* Breaute.

Pag. 321. *l.* 6. Inter quos cecidit Giffard, miles eximius, spiculo balistæ percussus, *desunt a* C. & W.

l. 16. Architectoria, *W.* Geometrica.

l. 24. Tunc claruit inflictio, *&c. usque ad* Et sic quasi. *l.* 49. *def. a* C. & W.

l. 54. scilicet de Ripariis, *desunt à* C. & W.

Pag. 322. *l.* 8. Eodem anno consecrantur, *&c. usque ad* Anno Domini, *pag.* 323. *l.* 9. *desunt a* W.

l. 13. Sub illius temporis curriculo, *&c. ad* Baldewinus Comes, *l.* 41. *desunt a* C.

l. 49. mirgos, *C.* murgos, *fortè*, nigros.

Pag. 323. *lin.* 34. Richardo Fratre, *&c. usque ad* Eodem anno, *lin.* 38. *desunt a* C. & W. *nec video quomodo huc intrarunt.*

l. 50. munera sequentes cum retributionibus, *desunt a* C. & *W.*

l. penult. Regi, *deest a* W.

l. ult. quod Regula nuncupatur, *def. a* C. & *W.*

Pag. 324. *l.* 18. Consecratus in Episcopum, *&c. ad* Circa hos, *l.* 20. *desunt à* W.

l. 31. & quia multos, *&c. ad* & quia inventus, *l.* 33. *desunt à* W.

l. penult. quia scriptum est, vivens, vivens, ipse confitebitur tibi, desunt à W.

Pag. 325. *l.* 9. *post* esset convicta, *W. addit*, etiamsi soluta fuerit. Si verò desponsata super rem hujusmodi fuerit convicta, *tanquam pro, &c. In margine autem* C. *per aliam & recentiorem manum, est annotatum:* vide si sit in Concilio Oxoniensi.

Pag. 326. *l.* 35. joculatorum, *C.* & *W.* balatronum.

l. 52. In hoc loco, *post*-ra confusum direxit: *ea interseruntur in* C, *quæ retrò ad pag.* 322. *lin.* 13. *deesse observavimus. Incipientia scilicet, cum* Sub illius temporis curriculo.

Pag. 328. *l.* 5. Cum Clero & Magnatibus, *ita* & W. *sed* C. Cum Clero & populo & magnatibus.

l. 14. Sublevare ut filii, *W.* sublevare ut patris & filii.

Pag. 329. *l.* 13. & 14. Hos Comitum, *&c. desunt à* W. & C.

l. 15. *hic interseritur mediatio illa* Othonis *Legati, pro* Falcasio, *quam fere, unà cum responsione Regis, antea impressa est, ad paginam* 325. *à linea* 52. *usque ad sollicitare Regem, lin.* 2. *pag.* 326. *Insuper, & in* C. *& in* W. *hæc sequuntur illam narrationem.* Hoc cum audisset Magister Otto, literas suas ad omnes Ecclesias Cathedrales per Angliam

sive

five Conventuales, exigens procurationes debitas nunciis Romanis: ita quod nulla procuratio numerum 40. excederet solidorum. *Vide tu Lector, & ea quæ præmissa sunt post lineam 2. paginæ 326.*

l. 25. Senonensem, & Rothomagensis, *C.* Senonensem & Rothomagensem, & Rothomagensis.

l. 33. quæ dicitur hæresis Albigensium, *deest a* W.

l. 37. Si secus fieret, *desunt a* W.

pag. 330. *l.* 8. exegit præbendas, *C.* & *W.* Ecclesias.

pag. 331. *l.* 34. *ab* inhibitoriis *ad* inquietaret, *desunt a* W. *sed vitio, ut videtur, scriptoris.*

l. 53. Perepund. *C.* Perepunt, *W.* Plerepunt.

pag. 332. *l.* 2. ut pote Monachorum & religiosorum persecutor ab antiquo, *desunt a* W.

l. 11. à primis annis Aulicus & Curialis Regum satelles & theolonarius domibus Religiosorum exitialis, *desunt a* W. *unà cum Epitaphio sequenti.*

l. 35. Cujus nomen fuit Reimundus, quondam Prior Ecclesiæ S. Albani, *desunt a* W.

l. 33. & filii mei, *&c. ad* devotus impendit, *desunt a* W.

l. 45. expergefactus, *W.* stupens.

pag. 333. *l.* 21. scrofa, catus, funda, *W.* scrofa, catus, arcus, funda.

l. 22. galea, clava, lorica, *W.* galea, umbo, clava.

pag. 334. *l.* 43. fidem habentes, *C.* & *W.* fiduciam.

pag. 335. *l.* 19. Oriebatur interim rumor, *usque* Rex autem Anglorum, *l.* 29. *desunt a* W.

l. 53. Iterum, cum de stagno, *&c. ad* Lapidem autem, *pag. proxima l.* 1. *desunt a* W.

pag. 336. *l.* 4. Utinam non adhuc, *&c. ad* Eodem anno defuncti, *l.* 9. *desunt a* W.

l. 11. multùm adjutus procuratione Huberti de Burgo tunc Justiciarii, *desunt a* W.

pag. 338. *l.* 31, 32. *quæ Parenthesi clauduntur, desunt a* W.

l. 34. ad salutem, *&c. ad* laudabiliter, *desunt a* W.

pag. 339. *l. ult. sic legit* W. Ordinis institutor fuisse perhibetur & magister Romæ mirabiliter ex hac luce migravit. *Erat autem Franciscus, &c.*

pag. 341. *l.* 9. Prædictorum, *C.* Prædicatorum, *rectè.*

l. 26. populorum, rem, *W.* hominum utriusque sexus, rem.

l. 39. Dominus autem Papa videns, &c. *usque ad pag.* 344. *l.* 20. Anno Domini 1228. *desunt a* W.

pag. 344. *l.* 27. *post* extremum, *W. sic legit*: Cujus frater minor natu Radulfus qui tunc absens erat, cupiens cum ipso breve colloquium antequam obiret, cum festinatione venit ad eum, sed defuncto fratre quem multùm dilexit priusquam veniret, nec vocem in illo nec sensum invenit. Radulfus verò de fratris obitu valde contristatus, cepit cum fletu & vociferatione maxima fratrem jam defunctum adjurare, ut fraterno ductus affectu secum loqueretur. *Cumque coram, &c.*

l. 45. personis honestis, *&c.* W. *sic legit*: quam, cum Monachis religiosis implevero, pro liberatione animæ vestræ & prædecessorum nostrorum Deum æternaliter invocabunt. Respondit Rogerus, Promissionibus tuis multùm indigeo, sed ne quæso mihi promittas quod desideras effectu complere. *Et sic fratri, &c.*

l. 50. Angliæ constituens, *W. sic legit*: Angliæ construens, Monachos Cistercienses imposuit: *& locum, &c.*

pag. 345. *l.* 17. vix Charybdis voragines transire, vix à Scylla declinare, *desunt à* W.

pag. 348. *l.* 9. Simonias, exactiones, *&c. usque ad* In conclusione quoque Epistolæ demum, *&c. desunt a* W.

pag. 349. *l.* 35. *post* Anno secundo, *in margine* C. *additur*, Nonas Augusti.

pag. 350. *l.* 35. obsidione vallassent, *W.* obsidione Wallenses vallassent.

l. 54. Comperiens, *&c. ad* sunt ei, *lin. prox. desunt a* W.

pag. 351. *l.* 22, 23. W. *sic*: argento, pannis sericis & Similis & aliis rebus mirificis quibus omnibus regiones abstinent occidentis.

l. 26. Cæsariensem & Narbonensem. Episcopos Angliæ Wintoniensem & Exoniensem, magistros, *desunt a* W.

l. 52. causa orandi Angliæ protomartyrem, *desunt a W.*

l. 55. *post* Interrogatus, *usque ad* Interrogatus, *pag. prox. lin.* 6. *def. a* W.

pag. 352. *l.* 9. Respondit Archiepiscopus, *&c. ad* & postea miles, *W. sic*: Respondit pro Archiepiscopo miles quidam de familia ejus, qui & interpres illius erat, & dixit lingua Gallicana. *Bene, &c.*

l. 11. Notus etiam, *&c. ad finem lineæ, desunt a* C. *&* W.

l. 23. contemptibiliter, *W.* impiè.

l. 25. Ego vado, & expectabis, *W.* Ego, inquit, vado, & tu expectabis.

l. 29. Centum attigerit, *usque ad* verùm post passionem D. *W. sic*: ad centum attigerit annorum redit ad illum ætatis statum quo fuit anno quo passus est Christus, *verùm.*

l. 43. in igne, sæculum judicaturi, *def. a* W.

l. 48. *post* & orante, *addit* W. in passione sua pro inimicis suis, *Pater, &c.*

l. 49. Paulus siquidem, *&c. usque ad* Eodem anno, *p. prox. l.* 5. *desunt a* W.

pag. 353. *l.* 3. & postea sepelitur Episcopus, *desunt a* C. *&* W. C. *tamen in margine habet*, Et postea Episcopus Beritensis nomine S. Valerannus.

l. 6. *post* Nigrum *usque ad* Canonicum, *def. a* W.

l. 11. Sicut & prædictus Eustachius in sua, *desunt a* W.

l. 25. Wendoverus *hic inserit* Prædictionem quandam Astronomi Toletani: *quam Lector inveniet in* Auctario Additamentorum.

l. 38. de Brennes, *W.* de Breisnes, *& sic hic postea.*

pag. 354. *l.* 5. Eodem anno, *usque ad* Eodem tempore, instante *pag. prox. l.* 4. *def. a* W.

l. 46. *post* esset numerare, *C. addit in margine*, Recedentes itaque generaliter Clerici universi, contulerunt se ad civitates majores regionum diversarum, *quorum tamen, &c.*

pag. 355. *l.* 6. W. *sic legit*: dicti Regis, & præcipuè magister Johannes de Houtona, *dominum Papam, &c.*

l. 20. Coventrensem & Roffensem Episcopos & dilectum filium, *desunt a* W.

l. 22. Domino Thoma, *W.* magistro Th.

Pag. 356. *l.* 26. *post* Data, *&c. sequitur in* C. Nota autem quòd procurantibus magistro Alexandro de Stavenesbi Cestrensi & magistro H. de Sanford Roffensi Episcopis & quibusdam aliis, quorum præcipuus & principalis fuit magister Johannes de Hætotoft Archidiaconus Bedefordensis, procurata est depositio magistri Walteri Monachi Cantuariensis secus quam deceret aut animabus eorum expediret. Sed hæc satis prolixè in ante-scriptis declarantur.

l. 50. Sanctitati, *C. in interlineari*, sinceritati.

l. pen. prout dicebat, C. *&* W. ut dicebatur.

Pag. 357. *l.* 6. Gazam, *C.* Gaphaz.

l. 34. Februarii, *C. in margine*, Martii.

Pag. 358. *post* 1229. *locus vacuus relinquitur in* C. *cum hac nota*: Hic debent fieri Sigilla Imperatoris. *Indeque desunt septem illæ lineæ incipientes* Forma Bullæ, *& desinentes*, Bulla Papæ: *lin.* 12. *desunt etiam hæ lineæ a* W.

l. 12. *post* major Bulla Papæ *in* W. *inveniuntur aliæ* prædictiones Astronomicorum, *quas Lector, post prædictionem prænominatam inveniet in* Auctario *nostro.*

l. 19. Prælatorum Missam, *C.* Prælatorum eidem Missam, *W.* Prælatorum in ea Missam.

l. 22. & in divina pagina eleganter eruditus, Anglicus natione, *desunt a* W.

l. 24. excitando ad obsequium Christi arctiùs, *desunt a* W. *qui & proximum* animavit, *legit* excitavit.

l. 31. sanctorum pedum suorum vestigiis *W.* suis sanctis pedibus.

l. 32. Eratque tanta, *cum lin. prox. def. a* W.

l. 34. His autem sic, *&c. usque ad finem pag.* 360. *desunt a* W.

Pag. 359. *l.* 33. capitulorum tenore, *C.* capitulorum treugæ.

Pag. 360. *l.* 16. Jubebat, *C.* inhibebat.

Pag. 361. *l.* 11. *Et notabilem usque ad* Egressus autem, *lin. prox. desunt a* W.

Pag. 362. *l.* 5. factus est quis, *&c. ad* qui Romæ, *lin. prox. desunt a* W.

l. 13. Consentientes igitur, *&c. usque ad* Tunc magister Stephanus, *l.* 19. *desunt a* W.

l. 47. Præterea habuit, *&c. ad* Continuis maledictionibus, *lin.* 52. *desunt a* W.

l. 53. Quod juxta vota, *&c. ad* solus autem Cestrensis Comes, *pag. prox. lin.* 2. *def. a* W.

Pag. 363. *l.* 13. Qui satis fœlici, *ad* Eodem tempore, *lin.* 21. *desunt a* W.

l. 26. Eodem anno obiit, *ad* sub eisdem, *lin.* 29. *desunt a* W.

pag. 364. *l.* 28. Et debaccharentur, *&c. ad* cum non esset,

lin.

Digitized by Google

lin. prox. desunt a W.

Pag. 365. *l.* 7. Cum stipendiariis, *&c. ad* Et sic median. *lin. prox. desunt a* W.

l. 17. sub festinatione, *desunt* à W.

l. 24. sanctum Machutum, *W.* sanctum Maulorum.

l. ult. atque illam igne, &c. *usque ad* Comes verò, *pag. prox. l.* 1. *desunt* à W. *sed vitio scriptoris.*

Pag. 367. *l.* 28. Eodem tempore Reimundus *usque ad* Tandem Rex Anglorum, *l.* 33. *desunt* à W.

l. 37. consumpta pecunia, *&c. ad* venerunt autem, *lin.* 39. *desunt* à W.

l. 53. Lambethiam, *C.* Lamethiam, *W.* Lamheiam.

Pag. 368. *l.* 26. Rex autem qui, *&c. ad* Eodem mense Maio, *l.* 30. *desunt* à W.

l. 31. flammis vastaverunt, *W.* flammis discurrentibus vastaverunt.

Pag. 368. *l.* 51. illum cum gaudio, *ad* Homagiumque illi, *lin. prox. desunt* à W.

Pag. 370. *l.* 18. Erat namque, *&c. ad* Archiepiscopus, *lin.* 20. *desunt a* W.

l. 23. de quo hoc mirabile, *ad* Eodem tempore, *lin.* 30. *desunt* à W.

l. 33. præcipuè Mareschallo, *des.* à W.

l. 40. qui erat Regis, *&c. usque ad* Præsentaverunt, *lin.* 46. *des.* à W. *qui tantùm habet.* Erat autem Cancellarius Regis, unde Monachi electione facta, præsentaverunt eum Regi 8. Cal. *Octobr.*

l. 49. petierunt ab illo, *&c. usque ad* non ideò, *l.* 56. *W. sic legit:* Petierunt ab illo expensas itineris. Sed ille planè affirmavit, quod propter hoc eis nec obulum unum donaret. Sed Monachi illi *non ideò minùs.*

Pag. 371. *l.* 2. rapidum in verbo, *&c. usque ad* Papa postulati one cassata, *l.* 11. *desunt* à W.

l. 13. & Romanæ fidelis & devotus, *desunt* à W.

l. 26. diocesim *deest* à C. *&* W. *habet* Angliam.

l. 45. in possessionibus vestris indubitanter, *desunt* à W.

Pag. 373. *l.* 23. vel pœna puniretur pecuniali, *des. a* W.

Pag. 374. *l.* 10. quam Rex viderat, *C. & W.* quam Rex ille solus viderat.

l. 14. Et hæc misericordia, *&c. ad* Nec illud, *lin.* 17. *desunt a* W.

l. 54. Et sicut rebellibus, *&c. ad* Hæc & his, *lin. prox. desunt a* W.

Pag. 375. *l.* 1. excocta culparum scoria, *desunt a* W.

l. 19. Witham, *W.* Wither, *parenthesis etiam sequens, tota, deest a* C. *&* W.

l. 46. Robertus de Thinge, *C. & W.* Tiinge.

l. 47. ex partibus Angliæ, *&c. ad* qui aliis, *lin. prox. desunt a* W.

Pag. 376. *l.* 15. tutum forsitan non esset, *W.* nephas esset, & contumeliis provocatus, cepit.

l. 28. Britonem, *W.* Britannum.

l. 29. Consilio Petri, *&c. ad* loco illius, *lin. prox. desunt a* W.

l. 31. memorati Episcopi nepotem, vel filium, *desunt a* W.

l. 33. reportavit, *W.* reparavit.

pag. 377. *l.* 1. qua ipsum absolvit, *W.* per quam ipsi absolvit.

l. 19. sibi copulavit, *W.* sibi subtraxit.

l. 29. Hubertus nimis, *ad* qui priùs ob. *lin. prox. desunt a* W.

l. 40. *post* interfeci procuravit: *reliqua usque ad* Cives verò Londinenses, *l.* 44. *desunt a* W.

pag. 378. *l.* 18. Cum autem majoris, *&c. usque ad* & in crastino ante lucem: *l.* 27. *desunt a* W. *& in* C. *in margine adjecta sunt: & sanè quantum conjicere possum, rubrica sive Titulus supra caput hujus additionis sive adjectionis: propria manu* Matthæi Parisiensis *scribebatur: forma enim ductusque literarum, optimè concordant cum illa scriptura in libro* Additamentorum, *quam ipsius* Matthæi *fuisse authographum non dubito.*

l. 29. Sed dum hæc; *sequitur in* W. agerentur, suggestum fuit Regi, *&c. adeo ut* 3. *lineæ hic desunt a* W.

l. 34. diceretur, per totum orbem, *usque ad* Et sic mutato consilio; *l.* 48. *desunt a* W. *& in* C. *scribuntur in margine inferiore: cum Rubrica* Matthæi Parisiensis *manu, priori consimile.*

l. 49. Rex festinanter nunciavit, *W.* Rex Majori nunciavit.

l. pen. gloriosi Regis, *&c. ad* Et transiens, *lin. prox. desunt a* W.

pag. 379. *l.* 10. Sed Hubertus, *W.* Sed cum Hubertus.

l. 12. arctissimis, quia non; *&c.* W. *legit*, arctissimis, equo imposuerunt, & ad turrim London, *&c. Adeo ut* 20. *ferè lineæ usque ad* & ad turrim, *l.* 32. *desunt a* W.

l. 33. super equum, *usque* quo facto, *eadem lin. desunt a* W.

l. 52. & in prædicta, *usque* sed Rex, *lin. prox. desunt a* W.

pag. 380. *l.* 3. *post* confiteri, *sequitur in* W. vel se in Regis ponere voluntate, *Ad hoc.*

l. 7. Eodem tempore, *&c. usque ad* Morabatur autem postea Hub. *lin.* 18. *desunt a* W. *quæ tamen postea sequuntur ibi.*

l. 29. multo tempore, *W.* multis diebus & noctibus.

l. 25. *post* compedibus mancipatus, *in* W. *sequitur*, Per quem modò debuit colligi quadragesima pars omnium rerum mobilium in Anglia, apud *Lambeiam* Regi concessa, per literas regias quæ sequuntur. *Henricus Dei gratia, &c. ut lin.* 26. *linea autem illa* 26. *cum sequenti usque ad* Henricus *desunt a* W.

l. 33. videlicet de bladis, *C. & W.* videlicet quòd de bladis.

l. 35. Præbendalibus, *W.* Præbendatis.

pag. 381. *l.* 8. *post* valete, *sic in* W. *illa reiterantur de morte* Ranulphi Comitis Cestrensis: *quæ pagina priore habentur, a linea* 7. *usque ad l.* 18. *vide quæ antea notavimus ad lineam* 7. *pag.* 380.

l. 28. vasa aurea, *&c. ad* His itaque *l.* 30. *Ita legit* W. 8000. libras argenti optimæ monetæ, septies viginti cupas aureas & argenteas bene deauratas, cum tanta pretiosorum lapidum ac nobilitate gemmarum, quod pretium rerum omnium inventarum ut dicitur excedebant.

l. 36. ac vir sanguinum, *&c. usque ad* Ex his dictus concessit *H. l.* 39. *desunt a* W.

l. 42. *è regione hujus & sequentis lineæ in margine* C. *reperitur.* In fine hujus libri invenies objectiones adversariorum & responsiones Laurentii.

l. 50. ibi non deest, *W. ibi non desit*, ad consuetudinem, *quoque deest a* W.

pag. 383. *l.* 29. Et hæc de visitatione sunt manifesta, *W.* Et hæc de visitatione dicta sufficiant.

l. 31. Item scripsit, *usque ad* Eodem anno Rogerus, *pag. prox. l.* 14. *desunt a* W.

pag. 384. *l.* 17. Qui post multos, *&c. ad* Anno Domini, *desunt a* W.

l. 44. in regno, *des. a* W.

pag. 385. *l.* 14. *post* quatuor soles adulterini, *ita in* W. *sequitur*, Circa solem naturalem diversi coloris quidam in semicirculis quidam in rotundis. Hi soles plusquam mille viris side dignis apparentes terribile illis spectaculum præbuerunt: unde quidam eorum propter visionem insolitam pinxerunt soles & circulos diversis coloribus insignitos in pellibus literalibus, ne res tam insolita à memoriis hominum laberetur.

l. 46. Scripsit etiam idem Episc. *usque ad* Præterea confessus fuerat, *l.* 51. *des. a* W.

l. pen. similis facta, *&c. ad finem lineæ, desunt a* W.

pag. 386. *l.* 1. virum honestæ conversationis & bene literatum, *desunt a* W.

l. 17. secundò *& desunt a* W.

l. 19. Robertus Bacun. *deest a* W.

l. 22. aut consanguineum, *desunt a* W.

l. 23. Rex aliquantulum, *usque ad* significavit magnatibus, *l.* 29. *desunt a* W.

l. 42. ab illud nomen, *ad* Tunc Petrus, *l.* 44. *desunt a* W.

l. 46. jactitans se arduum, *usque ad* Rex autem Ira imprimis concepta in Gilebertum fuisset, *lin.* 50. *desunt a* W.

l. 54. aut neptem, *desunt a* W.

pag. 387. *l.* 5. Isabella, *deest a* W.

l. 11. *pro* fœmineis, *W. habet*, sororis suæ.

l. 27. *pro* non ignobilibus sibi adhærentibus, *W. habet*, qui eis adhærebant.

l. 29. addens dolorem, *&c. ad* Præcepit, *lin. prox. desunt a* W.

l. 40. Et ex Flandria Baldewinus de Gysnes cum sua custodia, *desunt a* W.

l. 42. Hoc anno mortuus, *cum lin. prox. desunt a* W.

pag. 388. *l.* 8. illud integrum, *&c. hic mutilus est* W. *& linea deest.*

pag. 389. *l.* 3. plures qui, *W.* plures Episcopi qui.

l. 4. Et aliæ favorabiles, *usque ad* quos absque judicio, *l.* 7. *desunt a* W.

Digitized by Google

l. 8. *post* destruxerat, *W. sic legit*, Proditores eos vocabat, per quos,&c. *ut l.* 10. *cætera igitur ab* & malorum, *ad* proditores vocat; *def. a W.*

l. 29. in jus suum assumptum; *def. a W.*

l. 33. amicis suis. *def. a W.*

l. 49. qui indiscrete rebellantes, potius à semetipsis quàm ab aliis; *def. a W.*

l. 54, 55. *post* alii multi. *W. sic legit*; qui nudi fugientes, omnia quæ sua erant amiserunt: *unde*

l. ult. stratilectilia. *def. a W.*

Pag. 390. *l.* 7. per dies plurimos, quod dirum omen solet significare. *def. a W.*

l. 9. quia frequenter. W. quia semper.

l. 16. quem rex suis vocavit & tenuit stipendiis, & eidem. *def. a W.*

l. 17. & Flandrensibus, *def. a W.*

l. 19. *pro* erupit, impetum faciens vehementium cum multis. *W. legit*, exivit cum mille viris, *&c.*

l. 20. cupiens nomine famoso perpetuo intitulari; *def. a W.*

l. 23. & temerarium. *def. a W.*

l. 26. vacantes, hostiles impetus conentur propulsare. W. *legit*, vacarent, ne morerentur inulti.

l. 29. viri, mille. W. viri bellatores, contra mille.

l. 35. *pro* eum frequenter hostili sanguine inebriavit. W. *legit*, sed quoscunque cum illo contingebat, aut in terram mortuos, prosternebat, aut attonitos ictuum collisione reddebat.

l. 36. fortiter & revolvit viriliter: *def. a W.*

l. 38. acriori. *deest. a W. & ibidem*, *pro* bellicosus. *W. habet*, miles strenuus.

l. 42. *post* impellentibus. W. *habet*, ut ferrent auxilium Baldewino qui marescallum per frenum trahebat.

l. 49. femineæm vel magis. *def. a W.*

l. 55. vix redempti; *def. a W.*

Pag. 391. *l.* 21. de quibus plenam confidentiam reportaret, W. de quibus confideret.

l. 23. ipsi Mareschallo, *&c. hic mutilus est, W.*

l. 54. *post* Wallenses. W. habet, qui venierit in Angliam *& supped.*

Pag. 392. *l.* 7. quod Dei avertat providentia; *def. a W.*

l. 11. aliquo prorumpens in iram spiritu effreni. *def. a W.*

l. 12. Ha, quam suspecti, &c. *ad* item dicunt *l.* 15. *def. a* W.

l. 17. deprecabilis. W. credibilis; & tum demum, *&c. ad*, In Consiliariis: *def. a* W.

l. 21. & adhuc timentes laqueos quos evasimus. *def. à* W. *qui sic legit cætera.* Et quod rex sit credibilis potest esse, quantum in seipso: *sed quantum ad Consil. &c.*

l. 27. operibus enim credendum est? *def. a* W.

l. 33. Achitophel &. *def. a* W.

l. 36. Rumor de veteri, *usque* Item dicunt Consiliarii *l.* 40. *def. a* W.

Pag. 393. *l.* 3. Capitaneis. W. capitalibus.

l. 5. simplicit. Quod, *&c. ad* Præterquam de Rege. *l. prox. desunt a* W.

l. 13. sua seperare. W. sua cum voluerit seperare.

l. 26. discreti. *deest a* W.

l. 30. Circa idem tempus, *ad Anno domini l.* 43. *def. a* W.

l. 42. a ponte. C. a parvo ponte.

Pag. 394. *l.* 1. tubis clangentibus erumpentes. W. tubis emittentes & buccinis irruunt in venientes.

l. 7. W. *sic legit.* Et sic cum spoliis impreciabilibus & armentis, in sua sese Mareschallus recepit.

l. 12. bobus in boslaribus, *&c.* W. *sic* bobus in stabulis stantibus incendio concremavit: *Segrave.*

Pag. 395. *l.* 12. violentiæ proditiosa, &c. *ad* per chartam R. *l.* 14. *desunt a* W.

l. 16. sigillo regio communitum; *def. a* W.

l. 21. ac lacessitus. *def. a* W.

l. 34. pro ditati & lætabundi; W. *habet*, in patriam suam: & qui pauperes advenerant a partibus remotis, singuli divites recesserunt.

l. 15. Similiter in partibus: *usque ad* Dum hæc in remotis agerentur; *desunt a* W. *qui pro* in remotis *legit*, in Hispania.

l. 45. nec non quosdam: *ad* excommunicavit. *l.* 50. *def. a* W.

l. 51. vel super Episcopos, *ad sic igitur* intervenientibus *l.* 54. *def. a* W. *Illam etiam lineam sic legit.* Et sic intervenientibus Episcopis qui aderant, cum rege pacificatus est. *Affuit.*

Pag. 396. *post* animum vestrum. W. *sic legit*: a gente vestra, & gentis vestræ à vobis: ut apparet in facto Mareschalli, qui melior homo est terræ vestræ: & per mala mendacia quæ vobis dicunt de eis, omnia dicta & facta pervertunt. *Et per hoc, &c. ut l.* 8.

l. 12. temporibus nostris: *def. à* W.

ibid. ab interdictum, *usque ad* quia si per justitiam *l.* 19. W. *hæc tantum habet* interdictum, & pater vester per tales angustias tandem mortem incurrit. Per idem consilium temporibus vestris contra vos detentũ fuit castellum de Bedefort, propter quod Rapellam perdidistis. Item illa perturbatis quæ nunc periculosa est in regno vestro per eorum iniquum consilium accidit: *quia si per, &c.*

l. 21. Thesaurum inexhaustum. W. thesaurum vestrum.

l. 24. fortitudinem vestram. W. fortitudinem terræ vestræ.

l. 26. placet talis expectatio. *def. a* W.

l. 27. *pro* in fine, ut credimus, comprobabis, W. *habet*, scietis postea.

l. 29. quasi vos *usque ad* de curia vestra, *l. prox. def. a* W. *sed vitio scriptoris.*

l. 32. de Britannia. W. Britanniæ.

l. 33. 34. alias— nubiles. *def. a* W.

l. 38. Scripturæ munimentum. W. scripturam.

l. 51. quæ se admodum illi humiliavit, *def. a* W.

l. pen. villam Stephani, *&c. ad* Stephanus eadem *l.* W. *sic legit.* villam Stephani de Segrave, quæ vix duobus a rege distabat miliaribus: & injecto igne in edificiis dicti Stephani, omnia concremavit, & spolia colligavit. Stephanus *vero.*

Pag. 397. *l.* 1. armata festinavit. W. armata non modica festinavit.

l. 6. que exlex est. *def. a* W.

l. 10. quod caute ei de curia Romana Simon de Legro ejus ecclesiæ monachus detulerat. *def. a* W.

l. 19. denunciavit etiam ipsi expresse, quod W. *sic.* Denunciavit etiam Regi audacter, *quod*

l. 44. militibus transfretravit. W. militibus in Hiberniam transfretavit.

l. 48. sibi totam: *desunt a* W. *& omnia post proximum verbum* subjugarent; *usque ad* per terram suam. *l. ult. ubi & sic legit.* Marischallus verò per terram suam, *&c.*

Pag. 398. *l.* 3. Hibernensium vel. *def. a* W.

l. 5. immó quasi fulgurantem procellam formidantes. *def. a* W.

l. 8. habentes milites, *usque.* Hos omnes: *lin. prox*: *desunt a* W.

l. 21. avulsit pomæria, exhausit vivaria, *def. a* W.

l. 36. alter Achitophel, malum condens in pectore consilium. *def. a* W.

l. 38. tergiversationis. W. blasphemiæ.

ibid. post charitate loquens, *ita legit.* W. dixit ipsum non fuisse filium Willielmi magni Marescalli, qui consilio & prudentia, strenuitate pariter & audacia, omnes occidentalis imperii milites superabat: *Et tu modo, &c. ut l.* 41.

l. 43. ut sic scilicet, &c. *ad* Noveris autem *l. prox.* W. *sic*, ut sic impediant progressum tuum.

l. 45. ut ante leonem pecudes. *def. a* W.

l. 51. & ad unguem armatis. *def. à* W.

l. 53. *pro* pollicita ampliorâ multiplicantes, qui ideirco *campestre, &c.* W. *legit &* promissionibus qui *campestre, &c.*

Pag. 399. *l.* 2. quorum figmentum & leporem pro magna parte cognoverant. *def. a* W.

l. 4 pro gladiis emicantibus fortunam belli *experirentur.* W. *habet. gladiis* discurrentibus *experirentur.*

l. 21. imminenti, extinquaturque penitus W. *legit.* omne genus meum.

l. 23. Me autem nunc. *ad* Proceres autem. *lin.* 25. *desunt a* W.

l. 30. causa &; *def. a* W.

l. 42. pro aliquot ex eisdem sese. W. *habet*, sex milites ex eis.

l. 46. *post*; non à te fugiam. W. *addit* sed propriùs accedam.

l. 48. fere præcidit. W. uno ictu precidit.

l. 52. trium ictuum indistanti repetitione dissipavit & contrivit. W. usque ad umbilicum in duas partes divisit.

l. 54. *pro* enervantes. W. ad terram.

l. pen. sanguine eliquato feminecem: *def. a* W.

Pag. 400. *l.* 2. *post.* percusserunt *usque ad* Magnates. *lin.* 5. W. *sic.* eum in posteriora loricam levantes & lethaliter vulneraverunt: *Magnates.*

l. 11. Et dum talia, *usque ad* Et dum circa hæc: *pag.* 403. *l.* 7. *desunt à* W.

Pag. 403. *l.* 7. Et dum circa hæc: *usque ad* Per idem tempus, *lin.* 26. W. *omnia latiùs describit*; *in hæc verba*. *Et his ita gestis*, post triduum ita convaluit Comes *Mareschallus* quod manducare potuit & bibere, ad aleas ludere, & huc atque

illuc

Digitized by Google

illuc ire in thalamo ubi infirmatus jacebat. Quod videntes inimici ejus petierunt ex parte Regis Angliæ, ut redderet omnia castella sua & terras Hyberniæ cujus corpus in voluntate ejus erat ac potestate, quacunque voluerit morte etiam turpissima puniendum, ut qui per judicium Curiæ suæ primo exulatus ac postea diffidatus, & nunc in campestri prælio contra eum commisso captus; utile tibi erit ut hæc facias sine contradictione & ab eo misericordiam consequaris. Ostenderunt prætorea illi literas Regis patentes in quibus eis præceptum erat, quòd si casu veniret in Hyberniam ipsi illum caperent, & vivum sibi aut mortuum præsentarent. Mareschallus autem videns quod in potestate erat inimicorum suorum præcepit continuò per literas suas ut omnia castella sua Regi redderentur, nesciens quod concessa erant magnatibus illis per cartam Regis inter se dividenda, & jure hæreditario possidenda. Cæperunt deinde vulnera ejus dolore graviter & tumere unde præ nimio cruciatu auxilium medici postulavit. Tunc Mauricius Justiciarius, sub cujus custodia erat medicum vocavit magis ut dicitur in exitium quàm auxilium, sed Mareschallus, ut fidelissimus Christianus, ante omnem medicinam carnalem in confessione & viatico ac legitimo testamento exitum suum munivit, & suæ mortis causam Domino commendavit. Medicus autem ad eum accedens cum ferro longo & ignito vulnera ejus aperuit, & tam sæpe & profundè ferrum demersit, quod ex vulneribus sanguinem elicuit. Mareschallus verò pro nimia doloris angustia in febrem acutam decidens xvj. die postquam in prælio vulneratus fuerat in Domino obdormivit xvj. Calendas Maij. In crastino autem sepultus est apud Kilkenni in Oratorio Fratrum de ordine Minorum ubi ipse adhuc vivus elegerat sepulturam. Occubuit siquidem ob causam supra scriptam Comes Mareschallus miles egregius, in literali scientia sufficienter eruditus, moribus decenter & virtutibus ornatus, in die Palmarum ut palmam à Domino acciperet in cœlestibus pro mercede, qui inter filios hominum adeo enituit forma speciosus, ut in compositione corporis ipsius, visa sit natura cum virtutibus contendisse.' Hæc autem quæ facta erant de Comite Mareschallo in Hybernia nondum nota fuerunt in Anglia, unde *Richardus Suard* cum cæteris exulatis de Consiliatoribus Regis per quos exterminati fuerant ultionem quærentes feria quarta in hebdomada Pasche combusserunt edificia *Roberti Passelewe* in *Suaneburne* cum frugibus & animalibus & aliis rebus inventis quæ ei damnosa fuerunt, & post dies paucos combusserunt horrea ejusdem *Roberti* cum frugibus & rebus aliis prope villam de Stanes vj. Calendas Maii. Item vj. Nonas Maii inter Radingum & Wallingeford in quadam silva cæperunt vj. summarios Stephani de Segrave oneratos cum equo quodam pretioso, & omnia quæ Domini Regis erant dimiserunt in pace. Juingeho quoque villam Petri Wintoniensis Episcopi cum domibus & rebus cunctis Episcopo damnosis concremarunt *iiij*. Idus Maij. Et eodem tempore Proceres Hybernenses castella Mareschalli & jura Hyberniæ occupantes inter se diviserunt sicut eis per cartam Regis fuerant confirmata possessionibus incumbentes. *Per idem etiam tempus, &c.*

l. 34. 35. consimilis in hoc David, casum Saulis & Jonathæ deplorantis, *desunt a* W.

l. 36. W. *sic legit* novit inimicos diligere, & cum lachrymis potest pro suis prosecutoribus Dominum exorare.

l. 42. dicebatque, *ad* Tunc Rex, *l.* 40. *desunt a* W.

l. 47. proscriptos, *W.* exulatos.

l. 52. *post* quondam Justiciarius, *omnia usque ad* Rex autem, *pag.* 404. *l.* 18. *desunt a* W. *In* C. *autem ora inferiori, hæc occurrit Rubrica.* Dominus Rogerus de Wendovre, Prior aliquando de Beluvair huc usque Chronica sua hæc digessit. Incipit frater Matthæus Parisiensis. *Sed tamen* Rogeri Wendoveri *Ms. quem sequimur, ulterius adhuc usque ad Annum* 1235. *continuat.*

Pag. 404. *l.* 18. W. *sic legit*: Gilebertus Basset & fratres ejus: Richardus Suard *Cum omnibus, &c.*

l. 28. sicut moris est, *desunt a* W.

l. 52. 53. in Abbatia Canonicorum, *desunt a* W.

l. 54. per arrogantiam, *desunt a* W.

l. 55. *pro* ita quod, *&c. usque ad inde* suspicionis, *pag.* 405. *l.* 3. W. *sic legit*: Illum Romam petisse multi contendebant, nec enim ad mandatum Regis limina Ecclesiæ ausi sunt egredi.

Pag. 405. *l.* 5. *post* frugibus plenis, *W. legit*, & cætera quæque sibi damnosa concremaverant, &c.

l. 11. *post* Westmonasterium, *W. addit*, ut breviter dicatur: *ubi sub, &c.*

l. 13. anelacio tamen à lumbali dependente, *desunt à* W.

l. 19. *pro* in jacturam meam, *&c. ad* Exegit, *lin.* 21. W. *tantum habet*, per quam thesaurum & hominum meorum divitias consumpsi.

l. 29. *pro* prævia ratione, *W. legit*, competenter.

l. 30. Te ut laicum, *&c. ad* ecce præsens, *l. prox. des.* à W.

l. 33. *pro* Ad quod cum siluisset Arciepiscopus, *misit, &c.* W. *legit*, ut igitur breviter dicatur, *misit, &c.*

l. 35. *pro* indutus, *W.* armatus: *A quo etiam* gestans anelacium, *&c. ad* Fuit autem, *l.* 38. *desunt.*

l. 35. exilio relegaret, *W.* homines exularet.

l. 49. *pro* alios altiores eo, *&c.* Robertus Passelewe, *l.* 53. W. *sic*: *imputatis*, hoc Regi respondit; quòd complures haberet consiliarios: quod malè gestum fuerat, sibi soli non debuit imputari. Robertus verò Passelew qui post.

l. 54. quod etiam, *&c. ad finem lineæ*, W. *legit*, nec repertus fuit à quærentibus animam ejus.

l. 55. Rex autem, *&c. ad* Eodem anno, *p. prox. l.* 5. *des.* à W.

pag. 406. *l.* 5. *post* Johannis, *W. addit*, Baptistæ.

l. 11. Clitellarios, *deest à W.*

l. 14. *pro* divisis prudentiùs, *&c. ad* Comes autem, *l.* 18. *W. legit.* divisis agminibus Britanniam invasit: & Britannos gravi afflictione contrivit: *Comes autem.*

l. 35. inutiliter, *deest à* W.

l. 47. Comes verò videns, *&c. ad* Hoc denique anno, *l.* 51. *desunt a* W.

l. 55. *pro* liniret oleo cõsolationis, *W. legit*, mortalitatis curaret.

pag. 407. quid inde consultiùs foret faciendum, *W.* quid facere opus esset.

l. 25. bladi, &, *W.* bladi diabolici, &.

l. 26. adjacentem, *deest a* W.

l. 32. in ovicula, *W.* in fabula.

l. 44. & eum quem ditavi inveniens in magna egestate, *W legit*, & quem divitem feci cum pauper esset.

l. pen. ad audientium ædificationem, *&c. ad* Cum hic annus, *W. legit*, ut in ore duorũ vel triũ testium, stet omne verbũ.

Pag. 408. *l.* 1. *post* pauperibus, *W. sic*. crudelis & sævus in diebus suis usque ad Julium mensẽ processisset; pauperes, *quos, &c.*

l. 4. *inter* satagebant, *&* sed rustici; *W. addit*, Nec id multùm in pauperibus reprehensibile: cùm legatur in Apostolorum Actibus Christi discipulos hoc fecisse. *Sed* rustici.

l. 22. Et quod admiratione, *&c. ad* Visi sunt. *lin.* 24. *desunt a* W. *Et à visi autem, usque ad* Sed cum justis, *lin.* 27. W. *legit*, Visi sunt autem in aere sursum Angeli Sathanæ volitantes, qui hujus tempestatis ministri fuisse credebantur. *Sed cum justis, &c.*

l. 35. præcipuè in mense Julio, *&c. ad* Eodem anno, *l.* 38. *desunt à* W. *Qui loco eorum hæc habet*: sed & hoc similiter notabile videtur, quòd reliquiæ frugum quæ tempestate completa in agris remanserant, ita fœtidæ erant inventæ, quòd non equus vel asinus non bos aut porcus, non arca vel gallina comedere illas voluerunt: cum sæpè eis fuissent ad comedendum oblatæ.

l. 41. W. *sic legit*; quòd minor est Deo & major hominibus: ergò major civibus Romanis. *Et cum eorum, &c.*

l. 43. vel corripere, *desunt à* W.

l. 44. Etiam deviare volentes, *ad* unde de jure, *lin. prox. desunt a* W.

l. 52. Præterea, Comitatum, *&c. ad* Et quod his omnibus, *l. ult. desunt à* W.

Pag. 409. *l.* 3. & præventilata, *desunt à* W.

l. 6. Qui etiam, *&c. ad* Congregavit, *l.* 7. W. *sic legit*: Qui etiam ipsum Imperatorem in sui favorem attraxerat, *congregavit, &c.*

l. 8. *pro*, Tunc exercitus summi, *&c. ad* simul convenientes, *lin.* 11. W. *legit*, Tunc exercitus Imperatoris & exercitus summi Pontificis simul convenientes, *&c.*

l. 16. quibus præerant, *usque ad* Imperatoris, *l. prox. des.* à W.

l. 25. Robertus de Maideston. *ita & C. sed* W. Radulfus, *rectè.*

l. 26. Pertransiit autem, *usque ad* Anno Dom. *l.* 34. *des.* à W.

l. 34. tertius, *deest à* W.

l. 41. de Welles, *desunt à* W.

l. 42. *pro* Monachorum persecutor, Canonicorum & omnium malleus Religiosorum, *W. legit*, Omnium virorum religiosorum inimicus.

l. 45. *pro* vir quidem nimis literatus, à primis annis scholis educatus, *W. legit*, vir honestus & religiosus, atque in lege divina sufficienter eruditus.

l. 47. & allegantibus, *desunt a* W.

48. ne labores & expensæ frustrarentur convenientium, *desunt a* W.

l. 51. sed regi mille marcis priùs numeratis. W. datis mille marcis.
l. 54. de Wendene. W. de Wende.
l. 55. literali. W. liberali.
l. ult. Collata est ecclesia, *&c. cum lineâ prox. desunt a W. in C. autem, post* marcas *p. prox. l.* 9. *interseritur.*
Pag. 410. *l.* 4. Quo sepulto, *&c. ad* elegerunt solenniter. *l.* 11. W. *sic legit.* deinde conventus impetrata a Rege licentia Abbatem eligendi; in crastino Annunciationis elegerunt, *&c.*
l. 13. virum pium & monachum ordinatum *def. a* W.
l. 15. (scilicet dominus, *Nic. &c. usque ad* curiam Romanam *l.* 27. *def. a* W.
l. 19. *post* reversi sunt. W. *addit*, in regionem suam: *post qua verba, omnia, usque ad* post hæc autem. *l.* 36. *def. a W.*
l. 37. facta examinatione. *def. a* W.
l. 38. *tota parenthesis deest a* W.
l. 39. legit autem electus, *&c. ad* Medio *l.* 42. *desunt a* W.
l. 40. *de professione. C.* professionem.
l. 41. ordinando juvaret. W. ordinaret. *ceteram autem, usque ad* erat in obsequio. *def. a W. qui & sequentia, ad finem capitis, sic legit.* Erat enim juvenis in obsequio Richardi magnifici bellatoris atque Johannis regum Angliæ, cum quo priùs didicerat usum loricæ quam Pontificalis planetæ, & acies castrorum disponere quam verbum Dei prædicare.
Pag. 411. *l.* 1. *hic sequitur illa ipsa Papæ epistola, quam retrò habuimus ad paginam* 400. *Ad quem locum etiam observavimus, illam a W. deesse.*
l. 53. *post* ministraverint, *aliquantulum differt a priore hujus epistolæ exemplari vide tu retrò, p.* 401. *l.* 27. *&c. nam hoc exemplar multò brevius est priore.*
Pag. 412. *l.* 4. & animarum oberrantium lucrifactionem: *def. a* W.
l. 6. utpote magister, *&c. ad* qui in opus *l.* 8. *def. a* W.
l. 14. *Lewes.* W. Lawes.
l. 27. cum compagibus; *def. a* W.
l. 31. Cum hæc cum tempore: *usque ad* eodem anno mense Februario. *p.* 413. *l.* 30. *def. a W.*
l. 34. magistro Galfrido de Langeleia & Galfrido Fecario, serviente & aliis. *def. a C.*
Pag. 414. *l.* 8. *post* datum Perusij, &c. *in C. sequitur*, Sextò Idus Junii, Pontificatus nostri anno nono.
l. 22. regalis. *C.* regulis. *sed in Juramento ipso, in vitis Abbatum. p.* 140. *l.* 22. regalem; *utrobique tamen sensus est mutilus.*
l. 30. duo hospitalis Teutonicorum. *W. duo Templarii.*
l. 45. interposito juramento; offerentes ei ex parte Imperatoris; *def. a W.*
l. 54. *vel imperiales. def. à W.*
l. pen. obrizo primo & *def. a W.*
l. ult. ante In annulis autem: *hæc in W. interferuntur.* In qua sculpti fuerunt Reges quatuor Anglorum Martyres & Confessores qui à rege ad suæ sororis animæ custodiam sunt specialiter assignati.
l. ult. in scriniis & phalesiis, *&c. ad* quorum omnium. *p. prox. l.* 6. W. *sic legit.* decenter ornatis, ac cæteris ornamentis lubricis peplis fericis & lineis, & rebus consimilibus quæ oculos intuentium & animos rapere solent in concupiscentiam mulierum ita decorata resplenduit, ut quasi inæstimabilia viderentur. In indumentis autem festivis tam fericis quam laneis vel lineis diversi coloris & Imperatrici dignissimus adeo induta enituit, ut vix sciret ex multis qui eligeret quibus in sui amorem imperatoris animum inclinaret. Lectus quoque ipsius in opertoriis & culturis fericis diversi coloris cum varia supellectili & lintheaminibus ex sindone munda paratis tam sumptuosus extitit, ut sua mollicie in se quiescentes ad somnum delectabilem invitaret. Vasa etiam omnia tam vinaria quam fercularia ex argento erant & auro purissimo, & quod omnibus superfluum videbatur ollæ omnes coquinæ majores pariter minores ex argento fuere purissimo.
Pag. 415. *l.* 10. virorum nobilium, *&c. ad* comitantibus matronis; *l.* 12. W. *sic legit.* & aliorum virorum nobilium de domestica illius familia: *comitantib. &c.*
l. 13. custodiam. *deest a W.*
l. 16. *post* Derteford. *W. addit*, burgum.
ibid. comitatu comitum, &c. *ad* cum per *Rofensem l.* 19. W. *sic.* Comitum ac Baronum conductu. Equos autem tot ei & tales rex, procuravit variis coloribus distinctos & suaviter portantes, qui sufficiebant ad imperatricis honorem dum sessores suos sine pedum offensione quadam delectabili suavitate ferebant. Falerarum quidem tot eis erant varietates in sellis deauratis & subtiliter sculptis cum frænis deauratis & loris artificiose compositis ut tam equos quam equites mirabiliter decorarent.
l. 22. *equitum. desii. a W. sic & omnia ab* Miserat enim Rex; *ad* Imperatrix. *l.* 25.
l. 35. illud magnificum. *def. à W.*
l. 36. in vestimentis, *&c. ad* campanas. *def. à W.*
l. 38. siquidem omnes. *W.* siquidem convenerunt omnes.
l. 41. & ornamentis variis, *W.* palmis.
l. 42. preciosis *W.* Hispanicis.
l. 43. 44. calcaribus admonentib. *W. sic* agilem cursum eos urgebant: dum hastas & arundines quas ferebant in manibus, in alterutrum confregerunt. Talibus quidem Imperatrix comitata tripudiis, conduxerant eâ per principales plateas civitatis contra ipsius adventum multipliciter adornatas, sed cum illa cognovisset quod omnes & præcipuè nobiles matronæ quæ in solariis sedentes faciem ejus videre cupiebant, capellum ex capite demisit & peplum ut universi liberum ipsius haberent aspectum. Qui oculis in ejus inspectione aliquandiu recreatis, laudaverunt eam multum ex hoc facto pulchritudinem, illius pariter & humilitatem plurimum commendantes. Hospitata est autem Imperatrix extra muros civitatis propter tumultum ejus Imperatoris ibi mandatū expectans. Tempore *quo Imperatrix, &c. p.* 416. *l.* 7.
Pag. 416. *l.* 8. Henricum Regem Alemanniæ. *def. a W.*
l. 11. 12. cum lachrymis & singultibus, *def. a W.*
l. 13. *pro* sed ille non adhuc spiritu conceptæ iræ maximè mitigato, *&c. ad* Archiepiscopus. *l.* 20. *W. sic legit.* sine misericordia vinculis filium constringi jubens, duxit eum secum apud Warmeseiam: ubi cum illum sub arcta custodia commendasset; misit pro Imperatrice ut ad eum veniret ibidem; propter quem, apud Coloniam per sex hebdomadas moram protraxisset. *Archiepiscopus* autem, &c. *Sed nota pro* Warmesiam: *Historia Minor legit.* Wormatiam.
l. 24 placuit decoris, *&c. ad* Desponsavit *l. prox. W. sic* placuit inspectio puellæ quā natura speciali quodā studio decoravit.
l. 25. *à desponsavit ergò*: ad finem capitis. *l.* 52. *W.* sic legit. Desponsavit ergo puellam ibidem solenniter imperator xiii. kalendas Augusti in dominica: quæ si multum ei placuit in specie corporali, multò meliùs placuit experientia thori; quam virginali puritate signatam invenit. Nuptiis igitur diebus quatuor continuis magnificè celebratis, Episcopus Exoniensis & cæteri qui cum Imperatrice advenerant, ab Imperatore licentia impetrata, ad Angliam cum gaudio sunt reversi. Misit ergò Imperator regi Anglorum tres Leopardos, cum aliis donariis preciosis quib. regiones non abundant occidentales: cui etiam contra regem Francorum consilium promisit & auxilium opportunum. *Erant autem, &c.*
Pag. 417. *l.* 11. Regina; de qua ejus filius W. regina & ejus filius.
l. 12. Wilielmus, qui prole, *&c. usque* Tholosanus, *def. a W.*
l. 15. [vel illam, *&c. usque*, quosdam] *def. in W.*
l. 19. *post* Henrici *usque ad* seniores; *def. a W.*
l. 26. Talibus autem, *&c.* W. *sic legit Talibus autem imperatrix genitoribus procreata, imperialibus nuptiis in omnibus dignissima judicatur.*
l. 27. *post* judicatur W. *sic habet*, Hucusque scripsit Chronica Rogerus de Wendover.
Cernis completas hic vestro tempore metas,
Si plus fortè petas, tibi postera nunciet ætas.
& in C. margine scribitur: Hucusque è vetusto libro.
l. 31. Eodem tempore cepit, *&c. usque ad finem paragraphi, def. a C.*
Hic nos relinquit Rogerus Wendoverus. Deinceps, ex solo *Ms. M.* Parisiensis Cottoniano.
l. 43. 44. me pater exhæredaretur. *def. à W.*
Pag. 418. *l.* 18. stipulationem promittimus. *C.* stipulationem dare & reddere prædictis mercatoribus promittimus.
l. 41. omnibus. *C.* hominibus.
l. 46. dic quinta Ælphegi: anno gratiæ 1235. *def. a C.*
Pag. 419. *l.* 14. sui Pauli *C.* sancti Pauli.
Pag. 420. *l.* 6. Joh. de Gates. *C.* Gatesden.
l. 33. desponsata fuit igitur, *&c. ad finem l.* 35. *def. a C.*
Pag. 421. *ad l.* 10. *&c. in margine C. habetur hæc nota rubricata.* Hæc omnia in consuetudinario scaccarii, meliùs & pleniùs reperiuntur.
l. 24. solennitas, clero. *C.* solennitas generalis, clero.
Pag. 423. *l.* 6. 7. Hæc autem suo loco, *&c. ad* Sarac. *l.* 8. *def. a C.*
l. 22. Et sciendum est, *&c. ad* Homo iste qui. *l.* 26. *def. a C.*
Pag. 426. *l.* 26. nec terra fuisset. *C.* nec terra facta fuisset.
Pag. 427. *l.* 22. non admonitus exemplo Lamech, qui primus bigamiam. *def. a C. sed vitio scriptoris.*
Pag. 431. *l.* 14. propè; quia. *C.* prope, supra modum admirantes, quia.

by Google

Variantes Lectiones.

Pag. 434. Circa lin. 40. Hic parum invertitur ordo sententiarum duarum: sed tamen utrasque habet liber C.

Pag. 435. l. 36. asserentes indignum nimis fore, &c. ad finem pag. desunt à C.

Pag. 436. l. 47. per ingenium asperrimum, C. Ingenium asportatur, vel asportatum: ultima enim syllaba cum abbreviatione scribitur, & totum verbum rubricatum.

Pag. 441. l. 39. Hæc omnia fecit: def. à C. vide Adversaria.

Pag. 443. l. 5. lingua, C. litera.

Pag. 446. l. 1. advocaverat, mancipavit, C. advocaverat, quia ad infirmandas quasdam causas, mancipavit.

l. 29. generis, C. soceri.

l. 35. sine castri constructione, C. sine regii constructione castelli.

l. 36. & hoc se fideliter facturum Regi, &c. C. & hoc se fideliter facturum, Rex Angliæ & conservaturum juraturus.

Pag. 447. l. 53. Willielmus de Rale, C. de Ralegh.

Pag. 448. l. 45. ministros, C. & Constitutiones Othonis impressæ, ministris, rectè.

l. 47. destruat utrobique, Otho, destruat, quia utrobique.

l. 48. Ecclesiæ vel retardat, Otho, Ecclesiæ impedit vel deturbat, & ne suo, &c.

l. 50. profectibus opponendo, Otho, profectibus, se totis conatibus opponendo.

l. pen. Apostolica destinati, Otho, Apostolica deputati ac destinati.

Pag. 449. l. 1. canonicis institutis, Otho, canonicè instit.

ibid. cupimus, Otho, præcipimus.

l. 2. commissa nobis potestate, &c. Otho, commissi nobis officii potestate duximus statuenda: quæ per certos articulos infra fecimus, &c.

l. 7. vera, ipse, Otho, vera, Christus scilicet.

l. 8. Deo dicatis, Otho, dedicatis.

l. 10. ministerium, Otho, mysterium.

l. 11. etiam Cathedrales, Otho, aliquas Cathedrales.

l. 12. huic periculosæ, Otho, huic tam periculosæ.

l. 16. de cætero construendis. Otho, in Ecclesiis construendis.

l. 19. Abbates, Eccles. &c. Otho, Abbates, aut Eccles. &c.

l. 24. & volumus, desunt ab Othone.

ibid. de Capellanis, Otho, Capellis, rectè.

l. 34. Canonibus est, Otho, Canonibus diffusius est.

l. 35. girare &, Otho, girare volumina &.

Pag. 450. l. 51. ad minus te faciam, &c. ad ordinentur, l. prox. def. à C. sed vitio scriptoris.

Pag. 451. l. 15. bonorum, C. damnorum, rectè. Ita enim & ipsa Othonis constitutio.

l. 34. acto, C. pacto.

l. 43. quòd causa redditus, quàm parochia congruis inter eos portionibus & regionibus, C. quòd tam redditus quàm parochia congruis inter eos portionibus & regionibus. Provideant, &c. sed ipsa Othonis constitutio impressa, sic legit: ut tam redditus quàm Ecclesia, congruis ad majorem inter se portionibus & regionibus dividantur. Provideant.

l. ult. edicta, C. & Otho, editam, rectè.

Pag. 452. l. 23. licèt ad profligandum, Othonis Constitutio, profugandum.

Pag. 454. l. 37. Conficiuntur enim ut audivimus, literæ assignantur non tantùm: Othonis constitutio sic legit, & interpunctionibus distinguit. Conficiuntur (ut audivimus) literæ ac signantur, non tantùm, &c. rectè.

l. 50. quoque, Othonis Constit. quæcunque, C. quæque.

Pag. 455. l. 2. custodiet, alicui, nec etiam, Othon. Constit. sic: Custodiet: nec ad sigillandum aliquid alicui concedet: nec etiam Ipse, &c.

l. 10. negant, Otho, vel negant.

l. 16. assurgentes approbatione, Otho, assurgentes hujus sacri approbatione.

l. 17. promereri, Otho, promoveri.

ibid. existit, Otho, extiterit.

l. 20. & rationibus. Aliis. Otho, & rationibus intendendo. Aliis.

l. 24. instruant, falsam ponere. Otho, instruant aut falsum proponere.

l. 25. & beneficio, def. ab Othone.

l. 29. expensis utriusque alicujus consilium advocet sapientis. Otho sic legit: expensis utriusque partis, alicujus advocent consilium sapientis.

l. 30. quantum, C. & Otho, in quantum.

l. 31. judiciis, sic & C. sed Otho, judices, rectè.

l. 32. ut partibus, Otho, & partib.

l. 49. Illum quoque qui possessionem, &c. Otho, Ille quoque qui judicialiter possessionem possidere præsumpserit violenter, in quod, &c.

l. 42. fore privatum, Otho, omninò fore privatum.

Pag. 456. l. 27. mirabili strenuitate, C. mirabili militum strenuitate.

l. 39. quarto Decembris, &c. ad Eodem tempore, l. 45. desunt à C.

Pag. 458. l. 7. te deest à C.

l. 9. incumbere, C. intendere.

Pag. 465. l. 27. Et facta prædicatione, &c. ad Hebdomada verò ante natale, l. 35. desunt à C.

l. 36. Nec propter Legatum, &c. ad Transiit igitur, l. 38. desunt à C.

l. 46. Comiti Legriæ, &c. usque ad Et eodem anno, l. 52. desunt à C.

Pag. 467. l. 27. Boloniæ, C. Gloverniæ.

Pag. 469. l. 36. (frater Legati, &c. ad finem parenthesεos, desunt à C. sequuntur tamen paulò post.

l. 39. projecit ei in faciem, C. projecit ei frater Legati in faciem.

l. 40. post coquebantur; illa sequuntur in C. quæ paulò ante omittebantur, scilicet; Quem constituit Legatus sibi coquum, ne aliquid venenosum sibi procuraretur: de quo timebat sibi Legatus in extranea provincia quamplurimùm Idcirco præfecit fratrem suum, magistrum coquorum, quasi hominem specialissimum.

Pag. 470. l. 23. ut qui venerat Clerum cum Ecclesia reformare, C. ut qui venerat in Ecclesia Clerum reformare.

l. 36. restituens Universitatem loco suo ipsius municipii, C. restituens Universitatem suam suo loco ipsius municipii.

l. 42. Trubleville, C. Turbeville, sed postea in C. Trubleville.

Pag. 472. l. 18. prati monstrati, C. Præmonstratensi.

l. 28. Rex verò, audito, &c. ad Eodem anno, pag. 36. desunt à C.

Pag. 473. l. 36. nec eos in præsenti video, C. hic parum mutilus; deest enim lin. 36, &c. ad quod nimis absurdum, l. 37.

pag. 475. l. 15. in Ecclesia, C. in octavis.

pag. 476. l. 23. constitutiones summorum, C. Constitutiones & sanctiones summorum.

l. 33. vel sanctionibus, C. vel præscriptis sanctionibus.

pag. 477. l. 1. quod si hec ordo, C. quod si hoc regularis ordo.

l. 4. huiusmodi inobedientes, C. hujusmodi fugitivos vel ejectos inobedientes.

l. 7. nec peculium habeant, C. nec peculium permittantur habere.

l. 9. sæculares spiritualium, C. sæculares omnes spiritualium.

l. 21. incontinentes, aut tales, C. incontinenter vixerint, aut tale quid egerint.

l. 31. Priori assignetur, C. Priori vel Cellerario assignetur.

pag. 481. l. 9. in martyrologio scribi, C. in martyrologio authenticè scribi.

pag. 484. l. 18. & transgressiones, &c. ad Instantissimè, l. prox. desunt à C.

pag. 487. l. 26. post captivitatis, sequitur in C. Item excommunicamus & anathematizamus eundem, pro eo quod talliæ & exactiones contra formam pacis, ab Ecclesiis & Monasteriis pro ipso extorquentur in regno.

pag. 488. l. 17. R. G. C. R. Guichard.

pag. 490. l. 13. (sive Girardo Bat) def. à C.

l. 30. Aulicos, C. Anglicos.

pag. 491. l. 21. postponatis inult. C. non postponatis inult.

pag. 492. l. 32. Fata docent, C. facta.

l. 55. ad tantum debitum, C. ad tantum Dominum.

pag. 497. l. 41. volans non in, C. volans in.

pag. 504. l. 13. Xenium, & metuens, C. Xenium, per dictam urbi vicinos; & metuens. Legendum, per dictam urbi vicinos.

pag. 505. l. 1. justissima, Romanus, C. justissima vel necessaria, Romanus.

pag. 508. l. 19. litera nostra, C. lingua nostra.

pag. 509. l. 8. jus per hoc, C. jus ei per hoc.

l. 12. Ecclesiæ ratione, C. Ecclesiæ Romanæ.

l. 47. qui terram, C. qui carnem.

pag. 510. l. 31. proprio processu, C. prospero processu.

pag. 511. l. 41. credens se, C. credens ex se.

pag. 512. l. 48. Baratazem, C. Baratazarem.

pag. 513. l. 38. quod contra eum, C. quod circa eum.

l. 51. prædictorum feudorum, pro quibus, C. pars laicorum feudorum nostrorum, pro quibus.

pag. 515. l. 18. Ecclesiæ istius, C. Ecclesiæ Legati istius.

l. 48. Can-

l. 48. Cantiæ ſenuerat, C. Cantiæ Hubertus ſenuerat.

pag. 516. *l.* 32. Si quis plene, *&c. ad* ſub eiſdem, *l.* 36. *deſunt* à C.

l. 42. primitius, C. primicerius, *rectè*.

pag. 517. *l.* 17. traxit, & C. traxit, periclitabatur, &.

l. 38. avunculum Reginarum, C. fratrem Reginarum. *Sic & l.* 45. *ubi pro* funus avunculi, *legit* funus fraternum.

pag. 518. *l.* 12. Tantum in C. Tantum adhuc in.

l. ult. Sicut legitur de Petro ſervato in carcere, *deſunt* à C.

pag. 520. *l.* 49. pœnitentia, C. pœna.

pag. 521. *l.* 15. cum domino ipſorum, C. cum de ipſorum.

pag. 522. *l.* 40. de Welles, C. de Welles Lichefeld.

l. 43. *de* Tohom. C. de Thoni.

pag. 523. *l.* 2. ut ſupra latiùs enarratum eſt, *deſunt* à C.

pag. 525. *l.* 41. in dolo vocavit. Ad quod. C. *inſerit vocavit*, ut aſſeruit formam inter eos provideret communi aſſenſu utrique fratri convenientem, pacis & fœderis fraterni. *Ad quod, &c.*

pag. 526. *l.* 40. ſexto Calend. C. decimo.

pag. 527. *l.* 23. per ſuos Cavillatores, C. per ſuas Legiſtas cavillatores.

pag. 529. *l.* 8, 9. C. *ſic legit*: quingentas marcas eſterlingorum novorum ipſi concedens, annuatim totidem à Scaccario, pro homagio quod tunc ei fecit Comes, recipiendas.

pag. 534. *l.* 5. Venerunt igitur Abbates, *&c. ad* Cumque ſimilia, *l.* 24. *deſunt* à C. *in cæteris autem ſequentibus capitibus quinque uſque ad* Eodem anno, *pag.* 536. *l.* 39. *eſt quædam tranſpoſitio in ordine, ſed in materia concordant omnia omninò.*

pag. 536. *l.* 48. quorum nomina hic longum eſſet recenſere, C. quorum nomina inferiùs in iſta margine poſſunt inveniri. *Vide* Adverſaria *noſtra*.

pag. 538. *l.* 45. quòd venati ſunt, C. quòd chachiaverunt.

pag. 539. *l.* 13. eſcheccum, C. eſchaetum.

l. 23. unde pugnæ, C. unde attachiamenta.

pag. 541. *l.* 19. ſicut ſubditus Domino, ita Dominus ſubdito tenetur, *deſ.* à C.

l. 53 *poſt* receſſurum, C. *addit* ſed ſub pœnitentiæ mærore dies ſuos continuaturum, *Monachi*.

pag. 543. *l.* 9. Hoc totum factum, *&c. ad finem ſequentis lineæ, deſ.* à C.

pag. 546. *l.* 55. humanis ligiis, C. humanis legibus.

l. 56. duodeni habentes, C. duodeni in communi habentes.

pag. 548. *l.* 20. navigatoribus, innumerabilibus jaculorum, C. navigatoribus cum funibus & baliſtis & arcubus perveniens ibidem, jaculorum eſt vix peremptus.

pag. 549. *l.* 5. ampliori regia, C. ampliori aula regia.

pag. 550. *l.* 23. repugnacula, Crepagula.

pag. 551. Præterea Rex, *ad* Anno quoque *deſ.* à C.

pag. 552. *l.* 3. Æthelmarus, C. Waldemarus.

pag. 553. *l.* 18. Legati, C. Prælati.

pag. 554. *l.* 44. Dominus Papa, *&c. ad* miſſum eſt: *lin. prox. deſunt* à C.

pag. 555. *l.* 14. comperiens, *&c. ad* laqueos abſconditos, *l. prox. deſunt* à C.

l. 48. proceræ ſtaturæ, *&c. ad* incognitum, *l.* 50. *deſ.* à C.

pag. 556. *l.* 8. *& eundem Bonifacium, &c. ad* unde quidam Mon. *l.* 11. *deſ.* à C.

pag. 560. *l.* 42. clariùs, C. celeriùs.

pag. 563. *l.* 21. Galliarum, C. Galeiarum.

l. 33. Ambaſſationibus, C. Ambaxationibus.

l. 38. *poſt* odium, *addit* C. divinum non defuiſſe judicium arbitremur, *ſed malè; meliùs enim ſequitur in linea prox.*

N. B. *in* C. *hæc invenitur nota marginalis ad Imperialem Epiſtolam.* Nota prælatorum miſeriam. Secundùm aſſertionem fratris Thomæ Capellani Reyneri de Viterbio, qui fuit unus de incarceratis, fuerunt intruſi & incluſi plùs quàm *lx.* ſcilicet Legati, Cardinales, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates, in una domo non ampla apud *Neapolim*; qui omnes ut porci veſtiti glomeratim jacuerunt, donec diviſi alibi incarcerabantur.

pag. 564. *l.* 10. repellere parabatur, C. repellere, magnificè parabatur.

l. 43. vectigal, C. paagium.

l. pen. poſt communicare, C. *addit*, cum immo etiam Chriſtianis cum liceat eis ea de cauſa fœnerari: legitur enim non fœnerabis Ægypto, & ſubditur cauſa, quia colonum te & advenam in terra ſua te Ægyptii receperunt. *Traditi ſunt, &c.*

pag. 565. *l.* 26. *poſt* reſervandum; *addit* C. & fuit prognoſticum, Cùm audieretis prœlia & ſeditiones, nolite terreri, *ſed quo ſenſu neſcio.*

pag. 568. *l.* 16. *poſt* auferre, C. *addit* eiſdem invitis.

pag. 574. *l.* 34. *poſt* ederat, C. *addit* quod per fratrem ſuum jam ſuſpenſum expertus fuerat.

l. 38. Item, *&c. ad Et circa idem, l.* 40. *deſunt* à C.

pag. 577. *l.* 25. Carleolenſis, *deeſt* à C.

pag. 578. *l.* 12. Britanniæ G. apud Briſtoldum, C. Britanniæ G. ſoror Arthuri in caſtello Briſtoldi mancipata.

pag. 584. *l.* 3. *poſt* Briſtoldo, C. *addit*, ſive à Devonia vel Cornubia nativo, *&c.*

l. 47. *poſt* compeditus, C. *addit*, Cujus captio à ſeductione ſuorum duxit originem. Nam idem caſtrum à mari circumquaque vallatum, ſuper altiſſima rupe ſitum; omnino inexpugnabile eſt: cum nullus niſi per ſcalæ aſcenſionem ibidem poteſt habere ingreſſum, & in uno ſolo loco. Ad quem conſervandum, ipſo ſedente ad menſam, tempore exiſtente nebuloſo; quidam ſui proditor per vim cum eodem detentus, nimis imprudenter conſtituerat. In vigilia autem S. Nicholai, accepto Regio mandato, *&c. ubi pro* quidam proditor, detentus; *legendum puto* quendam, proditorem, detentum.

pag. 585. *l.* 8. confeſſione I, C. confeſſione fratri I.

l. 12. ſubiret. Et *ſic*, C. ſubiret patienter. Et.

pag. 586. *l.* 11. Rex igitur, *&c. ad finem lin.* 14. *in* C. *poſtponuntur proximo capiti, poſt lin.* 21.

l. 16. *poſt* clarior, C. *addit*, in partibus illis.

pag. 588. *l.* 15. *poſt* ſuorum, C. *addit* complicum.

pag. 589. *l.* 43. *poſt* arcubaliſtarii, *addit* C. (*ſed alia manu*) de Anglis autem tantùm quater mille & viginti.

pag. 593. *l.* 7, *&* 8. C. *ſic*: In receſſu verò à Xantona, capellam ſuam approperando amiſit, *id eſt, &c.*

pag. 596. *l.* 13. *poſt* Cornubiam, C. *addit*, quæ inſula vocatur *Sully* diſtans à Cornubia per tantum maris ſpacium quantum vero imaginatur inter Doveram & Witſandiam, à mari circumquaque vallatum. *Alia, &c.*

pag. 597. *l.* 27. tres marcas, vel, ut alii volunt, *deſunt* à C.

pag. 598. *l.* 17. de Verrines, C. *de* Wermes.

pag. 605. *l.* 48. *poſt* certificaretur, *ſequitur in* C. ideò meritò factus eſt prælatis in flagellum: ut in ſequentibus pleniùs dicetur.

l. 54. argentum verò ab aliis pro Rege ſuſcipiebatur, *deſunt* à C.

l. pen. quibus regalem decet placare dignitatem, *deſ.* à C.

l. ult. terminus, C. tyrannus, *rectè*.

pag. 606. *l.* 38. videlicet Alanus, *&c. ad finem lin. prox. deſ.* à C.

pag. 607. *l.* 21. & Epiſcopum prædictum & ejus bona gravando prætendens, clamari fecit &, *deſunt* à C.

pag. 610. *l.* 2. Cynocephalis, C. Cenofaris.

pag. 613. *l.* 49. à ſuſpenſione, C. à collatione.

pag. 615. *l.* 55. prædicationibus, C. procurationibus.

pag. 620. *l.* 1. ſocordia, C. concordia.

pag. 621. *l.* 39. ſecretè, C. ſecurè.

pag. 622. *l.* 28. Philippus, C. Walterus, *ſed falſò vide p.* 632, *l. penult.*

pag. 625. *l.* 43. in parte mea, C. in poteſtate.

l. 51. Muhaut, C. Munthaut.

pag. 626. *l.* 4. captivis, C. impriſiis.

l. pen. & in numero & catologo Eccleſiaſticorum ſanctorum reponi, *deſunt* à C.

pag. 633. *l.* 45. *in* C. *ponitur in margine, rubris literis.*

pag. 638. *l.* 17. *de* Munemuhe, C. Monemuto.

l. 24. de Withz. C. Withe, *ſed* Godwinus *eum appellat* de Wiche.

l. 52. Qui Regis ſe, *&c. ad* eiſdem diebus *lin. ult. deſ.* à C.

pag. 639. *l.* 7. ſcilicet Clarevallis, *deſunt* à C.

pag. 641. *l.* 51. decem millia, C. de centum millia.

pag. 645. *l.* 18. ſexaginta, C. quadraginta.

pag. 647. *l.* 1. David. fil. Ranulph. C. Thomas.

pag. 650. *l.* 26. exprobrare, C. improperare.

pag. 658. *l.* 49. ſexaginta millia marcarum, C. & in textu *& in ora inferiore libri, habet xl. lx. millia marcarum.*

pag. 661. *l.* 46. Capitula foriſfactorum, in libro qui eſt huic continuandus, ſcripta reperiuntur, *deſunt* à C.

pag. 662. *l.* 20. *poſt* cumulavit, C. *addit*, unde non immeritò Papæ collateraliter adjunctus, factus eſt Cardinalis. *Quod auditus, &c.*

l. 35. *poſt* aufugiſſet, C. *addit*, munera inpreciabilia quæ ſtuporem intuentibus meritò, poſſent generare, feſtinanter ac certatim obtulerunt, *deſunt* à C.

pag. 664. *l.* 40. *poſt* populaverat, C. *addit*, communitam.

pag. 673. *lin.* 23, *&* 24. *in* C. *margine habentur, ut nota margin.*

pag. 676. *l.* 26. *illa digreſſio* de magnatibus Alimanniæ, *&c. uſque ad* In multis, *lin.* 42. *in* C. *ponuntur in margine.*

Pag. 679. *l.* 10. *post* opponat, *C. addit*, nisi eum dicat excommunicatum pro manifesta offensa: In quo casu terminus tantummodo octo dierum indulgebitur sic dicenti.

Pag. 682. *l.* 24. montium Denaudere, *C.* montium Snauden, *rectè*.

Pag. 684. *l.* 19. Eodemque anno, *&c. usque ad* In crastino autem, *l.* 29. *in C. sequuntur post duo folia: scilicet pag.* 690 *in impresso, post lin.* 28.

Pag. 691. *l.* 43. præter Regi Angliæ, *C.* præter Regis Angliæ assensum.

Pag. 693. *l.* 17. *pro*, prædictam habere collationem, *C.* irrestaurabiliter macerari.

Pag. 695. *l.* 55. Eodemque anno conditæ, *&c. ad finem paginæ, desunt a* C.

Pag. 700. *l.* 52. Herefordiæ & Essexiæ, *in C.* Herefordiæ *erat scriptum; sed dispungitur & deletur.*

Pag. 709. *l.* 49. *post* Richardi fratris sui, *C. addit*, qui ob occultas causas Domino Papæ specialissimus factus est, & papalibus negotiis propitius; *& quorundam.*

Pag. 710. *l.* 41. Welperfeld, *C.* Wetherfeld.

l. 14. procuratores, *C.* telonarios.

Pag. 722. *l.* 41. dejurantes, *C.* demonstrantes.

Pag. 727. *l.* 15. Henfio, *C.* Henrico.

Pag. 732. *l.* 6. Muntegensil, *C.* Muntchensil.

Pag. 734. *l.* 22. *post* auctoritate, *C. addit*, inveniri poterunt in libro Additamentorum, *& post* Longa spata, *addit, edoctus*

l. 23. *post* cruce signatis, *C. addit*, sub prætextu peregrinationis suæ, quod æquanimiùs tolerabatur, *ut præscript. &c.*

Pag. 741. *l.* 26. scriptor, *C.* notator.

Pag. 742. *l.* 23. Ham. *minor Historia*, Hamonis.

Pag. 745. *l.* 13. ipsis, *C.* Episcopis.

l. 25. *Parenthesi inclusa, desunt a* C.

l. 33. *Parenthesi inclusa, desunt a* C.

Pag. 747. *l.* 8. *post scribitur*, C. *addit*, sed nescio ubi est ille liber.

Pag. 750. *l.* 14. Hæc per unumquemque, *&c. ad* Et dum *l.* 16. *desunt a* C.

l. 36. Quæ tamen Coronatio *&c. ad* Voto igitur, *l.* 41. *desunt a* C.

l. 55. *pro* venatio, *C. habet fuga.*

Pag. 751. *l.* 13. Anno quoque sub eodem Dominus Rex cum Londinum properaret, *huc usque & non ultra in hoc toto capite, usque ad* Eodem quoque anno. *l.* 39. *scribitur in* C. *nam ibi etiam scribitur*, vacat: *designans hoc caput vacare & superfluum esse, sed post aliquot paginas in* C. *sequitur.*

l. 47. bovilibus, *C.* bostaribus.

Pag. 752. *l.* 46. modestiam, *C.* curialitatem.

Pag. 754. *l.* 22. cisimorum, *C.* cismorum.

Pag. 756. *l.* 54. Eodemque anno, *&c. ad* Transiit igitur, *prox. desunt a* C. *Minor tamen ea habet.*

Pag. 765. *l.* 33. *post* Minorum, *C. addit*, Rigaldus nomine.

Pag. 770. *l.* 4. quingentas, *C.* ducentas.

l. pen. & multorum nobilium, *C.* à multis nobilibus, *rectè.*

Pag. 771. *l.* 54. *post* Francorum, *C. ad* apud quoddam castrum super Rhodanum situm, inter Valentiam & Avinionem, *Hugo, &c.*

Pag. 772. *l.* 9. *post* terminarunt, *addit C.* Fluxit igitur annus ille nimis fructifer licet arbores floribus vernis tempore vernali operirentur, frugifer tamen abundanter, sed in fine æstatis messes oblatæ spem in humani generis provocationem suffocabantur, & collectæ panem triticeum quasi furfureum reddiderunt. Annus inquam Romanæ Curiæ infamis, Franciæ & Angliæ turbulentus.

Pag. 773. *l.* 53. *post*, erat, *C. addit*, Ecclesiæ.

Pag. 778. *l.* 8. in banco, *deest à C. sed liber ille est hic confusus parum.*

Pag. 780. *l.* 52. *post* Pauli Lond. *C. addit*, Venit pomposè nimis ad ipsam Ecclesiam, ut Canonicos visitaret. Canonici noluerunt ipsum admittere resistentes viriliter, & ad summum Pontificem constanter appellantes. Quod cum cognovisset Archiepiscopus, iratus valdè & comminans, Decanum & quosdam alios de dignioribus Ecclesiæ, præcipitanter in spiritu iræ & furoris excommunicavit: Post aliquas tamen disceptationes, quas qui audierit, librum respiciat Additamentorum.

Pag. 783. *l.* 43. libri scriptor, *C.* libri confector. Parisiensis *etiam deest a* C.

Pag. 785. *l.* 40. scriptori, *C.* compositori.

Pag. 789. *l.* 10. Arlam, *C.* Arbam blancam.

Pag. 791. *l.* 45. de Acoca Hælo, *C.* de la coca Hela.

Pag. 793. *l.* 20. scilicet Carolo, *&c. ad* qui lateri suo, *lin. prox. desunt a* C.

l. 52. Nota quod, *&c. ad* Capto igitur, *lin.* 55. *desunt a* C.

Pag. 804. *l.* 44. Floruit sancta Elizabeth, filia Regis Hungariæ in Alemannia, *desunt a* C.

Pag. 806. *l.* 50. jam Jubilæi, *C.* nam Jubilæi.

Hic relinquit nos Codex *Ms. Cottonianus, quem huc usque secuti sumus. Collationes trium Annorum sequentium, ex Ms.* Benedictino.

Pag. 807. *l.* 15. *deest* timorem.

l. 23. *pro* habebantur qui, *&c.* B. habebatur hoc, *&c.*

Edd. pro exhibuissent, B. exhibuisset.

l. 25. *pro* honorarent, B. honoraret.

l. 33. Numerus interfectorum, *& usque ad* quinquagesimo primo, *desunt in* B. *sed ad marginem adjiciuntur alia manu.*

Pag. 808. *l.* 29. additamentorum, B. additamentorum ad hoc signum, O|8|O *& deinde in nova paragrapho sequitur* Ipse enim, *&c.*

l. 44. *& ante* expectatum, B. (*&*) *omittitur.*

pag. 809. *l.* 2. divertisset caritativè, B. caritativè *in margine adjicitur.*

l. 6. attestatione magna, B. magni.

l. 11. muri in pera, B. & muri.

l. 31. Sæviendi haberet, B. sæviendi.

pag. 810. *l.* 10. Gasconiæ, B. Wasconiæ, *& sic deinceps.*

l. 14. tam in pecunia quàm manu militari, B. tam in pecuniæ quàm manus militaris.

l. 15. sumptuosum bellum, B. sumptuosam guerram.

l. 18. confidenter pro auxilio confugistis, B. confidenter ad ipsos confugistis.

l. 25. quemadmodum, B. quam.

l. 42. à thesauro Domini Regis Angliæ tribus marcarum milibus, B. à thesauro tribus marcarum milibus.

pag. 811. *l.* 13. de illius liberatione, B. de illius liberatione ejus.

l. 41. fastidiosa, B. fastigiosa.

l. 47. & Curia Regis, B. & Curia Regis est appellatus.

pag. 812. *l.* 5. perficere, B. proficere.

l. 14. mortem suam, immò etiam exhæredationem procuraret, totum regnum in ipsum Regem insurgeret, & totum perturbaretur: B. vitam suam, immo etiam exhæredationem, totum regnum in ipsum Regem insurgeret & tota perturbaretur.

l. 16. alienigenorum, B. alienorum.

l. 25. sub eisdem, B. sub eis.

l. 54. & credibile, B. & hoc credibile.

pag. 813. *l.* 21. Joppen eis, B. Joppen eis restitueret, &c.

l. 42. nec vobis, B. vobis.

l. 49. bellum, B. guerram, *& sic deinceps.*

pag. 814. *l.* 25. fratres minores, B. fratribus minoribus.

pag. 815. *l.* 29. Eylensis, B. Elyensis.

l. 31. ab impetu, B. impetum.

l. 37. milibus, B. miliar.

l. 39. Londini, B. Londiniis.

pag. 816. *l.* 11. toties, B. totiens.

l. 52. Sabaudiensem, B. Sebaudiensem.

l. ult. recenseret; qd. *in* B. *deest.*

pag. 817. *l.* 44. hujusmodi, B. hujus.

l. 45. eidem Regi, B. idem Rex.

pag. 818. *l.* 7. scilicet *in* B. *deest.*

pag. 819. *l.* 16. festiva serenitate, B. æstiva, *&c.*

40. visitabo, B. visabo.

pag. 820. *l.* 7. longum esset nominare, B. longum nominare.

l. 19. me poterit, B. poterit, *&c.*

l. 23. diluvium fuit partic. B. diluvium particulare.

pag. 821. *l.* 6. Albani, B. Albano.

l. 10. Londini, B. Londiniis.

l. 27, *&c.* Epitaphia Paulini ambo in margine adjiciuntur ad calcem paginæ, B.

l. 44. calceamenta, B. calceamentorum.

l. 53. indicia sanctitatis, O qualiter, *&c.* B. indicia sanctitatis, religionis, & humilitatis, O qual. *&c.*

pag. 822. *l.* 10. Londini, B. Londiniarum, *& sic deinceps.*

l. 38. Germanicam, Latinamq; noverat, B. Germanicam, Latinam noverat.

pag. 823. *l.* 36. vehementius, B. vehementer.

pag. 824. *l.* 13. igitur scurræ illi, B. igitur ipsi scurræ illi.

l. 29. cuique B. cui.

l. 44. erat *in* B. *deest.*

pag. 825. *l.* 33. cuidam potenti, B. dam potentis, aut aliquid tale.

l. 45, 46. regna, &c. appropriaverat, B. regnorum—appropriaverant.

l. 51. Si-

l. 51. Simon in partibus transmarinis de multis in B. Simon in partibus de multis, &c.
Pag. 826. *l.* 16 octavis B. octavum.
l. 20. recessit. B. caret eo verbo.
l. 22. abundantia in B. *deest.*
l. 38. invenissent. *deest.* in B.
Pag. 827. *l.* 1. retributionem mirabilem B. pro retributione mirab.
l. 38. ut dicitur mille marcas. B. habet hoc in margine adjectum.
l. 40. eodemque anno B. eodem quoque anno.
pag. 828. *l.* 42. nunquam. B. unquam.
pag. 829. *l.* 44. ut vulgariter, B. & ut vulgariter.
pag. 830. *l.* 12. quam aliquo. B. quam ab aliquo.
pag. 831. *l.* 20. plumbo profecto. B. plumbo projecto.
pag. 833. *l.* 4. esset: in B. omittitur.
l. 46. & super. B. super.
pag. 834. *l.* 45. rationabili causa impediretur B. rationabili mipediretur.
l. 52. permissus esset rex. B. permissus rex.
pag. 835. *l.* 15. favorem obtinuisset. B. obtinuisset.
l. 39. de Græco in Latinum sermonem. B. de Gr. in Latinum.
l. 43. vel in algorismo B. vel algorismo.
l. 43. Inter hæc verba vel Algoismo, & subsequentia, nempe Memoratus insuper magister, *&c.* hæc omnia leguntur. Quas huic paginæ duximus protrahendas. Fiat stipes & in eodem lineas exeuntes ut quælibet angulum rectum acutum vel obtusum faciat protrahas; hoc modo.

I. II. III. IIII. V. VI. VII. VIII. IX. *quasi citra.*

x. xx. xxx. xl. l. lx. lxx. lxxx. xc.

Sciendumque quòd omnes lineæ a dextris stipitis dependentes digitos id est numerum simplicem signant, lineæ verò a sinistris numerum compositum scilicet numeros gradales, ex quorum conjunctione surgit numerus superior.

Hæc omniū figurarū dignissima; quæ qualiter volvatur idem signat, scilicet. L V. Quasi ab æterno provisa, ut formam haberet crucis Domini Jesu Dei & hominis crucifigendi. Unde multi Græcorū, postea crediderunt.

Hæc similiter digna est quæ signat xxxiii. Tricessimo enim tertio a nativitate sua crucifixus est Jesus Christus: Et dicitur propter ejus formam signum sagittæ. Scriptum est enim, Subito sa. c. m.

Hæc autem figura omnes numerales secundum Græcos figuras complectitur, & omnibus literis est aptabilis. Unde multi tabelliones in Græcia ut celerius notent, per illas figuras scribunt præfixis stipitibus. Memoratus, &c.

Pag. 836. *l.* 11. universitatis, in B. *deest.* *l.* 12. & consensu, in B. etiam *deest.*
l. 24. autem. B. insuper.
l. 31. querelam. B. non habet.
pag. 837. *l.* 22. impinguatus es. B. impiugnatus.
l. 24. ut materia continuatur. B. ut materia continuetur.
pag. 838. *l.* 12. jactatus in B. *deest.*
l. 31. comitem S. B. comiti S.
l. 37. fascinatim. B. fascinnanti.
l. 46. Trubevilla. B. Trublevilla.
l. 48. amicos. B. amicos habuerunt.
Pag. 839. *l.* 8. filii proditionis pacem. B. filii proditionis & proditionis pacem—
l. 19. aut. B. vel.
l. 44. Scotorum redditus. B. Scotorum regnis redditus—
l. 51. pluribus. B. plurimis.
Pag. 840. *l.* 23. venerabili Lincolniensi, &c. B. venerabili fratri Lincol. &c.
l. 41. suam. B. sui.
Pag. 841 *l.* 1. adeo. B. ita.
l. 15. literæ authenticæ super hoc in libro scribuntur additamentorum. Hoc omne in margine adjicitur in B. rubeis scriptum litteris.
Pag. 842. *l.* 6. ebullire. B. ebullivit.
l. 20. additamentorum. B. additamentorum ad hoc signum
l. 33. crescerent simultates & inimicitiæ. B. crescerent inimicitiæ.
l. 33. & præcipui in B. *deest.*
l. 34. & authoritate in B. *deest.* *l.* 35. valde. *deest.* in B.
l. 36. & pacem aut treugas facere. B. *desunt.*
l. 39. Sin autem hoc non fecerit a soldano Halapiæ hinc, & a Christianis illinc irremediabiliter oppugnemur & opprimemur. B. sin autem a Soldano hinc & a Christianis illinc irremediabiliter opprimemur.
l. 42. videlicet Dominus Rex Francorum amicus— B. videlicet amicus.
l. 44. cultu Domino Regi & suis subditis Christiano. B. cultu Regi & suis Christiano.
l. 46. Dominus Rex. B. Rex.
l. 48. Halapiæ. B. Babiloniæ. *lin. ead.* & inimicos, in B. *deest.*
l. 49. & liberaliter in B. *deest.*
l. 50. imo. *deest.* in B.
l. 53. sic namque vocantur capevri. Totum hoc *deest* in B.
Pag. 843 *l.* 2. & jactantia. B. *deest.*
l. 9. eorum. B. quod eorum.
l. 37. o Domine rex. in B. *deest.*
l. 52. machometicæ religioni vel potius superstitioni. B. machometicæ superstitioni.
Pag. 844. *l.* 2. & fidem. B. *deest.*
l. 2. Rex autem Francor. se asseruit. B. Rex autem se asserit.
l. 3. animarum infidelium lucro. B. animarum lucro.
l. 4. strenuitati & tutelæ. B. strenuitati ac fidelitati & tutelæ.
l. 31. Hoc quoque anno, &c. Totum hoc caput in margine adjicitur.
l. infirmus rediit. B. domum infirmus rediit.
l. 41. regis David. B. David.
l. 45. tuus olim fecit inde reportando. B. tuus fecit report.
l. ead. Dominus Rex. B. rex.
l. 47. inde revertar. B. revertar.
l. 49. comes Simon. B. comes, &c.
l. 50. statim in B. *deest.*
l. 53. & spoliis. B. *deest.*
l. 53. & acquirerent. B. *deest.*
l. 54. alacriter & imperterriti. B. *desunt.*
l. 54. prædictus. B. *deest.*
l. 57. primogenito. B. primogenito Edwardo.
Pag. 845. *l.* 1. & suasu. B. *desunt.*
l. 1. uxores suæ. B. *desunt.*
l. 2. memoratus. B. *deest.*
l. 2. & indignatus. B. *deest.*
l. 3. ex animo deest.
l. 4. Anglorum deest.
l. 11. omnes ibi præsentes. B. desiderat.
l. 12. & pretiosa. *desunt in* B.
l. 14. corpulati sunt splendide & in. B. & corpulantur in— &c.
l. 18. in patriam. in B. *desunt.*
l. 20, sæpe dictum. B. non habetur.
l. 21. instructum & bene munitum. B. *desunt.*
l. 25. comes. S. B. comes.
l. 26. ipsi. B. *deest.*
l. 26. quendam. 27. memoratus. B. ambo *desunt.*
l. 33. cruentatus. B. cruentus.
Pag. 846. *l.* 4. populi. B. populos.
l. 12. tum iidem responderunt. B. tumide resp.
l. 28. pabulum deneg. B. prata deneg.
l. 36. additamentorum annotantur. B. additamentorum ad hoc signum 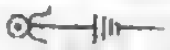 annotantur.
l. 38. unanimiter. B. *deest.* *lin. ead.* communiter. B. *deest.*
l. 40. & copiosa valde. *deest* in B.
l. 44. & viriliter. B. *deest.*
l. 47. & speciosos. B. *deest.*
l. 49. erat. B. fuerat.
pag. 847. *l.* 3. E. de Muntemny predictum lethaliter vulnerasse.

by Google

rasse B. Ernaldum lethaliter sauciasse.
l. 5. Ernaldo. B. *deest.* *l.* 7. circumstantibus. B. *deest.*
l. 10. Gallice, &c. B. Gallice vero, &c. *ead : lin.* predictus Rogerus de Limburne licet &c. B. Rogerus licet, &c.
l. 13. de Limburn. B. *deest.* *l.* 18. Anglorum. B. *deest.*
l. 19. speciosum & B. *deest.* *l.* 21. primogenitus. B. *deest.*
l. 22. omnia : *deest in* B.
l. 23. preciosa donativa. B. *desunt.* 24. predictum. B. *deest.*
l. 27. ut predictum est. B. *deest.*
l. 36. Epitaphium in margine adjicitur, & pro talem in B. parem leg.
pag. 848. *l.* 1. avide. B, aride. *l.* 42. ergo. B. *deest.*
l. 51. indumentis. B. *deest.*
l. 52. dicere perpetraverat & commiserat. B. perpetraverat.
l. 56. magnum beneficium reputabat hoc abbas & conventus. B. magnum reputabat hoc conventus.
Pag. 849. *l.* 3. Dominus Rex. B. Rex. *l.* 4. semper in B. *deest.*
l. 4. splendido. B. *deest.*
l. 6. Archiepiscopum Cantuariensem qui in partibus tunc temporis agebat. B. Archiepisc. qui in partibus agebat, &c.
l. 10. coram omnibus ibidem congregatis : *in* B. *desunt.*
l. 12. Dominus Papa. B. Papa. *l.* 16. faciendam. B. *deest.*
l. 17. perpetuam procurantes, suis semper primum propriis deinde vero etiam & regiis. B. perpetuam, suis primum propriis & regis-- *l.* 33. illis. B. *deest.*
l. 33. Ad hæc respondit iterum Linconiensis episcopus. B. Ad hæc Lincolniensis. *l.* 39. & incunctanter. B. *deest.*
l. ead. Wigorniensis episcopi, &c. *in* B. Wigorniensis, &c.
l. 40. Episcopus. B. *deest.* *l.* 43. omnia. B. *deest.*
l. 47. Jesu Christo. B. Christo. *l.* 49. & benigniter. B. *def.*
l. 54. haud dubio. B. *def.* *l.* 56. novis. B. *def.*
l. 57. necesse est consequenter ecclesiam quoque depauperari & egere. B. necesse est ecclesiam egere.
Pag. 850. *l.* 2. idem Dominus Rex. B. *def.*
l. 3. Bonifacius. B. *deest. lin. ead.* propterea. B. *deest.*
l. 4. ullo modo. *in* B. *deest.*
l. 5. si modo fas est talia recitare quotidie aliis, B. &c. si fas est recitare aliis, &c.
l. 7. & preterea ab. B. & ab.
l. 10. & abundantissimum. B. *deest.*
l. 11. & introductis. B. *deest.*
l. 15. Regis Johannis tunc etiam. B. *def.*
l. 15. ejus eam. B. *def. lin. ead.* R. *deest.*
l. 16. suos supprimat & conterat naturales & fideles subditos. B. suos conterat naturales.
l. 17. Anglicanam —— Angliæ. *B. def.*
l. 18. & afflixerit. *B. def.* *l. ead.* a nobis. *B. deest.*
l. 20. post hac. *B. deest.*
l. 22. Anglicana -- & exactioni. *B. def.*
l. 23. in præsentiarum nunc a nobis petit. & *B. def.*
l. 26. & sic eadem pecunia Domino Regi. *B. def.*
l. 27. propterea. *B. def.*
l. 29. & inimicorum suorum. *B. def.*
l. 30. & exitium. *B. deest.*
l. 43. hujusmod. *B.* hujus.
l. 56. expertem rationis. *B.* expertem penitus rationis.
pag. 852. *l.* 42. Regis. *B.* Domini Regis.
pag. 853. *l.* 48. perdiderunt. *B.* prodiderunt,
pag. 354. *l.* 50. serpentium & draconum. *B.* serpentium & trahentium.
pag. 855. *l.* 19. excellentiam & generis elegantiam fecimus, &c. *B.* excellentiam & elegantiam veneranter fecimus, &c.
l. 29. quam facetiæ. *B*, quam militaris facescia.
pag. 856. *l.* 19. defamato. *B.* defamatus.
l. 34. additamentorum. *B*, additamentorum ad hoc signum,

pag. 857. *l.* 2. Sciendumq; &c. *B.* Hæc habet in margine adjecta.
l. 21. depauperavit. *B.* depauperaverit.
l. 47. Maidenestonenses. *B.* Maidenestanes.
pag. 858. *l.* 1. tam ignom: *B.* quæ tam ignom, &c.
pag. 859. *l.* 6. temerariam. *B.* temeram.
13. declarabit. *in B.* hoc adjicitur. Signum ♀ Quæ sic incipiunt, humani generis inimicus.
l. 46. omnes predecess. *B.* omnes ejus predecess.
pag. 860. *l.* 49. pransuro in festo. *B.* pransuro festo.
l. 54. hujusmodi mundi *B.* hujus mundi,
pag. 861. *l.* 4. receptus est, &c *B.* receptus, &c.
l. 8. hujusmodi. *B.* hujus.
l. 44. insipientibus. *B.* desipientibus.

pag. 862. *l.* 14. subito. *B. deest.* *l.* 15. jacturam. *B. deest.*
l. 25, propter. *B.* ob.
pag. 863. *l.* 33. additamentorum. *B*, additamentorum ad hoc signum
l. 56. darent. *B.* dederunt.
pag. 864. *l.* 42. debacchari, more ferarum & jumentorum. *B*, debaccari sentientes, more jumentorum.
l. 45. pejeratus. *B.* pejoratus.
l. 51. exteriorum. *B.* exterorum.
pag. 865. *l.* 56. nullibi. *B.* nullus.
pag. 866. *l.* 14. & pædagogo. *B.* pædagogo.
l. 25. arriperet. *B. deest.*
l. 46. Hæ chartæ scribuntur & *B.* hæc habet in margine adjecta.
pag. 867. *l.* 38. Gasconenses. *B.* Wasconiam.
pag. 868. *l.* 12. se *B. deest.* *l.* 21. profecturus. *B.* profecturi.
l. 39. exarantur. *B.* exaratur.
l. 50. consanguinitate contingebant. *B.* consang. sese conting
pag. 869. *l.* 8. precipue predicatorum. *B.* precipue fratrum predicatorum.
l. 24. frequentiam & beneficia. *B.* frequentiam acc edendum & beneficia. *l.* 55. adulantes. *B.* blandientes.
pag. 870. *l.* 2. meschant. *B.* reccant, puto recreant.
l. 40. Guasto. *B.* Gasto.
l. 53. Episcopo Lincol. Richardo. *B. def.*
pag. 871. *l.* 4. conformi. *B.* conformis. *l.* 19. Salatium. *B.* saluté.
l. 21. ovium. *B.* sed ovium. *l.* 29. tenerentur. B. tenentur.
l. 39. vel. B. &. *l.* 44. Anglorum. B. Angelorum.
l. 47. ad. B. *deest.*
pag. 872. *l.* 11. excellentior. *B.* excellentis.
l. 51. contigit vernal. *B.* contigit in vernal.
pag. 873. *l.* 11. captivos. B. persones (credo) personas.
l. 18. & Dominum Johannem B. & Johannem.
l. 37. formidabat. *B. deest.* *l.* 53. & puero. *B.* & garcione.
l. 55. obligatoria, *B. deest.*
pag. 874. *l.* 16. Rex Hispaniæ viii. habet regna, &c. *in B.* hæc omnia in margine ad calcem paginæ adjiciuntur.
l. 27. sententiam excommunicationis. *B. def.*
l. 38. contumelia. B. contumelias,
pag. 875. *l.* 34. afflixerint. *B. deest.*
l. 36. doctoris nostris. *B.* doctores nostri.
l. 46. accipio marcas. B. accipio centum marcas.
l. 50. integraliter centum libras. Quæ, &c. *B.* integraliter centum libras illi volueris. Quæ, &c.
l. 56. recipiatur. *B. deest.*
pag. 876. *l.* 1. inserum reperimus quod. B. inserum repetimus insertum quod.
l. 17. & literatis. *B.* & eleganter literatis.
l. 35. distincte. *B.* indistincte.
l. 54. Quid audi. Domine? *B.* Quid auditis?
l. 55. & quasi. *B.* quasi. *l.* 56. pulsatum. *B.* pulsati.
pag. 877. *l.* 6. testimonium. *B. deest.* *l.* 11. melodicum. *B.* melitum.
l. 19. se *B. deest.* *l.* 25. Dominus Rex. *B.* Dominus.
l. 26. de Neuburgi Canonicum. *B.* de Neuburg. J. Canonicum.
l. 28. & mercatoribus Londinensibus. *B. def.*
l. 30. neque segnes. *B. def.*
l. 31. insatiabilis. *B. deest.* *l. ead.* plane. *B. deest.*
l. 32. Reputavit et enim Dominus Rex, Angliam esse puteum. *B*, reputavit Rex etenim Angliam puteum.
l. 33. & circumjacentium, *B. def.*
pag. 878. *l.* 11, oves & boves. *B*, oves boves.
l. 18. vafer—— pretextu. *B. def.*
l. 19, etiam antea ad id mercede conductus. *B. def.*
l. 23. sibi. B. *deest.* *l.* 43. exul. B. velut exul.
pag. 879. *l.* 4. ibi fuerat. *B. def.*
pag. 880. *l.* 7. papam. *B. deest.* *l. ead.* istud mandatum. *B.* istud papale mand. *l.* 11. honore. *B. deest.*
l. 21. cepit. B. accepit. *l.* 27. sub. B. *deest.*
Incipiunt Collationes libri Impressi, cum M S. *quondam Baronis* Lumlæi, *nunc Regii quia ad Annum* 1255. *nos linquebat liber* M S. *Collegii Sti.* Benedicti Cantabrigiensis.
Pag. 901. *l.* 27. Maretona. R. Meretina.
44. Kilkem. R. *& Minor*, Kilkenni.
Pag. 902. *l.* 43. dividuatus. R. *& Minor*, dimidiatus.
l. 44. expensionis. R. *& Minor*. extensionis.
pag. 903. *l.* 1. exaggeratam. R. *& Minor*, exagitatam.
l. 32. beata. R. bene.
l. 48. dominum Edmundus. R. dominus Edmundum.
Pag. 904. *l.* 16. Innocentius nuper. R. Innocentius quartus nuper.
l. 49, concessum. R. *& Minor*, consensum.

l. 50. jura-

Digitized by Google

l. 50. juravit & sub summa districtione. R. & M. juravit & charta & sententiæ districtione.

l. pen. quomodo. R. quo modo.

Pag. 905. 13. quod cum, R. & M. quod tamen.

pag. 908. *l.* 1. tredecim monachi R. & *Minor.* tredecim non monachi.

l. pen. salvos. R. & M. fatuos. *rectè.*

Pag. 909. *l. pen.* sorore, consequutus. R. & M. sorore dimidia consequutus.

Pag. 910. *l.* 2. *post* Anglorum R. *addit*, & quòd elevatum fuisset cor regis Anglorum: *suspectas*, &c.

pag. 911. *l.* 47. Romaniæ. R. Bononiæ. *rectè.*

pag. 916. *in marg. ad lin.* 8. vacat *scribitur in margine*: & *ad lin.* 10. quia hoc prius. *Hæc scriptor intendebat. Scil. quod caput incipiens.* Eodemque, *præponeretur alteri incipienti.* Tempore sub.

l. 41. Minorum transeuntium. R. Minorum quia transeuntium. *rectè.*

pag. 919. *l.* 6. *profectò.* R. & *Minore* præstito.

l. 22. suspiciosa. R. suspensa.

pag. 921. *l.* 18. quando. R. quæ.

pag. 922. *l.* 2. responsio. R. & M. *ratio.*

l. 30. Apostolico. R. ipso.

pag. 925. *l.* 5. Abbates. *deest* ab R. & *Mino.*

l. 45. ecclesiam. R. curiam.

l. 51. Olivero Rosa. R. Airmero, Cosa.

pag. 926. *l.* 20. *post* non excusat. R. & *Minor addunt*: quia sicut nec decipere, ita nec decipi deberet: immò omnia facta sua, præcipuè ardua, infallibiliter præmetiri.

l. 23. *post* receptus est R. & *Minor, add.* & *acceptus.*

l. 40. *post* infrigidari. *addit* R. sub quo infœlix mulier, vel potiùs diabolus per mulierem ut prædictum est, facem primitùs supposuerat.

l. 41. & matris. R. & M. et Julitæ matris.

Pag. 927. *l. ult.* pondus. R. & M. padus.

pag. 928. *l.* 3. Et qui tot expensas. R. & M. Et qui tot corpora, tot expensas.

l. 6. *post.* restitueretur. R. & M. *add.* & mitratus.

pag. 931. *l.* 34. Willielmi bonaque. R. & *Minor*, Willielmi Boncoque. *rectè.*

l. 47. *post* perhibentur, *addunt.* R. & *Minor.* Et circa dies illos obiit dominus Bertramus de Criol domini regis dapifer & doveriæ opidanus & custos fidelissimus.

Ipsis quoque temporibus ambitio & amor dominandi potestasque nocendi quæ de virulenta radice pullulat avaritiæ in castum sua germina dilatavit, ut quilibet ferè vicecomes in Anglia à superveniente aliquo qui firmam pristinam augmentare nitebatur subdole supplantaretur & cassato duro durior subrogaretur, ut quos prædecessor excoriaverat successor immisericorditer evisceraret. *Hæc iccirco*, &c.

Pag. 932. *l.* 44. consuetudines. R. *Jura.*

Pag. 935. *l.* 40. *post* Cestrensis, *addunt* R. & M. paralyticus.

pag. 937. *l.* 8. quem tum. R. & M. quod tamen.

pag. 939. *l.* 38. tum. R. tamen, *Minor*, autem.

pag. 942. *l.* 30. Johannis. R. Johannis secundi, & ibid. *de* Cestria. R. *de* Eia. *l.* 33. quindecim R. triginta.

pag. 943. *l.* 41. continuabat. R. consummabat.

pag. 944. *l.* 17. pœna. R. & *Minor*, potestate.

l. 23. mendici. R. & M. mendaces.

l. 50. Mandevilla. R. & M. Manduit.

pag. 945. *l.* 1. *post* Albanum. R. & M. *addunt*, in quadragesima.

pag. 947. *l.* 7. *post* quinquennium. R. & M. Item, medietatem fructuum residentium in suis beneficiis. Item de privilegiatis fructus omniū beneficiorum, reservatis duntaxat ad sustentationem modici temporis proventibus. *Hiis auditis*, &c.

l. 23. Coloniensis. R. & M. Coloniensis Conradus.

pag. 949. *l.* 18. annunciabat. R. annectebat.

pag. 951. *l.* 46. personā eligere. R. personā in prælatū eligere.

pag. 953. *l.* 14. cultellum extrahens. R. cultellum sive anelacium extrahens.

pag. 956. *l.* 31. Quapropter quantò. R. Archiep. autē *quanto.*

l. 47. *post* Comitibus, R. *addit* & ut tantæ comitissæ propago nobilissima tam videntibus quam legentibus evidentius declaretur: hac figura orbiculata, evidentius apparebit. Non tamen ibi depingitur illa orbiculæ: quæ (ut opinor) genealogiam *Beatricis*, erat contentura.

pag. 958. *l.* 19. transfretavit. R. transfretavit præliaturus.

pag. 959. *l.* 41. quòd assignati. R. quòd diu assignati.

pag. 962. *l.* 17. *post* utilitatem, *addit* R. temporibus vacationum dictæ Abbatiæ; nos provisionē & ordinationē illam, ratā, &c.

l. 32. Imberto. R. Imberto Pugeis.

pag. 963. *l.* 37. quorumlibet. R. & M. Querulorū; *vel*, querelarū.

l. ult. Episcopus Willielmus. R. & M. ipse Willielmus.

pag. 967. *l.* 48. qualibet tum. R. & M. qualibet trium. *rectè.*

l. pen. à curia. R. à curia Romana.

pag. 970. *l.* 1. *post* eleemosynarem, *usque ad* procaces. *l.* 12. *des.* a R. & M. *ambo enim libri sunt hic mutili.*

l. 16. pontes. R. partes.

pag. 974. *l.* 5. gratuiter. R. & M. gratanter.

pag. 975. *l.* 34. Sunigerum. R. & M. Sunningum.

pag. 979. *l.* 25. Cantabrigiam. R. Gant.

l. 26. ecclesia recedens. R. electus recedens.

pag. 982. *l.* 34. tum. R. & M. *tantum.*

l. 38. sub eisdem, &c. ad *Eodemque* tempore, *l.* 42. *des. a* R. & *M.*

pag. 984. *l.* 11. dum ejusdem. R. & M. dum omnes ejusdem.

pag. 987. *l.* 40. scilicet. R. & M. sed. *Ad hunc locum, omnino not linquit* Matthæus Pariensis: & *in libro Regio, hic depingitur lecto decumbens & mortuus.*

EX WILLIELMO RISHANGER.

pag. 990. *l.* 5. *post* extrahi; R. & M. *add.* ne honorem sui sabbati violaret. Quod audiens *Richardus* de *Clare* Comes *Gloverniæ, non permisit eum extrahi sequente* die Dōinica, &c.

pag. 991. *l.* 29. 30. et Venetorum. R. & M. in odium Venetorum.

pag. 992. *l.* 16. *post* R. Henrici. R. & M. *add.* Sub eisdem diebus *Philippus* Regis *Franciæ* filius accepit uxorē Arragonū regis filiam *Isabellam.* Hoc tēpore Papa *Urbanus* beatum *Richardum Cicestrensem* catalogo Sanctorum ascripsit. *Eo tempore*, &c. *l.* 35. de Bove. R. & M. *de* Boun.

pag. 993. *l. pen.* Rallis. R. & M. vallis Anandiæ. *rectè.* *Et ibidem.* Marinium, *R.* & *M.* Marmiun *rectè.*

Pag. 994. *l.* 50. milites. R. & *M.* nobiles.

l. pen. vos omnes a vobis. *R.* & *M. legunt,* nos igitur scire vos volumus, vos a nobis *universis.*

pag. 995. *l.* 21. Flexneinge. *R.* & *M.* Flexing cum *g.* abbreviata. *Scribe* Fleching.

l. 37. nuncium. *R.* & *M.* indicium.

pag. 996. *l.* 9. Hernigande. *in margine Minoris, nova manu.* Heringauder.

l. 31. quisque. R. & *M.* quæque.

pag. 997. *l.* 35. aliqua. *R.* & *M.* antiqua. & *ibid.* Defendens. *R.* & *M.* descendens.

pag. 998. *l.* 10. comitura. *R.* & *M.* comitiva.

l. 12. Kemestoia. *R.* & *M.* Kemeseia, & Kenworth, *legunt* Kenelworth.

l. 40. Anglicanæ gladio. *R.* & *M.* Anglicanæ sine gladio. *rectè.*

l. 49. *post* dilexerat. *R.* & *M. addunt*, cujus etiam funeri, dicitur lachrymas impendisse.

pag. 999. *l.* 29. omnia. *R.* & *M.* comam.

l. 32. Parisiis. *R.* Perusii. *rectè.*

l. 35. asseritur. *R.* efficitur. *Minor*, fit.

l. 46. multa fecerunt. *R.* & *M.* multa mala fecerunt.

pag. 1000. *l.* 3. Dumfire. *R.* Dunstere. *rectè.*

l. 23. redeuntibus. *R.* & *M.* reverendis.

pag. 1001. *l.* 13. *post* volebant. R. *addit* vitæ servantes & redemptioni quos verò volebant *dantes internecioni.* *Minor, sic.* volebant, redemptioni servantes, quos verò *volebant*, interemerunt.

l. 24. *post* incolis. *R. addit.* sterilitatis annis similis, *qui*, &c.

45. viliter. *R.* & *M.* videlicet.

pag. 1002. *l.* 4. Wiltone. *R.* Dalton. *Minor*, Bultone.

l. 5. Optimam. *R.* & *M.* oportunam. *l.* 44. sibi *R.* & *M.* suas,

pag. 1004. *l.* 9. *R.* & *M. post* Londin. *addunt* Episcop. Lincoln.

l. 10. circumspectos. *R.* & *M.* circumscripos. *male.*

l. 24. indignè. *R.* & *M.* indigenæ.

l. 38. insidians. *R.* & *M.* insidus.

l. 39. Eymle. *R.* Eyvile. *Minor*, Evile.

pag. 1005. *l.* 9. *post* pacem. *R.* & *M. addunt*, & justitiam facerent proclamari, & pœnam *contravenientibus*, &c.

pag. 1006. injuste intentatum, inconsultè *R.* injuste in *Trinacria* inconsultè, *rectè. Trinacria, enim est Sicilia.*

l. 17. incidit ipsis. *R.* in *margine, sed nova manu, addit* consiliū.

l. 20. Tunis parva. *R.* Tunis insula parva.

pag. 1007. *l.* 20. viriliter. *R.* videlicet.

pag. 1008. *l.* 38. de octe. *R.* & *M.* de ortu.

l. 45. Communitates. *R.* & *M.* communes.

l. 52. Tryvet. *R.* & *M.* Thomam dictum Tryvet.

pag. 1009. *l.* 12. Dominum. *R.* & *M.* crucem domini.

IN HISTORIAM
Matthæi Parisiensis
ADVERSARIA,
Notæ & *Emendationes.*

P*Ag.* 1. *l.* 46. *Quem captum consul* Ponticus Willielmo Normannorum *duci præsentavit.*] Hæc & quæ sequuntur, paulò aliter narravit noster, *Eadmerus*[a]. Obiter tamen emenda Authorem; & pro *Ponticus*, cum *Eadmero* scribe *Pontivus*. Olim, credo, scribebatur *Ponticur* consul: id est, Comes de *Ponthieu*.

[a] Eadmer. *Hist. Novorum p.* 5.

Pag. 2. *l.* 3. *Adultionem tantæ injuriæ*] Causam adventus *Conquestoris*, eleganter in dubio relinquit *Nubrigensis*. *Willielmum*, scilicet, *sive dominandi libidine, vel causa ulciscendi injurias, bellum intulisse* Haraldo.[b]

[b] Nubrigensis *Hist. de Rebus Anglicis l.* 1. *p.* 1. *c.* 1.

Ibid. l. 10. *In hoc* (Edwardo, *scilicet* Confessore) *linea Regum Angliæ defecit.*] Corporis hæredes, equidem, post se non reliquit, sed virtutis. Donum enim miraculosum omnibus successoribus suis hæreditarie transmisit. Donum, dico, curandi strumas illas, quas *Regium malum* sive *morbum* indigitamus. Solebat (ut è nostris inquit *Polidorus*) *rex* Edwardus *divinitus solo tactu sanare strumosos.------ quod quidem immortale munus jure quasi hæreditario ad posteriores Reges manavit. Nam Reges Angliæ etiam nunc, tactu ac quibusdam hymnis, --- strumosos curant.* De Annulo ejusdem *R. Edoardi*, quo *curabantur membra stupentia morbo comitiali*; consulatur idem *Polydorus*[c].

Ibid. l. 22. Haroldum Norwegiæ *Regem devicit.*] *Scilicet qui à* Tostone Haroldi Angli *fratre, erat accersitus. Prelii descriptionem quam hic noster omisit, vide apud* Virgilium Polydorum.[d]

[c] Polydor *Hist. Angl. l.* 8. *p.* 142.

Ibidem l. pen. O Dux, inquit, Angliam *tenes*] Ita & *Julius* ille *Cæsar* olim; qui in egressu navis in terram prolapsus, *Teneo* inquit, *te Africa.*

[d] Polydor Vir. *Hist. l.* 8. *p.* 145. *&c.*

Pag. 3. *l.* 4. *De pugna* Noricorum *reversus.*] Scilicet *Norwegorum*, qui tamen nullibi, quod sciam, vocantur *Norici*. *Norici*, enim, populus sunt *Germaniæ* circa *Danubium*. Ita & sæpissimè *Dacos* scribit pro *Danos*: cùm *Daci* sint *Transylvani*, cum *Rasciis*, *Serviis*, *Bulgarisque*. Sed hujusmodi *hallucinationes*, solennes erant medii ævi scriptoribus.

Pag. 5. *lin.* 11. *Ad* Angliam *denuò properavit, ut commilitonibus* Normannis---- *terras* Anglorum *& possessiones, ipsis expulsis, manu distribueret affluenti.*] Hoc tamen fecit Rex victor, non sine moderamine; si *Guilielmo Pictavensi* credendum, Regio tunc temporis Capellano; & qui huic interfuit negotio[e]. *Nulli* (inquit) Gallo *datum quod* Anglo *cuiquam injustè fuerit ablatum.* Sanè aut nihil iis ablatum qui cum *Haraldo* contra *Conquestorem* non stetissent; aut statim restitutum; indicat

[e] Guilielmus Pictav. *p.* 208.

illud *Edwini* de *Sharneburne* exemplum; quod retulit illuſtris doctiſſimuſque D. *Henricus Spelmannus* [a]. Quomodo autem res tota ſit tranſacta, nobis expoſuit Gervaſius Tilburienſis, Author ille *Dialogi* de *Scaccario* [b]: anno 23. *Henrici* tertii inchoati, in hæc verba, ut ipſe ab indigenis accepit. *Poſt regni conquiſitionem, poſt juſtam rebellium ſubverſionem, cum Rex ipſe Regiſque proceres loca nova perluſtrarent, facta eſt inquiſitio diligens qui fuerint qui contra Regem in bello dimicantes per fugam ſe ſalvaverint. His omnibus & hæredibus eorum qui in bello occubuerunt, ſpes omnis terrarum & fundorum atque redditùum quos ante poſſederant, præcluſa eſt: magnum namque reputabant frui vitæ beneficio ſub inimicis. Verùm qui vocati ad bellum necdum convenerant, vel familiaribus ſeu quibuſlibet neceſſariis occupati negotiis non interfuerant; cum tractu temporis devotis obſequiis gratiam dominorum poſſediſſent ſine ſpe ſucceſſionis; filii tantùm (pro voluntate tamen dominorum) poſſidere cæperunt. Succedente verò tempore, cum dominis ſuis odioſi paſſim pellerentur, nec eſſet qui ablata reſtitueret: communis ad Regem pervenit querimonia, quaſi ſic omnibus exoſi & rebus ſpoliati, ad alienigenas tranſire cogerentur. Communicato tandem ſuper his conſilio, decretum eſt ut quod à Dominis ſuis exigentibus meritis interveniente pactione legitima, poterant obtinere; illis inviolabili jure concederetur. Cæterùm autem nomine ſucceſſionis à temporibus ſubactæ gentis, nihil ſibi vendicarent. Quod quidem quam diſcretâ moderatione cautum ſit, manifeſtum eſt. Præſertim cum ſic modis omnibus ut ſibi conſulerent, de cætero ſtudere tenerentur, devotis obſequiis dominorum ſuorum gratiam emercari. Sic igitur quiſquis de gente ſubactâ fundos vel aliquid hujuſmodi poſſidet: non quod ratione ſucceſſionis deberi ſibi videbatur adeptus eſt; ſed quod ſolummodò meritis ſuis exigentibus, vel aliqua pactione interveniente obtinuit.*

Extat etiamnum hac de re, ejuſdem *Conqueſtoris* reſcriptum [c], in hæc verba. Volumus & hoc firmiter præcipimus & concedimus, ut omnes liberi homines totius Monarchiæ regni noſtri prædicti, habeant & teneant terras ſuas & poſſeſſiones ſuas, bene & in pace liberas ab omni exactione injuſta, & ab omni tallagio: ita quòd nihil ab eis exigatur vel capiatur, niſi ſervitium ſuum liberum, quod de jure nobis facere debent & facere tenentur, & prout ſtatutum eſt eis, & illis de nobis datum & conceſſum jure hæreditario in perpetuum, per commune conſilium totius regni noſtri prædicti.

Pag. 5. *l.* 16. Normannis *ſæpè infeſti fuere.*] Qua verò arte terram in tantam reduxit tranquillitatem *Conqueſtor*, ut *puella auro onuſta impunè poſſet totam pertranſire* Angliam (uti *Matthæus* noſter alibi [d] affirmavit) idem Author *Dialogi de Scaccario* [e] nos edocuit. *In primitivo* (inquit) *regni ſtatu poſt Conquiſitionem, qui relicti fuerunt de* Anglicis *ſubactis in ſuſpectam & exoſam ſibi* Normannorum *gentem latenter ponebant inſidias, & paſſim ipſos in nemoribus & locis remotis nacta opportunitate clanculò jugulabant. In quorum ultione cum Reges & eorum miniſtri* [f] *per aliquot annos exquiſitis tormentorum generibus in* Anglicos *deſævirent; nec tamen ſic omnino deſiſterent: in hoc tandem devolutum eſt conſilium, ut Centuriata quam Hundredum dicunt, in qua ſic interfectus* Normannus *inveniebatur, quòd mortis ejus miniſter non extabat, nec per fugam quis eſſet patebat; in ſummam grandem argenti examinati fiſco condemnaretur. Quædam, ſcilicet in* [g] *triginta ſex libras: quædam in quadraginta quatuor libras; ſecundùm locorum diverſitatem, & interfectionis frequentiam. Quod ideò factum dicunt, ut ſcilicet pœna generaliter inflicta, prætereuntium indemnitatem procuraret: & feſtinaret quiſque tantum punire delictum, vel offerre judicio, per quem tam enormis jactura totam lædebat viciniam.*

Immò & inter leges *Conqueſtoris* cautum legimus [h]. *Ut omnes homines quos ſecum adduxit, aut poſt eum venerunt; ſint ſub protectione & in pace ſua.* Et ſi quis de illis occiſus fuerit, dominus ejus habeat inter quinque dies homicidam ejus ſi potuerit. Sin autem, percipiat perſolvere nobis 46. marcas argenti; quamdiu ſubſtantia domini illius perduraverit. Ubi verò ſubſtantia domini defecerit, totus Hundredus in quo occiſio facta eſt, communiter ſolvat quod remanet.

Pag. 7. *l.* 2. *Monaſteria auro ſpolians & argento, inſatiabiliter appropriavit.* ſcribe *apporiavit*; id eſt, depauperavit. Sed in eam rem, audi conquerentem Monachum *Sanct-Albanenſem* [i].

[a] H. Spelman *in Gloſſario, in voces* Prenches *vide &* Jo. Seldeni *Analecta*, c. 8.

[b] *MS. apud Camerarios Scaccarii, in* Codice nigro. *Item & in* codice rubro, *penes Rememoratorem Regium, Et in Bibliotheca D.* H. Spelmani.

[c] *Vide Archaiologiam* Willielmi Lambardi; *fol.* 125. a.

[d] *Vide p.* 11. *l.* 17

[e] *Dialogum de Scaccario; ubi ſupra.*

[f] *Fortè legendū,* Rex & ejus Miniſtri. *Statim enim ſequitur,* Miror ſingularis excellentiæ principem, & acerrimæ virtutis hominem, in ſubactam & ſibi ſuſpectam *Anglorum* gentem, hac uſum miſericordia.

[g] *Fortè legendū* quadragintaſex *Ita enim jubet lex* Willielmi *primi.*

[h] Lambard de *priſcis legibus fol.* 124. b.

[i] *In libro* Additamentorum *MS. fol.* 97. b.

De causa perditionis possessionum Monasterio Sancti Albani *pertinentium.*

Eo tempore cum *Guilielmus* Conquestor *Angliæ* (alias dicitur Nothus (Dux *Normanniæ*, unico belli congressu *Anglos* ita vicisset, ut in conspectu suo tota terra sileret, quasi mirans fatum; in quodam Conventu ubi cuncti prælati cum nobilioribus regni convenerant, omnes ita convenit. Miror, *ait*, quòd hujus Regni militia sive Communitas, quæ nullius jugum ferre consueverunt, sine frequenti recalcitratione me susceperint & admiserint atque toleraverint libenter, ut dictum: & velut infortunio unius horæ fracti, ut imbelles meo se dominio pacificè submiserint. Quotiens Regni præsentis militia, *Danis*, *Pictis & Scotis* rebellaverit; & semper libertatem cum victoria reportaverit, libri nostri manifestè declarant. Ad hoc cum starent stupefacti milites & *Anglorum* Nobiles, & tanquam percussi verecundia, non haberent responsum congruum tantæ Regis insolentiæ: Abbas Monasterii *Sancti Albani* supradictus, cupiens sibi nomen acquirere, & ab *Anglis* tergere nævum ignaviæ, simul & gratias reportasse, pro omnibus ita respondit. Rex (inquit) illustrissime, quòd *Anglos* de facili ita vicisti, & Regnum pacificè possedisti, Religiosis Regni tui debes gratiam & favorem. Nempe prædecessores tui gloriosi Reges *Angliæ*, magnam partem Insulæ, partim acti devotione, partim coacti miraculis, Religiosorum Domibus contulerunt. Quæ si permansisset in manibus dominorum temporalium, forsitan quilibet ex parte sua contra te resistentiam paravisset. Sed quia Religiosi noluerunt, sicut nec debuerunt, adversùm te rebellionem, cui certis de causis putabant regni jura competere, ulcisci; faciliùs intrasti, liberiùs, & ad præsens usque, regnum quietiùs possedisti. Rex, hiis auditis, ex ore Abbatis verbum rapiens ita respondit. Si, inquit, possessiones vobis datæ & ereptæ militibus, sunt in causa quare *Angli* nequiverunt mihi resistere, patet quòd in futurum rex *Daciæ*, vel quilibet alius mihi bellum inferre poterit, & non erit qui me defendat vel regnum meum. Et ideò de ore tuo te judico: & à te imprimis incipio; repetens possessiones quibus nimis abundas, quibus exhiberi possint milites ad defensionem regni præsentis. Et hac occasione, dicitur abstulisse de domo *sancti Albani*, totum pene dominium quod habuit à *Barneto* usque *Londonias*, ad locum vocatum uulgariter *Londonstone.*

Pag. 7. *l.* 9. *Alexander Lincolniensis.* Mendum, equidem, apertissimum, & cui medelam adhibere non possum. Consentiunt enim *Wendoverus*, MS *Cottonianus*, & Chronicon. Certissimum tamen est, nullum omninò adhuc fuisse Episcopum (nedum Episcopatum) *Lincolniensem*. Immò, neque in istis temporibus, ullus per totam *Angliam* erat Episcopus, qui *Alexander* vocabatur.

Pag. 7. *l.* 14. *Episcopus Helmhamensis.*] *Anglorum Orientalium* (qui Comitatus *Norfolciæ* & *Suffolciæ* olim insederũt) Episcopi, primùm, sedebant *Domuci* sive *Dunwici* in ora maritima *Suffolciensi*; ac deinde dimidiata jurisdictione, pars *Helmham* Oppidum in *Norfolciensi* agro est translata: Sed à *Danis* postea, *Dunwico* devastato, Episcopatus ambo in *Helmhamensem* coaluerunt. Ab isto autem ignobili oppido, sedes Episcopalis *Thetfordiam* sub Conquæstore est transvecta, ac *Norwicum*, denique, sub *Willielmo Rufo.* Vide & quæ paulò infra notabimus, ad *pag.* 12. *l.* 28. Interim nota, doctissimum præsulem *Godwinum* [a], assignare annum 1075. Episcopatuum Anglicanorum hujusmodi translationi. Cui magis credendum quam extraneo *Polydoro Virgilio*, qui ad annum 1078. retulit.

[a] *Vide Episcopiscopum* Godwinum, *in Episcopis* Coventriæ, *ad an.* 1067 *in* Petro *Et in Episcopis Cestriæ in initio.*

Pag. 9. *l.* 3. *Uxorates Sacerdotes à divino removit officio, & Laicis Missas eorum audire interdixit; novo exemplo, & (ut multis visum est) inconsiderato judicio, contra Sanctorum patrum sententiam.* Ita scripserat & *Wendoverus.* Concordant MS. sic & *Thomas Walsinghamus* ad annum 1074. Hæc sufficiat Historicè duntaxat, sed non polemicè, notasse.

Pag. 9. *l.* 6. Corpus & sanguis Christi.] Et *pag.* 41. *l.* 49. *Sacerdotes peregrinos admonent, ut Dominici corporis & sanguinis perceptione se Communiant.*] Ubi Laicos vides, sub *utraque* Communicasse: etiam & in præsentia *Walonis* Legati papalis: ut pag. 295. l. 11. vide & p. 327. l. 36. Et in *Additamentorum Auctario*, p. 241. l. 2. Sanè & ita scripsit *Wendoverus*, uti *Matthæus*, in Historiæ locis citatis: & concorditer MS. *Cottonianum* & *Benedictinum*; cum Chronico MS. ad *pag.* 295. *l.* 11. citatam Vide & *Florentium Wigorniensem* [b]: qui Imperatorem

[b] *Wigorniensis. Ad an.* 811, & 835.

 Carolum

Carolum, *Accepto corpore & ſanguine Domini*, *confirmaſſe exitum ſuum*, *ſcribit.* Sed hoc paſſim fiebat per ea tempora. Immò & *Anglis* in Synodo *Saxonica* veteri injunctum erat, *ut ſingulis dominicis in quadrageſima*, *Sacramenta Corporis & ſanguinis* Chriſti ſumerent [a]. Apud *Hovedenum* igitur noſtrum invenies, *Henricum* Regem juniorem, in mortis articulo, *Sacroſancti corporis & ſanguinis Domini viatico munitum* [b]. Ita & ſub Annum 1220. (vel circiter) ordinis *Gilbertinorum* Monachi noſtrates de *Sempringham* communicabant[c]: ut inter Statuta eorum in hæc verba invenitur[c]. *Corporis* Chriſti *& ſanguinis communio, nulli noſtrorum viro vel mulieri, pro gravitate morbi alicujus, veluti lepræ vel epilepſis denegetur. Veruntamen vomitus frequens caveatur; & Epileptici die quo morbo ſuo laboraverint, à Communione abſtineant. Et his infirmitatibus laborantibus, provideatur Calamus argenteus, & calix ſtanneus ad communicandum. Idem inter Moniales & ſorores teneatur.* Sanè *hos Calices Stanneos* à *Richardo Cantuarienſi*, *ſub* annum 1230. prohibitos fuiſſe, apud *Lindewodum* noſtrum reperio[d]. *Ciſterſienſes* etiam Monachos ſanguine *communicaſſe*, nos docuit *Cajetanus* [e].

Sed ſi dicas Laicos, eo tempore per *Concomitantiam*(ut vocant)ſive per *Intinctionem* (panem, ſcilicet, in calicem immergendo) communicaſſe: *Baronium*, equidem, habebis contradicentem. Ad quem te remitto[f]. Ut & ad Synodum *Claremontanum*, ab ipſo Papa *Urbano* celebratam: ubi ſtatutum invenies, *Ne quis communicet* de *Altari*, *niſi corpus ſeperatim*, *& ſanguinem ſimiliter ſumat*; *niſi per neceſſitatem & cautelam* [g]. Obiter hinc emendandi *Willielmus* Malmesburienſis [h] & *Matthæus* noſter [i]: qui Concilium iſtoc reſenſentes, hunc ipſum Canonem omnino omiſerunt, Ejus tamen alicubi meminit *Ordericus Vitalis* [k].

Pag. 12. *l.* 28. *Hoc autem authore, hoc tempore, & his de cauſis, incepta eſt Eccleſia moderna* Lincolnienſis.] Immò in Concilio *Londinenſio* cui *Lanfrancus* Archiepiſcopus præſedit, Anno Domini 1078. Regnique Conqueſtoris 11. (ſi *Polydoro* credendum) non in anno quo hic noſter ponit, ſedes Epiſcopales ex oppidulis pagiſque in *Bathoniam*, *Lincolniam*, *Sariſberiam*, *Exoniam*, *Ceſtriam*, *atque Ciceſtriam* civitates, ſunt tranſlatæ. Interim *Polydorus* Epiſcopatus *Helmhamenſis* eſt oblitus: qui et in eadem Synodo *Thetfordiam* eſt tranſvecta [k]. Vide *Matthæum VVeſtmonaſterienſem*, ad annum 1070.

Ibid. *l.* 27. *Igniti judicio ferri*, *dominum purgans.*] Hæc habuit Author ex *Henrico Huntindonienſi* [l]. Interim judicium *Ordalii* igniti inſinuavit Author, apud *Saxones* noſtros Regeſque *Normannicæ* ſtirpis noſtrates uſitatiſſimum. In hoc autem reus aut perpauculis paſſibus incedens, ferrum nuda manu candens ferebat; aut nudo currens pede, ſuper ignitos quoſdam gradiebatur vomeres. Erat & *Ordalium* per aquam. De utrorumque forma, videndus *Lambardus* noſter [m]. Multa & habet eques *Spelmannus* [n]. v. c. à quo & juſtum de ea re expectabis tractatum, in ſecunda Gloſſarii ſui parte. Vide & *Lindenbrogii* Gloſſarium ad Codicem Legum Antiquarum [o]. Et *Pithœum* ad Capitula [p]. Et *Antiquitates Britannicas* noſtras.

Ibid. *l.* 5. *Omneſque* Angli *in mœrorem & ſervitutem redacti fuiſſent*: *ita ut* Anglum *vocari foret opprobrio.*] Quanta paſſa eſt Gens *Anglica*, ſub rege qui naturales Regni filios plùs æquo exoſos habuit, nobiles, & Vulgares crudeliter vexavit, injuſtè multos exhæreditavit: ubi miniſtri ejus [q] nimia cervicoſitate tumebant, & clamores *Anglorum* rationabiliter audire, eiſque æquitatis lance ſuffragari deſpiciebant; ut ſatis perſtrepunt Hiſtorici [r]. Rex tamen ipſe *Anglicam* locutionem ſategit ediſcere, ut ſine interprete querelam ſubjectæ legis poſſet intelligere; & ſcita rectitudinis unicuique (prout ratio dictaret) affectuoſè depromeret. Et eodem tempore (Scil. anno 1070. & Regni ſui quarto) Anglis conceſſit ſub legibus perſeverare patriis [ſ].

Admonitio ad Lectorem.

Cum huc uſque progreſſus eſſem, non paſſi ſunt Bibliopolæ, ut eadem diligentia cætera perſequerer. Timebant enim ſibi, ne pretium ſimul cum mole voluminis excreſceret nimis. Urgebant, inſuper, jam inſtare Parliamentum, ſive publica Regni Co-

[a] *Videſis* D. H. Spelma[n] *Concilia p.* 61[.] *can.* 41. *&. p.*616. *Can* 44.
[b] Hoveden: *in* Henrico 2° *p.* 354. *à l.* 19. *an.* 1183.
[c] *Codex MS. Regularum, Ordinis* Gilbertinorum *de Sempringham: nunc penes doctiſſimũ Baronettum D.* Rogerum Twyſden, *qui & de iſta re me monuit; hæcq; propria manu mihi tranſcripſit Iſta verba ibi inveniuntur, cap.* 33. *de Canonicis titulo, de infirmantibus.*
[d] Lindewode, *de Celebra. Miſſar. cap.* Præcipimus.
[e] Cajetan: *in Thom.* 3. *q.* 80. *art.* 12. *quæ* 3.
[f] *Vide* Baronium *To.* 12. *in appendice, ad an.* 1118. *p.* 78.
[g] *Concil.* Claremont. *Can.* 28. *Concil. Tom.* 7. *p.* 507.
[h] Malmesb. *p.* 74
[i] M. Paris *p.* 23.
[k] Ordericus Vitalis, *l.* 9. *pa.* 720. 2.
[k] Polydor. Virgili[i] Angl. *Hiſt. l.* 9. *p.* 158. *vide &* Malmesburienſ: *de Geſtis pontific. l.* 4. *initio p.* 165. b.
[l] Huntindon *Hiſt. l.* 7. *p.* 213.
[m] Lambardus *in* Archaionomia *in verborum explicatione.*
[n] *D.* H. Spelman *in Conciliis* Anglicis *p.* 377. *& p.* 399. *alibique.*
[o] Lindenbrog. *Gloſſ. voce.* Judicium aquæ *p.* 1417.
[p] Pithœus *in gloſſaria ad capitula* Caroli & Ludovici *in* Aquæ ferventis. Antiqu. Britann: *in vita* Roberti *permulta.*
[q] *Ordericus Vitalis l.* 7. *p.* 659. b. *& in Fragment* Willielmi 1. *à Camdeno edit. p.* 32. 16. [r] *Ibid. l.* 4. *p.* 507. d. [ſ] *Ibid. l.* 4. 520. d
[ſ] Hoveden. in *Parte poſteriore p.* 347. a. 10.

mitia

initia una cum festis vel diebus juridicis, quos Terminum vocant post justitium proh! nimium longum. In his, quasi nundinis exoptatissimis, solebant propolæ, ut liber suus venum non exponeretur. Ego, igitur, post sesquiannum studendo scribendoque satis superque defatigatus, dictis obaudiens fio. Rariora, igitur posthac expectabis Adversaria; nec ita crebras aut notas aut Emendationes. Multa, *interim, utriusque generis nos scias, ad Variantes Lectiones rejecisse.*

Pag. 58. *l.* 8. Matilda Henrico *invita nupsit.*] Longè aliter hanc rem totam narrat *Eadmerus* noster[a], qui sanè in eisdem vixit temporibus, & ex familia erat Archiepiscopi *Anselmi*, qui *Matildam Henrico* Regi desponsavit: immo & nuptiis interfuit. Narrat etenim, *Matildam* omnino negasse seunquam velatam fuisse: immo, & quod sanctimonialium & Regis patris ipsius testimoniis, rem ita fuisse comprobatum erat. Nil causæ igitur erat, ut fructum ventris sui, tam dirè devoveret *diaboloque commendaret Matilda*, ut hic noster affirmavit[b]. Sane *VVendoverus* hæc & non plura, de his nuptiis commemoravit. Scil. *Eod. anno* Anselmus Cant. *Archiep: in* Angliam *veniens, desponsavit* Matildam Malcolmi, &c. *novo Regi* Angl. Henrico. *Et sic nuptiis magnificè celebratis, facta est commotio in regno causa* Roberti *ducis, &c.* Chronicon *Matthei* nostri multa in eandem sententiam cum Impresso, sed longè aliis verbis, habet: sed sententiam illam ultimam, *me enim deo vovi*, &c. planè omisit. Ubi tu scribas *Zelotipatis*, literis *Romanis* non ut hic, *Italicis*: quasi à verbo *Zelotipo, Zelotipas, Zelotipatis*, id est *Zelatis*. Contra scribatur *Christiana*, lin. 15. erat enim Materteræ nomen proprium.

[a] *Vide* Eadmerum *l.* 3. 56, 57.

[b] *Ibid. lin.* 18.

Pag. 71. *l.* 4. *Gilbertus* universalis.] Scribe tu *Universalis*: id enim erat viro cognomen.

Pag. 138. *l.* 5. *Observatio in finem* Lateranensis *Concilii.*] Quid in mentem venerit Antiquitatum *Britannicarum Authori*, ut ex *Matthei* nostri *Historia minori* assereret, consilium hoc *In risum & scomma desiisse*: omnino augurari non possum. Certum enim est nihil tale in Chronico sive Historia minori inveniri. Sed forte respexerat (ut ex sequentibus conjicio) ad ea quæ *VVillielmo* Abbati *Sancti Albanensi* in Camera Papali benedictionem Apostolicam expectanti, acciderint: & sic *Historiam minorem*, pro *Vitis Abbatum* laudavit. Quas tu vide, p. 117. circa *li.* 40. vide—— *Antiquitates Britannicas*, in *Stephani Langtoni* vita: p. 158. *l.* 47.

Pag. 211. *l.* 42. Post *Constantinopolitanus*, sequitur in MS. *Cottoniano*, [Et ab Alienora regina Angliæ Abbatia *belli loci* Regis fundata est; *secundum alium Historiographum.*] Hinc apparet *Matthaeum* etiam alios præter *VVendoverum* consuluisse Historiographos: ex quibus, sine dubio, ea omnia sumpsit, quæ *VVendovero* addidit.

Pag. 227. *l.* 48. *Circa festum* Michaelis *amotum est Schaccarium à VVestmonasterio usque* Northamptun.] Quandiu autem ibi steterit, supplet *Matthaeus VVestmonasteriensis*: scilicet, *usque ad Natale* domini[c].

Pag. 243. *lin.* 18. *Misit ergo nuncios secretissimos—ad Admirallium &c.*] Non possum equidē diffiteri, totam istam̃ce narrationē, mihi fore suspectissimā: *Wendoverus* sanè, qui proprior illis temporibus vixerat, ne *Gry* quidem de eo monstro habet: immo nec *Matthei* nostri per omnia deflorator *Matthaeus VVestmonasteriensis*[d]. Et quod pluris est, ipse *Parisiensis*, quasi seipsum corrigens, in *Chronico* sive Historia minore quam post hanc *majorem* relimarat: totam istam narrationem (scilicet à *linea* 18. *pagina* 243. usque ad lineam 36. *paginæ* 246) omnino omisit. Quænam, insuper, aut qualis illa erat tam urgens *Johanni* Regi necessitas, ut *Admirallii* auxilium tunc imploraret; cum jam nuperrimè demortuo *Gaufrido Fitz-Petro*, *se juraret nunc primò fuisse Regem & dominum Angliæ?* Non bene igitur cohæret narratio, cum libertate Regis tam recenter obtenta. Cum igitur sciam (quod & in præfatione monui) *Matthaeum* nostrum acerrimum equidem atque sceleratissimum fuisse omnium hominum Censorem redargutoremque: si calculus profecto candidior meus quicquam valeret; libenter à tam turpi crimine Regem absolverem. Penes *Robertum Londinensem*, igitur, eumque testem solitarium, sit omnis fides. Adde etiam, ob hanc causam *Matthaeum* nostrum in Regem *Johannem* iniquiorem fuisse; quia custodiam abbatiæ suæ, alteri quàm Abbati monachisq; concesserat[e].

[c] *Westmonasteriens. ad annū* 1209. *initio.*

[d] *Westmonaster. ad an.* 1213.

[e] *Vide p.* 245. *l.* 12.

Pag. 253. *l.* 28. Neſcio ſane quare nec *Wendoverus* nec *Mattheus* noſter, poſt Abbatem *Willielmum*, non addiderint *Johannem* viceſimum tertium Abbatem. Cum certum eſt & *Wendoverum* per duos annos vel tres; & *Mattheum* longè plures, ſub eo vixiſſe.

Pag. 268. *l.* 54. *Ad portum* Caleſiæ *in* Flandria.] Malè locatur *Caleſia* in *Flandria:* ita tamen ſcriptum erat in Ms. & *Wendovero.*

Pag. 316. *l.* 26. *Concilium apud* Oxoniam.] Canones ejus extant apud *Lindewode.* In hoc concilio (ut obiter moneam) Diaconus quidam qui ſe apoſtataverat pro quadam *Judea*, poſtquam per Epiſcopos degradatus eſſet; ſtatim fuit igni traditus per manum laicalem. Quod obſervavit *Henricus Bractonus* hujus [a] temporis legulius. Ita ut omnino falſum eſt quod opinati ſunt nonnulli; nunquam apud nos in cauſa hæreſeos flammis ſævitum fuiſſe, ante Leges *Richardi* ſecundi, & *Henrici* quarti, Regum. Immo & *Baleus* alicubi meminit [b] *Albigenſis* cujuſdam, qui ſub annum 1210. vivicomburium *Londini* paſſus eſt. Atque hoc ex fide ejuſdem civitatis Chronici teſtatur.

[a] *Bracton in compilatione legum Angliæ, l.* 3. *c.* 9. *n.* 2. *fol.* 124. a.
[b] Baleus in *Append. Cent.* ar. 3. *n.* 65.

Pag. 319. *l.* 29. Willielmus *de* Cornhul'le *Epiſcopus* Ceſtrenſis.] Ita & pag. 322. *l.* 9. *Alexander* de *Stavensby*, (conſecratus eſt) in Ceſtrenſem. Sanè Epiſcopatus *Ceſtrenſis* qui nunc eſt, *ab Henrico* octavo Rege eſt inſtitutus. At *Ceſtrenſes* hos noſtros inter *Coventrenſes* & *Lichfeldenſes* Epiſcopos, recenſet doctiſſimus noſter præſul *Godwinus.* Et rectè. Nam ut *Malmesburienſis* teſtatur, Epiſcopus *Petrus* tempore regis *Willielmi* ſenioris, derelicta *Licetfeld*, migravit in *Ceſtram*[c]. Quod & an. 1075. fuiſſe factum, notavit *Godwinus.*[d] Qui & ultra memoravit, hujus *Petri* ſucceſſorem *Robertum*, ſedem Epiſcopalem à *Ceſtria* ad *Coventriam tranſtuliſſe*, anno 1095. Hinc eſt, quod *Ceſtrenſes* olim Epiſcopi, iidem erant cum *Lichfeldenſibus* & *Coventrenſibus.* Equidem apud Authorem noſtrum; iſte *Alexander* de *Stravenesse*, qui alicubi dicitur *Ceſtrenſis*; poſt lineas ejuſdem paginæ aliquot nominatur *Coventrenſis*[e]. *Rogerus* etiam de *Weſeham*, dicitur Epiſcopus *Ceſtrenſis* ſive *Coventrenſis*[f]. Iſtum, denique Epiſcopatum tres ſedes diverſas ſub Authoris ævo habuiſſe, diſertis verbis ab eodem reperies teſtatum.[g]

[c] *Malmesbury: de Geſtis Pontificum lib.* 4. *p.* 164. b.
[d] Godwin *de præſulibus* Angliæ: *in Epiſcopis* Lichfeld: *&* Coventriæ *ad an.* 1067. *&* 1088.
[e] *Vide p.* 355. *l.* 6. *& l.* 20.
[f] *pag.* 661. *l.* 1.
[g] *pa.* 72. *ll.* 42. 44.

Pag. 352. *l.* 6. Joſeph, *qui quando paſſus eſt dominus præſens fuit.*] Pudendam iſtam fabellam de errone *Judæo*, pudet, equidem confutare: licèt & alios præter *Mattheum* noſtrum, invenerit aſſertores. *Wendoverus* tamen, non omnia de eo habet, quæ *Mattheus.*

Pag. 406. *l.* *Adminiſtraverat enim idem* Hugo, *officium Scaccarii ante laudabiliter ſecundum; quod appellatur* ſecretum Scaccarii: *ſigillum cuſtodiendo; & diffinitam pecuniam à vicecomitibus recipiendo.*] Ita tu ſcribe, & punctis diſtingue. Interim & dele notam marginalem prioris Evulgatoris illam ultimam, paginæ anterioris. Non enim jam fiebat noſter *Hugo* Juſtitiarius *Angliæ*; ſed (ut è Rubrica Chronici edocemur) *Hugo* de *Pateſhulle factus eſt Theſaurarius Schaccarii.* Id eſt (ut *pag.* 523. *l.* 31 dicitur) Theſaurarius Domini Regis, ſedens ad ſcaccarium. Eum nunc, ſummum vocamus *Angliæ* Theſaurarium. Obſervandum inſuper, quod ab hoc *Secreto*, officialis iſte qui ſecundas in Scaccario tulit; dictum fuiſſe Secretarium, ſive (ut nunc) Cancellarium. Secretarius enim & Cancellarius; pro ſynonimis olim habebantur. Multa & in hac equidem & in priore pagina occurrunt egregia, de antiquitatibus Scaccarii *Anglicani.* Ut pote 1. quod per duos olim officiales principaliores adminiſtrabatur. Quorum inferior, ſedebat in Curia ſive Camera quæ *Secretum Scaccarii* vocabatur: quod nomen (ni fallor) jam exolevit 2°. In iſto *Secreto* reſervabatur ſigillum Scaccarii: & neſcio ſane, an non & magnum ſigillum *Angliæ.* 3°. Obſervandum, quod iſte inferior, ratiocinia vicecomitum, & diffinitam pecuniam, id eſt *Fines*, amerciamenta, & redditus fiſcales regios, (Finances *Galli* vocant) recipiebat. Ita ut iſte etiam quaſi *Cancellarius* & *Receptor* ſimul erat Saccarii. Sed muneri ejus terminos ſtatuere, (ut & Officiis veterum aliis) ſatis equidem difficile: neque ſane in me recipio. Quartò, ex anteriore pagina eſt obſervandum, magnum tunc temporis *Angliæ* ſive Scaccarii Theſaurarium, inter cæteros qui ad coronam ſpectabant proventus; & *Eſchaetas* ſive *Caducas* recepiſſe: etiam & adminiſtraſſe *cuſtodias nobilium puerorum* id eſt pupillorũ ſive hæredum minorennũ quorum patres jam præmortui, terras de Rege, te-

nuerant

nuerant in *capite*, sive per *servitium militare*. Hos hæredes minorennes, *Wardos* vocamus: quorum cura, ad *Magistrum Curiæ Wardorum & Liberationum* jam spectat: non immediatè ad dominum magnum Thesaurarium; qui computum, tantùm, & ratiocinium de Custodiarum proventibus nunc recipit & dispensat. Immò, & ante sæculum unum, ista *VVardorum Curia*, à Cancellaria *Angliæ* fuit seperata.

Pag. 420. *l.* 17, *&* 18. *comitis* Campaniæ —— *quod postquam Rex* Navarriæ *cognovisset.*] Cave heic, Comitem istum *Campaniæ*, alium fuisse à Rege *Navarræ*, conjicias. Aliter enim te monebit hic noster alibi sibi factus interpres.[a] *Rex scilicet* Navarræ, *id est Comes* Campaniæ.

Pag. 423. *l.* 17. Maumath, *qui reputatur propheta Saracenorum.* Et iterum, *linea* 21 Machometh *qui nunc veneratur & colitur* à Saracenis, *tanquam summus Propheta* eorum.] Quasi duo essent pseudo prophetæ *Mahometi*! Sed & aliæ in ista genealogia, istisque nominibus occurrunt hallucinationes: si monuisse tanti erat.

Pag. 441. *l.* 39. *Hæc omnia fecit Neophytus ille.*] Nescio equidem, quomodo hæ quatuor lineæ huc irrepserant: ordinem, enim, sensumque perturbant mirè. Ex hinc autem conjicio, in aliquibus ita fuisse exemplaribus; quia Ms. *Cottoniani* Amanuensis, & eas incæperat transcribere. Sed sese citò recolligens, cum duo ista verba *Hæc omnia* jam descripisset, rubro atramento ambo statim delevit.

Pag. 448. *l.* 45. *Concilium* Londini.] Istud *Ottonis* sive *othonis* Consilium jam apud *Lindewodum* nostrum invenitur; quam & in voluminibus Conciliorum[b] Atque ex utrisque, tibi non pauca emendavimus in istis Authoris nostri.

Pag. 465. *l.* 29. *Schisma & dissidium inter* Romanam *Ecclesiam &* Græcam, *tale sumpsit seminarium.*] *Vide & retrò, pag.* 457. Sanè utrobique *Romanis* Author imputavit, quòd ab eis Græci defecerint. Sed audiatur Chronicon[c] *Eodem tempore* Græci *sua ducti levitate*, à Romanæ *ecclesiæ solliditate facti schismatici, in scandalum proprium & detrimentum, recesserunt: & schismate facto, multos sibi inimicos procurarunt.* Interim tamen est sciendum, hæc omnia in hac pagina 465. à linea 27. *Et facta prædicatione*, usque ad *Hebdomada verò*, linea 35. deesse à Ms. *Cottoniano.*

Nobilis equidem est ista Historia, de tempore & causis discessionis hujus *Græcorum* à *Romanis*: & à nullo omnium quòd sciam) aut pluribus aut melius, quàm ab hoc nostro tractata. Ex eo, hæ quinque causæ poterunt assignari. Prima (& est causa sine qua non) quam in Chronico intimavit, *Innata* Græcorum *levitas*. Secunda, *dissentiones de dogmatibus*: quas & pagina 457. Author recenset. Et hæc diversitas opinionum, licèt in hoc seculo non sit primùm nata[d]; eam tamen iste disputandi nuperior puritus, ad pus & scabiem in hoc ipso ævo, jam tandem provocaverat. Causa dissidii tertia, (& sane major) erat Avaritia illa & superbia, *Romanorum*. Atque hanc causam, Author secretiùs partim intimat, ex literis *Johannis* de *Columna* Cardinalis ad *Ottonem* Legatum datis (pagina 456.) quas & tu consule. Partim verò apertiùs, & suo more, severiùs & rigidiùs ursit, *pagina* 457. à *linea* 16. & deinceps. Sed quartam & maximam omnium dissidii causam fuisse conjicio, auxilium suppetiasque illas, quas *Baldwino* Imperatori (quem *Græci* animitùs oderant expulerantque) Papa *Gregorius* nonus nunc accomodarat. Tu, Lector, confer *pag.* 457. *linea* 26. cum *pagina* 481. *lineis* 22, 23. 28, 29. Causa quinta & ultima (sive potiùs occasio à *Græcis* jam arrepta) erat illa Confirmatio Archiepiscopo *Græco* à Papa jam negata; nisi pro impetratione infinitum aurum promitteret.[e] Atque hanc negationem *& Romanæ curiæ simoniam, Schismatis & dissidii totius seminarium*, Author vocavit[f]: Ex hinc enim clamor in *Græcis* exortus, occasionem rixandi discedendique præbuit. Cornua tamen audaciamque (uti conjicio) jam *Græcis* ministravit, ingens equidem & implacabile illud odium, inter *Fredericum* Imperatorem *Romanum* & Papam *Gregorium*: quod multis hic noster, & *Petrus* de *Vineis*[g] prosequuntur. Immò & *Battacium* principem inter *Græcos* potentiorem (cui & *Fredericus* filiam postea locabat) fomitem Schismati addidisse, testatur postea hic noster[h]. *VVestmonasteriensem* interim tu corrige qui ex *Battacio Babricatum fecit*[i]. Sed ut concludam. Quòd *Græci* ad suas jam partes & *Antiochenam* attraxerint ecclesiam

[a] *p.* 430. *l.* 45.

[b] *Concil. To.* 7. *pt.* 2 *pag.* 838. *edit. ultimæ* Parisiensis 1636.

[c] *Chronicon Ms. fere in fine anni* 1237.

[d] *Sanè in Synodo Barensi, sub annum* 1095. *disputatio habebatur inter* Romanos *&* Græcos, *de dogmatibus. Vide retrò in Historia ista, p.* 19. 41.

[e] *p.* 465. *li.* 32.

[f] *p.* 465. 29.

[g] *Vide* Petri de Vineis *librum Epistolarum ferè per omnia quem miror tamen nullam de hoc* Græcorum *Schismate, fecisse mentionem.*

[h] Math. Paris *p.* 618. *l.* 29. *alibi.*

[i] Westmonaster *ad an.* 1250

ſiam; & quòd iſta etiam ab eccleſiæ *Romanæ* communione, jam ſimul ſit divulſa; apertiſſimè eſt colligendum ex Authoris noſtri pagina 481. *linea* 39 & deinceps.

Liceat & de anno Schiſmatis, ut hoc unum moneam. Quem equidem conſicio fuiſſe annum 1236. Quòd, tempore iſtius *Gregorii* noni ſit facta diſceſſio; diſertè (ſed generaliter) Author deſignat *pag.* 465. *lin.* 35. Sed quòd & hoc ipſo anno ſit facta, ſatis apertè videtur indicare *Johannes* de *Columna* Cardinalis antedictus, in literis præcitatis in his verbis[a]. *Antiochenſis à ſocietate diſtrahitur, nec à redeuntibus commendatur.* Datæ erant hæ literæ, ſub anni 1237. initium; hoc eſt, ut expreſſe Author[b], *circa dies natalitios.* Atque jam *rediiſſe* (miſſos à latere Papæ, ut hariolar) ab *Antiochia*; qui hærentem adhuc in ſchiſmate Patriarcham, neque poterant divellere, neque *commendare.* Neceſſe eſt igitur, jam ſchiſma eſſe inchoatum; ſub finem, ſcilicèt, anni 1236. Sed quia tum primùm orbi noſtri occiduo inſulaniſque noſtris, in anno ſequenti innotuerit; atque ſigna & effectus ſchiſmatis, jam palam omnibus (idque ſine ſpe reconciliationis) apparuerint: ergo in annum 1237. de eo relationem ſuam tam in *Hiſtoria* hac *majori*, quàm in *Chronico*, author noſter reijciebat. *Adjicio*: quòd & per totum hunc annum 1237 inter partes (fortè) tractatum erat, de ſchiſmate reſarciendo: ſed cùm neutri cedere decreviſſent, adeò induratum eſt inter eccleſias odium; quòd ſub initium anni 1238. *Antiochenus Patriarcha, (conſentiente Germano Conſtantinopolitano Archiepiſcopo Papam cum tota ſua Romana eccleſia & Curia, excommunicavit*[c]. Sed utcunque negotium ſuum Papales tractarint, neſcio: hoc unum tamen ex authore noſtro obſervavi; Nempe quòd infra ſeptennium proximum, *Antiochenus* Patriarcha ad unitatem *Romanam* reverſus, præſentiam ſuam in Synodo *Lugdunenſi* exhibuerit. Ex cujus in ea Synodo de *Græcis* querela apparet ſatis, eos ad huc in Schiſmate perſtitiſſe[d]. Quos tamen ad unitatem reducere, offert *Fredrericus* Imperator. Atque hæc ego auſus ſum hariolari: & ſanè, niſi me fefellerit Author, non ſine aliqua, uti ſpero, probabilitate. Puduit Abbatem *Urſpergenſem, Martinum Polonum, Nauclerum, Volateranum*, Chronographoſque alios; aliquid de initio hujus Schiſmatis referre. Omiſit etiam & *Platina.* Conſule *Bzovium* quem ad manum jam non habeo.

[a] Vide pa. 457. lin. 12.

[b] pag. 456. l. 45.

[c] Vide p. 481. l. 41.

[d] Vide p. 653. 25.

Pag. 476. *lin.* 25, 26, 27, 28. *De ſecularibus &c.*] Has omnes Lineas, in hunc modum & ſcribi & diſtingui debere nos doceat liber manuſcriptus. *De ſecularibus tranſeuntibus ad religionem*; eſt Rubrica ſive titulus ad ea tria Capitula ſequentia; quæ incipiunt, *ex parte linea* 35. *Statuimus*; lin. 44. & *Ne Religioſi*; lin. 52. Iterum *de ſtatu monachorum*; Rubrica eſt ad Capitula incipientia, *monachi cum ad monaſt: &c. In ſingulis regnis, ſive provinciis*, & *Ea quæ pro religionis honeſtate.* Iterum, *de ſimonia*, Rubrica eſt ad Capitula proxima quæ incipiunt, *Quoniam ſimoniaca labes.* Et Monachi Iterum, *de ſententia excommunicationis*, Rubrica eſt ad Capitula, *Univerſitatis. Cum Illorum abſolutio*, & *de monialibus.* Iterum, *de fidejuſſoribus* Rubrica eſt Capiti *quod quibuſdam.* Poſtremò, *de ſolutionibus*, Rubrica eſt Capitis ſequentis, *ſi quorundam & infra*, *&c.* Atque has rubricas tute videre poteris in margine libri Impreſſi: Capitulis ſuis propriis è regione reſpondentes.

[e] Vide p. 485. l. 25.

Pag. 522. *l.* 46. *Corruit opus lapideum.*] Iſtamce narrationem, & antea habuit Author[d]. Ad hunc autem locum poſteriorem, in margine MS. notatur. *Iſtud eſt contrarium ut videtur, quantum ad identitatem temporis.* Similis etiam alterius narrationis repetitio, ante habetur, *p.* 523. *l.* 1 *de monte Caſino intercepto*: quam & antea retulerat, *pag.* 488. *l.* 12. Narrationem etiam de *comite Flandriæ*, quam recitat *p.* 515. *l.* 33. poſtea repetit. *Pag.* 529. *l.* 8. Quod (ut ſemel moneam) ſolenne eſt in noſtro Authore.

Pag. 536. *l.* 48. Pro *quorum nomina hic longum eſt recenſere.*) MS. *Cottonianum* habet, *Quorum nomina inferiùs in iſto margine poſſunt inveniri.* Loquitur hiſtoria de Cruceſignatis iis, qui cum Comite *Richardo Cornubienſi*, in *Terram Sanctam* tunc transfretarint, de quorum nominibus, hæc ſequens mentio invenitur, in illius margine Manuſcripti.--------Scilicet *Philippus Baſſet*, *Johannes* de *Bello campo. Gaufridus* de *Lucy. Johannes* de *Nevill* foreſtarius. *Gaufridus* de *Bello campo*

po Petrus de *Brus*. *VVillielmus* de *Furnival*. Omnes hi vexilla ferentes transfretarunt cum Comite *Richardo* apud *Marseylle*; scilicet de familia Comitis *Richardi*: una etiam cum superiùs nominato, videlicet *Longa spata*.

Item in eodem passagio transfretarunt cum domino *Simone* de *Munfort*, qui quidem remanserant de familia Comitis *Richardi* antequam de *Anglia* recesserat, *Thomas* de *Furnivall*. *Gerardus* frater ejus. *Hugo Wack*. *Amari* de *Sancto Amando*. *Wiscardus Ledet*. *Richardus* de *Wyne*. *Willielmus* frater ejus. *Gerardus* de *Pesmes*. *Fulco* de *Bangia*. *Petrus* de *Cantenay*. Hi omnes vexilla ferentes perrexerunt.

Pag. 537. *l*. 41. *Bellum inter filios* Leolini.] Habuit retrò, *pag*. 525. *l*. 36.

Pag. 551. *l*. 54. Waldemarus *Rex* Daciæ *cum* 40. *annis regnasset*, *sublatus est de medio*.] Ferè consentiunt Chronica *Danica*.[a] Igitur cum *Waldemarus* gloriosè regnasset annis 39, mortuus est M.CCXLI. in Cœna domini, quæ erat quinto Kal. Aprilis &c. Cùm autem loquatur hic noster, *de morte*[b] *filii ejusdem Regis* Daciæ: Noli intelligere quasi hoc ipso anno 1341. sit mortuus, obierat enim jam ante decennium. Neque tamen *Waldemarus moriens Regnum* Dacorum *totum reddidit desolatum*; ut hic noster retulit: çum ante annos novem coronatus esset *Ericus* filius ejus qui & patri successit.

Pag. 572. *l*. 7, 8. *Ecclesia quæ nunc est* Lincolniæ.] Vide quæ retrò notavimus; ad *pag*. 12. *l*. 28. quæ conferas cum iis quæ habet præsul *Godwinus*[c].

[a] Lindenbruch. *in Historia Reg. Daniæ p*. 37.
[b] *p*. 552. *lin*. 1.
[c] *In Catalogo Episcop*. Lincolniensium in Remigio.

Pag. 626. *l*. 47. *Episcopo* Herfertensi Johannes.] Alicubi scribitur *Archferdensis*, *Harefordensis* & *Herefordensis*. Hic Chrisma, & Altaria, sæpe in Ecclesia *sancti Albani* consecravit. Non erat Episcopus Anglicus; sed extraneus aliquis & exul.

Vide Abbatum *vitas p*. 122. *l*. 19. *sed vide* Historiæ *p*. 690. *l*. 21.

Pag. 637, & *p*. 638. Quæ ibi de Imperatore *Frederico* & *Laudegravio* narratur, retrò dicta sunt; *pagina* 608.

Pag. 643. *l*. 12. *Coventrensis*, *Cicestrensis* & *Coventr*.] Mendum apertissimum. Suspicor tamen substituendum esse *Norwicensem*, pro *Coventr*. Ille enim Episcopatus tunc vacabat: & in eum consecratum esse *Walterum* de *Sufeld*; *pagina* 645. *linea* 21. author narravit. Vel forte scribendum *Landavensis*: cujus Episcopatum jam per triennium aut eo ampliùs vacasse, affirmat præsul *Godwinus*: cui nunc etiam electum fuisse *Willielmum* de *Burgo*, nos docet hic noster in *pagina* præcitata, *linea* 24. *Bathoniensis* Ecclesia etiam & tunc vacabat.

Pag. 673. *l*. 23.] Hæ duæ lineæ ab *hæc enim omnia*, usque ad *Mareschalli* in margine *Cottoniani* MS. inveniuntur; & inde in textum irrepserunt.

Pag. 676. *l*. 26. Margine, *Digressio de principibus* Germaniæ] Sanè ista nomina magnatum *Alemanniæ*, quæ mirè perturbant *Lugdunensis* Concilii definitiones, ex margine irrepserunt in Textum: vide *Variantes* nostras *Lectiones*.

Pag. 688. *l*. 5. *Inventum est corpus sæpedicti Comitis integrum: putridum tamen, & prout videri potuit detestabile*.] Gratulor, equidem, huic exemplo, utpote apud *Latinos* nostrates aut rariùs occurrenti, aut absque observatione legentium prætermisso. Ex anteriori pagina observandum venit, Comitem istum excommunicationis sententia innodatum objisse: cujus, (ut Authori visum) vis tanta erat, ut nisi mortuus absolveretur, cadaver omnino non poterat in cineres solitos abire, sed in horrendum posteris exemplum, indissolubili membrorum compagine, integrum in omnia secula perdurare: Et sane quòd non possint Excommunicatorum dissolvi corpora, non solùm credunt Græci, sed & passim ostendunt exempla. Vulgus eorum, cadavera integra talia, [illegible] vocant [illegible]; eò quòd si ventres distenti vacuique baculis cædantur, quasi tympana mugiant reboentque. Si verò demortui hujusmodi ab excommunicatione absolvantur, in terram protinùs dissolvuntur. De exemplis hujusmodi, audivi sæpiùs: & aliquando legi. Eorum alicubi meminit *Christophorus Angelus* ex Calogeris *Græcis* Monachus: & ille verax, credo, licèt non doctus. Eorum etiam & exemplum recitat in *Turcogræcia* sua pag. 156. *Martinus Crusius*. Εὑρέθη τυμπανιαῖος, *cen tympanum inflatus reperiebatur*, *inquit*; de hujusmodi in excommunicatione demortuo, verba faciens. Videsis tremendam excommunicationis vim; atque absolutionis ecclesiasticæ revererere virtutem.

Pag.

Pag. 719. *l.* 42. *Chartula Gallica.*] Pro iis verbis, Chronicon MS. legit; *In libris Francigenarum* pleniùs conſcribuntur. Multa ſanè de querelis Eccleſiæ *Gallicanæ*, contra oppreſſiones Papales *Innocentii* quarti, nuper edita ſunt *Pariſiis* (uti me monuit Amicus nobilis doctiſſimuſque quidam) in *Les preuves des libertes de l'egliſe Gallicane.* Chap. 7. *n.* 8. *p.* 118. ubi etiam & hæc noſtra Chartula *Gallicana*, cum illo *alio ſcripto contra clerum*, Latino, *pagina* ſequenti, etiam imprimuntur. Quibus (ni nimium eſſet longum, nec tantum ad res *Anglicanas* faciens) poteram & heic adjeciſſe, *Literas* illas (ut Rubrica præ ſe fert) *terribiles nimis de curia Romana deſcriptas.* Scilicet à *Petro* de *Sabaudia*, ad Archiepiſcopum *Cantuarienſem*: quæ in libro noſtro *Additamentorum* MS. inveniuntur [a]. Etiam & querelam illam ſive Orationem Legati *Gallicani*, in præſentia Papæ, ſuper iiſdem gravaminibus, poteram addidiſſe, ex eodem noſtro manuſcripto [b]. Sed ſtimulant me Bibliopolæ, ut finem *Adverſariis* imponam: quæ maluiſſent fuiſſe nulla.

[a] *Additamenta MS. f.* 98. *b. col.* 1

[b] *Ibid. fol.* 139. *vel* 35. *a. Col.* 2 *ad ſignū manus.*

Pag. 814. *l.* 17. *Bellum inter filios* Aldemari *Regis quondam* Daciæ.] Monendus eſt Lector, *Danorum* Hiſtoricos hoc fratricidium *Abelis* in *Henricum* ſive *Ericum* perpetratum, referre in vigiliam Sancti *Laurentii*, ſub an. Domini 1242. Non ut affirmat hic noſter ad an. 1251. Et ut ulteriùs moneam; iſtum *Abelem*, dicunt, *cum duobus annis malè regnaſſet, à Phriſonibus fuiſſe interfectum.* Cave igitur noſtrum ſic intelligas, quaſi Magnates *Daciæ Abelem* interfeciſſent ſtatim à fratricidio, cum duos annos regnare illum ſiverant. Vide plura, in *Lindenburchii* Hiſtoria Regum *Daniæ*, pagina 37, &c.

Pag. 817. *l.* 38. *Rex* Caſtellæ Andenulfus.] *Ferdinandum* tertium hunc nominant Hiſtorici.

Pag. 861. 35, & 40, & p. 867. 13. *Candelas accenſas tenentes*, ---- *excommunicaverunt*, & 38. *Et projectæ candelæ extinctæ projiciebantur.* Sanè candelis ſimul cum ſquillis campanuliſve, horrendum aliquid tinnitu minitantibus, inter ſolenniores excommunicationum denunciationes olim fuiſſe uſurpatas tam notum eſt, ut in diverbium noſtratibus vulgò abierit. Sed de candelis, audiatur vetus excommunicationis [c] formula. *Debent Sacerdotes duodecem epiſcopum circum ſtare, & lucernas ardentes in manibus tenere: quas in concluſione anathematis vel excommunicationis projicere debent in terram, & conculcare pedibus.* Scilicet (ferè) pro more veterum, *qui quando aliquid vovebant vel promittebant, ſtipulam tenentes frangebant; quam iterum jungentes, ſponſiones ſuas agnoſcebant* [d]. Hinc etiam & in Synodo publica, in hunc modum aliquando populus profitebatur, *Stipulas dextris in manibus tenentes, eaſque propriis è manibus ejicientes, coram Deo & angelis ejus &c.* Hunc, igitur, eundem met morem bis obſervarunt Epiſcopi noſtrates cùm tam dira ſolennitate & catathemate, animas infractorum *Magnæ Chartæ*, inferis horribiliter devoverent. Immò, & in aliis Excommunicationibus denuntiandis, *Candelarum* ſæpiſſimè apud hunc noſtrum reperies mentionem [f].

[c] *Apud* Burchard. *l.* 11. *c.* 3.

[d] Iſidor. *de Origenib. l.* 4. *c.* 24. *p.* 930. *num.* 50. *unde & promiſſores* Stipulatores *vocantur ibid.*

[e] *Capitula* Karoli & Ludovici *lib.* 6. *c.* 285.

[f] *p.* 79. *l.* 35. & 105. 6. & 282. 32. & 319. 49 & 321. 1, & 6-1. 34.

Pag. 964. *l.* 50. Edwardus *Domini Regis Primogenitus.*] Non poſſum, equidem, doctiſſimo noſtro *Camdeno* per omnia conſentire; qui *hunc*, ſcripſerit, & *poſt Normannicam victoriam non alium titulum honorarium* regni hæredibus *fuiſſe aſſignatum; donec* Edwardus *primus, filium* Edwardum *nomine principis* Walliæ, *&c. ad comitia parliamentaria evocaverit* [g]. Non poſſum, dixi, huic omninò opinioni aſſenſum præbere: cùm à *Matthæo* noſtro non ſolum ſim edoctus, *Edwardum Henrici* primogenitum, *Walliæ* terris tituloſque fuiſſe à patre donatum [h]: Sed & *Walliæ* dominum vulgò à noſtratibus fuiſſe [i] appellatum. Et licèt *eum pro Domino ſuo*, Wallenſes minimè ſint confeſſi [k]: *Edwardum* tamen, eos ut ſuos *rebelles* armis coercere fuiſſe molitum, non ſemel teſtatus eſt hic noſter [l]. At neſcio an fallatur *Polydorus*, dum *Edwardum* à patre factum fuiſſe *Walliæ Principem* affirmet: & inde natum, ut deinceps unuſquiſque Rex hoc ſecutus inſtitutum &c. Neſcio, dixi, an *Principem* pro *Domino* ſcripſerit [m]. Hoc interim doctiſſimo *Camdeno* negatum eſſe nolo; Scilicet quòd poſt occiſum *Leolinum Walliæ* Principem, poſt ſubjugatos penitus *Wallenſes* per iſtum *Edwardum* jam *Angliæ* Regem; & poſteaquam illi filium inter ipſos *Wallenſes Karnarvæ* uxor Regina peperiſſet [n] ipſum *Edwardum* filium, *Edwardus* pater principatu *Walliæ* ſolenniter non ſolùm inveſtiverit, ſed & de facto tituloque jam *Walliæ* Principem, inter Ordines regni cæte-

[g] Camdeni Britan. *p.* 118.

[h] *pag.* 890. *l.* 25. & *p.* 944. 10.

[i] *p.* 938. *l.* 41.

[k] *p.* 937. *l.* 8.

[l] *p.* 937. 10, & *p.* 938. 40, & *p.* 944. 9.

[m] Polydor Virg. *in* Hen. 3. *p.* 311. *an.* 1256.

[n] *Vide Walſingbamum, annis* 1283, & 1284. *p.* 10, & *p.* 12.

cæteros tunc primùm ad Parliamentum evocarit. Interim tamen constabit, *Edwardum* patrem priùs creatum fuisse in *VValliæ Dominum*, quàm filius in *VValliæ Principem* sublimaretur. Hoc unum denique observatione non indignum judicavi. Scilicet quòd *Edwardus* ille *Henrici* filius, non se *Dominum VValliæ* inscripserit, sed Regis Primogenitum [a]. Immò nec omnino sese *Principem Angliæ* vocavit.

In *VVillielmi Rishangeri* Continuationem,
Observatio singularis.

Pag. 989. *l.* 16. *Ex tunc verò* (Henricus III. *Rex*) *literarum suarum abbreviavit titulum: ut nec ducem* Normanniæ *nec Comitem* Andegaviæ *se vocaret.*] Quod ex parte falsum est. Adhuc enim (post quinquennium scilicet) & Barones *Angliæ* Ducis *Aquitanniæ* (licèt non *Normanniæ*) titulum, Regi *Henrico* in literis ad eum suis attribuerunt: etiam & assumpsit Rex ipse in Responsione ad Baronum literas antedictas. Consule tu literarum ipsarum exemplaria, in hac ipsa *Rishangeri* continuatione [b].

Nota.

Observandum est, sæpissimè Authorem nostrum unam eandemque historiam, bis aliquoties, aliquando & ter repetere. Quod in annis 1255, 1256 & 1257. alibique non rarò, factum; tute inter legendum observabis.

De negotiis inter *Fredericum* secundum Imperatorem, Papasque *Romanos*, non pauca, equidem, & correxisse & illustrasse poteram, ex Epistolis *Petri de Vineis*. Etiam & ex epistolis ipsius Imperatoris, quæ in *Petro* de *Vineis* desideratæ, inter *Germanicarum rerum Scriptores* [c] inveniuntur. Sed ista cum mille & mille aliis, temporis angustia me cogit inobservata præterire.

In Auctarium Additamentorum, *observatio singularis.*

Auctarii, p. 238. *l.* 22, 23. *Ego* Higbertus *Archiepiscopus consensi & subscripsi. Et,* ✠ *Signum* Æthelheardi *Archiepiscopi.*] Ordinem subscriptionum Archiepiscopalium, non potui præterire inobservatum: luculentissimè enim demonstrat quòd Archipræsul *Cantuariensis* non tantùm Archiepiscopatus sui medietatem jam amiserit, sed & prioratum sedis; ne dicam primatum ordinis. Vides enim *Higbertum Lichfeldensem* Archiepiscopum heic ante *Æthelheardum Cantuariensem* (quia sic jusserat *Offa* Rex, & *Cantuaritarum* domitor) sigillum crucis apponentem & subscribentem.

Nescio, sane, an fallantur Historiographi nostrates, circa istũ *Higbertum*. Author, profectò, vitæ *Offæ* secũdi primũ Archiepiscopũ *Lichfeldensem*, nominat *Eadulphũ*. Simul etiã affirmans, quòd eo defuncto, subrogatus erat *Humbertus*. Sed contra stat *Huntindonensis* noster [d]. *Tenuerunt* (inquit) *concilium apud* Cealtide, ubi Jambert *dimisit partem Episcopatus sui. Ibi etiam* Higebrit *electus est ab* Offa Rege [e]. Ubi vides *Higbertum* primum fuisse Archiepiscopum *Lichfeldiæ*. Etiam & *Florentius Wigorniensis*, *Higbertum* ante *Aldulfum* [f] nominavit. Immò & in actis ipsius Concilii *Cealtidensis* sive *Calenthensis*, à Doctissimo equite *Spelmano* in lucem editis; ipse *Hugeberchtus* sive *Higebertus*, dicitur fuisse Episcopus *Lichfeldensis* [g]. Ubi tamen post *Jaenberchtum* sive *Jambertum* subscribit: quia in isto priore concilio *Cealtidensi* sub annum 787. nondum confirmatus nec pallio insignitus, sed tantùm electus in archiepiscopum, erat *Higbertus* noster. Postea verò, in alia Synodo *Cealtidense* (ut & hoc obiter moneam) in an. 793. celebrata, (de qua sermonem in præsentia instituimus) prior subscribit *Higebertus*.

Hunc, & *Humbertum* vocatum fuisse (cum doctissimo equite,) conjicio: quem & sillaba detracta, *Bertum* fuisse nominatum, alibi invenies [h]. Misere, igitur, *Westmonasteriensem* impegisse fatendum est; qui *defuncto* Humberto Lichfeldensi *Archiepiscopo*, Higebertum *successisse* autumavit [i]. Hoc est, biennio post hanc secundam *Cealtidensem* Synodum, in qua subscribentem invenimus *Higbertum*. Interim etiam corrigendus est Doctissimus noster præsul *Godwinus*: *qui Aldulfum* prænominatum, & *primum & ultimum Lichfeldiæ* fuisse *Archiepiscopum*, asserere non *dubitavit* [k].

Concludo. Veram & hanc fuisse Synodum secundam sub *Offa Cealtidensem*, ex multorum eorundem virorum subscriptionibus, qui & priori interfuissent, apparebit. Non dico *omnium*; quia tum suboriretur mihi suspicio, Synodos ambas fuisse

[a] *Vide literas ejus p.* 994. 45.

[b] *Vide p.* 994. *l.* 24. & *l.* 36.

[c] *Editos à* Marquardo Frehero, *Tomo uno* Francofurti, 1600. *p.* 303, *&c.*

[d] *Vita* Offæ, *p.* 22. *l.* 15. *Ita &* *Malmesburiensis p.* 113. *l.* 42. & Westmonasteriensis: *ad an.* 765, & 766. & Wendover. & Math. Paris *MS. ad an.* 765.

[e] *Huntindon. l.* 4. *p.* 197. *a l.* 12.

[f] Flor. Wigornensis *continuatio p.* 686.

[g] D. Henricus Spelman *in Conciliis p.* 301, & 302.

[h] D. H. Spelm. *ubi supra p.* 302

[i] *Vita* Offæ 2. *p.* 22. *l.* 16.

[k] Westmonaster. *ad an.* 795.

[l] Godwinus, *in Catalogo. Episcoporum* Coventr. & Lichfeld.

fuisse unam eandemque, sed dixi *multorum:* quos scilicet, ex collatione Synodi prioris à Domino *Spelmanno* editæ [a] & ibi videas subscribentes. Utrobique enim subscribit Dux *Brorda:* quem *Rogerus Hovedenus* [b] *Merciorum* principem nuncupavit. Crucem etiam utrobique apponit suam, *Hunwone* sive *Unwona* Episcopus *Legrecestrensis:* quem author vitæ *Offæ* secundi *Regis Cancellarium*, *conscciumque ejusdem secretorum & confessorem* [c] vocavit. Utrobique etiam subscribunt *Ealchardus*, *Wermundus*, *Heabertus* & *Heathoredus* sive *Adoredus* Episcopi. Sanè & apud *Malmesburiensem* invenio [d] *Denebertum*, & *Werebertum*; sive, ut hic, *Wiberthum* (incertissimè enim apud MS. scribuntur nomina) qui & huic chartæ subscripserunt. Immo, & multos horum, in proxima Synodo apud *Eberansfordam*, sub isto *Offa*, invenies subscripsisse [e]. Vera, igitur, & erat ista Synodus secunda *Cealtidensis*, sub annum Domini 793. Ubi tamen corrigendus est numerus Indictionis: & pro tertia, scribi debet *prima*. In Indictone etiam sequentis Synodi *Eberansfordensis*, pro *quinta*; substitue tu *tertia*.

Nescio, sanè, an novi aliquot Canones nunc sanciebantur: potiùs credo, relectos fuisse veteres, &, ut solebat, de novo confirmatos. In hujusmodi etiam *Synodis* conficiebantur *Chartæ* donationum publicæ: & de gravaminibus reipublicæ, breviter inter Regem & Magnates, Episcopos & Abbates consultabatur. Id enim tunc dierum erat *Synodus*, quod nunc ferè *Parliamentum*. Nisi quòd non rogabantur leges per plebiscita, nec sanciebantur Canones, per suffragia minoris cleri.

[a] *pag.* 301.

[b] Hoveden *p.* 233. *b. li.* 8. *Sanè in proxima Synodo sub* Offa, *p.* 239. *Auctarii vocatur* Brordanus *patricius*. *Sic occurrit* Sigga *Patricius*, *apud* Hovedenum *p.* 232. *a.* *Id est, Dux, vel consul.*

[c] *Vita* Offæ, 2. *p.* 22. *l.* 14.

[d] Malmesburiens *p.* 113, *& in vita* Offæ 2. *p.* 22.

[e] *Vide* Auctarii *paginam* 239.

Testimonium de Matthæo Parisiensi, *ex libello illo de Annulis & Gemmis, &* Pallis *quæ sunt de Thesauro hujus* (Sanct-Albanensis) *Ecclesiæ:* *qui* libellus *inter* Addi- tamenta *nunc est repertus, pag.* 156. b

ITem Dominus *Matthæus Parisiensis* contulit huic Ecclesiæ quatuor pannos sericos, qui suspendi habent super magnam trabem in qua sculpuntur Apostoli & Prophetæ. Item unum *Baldekinum* cum aquilis; de quo idem *Matthæus* unam Cappam fecit choralem bene aurifrigiatam; qua utendum est in Commemoratione beatæ Virginis. Pannum autem habuit de dono Dominæ Reginæ *Alienoræ*: aurifrigium, de dono Domini Regis *Norwegiæ Haconis*. Prætera contulit unum pannum sericum, de quo fecit unam Casulam cum omnibus ad unam Albam pertinentibus; & Stolam, & Manipulum. Quæ omnia fecit parari, & convenienter aurifrigio redimiri. Hæc autem obtinens de dono Domini Regis *Henrici* III. dedit & assignavit, de licentia Domini Abbatis, Capellæ sancti *Matthiæ*.

Item memoratus Dominus *Matthæus* contulit unum pannum sericum rubeum lineatum; & quodam limbo cæruleo orbiculato circundatum, Ecclesiæ *Sancti Albani*, cæteris pallis adjungendũ quem habuit de dono domini Abbatis de *Rameshie*.

Aliud

Digitized by Google

Aliud. Breve Regis sive Mandatum, *super* Juratis ad Arma, *post-inventum: quod referet Lector* pag. 230. *post* lineam. 46. *in* Additamentis.

HENRICUS Dei gratia, &c. Rex, vicecomiti tali vel tali salutem. Sciatis quòd ad pacem nostram firmiter observandam, provisum est de Consilio nostro quòd vigiliæ fiant in singulis Civitatibus, burgis & omnibus aliis villis comitatus tui, à die *Ascentionis* domini usque ad festum Sancti *Michaelis*: scilicet in singulis Civitatibus ad singulas portas per sex homines armis munitos, & in singulis burgis per xii homines, & in singulis villis integris per vi. homines vel quatuor ad minus similiter armis munitos, secundùm numerum inhabitantium. Et vigilent continuò per totam noctem ab occasu solis usque ad ortum. Ita quod si aliquis extraneus transitum per ipsos faciat, arrestent usque mane. Et tunc si fidelis sit, dimittatur; & si suspectus sit vicecomiti liberetur; qui ipsum sine omni difficultate & dilatione recipiat, & salvò custodiat: si verò hujusmodi extranei transitum facientes se non permiserint arrestari, tunc prædicti vigiles hutesium levent super eos undique, & eum insequantur cum tota villata & vicinis villatis cum clamore & uthesio de villa in villam, donec capiantur: Et tunc liberentur vicecomiti sicut prædictum est. Ita quòd nullus occasione hujusmodi arrestationis vel captionis extraneorum, per vicecomitem vel per ballivos suos occasionetur. Et singulæ civitates burgi & villæ præmuniahtur ad singulas prædictas vigilias & sectas ita diligenter faciendum, ne defectum illorum graviter punire debeamus. Provisum est etiam, quòd singuli vicecomites una cum duobus militibus ad hoc specialiter assignatis, circumeant comitatus suos de hundredo in hundredum, & civitates & burgos; & convenire faciant coram eis in singulis hundredis, Civitatibus & burgis, cives, burgenses, liberè tenentes, villanos & alios ætatis quindecim annorum usque ad ætatem sexaginta annorum. Et eosdem faciant omnes *jurare ad arma*, secundum quantitatem terrarum & catallorum suorum, scilicet ad quindecim libratus terræ, unam loricam, Capellum ferreum, gladium, cultellum & equum. Ad decem libratas terræ unum häbergetum, capellum ferreum, gladium & cultellum. Ad centum solidatas terræ unum purpunctum, capellum ferreum, gladium, lanceam & cultellum. Ad quadraginta solidatas terræ, & eo amplius usque ad centum solidatas terræ; gladium, arcum, saggitas & cultellum. Qui minus habent quam quadraginta solidatas terræ, jurati sint ad falces, Gisarmas, cultellos & alia arma minuta. Ad catalla sexaginta marcarum, unam loricam, capellum ferreum, gladium, cultellum & equum. Ad catalla sexaginta marcarum, unum haubercum, capellum ferreum, gladium & cultellum. Ad catalla viginti marcarum, unum purpunctum, capellum ferreum, gladium, & cultellum. Ad catalla novem marcarum, gladium, cultellum arcum, & sagitas. Ad catalla quadraginta solidatarum, & eo amplius usque ad decem marcas; falces, gisarmas, & alia arma minuta. Omnes enim alii qui possunt habere arcus & sagittas extra forestam habeant. Qui verò in foresta, habeant arcus & pilatos. In singulis civitatibus, & Burgis *jurati ad arma* sint coram Majoribus civitatis & Præpositis & Ballivis burgorum ubi non sunt Majores. In singulis verò villatis aliis, constituatur unus Constabularius vel duo, secundùm numerum inhabitantium & provisionem prædictorum. In singulis verò hundredis constituatur unus capitalis Constabularius, ad cujus mandatum omnes jurati ad arma de hundredis suis conveniant, & eis sint intendentes ad faciendum

Digitized by Google

ea quæ ſpectant ad conſervationem pacis noſtræ. Clamare etiam faciant ſinguli vicecomites per civitates & burgos & omnia mercata ballivorum ſuorum, quòd nulli conveniant ad turniandum vel burdandum nec ad alias quacunſque aventuras. Nec etiam aliqui incedant armati niſi ſpecialiter fuerunt ad cuſtodiam pacis noſtræ deputati. Et ſi aliqui fuerunt inventi ſive incedentes armati, contra hanc proviſionem noſtram, arreſtentur & vicecomiti liberentur: Et ſi ſe non permiſerint areſtari, tunc conſtabularii ſingulorum hundredorum & villatarum, & alii quicunque ſint, utheſium levent ſuper eos undique, & cum vicinis villis, & de villa in villam ipſos inſequantur, donec capiantur & vicecomiti liberentur ſicut prædictum eſt. Quotiens autem contigerit huteſium levari ſuper quoſcunque perturbatores pacis noſtræ, prædones & malefactores in parcis vel vivariis, ſtatim propter eos fiat huteſium, & ipſos inſequantur donec capiantur & vicecomiti liberentur, ſicut de aliis prædictum eſt. Et omnes vicecomites & eorum ballivi, Conſtabularii, *Jurati ad arma*, cives, burgenſes, liberè tenentes & villani talem ſectam faciant propter prædictos malefactores, ne ipſi malefactores evadant, & ne ſi pro eorum defectu evadant, hii in quibus defectus inventus fuerit graviter puniri debeant. Et ſic per conſilium noſtrum puniantur, quòd pœna illorum aliis metum incutiat & auferat materiam delinquendi. Suſpectos autem de die per quaſcunque arreſtationes recipiant arreſtatos, vicecomites, ſine dilatione & difficultate salvò cuſtodiant, donec per legem terræ deliberentur. Et ideò tibi præcipimus, quòd ſicut corpus tuum & omnia tua diligis, una cum dilectis & fidelibus noſtris *Henrico filio Bernardi*, *Petro* de *Goldintuna* quos tibi ad hoc aſſignavimus, omnia prædicta ſub forma præſcripta cum diligentia exequaris; ne pro defectu tui inde & prædictorum *H.* & *P.* ad te & ad ipſos nos graviter capere debeamus. Teſte archiepiſcopo *Eboracenſi* apud *Weſtmonaſterium*, vigeſimo die Maii, anno regni noſtri ſcilicet *Henrici* filii regis *Johannis*, triceſimo ſexto.

MAT.

Digitized by Google

MATTHÆI PARISIENSIS, CHRONICORUM SIVE HISTORIÆ *Minoris* cum ejus transcripto *Willielmi Lambardi*, per annum 1118. *Comparatio* & *Specimen*:

Ut quantum invicem vel à se, vel ab *Historia Majore* liber uterque discrepet; Lector sedulus observet.

Chronicon

A*Nno Domini* M. C. XVIII. *defuncto Papa* Paschali Gelasius *Antipapa anno uno successit.*

Obiit etiam eodem anno Matildis *Anglorum Regina, cujus corpus apud* Westmonasterium *quietem suscepit sepulturæ, & anima se cælum possidere evidentibus signis & crebris miraculis palam ostendit. Hæc autem Regina beatissima inter alia pietatis opera versus occidentalem Londoniarum plagam, unam Domum ad Leprosorum sustentationem cum Oratorio & officinis ædificavit. Quæ usque hodie* hospitale reginæ Matildis *nuncupatur.*

Eodē an. obiit Petrus *primus prior Beremundesb.*

Circa dies istos viri quidam nobiles de equestri ordine religiosi ac Deum timentes in manus Patriarchæ Jerosolimitani Christi servitio sese mancipantes more Canonicorum regularium in castitate & obedientia propriaque voluntati renunciantes, perpetuò vivere sunt professi. Quorum primi fuerunt Hugo de Paganis & Godefridus de sancto Æodemaro. *Qui primo adeo pauperes, licet strenui fuerunt, quod unum solum dextrarium illi duo habuerunt: unde propter primitivæ paupertatis memoriam & ad humilitatis observantiam in sigillo eorum insculpti sunt duo unum equum equitantes.*

Isti verò duo milites memorati cum certum non haberent domiciliū & sibi habitaculū quærerent, Rex Baldewinus *misertus & miseratus, in palatio suo, quod secus templum Domini ad australem habet plagam, eis cō-cessit mansionem.* Ca-

Minor Lambardi.

Anno 1118.

Moritur Matildis *Regina cujus corpus* Westmonaster. *jacet. Hæc ædificavit* xenodochium Sancti Ægidii *quod adhuc vocatur* Hospitale *Reginæ Matildis.*

Obiit Petrus *primus Prior de* Bermundsey.

Oritur ordo Templariorum, *quorum primi fuerunt* Hugo de Paganis & Godefridus *de* Sancto Andomaro, *equites nobiles & religiosi, adeo pauperes ut unum tantum equum haberent communem, unde eorum sigillo insculpuntur duo equites uni equo insidentes.*

Baldewinus *rex dedit eis locū quendam in palatio juxta Templum*, Canonici Templi *dederunt plateam proximam ad domos construendas, alii alia addiderunt.*

nonici

Digitized by Google

nonici verò templi *Domini plateam quam circa prædictum habebant palatium ad officinas construendas eis concesserunt. Patriarcha quoque & Rex cum suis proceribus & aliis Ecclesiarum Prælatis de propriis Dominicis suis pro victu & vestitu certa eis beneficia contulerunt propitius comparanda.*

Prima verò eorum professio erat ut in remissionem peccatorum suorum vias, itinera & passus infestos, peregrinantibus nocivos ad salutem fidelium transmeantium contra latronum insidias pro viribus [illegible]

Tandem verò post ix. annos in Concilio Tecras *celebrato instituta est eis regula & habitus albus à Papa* Honorio *assignatus.*

Et jam decursis fere novem annis, fratres qui prius [illegible] *fuerunt, cœperunt multiplicari & possessiones in immensum dilatari.*

Postmodum verò tempore Eugenii *Papæ cruces de panno rubeo suis assuerunt mantellis à parte sinistra, ut esset eis tam triumphale signum pro clipeo, ne fugerent pro aliquo infideli tanta talique protectione communiti, utque sic signati à cæteris religiosis viris valerent discerni.*

Numerus igitur eorum in brevi ita ditatus & multiplicatus est, ut hodie in conventu plusquam trecentos habeant equites, exceptis fratribus aliis quorum numerus fere discernitur infinitus.

Florente igitur ordine & in humilitate prosperante, invidit humanæ prosperitatis inimicus. Et quæ huic virtuti videntur adversantia superseminavit, videlicet superbiæ genimina, quæ solent inobedientiam cum schismatibus & multis aliis malis generare.

Possessiones verò tam citra quam ultra mare adeò immensas habere dicuntur, ut jam non sit in orbe Christiano provincia quæ eis bonorum suorum non contulit portionem; ita ut regiis excellentiis præstantiores existant.

Qui quoniam juxta Templum Domini *Mansionem habuerunt primitivam,* fratres militiæ Templi *nuncupantur.*

Et cum diu (ut prætactum est) in honesto starent proposito, rerum affluentia insolentiam generante, jam suæ professionis obliti, humilitate neglectâ à Domini Patriarchæ à quo ordinis institutionem, mansionem, protectionem, & omnia prima beneficia susceperant, se subtraxerunt obedientiâ; interveniente opimâ retributione versus Papam exempti, ut magis gloriarentur libertini. Unde hoc cognito Patriarcha conquestus est, dicens, Filios enutrivi & exaltavi, ipsi autem spreverunt me.

Unde Ecclesiis dei decimas privilegiis adquisitis armati subtrahentes, facti sunt multis valde molesti.

Prima professio fuit vias & transitus periculosos peregrinantibus securos reddere, eosque ab insidiis Latronum defendere.

Post novem annos in Concilio Tecras *à Papa* Honorio *instituta est illis Regula & habitus albus.*

Cum tantum 9. eousque fuerunt, cœperunt crescere numero & possessionibus.

Postea cruces rubeas manicis sinistris addiderunt

Hodie in Conventu plus 300. habent equites, præter fratres innumeros.

Eoque potentiæ & divitiarum pervenerunt, ut cum regiis contendant.

Eoque superbiæ, ut à Patriarchæ obedientia se subtrahentes,

Papæ se conjunxerint.

Armatique sua ab ecclesiis subtrahentes multis molesti sunt.

Philippus Comes Flandrenſis ſine liberis obiit, 162.56
Philippus Comes Flandrenſis, opem militarem a Johanne R. petit, 238.19
Philippus primus Rex Franciæ collo diſlocato, obiit, 72.5
Philippus Auguſtus Franciæ Rex coronatur, 139.9. Uxorem ducit, 140.39. Magnanimiter minitanti Cardinali reſpondet, 149.42
Caſtella R. Angli ſubjugat; ipſumque è Cœnomannia fugat. Turonum cæpit, Anglumque ad pacem cogit, 151.10. Petit ut Richardus Rex, cum eo tranſfretaret, 155. 50. Tranſfretat, 156. 50. Diſcordiæ cum Anglo cauſæ, 160.50. Verſùs Hieruſalem tendit, 162.33
Odii cauſa in Richardum Anglum, 160. 54. Præ invidia, domum redit, 164.1. Pariſiis receptus, 167. 35. Recuſat duellum cum Richardo, 177.7
Philippus Francorum Rex Normanniam occupat, 175. 21. à Rothomago per Comitem Leiceſtriæ pellitur, *ibid.* 18. Ingelburgam nuper ductam repudiat, *ibid.* 21. à Vernolio recedens caſtellulum dictum Fontes ſubvertit, 176.34. Richardum circumvenire tentat, *ibid.* 55. Robertum Legeceſtrenſem Comitem captivat, 177.8
Pacem cum Anglo init, ſed pactis non ſtat. 181.1,10
Inde bella recrudeſcunt, 191.10. In anguſtiis poſitus, jurat ſua Anglo reſtituere. Sed à pactis reſilit, *ibid.* 11, &c. Victus à Richardo fugit, 194.1. & iterum, *ibid.* 12. Mediante Papa, cum eo paciſcitur in quinquennium, 195.17. Colloquium ejus cum Johanne Rege, 198. 4. Ubi diſcordes fiunt, *ibid.* Pacem non ſervat, 206.51. Pro Arthuro Britanno ſtat contra Anglum, 207.5. &c. Caſtella ejus cæpit, 208.50. & 209. Rationes quas Caſtellanus Johannis prætendit, ut ſe reciperent. 209.35
Johannis Angliæ Regis territoria infeſtat, 208. 50. Normanniæ totius, &c. Dominium habet, 212.6
Fere omnia Regis Johannis in poteſtatem ſuam recipit, 212.4. Inducias paciſcitur biennales, 224.39. Dat Comitatum Bononiæ, filio ſuo Philippo, 231.4
Imperat ei Papa, ut Johannem regem deturbaret, 232.45. Exercitum conſcribit, 233.30. & 234.37. Flandriam invadit, 238.12. Claſſe ejus ab Anglis deſtructa, revertitur, *ibid.* 47. Filius ejus Ludovicus à Johanne fugit, & Johannes ab illo, 250 38. Exercitum in Pictaviam dirigit, *ibid.* 54. Inopinata potitur victoria, 252.11. Inducias cum Johanne paciſcitur quinquennales, 252.35. Moritur, 317.30. Moriens fatetur ſe injuſtè terras à Johanne detinuiſſe, 416.44. Sepulturæ locus, 319.24
Pictavienſes ſtimulant regem & Richardum tranſfretare, 580.2
Pictavienſes & Gaſconenſes ſe contra Francos fœliciter muniunt, 585.20
Pictavienſes perfidi, 590. 21. Ventilogio comparantur, 602.52. Ingrati, 604.4
Pictavienſium miſeriæ ſub jugo Francorum, 688.42. Proditores, 894.20
Pictavienſes Henrici III. fratres, fugiunt à Parliamento, 972. 44. Recedunt ab Anglia, 973. 15. Eos perſequitur Henricus, Legriæ Comitis filius, *ibid.* 29. Theſaurus eorum interceptus, *ibid.* 48. & 976.54. Redeunt in Pictaviam, 976.1. Exulant communi conſilio regni, 983.17
Redeuntes in Angliam, regnum opprimunt, 989.23
Ejiciuntur, 990.38
Piſcium in mari pugna prodigioſa, 548.10
Placita Comitatus, tenebant vicecomites, 20.10,15
Plantagenest familia, unde, 71.7.72.38
Pons bellicus in obſidionibus uſitatus, 48.34
In *Pontificalibus* Epiſcopi ſepulti, 370.24
Populus ad Parliamentum vocatus aliquando, 143.4
Potentes nobiles Angliæ, per Pictavienſes, 973. 20. & 974.15, 30. & 975.9. & 980. 53. & 582. 17. & 988
Prædicat Imperator Fredericus, 361.10
Prædicatores fratres, Academiam Pariſienſem perturbant, 879.40. 909.4. 916.22. Eos oderunt Galli, 939. 25. & 953.41
Prædicatorum & Minorum conteſtatio, 611. 52. In utroſque declamatio, 612.11. Ordo eorum correctus, 616 9
Prædicatorum inſolentia; & privilegium Papale, 693. 36. Urgent populum ad ſibi confitendum, 694. 45. Inde peccata creſcebant; contemnuntur parochi, 695.4, &c.
Prædicatores, telonarii Papæ, 727.4
Prædicatores Fratres, ſe in Duneſtapliam intruſerunt, 986.20
Prædicatorum fratrum Capitulum generale, 782.50
Prædones quidam decapitantur, 526.38
Prælatorum altercatio de prioritate in Eccleſia, 85.15. Effectus, *ibid.* 1
Prælati Angliæ Romam proficiſcuntur, 546.10
Prælati ad concilium vocati per Papam, ab Henrico capiuntur, 562.30. Neapolim ducuntur incarcerandi, 563.53
Prælium apud Haſtingas inter Anglos & Normannos, 3.34
Prælium inter Anglos & Francos, 68.21.40
Prælium apud Lincolniam inter regem & Barones rebelles, 296.10
Prælium Navale inter Anglos & Francos, 298.27
Prælium in partibus Scotiæ, 430.11
Prælium in Scotos & Anglos, 76.51. 77.25
Prælium inter Fredericum & Mediolanenſes, 444.41
Prælium inter Anglos & Gallos apud Xantonas, 590.36
Inter Fridericales & Landegravium, 726
Prælii cum Saracenis, in quo captus eſt Lodovicus Rex, deſcriptio, 796
Præſulatus omnes (tribus exceptis) tempore Henr. III. vacaverunt, 445.53
Presbyteri, tota facie & utroque labio raſi, 3.19
Pretium 8 modiorum tritici, duo ſolidi, 653.18
Principis omnia ſunt, non dominio & proprietate, ſed cura & ſolicitudine, 535.14
Principes ſibi timent ab authoritate nimia Papali, 681.20
Prior Thetfordiæ à Monacho jugulatur, 752.25
Privilegia Papalia, Prædicatoribus conceſſa, 693.49. & 694.17. Patronis Angliæ, ut beneficia ſua quibus velint conferant, 696.10, 40, 50. Ejuſdem eiſdem, privilegia alia, *ibid.* 21. & 697.7
Privilegia priorum Paparum, nullos defendunt contra exactiones poſteriorum, 720.10
Privilegium Weſtmonaſterii, 889.1
Proceſſionis ſolennitas, 735 50
Procurationes, in viſitationibus ſolutæ, 782.35
Procurationes Epiſcopis viſitantibus debitæ, 689.44
Procuratores cauſarum, 454.6
Profeſſio vocalis Canonicæ ſubjectionis ad Metropoliticam Eccleſiam & Archiepiſcopum in conſecratione Epiſcopi, 565
Prognoſticon Walteri Pruz de vento venturo, 447.6
Prohibitio regalis, ne Epiſcopus viſitet, 716.7
Prophetia contra Romanam Curiam, 63.52
Prophetia contra Romanam Curiam, 337.55. Impletio, 338.9
Prophetia Merlini, 86.27. & 130.24. & 151.33. & 152 33. 239.18
Item Godrici Heremitæ, 155.5
Propheta Richardo R. nunciat, ſe non capturum Hieruſalem, 169.12
Proteſtatio Stephani Cantuarienſis, contra reſignationem Coronæ, à R. Johanne Papæ factam, 371 8
Protoforeſtarius Angliæ, 193.47
Provincia olim tenebat de Imperio, 529.28
Carolo Lodovici R. fratri collata, 704.54
Provinciæ Comes occurrit Comiti Richardo, 537.12
Proviſio Baronum ſub Henrico III. De libertatibus regni, 642.54

Pracisiones Oxonienses, 970.50. & 971. & 990.12. Justitiarii Regis Hertfordiæ non admissi, quod Rex eas non observasset, 990. 18. *Vide* 992.10
Puella quædam Burgundiensis, de ordine minorum, 326. 10. Tentatur, *ibid.* 29. & 327. 1, 9. Altera Legre-Cestrensis per septennium non comedit, *ibid.* 34
Ex *Puerperio* surgentes mulieres, convivia celebrabant, 880.1, 2
Purgatorii pœnæ describuntur. 183. &c.
Purgatorii visio, 215.20. Descriptio, 216.&c.

Q

Quadragesima jejunium, 22.16
Quadragesimus mobilium pars regi concessa, 378.1
Querelæ Parliamenti contra Henr. III. 581.&c.
Querelæ Anglorum contra Roman: curiam, 622. 34. &c.
Querelæ Gallicanæ Ecclesiæ contra Papam, 719.44. Anglicanæ, 720.52. & 721. *per totum.*
Quinquagenæ vicesimæ quintæ eventus per mundum præcipui recensentur, 804.30.&c.
Quinque Portus latrocinantur per mare, 589.10. Opem implorant, 598.49
Quintena jocus equestris, 80

R

Radingi Ecclesia fundata, 69. 20. Consecrata, 102. 23. Ibi student quidam Oxonienses, 228.22
Radulfus Gubium S. Albani Abbas, 80.50. Infirmus procuratorem suum eligit, 83. 24. Moritur, 84.45
Radulphus Burgundus, Imperator, 10. 54. Interficitur, 11.24
Radulphus de Nevilla Cicestrensis fit Episcop. 316.33. 322.10
In Archiepiscopatum Cantuar: electus, 370.46. à Papa rejicitur, 371.1
Ramesiæ ecclesia dedicata, 481.17
Ranulphus donatur Episcopatu Dunelmensi, 53.33. Incarceratur, *ibid.* 44. Robertum in H.L. incendit, *ibid.* Moritur, 71.47
Ranulphus Comes Cestrensis à Lincolnia R. Stephanum arcet, 78. 8. Incarceratur, 80.37. Potionatur, 94.52
Ranulphus (alius) Comes Cestrensis, bello sacro relicto repatriat, 309.18
Hubertum servat à morte, 363.43
Ranulphus Cicestrensis Episc. moritur, 316.32
Ranulphus Brito incarceratur, 490. 16. Liberatur, *ibid.* 25
Rapinæ Papales in Gallia, 710.7. In Anglia, *ibid.* 50. & 711. *Sæpe*, & 716.15
Reconciliatio ecclesiæ prophanatæ, 85.22
Reditus annuus Regni Angliæ, 658.50. 859.48
Regni Scotici, 819.21
Principis Angliæ Edwardi, 902.45
Reditus annuus militis Angliæ, 931.49
Redemptio Regis Richardi, quanti constitit, 173.44
Reginaldus Bathoniensis Episc. 127.24. in Cantuar: electus moritur, 167.32
Reginaldus per Monachos Cantuariensis eligitur Archiepisc. 212.36
Reginaldus Comes Boloniæ de Comitatu expulsus in Angliam venit, 231.5
Reginaldus Croctus interfectus sepelitur, 296.41
Regula S. Francisci, sive Minorum, 342.8
Reimundus Pictaviensium Comes, Constantiam ducens efficitur princeps Antiochenus, 72.53
Raimundus Comes Tholosanus Cruce-signatus, 28.28. Avaritia ejus, 45.28
Juramentum Imperatori negat, *ibid.* 25. Abbatiam capit, 44.20
Reimundus Provinciæ Comes, per Tholosanum Comitem opprimitur, 556.19
Obiit, 684.5. Ejus relicta Beatrix, Gallo tradit Provinciam, 691.38
Reimundus Antiochenus princeps à Norandino Turca interficitur, 82.54
Reimundus Comes Tripolitanus ab Assisinis interficitur, 83.27
Reimundus de Burgo submergitur, 367.30
Reimelmus ad Episcopum Herfordensem electus, præsulatum regi reddit, 59.2. Consecratur tandem, 63.26
Religio in Anglia refrigescit, post conquestum, 5.39. Et Eruditio, *ibid.* 45
Religiosi quidam ordinem suum mutant, 574.45
Reliquiæ S. Amphibali in S. Albani Basilicam translatæ, 136.27
Remensis Concilii Statuta, 80.18
Remigius Fiscamnus præsul Dorkecestriæ, 12.19. Qualis fuit, *ibid.* 25. Ecclesiam Lincolniensem construxit, *ibid.* 22. Controversia ejus cum Eboracensi Archiepiscopo, 16.56
Rescriptum de Banco, de hæreditate devoluta ad sorores, 526.44
Residere in Ecclesiis suis vicarii debent, 450.45. Et Rectores, 451.48. nisi ob pluralitatem, cum iis dispensetur, *ibid.* 53
Responsiones Cleri contra exactiones Papales, 535.5
Resus Princeps Demetiæ, seu Australium Wallensium, 102.17
Rex sine Baronum consensu, regnum suum dare non potest, 280.48
Rex non potest per pares regni, ad mortem judicari, 283.37
Rex per successionem, excellentior rege per electionem, 528.45
Rex Legato Papali inhibet, ne quid contra regiam suam coronam aut dignitatem, aliquid in Synodo sua statuere attentaret, 447.52
Reges Angliæ & Franciæ cum Imperatore contendentes in Papatus dispositione palmam obtinent, 97.19
Reges in manu sua non debent ecclesias vacantes retinere, 74.42
Reges Angliæ inter Sanctos relati, 945.6
Regis assensum in Episcopis faciendis, non requirit Papa, 661.18
Regis ministri ipso inconsulto, olim non excommunicandi, 777.13. De ea re Confirmatio Papalis, 777.17
Regis, omnia sunt, quoad tuitionem, non quoad fruitionem, vel appropriationem: quoad defensionem, non dispersionem, 920.13. Tuitione, non destructione, 967.24
Richardus I. (Rex) à patre deficit, 127.14. Xantonicam occupat, 129.18. Fidelitatem patri præstat, 131.14. Castrum Taileburum intercipit, 139.51. Iterum à patre alienatus, 146.18. Terras ejus infestat, 148.46. Quare à patre recessit, 149.35. Cardinalem fere interemit, *ibid.* 47
Crucesignatus, 145.54 à Patris fidelitate recedit, cur? *ibid.* 30
Homagium Gallo facit, 150.2. Patrem fugat & persequitur, 150.19. Britones cum Pictavensibus, ei confœderati, 151.1. Pater coactus, turpissimam cum eo pacem init, 151.9. Illo superveniente, sanguis ex mortui patris naribus erumpit, *ibid.* 45
Normanniæ Ducatum accepit, 152.10. Johanni fratri terras à patre datas confirmat, *ibid.* 17. Gaufrido fratri Archiepiscopatum Eboracensem dat, *ibid.* 19. Matrem Alienoram è carcere liberat, *ibid.* 29. Johannem fratrem honoribus in Anglia decorat, *ibid.* 54. Coronatus est, 153.17. Dat Johanni fratri Comitatus de Sumerset & Dorcestre, 155.46. Cum Rege Francorum Hierusalem petere jurat, 156.2. Regnum inter 4 Custodes dividit. *ibid.* 13. Fingit sigillum amisisse, 156. Iter incepit, 157.9. Navigii rectores statuit, 158.50 Et in transgressores leges, *ibid.* 55. Reram

ram & baculum recipit, 159.22. Papam Simoniæ accusat, ibid.35. Arthurum nepotem suum hæredem sibi constituit, ib.46. Messanam milites suos violenter intrare jubet, 160.49. Munitiones quasdam sibi subjugat, 161.4
Xenia à Saladino subdolè accipit, ibid. 48. Curiae Cypri Regem vincit, 162.42. Desponsat Beringariam regis Navarræ filiam, ibid.53
Richardus I. Achon munit, 164.26. Omnem regionem maritimam subjugat, ibid.36. Achon triumphans redit, ibid 41. Henrico nepoti suo regnum Hierusalem dat, 165. 16. S. Terræ reliquiis redimit captas, ibid. 42. Darum capit, 167.36. Item 7000 camelos opibus onustos, ibid.49. à Syrâ religiosâ animatur, 168. 20. Ei datur Crux de Ligno Domini, 169.11. à Joppe Saladinum fugat, ibid. 50. Ibidem denuò cum paucis 62000 Paganos superat, 170.27. De peregrinatione redit, 171.23. inimicorum insidiis liberatus, ibid.41. & 172.18. à duce Austriæ incarceratur, ibid.39
Richardus I. Venditur Henrico imperatori Rom: 172.52 In Trivallis retruditur, ibid.54. Variis ab imperatore objectis respondet, 173.30. Redimitur, ibid. 51. &c. In Angliam venit, 175.34. Omnes adversarios in Anglia subigit, 176.9. à Vernotio Francos fugat, ibid.28. Castrum de Luches capit, ibid.38. de finibus Turoniæ Francorum regem abigit, ibid.46. Per Angliam Torneamenta statuit, 177.13. De duce Austriæ ipsum captivante ad Papam queritur, ibid. 23. Eo instante dux idem excommunicatur, ibid 47. Ejus parabola de Vitali & Sylvano, 179.43. Normannia interdicitur, 181.1. Nuntios mittit contra Episcopum Rothomagensem, 190.8. Comitem Flandrensem & alios sibi obligat, 191.15. Statuta, 191.44. Apud Vernonem regem Francorum cum 30 militibus capit, 193.57. moritur, 195.44. sepelitur ibid.57. Epitaphium, 196.4.& 12
Richardus Angliæ Rex, è purgatorio liberatus: de ea re fabula longa. Regis patientia, &c. 373. &c. ejus encomium, 373.11.& 374.17
Richardus H. III. frater in Wasconiam missus gratanter suscipitur, 233. 48. Est Comes Pictaviensis, ibid. 53. Wasconienses ei contradicentes subjugat, ibid.57
Fit Comes Cornubiæ & Pictaviæ, 323.52. Gasconiam subjugat, ibid. 54. Redit in Angliam, 337.6. Uxorem ducit, 368. 22. Nolunt eum magnates extra regnum periclitari, 421.54. Fratris prodigalitatem increpat, 445.48
Mancrium de Berchamestude à fratre H. III. acquirit, 337. 13. Ad arbitrium magnatum istac de re fugit, ibid. 22. Hinc inter fratres contentio, ibid.24. Ei nobiles quidam adhærent, ibid.34
Propter sororis matrimonium clandestinum, in fratrem Regem insurgit, 467.20
Cum suis Crucesignatis, valedicit Episcopis, 516.25
Cantuariensi Archiepiscopo causam decessus exponit, 516.30. Ejus transfretatio, 536. 40. Eum magno honore afficit Rex Franciæ, ibid.51. S. Ægidium visitat, 537.18
Per Papam transfretare prohibetur, 537. 23. Nihilominus navim ascendit, cum suis, ibid.39
Prosperè in Terra Sancta applicat, 545.6. Ei invident principes, & treugas clam faciunt, 547.50
Richardus Comes interfectorum Christianorum ossa sepeliri curat, 568.35. Captivos plurimos redimit, ibid. 40. Applicat in Sicilia in portu Trapensi, ibid.44. Gratanter ab Imperatore recipitur, 569. 15. Ad Romam per Imperatorem mittitur, ibid. 30. A Romanis & Papa neglectus & lacessitus, recedit, ibid.39
Richardus providet Franciæ, 575.25. Pacem ecclesiæ per totam Imperatoris ditionem proclamatam acquirit, ibid. 26. Doveram attingens fratrem suum Regem amplectitur, 579. 50. Venit Londinum, ibid. 54. Cum Rege Pictaviam navigat, 583.41
Treugas diurnas pro fratre Rege à Gallo obtinet, 590. 13. Fratrem in Pictavia deserit, 596. 7. Ducit Cinceam, 606. 40. Pacem conciliat inter Angliæ & Scotiæ Reges, 645.51. Infamatur, 684.53.& 685.4. Excusatur ibid.6. Garcionem eum Templarii vocant, 698.10
A Crucesignatis nummos extorquet, 734. 20. Scil. ab iis qui volebant vota redimere, 736.11, 13. Offert ad Tumbam S. Ædmundi, 739.40. Obtinet monetæ novæ percussionem, 748. 15. filius Ædmundus ei natus, 772.20. Transfretat, 772.55. Cum Papa prandet 777.16. Redit, ibid. 33. Emit prioratum de Hurst, & deturbat Monachos, 778. 5. Opiniones variæ, de ejus cum Papa familiaritate, 777.53. & 779.50. Quomodo se gesserit, apud S. Paulum, & S. Bartholomæum, ibid.&c.
Fundat Ecclesiam de Hales, 827.41. Ei Rex frater concedit Gasconiam: revocat, 837.26, &c. Regnum Apuliæ respuit, 856.14
Recusat fratrem pecuniis suis juvare, 913.42. Et pecunias accomodare Papæ, 914.55
In regem Alemanniæ eligitur, 939.50. Consentit, 940. 25. Exploratores mittit in Alemanniam, 941.5. Ejus thesaurus, 941.10. Alemanni quidam hic ei faciunt homagium, 947.41. Recedit ab Anglia, 948.17. Coronatur, 952. 21. Quid responderit minis Hispani, 957.51. Confœderatur Italis, 963.21. Alemannorum gratiam acquirit, 970. 36. & 972. 1. Ei favet Papa, ibid, 15. Cupit redire in Angliam, 982.1. Vultuosè respondet magnatum nunciis, causam reditus sui quærentes, 983.26. Applicat apud Doveram, ibid. 50. Jurat cum magnatibus in reformationem regni, 984. 8. Minoratur fama ejus apud Alemannos, ibid. 30. Ei sternit viam Papa, ad Imperium, 987.40. Perturbat pacem Regis cum Baronibus, 995.14. Capitur, 995.57
Ejus filius Henricus occiditur, 1007.23. Ipse Comes moritur, 37
Richardus filius R. Johannis Nothus, caput Eustachii amputat, 198.49
Richardus de Strigoil obiit, 132.33
Richardus Sward cum complicibus prædis intendunt, 394.10.& 403.17. Est Consiliarius Regis, 404.19
Richardus Gloverniæ Comes, Henrici III. Neptem desponsat, 862.45. Transfretat ad nubendum, 863.35
Richardus Herefordensis mortuus, 21.12
Richardus Episcopus Lincolniensis obiit, 69.35
Richardus Episcopus Wintoniensis, 127.21. Obiit, 137.19
Richardus de Marisco Episcopus Dunelmensis, 304.5
Ejus cum Monachis Dunelmensibus contentio, 311.1 &c. Subito moritur, 332.7
Contra Monachos Romam petiit, 311.57
Richardus Londinensis Ep. consecratur, 71.5. Moritur, 98.19
Richardus Episc. Londinensis, 154.41
Richardus Bangorensis Episc. excommunicat David Walliæ principem, 569.49. Regem Angliæ adit de eo querens, ibid. 50
Richardus Mareschallus ad Colloquium cum Rege venire declinat, 387.12. in Walliam cum confœderatis suis venit, ibid.16. à Comitibus Cestriæ & Lincolniæ relinquitur, ibid. 34. Leolino confœderatur, ibid.37. Castellum suum recuperat, 388.57. Baldewinum de Gisnes prosternit, 390. 45. Agnello totam rei veritatem exponit, 391. 32. Objectis obviat responsis, 392.40. Hostes in Wallia vastat, 394.3. Leolino junctis terras Regis, Salopesbeiam speciatim incendit, ibid. 25. In eum proditio machinatur, 394. 44. Procerum Hiberniæ conjuratio, 395. 10. Ejus avitum cognomen Strangbowe, ibid. 55. In Hiberniam veniens proditur, 397. 44. Ad proditorem suum Oratio, 399. 14. Ad milites suos alia, ibid.30
Richardus Mareschallus ab infidelibus in prælio deseritur, 399.36. Lethaliter vulneratur, 400. 5. Capitur, ibid. 8. Revalescit admodum, 403. 8. Incidens in febrem moritur, ibid. 14. Sepelitur, ibid.16

Richardus Cantuariensis Archiepiscopus electus, 327.29
Richardus Cantuariensis Archiepiscopus à Româ pallium primatumque reportat, 330.56. Confirmatur, 331.1 obiit, 341.26
Richardus fit Archiepiscopus Cantuariensis, 355.43. Consecratur, 363.22. Ejus mors & Sepultura 370.20
Richardus Archiepiscopus Cantuariensis, & alii Episcopi; Scutagium negant, 368.2. Queritur de Huberto, ibid. 8. Excommunicat omnes invasores terrarum Comitis Gileberti ibid. 17. Romam proficiscitur, ibid. 19. Coram Papa de multis queritur, 370.2. Angliam rediturus moritur, ibid. 22. Cum Pontificalibus sepelitur, 370.24
Richardus de Exaquio Abbas S. Albani, 35.20. Eam ampliat, ib. 23
Richardus ultimus de Cantabregge Abbas, 64.16
Richardus de Albeneio Abbas S. Albani moritur, 68.6
Richemunta: Castellum sinus Armoricus, 130.26. Ab Armoricis principibus quondam possessum, ibid. 16
Riverum exuperantia atque aeris intemperies, 482.1
Robertus filius Willielmi primi in patrem bellum movet, 10.2. Maledicitur, ibid. 7. Falsus Rex interficitur, 11.14. Philippum Franciæ regem contra Willielmum excitat, 11.42. Adoptatur in regnum Angliæ, 14.20. Captus à Rufo incarceratur, 18.46. Crucesignatus agmen ducit ad Hierosolymam, 19.18
Imperatori Constantinop. jurans ad Nicæam præterit, ib. 56. Milites fugituros moratur, 31.50. Très Turcorum reges prosternit, ibid. 53. Azenam capit, 32.3
Robertus Norm. dux in Patriam revertit, 51.35. 56.41. instigatur à Ranulpho in Henricum fratrem 56.52
Robertus Conquestoris filius redit in Normanniam, 56.42. Angliæ coronam vendicat, ibid. 54. Cum fratre in gratiam redit, 58.30. Ei 3000. marcas annuas condonat, 59.10. Inter eos nova discordia, 60.11. Ad fratrem venit, 61.54. Capitur, 62.41. Oculis privatur, 63.13. Stomachabundus oblatis inediâ moritur, 73.34. Sepelitur Glovernia, ibid. 35
Roberti de Belesmo fuga, 62.42
Robertus Prior primò Meretonam habitat, 67.7
Robertus de Medlent, comes regem deserit, 69.38. Normanniam intrat, 70.5
Robertus cognominatus Peccatum, Cestrensis Episcop. obiit, 72.41
Robertus Glovernia comes Nothus Henrici primi, 76.17. Ledes, & Bristollum occupat, ibid.
Robertus Marmiun Monachos Coventrenses expellit, & in Castellum Monasterium convertit, 80.18. Excommunicatus ante ipsum perimitur, ibid. 30
Robertus de Chainecio Episcopus Lincolniensis, 82.48
Robertus de Gorham Abbas S. Albani, 84.42. Mors, 105.29
Roberti de Monte S. Michaelis Chronicorum finis, 96.57
Robertus Lincolniensis Episcop. obiit, 105.31
Robertus Herefordensis Episcopus, 127.24
Robertus Legriæ comes cum suis captus, 128.49
Robertus quidam apud S. Albani Burgum habitans vidit S. Albanum, 133.50. Colloquitur, 134. Ei Sepulchrum & Reliquiæ Amphibali deteguntur, ibid. 27. aliis revelat, ibid. 50
Robertus de Bingeham consecratur Episc. Sarisberiensis, 303.11
Robertus de Londino Clericus Johannis mores Admiralio narrans remuneratur, 244.50. Datur ei custodia Abbatiæ S. Albani, 245.2. Matthæo horum scriptori, colloquia inter Admirallum & seipsum revelat, ibid. 12
Robertus de Thinge excommunicatus Romam absolvendus properat, 375.55
Ad recuperandum Ecclesiæ patronatus jus, Romam adit, 512.53. 513.10
Robertus Northumbriæ comes Malcolmum Scotorum regem vincit à Rufo incarceratur, 18.38.46
Robertus Glovernia comes, Stephano conditionale facit homagium, 75.7. Bellum ei movet, 77.44
Comitem Andagavensem in Angliam excitat, 79.6. fugatur, 80.35
Robertus de Molbraio, ecclesiam S. Ofwini de Tinemutha restaurat, 16.38. Dat eam, cum appendicibus, Paulo S. Albani Abbati, ibid. 47
Robertus de Ferrariis Comes de Derby, nec Regi fidus nec Baronibus: incarceratur, 992.37
Robertus Comes Flandrensis cruciger, obiit, 65.32
Robertus de Gaugi Castellum de Newerc cum villa Episcopo Lincolniensi reddere non vult, 300.24
Robertus Fitzwaters, proditionis accusatur, 236.19. Odit eum Johannes Rex, 245.16. Fit dux Baronum rebellium, 254.37. Sub Lodovico militans, per Essexiam Suffolciamque grassatur, 283.1. Alia loca deprædatur, 293.53. Capitur, 296.45. Crucesignatur, 303.30 Moritur, 419.47.
Robertus Parisiensis à Turco occiditur, 31.7
Robertus Bugre inquisitor hæreticæ pravitatis, perpetuo carceri mancipatur, 482.10
Scaccarii cancellarius, 384.33
Ad latibulum divertit, 404.55. Regi reconciliatur, 409.50
Consilium dat cruentum Regi, de occupatione forestarum, 652.31. In Episcopum Cicestrensem electus, cassatur, ibid. 50. Forestarum transgressores vexat, 661.40
Fit Sacerdos, 769.34
Robertus Ros & Johannes Baillol, Scoti; Custodes Regni Scotiæ, accusantur coram rege Angliæ, 907.6. Citantur respondere in Curia Regis, 908.50. Robertus Ros, spospondit se in curia regis Angliæ Domini sui respondere, 909.1. Rex terras ejus seisiri facit, ibid. Johannes Baillol, pacem sua pecunia redimit, ibid. 16. Robertus Ros de scelere eo appellatus, de vita periclitatur, 910.56. Jussu regio diripiuntur ejus bona in Anglia, 929.14
Robertus Grossetest, Testamentum 12. Patriarcharum Latinè vertit, 597.6. In Abbatem Bardenaiæ sævit, 601.28. Hinc à Monachis Cantuariensibus excommunicatur, 602.6. Cum eis litigat in Curia Romana: & superior evadit, 605.14. Non curat ut Monachi pro se orent, 602.12. Transalpinat, 649.18. Lis ejus cum Westmonasteriensi Abbate, 570.45. Et cum Rege, ibid. 53. Ambæ sedantur, 571.40. Cum Capitulo suo, 571.50. Privilegium Papale contra eos obtinet, 689.1. Discordia cum Rege, 570.53. Cum suo capitulo, 571.50
Robertus Grossetest, Monachis vix amicus, 772.45. Neque Templariis aut Hospitalariis, 773.12. Nec curiæ Romanæ, ibid. 23. Excommunicat contumacem vicecomitem, 777.10. Ut vacet Deo, mundanis se exuit curis, 802.39. Visitat Monasteria, 815.53. & diocesin suam, 825.54
Roberti Grossetest Literæ ad Papam, 870.53. Illum excusant, laudant Cardinales: Sed insanit Papa, 872.1, &c. Excommunicat infractores Magnæ Chartæ, 874.26. Papam esse hæreticum probat, 874.40. & merito dicendum Antichristum, 875.8, 10. Moritur, 876.42. Laus & miracula in ejus obitu, ibid. Noctu apparet Papæ, 885.35
Robertus Sarisberiensis Episcopus, transfertur ad Episcopatum Dunelmensem, 344.53
Robertus de Sigillo Episcopus Londinensis, 79.1
Robertus Exoniensis Episcopus, 94.55
Robertus fit Wigorniensis Episcopus, 165.55
Robertus de Bingham Episcopus Sarisberiensis, 344.3
Robertus S. Albani Abbas obiit, 15.29
S. *Roberti* tumba medicinale oleum ebulliens, 482.43
Robertus Bacon, prædicator curialis, 386.19
Rodoanus Halapiæ princeps, Boamundum perimit, 72.21. fugatur, ibid. 23

Digitized by Google

Radulphi conspiratio in Regem Willielmum, 9.26
Complices ejus Rogerus & Weltheofus, 9.29
Radulphus Episcopus Roffensis fit Archiepiscopus, 65.50
Radulphus Archiepiscopus Cant: pallium à Papa suscipit, 66.29
Roffensis Episcopatuum Angliæ pauperrimus, 831.38
Rogationum tempora, 732.23. & 766 7
Rogerus de Molbraio ab H. 2. deficiens, Castellum Axiholm capit, 129.15
Rogerus de Thony, moritur, 344. 26. moriturum Radulfus frater clamore excitat, ib.32
Rogerus Bigod, fit Mareschallus Angliæ, 705.15. Capit Comitem de Gisnes, 769.40. re-accipit Uxorem suam, 868. 46. Legatur in Gallias, 955.17
Rogerus Episc: Coventrensis, 72.43
Rogerus Sarisberiensis Episc: 63.26
Rogerus Cestrensis Episc: moritur, 80.52
Rogerus Eboracensis Archiepiscopus perjurans ad officium restituitur, 126. 22. Parliamentum adire non vult, 131.32. mortuus est, 140. 8. Opes, ibid. 14
Rogerus Niger fit Episcopus Londinensis, 353. 6 consecratur, 363.26. Caursinos excommunicat, sed frustra, 419.6
Rokesburc castellum à Scoto concessum, Henrico II. 131.47. sed vide 155.43
Roknus, apud Saracenos, secundus à Soldano, 787.30
Rolandi cantus ante prælium, 3 46
Roma, album vel rubeum intercedit, 59.16. Romani à Papali excommunicatione jure antiquo exempti, 408. 40. Item civitas eorû ab interdicto, ib. 41. Senatores ab Ecclesia tributum per Papam solutum olim receperunt, ibid. 47. In Papam rebellant, 409 5. Viterbium spolians spoliati, ib. 14. Ex eis magna strages, ibid. 19
Romani habent privilegium, quòd nequit Papa eos excommunicare: Comminantur Papam, 959.26 & 960. 1. Soli norunt dignè tractare Papam, ibid. Papam contemnunt, 980.14
Romani, peremptorie revocant Papam, 846.35
Romani clerici plures redditus habent in Anglia, quã ipse Rex, 658.50
Romanorum Clericorum in Anglia insolentia, proceres provocat ad ultionem, 371.18. & 372. 23. Inquisitio de ea violentia, 375.36
Romana Curia meretrici similis, 554.34
De *Romana* Curia, querela Angliæ, 622.34. & Regis 623.37
Romanæ Curiæ infamia, 655. 56. & 658. 2. & 659 2. & 658. 48. In eam querelæ Anglorum, 659. 1
Romanæ Curiæ vitia, Imperatorem juvant, 763.54
Instar barathri omnia absorbet, 772.50
In *Romanam* Curiam, exclamatio Authoris, 906.52
Ruffinus & Rubeus de Scotia 3000 librarum secum afferunt in Papæ usum, 540.5
Rumor Regis Stephani mortis, ipsum regnum perturbat, 75.21
Rumores lugubres de Terra Sancta, 709.9
Runningmede, colloquium ibi inter Johannem Regem & Barones, 255.25
Rustandus, Papalis nuntius in Angliam venit, 913.25 Prædicat crucem assumendam contra Manfredum, Cogit Synodum Londini, ad extorquendas pecunias, 915.1. Resistitur, ib. 38. Fingit Manfredum esse potionatum, 916.38. Iterum congregat prælatos, 917. 30. Contra eum mutire non audent Prælati, 920.17. Sed postea contradicunt, 924. 20 Ut & Cistercienses, ib. 30. Transfretat, 926.29 Accusatur coram Papa, 954.30. & 962.41. Literæ sive potestas quas à Papa obtinuit, ad expilandos Anglos, 933.25. Redit in Angliam, 960.42

S

Sabaudiæ Comes, homagium Anglorum Regi facit, 706.15
Sabbato (vel Saturni die) post horam tertiam feriandum, 203.55. Ejus transgressio, quomodo punita, 202.12
Sacerdotibus, uxores interdictæ primum, 9. 3. quæ inde mala, ibid. 10.
Sacerdotes Concubinarii excommunicati, 58.45
Sacerdotibus Focariæ interdicuntur, 71.53
Sacerdotum technæ, ut uxores cum beneficiis retinere possint, 452. 10. Uxorati, removendi, ibid. 17 Eorum concubinæ removendæ, ib.30
Sacramentorum effectus non pendet à bonitate ministri, 9.9
Sacramenta, Laici ministrent, 9. 16
Sacramenta principalia, septem, 449. 32. Gratis administranda, ib.55.&c.
Saerus de Quinci Comes Wintoniæ, moritur, 310,23
Sagittarii, equitum ordinibus permixti, in præliis Anglorum, 76.55
Saladinus Hierusalem depopulatur, 144.46. Abigitur, 148.32. moritur, 171. 24.& 174.10
Sancti novi in Anglia exoriuntur, 645 10
Sancta, animæ morientium commendatæ, 288.7
Sanguinem in Cœnâ sumpsere Laici, 3. 41. & 9.6
Sanguis cũ corpore Christi etiam Laicis conceditur, 9.6. & 3.41
Sanguinis Christi portio, Henrico 3. missa, 735.43 Processio solennissima, in ejus receptione, ibid. 50.&c
Sanguinem proprios conjuratores commiscent, combibuntque, 430.20
Sanguis è mortui naribus erumpit, superveniente interfectore, quasi ad Deum clamans, 151.45
Sanguis è terrâ ebulliens apud Fischamstedam, 53.34 & 54.8 Apud Berksyre in Humestede, 55.38
Sanguis Romæ pluit, 317.28. & in Anglia, 193.25
Saphadinus succedit patri Salaadino, 174.10
Saphadinus Asiæ usurpator mortuus est, 302.59
Saraceni Christianos invadentes ignominiose recedunt, 141.45
Apud Achona Christianorum machinas comburunt, 158 28
Christianos quosdam donis corrumpentes, castella concremant, ibid. 42
Strages in Hispania, 485.30
Christianis multa damna inferunt, 519.8
Sorte inquirunt fata, 542.9
Offerunt Terram Sanctam Gallo, 770. 30. & 775.54
Insurgunt in Soldanum, quòd Lodovicum Regem dimisisset, 795.44
Aliqui Baptizantur, 882.14
Saracenorū matrimonia: superstitio, &c. 426.40.&c.
Saracenorum Soldani discordes ob Lodovicum Gallum liberatum, 808.30
Saresberiensis Ecclesia ædificata, 439.4
Sauteria Ecclesiæ dedicatio. 483.17
Scaccarium Northamptonam à Londino amotum, 227
Scaccarii secretum, & sigillum, 406 2
Scaccarii Barones duo electi, 641.25
Schisma in Papatu, 6.25. 11. 47. 53. & 67.10. & 69 18.& 97. 16
Inter Græcam & Romanam Ecclesias, 457.25
Origo ejusdem, 465.23. & ibid. 30. A quo ortum, 618.19
Scotorum Rex homo Ligius Regis Angliæ in perpetuum, 131 37. Fugitivos ab Anglia ne receptet, ibid. 44. Castella de Berwick & Rokesburc dat Regibus Angliæ, ib.47
Scotorum Rex & Regina, in Angliam veniunt, 930.37

Scotiæ

Scotiæ Rex & Regina, in Angliam accersiti ab Henrico tertio, 985.33
Scotiæ Rex filiam Engilrami de Cusey desponsat, 485.44
Scoti Northumbriam invadentes pelluntur, 77.5 11000 occiduntur, ibid.12
Scoti Legatum papalem non admittunt, 446.39
Scotorum Rex & Proceres, homagium & Ligantiam de regno Scotiæ faciunt Henrico secundo ut domino speciali, 131.35. *Vide plura ibid.* Sed relaxat Richardus. 155
Scotorum nobilium, nomina plura, 646.&c.
Scotorum insigne bellicum, Albanus, 76.52
Scotiæ Reginæ dotariæ, tertiam regni proventuum partem, pro dote retinens, 829.28
Ejus regni proventus annuus, ad 12000 (vel amplius) marcas ascendit, ibid.
Rex homagium facit Henrico tertio de Laudiano. 829.50
Regis equus, quando à Rege Angliæ fit miles, debetur Marescallo Angliæ, 830.6
Rex Scotiæ flexis genibus apud Regem Angliæ intercedit, 830.45
Scotici regni custodes, coram Rege Angliæ accusantur, 907.6
Accusatorem veneno interficiunt, ibid.35
Vide plura in voce *Robertus Rex.*
Scriptum mirabile, 488.23
Duo *Scripta* prognostica, 492.18
Scutagium Regi concessum, ad maritandam filiam, 643.20
Sedes Legati in Synodis, super gradus elata, 447.32
Seditio pedum sive manuum truncatione punitur, 315.57
Senator triennalis, primum Romæ factus, 860.40
Senena Griffini uxor obligat se pro viro suo, Regi Henrico tertio, 624.14
Sensabolus Auxiani filius excitat Gorborannum in Cruciferos, 39.20
Sepulchrum dominicum decrustatum, 365.25
Sepultura ante Altaria, 819.8
Sequelam Tenentium quantulorumcunque tenementorum, ad Curiam Dominorum, quis introduxit, 921.52
Sergius Monachus Apostata & Hæreticus, Alchorani dictator, 303.18
Serlo Londinensis Civitatis Major, 315.26
Serpens gratus, gemmam adfert liberatori, 180.23
Serpentulos, Papa Reges vocat: Imperatorem vero Draconem, 660.20
Serpentum vasa fictilia plena, in hostes jacienda, 163.30
De *Servitio* seculari singulorum Tenentium, Inquisitio, 99.55
Short red, good red, slea ye the Bishop, 10.24
Siciliæ regnum Papa offert Henrico tertio, 892.33
Sifredus fit Cicestrensis Episcopus, 70.22
Sigillum magnum, regni clavis, 783.48
Sigillum minus, Regis Angliæ, 888.26
Majus, ibat cum Rege extra regnum, ibid.
Sigilli Imperatoris Frederici II. forma, 358.6
Sigillum fœminæ nobiles habebant, 624.52
Sigilla quando primum Episcopis & Collegiis permissa, 454.47
Sigilla Imperatoris aurea, 455.47
Signabant Episcopi chartas, cum cruce & incausto, 565.25
Signum in Cœlo visum, 385.14. Ejus delineatio, ibid.21
Sigifredus Archiepiscopus Maguntinus Rodolphum in Regem benedicit, 10.58
Simon S. Albani Abbas, 107.34.& 123.45
Humaniter Thomam Cant: accipit, ibid.46
Ejus gratiâ ad Regem venit, sed frustra, ibid.50
Invitatus ad festum celebrandum, invitatur ad Martyrium patiendum, 164.12
Mors, 141.1
Simon de Apulia Episcopus Exoniensis, moritur, 319.28
Simon de Langetona eligitur in Archiepiscopum Eboracensem, 271.19
Cui adversatur R. Johannes; & Papa à Johanne instigatus, ib. 50
Ejus electio cassatur, 273.52
Excommunicatur à Legato, 282.31
Simon de Monte Forti terris suis deprivatur, 245.38
Simon de Monte Forti, sororem Regis desponsat, 465.42. Clanculo transfretat, 468.42
Ad curiam Romanam se confert, 471.11
Petito à Papa potitur, ib.14
In Angliam redit, 475.30
Ei nascitur filius, 481.33
Regis incurrit displacentiam, 483.28
Ad partes Aquilonares secedit, ibid.36
Ei comitatus Legriæ datur, ibid.42
Cum Regis indignatione recedit, 498.57
Accingit se itineri Hierosolymitano, 525.28
Invidet Comiti Britanniæ, 530.40
Strenuè se gerit in prælio apud Xanctonas, 590.42
Moratur cum Rege in Gasconia, 596.43,52
Est in Parliamento Anglicano, 639.35
Crucesignatur, 742.34
Mutat votum, 767.20
Victoriæ ejus in Gasconia, 757.40.&c.plures, 767.25.& 775.14
Rediit ingloriusde Gasconia, 810.10
Ejus fortia facta in Gasconia, 810,30
Redit, ibid. 42.& 814.37
De Gasconibus triumphat, 825.52
Redit in Angliam, 828.1
Regi accusatus, 832.35
Gascones domat, 833.3
Adversitates, 835.25. Accusatur, 836.6.&c.
Dicit Angliæ Regem mentiri, 837.13
Causæ odii regii in eum, 837.24. Responsio, 839.Y.
In Gasconiam redit, 844.43
Vincit Gasconenses acri prælio, 845.55
Magnates Angliæ, illum coram Rege excusant, 853.47. Resignat Gasconiæ custodiam, 863.4
Honoratur in Francia, ibid.22.& 865.20
Postulatur à Gallis in suum Seneschallum, 879.21
Auxiliatur Regi Hen. in Gasconia, ib.40
Lis inter eum & Regis fratres, 950.15
Et cum Episcopo, 964.9
Quid comminatus est Regis fratribus, 971.35
Filius ejus eos persequitur, 973.29
Eum quantum Rex formidarit, 974.40
Lis cum Comite Gloverniæ, 986.54.& 987.18
Deprædatur terras Rogeri de Mortuo mari, 992.34. & Regalium, ib.52
Simon Legriæ Comes, ordinat exercitum, 995.42
Vincit capitque duos Reges, 996.2
Castra regni disponit, ibid.42.&c.
Discordia inter eum & Gilbertum de Clara, 997.16.&c.
Occiditur, 998.24
Laus, ibid. 30,&c.
Filius ejus Regi reconciliatur, 1000.32
Filiorum ejus acta, 1001.53
Simon Normannus à consilio Regis ejicitur, 519.33
Simon Passellew à Rege missus, ut circumveniat Abbates, 966.6
Simon de Thurnai arrogans, infatuatur, 206.32
Simon de Welles Episcopus Cicestrensis, 211.41
Simon fit Wigornensis Episcopus, 70.22.
Sivilla hebdomadarium tributum Regi, 750.14 & 817.49
Sol nothus collateralis juxta solem, 421.43
Soldanus Yconensis, Conradi exercitum vincit, 81.50
Soldanus Yconii baptizandus in lege Christiana instrui cupit, 112.22
Soldanus potentissimus moritur, 471.4. Ab Imperatore lugetur, ibid.7

Digitized by Google

Soldanus Terram Sanctam offert Lodovico Gallo, 770.30.& 775.54. moritur, 776.33
Successor ejus, pacem negat, ib.39
Sed iterum offert, 788.13
Somnium Falcasii, 848.36
Sonus mirabilis multis in locis Angliæ auditur, 525.38
Solymannus Nicæam obsessā adjuvans fugatur, 30.29
Ejus uxor cum filiis 2 capti sunt, 31.11
Infœliciter pugnat, 32.34
Splendor cœlestis juxta solem, 175.35
Sponsalia initiantur inter filium & filiam Scotiæ & Angliæ regum, 583.53
Stannum in Alemanniâ copiosiùs quàm in Anglia repertum, 570.41
Statuta nova Henrici III. contra judices spirituales, 727.30
Stella juxta solem, 10.46
Stellæ innumeræ de cœlo cadunt, 18.55. & 602.35
Stephanus Blesensis ducit Adalā tertiam Conquestoris filiam, 12.50
Stephanus Carnotensis & Blesensis comes, 59.24
Cecidit, 60.34
Stephanus R. Matildi jurat fidelitatem, 70.47
Stephanus nepos Henricus I. 74.40
Mater ejus Adala, pater Theobaldus Bononiæ Comes, ibid.21
Regnum contra juramentum usurpat, ibid.25
Legum emendationem promittit, ibid.26
In Regem consecratur, ibid.28
Coronatur, ibid.36
Juramentum ejus Oxoniæ confirmatum, ibid.38
Perjurium, ibid.50
Avunculi thesaurum occupat, ibid.50
Robertum Gloverniæ Comitem veretur, 75.5
Movet contra Scotorum R. exercitum, ibid.12
Concordatus est cum eo, ibid.
Mortuus fertur, ibid.21
Normannis prodhoribus resistit, ibid.23
Obsidet Oxoniam, & capit; cum Castello, ibid.25
Non erat nisi frater junior, 75.52
Stephanus R. venando apud Brantonam votum violat, 75.30
Apud Normanniam rebelles reprimit, ibid.45
Concordat cum Francorum Rege, 75.46
Stephanus R. castrum Bedefordense obsidet, 76.3
Exercitum in Scotiam promovet, ibid.12
Australes Scotiæ partes cremavit, ibid.14
A quibusdam Anglis Nobilibus opponitur; quos punit. ibid.20
Castella quædam in Angliâ capit, 27.30
Captionem Episcoporum in Synodo Wintoniensi machinatur, ibid.53
Nigellum Episcopum Eliensem proscribit, 78.1
Lincolniam obsidet, 78.8
Strenuitas ejus & fortitudo: capitur, 78.32,37
Liberatur, ibid.51
Cogitur in fugam: Wintoniense castellum firmat, 79.13
Matildem in Castello Oxoniensi obsidet, ibid.19
Willielmum de Mandevilla capit, ibid.37
Frustrà Lincolniam obsidet, 80.18
Ecclesiam S. Albani visitat, 80.50.& 84.39
Henrici jus in regnum agnoscit, 86.22
Ruinæ ejus prognostica. 78.16
Adoptat Henricum in filium, 86.29
Moritur & sepelitur, 92.10
Stephanus Comes Burgundensis, 59.24
Ad Ramulam cecidit, 60.34
Stephanus de Langeton Cardinalis Cantuariensis Archiepisc: consecratur, 222.43
Celebrare divina permittitur, 227.43
Stephanus Cantuar: Archiep: cum aliis Romam profectus de Rege queritur, 232.37
Ad Angliam redit, 233.23
Suspenditur ab officio, 272.5
Stephanus de Langtuna Cant: Archiep: suspensus & Romam profectus accusatur, 273.25. Ejus suspensio à Papa confirmatur, ib.40. Confirmatio eadem apud S. Albanum publicatur, & alibi, 274.17. à suspensione conditionatè solvitur, 279.45. moritur 350.2
Stephanus de Seagrave Simoniaco pacto sibi decimas papales obtinet, 362.16. Proto-Justitiarius Angliæ, 376.36. Coram Rege citatus in Ecclesia Lecestriensi se abscondit, 404.52. apparet, 405.40 Cum Rege pacificatur, 409.50. Vice-Justitiarius, 388.51.& 389.17. Deponitur, 405.40. Reconciliatur Regi, 431.24
Stephanus Papæ Nuntius ab Hen. decimas requirit, 361.2, & 40. Solvere renuentes excommunicare minatur, 362.40
Stephanus Legatus papalis in Anglia, 361.1
Sterilitatis tres anni successivi, 406.51. Quid inde accidit blado quinquenni Walteri Eboracensis, 407.12 Exemplum aliud de alio sacerdote avaro, ib. 30. Aliud de Rusticis de Albodesleâ, 408.6
Sterilitas in Angliâ, Galliâ, & Gasconiâ, pluviis Autumnalibus procurata, 409.27
Sugandus Archiep: Cant: à Papa suspensus, 20.31
Stilus Henrici III. 646.9
Strages Tartarorum Christianos invadentiū, 522.50
Strages Christianorū in partibus Damascenis, 530.34
Strages in Flandria, 868.34
Strangbowe cognomen Richardi Comitis Mareschalli, 397.55
Pro *Strenis* vestes à Regibus datæ, 650.34
De *Successione* ad coronam Angliæ, deposito Johanne Rege dissertatio, 284.42
Sultani exercitus contra crucesignatos debellatur, 51.15
De *Sunnibus* Manerium Ecclesiæ S. Pauli adjudicatur, 316.46
Suspensiones, tormenta Papalia ad extorquendas pecunias, 645.34
Suenus Danorum Regis filius crucifer, à Turcis interficitur, 34.10
Synodus Westmonasterii anno 1074. 10.41. apud Petredam, 21.43. Londini, 71.51
Synodus apud Wintoniam, 77.51. Dissolvitur, ib.56
Synodi apud Londinum habitæ constituta, 79.31
Synodus apud Westmonasterium sub Richardo Cant. 131.29. Alia sub Willielmo Eliensi, 164.14
Synodus Legatina, Redingæ, 214.35
Synodus Cantuariæ, sub Stephano Langtono, 314.52
Oxonii, sub eodem, 316.26
Synodus Stephani de Langtuna apud Oxonium, 316.26
Synodi sub Ottone Legato, Canones, 448.45
Synodus Legatina sub Ottone, 447. per totum. In ea Legati habitus. Sedes. Euangelium selectum. collectæ, & hymnus, ib. Solennitates in conclusione, 455.43
Synodus apud Oxoniam, 574.54
Synodus Provinciæ Cantuariensis, 949.36
Synodus Londini sub Ottobono, 1005.3
Synodis aliquando Magnates intererant, 63.20
Synodus Presbyterorum, Episcopum excommunicat, 602.5
Synodi tormenta papalia, ad extorquendas pecunias, 935.1
Synodus Mantuana, 6.26
Synodus Generalis Rhemis, 72.26

T

T*Abula* rotunda sive hastiludium Waldenæ, 846.39
Tamesis exiccatur, & mare, ad 12 milliaria, per 2 dies, 66.23
Tancredus Tiberiadem & totam Galileam à Godefrido habet, 51.41. Antiochenus princeps fit, ibid. 45. Appamiam capit, 61.3. Obiit, 65.46

Digitized by Google

Index Rerum.

Taphnis fluvius & castellum, 308.53,57,&c.
Tartari partes Septentrionales devastant, 471.30
Eorum mores, ibid.32
Tartarorum eruptio in Orientalium fines, 546.40
Mores & Religio, ib.48,&c. & 547.1,&c.
Boreales & Aquilonares, Christianorum partes vastant, 557.22
Tartarorum mores, 609.1
Hungariam invadentes pelluntur, 618.15
Versus Orientem discurrunt, ib.32
Origo: mores, 647.& 643
Armeniam & Antiochiam, tributarias faciunt, 705.15
Nuncios mittunt ad Innocentium, IV. 754.15
De eorum Rege converso ad Christianismum, rumores, 770.11
Tartarorum victoriæ in Oriente, 956.50.& 957.3
Taxatio gravissima per totam Angliam Regis causa, 365.15
Templariorum ordo & origo, 67.20
Habitus, ib.29. Numerus,30. Possessiones, ib.36
Ratio nominis, 37. Degeneratio, 67.40
Templi milites omnes interfecti, 73.6
Templarii & Hospitalarii Imperatori proditionem intendunt, 358.43
Eorum proditio revelatur, ib.13
Circa Antiochiam occiduntur, 443.48
Papæ avaritiam admirantes ejus curiæ indignatur, 433.13
Hospitilariis infesti, 604.47
Eorum superba religio, 619.24
Quot maneria habuerunt in Christianitate, 615.53
Templariorum & Hospitaliorum pugna, 987.25
Templarii capitula tenebant noctu, 899.28
Tenebræ horribiles cum pluviis, 826.21. & cum tonitru horrendo, 828.20
Tentorium Corboranni ex serico ingens, 43.30
Terminantur hic Matthæi Chronica, 806.50
Terræ motus cum mugitu, 11.27
Cum tenebris, 72.57
In Elye, Norfolke, & Suffolke, 104.54
In Cilicia Angliæ, 803.10
Alibi in Anglia, 756.54.& 723.42
Per universum orbem, 144.23
In Sabaudia, 751.46
Terræ motus, Occidenti innaturalis, 723.42
Rarior in Anglia, ib. & lin. 53. Effectus, ibid.
Eo, civitates absorptæ, 634.18
Terra S. Frederico Imperatori restituitur, 356.30
Eam Christiani intrant, 358.13
De *Terræ Sanctæ* jucundi rumores, 542.52
Angustia captivorum ibidem, 547.26
De *Terræ Sanctæ* reparatione, concilii Lugdunensis statuta, 672.37
Terra Sancta à Chorosminis populata, 619.& 631,&c
Pecunias in ejus sublevationem in regno suo colligi, non patitur Hen: III. 685.35
Ob discordiam inter Saracenos, paululum respirat, 702.13
Terra Sancta, à Chorosminis ferè occupata, 709.10
Liberatio Terræ Sanctæ efficacissimum Papæ argumentum ad extorquendas pecunias, ib. 17
Ne Lodovico Gallo tota restitueretur, primo obfuit Comes Attrebatensis, 770.40.& 776.4
Ac postea Legatus Papalis, ex mandato Papæ, 788.21
Testamentum Frederici II. Imper: 812.40
Testamentum 12. Patriarcharum è Græcia allata, & in Latinum versum, 835.30.& 595.6
Ut Comitatus satisfaceret, à Latronibus spoliatis, 864.19.& 877.51
Ut pro omni tenemento sequela præstetur curiæ Domini, 921.53
Thadæi corpus Edessæ humatum, 79.56
Thaddeus de Suessa, Frederici procurator, quæ pro eo allegarit in Synodo Lugdunensi, 663.44.& 664.49. & 665. & 666.& 672.30
Thebaldus junior Comes Blesensis, 74.22
Cum Stephano pactum, 75.51
Theobaldus in Archiepiscopum Cant: eligitur, 77.22
Pallium Romæ à Papâ Innocentio suscipit, ib.23
Theotford Episcopatus, Norwicum translatus, 18.29
Thesaurus Archiepisc: Eboracensis, 140.14
Thesaurus Hen: II. quantus: Wintoniæ servatus, 152.50
S. *Thomæ* corpus Edessæ sepultum, 79.56
Thomas Aquinas floret, 999.38
Thomas Becket Cancellarius Angliæ fit Archiepisc: Cantuar: 98.24.&c.
Vita ejus, ib.35.&c. Osculo à Rege susceptus, 99.31
Sigillum regis resignat, 98.33
Causæ R: in eum indignationis, 99.45,&c.
Concilio Turonensi intererant, 100.13
Clarendoniæ Statutis jurat; & pœnitet, 101.44
Absolutus per Papam à juramento, ib.50
Ex Anglia discedit, 102.47
Bona ejus confiscantur, 103.47
Tota cognatio ejus proscribitur, ibid.
Ne orandum quidem est pro eo, ibid.50
Oratio coram Papa, ib.54
Excommunicat dissidii autores, 105.5
Literæ ad Regem Hen: II. ib.33
Thomas Cantuar: Archiepisc: Gilebertum Lond: Episc: excommunicat, 110.32
Quæ ei die Martis acciderunt, 116.12
Ei Christus apparuit, ibid.20
Petitio ejus ad R: H: II. ib.50. Pacem init, 121.16
In Angliam redit, ibid.42
Episcopos multos suspendit, 123.6
Eos absolvere non vult, ibid.
Abbatem S. Albani adit, ibid.
Occiditur in Ecclesia, 124.49
Sepelitur, 125.11
Thomæ Cantuar: interfectorum, nomina, 124.26
A Papa excommunicantur, 125.44
In Cnaresburc Regis castello latent, ib.46
Thomas Becket, Papâ jubente, est invocandus, 127.34
S. *Thomæ* de Becket translatio, 310.12
Thomæ Becketti ratio, quare noluit sacerdotem à Laicis judicari, 752.40
Thomas Comes Flandriæ, in Angliam venit, 515.25 & 529.3
Thomas Regis Capellanus Archiepiscopus Eboracensis, 63.34
Consecratur, 64.14. Moritur, 65.53
Thomas Hugonis de Burgo frater, à Lodovico comprehenditur, 285.49
Thomæ de Muletuna peccatum & mors, 538.12
Tholosanus Comes vincit Provinciæ comitem Francosque rebelles sibi mancipat, 349.50.& 529.55
Contra eum, Rex Francorũ bellum movet, 530.7
Imperatorem excusat, ibid.30. Hæreseos suspectus, 595.23
Tholosani Albigenensium hæresi polluti comminantur, 242.40
Thurstanus fit Eboracensis Episc: 65.53
Contendit cũ Radulpho de prioritate, 65.& 66.34
Thynemua; (Tinemouth) circa eam concordia inter Dunelmensem & Abbatem S. Albani, 725.40.& 727.40.& 745
Tinemutha cella fundata, 16.48
Tonitrua generalia in Anglia, Francia & Hybernia, 126.27
Tonitrua per 15 dies, 381.48
Tonitrua hiemalia, 74.53.& 421.42.& 807.13.& 316.4.& 350.23.& 465.53.& 828.20
Tonitru hiemale, triste præsagium, 980.22
Plus lugendum quam amici mors, 390.8
Mortalitatem, &c. significat, ibid.
Topazio literas signabant Imperatores, 697.41
Torneamentorum bravium, 265.35
Torneamentum apud Blie inter Australes & Norenses fatale, 443.20
Torneamentum præparatur inter Anglos & Alienigenas, 550.35. A Rege prohibetur, ibid.48

Torneamentum

Digitized by Google

Torneamentum apud Roffam inter Anglos & alienigenas, 858.52
Apud Hertfordiam, 565.29. Aliud in partibus Aquilonaribus, 586.22
In *Torneamento* Francigena Gaufridum de Mandevilla vulnerat, 280.32
Torneamenta; in concilio Lateranensi prohibita, 137.55
In eis occisi, sepultura carent Christiana, *ibid.*
Tamen ea postea exercuit Richardus Rex, 177.13. & 265.20
Ut & alii, 443.20
In Concilio Lugdunensi, in triennium prohibita, 674.38
Translatio Thomæ Becketti, 310.12
Translatio reliquarum Ædmundi Cantuariensis, 732.
Translatio altera, 766.48
Treugæ inter Christianos & Paganos constituuntur, 171.17
Inter Regem Angliæ & Lodovicum, 292.49. Inter Fideles Terræ S. & Saracenos, 291.7
Inter Reges Franciæ & Angliæ, 369.38. Expirantur, 466.4
Inter Henric. III. & Marescallum, 395. 40. Decennales inter Fredericum & Soldanum, 410.54
Quinquennales inter Henricum III. & Lodovicum IX. 609.12
Tricesima Henrico III. concessa, 436.20. Modus collectionis, *ibid.*24. & alia, 445.40
Tu es Petrus, & super hanc, &c. Exponitur, 535.27
Tumulationis modus, 329.9
Tunica Christi inconsutilis, inventa, 95.43
Tunis à Christianis capta, 1007.10. Fit Sitiliæ tributaria, *ibid.*
Turci dedunt præsidium Antiochiæ, 93.34
Turonense concilium, 100.12
Turonensi Ecclesiæ, Dolensis subjecta, 199. *Per totum.*
Turris Londinensis fortificatur, 486.16
Turstanus Eboracensis Archiepiscopus, Boreales proceres in Scotos excitat, 76.25
Pugnæ interesse voluit, 76.29
Moritur, 78.5
Contendit cum Joanne Cantuar: de Prioritate Cathedrarum, 70.33
Quadam limitatione data obtinet veniam ad concilium Remense adeundi, 67.50. Accipiens consecrationem à Papa, Archiepiscopatu privatur, 69.53
Turstinus Abbas Glastoniensis sceleratus, 11.12

V

V*Alentia* capitur, 323.3
Valentia ab Arragonum rege arctatur, 481.12
Vasallum suum, Papa vocat Regem Angliæ, 749.31
Veneti Imperatori infesti, 556.25
Vegesini, Galliæ tractus, limites, 298.18
Venationis furti pœna, 323.18
Venia, tot dierum de injuncta pœnitentia, 736.39
Veronica est effigies vultus Domini, in sudario, 290. 39. & 768.40
Transversa portentosa, *ibid.*
Vicarius non fit, qui non est diaconus, 450.44. Debet residere, *ibid.*&c.
Vicarias emendat, Robertus Grosseteste, 840.21
Vicecancellarius Angliæ, 733.15
Vicecomites tenebant Placita Comitatus, 10. 10.15
Vicecomites omnes à Richardo R. depositi, 154.48. Et ab Henrico III. 429.43
Vicecomitis Northamptoniæ, enorme facinus, 931.50
Vicecomites amerciati à Rege, 935. 53. Pars officii eorum, *ibid.*47.& 54. Vicecomitis Northamptoniæ alterius oppressiones, 977.46. eorum rapacitas refrenata, 979.8
Vicecomitum (credo) hæreditarium erat officium, 154.48.& 429.29
Victoria Richardi I. in Francos, 194.5. Johannis R. in Francos Flandriam invadentes, 238.40
Victoria Henrici III. contra Lodovicum, apud Lincolniam, 296. &c. Alia navalis, contra eundem, 298.40
Victoria Comitis Tholosani in Francos, 349.50
Victoria urbs ædificata, 734.50. Deleta, 746.57
Vide an tunica filii tui sit, annon? 182.51
Visio Monachi Evesbamensis, de Purgatorio & de cœlo, 183.&c. *ad* 189
Visio nocturna de ruina Mœniorum juxta Turrim Londinensem, 552.12
Corruunt, *ibid.*30
Visitatio generalis Religiosarum, 581.&c.
Visitatio Bonifacii Cantuariensis, 780.26.&c.
Visitatio ecclesiæ S. Albani, 826.27. & aliorum Monasteriorum, *ibid.*40
Visitari recusant Episcopi Abbates & Priores, ab Archiepiscopo, 780. 52. & 781.7. & 782.38. & 803.4
De *Vitali* & Sylvano Historia, 139.43
Ulfrici vita & miracula, 93.43.&c.
Ulstanus Wigorniensis Episcopus, 19.48. Parentes, *ibid.* 52. Reprehenditur à Wlfio Recluso, 20.26
Episcopatum resignat, 20.50. Vita, 20. Deponendus, quia Gallice non noverat, 20.45. Virgam pastoralem silici impressit, 21.19
Restituitur, *ibid.*21. Moritur, 21.57
Ultionis Regiæ forma, 153.44
Votum Crucis, pecunia data, solvitur, 565.5,10
Urbanus Episc. Clammorgunensis, 63.27
Urbani apud Clarum montem constitutiones, 22. Hildebrandi decreta renovat, *ibid.*34
Philippum excommunicat, *ibid.*36
Oratio ejus ad populum de Hierosolymis succurrendis, *ibid.*40
Moritur, 57.6
Urbanus Papa Romæ Lucio succedit, 143.29
Urbanus IV. Papa, 989.38. Fugat Manfredi exercitum, *ibid.ult.* Siciliam Gallo confert, 990.1. Mittit Legatum ad excommunicandos pacis turbatores, 997.12. Moritur, 999.32
Urinator, qui navem perforavit, 142.5.& 163.33
Ursus sylvestris Godefridum Bullonium sauciat, 35.8
Usurarii quæstum faciunt de Papæ exactione, 362.48
Usurarius excommunicatur, 364.5
Usurarum & pœnarum, summa; in quis Papalibus usurariis, obligatus erat Hen. III. 938.10
Uterpendragon rex Britonum, 199.5
Uxores sacerdotibus interdictæ, 9.3
Uxoratus Archiepiscopus Bonifacius, 781.51
Uxoratus Sacerdos, 783.18

W

W*Aldemarus* Daciæ rex Centenarius obiit, 552.2
Ejus filius item moritur primogenitus, *ibid.* 1
Walkelinus Wintoniensis Ep: Legit electionem Anselmi, 18.15. Moritur, 44.38
Walkelinus Doveriæ Castellanus, 76.21
Walo Papalis Legatus ad iter Lodowici in Angliam impediendum mittitur, 280. argumenta ejus pro Johanne, profligantur, 281.1
Legatus milites Regios hortatur ad pugnam, 295.17
Lodowicum excommunicat & complices suos, *ibid.*19
Lodowicum in Angliam sequitur, 282.26. Glovernia Lodowicum cum complicibus excommunicat, *ib.*31. Procurationes à Cathedralibus exigit, 286.7.

Beneficia

Google

Beneficia clericorum Lodowico faventium sequestrat, 286.10
Walli inviti incurvantur Angliæ Regibus, 735.44. Eorum miseriæ, *ibid.*
Wallenses in prælio campestri ab Anglis fugiunt, 193.50
Wallenses quædam Angliæ loca infestant, 231.42
Castrum Montis Gomericii obsidentes, per regem removentur, 350.37
Erumpunt, 368. 30. Capti decapitantur, *ibid.* 39. Eorum Princeps Leolinus terras Baronum vastat, *ibid.* 41. Victoriâ in Anglos potiuntur, 369
Walliam Papa voluit subjugare, 624. 10. Ejus Princeps Regis Angliæ vasallus, 626.41
Wallia subjugatur Hen. III. sine prælio, 570.37
Wallia recipit leges Anglicanas, 816.12
Wallensium rebellio, 638.11. Excursiones, 647.27. Aliqui ex eis trucidati: occupant castrum de Munthant, 654. 53, 57. Acta bellica contra Henricum III. apud Gannock castrum, 682. 27. &c. Miserè cruciantur, 684.47
Exactionibus oppressi, invadunt Angliam, 937.7. Confœderantur, 938. 35. Edwardi exercitum retroire cogunt, 943. 50. 60000 milites conscribunt, 944.7. Adhuc infestant Anglos, 949.53. Retrocedunt, 952.3. In Mensuras vini, tritici, &c. inquisitio, 937.46
Wallensium nova irruptio, 953.46. Nolunt subesse Principi Edvardo, 954.45. Eos invadit Jacobus de Aldelia, 957.25. Municipia quædam occupant, 959.50. Arctantur ab Anglis, 963.33, 40. Spoliant finitimos, *ibid.* & 964. 14. Offerunt pacem, 973. 54. Proditio contra eos, convertitur in proditores, 978.21. Offerunt 9030 marcas pro pace, 981.22
S. *Walstani* reliquiæ in Normanniam transvehuntur, 191.18
Walterus Albanensis Urbanum Rufo reconciliat, 19.23
Pallium à Papâ Anselmo affert, *ibid.*
Walterus Biset in Torneamento victus, 586.25
Victorem suum cum aliis comburit, *ibid.* 30
Exhæreditatus ob hoc exulat, *ibid.* 42
Irritat Regem Angliæ in Scotiæ regem, 587.4
Walterus Cestrensis Episc. 80.53
Walterus Archiep: Eboracensis, 231.31
Walterus de Gray Regis fit Cancellarius, 229.22
Fit Episcopus Cestrensis, 230.38. Fit Archiepiscopus Eboracensis, 274.4
Walterus de Hemesham in præsulatum Cantuariensem electus rejicitur à rege, 350.6
Rejectio per Papam confirmatur, 355.15
Insufficientia ejus, *ibid.* 24
Walterus Malclerc, fit Episcopus Carleolensis, 317.24
Walterus Mareschallus, defuncto fratre, ab hæreditate detinetur, 572.40
Tandem recuperat, 573.7
Walterus Antistes Northanhumbriam emit, 10.10
Pecunias pro justitia exigit, 10. 19. Occiditur, 10.26
Walterus de ordine Prædicatorum, Hierusalem celebrat divina, 358.20
Walterus Roffensis Episcopus, 80. 53
Moritur, 140.57
Walterus Sensavior primam expeditionem suscepit, ad Terram Sanctam, 24.46
Ejus milites per Bulgaros minuuntur, *ibid.* 56
à Turcis occiditur, cum suis omnibus, 26.14
Walterus Tyrell Walliel. Rufum Sagittâ perimit, 53. 40 54.12
Wardæ, Guardiæ, sive custodiæ Wardorum, eorumque terrarum, 943.22, 23. & 971.32
De *Warenna* S. Albani, lis, 750.53, &c.
Warennæ nobilium; Lites de eis sub Henric. III. 859.50
Warinus S. Albani Abbas, 141.2. Moritur, 178.37
Wellensis in Bathoniam Cathedram transfert, 17.42
Walchesius captus capite punitur, [illegible]
Welweim gigas, 13.29
Wrangrave Advocatio: de ea lis, 780.14
Westmonasteriensis aula ædificatur, 53.23
Westmonasteriensis ecclesia ampliata, 661.50
Westmonasteriensem ecclesiam inchoavit Hen. III. sed non perfecit, 1009.10
Westmonasteriensis Abbas, Pontificalibus indutus celebrat, & dat benedictionem, 719.14
Westmonasteriensem inter Abbatem & Conventum, Lis, 820.1. 841.30. & 842
Westmonasterio, novas Chartas concedit, Henric. III. 783.20
Westmonasterii privilegium, 889.1
Westmonasteriensis nundinæ constitutæ, 751. 22. Nundinæ aliæ, tempore earum prohibitæ, *ibid.*
Westwode ecclesia fundata, 133.39
Wibertus Papa; Clemens nominatus, 11.47.
Abdicatur, 11.53
Restituitur: moritur, 13.4
Willielmus Conquestor in Angliam advenit, 2.54
Primò, castellulum construit, 3.2
Tria Haroldo proponit, 3.25
Ordo ejus aciei, 3.42. Victoria, 4.10
Humanitas in suos & hostes, 4.14
Corpus Haroldi matri petenti mittit, 4.15
Inauguratur, 5.3
Ad Normanniam navigat, 5.10. Nobilium iram excitat, 5.15
Oxoniam capit, 6.6
Eboracum delet, [illegible]
Commilitonibus possessiones dat, 6.10
Soboles ejus, *ibid.*
Roberto filio Northanhumbriam dat, 6.14
Henricus ejus filius in Anglia nascitur, 6.31
Eadgarum Etheling recipit, 6.57
Ecclesias Anglicanas spoliat, 7.1
Abbatias in servitutem redigit, *ibid.*
Eliensem Insulam circumcingit, 7.32
Wisebertum Castellum erexit, 7.33
Rebelles reprimit, 7.35
Scotiâ visâ, ad Angliam redit, 7.42
Primatum Ecclesiæ Cantuar: fatetur, 8.40
Normannos domat, 8.41
Regis Scotorum homagium capit, 7.43. Henricum filium cingulo militari donat, 11.56. In Normanniam navigat, 12.2. Duo cœnobia fundat, 12.32. Apud Hastingas Battle Abbay, *ibid.* 33. Aliud apud Cadomum, *ibid.* 36. Proles & uxor, *ibid.* 39. Filii quatuor, *ibid.* Filiæ quinque, *ibid.* 49. Pietas, 12. 56. Scommate Philippi provocatus, Franciam invadit, 13.42. Mediantum concremat, 13.43. & ecclesiam S. Mariæ cum duabus vestalibus, *ibid.* 45. Morbus, *ibid.* 48. Testamentum, *ibid.* 53. Mors, *ibid.* 57. Sepulchrum, 14.2. Vaticinium, 61.53
Willielmus Conquestor: conspiratio in eum alia, 9.22
Conspirantes capti, 9.35
Wallenses supprimit, 9.40
Cum rege Francorum bellum gerit, 9.53
Waltero Northanhumbriam vendit, 10.9
In Wallia prædatur, 11.10
Odonem fratrem incarceratum liberat, 11.31
Matildis uxor moritur, 11.34
Pecunias extorquet, 11.40
Willielmus Willielmi filius, 12.39
Willielmus Rufus inauguratur, 14.15. Conspiratio nobilium in eum, *ibid.* 19. Astutia in sedando conspiratores, 14.55. Castella Turnbriggi sc: Pevenesel confregit, 15.7. Retinet Episcopatus & Abbatias vacantes, 16.3. Contra Robertum fratrem bella movet, 16.4. Pacem concludit, *ibid.* 7. Ægrotat, 17.23. Dat Archiepiscopatum Cantuariensem Anselmo, *ibid.* 26. & Episcopatum Lincolniensem Roberto Bloet, *ib.* 27. Civitatem Karleoli restaurat, 17.43. Incusatur à Roberto fratre perfidiæ, *ibid.* 53. Ecclesias & Monasteria affligit, 18. 8. Exercitum ad Northanhumbriam vastandam mittit, *ibid.* 37. In Walliam exercitum ducit, 18. 49. Papæ potestatem in Angliæ Cleros negat,

Digitized by Google

regat, 16.26
Synodum apud Westmonasterium cogit, 20.40
S. Edwardi sepulcrum decorat, 21.34
In Normanniam belligerans, tributis Anglos vexat, 42.37
Aulam Westmonasteriensem, construxit 53.24
Cœnomanniam obsessam liberat, ib.31
Sagitta interficitur, ib.41
Mortis præsagia, ibid.43, &c.
Vitia ejus, ibid.53
Sepultura, 55.8
Willielmus Ducibus Aquitanorum & Comitibus Andegavensium nomen proprium, 86.16
Willielmus Johannis Regis frater, 231.18
Willielmus Scot: R: Northumbriam repetens repellitur, 128.29. Capitur, 130.21. cum H: 2. in Normanniam victus ducitur, 130.48
Willielmus Scotorum R: donatur Comitatu Huntendon, 143.26
Willielmus S. Albani Abbas, 253.22
Willielmi de Albenaio fortitudo, 62.39
W: de Albineto Castrum Roffense cum militibus ingreditur, 268.23
Inclusi obsidentur, ib.48
Captus cum suis, 270.10
Incarceratur, ib.22
Regem occidi prohibet, ib.31
Willielmus de Arundell mortuus sepelitur apud Wimundham, 132.34
Willielmus de Albeneiô Comes de Arundel, moritur, 313.17. Sepelitur, ib.19
Willielmus de Anco oculis privatur, 18.48
Willielmus Aquitaniæ Dux, 59.22
Willielmus cum Barba Londinensis civis, suspenditur, 181.49
Willielmus Binard proditor exhæredatur, 64.45
Willielmi de Brausia in Wallenses stratagema, 132.5
Willielmus de Brause non vult homagium facere, 227.23
Ad Hyberniam aufugit, ib.33. Obiit, 231.10
In vinculis Leolini manet, 351.4
Suspenditur, 365.10
Willielmus Briwere contra libertates requisitas objiciens, increpatur à Stephano, Cant: Archiepiscopo, 317.2
Willielmus Bruere fit Episc: Exoniensis, 322.10
Willielmus Cant: Archiepiscopus, Stephanum in Regem consecrat, 74.28
Willielmus de Colingeham Suthsexiensis, fidelitatem Lodovico negat, 282.44
Multa millia Francorum interficit, ib.46
Willielmus de Corbolio Archiepiscopatum Cantuar: obtinet, 69.36
Willielmus de Cornhulle fit Cestrensis Episcopus, 275.23. moritur, 319.30
Willielmus Crispinus Consul Ebroicensis R: Hen: I. caput bis percussit vulneravitque, 68.33
Captus vinculis tenetur, ib.37
Willielmus Dunelmensis Episc: decessit: 84.53
Willielmus Archiepisc: Eboracensis, 78.5
Willielmus Eliensis Episc: & Angliæ Cancellarius, 161.56. Pompa ejus, 162.9
Turrim Londini fossato circumcingit, 161.54
Turpiter ejicitur, 166.30, &c.
Doverniæ muliebriter indutus incarceratur, 167.15
Willielmus de Ely Thesaurarius, moritur, 316.38
Willielmus Episc: Exoniensis, 63.26
Willielmus Comes Essexiæ obiit, 336.15
Willielmus Dux Flandrensis, 70.46
Tam Angliam quam Normanniam Henrico se auferre minatur, 71.3
Theodoricum quendam Comitem Germanicum cum copiis pellundat, ib.43
Apud castrum Angi in manu vulneratus interit, ibid.45
Willielmus de Foret pacem regni turbat, 310.28
Ad castrum Biham recedit, ib.28
Ejus incentores, ib.34
Declinat conventum magnatum Westmonasterii: Castellum de Fotheringiâ capit, ib.40
Et impositis armatis firmat, ib.44
Ejus castrum impugnatum diruitur, ib.49
Willielmus Giffard eligitur Episc: Winton: 56.31
Consecrari non potuit, 58.57
Cum Anselmo Romam proficiscitur, 59.5
Consecratur tandem, 63.26. Moritur, 71.47
Willielmus Gloverniæ Comes Johannem sine Terris successorem suum statuit, 132.30
Willielmus Hollandiæ Comes electus in Regem Alemanniæ, 730.36. & 735.23. Coronatur, 750.33
Victus à Conrado, latet, 771.15
Willielmus Hollandiæ Comes: Pœnitet accepisse imperium, 832.10
Vincit Flandriæ Comitissam, 884.40
Causa belli, 885.13
A Frisonibus interfectus, 923.40
W: de Hortuna Romam tendit, ob negotia S. Albanensium, 923.54
Willielmus fit Lincolniensis Episcopus, 209.47
Obiit, 214.41
Willielmus Londinensis Episc: 197.5
Wil: Londinensis Episc: Episcopatum resignat, 313.8
Wil: de Longo campo; Episc: Eliensis, 154.42
Willielmus de Longa spata; ei titulum Comitis ablatus, 732.29
Ut nummos à crucesignatis extorqueat, concedit Papa, ibid: 37
Peregrinatur, 766.57
Victoriis ejus invident Franci, 784.10
Stratagema ejus, ib.20
Injuriam passus, deserit Francos, 785.8
Sed à Rege exoratus, redit, 787.54
Altercatio ejus cum Attrebatensi Comite, 790.40
Prælio fortiter occumbit, 791.42
Quæ de eo in insomniis vidit mater, 791.45
Martyr creditus, 798.38. & 834.1, 3. vide pag. 855.14
Willielmus Luvel, 76.17
Willielmus Mallet proditor exhæredatur, 64.45
Willielmi Malmesberiensis Anglorum historiæ terminus, 80.12
Willielmus de Mandevilla captus à Stephano Rege solvitur, 79.37
Invadit Abbatiam Ramesiensem, ib.39
Willielmus Mareschallus Comes Pembroc: Custos Regis, 289.39
Nobiles ad Regi obediendum inclinat, ib.40
Filium suum ad Regem revocat, 292.56
Eo procurante castrum de Montsorel obsidetur, 293.36
Milites congregat ad castri Lincolniensis obsidionem solvendam, 294.50
Londinum obsidens ad deditionem cõpellit, 298.56
Mortui & sepulti ejus Epitaphium, 304.13
Castra sua recuperat & Wallenses in eis decapitat, 317.17. Leolinum cum suis Wallensibus fugat, ib.21
Willielmus de Marisco in Insula Lundeia pyrata & exlex, 584.3
Captus cum 17 complicibus, & suspensus eviseratur, ib.52
Ejus confessio, 585.1
Willielmus Martel Dapifer R: Stephani apud Wallingford sub salva custodia, 79.15
Willielmus Moretonii Comes proscriptus in Hen: I. tertius bellum indicit, 60.15
Captus, 62.41
In perpetuum incarceratur, 63.21
Willielmus de Perepund Astronomus, 331.53
Willielmus Peverel veneficus, exhæredatur, 94.52
Willielmus de Rale, eligitur in Episc: Wintoniensem, 484.5
In Episcopum Norwicensem, 436.10
Willielmus de Ros in munere quovis Regem, non

Cantuar: Archiepisc: agnoscit, 99.55
Willielmus Rothomagensis Archiepiscopus tenet concilium, 11.26
Willielmus de Rupibus Arturum liberat, 198.28
Willielmus de S. Barbara, Episcopus fit Dunelmensis, 80.44
Willielmus Comes Sarisburiensis cum exercitu Australem Angliæ partem depopulat, 274.53
In suburbium Londinense ignem injicit, 275.4
A naufragio liberatus in Insulam *Re* projicitur, 325.10,&c.
Hic hostes evadit, ib.42
De Huberto coram Rege queritur, 328.47
Potionatur, ib.53
Pœnitens moritur, 329.7. Epitaph. ib.13
Willielmus Talebot Herefordense castrum contra Regem tenet, 76.15
Willielmus de Tenkervillâ Robertum de Medlent capit & regi præsentat, 70.7
Willielmus Tancredi frater enecatur, 31.5
Willielmus Valentiæ Electus, ab Hen: 3. nimium dilectus, 429.31
Ab Anglia ditatus recedit, ib.52
In Italiam redit, 470.50
Ad Wintoniensem Episcopatum à Rege eligitur, 473.25
A Monachis rejicitur, ib.29
Vir sanguinum, ib.27
Præsentatur ad Episcopatum Norwicensem, 483.53
Ad Episcopatum Leodiensem eligitur, 488.32
Venit in Angliam, 731.45
Insolens ejus factum, 855.30
Fugit ex Anglia, 973.15
Willielmus de Ver Episc: Herefordensis, 143.34
Wil: de Warenast Anselmum perscrutatur, 19.35
Hen: I. de Ecclesiarum investituris propositum narrat Papæ, 59.9
Anselmi in Angliam reditum impedit, 60.10
Wil: de Norhale Wigorniensis Episc: 143.45
Wil: Wintoniensis Episcopus, 79.27
Synodum Londini celebrat, ibid.
Wil: Hen: I. filio jurata fidelitas, 66.22
Perit in mari, 69.9
VVimundam, Cella S. Albani, 232.34
VVimundus primus Episc: Moinæ Insulæ, 84.55
Oculis privatus propter importunitatem & expulsus, ib.52
VVinchescicensium injustitia, in Jernemuthenses, 889.17
VVintoniæ Episcopatum, in Archiepiscopatum sublimare, conatur Lucius Papa, 80.10
VVintoniensium Monachorum oppressio, 556.52. 572
VVintoniæ prior, quotidiè marcam argenti, confert ad mensam Papalem, 931.42
Redit tamen infecto negotio, ib.
VViscardus Dux Apuleiæ moritur, 33.9
VVormatiense Concilium, 10.47

Y.

Y*Vo* Carnotensis Abbas moritur, 67.8
S. *Yvonis* nundinæ, ad Abbatem Ramasiensem pertinentes, ab Hen: III. vendicatæ, 839.20
Per Abbatem recuperatæ, 972.30

F I N I S.

Digitized by

INDEX COMITVM ET BARONUM ANGLIÆ,

In hoc Volumine contentorum.

ALBAE MARLIAE.

COmes *Willielmus*, 76.27. 78.25. 255 9. 262.11. 293.38. 300.20.
Willielmus de Fortibus, 551.1. 577.54 700.53.

ARUNDELIAE.

Willielmus, 132.33. 237.19. 255.45. 282 20. 292.54. 303.30.
Hugo de Albineto, 600.29. 812.27.
Isabella Comitissa, 812.26. 853.12.
Johannes filius Alani, 996.

CANTIAE.

Hubertus de Burgo, 366.53. 367.54. 370 34. 375.33. 376.33.&c. 377.6.&c. 378. 379. sæpe. 381.10,20. &c. 388 13. &c. 403.52. 437.15.&c. 443.15 467.33. 515.49. 600.34. Vide Indicem Rerum.

CESTRIAE.

Richardus. 69.8.
Ranulphus, 78.8. 80.16. & 37. 94. 52 129.3. 255.8. 263.36. 289.15 293.38. 303.20. 309.16. 337.38 372.46. 380.7. 387.1. 921.30.
Johannes, qui & Lincolniæ Comes fuit. Vide Lincolniæ Comitatum.

DE CLARE.

Rogerus, 100.19.
Richardus, 69.8. 130.45. 254.3. 262.11 658.44.
Gilebertus, 368.9. 638.15.

CORNUBIAE.

Reginaldus, 131.32. 251.44.
Henricus 255.10.
Richardus Henrici III. frater: Vide Indicem rerum.

DERBIAE.

Robertus de Ferrariis, 992.37. 1001.56 1002.21.

DEVONIAE.

Baldwinus de Ripariis, 911.34. 944.54.

EAST ANGLIAE.

Radulphus, 9.21. sæpè.
Hugo Bigod, 14.10. 78.25. 96.41. 128 42. 324.50.

EBORACI.

Willielmus Crispinus, 68.32.

ESSEXIAE.

Henricus, 99.39.
Gilebertus de Mandeville, 254.9.
Willielmus, 336.15.

DE FERRARIIS.

Robertus, 130.43.
Willielmus, 235.21. 237.20. 263.38. 289 16. 293.38. 337.40. 381.46. 387 15. 436.17. 742.13.
Willielmus alter, 742.17. 743.53. 884.17 921.31.

 Robertus,

Digitized by Google

Index Comitum.

GLOVERNIAE.

Robertus, 75.4,8,40. 76.16. 77.41. 78. 8. 262.11.
Willielmus, 130.45. 132.29.
Johannes sine Terra, 132.30.
Galfridus de Mandevilla, 263.38. 280.32
Gileb: de Mandevilla, 337.49. 367.40. 431.22 911.30. 494.50. 994.32, 37,51 995.38. 1006.40. 1008.55.
Richardus de Clare, 437.15. 700.53. 733 33. 740.24. 743.51. 751.18. 772 55. 773.55. 777.46. 779.43. 836 50. 862.32,51. 863.34. 881.4 908.29. 911.33. 933.3. 937.43 946.32. 947.33. 949.56. 951.53 962.19. 964.6. 967.54. 968.7,29 975.34. 980.51. 984.4. 986.11 987.1. 990.28. 997.23,27. 998.2 & sæpe. 1000.32. 1001.15,&c. 1002 34. 1004.37.
Isabella Comitissa, 368.12. 523.29,38.

HERTFORDIAE.

Henricus de Bohu. 132.7. 296.43. 310.22 337.40. 488.56. 596.5. 638.16 700.52. 743.52. 866.38. 996.4.
Henricus de Monte Forti, 995.42.

DE HOLDERNESSE.

Willielmus de Albamarla, 1006.23.

DE INSULA.

Comitissa, 848.27.

LEICESTRIAE.

Joh: qui & Comes Cestreinsis, 380.15. 431 33. 439.57. 446.7. 447.50. 448 6. 467.23,26. 468.28. 533.36 743.53. 911.34.
Simon de Monte Forti, 329.28. 421.9. 431 38. 446.8. 448.6. 465.43,47 467.23. 468.24, & 39. 471.10 488.56. 497.54. 525.21. 590.43 596.43,51. 639.35. 640.34. 657 36. 700,51. 739.8. 743.51. 775.14 779.43. 783.11. 810.10, & sæpè. 814.37. 818.48. 825.51. 828.1,&c. 832.34. 836.6,30. 838.34,44. 852 40. 853.46. 863.1,3,20. 877.38 879.21. 881.55. 887.5. 888.5 933.3. 938.34,44. 950.15. 955 17. 958.13,23. 962.19. 964.6.7 968.15,29. 971.32,35. 979.2. 983 1. 984.39,49. 986.11,54. 987.4 & sæpe. 990.28.51. 992.13. sæpè. 993.31. 994.11,32,51. 995.3. 996 2, & sæpè. 997. passim. 998. passim. 999.11. 1000.32. 1002.49.
Edmundus qui fuit etiam Comes Lancastriæ, 1009.18.

LINCOLNIAE:

Robertus, 99.1. 104.40. 127.49. 128.34 129.43. 177.8
Gilebertus, 296.43. 387.15.
Edmundus, 732.1.

DE MANDEVILLA.

Galfridus, 80.21.

MARCHIAE.

Hugo Brunus. 161.7. 200.26. 207.24 771.6. 793.35. 801.53.

MORETONII.

Willielmus, necnon Warennæ Comes, 60.13 62.41. 63.6. 96.46.
Johannes, 157.18.

NORFOLCIAE.

Rogerus Bigod, 56.33.
Hugo Bigod, 324.50. 389.54. 550.34. 590 44. 994.56.
Rogerus Bigod, Angliæ Mareschallus, 241 10. 254.4. 443.21. 590.44. 639 35. 659.11. 681.30. 700.52. 743 52. 751.18. 769.40,42. 866.37 881.32. 888.4. 942.43. 955.17 962.30. 979.21.

NORTHUMBRIAE.

Mecherus, 5.17.
Edwinus, 5.17.
Weltherus, 5.18.
Robertus de Molbraio, 14.35. 16.38. 18 37,&c.
Rogerus, 129.14. 130.35,43.

NOTINGAMIAE.

Willielmus, 76.27.

OXONIAE.

Albericus de Ver, 77.52.
Johannes, 100.26.
Albericus de Ver, 231.19.
Isabella de Bolbec Comitissa, 654.16.
Henricus, 700.54. 743.50. 866.38. 998.8

PEMBROCIAE.

Willielmus Mareschallus, 237.18. 254.18,31 45. 255.8. 263.36. 282.20. 289 15. 292.2, & 55. 293.36. 336.32 337.39. 368.13. 921.29.

Richardus

Index Comitum.

Richardus Mareschallus, 381.45. 384.48 387.4. 12.17.23. 32. sæpe. 389.33 390.11.20. 391.13. 393.53. 394 22. 397.34. & 39.42. 398.11. &c. 399.2. &c. sæpe. 400.5.8. 403.7 421.5
Walterus Mareschallus, 572. 39.49. 573.3 596.5. 639.35. *Frater quoque ejus Anselmus obierunt in quibus Familia extincta est*, 686.15.
Gilebertus Mareschallus, 404.24. 417.38 431.33. 432.46. 448.6. 467.19 483.16. 516.43. 550.41. 565.49 572.39.
Willielmus de Valentia, 921.29. 995.39 997.39. 1002.36.
Alienora Comitissa, 465.43. 467.26.
Margareta, 651.24.

De Redvers.

Baldwinus. 75.25.28. 99.55.

Richmondiae.

Petrus de Sabaudia, 549.35. 550.33. 578 55. 582.20. 640.34. 721.16. 743 54. 937.44. 955.18. 958.23. 962 3. 986.11.

De Ripariis.

Comitissa, 848.27

De Ros.

Willielmus, 181.18.

Salopesbariae.

Hugo de Beleasme, 44.39.
Robertus de Beleasme, 44.40.

Sarisburiae.

Willielmus Longa Spata, 225.11. 227.43 231.19. 235. 20. 237. 18 238.22. 251.33. 255. 45. 278 26. 281. 20. 292. 54. 333 40.54. 335.11.24. 337.43. 338.44 389.54. 536.48. 590.47. 596.43 855.14. 915.42. 942.41. 943.33 946.18.

De Strigoil.

Richardus, 132.33.

Surriae, et Suthsexiae.

Johannes de Warenna, 995.40. 997.38. 1005.41.

Vectae.

Baldwinus de Ripariis, 523.25.

Warennae.

Simon, 78.27. 241.9.
Willielmus, 235.21. 237.14.19. 255.9.45 263.36. 282.20. 292.55. 324.25 337.40. 381.45. 421.10. 436.16 470.5. 581.51. 921.30.
Johannes, 732.22. 743.53. 866.38. 494 20. 732.11. 911.33. 971.11.17. 994.13. 995.40. 1002.36. 1005.41
Ælesia Comitissa, 923.48.

Warwick.

Gundreda Comitissa, 86.13.
Willielmus, 337.41. 436.16. 526. 40 584.23. 894.20.

Wintoniae.

Saerus de Quincy, 237.19. 262.11. 263 37. 295.36. 296.42. 303.19.30. 310.23. 854.54. 921.30.
Rogerus de Quincy, 430.37. 595.39. 700 53. 710.30. 730.37. 740.40. 743 51. 881.36. 924.41.
Comitissa quædam, 854.54.

Comitum plurium Familiæ extinctæ, 686 30. Plurium simul, *Vide pag.* 700.51.

Digitized by Google

BARONES.

Willielmus de Albeneto, 77.4
Willielmus Brewer, 921.32
Willielmus de Cantelupo, 921.32
Eadwinus, 7.23
Willielmus Fitz-Gerold, 921.32
Robertus Fitz-Walteri, 303.30
Walterus Giffard, 56.241.9
Radulphus de la Hay, 130.42
Heremardus, 7.28
Radulphus de Hernigande, 996.9
W: de Huntingfeild, 921.32
Willielmus Lovell, 76.17
Robertus de Medlent, 70.4.78.6
Rogerus de Monte Forti, 56.32
Robertus de Monte Forti, 241.10
Mercardus, 5.19
Warinus de Muntchensil, 908
Alanus de Nevilla, 109.55
Henricus de Nevilla, 921.32
Patricius, 978.14.22
Radulphus, 9.21.19.38
Rogerus, 9.22.29.35.
Willielmus de Sey, 888.4
Siwardus, 7.23
Willielmus Talebot, 76.15. 228.48
Willielmus de Tankervilla, 127.49
R. de Ver, 421.32
Waltheofus, 6.44.9.22.&c. Sæpe.

FINIS.

Index Archiepiscoporum & Episcoporum Angliæ totius.

CANTUARIENSES.

1 *Stigandus,* 56.7.8,13
2 *Lanfrancus,* 7.16. 8.40. 10.41. 14.16 15.44. 39.15,54. 20.42. 21. sæpe.
3 *Anselmus,* 17.26. 18.14. 19.1. &c. 54 29,38. 56.40. 58.6,42. 59.3. 62 18,26. 63.2,21,27,35,42.44.
4 *Radulphus,* 65.52. 66.29. 69.22
5 *Willielmus de Corbolio,* 69.36,57. 71.5, 52. 74.27. 75.41
6 *Theobaldus,* 77.20,50. 80.49. 82.49 92.32. 97.34
7 *Thomas de Becket,* 98.24. Consule Indicem rerum.
8 *Richardus,* 127.29. 129.12. 130.56
9 *Baldwinus,* 141.30. 143.32. 157.12 160.31
10 *Hubertus Walteri,* 175.23. 193.23,31 209.50. 212.32
11 *Stephanus de Langetona,* 222.43. 245 16. 255.41. 265.14
12 *Richardus,* 355.43. 363.22,54. 368.7 370.20,38
13 *S. Eadmundus,* 386.1, 395.56. 397.7. 403.38. 409.46. 455.36. 473.1 483.34. 484.57. 488.43. 527.14 545.15,42
14 *Bonifacius,* Vide Indicem Rerum. 850.3 858.49. 865.46.922.5,48.923.48. 949.36
15 *Robertus de Kilewarby,* 1008.30.&c.

EBORACENSES.

1 *Aldredus,* 5.4
2 *Thomas,* 8.41. 16.55. 17.30. 18.20 28.16
3 *Gerardus,* 57.3. 58.56. 63.33
4 *Thomas,* 63.33. 65.53
5 *Turstanus,* 65.53. 70.23,51. 71.52. 76 25. 78.5
6 *Henricus Mordac,* 80.55. 85.57. 91.49
7 *Willielmus,* 78.5
8 *Rogerus,* 98.55. 100. 16. 121.53. 131.31
9 *Gaufridus Plantagenet,* 152.19. 154.40 193.17. 225.47. 231.31. 233.13
10 *Walterus de Gray,* 231.31. 274.4. 310.53 407.5. 439.41. 565.47. 583.35. 865.48 889.36. 905.21. 918.19. 964.40,44
11 *Sewalus,* 912.12. 914.21,38. 929.32 935.5. 956.13. 969.3
12 *Godefridus de Kinton,* 972.57. 978.32 980.37. 1002.18
13 *Walterus,* 1002.19

Episcopi Cantuariensis Provinciæ.

LONDINENSES.

1 *Mauritius,* 13.7. 55.34. 56.31. 63.29
2 *Richardus de Beaumeis,* 63.41.64.10. 70 2. 85.55
3 *Gilebertus Universalis,* 71.4.73.11. 78.57
4 *Robertus de Sigillo,* 79.1
5 *Richardus de Benmeis,* 83.55.98.19
6 *Gilebertus Foliot,* 99.37. 107.6,34. 145.51
7 *Richardus,* 154.41. 156.40
8 *Willielmus,* 197.2. 209.49.226.6. 263.15 313.7
9 *Eustachius de Faucumberge,* 353.5
10 *Rogerus Niger,* 353.6. 372.37. 384.13 387.48. 397.8. 418.55. 488.54. 576 30. 735.1
11 *Fulco Basset,* 576.49. 650.9. 681.46 707.26,48. 716.20. 751.19. 772.57 779.45. 782.25. 849.39. 866.4. 915 21,46. 946.38. 955.32.974.25. 987.51
12 *Henricus de Sandwich,* 995.10. 1001.43 1004.10

WINTONIENSES.

1 *Stigandus,* 7.14
2 *Walkinlinus,* 18.16.44.39
3 *Willielmus Gifford,* 56.31. 58.56. 64.10 70.1.71.47
4 *Henricus de Bloys,* 72.1. 75.3. 77.19 80.9. 94.56
5 *Richardus,* 127.21. 129.38. 137.19
6 *Gaufridus de Lucy,* 154.41. 156.24. 212.13
7 *Petrus de Rupibus,* 212.14. 231.20. 263 36. 289.14. 338.43. 375.29. 376.13 378.20. 384.21,52. 404.38,44,50 409.9. 410.46. 434.43. 439.42. 442 15. 468.11. 471.56. 472.5
8 *Willielmus de Rele,* 473.40. 484.5. 556.55 605.13. 606.52. 609.23. 614.9. 617 6. 634.12,32. 635.11,32. 636.1. 638.42 707.46. 719.20. 730.18. 742.33. 751 19. 779.47. 800.20
9 *Ethelmarus,* 982.43. Vide Indicem Rerum.

10 *Johannes Gervasii,* 1001.43.1004.53
11 *Nicholaus de Ely,* 1006.6

ELIENSES.

1 *Hervaus,* 64.15.75.6
2 *Nigellus,* 73.7.78.1
3 *Gaufridus,* 127.22.153.3
4 *Willielmus de Longo Campo,* 154.42.156.13, 17.156.40.173.12,49.190.8
5 *Eustachius,* 193.22.226.6.232.36.253.5.& 15.263.15
6 *Johannes de Fontibus,* 309.45.324.16
7 *Gaufridus de Burgo,* 324.17.353.10
8 *Hugo Norwold,* 353. 18. 363. 12.420.1 657.20. 751. 19,35. 848.9.851.15.866 40.881.4.891.47
9 *Willielmus de Kilkein,* 895.12.909.34.929 36.935.37
10 *Hugo Balsam,* 945.41.48.950.36.1000.50

LINCOLNIENSES.

1 *Alexander,* 7.9
2 *Remigius,* 16.54
3 *Robertus Bloet,* 17.27.66.43
4 *Alexander,* 69.2,35.77.31.82.49
5 *Robertus de Chaisneio,* 82. 48. 98. 52. 105 31.107.33
6 *Gaufridus,* 127.23.131.3.140.45
7 *Walterus de Constantiis,* 140.55.141.24
8 *S. Hugo,* 143.40
9 *Willielmus,* 209.48.214.40
10 *Hugo de Velles,* 228. 24. 263. 16. 299.52 327.37.409.41
11 *Robertus Grosseteft,* 409.44.481.18.570 45. 597.5. & 53. 614.24.688.54.716.1 736.42. 772.42, 56.773. 10, &c. 777 2, &c. 779. 48. 802.41. 815.53,&c.825 54, &c. 833. 37.835. 39.840.20.849.25 859.43.866.40. 867.22. 870.53.872.10, 40.874.875.896.918.20.
12 *Henricus de Lexintona,* 881. 9. 884. 10 887.45.976.45
13 *Benedictus de Gravesend,* 978. 50.979 20,24

COVENTRENSES.

1 *Robertus Peccatum,* 13.8.72.4,40
2 *Rogerus,* 72.43.80.52
3 *Walterus,* 80.53
4 *Richardus,* 98.57
5 *Girardus Puella,* 141.22
6 *Hugo de Nonant,* 144.35.145. 55. 166.15 174.5.192.14
7 *Gaufridus de Muschamp,* 193. 18.222. 57 225.57
8 *Walterus de Gray,* 230.38
9 *Willielmus de Cornehull,* 275.23.319.29
10 *Alexander de Stavensby,* 322.9. 355. 6 363.13.395.43.483.4
11 *Hugo de Pateshulle,* 489.44. 523. 30. 532 38.576.56
12 *Rogerus de Weseham,* 661. 1,26.706. 48. 707.48.865.48.935.40.943.42.953.30
13 *Rogerus de Molend,* 943.44.960.49

SARISBURIENSES.

1 *Osmundus,* 53.33.37
2 *Rogerus,* 63. 26.65. 9.66.46.74.54.77.30. 78.1
3 *Jocelinus,* 98.56.141.40
4 *Hubertus Walterus,* 154. 41. 156. 24.160 32.161.41
5 *Herebertus Pauper,* 176.30
6 *Robertus de Bingeham,* 344. 18. 363. 11 522.40.718.4
7 *Willielmus de Eboraco,* 718.25.865.53.866 9.41.888.14.918.28.921.53
8 *Ægidius de Bridelesforde,* 926.21. 943.12 946.13
9 *Walterus de la Wyle,* 1000.26
10 *Robertus de Wikhamptona,* ibid.

BATHONIENSES.

1 *Johannes,* 17.41.69.22
2 *Godefridus,* 69.37
3 *Robertus,* 13.8.72.43
4 *Reginaldus,* 127.23.169.30
5 *Savaricus,* 172.47
6 *Jocelinus,* 214.42.263.16.289.14.597.20 921.6
7 *Rogerus de Weseham,* 614.41. 649.23.661 1,26.707.48.743.6
8 *Willielmus de Buttone,* 118. 13. 867. 41 873.17
9 *Walterus Giffard,* 1002.29.1008.41
10 *Willielmus de Buttone,* 1002.29

EXONIENSES.

1 *Willielmus,* 63.26.75.41
2 *Robertus,* 94.55
3 *Bartholomeus,* 97.36.98.56.126.22
4 *Johannes,* 143.44
5 *Henricus Mareschallus,* 177.10
6 *Simon de Apulia,* 319.28
7 *Willielmus Bruere,* 322.10.338.43.415.10 416.20.651.27
8 *Richardus,* 686.17.866.41.944.51
9 *Walterus,* 960.49

HELMHAMENSIS.

Stigandus, 7.14

NORWICENSES.

Digitized by Google

54.913.52.935.36.946.49.954.23
992.29

NORWICENSES.

1 *Willielmus,* 13.8
2 *Herebertus,* 64.11.68.48
3 *Willielmus,* 98.55
4 *Johannes,* 132.12.160.36.173.53
5 *Johannes de Gray,* 205.48.231.21.234.19
352.26
6 *Pandulphus,* 336.10
7 *Thomas de Blundevilla,* 336.10.432.,29
434.47
8 *Willielmus de Rale,* 486.5.488.54.515.44
532.30.605.13.606.1.866.40
9 *Walterus de Sufeild,* 606.3.645.21.707.44,
47.730.18.736.13.753.53.768.16
848.15.890.54.951.36
10 *Simon de Wanton,* 954.52.960.48.975.1

WIGORNIENSES.

1 *Britheous,* 20.1
2 *Ulstanus,* 19.48,20.36.21.13.31.35.54
3 *Sampson,* 35.17
4 *Theophilus,* 66.30.70.7
5 *Simon,* 70.21
6 *Rogerus,* 137.18
7 *Baldwinus Fordensis,* 140.43
8 *Willielmus de Norhale,* 143.41.162.14
9 *Robertus,* 165.55
10 *Henricus,* 178.42
11 *Johannes de Constantiis,* 181.54
12 *Maugerus,* 205.47.226.6.231.4
13 *Walterus de Gray,* 252.48.255.43.256.4
14 *Silvester,* 289.15
15 *Willielmus,* 363.12.432.29.434.48.438.7
16 *Walterus de Cantelupe,* 434.8.448.10.485
8.33.614.24.616.54.653.34.707.48.
709.50.732.20.751.19.772.57.773
48.834.32.849.19.866.40.915.23
955.17.979.20.993.26.995.11,18
1001.44
17 *Nicholaus de Ely,* 1001.46

HEREFORDENSES.

1 *Robertus de Losinga,* 21.57.22.1
2 *Girardus,* 56.32
3 *Remelmus,* 58.36.59.1.63.26
4 *Richardus,* 71.12
5 *Robertus,* 71.2.80.52
6 *Gilebertus,* 82.54.83.10
7 *Robertus,* 137.14
8 *Willielmus de Ver,* 143.34
9 *Gilo de Brause,* 205.46.226.44.263.15
10 *Hugo de Maneport,* 309.18
11 *Hugo Foliot,* 309.19.47.55.409.24
12 *Robertus de Maidenstan,* 409.25.420.12
13 *Petrus de Egeblancke,* 537.50.542.1.546
14.576.52.614.24.616.44.706.14
773.38.775.38.866.40.881.14.910.17,

CICESTRENSES.

1 *Radulphus,* 64.11
2 *Sifredus,* 70.22
3 *Hilarius,* 98.56
4 *Johannes,* 137.15.139.56
5 *Richardus,* 252.47.275.25
6 *Ranulphus,* 316.32
7 *Radulphus de Novilla,* 316.33.322.10.378
46.389.52.395.13.430.1.472.30.473
54.614.54.982.40
8 *Richardus de Wiez,* 638.24.653.1,661.25
834.32.849.39.864.29.868.1.982.40
9 *Johannes Clipping,* 868.6
10 *Stephanus,* 1001.44.1004.10

ROFFENSIS.

1 *Hernostus,* 15.50
2 *Gundulphus,* 15.53.19.18.21.23
3 *Radulphus,* 64.11.66.24
4 *Ernulphus,* 70.7
5 *Johannes,* 70.20.75.42
6 *Ascelinus,* 80.52
7 *Walterus,* 80.52.97.37.98.26.140.57
8 *Gilebertus de Glanvilla,* 143.24.209.47
9 *Benedictus,* 255.44.256.4.275.24.409.24
10 *Henricus de Sanford,* 337.8.355.7.363.23
373.1.409.53.434.49
11 *Richardus de Wendene,* 409.54.468.51.706
41.802.38
12 *Laurentius de S. Martino,* 802.39.816.17
831.31.866.42.944.38.949.50.960.33
1008.54.57

MENEVENSES.

1 *Barnardus,* 66.30
2 *Anselmus,* 739.47.742.19
3 *Thomas,* 739.51

LANDAVENSES.

1 *Urbanus,* 63.23.73.11
2 *Willielmus de Burgo,* 848.15.868.40

BANGORENSES.

1 *Hervaus,* 64.12
2 *Richardus,* 569.48.739.48.742.45.884
25.940.27.942.29

ASAPHENSES.

Gaufridus Arthurus, 84.53.98.57.104.44
Howellus, 626.17.739.48

Episcopi

Episcopi Eboracensis Provinciæ.

DUNELMENSES.

1 *Agelricus,* 6.38
2 *Egelwinus,* 6.40. 7.44
3 *Walterus,* 10.8
4 *Willielmus,* 14.37
5 *Ranulphus,* 53.33. 56.45. 64.11.71.46. 76.29
6 *Gaufridus,* 78.7
7 *Willielmus de S. Barbara,* 80.44. 84.33
8 *Hugo de Pusat,* 91.51. 98.56. 154.58 178.42
9 *Philippus,* 191.54. 225.56. 238.20
10 *Richardus de Marisco,* 304.5. 311.1 332.1
11 *Richardus Pauper,* 438.55. 468.37
12 *Nicolaus de Fernham,* 549.53. 565.14 628.43. 759.25. 811.13. 955.23
13 *Walterus de Kerkeham,* 769.5. 811.22 866.41. 905.33. 916.10. 963.36

CARLEOLENSES.

1 *Athelulphus,* 72.36
2 *Walterus Malus,* 317.24. 384.24. 387.44. 405.53. 417.39. 488.41,54 710.44. 741.22. 916.10
3 *Sylvester,* 712.28. 718.29. 739.7. 751.20. 865.53. 866.10. 884.14
4 *Thomas de Veteri Ponte,* 892.9. 935.34
5 *Robertus de Chause,* 964.34

MOINAE.

Wimundus, 84.50
Johannes, 84.49

CANDIDAE CASAE.

Johannes, 157.48

FINIS.

Index Cognominum five Familiarum.

Willielmus de Abendune, 471.15
Johannes de Actona, 516.39
Agnellus, 591.14
W: Agoilun, 261.27
Willielmus filius Alani, 76.19
Joh: filius Alani, 254.7,8. 277.50
Phil: de Albenio, 289.17. 295.9. 432.54.4.49
Wil: de Albenio, 295.7. 389.55. 430
W: de Albineto, 254.11. 262.16
Phil: de Albineto, 255.13
Odinellus de Albineto, 270.22
Nicholaus de Albineto, 275.30
Jacobus de Aldelia, 956.20
Conftantinus filius Aluphi, 588.22
Alwinus, 18.30
Jacobus de Andeliaco, 996.54
Johannes de Anfard, 551.4
Simon de Apulia, 319.28
Philippus de Arci, 811.47
Richardus de Argentomio, 366.16
Reginaldus de Argentomio, 443.50
Robertus de Argentomio, 718.34
Robertus de Arundel, 707.7
Gerardus de Atie, 231.27
Engelargus de Athié, 310.34.320.9
Walterus de Avenis, 293.10
Johannes de Avennes, 952.34
Robertus Bacun, 386.19,25
Robertus Bacun, 747.26. 864.36
Hugo de Bailel, 231.23. 286.5
Johan. de Bailliol, 410.36. 639.36
Henricus de Bailoil, 718.35
Stephanus Bancan, 953.55
Willielmus de S. Barbara, 80.40
Willielmus Bardolf, 996.5
Johannes de Barres, 530.41
Robertus de Barthona, 782.16
Joh: de Baffingburne, 231.26. 255.18
Joh: de Bafingftokes, 835.31
Alanus Baffet, 255.46. 262.23
Th: Baffet, 231.28. 255.11,46. 262.23 295.8
Warinus Baffet, 387.43
Gilebert Baffet, 386.50. 391.7. 396.55 550.52
Fulco Baffet, 550.53. 576.49
Philip: Baffet, 811.41. 812.3,12. 993.5. & 996.6. 998.27
Girardus Bat, 490.13. 552.42
Henricus de Bathonia, 538.37. 811.16 933.5.962
Reginaldus de Bathonia, 907.21
Sthephanus Bauzan, 831.10
Andreas de Beau-camp, 262.25
Mathæus de Bealvere, 959.19
Alan: de Becoles, 354.44. 536.35. 606.38
Thomas de Becket, 98.24
Robertus de Beleafmo, 44.40. 58.39
Michael Belet, 421.12
Willielmus de Bello Campo, 254.6. 296.46. 322.7. 389.55. 421.13. 860.2 924.48. 998.28
Johannes de Bello loco, 578.9
Richardus de Benmeis, 83.53
Hug: de Beneval, 262.24
R: de Berkele, 277.52
Rich: de Berking, 316.30
Adam de Bern, 729.20
Williel: Bernard, 64.4
Rogerus Bertram, 584.32
Rogerus Bertrandi, 994.4
Baldwinus de Betun, 578.7
Richardus de Beaumund, 530.42
Johannes de Beyfordia, 539.30
Hugo Bigod, 14.50
Rogerus Bigod, 56.33
Hugo Bigod, 324.50. 389.55. 550.33 962.31.& 971.50
Walterus de Billefdona, 878.26
Robertus de Bingeham, 344.18
Margareta Bifeth, 474.51. 586.15
Johannes Bifet, 550.39,56. 578.4
Walterus Bifet, 586.23
A: de Bleccles, 485.9
Robertus Bloet, 17.27
Henricus de Bloys, 71.1
Osbertus de Bobi, 254.12. 270.21. 277.53
Hugo de Boclando, 55.40
Henricus Bohun, 296.43
Ifabella de Bolebec, 654.26
Wil: Boncoque, 925.8. 931.36
Ernaldus de Bofco, 867.54. & 902.30 & 918.26
Rogerus Botevelein, 994.6
Hugo de Boum, 488.56
Richardus de Boxe, 539.35
Thomas de Blundevilla, 336.10
Johan: Blundus, 354.45. 377.51. 385.42
Johannes Blundus, 255.27
Willielmus Blundus, 996.9
R: de Brackefle, 254.9
Walterus de Bradel, 918.36
Rob: de Braibrock, 231.25
Hen: de Braibrock, 255.12. 277.51. 293.42. 320.32
Petrus Branche, 978.8

Philip:

Index Cognominum.

Philip: de Braufia, 64.43
Reginald: de Braufia, 312.9
Wil: de Branfia, 350.47
Gilo de Braufe, 205.46
Falcafius de Brente, *Vide* Falcafium,
W: de Brente, 320.51
Johannes Bretafche, 718.52
Ægidius de Bridelesford, 926.21. 942.27 & 946.13
Ranulphus Brito, 376.29. 490.10. 718.45
Johannes Brito, 758.7.14
W: Brivere, 231.28. 237.20. 316.56 322.10
Pet: de Bruis, 254.2. 578
Roifia de Bruis, 653.28
Robertus de Brus, 780.16
Petrus de Buffera, 432
Andr: Bukerel, 378.18
Johannes de Buhun, 661.57. 729.20. 894 4. 962.36
Hubertus de Bugch, 255.47. 262.20
Tho: de Burgo, 285.48
Gaufridus de Burgo, 324.17
Hubertus de Burgo, *Vide in Indice Rerum.*
Reimundus de Burgo, 367.28. 366.29 394.49. 585.48. 586.7
Johannes de Burgo, 590.44
Richardus de Burgo, 597.1. 732.2. 742.22
Wil: de Burgo, 728.19
Richardus de Buteille, 539.35
Wil: de Buttone, 867.41. 1002.29
Walt: de Canteiupo, 292.39.295.8. 438.9
Fulco de Cantelu, 223.55
W: de Cantelu, 255.12. 320.9
Rogerus de Cantelu, 368.21. 395.48
Wil: de Cantelupo, 640.35. & 659.12. 815 17.20. & 831.12. 894.52. & 943.32
Wil: Carpentarius, 40.2
Fulco de Caftro novo, 724.4
Jeremias de Caxtona, 772.22
Philippus de Ceftria, 942.30
Johannes de Çella, 245.4
Robertus Chandos, 818.30
Galfridus de Chandelers, 551.4
Hugo de Charneles, 275.38
Robertus de Chafneio, 82.48
Rob: de Chaurni: 270.23
Rob: de Chaufe, 964.34
Rad: Cheinduit, 296.48. 606.20
Stephanus Cheinduit, 956.20
Galfridus de Childewike, 538.29. 39.&c.
Galfridus de Childewike, 818.20
Odo de Cilkenni, 728.19
W: de Cirent, 262.27
Gilbertus de Clare, 262.13
Gilbertus de Clara, 995.43. & 53
Simon de Claro monte, 530.42
Henricus Clemens, 417.34
Walt: de Clyfford, 387.27. 772.25
Rogerus de Clyfford, 992.28. 993.56 996.54. & 997.51
Johannes Clippinge, 868.6
W: de Coleville, 277.56. 292.29. 296.47
Wil: de Colingeham, 282.43
Walterus de Conftantiis, 140.55
Willielmus de Corbolio, 69.36
Hen: de Cornhelle, 223.55. 255.12. 884.27
Wil: de Cornehull, 275.23. 319.29
Johannes Crachale, 877.6. 978.57
God: de Cracumbe, 262.28. 273.25.379 4. 583.38
Robertus de Creiffi, 254.4. 296.47
Walterus de Crepinge, 998.27
Regin: Crocus, 296.51
Richardus de Crokefle, 219.4
Willielmus Crul, 841.18
Wil: de Culeworthe, 380.28
Simon de Curle vache, 408.43
Engelranus de Cufci, 828.44
Nicholaus Danne, 218.50
Elias de Derham, 658.40
Johannes de Derlintona, 923.10
Galfridus Difpenfator, 822.7
Hugo Difpenfator, 956.20
Hugo de Difpenfariis, 998.27
Willielmus de Diva, 300.32
Henricus Doili, 262.20
Philippus de Drieby, 994.6
Willielmus de Drouhedale, 35
Wil: de Dunelmo, 354.45. 771.36
Walt: de Duneftaple, 261.25
Ric: de Duneftaple, 316.42
Wil: de Eboraco, 538.36. 718.25. 998.25
Willielmus de S. Edwardo, 923.55
W: de Ely, 316.38
Nicholaus de Ely, 1001.40. 1006.6
Willielmus de Emeford, 270.21
Walterus Efpec: 76.27
Hamo le Eftrange, 992.19. 996.54
Johannes Eymle, 1004.39
Falcafius, 290.12. 295.8. 320.8
Euftachius de Faucumberg, 313.9. 353.5
Rog: de Eyberne, 992.28. 993.57. 996.54
Faukes, 262.25
Johannes de Fereby, 277.55
Nicholaus de Fernham, 354.44. 489.10 549.53
Willielmus de Ferrariis, 994.3
Richardus de Fifhakele, 747.26
Rog: filius Bernardi, 262.28
Radulphus filius Fulconis, 539.6
Joh: filius Galfridi, 436.17. 447.5. 659.12
Warinus filius Geroldi, 237.20. 255.48 261.22
Mauricius filius Geroldi, 398.48. 526.42
Joh: filius Galfridi, 975.17. & 980.31
Rogerus Fitz-John, 771.44
Fulco Fitz-Warin, 659.17
Walterus Folioth, 261.25
W: de Foreft, 310.27
Galfridus Focarius, 412.34
Johannes de Fontibus, 309.45
Simon de Fornelle, 539.5
Willielmus de Fortibus, 551.2

Johannes

Johannes de Fortuna, 645.11
Joh: Francigena, 728.19
Joh: Franciscus, 860.16,18
G: de Furnival, 255.11
Girard: Furnivaus, 578.9
Alanus de Galeweia, 255.46. 430.11 710.28
Mauri: de Gaunt, 254.9. 277.52. 572.6
Gilb: de Gaunt, 254.8. 285.53. 584.21
Hen: de Gaunt, 858.4
David de Garpenvilla, 538.31
Joh: de Gates, 420.6
Johannes de Catedidene, 653.25. 907.48 943.15
Rob: de Gaugi, 231.27. 293.40. 300.14
Hugo Gervasii filius, 70.5
Joh: Gervasii, 1001.43
Wil: Giffard, 56.31
Walterus Giffard, 56.32
Osbert Giffard, 270.21. 277.57
Rich: Giffard, 270.23
Walt: Giffard, 1002.29
Gilb: de Glanvilla, 143.24
Walt: de Godardvilla, 290.12. 369.5
Wil: Goimerus, 490.13
Rob: de Goreham, 183.24
Wil: de Gorham, 538.30. 818.40
Walt: de Gray, 230.38. 231.31
Joh: de Gray, 205.48. 816.13. & 821.22
Ric: de Gray, 834.36
Walterus, 889.36. 973.45
Hugo de Grauntemenill, 14.51
Ro: de Greslei, 254.10
Rob: Grossetest, 409.44
Hugo Gubion, 994.5
Adam Gurdun, 1002.2
Wil: de Hacholt, 895.16
Rob: de Hailes, 706.51
Johannes Hanfard, 881.51
Wil: Hardel, 470.43
Wil: de Harecurt, 232.22
Oliverus de Harecourt, 296.47. 303.31
Rob: de Hartford, 944.47
Henricus de Hastings, 590.51. 772.56 798.49
Rodulphus de la Hay, 262.22
Willielmus Haverulle, 532.41. 847.28. & 850.51. 918.30
Pet: filius Hereberti, 231.28
Matthæus Fitz-Hereberti, 255.4. 262.21
Conanus filius Neliæ, 254.13
Walt: de Hemesham, 350.4
Hereward, 7.28
Tho: Herdintonus, 243.18
Joh: de Hertfordia, 410.12
Ulfricus de Heselberga, 92.43
Wil: Hierun, 959.33
Alexander de Hiltuna, 551.4
Robertus de la Ho, 856.14
Rogerus de Holdene, 663.1
W: de Hobrug, 254.8
Wil: de Holewere, 403.20
Henricus de Holewell, 539.5
Wil: de Holewell, 539.7
Rog: de Holdernesse, 912.13. 980.41
Wil: de Hortuna, 923.54. 985.33
Thomas de Hostelee, 998.28
Johannes de Hotosp, 706.55
Johannes de Houtona, 355.7
Pet: filius Huberti, 255.11
Jo: filius Hugonis, 255.13
Phil: de Hulecotes, 186.5
Wil: de Humeto, 316.29
Gilb: de Hunfravilla, 657.35
Tho: de Hundintona, 273.24
Wil: de Huntingfeild, 254.10. 277.54
Willielmus de Huntundune, 894.2. & 962.38 963.31
Radulphus Hurdell, 262.21
Rogerus Huscarlus, 872.38
Joh: de Hybernia,
Briennus de Insula, 231.23. 255.11. 293 39. 295.8. 310.8
Richardus de Insula, 384.8
J: Eusta: filius Johannis, 76.19
Pet: filius Johannis, 254.11
Joh: filius Johannis, 277.53. 578.8
Rob: de Karrebrag, 645.13
Rob: de Kile, 1008.30
Wil: de Kilkenni, 783.48. 895.12
Si: de Kime, 254.6
Phil: de Kime, 584.22
Godfridus de Kimeton, 972.57
Walt: de Kirkeham, 769.5
Godefridus de Kninton, 972.57
Guiscardus Laidet, 578.6
W: de Lancaster, 270.21
Steph: de Langetona, 222.43. 316.26
Sim: de Langetuna, 271.19
Sim: de Langetuna, 555.34
Gaufridus de Langeleia, 410.17. 412.34 785.53. 833.47. 854.26. 937.5
W: de Lanvalei, 254.9. 277.53
Gilb: de Lasci, 76.28
Joh: de Lasci, 275.46
Walt: de Lasci, 366.26. 394.49. 552.9 577.57
Hugo de Lasci, 319.36. 394.49. 430.11 597.3
Edmundus de Lasci, 889.39
G. de Laval, 254.8. & 262.14
Wil: Leasete, 804.4
Simon de Legro, 397.11
Rogerus de Lemburne, 846.46
Nich: de Len, 410.16
Eusta: de Len, 813.2. & 856.28
Rog: de Lewes, 412.13
Joh: de Lexintona, 474.3. 716.27. 867 55. 869.21. 912.36. 916.28
Rob: de Lexintona, 786.26
Hen: Lexintona, 881.9
Wil: de Lichefelde, 782.16. & 804.4
Rob: de Lincolnia, 76.17
Tho: de Lincolne, 270.23

Adam

Adam de Lincolnia, 277.53
Simon de Londino, 570.57
Walt: de Londino, 884.27
Willielmus de Longa spata, 713.20,29. 942.41
Wil: de Longocampo, 154.42
Herebert de Losinga, 18.30
Robertus de Losinga, 21.57
Galfridus de Lucy, 154.41. 231.23. 255.11. 295.9. 490.18. 576.35. 732.21. 773.39
Paganellus Ludehlaw, 26.17
Willielmus Lupus, 878.30. & 905.51
Wil: Luvell, 76.17
Philippus Luvel, 817.26. 830.37. &c. 977.23. & 982.31
Radul: de Maidenston, 354.45
Rob: de Maidenston, 409.24
Wil: Malet, 64.44. 254.5. 262.15
Rob: Malet, 530.42
Petrus de Malo Lacu, 488.57. 551.2. 578.5
Pet: de Malo Leone, 310.34. 320.9
Walt: Malus, 317.24
Gaufrid: de Mandevilla, 79.1. 80.21
Ranul: de Mandevilla, 80.25,37. 277.13
Willielmus de Mandevilla, 944.50. 998.17
Wil: Mandim, 894.35
Wil: Manduit, 254.7. 277.58. 296.47
Hugo de Maneport, 309.18
Johannes Mansel, 470.42, & 46. 570.55. 818.26
Tho: Maunsel, 994.5
Phil: Marci, 231.26. 293.39. 320.9
Hen: de la Mare, 709.33. 945.34
Hen: Mareschallus, 177.10
Joh: Mareschallus, 255.13,48. 262.26. 289.17. 295.8
Wil: Mareschallus Junior, 254.6
Ric: de Marisco, 231.21. 304.5. 381.1
Gauf: de Marisco, 366.25. 394
Wil: de Marisco, 474.57. 584.1
Rob: de Marisco, 802.49
Adam de Marisco, 915.52
Rob: de Marmium, 80.17.
Rob: Marmium, 578.6
Phil: Marmium, 894.34
Wil: Martell, 79.14
Hub: filius Matthæi, 590.45
Hereb: filius Matthæi, 655.4,22
Pet: de Maulci, 231.27
Rob: de Medlent, 70.4
Tho: de Meritona, 316.42
G: de Meutum, 254.11. 277.55
Godef: de Millers, 753.6
Wil: de Moiun, 76.17
Rog: de Molend, 943.44
Nic: de Molis, 387.8
Joh: de Monemua, 818.31
Wari: de Montcheinsil, 590.44
W: de Monte acuto, 254.5
Rog: de Monte alto, 625.5
Rob: de Monte Begonis, 254.7
Rob: de Monte Forti, 56.33
Hugo de Monte Forti, 70.5
Simon de Monte Forti, 431.38. 448.6. 465.43
Pet: de Monte Forti, 994.3. 998.26
Hen: Mordac, 80.55
Hugo de Mortuo mari, 95.1
Hugo de Mortuo mari, 905.50
Rog: de Mortuo mari, 992.31. & 992.57. 996.53. & 997.50 & 1001.17
Regin: de Moum, 854.29
Rog: de Muhalt, 773.31. & 638.16
Thomas de Mulutona, 254.12. 270.21. 277.57. 320.31. 538.12
Lamb: de Muletuna, 718.36
Willielmus de Mumbray, 254.4. 262.13. 296.46
Johannes de Munemue, 385.28. 390.4. 393. 53.45
Tho: de Munemuhe, 638.16
Richardus de Munfitchet, 254.9. 262.16. 277.54. 296.4. 639.36
Guarinus de Muntchemsil, 723.6. 908.10. 911.42
Hernal: de Munteinni, 846.46
Rob: Muscegros, 918.31
Gauf: de Muschamp, 193
Rob: de Muschamp, 798.48
Ric: Muschet, 539.6
Radul: Musgad, 262.14
Rob: de Neuburg, 262.21
Hugo de Nevilla, 231.21. 255.13. 315.2
Johannes de Nevilla, 661.42. 710.31,35
Rob: de Newinton, 994.6
Radulphus filius Nicholai, 243.19. 415.10. 429.56. 583.38. 590.45. 640.34. 944.49
Rog: Niger, 353.6
Robertus Noriscus, 659.34. 831.10. 953.56
Wil: Norhale, 143.41
Radul: de Normanville, 262.26
Simon Normannus, 474.6. 485.53. 488.56. 519.28. 542.37. 771.29
Walt: de Nortuna, 277.50
Simon de Norwico, 820.52
Hugo Norwold, 353.12
Adam de Novo Mercato, 294.4
Hugo de Nunant, 144.35
Wil: de Odingeselles, 769.3
Joh: de Offintuna, 817.18
Ric: de Oxhaie, 873.57
Wil: Papa, 761.36
Wil: de Parci, 262.27
Rob: de Passelew, 389.18. 396.53. 404.45.55. 409.51. 840.5. 918.32
Simon Passelew, 966.6
Matt: de Pateshull, 320.21
Simon de Pateshull, 405.5

Digitized by Google

Hugo de Pateshull, 405.5. 489.44
Herebertus Pauper, 176.30
Robertus Peccatum, 13.8. 72.41
Haymo Peccatum, 578.7
Rich: de Percy, 254.2. 262.14. 435.54
Hen: de Percy, 993.57. & 996.6
Wil: de Perepund, 331.53
Gaufr: filius Petri, 496.37
Hen: Peverell, 94.52
Reginol: Phisicus, 410.16. 412.32
Rob: de Pinkeni, 262.11
Paul: Piper, 616.47. 821.9
J: de Plexeto, 834.36
Joh: de Pleyreir, 894.20
Nicho: de Plumtuna, 872.37
Alex: de Pointuna, 254.11. 277.54
Hen: de Ponte Audemarti, 262.22
Willielmus de Powerick, 659.13. 706.39
Wil: de Powic, 709.33
Engerus de Pratest, 262.27
P: Gilbertus de Prestuna, 538.37
Walt: Pruz, 447.5
Girard: Puella, 141.22
Hugo de Pusat, 91.51
Robertus de Quincy, 430.36. 273.4 942.41
Saerus de Quincy, 245.16. 310.23
Wil: de Rale, 435.22. 447.51. 486.5
Baldwinus de Redvers, 75.25.28
Reinerius, 80.27
R: Wil: Revel, 539.4
Rich: de Ripariis, 262.24
Baldw: de Ripariis, 523.25
Marga: de Ripariis, 848.27
Pet: de Rivallis, 376.31. 384.29. 394.40 397.16. 404.44,& 51. 405.12. 431.24
Ranul: filius Roberti, 254.4
Joh: filius Roberti, ib.7. 547.54
Willielmus de Rodune, 384.23
Ebelinus de Rochesord, 551.3
Wil: de Rokelant, 262.23
Rob: de Roppeleia, *vel* de Ropesle, 255.47 262.25. 277.51. 296.48
Rob: de Ros, 254.2. 263.14
Willielmus de Ros, 296.48. 595.51. & 596.33
Rog: de Roulee, 998.29
Pet: de Rupibus, 212.14. 387.34. 394.38 397.26
Galfridus Rufus, 783.32
Almar: de Sancto Amando, 488.57
Wil: de Sancto Leodegario, 539.6
Laurentius de Sancto Martino, 616.50. 716 27. 802.39
Hen: de Sanford, 337.8
Rich: de Sanford, 337.6. 355.7. 409.53
Nich: Sanford, 811.41. 812.7. 831.43
Jordanus de Saukville, 262.24
Walt: de Scotenia, 980.51. & 984.48
Steph. de Segrave, 362.15. 376.36. 384 32. 391.10. 396.56. 404.46,52 409.50. 431.24. 442.15. 483.45 490.31. 576.18
Wil: de Segrave, 894.21
Nich: de Segrave, 995.34
Johannes de Seldeforde, 903.31
Laur: Seneschallus, 245.10
Serlo, 515.28
Gauf: de Say, 262.15
Robertus de Sai, 565.56
Wil: de Sey, 590.47. 888.4
Ric: Sibsleuvast, 262.24
Robertus de Sigillo, 79.1
Wil: de Snintiohan, 262.25
Robertus de Sothingdona, 872.21. 802 3. 952.49
Alanus le Souche, 1005.48
Hugo de Stanbrige, 728.18
Nic: de Stanevile, 277.57
Alexander de Stavensby, 322.9. 355.6
Wil: de Stodham, 275.31
Nich: de Stutevilla, 254.3
Eustachius de Stutevilla, 578.6
Richardus de Stutevilla, 646.5
Alexander de Suereford, 718.36
Walterus de Sufeild, 606.3
Robertus de Sumercote, 524.39. 527.50 542.50. 575.10. 576.10
Rogerus de Sumerico, 419.48
Adam de Sumery, 531.31
Henricus de Sumerey, 996.6
Henricus de Susa, 614.19. 635.49. 636 Sæpe.
Alex: de Sutuna, 254.11
Richardus Sward, 386.53. 390.57 391.7. 394.10. 396.55. 429.53. 431 39. 444.16. 516.46. 742.52.
Willielmus Talebot, 76.15
Willielmus de Tankervilla, 70.6
Robertus de Tateshale, 927.46. 996.6
Galfridus Templarius, 474.3. 489 54. 519.37
Johannes Templarius, 550.47
Petrus de Thaly, 539.4
Petrus de Thaneo, 380.18
Robertus de Thinge, 375.19. ib.46
Radulphus de Thorneo, 489.2
Rogerus de Thony, 344.26
Richardus de Thony, 839.42
Willielmus de Thorleghe, 539.5
Rogerus de Thurkeby, 538.37. 772.56. & 780.16. 811.6. 846.16
Radulphus de Tohom, 528.43
Johannes de Toleto, 636.50
Johannes Travers, 378.18
Robertus de Tregor, 998.28
Hen: de Trublevilla, 470.42. 838.45
Hen: & Everardus de Trumpintona, 811.46
Tryvet, 1008.52
Robertus de Twinge, 512.53. 537.38
Willielmus de Tuintuna, 277.53
Hugo de Turburvile, 996.55

Turstinus,

Digitized by Google

Turstinus, 11.12
Walt: Tyrell, 53.4
Wil: de Ver, 143.34
Robertus de Ver. 254.5. 766.57. & 791.43
Baldwinus de Ver, 434.7. 40
Johannes Vallerannus, 943.19
Johannes de Vallibus, 992.29. 993.56
Hugo de Velles, 218.24
Eustachius de Vescy, 254.2
Willielmus de Vescy, 877.46
Rob: de Veteri Ponte, 23.22
Rob: de Veteri Ponte, 255.10. 293.39. 295.8. 320.8
Thomas de Veteri Ponte, 892.9
Philippus de Uletotes, 231.26
Gileb: Universalis, 71.4
Hugo de Wac, *vel* de Wake, 578.5
Baldw. Wake, 584.22. 994.3
Nicholaus Wake, 994.6
Johannes de Wadentona, 539.35
Rob: Walerannus, 910.28.933.5
Hub: Walterus, 154.41. 175.23
Rob: filius Walteri, 244.16. 254.1. 295.36. 296.45. 419. 47
Simon de Wanton, 954.52
Wil: de Warenast, 59.7. 60.19
Joh: de Warenna, 889.38
Fulco filius Watini, 254.5. 996.7
Beringarius de Watervilla, 994.5
Alanus de Watsand, 942.41
Thomas de Wauz, 558.30
Petrus de Welles, 539.5
Rich: de Wendene, 409.54
Joh: de Wedone, 780.14, 19
Rich: de Wendovre, 840.9
Rog: de Wescham, 661.1. 614.41
Rob: de Westuna, 269.18
Rog: de Wicham, 977.51
Adam filius Willielmi, 606.38
Wil: de Wilton, 996.7
Henricus de Wingeham, 833.45. 901.46 946.1. 950.45. 993.10
Wil: Witham, 375.19. *ib*.49
Rich: de Witz, 638.24. 864.29
Wil: de Wrotham, 231.22
Rog: de Zucha, 262.27
Alanus de Zucha, 816.13

FINIS.

Digitized by Google

Errata typographica sic corrige.

IN novi editoris præf. *page* 4. *linea pen. lege* cæterasque, &c. vitas ibidem *pag*. 6. *lin*. 6. *lege* Zeloeæ. 1. 55. eligendo. 2. 4. & 5. ultionum. 3. 51. tumulo. 5. 26. editus. 31. reges. 41. obsoleverunt. 6. 25. Cadolo. 26. Amone. 7. 7. rotulos. 16. & 17. Cadomensis. 46. Nannetis. 11. 5. Sueviam. 12. 5. in mærorem. 30. periculosa, 13. 23. Evangelicorum. 14. 2. Cadomum. 17. 35. Quod ut audivit. 41. delibutis. 19. 28. Walterus. 45. extorres. 20. 2. aut. 22. 20. Ut jejunium. 28 33. Wascones. 29. 24. & 25. Andegavenses. 33. 38. mangonellos. 34. 38. accurrerunt. 39. 32. insequeretur: emerserunt alii. 40. 39. tanta. 43. 14. Visi. 44. 40. de Beleasmo. 45. 14. imprudenter, captus. 47. 2. cisternas. 17. castella &. 50. 27. Emyreius. 51. 2. conciderunt. 52. 27. partim. 53. 8. in qua. 54. 25. protomartyre. 35. in illum. 56. 18. emendasset. 59. 35. quinginta. 61. 50. frater. 62. 46. apparuerat. 51. millia. 63. 2. Normanniam. 12 arctiori. 15. liberatus. 16. accumulando. 23. concedente. 52. substitutus, Romam. 66. 35. protestatus. 36. fœliciter. 71. 4. *Universalis*. 72. 2. 3. Philippus. 12. expulsus. 73. 45. renitens. 75. 21. Hugo. 26. consilio. 28. Vectam. 76. 17. Paganellus. 21. Priore. 39. Neowere. 54. impetitus. 57. confectus. 78. 25. de Meslent. 53. Walerannus. 81. 13. Genovefam. 83. 40. Christiani. 84. 33. partes. 86. 42. fatigati. 90. 23. laudaverunt. 93. 33. in eorum. 97. 31. Ramesia. 41. synaxim. 99. 11. Lincolniensi. 100. 37. ipsius. 102. 7. pietatis suæ misericordia. 14. ut quos. 22. alium ei. 103. 40. sint summoniti. 45. serventur. 104. 42. altaria super quæ. 106. 6. didicimus. 25. affectu. 107. 23. aliquem. 26. memoriæ. 108. 17. præminebas. 109. 21. & honoris. 44. amissis. 47. deservisse. 110. 49. penitus. 111. 4. Vivianus. 40. vacuum. 113. 13. versiculo. 114. 23. beneficii. 40. violentiam, *ibid*. saltem. 117. 17. Nannetensem. 119. 27. pro mensa 121. 8. ferrea. 123. 9. cum aliis. 55. aduberes. 124. 6. obnixiùs. 125. 46. *Cuaresbure*. 128. 1. consternatus. 14. Regi. 129. 9. millibus &c. stipatus. 132. 14. injuriarum. 137. 27. Ne viventibus. 38. Ut in electionibus. 40. Ut Agricolæ. 51. incontinentia. 139. 10. Cadwallanus. 26. clausit. 143. 27. de Glanvilla. 47. eam ornare. 48. constitueris. 149. 52. sollicitari. 152. 57. cum Honore. 154. 8. quæ ab. 157. 35. sed populus. 48. Candidæ. 159. 1. ligatus. 160. 7. tribularentur. 161. 27. remittantur. 162. 28. Blesensis. 167. 16. Sacerdotium. 27. ligatus qui ligaverat. 175. 10. in illis. 12. & 13. proditionem. 50. parte quæ restabat. 33. proxima. 36. quasi. 38. Iridis. 177. 9. Perticense. 179. 17. autem illis 55. carbonator. 182. 55. Genovefam. 184. 5. Quod aliquandiu. 185. 26. evadentes. 186. 6. fœtido. 27. nosti. 29 ac crebra. 53. adivimus. 189. 6, & 7. ingressuris. 190. 27. certiùs. 12. pro stratis. 194. 22. aciem præf. 26. annotantur. 44. latenter. 195. 36. Limozinico. 38. venenato. 196. 35. *Turnham*. 197. 24. in regnum. 198. 15. *Wallum*. 199. 35. nullam & si libet, *l*. 38. nostrum Apost. 200. 1. conniventiam. 202. 6. celeri. 205. 8. mirabiliter. 14. contraherentur. 29. Baptistæ sepulturæ decenter. 48. de *Gray*. 206. 12. de *Thurnai*. 25. illas literis. 33. Vix. 208. 12. & redditTuum. 209. 12. in 40. noluissent. 50. obtinente. 210. 7. una pars. 211. 22. videtur. 46. prostraverat. 212. 24. providente. 36. non requisito. 37. supra. 213. 11. matrem. 215. 55. *Domnio*. 216. 36. Nec. 221. 29. Quarum. 222. 39. securè. 224. 47. præstare. 226. 10. dominum. 230. 11. constituere. 231. 53. non dissim. 232. 36. *Eustachius Eliens*. in rem. 236. 53. matri. 238. 35. dulcius. 40. prosilientes. 45. classis. 239. 3. proscriptos. 18. ordinatos. 243. 52. inuncto. 245. 51. propter sanctæ. 246. 51. ablatis. 248. 37. *Lezinan*. 46. Muncunteur. 249. 20. ad hoc. 252. 45. Abbatiam. 255. 12. Bassingeburne. 256. 8. *Galewcia & Geroldi*. 29. perdat Curiam. 44. destruatur. 47. securum conductum. 257. 7. eis. 258. 3. *dele*, non. 31. russetorum. 36. feudi-firmæ. 259. 10. Dominici. 18. turnum. 28. donum. 42. nostrorum. 260. 4. avi. 5. de expeditatione. 21. venatione. 51. & non. 261. 41. Kenillewurthe. 16. vel ad. 262. 5. Runingemade. 14. Constabularius. 36. debebantur. 52. infirmitatem. 263. 39. Robertus de Ver. 16. *Jocelinus Bath*. 32. rationale aliquid. 267. 23. interminatione. 269. 31. obstante. 270. 21. *Bobi*. 272. 57. astricti. 274. 8. *Herdintona*. 275. 12. qui peccat ma. 277. 39. non omnes. 278. 3. vestris. *ibid*. vos. 19. potestatem. 279 37. descendentes. 280. 50. regnis. 282. 33. ut sing. 12. vestris. 284. 23. sui, cui. 288. 2. Crocstuna. 289. 30. Jocelinus. 294. 15. Flamstude. 295. 37. ut progr. 296. 43. de *Bohun* Comes. 52. Crokesdensem. 307. 56. oblata. 308. 47. convincere. 311. 44. inclusa. 312. 8. Leolinus. 319. 25. & ille puer. 323. 31. afforestatæ. 324. 32. ferè susp. 325. 21. Ex. 329. 38. Legatus tunc. 330. 50. & 331. 17. marginales notæ transponuntur. 332. 36. *dele* vitam. 335. 3. ad coron. 336. 7. intestatus. 12. proxima. 14. & 29. marginales notæ transponuntur. 337. 7. *Sanford*. 13. Berchamestude. 42. minis. 339. 41. præscripto. 45. sine mortis. 343. 13. velitis. 344. 29. festinatione venit. 52. magistri. 53. *Robertus Sar*. 346. 19. certis terminis. 34. sufficientes. 43. sui. 347. 23. angustia mentem. 37. milites 38. in his. 42. quòd ejus. 349. 3. Sar. per terras domorum. 350. 6. quòd talem elegerunt, qui sibi inutilis erat & regno. Secundò, quòd. 352. 54. Fercunctatus. 355. 7. *Sanford*. 357. 52. pueri sui. 358. 54. dolum. 360. 6. guerrini. 365. 48. Habebant. 52. indixerant. 367. 46. *castellum novum*. 371. 49. inflixerunt. 373. 25. coactus. 36. è contra crucif. 376. 40. Dominicis 43. custoditæ. 378. 19. ad domum. 379. 35. stratum. 381. 23. Præcepit ergo. 25. depositis. 384. 48. regni Marisc. 386. 19. Bacun. 390. 18. quòd. 392. 57. & in. 393. 34. *Templo*. 395. 22. Hyberniam transfretaret. 29. *Radulpho Cicest*. 396. 50. Bromholm. 56. Stephani *de Segrave*. 397. 55. Strangbowe. 46. sed insid. 400. 49. contempta. 401. 29. Episcoporum &. 13. suis positis. 402. 30. castigaretur. 403. 53. aliis exulibus. 407. 18. obstante. 41. de *Welles* 410. 24. Confessores. 25. cognoscat. 55. orbem. 411. 11. cœlestis. 23. tristia. 37. quin eam. 42. delicati. 413. 47. grata 415. 15. Imperatoris. 416. 42. consilium promisit &. 422. 37. feoffati. 424. 22. Alcadrami. 57. vocabatur. 430. 51. *Genuenses*. 432. 4. est horribile. 29. Willielmus, & 455. 22. Willielmus de Rale. 439. 14. ingravesceret. 444. 16. sollicitavit. 19. extirpandam. 44. proponentes. 445. 12. institorum. 18. macularunt. 47. frater. 446. 24. motæ, 447. 29. majori altari. 449. 35. nimis grave. 452. 15. sic duximus. 454. 7. relevetur, 9. absque literis vel. 18. litigantes. 32. inde. 455. 10. vel negant. 456. 18. Crucem novam, l. *Curtem*. 33. curruum. 52. fulta consilio. 457. 6. proclivia, nec patitur. 31. de fermentato. 459. 24. Dominium. 49. vestræ. 460. 53. nostis. 461. 46. ut sitis. 50. vestram qualiter hæc petra mota. 462. 29. & præcipuus. 465. 53. xiiii. 475. 21. propugnaculis. 476. 48. ambiguitatem. 477. 23. &c. & infra. 40. minutione. 478. 2. proprietate. *Ibidem*. abdicatio proprietatis. 481. 40. agente. 485. 34. septimana. 38. noluit. 486. 5. de Rale. 491. 22. nomen nostrum. 55. defensoris. &-quas. 495. 55. descendere. 496. 28. ad hoc. 497. 46. capitonis. 47. portenderet. 48. sed. mirum. 500. 39. exercituum. 501. 28. manitate desertus. 35. exemplo. 43. rem fingens. 502. 4. factionis. 50. subtractatorum. 503. 39. Panormitani Florentium. 40. Thaddæum de. 44. expetitis & expectatis. 46. pro parte. 47. quos, 504. 30. quam. 35. Potestatem 43. Sibillam. 45. non habitando, Galliono 56. & ut. 505. 12. juribus. 25. quin affin. vestram. 41. cum turpis. 506. 46. infrunitus. 507. 40. permittentes. 509. 4. ad evitanda. 12. Ecclesiæ Romanæ. 26. transmittentes. 512. 2. trad. potestatem. 5. nititur. 20. exponatis. 22. Regi. 513. 5. advocationis pars feudorum laicorum nostrorum. 515. 9. vernum. 516. 28. bono. 42. primicerius. l. *pen*. execranda. 517. 27. traxit, periclitabatur. 523. 18. amitam. 31. Thesaurarius. 524. 20. literatoriè. 525. 3. duæ pariter. 527. 6. domina sororum suarum. 17. conqueri. 31. obtinuerat. *ibid*. solito tyrannior. 39. prolapsi. 45. suspensiva. 530. 44. fugit. 536. 5. contributioni. 15. Cluniacensis. 35. Sudburiæ. 539. 41. & eas. 52. partes Constantinopolitanas. 543. 12. velificantem. 545. 10. ima. 546. 50. laminis. 548. 42. Hildegardis. 550. 36. Comitis Petri. 552. 34. ipsis. 559. 27. & paludes. 563. 21. galeiarum flollium. 570. 5. longinquos. 35. ligantiâ,

Digitized by Google

Errata.

tia, fide & juramento. 572. 26. excommunicarunt. 573. 54. de Ocra. 574. 5. exactores. 575. 29. repatriantibus. 578. 19. fatali eventu, 582. 49. per. 591. 8. Tactus. 592. *pen.* pinorum. *ult.* exili. 595. 20. Capitulorum. 598. 36. consentientibus elegerant. 602. 45. veletri. 603. 41. Fons Ebraudi., 605. *ult.* tyrannus. 608. 40. temeræ præsumptioni. 609. 26, dissertationibus, 612. 4. & viliter, 613. 50. à collatione ben. 618. 9. petiturus. 624. 10. dominio. 629. 34. deliquit. 631. 6. confundemur. 633. 19. antea. 634. 23. consiliis. 636. 15. excommunicatis. 17. seu pacti. 638. 11. tempore vernali. 640. 35. Cantelupo. 642. 11. affectum. 55. inculcans. 646. 23. *Dumblanensem.* 652. 2. Bangorum. 654. 39. pulsatis. 658. 1. Procuratiæ. 659. 56. Suitheni. 660. 28. potenter expugna. 663. 9. permittente Deo. 670. 9. Diaconum Cardinalem. 671. 51. relevare. 675. 11. Judicum. 12. & 13. commonitionem. 19. commonitionem. 676. 1. Judicem. 4. necessitas. 678. 28. apostolos. 53. discant. 679. 11. ut si. 680. 44. impetratione. 681. 24 comminaretur. 687. 21. vita. 688. 4. M.CC.XL. 692. 52. nos. 695. 19. usitato. 701. 32. mediante. 706. 2. prægenerasset, 18. de dominio. 707. 4. argumenrosam. 709. 25. intendentibus. 710. 22. Winchcumbe. 28. Galweia. 711. 9. relicta. 713. 9. unum ex. 46. & extrema. 716. 55. astricti. 718. 5. de Bengham. 719. 46. eirs. 49. essu. 53. que à., 720. 24. sanximus. 36. indulgentiis. 726. 57. alium. 727. 36. dicuntur. 731. 15 & 16. contra *Battacium.* 732. 6. Muntchemsil. 54. es in. 736. 1. stratam. 740. 33. provocavit. 741. 41. de Galeweia. 743. 14. dicente. 748. 11. terræ mex. 750. 19. opirus. 751. 8. de Bathonia. 755. 37. quidem, quod. 756. 39. sit in. 759. 27. *Stocton.* 48. Rex. 761. 57. excitari. 764. 31. dimidiando. 767. 44. & rancorem. 55. Decretistis. 768. 10. Maidenestan. 769. 46. à vobis. 773. 31. de *Muhalt.* 39. de *Luci.* 775. 1. in propria persona. 776. 4. post redempti. 778. 30. attemptarunt. 779. 38. exciperetur. 54. Prioratum de *Hurst.* 57. sitientem. 780. 24. vel in consimili. 53. & alios. 781. 1. choralibus. 782. 49. disceptationibus. 785. 30. *Devera.* 787. 13. & licet judicio. 16. Kairi. 790. 39. maceriæ. 44. novitque. 795. 9. ad. 37 *dele* audisset. 798. 48. Muschamp. 800. 45. *Swithini.* 803. 37. *dele* sicut honorem offerenti. 44. *dele* igitur. 51 *Athelmarum.* 805. 18. Waldemarum. 29. *Innocentius* quartus. 806. 4. Parisiis. 810. 25. verùm. 7. illustrata sanctitate. 812. 40. dicitur. 815. 28. Affuerunt. 816. 5. Addiditque. 6. congessit. 820. 12. acceptavit. 13. postulationi. 36. ad curiam. 821. 56. incrementum. 830. 14. gratanter. 833. 9. ulteriores. 834. 50. cruentum: hostile. 835. 23. timuit eum. 836. 30. quem eis. 41. & qui cum. 837. 17. unquam. 20. super. 840. 25. fraternitati. 841. 55. vacationis. 842. 22. possunt. 40. oppugnabimur & opprimemur. 843. 14. *dele* in. 853. 51. antiquam. 875. 24. Octavas. 860. 40. eum fac. 863. 45. tribualiter. 867. 36. infirmare. 868. 41. subarraverat. 870. 40. quamplurimi. 874. 2. ut starrum obtentum. 888. 17. Cesterhunte. 19. amerciandum. 20. dimidiam. *Ibid. lespicer.* 31. quem nil. 889. 40. spes Anglorum & gloria. 49. procurante. 893. 3. quicquidque. 899. 8. cointisas. 901. 14. populorum plebeiorum. 903. 2. monstrum. 905. 11. Quod tamen. 39. ut germi. 906. 7. Manfredo, &c. 41. Marchisii. 909. 34. *Kilkenni.* 910. 21. relevabo. 911. 4. non persolverent, 19. sannas. 913. 4. toleraret. 24. viginti tres. 914. 12. eliquando. 41. duabus dietis. 915. 11. injunxit. 39. ne aliquis. 916. 31. maceria, sed. 920. 13. ad tuitionem. 14. intentio. 921. 6. Glastonensem. 26. volumus. 31. Briwer. 32. Cantelupo. 923. 54. Hortuna. 928. 14. Astensibus. 31. prætulerimus. 32. ob id. 931. 9. & maceriam. 34. Will. Boncoque. 932. 22. venturorum. 23. Hæc autem. 934. 2. quibusdam. 34. pacationem. 46. Gatesdene. 935. 33. Landavensis. 937. 10. in conterminis. 53. Serganteria. 939. 13. Sectavilla. 940. 12. sed potiùs. 941. 8. corda. 943. 1. qui tamen. 25. de Rivallis. 52. *Brunf.* 951. 10. Boves. 18. suo. 952. 3. Snaudun. 656. 15. rigor. 957. 28. præconsos. 55. inter. 958. 2. flagito. 8. juvet. 959. 55. schismate. 961. 34. Hoctona. 44. brasiandum. 50. maeremium. 962. 29. Herefordiæ. 965. 46. quia. 967. 34. ostendis. 48. qualibet trium. 52. in civitatem. 968. 53. Chaceport. 969. 33. es Sem. 971. 33. Kenelwurthe. 34. Odiham. 972. 57. Kimeton. 976. 32. itidem. 977. 3. sicut inventæ sunt secum. 10. deprædentur. 34. de *Beccles.* 979. 45. investiverat. 981. 55. quadr. tertius. 989. 19. sui *Conradini.* 990. 18. sic infecto. 20. à militibus. 36. cernerent. 991. 26. præsentiens. 992. 52. pariliter. 993. 22. peractis. 56. Vallibus. 994. 5. Gubion. *Ibid.* Grimbaldum. 13. portam. 995. 7. vobis. 8. videlicet D. 10. & *Walterum.* & 18. 30. Sothewerke. 996. 55. de Turburvile. 997. 51. in salutis. 55. villam etiam. 998. 17. in castro de Kenilworthe. 40. sine gladio. 999. 32. Perusii. 56. Vindemiensem. 1006. 9. *Siculis.* 23. *Holdernesse. Ibid.* Avelinam. 1007. 38. de Berkamstead. 1008. 51. Justiciarium. 1009. 27. conferentem. (193. 39. de Arcubus. 54. directæ. 441. 50. absque infidelium.

Cætera in literis errata, benevolus emendabit Lector.

VA1 1537245

Digitized by Google